

CHUYA QELLQA

ÑAWPAQ TESTAMENTO

El Antiguo Testamento en Quechua Ayacuchano

Traducción directa de los textos originales: hebreo, arameo y griego

El Antiguo Testamento en Quechua Ayacuchano

Primer edición: © 1987, Sociedades Bíblicas Unidas (Lima)
Segunda edición digital: © 2011, Sociedad Bíblica Peruana

Sociedad Bíblica Peruana, A.C.
Av. Petit Thouars 991 - Lima, Perú
Tel. (511) 433-5815 / 433-0077 / 433-0232 FAX. (511) 433-6389

Casa de la Biblia
Av. Revolución Sector I grupo 15
mercado El Sol Tda. 290. Villa El Salvador
Tel. 292-9118 / 699-6539 Cel- 997423343
<http://casadelabiblia.org>

www.ScriptureEarth.org

Licencia Creative Commons

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0>

BIBLI API LIBROKUNA

ÑAWPAQ TESTAMENTO

Génesis	Gn	1	Eclesiastes	Ecl	1185
Éxodo.....	Éxo	81	Cantares	Cant	1205
Levitico.....	Lev.....	146	Isaías.....	Is.....	1219
Números	Núm.....	191	Jeremías	Jer	1366
Deuteronomio.....	Deu	255	Lamentaciones.....	Lam	1498
Josué.....	Jos	311	Ezequiel.....	Ez.....	1514
Jueces.....	Jue.....	348	Daniel	Dan.....	1604
Rut	Rut.....	389	Oseas	Os	1632
1 Samuel.....	1 S	395	Joel	Jl.....	1658
2 Samuel.....	2 S	449	Amós.....	Am	1669
1 Reyes	1 R	494	Abdías	Abd.....	1686
2 Reyes	2 R	542	Jonás.....	Jon	1690
1 Crónicas.....	1 Cr.....	593	Miqueas	Miq	1694
2 Crónicas.....	2 Cr.....	639	Nahúm.....	Nah	1709
Ezdras.....	Ezd.....	693	Habacuc.....	Hab	1716
Nehemías.....	Neh	709	Sofonías	Sof	1723
Ester	Est.....	733	Hageo	Hag	1732
Job	Job	745	Zacarías	Zac	1735
Salmos	Sal.....	841	Malaquías	Mal	1754
Proverbios.....	Pro.....	1097			

MOSOQ TESTAMENTO

Mateo.....	Mt	1760	1 Timoteo	1 Ti	2108
Marcos.....	Mr	1818	2 Timoteo	2 Ti	2115
Lucas.....	Lc	1857	Tito	Tit	2120
Juan.....	Jn	1916	Filemón	Flm	2123
Hechos.....	Hch	1961	Hebreos	Heb	2125
Romanos.....	Rom	2014	Santiago	Stg	2142
1 Corintios	1 Co	2038	1 Pedro	1 Pe.....	2148
2 Corintios	2 Co	2058	2 Pedro	2 Pe.....	2155
Gálatas.....	Gá	2071	1 Juan.....	1 Jn.....	2159
Efesios.....	Ef	2080	2 Juan.....	2 Jn.....	2165
Filipenses.....	Fil	2088	3 Juan.....	3 Jn.....	2167
Colosenses	Col	2094	Judas	Jud.....	2169
1 Tesalonicenses	1 Te.....	2100	Apocalipsis	Ap	2171
2 Tesalonicenses	2 Te.....	2105			
Sasa Palabrakuna Entiendena.....			Glosario.....		2198
Mapas					2205

BIBLIAMANTA

Bibliaqa chulla librollaman huñurusqa librokunam. Chay librokunaqa judiokunapaqpas chaynataq Cristoman iñiqkunapaqpas ancha valorniyom. Griego idiomapi “Biblia” ni-nanqa librochakuna ninanmi. Bibliapiqa tarikun achka librokunam. Cristoman iñiqkunapa leenan Bibliaqa iskay parteman rakisqam, chaytam sutichanku Ñawpaq Testamento hinas-pa Mosoq Testamento nispa. Judiokunapa leenan Bibliaqa Ñawpaq Testamentollam.

Bibliaqa willakun Diospuni runakunaman reqsichikusqanmantam. Bibliaqa willakuntaqmi runakunata imaynam Dios salvasqanmantapas. Chaypim qawanchik Diosqa atiyninwan runaku-napa vidanpi imam rurasqankunata, tukuymanta llalliqtaqa qawanchik Israel casta runakunapa vidanpi imam rurasqantam. Runakunaman reqsichikuspanqa Chuya Espiritupa yanapasqan runakunamanmi reqsichikurqa. Biblia qellqaq runakunaqa chay tiempopi runamasinkupa rimasqan idiomapim qellqarqaku. Chayraykum Ñawpaq Testamentopi librokunaqa ñawpaqt-aqa qellqasqa karqa Hebreo simipi hinaspa Aram runakunapa rimayninpí. Mosoq Testamentopi librokunañataqmi qellqasqa karqa Griego rimaq runakunapa rimayninpí. Chay ñawpaq idiomakunapi qellqasqa kaqkunamantamá tukuy tiempopi tikrasqa karqa wakin idiomakunamanpas.

Bibliapi librokunataqa achka runakunam qellqarqaku yaqa waranqa soqta pachaknin watapi. Bibliapim tarinchik tukuy rikchaq takikunata, ñawpa tiempopi willakuykunata, hamuq tiempoku-napi sucedekunamanmanta willakuykunata, rikchanachiykunata, imaynatam kawsanapaq leykunata, Dios adoranapaq leykunata, allinta otaq mana allinta reqsinapaq yachachikuykunata hinaspa Dios-ta respetanapaq leykunata. Mosoq Testamentopipas tarinchiktaqmi Iglesiakunaman cartakunata.

Bibliaqa Diospa palabran kasqanraykum ancha atiyniyop sapa runapa vidanta tikranan-paq. Vidanku tikrasqa runakunam willakunku Bibliaqa Diospa palabran kasqanta.

Ñawpaq Testamentopas chaynataq Mosoq Testamentopas qellqasqanku tiempopiqa lees-pa entiendenam karqa, leesqankuta uyariqkunapas entiendeqkutuqmi rimasqanku simipi kasqanrayku. Chayna entiendesqa kananpaqmí kunan tiempokunapipas kay Bibliaqa runa-kunapa rimayniman tikrasqa kachkan.

Wakin palabrakunapa ñawpaqninpim kachkan kayna señal (*), chayna señalniyop palabrataqa maskana Bibliapi tukuyinpi kaq palabrakunapa imam ninan librochapim. Apurimac lawpi rimaykunapas chaypim tarikun.

Kachkantaqmi numerochakunawan churasqa notachakunapas, chayqa kachkan paginapa uray lawninpim.

Kay Bibliataqa Sociedades Bíblicasmi tikrachimun kunan tiempokunapi rimasqanchikman chay-napi Diospa Palabranqa llapallan runakunaman chayananpaq. Ñawpa Testamentotam tikrachimun Hebreo hinaspa Arameo idiomamanta, Mosoq Testamentotañataqmi tikrachimun Griego idiomamanta. Chaynapi Quechuakunapas tukuy nacionkunapi runakuna hina kikinkupa rimayninkupi Señorninchik Jesucristota yupaychanankupaq. Bibliami nin: “Chaymantam rikurqani achkallaña runakunata llapallan nacionkunamanta, ayllukunamanta, castakunamanta hinaspa tukuy rikchaq rimayniyoqkunamanta. Paykunaqa sayachkasqaku hatun tiyanapa ñawpaqninpim hinaspa Carne-ropa qayllanpim. Achka-achkallaña kapitinkum mana pipas yupaya atirqachu. Yuraq pachawan pachasqakama kaspam sapakama hapirqaku palmerapa kallmanta.” Apocalipsis 7:9

ÑAWPAQ TESTAMENTO

Cristoman iñiqkunapa leenanku Bibliaqa Ñawpaq Testamentoman hinaspa Mosoq Testamentoman rakisqam. Testamentoqa huk runapa munakuyninman hina imankunapas pipaqpas kananpaq rimarisqanmi, chayqa kanmanmi rimarisqallapas otaq qellqasqapas. Bibliaman hinaqa testamentoqa huk contratrom (Heb 9:15-18). Apostol Pablo ñawpaq Testamentopi Moisespa qellqasqan punta kaq librokunata suticharqa “Ñawpaq Contrato” nispa (2 Co 3:14-15). Chay contratoqa Cristoman iñiqkunamanmi willawanchik Señor Jesucristomanta.

Puntallaraq Cristoman iñiqkunawan judiokunam Ñawpaq Testamentota suticharqaku “Qellqa” otaq “Chuya Qellqa” nispunku. Apostol Pablo pas suticharqa “Chuya Qellqa” nispam, Runa Simimanñataqmi tikrarqaniku “Biblia” nispa (2 Ti 3:15).

Hebreo runakunapa otaq judiokunapa Biblianqa Ñawpaq Testamentollam. Chay Testamentoqa kimsa parteman rakisqam: Moisespa qellqasqankuna (Pentateuco), Diosmanta willakuqkuna (Profetas) hinaspa Salmokuna (Lc 24:44). Punta kaq rakipim kachkan Moisespa qellqasqan pichqa librokuna, chayman qatiqñataqmi kachkan willakuy librokunawan Diosmanta willakuqkunapa qellqasqan librokuna. Kachkantaqmi “Salmokuna” sutivoq librokunapas. Chaykunamat fiestakunapi judiokuna leeqku. Judiokunapa Biblianpi librokunaqa qatinakun manam ñoqanchikpa Biblanchik hinachu, Biblanchikpi librokunaqa qatinakun griego idiomaman tilkaspa ordenasqankuman hinam.

Ñawpaq Testamentom willakun Abrahamwan hinaspa miraynin Israel castakunawan Dios contrato rurasqanmanta. Diosmi Israel runakunata akllarqa paykunawan llapallan runakunapaq tanteasqanta rurananpaq.

Israel runakuna mana kasukuq kachkaptinpas Diosqa runakunata kuyasqanraykum cumplirqa paykunata salvananpaq prometekusqanta.

MOISESPA QELLQASQAN PUNTA KAQ LIBRO

GENESIS

Genesis ninanqa “tukuy imapa qallariynin” ninanmi. Chayraykum Bibliapa qallariyinipi kaq kay Genesis libroqa willakun cielokunapi hinaspa kay pachapi tukuy kaqkunapa imaynam qallarisqanmanta, punta kaq runakunapa imaynam qallarisqanmanta hinaspa runakuna mi-raruspa imaynam llaqtakunata hatarichisqankumanta. willakuntaqmi Tayta Diospa contrato rurasqanman hina Israel runakunapa imaynam qallarisqanmantapas. Kay libroqa willakuntaqmi hucha qallarisqanmantapas chaynataq hucharayku ñakariy kay pachapi kasqanmantapas.

Kay libroqa iskay parteman rakisqam kanman:

Punta kaq partem willakun kay pachawan cielokuna unanchasqa kasqanmanta, willakuntaqmi runapa, huchapa, hinaspa ñakariypa rikurisqanmantapas, Adanmantapuni Noeykama kawsaq runakunamantapas, sinchi paramantapas hinaspa runakunapa rimaynin achka rimaykunaman tikrakurusqanmantapas (1-11).

Iskay kaq parteñataqmi willakun Israel runakunapa imaynam qallarisqanmanta otaq Abrahampa, Isaacpa, Jacobpa, Joseypa hinaspa wawqenkenunapa vidanmanta, willakuntaqmi imaynam Jacobqa churinkunapiwan Egipto nacionman yaykusqanmantapas (12-50).

Diospa unanchasqankunamanta

1 ¹Tukuy imapa qallariyinipi cielokunata hinaspa kay pachata Dios unanchap-tinmi ²kay pacha karqa mana formayoq hinaspa mana imayoq. Uku-uku tutayaq lamar qocham karqa, Diospa Espiritunpas yakukunapa hawanpim muyurqa.

³Chaymi Dios nirqa:

—iRikurichun achkiy! —nispa.

Hinaptinmi achkiy karqa. ⁴Achkiytam Dios sumaq kasqanta qawarqa. Hinaptinmi achkiymanta Dios rakirqa tutayayta. ⁵Achkiytamá Dios suticharqa punchawwan, tutayaytañataq tutawan. Hinaptinmi tardeykuqmanta paqarinntin tardeykuqmaka karqa punta kaq punchaw.

⁶Chaymantam Dios nirqa:

—iAltoman urayman yakukuna rakinaq vacio kachun! —nispa.

⁷Diosmi rurarqa altopi rakinaq vaciota, rakirqam rakinaq vaciopa ukunpi kaq yakukunata rakinaq vaciopa hawanpi kaq yakukunamanta. Hinaptinmi chayna karqa. ⁸Chay altopi rakinaq vaciotamá Dios suticharqa cielokunawan hinaptinmi tardeykuqmanta paqarinntin tardeykuqmaka karqa iskay kaq punchaw.

⁹Chaymantam Dios nirqa:

—iCielokunapa ukunpi yakukuna huk hawaqlaman huñunakuchun hinaptin chaki kaqñataq rikurichun! —nispa.

Hinaptinmi chayna karqa.¹⁰ Diosmi chaki kaqta suticharqa allpawan, chay hūñunasqa yakukunatañataqmi suticharqa lamar qochawan. Sumaqllaña chaykuna kasqanta qawaspanmi¹¹ Dios nirqa:

—iAllpamanta wiñamuchun tukuy rikchaq plantakuna, muhuyoq plantakuna hinaspas ruruq sachakuna sapakama rurunman hina, rurunpitāq kachun murun! —nispa.

Hinaptinmi chayna karqa.¹² Allpamantam plantakuna wiñamurqa sapakama rurunman hina muhuyoq chaynataq ruruq kaqkunapas sapakama rurunman hina muruyoq. Chaymi Dios qawarqa sumaqllaña kasqanta¹³ hinaptinmi tardeykuqmanta paqarinintin tardeykuqkama karqa kimsa kaq punchaw.

¹⁴Chaymantam Dios nirqa:

—iCielokuna rakinaqpi achkiqkuna kachun punchawtawan tutata rakinanpaq chaynapi tiempokuna, punchawkuna hinaspas watakuna kananpaq,¹⁵ cielokuna rakinaq vaciopiá achkiqkuna kachun kay pachapa hawanman kanchamunanpaq! —nispa.

Hinaptinmi chayna karqa.¹⁶ Chaymi Dios iskay hatun achkiqkunata ruraraq. Hatun kaq achkiqtam ruraraq punchawpi munaychakunanaq, taksa kaq achkiqtañataq tutapi munaychakunanaq. Rurarqataqmi lucerokunatapas.¹⁷ Chaykunatamá Dios churarrqa cielokuna rakinaq vaciopi kay pachata kanchamunanpaq¹⁸ chaynapi punchawpipas hinaspas tutapipas munaychakunanaq, chaynataq tutayaytawan punchawta rakinanpaq. Diosmi qawarqa chaykunaqa sumaqllaña kasqanta.¹⁹ Hinaptinmi tardeykuqmanta paqarinintin tardeykuqkama karqa tawa kaq punchaw.

²⁰Chaymantam Dios nirqa:

—iYakukunapi paqarimuchun yakupi kawsaq urukuna, paqarimuchuntaqyá kay pachapa hawanpi pawaqkunapas! —nispa.

²¹Diosmi unancharqa yakupi hatun animalkunatawan yakupi paqarimuq qasqonpa puriq imaymana rikchaq urukunata castanman hina, unancharqataqmi raprayoq llapallan alton pawaqkunatapas castanman hina. Diosmi qawarqa chaykunaqa sumaqllaña kasqanta.²²Tukuy chaykunata bendecispanmi nirqa:

—iAchkallataña miraspayá lamar qochapi yakukunaman huntaychik, mirachuntaqyá kay pachapi alton pawaqkunapas! —nispa.

²³Hinaptinmi tardeykuqmanta paqarinintin tardeykuqkama karqa pichqa kaq punchaw.

²⁴Chaymantam Dios nirqa:

—iAllpapi kawsananaq animalkuna rikurimuchun castanman hina: uywa animalkuna, qasqonpa puriqkuna hinaspas tukuy rikchaq purun animalkuna! —nispa.

Hinaptinmi chayna karqa.²⁵ Diosmi rurarqa sapakama castanman hina: purun animalkunata, uywa animalkunata hinaspas allpapi qasqonpa puriq animalkunata. Diosmi qawarqa chaykunaqa sumaqllaña kasqanta.

²⁶Chaymantam Dios nirqa:

—iRunata rurasun ñoqanchikman rikchakuqta, ñoqanchik kaqlata chaynapi challwakunapi, alton pawaqkunapi, uywa animalkunapi, purun animalkunapi hinaspas kay pachapi qasqonpa puriq animalkunapi munaychakunanaq! —nispa.

²⁷Diosmi runata unancharqa.

Kikinman rikchakuqtam ruraraq.

Qaritawan warmitam unancharqa.

²⁸Paykunata bendecispam Dios nirqa:

“Wawa-churiyoqyá kaychik,
 kay pachamanyá huntaychik,
 munaychakuchikyá lamar qocha challwakunapi,
 munaychakuchikyá alton pawaq animalkunapi.
 Munaychakuchikyá allpapa hawanpi,
 llapallan qasqonpa puriq animalkunapi.”

²⁹Chaymantam Dios nirqa:

—Qoykichikmá kay pachapi llapallan muhuyoq plantakunatawan muruyoq plantakunatapas mikunaykichikpaq. ³⁰Pastotañataqmí qoni llapallan kawsaq animalkunaman, kay pachapi llapallan purun animalkunaman, alton pawaqkunaman hinaspá allpapi llapallan qasqonpa puriq animalkunaman —nispa.

Hinaptinmi chayna karqa. ³¹Diosmi qawarqa lliw rurasqankuna sumaqllaña kasqanta hinaptinmi tardeykuqmanta paqarinminta tardeykuqkama karqa soqta kaq punchaw.

2 ¹Cielokunam kay pachapiwan ruray tukusqa karqa chaypi tukuy ima kaqku-napiwan. ²Chaymi qanchis kaq punchawpi Dios nirqa:

—Rurasqaykunaqa tukusqañam —nispa.

Chaymi qanchis kaq punchawpi samarqa. ³Diosmi qanchis kaq punchawta bendecirqa hinaspam kikinpa punchawninpaq sapaqcharqa, chay punchawtaqa sapaqcharqa llapa imatapas unancharuspa samasqanraykum. ⁴Chaynatamá chay punchawkunapi Dios unancharqa cielokunatawan kay pachata.

Eden Huertapi Adanta Dios churasqanmanta

Kay pachatawan cielokunata Tayta Dios unanchayta qallarichkaptinmi ⁵llapa plantapas kay pachapiqa manaraq karqachu, qorakunapas manaraqtaqmí pa-qarimurqachu, Tayta Diosqa manaraqmi parachimurqaraqchu nitaqmi runapas karqaraqchu llamkananpaq. ⁶Ichaqa allpamantam yaku toqyarqa lliw allpata parqonanpaq. ⁷Tayta Diosmi “runata rurarpa ñutu allpamanta, senqanman kaw-sachiq samayta pukuykuptinmi kawsaq runaña karurqa.

⁸Tayta Diosmi intipa qespimunan law Edenpi huertata rurarpa. Chaymanmi rurasqan runata churarqa. ⁹Tayta Diosmi wiñachirqa sachakunata mikunapaq sumaqllaña ruruyoqta, wiñachirqataqmí huertapa chawpinpi kawsay qokuq sa-chatapas chaynataq allin kaqta hinaspá mana allin kaqta yachanapaq sachatapas.

¹⁰Huerta parqonanpaqmi Edenmanta mayu lloqsimurqa hinaspam chaymantarakurqa tawa pallqaman. ¹¹Huknin pallqaq mayupa sutinmi karqa Pison, chay mayum tukuy Havila law allpata muyumun, chaypim kan qori. ¹²Chay allpapi qoriqa sumaqllaña. Chaypiqa kantaqmi miski asnaq horqonanku sachapas chaynataq alhaja rumipas. ¹³Iskay kaq mayupa sutinñataqmí Gihon, chay mayum tukuy Cus law allpata muyumun. ¹⁴Kimsa kaq mayupa sutinñataqmí Tigris, chay mayuqa Asiria nacionmantam richkan intipa qespimunan lawman. Tawa kaq mayupa sutinñataqmí Eufrates.

¹⁵Tayta Diosmi runata churarqa Eden Huertaman chaypi llamkananpaq hinaspá waqaychananpaq. ¹⁶Runatam Tayta Dios kamachirqa:

^a 2:7 Hebreo simipi Adam (Adan) ninanqa “runa” ninanmi.

—Huertapi llapallan sachapa ruruntaqa mikunkim.¹⁷ Allin kaqta hinaspa mana allin kaqta yachanapaq sachapa ruruntam ichaqa ama mikunkichu, chayta miku-ruspaykiqa cheqaptapunim wañurunki —nispa.

¹⁸Chaymantam Tayta Dios nirqa:

—Manam allinchu qaripa sapallan kayninqa, yanapaqnintayá payman rikcha-kuqta rurasaq —nispa.

¹⁹Tayta Diosmá purunpi tukuy animalkunata chaynataq alton pawaqkuna-ta allpamanta rurarqa hinaspm runa-man pusamurqa sutichananpaq. Runapa suti churasqanmi llapallan kawsaq animalkunapa sutinqa.²⁰ Churraqamá sutinta llapallan uywa animalkunamanpas, alton pawaqkunamanpas chaynataq purunpi animalkunamanpas. Adanpaqmi ichaqa mana tarikurqachu payman rikchakuq yanapaqnin.²¹ Chaymi runaman Tayta Dios qoykurqa sinchi puñuyta. Puñunan-kamam huknin costillanta horqoruspa aychanta kaqla wichqaykurqa.

²²Tayta Diosmi qaripa costillan horqosqanmanta warmita rurarqa hinaspm qariman pusamurqa.²³ Hinaptinmi Adan nirqa:

Payqa tulluymanta hinaspa aychaymanta kaqmi.

Paypaqa ^bwarmim sutin kanqa
qarimanta rurasqa kasqanrayku.

²⁴Chayraykum qariqa Tayta-mamanta saqesp hukllawakunqa warminmanña chaymi iskayninku huk runa hinallaña kanqaku.

²⁵Warmipas qaripas mana pachayoq kachkasapas manam penqakurqakuchu.

Diosta Adanwan Eva mana kasusqanmanta

3 ¹Tayta Diospa purunpi llapallan animalkuna unanchasqanmantam culebra aswan sacre karqa. Culebram warmita nirqa:

—Diosqariki nisurqankichik: “Huertapi llapa sachakunapa ruruntaqa amam mikunkichikchu” nispam *¿aw?*

²Chaymi warmiñataq culebrata nirqa:

—Huertapi sachakunapa ruruntaqa mikunikum.³ Ichaqa Diosmi nirqa:
“Huertapa chawpinpi sachapa ruruntaqa amam mikunkichikchu nitaqmi llach-pankichikpaschu, mana chayqa wañuruwaqchikmi” nispa.

⁴Chaymi warmita culebra nirqa:

—Manapunim wañunkichikchu.⁵ Diosmi yachan, maypacham mikuruspaqa ña-wikichik kicharikuruptinmi kikin Dios hinaña allin kaqtapas hinaspa mana allin kaqtapas yachaqña rikurirkichik —nispa.

⁶Chaymi warmi qawarqa mikunapaq allin sacha kasqanta, qawarqataqmi su-maqllaña kasqantapas chaynataq yachay haypanapaq munayllapaqña kasqantapas chaymi rurunta pallaruspa mikururqa. Qosanmanpas qoykuptinmi paypas miku-rurqa.⁷ Hinaptinmi iskayninkupa ñawinku kicharikururqa chaymi mana pachayoq kasqankuta qawakuykuspanku higospa rapinta sirarqaku pachakunankupaq.

^b 2:23 Hebreo simipi warmi ninanqa “china runa” ninami.

⁸Huertapa chawpinpi wayrarimuptinmi Tayta Diospa purisqanta uyarirurqaku chaymi warmi-qari huerta sachakunapa ukunpi Tayta Diosmanta pakakururqaku.

⁹Hinaptinmi runata Tayta Dios qayarqa:

—¿Maypitaq kachkanki? —nispa.

¹⁰Chaymi payñataq nirqa:

—Huertapim uyarirurqani purisqaykita chaymi mana pachayoq kaspay mancharikuspa pakakururqani —nispa.

¹¹Hinaptinmi Dios nirqa:

—¿Pitaq willasrqanki mana pachayoq kasqaykita? ¿Icha “Amam mikunkichu” nisqay sachapa ruruntachu mikururqanki? —nispa.

¹²Chaymi runañataq nirqa:

—Compañawananaqaq kay warmi qowasqaykim qoykuwarqa chay sachapa runuta hinaptinmi mikururqani —nispa.

¹³Chaymantam warmita Tayta Dios nirqa:

—¿Imatataq kayta rurarunki? —nispa.

Hinaptinmi warmiñataq nirqa:

—Culebram engañaruwarqa chaymi mikururqani —nispa.

¹⁴Hinaptinmi Tayta Dios nirqa culebrata:

Chay rurasqaykiraykum
llapallan animalkunamanta ñakasqa kanki.
iQasqonpam purinki, ñutu allpatataqmí
kawsanayki punchawkama mikunki!

¹⁵iWarmitawan qamtam cheqninachisqayki,
cheqninachisaqtaqmi miraynikitawan miraynintapas!
Mirayninmi umaykita chamchasunki,
qamñataqmi talonniñipi kachunki.

¹⁶Warmitañataqmi nirqa:

Wiksayakuptikim ñakariykunata yapasqayki.
Nanaywanmi wawaykikunata wachakunki,
chaywanpas qosaykitam munaypaq-munanki,
hina paytaqmi qamtaqa kamachisunki.

¹⁷Adantañataqmi nirqa:

Warmikipa nisusqaykita kasukuspam
“Amam mikunkichu” nisqay ruruta mikurunki.
Qampa rurasqaykiraykum allpa ñakasqa kanqa.
Kawsanaykikama llamkaspam allpamanta wiñaqta mikunki.

¹⁸Kichkakuna, cardoskunam allpamanta wiñamunqa.

Mikunaykipaqmi purunpi wiñaqkuna kanqa.

¹⁹Allpaman kutiykunaykikamam

sinchita llamkaspa mikunaykita tarinki.

Allpamanta horqosqam kanki.

Allpallam kanki,
allpallamantaqmi tikrakunki.

²⁰Chaymantam warminta runa suticharqa ^cEvawan, payqa llapallan kawsaq runakunapa maman kasqanrayku. ²¹Chaymi Adanpaqwan warminpaq Tayta Dios qaramanta pachata ruraspan paykunata pachachirqa. ²²Tayta Diosmi nirqa:

—Runaqa ñoqanchik hina Allin kaqtapas hinaspa mana allin kaqtapas ya-chaqñam rikurirun. Chaynaqa yanqañataqmi kawsay qokuq sachapa ruruntapas pallaruspa mikurunman hinaspa wiñaypaq kawsaqña karunman —nispa.

²³Chaymi runata Tayta Dios Eden Huertamanta horqomurqa chakrapi llamkananpaq allpamanta rurasqa kasqanrayku. ²⁴Runata hawaman qarqorus-panñataqmi Eden Huertapa intipa qespimunan lawpi churarqa querubin sutiyoq angelkunata. Paykunaqa karqa ruparichkaq espadayoqkamam chaynapi kawsay qokuq sachaman riq ñanta waqaychanankupaq.

Wawqen Abelta Cain wañurachisqanmanta

4 ¹Adanmi warmin Evawan puñurqa hinaptinmi wiksayakuspa wachakur-qa ^dCain sutiyoq wawanta chaymi Eva nirqa:

—Tayta Diospa munasqanman hinam tarikuruni qari wawata —nispa.

²Chaymantañataqmi Cainpa wawqen Abelta wachakurqa. Abelqa ovejakuna michiqmi karqa, Cainñataqmi karqa chakrapi llamkaq.

³Chaymi tiempopa risqanman hina chakrani tarpusqan kawsaykunata Cain apamur-qa Tayta Diosman ofrenda qonanpaq. ⁴Abelpas apamurqataqmi piwin ovejankunamanta wiran kaq animalta hinaptinmi Abelta Tayta Dios chaskirqa chaynataq ofrendantapas.

⁵Caintam ichaqa mana chaskirqachu nitaq ofrendantapas chaymi Cain sinchita piñaku-rurqa uyanpas hukmanyarunankama. ⁶Hinaptinmi Cainta Tayta Dios nirqa:

—¿Imanasqataq piñakurunki? ¿Imanasqataq uyaykipas hukmanyarun? ⁷Allinta ruraspaqa ^cmanachum chaskisqa kawaq? Mana allinta ruraptikim ichaqa hucha purun animal hina punkullapiña kachkan vencerusunaykipa. Chaywanpas qam-qariki munaychakuwaqmi huchataqa —nispa.

⁸Cainmi wawqen Abelta nirqa:

—Hakuchik purikuq —nispa.

Hinaptinmi chakrapi kachkaptinku wawqen Abelta Cain maqaspa wañurachir-qa. ⁹Hinaptinmi Cainta Tayta Dios nirqa:

—¿Maypitaq wawqekei Abel kachkan? —nispa.

Chaymi payñataq nirqa:

—iManam yachanichu! ^cWawqey waqaychaqchu ñoqaqa kani? —nispa.

¹⁰Chaymi Tayta Dios nirqa:

—¿Imatataq kayta rurarunki? Allpaman chaqchusqayki wawqekipa yawarninmi acusasuchkanki qayllaypi. ¹¹Wawqekipa yawarnin allpaman chaqchusqaykiraykum kaymanta qarqosqa kanki hinaspa ñakasqa kanki. ¹²Llamkaptikipas allpaqa manañam cosechata qosunkiñachu, kay pachapiqa pakan-pakan purikuqlañam kanki —nispa.

¹³Chaymi Tayta Diosta Cain nirqa:

^c 3:20 Hebreo simipi Eva ninanqa rikchakun “kawsay” niq palabramanmi.

^d 4:1 Hebreo simipi Cain ninanqa “tarikusqa” ninanmi.

—Mana allin rurasqaymanta castigoqa ancha hatunmi, manam aguantaymanchu.

¹⁴Kunanmi kaymanta qarqwanki, qayllaykimantapas pakakusaqchá, hinaspachá kay pachapiqa pakan-pakan purikuqlaña kasaq, pipas tariqniy়chá wañurachiwanqa —nispa.

¹⁵Ichaqa Tayta Diosmi nirqa:

—Pipas wañuchisuznikicha qanchis kutikama castigasqam kanqa —nispa.

Chaymi Tayta Dios churarqa Caiman señalta pi tarispapas mana wañuchi-napaq. ¹⁶Cainmi Tayta Diospa qayllanmanta lloqsirqa hinaspam Nod allpapi yacharqa, chay Nodqa karqa intipa qespimunan law Edenpa waklawninpim.

Cainpa mirayninkunamanta

¹⁷Cainmi warminwan puñurqa chaymi warminqa wiksayakuspa wachakurqa Enoc-ta. Cainmi huk llaqtata hatarichirqa hinaspam churin Enocpa sutinwan suticharqa.

¹⁸Enocpa churinmi karqa Irad, Iradpa churinmi Mehujael, Mehujaelpañataqmi churin Metusael, Metusaelpañataqmi Lamec. ¹⁹Lamecmi casarakurqa iskay warmikunawan, huknininmi karqa Ada, huknininpañataqmi Zila. ²⁰Ada kaqmi wachakurqa Jabalta chaymi paypa mirayninkuna karpapi yachaspa animalkuna uywaq karqaku. ²¹Jabalpa waw-qenñataqmi karqa Jubal, paypa mirayninkunam yacharqaku arpatawan qena tocayta. ²²Zilapas wachakurqam Tubal-cainta, paypa mirayninkunam karqa cobremanta, fier-romanta herramientakuna ruraq. Tubal-cainpa paninñataqmi karqa Naama.

²³Lamecmi warminkunata nirqa:

Adawan Zila uyariwaychik.

Warmiykuna, nisqaytayá uyariwaychik.

Huk qaritam wañurachini heridawaptin,
huk warmatañataqmi wañurachini maqawanptin.

²⁴Sichu Cainmanta qanchis kutita vengakuptinqa

ñoqamantaqa qanchis chunka qanchisniyoq kutikamam vengakunqa.

Adanpa kimsa kaq churinmanta

²⁵Adanmi yapamanta warminwan puñurqa hinaptinmi pay wachakururqa qari wawanta, paytam suticharqa ^eSetwan chaymi Eva nirqa:

—Cainpa wañuchisqan Abelpa rantinpim Dios qoykuwan huk qari wawatawan —nispa.

²⁶Chaymantam Setpapas qari churin nacemurqa, paytam Enoswan suticharqa. Chay tiempokunamantam Tayta Diospa sutinpi mañakuya qallaykurqaku.

Adanpa mirayninkunamanta

(1 Cr 1:1-14)

5 ¹Kay listasqa sutikunam Adanpa mirayninkuna. Adanta chay punchaw Dios unanchaspanmi rurarqa kikinman rikchakuqta. ²Qaritawan warmitam unan-charqa hinaspam unanchasqa kasqanku punchawpi bendecispan suticharqa Adanwan.

³Adan pachak kimsa chunkan watayoq kachkaptinmi huknin qari churin na-cemurqa, paytam suticharqa Setwan. ⁴Paymi karqa Adan kaqla rikchayniyoq, churin Set nacesqanmantam Adanqa kawsarqa pusaq pachak watataraq. Chay wa-

^e 4:25 Hebreo simipi Set ninanqa “Paymi qowarqa” ninanmi.

takunapim karqaraq qarikunapas warmikunapas wakin churinkuna.⁵ Chaynaqa Adanmi isqon pachak kimsa chunkan watata kawsaruspan wañukurqa.

⁶ Set pachak pichqan watayoq kachkaptinmi churin Enos nacerqa.⁷ Enospa nacesqanmantam Setqa kawsarqa pusaq pachak qanchisnin watataraq. Chay watakunapim karqaraq qarikunapas warmikunapas wakin churinkuna.⁸ Chaynaqa Setmi isqon pachak chunka iskayniyoq watata kawsaruspan wañukurqa.

⁹ Enos isqon chunka watayoq kachkaptinmi churin Cainan nacerqa.¹⁰ Churin Cainanpa nacesqanmantam Enosqa kawsarqa pusaq pachak chunka pichqan wata- taraq. Chay watakunapim karqaraq qarikunapas warmikunapas wakin churinkuna.¹¹ Chaynaqa Enosmi isqon pachak pichqan watata kawsaruspan wañukurqa.

¹² Cainan qanchis chunka watayoq kachkaptinmi churin Mahalaleel nacerqa.

¹³ Churin Mahalaleel nacesqanmantam Cainanqa kawsarqa pusaq pachak tawa chunkan watataraq. Chay watakunapim karqaraq qarikunapas warmikunapas wakin churinkuna.¹⁴ Chaynaqa Cainanmi isqon pachak chunkan watata kaws- ruspan wañukurqa.

¹⁵ Mahalaleel soqta chunka pichqan watayoq kachkaptinmi churin Jared na- ceraq. ¹⁶ Churin Jaredpa nacesqanmantam Mahalaleelqa kawsarqa pusaq pachak kimsa chunkan watataraq. Chay watakunapim karqaraq qarikunapas warmiku- napas wakin churinkuna.¹⁷ Chaynaqa Mahalaleelmi pusaq pachak isqon chunkan pichqayoq watata kawsaruspan wañukurqa.

¹⁸ Jared pachak soqta chunkan iskaynin watayoq kachkaptinmi churin Enoc nacer- qa.¹⁹ Churin Enocpa nacesqanmantam Jaredqa kawsarqa pusaq pachak watataraq. Chay watakunapim karqaraq qarikunapas warmikunapas wakin churinkuna.²⁰ Chay- naqa Jaredmi isqon pachak soqta chunkan iskaynin watata kawsaruspan wañukurqa.

²¹ Enoc soqta chunka pichqan watayoq kachkaptinmi churin Matusalen nacerqa.²² Churin Matusalenpa nacesqanmantam kawsarqa kimsa pachak watataraq Diospa agradonpaq kawsaspan. Chay watakunapim karqaraq qari-kunapas warmikunapas wakin churinkuna.²³ Chaynaqa Enocmi kawsarqa kimsa pachak soqta chunkan pich- qayoq watata.²⁴ Diospa agradonpaq kawsasqanraykum Dios pusakuptin chinkarurqa.

²⁵ Matusalen pachak pusaq chunkan qanchisnin watayoq kachkaptinmi churin Lamec nacerqa.²⁶ Churin Lamec nacesqanmantam kawsarqa qanchis pachak pusaq chunkan iskaynin watataraq. Chay watakunapim karqaraq qarikunapas warmikunapas wakin churinkuna.²⁷ Matusalenmi isqon pachak soqta chunkan isqonnin watata kawsaruspan wañukurqa.

²⁸ Lamec pachak pusaq chunkan iskaynin watayoq kachkaptinmi churin nacer- qa.²⁹ Paytam ^fNoeywan suticharqa kaynata piensaspá:

—Paymi llamkayninchikkunamantawan sasachakuyninchikkunamanta consue- lawasun allpataqa Tayta Dios ñakasqanrayku —nispa.

³⁰ Churin Noey nacesqanmantam Lamec kawsarqa pichqa pachak isqon chunkan pichqayoq watataraq. Chay watakunapim karqaraq qarikunapas war- mikunapas wakin churinkuna.³¹ Chaynaqa Lamecmi qanchis pachak qanchis chunkan qanchisniyoq watata kawsaruspan wañukurqa.

³² Noey pichqa pachak watayoq kachkaptinmi churinkuna nacerqa. Paykunapa sutinmi karqa Sem, Cam hinaspá Jafet.

^f5:29 Hebreo simipi Noey ninanqa “Samariy” ninanmi.

Runakuna huchallamanña qokurusqankumanta

6 ¹Kay pachapi runakuna miraya qallariruptinkum nacemurqa paykunapa warmi churinkuna. ²Diospa churinkunam runakunapa warmi churinkunta buenamoza kasqanta qawaykuspanku llapallanmanta akllaspa casararqaku.

³Chaymi Tayta Dios nirqa:

—Manam wiñaypaqchu Espirituyqa runawan yachanqa, cheqaptapunim payqa runalla, kawsanqaqa pachak iskay chunkan watallatañam —nispa.

⁴Chay tiempokunapim qatiqnin hamuq tiempokunapiwan karqa kay pachapi hatunkaray runakuna. Hinaptinmi Diospa churinkuna, runakunapa warmi churinkunawan casarakuptinku paykunapa churinta wachakurqaku. Paykunam karqaku ñawpaqmantaraq kallpasapa chaynataq reqsisqa runakuna.

⁵Tayta Diosmi qawarqa kay pachapi runakunaqa llumpay mana allin ruraylla-piña kasqankuta chaynataq piensasqankupas, lliw yuyayninkupas sapa punchaw mana allinllaña kasqanta. ⁶Hinaptinmi kay pachapi runata rurasqanmanta Tayta Dios pesakurqa chaynataqmí sonqonpipas llakurqa. ⁷Chaymi Tayta Dios nirqa:

—Kay pachapi runakuna unanchasqaytam chinkarachisaq. Runamanta qallaykus-pam uywa animalkunatapas, qasqonpa puriç animalkunatapas chaynataq alton pawaq animalkunatapas chinkarachisaq. Chaykuna rurasqaymantam pesakuni —nispa.

⁸Noeymi ichaqa Tayta Diospa favorecesqan karqa.

Noeypa buque rurasqanmanta

⁹Noeyqa karqa runamasinkunamantapas allin ruraq runam. Payqa mana falta-yoq kaspam Diospa agradonpaq kawsarqa. ¹⁰Noeypa churinkunam karqa kimsa: Sem, Cam hinaspa Jafet.

¹¹Diospa qayllanpim kay pachapi kaq runakuna lliw pierdekururqaku hinas-pankum dañanakuyllapiña kawsarqaku. ¹²Runakuna huchallapiña kawsaptinkum kay pachaqa pierdesqallaña kasqanta Dios qawarqa. ¹³Chaymi nirqa Noeyta:

—Tantearamun llapa runakuna chinkarachiyta kay pachaqa paykunarayku dañanakuyllapiña kasqanrayku. Chaynaqa kay pachamantam paykunata puchukachisaq. ¹⁴Cipres sachamanta ruray hatu-hatun wasi kaqla buqueta. Chaypa ukunpim achka cuartokunata ruranki hinaspm hawanta ukuntapas llusinki breawan yaku mana yaykunampaq. ¹⁵Kay-natam ruranki: buquepa largomí kanqa pachak kimsa chunkan metro, anchonñataqmí kanqa iskay chunka iskayniyoq metro parten, sayayniniñataqmí kanqa chunka kimsayoq metro parten. ¹⁶Buquetam ruranki iskay altosniyoqta, huk ventanatañataqmí ruranki qatanpa medio metro ukunpi, punkuntapas rurankitaqmí waqtanpi. ¹⁷Ñoqam kacharimusaq sinchi parata kay pachaman yaku huntanampaq chaynapi kay pachapi llapallan kawsaq-kunatapas chaynataq llapallan runakunatapas puchukarachinaypaq. Lliw kay pachapi kaqkunam wañurunqa. ¹⁸Qanwanmi ichaqa contratoya rurani salvasqa kanaykipa. Buquemanmi yaykunqa qanwan kuska churikikuna, warmiki chaynataq churikunapas warmintinkama. ¹⁹Llapallan animalkunatapas castapuratakamam orqontin chinantinta buqueman yaykuchinki qanwan kuska kawsanankupaq. ²⁰Alton pawaqkunatapas, uywa animalkunatapas, allpapi qasqonpa puriçkunatapas castapuratakamam yaykuchinki pa-resnintinta qanwan kuska kawsanankupaq. ²¹Apaykunkitaqmí tukuy rikchaq mikuytapas qamkuna mikunaykichikpaq chaynataq animalkunapaqpas —nispa.

²²Noeymi lliwta rurarqa Diospa kamachisqanman hina.

Sinchi parawan castigomanta

7 ¹Chaymantam Noeyta Tayta Dios nirqa:

—Qamqa wasikipi lliw kaqkunapiwanyá yaykuy buqueman, runakuna-pa qayllanpim qamllata qawayki allin ruraqta. ²Ofrecewanaykipaq hina llapan animalkunamantam yaykuchinki qanchis pares orqontin-chinantin animalkunta. Ñoqaman mana ofrecena animalkunamantañaqmi yaykuchinki huk paresta orqontin-chinantinta. ³Alton pawaqkunamantapas orqontin-chinantintam yayku-chinki qanchis parestakama chaynapi kawsaspanku kay pachapi miranankupaq. ⁴Qanchis punchawmantam parachimusaq kay pachapa hawanman tawa chunka punchaw tawa chunka tutan, llapallan kawsaqkuna rurasqaytam puchukachisaq-nispa.

⁵Chaymi Tayta Diospa tukuy kamachisqanta hina Noey rurarqa.

⁶Kay pachaman sinchi para chayamuptinmi Noey karqa soqta pachak wata-yoq. ⁷Chay sinchi para chayakamuptinmi Noey warmintin buqueman yaykurqa chaynataq churinkunapas warmintinkama. ⁸Tayta Diosman ofrecenapaq hina animalkunam Noeypa kasqan buqueman yaykurqa, yaykurqataqmi mana ofrecenapaq hina animalkunapas, alton pawaqkunapas chaynataq allpapi qasqonpa puriqlikunapas, ⁹orqontin-chinantinmi yaykurqa pares-pareskama Noeyman Dios-pa kamachisqanpi hina.

¹⁰Chaymi qanchis punchawmanta sinchi para kay pachaman chayamurqa.

¹¹Noey soqta pachak watayoq kachkaptinmi iskay kaq killapi, chunka qanchisniyoq punchawpipuni lamar qochapa ukunmanta llapallan yakukuna toqyaramurqa, taqtakaykamurqataqmi cielokunapi llapa yakukunapas. ¹²Pararamurqamá kay pachapa hawanman tawa chunka punchaw tawa chunka tutan. ¹³Chay punchawpipunim Noey warmintin buqueman yaykurqa, yaykurqataqmi churin Sempas, Campas hinaspa Jafetpas warmintinkama. ¹⁴Paykunawan kuskamá yaykurqa castapura purunpi animalkunapas, uywa animalkunapas, allpapi qasqonpa puriqlikunapas, alton pawaqkunapas hinaspa tukuy raprayoqkunapas. ¹⁵Llapallan kawsaq animalkunam paresmintinkama yaykurqaku Noeypa kasqan buqueman. ¹⁶Chay yaykuqkunam karqa orqontin-chinantin tukuy rikchaq animalkuna. Diospa kamachisqanman hinam yaykurqaku, Noey yaykuruptinñataqmi Tayta Dios wichqarurqa punkuta.

¹⁷Chaymi tawa chunka punchaw kay pachaman sinchi para chayamurqa, yakukuna miraruspan buquetapas wampurachisqanraykum pampamanta hoqarikururqa. ¹⁸Yakukuna aswan-aswan kay pachaman huntaruptinmi buquepas yakukunapa hawanpi muyurqa. ¹⁹Yakukunam kay pachaman huntarurqa llumpa-llumpayta kay pachapi kaq alto orqokunatapas tapaykunankama. ²⁰Orqokunata taparuspanpas qanchis metro mas altotaraqmi yakukunaqa hoqarikururqa.

²¹Chaymi kay pachapi tukuy rikchaq qasqonpa puriqlikunapuwañururqa, wañurqataqmi alton pawaq animalkunapas, uywa animalkunapas, purunpi kaq animalkunapas, llapallan uruchakunapas chaynataq lliw runakunapas. ²²Samatyaspera kawsaq allpapi llapallan kaqkunapas wañururqam. ²³Chaynapim kay pachapi llapallan kawsaqkuna puchukarurqa. Runakunamanta qallaykuspam puchukarachirqa uywa animalkunatapas, qasqonpa puriqlikunatapas chaynataq alton pawaqkunatapas. Hinaptinmi buquepiqa Noeyllaña quedarurqa paywan kaqkunapiwan. ²⁴Yakum qocharayakurqa kay pachapi pachak pichqa chunkan punchaw.

Parapa samarusqanmanta

8 ¹Diosqa manam qonqarurqachu Noeytaqa nitaq buquepi paywan kaqkunatapas nitaq tukuy rikchaq purun animalkunatapas nitaq uywa animalkunatapas chaymi kay pachapi yakukunapa hawanman wayrata pukuchimuptin yakukuna asllayarqa. ²Lamar qochapa ukunmanta yakukuna toqyamuqpas sosegarqam chaynataq cielokunapi llapa yakukunapas, tanirurqataqmí cielomanta sinchi para chayamuqpas. ³Hinaptin-mi kay pachapi yakukuna aswan-aswan asllayaspa chintirqa pachak pichqa chunkan punchawpi. ⁴Chaymi buque tiyarurqa Ararat orqopi qanchis kaq killapa chunka qanchisniyoq punchawninipi. ⁵Chaymantam chunka kaq killakama yakukuna aswan-aswan chintirqa. Chunka kaq killapa qallariy punchawninpim rikurirurqa orqokunapa puntan.

⁶Tawa chunka punchaw pasaruptinmi buquepi rurasqan ventananta Noey kicharqa. ⁷Hinas pam cuervo sutiyooq pawaq animalta kacharirqa, chaymi kayman-chayman pawarqa kay pachapi yakukuna chakinankama. ⁸Chaymantanataqmí huk palomata kacharirqa allpapi yakukuna asllayasqanta Noey yachananpaq. ⁹Ichaqa chay palomam mana maypi-pas tiyaykunarpaq kaptin buqueman kutiramurqa yaku kay pachapa hawanpi hinallaraq kasqanrayku. Chaymi palomata Noey hapiyuskapan buqueman kutiykachirqa.

¹⁰Qanchis punchawtawanraaq suyaspanmi palomata kasqallan kacharirqa buquemanta. ¹¹Chaymi Noeyman tardeykuqtaña kutimurqa aceitunas sachapa rapinta apamuspan. Chaymi Noey yacharurqa kay pachapi yakukuna asllayasqanta. ¹²Qanchis punchawtawanraaq suyas pam huktawan chay palomata kacharirqa ichaqa palomam manaña kutimurqañachu.

¹³Soqta pachak hukniyoq watanpi Noey kachkaptinmi punta kaq killapa qallariyin punchawpi yakukuna chakirurqa. Chay punchawpim Noey buquepa qatanta kicharqa, qawaykuptinmi allpaqa chakiña kachkasqa. ¹⁴Iskay kaq killapa iskay chunka qanchis-niyoq punchawninpim kay pachaqa chakiña karqa. ¹⁵Chaymi Noeyta Dios nirqa:

¹⁶—Buquemanta lloqsiy warmikipiwan, lloqsichuntaqyá churikikunapas war-mintinkama. ¹⁷Horqoytaq qanwan kuska kaq tukuy rikchaq animalkunatapas, alton pawaqkunatapas, uywa animalkunatapas chaynataq allpapi qasqonpa puriq-kunatapas. Lloqsispankuyá sinchita miraspa kay pachaman huntachunku —nispa.

¹⁸Noeymá lloqsrqa warmintin chaynataq churinkunapas warmintinkama. ¹⁹Buquemantaqa lloqsrqataqmí castantinkama llapallan animalkunapas, qasqonpa puriq animalkunapas, alton pawaqkunapas chaynataq allpapi puriq llapallan animalkunapas. ²⁰Chaymantam Tayta Diospaq Noey perqarqa altarta hinaspam Diosman ofrecena llapallan animalkunamanta hapirqa wakin animalkunata, hapirqataqmí Diosman ofrecena llapallan alton pawaqkunamantapas hinaspam altarpa hawanpi chay animalkunata wañuchispa lliwta kañarqa. ²¹Chay kañasqanpa miskillaña asnariyninta Tayta Dios muskiyuskapanmi hawkayarurqa hinaspam piensarurqa:

—Runakunaraykuqa manañam yapatawanqa allpa pachataqa ñakasaqñachu. Runaqa warma kasqanmantam mana allin piensaqla. Kayna castigasqayta hina-qa manañam wañuchisaqchu llapallan rurasqay kawsaqkunataqa.

²² Kay pacha kanankamaqa kanqapunim
tarpuypas, cosechapas chaynataq chirwan rupaypas.
Kay pacha kanankamaqa kanqapunim
poqoypas, usyaypas chaynataq tutu punchawpas.

Noeywan Dios contrato rurasqanmanta

9 ¹Diosmi Noeyta hinaspa churinkunata bendecispan nirqa:
 —Achka wawa-churiyoqyá kaychik, kay pachatayá huntachichik. ²Qamku-natam katkatataspa manchakusunkichik purun animalkuna, alton pawaqkuna, allpapi llapallan qasqonpa puriqkuna chaynataq lamar qochapi challwakunapas. Chayku-napimá munaychakunkichik. ³Chaykunatam llapallanta qamkunaman qoykichik mikunaykichikpaq, verdura plantakunatapas qosqayta himam qoykichik. ⁴Ichaqa amam mikunkichikchu kawsachiqnin yawarniyoq aychataqa. ⁵Cheqaptapumim qamkuna wañuchiq animaltaqa wañuchisaqtqaqmi runamasin wañuchiq runatapas.

⁶ Pipas runamasin wañuchiqtqa
 paytatas runamasintaqmi wañuchinqa.
 Runaqa Diosman rikchakuqmi rurasqa karqa,
⁷ Qamkunaqa achka wawa-churiyoqyá kaychik,
 kay pachamanyá huntaychik,
 kay pachapiyá miraychik.

⁸Diosmá Noeytawan churinkunata nirqa:
 —Kunanmi contratoya rurani qamkunawan hinaspa qepaykichik hamuq miraynikichikwan, ¹⁰ruranitaqmi buquemanta qamkunawan lloqsimuq kay llapallan kawsaq animalkunawanpas, alton pawaq animalkunawanpas, uyya animalkunawanpas, purun animalkunawanpas chaynataq kay pachapi llapallan animalkunawanpas. ¹¹Contratoytam rurani qamkunawan, manañam sinchi parawanqa wañuchisaqñachu llapallan kawsaqkunataqa, manañamá kanqachu sinchi paraqa kay pachata puchukachinanpaq. ¹²Qamkunawanpas chaynataq llapallan qamkunawan kaq kawsaqkunawanpas wiñaypaq contrato rurasqayta señalninmi kayna kanqa: ¹³Chirapaytam churani puyupi, chay chirapam kay pachapi kawsaqkunawan contratoypa señalnin kanqa. ¹⁴Chaymi kay pachapa hawanman puyuchimuptiy chirapa puyukunapi rikurinqa. ¹⁵Hinaptinmi qamkunawan chaynataq llapallan animalkunawan contrato rurasqayta mana qonqasaqchu, manañam kanqachu sinchi paraqa chaynapi llapallan kawsaqkunaqa yakuwan manaña puchukananpaq. ¹⁶Puyupi chirapa rikurimuptinmi chayta qawaspay yuyarisqaq llapallan kawsaqkunawan hinaspa kay pachapi animalkunawan wiñaypaq contrato rurasqayta —nispa.

¹⁷Diosmá nirqa Noeyta:
 —Chay chirapam llapallan kay pachapi kawsaqkunawan contratoypa señalnin —nispa.

Noeymantawan churinkunamanta

¹⁸Buquemanta lloqsiq Noeypa churinkunam karqa: Sem, Cam hinaspa Jafet, Canaanpa taytanmi Cam. ¹⁹Noeypamá kimsa churinkuna karqa, paykunapa mi-rayninwantaqmi kay pacha huntasqa karqa.

²⁰Chaymantam Noey chakrapi llamkayta qallarirqa hinaspam uvas huertata rurarpa. ²¹Chaymi vinota tomaruspan sinkarurqa hinaspam qalalla kachkarqa karpanpi. ²²Hinaptinmi Canaampa taytan Cam rikururqa taytanqa qalalla kasqanta chaymi hawapi iskaynin wawqen Kunaman willarqa. ²³Chaymi Sem wawqen Jafetwan pachata aparikuspanku

hombronkupa hawanman churaykuspa asuykurqaku qepanpalla hinaspankum taytankuta tapaykurqaku. Chaynapim taytankupa qalalla kaynintaqa mana rikurqakchu.

²⁴Sinkaruspa puñurusqanmanta Noey rikchariruspam sullka kaq churinpa ru-rasqanta yacharurqa. ²⁵Chaymi nirqa:

iCanaanqa ñakasqayá kachun!
iAyllunkunapa sirvientenmantapas
aswan humillasqaraqyá kachun!

²⁶Noeyqa nirqataqmi:
Sempa yupaychasqan Tayta Diosqa alabasqayá kachun,
Canaanñataqyá paypa sirvienten kachun.

²⁷⁸Jafettayá Dios hatunyachichun,
Sempa karpankunapiyá *yachachun,
Canaanñataqyá paypa sirvienten kachun.

²⁸Sinchi para pasasqanmantam Noey kawsarqa kimsa pachak pichqa chunkan watata-raq. ²⁹Chaynaqa Noeymi isqon pachak pichqa chunkan watata kawsaruspan wañukurqa.

Noeypa mirayninkunamanta

(1 Cr 1:5-23)

10 ¹Kaykunam Noeypa churinkuna: Sem, Cam hinaspas Jafet, paykunapam churinkuna nacerqaraq sinchi para pasaya.

²Jafetpa churinkunam karqa Gomer, Magog, Madai, Javan, Tubal, Mesec hinaspas Tiras. ³Gomerpa churinkunañataqmi karqa Askenaz, Rifat hinaspas Togarma.

⁴Javanpa churinkunañataqmi karqa Elisa, Tarsis, Quitim hinaspas Rodanim.

⁵Jafetpa chay mirayninkunawanmi huntarurqa lamar qochapa patankuna, sapa llaqtapi rimayninkuman hina hinaspas nacionninkupi ayllukunaman hina.

⁶Campa churinkunam karqa Cus, Mizraim, Fut hinaspas Canaan. ⁷Cuspa churinkunañataqmi karqa Seba, Havila, Sabta, Raama hinaspas Sabteca. Raamapa churinkunam karqa Sebawan Dedan. ⁸Cuspa miraynimmi karqa Nimrod sutiyop, paymi karqa kay pachapi kallpasapa runa. ⁹Paymi Tayta Diospa qayllanpi karqa purun animalkuna hapiq kallpasapa runa. Chayraykum pipas kallpasapa runamantaqa niqku:

Kay runaqa Nimrod qari hinaraqmi,
payqa Tayta Diospa qayllanpi
purun animalkuna hapiq
kallpasapa cazador hinaraqmi.

¹⁰Nimrodmgi gobiernayta qallaykurqa Babel llaqtapi, Erec llaqtapi hinaspas Acad llaqtapi, chay llaqtakunam karqa Sinar lawpi. ¹¹Chay Sinar allpamantam lloq-sirqa Asiria lawman hinaspam Ninive llaqtata, Rehobot-ir llaqtata hinaspas Cala llaqtata hatarichirqa. ¹²Hatarichirqataqmi Resen hatun llaqtatapas, chayqa tarikun Ninive llaqtamanta Cala llaqtaman riq ñanpim.

⁸fr 9.27 Hebreo simipi Jafet ninanqa “hatunyachisqa” ninanmi.

¹³Mizraimpa mirayninkunañataqmi karqa Lud runakuna, Anam runakuna, Lehab runakuna, Naftuh runakuna, ¹⁴Patrus runakuna hinaspa Casluh runakuna. Caftor runakunapas Mizraimpa mirayninmi karqa. Paykunapa castanmi karqa Filistea runakuna.

¹⁵Canaanpa piwi churinñataqmi karqa Sidon, Sidonman qatiqñataqmi karqa Het. ¹⁶Canaanpa mirayninmi Jebus runakuna, Amor runakuna, Gerges runakuna, ¹⁷Hiv runakuna, Arac runakuna, Sin runakuna, ¹⁸Arvad runakuna, Zemar runakuna hinaspa Hamat runakuna. Chay tiempomantam Canaan runakuna chequerurqaku. ¹⁹Sidon lawmantam Canaan runakunapa allpan colindarqa Gerar llaqtawan, Gaza llaqtawan, Sodoma llaqtawan, Gomorra llaqtawan, Adma llaqtawan, Zeboim lawwan hinaspa Lasa llaqtawan tupanankama. ²⁰Paykunamá karqa Cam sutiyoq runapa castankuna rimayninkuman hina chaynataq allpankupipas nacionninkupipas ayllunkuman hina.

²¹Sem sutiyoq runam karqa Jafetpa mayor wawqen. Heberpa llapallan churinkunam karqa Sempa mirayninkuna. ²²Sempa churinkunam karqa: Elam, Asur, Arfaxad, Lud hinaspa Aram. ²³Arampa churinkunañataqmi karqa Uz, Hul, Geter hinaspa Mas. ²⁴Arfaxadpa churinmi karqa Sala, Salapa churinñataqmi karqa Heber. ²⁵Heberpam iskay churinkuna karqa, hukniniñataqmi karqa^hPeleg. Pelegwanmi suticharqaku paypa tiemonpi alpa rakinakurusqanrayku, wawqenpa sutinñataqmi karqa Joctan. ²⁶Joctanpa churinkunam karqa Almodad, Selef, Hazar-mavet, Jera, ²⁷Adoram, Uzal, Dicla, ²⁸Obal, Abimael, Seba, ²⁹Ofir, Havila hinaspa Jobab. Paykunam llapallanku karpaku Joctanpa churinkuna. ³⁰*Yachasqanku allpam karqa Mesa lawmanta intipa qespimunan Sefar law orqokama. ³¹Paykunam karqa Sempa castankuna rimayninkuman hina, allpankupi nacionninkupi ayllunkuman hina.

³²Paykunamá karqa Noeypa churinkunapa ayllunkuna nacionninkupi mrasqankuman hina. Paykunamá sinchi parapa qepanta tukuy hinastinman chequeruspanku nacionninkuta hatarichirqaku.

Babel llaqtapi torre hatarichisqankumanta

11 ¹Kay pachapiqa lliw runakunam karpaku huk rimayniyoqla. ²Chaymi intipa qespimunan lawmanta lloqsimuspanku tarirurqaku Sinar lawpi huk pampata hinaspmay chaypi *yacharqaku. ³Paykunam ninakurqaku:

—Rurasunchik ladrillokunata hinaspa kañasunchik hornopi —nispa.

Chaymi rumikunapa rantinpi ladrillokuna servikurqa. Breañataqmi mezclamanta servikurqa. ⁴Paykunam ninakurqaku:

—Hatarichisunchikyá llaqtata, perqasuntaqyá cielokama haypaq torretapas chaynapi ancha reqsisqa kananchikpaq. Yanqañataqmi tukuy hinastinman kay pachapi chequeruchwanchik —nispa.

⁵Ichaqa Tayta Diosmi uraykamuspan qawarqa runakunapa rurasqan llaqtata chaynataq torretapas. ⁶Chaymi Tayta Dios nirqa:

—Kay runakunaqa kachkan huk castallam, rimankupas huk rimayllatataqmi. Chayraykum kay ruraytatas qallaykunku, chaynaqa ruray munasqankumantaqa manam imapas sayachiya atinmanchu. ⁷Chaynaqa uraykuspanchikyá pantarachimusun rimayninkuta chaynapi mayqanninkupas rimasqankuta mana entiendenakunankupaq —nispa.

^h 10:25 Hebreo simipi Peleg ninanqa “rakinasqa” ninanmi.

⁸Chaynatam Tayta Dios chequerachirqa tukuy hinastinman chay sitiomanta chayraykum llaqta hatarichiytapas dejarurqakuña. ⁹Chayraykum chay llaqtata 'Babelwan suticharqaku, chaypim Tayta Dios kay pachapi runakunapa rimayninta pantanarachirqa hinaspm tukuy kay pachapa hawanman chequerachirqa.

Sem sutiyoq runapa mirayninkunamanta

(1 Cr 1:24-27)

¹⁰Kaykunam Sempa mirayninkuna: Sem pachak watayoq kachkaptinmi churin Arfaxad nacerqa iskay wataña sinchi para pasaruptin. ¹¹Churin Arfaxadpa nacesqanmantam Sem kawsarqa pichqa pachak watataraq, chay watakunapim karqaraq qarikunapas warmikunapas churinkuna.

¹²Arfaxad kimsa chunka pichqan watayoq kachkaptinmi churin Sala nacerqa.

¹³Arfaxadmi churin Salapa nacesqanmanta kawsarqa tawa pachak kimsan wata-taraq, chay watakunapim karqaraq qarikunapas warmikunapas churinkuna.

¹⁴Sala kimsa chunka watayoq kachkaptinmi churin Heber nacerqa. ¹⁵Churin Heberpa nacesqanmantam Sala kawsarqa tawa pachak kimsan watataraq, chay watakunapim karqaraq qarikunapas warmikunapas churinkuna.

¹⁶Heber kimsa chunka tawan watayoq kachkaptinmi churin Peleg nacerqa.

¹⁷Churin Pelegpa nacesqanmantam Heber kawsarqa tawa pachak kimsa chunkan watataraq, chay watakunapim karqaraq qarikunapas warmikunapas churinkuna.

¹⁸Peleg kimsa chunka watayoq kachkaptinmi churin Reu nacerqa. ¹⁹Churin Reu nacesqanmantam Peleg kawsarqa iskay pachak isqonniñ watataraq, chay watakunapim karqaraq qarikunapas warmikunapas churinkuna.

²⁰Reu kimsa chunka iskaynin watayoq kachkaptinmi churin Serug nacerqa.

²¹Churin Serugpa nacesqanmantam Reu kawsarqa iskay pachak qanchisnin wata-taraq, chay watakunapim karqaraq qarikunapas warmikunapas churinkuna.

²²Serug kimsa chunka watayoq kachkaptinmi churin Nacor nacerqa. ²³Churin Nacorpa nacesqanmantam Serug kawsarqa iskay pachak watataraq, chay watakunapim karqaraq qarikunapas warmikunapas churinkuna.

²⁴Nacor iskay chunka isqonniñ watayoq kachkaptinmi churin Tarey nacerqa.

²⁵Churin Tareypa nacesqanmantam Nacor kawsarqa pachak chun-ka isqonniyoq watataraq, chay watakunapim karqaraq qarikunapas warmikunapas churinkuna.

²⁶Tarey qanchis chunka watayoq kachkaptinmi nacerqa churin Abram, Nacor hinaspa Haran.

Tareypa mirayninkunamanta

²⁷Tareypa mirayninkunam kaykuna: Tareypa churinkunam karqa Abram, Nacor hinaspa Haran. Haranpa churinñataqmi karqa Lot. ²⁸Haranmi wañukurqa taytan Tareymantapas puntataraq, wañukurqa Caldea law Ur sutiyoq nacesqan llaqtapim.

²⁹Chaymi Abrampas Nacorpas casarakurqa. Abrampa warminmi karqa Sarai, Nacorpa warmiñataqmi karqa Milca. Haranmi karqa Milcapawan Iscapa taytan.

³⁰Saraiñataqmi qolluq kasqanrayku mana wawayoq karqa.

³¹Caldea lawpi Ur llaqtamantam Tarey lloqsirqa Canaan lawman rinanpaq hinaspm pusarqa churin Abramta, Abrampa warmin llumchuynin Saraita chaynataq Haranpa

ⁱ11:9 Hebreo simipi Babel ninanqa “pantanachisqa” ninanmi.

churin willkan Lottapas. Ichqaq Haran llaqtaman chayaruspankum chaypi *yacharqaku.³² Tareymi iskay pachak pichqan watata kawsaruspán Haran llaqtapi wañukurqa.

Abramta Dios qayasqamanta

12

¹ Chaymantam Abramta Tayta Dios nirqa:

—Llaqtaykimanta, ayluykimanta hinaspa taytaykipa familialmanta lloqsiy qawachinay allpaman.

² Hatun naciontam qanmanta rurasaq.

Bendecispaymi sutikitapas

sinchi reqsisqata rurasaq.

Qamraykutaqmi wakin runakunatapas bendecisaq.

³ Bendecisaqmi bendecisuqnikikunata.

Ñakasaqmi ñakasuqnikikunata.

Qamraykum bendecisaq

kay pachapi llapallan familiakunata.

⁴ Chaymi Tayta Diospa nisqanman hina Abram lloqsirqa, Lotpas paywanmi rirqa. Abranmi qanchis chunka pichqan watayoq karqa Haran llaqtamanta lloqsispan.

⁵ Abranmi warmin Saraita pusarqa, pusarqataqmi wawqenpa churin Lot sutiyoq runatapas chaynataq Haran llaqtapi rantisqan runakunatapas. Aparqataqmi tukuy ima armakusqankunatapas hinaspm Canaan lawman rispa chayman chayrqaku.

⁶ Abranmi pasarurqa chay allpanta Siquem llaqtapi yupaychana lugarkama otaq More lawpi encina sachapa kasqankama. Chay lawpim Canaan runakuna *yachachkarqaku. ⁷ Hinaptinmi Abranman Tayta Dios rikuriykuspan nirqa:

—Miraynikimanmi kay allpata qosaq —nispa.

Hinaptinmi rikuriqnin Tayta Diosta adoranapqa chaypi altarta rurarqa. ⁸ Hinaspm chaymanta pasakurqa Betelpa waklawnin intipa qespimunán law orqoman, karpantam chaypi sayachirqa. Betel llaqtam karqa intipa seqaykunan lawnini. Hai llaqtañataqmi karqa intipa qespimunán lawnini. Chaypim Tayta Diospaq altarta ruraspan payta mañakurqa. ⁹ Abranmi chay sitiomanta pasarqa kaypi-chaypi samastin Neguev lawkama.

Egipto nacionman Abram yaykusqanmanta

¹⁰ Chaylawkunapi muchuy karusqanraykum Abram rirqa Egipto nacionman chaypi *yachananpaq. Canaan allpapimá llumpayllaña muchuy karqa. ¹¹ Egipto nacionman chayaykuchkaspankuñam nirqa warmin Saraita:

—Qamqa kanki buenamoza warmim. ¹² Chaynaqa Egipto runakunachá qawaykususpayki: “kayqa warminmi” nispaku wañurachiwanqa, qamtañataqchá kawsachisunki qanwan quedakunankupaq. ¹³ Chaynaqa ninkim paniy kasqaykita chaynapi qamrayku allin kanaypaq hinaspa qamraykutaq kawsanaypaq —nispa.

¹⁴ Chaymi Egipto nacionman Abram yaykuptin, Egipto runakuna qawarqa Saraiqa buenamoza warmi kasqanta, ¹⁵ Faraonpa ministrongunkapas qawaykuspm alabarqa hinaspm Faraonpa palacionman Saraita pusaykurqaku.

¹⁶ Allintam atienderqaku Abramta Sarairayku. Abrampamá kapurqa ovejankuna, vacankuna, asnonkuna, qaripas, warmipas sirvientenkuna hinaspa *camellonkuna.

¹⁷Tayta Diosñataqmi Faraonta wasinpi kaqkunatawan onqorachirqa sinchi hatun onqoy-kunawan Abrampa warmin Sarairayku. ¹⁸Chaymi Abramta Faraon qayaspan nirqa:

—¿Imatataq kaytaqa ruraruwanki? Sarai warmiki kasqantaqa ¿imanasqataq manaqa willawarqankichu? ¹⁹¿Imanasqataq “Paniymi” nirqanki? Yaqallam casararakurqanipas. Kayqaya warmiki, kunanqa pusakuspáyá ripukuy —nispa.

²⁰Chaymi Faraon kamachirqa runankunata chaynapi Abramta hinaspa warmin-ta tukuy kapuqnintinta pusaspa aviamunankupaq.

Abranmanta Lot rakikusqanmanta

13 ¹Egiptomantam Abram rirqa Neguev lawman warminwan kuska llapa imankunatas aparikuspan, paykunawantaqmi rirqa Lotpas. ²Abranmi apullaña karqa, kapurqam animalninkunapas chaynataq qori-qollqepas. ³Neguev lawmantam kutirqa ñawpaq karpan sayachisqan Betelkama, chay sitioqa karqa Betel llaqtapa hinaspa Hai llaqtapa chawpinpim. ⁴Chaypimá ñawpaqta altarta ruraraq. Chaypim Tayta Diosta Abram mañakurqa.

⁵Abranwan puriq sobrinon Lotpapas kapurqam ovejankuna, vacankuna hinaspa karpunkuna. ⁶Chaymi kuska *yachanankupaq allpa mana hayparqañachu animalninku achka kasqanrayku, manataqmi huk hawaqlapiqa yachayta atirqakuñachu. ⁷Abrampa animalnin michiqunam Lotpa animalnin michiqunawan liriaqku. Chaypitaqmi yacharqaku Canaan runakunapas chaynataq Ferez runakunapas. ⁸Chaymi Lotta Abram nirqa:

—Amayá lirianakuyqa kachunchu ñoqanchikpiqa nitaq michiqninchikkunapipas, ñoqanchikqa ayllupuram kanchik. ⁹Kayqaya kay allpaqa kachkan ñawpaqnikipi. Ruegakuykim ñoqamanta rakikunaykipaq. Ichoq lawman riptykiqa ñoqam risaq alleq lawman otaq alleq lawman riptykiqa ñoqam ichoq lawman risaq —nispa.

¹⁰Chaymi Lot qawarirqa Jordan Mayupa enteron qechwanta, rikurqataqmi chay sitioqa Tayta Diospa huertan hina Zoar llaqtachakama yakuyoq kasqanta. Egipto allpamanmi rikchakurqa. Chaynaqa karqa Sodoma llaqtatawan Gomorra llaqtata Tayta Dios manaraq purmarachichkaptinmi. ¹¹Lotmi akllakuykurqa kikinpaq liiw Jordan Qechwata. Lotmi pasakurqa intipa qespimunan lawman, chaynatamá rakinakurqraku. ¹²Abranmi *yacharqa Canaan allpapi, Lotñataqmi yacharqa chay qechwapa llaqtankunapi Sodoma lawman karpankunata suchuchistin. ¹³Sodomapi kaq runakunaqa karqaku llumpa-llum-pay huchasapa mana allin runakunam, Tayta Diospa contranpim huchallikuqku.

¹⁴Lot pasakuptinmi Abramta Tayta Dios nirqa:

—Maymi kasqaykimanta qawariy norte lawtawan surlawta hinaspa intipa qespimunan lawtawan intipa seqaykunan lawta. ¹⁵Llapallan kay allpa qawas-qaykitam qanmanwan miraynikikunaman qosqayki wiña-wiñayapaq. ¹⁶Allpapa ñutunta hinam miraynikita mirachisaq. Manam pipas allpapa ñutuntaqa yupayta atinmanchu chaynataqmi miraynikipas mana yupay atina kanqa. ¹⁷Qawamuy chay allpapa largontawan anchonta, chay allpatam qosqayki —nispa.

¹⁸Chaymi Abram karpanta apaspan *yacharqa Hebron llaqtapa hichpanpi otaq Mamre sutiyoq runapa encina sachankunapa kasqanpi, chayqa kachkan Hebron llaqtapa hichpanpim, chaypim huk altarta ruraraq Tayta Diosta adoranana paq.

Lotta Abram librasqanmanta

14 ¹Amrafelmi karqa Sinar lawpi rey, Ariocñataq Elasar lawpi rey, Quedorlaomerñataq Elam lawpi rey, Tidalñataq Goim lawpi rey. Paykuna gobiernachkaspankum

²pelearqaku Sodoma llaqtapi kaq Rey Berawan, Gomorra llaqtapi kaq Rey Birsawan, Adma llaqtapi kaq Rey Sinabwan, Zeboim llaqtapi kaq Rey Semeberwan hinaspa Bela llaqtapi kaq reywan. Chay Bela llaqtapa huknin sutinqa Zoarmi. ³Kay pichqantin reykunam tropankuta huñurqaku Sidim Qechwapi, chaypim tarikun Kachi Qocha. ⁴Quedorlaomer reytam servirqaku chunka iskayniyoq wataña hinaspm chunca kimsan watanpiña hoqarikururqaku paypa contranpi. ⁵Chaymi chunka tawayoq watanmanñataq Quedorlaomer hamurqa paywan kaq reykunapiwan hinaspm Astarot Karnaim llaqtapi vencerurqaku Refaim runakunata, Zuz runakunatañataqmi vencerurqaku Ham llaqtapi, Em runakunatañataqmi vencerurqaku Save-quiriataim llaqtapi. ⁶Vencerurqakutaqmi Hor runakunatapas Seir orqonkunapi, paykunamat qatirqaku chunniqpa hichpanpi kaq El-paran pampakama. ⁷Chaymanta kutiramuspankuñataqmi hamurqaku En-mispat sutyoq llaqtaman, chaypa huknin sutinqa Cadesmi. Amalecpa mirayninkunapa *yachasqan lawkunatam tukururqaku, tukururqakutaqmi Hazezon-tamar llaqtapi yachaq Amor casta runakunatapas.

⁸Hinaptinmi Sodoma llaqtapi rey, Gomorra llaqtapi rey, Adma llaqtapi rey, Zeboim llaqtapi rey hinaspa Bela llaqtapi rey, Bela llaqtapa huknin sutinqa Zoarmi, guerrapaq huñunakururqaku Sidim Qechwapi. ⁹Paykunam pelearqaku Elam lawpi Rey Quedorlaomerwan, Goim lawpi Rey Tidalwan, Sinar lawpi Rey Amrafelwan hinaspa Elazar lawpi Rey Ariocwan. Tawa reykunam karqa pichqa reykunapa contranpi. ¹⁰Sidim Qechwapi brea cochakuna karqa hinaptinmi Sodoma llaqtapi Gomorra llaqtapi reykuna lluptichkaspanku chayman wichiykarirqaku, wakiqniñataqmi lluptururqaku orqoman.

¹¹Chaymi venceqkuna Sodoma llaqtapa, Gomorra llaqtapa llapallan kapuqninta apakurqaku, llapallan kawsayninkutapas apakuspankum pasakurqaku. ¹²Sodoma llaqtapi *yachasqanraykum Abrampa sobrinon Lottapas presota pasachirqaku kapuqninkuntawan. ¹³Ichaqa huk lluptikuq runa rispanmi willarqa Hebreo casta Abranman, paymi yachachkarqa Amor runa Mamrepa encina sachankunapa kasqanpi, Mamreqa karqa Escolpa chaynataq Anerpa wawqenmi, paykunam karqaku huñulla Abranwan.

¹⁴Chaymi sobrinon preso kasqanta Abram yacharuspan wasinpi naceq kimsa pachak chunka pusaqniyoq sirvientenkunata guerrapaq huñuruspan paykunawan chay reykunata qatirqa Dan llaqtakama. ¹⁵Chay tutam sirvientenkunata kayman-wakman rakinaykuspa vencerurqaku hinaspm Damasco llaqtapa norte lawnin Hofa lawkama qatirqaku. ¹⁶Qechumuspankum kutichimurqaku enemigopa tukuy ima apakusqanta, kutichimurqakutaqmi sobrinon Lottapas tukuy kapuqnintinta chaynataq warmikunatapas hinaspa wakin runakunatapas.

Abramta Melquisedec bendecisqanmanta

¹⁷Quedorlaomertawan paywan kaq reykunata Abram venceruspa kutimuptinmi Sodoma llaqtapi rey lloqsimurqa chaskiqnin Save Qechwaman. Chay qechwapa huknin sutinmi karqa Reypa Qechwan. ¹⁸Salempa reynin Melquisedecpas apamurqam vinotawan mikuya. Paymi altopi kaq Diospa sacerdoten karqa. ¹⁹Abramta bendecispanmi nirqa:

Qamtayá bendecisunki
altokunapi Kaq Dios.
Qamtayá bendecisunki
cielokunapas kay Pachapas unanchaq Dios.

²⁰Altokunapi Kaq Diosyá
alabasqa kachun.

Enemigoykikunata vencechisuqnikiyá
alabasqa kachun.

²¹Chaymi Abramta Sodoma llaqtapi rey nirqa:

—Runakunallata qoykuwaspayá wakin qechumusqaykitqa apakuy —nispa.

²²Hinaptinmi Sodoma llaqtapi reyta Abram nirqa:

—Altokunapi kaq Tayta Diosmanmi, cielokunapas kay pachapas unanchaq Diosmanmi jurarqani kaynata: ²³“Sodoma llaqta reypataqa manam imallantapas hapisaqchu, ni huk qaytullantapas nitaq usutapa watullantapas” nispa. Yanqañataqmí niwaq: Ñoqam Abramtaqa apuyachirqani, nispa. ²⁴Mozokunaqa mikusqallanmantam hapikunqaku, ñoqawan riq Anerpas, Escolpas chaynataq Mamrepas hapikunqaqa tupaqnillankutam.

Abranwan Dios contrato rurasqanmanta

15 ¹Kaykunapa qepantam Abranman revelaspan Tayta Dios nirqa:

Abram, ama manchakuychu,
ñoqam waqaychasqayki,
anchatataqmí premiasqayki.

²Hinaptinmi Abramñataq nirqa:

—Señor Dios ¿Imapaqtaq imatas qowankiman mana churiyoq kachkaptiyqa chaynataq Damasco llaqtayoq Eliezerlla wasiyipi herenciay chaskiq kachkaptinqa? ³Manamá qowankichu churitaqa, uywasqay Eliezerchiki kanqa herenciay chaskiqqa —nispa.

⁴Chaymi Tayta Diosñataq nirqa:

—Manam paychu kanqa herenciayki chaskiqqa, churikipunim herenciayki chaskiqqa kanqa —nispa.

⁵Tayta Dios hawaman pusaruspanmi nirqa:

—Qaway cielokunapi lucerokunata, yupayyá atispaykiqa. Wakna mana yupay atinam kanqa miraynikunapas —nispa.

⁶Abramqa Tayta Diosman iñisqanraykum mana huchayoqpaqña chaskisqa karqa. ⁷Paytam Tayta Dios nirqa:

—Ñoqam kani Tayta Dios. Caldea law Ur llaqtamantam horqomurqayki kay allpata herencia qonapqaq —nispa.

⁸Hinaptinmi Abramñataq nirqa:

—Señor Dios ¿imapitaq yachasaq kay allpaqa herenciay kananta? —nispa.

⁹Chaymi Diosñataq nirqa:

—Aparamuway kimsa watayoq vaquillatawan kimsa watayoq cabrata, apamuwaytaq kimsa watayoq carnerotawan kullkutapas chaynataq mallqo palomatapas —nispa.

¹⁰Chaymi Abram chaykunata Diosman aparuspan partirqa chawpimanta hinaspam churraqa sapa partisqanta chimpapurata, palomatawan kullkutam ichaqa mana partirqachu. ¹¹Chaymi nakasqan animalkunapa hawanman ullachukunka tiyaramuptin Abramñataq manchachirqa. ¹²Inti seqaykuyañam Abramta puñuy hapiroptin puñururqa hinaptinmi llumpay tutayay payta mancharirachirqa. ¹³Chaymi Abramta Tayta Dios nirqa:

—Cheqaptapunim miraynikunqa runapa allpanpi *yachanqaku hinaspam servinqaku chaypi kaqkunata, paykunaqa ñakarichisqataqmí kanqaku tawa pa-chak wata. ¹⁴Aswanqa servichikuqninku runakunatam castigasaq, hinaptinñam

lloqsinqaku sinchi riquezayoq.¹⁵ Hinaptinmi hawkayaypi kawsaruspa yuyaq kaynikipiña wañukunki hinaspm pampasqa kaspa abueloykikunapa kasqanman rinki.¹⁶ Willkaykipa willkankunam kutimunqa kay allpaman. Amor runakunata-qa huchallapiña kachkaptinkupas manaraqmi castigasaqchu —nispa.

¹⁷ Inti seqaykuytaña sinchita tutayaruptinmi rikurirurqa huk qosnichkaq hornochapiwan lenguachkaq nina hinaspm partisqa animalkunapa chawpinta pasraqa.

¹⁸ Chay punchawllapim Abranwan Tayta Dios rurarqa contratota, Diosmi nirqa:

—Miraynikikunamanmi kay allpata qosaq Egipto mayuchamanta Eufrates sutyoq hatun mayukama.¹⁹ Qosqaykitaqmi Cain runakunapa, Cenaz runakunapa, Cadmon runakunapa,²⁰ Het runakunapa, Feres runakunapa, Refaim runakunapa,²¹ Amor runakunapa, Canaan runakunapa, Gerges runakunapa hinaspa Jebus runakunapa allpantapas —nispa.

Abrampa churin Ismaelta Agar wachakusqanmanta

16 ¹ Abrampa warmin Saraimi mana wachakuq karqa. Paypam karqa Agar sutyoq Egiptomanta kaq sirvientan. ² Saraimi Abramta nirqa:

—Mana wachakuqa Tayta Dios rurawasqanraykum ruegakuyki sirvientaywan-ña puñunaykipaq, icharaqpas paymantaña kanman wawaykuna —nispan.

Hinaptinmi Saraipa nisqanta Abram kasukurqa.³ Chunka wata Canaan allpapi *yachasqanku hawañam Abrampa warmin Sarai Egiptomanta kaq sirvientan Agarta qoykurqa Abranman warminpaq.⁴ Chaymi Agarwan Abram puñurqa, Agarñataqmi wiksayakuruspan patronanta despreciowan qawarqa.⁵ Chaymi Abramta Sarai nirqa:

—Qanmi huchayoq kanki kay sirvientay insultawanapanpaq, qanman qoykuptiymi wiksayakuruspan despreciowan qawawan. Tayta Diosyá juzgawasun qamtawan ñoqata —nispa.

⁶ Hinaptinmi Saraita Abram nirqa:

—Kayqayá sirvientaykiqa makikipi, munasqaykitayá paywan ruray —nispa.

Chaymi Agarta Sarai ñakarichiuptin ladonmanta lluptirurqa.⁷ Chaymi Agartaqa Tayta Diospa angelnin tarirurqa chunniqpi kaq pukyupa waqtanpi, chay pukyupa kachkan Shur lawman riq ñanpim.⁸ Paytam angel nirqa:

—Saraipa sirvientan Agar ɬmaymantataq hamuchkanki, maytataq richkanki? —nispa.

Hinaptinmi Agarñataq nirqa:

—Patronay Saraipa ladonmantam lluptikuchkani —nispa.

⁹ Hinaptinmi Tayta Diospa angelnin nirqa:

—Kutiy patronaykipa ladonman hinaspa humillakuspa kasukuy —nispa.

¹⁰ Tayta Diospa angelninga nirqataqmi:

Mirachisaqpunim miraynikikunata

nana-nanaq kasqanrayku mana yupay atinata.

Wiksayoqñiam kachkanki.

¹¹ Qari wawatam wachakunki.

Paytam ɬIsmaelwan sutichanki.

Waqasqaykitam Tayta Dios uyarirusunki.

¹² Ismaelqa purun asno hina

torpe runam kanqa.

Lliwpa contranpim sayarinqa.

Llapa runakunam paypa contranpi sayarinqa.

^j 16:11 Hebreo simipi Ismael ninanqa “Diosqa uyarinmi” ninanmi.

Wawqenkunawan cheqichikuspapas
paykunawanmi *yachanqa.

¹³Tayta Dioswan rimasqanraykum payta Agar suticharqa:
—Qanmi kanki rikusqay Dios —nispa.

Agarqa nirqataqmi:

—Kawsachkaniraqmí Diosta rikuruchkaspaypas —nispa.

¹⁴Chayraykum chay pozota suticharqa Rikuqniy Kawsaq Diospa Pozon nispa.
Chay pozoqa kachkan Cades llaqtamanta Bered llaqtaman riq ñanpim.

¹⁵Chaymantam Abrampa churinta Agar wachakururqa hinaptinmi Agarpa wa-chakusqan churinta Abram suticharqa Ismaelwan. ¹⁶Abram pusaq chunka soqtan watayoq kachkaptinmi churin Ismaelta Agar wachakurqa.

Diospa contratónpa señalinmanta

17 ¹Abram isqon chunka isqonniyoq watanpi kachkaptinmi Tayta Dios riku-rikyuspan nirqa:

—Ñoqam kani Tukuy Atipayniyoq Dios, munasqayman hinayá agradoypaq kaw-say. ²Contratoytam rurasaq qanwan hinaspm mirachisqayki nana-nanaqta —nispa.

³Chaymi Abramqa qonqorakuykuspa pampakama kumuykurqa hinaptinmi Dios paywan rimarqa kaynata nispa:

⁴—Kaymi qanwan contratoy, qampa miraynikikunam kanqa achka nacion-kuna. ⁵Manañam ⁶Abrahamñachu sutikiqa kanqa aswanqa Abrahamñam, miraynikikunatam achka nacionman tikrasaq. ⁶Mirachisqaykim nana-nanaqta, mi-raynikimantataqmi rurasaq nacionkunatapas hinaptinmi reykuna qanmanta kanqa. ⁷Miraynikikunapaqwan qampa Diosniki kanapaqmi qanwan wiñaypaq contratoy-ta rurasaq chaynataq qepayki hamuq miraynikikunawanpas. ⁸Kay *yachasqayki allpatam qanman qosqayki miraynikikunamanwan hinaspm paykunapa Diosnin kasaq. Enteron Canaan allpaqa wiñaypaq herenciaykichikmi kanqa —nispa.

⁹Diosmi nirqataq Abrahamata:

—Ichaqa kasukunkim contratoya miraynikikunapiwan. ¹⁰Kaymi contratoy, kaytam kasukunki miraynikikunapiwan. Qamkunamanta kaq llapallan qarikunam señalaqsa kanqa. ¹¹Señalankichikqa qari kayninpá qarachanta kuchuspam chaymi qamkunawan contrato rurasqaypa señalin kanqa. ¹²Qamkuna ukupi kaq naceq lliw qari wawakunam pusaq kaq punchawninpi señalaqsa kanqa, señalaqataqyá kachun miraynikikunapas, wasikipi naceqkunapas, mana miraynikimanta kaq maymanta hamukuqpas chaynataq qollqewan rantisqayki kaqpas. ¹³Paykunaqa señalaqapunimá kanqaku. Chaynapim wiñaypaq contratoy kanqa cuerpoikichikpi. ¹⁴Pi qaripas mana señalaqsa kaspanqa qar-qosqam kanqa qamkuna ukumanta contratoy mana cumplisqanrayku —nispa.

¹⁵Diosqa Abrahamtam nirqataq:

—Warmikipa sutiñqa kanqa manam Saraiñachu, aswanqa Sarañam. ¹⁶Payta bendeciptiyimi churikita wachakunqa, bendeciptiyimi nacionkunapa maman kanqa, nacionkunapa reyninkunataqmi paypa mirayninmanta nacemunqa —nispa.

¹⁷Chaymi Abramqa qonqoranpa pampaman kumuykuspan asikururqa sonqonpi kaynata nispa:

^k 17:5 Hebreo simipi Abraham ninanqa “achka nacionkunapa taytan” ninanmi.

—¿Pachak watayoq runapas yaqaraqchum churiyoq kanman? ¿Sarapas isqon chunka watayoqchum wachakunmanraq? —nispa. ¹⁸Chaymi Diosta Abraham nirqa:

—iIlma allinchá kanman qampa favornikiwani Ismael kawsaptinqa! —nispa.

¹⁹Chaymi Diosñataq nirqa:

—Cheqaptapunim warmiki Sara wachakunqa qampa churikita hinaptinmi 'Isaacwan sutichanki, paywanmi rurasaq wiñayapaq contratoya, rurasaqtaqmi paypa mirayninkunawanpas. ²⁰Ismaelpaq mañakuwasqaykitapas uyarirqaykim, paytapas bendecispaymi sinchillataña mirachisaq. Paypa mirayninkunamantam kanqa chunka iskayniyoq munaychakuqkuna, paymantamá huk hatun nacionta rurasaq. ²¹Contratoytam ichaqa rurasaq Isaacwan. Paytam warmiki Sara wachakunqa hamuq wata kunan hina tiempopi —nispa.

²²Diosmi Abrahanwan rimayta tukuruspan wicherirqa. ²³Chayraykum Abrahamqa señalarqa chay punchawpipuni churin Ismaelta, señalarqataqmi wasinpi naceq llapallan sirvientenkunatapas chaynataq qollqenwan rantisqan llapallan sirvientenkunatapas. Diospa nisqanman hinamá señalarqa qari kayninpá qarachanta kuchuspan. ²⁴Abrahamqa isqon chunka isqonniyoq watanpiñam karqa qari kayninpá qarachanta kuchuptinkuqa. ²⁵Churin Ismaelfñataqmi karqa chunka kimsayoq watanpi qari kayninpá qarachanta kuchuptinku. ²⁶Hina chay punchawllapimá Abrahampas hinaspa churin Ismaelpas señalasqa karqa. ²⁷Paywan kuska señalasqataqmi karqa wasinpi kaq llapallan qarikunapas, wasinpi naceq sirvientekunapas chaynataq huklawmanta qollqewan rantisqankunapas.

Abraham churiyoq kananpaq Diospa prometesqanmanta

18 ¹Mamre sutiyooq runapa encina sachankunapa kasqanpi rupayllaña kaptinmi Abraham karpanpa punkunpi tiyachkarqa, chaypim Tayta Dios payman rikuriykurqa. ²Abrahanmi rikururqa chimpanpi sayachkaq kimsa runakunata hinaspm chaskinanaq karpanpa punkunmanta kallparqa chaymi qonqoranpa pampaman kumuykuspan ³nirqa:

—Taytái, ama hina kaspayá suyaykuwayraq. ⁴Yakuta aparachimuptiyá chakikichikta mayllakuykuchik hinaspayá samariychik sachapa llantuyninpi. ⁵Mikuytayá aparamusaq mikuykuspa kallpanchakuykunaykichikpaq, chaymantañachiki pasakunkichikqa, chaychiki chayaykamuwarqankichik serviqnikichikpa kasqaymanqa —nispa.

Hinaptinmi paykunañataq nirqaku:

—Nisqaykiman hinayá ruray —nispanku.

⁶Chaymi Sarapa kasqan karpaman Abraham kallpaspan nirqa:

—Apurawman chapuy iskay chunka kilo harinata hinaspa ruray tortillakunata —nispa.

⁷Chaymi vacakunapa kasqanman Abraham kallparqa hinaspm huknin allin wira malta torota hapispan qoykurqa sirvientenman chaymi payñataq utqayllamanña nakaspa preparamurqa. ⁸Hinaspm quesillotawan lecheta apamurqa preparasqan malta toropa aychantawan hinaspm paykunapa ñawpaqninman churaykurqa. Abraham ladonkupi sayakuptinmi paykuna mikurqaku sachapa llantuyninpi.

⁹Chaymantam Abrahamta tapurqaku:

—¿Maypitaq kachkan warmiki Sara? —nispa.

Chaymi payñataq nirqa:

—Wak karpapim —nispa.

¹⁰Chaymi Tayta Dios nirqa:

¹17:19 Hebreo simipi Isaac ninanqa “asikuy” ninanmi.

—Watamanmi kuanan hinatapuni kutimusaq hinaptinmi warmiki Sarapas wayoqña kanqa —nispa.

Sarañataqmí Abrahampa qepanpi kaq karpapa punkunmanta uyarimuchkarqa.

¹¹ Abrahamwan Saraqa llumpay yuyaqñam karqaku. Sarapa killanpas manañam hamuqchu. ¹²Chaymi Saraqa sonqollanpi asikuspan nirqa:

—¿Señorniyas chaynataq ñoqapas yuyaqña kachkaspachum wawayoq kaspay kusisqa kayman? —nispa.

¹³Chaymi Abrahamta Tayta Dios nirqa:

—¿Imanasqataq Saraqa asikurqa “¿Cheqaptachu wachakuymanraq yuyaqña kachkaspay?” nispa? ¹⁴¿Kanmanchu ñoqapaq imapas sasa? Watamanmi kuanan hinatapuni nisqay tiempopi watukamusqayki chaymi Saraqa wawayoqña kanqa —nispa.

¹⁵Chaymi Sara manchakuspan llullakurqa:

—Manam asikurqanichu —nispa.

Tayta Diosñataqmí nirqa:

—Cheqaptapunim asikurqanki —nispa.

Sodoma llaqtapa favornini Abraham mañakusqanmanta

¹⁶Chay runakuna chay sitiomanta rispankum qawarqaku Sodoma lawta. Abrahamñataqmí paykunata compaÑarqa despedikamunanpaq. ¹⁷Chaymi Tayta Dios piensarqa

—Manam pakaymanchu Abrahammanqa imam ruranaytaqa. ¹⁸Abrahampa castankunaqa ancha hatun nacionmi kanqa, payraykum llapallan nacionkunata bendecisaq. ¹⁹Abrahamtaqa akllarqani churinkunatapas hinaspa mirayninkunatas kamachinanpaqmi chaynapi munasqayman hina allin kaqta ruraptinku Abrahamman nisqaykuna cumplikunanaq —nispa.

²⁰Chaymi Tayta Dios nirqa:

—Sodoma llaqtapi hinaspa Gomorra llaqtapi runakunapa mana allin rurasqanwan huchallikusqankum llumpayña kachkan. ²¹Chaynaqa rispayá qawamusaq ñoqaman niwasqankupi hinachus rurayninku kasqanmanta, chaynapim yachamusaq —nispa.

²²Hinaptinmi kimsankumanta iskay runakuna chay sitiomanta rakikuykuspanku riqraku Sodoma lawman, Abrahamñataqmí Tayta Dioswan qeparurqa.

²³Chaymi payman asuykuspa Abraham tapurqa:

—¿Puchukarachinkichu allin ruraq runakunatapas mana allin runakunatawan kuskata? ²⁴Pichqa chunka allin ruraq runakuna wak llaqtakunapi kaptinpas ¿puchukarachiwaqchu? ¿Castigawaraqchu chay lugarta pichqa chunka allin ruraq runakuna paykunawan kachkaptinpas? ²⁵iAmayá chaynataqa ruraychu! iAmayá allin ruraq runakunataqa mana allin runakunatawanqa wañuchiychu, amayá chaynachu kachun! Tukuy kay pachapa Jueznin kachkaspaqa ¿manachum allin kaqta mana rurawaq? —nispa.

²⁶Chaymi Tayta Dios nirqa:

—Pichqa chunka allin ruraq runakunata Sodoma llaqtapi tarispayqa paykunarykum lliw lugarta mana castigasaqchu —nispa.

²⁷Hinaptinmi Abraham nirqa:

—Señorniy, rimapayaykuykim mana imapaq valeq ñutu allpa hinaspa uchpa hina kachkaspaypas. ²⁸Icha faltanpas pichqa chunkamantaqa pichqaraqpas ¿pu-chukarachinkichu lliw llaqtata pichqa faltasqanrayku? —nispa.

Hinaptinmi payñataq nirqa:

—Manam puchukachisaqchu tawa chunka pichqayoqllata tarispaypas —nispa.

²⁹Chaymantam Abraham kasqallan rimapayaspa nirqa:

—Icha tawa chunkallapas kachkanku —nispa.

Hinaptinmi Tayta Diosñataq nirqa:

—Tawa chunkaraykum mana imanasaqpaschu —nispa.

³⁰Chaymi Abrahamñataq nirqa:

—Señorný, amayá piňakuychu yapamanta rimapayasqaywanqa. Ichapas kimsa chunkallapas kachkanku —nispa.

Chaymi Tayta Dios nirqa:

—Manam imanasaqpaschu kimsa chunkallata chaypi tarispaypas —nispa.

³¹Chaymantam Abraham nirqa:

—Señor, rimapayachkaspayqa niykusqaykiyá. Icha iskay chunkallapas kachkanku —nispa.

Chaymi Señorñataq nirqa:

—Manam puchukachisaqchu iskay chunkalla kaptinpas —nispa.

³²Chaymi Abrahamñataq kasqallan nirqa:

—Señorný, amayá piňakuychu kunanllañayá rimapayaykusqayki. Ichapas chaypiqa chunkallapas kachkanku —nispa.

Hinaptinmi Señorñataq nirqa:

—Manam puchukachisaqchu chunkantinrayku —nispa.

³³Chaymantam Abrahanwan rimayta tukuruspan Tayta Dios pasakurqa, Abrahamñataqmí kutikurqa maymi kasqanman.

Sodoma, Gomorra llaqtakuna puchukachisqanmanta

19

¹Chayarurqakumá tardeykuqtaña iskaynin angelkuna Sodoma llaqtaman. Sodoma llaqtapa zaguanninpim Lot tiyachkarqa, Lot rikuruspanmi rirqa paykuna chaskiq hinasspam pampaman kumukuykuspan ²nirqa:

—Señorkuna, ruegakuykichikmi kay serviqnikichikpa wasiyman rispa samakunaykichikpaq hinaspa chakikichiktapas mayllakuykunaykichikpaq, hinaspañachiki achikyaqtaña pasakunkichik —nispa.

Chaymi paykunañataq nirqa:

—Manam, hawa plazallapim kunan tutaqá samasaqku —nispa.

³Ichaqa paykunata llumpayta Lot ruegaptinmi paywan rirqaku wasinman, chaypim Lot prepararqa cenaytawan mana qonchuyoq tantata hinaptinmi mikurqaku.

⁴Manaraq camaman ustuchkaptinkum Sodoma llaqtapi lliw runakuna mozokunapas machukunapas muyururqaku Lotpa wasinta. ⁵Chaymi Lotta qayaykacharqaku:

—Kunan tuta hamusuqniki runakunaqa ¿maytaq? Horqomuy kunan tuta abusanyukupaq —nispa.

⁶Chaymi Lot lloqsimurqa punkuman paykunawan rimaq, punkuta wichqaruspanmi ⁷nirqa:

—Llaqtamasillaykuna, amayá chay mana allintaqa ruraychikchu. ⁸Iskay doncella warmi churiykunam kachkan, paykunata hawaman horqoramuptiyá munasqaykichikta ruraychik. Kay runakunatayá ichaqa ama imatapas ruraychikchu wasiyipi samakusqanrayku —nispa.

⁹Hinaptinmi chay runakunañataq nirqaku:

—Suchuy kaymanta, qamqa kaymanqa forasterom hamurqanki ikunanñataqchum juezña rikurirunki? Kunanmi rurasqaykiku paykunamantapas aswan peortaraq —nispa.

Chaymi tukuy kallpankuwan Lotta tanqarqaku hinaspm asuykurqaku punkuta pakinankupaq.¹⁰ Hinaptinmi chay samakuqkuna Lotta aysaykurqaku wasi ukuman hinaspm punkuta wichqakurqaku.¹¹ Hawapi llapa runakunatañataqmi ñawsayarachirqaku llapallankuta hinaptinmi paykuna manaña ima rurakuyta atistin punkuta maskarqaku.¹² Chaymi chay samakuq runakuna nirqaku Lotta:

—¿Kaypi kanraqchu aylluykikuna, masaykikuna, qari churikikuna hinaspa warmi churikikuna? Sichu kaptinqa llapallanta horqoy kay llaqtamanta.¹³ Kay lugartaqa puchukachisaqkum. Paykunapa mana allin ruraynintam llumpaytaña Tayta Dios yacharun chaymi Tayta Dios kachamuwanku puchukachinaykupaq —nispa.

¹⁴ Chaymi Lot lloqsirqa warmi churinkuna casaray munaqkunata rimapayaq:

—Chaylla lloqsiyachik kay lugarmanta, Tayta Diosmi kay llaqtata puchukachinqa —nispa.

Aswanqa masanpaq kaq runakunaqa burlapaq hinam hapirqaku.¹⁵ Achikay-kuchkaptinñam angelkuna Lotta apurarqaku:

—Lloqispayki warmikita pusay, kaypi kaq iskaynin warmi churikikunatawan chaynapi kay llaqtapa castigonwan mana puchukanaykipaq —nispa.

¹⁶ Lot mana apuraptinmi Tayta Diospa kuyapayakuyininman hina chay iskaynin runakuna Lotta, warminta hinaspa iskaynin warmi churinkunata makinmanta aysarqa llaqtapa hawa lawnинman.¹⁷ Chaymi paykunata hawaman horqoramuspаña huknin angel nirqa:

—Vidaykirayku llupiti. Amam qepaykita qawarikamunkichu nitaqmi kay tukuy pam-papiqa sayayllapas-sayaykunkichu, llupiti orqoman ama puchukanaykipaq —nispa.

¹⁸ Chaymi Lot nirqa:

—Señorniykuna, amayá chaynachu kachun, ruegakuykichikmi.¹⁹ Kay runallaykitam favoreceykuwanki, hatun kuyapayakuyuniwantaqmi vidayta salvaykuwanki, orqoman ayqeytaqa manam atiymanchu, qonqaytachá imapas pasawaptin wañruyman.²⁰ Waqaya wak llaqtachaqa hichpallapi kachkan, wakmanyá lluptikusaq hinaspaqa manam wañusaqchu ¿Manachu wakqa taksalla? —nispa.

²¹ Chaymi huk kaqnin nirqa:

—Kay mañkusqaykitapas chaskikim chaymi wak niwasqayki llaqtachatapas mana puchukachisaqchu.²² Apurawman llupiti wakman, manam imatas rura-saqchu chayanaykikama —nispa.

Chayraykum chay llaqtachapa sutin karqa ^mZoar.

²³ Zoar llaqtachaman Lot chayaruptinñam inti qespiramurqa.²⁴ Chaymi Tayta Dios cielomanta azufretawan ninata parachimurqa Sodoma, Gomorra llaqtakunaman.²⁵ Hinaptinmi chay pampapi llaqtantin llapallan *yachaq runakunata llapallan wiñaqkunatawan puchukarachirqa.²⁶ Chaymi Lotpa qepanta hamuq warmin qepaman qawariruspan suytu kachiman tikrakururqa.

²⁷ Paqarinntintutapaytañataqmi Tayta Dioswan rimasqanku sitioman Abraham rirqa.²⁸ Chaymi Sodoma, Gomorra llaqtakuna lawta chaynataq lliw pampata qawariptin hornomanta hinaña qosnirichkasqa.²⁹ Tukuy pampapi llapallan llaqtakunata puchukarachispanmi Abrahamtaqa Dios mana qonqarurqachu, sal-varqataqmi Lottapas *yachasqan llaqtapi puchukarunananmanta.

^m fr 19:22 Hebreo simipi Zoar ninanqa “taksalla” ninanmi.

Moab hinaspa Amon runakunapa qallarisqanmanta

³⁰Lotmi Zoar llaqtachapi *yachayta manchakuspan rirqa orqoman. Chaypim machaypi yacharqa iskaynin warmi churinkunapiwan. ³¹Chaymi mayor kaq churin nirqa sullkanta:

—Papanchikqa machuñam, kay lawpiqa runakunapa costumbrenman hina ñoqanchikwan kasarakunapanqa manam kanchu qari. ³²Chaynaqa papanchikman vinota tomarchisipayá paywan puñurusunchik chaynapi paypa miraynin mana tukunanpaq —nispa.

³³Chay tutam taytakuman tomarchirqaku vinota chaymi mayor kaq puñururqa taytanwan. Aswanqa taytanqa manam musyakurqachu puñunanaq churin ustuykus-qantaqa nitaq hatarisqantapas. ³⁴Paqarinnintinñataqmí sullkanta mayor kaq nirqa:

—Chisi tutam papanchikwan puñururqani, kunan tutapas vinotayá tomarchisun paywan qamñataq puñunaykipaq chaynapi taytanchikpa miraynin mana tukunanpaq —nispa.

³⁵Chaynapimá chay tutapas taytakuman vinota tomarchirqaku chaymi sullkan kaq paywan puñururqa aswanqa taytanqa manam musyakurqachu puñunanaq churin ustuykusqantaqa nitaq hatarisqantapas. ³⁶Chaymi Lotpa iskaynin churinkuna taytakupata wiksayakurqaku. ³⁷Mayor kaq churinmi wachakururqa wawanta hinaspamⁿ Moabwan suticharqa, paypa castanmi Moab runakuna kay libro qellqasqa kasqan tiempokama. ³⁸Sullkanpas wachakuruspanmi wawanta suticharqa^o Ben-amiwan, paypa castanmi Amon runakuna kay libro qellqasqa kasqan tiempokama.

Abrahanmantawan Abimelecmana

20 ¹Chay lugarmantam Abraham Neguev lawman rirqa hinaspam *yacharqa Gerar llaqtapi, chayqa tarikun Cades llaqtamanta Shur lawman riq nanopim. ²Chaypi kaspanmi Abraham warmin Saramanta nirqa: “Paniymi” nispán. Hinaptinmi Gerar llaqtapi rey Abimelec Sarata pusachimurqa paywan casarakunanaq. ³Ichaqa tutanmi mosqoyninpi Dios rikuriykuspan Abimelecta nirqa:

—Kunanqa wañunkim, kay warmi pusachimusqaykiqa qosayoqmi —nispa.

⁴Ichaqa Abimelecmi manaraq Sarawan puñusqanrayku nirqa:

—Señorniy, ¿mana huchallikuq runatapas wañuchinkichum? ⁵Kikin Abrahanmi niwarqa: “Paniymi”, nispá, Sarapas niwarqataqmí: “turiymi” nispá, allin sonqoywanmi kaytaqa rurraqani, manam llullaytachu —nispa.

⁶Hinaptinmi chay mosqoyninpi Dios nirqa:

—Yachanim allin sonqoykiwan rurasqaykita chaymi harkaykurqayki contraypi huchallikunaykimanta. Chayraykum mana permitirqanichu pay llachpanaykita.

⁷Kunanyá chay warmita qosan Abrahanman kutichipuy, payqa ñoqamanta willakuqmi, mañapusunkim mana wañunaykipaq. Aswanqa mana kutichisipaykiqa wañurunkipunim llapallan runaykikunapiwan —nispa.

⁸Chaymi Abimelec hatarirqa paqarinnintin tutapayta hinaspam llapallan serviqninkunata qayachispan nirqa Diospa tukuy nisqanta chaymi runakuna mancharikururqaku sinchillataña. ⁹Chaymantam Abrahamta Abimelec qayachispa nirqa:

ⁿ 19:37 Hebreo simipi Moab ninanqa “taytanpa partenmanta” ninanmi.

^o 19:38 Hebreo simipi Ben-ami ninanqa “runaykunapa churin” ninanmi.

—¿Imatataq kayta ruraruwankiku? ¿Imapitaq ñoqaqa huchallikurqayki ñoqatawan runaykunata llumpa-llumpayta huchallichiwanaykipaqqa? Mana ruranaykitam kaytaqa ruraruwankiku. ¹⁰ ¿Imatataq piensarqanki kayta ruranaykipaqqa? —nispa.

¹¹ Hinaptinmi Abrahamñataq nirqa:

—Piensarqanim: “Kypiqa manam Diosta manchakunkuchu, chaychá wañura-chiwanqaku warmiyrayku” nispay. ¹² Cheqaptapunipas payqa taytaymanta paniymi ichaqa manam mamaypa wawanchu, chayraykum paywan casarakurqani. ¹³ Diosmi horqomuwarqa taytaypa wasinmanta forasterota hina chaymi warmiyta nirqani: “Ama hina kaspaykim turichakuwanki may lugarmán chayaptinchikpas” nispay.

¹⁴ Abrahanmanmi Abimelec akllaykuspa qoykurqa ovejakunata, vacakunata, sirvientakunata, sirvientekunata, kutichipurqataqmí warmin Saratapas. ¹⁵ Chaymantam Abrahamta Abimelec nirqa:

—Kay qawasqayki allpapipas munasqaykipiyá *yachakuy —nispa.

¹⁶ Saratapas nirqataqmí:

—Kunanmi chunka hukniyoq kilo parten qollqeta turikiman qoni, kaymi kanqa llapallan qanwan kaqkunapi chaynataq lliwpa qayllanpi honorniki defiendesqa kananpaq chaynapim inocente kanki —nispa.

¹⁷ Diosta Abraham mañakuptinmi sanoyachirqa Abimelecta, warminta hinaspa sirvientankunata, hinaptinmi chayraq wachakurqaku. ¹⁸ Abrahampa warmin Sararaykum Abimelecpa wasinpi llapa warmipa madrenta Tayta Dios wichqarurqa.

Abrahampa churin Isaac nacesqanmanta

21 ¹ Saraman prometikusqantam Tayta Dios cumplirqa hinaspm nisqanman hina Sarawan rurarqa. ² Chaymi Sara wiksayakuruspan Diospa nisqan tiempopi wachakurqa Abrahampa machuyayniniña churinta. ³ Hinaptinmi Abraham churinta suticharqa Isacwan. Paytam wachakurqa Sara. ⁴ Chaymi Abraham Diospa kamachisqanman hina churin Isaacta pusaq punchawnipi señalarqa. ⁵ Churin Isaac naceptinmi Abraham pachak watayoq karqa. ⁶ Chaymi Sara nirqa: —Diosmi asirachiwarqa, pipas chayta yacharuqqa ñoqamantachá asikunqa. ⁷ ¿Piraq Abrahamta ninman karqa churinta ñoqa ñuñunaypaq? Ichaqa wachaku-runim qosay machuña kachkaptinpas —nispa.

Agarwan wawan Ismael qarqosqa kasqankumanta

⁸ Wawa Isaac hatunyaruptinmi anukarqaku, chay punchawmi Abraham hatun convidota rurarqa. ⁹ Hinaptinmi Sara qawarqa Isacmanta Agarpa wawan Ismael burlakusqanta, Ismaelqa karqa Abrahampa churintaqmi Egípto nacionniyoq Agar sutivoq warmipi. ¹⁰ Chayraykum Abrahamta Sara nirqa:

—Qarqoy kay sirvientata wawantinta, kay sirvientapa wawanqa manam herenciataqa chaskinmanchu waway Isaac hinaqa —nispa.

¹¹ Chay nisqanwanmi Abraham llumpayta llakikurqa churin Ismaelrayku.

¹² Chaymi Dios nirqa Abrahamta:

—Amayá llakikuychu warmamantaqa nitaq sirvientaykimantapas. Sarapa tukuy nisusqaykita ruray. Cheqap castaykiwan suticasqaqa kanqa Isaccllamantam. ¹³ Sirvientapa wawanmantapas nacion kananpaqmí mirachisqa churiki kasqanrayku —nispa.

¹⁴ Chaymi Abraham tutapaylla hatariruspan mikuya qoqawcharqa huk odrepi yakutawan hinaspm Agartawan warmata aviarurqa. Ripukuspanmá Agarqa pu-

rillarqa Beerseba chunniqpi mana maymanpas chayaykunanpaq kaptin.¹⁵ Chaymi odrepi yaku tukuruptin warmata saquerurqa sachapa llantuyninpi.¹⁶ Chaymanta pasaspam karuneq chimpampi tiyaykurqa:

—Waway wañuqtaqa amayá qawasaqchu —nispa.

Chaymantam qaparispan waqallarqa.

¹⁷Diosmi warmapa qaparisqanta uyarirqa. Diospa angelinínataqmi cielomanta qayamuspan Agarta nirqa:

—¿Imanantaq Agar? Ama manchakuychu, warmapa qayakuynintam Dios uyarirun.¹⁸ Hatariy, asuykuspayki warmata hatarichiy hinaspas aysay, paypa mirayninmantam hatun nacionta rurasaq —nispa.

¹⁹Chaymantam qawariyakachirqa huk pozota chaymi chayman rispan odreman yakuta huntarqa hinaspam warmaman tomachirqa.²⁰ Chaymi warmata Dios yanaparqa. Wiñaruspanmi *yacharqa chunniqpi hinaspam flecha manejaq karqa.

²¹ Paymi Paran sutiyoq chunniqpi yacharqa, chaymantam Egipto nacionniyoq warmiwan maman casarachirqa.

Abrahanwan Abimelec contrato rurasqankumanta

²²Chay tiempopim Abimelec tropampa capitannin Ficolpiwan Abrahamta nirqaku:

—Diosmi tukuy ruraynikipi qanwan kachkan.²³ Kunanyá juramentawayku Diosrayku chaynapi ñoqatas churiykunatas chaynataq willkaykunatas ama engañawanaykikupaq. Ichaqa contrato rurasqanchikman hinayá ruray imaynam ñoqapas qanwan rurasqayman hina, hina chaynallatayá ruray forastero hina kay *yachasqayki allpapi runakunatas —nispa.

²⁴ Chaymi Abrahamñataq nirqa:

—Arí, juramentaykim —nispa.

²⁵ Abrahanmi Abimelecta anyarqa huk pozo yakuta Abimelecpa sirvientenkuna qechurusqanmanta.²⁶ Chaymi Abimelecñataq nirqa:

—Manam yachanichu pim chay rururasqantaqa, qampas chaytaqa manam willawarqankichu, manamá chaytaqa kunankamapas uyarirqanichu —nispa.

²⁷ Hinaptinmi Abraham ovejakunata, vacakunata hapispan Abimelecmán qoykurqa chaymi iskayninku contratota rurarpaku.²⁸ Hinaspam Abraham kanchanmanta qanchis malta ovejakunata rakirqa.²⁹ Chaymi Abrahamta Abimelec nirqa:

—kay qanchis ovejakuna sapaqchasqaykiqa ¿imaninantaq? —nispa.

³⁰ Hinaptinmi Abrahamñataq nirqa:

—Kay chaskiwashqayki qanchis ovejakunam kanqa testigo kay pozoqa ñoqapa uchkusqay kasqanmanta —nispa.

³¹ Chaymi chay lugarta suticharqa ^pBeersebawan chaypi juramentota iskayninku rurasqankurayku.

³² Chay contratota Beerseba llaqtapi rururasqam Abimelecqapita capitannin Ficolpiwan kutikurqaku Filistea nacionman.³³ Chaymi Abraham Beerseba llaqtapi plantarqa tamarisco sachata hinaspam chaypi mañakurqa wiñaypaq kawsaq Tayta Diosta.³⁴ Abrahamqa Filistea nacionpim unay wata *yacharqa.

^p 21:31 Hebreo simipi Beerseba ninanqa “juramento pozo” ninanmi otaq “qanchisnintin pozo” ninanmi.

Isaacta wañuchispa Abraham kañay munasqanmanta

22

¹Kaykuna pasaruptinmi Abrahamta Dios pruebas pam nirqa:
—Abraham —nispa.

Hinaptinmi payñataq nirqa:

—Niwayá —nispa.

²Chaymi Dios nirqa:

—Sapallan kuyasqayki churiki Isaacta pusaspa riy Moriah lawman hinaspa wañuchispa kañasqa ofrendata ofrecemuway ñoqapa nisqay kaq moqopi —nispa.

³Chaymi Abraham tutapayta hatarispa asnata caronarqa hinaspm iskay sirvientenkunata pusarikuspa rirqa churin Isaacpiwan. Chitqarqataqmí yantatapas churinta wañuchispa kañananpaq hinaspm rirqaku Diospa nisqan lugarman.

⁴Kimsa punchawninmanmi karullamantaraq Abraham rikururqa chay lugarta.

⁵Hinaptinmi sirvientenkunata Abraham nirqa:

—Suyawachkaychik kaypi asnontin, warmawan rispaymi Diosta adoraramusaq-ku hinaspañam kutimusaqku —nispa.

⁶Wañuchispa kañananpaq yantatam churin Isaacta qepichirqa, aparqataqmí ninata- wan cuchillotapas, paykunaqa kuskam rirqaku. ⁷Chaymi taytan Abrahamta Isaac nirqa:

—Taytay —nispa.

Chaymi payñataq nirqa:

—Niwayá —nispa.

Chaymi Isaac nirqa:

—Kaypim kachkan yantapiwan nina. ¿Maypitaq kachkan wañuchispa kañana- paq carneroqa? —nispa.

⁸Abrahamñataqmí nirqa:

—Kikin Diosmi churamunqa wañuchispa kañanapaq carnerotaqa, churilláy —nispan.

Hinaspm kuskanku rirqaku. ⁹Diospa nisqan lugarman chayaruptinkum Abraham ruraraq altarta hinaspm churarqa yantata. Churintapas chaqnaruspami altarpí yan- tapa hawanman churarqa. ¹⁰Chaymantam Abrahamqa cuchillota hapiroq churinta kuchunanpaq. ¹¹Hinaptinmi Tayta Diospa angelin cielomanta qayamurqa:

—Abraham, Abraham —nispa.

Hinaptinmi payñataq nirqa:

—Niwayá —nispa.

¹²Chaymi angelñataq nirqa:

—Ama imanaychu warmata, ñam yachaniña Dios manchakusqaykita, chullalla churikitapas ofreceanaykipaqmi mana harkakuwarqankichu —nispa.

¹³Chaymi Abraham qawariykuspan rikururqa huk carnerota waqrannmanta chaprapi arwikusqata. Chaymi Abraham carnerota hapiroq hinaspm wañura- chispan kañarqa churinpa rantinpi. ¹⁴Abrahanmi suticharqa chay lugarta “Tayta Diosmi Churamunqa” niq sutiwan. Chayraykum kay libro qellqasqa kasqan tiem- pokama niqku: “Tayta Diospa orqonpim churamusqa kanqa” nispa.

¹⁵Tayta Diospa angelin cielomanta yapatawan qayamuspam Abrahamta nirqa:

¹⁶—Tayta Diosmi nisunki: “Sapallan churikitapas ofreceanaykipaq mana harkakusqaykiraykum kikiyrayku juramentani. ¹⁷Anchallataña bendecispay- mi mirachisqayki lucerokunata hinaspa lamar qochapa patanpi aqota hinaña,

chaymi miraynikikuna enemigonkunata vencenqa.¹⁸ Kasuwasqaykiraykum kay pachapi lliw runakuna miraynikirayku bendecisqa kanqa” nispa.

¹⁹ Chaymi Abraham kutirqa sirvientenkunapa kasqanman. Chaymantam kutiraku Beerseba llaqtaman, chaypim Abraham *yacharqa.

Nacorpa churinkunamanta

²⁰ Kaykuna pasaruptinmi Abrahanman willarqaku:

—Milcapas wachakurunmi wawqecki Nacorpa churinkunata,²¹ piwinpa sutinmi Huz, qatiqninñataqmí wawqen Buz, hukminñataqmí Haranpa taytan Kemuel,²² wakinpa sutinñataqmí Quesed, Hazo, Pildas, Jidlaf hinaspá Betuel —nispa.²³ Betuelpa churinmi karqa Rebeca. Chay pusaqintintam Milca wachakurqa Abrahampa wawqen Nacorpata.

²⁴ Reuma sutiyoq Nacorpa churi-wachanñataqmí wachakurqa Tebasta, Gahamta, Tahasta hinaspá Maacata.

Sarapa wañukusqanmantawan pampakusqanmanta

23 ¹Pachak iskay chunkan qanchisniyoq watata Sara kawsaruspam ²wañukurqa Quiriat-arba llaqtapi, chaypa huknin sutinqa Hebronmi. Chayqa kachkan Canaan allpapim, chaymi Abraham rirqa Saramanta llakikuspa waqaq.

³Chaymi Abraham warminpa ayanta dejaykuspa rirqa Hetpa castankunawan rimaq:

⁴—Forasterom kani qamkuna ukupi. Rantikuwaychik allpata sepulturapaq chaypi warmiya pampanaypaq —nispa.

⁵Hetpa mirayninkunañataqmí payta nirqaku:

⁶—Señorniyku, uyariykuwayku: qamqa kanki Diospa akllasqan kamachikuqmí, allinnin sepulturapiá pampay señoraykitaqa, pampanaykitaqa manam mayqan-nyikupas michakusqaykikuchu —nispa.

⁷Hinaptinmi Abraham hatariyquspa Het casta runakunapa qayllanpi kumuykuspan ⁸nirqa:

—Sichu munankichik warmiya ayan pampanayta hinaspaga uyariykuspayá rimapayaykaysiwaychik Zoharpa churin Efronta ⁹chaynapi chakranpi kaq Macpe-la sutiyoq machayta rantikuwananpaq. Allin preciotam pagasaq chawpikichikpi pampakunayku sitio kananpaq —nispa.

¹⁰Efronqa Hetpa castankunawanmi huñunakuypi tiyachkarqa. Llaqtapa zaguán punkunta llapallan yaykuqkuna uyarichkaptinkum Hetpa mirayninkunapa qayllanpi. Abrahamta Efron contestarqa:

¹¹—Manam, qollqepaqraqchu qoyki señorniy. Qoyllam-qoykuyki chakrataqa, qoykitaqmí chaypi kaq machaytapas, llaqtaypi kaqkunapa qawasqantam qoyki, chaynaqa pampamuyá ayallaykitaqa —nispa.

¹²Hinaptinmi Abraham chay allpapi runakunapa ñawpaqninpi huktawan kumuykurqa. ¹³Hinaspam chay allpapi kaq runakunapa qayllanpi Efronta nirqa:

—Ruegakuykim uyariykuwanaykipaq. Chay chakrapa preciontaqa chaskiykuwayá chaynapi warmiya ayan pamparamunaypaq —nispa.

¹⁴Chaymi Abrahamta Efronñataq nirqa:

¹⁵—Señorniy uyariykuway. Tawa kilo parten qollqem cuestan kay allpaqa, ñoqanchikpiqa ñmayna achkamá chayqa? Warmikipa ayantaqa pampamuyá —nispa.

¹⁶Chaymi Abraham “anri” nirqa Efrompa nisqanta. Rimankusqankuman hinamá Hetpa castankuna uyarichkaptin Abraham pesarqa tawa kilo parten qollqeta imaynam

negociantekunapa pagananku precioman hina. ¹⁷Chaymi Abrahampaña karqa Mamrepa chimpan Macpela lawpi kaq Efrompa kasqan chakraqa, paypañataqmí karqa chaypi kaq machaypas hinaspa chakra ukupi kaq sachakunapas. ¹⁸Hetpa castankuna chaynataq llaqtapa zaguán punkun lliw yaykuqkuna qawachaptinkum Abraham dueñoña karqa.

¹⁹Kaykunata allicharuspanmi Abraham warmin Sarapa ayanta pamparqa Mamrepa chimpan Macpela machaypi, chay Mamre llaqtapa huknin sutinmi karqa Hebron. Chayqa kachkan Canaan allpapim. ²⁰Chaynapim Hetpa castankunaman-ta rantisqan chakrawan machaypas Abrahampaña karqa pampakunankupaq.

Isaacpaq warmita maskasqankumanta

24

¹Abrahanmi karqa llumpay machuña. Tayta Diosmi bendeciyyurqa tukuy imakunapi. ²Abrahanmi machun kaq mayordomo sirviententa nirqa:

—Kunanyá makikita churay piernaypa ukunman, ³hinaspayá juramentaway cielo-kunapipas hinaspa kay pachapipas munaychakuq Tayta Diosrayku. Amam churiytaqa casarachinkichu kay *yachasqay Canaan allpapi kaq warmiwanqa. ⁴Aswanqa llaqtay-tam ayllyukunapata rinki hinaspam churiy Isaacpaq warmita horqomunki —nispa.

⁵Hinaptinmi chay sirvientenataq nirqa:

—Icha chay warmiqa kay allpamanqa manapas hamuya munanqachu hinap-tinqa ćmaymi lloqsimusqayki allpamanchu churikita kutichisaq? —nispa.

⁶Chaymi Abrahānataq nirqa:

—iAmapunim churiytaqa wakmanqa kutichinkichu! ⁷Hanaq pachapi Tayta Diosmi taytaypa wasinmanta, ayllyukunapa llaqtanmanta horqomuwarqa hinaspam juramentawarqa: “Kay allpatam miraynikikunaman qosaq” nispa. Paymi angelninta ñawpaqnika kachanqa churiyapaq warmita wakmanta pu-samunaykipaq. ⁸Warmi qanwan mana hamuya munaptinqa librem kanki kay juramentawasqaykimanta, churiytam ichaqa ama kutichinkichu wakman —nispa.

⁹Chaymi sirvientenqa makinta churaykurqa patronni Abrahampa piernan ukuman hinaspam payman juramentarqa chay mañakusqanta rurananpaq.

¹⁰Chaymi sirvienteqa patronniipa camellonkunata akllarqa chunkata hinaspam pasarqa patronniipa kapuqñinkunamanta allinni regalokunata aparikuspan. Chaymantam chayarurqa Mesopotamia lawpi Nacorpa llaqtanman. ¹¹Sipaskunapa yakuman lloqsimun tandeykuq horapim llaqtapa hawa lawnini yakuyoq pozopa ladonpi camellonkunata samachirqa. ¹²Hinaspam Diosta mañakurqa:

—Patronni Abrahampa yupaychasqan Tayta Dios, ruegakuykim patronni Abra-hanman prometisqaykiya cumplinaykipaq. Yanapaykuwayá imamanmi hamusqay allin lloqsinanpaq. ¹³Kay pukyupa waqtanpim kachkani, kay llaqtapi sipaskunañataq-mi yakuman lloqsimuchkanku. ¹⁴Chaynaqa ñoqam nisaq huk kaqñin sipasta: “Ama hina kaspaykiyá puyñuykita uraykachispá yakuykita tomaykachiway” nispa, hinaptin-yá payñataq niwachun: “Tomaykuyá, tomaykachisaqtaqyá camelloykikunamanpas” nispa. Chaynata contestawaqniy sipasyá kachun serviqniki Isaacpaq akllasqayki war-miqa. Chaynapim yachasaq patronniyman prometisqayki cumplisqaykita —nispa.

¹⁵Chaymi mañakuyta manaraqpas tukuchkaptin Betuelpa churin Rebeca hombronpi puyñuta aparikuspa hamuchkasqa. Nacormi karqa Betuelpa taytan, Milcañataqmí karqa maman. Nacorqa karqa Abrahampa wawqenmi. ¹⁶Rebecaqa karqa buenamoza doncellam. Paymi pukyuman uraykuspan yakuta wisiruspa kuti-kuchkarqaña. ¹⁷Hinaptinmi Abrahampa sirvienten payman kallpaykuspan nirqa:

—Ruegakuykim. Puyñuykimantayá yakuchallaykita tomaykusaq —nispa.

¹⁸Chaymi Rebecañataq nirqa:

—Tomaykuyá taytayá —nispa.

Utqayamanmi uraykachirqa puyñunta hinaspm hapiykuspa tomaykachirqa.

¹⁹Tomaykachispanñataqmi nirqa:

—Camelloykikunapaqwanyá yakuta horqoramusaq saksanankukama —nispa.

²⁰Utqayllamanña puyñunmanta yakuta artesaman talliruspanmi huktawan pozoman kallparqa yaku horqoq, chaynatamá horqorqa llapallan camellonkunapaq.

²¹Chaytam Abrahampa sirvienten qawarqa upallalla chaynapi viaje risqanpi Tayta Diospa imaynam rurasqanta yachananpaq. ²²Camellonkuna tomayta tukuruptinmi Rebecaman chay sirviente qoykurqa ancha precioyoq qorimanta areteta chaynataq ancha-ancha precioyoq qorimanta iskay brazaletekunatapas. ²³Hinaspm nirqa:

—Ruegakuykim, niykuwayá ¿pipa churintaq kanki? ¿Taytaykipa wasinpi kachkanchu campo samakunaykupaq? —nispa.

²⁴Hinaptinmi payñataq nirqa:

—Betuelpa churinmi kani, Nacorpawan Milcapa willkan. ²⁵Kachkanmi pajaykupas achkallaña chaynataq pastoykupas, campopas kachkanmi samakunaykipa —nispa.

²⁶Hinaptinmi chay sirvienteqa qonqoranpa pampaman kumuykuspa Tayta

Diosta adorarqa ²⁷kaynata nispa:

—Patronniy Abrahampa yupaychasqan Tayta Dios, alabaykim patronniyman prometisqayki cheqap cumplisqaykimanta hinaspa patronniypa ayllunkunapa wasinman pusamuwasqaykimanta —nispa.

²⁸Chay sipasmi kallpaspan mamanpa wasinpi kaqkunaman kaykunata willakamurqa. ²⁹Rebecapa turinmi karqa Laban, paymi pukyu ladonpi kaq runaman kallparqa. ³⁰Paninpi aretetawan makinpíñataq brazaletekunata qawaykuspam chay runapa imam nimusqantawan uyariykuspan turin Laban rirqa chay runaman. Chay runaqa camellonkunawanmi pukyupa patanpi kachkasqa. ³¹Chaymi Laban nirqa:

—Tayta Diospa bendecisqan, hamuyá. ¿Imanasqataq hawallapiqa kachanki? Alli-charamuniñam wasita. Camelloykikunapaqpas allicharamuniñam sitiota —nispa.

³²Hinaptinmi chay sirvienteqa rirqa wasiman, Labanñataqmi camellokunamanta cargata paskaspas uraykachirqa hinaspm pajatawan pastota qararqa. Yakutapas apamurqataqmip chay sirvientemanwan hamuqmasinkunaman chaynapi chakinkuta mayllakunankupaq.

³³Abrahampa sirvientenman mikuya apamuptinkum pay nirqa:

—Manam mikuymanchu willakuyniy ninaykama —nispa.

Hinaptinmi Laban nirqa:

—Niykuwaykuyá —nispa.

³⁴Chaymi willakurqa:

—Ñoqaqa kani Abrahampa sirvientenmi. ³⁵Patronniytam Tayta Dios sinchita bendecisan apuyarachin, Tayta Diosmi qorqa ovejakunata, vacakunata, qori-qollqeta, sirvientekunata, sirvientakunata, camellokunata chaynataq asnokunatapas. ³⁶Patronniypa warmin Saram yuyaq kayninpíña huk wawata wachakururqa chaymi patronniyqa tukuy imantapas churinmanña qoykun. ³⁷Chaymi patronniy juramentachiwarqa:

“Kay *yachasqay Canaan allpapi kaq warmiwanqa amam churiytaqa casarachinkichu.

³⁸Rinkim taytaypa castan aylluypunkapata hinaspm chaymanta churiyqaq warmita horqomunki” nispa. ³⁹Chaymi nirqani patronniyta: “Icha chay warmiqa manapas hamuya munanqachu ñoqawan” nispa. ⁴⁰Hinaptinmi payñataq niwarqa: “Ñoqaqa kawsarqani

Tayta Diospa qayllanpim, paymi kachanqa angelninta qanwan rispa yanapasunaykipaq hinaptinmi taytaya castan aylluqunamanta churiyapaq warmita horqomunki.⁴¹ Aylluqunaman yakyuptiki mana qomusuptikiqa juramentoymantam libre kanki” nispa.

⁴²—Kunanmi pukyuman chayamuspay Tayta Diosta mañakurqani kaynata: “Patronniy Abrahampa yupaychasqan Tayta Dios, ruegakuykim imamanmi hamusqay allin lloqsinanpaq.⁴³ Pukyupa waqtanpim kachkani. Chaynaqa huk doncellam yakuman hamunqa, paytam ñoqa nisaq: ‘Ama hina kaspaykiyá puyñuykimanta yakuykita tomaykachiway’ nispa.⁴⁴ Payñataqyá niwachun: ‘Tomaykuyá, tomaykachisaqtaqyá camelloykikunamanpas’ nispa. Chaynata contestawaqniy sipasyá kachun patronniyipa churinpaq akllasqayki warmiqa” nispa.

⁴⁵—Mañakuyta manaraqpas tukuchkaptiymi Rebeca hombronpi puyñuyoq hamuchkasqa hinaspam pukyuman uraykurqa yakuta horqonanpaq, paytam nirqani: “Ama hina kaspayá yakuchallaykita tomaykachiway” nispa.⁴⁶ Chaymi hombronmanta apurawman puyñunta uraykachispan niwarqa: “Tomaykuyá, tomaykachisaqtaqyá camelloykikunamanpas” nispa. Tomaykuptiymi, tomaykachirqataq camelloykikunamanpas.⁴⁷ Chaymi tapurqani: “¿Pipa churintaq kachkanki?” nispa. Hinaptinmi payñataq niwarqa: “Betuelpa churin Nacorpawan Milcapa willkanmi” nispa. Chaymi huk areteta senqanman churaykurqani churaykurqanitaqmi brazonkunamanpas brazaletekunata.⁴⁸ Hinaspaymi qonqorarpa pampaman kumuykuspay adorarqani Tayta Diosta, patronniy Abrahampa Diosnintamá alabarqani. Paymi allinllata pusamuwarqa chaynapi patronniyipa ayllunpa warmi churinta Isaacpaq horqonaypaq.⁴⁹ Chaynaqa kunanyá niykuwaychik patronniyapaq imam ruranaykichikta ćcumplinkichikchu qowaspaykipichik icha manachu? Mana chayqa niykuwaychikyá maymanpas pasakunaypaq.

⁵⁰Chaymi Labanwan Betuel nirqaku:

—Kay asuntoqa Tayta Diosmantam, manam “arí” niyta nitaq “manam” niyatapas atikikumanchu.⁵¹ Kayqaya Rebecaqa chaynaqa pusaspayá riychik. Tayta Diospa nisqanpi hinayá patronnikipa churinpa warmin kachun —nispa.

⁵²Abrahampa sirvientenmi chay nisqankuta uyariykuspan qonqoranpa pampaman kumuykurqa Tayta Diospa qayllanpi.⁵³ Hinaspm horqomurqa qollqemanta qorimanta alhajakunatawan pachakunata hinaspam Rebecaman qoykurqa. Turiñmanwan mamanmanpas qoykurqam kuyayllapaq regalokunata.⁵⁴ Hinaspm hamuqmasinkunapiwan mikuspa tomarqaku, chay tutaq chaypimá samarqaku. Paqarinintinñataqmi hatarispia nirqa:

—Aviawaychikñayá patronniyiman kutinaypaq —nispa.

⁵⁵Chaymi Rebecapa turinpiwan maman nirqa:

—Sipasqa quedachunraqyá chunka punchawllapas chaymantañachá rinqa —nispa.

⁵⁶Hinaptinmi chay sirvienteñataq nirqa:

—Amañayá harkawaychikchu kay hamusqaypi Tayta Dios allinta rurawachkap-tinqa. Aviawaychikñayá patronniyiman kutinaypaq —nispa.

⁵⁷Hinaptinmi paykunañataq nirqaku:

—Sipasta qayaspayá tapusun —nispa.

⁵⁸Chaymi qayaspanku nirqaku:

—¿Rinkichu kay runawan? —nispa.

Hinaptinmi Rebecañataq nirqa:

—Arí, risaqmi —nispa.

⁵⁹Chaymi aviarqaku Rebecatawan wawa kaptin uywaqninta, aviarqakutaqmi Abrahampa sirviententapas riqmasinkunatawan. ⁶⁰Rebecapaq Diospa bendecion-ninta mañakuspam nirqaku:

Panillayku,
wara-warana runakunayá
qanmanta mirachunku.
Miraynikikunayá
enemigonkuta vencechunku.

⁶¹Chaymantam Rebeqa sirvientan sipaskunapiwan camellokunaman sillakus-pa Abrahampa sirvientenwan pasarqaku. Chaynapimá Abrahampa sirvientenqa ripukurqa Rebecata pusarikuspan.

⁶²Isaacmi kutiramurqa Rikuqniy Kawsaq Diospa Pozon nisqanku lawmanta hinaspam chayamurqa *yachasqan Neguev lawman. ⁶³Isaacmi lloqsirqa campota tardeykuq horataña pasearikuq chaymi qawaripint camellokuna hamuchkasqa. ⁶⁴Rebecapas rikururqam Isaacta hinaspam camellomanta uraykuspan ⁶⁵chay sirvienteta tapurqa:
—¿Pitaq ñoqanchik lawman hamuq wak runaqa? —nispa.

Hinaptinmi chay sirvienteñataq nirqa:

—Paymi patronniy —nispa.

Chaymi Rebeqa hatun telanwan tapakuykurqa.

⁶⁶Chay sirvientem willakurqa Isaacman tukuy ima ruramusqanta. ⁶⁷Chaymantam Isaacqa maman Sarapa karpanman Rebecata pusarqa hinaspam casarakurqa. Rebecata kuyaspanmi consuelakurqa mamanpa wañukusqanmanta.

Yapakusqan warmipi Abrahampa churinkunamanta
(1 Cr 1:32-33)

25 ¹Abrahami Cetura sutiyoq warmiwan yapakururqa. ²Paymi wachakurqa Zimramta, Jocsanta, Medanta, Madianta, Isbacta hinaspam Sua sutiyoq qarita. ³Jocsanpa churinmi karqa Sebawan Dedan. Dedanpa mirayninkunañataqmi karqa Asur runakuna, Letus runakuna hinaspam Leum runakuna. ⁴Madianpa churinkunañataqmi karqa Efa, Efer, Hanoc, Abida hinaspam Elda. Kay llapallanmi karqaku Ceturapa mirayninkuna. ⁵Abrahamqa lliw kapuqninkunatam Isaacman qoykurqa. ⁶Ichaqa compañerankunapa wawankunamanmi Abraham qorqa regalokunata hinaspam kawsachkaspallaraq aviarurqa chay churinkunata. Pay-kunataqa aviarurqa Isaacpa ladonmantam intipa qeslimunan lawman.

Abrahampa wañukusqanmantawan pampakusqanmanta

⁷Abrahammi kawsarqa pachak qanchis chunkan pichqayoq watata. ⁸Chaymi Abraham allin wañukuya wañukurqa sinchi yuyaqña hinaspam abuelonkunapa kasqanman rirqa. ⁹Chaymi churin Isaacwan churin Ismael Macpela machaypi pamparqaku, chay machayqa karqa Het runa Zoharpa churin Efronpa chakranc-pim, chayqa karqa Mamre llaqtapa chimpanpim. ¹⁰Abrahampa chay allpanqa karqa Hetpa castanmanta rantisqanmi, chaypim warmin Sarapa kasqanpi Abraham pampakurqa. ¹¹Abraham wañuruptimmi churin Isaacta Dios bendecirqa, Isaacqa *yacharqa Rikuqniy Kawsaq Diospa Pozon sutiyoq lugarpacha hichpanpim.

Ismaelpa mirayninkunamanta

(1 Cr 1:28-31)

¹²⁻¹³Sarapa sirvienten Egipto warmi Hagarmi wachakurqa Abrahampa churin Ismaelta. Ismaelpa mirayninkunam nacesqankuman hina kaykuna: Piwinmi karqa Nebaiot, sullkankunañataqmi karqa Cedar, Adbeel, Mibsam, ¹⁴Misma, Duma, Massa, ¹⁵Hadar, Tema, Jetur, Nafis hinaspa Cedema. ¹⁶Kaykunamá Ismaelpa chunka iskayniyoq churinkunapa sutin, hina chay sutiwantaqmi reqsisqa karqa sapakama llaqtankupas, campamentonkupas, paykunataqmi karqa chaypi kamachikuqkunapas.

¹⁷Ismaelmani wañukurqa pachak kimsa chunkan qanchisniyoq watanpi hinaspm abuelonkunapa kasqanman rirqa. ¹⁸Ismaelpa mirayninkunam *yacharqaku Havila lawmantapuni Shur lawkama, chayqa kachkan Asiria nacionman rina Egriptopa chimpanpim. Llapallan ayllunkunapa cheqnisqan kachkasapas chaypim *yacharqaku.

Jacobwan Esau nacesqanmanta

¹⁹Kaykunam Abrahampa churin Isaacpa mirayninkuna: Abrahampa churinmi karqa Isaac. ²⁰Isaacmi tawa chunka watanpi casarakurqa Rebecawan, Rebecaqa karqa Padan-aram lawmanta kaq Betuelpa churinmi hinaspa Aram runa Labanpa paninmi. ²¹Isaacmi Tayta Diosta mañakurqa warmin qolluq kasqanrayku, chayta Tayta Dios uyariykuptinmi Isaacpa warmin Rebecaqa wiksayakururqa. ²²Chaymi wawankuna wiksan ukupi peleakuptin nirqa:

—¿Imataq kayqa? —nispa.

Chayraykum Tayta Diosta tapurqa. ²³Chaymi Tayta Diosñataq nirqa:

Iskay nacionkunam wiksaykipiqa kachkan.

Iskay nacionkunataqmi

wiksaykimantapuni rakinasaq kanqa.

Huknin castam aswan kallpayoq kanqa.

Puntata nacemuqmi sullkanta servinqa.

²⁴Wachakunan punchaw chayaramuptinmi wiksanpiqa mellizo kasqa. ²⁵Punta nacemuqmi kasqa puka pelosapallaña chaymi suticharqaku Esauwan. ²⁶Qepantañataqmi wawqen nacemurqa Esaupa talonniñman hapipakustin chaymi Jacobwan suticharqaku. Isaacqa soqta chunka watanpiñam karqa Rebeca wachakuptinqa.

Piwi kayninta Esau rantikusqanmanta

²⁷Warmakunam wiñarurqaku hinaptinmi Esau karqa purun animalkuna allin hapiq hinaspa campopi puriq runa, Jacobñataqmi karqa karpallapi *yachaspa hawkalla kakuq runa. ²⁸Esautam taytan Isaac masta kuyarqa purun animal hapi-musqanta mikusqanrayku. Rebecañataqmi kuyarqa Jacobta.

²⁹Huk puchawmi Jacob yanukuchkarqa lenteja picanteta. Esau campomanta pisipasqallaña kutimuspanmi ³⁰nirqa Jacobta:

—Llumpay yarqasqam kachkani. Ama hina kaspayá chay puka mikuynikita qaraykullaway —nispa.

(Chayraykum Esauqa sutichasqa karqa Edonwan). ³¹Chaymi Jacobñataq nirqa:

—Qampa piwi kaynikipa derechuntam munani, rantikuruwayá —nispa.

³²Hinaptinmi Esauñataq nirqa:

—Ñoqqa wañuruchkaniñam yarqaymanta ¿Imapaqtaq serviwanqa piwi kay-niyqa? —nispa.

³³Chaymi Jacob nirqa:

—Kunanpuni juramentaykuway —nispa.

Chaymi Esaqua juramentaspa piwi kayninpá derechonta rantikururqa Jacobman.

³⁴Chayraqmi Jacobqa tantatawan lenteja picanteta Esauman qoykurqa. Payñataqmi mikuy-kuspa, tomaykuspa pasakurqa. Chaynatam Esau piwi kayninpá derechonta despreciarurqa.

Gerar llaqtaman Isaac ripukusqanmanta

26 ¹Abrahampa tiemponpi hinaraq chay lawkunapi muchuy karuptinmi Isaac rirqa Filistea runakunapa reynin Abimelecpa kasqan Gerar llaqtaman. ²Chaypi Tayta Dios rikuriyquspanmi nirqa:

—Egipto nacionmanqa ama riychu, ñoqapa nisqay allpapim *yachankiqa, ³kay allpapim yachanki forastero hina, ñoqñañataqmi qamta yanapaspa bendecisqayki. Qanmanwan miraynikikunamanmi qosaq kay allpakunata chaynapim taytayki Abrahamman juramento rurasqayta cumplisaq. ⁴Miraynikikunamatam cielopi lucerokunata hina mirachisaq, kay lliwchan allpakunatam miraynikikunaman qosaq. Kay pachapi llapallan nacionkunam miraynikirayku bendecisqa kanqa. ⁵Chaynaqa kanqa kunasqaykunata, kamachikuyniykunata, decretoykunata hinaspa yachachikuyniykunata Abraham kasukusqanraykum —nispa.

⁶Isaacmi *yacharqa Gerar llaqtapi. ⁷Chaymi warmin Rebecamanta chay lugarpí yachaqkuna tapuptin Isaac nirqa: “Paniymi” nispa. “Warmiyimi” niyta mancha-kuspan. Buenamoza kasqanraykum piensarqa: “Rebecaraykuqa kaypi runakunaqa wañurachiwanmanmi” nispa.

⁸Unayña chaypi *yachachkaptinkum Filistea runakunapa reynin Abimelec ventananmanta rikururqa Isaacqa warmin Rebecata llampupayachkaqta. ⁹Chaymi qayaspan Abimelec Isaacta nirqa:

—Payqa warmikim kasqa. ¿Imanasqataq nirqanki: “Paniymi” nispaqa?

Hinaptinmi Isaacñataq nirqa:

—Piensarqaním payrakupaschá wañurachiwanqaku —nispay.

¹⁰Chaymi Abimelec nirqa:

—¿Imanasqmá kaytaqa rurawankiku? Qonqaytachá huk kaqniñ runakuna war-mikiwanqa puñurunman karqa hinaptinchá huchallikuruymanku karqa —nispa.

¹¹Abimelecmi lliw runankunata nirqa:

—Kay qarita otaq kay warmita pipas imanaqqa wañunqapunim —nispa.

¹²Isaacmi tarpurqa chay allpapi hinaspm chay wata cosecharurqa huk costalmanta pachak costaltaña Tayta Dios bendecisqanrayku. ¹³Chaymi Isaac apuyarurqa aswan masta, kapuqninkuna karuptinmi sinchi apullaña karqa. ¹⁴Achkallaña ovejankunapas vacankunapas hinaspa sirvientenkunapas kaptinmi Filistea runakuna envidiakurqaku. ¹⁵Taytan Abrahampa tiemponpi sirvientenkunapa toqosqan llapa pozotam Filistea runakuna taparurqaku, allawanmi huntarachirqaku. ¹⁶Chaymi Isaacta Abimelec nirqa:

—Huklawman ripukuy, ñoqaykumanta aswan llumpaytam apuyarunki —nispa.

¹⁷Hinaptinmi Isaac ripukurqa Gerar wayqoman hinaspm chaypiña *yacharqa. Hinaptinmi Isaac ripukurqa Gerar wayqoman hinaspm chaypiña *yacharqa.

¹⁸Chaymi taytan Abrahampa tiemponpi toqosqanku pozokunata otaq Abraham wañuruptin Filistea runakunapa taparusqanta Isaac kasqallan kichachirqa hinaspm taytanpa sutichasqan sutikunawan suticharqa. ¹⁹Isaacpa sirvientenkunam

chay wayqopi uchkuspanku tarirurqaku toqyaq yakuta.²⁰ Hinaptinmi Gerar lawpi michiqkuna Isaacpa michiqninkunawan piñanakurqaku: “Yakuqa ñoqay-kupam” nispanku. Chaymi Isaac suticharqa chay pozota “Atipanakuy Pozowan” chaypi atipanakusqankurayku.²¹ Toqorqakutaqmi huk pozotapas chaymi chay pozomantapas piñanakurqaku, chayraykum suticharqaku “Cheqninakuy Pozowan”.

²² Chaymanta pasaspam toqorqaku huk pozotawan, chaypiqa manañam piña-nakurqakuñachu chaymi suticharqa “Mastarikuna Pozowan” hinaspam nirqa: “Kunanqa Tayta Diosmi mastariykuwanchik kay allpapi achkayananchikpaq” nispam.

²³ Chaymantam Isaac rirqa Beerseba llaqtaman.²⁴ Chay tuta Tayta Dios rikuri-kuspanmi nirqa:

Taytayki Abrahampa Diosninmi kani.
 Ama manchakuychu qanwanmi kachkani.
 Ñoqam bendecisqayki qamtaqa,
 Abraham serviqniyraykum
 mirachisaq miraynikikunataqa.

²⁵ Isaacñataqmi chaypi huk altarta perqaspan Tayta Diosta mañakurqa. Karpan-tapas chaypi sayaykachiptinmi sirvientenkunañataq chaypi pozota toqorqaku.

Isaacwan Abimelec contrato rurasqanmanta

²⁶ Abimelecmi Gerar llaqtamanta hamurqa Isaacwan parlananpaq. Abimelecwani rirqa amigon Ahuzatpiwan troparpa capitannin Ficol.²⁷ Paykunamatam Isaac nirqa: —¿Imamantaq hamuwankichik cheqnispam qarqosqaykichik runamanqa? —nispa.

²⁸ Chaymi paykunañataq nirqaku:

—Yachanikum Tayta Dios qanwan kasqanta chaymi piensarqaniku juramentas-pa qanwan contrato rurayta, chay contratoqa kaynam kanqa:²⁹ Ñoqaykum mana imanaspayku allinllata qanwan rurarqaniku, hawkallatataqmi kacharimurqay-kikupas, chaynayá qampas mana allintaqa ama rurawaykuchu. Kunanqa qamqa kanki Tayta Diospa bendecisqanmi —nispa.

³⁰ Chaymi Isaac convidarqa paykunaman hinaspam mikurqaku tomarqaku.

³¹ Tutapayta hatarispankum juramentota ruranakurqaku chaymi Isaac aviarqa paykunata, paykunapas hawkallam ripukurqaku.

³² Hina chay punchawllataqmi Isaacpa sirvientenkuna hamuspanku willakurqaku: “Pozota toqospam yakuta tarirunku” nispam.³³ Chaymi Isaac suticharqa “Juramentowan” chayraykum chay llaqtapa sutinqa Beerseba kay libro qellqasqa kasqan tiempokama.

³⁴ Esaumi tawa chunka watayoq kachkaspan casarakurqa Het casta Beeripa churin Juditwan, casarakurqataqmi Her casta Elonpa churin Basematwanpas.

³⁵ Chay iskay warmikunam Isaacpawan Rebecapa sonqonta nanachirqa.

Churinkunapaq Diospa bendicionninta Isaac mañakusqanmanta

27 ¹ Isaacmi yuyaqyaruspan qawakurqa qaspa-qaspallataña chaymi huk punchaw piwi churinta qayaspan nirqa:

—Churilláy Esau —nispa.

Chaymi Esauñataq nirqa:

—¿Imata taytá? —nispa.

²Hinaptinmi Isaac nirqa:

—Yuyaqyaruñam, manam yachakunichu ima punchaw wañukunaytapa.

³Chaynaqa flechaykitawan arcoykita aparikuspayá purun animalta hapiroampaway. ⁴Hinaspaykiyá gustasqayta hina yanuykuspa apamuway mikuykunaypaq chaynapi manaraq wañukuchkaspay qampaq bendicionta mañakunaypaq —nispa.

⁵Rebecañataqmi uyarchkarqa Esauman taytan Isaacpa nisqanta. Esaumá pa-sarqa purunta animal hapimuq. ⁶Hinaptinmi Rebeca wawan Jacobta nirqa:

—Ñoqam uyariramuni wawqeki Esauman taytaykipa kayna nisqanta: ⁷“Purun animalta hapiroampusa yanuykapamuway mikuykunaypaq hinaptinyá manaraq wañukuchkaspay Tayta Diospa bendicioninta mañapusqayki” niqta. ⁸Chaynaqa wawalláy, kay kamachisqaytayá kasuway, ⁹kanchaman pasaspayá iskay allinnin chivatochakunata aparamuy chaynapi chay aychamanta mikuya taytaykipa gustasqanman hina yanurapunaypaq. ¹⁰Chaymi qamñataq apaykunki taytayki mikuykunarpaq chaynapi manaraq wañukuchkaspan bendicionta mañapusunaykipa —nispa.

¹¹Chaymi maman Rebecata Jacob nirqa:

—Esau wawqeyqa pelosapa cuerpoqmi ñoqam ichaq kani mana pelosapachu, ¹²taytayqa qonqaytachá llachpaykuwanqa asuykuptiy, chaynaqa yanqañataq burlakuipaq hapiwanman hinaptin bendecisqa kanaymanta ñakasqa karuyman —nispa.

¹³Chaymi mamanñataq nirqa:

—Ñakasusqaykiqa ñoqamanyá chayawachun, ichaq kusuwaspaykiyá apamuway nisqayta —nispa.

¹⁴Chaymi Jacob rispan chivatochakunata aparamurqa mamanman hinaptinmi maman yanurapurqa qosanpa gustasqanta hina. ¹⁵Rebecam horqoramurqa piwi wawan Esaupa pachankunata. Chay allinnin pachankunam karqa Rebecata wasinpi chaymi sullka kaq wawan Jacobta pacharachirqa. ¹⁶Chivatochakunapa qaranwanmi wankirurqa Jacobpa mana peleyoq matankantawan makinkunata.

¹⁷Hinaspm Rebecaqa mikuy yanusqantawan tantata wawan Jacobman qoykurqa.

¹⁸Chaymi Jacobñataq taytanman rispa nirqa:

—Taytay —nispa.

Hinaptinmi payñataq nirqa:

—¿Imata? ¿Mayqannin churiytaq kachkanki? —nispa.

¹⁹Chaymi taytanta Jacob nirqa:

—Ñoqqa piwi churiki Esaumi kani, niwasqaykita hinam ruramurqani, ti-yaykuspayaq hapisusqay animalmanta preparamusqayta mikuykuy hinaspayá bendicionta mañaykapuway —nispa.

²⁰Chaymi churinta Isaac nirqa:

—¿Imaynataq ratollaqa hapiroampanki? —nispa.

Chaymi Jacobñataq nirqa:

—Yupaychasqayki Tayta Diosmi ñawpaqnypi rikuriykachirqa —nispa.

²¹Chaymi Isaac nirqa:

—Asuykamuwayá, llachpaykusqayki ¿cheqapchus kanki churiy Esau icha manchu? —nispa.

²²Jacobmi asuykurqa taytan Isaacman chaymi pay llachpaykuspa nirqa:

—Voznikiq Jacobpa vozniñmi, makikikunam ichaq Esaupa makinkunaman rikchakun —nispa.

²³ Manam reqsirqachu Jacobpa makinkunaqa Esaupa makin hina pelosapallaña kasqanrayku, bendicionta rimariykapuchkaspañam. ²⁴ huktawan tapurqa:

—¿Qamchu kanki churiy Esau? —nispa.

Hinaptinmi Jacobñataq nirqa:

—Ñoqam kani —nispa.

²⁵ Chaymi taytan Isaac nirqa:

—Churilláy, asuykachimuway, hapimusqaykita mikuykuspay bendicionta mañapunapqaq —nispa.

Chaymi pay asuykachiptin mikurqa, vinotawan apamuptinmi tomaykurqa.

²⁶ Chaymantam taytan Isaac nirqa:

—Churilláy, asuykamuwaspayá muchaykuway —nispa.

²⁷ Jacob asuykuspan muchaykuptinmi Isaac muskiykurqa churinpa pachanta hinaspm bendicionta mañapurqa kaynata nispan:

Kayqa churiyapa asnaynimmi,

rikchakunqa Tayta Diospa bendecisqan campopa asnayninmanmi.

²⁸ Dirosyá qosunki cielomanta parata

chaynataq allin cosecha qoq allpata,

trigotapas vinotapas mana pisiyta.

²⁹ Nacionkunam servisunki qamtaqa.

Achka runakunam kumuykusunki qanmanqa.

Aylluykikunapim munaychakunki.

Aylluykikunam ñawpaqnikipi kumuykusunki.

Ñakasqayá kachunku ñakasuqnikipi kunaqa.

Bendecisqayá kachunku bendecisuqnikipi kunaqa.

³⁰ Jacobpaq bendicion mañakuyta Isaac tukuykuptillanmi otaq taytanpa ñawpaqninmanta Jacob lloqsirupillanmi animal hapimusqanmanta wawqen Esau chayaykamurqa. ³¹ Paypas mikuya yanuruspanmi taytanman apamurqa kaynata nispan:

—Tiyaykuy, taytáy, hapimusqaytayá mikuykuy bendicionta mañaykapuwanaykipaq —nispa.

³² Chaymi taytan Isaac nirqa:

—¿Pitaq qamqa kanki? —nispa.

Hinaptinmi Esauñataq nirqa:

—Ñoqaqa kani piwi churiki Esaumi —nispa.

³³ Chaymi Isaacqa sinchita katkatataruspan nirqa:

—¿Pitaq kayman hamuruspan hapimusqan animalta aparamuwarqa? ñoqaqa lliwtam mikururqani manaraq chayamuchkaptiki. Paypaqmi ñoqaqa bendicionta mañaykapuniña, chaynaqa payñam Diospa bendecisqan kanqa.

³⁴ Esaumi taytanpa nisqanta uyariyquspan llumpayllataña waqaspan qaparirqa:

—Taytáy, ñoqapaqpas bendiciontayá mañaykapuway —nispa.

³⁵ Chaymi Isaac nirqa:

—Wawqekim hamururqa engañowan hinaspm qampa kaq bendicionta chaskikurun —nispa.

³⁶ Chaymi Esauñataq nirqa:

—Iskay kutitañam engañaruwan, puntatam qechuruwarqa piwi kayniyা derechonta, kunanñataqmi qechuruwan bendecisqa kanayta: ¿Manachum chayrayku sutiñpas^qJacob? Ñoqa bendecisqa kanaypaqa ¿manachum mañaykapuwankiman? —nispa.

³⁷Chaymi Isaacñataq nirqa:

—Jacobtam churaruni qampa hawayki munaychakunanpaq, llapan ayllunkunatapas churaruni payta servinanpaqmi, trigotapas vinotapas paymanmi qoykuni. Chaynaqa churilláy ćimatañataq qanmanqa qoykiman? —nispa.

³⁸Chaymi Esauñataq nirqa:

—¿Tayty, chulla kutillatachu pipaqpas bendicionta mañakuwaq? —nispa.

—Chaymi Esauqa qaparispa waqarqa:

—iTayty, ñoqapaqpas bendicionty mañapuway! —ñispa.

³⁹Chaymi taytan Isaac nirqa:

Kay *yachanayki allpaqa
manam qonqachu allin cosechatapas
manataqmi kanqachu
cielomanta allin parapas.

⁴⁰ Peleaspaykim kawsanki.

Wawqekitataqmi servinki.

Yugota pakiruq toro hinam lluptikunki.

Wawqekipa munaychakuyninmantam librakunki.

Jacobpa lluptikusqanmanta

⁴¹ Jacobtam Esau cheqnirurqa paypaq bendicionta taytan mañakusqanrayku hinaspam rimapakurqa: “Tayty wañuruptinmi wawqey Jacobta wañurachisaq” nispa.

⁴² Rebecamanmi willaykurqaku piwi wawan Esaupa imam rimasqankunata chaymi sullka wawan Jacobta qayachispan nirqa:

—Wawqeki Esaumi piensachkan wañurachisunaykipa. ⁴³Chaynaqa wawa-lly, kay nisqayta kasuway: Ayqekuy Haran llaqtapi turiy Labanpa wasinman.

⁴⁴Chaypiya *yacharimuy wawqekipa piñakuynin pasanankama. ⁴⁵Tukuy rurasqaykunamanta wawqeki qonqaruptinam chay llaqtamanta qayachimusqayki. Manam mananichu iskaynikichik huk punchawllapi chinkarunaykichikta —nispa.

⁴⁶Chaymantam Isaacta Rebeca nirqa:

—Amiruniñam Hetpa castan warmikunata. Sichu Jacobpas casarakurunqa paykunawan hinaptinqa ćimaynaraq kanqa viday? —nispa.

28 ¹Jacobta Isaac qayaspanmi, bendicionta mañapuspan kamachirqa:
²Amam Canaan warmiwanqa casarakunkichu, ³Padan-aram lawtaya
riy mamaykipa taytan Betuelpa wasinman hinaspaya mamaykipa turin Labanpa
huknin warmi churinwan casarakamuy. ³Tukuy Atiyniyoq Dios bendecisuptikim
churisapallaña kanki. Mirachisunkim achka mirayniyoq kanaykipa. ⁴Abra-
hanman prometisqan bendicionnintam qosunki miraynikunamanwan. Diosmi
payman prometirqa forastero hina *yachasqanchik kay allpata —nispa.

⁵Chaynata nispanmi Isaac kacharqa churin Jacobta chaymi pay rirqa Padan-
aram lawpi Labanpa wasinman. Labanqa karqa Aram casta Betuelpa churinmi.
Rebecapas karqa Labanpa paninmi hinaspa Jacobpapiwan Esaupa mamanmi.

^q27:36 Hebreo simipi Jacob ninanqa “qechnukuq” ninanmi.

Esaupa casarakusqanmanta

⁶Esauñataqmi rikururqa Jacobpaq bendicionta Isaac mañakuspan Padan-aram lawman kachasqanta. Yacharurqataqmi Canaan warmikunawanqa Jacob ama casarakunapanqa taytanpa kamachisqantapas. ⁷Yacharurqataqmi tayta-mamanta kasuspan Jacobqa Padan-aram lawman risqantapas. ⁸Chaynapim Esauqa musyarurqa taytan Isaactaqa Canaan warmikunaqa mana gustasqanta ⁹chaymi payqa Ismael casta warmiwan casarakurqa. Warminkuna kachkaptinpas casarakurqamá Mahalat sutiyoq warmiwanpas. Chay war-miqa karqa Ismaelpa churinmi otaq Nebaiotpa paninmi otaq Abrahampa willkanmi.

Betel lawpi Jacobman Dios rikurisqanmanta

¹⁰Jacobmá lloqsirqa Beerseba llaqtamanta hinaspm rirqa Haran llaqtaman. ¹¹Samanan sitioman chayaruptinmi inti seqaykurqa, chaypim rumiwan sawnakuykuspa puñururqa. ¹²Chaymi mosqoyninpi rikururqa huk escalerata pampamanta hanaq pachaman haypaqta hinaspa chaynintakama Diospa angelinkuna seqaspa urayka-muchkaqta. ¹³Rikururqataqmi ladonpi sayachkaq Tayta Diostapas, paymi nirqa:

—Ñoqaqa kani abueloyki Abrahampa hinaspa taytayki Isaacpa yupaychasan Tayta Diosmi. Kay puñusqayki allpatam qosqayki miraynikikunamanwan. ¹⁴Chaymi miraynikikuna kanqa ñutu allpa hina mana yupay atina. Paykunam cheqenqa tukuy hinastinman chaymi kay pachapi llapallan ayllukuna bendecis-qa kanqa qamrayku hinaspa miraynikirayku. ¹⁵Ñoqam qanwan kachkani chaymi mayman risqaykipipas waqaychasqayki hinaspm kay allpaman kutichimusqayki. Manam saquesqaykichu, ñoqaqa qanman nisqaykunatam rurasaq —nispa.

¹⁶Chaymi Jacob puñusqanmanta rikchariruspan nirqa: “Cheqappunim Tayta Diosqa kaypi kasqa, manam ñoqaqa yacharqanichu” nispas. ¹⁷Mancharikuspam nirqa: “Manchakuypaqmi kay lugarqa kasqa. Kayqariki Diospa wasin hanaq pa-chapa punkunpunim kasqa” nispas.

¹⁸Tutapayta Jacob hatarispanmi sawnanpaq churasqan rumita hapispan sayachirqa suytu rumita hinaspanmi chaypa hawanman hichaykurqa aceiteta Diosman sapaqchas-pan. ¹⁹Chay lugartam suticharqa ‘Betelwan, puntataqa chay llaqtapa sutinmi karqa ‘Luz.

²⁰Chaypim Jacob prometikurqa kaynata nispas:

—Dios Taytalláy, kay risqaypi waqaychawaspayki mikuytapas pachatapas qowaptikiqa ²¹chaynataq taytaya wasinman hawkallata kutichiwaptikiqa qanmi kanki Diosniy. ²²Chaymi kay sayachisqay suytu rumi kanqa Diospa Wasin. Lliw qowasqaykimantapas qosqaykim diezmota —nispa.

Haran llaqtapi Jacob *yachasqanmanta

29 ¹Jacob kasqallan rispanmi intipa qespimunan lawpi runakunapaman chayarqa. ²Campopi pozota qawariptinmi chaypa hichpanpi kimsa hatajo ovejakuna kachkasqa. Chay pozomantam animalkuna tomaqku. Chay pozopa han-wimpim kachkasqa hatun rumi. ³Chaypim llapa hatajontin ovejakuna huñunakuq hinaptinmi michiqkuna chay pozopa hawanmanta rumita tikraspa ovejakunaman

^r28:19 Hebreo simipi Betel ninanqa “Diospa wasin” ninanmi.

^s28:19 Hebreo simipi Luz ninanqa “almendro” ninanmi.

chayraq tomachiqku, tomayta tukuruptinñataqmi rumita pozopa hawanman kas-qallan kutiykachiqku. ⁴Jacobmi michiqunata tapurqa:

—Taytakuna ćmaylawtaq kankichik? —nispa.

Hinaptinmi paykunañataq nirqa:

—Haran llaqtapi kaqmi kaniku —nispa.

⁵Chaymi Jacob paykunata tapurqa:

—¿Reqsinkichikchu Nacorpa willkan Labanta? —nispa.

Hinaptinmi paykunañataq nirqaku:

—Arí, reqsinikum —nispanku.

⁶Chaymi Jacob nirqa:

—¿Allinllachu kachkan? —nispa.

Chaymi paykuna nirqaku:

—Allinllam kachkan, waqaya churin Raquel pas hamuchkan ovejankunawan —nispa.

⁷Chaymantam Jacob nirqa:

—Punchawsuraqmi kachkan, manaraqmi animalkuna huñuna horaraqchu.

Ovejakunaman yakuta tomarachispayá riychik michiq —nispa.

⁸Chaymi paykunañataq nirqa:

—Kay pozopa hawanmanta rumi tikraytam mana atinikuchu llapallan hatajo ovejakuna huñunakamunankama, chayñam rumita tikraptinku animalkunaman tomachisaqku —nispa.

⁹Paykunawan Jacob rimachkaptinmi taytanpa ovejankunawan Raquel chayaramurqa. Payqa karqa taytanpa ovejankuna michiqmi. ¹⁰Chaymi Jacob rikururqa Raquelta hinaspam pozoman asuykuspa rumita tikrarurqa pozopa hawanmanta hinaspam tomachirqa yakuta Labanpa ovejankunaman. Raquelqa karqa Labanpa churinmi, Labanñataqmi karqa maman Rebecapa turin. ¹¹Jacobmi Raquelta muchaykuspan waqarqa. ¹²Jacobmi willarqa taytan Labanpa sobrinon kasqanta otaq Rebecapa wawan kasqanta chaymi Raquel kallpaspan taytanman willamurqa.

¹³Labanñataqmi paninpa wawan Jacobmanta noticiata uyariruspan kallparqa chaskiqnin. Abrasaykuspa muchaykuspanmi pusarqa wasinman chaymi Jacobña-taq Labanman willakurqa tukuy ima pasasqanta. ¹⁴Chaymi Labanñataq nirqa:

—Cheqaptapunipas qamqa ayluymi kanki —nispa.

Leawan hinaspa Raquelwan Jacob casarakusqanmanta

Huk killaña Labanwan Jacob *yacharuptinmi. ¹⁵Jacobta Laban nirqa:

—¿Sobrinoy kaspaykichu debaldella serviwankiman? Niykuwayá ćhaykatataq ganawaq? —nispa.

¹⁶Labanpam iskay warmi churinkuna karqa. Piwi kaqmi karqa Lea, sullka kaqñataqmi karqa Raquel. ¹⁷Leaqqa karqa sumaq ñawichayoqmi, Raquelñataqmi karqa buenamozallaña. ¹⁸Jacobmi Raquelta kuyaruspan nirqa:

—Sullka kaq churiki Raquelqa mi servisqayki qanchis wata —nispa.

¹⁹Chaymi Laban nirqa:

—Allinmi qanmanyá qosqayki huk runaman qonaymantaqa, chaynaqa kaypiyá kasunchik —nispa.

²⁰Jacobmi Raquelrayku servirqa qanchis watatapuni. Ichaqa payta kuyasqan-raykum rikchakarapurqa as punchawkunallapaq. ²¹Chaymi Jacob nirqa Labanta:

—Qowayña Raquelta paywan casarakunaypaq, rimanakusqanchik tiempoqa cumplikurunñam —nispa.

²²Labanmi chay lugarpí llapallan runakunata huñuruspan casarakuy convidota rurarqa. ²³Ichaqá Labanmi churin Leata tutallan pusarurqa Jacobman chaymi Jacobqa puñururqa Leawan. ²⁴Churin Leamanmi qoykurqa sirvientan Zilpata paypa sirvientanña kananpaq. ²⁵Achikyaqtaña Jacob qawaykuspanmi yacharurqa Leawan puñurusqanta. Chaymi Labanta Jacob nirqa:

—¿Imatataq kayta ruraruwanki? ¿Imanasqataq engañaruwanki? ¿Manachum Raquelrayku servirqaykiqa? —nispa.

²⁶Chaymi Labanñataq nirqa:

-Manam costumbrechu kay llaqtapiqa sullkanta puntata casarachiyqa. ²⁷Cumpliykuyraq Leawan casarakusqayki semanata, chaymantañam Raquelwanqa casarachisqayki. Paymantachiki huk qanchis watatawanraq serviwanki —nispa.

²⁸Jacobmi chaynata rurarqa. Casamienton semana cumplikuruptinñam Raquelwan Laban casarachirqa. ²⁹Labanqa churin Raquelmanmi qoykurqa sirvientan Bilhata paypa sirvientanña kananpaq. ³⁰Jacobqa Raquelwanpas puñururqam hinaspam Leamantapas astawanraq kuyururqa. Labantamá serviqa qanchis watatawanraq.

Jacobpa churinkunamanta

³¹Leaqa Jacobpa despreciasqan kasqanta Tayta Dios qawaspanmi yanaparpa wachakuq kananpaq. Raquelñataqmí karqa mana wachakuq. ³²Wiksayakuspam Lea wachakurqa qari wawanta hinaspam suticharqa ‘Rubenwan:

—Humillasqa kasqaytam Tayta Dios qawariykuwan, kunanqa qosayqa kuyawanqañachá —nispa.

³³Huktawan wiksayakuspam wachakurqa qari wawanta hinaspam nirqa:

—Despreciasqa kasqayta Tayta Dios uyarispanmi kay wawaytawan qoykuwan —nispa. Paytam suticharqa “Simeonwan.

³⁴Wiksayakurqataqmí huktawan hinaspam wachakurqa qari wawanta hinaspam nirqa:

—Kunanqa qosayqa ñoqllawanñachá kanqa kimsatañam qari churinta wachakuchkaptiyqa —nispa.

Chayraykum suticharqa ‘Leviywan.

³⁵Huktawanmi wiksayakuruspan wachakururqa qari wawanta hinaspam nirqa:

—Kunanqa Tayta Diostam alabasaq —nispa.

Chayraykum suticharqa “Judawan. Chaymantam manaña wachakurqañachu.

30 ¹Raquelmi Jacobpa churinta mana wachakuspan ñañanmanta evidiakuspan Jacobta nirqa:

—Qoway wawakunata mana chayqa wañurusaqmi —nispa.

²Jacobñataqmí Raquelwan piñakuruspan nirqa:

—Diosmi mana wachakuqtaqa rurasurqanki, manam ñoqaqa Dioschu kani wawata qonaypaqqqa —nispa.

^t29:32 Hebreo simipi Ruben ninanqa “Qawaychik qari churita” ninanmi.

^u29:33 Hebreo simipi Simeon ninanqa “uyari” ninanmi.

^v29:34 Hebreo simipi Leviy ninanqa “hukllaway” ninanmi.

^w29:35 Hebreo simipi Juda ninanqa: “alabay” ninanmi.

³Chaymi Raquel nirqa:

—Kayqaya sirvientay Bilha, paywanyá puñuy, pay wachakuptinmi paypa wa-wankuna wawaykuna hina kanqa —nispa.

⁴Chaymi Raquel qoykurqa sirvientan Bilhata Jacobpa churi-wachan kananpaq hinaptinmi Bilhawan Jacob puñurqa. ⁵Chaymi wiksayakuspan wachakurqa Jacobpa qari churinta. ⁶Chaymi nirqa Raquel:

—Diosmi allin arreglotu ruraykapuwaspan qayakusqaytapas uyariykuwantaq hinaspam qoykuwan huk qari wawata —nispa.

Chayraykum suticharqa ^xDanwan.

⁷Huktawanmi Raquelpa sirvientan Bilha wiksayakurqa Jacobpa churinta hinaspam wachakururqa iskay kaq qari wawanta. ⁸Chaymi Raquel nirqa:

—Anchatam gananakurqani ñañaywan hinaspam venceruni —nispa.

Chaymi suticharqa ^yNeftaliywan.

⁹Leañataqmí manaña masta wachakuspan sirvientan Zilpata qoykurqa Jacobpa churi-wachan kananpaq. ¹⁰Chaymi Leapa sirvientan Zilpa Jacobpa churinta wi-kayakuspa wachakururqa qari wawata. ¹¹Chaymi Leaqa nirqa:

—Allin suertem kayqa —nispan.

Chayraykum suticharqa ^zGadwan.

¹²Huktawanmi Leapa sirvientan Zilpa wachakururqa Jacobpa qari churinta.

¹³Chaymi Lea nirqa:

—Kusikuuniymi kayqa, kusikuuniyoqmi niwanqakuchá warmikunapas —nispa.

Chayraykum ^aAserwan suticharqa.

¹⁴Rubenmi trigo rutuy tiempopi chakrapi mandragoras sutiyooq frutata tarirurqa hinaspam aparqa maman Leaman hinaptinmi Raquel nirqa Leata:

—Qoykuway wawaykipa apamusqan mandragoras frutaykita —nispan.

¹⁵Chaymi Leañataq nirqa:

—¿Qosayta hapikuruchkaspaykipas wawaypa apamusqan mandragoras frutaraqchu qechuruwayta munachkanki? —nispa.

Hinaptinmi Raquel nirqa:

—Jacobchiki kunan tuta qanwan puñunqa wawaykipa apamusqan mandragoras fruta qowasqaykimanta —nispa.

¹⁶Chaymi Jacob tarden chakramanta kutimuchkaptin Lea taripaykuspan nirqa:

—Ñoqawanmi kunan tutaqqa puñunki, wawaypa apamusqan mandragoras frutawanmi contrataruyki —nispa.

Chaymi paywan chay tuta puñurqa. ¹⁷Leapa mañakuynintam Dios uyarirqa. Chaymi Jacobpa churinta wiksayakuspa wachakurqa pichqa kaq qari wawanta. ¹⁸Chaymi Lea nirqa:

—Qosayman sirvientay qoykusqayraykum Dios premiaykuwan kay wawanwan —nispa.

Chayraykum suticharqa ^bIsacarwan.

^x30:6 Hebreo simipi Dan ninanqa “allin arregloman hina ruray” ninanmi.

^y30:8 Hebreo simipi Neftaliy ninanqa “peleasqay” ninanmi.

^zfr 30:11 Hebreo simipi Gad ninanqa “suerteyoq” ninanmi.

^a30:13 Hebreo simipi Aser ninanqa “kusisqa” ninanmi.

^b30:18 Hebreo simipi Isacar ninanqa “premio” otaq “alquilasqa” ninanmi.

¹⁹Hinaspam huktawan Jacobpa churinta wiksayakuruspa wachakururqa soqta kaq qari wawanta. ²⁰Hinaspam nirqa:

—Diosmi allin regalota qoykuwan. Qosayqa kunanqa alabawanqachá soqta kuitikamaña qari churinkunata wachakuchkaptiyqa —nispa.

Chaymi suticharqa ^cZabulonwan.

²¹Chaymantam Lea wachakururqa warmi wawanta, paytam suticharqa Dina-wan. ²²Ichqaq Diosmi Raquelmanta mana qonqarurqachu chaymi mañakuyininta uyarispan yanaparqa wachakuq kananpaq. ²³Wiksayakuruspam wachakururqa qari wawanta hinaspam nirqa:

—Penqakuyniytam Dios chinkarachin —nispa.

²⁴Hinaspam suticharqa ^dJoseywan:

—Tayta Dios yapawachun huk qari wawatawan —nispa.

Jacobwan Laban engañanakusqankumanta

²⁵Joseyta Raquel wachakuruptillanmi Labanta Jacob nirqa:

—Aviawayña, ripusaqñayá maymi kasqay llaqtaman. ²⁶Ripukunapayaqyá kachariy warmiykunatawan churiykunata. Paykunarykum servirqayki, qamqariki yachankim imaynam servisqaytaqa —nispa.

²⁷Chaymi Labanñataq nirqa:

—Ama hina kaspaykiyá amaraq ripukuychu, adivinaspm sumaqta yachani qamrayku Tayta Dios bendeciwasqanta. ²⁸Niykuwayá ¿haykatataq ganayta munanki? ñoqaqa pagapusqaykim —nispa.

²⁹Chaymi Jacobñataq nirqa:

—Yachankim imaynam qam servisqaytaqa chaynataq imaynatam animalnikunkuna waqaychasqaytapas. ³⁰Manaraq kaypi kaptiyqa asllam kapusurqanki. Chayamusqaymantam ichqaq Tayta Dios bendecisurqanki chaymi achkallataña mirarun. ¿Haykapiñamá ñoqaqa llamkasaq familiaykunapaqqa? —nispa.

³¹Chaymi Labanñataq nirqa:

—¿Imatataq pagasqayki? —nispa.

Hinaptinmi Jacob nirqa:

—Ama imatapas pagawaychu. Kaqlam michimusaq ovejaykikunata, kunan nisqayta munaptikiqa. ³²Ñoqam kunan kanchaykita qawamusaq hinaspam llapallan cheqchi ovejakunata, muru ovejakunata chaynataq llapallan malta yana carnerokunta sapaqchamusaq, sapaqchasaqtapqmí muru cabrakunatawan cheqchi cabrakunatas, chaykunam ñoqapa pagoy kanqa. ³³Qepa punchawkunata qanmanta pagoy chaskinay chayamuptinmi qawanki kanchaypi cabrakunaqa chiqchikunalla hinaspam murukunalla kasqanta chaynataq carnerokunapas yanakunalla kasqanta, mana chayna kaptinqa suwapaqmi hapiwanki. Chaynapim honrado kasqayta yachanki —nispa.

³⁴Chaymi Laban nirqa:

—Arí, chayna nisqaykiman hinayá kachun —nispa.

³⁵Hinaptinmi chay punchawpuni Laban rakirqa allqa chivatokunata, cheqchi cabrakunata, muru cabrakunata otaq yuraqniyoq cabrakunata. Rakirqataqmi yana

^c 30:20 Hebreo simipi Zabulon ninanqa “regalay” otaq “llumpay valeq” ninanmi.

^d 30:24 Hebreo simipi Josey ninanqa “qechuy” otaq “achkata qoy” ninanmi.

malta carnerokunatapas, chaykunamat qoykurqa churinkuna michinanpaq.³⁶ Chaymi chay animalkunata qatirqaku Jacobpa kasqanmanta kimsa punchaw puriykama.

Hinaptinmi Jacob michirqa Labanpa animalninkunata. ³⁷ Chaymi Jacob kaspi-kunata kuchururqa kiswar sachamanta, almendra sachamanta hinaspa castaño sachamanta hinaspm chay kaspikunapa qaranta chustururqa raya-rayata.

³⁸ Chaymi animalkunapa yaku tomanan artesakunapa hichpanpi churarurqa hinaptinmi yaku tomaq animalkuna chaypi muanakuqku. ³⁹ Animalkunam muanakuqku chay kaspikunapa ñawpaqninpi hinaspm wachaq allqakunata, cheqchikunata hinaspa murukunata. ⁴⁰ Chay uñakunata rakispanmi Labanpa allqa animalninkunapa hinaspa yana animalninkunapa chimpanman churarqa. Animalninkunataqa manamá taqruchirqachu Labanpa animalninkunawanqa.

⁴¹ Chaymi poqosqa wiran animalkuna chichukuptin Jacob churaq chay kaspikunata animalkunapa yaku tomanan ladonpi chaynapi chay kaspikunapa ñawpaqninpi chichukunampaq. ⁴² Umpu animalkuna hamuptinñataqmí mana churaqchu, chay umpukunam karqa Labanpaq, poqosqankunañataqmí karqa Jacobpaq. ⁴³ Chayraykum Jacob apuyarurqa anchallataña, paypam kapurqa achkallaña animalninkuna, sirvientenkuna, camellonkuna hinaspa asnonkuna.

Jacobpa ayqekuy munasqanmanta

31

¹ Jacobmi uyarirurqa Labanpa churinkuna rimasqanta, paykunam nirqaku:

—Jacobqa taytanchikpa llapa kaqninta hapikuykuspam apuyarun —nispa.

² Jacobqa qawarqataqmí Labanpa hukmanyarusqantapas chaynataq manaña ñawpaq hina kasqantapas. ³ Chaymi Tayta Dios nirqa Jacobta:

—Ñoqam yanapasqayki, kutikuy taytaykipa kasqan aylluykikunaman —nispa.

⁴ Chaymi Jacob qayachirqa Raquelawan Leata animalkunawan kasqan hatusman. ⁵ Chaypim paykunata nirqa:

—Qawanim taytaykichikpa hukmanyarusqanta, manañam ñawpaq hinañachu. Taytaypa Diosninmi ichaqa ñoqawan kachkan. ⁶ Qamkunapas yachankichik-mi taytaykichiktaqa llapan kallpaywan servisqayta ⁷ ichaqa taytaykichikmi engañawarqa sapa kuti ganancioytapas cambiaspan, aswanqa Diosmi mana munarqachu mana allin rurawananta. ⁸ Taytaykichik Labanmi niwarqa: “Cheqchikunam qampa ganancioyki kanqa” nispa. Chaymi llapallan animalkuna wachaq cheqchikunallata. “Allqakunam kanqa ganancioyki” nispa niwaptinñataqmí allqakunallata wachaq animalkuna. ⁹ Chaynapim taytaykichikpa animalninta Dios qechuruspan qoykuwarqa ñoqaman.

¹⁰ —Ovejakunapa chichukusqan tiempopim mosqoyniyipi rikurqani muyaq orqokunaqa allqakuna, cheqchikuna hinaspa murukuna kasqanta. ¹¹ Chaymi Diospa angelniñ mosqoyniyipi sutiymanta qayawarqa. Hinaptinmi nirqani: “¿Imata, taytá?” nispa. ¹² Chaymi payñataq niwarqa: “Qawariyá muyaq llapallan orqokunata. Llapallanmi allqakuna, cheqchikuna hinaspa murukuna. Labanpa tukuy mana allin rurasusqaykitapas rikurqaním. ¹³ Ñoqam kani Betel lawpi rikuriqnikí Dios. Chaypim rumiman aceteta tallirqanki sapaqchanaykipa hinaspm prometiku-warqanki. Kay llaqtamanta lloqispayá kutiy aylluykikunapa kasqanman” nispa.

¹⁴ Chaymi Jacobta Raquelwan Lea nirqaku:

—Manañam taytaykupa wasinpiqa kanñachu herenciaykuqa.¹⁵ Qanman rantikuruwasqanku qollqetapas gastakurunñam hinaspam ñoqaykutaa forastera warmikunata hinaña qawawachkanku.¹⁶ Taytaykumanta Diospa qechusqan tukuy imaqa ñoqayku-paawan wawaykupaqmi. Chaynaqa Diospa tukuy nisusqaykitayá ruray —nispa.

Padan-aram lawmanta Jacobpa ripukusqanmanta

¹⁷ Jacobmi sillachirqa camellokunaman churinkunata warminkunatawan. ¹⁸ Hinaspam llapallan animalninkunata otaq Padan-aram lawpi armasqankunata aparikuspan pasakurqa Canaan lawpi taytan Isaacpa kasqanman. ¹⁹ Labanñataqmí mana chaypichu karqa ovejankuna rutuq pasakusqanrayku. Chaykamam taytanpa taytachankunata Raquel suwarurqa.²⁰ Aram casta Labantam Jacob engañarurqa upallalla ripukuspan. ²¹ Jacobmi ripukurqa lliw kapuqninkunata aparikuspan hinaspam chimparurqa Eufrates mayuta Galaad orqokunaman rinanpaq.

Jacobta Laban qatipasqanmanta

²² Kimsa punchawmantañam Labanman willarqaku Jacob ripukusqanta. ²³ Chaymi Laban ayllunkunapiwan qatirqaku qanchis punchaw puriyta hinaspam hayparurqaku Galaad orqokunapi. ²⁴ Hinaptinmi Aram casta Labanman chay tuta Dios rikuriykurqa mosqoyninpi hinaspam nirqa:

—Yanqataq mana allinkunata niwaq Jacobta —nispa.

²⁵ Labanmi Jacobta hayparurqa karpankuna sayachisqan Galaad orqokunapi, Labanpas chaypim sayachirqa karpankunata ayllunkunapiwan. ²⁶ Chaymi Jacobta Laban nirqa:

—¿Imatataq rurarunki kaynata engañawaspayki? Churiykunamat guerramanta hina presota aparamurqanki. ²⁷ ¿Imanasqataq upallalla ayqeramurqanki hinaspengañaawaspayki mana willawarqankichu? ¿Manachu aviamuykiman karqa takiwan, tinyawan, arpawan fiestata ruraspa?²⁸ Manamy churiykunatas nitaq willkachaykunatas muchaykachimuwarqankichu, loco hinam kaytaqa rurarunki. ²⁹ Makillaypim kachkankichik imapas ruraronaypaq. Ichaqa taytaykipa Diosnimmi chisi tuta niwarqa: “Yanqataq imatas niwaq Jacobta” nispa.³⁰ Taytaykipa wasinmanta llakikuspa ripuspaykiqa ¿imanasqataq taytachaykunataqa suwamuwarqanki? —nispa.

³¹ Chaymi Jacobñataq nirqa:

—Manchakurqaykim churikikuna qechuruwanaykimanta. ³² Ichaqa taytachaykikunata pipas suwakamuqqa wañuchunyá, ayllunchikkunapa qayllanpiyá maskakuruy, imaykikunatas reqsikuspaqa apakuyá —nispa.

Jacobqa manam yacharqachu taytachakunataqa Raquel suwakaramusqanta.

³³ Labanmi Jacobpa karpanman yaykururqa, yaykururqataqmí Leapa karpanmapas chaynataq iskaynin sirvientankunapa karpanmanpas ichaqa manam tarirqachu. Leapa karpanmanta lloqsimuspam Raquelpa karpanman yaykururqa.³⁴ Raquelñataqmí taytachakunata hapispa camellokunapa caronan ukuman pakarurqa hinaspam tiyarurqa hawanpi. Labanmi maskarqa Raquelpa karpanta aswanqa manam tarirqachu chay taytachakunataqa.³⁵ Hinaptinmi Raquelñataq taytanta nirqa:

—Taytay, amayá piñakuychu, killaywan onqospaymi mana hatariya atinichu —nispa.

Chaynapimá Labanqa maskaspanpas mana tarirqachu taytachakunataqa

³⁶ chaymi Jacobñataq piñakuruspan qaqqcharqa Labanta:

—¿Ima mana allintataq ruraruni? ¿Imataq huchay sinchita piñakuspa qatipamuwanaykipaqqa?³⁷ Tukuy imaykunata maskaparuspaykiqa ɬwasikipi kaqkunamantaqa

imaykikunataaq tarirunki? Churamuy ayllunchikkunapa qayllanman paykuna juz-gawananchikpaq.³⁸ Iskay chunka watañam qanwan kuska karqani. Ovejaykikuna, cabraykikunapas manam haykapipas sullurqachu nitaqmi kanchaykimantaqa carne-rokitapas mikurqanichu.³⁹ Manam haykapipas purun animalkunapa puchuntaqa apamurqaykichu, chinkaqkunamantapas pagarqaykim, tutapas otaq punchawpas suwasqakunamantaqa mañawaqmi kanki.⁴⁰ Punchawmi rupaypi ñakarirqani, tutanña-taqa qasa chiripi ñakarirqani, puñuypas manam chayawaqchu.⁴¹ Chaynamá wasikipi karqani iskay chunka wata. Chunka tawayoq watam servirqayki iskaynin churikiku-namanta, soqta watañataqmí animalnikikunamanta. Sapa kutillam ganancioytapas cambiawarqanki.⁴² Abrahampa Diosnin otaq taytay Isaacpa respetasqan Dios ñoqawan mana kaptinqa kunanmi mana imayoqta kachaykuwankinan karqa. Ichqaq Diosmi ña-kariyan llamkasqayta qawarqa hinaspm chisi tuta qaqqasurqanki —nispa.

Labanwan Jacob contrato rurasqankumanta

⁴³ Jacobtam Laban nirqa:

—Kay warmikunaqariki ñoqapa churiykunam, kay qari wawakunapas ñoqapa willkaykunam, kay ovejakunapas ñoqapa ovejakunataqmí, tukuy kay qawasqaykipas ñoqallapataqmí. Kunanqa manam imanaymanañachu churiykunatawan willkaykunata-qa.⁴⁴ Kunanyá qanwan contratota rurasun testigo hina ñoqanchikpi kananpaq —nispa.

⁴⁵ Chaymi Jacob suytu rumita sayachirqa señal kananpaq⁴⁶ hinaspm ayllunku-nata nirqa:

—Rumikunata huñumuychik —nispa.

Llapallanku rumita montoruspm chaypa ladonpi mikurqaku.⁴⁷ Chaymi Laban suticharqa Aram castakunapa rimaynippi “Jegar Sahaduta” nispa. Jacobñataqmí suticharqa “Galaad” nispa, Heber casta runakunapa rimaynippi.

⁴⁸ Hinaptinmi Laban nirqa:

—Kay monton rumim kunan kachkan testigo hina ñoqanchikpaq —nispan.

Chayraykum suticharqaku Galaadwan.⁴⁹ Chaypa huknin sutinñataqmí karqa “Mizpa”. Chaynataqa suticharqaku Laban kaynata nisqanraykum:

—Tayta Diosyá qawawasunchik qamtawan ñoqata manaña rikunakuptinchik-pas.⁵⁰ Churiykunata ñakarichispá huk warmikunatawan casaraptikiqa manaña pi qawawaptinchikpas Diosmi testigo kanqa ñoqanchikmanta —nispa.

⁵¹ Labanqa nirqataqmí:

—Kay montonasqa rumikunapiwan kay churasqay suytu rumim ñoqanchik ukupi⁵² kanqa testigokuna hina. Manam pasamusaqchu qanman, qampas manataqmí pasamunkichu ñoqaman mana imananakunanchikpaq.⁵³ Mana chayna kaptinqa Abra-hampa, Nacorpa Diosninyá otaq abuelonkunapa Diosninyá arreglawasunchik —nispa.

Hinaspm Jacob juramentarqa taytan Isaacpa respetasqan Diosrayku.⁵⁴ Chaymi Diospaq animalkunata wañuchispan Jacob kañarqa hinaspm ayllunkunata qayaspa mikurqaku. Mikuruspankum chay tuta puñurqaku chay orqopi.

⁵⁵ Labanmi tutapayta hatarispan muchaykurqa churinkunatawan willkankunata. Paykunapaq bendicionta mañakuspanmi kutikurqa maymi kasqanman.

Jacob wawqen Esauwan tupanakusqanmanta

32 ¹ Jacob riqtinmi Diospa angelninkuna lloqsimurqa chaskiqnin. ² Chaymi Jacob paykunata rikuruspan nirqa:

—Diospa troparpa campamentonmi kayqa —nispa.

Hinaspm chay lugarta suticharqa Mahanainwan.

³Chaymi Jacob kacharqa willakuqkunata Esau wawqenman. Paymi kachkarqa Seir law Edom nacionpi. ⁴Kachaspam nichimurqa:

—Kaynatam nin serviqniki Jacob: “Kunankamam *yachamurqani tionchik Labanwan. ⁵Kapuwanñam vacaykuna, asnoykuna, ovejakyuna, cabraykuna chaynataq sirvienteykunawan sirvientaykunapas chaymi qam señorllayman willachimuyki ama hina kaspa favoreceykuwanaykipaq” nispa.

⁶Chaymantam willakuqkuna kutimurqa Jacobman kaynata nispa:

—Rirqanikum wawqeki Esauman chaymi paypas hamuchkan chaskisuqniki tawa pachak runakunawan.

⁷Chaymi Jacob anchata mancharikuspan hukmanyarurqa, chayraykum paywan kaq runakunata iskayman rakirqa, iskaymantaqmi rakirqa ovejakunatapas, vacakunatapas chaynataq camellokunatapas ⁸kaynata piensaspan: “Esau hamuspa huknin hatajota wañuchiqtinpas huknin hatajoqa lluptinqaraqmí” nispa. ⁹Jacobmi mañakurqa:

—Abueloy Abrahampa chaynataq taytay Isaacpa yupaychasqan Tayta Dios, qanmi niwarqanki: “Kutikuy taytaykipa kasqan ayluyukikunaman hinaptinmi allinta rurasqayki” nispa. ¹⁰Cheqap kuyapayakuynikitaqa manam chaskinaypaq hinachu kani. Tawnallaywanmi kay Jordan Mayutaqa chimpamurqani kunanqa iskay hatajoman rakinasaq kapuqniyoqñam kachkani. ¹¹Wawqey Esaumantayá libraykullaway Taytay, paytaqa manchakunim. Hamuspachá wañurachinqa warmiykunata wawantinta. ¹²Qamtaqmi niwarqanki Taytay: “Ñoqam yanapasqayki allin kanaykipaq chaynataq lamar qochapi aqo hinaña mana yupay atina castayoq kanaykipaq” nispa.

¹³Chay tutam chaypi Jacob puñururqa hinaspm kapuqniñmanta wawqen Esauman regalananpaq akllarqa: ¹⁴iskay pachak cabrakunata, iskay chunka chivatokunata, iskay pachak ovejakunata, chunka carnerokunata. ¹⁵kimsa chunka china camellokunata ñuñuq uñantintakama, tawa chunka vacakunata, chunka novillokunata, iskay chunka china asnokunata, chunka orqo asnokunata. ¹⁶Hinaspm sirvientenkunaman sapa hatajota entregaykurqa kaynata kamachispan:

—Ñawpachiychik hatajo animalkunata huknin hatajomanta karunchasqata —nispan.

¹⁷Punta riqtam kamachirqa:

—Wawqey Esauwan tuparuptiki: “¿Pitaq kachkanki? ¿Maytataq richkanki? ¿Pipataq kay qatisqayki animalkunaqa?” nispa tapusuptikiqa kaynatum ninki:

¹⁸“Señorlláy Esau, kay regalokunaqa serviqniki Jacobpa qanman apachimuwasqanmi, paypas qepaykutam hamuchkan” nispa.

¹⁹Kamachirqataqmi qepata atajontin riqkunatapas:

—Esauwan tupaspaykichikqa chay nisqayman hinamá ninkichik: ²⁰“Serviqniki Jacobqa qepaykutam hamuchkan” nispa.

Chaynataqa nirqa kaynata piensasqanraykum:

—Regalokunata puntarachispaymi piñakuyninmanta sonqonta llampuyayka-chisaq hinaspañam tupaykusaq icharaqpas chaynapi chaskiykuwanman —nispa.

²¹Chaymi puntata pasachirqa regalokunata hinaspanmi chay tuta puñurqa campamentopi.

Angelwan Jacob peleasqanmanta

²²Hina chay tutallam hatariruspan iskaynin warminkunata, iskaynin sirvientankunata hinaspa chunka hukniyoq churinkunata Jaboc mayupa vadonta chimparachirqa.

²³Pasachirqmá paykunata llapa imankunatawan. ²⁴Chaymi Jacob sapallan qeparurqa hinaspm pelearqa huk qariwan achikyanankama. ²⁵Hinaptinmi Jacobta mana venceyta atispan waqtarurqa weqaw moqonpi hinaptinmi chay qariwan peleachkaptin Jacobpa huknin piernan moqakururqa. ²⁶Chay qarim nirqa Jacobta:

—Achikyamuchkanñam kachaykuway pasakunaypaq —nispa.

Chaymi Jacobñataq nirqa:

—Manam kacharikimanchu mana bendeciawptikiqa —nispa.

²⁷Hinaptinmi chay qari tapurqa:

—¿Imataq sutiki? —nispa.

Hinaptinmi payñataq nirqa:

—Jacobmi —nispa.

²⁸Chaymi pay nirqa:

—Manañam Jacobñachu sutikiqa kanqa, aswanqa Israelñam Dioswan chaynataq runakunawanpas peleaspa vencerusqaykirayku —nispa.

²⁹Jacobñataqmi chay qarita tapurqa:

—Kunanyá willaykuway sutikita —nispa.

Chaymi payñataq nirqa:

—¿Imapaqtaq tapuwanki sutiytaqa? —nispa.

Hinaspanmi chaypi bendeciaykurqa. ³⁰Chaymi Jacob chay lugarta suticharqa Penielwan:

—Diosta rikuruchkaspaypas kawsachkaniraqmi —nispa.

³¹Penielta pasaruptinmi inti qespiramurqa, Jacobñataqmi rirqa wistutystatin.

³²Jacobta weqaw moqonpi waqtarusqanraykum Israelpa castankunaqa mana mikunku animalpa weqawninpi kaq ankutaqa kay libro qellqasqa kasqan tiempokama.

Jacob wawqen Esauwan allinyanakusqanmanta

33 ¹Jacobmi rikururqa Esauta tawa pachak runantin hamuchkaqta chaymi rakirqa wawakunata Leaman, Raquelman hinaspa iskaynin sirvientankunaman. ²Puntatam churarqa sirvientankunata wawantintakama, qepanmanñataqmi churarqa Leata wawankunatawan, Iliwpa qepanmanñataqmi churarqa Raquelleta wawan Joseytawan. ³Jacobñataqmi pasarqa paykunapa ñawpaqninman hinaspm qanchis kutikama qonqorakuspa pampaman kumuykurqa chaynapi wawqenman asuykunampaq. ⁴Chaymi wawqen Esau kallpaykurqa tupaykuq hinaspm Jacobta abrazaykuspan muchaykurqa hinaspm kuskanku waqarqaku. ⁵Chaymantam Esau rikururqa Jacobpa warminkunatawan churinkunata chaymi tapurqa:

—¿Pikunataq kay qanwan hamuqkunaqa? —nispa.

Chaymi Jacob nirqa:

—Paykunaqa favorecewaspa Diospa qowasqan churiykunam —nispa.

⁶Chaymi sirvientakuna wawankunapiwan asuykamuspa qonqoranpa kumuykurqaku. ⁷Leapas wawankunapiwanmi asuykamuspa qonqoranpa kumuykurqaku, chaymantanñataqmi asuykamurqa Josey maman Raquelpiwan hinaspm qonqorpanpa kumuykurqaku. ⁸Chaymi Esau tapurqa:

—¿Imataq munanki llapallan hatajontin animalkuna tarimusqaykunawanqa? —nispa.

Hinaptinmi Jacob nirqa:

—Qampa favorniki tariykuyllatam —nispa.

⁹Hinaptinmi Esauñataq nirqa:

—Wawqelláy, ñoqataqa manam imapas pisiwanchu, kay kapusuqniqiqa qam-paqyá kachun —nispa.

¹⁰Chaymi Jacob nirqa:

—Ama hina kaspaykiyá chaskiykuway regaloya, Diospa uyantapas rikuykuchkaq hinam qampa uyaykita rikuykuni, qampas kusisqamiki kachkanki ñoqawan. ¹¹Re-galo apamusqaytayá chaskiykuway. Tukuy kaykunaqa Diospa qowasqanmi —nispa.

Chaynata hikutaptinmi Esau chaskiykurqa. ¹²Chaymi Esau nirqa:

—Hakuchik kuska, ñawpaqnikitam risaq —nispan.

¹³Hinaptinmi Jacob nirqa:

—Wawqelláy, rikuchkankim churiykunaqa llumpay wawallaraq kasqanta chaynataq cabraykunapas, ovejaykunapas, vacaykunapas llullu uñayoq kasqanta, pisiparuspanku-chá llapallan huk punchawllapi wañurunman. ¹⁴Taytay, kay serviqnikipa ñawpaqniytayá puntachkay, ñoqaqa allillamantam hamusaq animalkunapa purisanman hina. Wawaku-napa risqanman hinalla allillamanta hamuspaymi Seir orqopiña tupasunchik —nispa.

¹⁵Chaymi Esau nirqa:

—Chaynaqa ñoqawan hamuq runaykunatayá wakinta saqeykusqayki —nispa.

Hinaptinmi Jacobñataq nirqa:

—Señorlláy, amañayá saqewaychu —nispa.

¹⁶Chaynapim Esau kutikurqa Seir lawman chay punchawlla. ¹⁷Jacobñataqmí pasarqa Sucot lawman hinas pam chaypi wasita rurarqa, animalninkunapaqpas chaypim ramadakunata rurarqa. Chayraykum suticharqa chay sitiota Sucotwan.

¹⁸Padan-aram lawmanta Jacob hamuspam Canaan allpapi kaq Siquem llaqtaman chayarurqa hinas pam karpankunata sayachirqa chay llaqtapa chimpanpi.

¹⁹Chaypim huk chakrata rantirurqa Siquempa taytan Hamorpa churinkunamanta tawa kilo parten qollqewan hinas pam chaypi karpanta sayachirqa. ²⁰Hinas pam chaypi altarta ruraspa suticharqa ^eEl-Elohe-Israelwan.

Jacobpa churin Dina abusasqa kasqanmanta

34

¹Jacobpa churin Leapa wawan Dinam lloqsirqa chay llaqtapi sipaskuna qawaq. ²Dinata Hamorpa churin Siquem qawaykuspanmi engañowan abusarusan penqayman churarurqa. Hamorqa karqa chay lawpi kamachikuq Hiv casta runam. ³Aswanqa Jacobpa churin Dinatam kuyarurqa Siquem hinas pam kuyakuylawanña rimapayarqa. ⁴Chaymi Siquemqa taytan Hamorta rimapayarqa:

—Yaykupakuy kay sipaswan casarakunayaqa —nispa.

⁵Ichqaqa Jacobmi yacharurqa churin Dinata Siquem penqayman churarusqanmanta. Aswanqa qari churinkuna campopi animalkunawan kaptinmi Jacobqa upallalla karqa paykuna hamunankama. ⁶Chaymi Siquemqa taytan Hamor rirqa Jacobman yaykupakuq.

⁷Jacobpa churinkunañataqmí yacharuskanku hamurqaku campomanta. (Jacobpa huknin sutinmi Israel.) Jacobpa warmi churinkwan Siquem loco hina puñurusqan-manta llakikuruspankum anchata piñakururqaku paykuna ukupiqa chayqa mana haykapipas rurana kasqanrayku. ⁸Chaymi Hamor paykunawan rimarqa kaynata:

^e 33:20 Hebreo simipi El-Elohe-Israel ninanqa “Diosmi Israel runakunapa Diosnin” ninanmi.

—Churiy Siquenmi llumpayta kuyarun panikichikta, ama hina kaspayá ama harkakuychikchu churiywan casarakunanta. ⁹Ñoqaykuwantaq aylluta ruraspayá warmi churikichikkunatapas casarachiyochik ñoqaykumanta kaqkunawan, qamkunapas warmi churiykuwanyá casarakuychik. ¹⁰Ñoqaykuwanñayá *yachakuychik, allpaqa kanqam chaypi yachanaykichikpaq chaynataq negocio ruranaykichikpaq-pas. Hapikuchikyá chay allpata qamkunapaqña kananpaq —nispa.

¹¹ Siquemqa nirqataqmi Dinapa taytantawan turinkunata:

—Ama hina kaspaykichikyá casarachiwaychik hinaptinqa qosqaykichikmi imapas mañawasqaykichikta. ¹²Ñoqapa parteymanta ima regalokunataña maña-kuptikichikpas qosqaykichikmi. Kay sipaswanyá casarachiwaychik —nispa.

¹³Ichaqa paninku Dinata Siquem penqayman churasqanmantam taytan Hamortawan engañollowan Jacobpa churinkuna ¹⁴nirqaku:

—Ñoqaykuqa penqay kasqanraykum paniyuktaqa mana qoymankuchu qari kaynin mana señalasqa runakunamanqa. ¹⁵Ichaqa aceptaymankumá ñoqayku hina qamkunamanta llapan qarikuna señalasqa kaptikichikqa. ¹⁶Chayraqmi casarakuwaqchikl warmi churiykuwanqa, ñoqaykupas chayraqmi casaraymanku warmi churikichikkunata. Chaynapim qamkunawan *yachaspa huk castallaña kasunchik. ¹⁷Mana señalakuya munaspa mana kasuwaptikikum ichaqa paniyku sipasta pusarikuspa pasakusaqku —nispa.

¹⁸Chay rimasqankum Hamorpa churin Siquempaq allin rikchakapurqa. ¹⁹Jacobpa churin Dinata kuyarusqanraykum Siquemqa chay nisqanta apurawman rurarqa. Siquemqa karqa taytanpa familiandipa llapallanmanta allin respetasqam.

²⁰Chaymi Hamorqa churin Siquempiwan rirqaku llaqtankupa zaguannin punkupi huñunakuyman hinas pam rimarqaku llaqtankupi runakunawan kaynata:

²¹—Kay runakunaqa amistadninchikmi, chaynaqa kay allpanchikpi *yachaspayá ne-gociota rurachunku. Kay allpaqa hatunmi, paykunapaqpas haypanqam. Ñoqanchikmi warmi churinkunata casarasunchik, paykunapas casaranqam warmi churinchikkunata. ²²Ichaqa munasqankuman hina ñoqanchikwan yachanankupaqmi paykuna hina llapanchik qarikuna señalachikusun chaynapi huk castallaña kananchikpaq. ²³Lliw kapuqninkupas chaynataq tukuy animalninkupas ñoqanchikpaqmi kanqa. Ichaqa paykunawayá conveninakuykusun ñoqanchikwan *yachanankupaq —nispa.

²⁴Chaymi llaqtapi kallpayoq llapallan qarikuna kasukurqa Hamorpa hinaspa churin Sequemqa nisqanta, llapallankum qari kayninkupa qarachanta kuchuchikurqaku.

²⁵Aswanqa kimsa punchawña hatun nanayllawanña kachkaptinkum Dinapa turinkuna, Simeonwan Levyi otaq Jacobpa churinkuna sapakama espadankuta hapispa yaykurqaku llaqtaman hinas pam wañurachirqaku llapallan runakunata mana defiendekuy atich-kaqta. ²⁶Hamortapas espadawanmi churin Sequemtawan wañurachirqaku hinas pam Dinata Siquemqa wasinmanta horqoruspa kutichirqaku. ²⁷Jacobpa wakin churinkunapas paninku penqayman churasqa kasqanmantam chay wañuchisqanku runakunapa kasqan-man rispanku saquearqaku llaqtata. ²⁸Qechurqakum ovejakunata, vacakunata hinaspa asnokunata. Apakurqakum llaqtapi llapa ima kaqkunatapas chaynataq campopi kaqkunatapas. ²⁹Apakurqakumá tukuy imankutapas, llapallan wawakunatapas, warminkutapas chaynataq wasikunapi tukuy kaqkunatapas. ³⁰Chaymi Simeontawan Leviya Jacob nirqa:

—Kay llaqtapi *yachaq Canaan casta runakunawan hinaspa Ferez casta runakunawanmi cheqninarachiwankichik hinas pam penqayman churaruwankichik, as runalla kachkaptinchikqa atacaruwaspanchikchá wañurachiwasun, wañurachin qakutachá wasinchikpi llapallan kaqkunatapas —nispa.

³¹Chaymi paykunañataq nirqaku:
—¿Chuchumikata hinachu paniykuta ruranan karqa? —nispanku.

Betel llaqtapi Jacobta Diospa bendecisqanmanta

35 ¹Diosmi nirqa Jacobta:

—Betel lawman rispayki chaypi *yachamuy hinaspa chaypitaq ñoqa-paq altarta ruramuy. Ñoqam kani wawqeki Esaumanta lluptichkaptiki rikuriqniki Dios —nispa. ²Chaymi Jacob nirqa familiaritawan llapallan paywan kaqkunata:

—Wischuychik hatallisqaykichik taytacha-mamachakunata hinaspa limpia-kuychik, mudakuychiktaq pachaykichiktapas. ³Hakuchik Betel lawman, llakiypi rimapayawaqniy Diosmanmi chaypi ruramusaq altarta, paymi purisqaykunapi ñoqawan karqa.

⁴Chaymi Jacobman qoykurqaku hatallisqanku llapallan taytacha-mamachakunata chaynataq rinrinkipi kaq aretekunatapas chaymi Jacob pamparurqa Siquem llaqtapa hichpan encina sachapa sakinpi. ⁵Ripukuntinkum Dios qorqa manchakuya tuyuriq-nin llaqtapi kaq runakunaman chaynapi Jacobpa churinkunata mana qatinankupaq.

⁶Jacobmi chayarqa llapallan runakunapiwan “Luz” sutiyoq llaqtaman, chaypa huknin sutinqa Betelmi, chayqariki tarikun Canaan allpapim. ⁷Chaypi altarta ru-rarus pam chay sitiota suticharqa El-Betelwan wawqenmanta lluptichkaptin Dios chaypi rikuriyusqanrayku. ⁸Chaypitaqmi wañururqa Rebeca uywaq Debora pas hinaptinmi pamparurqaku Betel llaqtapa hichpan encina sachapa sakinpi chayray-kum Jacob chay sachata suticharqa “Waqaqkunapa Encina Sachan” nispa.

⁹Chaypim Dios huktawan Jacobman rikurirqa Padan-aram lawmanta kutimup-tin hinaspm payta bendecispan ¹⁰nirqa:

Jacobmi karqa qampa sutikiqa
Kunanqa manam chayñachu kanqa.
Israelwan sutichasqañam kanki kunanmantaqqa.

Israelwan suticharuspanmi ¹¹Dios nirqa:

Tukuy Atiyniyoq Diosmi kani ñoqaqa.
Achka churiyoq kaspayá miray qamqa.
Achka nacionkunam miraynikichikmanta kanqa.
Reykonam qanmanta lloqsinqa.

¹²Abrahanman qosqay allpatam qosqayki.
Isaacman qosqay allpatam qosqayki.
Qosqaykimá qanmanpas
chaynataq miraynikikunamanpas.

¹³Hinaptinmi Dios pasakurqa chay sitiopi Jacobwan rimaruspa. ¹⁴Chaymi Jacob sayachirqa Diospaq huk suytu rumita rimasqanku sitiopi hinaspm sa-paqchananpaq hichaykurqa rumipa hawanman vinotawan aceiteta. ¹⁵Chaymi Dioswan rimasqanku sitiota Jacob suticharqa Betelwan.

^f35:7 Hebreo simipi El-Betel ninanqa “Betel llaqtapa Diosnin” ninanmi.

Raquealpa wañukusqanmantawan pampakusqanmanta

¹⁶Betel lawmantam pasarqaku ichaqta Efrata llaqtachaman hichpachkap-tinkuñam Raquel wachakuspa llumpayta ñakarirqa. ¹⁷Wachakuspan sinchita ñakarichkaptinmi partera nirqa:

—Ama manchakuychu, kay wawapas qarim kasqa —nispa.

¹⁸Chaymi Raquelqa wañunayachkaspanña suticharqa Benoniwan hinaspam wañukurqa. Taytanñataqmí suticharurqa [§]Benjaminwan.

¹⁹Raquel wañuruptinmi Efrata llaqtachaman riq ñanpa patanpi pamparurqaku. Efrata llaqtachapa huken sutinga Belen llaqtam. ²⁰Raquealpa sepulturanha wanpim Jacob wasichata hina perqarqa, chaypim Raquelpa sepulturan kachkan kay libro qellqasqa kasqan tiempokama.

²¹Chaymanta Israel pasaspanmi karpanta sayachirqa Edar torrepa waklawninpi. ²²Israel chay allpapi ^{*}yachachkaptinmi taytanpa compañeran Bilhawan Ruben puñururqa. Chayta Israel yacharuspam llumpayta piñakurqa.

Jacobpa churinkunamanta

(1 Cr 2:1-2)

Jacobpa qari churinkunam karqa chunka iskayniyoq. ²³Leapim karqa piwi churin Ruben, qatiqninkunañataqmí karqa Simeon, Levyi, Juda, Isacar hinaspam Zabulon. ²⁴Raquealpa churinkunam karqa Joseywan Benjamin ²⁵Raquealpa sirvientan Bilhapi churinkunañataqmí karqa Danwan Neftaliy. ²⁶Leapa sirvientan Zilpapi churinkunañataqmí karqa Gadwan Aser. Kaykunam Jacobpa qari churinkuna, Padan-aram lawpi naceqkuna.

Isaacpa wañukusqanmanta

²⁷Chaymantam Jacob chayarqa Isaac taytanpa kasqan Mamre llaqtaman otaq Arba llaqtaman. Chay llaqtapa huken sutingi karqa Hebron. Chaypim ñawpaqta Abrahampas chaynataq Isaacs ^{*}yacharqa. ²⁸Isaacmi pachak pusaq chunkan watapi ²⁹wañukurqa hinaspam abuelonkunapa kasqanman rirqa. Sinchi yuyaqñam payqa wañukurqa chaymi churin Esauwan, churin Jacob pamparqaku.

Esaupa mirayninkunamanta

(1 Cr 1:34-54)

36 ¹Esaupa mirayninkunam kaykuna, Esaupa huken sutinga karqa Edon-mi. ²Esaumi casararqa Canaan law Het casta runa Elonpa churin Adata, casararqataqmí Hiv casta runa Zibeonpa willkan otaq Ana sutiyoq runapa churin Aholibamatapas ³chaynataq Nebaiotpa panin otaq Ismaelpa churin Basemattapas. ⁴Ada sutiyoq warminñataqmí wachakurqa Esaupa churin Elifazta, Basemat sutiyoq warminñataqmí wachakurqa Reuelta. ⁵Aholibama sutiyoq warmipas wachakurqataqmí Jeusta, Jaalamta hinaspam Coreyta. Chaykunam Esaupa churinkuna Canaan allpapi naceqkuna.

⁶Esaumi warminkunatawan qari churinkunata, warmi churinkunata, wasinpi llapallan kaq runakunata, kapuqninkunata, llapallan animalninkunata chaynataq Canaan allpapi armasqan tukuy kapuqninta huñuykuspan wawqen Jacobpa ladonmanta huklaw allpaman ripukurqa. ⁷Jacobwan Esauqa achkallaña kapuqniyoqmi karqaku chaymi mana kuska ^{*ya-}

[§]35:18 Hebreo simipi Benjamin ninanqa “alliq makiypa churin” ninanmi.

chayta atirqakuchu nitaqmi yachasqanku allpapas kamarqachu achkallaña animalninku kasqanrayku.⁸ Chaymi Esauqa Seir orqopína yacharqa. Esaupa huknin sutinqa Edonmi.

⁹ Seir orqopí *yachaq Edom runakunapa taytan Esaupa mirayninkunam¹⁰ kaykuna: warmin Adapa wawan Elifaz, huknin warmin Basimatpa wawan Reuel.

¹¹ Elifazpa churinkunañataqmi karqa Teman, Omar, Zefo, Gatam hinaspa Cenaz.

¹² Esaupa churin Elifazpa churi-wachanñataqmi karqa Timna, paymi Elifazpa churin Amalecta wachakurqa. Paykunam Esaupa warmin Adapa mirayninkuna.

¹³ Reuelpa churinkunañataqmi karqa: Nahat, Zera, Sama hinaspa Miza. Paykunam Esaupa warmin Basematpa mirayninkuna. ¹⁴ Zibeonmi karqa Anapa taytan, Anañataqmi karqa Aholibamapa taytan. Kay Aholibamam wachakurqa Esaupa churin Jeusta, Jaalamta hinaspa Coreyta.

¹⁵⁻¹⁶ Esaupa mirayninkuna ukupi kamachikuqkunam karqa: Kamachikuq Teman, Kamachikuq Omar, Kamachikuq Zefo, Kamachikuq Cenaz, Kamachikuq Corey, Kamachikuq Gatam hinaspa Kamachikuq Amalec. Paykunam karqa Elifazpa churin otaq Adapa miraynin Edom allpapi kamachikuqkuna. Elifazqari-ki karqa Esaupa piwi churinmi. ¹⁷ Esaupa churin Reuelpa mirayninkunañataqmi kaykuna: Kamachikuq Nahat, Kamachikuq Zera, Kamachikuq Sama hinaspa Kamachikuq Miza. Paykunam Reuelpa churin otaq Esaupa warmin Basematpa miraynin Edom allpapi kamachikuqkuna. ¹⁸ Esaupa warmin Aholibamapa wawankunañataqmi kaykuna: Kamachikuq Jesus, Kamachikuq Jaalam hinaspa Kamachikuq Corey. Paykunam karqa Ana sutiyoq runapa mirayninkuna otaq Esaupa warmin Aholibamapa wachakusqan kamachikuqkuna. ¹⁹ Paykunamá karqa Esaupa miraynin kamachikuqkuna. Esaupa huknin sutinqariki Edonmi.

²⁰ Hor casta runa Seirpa churinkunam kaykuna: Lotan, Sobal, Zilbeon hinaspa Ana sutiyoq runa. Paykunam karqa chay allpapi *yachaqkuna. ²¹ Hor casta runakunapa kamachiqinkunam kaykuna: Dison, Ezer hinaspa Disan. Paykunam karqa Edom allpapi yachaq Seirpa churinkuna. ²² Lotanpa churinkunam karqa Hori hinaspa Hemam, Timnañataqmi karqa Lotanpa panin. ²³ Sobalpa churinkunañataqmi karqa Alvan, Manahat, Ebal, Sefo hinaspa Onam. ²⁴ Zibeonpa churinkunañataqmi karqa Ajawan Ana sutiyoq runa. Kay Anam taytan Zibeonpa asnonkunata michichkaspan chunniqpi tarirurqa pukyu yakukunata. ²⁵ Anapa churinkunam karqa Dison, warmi churinñataqmi karqa Aholibama. ²⁶ Disonpa churinkunañataqmi karqa Hemdan, Esban Itran hinaspa Queran. ²⁷ Ezerpa churinkunañataqmi karqa Bilhan, Zaavan hinaspa Acan. ²⁸ Disanpa churinkunañataqmi karqa Uz hinaspa Aran.

²⁹ Hor casta runakunapa kamachiqinkunam karqa: Kamachikuq Lotan, Kamachikuq Sobal, Kamachikuq Zibeon, Kamachikuq Ana, ³⁰ Kamachikuq Dison, Kamachikuq Ezer hinaspa Kamachikuq Disan. Paykunam karqa Hor casta runakunapa sapakama kamachiqinkunam. Paykunaqariki *yacharqaku Seir allpapim.

³¹ Israelpa castankunapi manaraq rey kachkaptinmi Edom allpapi gobiernarqaña paykuna. ³² Beorpa churin Bela sutiyoq runam gobiernarqa Edom nacionpi. Belapa llaqtanqa karqa Dinabam. ³³ Bela sutiyoq runa wañuruptinmi Bosra llaqtayoq Zerapa churin Jobab gobiernarqa Belapa rantinpi. ³⁴ Jobab wañuruptinñataqmi Teman law Husam sutiyoq runa gobiernarqa paypa rantinpi. ³⁵ Husam wañuruptinmi Badadpa churin Adad gobiernarqa paypa rantinpi. Adadmi Moab pampapi peleaspa Madian casta runakunata vencerurqa. Adadpa llaqtanqa karqa Avitmi. ³⁶ Adad wañuruptinñataqmi Masreca llaqtayoq Samla gobiernarqa paypa rantinpi. ³⁷ Samla wañuruptinmi

mayu patan law Rehobot llaqtayoq Saul gobiernarqa paypa rantinpi.³⁸ Saul wañu-ruptinmi Acborpa churin Baal-hanan gobiernarqa paypa rantinpi.³⁹ Acborpa churin Baal-hanan wañuruptinmi paypa rantinpi gobiernarqa Hadar. Paypa llaqtanqa karqa Paumi, paypa warminmi karqa Mezaabpa willkan otaq Matredpa wawan Mehetabel.

⁴⁰ Castankuman hina hinaspa llaqtankuman hina Esaupa miraynin kamachi-kuqkunaqa kaykunam: Kamachikuq Timna, Kamachikuq Alva, Kamachikuq Jetet,⁴¹ Kamachikuq Aholibama, Kamachikuq Ela, Kamachikuq Pinon, ⁴² Kamachikuq Cenaz, Kamachikuq Teman, Kamachikuq Mibzar, ⁴³ Kamachikuq Magdiel hinaspa Kamachikuq Iram. Paykunamá karqaku dueñoyasqanku allpapi kamachikuqkuna. Esaupa huknin sutinqariki Edonni. Paymi Edom runakunapa taytan.

37 ¹Jacobñataqmí taytanpa *yachasqan Canaan allpapi yacharqa forastero hina.

Joseymantawan wawqenkunamanta

²Kunanñataqyá Jacobpa mirayninkunamanta willasqaykichik: Joseymi chunka qanchisniyoq watanpi wawqenkunawan ovejakunata michirqaku. Chay wawqenkunaqa karqa taytanpa churi-wachan Bilhapa hinaspa Zilpapa wawankunam. Joseymi willaq taytanman paykunapa mana allin rurasqankuta.

³Israelmi kuyaq Joseyta llapan churinkunamantapas aswan masta machu-yayniniña churin kasqanrayku chaymi qoysuneq sumaq pachata rurapurqa.

⁴Taytanmi Joseyta kuyarqa wakin churinkunamantapas aswan masta chayray-kum wawqenkuna cheqniqku hinaspm piñasqalla rimapayaqku Joseyta.

⁵Josey mosqoruspanmi wawqenkunaman willarqa, chayraykum paykunapa aswanraq cheqnirurqaku. ⁶Joseymi nirqa paykunata:

—Uyariyichik kay mosqoyniyya: ⁷Gavillakunamat watachkasqanchik chakrapi hinaptinmi ñoqapa gavillay sayarirurqa hinaspm derecholla karqa, qamkunapa gavillaykichikñataqmí muyuriqpinpi kasper kurkuykurqa ñoqapa gavillaryman —nispa.

⁸Chaymi wawqenkunañataq nirqa:

—¿Qamqa renyiku kaspachu munaychakunki ñoqaykupi? —nispa.

Hinaspm aswanraq cheqnipakururqaku chay mosqoyninmantawan.

⁹Huktawan mosqospam wawqenkunaman willarqa:

—Kunanmi huktawan mosqoruni, intiwan killam lucerokunapiwan ñoqaman kumuykuwarqa —nispa.

¹⁰Taytanmanpas willakurqam wawqenkunaman hina chaymi taytan qaqqhaspan nirqa:

—¿Ima mosqoytaq chay mosqoynikiqa? ¿Ñoqachum hamusaq mamaykipiwan hinaspa wawqekikunapiwan ñawpaqnikipi qonqoranpa pampaman kumuykunaykupaq? —nispa.

¹¹Chaymi wawqenkuna envidiakurqa Joseymanta, taytanñataqmí yuyaymanara chay willasqanmanta.

Joseyta wawqenkuna rantikurusqanmanta

¹²Joseyta wawqenkunam taytanpa ovejankuna michiq rirqaku Siquem lawta.

¹³Chaymi Israel nirqa Joseyta:

—Wawqekikunam Siquem lawpi ovejata michichkanku, paykunatayá kunan watukaramuy —nispa.

Chaymi Joseyñataq nirqa:

—Arí, rirusaqyá —nispa.

¹⁴Hinaptinmi taytan nirqa:

—Rispaykiyá qawaramuy wawqekikunapa imaynam kasqankuta, yacharamuy-taqyá ovejakunamantapas willawanaykipaq —nispa.

Joseytaqa Hebron qechwamantam kacharqa chaymi rirqa Siquem lawkama.

¹⁵Chaymi purunpi pantaruspa purichkaqta huk runa tarirurqa hinaspam tapurqa: —¿Imatataq maskachkanki? —nispa.

¹⁶Joseyñataqmí nirqa:

—Wawqeykunamatam maskachkani, ruegakuykim maypim michisqankuta willaykuwanaykipaq —nispa.

¹⁷Hinaptinmi chay runañataq nirqa:

—Ñam pasakunkuña kaymantaqa, ñoqam uyarirqani: “Haku Dotan lawman” —niqta.

Chaymi Josey rirqa wawqenkunapa qepanta hinaptinmi paykunaqa Dotan lawpi kachkasqaku. ¹⁸Chaymi paykunaman manaraq chayachkaptin, rikuruspan-ku Joseyta wañurachinankupaq tanteanakurqaku. ¹⁹Paykunam ninakurqaku:

—Waqayá mosqoykuna mosqoq maqtaqa hamuchkan. ²⁰Kunanyá wañurachispa wischuykusunchik huk pozoman hinaspayá nisunchik: “Ima purun animalchá mikururqa” nispa. Hinaptinchá yachasunchik mosqoyninkunamanta —nispa.

²¹Chayta Ruben uyariruspanmi paykunamanta librayta munaspan nirqa:

-Ama wañuchisunchikchu —nispa.

²²Wawqenkunamanta librayta munaspanmi taytanman kutichiya munaspan paykunata Ruben nirqa:

—Kay pozoman kachaykuychik, ama wañuchiychikchu inocente warmataqa —nispa.

²³Josey wawqenkunaman chayaruptinmi paykuna llatanarurqaku chay qoysuneq sumaq pachanta. ²⁴Hinaspam hapiruspa pozoman kachaykurqaku, pozoqa mana imayoq chakim kasqa. ²⁵Chaymantam tiyaykurqaku mikunankupaq. Qawarispankum rikururqaku negociante Ismael casta runakunata Galaad lawmanta hamuchkaqta. Paykunam camellonkupi apachkarqaku miski asnaqkunata, balsamokunata hinaspam mirra cargakunata Egipto nacionman. ²⁶Chaymi wawqenkunata Juda nirqa:

—¿Imatataq horqokusunchik wawqenchikta wañurachispanchikqa chaynataq wañusqanmanta pakaspanchikpas? ²⁷Ismael runakunamanyá rantikurusunchik, amayá paytaqa wañuchisunchikchu, wawqenchikqa aychanchikmi. Chaymi wawqenkunapas “allinmi” nirqaku. ²⁸Chay negociante Madian casta runakuna pasachkaptinmi Joseyta wawqenkuna horqorqaku pozomanta hinaspam Ismael casta runakunaman rantikururqaku cuarto kilo qollqepi chaymi Joseyta aparqaku Egipto nacionman.

²⁹Rubenñataqmí chay pozoman kutispan Joseytaqa manaña tarirqachu chaypiqa hinaspam pachankunata llikiparqa llakimanta. ³⁰Chaymi wawqenkunaman kutirispan nirqa:

—Warmaqa manam kanchu. ¿Kunanqa imapitaq rikukuykuni? —nispa.

³¹Chaymi paykuna Joseyqa pachanta hapispanku, huk chivatochata wañurachispa chaypa yawarninwan Joseyqa pachanta chapurqaku. ³²Hinaspam Joseyqa chay qoysuneq sumaq pachanta apachirqaku taytankuman.

—Kayllatam tariruniku, reqsiy kayta churikipa pachanchu icha manachu —nispanku.

³³Chaymi Jacob reqsiykuspa nirqa:

—Churiyqa pachanmi kayqa, ima purun animalchiki paytaqa mikurun. Josey-qa cuerponqariki llikipasqach kachkan —nispa.

³⁴Chaymi Jacob pachanta llakimanta llikipaspa luto pachawan churakurqa hinaspam waqallarqa churinmanta achka punchawta. ³⁵Chaymi llapallan churinkuna asuykurqaku consuelanankupaq ichaqa paymi consuelanankuta mana munaspan nirqa:

—Ñoqqa churiymentaqa llakikusaq wañunaykamam —nispa.

Chaynata nispanmi waqallarqa.

³⁶Madian casta runakunañataqmí Egipto nacionpi Potifarman rantikururqa Joseyta. Potifarqa karqa Egipto nacionpi Rey Faraonta waqaychaq soldadokunapa capitanninmi.

Tamar warmimantawan Judamanta

38 ¹Chay tiempopim wawqenkunamanta Juda rakikuruspan chayarurqa Adulam llaqtayoq Hira sutiyoq runapaman. ²Hinaspm chaypi Canaan casta Sua sutiyoq runapa warmi churinta rikuruspan paywan casarakurqa. ³Paymi wiksayakuruspan wachakururqa qari wawata hinaspm suticharqa Erwan. ⁴Yapatawan wiksayakuruspan wachakururqa qari wawata hinaspm suticharqa Onanwan.

⁵Quisib llaqtapi Juda kachkaptinmi warmin kasqallan wiksayakuruspan wachakururqa qari wawata hinaspm suticharqa Selawan.

⁶Chaymi Judaqa piwi churin Erta casarachirqa Tamar sutiyoq warmiwan. ⁷Er sutiyoq Judapa piwi churinmi Tayta Diospa qayllanpi mana allin ruraq karqa chaymi Tayta Dios wañurachirqa. ⁸Chaymi Juda nirqa churin Onanta:

—Casarakuy wawqekipa viudanwan hinaspa cuñado hina debernikita cumpliy chaynapi wawqekipa miraynin ama tukunampaq —nispa.

⁹Chaymi wawqenpa miraynin mana kananta munaspan wawqenpa viudanwan Onan puñuspa pampallaman sutuchiq. Payqa yacharqam wiksayakuruptinqa mana paypa churin kananta. ¹⁰Chay rurasqanmi Tayta Diosta mana gustarqachu hinaptinmi paytapas wañurachirqa. ¹¹Llumchuynin Tamartam Juda nirqa:

—Taytaykipa wasinpi hina viudalla *yachamuchkay churiy Sela hatunyanankama —nispa.

Judam piensarpa: “Yanqañataq wañurunman churiy Selapas wawqenkuna hina” nispan. Chaymi Tamarqa taytanpaman ripukurqa chaypi *yachananpaq.

¹²Unaymantañam Judapa warmin otaq Sua sutiyoq runapa churin wañukurqa chaymi Judaqa lutokusqanta horqokuruspan rirqa Timnat llaqtata ovejankuna rutuq. Paytam compañarqa Adulam llaqtayoq amistadnin Hira. ¹³Chaymi Tamarman willaykurqaku:

—Suegroykim ovejankuna rutuq richkan Timnat llaqtata —nispa.

¹⁴Chaymi Tamarqa viuda pachanta horqokuruspan rebosanwan tapakuykuspan tiyarqa Enaim llaqtaman yaykunapi. Chayqa karqa Timnat llaqtaman rina ñanpa patanpim. Tamarqa yacharqam cuñadon Selaqa hatun runaña kasqanta, yacharqataqmí suegronqa prometikusqanman hina mana casarachisqantapas.

¹⁵Hinaptinmi Tamarta Juda rikuruspan piensarpa chuchumika kasqanpaq, chaynataqa piensarpa chay warmipa uyan tapasqa kasqanraykum. ¹⁶Chaymi Judaqa chay warmipa lawman muyukuspan nirqa:

—Puñuytam munani qanwan —nispan.

Chaynataqa nirqa llumchuynin kasqanta mana yachastinmi. Hinaptinmi chay warmiñataq nirqa:

—¿Imatataq qowanki ñoqawan puñuspaykiqa? —nispa.

¹⁷Chaymi Judañataq nirqa:

—Huk chivatochataq apachimusqayki —nispa.

Hinaptinmi warmiñataq nirqa:

—Prendaykita qoway apachimuwanaykikama —nispa.

¹⁸Chaymi Judañataq tapurqa:

—¿Ima prendatataq munanki? —nispa.

Hinaptinmi chay warmiñataq nirqa:

—Watuyoq selloq anilloykito qoykuway tawnaykitawan —nispa.

Chaymi qoykuspan paywan puñururqa. Hinaptinmi Tamarqa wiksayakururqa.¹⁹ Chaymi Tamar pasakuspan rebozanta horqokuruspan viuda pachanwan pachakururqa.

²⁰ Chaymantam Judaqa Adulam llaqtayoq amistadnin runawan huk chivatochata apachirqa chaynapi warmiman qosqan prendankunata mañamunarpaq ichaqa manam tarimurqachu. ²¹ Hinaspm chay warmiwan tupasqan lugarpi runakunata tapukurqa:

—¿Maypitaq kachkan ñanpa hichpanpi tiyaq Enaimpi kaq chuchumika warmi?
—nispa.

Hinaptinmi paykunañataq nirqaku:

—Manam kaypiqa kanchu chuchumika warmiqa —nispa.

²² Chaymi Hira kutispan Judata nirqa:

—Manam tarimunichu, chaypi runakunapas: “Kaypiqa manam chuchumika warmiqa kanchu” nispam nimuwanku.

²³ Chaymi Juda nirqa:

—Chay qosqaytaqa apakuchunyá mana pipas asipayawananchikpaq. Ñoqaqari-ki apachirqaykim kay chivatochata hinaptinmi mana tarimunkichu —nispa.

²⁴ Kimsa killa pasaruptinmi Judaman willamurqaku:

—Llumchuyniki Tamarqa huchapakurunmi hinaspm wiksayoq kachkan —nispa. Chaymi Juda nirqa:

—Horqomuspa kañaychik —nispa.

²⁵ Chaymi payta horqomuchkaptinku kacharqa suegronman nichiq:

—Kay prendapa dueñon runapatam wiksayakuruni. Reqsikuy ćipipataq kay watuyoq selloq anillowan tawnaqa? —nispa.

²⁶ Chaymi Juda reqsikuykuspa nirqa:

—Churiy Selawan mana casarachisqayraykum payqa inocente ñoqamantaqa —nispa.

Chaymi manaña puñurqañachu paywan.

²⁷ Chaymi Tamarpa wachakunan tiempo chayaramuptin mellizocha kasqa.

²⁸ Wachakuchkaptinmi huknin wawa makinta horqoramurqa hinaptinmi partera hapiruspan puka qaytuwan watarurqa:

—Kaymi lloqsimurqa puntata —nispan.

²⁹ Makinta kaq kutiykarachiptinmi huknin wawqen lloqsiramurqa puntata hinaptinmi partera nirqa:

—¿Imaynataq kichamurqanki lloqsimunaykipaq? —nispa.

Chaymi suticharqa ^hFareswan. ³⁰ Paypa qepantañam wawqen lloqsimurqa puka qaytu watuyoq chaymi suticharqa Zarawan.

Joseyta Potifarpa warmin munapayasqanmanta

39

¹ Egipto nacionman Joseyta aparuptinkum Potifar sutiyoq Egipto

nacionniyoq runa rantirurqa apaqnin Ismael casta runakunamanta. Potifarqariki karqa Rey Faraonta waqaychaq soldadokunapa capitanninmi. ² Ichaqa

^h 38:29 Hebreo simipi Fares ninanqa “kichay” otaq “llikiy” ninanmi.

Joseyta Tayta Dios yanapaptinmi favorecesqa karqa Egipto nacionniyoq patron-ninpa wasinpi kaspan.³ Patronninmi qawarqa Joseytaqa Tayta Dios yanapasqanta chaynataq tukuy rurasqanpipas Tayta Dios allinlataña favorecesqanta.⁴ Hinaptinmi Joseyta patronnin favorecerqa hinaspam churarqa wasinpi mayordomonpaq hinaspam tukuy kapuqninkunata confiaykurqa.⁵ Chaymi wasinta chaynataq tukuy kapuqninkunata cuentallikusqan punchawmanta Potifarpa wasinta Tayta Dios bendecirqa Joseyrayku. Chaymi Tayta Diospa bendicionni karqa tukuy kapuqninpi, wasinpi chaynataq chakranpipas.⁶ Chaymi tukuy kapuqninta Joseyman dejaykuspan manaña imamantapas piensarqachu aswanqa mikunallanmantañam.

Joseyqa karqa buenmozo allin rikchayniyoqmi.⁷ Patronninpa warminmi Joseyta qawapayaq hinaspam nirqa:

—Ñoqawan puñuy —nispa.

⁸ Joseyñataqmi mana munaspan nirqa patronanta:

—Patronniyqa wasinpi kaqkunamantaqa manam preocupakunchu, tukuy imantam confiaykuwan.⁹ Manam kay wasipiqa ñoqamanta aswan atiyniyoqqa pipas kanchu. Kayqayá wasinpi tukuy qaqtta patronniy entregaykuwan ichaq qamllatañam mana qowanchu warmin kasqaykirayku. ¿Imaynataq kay mana allinta ruraspayqa Diospa contrapiqa huchallikuyman? —nispa.

¹⁰ Chay warmim sapa punchaw Joseyta hikutaq paywan puñunapanqa ichaq Josey mi mana munarqachu.¹¹ Chaymi huk punchaw, wasi allichaq Josey yaykuptin mana pipas wasipi karqachu.¹² Hinaptinmi Joseyapa pachanmanta chay warmi hapirurqa:

—Puñusun ñoqawan —nispan.

Ichaqa hawamanmi lluptikaramurqa warmipa makinpi pachantapas dejaramuspan.¹³ Chaymi makinpi Joseyapa pachan quedaramusqanta warmi qawaykuspan

¹⁴ qayarqa wasinpi sirvientenkunata hinaspam nirqa:

—Qawaychik, qosaypa pusamusqan Hebreo casta runam burlakuwachkanchikña. Paymi yaykumuwarqa puñunaykupaq chaymi hatunmanta qaparirqani.¹⁵ Qaparis-pay qayakuptiy mi lluptiramurqa hawaman pachantapas ladoypi dejaruspan —nispa.

¹⁶ Chay warmim Joseyapa pachanta churarqa Joseyapa patronnin wasiman kutilinankama.¹⁷ Chay warmimá chay wakin sirvientenkunaman rimasqanta hinalla qosanman willaspan nirqa:

—Hebreo casta pusamusqayki sirvientem yaykumuwarqa burlakuwananpaq¹⁸ chaymi qaparispay qayakuptiy lluptiramurqa hawaman pachantapas ladoypi dejaruspan.¹⁹ Kaytam rurawan sirvientekei —nispa.

Warmin chaynata willaykuptinmi Joseyapa patronnin sinchita piñakururqa.

²⁰ Chaymi Joseyta churarurqa reypa presonkunapa kasqan carcelman hinaptinmi karqa chay carcelpi.²¹ Aswanqa Tayta Diosmi karqa Joseywan hinaspam favorecerqa, favorecechirqataqmi carcelpi jefewanpas.²² Chaymi Joseyman carcelpi kamachikuq jefe entregaykurqa carcelpi llapallan presokunata chaynapi payña cuentallikunapanqa, Joseymi chay carcelpi tukuy ima kamachikuq karqa.²³ Carcelpi jefeqa Joseyman entregasqan punchawmantam mana preocupakurqachu Joseywanqa Tayta Dios kasqanrayku, Tayta Diosmi paypa rurasqanpi favorecerqa.

Iskay presokunapa mosqosqanmanta

Faraonqa iskay serviqninkunapa contranpi otaq vino serviqkunapa jefenpa contranpi hinaspa panaderokunapa jefenpa contranpi piñakururqa.³ Paykunatam Josey-pa preso kasqan carcelman churarachirqa, chay carcelqa karqa reyta waqaychaq soldadokunapa capitanninpa wasinpim.⁴ Joseyman chay presokunata capitan qoy-kuptinmi Josey servirqa paykunata, unaymi karqaku preso.⁵ Egipto nacionpi reyman vino serviqmi panaderopiwan carcelpi kachkaspanku iskayninku chay tutalla mos-qorurqaku, sapa mosqoypam karqa yachachikuyin.⁶ Paqarinintin qawananaqaq Josey hamuspanñataqmí paykunata tarirurqa hukmanyasqata.⁷ Hinaptinmi patron-ninpa wasinpi kaq presomasinkunata otaq Faraonpa serviqninkunata Josey tapurqa:

—¿Imanasqataq hukmanyasqa kachkankichik? —nispa.

⁸Chaymi paykuna nirqaku:

—Mosqorunikum hinaptinmi mana pipas kanchu imam ninan niwaqniyu —nispa.

Hinaptinmi Josey nirqa paykunata:

—Willawaychik, Diosmi qosunkichik mosqoynikichikpa imam ninantaqa —nispa.

⁹Chaymi vino serviqkunapa jefen willakurqa mosqoyninta Joseyman:

—Ñoqam mosqoyniyipi rikurqani uvas sacha ñawpaqniypi kachkaqta.¹⁰ Chay uvas sacham kasqa kimsa kallmayoq, ikllimuspam sisamuchkasqa hinaptinmi uvaspa rurun poqorusqa.¹¹ Hinaptinmi Faraonpa copan makiypi kachkasqa chaymi uvaskunata Faraonpa copanman qapispay copata payman haywasqani.

¹²Hinaptinmi Josey nirqa:

—Kaymi mosqoynikipa imam ninanqa: Kimsa kallmakunam kimsa punchaw.

¹³Kimsa punchawmantam Faraon pusachisunki hinaspm puestoykiman kutiy-kachisunki chaymi Faraonman servinki copata imaynam ñawpaqta qosqaykiman hina.¹⁴ Chayna allinpi kaspaykiqa amamá qonqaruwankichu, ama hina kaspayki-má Rey Faraonta niykapuwanki kay carcelmanta horqowananaqa.¹⁵ Hebreo casta runakunapa kasqan lawmantam ñoqataqa suwamuwarqaku. Mana imamantataqmí kay carcelmanpas churaruwanku —nispa.

¹⁶Panaderokunapa jefenpas vino serviqman mosqoyninpa imam ninanta willay-kuptinmi Joseyta nirqa:

—Ñoqañataqmí kaynata mosqorurqani: Umaypim apachkasqani yuraq tanta apana patanasqa kimsa balayta.¹⁷ Alton kaq balaypim kachkasqa Faraonpaq tukuy rikchaq miskillaña tantakuna hinaptinmi chay apasqay balaymanta alton pawaq animalkuna mikuchkasqa.

¹⁸Chaymi Josey nirqa:

—Kaymi mosqoynikipa imam ninanqa: Kimsan balaykunam kimsa punchaw.

¹⁹Kimsa punchawmantam Faraon pusachisunki hinaspm kunkaykimanta sachaman warkuchisunki chaymi alton pawaq animalkuna aychaykita mikunqa —nispa.

²⁰Kimsa punchawmantam Faraon santonpi convidota rurarqa llapallan serviq-ninkunapaq hinaspm horqochimurqa carcelmanta vino serviqkunapa jefenta chaynataq panaderokunapa jefentapas.²¹ Vino serviq jefetam kutiykachirqa puestonman chaymi Faraonman vinota servirqa.²² Panaderokunapa jefentañataqmí warkurachirqa Joseyta nisqanman hina.²³ Vino serviqkunapa jefenñataqmí mana yuyarqachu Joseymanta, aswanqa qonqarurqam.

Rey Faraonpa mosqosqanmanta

41 ¹Iskay wata pasaruptinmi Rey Faraon mosqorurqa: Nilo Mayupa patanpim pay sayachkasqa ²chaymi qanchis vacakuna wicharimuchkasqa Nilo Mayumanta, sumaq wirakamam chay vacakunapa mikuchkasqa pastota tuturallaña ukupi. ³Chay qanchis sumaq wirakama vacakunapa qepantam mayumanta wicharimuchkasqataq qanchis mana valeq, charki vacakunapas, chaykunam sayarurqaku Nilo Mayu patanpi sumaq vacakunapa ladonpi. ⁴Chay mana valeq, charki vacakunam qanchis sumaq wira vacakunata mikururqa hinaptinmi Faraon rikcharirurqa. ⁵Yapamanta puñuykuspanmi mosqorurqa huktawan: Qanchis espigakunam sumaqlaña lloqsimuchkasqa chulla tullullamanta. ⁶Chaynataqmi qanchis pusillanña chunniq wayrapa chakichisqan espigapas lloqsimuchkasqataq sumaqlaña espigakunapa qepanta ⁷chaymi qanchis pusillanña espigakuna millpururqa poqosqa allin grano espigakunata. Faraon rikchariruptinmi chayqa mosqoylla kasqa. ⁸Chaymi paqarin mintinta Faraon llumpay hukmanyasqallaña kaspan Egipto nacionpi brujokunata hinaspa yachayniyoqkunata qayachirqa. Chay mosqorusqanta willaptintapas manam pipas mosqoyninpa imam ninan willaya atirqachu. ⁹Chaymi vino serviqkunapa jefen Rey Faraonta nirqa:

—Chayraqmi yuyariruni, ¹⁰Reynilláy Faraon, qanmi piñakurqanki ñoqapa hinaspa panderokunapa jefenpa contranpi hinaspm waqaychasuqniki soldadokunapa capitanninpa wasinpi kaq carcelman pusachiwarqankiku. ¹¹Hinaptinmi ñoqapas chaynataq paypas chay tutalla mosqorurqaniku. Sapa mosqoypam karqa imam yachachikuyin. ¹²Chay carcelpim karqa ñoqaykuwan Hebreo casta mozo. Payqariki karqa waqaychasuqniki soldadokunapa capitanninpa sirvientenmi, payman willaptiykum mosqoyniykupa imam ninanta willawarqaku sapakamaman. ¹³Chaymi paypa imam niwasqankuman hina sucedewarqaku. Ñoqam kutiykamurqani puestoyman, hukniytañataqmi warkurachirqanki —nispa.

¹⁴Chaymi Faraon qayachimirqa Joseyta. Apurawtam horqochimurqaku carcelmanta. Chukchanta rutuspam pachantapas mudaykachispa Rey Faraonman pusamurqaku. ¹⁵Faraonmi nirqa Joseyta:

—Mosqoyniypa imam ninantam mana pipas willawayta atinchu, ichaqa uyariganim uyariyuskuspalla mosqoykunapa imam ninan willakuq kasqaykita.

¹⁶Chaymi Faraonta Josey nirqa:

—Chayqa manam ñoqallamantachu aswanqa Diosmi willasunki allinnikipaq —nispa.

¹⁷Chaymi Rey Faraon nirqa Joseyta:

—Mosqoyniypim Nilo Mayu patanpi sayachkasqani. ¹⁸Hinaptinmi Nilo Mayumanta qanchis sumaq wira vacakuna wicharimuchkasqa, hinaspm pastota mikurqaku tuturallaña ukupi. ¹⁹Chay vacakunapa qepantañataqmi wicharimurqa Nilo Mayumanta, qanchis mana valeq charki vacakuna. Kay Egipto nacionpiqa manam rikurqanichu chayna llumpay charki tullu vacakunataqa. ²⁰Chaymi chay mana valeq charki vacakuna punta kaq qanchis wira vacakunata mikururqa. ²¹Chaymi mikuruspankupas mana mikusqa hinalla karqaku, punta kasqankupi hinallam mana valeq karqaku hinaptinmi rikcharirurqani.

²²—Huktawan mosqospaymi rikurqani chullalla tullumanta qanchis espigakuna sumaqlaña lloqsimuqta. ²³Chaynataqmi qanchis pusillanña chunniq wayrapa chakichisqan espigapas lloqsimuchkasqa sumaqlaña espigakunapa qepanta. ²⁴Chaymi pusillanña espigakuna qanchis sumaq espigakunata millpururqa. Chaytam willarqani brujokunaman aswanqa manam mayqanninpas imam ninan willawayta atinkuchu —nispa.

²⁵Chaymi Rey Faraonta Josey nirqa:

—Qampa mosqoynikikunaqa hukllam, Diosmi qawachisuchkanki imam rurananta.

²⁶Qanchis sumaq vacakunawan qanchis sumaq espigakunaqa hina chay qanchis watallam. Mosqoyqa chullallam. ²⁷Chaykunapa qepan wicherimuq mana valeq charki vacakunapas qanchis watakunam, chay qanchis pusillanña chunniq wayrapa chakichisqan espiga-kunapas hina chay qanchis watallataqmí. Chay mosqoynikipa imam ninanqa qanchis wata muchuymi. ²⁸Diosmi imam rurananta qawachisuchkanki kay willasqayman hina: ²⁹Qanchis watam kanqa sumaqlaña kawsay cosechakuna Egípto nacionpi. ³⁰Chaykunapa qepantañataqmí qanchis wata muchuy kanqa Egípto nacionpi. Hatun cosechakunatas mananam yuyanqakuñachu, chay muchuymi nacionta wakchayarachinqa. ³¹Chay ñawpaq sumaqlaña cosechakunatas mananam rikunkakuñachu llumpa-llumpay muchuy kas-qanrayku. ³²Diosmi prontolla chaynatapuni ruranqa chaymi iskay kutikama mosqorqanki. ³³Chaynaqa kunanpuni maskay yuyayniyoq hinaspay yachayniyoq runata hinaspay churay Egípto nacionpi kamachikunapaq. ³⁴Kaynatayá ruray: Ilaqtakunapiyá gobernadorkunata churay chaynapi Egípto nacionpi qanchisnintin wata sumaqlaña kaq cosechakunamanta huñunankupaq, pichqa costalmanta huknintayá waqaychachunku. ³⁵Kay hamuq allin watakunapiyá llapallan kawsayta huñuchunku qampa controlasqaykitá. Llapa trigokunatayá churachunku Ilaqtakunapi. Chaytaqa waqaychachunku muchuypi runakuna mikunarpaq-yá. ³⁶Hinaptinmi Egípto nacionpaq chay kawsaykuna waqaychasqa kanqa qanchis wata muchuypaq chaynapi runakuna yarqaymanta mana wañurunankupaq.

Egípto nacionpi Josey gobiernasqanmanta

³⁷Joseyapa chay nisqankunam allinllaña rikchakapurqa Faraonpaqwan gobier-nonpi yanapaqkunapaq. ³⁸Hinaptinmi Faraon nirqa paykunata:

—Diospa espiritunwan kaq Josey hina runataqa manam tarichwanchu —nispa.

³⁹Chaymi Faraon nirqa Joseyta:

—Diosllam tukuy kaytaqa willasurqanki, manam qam hina yuyayniyoq hinaspay yachayniyoq runaqa pipas kanchu. ⁴⁰Qanmi kamachikunki kay palacioypi hinaptinmi lliw runaykuna nisqaykitá kasukunqa. Rey kayllaypiñam qanmantaqa tumpa mas kasaq —nispa.

⁴¹Faraonmi nirqataq Joseyta:

—Kunanmi lliw Egípto nacionpi kamachikuqpaaq churayki —nispa.

⁴²Chaymi makimanta sellaq anillonta Faraon horqoykuspa Joseypan churaykurqa, pachachirqataqmí fino linomanta pachawanpas, kunkanmanpas qorimanta collartam churaykurqa. ⁴³Chaymantam Joseyta muyuchimurqa iskay kaq allin carretan-pi hinaptinmi puntanpi kaqkuna qayakurqaku: “iPay pasananpaq asuriyochik ñanmanta!” nispa. Chaynapim Josey churasqa karqa Egípto lliw nacionpi kamachikuqpaaq.

⁴⁴Faraonmi nirqataq:

—Ñoqa rey kachkaptiyas Egípto nacionpi runakunaqa qam kamachiptillaykim tukuy imata ruranqaku —nispa.

⁴⁵Joseytam Faraon suticharqa “Zafnat-panea” nispan. Casarachirqañataqmí On llaqtapi sacerdote Potiferapa warmi churin Asenatwan chaynapim Joseyqa allin reqsisqa karqa Egípto lliw nacionpi. ⁴⁶Joseymi karqa kimsa chunka watayoq Egíptopí Rey Faraonpa qayllanman pusaptinku.

Joseymi Rey Faraonpa palacionmanta lloqsirqa enteron Egípto nacionpi purimunarpaq. ⁴⁷Chakrakunapim alli-allinsu qespirqa kawsaykuna. Qanchis watantimmi karqa sumaqlaña cosecha. ⁴⁸Chaymi qanchisnintin wata Josey huñurqa Egípto allpapi

wiñaq kawsaykunata, chay kawsaykunatam waqaycharqa llaqtakunapi. Muyuriqniñpi kaq chakrakunamantam huñurqa llapa kawsaykunata sapa llaqtaman.⁴⁹ Chaymi lamar qochapi aqota hinaña Josey trigota huñururqa manaña yupaypas atinakama.

⁵⁰ Manaraq muchuy hamuchkaptinmi Joseypa iskayña churinkuna karqa, paykunamat wachakurqa warmin Asenat. Asenatmi karqa On llaqtapi sacerdote Potiferapa churin.

⁵¹ Chaymi piwi kaq churinta Josey suticharqa Manaseswan: “Diosmi qonqaykachiwan tukuy llakiya chaynataq aylluukunatapas” nispa.⁵² Huknini churintañataqmí suticharqa Efrainwan: “Diosmi ñakarisqay nacionpi miraykachiwan” nispa.⁵³ Tukururqamá Egípto nacionpi sumaqlaña cosechana qanchis watakuna.⁵⁴ Hinaptinmi qanchis wata mu-chuy qallarirqa Joseypa nisqanman hina, chaymi llapallan nacionkunapi muchuy karqa. Enteron Egípto nacionpim ichaqa mana yarqay karqachu chaypiqa mikuy kasqanrayku.⁵⁵ Egípto nacionpi muchuy qallaykuptinñataqmí runakuna Rey Faraonta mañakurqaku kawsayta qonanpaq. Chaymi Egípto nacionpi llapallan runakunata Faraon nirqa:

—Riychik Joseyman hinaspa paypa nisusqaykichikta ruramuychik —nispa.

⁵⁶ Lliw Egípto nacionpi muchuy miraruptinmi Josey kichachirqa taqekunapa kas-
qan wasikunata hinaspm rantikurqa chay nacionpi runakunaman. Egípto nacionpim
aswan-aswan muchuy karqa.⁵⁷ Tukuy kay pachapi llumpay muchuy kasqanrayku
llapa runakuna rirqa Egípto nacionman Joseymanta kawsay rantiumankupaq.

Joseypa wawqenkuna kawsay rantiq risqankumanta

42 ¹Jacobmi Egípto nacionpi kawsaykuna kasqanta yachaspa nirqa churinkunata:
—¿Imatataq rurachkankichik qawanakuspallaqa?² Noqam uyarirqani Egípto nacionpiqa kawsaykuna kasqanta, rispayá rantiumuychik chaynapi yarqay-manta ama wañurunanchikpaq —nispa.

³Chaymi Joseypa chunkantin wawqenkuna Egípto nacionman pasarqaku kawsaykunata rantiumankupaq.⁴ Jacobmi Joseypa wawqen Benjaminta mana kacharirqachu wawqenkunawan rinanpaq: “Yanqañataq imapas pasaranman” nispa.⁵ Israelpa churinkunam kawsaykuna rantiumankupaq wakin riqkunapi-wan rirqaku Canaan lawpipas muchuy kasqanrayku.

⁶Joseymi karqa Egípto nacionpi munaychakuq, chayraykum llapa runakunaman kawsayta rantikuq. Joseypa wawqenkunam chayaruspanku paypa ñawpaqninpi qonqoranpa pampaman kumuykurqaku.⁷ Chaymi Josey wawqenkunata qawaykuspa reqsirurqa aswanqa manam reqsiqpas tukurqachu hinaspm piñasqa paykunata tapurqa:

—¿Maymantataq hamuchkankichik? —nispa.

Chaymi paykunañataq nirqa:

—Canaan lawmantam hamuchkaniku kawsaykunata rentinaykupaq —nispa.

⁸Joseyqa wawqenkunata reqsiruchkaptinpas paykunaqa manam Joseyta reqsir-qakuchu.⁹ Chaymi Josey paykunamanta mosqosqanta yuyariruspa nirqa:

—Wateqaqkunam kankichik, kay nacionqa mana defiendesqa kasqanta qawaq-mi hamurqankichik —nispa.

¹⁰Hinaptinmi paykunañataq nirqa:

—Señor, runallaykikunaqa kawsay rantiqllam hamurqaniku.¹¹ Kay lliw-chaykum kaniku huk runapa churillan, cheqap rimaq runakunam kaniku. Kay runallaykikunaqa manam wateqaq runakunachu kaniku —nispa.

¹²Chaymi Josey nirqa:

—Cheqaptapunim qamkunaqa nacionqa mana defiendesqa kasqan qawaq hamurqankichik —nispa.

¹³Hinaptinmi paykunañataq nirqa:

—Kay runallaykikunaqa chunka iskayniyoq wawqekunam kaniku, Canaan lawpi huk runapa churillanmi kaniku. Sullkaykum kachkan taytaykuwan huknininñataqmi chinkarun —nispa.

¹⁴Chaymi Josey nirqa paykunata:

—Nisqaypi hinam wateqaq kankichik. ¹⁵Kunanmi pruebasqa kankichik. Juranim Faraonrayku, mana sullka wawqekichik hamuptinqa manam lloqsinkichikchu kaymanta. ¹⁶Kachaychikyá huknikichikta chay wawqekichikta pusamunanaq, qamkunañataqyá preso qepaychik rimasqaykichik cheqap kasqan pruebasqa kananapaq, mana chayqa juranim Faraonrayku, wateqaqmi kankichik —nispa.

¹⁷Hinaspam paykunata carcelman churarqa kimsa punchaw. ¹⁸Kimsa punchawmantam paykunata Josey nirqa:

—Kawsanaykichikpaq kaynata ruraychik: ñoqaqa Diostam respetani. ¹⁹Cheqap rimaq qarikuna kaspaykichikqa huknin wawqekichiktayá carcelpi presota dejaychik, wakinnikichikñataqyá riychik wasikichikman kawsayta apaspa familiaykichik mikunampaq. ²⁰Ichaqa sullka wawqekichiktam pusamuwankichik chaymi cheqap kanqa rimasqaykichik, mana chayna kaptinqa wañunkichikmi —nispa.

Paykunam chaynata ruraspanku ²¹ninakurqaku:

—Cheqaptapunim huchallikurqanchik wawqenchikpa contranpi. Ruegakuwachkaptinchikmi ñakariyninta qawachkaspa mana uyarirqanchikchu chayraykum ñoqanchikman kay ñakariy hamuruwanchik —nispa.

²²Chaymi Ruben paykunata nirqa:

—¿Manachum nirqaykichik: “Ama huchallikuychikchu warmapa contranpi” nispay? ichaqa manam kasuwarqankichikchu, kunanmi vidanmanta pagachkanchik —nispa.

²³Paykunaqa manam yacharqakuchu rimasqankutaa Josey entiendesqanta, Joseywan wawqenkuna rimaptinmi huk runa tikrarqa paykunapaq. ²⁴Joseymi paykunamanta raki-kuykuspan waqarqa, chaymantam paykunaman kasqan kutispan rimapayarqa hinaspam Simeonta qawachkaptinku presochaspa chaqnachirqa. ²⁵Chaymantam runankunata Josey kamachirqa wawqenkunapa costalninan trigota huntachinankupaq chaynataq sapakamapa qollqenkutapas costalninkuman kutiykachinankupaq hinasp qoqawchanukupaq. Chaynatamá paykunapaq rurarqaku. ²⁶Joseypa wawqenkunam kawsaykunata asnonkuman cargakuykuspa kutirqaku. ²⁷Samasqankupiñam asnonman mikuchinanpaq costalninta huk kaqnin kichaykuspan tarirurqa qollqenta. ²⁸Chaymi nirqa wawqenkunata:

—Qollqeytam kutiykarachimuwasqa, costalniyipim kasqa —nispa.

Hinaptinmi mancharikuywan katkatataspanku ninakurqaku.

—¿Imatataq Diosqa rurawachkanchik? —nispanku.

²⁹Canaan lawman chayaspam taytanku Jacobman willakurqaku paykunata tukuy ima pasamusqanmanta:

³⁰—Egipto nacionpi kamachikuq runam piñasqa rimapayarwarqaku nacionni wateqaq kasqaykuta piensaspan. ³¹Chaymi ñoqayku nirqaniku: “Manam wateqaqkunachu kaniku, ñoqaykuqa cheqap rimaq qarikunam kaniku. ³²Taytaykupa churinkunam kaniku chunka iskayniyoq, hukninmi chinkarun, sullkaykuñataqmi taytaykuwan Canaan lawpi kachkan” nispas. ³³Chay nacionpi kamachikuq runam niwarqaku: “Kaynapim reqsisqaykichik cheqap runakuna kasqaykichikta: huknin wawqekichikta ñoqawan

saqeychik hinaspa kutiychik familiaykichik mikunarpaq kawsayta apaspa,³⁴ pusamu-wankichikmi sullka kaq wawqekichikta chaynapi wateqaqkuna mana kasqaykichikta chaynataq cheqap rimaq runakuna kasqaykichikta yachanaypaq. Chayñam wawqekichikta kacharisaq, chayñam negociotapas rurakunkichik kay nacionpi” nispa.

³⁵ Chaynata niruspa costalninkuta vaciaptinkum sapakamapa qollqenku kipusqa kachkasqa chaymi taytankupiwan qollqenkuta qawaykuspanku mancharikururqaku. ³⁶ Chaymi taytanku Jacob paykunata nirqa:

—Manaña churiyoqtachu dejaruwankichik, Joseyqa manam kanñachu nitaqmi Simeonpas kaypiñachu. Benjamintapas qechuruwaytam munachkankichik. Tukuy kaykunaqa ñoqapa contraypim —nispa.

³⁷ Chaymi taytanta Ruben nirqa:

—Mana kutirachimuptiyqa iskay churiykunatachá wañurachinki, qoykuwayá Benjaminta ñoqam kutichimusaq —nispa.

³⁸ Hinaptinmi pay nirqa:

—Manam churiyqa rinmanchu qamkunawanqa, wawqen wañuruptinmi payqa sapallanña qeparun, chay risqaykichikpi imapas pasaruptinqa waqasqallaypichá kay machuqa wañukusaq —nispa.

Benjaminta Egípto nacionman pusasqankumanta

43 ¹Muchuymá karqa llumpaysu chay lawkunapi. ²Egipto nacionmanta kawsay apamusqanku tukuruptinmi taytanku Israel nirqa:

—Kutiychik hinaspa asllatapas kawsayta rantiuychik ñoqanchikpaq —nispa.

³Hinaptinmi Juda nirqa:

—Chay runam chunkay-chunkaya nimuwarqaku: “Sullka wawqekichikta mana pusamuwaspaykichikqa manam rikuwankichikchu” nispa. ⁴Wawqeykutu ñoqaykuwan kachaptikiqa risaqkum hinas pam rantiusaqku kawsayta. ⁵ Mana kachariptikim ichaqa mana risaqkuchu. “Sullka wawqekichikta mana pusamuwaspaykichikqa manam rikuwankichikchu” nispam niwarqaku chay runaqa —nispa.

⁶Chaymi Israel nirqa:

—¿Imanasqataq kay mana allinta rurawankichik huknin wawqekichikmantapas willakaramuspaykichik? —nispa.

⁷Hinaptinmi paykunañataq nirqaku:

—Chay runam tapupayawarqaku ayllunchikkunamanta kaynata: “¿Taytaykichik kawsanraqchu? ¿Kanraqchu huk wawqekichikpas?” nispan. Chaymi willakurqaniku tapuwasqankuman hina. Manam yacharqanikuchu “wawqekita pusamuy” nispa niwanankutaga.

⁸Chaymi Juda nirqa taytan Israelta:

—Kachariyyá warmata ñoqaykuwan rinanpaq chaynapi qampas, ñoqaykupas chaynataq warmaykupas mana wañurunarpaq. ⁹Ñoqam Benjaminmantaga nanachikusaq, mana kutichimuptiyqa ñoqatachá cuentata mañawanki, ñoqachá wiñaypaq culpayoq kasaq. ¹⁰ Mana harkaruwaptikikuqa iskaykamañapas kutiruymankuchá karqa —nispa.

¹¹ Chaymi taytanku Israel nirqa:

—Chayna kaptinqa kaynatayá ruraychik: kay Canaan lawpi allin kaqkunatayá apaychik regalota chay runaman: as balsamota, mielta, miski asnaqta, mirrata, nuezkunata hinaspa almendrasta. ¹² Apaychiktayá qollqetapas rantiyunaykichikpaq, kutichiychiktayá costalpi qollqe tarisqaykichiktapas, icha pantaspapas hinaramurqaku. ¹³ Wawqekichiktapas

pusaspayá kutiyachik chay runaman.¹⁴ Tukuy Atiyniyoq Diosyá chay runapa sonqonman churaykuchun qamkunapaq llakipayakuya chaynapi Simeonta hinaspa Benjamintapas ka-charimunanaq. Churiykunata qechuruwaptinqa imanasaqñamá —nispa.

¹⁵ Chaymi runakunaqa aparqaku regalokunata ñawpaq apasqanku qollqe-mantapas huk chaynatawanraq, pusarqakutaqmi Benjamintapas chaymi Egipto nacionman rispanku Joseyman chayarqaku. ¹⁶ Chaymi Josey qawaykurqa Benjamintawan wawqen Kunata hinaspm wasinpi mayordomonta kamachirqa:

—Kay runakunata wasiyman pusaykuy hinaspa novillota nakaspa mikuyta ruramuy, kay runakunam chawpi punchawta ñoqawan mikunqa —nispa.

¹⁷ Joseypa kamachisqanta hina chay mayordomo ruraspanmi Joseypa wasinman chay runakunata pusaykurqa. ¹⁸ Joseypa wasinman pusaykuptinkum chay runakuna mancharikuspa ninakurqaku:

—Punta hamuyninchikpi costalninchikpi qollqe rikurirusqanmantachá tumpay-kuwaspanchik kaymanqa pusaykaramuwanchik chaynapi hapirowananchikpaq, chaynapichá sirvientená kasunchik asnonchikkunawan kuska —nispa.

¹⁹⁻²⁰ Joseypa mayordomonman asuykuspankum wasipa punkunpi parlapayarqaku:

—Señorlláy, hamurqanikum puntata kawsay rantiq. ²¹ Kutispaykum tuta sama-na lugarman chayarurqaniku chaymi costalniykuta kichaykuptiyku sapakamapa qollqeyku kachkasqa imam kaq pesoyoq chaymi kutichimuchkaniku. ²² Apa-murqanikutaqmi huk chayna qollqetapas kawsay rantinaykupaq ichaqá manam yachanikuchu costalniykuman pim chay qollqe churarusqantaqa —nispa.

²³ Hinaptinmi chay mayordomoñataq nirqa:

—Hawkalla kaychik qamkunaqa, ama manchakuychikchu qamkunapa hinaspa taytaykichikpa Diosninmi costalnikichikpi pakata hina qoykusurqankichik, qoll-qekichiktaqa imam kaqtam chaskirkani —nispa.

Chaymantam Simeonta horqomurqa paykunaman. ²⁴ Chay mayordomom runakunata Joseypa wasinman pusaykurqa. Yakuta paykunaman qoykuptinmi chakinkuta mayllakurqaku, chay mayordomoqa asnonkumanpas qaraykurqam. ²⁵ Paykunañataqmi Joseywan chawpi punchawpi mikunankuta yachaspanku regalota prepararqaku.

²⁶ Josey wasiman hamuruptinmi regalota wasiman apamuspanku paypa qayllanpi qon-qoranpa pampaman kumuykurqaku. ²⁷ Chaymi Josey tapurqa imaynam kasqankumanta:

—Taytaykichik yuyaqñam nisqaykichikqa ¿imaynataq kachkan? ¿Kawsachkan-raqchu? —nispa.

²⁸ Hinaptinmi paykuna nirqa:

—Allinllam kachkan taytallaykuqa, kawsachkanraqmi —nispa.

Hinaspam qonqoranpa pampaman kumuykurqaku. ²⁹ Chaymi Tayta-mamana-manta wawqen Benjaminta Josey qawarispa tapurqa:

—¿Paychu chay willawasqaykichik sullka? wawqekichik —nispa.

Hinaspam Benjaminta nirqa:

—Diosyá bendecisunki, churilláy —nispa.

³⁰ Chaymi Josey wawqenmanta waqanayay hapirouptin cuartonman yaykuruspan waqakururqa. ³¹ Uyanta upakuruspanmi waqanayaynin taniruptin hawaman lloqsimuspan nirqa:

—Mikuyta servimuychik —nispa.

³² Joseypaqmi servirqaku sapaq mesapi, sapaq mesapiñataq wawqen Kunapaq hi-naspa sapaq mesapitaq paywan kuska mikuq Egipto runakunapaqpas. Egípto casta

runakunaqa manam kuskaqa mikuqkuchu Hebreo castakunawanqa, paykunapaqqa karqa millakuyapaqmi.³³ Wawqenkunatam tiyachirqa chimpanpi, piwimanta qallay-kuspa sullkakama chaymi wawqenkunaqa admirasqallaña qawanakurqaku.³⁴ Chaymi Josey mesanmanta haywarqa mikuyta paykunaman, Benjaminpa mikuyninga wakin-pamanta pichqa kuti masmi karqa. Tomaspankum kusikurqaku Joseywan.

Joseypa qollqe vasonmanta

44 ¹ Joseymi kamachirqa wasinpi mayordomonta:

—Kay runakunapa costalnинman huntachiy kawsayta apay atinankukama, churaytaqyá apamusqanku qollqetapas sapakamapa costalnинman kawsay rantisqanku qollqetawan. ² Churaytaq qollqe vasoytatas sulkankupa costalnинman kawsay rantisqan qollqetawan —nispa.

Chaymi pay rurarqa Joseypa nisqanta hina. ³ Achikyatam runakunata asnon-kunatawan aviarurqaku. ⁴ Paykuna llaqtamanta lloqsiramuspa manaraqpas karupi kachkaptinkum Josey nirqa mayordomonta:

—Chaylla qatiy chay runakunata, hayparuspaykim ninki paykunata: “¿Imanas-qataq allin rurasusqaykichikta mana allinwan kutirachinkichik? ¿Imanasqataq suwakamurqankichik qollqe vasotaqa? ⁵ ¿Manachu chay vasoqa señorniypa tomanan hinaspas chaywantaq adivinanpas? iKaytaqa manam allintachu rurarkichik!” nispa.

⁶ Chay mayordomom paykunata hayparuspan nirqa imam Joseypa yachachis-qanman hina. ⁷ Hinaptinmi paykunañataq nirqaku:

—¿Señorllayku imanasqataq kay palabrukunataqa, niwankiku? Manam haykapipas kay runallaykikunaqa chaynataqa ruraymankuchu. ⁸ Canaan lawmantaraqmi costalniykupi qollqe tarisqaykutapas kutichimurqaniku. ⁹ Imaynataq patronnikipa wasinmantaqa qori-qollqentaqa suwakamuyumanku karqa? ¹⁰ Huk kaqniyupapi vasota tariruspaqa wañchiy, wakiñiyupas señorniyupas sirviententaaq kasaqku —nispa.

¹⁰ Chaymi mayordomo nirqa:

—Nisqaykichik hinayá kachun. Pipapipas tarisqay kaqllayá sirvienteyqa kachun, wakinnikichikqa mana huchayoqmi kankichik —nispa.

¹¹ Paykunam costalninkuta utqayman uraykachispangu sapakama kicharqaku.

¹² Chaymi piwi kaqmanta maskayta qallaykuspan sullkan kaqpi tukurqa chaymi Benjaminpa costalnинpi vasota tarirurqa. ¹³ Chaymi paykuna mana ima rurakuya atispa pachankuta llikiparqaku hinaspam asnonkuman cargakuykuspa kutirqaku llaqtaman.

¹⁴ Joseypa wasinmanmi Juda chayarurqa wawqenkunawan hinaptinmi hinalla-piraq Josey kachkasqa, chaymi paypa ñawpaqninpi qonqoranpa kumuykurqaku pampaman. ¹⁵ Chaymi Josey paykunata nirqa:

—¿Imamatam kayta rurarkichik? ¿Manachum yacharqankichik ñoqaqa adivinaqpuñi kasqayta? —nispa.

¹⁶ Chaymi Juda nirqa:

—Manam imatapas nikikumanñachu nitaqmi negakuytapas atiymankuñachu. Kay runallaykikunapa mana allin rurasqaykutam Dios rikurirachin. Ñoqaykuqa qam señorniyupas sirvientenñam kaniku vasoyki apaqpian kuska —nispa.

¹⁷ Hinaptinmi Josey nirqa:

—Manam chaynatachu rurasaq, copa apaqlam sirvienteyqa kanqa, qamkunañataqmi taytaykichikman hawkalla kutikunkichik.

Benjaminpa favorinipi Juda ruegakusqanmanta

¹⁸Chaymi Joseyman asuykuspan Judá nirqa:

—Ay! señorlláy, ruegakuykim kay runallaykipa rimarisqayta uyariykuwanaykipaq. Qamqa kanki Rey Faraon hinam, amayá piñakuychu ñoqawanqa. ¹⁹Qanmi, señorlláy, tapuwarqankiku: “¿Taytaykichik wawqekichikpas kanchu?” nispa. ²⁰Hinaptinmi nirqaykiku: “Arí kawsachkanraqmi, payqa yuyaqñam. Yuyaq kayninpínam sullka churin nacerqa, chay churinpa wawqenñataqmi wañukunña chaymi payllaña qeparun mamanmanta kaq warmaqa. Payqa taytaykupa llumpay kuyasqanmi” nispa. ²¹Qamñataqmi kay runallaykikunata niwarqankiku: “Pusamuwaychik reqsinaypaq chay warmata” nispa. ²²Chaymi ñoqayku nirqaykiku: “Taytantaqa warmaqa manam saqemuya atinmanchu, saqueramuptinqa taytanmi wañurunman” nispa. ²³Chaymi kay runallaykikunata niwarqankiku: “Sullka wawqekichikwan mana hamuspaqa manam rikuwankichikchu” nispa.

²⁴—Taytaykuman chayaruspam willarqaniku qampa niwasqaykikuta hina. ²⁵Chaymi taytayku niwarqaku: “Kutispa asllatapas kawsayta rantimuychik ñoqanchikpaq” nispa. ²⁶Hinaptinmi ñoqaykuñataq nirqaniku: “Manam riymankuchu sullka wawqeyku mana ñoqaykuwan riptinqa, paywanmi ichaq risaqku. Sullka wawqeyku ñoqaykuwan mana riptinqa chay señoritaqa manam rikuymankuchu” nispa. ²⁷Chaymi taytayku niwarqaku: “Qamkunaqa yachankichikmi warmiy Raquelpaqa iskay wawan kasqanta. ²⁸Hukninmi ladoymanta lloqsirqa hinaspam kunankama mana kutiykamunchu, seguroch purun animal llikiparurqa. ²⁹Huknintapas ladoymanta pusaruptikichik imapas pasaruptinqa waqasqallaypichá kay machuqa wañukusaq” nispa.

³⁰—Chaynaqa señorllayku, taytaykupa vidanmi pienden warmapa vidanmanta.

Taytaykuman kunan kutiykusaqku mana warmayoq ³¹hinaptinqa watukuykuspachá wañurunqa hinaptintaqchá ñoqayku huchayoq kasaqku yuyaq taytayku waqasqallanpi wañukuptin. ³²¿Imaynatataq warmamanta kay runallaykiqa respondesaq taytayman? Paytam nirqani: “Mana kutichimuspayqa ñoqam kasaq wiñaypaq huchayoq” nispay. ³³Chayraykum ruegakuyki, kay warmapa rantinpiyá sirvientekipaq ñoqaña quedasaq warmañataq kutichun wawqeykunawan. ³⁴¿Imaynataq ñoqaqa kutiykuymana mana warmawanqa? Manam taytaya imapas pasaranunta munanichu —nispa.

Wawqenkunaman Josey reqsiykachikusqanmanta

45 ¹Joseymi llapallan chaypi sirvientenkunapa qayllanpi manaña waqayta aguantarqachu hinaspam kamachirqa:

—Lloqsyichik llapallaykichik ladoymanta —nispa.

Chaymi sirvientenkuna lloqsiruptinkuña Josey wawqenkunawan reqsichikurqa.

²Qaparispam waqakurqa, chaymi Egipto runakunapas yacharurqaku, yacharurqakutaqmi Faraonpa wasinpi kaqkunapas. ³Joseymi nirqa wawqenkunata:

—Ñoqaqa kani Joseymi ¿Kawsachkanraqchu taytanchik? —nispa.

Wawqenkunañataqmi mana ima niyatapas atirqakuchu mancharikuspanku.

⁴Chaymi Josey nirqa wawqenkunata:

—Asuykamuwaychik —nispa.

Hinaptinmi paykuna asuykuptinku nirqa:

—Ñoqaqa kani kay Egipto nacionman rantikamusqaykichik wawqekichik Joseymi.

⁵Ichaqa amayá kunan llakikuychikchu nitaq pesakuychikchu kayman rantikamuwas-qaykichikmantaqqa. Achka runakunata kawsachinaypaqmi Dios puntachimuwarqa. ⁶Kay

pachapim karun iskay wataña muchuy, chaywanpas pichqa wataraqmi faltachkan. Manam kanqachu tarpuypas nitaq cosechapas.⁷ Diosmi puntachimuwarqa kay pachapi mirayniki-chikta puchuchinaypaq chaynataq qamkunatapas hatun salvacionwan kawsachinaypaq.

⁸ Chaynaqa manam qamkunachu kaymanqa kachamuwarqankichik aswanqa Diosmi Faraonpa consejaqninta ruraruwan chaynapi lliw wasinpi, lliw Egipto nacionpi kamachikuq kanaypaq.⁹ Utqayman taytanchikpa kasqanman kutispayá nimuychik: "Kaynatam nin churiki Josey: 'Diosmi lliw Egipto nacionpi churaruwan kamachikuqpaq, hamuyá ama unamuspa.'¹⁰ Gosen lawpim hichpaypi *yachanki churikunawan, willkaykikunawan, ovejaykikunawan, vacaykikunawan hinaspa lliw kapuqnikunawan.¹¹ Pichqa wataraq mu-chuy kaptinpas kaypim mantienesqayki tukuy kapuqnikipas mana tukurunanpaq'" nispa.¹² Wawqey Benjaminwan qamkunam testigo kankichik kaykuna ñioqapuni rimasqaymanta.¹³ Willamuychikyá taytayman lliw Egipto nacionpi honrasqa kasqaymanta hinaspa tukuy qawasqaykichikmantapas. Utqaspayá taytaya kayman pusamuychik.

¹⁴ Chaynata niruspanmi wawqen Benjaminwan abrazanakuykupsa waqarqaku.

¹⁵ Llapallan wawqenkunata muchaykarispam abrasaykupsa waqarqa. Chayraqmi wawqenkunapas Joseyta parlapayarqa.

¹⁶ Rey Faraonpa wasinmanmi Joseyta wawqenkuna hamusqan noticia chayarrqa chaywanmi kusikurqa Faraon chaynataq gobiernonpi yanapaqninkunapas.

¹⁷ Faraonmi Joseyta nirqa:

—Wawqekikunata nimuy: "Animalnikichikman cargakuspa kutiychik Canaan lawman.¹⁸ Taytaykichikta pusamuychik familiaykichiktawan hinaspa hamuychik ñoqaman. Egipto allpapi kaq allinnintam qosqaykichik hinaptinmi kay allpapi wiñaq kawsayta mikunkichik"¹⁹ nispa. ²⁰ Wawqekikunataqa kamachiytaqyá kay Egipto nacionmanta carretakunata apaspanku churinkunata, warminkunata chaynataq taytaykichikta apamunankupaq. Hampukuchunkuyá.²¹ Amayá imankumantapas llakikuchunkuchu, kay Egipto nacionpiqa allin kaqkunam paykunapaq kanqa —nispa.

²¹ Chaymi Israelpa churinkuna chaynata rurarqaku. Joseymi carretakunta qoykurqa Rey Faraonpa kamachisqanman hina hinaspm qoqawchaykurqa kutispas mikunankupaq.²² Llapallankumantaqmi qoykurqa mudana pachatapas, Benjaminmanñataqmi qoykurqa kimsa kilo parten qollqeta pichqa mudana pachatawan.²³ Tayanmanñataqmi apachirqa chunka asnopi Egipto nacionpa allinnin kaqkunata, chunka china asnopiñataqmi cargarqa kawsayta hinaspm qoqawta apachirqa taytanman hamustin mikunanaq.²⁴ Joseymi wawqenkunata aviaspan nirqa:

—Amam ñanpi piñanakunkichikchu —nispa.

²⁵ Chaymi Egipto nacionmanta lloqsispanku Canaan lawpi taytanku Jacobman chayrqaku.²⁶ Hinaspm willakurqaku:

—iJoseyqa kawsachkasqam! iLliw Egipto nacionpi kamachikuqmi kasqa!
—nispa.

Hinaptinmi Jacob yaqalla desmayarurqa, manataqmi creerqachu.²⁷ Chaymi Joseyta tukuy paykunaman nisqanta willarqaku. Apanankupaq Joseyta apachisqan carretakunata qawaykuspanñam Jacob rikcharichkaq hina kusikurqa.²⁸ Chaymi nirqa Israel:

—Kunanqa creeniñam. Churiy Joseyqa kawsachkanchiki, rispayá qawaykamu-saq manaraq wañukuchkaspay —nispa.

Egipto nacionman Jacob risqanmanta

46 ¹Israelmi tukuy kapuqnintin rirqa Beerseba llaqtaman hinaspmay taytan Isaacpa Diosninta adorananpaq wañuchirqa animalkunata. ²Israeltam mosqoyninpi Dios rimapayaspan nirqa:

—Jacob, Jacob —nispan.

Payñataqmí nirqa:

—¿Imata Taytalláy? —nispa.

³Chaymi Diosñataq nirqa:

—Ñoqam kani Dios, taytaykipa Diosnin. Ama manchakuychu Egipto nacionman riyta, chaypim hatun nacionta qanmanta hatarichisaq. ⁴Ñoqam risaq Egipto nacionman qanwan kuska. Ñoqataqmí kutichimusqayki, wañukuptikipas Joseymi kanqa ladoykipi —nispa.

⁵Chaymi Jacob Beerseba llaqtamanta rirqa. Churinkunam aparqaku taytan-ku Jacobta chaynataq wawakunatapas mamantinta Faraonpa apachimusqan carretakunapi. ⁶Jacobmi lliw mirayninkunapiwan rirqaku Egipto nacionman. Animalninkuta qatispmay aparqakutaaq Canaan lawpi armasqankutapas hinaspmay rirqaku Egipto nacionman. ⁷Jacobmi Egipto nacionman pusarqa qaripas-warmipas churinkunata, qaripas-warmipas willkankunata hinaspa llapallan mirayninkunata.

⁸Egipto nacionman riq Israelpa mirayninkunam otaq Jacobpa mirayninkunam karqa:

Jacobpa piwi churin Ruben. ⁹Rubenpa churinñataqmí karqa Hanoc, Falu, Hezron hinaspa Carmi.

¹⁰Simeonpa churinkunañataqmí karqa Jemuel, Jamin, Ohad, Jaquin, Zohar hinaspa Canaan warmipa wawan Saul.

¹¹Leviyya churinkunam karqa Gerson, Coat hinaspa Mirari.

¹²Judapa churinkunam karqa Er, Onan, Sela, Fares hinaspa Zara. Erwan Onanqa wañurqaku Canaan lawpim. Farespa churinkunañataqmí karqa Hezron hinaspa Hamul.

¹³Isacarpa churinkunam karqa Tola, Fua, Job hinaspa Simron.

¹⁴Zabulonpa churinkunam karqa Sered, Elon hinaspa Jahleel.

¹⁵Paykunam karqa Jacobpa warmin Leapa wachakusqan mirayninkuna. Paykunam Padan-aram lawpi nacerqaku. Warmi churin Dinatawan yupaptinkum qaripas-warmipas karqa kimsa chunka kimsayoq.

¹⁶Gadpa churinkunam karqa Zifion, Hagui, Ezbon, Suni, Eri, Arodi hinaspa Areli.

¹⁷Aserpa churinkunam karqa Imna, Isua, Isui hinaspa Beria. Paykunapa paninñataqmí karqa Sera. Beriapa churinkunañataqmí karqa Heber hinaspa Malquiel.

¹⁸Paykunam karqa Zilpapi Jacobpa mirayninkuna, Zilpatam Laban qorqa churin Leaman sirvientanpaq, paypa mirayninkunam karqa chunka soqtayoq.

¹⁹Jacobpa warmin Raquelpa wawankunañataqmí karqa Joseywan Benjamin. ²⁰Egipto llaqtapi Joseypa churinkuna naceqmi karqa Manaseswan Efrain, paykunam karqa On llaqtapi sacerdote Potifarpa churin Asenatpa wawankuna. ²¹Benjaminpa churinkunañataqmí karqa Bela, Bequer, Asbel, Gera, Naaman, Ehi, Ros, Mupim, Hupim hinaspa Ard. ²²Warmin Raquelpi Jacobpa mirayninkunam karqa chunka tawayoq runakuna.

²³Danpa churimmi karqa Husim.

²⁴Neftaliyya churinkunañataqmí karqa Jahzeel, Guni, Jezer hinaspa Silem.

²⁵Paykunam karqa Bilhapi Jacobpa mirayninkuna. Bilhatam Laban qorqa churin Raquelman sirvientanpaq, Bilhapa mirayninkunamá karqa qanchis runakuna.

²⁶Jacobwan Egipto nacionman riqkunam karqaku soqta chunka soqtayoq runakuna. Jacobpa churinkunapa warminkunam ichaqa mana yupasqachu karqa.

²⁷Egiptopi naceq Joseypa churinkunam karqa iskay. Egipto nacionman chayaq Jacobpa llapallan mirayninmi karqa qanchis chunka runakuna.

²⁸Jacobmi churin Judata ñawpachirqa Joseyman chaynapi Gosen lawman pu-sananpaq chaymi Gosen lawman chayarqaku. ²⁹Joseymi carretanta preparaspan rirqa Gosen lawman taytan Israelta chaskinanpaq. Joseymi taytanta rikuykuspan abrazakuykurqa hinaspm waqarqa unaysu. ³⁰Chaymi Joseyta Israel nirqa:

—Kayqaya kawsachkaqtaraq rikuykuyki, kunanqa wañukusaqñayá —nispa.

³¹Joseymi nirqa wawqenkunamanwan taytanpa ayllunkunaman:

—Rispayá willamusaq Rey Faraonman: “Canaan lawpi kaq wawqeykunawan taytaya ayllunkunam chayaramuwan. ³²Paykunaqa animalniyoq oveja michiq-kunam chaymi ovejankuta, vacankuta hinaspa tukuy kapuqinkuta aparamunku” nispay. ³³Rey Faraon qayasuspaykichik “¿Ima oficioyoqtaq kankichik?” nispa tapusuptikichikqa ³⁴ninkichik: “Kay runallaykikunaqa animalkuna uywakuqlam kaniku warma kayniykumantapunipas chaynataq abueloykumantapunipas” nispa. Chaynapim Gosen lawpi *yachankichik Egipto runakunaqa oveja michiqunataqa millakusqanrayku —nispa.

47 ¹Joseymi Rey Faraonman rispan willamurqa:

—Taytaymi wawqeykunapiwan, ovejantin, vacantin hinaspa tukuy kapuq-nintin Canaan lawmanta chayaramunku hinaspm Gosen lawpi kachkanku —nispan.

²Pichqa wawqenkunamatam pusaykurqa Rey Faraonpa qayllanman. ³Faraonmi Joseypa wawqenkunata tapurqa:

—¿Ima oficioyoqtaq kankichik? —nispan.

Chaymi paykunañataq nirqaku:

—Kay sirvientekikunaqa oveja michiqunam kaniku abueloykumantapu-ni. ⁴Kay allpapi *yachakuqmí hamurqaniku animalniyukupaq mana pasto kasqanrayku. Canaan lawpiqa llumpaymi kachkan muchuy, chayraykum kay runallaykikunaqa Gosen lawpi yachanaykupaq ruegakuykiku —nispa.

⁵Chaymi Joseyta Faraon nirqa:

—Taytaykiwan wawqekikuna kaypiña kachkaptinqa, ⁶Egipto allpaqa maki-kipim kachkan chaynaqa taytaykitawan wawqekikunataqa churamuy Gosen allinnin allpapiyá. Paykunapi yachayniyoq runakuna kasqanta yachaspaykiqa animalniyukunamanta cuentallikunanaqyá churamuy —nispa.

⁷Joseymi taytan Jacobta Faraonpa qayllanman pusaykurqa hinaptinmi Jacobqa Faraonpaq bendicionta rimarirqa. ⁸Faraonmi Jacobta tapurqa:

—¿Hayka wataykipitaq kachkanki? —nispan.

⁹Chaymi Jacob nirqa:

—Ñoqaqa kachkani pachak kimsa chunkan watayoqñam forastero hina purispay, asllata kaspapas sasallatañam kawsarqani, manaraqmi abueloykunapa forastero hina purisqanku watamanqa haypaniraqchu —nispa.

¹⁰Chaynata Jacob nispanmi Faraonpaq bendicionta mañakuspan lloqsimurqa. ¹¹Faraonpa kamachisqanman hinam taytanmanwan wawqenkunaman Josey qoykurqa Egipto nacionpi allinnin allpata, chaynapimá Ramses lawpi allpayoq karqaku. ¹²Joseymi mantieneraq taytantawan wawqenkunata chaynataq taytan-pa llapallan familiankunatapas.

Runakunapa favorninpí Joseypa imam rurasqanmanta

¹³Muchuy llumpayllaña kasqanraykum mikuyqa mana karqachu enteron chay lawkunapi chaymi Egipto nacionpi kaqkunapas chaynataq Canaan lawpi kaqkunapas muchuywan ñakarirqaku. ¹⁴Egipto nacionpi runakunaman hinaspa Canaan lawpi runakunaman mikuy rantikusqantam Josey huñururqa qollqeta hinasspam Faraonpa wasinpi waqaycharqa. ¹⁵Chaymi Egipto nacionpipas hinaspa Canaan lawpipas qollqe tukuruptin llapallan runakuna hamurqaku Egipto nacionpi Joseyman:

—iQowayku mikuya! ¿Qollqeyku tukurusqanraykuchu wañurusaqku yarqaymanta? —nispa.

¹⁶Hinaptinmi Josey nirqa:

—Qollqekichik tukuruptinqa apamuychik animalnikichikta, chaypaqñam mikuya qosqaykichik —nispa.

¹⁷Chay wata Joseyman animalninkuta apamuspankum kawsaya truecarqaku caballokunawan, ovejakunawan, vacakunawan hinaspa asnokunawan. ¹⁸Chay wata tukuruptinñataqmi payman rispanku nirqaku:

—Señorllayku, manam llullakuykikuchu, cheqaptam lliw qollqeyku tukurun chaynataqmi animalniykopas qam señorniykupaña, manañam imaykopas kanñachu aswanqa chakraykuwan kikillaykuñam. ¹⁹¿Imanasqataq wañurusaqku qayllaykipiqa chaynataq chakraykopas purmanqa? kawsawanyá ñoqaykuta chaynataq chakraykutapas rantiwayku chaynapim ñoqaykuqa chakraykupiwan Faraonpaña kasaqku mana wañunaykupaq. Qowaykutaq muhuta chakrayku mana purmananpaq —nispa.

²⁰Chaymi Josey enteron Egipto nacionpi chakrakunata rantirurqa Faraonpaq llumpay muchuy paykunapi kasqanrayku. Sapakama runakunam Egipto nacionpi chakrankuta *rantikurqaku chaymi chakrakunaqa Faraonpaña rikurirurqa.

²¹Chaymi enteron Egipto nacionpi runakuna Faraonpa sirvientenña karurqaku.

²²Sacerdote kunapa chakrallantañam Joseyqa mana rantirurqachu. Paykunaqa Faraonmanta chaskispa mikusqankuraykum mana *rantikurqakuchu chakrankutaqa.

²³Chaymi Josey nirqa runakunata:

—Faraonpaqmí rantiruykichik qamkunata chaynataq chakraykichiktapas, kayqayá muhu, kunanyá tarpumuychik chakrapi. ²⁴Cosechasspam ichaqa pichqa costalmanta huknin costalta Faraonman qonkichik, wakin tawa costalñataqmi kanqa chakrapi tarpunaykichikpaq hinaspa qamkunapiwan familiaykichik mantienekunaykichikpaq —nispa.

²⁵Paykunañataqmi nirqaku:

—Kawsachiwarqankikum, ama hina kaspaykiyá Faraonpa sirviententa rurayku llawayku —nispa.

²⁶Chaymi Egipto nacionpi chakrakunamanta Josey decretarqa pichqa costalmanta huknin costalta Faraonman qonankupaq, chay decretom karqa kay libro qellqasqa kasqan tiempokama. Sacerdote kunapa chakranmi ichaqa mana Faraonpachu karqa, chayraykum paykunaqa mana pagarqakuchu.

Wañukunallanpaqña Jacobpa imam mañakusqanmanta

²⁷Israelmi Egipto nacionpi *yacharqa. Gosen lawpim chakrakunata dueño-chakurqa hinasspam mirarpaq sinchillataña. ²⁸Jacobmi Egipto nacionpi kawsarqa chunka qanchisniyoq watataraq chaynaqa Jacobpa lliw kawsakusqanmi karqa pachak tawa chunka qanchisniyoq wata.

²⁹Chayaramurqam Israelpa wañukunan punchaw chaymi churin Joseyta qaya-chimuspan nirqa:

—Ama hina kaspaykiyá makikita churaykuy piernanya ukunman hinaspáy prometiway kay Egipto nacionpi ama pampawanaykipaq. ³⁰Abueloykuna hina wañukuptiyimi kay Egipto nacionmanta paykunapa sepulturanman apawanki hinaspam chaypi pampaykuwanki —nispa.

Chaymi Josey nirqa:

—Nisqaykiman hinam rurasaq —nispa.

³¹Chaymi Jacob nirqa:

—Juramentaykuway —nispan.

Josey juramentaykuptinmi Israel kumuykurqa sawnanpa hawanman.

Efrainpaq hinaspa Manasespaq bendicionta Jacob mañakusqanmanta

48 ¹Kaykunapa qepantam Joseyman willamurqaku: “Taytaykim onqosqa kachkan” nispa chaymi Josey churin Manasestawan Efrainta pusarqa.

²Jacobmanmi willarqaku: “Churiki Joseymi hamuchkan” nispa. Chaymi Israelqa kallpanchakuykuspan camanpi tiyaykurqa. ³Hinaspam Joseyman nirqa:

—Tukuy Atiinyoq Diosmi Canaan law Luz nisqan lugarpi rikuriwarqa hinaspam favorniyi rimarispan ⁴niwarqa: “Ñoqam churisapata rurasqayki hinaspam achka nacionkunata rurasaq miraynikimanta. Kay allpatapas miraynikimanmi qosaq wiñaypaq herencia kananpaq” nispan. ⁵Kay Egipto nacionman manaraq hamuchkaptiy kaypi naceq Efrainwan Manases churikikunaqa ñoqapa churiykuna hinam kanqa imaynam Rubenwan Simeon churiykuna hina. ⁶Paykunapa qepan nacemuqkunam ichaq Efrainpa hinaspa Manasespa sutinpi herenciata chaskinqaku. ⁷Padan-aranmanta kutimuptinchikmi mamayki Raquelqa wañururqa Canaan lawpi Efrata llaqtachaman riq ñanpa hichpanpi, chaypim pampamurqani. Chay Efrata llaqtachapa huknín sutinqariki Belen llaqtam —nispa.

⁸Israelmi qawarirqa Joseyqa churinkunata hinaspam nirqa:

—¿Pikunataq paykunaqa? —nispa.

⁹Chaymi Josey nirqa:

—Paykunaqa Diospa qowasqan kay Egipto nacionpi naceq churiykunam —nispa.

Hinaptinmi Jacob nirqa:

—Ñoqaman anchuykachimuy hinaptin Tayta Diosta mañakusaq bendecisqa kanankupaq —nispan.

¹⁰Israelpa ñawinkunam tumpallataña qawakurqa yuyaqña kasqanrayku chaymi churinkunata Josey asuykachiptin Israel abrazaykuspa muchaykarirqa. ¹¹Israelmi Joseyta nirqa:

—Manam piensarqanichu qam rikuykuytaqa aswanqa Diosmi qawaykachiwan, qawaykachiwantaqmi churikikunatas —nispan.

¹²Chaymi Joseyqa taytanpa moqonmanta warmakunata asurichispan qonqoranpa kumuykurqa pampaman. ¹³Joseymi hapiykurqa iskaynin churinkunata. Efraintam hapiykurqa *alleq makinwan Israelpa *ichoq lawninpí, Manasestañataqmi hapiykurqa ichoq makinwan Israelpa alleq lawninpí hinaspam anchuykachirqa taytan Israelman. ¹⁴Ichaq Israelmi alleq makinta haywariykuspan sullka kaq Efrainpa umanman churaykurqa, ichoq makintañataqmi churaykurqa Manasespa umanman. Manases piwi kasqanta ya-chastinmi chaynataqa rurarqa. ¹⁵Joseyapaq bendicionta mañakuspanmi nirqa:

Abueloy Abrahampa servisqan Diosmi,

taytay Isaacpapas servisqan Diosmi
nacesqaymanta kunankama uywawarqa.

¹⁶ Paymi tukuy mana allinmanta libraqniy Angel karqa.
Paypuniyá bendecichun kay warmakunataqa.
Ñoqapa sutiywanyá,
Abueloy Abrahampa sutinwanyá,
Taytay Isaacpa sutinwanyá
sutichasqa kachunku.
Kay pachapiyá sinchillataña mirachunku.

¹⁷ Efrainpa umanman taytan Jacob *alleq makinta churasqanta qawaykuspam Josey hukmanyarurqa chaymi taytanpa makinta hapiykuspa Efrainpa umanmanta Manasespa umanman cambiarqa. ¹⁸Hinaspm taytanta Josey nirqa:

—Taytá, amayá chaynataqa ruraychu, Manasesmi piwi churiyqa, paypa umanmanyá *alleq makikitaqa churaykuy —nispa.

¹⁹Taytanñataqmi mana munaspan nirqa:

—Yachanim churilláy, Manasespa mirayninpas kanqa hatun nacionmi, ichaq sullkanpa miraynin aswan hatun nacion kaptinmi, mirayninmantapas kanqa achkallaña nacionkuna —nispa.

²⁰Chay punchawpipunim bendecisqa kanankupaq Jacob kaynata rimarirqa:

Qamkunapa sutikichikpim
Israel casta runakuna Diospa bendicionninta
kaynata ninqaku:
“Diosyá yanapasunki
Efraintawan Manasesta hina” nispanku.

Efrainpa sutintam Manasespa sutinmanta puntata rimarirqa. ²¹Chaymi Israel nirqa Joseyta:

—Ñoqaqa wañukusaqñam aswanqa Diosmi qamkunawan kanqa hinas pam kutichisunkichik ñawpa abueloykichikpa allpanman. ²²Qanmanmi qoyki wawqekekunamantapas mastaraq herenciata, Amor casta runa 'Siquenmanta espadaywan hinaspa flechaywan qechusqayta —nispa.

Wañukunallanpaqña churinkunapa imaynam kananmanta Jacobpa rimarisqan

49 ¹Jacobmi churinkunata qayaykuspan nirqa:
—Huñunakamuychik hinapting willasqaykichik qepa punchawkunapi imam pasasunaykichikmanta.

² Jacobpa churinkuna,
huñunakuspayá uyariychik.
Isaelpa churinkuna,
kay taytaykichiktayá uyariychik.

³ Ruben, qamqa piwi churiymi kanki.

ⁱ 48:22 Hebreo simipi Siquem ninanqa: “hombro” otaq “waqtan” otaq “allinnin parte” ninanmi.

Qamqa atiyniy hinam kanki.
 Kallpaypa qallariyinim kanki.
 Sinchi honrasqam kanki qamqa.
 sinchi atiyniyoqmi kanki qamqa.

⁴ Lloqla hina mana harkay atinam kanki.
 chayraykum mana piwi churiy hinañachu kanki.
 Chaynaqa kanki ñoqa taytaykipa
 compañeraywan puñusqaykimantam.
 Chaynaqa kanki casado vidayta
 qanrachasqaykimantam.

⁵ Simeonwan Leviyqa wawqentinmi kanku.

Armankuwanmi mana amachay atina kanku.

⁶ Tanteanakusqankumanqa manam yaykuymanchu.
 Rimanakuptinkuqa manam hukllawakuymanchu.
 Paykunaqa piñakuyninpim runata wañuchirqaku.
 Paykunaqa caprichakuspam toropa ankunta kuchurqaku.

⁷ Ñakasqayá kachunku
 piñakuynin nisyu kasqanrayku.
 Ñakasqayá kachunku
 mana llakipayarikuspa rabiasqankurayku.
 Jacobpa miraynin ukupim mirayninkunataqa rakinasaq.
 Israel nacionpipas mirayninkunatam cheqechisaq.

⁸ Juda, qamtam wawqekikuna alabasunki.

Enemigoykikunatam kunkanmanta hapinki.

Wawqekikunam ñawpaqnikipi kumuykusunki.

⁹ Malta leon hinam kanki, churiy Juda.
 Leonpa uñan hinam qamqa kanki, churiy Juda.
 Hapimusqaykiwan saksaspam waqtapanki.
 Hatun leon kaqllam kurkuykachaspayki waqtapanki.
 Wawayoq leon hina kachkaptikiqa
 ¿pitaqsi rikchachisunkimanqa?

¹⁰ Judapa mirayninkunamatam reykuna kanqa.
 Dueño hamunankamam manataq pipas
 qechunqachu rey kaynintaqa.
 Payllatañam kasukunkaku runakunaqa.

¹¹ Uvas sachamanmi
 malta asnonta wataykunqa.
 Sumaqllaña uvas sachamanmi
 uña asnochanta wataykunqa.
 Vinowanmi payqariki pachanta taqsanqa.
 Uvaspa yakunwanmi saconninta taqsanqa.

¹² Vinomantapas
 aswan mas pukam ñawinkunapas.
 Lechemantapas

aswan mas yuraqmi kirunkunapas.

¹³ Zabulonpa mirayninkunam
lamar qochapa patanpi *yachanqa.
Chaypitaqmi buquekunapa
sayananpas kanqa.
Linderonñataqmi Sidon llaqtakama kanqa.

¹⁴ Isacarqa poqosqa asno hinam.
Payqa corralninpi waqtapaq asno hinam.

¹⁵ Rikurqam samakuyqa allin kasqanta.
Rikurqataqmi sumaqlaña kasqanta.
Wasanta kurkuykachispam cargaykachikurqa.
Sirviente hinam hukpaq llamkarqa.

¹⁶ Danqa castankunatam allinta arreglanqa.
Israelpa huknin ayllun hinam allinta arreglanqa.

¹⁷ Payqa ñanpa patanpi culebra hinam.
Pasaq caballokunapa chakinta kachuq hinam.
Payqa sillakuqtapas wichiykachinqa culebra hinam.

¹⁸ Tayta Dioslláy salvaykuwanaykitam suyachkani.

¹⁹ Gadqa salteasqam kallanqapas.
Ichaqa salteanqam paykunatapas.

²⁰ Aserpa tantanqa kanqa miskillaña.
Payqa qonqa reypaq hina miskillaña mikuykunataña.

²¹ Neftaliyqa munasqanpi purikuq luwichu hinam.
Payqa kuyayllapaq uñachayoq luwichu hinam.

²² Ruruq kallma hinam Joseyqa.
Pukyupa hichpanpi ruruq sachapa kallman hinam payqa.
Perqapa hawanman mastarikuq kallma hinam payqa.

²³ Paytaqa cheqnispankum flechanku.
Flechaqkunaqa siemprepunim wateqanku.

²⁴ Joseyqa flechanantam takyachin allinta.
Kallpanchanmi brazonkunatapas allinneqta.
Chaynataqa ruranqa
Jacobpa atiyniyoq Diosninraykum.
Chaynataqa ruranqa
Israelpa Michiqnin Diosraykum.
Chaynataqa ruranqa
Israelpa harkaqnin Diosraykum.

²⁵ Taytaykipa Diosninmi yanapasunki.
Tukuy Atiyniyoq Diosmi bendecisunki.

Payqa bendecisunki cielokunapi kaqkunawanmi.

Payqa bendecisunki lamar ochapi kaqkunawanmi.

Warmikiqa achka wawakunatayá ñuñuchun.

Warmikiqa achka wawakunatayá wachakuchun.

²⁶ Ñoqa taytaykim bendicionta rimaripuchkayki.

Wiñaypaq kaq orqokunamantapas mastaraqmi bendecichkayki.

Wiñaypaq kaq moqokunamantapas mastaraqmi bendecichkayki.

Qam Joseyapa umayki hawanpim

kanqa kay bendicionkunaqa.

Wawqekekunamanta sapaqchasqam

karqanki qamqa.

²⁷ Benjaminqa tisaparuq atoq hinam.

Achikyaruptin hapimusqanta mikuq hinam.

Tardekuqtataq qechumusqankunata rakinakuq runa hinam.

²⁸ Kay llapallankum karqa Israelpa mirayninmanta chunka iskayniyoq ayllukuna. Chaykunamat taytanku rimarirqa paykunapaq bendicionta mañakuspan.

Jacob wañukuptin pampakusqanmanta

²⁹ Churinkunamat Jacob kamachispan nirqa:

—Wañukuptiyimi pampawankichik abueloykunapa pampakusqan sitiopi. Paykunaqa pampakurqa Het casta Efronpa chakrani kaq machaypim. ³⁰ Chay machayqa kachkan Canaan law Mamrepa chimpan Macpela chakrapim. Chay machaytam Abraham rantirqa Het casta runa Efronmanta chaypi mirayninkuna pampaku-napaq. ³¹ Chaypim Abrahamtawan warmin Sarata pamparqaku, chaypitaqmi pamparqaku Isaactapas hinaspa warmin Rebecatas. Chaypitaqmi pamparqani Leatas. ³² Chakrapiwan machayqa Hetpa mirayninkunamanta rantisqam karqa —nispa.

³³ Jacobmi churinkunaman kamachiyta tukuykuspa waqtapaykuspa wañukurqa hinaspmabuelonkunapa kasqanman rirqa.

50 ¹ Joseymi taytanta abrazaykuspa waqastin muchaykurqa. ² Joseymi kamachirqa serviqniñ medicokunata hampikunawan taytanpa cuerponta chakichinankupaq chaymi medicokuna chakirachirqaku Israelpa cuerponta. ³ Tawa chunka punchawmi chakichinapaq ruranankuman hina chakichirqaku. Egípto ruanakunañataqmi qanchis chunka punchaw Jacobmanta waqarqaku. ⁴ Waqasqanku punchawkuna pasaruptinmi Josey rimapayarqa Rey Faraonpa wasinpi kaqkunata:

—Ama hina kaspaykichikyá Faraonta rimapayaykapuwaychik. ⁵ Taytaymi juramentachiwarqa kaynata: “Wañukuptiyimi Canaan lawpi sepulturay toqosqaypi pampawankichik” nispa. Chaynaqa ama hina kaspaykiyá kachaykuway taytay pampaq rinaypaq, chaypunillam kutimusaq.

⁶ Hinaptinmi Faraon nirqa:

—Rispaykiyá pampamuy taytaykita juramento rurasqaykiman hina —nispa.

⁷ Joseymi taytan pampaq rirqa, paywantaqmi rirqaku Faraonpa gobiernonpi llapallan yanapaqninkunapas, wasinpi ancianokunapas chaynataq Egípto nacionniyoq llapallan ancianokunapas. ⁸ Rirqakutaqmi Joseyapa wasinmanta llapallan wawqenkunapas, Gosen allpapiqa qeparqaku warmakunallañam ovejakunawan hinaspa vacakunawan.

⁹Joseywanmi rirqaku tropakunapas carretakunapi hinaspa caballokunapi achkallaña.
¹⁰Jordan Mayupa chimpan Atad eraman chayaruskankum waqrqaku llumpa-llumpayta. Joseymi qanchis punchawpuni waqasqallanpi karqa taytanmanta. ¹¹Chay llaqtapi *yachaq Canaan casta runakunam Atad erapi waqasqankuta qawaspantu nirqaku: “Egipto casta runakunapa hatun llakinmi kayqa” nispalku. Chayraykum ^jAbel-mizraim sutiwan chay erata suticharqaku, chay eraqa kachkan Jordan Mayupa chimpanpim.
¹²Israelpa churinkunam rurarkaku taytanpa kamachisqanman hina. ¹³Canaan lawmanmi churinkuna aparlqaku hinaspm pamparqaku Macpela chakrapi kaq machaypi, chay chakratam Abraham rantirqa Het casta Efronmanta chaypi mirayninkuna pampakunapaq, chay chakraqariki karqa Mamre llaqtapa chimpanpim. ¹⁴Joseymi wawqenqunawan hinaspa pampaysiqninkunawan Jacobta pamparuskanku Egipto nacionman kutirqaku.

Wawqenqunata Josey kallpanchasqanmanta

¹⁵Taytanku wañukuptinmi Joseyqa wawqenquna rimanakurqaku:

—Joseyqa ichapas cheqniwachkanchik hinaspaqa tukuy mana allin rurasqanchikmantachá vengakuruwasunchik —nispa.

¹⁶Chaymi Joseyta nichimurqaku:

—Taytanchikmi manaraq wañukuchkaspa kamachikurqa ¹⁷qanman kaynata ninaykupaq: “Ruegakuykim wawqekikunapa mana allin rurasusqaykita hinaspa huchallikususqaykita pampachaykunaykipaq” nispal. Chaynaqa wawqellayku Josey, kunanmi ruegakuykiku mana allin rurasqaykumanta pampachaykuwanaykipaq, ñoqaykupas papanchikpa Diosnin adoraqmi kaniku.

Joseyqa chaynata rimaptinku waqarqa. ¹⁸Hinaptinmi wawqenquna hamuspa paypa qayllanpi pakchakuykuspa nirqaku:

—Kunanqa sirvientekikunañam kaniku —nispa.

¹⁹Chaymi Joseyñataq nirqa:

—Ama manchakuychikchu, ñoqaqa manam Dioschu kani. ²⁰Qamkunam mana allinta piensarqankichik ñoqapa contraypi aswanqa Diosmi allinpaq cambiarurqa kay qawasqaykichikpi hina ruranapaq chaynapi achka runakunata kawsachinapaq. ²¹Chaynaqa amayá manchakuychikchu. Ñoqam qamkunatapas churikichikkunatapas mantienesaq —nispa.

Chaynatam Josey consuelarqa paykunata hinaspm rimapayarqa kuyakuywan.

Joseyqa wañukusqanmanta

²²Joseymi *yacharqa Egipto nacionpi taytanpa familiankunapiwan. Joseyqa kawsarqa pachak chunkan watatam. ²³Joseymi rikurqa Efrainpa churinkunata, rikurqataqmí willkankunapa willkantapas. Joseyqa uywarqaraqmi Manasespa churin Maquirpa churinkunatapas.

²⁴Huk punchawmi wawqenqunata Josey nirqa:

—Wañukusaqñam ñoqaqa ichaqa Diosmi cheqaptapuni watukamusunkichik hinaspm kay nacionmanta putasunkichik Abrahanman, Isaacman hinaspa Jacobman prometekusqan allpaman —nispa.

²⁵Chaymantam Josey Israelpa mirayninkunata juramentachispan nirqa:

^j50:11 Hebreo simipi Abel-mizraim ninanqa: “Egipto runakunapa allpan” ninanmi.

—Diosmi cheqaptapuni watukamusunkichik, chayna kaptinmi tulluykunata kaymanta apankichik —nispan.

²⁶Joseymi wañukurqa pachak chunkan watayoq chaymi hampikunawan chaki-chispanku cajonpi churarqaku Egipto nacionpi.

MOISESPA QELLQASQAN ISKAY KAQ LIBRO

EXODO

Exodo ninanqa “lloqsiy” otaq “ripukuy” ninanmi. Kay libroqa willakun Egipto nacionmanta Israel runakunapa lloqsimusqanmantam, paykunaqa lloqsimurqaku Moisespa pusasqanmi. Moiselman Tayta Dios rikuriykuspanmi kamachirqa Israel runakunata sirviente kasqankumanta libramuspan Canaan lawman pusanapanqa. Chay allpatam Dios prometerqa Israel casta runakunapa ñawpa abuelonkunaman. Kay libroqa willakuntaqmi imaynam Israel casta runakunata Tayta Dios chunniqpi huk nacion rurasqanmantapas. Willakuntaqmi paypa munasqanman hina reglamentokuna qosqanmantapas.

Kay libroqa kimsa parteman rakisqam kanman:

Punta kaq partem willakun Israel runakuna Egipto nacionpi sirviente kasqankumanta, Moisespa nacesqanmanta, mozo kasqanmanta, Moisesta chunniqpi Tayta Dios qayasqanmanta, ñakarichiqninku Rey Faraonwan parlasqanmanta hinaspa Pascua Fiestata ruraspa Egiptomanta lloqsimusqankumanta (1:1-15:2).

Iskay kaq parteñataqmi willakun Sinai Orqoman chayanankukama purisqanku chunniqpi tukuy ima sucedekusqanmanta (15:22-24:18).

Kimsa kaq parteñataqmi willakun contratota Dios ruraspa leyninkuna qosqanmanta. Chay leykunam karqa runamasinkuwan imaynam kawsanankumanta, llaqtapi gobernaqkunapaq leykunamanta hinaspa Diosta adoranankupaq leykunamanta. Tayta Diosmi kamachirqa chunniqpi paypa karpanta ruranankupaq hinaspa chay karpapi ofrendakunata qonankupaq (25-40).

Egipto nacionpi Israelpa mirayninkuna ñakarisqanmanta

1 ¹Israelpa churinkunam Egipto nacionman yaykurqaku, paykunawanmi ²yaykurqa taytaku Israelpas, sapakamam yaykurqaku familiantin. Israelpa chay churinkunam karqa: ³Ruben, Simeon, Leviy, Juda, ⁴Isacar, Zabulon, Benjamin, ⁵Dan, Neftaliy, Gad hinaspa Aser. ⁶Israelpa otaq Jacobpa mirayninkunam qanchis chunka karqa. Joseyqa Egipto nacionpiñam kachkarqa.

⁶Wañukurqañam Joseywan llapallan wawqenkunapas hinaspa llapallan chay wiñaymasinkunapas. ⁷Ichaqa Israelpa mirayninkunam sisi hinaña mancharikuypaqta mirarurqaku hinaspm sinchi atiyniyoq karqaku chaymi Egipto nacionpas paykunawan huntarurqa.

⁸Chaymantam Egipto nacionpi munaychakurqa Joseyta mana reqsiq huk mosoq reyña. ⁹Paymi runankunata nirqa:

—Kay Israelpa miraynin runakunaqa llumpayllatañam achkayarunku hinasapas aswan atiyniyoqmi ñoqanchikmantaqa kachkanku. ¹⁰Chaynaqa yachaywanyá imatapas rurasunchik paykunapa contranpi chaynapi ama miranankupaq. Yanqañataqmi ima guerrapas karuptin enimigonchikkunaman hukllawakuykuspa peleanman contranchikpi hinaspa ripukunmanku nacionninchikmanta —nispa.

¹¹Chayraykum Egipto runakuna churarqaku capatazkunata debaldella sasa llamkay-kunawan Israelpa mirayninkunata ñakarichinankupaq. Paykunawanmi rurachirqaku kawsaykuna churana Piton llaqtatawan Ramses llaqtata, chay llaqtakunapim Rey Faraon waqaychaq kawsaykunata. ¹²Aswanqa maynata ñakarichiaptinkupas aswanraqmi mirar-qaku chaynapim Egipto runakuna karqaku mancharisqallaña Israelpa mirayninkunawan.

¹³Egipto runakunamá maqa-maqarispa servichikurqaku Israelpa mirayninkunawan. ¹⁴Ñakarichirqakumá mana aguantay atina sasallaña llamkaykunapi, mitu ruraypi, adobe chutaypi hinaspa campopi tukuy llamkaypi. Tukuy chay ruraypim Israelpa mirayninkunawan maqa-maqarispa servichikurqaku. ¹⁵Egipto nacionpi reyqa kamachirqataqmí Hebreo casta iskay parterakunatapas. Hukninmi karqa Sifra, hukniñataqmí karqa Fua, paykunatam nirqa:

—Hebreo casta warmikunata atiendespakichikqa qawankichikmi imam kasqanta, qari kaptinqa wañuchinkichikmi, warmi kaptinñataqmí ama imanankichikpaschu —nispa.

¹⁷Ichaqa parterakunam Diosta respetaspanku Egipto nacionpi reypa kamachis-qantaqa mana kasukurqakuchu, qari wawakunataqa manamá wañuchirqakuchu.

¹⁸Chaymi parterakunata rey qayachispan nirqa:

—¿Imanasqataq qari wawakunataqa kawsachirqankichik? —nispa.

¹⁹Hinaptinmi Egipto nacionpi Rey Faraonta parterakuna nirqaku:

—Hebreo casta warmikunaqa manam Egipto warmikuna hinachu. Paykunaqa kall-pasapa kaspankum partera manaraqpas chayachkaptin wachakurunkuña —nispa.

²⁰Parterakunatam Dios favorecerqa chaymi Israel runakuna mirarurqaku anche munayniyoq karunankukama. ²¹Parterakuna Diosta respetasqanraykum Diospas familiankunata achkayachirqa. ²²Chaymi Faraon kamachirqa lliw runankunata:

—Llapallan Hebreo casta qari wawa naceqtaqa mayumanyá wischuychik, llapallan warmi wawakunatam ichaqa ama imanankichikchu —nispa.

Moisespa nacesqanmanta

2 ¹Leviyqa ayllumantam huk qari casarakurqa hina Leviy castanmanta warmiwan. ²Chay warmim wiksayakuruspan wachakururqa qari wawata chaymi suma-sumaq kasqanta qawaykuspan pakarurqa kimsa killapuni. ³Manaña pakayta atispanmi tuturamanta rurasqa canastillata hapiykuspan chapusqa breawan llusiparqa yaku mana yaykunanpaq. Chayman wawata churaykuspan Nilo Mayupa patanpi tuturakunapa chawpinpi saqeykurqa. ⁴Hinasspam wawapa panintañataq karullapi sayachirqa imam pasasqanta qawanananpaq.

⁵Faraonpa warmi churinmi rirqa mayuta bañakuq chaymi compañaqniq sipaskunawan mayu patanpi purichkaptinku Faraonpa churin rikururqa tuturakunapa chawpinpi canastillata, paymi hukmin sirvientanwan apachimurqa. ⁶Kichaykuspa qawaykuptinmi chaypiqa wawa waqachkasqa chaymi Faraonpa churin llakirkuspan nirqa:

—Hebreo casta wawacham kayqa —nispa.

⁷Chaymi wawapa panin nirqa Faraonpa warmi churinta:

—Kay wawata ñuñupusunaykipaq ¿qayaramuykimanchu hebreo casta warmita? —nispa.

⁸Faraonpa warmi churinñataqmí nirqa:

—Arí, qayaramuyá —nispa.

Chaymi chay sipasqa pasaspan wawapa mamallanta qayaramurqa.

⁹Paytam Faraonpa warmi churin nirqa:

—Apay kay wawata hinaspa ñuñupamuway, ñoqam pagapusqayki —nispa.

Chaymi wawata apaspan uywamurqa.¹⁰ Wawa wiñaruptinmi Faraonpa warmi churinman entregarqa, payñataqmi wawahakuspan “Moiseswan suticharqa: “Yakumanta horqomusqaymi” nispan.

Egipto nacionmanta Moises lluptikusqanmanta

¹¹ Chaymantam Moisesqa mozoyeruspanña lloqsirqa castankuna watukuq hinaspam qawarqa sasa llamkaykunawan ñakarisqankuta. Qawarqataqmi Hebreo castamasin runata Egipto runa maqasqantapas.¹² Chaymi kaylawninta-waklawninta qawaykacharikuspan mana pipas chaypi kasqanta qawaspan wañurachirqa Egipto runata hinaspm pamparurqa aqopi.¹³ Paqarinmintin punchawpas lloqsispanmi hebreo casta iskay runakunata maqanakuchkaqta rikururqa hinaspm faltayoqta nirqa:

—¿Imanasqataq maqanki castaykita? —nispa.

¹⁴ Chaymi payñataq nirqa:

—¿Pitaq qamtaqa churasurqanki ñoqaykupa jefeyku hinaspa juezniyku kanaykipaq? ¿Egipto runata wañurachispachu ñoqatapas wañurachiwayta munachkanki? —nispa.

Hinaptinmi Moisesqa mancharikuruspan sonqonpi nirqa: “Cheqaptapunim kay rurasqaytaqa yacharunku” nispa.¹⁵ Chay rurasqanta Faraon yacharuspanmi Moisesta wañurachiypi rirqa. Hinaptinmi Moisesqa Faraonmanta ayqekurqa Madian lawpi *yachananpaq. Chayman chayaruspanñataqmi tiyaykurqa pozopa patanpi.

¹⁶ Madian law sacerdotepam qanchis warmi churinkuna karqa, paykunam taytanpa ovejankunata tomachinanpaq artesakunaman yaku horqoq hamurqaku.

¹⁷ Ichqaq michiqkuna hamuspanmi sipaskunata qarqorurqa. Chaymi Moises hatarispan sipaskunata defienderqa, ovejankunamanpas yakutam tomachirqa.¹⁸ Reuel sutiyoq taytakuman sipaskuna kutiruptinkuñataqmi pay tapurqa:

—¿Imanasqataq kunanqa chaylla kutiramunkichik? —nispa.

¹⁹ Hinaptinmi paykuna nirqa:

—Egipto runam defiendewarqaku michiqkunamanta hinaspm yakutapas horopuwaspanku ovejakunaman tomachirqa —nispa.

²⁰ Chaymi taytanku tapurqa:

—¿Maypitaq payqa kachkan? ¿Imanasqataq saqueramunkichik? Qayamuychik mikunampaq —nispa.

²¹ Chaymi pusaramuptinku Moises aceptarqa Reuelwan *yachananpaq. Chaymantam Reuelqa Moisesta casarachirqa churin Seforawan.²² Chay warmin qari wawata wachakuruptinmi Moises suticharqa Gersonwan: “Forasterom ñoqaqa kani runapa llaqtanpi” nispa.

²³ Achka wata pasaruptinmi Egipto nacionpi chay rey wañururqa. Isaelpa mirayninkunañataqmi sonqonkumanta llakurqa sirviente kasqankurayku chaymi waqaspanku mañakurqaku Diosta.²⁴ “Ay, ay” nisqankuta Dios uyarispanmi mana qonqarqachu Abrahamwan, Isaacwan hinaspa Jacobwan contrato rurasqanta.

²⁵ Diosmi qawarirqa Isaelpa mirayninkuna imaynam tarikusqankuta.

^a 2:10 Hebreo simipi Moises ninanqa “horqosqa” ninanmi.

Moisesta Dios kamachisqanmanta

3 ¹Moisesmi Madian lawpi sacerdote ^bJetro suegronpa ovejankunata michich-kaspan qatirqa chunniq orqopa qepanman hinas pam chayarurqa ^cHoreb sutiyooq Diospa orqonman. ²Chaymi Tayta Diospa angelnin rikuriyurqa Moisesman rupachkaq ninapi, chayqa karqa tankar kichkapim. Moises sumaqta qawaykuptinmi tankar kichkaqa rupaspapas mana kañakurqachu ³chaymi Moises nirqa:

—Qawaramusaq kunallan wak admirakupaq rikusqayta. ¿Imanasqataq wak tankar kichkaqa rupaspapas mana tukurunchu? —nispa.

⁴Qawaykunarpaq riqta Tayta Dios qawaykuspanmi tankar kichkamanta qayamurqa:
—¡Moises, Moises! —nispa.

Hinaptinmi payñataq nirqa:

—¿Imata, señor? —nispa.

⁵Chaymi Diosñataq nirqa:

—Ama asuykamuwaychu. ^{*}Usutaykita horqokuy, sarusqayki allpaqa ñoqapaq sapaqchasqam —nispa.

⁶Diosqa nirqataqmí:

—Ñoqqa kani abueloyki Abrahampa, Isaacpa hinaspa Jacobpa Diosnini —nispa.

Chaymi Moises uyanta tapakuykurqa Dios qawaykuya manchakuspan. ⁷Tayta Diosqa nirqataqmí:

—Qawachkanim Egipto nacionpi runaykunapa ñakarisqanta, uyarichkanitaqmi llamkachiqninkunarayku waqasqankutapas. Yachanitaqmi nanaypi kallasqan-kutapas. ⁸Chaymi uraykamuni Egipto runakunamanta libranaypaq. Egipto nacionmantam tukuy imakunapapas kasqan hatun sumaq allpaman paykunata pu-sasaq. Chay allpapim ^{*}yachachkanku Canaan casta runakuna, Het casta runakuna, Amor casta runakuna, Ferez casta runakuna, Hiv casta runakuna hinaspa Jebus casta runakuna. ⁹Israelpa mirayninkuna waqasqantam uyariruni, rikunitaqmi Egipto runakunapa ñakarichisqantapas. ¹⁰Chayraykum kunan Faraonman kachas-qayki Israelpa miraynin runakunata Egipto nacionmanta horqomunaykipaq.

¹¹Chaymi Diosta Moises nirqa:

—¿Pitaq ñoqaqa kani Rey Faraonman rinaypaqqa hinaspa Egipto nacionmanta Israelpa mirayninkuna horqomunaypaqqa? —nispa.

¹²Hinaptinmi Dios nirqa:

—Ñoqam yanapasqayki, qamta kachasqay señalmi kayna kanqa: Egipto nacionmanta runaykunata horqomuspaykim kay orqopi yupaychawankichik.

¹³Ichaqa Moisesmi Diosta nirqa:

—Israelpa mirayninkunaman risipaymi nimusaq: “Abueloykichikkunapa Dios-nini qamkunaman kachamuwan” nispa. “¿Imataq sutin?” nispa tapuwaptinqa ¿Imanisaqtqaq paykunataqa?

¹⁴Chaymi Diosñataq Moisesta nirqa:

—Ñoqqa Kani Hina Kaqlam. Chaynaqa Israelpa mirayninkunamanmá ninki: “ÑOQAM KANI” sutiyooqmi qamkunaman kachamuwan” nispa.

¹⁵Kasqallanmi Moisesta Dios nirqa:

^b3:1 Moisespa suegronpa sutinmi Jetro otaq Reuel otaq Hobab.

^c3:1 Chay orqopa huknin sutinqa Sinai Orqom.

—Kaynatam Isaelpa mirayninkunaman ninki: “Abueloykichik Abrahampa, Isaac pa hinaspa Jacobpa Diosninmi kachamuwan qamkunaman. Payqa Tayta Diosmi” nispa. Kaymá wiñaypaq sutiyqa, chay sutiywanmi yuyariwankichik wiña-wiñaypaq. ¹⁶Isaelpa ancianonkunata huñumuspayá nimuy: “Abueloykichik Abrahampa, Isaac pa hinaspa Jacobpa Diosninmi rikuriykuwaspa niwarqa: ‘Cheqaptapunim qamkunata watukamuykichik Egito nacionpi imam rurasusqaykichikta qawanaypaq. ¹⁷Ñoqam Egito nacionpi ñakarisqaykichikmanta horqomusqaykichik Canaan casta runakunapa, Het casta runakunapa, Amor casta runakunapa, Ferez casta runakunapa, Hiv casta runakunapa hinaspa Jebus casta runakunapa allpanman pusanaypaq. Chayqa tukuy imakunapapas kasqan allpam’ nispa.” ¹⁸Isaelpa ancianonkuna kasususpaykim qanwan kuska rinqaku chaymi Egito nacionpi reyta ninkichik: “Hebreo castakunapa yupay-chasqan Tayta Diosmi tariramuwanku chayraykum kunan risaqku chunniqman kimsa punchaw puriya chaynapi yupaychasqayku Tayta Diosman animalkunata wañuchipuspa adoramunaykupaq” nispa. ¹⁹Aswanqa ñoqam yachani Egito nacionpi reyqa mana kacharisunaykichikta. Kacharisunkichikqa atiynywan horqoptiñam. ²⁰Ñoqam atiynywan Egito runakunata castigasaq tukuy rikchaq admirakuypaq rurayniykunawan, chaymantañam Faraonqa kachaykusunkichik. ²¹Ñoqam favorecechisqaykichik Egito runakunapa qayllanpi chaynapim ripuspakichikpas tukuy imata apakunkichik. ²²Sapa warmim vecinanmanta hinaspa samapakuqniñ warmimanta mañanqa qori-qollqe alhajakunata hinaspa pachakunata, chaykunawanmi churachinkichik churi-wawaykichikkunata. Chaynatamá qechunkichik Egito runakunapa tukuy imankunata —nispa.

4 ¹Chaymi Moisesñataq Diosta nirqa:

—Paykunaqa manachá creewanqachu nitaqchá kasuwanqachu. Paykunaqa niwanqachá: “Tayta Diosqa manam rikurisurqankichu” nispa. ²Chaymi Tayta Dios nirqa:

—¿Imataq chay makikipi kachkan? —nispa.

Hinaptinmi payñataq nirqa:

—Tawnam —nispa.

³Hinaptinmi Dios kamachirqa:

—Pampaman wischuy —nispa.

Moises pampaman wischuykuptinmi culebraman tikrakururqa chaymi Moises ayqekurqa. ⁴Ichacha Moisestam Tayta Dios nirqa:

—Chupanmanta hapiruy —nispa.

Moises hapiruptinmi makinpi kaqla tawnayarurqa. Chaymi Tayta Dios nirqa:

⁵—Kay señalraykum creenqaku abueloykichik Abrahampa, Isaacpa hinaspa Jacobpa yuaychitasqan Tayta Dios qanman rikurisusqaykita. ⁶Makikita hinay oqllaynikiman —nispa.

Moises oqllayninman makinta hinaykuspa horqoykuptinmi makinqa riti hina yuraqlaña lepra onqoywan kachkasqa. ⁷Hinaptinmi Tayta Dios nirqa:

—Yapatawan makikita oqllaynikiman hinay —nispa.

Chaymi makinta oqllayninman hinaykuspa horqoykuptin makinqa cuerpon hina sanoy-sanoyña kachkasqa. ⁸Tayta Diosqa nirqataqmí:

—Sichu punta kaq señalwan mana creespa mana kasukuspankuqa ichapas qepa kaq señalwanqa creenmanku. ⁹Chay iskay señalkunata mana creeptinkuqa nitaq nisqaykitapas mana kasukuptinkuqa yakutam wisiyunki mayumanta hinaspm hichayunki chaki allpaman hinaptinmi mayumanta wisisqayki yakuqa allpapi yawaryarunqa —nispa.

¹⁰Chaymi Tayta Diosta Moises nirqa:

—iAy Señorlláy! Ñawpaqpas-kunanpas ñoqaqa manam rimaysapa runachu kani, kay serviqnikiqa mana rimakuy atiqmi kani —nispan.

¹¹Hinaptinmi Tayta Dios payta nirqa:

—¿Pitaq runaman simita qorqa? ¿Pitaq unancharqa mana rimaqta, mana uya-riqta? ¿Pitaq unancharqa qawakuqta hinaspa ñawsata? ¿Manachu ñoqa Tayta Dios? ¹²Chaynaqa kunanyá riy, ñoqam rimachiqniki kasaq, ñoqataqmí yachachis-qayki imam rimanaykitapas —nispa.

¹³Chaymi Moises nirqa:

—iAy Señorllay! Pim kachanaykitayá kachayqa —nispa.

¹⁴Tayta Diosñataqmí Moisespaq llumpayta piñakuspan nirqa:

—Ñoqaqa reqsinim Leviy casta wawqeki Aaronta. Paymi rimanqa. Paymi taripamusuchkanki, qawaykususpakim sonqonpi kusikunqa. ¹⁵Qanmi rimapayanki payta, yachachinkitaqmí imam ninantapas, ñoqam yachachisqaykichik imam rimanaykichiktawan imam ruranaykichiktaqa. ¹⁶Paymi rimapayanganqa runakunaman qampa rantikipi, qampa rimanaykita hinam rimanqa, qamñataqmí kanki ñoqapa rantiyi. ¹⁷Chay tawnata apaspam señalkunata ruranki.

Egipto nacionman Moisespakutisqanmanta

¹⁸Moisesmi suegron Jetropa wasinman kutiruspan nirqa:

—Kunanmi kutisaq Egipto nacionpi kaq castaykunaman kawsasqankupas wañusqankupas yachamunaypaq —nispa.

Hinaptinmi suegronñataq nirqa:

—Riyá allinlla —nispa.

¹⁹Madian lawpi Moises kachkaptinraqmi payta Tayta Dios nirqa:

—Kutiy Egipto nacionman, llapallan wañuchiymunasuqnikikunaqa wañurun-nam —nispa.

²⁰Chaymi Moisesqa warmintawan churinkunata huk asnoman sillaykachispakutikurqa Egipto nacionman. Moisesqa aparqataqmí Diospa tawnantapas. ²¹Chaymantam Moisesta Tayta Dios nirqa:

—Egipto nacionman kutispaykiqa amam qonqankichu chay rurachisqay llapallan milagrokuna Faraonpa qayllanpi rurayta. Ñoqañataqmí sonqonta rumiyarachisaq runaykunata mana kacharinanpaq. ²²Faraontam ninki: “Tayta Diosmi kaynata nin: ‘Israel casta runakunaqa piwi churiy hinam, ²³ñam nirqaykiña serviwananpaq churiyta kacharinaykipaq aswanqa manam munarqankichu kachariyta. Chaynaqa ñoqam piwi churikita wañurachisaq’ nispa.”

²⁴Ñanpi familiantin samana wasipi kachkaptinmi Tayta Dios tuta rikuriykurqa Moisesta wañurachinanpaq. ²⁵Chaymi warmin Sefora ñawchi rumita hapiyuskupan wawanpa qari kayninpa qarachanta kuchururqa hinaspm Moisespakutisqanmanta tupaykachirqa:

—Cheqaptapas qamqa kanki yawarwan chapukusqa qosaymi —nispa.

²⁶Chaymi Dios mana wañurachirqachu. Chay señalraykum Sefora nirqa: “yawarwan chapukusqa qosaymi” nispa.

²⁷Aarontapas Tayta Diosmi nirqa:

—Chunniqta riy Moises taripa —nispa.

Chaymi pay rispan tupaykurqa Diospa orqonpi, payta rimakuykupanmi muchaykurqa.

²⁸Chaymi Aaronman Moises willarqa:

—Tayta Diosmi kachamuwan kaykunata rimanaypaq, kamachiwantaqmi tukuy kay señalkuna ruranaypaqpas —nispa.

²⁹Moiseswan Aaron rispankum Israelpa mirayninkunamanta llapallan anciano-kunata huñururqaku. ³⁰Chaymi Aaron paykunaman willarqa Tayta Diospa tukuy ima Moisesman nimusqanta, runakunapa rikusqantataqmi señalkunatapas rurarqa.

³¹Chaymi paykunata runakuna creerqaku. Israelpa mirayninkunam Tayta Dios paykunata watukusqanta yachaykuspanku hinaspa ñakarisqankuta Dios qaway-kusqanta uyariyuskuspanku kumuykuspa adorarqaku Diosta.

Moiseswan Aaron Rey Faraonta rimapayasqankumanta

5 ¹Chaymantam Moiseswan Aaron yaykurqaku Faraonman hinas pam payta nirqaku: —Israelpa yupaychasqan Tayta Diosmi nin: “Runaykunata kachariy chun-niqli fiestata rurapuqniy rinankupaq” nispa.

²Chaymi Rey Faraonñataq nirqa:

—¿Pitaq Tayta Diosqa kasunaypaq hinaspa Israel castakunata kachayku-naypaqqa? Tayta Diostaqa manam reqsinichu manataqmi Israel castakunataqa kachariymanchu —nispa.

³Chaymi paykuna nirqaku:

—Hebreo castakunapa Diosninmi ñoqaykuta tariramuwan ku. Kachaykuway-kuyá kimsa punchaw puriy chunniqta riruspa yupaychasqayku Tayta Diosman animalkunata wañuchipuspa adoramunaykupaq, mana chayqa ñoqaykumanmi hamurunman peste onqoypas otaq guerrapas —nispa.

⁴Ichacha Egipto nacionpi reymi paykunata nirqa:

—Yaw Moiseswan, Aaron éimanaqataq llamkayninkumanta runakunata sayarachinkichik? Llamkaynikichikman riychik —nispa.

⁵Faraonmi nirqataq:

—Kunanqa qamkunapa castaykichikqa achkallañam. ¿Qamkunañataqchu samarachinkichik llamkanankumanta? —nispa.

⁶Hinaptinmi chay punchawpuni llamkachiqkunatawan capatazkunata Faraon kamachirqa:

⁷—Qayninpakuna hinaqa amam runakunapaq pajata huñuchipunkichikchu adobe chutanankupaq, kunanqa kikinkuñayá huñuchunku pajatapas. ⁸Ichacha qayninpakuna adobe ruranankuta hinam rurachinkichik, amam imaniraqtapas menosyachinkichikchu. Ociosom kachkanku chaymi rimachkanku: “Animalkunata wañuchispayá adoramusunchik Diosninchikta” nispa. ⁹As allinta llamkachiychik chaypi ocupakuspa llulla rimaykunata ama uyarinankupaq.

¹⁰Chaymi llamkachiqkuna hinaspa capatazkuna lloqsispanku runakunata nirqaku:

—Kaynatam Rey Faraon nin: “Manañam pajataqa qoykichikmanchu. ¹¹Chay-naqa rispayá huñumuychik pajata maymantapas ichacha imam llamkanaykichikqa amam imayniraqtapas menosyanqachu” nispa.

¹²Chaymi Israel runakuna chequerirqaku lliw Egipto nacionman pajapa rantinpi rastrojotaña huñumunankupaq. ¹³Llamkachiqkunañataqmi hikutarqaku:

—Paja qosusqaykichikpi hina tukuychik sapa punchaw llamkanaykichikta chay punchawllapi —nispa.

¹⁴Faraonpa llamkachiqninkunam Israelpa mirayninmanta capatazkuna churas-qankuta azoterqaku:

—¿Imanasqataq qayninpakuna hina adobe chutanaykichiktaqa mana tukuchin-kichikchu qayna punchawpas nitaq kunan punchawpas? —nispa.

¹⁵Chaymi Israelpa miraynin capatazkuna quejakuq yaykuspanku Faraonta nirqaku: —¿Imanasqataq kayta rurawankiku sirvientekikunataqa? ¹⁶Mana paja qos-qam sirvientekikunaqa llamkachkaniku chaywanpas llamkachiqunam niwanku: “Ruramuychik adobekunata” nispa. Chaynapim kay sirvientekikunaqa azotesqa kachkaniku, runaykikunam huchayoqqa, manam ñoqaykuchu —nispa.

¹⁷Ichaga Faraonmi nirqa:

—Ociosom kachkankichik, arí, ociosom, chayraykum nichkankichik: “Ha-kuchikyá Tayta Diospaq animalkunata wañuchipamusun adoramunanchikpaq” nispa. ¹⁸¡Pasawaychik hinaspa llamkamuychik! Manam pajataqa qosunkichikchu, adobetañataqmi entregankichik hina ruranaykichikta hinalla.

¹⁹Israelpa miraynin capatazkunam sasachakuypi rikurirurqaku: “Amam me-nosyachinkichikchu sapa punchaw adobe chutaytaqa” nisqanwan. ²⁰Chaymi Faraonpa ñawpaqninmanta lloqsiramuspanku hawapi suyaqnin Moiseswan hinas-pa Aaronwan tuparurqaku. ²¹Paykunatam nirqaku:

—Tayta Diosyá qawasunkichik hinaspa castigasunkichik. Qamkunaraykum Faraonqa runankunapiwan cheqnipakuruwaspanku wañuchiwaykupi richkanku.

Diosta Moises mañakusqanmanta

²²Chaymi Tayta Diosta huktawan mañakuspan Moises nirqa:

—Señorllá ¿imanasqataq mana allinta ruranki kay runakunata? ¿Imapaqtaq kachamuwarqanki? ²³Faraonman qampa sutikipi rimapayaq yaykusqaymantapunim runaykikunataqa mana allinta Faraonqa rurachkan. Qamqa manamá runaykikunataqa libraykunkichu —nispa.

6 ¹Tayta Diosmi Moisesta nirqa:

—Kunanmi qawanki Faraonta imam rurasqayta, hatun atiynywanmi kachaykusunkichik, atiynywantaqmi wischurusunkichik nacionninmantapas.

Moiseta huktawan Dios kamachisqanmanta

²Moisesta rimapayaspam Dios nirqa:

—Ñoqam kani ⁴Tayta Dios. ³Rikurirqaním Abrahanman, Isaacman hinaspa Jacobman “Tukuy Atiynyioq Dios” sutiywan reqsichikuspay, aswanqa Tayta Dios sutiyipiqa payku-namanqa manam reqsichikurqanichu. ⁴Chaynataqmí contratoyta rurraqani paykunawan Canaan allpata qonaypaq. Chaypim paykunaqa ⁵yachapakuspanku forastero karqaku.

⁵Yachanitaqmi Israelpa mirayninkunaqa sonqonkumanta llakikusqankuta. Paykunatam Egípto runakuna servichikuchkanku ichaqá contratoytaqa manam qonqanichu. ⁶Chayray-kum Israelpa mirayninkunata ninki: “Ñoqam kani Tayta Dios chaymi ñoqa horqosqaykichik Egípto nacionpi sasa llamkaykunamanta, librasqaykichiktaqmí servipakuq kasqayki-chikmantapas. Atiynywanmi salvasqaykichik hatun castigokunawan. ⁷Runaykunaña kaptikichikmi ñoqañataq Diosnikichik kasaq. Qamkunam yachankichik Egípto nacionpi sasa llamkaykunamanta horqoq yupaychasqaykichik Tayta Dios kasqayta. ⁸Abrahanman, Isaacman hinaspa Jacobman qonaypaq jurasqay allpamanmi yaykuchisqaykichik. Chay allpatam qosqaykichik dueñoña kanaykichikpaq. Ñoqa Tayta Diosmi chaynata nini.”

^d6:2 Hebreo simipi sapa kuti Diospa sutin YHWH rikuriptinmi runa simipi ninchik “Tayta Dios” nispa.

⁹Chaymantam Moises rimapayarqa Israelpa mirayninkunata. Aswanqa paykunam Moisesta mana kasurqakuchu sasallaña servipakuypi kaspa mana pa-cienciayoq kasqankurayku. ¹⁰Chaymi Moisesta Tayta Dios nirqa:

¹¹—Yaykuspayá Egípto nacionpi Rey Faraonta rimapayay Israelpa mirayninkunata kay allpamanta kachaykunanaq —nispa.

¹²Chaymi Moisesñataq Tayta Diosta nirqa:

—Israelpa mirayninkunaq manam kasuwanchu. Chaynaqa Faraonqa ɬimaynamá kasuwanaq kay mana rimakuy atiqtaqa —nispa.

¹³Hinaptinmi Tayta Dios rimapayarqa Aarontawan Moisesta. Kamachirqataqmi Israelpa mirayninkunatas hinaspa Rey Faraontapas Egípto nacionmanta Israel-pa mirayninkunata horqonanpaq.

Aaronpa hinaspa Moisespa ñawpa abuelonkunamanta

¹⁴Ñawpa abuelonkupa familiarman hina jefekunam kaykuna:

Israelpa piwi churin Rubenpa churinkunam karqa Hanoc, Falu, Hezron hinaspa Carmi. Paykunamá karqa Rubenpa ayllunkuna.

¹⁵Simeonpa churinkunam karqa Jemuel, Jamin, Ohad, Jaquin, Zohar hinaspa Canaan warmipa wawan Saul. Paykunamá karqa Simeonpa ayllunkuna.

¹⁶Leviyapa churinkunañataqmi mirayninkuman hina karqa Gerson, Coat hinaspa Merari. Levymi kawsakurqa pachak kimsa chunkan qanchisniyoq watata. ¹⁷Ger-sonpa churinkunam ayllunkunaman hina karqa Libni hinaspa Simei. ¹⁸Coatpa churinkunam karqa Amram, Izhar, Hebron hinaspa Uziel. Chay Coatmi kawsakurqa pachak kimsa chunkan kimsayoq watata. ¹⁹Meraripa churinkunam karqa Mahliwan Musi. Paykunamá Leviyapa ayllunkuna karqa mirayninkuman hina.

²⁰Amranmi casarakurqa tian Jocabedwan chaymi pay wachakururqa Aarontawan Moisesta. Amranmi kawsakurqa pachak kimsa chunkan qanchisniyoq watata.

²¹Izharpa churinkunam karqa Corey, Nefeg hinaspa Zicri.

²²Uzielpa churinkunam karqa Misael, Elzafan hinaspa Sitri.

²³Aaronmi casarakurqa Aminadabpa churin otaq Naasonpa panin Elizabetwan. Elizabethmi wachakurqa Nadabta, Abiuta, Eleazarta hinaspa Itamarta.

²⁴Coreyapa churinkunam karqa Asir, Elcana hinaspa Abiasaf. Paykunam Corey castapa ayllunkuna karqa.

²⁵Aaronpa churin Eleazarpa, Futielpa huknin warmi churinwanmi casarakur-qa chaymi wachakurqa Fineesta. Paykunam jefekuna karqaku taytanku Levyi casta ayllunkunaman hina.

²⁶Kay Aarontawan Moisestam Tayta Dios kamachirqa Egípto nacionmanta Israelpa mi-rayninkunata tropa-tropata horqomunankupaq. ²⁷Moiseswan Aaronmi kikinkupuni Rey Faraonta rimapayarqaku Egípto nacionmanta Israelpa mirayninkunata kacharinanpaq.

Moisestawan Aaronta Dios qayasqanmanta

²⁸Egípto nacionpi chay punchaw Moisesta Tayta Dios rimapayaspanmi ²⁹nirqa:

—Ñoqam kani Tayta Dios. Ñoqapa tukuy nisqaykunatayá willay Egípto nacion- pi Rey Faraonman.

³⁰Aswanqa Moisesmi nirqa Tayta Diosta:

—Ñoqaqa mana rimakuy atiq runam kani ɬimaynamá uyariwanqa Faraonqa —nispa.

7 ¹Hinaptinmi Moisesta Tayta Dios nirqa:

—Qamtaqa diosta hinam churaryki Faraonpaq, wawqeki Aaronñataqmí kanqa qanmanta willakuq hina. ²Qanmi ninki ñoqapa tukuy kamachisqaykunata hinaptinmi wawqeki Aaron rimanqa Faraonwan chaynapi Israelpa mirayninkunata Egipto nacionmanta kacharinanpaq. ³Aswanqa ñoqam Faraonpa sonqonta rumiyarachisaq hinaspm Egipto nacionpi achka-achka señalkunata hinaspa milagroykunata rurasaq. ⁴Faraonqa manam uyarisunkichikchu. Aswanqa ñoqam Egipto nacionta castigasqaq manchari-kuypaq castigokunawan hinaspm Israelpa mirayn tropaykunata horqosaq. ⁵Egipto runakunata atiynywan castigaspa Israelpa mirayninkunata paykunapa chawpinmanta horqoptiymi Egipto runakuna yachanqaku ñoqqa Tayta Dios kasqayta.

⁶Chaymi Moiseswan Aaron, Tayta Diospa kamachisqanman hina rurarqaku.

⁷Faraonwan rimasqan tiempopim Moises karqa pusaq chunka watanpiña, Aaronñataqmí karqa pusaq chunka kimsayoq watanpiña.

Culebraman tikrakuruq Aaronpa tawnanmanta

⁸Moisesmanwan Aaronmanmi Tayta Dios nirqa:

⁹—“Qawachiway milagrota” nispa Faraon nisuptikichikqa Aarontam ninki: “Hapiy tawnakita hinaspa Faraonpa ñawpaqninman wischuykuy culebraman tikrakunapaq” nispa.

¹⁰Yaykurqakum Faraonman Moiseswan Aaron hinaspm Tayta Diospa kamachisqanman hina rurarqaku. Chaymi tawnanta Faraonpa hinaspa serviqinkunapa ñawpaqninman Aaron wischuykurqa hinaptinmi culebraman tikrakurqa. ¹¹Chaymi Faraonpas qayarqa yachaysapa runakunatawan bruojunata hinaptinmi Egipto nacionniyoq bruojunapas chaynata rurarqaku brujeriankuwan: ¹²sapakama tawnankuta wischuykuptinkum chaykunapas tikrakurqa culebraman, aswanqa culebraman tikrakuq Aaronpa tawnammi paykunapa culebraman tikrakuq llapallan tawnankuta millpururqa. ¹³Faraonpa sonqonñataqmí rumiyarurqa Tayta Diospa nisqanman hina chaymi paykunata mana kasurqachu.

Yakukunapa yawaryasqanmanta

¹⁴Chaymantam Moisesta Tayta Dios nirqa:

—Faraonpa sonqon rumiyasqa kaptinmi Israel runakunata mana kachariyta munanchu.

¹⁵Riy tutapayta Faraonman, paymi rinqa mayuta chaymi mayupa patanpi suyanki paywan tupanaykipaq, apankitaqmi culebraman tikrakuruq tawnatapas. ¹⁶Hinaspm payta ninki: “Hebreo castakunapa yupaychasqan Tayta Diosmi kachamuwan qanman kayta ni-naypaq: ‘Chunniqpi adorawananaq runaykunata kachariy ichaqta kunankamam manaraq kasukunkichu’ nispa. ¹⁷Kaynatam Tayta Dios nin: ‘Kunanmi yachanki Tayta Dios kasqayta: Moisespa makinpi tawnaywanmi mayuta waqtarachisaq hinaptinmi yakuqa yawarman tikrakurunqa. ¹⁸Chaymi mayupi kaq challwakunapas wañurunqa, mayupas asnariruptimi Egipto runakunaqa mayu yaku tomaytapas millakurunqakuña.’ ”

¹⁹Chaymi Tayta Dios nirqa Moisesta:

—Niy Aaronta: “Tawnaykita hapispa makikita haywariy Egipto nacionpi yakukunapa hawanman, mayukunapa hawanman, hatun mayumanta lloqsiq yarqakunapa hawanman, qochakunapa hawanman hinaspa qocharayaq yakukunapa hawanman, chaynataqa ruranki llapachallan yakukuna yawaryarunanaqmi. Chaymi yawarqa kanqa kullumanta yaku churanankupi chaynataq rumimanta yaku churanankupipas lliw Egipto nacionpi.”

²⁰Chaymi Tayta Diospa kamachisqanta hina Moiseswan Aaron rurarqaku.

Tawnanta hoqarispanmi Faraonwan serviqinkuna qawachkaptin mayu yaku-

ta waqtarurqa hinaptinmi Nilo Mayupi lliw yakukuna yawarman tikrakururqa.

²¹Challwakunapas wañuruptinmi mayupas asnarinurqa yakutapas Egipto runaku-naga mana tomay atinankukama chaymi yawar karqa lliw Egipto nacionipi.

²²Egipto nacionniyoq brujokunapas brujeriankuwan chaynata ruraptinkum Faraonpa sonqon rumiyarurqa chaymi Moisestawan Aaronta mana kasurqachu Tayta Diospa nisqanpi hina. ²³Faraonmi wasinman kutikurqa, paytaqa manam imapas qokurqachu chaykunamantaqa. ²⁴Lliw Egipto runakunam mayu yakuta to-mayta mana atispanku mayupa patanpi uchkurqaku limpio yakuta maskaspanku.

Kayra castigomanta

²⁵Mayu waqtachisqanmanta qanchis punchawña pasaruptinmi.

8 ¹Moisesta Tayta Dios nirqa:

—Faraonpa kasqanman yaykuspayá ñoqa Tayta Diospa nisqayta kaynata nimuy: “Runaykunata kachariy adoramuwananpaq. ²Sichu mana kachariya munaptikiqa ñoqam castigasaq kayrakunawan enteron nacionnikita. ³Mayupi kayrakuna nana-na-naqta miraruspanmi lloqsimunqa palaciokiman, puñunayki cuartoman, camaykiman, serviqnikikunapa wasinman, runaykikunapa wasinman, hornoykikunaman chaynataq artesaykikunamanpas. ⁴Kayrakunaqa seqanqataqmí qampa hawaykimanpas, runaykiku-napa hawanmanpas chaynataq llapallan sirvientekunapa hawanmanpas” nispa.

⁵Chaymi Tayta Dios nirqa Moisesta:

—Aarontayá niy kaynata: “Haywariy tawnaykita mayukunapa hawanman, hatun mayumanta lloqsiq yarqakunapa hawanman hinaspa qochakunapa hawan-man chaynapi chaykunamanta Egipto nacionman kayrakuna lloqsinanpaq” nispa.

⁶Hinaptinmi Aaron makinta haywarirqa Egipto yakukunapa hawanman chay-mi kayrakuna lloqsirimurqa Egipto allpata tapaykunankama. ⁷Brujokunapas brujeriankuwan chaynata ruraspalkum Egipto allpaman kayrakunata lloqsisirachi-murqaku. ⁸Chaymi Moisestawan Aaronta Faraon qayachispán nirqa:

—Tayta Diosta ruegakuychik ñoqamantawan runaykunamanta kayrakuna asu-chinanpaq hinaptinqa castaykikunamat kacharisqaq animalkunata wañuchipuspa Tayta Diosta adoramunankupaq —nispa.

⁹Hinaptinmi Faraonta Moises nirqa:

—Kikikipuniyá niway haykapim qampaqwan, serviqnikikunapaq hinaspa runaykikunapaq ruegapunayaqa chaynapi kayrakunata qanmanta hinaspa palaciokikunamanta Dios qechunanpaq chaynapi Nilo Mayullapiña kananpaq.

¹⁰Hinaptinmi Faraon nirqa:

—Paqarinpuniyá chinkachichun —nispa.

Chaymi Moises nirqa:

—Yupaychasqayku Tayta Dios hina mana huk dios kasqanta yachanaykipaqmi maña-kusqaykiman hina rurasqa kanqa. ¹¹Kayrakunam pasakunqa qanmanta, palaciokimanta, serviqnikikunamanta hinaspa runaykikunamanta. Kaspacha-kanqa hatun mayullapiñam.

¹²Moiseswan Aaronmi lloqsrqaku Faraonpa qayllanmanta chaymi Moises mañakur-qa Tayta Diosta Faraonman kachasqan kayrakunata chinkachinapaq. ¹³Hinaptinmi Moisespas nisqanman hina Tayta Dios rurarqa chaymi wasikunapi, patiokunapi hinaspa chakrakunapi kayrakuna wañururqa. ¹⁴Chaymi wañusqakunata monto-montonta runaku-na huñururqaku allpapas asnarinankama. ¹⁵Aswanqa Faraonmi tukuy ima sosegarusqanta qawaykuspan Tayta Diospa nisqanpi hina sonqonta rumiyarachispán mana kasukurqachu.

Puka chuspi castigomanta

¹⁶Tayta Diosmi nirqa Moisesta:

—Aarontayá niy: “Tawnaykita hoqarispayki waqtay allpapa polvonta chaynapi puka chuspiman tikrakuspan enteron Egipto nacionpi kananpaq” nispa.

¹⁷Hinaptinmi paykuna chaynata rurarqaku. Aaronmi tawnanta haywarispan allpapa polvonta waqtarurqa hinaptinmi puka chuspi waykarqa runakunatawan animalkunata. Allpapa polvonmi puka chuspiman tikrakururqa enteron Egipto nacionpi. ¹⁸Chaynataqmí brujokunapas brujeriankuwan puka chuspi lloqsichiypí karqa aswanqa manam atirqakuñachu, puka chuspimá waykarqa runakunatawan animalkunata. ¹⁹Chaymi Faraonta brujokuna nirqaku:

—Diosmantam kayqa —nispa.

Aswanqa Tayta Diospa nisqanpi hina Faraonpa sonqon rumiyaruptinmi mana kasukurqachu.

Tankayllu castigomanta

²⁰Tayta Diosmi Moisesta nirqa:

—Tutapayta hatarispaykiyá Faraonman presentakamuy, payqa mayumanmi lloq-sichkan. Ñoqa Tayta Diospa nisqaytayá kaynata nimuy: “Kachariy runaykunata adoramuwananpaq. ²¹Runaykunata mana kachariptikiqa ñoqam kachamusaq nana-nanaq tankayllukunata qampa hawaykiman, serviqnikikunapa hawanman, runaykikunapa hawanman hinaspa palaciroykikunamanpas. Egipto runakunapa wasinmanmi huntanqa nana-nanaq tankayllukuna, huntanqataqmí kasqanku allpamanpas. ²²Ichaqa chay punchawmi runaykunapa *yachasqan Gosen lawta sapaqchasaq chaypiqa tankayllukuna mana kananpaq chaynapim yachanqaku kay pachapiqa ñoqa Tayta Dios kasqayta. ²³Ru-naykunataqa rakinasaqmi runaykikunamanta. Paqarinmi kay señal rurasqa kanqa” nispa.

²⁴Chaynatamá Tayta Dios rurarqa. Nana-nanaq tankayllukunam yaykururqa Faraonpa palacionman, serviqninkunapa wasinman chaynataq llapallan Egipto allpapa hawanmanpas chaymi chay nacionqa tankayllukunawan pasaypaq purmachisqa karqa.

²⁵Chaymi Moisestawan Aaronta qayaspan Faraon nirqa:

—Rispayá Diosnikichikpaq animalkunata wañuchipamuychik ichaqa kay nacionmanta ama lloqsispalla —nispa.

²⁶Hinaptinmi Moises nirqa:

—Manam kayllapiqa ruraymankchu. Yupaychasqayku Tayta Diospaq wañuchinayku animalkunataqa adorankichikmi. Kay Egipto runakuna qawahkaptin chay adorananku animalkunata wañuchiptykuqa rumiwanchá choqaparuwanmanku. ²⁷Kimsa punchaw puriy chunniqtam risaaku hinas pam yupaychasqayku Tayta Diospaq animalkunata wañuchimusaaku, chaynataqa ruramusaku paypa niwasqankuman hinam —nispa.

²⁸Chaymi Faraon nirqa:

—Ñoqam chunniqman kachaykusqaykichik Diosnikichikpaq animalkunata wañuchimunaykichikpaq ichaqa amam llumpayta karunchakunkichikchu. Maña-pamuwaychikyá ñoqapaqpas —nispa.

²⁹Hinaptinmi Faraonta Moises nirqa:

—Ñawpaqnikimanta lloqsiykuspallaymi Tayta Diostaqa mañakusaq nana-nanaq tankayllukunata qanmanta, serviqnikikunamanta hinaspa runaykikunamanta paqa-

rinpuni chinkachinanpaq. Ichqaqamañayá engañawaykuchu aswanqa kachariyá Israel runakunata chaynapi Tayta Diospaq animalkunata wañuchimunaykupaq —nispa.

³⁰Chaymi Faraonpa ñawpaqninmanta Moises lloqsispan Tayta Diosta mañakurqa. ³¹Chaynatamá Tayta Dios rurarqa Moisespa nisqanman hina, lliw tankayllukunam pasakurqa Faraonmanta, serviqninkunamanta chaynataq runankunamantapas. Manam chullalpas puchurqachu. ³²Aswanqa Faraonmi yapatawan sonqonta rumiyarachispán mana kacharirqachu Israel runakunata.

Peste onqoy castigomanta

9 ¹Tayta Diosmi Moisesta nirqa:

—Hebreo castakunapa yupaychasqan ñoqa Tayta Diospa nisqaytayá Faraonman yaykuspa kaynata nimuy: “Kachariy runaykunata adoramuwanankupaq. ²Mana kacharispa hapikuykuptikiqa ³ñoqa Tayta Diosmi llumpa- llumpay peste onqoywan castigasaq campopi kaq animalnikikunata otaq caballokunata, asnokunata, camellocunata, vacakunata, hinaspa ovejakunata. ⁴Ichqaq ñoqa Tayta Diosmi sapaqchasaq Israel castakunapa animalninkunataqa, manam wañunqachu chulla animalpas Israel castakunapaqa” nispa.

⁵Tayta Diosmi plazota qospan nirqa:

—Chaytam paqarin rurasaq kay nacionpi —nispa.

⁶Hinaptinmi paqarinmim punchaw Tayta Dios chaynata rurarqa. Egípto nacionpi animalkunam lliw wañururqa, Israelpa mirayninkunapa animalninkunata ichqaq mana chullapas wañurqachu. ⁷Chaymi Faraon kacharqa Israel castakunapa animalnin qawaq hinaptinmi chaypiqa mana chullapas wañusqachu. Chaywan Faraonpa sonqon rumiyaruptinmi Israel runakuna kachariyta mana munarqachu.

Chupu onqoy castigomanta

⁸Tayta Diosmi Moisestawan Aaronta nirqa:

—Huk aptiyninka hoqariyachik hornomanta uchpata hinaptin Moises maqchichun cielo lawman Faraonpa qayllampi. ⁹Enteron Egípto nacionpa hawanpi uchpa polvoyaruspanmi chupukunata rikurirachinqa runakunapipas chaynataq animalkunapipas —nispa.

¹⁰Hornomanta uchpata hoqarispankum Faraonpa ñawpaqninpi sayaykurqaku chaymi Moises maqchirqa cielo lawman. Hinaptinmi chupukuna rikurirurqa runakunapipas chaynataq animalkunapipas. ¹¹Hinaptinmi Moisespa ñawpaqninpi bruojunkuna mana aguantayta atirqakuchu chupuwani kasqankurayku. Chupukunamá rikurirurqa bruojunkunapipas chaynataq lliw Egípto runakunapipas. ¹²Ichqaq Tayta Diosmi Faraonpa sonqonta rumiyarachirqa hinaptinmi paykunata mana kasurqachu, chaynaqa karqa Moisesman Tayta Diospa nisqanpi hinam.

Runtu para castigomanta

¹³Tayta Diosmi Moisesta nirqa:

—Tutapayta hatarispaykiyá yaykuy Faraonman hinaspayá Hebreo castakunapa yupaychasqan ñoqa Tayta Diospa nisqayta kaynata nimuy: “Kachariy runaykunata adoramuwanankupaq. ¹⁴Kunamni tukuy castigoya kacharimusqa qanman, serviqninkunaman hinaspa runaykikunaman chaynapim yachanki ñoqa hina huk diosqa tukuy kay pachapi mana kasqanta. ¹⁵Sichu qanmanwan runaykikunaman peste onqoyta kachaykamuptiyqa kay pachamantam chinkaruwaqña karqa. ¹⁶Cheqaptaqha ñoqam hatarichirqayki qanman atiyniyya qawachinayaq chaynapi sutiy lliw kay pachapi willakusqa kananpaq.

¹⁷ ¿Qamchu hatun tukunkiraq runaykunata mana kacharichkaspayki? ¹⁸ Paqarinmi kay horata nisyu-nisyu runtu parata chayachimusaq. Chayna paraqa manam karqachu Egipto nacionpa qallarisqa punchawmanta kunankamapas. ¹⁹ Kachayá animalnikiman hinaspa campopi tukuy imaykipas kaqkunaman, chaynapi wasiki ukuman huñumunanpaq. Runapas, animalpas wasiman mana huñusqa kaspacha runtu parawanmi wañurunqa” nispa.

²⁰ Faraonpa wakiq serviqninkunallam Tayta Diospa nisqanta manchakuspanku wasi ukuman lluptichirqaku servientinkunata chaynataq animalninkutapas.

²¹ Wakinmi ichaqa Tayta Diospa nisqanta mana kasukuspanku sirvientenkutawan animalninkuta campopi saqeramurqaku. ²² Hinaptinmi Tayta Dios nirqa Moisesta:

—Haywariy makikita cielo lawman chaynapi lliw Egipto runakunapa hawanman, animalkunapa hawanman hinaspa campopi lliw qorakunapa hawanman runtu para chayamunanpaq —nispa.

²³ Moisesmi tawnanta haywarirqa cielo lawman hinaptinmi rayokunata tunrururuchimuspa runtu parata Tayta Dios chayachimurqa, chay rayokunam pampaman chayarqa. Runtu paratamá Tayta Dios chayachirqa Egipto nacionman. ²⁴ Llipachkaq rayowan runtu param taqrukuykuspan kaynaman-waknaman purirqa. Chayna sinchi runtu paraqa manam karqachu Egipto nacionpa qallarisqanmantapunipas. ²⁵ Runtu param dañarurqa enteron Egipto nacionpa camponpi tukuy ima kaqta, dañarurqamá runakunatas chaynataq animalkunatapas. Runtu paraqa dañarurqataqmí campopi tukuy qorakunatas hinaspm pakiparurqataq campopi llapa sachakunatas. ²⁶ Israelpa mi-rayninkunapa maymi kasqanku Gosen lawllapim ichaqa runtu para mana karqachu.

²⁷ Chaymi Moisestawan Aaronta Faraon qayachiśpan nirqa:

—Kunanpas huchallikurunim. Tayta Diosqa allin ruraqmi, ñoqam ichaqa runaykunapiwan huchasapa kaniku. ²⁸ Mañakuychikyá Tayta Diosta truenosknawan runtu para chayllaña kananpaq. Ñoqaqa kachaykusqaykichikñam, manam quedankichikñachu —nispa.

²⁹ Chaymi Moises nirqa:

—Kay pachaqa Tayta Diospa kasqanta yachanaykipaqmi llaqtamanta lloqspalla brazoya kicharisqa Tayta Diosman hinaptinmi rayokuna tanirunqa, runtu parapas manañam kanqachu. ³⁰ Aswanqa ñoqam yachani qampas chaynataq serviqnikunapas yupaychasqayku Tayta Diostaqa manaraq manchakunaykichikta.

³¹ Linazamá cebadapiwan dañasqa karurqa, cebadaqa espigayoqñam karqa, linazapas sisapiñam karqa. ³² Trigom ichaqa cebadillapiwan mana dañasqachu karqa qepaña kasqanrayku.

³³ Moisesñataqmi Faraonpa ñawpaqnimanta lloqsirqa llaqtapa hawa law-ninman hinaspm braizonta kicharispan Tayta Diosta mañakurqa. Chayraqmi truenosknapas hinaspa runtu parapas tanirurqa hinaptinmi manaña paramurqachu. ³⁴ Parapas, runtu parapas, truenopas tanirusqanta Faraon qawaykuspanmi huktawan huchallikururqa. Paypa hinaspa serviqninkunapa sonqonmi rumiyarurqa. ³⁵ Moisesswan Tayta Diospa nichisqanman hina Faraonpa sonqon rumiyaruptinmi Israelpa mi-rayninkunata mana kacharirqachu.

Aqarway uru castigomanta

10

¹ Tayta Diosmi Moisesta nirqa:

—Yaykuy Faraonman, paypa sonqontawan serviqninkunapa sonqontam rumiyarachini, chaynataqa ruraruni kay señalniykunata paykuna ukupi qawachinaypaqmi.

²Chaynataqa rurachkani Egipto nacionpi rurasqaymanta churikikunaman hinaspa will-kaykikunaman willanaykipaqmi. Chaynapim yachankichik ñoqaqa Tayta Dios kasqayta.

³Chaymi Moiseswan Aaron yakyurqaku Faraonman hinaspm nirqaku:

—Hebreo castakunapa yupaychasqan Tayta Diosmi nin kaynata: “¿Haykapikamataq ñoqapa qayllaypi mana humillakunkichu? Kachariy runaykunata adoramuananpaq.

⁴Runaykunata mana kachariyta munaptikiqa paqarinmi kachamusaq aqarwaykunata enteron nacionnikiman. ⁵Aqarwaykunam allpata tapaykunqa pampapas mana rikuy atinakama. Chay aqarway urukunam runtu paramanta puchuqkunata mikunqa, mikunqataqmip campopi llapallan iklliq sachakunatapas. ⁶Chay aqarwaykunataqa huntarachisaqtakmi palaciokyikunamanpas, lliw serviqnikikunapa wasinmanpas chaynataq Egipto nacionpi lliw runakunapa wasinmanpas. Chaykunataqa taytaykichikkunapas nitaq abueloykichik-kunapas kunankamam mana rikurqakchu kay Egipto nacion kasqanmantapuni” nispa.

Moisesmi chay rimayta tukuruspan Faraonpa qayllanmanta lloqsikurqa. ⁷Chaymi Faraonta serviqninkuna nirqaku:

—¿Haykapikamataq kay runa sasachakuyllata qowasunchik? Kachariy Israel runakunata yupaychasqanku Tayta Diosta adoramunankupaq. Yachankiñam lliw Egipto nacionqa paykunarayku purmachisqa kasqanta.

⁸Faraonmi Moisestawan Aaronta qayachispan nirqa:

—Rispaykichik adoramuychik yupaychasqaykichik Tayta Diosta. Ichqaqa ɿpiku-nataq chay riqkunaqa kachkankichik? —nispa.

⁹Chaymi Moisesñataq nirqa:

—Tayta Diosta adoranayku fiesta kasqanraykum risaaku warmaykupiwan, yuyaqniykupiwan, qari-churiykupiwan hinaspa warmi churiykupiwan. Qatikusaq-kum ovejaykutawan vacaykutapas.

¹⁰Chaymi Faraonñataq nirqa:

—Tayta Dios qamkunawanña kaptinpas manam warmaykichikkunatawanqa kacharikichikmanchu. Qamkunaqa mana allintam piensachkankichik. ¹¹Manam chaynaqa kanmanchu, riychik qari kaqkunalla hinaspa adoramuychik Tayta Diosta. Chaytaqa qamkunam mañakurqankichik —nispa.

Chaynata Faraon rimaruspanmi paykunata ñawpaqniñmanta qarqorachirqa.

¹²Chaymi Moisesta Tayta Dios nirqa:

—Egipto allpapa hawanman makikita haywariy aqarwaykuna hamuspan runtu parapa puchusqan lliw qorakunatapas mikunampaq —nispa.

¹³Hinaptinmi Moises haywarirqa tawnanta Egipto allpapa hawanman chaymi Tayta Dios tutantin punchawnintin intipa qespimunan lawmanta wayrata pukuchimurqa allpapa hawanman. Chaymi paqarinmipunchawpaq intipa qespimunan lawmanta wayra aparamurqa aqarwaykunata. ¹⁴Lliw Egipto nacionpa hawanman aqarway hamuruspanmi nana-nanaq tiyarurqa, chayna aqarwayqa manam karqachu nitaqmi kanqachu. ¹⁵Lliw allpatamá taparurqa pampapas tutayanankama, runtu paramanta puchuq allpapi qoratam mikururqa, mikururqataqmip sachakunapa lliw ruruntapas. Lliw Egipto nacionpim verdeqa mana imapas puchurqachu sachakunapi nitaq qorakunapipas.

¹⁶Chaymi Faraon utqayllamanña Moisestawan Aaronta qayachimuspan nirqa:

—Yupaychasqaykichik Tayta Diospa contranpiwan qamkunapa contraykichik-pim huchallikuruni. ¹⁷Ichqaqa kunanllañayá pampachaykuwaychik huchayta hinaspayá mañakuychik yupaychasqaykichik Tayta Diosta kay plagallatañapas ñoqamanta wischunarpaq chaynapi ama wañunaykupaq —nispa.

¹⁸Moisesmi Faraonpa ñawpaqninmanta lloqsispan Tayta Diosta mañakurqa.
¹⁹Chaymi Tayta Dios intipa seqaykunan lawmanta sinchi wayrata pukurachimus-pan aqarwayta wischururqa Puka Lamar Qochaman, manam chulla aqarwaypas Egipto nacionpiqa puchurqachu. ²⁰Ichaqa Tayta Diosmi Faraonpa sonqonta rumiyarachirqa chaymi Israelpa mirayninkunata mana kacharirqachu.

Sinchi tutayay castigomanta

²¹Tayta Diosmi Moisesta nirqa:
—Makikitáy cielo lawman hoqariy Egipto nacionpi tutayay kananpaq, chay tutayayqa kanqa llachpaypas atinaraqmi —nispa.

²²Chaymi Moises makinta hoqarirqa cielo lawman hinaptinmi yanay-yanay tutayay kimsa punchaw Egipto nacionpi karurqa. ²³Kimsa punchawpunim mana pipas rikunkurqakucho nitaqmi maymi kasqanmantapas lloqsirqakucho. Israelpa llapallan mirayninkunapa yachasqallanpim ichaqa achkiy karqa.

²⁴Chaymi Moisesta Faraon qayachispan nirqa:
—Rispaykichik adoramuychik Tayta Diosta, pusaychiktaqyá warmaykichikta-pas. Ovejaykichikwan vacaykichikyá ichaqa quedachun —nispa.

²⁵Chaymi Moisesñataq nirqa:
—Cheqaptaqa qanmi qowankikuman animalkunataqa yupaychasqayku Tayta Diospaq wañuchispa kañanaykupaq. ²⁶Animalniykupas ñoqaykuwanmi rinqa, manam chullallapas quedanqachu, yupaychasqayku Tayta Dios adoranaykupaqqa chay animalkunamantam hapirisaqku. Manaraqmi yachanikuchu chayanaykukama imawanmi Tayta Dios adoraytapas —nispa.

²⁷Aswanqa Tayta Diosmi Faraonpa sonqonta rumiyarachirqa, chayraykum kachariya mana munarqachu. ²⁸Aswanqa Faraonmi Moisesta nirqa:

—Pasaway qayllaymanta, ama masta rikurimuwaychu, yapatawan hamuwaptikiqa wañurachisqaykim —nispa.

²⁹Hinaptinmi Moises nirqa:
—Allintapunim ninki: “Manañam yapatawanqa hamusqaykiñachu” nispa.

Piwikuna wañunanaqa willakuymanta

11 ¹Tayta Diosmi Moisesta nirqa:
—Huk castigotawanmi Faraonman apamusaq chaynataq Egipto runakunamanpas, chay castigokunapa qepantam kaymanta kachaykusunkichik hinasspam qarqorusunkichik qalay-qalayta. ²Israel runakunamanyá nimuy qaripas-warmipas vecinonkumanta qori-qollqe alhajakunata mañakunankupaq.

³Chaymi Egipto runakunawan Israel runakunata Tayta Dios favorecechirqa. Moisespas ancha respetasqa runam karqa Egipto nacionpi, respetasqataqmí karqa Faraonpa serviqninkunapa hinaspa lliw runakunapa ñawpaqninipas.

⁴Chaymi Faraonta Moises nirqa:
—Tayta Diosmi kaynata nin: “Chawpi tutatam ñoqa lloqsimusaq Egipto nacionpa chawpinta. ⁵Hinaptinmi Egipto nacionpi lliw piwikuna wañunqa, tronopi tiyaq Faraonpa piwi churinmanta qallarispa maraypa ladonpi tiyaq sirvientapa piwinkama, wañunqataqmí llapa animalpa piwinpas. ⁶Hatun waqaymi kanqa lliw Egipto nacionpi, chayna waqayqa manam haykapipas karqachu manataqmí haykapipas kanqachu. ⁷Ichaqa lliw Israelpa

kaqninkunataqa manam pipas imananqachu runatapas nitaq animaltapas. Chaynapim ya-chankichik Egipto runakunamanta Israel runakunataqa Tayta Dios sapaqchasqanta” nispa.

⁸Faraontam Moises nirqa:

—Llapallan serviqnikikuna ñoqaman hamuwaspanmi ñawpaqniyip qonqo-rakuykuspa niwanqaku: “Lloqsiy llapallan qatisuqni runakunapiwan” nispa. Chaymantañam lloqsisaq. Chaynata rimaruspanmi Moises lloqsirqa Faraonpa ñawpaqninmanta llumpay piñasqallaña.⁹ Chaymantam Moisesta Tayta Dios nirqa:

—Faraonqa manam kasusunkichikchu, chaynapim Egipto nacionpi milagroykunata achkayachisaq —nispa.

¹⁰Moisespiwan Aaronmá tukuy chay milagrokunata rurarqaku Faraonpa ñawpaqninpi. Ichqa Faraonpa sonqonta Tayta Dios rumiyarachiptinmi Israelpa mirayninkunata Egipto nacionmanta mana kacharirqachu.

Pascua fiestamanta

12 ¹Moisesmanwan Aaronmanmi Egipto nacionpi Tayta Dios nirqa:
²—Watapa qallariynin kay killam qamkunapaq allin reqsisqa kanqa.

³Israelpa lliw huñunakuyninpim ninki: “Kay killapa chunka punchawninmanmi familialman hina sapakama hapinqa malta carnerota otaq malta chivatota. Huk familiapaqmi kanqa huk animal.⁴ Aswanqa chay animalta mikunankupaq wakiqinpa aslla familial kaptinqa vecinontam qayamunqa animalta haykam mikunanpaq haypaqta otaq sapakamapa mikusqanman hina.⁵ Chay animalqa kanqa huk watayoq orqo sano animalmi. Kanmanmi carneropas otaq chivatapas.⁶ Chay animaltaqa waqaychankichik kay killapa chunka tawayoq punchawninkamam, Israel casta lliw runakunam inti seqaykuruptinña wañuchinqaku.⁷ Yawarta chaskispankum hinanqaku maypim mikunanku wasi punkupa iskaynin sarpunman hinaspa punkupa chakaqninmanpas.⁸ Chay tutam mikunqaku ninapi kankasqa aychata, mikunkakutaqmi mana qonchuyoq tantawan qatqe verdurapa llaqentapas.⁹ Chawa aychataqa amam mikunkichikchu nitaq yakupi yanusqatapas, enteronmi ninapi kankasqa kanqa umanpas, piernankunapas hinaspa ukunninkunapas.¹⁰ Amataqmi puchuchinkichikchu paqarinnintin punchaw-paqla, puchuruptinqa kañarunkichikmi.¹¹ Mikunkichikqa utqaymanmi illanapaq hina allin pachasqa. Usutaykichikpas sumaq watasqa hinaspa tawnaykichikpas hapiroisqa-llam kankichik. Ñoqa Tayta Diospa *Pascuaymi kayqa.¹² Chay tuta Egipto nacionninta pasaspaymi wañuchisaq runapa piwinkunatawan animalpa lliw piwinkunata, castiga-saqtqaqmi Egipto lliw dioskunatapas. Ñoqa Tayta Diosmi chaynata nini.

¹³“Egipto nacionpi wañuchiptyqa yawarmi kanqa señal maymi qamkunapa kasqaykichik wasipi, yawarta qawaspaymi pasarusaq hinaptinmi mana qamkunapi wañuy castigo kanqachu.¹⁴ Chay punchawmi qamkunapaq kanqa yuyarinaykichik punchaw chaymi hatun adorawanaykichik fiestata rurankichik. Ñoqa Tayta Diospaq kay hatun adorawanaykichik fiestatam rurankichik tukuy miraynikichikpi wiñaypaq decretota hina.

¹⁵Qanchis punchawmi mikunkichik mana qonchuyoq tantata, qallariynin punchawpi-punim wischunkichik qonchuta wasikichikmanta, chaynataqa rurankichik qallariynin punchawmanta qanchis punchawkamam. Pipas qonchuyoqta mikuqqa Israel castaman-ta qarqosqam kanqa.¹⁶ Qallariy punchawpi hinaspa qanchis kaq punchawpim ñoqapaq kanqa hatun huñunakuy, chay punchawkunapiqa amam llamkankichikchu. Ruraspapa-rurankichik sapakamapaqmi mikunallaykichikta.¹⁷ Rurankichikmá Mana Qonchuyoq Tanta Fiestata, chay punchawpumim tropa-tropata Egipto nacionmanta horqosqaykichik.

Chayraykum chay punchawta waqaychankichik tukuy miraynikichikpi wiñaypaq decreto-ta hina.¹⁸ Qallari killapim mikunkichik mana qonchuyoq tantata, chaytaqa mikunkichik killapa chunka tawayoq punchawninpa tardenmanta qallarispa iskay chunka huikniyoq punchawpa tardenkama.¹⁹ Qanchis punchawmi wasikichikpi mana kanqachu qonchu, pipas qonchuyoq mikuqqa forastero kaspapas otaq castamasikichik runa kaspapas Israel castapa huñunakuyninmanta qarqosqam kanqa.²⁰ Amam imatapas qonchuyoqtaqa mikunkichikchu, maypiña *yachaspapas mana qonchuyoq tantatamá mikunkichik.”

²¹ Chaymi Israel casta llapallan ancianokunata Moises qayachimuspan nirqasips:
—Hapimuychik carnerota otaq chivatota familiaykichikpaq hin spa wañuchiyy-chik *Pascua Fiestata ruranaykichikpaq.²² Hapiyachik huk aptay hisopo sutivoq plantata hin spa medianopi kaq yawarman challpuspa chaywan hinaychik punkupa chakaqninmanwan punkupa iskaynin law sarpunman, wasikichikmantaqa amayá mayqannikichikpas lloqsiyachikchu achikyanankama.²³ Tayta Diosqa Egipto runakunapa piwi churinta wañuchistinmi pasanqa, punkupa chakanpi hin spa iskaynin sarpunkunapi yawarta qawaykuspanmi ichaqa karullanta pasarunqa, chaynapi-má Tayta Diosqa wasikichikmanqa manaña yaykuchinqachu wañuchiqa.²⁴ Kay decretotam wiñaypaq kasukunkichik churikichikkunapiwan.²⁵ Tayta Diospa prometesusqaykichikman hina qosunaykichik allpaman yaykuspapaq kay Pascua Fiestamatá rurankichik.²⁶ “¿Imataq kay fiestapi rurasqaykichikqa?” nisp a churikichik tapusup-tikichikqa²⁷ kaynatam ninkichik: “Tayta Diospaq *Pascuapi wañuchina animalmi kayqa. Paymi Egipto nacionpi Israelpa mirayninkunapa wasinpa hawallanta pasarur-qa, Egipto runakunamatam ichaqa wañuchirqa, familiaykutaqa libraykurqamá” nisp a.

Chaykunata Moises rimaya tukuykuptinmi Israel runakuna qonqorakuykuspa Diosta adorarqaku.²⁸ Israelpa mirayninkuna pasaspankum rurarqaku Moisesman-wan Aaronman Tayta Diospa kamachisqanman hina.

Piwikunapa wañusqanmanta

²⁹ Tayta Diosmi wañurachirqa Egipto nacionpi llapallan piwikunata, chawpi tuta horatam payqa wañuchirqa palacionpi gobiernaq Faraonpa piwinmanta qallarispa carcelpi kaq presopa piwinkama, wañuchirqataqmí llapa animalkunapa piwintapas.³⁰ Chay tutam Faraon hatarirqa llapallan serviqinkunapiwan hin spa lliw Egipto runakunapi-wan, hatu-hatun waqaymi karqa, Egipto nacionpiqa manam huk wasipas wañuymantaqा salvakurqachu.³¹ Chaymi Moisestawan Aaronta chay tuta Faraon qayachispan nirqa:

—Qamkunaqa Israelpa mirayninkunapiwanyá kaymanta pasawaychik. Runay-kunapa chawpinmanta lloqsisipayá nisqaykichikpi hina rispa adoramuychik Tayta Diosta.³² Nisqaykichikpi hinataqyá qatiychik ovejaykichiktapas, vacaykichikta-pas. Rispayá Diosta mañakamuychik ñoqapaqpas —nisp a.

³³ Chaymi Egipto runakuna apurarqaku Israel runakunata chay llaqtamanta lloqsi-nankupaq. Paykunam piensarqaku llapallanku wañuryuta.³⁴ Israel runakunam tanta masankupas manaraq qonchuchasqa kachkaptin artesata pachankuwan wankuykuspa hombronkupi aparqaku.³⁵ Israelpa mirayninkunaqa Moisesp a kamachisqanpi hinam Egipto runakunamanta mañakurqaku qori-qollqe alhajakunatawan pachankuta.³⁶ Egipto runakunawanmi Tayta Dios favorecechirqa, Israel runakunapa tukuy mañakusqankutam qorqaku, chaynatamá paykunaqa qechururqaku Egipto runakunapa tukuy imanta.

Israelpa mirayninkunapa lloqsisqanmanta

³⁷Chaymi Israelpa mirayninkuna pasakurqaku Ramses llaqtamanta Sucot lawman. Chaki-puri qarikunallam yaqa soqta pachak waranqa karqa, wawakunaqa manam yu-pasqachu karqa. ³⁸Paykunawantaqmi lloqsirqa nana-nanaq tukuy rikchaq runakunapas chaynataq achka-achka ovejakunawan vacakunapas. ³⁹Egiptomanta apamusqanku mana qonchuyooq otaq mana poqosqa masamantam tortillakunata rurarqaku, Egipto nacionmanta qarqomuptinkum mana tiemonku kargachu manataqmi mikuytatas rurakurqakuchu.

⁴⁰Israelpa mirayninkunapa Egipto nacionpi *yachasqankum karqa tawa pachak kimsa chunkan wata. ⁴¹Chaymi tawa pachak kimsa chunkan wata pasaruptin chay punchawpuni Tayta Diospa llapallan tropankuna Egipto nacionmanta lloqsirqaku. ⁴²Egipto nacionmanta chay tuta horqonanpaqmi Tayta Dios tukuy tuta cuidarqa. Chayraykum chay tutata yuyarispa Israelpa llapallan mirayninkunaqa rikchananku tukuy mirayninkupi.

Pascua Fiesta kamachikuykunamanta

⁴³Tayta Diosmi nirqataq Moisestawan Aaronta:

—Kaymi kay *Pascuamanta decreto: Pascua Fiestapi mikunaykichik animaltaqa amam mikunqachu extranjero runaqa. ⁴⁴Qollqewan rantisqa lliw sirvientekunam ichaqa mikunqaku señalasqa kaspanku. ⁴⁵Samapakuq runawan llamkapakuq runaqa amam chaytaqa mikunqachu. ⁴⁶Sapakamam wasillarykichikpi mikunkichik. Amam kay aychataqa horqonkichikchu chay wasimanta hawamanqa nitaqmi tulluntapas pakinkichikchu. ⁴⁷Llapallan huñunasqa Israel castakunam chaynataqa ruranqa. ⁴⁸Pipas extranjero runa qanwan *yachaspa Tayta Diospa *Pascuan ruray munaqqa, puntatam Iliw qarikuna señalachikunqa hinaspañam asuykunqa Pascua Fiestata rurananpaq, chaynata ruraspapaq castamasikichik hinañam kanqa. Mana señalachikuspaqa amamá pipas mikunqachu. ⁴⁹Hina chay yachachikuylam kanqa castamasikichikpaqpas hinaspas extranjero runa qamkunawan *yachaqpapqas —nispa.

⁵⁰Moisesmanwan Aaronman Tayta Diospa kamachisqanpi hinamá Israelpa llapallan mirayninkunaqa rurarqaku. ⁵¹Chay punchawpum tropa-tropata Israelpa mirayninkunata Tayta Dios horqorqa Egipto nacionmanta.

13¹Tayta Diosmi Moisesta nirqa:

²—Qoway llapallan piwikunata, Israelpa mirayninkunamanta punta nacemuqkunaqa ñoqapam runakuna kaspera otaq animalkuna kaspapas —nispa.

³Chaymi Moises nirqa runakunata:

—Amam qonqankichikchu kay punchawta, kay punchawpim Egipto nacionpi siriente kasqaykichikmanta lloqsirqankichik. Tayta Diosmá hatun atiyninwan kaymanta hor-qosurqankichik. Chaynaqa amam mikunkichikchu qonchuyooq tantataqa. ⁴Qamkunam kunan lloqsichkankichik Abib sutiyooq killapi. ⁵Tayta Diosmi yaykuchisunkichik Canaan casta runakunapa, Het casta runakunapa, Hiv casta runakunapa hinaspas Jebus casta runakunapa allpanman. Abueloykichikkunamanmi jurarqa tukuy imakunapapas kasqan allpata qosunaykichikpaq. Chayman yaykuspaykichikmi kay fiestata rurankichik hina chay Abib sutiyooq killapi. ⁶Qanchis punchawmi mikunkichik mana qonchuyooq tantata, qanchis kaq punchawpiñataqmi kanqa Tayta Diosta adorana fiesta. ⁷Qanchisnintin punchawmi mikunkichik mana qonchuyooq tantata. Maymi kasqaykichikpiqa amam kanqachu imapas qonchuwan poqosqaqa nitaq qonchupas. ⁸Churikichikmanmi chay punchawpi willankichik: “Kayaqa rurachkanchik Egipto nacionmanta Tayta Dios horqo-

muwasqankuraykum” nispa.⁹ Ama qonqanaykichikpaqmi kayqa kanqa señal chaynapi makikichikpi hinaspa urkuykichikpi marka apachkaq hina Tayta Diospa yachachikuñin simillaykichikpi kananpaq. Tayta Diosqa hatun atiyninwanmi Egipto nacionmanta horqo-musurqankichik.¹⁰ Kay decretotamá rurankichik watan watan imam punchawninpi.

¹¹—Qanmanpas, abueloykikunamanpas juramentasqanman hina Canaan casta runakunapa allpanman Tayta Dios yaykuchisuptikim hinaspa qoykusuptikim¹² punta naceq llapallan qari wawata Tayta Diosman qonkichik, qonkitaqmi punta naceq orqo animal-tapas, chaykunaqariki Tayta Diospañnam.¹³ Asnopa punta wawantam ichaqa cambianki huk carnerowan, mana cambiaspaqa kunkantam qewirunki. Llapallan piwi qarikunatapas cambiankitaqmi.¹⁴ Churiki qepa punchawta tapuspa: “¿Imataq kayqa?” nisuptikiqa paytam ninki: “Tayta Diosmi sirviente kasqaykumanta hatun atiyninwan Egipto nacionmanta horqomuwarqaku.¹⁵ Faraon sonqonta rumiyarachispan mana kachariwaptinkum runapa piwi churinmanta qallarispa animalpa piwinkama llapa piwikunata Tayta Dios wañura-chirqa Egipto nacionpi. Chayraykum wañuchiniku Tayta Diospaq llapallan punta nacemuq animalkunata, cambianikutaqmi llapallan qari piwyutapas.¹⁶ Chaynaqa qampaqmi kanqa huk señal makikipiwan urkuykipi marka apachkaq hina chaynapi Tayta Dios hatun atiyninwan Egipto nacionmanta horqomuwasqankuta ama qonqanaykipaq” nispa.

Sayaq puyupi hinaspa ninapi Tayta Dios compañasqanmanta

¹⁷ Israel runakunata Faraon kachaykuruptinmi hichpalla kachkaptinpas Filistea casta runakunapa nacionninman riq ñannintaq Dios mana pusarqachu. Diosmi piensarqa:

—Yanqam runakunaqa guerrapi kaspanku mancharikuspa Egipto nacionman kutikunmanku —nispa.

¹⁸ Chaymi Diosqa runakunata muyuchirqa Puka Lamar Qocha law chunniq ñanninta chaymi Israelpa mirayninkunaqa tropa-tropa lloqsirqaku Egipto nacionmanta.¹⁹ Moisesqa apachirqataqmi Joseyqa cuerpointapas. Joseymi kawsachkasparaq Israelpa mirayninkunata jurachirqa:

—Diosmi cheqaptapuni watukamusunkichik, chayna kaptinmi tulluykunata kaymanta apankichik —nispa.

²⁰ Chaymi Sucot lawmanta pasaspanku Etam lawpi karpankuta sayachispanku sama-rurqaku chunniqpa qallariyinpi.²¹ Tayta Diosmi paykunapa ñawpaqninta punchaw rirqa sayanpa puyupi ñanninkupi pusanpanqaq, tutañaataqmi rirqa sayanpa ninapi paykunata achkinanpaq chaynapi punchawpas tutapas rinankupaq.²² Runakunapa ñawpaqninmanta-qa manam punchawpi sayanpa puyupas nitaq tutapi sayanpa ninapas karunchakurqachu.

Puka Lamar Qochata chimpasqankumanta

14 ¹Tayta Diosmi Moisesta rirqa:

²—Israelpa mirayninkunata nimuy kutirispanku, Pi-hahirot lawpa chimpanpi karpankuta sayachispaka samanankupaq. Samanqakuqa lamar qochamanta Migdol lawman riq Baal-zefon lawpa chimpanpim. Lamar qochapa patanpi karpaykichikta sayachispaykichikmi samankichik.³ Faraonmi ninqa: “Israelpa mirayninkunaqa purunpim pantaruspanku chunniqwan wichqarachikunku” nispa.⁴ Faraonpa soqontam rumiyarachisaq qatimusunaykichikpaq chaymi Faraonpa contranpi hinaspa lliw tropanpa contranpi rurasqayrayku alabasqa kasaq. Chaymi Egipto runakuna yachanqa ñoqaqa Tayta Dios kasqayta —nispa.

Israel runakunaqa chaynatamá rurarqaku. ⁵Chaymi Egipto nacionpi reyman willarqaku Israel castakunapa lluptisqankuta hinaptinmi Faraonqa serviqninku-napiwan paykunamanta hukmantaña piensarurqaku hinaspam nirqaku:

—Israel castata manaña serviwananchikpaq kachaykuspaqa yanqatam rurarunchik —nispa.

⁶Carretanta caballokunaman wataspanmi pusarqataq guerrapaq runankunatas-pas. ⁷Pusarqam soqta pachak akllasqa carretakunata, pusarqataqmí Egipto nacionpi llapallan carretakunatas-pas, sapa carretapim huk capitan rirqa. ⁸Tayta Diosmi Egipto nacionpi Rey Faraonpa sonqonta rumiyarachirqa hinaptinmi Israelpa miray-ninkunata qatirqa. Israelpa mirayninkunaqa llumpay qari-qarillañam lloqsirqaku.

⁹Egipto runakunamá Faraonpa llapallan caballonkunawan, carretankunawan, caballeriankunawan hinaspas tropankunawan Israel runakunata qatispa hayparurqa-ku lamar qochapa hichpanpi samachkaqta, hayparurqakuqa Baal-zefonpa chimpan Pi-hahirotpa ladonpim. ¹⁰Faraon hichpaykamuptinñam Israelpa mirayninkuna musya-kururqaku Egipto runakuna paykunapa qepan hamusqanta chayraykum hatu-hatunta mancharikuspanku Tayta Diosman qaparispa mañakurqaku. ¹¹Moisestam nirqaku:

—Egipto nacionpi sepultura kachkaptinmi yanqa horqomuwarqankiku kay chunniqpi wañunaykupaq. ¿Imanasqataq kayta rurawankiku Egipto nacionmanta horqoramuwaspaykiku? ¹²¿Manachu Egipto nacionpiraq nirqaykiku: “Dejay-kuwayku Egipto runakunata servinaykupaq” nispa? Allinchá kanman Egipto runakuna serviyniyku, chunniqpi wañunaykumantaqa —nispa.

¹³Chaymi runakunata Moises nirqa:

—Ama manchakuychikchu, sayaychik hinaspas qawaychik Tayta Diospa kunan salvawasqanchikta, kaytaqa kunanpunim qamkunawan ruranqa. Egipto runakuna kunan qawasqaykichiktaqa manañam qawankichikñachu wiña-wiñayapaq. ¹⁴Tayta Diosmi peleapusunkichik qamkunapaqqa, qamkunaqa hawkallayá kaychik.

¹⁵Chaymi Tayta Dios nirqa Moisesta:

—¿Imanasqataq ñoqataraq mañakuwachkanki? Pasananpaqyá kamachiy Israelpa mirayninkunata. ¹⁶Qamñataq tawnaykita hoqarispayki haywariy lamar qochapa hawanman, lamar qocha rakikuruptinmi chakisqa chawpinta Israelpa mirayninkuna pasanqa. ¹⁷⁻¹⁸Ñoqam rumiyarachisaq Egipto runakunapa sonqonta qamkunapa qepaykichikta yaykumunankupaq hinaptinmi Faraonpi, lliw tropankunapi, carretankunapi hinaspas caballeriankunapi imam rurasqayrayku alabasqa kasaq. Chayraqmi Egipto runakunaqa yachanqaku ñoqqa Tayta Dios kasqayta.

¹⁹Chaymi Israel tropakunapa ñawpaqnin riq Diospa angelin pasarurqa payku-napa qepanmanña, sayanpa puyupas paykunapa ñawpaqninmantam pasarurqa qepankumanña. ²⁰Chaymi Egipto tropakunapa campamentonpa hinaspas Israel tropakunapa campamentonpa chawpinpi churakururqa chay puyu hinaptinmi tutayay karqa Egipto runakunapaq, Israel runakunapaqñataqmí achkirqa, chay-napimá chay tutayaypi kaq Egipto runakunaqa mana paykunaman asuykurqachu.

²¹Hinaptinmi Moises makinta haywarirqa lamar qochapa hawanman chaymi Tayta Dios tukuy chay tuta intipa qespimunan lawmanta sinchi wayrawan lamar qochata rakinarachirqa hinaptinmi lamar qochapa chawpin chaki rikurirurqa.

²²Chaymi Israelpa mirayninkuna pasaykurqaku lamar qochapa chakichisqa chaw-pinta, yakukunam karurqa perqa hina *alleq lawninkupi hinaspas *ichoq lawninkupi.

²³Hinaptinmi Egipto runakuna qatiyquspa yaykururqaku paykunapa qepanta lamar qochaman. Yaykurqamá Faraonpa llapallan caballonkuna, carretankuna chaynataq caballeriankunapas. ²⁴Chaymi achikyamuchkaqtaña Egipto runakunapa tropanta Tayta Dios qawarirqa sayanpa nina puyumanta hinaspam chaqwarurqa Egipto runakunapa tropanta. ²⁵Chaymi carretankunapa ruedanta ciengarachirqa sasallataña rinankupaq hinaptinmi Egipto runakuna nirqaku:
—Ayqesunchik Israel runakunamanta, ñoqanchikpa contranchikpiqa Tayta Diosmi peleachkan —nispa.

²⁶Chaymi Tayta Dios nirqa Moisesta:

—Haywariy makikita lamar qochapa hawanman chaynapi yakukuna Egipto runakunaman, carretankunaman hinaspas caballeriankunaman kutiykunanpaq —nispa.

²⁷Moisesmi makinta haywariykurqa lamar qochapa hawanman hinaptinmi achikyaykuchkaqtaña lamar qocha imaynam kasqanman kutiykurqa chaymi Egipto runakuna ayqechkaspanku yakuwan tupanakururqaku. Tayta Diosmi lamar qochapa chawpinpi Egipto runakunata chinkarachirqa. ²⁸Yakukunam kasqallan kutiykuspan carretakunata hinaspas caballeriakunata taparurqa, Israel castakunapa qepanta lamar qochaman yaykuq Faraonpa lliw tropankunaqa manam chullallapas puchurqachu. ²⁹Israelpa castankunam ichaqa lamar qochapa chakisqa chawpinta pasarurqaku. Yaukunam karurqa perqa hina *alleq lawninkupi hinaspas *ichoq lawninkupi.

³⁰Chaynatam Tayta Dios chay punchaw Egipto runakunamanta Israel runakunata salvarurqa hinaptinmi Israel runakuna qawarqa lamar qochapa patanpi wañusqa Egipto runakunata. ³¹Israel runakunam qawarqa Egipto runakunapa contranpi Tayta Diospa hatun milagro rurasqanta chaymi runakuna Tayta Diosta respetarqaku hinaspam confiakurqaku Tayta Diospa chaynataq serviqnin Moisespipas.

Moisespa takisqanmanta

15

¹Chaymi Tayta Diosman Moiseswan Israelpa mirayninkuna takirqaku kay takita:

Tayta Diosmanmi takisaq,
hatun atiynintam qawachikurqa,
caballotapas sillakuqnintapas
lamar qochamanmi wischuykurqa.

² Tayta Diosmi kallpanchawaqniy.

Tayta Diosmi salvawaqniy.
Chaymi ñoqallayqa takipuni.
Payqa ñoqapa Diosniymi.
Sumaq kasqantam willakuni.
Payqa abueloykunapa Diosninmi.

³ Tayta Diosqa guerrapi peleaqmi.

Payqa Tayta Dios sutivoqmi.

⁴ Faraonpa carretankunatam,

Faraonpa tropankunatam
lamar qochaman wischuykurqa.
Akllasqan capitanninkunam
Puka Lamar Qochapi chinkaykurqa.

⁵ Qocha ukumanmi

rumi hina wichiyykurqa.
 Lamar qocham
 paykunata pamparurqa.

⁶ Yupaychasqayku Tayta Dios,
 *alleq makillaykim kallpasapallaña.
 Yupaychasqay Tayta Dios,
 alleq makillaykiqa enemigoytam chamchaparunña.

⁷ Hatu-hatun atiynikiwanmi
 contraykipi hatariqkunata chinkarachinki.
 Tamota hina ruparunapaqmí
 piñakuynikita kachaykamurqanki.

⁸ Piñakuywan pukuruptikim
 yakukunaqa mowntonakururqa.
 Huk muralla hinam
 timpuy-timpuy yakupas sayarurqa.
 Lamar qochapa uku chawpinmi tikarurqa.

⁹ Enemigom nirqa:
 “Haypanaykamam qatisaq,
 qechusqaytam rakinakusaq,
 chayraqmi saksasqa hina kasaq,
 espadayta horqospam chinkarachisaq.”

¹⁰ Wayrata pukuykachiptikim
 lamar qocha paykunata taparurqa.
 Manchakuypaq yakukunapim
 titi hina tiyarurqa.

¹¹ Yupaychasqay Dios Taytalláy,
 qam hina huk diosqa manam kanchu.
 Qam hina admirakuypaq
 chuya Diosqa manam kanchu.
 Qam hina alabanapaq
 respetana Diosqa manam kanchu.
 Qam hina milagrokuna ruraq
 Diosqa manam kanchu.

¹² Atiyniyoq *alleq makikitam haywarirqanki.
 Allawanmi paykunata millpurachirqanki.

¹³ Prometewasqaykikuman hinam
 kay librasqayki runakunata pusawachkankiku.
 Hatun atiynikiwanmi
 *yachanayki wasiman pusawachkankiku.

¹⁴ Runakuna uyariruspam katkatatanqaku.
 Filistea runakunam nanaywan hapiachikunqaku.

¹⁵ Edom nacionpi kamachikuqkunapas hukmanyarunqakum.
 Moab nacionpi jefekunapas katkatatanqakum.
 Canaan lawpi llapallan *yachaqkunapas hukmanyarunqakum.

¹⁶ Yupaychasqayku Dios Taytalláy,
paykunaqa mancharikuywanyá katkatatachunku.
Hutun atiynikiraykuyá rumi hina upallachunku.
Runaykikuna pasanaykukamayá paykunaqa upallachunku.
Kay rantisqaykikuna pasanaykukamayá upallachunku.

¹⁷ Yupaychasqayku Dios Taytalláy,
qanmi yaykuykachiwankiku.
Qanmi plantaykuwankiku
herenciayki orqopi,
*yachanaykipaq preparasqayki sitiopi,
santuario hatarichisqaykipi.

¹⁸ Tayta Diosmi gobiernanqa wiña-wiñaypaq.

Mariapa takisqanmanta

¹⁹ Faraonpa caballonkunam, carretankunam hinaspa caballeriankunam yaykuroqaku lamar qochaman chaymi Tayta Dios paykunapa hawanman lamar qochata kutiykachirqa. Israelpa mirayninkunam ichaqa chakisqa allpallanta lamar qochapa chawpinta pasarqaku. ²⁰Chaymi Aaronpa panin Maria Diosmanta willakuq kasqanrayku hapiykurqa tinyanta, llapallan warmikunapas paypa qepantam lloq-sirqaku tinyankuta tocastin hinaspa tusustin. ²¹ Mariañataqmi takispan nirqa:

Tayta Diosman takiychik,
hatun atiynintam qawachikurqa.
Caballotapas, sillakuqnintapas
lamar qochamanmi wischuykurqa.

Mara nisqanku sitiopi qatqe yakumanta

²² Israelpa castankunamat Moises pasachirqa Puka Lamar Qochamanta Shur sutiyoq chunniqman, lloqsispankum mana yakuta tarispa kimsa punchaw rirqaku chunniqninta. ²³Chaymi “Mara” sutiyoq sitioman chayaruspanku chaypi yaku qatqe kaptin mana tomayta atirqakuchu. Chayraykum Marawan suticharurqaku.

²⁴ Runakunam Moisespa contranpi rimarqaku:

—¿Imatataq tomasaqku? —nispa.

²⁵ Chaymi Tayta Diosta Moises mañakuptin pay qawaykachirqa huk sachata, chay sachata yakuman wischuykuptinmi yaku miskiyarurqa. Chaypim qorqa decretotawan imaynam kawsanankupaq kamachikuya hinaspmay chaypitaq pay-kunataqa pruebarqa. ²⁶ Tayta Diosmi nirqa:

—Ñoqaqa yupaychasqayki Tayta Diosmi kani, sichu sumaqta uyariykuwaptikiqa, ñawpaqniypi allin kaqta ruraptikiqa hinaspa kamachikuyniykunata uyariptikiqa chaynataq decretoykunatapas kasukuptikiqa Egipto runakunaman apachisqay onqoykunataqa manam mayqantapas apachimusqaykichu. Ñoqaqa hampiqniki Tayta Diosmi kani —nispa.

^e 15:23 Hebreo simipi Mara ninanqa “qatqe” ninanmi.

²⁷Paykunam chayarurqaku Elim lawman chunka iskayniyoq pukyukunapa chaynataq qanchis chunka palmera sachakunapa kasqanman hinaspam karpan-kuta sayachirqaku yakukunapa hichpanpi.

Cielomanta hamuq mikuymanta

16 ¹Lliw huñunasqa Israelpa mirayninkunam Elim lawmanta pasarqaku Sin sutiyoq chunniqman chayanankukama, chay chunniqqa kachkan Elim lawmanta Sinai lawman rinapa chawpinpim, chaymanqa chayarqaku huk killaña Egipto nacionmanta lloqsisqanku hawam otaq iskay kaq killapa chunka pichqayoq punchawninpim. ²Chay chunniqpim lliw huñunasqa Israelpa miray-ninkuna rimarqaku Moisespa chaynataq Aaronpa contranpi. ³Chay runakunam nirqaku:

—Allinchá kanman karqa Egipto nacionpiraq Tayta Dios wañurachiwap-tinkuqa, chay nacionpiqa aychayoq mankakunapa ladonpim tiyarqaniku, saksanaykukamam mikukuq kaniku, kunanñataqmi kay chunniqman pusaramu-wankiku llapachallaykuta yarqaymanta wañuchiwanaykupaq —nispa.

⁴Chaymi Tayta Dios nirqa Moisesta:

—Ñoqam parata hina cielomanta mikuya chayachipamusqaykichik. Runakunam lloqsispanku sapa punchaw huñunqaku chay punchawpaq kamaqlata chaynapim yachasaq yachachikuñiyman hina kawsasqankuta otaq chayna mana kawsasqankutapas. ⁵Soqta kaq punchawpi apamusqankuta preparaptinkuqa iskay punchawpaqmikana, manam sapa punchawpaq huñusqanku hinallañachu —nispa.

⁶Chaymi Israelpa llapallan mirayninkunata Moiseswan Aaron nirqa:

—Tardemanmi yachankichik Egipto llaqtamanta Tayta Dios horqomususqay-kichikta. ⁷Paqarin madrugawñataqmi qawankichik Tayta Diospa kanchayninta, payqa uyarirunmi contranpi rimasqaykichikta. Ñoqaykuqa ćpitaq kaniku contray-kupi rimanaykichikpaqqa? —nispa.

⁸Moisesmi nirqataq:

—Tardemanmi Tayta Dios aychata qosunkichik mikunaykichikpaq, paqarin madrugawñataqmi qosunkichik mikuya saksanaykichikkama. Tayta Diosqa uyarirunmi paypa contranpi rimasqaykichikta. Ñoqaykuqa ćpitaq kaniku? Qamkunapa rimas-qaykichikqa manam ñoqaykupa contraykupichu aswanqa Tayta Diospa contranpim —nispa.

⁹Hinaptinmi Aaronta Moises nirqa:

—Israelpa mirayninkunata lliwta huñunaspa niy: “Asuykamuychik Tayta Dios-pa qayllanman, rimasqaykichiktam pay uyarirun” nispa.

¹⁰Lliw huñunasqa Israelpa mirayninkunata Aaron rimapayachkaptinmi qawa-rirurqaku chunniq lawta hinaptinmi Tayta Diospa kanchaynin kachkasqa puyupi.

¹¹Chaymi Tayta Dios rimapayarqa Moisesta:

¹²—Ñoqam uyarirqani Israelpa mirayninkunapa rimasqanta, paykunatayá niy: “Tutaykuqtam mikunkichik aychata, achikyaqtañataqmi saksankichik mi-kuywan chaymi yachankichik ñoqaqa yupaychasqaykichik Tayta Dios kasqayta” nispa.

¹³Tardeykuqtamá yutukuna hamuruspa taparurqa campamentota, paqarin-nin madrugawñataqmi campamentopa muyuriqinipi karqa sulla kaqla. ¹⁴Sulla waspiruptinñataqmi chunniqpiqa allpapa hawanpi lasta hina qasa kachkasqa.

¹⁵ Israelpa mirayninkuna rikuruspankum mana ima kasqanta yachaspanku nina-kurqaku: “¿Imataq kayqa?” nispa. Chaymi Moises paykunata nirqa:

—Kayqa Tayta Diospa qosusqaykichik mikuyimi. ¹⁶Kaymi Tayta Diospa kamachikusqan: “Huñuychik sapakama mikunaykichikpaq kamaqta. Karpaykichikpi haykam runapa kasqanman hinam iskay kilotakama hoqarinkichik sapa punchaw” nispa.

¹⁷ Chaynatamá Israelpa mirayninkuna rurarqaku, wakinmi huñurqa achkata wakin-nataqmi asllata. ¹⁸Chaymi tupuptinku mana puchurqachu achka huñuqpapas nitaqmi pisirqachu aslla huñuqpapas. Sapakamam huñurqaku mikunankupaq kamaqlata.

¹⁹ Chaymi Moises nirqa:

—Kay mikuytaqa amam paqarinpaqqa mayqannikichikpas puchuchinkichikchu —nispa.

²⁰ Aswanqa wakiqninkum Moisespa kamachisqanta mana kasukuspanku puchurqaku paqarinnintinkama hinaptinmi ururuspan asnarirurqa chaymi Moises piñakururqa paykunapa contrani.

²¹ Sapa madrugawmi huñurqaku sapakama mikunankupaq kamaqta, pu-chuqninñataqmi intipa rupayninwan chullururqa. ²² Soqta kaq punchawpiqa huñurqaku huk chaynatawanmi. Tawa kilotam huñurqaku sapakamapaq hinaptinmi chay huñunakuyninkumanta llapallan kamachikuqkuna hamurqaku Moisesman willanankupaq. ²³Hinaptinmi paykunata Moises nirqa:

—Kaymi Tayta Diospa nisqan: “Paqarinmi ñoqa Tayta Diospaq sapaqchasqa samana punchaw. Tantanaykichiktapas kunan tantaychik, yanunaykichiktapas kunan yanuchik, puchuqtañataq waqaychaychik paqarinpaq” nispa.

²⁴ Paykunam Moisespa kamachisqanman hina waqaycharqaku paqarinnintinka-ma chaymi mana asnarirqachu nitaq urururqachu. ²⁵ Chaymi Moises nirqa:

—Mikuychik kunan Tayta Diospaq samana punchaw kasqanrayku, campopiqa manam kunanqa imatapas tarinkichikchu. ²⁶ Soqtantin punchawmi huñunkichik. Ichaq qanchis kaq punchawqa samana punchawmi, chaypiqa manam imapas kanqachu.

²⁷ Wakin runakunam lloqsirqaku qanchis kaq punchawpi huñuq hinaspam mana tarirqakuchu imatapas. ²⁸ Chaymi Tayta Dios nirqa Moisesta:

—¿Haykapikamataq mana kasukunkichikchu kamachikuñiykunatapas chay-nataq yachachikuñiykunatapas? ²⁹ Amam qonqankichikchu, ñoqam qoykichik samana punchawta chayraykum soqta kaq punchawpiqa mikuytapas qoykichik iskay punchawpaqña. Chaynaqa qanchis kaq punchawpiqa, sapakamam maymi kas-qaykichikpi kankichik, amayá pipas lloqschinchu maymi kasqanmantaqa —nispa.

³⁰ Chaymi runakuna samarqaku qanchis kaq punchawpi. ³¹ Chay hoqarispankutam Israel castakuna suticharqaku “*maná” nispa, chayqa karqa culantropa muhun hina yuraqmi, gustonñataqmi karqa mielniyoq galleta hina. ³² Chaymantam Moises nirqa:

—Kaymi Tayta Diospa kamachikusqan: Iskay kilo yaykuq tupumanyá huntachiy-chik chay mikuya chaynapi miraynikichikpaq waqaychasqa kananpaq. Chaymi paykuna qawanqaku Egipto nacionmanta horqomuspa qosqay mikuya —nispa.

³³ Hinaptinmi Moises nirqa Aaronta:

—Chay mikuya mankapi churay iskay kilota hinaspas waqaychay Tayta Diospa ñawpaqñinpi chaynapi miraynikikunapaq waqaychasqa kananpaq —nispa.

³⁴ Tayta Diospa Moisesman kamachisqanpi hinamá Aaron churarqa, Chunkantin Kamachikuypa ñawpaqñinpim waqaychasqa karqa.

^f 16:15 Hebreo simipi man-hu ninanqa “¿Imataq kayqa?” ninanmi.

³⁵Chaynatam Israelpa mirayninkuna mikurqaku chay *maná sutyoq mikuyta tawa chunka watapuni, mikurqakuqa runakunapa yachanan allpaman yaykunan-kukamam otaq Canaan allpaman yaykunankukamam.

³⁶Iskay kilo tuputam Hebreo rimaypi sutichanku gomerwan. Chay gomerqa efa sutyoq tupupa chunkaman rakisqapa huknинmi.

Qaqamanta lloqsiq yakumanta

(Nm 20:1-13)

17 ¹Lliw huñunasqa Israelpa mirayninkunam Tayta Diospa kamachisqanman hina Sin sutyoq samasqanku chunniqmanta lloqsispanku pasarqaku hinaspm carpankuta sayachiispanku samarurqaku Refidim lawpi ichaqa chaypim yaku mana kar-qachu runakuna tomananpaq. ²Chaymi runakuna Moiseswan atipanakuspanku nirqaku:

—iQowayku yakuta tomanaykupaq! —nispa.

Hinaptinmi Moises paykunata nirqa:

—¿Imanasqataq mañapayawankichik? ¿Imanasqataq Tayta Diosta tentaspa pruebankichik? —nispa.

³Runakunamá chaypi yakumanta kaspanku Moisespa contranpi rimarqaku:

—¿Imapaqtak horqomuwarqankiku Egipto nacionmanta ñoqaykuta, churiykuta hinaspa animalnykuta yakumanta wañuchiwanaykikupaq? —nispa.

⁴Chaymi Moises qayakurqa Tayta Diosta:

—¿Imatataq rurasaq kay runakunawan? Kunanmanta asllatawanqa rumiwan-chiki choqaparuwanqaku —nispa.

⁵Chaymi Moisesta Tayta Dios nirqa:

—Runakunapa ñawpaqninman riy hinaspa pusay Israel casta ancianokunata.

Apaytaqyá Nilo Mayu waqtasqayki tawnaykitapas. Pasaypuniyá. ⁶Ñoqam sayach-kaqaq chimpaykipi Horeb sutyoq hatun rumipa hawanpi. Rumita waqtaptikim chaymanta yaku lloqsimunqa chaymi runakuna tomanqaku —nispa.

Moisesmá rurarqa chaynata Israel casta ancianokuna qawachkaptin. ⁷Chay sitiotam suticharkaku “^gMeriba” nispa chaypiqa Israelpa mirayninkuna atipanakusqankurayku. Suticharkakutaaqmí “^hMasah” nispapas chaypiqa Tayta Diosta tentaspa pruebasqankurayku. Paykunam nirqaku: “¿Ñoqanchikwanchu kachkan Tayta Dios icha manachu?” nispa.

Amalec casta runakunawan Israelpa mirayninkuna peleasqankumanta

⁸Amalec runakunam rirqaku Refidim lawman chaypi Israelpa mirayninkunawan peleanankupaq. ⁹Chaymi Moises nirqa Josueyta:

—Akllay ñoqanchik parte qarikunata hinaspa lloqsiy Amalec runakunawan pe-leaq. Paqarinmi ñoqa kasaq orqopa puntanpi Diospa tawnanta hapiykuspay —nispa.

¹⁰Hinaptinmi Josuey rurarqa Moisespa kamachisqanman hina, Amalec runakunawan peleaqmá lloqsirqa. Moisesñataqmí Aaronwan hinaspa Hur sutyoq runawan seqrqaku orqopa puntanman. ¹¹Chaymi Moises makinta altoman hoqariptin Israel runakuna vencer-qa, makinta uraykachiptinñataqmí Amalec runakuna vencerqa. ¹²Moisespa brazonkuna utiruptinñataqmí paykuna churraqaku huk rumita hinaptinmi Moises tiyaykurqa chaypa hawanpi. Aaronpiwan Hurñataqmí takyachirqaku brazonkunata, Aaronmi kaylawnin-

^g 17:7 Hebreo simipi Meriba ninanqa “atipanakuy” ninanmi.

^h 17:7 Hebreo simipi Masah ninanqa “pruebasqa” ninanmi.

manta takyachirqa Hurñataq waklawninmanta chaynapim brazonkuna takyarqa intipa seqaykunankama.¹³ Hinaptinmi Amalec runakunata Josuey vencerurqa guerrapi peleaspa.

¹⁴ Chaymi Tayta Dios nirqa Moisesta:

—Qellqay kayta huk libropi ama qonqarunaykichikpaq hinaspa niy Josueyta: “Chinkachisaqpunim kay pachamanta Amalec runakunata” nispas.

¹⁵ Huk altarta Moises perqaspanmi suticharqa “Tayta Diosmi banderay” nispas.

¹⁶ Chaymi nirqa:

Tayta Diospa banderanta

hapiy juramentanaykipaq.

Tayta Diosmi peleachkan

Amalec runakunawan wiña-wiñaypaq.

Moisesman suegron Jetro watukusqanmanta

18 ¹ Moisespa suegron otaq Madian lawpi sacerdote Jetrom uyarirurqa Moisespaq hinaspa Israel runankunapaq Dios tukuy ima rurasqanta, uyarirqataqmni imaynam Egípto nacionmanta Israel runakunata Tayta Dios horqomusqantapas. ² Nawpaqtaraqmi Moises kacharqa warmin Seforata taytan Jetropa kasqanman chaymi payñataq chaskiyurqa,³ kacharqaqa iskaynin wawankunatawan kuskatam. Moisespa huknin churinpa sutinmi karqa^jGerson, paymantam Moises nirqa: “Forasterom ñoqaqa kani runapa llaqtanpi” nispas. ⁴ Huknin churinpa sutinñataqmni karqa^kEliezer, paymantam Moises nirqa: “Abueloya Diosninmi yanapawarqa hinaspm Faraonpa wañuchiwananmantapas librawarqa” nispas.

⁵ Chunniqpi hinaspa Diospa orqonpa hichpan campamentopi Moises kachkaptinmi suegron Jetro hamurqa Moisespa churinkunapiwan hinaspa warminpiwan.

⁶ Hinaspam Moisesta nirqa:

—Ñoqa suegroyki Jetrom hamuni qanman warmikipiwan hinaspa iskaynin wa-wankunapiwan —nispas.

⁷ Moisesmi suegronman taripaykuspan qonqoranpa pampaman kumuykurqa hinaspm muchaykurqa. Tapunkurqakum imaynam kasqankumanta hinaspm yaykurqaku karpaman. ⁸ Chaymi Moises willakurqa suegronman Tayta Diosqa Faraonta chaynataq Egípto runakunata Israel castarayku tukuy ima rurasqanmanta. Willakurqataqmni tukuy sasachakuykuna hamusqankupi pasamusqantapas chaynataq imaynam paykunata Tayta Dios libramusqantapas.

⁹ Jetromá kusikurqa Egípto runakunamanta libraspa Israel runakunapaq Tayta Dios tukuy allin rurasqanmanta. ¹⁰ Chaymi Jetro nirqa:

—Alabasqa kachun Tayta Dios, paymi Egípto runakunamantawan Faraonmanta libramusurqankichik, Egípto runakunapa sirvienten kasqaykichikmantam libramusurqankichik. ¹¹ Egípto runakunaqa karqa Israel runakunapa contranpi alto tukuqlllañam chaymi vencesqa karqaku. Kunanmi reqsini Tayta Diosqa llapa dioskunamantapas aswan hatun kasqanta. ¹² Chaymi Moisespa suegron Jetro apamurqa huk animalta wañuchispan Diospaq lliwta kañananpaq. Chaywan kuskata kañananpaqmni apamurqataq huk rikchaq ofrendakunatapas. Chaymanmi hamurqa Aaronpas chaynataq Israel castakunapa llapallan ancianonkunapas Diospa qayllanpi Moisespa suegronwan mikunankupaq.

ⁱ 17:15 Hebreo simipi Jehova-nisi ninanqa “Tayta Diosmi banderay” ninanmi.

^j 18:3 Hebreo simipi Gerson ninanqa “forastero” ninanmi.

^k 18:4 Hebreo simipi Eliezer ninanqa “Diosniymi yanapawaqniy” ninanmi.

Queja arreglaqkunata Moises churasqanmanta
(Dt 1:9-18)

¹³Paqarinnintin punchawmi runakunapa quejan arreglanampaq Moises tiyaykura, runakunañataqmi Moisespa ñawpaqninpi sayarqaku tempranomanta tardekama.

¹⁴Chaymi runakunapaq Moisespa tukuy rurasqanta suegron qawaykuspan nirqa:

—¿Imatataq kay runakunawanqa rurachkanki? ¿Imanasqataq sapallayki tiyanki hinaptin llapallan runakunañataq ñawpaqnikipi sayanku tempranomanta tardekama? —nispa.

¹⁵Hinaptinmi Moisesñataq nirqa:

—Diosta tapupunaypaqmi runakuna ñoqaman hamuwanku. ¹⁶Imapas asuntonku kaptinmi hamunku ñoqaman hinaptinmi paykunapa asuntonta arreglani, yachachinitaqmi Diospa decretonkunatas chaynataq yachachikuyinkunatas.

¹⁷Chaymi Moisesta suegron nirqa:

—Manam allinchu chay rurasqaykiqa. ¹⁸Qamllaqa anchatam pisiparunki chaynataq qanman hamuq runakunapas. Chay rurasqaykiqa sasallañam qamllapaqqa, manam rurayta atiwaqchu sapallaykiqa. ¹⁹Kunanyá uyariway kay consejasqayta, Diostaq-yá qanwan kachun. Qanmi Diosman presentakunayki kay runakunapa rantinpi, apanaykitaqmi paykunapa asuntonkunatas. ²⁰Paykunamanyá rimapayay Diospa decretonkunatawan yachachikuyinkunata hinaspayá yachachiy imaynam kawsanan-kutawan imam ruranankuta. ²¹Akllay runakunamanta chaypaq hina qarikunata, Dios respetaqkunata, cheqap rimaq qarikunata, apuyaruylla mana munaqkunata. Paykunamat churanki waranqa runakuna kamachiqpaq, pachak runakuna kamachiqpaq, pichqa chunka runakuna kamachiqpaq chaynataq chunka runakuna kamachiqpaq. ²²Paykunam tukuy tiempopi runakunapa quejanta arreglanaku, llapa sasan kaq-kunatañataqmi apamusunki, paykunam facil arreglana quejakunata arreglanaku. Chaynapim kay sasa llamkasqaykimanta samarinki, chay yanapaqnikikunamá qamtacha yanapasunki. ²³Amalaya Diospas chaynata kamachisunkiman, kayta ruraspaykiqa aguantankim, kay llapallan runakunapas hawkallam wasinkuman kutikunqaku.

²⁴Moisessmá suegronpa nisqanta kasukuspan chaynata rurarqa. ²⁵Akllarqamá lliw Israel castamanta chaypaq hina qarikunata hinasspam churarqa runakunapi jefekunata waranqa kamachiqpaq, pachak kamachiqpaq, pichqa chunka kamachiqpaq hinaspa chunka kamachiqpaq. ²⁶Paykunam tukuy tiempopi runakunapa quejankunata arreglaqku. Sasan asuntokunatañataqmi Moisesman apamuqku, facil arreglana quejakunatañataqmi paykuna arreglaqku. ²⁷Chaymantam Moisessa aviarqa suegronta chaymi payñataq llaqtanman ripukurqa.

Israelpa mirayninkuna Sinai Orqoman chayasqankumanta

19 ¹Egipto nacionmanta Israelpa mirayninkuna kimsa killa lloqsimusqanku hawañam chay punchawpuni chayarqaku Sinai chunniqman. ²Paykunamá Refidim lawmanta pasaspanku chayarurqaku Sinai chunniqman, chaypim karpankuta sayachir-qaku chunniqpi. Sinai Orqopa ñawpaqninpimá Israel runakunaqa samarurqa. ³Chaymi Moises seqrarqa Dioswan tupamunanpaq hinaptinmi Tayta Dios qayamurqa orqomanta:

—Kayanatam ninki Jacobpa castankunata otaq Israelpa mirayninkunata: ⁴“Qamkunaqa qawarqankichikmi Egipto runakunata imam rurasqayta, qawarqankichiktaqmi aguilapa rapranti hina ñoqapa kasqayman qamkunata hoqarimusqaytapas. ⁵Chaynaqa kunanqa nisqayta kasuspaykichikqa chaynataq contratoytapas cumplispaykichikqa qamkuna-

má kankichik wakin runakunamanta akllakusqay runaykuna. Kay pachaqa ñoqapam.
⁶Llapallaykichikmi ñoqapaq kankichik reyta serviq sacerdotekuna, ñoqallata servivanay-kichikpaq sapaqchasqa nacion.” Kay nisqaykunatam Israelpa mirayninkunaman willanki.

⁷Moises pasaspanmi runakunapa ancianonkunata qayarqa hinaspm willarqa Tayta Diospa llapallan kamachisqan palabrankunata. ⁸Hinaptinmi lliw runakuna chulla runa hinalla nirqaku:

—Tayta Diospa tukuy kamachisqantaqa rurasaqkum —nispa.

Moisesñataqmí kutispan runakunapa nisqanta Tayta Diosman willarqa. ⁹Chaymi Tayta Dios nirqa Moisesta:

—Ñoqam hamusaq yanay-yanay puyupi qanwan rimanaypaq chaynapi runakuna uyarispanku tukuy tiempo qampi confiakunankupaq —nispa.

Moisesñataqmí runakunapa nisqanta Tayta Diosman willarqa. ¹⁰Chaymi Tayta Dios nirqa:

—Runakunaman rispayki kunan hinaspa paqarin punchaw preparamuy adorawanankupaq, pachankuta taqsakuspankuyá ¹¹minchapaq allichakuchunku, mincham ñoqa Tayta Dios uraykamusaq Sinai Orqopa hawanman llapallan runakuna qawachkaptin. ¹²Orqopa muyuriqnipm señalkunata churanki chaykamalla rispanku ama pasanankupaq. Kaynatamá paykunata ninki: “Amam orqomanqa seqankichikchu nitaqmi patallantapas sarunkichikchu, pipas chayna ruraqqa cheqaptapunim wañurunqa” nispa. ¹³Mana kasukuqtaqa ama llachpaspallam choqapankichik otaq flechankichik. Animal kaptinpas otaq runa kaptinpas wañuchinkichikmá. Corneta unay waqaruptinñam seqanqaku orqomanqa —nispa.

¹⁴Moisesmi orqomanta uraykamurqa runakunapa kasqanman, uraykamuspamá Diosta adoranankupaq runakunata prepararqa, taqsakurqakutaqmi pachankutas. ¹⁵Moisesmi nirqa runakunata:

—Minchapaq preparakuychik, amam puñukichikchu warmikichikwanpas —nispa.

¹⁶Chay punchaw chayaramuptinmi achikyaqta rayokuna, llipyakuna, rakta yana puyukuna orqopa hawanpi karqa, cornetakuna sinchillataña waqaptinmi campamento pi kaq llapallan runakunapas katkatatarqaku. ¹⁷Chaymi Moises campamentomanta runakunata lloqschimurqa Dioswan tupanankupaq hinaptinmi orqopa ñawpaqniñpi sayarqaku. ¹⁸Orqopa hawanman Tayta Dios ninapi uraykamusqanraykum enteron Sinai Orqo qosnirqa. Chay qosnim hoqarikurqa huk hornopa qosniyin hinaraq, enteron orqom katkatatarqa sinchillataña. ¹⁹Cornetañataqmí aswan sinchitaraq waqarqa chaymi Moises rimapayaptin Dios contestarqa rayo hina qaparillawanña.

²⁰Tayta Diosmi Sinai Orqopa puntanpa hawanman uraykamurqa hinaspm chayman rinanpaq Moisesta qayarqa hinaptinmi Moisesñataq seqarqa. ²¹Chaymi Moisesta Tayta Dios nirqa:

—Uraykuspayki runakunata anyamuy, señal churasqaykita ama chimpamunankupaq hinaspa qawawanankupaq, yanqañataqmí achkallaña wañurunmanku. ²²Ñoqaman asuykuq sacerdotekunapas adorawanankupaqyá preparakuchunku, yanqañataq paykunatas castigaruyman —nispa.

²³Chaymi Moisesñataq Tayta Diosta nirqa:

—Sinai Orqomanqa runakunaqa manam seqanmankuchu, qammi kamachiwar-qankiku: “Orqopa muyuriqnip señalta churay hinaspa sapaqchay” nispa.

²⁴Chaymi Moisesta Tayta Dios nirqa:

—Uraykuy hinaspa seqamuy Aaronwan ichaqa sacerdotekunawan runakunaqa amamchimpamunqakuchu orqopa muyuriqninpi señal churamusqaykitaqa, chay señaltaqa churarqanki ñoqapa kasqayman ama seqamunankupaqmi,chimpamuptinkuqa yanqañataqmi paykunatapas castigaruyman —nispa.

²⁵Runakunapa kasqanman Moises uraykamuspanmi chaykunata willarqa.

Chunkantin kamachikuykunamanta

20

¹Diosmi rimarqa tukuy kay palabrukunata:

²—Ñoqam kani yupaychasqaykichik Tayta Dios, Egipto nacionpi sirviente kasqaykichikmantam horqomurqaykichik.

³—Ñoqallam Diosqa kani, amam huk dioskunaja kapusunkichu.

⁴—Amam taytacha-mamachataqa rurankichu imaman rikchakuqtapas, hanaq pachapi kaqman rikchakuqtapas, kay pachapi kaqman rikchakuqtapas nitaq allpapa ukun yakupi kaqman rikchakuqtapas. ⁵Amam qonqorakunkichu chaykunapa ñawpaqninpiqa, amataqmi adorankichu. Noqaqa kani yupaychasqayki Tayta Diosmi. Noqaqa manam munanichu sapaq dios adoranaykichiktaqa, chaynata ruraspa cheqniwaqniy tayta-mamakunapa huchallikusqanmantam castigasaqpuni wawa-churinkunata, chay wawa-churinkunapa willkankunata chaynataq chay willkanpa churinkunatapas. ⁶Ichqa kuyawaqniy runataqa otaq kamachikuyni kasukuq runataqa waranqantin mirayninkamam favorecesaq.

⁷—Ñoqapa sutiytaqa amam yanqaqa rimankichu. Sutiy yanqa rimaqtaqa castigasaqpunim.

⁸—Amam qonqankichu samana punchawqa ñoqapaq sapaqchasqa kasqanta. ⁹Soqta punchaw llamaspaykim tukuy ruraynikikunata ruranki, ¹⁰qanchis kaq punchawpim ichaqa samanki, chay punchawqa punchawni kasqanrayku. Chay punchawpiqa amam rurankichu ima ruranatapas. Amataqmi ruranqachu qari churikipas nitaq warmi churikipas nitaq sirvientekipas nitaq servientaykipas nitaq animalnikipas nitaq llaqtaykipi yachaq forasteropas. ¹¹Ñoqaqa soqta punchawpim unancharqani cielokunata, kay pachata, lamar qochata chaynataq chaykunapi tukuy ima kaqkunatapas. Qanchis kaq punchawpiñataqmi samarqani hinaspm chay punchawtaqa bendecirqani punchawnipyaq sapaqchaspay.

¹²—Tayta-mamaykitam respetanki chaynapi ñoqapa qonay allpapi unay wata kawsanaykipaq.

¹³—Amam pitapas wañuchinkichu.

¹⁴—Amam hukwanqa pierdekunkichu.

¹⁵—Amam suwakunkichu.

¹⁶—Amam runamasikipa contranpiqa llullakunata rimankichu.

¹⁷—Amam munapayankichu runamasikipa wasinta, amam munapayankichu runamasikipa warminta nitaq sirviententapas nitaq sirvientantapas nitaq asnon-tapas nitaq runamasikipa imantapas.

Diosta Israelpa mirayninkuna manchakusqankumanta

¹⁸Llapallan runakunam uyariqaku rayokunata hinaspa cornetapa waqasqanta, qawarqakutaqmi llipyakunatawan orqopa qosnisqantapas. Chaymi runakuna manchakuspanku karullapi sayarqaku. ¹⁹Hinaspm Moisesta nirqaku:

—Qamyá rimapayawaykuqa, ñoqaykuqa uyarisaqkum, Diosqa amayá rimapaya-wachunkuchu, yanqam wañuruymanku —nispa.

²⁰Chaymi Moisesñataq nirqa:

—Ama manchakuychikchu. Diosqa hamurqa pruebaman churasunaykichikpaq-mi chaynapi payta respetaspaykichik mana huchallikunaykichikpaq —nispa.

²¹ Runakuna karullapi sayanankukamam Moisesñataq Diospa kasqan tutayaq puyu ukuman asuykurqa.

Altar ruranankupaq kamachikuymanta

²² Israelpa mirayninkunaman ninanpaqmi Moisesta Tayta Dios kaynata nirqa:

—Qamkunaqa yachankichiknam cielomanta qamkunawan rimasqayta. ²³ Ñoqata hina adoranaykichikpaqqa amam rurankichikchu qori-qollqemanta taytacha-mamachakunata.

²⁴ Allpamantam ruranki altarta ñoqapaq hinaspam wañuchisqayki animalkunata chaypi lliwchanta kañanki, chaypitaqmi wañuchinki ovejaykunatawan vacaykunatapas chaynataq ñoqawan allinlla kasqaykimanta ofrendakunatapas. Munasqay sitiopi adorawanaykichikpaq sutiy churasqa lugberman hamuspaymi bendecisqaykichik. ²⁵ Rumimanta altarta rurapuwaspaykiqa, amam labrasqa rumimantachu ruranki, herramientawan labrashpaykiqa manam adorawanaykipaq hinachu rurachkanki. ²⁶ Altarniyanqa amam gradasnintaqa seqankichu chaynapi chankaykita ama rikuchikunaykipaq.

Sirvientekunapa favorinipi leykunamanta

21 ¹ Israel runakunaman kay leykunata qonanpaqmi Moisesman Tayta Dios nirqa:

² —Hebreo castaykimanta sirvientepaq runata rantispaykiqa soqta watam servichikunki, qanchis kaq watapiqa mana pagaspam libre lloqsikunqa. ³ Sapallan yaykumuspaqa sapallanmi lloqsikunqa, warmiyoq yaykumuspaqa lloqsikunqa warminpiwan kuskam. ⁴ Sirviente kachkaptinraq warmita qospan patronnin casarachiptinqa, chay warmiñataq qosanpata qaritapas otaq warmitapas wachakuruptinqa, chay warmim wawankunapiwan patronninpaq kanqa, qosanñataqmi lloqsikunqa sapallan. ⁵ Sichu chay sirviente ninman: “Kuyanim patronniyta, kuyanitaqmi warmiytawan churiykunatapas. Manam libreqa lloqsiymanchu” nispa hinaptinqa, ⁶ patronninmi Diospa qayllanman pusaspan punkuman otaq punkupa marconman asuykachispan alisnawan sirvientepa rinrinta toqorunqa hinaptinmi kawsanankama chay patronninpa sirvientenña kanqa.

⁷ —Pipas warmi churinta sirvientapaq rantikuptinqa chay warmiqa lloqsinqa manam qari sirviente hinachu. ⁸ Chay sirvientata casarakunampaq patronnin akllaruchkaspanpas chay patronnin mana gustaspanqa kachaykunqam paypa precionta pagaykapuptinku ichaqa engañarusqanraykum huklaw llaqtayoq runamanqa ama rantikunqachu. ⁹ Churinwan casarachispanmi ichaqa warmi churita hina uywanqa. ¹⁰ Chay patron huk warmita casararuspanqa amam pisichinqachu chay casarasqan sirvientapa mikunanta nitaq pachantapas nitaq casada derechontapas. ¹¹ Sichu sirvientapa chay kimsan dереchonta patronnin mana ruraptinqa chay sirvientam lloqsikunqa mana pagaspalla.

Runamasin wañurachiqaq leykunamanta

¹² —Pipas runamasinta maqaspa wañuchiqa paypas wañuchisqataqmi kanqa.

¹³ Aswanqa pipas mana wañuchiyyta munachkaspa Diospa munasqanman hina wañurachiqaq chay runam ayqenqa ñoqapa akllanay sitioman. ¹⁴ Ichaqa pipas runamasinta wañuchiyyta munaspan traicionmanta wañurachiqaq altarniymantapas horqonkichikmi wañuchinaykichikpaq.

¹⁵ —Pipas taytanta otaq mamanta maqaqqqa wañunqapunim.

¹⁶—Pipas runa masinta suwaspa rantikuruptinqa otaq makinpiraq kaptinqa chay suwaqa wañuchisqam kanqa.

¹⁷—Pipas taytanta otaq mamanta insultaqqqa wañunqapunim.

¹⁸—Iskay runakuna atipanakuchkaptinku huknin runa rumiwan chamqarunman otaq takarunman, hukninñataq mana wañuspa camachakurunman chaynapi ¹⁹hatariruspan hawapi tawnawan puriptinqa chay maqaqintaqa amam wañuchinkichikchu. Ichaqa pangam onqospan tiempo pierdesqanmanta, paytaqa hampichinqam allinyanankama.

²⁰—Pipas sirviententa otaq sirvientanta kaspiwan waqtaspa wañurachiptinqa chay runaqa castigasqapunim kanqa. ²¹Ichaqa chay wañunayaq sirviente huk punchaw otaq iskay punchawraqpas kawsaptinqa patronniqma manam castigasqachu kanqa qollqenpa chanin kasqanrayku.

²²—Qarikuna peleachkaspanku wiksayoq warmita maqaruspa abortarachiptinkuqa hinaspa masta mana dañasqa kaptinqa dañaqnin runam multasqapuni kanqa, warmipa qosanpa mañasqanman hinam paganqa juezkunapa tanteasqanta. ²³Aswan sinchi dañasqa kaptinqa warmipa vidanmantam vidanwan paganqa. ²⁴Runaqa pagachun ñawinwanyá hukninpa ñawinmanta, kirunwan hukninpa kirunmanta, makinwan hukninpa makinmanta, chakinwan hukninpa chakinmanta, ²⁵ninawan puslluchisqanmanta puslluywan, heridasqanmanta heridawan, qoyoyachisqanmanta qoyoyaywan.

²⁶—Pipas sirviententa otaq servientanta maqaspan ñawinta toqyarachispapa paytam libreta kachaykunqa ñawinrayku. ²⁷Chaynataq sirvientenpa otaq sirvientana kirunta wkichirachispapa paytam libreta kachaykunqa kirunrayku.

Qonqaymanta wañurachiqkunapaq leykunamanta

²⁸—Huk bueyes, qaritapas otaq warmitapas waqraruspán wañurachiptinqa bueyesmi rumiwan choqapasqa wañunqa, aychantapas amam mikunkaquchu, bueyespa dueñonmi ichaqa mana culpayoq kanqa. ²⁹Ichaqa chay bueyes unayña waqrakuq kaptinqa chaynataq dueñonpas avisasqa kachkaspa mana cuidaptinqa chaynapi pitapas wañurachiptinqa bueyesmi rumiwan choqapasqa wañunqa, wañuchisqataqmí kanqa dueñonpas. ³⁰Ichaqa bueyesniyoqta mana wañuchispanku multaptinkuqa wañuqpa familialkunamanmi paganqa juezpa tanteasqanta. ³¹Bueyesniyoqwanqa chayna sentenciataqmí rurasqa kanqa pipapas qari churinta otaq warmi churintapas waqraruptinqa. ³²Pipapas huk sirviententa otaq huk sirvientanta bueyes waqraruptinqa dueñonmi paganqa paykunapa patronniman cuarto kilo masnin qollqeta, bueyesñataqmí rumiwan wañuchisqa kanqa.

³³—Pipas pozopa tapanta kichanman otaq pozota toqospan mana tapanmanchu hinaptinñataq chayman bueyes otaq asnopalas wichiykunman hinaptinqa ³⁴pozopa dueñonmi paganqa qollqeta animalpa dueñonman, chay wañusqa animalñataqmí pozoyoqpaqña kanqa.

³⁵—Pipapas bueyesmin runamasinpa bueyesninta waqraruspán wañurachiptinqa chay kawsaq bueyestam *rantikurunqaku hinaspam chay qollqeta rakinakunqaku lamitadninka chaynataqmí wañusqa bueyestapas partenakunqaku. ³⁶Ichaqa chay bueyes lliwpa reqsisqan unayña waqrakuq kaptinqa chaynataq dueñonpas mana waqaychaptinqa chay wañuq bueyesmantam sayachipunqa huk bueyesta, chay wañusqa bueyesñataqmí paypaq kanqa.

Dañomanta leykuna

22 ¹—Pipas suwakurunman bueyesta otaq ovejatas hinaspañataq na-karunman otaq *rantikurunmanpas hinaspaqa huk bueyesmantam sayachipunqa pichqa bueyestaña, huk ovejamantañataqmí qonqa tawa ovejataña.

²—Sichu suwata tarirunmanku suwakunanpaq wasi yaykuchkaqtá hinaspma-qruspa wañurachinmanku hinaptinqa chay maqaqninga manam runa wañuchiqaqchu sentenciasqa kanqa. ³ Ichaqa achikyaqtáña chay suwata wañurachiptinqa chay ma-qaqningi runa wañuchiqaq sentenciasqa kanqa. Chay suwakuq kawsachkaspanraq hapirachikuspa ichaqa dueñonman lliwta sayachipunqapuni, mana imapas sayachi-punanaqaq kaptinqa rantikusqam kanqa suwakusqanmanta pagananaqaq.

⁴—Suwapa makinpi bueyesta, asnota otaq ovejata kawsachkaqtaraq tariruptin-kuqa chay suwam huk chaynatawanraq sayachipunqa.

⁵—Pipas animalninta qaykunman chakranpi otaq uvas chakranpi michinanpaq hinaptinñataq hukpa tarpukuyninta dañorachinman hinaspaqa sayachipunqam allinnin kaqwan chakranmanta chaynataq uvas chakranmantapas.

⁶—Pipas ninawan kañachkaptin chay nina kichkakunaman chayaruspa ru-parunman huñusqa kawsayta otaq sayaq kawsaytapas hinaptinqa chay nina ratachiqmi dueñonman sayachipunqapuni kañasqanmanta.

⁷—Pipas qollqenta otaq imantapas churachikunman runamasinman hinap-tinñataq chay churapakuq runapa wasinmanta pipas suwarunman, chay suwata tariruptinkuqa chay suwam sayachipunqa huk chaynatawanraq. ⁸ Chay suwata mana tariptinkuqa chay churapakuqmi Diospa qayllanman putasqa kanqa chaynapi runa-masinpá kapuqningi suwakusqanmanta otaq mana suwakusqanmantapas jurananpaq.

⁹—Sichum pipas bueyesta otaq asnota otaq ovejata otaq pachata otaq imatapas ha-pikuykuchkaspan nimmanraq llullakuspan: “Ñoqapam kayqa” nispa hinaptinqa Diospa qayllanpim arreglanqaku, culpayoq kaqmi sayachipunqa huk chaynatawanraq.

¹⁰—Pipas runamasinman qonman asnonta otaq bueyesninta otaq ima animalninta-pas waqaychapunanaqa hinaptin chay animal wañurunman otaq maqapasqa karunman otaq mana pipapas rikusqanta suwasqa karunman hinaptinqa ¹¹ chay waqaychaqmi Tayta Diospa qayllanpi juramentanqa chay runamasinpa kapuqnintaqa mana suwakusqanmanta hinaptinmi animalpa dueñonqa cheqap kasqanpaq chaskinqa chaynapim chay animal waqaychaqqa mana sayachinqqachu. ¹² Aswanqa qawachkaptin animal suwasqa karuptin-qa sayachipunqam dueñonman. ¹³ Purun animal wañurachiptinqa apamunqam puchunta hinaptinmi mana paganqachu purun animalpa wañurachisqanmanta.

¹⁴—Pipas runamasinmanta prestakunman uywanta hinaptin dueñonpa mana rikusqanta imanakurunmanpas otaq wañurunmanpas hinaptinqa sayachipunqa-punim. ¹⁵ Ichaqa dueñon qawachkaptin wañuruptinqa manam sayachipunqachu, alquillasqa kaptinqa alquierllantam pagapunqa.

Runamasinkuwan allin kawsanamanta leykuna

¹⁶—Manaraq compromisoyoq doncella sipasta pipas engañaruspa paywan puñuruspapaq pagapunqam sipaspa taytanman hinaspaq chay sipaswan casarakunqa. ¹⁷ Taytan mana casarachiyyta munaptinqa casarachkaq hinam engañasqanmanta sipasman qollqenpi paganqa.

¹⁸—Brujataqa wañuchinkichikpunim.

¹⁹—Pipas animalwan huchallikuqqa wañunqapunim.

²⁰—Adoranaykipaqqa Tayta Diosllapaqmi animaltaqa wañuchinki, huk diosku-napaq animal wañuchiqa wañunqapunim.

²¹—Forasterotaqa amam engañankichu nitaqmi ñakarichinkichu. Qamkunapas Egipto nacionpim forastero karqankichik.

²²—Amam pi viudatas nitaq mana tayta-mamayoqtapas ñakarichinkichu. ²³Ñakarichisqaykirayku pay mañakuwaptinqa uyarisaqpunim. ²⁴Chaynata ruraptikichikqa sinchita piñakuspaymi guerrawan wañuchisqaykichik, warmiki-chikñataqmi viuda kanqa, churikichikkunapas mana taytayoqmi kanqaku.

²⁵—Qanwan kaq huk wakcha runayman qollqeta prestaspaykiqa amam miraynilan cobrakuq runa hinaqa kankichu, amam llumpay mirayniyoqtaqa cobrankichu.

²⁶Runamasikipa pachanta prendapi hapispaykiqa manaraq inti seqaykuchkaptinmi kutiyachipunki ²⁷chaylla maytukuykunapanqa kasqanrayku. Mana chayqa ñimapitaq puñunman? Pay mañakamuwaptinmi uyarisaq kuyapayakuq kasqayrayku.

²⁸—Amam Diostaqa insultankichu, amataqmi llaqtamasiki autoridadtapas ñakankichu.

²⁹—Ama demoraspam qowanki cosechaykikunamanta kaqtaqa chaynataq uvasnikimanta kaqtapas.

—Piwi churikitaqa qowankipunim. ³⁰Qowankitaqmi vacaykikunapa chaynataq ovejaykikunapa punta kaq wawankunatapas, nacesqanmantam qanchis punchaw kanqa mamanwan, pusaq punchawninmanñataqmi ñoqaman qowanki.

³¹—Qamkunaqa kankichik ñoqallapaqña sapaqchasqa runakunam chaymi ama mikunkichikchu purun animalpa wañuchisqan aychataqa, chay aychataqa allqokunamanmi wischuykunkichik.

Allin arreglo ruranapaq leykunamanta

23

¹—Amam willakachakunkichikchu yanqa rimaykunataqa.

—Amataqmi falso testigo kanaykipaqqa mana allin runakunawanqa rimanakunkichu.

²Achkallaña kaptinkupas amam chaqrulkunkichu mana allin ruraqkunamana-qa, testigakuspaqa amam sayapakunki achka runakunamanchu. Cheqapllatam rimankiqa. ³Amataqmi wakchamanpas sayapunkichu pleitonpiqa.

⁴—Enemigoykipa chinkaç bueyesnintapas otaq asnontapas tarispaykiqa kutirachipunkipunim. ⁵Cheqnisuqnikipa cargayoq asnon llasaywan urmaruqta ri-kuspaykiqa amam qawayllaqa-qawankichu aswanqa yanapaykunkim sayarinanpanqa.

⁶—Wakcha runa pleitopi kaptinqa amam negankichu allin arreglo rurayta.

⁷—Llulla runataqa amam chaskinkichu mana culpayoq allin ruraq runata wañuchinaykipaqqa, culpayoq kaqkunataqa castigasaqpunim.

⁸—Amam chaskinkichu mana allin ruranaykipaq regalotaqa, chay regalokunaqa allin ruraqkunatapas pantachinmi, allin ruraq runakunapa cheqap rimasqantapas muyuchinmi.

⁹—Amam ñakarichinkichu forastero runataqa, qamkunaqa forasteropa imaynam kasqantaqa yachankichikmi. Forasteromá karqankichik Egipto nacionpi.

Chakrakuna samachinamanta

¹⁰—Soqta watam chakraykipi tarpuspa cosechanki. ¹¹Aswanqa qanchis kaq watapiqa chakraykitam samachinki, chaynataqa ruranki castaykimanta wakchakuna palla-pakuspan mikunankupaqmi. Puchuqniñ kaqtañataqmi purun animalkuna mikunqa, chaynallatam ruranki uvas huertaykiwanpas chaynataq aceitunas huertaykiwanpas.

¹²—Soqta punchawmi ruraynikita ruranki, qanchis kaq punchawpiñataqmi samanki chaynapi bueyesnikipas, asnoykipas samanampaq. Chaynapim wasikipi naceq sirvientekipas hinaspa wasikipi samakuq forasteropas kallpata hapinqa.

¹³—Kasukuychikyá tukuy nisqaykunata. Amam yuyarinkichikchu nitaqmi rimankichikchu sapaq dioskunapa sutintaqa.

Watapi kimsa hatun fiestakunamanta

(Ex 34:18-26. Dt 16:1-17)

¹⁴—Watapim kimsa kutita hatun fiestata rurapuwanki. ¹⁵Mana Qonchuyoq Tanta Fiestatam ruranki. Kamachisqayman hinamá qanchis punchawpuni mana qonchuyoq tantata mikunki. Chay fiestataqa ruranki Abib sutiyoc killapim, chay killapim Egito nacionmanta lloqsimurqankichik. Mana imayoqqa amam pipas ñawpaqniymanqa asuykamunqachu.

¹⁶—Rurankitaqmi tarpusqaykimanta Cosecha Qallariy Fiestatapas chaynataq Cosecha Tukuy Fiestapas, kaytaqa ruranki sapa wata cosecha tukuytam.

¹⁷—Watapim kimsa kutita llapallan qarikuna ñoqa Señor Diosman asuykamuwanqaku.

¹⁸—Animalta wañuchispaykiqa yawarnintawan kuskataqa amam ofrecewankichu qonchuyoq tantataqa, amataqmi paqarinm punchawkamaqa wirantapas puchuchinkichu.

¹⁹—Chakraykipi punta kaq allin rurutam yupaychasqayki ñoqa Tayta Diospa wasiyman apamunki.

—Amam uña cabrachataqa mamanpa lechepiqa yanunkichu.

Israel casta runakunata Tayta Diospa angelniñ putasqanmanta

²⁰—Ñoqam qampa ñawpaqnikita angelta kachachkani risqaykipi waqaychasunayki-paç chaynapi allichapusqay sitioman chayachisunaykipaq. ²¹Paypa nisqanta uyarispayá kasukuy, amayá hatariychu paypa contranpiqa, payqariki ñoqapa rantiyipim kachkan, mana kasukuq kasqaykichikmantaaq manam payqa pampachasunkichikchu. ²²Ichqa cheqaptapuni nisqanta uyarispayki tukuy kamachisqayta ruraptikiqa enemigoykikunapa enemigon kaspaymi paykunapa contranpi kasaq. ²³Angelniy putasuspaykim chayachisunki Amor casta runakunapa, Het casta runakunapa, Ferez casta runakunapa, Canaan casta runakunapa, Hiv casta runakunapa hinaspa Jebus casta runakunapa kasqanman. Paykunataqa ñoqam chinkachisaq. ²⁴Paykunapa taytacha-mamachanmanta amam qonqorankichu nitaqmi adorankichu. Paykunapa rurasqanta hinaqa amam qatipakunkichu aswanqa lliwtam puchukachinki hinaspm suytu rumi adorasqankutapas lliwta ñutupanki. ²⁵Yupaychasqaykichik ñoqa Tayta Diosllatam adorawankichikqa hinaptinmi bendecisaq mikunaykitawan tomanaykita, ñoqataqmi qamkunamantaqa onqoykunatas wischusaq. ²⁶Llaqtaykipiqa warmikunapas manam abortanqachu nitaqmi mana wachakuqpas kanqachu, unaytam kawsachisqayki.

²⁷—Ñawpaqnikichikta riptyimi yaykunaykichik allpapi runakuna anchallataña mancharikuspa chaqwashisqa kanqaku. Enemigoykikunam ñawpaqnikimanta ayqekunqa.

²⁸Qampa ñawpaqnikitam wayliskunata kachasaq chaynapi Hiv casta runakunata, Canaan casta runakunata hinaspa Het casta runakunata qampa ñawpaqnikimanta wischunampaq. ²⁹Chay runakunataqa manam huk watallapichu ñawpaqnikimantaqa wischusaq, watallapi qarqoruptiyqa allpam purunyarunman hinaptinmi purun animalkunapas miraruspán contraykichikpi karunman. ³⁰Miranaykikamam chay runakunataqa as-aslamanta ñawpaqnikimanta wischusaq hinaptinmi chay allpaqa qamkunapaqña kanqa. ³¹Qanman qosqay nacionmaki linderomni kanqa Puka Lamar Qochamanta qallarispa Filistea Runaku-

napa Lamar Qochankama chaynataq chunniqmanta gallarispa Eufrates Mayukama. Chay lawkunapi *yachaqkunataqa qamkunamanmi qosqaykichik wischunaykichikpaq.

³²—Paykunawanqa amam contratota rurankichu nitaq diosninkuwanpas. ³³Allpay-kiqiqa amamá *yachanqakuchu, yachaptinkuqa diosninkuta adoraspam huchallikuwaq ñoqapa contraypi chaynapim qamkunapaqqa kanman urmachiq rumi hina.

Tayta Dioswan huktawan contrato rurasqankumanta

24

¹Moisestam Tayta Dios nirqa:

—Ñoqapa kasqayman hamuspaykiyá pusamuy Aaronta, Nadabta, Abiuta hinaspa Israel casta qanchis chunka ancianokunata, paykunaqa karullapim qonqora-kunkaku. ²Qamllam ñoqamanqa asuykamuwanki, pusamusqayki runakunaqa amam asuykamuwanqakuchu nitaqmi runakunapas qanwanqa seqamunqachu —nispa.

³Chaymi Moises rispan Tayta Diospa tukuy nisqankunata runakunaman willar-qa, willarqataqmí Tayta Diospa qosqan lliw leykunatapas hinaptinmi chulla runa hinalla llapallanku nirqaku:

—iTayta Diospa tukuy nisqankunataqa rurasaqkum! —nispa.

⁴Chaymi Tayta Diospa tukuy nisqankunata Moises qellqarqa hinaspa tutapayta hata-rispan huk altarta rurarqa Sinai Orqopa ñawpaqninpi. Sayachirqataqmí chunka iskayniyoq suytu rumikunatapas, chaynataqa rurarqa Israelpa chunka iskayniyoq ayllunkunaman hinam. ⁵Kacharqataqmí Israel casta wakin mozokunatapas animalkunata wañuchispa Tayta Diospaq lliwta kañanankupaq, wañuchirqakutaqmi Tayta Dioswan allinlla kasqan-kumanta ofrenda torokunatapas. ⁶Moisesmi animalkunapa parten yawarta chaskispán medianokunapi churarqa, wakin yawartañataqmi altarpa hawanman chaqchurqa. ⁷Contra-to librota hapiyku spanmi leerqa runakuna uyarinanpaq, chaymi paykunañataq nirqaku:

—Tayta Diospa tukuy nisqanta ruraspam kasukusunchik —nispa.

⁸Chaymi Moises yawarta hapiyku span runakunaman challastin nirqa:

—Kay yawarmi ñoqanchikwan Tayta Diospa contrato rurasqanpa señalinin, chay contratotaqa rurarqa imaynam rimapayawasqanchikman hinam —nispa.

⁹Moises seqaptinmi paywan rirqa Aaron, Nadab, Abiu hinaspa Israel casta qanchis chunka ancianokuna. ¹⁰Chaypim Israelpa Diosninta rikurqaku. Chakin-pa sarusqanmi kachkasqa suma-sumaq kichasqa cielo hina hinaspa safiro alhaja rumi hina. ¹¹Diosqa manam imanarqachu Israelpa castan kamachikuqkunataqa chaymi Diosta qawarqaku hinaspa mikuspanku tomaraqaku.

Sinai Orqopi Moises kasqanmanta

¹²Tayta Diosmi Moisesta nirqa:

—Seqamuy ñoqapa kasqay orqoman hinaspa chaypi suyaway, tabla rumikunapi qellqasqay yachachikuytawan kamachikuytam qanman qosqayki chaynapi runa-kunaman yachachinaykipaq —nispa.

¹³Chaymi Moisesqa yanapaqnin Josueypiwan pasarqa Diospa kasqan orqoman.

¹⁴Chaymi ancianokunata nirqa:

—Kayllapi suyaykuwayku kutimunaykukama. Aaronwan Hurpas qamkunawanmi kachkan, pipapas quejan kaptinqa paykunaman rispamá willakunkichik —nispa.

¹⁵Moises orqoman segaruptinmi orqota puyu tapaykurqa. ¹⁶Tayta Diospa kan-chayniniñataqmi tiyaykurqa Sinai Orqopa hawanman, puyum soqta punchaw orqota taparurqa. Qanchis kaq punchawpiñataqmi puyu ukumanta Moisesta Tayta Dios

qayamurqa.¹⁷Tayta Diospa kanchaynintam rikurqaku Israelpa mirayninkuna orqopa puntanpi lenguachkaq ninata hina.¹⁸Chaymi Moises puyu ukuman yaykuspan seqrqa orqoman. Moisesmi chay orqopi karqa tawa chunka punchaw hinaspa tawa chunka tutan.

Santuario ruranankupaq ofrendakuna qosqankumanta

(Ex 35:4-9)

25 ¹Moisestam Tayta Dios nirqa:

²—Israelpa mirayninkunatá niy ofrendakunata apamuwanankupaq.

Llapallan runakunapa voluntadwan qosqan ofrendatam chaskinkichik.³Paykunamanta-má chaskinkichik: qorita, qollqeta, bronceta,⁴morado qaytuta, grosella qaytuta, guindo qaytuta, linomanta llañu qaytuta, cabrakunapa pelonta,⁵carneropa pukaman teñisqa qalasninkunata, fino qalaskunata, acacia sutiyooq qerukunata,⁶achkikunapaq aceite-ta, untana aceitepaq especeriakunata, kañanapaq especeriakunata,⁷efodpaq hinaspa pecherapaq onice alhaja rumita chaynataq hapichinapaq alhaja rumikunatas. ⁸Huk santuariotayá rurapuwaychik qamkuna ukupi *yachanaypaq. ⁹Yachanay karpatawan chaypi llapallan serviciokunataqa kay qawachisqayman hinam rurankichik.

Diospa Baulninmanta

(Ex 37:1-9)

¹⁰—Rurachinkitaqmi acacia sutiyooq tablamanta huk baultapas. Largonmi kanqa huk metro tumpa maschan, anchonñataqmi kanqa parte metro masnin, sayaynин-nataqmi kanqa parte metro masnin. ¹¹Qori-purowanmi qarachanki chay baulpa hawantawan ukuntaqa hinaspm patanpa muyuriqinpipas qorimanta molduranta rurachinki. ¹²Fundichispataqmi rurachinki baulpaq qorimanta tawa anillokunata, chaykunatam churachinki baulpa tawan esquinanpa waqtanman, iskaynin anillotam churachinki huklawninman, iskaytataqmi churachinki huklawninman-pas. ¹³Varillakunatas acacia kaspimanta rurachispaykim qarachanki qoriwan. ¹⁴Chay varillakunatam baulpa waqtanpi anillokunaman ustuchinki chaykunawan hoqarispa baulta hombronankupaq. ¹⁵Baulpa anillonkunapim chay varillakun-aqa kanqa mana horqona. ¹⁶Chay baulpa ukumpim churanki qosqay Chunkantin Kamachikuykunata.

¹⁷—Rurachinkitaqmi chay baulpaq qori-puromanta huk tapatapas chaypa hawanpi huchakuna pampachasqa kananpaq, chaypa largonqa kanqa huk metro tumpa maschanmi, anchonñataqmi kanqa parte metro masnin. ¹⁸Chay tapapa iskay lawninp cantonpipas rurachinkim qorimanta martillasqa iskay querubin sutiyooq angelkunata. ¹⁹Chay tapawan iskaynin angelqa huk piezallamanta rurasqam kanqa. Huknin angelmi kanqa kaylaw cantonpi, huknininataq waklaw cantonpi. ²⁰Angelkunapa raprankunam llantuchkaq hina kichasqa kanqa tapapa hawanman, uyankunataq-mi qawanakuchkaq hina kumuykanakuspa tapata qawanqaku. ²¹Chay tapataqa baulpa hawanmanmá churanki, chay baulmantaqmi churanki ñoqapa qosqay Chunkantin Kamachikuytapas. ²²Chaypi tupanakuptinchikmi, rimapayasqayki tapapa hawanmanta otaq Chunkantin Kamachikuyniy waqaychana baulpa hawanpi kaq angelkunapa chawpinmanta, chaypim willasqayki Israelpa mirayninkunapaq lliw kamachikuyniykunata.

Diospa qayllanpi tanta churananku mesamanta
(Ex 37:10-16)

²³—Rurachinkitaqmi acacia sutiyoq tablamanta huk mesatapas, largonmi kanqa huk metro, anchonñataqmi kanqa yaqa parte metro, sayayniniñataqmi kanqa parte metro masnin. ²⁴Chay mesatam qori-purowan qarachanki, muyuriqniñipiñataqmi rurachinkitaq qorimanta molduranta. ²⁵Rurachinkitaqmi mesapa muyuriqniñipi media cuarta maschan adornotapas, chay adornopa muyuriqniñipiñataqmi qorimanta molduranta rurachinki. ²⁶Rurachinkitaqmi qorimanta tawa anillokunatapas, chay-kunataqa churachinki mesapa tawantin chakinpa waqtankunapim. ²⁷Anillonkunaqa kanqa adornopa uraychampim chayman varillakunata ustuchišpa mesata apananku-paq. ²⁸Acacia sutiyoq kaspimanta varillakunata rurachispam qoriwan qarachanki, chaykunawanmi mesata hombronqaku. ²⁹Rurachinkitaqmi mesapaq platokunatapas, wisllakunatapas, aysakukunatapas hinaspa vino ofrenda tallinapaq tazonkunatapas, tukuy chaykunaqa kanqa qori-puromantam. ³⁰Chay mesamanmi mana pisiyta churanki ñoqapaq sapaqchasqaykichik tantata otaq qayllaypi churanaykichik tantata.

Qori candeleromanta
(Ex 37:17-24)

³¹—Rurachinkitaqmi qori-puromanta martillasqa huk candelerota, huk piezallamanta rurasqam kanqa tiyananpas, tronconpas, copankunapas hinaspa umpawan waytankunapas. ³²Chay candeleropa waqtankunamantam soqta kallmakuna lloqsinqa, kimsa kallmam lloqsinqa huknin waqtanmanta, kimsañataq huknin waqtanmanta. ³³Chay candeleropa tronconmanta lloqsiq soqtantin sapa kallmakunapim kanqa kimsa copakuna, chay copakunapa rikchayninja kanqa almendras wayta hinam, sapakamam kanqa umpayoq hinaspa waytayoq. ³⁴Candeleropa tronconpipas kanqa tawa copakunam, chay copakunapa rikchayninja kanqa almendras wayta hinam, chaykunaqa kanqa umpayoq hinaspa waytayoqkamam. ³⁵Candeleropimá kanqa kimsa pares kallmakuna. Chay candeleropa qallariyininpim kanqa sapakamapaq huk umpa, chay umpakunam hapin-qa chay soqtantin kallmakunata. ³⁶Umpakunawan kallmakunapas hina chay chulla piezallamantam kanqa qori puromanta martillasqa. ³⁷Rurachinkitaqmi qanchis mecherokunatapas, chaykunamat churanki ñawpaqman achkinanpaq. ³⁸Qori-puromantataqmi rurachinki mecha limpiánakunatapas chaynataq mecha limpiánapaq platochankunatapas. ³⁹Candelerotawan servicionkunamat rurachinki kimsa chunka kimsayoq kilo qori-puromanta. ⁴⁰Chaykunataqa rurachinki Sinai Orqopi qawachisqayman hinam.

Diosman asuykuna karpamanta
(Ex 36:8-38)

26 ¹—Rurachinkim *yachanaypaq karpata chunka cortinakunamanta, chay cortinakunam kanqa lino kawpusqamanta, morado qaytumanta, grosella qaytumanta hinaspa guindo qaytumanta. Chay awasqa cortinapim suma-sumaqta bordachinki querubin sutiyoq angellkunata. ²Sapa cortinapa largonmi kanqa chunka iskayniyoq metro parten, anchonñataqmi kanqa iskay metro. Llapan cortinakunam kanqa chayna sayayniyoqla. ³Pichqa cortinakunamat sapakamata tinkinachispam sirachinki, chaynallatam tinkinachinki wakin pichqan cortinakunatapas. ⁴Cordonmanta ojalkunatapas pichqantin cortinapa patanpim churachinki, chayqa kanqa morado qaytumantam, chaynallatam rurachinki

huknin pichqantin cortinapipas.⁵ Rurachinkim cordonmanta pichqa chunka ojalkunatapas, chaykunataqa rurachinki punta kaq pichqantin sirasqa cortinakunapa patanpim, rurachinkitaqmi huknin pichqantin sirasqa cortinakunapa patanpipas cordonmanta pichqa chunka ojalkunata, chaykunaqa kanqa cortinapa tinkina law patanpim, chay ojalkunaqa kanqa chimpacha-puram.⁶ Rurachinkitaqmi qorimanta pichqa chunka corchetekunatapas, chaykunawanmi tinkinki punta kaq pichqantin sirasqa cortinata chay huknin pichqantin cortinawan hinaptinmi chayqa kanqa hukllaman huñusqa *yachanay karpa.

⁷—Rurachinkitaqmi cabrakunapa pelonmanta chunka hukniyoq cortinakunatapas, chaykunaqa kanqa yachanay karpapa hawanpaqmi.⁸ Kaynam kanqa llapallan cortinakunapa medidan: largonmi kanqa chunka kimsayoq metro parten, anchonñataqmi kanqa iskay metro.⁹ Pichqa cortinatam sapakamata tinkinachispa sirachinki, chay puchocnin soqta cortinakunatapas hina chaynallatam sirachinki, chay soqta cortinapa masyaqnitam karpapa ñawpaqnin law patanman pataraykachinki.¹⁰ Rurachinkitaqmi cordonmanta pichqa chunka ojalkunatapas, chay ojalkunaqa kanqa chay pichqantin sirasqa cortinakunapa patanpim, chay soqtantin sirasqa cortinakunapa patanpipas rurachinkitaqmi cordonmanta pichqa chunka ojalkunata.¹¹ Rurachiytaqyá broncemana pichqa chunka corchetekunatapas, chaykunawanmi hapichinki cordonmanta ojalkunata chaymi karpapa kanqa chullallaman tinkisqa.¹² Karpapa cortinankunaqa largo kasqanraykum puchuq-ninpa lamitadnin warkurayanza karpapa qepan lawman.¹³ Karpapa *alleq lawninanmanmi cortinakunapa puchuq largon yaqa parte metro warkurayanza, *ichoq lawninanmanpas yaqa parte metrotaqmi warkurayanza chaynapim tapanqa *yachanay karpapa iskay lawninta.

¹⁴—Karpapaqmi rurachinkitaq carneropa qalasnin pukaman teñisqa qatatas, chaypa hawanpaqpas rurachinkimá fino qalaskunamanta huk qatatas.

¹⁵—*Yachanay karpapaqmi rurachinkitaq acacia sutyoq tablakunamanta sayaq marconkunata.¹⁶ Sapa marconpa largonmi kanqa tawa metro parten, anchonñataqmi kanqa parte metro masin. ¹⁷ Marcopura tupanachisqa kananpaqmi sapa marcopa kanqa iskay espigankuna. Chaynatamá rurachinki yachanay karpapa llapallan marconkunapi.¹⁸ Iskay chunka marcokunatam rurachinki yachanay karpapa alliq lawninpaaq.¹⁹ Rurachinkitaqmi qollqemanta tawa chunka toqosqa tiyanakunatapas, iskay toqom kanqa sapa marcopi, chaymanmi yaykunqa marcopa iskay espigankuna.

²⁰—Chay *yachanay karpapa *ichoq lawninpaaqpas rurachinkitaqmi iskay chunka marcokunata.²¹ Qollqemantataqmi rurachinki tawa chunka toqosqa tiyanakunatapas, iskay toqoyooq tiyanakunam kanqa sapa marcopa tiyananpaq.²² Yachanay karpapa qepa lawninpaaqmi otaq intipa seqaykunan lawpi kaqpaqñataqmi rurachinki soqta marcokunata. ²³ Rurachinkitaqmá iskay marcokunatapas qepan law esquinankunapaq.²⁴ Chay iskaynin marcokunam tupanachisqa kanqa pampanmanta altonkama huklla kananpaq punta kaq anillonkama, iskaynin esquinankunapaqmi iskaynin marcokunawan chayna rurasqa kanqa.²⁵ Chaynaqa kanqa pusaq marcokunam, chay pusaq marcokuna tiyananpaqmi kanqa qollqemanta chunka soqtayoq toqosqa tiyanakuna, iskay toqom kanqa sapa marcopa tiyananpaq.

²⁶—*Yachanay karpapa hukllawnin marconkunapaqpas rurachinkimá pichqa querukunata, chay querukunaqa kanqa acacia sutyoq sachamantam.²⁷ Pichqa querukunataqmi kanqa yachanay karpapa hukllawnin marconkunapaqpas, hina chayna pichqa querukunataqmi kanqa yachanay karpapa qepan lawnin marconkunapaqpas.²⁸ Chawpipi kaq querum pasanqa marcokunapa chawpinta kaylaw cantonmanta waklaw cantonkama.²⁹ Marconkunataqa qarachanki qoriwanmi, qorimantataqmi anillonkunatapas

rurachinki qerukuna chayninta pasanarpaq, qerukunatapas qoriwanmá qarachanki.

³⁰Yachanay karpataqa sayachinki imaynam Sinai Orqopi qawachisqayman hinamá.

³¹—Rurachinkitaqmi cuartota iskayman rakinaq telataspa, chayqa kanqa morado qaytumanta, grosella qaytumanta, guindo qaytumanta hinaspa lino kawpusqamanta querubin sutyoq angelkuna kuruyoqmi. ³²Qoriwan qarachasqa acacia kulluman-ta tawa pilarkunamanmi warkunki chay telata. Chay pilarkunaqa kanqa qorimanta ganchoyoqmi, sayanqañataqmi qollqemanta toqoyeoq tawa tiyanakunapi. ³³Chaynaqa ganchokunamanmá warkunki cuarto rakinaq telataqa hinaspm chay telapa qepan-man apaykunki Chunkantin Kamachikuyni waqaychana baulta. Chaynapim cuarto rakinaq telaqa servisunkichik “Chuya” sutyoq lugarta “Chuyay-chuyay” sutyoq lugar-manta rakinanpaq. ³⁴Chunkantin Kamachikuyni waqaychana baulpa hawanmanmi tapata churanki, chaytaqa ruranki “Chuyay-chuyay” sutyoq lugarpim. ³⁵Cuarto raki-naq telapa hawa lawnín *yachanay karpapa *ichoq lawninpim churanki mesataspa, candelerotañataqmi churanki mesapa chimpan yachanay karpapa *alleq lawninpí.

³⁶—Rurachinkitaqmi karpapa punkunpaq suma-sumaq bordasqa huk telataspa, chay telaqa kanqa morado qaytumanta, grosella qaytumanta, guindo qaytumanta hinaspa lino kawpusqamantam. ³⁷Chay telapaqmi rurachinkitaq acacia qeruman-ta pichqa pilarkunata, chaykunaqa kanqa qoriwan qarachasqa hinaspa qorimanta ganchoyoqmi, fundichinkitaqmi broncemanta toqoyeoq pichqa tiyanankunatapas.

Ofrendakuna kañana bronce altarmanta

(Ex 38:1-7)

27 ¹—Rurachiyá acacia sutyoq tablamanta cuadrado altarta, tawan lawpa me-didanmi kanqa iskay metro cuartonkama. Sayayninfataqmi kanqa huk metro cuarton. ²Rurachinkitaqmi altarpa tawan esquinapi waqrachakunatapas, chaykunaqa kanqa altarpa huk piezallmantam, chay altartam qarachanki broncewan. ³Rurachinkitaqmi uchpa hoqarina mankankunatapas, palachankunatapas, tazonnikunatapas, trinchenkunatapas hinaspa ninapaq kallanankunatapas. Chay serviciokunaqa lliwmi broncemanta kanqa. ⁴Hinaspm rurachinki malla hina broncemanta rejillasta, chay rejillaspa tawan cantonpim rurachinki broncemanta tawa anillokunata. ⁵Chay rejillastam churanki altarpa patanpa ukunpi chaynapim rejillasqa altarpa chawpinpi kanqa. ⁶Rura-chinkitaqmi altarpaq acacia kaspimanta raku varillakunatapas, chaykunatam qarachanki broncewan. ⁷Chay varillakunatam pasachinki anillokunapa chawpinta hinaptinmi chaykunaqa kanqa altarpa iskay lawninpí hombronapaq. ⁸Altarpa ukunqa kanqa vaciom, waqtankunañataqmi tablamanta, imaynam orqopi qawachisqayta hinamá rurachinki.

Santuariopa muyuqnin patiomanta

(Ex 38:9-20)

⁹—Rurachinkitaqmi *yachanay karpapa pationtapas. *Alleq lawnín patiopa cortinanku-naqa kanqa lino kawpusqamantam, largonpa medidanqa kanqa tawa chunka pichqayoq metronmi. ¹⁰Iskay chunka pilarninkunapiwan iskay chunka tiyanankunaqa kanqa bronce-mantam. Pilarkunapa ganchonkunawan varillankunañataqmi kanqa qollqemanta. ¹¹*Ichoq lawnín patiopa cortinankunapa largonqa kanqa tawa chunka pichqayoq metronmi, iskay chunka pilarninkunapiwan iskay chunka toqoyeoq tiyanankunaqa kanqa broncemantam, pi-larkunapa ganchonkunawan varillankunañataqmi kanqa qollqemanta. ¹²Intipa seqaykunan lawpi yachanay karpapa qepa pationñataqmi kanqa iskay chunka iskayniyoq metro parten

anchoyoq, chayna medidayoqllam kanqa cortinankunapas, pilarninkunañataqmi kanqa chunka, chunkataqmi kanqa toqoyoq tiyanankunapas.¹³ Intipa qespimunan lawpi punkun law patiopa anchonpas kanqa iskay chunka iskayniyoq metro partenmi.¹⁴ Punkupa huknin waqtanpi kaq cortinakunaña kanqa yaqa qanchis metrom, kimsam kanqa pilarninkuna, kimsataqmi kanqa toqoyoq tiyanankunapas.¹⁵ Punkupa huklawnin cortinankunapas kanqa qanchis metrom, kimsam kanqa pilarninkunaqa, kimsataqmi kanqa toqoyoq tiyanankunapas.¹⁶ Patioman yaykunapim kanqa huk cortina, chaypa medidanmi kanqa isqon metro, chay cortinaqa rurasqa kanqa morado qaytumanta, grosella qaytumanta hinaspa guindo qaytumantam, rurasqaqa kanqa lino kawpusqamanta suma-sumaq bordasqam. Tawam kanqa pilarninkunawan toqoyoq tiyanankunapas.¹⁷ Patiopa llapallan muyuriqinpi pilar-kunam kanqa qollqemanta varillakunawan hapichisqa, ganchonkunapas qollqemantam kanqa, toqoyoq tiyanankunañataqmi kanqa broncemantana.¹⁸ Patiopa largonmi kanqa tawa chunka pichqayoq metron, anchonñataqmi kanqa iskay chunka iskayniyoq metro parten, sayayninñataqmi kanqa iskay metro cuarton, cortinankunam kanqa lino kawpusqamanta, toqoyoq tiyanankunañataqmi kanqa broncemantana.¹⁹*Yachanay karpapi servichikunapaq llapallan serviciokunaqa kanqa broncemantam, broncemantataqmi kanqa karpapa llapallan estacankunawan patiopa llapallan estacankunapas.

Mecherokunapaq aceitemanta

(Lv 24:1-4)

²⁰—Israelpa mirayninkunatayá kamachi y achkikunapaq fino aceiteta apamunankupaq, chayqa preparasqa kanqa kutasqa aceitunasmantam, chaynapim mecherokoq mana tukuya ratanqa.²¹ Aaronmi churinkunapiwan mecherokunata allichanqaku chaynapi tukuy tuta ñoqapa ñawpaqniyipi ratananpaq. Asuykuwananku karpaqa kanqa telawan iskayman rakinasqam. Ukun lawpim kanqa Chunkantin Kamachikuuniy, chay hawan lawpimá mecherokunataqa churanqaku. Kaymi kay wiñaypaq decretoy Israelpa mirayninkunapaq.

Sacerdotekunapa pachanmanta

(Ex 39:1-31)

28 ¹—Israelpa mirayninkunamanta akllaspayá Aarontawan churinkunata ñaw-paqnikiman asuykachiy sacerdoteykuna kananpaq chaynapim sacerdoteykuna kanqa Aaronqa churinkunapiwan, paypa churinkunam Nadab, Abiu, Eleazar hinaspa Itamar.² Wawqeki Aarompaqmi rurapunki serviwananpaq pachakunata chaynapi ancha reqsisqa suma-sumaqllaña kananpaq.³ Ninkitaqmi yachaywan huntachisqay llapallan maestrokunatapas, paykunataqa ninki Aarompa pachanta ruranankupaqmi chaynapim Aaronqa kanqa sapaqchasqay sacerdote.⁴ Rurananku pachakunaqa kaykunam kanqa: pechera, *efod, sotana, bordasqa camison, uma wankina hinaspa chumpi. Serviwanan-kupaq pachakunataqa ruranqaku wawqeki Aarompaqwan churinkunapaqmi chaynapi sacerdoteykuna kanankupaq.⁵ Pacha ruraqkunam huñunqaku qorita, morado qaytuta, grosella qaytuta, guindo qaytuta hinaspa lino kawpusqata.

⁶—Chaynaqa *efodtamá ruranqaku qorimanta, morado qaytumanta, grosella qaytumanta, guindo qaytumanta, lino kawpusqamanta suma-sumaq kuruyoqta.

⁷ Iskaynin hombronkunapim kanqa tirantekuna efodta huñunaspa hapinanpaq.

⁸ Efodpa hawanpi kaq watakupas huk piezallam kanan qorimanta, morado qaytumanta, grosella qaytumanta, guindo qaytumanta hinaspa lino kawpusqanmanta.

⁹—Onice sutivoq iskay alhaja rumikunapa hawanpim Israelpa churinkunapa su-tinta qellqachinki. ¹⁰Qatinaslla nacesqankuman hinam soqtankupa sutinta huknin rumipi qellqachinki, wakin soqtankupa sutintañataqmi qellqachinki huknin rumipi. ¹¹Sellokuna ruraq hinam Israelpa churinkunapa sutinta qellqachinki chay alhaja rumikunapi, hapiqnintañataqmi qorimanta rurachinki. ¹²Chay iskay alhaja rumiku-natam churachinki efodpa hombronpa hawanpi chaynapi Israelpa mirayninkunata ama qonqarunaypaq, chaynaqa iskaynин hombronnimá Aaron apanqa paykunapa sutinkunata hinaptinmi ñawpaqniyman apamuwaptin mana qonqasaqchu. ¹³Chay rumikunapa hapiqninkunatas rurachinki qorimantamá. ¹⁴Hinaspm qori-puro-manta simpasqa iskay cadenakunata rurachinki cordonman rikchakuqta hinaspm chay simpasqa cadenakunata hapichinki alhaja rumipa hapiqninkunaman.

¹⁵—Efod rurasqankuta hinataqmi pecheratapas rurachinki, chayqa kanqa su-ma-sumaq rurasqam qorimanta, morado qaytumanta, grosella qaytumanta, guindo qaytumanta hinaspas lino kawpusqamanta. ¹⁶Chay pecheraqa kanqa cuadradom chawpinmanta doblasqa, tawa waqtankunam kanqa cuarto metrokama. ¹⁷Chay pe-cherapa hawanmanmi hapichinki tawa seqe alhaja rumikunata, punta kaq seqepim kanqa sardio, topacio hinaspas carbunclo alhaja rumikuna. ¹⁸Iskay kaq seqepim kanqa esmeralda, zafiro hinaspas diamante alhaja rumikuna. ¹⁹Kimsa kaq seqepim kanqa jacinto, agata hinaspas amatista alhaja rumikuna. ²⁰Tawa kaq seqepiñataqmi kanqa berilo, onice hinaspas jaspe alhaja rumikuna, tukuy kaykunam sapakama qoriwan hapichisqa kanqa. ²¹Chaynaqa Israelpa chunka iskayniyoq churinpa sutinkunaman hinam alhaja rumikunapas chunka iskayniyoq kanqa, sellopi hinam sapakamapa sutin sapa rumipi qellqasqa kanqa chunka iskayniyoq ayllukunaman hina.

²²—Pecherapipas rurachinkitaqmi qori-puromanta simpasqa cadenakunata, cordon hina rurasqata. ²³Rurachinkitaqmi qorimanta iskay anillokunatas, chaykunataqa pecherapa iskaynин puntankunamanmi churachinki. ²⁴Hinaspm pecherapa puntanku-napi kaq iskaynин anillokunapi churachinki qorimanta iskay cordonkunata. ²⁵Iskaynин qori cordonkunapa puntankunatañataqmi churachinki onice alhaja rumipa iskay-nin hapichiñinkunaman otaq efodpa tirantenkunapa ñawpaqniñ lawman. ²⁶Iskay anillokunatawanmi qorimanta rurachinki, chaykunatam pecherapa iskaynин puntan-kunaman churachinki otaq efodwan tupanakuq ukun law patanpi. ²⁷Rurachiyyaqá qorimanta iskay anillokunatas, chaykunatam churachinki efodpa iskaynин tiran-tenkunapa ñawpaqniñ otaq uran kaq costurapa hichpan efodpa watakunpa tumpa hanaychanpi. ²⁸Hinaspm morado qaytumanta cordonwan pecherapa anillonkunamanta hapichinki efodpa anillonkunaman chaynapim pecherapa efodpa watakunpa hawanpi kanqa, chaynapim pecherapas efodmantapaq mana kacharikunqachu. ²⁹Aaron-mi sapa kuti “Chuya” sutivoq lugarman yaykuspan qasqonpa hawanpi apanqa Israelpa churinkunapa chunka iskayniyoq sutinkunata, juzgana pecherapi chay sutikunata ñaw-paqqniyman apamuwaptinmi mana qonqasaqchu. ³⁰Chay juzgana pecherapim churanki “Urim” sutivoq rumitawan “Tumim” sutivoq rumita, chaykunatam Aaron qasqonpi apamunqa ñawpaqniyman. Chaynatam Aaronqa siemprepuni qasqonpi apaykachanqa. Chay rumikunawanmi Israelpa mirayninkunapaq ñoqa Tayta Dios arreglotá rurasqa.

³¹—Efodpa ukunpi kaq sotanatapas rurachinkimá, chayqa kanqa enteronmi morado qaytumanta. ³²Sotanapa chawpinpim kanqa uma ustuchinapaq huk uchku, chaypa mu-yuriqniñ mana llikikunapaqmi ponchopa uchku hina ribetesqa kanqa. ³³Chay sotanapa uray muyuriq patanpim granadapa rurunta hina adornokunata rurachinki, chaykunam

kanqa morado qaytumanta, grosella qaytumanta hinaspa guindo qaytumanta, chay ador-nokunapa chawpiniñataqmi qorimanta campanillakuna kanqa.³⁴ Puntatam churanqa qorimanta huk campanillata, chaypa qepanmanñataqmi churanqa huk granadata, chaypa qepanmanñataqmi churanqa qorimanta huk campanillata, chaypa qepanmanñataq huk granadata, chayna pawa-pawam kanqa sotanapa muyuriqniñ patanpi.³⁵ Chay sotanawan pachakuspam Aaron yaykunqa ñoqapa ñawpaqniyman servicio ruraq, chay campanillakunam uyarikunqa yaykuspanpas-lloqsimuspanpas mana wañurunanpaq.

³⁶—Qori-puromanta huk letrerotapas rurachispaykim chaypi qellqanki sellopi hina “TAYTA DIOSPAQ SAPAQCHASQA” niqta. ³⁷Chay letrerotaq morado cordonwanmi uma wakinaman watanki, watankiqa uma wakinapa urku lawnini kaqpim. ³⁸Chay letreroqa siemprem Aaronpa urkunpa hawanpi kanqa chaynapim Aaron cuentallikunqa Israelpa mi-rayninkunapa huchanmanta ñoqapaq sapaqchasqa ofrenda qosqankupi pantaruptinkupas. Chay letrerom kanqa Aaronpa urkunpi tukuy tiempo chaymi ofrendankuta chaskisaq.

³⁹—Awachiyaqyá huk camisontawan huk uma wakinatapas. Huk chumpitapas rurachinkim kuruyoqta. ⁴⁰Aaronpa churinkunapaqpas rurachinkimá camisonkunata, chumpikunata, uma watakunata chaynapi ancha reqsisqa suma-sumaqllaña kanankupaq.

⁴¹—Chay pachakunawanmi wawqezi Aarontha hinaspa churinkunata pachachinki hinaspm paykunata aceitewan tallispa nombranki, ñoqapaq sapaqchaptikim sacer-doteykuna kanqaku. ⁴²Paykunapaqmi rurachinkitaq linomanta calzoncillokunata chaynapi weqawninmanta moqonkama tapakunankupaq. ⁴³Chaywan hinakuspam Aaronqa churinkunapiwan yaykunqaku ñoqaman asuykuna karpaman, hina chayna pachasqallam kanqaku “Chuya” lugarpi kaq altarman serviwanankupaq asuykus-pancupas chaynapim paykunataqa huchankurayku mana wañurachisaqchu. Kayqa wiñaypaq decretom kanqa Aaronpaq chaynataq mirayninkunapaqpas.

Sacerdotekuna Diospaq sapaqchasqa kasqankumanta (Lv 8:1-36)

29 ¹—Sacerdotekunata ñoqallapaqña sapaqchanaykipaqqa kaynatam ruranki: Alistayá huk malta torotawan iskay sano carnerokunata. ²Hinaspayá ruraytaq trigo harinamanta tantatapas hinaspa tortillakunatapas, chaykunataqa ruranki mana qonchuyeoq hinaspa aceiteyoq masa rurasqamantam, ruraytaqyá aceitewan untasaq mana qonchuyeoq galletakunatapas. ³Chaykunata canastaman hinaykuspam apanki hinaspm malta torotawan, iskayniñ carnerokunatawan kuskata presentawanki. ⁴Aarontawan churinkunataqmi ñoqaman asuykuna karpapa punkunman asuykachimunki hinaspm bañachinki. ⁵Chay sumaq pachakunawan Aarontha pachachispayá hinachiy camisonwan, efodpa sotanawan, efodwan hinaspa pecherawan. Watankitaqmi efodpa watunwanpas. ⁶Hinaspm paypa umanta wankinki wakinawan, chay wakinapa hawanmanñataqmi watanki “TAYTA DIOSPAQ SAPAQCHASQA” niq letrerota. ⁷Untana aceiteta hapiyuskpm Aaronpa umanman hichaykunki, chaynatam sacerdoteña kananpaq sapaqchanki. ⁸Paypa churinkunatapas asuykachimuspm pachaykachinkitaq camisonkunawan. ⁹Aarontawan churinkunatam chumpinkuwan churachinki, churachinkitaqmi uma watakunkuwanpas chaymi decretoman hina paykuna kanqa wiñaypaq sacerdotekuna. Kaynatam Aarontha churinkunata sacerdoteykunapaq nombranki.

¹⁰—Chaymantam pusachinki malta torota ñoqaman asuykuna karpapa ñaw-paqniñman hinaptinmi Aaronwan churinkuna malta toropa umanman makinkuta churaykunqaku. ¹¹Hinaspm chay karpapa punkunpi otaq ñoqapa ñawpaqniyipi malta

torota wañuchinki.¹² Yawarninta chaskispam dedoykiwan untarpa waqra-chankunaman, puchuq yawartañataqmí alterpa sakinman hichanki.¹³ Hapinkitaqmí toropa ukunninkunapa lliw wiranta, kichpannippi kaq wirata, iskaynin rurunninta chaynataq hawanpi kaq wirantapas hinaspam alterpa hawanpi kañanki.¹⁴ Chay toropa aychantaqa qarantawan akantawan kuskatam campamentomanta horqospa hawapi kañanki, chay animalqa hucha pampachanapaq wañuchisqa kasqanrayku.

¹⁵—Huknin carnerota hapiykuptikim Aaronwan churinkuna makinkuta carneropa umanman churaykunqaku.¹⁶ Carnerota wañuchispaykim yawarnintapas chaskispa challanki alterpa muyuriqninman.¹⁷ Carnerota partiparuspaykim ukunninkunatas mayllanki chakinkunatawan hinaspam lliw partisqata monto-runki umantawan.¹⁸ Carnerotaqa lliwchatam kañanki alterpa hawanpi, chaytaqa kañanki ñoqa Tayta Diospaq miski asnaq ofrenda kasqanraykum.

¹⁹—Huknin carnerotapas hapiykuptikim Aaronwan churinkuna carneropa umanman makinkuta churaykunqaku.²⁰ Carnerota wañuchispam yawarninta chaskinki hinaspam Aaronpa *alleq rinrinpa ura patachanman Ilusinki, Ilusinkitaqmí paypa churinkunamanpas, llusinkitaqmí alleq makinkupa maman dedonmanpas chaynataq alleq chakinkupa maman dedonpa hawanmanpas, yawar puchuqtañataqmí challanki alterpa hawanman hinaspas muyuriqninman.²¹ Altarpa hawanpi kaq yawarta hoqarispañataqmí untana aceitewan challaykunki Aaronman, pachankunapa hawanman chaynataq churinkunapa hawanmanpas hinaspas churinkunapa pachanpa hawanmanpas chaynapim Aaronpas hinaspas churinkunapas ñoqata serviwananpaqña sapaqchasqa kanqaku, pachankunapas ñoqallapaqña sapaqchasqataqmí kanqa.

²²—Hinaspayá hoqariyataq carneropa wiranta, 'chupanpa wiranta, ukunninkuna tapaq wiranta, kichpanpa wiranta, iskaynin rurunninkunata, rurunkunapa hawanpi kaq wirunkata hinaspas *alleq piernantapas, chay carneroqa sacerdote-ykuna nombranapaq ofrendam.²³ Ñoqaman ofrecena canastapi mana qonchuyoq tantakunamatapas hoqarinkitaqmí huknin ruyru tantata, aceitewan masarasqa huk tortillata hinaspas huk gallatata.²⁴ Lliw kaykunatam churanki Aaronpa makinmanwan churinkunapa makinman hinaspam kuyuchispa ñoqa Tayta Diosman chay ofrendata presentachiwanki.²⁵ Chaykunata makinmanta chaskiyuskam lliw kañana aychatawan kuskata alterpa hawanpi kañanki, chaykunaqa ñoqa Tayta Diospaq miski asnaq kasqanrayku. Chayqariki ñoqapaq kañasqa ofrendam.

²⁶—Aaron sacerdote nombrasqa kananapaq kaq carneropa pechonta hoqaris-pam kuyuchinki ñoqapa qayllaypi. Chay carneropa pechonqa qampaqmí kanqa.²⁷ Sacerdote-ykuna nombrasqa kanankupaq ofrecesqa carneromantam ñoqapaq sapaqchanki kuyuchispa presentawasqanku carneropa pechonta, sapaqchankitaqmí ofrecewasqanku carneropa piernantapas. Chaykunam kanqa Aaronpaqwan churinkunapaq.²⁸ Chaynaqa chaykunamá kanqa Aaronpaqwan churinkunapaq. Kay kamachikuñiyqa wiñaypaqmí kanqa Israelpa mirayninkunapaq. Ñoqa Tayta Dioswan allinlla kasqankumanta Israelpa mirayninkunamanta ofrecioqmí qonqa sacerdotekunaman chay partisqa carneropa pechontawan piernanta.

²⁹—Ñoqata serviwananpaq sapaqchasqa Aaronpa pachanqa kanqa cepan hamuq churinkunapaqmi. Chaykunawan pachakuspam aceitewan tallisqa kanqaku, chay

¹29:22 Israel nacionpim karqa carnerokuna wirallaña chupayoqkuna.

pachakunawan pachakuspam sacerdoteykuna kananpaq nombrasqa kanqaku.

³⁰ Asuykuna karpapi kaq “chuya” lugarman serviwananpaq Aaronpa rantinpi yaykuq miraynin sacerdoteqa qanchis punchawpunim pachasqa kanqa Aaronpa pachanwan.

³¹—Sacerdotekuna nombrasqa kananpaqmí kay carneropa aychanta hapispayki chaypaq sapaqchasqa lugarpí yanunki. ³²Chaymi Aaron churinkunapiwan ñoqaman asuykuna karpapa punkunpi carneropa aychanta mikunqaku canastapi kaq tantatawan. ³³Chaykunataqa mikunqaku huchanku pampachanapaq ofrenda kas-qanraykum, chay ofrendakunataqa mikunqaku sacerdote kanankupaq aceitewan tallisqa kaspankum chaynataq sacerdote kanankupaq nombrasqa kaspankum. Mana sacerdote kaqkunam ichaqa chaykunataqa ama mikunqachu ñoqapaq sapaqchasqa kasqanrayku. ³⁴Chay aychapas otaq tantapas paqarininipaq puchuruptinqa kaña-runkim, ñoqapaq sapaqchasqa kasqanraykum chaykunataqa ama pipas mikunqachu.

³⁵—Imam kamachisqayta hinamá ruranki Aaronwanpas chaynataq churinkunawanpas, qanchis punchawnintin kaykunata ruraspmá sacerdoteypaq nombranki. ³⁶Sapa punchawmi hucharayku huk malta torota wañuchispá kañanki. Altartam limpianki huchakuna pampachasqa kanapaq, chay altaranma hichankitaqmi aceiteta ñoqapaq sapaqchanaykipaq. ³⁷Qanchis punchawpunim altarpi ofrecenki hucharayku ofrendata chaynapim altarqa kanqa ñoqallapaqña sapaqchasqa, imapas altaran tupaqqa ñoqallapaqña sapaqchasqataqmi kanqa.

Sapa punchaw ofrendakuna qonankumanta

(Nm 28:1-8)

³⁸—Sapa punchawmi huk watayoq iskay carnerokunata ofrecewanki. Kaynatam ruranki mana tipiya altarpa hawanpi. ³⁹Huknin carnerotam ofrecenki tempranon, huknin carnerotañataqmi ofrecenki tardeykuqta. ⁴⁰Chay punta kaq carnerotawan kuskatam ofrecenki iskay kilo harinata, chay harinataqa chapunki chamchasqa aceitunasmanta horqosqa aceitewanmi hinaspm huk litro vinotawan hichanki chaypa hawanman. ⁴¹Chaynallatam ofrecenki tardeykuqta huknin carnerotapas chaynataq harinamanta rurasqa ofrendatas hinaspa hichanapaq vinotapas, chaykunaqa ñoqapaq miski asnaq kañasqa ofrendam. ⁴²Chay kañapuwanaykichik ofrendatam tukuy miraynikichik ruranqaku mana tipiya, ñoqapa qayllaypim chaytaqa ruranqaku asuykuwananku karpapa punkunpi, chaypi tupaptinchikmi rimapayasqayki. ⁴³Chaypi Israelpa mirayninkunawan tupaptiyamá kanchariyini-rayku chay sitioqa ñoqallapaqña sapaqchasqa kanqa. ⁴⁴Ñoqapaqmi sapaqchasaq karpatawan altartapas, sapaqchasaqtam sacerdoteykuna kanankupaq Aarontawan churinkunatapas. ⁴⁵Hinaspm Israelpa mirayninkunapa chawpinpi *yachaspa Diosninku kasaq. ⁴⁶Chaynapim yachanqaku ñoqaqa yupaychasqanku Tayta Dios kasqayta. Chawpinkupi yachanaypaqmi Egipto nacionmanta paykunataqa horqomurqani. Ñoqaqa kani yupaychasqaykichik Tayta Diosmi.

Incienso kañananku altarmanta

(Ex 37:25-28)

30 ¹—Rurachinkitaqmi incienso kañana altartapas, chayqa kanqa acacia sutiyoq tablamantam. ²Chay altarqa cuadradom kanqa, tawan lawninpá medidanmi kanqa yaqa parte metrokama, sayayminñataqmi kanqa yaqa huk metro, huk piezallamantam kanqa altarwan tawan esquinanpi waqrachankunapas. ³Qori-purowanmi qarachanki

hawanta, muyuriqniñ waqtankunata hinaspa waqrachankunatapas, alton muyuriqniñpiñataqmi rurachinki qorimanta moldurata.⁴ Qorimanta tawa anillokunata rurachispam chay moldurapa urayniniñ churachinki kaylawninpiñ iskaya, waklawninpiñataq iskay-tataq chaynapi varillakunata anillokunaman ustuchispam chaywan altarta hombronapaq.⁵ Acacia sutiyoq kaspimanta chay varillakunata rurachispam qarachanki qoriwan.⁶ Chay altartaqa churachinki Chunkantin Kamachikuyniy waqaychana baulpa ñawpaqnipni kaq cuarto rakinasaq telapa hawa lawninpim, chay telaqa kanqa Chunkantin Kamachikuyniy waqaychana baulpa hawanpi kaq tapapa ñawpaqnipim. Chay tapapa hawanpim huchakunata pampachasaaq, hina chaypitaqmi qanwan tupasunchik.⁷ Chay altarpa hawanpim Aaron sapa temprano miski asnaq inciensota kañapuwanqa. Mecherokuna alistana horam chaytaqa kañapuwanqa.⁸ Tardeykuqtam Aaron mecherokunata ratachispam kañapuwanqa inciensota ñoqa Tayta Diospa ñawpaqnipyi. Wiñayapaqmá mana tipiyya kañapuwankipiñ qamkunapas chaynataq miraynikichikkunapas.⁹ Chay altarpa hawanpiqá amam kañankichu huk rikchaq inciensotaqa nitaq lliw kañana animaltatas nitaq kawsaymanta ofrendatapas. Amataqmi hichankichu vino ofrendatapas.¹⁰ Aarommi watapi huk kutita yawarwan untanqa altarpa tawan esquinanpi waqrachankunata. Chaynataqa ruranqa hucha pampachanapaq wañuchisqanku animalpa yawarninwanmi watapi huk kutita kunanmanta ñawpaqman, chay altarmi kanqa ñoqa Tayta Diosllapaqña sapaqchasqa.

Vidankupa rantinpi ofrenda qonankumanta

¹¹ Tayta Diosmi Moisesta nirqa:

¹²—Censospa yupasqaykiman hinam Israelpa mirayninkuna sapakama vidankupa rantinpi pagawanqaku ñoqa Tayta Diosman chaynapim yupachikusqankumantaqa ima onqoytapas mana kachaykusaqchu.¹³ Censopi pipas yupachikuqqa ñoqa Tayta Diosmanmi qowanqa pichqa gramo qollqeta. Chayqa santuariopi kaq peso qollqepa huknin partenmi. Pichqa gramo qollqem ñoqapaq ofrenda kanqa.¹⁴ Pipas iskay chunka watayoqmanta hanayman yupasqa kaqmi ñoqa Tayta Diosman chay ofrendata qowanqa.¹⁵ Vidaykichikpa rantinpi ofrendata qowaspaykichikqa apupas-wakchapas pichqa gramo qollqellatam qowankichik mana masyachispam nitaq menosyachispam.¹⁶ Chaynataqa vidankupa rantinpi Israelpa mirayninkuna qollqe qosqankuta chaskispamá qonki ñoqaman asuykunka karpapi imakunapas rurachinapaq. Chaynapim Israelpa mirayninkunata yuyaspay manataq qonqasaqchu kikinkupa rantinpi ofrenda qowasqankutapas.

Santuariopa ñawpaqnipni mayllakunapaq lavatoriomanta

(Ex 38:8)

¹⁷ Chaymantam Moisesta Tayta Dios nirqa:

¹⁸—Rurachinkim broncemanta mayllakunapaq huk lavatoriota, chay lavatoriota kaqka broncemanta tiyanayoqmi, chaytaqa churanki karpamanta altarman rinapim, chay lavatoriopimá yakuta churanki.¹⁹ Chay yakuwanmi Aaronpas hinaspa churinkunapas makinkutawan chakinkuta mayllakunqaku.²⁰ Mana wañurunankupaqmi chaynataqa mayllakunqaku ñoqaman asuykunka karpaman yaykuspanku, mayllakunqakutaqmi ñoqapaq ofrendata kañapuwanankupaq altarman serviwaq asuykuspankupas.²¹ Mana wañunankupaqmi mayllakunqaku makinkutawan chakinkuta. Kay decretom kanqa wiñayapaq decreto Aaronpaq chaynataq mirayninkunapaqpas —nispa.

Diosman sapaqchana miski asnaq aceitemanta

²²Yapatawanmi Moisesta Tayta Dios nirqa:

²³—Huñunkim kay allin especeriakunata: mirra sachapa wegenmanta yaqa soqta kilota, canelamanta yaqa kimsa kilota, calamo sutiyopq plantamantañataq yaqa kimsa kilota, ²⁴casia especeriamanta yaqa soqta kilota, huñunkitaqmi aceitunasmanta kimsa litro parten aceitetapas, chaykunaqa kanqa santuariopi pesoman hinam. ²⁵Chay especeriakunamantam ruranki ñoqaman sapaqchana aceiteta, chaytaqa ruranki perfumekuna ruraqpqa rurasqanta hinam. Chayqa kanqa ñoqapaq sapaqchasqa untana aceitem. ²⁶Chay aceitetam tallinki asuykuwananaku karpamanwan Chunkantin Kamachikuy waqaychana baulman. ²⁷Tallinkitaqmi mesamanpas tukuy servicionkunamanwan chaynataq candeleromanpas lliw servicionkunamanwan chaynataq kañapuwananku altarmantas. ²⁸Tallinkitaqmi lliw kañana altarmantas llapallan servicionkunamanwan hinaspa lavatoriomanpas tiyananmanwan. ²⁹Tukuy chaykunata sapaqchaptikimá ñoqallapaqña sapaqchasqa kanqa. Chaykunaman imapas tupaykuqqä ñoqapaq sapaqchasqataqmi kanqa.

³⁰—Chay aceitetataqa tallinkitaqmi Aaronmanpas hinaspa churinkunamanpas, chaynatum paykunata sapaqchanki sacerdoteykuna kanankupaq. ³¹Ñoqa Tayta Diospa nisqaytayá Israelpa mirayninkunaman niy kaynata: “Kaymi kanqa ñoqata serviwanaykichikpaq untana aceite lliw miraynikichikpi. ³²Huk rikchaq runakunamanqa amam tallinkichikchu, amataqmi chayman rikchakuq huk aceitetataqa rurankichikchu. Ñoqapaq sapaqchasqa aceiteqa serviwanallaykichikpaqmi kanqa. ³³Pipas chayman rikchakuq aceiteta ruraqqä otaq mana sacerdote kaqman talliqqa ayllunmanta chinkachisqam kanqa” nispa.

Imaynam inciensota preparanankumanta

³⁴Tayta Diosmi Moisesta nirqa:

—Huñuy igualtakama kay especeriakunata: estacte plantapa weqenta, uña olorosa sutiyopq plantapa weqenta, incienso sachapa chuya weqenta hinaspa galbano plantapa weqenta. ³⁵Tukuy chaykunawanmi perfumekuna ruraqpqa rurasqanta huk inciensota ruranki, chayqa kanqa limpio hinaspa kachiyoq ñoqapaq sapaqchasqam. ³⁶Wakintam ñutuy-~nutuya kutaruspá Chunkantin Kamachikuyniypa ñawpaqninman churanki, chayqa kanqa ñoqaman asuykuna karpapim, chaypitaqmi qanwan tupasunchik, chay inciensoqa kanqa ñoqallapaqña sapaqchasqam. ³⁷Kayna ruranayki inciensotaqa amamá pipas rurakunqachu chay inciensoqa ñoqa Tayta Diosllapaqña sapaqchasqa kasqanrayku. ³⁸Pipas chaynata muskikunanaq ruraqqä ayllunmanta chinkachisqam kanqa —nispa.

Santuariopaq servicionkuna ruraqkunamanta

(Ex 35:30. 36:1)

31 ¹Moisestam Tayta Dios nirqa:

²—Juda ayllumantam akllaykuni Bezaleelta, payqa Hurpa willkanmi otaq Uripa churinmi. ³Bezaleeltam huntaykuni espirituwan chaynapi curiosidadwan, entendimientowan hinaspa yachaywan tukuy imata rurananpaq, ⁴dibujokunata umanmanta horqospa qoripipas, qollqepipas hinaspa broncepipas llamkananpaq. ⁵Paytamá churani alhaja rumikunata labraspa hapiqinipi hapichinanpaq, tablatapas tallananpaq hinaspa tukuy rikchaq fino trabajotapas rurananpaq. ⁶Bezaleelta yanapananpaqmi ochkani Dan ayllumanta Ahisamacpa churin Aholiab sutiyopq runata, llapallan maestrokunamanmi qoykuni yachayta chaynapi qanman tukuy kamachisqayta ruranankupaq. ⁷Paykuna-

má ruranqaku ñoqaman asuykuna karpata, Chunkantin Kamachikuyniy waqaychana baulta, chaypa hawanpi kaq tapantapas hinaspa karpapa llapallan servicionkunatas. ⁸Ruranqakutaqmi mesatapas servicionkunatawan, qori-puromanta caderotapas llapallan servicionkunatawan hinaspa incienso altartapas. ⁹Ruranqakutaqmi lliw kañana altartapas llapallan servicionkunatawan chaynataq lavatoriotas tiyanantawan. ¹⁰Ruranqakutaqmi awasqa pachakunatas otaq sacerdote Aaronpa churakunan ñoqapaq sapaqchasqa pachatapas hinaspa sacerdoteykuna kanankupaq churinkunapa pachakunatas. ¹¹Ruranqakumá untana aceitetapas, “Chuya” lugarpaq especeriamanta inciensotapas, chaykunataqa ruranqaku qanman kamachisqayta hinam —nispa.

Semanapi samana punchawmanta

(Ex 35:1-3)

¹²Moisestam Tayta Dios nirqa:

¹³—Israelpa mirayninkunatayá kaynata niy: “Samana punchawniykunapiqa samankichikpunim, chay punchawpiqa samankichik qamkunawan hinaspa miraynikichikkunawan señal kananpaq rurasqayraykum chaynapim mana qonqankichikchu ñoqa Tayta Diospaq sapaqchasqa kasqaykichikta. ¹⁴Samana punchawpiqa samankichikpunim, chay punchawqariki kanqa ñoqallapaqña sapaqchanaykichik punchawmi, pipas chay punchawpi mana samaqqa wañunqapunim. Pipas chay punchawpi imapas ruraqqa ayllunmanta chinkachisqam kanqa. ¹⁵Soqta punchaw llamkaspaykichikmi qanchis kaq punchawñataq samankichik, chay punchawqa ñoqapaq sapaqchasqa kasqanraykum pipas samana punchawpi llamkaqqa wañunqapuni. ¹⁶Samana punchawpiqa Israelpa mirayninkunam samanqaku, chayqa kanqa wiñaypaq contratomi miraynikichikkunapaqpas. ¹⁷Chayqa kanqa ñoqawan hinaspa Israelpa mirayninkunawan wiñaypaq kaq señalmi, ñoqa Tayta Diosmi soqta punchawpi cielokunatawan kay pachata rurarqani hinaspm qanchis kaq punchawpi ruranayta tukuspay samarqani.”

Qorimanta torota adorasqankumanta

(Dt 9:6-29)

¹⁸Sinai Orqopi Tayta Dios rimayta tukuruspanmi Moisesman qoykurqa iskay tabla rumikunapi Chunkantin Kamachikuya, chaykunaqa karqa Diospa dedowan tabla rumikunapi qellqasqam.

32 ¹Orqomanta Moises manaña kutimuptinmi Aaronpa kasqanman runaku-na huñunakuruspanku nirqaku:

—Rurapuwayku taytachakunata pusawananchikpaq, Egipto nacionmanta horqomuwaqninchik chay Moisestaqa imachá pasarun, manam yachanchikchu —nispa.

²Chaymi Aaron nirqa paykunata:

—Horqospa apamuychik warmikichikpa, qari churikichikpa hinaspa warmi churikichikpa qorimanta aretenkunata —nispa.

³Chaymi llapallan runakuna rinrinpi qorimanta aretenkuta horqorqaku hinaspm Aaronman aparqaku. ⁴Payñataqmi chaskiykuspan fundisqataña herramientawan taillarqa malta toropa imagenninta hinaptinmi llapa runakuna ninakurqaku:

—iYaw Israel runakuna, kaymi Egipto nacionmanta horqomuwaqninchik dioskuna! —nispa.

⁵Kayta uyariruspanmi Aaron malta toropa ñawpaqninpi huk altarta rurarurqa hinaspm qayakurqa:

—¡Paqarinmi Tayta Diospaq fiesta kanqa! —nispa.

⁶Chaymi paqarinnin tutapayta hatarispanku ofrecerqaku lliw kañana ofrendakunata, apamurqakutaqmi Dioswan allinlla kasqankumanta ofrendakunatapas, chaymantam runakuna tiyaykuspanku mikurqaku, tomarqaku. Hinaspm hatarispanku aychankuta kusichirqaku. ⁷Chaymi Moisesta Tayta Dios nirqa:

—Kutiy, Egipto nacionmanta horqomusqayki runaykikunaqa huchallikurunkum. ⁸Chayllam kamachikuyniykunamanta rakikuruspanku fundisqa malta toro taytachata rurakurunku, adoraspalkum chaypaq animalkunatapas wañuchichkanku hinaspm chayta nichkanku: “iYaw Israel runakuna, kaymi Egipto nacionmanta horqomuwaqninchik dioskuna!” nispa.

⁹Moisestam Tayta Dios nirqa:

—Kay runakunata qawaspaymi yacharuni cheqaptapuni rumi sonqo kasqankuta. ¹⁰Dejaykuway piñakuyniywan kunan paykunata castigarunaypaq, paykunata tukuruspai miqampa miraynikimantaña hatun nacionta rurasaq —nispa.

¹¹Chaymi Moises yupaychasqan Tayta Diosta ruegakuspan nirqa:

—Dios Taytalláy, amayá piñakuychu Egipto nacionmanta horqomusqayki runaykikunapa contraniqa, paykunataqariki horqomurqanki hatu-hatun atiynikiwanmi. ¹²Egipto runakunachá nimanku: “Orqokunapi wañurachinanpaqmi hinaspa kay pachamanta chin-karachinanpaqmi mana allinllata piensaspan horqorurqa” nispa. Taytáy, piñakuynikitayá taniyachi, runaykikunataqa amayá castigaychu. ¹³Taytáy, amayá qonqaychu servigniki Abrahamman, Isaacman hinaspa Israelman jurasqaykitaqa, paykunatam nirqanki: “Noqam cielopi lucerokunata hina miraynikichikta mirachisaq hinaspm prometisqay lliw allpata miraynikichikkunaman qosaq chaynapi wiñaypaq herenciaykchik kananpaq” nispa.

¹⁴Chaymi Tayta Diosqa mana allin rurananpaq piensasqanta manaña rurarchu. ¹⁵Chaymi Moises orqomanta kutimurqa Chunkantin Kamachikuya iskay tabla rumikunapi aparikuspan, chaykunaqa karqa iskay lawniniq qellqasqam.

¹⁶Chay tabla rumikunata karqa Diospa rurasqanmi, hina kikin Diostaqmi qellqara tablakunapa hawanpi qellqasqa kaqtapas.

¹⁷Josueymi runakunapa qapariyininta uyariruspan Moisesta nirqa:

—Guerrapi hinam campamentopí runakunaqa qaparichkanku —nispa.

¹⁸Chaymi Moisesñataq nirqa:

Chay uyarisqayqa manam venceqpa qaparisqanchu
nitaqmi vencechikuqpa qaparisqanchu,
ñoqaqa takiqkunapa econtam uyarichkani.

¹⁹Moisesmi campamentoman asuykuspa rikururqa malta toro taytachatawan runakunapa tususqanta chaymi piñakuwan hapisqan tabla rumikunata chamqarurqa hinaptinmi pakipakururqa orqopa sakinpi. ²⁰Chay rurasqanku malta toro taytachata hapiyuskuspa kañarurqa ninapi, ñutuy-~nutuya kutaruspanmi yakuman maqchiyuspan Israelpa mirayninkunaman tomachirqa. ²¹Aarontañataqmi Moises nirqa:

—¿Imanasurqankitaq kay runakunaqa hatun huchaman urmaykachinaykipa? —nispa.

²²Chaymi Aaronñataq nirqa:

—Ama piñakuychu taytáy, qamqariki yachankim kay runakunaqa mana allinman qokusqa kasqankuta. ²³Paykunam niwarqaku: “Rurapuwayku taytachakunata pusawananchikpaq. Egipto nacionmanta horqomuwaqninchik chay Moisestaqqa imachá pasarun, manam yachanchikchu” nispa. ²⁴Ñoqañataqmi nirqani: “Pipa-

pas qorin kaptinqa apamuwaychik” nispa. Hinaptinmi paykuna qowarqaku qorita, chayta ninaman wischuykuptiyñataqmi lloqsiramurqa kay toro taytacha —nispa.

²⁵Moisesmi qawaykurqa Aaron permitisqanrayku runakuna munasqanku rurakusqankuta chaynataq enemigonkupa burlakunanpaq hina kasqankuta. ²⁶Chaymi Moisesqa campamentopa punkunpi sayaykuspan nirqa:

—Tayta Diospa kaqkunayá ñoqaman huñunakamuychik —nispa.

Chaymi paywan huñunakururqaku Leviyাlla mirayninkuna. ²⁷Chaymi paykunata Moises nirqa:

—Israelpa yupaychasqan Tayta Diosmi kaynata nin: “Sapakama espaday-kichikta alistspayá karpan-karpan yaykuspa wañuchiychik wawqekichikta, amistadnikichikta hinaspa aylluycichikta.”

²⁸Leviyাlla mirayninkunamá Moisespa nisqanta hina rurarqaku chaymi yaqa kimsa waranqa runakuna chay punchaw wañururqa. ²⁹Hinaptinmi Moises nirqa:

—Kunanmi Tayta Diospa serviqnin kanaykichikpaq churasqa kankichik, churi-kichiktapas hinaspa aylluycichiktapas wañuchisqaykichikraykum qamkunataqa bendecisunkichik —nispa.

³⁰Paqarinnin punchawmi runakunata Moises nirqa:

—Qamkunam hatunta huchalllikurunkichik, kunanmi ñoqa kutisaq Tayta Diospa kasqanman, icharaqpas mañakuptiy qamkunata pampachaykusunkichikman —nispa.

³¹Tayta Diospa kasqanman Moises kutispanmi nirqa:

—Taytalláy, kay runakunamá hatu-hatunta huchalllikurunku qorimanta taytachata rurakuruspanku. ³²Aswanqa huchankutayá pampachaykuy, mana pampachaspaykiqa sutiytapas chinkarachiyá libropi qellqasqaykimanta —nispa.

³³Chaymi Tayta Dios nirqa:

—Pipas contraypi huchallikuqlatam chinkachisaq libroymantaa. ³⁴Chaynaqa kunan kutispayá pusay chay runakunata maymi nisqayman. Angelniyimi putasunki, castiganay punchaw chayaramuptinñam paykunataqa castigasaq huchankumanta —nispa.

³⁵Chaymi runakunata Tayta Dios castigarqa malta toro taytachata Aaronwan rurarakchispa adorasqankumanta.

Ñawpaqman rinankupaq Diospa kamachisqanmanta

33 ¹Tayta Diosmi nirqa Moisesta:

—Egipto nacionmanta horqomusqayki runakunawanyá kaymanta riychik prometesqay allpaman, chay allpataqa juramentowanmi prometerqani Abrahamman, Isaacman hinaspa Jacobman, prometerqaniqa mirayninkunaman qonaypaqmi. ²Ñawpaqnikita angelniyita kachaspaymi wischusaq Canaan casta runakunata, Amor casta runakunata, Het casta runakunata, Ferez casta runakunata, Hiv casta runakunata hinaspa Jebus casta runakunata. ³Riychikyá tukuy imakunapapas kasqan allpaman, qamkunapa chawpikichiktaqa manam ñoqaqa riymanchu, yanqam risqaykichikpi wañurachikichikman rumi sonqo kasqaykichikrayku.

⁴Kay mana allin noticiata runakuna uyariruspankum adornonkutapas hor-qokuruspan llakisqallaña karqaku. ⁵Tayta Diosmi Moisesta nirqaña Israelpa mirayninkunata kaynata ninapaq:

—Qamkunaqa kankichik rumi sonqo runakunam, chawpikichikman qonqayta chayaramuspayqa wañurachikichikmanmi. Kunanyá horqokuy adornoykikunata hinaptinchá yachasqayta rurasaq —nispa.

⁶Chayraykum Israelpa mirayninkunaqa adornonkuta horqokurqaku Horeb Orqomantapuni.

Diosman asuykunanku karpamanta

⁷Moisesmi karpata sayachirqa campamentopa karuneq hawa lawninpí hinaspam suticharqa “Diosman Asuykuna Karpa” nispa. Chaymi pipas Tayta Diosta mas- kay munaq runaqa lloqsirqa campamentopa hawa lawninpí Diosman Asuykuna Karpaman. ⁸Diosman Asuykuna Karpaman Moises riptinmi lliw runakunañataq karpankupa punkunpi sayarqaku. Moisestam qawarqaku karpaman yaykunankama. ⁹Moises karpaman yaykuptinmi sayanpa puyu uraykamuspan karpapa punkunpi sayaykuq chaynapim Tayta Dios rimaq Moiseswan. ¹⁰Llapallan runakunam kar- papa punkunpi sayaq puyuta qawaspa hatariqku hinaspam sapakama karpankupa punkunpi qonqorakuykuspa adoraqku. ¹¹Tayta Diosmi Moiseswan rimaq pipas amis- tadinwan rimachkaq hina. Chaymantam Moises kutiq campamentoman. Nunpa churin yanapaqnin joven Josueymi ichaqa mana haykapipas asuriqchu karpamanta.

Diospa uyanta Moises rikuykuy munasqanmanta

¹²Moisesmi Tayta Diosta nirqa:

—Qanmi niwarqanki: “Pusay kay runakunata” nispa, aswanqa manam reqsichi- warqankichu pim ñoqawan rinantaqa, qanmi niwarqanki ñoqapiqa confiakusqaykita hinaspas favorecewasqaykita. ¹³Favorники ñoqawan kaptinqa ruegakuykim qampa mu- nasqaykita yachachiwanaykipaq chaynapi qamta reqsinaypaq hinaspas qampa favorники tarinaypaq, amayá qonqaychu kay runakunaqa qampa runaykikuna kasqanta —nispa.

¹⁴Chaymi Dios nirqa:

—Ñoqam qanwan risaq hinaspam samachisqayki —nispa.

¹⁵Ichaqa Moisesmi nirqa:

—Qampuni ñoqaykuwan mana rispaykiqa amayá kaymanta horqowaykuchu. ¹⁶Ñoqapas hinaspas runaykikunapas favorniki kasqantaqa pipas yachanqa ñoqaykuwan riptikim, chay- mi ñoqapas hinaspas runaykikunapas kay pachapi runakunamanta rakisqa kasaqku —nispa.

¹⁷Chaymi Tayta Dios nirqa:

—Kay nisqaykitapas rurasaqmi, favorniy qanwan kasqanraykum ñoqaqa su- maqta reqsiki —nispa.

¹⁸Chaymi Moises nirqa:

—Kanchaynikita qawaykachiway —nispa.

¹⁹Chaymi Tayta Dioñataq nirqa:

—Qawachisqaykim tukuy allin kayniya, willasqaykitaqmi sutiyqa Tayta Dios kasqanta. Kuyapayasaqmi kuyapayay munasqayta hinaspam llakipayasaq llaki- payay munasqayta. ²⁰Ichaqa uyaytaqa manam rikuwaqchu, rikuwaqniy runaqa manam kawsanmanchu. ²¹Qaway kay ladopyi lugarta, kay hatun rumipa ha- wanpi sayaptikim ²²kanchayniy pasaptin hatun rumipa raqrannman churasqayki hinaspam makiywani pakasqayki pasarunaykama. ²³Hinaptinmi makiyta suchu- rykachiptiy wasayta qawanki, uyaytam ichaqa mana rikuwaqchu —nispa.

Mosoq tabla rumikunamanta

(Dt 10:1-5)

34

¹Tayta Diosmi Moisesta nirqa:

—Iskay tabla rumikunata labray punta kaqkunata hina hinaptinmi chay pakirusqayki tablakunapi hina huktawan qellqasaq hina chay palabrukallata. ²Paqarinpaq alistikuy, tempranonmi huktawan asuykamuwanaki ñoqapa kasqay Sinai Orqopa puntanman. ³Amataqmipipas seqamunqachu qanwanqa, amataqmipipas rikurinqachu tukuy chay orqopiqa. Amam chay orqopa chimpanpiqa mikunqachu ovejapas nitaq vacapas —nispa.

⁴Moisesmá labrarqa iskay tabla rumikunata punta kaqta hina hinaspam tempranon hatarispa seqarqa Tayta Diospa kamachisqanman hina Sinai Orqoman. Aparqataqmisi kaynintabla rumikunatapas. ⁵Tayta Diosñataqmipipuyupi uraykamuspan Moiseswan chaypi sayarqa hinaspam kikinpa sutintapas willarqa.

⁶Moisespa ñawpaqninta pasastinmi Tayta Dios nirqa:

iÑoqaqa Tayta Diosmi kani,
ñoqaqa llakipayakuq Tayta Diosmi kani,
ñoqaqa sumaq sonqo Diosmi kani,
ñoqaqa anaq piñakuq
sinchi cheqap kuyapayakuq Diosmi kani!

⁷Ñoqaqa waranqantin miraykunapa
mirayninkama kuyapayakuqmi kani,
mana allin ruraqtapas
mana kasukuqtapas
hinaspahuchallikuqtapas
pampachaykuqmi kani.
Culpayoq runatam ichaqa castigasaq.
Tayta-mamakunamanta qallaykuspan
castigasaq churinkunata, willkankunata
hinaspawillkanpa willkankunata.

⁸Moisesmi chaylla pampaman kumuykuspa adorarqa ⁹hinaspam nirqa:

—Señorlláy, ñoqata favorece waspaykiqa riyá ñoqaykuwan. Señorlláy, kay runakunaqa rumi sonqo runakunam kanku ichaqa mana allin rurasqaykutawan huchaykutayá pampachaykuwayku, runaykikunapaqyá chaskiykullawayku.

Mosoqmanta contrato rurasqankumanta

(Dt 7:1-5)

¹⁰Tayta Diosmi nirqa:

—Ñoqam llapallan runaykikunapa ñawpaqninpi contratota rurasaq, kay pachapi nitaq maylaw nacionpipas mana pipapas rurasqantam admirakuyapaq milagrokunata rurasaq, chawpikichikpim maymi qampa kasqaykipi llapallan Israel runakuna ñoqapa rurasqayta rikunqaku, mancharikuyapaqmi kanqa qanwan rurasqaykunaqa.

¹¹—Kasukuychikyá kunan kamachisqayta, ñoqam ñawpaqnikichikmanta wischusaq Amor casta runakunata, Canaan casta runakuna, Het casta runakunata, Ferez casta runakunata, Hiv casta runakunata hinaspa Jebus casta runakunatapas.

¹²—Cuidakuychik, yakyunaykichik allpapi *yachaqunawanqa amam contratota rurankichikchu, yanqañataqmí qamkunawan kaspa urmachiq rumi hina kasunkichikman.

¹³ Aswanqa tuñichinkichikmi altarninkunata, pakipankichiktaqmí adorasqanku suytu rumikunatapas, Asera sutiyoq kullukunamanta mama chankutañataqmí qorupankichik.

¹⁴—Amam taytacha-mamachakunataqa adorankichikchu, ñoqaña manam munanichu huk dioskuna adoranaykichiktaqa, ñioqa Tayta Diosqa kani sientekuq celoso Diosmi.

¹⁵—Amam ima contratotapas rurankichikchu chay nacionpi runakunawanqa, paykunaqa pierdekuq casada warmi hinam taytacha-mamachankuman animalkunata wañuchipunmanku hinaspm chaykunapaq wañuchisqanku animalpa aychantapas mikuchisunkichikman. ¹⁶ Yanqañataqmí casarachiwaqchik churikichikkunatapas chaypi kaq warmikunawan chaynapim paykunaqa pierdekuq casada warmi hina churikichikkunatapas taytacha-mamachankuman pusanman hinaspm chaykunataña adorachinman.

¹⁷—Amamá fundisqa taytacha-mamachakunataqa rurakunkichikchu.

Watapi fiestakuna ruranankumanta

(Ex 23:14-19. Dt 16:1-17)

¹⁸—Kamachisqayman hinam rurankichik Mana Qonchuyoq Tanta Fiestata, qanchis punchawmi mikunkichik mana qonchuyoq tantata Abib sutiyoq killapi, chaynataqa rurankichik chay killapi Egipto nacionmanta lloqsimusqaykichikraykum.

¹⁹—Lliw piwi churikichikmi ñoqapaq kanqa, ñoqapaqtqaqmí sapaqchanki vacaykikunamanta, ovejaykikunamanta hinaspa cabraykikunamanta punta naceq orqo animalkunatapas. ²⁰ Cambiankichiktaqmí punta naceq asnotapas huk carnerowan, mana cambiaspaykiqa asnochapa kunkantam qewirunki. Cambiankichikmá lliw piwi churikichiktapas, amamá mana ofrendayoqqa pipas rikurimuwanganqachu.

²¹—Soqta punchawmi llamkankichik, qanchis kaq punchawpim ichaqa samankichik tarpuv kaptin otaq cosecha kaptinpas.

²²—Pascua Fiestamanta qanchis semananmanmi Trigo Cosecha Qallariy Fiestata rurankichik, rurankichiktaqmí Cosecha Tukuy Fiestatapas. Chay fiestatam rurankichik sapa wata cosecha tukuyta.

²³—Watapim kimsa kutita qamkunamanta llapallan qarikuna hamuwanqa asuyka muwanaykichik karpaman, ñoqam kani Israel casta runakunapa yupaychasqan Señor Dios. ²⁴ Nacionkunapi runakunataqa ñoqam wischusaq ñawpaqnikichikmanta hinaspm allpaykichiktaqasq mirachisaq. Ñoqam kani yupaychasqaykichik Tayta Dios, qayllayman watapi kimsa kutita hamuptikichikmi mana pipas munapayanqachu allpaykichiktaqa.

²⁵—Wañuchisqaykichik animalpa yawarnintaqa amam qonchuyoq tantatawan kuskataqa ofrecewankichikchu, amataqmí paqarinnin punchawkamaqa Pascua Fiestapi wañuchisqaykichik aychatapas puchuchinkichikchu.

²⁶—Allpaykichikpi wiñaqmanta punta cosechasqaykichiktaqa allin kaqnintam apamuwankichik adorawanaykichik ñoqa Tayta Diospa wasiyman.

—Amam uña cabrachataqa mamanpa lechenpiqa yanunkichu.

Diospa contratonta Moises qellqasqanmanta

²⁷ Tayta Diosmi nirqa Moisesta:

—Qellqay kay nisqaykunata, kay nisqayman hinam qanwan hinaspa Israelpa castankunawan kay contratoya rurani —nispa.

²⁸Tayta Dioswanmi Moises karqa tawa chunka punchaw tawa chunka tutan chay orqopi, manam mikurqachu nitaqmi tomarqachu yakutapas. Chaypim Tayta Dios qellqarqa tabla rumikunapi contratota otaq Chunkantin Kamachikuykunata. ²⁹Chaymantam Moises Sinai Orqomanta uraykamurqa Chunkantin Kamachikuy iskay tabla rumikunata marqarikuspan ichaqa manam musyakurqachu Tayta Dioswan rimas-qanrayku uyan kancharisqanta. ³⁰Moiespa uyan llipipipichkaqta Aaronwan Israelpa castankuna qawaykuspankum manchakurqaku payman asuykuya. ³¹Chaymi Moises qayaptin Aaronpiwan chay huñunakuypi kaq kamachikuqkuna payman kutirqaku, hinaptinmi Moises paykunawan rimarqa. ³²Israelpa llapallan mirayninkuna asuykaramuptinmi paykunata kamachirqa Sinai Orqopi Tayta Diospa tukuy nisqanta hina. ³³Paykunawan rimayta tukuruspanmi Moisesqa huk telawan uyanta tapakuykurqa.

³⁴Moisesmi Tayta Dioswan rimaq yaykuspanqa lloqsinankama horqokuq uyan ta-pakusqanta, lloqsimuspanñataqmi Israelpa mirayninkunaman willaq Tayta Diospa kamachimusqanta. ³⁵Israelpa mirayninkuna Moiespa llipipipichkaq uyanta qawaptinkum payqa kasqallan uyanta tapakuq Tayta Dioswan rimaq yaykunankama.

Samana punchawpi imakunam ruranankumanta

(Ex 31:12-17)

35

¹Moisesmi Israelpa llapallan mirayninkunata huñuruspan nirqa:

—Qamkuna ruranaykichikpaqmí Tayta Dios kamachirwarqa kay palabrukunta. ²“Soqta punchawmi tukuy rurayta rurankichik, qanchis kaq punchawñataqmi ñoqapaq sapaqchaspam samankichik, pipas chay punchawpi llamkaqqá wañunqapunim. ³Maypiña *yachaspapas samana punchawpiqa, ninallatapas amam ratachinkichikchu” nispa.

Santuariopaq ofrendakuna qosqankumanta

(Ex 25:1-9)

⁴Moisesmi Israelpa llapallan mirayninkunata huñuykuspa Tayta Diospa kama-chisqanta kaynata nirqa:

⁵—Kapusuqníkichikmanta ñoqapaq hoqariychik ofrendata, sonqonkumanta voluntadniyoq kaqmi apamunqa ñoqapaq qorita, qollqeta, bronceta, ⁶morado qaytuta, grosella qaytuta, guinda qaytuta, linomanta llañu qaytuta, cabrakunapa pelonta, ⁷carnerokunapa pukaman teñisqa qalasninta, fino qalaskunata, acacia sutiyooq qerukunata. ⁸Achkkunapaq aceiteta, untana aceitepaq especeriakunata, kañanapaq especeriakunata, ⁹onice alhaja rumikunata hinaspa efodpiwan pecherapi hapichina alhaja rumikunata.

Santuariopi serviciokunamanta

(Ex 39:32-43)

¹⁰—Qamkunamantam yachayniyoq maestrokuna hamunqa hinaspm ñoqa Tayta Diospa tukuy kakyuna kamachisqayta ruranqa. ¹¹Ruranqakumá *yachanay karpapa qatanta, corchetenkunata, tablankunata, qerunkunata, pilarninkunata, toqosqa tiyanankunata,

¹²baultawan varillankunata chaynataq tapantapas hinaspa cuartota iskayman rakinaq telatapas. ¹³Ruranqakumá mesatapas varillankunatawan hinaspa llapallan servicionkunatas chaynataq Diospa tantantapas. ¹⁴Ruranqakumá achkipaq candelerota serviciontinta, mecherontinta hinaspa achkipaq aceitetapas. ¹⁵Ruranqakumá incienso kañana altartapas

varillankunatawan. Ruranqakumá untana aceiteta, especeriamanta inciensota chaynataq *yachanay karpapa punkunpaq telatapas.¹⁶ Ruranqakumá lliw kañana altarta bronce-manta rejillasintinta, varillankunatapas llapallan servicionkunatawan. Ruranqakumá lavatoriotapas tiyanantinta.¹⁷ Ruranqakumá patiopa cortinankunatapas, pilarninkunatawan hinaspa toqosqa tiyanankunatawan chaynataq patiopa punkunpa cortinankunatapas.¹⁸ Ruranqakumá yachanay karpapa estacankunatapas hinaspa patiopa muyuriqninpi estacunkunatapas, waskankunatapas.¹⁹ Ruranqakumá "Chuya" lugarpi servikunanpaq awasqa pachakunatapas otaq sacerdote Aaronpa Diosta servinan pachankunatapas hinaspa sacerdote kananpaq churinkunapa pachankunatapas —nispa.

Israelpa mirayninkuna ofrendakuna qosqankumanta

²⁰ Israelpa huñunasqa mirayninkunaqa Moisespa ñawpaqninmantam lloqsirqaku.²¹ Sapakamam sonqonmanta voluntadniyoqkuna hamurqaku Tayta Diosman ofrendanku qoq, hamurqakutaqmi maestrokunapas Diosman asuykuna karpata, tukuy servicionkunata hinaspa Dios servina pachakunata ruranankupaq.²² Hamurqakum sonqonkupi voluntadniyoq warmikunapas-qarikunapas, llapallankum apamurqaku tipakunata, aretekunata, sortijakunata, brazaletekunata chaynataq qorimanta tukuy rikchaq alhajakunatapas. Sapakamamá apamurqaku Tayta Diosman ofrecekusqanku qori ofrendankuta.²³ Kapanuqniyoqkunam apamurqaku morado qaytukunata, grosella qaytukunata, guindo qaytukunata, llañu lino qaytukunata, cabrakunapa pelonkunata, carneropa qaran pukaman teñisqa qalasninkunata, fino qalaskunata.²⁴ Pipas qollqemanta otaq broncemanta ofrendayoqqa Tayta Diosmanmi apamurqa, acacia sutiyoq queruyoqkunapas apamurqakum imapiapas servikunanpaq.²⁵ Curiosa warmikunapas puchkasqankutam apamurqaku morado qaytuta, grosella qaytuta, guindo qaytuta chaynataq llañu lino qaytutapas.²⁶ Voluntadniyoq warmikunapas puchkarqakum cabrakunapa pelonta.²⁷ Ancha reqsisqa kamachikuqkunañataqmi apamurqaku onice alhaja rumikunata, apamurqakutaqmi efodpi hinaspa pecherapi hapichina alhaja rumikunatapas,²⁸ especeriakunatapas, achkipaq aceitetapas, untanapaq aceitetapas chaynataq inciensopaq especieriakunatapas.

²⁹ Israelpa mirayninkunam, qaripas-warmipas sonqonkupi voluntadniyoqkuna, tukuy imakunata apamurqaku Moisesta Tayta Dios kamachisqanman hina ruranankupaq, Tayta Diosmanmá ofrendankuta apamurqaku voluntadninkuman hina.

Santuariopi serviciokunata pikunam ruranankumanta

(Ex 31:1-11)

³⁰ Moisesmi nirqa Israelpa mirayninkunata:

—Juda ayllumantam Tayta Dios akllaykun Hurpa willkan Bezaleelta, payqa Uripa churinmi.³¹ Bezaleeltam Dios huntaykun espiritunwan chaynapi curiosidadwan, entendimientowan hinaspa yachaywan tukuy ima rurananpaq,³² dibujokunata umanmanta horqospa qoripi, qollqepi hinaspa broncepi llamkananpaq.³³ Paytamá churarqa alhaja rumikunata labraspa hapiqninpi hapichinanpaq, tablatapas tallananpaq hinaspa tukuy rikchaq fino trabajotapas rurananpaq.³⁴ Diosmá Bezaleelman qorqa yachayta chaynapi yachachikuq kananpaq, qorqataqmá Aholiab sutiyoq runamanpas, payqa Dan ayllumanta Ahisamacpa churinmi.³⁵ Paykunamanmá qorqa curiosidadta tukuy rikchaq trabajokunata ruranankupaq hinaspa dibujokunata umankumanta horqonankupaq hinaspa morado qaytumanta, grosella qaytumanta, guindo qaytumanta, llañu lino qaytumanta bordanankupaq chaynataq tukuy rikchaq fino trabajokunatapas ruranankupaq.

36

¹Chaynatamá ruranqa Bazaleelpas, Aholiabpas chaynataq lliw maestrokunapas imaynam Tayta Diospa curiosidad, entendimiento hinaspa yachay qosqanman hina chaynapi Tayta Diospa kamachisqanman hina “Chuya” lugarpi tukuy ima serviciokunata allinllataña ruranankupaq.

Achkallaña ofrendakuna apamusqankumanta

²Moisesmá qayarqa Bezaleelta hinaspa Aholiabta, qayarqataqmí Tayta Diospa curiosidad qosqan llapallan yachayniyoq runakunatapas, chay runakunaqa kikillanmantam ofrecekurqaku chay imapas ruraypi yanapakunankupaq. ³Paykunam Moisesmanta chas-kirqaku Israelpa mirayninkunapa lliw ofrenda apamusqankuta chaywan chuya lugarpi serviciokuna ruranankupaq. Israelpa mirayninkunañataqmí sapa temprano apamuqku voluntad ofrendankuta. ⁴Chayraykum chuya lugarpi tukuy fino trabajo ruraq maestro-kuna hamurqaku sapakama llamkayninkuta saqeykuspa. ⁵Paykunam Moisesta nirqaku:

—Tayta Diospa kamachikusqan serviciokunata ruranapaqmi runakuna apamuchkanku necesitasqaykumantapas mas-mastaraq —nispa.

⁶Chaymi campamentopi Moises willachirqa:

—Qaripas-warmipas amaña masta ruraychikchu “Chuya” lugar ruranapaq ofrenda qonaykichikpaqqa —nispa.

Chaynata nispanmi harkakurqa manaña mas ofrendata apamunankupaq. ⁷Materialkunaqa karqa lliw obrapaq kamaqñam chaynataq puchu-puchuñam.

Santuário rurasqankumanta

(Ex 26:1-37)

⁸Fino obra ruraq llapallan maestrokunam rurarqaku Diospa *yachanan karpata. Chaytaqa rurarqaku lino kawpusqa chunka cortinakunamantam. Chay cortinakunapim suma-sumaqta bordarqaku querubin sutiyooq angelkunata. Chaytam rurarqaku morado qaytuwan, grosella qaytuwan hinaspa guindo qaytuwan. ⁹Sapa cortinapa largonmi karqa chunka iskayniyoq metro parten, anchonñataqmí karqa iskay metro, llapan cortinakunam karqa chay sayayniyoqla. ¹⁰Pichqa cortinakunamatam tinkinachispa sirarqaku, chaynallatam rurarqaku wakin pichqan cortinakunatapas. ¹¹Pichqantin cortinapa patanpim churarqaku cordonmanta ojalkunata, chayqa karqa morado qaytumantam. Chaynallatam rurarqaku huknin pichqantin cortinapipas. ¹²Rurarqakum cordonmanta pichqa chunka ojalkunata punta kaq pichqantin sirasqa cortinapa patanpi, chaynallatam rurarqaku huknin pichqantin sirasqa cortinapa patanpipas, rurarqakuqa cordonmanta pichqa chunka ojalkunamatam tinkina law patanpi, chay ojalkunaqa karqa chimpa-chimpapuram. ¹³Rurarqakutaqmi qorimanta pichqa chunka corchetekunatapas, chaykunawanmi tinkirqaku punta kaq pichqantin sirasqa cortinata, tinkirqakuqa chay huknin pichqantin cortinawanmi, chaynamá karqa hukllaman huñusqa Diospa *yachanan karpaga.

¹⁴Rurarqakutaqmi cabrakunapa pelonmanta chunka hukniyoq cortinakunatapas, chaytaqa rurarqaku Diospa yachanan karpapa hawanpi kananpaqmi. ¹⁵Llapallan chunka hukniyoq cortinakunapa medidanqa kaynam karqa: largonmi karqa chunka kimsayoq metro parten, anchonñataqmí karqa iskay metro. ¹⁶Pichqa cortinatam sapakamata tinkinachispa sirarqaku, soqtantin cortinakunatapas hina chaynallatam sirarqaku. ¹⁷Chay pichqantin sirasqa cortinapa patanpim rurarqaku cordonmanta pichqa chunka ojalkunataqa, rurarqakutaqmi cordonmanta pichqa chunka ojalkunata chay soqtantin sirasqa cortinakunapa patanpipas. ¹⁸Rurarqakutaqmi

broncemanta pichqa chunka corchetekunatapas, chaykunawanmi hapichirqaku cor-donmanta ojalkunata chaymi karpaga karqa chullallaman tinkisqa.

¹⁹Karpapaqmí rurraqutaq carneropa qalasniñ pukaman teñisqa qatatas, chay-pa hawanpaqpas rurraqumá fino qalasmanta huk qatatas. ²⁰Diospa *yachanan karpapaqpas acacia sutyoq tablakunamantam rurraqaku sayaq marconkunata. ²¹Sapa marcopa largonmi karqa tawa metro parten, anchonñataqmi karqa parte metro mas-nin. ²²Marcopura tupanachisqa kananpaqmí sapa marcopi karqa iskay espigakuna. Chaynatamá rurraqaku Diospa *yachanan karpapa llapallan marconkunapi. ²³Iskay chunka marcokunamatam rurraqaku Diospa yachanan karpapa *alleq lawninpaaq. ²⁴Ru-rarraqutaqmi qollqemanta tawa chunka toqosqa tiyanakunatapas, iskay toqom karqa sapa marcopi, chaymanmi yaykurqa marcopa iskay espigankuna. ²⁵Diospa yachanan karpapa *ichoq lawninpaaqpas rurraqutaqmi iskay chunka marcokunata. ²⁶Qollqe-mantam tawa chunka toqosqa tiyanakunata rurraqaku, iskay toqoyooq tiyanakunam karqa sapa marcopa tiyananpaq. ²⁷Diospa yachanan karpapa qepa lawninpaaqñataqmi otaq intipa seqaykunan lawpaqñataqmi rurraqaku soqta marcokunata. ²⁸Rurraqutaqmi iskay marcokunatapas qepan law esquinankunapaq. ²⁹Chay iskay marcokunam tupanachisqa karqa pampanmanta altonkama huklla kananpaq punta kaq anillokama, chaynatam iskayniñ esquinankunapaq rurraqaku iskayniñ marcokunawan. ³⁰Marco-kunaqariki karqa pusaqmi, chay pusaq marcokuna tiyananpaqñataqmi karqa chunka soqtayoq qollqemanta tiyanakuna, iskay toqom karqa sapa marcopa tiyananpaq.

³¹Rurraqutaqmi pichqa qerukunatapas Diospa *yachanan karpapa huklawniñ mar-cokunapaq, chay qerukunaqa karqa acacia sachamantam. ³²Pichqa qerukunam karqa Diospa yachanan karpappa huklawniñ marcokunapaq, pichqa qerukunataqmi karqa Diospa yachanan karpappa qepan lawniniñ marcokunapaqpas. ³³Chawpipi kaq qerutam pasachirqaku marcokunapa chawpinta kaylaw cantonmanta waklaw cantonkama. ³⁴Hinas pam marcokunata qaracharqaku qoriwan. Qorimanta anillokunatapas rurraqa-kum qerukuna chayninta pasananaq, qerukunatapas qoriwanmá qaracharqaku.

³⁵Rurraqutaqmi morado qaytumanta, grosella qaytumanta, puka qaytu-manta, lino kawpusqamanta karpappa cuarton rakinaq telatas, chay telapa hawanpim sumaqlatañia bordarqaku iskay querubin sutyoq angelkunata. ³⁶Qo-riwan qarachasqa acacia kullumantam tawa pilarkunata rurraqaku chay telata warkunankupaq, chay pilarkunapaqmi fundirqaku qorimanta ganchokunata chaynataq qollqemanta toqosqa tawa tiyanakunatapas.

³⁷Rurraqutaqmi karpappa punkunapaq suma-sumaq bordasqa huk telatas, chay telaqa karqa morado qaytumanta, grosella qaytumanta, guindo qaytumanta hinaspa lino kawpusqamantam. ³⁸Chay telapaqmi rurraqaku acacia kullumanta pichqa pilarkunata, chay pilarkunataqa rurraqaku ganchoyoqtakamam. Chay pi-larkunapa puntanmi anillonkunapiwan qorimanta qarachasqa karqa. Chaykunapa pichqa toqosqa tiyanankunañataqmi karqa broncemanta.

Tayta Diospa baulniñ rurasqankumanta (Ex 25:10-22)

37 ¹Bezaleelmi rurraqa acacia sutyoq tablamanta huk baulta, largonmi karqa huk metro tumpa maschan. Anchonñataqmi karqa parte metro mas-nin, sayaynipes karqa parte metro mas-ninmi. ²Hawantawan ukuntam qara-charqa qori-purowan hinas pam muyuriqniñipes qorimanta moldurata rurraqa.

³Fundispam rurarqa qorimanta tawa anillokunata, chaykunamat churarqa tawantin esquinapa waqtanman, iskaynin anillotam churarqa huklawninman, chayna iskaytataqmi churarqa huklawninmanpas. ⁴Rurarqataqmi acacia kaspimanta varillakunatapas, chaykunamat qaracharqa qoriwan. ⁵Hinaspm chay varillakunata baulpa waqtanpi anillokunaman hinrqa chaykunawan baulta hombronankupaq.

⁶Chay baulpaqm rurarqataq qori-puromanta huk tapatapas chaypa hawanpi huchakuna pampachasqa kananpaq. Chay tapapa largonmi karqa huk metro tumpa maschan, anchonñataqmi karqa parte metro masnin. ⁷Hinaspm chay tapapa iskay lawnин cantonpi rurarqa qorimanta martillasqa querubin sutyoq iskay angelkunata. ⁸Chay tapawan iskay angelqa huk piezallamanta rurasqam karqa, huknин angelmi karqa kaylaw cantonpi hukninfiaq waklaw cantonpi. ⁹Angelkunapa raprankunam kicharisqa karqa llantuchkaq hina tapapa hawanman, uyankunañataqmi qawanakurqa, kumuykanakuykuq hinam tapata qawarqaku.

Diospa tantanpaq mesamanta

(Ex 25:23-30)

¹⁰Bezaleelqa rurarqataqmi acacia sutyoq tablamanta huk mesatapas, largonmi karqa huk metro, anchonñataqmi karqa yaqa parte metron, sayaynininñataqmi karqa parte metro masnin. ¹¹Chay mesatam qori-purowan qoracharqa, muyuriqniñipiñataqmi rurarqataq qorimanta huk moldurata. ¹²Rurarqataqmi mesapa muyuriqniñipi media cuarta maschan huk adornotapas, chay adornopa muyuriqniñipiñataqmi qorimanta moldurata rurarqa. ¹³Rurarqataqmi qorimanta tawa anillokunatapas, chaykunamat churarqa mesapa chakinpa waqtankunapi. ¹⁴Anillokunaqa karqa adornopa uraychanim varillakunata ustuchispa mesata apanankupaq.

¹⁵Acacia sutyoq kaspimanta varillakunata ruraspm qoriwan qaracharqa, chaywanmi mesata aparqaku. ¹⁶Mesapa hawanpi kananpaqpas rurraqataqmi servicionkunata, platonkunata, wisllankunata, aysakunkunata hinaspa vino ofrenda tallinapaq tazonninkunatapas. Lliw chaykunam karqa qori-puromanta

Qori candelero rurasqanmanta

(Ex 25:31-40)

¹⁷Bezaleelqa rurarqataqmi qori-puromanta martillasqa huk candelerotapas, huk piezallamanta rurasqam karqa tiyananpas, sayaq tronconpas, copankunapas hinaspa umpawan waytakunapas. ¹⁸Chay candeleropa waqtankunamatam soqta kallmakuna lloqsirqa, kimsa kallmam lloqsirqa huknин waqtanmanta, chayna kimsataqmi lloqsirqa huknин waqtanmantapas. ¹⁹Chay candeleropa tronconmanta lloqsiq soqta sapa kallmakunapim karqa kimsa copakuna, chay copakunapa formanñataqmi karqa almendras wayta hina, sapakamam karqa umpayoq hinaspa waytayoq. ²⁰Candeleropa tronconcipas karqa tawa copakunam, chay copakunapa formanqa karqa almendras wayta hinam, chaykunqa karqa umpayoqkamam hinaspa waytayoqkamam. ²¹Candeleropim karqa kimsa pares kallmakuna. Chay kallmakunapa qallaryininpim karqa sapakamapaq huk umpa, chay umpakunam hapirqa chay soqtantin kallmakunata. ²²Umpakunawan kallmakunapas hina chay piezallamantam karqa qori-puromanta martillasqa. ²³Rurraqataqmi qanchis mecherokunatapas, mecha limpianakunatapas chaynataq mecha limpianapaq platochankunatapas, chaykunam karqa qori-puromanta. ²⁴Candelerotawan servicionkunamat rurarqa kimsa chunka kimsayoq kilo qori-puromanta.

Incienso kañanapaq altarmanta

(Ex 30:1-5)

²⁵Bezaleelqa rurarqataqmí incienso kañanapaq altartapas, chayqa karqa acacia sutiyóq tablamantam. Chay altarqa cuadradom karqa, tawan lawnínpa medidanmi karqa yaqa parte metrokama, sayaynínñataqmí karqa yaqa huk metro. Huk piezallamtam karqa altarwan tawan esquinanpi waqrachankunapas. ²⁶Qori-purowanmi qaracharqa hawantapas, muyuriqniñataqmí waqtankunatapas hinaspa waqrachankunatapas, alton muyuriqniñipinpiñataqmí rurarqa qorimanta moldurata. ²⁷Qorimanta tawa anillokunata ruraspanmi, chay moldurapa uraynínpi churarqa kaylawninpiñi iskayta, waklawninpiñataq iskaytataq chaynapi varillakunata anillokunaman ustuchispa altarta hombronapaq.

²⁸Acacia sutiyóq kaspimanta chay varillakunata ruras pam qaracharqa qoriwan.

Untana aceitetawan incienso preparasqankumanta

(Ex 30:22-38)

²⁹Bezaleelqa rurarqataqmí Diospaq sapaqchasqa untana aceitetapas chaynataq especeria puromanta inciensotapas, chaykunataqa rurarqa perfumekuna ruraqpa rurasqanta hinam.

Bronce altar rurasqankumanta

(Ex 27:1-8)

38 ¹Bezaleelqa rurarqataqmí acacia sutiyóq tablamanta lliw ofrenda kañana cudadro altartapas, tawan lawpa medidanmi karqa iskay metro cuartonkama, sayaynínñataqmí karqa huk metro cuarton. ²Rurarqataqmí altarpa tawan esquinanpi waqrachakunatapas. Chaykunaqa karqa altarpa piezallamtam. Chay altartam qaracharqa broncewan. ³Rurarqataqmí uchpa hoqarina mankakunatapas, palankunatapas, tazonninkunatapas, trinchenkunatapas chaynataq ninapaq kallanankunatapas. Chay serviciokunaqa lliwmi broncemanta karqa. ⁴Mallankunatapas broncemantam rurarqa altarpa patanpa chawpi ukunpi churasqa ka-nanpaq. ⁵Rejillaspa puntankunapi varillakunata ustuchinanpaqmi broncemanta fundirqa tawa anillokunata. ⁶Altarpaqpas acacia kaspimantam rurarqa raku varillakunata, chaykunamat qaracharqa broncewan. ⁷Chay varillakunamat pasachirqa altarpa waqtanpi kaq anillokunapa ukunta chaykunawan altarta hombronapaq, altarpa ukunqa karqa vaciom, waqtankunañataqmí karqa tablamanta.

Bronce lavatorio rurasqanmanta

(Ex 30:18)

⁸Diosman asuykuna karpapa punkunpi huñunakuq warmikunapa ^mbronce espejonkunamatam Bezaleel rurarqa broncemanta lavatoriota, hina chay bronecellamantam karqa tiyananpas.

Santuariopa muyuriqniñ pationmanta

(Ex 27:9-19)

⁹Bezaleelqa rurarqataqmí karpapa pationtatas, *alleq lawnín patiopa cortinankunaqa karqa lino kawpusqamantam, medidanñataqmí karqa tawa chunka pichqayoq metron.

^m 38:8 Chay tiempopi espejokunaqa karqa lluchkayachisqa broncemantam.

¹⁰Iskay chunka pilarkunapiwan iskay chunka toqosqa tiyanankunaqa broncemantam karqa, pilarkunapa ganchonkunawan varillakunañataqmi karqa qollqemanta. ¹¹*Ichoq lawnin patiopa cortinankunapa largonñataqmi karqa tawa chunka pichqayoq metron. Iskay chunka pilarninkunapiwan iskay chunka toqosqa tiyanankunapas karqa broncemantam. Pilarkunapa ganchonkunawan varillakunañataqmi karqa qollqemanta. ¹²Karpapa qepan law otaq intipa seqaykunan law pationñataqmi karqa iskay chunka iskayniyoq metro parten anchoyoq. Chay medidallam karqa cortinankunapas. Pilarninkunañataqmi karqa chunka, toqosqa tiyanankunapas karqa chunkataqmi, qollqemantataqmi karqa pilarkunapa ganchonkunawan varillakunapas. ¹³Punku law otaq intipa qespimunan law patiopa cortinanñataqmi karqa iskay chunka iskayniyoq metro parten. ¹⁴Punkupa huknin waqtanpi kaq cortinakunaqa karqa yaqa qanchis metrom, kimsam karqa pilarninkuna, hina kimsataq toqosqa tiyanankunapas. ¹⁵Punkupa huklawnin cortinankunapas karqa qanchis metrom, kimsam karqa pilarninkuna, hina kimsataq toqosqa tiyanankunapas. ¹⁶Patiopa muyuriqinipi llapallan cortinakunam karqa lino kawpusqamanta. ¹⁷Pilarkunapa toqosqa tiyanankunapas karqa broncemantam, pilarkunapa ganchonkunawan varillakunañataqmi karqa qollqemanta, chay pilarkunapa puntapas karqa qollqewan qarachasqam, qollqemantataqmi karqa patiopa llapallan pilarninkunapas hinaspas varillakunapas.

¹⁸Patiopa punkunpi cortinam karqa morado qaytumanta, grosella qaytumanta, guindo qaytumanta hinaspas lino kawpusqamanta suma-sumaq bordasqa, chay cortinapas karqa isqon metro largoqoqmi, sayaynininñataqmi karqa iskay metro parten, chay sayayninga karqa patiopa cortinankunapa medidan hinam. ¹⁹Chay cortinapa tawa pilarninkunawan tawa toqosqa tiyanankunam karqa broncemantam, ganchonkunawan varillakunañataqmi karqa qollqemanta, qollqewan qarachasqataqmi karqa pilarkunapa puntapas. ²⁰Diospa *yachanan karpapa lliw estacankunapas hinaspas patiopa muyuriqinipi estacankunapas karqa broncemantam.

Santuario ruranankupaq metalkunamanta

²¹Moises kamachikuptinmi sacerdote Aaronpa churin Itamar dirigirqa Leviyapa mirayninkunata. Payqa dirigirqa Diospa *yachanan karpa ruraypi otaq Chunkantin Kamachikuyupa kasqan karpa ruraypi imakunam yaykusqan cuenta apanankupaqmi.

²²Moisesman Tayta Diospa lliw kamachisqanman hinam rurarqa Bezaleel, payqa karqa Uripa churinmi otaq Juda ayllumanta Hurpa willkanmi. ²³Bezaleeltataqmi yanaparqa Aholiab, paymi karqa Dan ayllumanta Ahisamacpa churin. Aholiabmi karqa rumikunapi letrakuna ruraq, dibujo ruraq, morado qaytuwan, grosella qaytuwan, guindo qaytuwan hinaspas llañu lino qaytuwan bordadokuna ruraq.

²⁴“Chuya” lugarta rurananpaqmi lliw ofrenda qori karqa isqon pachak soqta chunkan pichqayoq kilo cuarton. Chayqa karqa santuariopi pesoman hinam.

²⁵Chay huñunasqa runakunata yupaspa qollqe huñusqankum karqa kimsa waranqa kimsa pachaknин chunka isqonniyoq kilo parten maschan. Chayqa karqa santuariopi pesoman hinam. ²⁶Iskay chunka watayoqmanta hanaymanmi runakuna yupasqa karqaku soqta pachak kimsa waranqa pichqa pachak pichqa chunkan. Paykunam sapakama qorqaku pichqa gramo parten qollqeta. Chayqa karqa santuariopi pesoman hinam. ²⁷Karqataqmi kimsa waranqa kimsa pachaknин kilo qollqepas. Chay qollqemantam fundirqaku santuariopaq toqosqa tiyanakunata, fundirqakutaqmi cuarto rakinaq tela warkuna pilarkunapaq toqosqa tiyanakunatas. Chay qollqemantam rurraqaku pachak toqosqa tiyanakunata. Sapa toqo tiyanapa llasayninmi karqa kimsa chunka kimsayoq kilo qollqe. ²⁸Wakin chunka

isqonniyoq kilo parten maschan qollqewanñataqmi Bezaleel rurarqa pilarkunapa ganchon-kunatawan varillankunata, chaywantaqmi qaracharqa pilarkunapa puntankunatapas.

²⁹Bronce ofrendañataqmi karqa iskay waranqa kimsa pachaknin kimsa chunkan soqtayoq kilo tumpa maschan. ³⁰Chay broncemantam rurarqa Diosman asuyku-na karpapa punkunpa toqosqa tiyanankunatapas, altartapas, rejillastapas hinaspa altarpa llapallan servicionkunatapas. ³¹Hina chay broncemantamá rurarqa patiopa muyuriqniñpi toqosqa tiyanakunatapas, Diospa *yachanan karpapi llapallan estacakunatapas hinaspa patiopa muyuriqniñpi llapallan estacakunatapas.

Sacerdotekunapaq pachakuna rurasqankumanta

(Ex 28:1-43)

39 ¹“Chuya” lugarpi servikunanaqmi bordasqa pachakunata rurarqaku morado qaytumanta, grosella qaytumanta hinaspa guindo qaytumanta. Aaronpaqmi rurarqakutaq sapaqchasqa pachakunatapas, rurarqakuqa Moisesman Tayta Diospa kamachisqanpi hinam.

²Efodtapas rurarqakumá qorimanta, morado qaytumanta, grosella qaytumanta, guindo qaytumanta hinaspa lino kawpusqamanta. ³Qorita llaspayachispam kuchurqaku qaytu formaman, chaytam morado qaytuwan, grosella qaytuwan, guindo qaytuwan hinaspa llañu lino qaytuwan kuruyoqta awarqaku. ⁴Iскaynин hombronkunapim karqa tirantenku-na efodta huñunaspa hapinanpaq. ⁵Efodpa hawanpi kaq watakupas huk piezallam karqa qorimanta, morado qaytumanta, grosella qaytumanta, guindo qaytumanta hinaspa lino kawpusqamanta, chayqa karqa Moisesman Tayta Diospa kamachisqanman hinam.

⁶Onice alhaja rumikunapim qellqarqa Israelpa churinkunapa sutinkunata imay-nam sellopi churachkaq hina, chaymantam chay alhaja rumikunata churarqa qorimanta hapichinaman. ⁷Chay iskay alhaja rumikunatam churarqaku efodpa hom-bronpa hawanpi, chaytaqa churarqaku Israelpa mirayninkunata Tayta Dios mana qonqarunanaqmi, Moisesman Tayta Diospa kamachisqanpi hinamá rurarqaku.

⁸Efod rurasqankuta hinataqmi pecheratapas rurarqaku. Chayqa karqa qorimanta, morado qaytumanta, grosella qaytumanta, guindo qaytumanta hinaspa lino kaw-pusqamantam. ⁹Chay pecheraqa karqa cuadradom chawpinmanta doblasqa, tawa waqtankunam karqa cuarto metrokama. ¹⁰Chay pecherapa hawanmanmi churar-qaku tawa seqe alhaja rumikunata. Huknин seqepim karqa sardio, topacio hinaspa carbunclo alhaja rumikuna. ¹¹Iскay kaq seqepiñataqmi karqa esmeralda, zafiro hinaspa diamante alhaja rumikuna. ¹²Kimsa kaq seqepiñataqmi karqa jacinto, agata hinaspa amatista alhaja rumikuna, ¹³Tawa kaq seqepiñataqmi karqa berilo, onice hinaspa jaspe alhaja rumikuna. Tukuy chay alhaja rumikunam sapakama qoriwan hapichisqa karqa. ¹⁴Chaynaqa Israelpa chunka iskayniyoq churinkunapa sutinman hinam alhaja rumikunapas karqa chunka iskayniyoqtaq. Sellopi hinam sapakamapa sutin huk rumipi qellqasqa karqa chunka iskayniyoq ayllukunaman hina.

¹⁵Rurarqakutaqmi pecherapi qori puromanta simpasqa cadenakunatapas cordon hina rurasqata. ¹⁶Rurarqakutaqmi qorimanta iskay anillokunatapas, chay anillokunatam churarqaku pecherapa iskaynin patankunaman. ¹⁷Hinaspm pecherapa puntankunapi kaq iskay anillokunapi churarqaku qorimanta iskay cordonkunata. ¹⁸Iскaynин qori cordonkunapa puntankunatañataqmi churarqaku onice alhaja rumipa iskaynin hapichiñinkunaman otaq efodpa tirantenkunapa ñawpaqmin lawman. ¹⁹Qorimanta iskay anillokunatawanmi rurarqaku, chaykunatam pecherapa iskaynin puntankunaman churarqaku otaq efodwan

tupanakuq ukun law patanpi.²⁰ Rurarqakutaqmá qorimanta anillokunatapas, chaykunatam churarqaku efodpa iskaynin tirantekunapa ñawpaqninpi otaq uran kaq costurapa hichpan efodpa watakunpa tumpa hawachanpi²¹ hinaspam morado qaytumanta cordonwan pecherapa anillonkunamanta hapichirqaku efodpa anillonkunaman chaynapi pecheraqa efodpa watakunpa hawanpi kananpaq hinaspam efodmanta mana rakikunampaq, chaynataqa rurarqaku Moisesman Tayta Dios kamachisqanpi hinam.

²² Efodpa ukunpi kaq sotanatapas rurarqakumá, chayqa karqa enterommi mordo qaytumanta.²³ Sotanapa chawpinpim karqa uma ustuchikunampaq huk uchku, chaypa muyuriqninmi mana llikikunampaq ribetesqa karqa ponchopa uchkun hina.²⁴ Hinaspam chay sotanapa uraylaw muyuriq patanpi kananpaq granadapa rurunta hina adornokunata rurarqaku. Chaykunam karqa morado qaytumanta, grosella qaytumanta, guindo qaytumanta hinaspam lino kawpusqamanta.²⁵ Rurarqataqmí qori-puromanta campanillachakunatapas, chay campanillachakunatam sotanapa patanpa muyuriqninpi churarqaku granada psychawan chawpichasqata.²⁶ Servicio ruranapaq sotanapa patan muyuriqninpim churarqaku huk campanillachata, chaypa waqtanmanñataqmí churarqaku granadaman rikchakuq psychata, chayna pawa-pawam karqa lliw muyuriqninpi imaynam Moisesman Tayta Diospa kamachisqanpi hina.

²⁷ Aaronpaqwan churinkunapaqmi awarqaku llañu lino qaytumanta camisonkunata.²⁸ Lino kawpusqamantam rurarqaku uma wakinata, uma watakunata hinaspam calzoncillokunata.²⁹ Moisesman Tayta Diospa kamachisqanpi hinam sumaq kuruyoq chumpitapas rurarqaku lino kawpusqamanta, morado qaytumanta, grosella qaytumanta hinaspam guindo qaytumanta.

³⁰ Rurarqataqmí sacerdoteta sapaqchananapaq qori puromanta huk letrerotapas. Chay letreropim sellopi hina qellqarqa “Tayta Diospaq Sapaqchasqa” niqta.³¹ Moisesman Tayta Diospa kamachisqanpi hinam, uman wakinapa hawanpi morado qaytumanta huk cordonta churarqaku chaywan letrerota watanankupaq.

Karpa ruray tukusqankumanta (Ex 35:10-19)

³² Chaynamá Diosman asuykuna karpa ruray tukusqa karqa. Moisesman Tayta Diospa tukuy kamachisqanpi hinam Israelpa mirayninkuna lliwta rurarqaku.³³ Moisesman apamuspankum entregarqaku Diospa *yachanan otaq Diosman asuykuna karpata, entregarqakutaqmi kay llapallan servicionkunatapas: corchetenkunata, marconcunkunata, qerunkunata, pilarninkunata hinaspam toqosqa tiyanankunata.³⁴ Apamurqakutaqmi karpata qatanapaq carneropa pukaman teñisa qalasnintapas, fino qalaskunatapas hinaspam cuarto rakinapa telatapas,³⁵ Chunkantin Kamachikuy waqaychana baultapas, varillankunatapas, huchakuna pampachana baulpa tapantapas,³⁶ mesatawan llapallan servicionkunatapas, Diospa tantantapas,³⁷ qori-puromanta candelerotapas, mecheronkunatapas otaq seqella kananpaq mecherokunatapas chaynataq llapallan servicionkunatawan achkipaq aceitetapas.³⁸ Apamurqakutaqmi qorimanta altartapas, untanapaq aceitetapas, especieriamanta inciensotapas, karpapa punkunpaq telatapas,³⁹ broncemanta altartapas, broncemanta rejillasintapas, qerunkunatapas, llapallan servicionkunatapas, lavatoriotas chaynataq chaypa tiyanantapas.⁴⁰ Apamurqakutaqmi patiopaq cortinakunatapas, pilarkunatapas, toqosqa tiyanakunatapas, patiopa punkunpaq cortinatapas, waskakunatapas, estacakunatapas, apamurqakumá Diosman asuykuna karpapi servichikunapaq llapallan serviciokunatapas.⁴¹ Apamurqakutaqmi

"Chuya" sutiyooq lugarpi servichikuna bordasqa pachakunatapas. Chaykunaqa karqa Dios servinanpaq sacerdote Aaronpa pachankunawan churinkunapa pachankunam.

⁴²Moisesman Tayta Diospa tukuy kamachisqanpi hinamá Israelpa mirayninkunawa llapallanta rurarqaku. ⁴³Tayta Diospa kamachisqanman hina tukuy rurasqankuta Moises qawaykuspanmi paykunapaq mañakurqa Tayta Diospa bendicionninta.

Diospa karpan hatarichisqankumanta

40

¹Tayta Diosmi Moisesta nirqa:

²—Punta killapa punta kaq punchawninpim sayachinki ñoqaman asuykuna karpata. ³Hinaspm chayman churanki Chunkantin Kamachikuy waqaychana baulta, chay baulpa kanan cuartoqa rakinaq telawan rakinasaq. ⁴Chay karpamantaqmí apaykunki mesatapas hinaspm chaypa hawanpi churanki churana kaqkunatapas. Canderotapas apaykuspakim mecheronkunatapas sumaqta arreglanki. ⁵Incienso kañana qorimanta altartapas baulpa ñawpaqniinpim churanki, churankitaqmí *yachanay karpapa punkunpi kananpaq telatapas. ⁶Yachanay karpapa otaq ñoqaman asuykuna karpapa punkunpa ñawpaqniinpitaqmí lliw kañana altartapas churanki. ⁷Churankitaqmí lavatoriopotapas karpamanta altarmán rinapi, chay lavatoriopim yakutapas churanki. ⁸Rurankitaqmí karpapa muyuriqniipi patiotapas, churankitaqmí patiopa punkunpi cortinatapas.

⁹—Untana aceitewanmi ñoqapa *yachanay karpaman tallinki, tallinkitaqmí chaypi tukuy ima kaqkunamanpas chaynataq ñoqapaq sapaqchasqa lliw serviciokunamanpas. Chaynapimá ñoqapaq sapaqchasqa kanqa. ¹⁰Tallinkitaqmí lliw kañana altarmánpas, lliw servicionkunamanpas, chaypimá ñoqapaq sapaqchanki altarta hinaptinmi altarqa kanqa ñoqallapaqña. ¹¹Aceitetaqa tallinkitaqmí lavatoriomanpas hinaspa tiyananmanpas. Chaynapim ñoqapaq sapaqchanki.

¹²—Aarontawan churinkunatam ñoqaman asuykuna karpapa punkunman asuykachinki hinaspm chaypi bañachinki. ¹³Serviwananpaq pachakunawan Aaronta pachachispakim paymanpas aceiteta tallinki, chaynapim sapaqchapuwanki sacerdotey kananpaq. ¹⁴Churinkunatapas asuykachispam camisonkunawan pachachinki. ¹⁵Paykunatapas taytanta hinam sacerdoteykuna kananpaq aceitewan tallinki. Aceitewan tallisqaykiraykum wiñaypaq sacerdoteykuna kanqaku lliw mirayninkupipas —nispa.

¹⁶Moisesqa Tayta Diospa tukuy kamachisqanta hinamá rurarqa. ¹⁷Chaynapim iskay kaq watapa punta kaq killanpi hinaspa chay killapa punta kaq punchawninpí Diospa *yachanan karpapaq sayachisqa hinaspa armasqa karqa. ¹⁸Moisesmi sayachirqa Diospa yachanan karpata, churraqam toqosqa tiyanakunatapas. Sayachirqam marcokunatapas hinaspm ustuchirqataq qeronkunatapas. Sayachirqataqmí pilarninkunatapas. ¹⁹Diospa yachanan karpapa hawanmanpas taparqam cortinakunawan hinaspm chaypa hawanman qatanta churraqa, chaynataqa rurarqa Moisesman Tayta Diospa kamachisqanpi hinam.

²⁰Churqrataqmí Chunkantin Kamachikuytatas baulpa ukunman, ustuchirqataqmí varillankunatapas chaywan apanankupaq, chaypa hawanmanñataqmí huchakuna pampachana tapata churraqa. ²¹Chaymantam baulta apaykurqa Diospa *yachanan karpaman hinaspm cuarto rakinaq telata churraqa Chunkantin Kamachikuy waqaychana baul harkanapqaq, chaynataqa rurarqa Moisesman Tayta Diospa kamachisqanpi hinam.

²²Diosman asuykuna karpamanmi mesata apaykurqa karpapa *ichoq lawninpí churaranapqaq, chay mesaqa karqa cuarto rakinaq telapa hawa lawninpim. ²³Mesapa hawanpim patanrqá Diospa tantankunatapas, chaynataqa rurarqa Moisesman Tayta Diospa kamachisqanpi hinam.

²⁴Chay karpamanmi candelerotapas churarqa Diospa yachananpa *alleq law-ninpi otaq mesapa chimpanpi. ²⁵Tayta Diospa ñawpaqninpim mecherokunatas Moises ratachirqa Tayta Diospa kamachisqanpi hina.

²⁶Chay karpamantaqmi churarqa qorimanta altartapas, chayqa karqa cuarto rakinaq telapa ñawpaqninpim. ²⁷Chaypa hawanpim kañarqa especeriamanta inciensota imaynam Moisesman Tayta Diospa kamachisqanpi hina.

²⁸Churraqataqmi Diospa *yachanan karpapa punkunpi telatapas. ²⁹Lliw kañana altartapas Diospa yachanan karpapa punkunman churaspanmi chaypa hawanpi animalta kañarqa lliwta, kañarqataqmi kawsaykunamanta ofrendatapas, imaynam Moisesman Tayta Diospa kamachisqanpi hina.

³⁰Churraqataqmi lavatoriotas karpamanta altarmán rinapi, chay lavatoriopim churraqa yakuta mayllakunankupaq. ³¹Chay lavatoriomantam yakuta horqorqaku Moisespas, Aaronpas hinaspas churinkunapas chaynapi makinkutawan chakinkuta mayllakunankupaq. ³²Chaynatamá mayllakuqku Diosman asuykuna karpaman yaykuspanku, mayllakuqkutaqmi altarmán asuykuspankupas imaynam Moisesman Tayta Diospa kamachisqanpi hina.

³³Moisesqa rurraqataqmi Diospa *yachanan karpapa hinaspas altarninpa muyuriqninpi patiotapas hinaspam churarqa cortinatapas patiopa punkunpi. Chaynatam Moises tukurqa chaykuna rurayta.

Diosman asuykuna karpapa hawanpi puyu rikurisqanmanta
(Nm 9:15-23)

³⁴Karpata puyu tapaykuptinmi Tayta Diospa kanchaynin huntaykurqa chay *yachananman. ³⁵Chaymi Moises karpaman mana yaykuya atirqachu chaypa hawanpi puyu kasqanrayku. Tayta Diospa kanchayninmi huntarurqa yachanan karpaman.

³⁶Diospa yachananmanta puyu hoqarikuruptinñataqmi samasqankumanta Israelpa mirayninkuna pasaqku maymi rinankuta. ³⁷Puyu mana hoqarikuptinqa manam riqkuchu hoqarikunan punchawkama. ³⁸Ichaqa Tayta Diospa puyunmi punchawqa kaq yachanan karpapa hawanpi, tutañataqmi hina chaypa hawanpitaq kaq kancha-richkaq nina chaynapi Israelpa castankunata riptyinku kanchananpaq.

MOISESPA QELLQASQAN KIMSA KAQ LIBRO

LEVITICO

Levitico ninanqa “Leviy castakunapa” ninanmi. Leviy casta runakunam sacerdote kayninkupi hinaspas sacerdotekuna yanapaq kayninkupi nanachikurqaku Diospa karpanmantawan chay kar-papi kaqkunamanta. Kay libropim kachkan reglamentokuna, kamachikuykuna hinaspas karpapi tukuy ima ruraymanta yachachikuykuna. Kachkantaqmi Tayta Diosta imaynam adoranapaq kamachikuykunapas, tukuy imata ruranapaq decretokunapas chaynataq hatun fiestakunata ruranapaq kamachikuykunapas. Kachkantaqmi imakunata mikunkupaq otaq mana miku-nunkupaq kamachikuykunapas. Leviy castakunalla chaykunata rurasqankuraykum kay libroqa “Levitico” sutiwan sutichasqa. Kay librom willakun Israelpa yupaychaszan Tayta Diosqa pasay-paq chuya kasqanmanta, willakuntaqmi payta adoraq runakunapas chuya kanankumanta.

Kay libroqa tawa parteman rakisqam kanman:

Punta kaq partem willakun animalkunata wañuchispa kañanankumanta hinaspas ofrendakuna qonankumanta (1-7).

Iskay parteñataqmí willakun Aaronwan churinkuna sacerdote kanankupaq nombrasqa kasqankumanta (8-10).

Kimsa kaq parteñataqmí willakun pikunam Tayta Diosman asuykunanmanta hinaspas mana asuykunanmanta (11-15)

Tawa kaq parteñataqmí willakun hucha pampachanapaq hatun fiesta ruranankumanta chay-nataq runakuna kawsayninkupi hinaspas Dios adorayninkupi chuya kanankumanta (16-34).

Runamasinchikta imaynam kuyananchikpaq kamachispanmi Señor Jesucristo yachachi-kuyta horqorqa kay Levitico libromanta (Mat. 22:39, Lev. 19:18).

Lliw kañana ofrendakunamanta

1 ¹⁻²Asuykuna karpamanta Moisesta Tayta Dios qayaspanmi Israelpa miray-ninkunata ninanapaq kaynata nirqa:

—Qamkunamanta huk kaqnichik animal ofrendata ñoqa Tayta Diosman apa-muwaspanqa presentawanapanqa apamunqa vacata otaq ovejata otaq cabrata.

³—Sichu vacakunamanta lliw kañanapaq ofrendan kaptinqa sumaqnin sano torota qowaspanmi ñoqaman asuykuna karpapa punkunpi presentawanqa. ⁴Chay presentawaq-niymi makinta churanqa lliw kañana animalpa umanman hinaptinmi chaskisaq chaynapi huchankunata pampachanaypaq. ⁵Hina kikintaqmi kuchurunqa uña toropa kunkantaqa ñoqapa qayllaypi hinaptinmi Aaronpa miraynín sacerdotekunañataq yawarninta apamuspan challanqaku altarpa muyuriqinman. Chaykunatam ruranqaku ñoqaman asuykuna karpapa punkunpi. ⁶Chay presentawaqniymi lliw kañana animalta nakaruspan kuchuparunqa piezan-piezán. ⁷Hinaptinmi sacerdote Aaronpa mirayninkunañataq ninata ratachinqaku altarpa hawanpi hinaspam yantata hinanqaku chupqallata. ⁸Chaypa hawan-

manmi sacerdote kuna churanqaku piezan-piezan kuchusqa animalta chaynataq chaypa umantawan wirankunatapas.⁹ Chay presentawaqniymi mayllanqataq animalpa chunchulninkunatawan piernankunata hinaptinmi sacerdoteñataq kañanqa lliwta altarpí. Chay ofrendaqa lliw kañanapaq animalmi hinas papas ñoqapaq miskillaña asnariq ofrendam.

¹⁰—Pipapas ovejakunamanta otaq cabrakunamanta ofrendan kaptinqa presentawanaqwa orqon kaqtam chaynataq sanon kaqtam.¹¹ Chay presentawaqniymi ñioqa Tayta Diospa qayllaypi animalpa kunkanta kuchurunqa altarpa norte lawninpí. Aaronpa miraynin sacerdote kunañataqmi animalpa yawarninwan challanqaku altarpa muyuriqninman.¹² Chay presentawaqniymi nakasqan animalta piezan-piezan kuchuparunqa hinaptinmi sacerdoteñataq churanqa umantawan wirankunata altarpí yantapa hawanman.¹³ Chay presentawaqniymi mayllanqataq animalpa chunchulninkunatawan piernankunatapas chaymi sacerdote presentawaspan lliwta kañanqa altarpí, chay ofrendaqa lliw kañanapaq animalmi hinas papas ñoqapaq miskillaña asnariq ofrendam.

¹⁴—Raprayoq animalkunamanta pipapas ofrendan kaptinqa presentawanapanqaqmi apamunqa qoqñita otaq palomata.¹⁵ Chaymi sacerdote altarpí presentawanaqwa chay raprayoq animalta. Umanta tipiruspam kañanqa altarpa hawanpi, yawarnintañataqmi sutuchinqa altarpa perqanman.¹⁶ Uytuntapas horqoruspam wischuyunka uchpakunapa hawanman, chay uchpaqa kachkan altarpa hichpan intipa qespimunan lawpim.¹⁷ Raprankunamanta sacerdote hapiyku spanmi iskayman chitqarunqa ichaqá amam pasaypaqtachu partirunqa, chaytaqa altarpa hawanpimá kañanqa. Chay ofrendaqa lliw kañanapaq animalmi hinas papas ñoqapaq miskillaña asnariq ofrendam.

Kawsaykunamanta ofrendakuna

2 ¹—Kawsaykunamanta pipapas ofrendan kaptinqa presentawanapanqaqmi apamunqa fino harinata, chaypa hawanmanmi tallinqa aceitetawan inciensota.² Chay ofrendamatam apamunqa Aaronpa miraynin sacerdote kunañataqmi hinaptinmi huknin sacerdote chay ofrendamanta horqonqa aceitewan chapusqa huk aptay fino harinata. Horqonqataqmi lliw inciensotapas hinas pam altarpí kañanqa. Chay ofrendaqa yuyarinapaq ofrendam hinas papas ñoqapaq miskillaña asnariq kañana ofrendam.³ Chay ofrendamatam puchuqqa kanqa Aaronpaqwan mirayninkunapaqmi. Chay ofrendaqa riki kañasqa ofrendakunamanta ñoqallapaqña sapaqchasqa ofrendam.

⁴—Hornopi rurasqa pipapas ofrendan kaptinqa presentawanapanqaqmi apamunqa aceiteyoq fino harinamanta rurasqa tortillakunata, apamunqataqmi aceitewan tallisqa galletakunatapas. Chaykunaqa kanqa mana qonchuyoqmi.

⁵—Sartenpi rurasqa pipapas ofrendan kaptinqa presentawanapanqaqmi apamunqa fino harinamanta aceitewan chapusqa tortillakunata, chayqa kanqa mana qonchuyoqmi.⁶ Chayta partiparuspam hawanman tallinki aceiteta. Chayqariki kawsaykunamanta ofrendam.

⁷—Mankapi rurasqa pipapas ofrendan kaptinqa presentawanapanqaqmi apamunqa fino harinamanta aceitewan chapusqa tortillakunata.⁸ Chaynata ofrendaykita ñoqapaq prepararuspam apanki sacerdoteman, payñataqmi altarmán apaykunqa.⁹ Chaypim sacerdote lliw ofrendamanta horqonqa chay yuyarinapaq asnin ofrendallata hinas pam kañanqa altarpí. Chayqa ñoqapaq miskillaña asnariq kañana ofrendam.¹⁰ Chay ofrendamatam puchuqqa kanqa Aaronpaqwan mirayninkunapaqmi, chay ofrendaqa yuyarinapaq asnin ofrendallam hinas papas miskillaña asnariq kañanapaq ofrendam.

¹¹—Ñoqa Tayta Diosman ima kawsay ofrendatas presentawaspaykichikqa amam qonchuta hinankichikchu, amataqmi kañapuwankichikchu qonchutaga

nitaq mieltapas.¹² Ichaqa qonchutawan mieltaqa presentawankichik puntallaraq cosechasqaykichikmanta ofrendata hinam. Aswanqa miskillaña asnariq ofrendata hinaqa amam kañankichikchu altarpica.

¹³—Kawsaykunamanta llapallan ofrenda qosqaykitam kachichanki. Amam ima ofrenda qosqaykipas faltanqachu kachiqa, chayqa yuyarichisunki Diosnikiwan contrato rurasqaykitam. Llapallan ofrendaykitaaq apamunki kachiyoqtamá.

¹⁴—Kawsay cosechamanta punta kaq allinnin pipapas ofrendan kaptinqa presentawananaqmi apamunqa llullu kawsay hamkasqata otaq chamralla kutarusqa kawsayta. Chayqa kanqa kawsaykunamanta punta kaq allinnin ofrendamá.¹⁵ Chaypa hawanmanmi tallinki aceiteta hinaspm churankitaq inciensotapas. Chayqariki kawsaykunamanta ofrendam.¹⁶ Hinaptinmi sacerdote chay aceitewan tallisqa chamralla kutasqa ofrendata kañanqa lliw inciensotawan kuskata, chayqariki yuyarinapaq asnin ofrendallam hinaspa ñoqa Tayta Diospaq kañasqa ofrendam.

Dioswan allinlla kasqankumanta ofrendakuna

3 ¹—Ñoqawan allinlla kasqanmanta vacakunamanta otaq torokunamanta wañuchipuwananpaq pipapas ofrendan kaptinqa, chay animalqa kanqa sanopunim ñoqaman ofrecewananpaq.² Chay presentawaqniymi puntata makinta churaykunqa animalpa umanman, chaymantañam wañurachinqa ñoqaman asuykuna karpapa punkunpi hinaptinmi Aaronpa miraynin sacerdotekuna chay animalpa yawarninwan challanqaku tukuy altarmán.

³—Chaynaqa ñoqawan allinlla kasqanmanta ofrendatamá ñoqa Tayta Diosman ofrecewaspa kañapuwanqa chunchulninkunapi wirankunata, llapallan llika wirankunata,⁴ iskaynin rurunninkunata, rurunninkunapa hawanpi kaq wirankunata, laplanpa hawanpi wirankunata hinaspa kichpanninpi wirankunata, chay wirankunataqa horqonqa rurunninkunatawanmi.⁵ Tukuy chaykunatamá sacerdotekuna kañanqaku altarpí, kañanqakuqa yantapa hawanpi lliw kañanatawan kuskatam. Chay ofrendaqa ñoqapaq miskillaña asnariq ofrendam.

⁶—Ñoqawan allinlla kasqanmanta pipapas carnerokunamanta otaq ovejakunamanta ofrendan kaptinqa, chay animalqa kanqa sanopunim ñoqaman ofrecewananpaq.⁷ Malta carnerota ñoqa Tayta Diosman ofrecewaspanqa⁸ chay presentawaqniymi puntata makinta churaykunqa animalpa umanman, chaymantañam wañurachinqa ñoqaman asuykuna karpapa punkunpi hinaptinmi sacerdotekunañataq chay animalpa yawarninta challanqaku tukuy altarmán.

⁹—Chaynaqa ñoqawan allinlla kasqanmanta ofrendatamá ñoqa Tayta Diosman ofrecewaspa kañapuwanqa wiranta, kuchunmanta horqosqa chupanta, chunchulninkunapi kaq wirankunata, llapallan llika wirankunata,¹⁰ iskaynin rurunninkunata, rurunninkunapi kaq wirankunata, laplanpa hawanpi wirankunata chaynataq kichpanninpi kaq wiratapas, chaynaqa chay wirakunatamá horqonqa rurunninkunatawan.¹¹ Tukuy chaykunatamá sacerdote kañanqa altarpí. Chay ofrendaqa ñoqapaq mikuy hina kañasqa ofrendam.

¹²—Cabramanta pipapas ofrendan kaptinqa ñoqa Tayta Diosmanmi apamuwanqa.

¹³ Chay ofrecewaqniymi puntata makinta churaykunqa chay animalpa umanman, chaymantañam wañurachinqa ñoqaman asuykuna karpapa punkunpi hinaptinmi sacerdotekunañataq challanqaku chay animalpa yawarninta tukuy altarmán.

¹⁴—Chaynaqa chay ofrendamantamá ñoqa Tayta Diosman ofrecewaspa kañapuwanqa chunchulninkunapi kaq wirankunata, llapallan llika wirankunata,

¹⁵iskaynin rurunninkunata, rurunninkunapi kaq wirankunata, laplanpa hawanpi wirankunata hinaspa kichpanninpí kaq wiratapas, chay wirakunataqa horqonqa rurunninkunatawanmi. ¹⁶Tukuy chaykunamatá sacerdote kañanqa altarpi. Chay ofrendaqa ñoqapaq mikuy hina kañasqa ofrendam hinaspapas miskillaña asnariq ofrendam. Llapallan wirakunaqa ñoqa Tayta Diospaqmí.

¹⁷—Kay kamachisqayqa wiñayapaqmí kanqa llapallan miraynikichikpaq. Maypiña kaspapas amam mikunkichikchu wirataqa nitaq yawartapas.

Hucharayku ofrendakunamanta

4 ¹⁻²Israelpa mirayninkunaman Moises ninanpaqmí Tayta Dios kaynata nirqa:
—Pipas kamachikuyniqa contranpi huchallikuruptinqa otaq “amam rurankichu” nisqayta ruraruptinqa kaynatam rurankichik:

³—Sacerdotekunapa jefen qonqayta huchallikuruspan lliw runakunata culpasqata rikurirachiptinqa, chay sacerdotem ñoqa Tayta Diospaq wañuchipuwanqa sanon malta torota chaynapi huchan pampachasqa kananpaq. ⁴Chay torotam pusamunqa asuykuwananku karpapa punkunman hinaspm puntata makinta churaykunqa chay animalpa umanman, chaymantañam wañurachinqa ñoqapa qayllaypi. ⁵Hina chay sacerdotekunapa jefenmi animalpa yawarninta apamunqa asuykuwananku karpaman. ⁶Chaypiñam dedonta yawarman challpuykuspan challanqa qanchis kutikama ñoqapa qayllaypi, chaytaqa ruranqa santuario rakinaq telapa ñawpaqninpim. ⁷Hina kikin sacerdotetaqmi llusinqa chay yawarwan miski asnaq incienso kañana altarpa waqrachankunatas. Chay altarqa kachkan ñoqaman asuykuna karpapim otaq ñoqa Tayta Diospa qayllaypim. Puchuq yawartañataqmi talliykunqa lliw kañanapaq altarpa sakinman, chay altarpa kachkan ñoqaman asuykuna karpapa punkunpim. ⁸Hucha pampachanapaq chay wañuchisqa malta toromantam horqonqa, chunchulninkunapi llapallan wirankunata, llika wirankunata, ⁹iskaynin rurunninkunata, rurunninkunapa hawanpi wirankunata, laplanpa hawanpi wirankunata chaynataq kichpanninpí wirantapas. Chay wirakunataqa horqonqa rurunninkunatawanmi. ¹⁰Ñoqawan allinlla kasqanmanta wañuchisqan toropata hinamá sacerdoteqa kañanqa tukuy chaykunata lliw kañana altarpi. ¹¹Ichaqa malta toropa qaranataqa, aychantaqa, umantaqa, pierankunataqa, chunchulninkunataqa, akantaqa ¹²otaq chay wañuchisqan enteron torotaqa horqorunqam campamentomanta hinaspm uchpa wischunanku limpio sitiopi yantapa hawanpi otaq chay uchpapa hawanpi kañanqa.

¹³—Ñoqa Tayta Diospa kamachikuyniqa contranpi Israelpa castan llapallan runakuna qonqayta huchallikuruptinqa hinaspa chay huchallikusqankumanta mana musyakuptinkuqa chay huchankumantam llapallan culpasqa kanqaku. ¹⁴Chay huchallikusqankuta yacharuspankuqa huñunasqa runakunam apamunqaku huk malta torota chay huchankumanta pampachasqa kanankupaq. Apamuwanqakuqa asuykuwananku karpamanmi. ¹⁵Chaymantam huñunasqa runakunapa ancianokuna malta toropa umanman puntata makinkuta churaykunqaku ñoqa Tayta Diospa qayllaypi, chaymantañam chay malta torota wañuchinqaku. ¹⁶Chaymi sacerdotekunapa jefen apamunqa malta toropa wakin yawarninta asuykuwananku karpaman. ¹⁷Chaypim dedonta yawarman challpuykuspan challanqa qanchis kutikama ñoqapa qayllaypi, chaytaqa ruranqa santuario rakinaq telapa ñawpaqninpim. ¹⁸Hina chay sacerdotemá llusinqa chay yawarwan ñoqaman asuykuna karpapi kaq altarpa waqrachankunatas, chaynatamá ruranqa ñoqa Tayta Diospa qayllaypi. Puchuq yawartañataqmi talliykunqa lliw kañana altarpa sakinman, chay altarpa kachkan ñoqaman asuykuna karpapa punkunpim. ¹⁹Malta toropa

llapallan wirankunata horqoruspam altarpí kañanqa.²⁰ Chay malta torowanqa ruranqa hucha pampachanapaq wañuchisqa animalwan hinam. Chaytaqa sacerdotem ruranqa runakunapa huchan pampachasqa kananpaq chaynapim huchankuta pampachasqa.

²¹ Chaymantam chay wañuchisqa malta torota horqorunqa campamentomanta karuman hinaspam kañanqa hucha pampachanapaq punta malta torota hina. Chayqariki huñunasqa runakunapa huchan pampachasqa kanampaq ofrendam.

²²—Yupaychasqaykichik ñoqa Tayta Diospa huk kaqnin kamachikuyniykunapa contranpi huk kaqnin kamachikuq qonqyata huchallikuruspanqa chay huchamanta culpasqam kanqa.²³ Chaynaqa chay huchanta pipas reqsiykachiptinmi apamunqa huk sano chivato ofrendata.²⁴ Chay huchallikuqmi puntata makinta churaykunqa chivatopa umanman, chaymantañam wañurachinqa lliw kañanapaq animal wañuchinanku sitiopi, chaytaqa ruranqa ñoqa Tayta Diospa qayllaypim. Chayqariki hucha pampachanapaq ofrendam.²⁵ Chaymantam sacerdoteñataq hucha pampachanapaq wañuchisqa chivatopa yawarninman dedonta challpuykuspan llusinqa lliw kañana altarpa waqrachankunata, puchuq yawartañataqmi talliykunqa hina chay altarpa sakinman.²⁶ Hinaspm ñoqawan allinlla kasqanmanta animalpa wirankunata kañachkaq hina, chay sacerdote altarpí kañanqa chivatopa llapallan wirankunata. Chaynatamá sacerdote ruranqa chay kamachikuçpa huchan pampachasqa kananpaq hinaptim chay huchanta pampachasqa.

²⁷—Ñoqa Tayta Diospa huk kaqnin kamachikuyniykunapa contranpi huk kaqnin humilde runa qonqyata huchallikuruspanqa chay huchamantam culpasqa kanqa.

²⁸ Chay huchanta pipas reqsiykachiptinmi hucha rurasqanmanta apamunqa huk sano cabra ofrendata.²⁹ Chay huchallikuqmi puntata makinta churaykunqa hucha pampachanapaq ofrenda animalpa umanman, chaymantañam chay cabrataqa wañurachinqa lliwta kañanapaq wañuchinanku sitiopi.³⁰ Chaymantam sacerdoteñataq dedonta yawarman challpuykuspan lliw kañana altarpa waqrachankunaman llusiyunkuna, puchuq yawartañataqmi talliykunqa hina chay altarpa sakinman.³¹ Hinaspm ñoqawan allinlla kasqanmanta animalpa wirankunata horqochkaq hina chay sacerdote horqorunqa cabrapa llapallan wirankunata, chay ofrendataqa altarpim kañanqa ñoqa Tayta Diospaq miskillaña asnariq ofrendata hina. Chaynatamá sacerdote ruranqa chay runa pa huchan pampachasqa kananpaq chaynapim paypa huchanqa pampachasqa kanqa.

³²—Sichu chay runa huchanmanta apamunqa ovejakunamanta ofrendata hinaspaqa sano ovejatam apamunqa.³³ Chay runam puntata makinta churaykunqa hucha pampachanapaq wañuchina animalpa umanman, chaymantañam lliw kañanapaq wañuchina sitiopi wañuchinqa chay animalta chaynapi huchan pampachasqa kananpaq.³⁴ Chaymantam sacerdoteñataq hucha pampachanapaq wañuchisqa animalpa yawarninman dedonta challpuykuspan lliw kañana altarpa waqrachankunaman llusinqa, puchuq yawartañataqmi talliykunqa hina chay altarpa sakinman.³⁵ Hinaspm horqonqa ovejapa llapallan wirankunata, chaytaqa horqonqa ñoqawan allinlla kasqanmanta wañuchisqa carneropa wirankunata horqochkaq hinam, chaytaqa sacerdotem altarpí kañanqa ñoqa Tayta Diospaq ofrendaykunatawan kuskata. Chaynatamá sacerdote ruranqa chay runapa huchan pampachasqa kananpaq, chaynapim huchan pampachasqa kanqa.

Huk rikchaq huchakunapaq ofrendakunamanta

5 ¹—Pipas rikusqanmanta otaq yachasqanmanta testigakunapaq qayasqa kachkaspan mana testigakuspaqa paymi huchayoq kanqa.

²—Mana llachpana llachpaq runaqa otaq mana mikuna wañusqa purun animalpa cuerpon llachpaq runaqa otaq mana mikuna uywa animalpa wañusqa cuerpon llachpaq runaqa otaq mana mikuna qasqonpa puriq animalpa wañusqa cuerpon llachpaq runaqa manam asuykuwananpaq hinachu kanqa. Mana yachastin llachparuspanpas chaynam kanqa.

³—Ñoqamanqa amataqmí asuykuwanqachu runapa cuerponmanta mana llachpana kaqta llachpaq runaqa. Mana yachastin llachparuspanpas qepataña yacharusanqa culpablem kanqa.

⁴—Sichu pipas runapa yanya jurasqanman hina apurawman jurarunqa allinta otaq mana allinta rurananpaq hinaspaqa mana yachastin juraruspapas qepataña yacharuspaqa culpablem kanqa chay jurasqanmanta.

⁵—Chay huk kaqninpi huchallikuq runaqa willakunqam imakunapim huchallikusqanmanta. ⁶Hinaspm ñoqa Tayta Diosman apamuwanqa huchanmanta huk oveja ofrendata otaq huk cabra ofrendata hinaptinmi sacerdoteñataq chay animalta ofrecewanqa chaynapi huchan pampachasqa kananpaq.

⁷—Huchanrayku ovejata apamunanpaq mana qollqen kaptinqa chay runam ñoqa Tayta Diosman apamuwanqa iskay qoqñuta otaq iskay mallqo palomata. Hukninmi kanqa huchan pampachasqa kananpaq, hukninñataqmi kanqa lliw kañanapaq. ⁸Chaykunamat apamunqa sacerdoteman hinaptinmi payñataq puntata ofrecewanqa hucha pampachana paq kaqta, sacerdotem chay pawaq animalpa kunkanta qewirunqa ichaq umanta mana tipiruspalla, ⁹chaymantam hucha pampachanapaq chay animalpa yawarninwan challan qa altarpa waqtanman, yawar puchuqtañataqmi sutuchinqa altarpa sakinman. Chayqariki hucha pampachanapaq ofrendam. ¹⁰Huknin pawaq animaltañataqmi kamachisqayman hina lliwta kañanqa. Chaynatamá sacerdote ruranqa huchallikuqpa huchan pampachas qa kananpaq, chaynapim huchan pampachasqa kanqa.

¹¹—Iskay qoqñuta otaq iskay mallqo palomata huchanmanta apamunanpaq mana qollqen kaptinqa, chay runam apamuwanqa iskay kilo fino harina ofrendata chaynapi huchan pampachasqa kananpaq. Chaymanqa amamá aceitetaqa nitaq inciensotapas hinanqachu, chaykunaqariki hucha pampachanapaq ofrendam. ¹²Chaytam apamunqa sacerdoteman hinaptinmi sacerdoteñataq yuyarinapaq asnin ofrendamanta aptayniñ huntata horqoykus pan kañanqa altarpí, chaytaqa ruranqa ñoqa Tayta Diospaq kañasqa ofrendapa hawanpim, chayqariki hucha pampachanapaq ofrendam. ¹³Chaynatamá sacerdote ruranqa huchallikuq runapa ima huchanpas pampachasqa kananpaq, chaynapim huchan pampachasqa kanqa, puchuqpin harinañataqmi sacerdoteapaq kanqa kawsykunamanta ofrenda hina.

Culpayoq kasqankumanta ofrenda

¹⁴Tayta Diosmi Moisesta nirqa:

¹⁵—Sichu pipas ñoqapaq sapaqchasqa kaqpi mana yachastin engañawaspan ñoqa Tayta Diospa contraypi huchallikurusanqa sayachipuwananpaqmi sano carnero ofrendata apamuwanqa. Chay carneropa preciontam tanteankichik santuariopi pesoman hina. ¹⁶Chay huchallikuqmá ñoqapaq sapaqchasqan mana pagasqanta sacerdoteman qonqa, chaytaqa qonqa pichqaman rakisqapa hukninta yapaykuspanmi. Sacerdotem huchallikuqpa sayachipuwasqan carnerota wañuchispan ofrecewanqa chay huchan pampachasqa kananpaq, chaynapim chay huchanqa pampachasqa kanqa.

¹⁷—Sichu pipas mana yachastin huchallikurunqa ñoqa Tayta Diospa kamachikuynipa contranpi hinaspaqa culpayoq kaspam mana allin rurasqanmanta paganqa. ¹⁸Chaynaqa

culpanmantam apamunqa sacerdoteman huk sano carnerota hinaptinmi chay carneropa precionta tanteanki. Sacerdotemá ofrecewanqa huchallikuqpa qonqayta mana yachastin huchallikusqanmantaqa hinaptinmi huchan pampachasqa kanqa.¹⁹ Chay carneroqariki culpamanta ofrendam. Chay runamá huchallikurqa ñoqa Tayta Diospa contraypi.

Engañomanta ofrendakuna

6 ¹Tayta Diosmi Moisesta nirqa:

²—Pipas runamasinta engañaspa imapas churachikusqanta hapikuykuq runaqa ñoqa Tayta Diospa contraypim huchallikun. Contraypitaqmi huchallikun imapas prenda hapisqanta hapikuykuq runaqa otaq suwakuq runaqa otaq negociopi engañakuq runaqa ³otaq imatas tarikuchkaspan negakuruq runaqa otaq yanqamanta juraq runaqa otaq chay huchakunaman rikchakuq ruraq runaqa,⁴⁻⁵ culpable declarasqanku punchawpim huchallikusqanmanta kutichipunqa suwakusqanta, negociopi engañasqanta, churapakusqan hapikuykusqanta chaynataq yanqa jurasqanmantapas. Lliwtam dueñonman kutichipunqa hinaspm yapanqa pichqaman rakisqanpa huk-ninta. ⁶Chay runam culpable kasqanmanta ñoqa Tayta Diosman apamuwanqa huk sano carnerota. Chay carneropa preciontaqa qanmi tanteanki hinaptinmi chay culpayoq runañataq chay carnero ofrendata qonqa sacerdoteman culpable kasqanmanta. ⁷Chaymi sacerdoteñataq culpayoqpa huchan pampachasqa kananpaq ofrecewanqa ñoqa Tayta Diosman chaynapim huchanqa mayqan kaptinpas pampachasqa kanqa.

Diospaq animalkunata lliw kañanankumanta

⁸Tayta Diosmi Moisesta nirqa:

⁹—Lliw kañana animalkunamanta Aarontawan churinkunata kaynata kamachiy: Lliw kañana animalqa tukuy tutam altarpi rupanqa, ninapas tukuy tutamá rupanqa. ¹⁰Sacerdotem pachakunqa linomanta pachawan, hinakunqataqmi linomanta calzoncillowanpas. Lliw kañana animal rupayta tukuruptinñataqmi uchpantapas hoqarispan alterpa huklawninman churanqa. ¹¹Chaymantañam huk pachanwan cambiakuspan uchpata apanqa campamentomanta hawa akllasqay sitioman.

¹²—Altarpi ninaqa amam wañuchisqachu kanqa aswanqa sapa achikyaytam sacerdote yantata yapanqa hinaspm chaypa hawanpi lliw kañana animaltapas allichanqataq. Chaypa hawanpiñataqmi kañanqaku ñoqawan allinlla kasqayki-chikmanta animalpa wirankunata. ¹³Chaynaqa altarpi ninaqa mana tukuytam rupanqa, amam wañurunqachu haykapipas.

Kawsay ofrendakunamanta

¹⁴—Kaymi kawsay ofrendakunamanta yachachikuy: Aaronpa miraynin sacerdote-kunam ñoqa Tayta Diosman ofrecewanqaku altarmañan apamuspanku. ¹⁵Chaypim huk kaqnin sacerdote aceitewan chapusqa harinamanta huk aptayta horqoykunqa, horqon-qataqmi harinapa hawanpi kaq lliw inciensotapas altarpa hawanpi kañananaqpa, chay ofrendaqa yuyarinapaq asnin kaqlam hinaspa ñoqapaq miskillaña asnariq ofrendam.

¹⁶Chay ofrendamanta puchuq harinatañataqmi Aaronpiwan mirayninkuna mikunkaku mana qonchuyyoqta, chaytaqa mikunkaku sapaqchapanwasqanku sitiopim, chay sitioga kachkan asuykuwananku karpapa pationpim. ¹⁷Mana qonchuyyoqtamá hornoman hinanqaku, chay puchuqtamá paykunaman qoni kañapuwasqanku ofrendamanta. Chay ofrendaqa hucharayku ofrenda hinam otaq culparayku ofrenda hina ñoqallapaqña sapaq-

chasqam.¹⁸ Chaynaqa ñoqa Tayta Diospaq kañapuwasqanku ofrendaymantam tocaqninta mikunqaku Aaronpa qari kaq mirayninkuna, kay kamachisqayqa wiñaypaqmí paykunapaq kanqa. Imapas chay ofrendaman tupaykuqqa ñoqapaq sapaqchasqataqmí kanqa.

Sacerdotekunapa kawsay ofrendankumanta

¹⁹ Moisestam Tayta Dios nirqataq:

²⁰—Aaronpas otaq mirayninkunapas sacerdotekunapa jefen kananpaq aceitewan sapaqchasqa kasqanku punchawpiqa ñoqa Tayta Diosmanmi ofrendankuta apamuwanqaku. Chay ofrecewananku ofrendaqa kanqa kawsaykunamanta iskay kilo fino harinam, chaypa partentam ofrecenqaku tempranon, huknin partentañataq tarden, chaynataqa ofrecewanqaku sapa punchawmi.²¹ Chay ofrendataqa aceitewan chapus-pam sartenpi freinqaku hinaspam partipasqata ñoqa Tayta Diosman ofrecewanqaku, chayqariki miskillaña asnariq ofrendaymi.²² Chaynataqmí ruranqa Aaronpa rantinpi mirayninkmanta aceitewan tallisqa sacerdotekunapa jefenpas, paymá kanqa Aaronpa rantinpi. Ñoqa Tayta Diosmi kay decretotaqa qoykichik, wiñaypaqmá chay llapallan ofrendataqa kañapuwankichik.²³ Sacerdotekunapa kawsaykunamanta llapallan ofrendankum tukunankama kañasqa kanqa. Amam chaytaqa pipas mikunqachu.

Hucharayku ofrendamanta yachachikuykuna

²⁴ Moisestam Tayta Dios nirqataq:

²⁵—Hucharayku ofrendakunamanta yachanankupaqyá Aarontawan churinkunata kbynata kamachiy: Hucharayku ofrecetasqanku animalqa ñoqa Tayta Diospa ñawpaqniypi wañuchisqam kanqa. Chaytaqa wañuchinqaku lliw kañanankupaq animal wañuchinanku lugarpim. Chayqariki ñoqallapaqña sapaqchasqa ofrendam.

²⁶ Hucharayku ofrendata ofrecetawaqniyi sacerdoteqa sapaqchapanwasqanku sitiopim mikunqa chay ofrendamanta tocaqninta, chay sitioqa kachkan asuykuwananku karpapa pationpim.²⁷ Imapas chay ofrenda animalpa aychanman tupaykuqqa ñoqapaq sapaqchasqam kanqa. Chay animalpa yawarnin pachaman pawaykuptinqa sapaqchasqanku lugarpim taqsanqaku.²⁸ Chay ofrenda yanusqanku alpa mankatas pas pakinqakum, broncemento manka kaptinmi ichaqa siksiruspa mayllarunqaku.

²⁹—Chay ofrendataqa mikunqaku sacerdotekunamanta lliw qarikunallam, chayqariki ñoqallapaqña sapaqchasqa ofrendam.³⁰ Ichqa hucha pampachanapaq ofrecesqa animalpa yawarnin asuykuwananku karpaman apasqa kaptinqa, chay animalpa aychantaqa amam mikunqakuchu. Chay ofrendataqa ninapim kañanqaku.

Culparayku ofrendakunamanta

7 ¹—Culparayku ofrendakunaqa ñoqallapaqña sapaqchasqam, chaynaqa uyariychik-yá kay yachachisqayta:² Culparayku ofrecetasqanku animaltaqa wañuchinqaku lliwta kañana animal wañuchinanku lugarpim, culpable kasqaykichikmanta animalpa yawarnintañataqmí challanqaku tukuy altarmán.³ Ñoqamanmá ofrecewanqaku animalpa lliw wirallaña chupanta, llika wiranta,⁴ iskaynín rurunninkunata, rurunninkunapi kaq wirankunata, laplanpa hawanpi kaq wirankunata hinaspá kichpannippi wirantapas. Chaynaqa chay wirankunatamá horqonqa rurunninkunatawan.⁵ Tukuy chaykunatamá sacerdote kañanqa altarpi, chayqariki culparayku ñoqapaq kañasqa ofrendam.⁶ Chay ofrendataqa mikunqa sacerdotekunamanta lliw qarikunallam ñoqapaq sapaqchasqanku lugarpí. Chayqariki ñoqallapaqña sapaqchasqa ofrendam.

⁷—Culparayku ofrendakunaqa hucharayku ofrenda hinapunim, yachachikuy-niyapas chay iskayninpaqmi hina kaqla. Hucha pampachanapaq ofrecewasqanku animalpa aychanqa kanqa chay ofrecewaqniy sacerdotepaqmi. ⁸Pipapas lliw kaña-na ofrenda animalninta sacerdote ofreceptinqa chay animalpa qaranqa kanqa chay sacerdotepaqmi. ⁹Hornopi ofrecewaqniy sacerdotepaqtaqmi kanqa kawsaykunamanta mankapi otaq sartenpi rurasqa ofrendakunapas. ¹⁰Wakin kawsaykunamanta llapallan ofrendaqa Aaronpa mirayninkunapaqmi kanqa, sapakamapaqmi igualka-malla kanqa aceitewan chapusqa kaspapas otaq mana aceiteyoq kaspapas.

Dioswan allinlla kasqanku ofrendamanta

¹¹—Ñoqawan allinlla kasqaykichikmanta ofrecewanaykichik ofrendamanta ya-chachikuykunam kaykuna: ¹²Graciasta qowananaipaq pipapas ofrendan kaptinqa ofrecewanqam aceitewan chapusqa mana qonchuyoq tortillakunata, aceitewan tallisqa mana qonchuyoq galletakunata chaynataq aceitewan chapusqa fino harinamanta tortakunatapas. ¹³Graciasta qospa ñoqawan allinlla kasqanmanta tortakunata presentaspaq qonchuyoq tortakunata yapaykuspam presentawanqa. ¹⁴Sapa chay ofrendakunapa huk-nintam rakispán pagachkaq hina ñoqa Tayta Diosman presentawanqa. Chayqa kanqa ñoqawan allinlla kasqanmanta animalpa yawarnin challaq sacerdotepaqmi.

¹⁵—Graciasta qospa ñoqawan allinlla kasqankumanta ofrenda animalpa aychantaqa chay punchawllam mikurunqaku, amam puchunkakuchu paqarinnin punchawpaqqa. ¹⁶Sichu pipapas kanqa prometekusqan cumplinampaq ofrendan otaq voluntadninemanta ofrendan hinaptinqa chay punchawmi mikunqa, puchurup-tinñataqmi paqarinnintin punchawña mikunqa. ¹⁷Ichaqa chay ofrendapa aychan minchakama puchuruptinqa kañasqam kanqa. ¹⁸Ñoqawan allinlla kasqanmanta ofrenda aychata minchantinña pipas mikuruptinqa chay ofrendaqa mana valeqña kaspam millakuyaqaq kanqa, chay aycha mikuruqñataqmi huchayoq kanqa.

¹⁹—Imapas millakuyaqaq kaqman tupaq aychatas amam mikunkichikchu, chayna aychaqa kañasqam kanqa.

—Aychataqa mikunkaku ñoqaman asuykunampaq hina kaq llapan runam.

²⁰—Ñoqawan allinlla kasqanmanta ñoqa Tayta Diospaq wañuchisqa animalpa aychanta, pipas ñoqaman mana asuykuwananpaq hina kachkaspan mikuruq ru-naqa ayllunkunamanta chinkachisqam kanqa.

²¹—Runapa cuerponmanta mana llachpana kaqta llachpaq runaqa otaq mana mikuna animalpa cuerponmanta mana llachpana kaqta llachpaq runaqa otaq imapas millakuyaqaq kaqta llachpaq runaqa ñoqaman mana asuykuwananpaq hinañam kachkan. Chay runaqa ñoqawan allinlla kasqanmanta wañuchisqa ani-malpa aychanta mikuruspaqa ayllunkunamanta chinkachisqam kanqa.

Wiratawan yawarta mana mikunamanta

²²⁻²³Israelpa mirayninkunaman Moises ninanpaqmi Tayta Dios kaynata nirqa:

—Amam mikunkichikchu bueyeskunapa, carnerokunapa hinaspa cabrakunapa wirantaqa. ²⁴Imapas huk rikchaqpim servikunqa kikillanmanta wañuq animalpa wiranqa chaynataq purun animalpa wañuchisqan animalpa wiranpas, chay wira-kunataqa amamá mikunkichikchu.

²⁵—Ñoqa Tayta Diosman kañapuwashqanku ofrenda animalpa wiran mikuqqa ayllunkunamanta chinkachisqam kanqa.

²⁶—Maypiña kaspaykichikpas amam mikunkichikchu raprayoq animalpa yawnintaq nitaq ima animalpa yawarnintapas. ²⁷Ima animalpapas yawarnin mikuq runaqa aylunkunamanta chinkachisqam kanqa.

Sacerdote kunaman tupaq ofrendamanta

²⁸⁻²⁹ Israelpa mirayninkunaman Moises ninanpaqmi Tayta Dios kaynata nirqa:

—Ñoqawan allinlla kasqanmanta pipas animal ofrecioewaqniyqa, chay ofrendanmantamá wakinta ñoqa Tayta Diosman apamuwanqa. ³⁰Chay ofrendankunata kikinpuni apamuwaspanmi ñoqa Tayta Diospaq kañapuwanqa. Kuyuchispanmá presentawanaq animalpa wirantapas chaynataq pechontapas. Chayqariki kuyuchispa presentawanku ofrendam. ³¹Chay animalpa wirantaq sacerdotem kañapuwanqa altarpí, pechonñataqmi kanqa Aaronpaqwan churinkunapaq. ³²Ñoqawan allinlla kasqaykichikmanta ofrecioewasqaykichik animalpa *alleq piernantaq qonkichik sacerdotemanmi. Chayqariki sacerdoteman paganaykichik ofrendam. ³³Chay animalpa alleq piernantamá qonkichik ñoqawan allinlla kasqaykichikmanta animalpa yawarnin hinaspá wiran presentawaqniy sacerdoteman. ³⁴Israelpa mirayninkuna ñoqawan allinlla kasqankumanta animalta ofrecioewaptinkum horqonki kuyuchispa presentawananku pechon ofrendata chaynataq sacerdoteman pagananku piernan ofrendatapas. Chaytaqa ruranichik Aaronpaqwan mirayninkunapaq imaynam wiña-wiñaypaq decretoyman hinam.

³⁵Chaynaqa Tayta Diospaq kañasqa ofrendakunamanta kaqmi Aaronpaqwan mirayninkunapaq tupaqnin kanqa, chaynaqa kanqa Tayta Diospa sacerdotenkunaña kanankupaq presentasqa kasqanku punchawmantapunim. ³⁶Tukuy chaykunata qonankupaqmi sacerdotekuna aceitewan tallisqa kasqanku punchawmantapuni Tayta Dios kamachirqa Israelpa mirayninkunata. Chay decretoqá qosqa karqa wiña-wiñaypaqmi.

³⁷Chaykunam karqa lliw kañiana animal ofrendamanta yachachikuy, kawsaykuna ofrendamanta yachachikuy, hucharayku wañusqa ofrendamanta yachachikuy, culparayku wañuchisqa ofrendamanta yachachikuy, sacerdote nombranapaq ofrendamanta yachachikuy hinaspá Dioswan allinlla kasqankurayku wañuchisqa ofrendamanta yachachikuy. ³⁸Chaykunatam Tayta Dios kamachirqa Moisesman Sinai Orqopi, chaynapi Israelpa mirayninkuna ofrendankutá Tayta Diosman Sinai sutiyoq chunniqpi presentanankupaq.

Sacerdote kanankupaq Aaronpiwan churinkuna nombrasqa kasqankumanta

(Ex 29:1-37)

8 ¹Tayta Diosmi kaynata nirqa:

²—Aarontawan churinkunata pusamuspayá apamuytaq paykunapa pa-chontapas, untana aceitetapas, hucharayku wañuchinapaq malta torotapas, iskay carnerotapas chaynataq canastapi mana qonchuyoq tantakunatapas. ³Huñuyaq-yá runakunatapas ñoqaman asuykuna karpapa punkunman —nispa.

⁴Moisesmá rurarqa Tayta Diospa kamachisqanman hina hinaptinmi runakuna huñunakururqa Diosman asuykuna karpapa punkunman. ⁵Chaymi Moises nirqa huñunasqa runakunata:

—Kayta ruranapaqmi Tayta Dios kamachikun —nispa.

⁶Chaymi Moises asuykachirqa Aarontawan churinkunata hinaspam bañachirqa.

⁷Chaymantam Aaronta hinaykachirqa camisonwan, weqawnintañataqmi wataykurqa chumpiwan, hina hawanmanñataqmi pachachirqa sotanawan. Chaypa hawanmanñataqmi churachirqa Efodta hinaspam watarqa Efodpa watunwan teqoneqta.

⁸Chaykunapa hawanmanñataqmi churachirqa pecherata, pecherapim hinarqa Urim rumitawan Tumim rumita. ⁹Chaymantam Aaronpa umanta wankirqa uma wankinawan, chaypa hawanmanñataqmi churarqa urkun lawpi “DIOSPAQ SAPAQCHASQA” niq qorimanta letrerota, chaytaqa churarqa Moisesman Tayta Diospa kamachisqanpi hinam.

¹⁰Chaymantam Moisesqa hapiykurqa untana aceiteta hinaspm tallirqa carpanwan chaypi tukuy ima kaqkunaman, chaynapimá Diospaq sapaqcharqa.

¹¹ Hina chay aceitewantaqmi altarpa hawanmanpas challarqa qanchis kutikama, tallirqataqmi altarmanpas, chaypi llapallan servicionkunamanpas chaynataq lavatoriomanpas tiyanantinman. Chaynapimá Diospaq sapaqcharqa.

¹²Chaymantam untana aceiteta talliykurqa Aaronpa umanman. Chaynapi-má Diospaq sapaqcharqa. ¹³Chaymantanñataqmi Moises asuykachirqa Aaronpa churinkunata hinaspm pachaykachirqa camisonkunawan, weqawninkutapas wataykarirqataqmi chumpikunawan hinaspm churaykachirqa uma watankutapas imaynam Moisesman Tayta Diospa kamachisqanpi hina.

¹⁴Chaymantam Moises pusarachimurqa hucharayku wañuchinapaq malta torota hinaptinmi Aaronpiwan churinkuna makinkuta churaykurqaku hucharayku wañuq malta toropa umanman. ¹⁵Moisesñataqmi wañurachispan, chay animalpa yawarninta chaskiykurqa hinaspm dedonta challpuykuspan llusirqa altarpa lliw waqrankunata. Chaynatamá Diospaq sapaqcharqa chay altarta. Yawar puchuqñataqmi talliykurqa altarpa sakinman, chaynatam altarta Diospaq sapaqcharqa chaynapi chay altarpi runakunapa huchankuna pampachasqa kananpaq.

¹⁶Chaymantam Moises altarpi kañarqa animalmanta horqosqan llapallan chunchulninkunapi kaq wirankunata, kichpanninpi wirata, rurunninkunata chaynataq rurunninkunapi kaq wirakunatapas. ¹⁷Ichaqa malta toropa qarantawan aychantaqa akantawan kuskatam kañarurqa campamentomanta horqospan, chaynataqa ruraraq Tayta Diospa kamachisqanpi hinam.

¹⁸Chaymantanñataqmi Moises aparachimurqa lliw kañanapaq carnerota hinaptinmi Aaronpiwan churinkuna chay carneropa umanman churaykurqaku makinkuta. ¹⁹Moises wañurachispanmi yawarninta challaykurqa tukuy altarman. ²⁰Chay carnerotam kuchuparurqa piezan-piezan hinaspm kañarqa umanta, aychanta chaynataq wirankunatas. ²¹Chaymantam mayllarurqa carneropa chunchulninkunatawan piernankunata hinaspm altarpi kañarurqa llapallanta. Chayqariki Tayta Diospaq miskillaña asnariq lliw kañana ofrendam. Chaynatamá Moisesman Tayta Dios kamachirqa.

²²Moisesqa aparachimurqataqmi sacerdote nombrasqa kananpaq ofrecena huknin carnerotapas hinaptinmi Aaronpiwan churinkuna makinkuta churarqaku chay carneropa umanman. ²³Chay carnerota Moises wañurachispanmi yawarninta chaskiykuspan Aaronpa *alleq rinrinpa ura patachanta llusiykurqa, llusiykurqataqmi alleq makinkupas maman dedontapas chaynataq alleq chakinpa maman dedontapas. ²⁴Chaymantam Aaronpa churinkunata asuykachispan chay yawarwan llusirqa alleq rinrinkupa ura patachanta, llusiykurqataqmi alleq makinkupas maman dedontapas chaynataq alleq chakinupas maman dedontapas hinaspm puchuq yawarwanñataq challaykurqa tukuy altarman.

²⁵Chaymantam Moisesqa hapiykurqa chay carneropa wiranta, chupanta, chunchulninpí llapallan wirankunata, kichpanninpi wirata, iskaynin rurunminkunata, rurunninkunapi kaq wirankunata hinaspa *alleq piernantapas. ²⁶Tayta Diospa qayllanpi mana qonchuyooq tanta canastamantam Moises horqoykurqa huknin mana qonchuyooq tortillata, aceitewan rurasqa tantata hinaspa huk galletatawan. Chaykunamat churaykurqa carneropa wiranpa hinaspa

piernarpa hawanman. ²⁷Hinaspm qoykurqa Aaronmanwan churinkunaman hinaptinmi paykunañataq kuyuchispa Tayta Diosman presentarqaku. Chayqariki Tayta Diosman kuyuchispa presentananku ofrendam. ²⁸Tukuy chaykunatam Moises chaskiykurqa paykunapa makinmanta hinaspm kañarqa altarpi lliw kañana ofrendatawan kuskata. Chayqariki karqa sacerdote nombrasqa kanankupaq Tayta Diospaq miskillaña asnariq ofrendam.

²⁹Chaymantam Moisesqa hapiykurqa carneropa pechonta hinaspm kuyuchispa Tayta Diosman presentarqa. Chayqariki Tayta Diosman kuyuchispa presenta-nanku ofrendam. Sacerdote nombrasqa kanankupaq ofrendamanta horqosqa pechonmi Moisesman tocarurqa imaynam Tayta Diospa kamachisqanpi hina.

³⁰Moisesqa hapiykurqataqmí untanapaq aceitetawan altarpa hawanpi yawartapas, chaykunawanmi challaykurqa Aaronmanwan churinkunaman, challaykurqataqmí paykunapa pachankunamanpas. Chaynatamá Aaronta hinaspa churinkunata Tayta Dios sapaqcharqa, sapaqcharqataqmí llapallankupa pachankutapas.

³¹Moisesmi nirqa Aarontawan churinkunata:

—Aychatayá yanuychik Tayta Diosman asuykuna karpapa punkunpi hinaspayá chayllapi mikuychik sacerdote nombrasqa kanaykichikpaq, mikunkichikqa canastapi tantatawan kuskatam. Chaynataqa rurankichik “Aaronmi churinkunapiwan mikunqa” nispa qamkunata kamachisqaypi himam. ³²Puchuqnin aychatawan tantataqa kañarunkichikmi.

³³Tayta Diosman asuykuna karpapa punkunmantaqa amam asurinkichikchu qanchisnintin punchaw, chayna punchawkunapim sacerdote nombrasqa kasqaykichik cumplikunqa.

³⁴Chay kunan rurasqaykichiktaqa Tayta Diosmi kamachikurqa huchaykichik pampa-chasqa kananapaq. ³⁵Chaynaqa Diosman asuykuna karpapa punkunpímá kankichik tuta-punchaw qanchis punchawkama. Tayta Diospa kamachikuynintaqa kasukunkichik-má chaynapi ama wañurunaykichikpaq. Chaynatamá Tayta Dios kamachiwarqa —nispa.

³⁶Aaronpiwan churinkunam rurarqaku Moisesman Tayta Diospa llapallan kamachisqanta.

Sacerdote kayninta Aaron qallarisqanmanta

9 ¹Pusaq kaq punchawpim Moises qayarqa Aarontawan churinkunata chaynataq Israel casta ancianokunatas. ²Paymi Aaronta nirqa:

—Hucha pampachanapaq pusamuy huk sano malta torota, pusamuytaq lliwta kañanapaq sano carnerotapas chaynapi Tayta Diosman presentanaykichikpaq.

³Israelpa mirayninkunatayá niy hucha pampachanapaq kaq chivatota pusamunankupaq, pusamuchunkutaqyá malta torotapas chaynataq malta carnerotapas. Chaykunaqa kanqa lliw kañanapaq huk watayoq sano animalkunam. ⁴Wañuchinapaqyá pusamuchunkutaq huk bueyestapas chaynataq huk carnerotapas. Chaykunataqa Tayta Diospa qayllanpímá wañuchinqaku paywan allinlla kasqankumanta ofrendapaq. Apamunkakutaqmi aceitewan chapusqa kawsaykunamanta ofrendatas. Tayta Diosmi kunan rikuriykusunkichik —nispa.

⁵Chay ancianokunam aparqaku Moisespa kamachisqanman hina Tayta Diosman asuykuna karpapa punkunman, huñunakurqakutaqmi llapallan runakunapas hinaspm chaypi karqaku Tayta Diospa qayllanpi. ⁶Hinaptinmi Moises nirqa:

—Kaytamá Tayta Dios kamachikun ruranaykichikpaq hinaptinqa paypa achki-riyinmi rikuriykusunkichik —nispa.

⁷Chaymantam Aaronta Moises nirqa:

—Altarman asuykuspa presentay hucharayku ofrendaykita chaynataq lliw kañanapaq animaltapas, chaynapim huchaykipas chaynataq runakunapa huchanpas pampachasqa kanqa. Runakunapa ofrendantapas presentaytaqyá huchanku pampachasqa kananpaq, chaynataqa presentanki Tayta Diospa kamachisqanpi hinamá —nispa.

⁸Chaymi Aaron asuykurqa altarman hinaspmal ta torota wañuchispan presentarqa huchan pampachasqa kananpaq. ⁹Hinaptinmi Aaronpa churinkuna apamurqaku yawarta chaymi Aaron yawarman dedonta challpuykuspan altarpa waqrachankunaman llusirqa, puchuq yawartañataqmi altarpa sikiñman talliykurqa. ¹⁰Chaymantam altarpi kañarqa hucha pampachanapaq animalpa wirankunatawan rurunninkunata chaynataq kichpanninpi wiratapas, chaynataqa rurarqa imaynam Moisesman Tayta Diospa kamachisqanpi hinam. ¹¹Aychantawan qarantañataqmi campamentomanta horqospan kañarurqa.

¹²Aaronqa wañuchirqataqmi lliw kañanapaq animaltapas hinaptinmi Aaronpa churinkuna apamurqaku yawarta chaymi pay challarqa tukuy altarman. ¹³Chaymantañataqmi Aaronman apamurqaku chay lliw kañanana paq animalta, chaytaqa apamurqaku piezan-piezán kuchusqatam umantawan kuskata hinaptinmi Aaron altarpi kañarqa. ¹⁴Chaymantam mayllarqa chunchulninkunatawan piernankunta hinaspmal kañarurqa altarpi lliw kañanapaq animaltawan kuskata.

¹⁵Aaronqa presentarqataqmi runakunapa ofrendantapas. Runakunapa huchan pampachasqa kananpaq chivatota hapiyuskusmá wañurachirqa hinaspmal presentarqa imaynam kikinpaq presentasqan ofrendata hina. ¹⁶Lliw kañana animaltapas presentarqam Diospa kamachisqanman hina. ¹⁷Presentarqataqmi kawsaykunamanta ofrendatapas. Chay ofrendamantam huk aptaya hapiyuskuspan altarpi kañarqa tempranonpi lliw kañana animaltawan kuskata.

¹⁸Aaronqa wañuchirqataqmi bueyestawan carnerotapas, chaykunaqa karqa Dioswan allinlla kasqankumanta runakunapa ofrendanmi. Aaronpa churinkuna yawarta qoptinmi payñataq challarqa altarman chaynataq altarpa muyuriq-ninmanpas. ¹⁹Aaronmanmi qorqaku toropa hinaspa carneropa wirankunata, chupanta, chunchulnippi wirankunata, rurunninta chaynataq kichpanninpi waurayaqntapas. ²⁰Aaronmi churarqa animalkunapa pechonkunapa hawanman hinaspmal wirankunata kañarurqa altarpi. ²¹Pechonkunatawan *alleq piernankunatañataqmi Tayta Diosman Aaron presentarqa presentananku ofrendata hina. Chaynataqa presentarqa Moisesman imaynam Tayta Diospa kamachisqanpi hinam.

²²Chaymantañataqmi Aaronqa runakuna lawman makinta hoqarispan paykunapaq Tayta Diospa bendicionninta mañakurqa hinaspmal hucha pampachanapaq animalta, lliw kañana animalta hinaspa Dioswan allinlla kasqankumanta animalta presentaruspan altarmanta uraykurqa. ²³Chaymantam Moiseswan Aaron yaykurqa-Diosman asuykuna karpaman, lloqsiramuspankuñataqmi runakunapaq Diospa bendicionninta mañakurqaku hinaptinmi Tayta Diospa achkiriynin rikuriykurqa llapallan runakunaman. ²⁴Hinaptinmi lenguachkaq nina lloqsiramurqa Tayta Diospa qayllanmanta hinaspmal ruparurqa lliw kañana animaltawan altarpi wirakunata.

Chayta llapallan runakuna qawaykuspankum kusikuymanta qaparispa pampaman pakchakuykurqaku.

Nadabpa hinaspa Abiupa huchanmanta

10 ¹Aaronpa churin Nadabwan Abiuñataqmi sapakama incienso qontichi-nankuta hapiyuskuspanku chayman hinaykurqaku ninatawan inciensota

hinaspam Tayta Diospa qayllanpi qontichirqaku mana paypa kamachisqanman hina.² Chaymi Tayta Diospa qayllanmanta lenguachkaq nina lloqsiramuspan paykunata ruparurqa chaynapim Tayta Diospa qayllanpi wañururqaku.³ Chay imam pasakusqanmantam Tayta Diospa nisqanta Aaronman Moises kaynata nirqa:

Pipas asuykamuwaqniymanqa
chuya kasqaytam qawachikusaq,
llapallan runakunapa qayllapitaqmi
alabasqa kasaq.

Chaymi Aaron upallalla karqa.

⁴Hinaptinmi Moises qayaykurqa Uzielpa churin Misaeltawan Elzafanta, paykunaqa karqa Aaronpa tion Uzielpa churinkunam. Paykunatam nirqa:

—Asuykuspayá santuariopa ñawpaqninmanta castaykichikta horqomuychik campamentomanta hawaman —nispa.

⁵Hinaptinmi asuykuspanku horqoramurqaku camisonninmanta campamentopa hawa lawninanman imaynam Moisespa nisqanman hina.

Sacerdote kunapa imam ruranankumanta

⁶Moisesmi nirqa Aaronta chaynataq Aaronpa churin Eleazartawan Itamartapas kaynata nispan:

—Amam mana ñaqchasqaqa kankichikchu, amataqmi pachaykichiktapas llikipankichikchu lutokusqaykichikta qawachikunaykichikpaqqa, chaynata ruraspaqa wañuruwaqchikmi, Tayta Diospa piñakuyninga chayarunmantaqmi llapa huñunasqa runakunamanpas. Aylluykichikmantaqa waqanqaku llapallan Israelpa castankunam, chaynatamá llakikunqaku Tayta Diospa kañarusqanmanta.⁷ Amataqmi lloqsinkichikchu Diosman asuykuna karpapa punkumantaqa, mana chayqa wañuruwaqchikmi. Qamkunaqariki Tayta Diospa aceitenwan sapaqchasqam kachkankichik —nispa.

Chaymi paykuna ruwarqaku Moisespa nisqanman hina.

⁸Chaymantam Aaronta Tayta Dios kaynata nirqa:

⁹—Ñoqaman asuykuna karpaman yaykuspapaqa qampas nitaq churikikunapas amam tomankichikchu vinota nitaq poqosqa aqatas, tomaspaqa yanqañataqmi wañuruwaqchik. Kay nisqayqa kanqa wiña-wiñayapaq decretom llapallan miraynikichikpaq.¹⁰ Tomaruspaqa manam yachawaqchikchu mayqanmi ñoqapaq sapaqchasqa kasqantapas otaq mana sapaqchasqa kasqantapas, manataqmi yachawaqchikchu mayqanmi mana chaskinay kasqantapas otaq imam chaskinay kasqantapas.¹¹ Tomaruspaqa manataqmi yachawaqchikchu Israelpa mirayninkunaman Moiseswan ñoqa Tayta Diospa nichisqay llapallan decretokunatapas —nispa.

¹²Moisesmi nirqa Aaronta chaynataq iskaynin puchuq churin Eleazartawan Itamarta kaynata:

—Tayta Diospaq kañasqa kawsay ofrendapa puchuqnintayá mikuychik qonchuyoqta altarpa ladonpi. Chay ofrendaqa preparasqa kachkan mana qonchuyoqmi. Chayqariki Tayta Diosllapaqña sapaqchasqa ofrendam.¹³ Chaytaqa mikunkichik Diospaq sapaqchasqa sitiopim. Chayqa qampaqwan churikikunapaqmi. Chayqariki Tayta Diospaq kañasqa ofrendam. Chaynatam Tayta Dios kamachiwarqa.¹⁴ Diosman presentasqa animalpa pechontawan pagasunaykichik piernataqa mikunkichik Diospa akllasqan

sitiopim qari churikikunawan hinaspa warmi churikikunawan kuska, chaykunaqa qanmanwan churikikunaman qosqam. Chaykunataqa qosunkichik Isaelpa mirayninkunam Dioswan allinlla kasqanku ofrenda presentasqankumanta.¹⁵ Kañanapaq wira ofrendakunatawan kuskatam apamunqaku pagasunaykichikpaq kaq piernanta chaynataq kuyuchispa Diosman presentananku pechontapas. Chaykunaqa wiñayapaqmi kanqa qampaqwan churikikunapaq Tayta Diospa kamachisqanpi hina —nispa.

¹⁶ Chaymantam Moises tapurqa hucharayku wañuchisqa chivatomanta chaymi kañasqa kasqantaña yacharuspan piñakururqa Aaronpa churin Eleazarpa hinaspa Itamarpa contranpi, paymi nirqa:

¹⁷ —¿Imanasqataq chay hucharayku ofrenda chivatotaga mana mikurqankichikchu? chaytaqariki mikuwaqchik karqa Diospaq sapaqchasqa sitiopim. Chayqa Tayta Diosllapaqña sapaqchasqa ofrendam. Tayta Diosmi qosurqankichik qamkunaman huñunasqa runakunapa huchankuna paypa qayllanpi pampachasqa kananapaq.

¹⁸ Yawarnintapas manam aparqankichikchu chuya lugerman, chay ofrendataqa mi-kuwaqchik karqa Diospaq sapaqchasqa sitiopim kamachisqayman hina —nispa.

¹⁹ Hinaptinmi Aaronñataq nirqa:

—Kunanmi Tayta Diosman paykuna presentarunku hucha pampachanapaq kaqtawan lliw kañanapaq kaqta. Ñoqataqa kaykunaqa pasaruwanñam, chaynaga sichu ñoqa mikuryuymen karqa chay hucha pampachanapaq kaqta hinaptinqa Diosqa ¿chaskiwanmanraqchu karqa? —nispa.

²⁰ Chayta uyariruptinmi Moisespa sonqon chayraq tiyaykurqa.

Mikuna chaynataq mana mikuna animalkunamanta

(Dt 14:23-21)

11 ¹⁻² Isaelpa mirayninkunaman ninankupaqmi Moisestawan Aaronta Tayta Dios kaynata nirqa:

—Kay allpapi kawsaq llapallan animalkunamantam mikunkichik³ pallqa atakayoq kutipaq animalkunata. ⁴ Ichaqa kutipaq kaptinpas amam mikunkichikchu camellotata, camelloqa kutipaq kaspapas manam pallqa atakayoqchu. Chaytaqa amamá mikunkichikchu.

⁵ —Amam mikunkichikchu purun qowitaqa, chay purun qowija kutipaq kaspapas manam pallqa atakayoqchu. Chaytaqa amamá mikunkichikchu.

⁶ —Amam mikunkichikchu liebre sutiyoq animaltaqa, liebreqa kutipaq kaspapas manam pallqa atakayoqchu. Chaytaqa amamá mikunkichikchu.

⁷ —Amam mikunkichikchu kuchitaqa, kuchiqa pallqa atakayoq kaspapas manam kutipanchu. Chaytaqa amamá mikunkichikchu.

⁸ —Chaynaqa amamá mikunkichikchu chay animalkunapa aychantaqa, amataqmi wañusqa kaptinpas tupayllapas-tupaykunkichikchu. Chaykunataqa amamá mikunkichikchu.

⁹ —Yakupi kawsaq llapallan animalkunamantaqa, lamar qochapi kawsaptin otaq mayupi kawsaptinpas mikunkichikqa llika raprayoq hinaspa escamayoq chall-wakunallatam,¹⁰ mana escaman kaptinqa amam mikunkichikchu lamar qochapi kawsaptinpas, mayupi kawsaptinpas, hatun kaptinpas otaq taksa kaptinpas.¹¹ Amamá mikunkichikchu chayna animalkunapa aychantaqa, wañuruptinqa aswanraqmá millakunkichik chayna aychataqa.¹² Chaynaqa yakupi kawsaq llapallan animalkunamantaqa millakunkichikmá mana llika raprayoq hinaspa mana escamayoq kaptinqa.

¹³⁻¹⁹ Raprayoq animalkunamantaqa millakuyqaq kasqankuraykum ama mikunkichikchu tukuy rikchaq aguilakunata, tukuy rikchaq ankakunata, aqchikunata,

tukuy rikchaq wamankunata, tukuy rikchaq cuervokunata, avestruzkunata, chuseqkunata, qewllakunata, tukukunata, cormorankunata, ibiskunata, cisnekunata, pelicanokunata, ullachukunata, cigueñakunata, tukuy rikchaq garzakunata, condorkunata, abubillakunata hinaspa masukunata.

²⁰—Pawaspa pampantapas puriq urukunataqa amam mikunkichikchu. ²¹Ichaqa pawaspan pampantapas puriq urukunamantaqa mikuwaqchik pawatyaq urukunallatam. Chay urukunapa piernanmi chakinwan iskayman doblasqa kanan chaynapi pawaspan chakinwan takyananpaq. ²²Chay urukunamantam mikunkichik tukuy rikchaq langostakunata, tukuy rikchaq pinki-pinki urukunata, chillikukunata hinaspa saltamontekunata. ²³Ichaqa amamá mikunkichikchu pawaspa pampantapas puriq llapallan urukunataqa.

²⁴—Chayna urukuna wañuruptin llachpaq runaqa tutaykunankamam ñoqaman mana asuykuwanqachu.

²⁵—Pipas chay urukuna wañusqata hoqariqqa pachantam taqsakunqa hinas pam tutaykunankama ñoqaman mana asuykuwanqachu.

²⁶—Atakayoq animalkunamantaqa amam mikunkichikchu chay animalpa atan mana pallqa kaptinqa hinaspa mana kutipaq kaptinqa.

²⁷—Tawa chakiyoq animalkunamantaqa amam mikunkichikchu chay animal purispan chaki plantanwan saruptinqa. Pipas chayna animalkuna wañusqata llachpaqqa tutaykunankamam ñoqaman mana asuykuwanqachu. ²⁸Chaynataqmi chayna animalkuna wañuruptin pipas hoqariqqa pachanta taqsakunqa hinaspm tutaykunankama ñoqaman mana asuykuwanqachu, chay animalkunataqa millakuyapaqmi hapinkichik.

²⁹—Pampam puriq animalkunamantapas amam mikunkichikchu unchuchukunata, ukuchakunata, tukuy rikchaq lagartijakunata, ³⁰sukullukuykunata, cocodrilokunata, lagartokunata hinaspa camaleonkunata.

³¹—Chaynaqa pampam puriq animalkunamantam chaykunata ama mikunkichikchu. Chayna animalkuna wañuruptin pipas llachparuqqqa tutaykunankamam mana asuykuwanqachu.

³²—Chayna animalkuna wañuruspa kullumanta rurasqa imamanpas wichiykuptinqa otaq pachamanpas wichiykuptinqa otaq ima qaramanpas wichiykuptinqa otaq costal rurana ima telamandas wichiykuptinqa otaq llamkanapaq ima herramientamanpas wichiykuptinqa mana servikuqñam kanqa. Chaykunaqa yakuman challpusqa kaspam tutaykunankama pipapas mana hapinan kanqa, chaymantañam huktawan servikunqa.

³³—Chayna animalkunamanta huk kaqnin wañuruspan allpa mankaman wichiykuptinqa tukuy imapas chay allpa mankapi kaqmi manaña servikunqachu, chay mankapas pakipasqam kanqa. ³⁴Ima mikuymanpas chay mankapi yaku tallikuykuptinqa, chay mikuyimi manaña servikunqachu, chay mankapi ima tomana kaqpas manañam servikunqachu. ³⁵Tukuy imamanpas chayna animalkuna wañuruspan wichiykuptinqa mana servikuqñam kanqa, hornocha kaptinpas otaq tullpa kaptinpas pakipankichikmi. Chaykunataqa millakuyapaq kasqanraykum millakuyapaqña hapinkichik.

³⁶—Chaywanpas pukyu yakuqa otaq qochachispa tomana yakuqa hina servikuqmi kanqa, ichaqa chayna wañusqa animalkunata llachpaqqa ñoqamanmi ama asuykuwanqachu.

³⁷—Sichu chayna animalkuna wañuruspan tarpuna muhupa hawanman wichiykuptinqa chay muhutam ama wischunkichikchu aswanqa servikunqam.

³⁸Ichaqa chayna animalkunamanta wañuruspan nuyusqaña muhupa hawanman wichiykuptinqa chay muhuqa mana servikuqñam kanqa.

³⁹—Mikunapaq kaq animalnikichikmanta mayqanninpas wañuruptinqa, chay wañusqata tupaykuqmi tutaykunankama mana asuykuwanqachu. ⁴⁰Chay wañusqa animalpa aychanta mikuqpas pachanta taqsakuspanmi tutaykunankama mana asuykuwanqachu, chay wañuruq animal hoqariqpas pachantamá taqsakunqa hinaspam tutaykunankama mana asuykuwanqachu.

⁴¹—Amam mikunkichikchu pampan puriq llapallan taksa animalkunataqa. Chayna animalkunaqa millakuypaqmi.

⁴²—Chaynaqa pampan puriq llapallan animalkunamantaqa amamá mikunkichikchu llapallan tawa chakiyoqkunata otaq mas chakiyoqkunatapas. Chaykunaqa millakuypaq animalkunam. ⁴³Amayá millakuypaqqa kaychikchu pampan puriq taksa animalkunata mikuspaqa otaq wañuruqta llachparuspaqa chaynapi ñoqaman asuykamuwanaykichikpaq. ⁴⁴Ñoqam kani yupaychasqaykichik Tayta Dios, qamkunaqa ñoqapaqyá sapaqchakuychik hinaspayá chuyanchakuychik ñoqapas chuya kasqayrayku. Pampan puriq taksa animalkunata llachpaspaaq amayá millakuypaqqa kaychikchu. ⁴⁵Ñoqa Tayta Diosmi Egipto nacionmanta horqomurqaykichik Diosnikichik kanaypaq. Chaynaqa chuyayá kaychik ñoqapas chuya kasqayrayku —nispa.

⁴⁶Chaykunamá yachachikuyniykuna lliw animalkunamanta, raprayoq animalkunamanta, yakupi kawsaq animalkunamanta hinaspam pampan puriq taksa animalkunamanta. ⁴⁷Chaynaqa amamá pantarunkichikchu mayqenmi allin animal kasqantapas otaq mayqenmi millakuypaq animal kasqantapas otaq mayqenmi mikuna animal kasqantapas otaq mayqenmi mana mikuna animal kasqantapas.

Wachakuq señoraqa imaynam Diosman asuykunanmanta

12 ¹⁻²Israelpa mirayninkunaman ninanpaqmi Moisesta Tayta Dios kaynata nirqa: —Huk warmi wiksayakuruspan qari wawata wachakuruspanqa imaynam killanwan onqochkaq hinam ama asuykuwanqachu qanchis punchawpuni. ³Chay wawatam nacesqanmanta pusaq punchawninpi qari kaychanpi señalanaqaku. ⁴Chay wawapa mamanmi ichaqa kimsa chunka kimsayoq punchaw mastaraq yawarninmanta chuyanchakunqa. Chay chuyanchakunan punchaw tukunankamam ama tupanqachu imapas Diospaq sapaqchasqa kaqkunata. Amataqmi yaykunqachu santuariomanpas. ⁵Ichaqa huk señora warmi wawata wachakuruspanqa imaynam killanwan onqochkaq hinam ama asuykuwanqachu iskay semanapuni, yawarninmantam chuyanchakunqa soqta chunka soqtayoq punchaw mastaraq.

⁶—Chuyanchakunan punchawkuna cumplikuruptimmi qari wawa kaptin otaq warmi wawa kaptinpas, chay wachakusqanmanta chay warmi apamunqa asuykamuwananku karpara punkunman huk watayoq malta carnerota, chay carneroqa kanqa lliwta kañapuwanankupaqmi. Apamuwanqataqmi huk mallqo palomatawan huk qoqñutapas. Chay ofrendaqa kanqa huchankuna pampachasqa kananpaqmi. Chaykunamat entreganqa sacerdoteman ⁷hinaptinmi sacerdoteñataq ñoqa Tayta Diosman presentawanya chay warmipa huchankunata pampachanaypaq chaynapim chay warmiqa yawarninmanta chuyanchasqa kanqa. Chaykunamá yachachikuyniykuna qaritapas otaq warmitapas wachakuqkunapaqqa.

⁸—Ichaqa malta carnerota apamuwanapaq chay warmipa qollqen mana kaptinqa apamuwanqa iskay qoqñukunatam otaq iskay mallqo palomakunatam. Huknini mi kanqa lliw kañanankupaq hukninñataqmi kanqa hucharayku ofrendapaq.

Chaykunataqa sacerdotem presentawanqa chay warmipa huchankunata pampa-chanaypaq, chayraqmi payqa asuykamuwanman.

Lepra onqymanta

13

¹Tayta Diosmi Moisestawan Aaronta kaynata nirqa:

²—Huk kaqnin runapa cuerponpi punkiy otaq roncha rikuriruptinqa otaq ima yuraq manchapas rikuriruptinqa otaq lepraman rikchakuq ima llagapas rikuriruptinqa pusamunkichik sacerdote Aaronmanmi. Manaña pay kawsaptinqa pusamunkichik paypa miraynin huk kaqnin sacerdotemanmi. ³Chay sacerdotem qawanqa onqoqpa cuerponpi llagata. Sichum chay llagapi kaq pelo yuraqman tirkakuruptinqa hinaspa chay llagapas ukuneqman yaykuruptinqa chayqa lepra onqyomi. Chayta sacerdote reqsiykuspanmi chay onqoqta ninqa ñoqaman amaña asuykamuwanpaq.

⁴—Sichu chay onqoqpa cuerponpi mancha yuraq kaptinqa hinaspa manataq ukuneqman yaykuruptinqa hinaspa pelopas yuraqman mana tirkakuruptinqa sacerdotem chay onqoqta wichqarunqa qanchis punchawpaq. ⁵Chay qanchis punchawmantam huktawan sacerdote qawanqa chay onqoqpa aychanta, sichum chay llaga hinalla kaptinqa hinaspa manataq miraruptinqa sacerdotem yapatawan chay onqoqta wichqanqa hina qanchis punchawtawanraq. ⁶Chay qanchis punchawmantam huktawan qawanqa, sichum chay llaga onqoqpa aychanmanta yuraq allqa kayninmanta menosyaspan mana wiñaptinqa chay onqoqtam sacerdote ninqa: “Diosmanqa asuykuwaqñam” nispan. Chay onqoyninqa ronchallam. Chaynaqa chay onqoqmá pachanta taqsakuspan asuykuwanmanña.

⁷—Ichaqa chay onqoq qawarachikuspan sanopaqña chaskisqa kaptinpas aychanpi chay roncha wiñayta qallaykuptinqa sacerdotemanmi kutirinqa qawachikunanaq. ⁸Chay sacerdote chay onqoqpa cuerponpi llagakunata qawaspa mirarusqanta tariruspaqa chay onqoqtam ninqa ñoqaman amaña asuykuwananaq. Payqariki onqochkan lepra onqoywanmi.

⁹—Huk kaqnin runapa cuerponpi lepra onqoy llaga rikuriruptinqa chay runatam pusamunkichik sacerdoteman. ¹⁰Sacerdotemá qawanqa chay runapa onqoyninta, sichum chay cuerponpi punkiy yuraq kaptinqa hinaspa chaypi pelopas yuraqman tirkakuruptinqa hinaspa kawsaq aychapas llagapi sutila rikuriptinqa ¹¹chay runapa onqoyninqa sasa sanoyaq lepra onqyomi. Chay onqoqtaqa amañam wichqanqapaschu, ñam yachakunña lepra onqoy kasqanta.

¹²—Sichum onqoqpa chaki puntanmanta uma puntankama sacerdotepa maymi qawanankama chay onqoy apurawman miraruptinqa, ¹³sacerdotem chayta qawanqa. Chay onqoy lliw cuerponta taparuptinqa sacerdotem ninqa chay runaqa asuykuwananaq. Chay onqoyqariki tirkakurun yuraqmanmi chaymi onqoqpas asuykuwanmanña. ¹⁴Ichaqa chay runapa ronchankunapi kawsaq aycha rikuriruptinqa amam asuykamuwanqachu. ¹⁵Sacerdotemá qawanqa chay ronchakunapi kawsaq aychata hinaspm chay onqoqta ninqa amaña asuykuwananaq, chay kawsaq aychaqariki lepra onqyomi, chaynaqa amañamá asuykamuwanqachu.

¹⁶—Sichu chay kawsaq aycha tirkakurunqa yuraqman hinaptinqa chay onqoqmi sacerdoteman hamunqa ¹⁷qawachikunanaq, sichu chay llaga tirkakurunqa yuraqman hinaptinqa sacerdotem chay onqoqta ninqa asuykuwananaq, payqariki manam kachkan lepra onqoywanñachu.

¹⁸—Huk kaqnin runapa cuerponpi chupu rikuriruspan sanoyeruptinqa ¹⁹hinaspa chaypi yuraq punkisqa quedaruptinqa otaq pukayasqa yuraq mancha quedaruptinqa

sacerdotewanmi qawachikunqa.²⁰ Sacerdote qawaspan chay chupupa kasqan ukuneq-ña kaptinqa hinaspa pelopas yuraqman tikrakuruptinqa chay onqoqtam rimapayanqa amaña ñoqaman asuykuwananpaq. Chay chupupi rikuriqqá lepra onqoymi.²¹ Ichaqa chay chupupa kasqanpi pelopas mana yuraq kaptinqa hinaspa ukuneqman manataq yaykuptinqa chaynapi menosyaytaña qallaykuptinqa chay onqoqtam sacerdote wichqarunqa qanchis punchawpaq.²² Aswanqa chay onqoqpa cuerponpi chayna chupukuna miraruptinqa sacerdotem ninqa chay runaqa ñoqaman amaña asuykuwananpaq. Chayqariki lepra onqoymi.²³ Ichaqa chay yuraq mancha hinalla kaspan mana wiñaptinqa chay chupuqa ñam sirakurunña, chaynaqa sacerdotem chay runata ninqa asuykuwananpaqña.

²⁴—Ninawan huk runa pusllurachikuptin chay kawsaq aychan pusllusqapi pukayas-qa yuraq mancha otaq yuraq mancha rikuriruptinqa²⁵ sacerdotem qawanqa. Sichu chay manchapi kaq pelo yuraqman tikrakuruptinqa hinaspa chay mancha ukuneqman yayku-ruptinqa lepra onqoymi hatarirun chay pusllusqapi. Chaynaqa sacerdotem chay onqoqta ninqa ñoqaman amaña asuykuwananpaq, chay llagapiqariki rikurirun lepra onqoymi.

²⁶ Sichu chay manchata sacerdote qawaspan mana tarinqachu ima yuraq pelotapas hinaspa chay manchaqa mana ukuneqman yaykuspa aswan menosyaptinqa chay onqoqtam sacer-
dote wichqarunqa qanchis punchawpaq.²⁷ Chay qanchis kaq punchawpiñataqmí sacerdote huktawan qawanqa chay onqoqta. Sichu chay mancha miraruptinqa chay onqoqtam ninqa amaña asuykuwananpaq, chay llagapiqariki rikurirun lepra onqoymi.²⁸ Ichaqa chay man-
cha mana wiñaspan menosyaptinqa kañakurusqanpa punkiyllanmi. Chaynaqa sacerdotem chay onqoqta ninqa asuykuwananpaqña. Chayqariki kañakurusqanpa sirakusqallanmi.

²⁹—Huk qaripa umanpi otaq huk warmipa umanpi llaga rikuriruptinqa otaq kaki-chunpipas llaga rikuriruptinqa³⁰ sacerdotem qawanqa. Sichu chay llaga ukuneqman yaykuruptinqa hinaspa chaypi tarikuq pelopas qelluyaspa asllayaptinqa, chay onqoq-
tam sacerdote ninqa ñoqamanqa amaña asuykuwananpaq. Chay runataqa hapiro runa-
sarpakuyimi, chayqariki umanpi otaq kakichunpi rikuriruq lepra onqoymi.³¹ Sichum
sacerdote qawanqa chay sarnapakuya hinaspa manataq tarinqachu chay llagaqa uku-
neqman yaykurusqanta hinaspa manataq tarinqachu ima yana pelotapas hinaptinqa
chay onqoqtamwichqarunqa qanchis punchawpaq.³² Chay qanchis kaq punchawpi-
ñataqmí sacerdote qawanqa chay llagata, sichum chay sarnapakuy mana miraruptinqa
hinaspa ukuneqman mana yaykuruptinqa hinaspa pelopas mana qelluyaptinqa,³³ chay
onqoqtam sacerdote kamachinqa chukchanta kachiy-kachiya rutuchikunana-
paq, ichaqa amam rutuchikunqachu chay sarnapakuy llagapa kasqantaqa, sacerdotem chay onqo-
tawichqarunqa qanchis punchaw mastaraq.³⁴ Chay qanchis kaq punchawpiñataqmí
sacerdote qawanqa chay llagata, sichum chay sarnapakuy mana wiñaruptinqa hinaspa
manataq ukuneqman yaykuruptinqa chay onqoqtam sacerdote ninqa asuykuwanan-
paqña. Chay runaqa pachanta taqsakuspam asuykamuwanmanña.³⁵ Ichaqa chay
sarnapakuy cheqaptapuni miraruptinqa, sanopaqña avisasqa kachkaptinpas³⁶ sacerdo-
tem huktawan qawanqa chay onqoqta. Sichu chay sarnapakuy miraruptinqa amañam
maskanqachu qellu pelotapas. Chay runaqa manam ñoqamanqa asuykuwanmanñachu.³⁷
Ichaqa chay sarnapakuy sayarusqanpaq sacerdoteman rikchakapuptinqa hinaspataq
yana pelopas wiñaruptinqa, chay runaqa sanoyerunñam sarnapakuy manta, payqa ñam
asuykuwanmanña. Chaynaqa sacerdotem chay runata ninqa asuykamuwananpaqña.

³⁸—Qaripapas otaq warmipapas aycha qaranpi yuraq manchakuna rikuriruptinqa
³⁹ sacerdotem qawanqa paykunapi mancha rikuriruqta. Sichum tarirunqa oqeyariq
manchakunata hinaptinqa chayqa suchillam. Chay runaqa asuykuwanmanñam.

⁴⁰—Huk qaripa chukchankuna wicheruptin qalakuruptinqa payqa kachkan paqla umallam. Payqa asuykamuwanmanmi. ⁴¹ Urkun lawmanta pelon wicheruptin qalakuruptinpas payqa kachkan paqla urkullam. Payqa asuykamuwanmanmi. ⁴² Ichaqa umanpa qepa lawnин paqlayasqanpi otaq urkun paqlayasqanpi pukayasqa yuraq llaga rikuriruptinqa chaypiqa hatarichkan lepra onqoymi. ⁴³ Chaytaqa qawanqa sacerdotem. Sichu chay paqlayasqa lawkunapi punkisqa llaga pukayasqa yuraq kaptinqa hinaska lepra onqoyman rikchakuptinqa ⁴⁴ chay runaqa onqochkan lepra onqoywanmi, chaynaqa amam asuykuwanqachu. Sacerdotemá ninqa ama asuykuwananpaq, chaynataqa ninqa umanpi llagayoq kasqanraykum.

⁴⁵—Pipas lepra onqoyniyoq runaqa purinqa llikipakusqa pachayoqmi chaynataq tampa umam. Payqa siminta pañuelowan tapakuykuspanmi qayakunqa: “iLeprawanmi onqochkani! iLeprawanmi onqochkani!” nispa. ⁴⁶ Chayna runaqa llagan chinkanankamam mana asuykuwanmanchu. Chayna runaqa sapallanmi *yachanqa campamentomanta hawapi.

Qoqarasqamanta yachachikuykuna

⁴⁷—Sichu millwamanta pachapi otaq linomanta pachapi qoqarasqa mancha rikuriruptinqa ⁴⁸ chaynataq linomanta otaq millwamanta awasqapi otaq tejesqapi qoqarasqa mancha rikuriruptinqa chaynataq qarapi otaq qaramanta rurasqapi ⁴⁹ verdeyasqa otaq pukayasqa manchakuna rikuriruptinqa chay qoqarasqa manchaqa miraruq qoqaray onqoymi. Chaykunataqa sacerdotemanmá qawachinqaku. ⁵⁰ Hinaptinmi sacerdote qawanqa chay manchata hinaspam imapas chay manchayoq kaqta wicheruptinqa qanchis punchawpaq. ⁵¹ Chay qanchis kaq punchawpiñataqmí sacerdote qawanqa chay manchata, sichum chay mancha mirarunqa pachapi otaq awasqapi otaq tejesqapi otaq qarapi otaq qaramanta imapas rurasqapi hinaptinqa chay manchaqa miraruq qoqaray onqoymi, imapas chayna kaqkunaqa mana servikuqñam kanqa. ⁵² Chaynaqa imapas chayna qoqarasqa manchayoq kaptinqa rupanankama kañasqam kanqa, chayqariki miraruq qoqaray onqoymi. ⁵³ Ichaqa sacerdote qawaspan chay manchata imapias mana mirarusqanta tariruspaqa ⁵⁴ kamachinqam chay manchayoq kaqta taqsanankupaq hinaspam sacerdote wicheruptinqa huk qanchis punchawpaqraq. ⁵⁵ Imapas chay manchayoq kaqta taqsaruptinkum sacerdote qawanqa. Sichum chay mancha hina kaqla kaspa mana mas-yakuptinpas chayqa miraruq qoqaray onqoymi hinaptinqa kañasqam kanqa, chayqariki imapas qoqarachiqmi hawanpi kaspa otaq ukunpi kaspapas. ⁵⁶ Chay manchata sacerdote qawaptin chay taqsasqankupi mancha menosyaruptinqa chay manchasqa partetam llikirunqaku pachamanta kaptin, qara kaptin, awasqa kaptin otaq tejesqa kaptinpas. ⁵⁷ Ichaqa huktawan chay mancha rikuriruspan pachapi otaq awasqapi otaq tejesqapi otaq imapas qaramanta kaqpi miraptinqa chaytaqa kañanqakupunim. ⁵⁸ Ichaqa chay pachata otaq awasqata otaq tejesqata otaq imapas qaramanta kaqta taqsaruptinkum chay mancha chinkaruptinqa huktawan taqsaruptinkum chaykunataqa servikunqaña.

⁵⁹ Kaykunatamá yachachikichik qoqarasqa onqoymanta millwamanta pachapi kaptinpas otaq linomanta pachapi kaptinpas otaq awasqapi kaptinpas otaq ima qarapi kaptinpas. Chaynapim yachankichik mayqenmi servikuq kasqantapas otaq mana servikuq kasqantapas.

Leprawan onqoqkunaqa imaynatam Diosman asuykunankumanta

14

¹Tayta Diosmi Moisesta nirqa kaynata:

²—Lepra onqoywan kaq runa imaynam asuykuwananmantam kaykunata yachachikichik: Onqoqmi sacerdoteman pusasqa kanqa ³hinaptinmi sacerdoteñataq cam-pamentomanta hawaman lloqsispan chaypi qawanqa, sichu chay onqoqpa lepra onqoynin sanoyeruptinqa ⁴sacerdotem chay onqoqta kamachinqa iskay kawsachkaq mikuna urpituchakunata apamuwananpaq, chaykunaqa kanqa ñoqaman asuykuwananpaq ofrendam, apamuwanqataqmí cedromanta kaspitapas, puka qaytutapas hinaspa hisopo sutiyopq plantatapas. ⁵Sacerdotem kamachinqa chayraq wisimusqa yakuyoq allpa mankapa hawanpi huknin urpituchata wañuchinankupaq, ⁶hapiyunkataqmí huknin kawsaq urpituchatas, cedro kaspitapas, puka qaytutapas chaynataq hisopo plantatapas. Chaykunatam challpunqa chayraq wisimusqa yaku hawanpi wañuchisqa urpituchapa yawarninman. ⁷Chay yawarniyoq yakuwanmi challanqa qanchis kutikama lepra onqoywan kaq runata chaynapim payqa asuykuwanqña. Chay kawsaq urpituchatañataqmí kachaykunqa pawakunana.

⁸—Pipas ñoqaman asuykuwananpaq alistakuqqqa pachankunatam taqsakunqa hinaspam chukchantapas kachiy-kachiyta rutuchikunqa, kikinpas bañakunqam asuykuwananpaq hinaspañam yaykunqa campamentoman. Ichqa qanchis punchawpunim amaraq yaykunqachu kikinpa karpanmanqa. ⁹Chay qanchis punchaw pasaruptinmi huktawan kachiy-kachiyta chukchanta rutuchikunqa, rutuchikunqataqmí barbantapas, cejasinkunatas chaynataq lliw pelonkunatas. Pachankunata taqsakuspam kikinpas bañakunqataq chaynapim ñoqamanqa asuykuwanmanña. ¹⁰Pusaq kaq punchawmanñataqmí pusamuanqa iskay sano malta carnerokunata, pusamuwanqataqmí huk watayoq sano ovejatas. Apamuwanqataqmí aceitewan chapusqa soqta kilo parten fino harinatas, chayqariki kawsaykunamanta ofrendam, apamuwanqataqmí cuarto litro masnín aceitetapas. ¹¹Chaymantam asuykuwananpaq karpapa pationman presentawaqniy sacerdote pusamunqa chay asuykuwananpaq preparakuq runata, paypa imankunatas churanqa ñoqapa qayllaymanni. ¹²Huknin malta carnerota hapiyuskupanmi kuyuchispa ofrecewanqa cuarto litro masnín aceitewan, chayqariki ñoqa Tayta Diosman presentawananku culparayku ofrendam. ¹³Chay malta carnerota sacerdotem wañuchinqa wañuchinankupaq sapaqchasqa lugarpí, chaypiqariki wañuchinku hucharayku ofrendatawan lliw kañapuwananku ofrendatam. Culparayku presentawasqanku ofrendaqa kanqa sacerdoteqaqmi imaynam hucharayku ofrenda hina, chayqariki ñoqallapaqñia sapaqchasqam.

¹⁴—Chaymantam culparayku ofrecewasqanku carneropa yawarninta sacerdote chaskiykuspan llusinqa ñoqaman asuykuwananpaq preparakuq runata. Llusinqaqa chay runapa *alleq rinrinpa ura patachantam, llusinqataqmí alleq makinpa maman dedontawan alleq chakinpa maman dedontapas. ¹⁵Chaymantam sacerdoteqa aceiteta asllata tallikuykunqa ichoq makinpa plantanman ¹⁶hinaspam alleq dedonta challpuykunqa *ichoq makinpi kaq aceiteman hinaspam hina chay alleq dedollanwantaq qanchis kutikama aceiteta challanqa ñoqa Tayta Diospa ñawpaqniypi. ¹⁷Makinpi puchuq aceitewanñataqmí sacerdote llusinqa ñoqaman asuykuwananpaq preparakuq runata, llusinqaqa alleq rinrinpa ura patachantam, llusinqataqmí alleq makinpa maman dedontawan alleq chakinpa maman dedontapas. Chaynatamá llusinqa culparayku yawarwan llusisqanpa hawanman. ¹⁸Chay puchuq aceitewanñataqmí sacerdote tallinqa ñoqaman asuykuwananpaq preparakuq runapa umanman. Chaynata sacerdote rurruptimi ñoqa pampachasqaq chay runapa huchankunata. ¹⁹Chaymantañataqmí sacerdote pre-

sentawanqa hucharayku ofrendata. Chaynataqa ruranqa ñoqaman asuykuwananpaq preparakuq runa chaskisqaña kananpaqmí. Chaymantanam sacerdote kañapuwanqa lliw kañana animalta. ²⁰Chay lliw kañana animaltaqa presentawanqa altarpa hawan-pim kawsaykunamanta ofrendatawan kuskata. Chaynata sacerdote ruraptinmá ñoqa pampachasaq chay runapa huchankunata. Chay runaqa asuykuwanmanñam.

²¹—Ichaqa chay onqoq runa wakcha kasqanrayku paypa qollqen mana hayaptinqa pu-samuwanqa huk malta carnerotam culparayku presentawananaq, chayqariki huchakuna pampachasqa kananpaq presentawanana ofrendam, chaytawan kuskatam ofrecewanqataq aceitewan chapusqa iskay kilo masnin fino harinatapas. Chayqariki kawsaykunamanta ofrendam. Presentawanqataqmi cuarto litro masnin aceitetapas. ²²Chaymantam atis-qanman hina presentawanqa iskay qoqñuta otaq iskay mallqo palomakunata. Hukniniñi kanqa hucharayku ofrendapaq, hukniniñataqmi kanqa lliwta kañapuwananpaq. ²³Pusaq kaq punchawpiñataqmi tukuy chaykunata apamunqa asuykuwananaku karpapa punkun-man. Chaypim ñoqa Tayta Diospa qayllaypi sacerdoteman entreganqa. ²⁴Sacerdotem presentawanqa culparayku carnero ofrendata, presentawanqataqmi cuarto litro masnin aceitetapas. Chayqariki ñoqa Tayta Diosman kuyuchispa presentawasqanku ofrendam. ²⁵Chaynaqa sacerdotemá wañuchinqa chay culparayku malta carnero ofrendata hinas-pam yawarninta chaskiykuspan llusinqa chay ñoqaman asuykuwananpaq preparakuq runata, llusinqaqa chay runapa *alleq rinrinpa ura patachantam, llusinqataqmi alleq makinpa maman dedontawan alleq chakinpa maman dedontapas. ²⁶Chaymantam sacer-dote aceiteta asllata talliyunkuqa *ichoq makinpa plantanman. ²⁷Hinaspam alleq dedonta ichoq makinpi aceiteman challpuykuspan qanchis kutikama challanqa ñoqa Tayta Diospa ñawpaqniypi. ²⁸Sacerdoteqa makinpi kaq aceitewanpas llusinqataqmi ñoqaman asuyku-wananpaq preparakuq runata, llusinqaqa alleq rinrinpa ura patachantam, llusinqataqmi alleq makinpa maman dedontawan alleq chakinpa maman dedontapas. Chaynataqa llusinqa culparayku yawarwan llusisqanpa hawanmanni. ²⁹Makinpi kaq chay puchuq aceitewanñataqmi sacerdote tallinqa ñoqaman asuykuwananpaq preparakuq runa-pa umanman. Chaynapim ñoqa Tayta Dios pampachasaq chay runapa huchankunata. ³⁰Chaymantam ofrecewaqniyapa atisqanman hina sacerdote ofrecewanqa huknin qoqñuta otaq huknin mallqo palomata. ³¹Chaykunapa hukniniñi kanqa hucharayku ofrenda, huk-niniñataqmi kanqa lliwta kañapuwanankupaq. Chaywan kuskatataqmi ñoqa Tayta Dios pampachasaq asuykuwananpaq preparakuq runapa huchankunata.

³²Kaykunam chay yachachikuykuna lepra onqoywan kasqanmanta preparakuq mana ancha qollqeyoq runapaq.

Qoqaraykuna limpianankumanta

³³Moisestawan Aarontam Tayta Dios kaynata nirqa:

³⁴—Dueñochakunaykichikpaq qonay Canaan allpapiña kachkaptikichik, chay allpapi huk kaqnin wasipa perqanta qoqararachiptyqa ³⁵chay wasiqoqmi sacer-doteman rispan ninqa: “Qoqarachkaq hinam wasiyipi rikurirun” nispa.

³⁶Hinaptinmi sacerdote manaraq wasiman yaykuchkaspan kamachinqa chay wasimanta tukuy imakunatapas horqonankupaq chaynapi chay wasipi tukuy ima kaq-kunapas mana millarikuypaq kananpaq, chaymantanam sacerdote yaykunqa qawaykuq.

³⁷—Sichu chay qawasqan wasipa perqankunapi rikurunqa yaykuchkaq hinaraq verde otaq puka qoqaraykunata ³⁸hinaptinqa sacerdotem wasimanta lloqsiruspan wichqarachin-qa qanchis punchaw pasanankama. ³⁹Qanchis kaq punchawpiñataqmi kaqla kutispan

sumaqta qawanqa. Sichu chay qoqaraykuna mirarunqa wasipa perqankunapi ⁴⁰ hinaptinqa sacerdotem wasipa perqanmanta horqochinqa chay qoqaraypa kasqan rumikunata hinaspm wischuchinqa llaqtamanta hawapi wanupataman. ⁴¹ Chaymantam sumaqta raspanchinqa wasipa ukunpi llapallan perqakunata hinaspm chay allpataqa wischuchinqa llaqtamanta hawapi wanupatam. ⁴² Hinaspm huk rumikunataña churachinqa wischuchisqan rumikunapa rantinpi, mosoqmantañam perqakunatapas mituwan laqapachinga.

⁴³—Sichu ruminkunatapas wischuchichkaptin chaynataq perqakunatapas raspachispa mosoqmanta mituwan laqachichkaptin chay wasipi kaqlamanta qoqaray rikurirup-tinja ⁴⁴ yapatawanmi sacerdote yaykuspan sumaqta qawanqa. Sichu mirarunqa wasipi chay qoqaray hinaptinqa chayqa miraruq qoqaray onqoymi, chay wasiqa millakuypaq wasiñam kanqa. ⁴⁵ Chaynaqa tuñichinqakum chay wasitaqa hinaspm ruminkunatapas querunkunatapas, allpantapas wischuchinqa llaqtamanta hawapi wanupataman. ⁴⁶ Chay wasiman wichiqasqa kachkaptin pipas yaykuqqa manam asuykuwanmanchu tutaykuqkama. ⁴⁷ Pipas chay wasipi puñuqqa otaq mikuqqa pachantam taqsanqa.

⁴⁸—Yapamanta sacerdote chay wasiman yaykuykuspanmi sumaqta qawanqa. Sichu mosoqmanta laqapasqanku perqakunapi manaña chay qoqaray miraruptinqa chinkarusqanraykum sacerdote ninqa chay wasiqa manaña millakuypaq kasqanta. ⁴⁹ Wasiqa limpioña kananpaqmi apamunqa iskay urpituchakunata, cedro kaspita, puka qaytuta chaynataq hisopo plantachatapas. ⁵⁰ Hinaspm huknin urpituchata wañurachinqa chayraq wiñimusqa yakuyoq alpa mankapa hawanpi. ⁵¹ Chaymantam hapiykunqa cedro kaspita, hisopo plantata, puka qaytuta chaynataq kawsachkaq urpituchatapas. Chaykunatam challpunqa wañuchisqan urpituchapa yawarninman hinaspa chayraq wiñimusqa yakuman. Hinaspm challanqa qanchis kutikama chay wasita. ⁵² Chaynata ruraspanmi qoqaraypa rikurisqan wasita limpianza urpituchapa yawarninwan, chayraq wiñimusqa yakuwan, kawsachkaq urpituchawan, cedro kaspitan, hisopo plantachawan hinaspa puka qaytuwan. ⁵³ Chaymantam kawsachkaq urpituchata kachaykunqa pawakunampaq. Chaynatam ruranqa chay wasiqa manaña millakuypaq kananpaq.

⁵⁴ Chaykunam yachachiwanchik lepra onqoymanta, sarna onqoymanta, ⁵⁵ pachapi qoqaraymanta, wasipa perqanpi qoqaraymanta, ⁵⁶ aycha qarapi rikuriruq punkiykunamanta, chupukunamanta chaynataq aycha qarapi mancha rikuriqkunamatapas. ⁵⁷ Chaykunaqa yachachiwanchik lepra onqoymantawan qoqaray onqoymantam chaynapi millakuypaq kaqkunatapas otaq mana millakuypaq kaqkunatapas reqsinapaq.

Qarikunapi millakuypaq kaqkunamanta

15 ¹⁻² Israelpa mirayninkunaman ninanpaqmi Moisestawan Aaronta Tayta
Dios kaynata nirqa:

—Pi qaripas qeya ispaywan kaspaga manam asuykuwanmanchu. ³ Chay onqoywan kasqanraykum ispakuya atiptin otaq ispakuya mana atiptinpas chay runaqa millakuypaqña kanqa, chay runaqa manam asuykuwanmanchu.

⁴—Qeya ispaywan onqoq runapa puñusqan camaqa llapallanmi millakuypaq kanqa. Maypim tiyasqankunapas millakuypaqmi kanqa.

⁵—Chay onqoqpa camanta tupaykuqpas pachankunata taqsakuspanmi bañakunqa, payqa tutaykuqkamam mana asuykuwanmanchu.

⁶—Qeya ispaywan kaqpa tiyasqanpi tiyaykuqpas pachankunata taqsakuspanmi bañakunqa, payqa tutaykuqkamam mana asuykuwanmanchu.

7—Qeya ispaywan kaq runata pipas hapikuspanqa pachanta taqsakuspanmi ya-kuwan bañakunqa. Payqa tutaykuqkamam mana asuykuwanmanchu.

8—Sichu qeya ispaywan kaq runa asuykamuwananpaq hina kaq runaman toqaykuptinqa chay toqaykachikuq runam kikinpa pachankunata taqsanqa hinaspam bañakunqa, payqa tutaykuqkamam mana asuykuwanmanchu.

9—Qeya ispaywan kaq runapa sillakusqan tiyananpas millarikuypaqmi kanqa.

10—Qeya ispaywan kaqpa tiyasqanta pipas tupaykuqqa tutaykuqkamam mana asuykuwanmanchu.

—Onqoqpa tiyasqankunata apaqpas pachankunata taqsakuspanmi bañakunqa, payqa tutaykuqkamam mana asuykuwanmanchu.

11—Qeya ispaywan kaq runa pitapas tupaykunqa makinta mana maylla-kuchkaspan hinaptinqa chay llapchaykachikuq runam pachankunata taqsanqa hinaspam bañakunqa. Payqa tutaykuqkamam mana asuykuwanmanchu.

12—Qeya ispaywan kaqpa hapisqan allpa mankataqa pakirunkichikmi, kulumanta kaqkunatañataqmi mayllarunkichik.

13—Pipas qeya ispaywan kachkaspan sanoyaruq runaqa qanchis punchawtaraqmí suyanan chuyanchakunanpaq, chaymantanam pachankunata taqsaspan kallpaq yakupi bañakunqa, chaynata ruraruspanqa asuykamuwanmanñam.¹⁴ Pusaq kaq punchaw-ninmanni apamunqa iskay qoqñukunata otaq iskay mallqo palomakunata hinaspam hamunqa ñoqa Tayta Diospa qayllayman, apamuwanqqa asuykamuwananku karpapa punkunmanmi hinaspam qoykunqa sacerdoteman.¹⁵ Sacerdotem presentawanqa hukninta huchamanta ofrendata hina, huknintañataq lliw kañanapaq ofrendata hina, chaynata ruraptinmi ñoqa Tayta Dios pampachasaq chay runata qeya ispaywan kasqanmanta.

16—Runa puñuchkaptin qari kaynimanta kikillanmanta imapas lloqsiptinqa bañakuspanmi tutaykuqkama mana asuykuwanmanchu.

17—Pachakunamanpas otaq ima qaramanpas chay runamanta lloqsiq sutuy-kuptinqa chaykunaqa taqsasqam kanqa, chay pachaqa otaq chay qarakunaqa manañam servikunqachu tutaykuqkama.

18—Sichu warmiwan qari puñuruspaqa, chay qarimanta lloqsisqanraykum iskayninku bañakunqaku hinaspam tutaykuqkama mana asuykuwanmankuchu.

Warmikunapi rikuriq millakuyqaq kaqkunamanta

19—Pi warmipas yawarpakuywan onqospanqa qanchis punchawmi ama asuykuwanqachu.

—Payta tupaykuq runapas tutaykuqkamam ama asuykuwanqachu.

20—Yawarpakuywan kaqpa waqtapasqanpi kaqkunaqa millarikuypaqmi kanqa. Millarikuypaqtaqmi kanqa imapi tiyasqanpas.

21—Pipas paypa waqtapaykusqan tupaykuqqa pachankunatam taqsanqa hinaspam kikinpas bañakuspantaaq tutaykuqkama mana asuykuwanmanchu.

22—Pipas chay warmipa tiyasqan tupaykuqqa pachankunata taqsakuspanmi bañakunqa hinaspam tutaykuqkama ama asuykuwanqachu.²³ Chay warmipa camanta otaq tiyasqankunata pipas llachpaykuqqa tutaykuqkamam ama asuykuwanqachu.

24—Pi qaripas warmiwan puñuchkaptin chay warmi yawarpakuyta gallaykuptin-qa chay qaripas chay warmi hinam qanchis punchawpuni ama asuykuwanqachu.

²⁵—Sichu warmipa yawarnin hamunqa killanwan mana onqonan tiempopi otaq killanwan onqonan punchawkuna tukuruchkaptintas hinallaraq yawarnin ha-muptinqa amam asuykuwanqachu, payqa kanqa killanwan onqosqanpi hinam.

²⁶—Chaynataqmí imapim waqtapasqankunapas millarikupaqtaq kanqa, chaynaqa kanqa killanwan kaspa waqtapasqanpi hinam, chaynataqmí tiyasqan-kunapas millarikupaqtaq kanqa killanwan kaspa tiyasqanpi hina.

²⁷—Pipas chaykunata tupaykuqqa amam asuykuwanqachu, pachantapas taqsakuspanmi bañakunqa hinaspm tutaykuqkama ama asuykuwanqachu.

²⁸—Yawarpakuyninmanta sanoyeruspanñataqmí qanchis punchawta suyanqa, chaymantañam payqa asuykuwanman. ²⁹Pusaq kaq punchawpiñataqmí sacerdoteman apamunqa iskay qoqñukunata otaq iskay mallqo palomakunata, apamunqaqa asuykuwananku karpapa punkunmanmi. ³⁰Sacerdotem hukninta presentawanqa hucharayku ofrendapaq, huknintañataqmí presentawanqa lliw kañana ofrendapaq. Ñoqa Tayta Diospa qayllaypi chaynata sacerdote ruraptinmi chay warmi chuyanchasqa kanqa yawarpakuyninmanta. ³¹Chaynatam Israelpa mirayninkunataqa chuyanchankichik tuluy millakupaq kaqninkunamanta, chaynataqa rurankichik paykunapa chawpinpi *yachay-nay karpata millakupaqta ama ruraranankupaqmi hinaspmas ama wañurunankupaqmi.

³²Chaykunamá chay yachachikuykuna pi qaripas qeya ispaywan onqoptinqa otaq puñuchkaptin qari kayninmanta imapas kikillanmanta lloqsiptinqa. Chayna kaqkunqa manam asuykuwanmanchu. ³³Chaykunamá yachachikuykuna killanwan kaq warmi-kunapaqpas. Hina chay yachachikuykunallam kanqa qaripaqpas hinaspa warmipaqpas paykunata chaykuna pasaptinqa chaynataq killanwan kaq warmiwan puñuq runapaqpas.

Huchakuna pampachana punchawmanta

16 ¹Aaronpa iskaynin churinkunam Tayta Diosman asuykuspanku wañurur-qaku. Chaypa qepallantam ²Moisesta Tayta Dios nirqa:

—Wawqezi Aarontáyi niy karpapi cuarto rakinaq telapa qepanmanqa otaq baulpa tapanpa ñawpaqninmanqa ama sapa kutilla yaykunanpaq chaynapi ama wañurunanaq. Ñoqqaq sutilatam rikurisaq baulpa tapanpa hawan puyupi. ³Aaronqa yaykuspapaq-yay-kunqa “chuyay-chuyay” lugarmanqa malta toropa yawarninta hucharayku ofrendapaq apaykuspallam, apaykunqataqmí lliw kañana ofrendapaq kaq carneropa yawarnintapas. ⁴Payqa yaykunanpaqmi hinakunqa sapaqchasqa linomanta camisonwan hinaspa linomanta calzoncillowan hinaspm weqawninta watakunqa linomanta chumpiwan, umantapas wankikunqataqmí linomanta uma wankinawan. Chay pachakunaqa ñoqallapaaqña sapaq-chasqam, chaynaqa chaykunawan manaraq pachakuchkaspm sumaqta bañakunqa.

⁵—Israelpa mirayninkunapa rantinpiñataqmí Aaron apamunqa iskay chivatokunata hu-chamanta ofrendapaq, apamunqataqmí huk carnerotapas lliw kañana ofrendapaq. ⁶Malta torotam Aaron ofrecedewanqa kikinpa huchanmantawan ayllunpa huchankunamanta chay-napi huchankumanta pampachanaypaq. ⁷Chaymantam chay iskaynin chivatokunata ñoqa Tayta Diosman presentawanqa asuykuwananku karpapa punkunpi. ⁸Hinaspm Aaronqa sorteanaq iskaynin chivatokunata. Huknintam akllanqa ñoqa Tayta Diospaq, huknintañataqmí akllanqa Azazelpaq. ⁹Chaypim Aaron wañuchipuwanqa suerteaspa akllapuwasqan chivatota, chaytaqa presentawanqa huchanmanta ofrendapaqmi. ¹⁰Azazelpaq suerteaspa akllasqan chivatotañataqmí kawsachkaqlata ñoqa Tayta Diospa qayllayman churanqa hu-chakuna pampachanaypaq hinaspm Azazelpaq chunniqman kachaykunqa.

¹¹—Malta torotam Aaron ofrecewanqa kikinpa huchanmantawan ayllunpa hu-chankunamanta chaynapi huchankumanta pampachanaypaq, chaynaqa chay malta torotamá wañuchinqa huchankunamanta ofrenda kasqanrayku. ¹²Chaymantañataqmi ñoqa Tayta Diospa qayllaypi kaq altarmanta nina sansata horqoykuspa qontichinanman churanaq hinaspm kutasqa miski asnaq iskay aptay inciensotawan apaykunqa cuarto rakinaq telapa qepanman. ¹³Chay inciensotam sansaman hinaykunqa ñoqa Tayta Diospa qayllaypi. Chaypim inciensopa qosnynin Chunkantin Kamachikuykuna wa-qaychana baulpa tapanta tutayakachinqa, chaynapim Aaronqa mana wañurunqachu. ¹⁴Hina qepanmanñataqmi malta toropa yawarninman dedonta challpuykuspan challanqa tapata intipa qespimunan lawman qawaqta hinaspm dedonwantaq yapatawan qanchis kutikama challanqa yawarwan chay tapapa ñawpaqninpi. ¹⁵Chaymantam chivatota wañuchinqa runakunapa huchankunamanta presentawananaq hinaspm apaykunqa yawarninta cuarto rakinaq telapa qepanman hinaspm dedonwan challanqa tapapa hawanman chaynataq ñawpaqninman, chaynataqa ruranqa malta toropa yawarninwan rurasqanta hinam. ¹⁶Chaynatamá santuariotaqa chuyanchanqa Israelpa mirayninkunapa millakuypaq kaqninkunamanta, mana kasukusqankumanta hinaspa llapa huchankumanta. Hina chaynallatataqmi ruranqa ñoqaman asuykuwananku karpatas. Chay karpapa kachkan millakuypaq chawpinkupim.

¹⁷—“Chuyay-chuyay” lugarpi huchakuna pampachasqa kananpaq Aaron yaykuptinqa amam pipas kanqachu chay asuykuwananku karpapiqa karpamanta Aaron lloqsimuman-kama. Kikinpa huchankunata, ayllunkunapa huchankunata hinaspa huñunasqa Israel casta llapallan runakunapa huchanta pampachaptiyñam ¹⁸Aaronqa lloqsinqa ñoqa Tayta Diospa qayllaypi altarta chuyanchananaq. Chaypaqmí apanqa malta toropatawan chivatopa yawarninta hinaspm llusinqa altarpa llapallan waqrachankunata. ¹⁹Yawarwantaqmi altarta challanqa qanchis kutikama. Chaynata ruraspanmi Israelpa mirayninkunapa millakuypaq rurasqanmanta chuyanchanqa, chaynatam ñoqapaq sapaqchanqa.

²⁰—“Chuyay-chuyay” lugarta, asuykuwananku karpata hinaspa altarta Aaron chuyanchayta tukuruspanmi pusachimunqa chay kawsachkaraq chivatota. ²¹Hinaptinmi Aaron churaykunqa makinkunata kawsachkaq chivatopa umanman hinaspm ñoqaman willawanqa Israelpa mirayninkunapa mana allinkuna rurasqankunata, mana kasukuy-ninkunata chaynataq paykunapa huchantapas. Chivatotaqa pusachinqa chunniqmanmi chaypaq nombrasqa runawan. ²²Chaymi huchanku apachkaq hina chay chivato apanqa purunman paykunapa llapallan mana allin rurasqanta. ²³Chaymantam Aaron yaykunqa asuykuwananku karpaman hinaspm chaypi “Chuyay-chuyay” lugarman yaykunapaq churakunan linomanta pachanta chustukurunqa hinaspm dejarunqa chay karpapi. ²⁴Asuykuwananku karpapi bañakuruspanmi pachakurunqa hina sacerdote pachanwanña. Lloqsispanñataqmi kikinmantawan runakunamanta liiw kañana ofrendata kañapuwan-qa hinaptinmi Aaronpa huchantawan runakunapa huchanta pampachasqa. ²⁵Altarpim kañanqataq hucharayku ofrenda wiratapas. ²⁶Azazelman chay chivatota pusaq runapas pachanta taqsakuspam bañakunqa hinaspañam campamentoman yaykunqa.

²⁷—Campamentomanta hawamanmi horqonqaku huchamanta wañuchisqa malta torotapas chaynataq chivatotapas hinaspm chaypi kañanqaku qaranta, aychanta chaynataq akantapas. Chay animalkunapa yawarninqariki santuario-man apasqam kanqa huchakuna pampachasqa kananpaq. ²⁸Chay kañaq runapas pachanta taqsakuspam bañakunqa hinaspañam campamentoman yaykunqa.

²⁹—Kaymi qamkunapaq kanqa wiña-wiñaypaq decretoy: Qanchis kaq killapa chunka punchawninpim ayunankichik hinaspm am llamkankichikchu. Amataqmá llamkanqachu llaqtamasikichikpas nitaq qamkunawan kaq forasteropas. ³⁰Chay punchawpim ñoqa Tayta Dios tukuy huchaykichikta pampachasaq chaynapim asuykuwankichikmanña. ³¹Chay punchawqa samana punchawmi qamkunapaq kanqa. Chay punchawpim ayunankichik. Kayqa wiña-wiñaypaq decretom. ³²Taytanpa rantinpi sacerdote kananpaq aceitewan tallispas nombrasqa runaqa huchakunata pampachanaypaqmi ofrendakunata imam rurananman hina ruranqa, chaynataqa ruranqa ñoqapaq sapaqchasqa linomanta pachawan pachakuspanmi. ³³Hinaspm chuyanchanqa ñoqaman asuykuwananku karpata, “Chuyay-chuyay” lugarta chaynataq altartapas. Sacerdote kunapa huchankunata chaynataq llapallan huñunasqa runakunapa huchankunata pampachanaypaqmi payqa ofrendakunata presentawanqa.

³⁴—Kaymá qamkunapaq kanqa wiña-wiñaypaq decretoy. Watapim huk kutita kayta rurankichik Israelpa mirayninkunapa huchanta pampachanaypaq.

—Chaynatamá rurarqaku Moisesman Tayta Diospa kamachisqanta hina.

Diospa santuarionqa chullalla kasqanmanta

17 ¹⁻²Aaronman, churinkunaman chaynataq Israelpa llapallan mirayninkunaman kamachinanpaqmi Moisesman Tayta Dios kaynata nirqa:

³—Israelpa castankunamanta sichum pipas nakanqa bueysta otaq carnerota otaq cabrata campamento ukupi otaq hawapipas ⁴hinaspáñataq ofrecedewanapq chay nakasqanta mana apamunqachu ñoqa Tayta Diospa santuarioya punkunman, chaytaqariki apamunan asuykuwananku karpamanmi. Mana chaynata ruraspanqa huchayoqmi kanqa yawar chaqchurusqanmanta. Chayraykum chay runaqa runamasinkunamanta chinkachisqa kanqa. ⁵Chaynapim Israelpa mirayninkunaqa ofrendankuta ñoqaman apamuwanqaku. Chakrápi nakaqkunaqa asuykamuwananku karpapa punkunpi sacerdotemanmi apamunqaku, ñioqawan allinlla kasqankumantam ofrendata presentawanqaku. ⁶Hinaptinmi sacerdote challanqa yawarta asuykuwananku karpapa punkunpi kaq altarniyipa hawanman hinaspm kañanqa chay animalpa wiranta. Chayqariki ñoqa Tayta Diospaq miski asnaq ofrendam. ⁷Manañiam mastaqqa wañuchipunkichikñachu chivato kaqla demoniokunamanqa. Chaykunata ñawpaqta adoraspam pierdekuq warmi hina hu-challikurqankichik, kaymi kanqa wiña-wiñaypaq decretoy llapallan miraynikichikpaq.

⁸—Israelpa castankuna kaspapas otaq qamkunawan kuska *yachaq forastero kaspapas lliw kañanapaq ofrendata otaq wakin ofrendata presentaspqa, ⁹presentawananku asuykuwananku karpapa punkunpim, mana chaynata ruraspaqa runamasinkunamanta chinkachisqam kanqa.

Yawartaqa ama mikunankumanta

¹⁰—Israelpa castankunamanta otaq qamkunawan *yachaq forasterokunamanta pipas yawarta mikuruptinqa paypa contranpim kasaq hinaptinmi runamasinkunamanta chinkachisqa kanqa. ¹¹Animalpa vidanqa kachkan yawarninpim. Ñoqam kamachir-qaykichik chay yawarta altarman apaptikichik huchaykichikta pampachanaypaq. Chay yawarwan huchaykichikta pampachasqayraykum vidaykichikta librasaq.

¹²—Amam mayqannikichikpas nitaq qamkunawan *yachaq forasteropas yawartaqa mikunkichikchu. ¹³Israelpa mirayninkunamanta otaq qamkunawan yachaq forasterokunamanta pipas hapiramunqa mikuna purun animalta otaq urpitutapas

hinaspaqa yawarninta pampaman suturachispanmi allpawan taparunqa.¹⁴ Runapas otaq animalpas yawa'llanwanmi kawsan. Chayraykum nikichik ima animalpa yawnintapas ama mikunaykichikpaq. Pipas yawar mikuqqa chinkachisqam kanqa.

¹⁵—Israelpa mirayninkunamanta otaq forasterokunamanta pipas kikinmanta wañuq animalta otaq purun animalpa wañuchisqan animalta mikuruspaqa taqsan-qam pachankunata hinaspm kikinpas bañakunqataq. Payqa tutaykuqkamam ama asuykuwanqachu, chaymantanam payqa asuykuwanman.¹⁶ Sichu mana taqsanqachu pachanta nitaq kikinpas bañakunqachu hinaspaqa huchanmanta culpayoqmi kanqa.

Pikunawanmi qariqa mana puñunamananta

18 ¹⁻²Israelpa mirayninkunaman ninanpaqmi Moisesta Tayta Dios kaynata nirqa:
—Ñoqam kani yupaychasqaykichik Tayta Dios.

³—Amam imatapas rurankichikchu *yachasqaykichik Egito nacionpi runaku-napa rurasqankuta hinaqa.

—Yaykuchinay Canaan nacionpi kaspaykichikpas amataqmi paykunapa rurasqanta hi-naqa rurankichikchu, amataqmi kawsankichikchu paykunapa costumbrenman hinaqa.

⁴—Reglamentoykunata cumplispayá decretoykunatapas kasukuychiktaq. Chay-kunaman hinayá kawsaychik. Ñoqaqa kani yupaychasqaykichik Tayta Diosmi.

⁵—Chaynaqa decretoykunatawan reglamentoykunatayá kasukuychik. Chayku-nata pipas cumpliqa kawsanqam. Ñoqa Tayta Diosmi chaynata nini.

⁶—Amam mayqan qaripas familiarmanta kaq warmiwanqa kakunqachu. Ñoqa Tayta Diosmi chaynata nini.

⁷—Mamallaykiwan kakuspaqa amam taytaykitaqa penqaymanqa churankichu. Payqariki mamaykim, amam paywanqa kakunkichu.

⁸—Warminwan kakuspaqa amam taytaykitaqa penqaymanqa churankichu.

⁹—Taytaykipa churyapakuynin otaq mamaykipa wachapakuynin panikiwanqa amam kakunkichu wasikipi naceq kaptinpas otaq huklaw wasipi naceq kaptinpas.

¹⁰—Penqayman churakunaykipaqqa amam kakunkichu qari churikimanta warmi willkaykiwanpas nitaq warmi churikimanta warmi willkaykiwanpas.

¹¹—Taytaykipa huknin warminpa warmi wawanwanqa amam kakunkichu. Tay-taykipa churinqa panikim, chayraykum paywanqa ama kakunkichu.

¹²—Taytaykipa paninwanqa amam kakunkichu, payqariki taytaykipa familiarmi.

¹³—Mamaykipa ñananwanqa amam kakunkichu, payqariki mamaykipa familiarmi.

¹⁴—Tiallaykiwan kakuspaqa amam penqaymanqa churankichu taytaykipa wawqentaqa.

¹⁵—Llumchuynikiwanqa amam kakunkichu, payqariki churikipa warminmi.

¹⁶—Cuñadallaykiwan kakuspaqa amam wawqekitaqa penqayman churankichu.

¹⁷—Amam wawantinwanqa kakunkichu huk warmiwanqa, amataqmi casarankichu qari wawanpa warmi churinwanpas nitaq warmi wawanpa warmi wawanwanpas. Tukuy chaykuna ruraqqa millakuyapaqmi familiantillan kasqanrayku.

¹⁸—Warmiki kawsachkaptinqa amam warmikipa ñañantaqa casarankichu nitaqmi paywanqa kakunkichu. Paykunaqa cheqchinakunmanmi iskayninwan kasqaykirayku.

¹⁹—Amam kakunkichu killanwan kaq warmiwanqa.

²⁰—Amam kakunkichu runamasikipa warminwanqa. Chaynata ruraspaqa mi-llakuyapaqmi kawaq.

²¹—Amam churikita ninapi kañankichu Moloc sutiyooq taytachapaq. Chaynata ru-raspqa ñoqapa sutiytam penqayman churawaq. Ñoqa Tayta Diosmi chaynata nini.

²²—Warmiwan hinaqa amam kakunkichu qaripuraqa. Chay rurayqa pasaypaq millakuyapaqmi.

²³—Animalwanqa amam hukllawakunkichu warmiwan hinaqa, chaynata ruraspqa millakuyapaqtam rurachkanki. Warmipas qariwan hinaqa amataqmí animalwanqa hukllawakunqachu. Chayqa pasaypaq millarikuyapaq ruranakunañam.

²⁴—Chay ruraykunawanqa amam millakuyapaqta rurakunkichikchu. Chaykunawanmi qayllaykichikmanta wischunay llapa nacionkunapas millakuyapaqña rikurirunku. ²⁵Chayna ruraykunawanmi allpapas millarikuyapaqña rikurirurqa hinaptinmi allpataqa castigarqani runakuna mana allin rurasqankumanta. Chayraykum allpapas chay runakunata vomitachkaq hina wischuchkan. ²⁶Israel casta runakuna, kasukuychikyá qamkunapas chaynataq qamkunawan *yachaq forasterokunapas decretoykunatawan reglamentoykunata hinaspayá ama ruraychikchu mayqantapas kay millarikuyapaq kaqkunataqa. ²⁷Tukuy kay millari-kuyapaq kaqkunataqa rurarqaku qamkunamanta chay allpapi punta yachaq runakunam hinaptinmi chay allpapas millarikuyapaq karurqa. ²⁸Yanqañataq qamkunatapas vomitachkaq hina chay allpa wischurusunkichikman millakuyapaq kaqkunata ruraptikichik, chaynatamiki wischururqa chay allpapi punta yachaq runakunatas. ²⁹Pipas chay millari-kuyapaq kaqkunata ruraq runaqa runamasinkunamanta chinkachisqam kanqa. ³⁰Chaynaqa kasukuychikyá kay kamachisqaykunata. Amayá ruraychikchu millarikuyapaq kaqkunataqa qamkunamanta ñawpaq runakunapa rurasqanta hinaqa. Amamá millarikuyapaqqa rurakunkichikchu chaykunawanqa. Ñoqaqa kani yupaychasqaykichik Tayta Diosmi.

Allin ruraq runaqa imaynam kawsananmanta

19 ¹⁻²Huñunasqa Israelpa mirayninkunaman ninanpaqmi Moisesta Tayta Dios kaynata nirqa:

—Chuyayá kaychik yupaychasqaykichik Tayta Diospas chuya kasqayrayku.

³—Sapakamayá respetaychik tayta mamaykichikta.

—Samankichiktaqmi samana punchawniykunapipas. Ñoqaqa kani yupaychasqaykichik Tayta Diosmi.

⁴—Amam rinkichikchu taytacha-mamachakunamanqa nitaqmi rurakunkichikchu fundisqa taytacha-mamachakunatas. Ñoqaqa kani yupaychasqaykichik Tayta Diosmi.

⁵—Ñoqawan allinlla kasqaykichikmanta ofrendata ñoqa Tayta Diosman presentawaspaykichikqa, qowaychik chaskisqa kanaykichikpaq hinayá. ⁶Chay wañchipuwasqaykichik animalpa aychantaqa mikunkichik chay punchawllam, mana chayqa mikunkichik paqarinnintin punchawmi, sichu minchantinpaq puchuruptinqa kañarunkichikmi. ⁷Sichu minchantinña mikuptikichikqa millarikuyapaqñam kanqa chay ofrendaqa hinaptinqa manam chaskisaqchu. ⁸Pipas kimsa punchawniyoqtaña mikuruqqa huchanrayku castigasqam kanqa. Payqa ñoqa Tayta Diospaq sapaqchasqa kaqta despreciasqanraykum runamasinkunamanta chinkachisqa kanqa.

⁹—Chakraykipi imatapas cosechaspaykiqa amam patankamaqa rutunkichu nitaqmiwichisqankunatas pallapankichu. ¹⁰Uvasnikita pallachispapas amam maskapachin-kichu nitaqmiwichisqankunatas pallapankichu, chaykunataqa wakchakunapaqwan forasterokunapaqmi saqenki. Ñoqaqa yupaychasqaykichik Tayta Diosmi kani.

¹¹—Amam suwakunkichikchu, amam engañankichikchu, amataqmí pitapas llullakunkichikchu.

¹²—Amam sutiypiqá imatapas yanqaqa jurankichu. Chayta ruraspqa ñoqa Diosnikipa sutiytam penqayman churawaq. Ñoqa Tayta Diosmi chaynata nini.

¹³—Amam runamasikitaqa ñakarichinkichu, amataqmi imallantapas suwakunkichu.

—Llamkapusuqnikipa pagontaqa chayllam qoykapunki, amam paqarinaintin-kamaqa hatallikunkichu.

¹⁴—Amam ñakankichu mana uyarikuqkunataqa.

—Ñawsapa purinanmanpas amataqmi churankichu trancataqa aswanqa Diosnkitam respetanki. Ñoqa Tayta Diosmi chaynata nini.

¹⁵—Juez kaspaykiqa allinllatam arreglanki, amam sayapakunkichu wakchaman-pas nitaq apumanpas. Derechonpim sumaqta arreglanki runamasikipa quejantaqa.

¹⁶—Llaqtaykipiqa amam cuento qepiqa kankichu. Amataqmi runamasikipa vi-danpa contranpiqa sayarinkichu. Ñoqa Tayta Diosmi chaynata nini.

¹⁷—Runamasikitaqa amam sonqoykipiqa cheqninkichu.

—Anyana kaptinqa anyaykunkim huchallikusqanwan qampas ama huchallikunaykipaq.

¹⁸—Amam vengakunkichu nitaqmi cheqnipakunkichu runamasikitaqa. Kuyay runamasikita kikikita hina. Ñoqa Tayta Diosmi chaynata nini.

¹⁹—Decretoykunatam kasukunki.

—Amam animalnikitaqa muyachinkichu huk rikchaq animalwanqa.

—Amataqmi chakraykipipas tarpunkichu iskay rikchaq muhutaqa.

—Amataqmi churakunkichu iskay rikchaq qaytuwan rurasqa pachawanqa.

²⁰—Sichu huk runa puñurunman casarakunampaq hukpa rimapayasqan sirvientawan, chay sirvienta manaraq rantisqa kaptinqa otaq manaraq libreya-chisqa kaptinqa castigasqapunim kanqaku, ichaqa chay sirvienta manaraq libre kasqanraykum mana wañuchisqachu kanqaku ²¹hinaptinqa chay runam ñoqa Tayta Diosman apamuwanqa asuykuwananku karpapa punkunman culpanrayku carnero ofrendata. ²²Chay culparayku carnerotam sacerdote ñoqa Tayta Diosman ofrecewanqa chay runapa huchanmanta hinaptinmi huchanta pampachasaq.

²³—Qonay allpaman yaykuspakichikqa plantankichikmi tukuy rikchaq fruta sachakunata ichaqa rurunkunataqa amaraqmi mikunkichikchu kimsa watan-kama. ²⁴Tawa kaq watapiñam chay sachapa llapallan rurunkunaqa ñoqapaq sapaqchasqa kanqa ñoqata alabawanaykichikpaq. ²⁵Pichqa kaq watanpiñam mi-kunkichik chay sachapa rurunkunataqa. Chaynapim chay sachaykichik astawan rurupusunkichik. Ñoqaqa kani yupaychasqaykichik Tayta Diosmi.

²⁶—Amam ima aychatapas mikunkichikchu yawarnintintaqa.

—Amam adivinokunaqa kankichikchu nitaq hamuq tiempokunamanta musyaqkunapas.

²⁷—Ñoqata mana yupaychawaqniy runakuna hinaqa amam rutuchikunkichik-chu umaykichikpa muyuriqniypi chukchaykichiktaqa, amataqmi barbaykichipa puntankunatapas kaptankichikchu.

²⁸—Pipas wañurusqanraykuqa amam cuerpoqkita dañankichu, amataqmi mana chinkaq marcakunataqa aychaykipipas rurakunkichu. Ñoqa Tayta Diosmi chayna-ta nini.

²⁹—Warmi churikitaqa amam penqayman churankichu chuchumikapaq qos-paykiqa. Chayna kaptinqa nacionnikim pasaypaq millakuyapaqña karunman.

³⁰Samana punchawniykuqnapim samankichik hinas pam santuarioytapas respe-tankichik. Ñoqa Tayta Diosmi chaynata nini.

³¹—Amam rinkichikchu espiritistakunamanqa nitaq qayaqkunamanpas. Chaykuna ruraqta maskaspaqa millakuyapaqmi kawaqchik. Ñoqaqa yupaychasqaykichik Tayta Diosmi kani.

³²—Yuyaqkunapa qayllanpi sayarispaq paykunataqa respetanki. Respetanki-taqmi Diosnikitapas. Ñoqa Tayta Diosmi chaynata nini.

³³—Qamkunawan kuska nacionnikichikpi *yachaq forasterotaqa amam ñakarichinkichikchu. ³⁴ Paytaqa llaqtamasikichikta hinam qawankichik. Paytaqa kuyankichik kikikichikta hinam qamkuna hina kasqanrayku. Forasterom qamkunapas karqankichik Egipto nacionpi. Ñoqaqa kani yupaychasqaykichik Tayta Diosmi.

³⁵—Juzgaspaykichikqa allinllatam arreglankichik. Imam kaqlatataqmí qonakunkichik tupuspapas, pesaspapas hinaspas yupaspapas. ³⁶ Cabalmi kanqa balanzaykichikpas, pesoykichikpas, tupunaykichikpas chaynataq litroykichikpas. Yupaychasqaykichik ñoqa Tayta Diosmi Egipto nacionmanta horqomurqaykichik.

³⁷—Kasukuspayá cumpliychik llapallan decretoykunatawan llapallan reglamentoykunata. Noqa Tayta Diosmi chaynata nini.

Mana kasukuqkuna castiganamanta

20 ¹⁻² Israelpa mirayninkunata ninanpaqmi Moisesman Tayta Dios kaynata nirqa: Sichu Israel runakunamanta otaq paykunawan *yachaq forasteroku-namanta pipas huk kaqnin churinta qonqa ofrendapaq Moloc sutyoq taytachaman hinaspaga wañuchisqam kanqa. Llapallan chayna ruraq runataqa nacionniyoq runakunam rumiwan chamqaparunqa. ³ Ñoqapas chay runapa contranpi sayarispaymi runamasinkunamanta chinkarachisaq, chaynataqa rurasraq Moloc sutyoq taytachaman churinta ofrecesqanraykum chaynataq santuarioytapas hinaspas chuya sutiyatas penqayman churasqanraykum. ⁴ Sichu chay nacionpi runakuna disimulakuspanku chay runata wañuchinankupaq mana sentenciaptinkuqa ⁵ kikiypunim sayarirusaq chay runapa contranpi chaynataq familiarpa contranpipas hinaspam chay runataqa runamasinkunamanta chinkarachisaq. Chinkarachisaqtapmi paywan kuska Molocta adoraspa llapallan huchallikuqkunatas. Chaynata ruraspaqa hukwan-hukwan kakuq warmi hinam ñoqata traicionawachkanku. ⁶ Sichu pipas riñaq espiritistakunaman otaq qayaqkunaman hinaspaga hukwan-hukwan kakuq warmi hinam traicionawachkan, chayraykum chay runapa contranpi sayarisupay runamasinkunamanta chinkarachisaq.

⁷—Chuyanchakuspayá ñoqallapaña sapaqchakuychik. Chuyayá kaychik yupaychasqaykichik Tayta Diospas chuya kasqayrayku. ⁸ Kasukuspayá cumpliychik decretoykunata. Ñoqa Tayta Diosmi qamkunataqa kikiypaq sapaqchaykichik.

⁹—Pipas tayta-maman ñakaqtataq wañuchinkichikpunim. Tayta-maman ñakas-qanmanta wañuspanqa kikinmi huchayoq kanqa.

¹⁰—Sichu pi runapas tupakurunqa runamasinpa warminwan hinaspaga iskay-ninkum wañuchisqa kanqa.

¹¹—Pipas taytanpa warminwan kakuqqa taytantam penqayman churachkan. Chaynaqa iskayninkum wañuchisqa kanqaku. Wañuspankuqa kikinkum huchayoq kanqaku.

¹²—Sichu pipas kakunqa llumchuyllanwan hinaspaga iskayninkum wañuchisqa kanqaku chay millakuyapaq kaq rurasqankumanta. Wañuspankuqa kikinkum huchayoq kanqaku.

¹³—Sichu pipas warmiwan hina qarimasillanwan puñuptinqa iskayninkum wañuchisqa kanqaku chay millakuyapaq kaq rurasqankumanta. Wañuspankuqa kikinkum huchayoq kanqaku.

¹⁴—Sichu pipas warminpa mamantawan casaraspanqa pasaypaq millakuyapaq kaqtam rurachkan. Chayna ruraqtaqa kawsachkaqlatam kimsankuta kañanqaku. Chaynapi chay pasaypaq millakuyapaq kaqqa qamkuna ukupi mana kananpaq.

¹⁵—Pipas warmiwan hina animalwan hukllawakuqqa wañuchisqam kanqa, wañuchinkichiktaqmi animaltapas.

¹⁶—Pi warmipas qariwan hina animalwan hukllawakuptinqa wañuchinkichikmi chay warmitapas chaynataq animaltapas. Wañuspankuqa kikinkum huchayoq kanqaku.

¹⁷—Pipas panillanwan casarakuspan paywan kakuptinqa, taytanmanta kaptinpas otaq mamanmanta kaptinpas runamasinkunamanta chinkachisqam kanqa. Chayna ruraq runaqa huk hatun penqaytam rurachkan. Wañuspanqa kikillanmi huchayoq kanqa.

¹⁸—Killanwan onqochkaq warmiwan pipas puñuq runaqa warmipa yawarpa-kuynintam rikurun chaynataqmi warmipas rikurachin yawarpakuywan kasqanta. Hinaptinka iskayninkum runamasinkumanta chinkachisqa kanqaku.

¹⁹—Mamaykipa ñañanwanqa otaq taytaykipa paninwanqa amam kakunkichu. Chaynata ruraqqa familiallanwan kakusqanraykum iskayninku castigasqa kanqaku.

²⁰—Pipas tionpa warminwan kakuqqa tontam penqayman churachkan, chaynaqa iskayninkum castigasqa kaspa mana wawa churiyoq wañunqaku.

²¹—Wawqenpa warmillanwan kakuq runaqa wawqentam penqayman churachkan *qanra kaqta ruraspan, chaynaqa iskayninkum mana wawa-churiyoq kanqaku.

²²—Kasukuspayá cumpliychik llapallan decretoykunatawan reglamentoykunata. Yanqañataq vomitachkaq hina *yachanaykichikpaq pusasqay allpa wischuramu-sunkichikman. ²³Qayllaykichikmanta qarqonay runakunapa costumbrenman hinaqa amam kawsankichikchu, paykunataqa tukuy chaykunata rurasqanraykum millakuruniña. ²⁴Prometerqaykichikmi paykunapa allpanta dueñochakunaykichikpaq. Kikiypunim dueñoyachisqaykichik tukuy imakunapapas kasqan allpata.

—Ñoqaqa wakin nacionkunamanta rakiqnikichik yupaychasqaykichik Tayta Diosmi kani. ²⁵Chaynaqa qamkunapas reqsychikyá mikunapaq hina animalkunata chaynataq mana mikunapaq hina animalkunatapas, reqsinkichiktaqmi alton pawaq animalkunamantapas mikunapaq hina kaqkunata. Amam millakuypaqtaqa rurankichikchu chay animalkunaryakuqa nitaq raprayoq animalkunaryakupas nitaq qasqonpa puriq animalkunaryakupas. Chaykunataqa ñoqam rakirqani mana mikunaykichikpaq.

²⁶Qamkunaqa chuyayá kaychik ñoqa Tayta Diospas chuya kasqayrayku. Ñoqam rakirqaykichik wakin nacionkunamanta runaykunaña kanaykichikpaq.

²⁷—Qaripas warmipas adivinaq espirituyoq kaspasaqa otaq qayaq kaspasaqa wañuchisqam kanqaku, paykunataqa rumiwanmi choqapanqaku. Wañuspankuqa kikinkum huchayoq kanqaku.

Sacerdotekuna imaynam ruranankumanta

21 ¹Tayta Diosmi nirqa Moisesta:

—Aaronpa miraynin sacerdotekunatayá niy ayllunkumanta pipas wañuruptin-qa ama asuykunankupaq. Chaynata ruraspaqa manam asuykuwanmankuchu. ²Ayamanqa asuykuspaqa-asuykunmanku mamapras, taytanpas, churinpas wawqenpas ³otaq paywan *yachaq doncella paninpas wañuruptillanmi. Mana qosayoq kasqanraykum paypa ayanmanqa asuykunman, chayna casokunallapim sacerdoteqa mana asuykuwananpaq hina rurakunman. ⁴Huk kaqniñ casado familial wañuruptimi ichaq ayanman mana asuykunmanchu, sichu asuykuspanqa ñoqamanqa amam asuykuwanqachu.

⁵—Amam umankutaqa kachiy-kachiytaqa rutukunqakuchu nitaqmi barban-kupa puntantapas kaptakunqakuchu. Amataqmi cuerponutapas dañanqakuchu. ⁶Paykunaqa ñoqallapaqña sapaqchasqam kanqaku, chayraykum sutiytapas ama penqaymanqa churanqakuchu. Paykunaqa ñoqa Tayta Diospa kañasqa ofrenday-kunatawan mikunaytam presentawanku. Chaynaqa ñoqallapaqña sapaqchasqamá kanqaku.

⁷—Chuchumika warmiwanqa otaq abusasqa warmiwanqa otaq rakinakus-qa warmiwanqa amam casarakunqakuchu. Sacerdotekunaqa ñoqallapaqña sapaqchasqam kananku. ⁸Qamkunayá Isrela mirayin sacerdotekunataqa ñoqallapaqña sapaqchaychik. Paykunaqa ñoqa Diosnikichikman mikunay ofrece-waqniyimi. Paykunataqa sapaqchasqapaqmá hapinkichik, chaynataqa rurankichik qamkunata chuyanchaq ñoqa Tayta Diospas chuya kasqayraykum.

⁹—Sacerdotepa warmi churin penqayman churakuspan chuchumikaña rikuri-ruspanqa taytantam penqayman churachkan. Paytaqa kawsachkaqtam kañanqaku.

¹⁰—Sacerdotekunapa jefenqa umanman aceitewan tallisqa kaspanmi nombras-qa karqa, pachachirqakutaqmi ñoqapaq sapaqchasqa pachawanpas, chayraykum lutoyoq kananpaqqa ama chukchanta kacharinqachu nitaqmi pachantapas ili-kunkachu. ¹¹Amataqmi yaykunqachu ayapa kasqanmanqa tayta-mamanña wañuruptinpas, mana chayqa manam asuykuwanmanchu. ¹²Santuarioymantaqa amam lloqsinqachu. Santuarioytaqa amamá penqayman churanqachu. Payqariki ñoqapaq sapaqchasqa kananpaq umanman aceitewan tallisqam. Ñoqa Tayta Diosmi chaynata nini.

¹³Sacerdotekunapa jefenqa doncella warmitam casaranqa. ¹⁴Amam casaranqa-chu viuda warmitaqa otaq rakinakusqa warmitaqa otaq abusasqa warmitaqa otaq chuchumika warmitaqa, casaraspqa-casaranqa castamasin doncella warmillatam. ¹⁵Chaynataqa ruranqa mirayninkunapas castamasinkunapi mana penqayman churasqa kananpaqmi. Ñoqa Tayta Diosmi paytaqa ñoqallapaqña sapaqchani.

Sacerdote kanankupaq harkakuykunamanta

¹⁶⁻¹⁷Aaronman ninanpaqmi Moisesta Tayta Dios kaynata nirqa:

—Pipas miraynikimanta mana sano kaq runaqa manam asuykuwanmanchu ofrenda mikuyniya presentawananaqpqa. ¹⁸Manam asuykuwanmanchu mana sano kaqkunaqa. Amamá asuykuwanqachu ñawsapas, wistupas, uyanpi imam kallpisqapas otaq huknin largo makiyoqpas otaq huknin largo chakiyoqpas ¹⁹otaq chakin pakisqapas otaq makin pakisqapas ²⁰otaq moqo wasapas otaq moqotipas otaq mana allin qawakuqpas otaq seqsipakuyniyoqpas otaq qarapasqayoqpas otaq runtun dañasqapas.

²¹Sacerdote Aaronpa miraynimanta pipas mana sano kaq runaqa manam ñoqa Tayta Diosman kañasqa ofrendataqa presentamuwanmanchu, amamá asuykuwanqachu. ²²Sacerdotekunapa presentamuwasqanku mikuytaqa mikunmanmi, mikunmantaqmi ñoqallapaqña sapaqchasqa ofrendakunatapas. ²³Ichacha chuyay-chuyay lugarmanqa amam yaykunqachu nitaqmi altarmanpas asuykunqachu mana sano kasqanrayku. Chaynata ruraspanqa santuarioytam penqayman churanman. Ñoqa Tayta Diosmi sacerdotekunataqa sapaqcharqani.

²⁴Chaynatamá Moises willarqa Aaronmanwan mirayninkunaman, willarqataq-mi Isrela llapallan mirayninmanpas.

Pikunam Tayta Diospa ofrendantaqa mikunankumanta

22

1-2 Aaronman hinaspa churinkunaman ninanpaqmi Moisesta Tayta Dios nirqa:

—Qamkunaqa cuidadowanyá ruraychik Israel casta runakunapa sa-paqchapanwasqan ofrendakunawanqa chaynapi Chuya Sutiyya ama penqayman churanaykichikpaq. Ñoqa Tayta Diosmi chaynata nini.

3—Kunanpas hinaspa hamuq punchawkunapipas miraynikichikmanta pipas mana asuykuwananpaq hina kachkaspan Israel casta runakunapa sapaqchapanwasqan ofrendaykunaman asuykuspanqa ñawpaqniymanta chinkachisqam kanqa. Ñoqa Tayta Diosmi chaynata nini.

4—Chaynaqa, Aaron, pipas miraynikimanta lepra onqoywan kaspaga otaq qeya ispaywan kaspaga amam mikunqachu ñoqapaq sapaqchasqa kaqkunataqa, mikus-paqa-mikunqa chuyanchakuruspanñam.

—Manataqmi asuykuwanmanchu runapa ayan llachpaq runaqa otaq puñuchkaptin qari kaynimanta imapas kikillanmanta lloqsiptinqa. ⁵ Manataqmi asuykuwanman-chu qasqonpa puriq animal llachpaq runaqa chaynataq imawanpas millakuypaq kaq runata llachparuqpas. ⁶ Pipas chaykunata llachparuq runaqa tutaykuqkamam mana asuykuwanmanchu. Ñoqapaq sapaqchasqa kaqkunataqa amataqmi mikun-qachu manaraq bañakuchkaspaga. ⁷ Inti seqaykuptinñam asuykuwananpaq hina kanqa, chayñam mikuspaqa-mikunqa ñoqapaq sapaqchasqa kaqkunata chaykunaqa paypa mikuynin kasqanrayku. ⁸ Amam mikunqachu kikillanmanta wañuq animalpa aychantataq nitaq purun animalpa wañuchisqan animalpa aychantapas. Chaykunata mikuspanqa manam asuykuwanmanchu. Ñoqa Tayta Diosmi chaynata nini.

9—Chaynaqa kunasqaykunatayá kasukuchunku chaynapi ama hucha-llikunankupaq hinaspa chay kunasqaykunata penqayman churaspa ama wañurunkupaq. Ñoqa Tayta Diosmi paykunataqa kikiypaq sapaqchani.

10—Amam pipas mana sacerdote kachkaspaga mikunqachu ñoqapaq sapaqchas-qa ofrendaykunataqa.

—Amam sacerdotepa samapakuqninpas nitaq llamkapakuqninpas chaytaqa mikunqachu.

11—Sacerdotepa rantisqan sirvientemí ichaqa mikunman ñoqapaq sapaqchas-qa ofrendataqa, mikunmantaqmi sacerdotepa wasinpi naceq sirvientepas.

12—Sacerdotepa warmi churinka amam mikunqachu sacerdoteman qosqa ofrendamantaqa, chaynataqa ruranqa sacerdote castamanta kaqwan mana casara-kusqanraykum. ¹³ Sichu sacerdotepa warmi churin viudayarupan otaq rakinakusqa karuspan mana wawayoq taytanpa wasinman kutiykuspanqa mikunqam taytanpa mikunanta, chaynataqa ruranqa imaynam warma kaspan mikusqanta hinam. Mana sacerdote castamanta kaqkunaqa amamá mikunqachu chay mikuytaqa.

14—Sichu pipas pantaruspan mikurunqa ñoqapaq sapaqchasqa mikuyta hinaspa-qa sacerdoteman sayachipuspanmi yapapunqataq pichqa parteman rakisqapa huknin partentapas. ¹⁵ Chaynaqa Israel casta runakunapa ñoqa Tayta Diospaq sapaqchasqanku ofrendaykunataqa amamá sacerdotekunaqa penqayman churanqakuchu. ¹⁶ Chaynaqa Israel casta runakuna chay sapaqchasqa kaqkunata mikuruptinkuqa sacerdotekunam sayachinankupaq culpanqa. Ñoqa Tayta Diosmi chaykunataqa kikiypaq sapaqchani.

Imaynatam animalkunata Tayta Diospaq wañuchinankumanta

¹⁷⁻¹⁸Aaronman, churinkunaman hinaspa Israelpa llapallan mirayninkunaman ninanpaqmi Moisesta Tayta Dios kaynata nirqa:

—Israel casta runakunamanta otaq paykunawan *yachaq forasterokuna-manta pipas prometekusqanta cumplispan otaq voluntadninmanta lliw kañiana ofrendanta presentamuwaspanqa ¹⁹chaskisqa kananpaqmi sano orqo animalta presentamuwanqa, manam imananchu torota kaspapas otaq carnerota kaspapas otaq chivatota kaspapas. ²⁰Ichaqa amam presentawanqachu mana sano kaq ani-maltaqa. Chayna kaptinqa manam chaskisqaykichihu.

²¹—Ñoqa Tayta Dioswan allinlla kasqanmanta pipas prometekusqan ofrendata presentawaqniyqa otaq voluntadninmanta ofrendan presentawaqniyqa ofrecewanqa sano torotam otaq sano carnerotam, chaskisqa kananpaqqa sano animalmi kanan.

²²Ñoqa Tayta Diosmanqa amamá ofrecemuwanqakuchu ñawsa animaltaqa, chakin pakisqa animaltaqa, imanpas qorusqa animaltaqa, qeyapakuq animaltaqa, seqsipakuyniyoq animaltaqa nitaq qarapakuchkaq animaltaqa. Altarpipas chaykunataqa amamá kañapuwanqachu ofrendakunata hinaqa. ²³Voluntad ofrendayki kaptinmi ichaqa ofrecewankiman chullan chaki torotapas otaq carnerotapas. Ichaqa prometequaqi kaptinqa manam chaskisqaykichihu. ²⁴Amataqmi ofrecemuwanqachikchu dañasqa runtuyoq animalkunataqa otaq llapisqa runtuyoq animalkunataqa otaq chutasqa runtuyoq animalkunataqa otaq capasqa animalkunataqa. Nacionnikichik-piqa amamá chaynataqa rurankichikchu. ²⁵Amataqmi forastero runakunamantapas chaskinkichikchu chayna animalkunataqa Diosnikichikpa mikuyin kananpaq, chaykunataqa mana sano animalkuna kasqanraykum mana chaskisqaykichikchu.

Diosman ofrecesqa animalkunataqa imaynatam wañuchinankumanta

²⁶Tayta Diosmi Moisesta nirqa:

²⁷—Vacapa otaq ovejapa otaq cabrappa naceruq uñachanqa qanchis punchaw-raqmí mamanwan kanqa, pusaq punchawmantañam ichaqa ñoqa Tayta Diosman presentaspas kañapuwanqachikman.

²⁸—Amam vacatapas nitaq ovejatas uñantintaqa chay punchawllaqa wañuchinkichikchu.

²⁹—Ñoqa Tayta Diosman graciasta qonaykichikpaq animalta wañuchispaza chaskinaypaq hinam rurankichik. ³⁰Chay punchawllapi mikuruspam ama puchuchinkichikchu paqarinintin punchawpaqqa. Ñoqa Tayta Diosmi chaynata nini.

³¹Kasukuspayá cumpliyachik kamachikuyniykunata. Ñoqa Tayta Diosmi chaynata nini.

³²—Chuya sutiytaqa amam penqayman churankichikchu chaynapim Israelpa mirayninkunapi chuya kasqayta yachankichik. Ñoqa Tayta Diosmi chaynata nini.

³³Ñoqam Egito nacionmanta horqomurqaykichik Diosnikichik kanaypaq. Ñoqa Tayta Diosmi chaynata nini.

Fiesta punchawkunamanta

(Nu 28:16-25)

23 ¹⁻²Israelpa mirayninkunaman ninanpaqmi Moisesta Tayta Dios nirqa kaynata: —Ñoqa Tayta Diospaq sapaqchaska fiestaykunata ruranaykichikpaqmi runakunata qayankichik.

³—Soqta punchaw llamkaspam qanchis kaq punchawpiqa samankichik, chay punchawpiqa ñoqallapaqñam huñunakunkichik. Amam chay punchawpiqa llamkankichikchu. Chay punchawqa ñoqa Tayta Diospaq samana punchawmi kanqa maypiña *yachaptikichikpas.

⁴—Ñoqa Tayta Diospaq chay fiestakunata ruraspasa qayanakunkichikmi ñoqallapaqñá sapaqchasqa huñunakuykunaman.

⁵—Punta kaq killapa chunka tawayoq punchawninpim inti seqaykuyaña ñoqa Tayta Diospaq rurankichik Pascua sutyoq fiestata.

⁶—Chay killapa chunka pichqayoq punchawninpataqmí ñoqa Tayta Diospaq Mana Qonchuyoq Tanta Mikuna Fiestata rurankichik. Qanchis punchawmi mi-kunkichik mana qonchuyoq tantata. ⁷Chay semanapa punta kaq punchawninpim ñoqallapaqñá huñunakuyman qayankichik. Chay punchawpiqa amam imapias llamkankichikchu. ⁸Qanchis punchawmi Tayta Diosman presentamuwankichik kañasqa ofrendata. Chay qanchis kaq punchawpiñataqmí ñoqallapaqñá huñunakuyman qayankichik. Chay punchawpiqa amam llamkankichikchu imapias.

Cosecha Qallariy Fiestamanta

(Nu 28:26-31)

⁹⁻¹⁰ Israelpa mirayninkunaman ninanpaqmi Moisesta Tayta Dios nirqa:

—Chay qonay allpaman chayaruspakichik cosechata ruraspasa punta kaq gavillatam apamunkichik sacerdoteman. ¹¹Hinaptinmi qamkunamanta chaskinaypaq sacerdoteñataq chay gavillata kuychinga ñoqa Tayta Diospa qayllaypi, chaytaqa ruranqa chay samana punchawpa paqarinntintam. ¹²Chay gavilla presentamuwasqaykichik punchawtaqmí huk watayoq sano carnerotapas ñoqa Tayta Diospaq lliwta kañapuwankichik. ¹³Apamuwankichiktaqmí aceitewan chapusqa tawa kilo parten harinatapas chaynapi ñoqapaq miski asnaq ofrenda kananpaq. Tallinapaq ofrendatapas apamuwankichiktaqmí huk litro vinota. ¹⁴Amaraqmi mikunkichikchu tantantapas nitaq hamkatapas nitaq llullu kawsaytapas ñoqaman ofrendaykichikta apamunaykichik punchawkama. Kayqa wiñawiñaypaq decretom llapallan miraynikichikpaq maypiña *yachaptikichikpas.

¹⁵—Gavilla ofrenda presentawasqaykichik punchawmanta qallarispa otaq samana punchawpa paqarinntintinmanta qallarispa yupankichik qanchis semanatapuni. ¹⁶Hinaptinmi samana punchawpa paqarinntintin punchawwan pichqa chunka punchaw kanqa. Chaymantañiam ñoqaman presentamuwankichik mosoq kawsaykunamanta ofrendaykichikta. ¹⁷Kuyuchisqa ofrendapaqmi wasikichikmanta apamunkichik tawa kilo parten harinamanta qonchuyoq masarasqa iskay tantata. Chay ofrendaqa kanqa punta rurukunamanta ñoqa Tayta Diospaq ofrendam. ¹⁸Tantakunatawan kuskatam apamuwankichik huk watayoq qanchis sano carnerokunata, huk malta torota chaynataq iskay carnerotapas ñoqapaq lliw kañasqa kanankupaq. Chaykunaqa kanqa ñoqa Tayta Diospaq miski asnaq kañasqa ofrendam. Chaykunawan kuskatataqmí apamuwankichik kawsaykunamanta ofrendatapas chaynataq vinotapas.

¹⁹—Wañuchipuwankichiktaqmí chivatotapas huchaykichik pampachasqa kananpaq. Ofrecewankichiktaqmí ñoqawan allinlla kasqaykichikmanta watayoq iskay carnerotapas. ²⁰Chay animalkunatam ñoqa Tayta Diospa ñawpaqniypi sacerdote kuyuchispán presentamuwanqa punta rurukunamanta tantayocqa chaynataq chay iskay carneroqoqta. Chaykunaqa ñoqapaq sapaqchasqa kasqanraykum sacerdoteapaq kanqa.

²¹—Chay punchawpipunim ñoqallapaqña huñunakuya rurankichik. Amam imapipas llamkankichikchu. Wiña-wiñaypaq decretom kanqa llapallan miraynikichikpaq maypiña *yachaptikichikpas.

²²—Chakraykichikpi rutuspaykichikqa amam kuchun-kuchunqa rutunkichikchu nitaqmi puchukunatapas pallapankichikchu. Chaykunataqa wakchakunapaqwan forasterokunapaqmi saqenkichik. Ñoqaqa yupaychasqaykichik Tayta Diosmi kani.

Cornetillakunapa Waqanan Fiestamanta

(Nu 29:1-6)

²³⁻²⁴Israelpa mirayninkunaman ninanpaqmi Moisesta Tayta Dios kaynata nirqa:

—Qanchis kaq killapa punta kaq punchawninqa samana punchawmi kanqa. Chay punchawqa yuyarinaykichikpaqmi cornetillakunata tocaspa sapaqchasqa huñunakuyniya rurankichik. ²⁵Chay punchawpiqa ñoqamanmi presentamuwan-kichik kañasqa ofrendata. Amataqmi imapipas llamkankichikchu.

Hucha Pampachana Punchawmanta

(Nu 29:7-11)

²⁶Tayta Diosmi Moisesta nirqa:

²⁷—Qanchis kaq killapa chunka punchawninpim huchaykichik pampachanay punchaw kanqa. Chay punchawpiqa ñoqallapaqña huñunakuya ruraspm ayunankichik hinaspam kañasqa ofrendata presentamuwan-kichik. ²⁸Amam chay punchawpiqa imapipas llamkankichikchu. Chay punchawqariki Hucha Pampachana Punchawmi. Chay punchawpim yupaychasqaykichik ñoqa Tayta Dios huchaykichikta pampachasaq.

²⁹Pipas chay punchawpi mana ayunaqqqa runamasinkunamantam chinkachisqa kanqa.

³⁰Pitapas chay punchawpi llamkaqtqaqa runamasinkunamantam chinkarachisaq.

³¹—Chay punchawpiqa amamá imapipas llamkankichikchu. Kayqa wiña-wiñaypaq decretom kanqa llapallan miraynikichikpaq maypiña *yachaptikichikpas.

³²Qamkunaqa samaspam ayunankichik chay killapa isqon kaq punchawpa tardenmanta paqarinnintin punchawpa tardenkama.

Ramada Ruray Fiestamanta

(Nu 29:12-40)

³³⁻³⁴Israelpa mirayninkunaman ninanpaqmi Moisesta Tayta Dios kaynata nirqa:

—Chay qanchis kaq killapa chunka pichqayoq punchawninpim ñoqa Tayta Diospaq kanqa hatun fiesta, chay fiestakuna qanchis punchawmi. ³⁵Punta kaq punchawpim qayanakunkichik ñoqallapaqña sapaqchasqa huñunakuyman, chay punchawpiqa amam imapipas llamkankichikchu. ³⁶Chay qanchisnintin punchawpunim presentamuwan-kichik ñoqa Tayta Diosman kañasqa ofrendakunata. Pusaq kaq punchawpiñataqmi ñoqallapaqña sapaqchasqa huñunakuyman qayaspa presentamuwan-kichik kañasqa ofrendata. Chay punchawpiqa fiestay kasqanraykum ama llamkankichikchu.

³⁷—Chay punchawkunapimá fiestakunata ñoqa Tayta Diospaq rurankichik. Chay fiestakunapiqa ñoqallapaqña sapaqchasqa huñunakuykunamanmi qayanakunkichik. Chaypim ñoqa Tayta Diosman presentawankichik lliw kañana ofrendakunata, kawsaykunamanta ofrendakunata chaynataq wakin wañuchisqa ofrendakunatapas. Chaykunataqa rurankichik tupamusqanman hinam. ³⁸Chay ofrendakunata presentawachkas papas samana punchawpi presentawanaykichik

ofrendakunataqa presentawankichikmi. Presentawankichiktaqmi regalokunatapas, prometekuwasqaykichik ofrendakunatapas otaq voluntad ofrendaykichiktapas.

³⁹Chay qanchis kaq killapa chunka pichqayoq punchawninpim cosechaykichik-tapas lliw huñuruspaña, ñoqa Tayta Diospaq rurankichik hatun fiestata qanchis punchaw. Punta kaq punchawmi kanqa samana punchaw, samana punchawtaqmí kanqa pusaq kaq punchawpas. ⁴⁰Punta kaq punchawmi pallamunkichik allinnin sachakunapa rurunta, kuchumunkichiktaqmi palmerakunapa kallmankunatapas, llaqesapallaña sachakunapa kallmankunatapas chaynataq mayu patankunapi saucekunapa kallmankunatapas hinaspm qanchis punchawpuni kusikunkichik yupaychasqaykichik ñoqa Tayta Diospa qayllaypi. ⁴¹Watan-watanmi isqon kaq killapi chay hatun fiestata ñoqapaq qanchis punchaw rurankichik. Wiña-wiñayapaq decretom kanqa llapallan miraynikichikpaq. ⁴²Chay ramadakunapim *yachankichik qanchis punchaw Israelpa llapallan mirayninkuna. ⁴³Chaynapim qepa wiñay miraynikichikkuna yachanqaku abuelonkunata Egipтомanta horqomuspay ramadakunapi kawsachisqayta. Noqaqa yupaychasqaykichik Tayta Diosmi kani.

⁴⁴Chaynatam Moises willarqa Israelpa mirayninkunaman Tayta Diospaq hatun fiestakunata ruranankupaq.

Mecherokunapaq aceitemanta

(Ex 27:20-21)

24 ¹Tayta Diosmi Moisesta kaynata nirqa:
²—Israelpa mirayninkunatáy kamachiy aceitunasmana allinnin aceiteta apamusunaykipaq, chaywanmi mecherokuna mana wañuq ratanqa. ³Mecherokunata Aaron alistaykuptimmi tukuy tuta ratanqa Ñoqa Tayta Diospa qayllaypi, chayqa ratanqa baulpa kanan cuarto rakinaq telapa hawa lawninpim. Kay decretoqa kanqa wiña-wiñayapaqmi llapallan miraynikichikkunapaq. ⁴Qori-puromanta candeleropim mecherokunataqa mana wañuqta ratachinqa chaynapi ñoqa Tayta Diospa qayllaypi achkinanpaq.

Tayta Diospa qayllanpi tantamanta

⁵—Allinnin harinamantam rurankichik chunka iskayniyoq tantakunata. Chay tantakunaqa sapakamam kanqa tawa kilo parten harinamanta. ⁶Hinaspm churanki soqtatakama iskay monton patanasqata, chaynataqa churanki qori-puromanta mesapa hawanpim ñoqa Tayta Diospa qayllaypi. ⁷Sapa monton tantapa hawanmanñataqmí churanki inciensota hinaptinmi tantapa rantinpi chay incienso kanqa ñoqa Tayta Diospaq kañasqa ofrenda. ⁸Chaytaqa sapa samana punchawmi mana tukuyta churanki ñoqa Tayta Diospa qayllaypi Israelpa mirayninkunawan wiña-wiñayapaq contrato kasqanrayku. ⁹Chay tantakunaqa kanqa Aaronpaqwan churinkunapaqmi. Paykunam mikunqaku ñoqapaq sapaqchasqa sitiopi. Ñoqa Tayta Diospaq kañanaykichik ofrendakunamantapas aswanraqmi kay ofrendaqa ñoqallapapaqña sapaqchasqa kanqa.

Diosta mana respetaqkunapaq castigomanta

¹⁰⁻¹¹Israelpa mirayninkuna ukupim karqa huk runa. Paymi karqa Israel castamanta kaq warmipa wawan, taytanñataqmí karqa Egipto lawmanta kaq. Mamanpa sutinmi karqa Selomit, chay Selomit sutiyooq warmiqa karqa Dibripa churinmi, Dibriñataqmí karqa Dan ayllumanta kaq. Chay Selomitpa wawan runam campamentopí churana-kurqa Israel castamanta kaq runawan. Chayna churanakusqankupim chay Selomitpa

wawan runa Tayta Diospa sutinta yanqachaspan ñakarqa hinaptinmi chay ñakaq runata Moisesman pusarqaku.¹² Carcelman wichqaruspankum suyarqaku Tayta Diospa imam nisqanta ruranankupaq.¹³ Hinaptinmi Moisesta Tayta Dios nirqa:

¹⁴—Horqonkim chay ñakaqniyta campamentomanta hawaman hinaptinmi llapallan uyariqninkuna paypa umanman makinkuta churanku hinaptinmi llapallan huñunasqa runakuna rumiwan chamqaparunqaku.¹⁵ Chaymantam Israelpa mirayninkunata ninki: Pipas Diosnikichikpa sutiya ñakaqniyqa castigasqam kanqa.¹⁶ Forastero kaqpas otaq qamkuna ukupi kaqpas ñoqa Tayta Diospa sutiya ñakaq runaqa wañuchisqam kanqa, paytaqa huñunasqa llapallan runakunam rumiwan choqaparunqaku.

¹⁷—Pipas runamasinta wañurachispaqa wañuchisqam kanqa.

¹⁸—Pipas animalta wañurachispaqa dueñionmanmi hina chayna animalta sayachipunqa.

¹⁹—Pipas runamasinpa cuerponpi imantapas dañaruspanqa paypas cuerponpim dañasqanman hina dañasqa kanqa.²⁰ Runapa cuerponpi imanpas pakiqtaqa paytapas chaynallatam pakirunkaku, ñawinta horqoruptinqa paypatapas ñawintam horqorunkaku, kirunta wichirachiptinqa paypatapas kiruntam wichirachinqaku, runamasinpa cuerposta dañasqanman hinam chay runapas cuerponpi dañasqa kanqa.

²¹—Pipatapas animalninta wañurachispaqa sayachipunqam. Runata wañurachiptinmi ichaqa paytapas wañurachinqaku.

²²—Hina chayna sentenciallam kanqa forasteropaqpas chaynataq hinapi naceq-paqpas. Ñoqaqa kani yupaychasqaykichik Tayta Diosmi.

²³Moisesmi Israelpa mirayninkunata kamachirqa hinaptinmi paykunañataq chay ñakaq runata horqorurqaku campamentomanta hawaman hinaspm rumiwan choqaparurqaku. Chaynatam rurarqaku Israelpa mirayninkuna Moisesman Tayta Diospa kamachisqanpi hina.

Mana tarpuna watamantawan chakra kutichina watamanta

25 ¹⁻²Israelpa mirayninkunaman ninanpaqmí Moisesta Tayta Dios Sinai Orqopi kaynata nirqa:

—Qonay allpaman yaykuspapa ñoqa Tayta Diospaqmí chay allpata sama-chinkichik.³ Soqta watam chakrapiqa tarpunkichik. Soqta watataqmí uvas plantaykichikkunatapas kallmankichik hinaspm cosechankichik.⁴ Qanchis kaq watapim ichaqa chay chakraqa ñoqa Tayta Diospaq samanqa. Chay watapiqa amam tarpunkichikchu amataqmí uvas plantakunatapas kallmapankichikchu.⁵ Qanchis kaq watapi kikillanmanta wiñamuq kawsaykunataqa amam rutunkichikchu, uvas huertaykichikpi ruruq uvastapas amam pallankichikchu. Chay wataqa kanqa chakraykichikpa samanan watam.⁶ Samasqan watapi chay allpapa rurunkunaqa haypanqam mikunaykichikpaq, haypanqataqmí sirvientikichikkunapaqpas, llampakakuq runakunapaqpas chaynataq qamkunawan *yachaq forasterokunapaqpas.⁷ Haypanqataqmí animalnikikunapa mikunanaqpas chaynataq purun animalkuna mikunanaqpas. Allpaykipi kikillanmanta imapas qespiqqa mikunanaqpas kanqa.

⁸—Yupankim qanchis kutikama qanchis watakuna, chaymi kanqa tawa chun-ka isqonniyoq watakuna.⁹ Qanchis kaq killapa chunka punchawninpim otaq Hucha Pampachana Punchawpim cornetata tocankichik. Chaytaqa rurankichik enteron nacionnikichikpim.¹⁰ Pichqa chunka wata kaqtam ñoqapaq sapaqchankichik. Chay wataqa kanqa libre kacharina watam naciopi *yachaq llapallan runakunapaq. Chay wataqa kanqa Jubileo Watam. Chay watapiqa sapakamam kutikunkichik chakraykichikman

chaynataq familiaykichikmanpas.¹¹ Chay pichqa chunka wataqa kanqa qamkunapaq-mi Jubileo Wata, chay watapiqa amam tarpunkichikchu nitaqmi cosechankichikchu kikillanmanta wiñaq kawsaykunataqa. Amataqmi pallankichikchu mana kallmapasqa uvaskunapa ruruntapas.¹² Chay wataqariki Jubileo Watam, chaynaqa ñoqapaq sapaq-chasqa watapaqmi hapinkichik. Chakrapi kikillanmanta qespiqkunataqa mikunkichikmá.

¹³—Chay Jubileo Watapiqa sapakamam mosoqmantia dueñochakunkichik chak-raykichikta.¹⁴ Pipas chakranta rantikuspaqa otaq ranti/spanqa amam engañanqachu runamasinta.¹⁵ Chay chakra rantiq runaqa paganqa Jubileo Watamanta yupaspam, chaynataqmi rantikuqninpas mañanqa preciona haykataraqmí cosecha qespinanta yupaykuspa.¹⁶ Achka wataraq cosecha qespinan kaptinqa chakrapa precionmi achka kanqa. Pisi watakunallaña tarpunanaq kaptinqa precionpas menosllañam kanqa. Chakrapa precionqa kanqa hayka cosecha horqona kasqanman hinam.

¹⁷—Amam runamasikitaqa engañankichu aswanqa Diosnikichiktam respetawankichik. Ñoqaga yupaychasqaykichik Tayta Diosmi kani.¹⁸ Cumpliychik decretoykunata, kasukuychik reglamentoykunata. Chaykunata cumplispaqa qonay allpapim hawkalla kawsakunkichik.¹⁹ Allpaykichikmi rurunqa hinaptinmi qamkuna mikunkichik saksaykichikkama. Hinaptinmi chay allpapi hawkalla kawsakunkichik.

²⁰—Ichapas niwaqchik: “Qanchis kaq watapi mana tarpuchkaspasaqa nitaq imatapas cosechachkaspasaqa cimatataq mikusaqku?” nispá.²¹ Chay soqta kaq watapiqa ñoqam bendecisqaykichik hinaptinmi kimsa watapaqna haypaqta cosechankichik.²² Soqta kaq watapi cosechasqaykichiktam mikunkichik pusaq kaq watapi tarpunaykichikkama. Chay waqaychasqaykichiktamá mikunkichik isqon kaq watapi cosecha chayamunankama.

²³—Allpataqa amam wiñaypaqqá *rantikunkichikchu. Allpaqa ñoqapam. Qamku-naqa forastero otaq samapakuqniy hinallam kankichik.²⁴ Llapallan dueñoyasqayki chakrakunata pipas reclamakuptinqa derechotam qonkichik reclamakunanaqpaq.

²⁵—Sichu castamasiki wakchayaruspán *rantikurusunki huk kaqnin chakranta hinaptinqa huk kaqnin ayllunmi pagaspan chay wakcha runapaq reclamapunqa.

²⁶—Sichu chay *rantikuq runapa mana kanqachu piyininpas chay allpan reclamananpaq hinaptinqa kikinñam huñusqan qollqewan reclamakunqa.²⁷ Chayna kaptinqa rantikusqan watamanta qallarispaq yupanqa hayka watañam pasarusqanta hinaspañam faltaq wataku-napi cosechananta tanteaykuspan pagapunqa hinaspañam chay chakrantaqa kutichikunqa.²⁸ Aswanqa chay chakranta kutichikunanaq qollqeta mana tariptinqa chay chakram quedanqa rantiqninpa makinpi, chaynaqa kanqa Jubileo Wata chayamunankamam. Chay watapiñam chay chakraqa kacharisqa kanqa ñawpaq kaq dueñonman kutinanaqpaq.

²⁹—Sichu pipas *rantikurunqa murallasqa llaqta ukupi wasita hinaptinqa huk watapunim plazo kanqa kutichikunanaqpaq. Wata pasaruptinqa manañam kutichinmanñachu.³⁰ Chay watantinpuni mana kutichikuptinqa chay wasim quedanqa rantiqninpa makinpiña chaynataq mirayninkunapa makinpiña wiñaypaq. Manam kutichikunmanñachu Jubileo Watapipas.³¹ Mana murallasqa llaqtakunapi wasikunam ichaqa kanqa chakrakuna hina. Chay wasikunaaq reclamanaqpaq de-rechoyoqmi kanqa chaynataqmi Jubileo Watapipas kutichipusqataq kanman.

³²—Leviy castakunapa *yachasqan llaqtankupi *rantikusqa wasinkutam ichaqa ima tiempopipas reclamanmanku.³³ Leviy casta runa chay wasita reclamaspaqa Jubileo Wata chayaramuptinmi yachasqan wasimanta lloqsiruspan rinka wasinpa kasqan llaqtaman. Israelpa mirayninkuna ukupiqa Leviy castapa kapuqniña llaqtankupi

kaq wasillankum.³⁴Leviy castakunapa llaqtankupa muyuriqnipí echaderonkutapas manam *rantikunmankuchu. Chaykunaqa wiñaypaqmí paykunapaq kanqa.

³⁵—Sichu castamasiki wakchayarupan qamkuna ukupi mana yanapaqniyoqña rikuriruptinqa paytam yanapaykunki. Forastero otaq samapakuq hinañam payqa wasikipi kawsanqa.³⁶Chay wakcha runamantaqa amam ima interestapas chaskinkichu aswanqa ñoqa Diosnikitam respetawanki. Chay castamasikiqa wasikipimá yachanqa.³⁷ Amam qollqekitapas prestankichu miraynillanpaqqqa, amataqmí mikuytapas qonkichu imapas interesllanpaqqqa.³⁸Yupaychasqaykichik ñoqa Tayta Diosmi horqomurqaykichik Egipto nacionmanta Canaan allpata qonaypaq hinaspas Diosnikichik kanaypaq.

³⁹—Sichu castamasiki wakchayarupan kikintapas qanman *rantikurusuptikiqa amam paywan servichikunkichu sirvientewan hinaqa.⁴⁰Llamkapakuqta otaq samapakuqta hinallam paywanqa ruranki. Jubileo Wata chayamunankamallam payqa llamkapakusunki.⁴¹Chay watapiñam libre lloqsikunqa churinkunapiwan, payqa kutikunqa castankunapa kasqanmanmi chaynataq abuelonkunapa herencia chakranmanmi.⁴²Paykunaqa Egipto nacionmanta horqomusqay serviqniyukunam, sirviente hinaqa manam *rantikusqaqa kanmankuchu.⁴³Ama ñakarichispallam paykunawanqa servichikunki. Ñoqa Diosnikitam respetawanki.

⁴⁴—Sirvienteyoq otaq sirvientayoq kayta munaspaykiqa muyuriqniki nacionkunamantam rantinki.⁴⁵Rantiwaqchiktaqmi qamkunawan *yachaq forasterokunatapas chaynataq nacionnikichikpi paykunapa ayllunmanta naceqkunatapas chaynapi qamkunapaqña kanapaq.⁴⁶Chay sirvientekunatam herenciata hina churikichikkunaman saqenkichik hinaspm paykunawan tukuy tiempo servichikunkichik. Castamasiki-chik Isaelpa mirayninkunawanmi ichaqa ama ñakarichispalla servichikunkichik.

⁴⁷—Sichu qanwan *yachaq forastero apuyarunman hinaptin paywan yachaq huk kaqnin castamasikiñataq wakchayarullanman hinaspañataq sirviente kananpaqña kikinta *rantikurunman chay qanwan yachaq forastero runaman otaq chay forasteropa ayllunman⁴⁸hinaptinqa rantikusqaña kachkaptinpas payqa derechoyoqmi reclamasqa kananpaq. Paytaqa huk kaqnin ayllunmi reclamanman.⁴⁹Chay reclamaqniqa kanmanni tionpas otaq primonpas otaq huk kaqnin familianpas. Qollqen kaptinqa kikillanpas reclamakunmanmi.⁵⁰Haykatam pagapunapaqmi rantiqniñ runawan tanteanakunqa kikinta *rantikurusqan watamanta qallarispan Jubileo Watakama. Haykam pagananaq kanqa hayka watañam servisqan watakunaman hinam. Jubileo Wataman chayanapaq faltaqraq watakunamatam paganqa llamkapakuqa sapa punchaw ganasqanta hina.⁵¹Sichu faltanqa achka wataraq libre kanan Jubileo Watapaq hinaptinqa chayman hinam qollqenta kutichipunqa rantiqniñ runaman.⁵²Sichu faltanqa pisi watakunallaña Jubileo Watapaq hinaptinqa reclamasqa kananpaqmi tanteaykuspan kutichipunqa qollqenta chay rantiqniñ runaman.⁵³Chay sirviente runaqa watan-watan llamkapakuq hinallam kanqa. Chay sirviententa rantiqniñ ñakarichinantaqa amam permitinkichikchu.

⁵⁴—Pi sirvientepas chayna formakunapi mana reclamasqa kaspaqa Jubileo Wata chayaramuptinñam libre lloqsikunqa churinkunapiwan kuska.⁵⁵Israel casta runakunaqariki sirvienteykunam, paykunataqa sirvientey kasqanraykum Egipto nacionmanta horqomurqani. Ñoqaqa kani yupaychasqaykichik Tayta Diosmi.

Kasukuqkunataqa Dios favorecesqanmanta

(Dt 7:12-24. 28:1-14)

26 ¹—Amam taytacha-mamachakunataqa rurankichikchu nitaq chayman rikchakuqtapas. Amataqmi sayachinkichikchu rumimanta pilarkunatas nitaq rumimanta tallasqa taytachakunatas. Chaykunapa qayllanpiqa amataqmi qonqorakunkichikchu. Ñoqaqa kani yupaychasqaykichik Tayta Diosmi.

²—Samankichikpunim samana punchawniykunapiqa hinaspam respetankichiktaq santuarioytapas. Ñoqa Tayta Diosmi chaynata nini.

³—Sichu decretoykunaman hina kawsaspa kamachikuuniykunatas kasukuptikichikqa ⁴ñoqam parachimusaq tiempollanpi hinaptinmi chakraykichikpi kawsaynikichikpas qespinqa, rurunqataqmi fruta sachaykichikkunas. ⁵Kawsaykuna cosechasqaykichikpas haypanqam uvas pallaykama, uvas pallaynikichiknataqmi haypanqa tarpuykama hinaptinmi mikunkichik saksanaykichikkama, allpaykichikpipas hawkallam *yachakunkichik.

⁶Ñoqaqa nacionnikichikpim hawka kawsakuya qosqaykichik hinaptinmi puñuspapas puñukunkichik mana pipa manchachisqan. Nacionnikichikmantaqa chinkachisaqtaqmi manchakuyapaq monte animalkunatas, manañam guerrapas chaypiqa kanqachu. ⁷Qatikacharunkichikmi enemigoykichikkuntas hinaspm wañuchinkichik guerrawan.

⁸Pichqallam qamkunaqa qatikacharunkichik pachak enemigoykichikta. Pachaknataqmi qatikacharunkichik chunka waranqata. Chaynatam enemigoykichiktaqa wañuchinkichik guerrawan. ⁹Ñoqam yanapasqaykichik hinaspam mirachisqaykichik achka-achkallaña kanaykichikkama. Chaynapim qamkunawan contratoytapas cumplisaq. ¹⁰Ñawpaq watapi kawsaykuna churasqaykichiktam mikunkichik. Chay ñawpaq kawsaykunata hor-qospaykim mosoq kawsaykunataña waqaychanki.

¹¹—Qamkunawan *yachaspaymi manaña millakusqaykichikchu. ¹²Qamkunapa chawpikichikpi purispaymi Diosnikichik kasaq, qamkunañataqmi kankichik ñoqapa runaykuna. ¹³Yupaychasqaykichik ñoqa Tayta Diosmi horqomurqaykichik Egipto nacionmanta manaña paykunapa sirvienten kanaykichikpaq. Yugota pakipachkaq hinam sirviente kasqaykichikmanta libramurqaykichik hinaspm uma hoqarisqataña purichirqaykichik libre kasqaykichikrayku.

Mana kasukuqkunapa contranpi Diospa rimasqanmanta

(Dt 28:15-68)

¹⁴—Sichu mana kasuwaspaykichik kamachisqaykunata mana cumpliptikichikqa

¹⁵chaynataq decretoykunatas qepanchakuspa reglamentoykunatas cheqniptikichikqa chaynataq kamachisqaykunatas mana cumplinaykichikpaq contrato rurasqaytatas mana cumpliptikichikqa ¹⁶ñoqapas qamkuna ukupim rikurirachisaq manchapakuyta, wañuchikuq onqoykunata, calenturata, ñawi onqoya chaynataq eqoyayta. Chaynaqa yanqapaqmi tarpunkichikpas, tarpusqaykichiktas enemigoykichikmi mikukunqa. ¹⁷Ñoqam contraykichikpi kasaq hinaptinmi enemigoykichikpas vencesunkichik. Cheqniusuñikichik runakunam munaychakusunkichik, mana pipapas qatikachasqantaqmi ayqenkichik.

¹⁸—Chaykunawanpas mana kasuwaptikichikqa ñoqapas castigasqaykichikmi qanchis kutikama huchaykichikkunamanta. ¹⁹Rumi sonqo kaspa orgulloso kaynikichiktas yanqacharusaqmi. Cielokunapas fierro hinaña rikuriruptinmi mana parachimusaqchu, chaynapim allpaykichikpas bronce hinaña rikurirunqa.

²⁰ Yanqam kallpapas ususqa llamkankichik. Chakraykichikpiqa manam imapas qespinqachu nitaqmi lliw nacionnikichikpi fruta sachaykichikkunapas rurunqachu.

²¹ —Chaywanpas contraypi kaspa mana kasuwaptikichikqa ñoqapas huchallikuşaykichikman hinam castigasqaykichik qanchis kutikama. ²² Kachaykamusaqtaqmi manchakuyapaq monte animalkunatapas hinaptinmi churi-wawaykichikkunata pasaypaqta tukurunqa, animalnikichikkunatapas tukurunqam. Chaynapim aschallaña rikurruptikichik ñannikichikpas chunnirunqaña.

²³ —Chay castigokunawan mana wanakuspa hinalla contraypi kaptikichikqa ²⁴ ñoqapas contraykichikpim kasaq hinaspm castigasqaykichik huchaykichikmanta aswan qanchis kutikamaraq. ²⁵ Contratoy mana kasusqaykichikmantam guerrawan castigasqaykichik. Guerramanta llaqtaykichikman ayqeptikichikpas peste onqoytam kachaykamusqaykichik. Qamkunaqa enemigoykichikkunaman entregasqm kankichik.

²⁶ —Mikunaykichik kawsaykunata chinkarachiptymi chunka warmikuna chulla hor-nollapi tantata ruraspanku medisqallata qosunkichik, ichaqa manam saksankichikchu.

²⁷ —Chaykunawanpas mana kasuwaspa contraypi kaptikichikqa ²⁸ ñoqapas contraykichikpi piñakuspaymi castigasqaykichik huchaykichikmanta aswan qanchis kutikamaraq. ²⁹ Hinaptinmi mikunkichik churi-wawaykichikkunataña. ³⁰ Capillarykichikkunatapas tuñirachisaqmi, pakiparusaqtaqmi incienso kañana altarnikichikkunatapas. Qamkunata cheqnisqayraykum ayaykichikkunatapas montosaq mana kawsaq taytacha-mamachaykichikkunapa hawanman. ³¹ Llaqtaykichikkunatam purmachisaq, tuñichisaqtaqmi santuarioykichikkunatapas. Manañam gustoypaqñachu kanqa miski asnaq ofrendaykichikkunapas.

³² —Purmarachisaqmi nacionnikichikta hinaptinmi admirasqallaña qawanqaku chaypi *yachananpaq hamuq enemigoykunapas. ³³ Qamkunatam chequerachis-qaykichik huklaw nacionkunaman hinaspm qatikachachisqaykichik guerrawan. Nacionnikichikmi chunninqa, purmarunqataqmi llaqtaykichikkunapas. ³⁴ Allpay-kichikpas tukuy tiempo purmasqan watakunam samakunqa, samakunqaqa enemigoykichikkunapa nacionninpi kamunaykichikkamam. Chay allpakunaqa sama-kunqa mana samasqan watakunamantam. ³⁵ Chay allpapiraq *yachaspaykichik mana samachisqaykichikmantam chay alpaqa samakunqa chay purmasqan tukuy watakuna.

³⁶ —Qamkunamanta puchuqkuna enemigonkupa allpanpi kaptinkum sonqonku-man churasaq manchakuya hinaptinmi sachapa rapin wichiykuptillanpas ayqenqaku. Guerramanta ayechkaq hina ayqespankum mana pipas qatichkaptillan urmanqaku. ³⁷ Mana pipas qatikachachkaptillanmi guerramanta lluptichkaq hina kallpaspanku qonqayta tanqanakuykunqaku. Manam mayqanninkupas enemigonpa qayllanpiqa defiendekuya atinqakuchu. ³⁸ Huklaw nacionkunapim wañunkichik, enemigoykichikpa nacionnnim miкуpaq-mikurusunkichik. ³⁹ Enemigoykichikpa nacionninpi qam-kunamanta puchuqkunapas mana allin rurasqankuraykum ismuypaq-ismurunqaku, abuelonkupa mana allin rurasqankuraykum paykuna hina ismuypaq-ismurunqaku.

⁴⁰ —Mana allin rurasqankumanta chaynataq abuelonkupa mana allin ruras-qankumanta reqsikuptinkupas chaynataq tracionawasqankuta hinaspa contraypi kasqankuta reqsikuptinkupas ⁴¹ paykunapa contrankupi kaspaymi enemigonkupa nacionnninman pusarachisaq. Chaypim rumi sonqo kayninkupas llampuyamunqa, chaypitaqmi mana allinlla rurasqankumantapas paganqaku. ⁴² Hinaptinñam yu-yarisqa Jacobwan, Isaacwan, Abrahamwan contrato rurasqayta. Yuyarisqaqmi allpamantapas. ⁴³ Chay alpaqa paykunapa saqerusqanña kaspam purmaspan chayraq

samaykunqa. Paykunaqa mana allin rurasqankumantam paganqaku. Paykunaqariki reglamentoykunatapas despreciaspankum decretoykunatapas millakurqakutaq.

⁴⁴—Chaywanpas enemigonkupa allpanpi kaptinkupas manam ñoqaqa wis-chupakusaqchu nitaqmi puchukarachinapaq hinaqa millakusaqchu. Manamá paykunawan contrato rurasqaytaqa yanqachasaqchu. Ñoqaqariki paykunapa yupaychasqan Tayta Diosmi kani. ⁴⁵Aswanqa paykunapa favorinipi ñawpaq contrato rurasqaytam yuyarisqa. Chay contratotaqa rurarqani paykunapa Diosnin kanaypaqmi. Nacionkunapa yachasqantam ñoqaqa Egipto nacionmanta horqomurqani paykunapa Diosnin kanaypaq. Ñoqa Tayta Diosmi chaynata nini.

⁴⁶Kaykunam chay decretokuna, reglamentokuna hinaspa yachachikuykuna Moisesnintakama Israelpa mirayninkunaman Tayta Diospa qosqan. Tukuy chaykunataqa Moisesmanmi qorqa Sinai Orqopi.

Diosman imapas prometesqakunamanta

27

¹⁻²Israelpa mirayninkunaman ninanpaqmi Moisesta Tayta Dios kaynata nirqa:

—Sichu pipas ñoqa Tayta Diosta serviwananpaq huk runata prometekuaptinqa chay runapa precionta pagaspam reclamanqa. ³Iskay chunka watayoqmanta soqta chunka watayoqkama qari kaptinqa tasankichik medio kilo masnin qollqetam santuarioi pesoman hina. ⁴Warmi kaptinñataqmi tasankichik cuarto kilo masnin qollqeta. ⁵Pichqa watayoqmanta iskay chunka watayoqkama qari kaptinqa tasankichik yaqa cuarto kilo qollqetam. Warmi kaptinñataqmi tasankichik tawa onza qollqeta. ⁶Huk killayoq wawapaqñataqmi pichqa watankama tasankichik iskay onza qollqeta, warmi wawa-paqñataqmi kanqa huk onza tumpa maschan qollqe. ⁷Soqta chunka watayoqmanta hanaymanñataqmi tasankichik qari kaptinqa soqta onza qollqeta. Warmi kaptinñataqmi tasankichik tawa onza qollqeta. ⁸Ichacha chay prometekuq runa llumpay wakcha kaspan tasasqaykichikta mana pagayta atiptinqa chay prometesqa runatam sacerdoteman pusankichik hinaptinmi pay churanqa precionta prometekuqpa pagay atinanpaq hinalla.

⁹—Sichu ñoqa Tayta Diosman ofrecewanaykichikpaq ofrenda animal kaptinqa chay animalmi ñoqallapaqña sapaqchasqa kanqa. ¹⁰Amam cambiankichu allin otaq mana allin kaptinpas, sichu chay animalta cambiarunki huk animalwan hinaptinqa iskaynin animalmi ñoqapaq sapaqchasqa kanqa.

¹¹—Sichu ñoqa Tayta Diosman mana ofrecewanaykichikpaq hina chay animal kaptinqa, sacerdotemanmi pusankichik chay animalta. ¹²Paymi qawaspan precionta churanqa allin otaq mana allin kaptinpas. Chaynapim chay animalpa precionqa kanqa sacerdotepa churasqanman hina. ¹³Chay animalta pipas reclamaya munaspqa, chay precionmanmi yapanqa pichqa parteman rakisqapa hukninta.

¹⁴—Pipas wasinta ñoqa Tayta Diospaqña sapaqchapuwaptinqa sacerdotem precionta churanqa allin otaq mana allin kaptinpas. Precionqa kanqa sacerdotepa churasqanman hinamá. ¹⁵Sapaqchapuwasqan wasita pipas kutichikuya munaspqa chay wasipa precionmanmi yapaykunqa pichqa parteman rakisqapa hukninta hinaspm kutichikunqa.

¹⁶—Pipas huk kaqnin herencia chakranta ñoqa Tayta Diospaq sapaqchapuwaptinqa precionmi kanqa tarpunapaq muhu yaykusqanman hina. Chakraman pachak iskay chunkan kilo cebada yaykuptinqa valenqa medio kilo masnin qollqem. ¹⁷Sichu pipas sapaqchapuwanqa chakranta Jubileo Watapi hinaptinqa hina medio kilo masnin qollqellam chay precionqa kanqa. ¹⁸Aswanqa sichu Jubileo Watapa qepantaña

pipas chakranta sapaqchapuwaptinqa sacerdotem precionta churanqa. Chay wata-manta qallarispa Jubileo Watakama precionta churaspanmi bajanqa precionta.

¹⁹—Sichu chay chakran sapaqchapuaqniy reclamakuya munanqa hinaspqa precionmanmi yapanqa pichqa parteman rakisqapa hukninta hinaspam kutichikunqa. ²⁰Chay chakrapa dueñon mana reclamakuptinqa otaq huk runamanña rantikusqa kaptinqa manam reclamanmanñachu. ²¹Sichu Jubileo Watapi chay chakra libre kaspaqa ñoqllapaqñam kanqa hinaptinmi sacerdoteña dueñon kanqa.

²²—Sichu pipas ñoqa Tayta Diosman rantisqan chakrata otaq mana herencian kaq chakrata sapaqchapuwaptinqa ²³sacerdotem chay chakrayoqpaq precionta churanqa Jubileo Watakama. Hinaptinmi chay chakra sapaqchapuaqniy runa-qa chay punchawpuni sacerdotepa tasasqanman hina paganqa chaynapim chay qollqeqa ñoqa Tayta Diospaq sapaqchasqa kanqa. ²⁴Jubileo Watapiñam chay chakraqa kutiykunqa rantikuqni runaman otaq chay herenciayoq runaman.

²⁵—Imakunapapas precion tasasqaykichikqa kanqa santuariopi pesoman hinam, chay santuariopi pesoqa yaqa media onzam.

²⁶—Animalkunapa punta criankunaqa punta naceq kasqanraykum ñoqa Tayta Diospaq kanqa. Chay animalkunataqa manam pipas sapaqchapuanmanñachu. Toro kaspa otaq carnero kaspapas ñoqa Tayta Diosspam. ²⁷Animalkunapa chay punta kaq crian mana miku-na animal kaptinqa tasasqan qollqeman pichqa parteman rakisqapa hukninta yapaspanmi reclamakunqa. Mana reclamaya atispanqa sacerdotepa tasasqan preciopim *rantikurunqa.

²⁸—Sichu pipas kapuqninkunamanta ñoqa Tayta Diosllapaqña rakipuwanman runata otaq animalta otaq herencia allpanta hinaspqa chaykunataqa manam *rantikunmanchu nitaqmi reclamanmanchu, tukuy chay rakisqakunaqa ñoqa Tayta Diosllapaqña sapaqchasqam kanqa. ²⁹Wañunananpaq sentenciasqa runataqa manataqmí pipas reclamanmanchu. Chay wañunananpaq rakisqa runaqa wañuchisqamá kanqa.

³⁰—Ñoqa Tayta Diospaqmi kanqa kawsaykuna cosechamanta diezmoqa chay-nataq frutakunamanta diezmopas. Chaykunaqariki ñoqllapaqña sapaqchasqam. ³¹Sichu pipas chay diezmomanta wakinta reclamaya munaspqa reclamakunana-paqmi chaykunapa precionman yapaykunqa pichqa parteman rakisqapa hukninta.

³²—Vacamanta kaptin otaq ovejamanta kaptinpas sapa chunka animal yupasqaman-tam huknin kanqa ñoqa Tayta Diospaq. Chay animalkunaqa diezmo kasqanraykum ñoqllapaqña sapaqchasqa kanqa. ³³Amam akllasqachu kanqa allin kaspapas otaq mana allin kaspapas, chay animalkunaqa amataqmá cambiasqachu kanqa. Cambiasqa kaspasaqa chay diezmo animalpas hinaspá cambianapaq qosqa animalpas iskayninmi ñoqllapaqña sapaqchasqa kanqa. Chaynaqa mana reclamay atinañam kanqa.

³⁴Israelpa mirayninkunapaqmi kay kamachikuykunata Tayta Dios qorqa Moi-sesman Sinai Orqopi.

MOISESPA QELLQASQAN TAWA KAQ LIBRO

NUMEROS

Moisesmi runakunata achka kutita yupachirqa. Puntatam yupachirqa Sinai Orqomanta manaraq lloqsichkaspa. Chay tiempopi kaq miraykuna tukuruptinñataqmí yapamanta yupachirqa Moab law allpapi otaq Jordan Mayupa hichpan intipa qespimunan lawpi. Israel runakuna yupasqa kasqanraykumá kay libroqa “Numeroswan” suticasqa. Kay Numeros libropa willakusqanqa Exodo libropa qatiqnillanmi. Willakuntaqmí Israel runakunata chunniqpi imam sucedemusqanmantapas chaynataq Sinai Orqomanta lloqispanku Jordan Mayupa hichpanman chayanankukama chunniqpi imakunam pasakusqanmantapas. Willakuntaqmí manaraq Jordan Mayutachimpachaptinku yaqa tawa chunka wata purisqankupi tukuy ima sucedekusqanmantapas.

Kay libroqa kimsa parteman rakisqam kanman:

Punta kaq partem willakun Diospa leyninkunata chaskiruspan iskay kaq kutipi Pascua Fiesta rurasqankumanta chaynataq lloqsinankupaq alistakusqankumanta (1-9).

Iskay kaq parteñataqmí willakun Sinai Orqomanta Moab runakunapa allpanman chayanukukama imakunam pasakusqanmantapas (10-21).

Kimsa kaq parteñataqmí willakun Jordan Mayuta chimpanankupaq yachachikuykuna chaskisqankumanta. Kay librom yachachikun purisqankupi hatun sasachakuykunapi kaspanku Israel runakunapa sonqon imaynam kasqanmanta (22-36).

Achka kutitam tarikurqaku hukmanyasqa hinaspas mancharisqa Diospa chaynataq Moisespa contranpi hoqarikunankukama. Wakin kutipim paykunaqa kasukuspanku imapas allin ruraya munarqaku. Paykuna hukmanyasqa mana kasukuq kaptinkupas Diosqa manam paykunamantaqa rakikurqachu, contrato rurasqanman hinam pacientiakuspa paykunata cuidarqa. Kay libropiqá Moisestam tarinchik mana hukmanyaruq confianza sonqoyq kasqanta. Pacientian tukunayaptinpas Diosman sonqo kayninqa hinaspas castamasinkunapaq kuyakuyninga hina kaqlam karqa.

Israelpa mirayninkuna Sinai chunniqpi yupasqa kasqankumanta

1 ¹Israelpa mirayninkuna Egipto nacionmanta lloqsiruspa iskay watamanía yaykuchkaptinkum chay watapa iskay kaq killapa qallariyin punchawpi Moiseswan Tayta Dios rimarqa. Sinai sutivoq chunniqpim asuykuna karpapi kaynata nirqa:

²—Israelpa llapallan mirayninkunatam yupankichik familialankunaman hina hinaspas abuelonkupa castanman hina. Haykam qarikuna kasqanman hinam llapallanta yupankichik. ³Qanwan Aaronmi yupankichik iskay chunka wata- yoq-manta hanayman guerrapi peleanankupaq hina kaqkunata. ⁴Sapa ayllumantam huk familiapa jefen yupaysisunkichik. ⁵Chay yupaysisuqnikichik jefekunaqa kanqa kaykunamá:

Ruben ayllumantam kanqa Sedeurpa churin Elisur.

⁶Simeon ayllumantam kanqa Zurisadaipa churin Selumiel.

- ⁷Juda ayllumantam kanqa Aminadabpa churin Naason.
⁸Isacar ayllumantam kanqa Zuarpa churin Natanael.
⁹Zabulon ayllumantam kanqa Helonpa churin Eliab.
¹⁰Joseyapa miraynimmantañataqmi kanqa Efrain casta Amiudpa churin Elisama.
 Manases castamantañataqmi kanqa Pedasurpa churin Gamaliel.
¹¹Benjamin ayllumantam kanqa Gedeonipa churin Abidan.
¹²Dan ayllumantam kanqa Amisadaipa churin Ahiezer.
¹³Aser ayllumantam kanqa Ocranpa churin Pagiel.
¹⁴Gad ayllumantam kanqa Deuelpa churin Eliasaf.
¹⁵Neftaliy ayllumantam kanqa Enanpa churin Ahira.
¹⁶Kaykunamá karqaku Israel ayllukunamanta huñunasqa runakunapa akllasqan jefekuna. Paykunaqa karqaku Israelpa miraynimanta waranqantin runapa kamachiq-ninkunam. ¹⁷Diospa nombrasqan chay qarikunamatá, Moiseswan Aaron huñurqaku yupaysinankupaq. ¹⁸Chaymi huñurqaku Israelpa llapallan mirayninkunata iskay kaq killapa qallaryin punchawpi. Chaynaqa llapa runakunamá listachikurqaku familialikuman hina hinaspas abuelonkupa castaniman hina. Qarikunam iskay chunka watayoqmanta hanayman sutiñ-sutin listachikurqaku haykam kasqankuman hina. ¹⁹Tayta Diospa kama-chisqanman hinamá Moises yuparqa paykunata Sinai sutiyooq chunniqpi.
²⁰⁻²¹Paykunaqa yupasqa karqa familialikuman, castankuman hinaspas ayllunkuman hinam. Sapakamapa sutinkuta listaruspam qarikunata iskay chunka watayoqmanta hanayman yuparqaku, paykunaqa guerraman lloqsinankupaqpas listom karqaku:
 Ruben ayllumanta yupasqakunam karqa tawa chunka soqtayoq waranqa pichqa pachaknin runakuna.
²²⁻²³Simeon ayllumanta yupasqakunam karqa pichqa chunka isqonniyoq waranqa kimsa pachaknin runakuna.
²⁴⁻²⁵Gad ayllumanta yupasqakunam karqa tawa chunka pichqayoq waranqa soqta pachak pichqa chunkan runakuna.
²⁶⁻²⁷Juda ayllumanta yupasqakunam karqa qanchis chunka tawayoq waranqa soqta pachaknin runakuna.
²⁸⁻²⁹Isacar ayllumanta yupasqakunam karqa pichqa chunka tawayoq waranqa soqta pachaknin runakuna.
³⁰⁻³¹Zabulon ayllumanta yupasqakunam karqa pichqa chunka qanchisniyoq waranqa tawa pachaknin runakuna.
³²⁻³³Joseyapa churinkunam karqa Efrainwan Manases. Efrain castamanta yupasqakunam karqa tawa chunka waranqa pichqa pachaknin runakuna.
³⁴⁻³⁵Manases castamanta yupasqakunam karqa kimsa chunka iskayniyoq waranqa iskay pachaknin runakuna.
³⁶⁻³⁷Benjamin ayllumanta yupasqakunam karqa kimsa chunka pichqayoq waranqa tawa pachaknin runakuna.
³⁸⁻³⁹Dan ayllumanta yupasqakunam karqa soqta chunka iskayniyoq waranqa qanchis pachaknin runakuna.
⁴⁰⁻⁴¹Aser ayllumanta yupasqakunam karqa tawa chunka kimsayoq waranqa tawa pachaknin runakuna.
⁴²⁻⁴³Neftaliy ayllumanta yupasqakunam karqa pichqa chunka kimsayoq waranqa tawa pachaknin runakuna.

⁴⁴Chay llapallan runakunamá yupasqa karqaku. Chay yupaqkunaqariki karqa Moiseswan Aaronmi chaynataq Israel ayllukunapa chunka iskaynintin jefekunam.

⁴⁵Castankuman hina Israelpa mirayninkunata guerrapi peleanankupaq hina iskay chunka watayoqmanta hanayman yuparuptinkum ⁴⁶llapallan karqaku soqta pachak kimsayoq waranqa pichqa pachak chunkan runakuna.

Leviy ayllu akllasqa kasqanmanta

⁴⁷Israel wakin ayllukunawan kuskaqa manam yupasqachu karqa Leviy aylluqa.

⁴⁸Tayta Diosmi Moisesta nirqa:

⁴⁹—Israel ayllukunata yupaspaykiqa amam Leviy ayllutaqa yupankichu. ⁵⁰Paykunataqa churanki Chunkantin Kamachikuyniykuna waqaychana carpamanta cuentalliku-nanpaqmi chaynataq servicionkunamantapas hinaspa tukuy imankunamantapas cuentallikunananpaqmi. Paykunam apanqaku *yachanay karpataqa llapallan servicionkunatawan hinaspam nanachikunqaku. Karpapa muyuriqnipaqtam paykunaqa samanqaku.

⁵¹Lloqsinaykichikña kaptinqa Leviy casta runakunam chay karpata paskanqaku, sampa-ruptikichikñataqmi hina paykunataq chay karpata huktawan sayachinqaku. Pipas Leviy ayllumanta mana kachkaspan karpaman asuykuq runaqa wañuchisqam kanqa. ⁵²Israel-pa wakin mirayninga sapakamam samanqaku maymi campamentonkupi. Paykunaqa tropakuna hinam maymi banderankupa kasqanpi samanqaku. ⁵³Leviy aylluqa samanqa Chunkantin Kamachikuyniy waqaychana karpapa muyuriqninpim, chaynapim ñoqa Tayta Diosqa mana piñakusaqchu Israel casta runakunapa contranpiqa. Chaynaqa Leviy ayllu runakunamá nanachikunqaku Chunkantin Kamachikuyniy waqaychana karpamantaqa.

⁵⁴Moisesman Tayta Diospa tukuy kamachisqanta hinam Israelpa mirayninkuna rurarcaku.

Israel runakunapa campamentonpi jefekunamanta

2 ¹Tayta Diosmi Moisesman hinaspa Aaronman kaynata nirqa:

²—Israelpa mirayninkunaqa samanqaku asuykuwanaykichik karpapa ka-runeq muyuriqninpim. Sapakamam samanqaku maymi banderankupa kasqanpi chaynataq ayllunkupa señalnin maymi kasqanpi.

³—Intipa qespimunan lawpi samaqkunam kanqaku Juda sutiyoq campamento banderapa kasqanpi. Paykunaqa samanqaku tropan-tropanmi. Juda ayllu runakunapa capitanninqa Aminadab sutiyoq runapa churin Naasonmi. ⁴Paypa tropankunaqariki yupasqaykichikman hinam qanchis chunka tawayoq waranqa soqta pachaknin runakuna. ⁵Paykunapa waqtanpim samanqaku Isacar ayllu runakuna. Isacarpa mirayninkunapa capitanninqa Zuarpa churin Natanaelmi. ⁶Paypa tropankunaqariki yupasqaykichikman hinam pichqa chunka tawayoq waranqa tawa pachaknin runakuna. ⁷Paykunawan kuskataqmi samanqaku Zabulon ayllupas. Zabulonpa mirayninkunapa capitanninqa Helonpa churin Eliabmi. ⁸Paypa tropankunaqariki yupasqaykichikman hinam pichqa chunka qanchisniyoq waranqa tawa pachaknin runakuna. ⁹Chaynaqa Juda sutiyoq campamentoqa yupasqaykichikman hinam kachkanku pachak pusaq chunkan soqtayoq waranqa tawa pachaknin tropakuna. Paykunam Israel runakunapa ñawpaqninta lloqsinqaku.

¹⁰—Ruben sutiyoq campamentopa banderanmi kanqa surlawpi. Ruben ayllu runakunapa capitanninqa Sedeur sutiyoq runapa churin Elisurmi. ¹¹Paypa tropankunaqariki yupasqaykichikman hinam tawa chunka soqtayoq waranqa pichqa pachaknin runakuna. ¹²Paykunapa waqtanpim samanqaku Simeon ayllu runakuna. Simeonpa

mirayninkunapa capitanninqa Zurisadai sutiyoq runapa churin Selumielman. ¹³Paypa tropankunaqariki yupasqaykichikman hinam pichqa chunka isqonniyoq waranqa kimsa pachaknin runakuna. ¹⁴Paykunawan kuskataqmi samanqaku Gad ayllupas. Gadpa mirayninkunapa capitanninqa Deuelpa churin Eliasafmi. ¹⁵Paypa tropankunaqariki yupasqaykichikman hinam tawa chunka pichqayoq waranqa soqta pachak pichqa chunkan runakuna. ¹⁶Chaynaqa Ruben sutiyoq campamentoqa yupasqaykichikman hinam kachkanku pachak pichqa chunkan tropakuna. Paykunam Juda ayllukunapa qepanta lloqsinqaku.

¹⁷—Paykunapa qepantañataqmí otaq chay tawantin campamentopa chaw-pintañataqmí lloqsinqaku Levyi ayllu runakuna, paykunaqa lloqsinqa ñoqaman asuykuwanaykichik karpata aparikuspam. Samasqanku campamentoman hinamá sapakama lloqsinqaku banderankupa maymi risqan ladonta.

¹⁸—Efrain sutiyoq campamentopa banderanmi kanqa intipa seqaykunan lawpi. Efrainpa mirayninkunapa capitanninqa Amiud sutiyoq runapa churin Elisamam. ¹⁹Paypa tropankunaqariki yupasqaykichikman hinam tawa chunka waranqa pichqa pachaknin runakuna. ²⁰Paykunapa waqtanpim samanqaku Manases ayllu runakuna. Manasespa mirayninkunapa capitanninqa Pedasur sutiyoq runapa churin Gamalielman. ²¹Paypa tropankunaqariki yupasqaykichikman hinam kimsa chunka iskayniyoq waranqa iskay pachaknin runakuna. ²²Paykunawan kuskataqmi samanqaku Benjamin ayllupas. Benjaminpa mirayninkunapa capitanninqa Gedeoni sutiyoq runapa churin Abidanmi. ²³Paypa tropankunaqariki yupasqaykichikman hinam kimsa chunka pichqayoq waranqa tawa pachaknin runakuna. ²⁴Chaynaqa Efrain sutiyoq campamentoqa yupasqaykichikman hinam kachkanku pachak pusaqniyoq waranqa pachaknin tropakuna. Paykunam Levyi ayllupa qepanta lloqsinqaku.

²⁵—Dan sutiyoq campamentopa banderanmi kanqa norte lawpi. Danpa mirayninkunapa capitanninqa Amisadai sutiyoq runapa churin Ahiezermi. ²⁶Paypa tropankunaqariki yupasqaykichikman hinam soqta chunka iskayniyoq waranqa qanchisin runakuna. ²⁷Paykunapa waqtanpim samanqaku Aser ayllu runakuna. Aserpa mirayninkunapa capitanninqa Ocran sutiyoq runapa churin Pagielmi. ²⁸Paypa tropankunaqariki yupasqaykichikman hinam tawa chunka huknivoq waranqa pichqa pachaknin runakuna. ²⁹Paykunawan kuskataqmi samanqaku Neftaliy ayllupas. Neftaliy pa mirayninkunapa capitanninqa Enan sutiyoq runapa churin Ahiranmi. ³⁰Paypa tropankunaqariki yupasqaykichikman hinam pichqa chunka kimsayoq waranqa tawa pachaknin runakuna. ³¹Chaynaqa Dan sutiyoq campamentoqa yupasqaykichikman hinam kachkanku pachak pichqa chunkan qanchismiyoq waranqa soqta pachaknin tropakuna. Paykunamá kimsantin campamentopa qepanta lloqsinqaku banderankuan kuska.

³²Chaynaqa castankuman hina hinaspa campamentonkuman hina Israelpa mirayninkunata yuparuptinkum karqa soqta pachak kimsayoq waranqa pichqa pachak pichqa chunkan tropakuna. ³³Levyi ayllu runakunam ichaqa Israelpa wakin mirayninkunawan kuskaqa mana yupasqachu karqaku imaynam Moisesman Tayta Diospa kamachisqanpi hina.

³⁴Moisesman Tayta Diospa tukuy kamachisqanta hinam Israelpa mirayninkuna rurarkaku. Paykunaqa sapakamam samarqaku maymi banderankupa kasqanpi hinasspam lloqsirqaku casta-castalla hinaspa ayllu-ayllulla.

Leviy ayllu runakunamanta

3 ¹Sinai Orqopi Moisesman Tayta Dios rimapayasqan tiempopim Aaronpa chay-nataq Moisespa churinkuna karqa. ²Aaronpa churinkunapa sutinmi karqa Nadab. Payqa karqa piwi churinmi. Paymanñataqmí qatirqa Abiu, Eleazar hinaspa Itamar. ³Paykunaqa tawankum aceitewan tallisqa kaspanku sacerdote kanankupaq Diospa nombrasqan karqaku. ⁴Aswanqa Nadab sutiyoq sacerdoteqa Abiu sutiyoq sacerdotepiwanmi wañururqaku Tayta Diospa qayllanpi. Paykunaqa wañururqaku Sinai sutiyoq chunniqpi Diospa mana kamachisqan ninawan ofrecesqankuraykum. Paykunaqa wañukurqaku mana churiyoqmi. Chaynapim sacerdote Eleazarwan sacerdote Itamarpas imam ruranankuta rurarqaku taytanka Aaronpa qawasqantaña.

⁵Chaymi Moiesta Tayta Dios nirqa:

⁶—Leviy ayllu runakunata asuykachiy sacerdote Aaronman chaynapi paypa qayllanpi servinankupaq. ⁷Paykunaqa ruranqaku Aaronpa kamachisqan rurana kaqkunamat. Ruranqakutaqmi Israel casta runakunapa rantinpipas. Paykunaqa servikunqaku asuykamuwanaykichik karpapim chaypi imakunatapas ruraspan-ku. ⁸Paykunaqa asuykamuwanaykichik karpapi kaq serviciokunatapas cuidaspam Israelpa mirayninkunapa imam ruranankuta chay karpapi ruranqaku. ⁹Chaynaqa Leviy ayllu runakunataqa Aaronmanwan mirayninkunamanmi qonki. Paykunataqa regalota hinamá Israelpa mirayninkunamanta qonki. ¹⁰Chaynaqa sacerdotekunapa rurananmanta cuentallikunapaqmi kunanki Aarontawan churinkunata. Mana sacerdote kachkaspa santuarioman asuykuq runaqa wañuchisqam kanqa.

Leviy aylluqa Tayta Diosllapaqña sapaqchasqa kasqankumanta

¹¹Tayta Diosmi Moisesman nirqataq kaynata:

¹²—Israelpa mirayninkunamantam akllakuykuni Leviy aylluta, paykunataqa akllakuykuni puntallaraq nacemuq wawakunapa rantinpim. Chaynaqa Leviy ayllu runakunaqa ñoqapaqñam. ¹³Egipto nacionpi piwi churinkunata wañurachisqaymantapunim Israel casta runakunapa piwi churinkunaqa ñoqapaña. Chay piwi kaqkunataqa ñoqallapaqñam sapaqchakurqani, sapaqchakurqanitaqmi animalkunapa punta crian-kunatas. Chaynaqa tukuy chaykunaqa ñoqapam. Ñoqa Tayta Diosmi chaynata nini.

Leviy casta runakuna yupasqa kasqankumanta

¹⁴Sinai sutiyoq chunniqpm Moiesta Tayta Dios nirqa:

¹⁵—Leviyqa mirayninkunatayá yupay castankuman hina chaynataq familial-kuman hina. Huk killayoqmantan hanaymanyá qari wawakunata yupay —nispa.

¹⁶Tayta Diospa nisqanman hinamá Moises yuparpa.

¹⁷Leviyqa churinkunam karqa Gerson, Coat hinaspa Merari.

¹⁸Gersonpa churinkunam familialman hina karqa Libni hinaspa Simei.

¹⁹Coatpa churinkunam familialman hina karqa Amram, Izhar, Hebron hinaspa Uziel.

²⁰Meraripa churinkunam familialman hina karqa Mahli hinaspa Musi.

Kaykunamá karqa Leviyqa familialkuna castankuman hina.

²¹Libnipa chaynataq Simeipa familialkunapas karqa Gersonpa mirayninkunam.

²²Chaynaqa Gersonpa miraynimanta kaqkunata huk killayoqmantan hanayman yupaptinkum qarikunalla karqa qanchis waranqa pichqa pachaknin runakuna. ²³Gersonpa familialkunam samarqaku intipa seqaykunan law Diosman asuykuna karpapa qepanpi.

²⁴Gersonpa mirayninkunapa capitanninqa karqa Laelpa churin Eliasafmi. ²⁵Diosman asuykuna karpapim Gersonpa mirayninkunaqa nanachikurqaku santuariomanta, karpapa cortinankunamanta chaynataq karpapa punkunpi telanmantapas. ²⁶Nanachikurqaku-taqmi patiopa cortinankunamantapas chaynataq patiopa punkunpi telakunamantapas. Chaykunaqa kachkan karpapa muyuriqninpim chaynataq altarpa muyuriqninpim. Hina paykunataqmí nanachikurqaku tukuy chaykunapa waskankunamantapas.

²⁷Amrampa, Izharpa, Hebronpa hinaspa Uzielpa familiankunapas karqaku Coatpa mirayninkunam. ²⁸Chaynaqa Coatpa mirayninkunamanta kaqkunata huk killayoqmantana hanayman yupaptinkum qarikunalla karqa pusaq waranqa soqta pachaknín runakuna. Paykunamá Diosman asuykuna carpamanta nanachikurqaku. ²⁹Coatpa familiankunam samarqaku Diosman asuykuna karpapa surlawninpi. ³⁰Coatpa mirayninkunapa capitanninqa karqa Uzielpa churin Elizafanmi. ³¹Paykunam nanachikurqaku baulmanta, mesamanta, candeleromanta, altarkunamanta, santuariopi imapas serviciokunamanta, cuarto rakinaq telamanta chaynataq tukuy ima servichikuna kaqkunamantapas.

³²Levi castamanta jefekunapa kamachiqninmi karqa sacerdote Aaronpa churin Eleazar. Paymi cuentalllikurqa santuariopi cuidaqkunamanta.

³³Mahlipa chaynataq Musipa familiankunaqa karqa Meraripa mirayninkunam.

³⁴Chaynaqa Meraripa miraynín kaqkunata huk killayoqmantana hanayman yupaptinkum qarikunalla karqa soqta waranqa iskay pachaknín runakuna. ³⁵Meraripa mirayninkunapa capitanninqa karqa Abihail sutiyoq runapa churin Zurielmi. Paykunamá samarqaku Diosman asuykuna karpapa norte lawnini. ³⁶Merari castakunam nanachikurqaku Diospa karpanpa marconcunamanta, qerunkunamanta, pilarninkunamanta, toqoyoq tiyanankunamanta chaynataq tukuy ima servichikuna kaqkunamantapas.

³⁷Nanachikurqakutaqmi patiopa muyuriqnipi pilarkunamantapas, toqoyoq tiyanankunamantapas, estacankunamantapas chaynataq waskankunamantapas.

³⁸Intipa qespimunan lawpim santuariopia chimpanpi otaq karpapa ñawpaq-ninpi samarqaku Moises, Aaron chaynataq Aaronpa churinkunapas. Paykunam Israelpa mirayninkunapa rantinpi karpata nanachikurqaku. Mana sacerdote kachkaspan pipas santuarioman asuykuqqa wañuchisqam kanan karqa. ³⁹Tayta Diospa nisqanman hinam Moisespiwan Aaron yuparqaku Levyi casta runakunata familiankuman hina. Chaymi huk killayoqmantana hanayman qarikunalla karqaku iskay chunka iskayniyoq waranqa runakuna.

Piwi churikunaqa imaynam reclamasqa kanankumanta.

⁴⁰Tayta Diosmi nirqa Moisesta:

—Israelpa mirayninkunamantam llapa piwi kaq qarikunata yuparunki. Paykunataqa huk killayoqmantana hanaymanmi sutin-sutin listaman churarunki.

⁴¹Israelpa miraynín llapa piwi churikunapa rantinipim rakipuwanki Levyi aylluta. Israelpa mirayninkunapa animalninkunapa rantinipas rakipuwankitaqmí Levyi ayllupa animalninkunata. Ñoqa Tayta Diosmi chaynata nini.

⁴²Tayta Diospa kamachisqanta hinamá Moises yuparqa Israelpa mirayninkunapa llapa piwi churinkunata. ⁴³Llapa piwi churikunata huk killayoqmantana hanayman yuparuptinmi karqa iskay chunka iskayniyoq waranqa iskay pachak qanchis chunkan kimsayoq runakuna.

⁴⁴Tayta Diosmi nirqa Moisesta:

⁴⁵—Israelpa miraynin llapa piwi churikunapa rantinpim rakipuwanki Leviy aylluta, animalninkupa rantinpipas rakipuwankitaqmi Leviy ayllupa animalninkunata. Leviy ayllu runakunaqa ñoqapam. Ñoqa Tayta Diosmi chaynata nini. ⁴⁶ Israel casta runakunapa piwi churinkunaqa achkallañam kachkanku, Leviy ayllu runakunam ichaqa aslla. Chay iskay pachak qanchis chunkan kimsayoq puchuq churikunata reclamanankupaqmi Leviy ayllu runakunaqa mana haypankuchu, ⁴⁷ chayraykum chay puchuq sapa piwi churimanta mañanki iskay onza qollqeta santuariopi pesoman hina. Chay santuariopi pesoqa yaqa media onzam. ⁴⁸ Chay puchuq piwi churikunamanta reclamasqanku qollqetaqa qonki Aaronmanwan churinkunamanmi —nispa.

⁴⁹⁻⁵⁰ Leviy ayllu runakuna aslla kasqankuraykum Israelpa miraynin puchuq piwi churikunata reclamanankupaq Moises chaskirqa chunka soqtayoq kilo tumpa masnин qollqeta, chaskirqaqa santuariopi pesoman hinam. ⁵¹ Chay piwi churikuna reclamasqankupa chanin qollqetaqa Moisesmi qorqa Aaronmanwan churinkunaman. Chaynataqa rurarqa Moisesman Tayta Diospa kamachisqanpi hinam.

Leviy casta runakunapa imam ruranankumanta

4

¹Tayta Diosmi nirqa Moisesmanwan Aaronman:

²—Leviyapa castankunamantam yupankichik Coatpa mirayninkunata. Paykunataqa yupankichik familialkunaman hinam hinaspa abuelonkupa castankunaman hinam. ³Yupankichikqa kimsa chunka watayoqmanta hanaymanmi pichqa chunka watayoqkama. Paykunaqa kanqa asuykuwanaykichik karpapi servinankupaq hina runakunam. ⁴ Asuykuwanaykichik karpapi imapas ñoqallapaña sapaqchasqa kaqkunapim servikunkaku Coatpa mirayninkunaqa.

⁵Israelpa mirayninkuna lloqsiptimmi Aaron churinkunapiwan horqonqaku cuarto rakinanq telata hinaspm chaywan tapanqaku Chunkantin Kamachikuy waqaychana baulta.

⁶Chay telapa hawanmanmi qatanqaku fino qalaswan, chaypa hawanmanñataq enteron morado pañowan hinaspm hombronankupaq ustuchinqaku varillakunata. ⁷Ñoqapa qayllaypi kaq mesapa hawanmanpas mastanqakutaqmi morado pañota, chaypa hawanmanñataqmi churanqaku platokunata, cucharakunata, medianokunata hinaspa vino tallinapaq aysakukunata. Chay mesapa hawanpitaqmi kanqa qayllaypi mana faltay churana tantapas. ⁸Tukuy chaykunapa hawanmanñataqmi mastanqaku guindo pañota hinaspm qatanqaku fino qalaskunawan. Ustuchinqakutaqmi varillankunatapas mesata hombronankupaq. ⁹Chaymantam morado pañowan qatanqaku candelerota, mecheronkunata, mecha limpianankunata, platochankunata chaynataq aceitepaq llapa serviciokunatapas. ¹⁰Lliwtam kipurunqaku fino qalaskunapi hinaspm hombronankupaq churanqaku chakanakunaman.

¹¹Qorimanta altarpa hawanmanpas mastanqakutaqmi morado pañota hinaspm chaypa hawanmanpas qatanqakutaq fino qalaskunawan, ustuchinqakutaqmi varillankunatapas chay altarta apanankupaq. ¹²Santuariopi llapa serviciokunatapas morado pañopi mayturuspankum fino qalaskunapi kipuruspa chakanaman churanqaku. ¹³Altartapas wirayoq uchpanta limpiaruspankum qatanqaku grosella pañowan. ¹⁴Hinaspm chay altarpa hawanman churanqaku llapa servicionkunata otaq palankunata, trinchenkunata, kallanan-kunata hinaspa tazonninkunata. Chaypa hawanmanñataqmi qatanqaku fino qalaskunawan hinaspm chay altarta hombronankupaq varillankunata ustuchinqaku. ¹⁵Campamento lloqsinampaq santuariopa llapa servicionkunata Aaron churinkunapiwan tapayta tukuruptinkum Coatpa mirayninkuna yaykuspanku apanqaku. Ichaqa ñoqapaq sapaqchasqa kaqkunataqa amam llapchanqakuchu chaynapi ama wañurunankupaq. Chaynaqa

ñoqaman asuykuwanaykichik karpapi kaq tukuy chaykunatamá Coatpa mirayninkuna apanqaku.¹⁶ Sacerdote Aaronpa churin Eleazarmi cuentallikunqa candelero ratachinapaq aceitemanta, inciensopaq especeriamanta, sapa punchaw ofrecewanaykichik kawsay ofrendakunamanta, tallinapaq aceitemanta, asuykamuwananku karpapi tukuy imankunamanta chaynataq santuariopi serviciokunamantapas.

¹⁷ Moisestawan Aarontam Tayta Dios kaynata nirqa:

¹⁸—Amam qollurachinkichikchu Leviy ayllumanta kaq Coatpa mirayninkunataqa. ¹⁹ Santuariopa imankunatapas qonqaymanta llachparuspanku mana wañunankupaqmi kaynata rurankichik: Aaronmi churinkunapiwan santuarioman yaykuspa paykunaman willanqaku imam ruranankuta chaynataq imakunam apanankutapas. ²⁰ Chaynapim Coatpa mirayninkuna santuarioman yaykuspaqa chaypi kaqkunataqa huk ratochallaspa mana qawanqakuchu mana wañurunankupaq —nispa.

²¹ Chaymantam Moisesta Tayta Dios nirqa:

²²—Yupaytaqyá Gersonpa mirayninkunatapas castanman hina hinaspa familiarman hina. ²³ Yupankiqa kimsa chunka watayoqmanta pichqa chunka watayoqkamam, chay yupasqaykiqa kanqa asuykamuwanaykichik karpapi servikunankupaq hina kaqkunam.

²⁴—Gersonpa mirayninkunapa ruranankuqa hinaspa apanankuqa kaynam kanqa: ²⁵ Apanqakumá santuariopa cortinankunata, asuykuwanaykichik karpata chaynataq chay karpapa qatankunatapas. Apanqakutaqmi fino qalasmanta qatakunatapas chaynataq karpapa punkunpi telatapas. ²⁶ Apanqakutaqmi patiopa cortinankunatapas hinaspa patiopa punkunpi telakunatapas. Chaykunam kachkan karpapa muyuriqnipi chaynataq altarpa muyuriqnipi. Hina paykunataqmí apanqaku tukuy chaykunapa waskankunatapas chaynataq imam ruranankuman hina tukuy ima serviciokunatapas. Chaynaqa Gersonpa mirayninkunaqa tukuy chay ruraykunatamá ruranqaku. ²⁷ Aaronmá churinkunapiwan kamachinqaku Gersonpa mirayninkunata imakunam ruranankupaq chaynataq imakunam apanankupaqpas. Paykunatamá kunankichik tukuy chaykunata apaspantu cuentallikunkupaq. ²⁸ Asuykamuwanaykichik karpapimá Gersonpa mirayninkuna chaykunata ruranqaku Aaronpa churin sacerdote Itamarpa dirigisqanman hina.

²⁹—Yupaytaqyá Merari sutiyoq runapa mirayninkunatapas familiarman hina hinaspa castanman hina. ³⁰ Yupankiqa kimsa chunka watayoqmanta pichqa chunka watayoqkamam. Paykunaqa kanqa asuykuwanaykichik karpapi servikunankupaq hina runakunam.

³¹ Merari casta runakunam asuykuwanaykichik karpapi ruraspa apanqaku karpapa marconkunata, varillankunata, pilarninkunata, toqoyoq tiyanankunata. ³² Apanqakutaqmi patiopa muyuriqnipi pilarkunatapas, toqoyoq tiyanankunatapas, estacankunatapas, waskankunatapas hinaspa servichikunapaq tukuy imankunatapas. Paykunataqa sapakamamanmi ninki imakunam apanankupaq. ³³ Chaykunataqa asuykuwanaykichik karpapim familiarikuman hina Merari sutiyoq runapa mirayninkuna ruranqa, tukuy chaykunataqa ruranqaku sacerdote Aaronpa churin Itamarpa dirigisqanman hinam —nispa.

³⁴ Moisesmi Aaronwan hinaspa Isaelpa miraynin capitankunapiwan yuparqaku Coatpa mirayninkunata castankuman hina hinaspa familiarikuman hina. ³⁵ Yuparqakuqa kimsa chunka watayoqmanta hanaymanmi pichqa chunka watayoqkama Diosman asuykuna karpapi servikunankupaq hina kaqkunata. ³⁶ Chay yupasqa runakunaqa familiarikuman hinam karqaku iskay waranqa qanchis pachak pichqa chunkan runakuna. ³⁷ Paykunatamá karqaku Coatpa castankunamanta Diosman asuykuna karpapi servikuqkuna. Paykunataqa Moisespiwan Aaronmi yuparqa Moisesman Tayta Diospa kamachisqanpi hina.

³⁸Gersonpa mirayninkunatapas castankuman hinaspa familankuman hinam yuparqaku. ³⁹Paykunataqa yuparqaku kimsa chunka watayoqmanta hanaymanmi pichqa chunka watayoqkama. Chaynaqa Diosman asuykuna karpapi servikunankupaq yupasqakunam ⁴⁰karqaku iskay waranqa soqta pachak kimsa chunkan runakuna. ⁴¹Paykunamá karqaku Gersonpa miraynimanta Diosman asuykuna karpapi familankuman hina servikuqku-na. Paykunataqa Moiseswan Aaronmi yuparqa Tayta Diospa kamachisqanman hina.

⁴²Merari sutiyoq runapa mirayninkunatapas castankuman hinaspa familankuman hinam yuparqaku. ⁴³Paykunataqa yuparqaku kimsa chunka watayoqmanta hanaymanmi pichqa chunka watayoqkama. Diosman asuykuna karpapi servikunankupaq ⁴⁴yupasqakunam karqaku kimsa waranqa iskay pachaknin runakuna. ⁴⁵Chaynamá Merari sutiyoq runapa mirayninkunaqa karqa familankunaman hina yupaptinku. Paykunataqa Moiseswan Aaronmi yuparqa Moisesman Tayta Diospa kamachisqanpi hina.

⁴⁶Moisesmi Aaronwan hinaspa Israelpa miraynin jefekunapiwan Leviy aylluta chaynata yuparqaku. Paykunataqa yuparqaku familankuman hinam hinaspa cas-tankuman hinam. ⁴⁷Yuparqakuqa kimsa chunka watayoqmanta hanaymanmi pichqa chunka watayoqkama Diosman asuykuna karpapi servikunankupaq hina llapallan kaqkunata. ⁴⁸Chaymi Leviv ayllumanta yupasqa kaqkunataqa karqaku pusaq waranqa pichqa pachak pusaq chunkan runakuna. ⁴⁹Moisesman Tayta Diospa nisqanpi hinamá yuparqaku hinaspm sapakamaman willarqaku imam ruranankuta chaynataq imam apanankutapas. Tayta Diospa kamachisqanman hinamá paykunata Moises yuparqa.

Diosman mana asuykunanaqa hina kaqkunamanta

5

¹Tayta Diosmi nirqa Moisesman:

²—Israelpa mirayninkunatayá kamachiy lepra onqoywan llapallan kaqkunata campamentomanta lloqsichinankupaq. Lloqsichinakutaqmi qari kayninmanta otaq warmi kayninmanta kikillanmanta ima lloqsiptinpas chaynataq wañuqpa ayanta llach-paruspa mana asuykuwananpaq hina kaqkunatapas. ³Chaynaqa qaripas warmipas mana asuykuwananpaq hina kaqkunataqa campamentomantamá lloqsichinkichik. Chaynapiq qamkuna ukupi *yachanay campamentoqa mana millakuypaqchu kanqa —nispa.

⁴Israelpa mirayninkunamá chaynata rurarqaku Moisesman Tayta Diospa kamachisqanpi hina, chaypunillam chayna runakunataqa campamentonmanta hawaman qarqorqaku.

Runamasinkupa contranpi huchallikuptinku imaynam ruranankumanta

⁵⁻⁶Israelpa mirayninkunaman ninanpaqmi Moisesta Tayta Dios nirqa kaynata:

—Qaripas warmipas ñoqa Tayta Diosta traicionawaska runamasinpa contranpi ima dañotapas ruraspaqa culpayoqmi kanqa. ⁷Chay huchanta willakuspanmi runamasinman qopunqa imam chay daño rurasqanta hinaspm chaymanpas yapanqaraq pichqa parteman rakisqapa huknin parteta. ⁸Ichaqa chay daño rurasqanmanta qopunanaqa manaña pipas reclamaq kaptinqa, chay qopunantaqa ñoqa Tayta Dios-paqtamá sacerdoteman qonqa. Qowanqakutaqmi hucha pampachanaypaq carnero ofrendatapas, chayta sacerdote ofrecewaptinmi chay daño ruraqtaqa pampachasaq.

⁹—Tukuy imakunamantapas sapaqchapuwasqanku ofrendaya Israelpa mirayninkuna sacerdoteman qoptinkuqa, chay ofrendakunaqa kanqa sacerdoteqaqmi. ¹⁰Ñoqapaq sapaqchaspa sacerdoteman apasqanku ofrendakunaqa kanqa sacerdoteqaqmi.

Warminta qosan celosaptin imaynam ruranankumanta

¹¹⁻¹²Israelpa mirayninkunaman ninanpaqmi Moisesta Tayta Dios nirqa kaynata:

—Sichu huk kaqnin warmi pierdekuruspan qosanta traicionarunman ¹³otaq qosanpa mana yachasqanta huk kaqnin runawan puñiurunman chaynapi mana pipas testigo kaptinqa otaq huchallikuchkaqta mana pipas tariruptinqa. ¹⁴Qosanmi celosanman chay warminta, celosanmantaqmi mana cheqapta huchallikuchkaptinpas. ¹⁵Chayna mana yachasqa kaptinqa chay runam warminta pusana sacerdoteman. Pusaspanqa sacerdote manmi apanqa warminrayku iskay kilo cebada kutata ichaqa amam aceitetapas cebada kutamanqa tallinqachu nitaqmi inciensotapas hinanqachu. Chay ofrendaqariki celosmanta kawsay ofrendam hinaspapas mana allin rurasqanmanta yuyarichina ofrendam.

¹⁶—Sacerdotem chay tumpasqa warmita asuykachimunqa ñoqa Tayta Diospa qayllayman. ¹⁷Chaymantam allpamanta vasopi kaq ñoqapaq sapaqchasqanku yaku man allpata polvonqa, chay allpaqa hoqarisqa kanqa santuariopa pampanmantam. ¹⁸Sacerdotem chay warmita ñoqa Tayta Diospa qayllaypi sayaykachispan chukcha watakusqanta paskarunqa hinaspam hapiykachinqa celosrayku hucha yuyarichina kawsaykunamanta ofrendata. Sacerdote pa makinpiñataqmi kanqa ñakay apamuq qatqe yaku. ¹⁹Sacerdotem juramentachispan ninqa: “Sichu huk runawan mana kakurqankichu hinaspas manataq qosaykitapas traicionarqankichu nitaq piwanpas millakuyapaq kaqtqaq rurarqankichu hinaptinqa ñakayta apamuq kay qatqe yakuta tomaptikim mana imapas sucedesunkichu. ²⁰Ichaqa qosaykita traicionaspa millakuyapaq kaqtapas rurarqanki otaq hukwan kakurqanki hinaptinqa ²¹Tayta Diosyá runamasikikunapa ñakasqanta rurasunki, warmi kaynikipas ismuruptinmi wiksaykipas punkipakurunqa. ²²Ñakay apamuq kay yakuta tomaruptikim castigo qanman wichiylusunki” nispas. Hinaptinmi chay warmiñataq ninqa: “Nisqaykiman hinayá kachun” nispas.

²³—Chaymantam sacerdoteqa qellqanqa kay ñakaykunata hinaspam qatqe yakuman chalpuspa borranqa. ²⁴Hinaspam chay tumpasqa warmiman tomachinqa ñakay apamuq qatqe yakuta chaynapi ukunpi qatqenanpaq. ²⁵Chaymantañataqmi sacerdoteqa warmiman ta chaskinqa celosrayku kawsay ofrendata. Chay ofrendatam ñoqa Tayta Diospa qayllaypi sacerdote kuyuchispan altarman churanqa. ²⁶Yuyarichikuq kawsay ofrendatapas sacerdote aptaykuspanmi kañapuwanqa altarpis hinaspam chay warmiman qatqe yakuta tomachinqa. ²⁷Chaynapim sichu chay warmi qosanta traicionaruptinqa ñakay apamuq kaq yaku warmipa ukunta qatqenqa hinaptinmi warmi kayninpas ismuruptin wiksanpas punkipakurunqa. Hinaptinmi chay warmiqa runamasinkuna qawananaq ñakasqa kanqa. ²⁸Ichaqa chay warmi mana millakuyapaq kaqta rurasqanrayku inocente kaptinqa kanqam wawankunapas.

²⁹—Chaynamá chay celosmanta yachachikuyniyqa qosanta warmi traicionaspan millakuyapaq kaqta ruraptinqa ³⁰otaq mana cheqap kachkaptin yanqamanta warminta qosan celosaptinqa, chay warmitam ñoqa Tayta Diospa qayllaypi sayachinqa hinaptinmi sacerdoteñataq tukuy kay yachachikuykunaman hina ruranqa. ³¹Chay warmipa qosanqa inocentem kanqa imapas rurasqanmantaqa, ichaqa chay warmi mana allinta ruraspanqa kikillanmi huchayoq kanqa.

Tayta Diospaq sapaqchakusqa runakunaqa imaynam kawsanankumanta

6 ¹⁻²Israelpa mirayninkunaman ninanpaqmi Moisesta Tayta Dios nirqa kaynata:
—Qaripas warmipas ñoqa Tayta Diosta serviwananpaq rakikuspanqa ³amam tomanqachu vinota nitaq poqosqa aqataspas nitaq uvasmanta rurasqa vinagretapas

nitaq aqamanta rurasqa vinagretapas nitaq uvasmanta rurasqa ima upitapas. Amataqmí mikunqachu uvastapas nitaq uvasmanta pasastapas.⁴ Chaynaqa ñoqapaq rakisqa kanankamaqa amam mikunqachu uvasmanta ima mikuytapas nitaq uvaspa murunmanta otaq qaranmanta ima rurasqatas. ⁵ Prometekusqanman hina ñoqapaq rakisqa kanankamaqa amam chukchanta nitaq barbantapas rutuchikunqachu. Ñoqa Tayta Diospaq rakisqa kasqan punchawkamataqmí ñoqallapaqñá sapaqchasqa kanqa hinaspam chukchantaqas wiñachikunqataq. ⁶ Ñoqa Tayta Diospaq rakisqa kasqan punchawkamataqmí wañuqpa ayanmanqa ama asuykunqachu. ⁷ Tayta-mamanña otaq wawqe-paninña wañuruptinpas amam paykunamanqa asuykunqachu, mana chayqa manam ñoqamanqa asuykuwanmanchu. Payqariki ñoqa Diosniñpaq rakisqam kachkan. ⁸ Payqa tukuy tiempo rakisqa kanankamaqa ñoqa Tayta Diospaq sapaqchasqam kachkan.

⁹—Paypa qayllanpi qonqaymanta pipas wañuruptinqa chay ñoqapaq rakikuq runapa chukchanmi millakuyapaqñá kanqa. Chaynaqa chukchanta kachiy-kachiyya rutuchikunqá qanchis kaq punchawpi otaq chuyanchakunan punchawpi. ¹⁰ Pusaq kaq punchawpiñataqmí apanqa iskay qoqñuta otaq iskay mallqo palomata asuykuwanaykichik karpapa punkunman. ¹¹ Sacerdotem huknin qoqñuta ofrecewanqa chay runapa huchanmanta, huknintañataqmí kañapuwanqa lliw kañana ofrendata hina. Chaynapim chay wañuqpa ayan hapirusqanmanta chay ñoqapaq rakikuq runapa huchan pampachasqa kanqa. Chay punchawmantam chukchanta sapaqchapuwanqa. ¹² Ñoqapaq rakikusqan punchawkunaqa Ñoqa Tayta Diospaqmi rakikunqa. Huchanmanta ofrecewanpanpaqmi apamuwanqa watayoq carnerota. Punta kaq punchawkunapi ñoqapaq rakikusqanqa mana valeqmi kanqa. Chaynaqa kanqa ñoqapaq rakisqa kachkaspan millarikupaq rikurirusqanraykum.

¹³—Chaynaqa chay ñoqapaq rakikuq runa prometekusqanta tukuruptinqa kay yachachikuyman hinam ruranqa: Payqa asuykuwanaykichik karpapa punkunmanmi pusasqa kanqa. ¹⁴ Chaypim ñoqa Tayta Diosman ofrecemuwanqa lliw kañanapaq watayoq sano carnerota, huchankunamantam ofrecemuwanqataq watayoq sano ovejatapas. Ofrecemuwanqataqmí ñoqawan allinlla kasqanmanta huk ofrenda carnerotapas. ¹⁵ Canastillapim ofrecemuwanqataq fino harinamanta aceitewan masa rurasqa mana qonchuyoq tantakunatapas chaynataq aceitewanuntasqa mana qonchuyoq tortillakunatapas, chaykunawan kuskatam ofrecemuwanqataq kawsaykunamanta ofrendatapas chaynataq tallinapaq vino ofrendatapas.

¹⁶—Tukuy chaykunataqa sacerdotem Ñoqa Tayta Diospa qayllayman apamuspan hucharayku ofrendapaq ofrecewanqa, kañapuwanqataqmí lliw kañapuwanan kaq ofrendatapas chaynataq huknin carnerotapas. ¹⁷ Ofrecewanqaqa chay ofrecewaqniy runa ñoqa Tayta Dioswan allinlla kasqanmantam. Chay carnerotaqa ofrecewanqa canastillapi kaq mana qonchuyoq tantawananmi. Ofrecewanqataqmí kawsay ofrendatawan tallinapaq vino ofrendatapas. ¹⁸ Chaynaqa chay ñoqapaq rakikuq runaqa asuykuwanaykichik karpapa punkunpim ñoqapaq rakisqa chukchanta kachiy-kachiyya rutuchikunqa hinaspam chay chukchantaqa ninaman wischuykunqa. Wischuykunqaqa ñoqawan allinlla kasqanmanta rupaq ofrendapa ukun ninamanmi. ¹⁹ Sacerdotem chay ñoqapaq rakikuq runaman qonqa carneropa yanusqa brazonta, qonqataqmí canastillapi kaq mana qonchuyoq tantatapas chaynataq mana qonchuyoq tortillatapas. Chaykunataqa qonqa ñoqapaq rakisqan chukchanta ruturachikuptinñam. ²⁰ Chaymantañam sacerdoteqa kuyuchispan ofrendakunata ñoqa Tayta Diosman presentamuwanqa. Animalpa pechon presentamuwasqan aychaq chaynataq piernanqa ñoqallapaqñá sapaqchasqa kasqanraykum sacerdotepaqñá kanqa. Chaynata ruraruptinñam chay ñoqapaq rakikuq runaqa vinota tomanman.

²¹—Chaynaqa kay yachachikuykunaman hinamá ruranqa ñoqa Tayta Diospaq rakikuq runaqa. Atisqanman hinam huk prometekusqankunatapas ruranqataq. Chaytaqa ruranqa ñoqapaq rakikusqan yachachikuyman hinam.

Runakunapaq sacerdotekuna Diospa favorninta imaynam mañakunankumanta

²²⁻²³Aaronman chaynataq churinkunaman ninanpaqmi Moisesta Tayta Dios nirqa kaynata:

—Israelpa mirayninkunata bendecinayaq mañakuwaspaykichikqa kaynatam ninkichik:

²⁴ “Tayta Diosyá bendecisuspayki waqaychasunki.

²⁵ Tayta Diosyá allin ñawinwan qawarisuspayki llakipayasunki.

²⁶ Tayta Diosyá kuyakuywan qawariykususpayki hawkayaykachisunki.”

²⁷Chaynatam sacerdotekuna sutiya rimarinkichik Israelpa mirayninkunapa favornippi hinaptinmi paykunata bendecisaq.

Santuario dedicankupaq ofrendakunamanta

7 ¹Diosman asuykuna karpata Moises sayarichiyya tukuruspanmi santuariota llapa servicionkunatawan chaynataq altartapas llapa servicionkunatawan aceitewan tallispa Diospaq sapaqcharqa. ²Hinaptinmi Israel ayllukunapa jefenkuna otaq Moiseswan llapa runakunata yupaqkuna aparcaku ofrendakunata. ³Tayta Diospa qayllanman chay apasqanku ofrendakunaqa karqa toldoyoqkama soqta carretakunam chaynataq chunka iskayniyoq bueyeskunam. Iskay jefekunam aparcaku huk carretata, sapa jefeñataqmi aparcaku huk bueysta. Chaykunamat ofrecerqaku Diospa *yachanan karpapa ñawpaqninpi.

⁴Hinaptinmi Moisesta Tayta Dios nirqa:

⁵—Chaskiy paykunamanta carretakunatawan bueyeskunata asuykuwanaykichik karpapa servicionpaq. Tukuy chaykunataqa qonki Levyi ayllu runakunamanmá chaynapi imam ruranankuman hina sapakama servichikunankupaq —nispa.

⁶Hinaptinmi Moises chaskirqa chay carretakunatawan chay bueyeskunata hinas-pam qorqa Levyi ayllu runakunaman. ⁷Iskay carretakunatawan tawa bueyeskunatam qorqa Gersonpa castankunaman chaynapi imam ruranankuman hina servichikunankupaq. ⁸Tawa carretatawan pusaq bueyeskunatam qorqa Meraripa castankunaman chaynapi imam ruranankuman hina servichikunankupaq. Paykunaqa chaykunata rurananku karqa sacerdote Aaronpa churin Itamarpa kamachisqanman hinam. ⁹Coatpa castankunamanmi ichaqa mana qorqachu carretakunatapas nitaq bueyeskunatapas. Paykunaqa Diospaq sapaqchasqa kaqkunatam hombrollapi aparcaku.

¹⁰Altarta aceitewan tallispa Diospaq dedicaptinkum chay jefekuna aparcaku ofrendanku-ta hinas-pam churarqaku altarpa ñawpaqninman. ¹¹Hinaptinmi Moisesta Tayta Dios nirqa:

—Altarta dedicawaptinkuqa sapa ayllupa jefenmi tocasqanman hina sapa pun-chawninkama ofrendata qowanqa —nispa.

¹²Punta kaq punchawpim ofrendanta ofrecerqa Juda ayllumanta kaq Aminadabpa churin Naason. ¹³Payqa qorqa yaqa kilo parten llasaq qollqemanta bandejatam, qorqataqmi parte kilo masnin llasaq qollqemanta medianotapas. Tukuy chaykunapa llasayninga karqa santuariopi pesoman hinam. Chay bandejapiwan medianopim huntay-huntay karqa aceite-wan chapusqa fino harina, chayqa karqa kawsaykunamanta ofrendapaqmi. ¹⁴Qorqataqmi yaqa tawa onza llasaq qorimanta wisslataq, chay wisslataq qorqa huntay-huntay incien-so ukuyoqtam. ¹⁵Qorqataqmi malta torotapas, poqosqa carnerotapas hinaspa watayoq carnerotapas, chaykunataqa qorqa lliwta kañana ofrendapaqmi. ¹⁶Hucha pampachasqa

kananpaqmi qorqataq chivatotapas.¹⁷ Dioswan allinlla kasqankumantapas qorqataqmi iskay bueyeskunata, poqosqa pichqa chivatokunata chaynataq pichqa carnerokunatapas. Chaynaqa tukuy chaykunamá karqa Aminadabpa churin Naasonpa ofrendankuna.

¹⁸ Iskay kaq punchawpim ofrendanta ofrecerqa Zuarpa churin Natanael. Natanaelqa karqa Isacar ayllupa jefenmi. ¹⁹⁻²³ Paypas ofrendankunatam ofrecerqa Naasonpa qosqanta hinalla.

²⁴ Kimsa kaq punchawpim ofrendanta ofrecerqa Helonpa churin Eliab. Eliabqa karqa Zabulon ayllupa jefenmi. ²⁵⁻²⁹ Paypas ofrendankunatam ofrecerqa chay qoq jefekunapa qosqankuta hinalla.

³⁰ Tawa kaq punchawpim ofrendanta ofrecerqa Sedeurpa churin Elisur. Elisurqa karqa Ruben ayllupa jefenmi. ³¹⁻³⁵ Paypas ofrendankunatam ofrecerqa chay qoq jefekunapa qosqankuta hinalla.

³⁶ Pichqa kaq punchawpim ofrendanta ofrecerqa Zurisadaipa churin Selumiel. Selumielqa karqa Simeon ayllupa jefenmi. ³⁷⁻⁴¹ Paypas ofrendankunatam ofrecerqa chay qoq jefekunapa qosqankuta hinalla.

⁴² Soqta kaq punchawpim ofrendanta ofrecerqa Deuelpa churin Eliasaf. Eliasafqa karqa Gad ayllupa jefenmi. ⁴³⁻⁴⁷ Paypas ofrendankunatam ofrecerqa chay qoq jefekunapa qosqankuta hinalla.

⁴⁸ Qanchis kaq punchawpim ofrendanta ofrecerqa Amiudpa churin Elisama. Elisamaqa karqa Efrain ayllupa jefenmi. ⁴⁹⁻⁵³ Paypas ofrendankunatam ofrecerqa chay qoq jefekunapa qosqankuta hinalla.

⁵⁴ Pusaq kaq punchawpim ofrendanta ofrecerqa Pedasurpa churin Gamaliel. Gamalielqa karqa Manases ayllupa jefenmi. ⁵⁵⁻⁵⁹ Paypas ofrendankunatam ofrecerqa chay qoq jefekunapa qosqankuta hinalla.

⁶⁰ Isqon kaq punchawpim ofrendanta ofrecerqa Gedeonipa churin Abidan. Abidanza karqa Benjamin ayllupa jefenmi. ⁶¹⁻⁶⁵ Paypas ofrendankunatam ofrecerqa chay qoq jefekunapa qosqankuta hinalla.

⁶⁶ Chunka kaq punchawpim ofrendanta ofrecerqa Amisadaipa churin Ahiezer. Ahiezerqa karqa Dan ayllupa jefenmi. ⁶⁷⁻⁷¹ Paypas ofrendankunatam ofrecerqa chay qoq jefekunapa qosqankuta hinalla.

⁷² Chunka hukniyoq kaq punchawpim ofrendanta ofrecerqa Ocranpa churin Pagieli. Pagielqa karqa Aser ayllupa jefenmi. ⁷³⁻⁷⁷ Paypas ofrendankunatam ofrecerqa chay qoq jefekunapa qosqankuta hinalla.

⁷⁸ Chunka iskayniyoq punchawpim ofrendanta ofrecerqa Enanpa churin Ahira. Ahiraqa karqa Neftaliy ayllupa jefenmi. ⁷⁹⁻⁸³ Paypas ofrendankunatam ofrecerqa chay qoq jefekunapa qosqankuta hinalla.

⁸⁴ Chaynaqa chay altarta dedicaptinkumá Israel ayllukunamanta jefekuna ofrecerqaku tukuy kay ofrendakunata: qollqemanta chunka iskayniyoq bandejakunata, qollqemanta chunka iskayniyoq medianokunata hinaspa qollqemanta chunka iskayniyoq wisllakunata. ⁸⁵ Sapa bandejapta llasayninqa karqa yaqa kilo partenmi, sapa medianofñataqmi llasarqa parte kilo masninta. Chaynaqa chay bandejakunapa hinaspa medianokunapa llasayninqa karqa iskay chunka soqtayoq kilo tumpa masnimmi. Tukuy chaykunapa llasayninqa karqa santuario pesoman hinam. ⁸⁶ Chay huntay-huntay incienso ukuyaq qorimanta wisllakunañataqmi sapakama llasarqa yaqa tawa onzatakama. Chaynaqa qorimanta llapallan wisllakunapa llasayninqa karqa yaqa kilo cuartomni.

⁸⁷Lliw kañanapaq animal ofrendakunapas karqa kaykunam: chunka iskayniyoq malta torokuna, chunka iskayniyoq poqosqa carnerokuna, chunka iskayniyoqtaqmí karqa watayoq carnerokunapas. Chay animalkunawan kuskatam ofrecerqakutaq kawsaykunamanta ofrendakunatas. Ofrecerqakutaqmi hucharayku ofrendapaq chunka iskayniyoq chivatokunatas. ⁸⁸Dioswan allinlla kasqankumanta ofrendapaq animalkunam karqa iskay chunka tawayoq malta torokuna, soqta chunka poqosqa carnerokuna, soqta chunka chivatokuna hinspa watayoq soqta chunka carnerokuna. Chaynaqa tukuy chay-kunamá karqa aceitewan tallispa altarta dedicanankupaq ofrendakuna.

⁸⁹Dioswan rimananpaq asuykuna karpaman Moises yaykuruptinmi chunkantin kamachikuykuna waqaychana baulpa tapanmanta otaq querubin sutiyooq angelkunapa chawpinmanta uyarirqa Diospa rimapayamusqanta.

Candeleropa mecheronkunata ratachinankumanta

8 ¹⁻²Aaronman ninanpaqmí Moisesta Tayta Dios nirqa:

—Mecherokunata ratachiptikiqa candeleropa ñawpaqninmanmi qanchis-nintin mecherokuna kanchanqaku —nispa.

³Aaronqa chaynata ruraspanmi candeleropa ñawpaqninman chay mecherokunata kanchachirqa, chaynataqa rurarqa Moisesman Tayta Diospa kamachisqanpi hinam. ⁴Chay candeleroga qorimanta martillasqam karqa, tiyananmanta qallarispa waytankunakamam karqa martillasqa, chaynaqa rurasqa karqa Moisesman Tayta Diospa qawachisqanpi hinam.

Leviy aylluqa Diosllapaqña rakisqa kasqankumanta

⁵Tayta Diosmi Moisesta nirqa:

⁶—Israelpa mirayninkunamanta Leviy aylluta rakispayá paykunata chuyanchay. ⁷Paykunata chuyanchaspaykiqa kaynatam ruranki: Paykunapa hawanmanmi challanki hucha limpiiana yakuta hinaptimi tukuy cuerponkuta afeitakunqaku, taqsakunqakutaqmi pachankutapas chaynapim ñioqamanqa asuykuwanmankuña. ⁸Chaymantam apamuwan-qaku malta torota chaynataq fino harinamanta aceitewan chapusqa kawsay ofrendatas. Qampas apamuwankitaqmí hucharayku wañuchisqa kananpaq huk malta torota. ⁹Asuy-kuwanaykichik karpara ñawpaqninmanmi asuykachinki Leviy ayllu runakunataqa, huñunankitaqmí Israelpa llapallan mirayninkunatas. ¹⁰Leviy ayllu runakunata ñoqa Tayta Diospa qayllayman asuykachimuptikim Israelpa mirayninkuna makinkuta churanqa paykunapa hawanman. ¹¹Hinaptinmi Aaronñataq ñoqa Tayta Diospa qayllaypi ofrendata hina presentawanya Leviy ayllu runakunata, paykunataqa presentawanya Israelpa miray-ninkunapa ofrendanta hinam, chaynapim Leviy ayllu runakunaqa ima ruraypipas ñoqa Tayta Diosta serviwanqaku. ¹²Chaymantam Leviy ayllu runakunaqa makinkuta churan-qaku malta torokunapa umanman hinaptinmi qam Moisesñataq hucharayku wañuchinki huknin torota, huknintañataqmí wañuchispa lliwta kañanki Leviy ayllu runakunapa huchankunata pampachanaypaq. ¹³Chaymantam Leviy ayllu runakunataqa sayachinki Aaronpa hinspa churinkunapa ñawpaqninpi chaynapi ñoqa Tayta Diosman presen-tawanaykipaq. ¹⁴Chaynatamá Leviy ayllu runakunataqa Israelpa mirayninkunamanta rakipuwanki chaynapim Leviy ayllu runakunaqa ñoqallapaña kanqa. ¹⁵Hinaptinñam Leviy ayllu runakunaqa asuykuwanaykichik karpaman asuykunqaku chaypi ruran-kuqaq. Qanmá paykunataqa chuyanchaspaykiqa ofrendata hina presentamuwanki. ¹⁶Leviy ayllu runakunaqa Israelpa mirayninkunamantam regalo hina ñoqallapaqña kachkanku. Paykunataqa Israelpa mirayninkunapa llapallan punta kaq wawa churinkupa rantinpim

ñiqallapaqña akllakuykuni.¹⁷ Egipto nacionniyoq runakunapa piwi wawa-churinkunata wañurachispaymi Isaelpa mirayninkunapa piwi wawa-churintaña ñoqapaq sapaqchakurqani. Paykunaqariki ñoqapañam, ñoqapataqmi animalkunapa punta kaq criankunapas.

¹⁸ Chayraykum Levy ayllu runakunataña akllakurqani Israel mirayninkunapa punta kaq wawa-churinkunapa rantinpi.¹⁹ Chaynaqa Levy ayllu runakunataqa Isaelpa mirayninkunamatam regalota hina qorqani Aaronman chaynataq churinkunamanpas. Paykunataqa qorqani Isaelpa mirayninkunapa rantinpi asuykuwanaykichik karpapi imam ruranankupi serviwanankupaqmi. Chaynata ruraptinkum Isaelpa mirayninkunapa huchanta pampachasqa. Chaynaqa Isaelpa mirayninkunaqa manam santuarioymanqa asuykumankuñachu chaynapi peste onqoy paykuna ukupi mana kananpaq —nispa.

²⁰ Moiseswan Aaronmi Isaelpa llapallan mirayninkunapiwan tukuy chaykunata rurarkaku Levy ayllu runakunawan, chaynataqa rurarkaku imaynam Moisesman Tayta Diospa kamachisqanpi hinam.²¹ Chaynapimá Levy ayllu runakunaqa chuyanchakuspa pachankutapas taqsakurqaku hinaptinmi Aaronñataq ofrendata hina Tayta Diosman presentarqa. Aaronqa rurarkataqmi Levy ayllu runakunapa huchan pampachasqa kananpaq imam ruranantapas. Chaynatamá chuyancharqa.²² Chaymantañam Levy ayllu runakunaqa yaykurqaku Diosman asuykuna karpaman chaynapi Aaronpa hinaspa churinkunapa qayllanpi ruranankupaq. Chaynatamá rurarkaku Levy ayllu runakunawan imam ruranankupaq Tayta Diospa Moisesman kamachisqanpi hina.

Levy ayllu runakunaqa hayka watam llamkanankumanta

²³ Tayta Diosmi Moisesta nirqa:

²⁴—Levy ayllu runakunaqa iskay chunka pichqayoq watanmanta hanaymanmi yaykunqaku asuykuwanaykichik karpaman, yaykunqakuqa imam ruranankupi serviwanankupaqmi.²⁵ Pichqa chunka watayoqña kaspankuqa chay serviwananku llamkaynigmantam samakunqakuña. Amañamá chaypiqa mastaqqa servikunqakuchu.²⁶ Chaywanpas asuykuwanaykichik karpapiqa yanapanmankuraqmi Levy ayllumasinkuta ichaqa amañam ruranqakuñachu imam ruranankuman hinaqa. Qam Moisessmá chaynata ruranki Levy ayllu runakuna serviwananpaq.

Pascua Fiestata imaynam ruranankumanta

9 ¹Egipto nacionmanta lloqsiramuspa iskay watamanña yaykuchkaptinkum chay iskay kaq watapa punta kaq killanpi Sinai sutiyopq chunniqpí Moisesta Tayta Dios nirqa:

²—Isaelpa mirayninkunam tiempollanpi ruranqaku Pascua Fiestata.³ Kay punta kaq killapa chunka tawayoq punchawninpim inti seqaykuytaña rurankichik. Chay fiestataqa rurankichik llapallan decretoykuñaman hinaspa llapallan reglamentoymán hinam —nispa.

⁴ Chaynaqa Isaelpa mirayninkunamatam Moises nirqa Pascua Fiestata ruranankupaq.⁵ Hinaptinmá paykuna chay Pascua Fiestata rurarkaku punta kaq killapa chunka tawayoq punchawninpi, rurarkakuqa Sinai Chunniqpim inti seqaykuytaña. Moisesman Tayta Diospa tukuy nisqankunaman hinamá Isaelpa mirayninkunaqa rurarkaku.

⁶ Ichqaq wakin runakunañataqmi wañuqpa ayanman asuykusqankurayku millakuypaq hina kachkarqaku, chayraykum chay punchawpiqa mana atirqakuchu Pascua Fiesta rurayta hinaspm Moisesmanwan Aaronman asuykurqaku⁷ kaynata nispanku:

—Ñoqaykuqa wañuqpa ayanman asuykusqaykuraykum millakuyapaqña kachkaniku hinaspaqa cimanasqataq Isaelpa mirayninkunawan kuskaqa mana atiyankuchu tiempollanpi Tayta Diosman ofrendayku presentaytaqa? —nispa.

8Hinaptinmi Moisesñataq nirqa:

—Suyaykuychikyá imatas Tayta Dios kamachiwanqa qamkunamanta —nispa.

9-10 Israelpa mirayninkunaman ninanpaqmí Moisesta Tayta Dios nirqa kaynata:

—Qamkunamantapas otaq miraynikichikmantapas wañuqpa ayanman asuykuq runaqa millakuyapañña kachkasapas ruranmanmi ñoqa Tayta Diospaq Pascua Fiestataqa, ruranmantaqmi illaruspan karupi tarikuq runapas. ¹¹Chay Pascua Fiestataqa ruranqaku iskay kaq killapa chunka tawayoq punchawninpim inti seqaykuytaña. Chay fiestapi mikunanku aychataqa mikunkaku mana qonchuyoq tantayoqtam hinasapas qatqe verdurapa llaqentawanmi. ¹²Animalpa aychantaqa amam puchunkakuchu paqarin punchawkamaqa nitaqmi tulluntapas pakinqakuchu. Pascua Fiestapaq decretoykunaman hinam tukuy imatapas rurankichik ¹³Pascua Fiestapaq hina kachkaspan otaq mana illaruchkaspan Pascua Fiestay mana ruraq runaqa runamasinkunamanta chinkachisqam kanqa. Tiempollanpi ñoqa Tayta Diosman ofrendakunata mana ofrecetasqanraykum chay runaqa huchayoq kanqa.

¹⁴—Qamkunawan *yachaq forastero runakunapas ñoqa Tayta Diospaqmí Pascua Fiestaya ruranqaku. Paykunapas ruranqaku Pascua Fiestapaq decretokunaman hinaspa reglamentokunaman hinam. Chulla decretollam kanqa nacionnikichikpi naceqpaqpas chaynataq forastero runakunapaqpas.

Diosman asuykuna karpapa hawanpi puyumanta

(Ex 40:34-38)

¹⁵Diospa *yachanan karpata otaq Chunkantin Kamachikuy waqaychana karpata sa-yarirachiptinkum chay karpata puyu tapaykurqa. Tutaykuqmanta achikyamuqkamam Diospa yachanan karpapa hawanpi nina kaqla rikurirurqa. ¹⁶Chaynallam sapa punchaw karqa: Punchawmi karpata puyu tapaykuq, tutanñataqmi chay nina kaqla tapaykuq. ¹⁷Karpapa hawanmanta altoman puyu hoqarikuruptinmi Israelpa mirayninkuna lloq-siqku. Mayipas puyu sayaruptinñataqmi Israelpa mirayninkuna samaruqku. ¹⁸Tayta Dios kamachiptinmi Israelpa mirayninkunaqa lloqsiqcupas otaq samaruqcupas, Diospa *yachanan karpapa hawanpi chay punchaw puyu canankamam paykunaqa samaqku. ¹⁹Diospa yachanan karpapa hawanpi chay puyu achka punchawkuna hinalla kaptinja Israelpa mirayninkunapas hinallapim kaqku Tayta Diosta kasukuspanku. ²⁰Sichu Diospa yachanan karpapa hawanpi pisi punchawkunalla chay puyu sayaruptinqa Tayta Diospa kamachisqanman hinam samaruqku otaq lloqsiqcupas. ²¹Wakin kutipiqa chay puyum huk tutalla sayaruspan achikyaqtaqa hoqarikuruqñña hinaptinmi paykunapas lloqsiqku. Wakin kutipiqa chay puyum huk punchawlla sayaruspan tutaykuqtaqa hoqarikuruqñña hinaptinmi paykunapas lloqsiqku. ²²Diospa yachanan karpapa hawanpi iskay punchawpas otaq huk killapas otaq huk watapas chay puyu samananpaq sayaruptinqa Israelpa mirayninkunapas samaruqkum. Hoqarikuruptinmi ichaq paykunapas chaylla lloqsiqku. ²³Tayta Dios kamachiptinmi samaruqku, pay kamachiptintaqmi lloqsiqcupas. Paykunaqa imatapas ruraqku Moisesman Tayta Diospa kamachisqanpi hinam.

Qollqe cornetillakunamanta

10 ¹Tayta Diosmi Moisesta nirqa:

²—Rurachiy qollqemanta iskay cornetillata, chaykunataqa martillasqatam rurachinki. Chaykunata tocachiptikim runakuna huñunakunqaku, tocachinkitaqmi campamentomanta lloqsinankupaqpas. ³Iskayninta tocachiptikim qampa ñawpaq-nikiman runakuna huñunakamunqaku asuykuwanaykichik karpapa punkunman.

⁴Hukllanta tocachiptikiñataqmi qayllaykiman huñunakamunqaku llapa ayllukuna-pa jefenkuna otaq Israel casta waranqantin runakunapa jefenkuna. ⁵Guerrapaq hina iskaynin cornetillakunata tocarachiptikiñataqmi intipa qespimunan lawpi samaqkuna campamentomanta lloqsinqaku. ⁶Iskay kutikama guerrapaq hina tocarachiptikiñataq-mi surlawpi samaqkuna campamentomanta lloqsinqaku. Chaynaqa lloqsinankupaqmá guerrapaq hina tocanqaku. ⁷Runakunalla huñunakunarpaq tocaptinkuqa manam guerrapaq hinachu kanqa. ⁸Chay cornetillakunataqa tocanqaku Aaronpa churin sacerdo-tekunam. Kayqa wiñaypaq decreton qamkunapaq chaynataq miraynikichikkunapaqpas.

⁹—Nacionnikichikpi kachkaptikichik ñakarichisupnikichik enemigo con-traykichikpi hamuptinqa peleaq lloqsispaykichikmi cornetillakunata guerrapaq hina tocankichik chaynapim yupaychasqaykichik ñoqa Tayta Diosqa mana qonqarusqaykichikchu hinaspam enemigoykichikmantapas salvasqaykichik.

¹⁰Chaymantapas cornetillakunataqa tocankichiktaqmi kusikunaykichik punchaw-kunapi, fiestakunapi hinaspam mosoq killakunapi. Tocankichiktaqmi lliw kañana ofrendata presentawaspaykichikpas chaynataq ñoqawan allinlla kasqaykichikman-ta ofrendata ofrecewaspaykichikpas chaynapim qamkunataqa ñoqa Diosnikichik mana qonqasqaykichikchu. Ñoqaqa kani yupaychasqaykichik Tayta Diosmi.

Sinai sutiyoq chunniqmanta lloqsisqankumanta

¹¹Iskay kaq watamanña yaykuchkaptinkum chay watapa iskay kaq killanpi hinaspam chay killapa iskay chunka kaq punchawninpi puyu hoqarikururqa Chunkantin Kamachikuy waqaychana karpamanta. ¹²Sinai sutiyoq chunniqmanta Israelpa mirayninkuna lloqsiruptinkum chay puyu sayarurqa Paran sutiyoq chunniqpi. ¹³Chaymi chayraq lloqsirqaku imaynam Moisesman Tayta Diospa kamachisqanpi hina. ¹⁴Puntatam lloqsirqaku Juda sutiyoq campamentopa banderan qatiq tropakuna. Chay tropakunapa kamachiqnin-qa karqa Aminadabpa churin Naasonmi. ¹⁵Isacar ayllu tropakunapa kamachiqninñataqmi karqa Zuarpa churin Natanael. ¹⁶Zabulon ayllu tropakunapa kamachiqninñataqmi karqa Helonpa churin Eliab. ¹⁷Diospa *yachanan karpata paskaruptinkum Gersonpa hinaspam Meraripa mirayninkuna lloqsirqaku chay karpata kaqpinkunata apaspanku.

¹⁸Chaymantañataqmi lloqsirqaku Ruben sutiyoq campamentopa banderan qatiq tropakuna. Paykunapa kamachiqninqa karqa Sedeurpa churin Elisurmi. ¹⁹Simeon ayllu tropakunapa kamachiqninñataqmi karqa Zurisadaipa churin Selumi. ²⁰Gad ayllu tropakunapa kamachiqninñataqmi karqa Deuelpa churin Eliasaf. ²¹Chay-mantañataqmi Coat casta runakuna lloqsirqaku Diospaq sapaqchasqa kaqkunata apastin, samasqanku sitioman chayaspaga karpataq sayachisqataña tariqku.

²²Chaymantañataqmi lloqsirqaku Efraín sutiyoq campamentopa banderan qatiq tropakuna. Paykunapa kamachiqninqa karqa Amiudpa churin Elisamam. ²³Manases ayllu tropakunapa kamachiqninñataqmi karqa Pedasurpa churin Gamaliel. ²⁴Benja-min ayllu tropakunapa kamachiqninñataqmi karqa Gedeonipa churin Abidan.

²⁵Chaymantañataqmi lloqsirqaku Dan sutiyoq campamentopa banderan qatiq tropakuna. Paykunaqa rirqa llapallan campamentokunapa qepantam. Paykunapa kamachiqninqa karqa Amisadaipa churin Ahiezermi. ²⁶Aser ayllu tropakunapa kamachiqninñataqmi karqa Ocranpa churin Pagiel. ²⁷Neftaliy ayllu tropakunapa kamachiqninñataqmi karqa Enanpa churin Ahira.

²⁸Chayna formapimá Israelpa mirayn tropakunaqa sapa kuti lloqsirqaku.

Moisesmi cuñadonta rimapayan paykunawan rinanpaq

²⁹Huk punchawmi suegron Reuelpa churin Madian casta Hobab sutiyoq runata Moises nirqa:

—Tayta Diospa prometewasqanku allpamanmi richkaniku. Chaynaqa ñoqaykuwan riyta munaptikiqa favorecesqaykum. Tayta Diosmi prometewarqaku Israel casta runakunataqa favorecewanankupaq —nispa.

³⁰Hinaptinmi cuñadon Hobab nirqa:

—Manam riymanchu, ñoqaqa aylluykunapa kasqanmanmi kutikusaq —nispa.

³¹Hinaptinmi Moises nirqa:

—Amayá saqeruwaykuchu, qamqariki reqsinkim chunniqpi maymi samanayku sitiokunatapas, qamqa ñawiyku hina reqsichiwaqniyku kawaq. ³²Ñoqaykuwan riptykiqa favorecesqaykum tukuy allin kaqkunata Tayta Dios qowaptinku —nispa.

³³Chaynapim Tayta Diospa orqonmanta rirqaku kimsa punchaw puriyta, Tayta Diospa contrato baulnin apaqkunam paykunapa puntanta rirqaku samanankupaq sitiota maskastin. ³⁴Campamentomanta lloqsiruptillankum Tayta Diospa puyun paykunapa hawanta rirqa. ³⁵Diospa contraton baul apaqkuna lloqsiruptinmi Moises niq kaynata:

Dios Taytalláy,
hatariptikiyá enemigoykikunaqa chequeruchunku.
Cheqnisuqnikikunaqa qayllaykimantayá lluptichunku.

³⁶Diospa contraton baul apaqkuna samaruptinñataqmi Moises niq kaynata:

Dios Taytalláy,
ñoqaykumanyá kutirikamuy.
Mana yupay atina Israelpa
mirayninkunamanyá kutirikamuy.

Aychata qonanpaq Tayta Diospa prometekusqanmanta

11 ¹Huk punchawmi Israelpa mirayninkuna sasachakuykunapi kaspanku Tayta Diospa contranpi rimarqaku. Chaymi pay uyariruspan anchallataña piñakurqa hinaspam campamentopa tuyuriqinta kañarurqa ninata rikuriy-kachimuspan. ²Hinaptinmi runakunaqa qaparispanku Moisesta ruegakurqaku, chayñam Tayta Diosta Moises mañakuptin chay nina tanirurqa. ³Chayraykum Tayta Diospa ninan paykuna ukupi ratarirusqanrayku chay sitiota suticharqaku “Tabera” nispa.

⁴Israelpa mirayninkunawanmi karqaku tukuy rikchaq runakuna. Paykunam imapas munasqanku mikuykuyta anchallataña munarqaku. Hinaptinmi Israelpa mirayninkunapas paykunawan kuska waqarqaku kaynata nispa:

—Amalaya aycha karunman mikuykunanchikpaq. ⁵iMaypiraq Egipto nacionpi debaldella mikusqanchik challwa! iMaypiraq pepinokuna, sandillakuna, porokuna, cebollakuna chaynataq ajoskunapas! ⁶Manañam mikunayawanchikpaschu, kay “Maná” sutiyoq mikuyllatañam kaypiqa tarinchik —nispa.

^a1:3 Hebreo simipi Tabera ninanqa “lenguaspa ruparuq nina” ninanmi.

⁷“Maná” sutyoq mikuyqa rikchakurqa culantropa muhumanmi, colorninñataq-mi rikchakurqa belio sutyoq sachapa wegenman. ⁸Runakunam chequerispanku huñukuqku hinasspam maraypi otaq muchkapi kutaspanku yanuqku mankapi otaqmi rurarqaku tortata. Gustonqa karqa aceitewan rurasqa tanta hinam. ⁹Cam-pamentoman tuta sullamuptinmi “Maná” sutyoq mikuypas wichimuq.

¹⁰Moisesmi uyarirurqa Isaelpa mirayninkunaqa llapallan familiantin karpan-kupa punkupi waqasqankuta. Tayta Diosmi piñakurqa anchallataña. Moisestapas manam gustarqachu chay rurasqankuqa. ¹¹Chaymi Moises nirqa Tayta Diosta:

—¿Imanasqataq ñakarichiwanki kay serviqnikitata? ¿Imanasqataq manaqa favo-recewankichu? ¿Imanasqataq kay runaykikunataqa churkuykuwanki? ¹²¿Ñoqaqa paykunapa tayta mamanchu karqani ñuñiuq wawata hina abuelonkuman prometes-qayki allpaman marqayniypi apanaypaqqa? ¹³¿Maymantataq horqomusaq aychata kay runakunaman qonaypaqqa? Waqapayawachkankum: “Aychata qowayku mikunayku-paq” nispantu. ¹⁴Sapallayqa manam atiymanchu kay runaykikuna pusaytaqa, ancha sasallañam. ¹⁵Sichum chaynata ñoqawan ruraspaykiqa, ama hina kaspaykiyá wañura-chiwayña. Hinaptinqa manañachá tarikusaqchu chayna sasachakuykunapiqa —nispa.

¹⁶Chaymi Moisesta Tayta Dios nirqa:

—Huñumuway Isaelpa mirayninkunamanta reqsisqayki qanchis chunka anciano-kunata otaq paykunapi kamachikuqkunata hinaspayá asuykamuwanaykichik karpapa ñawpaqninpi sayaykamuychik. ¹⁷Uraykamuspaymi qanwan rimasaq hinasspam qanwan kaq espirituymanta paykunaman qosaq chaynapi qanwan kuska runakunamanta cuentallikunankupaq. Chaynapim runakunamantaqa mana qamllañachu cuentallikun-ki. ¹⁸Runakunatayá kamachiy ñoqapaq paqarin sapaqchakunankupaq chaynapi aychata mikunankupaq. Paykunatam uyarirqani: “Amalaya aycha kanman mikunanchikpaq” nispwa waqasqankuta. Uyarirqanitaqmi “Egipto nacionpim allinqa kakurqanchik” nis-qankutapas. Chaynaqa ñoqam paykunaman aychata qosaq mikunankupaq. ¹⁹Ichacha paykunamanqa qosaq manam huk punchawllachu nitaq iskay punchawllachu nitaq pichqa punchawllachu nitaq chunka punchawllachu nitaq iskay chunka punchawllachu. ²⁰Paykunaqa killantinmi mikunqaku amirunankukama hinaspa amiruspa millakunankukama. Ñoqa Tayta Dios paykunawan kachkaptiym despreciawaspanku qayllaypi waqaspa nirqaku: “¿Imapaqraq Egipto nacionmanta lloqsimurqanchik?” nispwa.

²¹Hinaptinmi Tayta Diosta Moises nirqa:

—Ñoqawanqa kachkanku soqta pachak waranqa soldadokunam. Qamñataqmi ninki: “Qosqaykichikmi aychata killantin mikunaykichikpaq” nispwa. ²²¿Maypitaq kachkan na-na-nanaq ovejakunapas, vacakunapas chaynapi nakaspa llapallanman mikuchinapaqqa? Lamar qochapi challwakunapas manach paykunamanqa haypanmanchu —nispa.

²³Hinaptinmi Tayta Diosñataq Moisesta nirqa:

—¿Piensankichu pisilla atiyniyoq kasqayta? Kunanmi yachanki nisqaykunaqa cumplikunqachus icha manachus —nispa.

Diospa sutinpi rimaq qanchis chunka ancianokunamanta

²⁴Moises lloqsiruspanmi nirqa runakunaman Tayta Diospa nisqankunata hinasspam huñurqa qanchis chunka ancianokunata hinasspam karpapa muyuriqnipaykunata sa-yachirqa. ²⁵Tayta Diosmi puyupi uraykamuspan Moiseswan rimarpa hinasspam paywan kaq espirituymanta qorqa qanchis chunka ancianokunaman chaymi paykunaqa Dios-manta willakuqkuna hina rimarqaku, ichacha manañam yapatawanqa sucedekurqachu.

²⁶Campamentopi quedamuq Eldad sutiyoq runapas Medad sutiyoq runapiwanmi karpaman mana rirqakuchu ancianokunawan listasqa kachkaspankupas, chaywanpas espiritu paykunaman huntaykuptinmi campamentopi Diosmanta willakuqkuna hina rimarqaku. ²⁷Chaymi huk warma kallpaspan Moiselman nimurqa:

—Eldadwan Medadmi Diosmanta willakuqkuna hina rimachkanku campamento —nispa.

²⁸Hinaptimmi Nunpa churin Josueñataq mozo kayninmanta servisqan Moisesta nirqa:

—Tayty Moises, upallachimuy chay runakunata —nispa.

²⁹Hinaptimmi Moisesñataq nirqa:

—¿Ñoqamantachu nanachikunki? Amalaya Tayta Diosqa Espiritunta llapallan runankunaman qoykunman chaynapi llapallankuña Diosmanta willakuqkuna hina rimanankupaq —nispa.

³⁰Hinaptimmi Moisesqa Israelpa miraynin ancianokunapiwan kutirqaku campamentoman.

Tayta Diosmi rikurichimurqa yutuman rikchakuq animalkunata

³¹Tayta Diosmi wayrarachimurqa lamar qochamanta yutu kaqla animalkunata, chay animalkunam tiyarurqaku campamentomanwan campamentopa muyuriqinkunaman, chaynaqa mastarikurqa campamentomanta yaqa huk punchaw purinakamam yaqa huk metro raktayoq. ³²Hinaptimmi chay tukuylla punchaw hinaspa chay tukuylla tutan huñurqaku chay animalkunata, huñukurqakutaqmi paqarinaintin punchawpas. Asllataña huñuspankupas sapakamam huñukurqaku chunka costalta hinaspm chakichirqaku campamentopa muyuriqinpi. ³³Israelpa mirayninkuna aychata chayraq maliykuch-kaptinkum Tayta Dios paykunapa contranpi piñakuruspa wañurachirqa achka-achka runata. ³⁴Chayraykum chay sitiota suticharqaku “^bKibrot-hataava” nispangu. Chaynata-qa suticharqaku mikuylla munaq runakunata chaypi pampasqankuraykum.

³⁵Chay Kibrot-hataava sutiyoq sitiomantam runakuna rirqaku Hazerot lawka-ma hinaspm chaypi samarurqaku.

Mariapiwan Aaron Moisespa contranpi rimasqankumanta

12 ¹Mariawan Aaronmi Moisespa contranpi rimarqaku Cus nacionniyoq warmiwan casarakurusqanrayku. ²Paykunam nirqaku:

—¿Tayta Diosqa Moisesnintakamallachu rimarqa? ¿Manachum rimarqa ñoqanchiktakamapas? —nispa.

Hinaptimmi Tayta Dios paykunata uyarirurqa.

³Moisesmi karqa chay tiempopi llapallan runakunamantapas ancha humillakuq runa. ⁴Hinaptimmi Moisesta, Aaronta hinaspa Mariata Tayta Dios nirqa:

—Kimsaykichik riychik asuykamuwanaykichik karpaman —nispa.

Chaymi kimsanku chayman rirqaku. ⁵Hinaptimmi Tayta Dios uraykamurqa karpaman sayaq puyupa ukunpi hinaspm chay karpara punkunman qayarqa Aarontawan Mariata. Iskayninku asuykuptinkum ⁶paykunata nirqa:

—Kay nisqaytay uyariychik: Qamkuna ukupi ñoqamanta willakuq runa kaptinqa ñoqam payman rikurimusaq mosqoyipi hina hinaspm sueñoyinpi rimapayasaq. ⁷Serviqniy Moisewanmi ichaqa mana chaynachu. Payqariki llapan serviqniy kunamantapas

^b 11:34 Hebreo simipi Kibrot-hataava ninanqa “munapayaqkunata pampasqanku” ninanmi.

aswan confianza runam.⁸ Paywanqa imam kaqtam uyapura rimani, manam rikcha-nachiykunawanchu, chaynaqa ñoqa Tayta Diosta rikuwachkaptinqa ɔimanasqamá manaqa manchakurqankichikchu serviqniy Moisespa contranpi rimaytaqa? —nispa.

⁹ Paykunapa contranpi Tayta Dios piñakuruspanmi pasakurqa. ¹⁰ Karpamanta puyu asuriruptinmi riti hina yuraqlaña lepra onqoy Mariapa cuerponpi kachkasqa. Aaron muyuriyuspan qawariyuptinmi Mariaqa lepra onqoywanña kachkasqa. ¹¹ Hinaptinmi Moisesta Aaron nirqa:

—Ay taytalláy, amayá kay huchamantaqa castigawaykuchu. Loco hinam kaytaqa ruraruniku. ¹² Amayá Mariaqa kachun wañusqa naceruq wawa hinachu otaq aychan ismurichkaq naceq wawa hinachu —nispa.

¹³ Kaynata nispanmi qpaparispan Tayta Diosta Moises mañakurqa:

—Ruegakuykim, Diosnilláy, Mariata sanoyaykachinaykipaq —nispa.

¹⁴ Chaymi Tayta Diosñataq Moisesta nirqa:

—Uyanpi taytan toqaykuptinqa ɔManachu qanchis punchawpuni penqaypi kanman? Chaynaqa campamentomanta qanchis punchawpuni rakisqa kaspayá chaymantaña kutiykamuchun —nispa.

¹⁵ Chaynapimá Maria qanchis punchawpuni rakisqa karqa campamentomanta, chay sitiontam runakuna mana lloqsirqakuchu Maria kutimumankama. ¹⁶ Maypacham Maria paykunaman kutiramuptinñam Haserot lawmanta pasaspantu Paran sutiyoq chunniqpi samarurqaku.

Canaan allpa wateqamuqkunamanta

(Dt 1:19-25)

13

¹ Tayta Diosmi Moisesman nirqa kaynata:

² —Israelpa mirayninkunaman qonay allpata wateqamunankupaq kachay runakunata. Kachaspaqa-kachanki sapa ayllupa jefentam —nispa.

³ Hinaptinmi Moises Paran sutiyoq chunniqmanta kacharqa Tayta Diospa nisqaman hina. Chay kachasqankunaqa llapallankum karqaku Israelpa mirayninkunapi jefekuna. ⁴ Kaynam karqa: Ruben ayllumantam karqa Zeturpa churin Samua. ⁵ Simeon ayllumantam karqa Horipa churin Safat. ⁶ Juda ayllumantam karqa Jefonepa churin Caleb. ⁷ Isacar ayllumantam karqa Joseyapa churin Igal. ⁸ Efrain ayllumantam karqa Nunpa churin Oseas. ⁹ Benjamin ayllumantam karqa Rafupa churin Palti.

¹⁰ Zabulon ayllumantam karqa Sodipa churin Gadiel. ¹¹ Joseyapa churin Manases castamantañataqmi karqa Susipa churin Gadi. ¹² Dan ayllumantam karqa Gemalipa churin Amiel. ¹³ Aser ayllumantam karqa Micaelpa churin Setur. ¹⁴ Neftaliy ayllumantam karqa Vapsipa churin Nahbi. ¹⁵ Gad ayllumantam karqa Maquipa churin Geuel.

¹⁶ Paykunatam Moises kacharqa allpata wateqamunankupaq. Nunpa churin Oseastam Moises suticharqa Josueywan.

¹⁷ Canaan allpata wateqamunankupaq Moises kachaspanmi paykunata nirqa:

—Kaymantam rinkichik Neguev lawman hinaspáñam pasankichik orgo lawman. ¹⁸ Qawamuychikyá imaynam allpa kasqanta, chaypi *yachaq runakunaqa ɔkallpasapachu icha manachu? paykunaqa ɔaslachu icha achkachu? ¹⁹ ɔImaynataq yachasqanku allpakunaqa, allinchu icha manachu? Yachasqanku llaqtakunaqa campamentokunallachu icha murallasqa llaqtakunachu. ²⁰ Chay allpaqa ɔkawsaykunapa qespinanchu icha manachu? ɔsachayoqkunachu icha manachu? Kallpanchakuspaya apamuychik chay allpapa rurunta —nispa.

Chay wateqamusqanku punchawkunaqa karqa uvaspa punta rurunkuna rikuri-muq tiempom.²¹ Pasaspankumá allpata wateqamurqaku Zin sutiyoc chunniqmanta qallarispa Hamat llaqtaman yaykuna Rehob llaqtakama.²² Neguev lawman chayruspankum rirqaku Hebron llaqtakama. Chaypim kachkasqa Anacpa miraynimanta kaq Ahiman, Sesai hinaspa Talmi sutiyoc runakuna. Chay Hebron llaqtaca hatari-chisqa karqa Egipto nacionpi Zoan llaqtapa qanchis wata ñawpaqnintaraqmi.²³ Escol wayqokama chayruspankum chay sitiomanta pallamurqaku kallmantin uvasta chaymi iskay runakuna hombromurqaku kasipi. Apamurqakutaqmi granadakunatawan higoskunatas. ²⁴ Chay sitiotam suticharqaku Escol wayqowan, chaynataqa suticharqaku Israelpa mirayninkuna chaymanta kallmantin uvasta pallamusqankuraykum.

²⁵ Tawa chunka punchaw allpata wateqaramuspankum kutimurqaku²⁶ Paran sutiyoc chunniqpí kaq Cades llaqta lawkama. Chaypim Moisesman, Aaronman hinaspa Israelpa llapa mirayninkunaman willaspanku allpapa ruruntapas qawachirqaku.²⁷ Willakuspankumá nirqaku:

—Chayraqanikum kachawasqaykiku allpaman. Cheqaptapunipas chay allpaqa kasqa tukuy imapapas kasqan allpam. iKayqayá chay allpapa rurunkunaqa!²⁸ Chaywanpas chay allpapi *yachaqkunaqa kallpasapa runakunam kasqaku, llaqtankupas kasqa hatun murallasqa llaqtakunam. Chaypitaqmi rikuramuniku hatunkaray Anac runapa mirayninkunatas. ²⁹ Amalec casta runakunam Neguev lawpiqa yachasqaku, orqo lawpiñataqmi yachasqaku Het casta runakuna, Jebus casta runakuna hinaspa Amor casta runakuna. Lamar qochapa hichpanpiñataqmi yachasqaku Canaan casta runakuna, hina paykunataqmi yachasqa Jordan Mayu lawpipas —nispa.

³⁰ Hinaptinmi Moisespa qayllanpi runakunata upallachispan Caleb nirqa:

—Rispanchikyá chay allpata dueñochakamusunchik. Chaypi *yachaq runakunataqa venceramusunchikmi —nispa.

³¹ Aswanqa riqmasinkunañataqmi nirqaku:

—Manam richwanchu. Chay runakunapa contranpi peleaytaqa manam atichwanchu. Ñoqanchikmanta aswan kallpasapam paykunaqa kasqaku —nispa.

³² Paykunamá allpa wateqamusqankupa contranpi rimaspanku Israelpa mirayninkunata nirqaku:

—Qawamusqayku allpaqa runakuna mikuq hinam kasqa. Chay llaqtakunapi qawamusqayku runakunaqa kasqa hatunkaray runakunam.³³ Rikuramunikutaqmi Anacpa miraynin hatunkaray casta runakunatas. Paykunapa qayllanpiqa karqaniku langosta hinallam, chayna sayayllapaqtaqmi paykunapas qawawarqaku —nispa.

Tayta Diospa contranpi hatarisqankumanta

(Dt 1:26-33)

14

¹ Israelpa mirayninkunam qapariya qallarispanku tukuy tuta waqarqaku.

² Llapallankum Moisespa hinaspa Aaronpa contranpi rimaspa kaynata nirqaku:

—Amalaya Egipto nacionpi wañukamuchwan karqa otaq kay chunniqpipas wañukuchwan.³ iMapaqtaq Tayta Diosqa kay allpaman pusamuwarqanchik guerrawan wañunanchikpaq hinaspa warminchikkunatas chaynataq churinchikkunatas qechuananchikpaq? iAswan allinchana kanman Egipto nacionman kutikuyinchik! —nispa.

⁴ Paykunam ninakurqaku:

^c 13:23 Hebreo simipi Escol ninanqa “racimo” ninanmi.

—iJefenchikpaq huk kaqninta churaruspanchik Egiptoman kutikusunchik! —nispa.

⁵Hinaptinmi Israelpa llapallan mirayninkunapa qayllanpi Moiseswan Aaron qonqoranpa pampaman kumuykurqaku. ⁶Josueywan Calebpa llakimantam pachankuta llikipakurqaku. Paykunaqa iskayninmi chay allpa wateqamuqkunamanta karqa. ⁷Hinaspm Israelpa mirayninkunaman nirqaku:

—Wateqamusqayku allpaqa alli-allin allpam kasqa. ⁸Tayta Dios favorecewaspanchikqa chayman pusawaspanchikmá qoykuwasunchik tukuyimapapas kasqan allpata. ⁹Chaynaqa amayá Tayta Diospa contranpiqa hatariychikchu nitaq chay allpapi runakunatapas manchakuychikchu. Paykunataqa tantata mikuchkaq hinam facillata vencerusunchik. Paykunataqa manam pipas yanapanchu. Ñoganchikwanmi ichaq Tayta Diospuni kachkan —nispa.

¹⁰Chaywanpas llapallan runakunaqa paykunatamá rumiwan choqaparuya munarqaku. Aswanqa Israelpa llapallan mirayninkunamanmi Tayta Diospa kan-chiriyin rikuriykurqa Diosman asuykuna karpapi. ¹¹Tayta Diosmi Moisesta nirqa:

—¿Haykapikamataq kay runakuna piñachiwanqa? ¿Haykapikamataq mana creewanqakuchu paykunapa qayllanpi tukuy señalkunata rurachkaptiyas?

¹²Paykunataqa peste onqoya kachaykamuspaymi chinkarachisaq allpata mana dueñochakunankupaq. Qampa miraynikimantañam rurasaq paykunamantapas aswan achkata hinaspa aswan atiyniyoq nacionta —nispa.

¹³Aswanqa Moisesmi Tayta Diosta nirqa:

—Qamqariki kay runakunataqa Egipto nacionmantam atiynikiwan horqomurqanki, paykunata wañuchiyy munasqaykita Egipto nacionniyoq runakuna yacharuspankuqa ¹⁴kay allpapi *yachaqkunamanchiki willanqaku. Paykunapas yachankum runaykikanawan kasqaykitataq chaynataq uyapura paykunaman rimasqaykitapas. Yachankutaqmi puyuyki paykunapa hawanpi sayasqantapas chaynataq punchawpi sayaq puyupi hinaspa tutanñataq sayaq ninapi ñawpaqninku risqaykitapas. ¹⁵Kay runakunata qonqayllamanta wañurachiptikiqa qanmanta uyariq nacionkunachiki contraykipi kaynata ninqaku:

¹⁶“Tayta Diosqa prometesqan allpaman mana chayachiya atispanmi chunniqpi wañurachin” nispa. ¹⁷Chaynaqa Taytalláy, prometesqaykiman hinayá atiyniyoq kasqaykita reqsichikuy. Qamqariki kaynatum nirqanki: ¹⁸“Ñoqa Tayta Diosqa anaq piñakuq hinaspa ancha hatun kuyapayakuqmí kani. Ñoqaqa mana allin ruraqtapas, mana kasukuqtapas pampachaqmi kani. Culpayoq runatam ichaq castigasaq, tayta-mamakunamanta qallaykuspam castigasaq churinkunata, willkankunata hinaspa willkanpa willkan-kunatapas” nispa. ¹⁹Chaynaqa Taytalláy, hatun kuyapayakuynikiman hinayá kay runakunataqa pampachaykuy mana allin rurasqankumanta, chaynataqa pampachaykuy imaynam Egipto nacionmantaraq kunankama pampachasqaykiman hinayá —nispa.

Israelpa mirayninkunata Tayta Dios castigasqanmanta

(Dt 1:34-40)

²⁰Tayta Diosmi Moisesta nirqa:

—Ñoqam paykunata pampachani niwasqaykiman hina. ²¹Chaywanpas kikiy-rayku chaynataq tukuy kay pachapi ancha reqsisqa kasqayrayku juraspaymi nini: ²²Egipto nacionpi chaynataq chunniqpi atiyniyya rikuchkaspanku chaynataq señal rurasqaykunata qawachkaspanku achka kutipi pruebaman churawaqniykunaqa chaynataq kamachikuykunatapas mana kasukuqkunaqa, ²³manam mayqan-ninkupas rikunqakuchu abuelonkuman juramentowan prometesqay allpataqa. Despreciawaqniy runakunaqa manamá mayqanpas chay allpataqa rikunqakuchu.

²⁴Serviqniy Calebtaq ichaq a yakyuchisaq chay qawamusqan allpaman, mirayninkunapas chay allpatam dueñochakunkaku. Calebllam karqa kasukuq sonqoyoq runaqa, payllam tukuy nisqaykunataqa cumplirqa. ²⁵Amalec casta runakunam Canaan casta runakunapiwan qechwapiqa *yachachkanku, qamkunayá ichaq a paqarinpuni muyumuspaykichik chunniqinta riychik Puka Lamar Qocha lawman —nispa.

²⁶Tayta Diosqa Moisesmanwan Aaronmanmi nirqataq:

²⁷—¿Haykapikamataq uyarisaq Israelpa mirayninkunapa rimayninta? Contraypi mana allinkuna rimasqankutam uyarichkani. ²⁸Chaynaqa Ñoqa Tayta Diospa juraspay nisqaytayá kaynata nimuy: Imam sucedesunaykichikpaq rimasqaykichikta hinam ñoqa qamkunawan rurasaq. ²⁹Iskay chunka watayoqmanta hanaymanmi contraypi rimaq llapallan yupasqakuna wañunqaku hinaptinmi cuerponcupas chunniqpi quedanqa. ³⁰Qamkunaqa manam mayqannikichikpas yaykunkichikchu chay allpamanqa. Juraspayraq chaypi *yachanaykichikpaq qosqay allpamanqa manam yaykunkichikchu. Jefonepa churin Calebwan Nunpa churin Josueyllam yaykunkakuqa. ³¹Qamkunam nirqankichik: ‘Churinchikkunataqa enemigonchikkunach qechuruwasunchik’ nispa. Chay churikichik-kunatañam chay despreciasqaykichik allpamanqa yaykuchisaq hinaptinmi paykunaña reqsinqaku. ³²Qamkunapa wañusqa cuerpoqkichikmi ichaq a kay chunniqpi quedanqa. ³³Kay chunniqpitaaqmi churikichikkunapas tawa chunka wata purinqaku michistin. Qamkunapa traicionawasqaykichikmantam paykunaña ñakarinqaku kay chunniqpi llapallaykichik wañunaykichikkama. ³⁴Tawa chunka punchawmi allpata wateqamurqan-kichik, chayna tawa chunka watataqmi castigasqaykichik. Sapa punchawmantam huk wata castigo kanqa. Chaynapim yachankichik contraypi hatarisqaykichikqa yanqapaq kasqanta. ³⁵Ñoqa Tayta Diosmá nini: Chaynatapunim rurasaq contraypi huñunakuq kay mana allin runakunataqa. Kay chunniqpitaaqmi wañunqaku, kaypitaqmi tukunqaku.

Chunka wateqaqkunata Tayta Dios wañurachisqanmanta

³⁶⁻³⁷Allpata wateqamunankupaq Moisespa kachasqan runakuna kutiramuspan-kum mana allin noticiakunawan chay allpapa contranpi runakunata rimachirqaku. Chaymi Tayta Diospa qayllanpi peste onqoywan wañururqaku. ³⁸Chay allpa wate-qamuq runakunamantaqa Josueywan Calebllam mana wañururqakuchu.

Horma lawpi Israelpa mirayninkuna vencesqa kasqankumanta

(Dt 1:41-46)

³⁹Tayta Diospa nisqanta Israelpa mirayninkunaman Moises willaykuptinmi anchallataña llakikurqaku. ⁴⁰Paqarinnintinmi tutapayta hatarispanku rirrqaku orqoman kaynata nispa:

—Kaypiñam kachkanchik chaynaqa Tayta Diospa prometewasqanchik allpa-manyá hakuchik. Cheqaptapunipas huchallikurunchikmi —nispa.

⁴¹Hinaptinmi Moisesñataq nirqa:

—¿Imanasqataq mana kasukurqankichikchu Tayta Diospa nisqanta? Chayna-qa rurasqaykichikpas manam allinchu kanqa. ⁴²Amañayá orqomanqa riychikchu, Tayta Diosqa manam qamkunawanñachu kachkan, yanqañataqmi enemigoykichik venceramusunkichikman. ⁴³Amalec casta runakunam Canaan casta runakunapiwan ñawpaqnikichikpiqa kachkanku chaynapi peleaspa wañuchisunaykichikpaq. Tayta Diosta manaña qatisqaykichikraykum payqa manaña yanapasunkichikchu —nispa.

⁴⁴Chaywanpas chay runakunaqa mana kasukuspankum orqo lawman rirrqaku. Aswanqa Tayta Diospa baulninmi campamentopi quedarurqa chaynataq Moises-

pas. ⁴⁵Hinaptinmi chay orqopi *yachaq Amalec casta runakuna Canaan casta runakunapiwan lloqsiramuspanku chay riqkunata pasaypaqa vencerurqaku hinaspam qatimurqaku Horma lawman chayamunankukama.

Tayta Diosman ofrenda qonankumanta

15

¹⁻²Israelpa mirayninkunaman ninanpaqmi Moisesta Tayta Dios kaynata nirqa:

—*Yachanaykichiqa qonay allpaman yaykuspakichikqa ³ofrecewankichik mi torotapas otaq ovejatas. Chay ofrendakunaqa kanmanmi lliw kañapuwanaykichik ofrendapas otaq prometewasqaykichik ofrendakunapas otaq voluntad ofrendakunapas otaq fiestakunapi ofrecewanaykichik ofrendakunapas. Tukuy chaykunaqa ñoqa Tayta Diospaq miski asnaq ofrendam kanqa. ⁴Chayna ofrendakunata ñoqa Tayta Diosman presentamuwaspaykichikqa yapankichiktaqmi iskay kilo fino harinatas, chay harinaqa kanqa huk litro aceitewan chapusqam kawsaykunamanta ofrenda kananpaq. ⁵Chay ofrendakunamanpas yapankichiktaqmi tallinapaq huk litro vinota, chaytaqa yapankichik sapa malta carnero ofrendamanmi. ⁶Sapa poqosqa carnero ofrendamanñataqmi yapankichik tawa kilo fino harinata, chay harinaqa kanqa huk litro masnin aceitewan chapusqam kawsaykunamanta ofrenda kananpaq. ⁷Chay ofrendakunamanpas yapankichiktaqmi tallinapaq huk litro masnin vinota, chaykunaqa kanqa ñoqa Tayta Diospaq miski asnaq ofrendam. ⁸Sichum lliw kañana ofrendapaq malta torota ñoqa Tayta Diosman ofrecewas-paykichikqa otaq prometewasqaykichik ofrendapaq ofrecewaspaykichikqa otaq ñoqawan allin kasqaykichikmanta ofrendapaq ofrecewaspaykichikqa ⁹chay ofrendakunamanmi yapankichik soqta kilo fino harinata, chay harinaqa kanqa iskay litro aceitewan chapusqam. ¹⁰Chay ofrendakunamanpas yapankichiktaqmi tallinapaq iskay litro vinota. Chaykunaqa kanqa ñoqa Tayta Diospaq miski asnaq ofrendam. ¹¹Chaynatam rurankichik sapa ofrece-wasqaykichik bueyeswan, carnerowan, malta carnerowan chaynataq chivatochawanpas. ¹²Sapa animalta wañuchispaja wakin ofrendakunatawanmi qowankichik hayka animal-kunam kasqanman hina. ¹³Miski asnaq kañasqa ofrendata ñoqa Tayta Diosman Israelpa mirayninkuna sapakama presentamuwaspanqa kamachisqaykunaman hinam ruranpas.

¹⁴—Sichu samapakuqla forastero runa otaq qamkunawan unayña *yachaq forasteropas miski asnaq kañasqa ofrendata ñoqa Tayta Diosman ofrecemuwas-panqa qamkunapa ruranaykichikta hinam ruranqaku. ¹⁵Hina chayna decretollam kanqa qamkunapaqpas chaynataq forasterokunapaqpas. Llapa miraynikichikpaq-mi kanqa wiñaypaq decretoy. Qamkuna hinam paykunapas kanqaku ñoqa Tayta Diospa qayllaypiqa. ¹⁶Hina chayna yachachikuywan hina chayna reglamentollam kanqa qamkunapaqpas chaynataq qamkunawan kaq forastero runakunapaqpas.

¹⁷⁻¹⁸Israelpa mirayninkunaman ninanpaqmi Moisesta Tayta Dios kaynata nirqa:

—Pusasqay allpaman yaykuspakichikqa ¹⁹chay allpapi kawsaykunamantam mikunkichik hinaspam ñoqa Tayta Diosman wakinta ofrecewankichik. ²⁰Puntallaraq kuta rurasqaykichikmantaqa tanta ofrendatam ofrecewankichik. Chay ofrendaqa kanqa eramanta horqosqaykichik ofrendam. ²¹Chaynatamá ñoqa Tayta Diosman wiñaypaq ofrecewankichik.

²²—Moisesman nisqaypi hina ñoqa Tayta Diospa kamachisqaykunata pantaruspama ruraspaykichikqa ²³otaq Moisesnintakama qallariyninmantapuni hamuq pun-chawkunakama tukuy kamachisqaykunata pantaruspakichikqa kaynatam rurankichik:

²⁴—Llapa runakunapa mana yachasqanta pipas huchalllikuruptinqa chay llapallan runakunam ofrecemuwanqa lliw kañana ofrenda kananpaq huk malta torota, chay ofrendaqa

kanqa ñoqa Tayta Diospaq miski asnaq ofrendam, chaywan kuskatataqmí ofrecemuwan-kichiktaq kawsaykunamanta ofrendatapas chaynataq tallinapaq vinotapas imaynam reglamentoymán hina. Ofrecemuwankichiktaqmí huchaykichikrayku huk chivato ofrendatapas.²⁵ Hinaptinmi sacerdote wañuchinqa Israelpa mirayninkunapa rantiñpi chaymi paykunapa huchankunata pampachasaq. Paykunaqariki pantaruspankum huchallikurur-qaku. Chaynatam rurasaq pantarusqankumanta huchankurayku kañasqa ofrendakunata ñoqa Tayta Diosman apamuwaptinku.²⁶ Israelpa mirayninkunatas chaynataq qamkunawan *yachaq forasterokunatas pampachasaqmi pantaruspá huchallikuruptinkuqa.

²⁷—Pipas pantaypi huchallikuruspanqa watayoq cabratam ofrecemuwanqa huchanta pampachanaypaq. ²⁸Sacerdotem chay pantaruq runapa rantiñpi mana yachaywan huchallikusqanmanta animalta wañuchinqa ñoqa Tayta Diospa qayllaypi. Chaynata sacerdote ruraruptinñam chay runapa huchantaqa pampachasaq.²⁹ Pantaruspá huchallikuptikichikqa hina chay yachachikuylam kanqa qamkunapaq chaynataq qamkunawan *yachaq forasterokunapaqas.

³⁰—Israelpa miraynín kaspapas otaq forastero kaspapas contraypi huchallikuq-qa ñoqa Tayta Diostam insultawachkan, chayna runaqa runamasinkunamanta chinkachisqam kanqa.³¹ Chayna runaqa ñoqa Tayta Diospa palabrayta despreciaspa kamachikuuniyatapas mana kasukusqanraykum kikinpa culpanrayku chinkachisqa kanqa.

Samana punchaw mana respetaq runata wañuchisqankumanta

³²Israelpa mirayninkuna chunniqpi kachkaspankum tarirurqaku samana pun-chawpi yantata pallachkaq runata. ³³Hinaspam payta pusarurqaku Moisesmanwan Aaronman chaynataq llapa runakunapa qayllanman. ³⁴Chayna runawanqa mana ima rurayta yachaspankum carcelman churarurqaku. ³⁵Chaymi Moisesta Tayta Dios nirqa:

—Chay runaqa wañunqapunim. Campamentomanta hawapim llapa runakuna rumiwan choqaparunqaku —nispa.

³⁶Hinaptinmi chay runataqa campamentomanta hawaman pusaruspanku rumiwan choqaparurqaku wañunankama, chaynataqa rurarqaku Tayta Diospa Moisesman kamachisqanpi hinam.

Pachankupa patankunaman kipuyoq qaytukuna siranankumanta

³⁷⁻³⁸Israelpa mirayninkunaman ninanpaqmi Moisesta Tayta Dios nirqa kaynata:

—Pachaykichikpa patanpim sirankichik kipuyoq qaytukunata. Chaynatam llapallan miraynikichikkunapas ruranqaku. Pachaykichikpa patanpi sapa kipumanmi churankichik morado watuchakunata. ³⁹Sapa chay kipuyoq qaytukunata qawarispaykichikmi ñoqapa kamachikuuniykunata yuyarinkichik kasukunaykichikpaq chaynapim pierdekuq warmi hina sonqoykichikpa mana allin munasqankunapiqa manaña purinkichikchu.

⁴⁰Chay kipuyoq qaytukunata qawaspaykichikmá yuyarinkichik kamachikuuniykunata kasukunaykichikpaq chaynapim ñoqa Diosnillaykichikpaqña sapaqchasqa kankichik.

⁴¹Ñoqa yupaychasqaykichik Tayta Diosmi Egípto naciomanta horqomurqaykichik Dios-nikichik kanaypaq. Ñoqaqa yupaychasqaykichik Tayta Diosmi kani.

Moisespa contranpi Coreywan hoqarikuq runakuna castigasqa kasqankumanta

16 ¹Izharpa churin Coreymi Moisespa contranpi runakunata umacharqa. Coreyqa karqa Levy ayllumanta kaq Coat sutiyooq runapa miraynini. Coreywan kuskataqmí umacharqaku Ruben ayllumanta kaq Eliabpa churin Datan sutiyooq runapas chaynataq

paypa wawqen Abiram sutiyoq runapas chaynataq Peletpa churin On sutiyoq runapas.

²Chaynaqa paykunamá Moisespa contranpi hoqarikururqaku Israelpa mirayninkunamanta iskay pachak pichqa chunkan runakunapiwan. Chay umacharachikuq runakunaqa karqaku runakunapa jefenkunam chaynataq ancha reqsisqa runakunam. ³Chaynaqa paykunamá Moisespa hinaspa Aaronpa contranpi huñunakuruspanku kaynata nirqaku:

—iChaynallañayá qamkunapa munaychakuynikichikqa kachun! Llapallan kay runakunapas Diospa sapaqchasqanmi kachkan chaynataqmí paykunawantaq Tayta Diospas kachkan. ¿Chaynaqa imanasqataq qamkunallaqa munaychakuch-kankichik Tayta Diospa runankunapiqa? —nispa.

⁴Moisesmi chayta uyariruspan qonqoranpa pampakama kumuykurqa. ⁵Hinas-pam chay Corey sutiyoq runata compañaqninkunatawan nirqa:

—Paqarinmi Tayta Dios qawachiwasunchik pim paypa kasqanta chaynataq pim paypaq sapaqchasqa kasqantapas chaynataq pim payman asuykuq runa kasqantapas. Tayta Diosqa akllakusqan runallatam kikinmanqa asuykachinqa. ⁶Chaynaqa Corey, paqarinmi compañaqnikunapiwan incienso qontichinaykichikta apamunkichik ⁷hin-naspam sansatawan inciensota chay qontichinaykichikman Tayta Diospa qayllanpi churankichik. Tayta Diospa akllakusqan kaqmi kanqa paypaq sapaqchakusqan runaqa. Chaynaqa Leviy ayllu runakuna ichaynallañayá rimasqaykichikqa kachun! —nispa.

⁸Moisesqa nirqataqmí Coreyta:

—Uyariykuwaychik Leviyা mirayninkuna. ⁹Diosman asuykuna karpapi servikuspa hinaspa Tayta Diospa qayllanpi kaspa Israelpa mirayninkunata servinaykichikpaqmí paykunamanta akllasurqankichik. Chaytachum qamkuna ְyanqapaq hapinkichik?

¹⁰Qamtam Corey, wawqekikunatawan, Leviy castakunamanta kasqaykichikrayku Tayta Dios qayllanman asuykachisurqankichik. ¿Hinaptinchum sacerdote karuytaraq munachkankichik? ¹¹Aaronqa ְptaq karqa paypa contranpi rimanaykichikpaqqa? Qamqa llapallan compañaqnikunapiwanmi Tayta Diospa contranpi huñunakurunki —nispa.

¹²Moisesqa qayachimurqataqmí Eliabpa churin Datantawan Abiramtapas.

Aswanya paykunam nirqaku:

—Manam ñoqaykuqa hamusaqkuchu —nispa.

Hinas pamá Moisesman kunarqaku:

¹³—¿Yanqapaqchu rikchakapusunki tukuy imapapas kasqan Egipto nacionmanta pusaramuspa kay chunniqpi wañuchiwaynikiku? ¿Jefe hinachu ñoqaykupi munaychakuya munanki? ¹⁴¿Maymá tukuy imapapas kasqan allpamanqa chayachiwankuraqchu?

¿Maytaq chakrakunatapas nitaq uvas huertakunatapas qowankikuchu? ¿Ñawsakunata hinachu llapallaykuta ruraruwankiku? Manam qanmanqa hamusaqkuchu —nispa.

¹⁵Anchallataña Moises rabiaruspanmi Tayta Diosta nirqa:

—Ama chaskiychu ofrendankutapas. Paykunapataqa manam asnollantapas qe-churqanichu. Paykunataqa manam imanarqanipaschu —nispa.

¹⁶Chaymantam Coreyta Moises nirqa:

—Paqarinmi llapallan compañaqnikunapiwan Tayta Diosman asuykunkichik. Chaypim kanqa Aaronpas. ¹⁷Sapakama qontichinaykichikta apaspaykichikmi chayman inciensota churankichik. Qampsas chaynataq Aaronpas qontichinantin rispam chay iskay pachak pichqa chunkan qontichinakunatawan Tayta Diospa qayllanpi churankichik —nispa.

¹⁸Chaymi sapakama qontichinankupi sansaman inciensota hinaykuspanku Diosman asuykuna karpapa punkunpi sayarqaku. Paykunawantaqmí karqaku Moi-

seswan Aaronpas.¹⁹ Paykunapa contranpi Diosman asuykuna karpapa punkunman runakunata Corey huñurachimuptinmi Diospa kanchiriyin rikuriykurqa llapallan chaypi huñunasqa runakunaman.²⁰ Tayta Diosmi Moisestawan Aaronta nirqa:

²¹—iAsurikuychik kay runakunamanta, kunallanmi paykunata wañurachisaq! —nispa.

²² Chaymi Moiseswan Aaronñataq qonqoranpa pampaman kumuykuspa nirqaku: —Diosllayku, runakuna kawsachiq Dios. ¿Chulla runapa huchallanmantachu llapa runakunapaq piñakunki? —nispa.

²³ Hinaptinmi Tayta Dios nirqa Moisesta:

²⁴ Niy Israelpa mirayninkunata Coreypa, Datanca hinaspa Abirampa kasqanku karpamanta asurikunankupaq —nispa.

²⁵ Chaymi Moises hatarispan wakin ancianokunapa compañasqan pasarqa Datanca chaynataq Abirampa kasqanman.²⁶ Hinaspam chaypi runakunata Moises nirqa:

—Kay mana allin ruraq runakunapa karpanmanta asurikuychik, amataq imankutapas hapiychikchu yanqañataq paykunapa huchanmanta qamkunapas wañuruwaqchik —nispa.

²⁷ Chaymi Coreypa, Datanca hinaspa Abirampa kasqanku karpapa muyuriq-ninmanta runakuna asurikururqaku. Datanca Abiramñataqmí karpankupa punkunman lloqsiramuspa warminkupiwan hinaspa hatunpas-taksapas wawa-churinkunapiwan chaypi sayarqaku.

²⁸ Hinaptinmi Moises nirqa:

—Kunanmi yachankichik mana kikillaymantachu kaykuna rurasqayta, aswana yachankichikmi Tayta Dios kachamuwaptin kaykuna rurasqaytaqa.²⁹ Sichu kay runakuna wañukunqa wakin runakunapa wañukunanta hinalla hinaptinqa, yachankichikmi Tayta Diosqa mana kachamuwasqanta.³⁰ Aswanqa mancharikuypaq kaqta Tayta Dios ruraspa paykunata allpapa sonqonman kawsachkaqta wichiykachiptinqa, qamkunam yachankichik kay runakunaqa Tayta Dios qepanchaq kasqankuta —nispa.

³¹ Moises tukuy chaykunata rimaya tukuruptillanmi chay runakunapa saysanku allpa kicharikuykurqa.³² Chaymi Coreyta hinaspa compañaqniñ llapallan runakunata lliw familiarinta hinaspa tukuy kapuqninta allpa millpururqa.³³ Chaynapim paykunaqa uku pachaman kawsachkaqla wichiykurqaku. Hinaptinmi allpaqa kaqlamanta wichiqakururqa. Chaynapimá paykunaqa Israelpa mirayninkunamanta chinkarurqaku.³⁴ Allpa ukuman wichiqkunapa qaparisankuta uyarispankum chaypa muyuriqniñpi tarikuq Israel llapallan castakunapas ayqekustin nirqaku:

—Yanqañataq ñoqanchiktapas allpa millpuruwachwanchik —nispa.

³⁵ Tayta Diospa qayllanmanta nina rikuriramuspanñataqmí chay incienso qontichiq iskay pachak pichqa chunkan runakunata ruparurqa.

³⁶⁻³⁷ Aaronpa churin sacerdote Eleazarman ninanpaqmi Moisesta Tayta Dios kaynata nirqa:

—Kañasqa wañuruq runakunapa ukunmanta horqoy chay qontichinakunata hinaspa karuman chay sansakunata taqtaramuy. Chaynataqa ruranki chay qontichinakunaqa ñoqapaq sapaqchasqa kasqanraykum.³⁸ Huchallikusqankurayku chay wañuq runakunapa qontichimuwanankuqa ñoqallapaañam kachkan, chayna sapaqchasqaqa kachkan inciensota ñoqa Tayta Diosman presentamuwanankupaq chaypi servichikusqankuraykum. Chaynaqa chay qontichinakunata llaspayachispayá chaywan altarpa hawanman laqachiy. Chaynapim chayqa Israelpa mirayninkunapaq señal kanqa —nispa.

³⁹ Hinaptinmi sacerdote Eleazar, chay kañarachikuq runakunapa apasqanku bronce-manta qontichinankuta huñuramuspan llaspayachirqa altarmán laqanankupaq.⁴⁰ Chay

llaspayachisqa kaqkunaqa karqa Israelpa mirayninkuna yuyarinankupaqmi chaynapi pipas Aaronpa mirayninkunta mana kachkaspanqa Tayta Diosman inciensota mana ofrecenanpaq hin spa Coreytawan compañaqninkunata hina imapas mana pasanana paq. Hinaptinmi Eleazarman Moisesnintakama Tayta Diospa kamachisqanpi hina rurarkaku.

⁴¹ Paqarinnintin punchawñataqmi Israelpa mirayninkuna Moisespas hin spa Aaronpa contranpi rimaspanku nirqaku:

—Qamkunam Tayta Diospa runakunata wañurachinkichik —nispa.

⁴² Moisespas chaynataq Aaronpa contranpi kaq runakunata paykunapa muyuriqninman huñunakuruptinkum Moiseswan Aaron pasarqaku Diosman asuykuna karpaman. Chay ratopi karpata puyu tapaykuptinñataqmi Tayta Diospa kanchiriyin rikuriykurqa. ⁴³ Moisespas Aaron karpata ñawpaqninman chayaruptinkum ⁴⁴ Moisesta Tayta Dios nirqa:

⁴⁵ —Asurukuychik kay runakunata chawpinmanta, kunallanmi paykunata wañurachisaq —nispa.

Chaymi paykunata qonqoranpa pampaman kumuykurqaku. ⁴⁶ Moisesmi Aaronta nirqa:

—Altarmanta sansata qontichinaman churaspayá chayman inciensota hinay hin spa chaylla kallpay runakunata kasqanman hin spa Tayta Diosta mañakamuy paykunata huchanta pampachananpaq. Tayta Dios anchallataña piñakuruptinmi runakunapas peste onqoywan wañuytaña qallaykunku —nispa.

⁴⁷ Moisespas kamachisqanman hinam Aaron qontichinata hapispan kallparqa runakunata kasqanman hinaptinmi runakunaqa Tayta Diospa castigon peste onqoywan wañuytaña qallarichkasqaku. Chaymi Aaronqa inciensota kañaspan Tayta Diosta mañakurqa runakunata huchanta pampachananpaq. ⁴⁸ Wañuqkunapapas chaynataq kawsaqkunapapas chawpinpi Aaron sayaruptimmi chay peste onqoyqa chayraq tanirurqa. ⁴⁹ Chaywanpas chay peste onqoywanmi wañururqakuña chunka tawayoq waranqa qanchis pachakin runakuna. Coreywan wañuqkunaqa manam chay wañuqkunawanqa yupasqachu karqaku. ⁵⁰ Chay peste onqoy taniruptimmi Aaron kutirirqa Diosman asuykuna karpata punkunpi Moisespas kasqanman.

Aaronpa tawnan ikllirusqanmanta

17 ¹⁻² Israelpa mirayninkunata kamachinanpaqmi Moisesta Tayta Dios kaynata nirqa:
—Sapa ayllupa jefenmantayá mañay huk tawnata, paykunamantaqa ayllunkunaman hinam mañanki chunka iskayniyoq tawnakunata hin spa chay tawnakunapi qellqanki sapakama jefepa sutinta. ³ Aaronpa sutintam qellqanki Levyi ayllupa tawnanpi. Sapa aylluman hinam sapa jefekunata tawnanqa kanqa. ⁴ Chay tawnakunataqa ñoqaman asuykuna karpapim churanki Chunkantin Kamachikuynin waqaychana baulpa ñawpaqniñipi, chaypim qamkunawan tupasaq. ⁵ Akllasqay runata tawnanta ikllirachiptyimi Israelpa mirayninkunaqa manaña contraykichikpi rimanqakuñachu qayllaypiqa —nispa.

⁶ Israelpa mirayninkunaman Moises rimaruptimmi, paykunapi kaq sapa ayllupa jefen tawnanta qoykurqa chaymi karqa chunka iskayniyoq tawnakuna. Aaronpa tawnanpas paykunata tawnanwanmi karqa. ⁷ Hinaptinmi Moises churarqa chay tawnakunata Tayta Diospa qayllanman Chunkantin Kamachikuy waqaychana karpapi. ⁸ Paqarinnintinta asuykuna karpaman Moises yaykuykuptimmi Levyi ayllumanta kaq Aaronpa tawnan iklliramuspa waytachkasqa hin spa almendraskunatapas poqosqataña ruruchkasqa. ⁹ Chaymi Moises Tayta Diospa qayllanmanta tawnakunata horqoramurqa Israelpa mirayninkuna qawanankupaq hinaptinmi qawaykuspanku sapakama tawnankuta hapirqaku.

¹⁰ Hinaptinmi Moisesta Tayta Dios nirqa:

—Aaronpa tawnanta kutichiy Chunkantin Kamachikuy waqaychana baulpa ñawpaqninman, mana kasukuq Isaelpa mirayninkuna yuyarinankupaq chaynapim contraypi rimayninkuta tukuchinki manaña wañunankupaq —nispa.

¹¹ Moisesmi rurarqa Tayta Diospa tukuy kamachisqanta hina. ¹² Isaelpa mirayninkunañataqmi Moisesta nirqaku:

—Kunanqa čñoqaykupas wañuspachu llapallayku chinkarusaqku? ¹³ Tayta Diospa *yachanan karpaman pipas asuykuq runaqrariki wañurunpunim —nispa.

Sacerdotekunapa chaynataq Leviy castakunapa imakunam ruranankumanta

18 ¹Tayta Diosmi Aaronta nirqa:

—Qanmi churikikunapiwan chaynataq Leviy ayllukunapiwan huchayoq kankichik santuariopa contranpi falta kaptinqa. Aswanqa sacerdote kaynikichikpi mana allinkunata ruraspaykichikqa kikikichikmi huchayoq kankichik. ²Chunkantin Kamachikuy waqaychana karpapi qanwan churikikuna serviwaspaykichikqa Leviy castamasikichiktam qamkunaman asuykachinkichik chaynapi qamkunaman huñunakuspanku yanapasunaykichikpaq. ³Paykunaqa kamachisqaykita ruraspankum karpapi serviwanqaku aswanqa santuariopi serviciokunamanqa amam asuykunqakuchu nitaq altarmantas chaynapi paykunapas qamkunawan kuska amapuni wañurunankupaq. ⁴Paykunaqa qanwan huñunakuspankum asuykuwanaykichik karpapi tukuy ima ruranakunata ruranqaku. Pipas Leviy ayllumanta mana kaspaga amam asuykamusunkichikchu. ⁵Qamkunallam cuentallikunkichik santuariomantawan altarmantaqa chaynapim Isaelpa mirayninkunapa contranpiqa manaña piñakusaqchu. ⁶Isaelpa mirayninkunamantam Leviy castamasikita rakirqani Tayta Diospa regalonta hina qamkunaman qonaypaq chaynapi ñoqaman asuykuwanaykichik karpapi imam ruraykuna ruranankupaq. ⁷Ichqa qanwan churikikunallam rurankichik sacerdotepa ruranan altarpi ruraykunataqa chaynataq “Chuyay-chuyay” lugarpri ruranakunatapas. Sacerdote kaynikichikqa qamkunallapaqmi. Qamkunamanqa sacerdote kaynikichiktam qoykichik regalota hina chaynapi serviwanaykichikpaq. Pipas mana sacerdote kachkaspan sacerdotepa rurananta ruraqqqa wañuchisqam kanqa.

Sacerdotekuna chaynataq Leviy castakuna imawanmi mantienekunankumanta

⁸Tayta Diosmi Aaronta nirqa:

—Qowasqanku ofrendakunamanta cuentallikunaykipaqmi churarqayki. Isaelpa mirayninkunapa qowasqanku sapaqchasqa ofrendakunamatam qoyki qanman chaynataq churikikunamanpas. Chay ofrendakunaqa kanqa qamkunapa tocanciaykichikmi, chayqa wiñaypaq decretom. ⁹Ñoqapaq kañananku ofrendakunamantam qampaq kanqa kawsaykunamanta ofrendakuna, qampaqtaqmi kanqa Israel runakunapa huchanrayku otaq culpanrayku animal wañuchisqanku llapallan ofrendakunapas, chaynaqa ñoqaman presentawasqanku tukuy chay ofrendakunaqa kanqa qampaq chaynataq churikikunapaq sapaqchasqam. ¹⁰Chay sapaqchasqa ofrendakunataqa llapallan qari kaqkunam mikunkichik. Chaykunataqa hapinkichik sapaqchasqa kaqpaqmi.

¹¹—Qampaqtaqmi kanqa Israel runakunapa kuyuchiipa regalota hina presentawasqanku ofrendakunapas. Chay ofrendakunaqa kanqa qanwan *yachaq churikikunapaqwanmi. Chayqa wiñaypaq decretom. Chaykunataqa mikunkaku ñoqaman asuykamuwananpaq wasikipi kaqkunallam. ¹²Qanmantaqmi qoyki ñoqa Tayta Diosman presentawanankupaq Israel runakunapa puntallaraq horqosqanku aceitemanta, vinomanta hinaspas trigomanta ofrendakunatapas. ¹³Cosechapa pun-

tallaraq rurunmanta ñoqa Tayta Diosman apamuwasqankupas qampaqmi kanqa. Chaykunataqa mikunqaku pipas ñoqaman asuykuwananpaq hina wasikipi kaq-kunallam.¹⁴ Israel runakunapa rakipuwasqan ofrendakunaqa qampaqmi kanqa.

¹⁵—Israel runakunapa ñoqa Tayta Diosman ofrecewasqanku puntallaraq naceq wawakunaqa otaq animalkunapa punta criankunaqa qampaqmi kanqa. Ichaqa piwi wawakunapas chaynataq mana mikuna animalpa punta kaq criaplas reclamasqam kanan. ¹⁶Chay reclamasqa kaqkunataqa tanteasqaykiman hinam killayoqlata reclamachinki iskay onza qollqewan. Chay qollqeqa kanqa santuarioipi pesoman hinam. Chay santuarioipi pesoqa yaqa media onzam.¹⁷ Vacapa, ovejapa hinaspa cabrapa punta criankunataqa amam reclamachinkichu ñioqapaq sapaqchasqa kasqankurayku. Chay animalkunataqa wañuchispaykim yawarninta chaqchunki altarmán, wirankunatañataqmí kañanki ñoqa Tayta Diospaq miski asnaq ofrenda kananpaq.¹⁸Aychankunaqa qampaqmi kanqa. Qampaqtaqmí kanqa wakin ofrendakunamanta kuyuchispá ofrecewanaykichik animalpa pechonpas chaynataq ofrecewanaykichik animalpa *alleq piernapas.¹⁹ Israelpa mirayninkuna ñoqa Tayta Diospaq sapaqchapiwasqan ofrendakunamat qanman qoyki chaynataq qanwan *yachaq churikikunamanpas. Chayqa wiñaypaq decretom. Chay contratoqa mana cambiakuqmí wiñaypaq kanqa qampaqpas chaynataq miraynikikunapaqpas —nispa.

²⁰Tayta Diosmi nirqa Aaronta:

—Israelpa mirayninkunapa allpanpiqa manam herenciaykipas nitaq tocaciaykipas kanqachu, Israelpa mirayninkuna ukupiqa ñoqam kasaq tocaciayki chaynataq herenciaykipas.²¹Leviy ayllu runakunaman qosqay herenciaqa kanqa Israel runakunapa cosechasqankumanta llapallan diezmo qosqankum. Chaytam qoni asuykuwanaykichik karpapi servikusqankurayku.²²Israelpa mirayninkunamanta wakin runakunaqa amam asuykunqaku karpamanqa. Yaykuspankuqa huchayoq kaspankum wañurunmanku.²³Leviy ayllu runakunallam servikunqaku asuykuwanaykichik karpapiqa. Imapipas pantaruspankuqa kikinkum huchayoq kanqaku. Chayqa wiñaypaq decretom, Israel casta runakunapa allpanpiqa manam kanqachu Leviy ayllu runakunapa herencianqa.²⁴Paykunapa herencianqa kanqa Israelpa mirayninkuna cosechasqankumanta diezmokuna qowasqankum. Chayraykum nirqani: “Israelpa mirayninkunapa allpanpiqa manam herencianku kanqachu” nispa.

²⁵Leviy ayllu runakunaman ninanpaqmí Moisesta Tayta Dios nirqa kaynata:

²⁶—Israelpa mirayninkuna cosechasqankumanta diezmo qowasqankutam qamkunaman qoykichik herenciaykichik kananpaq. Chay diezmokunamantam qamkunapas diezmoykichikta rakispá ñoqa Tayta Diosman ofrecewankichik.²⁷Chay qowanaykichik diezmokunataqa tanteaykuspam rakipuwankichik imaynam Israelpa mirayninkuna kawsaykunamanta rakipuwasqanman hina chaynataq vino ofrendapas qowasqankuman hina.²⁸Chaynaqa Leviy ayllu runakuna, qamkunamá ñoqa Tayta Diosman ofrecewankichik Israelpa mirayninkunapa qosusqaykichik llapallan diezmokunamanta. Ñoqa Tayta Diospaq ofrendakunataqa sacerdote Aaronmanmi qonkichik.²⁹Tukuy imapas chaskisqaykimantaqa wakintam ñoqa Tayta Diosman ofrecewankichik. Chay qowasqaykichik ñoqapaq sapaqchasqa llapallan ofrendaqa kanqa allinnin kaqkunamantam.

³⁰—Chaynaqa Leviy ayllu runakuna, chay aswan allinnin ofrendata presentawaspaykichikqa chaypa puchuqninwanmi qamkunaña quedakunkichik, chay puchuqninqa kapusunkichik kawsaykuna cosechapás hinañam otaq vino rurasqaykichikpas hinañam.³¹Chaytaqa maypiña kaspaykichikpas mikuwaqchikmi familiaykichikpiwan. Asuykuwanaykichik karpapi servikusqaykichikraykum chay puchuq ofrendakunaqa qamkunapaq kanqa pagoykichik hina.³²Chay allinnin

kaqkunata ñoqaman ofreceruwaspaykichikqa puchuqninta mikuspapas manañam huchallikunkichikchu. Chaynata ruraspasa Israelpa mirayninkunapa sapaqchapuswasqan prohibisqa kaqkunata mana mikusqaykichikraykum mana wañunkichikchu.

Chuyanchana yakumanta

19 ¹⁻²Israelpa mirayninkunaman yachachinanpaqmi Moisesmanwan Aaron-man Tayta Dios kay decretota nirqa:

—Sumaqnin puka sano vaquillatayá apamuwaychik, chay vaquillaqa kanqa manaraq haykapipas yugo churkusqam. ³Chay vaquillataqa qonkichik sacerdote Eleazarmanmi, payñataqmi campamentopa waklawinman pusachispan qayllanpi nakachinqa. ⁴Sacerdote Eleazarñataqmi vaquillapa yawarninman dedonta challpuspan karpapa ñawpaqniñ lawman challanqa qanchis kutikama. ⁵Chaymantam hina qayllanpitaq chay vaquilla-ta kañachinqa, kañachinqamá qaranta, aychanta, yawarninta chaynataq akantapas.

⁶Chay sacerdotem chay vaquillapa rupasqanman wischuykunqa cedro kaspita, hisopota chaynataq guindo qaytutapas. ⁷Chay sacerdotem pachankunata taqsakuspan kikinpas bañakunqataq hinaspáñam campamentoman kutiykunqa. Payqa tutaykuqkamam ama asuykamuwanqachu. ⁸Vaquilla kañaqpas pachankunata taqsaspanmi kikinpas bañakun-qataq. Tutaykuqkamam paypas ama asuykamuwanqachu. ⁹Asuykamuwananpaq hina kaq runam kañasqanku vaquillapa uchpantaqa huñiykuspan apanqa campamentopa hawa lawninanman hinaspam chaypaq akllasqa sitioman churamunqa. Chay uchpataqa Israelpa mirayninkunam waqaychanqaku chaynapi yakuman polvospa chaywan chuyanchakunankupaq. Chaynataqa ruranqaku huchankumanta chuyanchasqa kanankupaqmi. ¹⁰Uchpa hoqariqpas pachankunatam taqsakunqa hinaspam tutaykuqkama ama asuykamuwan-qachu. Chayqa wiñayapaq decretom Israelpa mirayninkunapaq chaynataq qamkunawan *yachaq forasterokunapapaq. ¹¹Wañusqa runapa ayan llachpaq runaqa qanchis punchaw-mi mana asuykuwanmanchu. ¹²Kimsa kaq punchawpi hinaspá qanchis kaq punchawpi chuyanchakuna yakuwan chuyanchakuspanñam ñoqamanqa asuykamuwanman. Kimsa kaq punchawpi chaynataq qanchis kaq punchawpipas mana chuyanchakuspaqa manam asuykamuwanmanchu. ¹³Pipas wañusqa runapa ayanta llachparuchkaspan mana chuyanchakuq runaqa *yachanay karpataq millakuyapaqtaña rurachkan. Chayna runaqa Israel runakuna ukumanta chinkachisqan kanqa. Chuyanchana yakuwan mana challachikus-kanraykum payqa millakuyapaq kanqa. Chaynapimá payqa hina millakuyllapaq kachkan.

¹⁴—Pipas kikinpa karpanpi wañuruptinqa kay yachachikuyman hinam ru-rankichik: Wañuqa kasqan karpapi tarikuqkunapas chaynataq yaykuqkunapas qanchis punchawpunim mana asuykuwanmanchu. ¹⁵Kicharayaq mankakunapas otaq tapanwan mana sumaq tapasqa mankakunapas millarikuyapaqmi kanqa.

¹⁶—Chay-chay chakrapi pipapas wañurachisqan runapa ayanta llachparuq runaqa otaq kikillanmanta wañuruq runapa ayanta llachparuq runaqa otaq runapa tullunta otaq sepulturanta llachparuq runaqa qanchis punchawpunim mana asuykuwanmanchu.

¹⁷—Pipas chaykunata llachparuchkaspan mana asuykuwaqniy runaqa hucharayku wañuchisqa vaquillapa uchpanta mankaman polvospam chayman tallinqa chayraq wisimusqa yakuta. ¹⁸Asuykuwananpaq kaq runam hisopo sutiyooq plantachata chay yakuman challpuspan chaywan challanqa chay runapa *yachanan karpata, challanqataqmi tukuy servicionkunatawan chaypi yachaq runakunatas. Challanqataqmi tullu llachparuq runatapas otaq pipapas wañuchisqan runapa ayan llachparuq runatapas otaq kikillan-

manta wañuruq runapa ayan llachparuq runatapas otaq sepultura llachparuq runatapas.

¹⁹Asuykuwananpaq kaq runam kimsa kaq punchawpi chaynataq qanchis kaq punchawpi challanqa chay millakuypaq hina kaq runataqa. Qanchis kaq punchawpi chuyancharup-tinmi pachankunata taqsakuspan kikinpas bañakunqataq. Payqa inti seqaykuyañam asuykuwanman. ²⁰Mana asuykamuwananpaq hina kachkaspa mana chuyanchachikuq runaqa runakuna ukumanta chinkachisqam kanqa, chaynaqa kanqa ñoqa Tayta Diospa santuarioya millakuyptaña rurarusqanraykum. Chuyanchana yakuwan mana chal-lachikusqanraykum payqa millakuypaq kanqa. ²¹Chay decretoqa wiñaypaq decretom. Chuyanchana yakuwan challaq runapas pachankunatam taqsakunqa. Pipas chuyanchana yakuta llachpaq runaqa tutaykuqkamam mana asuykuwanmanchu. ²²Ñoqaman mana asuykamuwañiyi runapa tukuy ima llachpasqanqa millakuypaqmi kanqa, pipas milla-kuypaq runata llachparuqqa tutaykuqkamam mana asuykuwanmanchu.

Qaqamanta pawamuq yakumanta

(Ex 17:1-7)

20 ¹Israelpa llapallan mirayninkunam punta kaq killapi chayarurqaku Zin nisqanku chunniqman hinaspam samarurqaku Cades lawpi. Maria chay-pi wañukuptinmi pamparurqaku.

²Runakunapaq yaku mana kaptinmi paykuna huñunakururqaku Moisespa chaynataq Aaronpa contranpi. ³Moisespa contranpi rimaspankum nirqaku:

—iAmalaya Tayta Diospa wañuchisqan runakunawan kuska wañukuchwan karqa! ⁴¿Imapaqtatayta Diospa runankunataqa kay chunniqman pusamu-warqankiku? ⁵¿Noqaykupas chaynataq animalniykupas kaypi wañunaykutachu munankichik? ⁶¿Imapaqtatayta Diospa runankunataqa kay chunniqman pusamu-warqankiku? ⁷¿Imapaqtatayta Diospa runankunataqa kay chaynataq animalniykupas —nispa.

⁶Runakunapaq yaku mana kaptinmi paykuna huñunakururqaku Moiseswan Aaron pasarqaku Diosman asuykuna kar-papa punkunman chaypim qonqoranpa pampakama kumuykurqaku hinaptinmi Tayta Diospa kanchariynin paykunaman rikuriykmurqa. ⁷Moisestam Tayta Dios nirqa:

⁸—Tawnaykita hapispayá wawqeki Aaronwan huñuychik runakunata. Paykuna qawachkaptinmi qaqaqa rimapayanki yaku pawamunanpaq hinaptinmi chay qaqa ru-mimanta lloqsimuq yakuta runakuna tomanqaku chaynataq animalkunapas —nispa.

⁹Chaymi Tayta Diospa kamachisqanman hina qayllanmanta Moises tawnanta apa-qua. ¹⁰Runakunata qaqaqa ñawpaqninman Aaronpiwan huñurusqam Moises nirqa:

—Uyariychik llapa mana kasukuqkuna: ¿Yaqachum kay qaqa tomanaykichik-paq yakuta pawarachimunman? —nispa.

¹¹Chaynata niruspanmi Moises altoman makinta hoqarispan tawnanwan iskayka-ma qaqaqa waqtarurqa hinaptinmi achka yaku pawaramuptin runakunapas chaynataq animalkunapas tomarqaku. ¹²Ichqa Moisestawan Aarontam Tayta Dios nirqa:

—Israelpa mirayninkunaman chuya kasqaymanta yachachinaykichikpaq mana confiakuyqasqaykichikraykum ñoqapa qosqay allpamanqa paykunata mana yay-kuchinkichikchu —nispa.

¹³Chay yakutam Meribawan suticharqaku. Chaypim Israelpa mirayninkuna Tayta Dioswan atipanakurqaku chaypitaqmi chuya kasqanta paykunaman qawachirqa.

Edom nacionniyoq runakuna Israelpa mirayninkunata harkakusqankumanta

¹⁴Cades lawmantam Moises huk kaqninta kacharqa Edom nacionpa reyninta kaynata nimunanaqa:

—Castayki Israel runakunapa tukuy ñakarisqantaqa yachankim. ¹⁵Abueloykum Egípto nacionman ripukuspa chaypi unay watakuna yachamurqaku. Aswanqa Egípto runakunam abueloykutapas hinaspas ñoqaykutapas ñakarichimuwarqaku. ¹⁶Chaymi Tayta Diosta qayakuptiyku uyariykuwaspanku angelinta kacharqa hinaspam Egípto nacionmanta horqoramuwarcaku. Kunanqa allpaykipa linderonwan tupaq Cades llaqta lawpiñam kachkaniku. ¹⁷Ruegakuykikum allpaykipa chawpinta pasaranaykupaq. Manam tarpusqa ukuntachu nitaq uvas huertantachu risaqku, manataqmi pozoykipi yakutapas tomasaqkuchu. Hatun ñanllanta rispaykum mana maylawmansas muyusaqkuchu allpaykita pasaranaykukama —nispa.

¹⁸Ichaqa Edom nacionpa reyninmi nirqa:

—Manam allpayipa chawpintaqa pasawaqchikchu, pasaptikichikqa qamkunawan peleaqmi lloqsimusaqku —nispa.

¹⁹Hinaptinmi Israelpa mirayninkunañataq nirqaku:

—Hatin ñanllantam risaqkuqa, sichum pozoykipi yakuta ñoqaykupas otaq animalniykupas tomaruspaqa pagapusqaykikum. Chaki-purilla pasaranaykutayá dejaykuwayku —nispa.

²⁰Ichaqa Edompa reyninmi nirqa:

—Manapunim pasawaqchikchu —nispa.

Paykunapa contranpim lloqsimurqa achkallaña tropayoq qari-qarillaña.

²¹Allpanku hawan pasanankuta harkakuptinkum Israelpa mirayninkunaqa huk-law ñannintaña pasakurqaku.

Aaronpa wañukusqanmanta

²²Israelpa mirayninkunam Cades llaqta lawmanta pasaspanku Hor sutiyoq orqoman chayarurqaku. ²³Edom nacionwan tupaq Hor sutiyoq orqopim Tayta Dios nirqa Moisestawan Aaronta:

²⁴—Aaronqa wañukuspm mana yaykunqachu Israelpa mirayninkunaman qosqay allpamanqa. Meriba lawpi yakuta qoptiy mana kasuwasqaykichikraykum payqa mana yaykunqachu. ²⁵Yaw Moises, qamyá Aarontawan churin Eleazarta pusay Hor sutiyoq orqoman. ²⁶Chaypim Sacerdote kaspan hinakunan pachanta horqonki hinaspam chay pachankunawanqa churin Eleazartaña pachachinki. Chaypim Aaron wañukunqa —nispa.

²⁷Tayta Diospa kamachisqanta hinam Moises rurarqa. Llapa runakuna qawachkap-tinkum Hor sutiyoq orqoman rirqaku. ²⁸Chaypim sacerdote kaspan hinakunan pachata Aaronmanta Moises horqospan chay pachakunawan pachachirqa Aaronpa churin Eleazartaña. Aaronmi wañukurqa chay orqopa puntanpi. Moiseswan Eleazarñataqmi chay orqomanta kutikamurqaku. ²⁹Aaronpa wañukusqanta yacharuspankum Israelpa llapallan mirayninkuna waqayllawanña lutokurqaku kimsa chunka punchaw.

Arad llaqtayoqkunata Israelpa mirayninkuna vencerusqankumanta

21 ¹Canaan casta runakunapa huknin reyninmi karqa Arad llaqtayoq runa. Payqa *yacharqa chay Neguev lawpim. Atarim sutiyoq ñanninta Israelpa mirayninku-

napa risqanta yacharuspanmi paykunawan pelearqa hinaspm wakinta presocharurqa.

²Hinaptinmi Israelpa mirayninkunañataq Tayta Diosman prometekuspanku nirqaku:

—Kay runakunata vencerachiwaptikikuqa kay runakunapa llapallan llaqtankutam purmarachisaqku —nispa.

³Chaymi Israelpa mirayninkunapa mañakusqanta Tayta Dios uyarispan Canaan casta runakunata vencerachirqa chaymi runakunata wañuchispanku llaqtankutapas purmarachirqaku. Chayraykum chay sitiota suticharqaku Hormawan.

Broncemanta culebra rurasqankumanta

⁴Chay Hor sutiyoq orqomantam pasarqaku Israel casta runakuna Puka Lamar Qocha lawman Edom nacionta muyunankupaq. Runakunañataqm hukmanyarurqaku ñan risqankupi. ⁵Hinaspm Diospa contranpi chaynataq Moisespa contranpi rimaspanku nirqaku:

—¿Imapaqtaq Egipto nacionmanta horqomuwarqankiku kay chunniqpi wañunaykupaqqa? Manam mikuypas nitaq yakupas kanchu. Amirunikuñam kay mana gustasqayku mikuytapas —nispa.

⁶Chaymi Tayta Dios kachaykamurqa venenoyoq culebrakunata, runakunata kachuruptinmi Israelpa mirayninkunamanta achkaq wañurqaku. ⁷Hinaptinmi chay runakunaqa Moisesman rispanku nirqaku:

—Huchallikurunikum Tayta Diospa contranpi hinaspa qampa contraykipi rimaspayku. Mañakuyá payta kay culebrakunata ñoqaykumanta chinkachinanpaq —nispa.

Chaymi Tayta Diosta Moises mañakurqa chay llapa runakunapaq. ⁸Hinaptinmi Moisesta Tayta Dios nirqa:

—Kay venenoyoq culebraman rikchakuqtayá ruray huk culebrata hinaspayá bandera kaspipa puntanman churay hinaptinmi culebrapa kachusqankuna chayta qawaspanku mana wañunqakuchu —nispa.

⁹Moisesmi broncemanta culebrata ruraruspan bandera kaspipa puntanman churarurqa. Hinaptinmi culebrakunapa kachusqan runakuna chay bronce culebrata qawaspanku mana wañurqakuchu.

Moab nacion muyusqankumanta

¹⁰Israelpa mirayninkunam chay sitiomanta pasaspanku Obot lawpi campamento sayachirqaku. ¹¹Obot lawmanta pasaspankum samarurqaku Moab nacionpa chimpan intipa qeslimunan lawpi otaq chunniqpi kaq Ije-abarim sitiopi. ¹²Chay sitiomanta pasaspankum samarurqaku Zered Wayqopi. ¹³Chay wayqomanta pasaspankum samarurqaku Arnon Mayupa waklawninpi. Arnon Mayuqa kachkan Moab nacionpa chunniq law linderonpim, chay Arnon Mayuqa Moab naciontam rakin Amor casta runakunapa allpanmanta. ¹⁴Chayraykum Tayta Diospa guerrankunamanta willakuq libropi nichkan:

Sufa law allpapi Vaheb sitiontam pasarqaniku.

Wayqonkunatawan Arnon Mayu patantam rirqaniku.

¹⁵Ar llaqtaman chayaq mayupa patantam rirqaniku.

Moabpa linderonkamam pasarqaniku.

¹⁶Chay Arnon mayumantam rirqaku ^dBeer sutiyoq pozokama, chay pozopa kas-qanpim Moisesta Tayta Dios nirqa:

—Runakunata huñumuy yakuta qonaypaq —nispa.

¹⁷Chayraykum Israelpa mirayninkuna takirqaku kaynata:

Pozomantayá yaku lloqsimuy.

Pozomantayá takillasunchik.

¹⁸Varankuwanmi jefekuna toqorqaku.

Runakuna kamachiqkunam

tawnankuwan kicharqaku.

Chay chunniqmantam Israelpa mirayninkuna rirqaku Matana sitio lawkama.

¹⁹Chay lawmantañataqmi rirqaku Nahaliel sutiyoq lawkama, chaymantañataqmi rirqaku Bamot sutiyoq lawkama. ²⁰Chaymantañataqmi rirqaku Moab nacionpi Qechwa Pampakama otaq Pisga Orqopa puntanmanta chunniq law qawana qechwakama.

Rey Sehonta Israel runakuna vencesqanmanta

(Dt 2:26-37)

²¹Israelpa mirayninkunam Amor casta runakunapa reynin Sehonman kachas-pan kaynata nichimurqaku:

²²—Ruegakuykim allpaykipa chawpinta pasarunaykupaq. Manam tarpusqa ukuntachu nitaq uvas huertantachu risaqku, manataqmi pozoykipi yakutapas tomasaqkuchu. Hatun ñanllanta rispaykum mana maylawmanpas muyusaqkuchu allpaykita pasarunaykukama —nispa.

²³Ichqaq Sehon sutiyoq reyqa manam munarqachu Israelpa mirayninkuna chay allpan pasananta chaymi llapallan tropankunata huñuruspan chunniqman lloqsirqa hinaspam Jahaha llaqta lawkama chayaruspan Israelpa mirayninkunapa contranpi pelearqa. ²⁴Israelpa mirayninkunañataqmi peleaspanku vencerurqaku hinaspam allpankuta dueñochakuy-kurqaku Arnon Mayumanta qallaykuspa Jaboc Mayukama otaq Amon casta runakunapa linderonkama, chay Amon casta runakunapa linderonqa mana pasay atinam karqa.

²⁵Israelpa mirayninkunamá Amor casta runakunapa llapa llaqtankunata otaq Hesbon llaqtata dueñochakururqaku llapa llaqtachankunatawan hinaspam chaypiqa paykunaña *yacharqaku. ²⁶Hesbon llaqtacha karqa Amor casta runakunapa reynin Sehonpa yachanan llaqtam. Chay Sehon sutiyoq reyqa Moab runakunapa ñawpaq punta reyninta venceruspam qechururqa allpanta Arnon Mayukama. ²⁷Chayraykum runakunapas rimaqku kaynata:

Rey Sehonpa tiyanan

Hesbon llaqtaman hamuychik.

Yapamanta hatarichispayá

murallankunatapas perqaychik.

²⁸Hesbon llaqtamantam

kanananachkaq nina lloqsirqa.

Sehonpa llaqtanmantam

lenguachkaq nina lloqsirurqa.

^d21:16 Hebreo simipi Beer ninanqa “pozo” ninanmi.

Moab nacionpi Ar llaqtatam kañarurqa.
Arnonpi *yachaq runakunamat ruparurqa.

- ²⁹ Yaw Moab nacion runakuna,
iqamkunaqa imallapiraq rikukunkichik!
Quemos sutiyoq diospa runankuna,
qamkunaqa chinkachisqañam kachkankichik.
Quemos diosmi qari churikichiktapas lluptirachin.
Quemos diosmi warmi churikichiktapas presocharachin.
Amor casta runakunapa reynin
Sehonwanmi chaynata rurarachin.
³⁰ Paykunamat venceypaq-vencerurqaniku.
Hesbon llaqtatam Dibon llaqtakama tuñirachirqaniku.
Nofa llaqtakamam purmarachirqaniku tukuy imatapas.
Medeba llaqtakamataqmi chayarun chay ninapas.

Basan nacionpa reynin vencesqankumanta

(Dt 3:1-11)

³¹ Chaynapimá Israelpa mirayninkuna *yacharqaku Amor casta runakunapa allpanpi. ³² Moisesqa kacharqataqmi Jezer llaqtata wateqamunankupaqpas chaymi Israelpa mirayninkunaqa dueñochakuykurqaku chay llaqtapa llaqtachankunatas. Chaypi yachaq Amor casta runakunatas qarqorurqakumá. ³³ Chaymantam mu-yumurqaku Basan nacion lawman rinankupaq. Chaylawman richkaptinkum Basan nacionpa reynin Og llapallan tropankunapiwan lloqsimurqaku Edrei llaqta lawpi Israelpa mirayninkunawan peleananpaq. ³⁴ Hinaptinmi Moisesta Tayta Dios nirqa:

—Ama paytaqa manchakuychu. Qanmanmi qoykusqayki chay reytaqa, qos-qaykitaqmi runankunatas allpantinta. Hesbon llaqtapi *yachaq Amor casta runakunapa reynin Sehonta hinam chay Rey Ogtapas ruranki —nispa.

³⁵ Chaynapimá Rey Ogtaza wañurachirqaku, wañurachirqakutaqmi churinkunatas chaynataq llapallan runankunatas. Manam pitapas puchurqakuchu hinaspam allpankutapas dueñochakuykurqaku.

Balaam sutiyoq runata Rey Balac qayachimusqanmanta

22 ¹ Chaymanta pasaspankum Israelpa mirayninkuna samarurqaku Moab sutiyoq pampakunapi, chay pampakunaqa kachkan Jordan Mayupa wak-lawnin Jerico llaqtapa chimpanpim.

² Amor casta runakunapa contranpi Israel runakuna tukuy ima rurasqankutam Zi-porpa churin Rey Balac yacharurqa. ³ Moab nacionniyoq runakunapas anchallatañam mancharikurqaku Israelpa mirayninkunaqa achkallaña kasqankurayku. Chaynaqa Israelpa mirayninkunarykumá Moab nacionniyoq runakunaqa ancha mancharisqa-llaña karqaku. ⁴ Moab nacionniyoq runakunam Madian casta ancianokunata nirqaku:

—Qorata bueyes mikuchkaq hinachiki kay runakunaqa muyuriqchinchipi imanchiktapas tukurunqaku —nispa.

Chay tiempopiqa Moab nacionpa reyninga karqa Ziporpa churin Balacmi. ⁵ Chayraykum payqa Beorpa churin Balaam sutiyoq runaman kacharqa. Balaam sutiyoq runaqa kachkarqa Petor llaqtapim, chay Petor llaqtaqa tarikurqa Eufrates Mayupa hichpan Amav lawpim. Balaam sutiyoq runaman nimunankupaqmá Rey Balac runankunaman kaynata nirqa:

—Egipto nacionmantam runakuna lloqsiramunku allpapas tapaykuq, kunanqa hichpallaypiñam samaruspa kachkanku. ⁶Chaylla hamuspaykiyá kay runakunata ñakaykapuway, paykunaqariki ñoqamantaqa aswan atiyniyoqmí kachkanku. Ichapas ñakaykuptikiqa venceruspay allpaymanta qarqoruyman. Ñoqaqariki yachanim pipaqpas mañakuptikiqa bendecisqa kasqanta chaynataq ñakaykuptikipas ñakasqa kasqanta —nispa.

⁷Chaynapim Moab nacionniyoq ancianokuna chaynataq Madian castapa anci-nonkuna Balaam sutiyoq runaman adivinaqpa pagonta apaspanku pasarqaku. Balaampa kasqanman chayaruspankuñataqmí Rey Balacpa kunasqanta willarqaku. ⁸Hinaptinmi Balaamñataq paykunata nirqa:

—Kunan tutaga kaypiyá samaychik. Tayta Diospa niwasqanta hinam paqarinña willasqaykichik —nispa.

Chaynapimá Moab nacionmanta riq ancianokunaqa Balaampa kasqanki samsurqaku. ⁹Ichqaq Diosmi Balaaman rikuriykuspan nirqa:

—¿Pikunataq kay samakuqkunaqa? —nispa.

¹⁰Chaymi Balaamñataq Diosta nirqa:

—Moab nacionpa reynin Ziporpa churin Balacmi kaynata kunamuwasqa: ¹¹“Egipto nacionmantam runakuna lloqsiramun allpapas tapaykuq chaynaqa hamuspaykiyá ñakaykapuway, icharaqpas chaynapiqa contrankupi peleaspay qarqoruyman” nispa.

¹²Hinaptinmi Balaamta Dios nirqa:

—Ama paykunawanqa riychu, amataq chay runakunatas ñakamuychu. Paykunaqa ñoqapa bendecisqay runakunam —nispa.

¹³Achikyaruptinmi Rey Balacpa kachamusqan kamachikuqkunata Balaam nirqa:

—Kutikuychik llaqtaykichikman, Tayta Diosmi mana munanchu qamkunawan rinayta —nispa.

¹⁴Moab nacionpi kamachikuqkunam kutiruspanku Rey Balacta nirqaku:

—Balaamqa manam ñoqaykuwan hamuya munanchu —nispa.

¹⁵Ichqaq Rey Balacmi yapatawan kacharqa aswan achkataña hinospa ancha reqsisqa kamachikuqkunataña. ¹⁶Balaampa kasqanman chayaruspankum Ziporpa churin Rey Balacpa kunasqanta nirqaku:

—Ama hina kaspaykiyá ama demoramuspa chaylla hamuruy. ¹⁷Ñoqaqa ancha-llaña reqsisqa runatam rurasqayki. Imam mañawasqaykitapas rurasaqtaqmí. Hamuspaykiyá kay runakunata ñakaykapuway —nispa.

¹⁸Ichqaq Balaamti kaynata nirqa:

—*Yachasqan palacionpi huntataña qori-qollqeta Rey Balac qowaptinpas yupaychasqay Tayta Diospa kamachiwasqanpa contranpiqa manam imatapas ruraymanchu. ¹⁹Chaywanpas ama hina kaspayá kunan tutu kaypi samaychik. Kunan tutam yachaykusaq imatawanraqsi Tayta Dios niwananta —nispa.

²⁰Chay tutam Balaamman Dios rikuriykuspan nirqa:

—Chay runakuna pusaqni hamuptinqa riyá paykunawan ichqaq ñoqapa nisqallaytam ruranki —nispa.

Diospa angelninwan Balaam tuparusqanmanta

²¹Achikyaruptinmi Balaamqa asnonpi sillakuykuspan Moabpi kamachikuqkunawan rirqa. ²²Aswanqa Diosmi piñakurqa Balaampa risqanwan. Chaymi Tayta Diospa angelnin paypa contranpi ñanpi sayarurqa, chayqa pasakurqa iskay serviqninkunawan compañachikuspa asnonpi sillasqa richkaptinmi. ²³Chay asnomi Tayta Diospa

angelninta ñanpi espadan hapirisqata rikururqa hinaspam ñanmanta muyuruspan chakrantaña rirqa ichaq Balaammi asnonta maqarqa ñanman kutinanpaq.²⁴ Aswanqa Tayta Diospa angelninmi uvas huertakunapa chawpin riq kichki ñanpi sayarurqa, sayarurqaqa kaylawnin-waklawnin rumiwan perqasqa kasqanraykum.²⁵ Chay angelta asno huktawan rikuruspanmi perqa kuchuntaña rispan Balaampa chakinta perqaman qemirurqa chaymi Balaamqa asnonta yapatawan maqarqa.²⁶ Ichaqa Tayta Diospa angelninmi ñawparuspan manaña pasay atina kichki ñanpi sayarurqa.²⁷ Hinaptinmi chay asnoqa Tayta Diospa angelninra rikurusqanrayku pampamanña si-rikuykurqa. Chaymi Balaam rabiaruspan tawnanwan asnonta waqtaparurqa.²⁸ Chay ratopim asnota Tayta Dios rimarirachirqa hinaptinmi Balaamta chay asno nirqa:

—¿Imanarqaykitaq kimsakamaña maqawanaykipaq? —nispa.

²⁹ Chaymi Balaamñataq nirqa:

—Burlakuwasqaykiraykum maqayki. Makiy়i espada kaptinqa kunallanmi wañurachikiman —nispa.

³⁰ Chaymi asnoñataq Balaamta nirqa:

—¿Manachum Ñoqaqa asnoyki kani? ñoqaqariki unayña sillakusqayki asnoy-
kim kani, manam huk kutillatapas kaynataqa rurarqaykiku —nispa.

Hinaptinmi Balaamñataq nirqa:

—Arí chaynam —nispa.

³¹ Balaamta Tayta Dios qawarirachiptinmi chayraq rikururqa paypa angelninta, chay angelqa espadanta hapispm ñanpi sayachkasqa. Chaymi Balaam qonqoran-
pa pampakama kumuykurqa.³² Hinaptinmi Tayta Diospa angelnin payta nirqa:

—¿Imanasqataq kimsakamaña asnoykiti maqaparunki? Ñoqaqa hamurqa-
ni qamta harkanaypaqmi, kay risqaykiqa qampa munasqaykiman hinallam.

³³ Asnoqa rikuruwaspanmi ñawpaqniymana muyururqa kimsa kutikama, mana
chaynata ruranmanchu karqa hinaptinqa qamtam wañurachikiman karqa, asnoy-
kitam ichaq mana wañuchiymanchu karqa —nispa.

³⁴ Hinaptinmi Balaamñataq Tayta Diospa angelninta nirqa:

—Huchallikurunim. Ñawparuspa ñanpi sayarusqaykitaq manam yacharqani-
chu. Mana allinpaq rikchakapusuptikiqa kutikusaqyá —nispa.

³⁵ Ichaqa Tayta Diospa angelninmi Balaamta nirqa:

—Hinatayá riy chay runakunawan aswanqa ñoqapa nisqallaytam rimamunki —nispa.

Balaamta Rey Balac chaskisqanmanta

Chaymi Balaam rirqa Rey Balacpa kachamusqan runakunawan.³⁶ Balaampa
risqanta Rey Balac yacharuspanmi chaskiqnin rirqa Arnon Mayupa hichpan Moab
llaqtakama. Chay llaqtaqa kachkan Arnon Mayupa hichpanpi kaq Moab allpapa
linderonpiñam.³⁷ Rey Balacmi Balaamta nirqa:

—¿Manachu kikiyuni qamtaqa qayachimurqayki? ¿Imanasqataq manaqa hamuya
munarqankichu? ¿Manachum ñoqaqa llumpa-llumpay reqsisqataña ruraykiman? —nispa.

³⁸ Hinaptinmi Balaamñataq Rey Balacta nirqa:

—Arí, hamurqanim qawaykuqniki. Aswanqa manam munasqaytachu rimasaq,
Diospa rimachiwasqallantam rimasaq —nispa.

³⁹ Balaamni pasarqa Rey Balacwan Quiriat-huzot llaqtaman.⁴⁰ Chaypim Rey
Balac nakachirqa toronkunatawan ovejankunata. Chaynataqa rurachirqa Balaam-
man chaynataq compañaqnin kamachikuqkunaman convidananpaqmi.

⁴¹ Paqarinintinmi Rey Balac pusarqa Balaamta Bamot-baal Moqoman. Chay sitio-mantam qawarirqaku Israelpa mirayninkunapa campamentonpa patankunallata.

23 ¹Chaymi Balaam nirqa Rey Balacta:

—Kaypi hatarichipuway qanchis altarkunata hinaspayá nakamuy qanchis torokunatawan qanchis carnerokunata —nispa.

²Rey Balacmi rurarqa Balaampa nisqanta hina. Chaymi Rey Balacpiwan Balaam animalkunata wañuchispanku kañarqaku sapa altarpí huk torota chaynataq huk carnerota.

³Chaymantam Rey Balacta Balaam nirqa:

—Lliw kañanayki animalpa ladonpi sayaykuchkay. Ñoqañataqyá rirusaq, ichapas Tayta Dioswan tuparamuyman. Imapas nimuwasqantam willasqayki —nispa.

Israel casta runakunapa favorinipi Balaam rimarisqanmanta

Chaynata niruspanmi Balaamqa pasarqa qala orqo lawman, ⁴chaypim Dios rikuriyurqa hinaptinmi Balaamñataq nirqa:

—Qanchis altarkunata perqarachispaymi sapa altarpí huk torotawan huk carnerota ofrecemurqayki —nispa.

⁵Rimanarpaq Balaamta yachaykachispammi Tayta Dios nirqa:

—Rey Balacman kutispaykim nisqayta hinalla nimunki —nispa.

⁶Balaam kutiruptinmi Rey Balacqa Moab nacionpi llapallan kamachikuqkunapiwan kañasqanku animalpa ladonpi sayachkasqa. ⁷Hinaptinmi Balaam kaynata rimarirqa:

Aram nacionmantaraqmí

Rey Balac pusachimuwarqa.

Intipa qespimunan law orqomantaraqmí

Moab nacionpa reynin pusachimuwarqa.

Paymi kunamuwarqa:

“Hamuspayki Jacobpa mirayninkunata ñakaykapuway” nispa.

“Hamuspayki Israelpa mirayninkunata ñakaykapuway” nispa.

⁸ Ichaqa Diospa mana ñakasqankunataqa

¿imaniispaytaqsi ñoqqa ñakayman?

Paykunapaq mana allinta mana munachkaptinqa

¿imaynataq mana allintaqa rimariyman?

⁹ Kay alto orqokunamantam paykunata qawariykuni.

Kay moqokunamantam paykunata rikuykuni.

Paykunaqa sapaqchakuspa *yachakuq runakunam.

Wakin nacionkunamantapas rakisqa runakunam.

¹⁰ Ñutu allpa hinaña Jacobpa mirayninkunataqa

¿pitaqsi yupayta atinman?

Wakillan kachkaptinkupas Israelpa mirayninkunataqa

¿hayka kasqankutapas pitaqsi yachanman?

iIlma allinraq kanman wak allin ruraq runakuna

hina ñoqapas wañukuptiyqa!

iIlma allinraq kanman paykunapa wañukuyninta

hina ñoqapas chinkaruptiyqa!

¹¹ Hinaptinmi Rey Balacñataq reclamarqa Balaamta:

—¿Imatataq nichkanki? Enemigoykunata ñakanaykipaqmi ñoqaqa pusachimurayki, aswanqa paykunapa favorninspiraqmi qamqa rimarichkanki —nispa.

¹²Hinaptinmi Balaamñataq nirqa:

—Ñoqaqa nirqaykiñam Tayta Diospa rimachiwasqallanta rimanaypaq —nispa.

¹³Rey Balacñataqmi nirqa:

—Hakuchik huklaw sitioman, chaymantañam lliw campamentota mana rikuchkaspapas patallantapas qawaykamunki chaynapi ñakaykapamuwanaykipaq —nispa.

¹⁴Chaymi Rey Balac pusarqa Balaamta Pisga Orqopi kaq Zofim patakama.

Balaanmi chaypi qanchis altarkunata hatarichispan sapa altarpi wañuchispas kañarqa huk torotawan huk carnerota.

¹⁵Chaypim Rey Balacta nirqa:

—Lliw kañanayki animalpa ladonpi sayaykuchkay. Ñoqañataqyá rirusaq, ichapas Tayta Dioswan tuparamuyman —nispa.

¹⁶Balaanman Tayta Dios rikuriykuspanmi yachachirqa kaynata:

—Rey Balacman kutispaykiqa nisqayta hinallam nimunki —nispa.

¹⁷Balaam kutiruptinmi Rey Balacqa Moab nacionpi kamachikuqkunapiwan kañasqanku animalpa ladonpi suyachkasqaku. Hinaptinmi Rey Balac tapurqa:

—¿Imanimusurqankitaq Tayta Diosqa? —nispa.

¹⁸Chaymi Balaam kaynata rimarirqa:

iYaw Balac, qamqa hatarimuyá!

iYaw Ziporpa churin, qamqa uyariwayá!

¹⁹Diosqa manam runakuna hinachu.

Manam payqa llullakunmanchu.

Piensaşqantapas manam cambianmanchu.

Imapas rimasqantaqa ruranqapunim.

Imapas nisqantaqa cumplinqapunim.

²⁰Runankunapa favornini pi rimanaypaqmi

ñoqataqa kamachiwarqa.

Manam harkakuymanchu

Diospuni bendecichkaptinqa.

²¹Jacobpa mirayninkunataqa

manam pipas huchayoqmí ninmanchu.

Israel casta runakunataqa

manam pipas mana allin ruraqmi ninmanchu.

Yupaychasqanku Tayta Diosqa

paykunawanmi kachkan.

Reyninkuta hinam paykunaqa

payta alabachkan.

²²Llumpay kallpasapallañam monte toroqa.

Chayna kallpawanmi Diospas paykunata

Egipto nacionmanta horqomurqa.

²³Jacobpa mirayninpa contranpiqa

manam brujoapas atinmanchu.

Israelpa mirayninpa contranpiqa

manam adivinaqpas atinmanchu.

Kunanqariki Jacobpa mirayninkunatam ninqaku.

Kunanqariki Israelpa mirayninkunatam ninqaku:

“iMayna admirakuyupaqmi qamkunarayku

Diospa rurasqanqa!” nispa.

²⁴ Kay llapa runakunaqa leon hinam hatarichkanku.

Kay llapa runakunaqa leon hinam chutaparikuchkanku.

Manam samaykunqachu wañuchisqanpa yawarninta llaqwanankama.

²⁵ Hinaptinmi Rey Balacñataq nirqa Balaamta:

—Wak runakunata ñakaykuya manaña atispaykiqa amataqyá bendeciontatas rimaytaqchu —nispa.

²⁶ Chaymi Balaamñataq nirqa:

—¿Manachum ñoqaqa nirqayki: “Tayta Diospa niwasqallantam rurasaq” nispay?

²⁷ Chaymi Rey Balacñataq nirqa:

—Hakuchik huklaw sitiomanña ichapas chay sitiomantaqa Dios munanman ñakaykapuanaykipaq —nispa.

²⁸ Chaynapim Rey Balacqa pusarqa Balaamta Peor sutyoq orqopa puntaman. Chay sitiomantam suttillata rikurqaku tukuy chunniq pampata. ²⁹ Chaymi Balaam nirqa Rey Balacta:

—Kaypi hatarichipuway qanchis altarkunata hinaspañataq nakamuy qanchis torotawan qanchis carnerota —nispa.

³⁰ Chaynapim Rey Balac rurarqa Balaampa tukuy kamachisqanta hinaspm wañuchispa kañarqa huk torotawan huk carnerota sapa altarpí.

24 ¹ Israel casta runakunata Tayta Dios bendeciy munasqanta Balaam ya-
charuspanmi manaña rirqañachu wakin kutikunapi hinaqa Diospa imam
nimunanta uyariq, payqa chunniq lawmanñam qawarirqa. ² Israel casta runa-
kunata ayllupuralla samasqankuta qawachkaptinmi Diospa Espiritun Balaamta
huntaykurqa. ³ Chaymi Balaam kaynata rimarirqa:

Beorpa churin ñoqa Balaanmi,

imakunapas allinta qawaq ñoqa Balaanmi,

⁴ Diospa rimasqankuna uyariq ñoqa Balaanmi,

Tukuy Atiyniyoq Diospa qawachisqan

qawaq ñoqa Balaanmi,

mosqoypi hina kaspay revelacionkuna

qawaq ñoqa Balaanmi kaynata nini:

⁵ Jacobpa miraynin runakuna,

imayna kuyayllapaqmi karpaykikunaqa!

Israelpa mirayninkuna,

imayna kuyayllapaqmi *yachanaykikunaqa!

⁶ Qamkunaqa rikchakunkichik

seqella plantasqa palmera sachakunamanmi

chaynataq mayu patanpi huertakunamanmi.

Qamkunaqa rikchakunkichik

Tayta Diospa plantasqan aloes plantakunamanmi

chaynataq yaku patanpi cedro sachakunamanmi.

⁷ Israel casta runakunaqa

manam yakumantapas muchunqakuchu.

Tukuy ima tarpukusqankupaqpas
manam yakuqa pisinqachu.

Reyninkuqa Rey Agagmantapas aswan
hatunraqmi kanqa.

Payqa hatun munaychakuqmi kanqa.

⁸ Paykunataqa Diosmi Egito nacionmanta horqomurqa.

Monte toro hina kallpasapallañam payqa.

Israel casta runakunaqa
enemigon nacionkunatapas pasaypaqtam tukurunqa.

Israel casta runakunaqa
enemigonkunapa tulluntapas ñutuyaqpmi-ñutuparunqa.

Paykunaqa enemigonkutam
flechankuwan tuksiypaq-tuksiparunqa.

⁹ Paykunaqa leon hinaraqmi kurkuykunpas.

Paykunaqa china leon hinaraqmi waqtapanpas.

¿Pitaqsi atinman rikchachiytaqa?

iDiospa bendecisqanyá kachun
bendecisuqnikichik runaqa!

iDiospa ñakasqanyá kachun
ñakasuqnikichik runaqa!

Hamuq punchawkunapaq Balaam imam rimarisqanmanta

¹⁰Balaampa nisqanta uyarispanmi Rey Balac anchallataña rabiarurqa hinaspm
rabiamanta makintapas taqlakuspanraq Balaamta nirqa:

—Enemigoykunata ñakanaykipaqmi qayachimurqayki, aswanqa kimsakamañam
paykunapaq bendicionta mañakurunki. ¹¹Chaynaqa wasikimanyá kutikuy. Ñoqaqa
allin reqsisqatam ruraykiman karqa aswanqa Tayta Diosmi harkakurun —nispa.

¹²Chaymi Balaamñataq nirqa:

—Ñoqapas nimurqaniñam kachamuwasqayki runakunata: ¹³“*Yachasqayki
palaciopi huntataña qori-qollqeta qowaptikipas, Tayta Diospa kamachiwasqanpa
contranpiqa manam imatapas ruraymanchu. Allin kaqtapas otaq mana allin kaqtapas
kikillaymantaqqa manam ruraymanchu, Tayta Diospa niwasqallantam rimasaq”
nispa. ¹⁴Arí kunanqa llaqtaymanmi kutikusaqña aswanqa willaykusqaykiyá hamuq
tiempokunapi runaykikunata wak runakuna imam ruranankumanta —nispa.

¹⁵Balaanmi kaynata rimarirqa:

Beorpá churin ñoqa Balaanmi,
imakunapas allinta qawaq ñoqa Balaanmi,

¹⁶ Diospa rimasqankunata uyariq
ñoqa Balaanmi,
Alto-altopi kaq Diospa tanteasqankuna yachaq
ñoqa Balaanmi,
Tukuy Atiyniyoq Diospa qawachisqan qawaq
ñoqa Balaanmi,
mosqoypi hina kaspay revelacionkuna qawaq
ñoqa Balaanmi kaynata nini:

¹⁷ Rikuchkaniñam aswanqa manam kunankuna kaqtachu,
qawachkaniñam aswanqa manam hichpallapi kaqtachu.
Lucerom Jacobpa mirayninmanta lloqsimunqa.

Munayniyoq reymi Israelpa castamanta hatarimunqa.
Moabpa castan runakunapa umantam taqñunqa.
Setpa llapallan mirayninkunamat ñutuparunqa.

¹⁸ Edompa allpantam dueñochakunqa.

Seir Orqopi kaq enemigonunatam vencenqa.
Israelpa castankunaqa atiywanmi ruranqa.

¹⁹ Jacobpa mirayninmantam munaychakuq lloqsinqa.
Payqa llaqtapi pchuqkunatam chinkachinqa.

²⁰ Amalec casta runakunapa allpan lawman Balaam qawarispanmi kaynata rimarirqa:

Amalec nacionqa wakin nacionkunamantapas
ancha reqsisqallañam.
Chaywanpas wiñaypaq tuñichisqa
kaspam purmarunqaña.

²¹⁻²² Balaamqa Cain casta runakunatapas qawarispanmi kaynata rimarirqa:

Cainpa mirayninkuna,
amparakunayki sitiokuna
mayna seguroña kaptinpas,
quesachakuq hina qaqa
rumikunapi yachaptikipas,
chay quesaykiqa kañasqam kanqa.
Asiria lawmanta hamuqkuna
presocharusuptikichikmi chaynaqa kankichik.

²³ Balaamqa rimarirqataqmí:

Ay ćpiraq kawsanqa tukuy kaykunata Dios ruraptinja?

²⁴ Chipre islamantam buquekuna hamunqa.
Hinaspm Asiria nacionpi munaychakunqa.
Heberpa mirayninkunapim munaychakunqa.
Ichaqa chay munaychakuqkunapas wiñaypaqmi puchukarunqa.

²⁵ Chaymantam llaqtanman Balaam kutikurqa, Rey Balacpas ñannintam pasakurqa.

Baal Peor sutyoq taytachata adorasqankumanta

25 ¹ Israelpa mirayninkuna Sitim lawpi samaruptinkum paykunamanta
kaq qarikuna Moab nacionniyoq warmikunawan huchallikuya qallay-
kurqaku. ² Chay warmikunam taytacha-mamachaman imapas ofrecesqankuta
chay runakunaman convidarqa hinaptinmi mikuspanku Moab casta runakunapa
taytachankuta adorarqaku. ³ Chaynapimá Israel casta runakunaqa qatirqaku Baal-

peor sutiyoq taytachataña adoranankupaq, chayraykum Tayta Diosqa paykunapa contranpi anchallataña piñakururqa. ⁴Hinaspm Moisesta nirqa:

—Chay huchallikuq runakunapa llapallan kamachiqninkunata huñuruspayá ñoqa Tayta Diospa qayllaypi warkurachiy, paykunataqa llapa runapa qawasqantam warkurachinki, chaynapiñam Israel casta runakunapa contranpi ancha piñakuñiyqa taninqa —nispa.

⁵Chaymi Israel casta runakunapa kamachiqninkunata Moises nirqa:

—Baal-peor sutiyoq taytachaman aysaypaq-aysachikuq castaykichiktam sapa-kama wañuchinkichik —nispa.

⁶Diosman asuykuna karpapa punkunpi Moisewan Israel casta runakuna wa-qachkaptinkum, llapallankupa qawasqanta huk kaqnin Israel casta runa kikinpa karpanman pusaykurqa Madian casta warmita. ⁷Chayta rikuspanmi Aaronpa willkan otaq Eleazarpa churin sacerdote Finees chay huñunakusqankumanta lloq-sispan lanzata aparikurqa. ⁸Hinaspm chay warmi pusaykuq runapa karpanman yaykuruspan iskayninkuta wiksanpatakama lanzawan pasarachirqa. Chayñam Israel casta runakunata wañuchiq peste onqoyqa tanirurqa. ⁹Chaywanpas ñam wañururqakuña iskay chunka tawayoq waranqa runakuna.

¹⁰Chaymi Moisesta Tayta Dios nirqa:

¹¹—Aaronpa willkan otaq Eleazarpa churin sacerdote Fineesmi Israel casta runakunapa contranpi piñakuñiyta tanirachin, payqa ñoqamanta sientisqanraykum piñakuñinpi chay runata wañurachirqa. Chayraykum Israel casta runakunapa contranpi llumpayllataña piñakuchkaspaypas paykunataqa manaña tukururqanichu.

¹²Chaynaqa niyá paywan hawkayay contratota rurasqaymanta. ¹³Ñoqamanta sientisqanraykum paywanpas chaynataq mirayninkunawanpas contratota rurachkani chaynapi sacerdoteykunaña wiñaypaq kanankupaq. Chaynataqariki rurachkani Israel casta runakunapa huchankunatapas pampachaykachisqanraykum —nispa.

¹⁴Madian casta warmiwan kuska wañuruq runaqa karqa Salupa churin Zimrim, chay Zimri sutiyoq runaqa karqa Simeon ayllupa jefenmi. ¹⁵Chay Median casta warmiñataqmi karqa Zurpa churin Cozbi. Chay Zur sutiyoq runaqa karqa Median casta runakunapa huk kaqnin kamachiqninmi.

¹⁶Tayta Diosmi Moisesta nirqa:

¹⁷Median casta runakunawan peleaspayá venceruychik. ¹⁸Paykunaqa engañasur-qankichikmi Baal-peor sutiyoq taytachankuwan, engañasurqankichiktaqmí chay Median casta kamachikuqpá warmi churin Cozbiwanpas. Chay warmiqariki karqa paykunapa ayllunmi. Baal-peor sutiyoq taytachata castiganapayaqmi peste onqoyta kachaykamurqani chaymi chay Cozbi sutiyoq warmipas lanzawan wañuchisqa karqa.

Israel casta runakunaqa mosoqmanta yupasqa kasqankumanta

26 ¹Chay peste onqoy taniruptinmi Moisestawan sacerdote Aaronpa churin Eleazarta Tayta Dios nirqa:

²—Israelpa llapa mirayninkunamantam ayllunkuman hina iskay chunka wata-yoqmanta hanayman guerrapi peleay atiqkunata yupankichik —nispa.

³Chaymi Jordan Mayupa hichpan Moab sutiyoq pampapi otaq Jerico llaqtapa chimpan-pi Moisepiwan sacerdote Eleazar runakunata kamachirqa. ⁴Kamachirqaqa iskay chunka watayoqmanta hanayman imaynam Tayta Diospa kamachisqanpi hina yupanankupaqmi.

Egipto nacionmanta lloqsimuq Israelpa mirayninkunam karqa kaykuna:

⁵Israelpa piwi churin Ruben ayllumanta kaq runakunam lloqsirqa churin Enocpa mirayninkuna, churin Falupa mirayninkuna, ⁶Hezronpa mirayninkuna hinaspa Carmipa mirayninkuna. ⁷Chaynapimá Ruben ayllumanta yupasqakunaqa karqa tawa chunka kimsayoq waranqa qanchis pachak kimsa chunkan runakuna. ⁸Falupa churinmi karqa Eliab, ⁹Eliabpa churinkunañataqmi karqa Nemuel, Daten hinaspa Abiram. ¹⁰Datanwan Abiram-qa runakunapa cabecillanmi karqa. Kay iskayninkumá Coreypa umachasqankunawan huñunakuruspanku Moisespa hinaspa Aaronpa contranpi hatarirqaku. Chaynataqa rurar-qaku Tayta Diospa contranpi hatarispankum chaymi allpa kicharikuykuspan millpururqa Datantawan Abiramta chaynataq Coreytapas. Chaypitaqmi iskay pachak pichqa chunkan runakunapas ninapa rupasqan wañururqaku. Chaynaqa pasakurqa manaña mastा ruran-kupaqmi. ¹¹Chaywanpas Coreypa churinkunaqa manam wañurqakuchu.

¹²Simeon ayllumanta kaq runakunam lloqsirqa Nemuelpa miraynin, Jamin-pa miraynin, Jaquinpa miraynin, ¹³Zerapa miraynin hinaspa Saulpa miraynin. ¹⁴Chaynaqa Simeonpa ayllumanta kaqkunaqa karqa iskay chunka iskayniyoq waranqa iskay pachaknin runakunam.

¹⁵Gad ayllumanta kaq runakunam lloqsirqa Zefonpa mirayninkuna, Haguipa mirayninkuna, Sunipa mirayninkuna, ¹⁶Oznipa mirayninkuna, Eripa mirayninkuna, ¹⁷Arodpa mirayninkuna hinaspa Arelipa mirayninkuna. ¹⁸Chaynapimá Gad ayllumanta yupasqakunaqa karqa tawa chunka waranqa pichqa pachaknin runakuna.

¹⁹Juda sutiyoq runapa churinkunam karqa Er hinaspa Onan, ichaqa paykunaqa Canaan allpapi kachkaspallaraqmi wañukurqaku. ²⁰Chaynaqa Juda ayllumanta lloqsiq runakunaqa karqa kaykunam: Selapa mirayninkuna, Farespa mirayninkuna hinaspa Zerapa mirayninkuna. ²¹Farespa churinkunañataqmi karqa Hezron hinaspa Hamul. ²²Chaynapimá Juda ayllumanta yupasqakunaqa karqa qanchis chunka soqtayoq waranqa pichqa pachaknin runakuna.

²³Isacar ayllumanta kaq runakunam lloqsirqa Tolapa mirayninkuna, Fuapa mirayninkuna, ²⁴Jasubpa mirayninkuna hinaspa Simronpa mirayninkuna.

²⁵Chaynapimá Isacar ayllumanta yupasqakunaqa karqa sopta chunka tawayoq waranqa kimsa pachaknin runakuna.

²⁶Zabulon ayllumanta kaq runakunam lloqsirqa Seredpa mirayninkuna, Elonpa mirayninkuna hinaspa Jahleelpa mirayninkuna. ²⁷Chaynapimá Zabulon ayllumanta yupasqakunaqa karqa sopta chunka waranqa pichqa pachaknin runakuna.

²⁸Joseyapa churinkunamantam karqa Manases ayllu hinaspa Efrain ayllu. ²⁹Manases ayllumanta kaq runakunam lloqsirqa Maquirpa mirayninkuna, Maquirpa churin Galaadpa mirayninkuna, ³⁰Galaadpa mirayninkunamantam lloqsirqa Jezerpa mirayninkuna, Helecpa mirayninkuna, ³¹Asrielpa mirayninkuna, Siquempa mirayninkuna, ³²Semidapa mirayninkuna hinaspa Heferpa mirayninkuna.

³³Heferpa churin Zelofehad sutiyoq runapaqa manam qari churinkuna karqachu, kaspapaqa-karqa warmi churinkunallam. Chay warmi churinkunam karqa Maala, Noa, Hogla, Milca hinaspa Tirsa. ³⁴Chaynapimá Manases ayllumanta yupasqakunaqa karqa pichqa chunka iskayniyoq waranqa qanchis pachaknin runakuna.

³⁵Efrain ayllumanta kaq runakunam lloqsirqa Sutelapa mirayninkuna, Bequerpa mirayninkuna hinaspa Tahanpa mirayninkuna. ³⁶Sutelapa mirayninkunaqa karqa Eranpa mirayninkunam. ³⁷Chaynapimá Efrain ayllumanta yupasqakunaqa karqa kimsa chunka iskayniyoq waranqa pichqa pachaknin runakuna. Chaynamá karqaku Josey ayllumanta kaq casta runakunaqa.

³⁸Benjamin ayllumanta kaq runakunam lloqsirqa Belapa mirayninkuna, Asbelpa mirayninkuna, Ahirampa mirayninkuna, ³⁹Sufampa mirayninkuna hinaspa Hufampa mirayninkuna. ⁴⁰Bela castamanta kaq runakunam karqa Ardpa mirayninkuna hinaspa Naamanpa mirayninkuna. ⁴¹Chaynapimá Benjamin ayllumanta yupasqaku-naqa karqa tawa chunka pichqayoq waranqa soqta pachaknin runakuna.

⁴²Dan ayllumanta kaq runakunam lloqsirqa Suhampa mirayninkuna.

Paykunamá karqa Danpa mirayninkuna. ⁴³Chaynapimá Suham castamanta yu-pasqakunaqa karqa soqta chunka tawayoq waranqa tawa pachaknin runakuna.

⁴⁴Aser ayllumantañataqmi lloqsirqa Imnapa mirayninkuna, Isuipa mirayninku-na hinaspa Beriapa mirayninkuna. ⁴⁵Beria castamanta kaq runakunam lloqsirqa Heberpa mirayninkuna, Malquielpa mirayninkuna. ⁴⁶Aser sutiyoq runapaqa kar-qataqmi warmi churinpas Sera sutiyoq. ⁴⁷Chaynapimá Aser ayllu yupasqakunaqa karqa pichqa chunka kimsayoq waranqa tawa pachaknin runakuna.

⁴⁸Neftaliy ayllumanta kaq runakunam lloqsirqa Jahzeelpa mirayninkuna, Gu-nipa mirayninkuna, ⁴⁹Jezerpa mirayninkuna hinaspa Silempa mirayninkuna.

⁵⁰Chaynapimá Neftaliy ayllumanta yupasqakunaqa karqa tawa chunka pichqayoq waranqa tawa pachaknin runakuna.

⁵¹Chaynaqa Israelpa mirayninkunata yuparuptinkum karqa soqta pachak huk-niyoq waranqa qanchis pachak kimsa chunkan runakuna.

Diospa prometesqan allpaqa imaynam partisqa kananmanta

⁵²Tayta Diosmi Moisesta nirqa:

⁵³—Chay yupasqa kasqankuman hinamá partinki herencia allpataqa. ⁵⁴Achka ayllu kaqkunamanmi qonki hatunnin herenciata, pisi kaqkunamanñataqmi qonki taksan kaqta. Chaynaqa sapa ayllukunamanmá herencia allpataqa qonki yupasqa kasqankuman hina. ⁵⁵Allpataqa partinki sorteaspam, sapakamam abuelonkupa ayllunman hina herenciataqa chaskinqaku. ⁵⁶Chaynaqa suerteaspam achkapas otaq asllapas kasqankuman hina herenciankutaqa partinki.

Leviy ayllu runakuna yupasqa kasqankumanta

⁵⁷Leviy ayllumanta yupasqa kaqkunam karqaku Gersonpa mirayninkuna, Coat-pa mirayninkuna hinaspa Meraripa mirayninkuna. ⁵⁸Leviy ayllumanta kaqmi karqa Libnipa mirayninkunapas, Hebronpa mirayninkunapas, Mahlipa mirayni-kunapas, Musipa mirayninkunapas hinaspa Coreypa mirayninkunapas.

Coatpa miraynim mi karqa Amram. ⁵⁹Egipto nacionpiraq Leviya mirayninkuna kachkaptinmi nacerqa Jocabed sutiyoq warmi, chay warmiwanmi casarakurqa Amram. Paykunapa wawa-churinmi karqa Aaron, Moises hinaspa paninku Mariapas. ⁶⁰Aaronpa churinkunam karqa Nadab, Abiu, Eleazar hinaspa Itamar. ⁶¹Ichaqa Nadabwan Abiumi wañururqaku Tayta Diospaq mana kamachisqan inciensota qontichisqankurayku.

⁶²Huk killayoqmantana hanayman Leviy ayllu runakunata yupasqankum karqa iskay chunka kimsayoq waranqa qarikuna. Wakin Israel ayllukunawanqa manam yupasqachu karqa Leviy ayllukunaqa. Chaynaqa karqaku Israel wakin ayllukuna-wan herencia allpata mana chaskisqankuraykum.

⁶³Israelpa mirayninkunamatá Moisespiwan Sacerdote Eleazar yuparqa Jordan Mayupa hichpan Jerico llaqtapa chimpanpi otaq Moab sutiyoq pampakunapi. ⁶⁴Kay yupasqankipi-

qa manañam karqañachu Moiseswan sacerdote Aaronpa Sinai sutyoq chunniqpi yupasqan runakunaqa.⁶⁵ Chay wañuruq runakunamantaqa Tayta Diosmi nirqaña kaynata:

—Paykunaqa chunniqpim wañunqakupuni hinaptinmi huk qaripas mana puchunqachu, puchuspaqa-puchunqa Jefonepa churin Calebwan Nunpa churin Josueyllum.

Zelofehadpa warmi churinkuna herencia mañakusqankumanta

27 ¹ Joseypa huknin churinmi karqa Manases, chay Manasespa churinmi karqa Maquir, Maquirpa churinmi karqa Galaad, Galaadpa churinmi karqa Hefer, Heferpa churinñataqmí karqa Zelofehad, paypañataqmí karqa pichqa warmi churinkuna, paykunam karqa Maala, Noa, Hogla, Milca hinaspa Tirsa. Paykunaqa karqa Manases ayllumantam. ² Paykunam pichqantin rirqaku Diosman asuykuna karpapa punkunman chaypi Moiseswan, sacerdote Eleazarwan hinaspa ayllukunapa kamachiqninkunawan rimanankupaq. Paykunamat nirqaku:

³—Taytayku Zelofehadmi chunniqpi wañururqa. Ichqa payqa wañukurqa manam Tayta Diospa contranpi hoqarikuq Coreypa umachasqankunawan kuskachu. Kikinpa huchanmantam payqa wañukurqa mana qari churiyoq. ⁴ Chaynaqa ɬimaynanpitáq taytaykupa sutinqa chinkachisqa kanman castamasinkunamantaqa? ¿Mana qari churiyoq kasqanraykuchu sutin chinkachisqa kanman? Qoykuwaykuyá allpataw taytaykupa wawqenkunaman qosqaykichik allpatawan kuskata —nispa.

⁵ Hinaptinmi Moises chay warmikunapa asuntonta Tayta Diosman willarqa.

⁶ Chaymi Tayta Diosñataq nirqa:

⁷—Allintam nichkanku Zelofehadpa warmi churinkunaqa, tionkuman herencia allpa qosqaykichikta hinam wañukuq taytankumanpas tupaqnin allpata qonkichik chaynapi chay herencia allpaqa chay warmi churinkunapaqña kananpaq. ⁸ Israelpa mirayninkunamanpas ninkitaqmí kaynata: “Qamkuna ukupi pipas wañukunqa mana qari churiyoq hinaptinqa warmi churinkunamanña qonkichik chay herencia allpataqa. ⁹ Sichum warmi churinpas manaña kaptinqa chay herencia allpataqa qonkichik wañukuqpa wawqenkunamanña. ¹⁰ Chay wañukuqpa wawqenkunapas manaña kaptinqa chay herencia allpatam qonkichik chay wañukuqpa taytanpa wawqenkunamanña. ¹¹ Sichu chay wañukuqpa taytanpa wawqenkuna manaña kaptinqa chay herencia allpatam dueñochakunampaq qonkichik chay wañukuqpa hichpa ayllunmanña” nispa. Kay decretoqa kanqa Israelpa mirayninkunaman reglamento qonaykipaqmi imaynam qanman kamachisqaypi hina.

Moisespa rantinpi Josueyña nombrasqa kasqanmanta

(Dt 31:1-18)

¹² Tayta Diosmi Moisesman kaynata nirqa:

—Riyá Abarim sutyoq orqoman, chay orqomantam qawarinki Israelpa mirayninkunaman qosqay allpata. ¹³ Chay allpata qawaykuspakiniñam wañukunki chaynapim wawqeki Aaronpa hinaspa abueloykikunapa kasqanman rinki. ¹⁴ Kayllapiqa wañukunki Zin sutyoq chunniqpi mana kasuwasqaykichikraykum, chaynataqa rurarkankichik huñunasqa runakuna atipanakuptinkum, paykunapa qayllanpímá yakuta mañakuptinku chuya kasqayta mana qawachirqankichikchu. Chaymi lloqsiq yakuta suticharqaku Meriba nispa, chayqa tarikun Zin sutyoq chunniq Cades lawpim.

¹⁵ Chaymi Tayta Diosta Moises nirqa:

¹⁶—Llapallan runakuna kawsachiq Dios Taytalláy, qamyá nombray huk kaq-nin runata huñunasqa runakunata kamachinanpaq ¹⁷ chaynapi guerra kaptinpas

paykunata pusanarpaq, qam Tayta Diospa huñunasqa runaykikuna mana michiq-niyoq ovejakuna hina mana kananpaqmi payña pusanqa —nispa.

¹⁸Hinaptinmi Tayta Diosñataq nirqa:

—Espiritupa huntasqan Nunpa churin Josueytam akllanki hinaspam paypa umanman makikita churanki. ¹⁹Paytaqa sayachinki sacerdote Eleazarpa hinaspas huñunasqa llapallan runakunapa qayllanpim. Paykuna qawachkaptinkumá imam ruranankunata kunanki. ²⁰Atiynikitamá paymanña qonki Israelpa llapallan mirayninkuna paytaña kasukunkupaq. ²¹Sacerdote Eleazarpa ñawpaqninpi Josuey sayaykuptinmi paypaq Eleazar tapuwaspa asuntokuna arreglana Urim sutyoq rumita qawanqa. Josueymi kamachinqa Israelpa llapallan mirayninkunata tukuy imatapas ruranankupaq —nispa.

²²Tayta Diospa kamachisqanta hina Moises ruraspanmá Josueyta sayachir-qa sacerdote Eleazarpa hinaspas huñunasqa llapallan runakunapa ñawpaqninpi.

²³Paypa umanman Moises makinkunata churaspanmi imam ruranankunata kuanraqa imaynam Tayta Diospa kamachisqanpi hina.

Sapa punchaw ofrendakuna qonankumanta

(Ex 29:38-46)

28 ¹⁻²Israelpa mirayninkunaman kamachinanpaqmi Moisesta Tayta Dios nirqa kaynata:

—Tiempollanpim ofrecemuwankichik mikuy ofrendaytapas chaynataq kañapuwanaykichik ofrendaytapas, chaykunataqa ofrecemuwankichik miski asnaq ofrendakunata hinam.

³Noqa Tayta Diosman kañapuwananku ofrendakunamantapas ninkitaqmi kaynata: “Watayoq sano iskay carnerokunata mana tipiya sapa punchaw lliwta kañapuwanaykichik.

⁴Tempranonpim kañapuwanaykichik malta carnerota, huknintañataqmi kañapuwanaykichik inti seqaykuyaña. ⁵Ofrecewankichiktaqmi kawsaykunamanta ofrendatapas, chayku-naqa kanqa iskay kilo fino harinam hinaspas kutasqa aceitunasmanta horqosqa huk litro aceitewan chapusqam. ⁶Sinai Orqopi kamachisqayta hinam chaykunataqa sapa kutilla kañapuwanaykichik miski asnaq ofrendaypaq, chayqariki ñoqa Tayta Diospaq kañapu-wasqaykichik ofrendam. ⁷Sapa carnero ofrendawanmi ofrecewankichiktaq tallinapaq huk litro vinotapas, chay vinotaqa tallinkichik santuarioypim ñoqa Tayta Diospaq.

⁸Kañapuwanaykichiktaqmi huknir carnerotapas inti seqaykuyaña, chaytaqa rurankichik tempranonpi kañapuwanaykichiktaqmi hinallam kawsay ofrendayoqta chaynataq tallinapaq vinoyoqta. Chay ofrendakunaqariki ñoqa Tayta Diospaq kañana miski asnaq ofrendam.”

Samana punchawpi ofrenda qonankumanta

⁹—Samana punchawpiñataqmi ofrecemuwankichik watayoq sano iskay carnerokunata, aceitewan chapusqatataqmi ofrecemuwankichik tawa kilo fino harinatapas, chay ofrendaqa kanqa tallinapaq vino ofrendayoqmi. ¹⁰Sapa punchaw chay tallina ofrendayoq lliw kañapuwanaykichik ofrendamantapas, kañapuwanaykichikmá sapa samana punchawpi lliw kañana ofrendakunata.

Mosoq killapi ofrenda qonankumanta

¹¹—Sapa killapa qallariyinipas ñoqa Tayta Diospaqmi kañapuwanaykichik iskay malta torokunata, poqosqa carnerota chaynataq watayoqkama sano qanchis carnerokunatapas. ¹²Sapa malta toro ofrendapaqmi kanqa aceitewan chapusqa soqta kilo fino harina. ¹³Watayoq sapa carneropaqnñataqmi kanqa aceitewan chapusqa iskay kilo fino

harina. Chay ofrendakunaqariki ñoqa Tayta Diospaq miski asnaq ofrendam. ¹⁴Tallinapaq kaq iskay litro vinom kanqa huk malta toro ofrendapaq, litro parten tallinapaq vinoñataqmí kanqa huk poqosqa carnero ofrendapaq, huk litro tallinapaq vinoñataqmí kanqa watayoq sapa carnero ofrendapaq. Chay lliw kañana ofrendataqa chaynata-má ofrecewankichik watantinpuni sapa killapa qallariyinipi. ¹⁵Sapa punchaw tallina ofrendayoq lliw kañapuwanaykichik ofrendakunamantapas ñoqa Tayta Diospaqmí wañuchipuwankichiktaq hucha pampachanapaq kaq huk chivato ofrendatapas.

Pascua Fiestapi ofrendakunamanta

(Lv 23:5-8)

¹⁶—Punta kaq killapa chunka tawayoq kaq punchawninpim ñoqa Tayta Diospaq Pascua Fiestata rurankichik. ¹⁷Chunka pichqayoq kaq punchawpiñataqmí hatun fiesta kanqa. Qanchis punchawpumikunkichik mana qonchuyoq tantata. ¹⁸Chay fiestapa punta kaq punchawninpim qayanakuspa ñoqallapaqña huñunakuya rurankichik. Chay punchawpiqa amam imapipas llamkankichikchu. ¹⁹Ñoqa Tayta Diosmanmi lliwta kañaspá ofrecewankichik iskay malta torota, huk poqosqa carnerota chaynataq watayoqkama qanchis carnerokunatapas. Chay animalkunaqa kanqa sanokamam. ²⁰Kawsaykunamanta aceitewan chapusqa fino harina ofrendañataqmí kanqa soqta kilo sapa toro ofrendapaq, tawa kilo harinañataqmí kanqa huk poqosqa carnero ofrendapaq, ²¹iskay kilo harinañataqmí kanqa watayoqkama sapa carnero ofrendapaq. ²²Huchaykichik pampachasqa kananpaqmi ofrecewankichik huk chivatota. ²³Sapa tempranonpi lliw kañapuwanaykichik ofrendakunamantapas ofrecewankichikmá chay fiestapi ofrendakunatapas. ²⁴Hina chaynallatamá rurankichik qanchismintin punchawpuni mikunapaq ofrendatapas. Chay ofrendakunaqariki ñoqa Tayta Diospaq miski asnaq ofrendam. Sapa punchaw tallinapaq ofrendayoq ofrendakunamantapas chay ofrendakunatamá ofrecewankichik. ²⁵Chay fiestapa qanchis kaq punchawninpim qayanakuspa ñoqallapaqña huñunakuya rurankichik. Chay punchawpiqa amam imapipas llamkankichikchu.

Kawsaykunapa punta kaq rurun ofrendamanta

(Lv 23:9-22)

²⁶—Semanakuna sutyoq fiestapi ñoqa Tayta Diosman kawsaykunapa punta kaq rurunkunata ofrecewaspaykichikqa qayanakuspam ñoqallapaqña huñunakuya rurankichik, chay punchawpiqa amam imapipas llamkankichikchu. ²⁷Ñoqa Tayta Diospaq miski asnaq ofrenda kananpaqmi lliwta kañaspá ofrecewankichik iskay malta torokunata, huk poqosqa carnerota hinaspá watayoqkama qanchis carnerokunata. ²⁸Kawsaykunamanta aceitewan chapusqa fino harina ofrendañataqmí kanqa soqta kilo sapa toro ofrendapaq, tawa kilo harinañataqmí kanqa huk poqosqa carnero ofrendapaq, ²⁹iskay kilo harinañataqmí kanqa watayoqkama sapa carnero ofrendapaq. ³⁰Huchaykichik pampachasqa kananpaqmi ofrecewankichik huk chivatota. ³¹Kawsaykunamanta ofrendayoq sapa punchaw lliw kañana ofrendakunamantapas, chay ofrendakunatamá kañapuwanaykichik, chay animalkunaqa kanqa sanokamam. Chay fiestapi ofrendakunatamá kañapuwanaykichik tallinapaq ofrendayoqta.

Cornetilla Tocana Fiestamanta

(Lv 23:23-25)

29

¹—Qanchis kaq killapa punta kaq punchawninpim qayanakuspa ñoqalla-paqña huñunakuya rurankichik, chay punchawpiqa amam imapipas llamkankichikchu. Chay punchawqa kanqa cornetillakuna tocana punchawmi. ²Ñoqa Tayta Diospaq miski asnaq ofrenda kananpaqmí lliwta kañaspá ofrecewankichik huk malta torota, huk poqosqa carnerota hinaspa watayoqkama qanchis carnerota, chay animalkunaqa kanqa sanokamam. ³Kawsaykunamanta aceitewan chapusqa fino harina ofrendañataqmí sapa toro ofrendapaq kanqa soqta kilo, tawa kilo harinañataqmí kanqa huk poqosqa carnero ofrendapaq, ⁴iskay kilo harinañataqmí kanqa watayoqkama sapa carnero ofrendapaq. ⁵Huchaykichik pampachasqa kananpaqmí ofrecewankichik huk chivatota. ⁶Sapa killa hinaspa sapa punchaw lliw kañapuwanaykichik animalkunaman-tapas chay fiestapi qowanaykichik ofrendakunatamá ofrecewankichik. Chay fiestapi ofrendakunataqa qowankichik kawsaykunamanta ofrendatawanmi hinaspa tallinapaq vinotawanmi. Chay ofrendakunaqa kanqa ñoqa Tayta Diospaq miski asnaq ofrendam.

Hucha Pampachana Punchawpi ofrendakunamanta

(Lv 23:26-32)

⁷—Chay qanchis kaq killapa chunka kaq punchawninpim qayanakuspa ñoqalla-paqña huñunakuya rurankichik, chay punchawpiqa ayunaspam humillakunkichik hinaspataqmí imapipas ama llamkankichikchu. ⁸Ñoqa Tayta Diospaq miski asnaq ofrenda kananpaqmí lliwta kañaspá ofrecewankichik huk malta torota, huk poqosqa carnerota hinaspa watayoqkama qanchis carnerota, chay animalkunaqa kanqa sanokamam, ⁹kawsaykunamanta aceitewan chapusqa fino harina ofrendañataqmí sapa toro ofrendapaq kanqa soqta kilo, tawa kilo harinañataqmí kanqa huk poqosqa carnero ofrendapaq. ¹⁰Iskay kilo harinañataqmí kanqa watayoqkama sapa carnero ofrendapaq. ¹¹Huchaykichik pampachasqa kananpaq qowanaykichik ofrendamantapas chaynataq kawsaykunamanta ofrendayoq sapa punchaw qowanaykichik ofrendakunamantapas hinaspa tallipuwanaykichik vino ofrendayoq lliw kañapuwanaykichik animalmantapas huk chivatotamá ofrecewankichik huchaykichik pampachasqa kananpaq.

Ramada Sutiyooq Fiestapi ofrendakunamanta

(Lv 23:33-44)

¹²—Qanchis kaq killapa chunka pichqayoq punchawninpim qayanakuspa ñoqalla-paqña huñunakuya rurankichik, chay punchawpiqa amam imapipas llamkankichikchu. Qanchis punchawnintinmi ñoqa Tayta Diospaq hatun fiestata rurankichik. ¹³Punta kaq punchawpim ñoqa Tayta Diospaq miski asnaq ofrenda kananpaq kañapuwankichik chunka kimsayoq malta torokunata, iskay poqosqa carnerokunata hinaspa watayoqkama chunka tawayoq carnerokunata, chay animalkunaqa kanqa sanokamam. ¹⁴Kawsaykunamanta aceitewan chapusqa fino harina ofrendañataqmí sapa toro ofrendapaq kanqa soqta kilo, tawa kilo harinañataqmí kanqa huk poqosqa carnero ofrendapaq, ¹⁵iskay kilo harinañataqmí kanqa watayoqkama sapa carnero ofrendapaq. ¹⁶Tallinapaq ofrendayoq chaynataq kawsaykunamanta ofrendayoq lliw kañapuwanaykichik ofrendakunamantapas ñoqa Tayta Diospaqmí wañuchipuwankichiktaq hucha pampachanapaq kaq huk chivato ofrendataspas.

¹⁷—Chay fiestapa iskay kaq punchawninpiñataqmí kañapuwankichik chunka iskayniyoq malta torokunata, poqosqa iskay carnerokunata hinaspa watayoqkama chunka tawayoq carnerokunata, chay animalkunaqa kanqa sanokamam.¹⁸ Kawsayku-na ofrendatawan tallinapaq vino ofrendatam ofrecewankichik hayka animalkunapa kasqanman hina, chaykunataqa ofrecewankichik malta torokunatawan, poqosqa carnerokunatawan hinaspa watayoq carnerokunatawan kuskatam, chaytaqa rurankichik reglamentoman hinamá.¹⁹ Tallinapaq ofrendayoq chaynataq kawsaykunamanta ofrendayoq lliw kañapuwanaykichik ofrendakunamantapas ñoqa Tayta Diospaqmí wañuchipuwankichiktaq hucha pampachanapaq kaq chivato ofrendatas.

²⁰—Chay fiestapa kimsa kaq punchawninpiñataqmí kañapuwankichik chunka hukniyoq malta torokunata, iskay poqosqa carnerokunata hinaspa watayoqkama chunka tawayoq carnerokunata.²¹ Kawsaykunamanta ofrendatas hinaspa tallinapaq vino ofrendatas ofrecewankichik hayka animalkunapa kasqanman hinam, chaykunataqa ofrecewankichik malta torokunatawan, poqosqa carnerokunatawan hinaspa watayoqkama carnerokunatawan kuskatam, chaytaqa rurankichik reglamentoman hinamá.²² Tallinapaq ofrendayoq chaynataq kawsaykunamanta ofrendayoq lliw kañapuwanaykichik ofrendakunamantapas ñoqa Tayta Diospaqmí wañuchipuwankichiktaq hucha pampachanapaq kaq huk chivato ofrendatas.

²³ Chay fiestapa tawa kaq punchawninpiñataqmí kañapuwankichik chunka malta torokunata, iskay poqosqa carnerokunata chaynataq watayoq carnerokunatawan, chay animalkunaqa kanqa sanokamam.²⁴ Kawsaykunamanta ofrendatas hinaspa tallinapaq vino ofrendatas ofrecewankichik hayka animalkunapa kasqanman hinam, chaykunataqa ofrecewankichik malta torokunatawan, poqosqa carnerokunatawan hinaspa watayoq carnerokunatawan kuskatam, chaytaqa rurankichik reglamentoman hinamá.²⁵ Tallinapaq ofrendayoq chaynataq kawsaykunamanta ofrendayoq lliw kañapuwanaykichik ofrendakunamantapas ñoqa Tayta Diospaqmí wañuchipuwankichiktaq hucha pampachanapaq kaq huk chivato ofrendatas.

²⁶—Chay fiestapa pichqa kaq punchawninpiñataqmí kañapuwankichik isqon malta torokunata, iskay poqosqa carnerokunata hinaspa watayoqkama chunka tawayoq carnerokunata, chay animalkunaqa kanqa sanokamam.²⁷ Kawsaykuna ofrendatawan tallinapaq vino ofrendatam ofrecewankichik hayka animalkunapa kasqanman hina, chaykunataqa ofrecewankichik malta torokunatawan, poqosqa carnerokunatawan hinaspa watayoq carnerokunatawan kuskatam, chaytaqa rurankichik reglamentoman hinamá.²⁸ Tallinapaq ofrendayoq chaynataq kawsaykunamanta ofrendayoq lliw kañapuwanaykichik ofrendakunamantapas ñoqa Tayta Diospaqmí wañuchipuwankichiktaq hucha pampachanapaq kaq huk chivato ofrendatas.

²⁹—Chay fiestapa soqta kaq punchawninpiñataqmí kañapuwankichik pusaq malta torokunata, iskay poqosqa carnerokunata hinaspa watayoqkama chunka tawayoq carnerokunata, chay animalkunaqa kanqa sanokamam.³⁰ Kawsaykuna ofrendatawan tallinapaq vino ofrendatam ofrecewankichik hayka animalkunapa kasqanman hina, chaykunataqa ofrecewankichik malta torokunatawan, poqosqa carnerokunatawan hinaspa watayoq carnerokunatawan kuskatam, chaytaqa rurankichik reglamentoman hinamá.³¹ Tallinapaq ofrendayoq chaynataq kawsaykunamanta ofrendayoq lliw kañapuwanaykichik ofrendakunamantapas ñoqa Tayta Diospaqmí wañuchipuwankichiktaq hucha pampachanapaq kaq chivato ofrendatas.

³²—Chay fiestapa qanchis kaq punchawninpiñataqmí kañapuwankichik qanchis malta torokunata, iskay poqosqa carnerokunata hinaspa watayoqkama chunka tawayoq carnerokunata, chay animalkunaqa kanqa sanokamam. ³³Kawsaykunamanta ofrendatawan tallinapaq vino ofrendatam ofrecewankichik hayka animalkunapa kasqanman hina, chaykunataqa ofrecewankichik malta torokunatawan, poqosqa carnerokunatawan hinaspa watayoq carnerokunatawan kuskatam, chaytaqa rurankichik reglamentoman hinamá. ³⁴Tallinapaq ofrendayoq chaynataq kawsaykunamanta ofrendayoq lliw kañapuwanaykichik ofrendakunamantapas ñoqa Tayta Diospaqmí wañuchipuwankichiktaq hucha pampachanapaq kaq huk chivato ofrendatas.

³⁵—Chay fiestapa pusaq kaq punchawninpiñataqmí hatun huñunakuya rurankichik, chay punchawpiqa amamá imapipas llamkankichikchu. ³⁶Ñoqa Tayta Diospaq miski asnaq ofrenda kananpaqmi kañapuwankichik huk malta torota, huk poqosqa carnerota hinaspa watayoqkama qanchis carnerokunata, chay animalkunaqa kanqa sanokamam. ³⁷Kawsaykunamanta ofrendatawan tallinapaq vino ofrendatam ofrecewankichik hayka animalkunapa kasqanman hina, chaykunataqa ofrecewankichik malta torotawan, poqosqa carnerotawan hinaspa watayoq carnerokunatawan kuskatam, chaytaqa rurankichik reglamentoman hinamá. ³⁸Tallinapaq ofrendayoq chaynataq kawsaykunamanta ofrendayoq lliw kañapuwanaykichik ofrendakunamantapas ñoqa Tayta Diospaqmí wañuchipuwankichik hucha pampachanapaq kaq chivato ofrendatas.

³⁹—Chaykunamatá imam tiempollanpi ñoqa Tayta Diospaq kañapuwanaykichik. Hina chay tiempopitaqmi ofrecewankichik prometewasqaykichik ofrendakunatas, voluntad ofrendaykichikkunatas, lliw kañapuwanaykichik ofrendakunatas, kawsaykunamanta ofrendaykichikkunatas, tallinapaq vino ofrendaykichikkunatas chaynataq ñoqawan allinlla kasqaykichikmanta ofrendakunatas.

⁴⁰Tayta Diospa tukuy kamachisqanta hinamá Moises nirqa Isaelpa mirayninkunaman.

Diosman prometekuspaqa cumplinamanta

30

¹Tayta Diospa kamachisqantam Israel ayllukunapa jefenkunaman Moises kaynata nirqa:

²—Tayta Diosman pipas prometekuspanqa otaq juramentowan kikinmanta imatas obligakuspanqa, chay rimasqantam cumplinqapuni, tukuy imapas rimasqanman hinamá ruranqa.

³—Soltera warmi taytanpa wasinpiraq kachkan Tayta Diosman imatas prometekuspanqa otaq kikinmanta imatas obligakuspanqa, ⁴cumplenqapunim imapas prometekusqanta otaq kikinmanta imapas obligakusqanta, chaynataqa ruranqa taytanpas uyarichkaspan paywan acuedo kasqanraykum. Llapallantamá cumplinqa imapas prometekusqantaqa chaynataq kikinmanta llapallan obligakusqantaqa. ⁵Aswanqa chay soltera warmipa prometekusqanta otaq kikinmanta imatas obligakusqanta taytan uyariruspan hina chay punchawllapi harkakuruptinqa chay warmiqa manam cumplinanchu, Tayta Diospas pampachaykunqam chay warmipa taytan harkakurusqanrayku.

⁶—Sichu huk warmi imatas prometekuruchkaspan otaq imatas mana ancha piensarispa kikinmanta obligakuruchkaspan casarakurunman ⁷hinaptinñataq qosanpas chayta yacharuchkaspan mana imatas niptinqa, chay warmim imam prometekusqanman hina hinaspa kikinmanta obligakusqanman hina cumplinqapuni. ⁸Ichaqa chay warmipa prometekusqanta otaq mana ancha piensarispa

kikinmanta imatapas obligakusqanta yacharusqan punchawpi qosan harkakuruptinqa chay warmiqa manam cumplinanchu, Tayta Diospas pampachaykunqam.

⁹—Viuda warmipa otaq leyman hina rakinasa warmpa imapas prometekusqanqa hinaspas kikinmanta obligakusqanqa cumplisqapunim kanqa.

¹⁰—Sichu casada warmi qosanpa wasinpiraq kachkaspan imatapas promete kuptinqa otaq kikinmanta jurasparaq obligakuptinqa ¹¹ chaynapi qosanpas chayta yacharuchkaspan upallakuykuspa mana harkakuptinqa chay warmim prometekusqantawan kikinmanta obligakusqanta cumplinqapuni. ¹² Ichaqa chay warmipa prometekusqanta otaq kikinmanta obligakusqanta hina chay punchawllapi qosan uyariruspan harkakuruptinqa chay warmiqa manam cumplinanchu tukuy nisqankunataqa. Qosan harkakurusqanraykum Tayta Diospas pampachaykunqa.

¹³—Mayqan warmipapas tukuy imapas prometekusqantaqa otaq kikinmanta jurasparaq ayunananpaq tukuy imapas obligakusqantaqa qosanmi “allinmi” ninqa otaq “manam” ninqapas. ¹⁴ Paqarinnintin punchawkama qosan upallakuykuspan mana harkakuspanqa chay warmipa tukuy prometekusqankunatawan tukuy obligakusqankunatam cumplinapaq “allinmi” nichkan, payqa aceptachkan chay warminpa rimarisqan punchawpi uyarichkaspan mana harkakusqanraykum.

¹⁵ Chay warminpa rimarisqankunata uyarichkaspan mana chay punchawllapi harakakuruspanqa kikinñam warminpa huchanwan cuentallikunqa —nispa.

¹⁶ Chay decretokunatam Tayta Dios kamachirqa Moisesman chaynapi chaykunaman hina warminwan qosan rurananpaq chaynataq taytanpas wasinpiraq kaq soltera churinwan imaynam rurananpaq.

Madian casta runakunata wañuchisqankumanta

31

¹Tayta Diosmi Moisesta nirqa:

²—Israelpa mirayninkunapaqyá Madian casta runakunata vengakuy hinaspáñam wañukunki —nispa.

³Moisesmi runakunata nirqa:

—Wakinnikichikyá guerrapaq alistikuspa riychik Madian casta runakunapa contranpi, paykunatayá vengakamuychik Tayta Diospa sutinpi. ⁴ Israelpa llapallan mi-rayninkunamatam sapa ayllumanta kachankichik waranqa peleaq runakunata —nispa.

⁵Chaynapimá sapa ayllumanta akllarqaku guerrapi peleaq waranqa runakunata, alistasqan llapallan runakunaqa karqa chunka iskayniyoq waranqam. ⁶ Guerramanmá sapa ayllumanta Moises kacharqa waranqa runakunata. Sacerdote Eleazarpa churin Fineestapas guerramanmi kacharqa, payqa rirqa santuariopa servicionkunatas chaynataq tocanankupaq cornetillakunatas aparikuspam. ⁷ Moisesman Tayta Diospa kamachisqanpi hinam Madian casta runakunawan peleaspas wañuchimurqaku llapallan qarikunata. ⁸ Chay runakunatawan kuskatataqmi wañuchimurqaku Madian casta runakunapa pichqantin reyninkutapas, chay reykunam karqa Evi, Requem, Zur, Hur hinaspas Reba. Espadawanmi wañuchirqakutaq Beorpa churin Balaam sutiyoq runatas. ⁹ Israelpa mirayninkunam Madian casta warmikunatas hinaspas wawankunatas presota pusarqaku, qatikurqakutaqmi tukuy animalninkutapas hinaspam apakurqakutaq tukuy imankutapas. ¹⁰ Kañaykurqakutaqmi paykunapa *yachasqan llapallan llaqtakunatas chaynataq llapallan campamentonkutapas. ¹¹ Chaynapimá warmikunatas hinaspas wawankunatas animalkunatawan hinaspas tukuy qechumusqankutawan hapikuykurqaku. ¹² Chaykunatam aparqaku Moisesman, sacerdote Eleasarman hinaspas huñunasqa Israel-

pa mirayninkunaman Moab sutiyoq chunniq pampa campamento kachkaptinku. Chay campamentoqa kachkarqa Jordan Mayupa hichpan Jerico llaqtapa chimpanpim.

¹³Moisesmi sacerdote Eleazarwan hinaspas huñunasqa runakunapa jefenkunawan campamento manta taripaqnin lloqisirqaku ¹⁴ichaqa waranqa soldado chaynataq pachak soldado kamachiq guerramanta kutimuq jefekunapaqmi Moises piñakurqa. ¹⁵Paykunatam nirqa:

—Llapa warmikunataqa cmanachum wañuchimurqankichik? ¹⁶Chay warmikunaqa Balaampa umachasqan kaspankum Tayta Diospa contranpi Israelpa mirayninkunata hoqarichirqaku chaynapi Baal-peor sutiyoq taytachankutaña servinankupaq. Chayraykum Tayta Diospas runankunata castigarqa peste onqoywan. ¹⁷Kunanpuniyá wañuchiychik llapallan qari wawakunatapas chaynataq mana doncella kaq warmikunatapas. ¹⁸Doncella kaq sipaskunallatañam amaqqa wañuchinkichikchu. ¹⁹Runata llapa wañuchiqkunaqa wañusqa runapa ayan hapiqkunapiwanyá campamento manta hawapi samaychik qanchis punchawpuni. Kimsa kaq punchawpiwan qanchis kaq punchawpim qamkunaqa chuyanchakunkichik, chuyanchakunkaqataqmi chay presochamusqaykichikkunapas. ²⁰Chuyanchankichiktaqmi llapa pachakunatapas chaynataq qaramanta tukuy ima rurasqa kaqkunatapas chaynataq cabrara pelonmanta awasqa pachakunatapas hinaspas kullumanta llapa serviciokunatapas —nispa.

²¹Guerramanta kutimuq soldadokunatam sacerdote Eleazar nirqa:

—Moisesman kamachispanmi Tayta Dios kay decretota yachachirqa: ²²“Qoritapas, qollqetapas, broncetas, fierrotapas, estañotapas, tititapas ²³chaynataq imapas ninapa mana ruparunana kaqtaqa chuyanchanaykichikpaqmi ninanta pasachinkichik hinaspam chuyanchana yakuwan chuyanchankichik. Tukuy imapas ninapa ruparunana kaqkunatañataqmi yakuwan mayllankichik. ²⁴Qanchis kaq punchawpi pachaykichikta taqsaspam chuyanchasqaña kankichik, chaymantan campamento manpas kutiykunkichik” nispa.

Imakunapas qechumusqanku rakinakusqankumanta

²⁵Tayta Diosmi Moisesta nirqa:

²⁶—Qampiwan sacerdote Eleazarmi runakunapa jefenkunapiwan yupankichik pu-samusqanku runakunata chaynataq animalkunatapas. ²⁷Iskayman rakiruspaykichikmi partenta qonkichik guerrapi peleamuqkunam, partentañataqmi qonkichik wakin runakunaman. ²⁸Ñoqa Tayta Diospaqpas contribuciontam rakipuwanki chay guerrapi peleamuq runakunapa qechumusqankumanta, sapa pichqa pachakmantam rakipuwanki hukninta, rakipuwankimá runakuna, vacakuna, asnokuna chaynataq ovejakuna kaptintas. ²⁹Chay ofrendakunataqa ñoqa Tayta Diospaqña kananpaqmi qonkichik sacerdote Eleazarman. ³⁰Mana guerraman riq Israel casta runakunaman qonaykichikmantam mañanki contribucionta, sapa pichqa chunkamantam mañanki hukninta, mañankimá runakuna, vacakuna, asnokuna, ovejakuna hinaspas ima animalkuna kaptintas. Chaykunataqa qonki Leviy ayllu runakunamanmi, paykunaqariki *yachanay karpamantam cuentallikunku —nispa.

³¹Moisesman Tayta Diospa nisqanta hinamá Eleazarpiwan Moises rurarcaku. ³²Gueraman rispa tropakunapa qechumusqankum karqa: soqta pachak qanchis chunkan pichqayoq waranqa ovejakuna, ³³qanchis chunka iskayniyoq waranqa vacakuna, ³⁴soqta chunka hukniyoq waranqa asnokuna. ³⁵Doncella sipaskunañataqmi karqa kimsa chunka iskayniyoq waranqa. ³⁶Chaynaqa ovejakunamanta rakiptinkum guerrapi peleamuq runakunaman tuparqa kimsa pachak kimsa chunkan qanchisniyoq waranqa pichqa pachaknin ovejakuna. ³⁷Chay animalkunamanta Tayta Diosman tupaq contribucionñataqmi karqa soqta pachak qanchis chunkan pichqayoq ovejakuna. ³⁸Vacakunañataqmi guerraman riq-

kunapaq karqa kimsa chunka waranqa. Chay vacakunamantam Tayta Diospaq rakirqaku qanchis chunka iskayniyoq vacakunata. ³⁹Asnokunamantañataqmí paykunapaq karqa kimsa chunka waranqa pichqa pachaknin. Chay asnokunamantam Tayta Diospaq rakirqaku soqta chunka hukniyoq asnokunata. ⁴⁰Sipaskunamantañataqmí chay guerraman riqkunapaq karqa chunka soqtayoq waranqa sipaskuna. Paykunamantam Tayta Diospaq rakirqaku kimsa chunka iskayniyoq sipaskunata. ⁴¹Moisesman Tayta Diospa kamachisqanpi hinam Tayta Diospaq rakisqanku ofrendata qorqa sacerdote Eleazarman.

⁴²Guerrapi peleamuqkunaman aypuruspanña Israelpa mirayninkunaman wakin partenta Moisespa rakisqanmi karqa: ⁴³Kimsa pachak kimsa chunkan qanchisniyoq waranqa pichqa pachaknin ovejakuna, ⁴⁴kimsa chunka soqtayoq waranqa vacakuna, ⁴⁵kimsa chunka waranqa pichqa pachaknin asnokuna, ⁴⁶chunka soqtayoq waranqa sipaskuna. ⁴⁷Israelpa mirayninkunaman rakisqankumantamá sapa pichqa chunkamanta Moises chaskirqa hukninta sipaskunamanta kaptin otaq animalkunamanta kaptinpas. Chay rakisqankunatam qorqa Tayta Diospa *yachanan karpawan cuentallikuq Levy ayllukunaman. Chaynataqa rurarqa payman Tayta Diospa kamachisqanpi hinam.

⁴⁸Guerrapi peleamuq waranqa soldado kamachiqkunam pachak soldado kamachiqkunapiwan Moisesman rispanku ⁴⁹nirqaku:

—Guerraman pusasqayku tropakunata yuparuptiyum chulla runapas mana faltanchu. ⁵⁰Chayraykum Tayta Diosman qori alhajakunamanta sapakama tarisqaykuman hina ofrendata apamuni: brazaletekunata, pulserakunata, anillokunata, aretekunata, collarkunata. Kaykunataqa Tayta Diosmanmi apamurqaniku huchaykuta pampachaykunapqa —nispa.

⁵¹Chay sumaqllaña rurasqan qorimanta alhajakunamatá Moiseswan sacerdote Eleazar chaskirkaku. ⁵²Waranqa soldado kamachiqkunapa hinaspa pachak soldado kamachiqkunapa Tayta Diosman qorimanta llapa alhajakuna qosqankum karqa pachak pusaq chunkan tawayoq kilo masnin. ⁵³Guerraman riq soldadokunapa imapas qechumusqankuqa kikinkupaqmi karqa. ⁵⁴Chaynaqa chay waranqa soldado kamachiqkunapa hinaspa pachak soldado kamachiqkunapa qosqanku qoritamá Moisepiwan sacerdote Eleazar chaskispanku apaykurqaku Diosman asuykuna karpaman, chaynataqa rurarqa-ku Israelpa mirayninkuna Tayta Diospa qayllanpi mana qonqasqa kanankupaqmi.

Jordan Mayupa waklawninpi allpa dueñochakuq ayllukunamanta

(Dt 3:12-22)

32 ¹Rubenpa chaynataq Gadpa mirayninkunam animalsapa kaspanku, Jazer lawpi hinaspa Galaad lawpi allpакуната qawaykurqaku animalkunapaq kusallaña kasqanta. ²Chaynapim Gadpa chaynataq Rubenpa mirayninkunaqa rirqaku Moisesman, sacerdote Eleazarman hinaspa runakunapa jefenkunaman, paykunatam kaynata nirqaku:

³—Atarot lawpi, Dibon lawpi, Jazer lawpi, Nimra lawpi, Hesbon lawpi, Eleale lawpi, Sebam lawpi, Nebo lawpi hinaspa Beon lawpi ⁴allpакунатам Tayta Dios qechururqa Israelpa mirayninkunapqa. Chay allpакунана animalpaq allin allpакунам, ñoqaykuqariki achkallaña animalniyoqmi kaniku. ⁵Chaynaqa ama hina kaspaykiyá kay allpакуната qoykuwayku dueñochakunaykupaq chaynapi kay Jordan Mayutaqa amaña chimpanaykupaq —nispa.

⁶Chaymi Gadpa chaynataq Rubenpa mirayninkunata Moises nirqa:

—¿Castaykichikkuna guerraman richkaptinchu qamkunañataq kaypi quedakuy-kunkichik? ⁷Imanasqataq Israelpa mirayninkunatas hukmanyachinkichik Tayta Diospa qosqan allpaman mana rinankupaq? ⁸Chaynatam taytaykichikkunapas

rurarqaku Cades-barnea lawmanta wak chimpa allpata qawamunankupaq kachamuptiyas.⁹ Escol Wayqokama chayaruspankum allpata qawaykurqaku hinaspam Israelpa mirayninkunata hukmanyachirqaku Tayta Diospa qosqan allpaman mana rinankupaq.¹⁰ Chayraykum Tayta Dios anchallataña piñakurqa hinaspam juraspan kaynata nirqa:

¹¹—“Abrahanman, Isaacman hinaspas Jacobman juraspas prometesqay allpamanqa manam yaykunqakuchu Egipto nacionmanta lloqsimuqkunaqa, manamá yaykunqakuchu iskay chunka watayoqmantu hanayman runakunaqa, paykunaqariki manam tukuy sonqonkuwanchu qatiwarqaku.¹² Yaykuspaqa-yaykunqaku Cenez casta runa Jefonepa churin Calebwan Nunpa churin Josueyllum. Paykunallam ñoqa Tayta Diostaqa tukuy sonqonkuwan qatiwarqaku” nispa.¹³ Chayraykum Tayta Dios anchallataña piñakurqa Israel casta runakunapa contranpi hinaspam chunniqpi purichirqa tawa chunka wata. Chaynataqa purichirqa paypa qayllanpi mana allin ruraq miraykuna wañuspa tukunan-kukamam.¹⁴ Yaw huchasapa runakunapa churinkuna, qamkunaqa taytaykichikkunapa qatiqninñam rikurirkichik chaynapi Israel casta runakunapa contranpi Tayta Diosta astawan piñachinaykichikpaq.¹⁵ Tayta Diomanta astawanraq karunchakuptikichikqa paypas Israelpa mirayninkunata saqerusqanpi hinam chunniqpi saqerusunkichik. Qam-kunaraykutaqmi kay llapa runakunatapas Tayta Diosqa chinkarachinqa —nispa.

¹⁶ Rubenpa hinaspas Gadpa mirayninkunam Moisesman asuykuspanku nirqaku:

—Kay sitiokunapiyá animalniykupaq perqarusaqku chaynataqyá familiayku-paschas churiykupapas llaqtata hatarirachisaqku.¹⁷ Hinaspam armasqa risaqku Israelpa mirayninkunapa ñawpaqninta *yachananku allpaman chayachinaykukama. Ichaqa familiaykuqa murallasqa llaqtakunapiyá quedachunku kaylawpi yachaq runakunaryku.¹⁸ Israelpa mirayninkuna sapakama herencianku allpata chaskinankukamam wasiykumanqa mana kutimusaqkuchu.¹⁹ Manañam chasisaqkuñachu herenciataqa Jordan Mayupa chimpanpiqa, herenciaykuqariki kachkanñam Jordan Mayupa kaylawnin intipa qespimunan lawpi —nispa.

²⁰ Chaymi Moisesñataq nirqa:

—Nisqaykichikpi hina peleanaykichikpaqyá Tayta Diospa ñawpaqninta guerraman armasqa riychik.²¹ Chaynataqyá paypa qayllanmanta enemigonkunata wischurunankama guerrapi peleanaykichikpaq Tayta Diospa ñawpaqninta llapallaykichik Jordan Mayuta chimpaychik.²² Tayta Diospa ñawpaqninpi allpakanapas dueñochakusqaña karuptinqa kutikamunkichikñam chaynapim libreña kankichik Tayta Diospaq chaynataq Israel casta runakunapaqpas ruranaykichikmanta. Chaynapim kay allpaqa Tayta Diospa ñawpaqninpi herenciaykichik kanqa.²³ Nisqaykichikta hina mana ruraspaqa Tayta Diospa contranpim huchallikunkichik, chaynata ruraspaqa cheqaptapunipas castigasqam kankichik.²⁴ Nisqaykichikpi hinayá familiaykichikpaq llaqtakunata ruraychik, perqaychiktaqyá animalniykichikkunapaq kanchakunatapas —nispa.

²⁵ Hinaptinmi Gadpa hinaspas Rubenpa mirayninkuna Moisesta nirqaku:

—Kamachiwasqaykikuta hinam ñoqaykuqa ruraspaqku.²⁶ Churiykuqa warmiykuqa, tukuy animalniykupiwanmi Galaad law llaqtakunapi quedanqaku.²⁷ Ñoqaykuqa nisqaykipi hinam llapallayku peleamunaykupaq armasqa risaqku Tayta Diospa ñawpaqninta —nispa.

²⁸ Chaymi Moises rimarqa sacerdote Eleazarwan, Nunpa churin Josueywan hinaspas Israelpa mirayninkunamanta kaq ayllukunapa jefenkunawan, paykunatam nirqa:

²⁹—Sichum Gadpa chaynataq Rubenpa mirayninkuna llapallanku guerrapaq armasqa qamkunawan Tayta Diospa ñawpaqninta Jordan Mayuta chimpaptinkuqa allpakanatas dueñochakuykuspañam paykunamanpas qonkichik chay dueñocha-

kusqanku Galaad law allpata.³⁰ Guerrapaq armasqa qamkunawan kuska mana riptyinkum ichaqa Canaan allpapi qamkunawan kuska allpata chaskinqaku —nispa.

³¹ Hinaptinmi Gadpa chaynataq Rubenpa mirayninkuna nirqaku:

—Ñoqaykuqa rurasaqku Tayta Diospa niwasqankuta hinam.³² Guerrapaq armasqam Tayta Diospa ñawpaqninta Canaan allpaman chimpasaqku. Ichaga dueñochakunayku herencia allpaqa Jordan Mayupa kaylawninpim kanqa —nispa.

³³ Chaynapimá Gadpa mirayninkunaman, Rubenpa mirayninkunaman chaynataq Joseyqa churin Manasespa miraynin parten aylluman Moises qorqa Amor casta runakunapa reynin Sehonpa allpanta chaynataq Basan nacionpa reynin Ogpa allpanpa linderonpi llaqtakunatapas.³⁴ Gadpa mirayninkunam mosoqmanta hatarichirqaku Dibon llaqtata, Atarot llaqtata, Aroer llaqtata,³⁵ Atarot-sofan llaqtata, Jazer llaqtata, Jogbeha llaqtata,³⁶ Bet-nimra llaqtata chaynataq Bet-aran llaqtatapas, chay llaqtakunaqa karqa murallasqakamam. Ovejankupaqpas perqarqakutaqmi kanchakunata.³⁷ Rubenpa mirayninkunam mosoqmanta hatarichirqaku Hesbon llaqtata, Eleale llaqtata, Quiriataim llaqtata,³⁸ Nebo llaqtata, Baal-meon llaqtata, chay wakin llaqtakunapa sutintaqa cambiarurqakum. Hatarichirqakutaqmi Sibma sutivoq llaqtatapas, chay yapamanta hatarichisqanku llaqtakunataqa suticharqaku huk sutiwanñam.

³⁹ Manasespa churin Maquirpa mirayninkunam Galaad lawman rispanku dueñochakuykurqaku hinaspm chaypi *yachaq Amor casta runakunatapas qarqorurqaku.

⁴⁰ Chayraykum Manasespa churin Maquirpa mirayninkunaman Moises qoykurqa chay Galaad lawpi allpata chaypi *yachanankupaq.⁴¹ Manasespa miraynin Jairpas Galaad lawpi taksa llaqtachakunatam dueñochakuykurqa hinaspm suticharqa “Havot-jair” nispa.⁴² Noba sutivoq runapas rispanmi dueñochakuykurqa Kenat sutivoq llaqtata chaynataq taksa llaqtachankunatapas hinaspm suticharqa kikinpa sutinwan “Noba” nispa.

Israel runakunapa maylawnin purisqankumanta

33 ¹⁻²Egipto nacionmantam Moisespiwan Aaronpa pusasqan Israelpa mirayninkuna tropa-tropa lloqsimurqaku. Tayta Dios kamachiptinmi Moises qellqarqa purispanku sapa samasqanku sitiokunapa sutinta.

³Punta kaq killapa chunka pichqayoq punchawninpim Pascua Fiestapa paqarin-nintinta llumpay qari-qarillaña lloqsimurqaku. Paykunaqa Ramses llaqtamantam lloqsimurqaku Egipto nacionniyoq llapa runakuna qawachkaptin.⁴ Egipto nacionniyoq runakunapa llapallan piwi wawa-churinkunatam Tayta Dios wañurachirqa, paykunta pampanankukamam Israelpa mirayninkunaqa lloqsirqaku. Chay tiempopim Tayta Diosqa Egipto nacionniyoq runakunapa taytachankunata penqayman churarqa.

⁵Ramses llaqtamanta lloqsispankum Israelpa mirayninkunaqa samarurqaku Sucot lawpi.

⁶Sucot lawmanta lloqsispankuñataqmi samarurqaku chunniqpa patanpiña kaq Etam lawpi.

⁷Etam lawmanta lloqsispankuñataqmi muyuramurqaku Baal-zefonpa chimpanpi kaq Pi-hahirot lawman hinaspm samarurqaku Migdol lawpa chimpanpi.

⁸Pi-hahirot lawmanta lloqsispankuñataqmi lamar qochapa chawpinta chunniqman chimparurqaku. Etam chunniqpi kimsa punchaw purispankum samarurqaku Mara sutivoq lawpi.

⁹Mara lawmanta lloqsispankuñataqmi chayarurqaku Elim sutivoq lawman, chaypim karqa chunka iskayniyoq pukyukuna chaynataq qanchis chunka palmera sachakunapas, chaynaqa chaypimá samarqaku.

- ¹⁰ Elim lawmanta lloqsispankuñataqmí Puka Lamar Qochapa hichpanpi samarurqaku.
- ¹¹ Puka Lamar Qochamanta lloqsispankuñataqmí samarurqaku Sin sutyoq chunniqpi.
- ¹² Sin chunniqmanta lloqsispankuñataqmí samarurqaku Dofca sutyoq lawpi.
- ¹³ Dofca lawmanta lloqsispankum samarurqaku Alus lawpi.
- ¹⁴ Alus lawmanta lloqsispankuñataqmí samarurqaku Refidim lawpi, chaypim mana yaku karqachu runakuna tomanankupaq.
- ¹⁵ Refidim lawmanta lloqsispankuñataqmí samarurqaku Sinai sutyoq chunniqpi.
- ¹⁶ Sinai chunniqmanta lloqsispankuñataqmí samarurqaku Kibrot-hataava lawpi.
- ¹⁷ Kibrot-hataava lawmanta lloqsispankuñataqmí samarurqaku Hazerot lawpi.
- ¹⁸ Hazerot lawmanta lloqsispankuñataqmí samarurqaku Ritma lawpi.
- ¹⁹ Ritma lawmanta lloqsispankuñataqmí samarurqaku Rimon-peres lawpi.
- ²⁰ Rimon-peres lawmanta lloqsispankuñataqmí samarurqaku Libna sutyoq lawpi.
- ²¹ Libna lawmanta lloqsispankuñataqmí samarurqaku Rissa lawpi.
- ²² Rissa lawmanta lloqsispankuñataqmí samarurqaku Ceelata lawpi.
- ²³ Ceelata lawmanta lloqsispankuñataqmí samarurqaku Sefer sutyoq orqo lawpi.
- ²⁴ Sefer Orqo lawmanta lloqsispankuñataqmí samarurqaku Harada lawpi.
- ²⁵ Harada lawmanta lloqsispankuñataqmí samarurqaku Macelot lawpi.
- ²⁶ Macelot lawmanta lloqsispankuñataqmí samarurqaku Tahat lawpi.
- ²⁷ Tahat lawmanta lloqsispankuñataqmí samarurqaku Tara sutyoq lawpi.
- ²⁸ Tara lawmanta lloqsispankuñataqmí samarurqaku Mitca sutyoq lawpi.
- ²⁹ Mitca lawmanta lloqsispankuñataqmí samarurqaku Hasmona lawpi.
- ³⁰ Hasmona lawmanta lloqsispankuñataqmí samarurqaku Moserot lawpi.
- ³¹ Moserot lawmanta lloqsispankuñataqmí samarurqaku Bene-jaacan lawpi.
- ³² Bene-jaacan lawmanta lloqsispankuñataqmí samarurqaku Gidgad sutyoq orqo lawpi.
- ³³ Gidgad Orqo lawmanta lloqsispankuñataqmí samarurqaku Jotbata lawpi.
- ³⁴ Jotbata lawmanta lloqsispankuñataqmí samarurqaku Abrona sutyoq lawpi.
- ³⁵ Abrona lawmanta lloqsispankuñataqmí samarurqaku Ezion-geber llaqta lawpi.
- ³⁶ Ezion-geber llaqta lawmanta lloqsispankuñataqmí samarurqaku Zin sutyoq otaq Cades sutyoq chunniqpi.
- ³⁷ Cades llaqta lawmanta lloqsiruspankuñataqmí samarurqaku Hor sutyoq orqo lawpi. Chay orqoqa kachkan Edom nacionpa linderonpiñam. ³⁸ Tayta Diospa nis-qanman hinam, sacerdote Aaron rirqa Hor Orqoman. Chaypim wañukurqa pichqa kaq killapa punta kaq punchawninpi, payqa wañukurqa Israelpa mirayninkuna Egipto nacionmanta lloqsimuspa tawa chunka watamanña yaykuchkaptinkum.
- ³⁹ Hor Orqopim Aaron wañukurqa pachak iskay chunkan kimsayoq watanpi.
- ⁴⁰ Neguev law Arad llaqtapi *yachaq Canaan casta runakunapa reyninmi yacharurqa Israelpa mirayninkuna chayaramusqanta.
- ⁴¹ Hor Orqo lawmanta lloqsispankum samarurqaku Zalmona lawpi.
- ⁴² Zalmona lawmanta lloqsispankum samarurqaku Punon lawpi.
- ⁴³ Punon lawmanta lloqsispankum samarurqaku Obot lawpi.
- ⁴⁴ Obot lawmanta lloqsispankum samarurqaku Moabpa linderonpiña kaq Ije-abarim lawpi.
- ⁴⁵ Ije-abarim lawmanta lloqsispankum samarurqaku Dibon-gad llaqta lawpi.
- ⁴⁶ Dibon-gad llaqta lawmanta lloqsispankum samarurqaku Almon-diblataim lawpi.

⁴⁷ Almon-diblataim lawmanta lloqsispankum samarurqaku Nebo Orqopa chimpán Abarim sutiyoq orqokunapi.

⁴⁸ Abarim Orqokunamanta lloqsispankum samarurqaku Nebo Orqopa chimpán Moab sutiyoq chunniq pampakunapi, chay pampakunaqa kachkan Jordan Mayupa hichpan Jerico llaqtapa chimpánpi. ⁴⁹ Chaymantañataqmí Jordan Mayupa hichpanpi campamentota sayachirqaku. Chay campamentoqa chutarikurqa Bet-jesimot llaqta lawmanta qallarispa Abel-sitim lawkama, chay sitiokunaqa karqa Moab sutiyoq chunniq pampakunapi.

Canaan allpaman yaykuspanku imaynam partinakunankumanta

⁵⁰⁻⁵¹ Moab sutiyoq chunniq pampakunapi otaq Jordan Mayupa hichpan Jerico llaqtapa chimpánpi Israelpa mirayninkuna kachkaptinkum paykunaman ninan-paq Moisesta Tayta Dios kaynata nirqa:

—Jordan Mayuta chimparuspa Canaan allpaman yaykuspaykichikmi ⁵²chaypi *yachaq llapa runakunata qarqonkichik, ñutunkichiktaqmí rumimanta llapallan taytacha-machankutapas chaynataq llapallan fundisqa adoranankutapas. Purmachinkichiktaqmí moqokunapi llapallan capillankutapas. ⁵³ Chay allpapi runakunata qarqospaykichikmi chaypi yachankichik, chay allpataqa ñoqam qoykichik dueñochakunaykichikpaq. ⁵⁴ Castay-kichikman hinam sorteaspa herencia allpata chaskinkichik, achka kaqkunamanqa hatun herenciataq qonkichik, aslla kaqkunamanñataqmí qonkichik taksallata. Suerte tupasanman hinam sapakama maylaw sitiopipas chaskinkichik, abueloykichikpa ayllunman hinamá herenciataqa chaskinkichik. ⁵⁵ Chay allpapi *yachaq runakunata mana qarqoptikichikqa hinalla kaspankum kangaku ñawikichikpi astilla hina otaq waqtaykichikmanta tipaq kichka hina. Paykunaqa yachasqaykichik allpapimá ñakarichisunkichik. ⁵⁶ Chay enemigoykichikwan imam ruranaypaq piensasqaya hinam qamkunawanpas rurasaq.

Canaan allpapa linderonkunamanta

34 ¹⁻² Israelpa mirayninkunaman kamachinanpaqmi Moisesta Tayta Dios kaynata nirqa:

—Canaan allpaman yaykuruptikichikmi chay allpaqa herenciaykichikña kanqa. ³ Surlawpa linderonkunam kanqa Zin sutiyoq chunniqmana qallarispa Edom nacion-pa linderonkama, surlawpa linderonkunaqa qallarinqa intipa qespimunan lawpi kaq Kachi Qochamantam ⁴hinaspam surlawninta muyurimunqa Acramim sutiyoq qasaka-ma, chaymantañataqmí chutarikunqa Zin sutiyoq chunniqkama. Chaymantañataqmí chutarikunqa surlawpi kaq Cades-barnea llaqtakama, chay sitiomantañataqmí chutarikunqa Hasar-adar llaqtakama, chaymantañataqmí chayanqa Asmon lawkama. ⁵ Chay Asmon lawmantañataqmí muyurimunqa Egipto sutiyoq chaki wayqokama, chaymantañataqmí chutarikunqa Meditarraneo Lamar Qochakama.

⁶—Intipa seqaykunan lawpi linderoykichikqa kanqa Meditarraneo Lamar Qochapa patankunam.

⁷—Norte lawpi linderoykichikñataqmí Meditarraneo Lamar Qochamanta qallarispa chutarikunqa norte lawpi kaq Hor Orqokama. ⁸ Hor Orqomantam derecholla chutarikunqa Hamat lawman yaykunakama, chaymantañataqmí chutarikunqa Zedad llaqtakama. ⁹ Chaymantañataqmí Zifron llaqtanta chutarikuspa Hazar-e-nan llaqtapi tukurunqa. Chaynamá kanqa norte lawpi linderoykichikqa.

¹⁰—Intipa qespimunan lawpi linderoykichikqa derechollam chutarikunqa Hazar-enan llaqtamanta qallarispa Sefam lawkama. ¹¹ Sefam lawmantañataqmí

uraykamunqa Ribla llaqtakama, chay llaqtaqa kachkan Ain lawpa intipa qespimunan lawninpim. Chaymantañataqmi chay linderoqa uray lawman chutarikunqa Cineret sutiyoq qochapa patankama otaq intipa qespimunan lawpi kaq patankama. ¹²Chaymantañataqmi Jordan Mayuntakama uray lawman chutarikunqa Kachi Qochapi tukunankama, chayna muyuriqninpi linderoyoq allpamá qamkunapaqa kanqa.

Canaan allpa partinakunankumanta

¹³Israelpa mirayninkunamat Moises kamachirqa kaynata:

—Sorteaspam kay allpataqa partinakunkichik herenciaykichik kananpaq, Tayta Diosmi kamachikurqa isqonnintin ayllukunamanpas chaynataq Manasespa parten ayllumanpas partinaykichikpaq. ¹⁴Ruben chaynataq Gad ayllukunaqa, abuelonkupa castankuman hinam chaskirunkuña herenciankuta, chaskirunñataqmi Manasespa parten ayllupas. ¹⁵Iskay ayllu partenqa chaskirunkuña herenciankuta Jordan Mayupa kaylawninpi otaq Jerico llaqtapa kaylaw chimpan intipa qespimunan lawpi —nispa.

¹⁶Tayta Diosmi Moisesta nirqa:

¹⁷—Allpa partisuqnikichikmi kanqa sacerdote Eleazarwan Nunpa churin Josuey. ¹⁸Sapa ayllumantam huk kamachikuqa akllankichik herencia allpata partisunaykichikpaq:

¹⁹—Juda ayllumantam akllankichik Jefonepa churin Calebta.

²⁰—Simeon ayllumantam akllankichik Semuelpa churin Amiudta.

²¹—Benjaminpa ayllumantam akllankichik Quislonpa churin Elidadta.

²²—Dan ayllumantam akllankichik Joglipa churin kamachikuq Buqui sutiyoq runata.

²³—Josey pa miraynin Manases ayllumantam akllankichik Efodpa churin kamachikuq Hanielta. ²⁴Efrain ayllumantam akllankichik Siftanpa churin kamachikuq Kemuelta.

²⁵—Zabulon ayllumantam akllankichik Parnacpa churin kamachikuq Elizafanta.

²⁶—Isacar ayllumantam akllankichik Azanpa churin kamachikuq Paltielta.

²⁷—Aser ayllumantam akllankichik Selomipa churin kamachikuq Ahiudta.

²⁸—Neftali ayllumantam akllankichik Amiudpa churin kamachikuq Pedaelta —nispa.

²⁹Chay kamachikuqkunamatá Tayta Dios kamachirqa herenciankupaq Israelpa mirayninkunaman Canaan allpata partinankupaq.

Leviy aylluman qonanku llaqtakunamanta

35 ¹Moab sutiyoq chunniq pampakunapi otaq Jordan Mayupa hichpan Jerico llaqtapa chimpanpi kachkaptinkum Moisesta Tayta Dios nirqa:

²—Israelpa mirayninkunata kamachiy herencia allpa chaskisqankupi Leviy aylluman llaqtakunata qonankupaq, chay llaqtakunapim paykunaqa *yachanqaku. Paykunamanyá qochunku llaqtakunapa muyuriqninpi echaderokunatas. ³Chay llaqtakunapi yachaptinkum chay llaqtakunapa echaderonkunaqa kanqa ganadonkupawan llapallan animalninkupaq. ⁴Llaqtapa muyuriqninpi Leviy aylluman qosqaykichik echaderokunanaqa kanqa tawa pachak pichqa chunkan metronmi, chaynaqa kanqa llaqtapa murallanmanta hawa lawmanmi. ⁵Llaqtapa hawa lawnин intipa qespimunan lawpim tupunkaku isqon pachak metrota, surlawpipas tupunkaku hina isqon pachak metrollatam, hina chayna sayayllatam tupunkaku intipa seqaykunan lawpipas chaynataq norte lawpipas. Chaynaqa chay llaqtapa muyuriqninpmá chay echaderonkuna paykunapaq kanqa.

⁶—Leviy aylluman qonaykichik llaqtakunamantam soqta llaqtakuna kanqa amparakuna llaqtakuna. Chay llaqtakunaqa kanqa runa wañuchiqa lluptikuspan

amparakunanmi. Chay soqta llaqtakunatawan kuskatam qonkichiktaq tawa chunka iskayniyoq llaqtakunatapas.⁷Leviy aylluman qonaykichik llapallan llaqtakunaqa kanqa tawa chunka pusaqniyoq llaqtakunam echaderontinkama.⁸Herenciaykichikmanta Leviy aylluman llaqtakunata qospaykichikqa hatun herenciayoq Israel runakunam qonkichik achka llaqtakunata, taksa herenciayoq kaqkunañataqmi qonkichik aslla llaqtakunata. Sapa ayllum haykam llaqta chaskisqaykichikman hina Leviy aylluman qonkichik.

Amparakunanku llaqtakunamanta

(Dt 19:1-13. Jos 20:1-9)

⁹⁻¹⁰Israelpa mirayninkunaman ninanpaqmi Moisesta Tayta Dios nirqa:

—Jordan Mayuta chimparuspa Canaan allpapiña kaspaykichikmi¹¹ llaqtakunata akllankichik amparakuna llaqtakuna kananpaq chaynapi pipas qonqaymanta runamasinta wañurachispanqa chay llaqtaman lluptikunapaq.¹²Chay llaqtakunaqa kanqa wañuqpa ayllun vengakuqmanta lluptinaykichikpaqmi. Chaynapim chay qonqaymanta wañurachiq runaqa mana wañunqachu runakuna huñunakuspa chay wañuchiqa juzganankukama.¹³Chay llaqtakuna qosqaykichikmantam amparakunaykichikpaq soqta llaqtakuna kanqa.¹⁴Kimsa amparakunaykichik llaqtakunam kanqa Jordan Mayupa kaylawninpi, kimsa amparakuna llaqtakunañataqmi kanqa Canaan allpapi.¹⁵Chay amparakunaykichik soqtan llaqtakunam kanqa Israelpa mirayninkunapaq, forasterokunapaq chaynataq samapakuq runakunapaqpas. Pipas qonqaymanta huk kaqninta wañurachiq runaqa lluptispanmi chay llaqtapi amparakunqa.

¹⁶Pipas fierrowan runamasinta wañurachispanqa, runa wañuchiqñam rikurirun, chaynaqa wañuchisqapunim kanqa.

¹⁷Pipas rumita hapiykuspa runamasinta wañurachispanqa, runa wañuchiqñam rikurirun, chaynaqa wañuchisqapunim kanqa.

¹⁸Pipas kasiwan runamasinta wañurachispanqa, runa wañuchiqñam rikurirun, chaynaqa wañuchisqapunim kanqa.¹⁹Chay wañuqpa vidanmanta reclamaqmi, runa wañuchiqa wañuchinqa maypipas tupasqanpi.

²⁰—Pipas cheqnisqanrayku pitapas tanqaykuspanqa otaq wateqaspa imatapas hawanman wañunanaq wiischuykuspanqa²¹ otaq cheqnisqanrayku makillawan maqaspa wañurachispaqa, runa wañuchiqñam rikurirun. Wañuqpa vidanmanta reclamaqmi maypipas tupasqanpi paytapas wañuchinqa.²²Ichaqa pipas mana cheqnikuchkasan pitapas tanqaykuptinqa otaq mana wateqaspa imatapas qonqaymanta hawanman wichiykachiptinqa²³ otaq mana enemigon kachkaspa otaq daño ruraya mana maskachkaspa qonqaymanta hawanman rumita wichiykachiptin wañuruptinqa²⁴runakunam huñunakuruspanku kay reglamentokunaman hina allin arreglotu ruranqaku, chay allin arreglotuqa ruranqaku qonqaymanta wañurachiq runapaqmi chaynataq wañuqpa vidan reclamaqpaqmi.²⁵Wañuqpa vidan reclamaqmantam huñunasqa runakuna chay qonqaymanta wañurachiqa libraspanku chay amparakuna llaqtaman kutichinqaku, chay runa wañurachiq runaqa chay llaqtapim yachanqa aceitewan tallisqa sacerdotekunapa jefen wañunan punchawkama.²⁶Ichaqa chay wañurachiq runa amparakusqan llaqtapa linderonkunamanta lloqsiruptinqa,²⁷wañurachinmanmi chay wañuqpa vidanmanta reclamaq runa, payta wañurachispanqa mana huchayoqmi kanqa.²⁸Chaynaqa, chay qonqaymanta wañuchiq runaqa chay amparakusqan llaqtapimá *yachanqa sacerdotekunapa jefen wañukunankama, chay sacerdote wañukuptinñam allpanman kutinqa.²⁹Kay

decretokunaman hinamá allinta arreglankichik. Qamkunapas chaynataq hamuq miraynikichikpas chaynatamá rurankichik maypiña *yachaspapas.

Testigokunapaq leykunamanta

³⁰—Pipas runamasinta wañuchiqa testigokunapa nisqanman hinam wañunqa ichaqa chulla testigopa nisqallanwanqa manam pipas wañunmanchu.

³¹—Runa wañuchiqa libranapaqqa amam qollqetaqa chaskinkichikchu, wañunapaq sentenciasqa runaqa wañunqapunim.

³²—Amparakuna llaqtaman lluptispa pipas amparakuptinqa, llaqtanman kuitikunarpaqqa amam qollqetaqa chaskinkichikchu, chay amparakuna llaqtapimá *yachanqa sacerdotekunapa jefen wañukunankama.

³³—*Yachanaykichikpaq kaq allpataqa amam millakuypaqtaqa rurankichikchu runa wañuchiykunawanqa, runa wañuchiyqariki allpatam millakuypaqta ruran, chay runa wañuchiqa wañuchiptillankum chayna hucha ruraytaqa pampachasqaq.

³⁴—*Yachanaykichikpaq allpataqa amamá millakuypaqtaqa rurankichikchu, chay yachanaykichik allpapiqariki ñoqapas yachasaqmí. Ñoqa Tayta Diosqariki Israelpa mirayninkuna ukupim qamkunawan yachachkani.

Warmikunapaq herencia allpamanta

36 ¹Joseypa churinmi karqa Manases, Manasespa churinmi karqa Maquir, Maquirpa churinmi karqa Galaad, chay Galaadpa mirayninkunamanta kamachikuqkunam asuykurqaku Moisesmanwan Israelpa miraynin ayllukunapa kamachiqninkunaman ²hinaspam kaynata nirqaku:

—Moises, qamtam Tayta Dios kamachisurqanki Israelpa mirayninkunaman sorteaspa allpata partinaykipaq. Kamachisurqankitaqmi Zelofehad sutiyoq cas-tayku runapa allpantapas warmi churinkunaman partinaykipaq. ³Ichaqa chay warmikuna Israel wakin ayllukunamanta kaq huk kaqnin qariwan casarakurup-tinqa chay tupaqnin herenciaqa ayluykupa herencianmantach menosyarunqa, chaynapich chay herenciaqa chay casaraqnin runapa herencianmanñia yapaku-runqa hinaptinchá suerteman hina tupawasqanku herenciaykuqa menosyarunqa.

⁴Israelpa mirayninkunapaq Jubileo sutiyoq wata chayaramuptinqa chay war-mikunapa herencia allpanqa yapakurunqa qosankupa herencianmanñach chaynapichiki ayluykumanta kaq herencia allpaykuqa menosyarunqa —nispa.

⁵Hinaptinmi Tayta Diospa kamachisqanta hina Israelpa mirayninkunata Moises kamachispan nirqa:

—Josey ayllumanta kaq runakunaqa allintam rimachkanku. ⁶Chaynaqa Zelofehad sutiyoq runapa warmi churinkunamatam Tayta Dios kaynata nin: “Munasqaykichikman hinayá piwanpas casarakuychik aswanqa casarakunkichikqa taytaykichikpa aylun-manta kaqkunallawanmi, ⁷chaynapim Israelpa mirayninkunapa herencianqa mana aylun-ayllunchu pasanakunqa. Israelpa mirayninkunaqa sapakamam taytakupa aylunpa herencianwan dueño kanqaku. ⁸Israelpa miraynin aylumanta kaq heren-ciayoq warmiqa, taytanpa ayllumanta kaq runallawanmi casarakunqa chaynapim Israelpa mirayninkunaqa sapakama aylunkuman tupaq herencianwan dueño kan-qaku. ⁹Chaynapimá chay herenciaqa mana aylun-ayllunchu pasanakunqa, Israelpa miraynimanta kaq aylukunaqa sapakamam herenciankuwan dueño kanqaku” nispa.

¹⁰Moisesman Tayta Diospa kamachisqanta hinamá Zelofehadpa warmi churinkuna rurarqaku. ¹¹Paykunam casarakurqaku taytankupa wawqenpa churinkunawan, chay warmikunam karqa: Maala, Tirsa, Hogla, Milca hinaspa Noa. ¹²Chaynapim Joseypa churin Manases ayllumanta kaq warmikunapa herencian-kuqa hinalla karqa abuelonkupa herencian ukupi.

¹³Chay kamachikuykunatawan reglamentokunamat Israelpa mirayninkunaman ninanpaq Moisesman Tayta Dios kamachirqa, chaykunataqa qorqa Moab sutiyoq chunniq pampakunapim otaq Jordan Mayupa hichpan Jerico llaqtapa chimpampim.

MOISESPA QELLQASQAN PICHQA KAQ LIBRO

DEUTERONOMIO

Deuteronomio ninanqa “yapamanta qosqa ley” ninanmi. Israelpa mirayninkuna Diospa prometesqan allpaman manaraq yaykuchkaptinkum Sinai Orqopi chaskisqanku leykunata Moises paykunaman yapamanta willarqa. Egipto nacionmanta hamuptinku chunniqpi admirakuy-paq kaqkuna pasakusqanmantam paykunaman Moises willarqa yuyarinankupaq. Kay librom willawanchik Tayta Diosqa imaynatam akllakusqan hinaspa kuyasqan runankunata libraspa tukuypi bendecisqanmanta chaynataq purisqanku chunniqpipas imaynam paykunata pusas-qanmanta. Señor Jesucristom nirqa: “Señor Diosnikitam kuyanki tukuy sonqoykiwan, tukuy vidaykiwan, tukuy yuyaynikiwan hinaspa tukuy kallpaykiwan” nispa. Chay kamachikuytam payqa suticharqa wakin kamachikuymantapas aswan hatunpaqraq (Dt 6:4-6. Mr 12:30)

Kay libroqa pichqa parteman rakisqam kanman:

Punta kaq partem willakun chunniq purisqankupi imakunam paykunata pasasqanmanta (1-4).

Iskay kaq parteñataqmi willakun Chunkantin Kamachikupya nisqanman hina paykunata kunapayasqanmanta hinaspa leykunata, reglamentokunata, achka yachachikuykunata pay-kunaman qosqanmanta (5-26).

Kimsa kaq parteñataqmi willakun Canaan allpaman imaynam yaykunankumanta (27-28).

Tawa kaq parteñataqmi willakun Moab runakunapa allpanpi kaspaña contrato rurasqan-kumanta (29-30).

Pichqa kaq parteñataqmi willakun wañukunan tiempo hichpamuptin Moisespa despedi-kusqanmanta hinaspa Nebo Orqopi wañukusqanmanta (31-34).

Libropa gallariyininmanta

1 ¹Jordan Mayupa waklawnin intipa qespimunan law chunniqpi Puka Lamar Qochapa hanaynin Araba lawpi chaynataq Paran, Tofel, Laban, Hazerot hinaspa Dizahab sitiokunapa chawpinpi Israelpa llapallan mirayninkuna kachkaptinmi paykunaman Moises willarqa. ²Horeb Orqomanta Cades-barnea llaqtamanqa kachkan chunka hukniyoq punchaw puriyimi, chay llaqtaman chayanapaqqa pasana Seir Orqontam. ³Tawa chunka wataña Egipto nacionmanta lloqsisqanku hawam chunka hukniyoq kaq killapi chaynataq chay killapa punta kaq punchawnipi Moises Israelpa mirayninkunaman rimapayarqa Tayta Diospa kamachisqanman hina. ⁴Paykunamanqa chaynataqa rimapayarqa Amor casta runakunapa reynin Hesbon llaqtayoq Sehonta chaynataq Basan nacionpa reynin Ogta venceruspanñam. Chay Og sutiyooq reyqa *yacharqa Edrei llaqtapiwan Astarot llaqtapim. ⁵Chaynaqa Jordan Mayupa wak- lawnин Moab casta runakunapa allpanpi Israelpa mirayninkuna kachkaptinkum Moises gallaykurqa kay yachachikuykuna yachachiya:

“—Yupaychasqanchik Tayta Diosmi Horeb Orqopi rimapayawaspanchik nirqa kaynata: “Unayñam qamkunaqa karunkichik kay orqo lawpi. ⁷Muyurispaykichiýka riychik Amor

casta runakunapa *yachanan orqokunaman, Araba lawman, orqokuna lawman, chay orqokunapa waqtan lawman, Neguev lawman hinaspa lamar Qocha lawman. Chay lawkunapiqa yachan Canaan casta runakunam, riychiktaqyá Libano lawmanpas, Eufrates hatun mayuman chayanaykichikkama. ⁸Chay allpataqa ñoqam qoykichik yaykuspa dueñochakunaykichikpaq. Chay allpataqa abueloykichik Abrahanman, Isaacman, Jacobman chaynataq mirayninkunaman qonaypaqmí juraspay ñoqa Tayta Dios prometekurqani.”

Kamachikuqkuna akllasqankumanta

(Ex 18:13-27)

⁹—Chay tiempopim ñoqa Moises nirqani kaynata: “Sapallayqa manam qam-kunamanta cuentallikuya atiymanchu. ¹⁰Yupaychasqanchik Tayta Diosmi mirarachisunkichik chaymi kunanqa kankichik cielopi lucerokuna hina achkallaña. ¹¹Abuelonchikkunapa yupaychasqan Tayta Diosyá kunan kasqaykichikmantapas achka waranqa mastaraq mirachisunkichik hinaspayá bendecisunkichik prometewasqanchik-man hina. ¹²Chaywanpas manam sapallayqa atiymanchu sasachakuynikichikkunata, quejanakuynikichikkunata hinaspa atipanakuynikichikkunata aguantaytaqa. ¹³Chaynaqa sapa ayllumantayá akllaychik yachaysapa, yuyaysapa chaynataq allin reqsisqa runakunata chaynapi paykunaña kamachisunaykichikpaq” nispa.

¹⁴—Hinaptinmi paykunañataq niwarqaku: “Allinpunim chay niwasqaykikuqa” nispa.

¹⁵—Chaymi sapa ayllumanta akllarqani yachaysapa chaynataq allin reqsisqa runakunata hinaspm paykunata churarqani kamachikuqpaq. Paykunatam churarqani waranqa runakunata, pachak runakunata, pichqa chunka runakunata, chunka runakunata kamachinankupaq. Wakintañataqmi churarqani sapa aylluta kamachinanaqa. ¹⁶Chaynataqmi paykunapa kamachiqninkunatapas kamachispay nirqani: “Llapallankuta uyarispaykichikyá allinta arreglachik. Chaynatamá rurankichik Isaelpa mirayninkuna kaptimpas chaynataq forasterokuna kaptimpas. ¹⁷Pitapas sentenciaspaqa amam mayqanmanpas sayapakunkichikchu. Ama pitapas manchakuspaykichikmá wakchatapas otaq munayniyoqtapas uyarinkichik. Allin arregloqa Diosmantam hamun. Sasa asuntokunataqa ñoqamanmi apamuwankichik arreglanaypaq” nispa.

¹⁸—Tukuy imapas ruranaykichikmantaqa chay tiempopim sumaqta yachachirqani.

Canaan allpa wateqamuq runakunamanta

(Nm 13:1-14:4)

¹⁹—Yupaychasqanchik Tayta Diospa kamachikuyninta kasukuspaykum Horeb Orqomanta lloqsispa rirqaniku Amor casta runakunapa orqonkuna lawman. Rikumus-qaykuta hinam chay hatun manchakuypaq chunniqñinta hamurqaniku Cades-barnea llaqta lawman chayamunaykukama. ²⁰Chaypim nirqani: “Yupaychasqanchik Tayta Diospa qowananchik Amor casta runakunapa *yachanan orqokunamanmi chayaramunchik. ²¹Chaynaqa yupaychasqanchik Tayta Diosmi kunanpuni qoykusunkichikña, chaynaqa abuelonchikkunapa yupaychasqan Tayta Diospa nisqanpi hinayá rispaykichik dueñochakamuychik. Amayá manchakuychikchu nitaq hukmanyaychikchu” nispa. ²²Hinaptinmi paykunañataq hamuspa niwarqaku: “Allincha kanman wakininchik runakunata ñawpaqñinchik kacharuyqa chaynapi paykuna allpata wateqamunankupaq. Paykuna kutimuspankuchiki willawasunchik maynintam rinanchikpaqas chaynataq maylaw llaqtakunamanmi yaykunachiktapas” nispa.

²³—Chay niwasqanku allinpaq rikchakapuwaptinmi chunka iskayninyoq runakunta akllarqani, sapa ayllumantam akllarqani huk runata. ²⁴Paykunam orqonta rispanku chayarurqaku Escol Wayqokama. Chaymanta pasaspankum qawamurqaku tukuy allpakuñata. ²⁵Apamuwarqakutaqmi chay allpapa rurunkunatapas hinaspm willawarqaku: “Yupaychasqanchik Tayta Diospa qowananchik allpaqa suma-sumaqllañam kasqa” nispa. ²⁶Aswanqa mana rihta munaspankum yupaychasqanchik Tayta Diospa kama-chisqanta mana kasukurqakuchu. ²⁷Hinaspm karpankupi rimarqaku: “Tayta Diosqa cheqniwaspanchikmi Egito nacionmanta horqomuwarqanchik Amor casta runakunaman qoykuwaptinchik tukuruwananchikpaq. ²⁸Kunanqa ¿maytataq risunchik? Chay allpata qawamuq castanchikkunam ninku chay allpapiqa ñoqanchikmantapas astawan kalpasapa, hatunkaray runakuna kasqanmanta chaynataq llaqtakunapas alto-alto murallayoq llaqtakuna kasqanmanta. Rikuramunkutaqsi hatunkaray Anacpa miraynin runakunatapas. Chay noticiakunam pasaypaqtu hukmanyarachiwanku” nispa.

²⁹—Chaymi paykunata nirqani: “Amayá katkatataychikchu nitaq manchakuychikchu paykunataqa. ³⁰⁻³¹Ñawpaqniñchik riq yupaychasqanchik Tayta Diosmi peleanqa ñoqanchikpaq, payqa chaynataqa ruranqa Egito nacionpi chaynataq chunnipipas rurasqanman hinam. Chaykunataqa rikurqankichikmi, hamusqaykichik ñankunatam kay sitioman chayamunaykichikkama yupaychasqanchik Tayta Dios marqaynini pi apamusurqankichik churinta taytan marqaynini pi apamuchkaq hina” nispa. ³²Chaywanpas mama-taytaykichikqa manam confiakurqaku yupaychasqanchik Tayta Diospichu.

³³Payqariki ñawpaqniyutam rirqa maypim samanaykuta qawastin. Tutanmi ninawan qawachiwarqaku mayninmi rinaykupaq, punchawñataqmi reqsichiwarqaku puyuan.

Israel casta runakunapa contranpi Tayta Dios piñakusqanmanta

(Nm 14:20-35)

³⁴—Mama-taytaykichikpa rimasqanta Tayta Dios uyariruspanmi piñakururqa chaymi juraspan nirqa: ³⁵“Kay mana allin miray runakunaqa manam mayqanninpas rikunqachu abuelonkuman juraspay qonay sumaq allpataqa. ³⁶Jefonepa churin Calebmi ichaqa yaykunqa hinaptinmi payman chaynataq mirayninkunamanwan qosaq chay paypa reqsimusqan allpata. Payqa yaykunqa ñoqa Tayta Diosta tukuy sonqonwan qatiwasqanraykum” nispa.

³⁷—Mama-taytaykichikpa huchanraykum ñoqapaqpas Tayta Dios piñakus-pa niwarqa: “Qampas manam yaykunkichu chay allpamanqa. ³⁸Nunpa churin yanapaqni Josueymi ichaqa qampa rantikipi yaykunqa, chaynaqa paytayá kallpanchay, paymi qonqa chay herenciata Israelpa mirayninkunaman” nispa.

³⁹—Chaymantam Tayta Dios nirqataq kaynata: “Qamkunaqa manchakuspakichik-mi nirqankichik wawa-churikichikpas enemigopa presochasqan kananmanta. Aswanqa chay mana imapas yachaq warmakunam yaykunqaku chay allpamanqa. Chay allpataqa ñoqam paykunaman qosaq dueñochakunankupaq. ⁴⁰Ichaqa qamkunaqa chunniq lawman muyurispayá kaqlamanta riychik Puka Lamar Qocha lawman” nispa.

Mana kasukusqankurayku vencerachikusqankumanta

(Nm 14:39-45)

⁴¹—Mama-taytaykichikmi niwarqaku: “Huchallikurunikum Tayta Diospa contranpi, ñoqaykuqa rispaykum peleamusaqku yupaychasqanchik Tayta Diospa tukuy kamachiwasqanchikman hina” nispa. Chaynapim taytaykichikqa guerrapi peleanankupaq armankuta sapakama hapispa facilpas kanman hina orqokuna-

man riyta munarqaku. ⁴²Hinaptinmi qamkunaman ninaypaq Tayta Dios niwarqa: “Ama riychikchu peleamucca, ñoqaqariki manam qamkunawanchu kachkani, mana chayqa enemigojykichikpa vencesqanmi karuwaqchik” nispa.

⁴³—Chaynata willachkaptiyas mana kasuwaspankum Tayta Diospa kamachis-qanpa contranpi hoqarikurqaku hinaspm qari tukuspanku chay orqoman rirqaku. ⁴⁴Ichaqa chay orqopi *yachaq Amor casta runakunam taripaqninku lloqsiramuspanku vencerurqaku Seir sutiyoq orqopi hinaspm wayliskuna hina paykunata qatirqaku Horma llahta lawkama. ⁴⁵Chaymi paykunaqa kutiramuspanku waqarqaku Tayta Diospa qayllanpi ichaqa manam payqa uyarirqachu nitaqmi caso-preciotapas churarqachu. ⁴⁶Chaynapim paykunaqa unay tiempo quedarqaku Cades llahta lawpi.

Chunniqpi purisqanku watakunamanta

2 ¹—Chay sitiomantam pasarqaniku chunniqman Puka Lamar Qocha lawman riq ñanninta Tayta Diospa niwasqanman hina. Unay tiempom purirqaniku Seir Orqopa muyuriqinkunapi. ²Hinaptinmi Tayta Dios niwarqa: ³“Unayñam kay orqopa muyuriq-ninpi purisqaykichikqa, kunanqa norte lawmanñayá pasaychik. ⁴Hinaspayá kamachiyyataq runakunata kaynata nispayki: ‘Qamkunam pasankichik Esaupa mirayninkunapa allpan-ta. Paykunaqa castamasikichikmi, paykunaqa Seir Orqopitaqmi *yachanku. Paykunaqa manchakusunkichikmi, chaywanpas anchatayá cuidakuychik. ⁵Amam paykunawanqa peleankichikchu, paykunapa allpantaqa manam taksachallatas qosqaykichikchu. Seir Orqokunaqa Esau casta runakunapam, paykunamanqa ñoqam qorqani. ⁶Mikunaykichik-paq imatapas munaspaqa paykunamantam rantinkichik, yaku tomasqaykichikmantapas pagankichikmi’ nispa.” ⁷Yupaychasqanchik Tayta Diosmi bendeciwarqanchik tukuy ima rurasqanchikpi, tawa chunka watapunim ñoqanchikwan karqa chaymi kay manchakuy-paq chunniqpi puriptinchikpas mana imapas pisivarqanchikchu.

⁸—Chaymantam Elat llaqtanta hinaspa Ezion-geber llaqtanta pasarqanchik Araba Wayqonta. Pasarqanchikqa Seir Orqopi *yachaq castamasinchik Esau casta runakunapa allpanpa hichpantam, chay Araba Wayqoman riq ñanmanta rakikuspanchikmi pasar-qanchik Moab casta runakunata chunniq ñanninta. ⁹Hinaptinmi Tayta Dios niwarqa: “Amam imanankichikchu Moab casta runakunataqa hinaspapas amataqmi paykuna-wanqa peleankichikchu, paykunaqa Lotpa mirayninkuna kasqanraykum qorqani Ar sutiyoq allpata. Paykunapa allpantaqa manam qosqaykichikchu” nispa. ¹⁰(Chay allpa-piqa ñawpaqtam yacharqaku Em casta runakuna, chay runakunaqa karqaku atiyniyoq achkallaña runakunam, chay runakunaqa karqaku Anacpa mirayninkuna hina hatunkaray runakunam. ¹¹Wakin runakunam creerqaku chay hatunkaray runakunaqa Refaim casta runakuna kasqanta, Moab casta runakunam ichaqa Em casta runakunawan suticharqaku. ¹²Seir law allpapiqa ñawpaqtam yacharqaku Hor casta runakuna ichaqa paykunamatam Esaupa mirayninkuna qarqorurqaku, paykunata chinkarachispankum chaypiqa paykunaña *yachakurqaku. Chaynataqa rurarpaku Israelpa mirayninkunapas Tayta Diospa qosqan allpamanta qarqosqankuta hinam.) ¹³Tayta Diosmi nirqa: “Kunan-yá pasaychik Zered Mayuta” nispa. Hinaptinmi pasarqanchik Zered Mayuta.

¹⁴—Cades-barnea llaqta lawmanta hamuspa Zered Mayuta chipamunanchik-kamam karqa kimsa chunka pusaqniyoq wata. Chay tiempokamaqa lliwñam wañururqaku guerrapi peleaq llapallan runakunaqa. Paykunaqa campamento-mantam chinkarurqaku Tayta Diospa jurasqanpi hina. ¹⁵Tayta Diospa atiynimmi paykunapa contranpi karqa campamentopa chawpinmanta chinkarachinanpaq.

¹⁶—Guerrapi peleaq chay llapallan runakuna wañuruptinñataqmí ¹⁷Tayta Dios niwarqa: ¹⁸“Kunanpunim pasankichik Moab casta runakunapa allpanmanta Ar sutiyoq llaqta lawman. ¹⁹Amon casta runakunapa alpanman chayaspaykichikqa amam paykunataqa imanankichikchu hinasapas amataqmí paykunawanqa peleankichikchu. Amonpa miraynín runakunapa allpantaqa manam qosqaykichikchu. Chay allpataqariki qorqani Lotpa mirayninkunamanmi herencianku kananpaq” nispa. ²⁰(Wakin runakunapas creerqaku chay allpaqa Refain casta runakunapa kasqantam, chaynataqa piensarqaku ñawpaq tiempopi Refain casta runakuna chaypi *yachasqankuraykum. Paykunatam Amon casta runakuna suticharqaku “Zomzom casta runakuna” nispa. ²¹Chay runakunataqa atiyniyoq achkallaña runakunam karqaku. Paykunaqa karqa Anacpa mirayninkuna hina hatunkaray runakunam. Paykunatam Tayta Dios tukurachirqa Amon casta runakunawan, chaynapim Amon casta runakunaña dueñochakuruspa chaypi yachakurqaku. ²²Seir Orqopi *yachaq Esaupa mirayninkunapaq Tayta Diospa rurasqanman hinam Amonpa mirayninkunawanpas rurarqa. Hor casta runakunata tukuruptinmi Esaupa mirayninkunaña paykunapa rantinpi yachakurqaku kay libro qellqasqa kasqan tiempokama. ²³Chaynataqmí Gaza llaqtapa muyuriqniñ llaqtachakunapi yachaq Av casta runakunatas Creta islamanta hamuqkuna tukururqaku hinas pam paykunapa rantinpi yachakurqaku. Chay Creta islamanta hamuqkunaqa karqa Caftor casta runakunam.)

²⁴—Tayta Diosmi niwarqa: “Chimpaychik Arnon sutiyoq mayuta, kunanmi vechisqaykichik Amor casta runakunapa reynin Sehonta, payqariki *yachan Hesbon llaqtapiñ, ñoqaqa qosqaykichiktaqmí paypa allpantapas. Chaynaqa allpanta dueñochakuya qallarisipayá paywan peleaychik. ²⁵Qamkunaraykum kunanmantapuni kay pachapi runakuna mancharichiyya qallarisqa. Qamkunamanta rimaqta uyarispankum mancharikuy manta katkatatanqaku hinaspa qewipakunqaku” nispa.

Rey Sehonta vencesqankumanta

(Nm 21:21-30)

²⁶—Cademot sutiyoq chunniqmantam kacharqani runakunata Hesbon llaqtapi *yachaq Rey Sehonta sumaq simillawan kaynata nimunankupaq: ²⁷“Allpayki chawpintam pasaruyta munaniku. Ñanninta rispallaykum mana maylawmanpas muyusaqkuchu. ²⁸Mikunaykupaq pisiptinqa rantisqaykikum, yakuykitapas tomaspaykuqa pagasqaykikum. Chakiwan pasaruqllatayá dejaykuwayku. ²⁹Seir Orqopi yachaq Esaupa mirayninkuna chaynataq Ar llaqtapi yachaq Moab casta runakuna hinayá qampas chaynata ruraykullawayku. Jordan Mayuta chimpaychik ar qowananku allpaman chayarunaykukama” nispa.

³⁰—Aswanqa Hesbon llaqtapi *yachaq Rey Sehonmi mana munarqachu allpanpa chawpin pasananchikta. Paytaqariki yupaychasqanchik Tayta Diosmi pasaypaq rumi sonqota rurarurqa chaynapi paytaqa qamkunamanña entregayku sunaykichikpaq, chaynamá kachkanku kunan qawasqanchikpi hina.

³¹—Hinaptinmi Tayta Dios niwarqa: “Kunan punchawmantapunim qoykichik Rey Sehonta chaynataq allpantapas. Chaynaqa yaykuspaykichikyá allpan dueñochakuya qallariy chik” nispa.

³²—Hinaptinmi Rey Sehon taripamuwarqanchik llapa tropankunapiwan Jahaza llaqta lawpi peleananchikpaq. ³³Aswanqa yupaychasqanchik Tayta Diosmi qoykuwarqanchik hinaptinmi vencerurqanchik payta, churinkunata chaynataq llapa tropankunatas. ³⁴Llapallan llaqtankunata venceruspanchikmi tuñichirqanchik

hinaspam wañuchirqanchik qarikunatapas, warmikunatapas chaynataq wawakunatas manaña puchunankukama.³⁵ Ichaqa llaqa animalkunapiwan llaqtakunapi tukuy ima qechusqallanchikmi ñoqanchikpaqqa karqa.³⁶ Arnon sutyoq mayu patanpi Aroer llaqtamanta chaynataq wayqopi kaq llaqtamanta hinaspam Galaad lawpi llaqtakunakamam mayqan llaqtapas mana harkawarqanchikchu, yupaychasqanchik Tayta Diosmi munaychakunanchikpaq llapallan qoykuwarqanchik.³⁷ Amon casta runakunapa allpanmanmi ichaqa mana chayarqanchikchu, manataqmi chayarqanchikchu Jaboc sutyoq mayu lawpi llapallan kaqkunamanpas nitaq orqo lawpi kaqkunamanpas nitaq yupaychasqanchik Tayta Diospa prohibiwasqanchik allpakunamanpas.

Basan nacionpa reynin vencesqankumanta

(Nm 21:31-35)

3 ¹—Chaymantam hamurqanchik huklaw ñannintaña Basan nacion lawman. Ichaqa Og sutyoq reyninmi taripamuwarqanchik llapallan tropankunapiwan Edrei llaqta lawpi peleananchikpaq.

²—Hinaptinmi Tayta Dios niwarqa: “Amayá paytaqa manchakuychu, paytaqa ñoqam entregasqayki chaynataq llapallan tropankunatapas hinaspam allpantapas. Paytapas wañuchinkichikmi Hesbon llaqtapi *yachaq Amor casta runakunapa reynin Sehonta hina” nispa.

³—Chaynatam yupaychasqanchik Tayta Dios vencechiwarqanchik Basan nacionpa reynin Ogta chaynataq llapallan tropankunatapas hinaptinmi paykunata wañuchirqanchik mana pitapas puchuspa.⁴ Chaynataqmi llapallan llaqtakunatapas vencerqanchik, manamá huk llaqtallatas puchurqanchikchu, chay vencesqanchik llapallan llaqtakunaqa karqa soqta chunka llaqtakunam, chay llaqtakunaqa karqa Argob lawpim otaq Rey Ogpa gobiernasqan Basan nacionpi llaqtakunam.⁵ Llapallan chay llaqtakunaqa karqa altokama murallasqam chaynataq punkunkunapas querukanwan trankasqam. Vencerurqanchiktaqmi chakrakunapi mana murallayoq achkallaña llaqtakunatapas.⁶ Hesbon llaqtapi Rey Sehonta hinamá chinkarachirqanchik llapallan llaqtakunapi qarikunatapas, warmikunatapas chaynataq wawakunatapas.⁷ Llapallan animalkunatawan llaqtapi tukuy imakunamat qechurqanchik.

⁸—Chaynaqa chay tiempopimá Jordan Mayupa waklawnin intipa qespimunan lawpi *yachaq iskay reykunapa nacionninta dueñochakururqankichik Arnon Mayumanta Hermon Orqokama. Chay reykunaqa karqaku Amor casta runakunapa reyninkunam.⁹ (Kay Hermon Orqotam Sidon llaqtayoq runakuna suticharqaku Sirion Orqowan, Amor casta runakunañataqmi suticharqaku Senir Orqowan.)¹⁰ Dueñochakurqanchikmá tukuy pam-pakunapi kaq llaqtakunatapas, Galaad lawpi llapallan llaqtakunatapas chaynataq Basan lawpi llapallan llaqtakunatapas Salca hinaspam Edrei llaqtakunaman chayananchikka-ma. Chay llaqtakunaqa karqa Basan nacionpa reynin Ogpa gobiernasqan llaqtakunam.¹¹ (Ichaqa Basan nacionpa reynin Ogllañam puchururqa Refaim casta runamantaqa. Paypa catrenmi karqa fierromanta tawa metro largoyoq hinaspam yaqa iskay metro anchoyoq. Amonpa mirayninkunapa Raba llaqtanpim chay catreqa sutillaraq kachkan.)

Jordan Mayupa waklawninpi quedamuq Israel ayllukunamanta

(Nm 32:1-42)

¹²—Chay tiempopimá dueñochakusqanchik allpatam qorqani Ruben aylluman-wan Gad aylluman, paykunamanqa qorqani Arnon Mayupa patanpi kaq Aroer

llaqtamanta qallarispa Galaad parten orqokunakama, qorqanitaqmi chaypi kaq llaqtakunatapas.¹³ Galaad allpamanta puchuq Rey Ogpa gobiernasqa Basan allpatañataqmi qorqani Manasespa parten aylluman. Qorqanimá Refaim casta runakunapa allpan nisqanku Argob lawpi allpakunatapas.¹⁴ (Manases ayllumanta kaq Jair sutyoq runam dueñochakuykurqa Argob lawpi allpakunata, payqa dueñochakuykurqa Gesur casta runakunapa allpanpa linderonkamam chaynataq Maaca casta runakunapa linderonkamam. Chay Basan lawpi allpataqa kikinpa su-tinwanmi suticharqa “Havot-jair” nispa.)¹⁵ Galaad allpataqa qomurqani Maquirpa mirayninkunamanmi.¹⁶ Ruben ayllumanwan Gad ayllumanñataqmi qomurqani Galaad lawmanta qallarispa Arnon Mayupa kasqan allpakama. Linderonmi karqa chay wayqomanta qallarispa Amon casta runakunapa allpanwan tupaq Jaboc Mayukama.¹⁷ Paykunamanmi qorqanitaq Araba sutyoq qechwatapas, chaypa linderonñataqmi kachkan tukuy Jordan Mayu. Chay mayuqa richkan Cineret Qochamantam Araba sutyoq qochakama otaq Kachi Qochakama. Chay qochaqa kachkan intipa qespimunan lawpi kaq Pisga Orqopa waqtan urayninpim.

¹⁸—Chay tiempopim chay allpakuna qosqay ayllukunata kamachispay nirqani: “Yupaychasqanchik Tayta Diosmi qoykusunkichik kay allpata dueñochakunayki-chikpaq, ichaqa guerrapi peleay yachaq armasqakunaqa llapallaykichikmi rinkichik castamasikichik Israel runakunapa ñawpaqninta.¹⁹ Qamkunaman qosqay llaqtakunapim ichaqa quedaspaqa-quedanqa warmikichikkunalla, churikichikkunalla hinaspa animalnikichikkunalla. Qamkunaqariki achka animalniyoqmi kachkankichik.²⁰ Qamkunaqa amam kutimunkichikchu dueñochakunaykic平kpaq qosqay allpamanqa. Kutispaqa-kutikamunkichik qamkunaman yupaychasqanchik Tayta Dios hawkayay qosusqaykichikta hina castamasikichikkunamanpas hawkayayta qoykuptinñam chaynataq Jordan Mayupa chimpanpi allpatapas dueñochakuruptinkuñam” nispa.

²¹—Chay tiempopiqa Josueytapas nirqanitaqmi kaynata: “Qawarqankim yupaychasqanchik Tayta Diospa imam chay iskay reykunawan rurasqanta, chay-natam Tayta Diosqa ruranqa pasanayki llapallan nacionkunapipas.²² Amamá paykunataqa manchakunkichikchu, yupaychasqanchik Tayta Diosmi qamkunapaqqa peleanqa” nispa.

Diospa prometesqan allpaman Moises mana yaykunanmanta

²³—Hina chay tiempopitaqmi Tayta Diosta ruegakuspay nirqani:²⁴ “Señor Díosnilláy, qanmi kay serviqnikiman qawachiwachkankiña hatu-hatun atiinyoq kasqaykita. Manam huk diosqa kanchu cielokunapipas hinaspa kay pachapipas qampa rurasqaykikuna ruray atiqqa.²⁵ Ama hina kaspayá permitiykuway Jordan Mayupa chimpanman pasarunaypaq, chay allin allpa qawaykuytam munachkani, munachkanitaqmi orqokunapa kasqan sumaqllaña allpakuna qawaykuytapas chaynataq Libano Orqo qawaykuytapas” nispa.²⁶ Aswanqa Tayta Diosmi qamkunaryku ñoqapaq piñakuruspan mañakusqaytapas mana uyariwarqachu, chaynapim Tayta Diosqa niwarqa kaynata: “Amaña masta parlapayawaychu chay asuntoman-ta.²⁷ Pisga Orqopa puntanman rispayá qawarimuy intipa seqaykunan lawta, norte lawta, surlawta chaynataq intipa qespimunan lawtapas. Jordan Mayutam ichaqa mana chimpankichu.²⁸ Josueytayá kamachiy hinaspayá kallpachaspayki valor-chay. Paymi runakunapa ñawpaqninta rispan allpata dueñochachinqa” nispa.

²⁹—Chaynapimá quedarurqanchik Bet-peor llaqtapa chimpan qechwapi.

Kasukuq kanankupaq Moisespa consejasqanmanta

4 ¹—Israel casta runakuna, qamkunaqa kasukuychikyá yachachisqay decretokunata chaynataq reglamentokunatapas. Kasukuspaykichikqa manam wañunkichikchu hinaspam yawkunkichik abuelonchikkunapa yupaychasqan Tayta Diospa qosunaykichik allpaman. ²Kamachikuyniyunkunamanqa amam imatapas yapankichikchu nitaq menosyachinkichikchu. Qamkunaqa kasunkichiklmá yupaychasqanchik Tayta Diospa kamachikuyninkunataqa, chaykunataqa ñoqam kamachikichik. ³Qawarqankichikmi taytacha-mamacharayku yupaychasqanchik Tayta Diospa imam rurasqanta. Rikurqankichiklmá chay taytacha-mamacha llapa adoraqkunata qamkunamanta Tayta Dios chinkachisqantas. ⁴Yupaychasqanchik Tayta Diosta llapallan qatiqkunam ichaq kawsachkankichikraq kunankama. ⁵Ñoqam yachachirqaykichik yupaychasqanchik Tayta Diospa kamachiwas-yan decretokunata chaynataq reglamentokunatapas. Dueñochakunaykichik allpaman yakyuspaqa tukuy chaykunamatá cumplinkichik. ⁶Chaynata kasukuspa ruraptikichikqa wakin nacionpi runakunam reqsisunkichik qamkunaqa yachaysapa chaynataq yuyaysapa runakuna kasqaykichikpaq. Paykunapas kay decretokunata yachaspankum ninqaku: “iCheqaptapunipas yachaysapa, entendimientoyoq hatun nacionmi kay nacionqa” nispas. ⁷¿Mayqan hatun nacionpa diosninkunataq hichpallanpi kachkan ñioqanchikpa sapa kutilla qayarikunanchik yupaychasqanchik Tayta Dios hinaqa? ⁸¿Mayqan hatun nacionpataq kapun allin decretokunapas chaynataq allin reglamentokunapas qamkunaman kunan yachachisqaykuna hinaqa? ⁹Amayá qonqaruykichikchu imam rikumusqaykichikmantapa, kawsanaykichikkamaqa amamá sonqoykichikmantapas chinkarachinkichikchu, chaykunataqa yachachinkichiklmá churikichikkunamanpas chaynataq willkaykichikkunamanpas.

Horeb Orqopi Tayta Diospa imam rimarisqanmanta

¹⁰—Yupaychasqanchik Tayta Diospa qayllanpi Horeb Orqopi huk punchaw kachkap-tinchikmi Tayta Dios niwarqa: “Huñumuy runakunata imam ninayta uyarinankupaq, chaynapi kay pachapi kawsananku punchawkama respetaway yachanankupaq hinaspas churinkunamanpas yachachinankupaq” nispas. ¹¹Chaynapim qamkunaqa chay orqopa sikanman asuykamuspa chaypi sayarqankichik hinaptinmi chay orqomanta ratachkaq nina lloqsimuspan alto-altokamaraq chutarikuspan rakta puyumanraq tikrakururqa. ¹²Hinaptinmi chay ninapa ukunmanta Tayta Dios rimapayasurqankichik. Qamkunaqa uyarirkankichik rimasqallantam ichaq manam ima rikchaytapas rikurqankichikchu. ¹³Kikin Tayta Diosmi contratonta willasurqankichik. Chay contratona karqa iskay tabla rumikunapi qellqasqa Chunkantin Kamachikuykunam. Chaykunataqa kamachikurqa cumplinaykichikpaqm. ¹⁴Chay tiempopiqa Tayta Diosmi ñioqatapas kamachiwarqataq qamkunaman chay decretonkunata hinaspas reglamentonkunata yachachinaypaq chaynapi dueñochakunaykichik allpapi cumplinaykichikpaq.

Taytacha-mamachakunataqa ama adoranankumanta

¹⁵⁻¹⁶—Horeb Orqopi rupachkaq nina ukumanta Tayta Dios rimapayamususqaykichik punchawpiqa manam ima rikchaytapas rikurqankichikchu. Chaynaqa cuidakuychikyá huchaman urmaykunaykichikmanta chaynapi qarimanpas otaq warmimanpas rikchakuq imagenkunata ama ruranaykichikpaq. ¹⁷⁻¹⁸Amataqmá rurankichikchu animalkunaman rikchakuqtapas nitaq alton paqaqkunaman rikchakuqtapas nitaq qasqonpa puriç animal-kunaman rikchakuqtapas nitaq challwakunaman rikchakuqtapas. ¹⁹Yanqañataq cielopi

intita, killata, lucerokunata hinaspa cielopi tukuy kaqkunata qawaspaykichik adorawaq-chik. Tukuy chaykunataqa yupaychasqanchik Tayta Diosmi churarqa kay pachapi llapallan runakunapaq.²⁰ Qamkunatam ichaqa metal chulluchina hornomanta horqomuchkaq hina Tayta Dios horqomusurqankichik Egipto nacionmanta chaynapi kunan hina paypa runankunaña kanaykichikpaq.²¹ Ichaqa qamkunarykum Tayta Dios piñakururqa ñoqapa contraypi hinaspm Jurarqa Jordan Mayutapas manaña chimpanayaq hinaspa qosunaykichik allin allpamanpas manaña yaykunayaq.²² Kay allpapi wañukuspay Jordan Mayuta mana pasaptiyas qamkunaqa chimpankichikmi chay allin allpata dueñochaku-naykichikpaq.²³ Cuidakuychikyá yupaychasqanchik Tayta Diospa qamkunawan contrato rurasqanta ama qonqarunaykichikpaq. Yupaychasqanchik Tayta Diospa "amam" nisqan taytacha-mamachakunataqa amnamá rurankichikchu.²⁴ Yupaychasqanchik Tayta Diosqa paylla kuyanata munaq Diosmi. Tukuy imapas ruparuq ratachkaq nina hinam payqa.

²⁵—Churikichikpas chaynataq willkaykichikpas karuptinqa hinaspa qamkunapas chay allpapi machuyaruspakichikqa yanqañataq tukuy imaman rikchakuq taytacha-mamachakunata ruraspa pierdekuruwaqchik hinaspa yupaychasqanchik Tayta Diospa contranpi huchallikuspa payta piñachiwaqchik,²⁶ hinaptinqa chayllam chinkachisqa kankichik chay Jordan Mayupa waklaw chimpanman dueñochakunaykichikpaq pasasqaykichik allpamanta. Manam unaychu chaypiqa kankichik, chinkachisqapunim karunkichik. Ñoqam kunan churani testigopaq cielotawan kay pachata.²⁷ Tayta Diosmi chequerachisunkichik huklaw nacionkunaman hinaptinmi chay nacionkunapi wakillary-kichikña puchurunkichik.²⁸ Hinaspm chay nacionkunapi servinkichik runakunapa rurasqan taytacha-mamachakunata, mana qawakuq, mana uyariq, mana mikuq, mana muskiq, kullumanta chaynataq rumimanta taytacha-mamachakunata.²⁹ Chaywan-pas yupaychasqanchik Tayta Diosta tukuy sonqoykichikwan, tukuy yuyaynikichikwan maskaspaykichikqa tarinkichikmi.³⁰ Tukuy chay ñakariyunkunapi kaspaykichik Tayta Diosman kutirikuspa payta kasukuptikichikqa³¹ payqa llakipayakuq Dios kasqanraykum manapuni saqerusunkichikchu, manataqmí chinkachisunkichikchu, manataqmí Tayta Diosqa qonqarunqachu abuelonchikkunaman juramentowan contrato rurasqantaqa.

³² Ñawpa tiempopi
 yachaq runakunatayá tapuychik,
 runata kay pachapi
 Diospa unanchasqanmantapuniyá
 tapukachakuychik,
 tukuy hinastinpiyá
 tapukachakuychik:
 "¿Yaqachum kayna hatu-hatun kaq pasakurqa,
 yaqachum uyarirqankichik kaynataqa?"

³³—Ñoqanchik hinaqa ÿyaqachum pipas ratachkaq ninapa chawpinmanta Diosta uyarirqaku otaq uyarichkaspankupas mana wañururqakuchu?³⁴ Pruebakunata, señalkunata, milagrokunata hinaspa guerrakunata ruraspanmi wakin nacionkunamanta paypa runankunaña kananchikpaq pruebawaspanchik akllawarqanchik. Yupaychasqanchik Tayta Diosmi Egipto nacionpi ñoqanchikpa qayllanchikpi chaynataq ñoqanchikray-ku hatun atiyninwan hinaspa hatun castigowan mancharikuypaq kaqkunata rurarqa. ÿyaqachum taytacha-mamachakuna chaykunata ruranman karqa?³⁵ Chaykunataqa

qawachisurqankichik kikin Tayta Dioslla cheqap Dios kasqanta yachanaykichikpaqmi.
³⁶Yachachisunaykichikpaqmi cielomanta rimapayamusurqankichik, kay pachapiñataqmi qawachisurqankichik rupachkaq ninata hinaptimmi uyariqankichik palabrankunatapas chay ninapa ukunmanta.
³⁷Payqa abuelonchikkunata kuyasqanraykum akllarqa paykunapa mirayninkunata hinasspam horqomurqa Egipto nacionmanta ancha hatun atiyninwan.
³⁸Ñoqanchikmantapas aswan achka runayoq nacionkunata chaynataq aswan ancha atiyniyoq nacionkunamatam qayllanchikmanta qarqorqa, imaynam kunan sucedekusqanpi hinam paykunapa allpanman qamkuna yaykuchkankichik dueñochakunaykichikpaq.

³⁹—Chaynaqa sumaqtamá yuyankichik Tayta Diosqa hanaq pachapi hinaspa kay pachapipas sapallan Dios kasqanta.
⁴⁰Kunan punchawpi kamachisqay Diospa decretonkunatawan kamachikuynínkunatayá kasukuychik hinaptinqa qamku-napas chaynataq miraynikichikpas allintam kawsakunkichik, yupaychasqanchik Tayta Diospa wiñayapaq qosunaykichik allpapim unay watakuna *yachankichik.

Amparakuna llaqtakunamanta

⁴¹Moisesmi akllarqa kimsa llaqtakunata, chay llaqtakunataqa akllarqa Jordan Mayupa waklawnin intipa qespimunan lawpim.
⁴²Chay llaqtataqa akllarqa pipas runamasinta ñawpaqmanta mana cheqnichkaspa wañurachispas huk kaqnin llaqtaman ayqequspa mana wañuchisqa kananpaqmi.
⁴³Chay llaqtakunam karqa: Ruben ayllu runakunapa chunniq pampapi kaq Beser llaqta, Gad ayllu runakunapa Galaad lawpi kaq Ramot llaqta, Manases ayllu runakunapañataq Basan lawpi Golan llaqta.

Moisepsa yachachisqan leykunamanta

⁴⁴Israelpa mirayninkunamanmi Moises willarqa yachachikuykunata.
⁴⁵Egipto nacionmanta lloqsiramuptinkum paykunaman yachachirqa kamachikuykunata, decretokunata chaynataq reglamentokunatapas.
⁴⁶Chaynataqa *yachachirqa Jordan Mayupa intipa qespimunan lawninpim otaq Bet-peor llaqtapa waqtan qechwapim, chay qechwaqa kachkan Amor casta runakunapa reynin Sehonpa allpanpim. Chay Rey Sehonqa yacharqa Hesbon llaqtapim, paytam vencerurqaku Moisepiwan Israelpa mirayninkuna Egipto nacionmanta lloqsiramuspanku.
⁴⁷Hinasspam chay Rey Sehonpa allpanta chaynataq Basan lawpi Rey Osga allpantapas dueñochakurqaku. Chay iskay reykunam karqaku Amor casta runakunapa reyninku, paykunaqa *yacharqaku Jordan Mayupa chimpan intipa qespimunan lawpim.
⁴⁸Chay reykunapa allpanqa karqa Arnon Mayupa patanpi kaq Aroer llaqtamanta qallarisspam Sirion Orqokama. (Chay Sirion Orqopa huknin sutinmi karqa Hermon.)
⁴⁹Chay reykunapataqmi karqa Jordan Mayupa chimpan intipa qespimunan lawpi kaq Araba Qechwapas Pisga Orqopa waqtanpi Kachi Qochakama.

Chunkantin Kamachikuykunamanta

(Ex 20:1-17)

5 ¹Israelpa llapallan mirayninkunata huñuruspanmi Moises nirqa:
—Israelpa mirayninkuna, qamkunaman kuan yachachisqay decreto-kunatayá chaynataq reglamentokunatayá uyariychik. Chaykunataqa sumaqta yachaspaykichikyá kasukuychik.
²—Yupaychasqanchik Tayta Diosmi Horeb Orqopi ñoqanchikwan contratota ruraraq.
³Chay contratotaqa ruraraq manam abuelonchikkunallawanchu aswanqa ñoqanchikpi-wanmi otaq kaypi llapallanchik huñunasqa kaqkunapiwanmi.
⁴Tayta Diosqariki chay

orqopim rupachkaq nina ukumanta kikinpuni rimapayawarqanchik.⁵ Chay tiempopiqa ñoqam karqani Tayta Diospa hinaspa qamkunapa chawpikichikpi chaynapi Tayta Diospa palabrankunata qamkunaman willanaypaq. Qamkunaqa rupachkaq ninata manchakuspaykichikmi orqoman mana seqrqankichikchu. Chaypim Tayta Dios nirqa:

⁶“Ñoqam kani yupaychasqaykichik Tayta Dios, Egipto nacionpi sirviente kasqaykichikmantam horqomurqaykichik. ⁷Ñoqallam Diosqa kani, amam huk dioskunaqa kapusunkichu.

⁸“Amam taytacha-mamachataqa rurankichu imaman rikchakuqtapas, hanaq pachapi kaqman rikchakuqtapas, kay pachapi kaqman rikchakuqtapas nitaq allpapa ukun yakupi kaqman rikchakuqtapas. ⁹Amam qonqorakunkichu chaykunapa ñawpaqninpiqa, amataqmí adorankichu. Ñoqqa kani yupaychasqayki Tayta Diosmi. Ñoqqa manam munanichu sapaq diosta adoranaykichiktaqa, chaynata ruraspa cheqniwaqniy tayta-mamakunapa huchallikusqanmantam castigasapnuni wawa-churinkunata, chay wawa-churinkunapa willkankunata chaynataq chay willkanpa churinkunatapas. ¹⁰Ichaqa kuyawaqniy runataqa otaq kamachikuyniy kasukuq runataqa warqantin mirayninkunakamam favorecesaq.

¹¹“Ñoqapa sutiytaqa amam yanqaqa rimankichu. Sutiy yanqa rimaqtaqa castigasapnunim.

¹²“Yupaychasqayki ñoqa Tayta Diospa kamachisqaypi hinam samana punchawniyya respetanki hinaspa ñoqapaq sapaqchanki. ¹³Soqta punchaw llamkaspaykim tukuy ruraynikikunata ruranki, ¹⁴qanchis kaq punchawpim ichaqa samanki, chay punchawqa punchawniyya kasqanrayku. Chay punchawpiqa amam rurankichu ima ruranatapas. Amataqmí rurangachu qari churikipas nitaq warmi churikipas nitaq sirvientekipas nitaq sirvientaykipas nitaq bueyesnikipas nitaq asnoykipas nitaq ima animalnikipas nitaq llaqtaykipi *yachaq forasteropas. Qam samaptikim sirvientekikunapas samanqaku. ¹⁵Qamqa yuyariyá Egipto nacionpi sirviente kasqaykita, chaymantam yupaychasqayki ñoqa Tayta Dios hatun atiynywan chaynataq hatun castigowan qamta horqomurqayki. Chayrayku-má yupaychasqayki Tayta Dios kamachiki samana punchawta respetanaykipa.

¹⁶“Yupaychasqayki ñoqa Tayta Diospa kamachisqaypi hinam tayta-mamaykita respetanki chaynapi ñoqapa qonay allpapi allin kanaykipaq hinaspa unay kawsanaykipa.

¹⁷“Amam pitapas wañuchiinkichu.

¹⁸“Amam hukwanqa pierdekunkichu.

¹⁹“Amam suwakunkichu.

²⁰“Amam runamasikipa contranpiqa llullakunata rimankichu.

²¹“Amam munapayankichu runamasikipa warminta, amam munapayankichu runamasikipa wasinta nitaq allpanta nitaq sirviententa nitaq sirvientanta nitaq bueyesinta nitaq asnonta nitaq runamasikipa imantapas.”

Diosta Israelpa mirayninkuna manchakusqanmanta

(Ex 20:18-26)

²²—Kay palabrukunatam Tayta Dios fuertemanta rimarpa rupachkaq nina ukumanta chaynataq tutayay puyu ukunmanta orqopa ñawpaqnin pampapi llapallanku kachkaptinku. Upallaruspanñataqmí kay palabrukunata qellqarqa iskay tabla rumikunapi hinaspm qowarqa ñoqaman. ²³Tutay ukumanta lloqsimuq vozta uyarispaykichikmi chaynataq orqotapas rupachkaqta qawachkaptikichikmi ayllukunapa llapallan jefenkuna ancianokunapiwan ñoqaman hamuspa niwarqaku:
²⁴“Cheqaptapunipas Tayta Diosmi qawaykachiwanchik kanchaynintawan atiynyioq

kayninta. Uyarirunchiktaqmi vozintapas ninapa chawpinmanta. Kunanmi yacharuniku runakunata Tayta Dios rimapayachkaptinpas runakunaqa mana wañurusqanta. ²⁵ Chaywanpas čimanasqamá chinkasaqkuqa kay mancharikuypaq ninapa rupas-qanwanqa? Sichu yapatawan yupaychasqanchik Tayta Diospa vozinta uyarispaga seguruch wañurusaqku. ²⁶ Ninapa ukunmanta kawsaq Diospa vozinta ñoqayku hina uyarchikspaqa manam pipas kawsanmanchu. ²⁷ Chaynaqa qamllayá yupaychasqanchik Tayta Diosman asuykuspa tukuy nimususqaykita uyarimuy hinaspam qamña ñoqaykuman willawankiku chaynapi kamachimususqaykita kasukunaykupaq” nispa.

²⁸—Chaykuna niwasqaykichiktam Tayta Diosqa uyarichkarqa hinaspam niwarqa: “Uyarirqaním kay runakunapa nisusqaykita, allinpunim chay tukuy nisusqaykiqa. ²⁹ Amalaya chayna sonqoyollo kanmanku respetawanankupaq hinaspas sapa punchaw llapallan kamachikuyniykunatapas kasukunankupaq chaynapi paykunapas chaynataq mirayninkupas allin kanankupaq. ³⁰ Rispaykiyá nimuy karpankuman kutinankupaq. ³¹ Qamqa hinapim ñoqawan kanki hinaptinmi nisqayki tukuy kamachikuyniykunata, decretoykunata chaynataq reglamentoykunatapas chaynapi dueñochakunankupaq qosqay allpapi cumplinankupaq” nispa. ³² Chaynaqa yupaychasqanchik Tayta Diospa tukuy kamachisusqaykichiktayá mana pantasa kasukuychik. ³³ Yupaychasqanchik Tayta Diospa kamachisusqaykichikpi hinayá allinta kawsaychik chaynapi dueñocha-kunaykichik allpapipas unay watakuna kawsanaykichikpaq.

Hatun kamachikuymanta

6 ¹—Kaykunam chay kamachikuykuna, decretokuna chaynataq reglamentokuna, qamkunaman yachachinaypaq yupaychasqanchik Señor Diospa kamachiwasqan-kuna, chaykunataqa cumplinkichik dueñochakunaykichik allpaman yaykuspaykichikmi. ² Chaynata ruraspamá yupaychasqanchik Tayta Diosta respetankichik hinaspam ka-sukunkichik kawsanaykichik punchawkama. Kasukunkakutaqmá churikichikkunapas chaynataq willkaykichikkunapas. Kasukunkichikmá qamkunaman qosqay decretoykunatapas chaynataq kamachikuykunatapas chaynapi unay watakuna kawsakunaykichikpaq. ³ Chaynaqa Israelpa mirayninkuna, kasukuspavá cumpliychik hinaptinqa alli-allin kaspaykichikmi achkallaña mirayniyoq kankichik tukuy imapapas kasqan allpapi. Chay alpataqa abuelonchikkunapa yupaychasqan Tayta Diosmi prometewarqanchik.

⁴—Israel casta runakuna, uyariychikyá: iYupaychasqanchik Tayta Diosqa chullallam!

⁵—Yupaychasqanchik Tayta Diostam kuyanki tukuy sonqoykiwan, tukuy viday-kiwan hinaspas tukuy kallpaykiwan.

⁶—Kay kamachisqay palabrukunaqa sonqoykipim kanqa. ⁷ Churikikunamanmi sapa kutilla yachachinki wasipi kaspa, ñanpi purispa, puñuq yaykuspas chaynataq hatarispaykipas. ⁸ Kay kamachikuykunataqa señalta hinam qellqasqata watakun-ki brazoykipi chaynataq urkuykipas. ⁹ Qellqankitaqmi wasikipa punkunkunapa marconkunapipas chaynataq zaguán punkukunapipas.

Israelpa mirayninkunamat Moises kamachin kasukunankupaq

¹⁰ Abuelonchik Abraham, Isaacman hinaspas Jacobman prometesqan allpamanmi yupaychasqanchik Tayta Dios yaykuchisunkichik. Chay allpaqa kachkan hatun llaqtayoqkunam, chay llaqtakunataqa manam qamkunachu hatarichirqankichik. ¹¹ Chay alpapiqa wasikunapas tukuy allin kaqkunapa huntasqanmi kachkan, chaykunataqa manam qamkunachu huntachirqankichik. Chaypiqa kachkantaqmi toqosqa pozokuna-

pas, chaykunataqa manam qamkunachu toqorqankichik, chay allpapiqa kachkantaqmí mana rurasqaykichik uvas huertakunapas, aceituna sachakunapas, chaykunatamá saksanaykichikkama mikunkichik. ¹²Chaynaqa amamá yupaychasqanchik Tayta Diostaqa qonqarunkichikchu, paymi horqomuwarqanchik Egipto nacionpi sirviente kachkaptinchik. ¹³Yupaychasqanchik Tayta Diosllata respetaspayá adoraychik, imatas juraspaykichikqa paypa sutillanpiyá juraychik. ¹⁴Muyuriqnikichik nacionkunapi runakunapa adorasqanku sapaq dioskunataqa amam qatinkichikchu. ¹⁵Ñoqanchikwan kaq yupaychasqanchik Tayta Diosqa paylla kuyanata munaqmi, payqa contraykichikpi piñakuspanmi kay pachamanta pasaypaqtä chinkarachisunkichikman.

¹⁶—Masah sutiyoq lawpi pruebaman churasqaykichikta hinaqa amam pruebaman churankichikchu yupaychasqanchik Tayta Diostaqa. ¹⁷Kasukuychiktaqyá yupaychasqanchik Tayta Diospa kamachisqankunataqa chaynataq paypa kamachikuykunatawan decretonkunatapas. ¹⁸Tayta Diospa qayllanpiyá ruraychik imam kaqta chaynataq agradaqninkunata chaynapi allin kanaykichikpaq hinaspa abuelonchikkunaman Tayta Diospa jurasqan sumaq allpaman yaykuspa dueñochakunaykichikpaq, ¹⁹chaynapitaq prometewasqanchikpi hina enemigojyekichikkunatapas qayllaykichikmanta Tayta Dios qarqonanpaq.

²⁰—Sichu hamuq punchawkunapi miraynikichik tapusunkichikman: “¿Imapaqtaq yupaychasqanchik Tayta Dios kamachisurqankichik kay kamachikuykunata, decretokunata hinaspa reglamentokunataqa?” nispa. ²¹Hinaptinqa qamkunam ninkichik: “Ñoqaykum Egipto nacionpi Rey Faraonpa sirvientenkuna karqaniku hinaptintni Tayta Dios horqomuwarqaku hatun atiyninwan. ²²Ñoqaykum rikurqaniku Egipto nacionpi Faraonpa chaynataq castankunapa contranpi Tayta Diospa hatun hinaspa mancharikupaq milagrokuna rurasqanta, rikurqanikutaqmi admirakupaq kaq rurasqankunatapas. ²³Ñoqaykutañataqmi horqomuwarqaku abuelonchikkunaman jurasqan allpaman qamkunatawan kuskata yaykuchiwananchikpaq. ²⁴Yupaychasqanchik Tayta Diosqa kamachikurqataqmi llapallan kay decretokunata cumplinanchikpaq hinaspa payta respetananchikpaq chaynapi sapa punchaw allinlla kananchikpaq hinaspa kunan punchaw hina kawsachiwananchikpaq. ²⁵Chaynaqa kamachiwasqanchikman hina yupaychasqanchik Tayta Diospa qayllanpi tukuy kay kamachiwasqanchikkunata kasukuspaqa allintam rurachkanchik” nispa.

Taytacha-mamachakuna ama adoranamanta

(Ex 34:11-17)

7 ¹—Yupaychasqanchik Tayta Diosmi dueñochakunaykichik allpaman yay-kuchisupaykichik, qayllaykichikmanta wischunqa qanchis nacionkunata, qamkunamantapas aswan hatun chaynataq atiyniyoq nacionkunata, kaykunam chay qar-qonan nacionkunaqa: Het casta runakuna, Gerges casta runakuna, Amor casta runakuna, Canaan casta runakuna, Ferez casta runakuna, Hiv casta runakuna chaynataq Jebus casta runakuna. ²Yupaychasqanchik Tayta Dios chay nacionkunata qoykusuptikichik paykunata venceruspaqa pasaypaqtam chinkarachinkichik, amam paykunawanqa ima contratotapas rurankichikchu nitaqmi llakipayankichikchu. ³Amam paykunataqa ayluchakunkichikchu. Amam paykunapa churinkunawanpas churikichiktaqa casarachinkichikchu. ⁴Yanqam paykunaqa churikichikta Tayta Diosmanta karuncharachispas, taytacha-mamachakunata-ná adorachinmanku hinaptinqa Tayta Diosmi contraykichikpi piñakuspan qayllanmanta chaylla chinkarachisunkichikman. ⁵Aswanqa paykunapa altarninkunatam tuñichinkichik, adoranankupaq rumimanta rurasqanku pilarkunatapas pasaypaqtam pakípankichik. Qorurunkichikmá Asera sutiyoq kullumanta mamachakunatapas hinaspm kañankichik-

taq llapa taytachankutapas hinaspa mamachankutapas. ⁶Qamkunaqa yupaychasqanchik Tayta Diospa sapaqchasqan runakunam kankichik. Kay pachapi wakin runakunamantamá yupaychasqanchik Tayta Dios akllasurqankichik kikinpa runankunaña kanaykichiqpaq.

Israelpa mirayninkunapa imam ruranankumanta

⁷—Manam qamkunataqa wakin nacionkunamanta aswan achka kasqaykichikrayku-chu Tayta Diosqa kuyasurqankichik hinaspa akllasurqankichik, akllasurqankichikmá wakin nacionkunamanta aschachalla kachkaptikichikpas. ⁸Tayta Diosmi qamkunata kuyaspa chaynataq abueloykichikman jurasqanta cumplispa, Egipto nacionpi sirviente kasqaykichikmanta horqomusurqankichik hinasspam libramusurqankichik hatun atiy-ninwan Rey Faraonpa munaychakuyinmanta. ⁹Reqsiyachikyá yupaychasqanchik Tayta Diosqa cheqap Dios kasqanta. Payqa kuyaqninkunawanqa chaynataq kamachikuyin-kunapas kasukuqkunawanqa waranqantin miraykamapas kuyapayarikuspa contratón cumpliqmi. ¹⁰Ichaqa pipas cheqniqninmanqa kikinpuni pagapuspam wañurachinqa, chaypunillam cheqniqninkunamanqa kikinpuni pagapunqa. ¹¹Chaynaqa kasukuychikyá kunan kamachisqay kamachikuykunata, decretokunata chaynataq reglamentokunatapas.

Kasukuqkunata Dios bendecisqanmanta

(Lv 26:3-13. Dt 28:1-14)

¹²—Sichu kay uyarisqaykichik reglamentokunata kasukuspa ruraptikichikqa yupay-chasqanchik Tayta Diosmi cumplinqa abuelonchikkunaman kuyapayaspan jurasqan contratonta. ¹³Payqa kuyasunkichikmi, bendecisunkichikmi hinasspam achkayachisunki-chik. Bendecisunkichikmi achka churi-wawakunawanpas, mirachinqataqmí allpaykichikpa rururatas otaq trigoykichiktapas, vinoykichiktapas, aceitekichiktapas, vacaykichikpa hinaspa ovejaykichikpa criankunatapas. Chaynataqa ruranqa abuelonchikkunaman ju-rasca qonan allpapim. ¹⁴Qamkunaqa llapallan nacionkunamantapas aswan bendecisqam kankichik. Qamkuna ukupiqa qaripas, warmipas chaynataq animalnikichikpas miraqmi kanqa. ¹⁵Tayta Diosmi karunchachinqa qamkunamanta tukuy onqoykunata chaynataq rikusqaykichikpi hina Egipto nacionman kachamusqan onqoykunatapas. Aswanqa llapallan cheqniuqnikichik runakunatam chay onqoykunawan ñakarichinqa. ¹⁶Qamkunam ichaqa wañuchinkichik yupaychasqanchik Tayta Diospa entregasusqaykichik llapallan runaku-nata. Amamá paykunataqa llakipayankichikchu nitaqmi taytacha-mamachankutapas adorankichikchu, yanqam qamkunapaq urmachisuqnikichik kanman.

¹⁷—Ichapas qamkuna ninakuwaqchik: “Kay nacionkunaqa ñoqanchikmantapas aswan achkam  imaynataqsi qarqoymataq atichwanchik?” nispá. ¹⁸Aswanqa amamá paykunataqa manchakunkichikchu. Yuyariyachikyá Rey Faraonta chaynataq llapa Egipto runakunatapas yupaychasqanchik Tayta Diospa tukuy rurasqanta. ¹⁹Yuyariyachikyá hatun sasachakuykuna pasasqanchiktapas. Egipto nacionmanta yupaychasqanchik Tayta Dios horqomuwaspan-chikmi hatun atiyninwan hinaspa hatun castigowan milagrokunata rurarqa chaynataq admirakuypaq señalkunatapas. Chaynatapunim payqa ruranqa manchakusqaykichik nacionkunatapas. ²⁰Puchuqkunamanwan pakakuqkunamanni yupaychasqanchik Tayta Dios wayliskunata kacharimunqa anchata mancharichispá chinkachinankama. ²¹Chaynaqa amayá katkatataychikchu paykunapa qayllanpiqa. Qamkunawan kaq yupaychasqanchik Tayta Diosmi manchakuypaq hatu-hatun Diosqa. ²²Yupaychasqanchik Tayta Diosqa chulla-chullallamantam chay nacionkunata qayllaykichikmanta qarqonqa. Llapallan nacionkunata qonqaymanta qarqoruynikichikqa manam valenmanchu, purun animal-

kunam contraykichikpi mirarunman.²³ Aswanqa yupaychasqanchik Tayta Diosmi chay nacionkunata vencechisunkichik hinaspam chinkachinankama pasaypaqta chaqwarunqa.²⁴ Paymi reyninkunatapas entregasunkichik paykunapi munaychakunaykichikpaq. Wañuchispaykichikmi sutinkutapas chinkachinkichik kay pachapi manaña pipas yuyanankama. Manam mayqanninkupas qamkunawan peleaytaqa atinqachu chinkachinaykichikkama.²⁵ Taytacha-mamachankutam kañankichik, ichaq amam munapayankichikchu chay taytacha-mamachanku qarachasqanku qori-qollqetaqa, yanqam urmachisunkichikman, chaykunaqa millakuyapaqmi yupaychasqanchik Tayta Diospa qayllanpiqa.²⁶ Chaynaqa amam wasikichikman apankichikchu imapas millakuyapaq kaqkunataqa, yanqam qamkunapas chinkachisqa kawaqchik. Chay millakuyapaq kaqkunaqa chinkachisqa canankupaqpami churasqa kachkan, chayraykum chaykunataqa millakuyapaqta hinaña qawankichik.

Tayta Diosta ama qonqanankumanta

8 ¹—Kunan kamachisqay kamachikuykunatayá kasukuychik chaynapi kawsaspaykichik achka runakuna kanaykichikpaq hinaspas abuelonchikkunaman Tayta Diospa jurasqan allpaman yaykuspa dueñochakunaykichikpaq.² Yuyariyechik tukuy chunniq ñankunapi tawa chunka wata purimusqanchikta. Yupaychasqanchik Tayta Diosmi chaynataqa purichimuwarqachik humillachisunaykichikpaq chaynapi pruebasuspaykichik piensasqaykichik yachananpaq chaynataq kamachikuyninkunatapas kasukunaykichikta otaq mana kasukunaykichiktapas yachananpaq.³ Ñakarichispa yarqaymanta kachiwaspanchikpas “maná” sutiyooq mikuytam mikuchiwarqanchik, mikuchiwarqanchikqa abuelonchikkunapapas nitaq ñoqanchikpapas mana reqsisqanchik mikuytam, chaynapi ñoqanchikqa yacharqanchik: runaqa kawsanqa manam mikuyllawanchu aswanqa Tayta Diospa llapa rimasqankunawanmi.⁴ Chay tawa chunka watapiqa manam pacanchikpas tukurqachu nitaqmi chakinchikpas punkirqachu.⁵ Cuentatayá qokuychik: Yupaychasqanchik Tayta Diosmi correjisurqankichik churinta taytan corregichkaq hina.⁶ Yupaychasqanchik Tayta Diospa kamachikuyninkunatakasukuspaykichikyá payta respetaychik hinaspataq munasqanman hina kawsaychik.⁷ Yupaychasqanchik Tayta Diosmi yaykuchisunkichik allin allpaman, mayukunapa kasqan allpaman, qechwakunapipas chaynataq orqokunapipas pukuyuq hinaspas qochayoq allpaman.⁸ Chay allpaqa trigopa, cebadopa, uvaspa, higospa, granadopa, aceituna sachapa hinaspas mielpapas kasqan allpam.⁹ Chay allpapiqa manam usunkichikchu mikuymantapaq nitaq imamantapas, rumikunamantam horqonkichik fierrota, orqokunamantañataqmi horqonkichik cobreta.¹⁰ Saksanaykichikkama mikuspaykichikqa yupaychasqanchik Tayta Diostamá alabankichik chay allin allpa qosusqaykichikmanta.

¹¹—Yupaychasqanchik Tayta Diostaqa amamá qonqarunkichikchu. Kasukuychikyá kunan kamachisqay kamachikuyninkunatapas, reglamentonkunatapas chaynataq decretonkunatapas.¹² Saksanaykichikkama mikuspaykichikqa chaynataq hatarichisqaykichik sumaq wasikunapi yachaspaykichikqa¹³ chaynataq vacaykichikkunapas, ovejaykipichikkunapas miraruptinqa, qori-qollqekichikpas achkayaruptinqa chaynataq tukuy imaykichikkunapas achkayaruptinqa¹⁴ amamá hatun tukuqqa karunkichikchu. Chayna kaspaga yupaychasqanchik Tayta Diostaqa amamá qonqarunkichikchu, payqariki Egípto nacionpi sirviente kasqaykichikmantam horqomusurqankichik.¹⁵ Paymi mana yakupa kasqan manchakuyapaq hatun chunniqninta pusamuwarqanchik. Pusamuwarqanchiktaqmi kachukuq culebrakunapa kasqan chaynataq atoq-atoqkunapa kasqan lawminkunatapas. Paytaqmi qaqa rumimanta yakutapas toqyachimuspan tomachiwarqanchik.¹⁶ Chunniqpi-

má mikuchiwarqanchik “maná” sutyoq mikuyta, abuelonchikkunapa mana reqsisqanku mikuyta. Chaykunatam rurarpa humillachisunaykichikpaq hinaspa pruebaman churasunaykichikpaq chaynapi chay pruebakuna tukusqa kaptin allinnikichikpaqña kananpaq.

¹⁷—Yanqañataq sonqoykichikpi niwaqchik: “Kay llapa kapuqninchiktaqa kallpan-chikwanmi armakurqanchik” nispa. ¹⁸Aswanqa yupaychasqanchik Tayta Diostam yuyarinkichik. Paymi kallpanchasurqankichik kapuqnikichikta armakunaykichikpaq chaynapi abuelonchikkunaman jurasqan contratonta qamkunawan kunan hina cumplinanpaq.

¹⁹—Sichu yupaychasqanchik Tayta Diosta qonqaruspakichik mana reqsisqaykichik dioskunata qonqorakuspa adoraptikichikqa ñoqam kunan contraykichikpi nikichik, cheqaptapunipas chinkachisqa kanaykichikmanta. ²⁰Imaynam qamkunapa qayllaykichikmanta Tayta Dios chinkachinqa nacionkunata, chaynam qamkunapas chinkachisqa kankichik yupaychasqanchik Tayta Diospa palabran mana kasukusqaykichikrayku.

Israelpa mirayninkunapaq Diospa kuyapayakuyninmanta

9 ¹—Israel casta runakuna, kaytayá uyariyachik. Jordan mayuta chimpanayki-chikpaqmi tiempo chayaramunña, qamkunam qarqonkichik qamkunamantapas aswan atiyniyoq hinaspa aswan achka runayoq nacionkunata, dueñochakunkichiktaq-mi alto-alto murallasqa hatun llaqtakunatapas. ²Yachasqaykichikpi hinapas chaykunapi *yachaq runakunaqa Anakpa mirayninkuna hina hatunkaray runakunam, uyarirqanki-chiktaqmi: “¿Pitaqsi peleanman Anakpa mirayninkunawanqa?” nispa nisqankutapas.

³—Kunanyá yachaychik yupaychasqanchik Tayta Dios ñawpaqnikichik risqanta. Payqa ratachkaq nina hina rispanmi chay nacionniyoq runakunata wañuchispan humiliachinqa qayllaykichikpi. Qamkunamá qarqoruspa chaylla chinkarachinkichik Tayta Diospa nisqanpi hina. ⁴Yupaychasqanchik Tayta Dios qayllaykichikmanta paykunata qarqoruptinqa, amam sonqoykichikpi ninkichikchu: “Allin runakuna kasqanchikray-kum Tayta Diosqa qoykuwanchik kay allpata dueñochakunanchikpaq” nispa. Sichu Tayta Dios paykunata qayllaykichikmanta qarqoruspaqa mana allinkuna rurasqanku-raykum qarqorunqa. ⁵Manam allin ruraq runakuna kasqaykichikraykuchu nitaq allin sonqoyoq kasqaykichikraykuchu paykunapa allpanmanqa dueñochakunaykichikpaq yakyunkichik. Aswanqa chay runakunataqa yupaychasqanchik Tayta Diosmi qarqonqa mana allinkuna rurasqankurayku chaynataq abuelonchik Abrahamman, Isaacman hinaspa Jacobman jurasqantapas cumplinanrayku. ⁶Manamá allin ruraq runakuna kasqaykichikraykuchu yupaychasqanchik Tayta Diosqa qosunkichik chay allpataqa dueñochakunaykichikpaq. Qamkunaqa rumi sonqo runakunam kankichik.

Israel castakuna Horeb Orqopi mana kasukusqankumanta

(Ex 31:18-32:35)

⁷—Amam haykapipas qonqankichikchu yupaychasqanchik Tayta Diosta chunniqpi piñachisqaykichikta. Egipto nacionmanta lloqsimusqaykichik punchawmantapunim kayman chayamunaykichikkama Tayta Diosta mana kasurqankichikchu. ⁸Horeb Orqo lawpim piñachirqankichik Tayta Diosta, chayraykum qamkunapa contraykichikpi piñakururqa chinkachisunaykichikpaq. ⁹Ñoqam rirqani orqota tabla rumikuna chaskiq. Rirqanímá qamkunawan Tayta Dios contrato rurasqanmanta tabla rumikuna chaskiq. Chay orqopim kamurqani tawa chunka punchaw hinaspa tawa chunka tutan mana mikuspa nitaq yaku-tapas tomaspa. ¹⁰Hinaptinmi Tayta Dios qowarga iskay tabla rumikunata, chaykunapim karqa kikinpa qellqasqan palabrakuna, chay palabrakunaqa karqa huñunakusqanchik

punchawpi rupachkaq orqopa chawpinmanta nisusqaykichik palabrakunam.¹¹ Chay tawa chunka punchawwan tawa chunka tuta pasaruptinmi Tayta Dios qowarqa contrato rurasqan chay iskay tabla rumikunata.¹² Hinaspmi niwarqa: “Chaylla kaymanta kutiriy, Egipto nacionmanta horqomusqayki runakunam huchallikurunku, manapas unaypim kamachisqaykunata mana cumplispanku fundisqa taytachata rurakurunku” nispa.

¹³—Tayta Diosqa niwarqataqmí: “Kunanmi qawani kay runakunaqa ancha rumi sonqo kasqankuta. ¹⁴ Dejaykuway wañurachispay sutinkutapas kay pachamanta chinkarachinaypaq. Qampa miraynikimantañam paykunamantapas aswan atiyinyoqta rurasaq hinaspa achkallataña mirachisaq” nispa.

¹⁵—Rupachkaq orqomanta uraykamuspaymi chay iskay tabla contrato rumikunata apamurqani. ¹⁶ Ichqaq yupaychasqanchik Tayta Diospa contranpi huchallikusqaykiciktam qawarqani. Qamkunamá Tayta Diospa kamachisqankunata manapas unaypi saqueruspa malta toroman rikchakuq fundisqa taytacha-mamachataña rurakurusqankichik. ¹⁷ Chaymi apamusqay chay iskay tabla rumikunata chamqaruspay pakirurqani qamkunapa qayllaykichikpi. ¹⁸ Chaymi qonqorakuykurqani Tayta Diospa qayllanpi. Hinaspmi ñawpaq kutipi rimasqayman hina tawa chunka punchaw hinaspa tawa chunka tutan mana mikurqanichu nitaq yakutapas tomaraqanichu. Chaynatam rurarqani Tayta Diospa contranpi huchallikuspa piñachisqaykichikrayku. ¹⁹ Qamkunapa contraykichikpi anchata rabiaruspan wañuchisunaykichikpaq kaptinmi mancharikurqani, chaywanpas Tayta Diosqa huktawanmi mañakusqayta uyariykuwarqa. ²⁰ Aaronpa contranpipas Tayta Dios anchata piñakuspanmi wañurachiyya munarqa, ichqaq paypaqpas mañakurqanim. ²¹ Huchallikunaykichikpaq rurasqaykichik malta toro taytachataspa kañaruspaymi kutarurqani polvoyanankama hinaspmi orqomanta uraykamuq mayuman talliykurqani.

²²—Tayta Diostaqa piñachirqankichiktaqmí Tabera lawpipas, Masah lawpipas hinaspa Quibrot-hataava lawpipas. ²³ Cades-barnea llaqtamanta rispaykichik dueñochakunaykichikpaq qosusqaykichik allpaman yaykunaykichikpaq Tayta Dios kachasuptikichikpas kamachisqantam mana kasukurqankichikchu. Manam paypi confiakurqankichikchu nitaqmi uyariytapas munarqankichikchu. ²⁴ Qamkunaqa reqsisqay punchawmantapunim Tayta Dios mana kasukuq runakuna kankichik. ²⁵ Wañuchisunaykichikpaq Tayta Dios rimasqanraykum paypa qayllanpi qonqorakuykurqani tawa chunka punchaw hinaspa tawa chunka tutan. ²⁶ Ruegakuspaymi nirqani: “Señor Dioslláy, kikikipa runaykikuna kasqankuraykuyá paykunataqa amapuni chinkarachiychu. Paykunataqa hatun atiynikiwanmi libramurqanki, Egipto nacionmantapas hatun atiynikiwantaqmi horqomurqanki. ²⁷ Amayá qonqaruychu serviñnikí Abrahamtaqa, Isaactaqa hinaspa Jacobtaqa. Amayá kaqpaqpas hapiychu kay runakunapa rumi sonqo kasqankutaqa nitaq mana allin rurasqankutapas nitaq huchallikusqankutapas. ²⁸ Yanqañataqmí horqomuwasaqaykiku nacionpi kaqkuna ninmanku: ‘Tayta Diosqa manam atirqachu prometesqan allpaman yaykuchiyya. Cheqnispampi paykunata horqorurqa chunniqpi wañurachinapanpaq’ nispa. ²⁹ Paykunataqa kanku kikikipa runaykikunam, paykunataqa hatu-hatun atiynikiwanmi horqomurqanki.”

Yapamanta Tayta Dios contraton rurasqanmanta

(Ex 34:1-10)

10 ¹—Chaymantam Tayta Dios niwarqa: “Iskay tabla rumikunatayá labramuy puntapi kaqkunaman rikchakuqa, ruramuytaqyá tablamanta

baultapas hinaspam orqoman hamunki ñoqapa kasqayman. ²Chay pakisqayki punta tabla rumikunapi qellqasqay palabrukunatam qellqasaq chay rumikunapi-pas hinaptinmi chay rumikunataqa churanki baulman” nispa.

³—Rurarqanímá baulta acacia tablamanta hinaspam labrarqanitaq iskay tabla rumikunatas puntapi kaqkunaman rikchakuqta. Chaymantam rirqani orqota iskaynin tabla rumikunata aparikuspay. ⁴Hinaptinmi chay rumikunapi Tayta Dios qellqarqa chunkantin kamachikuyinkunata imaynam puntata qellqasqanman hina chaynataq huñunakusqanchik punchawpi rupachkaq orqomanta rimamusqanman hina. Qoykamu-waptinñataqmi ⁵orqomanta uraykamuspay chay tabla rumikunata churarcani rurasqay baulman Tayta Diospa kamachiwasqanpi hina. Chaypim kachkan kunankama.

⁶Jacaarpa mirayninkunapa pozonkunamantam Israelpa mirayninkuna pasarqaku Mosera lawkama. Chaypi Aaron wañukuptinmi pamparurqaku. Hinaptinmi churin Eleazarña taytanpa rantinpi sacerdote karqa. ⁷Mosera lawmantam rirqaku Gudgoda lawman, Gudgoda lawmantanataqmi rirqaku Jotbata lawman, chay allpapiqa kachkanmi yakukunapas. ⁸Chay tiempopim Tayta Dios akllarqa Leví aylluta chaynapi paykunaña contraton baulta apanankupaq chaynataq payta servispa paypa sutinpi bendicioninta mañakunankupaq. Kay libro qellqasqa kanankamapas hina chaynallatam rurachkanku. ⁹Chayraykum Leví casta runakunapaqa wakin ayllukunapa hinaqa mana kanchu herencia chakrankupas. Paykunapa herencianqa kikin Tayta Diosmi yupaychasqanku Tayta Diospa nisqanpi hina.

¹⁰—Ñoqqaq orqopimá kamurqani puntapi kamusqayta hina tawa chunka pun-chaw hinaspas tawa chunka tutan. Chaypipas Tayta Diosqa uyariykuwaspanmi manaña wañuchisurqankichikchu. ¹¹Aswanqa paymi niwarqa: “Alistakamuyá runakunata pusanaykipaq, chaynapi rispaykichik abueloykichikkunaman jurasqay allpata dueñochakamunaykichikpaq” nispa.

Imam Tayta Diospa munasqanmanta

¹²—Israel casta runakuna ¿imatataq Tayta Diosqa qamkunamanta munan? Payqa munan payta respetaspaykichik paypa tukuy munasqanman hina kawsanaykichiktam. Chaynataqmi munan tukuy sonqoykichikwan tukuy vidaykichikwan payta kuyaspa adoranaykichikta. ¹³Munantaqmi kunan kamachisqay kamachikuyinkunata hinaspas decretonkunata kasukunaykichiktapas chaynapi alli-allinña kanaykichikpaq. ¹⁴Amayá qonqaraychikchu cielokunaqa chaynataq cielokunapa hawanpi tukuy ima kaqpas chaynataq kay pachapa hinaspas tukuy ima chaypi kaqkunapas yupaychasqanchik Tayta Diosllapa kasqanta. ¹⁵Chaywanpas Tayta Diosqa abuelonchikkunata kuyaspam akllarqa, chaymantam kunan qawasqaykichikpi hinapas paykunapa mirayninkunata akllasurqankichik, wakin nacionkunatam ichaqa mana akllarqachu.

¹⁶—Cuerpoykichikpi señalakuchkaq hinayá sonqoykichikta Tayta Diospaq chuyanchaychik, amañayá rumi sonqoqa kaychikchu. ¹⁷Yupaychasqanchik Tayta Diosqa sapallan Diosmi, sapallan Señormi. Payqa hatun munayniyoq, tukuy atiyniyoq chaynataq respetana Diosmi. Payqa manam pimanpas sayapakunchu nitaqmi pimanpas sayapakunampaqqas regalokunatapas chaskikuykunchu. ¹⁸Payqa allin arreglotam ruraykapun mana tayta-mamayoqkunapaqpas chaynataq viudakunapaqpas. Payqa forasterokunatapas kuyaspanmi mikuykachin chaynataq pachaykachin. ¹⁹Qamkunaqa kuyaychikyá forasterokunata, qamkunapas Egipto nacionpim forastero karqankichik.

²⁰—Yupaychasqanchik Tayta Diosta respetaspayá payllata adoraychik, payllata qatiychik chaynataq paypa sutillanpi juraychik. ²¹Payllatam qamkunaqa alabanaykichik,

payllataqmi Diosnikichik kaspan qamkunaryaku hatun manchakuyapaq kaqkunata ruraraq, chaykunataqa ruraraq qamkuna qawachkaptikichikmi.²² Abuelonchikkuna Egito nacionman yaykuspankuqa qanchis chunka runakunallam karqaku ichaqá yupaychas-qanchik Tayta Diosmi kunankama mirarachisunkichik cielopi lucerokunata hinaña.

Tayta Diosqa ancha hatun kasqanmanta

11 ¹—Yupaychasqanchik Tayta Diosta kuyaspaykichikyá tukuy tiempopi kasu-kuychik encargasusqaykichikta, decretonkunata, reglamentonkunata hinaspakamachisqankunata. ²Yachankichikmi yupaychasqanchik Tayta Diospa corregesusqaykichiktaqa, chaykunataqa manam yachanchu churikichikkunaqa nitaqmi rikurqakuchu. Paykunaqa manamá yacharqakuchu Tayta Diospa hatun kaynintaqa nitaq hatun atiyninwan hinaspak hatun castigowan rurasqantapas. ³Manataqmi paykunaqa qawarqakuchu Egito nacionpi Rey Faraonpa contranpi chaynataq allpanpa contranpi milagrokuna rurasqankunatapas. ⁴Nitaq Egito nacionpi tropankunapa, caballonkunapa hinaspacaretankunapa contranpi rurasqantapas. Chaykunamat Puka Lamar Qochapi pamparurqa, chaynataqa ruraraq ñoqanchikta qatimuwichkaptinchikmi, chaynapimá paykunataqa Tayta Dios wiñaypaq chinkarachirqa. ⁵Manataqmi churikichikkunaqa qawarqakuchu kay sitiomán chayamunaykichikkama chunniqpi tukuy ima Diospa rurasqankunataqa. ⁶Qamkunapa churikichikkunaqa manataqmi yachankuchu Ruben ayllumanta kaq Eliappa churinkunata imam pasarsqanta, chay churinkunaqa karqa Datanwan Abiranmi. Paykunamat Israel casta runakunapa chawpinpi allpa kicharikuykuspan millpururqa familiantinta, ganadontinta, tukuy imankunatawan kuskata. ⁷Qamkunam ichaqá rikurqankichik Tayta Diospa tukuy chay hatun rurasqankunata.

Canaan allpapi bendecisqa kanankumanta

⁸—Kasukuychikyá kunan willasqay llapallan kamachikuykunata chaynapi kallpanchakuspa allpaman yaykunaykichikpaq, dueñochakunaykichikpaq ⁹hinaspak chay allpapiqa unay watakuna kawsanaykichikpaq. Chay allpataqa abuelonchikkunaman hinaspakaykunapa mirayninman qonanpaqmi Tayta Dios jurarqa, chay allpaqariki tukuy imapapas kasqan allpam. ¹⁰Dueñochakunaykichikpaq yaykunaykichik allpaqa manam lloqsimus-qaykichik Egito nacionpi allpa hinachu. Chay Egito nacionpiqa yuyu huertakunapi hinam muhuta tarpuspaykichik chakikichikwan *parqorqankichik. ¹¹Chay dueñochakunaykichik allpam ichaqá orqokunapa-qechwakunapa kasqan allpa, chay allpaqa parapapas chayanan allpam. ¹²Yupaychasqanchik Tayta Diospa nanachikusqan allpam chay allpaqa, chay allpataqa watapa qallarisqanmanta tukunankamam qawachkan.

¹³—Sichu kasukunkichik kuan punchawpi qosqay kamachikuykunata chaynataq yupaychasqanchik Tayta Diosta kuyaspaykichik tukuy sonqoykichikwan hinaspak tukuy vidaykichikwan adoraptikichikqa, ¹⁴paymi tarpuy paratapas chaynataq poqoy paratapas tiempollanpi allpaykichikman parachimunqa chaynapi tarpusqaykichikkunata cosechanaykichikpaq, kapusunkichiktaqmi kawsaykunapas, vinopas hinaspak aceitepas. ¹⁵Wiñachinqataqmi pastokunatapas animalnikichikkunapaq hinaptinmi mikunkichik saksanaykichikkama. ¹⁶Chaynaqa cuidakuychikyá amapuni engañachikunaykichikpaq. Amam Tayta Diosmanta rakikunkichikchu mana reqsisqaykichik taytacha-mamachakunata adoranaykichikpaq nitaqmi chaykunapa qayllanpiqa qonqorakunkichikchu. ¹⁷Chaynata ruraptikichikqa Tayta Diosmi contraykichikpi piñakuspan manaña pa-

rachimunmanchu hinaptinqa allpaykichikmantapas manañam cosechawaqchikchu, chayllataqmi wañuruwaqchik Tayta Diospa qosunaykichik allin allpapipas.

¹⁸—Chaynaqa kay kamachikuykunatayá sonqoykichikpi churaychik hinaspa yuyaymanaychik, kay kamachikuykunataqa señalta hinam qellqasqata watakunkichik brazoykichikpi chaynataq urkuykichikpipas. ¹⁹Churikichikkunamanmi sapa kutilla yachachinkichik kay palabrukunata wasipi kaspaykichik, ñanpi purispaykichik, puñuq yaykuspaykichik chaynataq hatarispaykichikpas. ²⁰Qellqankichiktaqmi wasikichikpa punkunpa marconkunapipas chaynataq zaguán punkuykichikkunapipas ²¹chaynapi abueloykichikkunaman qonanpaq Tayta Diospa jurasqan allpapi qamkunapas chaynataq miraynichikkunapas mana chinkaruq cielokuna hina otaq kay pacha hina unay watakunata kawsanaykichikpaq.

²²—Sichu kasukunkichik llapallan willasqay kamachikuykunata chaynataq Tayta Diostapas kuyaspa paypa munasqanman hina kawsaptikichikqa hinaspa payta qatiptikichikqa ²³paypas wischunqam qayllaykichikmanta llapallan nacionkunata hinaptimmi qamkunapas dueñochakunkichik aswan achka hinaspa aswan atiñiyooq runakunapa nacionninta. ²⁴Llapallan sarusqaykichik allpam qamkunapaq kanqa. Chay allpaykichikpa linderonmi kanqa surlawpi chunniqmanta qallarispa Libano Orqokunakama chaynataq Eufrates Mayumanta qallarispa intipa seqaykunan lawpi lamar qochakama. ²⁵Manam pipas qamkunawan peleyataqa atinqachu, prometewasqanchikman hinam maylawman riptikichikpas chaypi kaq runakunata yupaychasqanchik Tayta Dios mancharichispan katkatatachinga.

²⁶—Kunan punchawyá akllakuychik bendecisqa kanaykichikpaq otaq ñakasqa kanaykichikpaqpas. ²⁷Kunan willasqay yupaychasqanchik Tayta Diospa kamachikuyinkunata kasukuspaqa bendecisqam kankichik. ²⁸Mana reqsisqaykichik sapaq dioskunata qatinaykichikpaq yupaychasqanchik Tayta Diospa kamachikuyinkunata mana kasukuspaqa chaynataq kunan kamachisqayman hina mana kawsaspaqa ñakasqam kankichik.

²⁹—Yupaychasqanchik Tayta Dios dueñochakunaykichik allpaman yaykuchisuptikichikqa Diospa bendecisqan kanaykichikmantam Gerezim Orqopi rimankichik, ñakasqa kanaykichikmantañataqmi rimankichik Ebal Orqopi. ³⁰Chay orqokunaqa kachkan Jordan Mayupa waklaw chimpan otaq intipa seqaykunan lawman rinaqim, chayqariki kachkan Canaan casta runakunapa allpan Gilgal llaqtapa chimpanpim otaq encina sachakunapa kasqan More sutiyoq lawpim. ³¹Ñam Jordan Mayutaqa chimpankichikña chaynapi yupaychasqanchik Tayta Diospa qosusqaykichik allpata dueñochakunaykichikpaq. Chay allpata dueñochakuruspaykichikqa chaynataq chaypiña *yachaspaqa ³²kunan willasqay decretokunatawan reglamentokunatam kasukunkichik.

Diospa santuarionqa chullalla kasqanmanta

12 ¹—Abuelonchikpa yupaychasqan Tayta Diosmi qosunkichik dueñochakunaykichikpaq allpata, chaynaqa kaykunamá kawsanaykichikkama chay kasukunaykichik decretokunaqa chaynataq reglamentokunaqa. ²Vencenaykichik runakunapa taytacha-mamachanku adorana llapallan capillankutam tuñichinkichik, tuñichinkichiktaqmá orqokunapa puntankunapi kaqkunatapas, moqokunapi kaqkunatapas chaynataq rapisapa sachakunapa llantuyninpi kaqkunatapas.

³Altarninkunatapas tuñichispam pakipankichiktaq adorananku rumimanta pilarkunatapas, kañankichiktaqmi kullumanta Asera sutiyoq mamachankutapas. Chaynaqa taytacha-mamachankutapas pasaypaqtamá pakipankichik hinaspm chinkachinkichiktaq taytacha-mamachankupa sutintapas chay sitiokunamanta.

⁴—Yupaychasqanchik Tayta Diostaqa amam paykuna hinachu adorankichik. ⁵Aswan-qa llapallan ayllukunapa allpanmantam yupaychasqanchik Tayta Dios akllanqa sitiota, chaypim sutinta reqsichispa *yachanqa, chaynaqa chayman rispamá adoramunkichik.

⁶Chaypim paypaq animalkunata wañuchispa lliwta kañankichik, chaynallatamá rurankichik wakin kañanapaq ofrendakunatapas. Chaymanmi apankichik diezmoykichikkunata chaynataq prometekusqaykichik ofrendakunatawan voluntad ofrendaykichikkunatas. Apankichiktaqmi vacaykichikpa chaynataq ovejaykichikpa punta criankunatapas. ⁷Hinaspam yupaychasqanchik Tayta Diospa qayllanpi chay sitiopi mikunkichik, qamkunaqa familiaykichikwan kuskamá kusikunkichik llamkasqaykichikpa rurun kasqanrayku, chaykunawanmi yupaychasqanchik Tayta Dios bendecisurqankichik.

⁸—Chay allpapiqa amañam kaypi rurasqanchikkunata hinaqa rurankichikñachu. Kaypiqa sapakamam rurakuchkanchik allinpaq rikchakapuwasqanchikta. ⁹Samanaykichikpaq yupaychasqanchik Tayta Diospa herencia qosunaykichik allpamanqa cheqaptapunipas manaraqmi chayachkankichikchu. ¹⁰Aswanqa Jordan Mayuta chimparuspa yupaychasqanchik Tayta Diospa qosunaykichik allpapiña kaspaykichikqa chaynataq muyuriqnikichikpi enemigoykichikkunamanta paypa librasqan seguroña kaspaykichikqa ¹¹yupaychasqanchik Tayta Diospa sutiin reqsisqa kananpaqmi kikinpa akllasqan sitiopi ofrecenkichik imaynam kamachisqayman hina, chaynaqa ofrecenkichikmá lliw kañana animalkunata, wakin kañanapaq ofrendakunata, diezmoykichikkunata, ofrendaykichikkunata chaynataq payman prometesqaykichik allinnin kaqkunatapas. ¹²Hinaspam yupaychasqanchik Tayta Diospa qayllanpi fiestata rurankichik churikichikkunawan, sirvientekichikkunawan, llaqtaykichikpi *yachaq Levyi casta runakunapiwan, Levyi casta runakunaqa manam qamkuna hinachu chakrakunata chaskinqaku.

¹³—Amamá munasqaykichik sitiopichu Tayta Diospaqqqa animalkunata wañuchirkichik. ¹⁴Chaytaqa rurankichik huk kaqnin aylluwaykichikpa allpanmanta Tayta Diospa akllasqan sitiollapim, chaypimá kañankichik lliw kañana ofrendakunata hinaspam rurankichiktaq tukuy kamachisqaykunatapas.

¹⁵—Chaywanpas llaqtaykichikkunapiqa yupaychasqanchik Tayta Diospa bendecisusqaykichikman hinam munaspaykichikqa animalnikichikta nakaspa mikunkichik. Chay aychataqa llapallaykichikmi mikunkichik. Mikunqakum ñoqaman asuykamuwananpaq hina kaqkunapas hinaspam mana chaypaq hina kaqkunapas. Luwichupa otaq tarukapa aychanta mikuchkaq hinam mikunkichik. ¹⁶Yawarnintam ichaqa ama mikunkichikchu, yakuta hinam pampaman tallirunkichik.

¹⁷—Llaqtaykichikkunapiqa amam mikunkichikchu kawsaykunamanta diezmoykichiktaqa nitaq vinomanta, aceitemanta diezmoykichiktapas nitaq vacaykichikpa otaq ovejaykichikpa punta kaq criantapas. Amataqmi mikunkichikchu Tayta Diosman prometesqaykichik ofrendakunatapas chaynataq voluntad ofrendaykichiktapas. ¹⁸Chaykunataqa yupaychasqanchik Tayta Diospa akllasqan sitiollapim mikunkichik. Paypa qayllanpim fiestata rurankichik llamkasqaykichikpa rurunmanta, kusikunkichikmá churikichikkunawan, sirvientekichikkunawan chaynataq llaqtaykichikpi *yachaq Levyi casta runakunawanpas. ¹⁹Chay allpapi kawsanaykichikkamaqa Levyi casta runakunata yanapaspamá ama qonqrunkichikchu.

²⁰—Prometesusqaykichikman hina yupaychasqanchik Tayta Dios allpaykichikta masyarachiptinqa, aychanayasusqaykichik punchawpiyá aychata mikukuychik. ²¹Sutin reqsisqa kananpaq yupaychasqanchik Tayta Diospa akllasqan sitio qamkunapa *yachasqaykichikmanta karupiraq kaptinqa Tayta Diospa qosusqaykichik vacaykichitayá otaq

ovejaykichiktayá llaqtaykichikpi nakakuspa kamachisqayman hina munasqaykichikta mikukuychik.²² Luwichupa otaq tarukapa aychan mikuchkaq hinamá llapaykichik mikunkichik, mikunqakum ñoqaman asuykamuwanankupaq hina kaqkunapas hinaspas mana chaypaq hina kaqkunapas.²³ Yawarnintam ichaqa imaraykupas ama mikunkichikchu. Yawarqa animalpa vidanmi, chaynaqa amam mikunkichikchu animalpa vidantaqa aychantawan kuskataqa.²⁴ Ama mikuspamá yakuta hinalla pampaman tallirunkichik.²⁵ Yawarta mana mikuspaqa allinmi kankichik, allintaqmi kanqa churikichikkunapas. Mana mikuspaqa Tayta Diospa qayllanpim paypa munasqanta rurachkankichik.²⁶ Aswanqa Diospaq sapaqchasqaykichik ofrendakunatawan promesqaykichik ofrendakunataqa Tayta Diospa akllasqan sitiopim presentankichik.²⁷ Yupaychasqanchik Tayta Diosman animalkunata ofrecespaqa altarninpim animalkunata wañuchispa kañapunkichik. Chay ofrecesqaykichik animalkunapa yawarnintaqa altarninpa waqtanmanmi tallinkichik, aychantam ichaqa mikunkichik.

²⁸—Chaynaqa tukuy kay kamachisqaykunatayá kasukuychik, chaynapi qamkunapas chaynataq miraynikichikkunapas wiñaypaq allin kanaykichikpaq, chaynaqa kankichik yupaychasqanchik Tayta Diospa qayllanpi allinta ruraspam chaynataq munasqanman hina kawsaspam.

Taytacha-mamachakunataqa ama adoranankumanta

²⁹—Dueñochakunaykichik nacionpi runakunata yupaychasqanchik Tayta Dios chinkachiptinqa chaynataq paykunapa allpunkunapi *yachaspaykichikqa,³⁰ cuidakunkichikmi paykunapa urmachisqan kanaykichikmanta, chay runakuna chinkachisqaña karuptinqa diosninkumantam ama tapunkichu: “¿Imaynatataq kay nacionniyoq runakunaqa diosninkuta adoranku? Chaynatayá ñoqapas adorasaq” nispa.³¹ Paykunapa adorasqanman hinaqa amamá yupaychasqanchik Tayta Diostaqa adorankichikchu. Chay nacionniyoq runakunaqa taytacha-mamachankuta adoranankupaqmi Tayta Diospa millakusqanta hinaspacheqnisqanta ruranku, paykunaqa churinkutapas chay taytachankumanmi kañapunkuraq.

³²—Chaynaqa tukuy kamachisqaykunatamá kasukunkichik mana yapaspa nitaq menosyachispa.

13 ¹—Sichum qamkuna ukupi rikurirunman Diosmanta willakuq tukuq otaq revelacionniipi qawaq runa hinaspas nisunkichikman milagrota rurananmanta otaq admirakuyapaq kaqta rurananmanta² hinaptin milagro chaynataq admirakuyapaq kaq cumplikuruptinñataq nisunkichikman: “Rispayá mana reqsisqanchik dioskunta adoramusunchik” nispa³ hinaptinqa amam payta kasunkichikchu. Chaywanqa yupaychasqanchik Tayta Diosmi pruebayta munasunkichik cheqapchus tukuy sonqoykichikan, tukuy vidaykichikwan pay kuyasqaykichikta yachananpaq.⁴ Yupaychasqanchik Tayta Diosta qatispa payllata respectaychik. Kamachisqankunata cumpliychik, nisqankunata kasukuspa payllata adoraychik, payllata qatispayá kawsaychik.⁵ Diosmanta willakuq tukuq otaq revelacionniipi qawaq runaqa wañuchisqam kanqa, chay runaqa consejasur-qankichik Egipio nacionpi sirviente kachkaptikichik librasuqnikichik Tayta Diosmanta rakisunaykichikpaqmi. Yupaychasqanchik Tayta Diospa kamachisusqaykichikman hina manaña kawsanaykichikpaqmi chay runaqa rakisunaykichikpaq hikutasurqankichik. Chaynapimá chay mana allintaqa qamkuna ukumanta chinkachinkichik.

⁶⁻⁸—Sichu wawqekipas otaq qari churikipas otaq warmi churikipas otaq kuyay war-mikipas otaq kuyay amistadnikipas pakasqallapi hikutasunkiman mana reqsisqayki otaq abuelonchikkunapapas mana reqsisqan taytacha-mamachakunata adoranaykipaq

hinaptinqa amamá kasunkichu nitaq uyarinkichu. Amamá uyarinkichu chay taytacha-mamachakunaqa muyuriqnikipi kaq runakunapa diosnín kaptinpas otaq maylaw runakunapa diosnín kaptinpas. Amam chay hikutasuqniki runataqa llakipayankichu nitaqmi wañuchinankumantapas harkakunkichu nitaq pakankipaschu.⁹ Aswanqa chay runataqa wañuchinkipumí, qanmi puntata wañuchiyya qallarinki, chaymantanám wakin runakunapas chaynata ruranqaku.¹⁰ Rumiwanmi chamqaparunki wañunankama Egípto nacionpi sirviente kasqaykimanta libramusuqniki yupaychasqanchik Tayta Diosmanta rakiy munasusqaykirayku.¹¹ Chaynapim Israelpa llapallan castankuna uyarispa manchakunqaku yapatawanqa amaña huchallikunankupaq.

¹²⁻¹³—Sichum uyariruwaq *yachanaykipaq yupaychasqanchik Tayta Diospa qosusqayki mayqen llaqtapiapas huk kaqnin pantachikuq runapa kayna nisqanta: “Hakuchik sapaq dioskunataña adoramusunchik, chay dioskunataqa manam reqsinkichikchu” nispa.¹⁴ Hinaptinqa qamkunam sumaqta averiguankichik. Sichu rimasqankuman hina chay millakuypaq hucha rurasqa kaptinqa¹⁵ chay llaqtapi runakunatam llapa animalnintinta guerrawan wañuchinkichik hinaspm chay llaqtapi tukuy imatapas chinkachinkichik pasaypaqta.¹⁶ Chay llaqtapa llapa kapuqninta plazapa chawpinpi huñuruspaykichikmi kañaykunkichik llaqtantinta, kañasqa ofrendata hinamá yupaychasqanchik Tayta Diospaq kañaykunkichik. Chaynaqa chay llaqtam wiñaypaq purmachisqa kanqa, manañam yapamanta hatarichisqañachu kanqa.

¹⁷—Chay pasaypaq chinkachisqa kananpaq kaqkunamantaqa amam imatapas hapikuykunkichikchu, chaynapim Tayta Diosqa qamkunawan mana piñakunqachu aswanqa qamkunata kuyapayaykususpaykichikmi achka-achkamanraq mirachisunkichik imaynam abuelonchikkunaman jurasqanman hina.¹⁸ Chaynataqa ruranqá kunan kamachisqayman hina yupaychasqanchik Tayta Diosta kasukuspa kamachisqankunatas cumpliktigichikmi chaynataq paypa munasqanman hina kawsaptikichikmi.

14 ¹—Qamkunaqa yupaychasqanchik Tayta Diospa churinkunam kankichik. ²Pipas wañuruptinqa amam cuerpoykichikta kuchukunkichikchu nitaqmi umaykichiktapas kachiy-kachiyyataqa rutuchikunkichikchu. ³Qamkunaqa yupaychasqanchik Tayta Diospaq sapaqchasaq runakunam kankichik. Kay pachapi kaq wakin runakunamantam akllasurqankichik paypa runankunaña kanaykichikpaq.

Mikuna chaynataq mana mikuna animalkunamanta

(Lv 11:1-47)

³—Amam mikunkichikchu millakuypaq animalkunataqa. ⁴Mikunaykichikpaq animalkunaqa kaykunam kanqa: bueyeskuna, ovejakuna, cabrakuna,⁵tarukakuna, lwichukuna, monte cabrakuna, monte ovejakuna, corzo sutivoq animalkuna chaynataq tukuy rikchaq antilope sutivoq animalkunapas.⁶Mikunkichikmá pallqa atakayoq hinaspa kutipaq llapa animalkunata. ⁷Ichaqa amam mikunkichikchu camellota, liebreta nitaq purun qowitapas, chay animalkunaqa kutipaq kaspapas manam pallqa atakayoqchu.

⁸—Amataqmi mikunkichikchu kuchitapas, pallqa atakayoq kaspapas manam kutipanchu, chaytaqa millakuypaqmí hapinkichik. Chay animalkunapa aychantaqa amamá mikunkichikchu nitaqmi wañuruptinpas hapinkichikchu.

⁹—Yakupi kaq animalkunataqa mikuwaqchikmi ichaqa chay animalkunaqa kanan llika raprayoqmi hinaspa escamayoqmi,¹⁰mana chayna kaptinmi ichaqa ama mikunkichikchu, chayna animalkunataqa millakuypaqñam hapinkichik.

¹¹—Raprayoq limpio animalkunataqa mikuwaqchikmi. ¹²⁻¹⁸Raprayoq animalkuna-mantaqa millakuypaq kasqanraykum kaykunata ama mikunkichikchu: tukuy rikchaq aguilakunata, tukuy rikchaq ankakunata, aqchikunata, tukuy rikchaq wamankunata, tukuy rikchaq cuervokunata, avestruzkunata, chuseqkunata, qewllakunata, tukukunata, cormorankunata, ibiskunata, cisnekunata, pelicanokunata, ullachkukunata, cigueñaku-nata, tukuy rikchaq garzakunata, condorkunata, abubillakunata hinaspa masukunata.

¹⁹—Pawaspa pampanta puriq urukunataqa kanqa millakupaq animalkunam, chaykunataqa amamá mikunkichikchu. ²⁰Raprayoq mikuna animalkunamat amacha mikunkichik.

²¹—Kikillanmanta wañuruq animaltaqa amapunim mikunkichikchu. Chaykunataqa mikunankupaqmá qoykunkichik llaqtaykichikpi *yachaq forasterokunaman otaqmi puriqkunaman *rantikurunkichik. Qamkunaqa kankichik yupaychasqanchik Tayta Diospaq sapaqchakusqa runakunañam.

—Amam cabra uñataqa mamañpa lechenpiqa yanunkichikchu.

Diezmokuna qonapaq yachachikuykunamanta

²²—Mana tipiytam watan-watan rakinkichik diezmota cosechasqaykichik kawsayku-namanta. ²³Trigomanta, vinomanta hinaspa aceitemanta rakisqaykichik diezmotawan vacaykichikmanta hinaspa ovejaykichikmanta horqosqaykichik punta criankunatam mikunkichik yupaychasqanchik Tayta Diospa qayllanpi, chaykunataqa mikunkichik paypa sutin reqsisqa kananpaq sitiopim payta respetay yachanaykichikpaq. ²⁴Sutin reqsisqa kananpaq Tayta Diospa akllasqan sitiomanraq chay bendecisusqaykichikmanta diezmokunata karupiraq kasqanrayku mana apayta atispaga ²⁵*rantikuruspay-kichikmi qollqenpiña apankichik chay sitioman. ²⁶Chay sitiopiñam rantinkichik tanteasqaykichikman hina bueyeskunata, ovejakunata, vinota, poqosqa aqata otaq ima mikunaykichiktapas hinaspmay chaypi mikunkichik yupaychasqanchik Tayta Diospa qayllanpi. Chaynataqmi fiestata rurankichik familiaykichikkunawan kuska.

²⁷—Amam saquerunkichikchu llaqtaykichikpi *yachaq Leviy casta runakunata-qa. Paykunaqa manam chaskinqakuchu herencia allpataqa qamkuna hinaqa.

²⁸—Sapa kimsa watapim horqonkichik cosechasqaykichikmanta llapallan diezmoykichikta hinaspmay waqaychankichik llaqtaykichikpi. ²⁹Chaynapim llaqtaykichikpi yachaq mana herencia allpayoq Leviy casta runakuna saksanan-kukama mikunqaku, mikunqakutaqmi qamkunawan *yachaq forasterokunapas, mana tayta-mamayoqkunapas chaynataq viudakunapas. Hinaptinqa yupaychas-qanchik Tayta Diosmi tukuy rurasqaykichikpi bendecisunkichik.

Manukuqkuna pampachana watamanta

15 ¹—Sapa qanchis watam manukuqnikichikta pampachankichik. ²Chay manukuqkunawanqa kaynatam rurankichik: Runamasikichikman imatas ma-nuykuspaqa pampachaykuskaykichikmi amaña mañankichikchu. Israelpa mirayninkuna kaptintpas otaq mayqan runamasikichik kaptintpas amañam mañapayankichikchu pagasunaykichikpaq. Chay watapim Tayta Diospa sutinpi willakusqa kanqa: “Kunan wataqa Manukuqkuna Pampachana Watam” nispa. ³Forasterokunamantaqa mañawaqchikmi prestasqaykichikta. Castamasikichikmantam amacha amaña mañankichikchu prestasqay-kichikta. ⁴Chaynapiqa manañam walchakunapas qamkuna ukupiqa kanqachu, awsanqa Tayta Diosmi bendecisunkichik dueñochakunaykichikpaq qosunaykichik allpapi, ⁵chay-nataqa bendecisunkichik yupaychasqanchik Tayta Diosta uyariptikichikmi chaynataq

kunan kamachisqankunata kasukuspaykichik cumpliptikichikmi.⁶ Yupaychasqanchik Tayta Diosmi bendecisunkichik prometesusqaykichikman hina chaymi prestankichik achka nacionkunamanpas. Qamkunam ichaq mana prestakunkichikchu. Achka nacionkunapim munaychakunkichik. Qamkunapim ichaq mana pipas munaychakunkachu.

⁷—Yupaychasqanchik Tayta Diospa qosunaykichik allpapi, sichu huk kaqnin llaqtapi kanqa qamkuna castamanta wakchayaruq runa hinaptinqa sonqoykichikta ama rumiyaykachispam chay runata yanapaykunkichik. ⁸Llakipayaspaykichikmi prestaykunkichik necesitasqanman hina. ⁹Sonqoykichikta rumiyaykachispapa amam piensankichikchu: “Manukuqkuna Pampachana qanchis kaq watam hichpamuchkanña” nispaqa. Yanqañataq chay wakchayaq castamasikichikta mana allin ñawikichikwan qawaspa imallawanpas mana yanapaykuwaqchikchu, chayna kaptinqa contraykichikpi Tayta Diosta mañakuptinmi chay rurasqaykichikmanta huchallikuwaqchik. ¹⁰Ama maqla kaspaykichikmi chaylla yanapaykunkichik. Chayna rurasqaykichikmantam yupaychasqanchik Tayta Dios astawan bendecisunkichik tuluy rurasqaykichikpi. ¹¹Wakchakunaqa manam faltanqachu kay pachapiqa. Chaymi ñoqa kamachikichik, castamasikichikmanta wakchayspa yarqaymanta kaqkunawan llakipayakuq kanaykichikpaq.

Sirvientekunapa favornini yachachikuymanta

(Ex 21:1-11)

¹²—Hebreo castamasikichikmanta qaripas otaq warmipas servisunaykichikpaq kikillanmanta *rantikurusuptikichikqa, soqta watallam servichikunkichik. Qanchis kaq watamanqa librem lloqsikunqa. ¹³Libreta kachaykuspaykichikqa amataqmí mana imayoqataq kachaykunkichikchu. ¹⁴Aswanqa qoykunkichikmi animalnikichikmanta, cosechasqaykichikmanta chaynataq vinoykichikmantapas. Rakiyunkichikmá yupaychasqanchik Tayta Diospa tukuy qosusqaykichikmanta. ¹⁵Yuyarinkichikmi Egipto nacionpi qamkunapas sirviente kachkaptikichik yupaychasqanchik Tayta Dios libramususqaykichikta. Chayraykum chaynata kunan kamachikichik.

¹⁶—Ichaqa qamtapas chaynataq familiaykitapas kuyasqanrayku chaynataq qamkunawan allin kasqanrayku chay sirvientekichik mana lloqsiya munaptinqa ¹⁷punkuykiman asuykachispaykim aleznawan rinrinta uchkurunki hinaptinmi wañunankama servisunki. Chaynallatam rurankichik sirvientaykichikwanpas. ¹⁸Sirvientekichikkuna libre kachaykuytaqa amam llakunkichikchu. Llamkasqanmanta partellanta pagon chaskiq peon hinam paykunaqa soqta watapuni servisurqankichik. Chaynapim yupaychasqanchik Tayta Diospas tukuy rurasqaykichikpi bendecisunkichik.

Animalkunapa punta kaq orqonkunata Tayta Diospaq sapaqchanankumanta

¹⁹—Vacaykikunamantawan ovejaykikunamantam punta kaq orqo uñankunata yupaychasqanchik Tayta Diospaq sapaqchanki.

—Vacaykikunapa punta wawan torochataqa amam llamkachinkichu nitaqmí ovejaykikunapa punta wawan carnero chapa millwantapas rutunkichu. ²⁰Yupaychasqanchik Tayta Diospa qayllanpim chay animalkunata mikunki sapa wata, familiaykikunawan kuskam mikunkichik paypa akllasqan sitiopi. ²¹Ichaqa sichu sapaqchasqayki animal ñawsapas, weqropas otaq imaynapas kaptinqa, amam wañuchinkichu yupaychasqanchik Tayta Diospman ofrecenapaqqqa. ²²Aswanqa yachasqayki llaqtapim mikunki chayna animaltaqa. Mikunqa-kutaqmi ñoqaman asuykamuwanankupaq hina kaqkunapas chaynataq mana chaypaq hina

kaqkunapas, tarukatapas luwichutapas mikuchkaq hinam mikunkichik.²³ Chay animalkuna napa yawarnintam ichaqa ama mikunkichu. Yakuta hinam pampaman tallirunki.

Sapa wata rurananku fiestakunamanta

(Ex 23:14-17. 34:18-24)

16 ¹—Abib sutiyoq killa chayamuptinqa yupaychasqanchik Tayta Diospaq-mi Pascua Fiestata rurankichikpuni. Paymi huk tuta chay killapi Egipto nacionmanta horqomusurqankichik.

²—Chay fiestapim vacakunatawan ovejakunata wañuchispa yupaychasqanchik Tayta Diosman ofrecenkichik. Chaytaqa rurankichik paypa sutin reqsisqa kanan-paq akllasqan sitiopim.

³—Wañuchipusqaykichik animalpa aychantaqa mana qonchuyoq tantatawanmi mikunkichik. Qanchisnintin punchawmi mikunkichik chayna mana qonchuyoq tantataqa, ñakarisqaykichikmanta yuyarinaykichikpaqmí mikunkichik chayna tantata. Apurawllamanmi Egipto nacionmanta lloqsimurqankichik. Chaymi kawsanaykichik punchawkama Egipтоманта lloqsimusqaykichik punchawta yuyarinkichik. ⁴Chay qanchisnintin punchawmi enteron nacionnikichikpi qonchu ama kanqachu. Chaynataqmí punta kaq punchawpa tarden lawpi wañuchipusqaykichik animalpa aychanqa ama puchunqachu paqarinnintin punchawkamaqa. ⁵Yupaychasqanchik Tayta Diospa qosus-qaykichik llaqtapiqa amam ofrecenkichikchu Pascuapi wañuchipunaykichik animaltaqa, ⁶ofrecenkichikqa yupaychasqanchik Tayta Diospa sutin reqsisqa kananpaq akllas-qan sitiollapim. Chay animaltaqa Egipto nacionmanta lloqsimusqaykichik punchawpi hinam inti seqaykuyaña ofrecenkichik. ⁷Ofrecesqaykichik aychataqa kankasqatam mikunkichik yupaychasqanchik Tayta Diospa akllasqan sitiopi. Hinaspam paqarinnintin punchawta kutikunkichik wasikichikman. ⁸Soqta punchawmi mikunkichik mana qonchuyoq tantata. Qanchis kaq punchawpim ichaqa hatun huñunakuy kanqa yupay-chasqanchik Tayta Diospaq. Chay punchawpiqa amam imapipas llamkankichikchu.

⁹—Trigo rutuy qallarisqaykichik punchawmanta qanchis semana pasaruptinmi ¹⁰yupay-chasqanchik Tayta Diospaq rurankichik Semanakuna sutiyoq hatun fiestata. Chay fiestapim voluntad ofrendaykichikta qonkichik yupaychasqanchik Tayta Diosman tukuy imapi bendecisusqaykichikmanta. ¹¹Yupaychasqanchik Tayta Diospa qayllanpimá chay fiestata rurankichik churikichikkunapiwan, sirvientekichikkunapiwan, sirvientaykichikkunapiwan, llaqtaykichikpi *yachaq Levy casta runakunapiwan, forasterokunapiwan, mana tayta-mayoqkunapiwan chaynataq viudakunapiwan. Chaytaqa rurankichik yupaychasqanchik Tayta Diospa sutin reqsisqa kananpaq akllasqan sitiopimá. ¹²Qamkunapas Egipto nacionpi sirviente kasqaykichikta ama qonqaruspamá kasukunkichik kay decretokunata.

¹³ Trigo cosechaytawan uvas saruya tukuspaykichiknám qanchis punchaw-nintin rurankichik chay Ramada Fiestataqa. ¹⁴Chay fiestapim kusikunkichik churikichikkunawan, sirvientekichikkunawan, llaqtaykichikpi *yachaq Levy casta runakunawan, forasterokunawan, mana tayta-mayoqkunawan chaynataq viudakunawanpas. ¹⁵Chay fiestataqa yupaychasqanchik Tayta Diospaqmi rurankichik qanchis punchawpuni akllasqan sitiopi. Paymi cosechaykichikpi chaynataq tukuy ruranaykichkipipas bendecisunkichik hinaptinmi cheqaptapunipas kusikunkichik.

¹⁶—Sapa watapim kimsa kutita llapallan qarikuna rinqaku yupaychasqanchik Tayta Diospa qayllanman otaq paypa akllasqan sitioman. Chaynatam ruranqaku Mana Qonchuyoq Tanta Fiestapi, Semanakuna Fiestapi chaynataq Ramada Fiestapipas. Ama-

taqmi Tayta Diosmanqa pipas rinqachu mana imatapas apaspaqa. ¹⁷Yupaychasqanchik Tayta Diospa bendecisqanman hinam sapakama ofrendankuta apanqaku.

Juezkuna allinta arreglanankumanta

¹⁸—Yupaychasqanchik Tayta Diospa sapa aylluman qosunaykichik llaqtakunapim churankichik juezkunatawan autoridadkunata chaynapi runakunapa quejanta allinta arreglanankupaq. ¹⁹Allin arreglo ruraytaqa amam qewirunkichikchu. Amataqmi imaraykupas wakin runakunallamanqa sayapakunkichikchu. Juez kaspapas amataqmi regalokunataqa chaskikuykunkichikchu. Regalokunataqa yachayniyokunatapas ñawsayaykachinmi, pantachintaqmi allin ruraqkunapa rimaynintapas. ²⁰Arreglotaqa rurankichik allin arregloman hinallam chaynapi mana wañuruspa yupaychasqanchik Tayta Diospa qosunaykichik allpata dueñochakunaykichikpaq.

²¹—Yupaychasqanchik Tayta Diospa altarninta ruraspaqa amam chay altarpa ladonpiqa sayachinkichikchu Asera sutiyoq mamacha kullutaqa, ²²amataqmi sayachinkichiktaqchu adoranapaq rumimanta pilartapas. Chaykunataqa yupaychasqanchik Tayta Diosqa cheqninmi.

17 ¹—Yupaychasqanchik Tayta Diosman ofrecespaqa sanon kaq torotam chaynataq ovejatam wañuchipunkichik, mana chayna kaptinqa Tayta Diospa millakusqanmi.

²—Sichum yupaychasqanchik Tayta Diospa qosusqaykichik huk kaqniñ llaqtapi tariruwaqchik qaritapas otaq warmitapas Tayta Diospa mana munasqanman hina rurachkaqtaynataq contratontapas mana respetaspa rurachkaqtaynataq tariruwaqchik taytacha-mamachakunataña qatispa adorachkaqta otaq chaykunapa ñawpaqniñpi qonqorakuchkaqta chaynataq intita, killata, lucerokunatapas adorachkaqta, chaykuna adoranataqa Tayta Diosqa manam kamachikurqachu. ⁴Sichum chaykunata yacharuspaykichikqa sumaqtam averiguankichik. Israel casta ukupi chay millakuyapaq rurasqanku cheqap kaptinqa ⁵chay ruraq runatam otaq warmitam pusankichik llaqtapa zaguanninpi autoridadkunaman hinaspam rumiwan choqaspa wañuchinkichik.

⁶—Wañunapanqa sentenciaspaqa, iskay otaq kimsa testigokunapa declarakus-qanwanmi sentenciankichik. Chullalla testigopa declarakusqanwanqa manam pipas wañunapanqa hinaqa sentenciasqa kanmanchu. ⁷Chay testigokunam puntata chamqanqaku wañuchinankupaq. Chaymantaña llapallan runakunapas chamqanqaku. Chaynatam tukunkichik qamkunamanta tukuy mana allin ruraqkunata.

⁸—Sichu llaqtaykichikpi kanqa wañuchinakuymantan, pleitokunamanta, maqanakuy-kunamanta otaq imamantapas sasa arreglo ruraykuna hinaptinqa yupaychasqanchik Tayta Diospa akllasqan sitiomanmi rinkichik. ⁹Chaypim Leví ayllu sacerdote kunaman chaynataq chay tiempopí juez kaqman asuntoykichikta willakunkichik hinaptinmi paykunaña nisunkichik imaynam arreglanaykichikmanta. ¹⁰Chaynapim Tayta Diospa akllasqan sitiopi autoridad nisusqaykichikman hina rurankichik. Kasuspaykichikmá paykunapa yachachisqanman hinalla rurankichik. ¹¹Chay autoridadkunapa yachachisqanta hinallam chaynataq sentenciasqanta hinallam qamkunaqa rurankichik. Amam imayriku llataspas cambiankichikchu paykunapa nisqantaqa. ¹²Ichaqa yupaychasqanchik Tayta Diospa qayllanpi servikuq sacerdoteta otaq jueztapas mana kasukuq orgulloso runataqa wañunapanqa mi sentenciankichik. Chaynata ruraspaykichikmi Israelpa mirayninkunamanta chinkachinkichik tukuy mana allin ruraqkunata. ¹³Hinaptinmi llapallan runakuna chayta uyarispanku manchakunqaku, chaynapimá manaña paytukuqñachu kanqanku.

Reyta churanapaq yachachikuykunamanta

¹⁴—Yupaychasqanchik Tayta Diospa qosunaykichik allpamanmi yaykunkichik chaypi runakunata venceruspa. Chay allpapiña *yachaspñataq niwaqchik: “Muyuriqniykupi llapallan nacionkuna hinam gobiernawanankupaq ñoqaykupas munaniku reyniyoq kayta” nispa. ¹⁵Hinaptinqa yupaychasqanchik Tayta Diospa akllasqallantam reynikichikpaq churankichik, payqa kanqa castamasikichikmi. Ichqa amam churankichikchu forasterotaqa nitaq mana castaykichikmanta kaqtapas. ¹⁶Ichqa payqa amam achka caballokunata huñukunqachu. Amataqmi Egipto nacionmanqa runakunatapas kachanqachu caballonkunata achkayachinapaq. Tayta Diosmi nisur-qankichik: “Amam haykapipas kay ñamminaqa Egipto nacionman kutinkichikchu” nispa. ¹⁷Amam achka warmiwanqa casarakunqachu chaynapi Tayta Diosmanta ama karunchakurunanpaq, amataqmi achka qori-qollqetapas huñukunqachu.

¹⁸—Gobiernayta reynikichik qallarispaqa, Leviy ayllu sacerdotekunapa hatallisqan libromantam kay yachachikuykunata kikinpaq qellqachinqa. ¹⁹Kikinpaq chay copiata hatallispanmi kawsanankama sapa punchaw leenqa, chaynapi yupaychasqanchik Tayta Diesta respetanapaq chaynataq chay yachachikuykunata hinaspa decretokunatapas kasukunanpaq ²⁰chaynapi castamasinkunamantapas aswan valeqpaqraq mana piensanapaq chaynapitaq chay kamachikuykunamantapas mana karunchakunanpaq. Chaynata ruraptinqa paypas chaynataq mirayninpas unay watatam Israel nacionpi gobiernanqa.

Leviy ayllu sacerdotekunamanta

18 ¹—Leviy ayllumanta llapallan kaqkunaqa chaynataq chay castaman- ta sacerdotekunaqa manam chaskinqakuchu herencia allpata Israelpa mirayninkunamanta kaq wakin castakuna hinaqa. Paykunaqa kawsanqa Tayta Diospaq kañapusqanku chaynataq payman qosqanku ofrendakunamantam. ²Wakin castamasinkuna hina herenciata mana chaskiptinkupas Tayta Diosmi paykunapa herencianqa, chaynatam kikin Tayta Dios nirqa.

³—Runakunam sacerdotekunaman apamunqaku torokunata otaq carnerokunata chaynapi sacerdotekuna kañapunankupaq. Chaynaqa chay kañasqankumantam sacerdotekunaman tocanqa: animalpa brazon, quijadan, wiksan. ⁴Paykunapa tocanciantaqmi kanqa trigopa punta rurunkunapas, punta sarusqaykichik vinopas, punta rurasqaykichik aceitepas chaynataq ovejaykichikmanta punta rutusqaykichik millwakunapas. ⁵Llapallan wakin ayllumunamantam paykunatapas chaynataq mirayninkunatapas yu-paychasqanchik Tayta Dios akllakurqa paytaña sapa punchaw servinankupaq.

⁶—Israel nacionnikichikpi huk kaqnin llaqtapi *yachaq Leviy ayllu runa Tayta Diospa akllasqan sitionan riya munaspaga, ⁷chaypim servikunqa Tayta Diospa qayllanpi, servikunqaqa chaypi servikuq Leviy ayllumasinkuna hinam. ⁸Abuelonkunamanta herenciankuta chaskichkasapas paykunaqa castamasinkuna hinam iguallata mikunqaku.

Taytacha-mamacha adoraqkunapa costumbrenkunata ama qatipakunankumanta

⁹—Yupaychasqanchik Tayta Diospa qosunaykichik allpaman yaykupsqaqa chay nacionkunapi runakunapa millakuypaq costumbrenkunataqa amam rurankichikchu.

¹⁰ Amam mayqannikichikpas mayqan diospaqpas churikichikta kañapunkichikchu. Amam qamkuna ukupiqa kanqachu adivinaqkuna nitaq hamuq tiempomanta willakuq tukuqkunapas nitaq musyaqkunapas nitaq brujokunapas ¹¹nitaq layqakunapas nitaq

adivinota tapukuqkunapas nitaq mana allin espiritu tapukuqkunapas nitaq espiritistakunapas.¹² Chaykuna ruraqtaqa Tayta Diosmi millakun. Yupaychasqanchik Tayta Diosmi wischunqa qayllaykichikmanta chay millakuyapaq costumbreyoq nacionpi runakunataqa.¹³ Yupaychasqanchik Tayta Diospa munasqanman hinamá kawsankichik.¹⁴ Chay dueñochakunaykichik allpapi yachaq runakunaqa hamuq tiempokunamanata willakuq tukuqkunatam kasukunku chaynataq adivinaqkunatapas. Qamkunatam ichaqa yupaychasqanchik Tayta Dios mana dejasunkichikchu chaykunata ruranaykichikpaq.

Moises hina Diosmanta willakuq rikurimunanmanta

¹⁵—Yupaychasqanchik Tayta Diosmi qamkunamanta rikurichimunqa ñoqa hina paymanta willakuqta hinaptinmi payta kasunkichik.¹⁶ Cheqaptapunipas Horeb Orqopi huñunakuptinchikmi nirqankichik: “Amañayá yapamantaqa uyarisaqkuñachu yupaychasqanchik Tayta Diospa vozniñataqa. Amañayá rikusaqkuñachu ninapa kay hatun rupariyintapas chaynapi mana wañurunaykupaq” nispa.¹⁷ Hinaptinmi Tayta Diosñataq niwarqa: “Allinmi chay rimasqankuqa,¹⁸ Israel castamasinku ukumantam qam hina ñoqamanta willakuqta kachamusaq. Hinaptinmi payña tukuy kamachisqayta paykunaman willanqa.¹⁹ Ñoqapa sutypi paypa rimasqanta mana kasukuqkunataqa ñoqam cuentata mañasaq.²⁰ Ichaqa pipas ñoqamanta willakuq tukuspa sutypi rimaspan mana kamachisqayta imatapas rimaptinqa otaq sapaq taytacha-mamachakunapa sutinpi rimaptinqa, wañunapanpaqmi sentenciasqa kanqa” nispa.²¹ Ichapas qamkuna piensawaq-chik: “Chaynaqa ɔimaynatataq yachaymanku chay runapa willakusqanqa Tayta Diospa palabran kasqanta otaq mana kasqantapas?” nispa, chaynaqa kaytam yuyankichik:²² Sichu Tayta Diospa sutinpi chay willakuqpa rimasqan mana cumplikuptinqa sutillam mana Tayta Diospa palabrandchu. Chaynaqa chay willakuqqa kikillanmantam hatun tukuspa rimarqa. Chaynaqa amamá paytaqa manchakunkichikchu.

Amparakunanku llaqtakunamananta

(Nm 35:9-28. Jos 20:1-9)

19

¹—Yupaychasqanchik Tayta Diosmi nacionkunata chinkachispan allpankuta dueñochakunaykichikpaq qosunkichik chaynapi llaqtakunapipas chaynataq wasinkunapipas *yachaynaykichikpaq.² Hinaptinqa yupaychasqanchik Tayta Diospa qosunkichik allpapim akllankichik kimsa llaqtakunata³ hinasspam chay llaqtakunaman riq ñankunatapas allichankichik. Chaypaqmi chay allpaykichikta partinkichik kimsaman chaynapi runamasin wañurachiq runa mayqannin llaqtamanpas lluptikuspan amparakunapaq.⁴ Pipas runamasinta wañurachiq runam chay llaqtaman lluptikuspan vidanta libranqa, ichaqa chayna librakunapqa pruebanamri runamasintaqa qonqaymanta mana piensastin wañurachisqanta nitaq ñawpaqmantapas mana cheqninakusqanta.⁵ Ichapas pipas runamasinwan rinman monteta yantaman hinaptinñataq hachawan waqtachkaptin cabonmanta hacha lloqsirupan chay runata wañurachinman hinaptinqa wañurachiqmi ayekunqa huk kaqniñ llaqtaman chaynapi mana wañunqachu.⁶ Ancha karupiraq chay llaqta kaptinqa yanqañataqmi wañuqpa ayllun chay wañuchiqa vengakunapaq rabiallawanña qatispan wañurachinman. Yanqam chaynata rurarunman chay wañurachiq runaqa inocente kachkaptinpas otaq mana cheqnichkaspan qonqaymanta wañurachiptinpas.⁷ Chayraykum kamachikichik kimsa llaqtakunata akllanaykichikpaq.⁸ Yupaychasqanchik Tayta Dios abuelonchikkunaman prometesqanpi hina allpaykichikta hatunyachispan lliw allpata qoykusuptikichikqa⁹ chay kimsa llaqtakunamanmi

yapankichik amparakuna kimsa llaqtakunatawan. Yupaychasqanchik Tayta Diosmi hatunyachinqa allpaykichikta kunan willasqay kamachikuykunata kasukuptikichikqa hinaspay kuyaspa kamachisqanman hina sapa punchaw kawsaptikichikqa.¹⁰ Chaynapim yupaychasqanchik Tayta Diospa qosunaykichik allpapi inocente runakunata mana wañuchinkichikchu chaynataqmi wañuqunamantapas mana culpayoq kankichik.

¹¹—Ichaqa pipas runamasinta cheqnisqanrayku qatispan traicionmanta wañurachiqtinqa hinaspay amparakunanku huk kaqnin llaqtaman ayqekuptinqa¹² chay wañuchiqpaa llaqtanpi ancianokunam presocharachispaku entregaykunqaku wañuqpa aylunman hinaptinmi wañunqa.¹³ Chayna runataqa ama llakipayas-paykichikmi wañuchinkichikpuni chaynapim inocente runa mana wañuchisqachu kanqa Israel nacionpiqa. Chaynata ruraptikichikqa Tayta Diosmi favorecesunkichik.

¹⁴—Yupaychasqanchik Tayta Diospa qosunaykichik allpapi *yachaspaqa amam suchuchinkichikchu runamasikichikpa allpanpa linderonkunata. Chay linderoku-naqa abueloykichikkunapa churasqanku hinallam kanqa.

Llulla rimaq testigokunapa contranpi yachachikuykunamanta

¹⁵—Manam chulla testigollaqa acusanmanchu pitapas mana allin rurasqan-mantaqa otaq ima huchallikusqanmantapas. Runaqa culpasqa kanqa iskay otaq kimsa runakuna testigakutillanmi.

¹⁶—Dañayta munaspan mana allin ruraq runata hina pipas runamasinta yanqamanta acusaptinqa¹⁷ chay iskaynin quejanakuqkunam asuykunqaku Tayta Diospa qayllaman. Rinqakumá sacerdotekunapa qayllanman chaynataq chay tiempopí juezkunapa qayllanmanpas.¹⁸ Hinaptinmi juezkuna suma-sumaqta chay testigokunata tapupayanqa. Runamasinpa contranpi chay testigopa acusasqan llulla kaptinqa¹⁹ chay runamasinpa contranpi mañakusqan castigowanmi castigasqaa kanqa. Chaynata ruraspam chinkachin-kichik qamkunamanta mana allin ruraqta.²⁰ Chayta uyarispankum wakin runakunapas manchakunqaku hinaspataqmi manaña ruranqakuchu chay mana allinkunata.²¹ Amam llakipayankichu chay huchallikuq runataqa. Pitapas wañurachispaka kikinpas wañuchisqam kanqa, ñawinta horqoruptinqa paypatapas ñawintam horqorunqaku, kirunta wicherachiptinqa paypatapas kiruntam wicherachinqaku, makinta pakiruptinqa paypatapas makintam pakinqaku, chakinta pakiruptinqa paypatapas chakintam pakinqaku.

Guerrapi peleanankupaq yachachikuykunamanta

20 ¹—Sichum guerrapi peleaq lloqispaykichik qawaykunkichik enemigoykichikpa caballunkunata, carretankunata chaynataq tropankunata qamkunamantapas aswan achkaraq kasqanta hinaspaaq amam manchakunkichikchu. Egípto nacionmanta horqomuwaqininchik yupaychasqanchik Tayta Diosmi qamkunawanqa kanqa yanapasunaykichikpaq.² Guerrapi peleanaykichik hora chayaramuptinqa sacerdotem rimarinqa soldadokunaman³ kaynata: “Uyariyochik Israelpa mirayninkuna, kunammi enemigoykichikpa contranpi peleankichik. Amayá hukmanyaychikchu nitaq manchakuychikchu. Amayá katkatataychikchu paykunapa qayllaniqa.⁴ Yupaychasqanchik Tayta Diosmi yanapasunkichik. Enemigoykichikpa contranpi peleaspanmi vencehisunkichik” nispa.

⁵—Chaymantam soldadokunata autoridadkuna ninqaku: “Sichu qamkunamanta pipas mosoq wasita ruraruspan manaraq chaypi *yachaspanqa, kutikuchunyá wasinta. Yanqañataq guerrapi wañuruptin huk runaña chay wasinpi yachakunman.⁶ Sichu qamkunamanta pipas uvasta plantaruspan manaraq rurunta mikuspanqa, kutikuchunyá

wasinta. Yanqañataq guerrapi wañuruptin huk runaña uvasninta cosechakunman. ⁷Sichu qamkunamanta pipas rimapayarqaña warmita casarakunanpaq hinaspaq kutikuchunyá wasinta. Yanqañataq guerrapi wañuruptin hukwanña casarakurunman” nispa.

⁸—Yapatawanmi soldadokunata autoridadkuna ninqaku: “Qamkunamanta pipas manchakuspan manaña valorniyq kaspaq kutikuchunyá wasinta. Yanqañataqmi manchakuspan soldadomasintapas manchapachinman” nispa. ⁹Chay autoridadkuna soldadokunaman rimayta tukuruptinñataqmi tropapa capitanninkuna soldadokunapa ñawpaqninman churakunqaku.

¹⁰—Sichu huk kaqniñ llaqtaman peleanaykichikpaq asuykuspqa, manaraq pelleachkaspam rendikunankupaq rimapayachimkichik. ¹¹Sichu chay llaqtapi kaqkuna hawkalla yaykunaykichikpaq munaptinkuqa paykunam sirvientekichik kasper devaldella servisunkichik. ¹²Ichaqa hawkalla yaykunaykichikta mana munaspantu contraykichik-pi peleaptinkuqa, llaqtata muyuruspam peleankichik. ¹³Yupaychasqanchik Tayta Dios vencerachisuptikichikmi chay llaqtapi llapallan qarikunata wañurachinkichik. ¹⁴Ichaqa llaqtapi kaq warmikunaqa, wawakunaqa, animalkunaqa chaynataq llaqtapi tuluy ima kaqkunaqa qamkunapaqmi kanqa. Yupaychasqanchik Tayta Diospa qosusqaykichik-raykum enemigoykichikmanta tukuy qechusqaykichikta hapikuykunkichik. ¹⁵Hina chaynallatam rurankichik *yachanaykichik Canaan allpamanta karu-karupi kaq llapallan llaqtakunatas, chaykunaqa manam Canaan allpapi kaq nacionkunachu. ¹⁶Yupaychasqanchik Tayta Diospa dueñochakunaykichikpaq qosusqaykichik llaqtakunapim ichaqa llapallan runakunata wañurachinkichik. ¹⁷Chaypi kaqkunaqa pasaypaq chinkachisqam kanqa. Chinkachinkichikmá Het casta runakunata, Amor casta runakunata, Canaan casta runakunata, Ferez casta runakunata, Hiv casta runakunata chaynataq Jebus casta runakunatas, chaynataqa rurankichik yupaychasqanchik Tayta Diospa kamachisqanman hinam. ¹⁸Chaynatam rurankichik millakupaq kaqkunata ruraspanku taytacha-mamachanku adorayta mana yachachisunaykichikpaq. Chay nacionkunapa rurasqanta hina ruraspaqa yupaychasqanchik Tayta Diospa contranpim huchallikuwaqchik.

¹⁹—Sichu peleaspa vencerunaykichikpaq llaqtapa muyuriqinipi cam-pamentoykichikta churarupaqa amam fruta sachankunataqa hachawan kuchupankichikchu. Chaykunapa rurunqa mikunaykichikpaqmí kanqa. Sachakunaqa manam runa hinaqa guerrapi peleanmanchu. ²⁰Chaywanpas chay llaqtata vencerunaykichikkamaqa kuchuwaqchikmi mana ruruq sachakunataqa, chaykunawan llaqtapa muyuriqinta qencharunaykichikpaq.

Wañusqa rikuriruq runamanta

21 ¹—Sichu yupaychasqanchik Tayta Diospa qosunaykichik allpapiña kasper tariruwaqchik chakrapi pipapas wañurachisqanta hinaptinqa ²ancianokunapiwan juezkunam wañusqa runapa kasqan sitionmanta qallarispa muyuriqinipi kaq llaqtakunaman metrowan tupunqaku. ³Hinaptinmi wañusqa runapa hichpanpi kaq llaqtapa autoridadninkuna pusamunqaku manaraq yugoman wataspanku vaquillata. ⁴Chay llaqtapi autoridadkunam pusanqaku chay vaquillata mana chakiq yakuyooq wayqoman otaq mana haykapipas yapusqanku nitaq tarpusqanku wayqoman hinaspmas pusaspanku vaquillapa kunkanta qewirunqaku.

⁵—Chaymantam Leviy ayllumanta sacerdotekuna chay llaqtaman asuykunqaku. Paykunataqa yupaychasqanchik Tayta Diosmi akllarqa paypa qayllanpi servinankupaq hinaspa

runakunapaqpas Tayta Diospa bendicionninta mañakunankupaq. Hinaptinmi paykunapa nisqanman hina arreglasqa kanqa tukuy atipanakuy chaynataq tukuy daño ruranakuypas. ⁶Chay llaqtapi llapallan autoridadkunam makinkuta mayllakunqaku vaquillapa hawanpi ⁷hinaspam ninqaku: “Manam ñoqaykuchu chay runataqa wañuchirqaniku nitaqmi pi wañuchisqantapas rikurqanikuchu. ⁸Chaynaqa Dios Taytallyayku, pampachaykuwaykuyá salvasqayki Israelpa mirayninkunata, amayá chay wañuqmantaqa tumpawaykuchu Israel runaykikunamanqa” nispa. Chaynapim chay wañuchisqanku huchamantaqa pampachasqaña kankichik. ⁹Chaynaqa Tayta Diospa qayllanpi allinta ruraspaykichikmi chay wañuq inocente runa wañusqanmantaqa manaña culpayoq kankichik.

Guerrapi presochasqa warmikunawan imaynam ruranankumanta

¹⁰—Sichu enemigoykichikwan peleaptikichik paykunamanta presochanaykichikpaq runakunata yupaychasqanchik Tayta Dios qoykusunkichikman ¹¹hinaptinñataq huk kaqnikichik chay presochasqa warmikunapi rikurunman buenamoza warmita hinaspas warmin kanañapaq kuyaruspanqa ¹²chay warmitam wasinman pusanqa hinaptinmi chay warmiñataq chukchanta kachiy-kachiyya rutukunqa chaynataqmi sillunkunatapas kaptakunqa. ¹³Chaynataqmi presochachikusqan tiempopi pachantapas mudakuspan qaripa wasinpiña *yachanqa. Tayta-mamanmanta llakuspanqa huk killatam luto-kunqa. Chaymantañam chay qari paywan casarakunqa chaynapim paypas warmiñña kanqa. ¹⁴Chay warmita manaña gustaruspqa libretam kachaykunqa ichaqa humilla-chisqanraykum mana *rantikunmanchu nitaqmi sirvientanpaqpas hatallinmanchu.

Piwi churikunapaq herenciamanta

¹⁵—Pipas iskay warmiyoq kaspan huknillanta kuyarunman chaynapi iskaynin warmipitaq churinkunapas karunman, ichaqa piwi churinñataq kanman mana kuyasqan kaq warmipi ¹⁶hinaptinqa herencia qonanpaq tiempo chayaramuptinmi kuyasqan warmipa wawanmanqa mana qonqachu piwi churinpa herenciantaqa. Piwi churinqa karqa mana kuyasqan kaq warmipim, chayraykum piwi churipa herenciantaqa paylla chaskinqa. ¹⁷Aswanqa qonqamá mana kuyasqan warmipa wawanmanpas, qonqaqa piwi churin kasqanraykum, wakin churinkunaman herencia qosqanmantapas huk chaynatawanraqmi paymanqa qonqa. Payqa punta-llaraq churin kasqanraykum piwi churi hina tukuy derechoyoq kanan.

Mana kasukuq churikuna castiganankumanta

¹⁸—Sichu pipapas kanqa churin munaysapa chaynataq rebelde, tayta-mamanmi prendeptinpas chaynataq castigaptinpas mana kasukuq ¹⁹hinaptinqa tayta-mamanmi hapiruspan llaqtanpi autoridadkunaman pusanqa. ²⁰Paykunamanmi ninqa: “Kay warmaykum munaysapa, rebelde, imata niptiykupas manam kasuwankuchu, mikuylla-mikukuq borracho runam” nispa. ²¹Chaymi llaqtanpi llapallan qarikuna rumiwan choqapaspanku wañuchinqaku. Chaynata ruraspaykichikmi mana allin ruraqkunata qamkunamanta chin-kachinkichik. Israelpa mirayninkunam chayta uyarispanku manchakunqaku.

Achka rikchaq yachachikuykunamanta

²²—Sichu pipas mana allin rurasqanmanta sentenciasqaykichikman hina sachapi warkusqa wañuruptinqa, ²³tukuy tutaqta amam chaypiqa cueronta sajerunkichikchu aswanqa chay punchawllam pamparunkichik. Sachapi warkusqa wañuq runaqa

Diospa ñakasqan runam. Chaynaqa yupaychasqanchik Tayta Diospa dueñochakunaykichikpaq qosunaykichik allpataqa amam millakuypaqtaqa rurankichikchu.

22 ¹—Sichu rikuruwaq llaqtamasikipa chinkasqa bueyesninta otaq ovejan-
tapas hinaspaka amam upallakuykunkichu aswanqa llaqtamasikimanmi
pusarapunki. ²Sichu chay animalpa dueñon mana reqsisqayki otaq vecinoyki
kaptinqa hapiruspaykim wasikiman pusanki hinaspam hatallinki llaqtamasiki
reclamasunaykikama. ³Chaynatam rurankichik runamasikichikpa chinkaruq
asnonwanpas chaynataq wischurusqan ponchonwanpas otaq llaqtamasikichikpa
imantapas tarikuspaqa. Tariruspaqa amamá upallakuykunkichikchu.

⁴—Sichu llaqtamasikipa asnonta otaq bueyesnintapas ñanpi pisiparuspan
wischurayaqta rikuspaqa amam qawayllaqa-qawakunkichikchu aswanqa yana-
paykunkichikmi hatarichinanpaq.

⁵—Amam warmiqa pachakunqachu qaripa pachanwanqa nitaqmi qaripas
warmipa pachanwanqa. Pipas chayna ruraqqqa yupaychasqanchik Tayta Diospa
millakusqanmi.

⁶—Sichu ñanta richkaspayki sachapi otaq pampapipas tariruwaq qestanpi mallqo-
chankunata otaq runtuntapas oqlachkaq animalchata hinaspaka amam apakunkichu
mamantawan mallqochankunataqa, ⁷mallqochankunallata apakuspam mamantaqa
kachaykunki. Chaynata ruraspaka kusikunkim hinaspataqmi unayta kawsakunki.

⁸—Pampa hina qatayoq mosoq wasita rurakuspaykiqa perqantam ruranki qa-
tanpa muyuriqninpi. Mana chayqa pipas wichiykamuspa wañuruptinmi wasipi
kaqkuna huchayyoq kawaqchik chay wañuqmantu.

⁹—Uvas huertapiqa amam tarpunkichu huk rikchaq muhutaqa, yanqañataqmi
pierderapusunkiman uvasnikipas chaynataq tarpusqayki muhupas.

¹⁰—Chakraykipa amam yapunkichu asnotawan bueyesta pareschaspapa.

¹¹—Linotawan millwata taqruykuspaqa amam awankichu, chayna pachawanqa
amamá churakunkichu.

¹²—Capaykipa tawan puntankunamanmi siranki kipukunata watuyoqtakama.

Casamiento manta yachachikuykuna

¹³—Sichu pipas warmita casararunman ichaqa payman hukllawakuruspanña-
taq manaña kuyanmanchu ¹⁴chaynapi warmita penqayman churayta munaspan
kaynata ninman: “Kay warmitam casararqani ichaqa paywan puñuptiymi manaña
doncellachu kasqa” nispa. ¹⁵Chayna kaptinqa chay sipaspa tayta-mamanmi llaqtapi
autoridadkunapa qayllanpi doncella kasqanta pruebanqa. ¹⁶Sipaspa taytanmá auto-
ridadkunaman kaynata ninqa: “Ñoqam kay runawan churiyta casarachirqani ichaqa
kunanñataqmi churiytaqa cheqnipakurunña. ¹⁷Penqayman churayta munaspanmi
nichkan: ‘Manam churikiqa doncellachu kasqa’ nispa. Aswanqa kaywanmi pruebani
churiyqa doncella kasqanmanta.” Chaynata nispanmi puñuna pachanta qawachinqa
llaqtapi autoridadkunaman. ¹⁸Hinaptinmi autoridadkuna chay qarita presochaspan-
ku castiganqaku. ¹⁹Chay autoridadkunam sipaspa taytanman multata pagachinqaku
huk kilo qollqeta, chaynataqa multanqaku Isrelpa mirayninkunapi doncella sipasta
penqayman churasqanraykum. Chaywanpas chay casarasqan warmiqa paypa war-
minmi kanqa kawsanankama, chaynaqa manamá rakikuya atinmanchu.

²⁰—Ichaqa cheqaptapuni chay sipas mana doncella kaptinqa ²¹taytanpa
wasinmanta horqoruspankum llaqtapi runakuna rumiwan chamqapaspa wa-

ñuchinqaku, chay warmiqariki familiantapas penqayman churaspam Israelpa mirayninkuna ukupi loca hina chaynata rurarqa. Chay warmita wañuchispamá qamkunamanta chinkachinkichik mana allin ruraqta.

²²—Sichu pitapas tarirunkichik casada warmiwan huchapakuchkaqta hinaptinqa iskayninkutam wañuchinkichik. Chaynata ruraspamá qamkunamanta chinkachinkichik mana allin ruraqta.

²³—Sichu doncella sipas rimapayasqaña kanqa casarakunanpaq ichaq huk kaqnin runa llaqtapi tariruspan chay doncellawan puñuruptinqa, ²⁴iskaynintam pusankichik llaqtapi autoridadkunaman hinaspam rumiwan chamqapaspwa wañurachinkichik. Sipasqa wañunqa llaqtapi kachkaspan mana qaparisqanrayku. Chaynata ruraspam qamkunamanta chinkachinkichik mana allin ruraqkunata.

²⁵—Sichu casarakunanpaq rimapayasqaña sipasta pipas campopi tariruspan abusaruptinqa qarillam wañunqa chay rurasqanmanta. ²⁶Sipastaqa amam imanankichikpaschu, manam payqa wañunanpaq hina huchayoqchu. Chay asuntoqa rikchakun pipas runamasinta qonqaymanta wañurachiq runamanmi. ²⁷Sipas abusaq runaqa campopi sapallanta tariruspanmi chaynata rurarqa. Sipas qayakachakuptinpas manam pipas libranmanchu karqa.

²⁸—Sichu casarakunanpaq manaraq rimapayasqa doncellata abusachkaqta pitapas tariruptinkuqa, ²⁹chay abusaqmi sipaspa taytanman qonqa parte kilo qollqeta. Chaynataqmi abusasqanrayku chay sipasqa warminña kanqa. Chay runaqa kawsanankamam mana rakikunmanchu chay warmimantaqa.

³⁰—Taytanpa warmillanwanqa amam pipas kakunqachu. Chaynata ruraspaqa taytantam penqayman churachkan.

Tayta Diospa qayllanpi huñunakuyman pikunam mana yakyunkumanta

23 ¹—Tayta Diospa qayllanpi huñunakuymanqa amam yakyunkachu runtun toqyasqapas nitaq qari kaynin kuchusqapas.

²—Tayta Diospa qayllanpi huñunakuymanqa amam yakyunkachu pipapas churyapakuyninqa, chaynamá kanqa chunka mirayninkama.

³—Tayta Diospa qayllanpi huñunakuymanqa amam yakyunkachu Amon casta runakunaqa nitaq Moab casta runakunapas, chaynamá kanqa chunka mirayninkukama. ⁴Paykunaqa Egipto nacionmanta lloqsimuspa allpanku waqtanta pasamuptikichikmi mana taripamusurqankichikchu yakullankuwanpas nitaq mikuyllankuwanpas. Aswanraqmi Mesopotamia lawpi kaq Petor llaqtamanta hamuq Beorpa churin Balaaman pagarqaku ñakasunaykichikpaq. ⁵Chaywanpas yupaychasqanchik Tayta Diosmi mana uyarirqachu Balaamta aswanqa kuyasusqaykichikrayku ñakaykuy munasus-qaykichiktapas tikrarurqa bendicionikichikmanña. ⁶Chaynaqa wiñaypaqmá amapuni munankichikchu paykunapa hawkalla kayninkutaqa nitaq allinlla kayninkutapas.

⁷—Ichaqa amam millakunkichikchu Edom casta runakunataqa, paykunaqariki qamkunapa castaykichikmi. Amataqmi millakunkichikchu Egipto nacionpi kaqkunatapas. Paykunapa alpanpim qamkunaqa *yacharqankichik. ⁸Tayta Diospa qayllanpi huñunakuymanqa yaykuspaqa-yaykunqa Egipto nacionniyoq runakunapa willkanpa churinkunallam.

Limpio kanankupaq yachachikuykunamanta

⁹—Enemigojchikkunapa contranpi peleaq lloqsispacha amam rurankichikchu imapas millakupaq kaqkunataqa. ¹⁰Sichu tuta puñunankama runapa qari kayninmanta kikillanmanta imapas lloqsiptinqa, chay runaqa manam Tayta Diosmanqa asuykunmanchu, payqa campamentomantam lloqsinqa, tukuy punchawmi hawapi kanqa. ¹¹Tardeykuqtaña mayllakuspanmi inti seqaykuqtaña campamento-man kutiykunqa.

¹²—Ispakunaykichikpaqpas kanqam sitio campamentomanta hawapi.

¹³Kapusunkichiktaqmí estacaykichikpas chaywan allpata toqoykuspa chaypi ispakuaykichikpaq hinaspas chay estacawantaq hatun ispaytapsa tapanaykichikpaq.

¹⁴Yupaychasqanchik Tayta Diosmi purin campamentoykichikpi librasunaykichikpaq chaynataq enemigojchikkta vencechisunaykichikpaq chayraykum campamentoykichikqa kanqa paypaq sapaqchasqa, mana chayqa Diosmi qamkuna ukupi ima qachataspas rikuspan qamkunamanta asurikunman.

Sirvientepa favorinipi yachachikuymantas

¹⁵—Patronninmanta ayqekamuspan amparakamusuqni sirviente runataqa amam chay patronninman qonkichu. ¹⁶Qanwanmi *yachanqa akllakusqan huk kaqnin llaqtaykichikpi chaynataq akllakusqan sitiopi. Amamá pipas paytaqa ñakarichinchachu.

Chuchumikakunapa contranpi yachachikuykunamanta

¹⁷—Israel casta runakunapa warmi churinkunamantaqa amam pipas chuchumikaqa kanqachu taytacha-mamachankuta adoranankupaqqa, qari churinkupas amataqmí mariconqa kanqachu chaynata ruranankupaqqa. ¹⁸Yupaychasqanchik Tayta Diospa templonmanqa amam dejankichikchu chayna millakupaq ruraqkunapa prometekusqan ganancianku apamunankutaqa. Chayna warmipapas-qaripapas ruraynina Tayta Diospa millakusqanmi.

Imaymana yachachikuykunamanta

¹⁹—Qollqetapas, kawsaykunatapas otaq imatapas castamasikiman prestaspaqa, amam mirayninta mañankichu. ²⁰Forasterokunamantam ichaqa mañawaq mirayninta. Castamasikimantaqa amamá mañankichu. Hinaptinqa dueñochakunaykichikpaq risqaykichik allpapim tukuy ima rurasqaykipi yupaychasqanchik Tayta Dios bendecisunki.

²¹—Yupaychasqanchik Tayta Diosman prometespaqa utqayllamanmi cumplinki. Mana chayqa pay reclamaptinmi huchallikuwaq. ²²Mana prometekuspaqa manam huchallikunkichu. ²³Ichaqa voluntadnikimanta yupaychasqanchik Tayta Diosman prometekuspaqa qonkipunim.

²⁴—Runamasikipa uvas huertanman yaykuspaqa saksanaykikamam mikunki ichaqa amam canastaykimanta pallankichu. ²⁵Runamasikipa cosechananña trigonman yaykuspaqa makillawanmi pallarikunki ichaqa rutunawanqa amam rutukunkichu.

Rakinakuymantas yachachikuykuna

24 ¹—Sichu pipas casarasqan warmipi ancha millakupaq imapas rurasqanta tarispaqa rakikunapaqmi qellqanqa papelta. Chayta qoykuspanmi wasin-

manta qarqorunqa.² Wasinmanta warmi lloqsikuspanqa hukwanñam casarakunman.

³ Ichaqa chay qepa qosanpas punta qosan hina millakuspaqa, paypas rakikunanpaqmi papelta qoykunqa. Wasinmanta qarqoruptinqa otaq chay casaraqnin qari wañuruptinqa⁴ punta casaraqnin qariqa manañam yapatawanqa casaranmanchu. Chay ruraytaqa Tayta Diosmi millakun. Herenciaykichik kananpaq yupaychasqanchik Tayta Diospa posunaykichik allpataqa amam huchawan millakuypaqta rurankichikchu.

Achka rikchaq yachachikuykunamanta

⁵ —Chayllaraq casarakuq runaqa amam guerramanqa rinqachu nitaqmi imapiapas servikunqachu wata pasanankama chaynapi warminpas kusisqa kananpaq.

⁶ —Amam prendapiqa hapinkichu kutakunanku maraytaqa nitaq tunawnintapas, chayqa kanman runapa vidan prendapi hapichkaq hinam.

⁷ —Sichu Israelpa mirayninmanta huk kaqni runa hina castamasillanta suwarunman chay runawan servichikunapaq otaq rantikurunapaq hinaptinqa chay suwaq runatam wañuchinkichik. Chaynata ruraspam chay mana allin ruraqta qamkunamanta chinkachinkichik.

⁸ —Lepra onqoy rikuriruptinqa Leviy castamanta sacerdotekunapa tukuy nisus-qaykichiktam cumplinkichik. Paykunaman kamachisqayta hinam rurankichik.

⁹ Yuyariychik Egipto nacionmanta lloqsimuspa hamuchkaptinchik Mariata yupaychasqanchik Tayta Dios imam rurasqanmanta.

¹⁰ —Runamasikiman imatapas prestaspaqa amam wasinta yaykunkichikchu prenda horqoq. ¹¹ Hawallapi suyaptikim prendata horqomuspan qosunki. ¹² Wakcha runa kaptinqa amam paqarinnintinkamaqa prendanta hatallinkichu. ¹³ Inti seqaykuyllatam kutiykachipunki puñuq yaykuspan chay ponchonwan qatakunapaq. Hinaptinqa chay runa favornikipi yupaychasqanchik Tayta Diosta mañakuptinmi chay rurasqaykiqa paypa qayllanpi allin kanqa.

¹⁴ —Mana imayoq wakcha llampakuq runataqa amam ñakarichinkichu. Llaqtamasi kaptinpas otaq llaqtaykipi *yachaq forastero kaptinpas amamá ñakarichinkichu.

¹⁵ Llamkasqanmantaaq manaraqpas inti seqaykuchkaptinmi chay punchawllapi pagaykapunki. Chay runaqa wakcha kasqanraykum chay qollqewan mantienekun, mana chaynata ruraptikiqa Tayta Diosta qayakuptinmi huchayoq kawaq.

¹⁶ —Churi-wawankupa huchallikusqanmantaaq amam tayta-mamantaqa wañuchinkichikchu nitaqmi tayta-mamanpa huchanmantapas churi-wawankutaqa wañuchinkichikchu. Huchallikusqankumantaaq sapakamatam wañuchinkichik.

¹⁷ —Amam engañankichikchu forastero runakunataqa nitaq mana tayta-mayoqkunatas. Amataqmi viudakunapa prendantapas qechunkichikchu.

¹⁸ Yuyarinckichikmi Egipto nacionpi sirviente kachkaptikichik yupaychasqanchik Tayta Dios libramususqaykichikta. Chayraykum kay kamachisqaykunata cumplinkichik.

¹⁹ —Kawsaykuna rutuypi huk kaqni gavillata chakrapi qonqaruspqa amanam hoqariq kutinkiñachu. Chaytaqa saqerunki forastero runakuna otaq mana tayta-mamayoqkuna otaq huk kaqni viudapas huñukunapaqñam. Chaynapim yupaychasqanchik Tayta Dios tukuy rurasqaykipi bendecisunki.

²⁰ —Aceitunata pallaspaqa manañam raman-ramanqa pallapankichu. Puchuqu-nataqa saqenki forastero runakunapas, mana tayta-mamayoqkunapas chaynataq viudakunapas pallapakunankupaqñam.

²¹—Huertaykimanta uvasta pallaspaqa amañam pallapankichu. Puchuq-kunataqa saqenki forasterokunapas, mana tayta-mamayoqkunapas hinaspa viudakunapas pallapakunankupaqñam. ²²Yuyarinkim Egipto nacionpi sirviente kasqaykita. Chayraykum kaykunata kamachiki kasukunaykipaq.

25 ¹—Qamkunapura pleitopi kaspacha, cortepim arreglankichik. Chaypi juezkuna averiguaspankum mayqanpas inocente kasqanta yachanqaku, huchayoqtaña-taqmi sentencianqaku. ²Chay huchayoqta azotenkupaq sentenciaptinkuqa, juezmi qayllanpi pampaman chutaykachispa azotechinqa huchanman hina. ³Tawa chunka makillatam azotechinqa, manam mastachu, yanqañataqmi llumpayta azoterachiptinqa chay castamasikichik runa ñakarispan despreciasqa kanman qayllaykichikpi.

⁴—Erapi trillachkaq bueystaqa amam senqapankichikchu.

Cuñadan viudawan casarakunarpaq yachachikuymanta

⁵—Sichu chulla wasillapi iskay wawqekuna *yachanmanku, hinaptinñataq huk kaq-nin wañukunman ichaqa wañukuqa mana chullapas churin kaptinqa, chay viudaqa manam casarakunmanchu huk casta runawanqa. Chay wañukuqa wawqenmi chay viudataqa casaranqa hinaspm paywan deberninta ruranqa. ⁶Chay viudapa wawanmi wañukuq qosanpa sutinta apanqa chaynapi wañukuqa suti Israelpa mirayninkunamanta mana chinkananpaq. ⁷Sichu chay runa cuñadanta mana casarayta munaptinqa chay viudam rinqa cortepi autoridadkunaman hinaspm paykunaman ninqa: “Cuñadoy-mi mana munanchu wañukuq wawqenpa suti Israel casta runakuna ukupi yuyarisqa kananta. Cuñado kayninpi debernintam mana cumpliyta munanchu ñoqawan” nispas. ⁸Hinaptinmi chay llaqtapi autoridadkuna chay warmipa cuñadonta qayachimuspanku paywan rimanqaku. Sichu pay ninqa: “Manam munanichu casarayta” nispas ⁹hinaptinqa viudam payman asuykunqa ancianokunapa qayllanpi hinaspm cuñadonpa *usutanta chustuspan toqaykunqa uyanman hinaspm ninqa: “Kaynatam rurana wañukuq waw-qenpa sutinta mana yuyarina munaq runataqa” nispas. ¹⁰Hinaptinmi Israel nacionpi chay runapa ayllunta sutichanqaku: “*Usutan chustuchikuq runapa ayllunmi” nispas.

Wakin yachachikuykunamanta

¹¹—Sichu iskay runakuna maqanakuchkaptinku, hukninpá warminñataq qo-santa defiendenanpaq asuykuspan huknín runata qari kaynimanta hapiruptinqa ¹²mana imayrikuqtapas llakipayaspam chay warmipa makinta kuchuchinkichik.

¹³⁻¹⁴—Amam rantinkichu nitaq *rantikunkichu mana cabal pesaq balanzapiqa nitaq kawsaykuna mana cabal tupunapipas. ¹⁵Ichaqa cabal balanzapim chayna-taq cabal tupunapim rantinakunki chaynapim yupaychasqanchik Tayta Diospa qosusqaykichik allpapi unayta kawsakunki. ¹⁶Chay mana allinkunata ruraspanku runamasinku engañaqkunataqa Tayta Diosmi millakun.

Amalec casta runakunata chinkachinankumanta

¹⁷—Yuyarijchyký Egipto nacionmanta lloqsimuptinchik ñanpi Amalec casta runa-kuna imam rurawasqanchikta. ¹⁸Tayta Diostapas mana manchakuspankum qepanchik hamuq pisipasqakunata hinaspa hukmanyasqakunata hayparamuspanku wañuchirqaku. ¹⁹Chaynaqa yupaychasqanchik Tayta Diospa dueñochakunaykichikpaq qosunaykichik allpapi llapa enemigojykichikta vencerachisuptikichikqa kay pachamantam pasaypaqta chinkachinkichik Amalec casta runakunata. Amamá qonqarunkichikchu.

Punta ruruq ofrendakunamanta

26 ¹—Dueñochakunaykichikpaq yupaychasqanchik Tayta Diospa qosunaykichik allpaman yaykuspaqa hinaspa chaypiña *yachaspaqa, ²chay allpapi qespisqanmantam cosechasqaykichik punta rurunkunata canastapi apankichik yupaychasqanchik Tayta Diospa akllasqan llaqtaman. ³Chaypim servikuq sacerdoteman asuykuspa ninkichik: “Yupaychasqanchik Tayta Diospa qayllanpim kunan rimarini abuelonchikkunaman prometisqan allpapiña kasqayta” nispa. ⁴Hinaptinmi sacerdote canastata chaskisuspaykichik yupaychasqanchik Tayta Diospa altarninpa ñawpaqninman churanqa. ⁵Chaymantam yupaychasqanchik Tayta Diospa qayllanpi ninkichik:

“Ñawpaq abuelonchikkunaqa karqaku Aram lawmanta purikuq as runakunnallam. Egipto nacionman ripukuqkunañataqmi chaypi mirarurqaku hatun atiyniyoq ancha achka kanankukama. ⁶Ichaqa Egipto nacionniyoq runakunam maqawarqanchik. Ñakarichiwaspanchikmi mana llakipayarikuspa servichikuwarqanchik. ⁷Chaymi abuelonchikpa yupaychasqan Tayta Diosta mañakurqanchik hinaptinmi payqa uyariykuwarqanchik, qawarqataqmi hatun llakikupi kasqanchiktapas, tukupi llamkasqanchiktapas chaynataq ñakarichiwasqanchiktapas. ⁸Chaymi hatun atiyninwan, manchakuyapaq señalkunawan chaynataq admirakuypaq milagrokunawan Egiptomanta horqomuwarqanchik ⁹hinaspam kayman pusamuwaspanchik tukuy imapapas kasqan allpata qowarqanchik. ¹⁰Chayraykum kunan apamuni Tayta Diospa qowasqan allpapa punta rurunkunata” nispa.

—Yupaychasqanchik Tayta Diospa qayllanpi canastata churaykuspam qonqorakunkichik. ¹¹Chaymantam fiestata rurankichik qamkunamanpas chaynataq familiaykichikmanpas yupaychasqanchik Tayta Diospa tukuy allinkuna qosusqaykichikmanta. Qamkunawan kuskataqmi kusikunqaku qamkunawan *yachaq Leviy ayllu runakunapas chaynataq forasterokunapas.

Diezmokuna qonankumanta

¹²—Sapa kimsa wata cumplikuptinmi tukuy kapuqnikikunamanta qonki diezmoykita, tukuy imapas cosechasqaykimantam rakispas diezmoykita qonki, chaykunataqa qonki Leviy casta runakunamanmi, forasterokunamanmi, mana piyniyoqkunamanmi chaynataq viudakunamanmi, chaynapim llaqtaykipi sak-sanankukama mikunqaku. ¹³Chaykunata qospaykim yupaychasqanchik Tayta Diospa qayllanpi ninki:

“Cosechasqaykunamanta sapaqchanay diezmoykunatam wasiy manta horqospay aypurqani Leviy casta runakunaman, forasterokunaman, mana piyniyoqkunaman chaynataq viudakunamanpas, tukuy chaykunatam kamachiwasqaykita cumplirqani. Tukuy kamachisqaykunata mana qonqaspaymi kasukurqani. ¹⁴Chay sapaqchasqay diezmokunamantaqa manam mikurqanichu wañuchikuy-pi kaspaypas nitaq qanman mana asuykunaypaq hina kaspaypas nitaqmi wañuqkunamanpas ofrecerqanichu. Yupaychasqay Dios Taytalláy, tukuy kamachiwasqaykita kasukuspaymi cumplirqani. ¹⁵*Yachasqayki hanaq pachamanta qawarimuspaykiyá Israelpa miraynin runaykikunata bendeciykuwayku, bendeciykuyaqyá qowasqaykiku tukuy imapa kasqan allpatapas, abueloykuman juraspa prometesqaykiman hina” nispa.

Israelpa mirayninkuna Tayta Diospaq sapaqchasqa kasqankumanta

¹⁶—Yupaychasqanchik Tayta Diosmi kuanan kamachisunki kay decretokunata hinaspa kay reglamentokunata ruranaykipaq. Chaynaqa tukuy sonqoykiwan tukuy yuyayniwanyá kasukuy. ¹⁷Kunanmi nirqanki yupaychasqanchik Tayta Diosqa Diosniki kasqanta. Prometerqankitaqmí paypa munasqanman hina kawsanaykipaq chaynataq decretonkunata, kamachikuyninkunata, reglamentonkunatapas wiñaypaq kasukuspa cumplinaykipaq. ¹⁸Chaynaqa kuanmi Tayta Dios nisunkichik prometekusqanman hina qamkunaqa runankunaña kasqaykichikta, chaynaqa kasukunaykichikmi tukuy kamachikuyninkunata. ¹⁹Wakin nacionkuna hatarichisqanmantapas qamkunamat anchalabasqa nacionpaq hoqarisunkichik hinaptinmi anchalreqsisqa suma-sumaqpaq qawasqa kankichik. Tayta Diospa nisqanpi hinam payllapaqña sapaqchasqa nacion kankichik.

Ebal Orqopi rumikunamanta

27

¹Moisesmi Israel casta kamachikuq ancianokunapiwan runakunata nirqa:

—Kasukuychikyá kuanan llapallan kamachisqaykunata. ²Yupaychasqanchik Tayta Diospa qosusqaykichik allpaman yakyunaykichikpaq Jordan Mayuta chimparuspaqa hatunniñ rumikunata sayarachispaykichikmi iskuwan llusinkichik. ³Hinaspam chay llusisqa rumikunapi qellqankichik llapallan kay willasqay yachachikuykunata, chaynataq rurankichik yupaychasqanchik Tayta Diospa qosunaykichik allpaman yakyunapaq chimparuspaykichikmi, chay tukuy imapapas kasqan allpataqa abuelonchikkunapa yupaychasqan Tayta Diosmi prometequwarqanchik. ⁴Chaynaqa Jordan Mayuta chimparuspaykichikmi Ebal Orqopi sayachinkichik chay nisqay rumikunata hinaspam iskuwan llusinkichik. ⁵⁻⁶Chay orqopitaqmí hatarichinkichik yupaychasqanchik Tayta Diospaq rumimanta altartapas. Chay rumikunaqa mana labrasqa rumikunam kanqa. Yupaychasqanchik Tayta Diosmanmi chay altarpí ofrecenkichik lliw kañana ofrendata ⁷chaynataq paywan allinlla kasqaykichikmanta ofrendatas. Yupaychasqanchik Tayta Diospa qayllanpi mikuspaykichikmi fiestata rurankichik. ⁸Iskuwan llusisqa chay rumikunapim sutilta qellqankichik kay qamkunaman willasqay yachachikuykunata —nispa.

⁹Chaymantam Levyi ayllu sacerdotekunapiwan Israel casta runakunata Moises nirqa:

—Israel casta runakuna, kaytayá upallaspa uyariychik, kuanmi yupaychasqanchik Tayta Diospa runankunaña karunkichik. ¹⁰Chaynaqa kuanan willasqay kamachikuyninkunatam chaynataq yachachikuyninkunatam kasukuspaykichik rurankichik —nispa.

Ñakaykunamanta

¹¹Chay punchawtaqmí runakunata Moises kamachispan nirqa:

¹²—Jordan Mayuta chimparuptikichikmi Simeon ayllu, Levyi ayllu, Juda ayllu, Isacar ayllu, Josey ayllu chaynataq Benjamin ayllupas Gerizim Orqopi sayaykunkaku chaynapi runakunapaq Diospa bendicionninta mañakunankupaq. ¹³Ebal Orqopipas ñakanankupaqmi sayanqaku Ruben ayllu, Gad ayllu, Aser ayllu, Zabulon ayllu, Dan ayllu chaynataq Neftaliy ayllupas. ¹⁴Hinaptinmi Levyi ayllu casta runakuna qaparispa Israelpa mirayninkunata ninqaku:

¹⁵“Runapa llaqlasqan taytacha-mamachata otaq fundispa rurasqan taytacha-mamachata otaq Tayta Diospa millakusqankunata pakasqapi hatalliq runaqa ñakasqayá kachun” nispa. Hinaptinmi llapallan runakunañataq ninqa: “Chaynayá kachun” nispa.

¹⁶“Tayta-mamanta despreciaq runaqa ñakasqayá kachun” nispa. Hinaptinmi llapallan runakunañataq ninqaku: “Chaynayá kachun” nispa.

¹⁷“Dueñochakuykunanrayku runamasinpa linderon suchuchiq runaqa ñakasqayá kachun” nispa. Hinaptinmi llapallan runakunañataq ninqaku: “Chaynayá kachun” nispa.

¹⁸“Purikuq ñawsata ñanninmanta pantarachiq runaqa ñakasqayá kachun” nispa. Hinaptinmi llapallan runakunañataq ninqaku: “Chaynayá kachun” nispa.

¹⁹“Forasterota, viudata, mana piyniyoqt engañaq runaqa, ñakasqayá kachun” nispa. Hinaptinmi llapallan runakunañataq ninqaku: “Chaynayá kachun” nispa.

²⁰“Taytanpa warminwan kakuq runaqa chay rurasqanwan taytanta penqayman churasqanraykuyá ñakasqa kachun” nispa. Hinaptinmi llapallan runakunañataq ninqaku: “Chaynayá kachun” nispa.

²¹“Warmiwan puñuq hina animalwan kaq runaqa ñakasqayá kachun” nispa. Hinaptinmi llapallan runakunañataq ninqaku: “Chaynayá kachun” nispa.

²²“Mamanmanta otaq taytanmanta kaq panillanwan kakuq runaqa ñakasqayá kachun” nispa. Hinaptinmi llapallan runakunañataq ninqaku: “Chaynayá kachun” nispa.

²³“Suegrallanwan kakuq runaqa, ñakasqayá kachun” nispa. Hinaptinmi llapallan runakunañataq ninqaku: “Chaynayá kachun” nispa.

²⁴“Pakasqallapi runamasin wañurachiq runaqa ñakasqayá kachun” nispa. Hinaptinmi llapallan runakunañataq ninqaku: “Chaynayá kachun” nispa.

²⁵“Inocente runata wañurachinapaq qollqe chaskikuq runaqa ñakasqayá kachun” nispa. Hinaptinmi llapallan runakunañataq ninqaku: “Chaynayá kachun” nispa.

²⁶“Kay yachachikuykunata mana respetaspa mana cumpliq runaqa ñakasqayá kachun” nispa. Hinaptinmi llapallan runakunañataq ninqaku: “Chaynayá kachun” nispa.

Kasukuqkunaqa Tayta Diospa bendecisqan kanankumanta

(Lv 26:3-13. Dt 7:12-24)

28 ¹—Cheqaptapunipas yupaychasqanchik Tayta Diosta kasuspaykichik kunan willasqay kamachikuyinkunata ruraptikichikqa paymi kay pachapi llapallan nacionkunamanta aswan reqsisqata rurasunkichik. ²Tukuy kaykunawan bendecisqam kankichik yupaychasqanchik Tayta Diosta kasukuspaykichikqa. ³Llaqtapipas chaynataq chakrapipas bendecisqam kankichik. ⁴Tayta Diosmi bendecinqa churikichikkunata, cosechaykichikkunata chaynataq vacaykichikkunapa, ovejaykichikkunapa hinaspa tukuy animalnikichikkunapa uñankunatapas. ⁵Bendecisuptikichikmi canastaykichikpas huntallaña kanqa chaynataq masa poqochinaykichik artesapas. ⁶Maymi risqaykichikpim Tayta Diospa bendecisqan kankichik.

⁷—Enemigojykichikkuna contraykichikpi peleaptinkupas Tayta Diosmi vencechisunkichik. Allin formasqam contraykichikpi hamunqaku ichaqa chequeruskum qamkunamanta ayqenqaku.

⁸—Yupaychasqanchik Tayta Diosmi bendecisunkichik taqekichikpi kaq kawsaykunapas mana tukunanpaq, bendecisunkichiktaqm tukuy ima llamkasqaykichikkunapipas hinaspam hawka kusisqata kawsachisunkichik qosunaykichik allpapi.

⁹—Sichu kamachikuyinkunata cumplispa munasqanman hina kawsaptikichikqa prometesusqaykichikman hinam payllapaqña sapaqchasqan runankunata hina yupaychasqanchik Tayta Dios hatallisunkichik. ¹⁰Hinaptinqa kay pachapi llapallan runakunam yachanqaku Tayta Diospa runankunawan suticasqa kasqaykichikta hinaspam manchakusunkichik. ¹¹Tayta Diosmi llimparichkaqta tukuy imataspas qosunkichik, qosunkichikmi

achka churikunata, mirachinqataqmí animalnikichikkunatapas, qosunkichiktaqmí sumaqllaña cosechakunatapas. Chaynatam ruranqa abuelonchikkunaman prometesqan qosunaykichik allpapi. ¹²Kapuqninkunata kicharichkaq hinam allpaykichikman tiempolllanpi cielokunamanta parachimunqa hinaspam tukuy rurasqaykichikpi yanapasunkichik. Achka nacionkunamanmi prestankichik, qamkunam ichaqa mana pimantapas presta-kunkichikchu. ¹³Tayta Diosmi munaychakuqta rurasunkichik, qamkunapim ichaqa mana pipas munaychakunqachu. Chaynataqa rurasunkichik yupaychasqanchik Tayta Diospa kunan willasqay kamachikuyninkunata kasukuspa ruraptikichikmi ¹⁴ichaqa chayna kanaykichikpaqqa amam karunchakunkichikchu ñoqapa kunan kamachisqaymanta hinaspapas amataqmí taytacha-mamachakunataqa adoranaykichikpaq qatinkichikchu.

Mana kasukuqkunapaq Diospa castigonmanta

(Lv 26:14-46)

¹⁵—Sichu yupaychasqanchik Tayta Diosta mana kasuspaykichik kunan willasqay kamachikuyninkunatapas chaynataq decretonkunatapas mana ruraptikichikqa castigasqam kankichik. ¹⁶Ñakasqam kankichik llaqtapi chaynataq chakrapipas.

¹⁷Ñakasqa kaspam canastaykichikpas mana imayoq kanqa, hina chaynallam kanqa masa poqochinaykichik artesapas. ¹⁸Ñakasqam kanqa churi-wawaykichikpas, cosechaykichikpas, vacaykichikkunapas, ovejaykichikkunapas chaynataq tukuy animalkichikkunapa uñankunapas. ¹⁹Ñakasqam kankichik maymi risqaykichikpipas.

²⁰—Tayta Diosmi tukuy rurasqaykichikpi ñakasunkichik, muspachisunkichik, llakichisunkichik. Mana allinkunata ruranaykichikpaq paymanta rakikusqaykichikraykum manapas unaypi pasaypaqta chinkarachisunkichik. ²¹Dueñochakunaykichik allpapi kachkaptikichikmi Tayta Dios kachamunqa peste onqoyta tukurusunaykichikpaq. ²²Tayta Diosqa kachaykamunqataqmí tisis onqoytapas, ñakarichikuq calenturatas, inflamaciontapas, nisyu rupaytapas, usyay tiempotapas chaynataq chakraykichikpi trigopaq polvillotapas, chaykunam qatisunkichik chinkanaykichikkama. ²³Cielokunamantapas manañam chikallantapas paramunqachu hinaptimmi allpaykichikpas pasaypaqta taqrayarunqa. ²⁴Tayta Diosmi parapa rantinpi parachimunqa ñutu allpatawan aqotaña chinkachisqa kanaykichikkama. ²⁵Tayta Diosmi entregaykusunkichik enemigoykichikpa vencesqan kanaykichikpaq. Enemigoykichikpa contranpi allin formasqa richkaspapas pasaypaqta chequeruspam paykunamanta ayqekunkichik, qamkunaqa rikurirunkichik kay pachapi nacionniyoq runakunapa mancharikunanñam. ²⁶Ullachukuna chaynataq purun animalkuna ayaykichikta mikuptinpas manam pipas manchachiqnin kanqachu.

²⁷—Egipto nacionpi runakunata hinam ñakarichisunkichik chupuwan, amoqlowan, sarnawan chaynataq seqsipakuykunawanpas mana hampikupas atinaykichikkama.

²⁸Tayta Diosqa castigasunkichitaqmí locoyaywan, ñawsayaywan chaynataq muspaypi hinaña kaywanpas ²⁹hinaptinmi chawpi punchaw kachkaptinpas tutayapi llapchakachastin ñawsa hinaña purinkichik. Manam ima rurasqaykichikpas allinqa lloqsinqachu. Runakuna ñakarichisuspaykichikmi tukuy imaykichiktapas qechurusunkichik ichaqa manam pipas yanapaqnikichik hamunqachu. ³⁰Casarakunaykipaq rimapayasqayki sipastapas hukmi abusarunqa. Wasitam ruranki ichaqa manam chaypi *yachankichu. Uvas huertatam plantanki ichaqa manam rurunta mikunkichu. ³¹Toroykitam qayllaykipi nakanqaku ichaqa manam aychanta mikunkichu. Wasikimantam asnoykita pusangqaku ichaqa manam kutichimusunkichu. Ovejaykikunamat enemigoykikuna qechusunki ichaqa manam pipas yanapaqniki hamunqachu. ³²Qawachkaptikipunim churikikunatapas huk-

law nacioniyooq runakunaman entreganqaku. Imay horapas paykunawan tupaykuytam anchallataña munanki ichaqa manam imata ruras papas atinkichu.³³ Chakraykimanta cosechasqaykikunatam otaq anchata llamkaspayki huñusqaykikunatam mana reqsisqayki runakuna mikukunqaku. Qamqa sarutyasqa kaspam chaylla-chaylla ñakarinki.³⁴ Tukuy chaykuna pasasuptikim locoyerunki.³⁵ Tayta Diosmi ñakarichisunki moqoykikunapi, pier-naykikunapi chaynataq umaykikama mana hampiy atina chupukunawan.

³⁶—Qampapas chaynataq abueloykichikkunapapas mana reqsisqan nacionmanmi qamtapaq chaynataq reynikitapas Tayta Dios pusachisunkichik. Chaypim kullumanta chaynataq rumimanta rurasqa taytacha-mamachakunata adoranki.³⁷ Tayta Diospa pusachisusqayki llapallan nacionkunapim qamqa rikurirunki pipapas manchakunan, asipayan an chaynataq burlakunan runaña.³⁸ Achkatam tarpunki ichaqa langostakuna tukurusqanraykum pisillata cosechanki.³⁹ Huertaykipi uvasta plantaspaykim llamkanki ichaqa manam vinota tomankichu nitaqmi uvasintapas pallankichu urukuna tukurusqanrayku.⁴⁰ Llapallan chakraykikunapim aceituna sachaykikuna kapusunki ichaqa rurunmanta kaq aceitewanmi mana untakunkichu rurunkuna kikillanmanta wicherisqanrayku.⁴¹ Churikikuna kaqpas manam qanwanchu *yachanqaku huklaw nacionkunaman presota pusaruptinku.⁴² Langostakunam tukurunqa llapallan sachaykikunatawan llapallan tarpukuynikikunatapas.⁴³ Qamkunawan yachaq forasterokunam qamkunamantapas aswan-aswan munayniyoq kanqaku, qamkunañataqmi aswan-aswan menosyankichik.⁴⁴ Paykunam prestasunkichik, qamkunañataqmi paykunamanqa mana ima prestaytatas atinkichikchu. Paykunam munaychakusunkichik, qamkunañataqmi paykunata servinkichik.

⁴⁵—Chaynaqa chay castigokunamá hayparuspa wañurachisunkichik. Chaynaqa kankichik yupaychasqanchik Tayta Diosta mana kasukusqaykichikraykum chaynataq willasusqaykichik kamachikuyinkunatapas hinaspa decretonkunatapas mana cumplisqaykichikraykum.⁴⁶ Tukuy chay castigokunam qamkunapa contraykichikpi chaynataq miraynikichikpa contranripas admirakuyapaq señal hina wiñayapaq kanqa.⁴⁷ Chaykunaqa chayamusunkichik tukuy imapas qowaqninchik yupaychasqanchik Tayta Diosta kusikuywan hinaspa tukuy sonqowan mana adorasqaykichikraykum.⁴⁸ Contraykichikpi Tayta Diospa kachamusqan enemigoykichikkunatam servinkichik yarqaymanta, yakunayasqa, pachamantapas qalatullaña hinaspa tukuy imamantapas wakchayasqa. Wañunaykichikkamam paykunata Tayta Dios servichisunkichik fierro yugota apach-kaqa hina.⁴⁹ Kay pachapa cantonpiraq kaq nacionmantam contraykichikpi runakunata Tayta Dios pusamunqa. Paykunam hamunqa imapas hapinanaqa anka pawachkaq hina-raq, chay runakunam rimanqaku mana entiendesqaykichik idiomata.⁵⁰ Manchakuyaqaq rikchayniyoq runakunam kanqaku. Yuyaqkunapas mana respetaq nitaq wawakunapas mana llakipayakuq runakunam kanqaku.⁵¹ Wakchayanaykichikkamam paykuna mikukunqaku animalnikichikkunata chaynataq kawsaynikichikkunatapas. Manañam puchupusunkichikchu trigota, vinota, aceiteta nitaq vacakunapa hinaspa ovejakunapa uñankunatapas chaynapim qamkunaqa wañunkichikña.

⁵²—Llapallan llaqtaykichikkunapa muyuriqinpim campamentonkuta sayachin-qaku. Harkachisqa alto-alto amparakunaykichik murallakunatam tuñichinqaku. Yupaychasqanchik Tayta Diospa qosunaykichik allpapi llapallan llaqtaykichikkunapimá muyurusunkichik.⁵³ Llaqtaykichikkunata enemigoykichik muyuruptinmi yarqaymanta kankichik yupaychasqanchik Tayta Diospa qosusqaykichik churikichik-kunatapas mikunaykichikkama.⁵⁴ Qamkunawan *yachaq allinilla mikukuq hinaspa llampu sonqo runapas mikuchkaspm michakunqa wawqentapas, kuyay warmintapas

chaynataq wasinpi kaqraq churinkunatapas⁵⁵ chaynapi wañusqa churinpa aychan mikusqanta mana partiykarinapaq. Llapallan llaqtakunata enimigoykichikkuna muyuruptinqa manam imapas mikunaykichikpaq kanqachu, paykunaqa llumpayllatañam ñakarichisunkichik.⁵⁶ Qamkunawan yachaq allinlla mikukuq hinaspa llampu sonqoyq añañanka warmipas mikuchkaspam michakunqa kuyu qosantapas chaynataq wawankunatapas⁵⁷ chaynapi wachakusqan wawan mikusqantapas chaynataq kikinpa madren mikusqantapas mana partiykarinapaq. Tukuy chaykunatam pakasqallapi killan mikurunqa. Llaqtaykichikkunata enimigoykichik muyuruptinqa manam imapas mikunaykichikpaq kanqachu. Paykunaqa llumpayllatañam ñakarichisunkichik.

⁵⁸—Sichu kay libropi qellqasqa kay llapallan yachachikuykunata mana kasukuptikichikqa nitaq ancha reqsisqa manchakuypaq yupaychasqanchik Tayta Diostapas mana respetaptikichikqa⁵⁹ paymi qamkunaman chaynataq miraynikichikkunamanpas kachaykamunqa admirakuypaq manaña tukuy atiq hatun castigokunata hinaspa manchakuypaq mana hampiy atina onqoykunata.⁶⁰ Egipto nacionpi ancha manchakusqaykichik llapa castigokunatam qankunamanpas kachaykamusunkichik hinaptinmi chaykunawan ñakarinkichik.⁶¹ Chaynataqmi kay yachachikuy libropi mana tarikuq onqoykunatapas chaynataq castigokunatapas Tayta Dios kachaykamusunkichik puchukachisunaykichikkama.⁶² Chaynaqa Isaelpa mirayninkuna, cielopi lucerokuna hina achkallaña kachkaspapas aschallañam puchurunkichik yupaychasqanchik Tayta Diosta mana kasukusqaykichikrayku.⁶³ Tayta Diosmi kusikurqa tukuy imapi bendecisuspaykichik chaynataq mirachisuspaykichikpas, chaynallataqmi kusikunqa castigasuspaykichikpas chaynataq wañuchisuspaykichikpas chaynapim qamkunaqa qarqosqa kankichik dueñochakunaykichikpaq yaykunaykichik allpamanta.⁶⁴ Hinaptinmi Tayta Dios cheqechisunkichik llapallan nacionkunaman kay pachapa cantonmanta huknin cantonkama. Chaypim adorankichik qampapas nitaq abueloykikunapapas mana reqsisqan taytacha-mamachakunata, chay dioskunaqariki kanqa kullumanta hinaspa rumimanta rurasqam.⁶⁵ Chay nacionkunapi kaspaykichikqa purisqallaykichikpi kaspam samaytapas mana tarinkichikchu. Tayta Diosmi kawsachisunkichik mancharisqallataña, weqe ñawiyoqlataña hinaspa llakisqallataña.⁶⁶ Vidaykichikpas wañuya patanpi hinaña kaptinmi tutapas-punchawpas mancharisqalla kankichik. Manataqmi yachakunkichikchu wañunaykichikta otaq kawsanaykichiktapas.⁶⁷ Ancha mancharisqallaña hinaspa desgraciallata qawaspaykichikmi sapa madrugaw ninkichik: “Amalaya tutaykurunmanña” nispa. Tutaykuruptinñataqmi ninkichik: “Amalaya achikyarunmanña” nispa.⁶⁸ Tayta Diosmi nisurqankichik Egipto nacionman amaña kutinaykichikpaq ichaqa kikinmi buquekunapi kutichisunkichik hinaptinmi sirviente kanaykichikpaq enimigoykichikkunaman munachikunkichik ichaqa manam pipas rantisuqnikichik kanqachu.

Tayta Dios huktawan contrato rurasqanmanta

29 ¹Horeb sutyoq orqopí Isaelpa mirayninkunawan Tayta Dios contratota rurarchkaspanpas Moab nacionpiña Isaelpa mirayninkuna kachkaptinkum Moisesta yapamanta kamachirqa paykunawan contrato rurananpaq. ²Israel casta llapallan runakunata qayarachispanmá Moises nirqa:

—Egipto nacionpi kaspaykichikmi qamkuna rikurqankichik imaynatam Rey Faraonta, serviqninkunata chaynataq chay nacionpi llapallan runankunatapas Tayta Dios castigasqanta.³ Rikurqankichikmá chay hatun pruebakunata otaq chay admirakuypaq milagrokuna rurasqantapas.⁴ Ichaqa kunankamam Tayta Dios manaraq yachayta qosur-

qankichikchu qawachkaspapas hinaspa uyarichkaspapas mana entiendenaykichikpaq.
⁵Ñoqam pusamurqaykichik chunniqninta tawa chunka watapuni ichaq pachaykichikpas chaynataq *usutaykichikpas manam tukurqachu. ⁶Manam mikurqankichikchu tantata, manataqmí tomarqankichikchu vinota nitaq poqosqa aqatapas. Tukuy chaykunataqa ruraraq yupaychasqanchik Tayta Dios kasqanta yachanaykichikpaqmi.

⁷—Kaylaw allpaman chayaramuptinchikñataqmí Hesbon llaqtapi *yachaq Rey Sehon hinaspa Basan law allpapa reynin Og lloqsimurqaku ñoqanchikwan peleananpaq aswanqa paykunatam vencerurqanchik. ⁸Hinaptinmi allpankuta dueñochakuruspa qorqanchik herencia allpanku kananpaq Ruben aylluman, Gad aylluman chaynataq Manases parten ayllumanpas. ⁹Chaynaqa kay contratopa nisqantayá cumpliychik chaynapi tukuy ima rurasqaykichikpipas allinta kawsanaykichikpaq.

¹⁰—Qamkunaqa llapallaykichikmi huñunasqa kachkankichik yupaychasqanchik Tayta Diospa qayllanpi. Huñunasqmá kachkanku aylükunapa jefenkunapas, ancianokunapas, autoridadkunapas chaynataq Israel casta llapallan runakunapas, ¹¹ warmakunapas, war-mikunapas, campamento pi qamkunawan *yachaq forasterokunapas, yantamuqkunapas chaynataq yaku apamuqkunapas. ¹²Chayna huñunasqaqa kachkankichik yupaychasqanchik Tayta Diospa kunan contrato rurasqanman juramentowan yaykunaykichikpaqmi.

¹³Chaynapim kunanmanta Tayta Diospa runankunaña kankichik. Payñataqmí karun Diosnikichikña imaynam abuelonchik Abrahanman, Isaacman chaynataq Jacobman jurasqanpi hina. ¹⁴Ichaqa manam qamkunallawanchu Tayta Diosqa kay juramentowan contratotaqa ruran ¹⁵aswanqa yupaychasqanchik Tayta Diospa qayllanpi kunan kaqkunapiwanmi.

¹⁶Qamkunaqa yachankichikmi Egipto nacionpi imaynam kamusqanchikta, yachankichiktaqmí hamusqanchikpi tarimusqanchik nacionkuna imaynam pasamusqanchiktapas.

¹⁷Rikumurqanchikmi chay nacionkunapi kullumanta, rumimanta, qollqemanta, qorimanta adorasqanku millakuyapaq taytacha-mamachakunata. ¹⁸Amayá qamkunapiqa kachunchu qaripas, warmipas otaq pi familiapas otaq pi ayllupas, chay nacionkunapa taytacha-mamachankuta adoraspanku yupaychasqanchik Tayta Diosmanta rakikuqkunaqa. Yanqañataqmí qamkuna ukupiqa karunman hayaq otaq qatqe plantapa saphin hina runakuna.

¹⁹—Sichum chayna runa kay contratopi kaq ñakaykunata uyarichkasan sonqonpi alabakunman: “Rumi sonqo kaspay munasqallayta rurakuptiyas tukuy imam allinpu-ni lloqsiwanqa” nispa. Chayna runaqa llapallan runakunatam urmarachinqa. ²⁰Chay runataqa manam Tayta Diosqa pampachanqachu aswanqa paypa contranpi sientekuruspanmi anchata piñakurunqa chaynapim kay libropi qellqasqa kaq ñakaykuna payman chayaramunqa, paytaqa Tayta Diosmi manaña pipapas yuyarinanta kay pachamanta chinkachinqa. ²¹Israelpa miraynин llapallan aylukunamanta chay runata Tayta Dios rakiruspanmi ñakariykunawan castiganqa, payqa castigasqa kanqa kay yachachikuy libropi qellqasqa contratopi llapallan ñakaykunaman hinam. ²²Miraynikichikkunam otaq hamuq wiñaykunam chaynataq karu nacionkunamanta hamuqkunam qawanqaku chay castigokunata hinaspa nacionnikichikman Tayta Diospa kachamusqan onqoykunatapas. ²³Qawanqakutaqmí chay allpaqa azufreyoq, kachiyoq hinaspa kañasqa allpa kasqanta. Mana tarpuna allpam kanqa. Manataqmí imapas ikllinqachu, manam qorallapas wiñanqachu. Sodoma, Gomorra, Adma chaynataq Zeboim llaqtakunapa kasqan allpakuna hinam kanqa. Chay llaqtakunatam Tayta Dios anchata piñakuspan chinkarachirqa.

²⁴—Hinaptinmi llapallan nacionkunapi *yachaq runakuna ninqaku: “¿Imanasqataq Tayta Diosqa kay allpata kaynataqa castigarun? ¿Imanasqataq kayna llumpa-llumpaytaqa piñakurun?” nispa. ²⁵Chaymi paykunaman contestanqaku: “Abuelonkupa yupaychas-

qan Tayta Diosmi Egipto nacionmanta horqomuspa paykunawan contratota rurarqa, chay contratota sagerusqankuraykum paykunaqa chayna kachkanku.²⁶ Paykunaqa taytacha-mamachakunatam adorarqaku hinaspam mana reqsisqanku taytachakunapa ñawpaqninpi qonqorakurqaku. Chay taytachakunataqa manam Tayta Dioschu qorqa.²⁷ Chayraykum Tayta Dios piñakururqa nacionninkupa contranpi hinaspam libronkupi qellqasqa tarikuq llapallan ñakaykunata paykunaman apamurqa.²⁸ Anchallataña Tayta Dios piñakuruspanmi allpankumanta qarqorurqa, paykunataqa llumpa-llumpay rabianmi kunan qawasqaykichikpi hina huklaw nacionkunamanña wischurun” nispa.

²⁹—Kanmi mana yachasqanchik pakasqa asuntokuna, chaykunataqa yachan yupaychasqanchik Tayta Diosllam. Chaywanpas kantaqmi ñoqanchikman chaynataq churinchikkunamanpas wiñaypaq reqsichisqan asuntokuna chaynapi kay llapallan yachachikuykunata cumplinanchikpaq.

Imaraykum Tayta Diospa bendecisqan kanankumanta

30 ¹—Akllakunaykichikpaq tukuy willasqay Diospa bendicionninpas otaq ñakayninpas qamkunaman hamusuptikichikqa yupaychasqanchik Tayta Diospa qarqosusqaykichik nacionkunapi kaspaykichikmi yuyaymanankichik.² Sichu qamkunapas chaynataq churikichikkunapas yupaychasqanchik Tayta Diosman kutirikuspa tukuy sonqoykichikwan, tukuy vidaykichikwan kunan kamachisqaykunata kasukuptikichikqa³ yupaychasqanchik Tayta Diosmi kutichimusunkichik preso kasqaykichikmanta hinaspam llakipayarisunkichik.⁴ Karu-karu nacionkunamanña qarqosqa kaptikichikpas chaykunamataraqmi yupaychasqanchik Tayta Dios kutichimusunkichik. Chaymantaraqmi payqa hoqarimuskichik.⁵ Abueloykichikkunapa dueñochakusqan allpamanmi yupaychasqanchik Tayta Dios kutichimusunkichik hinaptinmi kaqlamanta qamkunapaq kanqa. Tukuy imapi allinta kawsachisunaykichikpaqm abueloykichikkunamatapas mastaraq mirachisunkichik.⁶ Yupaychasqanchik Tayta Diosmi qamkunatapas chaynataq miraynikichiktapas kasukuq sonqotaña ruranqa chaynapi tukuy sonqoykichikwan, tukuy vidaykichikwan payta kuyanaykichikpaq hinasp kawsaykichikpaq.⁷ Hinaptinmi yupaychasqanchik Tayta Dios ñakaykunawan enemigoykichikta castiganqa, castiganqataqmi cheqnispaykichik ñakarichisunyqkichik runatapas.⁸ Qamkunañataqmi Tayta Diosman kutirikuspa kasukunkichik, cumplinkichiktaqmi kunan willasqay llapa kamachikuykunatas.⁹ Hinaptinqa yupaychasqanchik Tayta Diosmi tukuy rurasqaykichikpi allinta kawsachisunkichik chaynapim achka churiyoq, achka animalniyoq hinasp achkallaña cosehayoq kankichik. Tayta Diosqa abueloykichikkunata favorecespan kusikusqanpi hinam qamkunata favorecespanpas kaqlamanta kusikunqa.¹⁰ Chaynataqa kusikunqa yupaychasqanchik Tayta Diosta kasukuptikichikmi chaynataq kay yachachikuy libropi qellqasqaman hina kamachikuyinkunata, decretonkunata cumpliptikichikmi, payqa kusikuntaqmi tukuy sonqoykichikwan hinasp tukuy vidaykichikwan payman kutirikuptikichikqa.

¹¹—Kunan kay kamachikuykuna qamkunaman nisqayqa manam llumpay sasa-chu nitaqmi qamkunamanta karupichu kachkan.¹² Manam cielopichu kachkan, manam niwaqchikchu: “¿Pitaq cielota segaruspan aparamunman hinasp yachaykachiwachwan chaykunata cumplinanchikpaq?” nispa.¹³ Nitaqmi lamar qochapa waklaw chimpanpichu kachkan. Manam niwaqchikchu: “¿Pitaq chimpanpuspan aparamunman hinasp yachaykachiwachwan chaykunata cumplinanchikpaq?” nispa.¹⁴ Aswanqa chay kamachikuykunaqa cumplinaykichikpaqm kachkan hich-pallaykichikpiña, simillaykichikpiña chaynataq sonqollaykichikpiña.

¹⁵—Akllakuychikyá, kunanmi ñoqa churapamuykichik allin kaqta kawsanaykichik-paq, mana allin kaqtanataq wañunaykichikpaq. ¹⁶Sichu kunan kamachisqaypi hina kasukuspaykichik yupaychasqanchik Tayta Diosta kuyaspaykichikqa, munasqanman hina kawsaspaykichikqa chaynataq kamachikuyinkunata, decretonkunata chaynataq reglamentonkunatapas cumplispaykichikqa kawsaspam achkallaña mirayniyoq kan-kichik, chaynapitaqmi yupaychasqanchik Tayta Diosqa dueñochakunaykichik allpapi bendecisunkichik. ¹⁷Ichqaq tukuy kay nisqaykunata mana kasukuspa taytacha-mamacha-kunaman qonqorakuspa adoranaykichikpaq karunchakuptikichikqa ¹⁸kunanpunim ñoqa willaykichik: Jordan Mayuta chimparuspa dueñochakunaykichik allpaman yaykuruspaqa chinkarunkichikpunim, chaypiqa manam unaypaqchu kawsankichik. ¹⁹Kawsayta otaq wañuya otaq bendecisqa kayta otaq ñakasqa kayta akllakunaykichikpaq qamkunaman nisqaymantam contraykichikpi testigo kananpaq cielokunatawan kay pachata kuan churani. Chaynaqa qamkunapas hinospa miraynikichikkunapas kawsakunaykichikpaq-yá akllakuychik. ²⁰Yupaychasqanchik Tayta Diosta kuyaspayá kasukuychik hinaspataqyá paymantaqa amapuni kacharikuychikchu. Paymiki qamkunata kawsachisuqnikichikqa chaynataq unay kawsachisuqnikichikpas, chaynapim unay watakuna yachakunkichik abuelonchik Abrahanman, Isaacman hinospa Jacobman Tayta Diospa jurasqan allpapi.

Moisespa rantinpi Josuey churasqa kasqanmanta

(Nm 27:12-23)

31

¹Israel llapallan runakunatam yapamanta Moises nirqa:

²—Ñoqaqa pachak iskay chunkan watayoqñam kachkani, manañam kallpay kanñachu maylawman rinaypaqpas. Tayta Diospas niwarqataqmi Jordan Mayuta manaña chimpansaypaq. ³Chaywanpas yupaychasqanchik Tayta Diosmi ñawpaqnikichikta rispan chay risqaykichikpi nacionniyoq runakunata chinkachinqa chaynapi paykunapa allpanta dueñochakunaykichikpaq. Josueymi putasunkichik Tayta Diospa nisqanpi hina. ⁴Tayta Diosmi chay nacionkunata chinkachinqa Amor casta runakunapa reynin Sehonta hinospa Rey Ogtá hina chaynataq paykunapa nacionnintapas chinkachisqanpi hina. ⁵Chay nacionkunata Tayta Dios vencerachisuptikichikqa tukuy kamachisqayta hinam paykunawan rurankichik. ⁶Kallpanchakuspayá qarinchakuychik. Amayá paykunataqa manchakuy-chikchu hinaspapas amataqyá katkatataychikchu, yupaychasqanchik Tayta Diosmi qamkunawan richkan, manam payqa saqeruskichikchu nitaqmi dejarusunkichikchu.

⁷Chaymantam Josueyta Moises qayaspan Israel llapallan castakunapa qayllanpi nirqa:

—Kallpanchakuspayá qarinchakuy, qanmi kay runakunata pusanki abuelonchikman Tayta Dios qonanpaq jurasqan allpaman hinospam paykunaman qonki dueñochakunankupaq. ⁸Tayta Dios ñawpaqnikita rispanmi qanwan kanqa. Manam saqesunkichu nitaqmi dejarusunkichu, chaynaqa ama manchakuychu nitaq hukmanyaychu —nispa.

Libre Kacharina Watapi Tayta Diospa yachachikuñin leenankumanta

⁹Moisesmi qellqarqa kay yachachikuya hinospam qorqa Tayta Diospa contraton baul apaq Leví casta sacerdotekunaman chaynataq Israelpa llapallan ancianonkunamanpas. ¹⁰⁻¹¹Paykunata kamachispanmi nirqa:

—Libre kacharina sapa qanchis wata tukuytam, Ramadakuna Fiestapi leenkichik kay yachachikuñin manta librota. Chaynataqa leenkichik Israel casta llapallan runakunata yupaychasqanchik Tayta Diospa qayllanpi huñuruspaykichikmi. Tayta Diospa akllasqan sitiopimá leenkichik paykuna uyarinanpaq. ¹²Huñunkichikmá llapallan runakunata. Qari-

tapas-warmitapas, wawakunatapas chaynataq qamkunawan *yachaq forasterokunatapas chaynapi leesqanku yachachikuykunata uyarinankupaq chaynapitaq yupaychasqanchik Tayta Diosta respetanankupaq chaynataq chay yachachikuykunata kasukunankupaq.

¹³Chaynapimá chay yachachikuykuna manaraq yachaq churikichikkunapas chaykunata uyarispunku yupaychasqanchik Tayta Dios respetayta yachanqaku. Paytaqa respetanqaku Jordan Mayuta pasaspa dueñochakunaykichik allpapi kawsananku punchawkamam.

Wañukunallanpaqña Moisesman Tayta Diospa imam kunasqanmanta

¹⁴Tayta Diosmi Moisesta nirqa:

—Wañukunayki punchawmi hichpamuchkanña chaynaqa Josueyta qayamus-paykiyá paywan kuska riy asuykamuwanaykichik karpaman, chaypim payman kamachisaq —nispa.

Chaynapimá Moiseswan Josuey rispanku sayarqaku Tayta Diosman asuykuna karpa-pa kasqanpi. ¹⁵Chaypim Tayta Dios paykunaman rikuriykurqa sayaq puyupi, chay sayaq puyuqa sayaykurqa karpapa punkunpim. ¹⁶Hinaptinmi Moisesta Tayta Dios nirqa:

—Qamqa wañukunkiñam, ichaqa kay runakunaqa chay rinanku allpapim pierdekuq casada warmi hina mana reqsisqanku dioskunataña qatinqaku hinaspam dejaruwas-panku paykunawan rurasqay contratoytapas mana cumplinqakuchu. ¹⁷Hinaptinmi paykunapa contranpi piñakuruspay paykunata dejarusaq. Paykunataqa qepanchakurup-tiymi puchukaytaña qallaykunqaku. Paykunaqa hatun sasachakuypi hinaspá ñakariypi kaspankum ninqaku: “Kay ñakariykunaqa hamuwanchik Tayta Dios manaña ñoqan-chikwan kasqanraykum” nispa. ¹⁸Ichaqa chayna ñakariy tiempo chayaramuptinqa astawanraqmi paykunata qepanchakurusqa, chaynataqa rurasqaq tukuy mana allinkuna rurasqankuraykum chaynataq taytacha-mamachakunataña adorasqankuraykum.

¹⁹—Kunanyá kay takita qellqaspa yachachiychik Isaelpa mirayninkunaman chaynapi takinankupaq chaynataq Isaelpa mirayninkunapa contranpi testigo hina kananpaq. ²⁰Abueloykichikkunaman juramentowan prometesqay tukuy imapapas kasqan allpaman paykunata yaykuchiptyimi saksanankukama mikuspa wirayanqaku ichaqa karunchakuruspam mana reqsisqanku taytacha-mamachakunataña adoranza-ku. Ñoqata despreciawspankum contratoytapas mana kasukunqakuchu. ²¹Chay hatun sasachakuykunapi chaynataq ñakariykunapi rikuriptinkum kay taki kanqa testigo hina chaymi mirayninkupas takispunku mana qonqanqakuchu. Ñoqaqa yachaniñam juras-qay allpaman manaraq yaykuchkaspanku imam piensasqankutapas —nispa.

²²Chay punchawmi Moises qellqarqa kay takita hinaspam Isaelpa mirayninku-naman yachachirqa.

²³Nunpa churin Josueyta Tayta Dios kamachispam kaynata nirqa:

—Kallpanchakuspáy qarinchakuy, qanmi yaykuchinki Isaelpa mirayninkunata jurasqay allpaman, ñoqam qanwan kasaq —nispa.

²⁴Chay yachachikuykunata Moises qellqayta tukuruspanñataqmi ²⁵Tayta Dios-pa contraton baul apaq Levyi casta runakunata nirqa:

²⁶—Kay yachachikuykuna librota churaychik yupaychasqanchik Tayta Diospa contraton baulpa ladowman. Chaypiyá kachun contraykichikpi testigo kananpaq. ²⁷Ñoqaqa yachanim qamkunaqa mana kasukuq hinaspam rumi sonqo runakuna kasqaykichikta. Qamkuna-wanraq kunan kachkaptiyas Tayta Diostam mana kasurqankichikchu. Wañuruptiyqa aswanñachiki mana kasukunkichikchu. ²⁸Huñumuychikyá castaykichikkunapa llapallan ancianonkunatawan autoridadkunata, paykuna uyarichkaptinkum kaykunamanta rimas-

pay paykunapa contranpi cielotawan kay pachata testigota hina churasaq.²⁹ Wañuruptiyqa cheqaptapunipas pierdekuruspaykichikmi kamachisqayman hina kawsaymantapas karunchakurunkichik. Yachanitaqmi Tayta Diospa qayllanpi mana allinkunata ruraspa payta piñachinaykichikmantapas, chayraykum hamuq punchawkunapi castigasqa kankichik.

Moisespa qellqasqan taki

³⁰ Hinaptinmi Israel casta llapallan runakunapa qayllanpi Moises rimarirqa qallariyninmanta tukuyinkama kayna niq takita:

32 ¹iCielokuna, rimarisqayta uyari! iKay pacha, rimarisqayta uyari!

² Para hinam chayaypaq-chayamunqa yachachikuyniyqa.

Sulla hinam wichiypaq-wichimunqa rimasqayqa.

Chayamunqaqa lliwapa hawanman paramuchkaq hinam.

Wichimunqaqa pastopa hawanman paramuchkaq hinam.

³ Ñoqaqa qayakusaqmi Tayta Diosta.

Hatunchaychikyá Diosninchikta.

⁴ Payqa hatun rumi hina amparaqninchikmi.

Paypa rurasqankunaqa alli-allinmi.

Llapallan arreglokuna rurasqanqa alli-allinmi.

Payqariki confiakunapaq Diosmi.

Paypiqa manam kanchu mana allinqa.

Allinninpi derecho ruraqmi payqa.

⁵ Diosta piñachiq runakunam qamkunaqa kankichik.

Manam qamkunaqa Diospa churinchu kankichik.

Chayraykum qamkunaqa penqaypi kachkankichik.

Karunchakuruspa pierdekuq miraymi qamkunaqa kankichik.

⁶ Yaw mana yuyayniyoq runakuna,

yaw mana yachayniyoq runakuna

¿chaynatachu Tayta Diosman pagapunkichik?

¿Manachum payqa taytaykichik?

¿Manachum payqa unanchasuqnikichik?

Payqa qamkunata rurasuqnikichikmi.

Payqa qamkunata takyachisuqnikichikmi.

⁷ Yuyariychikyá ñawpaq tiempokunamanta.

Piensiariychikyá ñawpaq watakunapi achka miraykunamanta.

Tapurikuychikyá abueloykichikkunata

hinaptinqa paykunam willasunkichik.

Tapurikuychikyá yuyaqkunata

hinaptinqa paykunam nisunkichik.

⁸ Alto-altopi kaq Diosmi

nacionkunaman herenciata qorqa.

Alto-altopi kaq Diosmi
runakunata rakinarqa.

Chay nacionkunapa linderonkunatam churarqa.
Israelpa mirayninkunaman hinam rakirqa.

⁹ Tayta Diospa kapuqninqa chay runankunallam.

Paypa herencianqa Jacobpa mirayninkunallam.

¹⁰ Paykunatam tarirqa chunniq allpapi.

Paykunatam tarirqa wayrapa pukunan chaki allpapi.

Marqayninpi aparikamuspanmi yachachirqa paykunata.

Ñawi rurunta hinam cuidarqa paykunata.

¹¹ Mallqonkunata pawachinanpaq rikchachiq aguila hinam,
qestanpa altonpi muyurichkaq aguila hinam,
mana wichiylachinanpaq raprankunata mastarichkaq hinam,
mallqonkunata purankunapi apamuchkaq aguila hinam

¹² Tayta Diosqa paykunata pusamurqa.

Paykunataqa manam sapaq dioschu yanapamurqa.

¹³ Paykunataqa pusamurqa alto orqonkunatam.

Paykunamanqa mikuchimurqa allpapa rurunkunatam.

Mielta soqonankupaqpas qaqamantam horqorqa.

Aceitenkutapas raqchi rumimantam horqorqa.

¹⁴ Vacakunamanta horqospam llukllutapas mikuqku.

Ovejakunamanta horqospam lechetapas tomaqku.

Allinnin malta carnerokunatam

paykunaman mikuchimuq.

Basan lawmanta carnerokunatawan chivatokunatam
paykunaman mikuchimuq.

Allinnin trigotam paykunaman mikuchimuq.

Uvaspa zumon vinotam tomachimuq.

¹⁵ Ichaqa Jesurun sutiyoq runakunaqa wirayaruspankum
haytakuqlaña rikurirurqaku.

Wirankunawanpas wiswirinankukamam
anchallataña wirayarurqaku.

Unanchaqinku Diosninkutam saquerurqaku.

Hatun rumi hina amparaqninkutam despreciarqaku.

¹⁶ Mana reqsisqanku dioskunata adoraspankum

sientichirqaku Diosta.

Millakuyapaq taytacha-mamachakunata adoraspankum
rabiachirqaku Diosta.

¹⁷ Demoniokunapaqmí animalkunata wañuchipurqaku.

Chay demoniokunaqarí manam dioschu kanku.

Mana reqsisqanku dioskunapaqmí chayta rurarqaku.

Rurarqakuqa chayraq rikurimuq taytacha-mamachakunapaqmí.

Rurarqakuqa abuelonkupa mana haykapipas adorasqankupaqmi.

- ¹⁸ Yaw Isaelpa mirayninkuna,
amparaqnikichik taytaykichtam qonqarunkichik.
Yaw Isaelpa mirayninkuna,
kawsay qosuqnikichik Diostam qonqarunkichik.
- ¹⁹ Chaykunata rikuspanmi Tayta Dios millakururqa.
Churinkuna piñachisqankuraykum millakururqa.
- ²⁰ Chayraykum Tayta Dios nirqa:
“Paykunata qepanchakuruptiyqa imatas ruranqaku.
Paykunaqa mana allin ruraqkunam kanku.
Paykunaqa mana confiakuna churikunam kanku.
- ²¹ Taytacha-mamachakunata adoraspankum sientichiwarqaku.
Mana valeq imagenkunata adoraspankum piñachiwarqaku.
Chayraykum ñoqapas paykunata sientirachisaq.
Mana valeq runakunawanmi sientirachisaq.
Mana umayoq runakunawanmi piñarachisaq.
- ²² Piñakuyniymi nina hina ruparirun.
Uku pachapa uku-ukunkamam ruparirun.
Allpatapas kawsaynintamtam tukurunqa.
Orqokunapa tiyasqankamam ratarirunqa.
- ²³ Tukuy mana allinkunatam montoykamusaq.
Flechaykunatam paykunaman chayachimusaq.
- ²⁴ Paykunaqa yarqaymantam wañurunqaku.
Puchukachikuq calenturawanmi wañurunqaku.
Millay peste onqoywanmi tukurunqaku.
Kachukuq purun animalkunatam kachaykamusaq.
Allpapi puriq venenoyoq culebrakunatam kachaykamusaq.
- ²⁵ Guerrapim churinkupas wañunqaku callekunapi.
Mancharisqallañam kanqaku wasinku ukupi.
Mozokunapas doncellakunapas wañunqakum.
Ñuñuq wawakunapas yuyaqkunapas wañunqakum.
- ²⁶ Paykunataqa ñutuparunaypaqmí piensarqani.
Manaña yuyarisqa kanankupaq chinkarachiytam piensarqani.
- ²⁷ Ichaqa manam munarqanichu enemigonpa burlakunanta
chaynataq contrankupi kaqkuna yanqa piensananta:
‘Kallpallanchikwanmi kaytaqa rurarunchik’ nispa.
‘Kaykunataqa manam Tayta Dioschu rurarun’ nispa.”
- ²⁸ Israel castaqa mana consejaqniyoqñam kachkan.
Israel castaqa mana entiendeqñam kachkan.
- ²⁹ Yachayniyoq kaspankuqa musyakunmankuch,
imaman chayanankutapas entiendenmankuch.
- ³⁰ ¿Chullallaqa waranqa runata ayquerachinmanchum?
¿Iskayllaqa chunka waranqa runata lluptirachinmanchum?
Arí, amparaqninku Dios rantikuruptillanmi.
Arí, enemigonkuman Tayta Dios entregaykuptillanmi.

³¹ Manam amparaqninchik hinachu amparaqninkuqa.

Chaytaqa allintam yachanku enemigonchikkunaqa.

³² Uvas plantankupas Sodoma lawpa uvasnin hinam.

Paykunapa uvas plantanqa Gomorra chakrapi uvas hinam.

Paykunapa uvasninkuqa venenoyoq uvaskunam.

Paykunapa uvas wayunkuqa qatqe uvaskunam.

³³ Culebrapa venenon hinaraqmi vinonkupas.

Runa wañuchiq culebrapa venenon hinaraqmi vinonkupas.

³⁴ Tayta Diosmi nirqa:

“Tukuy kaykunatam waqaychachkani.

Tesoro waqaychanaypim waqaychachkani.

³⁵ Mana allin ruraqkunataqa ñoqallam castigasaq.

Mana allin rurasqankuman hinam pagapusaq.

Paykunapaqa urmananku punchawmi hamuchkanña.

Chinkachisqa kananku punchawmi hichpaykamuchkanña.

Chinkachisqa kananku horam utqaykamuchkanña.”

³⁶ Tayta Diosmi runankunapaq allin arreglotu ruranqa.

Tayta Diosmi siervonkunata llakipayarinqa.

Mana kallpayoqta rikuspanmi llakipayarikunqa.

Sirvientepas manaña kaptinmi llakipayarikunqa.

Librepas manaña kaptinmi llakipayarikunqa.

³⁷ Hinaptingmi Tayta Dios ninqa:

“¿Maytaq paykunapa diosninkuqa?

¿Maytaq confiakunanku amparaqninkuqa?

³⁸ ¿Maytaq ofrecesqanku wirakuna mikuq taytachankuqa?

¿Maytaq vino tallipusqanku tomaq taytachankuqa?

Hatarichunkuyá yanapasunaykichikpaq.

Hatarichunkuyá pakasunaykichikpaq.

³⁹ Yachaychikyá, ñoqallam kani Diosqa.

Manam kanchu ñoqamanta huk sapaq Diosqa.

Ñoqallam wañuchinapas hinaspa kawsachinipas.

Ñoqallam heridanipas hinaspa hampinipas.

Manam pipas libranmanchu ñoqopa makiymantaka.

⁴⁰ Cieloman makiyta haywarispaymi jurani.

Wiñaypaq kawsaq Dios kaspaymi jurani:

⁴¹ Espadaya llipipinankama filochaykuspayqa,

sentencia ruranaypaq espadaya hapiykuspayqa,

enemigoykunatam castigarusaq

Cheqnawaqniyunkunamanmi pagapusaq.

⁴² Flechaykunatam yawarninkuman chapuparusaq.

Espadayanmi paykunata wañurachisaq.

Wañuqkunapapas yawarninpim chapuparusaq.

Presokunapapas yawarninpim chapuparusaq.

Enemigonkunapa jefenkunata yawarninpim chapuparusaq.”

⁴³ Nacionkuna, kusikuychikyá runankunamanta.
 Paymi castigan sirvientenkuna wañuchisqa kasqanmanta.
 Enemigonkunatam castiganqa.
 Allpantam chuyanchanqa.
 Runankunatam pampachanqa.

Wañukunallanpaqña Moises imam kunasqanmanta

⁴⁴⁻⁴⁵ Israelpa mirayninkunapa qayllanman Moises hamuruspanmi Nunpa churin Josueypiwan chay takita rimarqaku qallariyninmanta tukuyinkama. ⁴⁶ Israelpa mirayninkunatamá kaynata nirqa:

—Kunan tukuy chay testificaspay nisqaykunatayá yuyaymanaychik. Churiki-chikkunatayá kamachiychik kay yachachikuykunata kasukuspa cumplinankupaq. ⁴⁷ Manam kay palabrukunaqa yanqachu aswanqa kawsachiqnikichikmi. Kay ya-chachikuykunaraykum unay watakunata kawsakunkichik chayanaykichik allpapi, Jordan Mayuta pasaspam allpata dueñochakunkichik —nispa.

Prometesqan allpata Moisesman Dios qawachisqanmanta

⁴⁸ Hina chay punchawllapim Moisesta Tayta Dios rimapayaspan nirqa:

⁴⁹—Moab runakunapa allpanpi, Jerico llaqtapa chimpanpi kaq Abarim Orqokunaman rispaykiyá seqay Nebo Orqoman, chaymantam qawarinki Israelpa mirayninkunaman dueñochakunkankupaq qonay Canaan allpata. ⁵⁰ Chay seqasqayki orqopim wañukunki hinaspam abueloykikunapa kasqanman rinki, imaynam wawqekei Aaronpas Hor Orqopi wañukuspan abueloykikunapa kasqanman risqanpi hina. ⁵¹ Qamkunaqa iskaynikichikmi huchallikuwarqankichik Israelpa mirayninkunapa qayllanpi, Meriba-cades sitiopi. Zin sutiyoq chunniqpimá Israelpa miraynikunapa qayllanpi mana confiakuwarqankichikchu chuya kasqayta yachanaykichikpaq. ⁵² Chimpallanmantam qawarinki chay allpataqa, manam yaykunkichu Israelpa mirayninkunaman qonay allpamanqa.

Israel castakunata Dios bendecinanpaq Moises rimarisqanmanta

33 ¹Diospa runan Moisesmi manaraq wañukuchkaspan Israelpa mirayninkunata Dios bendecinanpaq rimarispan kaynata nirqa:

² Tayta Diosmi Sinai Orqomanta hamurqa.
 Seir Orqomantam inti hina achikyamurqa.
 Kancharimurqam Paran sutiyoq orqomanta.
 Wara-waranka sapaqchasqankunawanmi payqa hamurqa.
 Rupachkaq ninata hinam decretonkunata apamurqa.
³ Dios Taytalláy, qamllam runaykikunataqa kuyanki.
 Llapallan sapaqchakusqaykikunatam waqaychanki.
 Paykunaqa ñawpaqnipim qonqorakuykunku.
 Paykunaqa kamachisqaykikunatam kasukunku.
⁴ Ñoqaman qowasqayki yachachikuytam kasukunku.
 Jacob castakunapa herencian kamachikuytam kasukunku.
⁵ Jesurun sutiyoq runakunapim munaychakurqanki.
 Kamachiqinkuna huñunakuptinmi munaychakurqanki.

⁶ Dios Taytalláy,

Ruben ayllu runakunapaqmi mañakuyki:
 Ruben aylluqa kawsakuspayá ama chinkaruchunchu.

⁷ Dios Taytalláy,
 Juda ayllu runakunapaqmi mañakuyki:
 Juda ayllupa mañakusquantayá uyariykuy.
 Runankunapa kasqanmanyá pusarikuy.
 Paykunapaqyá atiynikiwan peleaykuy.
 Enemigonkunapa contranpiyá yanapaykuy.

⁸ Dios Taytalláy,
 Leviy ayllu runakunapaqmi mañakuyki:
 Tumim sutiyoq rumikiqa kachun qanman sonqo runapaqyá.
 Urim sutiyoq rumikiqa kachun qanman sonqo runapaqyá.
 Masa sutiyoq sitiopim paykunata pruebaman churarqanki.
 Meriba sutiyoq yakupa kananpim atipanakurqanki.

⁹ Paykunam tayta-mamanmanta nirqaku:
 “Tayta-mamaykutaja manam rikurqanikuchu” nispa.
 Paykunam wawqenkumanta nirqaku:
 “Wawqeykutaja manam reqsirqanikuchu” nispa.
 Churinkutapas manam reqsirqakuchu.
 Paykunaqa palabraykitam kasukurqaku.
 Paykunaqa contratoykitam waqaycharqaku.

¹⁰ Jacob casta runakunamanmi
 yachachinqaku reglamentoykikunata.
 Israel casta runakunamanmi
 yachachinqaku yachachikuunikikunata.
 Ñawpaqnikipim inciensota ratachipusunki.
 Altarnikipim lliw kañana ofrendata kañapamusunki.

¹¹ Dios Taytalláy, paykunapa kallpantayá yapaykuy.
 Llamkasqankutayá agradowan chaskiykuy.
 Enemigonkutapas waqtanpiyá waqtaparuy.
 Cheqniquinkunatas manaña sayarinankupaqyá waqtaparuy.

¹² Dios Taytalláy,
 Benjamin ayllu runakunapaqmi mañakuyki:
 Kuyasqaykikunaqa confiakuspayá hawka kawsakuchunku.
 Altopi kaqpa waqaychasqanmi sapa punchaw kachkanku.
 Kuyasqayki runakunaqa marqaynikipim kawsakuchkanku.

¹³ Dios Taytalláy,
 Josey ayllu runakunapaqmi mañakuyki:
 Paykunapa allpankutaja qamyá rurunanpaq bendeciykuy.
 Cielokunamanta hamuq allinnin sullawanyá bendeciykuy.
 Allpapa ukunpi kaq yakuwanyá bendeciykuy

¹⁴ chaynataq intipa rupayniwan poqoq rurukunawanpas
 hinaspas killapa qespichisqan rurukunawanpas,

¹⁵ ñawpaqmantaraq kaq moqokunapi qespiqkunawanpas

chaynataq wiñaypaq waqtakunapi qespiqkunawanpas

¹⁶ chaynataq kay pachapas huntariq allinnin kaqkunawanpas
hinaspa tankar kichkapi kaqpa favorninwanpas.

Chaykunawanyá Josey pa castankuna favorecesqa kachun.

Wawqenkuna kamachiqpa castankunayá favorecesqa kachun.

¹⁷ Joseyqa karqa vacapa punta wawan hina sumaqllañam.

Joseyqa karqa waqrasapa monte toro hina kallpasapallañam.

Waqrachkaq toro hinam nacionkunata venceparunqa.

Kay pachapa cantonkamam payqa venceparunqa.

Chaynam Efrain ayllu wara-waranka runakunaqa.

Chaynam Manases ayllu waranqantin runakunaqa.

¹⁸ Dios Taytalláy,

Zabulon ayllu runakunapaqmi mañakuyki:

Zabulon aylluqa kusikuchunkuyá

maymanía rispapas.

Isacar aylluqa kusikuchunkuyá

maypiña karpanta sayachispapas.

¹⁹ *Yachananku orqomanmi runakunata qayanqaku.

Allin rurasqankumantam animalkunata ofrecenqaku.

Lamar ochapi tukuy ima kaqkunawanmi apuyanqaku.

Lamar ochapa aqonpi pakasqa tesorokunawanmi apuyanqaku.

²⁰ Dios Taytalláy,

Gad ayllu runakunapaqmi mañakuyki:

Qamyá alabasqa kay.

Gad aylupa allpan hatunyachisqaykimantayá alabasqa kay.

Gad aylluqa animalta suyachkaq leon hinam suyachkan.

Brazonta otaq umanta qechuruq leon hinam suyachkan.

²¹ Paykunaqa allinnin allpatam hapikuykurqaku.

Kamachiqkunapa tocanciantam akllakuykurqaku.

Runakunapa kamachiqninkuna huñunakuptinmi

qam Tayta Diospa imam munasqaykita cumplirqaku.

Israel castakunapaq allin arregloykiman hinam cumplirqaku.

²² Dios Taytalláy,

Dan ayllu runakunapaqmi mañakuyki:

Dan ayllu runakunaqa malta leon hinam.

Paykunaqa kanku Basan lawmanta pawamuq leon hinam.

²³ Dios Taytalláy,

Neftaliy ayllukunapaqmi mañakuyki:

Neftaliy ayluqa anchallaña bendecisqaykim kachkanku.

Paykunaqa tukuy imawan bendecisqaykim kachkanku.

Surlawpi allpatam Kachi Qochakama dueñochakunqaku.

²⁴ Dios Taytalláy,

Aser ayllu runakunapaqmi mañakuyki:

Paykunaqa wakinmantapas aswan bendecisqayá kachunku.

Paykunaqa castamasinkunapapas bendecisqanyá kachunku.

Paykunaqa chakinkutapas aceitewanraqyá mayllachunku.

²⁵ Paykunapaqa cerrojonkupas fierromantaraqmi kanqa.

Paykunapaqa cerrojonkupas broncemantaraqmi kanqa.

Paykunapaqa wañukunankamam kallpancupas kanqa.

²⁶ Jesurun runakuna,

manam pipas Diosnikichik hinaqa kanchu.

Yanapasunaykichikpaqmi cielokunapa hawanpi purichkan.

Payqa kancharistinmi puyu hawanta hamuchkan.

²⁷ Wiñaypaq kawsaq Diosmi pakakunayki wasiqa.

Wiñaypaq atiyninwanmi marqasunki payqa.

Ñawpaqnikichikpi kaq enemigoykichiktamt wischunqa.

Enemigoykichikta chinkachinaykichikpaqmi kamachikunqa.

²⁸ Israel castakunaqa paypi confiakuspam kawsakunkichik.

Jacobpa castakunaqa sapallaykichikmi kawsakunkichik.

Trigopapas vinopapas kanan allpapim *yachakunkichik.

Cielopapas sulla chayachimunan allpapim yachakunkichik.

²⁹ iYaw Israelpa mirayninkuna,

mayna kusisqam kankichik!

¿Pimá qamkuna hinaqa?

Qamkunaqa Tayta Diospa librasqan runakunam kankichik.

Paymi harkachikuna hina yanapaqnikiqa.

Paypa espadanpim kachkan atiynikiqa.

Enemigoykikunaqa ñawpaqnikipi humillasqam kanqa.

Wasa orqonkupas qamkunapa sarupasqaykichikmi kanqa.

Moises wañukuptin pampasqa kasqanmanta

34 ¹Moisesmi rirqa Moab runakunapa allpanku lawmanta Nebo Orqoman hinaspm seqarqa Pisga Orqopa puntanman, chay orqokunaqa kachkan Jerico llaqtapa chimpanpim. Chay orqomantam Tayta Dios qawachirqa Galaad law allpakunata Dan castapa allpan lawkama. ²Qawachirqam Neftalí ayllupa, Efrain ayllupa, Dan ayllupa chaynataq Juda ayllupa *yachanan allpakunatapas Mediteraneo Lamar Qocha lawkama. ³Qawachirqataqmi Neguev sutyoq allpatapas, Jordan Mayu qechwatapas, palmera sachakunapa kasqan sutyoq Jerico llaqtapa lawnini pampatapas Zoar llaqtachakama. ⁴Hinaspm Moisesta Tayta Dios nirqa:

—Kay allpatam Abrahanman, Isaacman hinaspa Jacobman jurarqani chaynapi paykunapa mirayninkunaman qonaypaq. Kikikipuni qawaykunaykitam munarqani ichaqa manam yaykunkichu —nispa.

⁵Chaymi Tayta Diospa serviqniñ Moises wañukurqa Moab runakunapa allpanpi Tayta Diospa nisqanpi hina. ⁶Moab runakunapa allpan Bet-peor llaqtapa chimpan qechwapim Tayta Dios pamparurqa. Chay sepulturataqa manam pipas reqsinchu kunan punchawkama. ⁷Moisesmi wañukurqa pachak iskay chunkan watanpi, wañukusqan punchawkamam ñawinkuna allintaraq qawakurqa chaynataqmi kallpanpas mana pisirqachu.

⁸Hinaptinmi Israelpa mirayninkuna waqarqaku kimsa chunka punchaw Moab runakunapa qechwanpi. Chaynapim cumplikurqa Moisesmanta lutokuspa waqasqanku punchawkuna. ⁹Chaymantam Nunpa churin Josuey yachayniyoq rikurirurqa Moises kawsachkaspanraq paypa hawanman makinkunata churas-qanrayku. Hinaptinmi Israelpa mirayninkuna Josueyta kasukuqku hinasspam ruraqkupas Tayta Diospa Moisesman kamachisqanta hina.

¹⁰Chaywanpas Israelpa mirayninkunapiqa manañam haykripas karqachu Diosmanta willakuq Moises hina runaqa. Payllatam Tayta Diosqa suma-sumaqta reqsirqa. ¹¹Manataqmi pipas Moises hinaqa karqachu Diospa atiyninta qawachispa admirakuypaq milagrokuna ruraq runaqa. Egipto nacionpim Rey Faraonpa contranpi, llapallan serviqninkunapa contranpi chaynataq enteron allpanpa contranpi tukuy chaykunata rurarqa. ¹²Manataqmi pipas iguallarqachu atiyniyoq kayninpipas chaynataq hatun kaqkunatawan manchakuypaq kaqkunata rurasqanpipas. Chaykunamat pay rurarqa Israelpa mirayninkunapa qawasqanta.

JOSUEY SUTIYOQ LIBRO

Kay libroqa Josueyapa sutinwan sutichasqam. Paymi karqa Moisespa rantinpi kamachikuq kananpaq churasqa. Kay librom willakun Moisespa wañukusqanpa qepanta Israel runaku-napa imakunam rurasqanmanta.

Kay libroqa kimsa parteman rakisqam kanman:

Punta kaq partem willakun Canaan runakunata Israelpa mirayinkuna Josueyapa kamachisqanman hina guerrapi vencesqankumanta. Kay partepim tarikun admirakuyapaq rurasqanku: Jordan Mayu chimpasqanku, Jerico llaqtatawan Hai llaqta vencesqanku, Hazor llaqta vencesqanku hinaspa Canaan runakunapa enteron allpan dueñochakusqanku (1-12).

Iskay kaq parteñataqmi willakun Canaan allpata dueñochakuruspa sapa aylluman partesqankumanta, amparakunanku llaqtakuna akllasqankumanta, Leviy castaman llaqtakuna qosqankumanta hinaspa Canaan allpata partinakuspa Leviy castaman herenciancupaq allpa mana qosqankumanta (13-22).

Kimta kaq parteñataqmi willakun Josuey machuyaruspaa despedikusqanmanta, Diospa prometesqan allpapipiña kaspanku yapamanta Siquem llaqtapi llapallan Israel castaku-na huñunakusqankumanta, Tayta Diosta servinankupaq Josuey anyaptin runakuna allin sonqowan Diosta servinankupaq hinaspa kasukunankupaq rimarisqankumanta. Willakuntaqmi Josuey wañukuptin pampasqa kasqanmantapas chaynataq Aaronpa churin sacerdote Eleazar wañukuptin pampasqa kasqanmantapas.

Josueyta Tayta Dios kamachisqanmanta

1 ¹Tayta Diospa serviqnin Moises wañukuptinmi Moisespa yanapaqnin Nunpa churin Josueyta Tayta Dios nirqa:

²—Serviqniy Moisesmi wañukunña. Kunanyá chimpay kay Jordan Mayuta kay runakunapiwan chaynapi Israelpa mirayinkunaman qosqay allpaman yaykunaykichikpaq.

³Moisesman nisqaypi hinam ñoqaqa entregaykichik lliw sarusqaykichik allpata. ⁴Chay allpaqa qamkunapaqmi kanqa surlawpi chunniq lawmanta qallarispa norte lawpi Libano Orqokunakama chaynataq intipa qespimunan lawpi kaq Eufrates Mayumanta qallarispa Het casta runakunapa allpanta pasaspa intipa seqaykunan lawpi Meditarraneo sutiyoq hatun lamar qochakama. ⁵Kawsanayki punchawkamaqa manam pipas venceyta atisunkichu. Moises yanapasqayta hinam qamtapas yanapasqayki. Manam saquesqayki-chu nitaqmi haykapipas dejasqaykichu. ⁶Qarinchakuspayá kallpanchakuy. Qanmi kay runakunaman kay allpata herencianku kananpaq partinki. Kay allpata qonapaqmi abueloykichikman jurqrani. ⁷Aswanqa kallpanchakuspaykiyá qarinchakuy chaynapi serviqniy Moisespa kamachisusqayki yacha-chikuyniykunata kasukunaykipaq. Yachachikuyniytayá ama pantaspa kasukuy chaynapi tukuy kawsaynikipi allin kanaykipaq.

⁸Kay libropi yachachikuyman hinallam rimanki, kayman hinallataqmi tutu-punchawpas yuyaymananki chaynapi kay libropi qellqasqanman hina ruranaykipaq hinaspa kasukunaykipaq. Hinaptinqa tukuy rurasqaykipas allinmi kanqa. ⁹Ñoqapunim kamachiki

kallpanchakuspakyi qarinchakunaykipaq. Amayá manchakuychu nitaq hukmanyaychu, yupaychasqayki ñoqa Tayta Diosqa mayta riptikipas qanwanmi kasaq —nispa.

Israelpa mirayninkunata Josuey kamachisqanmanta

¹⁰Josueymi kamachirqa runakuna kamachiqkunata:

¹¹—Campamentopi runakunata kamachimuychik qoqawninkuta alistanankupaq. Kunanmanta kimsa punchawmanmi Jordan Mayuta chimpasunchik yupaychasqanchik Tayta Diospa qowananchik allpata dueñochakamunanchikpaq —nispa.

¹²Rubenpa mirayninkunamanpas, Gadpa mirayninkunamanpas chaynataq Manasespa parten ayllumanpas Josueymi nirqataq kaynata:

¹³—Yuyariyichikyá Tayta Diospa serviqnin Moises kayna nisusqaykichikta:

“Yupaychasqanchik Tayta Diosmi nirqa samanaykichikpaq chaynataq kay allpatapas qosunaykichikpaq” nispa. ¹⁴Warmikichikmi churikichikkunapiwan chaynataq animalnikichikkunapiwan quedanqaku Jordan Mayupa kaylaw chimpanpi otaq Moisespa qosusqaykichik allpapi. Qamkunamanta guerrapi llapallan peleaqkunam chimpanki-chik ¹⁵chaynapi qamkunata hina paykunatapas Tayta Dios samachinanpaq, paykunapas yupaychasqanchik Tayta Diospa qosqan allpatam dueñochakunqaku. Chaymantanam kutilmunkichik Jordan Mayupa kaylawnin intipa qespimunan lawpi dueñochakusqaykichik allpaman. Chay allpataqa Tayta Diosmi qosurqankichik serviqnin Moiseswan —nispa.

¹⁶Chaymi Josueyta nirqaku:

—Ñoqaykuqa rurasaqkum tukuy kamachiwasqaykikuta, risaqkutaqmi maylawman kachawaptikupas. ¹⁷Imaynam Moisespa tukuy kamachiwasqankutapas kasukur-qaniku chaynam qamtapas kasusqaykiku. Yupaychasqanchik Tayta Diosyá ichaqa qanwanpuni kachun imaynam Moiseswanpas kasqanta hina. ¹⁸Pipas kamachikuynikipa contranpi kaq runaqa otaq tukuy kamachisqayki palabrukuna mana kasukuq runaqa wañuchisqapunim kanqa. Qamyá ichaqa qarinchakuspakyi kallpanchakuy —nispa.

Jerico llaqtata wateqamunankupaq kachasqanmanta

2 ¹Nunpa churin Josueymi samasqanku Sitim lawmanta mana pipa yachasqallanta kacharqa iskay runakunata chay allpata reqsimunankupaq. Paykunatam nirqa:

—Qawamuychikyá allpatawan Jerico llaqtata —nispa.

Paykunam rirqaku hinaspm chuchumika Rahab sutiyoq warmipa wasinman yaykuspaku chaypi samarurqaku. ²Ichaqa Jerico llaqtapi reymanmi willaykamurqaku kaynata:

—Israelpa mirayninkunamantam runakuna kunan tuta hamurunku allpanchik wateqaq —nispa.

³Chaymi Rahab sutiyoq warmiman rey kachaspan nichimurqa:

—Qanman hamuspa wasikiman yaykumuq runakunata hawaman horqomuy. Paykunaqa lliw allpanchik wateqaqmi hamurunku —nispa.

⁴Aswanqa chay warmim iskaynin samachisqan runakunata pakaruspan nirqa:

—Cheqaptam ñoqaman hamurqa runakuna ichaqa manam yacharqanichu maylawmantam kasqankutaqa. ⁵Tutaykuchkaptinñam llaqtapa zaguanninta wichqanankupaq kachkaptin chay runakunaqa lloqsirurqaku. Maylawman pasasqankutaqa manam yachanichu. Apurawman qatirayachik hinaspaqa hayparunkichikmi —nispa.

⁶Aswanqa chay runakunataqa paymi seqarachirqa wasinpa qatanman hinas-pam pakarurqa lino masasqan ukupi.

⁷Reypa kachasqan runakunam vadokama qatiparqaku Jordan Mayu lawman riq ñanninta. Punkutam wichqarurqaku qatipaq runakuna lloqsiruptillanku.

⁸Aswanqa chay pakasqa runakuna manaraq puñuruchkaptinkum chay warmi se-
qarqa wasinpa qatanman hinas pam chay wateqaq runakunata nirqa:

⁹—Yachanim Tayta Dios kay allpa qosunaykichikta. Qamkunaryakutaqmi ancha manchakuyta Tayta Dios sonqoykuman churaran. Kay nacionpi llapallan yachaq kunam qamkunaryaku manchakuymanta wañusqa hinaña kachkanku. ¹⁰Uyarirqanikum Egito nacionmanta lloqsimuptikichik Puka Lamar Ochata Tayta Dios qayllaykichikpi cha-
kirachisqanta. Uyarirqanikutaqmi Jordan Mayupa waklaw chimpanpi kaq Amor casta runakunapa iskay reyninkuta otaq Rey Sehontawan Rey Ogtá imam rurasqaykichiktapas. Paykunamat chinkarachirqankichik. ¹¹Chaykuna uyarisqaykuwanmi mancharisqallaña kachkaniku. Manam pi runapipas valor kanñachu qamkunaryaku. Yupaychasqaykichik Tayta Diosqa cielokunapi chaynataq kay pachapipas hina kaq Diosllam. ¹²Ruegakuyki-
chikmi Tayta Diosrayku kunallan juramento rurawanaykichikpaq. Imaynam ñoqapas qamkunata llakipayarirqaykichik chaynatamá qamkunapas taytaya familia nkunamanta llakipayarikunkichik. Chayna kananpaqyá confianza señalta qoykuwaychik. ¹³Chayna-
qa tayta-mamaytapas, turiykunatapas, ñañaykunatapas chaynataq kapuqninkunatapas amamá wañurachimkichikchu. Libraykuwankikumá wañunaykumanta —nispa.

¹⁴Hinaptinmi chay runakunañataq nirqaku:

—Kay asuntoykumanta mana willakuykuptikiqa vidaykutam qoykusaqku qamkuna mana wañunaykichikpaq. Kay allpata Tayta Dios qoykuwaptinkum ño-
qaykupas qamkunamanta cheqaptapuni kuyapayarikusaqku —nispa.

¹⁵Wasinpa perqankunam llaqtapa murallanpa parten karqa chaymi murallapa hawanpi *yachasqanrayku Rahab uraykachirqa ventanamanta waskawan. ¹⁶Hi-
naspam paykunata nirqa:

—Qatipasuqnikichik runakuna mana tarirusunaykichikpaqyá paykuna kuti-
munankukama pasakuychik orqoman hinas payá chaypi pakakaramuychik kimsa punchaw. Chaymantañam pasakunkichik maymi rinaykichikta —nispa.

¹⁷Chaymi chay runakuna nirqaku:

—Ñoqaykuqa juramento rurachiwasqaykikutam cumplisaqku. ¹⁸Chaynaqa ñoqayku
kay allpaman yaykumuptiykum kay guindo waskata warkunki uraykachiwasqaykiku ventanapi hinas pam huñunki wasikiman tayta-mamaykita, turi-~nañaykita chaynataq taytaykipa llapallan ayllunkunatapas. ¹⁹Pipas wasikimanta calleman lloqsispaqa wa-
ñunqam chaynaqa kikinñam huchayoq kanqa, ñoqaykum ichaqa mana culpayoqchu kasaqku. Aswanqa pipas wasiki ukupi kachkaspan wañuchisqa kaptinqa ñoqaykum culpayoq kasaqku. ²⁰Ichaqa kay asuntomanta willakuykuptikiqa ñoqaykum kasaqku libre chay juramento rurachiwasqaykikumanta —nispa.

²¹Hinaptinmi chay Rahab sutiyoq warmiñataq nirqa:

—Qamkunapa nisqaykichikman hinayá kachun —nispa.

Chaymi paykunata aviaruptin pasakurqaku. Rahab warmiñataqmi warkururqa ventanamanta chay guindo waskata.

²²Chaymi chay allpa wateqanankupaq hamuqkuna pasaspanku chayarurqaku orqo-
man. Chaypim karqaku kimsa punchaw qatipaqninku runakuna kutimunankukama.
Chay qatipaqninku maskamurqaku tuluy hinastinpi ichaqa manam tarimurqaku-
chu. ²³Chay iskaynin wateqaq runakunañataqmi orqomanta kutiramuspanku Jordan

Mayuta chimpurqaku hinaspm Nunpa churin Josueyman pasarqaku. Paymanmi willarqaku tukuy ima paykunawan pasasqanta.²⁴ Paykunamá nirqaku:

—Tayta Diosmi lliw allpata entregaykuwanachik chaynataqmí llapallan yachaq-kunapas manchakuymanta wañusqa hinaña kachkanku —nispa.

Jordan Mayu chimpasqankumanta

3 ¹Paqarinmintin punchawmi tutapayta Josuey Israelpa llapallan mirayninkunapiwan pasarqaku. Pasarqakuqa samasqanku Sitim sutiyoc lawmantam Jordan Mayukama. Chaypim samarurqaku manaraq chimpachkaspanku. ²Kimsa punchaw pasaruptinñataq-mi kamachikuqkuna campamentonta pasarqaku. ³Hinaspm runakunata kamachirqaku:

—Yupaychasqanchik Tayta Diospa contrato baulninta Leviy casta sacerdotekunapa apasqanta qawarispaykichikmi qamkunapas lloqsinkichik maymi kasqaykichikmanta ⁴chaynapi baulpa qepanta rinaykichikpaq. Qamkunaqa manam haykapipas kay ñannintaqa purirkankichikchu. Ichaqa amam asuykunki-chikchu baulmanqa. Huk kilometro karullantam rinkichik —nispa.

⁵Chaymi runakunata Josueyপas nirqa:

—Diosllapaqñayá sapaqchakuychik, Tayta Diosmi qayllaykichikpi paqarin milagrokunata ruranqa —nispa.

⁶Sacerdote kunatapas kamachirqataqmí:

—Contrato baulta hoqarispayá chimpaychik runakunapa ñawpaqninta —nispa.

Chaymi paykuna contrato baulta hoqarispanku runakunapa ñawpaqninta rirqa-ku. ⁷Chaymi Josueyta Tayta Dios nirqa:

—Kunan punchawmantapunim Israel casta runakuna qawanankupaq ancha reqsisqata rurasqayki chaynapi Moiseswanpas kasqaypi hina qanwanpas kasqayta yachanankupaq.

⁸Qanmá kamachinki contrato baul apaq sacerdote kunata chaynapi Jordan Mayupa patanman chayaruspanku Jordan Mayupa chawpinpi sayanankupaq —nispa.

⁹Chaymi Israelpa mirayninkunata Josuey nirqa:

—Asuykamuychik hinaspa uyariyachik yupaychasqanchik Tayta Diospa nisqankunata. ¹⁰Kunanmi yachankichik kawsaq Diosqa ñoqanchikwan kasqanta. Paymi qamkunapa ñawpaqnikichikmanta qarqonqapuni Canaan casta runakunata, Het casta runakunata, Hiv casta runakunata, Ferez casta runakunata, Amor casta runakunata chaynataq Jebus casta runakunatas. ¹¹Kunanmi tukuy kay pacha munaychakuq Señorpa contrato baulninta apaq sacerdote kuna Jordan Mayuta qayllaykichikpi chimpanqa. ¹²Israelpa mirayninkunamantayá kunan akllaychik sapa ayllumanta huk runata otaq chunka iskayniyoq runakunata. ¹³Tukuy kay pacha munaychakuq Señorpa contrato baulninta apaq sacerdote kuna Jordan Mayuta saruykuptinkum mayu rakikurunqa. Hanaymanta hamuq yakum qocharuspan sayarunqa —nispa.

¹⁴Chaymi Jordan Mayuta chimpankupaq karpankumanta lloqsrqaku, contrato baul apaq sacerdote kunapas runakunapa ñawpaqnintam pasarqaku. ¹⁵Baul apaq runakunam mayuman yaykuykurqaku chaymi baul apaq sacerdote kunapas mayupa patan yakuta saruykurstqaku. Cosecha tiempopiqa Jordan Mayupa tukuy patankamam huntaq. ¹⁶Chaymi hanaymanta hamuq yaku qocharurqa. Qocharurqaqa Zaretan llaqtapa hichpan Adam llaqtapa hichpanpim otaq chimpakunapa karu hanayninpim. Kachi Qochaman otaq Araba lawpi qochaman riq yakuñataqmí allin richkaspan chakirurqa. Chaynapim mayu rakikururqa. Hinaptinmi runakuna Jerico llaqtapa chimpans lawman chimpurqaku. ¹⁷Tayta

Diospa contrato baulnin apaq sacerdote kunam ichaqa mayupa chawpin chaki allpapi allinta sayarqaku. Chaymi llapallan runakuna chakichisqa mayuta chimparqaku tukunankukama.

Jordan Mayumanta horqosqanku rumikunamanta

4 ¹Llapallan runakuna Jordan Mayu chimpaya tukuruptinñataqmí Josueyta Tayta Dios rimapayaspán nirqa:

²—Akllaychik chunka iskayniyoq runakunata, sapa ayllumantam akllankichik huk runata. ³Kamachiytaqyá paykunata chaynapi mayupa chawpimpi sacerdote kunapa allin sayasqanku sitionmanta chunka iskayniyoq rumikunata horqomunankupaq, chaykunata apaspankum montonqaku kunan tuta maypim samanaykichik sitiopi —nispa.

⁴Chaymi Josuey qayarqa chay akllasqan runakunata, sapa ayllumantam qayarqa huk runata. ⁵Paykunatam nirqa:

—Yupaychasqanchik Tayta Diospa baulninpa ñawpaqninmanyá riychik mayupa chawpinkama. Chaymantayá sapakama huk rumita horqomuspa hombromuychik hayka ayllum Israelpa mirayninkunamanta kasqanchikman hina. ⁶Chay rumikunaqa señal hinam qamkunapaq kanqa, hamuq punchawkunapim churikichik tapusunkichik: “Qamkunapaqqa ñima ninantaq kay rumikunaqa?” nispa. ⁷Hinaptinmi ninkichik: “Tayta Diospa contrato baulnin chimpachkaptinmi ñawpaqninpi Jordan Mayu rakikururqa. Chaynaqa kay rumikunaqa Israelpa mirayninkuna wiñaypaq yuyarinankupaqmi” nispa.

⁸Chaymi Israelpa mirayninkuna Josueyapa kamachisqanta hina rurarqaku. Josueyman Tayta Diospa imaynam nisqanta hinam Israelpa mirayninkunamanta hayka ayllum kasqankuman hina chunka iskayniyoq rumita aparqaku. Jordan Mayupa chawpinmantamá aparqaku maypim chay tuta samananku sitionkama.

⁹Josueyapas montorurqataqmí chunka iskayniyoq rumikunata Jordan Mayupa chawpinpi, chaynataqa rurarqa contrato baul apaq sacerdote kunapa sayasqan sitiopim. Chaypiraqmi kachkan kay libro qellqasqa kasqan tiempokamapas.

¹⁰Chaymi baulta apaq sacerdote kunya mayupa chawpinpi sayarurqaku, sayarurqa-kuqa Josueynintakama runakunaman rimananpaq Tayta Diospa tukuy kamachisqanta cumplinankukamam. Cumplirqakumá Josueyman Moisespa tukuy kamachisqan- pi hina. Chaymi runakuna utqayllamanña chimparurqaku. ¹¹Llapallan runakuna chimpaya tukuruptinkuñataqmí Tayta Diospa baulnintapas sacerdote kunya pasachir- qa runakunapa ñawpaqninman chayanankukama. ¹²Chimparqakutaqmi Rubenpa miraynин soldadokunapas, Gadpa miraynин soldadokunapas chaynataq Manasespa parten ayllu armasqa soldadokunapas. Chimparqakumá Israelpa wakin mirayninku- napa puntanta paykunaman imaynam Moisespa kamachisqanpi hina. ¹³Tayta Diospa qayllantam guerrapi peleanankupaq armasqa yaqa tawa chunka waranqa soldadokuna chimparurqaku Jerico llaqtapa pampam lawman. ¹⁴Chay punchawmi Israelpa llapallan mirayninkuna qawachkaptinku Josueyta Tayta Dios hatuncharqa chaynapi Moisesta respetasqankuta hina Josueytapas kawsanan punchawkama respetanankupaq.

¹⁵Tayta Diosmá kamachirqa Josueyta:

¹⁶—Chunkantin Kamachikuy waqaychana baul apaq sacerdote kunata kamachiy Jordan Mayumanta lloqsimunankupaq —nispa.

¹⁷Chaymi Josuey kamachirqa Jordan Mayumanta lloqsimunankupaq. ¹⁸Tayta Diospa contrato baulnin apaq sacerdote kunata Jordan Mayumanta lloqsimu- muspanku mayu patan chaki allpapiña sayachkarqaku hinaptinmi manaraq chakichkaspan risqanta hina mayu kuchun-kuchun kallparqa.

¹⁹Chaymi llapallan runakuna Jordan Mayuta chimpurqaku punta kaq killapa chunka kaq punchawinipi, campamentonkutam sayachirqaku Gilgal law Jerico llaqtapa chimpan intipa qespimunan lawpi. ²⁰Chay Gilgal lawpim Josuey montorurqa Jordan Mayumanta apamusqanku chunka iskayniyoq rumikunata. ²¹Hinaspm Israelpa mirayninkunata nirqa:

—Miraynikichikkunam tayta-mamanta hamuq punchawkunapi tapunqaku:
“¿Imaninantaq kay rumikunaqa?” nispa. ²²Hinaptinmi paykunaman willankichik: “Israel casta runakunam kay Jordan Mayuta chaki allpanta chimpamurqaniku.
²³Yupaychasqanchik Tayta Diosmi qayllaykupi Jordan Mayuta chimpay tukunay-kukama chakirachirqa, Puka Lamar Qochata hinam payqa rurarqa. Chay ochatam ñawpaqniyku chakirachirqa chimpay tukunaykukama” nispa. ²⁴Chaynapim kay pachapi kaq llapallan runakuna Tayta Diospa llumpay atiyninta reqsinqaku, qam-kunapas sapa punchawmi yupaychasqanchik Tayta Diosta respetankichik.

Gilgal lawpi samarusqankumanta

5 ¹Jordan Mayupa waklaw chimpanpi otaq intipa seqaykunan lawpi kaq Amor casta runakunapa llapallan reyninkunam yacharurqa Israelpa mirayninkuna Jordan Mayu chimpayta tukunankukama imaynatam Tayta Dios chay mayu chakirachisqanta. Yacharurqakutaqmi lamar qochapa otaq Mediterraneo sutivoq lamar qochapa patanpi kaq Canaan casta runakunapa llapallan reyninkunapas. Chay reykunam pasaypaqta hukmanyarurqaku Israelpa mirayninkunawan manaña peleanankupaq.

²Chay tiempopitaqmi Josueyta Tayta Dios nirqa:

—Nina rumimanta afilasqa cuchillokunata ruraspayki yapamanta señalay Israelpa mirayninkunata —nispa.

³Chaymi Josuey nina rumimanta afilasqa cuchillokunata ruraruspan Israelpa mi-rayninkunata señalarqa “Aralot Moqopi.” ⁴Josueymá señalarqa Egipto nacionmanta lloqsimuq llapallan qarikunata otaq guerrapi peleaq llapallan qarikunata. Señalarraqa Egipto naciomanta lloqsimuq qarikuna chunniq ñanpi wañurusqankuraykum. ⁵Egipto nacionmanta lloqsimuq llapallan qarikunam señalarqa karqaku. Ichaqa Egipto nacionmanta lloqsimusqankupaq qepanta chunniq ñanpi naceq llapallan qarikunaqa manam señalas-qachu karqa. ⁶Israelpa mirayninkunaqa tawa chunka watam purirqaku chunniqpi. Tayta Diospa nisqanta mana kasukusqankuraykum chayna purirqaku Egipto nacionmanta lloqsimuq guerrapaq llapallan qarikuna tukunankama. Chaymi Tayta Dios jurarqa chay allpataqa paykunaman mana qawachinanpaq. Chay allpaqa tukuy imakunapapas kasqan allpam. ⁷Chayraykum mana kasukuq runakunapa rantinpi naceq miraykunata Josuey señalarqa ñan risqankupi, paykunataqa señalarqa manaraq señalasqa kasqankuraykum. ⁸Chaymi llapallan qarikunata señalaya tukuruptinku sanoyanankukama quedarqaku hina samasqanku campamentollapi. ⁹Chaymi Josueyta Tayta Dios nirqa:

—Kunanmi qechuykichik Egipto nacionpi sirviente kaspa penqay qepikichikta —nispa.

Chayraykum chay sitiota suticharqaku “^bGilgal” nispa kay libro qellqasqa kas-qan tiempokama.

¹⁰Israelpa mirayninkunamá samarurqaku Gilgal sitiopi. Hinaspm Pascua Fiestata rurarpaku tardekyuqta, chay fiestataqa rurarpaku killapa chunka tawayoq punchawninpim Jerico llaqtapa chimpan pampapi. ¹¹Pascuapa paqarinintin punchawñataqmi chay Canaan

^a5:3 Hebreo simipi Aralot Moqo ninanqa “Qari-kayninpá Qarachan Kuchusqanku Moqo” ninanmi.

^b5:9 Hebreo simipi Gilgal ninaqa “rumita hina kuchpaspa qechusqa” ninanmi.

allpapi kawsaykunataña mikurqaku otaq mana qonchuyoq tantatawan hamkakunataña.

¹²Hinaptinmi chay allpapi kawsay mikusqanku punchawpa paqarinnintillanta “maná” sutiyoq mikuy taniramurqa. Chayraykum Israelpa mirayninkunapaq manaña karqañachu “maná” sutiyoq mikuy. Ichaqa Canaan allpapi cosechasqankutaña mikurqaku chay wata.

Josueyman espadayoq runa rikurisqanmanta

¹³Jerico llaqtapa hichapanpi Josuey kachkaspanmi qonqaymanta rikururqa ñawpaqninpi sayachkaq runata, chay runam hapichkarqa vaynanmanta horqos-qan espadata. Josuey asuykuspanmi nirqa:

—¿Ñoqayku partechu kanki icha enemigoykumanta kaqchu? —nispa.

¹⁴Chay runam nirqa:

—Manam, aswanqa Tayta Diospa tropankunapa kamachiqnin kaspaymi kunan hamuni —nispa.

Hinaptinmi Josuey qonqoranpa pampakama kumukuykuspan nirqa:

—Señorlláy ¿imatataq kamachiwanki kay serviqnikimanqa? —nispa.

¹⁵Chaymi Tayta Diospa tropan kamachiqñataq nirqa:

—*Usutaykita horqokuy. Kay sayasqayki sitioqa Tayta Diospaq sapaqchasqa sitiom —nispa.

Chaymi Josuey paypa nisqanta hina rurarqa.

Jerico llaqtata imaynam vencenanmanta

6 ¹Jerico llaqtqa kachkarqa suma-sumaq wichqasqam Israelpa mirayninku-na mana yaykunampaq. Manam pipas lloqsirqachu nitaqmi yaykurqachu.

²Aswanqa Tayta Diosmi Josueyta nirqa:

—Kunanmi Jerico llaqtata entregasqayki, entregasqaykitaqmí reynintapas chay-nataq soldadonkunatapas. ³Llaqtatam muyurimunkichik. Soldadokunawanmi huk kutita sapa punchaw llaqtata muyumunkichik. Chaynatam rurankichik soqta punchaw. ⁴Baulpa ñawpaqnintam rinqaku qanchis sacerdote kuna sapakama carneropa waqrannanta cornetata apastin. Qanchis kaq punchawpim llaqtata muyurimunkichik qanchis kutita hinaptinmi sacerdote kuna cornetankuta tocanqaku. ⁵Cornetata unayneqta tocaptinkuñataqmi chayta uyarispaykichik llapallaykichik sincimanta qaparinkichik. Hinaptinmi llaqtapa murallan kikillanmanta tuñirunqa. Chaymi runakuna sapakama yaykunqaku llaqtaman maymi kasqankumanta derecholla —nispa.

⁶Nunpa churin Josueymi sacerdote kuna qayaykuspan nirqa:

—Apaychik contrato baulta. Qanchis sacerdote kunañataqmi carnerokunapa waqrannanta qanchis cornetakuna apanqaku Tayta Diospa baulninpa ñawpaqninta —nispa.

⁷Nirqataqmi runakunatapas:

—Pasaychik hinaspa muyurimuychik llaqtata. Armasqa soldadokunañataqmi Tayta Diospa ñawpaqninta pasanqaku —nispa.

⁸Runakunaman Josuey rimaya tukuruptinmi qanchisnintin sacerdote kuna carneropa waqrannanta qanchis cornetata apaspanku rirqaku Tayta Diospa baulninpa ñawpaqninta cornetankuta tocastin. Tayta Diospa contrato baulninpas paykunapa qepantam qatirqa. ⁹Armasqa soldadokunañataqmi cornetakuna tocaq sacerdote kuna ñawpaqninta rirqaku. Qepan riq runakunapas baulpa qepantam rirqaku sacerdote kuna cornetankuta tocastin riptinku. ¹⁰Runakunamatam Josuey kamachirqa:

—Amam qamkunaqa qaparinkichikchu, amataqmi voznikichikpas uyarikun-qachu nitaqmi chulla palabrallatapas rimarinckichikchu “Qapariychik” nispay kamachisqay horakama. Chay tiempopim ichaqa qaparinkichik —nispa.

Jerico llaqta vencesqankumanta

¹¹Josuey kamachiptinmá huk kutita Tayta Diospa baulninta muyuchirqaku llaqta-pa muyuriqninta. Hinaspam campamentoman kutispanku chaypi tuta samarqaku.

¹²Paqarinnintin punchawmi tutapayta Josuey hatarirqa hinaptinmi sacerdoteke-na Tayta Diospa baulninta hombrorqaku. ¹³Qanchis sacerdotekunam carneropa waqrannmanta qanchis cornetakunata apastin riqku cornetankuta tocastin. Armas-qa soldadokunañataqmi riqku paykunapa ñawpaqninta. Qepanku riq huñunasqa runakunapas Tayta Diospa baulninpa qepantam riqku sacerdotekuna cornetankuta tocaptinku. ¹⁴Chay iskay kaq punchawpas llaqtatam huk kutitawan muyurqaku hi-naspam kutirqaku campamentoman. Soqtantin punchawmi chaynallata rurarqaku.

¹⁵Qanchis kaq punchawpiñataqmi hatarirqaku chayllaraq achikyamuchkap-tin hinaspam muyurqaku llaqtata wakin punchawpi muyusqankuta hina. Ichaqa chay qanchis kaq punchawpiqa muyurqaku qanchis kutikamam. ¹⁶Qanchis kaq kutita sacerdotekuna cornetankuta tocaruptinmi runakunata Josuey nirqa:

—iQapariychik! Llaqtataqa Tayta Diosmi entregaykusunkichikhná. ¹⁷Llaqtam chinkachi-sqa kananpaq Tayta Diospaq rakisqa kanqa chay llaqtapi kaq tukuy imakunapiwan. Ichaqa chuchumika Rahab sutiyoc warmiqa kawsanqam chaynataq wasinpi lliw kaqku-napas, payqa manam wañunqachu kachamusqanchik runakunata pakaykusqanrayku. ¹⁸Qamkunaqa amam munapayankichikchu nitaqmi hapinkichikchu chinkachisqa kananpaq Tayta Diospaq rakisqa kaqkunataqa, chayta ruraspaqa Tayta Diospaq rakisqa campamentonchiktapas hatun desgraciamañi churawaqchik. ¹⁹Aswanqa qorimanta, qollqemanta, tukuy broncemanta hinaspa fierromanta kaqkunaqa Tayta Diospaq sapaq-chasqam kanqa hinaspapas Tayta Diospa tesoronman yapasqam kanqa —nispa.

²⁰Chaymi runakuna qaparirqaku, sacerdotekunapas cornetankutam tocarqaku. Cor-netapa waqasqanta uyarispankum runakuna qaparirqaku sinchi qapariywán chaymi llaqtapa muralan tuñiykamurqa. Runakunañataqmi llaqtaman sapakama yaykurqaku derechollata chaynapim llaqtata vencerurqaku. ²¹Wañuchirqakum espadawan llaqtapi kaqkunata, qaritapas, warmitapas, warmatapas chaynataq machu-payatapas. Wañu-chirqakutaqmi vacakunatapas, ovejakunatapas hinaspa asnokunatapas.

²²Llaqtata wateqamunankupaq kachasqanku iskay runakunataam Josuey kamachirqa:

—Chuchumika warmipa wasinman yaykuspakichikyá juramentasqaykichikman hina horqomuychik payta chaynataq llapallan paywan wasinpi kaqkunatapas —nispa.

²³Llaqtata wateqamunankupaq kachasqanku mozokunam yaykuruspanku horq-murqaku chay Rahab sutiyoc warmita, tayta-mamanta, turi-~nañanta chaynataq llapa ayllunkunatapas. Hinaspam paykunata churarurqaku Israel campamentopa hawa lawnini. ²⁴Llaqtatam kañaykurqaku tukuy chaypi kaqkunatawan. Qorimanta, qollqemanta, broncemanta chaynataq fierromanta kaqkunatam ichaqa horqora-muspanku Tayta Diospa templonpi tesoroman yaparqaku. ²⁵Josueyqa manamá wañuchirqachu Rahab sutiyoc chuchumika warmitaqa nitaq taytanpa castankunata-pas nitaq llapallan ayllunkunatapas. Paykunam Israel castakunawan *yachachkanku kay libro qellqasqa kasqan punchawkama. Josueyqa chaynataqa rurarqa Jerico llaq-tata wateqamunankupaq kachasqanku runakunata pakaykusqanraykum.

²⁶Chay tiempotaqmi Josuey juraspan nirqa:

—Tayta Diospa ñakasqanyá kachun kay Jerico llaqtata mosoqmanta hatarichiq runaqa:

Llaqtapa cimientonta churaptinqa
piwi churinmi wañunqa.

Llaqtapa zaguán punkunta churaptinñataqmi
sullka churin wañunqa.

²⁷Josueytaqa Tayta Dios yanapasqanraykum tukuy hinastinpi ancha reqsisqa karqa.

Acan sutiyoq runapa huchallikusqanmanta

7 ¹Israelpa mirayninkunam chinkachisqa kananpaq Tayta Diospaq rakisqa kaqkunawan huchallikururqaku. Juda ayllumanta Carmipa churin Acan sutiyoq runam chinkachisqa kananpaq Tayta Diospaq rakisqa kaqkunata hapi-kururqa. Carmiqa karqa Zabdipa churinmi, Zabdiñataqmi karqa Zarapa churin. Chayraykum Tayta Dios piñakururqa Israelpa mirayninkunapa contranpi.

Hucharayku castigomanta

²Josueymi Jerico llaqtamanta runakunata kacharqa Hai llaqtata wateqamunankupaq. Hai llaqtqa karqa Betel llaqtapa chimpan intipa qespimunan lawpim otaq Bet-aven llaqtapa hichpanpim. ³Wateqaq runakunam kutiramuspanku Josueymam nirqaqu:

—Amañayá llapallan tropakunachu richunkuqa aswanqa richunku iskay otaq kimsa waranqa hinalla, paykunallam Hai llaqtayoq soldadokunataqa venceramunqaku. Amaña ñakarichiychu llapallan soldadokunataqa. Wak llaqtapi runakunaqa asllam kanku —nispa.

⁴Chaynapimá kimsa waranqa soldadokunalla rirqaku Hai llaqtata atacanaku-paq. Aswanqa paykunam Hai llaqtayoq soldadokunamanta lluptiramurqaku. ⁵Hai llaqtapi kaqkunamá paykunamanta wañurachimurqaku kimsa chunka soqtayoq soldadokunata. Qatiramurqakum llaqtapa zaguanninmanta rumi horqona sitio-kama. Urayninman qatimuspankum paykunataqa wañurachirqaku. Chayraykum runakuna pasayaqa hukmanyarurqaku. Manam valorninkupas karqañachu.

⁶Josueymi pachanta llikipaspan Tayta Diospa baulinpa ñawpaqninpi qonqoranpa pampakama kumuykurqa. Chaytam rurarpa tardeykuqkama. Israel casta ancianokunapas Josuey hina ruraspankum umankumanpas allpata maqchikurqaku. ⁷Chaymi Josuey nirqa:

—iAy Señor Dioslláy! ¿Imapaqtaq kay runakunata Jordan Mayuta chimpachimurqanki chaynapi Amor casta runakunaman qoykuwaspaykiku chinkarachiwanaykupaq? iAswan allinchá kanman karqa Jordan Mayupa waklaw chimpanpi hawka quedakamuyniku!

⁸iAy Señorlláy! ¿Ima nisaqtaq Israel castakuna enemigonkupa ñawpaqninmanta ayqekamuchkaptinkuqa? ⁹Canaan casta runakunaqa kay allpapi llapallan *yachaqkunapiwan uyarispankuchiki muyuruwanqaku sutiykutapas kay pachamanta chinkarachinankama. Hinaptinqa ¿imatataq ruranki ancha reqsisqa sutiki mana penqaypi kananpaq? —nispa.

¹⁰Chaymi Josueyta Tayta Dios nirqa:

—¿Imanasqataq pampapi pakcharayachkanki? Hatariy, ¹¹Israel casta runakunaqa huchallikurunmi. Kamachisqay contratoytapas manam kasukunkuchu. Hapikurunkutaqmi chinkachisqa kananpaq ñioqapaq rakisqa kaqkunatas, suwakuruspam llullakurunku hinaspataqmi tukuy imankuwan kuskata pakarunku. ¹²Chayraykum Israelpa mirayninkunaqa enemigonkuwan churanakuspa venceyta manaña atinqakuchu. Enemigonkupa

ñawpaqniñmantam ayqenqaku chinkachisqa kananpaq ñakasqa karusqankurayku. Qamkunamanta chay chinkachisqa kananpaq ñoqapaq rakisqa kaqta mana chinkachiptiki-chikqa manañam ñoqapas qamkunata yanapasqaykichikchu.¹³ Hatarispaykiyá runakunata ñoqapaq sapaqchay, niyá paqarinpaq ñoqallapaqña sapaqchakunankupaq. Israelpa yu-paychasqan ñoqa Tayta Diosmi kaynata nini: Israel castakuna chinkachisqa kananpaq ñoqapaq rakisqa kaqmi qamkunapi kachkan. Qamkunamanta rakisqa kaqta horqonay-kichikkamam enemigoykichikwan churanakuspa mana vencenkichikchu.¹⁴ Paqarinmá asuykamuwankichik ayllun-ayllun. Ñoqapa akllasqay ayllum asuykamuwanqaku castan-castan. Ñoqapa akllasqay castam asuykamuwanqaku familial-familian. Ñoqapa akllasqay familial asuykamuwanqaku sapakama.¹⁵ Chinkachisqa kananpaq ñoqapaq rakisqa kaqta hatalliq runam kañasqa kanqa. Paywan kuskataqmí tukuy imankunapas kañasqa kanqa, kañasqaqa kanqa ñoqapa contratoyta mana kasukuspa Israel casta ukupi loco hina ruras-qnmantam —nispa.

Chay suwakuq runa wañuchisqankumanta

¹⁶ Josueymá tutapayta hatarispan Israel runakunata asuykachirqa ayllun-ayllunta. Chaymi akllasqa karqa Juda ayllu.¹⁷ Juda aylluta castan-castanta asuykachiptinmi Zara casta akllasqa karqa. Zara castata familial-familianta asuykachiptinmi Zabdi familia akllasqa karqa.¹⁸ Chaymi Zabdipa familialmanta sapa runata asuykachiptinku Carmipa churin Acan sutiyoq runa akllasqa karurqa. Carmiqa karqa Zabdipa churinmi. Zabdiñataqmi karqa Zarapa churin, Zarañataqmi karqa Juda ayllumanta kaq.

¹⁹ Josueymi chay Acan sutiyoq runata nirqa:

—Churilláy, Israelpa yupaychasqan Tayta Diosta reqsikuspayá alabay. Kunanyá paypa qayllanpi mana pakawaspayki imam rurasqaykiti willaway —nispa.

²⁰ Chaymi Acanñataq nirqa:

—Cheqaptapunim Israelpa yupaychasqan Tayta Diospa contranpi huchalliku-runu. Kaykunatam rurarcani:²¹ Jerico llaqtamanta qechusqa kaqkunamantam rikururqani kuyayllapaq Babilonia lawmanta kaq capata, iskay chunka kimsayoq kilo qollqeta chaynataq parte kilo pesaq trozo qoritapas. Chaykunata kuyarus-paymi apakurqani. Chaykunam karpaypa chawpin allpa ukupi pakasqa kachkan, qollqeñataqmi chaykunapa pampapirqaq pakasqa kachkan —nispa.

²² Josueymi kacharqa runakunata. Hinaptinmi paykuna kallpaylla rispanku chay karpapi tukuy ima pakasqanta tarirurqaku, qollqetapas tariramurqakutaqmi chaykunapa pampapni. ²³Karpapa chawpinmanta horqoramuspankum Josueyman chaynataq llapallan Israelpa mirayninkunaman apamurqaku hinasspam Tayta Diospa qayllanman churarcaku.²⁴ Josueymi Israelpa mirayninkunapiwan pusachirqaku Zarapa miraynin Acan runata, churirkunata, vacankunata, asnonkunata, ovejankunata. Aparqakutaqmi qollqeta, capata, trozo qorita, carpanta hinaspa tukuy kapuqinkunatapas Acor sutiyoq qechwaman.

²⁵ Josueymi chay Acan sutiyoq runata nirqa:

—¿Imanasqataq kay desgraciata apamuwarqankiku? Tayta Diosyá qanmanpas kunan punchaw desgraciata apamusunki —nispa.

Chaymi Israelpa llapallan mirayninkuna rumiwan choqaparurqaku.²⁶ Paykuna-pa hawanmantaqmi rumikunata montorurqaku hatun mownton kanankama. Chay mownton rumikunam kachkan kay libro qellqasqa kasqan tiempokama. Chayraqmi

Tayta Diospa piñakuynin tanirurqa. Chayraykum chay sitio ‘Acor Qechwawan sutichasqa kachkan kay libro qellqasqa kasqan tiempokama.

Hai llaqtata vencesqankumanta

8 ¹Tayta Diosmi nirqa Josueyta:

—Ama manchakuychu nitaq hukmanyaychu. Guerrapaq llapallan soldadokunata pusaspayki riy Hai llaqtaman. Ñoqam Hai llaqtapi reyta, runankunata, llaqtanta chaynataq allpantapas qanman qosqayki. ²Jerico llaqtata chaynataq reynintapas imam rurasqaykita hinam Hai llaqtatapas chaynataq reynintapas ruranki ichaqa qechusqaykichikkunatam animalkunatawan qamkunapaq hapikunkichik. Llaqtaman yakyunkunkupaqmi llaqtapa qepa lawninpí runakunata churarunki pakasqallapi —nispa.

³Josueymi guerrapaq soldadonkunapiwan alistikurqaku Hai llaqtapa contranpi rinankupaq. Akllarqam Josuey kimsa chunka waranqa kallpasapa soldadokunata hinasspam paykunata tutallan pasachirqa. ⁴Paykunatam kamachirqa kaynata:

—Llaqtapa qepa lawninpim pakakaramunkichik ichaqa amam llaqtamantaqa llumpaya karuncharunkichikchu. Llapallaykichikmi listolla kachkankichik. ⁵Ñoqañataqmi riqmasiy soldadokunapiwan asuykusaqku llaqtaman. Punta rurasqankuta hina paykuna contraykupi lloqsiramuptiñataqmi lluptisaqku paykunapa qayllankumanta. ⁶Hinaptinmi paykuna qatimuwanqaku llaqtamanta karunchakurunaykukama. Paykunamá ninqaku: “Paykunaqa ñoqanchikmantam lluptichkanku ñawpaqta hina” nispa. Lluptisaqkumá paykunapa ñawpaqninta. ⁷Qamkunañataqmi pakakusqaykichikmanta hatarimuspaykichik llaqtata dueñochakurunkichik. Yupaychasqanchik Tayta Diosmi qamkunaman qoykusunkichik. ⁸Dueñochakuruspaykichikmi kañaykunkichik Tayta Diospa nisqanman hina. Chaynataqa ñoqam kamachikichik —nispa.

⁹Josueymi paykunata kacharqa hinaptinmi pakakuq rirqaku. Hinasspam pakakururqaku Betel llaqtamanta Hai llaqtaman riq ñampi otaq Hai llaqtapa inti seqaykunan lawninpí, Josueyñataqmi chay tuta quedarurqa tropankunawan. ¹⁰Tutapayta Josuey hatariruspanmi tropankunata alistarqa hinasspam Israel casta ancianokunapiwan rirqa tropankunapa ñawpaqninta Hai llaqtapa contranpi. ¹¹Guerrapaq llapallan soldadokunapiwan pasaspanmi chayarurqaku llaqtapa ñawpaqninman hinasspam Hai llaqtapa norte lawninpí campamentonta sayachirqaku. Qechwallam rakirqa paykunataqa Hai llaqtamanta. ¹²Pichqa waranqa soldadokunata akllaruspanmá pakaramurqaña Betel llaqtamanta Hai llaqtaman riq ñampi otaq Hai llaqtapa intipa seqaykunan lawninpí. ¹³Campamentopi kaq soldadokunatam churarurqaku llaqtapa norte lawninpí, pakakuq soldadokunatañataqmi churarurqaku llaqtapa inti seqaykunan lawninpí. Hinaptinmi Josuey chay tuta asuykurqa chawpi qechwakama.

¹⁴Chayna churakurusqankuta Hai llaqtapi rey cuentata qokuruspanñataqmi tutapayllata hatarispan lloqsirqa llapallan tropankunawan Israel castapa contranpi Araba Qechwa lawpi peleanankupaq. Llaqtapa qepanpi pakarayaq tropakunamantaqa manam reyqa yacharqachu. ¹⁵Josueyñataqmi compañaqniñ Israel tropakunapiwan vencerachikuq tukuspanku paykunamanta lluptirqaku chunniq lawman. ¹⁶Hai llaqtapi llapallan runakunam huñunakururqaku paykunata qatinankupaq, Josueyta qatispankum llaqtamanta karunchakururqaku. ¹⁷Chaynapimá Hai llaqtapi nitaq Betel llaqtapipas runakunaqa mana quedarqakuchu Israel castakuna qatisqankurayku, kichasqatam llaqtapa zaguannintapas saquerurqaku. ¹⁸Tayta Diosmi nirqa Josueyta:

^c 7:26 Hebreo simipi Acor ninanqa “desgracia” otaq “ñakarisqanku” ninanmi.

—Lanzaykita hoqariy Hai llaqta lawman, ñoqam qosqayki —nispa.

Chaymi Josuey makinpi lanzata hoqarirqa chay llaqta lawman.¹⁹ Makinta hoqariruptinmi pakakuqkunapas utqayman hatariramuspanku kalparqaku hinaspam yakyururqaku llaqtaman. Dueñochakuruspankuñataqmi kañaytaña qallarirqaku.²⁰ Hai llaqtayoq runakuna qepankuta qawarispunkuñataqmi rikururqaku cielokamaraq llaqtanku qosnichkaqta. Chaymi manaña maylawman lluptyiyatas atirqakuñachu. Chunniqman lluptyiq Israel soldadokunapas kutiriykamurqataqmi qatiqpinkupa contranpi.²¹ Josueymi Israelpa llapallan castankunapiwan rikururqaku pakakuqkunapa llaqta dueñochakurusqanta, rikururqaku-taqui llaqtamanta wicheriq qosniytapas chaymi kutiriykamurqaku wañurachirqaku Hai llaqtayoq runakunata.²² Llaqta dueñochakukunam lloqsiramurqaku taripaqninku. Chay-napim tukuy lawnинmanta corralasqa rikururqaku Israel casta soldadokunapa chawpinpi. Hai llaqtayoqkunata wañurachiptinkum chulla runapas mana puchurqachu nitaqmi pipas lluptirqachu.²³ Hai llaqtapi reytam kawsachkaqta hapiruspanku Josueyman pusarqaku.

²⁴ Hai llaqtamanta lloqsimuspa qatimuqkunatam espadawan chunniqpi pasayaqta wañurachirqaku chaymantam Israel casta runakunaqa llapallanku kutirirqaku Hai llaqtaman. Chaypipas lliw puchuqkunatam wañurachirqaku espadawan.²⁵ Chay punchawmi Hai llaqtayoqkuna qaripas-warmipas wañurqaku chunka iskayniyoq waranqa runakuna.²⁶ Josueymi lanzan haywarayasqanta mana suchuchirqachu Hai llaqtapi llapallan yachaqkunata wañuchinankukama.²⁷ Israel castakunam kikinkupaq hapikurqaku llaqtapi animalkunata chaynataq tukuy imakunatapas, chaynataqa rurarqaku Josueyman Tayta Diospa kamachisqanpi hinam.²⁸ Josueymá kañarurqa Hai llaqtata. Pasayaqta tuñirachispanmi wiñay purmananpaq monto-montonta dejarurqa kay libro qellqasqa kasqan tiempokama.²⁹ Hai llaqtapi reytam Josuey sachapi warkururqa tardekyuqkama. Inti seqaykuyañam Josuey kamachirqa cuerpona sachamanta horqomuspanku llaqtapa zaguanninman wischumunankupaq hinaspam paypa hawanpi hatarichirqaku hatun mownton rumikunata. Chay rumikunam hinallaraq kachkan kay libro qellqasqa kasqan tiempokama.

Ebal Moqopi Diospa yachachikuynin leesqankumanta

³⁰ Josueymi Israel castapa yupaychasqan Tayta Diospaq altarta rurachirqa Ebal Moqopi,³¹ chaynataqa rurarqa Israelpa mirayninkunaman Tayta Diospa serviqnin Moisespa kamachisqanpi hinam. Chay altartaqa rurarqa mana pipapas labrasqan enteron rumikunamantam yachachikuynin libropi Moisespa qellqasqanman hina. Chay altarpa hawanpim Tayta Diosman lliw kañananku animalkunata ofrecerqaku, ofrecerqakutaqmi Tayta Dioswan allinlla kasqankumanta animalkunatapas.³² Chay altarpa ruminkunapim Israelpa mirayninkunapa qayllanpi Josuey qellqarqa Moisespa qellqasqan yachachikuya.³³ Israel casta llapallan runakunam sayarurqaku baulpa kaylaw-waklawninpi otaq Tayta Diospa contrato baulnin apaq Leviy casta sacerdotekunapa ñawpaqninpi. Chaypitaqmi sayachkarqaku ancianokunapas, kamachikuqkunapas, juezkunapas chaynataq forasterokunapas. Wakinmi sayarqaku Gerezim Moqo lawpi, wakinñataqmi sayarqa Ebal Moqo lawpi, chaynataqa rurarqaku Tayta Diospa serviqnin Moises ñawpaqmantaraq kamachisqanpi hinam chaynapi Israel runakunapaq Diospa bendicioninta mañakunankupaq.

³⁴ Chaymantam Josuey leerqa tukuy yachachikuykunapa iman nisqanta. Leer-qamá runakunapaq bendicionkunatapas chaynataq ñakaykunatapas, chaykunaqa kachkan yachachikuykuna qellqasqa libropim.³⁵ Moisespa tukuy kamachis-quantam Josuey leerqa Israel casta llapallan runakunapa qayllanpi chaynataq warmikunapa hinaspas paykunawan kuska kaq forasterokunapa qayllanpipas.

Gabaon llaqtayoq kaqkunawan contrato rurasqankumanta

9 ¹Jordan Mayupa kaylaw chimpanpi *yachaq llapallan reykunam chay guerrakunamta uyarirurqaku. Chay reykunam karqaku orqo lawpi yachaqkuna, waqtakunapi yachaqkuna, Mediterraneo sutyoq hatun lamar qochapa patanpi yachaqkuna chaynataq Libano Orqo lawkama yachaqkuna. Paykunamá karqa Het casta runakuna, Amor casta runakuna, Canaan casta runakuna, Ferez casta runakuna, Hiv casta runakuna chaynataq Jebus casta runakuna. ²Kaykunata uyarispankumá huñunakururqaku chulla runa hinalla Josueyapa chaynataq Israel castakunapa contranpi peleanankupaq. ³Gaboan llaqtapi yachaqkunañataqmi uyarirurqaku Jerico llaqtawan Hai llaqtata Josuey imam rurarusqanta. ⁴Paykunaqa sacre kaywan ruraspankum comisionwan hamuq tukurqaku mawka costalkunata, mawka llikipasqa sirapasqa odrekunata asnonkuman cargakuruspa. ⁵Hamurqakuqa mawka remendasqa *usutayoqmi chaynataq mawka pachayoqmi hinaspa ñanninkupapas chaki qoqarasqa tantayoqmi. ⁶Hamurqakumá Josueyman Gilgal law campamentopi kachkaptin. Josueytawan Isaelpa mirayninkunatam nirqaku:

—Karu nacionmantam ñoqaykuqa hamuniku. Ruraychikyá ñoqaykuwan contratota —nispa.

⁷Israel runakunam chay Hiv casta runakunata nirqaku:

—Ichapas qamkunaqa hichipaykupi *yachankichik ¿Imaynataq qamkunawanqa contratota ruraymanku? —nispa.

⁸Ichacha paykunam Josueyta nirqaku:

—Ñoqaykuqa serviqnikunam kaniku —nispa.

Josueymi nirqa paykunata:

—¿Pitaq qamkunaqa kankichik? ¿Maymantataq hamuchkankichik? —nispa.

⁹Paykunam nirqaku:

—Noqaykuqa llumpay karu nacionmantam hamurqaniku yupaychasqayki Tayta Diospa ancha reqsisqa sutinrayku. Uyarirqanikum Egipto nacionpi paypa tukuy ima rurasqankunata. ¹⁰Uyarirqanikutaqmi Jordan Mayupa waklaw chimpanpi kaq Amor casta runakunapa iskay reynimkuta tukuy ima rurasqantapas, paykunaqa karqa Hesbon llaqtapi Rey Sehonwan Astarot llaqtapi *yachaq Basan lawpi Rey Ogmí. ¹¹Chayraykum ancianoysiupiwan llaqtaykupi llapallan yachaqkuna niwarqaku: “Ñannikichikpaq necesitasqaykichikta apaspaya riychik paykunapa kasqanman hinaspayá nimuychik: ‘Ñoqaykuqa serviqnikunam kaniku, kunanyá contratota ñoqaykuwan ruraychik’” nispa. ¹²Kay tantaykutam wasiykumanta lloqsimusqayku punchaw apamurqaniku qonichkaqlata, kayqaya kunanqa chakiruspan qoqarachkanña. ¹³Kay odrekunamanpas mosoqlamanmi vinota huntachimurqaniku. Kayqaya kunanqa llikipasqaña kachkan, kayqaya pachaykupas, *usutaykupas karu-karumanta hamusqaykurayku mawkayasqaña kachkan —nispa.

¹⁴Chaymi runakuna paykunapa apamusqankuta qawaspanku creerurqaku. Ichacha Tayta Diostam mana tapurqakuchu. ¹⁵Josueymi paykunawan hawkalla kanankupaq contratota rurarqa chaynapi paykunata mana wañuchinankupaq. Huñunasqa Israel casta runakunapa jefenkunapas juramentarqakum chaynata ruranankupaq.

¹⁶Ichacha paykunawan contrato rurasqankupa kimsa punchawllmantam uyarirurqaku Gabaon llaqtamanta chay runakunaqa kasqankuta, yacharurqakumá hichpankupi *yachaq vecinollanku kasqankuta. ¹⁷Chayraykum Isaelpa mirayninkuna lloqsirupanku paykunapa llaqtankuman kimsa punchawpi chayarurqaku. Chay sacre runakunapa llaqtankum karqa Gabaon, Cafira, Beerot hinaspa Kiriat-jearim. ¹⁸Ichacha Isaelpa mi-

rayninkunam paykunata mana wañurachirqakuchu, chaynataqa rurarqaku paykunapa jefenkuna Israelpa yupaychasqan Tayta Diospa sutinpi juramentasqankuraykum.

Chaymi huñunasqa Israel casta llapallan runakuna jefenkunapa contranpi rimarqaku.¹⁹ Aswanqa llapallan jefekunam huñunasqa llapallan runakunata nirqaku:

—Ñoqaykuqa Israelpa yupaychasqan Tayta Diosraykum juramentarqaniku.

Chayraykum paykunataqa mana imanachwanpaschu.²⁰ Paykunawanqa kaynatam rurasunchik: Paykunataqa manam wañuchichwanchu. Wañurachiptinchikqa juramento rurasqanchikraykum Tayta Diospa piñakuynin ñoqanchikpi kanman —nispa.

²¹ Israel casta jefekunaqa nirqakutaqmi :

—Hinalla kawsachunku ichaqa paykunam kanqaku llapallan runakunapaq yan-taq hinaspa yaku apamuq —nispa.

Chaynapim jefekuna cumplirqaku prometesqankuta.

²² Josueymi Gabaon llaqtayoqkunata tapurqa:

—Hichpallaykupi *yachachkaspaqa ñimanasqataq engañawarqankiku:

“Llumpay karumantam hamuniku” nispaqa?²³ Kunanqa ñakasqa kaspam sir-vientekunaña kankichik. Manataqmi qamkunamanta faltanqachu Diosniyapa templonpaq yantamuq nitaq yaku astamuqpas —nispa.

²⁴ Chaymi Josueyta nirqaku:

—Yupaychasqayki Tayta Dios tukuy kay allpata qamkunaman qosunayki-chikpaq hinaspa allpapi llapallan *yachaqkunata wañuchinanpaq serviqnin Moisesman kamachisqanta yacharuspaykum wañuchiwanaykikumanta anchallataña manchakuspa chaynataqa rurarqaniku.²⁵ Kunanqa makikipim kaniku. Tanteasqaykiman hinayá ñoqaykuwan ruray —nispa.

²⁶ Chaymi Josuey chaynata paykunawan rurarqa. Chaynapitaqmi Israelpa mirayninkuna wañurachinanmanta paykunata librarurqa.²⁷ Josueymi chay punchaw churururqa paykunata Israelpa mirayninkunapas yantamuq chaynataq yaku astamuq kanankupaq, chururqataqmi Tayta Diospa akllasqan sitiopi altarninpaq yantam-nankupaqpas chaynataq yakuta astamunankupaqpas. Chaymantapunim kay libro qellqasqa kasqan tiempokama Gabaon llaqtayoq runakunaqa chayna sirviente karqaku.

Amor casta runakuna vencesqankumanta

10 ¹ Israel casta runakunam Jerico llaqtata chaynataq reynintapas vencerus-qankuman hina vencerurqaku Hai llaqtata chaynataq reynintapas, chaytam yacharurqa Jerusalen llaqtapa reynin adonizedec. Yacharurqataqmi Gabaon llaqtayoq-kunaqa Israel casta runakunawan hawkalla kanankupaq contratota rurarusqankutapas chaynataq kuskaña *yachasqankutapas.² Chaymi Rey Adonisedecqa runankunapiwan anchallataña mancharikurqaku. Gabaon llaqtata karqa reypa yachanan hatun llaqta hinaraqmi, Gabaon llaqtata Hai llaqtamintapas aswan hatunraqmi karqa, llapallan runankunapas valeroso soldadokunam karqa.³ Jerusalen llaqtapi Rey Adonisedecmá kacharqa Hebron llaqtapi rey Hohanman, Jarmut llaqtapi Rey Pireanman, Laquis llaqtapi Rey Jafiaman hinaspa Eglon llaqtapi Rey Debirman kaynata nispan:

⁴ —Hamuychik ñoqaman hinaspa yanapawaychik Gabaon llaqtapi *yachaq-kunapa contranpi peleananchikpaq. Paykunam Josueywan chaynataq Israelpa mirayninkunawan hawkalla kanankupaq contratota rurarunku —nispa.

⁵ Huñunakurqakumá Amor casta runakunapa pichqa reyninku. Chay reyku-nam karqa Jerusalen llaqtapi rey, Hebron llaqtapi rey, Jarmut llaqtapi rey, Laquis

llaqtapi rey chaynataq Eglon llaqtapi rey. Paykunamá llapallan tropankunawan pasaspanku peleanankupaq campamentota sayachirqaku Gabaon llaqtapa hichpanpi.

⁶Gilgal law campamentopi Josuey kachkaptinmi Gabaon llaqtapi *yachaqkuna willachimurqaku kaynata:

—Ama dejaruwaspaykuyá chaylla pasamuy. Hinaspaykiyá kay serviqnikunata yanapaykuwayku hinaspas salvaykuwayku. Orqo lawpi yachaq Amor casta runakunapa llapallan reyninkum ñoqaykupa contraykupi huñunakaramunku —nispa.

⁷Josueymi Gilgal lawmanta pasarqa guerrapaq llapallan soldadonkunapiwan chaynataq llapallan valeroso soldadonkunapiwan. ⁸Tayta Diosmi Josueyta nirqa:

—Ama manchakuychu, paykunataqa ñoqam makikiman churasaq. Manam mayqanninpas qanwan peleaytaqa atinqakuchu —nispa.

⁹Gilgal lawmantamá Josuey pasarqa tukuy tuta chaynapi qonqayllamanta Amor casta runakunata atacamunanpaq. ¹⁰Tayta Diosmi Israelpa mirayninkunapa ñawpaqninpi Amor casta runakunata musparachirqa. Chaymi Israelpa mirayninkuna anchallataña wañurachirqaku Gabaon llaqtapa hichpanpi. Bet-horon llaqtaman riq ñanninta qatispankutaqmi wañuparachirqaku Azeca llaqtaman chaynataq Macea llaqtaman chayanankukama. ¹¹Israelpa mirayninkunamanta Amor casta runakuna Bet-horon llaqtapa bajadanta ayqeckunamanñataqmi Tayta Dios chayarachimurqa cielomanta hatun rumikuna hina runtu parata, chaynataqa chayarachimurqa Azeca llaqtaman chayanankukamam. Chay runtu parawan wañuchisqakunam aswan achka karqaku Israelpa mirayninkunapa espadanwan wañuqkunamantapas. ¹²Amor casta runakunata Israelpa mirayninkunaman Tayta Dios entregasqan punchawpim Israel castakuna qawachkaptin Tayta Diosta mañakuspan Josuey kaynata nirqa:

Yaw inti, sayaykuy Gabaon llaqtapa altonpi, nispa.

Yaw killa, sayaykuy Ajalon qechwapa altonpi, nispa.

¹³Intipas sayarurqam enemigonkunamanta vengakunankama.

Killapas sayarurqam Israel runakuna vengakunankama.

Chayna sucedekusqanmi qellqasqa kachkan Jeserpa libronpi:

Intim chawpi punchawpi sayaruspan huk punchawpuni mana seqaykurqachu.

¹⁴Manam chayna punchawqa karqachu ñawpaqtapas nitaq qepatapas. Chay punchawllapim Tayta Dios kasurqa runapa chayna mañakusqanta. Chaynatam Tayta Dios rurarqa Israel castapa favorinipi peleaspan.

¹⁵Josueymi lliw runankunapiwan kutikurqa Gilgal lawpi campamentonkuman.

¹⁶Pichqan reykunañataqmi lluptikuspanku pakakurqaku Macea law machaypi.

¹⁷Josueymanmi willaykurqaku pichqan reykunaqa Macea law machaypi paka-kusqankuta. ¹⁸Josueymi kamachirqa:

—Hatin rumikunata tanqaspa machaypa punkunman churaramuychik, churamuychiktaqyá machay cuidaqkunatapas. ¹⁹Qamkunaqa ama demoraspayá enemigojichikta qatipaychik llaqtankuman ama yaykunankupaq. Paykunataqa Tayta Diosmi makikichikman churaykun —nispa.

²⁰Josueymi Israelpa mirayninkunapiwan Amor casta runakunata wañuparachirqaku. Paykunamanta puchuqkunañataqmi yaykururqaku murallasqa llaqtankuman. ²¹Israel

tropakunañataqmi kutimurqaku sanolla Josueyapa kasqan Macea lawpi campamento-man. Chaymantapunim Israelpa mirayninpa contranpiqa manaña pipas rimarqakuñachu.

²²Josueymi kamachirqa:

—Machaypa punkunta kichamuspa horqomuychik chay pichqa reykunata —nispa.

²³Chaynata ruraspankum horqomurqaku machaymanta chay pichqan reyku-nata otaq Jerusalen llaqtapi reyta, Hebron llaqtapi reyta, Jeremot llaqtapi reyta, Laquis llaqtapi reyta chaynataq Eglon llaqtapi reyta. ²⁴Chay reykunata pusara-muptinkum Josuey qayarqa Israel llapallan runakunata hinasspam soldadokunapa jefenkunata otaq guerrapi peleaqmasinkunata kamachispan nirqa:

—Asuykamuspaykichik kay reykunata matankanpi saruychik —nispa.

Paykunam asuykuspanku reykunata matankanpi sarurqaku. ²⁵Josueymá pay-kunata nirqa:

—Ama manchakuychikchu nitaq hukmanyaychikchu. Kallpanchakuspáyá qarin-chakuychik. Kaynatam Tayta Dios ruranqa contraykichikpi peleaq llapallan enemigoykichikta —nispa.

²⁶Chaynata niruspanmi Josuey wañurachirqa reykunata hinasspam pichqa sachakunapi warkurachirqa. Chaypim warkurayraqu tardeykuqkama. ²⁷Inti seqaykunarpaq kachkaptinñataqmi Josuey kamachirqa warkusqankumanta horqomuspanku pakakusqanku machayman wischumunankupaq. Chaynata ruras-pankumá hatun rumikunata churaramurqaku machaypa punkunman. Chaynam kachkan kay libro qellqasqa kasqan tiempokama.

Wakin llaqtakuna vencesqankumanta

²⁸Josueyqa Macea llaqtatapas hina chay punchawllapitaqmi vencerurqa. Llaq-tatawan reyta atacaspanmi pasaypaqta wañurachirqa, Macea llaqtapi reytapas Jerico llaqtapi reyta hinam rurarqa.

²⁹Chaymantanataqmi Josueyqa peleananpaq pasarqa Libna llaqtaman, chaymanqa pasarqa Israel casta llapallan runakunapiwanmi. ³⁰Chay llaqtatapas reynintintam Tayta Dios entregaykurqa Israel castakunaman. Chaypim espadawan pasaypaqta wañurachir-qaku llapallan kawsaqkunata. Libna llaqtapi reytam rurarqa Jerico llaqtapi reyta hina.

³¹Josueymi llapallan tropakunawan pasarqaku Libna llaqtamanta Laquis llaq-taman hinasspam campamentonkuta chay llaqtapa hichpanpi sayachirqaku chaypi runakunawan peleanankupaq. ³²Laquis llaqtatapas Tayta Diosqa paykunamanmi qoy-kurqa. Paykunam vencerurqaku paqarinnintin punchawlla hinasspam wañurachirqaku llapallan chaypi kawsaqkunata Libna llaqtapi kaqkunawan rurasqankuta hina. ³³Gezer llaqtapi Horam sutiyoq reymi rirqa Laquis llaqtata yanapananpaq. Aswanqa Josueymi paytawan chaynataq tropakunata wañurachirqa mana chullatapas puchuspa.

³⁴Josueymi llapallan Israel tropakunawan pasarqaku Laquis llaqtamanta Eglon llaqtaman. Campamentonkutam chay llaqtapa hichpanpi sayarachirqaku chaypi llaqtapi runakunawan peleanankupaq. ³⁵Hina chay punchawllapim venceruspanku espadawan wañurachirqaku llapallan chaypi kawsaqkunata. Chinkarachirqakumá Laquis llaqtapi runakunawan tukuy rarasqankuta hina.

³⁶Josueymi llapallan Israel tropakunawan pasarqaku Eglon llaqtamanta Hebron llaq-taman chaypi runakunawan peleanankupaq. ³⁷Chaypipas venceruspankum espadawan wañurachirqaku Hebron llaqtapi reyta chaynataq llapallan llaqtachakunapi kawsaqkuna-tapas. Mana chullatapas puchuspankum chinkarachirqaku Eglon llaqtapi runakunawan

rurasqankuta hina.³⁸ Josueymi llapallan Israel tropakunawan kutimurqa Debir llaqtaman chay llaqtapi runakunawan peleanankupaq.³⁹ Vencerurqakum Debir llaqtapi reyta chay-nataq llapallan llaqtachankunapi kaqkunatapas. Espadawanmi wañurachirqaku llapallan kawsaqkunata mana chullatapas puchuspa. Imaynatam rurarqaku Hebron llaqtatapas hinaspas Libna llaqtatapas reynintinta chaynallatam rurarqaku Debir llaqtatapas reynintinta.

⁴⁰ Josueymá wañuchirqa lliw orqokunapi kaqkunata, Neguev lawpi kaqkunata, qechwa law moqokunapi kaqkunata chaynataq orqopa waqtankunapi kaqkunatapas. Wañuchirqakumá reyninkunatas chaynataq llapallan kawsaqkunatas mana chullatapas puchuspanku, chaynataqa rurarqaku Israelpa yupaychasqan Tayta Diospa kamachisqan-man hinam.⁴¹ Josueymi enemigonkunata wañuchirqa Cades-barnea llaqtamanta Gaza llaqtakama chaynataq Gosen lawmanta Gabaon llaqtakama.⁴² Josueymi llapallan chay reykunata hulk guerrallawan venceruspan allpankunatapas dueñochakururqa Israelpa yupaychasqa Tayta Dios paykunapa favorinipi peleasqanrayku.⁴³ Chaymantam Josueyqa kutirqa llapallan tropankunawan Gilgal lawpi campamentoman.

Rey Jabinta yanapaqninkunatawan vencesqankumanta

11 ¹Hazor llaqtapi Rey Jabinmi chay pasaqqunamanta uyarispan kacharqa Madon llaqtapi Rey Jobabman, Simron llaqtapi reyman, Acsaf llaqtapi reyman,² norte law orqokunapi kaq reykunaman, Cineret Qochapa surlawnin Araba Qechwapi kaqkunaman chaynataq intipa seqaykunan Dor llaqta lawpa waqtankunapi hinaspas orqonkunapi kaq reykunamanpas.³ Payqa kacharqataqmí intipa qespimunana hinaspas seqaykunan lawpi kaq Canaan casta runakunamanpas, Amor casta runakunamanpas, Het casta runakunamanpas, Ferez casta runakunamanpas, orqokunapi kaq Jebus casta runakunamanpas chaynataq Hermon Orqopa waqtan Mizpa lawpi kaq Hiv casta runakunamanpas.⁴ Chay reykunamá lloqsirqaku llapa tropankunawan. Paykunaqa karqa lamar qochapa patanpi aqo hina llumpa-llumpay achkallañam. Guerrapaq caballonkupas, carretankupas nana-nanaqmí karqa.⁵ Llapallan chay reykunamá hukllawakuruspanku Merom Qochapa hichpanman hamururqaku hinaspam chaypi campamentonkuta sayachirqaku Israel castakunawan peleanankupaq.

⁶ Aswanqa Tayta Diosmi nirqa Josueyta:

—Ama manchakuychu paykunata, paqarinmi kunan hina horata Israel castakunaman llapallan chay runakunata wañusqata entregasaq. Chaymi caballonkunapa ankuta kuchunki, carretankunatapas kañankitaqmí —nispa.

⁷ Josueymi llapallan tropankunawan paykunapa contranpi pasarqaku Merom Qochapa hichpankama, qonqayllamanta chayaruspam paykunata atacarqaku.

⁸Tayta Diosmi qoykurqa Israel casta runakunaman chaymi paykuna venceruspanku qatirqaku Hatun Sidon llaqtakama chaynataq Misrefot-maim lawkama chaynataq intipa qespimunana law Mizpa Qechwakama. Paykunamatá wañuchirqaku mana chullatapas puchuspa.⁹ Josueymi Tayta Diospa nisqanta hina paykunawan ruraspan caballonkupa ankunta kuchurarirqa, carretankutapas kañarurqataqmí.

¹⁰Chay punchawillam Josuey kutiramušpan dueñochakururqa Hazor llaqtata hinaspam reyninta wañurachirqa espadawan. Ñawpaqtaqa chay Hazor llaqtam karqa yanapaqnin gobierno llaqtakuna kamachiq.¹¹ Chay Hazor llaqtapi llapallan kawsaqkunatam espadawan wañurachirqaku. Chinkarachirqakumá mana chullatapas puchuspa. Hinaspataqmí chay Hazor llaqtataqa kañarurqaku.¹² Josueyqa vencerurqataqmí chay wakin llaqtakunatapas reyninkunatawan. Espadawan wañurachispam pasaypaqta chinkarachirqa

Tayta Diospa serviqnin Moisespa kamachisqanman hina. ¹³Chaywanpas moqokunapi kaq llapallan llaqtakunataqa manam kañarqakuchu aswanqa Hazor llaqtallatam. ¹⁴Chay llaqtakunamatam qechurqaku llapa kapuqinkuta chaynataq animalninkutapas. Llapallan runakunamatam ichaq wañurachirqaku espadawan mana chullallatapas puchuspa.

Moisespa kamachisqanta Josuey cumplisqanmanta

¹⁵Tayta Diospa kamachisqanta hinam Moisespas kamachirqa Josueyman. Chaymi Josueypas chaynata rurarqa Tayta Diospa Moisesman lliw kamachisqankunata cumplisan. ¹⁶Josueymá dueñochakurqa llapa chay allpata, orqokunata, llapallan Neguev lawta, Gosen law llapallan allpokunata, moqokuna lawta, Jordan Mayupa qechwanta, Israel castakuna *yachananpaq orqokunata chaynataq waqtankunatas. ¹⁷Seir lawman riq Malac Moqomantapunim Hermon Orqopa uraynin Libano law pampapi Baal-gad llaqtakama Josuey vencerurqa hinaspm llapallan reyninkunatas wañurachirqa. ¹⁸Unay tiempom Josuey karqa guerrapi chay llapallan reykunawan. ¹⁹Manam karqachu Israelpa mirayninkunawan hawkalla kanankupaq contrato ruraq llaqta, aswanqa Gabaon llaqtapi *yachaq Hiv casta runakunallam. Llapallan chay llaqtakunamatá guerrapi peleaspava vencerurqaku. ²⁰Kikin Tayta Diosmi chay runakunapa sonqonta rumiyarachirqa chaynapi Israel castapa contranpi peleaspunku mana llakipayasqa kanankupaq chaynataq chinkachisqa kanankupaq. Chinkachisqamá karqaku Moisesman Tayta Diospa kamachisqanpi hina.

²¹Chay tiempopitaqmi Josueyqa rispan wañurachirqa orqokunapi *yachaq Anac casta runakunata otaq Hebron llaqtapi kaqkunata, Debir llaqtapi kaqkunata, Anab llaqtapi kaqkunata, Juda casta runakunapa yachanan orqokunapi kaqkunata chaynataq Israel casta runakunapa yachanan orqokunapi kaqkunatas. Josueymá chinkarachirqa paykunatas chaynataq llaqtankutapas. ²²Israelpa mirayninkunapa yachanan allpapiqa Anac casta runakunamatataq manam puchurqachu mayqanpas aswanqa puchurqa Gaza llaqtapi, Gat llaqtapi chaynataq Asdod llaqtapi kaqkunallañam.

²³Josueymá dueñochakurqa llapallan allpata Moisesman Tayta Diospa nisqanpi hina. Chay allpatam Israel castakunaman herenciata hina partirqa, sapa ayllumanmi tupaqninta qorqa. Chay tiempomantam manaña guerra karqachu chay allpapi.

Moisespa vencesqan reykunamanta

12 ¹Intipa qespimunan law Jordan Mayupa chimpanpi *yachaq reykunamatam Israelpa mirayninkuna vencerurqaku. Dueñochakurqakumá Arnon Mayuchamanta Hermon Orqokama, dueñochakurqakutaqmi intipa qespimunan law Jordan Mayupa patanpi kaq qechwatapas. Chaylaw allpapi kaq reykunam karqa kaykuna:

²Hesbon llaqtapi *yachaq Amor casta runakunapa reynin Sehon. Paypa gobiernasqan allpam karqa Arnon Wayqopa patanpi kaq Aroer llaqtamanta otaq wayqopa chawpinmanta qallarispa Galaad law parten allpa Jaboc Wayqokama otaq Amonpa mirayninkunapa colindankama. ³Rey Sehonqa gobiernarqataqmi intipa qespimunan law Jordan Mayupa qechwantapas, Cineret Qochamanta qallarispanmi gobiernarqa qechwapi qochakama otaq Kachi Qochakama, surlawpipas gobiernarqataqmi Bet-jesimot lawmanta qallarispa Pisga Orqopa waqtankama. Munaychakurqataqmi chaylaw allpukunapipas.

⁴Vencerqakutaqmi Refaim casta runakunamatataq puchuq Rey Ogtapas. Paymi Basan lawpi rey kaspan *yacharqa Astarot llaqtapi chaynataq Edrei llaqtapipas.

⁵Rey Ogqa gobiernarqataqmi Hermon Orqopipas, Salca llaqtapipas chaynataq lliw

Basan lawpipas Gesur lawkama hinaspa Maaca lawkama. Gobiernarqataqmi Ga-laad law parten allpapipas Hesbon llaqtapi Rey Sehonpa colindankama.

⁶Chay reykunatamá Tayta Diospa serviqnin Moises chaynataq Israelpa mirayninkuna vencerurqaku. Hinaptinmi Moises partirqa chay allpakunata dueñochakunankupaq Ruben aylluman, Gad aylluman chaynataq Manases parten ayllumanpas.

Josueyapa vencesqan reykunamanta

⁷Intipa seqaykunan law Jordan Mayupa chimpanpi *yachaq reykunatam Josuey chaynataq Israelpa mirayninkuna vencerurqaku. Dueñochakurqakumá Libano Moqopa patan pampapi kaq Baal-gad llaqtamanta Seir Orqoman riq Halac Orqokama. Chay allpakunatam Josuey partirqa Israel casta sapa aylukunaman tupasanman hina.

⁸Allpatamá qorqa orqokunapi, moqokunapi, Jordan Mayupa patan qechwapi, waqtakunapi, chunniqkunapi chaynataq Neguev lawpipas. Chay allpakunam karqa Het casta runakunapa, Amor casta runakunapa, Canaan casta runakunapa, Ferez casta runakunapa, Hiv casta runakunapa chaynataq Jebus casta runakunapa allpankuna.

⁹Vencesqanku reykunam karqa: Jerico llaqtapa reynin, Betel llaqtapa hichpanpi kaq Hai llaqtapa reynin, ¹⁰Jerusalen llaqtapa reynin, Hebron llaqtapa reynin, ¹¹Jarmut llaqtapa reynin, Laquis llaqtapa reynin, ¹²Eglon llaqtapa reynin, Gezer llaqtapa reynin, ¹³Debir llaqtapa reynin, Geder llaqtapa reynin, ¹⁴Horma llaqtapa reynin, Arad llaqtapa reynin, ¹⁵Libna llaqtapa reynin, Adulam llaqtapa reynin, ¹⁶Maceda llaqtapa reynin, Betel llaqtapa reynin, ¹⁷Tapua llaqtapa reynin, Hefer llaqtapa reynin, ¹⁸Afec llaqtapa reynin, Saron llaqtapa reynin, ¹⁹Madon llaqtapa reynin, Hazor llaqtapa reynin, ²⁰Simron-meron llaqtapa reynin, Acsaf llaqtapa reynin, ²¹Taanac llaqtapa reynin, Meguido llaqtapa reynin, ²²Cedes llaqtapa reynin, Jocneam law Carmelo llaqtapa reynin, ²³Dor lawpi kaq Dor llaqtapa reynin, Gilgal lawpi kaq Goim llaqtapa reynin ²⁴hinaspa Tirsa llaqtapa reynin. Paykunam karqaku kimsa chunka hukniyoq reykuna.

Manaraq dueñochakusqanku allpakunamanta

13 ¹Josuey anchata yuyaqyaruptinám payta Tayta Dios nirqa:

—Qamqa ancha yuyaqñiam kanki chaywanpas kachkanraqmi achkallaña allpakuna dueñochakunapaq. ²Puchuq allpakunaqa kaykunam: Filistea casta runakunapa lliw allpankuna chaynataq Gesur casta runakunapa allpankuna. ³Chay allpakunaqa qallarimuchkan Egipo nacionpa inti qespimunan lawpi Sihor Mayumantam hinaspar pasan Norte lawpi kaq Ecron llaqtapa linderonkama. Chay allpakunam Canaan casta runakunapa allpankuna. Chay allpakunapim kachkan Filistea casta runakunapi pich-qantin kamachikuqkunapa llaqtankuna otaq: Gaza llaqta, Asdod llaqta, Ascalon llaqta, Gat llaqta hinaspa Ecron llaqta, chay allpakunapitaqmi kachkan Av casta runakunapa allpankupas. ⁴Puchuchkanraqmi Canaan casta runakunapa surlawninpi allpakunapas, chay allpakunaqa chutarikuchkan Sidon llaqtayoq runakunapa allpanmantam Afec llaqtakama chaynataq Amor casta runakunapa linderonkama. ⁵Puchuchkanraqmi Gebli casta runakunapa allpanpas chaynataq intipa qespimunan lawpi lliw Libano allpapas otaq Hermon Orqopa urayninpi kaq allpapas, chay allpaqa chutarikun Baal-gad llaqtamantam Hamat Qasakama. ⁶Israelpa mirayninkunapa ñawpaqinmantam ñoqa wischusaq Libano Orqokunapi llapallan *yachaqkunata, paykunataqa wischusaq Misrefot-maim lawkamam. Wischusaqtaqmi Sidon llaqtayoq llapallan runakunatas. Qanmi allpata partinki Israel castakunaman herencia allpanku kananpaq, chaynataqa ruranki

qanman kamachisqaypi hinam.⁷ Herencianku kananpaqmi allpata partinki isqonnintin ayllukunaman chaynataq Manases parten ayllumanpas.

Intipa qespimunan lawpi allpakunamanta

⁸ Manases ayllupa huknin partenqa, Ruben aylluwanmi chaynataq Gad aylluwanmi chaskirunkuña herencia allpankuta. Chaytam Moises qorqa paykunaman Jordan Mayupa chimpan intipa qespimunan lawpi. Tayta Diospa serviqnin Moisessmá paykunaman qorqa. ⁹ Moisepsa chay allpa qosqanmi qallarirqa Arnon Wayqopa patanpi kaq Aroer llaqtamanta chaynataq wayqopa chawpinpi kaq llaqtamanta hinaspam chutarikurqa Medeba pampanta Dibon llaqtakama. ¹⁰ Qorqataqmí Hesbon llaqtapi gobiernaq Rey Sehonpa llapallan llaqtankunatapas Amonpa mirayninkunapa linderonkama. ¹¹ Qorqataqmí Galaad lawpi allpatapas, Gesur casta runakunapa allpantapas, lliw Hermon Orqotapas chaynataq lliw Basan law allpatapas Salca llaqtakama ¹² otaq Basan lawpi Rey Osga llapallan gobiernasqan allpankunatapas. Chay Ogmi *yacharqa Astarot llaqtapi chaynataq Edrei llaqtapi. Paymi karqa Refaim casta runakunapa puchuqni. Paykunamat Moises venceruspan allpankuta dueñochakurqa. ¹³ Aswanqa Gesur casta runakunatawan Maaca casta ru-nakunataqa Israelpa mirayninkunaqa manam wischurqakuchu, chayraykum paykunaqa Israel castakunawan hinalla *yachachkanku kay libro qellqasqa kasqan tiempokama.

¹⁴ Leviy ayllumanmi ichaqa herenciankupaq allpata Moises mana qorqachu. Israelpa yupaychasqan Tayta Diosman Israel casta runakunapa kañanan ofrendam karqa Leviy ayllupa herencianqa.

¹⁵ Ruben ayllumanmi haykam castankuman hina Moises qorqa allpata. ¹⁶ Paykunapa allpankunam karqa Medeba pampa, chay allpapa linderonkunam qallarirqa Arnon Wayqopa patanpi kaq Aroer llaqtamanta chaynataq wayqopa chawpinpi kaq llaqtamanta. ¹⁷ Chay pampapa llaqtankunam karqa Hesbon llaqta chaynataq pampapi kaq kay lliw llaqtakunapas: Dibon llaqta, Bamot-baal llaqta, Bet-baal-meon llaqta, ¹⁸ Jahaza llaqta, Cademot llaqta, Mefaat llaqta, ¹⁹ Quiriataim llaqta, Sibma llaqta, qechwa law orqopi kaq Zaret-sahar llaqta, ²⁰ Bet-peor llaqta, Pisqa Orqopa waqtankuna chaynataq Bet-jesimot llaqta. ²¹ Ruben ayllupa allpankunamá karqa pampapi llaqtakuna chaynataq Hesbon llaqtapi gobiernaq Amor casta runakunapa reynin Sehonpa gobiernasqan allpakuña. Rey Sehontaqa Madian casta runakunapa jefenkunatawanmi Moises wañurachirqa. Chay jefekunam karqa: Evi, Requem, Zur, Hur hinaspa Reba. Chaykunam karqa Rey Sehonpa serviqluna otaq paypa allpanpi yachaqkuna. ²² Israelpa mirayninkunaqa wañurachirqakutaqmi Beorpa churin adivinaq Ba-laamtapas, paytaqa wañurachirqaku guerrapi wañuchisqanku runakunatawan kuskatam. ²³ Rubenpa mirayninkunapa allpankupa linderonmi pasarqa Jordan Mayukama. Tukuy chaykunamá karqa Rubenpa mirayninkunapa herencia allpanku, castankuman hinam chay llaqtakunaqa paykunapaq karqa, paykunapaqtaqmi karqa muyuriqminpi llaqtachakunapas.

²⁴ Gad ayllumanmi haykam castankuman hina Moises qorqa allpata. ²⁵ Herenciankupaq allpam karqa Jazer llaqta chaynataq Galaad lawpi llapallan llaqtakunapas, chay allpa-qa ñawpaqtam karqa Amonpa mirayninkunapa parten allpa, chaynaqa chaykunatapas Moisessmá qorqa Raba llaqtapa hichpanpi kaq Aroer llaqtakama. ²⁶ Qorqataqmí Hesbon llaqtamanta qallariq allpatapas Ramat-mizpa llaqtakama chaynataq Betonim llaqtakama, qorqataqmí Mahanaim llaqtamanta qallariq allpatapas Debir llaqtapa linderonkama. ²⁷ Herenciankupaq allpataqmí karqa qechwa lawpi Bet-aram llaqtapas Bet-nimra llaqtapas, Sucot llaqtapas chaynataq Zafon llaqtapas otaq Hesbon llaqtapi gobiernaq Rey Sehonpa gobiernasqan wakin allpakuñas. Chay allpakuñaqa karqa intipa qespimunan law Jor-

dan Mayupa waklaw chimpanpim, chay hatun allpaqa chayarqa Cineret Qochapa surlaw patankamam. ²⁸Tukuy chaykunamá karqa Gadpa mirayninkunapa herencia allpanku, castankuman hinam chay llaqtakuna paykunapaq karqa muyuriqnipi llaqtachakunapiwan.

²⁹Manases ayllupa huknin partenmanpas haykam castankuman hinam Moises qorqa allpata. ³⁰Paykunapa allpanmi karqa Mahanaim llaqtamanta qallarispa lliw Basan law allpakuna otaq Rey Ogpa gobiernasqan lliw allpakuna otaq Basan lawpi kaq Jair castapa *yachasqan soqta chunka llaqtachakuna. ³¹Paykunapataqmí karqa Galaad lawpi parten allpakunapas, Astarot llaqtapas chaynataq Edrei llaqtapas. Kay llaqtakunam karqa Basan lawpi Rey Ogpa gobiernasqan llaqtakuna. Chay allpakunam karqa Manasespa churin Maquirpa parten ayllukunapaq, chaynaqa karqa haykam castankuman hinam.

³²Kay allpakunatamá herenciankupaq Moises partirqa Jerico llaqtapa waklaw-nin Jordan Mayupa chimpanpi otaq intipa qespimunon law Moab runakunapa allpan pampakunapi. ³³Leviy ayllumanmi ichaqa Moises mana qorqachu herenciankupaq allpata, kaynata nisqanrayku:

—Israelpa yupaychasqan Tayta Diosmi qamkunapa herenciaykichikqa —nispa.

Canaan allpata Josuey partisqanmanta

14 ¹Canaan allpapim Israelpa mirayninkuna herenciankuta chaskirqaku. Chaytam paykunaman partirqa sacerdote Eleazar, Nunpa churin Josuey chaynataq Israel ayllukunapa kamachiqninkunapas. ²Chay allpataqa suerteaspankum paykunaman partirqaku herenciankupaq, partirqakumá isqonnintin ayllukunaman chaynataq parten ayllumanpas Moisesman Tayta Diospa kamachisqanpi hina. ³Ruben hinaspa Gad ayllumanpas chaynataq Manases parten ayllumanpas Moisesqa qorqañam herenciankupaq allpata, qorqaqa Jordan Mayupa waklaw chimpanpim. Leviy castakunamanmi ichaqa wakin ayllukunaman hinaqa mana qorqachu herenciankupaq allpata. ⁴Joseypa mirayninkunam karqa iskay ayllukuna, chay ayllukunaqa karqa Manaseswan Efraimmi. Chaymi Leviy castakunamanqa mana qorqakuchu herenciankupaq allpata. Paykunamanqa qorqaku *yachanankupaq llaqtakunallatam, qorqakutaqmi vacankupaqpas, ovejankupaqpas chaynataq cabrankupaqpas echaderokunata. ⁵Moisesman Tayta Diospa kamachisqanta hinallam Israelpa mirayninkuna allpata partinakurqaku.

Calebpa tocancianmanta

⁶Judapa mirayninkunam rirqaku Josueywan rimaq Gilgal lawpi kachkaptin chaymi Cenez casta Jefonepa churin Caleb Josueyta nirqa:

—Qamqa yachankim ñoqamantawan qanmanta Cades-barnea lawpi kachkaptinchik serviqnin Moisesman imam Tayta Diospa nisqanta. ⁷Ñoqqa karqani tawa chunka watayoqmi Tayta Diospa serviqnin Moises Cades-barnea lawmanta Canaan allpa wateqaq kachawaptinqa. Chaymanta kutimuspaymi ñoqqa imam kaqlata willakurqani. ⁸Riqmasiykunam ichaqa wakin runakunata hukmanyarachirqaku, chaywapas yupaychasqanchik Tayta Diosman kasukuq sonqo kaspaymi cumplirqani. ⁹Chay punchawmi Moises juramentaspan niwarqa: “Cheqaptapunipas sarumusqayki allpaqa qampa chaynataq miraynikunapa herencianmi kanqa, yupaychasqanchik Tayta Diosman kasukuq sonqo kasqaykiraykum wiñaypaq herenciayki kanqa” nispa. ¹⁰Kayqaya Tayta Dios kawsachiwachkanraq nisqanpi hina tawa chunka pichqayoq watataraq, Israel casta runakunata chunniqpi purichkaptin Moisesman Tayta Dios kay palabrukunata rimasqanmantapunim kunankama kawsachkanraq. Kunanqa kachkani pusaq chunka pichqayoq wataypiñam. ¹¹Kallpaypiraqmi kachkani

guerraman rinaypaqpas, Moisespa kachawasqan punchawpi hinaraqmi ñoqaqa kachkani imata ruranayaqpas.¹² Tayta Diospa chay punchawpi rimasqanta hinayá kunan qoykuway chay moqokunata. Yachankimiki chay tiempopiqta Anac casta runakuna chay moqokunapi yachasqanta chaynataq murallasqa hatun llaqtakunapas chaypi kasqanta. Tayta Dios yana-pawaptinqa paypa niwasqanpi hinam qarqoruspay dueñochakurusaq —nispa.

¹³ Josueymi Jefonepa churin Calebpaq Diospa bendicionninta mañakurqa hinaspm qoykurqa Hebron allpata herencianpaq. ¹⁴ Chayraykum Hebron llaqtajqa karqa Cenez casta Jefonepa churin Calebpa herencian kay libro qellqasqa kasqan punchawkama, paypañam karqa Israelpa yupaychasqan Tayta Diosman kasukuq sonqo kasqanray-ku. ¹⁵ Hebron llaqtapa ñawpaq sutinka karqa Quiriat-aram. Arba runaqa karqa Anac casta hatunkaray runam. Chay tiempomantam manaña guerra karqachu chay allpapi.

Juda castakunapa allpankunamanta

15 ¹Juda miraykunapa tocancianmi karqa castankuman hina chaynataq suerteasqankuman hina. Paykunapa tocancianqa Edom casta runaku-napa allpanwanmi tupanakurqa hinaspm surlawpipas chayarqa Zin sutyoq chunniqkama. ²Chay surlawpa linderonmi qallarirqa Kachi Qochapa surlawman qawaq yaku puntarayaqninmanta. ³Chaymantam surlawman pasarqa Acrabim wichayninta hinaspa Zin chunniqninta. Cades-barnea llaqtapa surlawninta pa-saspam chayarqa Hezron llaqtaman. Chaymantanataqmi Adar llaqtanta rispan muyurqa Carca sutyoq llaqtaman. ⁴Chaymantam pasarqa Asmon lawman hinas-pam lloqsirqa Egipto lawpi wayqoman. Chaymanta pasaspannataqmi tukururqa Meditarraneo sutyoq lamar qochapi, chaymi Josuey nirqa:

—Chaynam kapusunkichik surlawman linderoykichik —nispa.

⁵Intipa qespimunan lawman linderoñataqmi karqa Kachi Qochapa enteron patan Jordan Mayupa yaykunan sitiokama. Norte lawman linderoñataqmi qallarirqa Kachi Qochapa puntarayaqninmanta otaq Jordan Mayupa yaykumunanmantapuni. ⁶Chaymantam pasar-qa Bet-hogla llaqtanta hinaspa Bet-araba llaqta norte lawninta, chaymantanataqmi rirqa Rubenpa churin sutyoq Bohan Qaqakama. ⁷Chaymantanataqmi Acor Qechwanta pasarqa Debir llaqtakama. Chaymantanataqmi pasarqa Adumim wichaypa ñawpaqniñipi kaq Gilgal lawkama, chay linderoqariki pasarqa wayqopa surlawnintam hinaspm pasarqa En-se-mes Pukyukama, chaymantanataqmi chutarikurqa En-rogel Pukyukama. ⁸Chaymantam pasarqa surlawpi Jebus casta runakunapa kinrayninman riq Ben-hinom Wayqonta. Jebus llaqtapa huknin sutinka Jerusalen llaqtam. Chaymantanataqmi chay linderoqa pasarqa Hinom Wayqopa chimpanpi kaq moqopa puntanta intipa seqaykunan lawman, chay mo-qoqa kachkan norte lawpi kaq Refaim Wayqopa tukuyñinpim. ⁹Chaymantam muyurirqa orqopa puntanmantapuni Neftoa Pukyukunapa ñawinkama hinaspm pasarqa Efron Mo-qopi llaqtakunapa kasqanta Baala llaqtakama. Chay Baala llaqtapa huknin sutintaqmi karqa Quiriat-jearim. ¹⁰Baala llaqtamantañataqmi linderoqa muyurimurqa intipa seqaykunan law Seir Moqoman hinaspm rirqa Jearim Moqopa waqtanta norte lawpi Quesalon llaqtakama. Chaymantam Bet-semes llaqtanta pasarqa Timna llaqtakama. ¹¹Chaymantanataqmi norte lawman chutarikurqa Ecron llaqtapa waqtanta hinaspm muyurirqa hina chay Sicron llaqtachaman. Chaymantam rirqa Baala Moqonta Jabneel lawman chayanankama hinaspm Meditarraneo sutyoq lamar qocham. Chaynamá karqa Juda miraykunapa muyurimuq linderonqa, paykunaqa partinakurqaku castankuman hinam.

Calebpa dueñochakusqan llaqtakunamanta
(Jue 1:10-15)

¹³Jefonepa churin Calebmanmi Josuey qorqa tocancian allpata. Paymanqa qorqa Juda ayllupa allpan ukunpim Josueyman Tayta Diospa kamachisqanpi hina. Qorqamá Quiriat-arba llaqtata. Chay Quiriat-arba llaqtapa huknin sutinmi karqa Hebron. Chay Arba runam karqa Anacpa abuelon. ¹⁴Hebron llaqtamantam Caleb qarqorqa Anac casta runapa miray-nin kimsa runakunata, chay runakunam karqa Sesai sutiyoq runa, Ahiman sutiyoq runa hinaspa Talmai sutiyoq runa. ¹⁵Chay llaqtamantam Caleb pasarqa Debir llaqtapi *yachaq-kunapa contranpi. Debir llaqtapa ñawpaq sutinqa karqa Quiriat-sefermi. ¹⁶Calebmi nirqa:

—Pipas Quiriat-sefer llaqtata atacaspa venceruqtaqa warmi churiy Acsawanmi casarachisaq —nispa.

¹⁷Hinaptinmi Cenazpa churin Otoniel vencerurqa, Cenazqa karqa Calebpa wawqenmi. Calebqa Otonieltamá warmi churin Acsawan casarachirqa. ¹⁸Acsam qosan Otonielman hamuspan umacharqa taytan Calebmana chakrata mañanan-kupaq. Asnonmanta Acsa uraykuptinmi taytan Caleb tapurqa:

—¿Imataq pasasunki? —nispa.

¹⁹Chaymi Acsañataq nirqa:

—Neguev allpata qoykuwachkaspaykiqa ama hina kaspayá pukyukunatapas qoykuway —nispa.

Chaymi Caleb qoykurqa hanay lawpi pukyukunatapas chaynataq uray lawpi pukyukunatapas.

Juda ayllupa llaqtankunamanta

²⁰Castankuman hina Juda ayllupa herenciankuqa kaynam karqa. ²¹Edom nacion-wan tupaq surlaw linderopi llaqtakunaqa kaykunam: Cabseel, Edar, Jagur, ²²Cina, Dimona, Adada, ²³Cedes, Hazor, Itnan, ²⁴Zif, Telem, Bealot, ²⁵Hazor-hadata, Queriot, Hezron, kay Hezron llaqtapa huknin sutinmi karqa Hazor, ²⁶Amam, Sema, Molada, ²⁷Hazar-gada, Hesmon, Bet-pelet, ²⁸Hazar-sual, Beerseba, Bizotia, ²⁹Baala, Iim, Esem, ³⁰Eltolad, Quesil, Horma, ³¹Siclag, Madmana, Sansana, ³²Lebaot, Silhim hinaspa Enrimon. Llapallanmi karqa iskay chunka isqonniyoq llaqtakuna llaqtachankunapiwan.

³³Waqtakunapi llaqtakunañataqmí karqa: Estaol, Zora, Asena, ³⁴Zanoa, En-ganim, Tapua, Enam, ³⁵Jarmut, Adulam, Soco, Azeca, ³⁶Saaraim, Aditaim, Gedera hinaspa Gederotaim. Chaykunam karqa chunka tawayoq llaqtakuna llaqtachankunapiwan.

³⁷Waqtakunapi wakin llaqtakunañataqmí karqa: Zenan, Hadasa, Migdal-gad, ³⁸Dilean, Mizpa, Jocteel, ³⁹Laquis, Boscat, Eglon, ⁴⁰Cabon, Lahmam, Quitlis,

⁴¹Gederot, Bet-dagon, Naama hinaspa Macea. Chaykunam karqa chunka soqta-yoq llaqtakuna llaqtachankunapiwan.

⁴²Waqtakunapi wakin llaqtakunañataqmí karqa: Libna, Eter, Asan, ⁴³Jifta, Asena, Nezib, ⁴⁴Keila, Aczib hinaspa Maresa. Chaykunam karqa isqon llaqtakuna llaqtachankunapiwan.

⁴⁵Wakin llaqtakunañataqmí karqa Ecron llaqta llaqtachankunapiwan hinaspa pagonkunapiwan. ⁴⁶Chay Ecron llaqtamantañataqmí chutarikurqa Meditarraneo sutiyoq lamar qochakama otaq Asdod llaqtapa hichpangkama, chay lawpi llaqtakunapas karqa paykunapam llaqtachankunapiwan.

⁴⁷Paykunapataqmí karqa Asdod llaqtapas llaqtachankunapiwan hinaspa pagonkunapiwan chaynataq Gaza llaqtapas llaqtachankunapiwan hinaspa

pagonkunapiwan. Paykunapamá karqa Egipto lawpi wayqokama chaynataq Mediteraneo sutivoq lamar qochapa patankama.

⁴⁸Juda ayllupataqmí karqa moqokunapi kaq kay llaqtakunapas: Samir, Jatir, Soco, ⁴⁹Dana, Quiriat-sana, chay llaqtapa huknin sutinmi karqa Debir, ⁵⁰Anab, Estemoa, Anim, ⁵¹Gosen, Holon hinaspa Gilo. Chaykunam karqa chunka hukniyoq llaqtakuna llaqtachankunapiwan.

⁵²Moqokunapi wakin llaqtakunañataqmí karqa: Arab, Duma, Esan, ⁵³Janum, Bet-tapua, Afeca, ⁵⁴Humta, Quiriat-arba, chay llaqtapa huknin sutinmi karqa Hebron, paykunapataqmí karqa Sior llaqtapas. Chaykunam karqa isqon llaqtakuna llaqtachankunapiwan.

⁵⁵Moqokunapi wakin llaqtakunañataqmí karqa: Maon, Carmel, Zif, Juta, ⁵⁶Jezeel, Jocdeam, Zanoa, ⁵⁷Cain, Gabaa hinaspa Timna. Chaykunam karqa chunka llaqtakuna llaqtachankunapiwan.

⁵⁸Moqokunapi wakin llaqtakunañataqmí karqa: Halhul, Bet-sur, Gedor, ⁵⁹Maarat, Bet-anot hinaspa Eltecon. Chaykunam karqa soqta llaqtakuna llaqtachankunapiwan.

⁶⁰Moqokunapi wakin llaqtakunañataqmí karqa: Quiriat-baal, chay llaqtapa huknin sutinmi karqa Quiriat-jearim. Paykunapataqmí karqa Raba llaqtapas. Chaykunamá karqa iskay llaqtakuna llaqtachankunapiwan.

⁶¹Chunniq lawpi llaqtakunañataqmí karqa: Bet-araba, Midin, Secaca, ⁶²Nibsan, Kachi llaqta hinaspa En-gadi, chaykunam karqa soqta llaqtakuna llaqtachankunapiwan.

⁶³Aswanqa Jerusalen llaqtapi *yachaq Jebus casta runakunataqa Judapa mirayninkunaqa manam qarqoya atirqakuchu. Judapa mirayninkunawanmi *yachachkanku kay libro qellqasqa kasqan tiempokama.

Joseypa mirayninkunapa allpanmanta

16 ¹Suerteaspa Joseypa mirayninkunaman allpa qosqankum qallarirqa intipa qespimunan lawpi tarikuq Jordan Mayumanta, chay mayuqa kachkan Jerico pukyukunapa hichpanpim, chaypi qallarispmá chunniqninta chutarikurqa Betel moqokunakama. ²Betel otaq Luz llaqtamantam pasarqa Arqui runakunapa linderonpi Atarot llaqtakama. ³Chaymantam pasarqa intipa seqaykunan lawpi kaq Jaflet runakunapa allpanman, chaymantañataq uray lawpi kaq Bet-horon llaqtapa linderonkama, chaymantañataqmí Gezer llaqtanta pasaspan chayarqa Mediteraneo sutivoq lamar qochakama. ⁴Kay allpakunatam herenciankupaq chaskirqaku Josueypa mirayninkuna otaq Manasespiwan Efrain ayllukuna.

Efrain ayllupa allpanmanta

⁵Castankuman hinataqmí Efrain ayllupaqpas allpanku karqa. Intipa qespimunan lawmanmi karqa Atarot-adar llaqtamanta hanay lawpi kaq Bet-horon llaqtakama. ⁶Chaymantam pasarqa Mediteraneo Lamar Qochakama, chaymantañataqmí pasarqa norte lawninta Micmetat llaqtakama hinaspmuyurirqa intipa qespimunan lawninta Taanatsilo llaqtakama, chaymantam pasarqa intipa qespimunan lawpi kaq Janoa llaqtakama.

⁷Janoa llaqtamantam pasarqa Atarot llaqtaman chaynataq Naarat llaqtaman, Jerico llaqtapa hichpanta pasaspanñataqmí lloqsirqa Jordan Mayuman. ⁸Tapua llaqtamantam pasarqa intipa seqaykunan lawman Cana Mayukama, chayninta pasaspam lloqsirqa Mediteraneo sutivoq lamar qochaman. Chay herencia allpamá karqa Efrain ayllupaq imaynam castankuman hina. ⁹Paykunapaqtamí karqa rakisqa llapa llaqtakunapas llaqtachankunapiwan, chay tocaqniq llaqtakunaqa karqa Manases ayllupa allpan ukupim. ¹⁰Gezer llaqtapi

*yachaq Canaan runakunataqa manam qarqorqakuchu Efrain ayllu runakunaqa. Aswanqa chay Canaan casta runakunam paykuna ukupi yacharqaku kay libro qellqasqa kasqan tiempokama. Chaywanpas chay Canaan runakunam paykunata devaldella servirqaku.

Manases ayllupa allpanmanta

17

¹Suerteasqankuman hinam Manases ayllupaqpas tocancianku allpa karqa, Manasesqa Joseypa piwi churinmi karqa. Manasespa piwi churinmi karqa Maquir, Maquirñataqmí karqa Galaadpa taytan. Maquirmi karqa guerrapi peleaq runa. Paymanmi tuparurqa Jordan Mayupa intipa qespimunan lawpi Galaad allpa chaynataq Basan law allpapas. ²Castankunaman hinam Manasespa wakiqni mirayninkunapaqpas allpata suertearqaku: Abiezerpa mirayninkunapaq, Helecpa mirayninkunapaq, Asrielpa mirayninkunapaq, Siquempa mirayninkunapaq, Heferpa mirayninkunapaq chaynataq Semidapa mirayninkunapaq. Paykunam karqa Joseypa churin Manasespa mirayninkuna.

³Heferpa churin Zelofehadpam mana karqachu qari churinkuna aswanqa warmi churinkunallam, paykunam karqa: Maala, Noa, Hogla, Milca hinaspa Tirsa. Heferpa taytanmi karqa Galaad, Galaadpa taytanmi karqa Maquir, Maquirpa taytanmi karqa Manases. ⁴Chay warmikunam asuykurqaku sacerdote Eleazarman, Nunpa churin Josueyman chaynataq jefekunamanpas. Paykunatam nirqaku:

—Tayta Diosmi kamachirqa Moisesta ñoqaykumanpas qari ayllu kuman hina herencia allpata qowanankupaq —nispa.

Chaymi herenciankupaq allpata Josuey paykunaman qoykurqa taytakupá qari ayllunkuman hina, chaynataqa qorqaku Tayta Diospa nisqanpi hinam.

⁵Jordan Mayupa waklaw chimpanpi kaq Basan allpa chaskisqankumantapas chaynataq Galaad allpa chaskisqankumantapas chunka pedazo masraqmi Manases ayllumanqa tuparurqa. ⁶Herencia allpataqa qorqakutaqmi Manasespa warmi mirayninkunamanpas, qorqakuqa castamasin qarikunaman hinam. Galaad lawpi kaq allpapas karqa Manasespa wakin mirayninkunapaqmi. ⁷Chaynaqa Manases ayllupa allpanmi karqa Aserpa mirayninkunapa allpanmanta qallarispa Micmetat llaqtakama. Chay Micmetat llaqtam kachkan Siquem llaqtapa chimpan intipa qespimunan lawpi. Chaymantam linderon chutarirkurqa surlawman hinaspm chayarqa Tapua Pukyu lawpi *yachaqkunapa kasqankama. ⁸Tapua law allpaqa karqa Manases ayllupam, aswanqa paykunapa linderonpa ladonpi kaq Tapua llaqtqa karqa Efrainpa mirayninkunamp. ⁹Manases ayllupa linderonmi pasarqa surlawman Cana Mayukama, Efrain castapa chay llaqtankunam karqa Manases castapa llaqtankunawan kuska. Manases castapa linderonqa karqa hina chay Cana Mayupa norte lawninimantam. Hinaspm chay linderoqa lloqsirqa Meditarraneo sutivoq lamar qochakama. ¹⁰Efrain castapa allpanmi karqa Cana Mayupa surlawninpi, Manases castapa allpanñataqmí karqa chay mayupa norte lawninihi hinaspm chayarqa Meditarraneo Lamar Qochakama. Tupanakurqataqmí Aser castakunapa linderonwanpas norte lawpi chaynataq Isacar castakunapa linderonwanpas intipa qespimunan lawpi. ¹¹Manases castakunamanqa tuparqataqmí herencia llaqtakunapas, chay llaqtakunaqa karqa Isacar castakunapa allpanpim, tuparqataqmí Aser castakunapa allpanpipas. Chay llaqtakunam karqa: Bet-sean llaqta llaqtachankunapiwan, Ibleam llaqta llaqtachankunapiwan, Dor llaqtapi *yachaqkuna llaqtachankunapiwan, Endor llaqtapi yachaqkuna llaqtachankunapiwan, Taanac llaqtapi yachaqkuna llaqtachankunapiwan, Meguido llaqtapi yachaqkuna llaqtachankunapiwan chaynataq kimsantin moqokunapas. ¹²Aswanqa Manasespa mirayninkunam mana qarqota atirqakuchu chay llaqtakunapi yachaq Canaan casta runakunata. Chaynapim paykunaqa

hinalla yacharqaku chay allpapi.¹³ Israelpa mirayninkuna kallpanchakuruspankuñataqmi Canaan casta runakunawan servichikurqaku devaldella ichaqa manam qarqorqakuchu.

Joseyapa mirayninkuna montekuna dueñochakusqankumanta

¹⁴ Joseyapa mirayninkunam Josueyta nirqaku:

—¿Imanasqataq huk hawaqlapiqa herenciaykupaq allpata qowarqankiku? Ñoqay-kuçariki achka-achka runam kaniku, Tayta Diospas bendeciykuwankutaqmi —nispa.

¹⁵ Chaymi Josuey paykunata nirqa:

—Achkallaña kasqaykichikrayku Efrain runakunapa moqo-moqo allpankuna kichkillaña kaptinqa, rychikyá montekunaman hinaspayá Ferez casta runakunapa chaynataq Refaim casta runakunapa allpanpi montekunata kuchumuychik —nispa.

¹⁶ Chaymi Joseyapa mirayninkuna nirqaku:

—Arí, manamá kamawankuchu kay moqunkunallaqa. Qechwapi *yachaq llapallan Canaan casta runakunaqa otaq Bet-sean llaqtapi chaynataq llaqtachankunapi yachaqkunaqa chaynataq Jezreel Qechwapi kaqkunaqa fierromanta carretayoqkunam kanku —nispa.

¹⁷ Chaymi Josey casta Efrainpa miraynintawan Manasespa mirayninta Josuey nirqa:

—Qamkunaqa kankichik achkallaña chaynataq kallpasapa runakunam. Chaynaga manam chullalla herencia allpayoqqa kawaçhikchu.¹⁸ Aswanqa chay moqunkunam qamkunapaq kanqa, monte kaptinpas sachankunatam kuchunkichik cantonkama chaynapi dueñochakunaykichikpaq. Qamkunaqa qarqonkichikmi Canaan casta runakunataqa fierromanta carretayoqkuna kaptinkupas chaynataq kallpasapa kaptinkupas.

Wakin ayllukunapa allpanmanta

18 ¹ Israelpa llapallan mirayninkunam allpataqa dueñochakururqakuña chaymi Silo llaqtapi huñunakuspa sayachirqaku Diosman asuykuna karpata. ² Chaywanpas Israelpa mirayninkunamantam karqaraq qanchis ayllukuna herenciankupaq manaraq allpa chaskiqlikuna.

³ Chayraykum Israelpa mirayninkunata Josuey nirqa:

—¿Haykapikamataq qellakunkichik abuelonchikkunapa yupaychasqan Tayta Diospa qosusqaykichik allpata mana dueñochakunaykichikpaq?⁴ Akllamuychik sapa ayllumanta kimsa runakunata, paykunata kachaptiymi puriramunqaku enteron allpata hinasspam willawanankupaq qellqamunqaku haypasqanman hina partinakunapaq.⁵ Allpataqa qanchismanmi partinqaku. Juda castapa allpanmi quedanqa surlawpi. Joseyapa castankunapa allpanñataqmi quedanqa norte lawpi.⁶ Chay allpatam wateqaqkuna qanchis parteman rakinaruspa qellqamunqaku imaynam partisqa kananmanta. Chayta apamu-waptinkum chayman hina suerteasqaykichik yupaychasqanchik Tayta Diospa qayllanpi.⁷ Leviy castapaqa manam imaniraqlapas herenciankupaq allpaqa kanqachu qamkunapa hinaqa. Tayta Diospaq sacerdoten kayninkum paykunapa herenciankuqa. Gad castapas, Ruben castapas chaynataq Manases parten ayllupas ñam herencianku allpataqa chaskirunkuña. Paykunaqa chaskirunku intipa qespimunan law Jordan Mayupa waklaw chimpanpim. Chay allpatam paykunaman qorqa Tayta Diospa serviqniñ Moises —nispa.

⁸ Chaymi rinankupaq chay runakunata Josuey nirqa:

—Rispaykichikyá qawamuspa qellqamuychik imaynam chay allpaqa kas-qanmanta. Kutiramuptikichikñataqmi Tayta Diospa qayllanpi kay Silo llaqtapi qamkunapaq suerteasqaq —nispa.

⁹Rispankumá chay runakuna purimurqaku chay allpata. Llaqtakunapa imaynam kasqanta qellqamuspankum qanchisman partirurqaku chay allpata. Chaymantam Josueyman kutimurqaku Silo llaqta campamentonpi kachkaptin. ¹⁰Silo llaqtapimá Tayta Diospa qayllanpi Josuey suerteaspan Israelpa mirayninku-naman allpata partirqa chaynapi herencianku allpa kananpaq.

Benjamin ayllupa allpanmanta

¹¹Castankuman hina suerteaspa qosqanku Benjamin ayllupa allpankum karqa Juda ayllupa chaynataq Josey ayllupa allpanku ukupi. ¹²Norte lawpi linderonkuqa qallarirqa Jordan Mayumantam hinaspm pasarqa Jerico llaqta lawninta. Chaymantam pasarqa Orqokunaman intipa seqaykunan lawninta hinaspm Bet-aven chunniqi pi tukurqa. ¹³Chaymantanataqmí pasarqa Luz llaqtapa surlawninta, chay Luz llaqtapa huknin sutinmi karqa Betel. Atarot-adar Moqokamam uraykamurqa chay linderoqa, chay Moqoqa kachkan uray Bet-horon llaqtapa uray lawninpim. ¹⁴Hinaspm sur-lawman muyurimurqa intipa seqaykunan lawninta, chaynam muyumurqa surlawpi Bet-horon llaqtapa chimpa Moqonta, chaymantam lloqsirqa Quiriat-baal llaqtaman, chay llaqtapa huknin sutinmi karqa Quiriat-jearim. Chay llaqtaza karqa Juda ayllupa tocancianmi, chay llaqtam karqa intipa seqaykunan lawpi kaq lindero.

¹⁵Surlawpi linderonataqmí qallarirqa Quiriat-jearim llaqtapa cantonmanta hinaspm pasarqa intipa seqaykunan lawninta Neftoa llaqtapa hichpanpi pukyukunapa ñawinkama. ¹⁶Chaymantam pasarqa “Hinompa Churin” sutiyooq wayqopa chimpa waqtankama otaq Refaim Wayqopa norte lawnин waqtakama. Chaymantam pasarqa Jebus casta runakunapa llaqtanza waqtanta Hinompa Wayqon Rogel Pukyukama. ¹⁷Chaymantam norte lawman muyurispa lloqsirqa En-semes llaqtaman. Chaymantanataqmí pasarqa Adumim wichaypa chimpan Gelilot lawkama, pasarqaqa “Rubenpa Churin” sutiyooq Bohan qaqakamam. ¹⁸Chaymantam pasarqa Jordan Mayupa qechwanpa chimpana norte lawman hinaspm rirqa chay mayupa qechwanman. ¹⁹Chaymantam chay linderoqa pasarqa Bet-hogla llaqtapa norte lawninta, chayninta rispanmi chayarqa Kachi Qochapa norte law puntarayaqinkama otaq chay qochaman Jordan Mayupa yaykunaka. Chaynamá karqa surlawman Benjamin ayllupa linderonqa.

²⁰Jordan Mayum karqa intipa qespimunana lawpi linderonku. Chaynamá karqa Benjamin ayllupa herenciankuqa otaq allpankupa muyurimuqnin linderonkuqa, chaytaqa castankuman hinam partirkaku.

²¹Benjamin aylluman castankuman hina qosqanku llaqtakunam karqa kaykuna: Jerico, Bet-hogla, Emec-casis, ²²Bet-araba, Zemaraim, Betel, ²³Avim, Para, Ofra, ²⁴Quefar-haamoni, Ofni hinaspa Geba. Chaykunam karqa chunka iskayniyoq llaqtakuna llaqtachankunapiwan. ²⁵Wakin llaqtakunataqmí karqa: Gabaon, Rama, Beerot, ²⁶Mizpa, Cafira, Mozah, ²⁷Requem, Irpeel, Tarala, ²⁸Zela, Elef, Jebus, chay llaqtapa huknin sutinmi karqa Jerusalen, Gabaa hinaspa Quiriat-jearim. Chaykunam karqa chunka tawayoq llaqtakuna llaqtachankunapiwan. Chaynamá karqa Benjamin ayllupa herencia allpankuqa otaq castankuman hina partisqanku allpakunaqa.

Simeon ayllupa allpanmanta

19 ¹Iskay kaq suerteñataqmí tuparurqa Simeon ayllunman chaynapi castan-man hina partinakunankupaq. Chay chaskisqanku allpaqa karqa Juda ayllupa herencia allpanku ukupim. ²Chay chaskisqanku allpapi llaqtakunam karqa

kaykuna: Beerseba, Seba, Molada,³ Hazar-sual, Bala, Ezem,⁴ Eltolad, Betul, Horma,⁵ Siclag, Bet-marcabot, Hazar-susa,⁶ Bet-lebaot hinaspa Saruhen. Chaykunam karqa chunka kimsayoq llaqtakuna llaqtachankunapiwan.⁷ Tocancian wakin llaqtakuna-nataqmi karqa: En-rimon, Eter hinaspa Asan. Chaykunam karqa tawa llaqtakuna llaqtachankunapiwan.⁸ Simeon ayllupa tocanciantaqmi karqa chay llaqtakunapa muyuriqniñpi llaqtachakunapas Baalat-beer llaqtaman chayanankama, chay llaqtapa huknin sutinmi karqa Ramat. Chay llaqtaka karqa Neguev chunniq lawpim.⁹ Simeon ayllupa tocancianqa karqa Juda ayllupa herencia allpanku ukupim, chaynaqa karqa Juda ayllupa allpanku paykunapaq ancha hatun kasqanraykum. Chaynapimá Simeon ayllupa herencia allpankuta partirqaku Juda ayllupa herencia allpanku ukupi.

Zabulon ayllupa allpanmanta

¹⁰Kimsa kaq suerteñataqmi tuparurqa Zabulon ayllunman chaynapi castankuman hina partinakunankupaq. Chay chaskisqanku allpapa linderonmi karqa Sarid llaqtakama.¹¹ Chay linderoqa pasarqa intipa seqaykunan law Marala llaqtantam Dabeset llaqtaman chayanankama, chaymantam pasarqa Jocneam llaqtapa chimpan wayqokama.¹² Sarid llaqtamantañataqmi muyurira intipa qespimunan Quislot-tabor linderonkama. Chaymantañataqmi pasarqa Daberat llaqtanta Jafia llaqtakama.¹³ Chaymantam pasarqa intipa qespimunan lawpi Gat-hefer llaqtaman chaynataq Ita-cazin llaqtaman. Chayninta lloqsispanñataqmi pasarqa Rimon llaqtaman Nea llaqtanta muyurimuspan.¹⁴ Norte law linderoñataqmi muyumurqa Hanaton llaqtanta Jefte-el Qechwaman chayanankama.¹⁵ Paykunapa allpanpitaqmi karqa kay llaqtakuna: Catat, Naalal, Simron, Idala hinaspa Belen. Chay llaqtakunam karqa chunka iskayniyoq llaqtakunapa wakinin llaqta llaqtachankunapiwan.¹⁶ Chaynamá karqa Zabulon ayllupa castankuman hina herencia allpankuqa, llaqtakunapas paykunapam karqa llaqtachankunapiwan.

Isacar ayllupa allpanmanta

¹⁷Tawa kaq suerteñataqmi tuparurqa Isacar aylluman chaynapi castankuman hina partinakunankupaq.¹⁸ Chay herencia allpankupim karqa kay llaqtakuna: Jezreel, Quesulot, Sunem,¹⁹ Hafaraim, Sihon, Anaharat,²⁰ Rabbit, Quision, Abez,²¹ Remet, En-ganim, En-hada hinaspa Bet-pases.²² Chay herenciankupa linderonmi chayarqa Tabor Moqokama, Sahazima llaqtakama, Bet-semes llaqtakama hinasspam tukurqa Jordan Mayupi. Paykunapam karqa chunka soqtayoq llaqtakuna llaqtachankunapiwan.²³ Chaynamá karqa Isacar ayllupa castankuman hina herencia allpankuqa, llaqtakunapas paykunapam karqa llaqtachankunapiwan.

Aser ayllupa allpanmanta

²⁴Pichqa kaq suerteñataqmi tuparurqa Aser aylluman chaynapi castankuman hina partinakunankupaq.²⁵ Chay herencia allpankupim karqa kay llaqtakuna: Helcat, Hali, Beten, Acsaf,²⁶ Alamelec, Amad hinaspa Miseal. Chaynapim chay linderonqa chayarqa intipa seqaykunan lawpi Carmelo Orqokama chaynataq Sihor-libnat lawkama.²⁷ Intipa qespimunan lawninta riq linderonñataqmi muyumurqa Bet-dagon llaqtaman. Zabulon ayllupa allpanpa pasaspanmi chayarqa norte lawpi Jefte-el Qechwakama, chaymantam pasarqa Bet-emec llaqtanta, Neiel llaqtanta hinasspam lloqsisraqa Cabul llaqtapa norte lawninta.²⁸ Chay herencia allpankupim karqa kay llaqtakuna: Abdon, Rehob, Hamon hinaspa Cana, chay linderonqa chayarqa Sidon hatun llaqtakamam.²⁹ Chaymantañataqmi muyumurqa Rama llaqtanta

murallasqa Tiro llaqtakama, chaymanñataqmi Hosa llaqtaman muyumuspa lloqsirqa Mediterraneo Lamar Qochakama. Paykunapataqmi karqa kay wakin llaqtakunapas: Mahaleb, Aczib,³⁰Uma, Afec hinaspa Rehob. Chay llaqtakunawanmi karqa iskay chunka iskayniyoq llaqtakuna llaqtachankunapiwan.³¹ Chaynamá karqa Aser ayllupa castankuman hina herencia allpankuqa, llaqtakunapas paykunapam karqa llaqtachankunapiwan.

Neftaliy ayllupa allpanmanta

³² Soqta kaq suerteñataqmi tuparurqa Neftaliy aylluman chaynapi castankuman hina partinakunankupaq. ³³ Allpankupa linderonmi qallarirqa Helef llaqtamanta chaynataq Alon-saananim llaqtamanta hinaspm pasarqa Adami-neceb llaqtanta chaynataq Jabneel llaqtanta Lacum llaqtakama hinaspm lloqsirqa Jordan Mayuman. ³⁴ Chaymantam muyurqa intipa seqaykunan lawman, Aznot-tabor lawninta pasaspam chayarqa Hucoc llaqtaman. Chaynapimá surlawpi Neftaliy ayllupa linderonqa karqa Zabulon ayllupa linderonwan tupanakuq. Intipa seqaykunan lawman linderonñataqmi karqa Aser ayllupa linderonwan tupanakuq, intipa qespimunan lawman linderonñataqmi chayarqa Juda lawpi Jordan Mayukama. ³⁵ Paykunaman tuparuq murallasqa llaqtakunañataqmi karqa: Sidim, Zer, Hamat, Racat, Cineret,³⁶ Adama, Rama, Hazor, ³⁷ Cedes, Edrei, En-hazor, ³⁸ Iron, Migdal-el, Horem, Bet-anat hinaspa Bet-semes. Chaykunam karqa chunka isqonniyoq llaqtakuna llaqtachankunapiwan. ³⁹ Chaynamá karqa Neftaliy ayllupa castankuman hina herencia allpankuqa, llaqtakunapas paykunapam karqa llaqtachankunapiwan.

Dan ayllupa allpanmanta

⁴⁰ Qanchis kaq suerteñataqmi tuparurqa Dan aylluman chaynapi castankuman hina partinakunankupaq. ⁴¹ Paykunapa herencia allpankupim karqa kay llaqtakuna: Zora, Estaol, Ir-semes. ⁴² Saalabin, Ajalon, Jetla, ⁴³ Elon, Timnat, Ecron, ⁴⁴ Elteque, Gibeton, Baalat, ⁴⁵ Jehud, Bene-berac, Gat-rimon, ⁴⁶ Mejaron hinaspa Racon. Paykunapataqmi karqa Jope llaqtapa hichpanpi kaq allpakunapas. ⁴⁷ Aswanqa Dan aylluman chay tocancianku allpa mana haypaptinmi rirqaku Lesem llaqtata atacamunankupaq. Venceruspankum runakunata espadawan wanurachirqaku hinaspm dueñochakurqaku. Chay llaqtapi *yachaspankutaqmi chay Lesem llaqtata suticharqaku abuelonku Danpa sutiñwan. ⁴⁸ Chaynamá karqa Dan ayllupa castankuman hina herencia allpankuqa, llaqtakunapas paykunapam karqa llaqtachankunapiwan.

Josueyapa tocancianmanta

⁴⁹ Israelpa mirayninkuna linderonkuman hina herenciankupaq allpata partiyyta tukuruspankuñataqmi qorqaku Nunpa churin Josueyman, chay herencia allpatapa qorqaku kikinkupa allpanku ukupim. ⁵⁰ Tayta Diospa nisqanman hinam Efrain ayllupa yachasqan orqopi Josueyman qorqaku mañakusqan Timnat-sera llaqtata. Chaymi chay llaqtata pay mosoqmanta hatarichispan chaypi *yacharqa.

⁵¹ Chay herenciankupaq allpatamá sacerdote Eleazar, Nunpa churin Josuey chaynataq ayllukunapa jefenkuna suerteaspa partirqaku Israel ayllukunaman. Chaynatamá rurarqaku Tayta Diospa qayllanpi otaq Diosman asuykuna karpapa punkunpi, chay karpaqa karqa Silo llaqtapim. Chaynatamá herencia allpa parti-nakuyta tukurqaku.

Amparakunanku llaqtakuna akllasqankumanta

(Nm 35:6-34. Dt 4:41-43, 19:1-13)

20¹Josueytam Tayta Dios nirqa:

²—Israelpa mirayninkunamany niy Moisesman kamachisqayta hina amparakunanku llaqtakunata akllanankupaq. ³Mana piensachkaspa qonqaymanta pipas runamasinta wañurachiq runaqa huk kaqnin llaqtaman lluptikuspanmi amparakunqa chaynapi wañuq runapa ayllun reclamaspa vengakunamanta. ⁴Chay wañurachiq runam chay huk kaqnin llaqtaman lluptispan llaqtapa zaguanninpa punkunpi sayanqa hinaspam willakunqa imam pasakusqanta chay llaqtapi ancianokunaman. Chayimi paykuna uyarispunku chaskinqaku chay llaqtapi hinaspam qonqaku sitiota paykunawan *yachananpaq. ⁵Wañuqpa ayllun vengakunanpaq qatiptinpas chay wañuchiqtaqa manam qonqakuchu, chaynataqa ruranqaku ñawpaqmanta mana cheqchinckaspan qonqaymanta wañurachisqanraykum. ⁶Chay wañuchiq runaqa chay llaqtallapim kanqa huñunasqa runakunapa qayllanpi juzgasqa kanankama chaynataq chay tiempopi sacerdotekekunapa jefen wañukunankama. Chaymantañam runamasin wañurachiq runaqa kutinqa maymantam lluptimusqan llaqtaman chaynataq wasinmanpas —nispa.

⁷Chaynapim Israel casta runakunqa akllarqaku Galilea law Neftaliy ayllupa orqonpi kaq Cedes llaqtata, akllarqakutaqmi Efrain ayllupa orqonpi kaq Siquem llaqtatapas chaynataq Juda ayllupa orqonpi kaq Quiriat-arba llaqtatapas, chay llaqtapa huknin sutinmi karqa Hebron. ⁸Akllarqakutaqmi Jerico llaqtapa chimpan Jordan Mayupa intipa qespmunam law Beser llaqtatapas. Chay llaqtam karqa Ruben ayllupa allpan chunniq pampapi. Akllarqakutaqmi Gad ayllupa allpanpi kaq Ramot llaqtatapas. Chay llaqtaqa karqa Galaad lawpim. Akllarqakutaqmi Golan llaqtatapas. Chay llaqtaqa karqa Manases ayllupa allpan Basan lawpim. ⁹Chay llaqtakunamatá akllarqaku Israelpa llapallan mirayninkunapaq chaynataq paykunawan *yachaq forasterokunapaq. Chay llaqtaqa karqa qonqaymanta runamasin wañurachiq runa lluptinanpaqmi chaynapi huñunasqa runakuna manaraq juzgachkaptinku wañuqpa ayllun vengakuspa payta mana wañurachinapaq.

Leviy castakunapa llaqtankunamanta

(1 Cr 6:54-81)

21

¹Leviy ayllupa jefenkunam rirqaku sacerdote Eleazarman, Nunpa churin Josueymán chaynataq Israel ayllukunapa jefenkunaman. ²Paykunam kachkarqaku Canaan casta runakunapa allpanpi kaq Silo llaqtapi. Leviy ayllupa jefenkunam nirqaku: —Tayta Diosmi Moisesman kamachirqa *yachanaykupaq llaqtakunata chaynataq animalniykupaq echaderokunatapas qowanaykikupaq —nispa.

³Chayimi Israelpa mirayninkuna Leviy aylluman qorqaku kikinkupa herencian-kumanta llaqtakunata echaderoyqtakama, chaynataqa qorqaku Tayta Diospa kamachisqanman hinam.

⁴Suerteaptinkum tuparurqa Coat castakunaman. Leviy Ayllu Coat castamanta kaq sacerdote Aaronpa mirayninkunamanmi tuparurqa chunka kimsayoq llaqtakuna. Chay llaqtakunam karqa Juda ayllupa allpanpi, Simeon ayllupa allpanpi chaynataq Benjamin ayllupa allpanpi. ⁵Coatpa wakiqnin mirayninkunamanmi suerteaptinku tuparurqa chunka llaqtakuna Efrain ayllupa allpanpi, Dan ayllupa allpanpi hinaspam Manases parten ayllupa allpanpi. ⁶Yapatawan suerteaptinkum tuparurqa Gerson-pa castankunaman chunka kimsayoq llaqtakuna. Chay llaqtakunam karqa Isacar

ayllupa allpanpi, Aser ayllupa allpanpi, Neftaliy ayllupa allpanpi chaynataq Manases parten ayllupa Basan law allpanpipas.⁷ Huktawan suerteaptinkum tuparurqa Mera-ripa castankunaman chunka iskayniyoq llaqtakuna. Chay llaqtakunam karqa Ruben ayllupa allpanpi, Gad ayllupa allpanpi hinaspas Zabulon ayllupa allpanpi.

⁸Moisesman Tayta Diospa kamachisqanman hinamá Leviv castakunaman suerteapanku Israelpa mirayninkuna qorqaku chay llaqtakunata echaderonkunatawan. ⁹Qorqumá Juda ayllumantapas chaynataq Simeon ayllumantapas sutichananku llaqtakunata. ¹⁰Chay llaqtakunamá puntata suerteasqankurayku tuparurqa Leviv ayllu Coat casta Aaronpa mirayninkunaman. ¹¹Paykunamanmi qorqaku Juda ayllupa orqonpi Quiriat-arba llaqtata muyuriqinpi echaderonkunatawan, chay llaqtapa huknin sutiñmi karqa Hebron. Chay Quiriat-arba llaqtam sutichasqa karqa Anacpa taytan Arbapa sutiñwan. ¹²Aswanqa chay llaqtapa chakrankunamat llaqtachankunatawan qorqaku Jefonepa churin Caleb dueñochakunanaq.

¹³Sacerdote Aaronpa mirayninkunamanmá qorqaku runamasin wañuchiq runa amparakunanaq Hebron llaqtata. Chay llaqta qosqankumantapas qorqakutaqmi huk llaqtakunatapas, chay llaqtakunam karqa: Libna,¹⁴ Jatir, Estemoa,¹⁵ Holon, Debir,¹⁶ Ain, Juta hinaspas Bet-semes. Chay isqon llaqtakunamat echaderonkunatawan qorqaku Juda hinaspas Simeon ayllukunapa allpanpi. ¹⁷Benjamin ayllupa allpanpiñataqmi qorqaku Gabaon llaqtata, Geba llaqtata,¹⁸ Anatot llaqtata hinaspas Almon llaqtata. Chaykunam karqa tawa llaqtakuna echaderoyoqkama. ¹⁹Aaronpa miraynин sacerdote-kunapa llapallan llaqtankunam karqa chunka kimsayoq llaqtakuna echaderoyoqkama.

²⁰Leviv ayllu Coatpa wakin castanmanñataqmi suerteasqankuman hina qorqaku Efrain ayllupa allpanpi. ²¹Paykunamanmi qorqaku Efrain ayllupa orqonpi Siquem llaqtata, chay llaqtam karqa runamasin wañuchiq runa amparakunanaq. Qorqakutaqmi Gezer llaqtatapas,²² Kibsim llaqtatapas chaynataq Bet-horon llaqtatapas. Chaykunam karqa tawa llaqtakuna echaderoyoqkama. ²³Dan ayllupa allpanpipas qorqakutaqmi Elteque llaqtata, Gibeton llaqtata,²⁴ Ajalon llaqtata chaynataq Gat-rimon llaqtatapas. Chaykunam karqa tawa llaqtakuna echaderoyoqkama. ²⁵Paykunamanmi qorqakutaq Manases parten ayllupa allpanpi Taanac llaqtatapas chaynataq Gat-rimon llaqtatapas. Chaykunam karqa iskay llaqtakuna echaderoyoqkama. ²⁶Chaynaqa Coatpa wakin castankunapaq chay llapallan llaqtakunam karqa chunka paykunapataqmi karqa chay llaqtakunapa echaderonkunapas.

²⁷Leviv ayllumanta kaq Gersonpa mirayninkunamanñataqmi qorqaku Manases parten ayllupa allpanpi kaq Basan law Golan llaqtata, chay llaqtam karqa runamasin wañurachiq amparakunanaq. Qorqakutaqmi Beesteria llaqtatapas. Chaykunam karqa iskay llaqtakuna echaderoyoqkama. ²⁸Qorqakutaqmi Isacar ayllupa allpanpipas Cison llaqtata, Daberat llaqtata,²⁹ Jarmut llaqtata chaynataq En-ganim llaqtatapas. Chaykunam karqa tawa llaqtakuna echaderoyoqkama. ³⁰Qorqakutaqmi Aser ayllupa allpanpi Misael llaqtatapas, Abdon llaqtatapas,³¹ Helcat llaqtatapas chaynataq Rehob llaqtatapas. Chaykunam karqa tawa llaqtakuna echaderoyoqkama. ³²Neftaliy ayllupa allpanpipas qorqakutaqmi Galilea lawpi Cedes llaqtata, chay llaqtam karqa runamasin wañuchiq runa amparakunanaq. Qorqakutaqmi Hamot-dor llaqtatapas chaynataq Cartan llaqtatapas. Chaykunam karqa kimsa llaqtakuna echaderoyoqkama. ³³Chaynaqa Gersonpa castankunapa llapallan llaqtankunam karqa chunka kimsayoq llaqtakuna echaderoyoqkama.

³⁴Leviv ayllumanta kaq Meraripa castankunamanmi qorqaku Zabulon ayllupa allpanpi Jocneam llaqtata, Carta llaqtata,³⁵ Dimna llaqtata hinaspas Naalal llaqtata. Chaykunam karqa tawa llaqtakuna echaderoyoqkama. ³⁶Ruben ayllupa allpanpipas

qorqakutaqmi Beser llaqtata, Jahaza llaqtata,³⁷ Cademot llaqtata hinaspa Mefaat llaqtata, chaykunam karqa tawa llaqtakuna echaderoyoqkama.³⁸ Gad ayllupa allpanpipas qorqakutaqmi Galaad lawpi Ramot llaqtata, chay llaqtam karqa runamasin wañuchiq runa amparakunanaq. Qorqakutaqmi Mahanaim llaqtatapas,³⁹ Hesbon llaqtatapas chaynataq Jazer llaqtatapas. Chaykunam karqa tawa llaqtakuna echaderoyoqkama.⁴⁰ Chaynaqa Leviy aylu wakin runakunaman otaq Merari casta runakunaman suerteapanku qosqanku llapallan llaqtakunam karqa chunka iskayniyoq llaqtakuna.

⁴¹ Israelpa mirayninkunapa dueñochakusqanku allpapi kaq Leviy aylluman qosqanku llapallan llaqtakunam karqa tawa chunka pusaqniyoq llaqtakuna echaderoyoqkama.⁴² Chay llaqtakunaqa sapakamam karqa muyuriqninpi echaderoyoqkama.

Prometesqankunata Tayta Dios cumplisqanmanta

⁴³ Abuelonkunaman juramentasqanman hinamá Israelpa mirayninkunaman llapallan allpata Tayta Dios qorqa. Chaymi paykuna dueñochakuruspanku chaypi *ya-charqaku.⁴⁴ Abuelonkuman tukuy jurasqanta hinam muyuriqninkupi nacionkunawan hawkáña kanankupaq Tayta Dios chaynata rurarqa. Chaymi llapallan enemigon-kunapas paykunawan peleayta manaña atirqakuchu, Tayta Dios yanapaptinmi enemigonkunatas vencerqaku.⁴⁵ Israel castakunaman Tayta Dios prometespa llapa allin rimasqankunaqa manam yanqachu karqa aswanqa llapallanmi cumplikurqa.

Wakin ayllukuna Jordan Mayupa waklaw chimpanman kutisqankumanta

22 ¹ Josueymi qayarqa Ruben ayllumanta, Gad ayllumanta chaynataq Manases parten ayllumanta runakunata² hinas pam paykunata nirqa:

—Qamkunaqa kasurqankichikmi Tayta Diospa serviqnin Moisespa tukuy kamachisus-qaykichikta chaynataq tukuy kamachisqaykunatas.³ Kunan punchawkamaqa manam castamasikichikkunata saquerurqankichikchu aswanqa kasurqankichikmi yupaychas-qanchik Tayta Diospa kamachisqankunata.⁴ Prometesqanman hinam yupaychasqanchik Tayta Diosqa castamasikichikkunata hawkataña kawsachichkan. Kunanqa kutikuy-chikñayá Tayta Diospa qosusqaykichik allpapi wasikichikman, chaytaqa Tayta Diospa serviqnin Moisesmi qosurqankichik Jordan Mayupa waklawnin intipa qespimunan lawpi.⁵ Ichaqa Tayta Diospa serviqnin Moisespa qosusqaykichik kamachikuyntawan yachachikuymintayá ama qonqaspa kasukuychik chaynapi yupaychasqanchik Tayta Diosta kuyanaykichikpaq, paypa tukuy munasqanman hina kawsanaykichikpaq, tukuy sonqoykichikwan chaynataq tukuy vidaykichikwan payta qatispa adoranaykichikpaq.

⁶ Josueymi paykunapaq Tayta Diospa bendicionninta mañakuspa paykunata aviaykurqa. Hinaptinmi paykunaqa pasakurqaku wasinkuman.

⁷ Manases parten ayllukunamanmi Moises qorqa allpata Basan lawpi, wakin Manases parten ayllukunamanñataqmi Josuey qorqa castamasinkunapa allpanwan kuskata, paykunamanmá qorqa intipa seqaykunan law Jordan Mayupa chimpanpi. Chaymi Basan lawman riqkunapaq Diospa bendicionninta mañakuspan paykunata aviaykurqa wasinkuman kutikunankupaq.⁸ Paykunamat nirqa:

—Kutiychikñayá wasikichikman tukuy imayoq otaq ancha animalsapa, qorisapa, qollquesapa, broncesapa, fierrosapa chaynataq ancha pachasapa. Enemigoykichikkunanta qechusqaykichikkunatamá castamasikichikkunawan rakinakunkichik —nispa.

⁹Ruben ayllumanta, Gad ayllumanta chaynataq Manases parten ayllumanta runakunam kutikurqaku. Pasakurqaku- má Galaad law allpankuman. Chay allpatam chaskirqaku Moisesman Tayta Diospa kamachisqanta hina.

Jordan Mayupa patanpi altar hatarichisqankumanta

¹⁰Canaan allpapi kaq Jordan Mayupa hichpan lawman chayaruspankum Ruben ayllu runakuna, Gad ayllu runakuna chaynataq Manases parten ayllu runakuna hatarichir-qaku Jordan Mayupa patanpi ancha hatun altarta. ¹¹Chay Ruben ayllupa, Gad ayllupa chaynataq Manases parten ayllu runakunapa altar hatarirachisqankutam Israelpa wakin mirayninkuna uyarirurqaku. Chay altartaqa rurarurqaku Jordan Mayupa patan Israelpa mirayninkunapa *yachasqanku lawpim otaq intipa seqaykunan law Canaan allpapim. ¹²Israelpa wakin mirayninkuna chay rurasqankuta uyariruspankumá llapa-lanku huñunakururqaku Silo llaqtapi paykunapa contranpi peleanankupaq. ¹³Chaymi wakin Israelpa mirayninkuna kacharqaku sacerdote Eleazarpa churin Fineesta Ga-laad lawpi kaq Ruben aylluman, Gad aylluman chaynataq Manases parten aylluman. ¹⁴Fineeswantaqmi kacharqaku chunka jefekunatapas, sapa jefem karqa Israel sapa ayllumanta. Chay llapallan ayllukunamanta jefekunaqa karqa Israel sapa ayllupi kama-chikuqmi. ¹⁵Paykunam pasarqaku Galaad lawpi kaq Ruben aylluman, Gad aylluman hinaspa Manases parten aylluman, chayaruspankum nirqaku:

¹⁶—Tayta Diospa llapallan huñunasqa runankunam kaynata nin: “¿Ima traicionataq rurachkankichik Israelpa Diosninpa contranpi? ¿Tayta Diosta mana qatinaykichikpaqchu hinaspa mana kasukuq kanaykichikpaqchu altarta rurakuruspa Tayta Diospa contranpi hatarichkankichik? ¹⁷¿Baal-peor taytacharayku huchallikusqanchikpas pisillapaqchu rikchakapusunkichik? Israelpa mirayninkunata Tayta Dios castigachkaptinpas kunan-kamapas hinallaraqmi culpayoq kachkanchik. ¹⁸Tayta Diospa contranpi kunan mana kasukuptikichikqa paypas paqarinchiki piñakurunqa Israelpa llapallan mirayninkunapa contranpi. ¹⁹Dueñochakusqaykichik allpa Tayta Dios adoranapaq hina mana kaptin-qa, chimpamuychikyá Tayta Diospa allpanman otaq *yachasqan karpapa kasqanman hinaspayá allpata dueñochakuychik ñoqaykuwan kuska. Ichqa amayá hoqarikuy-chikchu Tayta Diospa contranpiqa nitaq contraykupipas, chaynataqa rurachkankichik yupaychasqanchik Tayta Diospa altarninmanta sapaq altarta rurakuruspaykichikmi. ²⁰Yuyariyichikyá Zarapa miraynin Acan sutivoq runata, paymi chinkachisqa kananpaq Tayta Diospaq rakisqa kaqkunata hapikuykuspan Tayta Diosta traicionarqa. Chayray-kum Israelpa llapallan mirayninkunapa contranpi Tayta Dios piñakurqa. Chay runaqa manataqmi sapallanchu wañurqa mana allin rurasqanmantaqa” nispa.

²¹Chaymi Ruben ayllumanta, Gad ayllumanta hinaspa Manases parten ayllumanta kaq runakuna Israelpa llapallan mirayninkunapa kachasqan chay jefekunata nirqaku:

²²—Tukuy Atiyniyoq Tayta Diosmi yachan, Tukuy Atiyniyoq Tayta Diosmi yachan. Israelpa mirayninkunapas yachachunyá: Tayta Diospa contranpi mana kasukuq kanay-kupaqchus icha payta traicionanaykupaqchus kayta rurasqaniku. Chayna traicionaqa kaptiykuqa kunanya castigawayku. ²³Sichu chay altarta rurakurqaniku Tayta Diosta mana qatinaykupaq hinaptinqa kikinpuniyá cuentata mañawachunku. Animalta wañuchispá lliw kañanapaq ofrendakunata, kawsaykunamanta ofrendakunata chaynataq Dioswan huklla kasqaykumanta ofrendakunata chay altarpí ofrecenayku kaptinqa hina kikintaqyá cuentata mañawachunku. ²⁴Kaytaqa rurarqaniku hamuq punchawkunapi sucedenanmanta manchakuspakyum. Yanqañataq qamkunapa miraynikichik mirayniy-

kuta kaynata ninmanku: “Israelpa yupaychasqan Tayta Diosqa imaykichiktaq? ²⁵Tayta Diosmi churarurqa Jordan Mayuta rakiwaqninchik lindero kananapaq. Manapunim kanchu qamkunapa partekichik Tayta Diospiqa” nispas. Chaynapim miraynikichikkuna mirayniy-kuta Tayta Dios mana respetaqta ruranmanku. ²⁶Chayraykum ninakurqaniku chay altarta ruranaykupaq, ichaqa manam animalta wañuchispa lliw kañana ofrendata otaq huk rikchak ofrendakunata ofrecekunaykupaqchu. ²⁷Kay altarqa kanqa ñoqaykumantawan qamkunamanta testigo hinam, testigo hinataqmí kanqa mirayninchikkunapaqpas chay-napim animalkunata wañuchispa lliw kañana ofrendakunawan, wakin ofrendakunawan chaynataq Dioswan huklla kasqaykumanta ofrendakunawanpas Tayta Diosta santuarion-pi adorasaqku. Chaynaqa miraynikichikkunapas mirayniyutam manaña ninqakuchu: “Tayta Diospi partekichikqa manañaam kanfiachu” nispas. ²⁸Ñoqaykumá ninakurqaniku hamuq punchawkunapi ñoqaykutapas otaq mirayniyutapas chaynata niptinkuqa kay-nata ninankupaq: “Abueloykupa kay rurasqanku altarqa otaq Tayta Diospa altarninman rikchakuq altarqa manam animalkunata wañuchispa lliw kañanapaqchu nitaq wakin ofrendakunata ofrecenapaqchu aswanqa qamkunamantawan ñoqaykumanta testigo hina kanallanpaqmi. ²⁹Huk altartaraq rurakuytaqa amayá piensayllapas-piensaqaqkuchu. Chaynata ruraspaqa Tayta Diospa contranpich mana kasukuq kaymanku otaqcha manaña paypa qatiqninchu kaymanku. Tayta Diospa yachasqan karpapa ñawpaqnipí altarlam kanqa animalkunata wañuchispa lliw kañanapaq altarqa chaynataq kawsaykunamanta ofrendakunatapas hinaspa wakin ofrendakunatapas ofrecenapaq altarqa” nispas.

³⁰Chaymi sacerdote Finees riqmasinkunapiwan otaq Israelpa mirayninkunapi kamachikuqkunapiwan chaynataq Israel casta jefekunapiwan allinpaq hapiroqaku Ruben ayllupa, Gad ayllupa hinaspa Manases ayllupa rimasqankuta uyariruspan-ku. ³¹Sacerdote Eleazarpa churin Fineesmi paykunata nirqa:

—Kunanmi entienderuniku Tayta Diosqa ñoqanchikwan kasqanta, chaynaqa manamá paypa contranpichu chay traiciontaqa piensarqankichik. Kunantaqmí Tayta Diospa castigonmanta Israelpa mirayninkunata libraruwankiku —nispas.

³²Chaymi sacerdote Eleazarpa churin Finees wakin jefekunapiwan kutikurqaku Ruben ayllupa hinaspa Gad ayllupa kasqan Galaad lawmanta, paykunaqa kutikur-qaku Canaan allpamanmi otaq Israelpa wakin mirayninkunapa kasqanmanmi. Chayaruspankum paykunaman willarqaku chay asuntomanta. ³³Chaymi Israelpa wakin mirayninkunaman chay asunto allinpaq rikchakapurqa, chayraykum alabar-qaku Tayta Diosta, manañaam piensarqakuchu Ruben ayllupa hinaspa Gad ayllupa contranpi peleaq riytapas nitaq *yachasqanku allpa purmarachiytapas. ³⁴Ruben aylluwan Gad ayllum chay altarta suticharqaku “Ed” nispas. Chaynataqa suticharqaku:

—Chay altarqa ñoqanchikpaqmi testigo hina kanqa Tayta Dioslla cheqap Dios kasqanmanta —nispankum.

Israelpa mirayninkunata Josuey kunasqanmanta

23 ¹Israelpa mirayninkunatam muyuriqninkupi enimigonkuwan peleasqan-kumanta unay watakunaña Tayta Dios samaykachirqa, Josueymi ancha yuyaqña kachkaspan ²qayachimurqa Israel casta llapallan runakunata, ancianonkunta, jefekunata, juezninkunata chaynataq kamachikuqkunatapas, paykunamat nirqa:

—Unay watayoq machuñam kani. ³Qamkunaqa rikurqankichikmi yupaychas-qanchik Tayta Diospa llapallan chay nacionkuna qamkunayku tukuy rurasqanta. Yupaychasqanchik Tayta Diosmi qamkunamanta pelearqa. ⁴Suerteaspaymi kay

allpakuñata partirqaykichik sapa ayllukunaman. Partirqaykichikqa manam vencesqay nacionkunallatachu aswanqa manaraq qechusqay puchuq allpakuñatawanmi, partirqaykichikqa Jordan Mayumanta qallarispa intipa seqaykunan lawpi Mediterraneo Lamar Qochakama.⁵ Yupaychasqanchik Tayta Diosmi qayllaykichikmanta qarqonqa chay allpapi runakunata chaymi allpankutapas qamkunaña dueñochakunkichik, chay-nataqa rurankichik yupaychasqanchik Tayta Diospa prometewasqanchikman hinam.

⁶—Anchata kallpanchakuspakichikyá Moisespá qellqasqan libropi yachachikuykunta kasukuychik, ama qepanchakuspayá cumpliychik.⁷ Qamkuna ukupi puchuq huklaw nacionniyoq runakunawanqa amayá hukllawakuychikchu. Taytacha-mamachankupa sutintapas amayá rimariychikchu, amataq sutinraykupas juramentaychikchu. Amamá chaykunataqa adorankichikchu nitaq qonqorakunkichikchu.⁸ Aswanqa yupaychasqanchik Tayta Diosllatam qatinkichik kunankama rurasqaykichikta hina.⁹ Tayta Diosmi qarqorqa hatun hinaspa atiyniyoq nacionkunata qayllaykichikmanta.¹⁰ Paypa prometesusqaykichikpi hinam qamkunamantaqa chullalla runa lluptichinqa waranqa runata. Yupaychasqanchik Tayta Diosmi peleanqa qamkunamanta.¹¹ Chaynaqa anchata cuidakuychik hinaspa yupaychasqanchik Tayta Diosta kuyaychik.¹² Sichu Tayta Diosmanta rakikuspakichik qamkuna ukupi *yachaq huklaw nacionniyoq runakunata qatirkuptikichikqa chaynataq paykunawan hukllawakuspa casarakuptikichikqa¹³ yupaychasqanchik Tayta Diosqa manam qarqonqachu qamkunawan yachaq chay runakunata aswanqa paykunam kanqa qamkunapaq toqla hina, hapisunaykichikpaq malla hina, wasaykichikpaq azote hina chaynataq ñawikichikpaqas kichka hina. Chaynaqa kanqaku yupaychasqanchik Tayta Diospa qosusqaykichik kay allin allpamanta chinkanaykichikkamam.

¹⁴—Ñoqaqa wañukusaqñam. Chaynaqa yachaychikyá tukuy sonqoykichikwan chaynataq tukuy vidaykichikwan yupaychasqanchik Tayta Diospa tukuy allin prometesqankunaqa cumplikusqanta. Chaykunamantaqa manam chullapas yanqaqa karqachu.¹⁵ Allin prometesusqaykichikmi qamkunapaq cumplikurqa chaynataqmí yupaychasqanchik Tayta Diospa castigasunaykichikpaq rimasqankunapas contraykichikpi cumplikunqa qosusqaykichik kay allin allpamanta chinkachisunaykichikkama.¹⁶ Sichu yupaychasqanchik Tayta Diospa kamachisusqaykichik contratonta mana kasukuptikichikqa chaynataq taytacha-mamachakunata adoraspa qonqorakuptikichikqa Tayta Diosmi contraykichikpi piñakunqa hinaptinmi chaylla chinkarunkichik kay qosusqaykichik sumaq allpamanta —nispa.

Josueyapa despedikusqanmanta

24 ¹Josueymi Israel llapallan ayllukunata Siquem llaqtapi huñuruspan qayarqa llapa ancianokunata, jefekunata, juezkunata chaynataq kamachikuqkunatas, paykuñam Tayta Diospa qayllanpi sayaykurqaku. ²Chaymi llapallan runakunata Josuey nirqa:

—Israelpa yupaychasqan Tayta Diosmi nin: “Ñawpaq tiempopi abueloykichikkunam *yacharqaku Eufrates Mayupa waklaw chimpanpi. Paykunam karqa Tareywan churinkuna, Tareyapa churinkunaqa karqa Abrahanwan Nacormi. Paykunam taytacha-mamachakunata adorarqaku. ³Ñoqa Tayta Diosmi pusamurqani abueloykichik Abrahamta mayupa waklaw chimpanmanta hinaspa purichirqani lliw Canaan law allpakuñapi. Chaymantam payta mirachirqani churin Isaacta qospay. ⁴Isaacmanmi qorani churin Jacobtawan churin Esauta. Esaumanmi qorqani Seir Orqota dueñochakunapaq. Jacobñataqmí mirayninkunapiwan rirqaku Egipo nacionman. ⁵Chaymantam ñoqa kacharqani Moisestawan Aaronta hinaspa castigarqani Egipo nacionpi runakunata paykunapi tukuy rurasqaykunawan hinaspa chay nacionmanta taytaykichikkunata horqomurqani. ⁶Egipto nacionmanta-

má paykunataqa horqomurqani. Lamar qochaman chayaramuptinkum Egipto runakuna carretankunawan chaynataq silladakunawanpas qatimurqaku tayta-mamaykichikta Puka Lamar Qochakama.⁷ Chaymi tayta-mamaykichik qayakamuaptinku churarqani tutayayta paykunapa qepanpi otaq Egipto runakunapa ñawpaqninpi. Lamar qochatam paykunapa hawanman kutiykachirqani chaymi paykunata taparurqa. Tayta-mamay-kichikmi qawarqaku Egipto runakunawan imam rurasqayta. Paykunaqa chunniqpim karqaku unay watakuna.⁸ Chaymantam qamkunatas paykuchirqaykichik Jordan Mayupa waklawinpi *yachaq Amor casta runakunapa allpanman. Paykunam pelearqaku qamkunapa contraykichikpi, awsanqa ñoqam vencechirqaykichik chaymi allpankutapas dueñochakurqankichik. Qayllaykichikmantam paykunata chinkachirqani.⁹ Chaymantam Siporpa churin Moab casta runakunapa reynin Balac pelearqa qamkunapa contraykichikpi. Chaymi Beorpa churin Balaamta qayachimurqa ñakasunaykichikpaq.¹⁰ Aswanqa ñoqam Balaamta mana kasurqanichu chaymi bendicionnya achka kutipi qamkunapaq mañakuptin Rey Balacpa makinmanta librarqaykichik.¹¹ Chaymantam Jordan Mayuta chimparuspa chayamurankichik Jerico llaqtaman. Chay llaqtapi yachaqunam qamku-nawan pelearqaku, pelearqakutapmi Amor casta runakunapas, Ferez casta runakunapas, Canaan casta runakunapas, Het casta runakunapas, Girges casta runakunapas, Hiv casta runakunapas chaynataq Jebus casta runakunapas. Ñoqam ichaqa paykunata makikichik-man churarqani.¹² Qamkunapa ñawpaqnikichiktam kacharqani wayliskunata hinaptinmi qayllaykichikmanta qarqorqaku Amor casta runakunapa iskaynin reyninkuta. Chaynaqa manam espadaykichikwanchu nitaq flechaykichikwanchu paykunataqa qarqorqankichik.¹³ Qorqaykichiktaqmi mana llamkasqaykichik chakrakunatas chaynataq mana hatari-chisqaykichik llaqtakunatas. Chay lawpi kunan *yachaspaykichikmi mikuchkankichik mana plantasqaykichik uvas huertakunamantawan aceitunas huertakunamanta” nispas.

¹⁴—Kunanyá Tayta Diosta respetaspa cheqap sonqowan payta adoraychik. Eufrates Mayupa waklaw chimpampiraq chaynataq Egipto nacionpiraq kachkaspunku abueloykichikkunapa adorasqanku taytacha-mamachakunatayá qamkunamanta wischuychik hinaspayá Tayta Diosllata adoraychik.¹⁵ Sichum Tayta Dios adoraya-ta mana munaspaqa, kunanpuni akllakuychik pim adoranaykichikta. ¿Eufrates Mayupa waklaw chimpampi kachkaspunkuraq abueloykichikkunapa adorasqan taytacha-mamacha adoraytachu munankichik icha kay yachasqaykichik allpapi kaq Amor casta runakunapa taytacha-mamachanku adoraytachu munankichik? Ñoqam ichaqa familiaykunapiwan Tayta Diosllata adorasaqku —nispa.

¹⁶ Chaymi runakunañataq nirqaku:

—Tayta Diosta saqueruspa taytacha-mamachakuna adoraytaqa amayá yanqalla-pas piensasaqkuchi.¹⁷ Yupaychasqanchik Tayta Diosmi ñoqanchiktaqa chaynataq abuelonchikkunatas Egipto nacionmanta sirviente kachkaptinchik horqomu-warqanchik. Paymi qayllanchikpi chay hatun milagrokunata rurarqa, paytaqmi waqaychawarqanchik hamusqanchik ñanpipas hinaspa pasamusqanchik allpapi runakunamantapas.¹⁸ Tayta Diosmi qayllanchikmanta qarqorqa llapallan runa-kunata otaq chay allpapi *yachaq Amor casta runakunata. Chaynaqa ñoqaykuqa adorasaqku Tayta Diosllatam. Payllam ñoqaykupa Diosniyuqa —nispa.

¹⁹ Chaywapas Josueymi nirqa paykunata:

—Tayta Dios adoraytaqa manam atiwaqchikchu, payqa Chuya Diosmi chay-nataq sientikuq celoso Diosmi. Payqa manam pampachasunkichikchu mana kasukuptikichikqa hinaspa huchallikuptikichikqa.²⁰ Sichu Tayta Diosta saqueruspa

taytacha-mamachakunataña adoraptikichikqa paypas contraykichikpi kaspanmi castigasunkichik hinaspm chinkarachisunkichik. Chaynatamá rurasunkichik kunnakama qamkunapaq allinkunata rurachkaspanpas —nispa.

²¹ Runakunam Josueyta nirqaku:

—Manam chaynaqa kanmanchu. Ñoqaykuqa adorasaqku Tayta Diosllatam —nispa.

²² Chaymi runakunata Josuey nirqa:

—Kikillaykichikmi testigo kankichik Tayta Diosllata adoranaykichiapkpaq aklla-kusqaykichikmanta —nispa.

Chaymi paykunañataq nirqa:

—Arí, testigom kaniku —nispa.

²³ Josueymi paykunata nirqa:

—Kunanyá hatallisqaykichik taytacha-mamachakunata wischuychik hinaspayá tukuy sonqoykichiwan Israelpa yupaychasqan Tayta Diosman kutirukuchik —nispa.

²⁴ Chaymi runakunañataq nirqaku:

—Ñoqaykuqa yupaychasqanchik Tayta Diostam adorasaqku hinaspapas niwas-qankutam kasukusaqku —nispa.

²⁵ Josueymi chay punchawpi rurarqa contratota runakunawan chay huñu-nakusqanku Siquem llaqtapi hinaspm paykunaman qorqa decretokunatawan leykunata. ²⁶ Chaykunatam Josuey qellqarqa Diospa yachachikuyninkuna libropi. Chaynataqmi hatun rumita hapispan Tayta Diospa santuarionpa hichpan encina sachapa sakinpi sayachirqa ²⁷ hinaspm llapallan runakunata nirqa:

—Kay rumim serviwasunchik testigomanta Tayta Diospa niwasqanchik palabrukunata uyarisqanrayku. Kay rumimá testigo kanqa qamkunapa contraykichikpi chaynapi Diosninchiktaqa ama traicionanaykichiapkpaq —nispa.

²⁸ Chaymantam Josuey runakunata aviarqa herencianku allpanman sapakama kutikunankupaq.

Josueyta wañukusqanmanta

(Jue 2:6-10)

²⁹ Manapas unaymantam Tayta Diospa serviqnin Nunpa churin Josuey wañukur-qa pachak chunkan watayoqña. ³⁰ Hinaptinmi pamparurqaku Timnat-sera llaqta law allpanpi. Chay Timnat-sera llaqtaqa karqa Efrain ayllupa allpan orqokunapim otaq Gaas Moqopa norte lawninpim. ³¹ Israelpa castankunam adorarqaku Tayta Diosta Josuey kawsanankama chaynataq Josueyta ancianomasinkuna kawsanankamapas. Chay ancianokunam qawarqaku Israel castakunapaq Tayta Dios tukuy ima rurasqankunata.

Joseyta tullunkuna pampasqankumanta

³² Israelpa mirayninkunam Siquem llaqtapi Joseyta herencian chakrapi pampar-qaku Egipto nacionmanta Joseyta tullunkuna apamusqankuta. Chay allpatam Jacob rantirqa tawa kilo parten qollqewan Hamorpa churinkunamanta. Hamorqa karqa Siquempa taytanmi. Chay chakram karqa Joseyta mirayninkunapaq herencia.

Eleazarpa wañukusqanmanta

³³ Wañukurqataqmí Aaronpa churin Eleazarpa hinaptinmi pamparurqaku churin Fineespa allpan moqopi otaq Efrain ayllupa allpan orqopi, chay allpataqaq Josueymi qorqa Fineesman.

JUECES SUTIYOQ LIBRO

Josuey wañuruptinmi Israelpa mirayninkunata gobiernananpaq mana pipas karqachu chayraykum rakinakuspa chaqwanakuyllaña karqa paykuna ukupi. Muyuriqninkupi nacionkunam chaylla-chaylla paykunata atacaqku otaqmi kikinkupurallapas guerrapi peleaqku. Paykuna ukupi puchuruq Canaan runakunatapas manam venceyta atirqakuchu nitraqmi qarqoya atirqakuchu. Chayraykum paykunaqa pisi tiempolla hawkayapi kaspanku chaqwasqalla hinaspa vencesqalla kawsaqku.

Chaynata kawsasqankuraykum sapa unayneqmanta paykuna ukupi rikurimuq valeroso runakuna paykunapi munaychakunampaq. Chayna runakunatam sutichaqku “juezkuna” nispa, chayraykumá kay libroqa “Jueces” sutiwan sutichasqa. Chaywanpas chay runakunaqa manam juezkunallachu karqaku. Paykunapa rurasqankutamá kay libroqa willakun. Paykunamantam kachkanku ancha yuyarisqa Debora sutiyoq warmipa hinaspa Barac sutiyoq runapa rurasqan chaynataq Gedeonpa, Sansonpa rurasqanpas.

Rey Adoni-bezecta Juda aylluwan Simeon ayllu vencesqankumanta

1 ¹Josuey wañukuptinmi Tayta Diosta Israelpa mirayninkuna tapurqaku:
—¿Mayqanniykutaq puntata risaqku Canaan casta runakunawan peleaq?
—nispa.

²Hinaptinmi Tayta Dios nirqa:

—Juda ayllukunam puntataqa rinqaku, ñoqam Canaan casta runakunapa allpantaqa qosaq paykunaman —nispa.

³Chaymi Juda ayllu runakuna castamasin Simeon ayllu runakunata nirqaku:

—Hakuchik tocaqniyku herencia allpaman hinaspayá peleamusun Canaan casta runakunapa contranpi, chaynataqchá ñoqaykupas qamkunapa tocaciayki-chikman risaqku —nispa.

Chaymi Simeon ayllu runakunaqa paykunawan rirqaku. ⁴Juda ayllu runakuna riptyinkum Tayta Dios paykunaman qoykurqa Canaan casta runakunata chaynataq Ferez casta runakunatapas. Paykunaqa Bezem lawpim vencerurqaku chunka waranqa runakunata. ⁵Chaypim Adoni-bezec sutiyoq reyta tarirurqaku hinaspa paypa contranpi peleaspanku Canaan casta runakunata hinaspa Ferez casta runakunata vencerurqaku. ⁶Adoni-bezec reyñataqmi lluptikururqa ichaqa Israel casta runakuna hapiruspankum makinkunapa hinaspa chakinkunapa maman dedonta qorururqaku.

⁷Chay reymi nirqa:

—Qanchis chunka reykunapa makinkunapa hinaspa chakinkunapa maman dedonkunatam qorurachirqani hinaptinmi mesaypa ukunpi kaspanku mesay-manta wichiqkunata huñuspa mikuqku. Hina chaynallatam Diospas pagaykapuwan ru rasqayman hina —nispa.

Adoni-bezecta Jerusalen llaqtaman pusamuptinkum chaypi wañukurqa.

Hebron llaqtatawan Jerusalen llaqtata Juda ayllu runakuna vencesqankumanta

⁸ Judapa mirayninkunam Jerusalen llaqtapa contranpi peleaspanku vencerurqaku hinas pam chaypi *yachaq kunatapas espadawan wañurachirqaku, kañaykurqakutaq-mi llaqtatapas. ⁹ Judapa mirayninkunaqa rirqakutaqmi orqokunapi, Neguev lawpi chaynataq waqtakunapi yachaq Canaan casta runakunapa contranpi peleaqpas. ¹⁰ Hebron llaqtapi yachaq Canaan casta runakunapa contranpi peleaq Juda ayllu runakuna pasaspankumá wañurachirqaku Sesai sutiyoq runata, Ahiman sutiyoq runata chaynataq Talmai sutiyoq runatapas. Hebron llaqtapa ñawpaq sutinqa karqa Kiriat-arbam.

Debir llaqtata Otoniel vencesqanmanta

(Jos 15:15-19)

¹¹ Rirqakutaqmi Debir llaqtapi *yachaq kunapa contranpi peleaqpas. Chay Debir llaqtapa ñawpaq sutinqa karqa Kiriat-sefermi. ¹² Calebmi nirqa:

—Pipas Kiriat-sefer llaqtata atacaspa venceruqtaqa warmi churiy Acsawanmi casarachisaq —nispa.

¹³ Hinaptinmi Cenazpa churin Otoniel vencerurqa, Cenazqa karqa Calebpa sullka wawqenmi. Calebqa Otoniel tamá warmi churin Acsawan casarachirqa.

¹⁴ Acsam qosan Otonielman hamuspan umacharqa taytan Caleb manta chakrata mañanankupaq. Asnonmanta Acsa uraykuptinmi taytan Caleb tapurqa:

—¿Imataq pasasunki? —nispa.

¹⁵ Chaymi Acsañataq nirqa:

—Neguev allpata qoykuwachkaspaykiqa ama hina kaspayá pukyukunatapas qoykuway —nispa.

Chaymi Caleb qoykurqa hanay lawpi pukyukunatapas chaynataq uray lawpi pukyukunatapas.

Juda aylluwan Benjamin ayllu vencesqankumanta

¹⁶ Cain casta runakunamanta kaqkunam otaq Moisespa suegronpa mirayninkunam Judapa mirayninkunapiwan rirqaku Palmeras sutiyoq llaqtamanta Juda lawpi chun-niqman, chay chunniqqa kachkan Neguev law Arad llaqtapa hichpanpim. Rispankumá chaypi runakunawan *yacharqaku. ¹⁷ Juda ayllu runakunam castamasin Simeon aylluwan rispanku Sefat llaqtapi yachaq Canaan casta runakunata vencerurqaku hinas pam llaqtatapas purmarachirqaku, chay raykum chay llaqtataqa suticharqaku Hormawan. ¹⁸ Juda ayllu runakunaqa dueñochakuykurqakutaqmi Gaza llaqtatapas, Ascalon llaqtatapas, Ecron llaqtatapas chaynataq muyuriqniñpi allpukunatapas. ¹⁹ Juda aylluta Tayta Dios yanapaptinmi orqokunapi *yachaq kunata qarqorurqaku. Aswanqa qechwapi yachaq kunataqa manam qarqorqakuchu guerrapaq carretanku fierromanta kasqanrayku. ²⁰ Hebron llaqtatam Calebman qorqaku Moisespa nisqanman hina. Calebñataqmi chay llaqtamanta Anacpa kimsa churinkunata qarqorurqaku. ²¹ Ichaqa Jerusalenpi yachaq Jebus casta runakunataqa Benjaminpa mirayninkunaqa manam qarqorqakuchu chaymi Jebus casta runakunaqa yacharqaku Benjaminpa mirayninkunawan Jerusalen llaqtapi. Chaypimá *yacharqaku kay libro qellqasqa kanankama.

Betel llaqtata Josey ayllu vencesqanmanta

²²Josey ayllu runakunapas Betel llaqtapa contranpim rirqaku Tayta Dios yanapaptin. ²³Paykunamá Betel llaqtapa contranpi wateqaqkunata churarqaku. Chay Betel llaqtapa ñawpaq sutinmi karqa Luz. ²⁴Chay wateqaqkunam rikururqaku llaqtamanta huk runa lloqsimuchkaqta, paytam nirqaku:

—Qawaykachiwayku imaynam llaqtaman yaykunata hinaptinqa llakipayasqay-kikum —nispa.

²⁵Chay runam qawachirqa mayninmi yaykunata hinaptinmi chay llaqtapi llapallan runakunata espadawan wañurachirqaku ichaqa chay llaqtaman mayninmi yaykuna qawa-chiq runataqa llapallan familiarintam mana imanarqakuchu. ²⁶Hinaptinmi chay runaqa pasakurqa Het casta runakunapa allpanman hinaspm chaypi huk llaqtata hatarichispan Luzwan suticharqa. Chaynam sutin karqa kay libro qellqasqa kasqan punchawkama.

Manases aylluwan Efrain ayllu vencesqankumanta

²⁷Manases ayllu runakunam ichaqa mana qarqorqakuchu Bet-sean llaqtapi, Tanaac llaqtapi, Dor llaqtapi, Ibleam llaqtapi hinaspa Meguido llaqtapi *yachaq-kunata nitaq chay llaqtakunapa muyuriqnin llaqtachakunapi yachaqkunatapas. Chaynapimá Canaan casta runakunaqa hinalla yachakurqaku chay llaqtakunapi.

²⁸Israel casta runakuna atiyniyoqña karuspam ichaqa Canaan casta runakunata devaldella llamkachirqaku, manamá qarqorqakuchu.

²⁹Efrain casta runakunapas manataqmi Gezer llaqtapi *yachaq Canaan casta runakunataqa qarqorqakuchu chaymi Canaan casta runakunaqa paykunawan ya-charqaku Gezer llaqtapi.

Wakin ayllukunapa vencesqanmanta

³⁰Zabulon ayllupas manataqmi Quitron llaqtapi *yachaqkunata qarqoqchu nitaq Nabal llaqtapi yachaqkunatapas, chay Canaan casta runakunaqa paykunawan yachaspam devaldella llamkarqaku.

³¹Aser ayllupas manataqmi Aco sutiyoq llaqtapi *yachaqkunataqa qarqorqakuchu nitaq Sidon llaqtapi, Ahlab llaqtapi, Aczib llaqtapi, Helba llaqtapi, Afec llaqtapi hinaspa Rehob llaqtapi yachaqkunatapas. ³²Chaynapim Aser aylluqa Canaan casta runakunawan kuska yacharqaku mana qarqosqankurayku.

³³Neftaliy ayllupas manataqmi Bet-semes llaqtapi *yachaqkunataqa qar-qorqachu nitaq Bet-anat llaqtapi yachaqkunatapas, paykunaqa Canaan casta runakunapa yachaspanku allpapim yacharqaku. Ichaga Bet-semes llaqtapi ya-chaqkunatawan Bet-anat llaqtapi yachaqkunataqa devaldellam llamkachirqaku.

³⁴Amor casta runakunam Dan aylluta orqokunaman qatirurqaku hinaspm mana dejarqakuchu qechwaman hamunankuta. ³⁵Chaynapim Amor casta runakunaqa hinalla *yachakurqaku Heres Orqopi, Ajalon Qechwapi hinaspa Saalbim llaqtapi. Ichaga Josey ayllum atiyniyoq karuspan paykunawan devaldella llamkachikurqa.

³⁶Amor casta runakunapa linderonqa karqa Acrabim Qasamanta Sela llaqtakam hinaspm hanay lawman chutarikurqa.

Boquim lawman Tayta Diospa angelnin risqanmanta

2 ¹Gilgal llaqtamanta Boquim lawman Tayta Diospa angelnin rispanmi Israel casta runakunata nirqa:

—Ñoqam horqomurqaykichik Egipto nacionmanta hinaspm abueloykichikman juramentowan qosqay allpaman yaykuchirqaykichik. Paykunamanmi nirqani: “Qamkunawan rurasqay contratoyaqa manam yanqachasaqchu ²ichaqa kay allpapi yachaqkunawanqa amam contratota rurankichikchu aswanqa alterninkutapas tuñichinkichikmi” nisp. Chaynata nichkaptiyas manam kasukurqankichikchu. ¿Imanasqamá chaynataqa rurarunkichik? ³Chayraykum nikichik: “Chay runakunataqa manam qayllaykichikmanta qarqosaqchu, paykunaqa qamkunapaqmi trampa hina kanqa, diosninkupas qamkunapa urmachiqnikichikmi kanqa” nisp.

⁴Tayta Diospa angelnin chay palabrukunata Israelpa llapallan mirayninkuman niykuptinmi qaparispa waqarqaku. ⁵Chayraykum chay sitiota suticharqaku Boquinwan hinaspm animalkunata wañuchispa Tayta Diosta adorarqaku.

Josueyapa wañukusqanmanta

(Jos 24:29-31)

⁶Runakunata Josuey aviaruptinmi Israelpa mirayninkuna sapakama pasakurqaku tupaqniñ allpankuta dueñochakunankupaq. ⁷Runakunam adorarqaku Tayta Diosta Josuey kawsanankama chaynataq Josueyapa ancianomasinkuna kawsanankamapas, chay ancianokunam qawarqaku Israel casta runakunapaq Tayta Diospa tukuy ima rurasqankunata. ⁸Tayta Diospa serviqnin Nunpa churin Josueymi ichaqa wañukurqa pachak chunkan watayoqña. ⁹Hinaptinmi pamparurqaku Timnat-heres llaqta law allpanpi, chay Timnat-heres llaqtaqa karqa Efrain castakunapa orqonpim otaq Gaas moqopa norte lawninpim. ¹⁰Chaynapimá Canaan allpaman yaykuq llapallan mi-raykunapas wañukurqaku abuelonkuna hina hinaptinmi paykunapa qepantaqa huk mirayña nacemurqa, paykunaqa manam reqsirqakuchu Tayta Diosta nitaqmí yachar-qakuchu Israelpa mirayninkunapaq imam Tayta Diospa rurasqantapas.

Israel castakunam karunchakunku Tayta Diosmanta

¹¹Israelpa mirayninkunam Tayta Diospa qayllanpi mana allinta rurarkaku, paykuna-qa Baal sutiyoq taytachakunatañam adorarqaku. ¹²Egipto nacionmanta horqomuqpninku abuelonkupa yupaychasqan Tayta Diosmantam karunchakururqaku. Taytacha-machakunata qatispañam muyuriqinkupi runakunapa diosninkuta adorarqaku chaynapim Tayta Diosta piñachirqaku. ¹³Tayta Diosta qepanchakuruspankum Baal sutiyoq taytachatawan Astarot sutiyoq mamachatañam adorarqaku. ¹⁴Chaymi Israel cas-takunapa contranpi Tayta Dios piñakuruspan salteaqkunamanña qoykurqa salteasqa kanankupaq. Muyuriqinkupi enemigonkumanña qoykuptinmi manaña defiendekuyta atirqakuchu. ¹⁵Sapa kuti guerraman riptykupas Tayta Diosmi paykunapa contranpi karqa, ñawpaqmantaraq nisqanpi hina hinaspa paykunapa contranpi jurasqanman hina.

Ichaga chayna sinchita ñakarichichkaspanpas ¹⁶kikin Tayta Diosmi jefekunata hatarichirqa salteaqkunamanta librananpaq ¹⁷ichaqa Israelpa mirayninkunaqa manataqmí jefekunatapas kasukurqakuchu, paykunaqa pierdekuq warmi hinam taytacha-mamachakunatañam adorarqaku. Tayta Diospa kamachikuyninkunamatam ñawpa abuelonkuqa kasukurqaku, paykunam ichaqa chaylla chay kamachikuyninkunamanta rakikururqaku,

manam ñawpa abuelonku hinachu rurarqaku.¹⁸ Hinaptinmi Tayta Dios paykunapaq jefekunata hatarichispan chay jefekunata yanaparqa. Chay jefe kawsanankamaqa paykunatam enemigonkunamanta librarqa. Tayta Diosmá paykunata llakipayarirqa ñakariy়i hinaspa llakikuypi kaspa waqasqankuta uyarispan.¹⁹ Aswanqa jefe wañuruptinqa kasqallanmi ñawpaq rurasqankuman kutikuqku hinaspm abuelonkumantapas aswan penqaypaq kaqtaraq ruraqku. Taytacha-mamachakunataña servispankum adorarqaku. Manam Wanakuqkuchu mana allin ruraynimantawan rumi sonqo kayninkumantaga.
²⁰ Chaymi Israel casta runakunapa contranpi Tayta Dios piñakuruspan nirqa:

—Kay nacionniyoq runakunaqa abuelonkuman kamachisqay contratota qepanchakuruspam nisqaykunatapas mana kasukunkuchu²¹ chayraykum ñoqapas mana qarqosaqchu Josuey kawsachkaspanraq mana qarqosqan nacionkunataqa.²² Chaynapim Israel casta runakunataqa chay nacionkunawan ñoqa Tayta Dios pruebasaq chaynapi ñoqapa munasqayman hina kawsasqankuta otaq mana kawsasqankutapas yachanaypaq, abuelonkuqa munasqayman hinam kawsarqaku —nispa.

²³Chayraykumá Tayta Diosqa saquerurqa chay nacionniyoq runakunataqa, manamá chaypunillachu qarqorurqa, manataqmi Josueywanpas qarqochirqachu.

Canaan allpapi puchuq runakunamanta

3 ¹Israel casta runakunata pruebanapaqmá Tayta Diosqa puchuchirqa nacionkunata. Chay tiempopi kaq Israel casta runakunaqa manaraq nacesqankuraykum Canaan allppapi guerrakunataqa mana qawarqakuchu. ²Chay Israel casta runakuna mana yachasqankuraykum guerrapi peleayta yachanankupaq kay runakunata puchuchirqa: ³Filistea casta runakunamantam puchuchirqa pichqa kamachikuqkunata, puchuchirqa-taqmi Canaan casta llapallan runakunatapas, Sidon llaqtayoq runakunatapas chaynataq Baal-hermon Orqomanta qallarispa Hamat lawman yaykuna qasakama otaq Libano Orqopi “yachaq Hiv casta runakunatapas. ⁴Chay runakunamá karqa Israel casta runakunata Tayta Dios pruebanapaq chaynapi kamachikuyninkuna kasukusqanta otaq mana kasukusqantapas qawananaq, chay kamachikuyninkunatamá abuelonkuman Tayta Dios kamachirqa Moiseswan. ⁵Chaynapimá Israelpa mirayninkunaqa yacharqa Canaan casta runakunawan, Het casta runakunawan, Amor casta runakunawan, Ferez casta runakunawan, Hiv casta runakunawan hinaspa Jebus casta runakunawan. ⁶Chaymi warmi churinkutapas hinaspa qari churinkutapas casarachirqaku chay nacionniyoq runakunawan, paykunaqa chay runakunapa taytacha-mamachankutañam adorarqaku.

Otoniel sutiyoq jefenkumanta

⁷Israelpa mirayninkunamá Tayta Diospa qayllanpi mana allinta ruraspalku yupaychaskanku Tayta Diosta qonqarurqaku hinaspm Baal sutiyqo taytachakunataña chaynataq Asera sutiyqo mamachakunataña adorarqaku. ⁸Hinaptimi Tayta Dios piñakururqa Israel casta runakunapa contranpi hinaspm Aram-naharaim nacionpa reynin Cusan-risataim runamanña qoykurqa chaynapim Israelpa mirayninkunaqa Cusan-risataim reytaña pusaq wata servirqaku. ⁹Chaymi Israelpa mirayninkuna qaparispa mañakurqaku Tayta Diosta hinaptimi Calebpa sullka wawqen Cenazpa churin Otonielta libraqpinkupaq hatarichirqa. ¹⁰Tayta Diospa espiritun payta yanapaptimi gobiernarqa Israel casta runakunata. Otoniel peleaq lloqsiptimi Aram nacionpa reynin Cusan-risataim runata Otonielman Tayta Dios qoykurqa, chaynapimá Cusan-risataim reyta vencerurqa. ¹¹Chaymi Israel nacionpi guerra mana kargachu tawa chunka wata, chaymantañam Cenazpa churin Otonielqa wañukurqa.

Aod sutiyoq jefenkumanta

¹²Israelpa mirayninkunam kasqallan Tayta Diospa qayllanpi mana allinta rurarpaku, chaymi Moab nacionpa reynin Eglonta Israel casta runakunapa contranpi Tayta Dios kallpanchaykurqa, chaynataqa rurarpaku Israel casta runakuna Tayta Diospa qayllanpi mana allinta rurasqankuraykum. ¹³Chay Rey Eglonmi Amompa hinaspa Amalecpa mirayninkunata huñuruspan Israel casta runakunawan pelearqa hinaspm Palmeras sutiyoq llaqtata dueñochakururqa. ¹⁴Chaymi Israelpa mirayninkuna Moab nacionpa reynin Eglonta servirqaku chunka pusaqniyoq wata. ¹⁵Israelpa mirayninkuna qaparispa Tayta Diosta mañakuptinkum hatarichirqa libraqninkuta, chay libraqninkuqa karqa Benjamin ayllumanta kaq Gerapa churin Aod sutiyoq *ichoq maki runam. Paywanmi Israelpa mirayninkuna contribucionta apachirqaku Moab nacionpa reynin Eglonman. ¹⁶Chay Aod sutiyoq runam parte metro sayayniyoq iskay lawnini filoyaq espadata rurakuruspan pachanpa ukun *alleq lawninpí churakuykurqa. ¹⁷Hinaspm Moab nacionpa reynin Eglonman contribucionta aparqa. Eglonqa llumpay wirasapam karqa. ¹⁸Eglonman contribucionta qoykuspanmi chay contribucion apaysiqmasinkunata aviarurqa. ¹⁹Gilgal llaqtapi taytachakunapa kasqanka-ma riruspanmi kutirqa Rey Eglonman hinaspm payta nirqa:

—Reylláy, secretom qanman ninay kachkan —nispa.

Chaymi reyñataq serviqninkunata nirqa:

—iUpallaychik! —nispa.

Hinaptinmi paypa ñawpaqniypi llapallan kaqkuna lloqsirqaku. ²⁰Wayrapariku-na salapi Rey Eglon sapallan tiyachkaptinmi, Aod asuykuspan nirqa:

—Diospa palabranmi qanman willanay kachkan —nispa.

Chaymi Rey Eglon tiyananmanta hatariruptin ²¹Aodñataq *ichoq makinwan *alleq lawninemanta espadanta horqoykuspan reypa wiksanta tuksirurqa. ²²Chaymi espadaqa cabontin yaykururqa wiranpi chinkarunankama, Aodqa espadantapas mana horqoptinmi Rey Eglonpa hatun ispayninpas tallikururqa. ²³Aodñataqmi corredorman lloqsiramuspan salapa punkunkunata wichqarurqa cerrojowan.

²⁴Aod pasakuptinñam reypa serviqninkuna hamurqaku chaymi salapa punkunkunata wichqasqata qawaykuspanku nirqaku:

—Payqa ispakuchkanchá —nispa.

²⁵Rey manaña salapa punkunkunata kichamuptinmi suyasqankumanta mus-paypi hinañña kaspanku llavewan punkuta kicharqaku hinaptinmi reyninkuqa pampapi wañusqa chutarayachkasqa.

²⁶Reypa serviqninkuna suyanankukamam Aodqa lluptirurqa hinaspm Gilgal llaqtapi taytachakunapa kasqanta pasaruspan Seirat lawman ayqekurqa. ²⁷Chay lawman chayaruspanñataqmi cornetata tocarqa Efrain Orqokunapi hinaptinmi Israelpa mirayninkuna paywan kuska orqomanta uraykamurqaku, Aodñataqmi paykunapa puntanta rispa. ²⁸nirqa:

—Qatiwaychik, enemigonchik Moab casta runakunamat Tayta Dios makinchik-man churaykun —nispa.

Chaymi payta qatispa Moab lawman chimpana Jordan Mayupa vadonta dueñochakururqaku, manam chaynintaqa pitapas pasachirqakuchu. ²⁹Chay tiempopim Moab casta runakunamat wañurachirqaku yaqa chunka waranqa valeroso soldadokunata, manataqmi chulla runatapas lluptichirqakuchu. ³⁰Chaynapimá Moab

nacionniyoq runakunaqa Israel casta runakunapa humillachisqan karqa hinaptin-mi chay lawpi guerra mana karqachu pusaq chunka wata.

Samgar sutiyoq jefenkumanta

³¹ Chay Aodpa qepantañataqmi jefe karqa Anatpa churin Samgar, paymi soqta pachak Filistea casta runakunata wañurachirqa bueyes tuksina puyawan, paypas Israel casta runatam librarqa.

Deborawan Barac guerrapi vencesqankumanta

4 ¹Aod wañuruptinmi Israelpa mirayninkuna kasqallan Tayta Diospa qayllanpi mana allinta rurarqaku ²chaymi paykunataqa Canaan casta runakunapa reynin Jabinman Tayta Dios qoykurqa. Jabinqa gobiernarqa Hazor llaqtapim, troparpa kamachiqnnimi karqa Sisara, payqa *yacharqa Haroset-goim llaqtapim. ³Chaymi Israelpa mirayninkuna Tayta Diosta qaparispa mañakurqaku. Jabinpaqa guerrapaq fierromanta carretankunam karqa isqon pachak. Israelpa mirayninkunatam iskay chunka wata llumpayta ñakarichirqa.

⁴Chay tiempopim Israel casta runakunapa gobiernaqnin karqa Diosmanta willakuq Debora sutiyoq warmi, payqa karqa Lapidotpa warminmi. ⁵Debora-qa costumbrenman hinam tiyaq Efrain Orqokunapi Rama llaqtamanta Betel llaqtaman riq ñanpi otaq Debora-pa Palmeran sutiyoq sachapa sakinpi, Israelpa mirayninkunaqa Deboramammi riqku allin arreglota rurananpaq.

⁶Neftaliy law Cedes llaqtayoq Abinoampa churin Baracta Debora qayarachi-muspanmi nirqa:

—Israelpa yupaychasqan Tayta Diosmi kaynata kamachisunki: “Tabor Moqo-man rispaykiyá huñumuy Neftaliyqa chaynataq Zabulonpa mirayninkunamanta chunka waranqa runakunata. ⁷Noqam pusamusaq Cison Mayu Wayqoman Rey Jabinpa tropankunapa kamachiqnniñ Sisarata chaynataq carretankunata hinaspa tropankunatapas, chaypim qanpa makikiman churasaq” nispa.

⁸Hinaptinmi Baracñataq Debora-nirqa:

—Ñoqawan riptikiqa risaqmi, mana chayqa manam risaqchu —nispa.

⁹Chaymi Deborañataq nirqa:

—Risaqpunim qanwan ichaqa risqaykipiqa manam qamchu hatunchasqa kanki, Sisarataqa Tayta Diosmi warmipa makinman churaykunqa —nispa.

Chaymi Deboraqa hatarispan Baracwan rirqa Cedes llaqtaman. ¹⁰Cedes llaqtamanmi Barac huñurachirqa Zabulon ayllumanta hinaspa Neftaliy ayllumanta chunka waranqa runakunata. Debora-pas paywantaqmi rirqa.

¹¹Moisespa suegron Hobabpa mirayninkunamanta Cain casta Hebermi castankunamanta rakikuruspan Zaanaim pampapi karpanta sayarachirqa encina sachapa hichpanpi, chay sitioqa karqa Cedes llaqtapa hichpanpim. ¹²Abinoampa churin Barac Tabor Moqoman seqarusrusqantam Sisaraman willaykurmak. ¹³Chaymi Sisarañataq guerrapaq fierromanta isqon pachknintin carretankunata chaynataq llapallan tropankunata huñurachispán rirqa Haroset-goim llaqtamanta Cison Wayqokama. ¹⁴Hinaptinmi Baracta Debora-nirqa:

—Kunan punchawmi Tayta Dios makikiman churaykun Sisarata, kikin Tayta Diosmi ñawpaqnikita richkan —nispa.

Chaymi Baracñataq Tabor Moqomanta uraykamurqa chunka waranqa runakunawan. ¹⁵Hinaptinmi Barac peleaptin Tayta Dios musparachirqa Sisarata chaynataq llapallan carretankunatapas hinaspa llapallan tropankunatapas chaymi Sisaraqa

carretanmanta uraykuspan chakillawanña lluptirurqa.¹⁶ Aswanqa Baracmi qatirqa carretankunatawan tropankunata Haroset-goim llaqtakama chaynapim Sisarapa llapallan tropankunaqa espadawan wañururqa, manam chullallapas puchurqachu.

¹⁷Chaymi Cain casta Heberpa warmin Jaelpa karpanman Sisara chakillawan lluptirus-pa chayarurqa. Chaymanmi ayqekurqa Hazor llaqtapa reynin Jabinqa Cain casta Heberpa ayllunwan hawkalla kasqankurayku.¹⁸Sisarata chaskinapanqa Jael lloqsimuspanmi nirqa:

—Taytay, yayukamuy, ama manchakuychu —nispa.

Chaymi Jaelpa karpanman yaykuruptin payñataq huk qatawan qataykurqa.

¹⁹Hinaptinmi Sisara nirqa:

—Yakullayki, yakunayawachkanmi —nispa.

Hinaptinmi Jaelñataq odrepi lecheta kichaykuspan qoykurqa tomananpaq hinaspam kasqallan qataykurqa.²⁰Chaymi Sisara nirqa:

—Karpapa punkunpiyá sayaykamuy, pipas hamuspa tapusuptikiqa kaynatam ninki: “Manam pipas kaypiqa kanchu” nispa.

²¹Sisarañataqmí sinchi pisipasqa kasqanrayku puñururqa chaymi Heberpa warmin Jaelñataq karpanpa estacantawan mazota hapiykuspan upallalla Sisaraman asuykurqa hinaspam sentidonpi estacawan allpaman takarurqa chaynapimá wañururqa.²²Chaymi Sisarata Barac qatichkaptin Jael chaskiqnin lloqsimuspa nirqa:

—Yaykumuy, maskasqayki qarita qawachisqayki —nispa.

Barac chay warmipa kasqanman yaykuruptinmi Sisaraqa sentidonpi estacawan takasqa wañusqaña kachkasqa.

²³Chay punchawpimá Canaan casta runakunapa reynin Jabinta Dios humi-lachirqa Israelpa mirayninkunapa qayllanpi²⁴ chaymi Israelpa mirayninkuna astawan kallpanchakururqaku Canaan casta runakunapa reynin Jabinpa contrani-pi payta chinkachinankukama.

Diosta Deborawan Barac alabasqankumanta

5 ¹Chay punchawpim Deborawan Abinoampa churin Barac takirqaku kaynata:

² Israel casta runakunapa jefenkunam
kamachinankupaq listollaña churakururqaku.

iChayraykuyá Tayta Diosta alabaychik!
Runakunam peleanankupaq ofrecekurqaku.
iChayraykuyá Tayta Diosta alabaychik!

³ iYaw reykuna, uyariwaychikyá!
iYaw gobiernaqkuna, atiendewaychikyá!
Ñoqam Tayta Diosman takisaq.
Israelpa yupaychasqan Tayta Diosmanmi takisaq.

⁴ Dios Taytalláy,
Seir Orqomanta lloqsimuptikim,
Edom nacion pampamanta pasakuptikim
allpa katkatatarqa.

Cielokunam parachimurqa.
Puyukunam parachimurqa.

⁵ Orqokunam Tayta Diospa qayllanpi mastarikururqa.

Sinai Orqopas paypa qayllanpim mastarikururqa.
 Israelpa yupaychasqan Tayta Diospa qayllanpim
 mastarikururqa.

⁶ Anatpa churin Samgarpa tiemponkunapim
 manaña ñannintapas purirqakuchu.
 Jaelpa tiemponkunapim
 manaña ñannintapas viajarqakuchu.

Illaqkunam llutan ñanninkunataña purirqaku.
⁷ Israel nacionpi chakra runakunam qonqasqa karqaku.
 Qonqasqaqa karqaku ñoqa Debora hatarinaykamam,
 Israel nacionpa maman hina hatarinaykamam.

⁸ Mana reqsisqanku dioskunatam paykunaqa akllakuykurgaku.
 Hinaptinmi llaqtakunapa punkunpiña kachkarqa guerrapas.
 Israel casta tawa chunka waranqa runakunapiqa
 manam karqachu huk lanzallapas.
 Paykunapiqa manam karqachu huk harkachikunallapas.

⁹ Israel casta runakunapa jefenkunawanmi ñoqaqa kusikuchkani.
 Kikillankumanta yanapakuqkunawanmi ñoqaqa kusikuchkani.
 Qamkunaqa Tayta Diostayá yupaychaychik.

¹⁰ Yuyaymanaychikyá, yuraq asnopi sillakuqkuna.
 Yuyaymanaychikyá, pellonpi tiyaqkuna.
 Yuyaymanaychikyá, chakillawan illaqkuna.

¹¹ Yakupa kananpi yaku qoqkunapa kasqanpiyá yuyaymanaychik.
 Paykunaqa chakra llaqtachakunapim vencesqanmanta willakunku.
 Tayta Diospa runankunam llaqtapa punkunkunaman rirqaku.

¹² ¡Rikchariy Debora, rikchariy!
 ¡Rikcharispaykiyá takiy takikunata!
 Abinoampa churin Barac,
 hatarispayá pusay presoykikunata.

¹³ Israel casta runakunamanta puchuq jefekunam
 uraykamurqaku.
 Tayta Diospa runankunam kallpasapa soldadokuna
 hina ñoqaman uraykamurqaku.

¹⁴ Amalec casta runakunata venceq Efrain
 ayllum hamurqa.
 Hina qepantañataqmí Benjamin ayllu hamurqa.
 Hamurqakumá Maquir castamantapas jefekuna.
 Hamurqakumá Zabulon ayllumantapas kamachikuqkuna.

¹⁵ Isacar ayllumanta kamachikuqkunapas
 ñoqa Deboranwanmi rirqaku.
 Isacar ayllu runakunapas
 ñoqa Baracwanmi karqaku.

Ñoqapa qepaytamá qechwaman kallparqaku.

Ruben ayllupa *yachasqanpipas
sinchillatañam tanteanakurqaku.

- ¹⁶ ¿Imanasqataq qeparurqankichik ovejakunapa kanchanpiqa?
¿Imanasqataq qeparurqankichik
michiqkunapa ovejankuna qayasqanta uyarinaykichikpaqqa?
Ruben ayllupa yachasqankupipas sinchillatañam tanteanakurqaku.

- ¹⁷ Galaad casta runakunam
Jordan Mayupa chimpanpi qeparamurqaku.
Dan ayllu runakunam
buquekunapa waqtanpi qeparamurqaku.
Aser ayllu runakunam
lamar qochapa patanpi qeparamurqaku.
Paykunaqa buquekuna sayananpim qeparamurqaku.

- ¹⁸ Zabulon ayllu runakunaqa
wañuytapas manam manchakurqakuchu.
Neftaliy ayllu runakunaqa
moqokunapi wañuytapas manam manchakurqakuchu.

- ¹⁹ Reykunam Taanac llaqta lawman
hamuspanku pelearqaku.
Canaan allpapi reykunam
Meguido yakukunapa hichpan Taanacpi pelearqaku.
Aswanqa manam ima qollqetapas ganarqakuchu.

- ²⁰ Cielokunapi lucerokunam pelearqaku.
Maymi kasqanmantam Sisarapa contranpi pelearqaku.
²¹ Cison sutiyooq wayqopi lloqlam
paykunataqa aparurqa.
Cison sutiyooq wayqopi ñawpaq lloqlam
tropankunata aparurqa.
Atiywanmi ñawpaqman risaq ñoqallayqa.

- ²² Caballokunapa kallpasqanmi
nisyllataña uyarikurqa.
Kallpasapa aguilillokunapa
kallpasqanmi uyarikurqa.

- ²³ Tayta Diospa angelninmi nin:
“Meroz llaqtapi *yachaq runakunatayá ñakaychik.
Chaypi yachaqkunatayá llumpayllataña ñakaychik.
Tayta Diosta yanapaqnin
mana hamusqankumantayá ñakaychik.
Soldado hina yanapaqnin
mana hamusqankumantayá ñakaychik.”

- ²⁴ Cain casta Heberpa warmin Jaelqa
llapa warmikunamanta aswan bendecisqayá kachun.
Karpapi *yachaq warmikunamantapas
aswan bendecisqayá kachun.
- ²⁵ Yakuta Sisara mañakuptinmi
Jaelqa lecheta qoykurqa.
Sumaqllaña tazonpim
llukllusqa lecheta qoykurqa.
- ²⁶ Huknin makinwanmi estacata hapiykurqa.
*Alleq makinwanñataqmí llamkaqpá mazonta hapiykurqa.
Hinaspam Sisarata umanpi estacarurqa.
Umana pakiruspam sentidonta pasarachirqa.
- ²⁷ Chaynapim Sisaraqa qepichakururqa Jaelpa chakinkunapi.
Qepichakuruspanmi ankallarurqa chayllapi.
Wañururqamá maymi qepichakurusqanpi.
- ²⁸ Sisarapa mamanmi ventanamanta qawarqa.
Ventanapa rejillasinta qawaspam nirqa:
“¿Imanasqataq wawaypa guerra carretanqa
mana chayamunchu?
¿Imanasqataq guerra carretankunaqa
mana uyarikunchu?”
- ²⁹ Aswanqa yuyayniyoq señorakunam nirqa.
Chaynataqmí kikillanpas nikurqa:
“Segurochá maskachkanku qechunkupaq kaqta.
Otaqchá rakinakuchkanku qechusqankuta.
- ³⁰ Sapa jefemanchá hukta otaq iskay sipasta qochkanku.
Sisaramanqa colorniyoq pachatachá qochkanku.
Hukta otaq iskay sumaq bordasqa telakunatachá
qechuqkunapa kunkanpaq qochkanku” nispá.
- ³¹ iDios Taytalláy, llapa enemigoykikunaqa chaynatayá wañuchun!
iKuyasuqnikikunayá ichaqa kancharichkaq qespimuq inti hina kachun!

Chaynapimá chaylawpiqa mana guerra karqachu tawa chunka wata.

Gedeon sutiyoq jefenkumanta

6 ¹Israelpa mirayninkuna Tayta Diospa qayllanpi mana allinta ruraptinkum Madian casta runakunaman qanchis watapaq qoykurqa. ²Madian casta runakunam Israel casta runakunata ñakarichirqaku hinaptinmi Israelpa mirayninkunaqa orqokunapi pakakuna uchukunata rurarkaku, rurarkutaqmi machaykunapipas chaynataq sasa qespinkunapipas. ³Israel casta runakuna tarpuptinkum Madian casta runakuna, Amalec casta runakuna chaynataq intipa qespimunan lawmanta kaq runakunapas paykunapa contranpi hamurqaku. ⁴Hinaspam chaypi karpankuta sayarachispanku chakrapi kawsayninkutapas tukuqku Gaza llaqtaman chayanankukama. Manam puchuqkuchi kawsaykunatapas, ovejakunatapas, bueyeskunatapas hinaspas asnokunatapas. ⁵Chay runakunam hamuqku animalnintin karpankunapiwan aqarway uru hina achka-achkallaña, paykunapas, ca-

mellonkunapas mana yupay atinam karqa, chaynam hamuqku chay allpapi kaqkunata tukunankupaq.⁶ Chaynapim Madian casta runakunaqa Israel casta runakunata llumpayta wakchayarachirqa chaymi Israelpa mirayinkunaqa Tayta Diosta qaparispa mañakurqaku.

⁷ Israelpa mirayinkuna Madian casta runakunarayku Tayta Diosta qaparispa mañakup-tinkumá⁸ payñataq Israelpa mirayinkunaman kachamurqa paymanta willakuqta, chay willakuqmi Israelpa yupaychasqan Tayta Diospa nisqanta paykunaman kaynata nirqa:

—Noqam horqomurqani castamasikichikta Egípto nacionpi sirviente kasqankuman-ta.⁹ Egípto runakunamantam libramurqani, llapallan ñakarichiñin runakunamanta libramuspaymi enemigonkuta paykunapa qayllanmanta qarqorqani hinaspam allpan-kutapas castaykichikkunamanña qorqani.¹⁰ Paykunatam nirqani: “Noqam qamkunapa yupaychasqaykichik Tayta Dios kani, Amor casta runakunapa diosninkutaaq amam manchakunkichikchchu, paykunapa allpanpim kunanqa *yachachkankichik*” nispa. Ich-a-qa chaynata castamasikichikkunaman nichkaptiyas manam kasukurqankichikchchu.

¹¹ Hinaptinmi Tayta Diospa angelin Ofra llaqtachaman hamuspa chaypi kaq encina sachapa sikiñpi tiyaykurqa, chay sacham karqa Abiezer casta Joaspa. Joaspa churin Gedeonmi uvas saruna pozopi trigota wayrachichkarqa, chaypiqa wayrachichkarqa Madian casta runakuna mana rikurunanaqmi.

¹² Tayta Diospa angelin rikuriyuskuspay Gedeonta nirqa:

—iYaw kallpasapa qari, Tayta Diosmi qanwan kachkan! —nispa.

¹³ Hinaptinmi Gedeonñataq nirqa:

—Señorlláy, Tayta Dios ñoqaykuwan kachkaptinqa ñimanasqamá tukuy kaykunaqa ha-muwanku? ¿Maytaq abueloykunapa willawasqanku tukuy admirakuypaq milagrokunaqa? Paykunam willakuqku “Tayta Diosmi Egípto nacionmanta horqomuwarqanchik” nispalku. Kunanñataqmi Tayta Diosqa dejaruwaspanku Madian casta runakunaman qoykuwanku.

¹⁴ Chaymi Gedeonta Tayta Dios qawariyuskuspan nirqa:

—Rispayá kallpaykim hina Israel casta runakunata Madian casta runakuna-manta libramuy. Noqam qamtaqa kachachkayki —nispa.

¹⁵ Hinaptinmi Gedeonñataq nirqa:

—Ichaqa Señorlláy, ñoqaqa ñimawantaq librasaq Israel casta runakunataqa? Manases ayllumantapas familiayqa llumpay wakcham, ñoqañataqmi taytaypa churinkunamantapas sullka kaq kani —nispa.

¹⁶ Tayta Diosmi nirqa:

—Qamta yanapaptiymi Madian casta runakunataqa vencerunki chulla runata hinalla —nispa.

¹⁷ Chaymi Gedeonñataq nirqa:

—Ama hina kaspaykiyá señalta qoykuway rimapayawasqaykimanta.

¹⁸ Kaymantaqa amaraqyá, ripukuychu ofrendaya apamuspay ñawpaqnikiman churamunaykama —nispa.

Chaymi Tayta Dios nirqa:

—Ñoqaqa suyasqaykim kutimunaykikama —nispa.

¹⁹ Gedeon rispanmi yanururqa huk malta cabrachata, rurarurqataqmi iskay chunka kilo harinamanta mana qonchuyoq tantatapas hinaspam aychata churar-qa canastillapi, caldonataqmi mankapi, chaykunata apaspanmi presentarqa chay encina sachapa sikiñpi.²⁰ Diospa angelinñataqmi Gedeonta nirqa:

—Aychatawan mana qonchuyoq tantata kay rumipa hawanman churaspayá cal-dontañataq talliy —nispa.

Chaymi pay rurarqa chaynata.²¹ Hinaptinmi Tayta Diospa angelninñataq ma-
kinpi kaq tawnata haywarispan puntanwan aychata hinaspas mana qonchuyaq
tantata tupaykurqa hinaptinmi rumimanta nina rataramuspan aychatawan mana
qonchoyoq tantata ruparurqa. Ichaqa Tayta Diospa angelninmi ñawpaqninmanta
chinkarurqa.²² Tayta Diospa angelnin kasqanta Gedeon yacharuspanmi nirqa:

—i Ay Señor Diosnilláy, angelnikipa uyantam rikurullani! —nispa.

²³ Tayta Diosmi ichaqa nirqa:

—Ama manchakuychu, manam wañunkichu, hawkalla kay —nispa.

²⁴ Chaymi Tayta Diospaq chaypi altarta ruraruspan Gedeon suticharpa: “Tayta
Diosmi Hawkayayqa” nispa. Kay libro qellqasqa kasqan punchawkamapas chay
altarqa hinallam kachkan Abiezer castapa kasqan Ofra llaqtachapi.

²⁵ Hinaptinmi Tayta Dios chay tutalla Gedeonta nirqa:

—Taytaykipa animalninkunamanta qanchis watayoq iskay kaq allinnin toronta
hapispayá chaywan tuñichiy taytaykipa Baal sutiyoq taytachanpa altarninta, qoruruy-
taqyá altarpa ladonpi Asera mamachatapas.²⁶ Wak qaqapa patanpiyá yupaychasqayki
Tayta Diospaq altarta rurapamuway hinaspayá allinnin torota wañuchipuwaspayki
lliwta kañapamuway chay Asera mamacha yantasqayki kasiwan —nispa.

²⁷ Chaynapimá Gedeonqa chunka sirvientenkunawan Tayta Diospa nisqanta hina ru-
rarqa aswanqa taytanpa familiankunatawan llaqtapi runakunata manchakusqanraykum
punchawpi rurayta mana munaspan tutallan rurarqa.²⁸ Paqarinnintin tutapayta llaqtapi
runakuna hatarimuspankum Baalpa altarninta tuñichisqata rikururqaku, qorusqata-
taqmi rikururqaku chaypa waqtanpi kaq Asera mamachatapas, rikurqakutaqmi altar
rurasqanpa hawanpi allinnin toro kañasqatas.²⁹ Chaymi runakuna ninakurqaku:

—¿Pitaq kaytaqa rurarun? —nispanku.

Tapukachanakuspankum nirqaku:

—Joaspa churin Gedeonmi kaytaqa rurarun —nispa.

³⁰ Chaymi Joasta nirqaku:

—Churikita horqomuy wañuchinaykupaq, payqariki Baal taytachapa altarnintam
tuñirachin, qoruruntaqmi chay altarpa waqtanpi Asera mamachatapas —nispa.

³¹ Hinaptinmi chay llapallan contranpi kaqkunata Joas nirqa:

—¿Baalpa favorininpichu peleankichik? ¿Paytachu defiendenkichik? Pipas
paypa favorinipi peleaqqa kunanpuniyá manaraq achikyachkaptin wañuchun.
Sichu Baal dios kaspacha kikillanyá peleachun altarnin tuñichiwan —nispa.

³² Chay punchawmantam Gedeonta suticharqaku Jerobaalwan, Jerobaal ninan-
qa “Baal paywan peleachun” ninanmi, chaynataqa suticharqaku Baalpa altarninta
tuñichisqanraykum.

³³ Llapallan Madian casta runakunam, Amalec casta runakunapiwan hinaspas inti-
pa qespimunan lawmanta kaq runakunapiwan huklla huñunakuruspangu Jordan
Mayuta chimpururqaku hinaspam Jezreel Pampapi carpankuta sayarachirqaku.

³⁴ Hinaptinmi Tayta Diospa Espiritun Gedeonta huntaykuptin cornetata tocarga
chaymi Abiezer casta runakuna payman huñunakaramurqaku.³⁵ Hinaptinmi Mana-
sespa llapallan ayllunman willakuqkunata Gedeon kacharqa chaymi Manases ayllu
runakuna payman huñunakamurqaku. Willachimurqataqmi Aser ayllumanpas,
Zabulon ayllumanpas chaynataq Neftaliy ayllumanpas chaymi paykunapas rirqaku
Manases ayllu runakunawan tupanankupaq.³⁶ Hinaptinmi Gedeon nirqa Diosta:

—Sichu Israel castakunata nisqaykipi hina ñoqawan libraptikiqa ñoqam kayta rurasaq:

³⁷Tutam oveja millwata churasaq erapi, sichu millwallapi sulla kaptin allpanataaq chakilla kaptinqa yachasaqmi niwasqaykipi hina Israel casta runakunata ñoqawan libranaykita —nispa.

³⁸Chaynamá karqa. Tutapaytam Gedeon hatarimuspan millwapi sullata qapirurqa huk tazon huntata. ³⁹Chaywanpas Gedeonmi Diosta nirqa:

—Yapatawan rimariptiyqa amamá contraypiqa piñakunkichu, kunallanñam millawanqa pruebasqayki. Millwañataqyá kunanqa chaki kachun hinaptin lliw allpanataaq sullayoq kachun —nispa.

⁴⁰Chay tutamá Dios rurarqa chaynata, millwallam chaki kachkasqa, lliw allpanataqmí sullayoq.

Madian casta runakunata Gedeon vencesqanmanta

7 ¹Paqarinnintin tutapayta hatariruspankum Jerobaalwan sutichasqa Gedeon hinaspa paywan kaq llapallan runakuna Harod pukyu yakupa ladonpi karpankuta sayachirqaku. Madian casta runakunapa campamentonmi karqa More Moqopa hichpan qechwapi, chay campamentoqa karqa Israel tropakunapa norte lawninpim.

²Hinaptinmi Tayta Dios nirqa Gedeonta:

—Madian casta runakunata makikiman churanaypaqqa qanwan kaq runakunam achkallaña kachkan, Israel castakunaqa yanqañataqmi contraypi alabakunman: “Kikiy Kum librakunkuqa” nispa. ³Kunanyá runakunaman willachiy: “Pipas manchakuqqa otaq umpu kaq runaqa Galaad orqomantayá kutikuchunku” nispa.

Hinaptinmi chay runakunamanta iskay chunka iskayniyoq waranqa kutikuptinku qeparurqaku chunka waranqallaña. ⁴Aswanqa Tayta Diosmi Gedeonta nirqa:

—Runakunaqa achkaraqmi, yakumanyá paykunata pusay chaypim huk kutitawan pruebamusqayki pikunam qanwan rinanta chaynataq pikunam qanwan mana rinantapas —nispa.

⁵Gedeonmá runakunata pusarpa yakuman, chaypim Gedeonta Tayta Dios nirqa:

—Pipas allqo hina qallunwan yaku tomaqtaqa huklawmanmi sayachinki, pipas qonqorakuykuspa yaku tomaqtañataqmi huklawman sayachinki —nispa.

⁶Makinwan hoqarispa yaku tomaqkunam karqa kimsa pachak qarikuna, wakinkunañataqmi karqa qonqorakuykuspa yaku tomaqkuna.

⁷Chaymi Gedeonta Tayta Dios nirqa:

—Kay kimsa pachak allqo hina yaku tomaq qarikunawan libraspaymi Madian casta runakunata makikiman churasaq, wakinqa sapakamayá maymi kasqanman kutikuchunku —nispa.

⁸Chaymi mana akllasqa Israel casta runakunata Gedeon kutichirqa wasinkuman ichaqa manaraq pasakuchkaptinkum huñurachirqa qoqawninkutawan cornetankuta, chay kimsa pachak qarikunatañataqmi qeparachirqa. Madian casta runakunapa campamentonqa kachkarqa uray pampapim.

⁹Chay tutam Gedeonta Tayta Dios nirqa:

—Hatarispa uraykamuy Madian casta runakunapa campamentonman, paykunataqa makikimanmi churasaq. ¹⁰Peleanaykipaq uraykuya manchakuspakyipa sirvienteki Furawanyá campamentoman riy, ¹¹chay campamentopí rimasqankuta uyarispaykim kallpanchakunki hinaspm campamentopá contranpi uraykunki —nispa.

Hinaptinmi sirvienten Furawan rirqa armasqa kaq campamentopá patanman otaq campamento cuidaqkunapa kasqanman. ¹²Chay pampapimá Madian casta runakuna,

Amalec casta runakuna hinaspa intipa qespimuman lawmanta kaq runakuna aqarway urukuna hina achka-achkallaña mastarayachkasqaku, camelloncupas Lamar Qochapa patanpi aqo hinañam mana yupay atina kachkasqa.¹³ Campamentoman Gedeon chayaruptimmi soldadomasinman huk runa mosqoyninta kaynata willachkasqa:

—Mosqoyniyipim qawachkasqani cebada tantata Madian casta runakunapa campamentoñkama kuchpakamuchkaqta chaymi karpata hapiroptin karpa wichiylurqa —nispa.

¹⁴Hinaptimmi chay soldadomasinñataq nirqa:

—Chay mosqoyqa Israel casta Joaspa churin Gedeonpa guerrapi ganananmanta willakuyimi. Diosmi Madian casta runakunata llapallan campamentontinta Gedeonman qoykunqa —nispa.

¹⁵Gedeonmi mosqoy willakusqanta hinaspa imam ninanta uyariykuspan Tayta Diosta adorarqa, Israel castakunapa campamentonman kutirispanmi nirqa:

—Hatariychikyá, Tayta Diosmi Madian casta runakunapa campamentonta qoykuwasunchik —nispa.

¹⁶Chay kimsa pachak runakunata kimsaman rakiruspanmi sapakamaman cornetata qorqa, qoykarirqataqmí ukunpi ratachkaq mecheroyoq puyñukunatapas.

¹⁷Paykunatam nirqa:

—Madian casta runakunapa campamentoñpa patanman chayaruptymi qamkunapas rurankichik ñoqapa rurasqayta hina.¹⁸ Llapallan riqkunawan tocaptopiyum qamkunapas tocankichik tukuy campamentopa muyuriqnipi hinaspm qaparin-chik: “iTayta Diosrayku hinaspa Gedeonraykum peleaniku!” nispa.

¹⁹Tutaña yaqa chunka horata campamento cuidaqkunata cambiaruptillankum Gedeonpa pusasqan pachak runakuna campamentoman chayarurqaku hinaspm cornetankuta tocarqaku, sapakamam pakirqaku puyñ apasqankutapas.²⁰ Chay kimsaman rakisqakunamá tocarqaku cornetankuta hinaspm pakirqakutaq puyñunkutapas. *Ichoq makinkuwan mecherota hapispankum *alleq makinkuwanñataq cornetata hapiroqaku tocanankupaq hinaspm qaparirqaku:

—iTayta Diosrayku hinaspa Gedeonraykum peleaniku! —nispa.

²¹Israel casta runakuna sapakama campamentopa muyuriqnipi sayaruptinkum Madian casta runakunaqa lliw tropantin qapariyllawanña lluptirqaku.

²²Kimsa pachak Israel casta runakuna cornetankuta tocaptionmi lliw campamentoñpa kaq Madian casta runakunata kikinkupurallata Tayta Dios espadawan peleanarachirqa. Paykunaqa lluptirqaku Zerera lawman riq Bet-sita lawkamam chaynataq Tabat lawpa hichpanpi kaq Abel-mehola llaqtapa linderonkamam.

²³Chaymantam Gedeon qayachirqa Israelpa miraynin Neftaliy aylu runakunata, Aser runakunata chaynataq llapallan Manases aylu runakunatapas, paykunataqa qayachirqa Madian casta runakunata qatinankupaqmi.²⁴ Willakuqkunataqa kacharqataqmí Efrain orqokunapi *yachaq llapallan runakunamapas, paykunatam kaynata nichimurqa:

—Rispayá Madian casta runakunata hapimuychik, Bet-barä llaqtapa hichpanpi Jordan Mayupa vadonkunatayá dueñochakamuychik manaraq paykuna chayruchkaptinku —nispa.

Chaymi llapallan Efrain casta runakuna huñunakuruspa Bet-barä llaqtapa hichpanpi Jordan Mayupa vadonkunata dueñochakururqaku.²⁵ Presocharurqakutaqmi Madian casta tropakunapa iskay kamachiqintapas otaq Orebtañ Zeeba, chay Oreb sutiyoq runatam wañurachirqaku Oreb sutiyoq qaqpí. Zeebañataqmí wañurachirqaku Zeeb sutiyoq uvas

sarunanku pozopi. Madián casta runakunata qatispankum Rey Orebpa hinaspa Rey Zeeb-pa umankunata apamurqaku Gedeonman Jordan Mayupa chimpanmanta.

Madián casta runakunapa reyninkunata Gedeon presochasqanmanta

8 ¹Efrain casta runakunam ichaqa Gedeonta nirqaku:

—¿Imanasqamá kaytaqa rurawankiku? ¿Imanasqamá Madián casta runakunapa contranpi peleaq richkaspaqa manaqa qayamuwarqankikuchu? —nispa.

Paywan llumpayta churanakuruspankum piñakururqaku. ²Chaymi Gedeonña-taq nirqa:

—Qamkunaqa ñoqapa rurasqaymantapas aswan mastam rurarunkichik, ñoqayku Abie-zer castakunaqa uvas cosechachkaq hina asllatam rurarqaniku, Efrain castakunañataqmi pallapaq hinalla kachkaspapas astawan mastaraq rurarqankichik. ³Diosmi Madián casta tropakunapa kamachiqminku Orebtawan, Zeebta qamkunaman qoykusurqankichik, chay-naqa ñoqapa rurasqayqa manam igualanchu qamkunapa rurasqaykichikmanqa —nispa.

Chaynata niruptinmi Gedeonpa contranpi piñakuyninku tanirurqa

⁴kimsa pachak rimaqmasin runakunapiwan Jordan Mayuman Gedeon chayruspanmi chimparurqaku. Pisipasqa kachkaspankupas enimigonutam qatirqaku. ⁵Sucot llaqtaman chayaruptinkum chaypi runakunata Gedeon nirqa:

—Ama hina kaspayá kay pusasqay runakunaman as mikuyllaykichiktapas qoy-kapuwachik, paykunaqariki pisipasqam kachkanku. Ñoqaykuqa Madián casta runakunapa reynin Zebatawan Zalmunatam qatichkaniku —nispa.

⁶Hinaptinmi Sucot llaqtapi kamachikuqkunañataq nirqaku:

—¿Zebatawan Zalmunataqa hapirunkiñachu tropaykikunaman mikuchinayku-paqla? —nispa.

⁷Gedeonñaataqmi nirqa:

—Zebadatawan Zalmunata makiyman Tayta Dios churaykamuptinmi cuerpoysi-chikta llikiparusaq chunniqpi kichkakunawan hinaspa qotu-qotukunawan —nispa.

⁸Chaymanta Penuel llaqtaman chayaruspataqmi chaypipas hina chaynalla-tataq mañakurqa hinaptinmi chaypi *yachaqkunapas Sucot llaqtayoqkuna hinalla nirqaku. ⁹Chaymi Gedeonñataq nirqa:

—Venceramusqaymanta kutimuspayqa wak torrekichiktam tuñirachisaq —nispa.

¹⁰Chay Zebawan Zalmuna reykunam kachkarqaku Carcor llaqtapi, paykunawan-taqmi kachkarqa yaqa chunka pichqayoq waranqa tropakunapas, chay tropakunaqa karqa intipa qespimunan lawmanta kaq puchuq tropakunam, espadawan peleaq pachak iskay chunkan waranqa soldadokunam wañururqakuña. ¹¹Gedeonmi karpa-pi yachaqkunapa purinanku ñanman chayarurqa, chay ñanmi karqa Noba llaqtapa chaynataq Jogbeha llaqtapa intipa qespimunan lawpi, chay tropakunapa campa-mentontam qonqayllamanta atacarurqa. ¹²Chaymi Zebawan Zalmuna lluptirurqaku hinaptinmi Gedeonñaataq qatispan Madián runakunapa chay iskaynin reyninkunata presocharurqa, llapallan tropankunatas sinchillatañam katkatatarachirqa.

¹³Hinaptinmi Joašpa churin Gedeon kutimurqa guerramanta Heres Qasanta,

¹⁴Sucot llaqtapi yachaq huk mozota hapiruspa tapuptinmi chay mozoqa Sucot llaqtapa qanchis chunka qanchisniyoq anciano autoridadkunapa sutinta qellqaykuspa qoykur-qa. ¹⁵Sucot llaqtaman chayaruspamni chaypi *yachaq runakunata Gedeon nirqa:

—¿Yuyachkankichikchu Zebamantawan Zalmunamanta? Paykunaraykum pen-
qayman churawaspa niwarqankichik:

“¿Zebatawan Zalmunataqa hapirunkiñachu pisipasqa tropaykikunaman miku-chinaykupaqqá?” nispa. iKayqayá chay reykunaqa!

¹⁶Gedeon chaynata niruspanmi Sucot llaqtapi ancianokunata hapirus-pa chunniqpi wiñaq kichkakunawan hinaspa qotu-qotukunawan castigarqa.

¹⁷Chaynallataqmi Penuel llaqtapi torretapas tuñichispan llaqtapi runakunata wañurachirqa. ¹⁸Chaymantam Zebatawan Zalmunata Gedeon tapurqa:

—Tabor Moqopi wañuchisqaykichik runakunaqa cimayna runakunataq karqa? —nispa.

Hinaptinmi paykunañataq nirqaku:

—Paykunaqa karqa qam kaqlam, sapakamam rikchakurqaku reypa churinman —nispa.

¹⁹Chaymi Gedeonñataq nirqa:

—Wawqeykunam paykunaqa karqa, mamaya wawankunam paykunaqa karqa. Tayta Diosraykum jurani: Paykunata mana wañuchiptikichikqa ñoqapas manam wañuchikichikmanchu karqa —nispa.

²⁰Chaymi Gedeon piwi churin Jetera nirqa:

—Wañurachiy kay runata —nispa.

Chay mozom ichaqa espadanta mana horqorqachu warmaraq kaspa mancha-kusqanrayku. ²¹Hinaptinmi Zebawan Zalmunañataq Gedeonta nirqa:

—Qari kaspaykiqa qamyá wañuchiwayku —nispa.

Hinaptinmi paykunata kikin Gedeon wañurachispan camellonkunapa kunkanpi llullu killaman rikchakuq adornokunata apakurqa. ²²Hinaptinmi Israel runakunañataq Gedeonta nirqaku:

—Madian casta runakunamanta librawachkaspaykikuqa qamyá gobiernaway-ku, gobiernawachunkutaqyá miraynikikunapas —nispa.

²³Chaymi Gedeonñataq nirqa:

—Manam ñoqapas nitaq mirayniykunapas gobiernaykikumanchu, Tayta Diosmi qamkunataqa gobiernasunkichik. ²⁴Ichaqa kayllatam mañakuykichik: Sapakamayá qoykuwaychik aretekuna qechumusqaykichikta —nispa.

Chay vencerachikuq runakunaqa Ismael casta runakuna kasqankuray-kum qori areteyoqkama karqaku. ²⁵Israel casta runakunam Gedeonta nirqaku:

—Tukuy sonqoykumantam qosqaykiku —nispa.

Chaymi likllata mastaykuspa chayman sapakama qechumusqanku aretekunata churarqaku. ²⁶Gedeonpa mañakusqan qorimanta llapallan aretekunapa llasayninqa karqa yaqa chunka isqonniyoq kilom, ichaqa manam yuparqakuchu llullu killaman rikchakuq adornokunataqa nitaq huk rikchaq aretekunatapas nitaq Madian casta reykunapa grosella pachankunatapas nitaq camellonkunapa kunkanpi collarkunatapas. ²⁷Chay adornokunamanta huk Efodta Gedeon rurachispanmi churachirqa Ofra llaqtanpi, chay efod-tam Israel casta llapallan runakuna pierdekuq warmi hina adorarqaku, chaywanmi huchallikurqa Gedeonpas chaynataq familankunapas.

²⁸Chaynapimá Madian casta runakunaqa Israel casta runakunapa qayllan-pi humillachisqa karqaku, manañiam haykapipas umankutaqa hoqarirqakuchu. Chaylawpiqa manam guerra karqachu tawa chunka wata, Gedeon kawsananka-maqa hawkallamá kawsakurqaku.

Gedeonpa wañukusqanmanta

²⁹ Joaspa churin Jerobaalmi wasinman pasakuspan chaypi *yacharqa. ³⁰ Payqa achka warmiyoq kasqanraykum qanchis chunka churiyoq karqa. ³¹ Siquem llaqtapi kaq compaferanpipas karqam Gedeonpa churin, paytam suticharqa Abimeleqwani.

³² Joaspa churin Gedeon machuña wañuruuptinmi taytan Joaspa sepulturanpi pamparurqaku, chay sepulturam karqa Abiezer castakunapa kasqan Ofra llaqtapi. ³³ Gedeon wañuruuptinmi ichaq Israelpa mirayninkuna yapamanta huchallikurqaku, pierdekuq warmi hinam paykunaqa Baal sutiyoq taytachakunataña adorarqaku, paykunaqa Baal-be-rit sutiyoq taytachatam diosninkupaq akllakuykurqaku. ³⁴ Chaymi Israelpa mirayninkuna yupaychasqanku Tayta Diosta qonqarurqaku, muyuriqniq nacionkunapi llapallan enemigonkumanta libraqnin Tayta Diostamá qonqarurqaku. ³⁵ Manataqmi reqsikurqakuchu Israel casta runakunapaq Jerobaalwan sutichasqa Gedeonpa tukuy allinkuna rurasqantapas.

Abimelecpa gobiernasqanmanta

9 ¹Jerobaalpa churin Abimelecmi mamanpa castankunapa kasqan Siquem llaqtaman rirqa hinaspm rimanakamurqaku mamanpa llapallan familiankunawan kaynata:

²Ama hina kaspayá Siquem llaqtapi llapallan kamachikuqkunata kaynata niychik:

“³Mayqantataq munawaqchik, Jerobaalpa llapallan qanchis chunka churinkuna gobiernasunaykichiktachu icha ñoqalla gobiernanaytachu? Amayá qonqaychikchu ñoqaqa qamkunapa aylluaychik kasqayta” nispa.

⁴Siquem llaqtapi kaq llapallan kamachikuqkunaman tukuy kay palabrukunata manampa castan runakuna Abimelecpa favorinipi rimaruptinmi chay llaqtapi runakuna ratakuykurqa Abimelecmán: “Payqa ayllunchikmi” nispa. ⁵Medio kilo masnín qollqeta Baal-beritpa templonmanta Abimelecmán qoykuptinkum chaywan contratarurqa yanqa puriq qella runakunata, chay runakunataqa contratarurqa payta puriysinanpaqmi. ⁶Chaymi Ofra llaqtapi *yachaq taytanpa ayllunkunaman Abimelecpa rispan Jerobaalpa qanchis chunka qari churinkunata otaq wawqenqunata wañurachirqa huk rumipa hawallanpi, Jerobaalpa sullka churin Jotanmi ichaq mana wañururqachu pakakurusqanrayku. ⁷Siquem llaqtapi llapallan yachaqkunam huñunakururqaku Milo barriopi llapallan kaqkunapiwan hinaspm rispanku Abimelecta reypaq churarurqaku Siquem llaqtapi otaq encina sachapa hichpanpi, chaytaqa rurarqaku adorasqanku pilarpa ladonpim.

⁷Jotanman willaykuptinkum pasarqa Gerezin Moqopa puntanman hinaspm chaymanta qayakamurqa kaynata:

—Siquem llaqtapi kamachikuqkuna, uyariwaychik, qamkunatapas Diosyá uyarisunkichik.

⁸—Huk kutipis sachakuna kikinkupaq reyta akllayta munaspanku aceitunas sachata nisqaku: “Qamyá gobiernawayku” nispa. ⁹Chaysi aceituna sachañataq nisqa: “¿Acepte qonaytachu dejaruyman sachakunata gobiernanaypaq? Chay aceitewanmi Diospas chaynataq runakunapas honrasqa kanku” nispa. ¹⁰Hinaptinsi sachakunaqa nisqaku higos sachataña: “Qamñayá gobiernawayku” nispa. ¹¹Hinaptinsi higos sachañataq nisqa: “¿Allin miski ruruytachu dejaruyman sachakunataña gobiernanaypaq?” nispa.

¹²—Chaymantas sachakunaqa nisqaku uvas sachataña: “Chaynaqa qamñayá gobiernawayku” nispa. ¹³Hinaptinsi uvas sachañataq nisqa: “¿Diostapas chaynataq runakunatapas kusichiq vinoytachu dejaruyman sachakunataña gobiernanaypaq?” nispa.

¹⁴—Hinaptinsi llapallan sachakunaqa qotu-qotutaña nisqaku: “Qamñayá gobier-nawayku” nispa. ¹⁵Hinaptinsi qotu-qotuqa nisqa: “Cheqaptapuni gobiernanayapaq churaruwaspaykichikqa hamuspayá ñoqapi llantukuychik, mana chayna kaptinqa ñoqamanta nina lloqsiruspanyá Libanopi cedrokunata ruparuchun” nispa.

¹⁶—Kunanyá tapusqaykichik: ¿Abimelecta reypaq churaspaykichikqa allin rurayman hinachu rurarunkichik? ¿Jerobaaltapas chaynataq ayllunkunatapas allintachu rura-runkichik? ¿Paypa rurapususqaykichikman hinachu pagarunkichik? ¹⁷Taytayqariki qamkunarayku peleaspanmi vidantapas peligroman churarqa Madián casta runakuna-manta librasunaykichikpaq, ¹⁸qamkunañataqmí taytaya ayllunkunapa contranpi kunan hatarirunkichik hinaspam huk rumipa hawallanpi qanchis chunka qari churinkunata wañurachinkichik hinaspam Siquem llaqtapi *yachaq runakunapa gobernaqniarpaña churarkichik taytay Jerobaalpa sirvientanpa wawan Abimelectapas, chaynataqariki rurarunkichik aylluykichik kasqanraykum. ¹⁹Sichu allin rurayman hina taytay Jerobaal-wan hinaspá ayllunkunawan kunan ruraspaykichikqa chay Abimelecwanyá kusikuychik, paypas qamkunawantaqyá kusikuchun. ²⁰Maná chayna kaptinqa Abimelecmanta nina lloqsiramuspanyá ruparuchun Siquem llaqtapi runakunatawan Milo barriopi yachaqku-nata, chay llaqtamantapas nina lloqsiramuspanyá Abimelectapas ruparuchun.

²¹Chaynata niruspanmi Jotamqa lluptikurqa Beer llaqtaman, chaypiqa *yachar-qa wawqen Abimelecmanta pakakunanaqmi.

²²Chaynapim Abimelecqa Israel casta runakunapi kimsa wataña munaychakurqa.

²³Ichqa mana allin espiritu Abimelecmawan Siquem llaqtapi *yachaqkunaman Dios kachaykuptinmi Abimelecta paykuna traicionarurqa. ²⁴Chaynataqa Diosmi rurarqa Jerobaalpa qanchis chunka qari churinkunata Abimelec wañurachisqanrayku, chaynataqa rurarqa wawqenkunata wañurachiq Abimelecta vengakunanaqmi chaynataq Siquem llaqtapi yachaqkunatapas yanapasqankumanta vengakunanaqmi. ²⁵Siquem llaqtapi yachaqkunam orqokunapa puntanpi churarurqaku wateqaqkunata, chaykunapiqa churarurqaku llapallan ñannin pasaqqunata suwanankupaqmi, chaykunamantam Abimelecm willarqaku.

²⁶Huk punchawmi Ebedpa churin Gaal sutiyoq runa wawqenkunawan pasarqa Siquem llaqtaman hinaptinmi Siquem llaqtapi *yachaqkuna confiakurqaku paypi.

²⁷Chay Siquem llaqtayoqkunam chakraman rispanku uvasninkuta pallarqaku hinaspam uvasta saruspa fiestata rurarqaku, diosninkupa templonman yaykuspanmá mikuspa hinaspá upyasqa Abimelecta ñakarqaku. ²⁸Ebedpa churin Gaalmi nirqa:

—¿Pitaq Abimelecqa Siquem llaqtapi yachaqkuna payta servinanchikpaq? ¿Manachum payqa Jerobaalpa churin? ¿Manachum Zebulpas paypa yanapaqnin? Siquempa taytan Hamorpa castankunatayá servispaqqa serviyachik, amayá servisunqa Abimelectachu.

²⁹Amalaya qamkunapi munaychakuq rikuriruyman, chayna kaptinqa Abimelecta qarqo-ruspaycha niyman: “Tropaykikunata yapaspayá peleananchikpaq lloqsimuy” nispa.

³⁰Ebedpa churin Gaalpa rimasqankunata llaqtapi gobernador Zebul uya-riruspanmi sinchita piñakururqa. ³¹Chaymi mana pipapas yachasqallanta willakuqkunata kacharqa Abimelecm kaynata nimunankupaq:

—Ebedpa churin Gaalmi wawqenkunapiwan hamurunku kay Siquem llaqtaman hinaspakum runakunata hatarichichkanku qampa contraykipi. ³²Chaynaqa kunan tutayá qanwan kaq soldadokunapiwan rispa wateqaqkunata churamuy chakrakunapi ³³hinaspayá paqarin inti qespimuyaña llaqtaman pasaykuy chaynapim runankunapiwan contraykipi Gaal lloqsimuptin munasqaykiman hina ruranki —nispa.

³⁴Chaynapimá Abimelecqa llapallan tropankunapiwan tutan rispanku tawaman rakinasa Siquem llaqtata wateqarqaku. ³⁵Llaqtapa punkunman Ebedpa churin Gaal lloqsiramuptinmi Abimelecpas llapallan tropankunapiwan pakakusqankumanta lloqsiramurqaku. ³⁶Chaymi tropakunata Gaal qawaykuspan Zebulta nirqa:

—Qaway, orqokunapa puntanmantam runakuna uraykamuchkan —nispa.

Hinaptinmi Zebulñataq nirqa:

—Qamqa rikuchkanki orqokunapa llantuynintam runakunata hina —nispa.

³⁷Chaymi Gaalñataq huktawan nirqa:

—Qaway, runakunam uraykamuchkan Allpapa Puputin sutiyoq orqomanta, wakin tropañataqmi hamuchkan Adivinaqkunapa Encina Sachan sutiyoq ñanninta —nispa.

³⁸Hinaptinmi Zebulñataq nirqa:

—¿Maytaq tukuy rimasqaykiqa? Qamqariki nirqanki: “¿Pitaq Abimelecqa payta servinanchikpaq?” nispam ¿Manachu paykunaqa mana kaqllapaq hapisqayki ru-nakuna? Chaynaqa kunan lloqsispayá peleamuy —nispa.

³⁹Hinaptinmi Siquem llaqtapi *yachaqkunata pasaspa Gaal lloqsirqa Abimelecpa contranpi peleamunanzaq. ⁴⁰Ichaqa Gaalta Abimelec qatiptinmi paypa qayllanmanta lluptirurqa chaymi Siquem llaqtapa zaguán punkunipas achkaq wañururqaku. ⁴¹Abimelecmi qeparurqa Aruma sutiyoq sitiopi Gaaltawan ayllunkunatañataqmi Zebul qarqorurqa manaña Siquem llaqtapi yachananpaq.

⁴²Paqarinmintin punchaw Siquem llaqtayoq runakuna campoman lloqsiruptinkum Abimelecmán willamurqaku ⁴³chaymi payqa tropankunata kimsaman rakiruspa campopi wateqarqaku. Runakuna Siquem llaqtamanta lloqsiramuptinmi pakakusqankumanta lloqsiramuspanku paykunawan pelearqaku. ⁴⁴Abimelecmi paywan kaq tropakunapiwan pasaspa llaqtapa punkunta dueñiochakururqaku, iskayman rakinasa wakin tropakunatañataqmi campopi kaqman pawaykuspanku liiwtá wañurachirqaku. ⁴⁵Abimelecqa tukuy punchawmá Siquem llaqtapa contranpi pelearqa, chay llaqtata dueñiochakuruspanmi chaypi runakunatapas wañurachirqa, llaqtatapas purmarachispanmi kachitaraq maqchiykurqa.

⁴⁶Siquem llaqtapa torrenpi llapallan kaqkuna Abimelecpa rurasqanta uyarisurpan-kum El-berit taytachapa templonpa torrenman yaykururqaku. ⁴⁷Chay Siquem llaqtapa torrenpi llapallan *yachaqkuna huñunakurusqankutam Abimelecmán willaykurqaku.

⁴⁸Hinaptinmi payqa Salmon Orqoman rirqa llapallan tropankunapiwan hinaspam sachapa kallmanta hachawan kuchuruspa hombrokuykurqa hinaspam runankunata nirqa:

—Rurasqayta hina apurawman ruraychik —nispa.

⁴⁹Chaynapimá llapallan tropankunapas sapakama sachapa kallmankunata kuchuspanku Abimelecta qatirqaku Siquem llaqtapa torrenkama, chay torrepa muyuriqniñman kallmakunata montoykuspankum chay torreta kañaykurqaku. Chaynapim Siquem Tor-repi llapallan kaqkuna warmipas-qaripas wañururqaku yaqa waranqa runakuna.

⁵⁰Abimelecqa rirqataqmi Tebes llaqtamanpas hinaspam chay Tebes llaqtata muyuruspan dueñiochakururqa. ⁵¹Chay llaqtapa chawpinpim karqa qaqay-qaqay torre, chaymanmi lluptikurqaku llapallan qarikuna, warmikuna chaynataq llaqtapi llapallan *yachaqkunapas hinaspam punkukunata wichqakuruspanku torrepa hawanman segarurqaku. ⁵²Hinaptinmi Abimelecnataq peleastin torrepa punkunman chayarurqa. Kañaykunarpaq kachkaptinñam ⁵³huk warmi pakisqa tunaw rumita kachaykamurqa Abimelecpa umanman hinaptinmi umanta pakirurqa. ⁵⁴Chaymi arman apaq soldadonta apurawllamanña nirqa:

—Espadaykita horqospa wañurachiway, yanqam “Warmim wañurachin” nispa ninmanku.

Hinaptinmi arman apaq runa espadawan pasarachiptin wañururqa.⁵⁵ Abimelecta wañusqataña Israel casta tropakuna qawaykuspankum sapakama wasinkuman kutikurqaku.

⁵⁶ Chaynatamá Abimelecmán Dios pagarqa, taytanpa contranpi mana allinta ruraspa qanchis chunka wawqenkuna wañurachisqanmanta.⁵⁷ Siquem llaqtayoq llapallan runakunapa tukuy mana allin rurasqantam Dios kikinkupa hawanman kutichipurqa, Jerobaalpa churin Jotampa ñakasqanmá paykunapiqa cumplikurqa.

Tolapa chaynataq Jairpa gobiernasqanmanta

10 ¹ Abimelec wañuruptinmi Fuapa churin Tola hatarimurqa Israel casta runakunata librananpaq. Chay Fua sutiyoq runaqa karqa Isacar ayllumanta Dodopa churinmi. Chay Tola sutiyoq runaqa *yacharqa Efrain orqokunapi kaq Samir llaqtapim. ² Paymi Israel casta runakunata gobiernarqa iskay chunka kimsayoq wata, wañuruptinñataqmí pamparurqaku Samir llaqtapi.

³ Tola wañuruptinmi Galaad lawmanta kaq Jair sutiyoq runa hatarimurqa, paymi Israel casta runakunata gobiernarqa iskay chunka iskayniyoq wata. ⁴ Jairpam karqa kimsa chunka churinkuna, paykunam kimsa chunka asnokunapi sillakuqku, kimsa chunkataqmí llaqtankupas karqa. Kay libro qellqasqa kasqan punchawkamam “Jairpa Llaqtankunawan” sutichasqa karqa chay llaqtakunaqa, chay llaqtakunaqa kachkan Galaad lawpim.

⁵ Jair wañuruptinmi pamparurqaku Camon llaqtapi.

Israel castakunata Amon castakuna ñakarichisqanmanta

⁶ Israelpa mirayninkunam ichaqa yapatawan Tayta Diospa qayllanpi mana allinta runarqaku. Paykunamá adorarqaku Baal taytachakunata, Astarte sutiyoq mamachakunata, Aram nacionpa taytachankunata, Sidon llaqtapa taytachankunata, Moab casta runakunapa taytachankunata, Amonpa mirayninkunapa taytachankunata hinaspá Filistea casta runakunapa taytachankunata. Tayta Diosta seqaruspam manaña paytachu adorarqaku.

⁷ Chaymi Israel castakunata contranpi Tayta Dios piñakuruspan qoykurqa Filistea casta runakunamanwan Amonpa mirayninkunamanña. ⁸ Chay watamantapunim Israelpa mirayninkunata venceruspa chunka pusaqniyoq wata ñakarichirqaku Jordan Mayupa chimpan Amor casta runakunapa ñawpaq allpanpi, Galaad lawpi kaq Israelpa llapallan mirayninkunatám paykunaqa ñakarichirqaku. ⁹ Amonpa mirayninkunaqa Jordan Mayutapas chimparurqakutaqmí Juda ayllupa, Benjamin ayllupa hinaspá Efrain ayllupa contranpi peleanankupaq. Chaynapim Israel casta runakunaqa sinchi sasachakuypi tarikurqaku.

¹⁰ Hinaptinmi Tayta Diosta Israelpa mirayninkuna qayakurqaku kaynata nispangu:

—Qampa contraykipim huchallikurunku. Qam Diosniykuta qepanchakuruspaykum Baal sutiyoq taytachakunataña adorarqaniku —nispa.

¹¹ Hinaptinmi Israelpa mirayninkunata Tayta Dios nirqa:

—Qamkunamat ñakarichisurqankichik Egipto nacionniyoq runakuna, Amor casta runakuna, Amonpa mirayninkuna, Filistea runakuna,¹² Sidon llaqtayoq runakuna, Amalec casta runakuna hinaspá Maon casta runakuna. Hinaptinmi ñakarichisqa kaspa qayakuwaptikichik paykunamanta librarrqaykichik.¹³ Aswanqa qamkunam qepanchakuruwaspaykichik taytacha-mamachakunataña adorarqankichik chaymi qamkunataqa manaña librasqaykichikchu.¹⁴ Rispayá akllakusqaykichik taytacha-mamachakunataña qayakamuychik, paykunayá ñakarichisqa kasqaykichik tiempopi librasunkichik —nispa.

¹⁵ Chaymi Israelpa mirayninkunañataq Tayta Diosta nirqaku:

—Huchallikurunikum, qamyá munasqaykita ruray ñoqaykuwan, ruegakullaykikum kunanllañaya libraykuwayku —nispa.

¹⁶Kikillankumanta huklaw nacionpa taytachankunata saqueruspankum Tayta Diostaña adorarqaku chaymi Israelpa mirayninkunataqa ñakarisqankumanta Dios llakipayarikuruq.

¹⁷Amonpa mirayninkuna guerrapaq huñunakuruspankum Galaad lawpi campamentoñkuta sayachirqaku, Israelpa mirayninkunapas huñunakuruspankum Mizpa llaqtapa hichpanpi campamentoñkuta sayachirqaku. ¹⁸Hinaptinmi Galaad lawpi runakuna kamachiqinkunapiwan ninakurqaku:

—Pipas Amonpa mirayninkunapa contranpi peleay qallariqmi kanqa Galaad lawpi llapallan *yachaqkunapa jefen —nispa.

Jeftey sutyoq jefenkumanta

11 ¹Galaad lawmanta kaq Jefteymi karqa valeroso soldado. Payqa chuchumika warmipa wawanmi karqa, Jefteypa taytanñataqmi karqa Galaad.

²Warminpipas karqam Galaadpa churinkunaqa, chay churinkuna wiñaruspanmi Jefteyta wasinmanta qarqorurqaku kaynata nispa:

—Huk warmipa wawan kasqaykiraykum taytanchikpa wasinpiqa mana herencia chaskiwaqchu —nispa.

³Chaymi Jefteyqa wawqenkenamanta lluptiruspa Tob lawpi *yacharqa, quella runakuna payman hukllawakuykuptinmi paykunawan lloqsiqku.

⁴Tiempomantañam Amonpa mirayninkuna Israel castakunawan pelearqaku.

⁵Chayraykum Galaad lawpi ancianokuna rirqaku Tob lawmanta Jefteyta pusamunankupaq. ⁶Paytam nirqaku:

—Hakuchikyá jefeyku kanaykipaq chaynapi Amonpa mirayninkunapa contranpi peleamunanchikpaq —nispa.

⁷Hinaptinmi Jefteyñataq Galaad lawpi ancianokunata nirqa:

—¿Manachum qamkunaqa cheqniwaspaykichik taytaya wasinmanta qarqomuwarqankichik? ¿Llakipi kaspaykichikñachum kunan hamuwankichik? —nispa.

⁸Hinaptinmi paykunañataq nirqaku:

—Sasachakuypi kasqaykuraykumá kunan hamuniku ñoqaykuwan rinaykipaq hinaspa Amonpa mirayninkunapa contranpi peleaspa Galaad lawpi llapallan *yachaqkunapa jefenña kanaykipaq —nispa.

⁹Hinaptinmi Jefteyñataq nirqa:

—Sichu Amonpa mirayninkunapa contranpi peleaq kutichiwaptikichik Tayta Dios vencechiwaptinqa qamkunapa jefekichikmi kasaq —nispa.

¹⁰Hinaptinmi Galaad lawpi ancianokunañataq nirqa:

—Tayta Diosyá testigonchik kachun, nisqaykiman hinam rurasaqku —nispa.

¹¹Jeftey paykunawan riptinmi runakuna churarqaku kamachiqinkupaq chaymi Tayta Diospa qayllanpi lliw rimasqankunata yapatawan Jeftey rimarqa Mizpa llaqtapi. ¹²Chaymantam Jeftey willakuqkunata kacharqa Amonpa mirayninkunapa reyninman kaynata nispa:

—¿Imanarqaykitaq ñoqaqa nacionniy়pa contranpi hamunaykipaq? —nispa.

¹³Chaymi Jefteypa kachasqankunata Amonpa mirayninkunapa reynin nirqa:

—Ñoqaykuqa qamkunawan peleaqmi hamuchkaniku, Israel casta runakunam Egipto nacionmanta lloqsimuspa Arnon Mayumanta Jaboc Mayukama hinaspa

Jordan Mayukama allpaykuta dueñochakurqaku, chaynaqa kunanyá mana guerrallawan kutiykachipuwayku —nispa.

¹⁴Hinaptinmi Amon casta runakunapa reyninman Jeftey huktawan willakuq-kunata kacharqa. ¹⁵Hinaspmay kaynata nichimurqa:

—Israel casta runakunaqa manam dueñochakurqaku Moab castakunapa allpantaqa nitaq Amonpa mirayninkunapa allpantapas. ¹⁶Egiptomanta Israel casta runakuna lloq-simuspaqa chunniqintam hamurqaku Puka Lamar Qochakama hinaspmay Cades llaqta lawman chayamurqaku. ¹⁷Hinaptinmi Israel castakuna kacharqa willakuqkunata Edom nacionpa reyninman: “Allpayki ukuntayá pasarullasaqku” nispa. Ichaqa Edom nacionpa reyninmi mana munarqachu. Moab nacionpa reyninmanpas kacharqam ichaqa paypas manataqmí munarqachu, chayraykum Israel castamasiyuqa qeparqaku Cades llaqta lawllapi. ¹⁸Chaymantañataqmí chunniqintam hamuspanku Edom castakunapa hinas-pa Moab castakunapa allpanta muyumurqaku, Moab casta runakunapa allpanpa intipa qespimunan lawnинman chayaramuspankum Arnon Mayupa chimpanpi samarurqaku, manam pasarqaku Moab casta runakunapa linderontaqa Arnon Mayu Moab nacionpa linderon kasqanrayku. ¹⁹Israel casta runakunam kacharqa willakuqkunata Hesbon llaqtapi gobiernaq Amor casta runakunapa reynin Sehonman: “Allpayki ukuntayá pasarullasaq-ku mayman rinaykuman chayarunaykupaq” nispa. ²⁰Chay Rey Sehonmi ichaqa mana munarqachu Israel casta runakuna paypa allpan pasanankuta, llapallan runankunata Jahaza llaqta lawpi huñuruspanmi Israel casta runakunapa contranpi pelearqa. ²¹Icha-qa Israelpa yupaychasqan Tayta Diosmi Rey Sehonta llapallan runankunatawan Israel castakunaman qoykurqa hinaptinmi paykunata wañurachispan dueñochakururqa chay nacionpi *yachaq llapallan Amor casta runakunapa allpanta. ²²Dueñochakurqaku taqmí Amor runakunapa llapallan allpantapas Arnon Mayumanta Jaboc Mayukama chaynataq chunniqmanta Jordan Mayukamapas. ²³¿Chaynaqa Israelpa yupaychasqan Tayta Diospa qowasqankutachu munachkanki qechuruwaykuta? Chaytaqariki Tayta Diosmi Amor casta runakunamanta qechururqa. ²⁴Quemos diosnikipa qosusqaykitaqá ɬmanachum dueñochakuwaq? Chaynataqmí ñoqaykupas yupaychasqayku Tayta Diospa qowasqan-kutaka dueñochakuniku. ²⁵¿Moab nacionpa reynin Ziporpa churin Balacmantapas aswan allinpaqchu hapikunki? Payqa manam atipanakurqachu nitaq pelearqachu Israel casta runakunapa contranpiqa. ²⁶Israel casta runakunaqa yaqa kimsa pachak watañam *yachachkaniku Hesbon hinaspa Aroer llaqtakunapiqa chaynataq llaqtachankunapipas chaynataq Arnon Mayupa patan llaqtakunapipas. ɬImanasqataq mana chay tiempopi-chu kutichikurqankichik? ²⁷Ñoqaqa manam imanarqaykichu, qamqariki mana allintam rurachkanki contraypi peleaspayki. Tayta Diosmi juezqa, kunanqa paypuniyá juzgawasun-chik Israelpa mirayninkunatapas chaynataq Amonpa mirayninkunatapas —nispa.

²⁸Amon casta runakunapa reyninqa manam caso-preciotapas churarkachu Jef-teyqa willachisqantaqa.

Jeftey pa prometekusqanmanta

²⁹Tayta Diospa Espiritu Jefteyta yanapaptinmi pasarqa Galaad hinaspa Manases law-ninta. Pasarqataqmí Galaad lawpi Mizpa llaqtantapas. Mizpa llaqtamantañataqmí pasarqa Amonpa mirayninkunapa kasqanman. ³⁰Jefteymi Tayta Diosman prometekurqa kaynata:

—Sichum Amonpa mirayninkunata makiyman churaykuptikiqa ³¹vences-qaymanta kutimuptiy tupanaypaq wasiy manta lloqsimuqmi qampaq kanqa, wañuchispaymi kañapusqayki —nispa.

³²Amonpa mirayninkunapa contranpi Jeftey peleaq riptinmi Tayta Dios paypa makin man churaykurqa. ³³Iskay chunka llaqtakunamat vencerurqa Aroer llaqtamanta Minit llaqtakama hinaspa Abel-keramim llaqtakama. Wañurachirqataqmí achkallaña runakunatas. Chaynatam Amonpa mirayninkunata Israelpa mirayninkuna humillarachirqa.

³⁴Mizpa llaqtapi wasinman Jeftey kutimuptinmi chullachalla kapuq warmi churin lloqsiramurqa, payqa taytan chaskinanpaqmí lloqsimurqa tinyakunawan tusustin. Jefteypa huk churinqa manam karqachu. ³⁵Chay churinta Jeftey qawaykuspanmi pachankunata llikipakuspan kaynata nirqa:

—Ay churilláy, humillarachiwaspaykim hatun llakiman churaruwanki, Tayta Diosmanmi prometekurqani, chay prometekusqaytaqa cumplisaqchá —nispa.

³⁶Chaymi churinñataq nirqa:

—Taytay, sichu Tayta Diosman prometekuspaqa ñoqawanyá ruray promete-kusqaykiman hina, enemigoysi Amonpa mirayninkunataqariki Tayta Diospunim vengakurun. ³⁷Ichqa taytay, suyaykuwayá iskay killata doncellamasikunawan orqokunaman rispay doncella kasqaymanta chaypi waqamunaypaq —nispa.

³⁸Hinaptinmi taytanñataq nirqa:

—Riyá —nispa.

Iskay killa suyaykuptinmi doncellamasinkunawan orqokunapi doncella kasqanmanta waqamurqa.

³⁹Iskay killa pasaruptinmi taytanman kutimurqa chaymi taytanñataq prometekus-qanman hina paywan rurarqa. Chaynapim chay churinqa doncellalla wañukurqa.

⁴⁰Chaymantapunim Israel nacionpi costumbreña karqa, sipaskunam watan-watan riqku Galaad lawmanta Jefteypa warmi churinmanta tawa punchaw waqaq.

Efrain castamasinkunawan Jeftey peleasqanmanta

12 ¹Efrain casta qarikunam huñunakuruspanku Zafon llaqta lawman Jordán dan Mayuta chimparurqaku hinaspm Jefteyta nirqaku:

—Amonpa mirayninkunapa contranpi peleaq richkaspaqa čimanasqataq mana qayamuwarqankikuchu qamkunawan rinaykupaq? Chaynaqa ñoqaykum wasikita qamtawan kuskata kañasaqku —nispa.

²Hinaptinmi Jefteyñataq nirqa:

—Ñoqam runaykunapiwan Amonpa mirayninkunawan hatun peleopi karqaniku chaymi qamkunata qayamuchkaptiyas mana yanapawarqankikuchu, ³mana yanapa-wasqaykikuta qawaspaymi vidayta peligrroman churaspay Amonpa mirayninkunawan peleamurqani hinaptinmi Tayta Dios makiyan churaykurqa. Chaynaqa čimanasqa-má kunanqa hamuchkankichik ñoqapa contraypi peleanaykichikpaq? —nispa.

⁴Chaymi Galaad lawpi llapallan runakunata Jeftey huñuruspan pelearqa Efrain ayllu tropakunawan hinaptinmi Galaad lawmanta kaqkuna Efrain castakunata vencerurqaku. Efrain castakunam nirqaku:

—Yaw Galaad lawpi *yachaqkuna, qamkunaqa Efrain ayllumanta hinaspa Manases ayllumanta lluptimuqkunam kankichik —nispa.

⁵Hinaptinmi Galaad lawmanta kaqkuna Jordan Mayupa vadonkunata due-ñochakururqaku Efrain castakuna mana chimpanankupaq. Efrain castamanta lluptiqkuna: “Pasaytam munaniku” niptinkum Galaad lawmanta kaqkunañataq tapurqaku: “¿Efrain ayllumantachu kanki?” nispa. “Manam” niptinkuñataqmí

⁶niqku: “Chaynaqa ‘Shibole’ nispayá niyachik”. Hinaptinmi: “Sibolet” nispa mana

rimayta atiptinkuqa hapiruspa Jordan Mayupa vadonpi wañuchirqaku. Efrain ayllumanta kaqkunamá wañururqaku tawa chunka iskayniyoq waranqa runakuna.

⁷ Jefteymi gobiernarqa Israel nacionpi soqta wata, Galaad lawmanta kaq Jeftey wañuruptinmi Galaadpa huknin kaq llaqtapi pamparurqaku.

Kimsa jefekunapa gobiernasqanmanta

⁸ Jeftey wañuruptinmi Israel casta runakunata Belen llaqtamanta kaq Ibzan su-tiyoq runa gobiernarqa. ⁹ Paypam karqa kimsa chunka qari churinkunawan kimsa chunka warmi churinkuna, llapallantam casarachirqa mana ayllunmanta kaqkunawan. Ibzanmi Israel nacionpi gobiernarqa qanchis wata. ¹⁰ Ibzan wañuruptinmi pamparurqaku Belen llaqtapi.

¹¹ Ibzanpa qepantam gobiernarqa Israel nacionpi Zabulon ayllumanta kaq Elon, paymi Israel nacionpi gobiernarqa chunka wata. ¹² Zabulon ayllumanta kaq Elon wañuruptinmi pamparurqaku Zabulon ayllupa allpan Ajalon llaqtapi.

¹³ Elonpa qepantam gobiernarqa Israel nacionpi Piraton lawmanta kaq Hilel-pa churin Abdon. ¹⁴ Abdonpam kapurqa tawa chunka churinkuna hinaspas kimsa chunka willkankuna, paykunam sillakuqku qanchis chunka asnokunapi. Abdon-má Israel nacionpi gobiernarqa pusaq wata. ¹⁵ Piraton lawmanta kaq Hilelpa churin Abdon wañuruptinmi pamparurqaku Piraton lawpi. Piratonqa karqa Amalec runakunapa orqonpim otaq Efrain ayllupa allpanpim.

Sansonpa nacesqanmanta

13 ¹ Israelpa mirayninkunam huktawan Diospa qayllanpi mana allinta rurarku hinaptinmi Filistea casta runakunaman Tayta Dios qoykurqa tawa chunka watapaq.

² Dan ayllumanta kaq Zora llaqtapim *yacharqa huk qari, paypa sutinmi karqa Manoa, paypa warminñataqmi karqa mana wachakuq. ³ Chay warmimanmi Tayta Diospa angelnin rikuriykuspan nirqa:

—Qamqa mana wachakuq kachkaspapas wiksayakuspakim qari wawata wachakunki. ⁴ Chaynaqa amam tomankichu vinota nitaq ima sinkachikuqtapas. Amataqmi mikunkichu mana mikuna kaqkunataqa. ⁵ Wiksayakuspam wachakunki qari wawata, paypa chukchantaqa amam pipas rutunqachu, payqa nacesqanmantapunim Diospaq rakisqa kanqa. Paymi qallarinqa Filistea casta runakunamanta Israel nacion librayta —nispa.

⁶ Chay warmim qosanman hamuspan willarqa kaynata:

—Diosmanta kaq runam hamuwarqa, rikchayninpas kasqa Diospa angelnin hina sinchi manchakuyapqmi. Manam tapurqanichu maymantam kasqanta, manataqmi paypas sutintaqa willawarqachu. ⁷ Paymi niwarqa: “Wiksayakuspakim qari wawata wachakunki, amam tomankichu vinota nitaq ima sinkachikuqtapas, amataqmi mikunkichu mana mikuna kaqkunataqa, chay wawaqa nacesqanmantapunim wañukunan punchawkama Diospaq rakisqa kanqa” nispa.

⁸ Chaymi Tayta Diosta Manoa mañakuspa nirqa:

—Señorlláy, mañakullaykim chay qampa kachamusqayki runayá ñoqaykuman kutimuchun hinaspayá yachachiwachunku nacemuq wawawan imam ruranaykuta —nispa.

⁹ Manoapa mañakusqanta Dios uyariruptinmi Diospa angelnin huktawan chay warmiman kutimurqa campopi kachkaptin aswanqa qosan Manoaqa manam chay-pichu karqa. ¹⁰ Warmiñataqmi apurawllamanña kallpaspan qosanman willamurqa:

—iQayninpa rikuriwaqniy runam huktawan rikuriykuwan! —nispa.

¹¹Chaymi Manoa warminwan rispa chay runapa kasqanman chayarupan nirqa:

—¿Qamchu warmiywan rimaq runa kachkanki? —nispa.

Payñataqmi nirqa:

—Arí ñoqam kachkani —nispa.

¹²Manoam nirqa:

—Nisqaykikuna cumplikuptinqa ćimaynatataq chay wawataqa uywasaqku?

¿Imatataq payqa ruranqa? —nispa.

¹³Chaymi Manoata Diospa angelin nirqa:

—Warmikim kasukunqa ñoqapa llapa ima nisqaykunata. ¹⁴Amam imatapas uvasmanta kaqtaqa mikunqachu, amataqmi vinotapas nitaq ima sinkachikuqtapas tomanqachu. Amataqmi mikunqachu mana mikuna kaqkunataqa, kasukuchunyá lliw kamachisqaytaqa —nispa.

¹⁵Hinaptinmi Tayta Diospa angelninta Manoa nirqa:

—Ama hina kaspaykiyá suyaykuwayku huk cabrachata yanurapunaykukama —nispa.

¹⁶Tayta Diospa angelnínñataqmi nirqa:

—Harkawaptikipas mikuynikitaqa manam mikusaqchu Tayta Diospaq animalta kañapuya munaspaqa paypaqyá kañaykapuy —nispa.

Manoqa manam yacharqachu Tayta Diospa angelnintas qasqanta. ¹⁷Chayraykum Tayta Diospa angelninta nirqa:

—Sutikitayá willaykuwayku niwasqaykiku cumplikuptin agradecekunaykupaq —nispa.

¹⁸Hinaptinmi Tayta Diospa angelnínñataq nirqa:

—¿Imanasqataq sutiya tapuwanki? Sutiya admirakuyapaqmi —nispa.

¹⁹Hinaptinmi Manoa huk cabrachatawan kawsaykunamanta ofrendata apaspan rumipa hawanpi Tayta Diospaq kañarqa. Chaymi Manoa warminpiwan qawach-kaptinku Tayta Diospa angelin milagrota rurraq, ²⁰alarmanta nina altoman lenguaptinmi Tayta Diospa angelin wircharirqa lenguachkaq ninapi. Manoam warminpiwan chayta qawaspanku qonqoranpa pampaman kumuykurqaku.

²¹Tayta Diospa angelnintas Manoamanpas chaynataq warminmanpas manaña huktawan rikurimuptinmi Manoqa yacharurqa Tayta Diospa angelnintas qasqanta.

²²Manoam nirqa warminta:

—Cheqaptapunim wañurusunchik Diosta rikusqanchikrayku —nispa.

²³Hinaptinmi warminñataq nirqa:

—Sichu Tayta Dios wañunanchikta munaspanqa manach chaskiwachwanchu karqa ofrenda kañasqanchiktapas nitaq kawsaykunamanta ofrendatas, manataqchá tukuy kaykunatas qawachiwachwanchu karqa, nitaqchá chaykunatas willawachwanchu karqa —nispa.

²⁴Chay warmi wachakuruspanmi chay wawanta suticharqa Sansonwan. Wawa wiñaptinmi Tayta Dios payta bendecirqa. ²⁵Zora llaqtamanta Estaol llaqtaman riq ñanpi kaq Danpa campamentonpi Sanson kachkaptinmi Tayta Diospa Espiritu pay kalpanchayta qallarirqa.

Sansonpa casarakusqanmanta

14 ¹Sansonmi Timnat llaqtaman rispan chaypi Filistea casta sipasta riku-rurqa. ²Chay llaqtamanta kutimuspanmi tayta-mamanman willarqa kaynata:

—Rikuramunim Timnat llaqtapi Filistea casta sipasta, ama hina caspayá paywan casarachiwaychik —nispa.

³Hinaptinmi tayta-maman nirqa:

—¿Manachu warmi kan ayllunchikpi otaq llapallan nacionninchikpi paywan casarakunaykipaq? ¿Imanasqamá mana señasqa Filistea casta runakunamanta warmiwanqa casarakuya munanki? —nispa.

Sansonñataqmi taytanta nirqa:

—Chay sipasmi sonqoyta suwaruwan, paywanyá casarachiwaychik —nispa.

⁴Tayta mamanqa manam yacharqachu Sansonpa munasqanqa Tayta Diosmanta kasqanta. Tayta Diosqa Filistea casta runakunata imaynam castigaruytam maskachkarqa, chay tiempopim Filistea casta runakunaq Israel castakunapi munaychakuchkarqa. ⁵Sansonmi tayta-mamanpiwan Timnat llaqtaman rirqaku. Timnat lawpi uvas huertakunaman chayaruptinmi huk malta leon Sansonman pawaykurqa qaparkachastin. ⁶Tayta Diospa Espiritu Sansonta yanapaptinmi huk cabrachata tisapachkaq hina mana imallawan tisaparurqa. Tayta-mamanmanqa manam willakurqachu chay rurasqanmanta. ⁷Chayaruspanmi sipasta rimapayarqa hinaptinmi chay sipasqa Sansonpa sonqonpaq hina karqa.

⁸Iskay kimsa punchawmanta warmiwan casarakunanaq kutispanmi, ñanmanta rakikururqa wañuchisqan leonpa cuerpona qawananaq. Qawaykuptinmi leonpa cuerponpi kachkasqa nana-nanaq abeja chaynataq miskinpas. ⁹Chayta horqoykuspanmi mikustin ñanta rirqa. Tayta mamanta hayparuspanmi paykunamampas qoykurqa mikunankupaq, ichaqa manam willakurqachu chay miskitaqa leonpa cuerponmanta horqomusqanta. ¹⁰Sansonpa taytanmá hamurqa maypim sipaspa kasqanman hinaptinmi Sanson chaypi convidota rurarqa mozokunapa costumbrenman hina. ¹¹Filistea runakuna Sansonta rikuruspankum kimsa chunka compañaqinkunata akllarurqaku paywan kananpaq. ¹²Chaymi compañaqinkunkata Sanson nirqa:

—Ñoqam kunan nisqaykichik huk watuchita, sichu qamkuna qanchis punchaw convido fiestakama imam ninanta tariruptikichikqa, ñoqam qosqaykichik linomanta kimsa chunka pachakunatawan kimsa chunka fiesta pachakunata. ¹³Mana adivinayta atispam ichaqa qamkuna qowankichik linomanta kimsa chunka pachakunata hinaspa kimsa chunka fiesta pachakunata —nispa.

Hinaptinmi paykunañataq nirqa:

—Niwaykuyá chay watuchikita —nispa.

¹⁴Hinaptinmi paykunaman nirqa:

Mikuqmantam mikuy lloqsiramun,
kallpayoqmantam miski lloqsiramun.

Hinaptinmi paykuna mana atirqakuchu kimsa punchawpi chay watuchi adivinayta. ¹⁵Tawa punchawmantam Sansonpa warminta chay mozokuna nirqaku:

—Tapupayay qosaykita kay watuchipa imam ninanta willawanankupaq, mana chayna kaptinqa qamtam taytaykipa familiaritawan kañarusqaykiku. ¿Kaymanqa convidaramuwarqankiku suwaruwanallaykikupaqchu? —nispa.

¹⁶Chaymi Sansonpa warmin paypa qayllanpi waqaspa nirqa:

—Cheqniyllum-cheqniwanki, manam kuyawankichu, llaqtamasiykunaman nisqayki watuchipa imam ninantaqa manam willawankichu —nispa.

Sansonñataqmi nirqa:

—¿Taytaymanpas nitaq mamaymanpas mana willachkaspaychu qanmanñataq willaruykiman? —nispa.

¹⁷ Ichaqa Sansonpa warminmi paypa qayllanpi waqarqa convidopa qanchis kaq punchawninkama. Sansonpa warmin ruegapayasqanraykum convidopa qanchis kaq punchawninpi willaykurqa watuchipa imam ninanta chaymi payñataq llaqtamasinkunaman willaykurqa. ¹⁸ Chay qanchis kaq punchawpim manaraq inti seqaykuchkaptin chay llaqtapi runakuna Sansonta nirqaku:

Mielmantapas aswan miskiqa

¿imaraqtaq kanman?

Leonmantapas aswan kallpayoqqa

¿imaraqtaq kanman?

Chaymi Sansonñataq paykunata nirqa:

—Vaquillaywan yapuruspaykichikmi watuchiypa imam ninanta yacharunkichik —nispa.

¹⁹ Tayta Diospa Espiritun Sansonta yanapaptinmi Ascalon llaqtaman rispan paykunapa castanmanta kimsa chunka qarikunata wañurachimurqa. Paykunamanta qechumusqanwanmi watuchin adivinaqkunaman fiesta pachakunata qoykurqa hinas pam sinchi piñasqa taytanpa wasinman kutikurqa. ²⁰ Sansonpa warmintaña-taqmi casararachirqaku Sansonpa huk kaqnin compañaqniñwanña.

15 ¹ Unay tiempomantaña trigo rutuy tiempopi cabrachata Sanson apari-

kuspan warmin watukuq kutirqa. Chayarusanmi suegronta nirqa:

—Warmiyipa kasqan cuartomanmi yaykusaq —nispa.

Chaymi Suegronñataq mana munaspan ²nirqa:

—Ñoqaqa piensarqani cheqnisqaykitam chaymi casararachirqani amigoy-kiwanña aswanqa sullka ñañanmi kachkan paymantapas aswan buenamoza, paywanñayá casarakuruy mayorninpa rantinpi —nispa.

³ Hinaptinmi Sansonñataq nirqa:

—Chaynaqa mana huchayoqmi kasaq Filistea casta runakunata mana allinta ruraspayqa —nispa.

⁴ Sansonmi campoman pasaspan hapiramurqa kimsa pachaq atoqkunata, iskay atoq-pa chupanta tinkiruspam yantata wataykurqa chawpinman. ⁵ Chaymantam yantata rataykachispan atoqkunata kachaykurqa Filistea runakunapa kawsayninman chaymi montonasqa gavillakunatawan sayaq kawsaykunata ruparurqa, ruparurqataqmí uvaskunatas chaynataq aceituna sachakunatapas. ⁶ Hinaptinmi Filistea runakuna nirqaku:

—¿Pitaq kayta rurarun? —nispa.

Hinaptinmi nirqaku:

—Timnat llaqtayoq runapa masan Sansonmi kaytaqa rurarun warminta suegron qechuruspan amistadniñwan casararachisqanrayku —nispa.

Chaymi Filistea runakuna hamuruspangu warmintawan taytanta kañarurqaku.

⁷ Sansonñataqmi paykunata nirqa:

—Kay rurasqaykichikmanta vengakuspayñam ñoqaqa samasaq —nispa.

⁸ Chaymi mana llakipayaspa Sansonqa tullunkupas pakipakunankama wañura-chirqa mancharikuypahta. Chaymanta rispanmi Etam Qaqa machaypi *yacharqa.

Asnopa kakichunwan nemigonkunata Sanson vencesqanmanta

⁹Filistea runakuna hamuruspankum Juda lawpi campamentonkuta sayarachirqa-ku Lehi lawkama. ¹⁰Chaymi Juda lawpi *yachaq runakuna paykunata tapurqaku:

—¿Imanasqataq contraykupi peleaq hamurunkichik? —nispa.

Chaymi Filistea runakunañataq nirqaku:

—Imaynam rurawasqankuman hina ruranaykupaqmi Sanson chaqnaq hamuni-ku —nispa.

¹¹Hinaptinmi Juda lawmanta kimsa waranqa qarikuna Etam Qaqa machayman rispanku Sansonta nirqaku:

—¿Manachum qamqa yachanki Filistea runakunaqa ñoqanchikpi munaycha-kusqanta? ¿Imanasqataq kaytaqa ruraruwankiku? —nispa.

Hinaptinmi Sansonñataq nirqa:

—Paykunapa imaynam rurawasqanta hinam ñoqapas paykunata rurarqani —nispa.

¹²Chaymi Juda runakuna nirqaku:

—Ñoqaykum hamuniku qamta chaqnaspayku Filistea runakunapa makinman churamunaykupaq —nispa.

Hinaptinmi Sansonñataq nirqa:

—Jurawaychik ama wañuchiwanaykichikpaq —nispa.

¹³Chaymi paykunañataq nirqa:

—Manam wañuchisqaykikchu, chaqnaruspallaykum Filistea runakunaman qosqaykiku —nispa.

Iskay mosoq waskakunawan chaqnaruspankum qaqamanta pusamurqaku.

¹⁴Lehi lawman chayarachimuptinkum Filistea runakuna kusikuymanta qaparistin lloqsimurqaku Sansonwan tupanankupaq ichaqa Tayta Diospa Espiritun payta yanapaptinmi brazonkunapi chaqnasqa waskakunata tipurqa rupasqa lino waskata tipichkaq hinalla hinaptinmi makinkunamanta wicherurqa. ¹⁵Chayllaraq wañuruq asnopa kakichunta tariruspam chaywan wañurachirqa waranqa Filistea runakunata. ¹⁶Chaymi Sanson nirqa:

Asnopa kakichunwanmi monto-montonta rurarurqani.

Asnopa kakichunwanmi waranqata wañurachirqani.

¹⁷Rimayta tukuruspanmi asnopa kakichunta wischururqa hinaspam chay sitiota suticharqa “Ramat-lehi” nispa. ¹⁸Chaymantam Sanson sinchita yakunayarachikuspa Tayta Diosta mañakurqa:

—¿Kaynasuta vencerachiwachkaspachu kunanñataq yakumanta wañurachirwanki kay mana señalasqa runakunapa makinpi? —nispa.

¹⁹Chay Lehi lawpi rumipa uchkunmanta Dios yakuta lloqsirachimuptinmi Sanson tomaykuspa kallpanchakururqa. Chayraykum chay sitiota suticharqa “^bEn-hacore” nispa, chay pukyuqa Lehi lawpim karqa kay libro qellqasqa kasqan punchawkama.

²⁰Sansonmi Israel nacionpi iskay chunka wata gobiernarqa Filistea runakunapa munaychakusqan punchawkunapi.

^a 15:17 Hebreo simipi Ramot-lehi ninanqa “kakichu moqo” ninanmi.

^b 15:19 Hebreo simipi En-hacore ninanqa “qayakuqpa pukyun” ninanmi.

Gaza llaqtapi Sanson kasqanmanta

16

¹Gaza llaqtaman Sanson rispanmi chaypi rikururqa huk chuchumika warmita hinaspm paywan puñurqa. ²Gaza llaqtapi runakuna llaqtankuman Sansonpa hamurusqanta yacharuskankum llaqtapa muyuriqinpi churakururqaku. Tukuy tutam qasillalla chay llaqtapa punkunkunata wateqar-qaku: “Achikyaruptinñam wañurachisunchik” nisp. ³Sansonmi ichaqpa puñurqa chawpi tutakamalla. Chay horata hatariruspanmi llaqtapa zaguanninpa punkunkunata pilarnintinta hinaspa cerrojontinta hombrorikuspa pasakurqa. Rispanmi Hebron llaqtapa chimpan moqopa puntankama zaguan punkuta aparurqa.

Sansonta Dalila engañasqanmanta

⁴Chaymantam Sansonqa Sorec Wayqopi huk warmita kuyarurqa, paypa sutinmi karqa Dalila. ⁵Dalilaman Filistea runakunapa kamachiqinkuna chayaruskankum nirqaku:

—Sansonta llullallawan tapuruy imapim sinchi kallpam kasqanmanta. Imay-natataq ñoqaykuqa venceruspa chaqnaruymanku paypi munaychakurunaykupaq, rurasqaykimantaqa sapakamam qosqaykiku chunka kimsayoq kilo qollqeta —nisp.

⁶Dalilam Sansonta nirqa:

—Ama hina kaspaykiyá imapim sinchi kallpayki kasqanmanta willaykuway.

¿Imawantaq chaqnarachikuwaq munaychakusqa kanaykipaq? —nisp.

⁷Chaymi Sansonñataq nirqa:

—Sichu chaqnaruwanmanku manaraq chakisqa qanchis waskakunawan hinap-tinqa kallpay pisiruptinmi wakin qarikuna hinallaña rikurirusaq —nisp.

⁸Filistea runakunapa kamachiqinkunaman Dalila willaykamuptinmi aparamurqaku manaraq chakisqa qanchis waskakunata hinaptinmi Dalila chay-kunawan Sansonta chaqnarurqa.

⁹Filistea runakuna Dalilapa cuartoppi pakakusqa kachkaptinkum Dalila nirqa:

—iSanson, Filistea runakunam hapisuchkankiña! —nisp.

Chaymi Sanson waskakunata tipirurqa ninapa rupasqan lino qaytuta hinalla chaynapim mana yacharqakuchu imapim kallpan kasqanta.

¹⁰Chaymantam Sansonta Dalila nirqa:

—Lullakuspam yanqakunallata niwanki, kunanyá ichaqpa niykuway imawanmi chaqnasqa kanaykimanta —nisp.

¹¹Sansonmi nirqa:

—Sichu chaqnaruwanmanku mosoq waskakunawan teqoy-teqoyta hinaptinqa kallpay pisiruptinmi wakin qarikuna hinallaña rikurirusaq —nisp.

¹²Chaymi Dalila mosoq waskakunawan chaqnaruspan nirqa:

—iSanson, Filistea runakunam hapisuchkankiña! —nisp.

Filistea runakunam cuartoppi pakakusqa kachkarqaku ichaqpa Sansonmi chay chaqnachikusqan waskakunata brazonkunamanta tipirurqa huk qaytuta hinalla.

¹³Hinaptinmi Sansonta Dalila nirqa:

—Kunankamam yanqakunallata niwaspayki llullakuwachkanki. Kunanyá ichaqpa niykuway ciimawantaq chaqnasqa karuwaq? —nisp.

Chaymi Sansonñataq nirqa:

—Sichu qanchisman simpasqa chukchayta telarpi telawan awaruwaq hinas-pañataq sumaqta perqaman estacaruaq hinaptinqa kallpay pisiruptinmi wakin runakuna hinaña rikurirusaq —nispa.

Chaymi Sansonta Dalila puñurachispa qanchisman simpasqa chukchankunata telarpi telawan awarurqa¹⁴ hinaspam perqaman estacaruspan nirqa:

—iSanson, Filistea runakunam hapisuchkankiña! —nispa.

Ichaqa Sansonmi puñusqanmata rikchariruspan estacata telarnintinta aysarur-qa.¹⁵ Chaymi Dalila nirqa:

—iYaw llulla! ¿Imanasqataq “Kuyaykim” nispa niwanki mana kuyawach-kaspaykiqa? Ñam kimsa kutikamaña engañaruwanki, manamá willawankichu imapim sinchi kallpayki kasqantaqa —nispa.

¹⁶Dalilam sapa punchaw chay tapukuywan hikutaspan Sansonta rabiachirqa hi-naptinmi pasayaqtaña amirušpan¹⁷ chay secretona willaykurqa kaynata:

—Manam haykapipas chukchaytaqa rutuwarqaku kchu, ñoqqa mamaypa wiksamanta-punim Diospaq rakisqa kani. Sichu chukchayta ruturuwaptinkuqa kallpaymi ñoqamanta chinkarunman, kallpay pisiruptinmi wakin runakuna hinallaña rikuriryuman —nispa.

¹⁸Sansonpa tukuy secretona Dalila yacharuspanmi Filistea runakunapa kama-chiqninkunata qayarachimuspan nirqa:

—Kunanqa hamuychikyá, payqa willaykuwanñam tukuy secretona —nispa.

Chaymi Filistea runakunapa kamachiqninkuna hamurqaku qollqeta aparikuspanku.

¹⁹Dalilam moqonkunapa hawanpi Sansonta puñurachirqa hinaspam huk qarita payaykuspan qanchisman simpasqa chukchanta kachiy-kachiyta ruturachirqa, paypa kallpan chinkaruptinmi ñakarichiyya qallaykuspan²⁰ nirqa:

—iSanson, Filistea runakunam hapisuchkankiña! —nispa.

Puñusqanmanta Sanson rikchariruspanmi piensarqa:

—Kunanpas wakin kutipi hinam librakurusaq —nispa.

Ichaqa manam yacharqachu Tayta Dios paymanta karunchakurusqanta.²¹ Filistea runakuna Sansonta hapisupankum ñawinkunata horqorurqaku hinaspam apar-qaku Gaza llaqtaman, chaypim broncemento cadenawan watasqata carcelpi kaq molinota kutachirqaku.²² Ichaqa rutusqa chukchanmi kasqallan wiñayta qallarirqa.

Sansonpa wañukusqanmanta

²³Filistea runakunapa kamachiqninkunam huñunakururqaku Dagon sutivoq tayta-chankuta adoraspa animalkunata wañuchipunkupaq, paykunam kusikuspa nirqaku:

Diosninchikmi Sansonta qoykuwanchik.

Enemigonchik runatam qoykuwanchik.

²⁴Wakin runakunapas Sansonta qawaykupankum diosninkuta yupaycharqaku kaynata:

Diosninchikmi Sansonta qoykuwanchik.

Enemigonchik runatam qoykuwanchik.

Chakranchikkuna purmachiqtam qoykuwanchik.

Ayllunchikkuna wañuchiqtam makinchikman churaykun.

²⁵Anchata kusikuspankum nirqaku:

—Sansonta pusachimuychik asichiwananchikpaq —nispa.

Sansonta carcelmanta pusamuptinkum paykunapa qayllanpi asichiqninku karqa. Chaymantañataqmí Sansonta pilarkunapa chawpinman sayakachirqaku.

²⁶Chaymi aysaqnin warmata Sanson nirqa:

—Llapchaykachiway templo takyachiq pilarkunata chaykunapi tawnapakuyku-naypaq —nispa.

27 Chay templopim kachkarqaku huntay-huntayllaña qarikunawan warmikuna. Filistea runakunapa llapallan kamachiqninkunapas chaypim kachkarqaku, templo alto sninipas yaqa kimsa waranqa qarikunawan warmikunam kachkarqaku Sanson-pa asichisqanta qawaspanku. ²⁸Hinaptinmi Tayta Diosta Sanson mañakuspan nirqa:

—Señor Dioslláy, kunanllañayá yuyariykuway. Diosnilláy, kunan kutillañayá kall-panchaykullaway ñawiyikunamanta Filistea runakunata vengakurunaypaq —nispa.

29 Sansonmi templopa iskay pilarninkunaman hapipakuykuspan tanqaspan ³⁰nirqa:

—Wañusaqyá Filistea runakunawan kuska —nispa.

Chaynata nispanmi llapallan kallpanwan templo takyachiq pilarkunata tanqarqa hinaptinmi templo wichiyyurqa kamachikuqkunapa hawanman chaynataq chaypi kaq runakunapa hawanmanpas. Wañuyninpiraqmi Sansonqa wañurachirqa kawsay-ninpi wañuchisqanmantapas aswan mastaraq. ³¹Sansonpa wawqenkuna taytanpa llapallan ayllunkunapiwan hamuruspankum aparqaku Sansonpa cuerpona hinasspam pamparqaku Zoramanta Estaolman riq sitiopi, paytaqa pamparurqaku taytan Manoa-pa sepulturanpim. Sansonmi Israel casta runakunata gobiernarqa iskay chunka wata.

Micaia sutiyoq runapa templonmanta

17

¹Efrain Orqokunapim yacharqa Micaia sutiyoq runa. ²Paymi mamanta nirqa:

—Chay chunka kimsayoq kilo qollqeta suwarachikuspakim suwata ña-karqanki, chay qollqeqa ñoqapa makiypim kachkan, ñoqamá suwarurqayki —nispa.

Chaynata niptinmi maman nirqa:

—Wawalláy, Tayta Diosyá bendecisunki —nispa.

³Chaymi Micaia sutiyoq runa kutichirqa mamanman chay chunka kimsayoq kilo qollqeta hinaptinmi maman nirqa:

Cheqaptapunipas Tayta Diospaqmí sapaqcharqani chay qollqetaqa tallasqa taytachata hinaspa fundisqa taytachata rurachinaykipaq, chaynaqa qanmanñayá qosqayki —nispa.

⁴Micaia chay qollqeta kutiykachiptinmi maman iskay kilo masnin qollqeta plateroman qoykurqa tallasqa taytachatawan fundisqa taytachata rurananpaq, chay taytachakunaqa karqa Micaia wasinpim.

⁵Micaia wasinpim kapurqa capillan hinaptinmi Diosta adoranana paq efod-tawan wasinpaq taytachata rurachirqa hinasspam huknin churinta sacerdote kananpaq churarqa. ⁶Chay tiempokunapiqa Israel nacionpi mana rey kasqanray-kum, sapakama munasqankuta rurakuqu.

⁷Juda law Belen llaqtapim *yacharqa Leviy ayllumanta kaq huk forastero mozo.

⁸Chay Juda law Belen llaqtamantam lloqsirqa yachananpaq sitio maskaq, paymi richkaspan Efrain orqokunapi kaq Micaia wasinman chayarurqa. ⁹Paytam Mi-caia tapurqa:

—¿Maymantataq hamuchkanki? —nispa.

Hinaptinmi Leviy casta mozoñataq nirqa:

—Juda law Belen llaqtamanta kaqmi kani, ñoqaqa maskachkani *yachanaypaq sitiotam —nispa.

¹⁰Chaymi Micaia nirqa:

Kay wasiyipiá *yachakuy sacerdote kaspa taytay hinaña kanaykipaq. Watan-pim pagasqayki tawa chunka onza llasaq qollqeta, qosqaykitaqmi pachaykitapas chaynataq mikuytapas —nispa.

¹¹Chaymi Leví casta mozoqa Micaiaapa nisqanta “Anri” nispan yacharqa paywan hinaspam Micaiaapa churin hinaña karqa. ¹²Chay mozota sacerdotenpaq Micaia churaruptinmi wasinpi *yacharqa. ¹³Micaiam piensarqa:

—Kunanqa Tayta Diosqa bendeciwanqañam, ñoqapaqariki kapuwachkan Leví casta sacerdotem —nispa.

Dan ayllu runakunawan Micaia atipanakusqanmanta

18 ¹Chay tiempokunapim Israel nacionpi rey manaraq karqachu. Chay tiempokamam Dan ayllupa herencian manaraq karqachu Israel ayllukunapa herencian ukupi chaymi maskachkarqaku maypim *yachanankupaq. ²Chaymi Danpa mirayninkuna Zora llaqtamantawan Estaol llaqtamanta pichqa kallpasapa qarikunata kacharqaku chaynapi allpata reqsimuspa qawamunankupaq, paykunatam nirqaku:

—Rispayá allpata qawamuychik —nispa.

Chay pichqantin runakuna Efrain orqokunaman chayaruskankum Micaiaapa wasinman rirqaku samakunankupaq. ³Micaiaapa wasinpa hichpanpiña kachkaspan-kum Leví casta mozopa vozninta musyarurqaku hinaspam yaykuruspa tapurqaku:

—¿Pitaq pusamusurqanki kayman? ¿Imatataq ruranki kaypi? ¿Imanasqataq kaypi kachkanki? —nispa.

⁴Hinaptinmi willakurqa Micaiaapa paywan rurasqanmanta chaynataq sacerdote kananpaq contratasqanmantapas. ⁵Chaymi paykuna nirqaku:

—Kunanyá Diosta tapuykapuwayku kay risqaykupi allinpas otaq mana allinpas kamunaykumanta yachaykunaykupaq —nispa.

⁶Hinaptinmi chay Leví casta mozo sacerdoteñataq nirqa:

—Hawkallayá riychik, Tayta Diosmi risqaykichikpi yanapamusunkichik —nispa.

⁷Chaymantam chay pichqa qarikuna pasarqaku Lais llaqtaman. Chay llaqtapi *yachaq runakunaqa Sidon llaqtapi yachaqunapa costumbrenman hinam confiakuspa hawkalla yachakuqku, chay allpapiqa mana pipapas imanasqanmi hawka kakuqku, chaypiqa manamá pipas munaychakurqachu. Paykunaqa Sidon runakunamanta karupi kasqankuraykum mana piwanpas hukllawakuqkuchu. ⁸Chay qawamuqkuna Zora llaqtapi hinaspas Estaol llaqtapi kaq ayllunkuman kutimuptinkum paykuna tapurqaku:

—¿Imaynataq kamurqankichik? —nispa.

⁹Hinaptinmi paykunañataq nirqaku:

—Allinsum, hakuchikyá hinaspas peleamusunchik. Chay qawamusqayku allpaqa allinsum kasqa, amayá qellakuychikchu, apurawmanyá allpata dueñochakamusunchik. ¹⁰Rispaykichikmi tarimunkichik hawka *yachakuq runakunata hinaspas mana imapa pisinan hatun allpata. Chay allpataqa Diosmi qoykusunkichik —nispa.

¹¹Dan ayllu soqta pachak qarikunam guerrapaq allin armasqakama lloqsirqa-ku Zora llaqtamantawan Estaol llaqtamanta. ¹²Juda lawman chayaruskankum Quiriat-jearim llaqtapa hichpanpi otaq intipa seqaykunan lawpi campamenton-kuta sayarachirqaku chaymi chay sitiota suticharqaku “Danpa Campamenton”

nispanku kay libro qellqasqa kasqan punchawkama.¹³ Chaymanta pasaspankum chayarurqaku Efrain orqokunapi kaq Micaiaapa wasinman.¹⁴ Hinaptinmi chay Lais allpa reqsimuq pichqa runakuna ayllun runakunaman nirqaku:

—¿Yachankichikchu? Kay wasikunapiqa Dios adoranapaqmi kachkan huk Efod, kachkantaqmi wasiyoqpa taytachanpas chaynataq tallasqa taytachawan fundisqa taytachapas. Chaynaqa yachankichikñam imam rurayta —nispa.

¹⁵ Chayman chayaruskankumá Levíy casta mozopa wasinman otaq Micaiaapa wasinman yaykuruspanku:

—¿Imaynallataq kachkanki? —nirqaku.

¹⁶ Danpa mirayninkunamanta guerrapaq allin armasqa soqta pachak qarikunañataqmi suyachkarqaku zaguán punkupi.¹⁷ Hinaptinmi allpa reqsimuq pichqa qarikuna wasiman yaykuruspanku apakunankupaq hapirkaku tallasqa taytachatawan fundisqa taytachata, hapirkakutaqmi Dios adorana efodtapas chaynataq wasiyoqpa taytachantapas. Sacerdotewan guerrapaq allin armasqa soqta pachak qarikunañataqmi kachkarqaku zaguán punkupi.

¹⁸ Micaiaapa wasinman yaykuruspanku horqomurqaku tallasqa taytachatawan fundisqa taytachata, horqomurqakutaqmi Dios adoranapaq efodtapas chaynataq wasiyoqpa taytachantapas. Chayta rikuruspanmi sacerdote nirqa:

—¿Imapaqtaq chaykunataqa horqochkankichik? —nispa.

¹⁹ Hinaptinmi paykunañataq nirqaku:

—Upallay, ama imatapas rimarispa ñioqaykuwan hamuy, qamqa sacerdote yku kaspam taytayku hinaña kanki. Huk familiallapaq sacerdote kanaykimantaqa ¿manachu aswan allin kanman Israel castakunamanta kaq ayllupaq sacerdote kayniki? —nispa.

²⁰ Sonqonpaq hina kaptinmi chay sacerdoteqa Dios adorana efodtawan wasiyoqpa taytachanta aparikurqa, aparikurqataqmi tallasqa taytachatawan fundisqa taytachatapas hinaspam chay runakunawan pasakurqa.²¹ Dan ayllu runakunam pasakurqaku wawa-churinkuta, animalninkuta hinaspakapuqpinkuta ñawpachispangu.²² Micaiaapa wasinmanta karunchakuruptinkuñam Micaiaawan vecinonkuna huñunakuruspanku Danpa mirayninkunata qatirqaku.²³ Danpa mirayninkunata qaykachaptinkum Danpa mirayninkunañataq muyuriykuspanku Micaiaata nirqaku:

—¿Imataq pasasunki qayaykachamuwanaykikupaq? —nispa.

²⁴ Hinaptinmi Micaiañataq nirqa:

—Rurachikusqay taytachaykunamat apakuchkankichik, pusakuchkankichiktaqmi sacerdote yataspa ¿mana imayoqta saqueruwachkaspaykichikchu tapuwankichikraq: “¿Imataq pasasunki?” nispa?

²⁵ Hinaptinmi Danpa mirayninkunañataq nirqaku:

—Ama qaparkachamuychu, yanqañataq piñakuruspa huk kaqniyku wañurachisunkiman qamtapas chaynataq familiaykikunatapas —nispa.

²⁶ Danpa mirayninkuna pasakuptinmi Micaiaqa achka kasqankuta qawaykuspa wasinman kutikurqa.²⁷ Danpa mirayninkunam Micaiaapa rurasqankunata apaspanku hinaspasacerdotentapas pusaspanku chayarurqaku Lais llaqtaman, chaypi runakunaqa mana pipapas imanasqanmi hawkalla kachkasqaku hinaptinmi Danpa mirayninkuna espadawan wañuchispangu llaqtankutapas kañaykurqaku.²⁸ Paykunaqa Sidon llaqtamanta karupi kasqankuraykum wakin runakunawanpas mana hukllawakurqakuchu chayraykum defiendeqinkuta mana tarirqakuchu. Lais llaqtaqariki karqa Bet-rehob law qechwapi. Danpa mirayninkunam chaypi *yacharqaku kasqallan llaqtata hatarichispangu.²⁹ Chay llaqtatam “Dan” nispa suticharqaku Israelpa churin Dan abuelonkupa sutinman hina.

Ñawpaqtaca chay llaqtapa sutinmi karqa Lais.³⁰ Danpa mirayninkunam chay tallasqa taytachata chaypi churarqaku adoranankupaq, sacerdotenu kananpaññataqmi churarqaku Gersonpa churinta otaq Moisespa willkan Jonatanta. Jonatanpa mirayninkunapas sacerdotekunam karqaku Israel nacioninkumanta preso pusasqa rinankukama.³¹ Micaiapa tallachisqan taytachamá paykunawan karqa Diospa santuarion Silo llaqtapi kanankama.

Leviy ayllu runapa compañeranta imam rurasqankumanta

19

¹Chay tiempokunapim Israel nacionpi rey manaraq karqachu. Efrain orqokuna cantonpim *yacharqa forastero hina Leviy ayllumanta huk qari, paymi Juda lawpi Belen llaqtamanta warmita pusamurqa compañeranpaq. ²Hi-naptinmi compañeranqa hukwan tupakuruspan Juda law Belen llaqtapi taytanpa wasinman pasakurqa. Chaypi tawa killa kachkaptinmi ³compañeron qatirqa kuya-kuyllawan rimapayaspas kutichimunapanqa. Pusarqataqmi huk sirviententawan iskay asnokunatapas hinaptinmi chay compañeranqa taytanpa wasinpi chaskirqa. ⁴Compañeranpa taytanpas qawaykuspanmi kusikuywan chaskirqa wasinpi, harkaptinmi qeparurqa kimsa punchaw, chaypitaqmi mikurqapas, tomaraqpas hinaspa puñurqapas. ⁵Tawa kaq punchawpim ripukunapanqa tutapayta hatarirurqaku, ichaqa pasakunankupañña kachkaptinmi chay compañeranpa taytan chay masanta nirqa:

—Mikuykuyraqyá aschallatasapas ñanpi mana pisiparunaykipaq, chaymantañachiki pasakunkiqa —nispa.

⁶Chaymi iskayninku tiyaykurqaku mikunankupaq hinaspa tomanankupaq hi-naptinmi sipaspa taytan chay qarita nirqa:

—Ama hina kaspayá kunan tutatawanraq quedaykuy kusikunanchikpaq —nispa.

⁷Hatariruspan pasakunapanqaña kachkaptinpas suegron ruegapayaptinmi huktawan chay tuta chaypi puñurqa. ⁸Pichqa kaq punchawpim tutapayta pasakunapanqa hatarirurqa hinaptinmi sipaspa taytan nirqa:

—Kunanpas mikuykuyraqyá kallpanchakunaykipaq, kaypiraqyá karisunchik tardeyanankama —nispa.

Chaynapimá iskayninku mikurqaku. ⁹Compañeranwan hinaspa sirvientenwan pasanankupaq chay qari kaptinmi sipaspa taytan otaq suegron payta nirqa:

—Tardeyanuspam tutaykamuchkanña, chaynaqa kunan tutatawanyá kaypi samakuy. Kayqayá punchawqa tukurunña, chaynaqa kusisqa kanaykipaqyá kaypi samakuy. Paqarin tutapaytañachiki hatariruspa wasikiman ripukunki —nispa.

¹⁰⁻¹¹Chay runam ichaqa mana munarqachu chay tutatawan samayta, iskay sillaa snonkunapi cargakuykuspanmi pasakurqa compañeranpiwan, Jebus llaqtapa otaq Jerusalen llaqtapa chimpanman chayaruptinkum yaqaña intipas seqaykuchkarqa chaymi Leviy casta patronninta sirvienten nirqa:

—Hakuchikyá Jebus runakunapa llaqtanpi samakuq —nispa.

¹²Chaymi patronninnataq nirqa:

—Mana Israelpa mirayninkunapa llaqtanmanqa manam richwanchu, Gabaa llaqtakamayá hakuchikqa. ¹³Samaspaqariki-samasunchik Gabaa llaqtapiñach otaq Ramá llaqtapiñach —nispa.

¹⁴Richkaspankum inti seqaykuytaña chayarurqaku Benjamin law Gabaa llaqtapa hichpanman. ¹⁵Gabaa llaqtamanmá muyuykurqaku chaypi samapakunankupaq ichaqa pipas mana samachiyta munaptinmi llaqtapa plazanpi tiyaykurqaku.

¹⁶Hinaptinmi huk machucha campopi llamkasqanmanta tutaykuqtaña hamuchkasa, payqa Efrain orqokunamanta kasqanraykum yacharqa Gabaa llaqtapi forastero hina. Chay llaqtapi *yachaqkunaqa karqaku Benjaminpa mirayninkunam. ¹⁷Chay campomanta hamuq machucham llaqtapa plazanpi tiyaq viajerota rikuruspan tapurqa:

—¿Maymantaq richkanki? ¿Maymantataq hamuchkanki? —nispa.

¹⁸Hinaptinmi payñataq nirqa:

—Ñoqaykuqa Juda lawpi Belen llaqtamantam hamuchkaniku hinaspam Efrain law orqokunapa cantonpi *yachasqayman richkaniku. Ñoqqa rirqani Juda law Belen llaqtamanmi, kunanñataqmi Tayta Diospa santuarionman richkaní ichaqá manam pipas wasinpi samaykachiwanchu. ¹⁹Asnoykupaqqa kachkanmi pajapas chaynataq pastopas. Ñoqapaqpas compañerapaqpas chaynataq sirvienteyapaqpas kapuwachkankum tantawan vinopas, manamá imapas pisipuwankuchu —nispa.

²⁰Ichaqa chay machucham nirqa:

—Wasiymanyá hakuchik, imapas pisisuqnikitaqa ñoqam qosqayki, kuanan tutaq amayá plazapiqa puñuychu —nispa. ²¹Wasinman pusaruspamá asnonkunaman qaramurqa hinaptinmi chay samakuqkunaqa chakinkuta mayllakuruspa mikurqaku hinaspam tomaraqaku. ²²Ichaqa kusisqa kachkaptinkum chay llaqtapi mana allin qarikuna muyururqa chay wasita, punkuta takaspankum wasipa dueñon machuchata nirqaku:

—Wasikiman yaykumuq runata horqomuy abusanaykupaq —nispa.

²³Wasipa dueñon machucham ichaqá lloqsiramuspan ruegakurqa:

—Runamasillaykuna, amayá kay penqaypaq kaqtaqa ruraychikchu, kay viajeroqa wasiyipim samakuchkan. ²⁴Kachkanmi doncella churiy, kay qaripapas kachkantaqmi warmin, paykunata horqomuptiyá munasqaykichikta ruraychik ichaqá amayá kay qariwanqa penqaypaq kaqtaqa ruraychikchu —nispa.

²⁵Aswanqa chay runakunam mana munarqakuchu uyariya chaymi Levyi casta runa compañeranta calleman horqoramuptin paytaña abusarqaku tukuylla tuta achikyanankama, achikyamuchkaptinñam dejarurqaku. ²⁶Achikyamuchkaptinñam chay warmi kutimurqa machuchapa wasinpi compañeronpa kasqanman hinaspam punkupa waqtanpi wichiyyurqa, chaypim karqa achikyanankama.

²⁷Compañeronmi tutapayta hatariruspan punkuta kichaykurqa ripukunanpaq ichaqá compañeranmi wasipa punkunpa ñawpaqninpi chutarayachkasqa chay wasiman yakyuna rumiman hapipakuykuspa. ²⁸Chaymi compañeron nirqa:

—Hatariy, hakuchik —nispa.

Ichaqa manam rimarirqañachu wañusqa kasqanrayku chaymi compañeranpa cuerpona asnonman churkuykuspa pasakurqa maymi *yachasqanman.

²⁹Wasinman chayaruspanmi cuchillota hapiyuskupan compañeranpa cuerpona chunka iskayniyoq parteman cuartezarurqa hinaspam chay piezakunata apachirqa Israel nacionpi sapa aylluman. ³⁰Llapallan chayta qawaqkunam nirqaku:

—Israelpa mirayninkuna Egipto nacionmanta lloqsimusqankumantapunim kunankama mana haykapipas kayna pasaqtqa rikurqanchikchu. Kaymanta taneanakuspayá imam rurananchikmanta rimanakusunchik —nispa.

Gabaa llaqtayoqkunata vengakusqankumanta

20 ¹Israelpa llapallan mirayninkunam Mizpa llaqtaman rispanku huñunaku-rurqaku huk runa hinalla Tayta Diospa qayllanpi, huñunakururqakumá Dan llaqtamanta, Beerseba llaqtamanta hinaspas Galaad lawmantapas. ²Chaynapi-

má karqaku Israel ayllukunapa llapallan kamachiqninkuna Diospa runankunapa huñunakuyinipi. Guerrapi peleaqpunam karqaku tawa pachak waranqa chakillawan puriqlikuna.³ Benjaminpa mirayninkunam yacharurqaku Israelpa mirayninkunama Mizpa llaqtaman risqankuta. Hinaptinmi Israelpa mirayninkuna chay Leviy ayllu runata tapurqaku imaynam chay warmita wañuchisqankumanta.⁴ Chaymi Leviy ayllu runa otaq wañuq warmipa compañeron kaynata nirqa:

—Compañeraywanmi Benjamin lawpi Gabaa llaqtaman chayaramurqaniku chaypi tuta samanaykupaq.⁵ Hinaptinmi Gabaa llaqtapi runakuna contraypi hatarispanku wasita tuta muyururqaku wañuchiwayta piensaspanku hinaspm compañerayataña abusarqaku wañurachinankukama.⁶ Chaymi compañeraypa cuerponta cuartezarus-pay Israel ayllukunapa dueñochakusqan enteron allpaman aparachirqani chaynapi chay mana allin rurasqankumanta hinaspa Israel nacionpi penqaypaq kaq rurasqankumanta llapallaykichik yachanaykichikpaq.⁷ Chaynaqa kunanyá Israelpa mirayninkuna kasqaykichikrayku llapallaykichik imam ruranaykichikta tanteanakuychik —nispa.

⁸Hinaptinmi llapallan runakuna huk runa hinalla hatarispanku nirqaku:

—Manam mayqanninchikpas kutisunchu karpanchikmanqa nitaq wasinchikmanpas.⁹ Kunanpunim suerteananchik Gabaa llaqtapi kaqkunawanqa pikunam peleananmanta.¹⁰ Israelpa llapallan ayllunmantam sapa pachakmanta rakisunchik chunka qarikunata, sapa waranqamantañataqmi rakisunchik pachak qarikunata, chunka waranqamantañataqmi rakisunchik waranqa qarikunata, chay rakisqanchik qarikunam tropakunapaq mikuya apanqaku, wakinñataqmi Benjamin lawpi Gabaa llaqtaman rispa Israel nacionpi penqaypaq rurasqankumanta vengakamunqaku.

¹¹Chaymi Israel casta llapallan runakuna Gabaa llaqtapa contranpi peleanankupaq huñunakururqaku huk runa hinallaña.¹² Israelpa ayllun runakunam kacharqaku Benjaminpa llapallan ayllunman kaynata nispanku:

—¿Imanasqamá kay mana allintaqa rurarkunku qamkuna ukupiqa?¹³ Kunanyá makiykuman churamuy Gabaa llaqtapi chay penqaypaq ruraq qarikunata wañuchinaykupaq chaynapi chay mana allinta Israel nacionmanta chinkachinaykupaq —nispa.

Benjamin ayllu runakunam ichaqa Israelpa miraynin ayllumasinkunapa nisqanta mana kasurqakuchu¹⁴ aswanqa Gabaa llaqtamanmi lliw llaqtankumanta huñunakururqaku Israel castamasinkupa contranpi peleanankupaq.¹⁵ Wakin llaqtakunamanta kaq Benjaminpa mirayninkunam chay tiempopi yupasqa karurqaku iskay chunka soqtayoq waranqa peleaqpuna, Gabaa llaqtapi *yachaq qanchis pachak akllasqa qarikunam ichaqa mana yupasqachu karqaku.¹⁶ Benjamin ayllu runakunamantam karqa qanchis pachak akllasqa *ichoqwan warakaqkuna. Paykunaqa chukchata warakaspapas hapichiqkupunim.¹⁷ Castamasinku Israel castakunañataqmi karqaku guerrapi tawa pachak waranqa peleaqpuna.

Benjamin ayllupa contranpi peleasqankumanta

¹⁸Israelpa mirayninkunam Betel llaqtaman rirqaku Diosta tapukunankupaq:

—Ñoqaykumanta ¿pitaq puntata rinqaku —nispa.

—Juda castakunam puntata rinqaku —nispa.
¹⁹Israel castakunam tutapayta hatariruspanku Gabaa llaqtapa chimpanpi campamentonkuta sayarachirqaku.²⁰ Benjamin castakunapa contranpi peleaqpua rispankum

Gabaa llaqtapa contranpi peleanankupaq kinrayninman churakurqaku.²¹ Hinaptinmi Benjaminpa mirayninkuna Gabaa llaqtamanta lloqsimuspanku chay punchawpi wañurachirqaku Israelpa mirayninkunamanta iskay chunka iskayniyoq waranqa qarikunata.²² Aswanqa Israel casta runakuna kallpanchakuspankum huktawan peleanankupaq kinrayninman churakurqaku punta kaq punchawpi peleasqanku sitiollapi.²³ Chaynataqa rurarqaku Israelpa mirayninkuna tutaykuqkama Tayta Diospa qayllanpi waqasqankuraykuñam, chaypim Tayta Diosta tapurqaku kaynata:

—¿Huktawanchu risaqku castamasiyku Benjamin aylluwan peleaq? —nispa.

Hinaptinmi Tayta Diosñataq nirqa:

—Riychikyá paykunapa contranpi peleaq —nispa.

²⁴ Chaymi Israelpa mirayninkunaqa chay iskay kaq punchawpi kasqallan rirqaku Benjamin ayllupa contranpi peleaq.²⁵ Ichaqa Benjamin castakuna iskay kaq punchawpi Gabaa llaqtamanta lloqsiramuspankum Israelpa mirayninkunata wañurachirqaku chunka pusaqniyoq waranqa qarikunata, paykunaqa karqa espadawan peleaq qarikunam.²⁶ Hinaptinmi Israelpa llapallan mirayninkuna rirqaku Betel llaqtaman Tayta Diospa qayllanpi waqaspa mañakunkupaq hinaspam chay punchaw ayunarqaku tutaykunankama, presentarqaku-taqmi lliw kañana animalkunatapas chaynataq allinlla kasqankumanta ofrendakunatapas.

²⁷⁻²⁸ Chay tiempopim Dioswan contrato rurasqanku Baul kachkarqa Betel llaqtapi, sacerdoteñataqmi karqa Eleazarpa churin Finees, paymi karqa Aaronpa willkan. Israelpa mirayninkunam yapatawan Tayta Diosta tapurqaku:

—¿Huktawanchu peleamusaqku aylluyku Benjamin castakunapa contranpi icha manañachu? —nispa.

Chaymi Tayta Dios nirqa:

—Rispayá peleamuychik, paqarinmi makikichikman churamusaq —nispa.

²⁹ Hinaptinmi Israel castakuna churarurqaku Gabaa llaqtapa muyuriqinipi wateqaqkunata,³⁰ Israelpa wakin mirayninkunañataqmi kimsa kaq punchawpi Benjaminpa mirayninkunawan peleanankupaq Gabaa llaqtapa contranpi churakururqaku wakin kutipi hina.³¹ Hinaptinmi Benjaminpa mirayninkuna Israel tropakunawan peleanankupaq llaqtamanta karunchakururqaku hinaspam wakin kutipi hina wañuchiyya qallarirqaku. Wañuchirqakumá Betel llaqtaman hinaspam Gabaa llaqtaman riq ñankunapipas chaynataq campokunapipas yaqa kimsa chunka qarikunata.³² Benjaminpa mirayninkunam piensarqaku:

—Ñoqanchikpa qayllanchikpim ñawpaqta hina vencesqa karunku —nispa.

Israelpa mirayninkunam ninakurqaku:

—Lluptikuspayá llaqtamanta ñankama karuncharachisunchik —nispa.

³³ Ichaqa llapallan Israel castakunam maymi kasqankumanta lloqsirqaku peleanankupaq hinaspam kinrayninman churakururqaku Baal-tamar lawpi. Chaynataqmi Israel castamanta wateqaqkunapas Gabaa llaqtapa muyuriqin campopi pakakus-qankumanta lloqsimurqaku.³⁴ Chaynapim Israelpa llapallan mirayninkunamanta Gabaa llaqtapa contranpi ñawpaqman rirqaku chunka waranqa akllasqa qarikuna. Nisyu-nisyuta peleasqankuraykum Benjamin castakunaqa mana yacharqakuchu pierdesqankuta.³⁵ Tayta Dios yanapaptinmi Israel castakuna vencerurqa Benjamin castakunata, wañurachirqakumá chay punchawpi iskay chunka pichqayoq waranqa pachaknin Benjamin casta runakunata, paykunaqa karqa espadawan peleaq qarikunam.³⁶ Benjaminpa mirayninkunam qawakuykurqaku vencesqa kasqankuta.

Israelpa mirayninkunam ayqeq tukurqaku Benjamin castakuna qatiptinku. Israelpa mirayninkunaqa confiakurqakumá wateqaqkuna Gabaa llaqtata vencerunankumanta.³⁷ Chay wateqaqkunamá Gabaa llaqtata apurawman atacarurqaku hinaspam kayman-chayman kallpakacharuspanku espadawan wañurachirqaku chaypi *yachaqkunata.³⁸ Chay wateqaqkunam ñawpaqtaraq yachachinakurqaku Israel castamanta kaq wakin runakunawan llaqtata dueñochakuruspankuqa hatu-hatunta qosnichinankupaq,³⁹ chaynapi Israel runakunamanta lluptykuna chay señalwan kutirimuspa Benjamin castakunata atacanankupaq.

Benjamin castakunam wañuchiya qallaykuspanku wañurachirqaku yaqa kimsa chunka Israel runakunata, chaywanmi piensarqaku:

—Ñoqanchikpa qayllanchikpim ñawpaq hina vencesqa karunku —nispa.

⁴⁰ Ichaqa llaqtamantam hatu-hatun qosni lloqsimuya qallaykamurqa chaymi Benjamin castakuna qepankuta qawariyuptinku lenguachkaq nina chaynataq qosnipas cielokama haypachkasqa.⁴¹ Israel castamanta wakin runakuna kutiry-kuptinmi Benjamin casta runakunaqa sinchita mancharikururqaku paykunapa hawanman hatun desgracia hamusqanta qawakuykuspanku.⁴² Benjamin casta runakunaqa Israel wakin runakunamanta chunniqman riq ñanninta lluptyta munaspapas manam guerramanta lluptyta atirqakuchu, llaqtamanta lloqsimuqkunam harkaruspanku wañuchirqaku.⁴³ Israel castakunamá Benjamin castakunapa ñanninta wichqaruspata tukuparurqaku Gabaapa chimpan intipa qespimunan lawkama.

⁴⁴ Benjamin castakunamantam wañurachirqaku chunka pusaqniyoq waranqa qarikunata, paykunaqa karqa espadawan peleaq qarikunam.⁴⁵ Puchuqninkunam chunniqman lluptyurqaku Rimon Qaqa lawman hinaptinmi ñanpi wañurachirqaku pichqa waranqa qarikunata. Gidom lawkama qatispankum wañurachirqaku iskay waranqa qarikunatawan.⁴⁶ Benjamin castakunamanta chay punchawpi llapallan wañuqkunam karqa iskay chunka pichqayoq waranqa qarikuna, paykunam karqa espadawan peleaq valeroso qarikuna.⁴⁷ Ichaqa Benjamin castamanta soqta pachak qarikunam lluptyurqaku chunniq lawpi Rimon Qaqa lawman, chaypim *yacharqaku tawa killa.⁴⁸ Chaymantam Israel runakuna kutimuspanku Benjaminpa mirayninkunata espadawan wañuchirqaku sapa llaqtapi, wañurachirqakumá runakunatapas, animalkunatapas chaynataq llapa ima tarisqankutapas, kañaykurqakutaqmi llapallan llaqtakunatapas.

Benjamin casta qarikunapaq warmi maskasqankumanta

21 ¹ Israel runakunam Mizpa llaqtapi juramentarqakuña kaynata:
—Amam mayqanninchikpas Benjamin castakunawanqa casarachisun-chu warmi churinchikta —nispa.

² Ichaqa runakuna Betel llaqtapi huñunakuruspankum Diospa qayllanpi tukuylla punchaw sinchita waqaspanku nirqaku:

³ —Israelpa yupaychasqan Dios Taytallayku ɿimataq kay pasaruwanku Israel nacionpi huk ayllu faltanapqa —nispa.

⁴ Paqarinintintin punchaw runakuna tutapayta hatariruspankum chaypi altarta ruraspanku ofrecerqaku lliw kañana animalkunatawan allinlla kasqankumanta ofrendakunata. ⁵ Israelpa mirayninkunam tapunakurqaku:

—Llapallan Israel ayllumanta ɿmayqanninchiktaq Tayta Diospa qayllanpi huñunakuyman mana rirqachu? —nispa.

Paykunam juramentarqakuña kaynata:

—Tayta Diospa qayllanpi Mizpa llaqtapi huñunakuyman mana riqkunaqa wañuchisqapunim kanqaku —nispa.

⁶Israelpa mirayninkunam sinchi llakisqa kachkarqaku Benjamin ayllu runakuna desgracia pasarusqanmanta, paykunam nirqaku:

—Kunanmi Israel castamanta huk ayllu chinkarun. ⁷¿Imatataq rurasunchik Benjamin ayllu puchuq runakunapaq chaynapi warmiyoq kanankupaq? Tayta Diosrayku juraspam nirqanchik: “Warmi churinchikwanqa amam casarachisunchu” nispa. ⁸¿Chaynaqa kachkanchu huk kaqnin Israel ayllumanta Mizpa llaqtapi Tayta Diospa qayllanman mana hamuq? —nispa.

Chaymi yacharurqaku chay guerrapaq Galaad lawpi kaq Jabel llaqtamanta mana mayqenninpas chay huñunakuyman risqanta. ⁹Runakunata yupaptinkumá Galaad lawpi *yachaq Jabel llaqtamanta qarikuna mana pipas karqachu. ¹⁰⁻¹¹Chaymi huñunakuypi llapallan kaqkuna Galaad law Jabel llaqtapi kaqkunaman kacharqaku chunka iskayniyoq waranqa soldadokunata chaynapi qarikunata, wawakunata hinaspas mana doncella kaq warmikunata lliwta wañuchimunankupaq. ¹²Hinaptinmi Galaad law Jabel llaqtapi tarimurqaku tawa pachak doncellakunata hinaspam Canaan law Silo llaqtapi campamentoman pusamurqaku. ¹³Llapallan huñunakuypi kaqkunam Rimon Qaqapi Benjamin castakunaman kacharqaku hinaspam hawkayapiña kanankupaq willachimurqaku. ¹⁴Hinaptinmi Benjamin castakuna kutiramuptinku Israel castakuna Galaad law Jabel llaqtayoq puchuq warmikunata warminkupaq qorqaku, warmikunam ichaqa mana hayparqachu llapallan qarikunapaq.

¹⁵Israel castakunam llakikurqaku Benjamin castakunamanta Israel ayllukunapi huk aylluta Tayta Dios chinkarachisqanrayku. ¹⁶Huñunakuypim ancianokuna ninakurqaku:

—¿Imatataq rurasunchik mana warmiyoq puchuqkunapaq? Benjamin casta warmikunam wañuchisqa karunku, ¹⁷Benjamin castamanta lluptiqlikaq mirayniyoqmi kananku chaynapi Israel nacionpi huk ayllu mana chinkachisqa kananpaq.

¹⁸Ñoqanchik Israelpa mirayninkunaqa manam casarachichwanchu warmi churinchikkunawanqa. Ñoqanchikqa juraspam nirqanchik: “Ñakasqayá kachun Benjamin castakunawan pipas warmi churinta casarachiqa” nispa. ¹⁹Sapa watam Tayta Diospaq Silo llaqtapi hatun fiestata ruranku. Chay Silo llaqtazariki kachkan Betel llaqtapa norte lawninpim otaq Betel llaqtamanta Siquem llaqtaman riq ñanpa intipa qespimunan lawninpim otaq Lebona llaqtapa surlawninpim.

²⁰Israel castakunapa ancianonkunam Benjamin castakunaman nichimurqaku kaynata:

—Silo llaqtapa hichpan uvas huertakunapi pakakuspam ²¹listollaña kankichik. Maypacham Silo llaqtamanta warmikuna tusustin lloqsimuptinkum qamkunapas uvas huertakunapi pakakusqaykichikmanta lloqsimuspa sapakama sipasta hapikunkichik warmikichikpaq hinaspam Benjamin law llaqtaykichikman pasakunkichik. ²²Sichum paykunapa taytan otaq turin reclamanankupaq hamuwaptinkuqa kaynatam nisaqku:

“Qoyullawaykuyá, ñoqaykum Jabel llaqtapi kaqkunawan peleamuspayku mana llapan qarikunapaqchu warmikunata pusamurqaniku. Chaywanpas juramento-mantaqa manam huchayoqchu kankichik mana casarachisqaykichikrayku” nispa.

²³Benjaminpa mirayninkuna chaynata ruraspankum sapakama hapikurqaku sipasta warminkupaq. Tusuqkunamanta suwakuspankumá kutikurqaku maymi herencia allpankuman hinaspam llaqtakunata mosoqmanta ruraspanku chaypi *yacharqaku.

²⁴Israelpa wakin mirayninkunapas chaymantam kutikurqaku sapakama ayllunkuman hinaspa familiankuman. Sapakamamá lloqsirqaku tocanciankuman otaq maymi herencia allpankuman.

²⁵Chay tiempokunapim Israel nacionpi manaraq rey kasqanrayku sapakama munasqankuta rurarqaku.

RUT SUTIYOQ LIBRO

Jueces sutiyoq librom willakun Israel runakuna ñakarispa llakikuyllapi kawsasqankuman-
ta chayraykum kay Rut libropa willakuyninqa rikchakun mana yakupa kanan chunniqpi
yakuyoq pukyuman. Kay libroqa willakun mastaqa Moab casta sutiyoq warmimantam, chay-
raykum kay libroqa "Rutwan" sutichasqa. Rutqa karqa Israel casta runapa viudanmi, payqa
viudayarurqa manapas unay casada kachkaspanmi. Payqa reqsichikun suegranta kuyasqan-
rayku mana rakikuspanmi. Payqa Israel castakunapa Diosnintam diosninpaaq reqsikurqa, Israel
casta runakunatapas castanpaqñiam reqsikurqa. Chaykuna rurasqantam yacharurqa wañukuq
qosanpa ayllun Booz chaymi Rutwan casarakuya munarqa. Rutwanmá casarakurqa chay
tiempopí leykunaman hina chaynataq llaqtankupi costumbreman hina. Chaynapimá Rutqa
Rey Davidpa ñawpaq abuelan karqa, payqa Señor Jesucristopapas ayllunmi. Rutqa huklaw na-
cionniyoq kachkaspanpas Tayta Diosman hapipakuspanmi hinaspa payta kasukuspanmi Israel
casta runakunaman hukllawakurqa, chay rurasqanqa allinpunim karqa Diospa qayllanpiqa.

Moab nacionman Elimelec ripukusqanmanta

1 ¹Israel casta runakunapa jefenkunapa gobiernasqan tiempopim yarqay karqa
Israel nacionpi chaymi Juda law Belen llaqtayoq runa Moab casta runakuna-
pa allpanman ripukurqa hinaspm chaypi *yacharqa warminwan hinaspa iskaynin
qari churinkunawan. ²Chay ripukuq runapa sutinmi karqa Elimelec, warminpaña-
taqmí karqa Noemiy, iskaynin churinkunapa sutinfiataqmí karqa Mahalon hinaspa
Quelion. Juda law Belen llaqtamantam paykunaqa karqaku, chay llaqtapa huknin
sutinqa Efratam. Paykunamá ripukurqaku Moab casta runakunapa allpanman.

³ Ichaqa Noemiyqa qosan Elimelec wañukuptinmi Noemiyqa sapallanña qeparurqa
iskaynin qari wawankunapiwan. ⁴Paykunam Moab nacionniyoq warmikunawan casa-
rakururqa, chay huknin warmipa sutinmi karqa Orfa, hukninpaañataqmí karqa Rut. Yaqa
chunka wataña chaypi yacharuptinkum ⁵wañukurqataq Mahalonwan Quelionpas chay-
mi Noemiyqa sapallanña qeparullarqa qosanpas hinaspa wawankunapas wañukuptin.

Noemiywan Rut Belen llaqtaman risqankumanta

⁶Chaymantam Moab nacionpi kachkaspan Noemiy uyarirurqa llaqtamasinku-
naman Tayta Dios allin cosecha qosqanta chaymi Noemiyqa Moab allpamanta
iskaynin llumchuyinkunkunawan kutikurqa. ⁷Chay *yachasqanku sitio- mantamá
lloqsirqaku Juda lawman pasanankupaq. ⁸Ichaqa richkaptinkum Noemiy nirqa
iskaynin llumchuyinkunkunata:

—Kutikuchikyá sapakama mamaykichikpa wasinman. Tayta Diosyá qamkunata
favorecesunkichik imaynam qamkunapas ñoqawan chaynataq wañukuq wawaykuna-
wan rurasqaykichikpi hina. ⁹Hina kikin Tayta Diostaqyá huk qaritapas sapakamaman
qosunkichik chaynapi casarakuspa wasikichikpi hawkayayta tarinaykichikpaq —nispa.

Chaynata nispamá Noemiyqa iskayninta muchaykarirqa chaymi qaparispa wa-qarqaku.¹⁰ Llumchuyninkunam nirqaku:

—Ñoqaykuqa qanwanmi ripusaqku llaqtaykiman —nispa.

¹¹ Hinaptinmi Noemiyñataq nirqa:

—Kutikuchikyá wawallaykuna. ¿Imapaqtaq riwaqchik ñoqawanqa? Ñoqapaqa manañam kanqachu wawaypas casarakunaykichikpaqqa.¹² Chaynaqa kutikuchikyá wawallaykuna, qosayoq kanaypaqqa payañam kani. “Wawayoqraqmi kasaq” nispay kunan tuta qosaywan puñuruyman hinaspa qari wawakunata wachakuruyman hinaptinpas¹³ ¿suyawaqchikraqchu hatunyanankama? ¿Paykunata suyaspachum mana casarakuwaqchik? iManam, wawallaykuna! qamkunamantam aswanraq llakikuni Tayta Diospa piñakuyniñ ñoqapa contraypi kasqanrayku —nispa.

¹⁴ Chaymi paykuna huktawan qaparispa waqarqaku. Chaymantam suegranta Orfa muchaykuspa pasakurqa, Rutñataqmi suegranwan qeparurqa.¹⁵ Hinaptinmi Noemiyñataq nirqa:

—Waqaya llumchuymasikiqa kutikun llaqtanman hinaspa diosninkunaman, chaynayá qampas kutikuy —nispa.

¹⁶ Ichaqa Rutmi nirqa:

—Ama ruegawaychu qanmanta rakikuspa kutikunaypaq. Maymi risqaykimanmi ñoqapas risaq, maymi yachasqaykipim ñoqapas *yachasaq, aylluykikunam ñoqapa aylluy kanqa, Diosnikipas ñoqapa Diosniymi kanqa,¹⁷ maypim wañukusqaykipim ñoqapas wañukusaq, chaypitaqmi pampakusaqpas. Sichu kawsananchikkama qan-manta rakikuptiyqa Tayta Diosyá llumpayta castigawachun —nispa.

¹⁸ Rutqa manaña saqeyta munaptinmi Noemiyqa chayta yacharuspan manaña hiku-tarqachu.¹⁹ Chaynapimá iskayninku ripukurqaku Belen llaqtaman, chayaruptinkum lliw llaqtantin runakuna admirakurqaku paykunamanta, warmikunam ninakurqaku:

—¿Noemiychus wak warmiqá? —nispa.

²⁰ Chaymi Noemiyñataq nirqa:

—Amaña^a Noemiywanqa sutichawaychikchu aswanqa^b Marawanña suticha-waychik Tukuy Atiyniyoq Dios sinchita llakichiwasqanrayku.²¹ Kaymantam lloqsirqani tukuy imayoq aswanqa kunanmi mana imayoqtaña Tayta Dios kuti-chimuwan. Chaynaqa ¿imanasqamá Noemiy nisparaqqqa sutichawankichik? Tayta Diosmi contraypi sayarirqa, Tukuy Atiyniyoqmi llakichiwarqa —nispa.

²² Chaynapimá Noemiyqa kutirqa Moab casta llumchuynin Rupiwan, Moab nacionmantam kutimurqa hina Belen llaqtanman. Chaynapim paykunaqa chaya-rurqaku cebada rutuy qallariyta.

Boozpa chakranpi cebadata Rut pallapakusqanmanta

2 ¹Noemiyqa qosan Elimelecpa ayllunmi karqa apu runa, paypa sutinmi karqa Booz.
² Chay llumchuynin Moab casta Rutmi Noemiyta nirqa:

—Ama hina kaspayá dejaykuway chakrata rirunaypaq chaynapi chaskiwaqniy-papi cebadata pallapakamunaypaq —nispa.

Chaymi Noemiyñataq nirqa:

—Riruyá, mamáy —nispan.

^a 1:20 Hebreo simipi Noemi ninanqa “miskiy” ninanmi.

^b 1:20 Hebreo simipi Mara ninanqa “qatqe” ninanmi.

³Chaynapim Rutqa chayaruspan rutuqkunapa qepanta rirqa pallapakustin. Mana yachastinmi chayarurqa suegron Elimelecpa ayllun Boozpa chakranman. ⁴Rut pallapakuchkaptinmi Belen llaqtamanta hamuspan Booz sutiyoq runa chayaramurqa hinaspam rutuqkunata rimaykurqa:

—Tayta Diosyá qamkunawan kachun —nispa.

Chaymi rutuqkunapas nirqaku:

—Qamtapas Tayta Diosyá bendecisunki —nispa.

⁵Chaymantañataqmí rutuqkunapa capataznin sirviententa Booz tapurqa:

—¿Pitaq wak sipasqa? —nispa.

⁶Hinaptinmi chay capataz nirqa:

—Payqa Noemiywan hamuq Moab nacionniyoq sipasmi. ⁷Paymi ruegakuwarqa rutuqkunapa qepanta rispa gamillakunapa chawpinpi pallapakunanpaq. Chaynapimá tutapaymanta kunankama pallapakuchkan, huk ratochallam kay wasipiqa samariykurqapas —nispa.

⁸Hinaptinmi chay Rut sutiyoq sipasta Booz nirqa:

—Uyariy mamáy, amam kaymantaqa huklaw chakramanqa pasakunkichu, hinallapiyá sirvientaykunawan kuska pallapakuy, ⁹paykunawan kuskayá qatiy rutuqkunapa maymanpas risqanta, sirvienteykunataqa kamachiniñam mana pipas imanasunaykipa. Yakunayasuptikipas puyñukunapa kasqanman rispayá sirvienteykunapa yaku horqomusqanta tomakuy —nispa.

¹⁰Chaymi Rutqa qonqoranpa pampaman kumuykuspan Boozta nirqa:

—¿Imaynanpitaq qamqa forastera kachkaptiyas qawariykuwaspa favoreceykuwanki —nispa.

¹¹Chaymi Boožñataq nirqa:

—Ari, ñoqaqa yachaniñam qosayki wañukuptin imaynam suegraykiwan vida pasasqaykita, yachanitaqmi tayta-mamaykitapas hinaspas nacekusqayki llaqtaykitapas saqemuspa mana reqsisqayki llaqtaman hamusqaykita. ¹²Tukuy chay rurasqaykimantayá Tayta Dios kutichipusunki, Israelpa yupaychasqan Tayta Diosyá qanman llumpayta pagapusunki. Hamurqankiqa paypa waqaychasqan kanaykipaqui —nispa.

¹³Chaymi Rutñataq nirqa:

—Taytáy, mana huknin sirvientayki hina kachkaptiyas favoreceykuwaspmansuelaykuwanki, kuyakuywan rimapayaykuwaspaykim kallpanchaykuwanki —nispa.

¹⁴Mikuy hora chayaramuptinmi Booz nirqa:

—Yaw sipas, kayman asuykamuspayá mikuykuy, tantaykitapas nuyuykachiyá vinagrepi —nispa.

Chaymi rutuqkunawan kuska tiyaykuptin Booz haywaykurqa kikinpa trigo hamkanta chaymi Rut saksanankama mikuruptinpas puchururqaraq. ¹⁵Huktawan Rut pallapakuq pasaptinmi sirvientenkunata Booz kamachirqa:

—Pallapakuchunyá gamilla huñusqaykichikpipas, amam penqayman churankichikchu, ¹⁶gamillamantapas mana musyayllatam wichichinkichik pallapakunanpaq, chaynaqa amamá michakunkichikchu —nispa.

¹⁷Chaynapim Rutqa tardeykuqkama chakrapi pallapakurqa, chay pallapakusqanta qaqoruptinmi lloqsirurqa iskay chunka kilo masnín cebada. ¹⁸Pallapakusqanta apaspam kutirqa wasinman hinaptinmi suegran qawarqa pallapakamusqanta, alzakamusqantapas qepinmanta horqoykuspam suegranman qoykurqa.

¹⁹Hinaptinmi suegran nirqa:

—¿Maypitaq pallapakamurqanki? ¿Maypitaq llamkapakamurqanki? Diosyá bendecichun chay yanapaykamusuqnika —nispa.

Chaymi suegranman willarqa pipapim llamkamusqanta, suegranman willas-pam kaynataq nirqa:

—Kunan punchaw llamkamusqay chakrayoqpa sutinqa Boozmi —nispa.

²⁰ Chaymi Noemiyñataq llumchuyninta nirqa:

—Tayta Diosyá bendecichun payta. iDiosqariki bendeciykuwanchikmi ño-qanchiktapas hinaspa wañuqkunatapas. Ayllunchikmi chay runaqa, paypaqa deberninmi reclamawananchik —nispa.

²¹ Hinaptinmi Rutñataq nirqa:

—Chay runam niwarqa: “Sirvientaykunawan kuskayá pallapakuy rutuchisqay tukunankama” nispa.

²² Chaymi Noemiyñataq llumchuyninta nirqa:

—Wawalláy, allinpunim sirvientankunawan lloqsiyiniqa. Amayá huklaw chakramanqa lloqsiyichu —nispa.

²³ Chaynatamá Rut rurarqa. Boozpa sirvientankunawan kuskam pallapakurqa cebada rutuy hinaspa trigo rutuy tukunankama. Paymá *yacharqa hina suegran Noemiywan.

Booz allin sonqo kasqanmanta

3 ¹ Chaymantam llumchuyninta Noemiy nirqa:

—Wawalláy, maskapusqaykiyá qosaykipaq huk kaqninta chaynapi kusisa kawsakunaykipaq. ² Kachkanmiki ayllunchik Booz. Paypa sirvientankunawanmi kuska llamkamurqanki, kunan tutam payqa cebadata wayrachinqa. ³ Chaynaqa bañakuspayá perfumewanpas hinakuytaq hinaspayá mosoq pachaykunawan pachakuspa pasay eraman. Amaraqmi paywanqa reqsichikunkichu mikuya, to-maya tukunankama. ⁴ Qawankim maypim pay puñusqanta hinas pam haytananta kichaykuspa chaypi puñunki, paymi nisunki imam ruranaykita —nispa.

⁵ Chaymi Rutñataq nirqa:

—Rurasaqmi tukuy kamachiwasqaykita —nispa.

⁶ Rutmá eraman rispan suegrampa tukuy kamachisqanta rurarqa. ⁷ Boozmi mikuruspa hinaspa tomaruspa kusisqallaña pasaspan huk mownton cebadapa waq-tanpi puñuykurqa. Chaymi Rut rispan upallalla Boozpa haytanapi puñuykurqa.

⁸ Chawpi tutatam Booz qonqayta rikcharirurqa hinas pam tikraparikuspan musya-rurqa haytanapi huk warmi puñusqanta.

⁹ Chaymi Booz tapurqa:

—¿Pim kanki? —nispa.

Chaymi Rutñataq nirqa:

—Ñoqaqa kani sirvientayki Rutmi, qamqa kanki wañukuq qosaypa ayllunmi, chaynaqa debernikim reclamawaspa casarawanayki —nispa.

¹⁰ Chaymi Booz nirqa:

—Tayta Diosyá bendecisunki mamáy, kunanmi qawaykuni wañukuchkaptinpas qosaykipaq allinnintaraq maskasqaykita. Munaspaykiqa aputapas wakchatapas ñoqamanta mozotaraqmi maskakuruwaq karqa ichaqa manamá chaytachu rurarqanki. ¹¹ Kunan-qa amayá manchakuychu, ñoqam qanwan rurasaq imam mañakuwasqaykiman hina. Llaqtaypi kaqkunaqa yachankum allin sonqoyooq warmi kasqaykita. ¹² Cheqaptapuni reclamaq aylluysi kachkaptiyas kachkanraqmi ñoqamanta aswan hichpa reclamaq

aylluyki.¹³ Kaypiyá samakuy kunan tutaq. Paqarin madrugaw pay reclamasuptikiqa allinmi, ichaqa pay mana reclamasuptikiqa ñoqam reclamasqayki. Kaytaqa jurani kawsaq Diosraykum, chaynaqa waqtapakuyñayá tutamantakama —nispa.

¹⁴ Chaymi tutamantakama Boozpa haytanapi Rut puñurqa hinaspm hatarirqa manaraq achikyachkaptin. Boozmi payta nirqaña:

—Eraman warmipa hamusqantaqa amayá pipas yachachunchu —nispa.

¹⁵ Boozqa nirqataqmí:

—Hawaykipi rebozaykita pampaman mastariykuspa sumaqta hapiykuy —nispa. Rebozanta Rut mastariykuptinmi Booz talliykurqa yaqa tawa chunka kilo cebadata chaymi churkuykuptin wasinman ripukurqa.

¹⁶ Suegranpa kasqanman Rut chayaruptinmi Noemiy nirqa:

¿Allinchu karamunki wawalláy? —nispan.

Chaymi Rut willarqa paypaq tukuy ima Booz ruramusqanmanta.

¹⁷ Rutmi nirqa:

—Kay yaqa tawa chunka kilo cebadatam qoykamuwan: “Suegraykimana amayá hinallaqa riychu” nispa.

¹⁸ Chaymi Noemiyñataq nirqa:

—Wawalláy, qawasunchikyá imaynam kananmanta, kunanqa chay runaqa manam dejanqachu kay asuntotaqa ruray tukunankama —nispa.

Boozwan Rut casarakusqanmanta

4 ¹Boozmi llaqtapa zaguán punkunpi plazaman rispa chaypi tiyaykurqa hinaptinmi Rutman Boozpa nisqan chay reclamaqnin runa pasachkarqa chayninta chaymi Booz nirqa:

—Taytáy, hamuspayaq kaypi tiyaykuy —nispa.

Chaymi pay hamuspan tiyaykurqa.² Chaymi llaqtapi chunka ancianokunata Booz qayaykuspan nirqa:

—Taytakuna, kaypiyá tiyaykuchik —nispa.

Chaymi arreglo ruraqkunapa tiyananpi tiyaykurqaku.³ Hinaptinmi Rut reclamaq deberniyoq runata Booz nirqa:

—Moab nacionmanta kutimiq Noemiyimi ayllunchik Elemelecpa chakranta ranti-kuchkan.⁴ Ñoqam munarqani qanman willaykuya chaynapi rantiyta munaspaga kay tiyaqkunapa hinaspa ancianokunapa qayllanpi ayllukipaqña reclamaspa rantiñaykipaq. Qanmiriki kanki Elemelecpa hichpa ayllunqa, chaynaqa qampam derechoyki ayllunchikpaqña reclamanayki. Mana munaspaykiqa willaykuwayá ñoqaña rantirunaypaq, ñoqamriki qampa qepaykiman derechoyoq runaqa kani reclamanaypaq —nispa.

Hinaptinmi reclamananpaq derechoyoq runa nirqa:

—Reclamasaqmi —nispa.

⁵ Chaymi Boozñataq nirqa:

—Noemiymanta chakranta rantispaykiqa wañukuqpa viudan Moab nacion- niyoq Rutwanpas casarakunkim chaynapi wañukuqpa viudanmanta naceq churikipas chay chakranta dueñochakunanpaq —nispa.

⁶ Chaykunata uyariykuspanmi chay ayllunqa nirqa:

—Manam ñoqaqa reclamaymanchu, manam munanichu herenciayqa hulkpaq kanna, reclamayta munaspaykiqa qamñayá rantiruy. Ñoqam derechoyta qoyki —nispa.

⁷Chay tiempokunapim Israel nacionpi karqa kay costumbre: pipas reclamaptinqa otaq contratota ruraptinqa huk kaqninmi *usutanta lluchuykuspa qoykuq contrato ruraqmasinman. Chaynataqa ruraqku contrato firmasqa hina kananpaqmi. ⁸Chay costumbreman hinamá chay Boozpa ayllunqa *usutanta lluchukuykuspan nirqa:

—Qamyá rantiruy —nispa.

⁹Chaymi Boozñataq chaypi kaq ancianokunatawan chaypi kaq runakunata nirqa:

—Kunan punchawmi qamkuna llapallaykichik testigo kankichik Elemelecpa tukuy kapuqninkuna rantisqaymanta, Noemiymantam rantini Quelionpa hinaspa Mahalonpa kaqninkunata. ¹⁰Casarakusaqtaqmi Mahalonpa viudan Moab nacionniyoq Rutwanpas. Chaynata ruraptiymi wañukuq Mahalonpa chakrankunapas hina sutillanpi kanqa. Chayraykum paypa ayllunmanta hinaspa llaqtamasinkunamanta sutinpas mana chinkanqachu. Chaynaqa kunanmá qamkuna testigo kankichik —nispa.

¹¹Hinaptinmi llaqtapa zaguán punkunpi kaqkuna llapallan runakunapiwan nirqaku:

—Arí, testigom kaniku. Wasikiman yaykumuq warmitaqa Tayta Diosyá Raquel-tawan Leata hina rurachun, chay iskaynin warmikunamantam ñoqanchik Israel castakuna mirarqanchik. Qamtapas Dios yanapasuptikiyá munaychakuy kay Efra-ta llaqtapi, allin reqsisqataqyá kawsakuy kay Belen llaqtapipas. ¹²Kay warmiwan casarakuptikiyá Tayta Dios qosunki achkallaña wawakunata imaynam Faresman-pas qosqanman hina. Farespa mamanmi karqa Tamar, taytanñataqmi karqa Juda —nispa.

¹³Chaynapimá Boozqa casarakurqa Rutwan, kuskanchakusqanmantam Tayta Diospa munasqanman hina Rut wiksayakuspan wachakurqa qari wawata.

¹⁴Chaymi warmikuna nirqaku Noemiyta:

—Tayta Diosyá alabasqa kachun, paymi qoykusunki reclamaqniki willkata. Chay willkaykiyá kachun Israel nacionninchikpi allin reqsisqa runa. ¹⁵Willkaykiyá kachun consuelaqniki hinaspa payayaynikipas mantenesuqniki, payqariki llumpay kuyasuqniki llumchuynikipa wawanmi, qampaqa Rutqa valen qanchis qari wawamantapas mastaraqmi —nispa.

¹⁶Hinaptinmi wawata hoqariykuspan Noemiy marqakuykurqa, chay punchawmantam karqa chay wawapa uywaqnin. ¹⁷Chayta qawaspankum vecinankuna nirqaku:

—Noemiyapaqmi nacerapun qari wawa —nispa.

Chay wawatam suticharqaku Obedwan. Paymi hatunyaspan karqa Isaipa taytan hinaspa rey Davidpa abuelon.

Davidpa ñawpa abuelonkunamanta

¹⁸Kaykunam Farespa mirayninkuna karqa: Farespa churinmi karqa Hezron, ¹⁹Hezronpa churinñataqmi karqa Ram, Rampa churinñataqmi Aminadab ²⁰Aminadabpa churinñataqmi karqa Naason, Naasonpa churinñataqmi karqa Salmon, ²¹Salmonpa churinñataqmi karqa Booz, Boozpa churinñataqmi karqa Obed, ²²Obedpa churinñataqmi karqa Isai, Isaipa churinñataqmi karqa David.

SAMUELWAN SUTICHASQA

PUNTA KAQ LIBRO

Kay libroqa Diosmanta willakuq Samuelspa sutinwan sutichasqam. Payqa karqa puntalla-raq rikurimuq ancha reqsisqa willakuqmi hinaspa jefekunapa gobiernasqan tiempokunapa tukupayninpiña kamachikuqmi. Israelpa mirayninkunaqa yaqa iskay pachak watam mana pipapas gobiernasqan hatun chaqwapi karqaku chaywanpas paykunaqa chulla runa hina-llañam rikurirurqaku, chaynaqa karqaku Tayta Diospa akllasqan Rey Saulpa gobiernasqan kaspankum. Paytam gobiernananpaq Samuel aceitewan tallirqa. Kay punta kaq librom anchata willakun Samuelmanta, Rey Saulmanta hinaspa Rey Davidmanta.

Kay libroqa tawa parteman rakisqam kanman:

Punta kaq partem willakun Samuelspa imaynanpim nacesqanmanta chaynataq Israel ru-nakunapa kamachiqnin kaspa rurasqankunamanta (1-7).

Iskay kaq parteñataqmi willakun Saulpa gobiernay qallarisqan watakunamanta (8-15).

Kimsa kaq parteñataqmi willakun Saulpa gobiernon whichinayappaq kasqanmanta hi-naspa rey kayninpi astawan hukmanyarusqanmanta. Chayna rikuriruspanmi Davidta enemigakuspan wañurachinanpaq qatikacharqa. Davidpas guerrillero hinaña rikuriruspanmi Filistea runakunapa favorinipiña pelearqa (16-30).

Tawa kaq parteñataqmi willakun Gilboa Moqopi Filistea runakunawan peleachkaspa Saulpa wañurusqanmanta (31).

Kay libroman hinaqa Tayta Diosmanta mana rakikuspa kawsakuyqa hawkayaytawan Diospa favorintam apamun, payta mana kasuqkunapaqmi ichaqa desgraciawan ñakariylla kachkan.

Samuelspa nacesqanmanta

1 ¹Efrain Orqokunapim karqa Rama sutiyoq llaqta, chaypim *yacharqa Elcana sutiyoq runa. Paymi karqa Jerohampa churin. Jerohamñataqmi karqa Eliupa churin. Eliuñataqmi karqa Tohupa churin, Tohuñataqmi karqa Efrainpa castan Zufpa churin. ²Elcanam karqa iskay warmiyoq, hukninpá sutinmi karqa Ana, hukninpáñataqmi karqa Penina. Peninapam karqa wawankuna, Anapañataqmi mana karqachu. ³Elcanam llaqtanmanta sapa wata riq Silo llaqtaman Llapallan Kamachiq Tayta Diosta adoranapanqaq chaynataq animalkunata wañuchipunapanpaq. Chaypim *yacharqa sacerdote Eliy. Paypam karqa iskay qari churinkuna, hukninpá sutinmi karqa Ofni, hukninpáñataqmi karqa Finees. Paykunapas karqaku Tayta Diospa sacerdotenkunam.

⁴Tayta Diospaq animalkunata Elcana wañuchispanmi tocaqninta qoq warmin Peninaman chaynataq llapallan churinkunamanpas chaynapi mikunankupaq.

⁵Anamanmi ichaqa kuyasqanrayku huk chaynatawanraq qoykuq Tayta Diospa munayninman hina mana wachakuq kachkaptinpas. ⁶Anataqa mana wachakuqta Tayta Dios rurarusqanraykum Penina paypa contranpi kaspan piñachiq hinaspa llakichiq.

⁷Chaynatamá ruraq sapa wata Tayta Diospa wasinman riptyinku. Anañataqmi chaynata piñachiptin waqaspan mana mikuqchu. ⁸Chaymi qosan Elcana nirqa:

—Ana ¿imanasqataq waqachkanki? ¿Imanasqataq mana mikunkichu? ¿Imanasqataq llakisqa kachkanki? ¿Manachum ñoqaqa chunka wawaykikunamantapas aswan allinraq qampaq kani? —nispa.

⁹Chaymi Silo llaqtapi Ana mikuykuspan hinaspa tomaykuspan hatarirqa. Eliy sutiyoq sacerdoteñataqmi Tayta Diospa templonpa punkunpi sillapi tiyachkarqa. ¹⁰Anam llumpaya waqastin llakisqallaña Tayta Diosta mañakurqa. ¹¹Prometekuspanmi kaynata nirqa:

—Llapallan Kamachiq Tayta Dios, kay sirvientaykipa ñakarisqayta qawaykuspaykiyá ama qonqaruwaychu. Qari wawata qoykuwaptikiqa ñoqam qam Tayta Diospaq sapaq-chapusqayki kawsanankama. Chayraykum chukchanpas kanqa mana rutuna —nispa.

¹²Tayta Diospa ñawpaqninpi unaysu Ana mañakuptinmi paypa siminta sacerdote Eliy qawarqa. ¹³Sonqollanpi mañakuptinmi Anapaqa simillan kuyurqa, rimasqanqa manam uyarikurqachu hinaptinmi Sacerdote Eliyñataq sinkapaq haperqa. ¹⁴Chaymi sacerdote Eliy nirqa:

—¿Haykapikamataq machasqa kanki? ¡Mallaqayayñayá! —nispa.

¹⁵Chaymi Anañataq nirqa:

—Manam vinotaqa nitaq poqosqa aqatapas tomarqanichu, ñoqaqa Tayta Dios-manmi sonqoymanta willakuchkani tukuy llakiya. ¹⁶Amayá hapillawaychu mana allin warmipaqa. Llumpay llakisqa kaspaymi kunankama mañakuchkani —nispa.

¹⁷Chaymi Eliyñataq nirqa:

—Ripukuy hawkalla. Isrelpa Diosninyá imam mañakusqaykita qosunki —nispa.

¹⁸Hinaptinmi Anañataq nirqa:

—Gracias favoreceykuwasqaykimanta —nispa.

Kutikuspanmi mikurqaña chaymi uyapas manaña hukmanyasqachu karqa. ¹⁹Tutapayta hatarispankum Tayta Diosta adorarqaku hinaspm kutirqaku Rama llaqtapi wasinkuman. Elcanam warmin Anawan puñurqa hinaptinmi Anapa mañakusqanta Tayta Dios rurarqa. ²⁰Tiempopa risqanpim Ana wiksayakuruspan wachakururqa qari wawata hinaspm “Samuelwan suticharqa. Chaynatam suticharqa mañakusqanta Tayta Dios uyariykusqanrayku.

²¹Chaymantam Elcana lliw familiantin rirqa Silo llaqtaman costumbrenman hina Tayta Diosman animalkunata ofrecenanpaq chaynataq imam prometekus-qantapas chaypi qomunanpaq. ²²Anam ichaq mana rispan qosanta nirqa:

—Manam ñoqaqa risaqchu wawata anukanaykama. Chaymantanam apaspay Tayta Diosman presentasaq chaypiña wañukunankama *yachananpaq —nispa.

²³Hinaptinmi qosan Elcanañataq nirqa:

—Munasqaykiman hinayá ruray. Hinapiyá kakuy wawata anukanaykikama. Tayta Diosyá cumplichun imam prometekusqanta —nispa.

Chaynapim Anaqa quedaruspan wawanta uywarqa anukanankama. ²⁴Wawata anukarusanpanmi taksachallaraq kachkaptin aparqa Silo llaqtapi Tayta Diospa wasinman. Anaqa pusarqataqmi kimsa watayoq torillotapas hinaspm aparqataq iskay chunka iskayniyoq kilo harinatapas.

Aparqataqmi huk odre vinotapas. ²⁵Torillotta Diosman ofreceykuspanmi war-machata qoykurqa sacerdote Eliyman. ²⁶Paytam nirqa:

^a 1:20 Hebreo simipi Samuel ninanqa “Diosta mañakuy” ninanmi.

—Taytáy, chullachalla almayki hawam yuyarichiki, ñoqaqariki kachkani Tayta Diosta qampa ñawpaqnikipi mañakuqmi.

²⁷Kay wawata gowanapanqmi mañakurqani, kayqayá mañakusqaytaqa Tayta Dios qoykuwan. ²⁸Chaymi ñoqapas payman qochkani wañukunankama Tayta Diosta servinanpaq —nispa.

Hinaptinmi sacerdote Eliy qonqoranpa kumuykuspan Tayta Diosta yupaycharqa.

Diosta Ana alabasqanmanta

2 ¹Anam mañakuspan takirqa:

Dios Taytalláy,
qamraykum sonqoypi kusikuchkani.
Qamllapim ñoqaqa kallpanchakuchkani.
Enemigoykunapa contranpim rimariyamanña.
Librawasqaykiraykum kunanqa kusikuchkaniña.

² Dios Taytalláy,
iqam hina chuyaqa manam pipas kanchu!
iQam hinaqa manam pipas kanchu!
iQam hina harkaykuwaqniyqa manam pipas kanchu!

³ Amayá pipas rimachunchu hatun tukuspaqa,
amayá pipas alabakuchunchu llumpaytaqa.
Tayta Diosqariki tukuy ima yachaq Diosmi.
Payqa runapa tukuy ima rurasqanta controlaq Diosmi.

⁴ Payqa kallpasapakunapa flechanankuna pakipaqmi.
Mana kallpayoq runakunata kallpanchaqmi.

⁵ Saksarupa puchupakuqkunam
kunanqa parten tantallapaqña llamkachkanku.
Yarqaymanta kaqkunam
kunanqa saksasqaña kachkanku.
Mana wachakuqkunapas,
qanchis wawayoqñam kachkanku.
Achka wawayoq kaqkunañataqmi
wayta hina chakisqaña kachkanku.

⁶ Tayta Diosllam pitapas wañurachinman
chaynataq kawsarichinmanpas.
Payllam wañuqkunapa kasqanman wischuykunman
chaynataq horqomunmanpas.

⁷ Tayta Diosllam pitapas wakchayachinman
chaynataq apuyachinmanpas.
Payllam pitapas urmachinman
chaynataq sayarichinmanpas.

⁸ Diosllam wakchatapas hatarichin
pampapi urmasqanmanta.
Payllam limosna mañakuqtapas sayarichin
uchhpapa kananmanta.
Hinas pam ancha reqsisqa runakunawanña tiyaykachin.

Hinaspm reqsisqa runakunapa tiyananpiña tiyaykachin.

Tayta Diospm kay pacha takyachiq pilarkunaqa,
chaykunapa hawanpim kay pachata churaykurqa.

⁹ Paymi waqaychan chuyanchasqan runakunataqa.

Ichqa tutayapim chinkarachinqa mana allin ruraqkunataqa.
Manam pipas vencenmanchu kikinpa kallpallawanqa.

¹⁰ Tayta Diosmi pasaypaqta tukurunqa
contranpi sayariqkunataqa.

Paykunapa contranpim
cielomanta kachaykamunqa rayokunata.

Tayta Diosmi juzganqa
kay pachapi llapallan runakunata.

Qonqam atiyta akllakusqan reymanpas.

Kallpanchanqam aceitewan tallispa nombrasqantapas.

¹¹ Chaymantam Elcana kutikurqa Rama sutiyoq llaqtapi wasinman. Warmacha Samuelñataqmi sacerdote Eliywan qeparurqa Tayta Diosta servinanpaq.

Eliyapa churinkuna mana allinlla rurasqankumanta

¹² Eliyapa churinkunam karqaku mana allinlla ruraqkuna. Paykunaqa Tayta Diostam mana respetarqakuchu ¹³nitaqmi respetarqakuchu reglamentoman hina runakunapaq sacerdotekuna imam ruranankutapas. Pipas animalta wañuchispan Diosman ofreceptionmi chay sacerdotepa sirvienten trincheyoq rispan aychata yanuchkaptinku ¹⁴chay trinchiwan horqoq perlmanta, mankamanta otaq sartenmantapas.

Chay trinchewan lliw horqosqanqa karqa sacerdotepaqmi. Chaynatam ruraqku Silo llaqtaman riq Israel casta llapallan runakunawan. ¹⁵ Altarpi manaraq wirata kañachkaptinkupas sacerdotepa sirvienten rispanmi Diosman animal ofreceq runata niq:

—Sacerdotepaq kankanapaqyá qoway aychata. Manam chaskisunkimanchu yanuskatañaqa aswanqa chawallatam —nispan.

¹⁶ Hinaptinmi chay animal ofreceq runañataq niq:

—Wiraraqyá puntata ruparuchun chaymantañayá munasqaykita horqokuykuy —nispa.

Chaynata niptinmi sirvienteñataq niq:

—Manam. iKunanpunim qowankiqa! Mana chayqa qechurusqaykipunim —nispa.

¹⁷ Chaynapimá chay mozo sacerdotekunaqa llumpa-llumpayta huchallikurqaku Tayta Diospa qayllanpi. Paykunaqa Tayta Diosman qosqanku ofrendakunamatamá yanqallapaq hapiqku.

¹⁸ Samuelñataqmi Tayta Diosta servirqa linomanta *efodwan pachasqa. Payqa karqa warmallaraqmi. ¹⁹ Mamanmi taksa sotanachanta rurapuq sapa wata. Chaytam apaq Silo llaqtaman qosanwan rispan, chaypim watan-watan animalta wañuchispa Diosman ofreceqku. ²⁰ Chaymi Elcanapaqwan warminpaq sacerdote Eliy Diospa bendicionninta mañakuspan Elcanata niq:

—Kay warmikim Tayta Diosmanta mañakusqan wawan Samuelta qoykurqa payman, chaynaqa kay warmikipyá Dios qosunki churikikunata kay warmapa rantinpi —nispa.

Chaymantam kutikuqku wasinkuman. ²¹ Anata Tayta Dios favoreceykuptinmi wiksayakururqa. Chaymi kimsakama wachakururqa qaritakama, wachakur-

qataqmi iskay warmi wawankunatapas. Samuelñataqmi wiñarqa Tayta Diospa ñawpaqniñpi. Payqa karqa warmallaraqmi.

²²Sacerdote Eliymi karqa llumpay machuña. Payqa yacharqam churinkunaqa Israel casta llapallan runakunawan tukuy ima rurasqankuta. Yacharqataqmi Diosman asuykuna karpapa punkunpi serviq warmikunawan puñukusqankutapas.

²³Chaymi nirqa paykunata:

—¿Imanasqataq rurankichik kaykunata? Mana allin rurasqaykichiktam uyarini kay lliw runakunamanta. ²⁴Amayá chaynaqa kachunchu churillaykuna. Tayta Diospa runankunamanta kay uyarisqaykunaqa manapunim allinchu. ²⁵Sichum pipas runamasinpa contranpi huchallikuruptinqa Diosmi allinyanachinman. Ichäqa pipas Tayta Diospa contranpi huchallikuruptinqa ɿpitaq paywan allinyanachinman? —nispa.

Chaynata taytan niptinpas paykunaqa manam kasurqakuchu. Tayta Diosqa ñam tantearurqaña paykunata wañurachinanpaq.

²⁶Warma Samuelñataqmi wiñarqa Tayta Diostapas chaynataq runakunatapas agradastin.

²⁷Huk punchawmi sacerdote Eliyman Diospa runan hamuspan Tayta Diospa nisqanta nirqa:

—Egipto nacionpi ñawpa abueloykikuna Rey Faraonta servichkaptinkum paykuman rikurirqani. ²⁸Chaymi Israel llapallan ayllukunamanta ñawpa abueloyki Aaronpa castankunata akllarqani sacerdoteykunaña kanankupaq, chaynapi altarniyipa hawanpi animalkunata kañapuwanankupaq chaynataq inciensotapas kañapuwanankupaq chaynataq *efodwampas churakuspa ñawpaqniypi servivanankupaq. Ñawpa sacerdote abueloykikunamanya qorqanitaqmi Israelpa mirayninkunapa kañasqanku ofrendakunatapas. ²⁹Chaynaqa ɿimanasqamá kamachisqaytaqa manaqa kasukunkichikchu? Ñoqaqariki kamachirqaykichik animalkunata carpaypa kasqanpi ofrecewanaykichikpaqmí chaynataq ofrendakunatapas presentawanaykichikpaqmí. ɿImanasqataq ñoqamantapas mastaraq churikunata hatuncharunki? Israel runaykunapa lliw allinni ofrendakunawanmi paykunata wirayarachinki. ³⁰Chayraykum Israelpa yupaychasqan Tayta Dios nini kaynata: Ñoqam nirqani miraynikipas chaynataq abueloykikunapa mirayninpas wiñaypaqñia servivanankupaq. Kunanmi ichäqa mana chaynañachu kanqa. Ñoqaqa reqsisqatam rurasaq haykam yupaychawaqniytaqa. Despreciawaqniykunatam ichäqa ñakasaq. ³¹Hamuchkanmi punchawkuna kallpaykita chinkarachinaypaq, chinkarachisaqtaqmi abueloykikunapa castanpa kallpantapas chaymi qampa castaykipiqa manaña pipas machuyayman chayanqañachu. ³²Israelpa castan runakunata sumaqlataña favoreceptiyimi paykunamanta envidiakunki. Qampa familiaykiqa manañam pipas machuyayman chayanqañachu. ³³Ichäqa familiaykimantam hukninta puchuchisqa altarniyipa hichpanpi kananpaq chaynapim qampas waqasqallaykipi ñawsayarunki hinaptinmi sonqoykipas nanarinqa. Wakin miraynikim ichäqa kallpankupi kachkasparaq lliw wañtichisqa kanqaku. ³⁴Chaymi kay señal qampaq kanqa: churiki Fineestawan Ofnitam iskayminkuta wañurachinqaku huk punchawllapi. ³⁵Hinaptinmi ñoqañataq confianza kaq sacerdote yta churasaq. Ñoqaqa churasaq sonqoyman hinaspa munasqayman hina ruraqtam, paypa aylluntam anchallataña mirachisaq akllakusqay reyta sapa punchaw servinanpaq. ³⁶Chaymi pipas aylluykimanta kawsasparaqqpa payman rinqa limosnero hina hinaspm qonqorakuykuspan ninqa: “Ama hina kaspaykiyá asllaña pagawanayki kaptinpas otaq parten tantallaña qowanayki kaptinpas sacerdote kunaman hina llamkayta qoykullaway chaynapi asllatas mikunaypaq” nispa.

Samuelta Tayta Diospa qayasqanmanta

3 ¹Samuelmi warmallaraq kachkaspan sacerdote Eliya yanapaspan Tayta Diosta servirqa. Chay tiempokunapim Tayta Diosqa manaña ancha pitapas rimapayarqachu imam munasqanmanta. Manam pimanpas imatapas revelarqañachu. ²Huk tutam sacerdote Eliy puñuchkarqa cuartonpi. Paymi ñawsayayta gallaykuspan manaña qawakuytatas atirqañachu. ³Samuelñataqmí puñuchkarqa Tayta Diospa templonpi, chaypim kachkarqa Diospa baulninpas, mecheropas hinallaraq ratachkaptinmi ⁴Tayta Dios qayarqa:

—Samuel —nispan.

Chaymi Samuelñataq nirqa:

—¿Imata? —nispa.

⁵Chaymi Eliyফা kasqanman kallpaspan nirqa:

—Taytay ćimapaqtak qayamuwarqanki? —nispa.

Hinaptinmi Eliyñataq nirqa:

—Manam ñoqaqa qayamurqaykichu. Kutispaykiyá puñukamuy —nispa.

Chaymi Samuel kutirispan huktawan siriyurqa. ⁶Ichaqa Tayta Diosmi huktawan Samuelta qayarqa:

—iSamuel! —nispa.

Chaymi Samuel hatarispan rirqa Eliyফা kasqanman hinaspam nirqa:

—Taytay ćimapaqtak qayamuwarqanki? —nispa.

Hinaptinmi Eliyñataq nirqa:

—Manam ñoqaqa qayamurqaykichu, churilláy, kutispayá puñukamuy —nispa.

⁷Samuelqa manaraqmi reqsirqachu Tayta Diosta. Arí, kikin Diospas manaraqmá imatapas paymanqa rimapayarqaraqchu. ⁸Ichaqa Tayta Diosmi Samuelta qayarqa kimsa kaq kutipi hinaptinmi Samuel rirqa Eliyফা kasqanman hinaspam nirqa:

—Taytay ćimapaqtak qayamuwarqanki? —nispa.

Chaymi Eliy musyarurqa warmallaraq Samueltaqa Tayta Dios qayamusqanta.

⁹Chaymi Samuelta Eliy nirqa:

—Kutikuspayki puñukamuy. Yapatawan qayamusuptikiqa kaynatam ninki: “Rimapayaykuwayá Dios Taytalláy, kay serviqniqiqa uyarichkaykim” nispa.

Chaynata niptinmi Samuelqa kutikuspan kaqla puñuykurqa. ¹⁰Chaymi Tayta Dios hamuspan sayaykurqa hinaspam puntakunata hina qayarqa:

—iSamuel! iSamuel! —nispan.

Chaymi Samuelñataq nirqa:

—Rimapayaykuwayá, Dios Taytalláy, kay serviqniqiqa uyarichkaykim —nispa.

¹¹Chaymi Tayta Dios nirqa:

—Israel runakuna ukupim rurasaq huk hatun castigota, chay castigomanta lliw uyariqunapas muspaypi hinaraqmi rikurirunqaku. ¹²Chay punchawpim cumplisaqpuni sacerdote Eliyman tukuy ima nisqayta. Arí, paytam nirqani familianpa contranpi imam ruranayta. ¹³Nirqaniñamá familiantapas wiñaypaq castiganaymanta. Arí, churinkuna ñakawachkaptinpas payqariki manam corre-girqachu. ¹⁴Chayraykum jurarqani Eliyফা familianpa contranpi. Chay mana allin rurasqanmantaq manam haykapipas pampachasqachu kanqa animalkunataña wañuchipuwaptinpas nitaq kawsay ofrendakunata qowaptinpas —nispa.

¹⁵Chaymantam Samuelqa waqtapakamurqa achikyanankama. Hinaspam kicharqa Tayta Diospa templonpa punkunkunata. Samuelmi manchakurqa imam uyarisqan-kunata sacerdote Eliyman willaykuya. ¹⁶Ichaqa Eliymi Samuelta qayaspan nirqa:

—Yaw Samuel —nispan.

Chaymi payñataq nirqa:

—¿Imata taytay? —nispa.

¹⁷Chaymi sacerdote Eliy tapurqa:

—¿Imatataq Tayta Dios nisurqanki? Ama pakawaspayá willaykuway. iDiosyá llumpaya castigasunki imapas nisusqaykita pakawaptikiqa! —nispan.

¹⁸Hinaptinmi Samuel willarqa lliwta mana imatapas pakaspan. Hinaptinmi Eliyñataq nirqa:

—iPayqa Tayta Diosmi! iRurachun imam munasqanman hinayá! —nispa.

¹⁹Samuel wiñaptinmi Tayta Dios yanaparqa. Cumplirqamá Samuelman tukuy ima nisqanta. ²⁰Chaymi Israelpa llapallan castan runakuna Dan llaqtamanta qallaykuspa Beerseba llaqtakama yacharqaku Samuelqa Tayta Diosmanta che-qaptapuni willakuq kasqanta. ²¹Yapatawanmi Tayta Dios rikurirqa Silo llaqtapi. Chaypimá Samuelman willaq imapas rimapayay munasqanta.

4 ¹Hinaptinmi Samuelñataq willaq Israel casta llapallan runakunaman.

Diospa baulninta Filistea runakuna qechurusqanmanta

Chay tiempopim Filistea runakuna huñunakururqaku Israelpa castankunawan guerrapi peleanankupaq chaymi Israelpa castankuna peleaq lloqsispanku karpan-kuta sayachirqaku Eben-ezer sutiyooq lugarpa hichpanpi. Filistea runakunañataqmí karpankuta sayachirqaku Afec sutiyooq lawpi. ²Filistea runakunam kinrayninman chutarikurqaku Israel casta runakunawan peleanankupaq. Peleayta qallaykuptinkum Israel casta runakunata Filistea runakuna vencerurqa. Chay peleasqanku pampapim wañurachirqaku tawa waranqa runakunata Israel castamanta. ³Chaymi Israel casta tropakuna campamentoman kutiykuptinku ancianokuna nirqaku:

—¿Imanasqataq Tayta Diosqa Filistea runakunawanqa vencerachiwanchik? Ris-panchikyá Silo llaqtamanta aparamusunchik Tayta Diospa contrato rurasqan baulta chaynapi chawpinchikta rispan enimigonchikkunamanta salvawananchikpaq —nispa.

⁴Chaynapim Silo llaqtaman runakunata kacharqaku. Chay llaqtamantam apa-murqaku Llapallan Kamachiq Tayta Diospa contrato rurasqan baulta. Chaypim payqa tiyan querubin sutiyooq angelkunapa chawpinpi. Eliya churin Ofniwan Fineespas compañarqakum Diospa contrato rurasqan baulta. ⁵Tropakunapa campamentonman Tayta Diospa contrato rurasqan baul chayaruptinmi Israelpa castankuna kusikuymanta qaparirqaku allpapas yachapayanankama.

⁶Filistea runakunañataqmí sinchi qapariyta uyariruspanku tapunakurqaku:

—¿Imanasqataq sinchillataña qaparichkanku Hebreo casta runakunapa campamentonpiqa? —nispa.

Chaymantam yacharurqaku Tayta Diospa contrato rurasqan baulninta campamentoman aparamusqankuta. ⁷Chaymi Filistea runakunaqa mancharikuspanku nirqaku:

—iDiosmi chayaramun campamentonkuman! iImaynaraq kasunchik, ñawpaq-taqa manam kaynachu karqa! ⁸iImaynaraq kasunchik! ¿Piraq librawasunchik chay atiyniyoq Diosninkumantaqa? Chay Diosninkuqariki chunniqpipas tukuy rikchaq castigowanmi Egipto nacion runakunata castigarqa. ⁹iChaynaqa Fi-

listea runakuna, kallpanchakuspa, qarinchakuspa peleaychik! iHebreo casta runakunam serviwarqanchik, yanqañataq ñoqanchikpas paykunapa serviqnin rikuriruchwan! iChaynaqa qarinchakuspáyá peleasunchik! —nispa.

¹⁰Filistea runakunamá peleaspanku vencerurqaku Israel casta runakunata. Paykunam lluptikurqaku karpankuman. Chaypi wañuqunam karqaku achkallay-achkasu. Israel castamanta chakiwan puriq tropakunam wañururqaku kimsa chunka waranqa runakuna. ¹¹Filistea runakunamá Diospa contrato rurasqan baulnintapas qechururqaku. Eliya churin Ofnitawan Fineestapas iskaynintam wañurachirqaku. ¹²Ichaqa Benjaminpa ayllumanta guerrapi peleaq huk qarim kallpaspan chay punchawlla Silo llaqtaman chayarurqa. Chayarurqaqa pachanpas llikipasqa hinaspas umanpas allpallañam. ¹³Chayaruptim mi sacerdote Eliyqa uyan-uyanilla ñampa patampi tiyachkasqa sillanpi. Paymi llumpay preocupasqa kachkarqa Diospa contrato rurasqan baulmanta. Chay kalpamuq runamá llaqtanman chayaruspan willaykurqa imam pasakusqanmanta hinaptinmi lliw llaqtantin runakuna qaparispa waqarqaku. ¹⁴Chay qaparisqankuta uyarispanmi Eliyñataq nirqa:

—¿Imanasqataq chaynatañaqa qaparichkanku? —nispa.

Hinaptinmi chay runa utqayllamanña rispan Eliyman willarqa. ¹⁵Eliymi karqa isqon chunka pusaqnin watayoqñá chaymi manaña rikukuytapas atirqachu puyuyasqa ñawiyoq kasqanrayku. ¹⁶Chay runam sacerdote Eliyta nirqa:

—Chayraqmi chayaramuni guerramanta. Kunanmi ayqekamurqani peleasqay lugarmanta —nispa.

Chaymi Eliy tapurqa:

—¿Imataq pasakun taytay? —nispa.

¹⁷Hinaptinmi chay willakuqñataq nirqa:

—Israel casta runakunam lluptikunku Filistea runakunamanta. Chaynataqmí runakunapas achkallaña wañurunku. Churiki Ofniwan Fineespas iskayninkum wañurunku, Diospa baulnintapas Filistea runakunam qechurunku —nispa.

¹⁸Diospa baulninmanta willaykuptinmi sillamanta Eliy wichiyyurqa. Wichiyyurqaqa qepan lawmanmi zaguán punkupa ladonpi chaymi llasaq cuerpo machuña kasqanrayku kunkanta pakiruspan wañukurqa. Payqa tawa chunka watapunim Israel casta runakunapa jefen karqa. ¹⁹Llumchuynintañataqmi wachakuy hapi-rurqa. Chay llumchuyninqa karqa Fineespa warminmi. Paymi wiksayoq kaspan onqonan hichpapiña kachkarqa. Diospa baulnin qechusqa kasqantam uyarirurqa, uyarirurqataqmi suegronpa hinaspas qosanpa wañukusqantapas chaymi kallpanchakuykuspan wachakururqa. ²⁰Wañunayachkaptinmi payta yanapaqnikuna nirqaku:

—Ama manchakuychu, qari wawatam wachakurunki —nispa.

Paymi ichaqa manaña imatapas nirqachu nitaqmi musyakurqañachu

²¹⁻²²wawantam suticharqa ^bIcabodwan: “Tayta Diospa atiyninmi Israel casta runakunamanta chinkarun” nispa.

Chaynataqa nirqa Diospa baulnin qechusqa kasqanraykum chaynataq suegronpiwan qosan wañukusqanraykum.

Diospa Baulnin Filistea runakunapa llaqtanpi kasqanmanta

5 ¹Filistea runakunam Diospa baulninta qechuruspanku Eben-ezer sitiomanta aparqaku Asdod llaqtaman. ²Hinaspam Señor Diospa baulninta apaykurqaku

^b 4:21 Hebreo simipi Icabod ninanqa “Atiymi chinkarun” ninanmi.

Dagon sutyoq taytachankupa templonman. Chaypim churarqaku Dagon sutyoq taytachankupa waqtanpi.³ Paqarinnintin punchawmi Asdod llaqtayoq runakuna tutapayta hatarispan rirqaku hinaspam taytachanku Dagonta tarirurqaku Tayta Diospa baulninpa ñawpaqninpi pakcharayachkaqta. Chaymi taytachanku Dagonta churarqaku maymi kasqanman.⁴ Chay punchawpa paqarinninmanmi tutapayta hatarispa huktwan hamurqaku. Hinaspam Dagontaqa huktawan tarirurqaku Tayta Diospa baulninpa ñawpaqninpi pakcharayachkaqta. Ichqa chay taytachanku Dagonpa umanñataqmí iskaynín makinpiwan qorusqaña kachkasqa punku pasaykunapi. Taytacha Dagonpaqa cuerpollanñam puchurusqa.⁵ Chayraykum Asdod llaqtapi Dagonpa wasinman yaykuq sacerdoteckunaqa mana sarunkuchu punku pasaykunata. Chaynallatam ruranku llapilan chayman yaykuqkunapas kay libro qellqasqa kasqan punchawkama.

⁶Chaymantam Tayta Diosqa Asdod llaqtayoqkunata sinchillataña castigarqa. Manchakuymi yaykururqa Asdod llaqtayoqkunaman chaynataq vecinonkunamanpas. Paykunatam chupupakuy onqoywan hapirachirqa.⁷ Chaymi Asdod llaqtayoqkuna chaykunata qawaykuspanku nirqaku:

—Israel runakunapa Diosninpa baulninqa amapuniña ñoqanchikwanqa kachunchu. Chay Diosmi llumpayta castigawachkanchik. Castigachkantaqmí taytachanchik Dagontapas —nispa.

⁸Chaymi Asdod llaqtayoq runakunaqa Filistea runakuna ukupi kamachikuqkunata qayachimurqaku hinaspam paykunata tapurqaku:

—¿Imatataq rurasunchik Israel casta runakunapa Diosninpa baulninwan? —nispanku. Chaymi paykunañataq nirqaku:
—Aparuychik Gat llaqtaman —nispa.

Chaymi Israel casta runakunapa Diosninpa baulninta Gat llaqtaman aparqaku.⁹ Ichqa chay llaqtaman aparuptinkum paykunata anchallataña Tayta Dios chaqwarachirqa. Chay llaqtapi *yachaqkunatam taksamanta hatunkama chupupakuy onqoywan hapirachirqa.

¹⁰Chaymi Filistea runakunaqa Diospa baulninta aparachirqaku Ecron llaqtamanñam. Ichqa Diospa baulnin Ecron llaqtaman chayaruptimi Ecron llaqtayoqkuna qaparirqaku kaynata:

—iLlapallanchikta wañurachiwananchikpaqmí aparamuwanchik Israel casta runakunapa Diosninpa baulninta! —nispa.

¹¹Tukuy chay llaqtakunapi llumpaysuta Dios castigasqanraykum chaqwallapiña llapa runakuna tarikurqaku wañuy patanpi hinaña. Chaymi qayachirqaku Filistea runakuna ukupi llapallan kamachikuqkunata hinaspam nirqaku:

—Apaychik kaymanta Israel casta runakunapa Diosninpa baulninta. Kutichiychik maymi kasqanman chaynapi ama llapallanchikta wañurachiwananchikpaqmí —nispa.

¹²Chay llaqta runakunapa qaparisqanqa chayarqa cielokamaraqmi. Wañuymantata lluptiqkunapas chupupakuy onqoywanmi hapirachikurqaku.

Filistea runakuna Diospa baulnin kutichisqankumanta

6 ¹Tayta Diospa baulninmi karqa qanchis killapuni Filistea runakunapa allpanpi.² Filistea runakunam qayachirqaku sacerdoteckunatawan adivinokunata hinaspam tapurqaku:

—¿Imatataq rurasunchik Tayta Diospa baulninwanqa? ¿Imaynatataq kutichichwanchik maymi kasqanmanqa? —nispa.

³Chaymi paykunañataq nirqaku:

—Israel casta runakunapa Diosninpa baulninta kutichispaqa amamá apan-kichik mana imayoqtachu. Aswanqa pagaychikyá huchallikusqaykichikmanta ofrendata. Chayraqmi sanoyankichik hinasspam yachankichiktaq imanasqam cas-tigoqa qamkunamanta mana karunchakusqanta —nispa.

⁴Chaymi Filistea runakunañataq nirqaku:

—Hinaptinqa ñimatataq huchallikusqaykumanta pagasaqku? —nispa.

Chaymi paykunañataq nirqa:

—Qoychikyá chupuman rikchakuq pichqa qori alhajakunata, chaynataqa qonkichik Filistea runakunapa pichqa kamachiñin kasqanraykum. Qoychiktaqyá ukuchaman rik-chakuq pichqa qori alhajakunatapas. Qamkunaqariki kamachiñinkichikkunawan kuskam ñakarichkankichik hina chay castigollata. ⁵Chaynaqa ruraychikyá chupuman rikchakuq- ta chaynataq chakraykichik tukuq ukuchakunaman rikchakuqtapas. Hinaspáy Israel casta runakunapa Diosninta alabaychik, icharaqpas chaynapi qamkunatapas, taytachay- kichiktapas hinaspa chakraykichiktapas mana castiganmanchu. ⁶Amayá qamkunaqa kaychik Egipto nacion runakuna hinachu otaq reyninku Faraon hinachu. Paykunam rumi sonqo runakuna karqaku chaymi Israel casta runakunapa Diosnín castigaptinña rinan- kupaq paykunata kachaykurqa. ⁷Chaynaqa ruraychikyá huk mosoq carretata hinaspáy manaraq yugo watana iskay vacata hapispaykichik chayman chay carretata wataychik. Chay vacakunaqa kanqa uñayoq vacakunam. Ichqaqa uñankunataqa amam kacharinki- chikchu mamanta qatinanpaq, chay uñankunataqa kutichinkichik wasimanmi. ⁸Chay carretamanyá churaychik Tayta Diospa baulninta. Chaypa waqtanmanñataqmi huk cajapi churankichik huchaykichikmanta pagasqaykichik qori alhajakunata. Chaykuna- ta churaykuspaq carreta chutaq vacakunata aviarunkichik. ⁹Qamkunam qawankichik, sichum maymi kananman chay carreta wicherinja Bet-semes llaqtaman riq ñanninta hinaptinqa tukuy chay mana allinkunawan castigawaqchinchikqariki Israel casta runa- kunapa Diosninmi. Mana chayna kaptinqa yachasunchiktaqmi kay castigoqa paymanta mana hamusqanta, seguropas desgraciallach karqa —nispa.

¹⁰Hinaptinmi chay runakuna chaynata rurarkaku. Uñayooq iskay vacakunata hapispan- kum carretaman watarurqaku. Uñankunatañataqmi wasipi wichqarurqaku. ¹¹Hinaspam Tayta Diospa baulninta churarkaku chay carretaman, churarkakutaqmi chay huknin caja- tapas. Chay huknin cajapim kachkarqa ukuchaman rikchakuq qori alhajakuna chaynataq chupuman rikchakuq qori alhajakunapas. ¹²Vacakunam derechollata waqastin pasarqa- ku Bet-semes llaqtaman riq ñanninta. Manam mujurqachu *ichoq lawman nitaq *alleq lawmanpas. Filistea runakunapa kamachiñinkunkunañataqmi carretapa qepanta qatirqaku Bet-semes llaqtapa linderonkama. ¹³Bet-semes llaqtayoq runakunam qechwapi trigota rutuchkarqaku. Paykunam qawarispalku rikururqaku baulta hinasspam anchallatañ a kusikurqaku. ¹⁴Chay carretamá Bet-semes llaqta lawpi Josueyapa chakrankunaman chaya- ruspan chaypi sayarurqa. Chaypim karqa huk hatu-hatun rumi. Hinaptinmi chay Bet-semes llaqtayoqkuna chay carretata yantapaq chitqarurqaku. Chay vacakunatañataqmi lliwta kañasper Tayta Diosman ofrecerqaku. ¹⁵Leviyapa castankunam Tayta Diospa baulninta uray- kachirqaku. Uraykachirqakutaqmi chay qori alhaja waqaychasqanku cajatapas hinasspam chay hatun rumipa hawanman churaykurfaku. Chay punchawmi Bet-semes llaqtayoqku- na Tayta Diosman ofrecerqaku kañana ofrendakunata, kañarqakutaqmi animalkunatapas chaynataq wakin ofrendakunatapas. ¹⁶Filistea runakunapa pichqantin kamachiñinkunkuna chayta qawaykuspankum hina chay punchawlla Ecron llaqtaman kutikurqaku.

¹⁷ Chay chupuman rikchakuq qori alhajakunata ofreceq Filistea llaqtakunam karqa pichqa: huknin qori alhajam karqa Asdod llaqtamanta, huknininataq Gaza llaqtamanta, huknininataq Ascalon llaqtamanta, huminñataq Gat llaqtamanta hinaspa huknininataq Ecron llaqtamanta. Chaynaqa huchankumantamá Tayta Diosman pagarqaku chupuman rikchakuq pichqa qori alhajakunata. ¹⁸ Ukuchaman rikchakuq qori alhajakunapas karqa chay pichqantin kamachikuq Filistea runakunapa llapallan llaqtakumana hinam. Chay llapallan llaqtakunawan yupasqam karqa murallasqa llaqtakunapas chaynataq mana murallasqa taksa llaqtachakunapas. Kay libro qellqasqa kasqan punchawkamapas chay hatu-hatun rumiqa hinallaraqmí testigo hina kachkan. Chay rumipa hawanmanmá churrarqaku Tayta Diospa baulninta. Chayqa karqa Bet-semes llaqtayoq Josueypa chakranpim.

¹⁹ Bet-semes llaqtayoq runakunam qawaykurqaku Tayta Diospa baulninpa ukunta chaymi pay wañurachirqa chay llaqtapi wakin runakunata. Wañurachirqaqa qanchis chunka qarikunatam. Tayta Dios wañuywan castigaruptinmi chaypi *yachaqkuna llumpayta waqarqaku. ²⁰ Chaymi Bet-semes llaqtayoqkuna nirqaku:

—¿Piraq sayatkunman chuya Tayta Diospa ñawpaqninpiqa? ¿Pikunapa kasqan manraq rinqa ñoqanchikmanta pasaspanqa? —nispa.

²¹ Willakuqkunatam kacharqaku Quiriat-jearim llaqtapi *yachaqkunaman:

—Filistea runakunam kutirachimunku Tayta Diospa baulninta, chaynaqa hamuspayá apaychik —nispa.

7 ¹ Chaymi Quiriat-jearim llaqtayoqkuna rispanku aparqaku Tayta Diospa baulninta. Chaytam apaykurqaku Abinadabpa wasinman. Chay wasiqa karqa moqopim. Chay baulmanta nanachikunapaqmi sapaqcharqaku Abinadabpa churin Eleazarta.

Israel runakunapa kamachiqniñ Samuelmanta

² Quiriat-jearim llaqtapi baul churasqankumantam pasarurqa iskay chunka wataña. Israel casta llaqa runakunam Tayta Diosman kutirikuspa munayllawanña maskarqaku ³ chaymi paykunata Samuel nirqa:

—Sichu tukuy sonqoykichikwan Tayta Diosman kutirikuspaykichikqa wischuychikyá qamkuna ukupi kaq taytachakunata. Wischuychiktaqyá Astarot sutiyqo mamachatapas hinaspayá Tayta Diosllapaqña kawsaspa payllataña adoraychik. Chayna kaptinqa kikinpunim librasunkichik Filistea runakunamanta —nispa.

⁴ Chaymi Israelpa mirayninkuna wischurqaku Baal sutiyqo taytachakunata chaynataq Astarot sutiyqo mamachakunatapas hinasspam Tayta Diosllataña adorarqaku. ⁵ Samuelmi paykunata kamachirqa:

—Mizpa llaqtamanyá huñumuychik Israel casta llapallan runakunata. Chaypim Tayta Diosta mañakusaq qamkunapaq —nispa.

⁶ Israelpa mirayninkunamá huñunakururqaku Mizpa llaqtapi. Chaypim yakuta horqospanku Tayta Diosman ofrecerqaku, chay punchawmi ayunaspanku lliwpa ñawpaqninpi reqsikurqaku Tayta Diospa contranpi huchallikusqankuta. Chay Mizpa llaqtapim Samuel reqsichikurqa Israelpa mirayninkunapa jefen kananpaq. ⁷ Filistea runakunam yacharurqaku Israelpa mirayninkunaqa Mizpa llaqtapi huñunakurusqankuta chaymi Filistea runakunapa kamachiqinkuna pasarqaku Israel runakunapa contranpi. Chayta Israelpa mirayninkuna uyariruspankum mancharisqallaña karqaku. ⁸ Chaymi Samuela nirqaku:

—Tuta-punchawyá yupaychasqanchik Tayta Diosta mañapuwayku chaynapi Filistea runakunapa makinmanta librawananankupaq —nispa.

⁹Uña carnerochata Samuel wañuchispanmi Tayta Diospaq lliwta kañarqa chaymi Israel casta runakunapa favorinipi qaparillawanña Samuela mañakusqanta Dios uyariyurqa. ¹⁰Tayta Diosman ofrecesqanta Samuel kañachkaptinmi Filistea runakuna chayaramurqa Israel casta runakunawan peleanankupaq. Tayta Diosmi paykunapa contranpi kachaykamurqa nisyullay-nisyu rayota chaymi llumpay mancharisqallaña kachkaptinku Israel casta runakuna vencerurqa. ¹¹Israel casta qarikunamá lloqisspanku Filistea runakunata wañuchistin qatirqaku Bet-car lawpa urayninkama. ¹²Chaymantam Samuel rumita hapispan señalpaq churraqa Mizpa llaqtamanta Bet-san llaqtaman riq ñanpi. Hinaspam chay sitiota suticharqa “*Eben-ezer*” nispas. Chaynataqa suticharqa: “Kunankamam Tayta Dios yanapaykuwanchik” nispanmi.

¹³Filistea runakuna chayna humillachisqa karuspankum manaña huktawanqa kutimurqakuchu Israel runakunapa allpanmanqa. Samuel kawsanankamaqa Tayta Diosmi siemprepuni Filistea runakunapa contranpi karqa. ¹⁴Israel casta runakunamanmi kaqlamanta kutiyurqa Filistea runakunapa qechusqan llaqtakunapas. Chay llaqtakunaqa karqa Ecron llaqtamanta Gat llaqtakamam. Chaynapimá Israel casta runakunapa allpanpiqa manaña munaychakurqakuchu Filistea runakunaqa. Chaynataqmi Amor casta runakunawanpas Israel casta runakunaqa hawkalla kawsakurqaku.

¹⁵Samuelmi Israel casta runakunapa jefen karqa wañukunan punchawkama. ¹⁶Sapa watam Samuel rispan muyumuq Betel llaqtanta, Gilgal llaqtanta hinaspia Mizpa llaqtanta. Chay llaqtakunaman chayaspam Israel casta runakunapa asuntonta arreglaq, ¹⁷chaymantam kutiq Rama llaqtapi wasinman, chaypi *yachaspanmi Israel casta runakunapa imapas asuntonkuta arreglaq. Hina chaypitaqmi rurarqa Tayta Diospaq altartapas.

Reyniyoq kanankupaq Israel runakuna mañakusqankumanta

8 ¹Samuelmi machuyaruspanña Israel casta runakunapa jefen kanankupaq churara qaqurinkunata. ²Piwi churinpa sutinmi karqa Joel. Joelman qatiqñataqmí karqa Abias. Paykunam jefe karqaku Beerseba llaqtapi. ³Ichaqa chay churinkunaqa manam taytanka Samuel hinachu allinta kawsarqaku. Aswanqa apuyayta kuyaruspankum regalokunata chaskikuqku. Ima asuntotas manam allichaqku imam kaqniinpichu. ⁴Chaymi Israel casta runakunapa llapallan ancianonkuna huñunakuruspanku rirqaku Rama llaqtaman chaypi Samuelwan tupanankupaq. ⁵Paykunam Samuelta nirqaku: —Qamqa machuyarunkiñam. Churikikunaqa manam qam hina allintachu kaw-sanku. Chaynaqa churapuwaykuyá huk reyta chaynapi huklaw nacionkunapi hina huk reyña gobiernaqniyu kananpaq —nispa.

⁶Chayna mañakusqankuqa manam Samueltaqa gustarqachu. Chaymi Samuel Tayta Diosta mañakurqa. ⁷Hinaptinmi Tayta Diosñataq Samuelta nirqa: —Uyariyá runakunapa tukuy ima mañakususqaykita, manam qamtachu qepanchakusunkiqa aswanqa ñoqatam. Manam munankuchu paykunapa reynin kanayta. ⁸Egipto nacionmanta horqomusqay punchawmantapunim kunankama tukuy imata contraypi rurarkaku, chaynallatam qanwanpas kunan rurachkanku. Arí, ñoqamanta karunchakuruspankumá taytacha-mamachakunataña adorachkanku. ⁹Chaynaqa uyariyá paykunapa mañakususqaykita. Ichaqa puntatayá paykunapa contranpi willay imakunam gobiernaqninku reypa costumbren kananmanta.

^c7:12 Hebreo simipi Eben-ezer ninanqa “yanapakuq rumi” ninanmi.

¹⁰Chaymi rey mañakuq runakunaman Samuel willarqa Tayta Diospa tukuy ima nisqanta. ¹¹Diospa nisqantamá Samuel kaynata nirqa:

—Reyniyoq kaptikichikqa kaykunam paypa costumbren kanqa: Churikichikkunata hapispam wakinta churanqa caballokunapa chutasqan carretakunapi peleanankupaq, wakintañataq caballokunapi sillakuspa peleanankupaq, wakintañataq kikinpa carretanpa ñawpaqninta kallpanankupaq. ¹²Wakintañataqmí churanqa waranqa soldadokunapa kamachiñin kananpaq chaynataq pichqa chunka soldadokunapa kamachiñin kananpaqpas. Qamkunatañataqmí churasunkichik chakrankunapi yapuq kanaykichikpaq, cosechankuna rutuq kanaykichikpaq chaynataq armakuna ruraq kanaykichikpaq hinaspa carretankunapa piezankunapas ruraq kanaykichikpaq. ¹³Warmi churikichikkunatas apanqam perfumekunata ruranankupaq, yanukunankupaq chaynataq tantatapas ruranankupaq. ¹⁴Reyqa hapiykunkaqmá allinnin chakraykichiktapas, allinnin uvas chakraykichiktapas chaynataq allinnin aceituna sacha huertaykichiktapas. Chay chakrakunatam qoykunqa serviqninkunaman. ¹⁵Sapa chunka costal granomantataqmí reymanqa qonkichik huknin costal granota, qonkichiktaqmí uvas plantaykichikmantapas. Chay qosqaykichiktam reyqa qonqa palacionpi serviqninkunaman chaynataq gobiernonpi yanapaqninkunamanpas. ¹⁶Reyqa qechusunkichikmi qaripas-warmipas sirvientekichikkunata chaynataq qamkunamanta kaq mozokunatas. Llamkachikunapaqmí qechusunkichiktaq allinnin asnoykichiktapas. ¹⁷Sapa chunkamantam reymanqa qonkichik huknin ovejaykichikta. Cheqaptaqariki kikikichikpunim kankichiik paypa serviqninqa. ¹⁸Chay punchawkunapim chay nombrasqaykichik reyrayku qayakamuwan-kichik ichaqa ñoqa Tayta Diosqa manam uyarisqaykichikchu —nispa.

¹⁹⁻²⁰Chaynata Samuel niptinpas runakunataqa manam imapas qokurqachu aswanmi paykunaqa kaynataraq nirqaku:

—Manam imananchu. Huklaw nacionkuna hina reyniyoq kaytam ñoqaykuqa munaniku, payña asuntoykutapas arreglanantam munaniku. Munanikuqa reyñ gobiernawaspanku guerrapipas kamachiwanankutam —nispa.

²¹Chaynaqa Samuelmá runakunapa lliw nisqanta uyarispán Tayta Diosman willarqa. ²²Chaymi Tayta Dios nirqa:

—Mañakusqankuta uyarispayá akllapuy huk reyta —nispa.

Chaymi Samuelqa Israel casta runakunata kamachirqa maymi llaqtankuman kutikunankupaq.

Saulwan Samuel tupasqankumanta

9 ¹Benjaminpa castan ukupim karqa huk valeroso qari. Paypa sutinmi karqa Cis. Cisqa karqa Abielpa churinmi, Abielñataqmí karqa Zerorpa churin, Zerorñataqmí karqa Becoratpa churin, Becoratñataqmí karqa Afiapa churin. ²Cispa churinmi karqa Saul sutiyoq buenmozo joven. Israelpa miraynín runakunapiqa manam pipas karqachu pay hina buenmozoqa. Hatunsu kasqanraykum runakunaqa Saulpa hombrollanman haypaq.

³Huk punchawmi taytan Cispa china asnonkuna chinkarurqa chaymi payqa churin Saulta nirqa:

—Huk kaqnin sirvientenchikwan riy asnokuna maskaq —nispa.

⁴Chaymi Saul pasarqa Efrain orqokunaman, chaylawmantañataqmí pasarqa Salisa sutiyoq lawman ichaqa manam tarirqachu chay asnokunata. Chaylawmantañataqmí pasarqa Saalim sutiyoq lawman ichaqa chaypipas manamá tarirqachu. Pasarqataqmí

Benjamin casta runakunapa allpan lawmanpas ichaqa manamá tarirqachu. ⁵Chaymi Zuf casta runakunapa *yachanan lawman Saul chayaruspan riqmasin sirviententa nirqa:

—Haku kutikusunchikña, seguroch taytayqa asnonkunamantapas mastaqña ño-qanchikmantaña llakikuchkan —nispa.

⁶Hinaptinmi chay sirvientenñataq nirqa:

—Kay llaqtapim kachkan Diospa runan, paytaqa lliwmi respetanku. Paypa imapas rimarisqanqa chay nisqanman hinam sucedekunpuni. Hakuchikyá paypata, ichapas payqa niykuwachwanchik maymanmi rinanchikpaq —nispa.

⁷Chaymi Saul nirqa:

—Hakuchikyá. Ichaqa ćimatamá apasunchik chay runamanqa? Alforjanchikpi-qa manam puchunñachu ima tantallapas. Chaynaqa ćimatamá qoykuchwanchik chay runamanqa? —nispa.

⁸Huktawanmi Saulta sirvienten nirqa:

—Kapuwachkanmi qollqechay, chaytachiki qoykusaq Diospa runanmanqa chaynapi maymanmi rinanchikpaqpas willaykuwananchikpaq —nispa.

⁹Ñawpa watakunam Israel casta runakuna Diosta tapukuq rispankuqa niqku kaynata: “Hakuchik qawaqpata” nispaku. Diosmanta willakuqwan kunan suti-chasqanchiktam ñawpaqtaqa sutichaqku qawaqwan.

¹⁰Chaynaqa Saulmá sirviententa nirqa:

—Allinmi chay nisqaykiqa, hakuwá —nispa.

Chaynapimá iskayninku rirqaku Diospa runanpa kasqan llaqtaman. ¹¹Llaqtaman riq wichayta richkaspankum tuparurqaku yakuman hamuq sipaskunawan. Paykunatam tapurqaku:

—¿Kapipichu kachkan qawaq? —nispa.

¹²Chaymi sipaskunañataq nirqa:

—Arí, kapim kachkan ichaqa waklawchapiraqmi tarikun. Utqaymanyá rychik. Payqa hamurqa kunan punchaw animalkunata Diosman moqopi ofrece-nanpaqmi. ¹³Chaynaqa llaqtaman chayaruspaykichikyá apurawman maskaychik manaraq moqoman pasakuchkaptin. Chay santuariopim payqa mikunqa. Runakunaqa manam mikunqakuchu pay chayanankama. Paymá Diosman graciasta qonqa chay animalkunapa aychanmanta. Chaymantañam convidoman hamuqku-napas mikunqaku. Chaynaqa pasaychikyá, kunanpunim tarirkichik —nispa.

¹⁴Chaymi paykuna llaqtaman seqarqaku. Chay llaqtaman yaykuchkaptinkuñam Samuelqa hamuchkasqa paykuna lawman. Payqa lloqsimuchkarqa moqoman rinanpaqmi.

¹⁵Saul chayamunanpaq huk punchaw faltachkaptinraqmi, Samuelta Tayta Dios kaynata nirqa:

¹⁶—Paqarinmi kunan horatapuni Benjamin casta runakunapa allpanman-ta kachamusqayki huk runata. Paytam aceitewan tallispa nombranki Israel runaykunapa kamachiqnin kananpaq. Paymi runaykunata libranqa Filistea runa-kunamanta. Runaykunapa mañakuwasqantam uyariykuni —nispa.

¹⁷Chaynaqa Saulta Samuel rikuruptinmi Tayta Dios nirqa:

—Paymi chay nisqay runaqa. Paymi runaykunata gobiernanqa —nispa.

¹⁸Chaymi llaqtapa zaguán punkunpiña kachkaptinku Saul asuykuspan Samuelta nirqa:

—Ama hina kaspaykiyá reqsiyakchillaway qawaqpa wasinta —nispa.

¹⁹Chaymi Samuelñataq nirqa:

—Ñoqam kani, kunanqa hakuchikyá moqoman chaypi mikumunanchik-paq. Paqarin achikyaqmanñam willasqayki tukuy tapuwashqaykita hinaspañam aviasqayki. ²⁰Kimsa punchawña chinkaq china asnoyikunamantaqa amaña llakikuyñachu, ñam tarirunkuña. Israel casta runakunapa llumpayllaña munas-qankuqa kachkan qanwan aylluyikunam —nispa.

²¹ Chaymi Saul nirqa:

—¿Imaynataq chayqa kanman? Ñoqaqariki kani Benjamin ayllumanta kaqmi, chay aylluqariki kaniku Israel wakin ayllukunamantapas aslla kaqmi. Chay-wanpas ñoqapa familiayqa manam Benjamínpa wakin castankuna hina anche reqsisqachu. Hinaptinqa ¿imanasqmá chaykunataqa niwanki, taytáy? —nispa.

²²Hinaptinmi Saultawan chay sirviententa Samuel pusaykurqa corredor ukuman hinaspm convidoman riqkunapa chawpinpi allin sitiopi paykunata tiyaykachirqa. Chaypiqa tarikurqaku yaqa kimsa chunka runakunam, ²³Samuelmi yanukuqta nirqa:

—Apamuy sapaqlla churachisqay aychata —nispa.

²⁴ Chaymi yanukuqqa enteron piernan aychata horqoykamuspan Saulman qoy-kurqa. Hinaptinmi Samuel nirqa:

—Kyatam qampaq sapaqllata churarqani chaynaqa mikuykuyá. Qampaqmá sa-paqllata churachirqani kay runakunaman convidasqay punchawpi —nispa.

Chaynapimá chay punchawqa Saul mikurqa Samuelwan. ²⁵Hinaspam moq-manta uraykamurqa llaqtaman hinaptinmi Saulpaq camata alistapurqaku wasipa hawanpi hinaptinmi Saulqa chaypi puñurqa. ²⁶Paqarinintintinmi yaqa achikyaqta-nía Saul puñuchkaptinraq Samuel qayarqa:

—Hatariyña avianayapaq —nispa.

Hatariruptinmi Samuelwan kuska lloqsirqaku. ²⁷Llaqtapa cantontaña uray-kuchkaptinkum Samuel nirqa Saulta:

—Sirvientekita rimapayay puntachkananpaq —nispa.

—Sirvienten puntaruptinmi Samuelñataq Saulta nirqa:

—Qamqa suyakuyraq tumpata. Imam Diospa niwasqantam qanman willanay kachkan —nispa.

Israel runakunapa reynin kananpaq Saulta nombrasqanmanta

10

¹Samuelmi huk botella aceiteta hapiykuspan Saulpa umanman talliykur-qa hinaspm muchaykuspan nirqa:

—Tayta Diosmi kuan nombrasunki Israel runakunapa kamachiqnin kanaykipaq. Qanmi gobiernaspayki libranki muyuriqñinpi enemigonkunamanta. Runankuna gobier-nanaykipaq Tayta Dios nombrasusqaykitam yachanki kay señalwan: ²Kunan ñoqawan rakinakuruptinchikmi iskay runakunawan tupanki Raquelpa sepulturanpa hichpanpi. Chayqariki kachkan Benjamin casta runakunapa allpan Selsa lawpim. Chay iskaynin runakunam nisunki: “Maskasqayki asnokunataqa tarirunkuñam. Taytaykiqa manañam llakikunchu asnokunamantaqa aswanqa qamkunamanta llakikuspam kaynata nichkan: ‘¿Imatataq ruraykullasaq churillaymanta?’ nispa”. ³Chaymanta pasaspam Tabor sutiyoq lugarpi encina sachaman chayarunki, chaypim taripaykamusunki kimsa runakuna. Chay runakunaqa seqanqaku Diosta Betel llaqtapi adoranankupaqmi. Huknininmi kimsa cabrata pusanqa, huknininñataqmi apanqa kimsa tantakunata, hukninpas apanqataqmi huk odre vinota. ⁴Paykunam rimaykususpayki qoykusunki iskay tantata. Chaytaqa chaskikunkimá. ⁵Chaymanta pasaspaykim chayarunki Gabaa sutiyoq Diospa llaqtanman. Chaypim kach-

kan Filistea tropakunapa cuartelnin. Chay llaqtaman yakyuspaykim tuparunki Diosmanta willakuqkunawan. Paykunaqa moqomantam achkallaña uraykamuchkanku Diosmanta willakustin. Paykunapa ñawpaqnintañataqmí hamuchkanqa mandolina tocaqkuna, tinya tocaqkuna, qena tocaqkuna hinaspa arpa tocaqkuna. ⁶Chaymi qamtapas Tayta Diospa Espiritun huntaykusuptiki paykuna hinaña qallaykunki Diosmanta willakuya. Chay ratoqa tikrakurunki huk runamanñam. ⁷Kay señalkuna hamusuptikiqa atisqaykiman hinayá imatapas ruray, Diosmi yanapasunki. ⁸Chaykuna pasakuruptimmi puntachkanki Gilgal llaqtaman. Chaypi tupaptinchikmi lliw kañana ofrendata ofrecesaq, ofrecesaqtaqmi Dioswan allinlla kasqanchikmanta animal ofrendatas. Chaynapimá chayamunaykama suywanki qanchis punchaw hinaptinmi willasqayki imam ruranaykita —nispa.

⁹Samuelmanta rakikuykuspan pasakunanpaq Saul muyuriykupitllanmi paypa sonqonta Dios tikrarurqa hinaptinmi hina chay punchawllapi tukuy chay señalkuna cumplikururqa. ¹⁰Chaymantam Saulqa sirvientenpiwan pasaspa chayarurqaku Gabaa sutioq llaqtaman chaymi paykunawan tupanankupaq lloqsimurqa Diosmanta willakuqkunawan kuskaña willakurqa. ¹¹Ñawpaqmanta llapallan reqsiquinkunaña-taqui Diosmanta willakuqkunawan willakuqta qawaspanku ninakurqaku kaynata:

—¿Imataq pasarun Cispa churintaqa? —Saulpas kasqa Diosmanta willakuqñachus? —nispa.

¹²Chaymi huk kaqniñ nirqa:

—¿Pitaq paykunapa taytanqa? —nispa.

Chaymantapunim runakunaqa rimakuqku:

—¿Saulpas kasqa Diosmanta willakuqñachus? —nispa.

¹³Saulqa Diosmanta willakuya tukuruspanmi moqoman rirqa. ¹⁴Paytawan sirviententam tion tapurqa:

—¿Maytataq rirqankichik? —nispa.

Hinaptinmi Saulñataq nirqa:

—Asnokuna maskaqmi chaymi manaña tarispa Samuelmanña rirqaniku —nispa.

¹⁵Chaymi Saulpa tion nirqa:

—Chaynaqa ama hina kaspaykiyá willaykuway ¿imatataq nimusurqanki Samuelsqa? —nispa.

¹⁶Hinaptinmi tiona Saul nirqa:

—Cheqapllatam willaykuwarqaku asnokunaqa ña rikurirusqantaña —nispa.

Ichaqa Samuelpa rimapayasqan imaynam gobiernananmantaqa manam imallatapas willariqrachu. ¹⁷Chaymantam Samuel huñunachirqa Israel casta runakunata Mizpa llaqtapi Tayta Diosta adoranankupaq. ¹⁸Chaypim Israelpa mirayninkunata Samuel nirqa:

—Israelpa yupaychasqan Tayta Diosmi nin kaynata: “Israel casta runakunataqa ñoqam horqomurqaykichik Egipto nacionmanta. Qamkunataqa libramurqaykichik Egipto runakunapa makinmantam, libramurqaykichiktaqmí huklaw nacionkunapa munaychakuyninmantapas” nispa. ¹⁹Kunanqariki Diosnikichiktam wischupakuchkankichik, payqa ima sasachakuynikichkipipas hinaspa ima llakikichikpipas yanapaqnikichikmi karqa. Ichaqa huk reytaraq mañakuwaspaykichikmi paytaqa wischupakurunkichik. Chaynaqa kunanyá Tayta Diospa qayllanman hamuychik aylluntin hinaspa castantin —nispa.

²⁰Israel llapallan ayllukunata Samuel asuykachiptimi Benjamin ayllu akllasqa karurqa. ²¹Chaymantam Samuel kamachirqa Benjamin aylluqa castankunaman hina asuykunankupaq. Hinaptinmi Matripa castan akllasqa karurqa. Chay cas-

tamantañataqmi akllasqa karqa Cispa churin Saul chaymi payta maskaspa mana tarirqakuchu.²² Hinaptinmi huktawan Tayta Diosta tapurqaku:

—¿Chayaramunñachu chay runaqa? —nispa.

Chaymi Tayta Dios nirqa:

—Payqa cargakunapa qepanpim pakarayachkan —nispa.

²³ Paykunañataqmi kallpaspanku chay pakakusqanmanta horqoramurqaku. Runakunapa chawpinpi sayaykuptinmi hatunsu kasqanrayku pipas hombronkamalla hayparqa.²⁴ Chaymi llapallan runakunata Samuel nirqa:

—¿Qawachkankichikchu reynikichikpaq Tayta Diospa akllasqanta? iQamkuna ukupiqa manam pipas kanchu pay hinaqa! —nispa.

Hinaptinmi runakuna qaparirqaku:

—iKawsachun reyninchik! —nispa.

²⁵ Chaymi Samuelqa llapa runakunaman willaya gallaykurqa imaynam nacioninku gobiernananpaq reglamentokunata. Huk libropi qellqaspanmi churaykurqa Tayta Diospa santuarionpi. Chaymantam Samuelqa llapa runakunata kamachirqa wasinkuman kutikunankupaq.²⁶ Saulpas kutikurqataqmi Gabaa sutiyoq llaqtapi wasinman, paytam compañarqaku peleay yachaq qarikuna. Chay qarikunataqa Diospunim kallpanchaykurqa.²⁷ Ichaqa mana allin runakunam kamirqaku:

—¿Imaynataqsi kay runaqa salvawachwanchik? —nispa.

Manam ima regalollataspas aparqakuchu. Saulmi ichaqa upallakuykuspan mana uyariqpas tukurqachu.

Amon casta runakunata Rey Saul vencerusqanmanta

11 ¹ Amon casta runakunapa reynin Nahasmi rirqa Galaad lawpi Jabel llaqtata hinaspm chaypi campamentonta churarqa ichaqa chay llaqtayoq runakunam kaynata nirqaku:

—Contratota ruraptinchikyá ñoqaykuqa kasaqku qamkunapa sirvientekichikña —nispa.

² Hinaptinmi chay Amon casta runakunapa reynin Nahasñataq nirqa:

—Sapakamapa alleq ñawikichikta horqonay kaptinqa allinmi, qamkunawanmi contratota rurasaq. Chayta ruraspayqa munachkani lliw Israel casta runakuna penqayman churaytam —nispa.

³ Chaymi Jabel llaqtayoq ancianokunañataq nirqaku:

—Qanchis punchawyá suyaykuwayku chaynapi enteron Israel nacionpi willachimunaykupaq. Sichum pipas manaña yanapaqniyu hamuptinqa qampañach kasaqku —nispa.

⁴ Chay noticia willakuqkunam chayarurqaku Saulpa *yachasqan Gabaa sutiyoq llaqtaman. Chaypi llapa runakunaman willakuptinkum chaypi llapallan runakuna qapariyllawanña waqarqaku.⁵ Chay ratonataqmi Saul kutimuchkarqa chakramanta bueyeskunata qatirkuspa, paymi nirqa:

—¿Imanasqataq llapa runakunaqa waqachkanku? —nispa.

Chaymi Saulman willarqaku Jabel llaqtayoq runakunapa noticia apamusqankuta.

⁶ Chayta uyariykuptinmi Saulman Diospa Espiritun huntaykurqa hinaptinmi chay ratopi payqa llumpa-llumpayta piñakururqa.⁷ Chaymi iskay bueysta hapiykuspan chika-chikanta kuchuparurqa. Hinaspam chay kuchupasqa bueyespa partenkunata willakuqkunawan apachirqa enteron Israel nacionman. Chay willakuqkunam kaynata nirqaku:

—Saultawan Samueltaya yanapananpaq mana lloqsimuq runapa bueyesninkuna-qa kayna kuchupasqm kanqa —nispan.

Llapallan runakuna llumpayllataña mancharikuruspankum chulla runa hinalla lloqsirqaku.⁸ Saulmi chay huñunakuq qarikunata yuparqa Bezac llaqtapi. Israel law runakunam karqa kimsa pachak waranqa qarikuna, Juda law runakunañataqmí karqa kimsa chunka waranqa qarikuna.⁹ Chayman hamuq willakuqkunatam Saul nirqa:

—Jabes llaqtapi *yachaqkunata kaynata nimuychik: “Paqarinmi yaqa chawpi punchawta librasqa kankichik” nispa.

Hinaptinmi chay willakuqkuna pasaspunku chayta willamurqaku Jabes llaqtayoqkunaman chaymi paykunaqa kusikuspanku¹⁰ Amon casta runakunapa reynin Nahasta nirqaku:

—Paqarinmi qampa makikiman churakusaqku munasqaykiman hina ñoqaykuwan ruranaykipaq —nispa.

¹¹ Paqarinminmanmi tropankunata Saul rakirurqa kimsa grupoman hinas-pam manaraq achikyamuchkaptin Amon casta runakunapa campamentonman yaykuruspanku nana-nanaqta wañurachirqaku yaqa chawpi punchawkama. Puchuqkunañataqmí lliw chequerurqaku. Manam iskayllapas kuskaqa puchurqañachu.¹² Hinaptinmi wakin runakunañataq Samuelta nirqaku:

—¿Pikunataq nirqa: “¿Yaqachum Saulqa reyninchik kanman?” nispa? iQomu-wayku chay runakunata wañuchinaykupaql —nispa.

¹³ Chaymi Saulñataq nirqa:

—Kunan punchawqa manam pipas wañunqachu. Kunanqariki Tayta Diosmi libraykuwanchik lliw Israel casta runakunata —nispa.

¹⁴ Samuelñataqmí nirqa chaypi llapallan runakunata:

—Hakuchik Gilgal llaqtaman. Chaypiyá Saulpa gobiernonta takyachimusunchik —nispa.

¹⁵ Chaymi llapallan runakuna pasarpaku Gilgal llaqtaman. Chaynapimá Tayta Diospa ñawpaqninpi Saulta chaskirqaku paykunapa reynin kananpaq hinaspm Tayta Diosman ofrecerqaku animalkunata, chaykunataqa ofrecerqaku paywan allinlla kasqankumantam. Hinaptinmi Saul llumpayllataña kusikurqa, kusikurqa-kutaqmi Israel casta llapallan runakunapas.

Runakunaman Samuel rimarisqanmanta

12 ¹Chaymantam llapallan Israel casta runakunata Samuel nirqa:
 —Yachasqaykichikpi hinam ñoqaqa mana negarqaykichikchu tukuy ima mañakuwasqaykichikta, ñam reytapas qoykuykichikña.² Kayqayá reynikichik. Payñam tukuy imapipas kamachisunkichik. Ñoqaqa yuyaqñam kani. Churiykunam ichaqa qamkunawan kachkan. Arí, ñoqaqariki mozo kasqaymantam kunankama qamkunata kamachirqaykichik.³ Kayqayá kaypi kachkani. Sichum pipa bueyesintapas otaq pipa asnontapas hapikuykuptiyqa otaq pitapas ñakarichiptyqa otaq pitapas yanqapas-yanqa llakichiptyqa chaynataq yanqamanta imatapas chaskikuykuspa upallakuykuptiyqa kunanyá niwaychik Tayta Diospa ñawpaqninpi hinaspa nombrasqan reyqa ñawpaqninpi. Chayna kaptinqa pagapusaqpunim imam debekusqayta —nispa.

⁴ Chaymi paykunañataq nirqaku:

—Qamqa taytáy, manam ñakarichiwarqankikuchu haykapipas, manataqmí yanqapas-yanqaqa llakichiwarqankikuchu, manataqmí yanqamantaqa imatapas chaskikurqankichik —nispa.

⁵ Hinaptinmi Samuelñataq nirqa:

—Tayta Diosmi testigoyqa akllakusqan reypiwan mana imamantapas culpayoq tariwasqaykichikmanta —nispa.

Chaymi paykunañataq nirqaku:

—Arí, chaynapunim taytá —nispanku.

⁶Samuelqa llapa runakunatam nirqataq:

—Tayta Diosmi akllarqa Moisestawan Aaronta chaymi paykuna ñawpa abuelonchik-kunata horqomurqaku Egipto nacionmanta. ⁷Chaynaqa kunanyá anchuykamuychik Tayta Diospa ñawpaqniñpi qamkunata rimapayanayaqa. Rimapayasqaykichikqa Tayta Diospa qamkunapaq allinkuna rurasqanmantawan ñawpa abuelonchikkunapaq allin-kuna rurasqanmantam. ⁸Jacobmi mirayninkunapiwan ripukurqa Egipto nacionman. Chaypim ñawpa abuelonchikkunqa ñakarisqankurayku Tayta Diosta qayakurqaku. Hinaptinmi Tayta Diosqa kacharqa Moisestawan Aaronta. Paykunam Egipto nacion-manta abuelonchikkunata horqomuspan kay sitioman churarqa *yachanankupaq. ⁹Ichqa chay abuelonchikkunqa karunchakururqakum yupaychasqanchik Tayta Diosmanta hinaptinmi paykunataqa Sisara sutiyoq runapa munaychakuyininmanña qoykurqa. Chay runaqa karqa Hazor llaqtayoq lliw tropakunapa kamachiqninmi. Dios-qa qoykurqataqmí Filistea runakunamanpas chaynataq Moab casta runakunamanpas chaynapim paykunaqa ñawpa abuelonchikkunawan pelearqaku. ¹⁰Ichqa abuelon-chikkunam Tayta Diosta qayakuspa nirqaku: “Dios Taytallayku, ñoqaykuqa qanmanta karunchakuruspam huchallikuruniku, Baal sutiyoq taytachakunatawan Astarot sutiyoq mamachakunatañam adorarqaniku. Qamñayá kunanqa enemigoykumanta libraykullawayku, chaynapim ñoqaykuqa qamllataña adorasqaykiku” nispá.

¹¹—Hinaptinmi Tayta Dios kachamurqa Jerobaalta, Baracta, Jefteyta hinaspá ñoqa Samueltapas chaynapi enemigoykichikkunamanta librasunaykichikpaq. Hinaptinñam qamkunaqa hawka kawsakurqankichik. ¹²Ichqa Amonpa mirayninkunapa reynin Nahasta contraykichikpi peleaq hamuqta rikuruspam mañakuwarqankichik huk reya qonayaqa, yupaychasqanchik Tayta Diospuni reyninchik kachkaptinmi huk gobiernaqtaraq mañaku-warqankichik. ¹³Chaynaqa kayqayá kaypi kachkan qamkunapaq akllakusqaykichik reyqa. Tayta Diosmi qoykusunkichik mañakusqaykichik reyta. ¹⁴Kunanqa Tayta Diosta respetaspáy paytaña adoraychik, payta uyarispayá kasukuychik nisqankunatas. Yupaychasqanchik Tayta Diosta qatispaqa qamkunapas chaynataq gobiernasuzqankichik reypas allinmi kanqa. ¹⁵Ichqa Tayta Diosta mana uyarispá kamachikuyinkunatas mana kasukuptikichikqa paymi castigasunkichik, castigasunkichikqa ñawpa abuelonchikkunata hinam.

¹⁶—Chaynaqa kunan suyaspayá qawaychik Tayta Diospa hatu-hatuñ señal ruras-qanta. ¹⁷Yachasqaykichikpi hinam kay trigo rutuy tiempopiqa mana paramunchu. Ichqa kunanmi Tayta Diosta mañakusaq hinaptinmi pay kachaykamunqa rayo-kunatawan parata. Chayraqmi cuentata qokuruspa entiendenkichik Tayta Diospa qawasqanman hinaqa chay rey mañakusqaykichikqa llumpay mana allin kasqanta.

¹⁸Samuelmi chaynata rimaruspan qayakurqa Tayta Diosta. Hinaptinmi Tayta Dios chaypunilla kachaykamurqa rayokunatawan parata. Llapa runakunam anchallataña manchakurqaku Tayta Diostawan Samuelta. ¹⁹Chayraykum llapa-llan runakuna Samuelta nirqaku:

—Ama wañurunaykupaqyá kay sirvientekikunapaq mañapuwayku yupay-chasqanchik Tayta Diosta. Arí, huchasapallaña kachkaspapas aswanraqmí huchallikuruniku reyniyoq kanaykupaq mañakuspayku —nispá.

²⁰Chaymi Samuelñataq nirqa:

—Amayá manchakuychikchu, cheqaptam qamkunaqa kay hatun mana allinta ruraru-nichik. Ichqa Tayta Diosmantaqa amayá karunchakuychikchu, tukuy sonqoykichikwanyá

payta adoraychik.²¹ Amayá mana valeq taytachakunamanqa hapipakuychikchu, chaykunaqa mana valeq kasqanraykum mana yanapasunkichikmanchu nitaq librasunkichikmanchu.²² Tayta Diosmi ichaqa hatun sutinrayku runankunataqa mana saqesunkichikchu. Payqariki runankunaña kanaykichiktam munarqa.²³ Arí, ñoqaqa mañapusqaykichikmi Tayta Diosta, mana chayta ruraspayqa paypa contranpich huchallikuyman. Chaynaqa paypuniyá librawachun contranpi huchallikunaymanta. Ñoqaqa yachachisqaykichikmi imaynam allin sumaq kawsakuyta.²⁴ Qamkunaqa Tayta Diosta respetaspayá payta adoraychik. Chaytaqa ruraychik cheqap sonqowanyá. Amayá qonqaruychikchu imapas tukuy allinkuna qamkunapaq rurasqantaqa.²⁵ Sichum mana allinllapi kawsaspacha chinkachisqam kankichik, hina chinkachisqataqmí kanqa reynikichikpas.

Filistea runakunawan guerrapi peleasqankumanta

13 ¹Israel nacionpi Saul gobiernaya qallaykuspanqa karqa yuyayniyoq runañam, chay nacionpim gobiernarqa iskay wata. ²Israel casta runakunamantam akllaykurqa kimsa waranqa soldadokunata, chay soldadokunamantam kikin Saulwan qeparqa iskay waranqa soldadokuna, paykunaqa qeparqa Micmas llaqtapim chaynataq Betel llaqta law moqopim. Waranqa soldadokunañataqmí qeparqa Jonatanwan, paykunaqa qeparqa Benjamin ayllupa allpan Gabaa llaqtapim. Puchuq runakunatañataqmí Saul aviarurqa wasinkuman ripukunankupaq.³ Gabaa llaqta lawpi Filistea tropakunapa cuartelnintam Jonatan vencerurqa, chaytam wakin Filistea runakunañataq yacharurqaku. Hinaptinmi Saul tocachirqa cornetakunata enteron Israel nacionpi, tocachirqa Hebreo casta runakuna llapallanku uyarinankupaqmi.

⁴Llapallan Israel casta runakunam yacharurqaku Saulqa Filistea tropakunapa cuartelninpi vencerusqanta. Yacharurqakutaqmi chay Filistea runakunaqa paykunata cheqnipakurusqankutapas. Chayraykum Saulqa tropankunawan huñunakurqa Gilgal llaqtapi.⁵ Filistea runakunapas huñunakurqrakumá Israel runakunawan peleanankupaq. Guerrapaq carretakunam Filistea runakunapa kapurqa kimsa chunka waranqa, kapurqataqmí soqta waranqa sillakuq soldadokunapas. Chaki-puri soldadokunañataqmí karqa mana yupay atina aqo hinaña. Filistea runakunamá Micmas llaqtaman rispanku chaypi sayachirqaku campamentonkuta, sayachirqakuqa Bet-aven llaqtapa intipa qespimunan lawninpim.

⁶Israel runakunam llumpay sasachakuypi rikurirurqaku Filistea runakuna ñakarichip-tin chaymi machaykunapi, uchukukunapi, qaqqakunapi, yarqakunapi hinaspa chakisqa pozokunapi pakakurqaku.⁷ Wakin Hebreo casta runakunañataqmí Jordan Mayuta chim-paruspa pasakurqaku Gad ayllupa allpan lawman chaynataq Galaad lawmanpas. Saulmi ichaqa qeparurqa hina Gilgal llaqtallapi, tropankunañataqmí qatirqa llumpay manchakuyllawanña.⁸ Chaypim Saulqa suyarqa qanchis punchawpuni Samuelpa nisqanman hina. Ichaqa Samuelmi mana chayamurqachu Gilgal llaqtaman chaymi runakunaqa ripukuytaña qallaykurqaku.⁹ Chaymi runakunata Saul kamachirqa:

—Animalkunata apamuwaychik Tayta Diosman kañaspa ofrecenapqa. Apamuwaychiktaq paywan allinlla kasqanchikpaq ofrecena animalkunatas. Chaynapimá kikinpuni chay animalkunata ofrecesan lliwta kañarqa.¹⁰ Chay ofrecesqanta tukuykuptillanmi chayaramurqa Samuel. Chaymi Saulñataq lloqsirqa Samuelta rimaykuspan chaskiykunarpaq.¹¹ Ichaqa Samuelmi nirqa:

—¿Imatataq kayta rurarunki? —nispa.

Hinaptinmi Saulñataq nirqa:

—Runakunam ripukuytaña qallaykurqa, qampas niwasqayki punchawpiqa manataqmachiayamurqankichu. Filistea runakunam Micmas llaqtapi huñunakurunku.¹² Chaymi piensarqani: “Tayta Diospa favorninta manaraq mañakuchkaptiychá Filistea runakunaqa uraykamuspa Gilgal llaqtapi peleowan hapiruwanqa” nispay. Chaymi mana munastinpas kikiyña animalkunata ofrecespay Tayta Diospaq kañapuchkarqani —nispa.

¹³ Hinaptimmi Samuelñataq nirqa:

—¡Loco hinam kaytaqa rurarunki! Sichum kasukuwaq karqa Tayta Diospa kamachisusqaykita hinaptinqa paymi cheqapta takyachinman karqa Israel nacionpi gobienoykita chaynapi wiñaypaq kananpaq.¹⁴ Kunanmi ichaqa kay gobienoykiqa chaylla tukurunqa. Tayta Diosmi maskanqa paypa agradonpaq kaq runata hinaspam paytaña churanqa runakunata kamachinanpaq. Qamqariki manam kasukurqankichu imam kamachisusqaykita —nispa.

¹⁵ Chaymantam Samuelqa pasakurqa Gilgal llaqtamanta. Wakin tropakunañataqmí Saulta qatirqa guerrapi hapinakamunankupaq. Chay Gilgal llaqtamanta lloqsispamá chayarurqaku Benjamin ayllupa allpanpi Gabaa llaqtaman. Chaypim Saul yuparqa com-pañaqni tropakunata. Chay yupasqan tropankunaqa karqa soqta pachak qarikunam.

¹⁶ Saulqa churin Jonatanwanmi qeparurqa Benjamin ayllupa allpan Gabaa llaqtapi. Pay-kunawantaqmi tropankunapas chaypi quedarqa. Filistea runakunañataqmí samarurqaku Micmas llaqta lawpi.¹⁷ Chaymi Filistea runakunapa campamentonmanta lloqsirqa kimsa grupo salteaqkuna. Huknin grupom lloqsirqa Sual law Ofra sutiyoq llaqtaman.¹⁸ Huknin grupoñataqmi pasarqa Bet-horon llaqta lawman, kimsa kaq tropañataqmi pasarqa Zeboim sutiyoq qechwa law qawarina orqoman, chay orqoqa qawachkan chunniq lawmanmi.

¹⁹ Israel lliw nacionpim huk herrerollapas mana tarikurqachu. Filistea runakunam nirqa:

—Hebreo casta runakunaqa amam ruranqakuchu espadatas nitaq lanzatapas —nispa.

²⁰ Chaynapim llapallan Israel casta runakunaqa Filistea runakunamanña apaqku yapuna rejankuta, lampankuta, hachankuta hinaspas piconkutapas. Aparqakuqa chaypi afilachimunankupaqmi.²¹ Lampatawan rejatam afilaqku yaqa media onza qollqemanta.²² Guerrapi peleananku punchaw chayaramuptinqa Saulwan hinaspas churin Jonatanwan kaq soldadokunapaqa manam karqachu espadanku nitaq lanzankupas, kaspaga-karqa Saullapam hinaspas churin Jonatanllapam.²³ Huknin grupo Filistea tropakunañataqmi hichparamurqa Micmas llaqtapa qasankama.

Mana manchakuspa Jonatanpa imam rurasqanmanta

14

¹ Huk punchawmi Saulpa churin Jonatan arman apaq soldadota nirqa:
—Chimparuspayá waklaw chimpapi tarikuq Filistea tropakunata atacaramusunchik —nispa.

Jonatanqa manam taytanmanqa willarqachu chay piensasqantaqa.² Saulmi ti-yachkarqa Gabaa llaqtapa colindanpi kaq granado sachapa ukunpi. Paywantaqmi kachkarqa soqta pachak soldadokunapas.³ Tayta Diospa sacerdotenmi karqa Ahitoppa churin Ahias, payqa sacerdoteqa hinakunan *efodwan churakusqam kachkarqa. Ahiasqa karqa Icabodpa sobrinonmi, Icabodñataqmi karqa Fineespa churin, Finees-nataqmi karqa Eliyapa churin, chay Eliyqariki Silo llaqtapi sacerdotem karqa.

Runakunaqa manam yacharqakuchu Jonatanpa pasakusqantaqa.⁴ Jonantanmá Filistea tropakunapa kasqanman chayaypi rirqa. Chay pasay munasqan wayqopim kaylaw-waklawpi tarikurqa suytu qaqakuna. Chay huknin qaqapa sutinmi karqa Boses, hukninpa sutinñataqmi karqa Sene.

⁵Huknin suytu qaqam karqa Micmas llaqtapa chimpan norte lawpi. Hukninñataqmí karqa Gabaa llaqtapa chimpan surlawpi. ⁶Arman apaq soldadotam Jonatan nirqa:

—Chimparusunchikyá chay mana señalasqa Filistea tropakunapa kasqanman. Ichapas Tayta Diosqa yanapaykuwachwanchik. Paypa yanapakuyinwanqa pipas vencerunmanmi achka runawanpas otaq aslla runawanpas —nispa.

⁷Hinaptinmi arman apaq soldadoñataq nirqa:

—Taytái, tanteasqaykiman hinayá lliwta ruray. Ñoqqa listom kachkani tukuy rurasqaykipi yanapanaypaq —nispa.

⁸Hinaptinmi Jonatanñataq nirqa:

—Chaynaqa uyariwayá, wak runakunapa kasqanman chimparuspam paykunawan rikuykachikusunchik. ⁹Sichum paykuna niwasunchik: “Suyaykuwayku qamkunapa kasqaykichikman uraykamunaykukama” nispa hinaptinqa paykunapa kasqanman mana seqaspam maymi kasqallanchikpi sayasunchik. ¹⁰Ichaqa sichum paykuna qayamuwasunchik: “Seqamuychik” nispa hinaptinqa seqasunpunim. Chay señalwanmi yachasunchik vencenanchikpaq Tayta Diosqa yanapawasqanchikta —nispa.

¹¹Iskayninkumá rikuriykurqaku Filistea tropakunaman. Filistea runakunam nirqa:

—Kayqayá Hebreo casta runakunaqa lloqsimuchkankuña pakakusqanku uchukunkunamanta —nispa.

¹²Jonatantawan arman apaq soldadotamá qayarqaku:

—iSeqamuychik kay ñoqaykupa kasqaykuman! iPeleaytam yachachisqaykiku! —nispa. Chaymi arman apaqta Jonatan nirqa:

—Seqamuy qepayta, paykunataqa Tayta Diosmi Israel casta runakunaman qoykuwanchik —nispa.

¹³Jonatanmi tawanpakuykuspanía seqarqa, arman apaqpas qepantam qatirqa. Ene-migonkunata Jonatanwichirichimuptinmi qepan riq arman apaqñataq wichimuqkunata wañuchirqa. ¹⁴Chay enemigonkunata wañuchiyya qallaykuskankum manapas parten chakrapi Jonatanwan arman apaq wañurachirqaku yaqa iskay chunka runakunata.

¹⁵Hinaptinmi campamentopí tarikuq Filistea runakuna mancharisqallaña karqaku.

Chayna llumpay mancharisqam tarikurqaku chakrapi kaqkunapas. Llumpay manchakuymi yaykururqa tropakunamanpas chaynataq salteaq riq soldadokunamanpas. Aswan mancharisqaraqmi chay runakunaqa rikurirurqaku huk temblor chay punchawpi pasaruptin.

¹⁶Qawananaq churasqan Saulpa soldadonkunapas rikururqam Filistea tropakunaqa achkallaña kaynaman-waknaman ayqekuchkaqta, chay qawaq soldadokunam kachkarqaku Benjamin ayllupa allpan Gabaa sutyoq llaqtapi.

¹⁷Chaymi compañaqnin tropanta Saul nirqa:

—Chaylla listata pasaychik, pikunam mana kaypi kasqanta yachananchikpaq —nispa.

Chaymi listata pasaruptinku Jonatanwan arman apaq soldado mana chaypichu kasqa. ¹⁸Hinaptinmi Ahiasta Saul nirqa:

—Diospa baulninta apamuy —nispa.

Chay punchawmi Diospa baulninqa tarikurqa Israel runakuna ukupi. ¹⁹Ichaqa sacerdotewan Saul rimachkaptinmi Filistea tropakunapa campamentonpi chaqwakunaqa aswan-aswan mirarurqa chaymi sacerdoteta Saul nirqa:

—Amaña apamuyñachu —nispa.

²⁰Hinaspm Saulqa lliw tropankunata huñuruspan kallparqaku enemigonkupa kasqanman. Llumpay pantay kasqanraykum Filistea tropakunaqa kikinkupuraña wañuchinakuya qallaykuskanku lliw tukunakururqaku. ²¹Ñawpaqmantaraq

Filistea runakunawan *yachaq Hebreo casta runakunapas paykunawanmi rirqaku guerrapi yanapamunankupaq. Ichaqa paykunaqa Saulpa hinaspa Jonatanpa pusas-
gan Israel tropakunamanñam hukllawakurqaku.²² Efrain Orqokunapi pakakuq llapallan Israel runakunapas Filistea runakuna lluptikusqankuta uyariruspankum qatirqaku peleanankupaq.²³ Chay peleom chayarurqa Bet-aven llaqtakama. Chay-
natamá Israel casta runakunata Tayta Dios libraykurqa chay punchawpi.

Saulpa juramento rurasqanmanta

²⁴ Ichaqa chay punchawmi lliw Israel runakuna llumpay sasachakuypi tari-
kurqaku. Manamá pipas ima mikuylatas malliykurqakuchu. Saulmi llapa
runakunata jurachirqa kaynata:

— Tardeykuqkamam ama pipas mikunqachu enemigoykunata vengakunaykama. Sichum pipas mikuruspaqa ñakasqam kanqa —nispa.

²⁵ Saulpa llapallan tropakunam chayarurqa monteman, chay montepim miel tarikurqa pampakunapi.²⁶ Llapa runakuna monteman yaykuruptinmi mielqa puririchkasqa, ichaqa chay juramentota manchakuspankum mana malliyllapas-malliy-
kurqakuchu.²⁷ Jonatanqa manam uyarirqachu tropakunata taytan jurachisqantaqa chaymi kaspi apasqanpa puntanwan mielta tupqeykuspa soqoykurqa chaymi ñawin-
pas sumaqtaraq qawarikurqqa.²⁸ Ichaqa huknin soldadonmi payta nirqa:

— Taytaykim llapa tropata jurachiwarqaku pipas kunan punchawpi imallapas mikuqqa ñakasqa kananpaq. Chayraykumá runakunapas llumpay pisipasqaña kachkanku —nispa.

²⁹ Hinaptinmi Jonatanñataq nirqa:

— Taytayqa nacionninchiktam churarun huk sasachakuyman. Qawawasqaykiman hinam ñawillaypas allintaraq qawarikurun kay mielta malliykuptiy.³⁰ Maynataraq runanchik-
kunaqa kallpanchakuykunman karqa enemigonchikkunamanta qechusqanchikta kunan mikuykuspaaqa. iMaychikataraq Filistea runakunataqa wañurachichwan karqa! —nispa.

³¹ Chay punchawmi Israel runakuna vencerurqaku Filistea runakunata. Pelear-
qum Micmas llaqtamanta qallaykuspa Ajalon llaqtapi tukunankukama. Israel
tropakunam ichaqa llumpay pisipasqaña tarikurqaku.³² Pawaykuspankum ene-
migomanta qechusqankuta hapikurqaku: ovejakunata hinaspa hatunpas-taksapas vaca-torokunata, pampapi wañurachispankum aychata mikururqaku yawarnin-
tinta.³³ Ichaqa wakin runakunam Saulman willaykamurqaku:

— Runakunam Tayta Diospa contranpi huchallikuchkanku, paykunaqa aycha-
tam yawarnintinta mikukuchkanku —nispa.

Hinaptinmi Saul nirqa:

— iQamkunaqa kankichik mana kasukuq runakunam! Tanqamuychik kayman huk
hatun rumita³⁴ hinaspayá kallpaspaykichik runakunata nimuychik: “Aychata yawarnintin-
ta mikuspa Tayta Diospa contranpi ama huchallikunaykichikpaqyá sapakama apamuychik
toroykichikta otaq ovejaykichikta chaynapi kikikichik nakaspa mikunaykichikpaq” nispa.

Chay tardepunim sapakama apamurqaku bueyesninkuta chaypi nakanankupaq.³⁵ Saulñataqmi Tayta Diospaq perqarqa huk altarta, chay altarmi karqa Saulpa
puntallaraq perqasqan.³⁶ Saulmi nirqa:

— Kunan tutayá hakuchik urayta hinaspayá Filistea runakunapa contranpi pe-
leamuspa tukuy imankuta qechumusun achikyanankama. Amamá chullallatas
puchuchisunchu kawsaqtaqa —nispa.

Hinaptinmi llapallanku nirqaku:

—Tanteasqaykiman hinayá lliwta ruray —nispa.

Hinaptinmi sacerdoteñataq nirqa:

—Puntataqa Diostayá tapusunchik —nispa.

³⁷Hinaptinmi Tayta Diosta Saul tapurqa:

—Taytayá ɿrisaqkuchu Filistea runakuna wañuchiq icha manachu? ɿYaqachum Israel runakuna paykunata venceramuyumanku? —nispa.

Ichaqa Tayta Diosqa manam imallatapas chay punchawpiqa nirqachu. ³⁸Chay-raykum Saul nirqa:

—Asuykamuychik kayman tropakunapa lliw kamachiqinkunka hinaptinyá yachasunchik kunanqa imam huchanchik kasqanmanta. ³⁹iKunanmi ñoqa jurani Israel runakuna salvaq Tayta Diosrayku, chay huchallikuq runaqa churiy Jonatanña kaspapas wañunqapunim! —nispa.

Hinaptinmi llapallan runakuna upallalla karqaku. ⁴⁰Chaymi llapallan Israel runakunata Saul nirqa:

—Llapallaykichik chaylawpi sayaykuychik, ñoqañataq churiy Jonatanwan kay-lawpi sayaykusaqku —nispa.

Chaymi runakunañataq nirqaku:

—Taytayá, tanteasqaykiman hinayá ruray —nispanku.

⁴¹Hinaptinmi Saulñataq Israelpa yupaychasqan Tayta Diosta nirqa:

—ɿImanasqataq kay sirvientekimanqa mana rimariwankichu kunan punchaw-qa? Ñoqa otaq churiy huchallikuruptinqa suerteta qawaptiykuyá lloqsirachiy Urim sutiyooq suerteta. Sichum Israel runakuna huchallikuruptinqa suerteta qa-waptiykuyá lloqsirachiy Tumim sutiyooq suerteta —nispa.

Hinaptinmi chay suerteqa wichiкурqa Jonatanpa hinaspa Saulpa contranpi chaymi wakin runakunaqa karqa mana huchayoq. ⁴²Saulmi nirqa:

—Kunanñataq suerteayachik ñoqachus otaq churiy Jonatanchus huchayoq kas-qayku yachanaykichikpaq —nispa.

Hinaptinmi Jonatanman tuparurqa ⁴³chaymi churin Jonatanta Saul tapurqa:

—Willaykuwayá imam rurasqaykita —nispa.

Chaymi Jonatan kaynata nirqa:

—Apamusqay kaspipa puntanwanmi malliykurqani mielta ɿchayraykuchum wañusaq? —nispa.

⁴⁴Chaymi Saulñataq nirqa:

—Jonatán iDiosyá llumpa-llumpayta castigawachun sichum qam mana wañup-tikiqa! —nispa.

⁴⁵Hinaptinmi runakunañataq Saulta nirqa:

—iManam Jonatanqa wañunmanchu! iPayqariki llapallanchik Israel runakunamat librakyuwanchik! Kawsaq Tayta Diosraykum juraniku: Jonatanpaqa huk chukchallanpas manam pampamanqa wichiñachu. Payqa librakyuwarcanchik Diospa yanapakuñinwanmi —nispa.

Chaynapimá wañunamanta Jonatanta libraruqaku llapa runakuna. ⁴⁶Saulpas manañam qatirqañachu Filistea runakunata chaymi Filistea runakunaqa ripukur-qaku maymi *yachanankumanña.

⁴⁷Chaynatamá Israel runakunapa reynin kaspan Saulqa gobieronta takyachirqa, guerrapim pelearqa muyuriqinpi enemigonkunawan, pelearqamá Moab casta ru-nakunawan, Amonpa mirayninkunawan, Edom casta runakunawan, Soba nacionpa

reyninkunawan hinaspa Filistea runakunawan. Maymanña peleaq lloqispapas Saulqa vencemuqpunim.⁴⁸ Huk kutipipas tropata huñukuruspanmi vencerurqa Amalec casta runakunata, chaynapimá payqa Israel runakunata librarurqa llapa salteaqkunamanta.

⁴⁹ Saulpa qari churinkunam karqa: Jonatan, Isui hinaspa Malquisua. Iskaynin warmi churinkunañataqmi karqa: Merabwan Mical. Merabqa karqa Micalpa mayorninmi.

⁵⁰ Saulpa warminñataqmi karqa Ahinoam, payqa karqa Ahimaaspa churinmi. Llapa tropakunapa kamachiqñinñataqmi karqa Abner. Abmerqa karqa Saulpa tion Nerpa churinmi.⁵¹ Saulpa taytan Ciswan Abnerpa taytan Nerqa karqaku Abielpa churinkunam.

⁵² Rey Saulpa tukuy tiempo kawsanankamam Filistea runakunawan guerra llum-pyllaña karqa chaymi Saulqa siemprepuni huñuq kallpasapa valeroso qarikunata

Rey Saulta Tayta Dios wischupakusqanmanta

15

¹⁻² Huk punchawmi Saulta Samuel nirqa:

—Tayta Diosmi kachamuwarqa Israel runakunapa reyninpaq aceitewan ta-llispa qamta nombranaypaq. Chaynaqa uyariyá Llapallan Kamachiq Tayta Diospa imam nisusqaykita: “Israel runakuna Egipto nacionmanta hamuchkaptinkum paykunapa contrapi sayarirqa Amalec casta runakuna chayraykum paykunata castigasaq.³ Chaynaqa rispayá Amalec casta runakunata wañuchimuy. Tukuy imantintam paykunataqa chin-kachimunkichik. Amam paykunataqa puchuchinkichikchu. Wañuchinkim qarikunata, warmikunata, warmakunata chaynataq ñuñuq wawakunatapas. Wañuchimunkimá vacakunatapas, ovejakunatapas, camellokunatapas chaynataq asnokunatapas” nispa.

⁴ Chaynapimá Saulqa qayachimurqa llapa runakunata hinaspm yuparqa Telaim llaqta lawpi. Chaki-puri tropakunam karqa iskay pachak waranqa runakuna, Juda casta runakunañataqmi karqa chunka waranqa qarikuna.⁵ Chaymantam Saulqa pasarqa Amalec runakunapa *yachanan llaqtaman hinaspm pakakururqa wayqopi.⁶ Chaymantam Saulqa chaypi yachaq Cain casta runakunata nirqa:

—Kaymanta lloqispisa karuman ripukuychik. Amalec runakunawan kuska kaptikichikqa paykunatawan kuskatam chinkarachikikuman. Qamkunaqariki llakipayarirqankichikmi Israelpa llapallan mirayninkunata Egipto nacionmanta hamuptinku —nispa.

Chaynapimá Cain casta runakunaqa rakikururqaku Amalec casta runakunamanta.⁷ Hinaptinmi Saulqa Amalec casta runakunata vencerurqa Havila lawmanta qallaykuspa Shur sutiyoq lawkama otaq Egipto nacionman yaykunakama.⁸ Saulmi presocharurqa Amalec casta runakunapa reynin Agagta hinaspm chay reypa tropankunatañataq espadawan llapachallanta wañurachirqaku.⁹ Ichaqa Saulmi tropankunapiwan puchuy-kachispá Rey Agagta mana wañuchirqakuchu, manataqmi wañuchirqakuchu allinnin ovejakunatapas, allinnin torokunatapas, poqosqa malta torokunatapas hinaspa allinnin malta carnerokunatapas. Manataqmi chinkachirqakuchu allinnin kaqkunataqa. Mana valeq kaqkunatam ichaqa wañuchirqaku hinaspas chinkachirqaku.

¹⁰ Chaymi Samuela Tayta Dios nirqa:

¹¹ —Pesakunim Saulta reypaq churasqaymanta. Payqa ñoqamanta karunchaku-ruspanmi mana cumplinchu imapas kamachisqaykunata —nispa.

Chay nisqanwanmi Samuel llakikururqa hinaspm Tayta Diosta mañakurqa tukuy tuta.¹² Paqrarinnintin punchawtam Samuel hatarirqa tutapayta Saulwan tupanankupaq. Ichaqa Samuelmanmi willaykurqaku:

—Saulqa Carmel sutiyoq sitiomanmi pasakun, chaypim allin reqsisqa kanarpaq huk saywata hatarirachin, chaymantañataqmi muyuriykuspan kutikun Gilgal llaqtaman —nispa.

¹³Saulpa kasqanman Samuelqa pasaptinmi payta nirqa:

—iTayta Diosyá bendecisunki taytái! Ñoqaqa ñam ruraramuniña Tayta Diospa kamachiwasqanta —nispa.

¹⁴Chaymi Samuelñataq nirqa:

—Hinaptinqa ɬimanasqataq uyarchikani ovejakunapa waqayninta hinaspa to-rokunapa qaparkachasqanta? —nispa.

¹⁵Chaymi Saulñataq nirqa:

—Amalec casta runakunapa kasqanmantam runakuna aparamunku. Paykunam allinnin ovejakunatawan allinnin vacakunata puchuchirqaku chaynapi yupaychasqanchik Tayta Diosman ofrecespa kañapunapaq. Wakiqintam ichaq lliwta chinkarachimuniku —nispa.

¹⁶Hinaptinmi Samuel nirqa Saulta:

—iUpallaykuyraq! Kunanmi willasqayki chisi tuta imam Tayta Diospa niwasqanta —nispa.

Chaymi Saulñataq nirqa:

—Niwayá —nispa.

¹⁷Hinaptinmi Samuel nirqa:

—Mana valeqpaq kikikita hapikuchkaspapas qamqa karunki Israel ayllukunapa kamachiqniraqmi. Tayta Diospunim nombrasurqanki Israel casta runakunapa reynin kanaykipaq. ¹⁸Chaymi Tayta Diosqa kachasurqanki chay huchasapa Amalec casta runakunawan peleaspa chinkachimunaykipaq. ¹⁹Hinaptinqa ɬimanasqamá Tayta Diospa kamachisusqaykitqa manaqa kasukurqankichu? ɬImanasqamá Tayta Diospa mana gustasqantaqa rurarunki enemigopa imanmanpas pawakuykuspapaq? —nispa.

²⁰Chaymi Samuelta Saul nirqa:

—Ñoqaqa kasukurqanim Tayta Diospa kamachiwasqantaqa. Ruramurqanim paypa imam niwasqanta. Chaymiki Amalec runakunapa reynin Agagtapas presota pusamurqani, chinkachimurqanitaqmi llapallan Amalec casta runakunatapas.

²¹Tropaykunam ichaq hapikuykurqa chinkachinapaq kaq allinnin ovejakunata hinaspa vacakunata. Arí, chaytaqa puchuykachirqaku yupaychasqanchik Tayta Diosman Gilgal llaqtapi ofrecenapaqmi —nispa.

²²Chaymi Samuel nirqa:

Imamantapas llalliriqtaqa Tayta Diosqa munan
manam animalkuna ofrecenatachu
nitaq animalkunata wañuchispa kañapunatachu,
nisqan kasukunatam payqa munan.

Animal ofrendakunamantapas
carnerokunapa wiranmantapas
aswan allinqa payta kasukuymi,
aswan allinqa payta uyariymi.

²³Adivinay llumpay hucha hinam

Tayta Diospa contranpi hoqarikuyqa.

Taytachakuna adoray hucha hinam

Tayta Diosta mana kasukuyqa.

Saul, paypa kamachisusqaykitam yanqacharqanki.

Paypas rey kaynikimantam qarqorusunki.

²⁴Chaymi Saulñataq nirqa:

—Arí, huchallikurunim. Manam kasukurqanichu Tayta Diospa kamachiwas-qantaqa nitaq qampa niwasqaykikunatapas. Runakunata manchakuspaymi paykunapa mañakusqanta kasurqani. ²⁵Ichaqa ama hina kaspaykiyá chay huchay-manta pampachaykullaway, kutiraysillawayá Tayta Diosta adoranaypaq —nispa.

²⁶Chaymi Samuelñataq nirqa:

—Manam qanwanqa kutiymanchu. Qamqa yanqacharqankim Tayta Diospa ka-machisusqaykita chaymi paypas qarqorusunki Israel runakunapa reynin manaña kanaykipaq —nispa.

²⁷Chaymi pasakunarpaq Samuel muyuriykuptin paypa capanpa puntanta Saul hapikururqa hinaptinmi chay capa llikikururqa. ²⁸Hinaptinmi Saulta Samuel nirqa:

—Kaynatam Tayta Dios llikirun Israel nacionpi gobiernoykita. Qanmantam qechurusunki runamasikimanña qoykunanpaq. Payqa qanmantaqa allin runam.

²⁹Israel runakunapa alabanan Diosqa manam llullakunchu, manataqmí payqa ima-mantapas wanakunmanchu, payqa manam runallachu wanakunanpaqqqa —nispa.

³⁰Hinaptinmi Saulñataq nirqa:

—Huchallikurunim ñoqaqa. Ichaqa ama hina kaspaykiyá Israel runakuna-pa ancianonkunapa ñawpaqninpiwan llapa runakunapa ñawpaqninpi ñawpaqta hinalla kunanpas reyta hina respetaway. Chaynaqa ñoqwanyá kutirisun yupay-chasqanchik Tayta Diosta adoramunaypaq —nispa.

³¹Chaymi Samuel kutirqa Saulwan hinaptinmi Saulñataq Tayta Diosta adorar-qa. ³²Samuelmi runakunata kamachirqa:

—Pusamuwaychik Amalec casta runakunapa reynin Agagta —nispa.

Agagnataqmí qewikachastin hamurqa Samuela kasqanman kaynata piensastin:

—Cheqaptapunim pasarunña rabiawan wañuchinakuyqa —nispa.

³³Ichaqa Samuelmi nirqa:

—Espadaykiwanmi wañuchirqanki achkallaña mamakunapa wawankunata. Chaynapunim mamaykipas kanqa manaña wawayoq —nispa.

Chaynata rimariykuSPANMI Agagta wañurachispan chika-chikanta kuchupa-rurqa Tayta Diospa ñawpaqninpi. Chaynatam Samuel rurururqa Gilgal llaqtapi.

³⁴Chaymantam Samuelqa pesakurqa Rama llaqtaman hinaptinmi Saulñataq ripu-kurqa Gabaa llaqtapi wasinman. ³⁵Samuelmi wañukunan punchawkama manaña rikurqañachu Saulta. Tayta Diosmi pesakurqa Israel runakunapa reynin kananpaq Saul churasqanmanta chayraykum Samuelqa Saulmanta llumpayta waqarqa.

Rey kananpaq David nombrasqa kasqanmanta

16 ¹Samueltam Tayta Dios kaynata nirqa:

—¿Haykapikamataq Saulmanta waqanki? Ñoqaqa qarqoruniñam Israel runakunapa reynin manaña kananpaq. Hatarispaykiyá waqrachamanta bote-lhaykiman aceiteta huntachiy. Ñoqam munachkani Belen llaqtayoq Isai sutiyooq runapa wasin rinaykita. Paypa huknin churintam akllaruniña rey kananpaq.

²Chaymi Samuelñataq nirqa:

—¿Imaynataq risaqqa? iSaul yacharuspanqariki wañurachiwanqach! —nispa.

Hinaptinmi Tayta Dios nirqa:

—Malta vacata pusrikuspayá nimuy: “Kay malta vacata Tayta Diosman ofre-ceqmi richkani” nispa.

³Hinaspayá chay animal ofrecewanaykipa kasqanman pusaytaq Isai sutiyoq runata. Ñoqam nisqayki imam ruranaykita, ñoqapa reqsichisqaytam aceitewan tallispa nombranki rey kananpaq —nispa.

⁴Chaynapimá Samuelqa lliwta rurarqa Tayta Diospa kamachisqanman hina. Belen llaqtaman Samuel chayaruptinmi chay llaqtayoq autoridadkuna payta chas-kinankupaq mancharisqallaña lloqsimurqaku hinasspam tapurqaku:

—¿Allinpaqchu hamuchkanki taytá? —nispa.

⁵Chaymi Samuelñataq nirqa:

—Arí, allinpaqmi, hamuchkaniqa Tayta Diosman animalta ofreceqmi. Chay-naqa qamkunapas Diosman asuykunaykichikpaqyá alistikuspa ñoqawan riychik animalta ofrecenapaq —nispa.

Diosman asuykunankupaq Isaitawan churinkunata Samuel alistarusanmi qayarqa animalta ofrecenkupaq. ⁶Paykuna chayaramuptinmi Samuel qawarqa Isaipa churin Eliabta hinasspam piensarqa:

—Segurom kay qaripuni rey kananpaq Tayta Diospa nombrasqanqa —nispa.

⁷Ichaqa Tayta Diosmi Samuelta nirqa:

—Amayá allin rikchaynillantachu qawayqa nitaq sayaynillantachu. Paytaqa manam munanichu. Runapa qawasqanqa manam ñoqapa qawasqay hinachu. Runaqa qawan hawallantam, ñoqam ichaqa qawani sonqonta —nispa.

⁸Chaymantam Isaiqa qayarqa Abinadab sutiyoq huknin churintaña hinasspam asuykachirqa Samuelman. Hinaptinmi Samuelñataq nirqa:

—Manam paychu Tayta Diospa akllasqanqa —nispa.

⁹Chaymantam Isaiqa asuykachirqa Sama sutiyoq churintaña hinaptinmi Samuel nirqa:

—Manam paychu Tayta Diospa akllasqanqa —nispa.

¹⁰Isaimá asuykachirqa qanchis churinkunata hinaptinmi Samuelñataq nirqa:

—Kay churikikunataqa manam Tayta Diosqa akllarqachu —nispa.

¹¹Chaymantam Samuelqa Isaita tapurqa:

—¿Kayllachu churikikuna? —nispa.

Hinaptinmi Isaiñataq nirqa:

—Kachkanraqmi sullka kaq, payqa oveja michiqmi —nispa.

Chaymi Samuel nirqa:

—Qayachimuy payta. Manaraq pay chayamuptinqa, manam tiyachwanchu mi-kunanchikpaq —nispa.

¹²Tayta Isai kamachikuptinmá qayamurqaku. Chay warmaqa kasqa sumaq paqo chukchayoq allin rikchayniyoq buen-mozom.

Hinaptinmi Samuelta Tayta Dios nirqa:

—Paymi, chaynaqa aceitewan tallispayá nombray rey kananpaq —nispa.

¹³Chaymi Samuelqa waqrachamanta botellapi kaq aceiteta hapiykuspan wawqen-kunapa qayllanpi talliykurqa Davidpa umanman. Chay ratomantapunim Davidta yanaparqa Tayta Diospa Espiritun. Chaymantam Samuelqa kutikurqa Rama llaqtaman.

Rey Saulpaq David arpa tocasqanmanta

¹⁴Saulmantanñataqmí Tayta Diospa Espiritun asurikururqa, paytaqa hapisurqa Tayta Diospa kachamusqan mana allin espírituñam. ¹⁵Chaymi Saulta serviqinkuna nirqaku:

—Qawasqayki pi hinam, qamtaqa hapisuchkanki Diosmanta kaq mana allin espíritu. ¹⁶Chaynaqa reynillayku, kay serviqnikikunatayá kamachiwayku pitapas

arpa tocaqta maskamunaykupaq, mana allin espiritu hapisuptikim arpata tocaption allinta sientekunki —nispa.

¹⁷Chaymi Saulñataq nirqa:

—Maskamuychikyá pitapas allin tocad yachaqta hinaspayá pusamuwaychik —nispa.

¹⁸Hinaptinmi huknin serviqnin nirqa:

—Ñoqam rikurqani Belen llaqtayoq Isaipa huknin churin allin tocaqta. Payqa yachantaqmi imaynam allin rimaytapas, manataqmi manchakunchu guerrapi pеleaytapas. Payqa buenmozo qarim, paytaqa Tayta Diospunim yanapan.

¹⁹Chaymi Saul comisionta kacharqa Isaiman kaynata nimunankupaq:

—Oveja michiq churiki Davidta kachamuway —nispa.

²⁰Hinaptinmi taya Isaiqa churin Davidta kacharqa Rey Saulman. Hina kinwantaqmi apachirqa huk cabrachatapas. ²¹Chaynapimá Davidqa Saulpa kasqanman chayaruspan payta yanapananpaq chaypiña karqa chaymi Saulpas Davidta llumpayllataña kuyaruspan arman apaqaq akllaykurqa. ²²Saulqa huk runatam kacharqataq Davidpa taytan Isaita kaynata nimunananpaq:

—Davidqa agradopaqmi, ama hina kaspaykiyá yanapawananaq saqeykuway —nispa.

²³Diospa kachamusqan mana allin espiritu Saulta hapiptinmi Davidñataq arpanta tocaq chaymi Saulqa manaña ñakarispan allinyaykuq, mana allin espiri-tupas paymantam karunchakuq.

Goliat sutyoq hatu-hatun runata David wañuchisqanmanta

17

¹Filistea runakunam llaqa tropankunata guerrapaq huñururqaku Soco llaqtapi. Chay llaqtqa tarikun Juda lawpim. Chay Filistea runakunamá campamentonkuta sayachirqaku Efes-damim sutyoq sitiopi. Chay sitioqa tarikun Soco llaqtamanta Azeca llaqtaman riq ñanpim. ²Chaynataqmi Saulpas Israel runakunawan huñunakururqaku hinasspam campamentonkuta sayachirqaku Ela sutyoq qechwapi. Paykunapas kinrayninmanmi chutarikurqaku Filistea runakunapa contranpi peleanan-kupaq. ³Filistea runakunam waklawnin moqokunapi karqaku. Israel runakunañataqmi karqaku kaylawnin moqokunapi chaymi paykunapa chawpinpiqa tarikurqa qech-wa pampa. ⁴Chay Filistea tropakuna ukumantam qonqaymanta lloqsiramurqa yaqa kimsa metro sayayniyoq soldado. Payqa karqa mana pipapas vencey atinanmi. Chay runapa sutinmi karqa Goliat, payqa karqa Gat llaqtayoqmi. ⁵Goliatpa casconmi karqa broncemento, qasqon harkaq pachanpas karqa hina broncementataqmi, chay qasqon harkaqpä llasaynimmi karqa pichqa chunka pichqayoq kilo. ⁶Hina broncementataq-mi karqa piernankuna tapaqpas chaynataq wasanpi apasqan lanzapas. ⁷Chay lanzapa cabonmi karqa telarpa querunkuna hina rakusu, puntanñataqmi fierromanta kaspa llasarqa soqta kilo masninta. Goliatpa harkachikunanta apaqñataqmi rirqa paypa pun-tanta. ⁸Goliatmá sayaykuspan kinrayman chutarisqa Israel tropakunata nirqa:

—¿Imapaqtäq kinrayninman chutarikusparaq peleaq lloqsimurqankichik? Ñoqaqa kani Filistea runam, qamkunañataqmi kankichik Saulpa serviqnin. Chaynaqa qam-kunayá akllaychik huk kaqníkichikta chaynapi ñoqapa kasqayman uraykamuspan ñoqawan peleananpaq. ⁹Sichu pay ñoqawan peleaspa venceruwanqa hinaptinqa ñoqaykum kasaqku qamkunapa sirvienteckichik, ñoqa venceruptiymi ichaqa qam-kuna kankichik ñoqaykupa sirvienteyku. ¹⁰Kunan punchawmi desafiani lii Israel tropakunata. iQomuwaychikyá huk runata ñoqawan peleananpaq! —nispa.

¹¹ Saulwan llapallan Israel runakuna chay Filistea runapa rimasqanta uyarirus-pankum lliw hukmayarurqaku hinaspam mancharisqallaña tarikurqaku.

¹² Juda law Belen llaqtapim otaq Efrata sutiyq llaqtapim *yacharqa huk runa, paypa sutinmi karqa Isai. Payqa wakin runakunamantapas llumpay machuñam karqa Saulpa tiemponpiqa. Payqa karqa pusaq churiyoqmi. Hukninpa sutinmi karqa David. ¹³ Isaipa kimsantin mayor churinkunam guerramanña pasarqaku Saulta yanapanankupaq. Paykunapa sutinmi karqa qatinasminpi: Eliab, Abinadab hinaspas Sama. ¹⁴ Paykunapa sullkanmi karqa David. Chaynaqa Isaipa mayor churinkunamá Rey Saulta qatirqaku. ¹⁵ Davidpas Saulpa campamentonmantam Belen llaqtaman kutikurqa chaypi taytanpa ovejankunata michinanpaq.

¹⁶ Chay Filistea runañataqmi lloqsimurqa sapa madrugaw hinaspas sapa tarden, chaynatam rurarqa tawa chunka punchawpuni.

¹⁷ Huk punchawmi churin Davidta Isai nirqa:

—Wawqekikunamanyá apay kay costalillopi trigo hamkata, apaytaqyá kay chunka tantatapas. Utqaymanyá pasachiý wawqekikunaman. Paykunaqa kachkanku campamentopim. ¹⁸ Aparikuytaqyá kay chunka quesokunatapas. Kay quesokunataqa qoykunki waranqa soldadokuna kamachiqmanmi. Chaynaqa qawamuyá imaynam wawqekikuna tarikusqanta, imallatapas apamuwayá chayta qawaykuspay allinlla kasqankuta yachanaypaq. ¹⁹ Saulqa Filistea runakunawan peleaspam kachkan Ela sutiyq qechwapi. Paywantaqmi kachkanku wawqekikunawan llapallan Israel tropakunapas.

²⁰ Davidmi tutapayta hatarispa hinaspas ovejankunata hukman michiykachispas taytan Isaipa qosqankunata aparikuspan pasarqa. Campamentoman chayaruptinmi llapa tropakunaqa kinrayninman chutakuruspa guerrapi peleaq lloqsinankupaq qaparichkasqaku. ²¹ Israel tropakunam Filistea runakunawan kinrayninman chutarikupsa chimpa-chimpa sayaykurqaku. ²² Davidñataqmi chayta qawaykuspan taytanpa apachisqanta waqaychay-kachirqa armakunamantawan cargakunamanta nanachikuq runaman. Tropakunapa kasqanman yaykuruspanmi wawqenkunata tapurqa imaynam kasqankumanta. ²³ Paykunawan parlahkaptinmi qonqayta lloqsiykamurqa chay mana pipapas vencey atinan Gat llaqtayoq Filistea soldado. Paypa sutinmi karqa Goliat. Paymá lloqsiramurqa Filistea tropakuna ukumanta chaymi David uyarirqa paypa tukuy mana allin rimasqankunata.

²⁴ Llapa Israel tropañataqmi chay Goliat sutiyq runata qawaykuspa llumpay mancharisqallaña ayekurqaku. ²⁵ Chay ayqekuqkunam ninakurqaku kaynata:

—¿Qawachkankichikchu lloqsimuspa wak insultakuq runata? iWak runata pipas venceruqmanqa reymi qori-qollqewan apuyachinqa, warmi churinwan casarachispamni contribuciontatas manaña cobranqachu chay venceqpa ayllunmantaqa —nispa.

²⁶ Chaymi David ladonpi kaqkunata tapurqa:

—¿Imatataq qonqaku kay Filistea runata wañurachispas Israel tropakuna penqaypi kasqankumanta libraqmanqa? ¿Pi hinataq wak mana señalaqsa Filistea runaqa kawsaq Diospa tropankunataqa insultan? —nispa.

²⁷ Chaymi runakunañataq nirqa:

—Goliat wañurachiq runamanqa kayta-waktam qonqa —nispa.

²⁸ Ichaqa Davidpa mayor wawqen Eliabmi chay runakunawan rimasqanta uyariruspan piñakururqa Davidpaq hinaspam nirqa:

—¿Imamantaq hamurqanki? ¿Pimantaq saqemurqanki chunniqpi asllapas kaq ovejakunata? Ñoqaqa yachanim hatun tukuq kaspayki mana allin tanteasqaykita. Qamqa hamurqanki guerrapi peleaqpuna qawakuqla —nispa.

²⁹Chaymi Davidñataq nirqa:

—¿Imatataq kunanqa ruraruni? Ñoqaqariki rimayllam-riمارقاني —nispa.

³⁰Chaymantam Davidqa wawqenpa kasqanmanta huklawman pasakuspan

chaypipas huktaña tapurqa ichaqa wakinpas punta nisqankuta hinallam nirqaku.

³¹Davidpa tapukusqanta wakin uyariq runakunam pasaspanku willaykamurqaku Saulman hinaptinmi Saulñataq Davidta qayachirqa. ³²Chaymi payta David nirqa:

—Ama pipas hukmanyachunchu wak runaraykuqa. Ñoqam risaq wak Filistea runawan peleaq —nispa.

³³Chaymi Saul nirqa Davidta:

—Wak Filistea runawanqa manam peleayta atiwaqchu. Qamqa kanki warma-raqmí, wak Filistea runam ichaqa mozo kayninmanta guerrallapi puriq —nispa.

³⁴Hinaptinmi Davidñataq nirqa:

—Kay sirvientekiqa taytaya ovejankuna michiqmi kani, chayna michichkaptiyi huk leon kaspa otaq ukumari kaspapas ovejaya apakuq atajonmanta. ³⁵Hinaptinmi ñoqaqa chay animalpa qepanta qatiq kani hinaspam heridaruspay siminmanta qechumuq kani, qonqayta kutiriykuwaptinqa kakichunmanta hapispaymi maqachkaspallay wañurachiq kani. ³⁶Leon kaptin otaq ukumari kaptintapas kay sirvientekiqa wañuchiq-mi kani. iWak mana señasqa Filistea runaqa riki chay huk kaqnin animal hinallam! ¿Imanasqamá payqa insultan kawsaq Diospa tropantaqa? ³⁷Leonmantapas otaq ukumaramitapas libraqniy Tayta Diosmi librawanqa wak Filistea runamantapas —nispa.

Hinaptinmi Saulñataq nirqa:

—Chaynaqa riyyá, Tayta Diosyá yanapasunki —nispa.

³⁸Saulmi Davidta pacharachirqa guerrapi peleanan kikinpa pachanwan, umanpipas churraqam broncemanta cascota, hinachirqakutaqmi broncemanta kaq qasqon harkachikunawanpas. ³⁹Davidqa pachanpa hawanmanpas watakur-qataqmi huk espadatas hinaspam pruebananpaq puririrqa chaykunawanqa haykipas mana churakusqanrayku. Chaymi Saulta David nirqa:

—Manam haykipas churakurqanichu kaywanqa chaymi mana puriya atini-chu —nispa.

Chaynata nispanmi chay pachakunata horqokururqa. ⁴⁰Tawnanta aparikus-panmi mayupi pichqa lluchka rumichata wayqanman hinakuykurqa hinaspam warakanwan asuykurqa Filistea runawan peleananpaq. ⁴¹Chay Filistea runapas Davidmanmi asuykamurqa, paypa puntantataqmi hamurqa harkachikunan apaq soldadopas. ⁴²Chay Filistea runam Davidta qawaykuspan mana kaqpapkas ha-pirqachu Davidqa mozollaraq kasqanrayku. Davidta qawaykuptinmi payqa kasqa sumaq paqo chukchayoq buenmozo. ⁴³Chay Filistea runam nirqa Davidta:

—¿Ñoqaqa allqochu karqani kaspiwan hamuwanaykipaq? —nispa.

Chaynata niruspanmi Davidta ñakarqa taytachankunapa sutinpi. ⁴⁴Chay Filis-te runaqa nirqataqmi:

—iAsuykamuwayá! Cuerpoykitam qosaq alton pawaq animalkunamanwan pu-runpi animalkunaman —nispa.

⁴⁵Hinaptinmi Davidñataq nirqa:

—Qanmi ñoqaman hamuchkanki espadawan hinaspas lanzakunawan, ñoqam ichaqa qanman hamuchkani Llapallan Kamachiq Tayta Diospa sutinpi. Paytam insultarqanki, payqariki Israel tropakunapa Tukuy Atiyniyoq Diosnimi. ⁴⁶Kun-punim qamta Tayta Dios makiyan churanqa, kunanpunitaqmi wañurachispay

umaykitapas qorurusaq. Filistea tropakunapa wañusqa aychantañataqmi qarasaq alton pawaq animalkunamanwan purunpi animalkunaman. Chaynapim tukuy hinastinpi llapallan runakuna yachanqaku Israel nacionpa yanapaqninga Diospuni kasqanta.⁴⁷ Kaypi huñunasqa llapallan runakunapas yachanqakum Tayta Diosqa mana espadallawanchu nitaq lanzallawanchu salvasqanta. Kay guerraqa Tayta Diospa munayllanpim kachkan chaymi payqa qamkunata qoykuwanqaku —nispa.

⁴⁸Chay Filistea runa peleananpaq Davidman asuykuptinmi Davidpas apurawan man kallparispa chay runawan peleaq pasaykurqa.⁴⁹Davidmi wayqanmanta huknin rumita horqoykuspan urkupipuni warakarurqa chay Filistea runata. Hinaptinmi chay Filistea runapa urkunpi chay rumi kiñakuruptin uyanpa pampaman wichiyyurqa.⁵⁰Chaynatam David vencerurqa chay Filistea runata warakanwan hinaspas huk rumillawan, chay runata wañuchinanpaqqa manam karqachu espadan.⁵¹Chaymi Davidqa chay Filistea runaman kallpaykuspan espadanta vainanmanta horqorurqa, chaywan wañuparachispanmi chaywantaq umantapas qorururqa.

Wakin Filistea tropakunañataqmi valeroso runa wañurusqanta qawaykuspanku llupitikurqaku.⁵²Hinaptinmi Israel lawmanta tropakunapiwan Juda lawmanta tropakuna qaparillawanña Filistea tropakunata qatirqaku qechwaman yaykuriñakama hinaspas Ecron llaqtapa zaguan punkunkama. Saaraim lawmanta qallaykuspan tukuy ñanpi Filistea runakunapa wañusqa cuerpon tarikurqa Gat hinaspas Ecron llaqtakunakama.

⁵³Chaynata Filistea runakunata Israel runakuna qatiruspankum kutirimuspankuñataq saquearqaku campamentonkuta.⁵⁴Chaymantam Davidqa chay Filistea runapa umanta hoqarispan Jerusalen llaqtakama aparqa. Armankunatam ichaq churaykurqa karpanman.

⁵⁵⁻⁵⁶Filistea runawan David lloqsiptinmi Saul tapurqa tropankunapa kamachiq-nin Abnerta:

—¿Pitaq wak warmapa taytan? —nispa.

Chaymi Abner nirqa:

—Reylláy, chullalla almay hawam niki, ñoqaqa manam yachanichu pim paypa taytanqa kasqanta —nispa.

Chaymi rey Saulñataq nirqa:

—Chaynaqa tapukachakuyá pim kasqanta —nispa.

⁵⁷Filistea runa wañuchisqanmanta David kutimuchkaptinmi Abner taripaykuspan Davidta pusarqa Rey Saulman Filistea runapa uman aptarikusqata.⁵⁸Chaymi Saul tapurqa:

—¿Pipa churintaq kanki? —nispa.

Hinaptinmi Davidñataq nirqa:

—Ñoqaqa kani Belen llaqtayoq serviqniki Isaipa churinmi —nispa.

Jonatanwan David contrato rurasqankumanta

18 ¹Davidwan Saul rimayta tukuykuptinmi Jonatanñataq amistadta armarurqa Davidwan hinaspam kikinta hina kuyarqa.²Saulpas chay punchawmantapunim Davidta akllaykurqa yanapaqningapq hinaspm manaña munarqachu taytanpa wasinman kutinanta.³Jonatanwan Davidmi contratota rurarqaku juramentomanta wiñaypaq amigo kanankupaq.⁴Chaymi Jonatanqa hawani pachanta chustuykuspa qoykurqa Davidman, qoykurqataqmi espadantawan flechanantapas hinaspas weqaw watanantapas.

⁵Davidmi Saulpa tukuy ima kamachisqanta allintapuni ruraq hinaptinmi Saulqa churarurqa guerrapi peleaq runakunapa kamachiqniipaqña chaymi llapallan tropakunatapas chaynataq Saulpa serviqninkunatapas agradarqa.

Saulpa envidiakusqanmanta

⁶Ichqa chay Filistea runata wañuchisqanmanta Davidwan tropakuna kutimuptinmi Rey Saul chaskiq warmikuna lloqsimurqaku Israel nacionpi llapallan llaqtakunaman-ta. Lloqsimurqakumá kusikuylawanña takistin, tusustin hinaspas tinyakunatawan arpachakunata tocastin. ⁷Chay tusuq warmikunam takispanku nirqaku:

Saulmi wañurachimun waranqa soldadokunata.
Davidñataqmí wañurachimun chunka waranqata.

⁸Chay takisqanku Saulta mana gustaptinmi llumpay piñasqallaña nirqa:
—Davidmantam takichkanku chunka waranqa wañuchisqanmanta, ñoqamanta-ñataqmí waranqa wañuchisqallaymanta. Rey karunallanñam paytaqa faltan —nispa.
⁹Chay punchawmantam Saulqa envidiawanña qawarqa Davidta.

¹⁰Paqarinnintimí Saulta hapisqanta rimakurqa. Davidña- taqmí tocananman hina arpata tocachkarqa. Saulmi hapichkarqa huk lanzata.
¹¹Chaymi Saulqa lanzawan Davidta choqarurqa. Paymi piensarqa:

—Lanzawanyá Davidta perqaman clavarusaq —nispa.
Ichqa David surtiruptinmi iskaykama choqaspapas mana hapiachirqachu.
¹²Saulmi manchakururqa Davidta Tayta Dios yanapaskanrayku, Saultañataqmí manaña yanaparqachu. ¹³Chaymi Saulqa manaña Davidwan kuska kayta munaspan churuarurqa waranqa soldadokunapa kamachiqnin kananpaqña chaymi Davidqa tropankunata kamachispan tukuy hinastinman rirqa. ¹⁴Davidta Tayta Dios yanapaptinmá tukuy imata allinta ruraraq. ¹⁵Davidqa tukuy imatapas allinta ruraptinmi Saulñataq manchakuq. ¹⁶Israel lawpi *yachaq runakunapiwan Juda lawpi yachaq runakunam Davidta kuyarqaku. Payqa tropankunata kamachispanmi tukuy hinastinman rirqa.

¹⁷Huk punchawmi Davidta Saul nirqa:
—Ñoqam casarachisqayki Merab sutivoq mayor warmi churiywan ichqa ñoqam munachkani mana manchakuspa guerrakunapi Tayta Diospaq peleanaykita —nispa.

Saulmi piensachkarqa:
—Manam kikiychu Davidtaqa wañuchisaq, paytaqa Filistea runakunayá wañurachimuchun —nispa.

¹⁸Chaymi Davidñataq nirqa:
—Reynilláy cipimá ñoqallayqa kani reypa masan kanaypaqqa? Familiapas Israel runakuna ukupiqa manamiki ancha reqsisqachu —nispa.

¹⁹Chay warmi churin Merabta Davidwan casarachinan tiempo chayaramuptinmi Saulqa chay warmi churinta casarachirqa Mehola llaqtayoq Adriel sutivoq runawan. ²⁰Ichqa Mical sutivoq Saulpa huknin warmi churimmi Davidta kuyarqa. Chayta Saulman willay-kuptinkum agradonpaq karqa. ²¹Saulmi piensachkarqa paywanña Davidta casarachiq tukuspa huk trampaman wichiykachiyta chaynapi Filistea runakunaña Davidta wañurachinanpaq. Chaynapimá Saulqa kay iskay kaq kutipipas Davidta kaynata nirqa:

—Kunanmi ichqa masayña kanki —nispa.
²²Chaymantam Saulqa serviqninkunata kamachirqa:
—Davidtayá pakasqallapi nimuychik: “Qamqa llumpaytam reyta agradanki, paypa lliw serviqninkunapas kuyasunkim. Chaynaqa reypa masanñayá karuy” nispa.

²³Saulpa serviqninkuna Davidman chaykunata willaptinkum Davidñataq paykunata nirqa:

—¿Yanqallapaqchu hapinkichik reypa masan karuya? Ñoqaqariki kani wakcham, manam anchallaña reqsisqataqchu kani —nispa.

²⁴Hinaptinmi Saulpa serviqninkuna willamurqaku imam Davidpa nisqanta.

²⁵Saulmi munachkarqa Davidqa Filistea runakunapa makinman wichiykunanta. Chayraykum chay serviqninkunata nirqa:

—Davidta nimuychik: “Costumbreman hina warmi churinrayku paganamantaqa reyqa munachkan enemigon Filistea runakuna vengakuytam”. “Reyqa munachkan pachak Filiste runakunata wañuchimuspa qari kayninpá qarachanta payman qonaykitam” nispa.

²⁶Saulpa serviqninkuna chaykunata Davidman willaykuptinmi, David piensarqa:

—Chaynalla reypa masan karuyqa allinpunim —nispa.

Manaraq plazo cumplikuruchkaptinmi, ²⁷David pasarqa runankunawan hinaspm iskay pachak Filistea runakunata wañurachimuspan aparqa chay wañuq runakunapa qari kayninpá qarachanta hinaspm reyman llapallanta qoykurqa chaynapi masan kananpaq. Chaymi Mical sutyoq warmi churinwan Davidta Saul casarachirqa.

²⁸Ichaqa chayta Saul qawaykuspanmi aswan sumaqtaraq yacharurqa Davidtaqa Tayta Diospuni yanapasqanta, qawaykurqataqmi imaynam churin Micalpas David kuyasqanta. ²⁹Chaymi Saulqa aswan mastaraq Davidta manchakurqa. Chaymantapunim Saulqa wañukunankama Davidpa enemigon rikurirurqa. ³⁰Filistea tropa kamachiqkuna sapa kuti peleaq lloqsiptinkum David vencerariq Saulpa llapallan soldadonkunamantapas aswan mastaraq chaynapim Davidqa karqa aswan-aswan runakunapa respetasqan.

Davidta Saul wañurachiy munasqanmanta

19 ¹Davidta wañurachinankupaqmi Saul kamachirqa churin Jonatantawan llapallan serviqninkunata. Aswanqa Saulpa churin Jonatanmi anchallataña Davidta kuyarqa. ²Davidmanmi Jonatan willarqa:

—Taytay Saulmi wañurachiyta munasuchkanki, chaynaqa paqarin madrugaw-yá cuidakuy, pakakusqayki sitiollapim kanki. ³Ñoqam hamusaq taytaywan qampa kasqayki siotioman, chaypim ladonpi sayaykuspa parlapayasaq qanmanta, chay-nam willamusqayki imam niwasqanta —nispa.

⁴Chaynapimá Jonatanqa Davidpa favorinipi taytanwan rimaspan nirqa:

—Reynilláy, amayá ruraychu ima mana allintapas sirvienteki Davidpa contrapiqa. Payqa manam ima mana allintapas rurasurqankichu aswanqa allinllatam.

⁵Payqa vidantapas peligroman churaykuspm chay Filistea runatapas wañurachirqa. Chaynapim Tayta Dios libraykurqa llapallan Israel runakunata. Qampas chaytaqa qawaspam kusikurqanki. Chaynaqa zimanasqamá inocente runataqa wañuchiypi riwaq? Amayá munaychu yanqamanta David wañuchiytaqa —nispa.

⁶Chaymi Saulqa churin Jonatanpa rimapayasqanta uyariyuskuspan nirqa:

—iTayta Diosraykum jurani, Davidqa manam wañuchisqachu kanqa! —nispa.

⁷Davidta Jonatan qayaykuspanmi tukuy chay rimasqankuta willaykurqa. Kikin Jonatantaqmi Davidtaqa pusaykurqa Saulpa kasqanman chaymi Davidqa ñawpaqta hina Saulta yanaparqa.

⁸Yapatawanmi guerra gallaykurqa chaymi David guerraman pasaspan Filistea runakunata venceramurqa. Filistea runakunam pasaypaqtána vencerachikuspanku lluptikurqaku Davidpa ñawpaqninmanta. ⁹Saulmanñataqmi huktawan yakyururqa Tayta Diospa

kachamusqan mana allin espiritu. Saulqa palacionpim tiyachkarqa lanzanta hapiroystin. Davidñataqmí arpanta tocachkarqa.¹⁰ Chaymi Saulqa lanzawan David clavaruya munarqa perqaman ichaqa David surtiruptinmi Saulpa choqasqan lanzaqa clavakururqa perqallaman. Chay tutapunim David lluptikuruspan ayqekurqa.¹¹ Saulmá chaypunilla runankunata kacharqa Davidpa wasinman chaynapi payta wateqamuspanku paqarinntinñataq wañurachinankupaq. Ichaqa Davidpa warmin Micalmi payman willaykurqa:

—Kunan tuna mana lluptikuptikiqa paqarinmi wañurachisunki —nispa.

¹² Davidtam ayqekunampaq warmin Mical warkururqa ventananta chaymi payqa lluptikuspan ayqekurqa.¹³ Chaymantam Micalqa Davidpa camanman siriykachirqa rumanan rikchakuqta, uman lawman cabrappa pelonta churaykusanpmi hawanmanñataq qataykurqa.¹⁴ David hapimunankupaq Saulpa kachasqan runakunatam Mical nirqa:

—Payqa onqochkanmi —nispa.

¹⁵ Davidta huktawan maskamunankupaqmi runankunata Saul nirqa:

—iCamantintapas apamuwaychik wañuchinaypaq! —nispa.

¹⁶ Chaymi Saulpa runankuna Davidpa wasinman yaykuruspanku camapiqa tarirurqaku runaman rikchakuqlata, uman lawpiñataqmi tarirurqaku cabrappa pelollanta.

¹⁷ Chaymi Micalta Saul nirqa:

—¿Imanasqataq engañawaspayki enemigoya lluptirachirqanki? —nispa.

Hinaptinmi Micalñataq nirqa:

—“Kachaykuway lluptikunaypaq, mana chayqa wañurachisqaykim” nispa ni-waptinmi kachaykurqani —nispa.

¹⁸ Chaynatamá Davidqa lluptikurqa hinaspam Samuelwan tupananpaq rirqa Rama llaqtata. Chaypim Samuelman willaykurqa Saulqa payta tukuy mana allin rurasqanta. Chaymantam Davidqa Samuelwanña ripukurqa Naiot sutivoq lawpi *yachanankupaq.¹⁹ Ichaqa Saulmanmi willarqaku:

—Davidqa Rama llaqtapa hichpan Naiot lawpim kachkan —nispa.

²⁰ Chaymi Saulqa runankunata kacharqa Davidta hapimunankupaq. Chay runakuna chayaruspankum tarirurqaku Diosmanta willakuq achka runakunata. Paykunam Diosmanta rimachkasqaku. Paykunatam dirigichkasqa kikin Samuel. Hinaptinmi qonqaymanta Diospa Espiritun chay Saulpa kachasqan runakunatas hapirurqa chaymi paykunapas Diosmanta rimaytaña qallaykurqaku.

²¹ Chayta Saulman willaykuptinkum huk runakunataña kacharqa ichaqa paykunapas Diosmanta rimaytañam qallaykurqaku. Chaymi Saulqa kimsa kaq kutipiña huktawan runakunata kacharqa ichaqa paykunatapas hina kaqlam pasarurqa.

²² Chaymi kikin Saulña pasarqa Rama llaqtaman hinaspam Secu sutivoq lawpi pozoman chayaruspan tapukurqa:

—¿Maypitaq kachkan Samuelwan Davidqa? —nispa.

Hinaptinmi huk kaqnin nirqa:

—Rama llaqtapa hichpan Naiot lawpim —nispa.

²³ Chaylawman Saul pasaptinmi paytapas Diospa Espiritun hapirurqa hinaptinmi paypas Diosmanta willakuqkuna hinaña rimarqa. Hina chayna rimastinmá rirqa Rama llaqtapa hichpan Naiot lawman chayanankama.²⁴ Chaymantam Saulqa pachantapas chustukuruspan qalallaña Samuelpa ñawpaqninpi Diosmanta rimarqa, wichiyyuspanmi tukuy punchaw pampapi qalalla karqa. Chayraykum runakuna rimakuqku:

—¿Saulpas kasqa Diosmanta willakuqñachus? —nispa.

Davidta Jonatan yanapasqanmanta

20 ¹Davidmi lluptikurqa Rama llaqtapa hichpan Naiot lawmanta chaymi Jonatanpa kasqanman chayaruspá payta nirqa:

—¿Imatataq ñoqaqa ruraruni? ¿Mayqantaq mana allin rurasqayqa? ¿Mayqantaq taytaykipa contranpi ñoqapa huchay chaynapi wañuchiyya munawaspa maskawanapaqqa? —nispa.

²Chaymi Jonatanñataq nirqa:

—iAmayá chaytaqa Diospas munachunchu! iManapunim wañunkichu! Taytaya manam imatas ruranmanchu mana willawaspanqa. ¿Imanasqataq taytayqa kay asuntotataq pakawanman? iManam chaynaqa kanmanchu! —nispa.

³Davidmi Jonatanman willaspan nirqa:

—Taytayki Saulqa alli-allintam yachan ñoqanchikqa llumpay amigo kasqanchikta. Chaynaqa manam willasunkimanchu chaynapi ama llakikunaykipaq. Ichaqa Tayta Dios-rayku hinospa vidaykiraykum jurani ñoqaqa wañuy patanpiñam tarikuchkani! —nispa.

⁴Hinaptinmi Jonatanñataq nirqa:

—Ñoqaqa imam munasqaykitam rurasaq —nispa.

⁵Chaymi Davidñataq nirqa:

—Paqarinmi kanqa llullu killa fiesta. Chaypim tiyanayman hina reywan tiyanay yachakun mikunapaq. Amayá harkawaychu, mincha tardenkamayá purunpi pakakaramusaq. ⁶Sichum ñoqamanta taytayki tapusuptikiqa kaynatam ninki: “Davidqa permisota mañakuykuwaspam kalipaylla pasan Belen llaqtanta. Chaypis watan-watan rurasqankuman hina familiankunawan animalkunata Diosman ofrecenqaku” nispa.

⁷Sichum taytayki “allinmi” niptinga hawkam kasaq. Ichaqa chay niykusqaykiwan piñakuruptinqa ñam yachankiña contraypi mana allin piensasqanta. ⁸Chayna kaptinqa, Jonatan, ama hina kaspam kay favorita ruraykuwanki. Qanwanqariki amigo kananchikpaqmí jurarqanchik Tayta Diospa ñawpaqninpi. Chaynaqa ñoqapa culpay kaptinqa qampuniyá wañurachiway. Amayá taytaykipa ñawpaqninmanraqchu pusawayqa —nispa.

⁹Chaymi Jonatanñataq nirqa:

—iAmayá chaynataqa piensaychu David! Sichum yacharusaq contraykipi taytaya mana allin ruray piensasqanta hinospaqa willaykusqaykipunim —nispa.

¹⁰Hinaptinmi David nirqa:

—¿Pitaq willamuwanqa piñakuspa taytayki nisuptikiqa? —nispa.

¹¹Chaymi Jonatan nirqa:

—Hakuchik campota —nispa.

Chaynapim iskayninku pasarqaku campo lawman. ¹²Chaypim Jonatan nirqa Davidta:

—Israelpa yupaychasqan Tayta Diosraykum niki, paqarin-mincham kunan hina horatapuni taytaya tapurusaq chaynapi paypa imam ruray munasqanta yachanaypaq. Allinlla qampaq kaptinqa willachimusqaykim. ¹³Ichaqa taytay mana allin rurayta munasuptikiqa Tayta Diosyá llumpayta castigawachun mana willaykamuptiyqa hinospa hawkalla ayqekunaykipaq mana yanapaptiyqa. iTayta Diosyá yanapasunki imaynam taytaytapas yanapasqanman hina! ¹⁴Chaynaqa David, sichum chay punchawkuna kawsasaqraq hinaptinqa llakipayariwankimá imaynam Tayta Diospas qamta llakipayasusqaykiman hina. Sichum wañukusaq hinaptinqa ¹⁵⁻¹⁶amamá qonqarunkichu familiankunata llakipayariy-kuspa imallapipas yanapaykuya, chaynataqa ruranki enemigoykikunata kay pachamanta Tayta Dios chinkarachiptinmi. iPaypuniyá juzgachun enemigoykikunata! —nispa.

Chaynatamá Jonatanqa huk contratota rurarqa Davidwan.¹⁷ Kuyasanraykum Davidman huktawan Jonatan jurarqa, kuyarqaqa kikinpa vidanta hinam.¹⁸ Paymi nirqa:

—Paqarinmi mosoq killa fiesta, chaynaqa qampa tiyanayki vacio kaptinchá watukusunki.¹⁹ Kimsa punchawninmanqa tiyanayki aswanraq vaciorayaptinchá watupayakusunki. Chaynaqa mejoryá pasakuy qayninpá pakakusqayki sitioman hinaspayá tiyakamuy Egel sutiyopq rumipa kasqanpi.²⁰ Chay lawmanmi ñoqa kimsakama flechamusaq chay sitiota hapichiq sumllalla.²¹ Sirvienteytam kachasaq: “Flechakunata maskamuy” nispa. Sirvienteytam nisaqtaq: “Flechakunaqa kachkan qampa kaylawnikipim. Hamuspa hoqariy” nispa. Chaynata niptiyqa ama imatapas manchakuspam lloqsikamunki, manam imapas pasasunkichu. iKaytaqa cheqaptapunim nichkayki Tayta Diosrayku juraspay!²² Ichacha: “Flechakunaqa waklawneqpim kachkan” nispa mozota niptiyqa pasakunkim. Chayna kaptinqa Tayta Diosmi munachkan pasakunaykita.²³ Juramentowan contrato ruraspqanchikmantaqa Tayta Diosmi testigo kanqa wiña-wiñayapaq —nispa.

²⁴ Chaynapimá Davidqa campopi pakakururqa. Llullu killa fiesta chayaramuptinmi reyqa mesaman tiyaykurqa mikunanpaq.²⁵ Reyqa tiyaykurqa perqapa ladonpim costumbrenman hina. Jonatanñataqmí tiyaykurqa paypa chimpanpi, Abnerpas tiyaykurqam Saulpa waqtanpi hinaptinmi Davidpa tiyananñataq quedarurqa vaciolla.²⁶ Chay punchawpiqa Saulqa manam imatapas nirqachu Davidmantaqa. Paymi piensarqa:

—Imapas pasaruptinchá mana chuyanchakusqanrayku kay Diospa fiestanpiqa mana mikunanpaq hinachu kachkan —nispa.

²⁷ Ichacha chay paqarinnintin fiesta punchawpipas Davidpa tiyanan hina vaciolla kaptinmi churin Jonatanta Saul tapurqa:

—¿Imanasqataq Isaipa churinqa mana hamurqachu mikuq qayna punchaw nitaq kunan punchawpas? —nispa.

²⁸ Chaymi Jonatanñataq nirqa:

—Davidqa Belen llaqtanman rinanpaqmi ruegakuspa permisota mañakuwarqa.

²⁹ Ruegakuwarqamá permiso qoykunayapaq. Paypa familiansi animalkunata wañuchispa Tayta Diosman ofrecenqaku llaqtankupi. Chaysi Davidta wawqen kamachisqa rinanpaq. Niwarqataqmí, chay permisota qoykuptiyqa familiankunatapas pasada watukaykamunanaqaq. Chayraykum mana hamurqachu qanwan mikuq —nispa.

³⁰ Chaymi Saulqa Jonatanpa contranpi piñakuruspan qaqqcharqa:

—iMana allin warmipa wawan maqtá! ¿Manachu ñoqaqa yacharqani chay Isaipa churinwanqa llumpay amigollaña kasqaykita? iChaynamá kanki penqaynikiqa chaynataq mamaykipa penqayninpá!³¹ Chay Isaipa churin kawsaptinraqqa manam segurochu vidayki manataqmí segurochu rey kanaykipas. iChaynaqa wanunanaqaqá maskachimuspa pusamuway! —nispa.

³² Hinaptinmi taytanta Jonatan nirqa:

—¿Imanasqataq wañuchisqaa kanqa? ¿Imatataq payqa rurarurqa? —nispa.

³³ Chaymi Saulqa lanzanta hoqarirqa Jonatanta chamqarunanaqa. Chayraqmi Jonatanqa sumaqta yachaykurqa taytanqa cheqaptapuni David wañurachiymunasqanta.³⁴ Jonatanmi hatarirurqa mesamanta llumpay piñasqa, chayraykum mana mikurqachu chay llullu killa fiestapa iskay kaq punchawninpiqa. Jonatanpa sonqonmi nanarirqa taytan mana allinkunata Davidmanta rimasqanrayku.³⁵ Paqarinnintinmi Jonatanqa lloqsirqa campoman imaynam Davidwan rimanakusqanku horata. Jontantam compañarqa warmallaraq sirvienten.³⁶ Chay sirviententam Jonatan nirqa:

—Kallpaspayki maskamuy flechasqay flechakunata —nispa.

Chay sirvienten kallpentinmi Jonatanñataq flecharqa chay sirvientepa waklaw-ninmanraq chayananpaq. ³⁷Hinaptinmi chay flechapa wichiykusqanman chay sirviente chayaruptinñataq Jonatan qayarqa:

—¡Flechaqa kachkan qanmanta waklawpiraqmi! —nispa.

³⁸Huktawanmi Jonatan qayarqa:

—¡Apurawllamanña kallpay ama sayaykuspa! —nispa.

Chaymantam sirvientenqa kutimurqa Jonatanman flechankunata apamuspa.

³⁹Ichqa chay sirvienteqa manam imatapas entienderqachu, Jonatanwan Davidllam chaytaqa entienderqaku. ⁴⁰Jonatanmi chay sirvientenman qoykurqa armankunata hinaspam nirqa:

—Aparuy llaqtaman —nispa.

⁴¹Chay sirviente pasaruptinñam David lloqsimurqa rumipa surlawninmanta hinaspam Jonatanpa ñawpaqninpi qonqoranpa kimsakama pampaman kumy-kurqa. Chaymantam muchaykanakuspanku iskayniku waqrqaku, Davidmi waqrqa aminankama. ⁴²Jonatanmi Davidta nirqa:

—Pasakuy hawkalla. Ñoqanchikqariki iskayninchikmi jurarqanchik Tayta Diospa sutinpi. Paytataqmí mañakurqanchik siempre yanapanakunanchikpaqpas chaynataq ayllunchikkuna yanapanakunankupaqpas —nispa.

David pasakuptinmi Jonatanpas kutikurqa llaqtaman.

Davidpa lluptikusqanmanta

21 ¹Davidmi pasarqa Nob sutiyoq llaqtapi Ahimelec sutiyoq sacerdotepa kasqan-man. Chaymi Ahimelecqa mancharisqallaña lloqsimuspan Davidta tapurqa:

—¿Imanasqataq sapallaykiqa hamuchkanki? —nispa.

²Chaymi Davidñataq nirqa:

—Reymi huk asuntota kunamuwarqa, kamachimuwarqam hamusqaymanta-qa ama pipas yachananpaq chaynataq reypa kamachikuynintaqa ama pimanpas willakunaypaq. Kamachisqay runakunataqa saqeramuni huklaw sitiopi tupa-naykupaqpmi. ³¿Kachkanchu imallaykipas mikuykunaypaq? Qoykuwayá chay pichqantin tantata otaq imapas kaqta —nispa.

⁴Hinaptinmi chay sacerdote nirqa:

—Manam kapuwanchu comun tantaqa, kaspaqa-kachkan Diospaq sapaqchasqa tantallam. Sichu runaykikuna mana puñurqachu warmikunawan hinaptinqa qoy-kusqaykim —nispa.

⁵Hinaptinmi David nirqa:

—Runaykunawan kayna lloqsimspaqa warmikunawanqa manañam puñunikuchu. Arí, kunan kutipiqa qonqaytam pasamurqaniku ichaq runaykunaqa manam puñurqachu warmikunawanqa. Paykunaqa Diosman asuykunankupaq hinam kachkanku —nispa.

⁶Sacerdotem Diospaq sapaqchasqa tantata Davidman qoykurqa. Arí, chaypiqa mama-karqachu comun tantaqa, kaspaqa-karqa Diospaq sapaqchasqa tantallam. Hina chay punchawllapim chay tantakunata suchurachirqaku Tayta Diospa mesanmanta hinaspam chay mesapa hawanpiqa churaykurqaku qonichkaq tantataña. ⁷Chay punchawmi Saulpa huk serviqnin kachkarqa Tayta Diosta adorananpaq suyaspa, payqa karqa Edom-pa castan Doeg sutiyoq runam. Payqa karqa Saulpa michiqpinkunapa kamachiqniimi.

⁸Davidmi sacerdote Ahimelecta nirqa:

—¿Yaqachum kapusunkiman ima armallapas? Manam imananchu lanza kaspa otaq espada kaspapas. Qonqayta rey kamaykachiwaptinmi mana apamurqanichu espadaya nitaq huk armaykunatapas —nispa.

⁹Hinaptinmi chay sacerdote nirqa:

—Arí, kaypim kachkan chay Goliat sutivoq Filistea runapa espadan, chay runataqariki qanmi vencerurqanki Ela Qechwapi. Chay espadaqa kachkan huk capawan wankuykusqam chay *efodpa qepanpi. Munaspaykiqa apakuyá, manam huk armaqa kaypiqa kanchu —nispa.

Chaymi David nirqa:

—iChay espada hinaqa manam huk armaqa kanchu! iChaynaqa qoykuwayá! —nispa.

¹⁰Hina chay punchawllam David pasakurqa Saulmanta ayqekuspa hinaspm chayarurqa Aquis sutivoq reyman. Payqa karqa Gat llaqtapi reymi. ¹¹Rey Aquispa serviqninkunam payta nirqaku:

—iKay runaqa riki kay allpapi munaychakuq Rey Davidmi! Paymantam tususpa takirqaku:

Saulmi wañurachimun waranqa soldadokunata.

Davidñataqmi wañurachimun chunka waranqata.

¹²Davidñataqmi chay rimasqankuwan cuentata qokuruspan Gat llaqtapa reynin Aquista anchallataña manchakururqa. ¹³Chaymi paykunapa qayllanpiqa loco hinaña rimakurqa hinaspm loco tukuruspan zaguán punkukunapi qellqayta qallaykurqa, toqaynintapas barban uraytam suturichirqa. ¹⁴Hinaptinmi chay Rey Aquisqa serviqninkunata nirqa:

—Loco runam kayqa kasqa! ¿Imapaqtaq kayman pusamuwarqankichik?

¹⁵¿Kaypiqa faltawanchu locokuna? ¿Kay locotaraaqchum pusamuwarqankichik huk locopa rurananta kay wasiyi rurananpaq? —nispa.

22 ¹Davidmi chaymanta pasakuspan ayqekurqa Adulam sutivoq machayman chaymi wawqenkunapiwan llapallan ayllunkuna chayta yacharuspanku pasarqaku paywan huñunakunankupaq. ²Chaypitaqmi Davidman taqrakuy-kurqaku sasachakupi kaq llapallan runakunapas, debekuq llapa runakunapas chaynataq llakipa qatisqan runakunapas. Davidmá paykunapa capitanninña rikuri-rurqa. Chaynapim Davidwan puriq runakunaqa karqa yaqa tawa pachak qarikuna.

³Moab nacionpi kaq Mizpa sutivoq llaqtaman David pasakuspanmi chay nacionpa reyninta nirqa:

—Ama hina kaspayá kay ruegakusqayta arí niykullaway: mama-taytay ripuka-muspanyá qanwan kachun imam Diospa munasqanta yachanaykama —nispa.

⁴Chaynapimá Davidqa pusamurqa mama-taytanta Moab nacion reypa ñawpaqnin-man hinaptinmi chaypi *yacharqaku David tukuy tiempo mana yaykuy atina lugarpi pakarayananankama. ⁵Ichaqa Diosmanta willakuq Gad sutivoq runam Davidta consejarqa:

—Ama kaychu chay mana yaykuy atina lugarpiqa, qamqa pasakuy Juda law-manyá —nispa.

David pasakuspanmi Haret sutivoq monteman chayarqa.

Nob llaqtayoq sacerdote kunata Saul wañuchisqanmanta

⁶Saulmi yacharurqa Davidqa runankunapiwan maypim tarikusqanta. Chay ratom Saulqa tiyachkarqa Gabaa llaqta law tamarisco sachapa llantusqan moqopi. Lanzanta hapiykuspan tiyaptinmi llapallan yanapaqninkunañataq paypa muyuriqni pi sayachkarqaku.

⁷Paykunatam Saul nirqa:

—Benjamimpá castankuna, uyariwaychik. ¿Creenkichikchum chay Isaipa churinqa llapallaykichikman chakrakuna qosunaykichikta otaq uvas chakrakuna qosunaykichikta? Qamkunaqa ¿creenkichikchum waranqa tropa kamachiqpaq akllaykusunaykichikta?

⁸Llapallaykichikmi contraypi hoqarikurunkichik chayraykum mayqannikichikpas mana willaykuwarqankichikchu churiy Jonatan chay Isaipa churinwan contratota ruraruptinpas. Manam imapas qokusunkichikchu ñoqamantaqa. Manam mayqannikichikpas willaykuwarqankichikchu chay serviqniy Davidta churiy Jonatan contraypi hatarirachiptinpas. Chay serviqniyimi pakan-pakanlla wateqawachkan imaynam kuan rurasqanman hina —nispa.

⁹Hinaptinmi Saulpa serviqninkunawan chaypi tarikuq Edom casta Doeg sutiyoq runa nirqa:

—Rikumurqanim chay Isaipa churinqa Nob llaqtaman rispan sacerdote Ahimelecwan kaqta, chay sacerdoteqa Ahitobpa churinmi. ¹⁰Chay sacerdote Ahimelecmi Tayta Diosta tapurqa Davidpaq hinasspam qoykurqa mikuyta, qoykurqataqmí Filistea runa Goliatpa espadantapas —nispa.

¹¹Rey Saulmi qayachimurqa Ahitobpa churin sacerdote Ahimelectawan Nob llaqtapi *yachaq llapallan ayllun sacerdote kunata. Reyman llapallanku hamurup-tinmi ¹²Ahimelecta Saul nirqa:

—Kayta uyariway, Ahitobpa churin Ahimelec —nispa.

Chaymi sacerdote Ahimelecñataq nirqa:

—Uyarisqaykim, reylláy —nispa.

¹³Chaymi Saulñataq nirqa:

¿Imanasqataq qamqa chay Isaipa churinwanqa ñoqapa contraypi hatarirqanki? Qanmi qoykurqanki tantata chaynataq huk espadatapas hinasspam Diostapas tapurqankiraq chay Davidpaq. Chaykunata ruraspam yanaparqanki chaynapi contraypi hatarispan kuan hina pakan-pakan wateqawananpaq —nispa.

¹⁴Chaymi reyta Ahimelec nirqa:

—Llapallan serviqnikikunamantapas huk runaqa manam kanchu David hina confianqa qariqa. Chaywanpas payqariki qampa masaykim hinaspapas waqay-chasuqniki soldadokunapa kamachiqniñmi. Wasikipiqa manam pipas kanchu pay hina allin respetasqa runaqa. ¹⁵Manataqmí chay kutillapichu Diostaqa tapurqani Davidpaqqa. iManam chaynachu! Chaynaqa reylláy, amayá kay serviqnikitaqa yanqakunamantaqa tumpawaychu, amataqyá tumpaychu ayllu ykunatapas. Ñoqallayqa manam imaniraqtapas yachanichu kay asuntomantaqa —nispa.

¹⁶Chaymi Rey Saul nirqa:

—iWañunkipunim Ahimelec! iWañunkataqmí llapallan ayllu ykunapas! —nispa.

¹⁷Chaymantam rey Saulqa muyuriqni pi waqaychaqni guardiakunata kamachirqa:

—iWañuchiychik Tayta Diospa sacerdotenkunata! Paykunapas Davidmanmi sayapakurunku. Paykunaqa chay runa ayqekusqanta yachachkaspankum mana willaykamuwarqakuchu —nispa.

Ichacha reypa serviqninkunam mana munarqakuchu Tayta Diospa sacerdotenkuna wañuchiyya. ¹⁸Hinaptinmi Rey Saulqa kamachirqa Doeg sutiyoq Edom casta runataña: —¡Qamñayá wañurachiy! —nispa.

Hinaptinmi chay runa pawaykurqa sacerdotekunata wañuchinanpaq. Chay punchawmi wañurachirqa pusaq chunka pichqayoq linomanta rurasqa *efodwan pachasqa sacerdotekunata. ¹⁹Wañuchirqataqmí sacerdotekunapa *yachanan Nob llaqtapi qarikunatapas, warmikunatapas, warmakunatapas hinaspa ñiuñiuq wawakunatapas. Wañurachirqataqmí bueyeskunatapas, asnokunatapas hinaspa ovejakunatapas. ²⁰Ichacha Ahimelecpa huknin churinmi lluptirurqa, Ahimelecqa karqa Ahitobpa churinmi, chay lluptiruqa sutinmi karqa Abiatar. Paymi chay wañuymanta ayqekuspan chayarurqa Davidpa kasqankama. ²¹Chaypim Davidman willaykurqa Tayta Diospa sacerdotenkunataqa Saul wañurachisqanmanta. ²²Hinaptinmi Davidñataq nirqa:

—Ñam yacharqaniña chay punchawpi tarikuq Edom casta Doeg sutiyoq runaqa Saulman willaykunanta. Ñoqam huchayoq kani llapallan ayluykikunata wañurachisqanmantaqa.

²³Ichacha ama manchakuspayá ñoqawan kaypi yachakuy. Wañuchiwaqniy munaqmi qam wañuchiyyatas munachkan. Ñoqawan kaptikiqa manam pipas imanasunkichu —nispa.

Keila llaqtayoqkunata David librasqanmanta

23 ¹Huk punchawmi salteanankupaq Filistea runakuna yaykururqaku Keila llaqtaman hinaspm suwakurqaku chayraq trillasqa erapi trigokunata. Chaytam Davidman willaykurqaku. ²Hinaptinmi David Tayta Diosta tapurqa kaynata:

—Taytay ¿risaqchu icha manachu chay Filistea runakunawan peleaq? —nispa. Hinaptinmi Tayta Dios nirqa:

—Ari, rispaykiyá peleamuy hinaspa libramuy chay Keila llaqtata —nispa.

³Chaymi Davidpa runankuna nirqaku:

—Kay Juda lawpi kachkaspanchikpas manchakuywanmi kachkanchik. Astawan-chá manchakusun Keila llaqtata Filistea tropakunawan peleaq rispaqa —nispa.

⁴Tayta Diosta huktawan David tapuptinmi payñataq nirqa:

—Riyuni Keila llaqtaman. Filistea runakunataqa ñoqam makiiman churasaq —nispa.

⁵Chaymi runankunawan David pasarqa Keila llaqtaman, chaypim Filistea runankunawan peleaspa pasaypaqta vencerurqaku, qatikurqakutaqmi llapallan gandanokutapas. Chaynatamá David librarurqa Keila llaqtapi *yachaqkunata.

⁶Ahimelecpa churin Abiatarmi Saulmanta lluptispan Davidwan Keila llaqtapi tuparqa, chayman rispanqa aparqam Diosninku tapuna *efodtapas. ⁷Saulmanmi willaykurqaku Davidqa Keila llaqtapiña tarikusqanta chaymi Saulqa piensarqa:

—Kunanqa Diosmi makiymaña churaykun, chay llaqtaman yaykuruspaqa wkichqasqaña hinaspa cerrojosqañam rikurirun —nispa.

⁸Chaymi Saulqa chaypunilla qayachirqa llapallan tropankunata chaynapi Keila llaqtaman pasaspanku Davidtawan runankunata chawpicharunankupaq. ⁹Ichacha Saulpa mana allin piensasqanta David yacharuspanmi sacerdote Abiatarta kamachirqa:

—¡Aparamuy Diosninchik tapuna *efodta —nispa. ¹⁰Aparamuptinmi David nirqa:

—Israelpa yupaychasqan Tayta Dios kay serviqnikim yacharuni Saulqa kay Keila llaqtaman hamuy piensasqanta. Ñoqaraykum kay llaqta puchukachiyya piensachkan. ¹¹Taytay ¿cheqaptachum hamunqa maskawananaq? ¿Qoykuwan-qakuchum kay Keila llaqtayoqkunaqa? Israelpa yupaychasqan Tayta Dios, kay sirvientekim ruegakullayki willaykuwanaykipaq —nispa.

Hinaptinmi Tayta Dios nirqa:

—Arí, Saulqa hamunqam —nispa.

¹²Hinaptinmi David huktawan tapurqa:

—Taytá, ¿Saulmanqa qoykuwanqakuchum kay Keila llaqtayoq runakunaqa? —nispa.

Chaymi Tayta Diosñataq nirqa:

—Arí, qamkunataqa qoykusunkichikmi —nispa.

¹³Hinaptinmi David lloqsirqa Keila llaqtamanta, paywantaqmi lloqsirqa yaqa soqta pachak soldadonkunapas. Paykunam purirqaku kayman-wakman mana maymanpas riyta yachastin. Saulmanmi willaykurqaku Davidqa Keila llaqtamanta lluptirusqanta chaymi Saulqa manaña rirrachu.

Chunniqkunapi David pakakusqanmanta

¹⁴Zif law chunniqpa orqonkunapim karqa mana yaykuy atina sitiokuna. Chay si-tiokunapim David *yacharqa. Sapa punchawña Saul maskaptinpas Diosqa manam qoykurmachu. ¹⁵Saulmi lloqsirqa David wañurachiya tanteaykuspan, chayta David ya-charuspanmi Hores sutyoq sitiollapi karqa, chay sitioqa tarikun Zif sutyoq chunniqpim.

¹⁶Huk punchawmi Saulpa churin Jonatan pasarqa Hores sutyoq sitioman, chaypim Davidta Jonatan kallpancharqa Diosman hapipakunanpaq. ¹⁷Jonatanmá kaynata nirqa:

—Ama manchakuychu. Taytay Saulqa manam tarisunkichu. Qanmi huk punchaw kanki Israel runakunapa reynin, ñoqñañataqmi kasaq qampa qepaykiman qatiqlaña. Arí, kaytaqa taytay Saulpas ñam yachanña —nispa.

¹⁸Tayta Diospa qayllanpi juramentota ruraruptinkum Jonatan kutikurqa wasinman, Davidñataqmi qeparurqa hina Hores sutyoq sitiollapi. ¹⁹Ichaqa Zif lawpi *yachaqkunam pasarqaku Saulpa yachasqan Gabaa llaqtaman hinaspam willamurqaku kaynata:

—Davidqa pakarayachkan yachanayku lawpi kaq mana yaykuy atina qaqakunapim. Pakarayachkanqariki Hores law Haquila sutyoq orqokunapim. Chayqa kachkan chunniqkunapa surlawninpiñam. ²⁰Chaynaqa reyllayku, haykapipas llaqtaykuman riptikiqa ñoqaykum qomusqaykiku —nispa.

²¹Chaymi Saulñataq nirqa:

—iTayta Diosyá bendecisunkichik llakipayariwasqaykichikmanta! ²²Chaynaqa kutispay yachaykamuýchik sumaqta maypim kasqantapas. Yachamuychiktaqyá chaypiqa pikunam rikusqantapas. Willawarqakum payqa llumpay sacre runa kasqanta. ²³Sumaqtayá qawaykamuýchik maykunapim pakakusqantapas hinaspayá willaykamuwaychikpuni. Cheqaptapuni chay lawpi kaptinqa qamkunawanmi pasasaq, kuchun-kuchun maskamusspam Judapa castan runakuna ukupi tariramusaq —nispa.

²⁴Hinaptinmi chay runakunaqa Saulpa ñawpaqninmanta Zif llaqtaman kutikurqaku. Davidqa runankunapiwanmi kachkarqa Maon sutyoq chunniqpi. Chayqa kachkan Araba sutyoq chunniqpa surlawninpim.

²⁵Saulmá runankunapiwan pasarqa David maskaq. Ichaqa Davidman willaykuptinkum uraykaramurqa qaqapa kasqanman hinaspam karqa Maon sutyoq chunniqpi. Chayta Saul yacharuspanmi Davidta hapimunanaq kachakuykurqa Maon sutyoq chunniqman. ²⁶Saulmi rirqa runankunapiwan orqopa waklaw-nin waqtanta. Paykunam apurawman rirqaku Saulmanta karunchakunankupaq. Saulqa runankunapiwanmi chawpicharurqakuña Davidtawan runankunata hapi-runankupaq. ²⁷Ichaqa Saulman huk willakuq chayaramuspanmi nirqa:

—iUtqayman kutiriy reynilláy! iFilistea runakunam nacionninchikta saqueach-kanku! —nispa.

²⁸Chaymi Saulqa David qatikachasqanmanta kutirirqa Filistea runakunawan peleaqñá. Chayraykum chay sitiotaqa suticharqaku “Rakinaq Qaqa” nispanku.

²⁹Davidmi chay lugarmanta pasakurqa En-gadi sutiyoq sitioman. Chaypim *ya-charqa mana yaykuy atina sitiokunapi.

Saulta David mana wañuchiy munasqanmanta

24

¹Filistea runakunata qatirusqanmanta Saul kutiramuptinmi willarqaku:
—Davidqa En-gadi Chunniqrim kachkan —nispanku.

²Chaymi Saulqa Israel llapallan runakunamanta akllaykurqa kimsa waranqa soldadokunata hinaspm pasarqaku Purun Cabrakunapa Purinan Qaqa sutiyoq sitiokunapi Davidtawan runankunata maskamunankupaq. ³Richkaspankum chayarurqaku ovejakunapa kanchanman. Chaypa hichpanpim kachkarqa huk machay, chay machay ukupim pakarayachkarqa Davidwan runankuna. Chay machaymanmi ispakunanaqa Saul yaykurusqa. ⁴Chaymi Davidta runankuna nirqa:

—Kunanmi cumplikurun “Enemigoykitam qosqayki” nispa Tayta Diospa prometesusqayki. Chaynaqa Saulwanyá imam munasqaykita ruray —nispa.

Davidmi upallalla asuykuspan Saulpa capanpa puntanta kuchururqa. ⁵Ichaqa chay rurasqanmanta conciencian acusaptinmi David pesakurqa. ⁶Chaymi runankunata nirqa:

—Amayá chaynataqa Tayta Diospas munachunchu. Payqariki rey kaspaqa kachkan kikin Tayta Dios reypaq nombrasqanraykum —nispa.

⁷Chaynata nispam soldadonkunata David harkarurqa Saulman ama pawaykunankupaq. Chaymi Saulqa machaymanta lloqsiruspan pasakurqa. ⁸Ichaqa paypa qepallanta machaymanta David lloqsiramuspanmi qayarqa:

—iSeñorlláy, reynilláy! —nispa.

Chaymi Saul qepaman qawariykuptin David qonqoranpa pampaman kumuykuspan ⁹Saulta nirqa:

—Reynilláy, amayá qamqa kasuychu: “Davidqa contraykipim kachkan” nispa yanqa rimaqkunataqa. ¹⁰Reynilláy, qawasqaykiman hinam wak machaypi kunan punchaw Tayta Dios qamta makiyman churaykamurqa chaymi “Wañurachiy” nispa niwaptinkupas qamtaqa kuyapayaspay mana wañurachirqaykiche. Arí, ñoqam piensarqani: “Reyniytaqa manam wañuchiymanchu, payqariki Tayta Diospa nombrasqan reymi” nispa.

¹¹—Chaynaqa reynilláy, qawaykuyá imam kay makiyipi kasqanta. Kayqariki capaykipa puntanmi. Arí, makiyipiña kachkaptikipas manamá wañurachirqaykiche. Chaynaqa reynilláy, cuentatayá qokuyña ñoqqaq mana contraykipi kasqayta. Ñoqallayqa manam hoqarikurqanichu hinaspapas manataqmí huchallikurqanichu qampa contraykipiqa. Chaywanpas reynilláy, qanmi maskawachkanki wañurachiwanaykipaq. ¹²iTayta Diosyá iskayninchikta juzgawasunchik! iPapuniyá castigawachun qanmanta vengakuwaspan! Ñoqallayqa manam makiytaqa hoqarisaqchu qampa contraykipiqa. ¹³Runakunapa ñawpaq rimakuyinmi kaynata nin: “Mana allin ruraykunaqa lloqsimun mana allin runakunamantam” nispa. Chaymi ñoqallayqa makiytaqa mana haykipas hoqarisaqchu qampa contraykipiqa. ¹⁴Chaynaqa reynilláy ćipipa qepantamá qamqa richkanki? ¿Pitamá qamqa qatichkanki? Qampa ñawpaqnikipiqa kani mana valeq wañusqa allqa hinallam otaq mana valeq piki hinallam. ¹⁵Chaynaqa

reynilláy, Tayta Diosyá tanteasqanman hina qamtawan ñoqata juzgawasunchik. iTayta Diosyá kay asuntoya qawaykuspan qanmanta defiendewachun! —nispa.

¹⁶David rimayta tukuruptinmi Saul nirqa:

—iKay rimapayawaqniyqariki kachkasqanki churillay Davidmi! —nispa.

Chaynata Saul rimariyquspanmi waqakurqa ¹⁷hinaspam Davidta nirqa:

—Qamqa allin ruraqmi kanki ñoqamantaqa. Qampaq mana allinta munach-kaptiyimi kutirachiwanki allinwan. ¹⁸Kunanmi qawaykachiwanki qamqa imapas allinnillay maskasqaykita. Arí, Tayta Diospuni makikiman churawachkaptinmi mana wañurachiwarqankichu. ¹⁹Cheqaptaqariki manam pipas kanchu enemigonta tarichkaspan mana imanaqqa. Chaynaqa David iTayta Diosyá imapas allinwan pagasunki kunan kutipi imam ñoqapaq ruraykusqaykimanta! ²⁰Kunanmi sumaqta cuentata qokuruni Israel runakunapa reynin kanaykita. Cuentataqmí qokuruni qam rey kaptikiqa Israel nacionpa gobiernon allin takyananta. ²¹Chaynaqa David ikunanyá Tayta Diosrayku juraykuway! Amamá puchukarachinkichu mirayniyku-natawan familiaykunataqa, amataqmá sutiytapas chinkarachinkichu —nispa.

²²David juraykuptinmi Saul kutikurqa palacionman, Davidñataqmí runankunawan pasakurqa mana yakyuy atina sitiokunaman.

Samuelpa wañukusqanmanta

25 ¹Samuel wañukuptinmi Israel runakuna llapallanku huñunakuspa wa-qarqaku paymanta. Paypa cuerpontam pampaykurqaku Rama llaqtapi kaq wasinpi. Hinaptinmi Davidqa pasakurqa Paran sutivoq chunniqman.

Abigail sutivoq warmipa ruegakusqanmanta

²Maon sutivoq sitiopim *yacharqa huk llumpay apu runa. Chay runapam kapurqa kimsa waranqa ovejankuna hinaspa waranqa cabrankuna. Paymi costumbrenman hina ovejan-kunata rutuchkarqa Carmel llaqta lawpi. ³Chay runapa sutinmi karqa Nabal. Payqa karqa Calebpa mirayniñmi. Nabalqa karqa pasaypaq rumi sonqo mana allinlla kawsaq runam. Warmin Abigailmi ichaq karqa buenamoza hinaspapas yachaywan imapas allin rurakuq.

⁴Davidmi chunniqpi kachkaspan uyarirurqa Nabalqa ovejankuna rutusqanta.

⁵Chaymi chunka runankunata kacharqa kaynata nispa:

—Nabalpatayá riruychik Carmel llaqta lawman hinaspayá ñoqapa parteymanta saludaykuychik. ⁶Paytam ninkichik: “Wawqelláy, chaskiykuyá kay rimariyqamusqayta: ñoqam qampaq munachkani allinlla tarikunaykita, chayna allinllataqyá tarikuchun familiaykikunapas hinaspa wasikipi llapallan kaqkunapas. ⁷Chayraqmi yacharuni ove-jaykuna rutusqaykita. Arí, qamqariki yachankim michiq runaykunaqa ñoqaykuwan Carmel lawpi tarikusqankuta. Ñoqaykuwan paykuna kaptinja manam imanarqaniku-chu nitaqmi Carmel lawpi kaptinkuqa imankupas chinkarqachu. ⁸Kay nisqayqa cheqap kasqantam yachaykuwaq kikin sirvientekikunata tapuykuspa. Chaynaqa ama hina kas-payá kachamusqay mozokunata allinta chaskiykapullaway. Paykunaqa hamuchkanku mikuyllaykipas kasqan allin tiempopim. Hinaptinja paykunamanyá qoykapamullaway imallaykipas kapusuqnikita. Arí, ñoqaqariki qampaqqa kani churiki hinam” nispa.

⁹Chaymi Davidpa runankuna pasaspanku chay encargota willarqaku Nabalman hinaspam upallaykuspa suyarqaku paypa rimarinanta. ¹⁰Ichaq Nabalmi kaynata nirqa:

—¿Pitaq chay Davidqa? ¿Pitaq chay Isaipa churinqa? iKunan tiempokunaqa achkaq sirvientekunam patronnimanta lluptikuchkanku! ¹¹Mana reqsisqa yanqa purikuq

runamanqa manam qoymanchu ima mikuyniytapas nitaq ima tomanaytapas nitaq ima aychatapas. Kaykunataqa alistarqani ovejaykuna rutuqkunapaqmi —nispa.

¹²Chaymi Davidpa runankuna kutispanku Davidman willarqaku Nabalpa tukuy chay rimasqankunata. ¹³Chaymi David runankunata kamachirqa:

—iEspadaykichikta llapallaykichik watakuchik! —nispa.

Davidpa runankuna espadankuta weqawninman watakuptinmi Davidpas hina chaynallata rurara. Davidwanmi pasarqa tawa pachak runakuna. Iskay pachak runakunañataqmi qeparurqa imankutapas waqaychanankupaq. ¹⁴Ichaqa Nabalpa huknin sirvientenmi pasarqa patronan Abigailman, chayaruspanmi kaynata willarqa:

—Chunniqmantaraqmi David kachamusqa runankunata patronniy Nabalta saludayku-nankupaq ichaq paymi imaymanata insultarqa. ¹⁵Arí, chay runakunaqa ñioqaykuwanqa allinllam karqaku, manam imanawaqkupaschu. Paykunawan tukuy tiempo purunkunapi puriptyikupas manam imanawarqakuchu hinaspapas manataqmi imallaykupas chinkarqachu. ¹⁶Ovejaykuta michiptyikupas aswanraqmi paykunaqa huk muralla hina tuta-punchaw imamantapas harkawaqku. ¹⁷Ichaqa qosaykimá rumi sonqo kasqanrayku mana pipapas rimapayaykunan. Chaynaqa mamáy, qamyá tantearispa imallataspas ruray, mana chayqa seguropunim familiaritatem patrooniymanqa ima mana allinpas chayaramunqa —nispa.

¹⁸Chaymi Abigail alistarqa apurawllataña iskay pachak tantata, iskay odre vinta, pichqa oveja nakasqata, yaqa tawa chunka kilo trigo hamkata, uvas pasasmanta llapisqa pachak tortillakunata, alistarqataqmi higosmanta iskay pachak tortillakunataspas. Chaykunata asnonkunapi cargakuykuspanmi ¹⁹sirvientenkunata nirqa:

—Ñawpachkaychikyá qamkuna, ñoqqaq pasamusaqñam —nispa.

Chay imam rurasqantaqa manam willarqachu qosan Nabalmanka. ²⁰Abigailmi asnopi sillakuykuspan pakan-pakanlla orqomanta uraykurqa. Hinaptinmi Davidqa runankunapiwan paylawman hamuchkasqa chaymi Abigailqa payman taripaykurqa.

²¹Davidmi hamuchkasqa kaynata piensastin:

—Yanqapaqmi ñoqqaq chunniqpi nanachikurqani chay runapa tukuy imanta. Manam paypaqa imallanpas chinkarqachu ichaq favornini rurachkaptiyas payqa mana allinwanmi kutirachiwan —nispa.

²²Davidmi kaynata jurarqa:

—iKunanmanta paqarinkamam Nabalpa llapachallan qari kaq ayllunkunata wanurachisaq! iMana chayna kaptinqa Diosyá llumpaysuta castigawachun! —nispa.

²³Abigailmi Davidta rikuruspan asnonmanta apurawman uraykurqa hinaspam Davidpa ñawpaqninpi qonqoranpa pampaman kumuykurqa. ²⁴Chaymantam Davidpa chakinman wischukuykuspan nirqa:

—Taytái ikay culpaqa kachun ñoqapa hawaypiyá! iAma hina kaspaykiyá uyariy-kullaway kay rimarisqayta! ²⁵iAmáy kasuychu taytái, chay torpe runa ^dNabalpa rimasqantaqa! Arí, paytaqa sutinpas trazampas reqsinimi. Payqa mana umayoq upa runam. Kay sirvientaykiqa manam rikuykamurqanicu kachasqayki runaykikunataqa. ²⁶Tayta Diosrayku hinaspá vidaykurayku juraspam nini: Tayta Diospunich mana munarqachu yawar chaqchuq hamunaykita hinaspá kikikipuni mana vengakunaykita. iTayta Diosyá Nabalta hina castigachun llapallan enemigoikunataspas chaynataq llapallan mana allin ruray munasuqnikunataspas! ²⁷Chaynaqa taytái, ama hina kaspayá kay regalokuna apamusqayta rakiykariy qanwan puriq runaykikunaman. ²⁸Ruegakuykitaqmi kay

^d 25:25 Hebreo simipi Nabal ninanqa “mana umayoq upa runa” ninanmi.

sirvientaykipa faltankunata pampachaykuwanaykipaqpas. Cheqaptapunim Tayta Diosqa reyapaq churasuspayki allinta takyachisunki, chaynatachá ruranqa llapallan familiaykikunatas. Qamqariki peleachkanki Tayta Diosraykum, kawsanaykikamaqa amayá qampaqa ima mana allinpas kachunchu.²⁹ Pipas qatikachasuspayki wañurachiya munasuptikiqa qampa vídaykiqa kanqa yupaychasqayki Tayta Diospa waqaychasqanmi. Enemigoykikunataqa Tayta Diosmi wikiparunqa imaynam rumita warakachkaq hina.³⁰ Qampaq tukuy allinkuna qamanta rimasqanta Tayta Dios cumpliptinmi hinaspas Israel runakunata kamachinaykipa churasuptikim³¹ mana imamanta pesakunaykipas kanqachu, mantaqmi sonqoykipas hukmanrayanqachu. ¡Allinpunim yanqamanta mana wañuchiynikiqa! ¡Allinpunitaqmi kikillayki mana vengakuynikipas! Chaynaqa Tayta Diospuni tukuy imapi bendecisuptikimá ama qonqarullawankichu kay sirvientaykita —nispa.

³² Chaymi Davidñataq nirqa:

—iIsraelpa yupaychasqan Tayta Diosyá alabasqa kachun! Paymi kachamusurqanki ñoqawan kunan tupaykunanchikpaq.³³ Qamtapas paytaqyá bendecisunki allin piensaq kasqaykimanta. Kunanmi harkaykuwanki runakunapa yawarninta ama chaqchurunaypaq chaynataq kikiyupuni ama vengakurunaypaq.³⁴ Ichaqa Israelpa yupaychasqan Tayta Diosraykum jurani. Paymi kunan harkaruwan qamtaqa ama imananaypaq. Sichum ñoqawan tupanaykipaq mana apuramuwaqchu karqa hinaptinqa paqarinqa Nabalpa llapallan runankunam manaña chullapas kawsanmanchu karqa —nispa.

³⁵ Davidmi Abigailpa apamusqankunata chaskiykuspan nirqa:

—Kunanya hawkallañayá kutikuy wasikiman, qawasqaykiman hinam kunanya uyariykuykiña chaynataqmi “ari” niyukyuitaq imam mañakuwasqaykitapas —nispa.

³⁶ Hinaptinmi Abigailqa kutikurqa qosan Nabalpa kasqanman. Chaymi payqa rey hinaraq wasinpi convidota rurakuchkasqa, Nabalqa llumpayta sinkaruspam llumpay kusisqallaña kachkasqa. Chayraykum warmin Abigailqa mana imatapas nirqachu paqarinnintinkama.³⁷ Paqarinnintin punchawman Nabal mallaqyaruptinñiam warmin Abigail willarqa chaykunata. Chaymi Nabalqa hukmanyaruspan kaskitarurqa.³⁸ Chunka punchawmanta huktawan Tayta Dios castigaruptinmi Nabalqa chay punchaw wañukurqa.³⁹ Nabal wañurusqanta David yacharuspanmi nirqa:

—iYupaychaykim Tayta Dios! iNabal insultawasqanmantam qamña ñoqapaq vengakurunki! iLibraykuwankim imapas mana allin ruranaymanta! Nabalpa mana allin rurayninkunatam kikillanman kutirachinki —nispa.

Chaymantam Davidqa Abigailta rimapayamunankupaq kacharqa chaynapi paywan casarakunanaqaq.⁴⁰ Davidpa serviqninkunam rirqaku Carmel lawpi *yachaq Abigailman hinaspmaywan rimarqaku kaynata:

—Davidmi kachamuwarqaku qanwan casarakunanaqaq —nispa.

⁴¹ Chaymi Abigailqa qonqorarpa pampaman kumuykuspan nirqa:

—Chaynata kamachiwaptinqa kayqayá kaypi kachkani sirvientenkunapa chakinta mayllanallaypaqpas. Ñoqaqariki kani Davidpa sirvientallanmi —nispa.

⁴² Chaynata rimarispmay Abigailqa apurawllamanña alistikurqa, pichqa sirvientenkunawanmi compañaykachikuspa asnopi sillada pasarqa. Paymá chay runakunata qatispan Davidwan casarakurqa.

⁴³ Davidqa casarakurqataqmi Jezreel llaqtayoq Ahinoam sutiyoq warmiwapas. Iskayninkumá karqaku Davidpa warminkuna.⁴⁴ Saulqariki churin Micaltam qoykurqa Palti sutiyoq runamanña. Paltiqa karqa Lais sutiyoq runapa churinmi, payñataqmi karqa Galim llaqtamanta kaq.

Saulta yapatawan David mana wañuchisqanmanta

26 ¹Zif llaqtayoq runakunam pasarqaku Gabaa llaqtata chaypi Saulwan tu-panankupaq hinaspm Saulta nirqaku:

—Davidqa pakakuchkan chunniqa chimpan Haquila sutiyooq orqokunapim —nispa.

²Hinaptinmi Saulqa kimsa waranqa soldadokunawan rirqa Zif llaqta law chunniqman. Chay riqmasin soldadokunaqa karqa Israel runakunamanta allinin akllasqa qarikunam. Paykunawanmá pasarqa chay lawpi Davidta maskamunapaq. ³Saulqa campamento-tam sayachirqa Haquila orqokuna lawpi. Chayqa kachkan ñanpa hichpallampim hinaspa chunniqa chimpallanpim. Ichaqa Davidmi chay chunniqi kachkaspan musyakurur-qa Saulqa chaykama qatisqanta. ⁴Chaymi Davidqa kacharqa wateqaqkunata chaynapi cheqaptapuni Saulpa chayaramusqanta yachananapaq. ⁵Saulpa campamento sayachis-qanman David chayaruspammi qawarqa Saulpa maypim puñusqanta. Qawarqataqmí maypim Abner puñusqantapas, Abnerqa karqa Nerpa churimmi hinasapas payqa karqa Saulpa llapallan tropankunapa kamachiqninmi. Davidmi yacharrurqa Saulqa campamen-to ukupi puñusqanta. Chaypi puñuptinmi runankunañataq muyuriqniñpi samarqaku. ⁶Davidmi rimapayarqa Hetpa castan Ahimelec sutiyooq runata. Rimapayarqataqmí Abi-sai sutiyooq runatapas. Abisaiqa karqa Sarvia sutiyooq warmipa wawanmi hinaspa Joab sutiyooq runapa wawqenmi. Chay iskaynin runakunatamá David tapurqa:

—¿Pitaq riraysiwanman Saulpa campamentonkama? —nispa.

Hinaptinmi Abisai sutiyooq runa nirqa:

—iHaku ñoqawanyá! —nispa.

⁷Chaynapim Davidqa Abisaipowan campamentoman pasarqaku chay tutapuni. Saulmi puñuchkasqa campamento ukupi. Sawnanpa waqtanpiñataqmi paypa lanzañ pampapi clavarayachkasqa. Saulpa muyuriqniñpiñataqmi puñuchkasqa Abnerwan llapa tropakuna. ⁸Chaymi Davidta Abisai nirqa:

—Kunanmi enemigoykita Dios makikiman churaykun. Kunanyá kikinpa lanzañ lanwan wañurachisaq. Payqariki wañurunqa huk tuksiyllawanmi —nispa.

⁹Chaymi Davidñataq nirqa:

—iAma wañuchiyychu! Diospa nombrasqan rey wañuchiq runaqa manam kanmanchu mana castigasqaqa. ¹⁰Ñoqaqa juranim Tayta Diosrayku, paychá wañuchispaqa wañuchin-qa Saulpa wañunan punchaw chayaramuptin otaqchá wañunqaqa peleachkaspa. ¹¹Tayta Diosyá harkawachun kikinpa nombrasqan reytaqa ama wañurachinapaq. Chaynaqa hakuchikyá sawnan lawpi kaq lanzatawan yakuyoq aysakullata aparikuspa —nispa.

¹²Chaynapimá Davidqa Saulpa sawnanmanta aparikurqa huk lanzatawan yakuyoq aysakullata hinaspm pasakurqaku. Manam pipas rikurqachu nitaqmi pipas musyarqa-chu, manataqmi pipas rikcharirqachu. Llapallankum puñukururqaku paykunamanqa sinchi puñuya Tayta Dios qoykusqanrayku. ¹³Chaymantam Davidqa pasakurqa wak-law moqopa chimpanman hinaspm karuneqpi sayaykurqa huk moqopa puntanpi.

¹⁴Chay sitiomantam tropakunatawan Nerpa churin Abnerta David qayarqa:

—Abner icontestamuway! —nispa.

Chaymi Abnerñataq nirqa:

—¿Pitaq qamqa kanki reyta qayaykachamunaykipa? —nispa.

¹⁵Chaymi David nirqa:

—cManachum qamqa kanki Israel runakuna ukupi mana pipapas igualay atinan? cImanasqamá manaqa allintachu waqaycharqanki servisqayki reytaqa? iHuk runam

yaykuramurqa rey wañurachiya munaspan! ¹⁶ ¡Chayqa manam allinpunichu! Ñoqaqa Tayta Diosraykum jurani iqamkunaqa wañuytam debenkichik! Qamkunaqa manam waqaycharqankichikchu Tayta Diospa nombrasqan reynikichikta. Kunanyá imaskay! ¿Maypitaq kachkan reypa lanzanpiwan sawnan lawpi kaq yakuyoq aysaku? —nispa.

¹⁷ Chaymi Davidpa vozinta Saul reqsirupsan nirqa:

—iQamqariki kachkasqanki masay Davidmi! —nispa.

Hinaptinmi Davídñataq nirqa:

—Arí, reynilláy. Ñoqaqa kani Davidmi. ¹⁸ Ichaqa reynilláy címanasqamá kay serviq-nikitaqa qatikachawanki? ¿Ima mana allintamá ñoqaqa rurarurqani? ¹⁹ Reynilláy, ama hina kaspayá kay serviqnika uyariykullaway. Sichum Tayta Diospuni ñoqapa contraypi qamta hatarirachisuptikiqa chaskiykuwachunyá huk ofrendata. Ichaqa chay contraypi hatarisqayki runallamanta kaptinqa Tayta Dirosyá ñakachun. Ñoqatam qarqowarqaku Tayta Diospa kay allpanmanta. Chaynata ruras pam tanqayapaq-tanqawachkanku taytacha-mamachakunata servinayapaqña. ²⁰ Tayta Dios wañunayta manaraq munaptinqa amayá wañusaqchu. Ichaqa reynilláy, qanmá lloqsimurqanki piki hinalla kachkaptiyas maskawanaykipa. Montekunapim yututa hina maskawanki —nispa.

²¹ Hinaptinmi Saul nirqa:

—iKuyasqay David, ñoqaqa reqsikunim huchallikurusqayta! iLoco hina kay-kunata ruras paymi huk pantayman wichiykuni! Kunan punchawmi makikipiña kachkaptiyas mana wañurachiwarqankichu. Chaynaqa kutikamuyá, manañam wañuynikitaqa maskasaqñachu —nispa.

²² Chaymi David nirqa:

—iReynilláy, kayqayá lanzaykiqa kaypi kachkan! Huk kaqnin sirvientekitayá kachamuy kay lanza hoqarinanpaq. ²³ Tayta Dirosyá sapakamaman pagapuchun allin rurasqanman hina hinaspa allin confianza kasqanman hina. Tayta Diospuni kunan punchaw qamta makiyman churamuchkaptinmi mana wañurachirqayki-chu qamqa paypa nombrasqan rey kasqaykirayku. ²⁴ Kunan punchawmi qampa vidaykita qawarqani llumpay valorniyoqpaq chayna valorniyoqpaqyá Tayta Diros-pas qawachun ñoqapa vidayta hinaspayá Librawachun tukuy llakiymantapas.

²⁵ Hinaptinmi Saul nirqa:

—Dirosyá bendecisunki kuyasqay David. Qamqa hamuq punchawkunapim imapas hatun kaqkunata ruranki. Qamqa vencenkitaqmi tukuy imapipas —nispa.

David pasakuptinmi Saulñataq wasinman kutikurqa.

Filistea runakunapa allpanpi David tarikusqanmanta

27 ¹ Davidmi piensarurqa:

—Saulqa huk kaqnin punchawpim wañurachiwanqa, chaynaqa pay-manta lluptinaypaqyá ayqekusaq Filistea runakunapa nacionninman. Chayman ripukuptiyqa Saulqa manañam qatikachawanqañachu, manañataqmi maskawan-qachu Israel runakunapa tukuy allpanpipas —nispa.

² Chaynapim Davidqa soqta pachak soldadonkunapiwan rirqaku Maocpa churin Rey Aquispa kasqanman. Payqa karqa Gat llaqtapa reyninmi. ³ Davidmi runan-kunapiwan *yacharqaku Rey Aquispa kasqan Gat llaqtapi. Sapakamam yacharqa familiankunawan. Davidqa pusakurqataqmi iskaynin warminkunatapas. Chay warminkunapa sutinmi karqa Ahinoam hinaspa Abigail. Chay Ahinoam sutiyoq warmiqa karqa Jezreel llaqtayoqmi, chay Abigail sutiyoq warmiñataqmi karqa

Carmel llaqtayoq, payqariki karqa Nabal sutiyoq runapa viudanmi. ⁴Saulmi yacharurqa Davidqa Gat llaqtamanña ayqekusqanta chaymi manaña maskarqañachu.

⁵Davidmi Rey Aquista rimapayaspan kaynata nirqa:

—Reynilláy, cheqapta favoreceykuwaspaykiqa ama hina kaspayá ama harkakuwaychu huk kaqnin chakra llaqtapi *yachanaypaq. Manachusmi allinchu kanman qanwan kay hatun llaqtapi yachayniyqa —nispa.

⁶Hinaptinmi Rey Aquisqa chay punchawpuni Davidman qoykurqa Siclag su-tiyoq llaqtata chaymi Siclag llaqtaqa kay libro qellqasqa kasqan punchawkama rikurirurqa Juda law reykunapaña.

⁷Davidmi Filistea runakunapa allpanpi *yacharqa huk wata tawa killan. ⁸Davidmi runankunawan lloqsiq Gesur llaqtayoqkunata saqueaq, saqueaqkutaqmi Gezer llaqtayoqkunatapas chaynataq Amalec casta runakunatapas. Paykunam ñawpa tiempomantaraq chay lawpi yacharqaku. Yacharqakuqa Shur lawman yaykunamanta gallaykuspam Egipto nacionkama. ⁹Chaynatamá Davidqa chay lawpi yachaqu-nawan pelearqa. Manam kawsaqtaqa puchuchirqachu qaritapas nitaq warmitapas, apakuqtapmi ovejakunata, vacakunata, asnokunata, camellokunata chaynataq pa-chakunatapas hinaspam kutiykuqku Rey Aquispa kasqanman. ¹⁰Rey Aquismi tapuq:

—¿Maypitaq kunanqa saqueamurqankichik? —nispa.

Hinaptinmi Davidñataq niq:

—Kunanqa saqueamurqaniku Juda allpapa surlawninpim otaq kunanqa saqueamurqaniku Jerameel casta runakunapa *yachasqan surlawninpim otaq kunanqa saqueamurqaniku Cain casta runakunapa yachanan surlawnintam —nispa.

¹¹Davidqa manam pitapas kawsaqtaqa puchuchirqachu Gat llaqtaman pasaspa ama willakunampaq. Qaritapas-warmitapas lliwchatam wañurachirqa chaynapi imam rurasqanmanta ama willakunankupaq. Chaynatam costumbrenman hina rurarqa Filistea runakunapa allpanpi tukuy tiempo *yachaspan. ¹²Rey Aquisqa Davidpi confiakuspanmi ima nisqantapas creeqpuni. Rey Aquismi kaynata piensaq:

—Davidqa llumpaytañam cheqnichikuchkan llaqtamasin Israel runakunawan-qa, hina chaynalla kaspanqa tukuy tiempoñach serviwanqa —nispa.

28 ¹Chay punchawkunapim Filistea runakuna tropankunata huñururqa Israel casta runakunapa contranpi peleanankupaq chaymi Davidta Rey Aquis nirqa:

—Qamqa yachasqaykipi hinapas ñoqawanmi soldadoykikunapiwan guerraman lloqsinki —nispa.

²Chaymi Davidñataq nirqa:

—Arí, qanwanmi lloqsisaq, kunanmi yachaykunki kay serviqnikipa imam ru-rasqayta —nispa.

Hinaptinmi Rey Aquisñataq nirqa:

—Chaynaqa waqaychaqniy soldadokunapa jefenpaqñam churasqayki, chaynaqa kanki wañukunay punchawkamam —nispa.

Endor llaqtayoq brujata Saul tapukusqanmanta

³Samuelmi wañukurqaña chaymi llapallan Israel runakuna paymanta llakikur-qaku. Paypa cuerpointam pamparurqaku Rama sutiyoq kikinpa llaqtampi. Saulmi Israel nacionmanta qarqorurqa wañukuqkunapa espiritun qayaqkunata chaynataq demoniowan rimaqkunatapas.

⁴Filistea runakunam huñunakuruspanku campamentonkuta sayachirqaku Sunem sutiyoq llaqta lawpi. Saulpas Israel llapallan runakunata huñuruspanmi campamentonkuta sayachirqa Gilboa Moqopi. ⁵Chaymi Saulqa Filistea runakunapa campamentonta qawaykuspan mancharikuyllawanña hukmanyarurqa. ⁶Saulqa Tayta Diosta tapuptintapas manam imallatapas nirqachu. Manamá rimarirqachu sueñoypipas nitaq Urim sutiyoq alhaja rumita choqaptinkupas nitaq paymanta willakuqkunawanpas. ⁷Hinaptinmi Saulqa sirviqninkunataña kamachirqa:

—Maskamuychik wañuqpa espiritun qayaq warmita chaynapi payman rispay tapukumunaypaq —nispa.

Chaymi serviqninkuna nirqa:

—Endor llaqtapiqa kachkanmi wañuqkunapa espiritun qayaq huk warmi —nispa.

⁸Saulmi mana reqsichikunapanpaq huk pachawan churakururqa hinasspam tutallan iskay runawan pusachikuspan pasarqa chay warmipa kasqanman. Chayaruspam Saul nirqa:

—Ama hina kaspayá ruranaykiman hina qayaykapullaway ñoqapa nisqay runapa espiritunta —nispa.

⁹Hinaptinmi chay warmi nirqa:

—Qamqa yachankim Saulpa imam rurarusqanta. Payqariki kay nacionmantam qarqo-run wañuqkunapa espiritun qayaqkunata, qarqoruntaqmi demoniowan rimaqkunatapas. Chaynaqa kay mañakuwasqaykiwanqa wañuymenmi tanqaypaq-tanqawachkanki —nispa.

¹⁰Ichaqa Saulmi Tayta Diosrayku juraspan kaynata nirqa:

—Tayta Diosraykum jurani, manam pipas imanasunkichu —nispa.

¹¹Hinaptinmi chay warmi nirqa:

—¿Pi qayanaytataq munanki? —nispa.

Hinaptinmi Saulñataq nirqa:

—Qayaykapuway Samuelta —nispa.

¹²Samuelta chay warmi rikuruspanmi qaparispan Saulta nirqa:

—¿Imanasqataq pantarachiwanki? ¡Qamqariki kasqanki Saulmi! —nispa.

¹³Hinaptinmi Rey Saul nirqa:

—Ama manchakuychu ¿imatataq rikurunki? —nispa.

Chaymi warmiñataq Saulta nirqa:

—Dios kaqla rikchayniyoqtam rikuchkani allpamanta seqamuchkaqta —nispa.

¹⁴Hinaptinmi payta Saul nirqa:

¿Rikchayninqa imaynataq? —nispa.

Chaymi pay contestarqa:

—Huk yuyaq runam hamuchkan capanwan capakuykuspan —nispa.

Chaymi Saulqa Samuel kasqanta musyaruspan qonqoranpa pampaman kumuy-kurqa. ¹⁵Chaymi Saulta Samuel nirqa:

—¿Imanasqataq fastidiawanki qayachimuwaspayki? —nispa.

Hinaptinmi Saul nirqa:

—Ancha sasachakuypim kachkani Filistea runakuna contraypi peleaq hamuruspankurayku. Diospas ñoqamantaqa karunchakurunmi, mañanam imallatapas niwanchu paymanta willakuqkunawanpas nitaq sueñoypipas. Chayraykum qaya-chimurqayki imam ruranayta niykuwanaykipaq —nispa.

¹⁶Hinaptinmi Samuelñataq nirqa:

—¿Imanasqataq ñoqataqa tapuwanki kikin Tayta Diospuni enemigoysi rikurirus-pa karunchakuruchkaptinqa? ¹⁷Ñawpaqta qanman willachiwasqanman hinam Tayta

Diosqa rurachkan. Rey kasqaykita qechususpakim qoykun yanapaqniki Davidmanña.

¹⁸Qamqariki manam kasukurqankichu Tayta Diospa kamachikuyinkunata, manataqmi cumplirqankichu rabiasqanrayku Amalec casta runakunata wañuchiq kachasuptikipas. Chayraykum kunanqa kayta rurasuchkanki. ¹⁹Tayta Diosqa Israel runakunatawanmi Filistea runakunamanña qoykusunki, paqarinqa lliw churintinmi ñoqawanñam tarikunki. Israel casta tropakunataqa Tayta Diosmi qoykunqa Filistea runakunamanña —nispa.

²⁰Hinaptinmi Saulqa pampapi pakchakururqa, Samuelpa nisqanwanmi illum-payllataña mancharikururqa. Payqa huk punchaw hinaspa huk tutan mana mikusqa kasqanraykum mana kallpayoqña karqa. ²¹Saulman chay warmi asuy-kuspanmi mancharisqallataña qawaspan nirqa:

—Kay sirvientaykiqa ruraykunim imam mañawasqaykita, vidaytapas peligroman churaspaymi imam niwasqaykita kasukurqani. ²²Chaynaqa ama hina kaspayá uyariyku-llaway: Mikuytam servimusqayki chaywan kallpanchakuspa pasakunaykipaq —nispa.

²³Saulñataqmi mana munaspan nirqa:

—Manam mikuymanchu —nispa.

Chay warmiwan Saulpa sirvientenkuna hikutaptinkuñam pampamanta hatariykus-pan tiyaykurqa camapa hawani. ²⁴Chay warmipa wasinpim karqa wirayachikusqan malta toro, chaytam apurawman nakarurqa. Chaymantañataqmi harinata chapuspa tantata rurarqa mana qonchuyoque. ²⁵Hinaspm apamurqa Saulmanwan serviqninkunaman. Chayta mikuykuspankum pasakurqaku hina chay tutalla.

Filistea runakuna Davidpi mana confiakusqankumanta

29

¹Filistea runakunam llapallan tropankunata huñururqaku Afec sutyoq llaqta lawpi, Israel casta runakunañataqmi campamentonkuta sayachir-qaku Jezreel sutyoq pukyupa ladonpi. ²Filistea runakunapa jefenkunam rirqa pachak soldado kamachiqkunawan chaynataq waranqa kamachiqkunawan. Pay-kunapa qepantañataqmi rirqa Davidwan runankuna Rey Aquista compañaspanku.

³Filistea runakunapa kamachiqninkunam Rey Aquista tapurqaku:

—¿Imatataq wak Hebreo casta runakunaqa kaypi rurachkanku? —nispa.

Hinaptinmi Rey Aquisñataq nirqa:

—Arí, payqa Davidmi. Payqa karqa Israel runakunapa reynin Saulpa yanapaqnini. Ichaqa unay watakunañam ñoqawan karqa. Tupasqayku punchaw-mantapunim paypiqa mana tarirqanichu imatapas —nispa.

⁴Hinaptinmi Filistea runakunapa kamachiqninkuna Rey Aquispa contranpi piñakuruspanku nirqaku:

—Chaynaqa kamachiyá maymi qosqayki llaqtaman kutinanpaq, manam munanikuchu ñoqaykuwan peleaq rinantaqa. Yanqañataqmi peleachkaptinchik kuti-rikyuwachwanchik. Payqariki reyninwan allin kananpaqqa kay soldadonchikkunata wañurachispanmi umanta qoykunman. ⁵Kay Davidmantam tusuqkunapas takirqaku:

Saulmi wañurachimun waranqa soldadokunata.

Davidñataqmi wañurachimun chunka waranqata.

⁶Chaymi Davidta qayaspan Rey Aquis nirqa:

—iTayta Diosrayku juraspam niki qamqa mana engañakuq allin qari kasqaykita! Campamentoyku allin portakusqaykim llumpay gustoypaq karqa. Manam qam-

piqa ima faltatapas tarirqanichu chayamuwasqayki punchawmantapuni. Ichaqa Filistea runakunapa jefenkunam mana gustasunkichu.⁷ Chaynaqa David, hawka-layá kutikuy chaynapi Filistea runakunapa jefenkuna hawka kanankupaq —nispa.

⁸Chaymi Davidñataq nirqa:

—Reynilláy ćimatataq ñoqaqa ruraruni? ćYaqachum tukuy tiempo qanwan kaptiyqa ima mana allintapas tarirqanki kay serviqnikiqiqa? Chaynaqa ćimanasqamá manaqa dejaykuwankichu enemigoykikunawan peleamunaytaqa? —nispa.

⁹Hinaptinmi Rey Aquisñataq nirqa:

—Ñoqaqa yachanim qamqa Diospa angelnin hina allin kasqaykita, ichaqa Filistea runakunapa kamachiqninkunam tantearunku ñoqaykuwanqa mana pe-leamunaykipaq.¹⁰ Chaynaqa David, tutapayta hatarispaykiyá ripukuy reyniki Saulpa soldadokunapiwan. Paykunaqariki qanwanmi hamurqa —nispa.

¹¹Davidmi runankunapiwan tutapayta hatariruspan kutirkurqaku Filistea runakunapa llaqtanman, Filistea runakunañataqmi pasarqaku Jezreel llaqta lawman.

Amalec casta runakunata David vencerusqanmanta

30 ¹Kimsa punchawninmanmi Davidqa runankunapiwan chayarurqaku Siclag sutyoq llaqtaman. Chayman chayaruspankum llaqtankuta tarirurqaku Amalec casta runakunapa saquearqusanta. Paykunam Neguev lawpi Siclag sutyoq llaqtata atacaruspua lliwta kañaykusqaku. ²Warmikunatawan kuskatam chaypi kaqkunata tak-samanta hatunkama presota pasachisqaku aswanqa manam pitapas wañuchisqakuchu.

³Davidmi runankunapiwan chay llaqtaman chayaruspa tarirurqaku kañasqataña, preso apasqa kasqankuraykum manaña tarirqakuchu warmillankutapas hinaspa churillankutapas. ⁴Hinaptinmi Davidqa runankunapiwan qaparispanku waqarqa-ku manaña kallpayoq kanankukama. ⁵Davidpa iskaynin warmintapas presotam aparusqaku. Chay huknin warminpa sutiñmi karqa Ahinoam, payqa karqa Jezreel llaqtayoqmi. Huknin warminpa sutiññataqmi karqa Abigail, payqa karqa Carmel llaqtayoq Nabalpa viudanmi. ⁶Davidmi ancha sasachakuypi karqa runankuna rumiwan choqaparunapaq rimanakuptinku. Chay lliw runakunam llakisqallaña kachkarqaku churinkumanta. Ichaqa Davidmi hapiarakurqa yupaychasqan Tayta Diosman. ⁷Chayraykum Davidqa Ahimelecpa churin sacerdote Abiatarta nirqa:

—Ama hina kaspaykiyá aparamuway Diosninchik tapuna *efodta —nispa.

Abiatar chay efodta aparamuptinmi ⁸Davidñataq Tayta Diosta tapurqa:

—Taytá ćqatisaqchu icha manachu chay saqueaq runakunata? ćYaqaraqchum hayparuyman? —nispa.

Chaymi Tayta Dios nirqa:

—iQatiypuni, paykunataqa hayparunkim hinaspm presokunatapas libramun-kiqa! —nispa.

⁹Hinaptinmi Davidqa chaypunilla pasarqa soqta pachak runankunawan. Payku-nam chayarurqaku Besor Mayuman. Chaypim wakinin runakuna qeparurqaku.

¹⁰Chaypi qeparuqkunaqa karqa iskay pachak runakunam. Paykunam mayu pasayta mana atirqakuchu llumpay pisipasqa kasqankurayku chaymi tawa pachak runa-kunallawanña Davidqa pasarqa. ¹¹Richkspankum purunpi tarirurqaku Egípto nacionniyoq huk runata, paytam pusamurqaku Davidman hinaspm mikuykachispa yakutawan qorqaku tomananpaq.¹² Chay runamanmá partiykurqaku higosmanta tor-tillatawan uvas pasasmanta iskay tortillakunata. Chaykunata mikuykuspanmi chay

Egipto runaqa kalpanchakuykurqa. Payqa kasqa kimsa punchaw hinaspa kimsa tutan mana mikusqam hinaspa mana yaku tomasqam.¹³ Chay runatam David tapurqa:

—¿Pipa sirviententaaq kanki? ¿Maylawtaq kanki? —nispa.

Hinaptinmi chay Egipto nacionniyoq runañataq nirqa:

—Ñoqqa kani Amalec casta runapa sirvientenmi. Onqorusqayraykum yaqa kimsa punchawña patronniy kaypi saqeruwarrqa.¹⁴ Arí, ñoqaykum rirqaniku Ceret casta runakunapa *yachananpa surlawninta. Rirqanikutaqmi Juda lawtapas chaynataq Caleb casta runakunapa yachanan lawtapas, chaykunapi saqueamus-paykum Siclag sutiyoq llaqtatapas kañaykamurqaniku —nispa.

¹⁵ Chaymi David tapurqa:

—¿Yaqachum pusaruwankiman chay llapa suwakunapa kasqanman? —nispa.

Hinaptinmi chay Egipto nacionniyoq runa nirqa:

—Sichum Diosrayku jurawaspayki mana wañurachawanayki kaptinqa hinaspa patronniyman mana qowanayki kaptinqa pusarusqaykim paykunapa kasqankama —nispa.

¹⁶ Pusaruptinmi chay runakunaqa tukuy pampaman cheqeruspa mikuchkasqaku hinaspa tomachkasqaku. Paykunam tukuy imata apamurqaku Filistea runakunapa llaqtanmanta chaynataq Juda lawpi *yachaq runakunapa llaqtanmantapas. Chayraykum huk hatun fiestata rurachkasqaku.¹⁷ Chaymi Davidqa paykunaman pawaykuspan wañurachirqa madrugawmanta paqarinnintin tardeykuqkama. Tawa pachak mozokunallañam lluptirurqa camellonkuman sillakuykupsa.

¹⁸ Davidmá kutichimurqa Amalec casta runakunapa tukuy ima apasqanta, libramurqataqmi iskaynin warmintapas.¹⁹ Chay suwasqanku runakunamantaqa manam taksapas-hatunpas faltarqachu. Tukuy ima apasqankutam lliwta David kutichimurqa.²⁰ Davidqa hapikuykurqataqmi llapallan ovejakunatapas hinaspa vacakunatapas. Chay animalkunata qatiq runakunam nirqaku:

—Kaykunaqa Davidpa ganacionmi —nispanku.

²¹ Davidmi chayarurqa Besor Mayupi qeparuq iskay pachak runakunapa kasqanman. Chaypiqa qeparurqaku llumpay pisipasqa kasqankuraykum. Paykunam Davidmanwan riqmasinkunaman taripaykurqaku chaymi Davidpas paykunaman asuykuspan rimay-kurqa.²² Ichaqa Davidwan riq wakin mana allin torpe runakunam nirqaku kaynata:

—Enemigomanta imakunapas qechumusqanchiktaqa manam ochwanchu kayllapi qepakuruq runakunamanqa. iQospaqa-qosunchik sapakamapa warmintawan churinkunallatam! Paykunata pusarikuspáyá ripukuchunku —nispa.

²³ Chaymi paykunata David nirqa:

—iAmayá chaytaqa ruraychikchu wawqellaykuna! Tayta Diosmi tukuy kaykunataqa qoykuwanchik, pay waqaychaykuwaspanchiktaqmi contranchikpi hamuq saltea-qunatapas makinchikman churaykun.²⁴ iManam pipas uyarisunkichikmanchu chay munasqaykichiktaqa! Imapas qechumusqanchiktaqa igualmanmi rakinakusun. Kaypi qepiwan qepaqkunapas hinaspa peleaq riqkunapas igualninkam chaskinqa —nispa.

²⁵ Chay punchawmantapunim kay libro qellqasqa kasqan punchawkama Israel runakunaqa ruraqku hina chay decretonman hinaspa chay reglamentonman hina.

²⁶ Davidmi Siclag llaqtaman chayarupan Juda lawpi kamachikuq amis-tadninkunaman apachirqa wakin imapas qechumusqanta. Chay apachisqan runakunawantaqmi kaynata kunarqa:

—Tayta Diospa enemigon runakunamanta qechumusqaytam wakinta qamkunaman apachimuchkaykichik —nispa.

²⁷Davidqa regalokunatamá apachirqa Betel llaqtayoqkunaman, Neguev lawpi *yachaq Ramot llaqtayoqkunaman, Jatir llaqtayoqkunaman, ²⁸Aroer llaqtayoqkunaman, Sifmot llaqtayoqkunaman hinaspa Estemoa llaqtayoqkunaman.

²⁹Apachirqataqmí Racal llaqtayoqkunamanpas, Jerameel llaqtakunapi yachaqkunamanpas hinaspa Cain casta runakunapa yachanan llaqtakunamanpas. ³⁰Chay regalokunataqa apachirqataqmí Horma llaqtayoqkunamanpas, Bor-asan llaqtayoqkunamanpas, Atac llaqtayoqkunamanpas, ³¹Hebron llaqtayoqkunamanpas hinaspa runankunawan purisqankupi llaqtayoqkunamanpas.

Churinkunawan Saul guerrapi wañukusqanmanta

31 ¹Filistea runakunam pelearqa Israel casta runakunawan. Israel runakuna ayqekuya qallaykuspankum Gilboa Moqopi achka-achka wañururqaku.

²Filistea runakunam Saultawan churinkunata qatirqaku hinaspm wañurachirraku Saulpa churin Jonatanta, Abinadabta hinaspa Malquisuata. ³Chaymantam Filistea runakunaqa mana chinkaykachispá qatirqaku Sultaña, flechaqkuna Saulpa kasqankama hayparachiptinmi Saulqa heridoña kachkarqa. ⁴Chaymi arman apaq soldadota Saul nirqa:

—Espadaykita horqospayki tuksiruway, manam ñoqaqa munanichu wak mana señalasqa enemigoykunaraq tuksiruwananta hinaspa burlakuwananta —nispa.

Chaymi llumpayta manchakusqanrayku arman apaq soldadoqa mana munarqachu chay ruraya hinaptinmi Saulqa espadanta hapiykuspan kikinña tuksikururqa.

⁵Arman apaq soldadopas Saul wañurachikusqanta qawaykuspanmi espadanwan tuksikururqa chaynapim paypas wañururqa. ⁶Chaynatamá chay punchawpi Saul wañukurqa, wañukurqataqmí kimsan churinkunapas hinaspa arman apaq soldadowan llapallan runankunapas. ⁷Chay qechwapa waklawninpi *yachaq Israel runakunam rikururqaku Israel tropakunaqa ayqekusqankuta. Rikurqakutaqmi Jordan Mayupa chimpanpi yachaqkunapas. Paykunam yacharurqakutaq Saulwan churinkunapas wañukusqankuta chaymi paykunapas yachasqanku llaqtakunamanta ayqekurqaku. Hinaptinmi Filistea runakunaña chayaruspantu chaykunapi *yachakurqaku.

⁸Paqarinintin punchawmi Filistea runakuna lloqsirqaku wañuqkunapa imantapas hoqarikamunankupaq. Gilboa Moqopim tarirurqaku Saultawan churinkunata wañusqaña pampapi chutarayachkaqa. ⁹Filistea runakunam Saulpa umanta qoruruspanku armankunatapas lliwta hoqarirurqaku. Willakuqkunamat kacharqaku tukuy llaqtankuman chaynapi llapa runakunaman willakamunankupaq hinaspa taytachankupa templonpipas willakamunankupaq. ¹⁰Saulpa armankunamat churarraqaku Astarot sutiyooq mamachankupa templonpi. Saulpa cuerpointañataqmí warkururqaku Bet-san llaqtapa murallanman.

¹¹Galaad lawpi Jabel llaqtayoqkunam yacharurqaku Filistea runakunaqa Saulpa cuerpointa imam rurarusqankuta. ¹²Llapallan valeroso qarikuna tukuy tuta rispankum chayarurqaku Bet-san sutiyooq llaqtaman hinaspm murallanpi warkurayaq Saulpa cuerpointawan churinkunapa cuerpointa uraykachirqaku hinaspm kutikurqaku Jabel llaqtankuman. Chaypim kañarurqaku chay cuer pokunata.

¹³Puchuq tullukunatañataqmí pamparurqaku chay Jabel llaqtapi kaq sachapa sikingpi hinaspm qanchis punchaw ayunarqaku.

SAMUELWAN SUTICHASQA

ISKAY KAQ LIBRO

Punta kaq libro hinam kay iskay kaq libropas Diosmanta willakuq Samuela sutinwan sutichasqa. Punta kaq libropi willakusqankunapa qatiqnillantam kay libropas willakun.

Kay libroqa iskay parteman rakisqam kanman:

Punta kaq partem willakun Rey Saulwan Jonatan wañukuptin llakillawanña Davidpa aya taki takisqanmanta, willakuntaqmi Juda nacionpi Rey Davidpa gobiernay qallarisqanmantapas chaynataq Saulpa churin Isboset imaynam wañukusqanmantapas (1-4).

Iskay kaq parteñataqmi willakun Rey David enteron Israel nacionpi gobiernasqanmantawan allin yachaywan gobiernasqanmantapas, willakuntaqmi guerrapi peleaq valeroso kasqanmantapas, gobier-nasqan nacionta mirachispa takyachisqanmantapas, nacionmin ukupi hatarimuq enemigonkuna vencesqanmantapas chaynataq huklaw nacionmanta hatarimuq enemigonkuna vencesqanmantapas, willakuntaqmi runakunapa paypi confiakusqanmantapas, huchaman urmaykuspa runa wañurachisqanmantapas, Diosmanta willakuq Natan anyaptin huchankunata reqsikuspa wanakus-qanmantapas chaynataq humillakuspan Diospa castigon chaskisqanmantapas (5-24).

Davidqa allin rey kasqanwanmi chaynataq allin gobiernaq kasqanwanmi Israel runakunapa ancha kuyasqan karqa chaymi paykunaqa Moisesta hina hatunnin libraqninkupaq hapirqaku. Diospa prometesqan Mesiasmanraqmi paytaqa tupachirqaku.

Saulpa wañukusqanta David yacharusqanmanta

1 ¹Saulpa wañukusqanpa qepantam Amalec casta runakuna vencerusqanmanta David kutimuspa iskay punchawña Siclag llaqtapi kachkarqa. ²Kimsa kaq punchawmantam Saulpa campamentonmanta huk runa hamurqa llumpay llakisqa, pachankunapas llikisqa hinaspa allpallaña umayoq. Davidpa kasqanman chayaramuspanmi qayllanpi qonqoranpa pampaman kumuykurqa. ³Chaymi David tapurqa:

—¿Maymantataq hamuchkanki? —nispa

Chaymi payñataq nirqa:

—Israel tropapa campamentonmantam lluptiramuni —nispa.

⁴Hinaptinmi David tapurqa:

—¿Imataq pasakun? iAma hina kaspayá willaykullaway! —nispa.

Hinaptinmi chay runañataq nirqa:

—Peleasqankumanta soldadokuna lluptiruspam achkallaña wañurunku. Saulwan churin Jonatanpas wañurunmi —nispa.

⁵Chay willaqnin mozotam David nirqa:

—¿Imaynanpitaq yachanki Saulpas chaynataq Jonatanpas wañurusqanta? —nispa.

⁶Chaymi payñataq nirqa:

—Gilboa Moqopi kachkaspaymi qonqaymanta Saulta rikururqani lanzanpi tawnapakusqata, rikurqanitaqmi carretakunawan caballopi sillasqakunapas payta haypaykuchkaqtaña.

⁷Qepanta qawarimuspanmi rikuramuwaspa qayamuwarqa. Chaymi ñoqañataq nirqani: “¿Imanantaq?” nispa. ⁸Chaymi niwarqa: “Qamqa ćpitaq kanki?” nispa. Hinaptinmi ñoqañataq nirqani: “Ñoqaqa kani Amelec casta runam” nispa. ⁹Paymi niwarqa: “Ama hina kaspaykiyá asuykamuspa wañurachiwayña, herido kaspaypas kawsachkaniraqmi” nispa. ¹⁰Chaymi asuykuspay wañurachirqani wañuy patanpiña kasqanta yachaspay. Umanpi coronatawan brazonpi brazaletetaqa qanmanmi apamurqayki.

¹¹Davidmi llumpay llakisqa kaspan pachanta llikiparqa, hina chaynallatam rurarqa paywan kaqkunapas. ¹²Llumpayllataña waqaspankum ayunarqaku tardeykuqkama Saulpa hinaspa churin Jonatanpa wañukusqanmanta. Waqarqaku-taqmi Tayta Diospa runankuna vencesqa kasqanmantapas chaynataq Israel casta runakuna guerrapi wañusqankumantapas. ¹³Willaqnin mozotam David nirqa:

—¿Maymantataq qamqa kanki? —nispa.

Chaymi payñataq nirqa:

—Ñoqaqa kani Amalec casta forasterom —nispa.

¹⁴Davidmi nirqa:

—¿Imanasqmá manaqa manchakurqankichu Tayta Diospa nombrasqan rey wañuchiyyataq? —nispa.

¹⁵Chaymi huk kaqnin runata qayaykuspan David nirqa:

—Anchuykuspa wañuchiyy —nispa.

Hinaptimmi asuykuspan wañurachirqa. ¹⁶Wañunananpaq kachkaptinmi Davidñataq nirqa:

—Wañuchisqaykimantam huchayoq kanki, qampunim nirqanki: “Tayta Diospa nombrasqan reytam wañuchirqani” nispa.

Saulmantawan Jonatanmanta David aya takita takisqanmanta

¹⁷Saulpa hinaspa churin Jonatanpa wañukusqanmantam David kay aya takita takirqa. ¹⁸Judapa mirayninkunaman yachachinanpaqmi “Flechana Arma” sutiyooq kay aya takita kamachikurqa. Kay aya takiqa Jazerpa libronpi qellqasqam kachkan.

¹⁹Israel castakuna,

qamkunamanta sumaq kaqmi
moqokunapi wañurun.

iImaynamá valeroso soldadokunaqa wkichirun!

²⁰Gat llaqtapi ama willakuychikchu.

Ascalon llaqtapa callenkunapi
ama willakuychikchu
chaynapi Filistea warmikuna
ama kusikunankupaq,
chaynapi Dios mana reqsiq warmikuna
kusikuymanta ama pawaykachananpaq.

²¹Gilboa Moqokuna,

qampa hawaykimanqa sullapas
amañayá chayamuchunchu.

Gilboa Moqokuna,

qampa hawaykimanqa parapas
 amañayá chayamuchunchu.
 Gilboa Moqokuna,
 allin wiñachiq chakrakunapas
 amañayá kachunchu.
 Chaypim valeroso soldadokunapa
 harkachikunapas wischusqa karqa.

- ²² Jonatanpa flechankunaqa
 wañuqkunapa yawarninpim
 chapusqapuni karqa.
 Valeroso soldadokunapa wirankunapim
 chapusqapuni karqa.
 Saulpa espadanmi wañuqkunapa yawarninpi
 chapusqapuni karqa.
 Valeroso soldadokunapa wirankunapim
 chapusqapuni karqa.
- ²³ Saulwan Jonatanqa kuyachikuqmi karqaku.
 Saulwan Jonatanqa waylluchikuqmi karqaku.
 Kawsaspapas manam rakinakurqakuchu.
 Wañuspapas manam rakinakurqakuchu.
 Ankakunamantapas aswan pawaqmi karqaku.
 Leonkunamantapas aswan kallpasapam karqaku.
- ²⁴ Israel casta warmikuna,
 waqaychik Saulmanta.
 Waqaychik guindo pachawan
 pachachisuqnikichikmanta.
 Waqaychik kuyayllapaq pachawan
 pachachisuqnikichikmanta.
 Waqaychik qori alhajawan pachaykichik
 adornaqmanta.
- ²⁵ iImaynatam valeroso soldadokuna
 peleopiwichirun!
 Chaynam yachanaykichik moqokunapi
 Jonatanpas wañusqa karun.
- ²⁶ Jonatan wawqelláy,
 llumpaytam qamqa llakirachiwanki.
 Ñoqapaqqa mayna kuyaypaqmi karqanki,
 warmikunapa kuyakuyminmantapas
 aswan mastam kuyawarqanki.
- ²⁷ iImaynatam valeroso soldadokuna
 wichirun!
 iImaynatam guerrapi peleana armakunapas
 tukurun!

Juda lawpi gobiernananapaq Davidta churasqankumanta

2 ¹Chaykuna pasaruptinmi Tayta Diosta David tapurqa:
—¿Riymanchu Juda lawpi huk kaqnin llaqtaman? —nispa.

Chaymi Tayta Dios nirqa:

—Riyá —nispa.

Hinaptinmi David tapurqa:

—¿Mayqan llaqtamantaq risaq? —nispa.

Hinaptinmi Tayta Dios nirqa:

—Hebron llaqtaman —nispa.

²Hinaptinmi David rirqa Hebron llaqtaman, paywantaqmi rirrqaku iskaynin warminkunapas otaq Jezreel llaqtayoq warmin Ahinoampas chaynataq Carmel llaqtayoq Nabalpa viudan Abigailpas. ³Pusarqataqmi puriqmasin runakunatapas falmiantinta, paykunam *yacharqaku Hebron law llaqtakunapi. ⁴Chaymi Juda casta runakuna hamuruspanku Davidta aceitewan tallirqaku Juda lawpi gobiernananapaq.

Davidmanmi willaykurqaku Galaad lawpi Jabel llaqtayoqkuna Saulta pampaykusqankumanta. ⁵Chaymi runankunata David kacharqa Galaad law Jabel llaqtapi kaqkunaman kaynata nimunankupaq:

—Tayta Diospa bendecisqanmi qamkunaqa kankichik reyninchik Saulta kuyapayarispas pampaykusqaykichikmanta. ⁶Kunanyá Tayta Dios cheqaptapuni kuyapayarisunkichik. Ñoqapas kay rurasqaykichikmantam allinta rurasqaykichik. ⁷Kallpanchakuspayá qarinchakuchik Saul wañuruchkaptinpas Juda casta runakunam aceitewan talliwarqaku gobiernanaypaq —nispa.

Israel nacionpi kikinkupura peleasqankumanta

⁸Saulpa llapallan tropankunapa kamachiqniñmi otaq Nerpa churin Abnermi Saulpa churin Isboset sutiyoq runata pusarqa Mahanaim llaqtaman. ⁹Paytam Galaad lawpi, Aser casta runakunapa *yachanan lawpi, Jezreel lawpi, Efrain casta runakunapa yachanan lawpi, Benjamin casta runakunapa yachanan lawpi hinaspalliwi Israel nacionpi gobiernananapaq churarqa. ¹⁰Tawa chunka watanpim Saulpa churin Isbosetqa Israel nacionpi gobiernayta qallaykurqa, chaypim iskay wata gobiernarqa. Juda casta runakunam ichaqa Davidta reyninkupaq chaskirqa. ¹¹Qanchis wata soqta killanmi Juda castakunapi David gobiernarqa Hebron llaqtapi.

¹²Nerpa churin Abnerñataqmi Mahanaim llaqtamanta Gabaon llaqtaman lloqsirqa Saulpa churin Is-bosetpa tropankunawan. ¹³Sarviapa wawan Joabmi Davidpa tropankunapiwan Hebron llaqtamanta lloqsirqaku hinaspam Gabaon estanquepa waqtanpi paykunawan tupanakurqaku. Abnerpa tropankunam karqa estanquepa waklawninpi, Joabpa tropankunañataqmi karqa estanquepa kaylawninpi. ¹⁴Chaymi Joabta Abner nirqa:

—Mozo soldadonchikkuna lloqsispankuyá peleachunku llapallanchikpa qayllanchikpi —nispa.

Chaymi Joabñataq nirqa:

—Allinmi —nispa.

¹⁵Hinaptinmi lloqsirqaku Benjamin castamanta otaq Saulpa churin Is-bosetpa partenmanta chunka iskayniyoq mozokuna, Davidpa tropankunamantapas chunka iskayniyoq mozokunam lloqsirqa. ¹⁶Chaymi peleaqmasinwan umamanta sapakama hapinakuruspae spadankuwan tuksinakururqaku waqtankupi, chaynapim llapallanku wañururqaku.

Chayraykum ““Helcat-hazurim” nispa suticharqaku chay lugarta. Chay lugarqa kach-kan Gabaon lawpim.¹⁷ Chay punchawpi llumpa-llumpayta pelearuptinkum Davidpa tropankuna vencerurqa Abnertawan Israel casta tropakunata. ¹⁸ Chaypim kachkarqaku Sarviapa kimsa qari wawankuna otaq Joab, Abisai hinaspa Asael. Chay Asaelmi karqa purunpi luwichu hina kallpaq.¹⁹ Asaelmi Abnerpa qepallanta qatirqa *alleqmanpas *ichoqmanpas mana muyurispán.²⁰ Chaymi Abner qepanta qawarispan nirqa:

—¿Manachu qamqa kanki Asael? —nispa.

Hinaptinmi payñataq nirqa:

—Arí, ñoqam kani —nispa.

²¹ Chaymi payta Abner nirqa:

—Amaña qatiwaychu aswanqa *alleq lawman otaq *ichoq lawman muyurispá hapiy huk kaqnin mozo soldadota hinaspayki qechuy llapa imankunata —nispa.

Asaelmi ichaqa hinalla qatirqa.²² Chaymi Abnerñataq yapatawan nirqa:

—Asuriy, ama qatiwaychu, yanqataq wañurachikiman, hinaspaqa ɿima uyay-wantaq wawqeki Joabmanqa rikuriyman? —nispa.

²³ Asael mana asuriyta munaptinmi lanzapa qepanwan wiksanpi Abner tuksi-rurqa wasanta lloqsinankama. Hinaptinmi Asaelqa wikapakuruspa hina chayllapi wañururqa. Asaelpa wañurusqanman haykam chayamuqkunam chaypi saya-rurqaku.²⁴ Joabpiwan Abisaimi ichaqa Abnerta qatirqaku hayparunankupaq. Intim seqaykururqa Gabaon law chunniqman riq ñanpi otaq Gia sutiyoq sitiopa ñawpaqninpi kaq Ama sutiyoq moqoman chayaykuchkaptinku.²⁵ Benjaminpa mirayninkunañataqmi huñunakururqaku Abnerwan hinas pam huk tropalla churakururqaku huk kaqnin moqopa puntanpi.²⁶ Abnermi Joabta qayaspan nirqa:

—¿Tukuy tiempochu wañuchinakuyllapi kasun? ¿Manachu yachanki llumpay llakillapi kananchikta? ¿Haykapikamataq runaykikunataqa mana kamachinkichu wawqenkuta amaña qatikachanankupaq? —nispa.

²⁷ Chaymi Joabñataq nirqa:

—Kawsaq Diosrayku juraspam niki, qampuni mana rimariy kamuptikiqa runay-kunaqa sapakamam wawqenta qatikachanmanku karqa achikyanankama —nispa.

²⁸ Joab cornetata tocaykuptinmi lliw runankuna sayarurqaku, manañam Israel castamasinkunataqa qatikacharqakuchu nitaqmi mastaqta pelearqakuñachu.

²⁹ Abnermi runankunawan rirqaku tukuy tuta Araba sutiyoq qechwanta hinas pam Jordan Mayuta chimparuspanku rirqaku Bitron lawninta Mahanaim llaqtaman chayanankukama.

³⁰ Abnerta qatikachasqanmanta Joab kutiramuspanmi llapallan tropankunata huñururqa chaymi Davidpa tropankunamanta faltarurqa Asaelwan chunka isqonniyoq soldadokuna.³¹ Davidpa tropankunañataqmi Abnerpa tropankunata otaq Benjamin casta soldadokunata wañurachirqaku kimsa pachak soqta chun-kan runakunata.³² Asaelpa cuerposta Belen llaqtaman apaspankum chaypi pamparurqaku taytanpa sepulturanpi. Joabmi tropankunawan tukuy tuta rispan achikyarurqa Hebron llaqtapi.

3 ¹Saulpa castankunam unay tiempo pelearqaku Davidpa castankunawan. David aswan-aswan kallpanchakuptinmi Saulpa castankunañataq hukmanyarqaku.

^a 2:16 Hebreo simipi Helcat-hazurim ninanqa “tuksipana chakra” ninanmi.

Hebron llaqtapi naceq Davidpa churinkunamanta
(1 Cr 3:1-4)

²Hebron llaqtapi David kachkaptinmi nacerqa churinkuna: Piwi churinmi karqa Amnon. Paymi karqa Jezreel llaqtayoq Ahinoampa wawan. ³Amnonpa sullkanmi karqa Quileab. Paymi karqa Carmel llaqtayoq Nabalpa viudan Abigailpa wawan. Quileabpa sullkanmi karqa Absalon. Paymi karqa Gesur nacion rey Talmaipa churin Maacapa wawan. ⁴Absalonpa sullkanmi karqa Adonias. Paymi karqa Haguipata wawan. Adoniaspa sullkanmi karqa Sefatias. Paymi karqa Abitalpa wawan. ⁵Sefatiaspa sullkanmi karqa Itream. Paymi karqa Davidpa huknin warmin Eglapa wawan. Chay churinkunaqa nacerqa Hebron llaqtapi David kachkaptinraqmi.

Davidwan Abner contrato rurasqanmanta

⁶Saulpa castankunawan Davidpa castankuna guerrapi kachkaptinkum Abner aswan-aswan reqsisqa rikurirurqa Saulpa castankunapi. ⁷Saulpam karqa Rizpa sutiyoq compaíeran. Paymi karqa Aja sutiyoq runapa churin. Chaymi Abnerta Is-boset nirqa: —¿Imanasqataq kakurqanki taytaypa compaíeranwan? —nispa.

⁸Chaymi Is-bosetpa nisqanwan Abner sinchita piñakuruspan nirqa: —¿Noqaqa allqochu karqani Juda castawan hukllawakunaypaq? Noqaqa favorecer qanim taytayki Saulpa familiankunataqa chaynataq amistadninkunatas. Manataqmí qamtapas Davidpa makinmanchu qoykurqayki. ⁹Hinaptinchu kunanñataq kay warmiwan huchallikusqaypaq tumpawanki? ⁹Diosyá sinchita castigawachun Tayta Diospa jurasqanman hina Davidwan mana ruraptyqa. ¹⁰Saulpa castanmanta gobiernasqanta qechuspaymi Davidtaña gobiernananpaq churasaq Israel castapipas chaynataq Juda castapipas, gobiernanqaqa Dan llaqtamanta Beerseba llaqtakamam —nispa.

¹¹Abnerta manchakusqanraykum Is-bosetqa mana imatapas contestarqachu.

¹²Abnerñataqmi runankunata kacharqa Davidman kaynata nimunankupaq:

—¿Pipataq kay nacionqa? Contratotayá rurasunchik. Noqaqa yanapasqaykim lliw Israel nacion qampaq kananpaq —nispa.

¹³Chaymi David nirqa:
 —Allimmi, qanwanqa rurasaqmi contratota ichaqa ñoqaman hamuspaykiqa Saulpa warmi churin Micaltam pusamuwanki, mana chayqa manam uyayta rikuwaqchu —nispa.

¹⁴Davidqa Saulpa churin Is-bosetmanpas runankunamat kacharqa kaynata nimunankupaq:

—Warmiy Micalta kutichipamuway. Paytaqa casaranaypaqmi rantirqani pa-chak Filistea runakunapa qari kayninpá qarachanwan —nispa.

¹⁵Hinaptinmi Laispa churin Paltielmanta otaq qosanmanta Micalta qechurachimuspan Is-boset pusachirqa. ¹⁶Qosan Paltielmi ichaqa waqastin payta qatirqa Bahurim llaqtakama. Chaypim Paltielta Abner kamachirqa:

—Kutiy —nispa.
 Hinaptinmi Paltielqa kutikurqa.
¹⁷Israel casta ancianokunawan Abner rimaspanmi nirqa:
 —Unayñam munachkankichik qamkunapa reynikichik David kananta. ¹⁸Chaynaqa kunanyá reynikichikpaq churaychik. Tayta Diosmi Davidman prometespan nirqa: “Serviqniy Davidwanmi Filistea runakunamanta chaynataq llapallan enemigonkunamanta Israel casta runaykunata librashaq” nispa.

¹⁹ Benjamin castakunawanpas Abner rimaruspanmi rirqa Hebron llaqtaman, payqa rirqa Israel castakunapa tukuy ima tanteasqantawan Benjamin casta llapallan runakunapa tukuy ima tanteasqanta Davidman willamunanpaqmi. ²⁰ Abnermi iskay chunka runankunawan Davidpa kasqan Hebron llaqtaman chayarurqa. Davidmi convidota rurachirqa Abnerpaqwan paywan hamuqkunapaq. ²¹ Abnermi Davidta nirqa:

—Reynilláy, kunanmi Israel casta llapallan runakunata qanman huñuramusaq chaynapi contratota ruranaykichikpaq, qanmi tukuy munasqaykipi gobiernanki —nispa.

Abnerta David aviaruptinmi hawkalla pasakurqa.

Abnerta Joab wañuchisqanmanta

²² Davidpa tropankunam Joabpiwan chay ratopi chayaramurqaku salteamunan-kupaq tropa-tropa risqankumanta, paykunaqa chayamurqaku enemigonkumanta qechumusqankuta achkallataña apamustinmi. Abnerqa manañam Davidwanchu karqa Hebron llaqtapi. Abnerta David aviaruptinmi payqa pasakurqaña hawkalla. ²³ Joabmá chayaramurqa llapallan tropankunawan. Joabmanmi willaykurqaku kaynata:

—Nerpa churin Abnermi reyman hamururqa, pay aviaruptinmi pasakurqa hawkalla —nispa.

²⁴ Chaymi reyman rispan Joab nirqa:

—¿Imatataq kayta rurarunki? Abner qawaqniki hamuchkaptinqa ñimanasqa-má hawkallataqa kachaykurqanki? ²⁵ ¿Manachu yachanki Nerpa churin Abnerqa engañasunaykipaq hamusqanta? Payqariki hamurqa mayman risqaykitapas chay-nataq imam rurasqaykitapas yachananpaqmi —nispa.

²⁶ Davidwan Joab rimasqanmanta lloqsiramuspanmi runankunata kacharqa Abnerta haypanankupaq. Davidpa mana yachasqantam Sira sutiyoq pozomantaña kutirachimur-qaku. ²⁷ Abner Hebron llaqtaman kutiramuptinmi Joab pusarurqa llaqtapi zaguianpa ukulawminpi sapallankupi rimanankupaq. Chaypim Abnerta wiksanpi tuksiruspa wañura-chirqa wawqen Asael wañurachisqanmanta vengakuspa. ²⁸ David yacharuspanmi nirqa:

—Nerpa churin Abner wañurachisqa kasqanmantaqa ñoqapas chaynataq gobiernoyapas Tayta Diospa ñawpaqninpim wiñaypaq mana huchayoq kaniku.

²⁹ Joabyá lliw castankunapiwan castigasqa kachun. Familianpipas amayá falta-chunchu flujowan ñakariqpas, lepra onqoyniyoqpas, tawnallawan puriq wistupas, guerrapi wañuqpas otaq mikuymanta muchuqpas —nispa.

³⁰ Joabmá wawqen Abisaipiwan Abnerta wañurachirqaku, chaynataqa rurarqaku Gabaon lawpi peleachkaptinku wawqenku Asaelta Abner wañurachisqanraykum.

³¹ Davidmi Joabtawan paywan kaq llapallan runankunata kamachirqa:

—Llikipakuychik pachaykichikta hinospa lutokuspa waqaychik Abnerpa ayan-pa ñawpaqninpri —nispa.

Rey Davidmi rirqa chakanapi kaq ayapa qepanta. ³² Hebron llaqtapi Abnerta pamparuptinkum rey qaparispa waqarqa sepulturapa waqtanpi, waqarqataqmi llapallan runakunapas. ³³ Abnermanta aya takita rey takispanmi nirqa:

Abner ñimanasqataq mana yuyayniyoq hina wañurunki?

³⁴ Makikikunaqa manam chaqnasqachu karqa.

Chakikikunapas manam cadenasqachu karqa.

Mana allin runakunapa wañuchisqan hinam wañurunki.

Llapallan runakunapas paymantam huktawan waqarqaku.³⁵ Punchawllaraq kachkaptinmi mikuykunanpaq Davidta ruegamurqaku, Davidñataqmí juraspan nirqa:

—Diosyá sinchita castigawachun tantata otaq imatapas manaraq inti seqay-kuchkaptin mikurupiyqa —nispa.

³⁶Llapallan runakunam cuentata qokururqaku chay imam rurasqanmanta, chay rurasqanqa agradonkupaqmi karqa.³⁷ Israel casta llapallan runakunam chay punchaw cuentata qokururqaku Nerpa churin Abner wañusqanmantaqa Rey Davidqa inocente kasqanta.

³⁸Reymi serviqninkunata nirqa:

—Yachasqaykichikpi hinapas kunanmi Israel nacionpi hatun atiyniyoq kamachi-kuq wañurun.³⁹ Chaymi aceitewan tallisqa rey kachkaspaypas mana kallpayoq hina kachkani Sarviapa kay wawankuna ñoqamanta aswan atiyniyoq kasqankurayku. Tayta Diosyá pagapuchun mana allin ruraqmanqa mana allin rurasqanman hina.

Is-boset sutiyoq reyta wañuchisqankumanta

4 ¹Hebron llaqtapi Abnerpa wañurusqanmanta Saulpa churin Is-boset yacharupanmi pasaypaqa hukmanyarurqa, mancharikurqakutaqmi Israel casta llapallan runakunapas.²Saulpa churin Is-bosetpam karqa iskay runankuna, paykunaqa karqa salteaq runakunapa kamachiqinmi. Hukninpa sutinmi karqa Baana hukninpataq Recab. Iskayninkum karqaku Benjamin ayllumanta kaq runakuna, paykunaqa karqa Beerot llaqtayoq Rimonpa churinkunam. Beerot llaqtqa karqa Benjamin aylu runakunapam.³Benjamin aylu runakunapamá karqa Beerot llaqtayoq runakuna Gitaim llaqtaman lluptikuchkaptinkupas. Beerot llaqtayoqkunaqa chay Gitaim llaqtapimá *yacharqaku forastero hina kay libro qellqasqa kasqan tiempokama.

⁴Saulpa churinmi karqa Jonatan, Jonatanpa churinñataqmi karqa Mefi-boset. Mefi-boset pichqa watayoqllaraq kachkaptinmi Saulpa hinaspa Jonatanpa wañuskusqanku noticia Jezreel llaqtamanta chayaramurqa. Chay wawata uywaq warmi hoqariyuspa lluptichichkaptinmi warma wichiyyurqa, chayraykum wistuña karqa.

⁵Beerot llaqtayoq Rimonpa iskay churin Recabwan rirqaku Is-boset-pa wasinman hinaspm chayarurqaku chawpi punchaw rupaypi, Is-bosetñataqmi puñuchkarqa.⁶Wasipi tiyaq warmipas trigo akllasqanpi puñuruptinmi Recabwan wawqen Baana yaykururqaku wasiman.⁷Is-bosetñataqmi caman hawanpi puñukuchkasqa. Chaymi wañurachispa umanta kuchururqaku, tukuy tuta Araba sutiyoq qechwanta apaspankum⁸Davidman Hebron llaqtapi qoykurqaku. Paytam nirqaku:

—Reyllayku, kayqaya wañuchiyy munasuqniki enemigoyki Saulpa churin Is-bosetpa umanqa. Kunanmi qanmanta Tayta Dios vengakurun Saultawan mirayninkunata —nispa.

⁹Chaymi Beerot llaqtayoq Rimonpa churin Recabtawan wawqen Baanata David nirqa:

—Tukuy sasachakuymanta libraqniy kawsaq Tayta Diosraykum jurani:¹⁰Huk runam allin willakuy apamuwasqanta creespan Saulpa wañusqanmanta willawarqa chaymi chay willawasqanmanta merecesqanta qospay Siclag llaqtapi wañurachirqani.¹¹Qamkunaqa mana allin ruraqkuna kasqaykichikraykum wasinta yaykuspa allin ruraq runata camanpi wañurachimurqankichik. Chaynaqa ɬmanachum vengakusqaykichik? ɬmanachum kay pachamantapas chinkarachisqaykichik? —nispa.

¹²Chaypunilla runankunata David kamachiptinmi chay iskaynirunakunata wañurachirqaku. Makinkunatawan chakinkunata kuchuruspankum Hebron llaqta estanquepa waqtanpi warkururqaku. Is-bosetpa umantañataqmi pamparurqaku Hebron llaqtapi kaq Abnerpa sepulturanpi.

Juda lawpi chaynataq Israel lawpi Davidpa gobiernasqanmanta
(1 Cr 11:1-3)

5 ¹Israel llapallan ayllukunam rirqaku Hebron llaqtata Davidman kaynata ninankupaq:

—Ñoqaykuqa kaniku qampa aylluypipunim. ²Pasaq tiempopiqqa Saul gobiernawachkaptinkupas qanmi Israelpa tropankunataqa kamachirqanki.

Tayta Diosmi prometesurqanki: “Qanmi oveja michiq hina Israel casta runaykunata gobiernanki hinaspm Israel nacionpi kamachinkini” nispa.

³Hebron llaqtapi Rey Davidpa kasqanmanmá hamurqaku Israel casta llapallan ancianokuna, Rey Davidmi chaypi paykunawan contratota rurarqa Tayta Diospa qayllanpi. Israel nacionpi gobiernananpaqmí Davidta aceitewan tallirqaku.

⁴Kimsa chunka watanpim Davidqa gobiernayta qallarirqa hinaspm gobiernarqa tawa chunka wata. ⁵Juda lawpim gobiernarqa qanchis wata parten Hebron llaqtapi *yachaspan. Kimsa chunka kimsayoq watataqmí gobiernarqa lliw Israel lawpipas chaynataq Juda lawpipas Jerusalen llaqtapi yachaspan.

Murallasqa Sion llaqtapi runakunata David vencesqanmanta
(1 Cr 11:4-9)

⁶Rey Davidmi tropankunapiwan rirqaku Jerusalen llaqtaman chay allpapi *yachaq Jebus casta runakunawan peleananpaq. Jebus casta runakunam Davidta nirqaku:

—Manam qamqa kayman yaykumuytaqa atiwaqchu, qamtaqa ñawsakunapiwan weqrukunallam wischurusunki —nispa.

Chaynataqa nirqaku: “Davidqa manam yaykumuyta atinmanchu” nispa piensas-qankuraykum. ⁷Davidmi ichaqa vencerurqa murallasqa Sion llaqtapi runakunata. Chay llaqtatam suticharqaku “Davidpa Llaqtan” nispaña. ⁸Chay punchawpi manaraq peleachkaspanmi David nirqa:

—Pipas Jebus casta runakunata vencey munaqqa yakupa tunelninta yay-kuspayá wañuchimuchun tukuy sonqoywan cheqnisqay wistukunata hinaspa ñawsakunata —nispa.

Chayraykum kaynata rimakuqku: “Ñawsakunapas nitaq wistukunapas manam Diospa templonmanqa yaykunmankuchu” nispa. ⁹Chay murallasqa llaqtapi David *yachaspanmi suticharqa “Davidpa Llaqtan” nispa. Chay llaqtapa tuyuriqinpim rurachirqa murallata, chaytaqa rurachirqa llaqtapa patanmanta uku lawmanmi.

Davidman comisionta Rey Hiram kachasqanmanta
(1 Cr 14:1-2)

¹⁰Davidmi aswan-aswan atiyniyoq rikurirurqa Llapallan Kamachiq Tayta Dios yanapasqanrayku. ¹¹Chaymi Tiro llaqtapa reynin Hiram kacharqa Davidman runakunata. Cedro querukunata apachispanmi kacharqataq carpinterokunatas chaynataq rumi labraqunatas. Paykunam Davidpaq palaciota rurapurqaku. ¹²Hinaptinmi David cuentata qokururqa Israel nacionpi gobiernananpaq Tayta Dios takyachisqanta. Entienderqataqmí Israel casta runakunata favorecespan pay gobiernachisqantapas.

Jerusalen llaqtapi naceq Davidpa churinkunamanta*(1 Cr 3:5-9. 14:3-7)*

¹³Hebron llaqtamanta Jerusalen llaqtamanña David astakuruspanmi chaypi-pas huk warmikunawan casarakururqa, kapurqataqmí huk compañerankunapas. Paykunam wachakurqaku Davidpa qaripas-warmipas churinkunata. ¹⁴Jerusalen llaqtapi naceq Davidpa churinkunam karqa Samua, Sobab, Natan, Salomon, ¹⁵Ibhar, Elisua, Nefeg, Jafia, ¹⁶Elisama, Eliada hinaspa Elifelet.

Filistea runakunata David vencerusqanmanta*(1 Cr 14:8-17)*

¹⁷Filistea runakunam Israel nacionpi gobiernananpaq David churasqa kasqanta yacharurqaku chaymi llapallanku hamurqaku Davidta maskanankupaq. Davidmi ichaqa maskamusqankuta yacharuspan rirqa amparakunanku sitioman. ¹⁸Filistea runakuna hamuruspankum Refaim Qechwapi campamentonkuta sayarachirqaku. ¹⁹Hinaptinmi Tayta Diosta David tapurqa:

—¿Risaqchu Filistea runakunapa contranpi? ¿paykunataqa qowankichu? —nispa. Chaymi Tayta Dios nirqa:

—Riypuniyá, Filistea runakunataqa makikimanmi churamusaq —nispa.

²⁰^bBaal-perazim sitiokama David chayruspanmi chaypi Filistea runakunata vencerurqa chayraykum nirqa:

—Lloqllapa wayqosqanta hinam Tayta Dios enemigoykunata qayllaypi vencerun —nispa.

—Chayraykum chay sitiota suticharqa “Baal-perazim” nispa. ²¹Filistea runakuna taytachankuta chaypi saqeruptinmi Davidwan runankuna apakurqaku.

²²Filistea runakunam yapatawan hamururqaku Refaim Qechwaman hinaspm chaypi campamentonkuta sayachirqaku. ²³Chaymi Tayta Diosta David taputin payñataq nirqa:

—Ama riychu paykunapa ñawpaqninmanqa, paykunapa qepanman muyurus-payá balsamo sutivoq sachakunapa ñawpaqninmanta pawaykamuy. ²⁴Balsamo sachakunapa hawanpi tropakuna marchachkaq hina saqaqaqaqta uyarispaykim listolla kanki pawaykunaykipa. Qampa ñawpaqnikitam ñoqa Tayta Dios risaq Filistea tropakuna vencesqa kananpaq —nispa.

²⁵Tayta Diospa kamachisqanta hina David ruraspanmi Filistea tropakunata vencerurqa Gabaon llaqtamanta Gezer llaqtapa hichpankama.

Tayta Diospa baulninta Jerusalenman David aparuy munasqanmanta*(1 Cr 13:5-14)*

6 ¹Davidmi kasqallan huñurachirqa Israel casta llapallan akllasqa tropakunata. Paykunam karqa kimsa chunka waranqa soldadokuna. ²Chaymi Juda law Baala llaqtamanta David llapallan tropankunawan pasarqa Tayta Diospa baulninta chay lugarmanta apamunananpaq. Chay baulmi sutichasqa karqa Llapallan Kamachiq Tayta Diospa sutinwan. Paymi chay baulpa hawanpi kaq querubin sutivoq angelkunapa chawpippi tiyaq. ³⁻⁴Diospa baulninta mosoq carretaman churaykuspankum Abinadabpa wasinmanta aparqaku, chay wasiqa karqa moqopim. Abinadabpa churin Uzawan Ahio sutivoq runam Diospa baulninta carretapi guiarqaku. Ahiom rirqa baulpa ñawpaqninta. ⁵Davidmi Israel casta llapallan

^b5:20 Hebreo simipi Baal-perazim ninanqa “Qasarayaqpá Señornin” ninanmi.

runakunawan Tayta Diospa ñawpaqninta rispa anchata kusikurqa, tukuy sonqonkuwan takispam tusurqaku taksa arpakanapa, hatun arpakanapa, tinyakunapa, taksa platillokunapa hinaspa hatun platillokunapa waqasqanwan.⁶ Naconpa eranman chayaruptinkum bueyeskuna mitkaruptin Diospa baulnin mana wichiykunarpaq Uza sutiyoq runa hapisurqa.⁷ Uza sutiyoq runapa contranpi Tayta Dios piñakuspanmi mana yuyaywan rurasqanrayku castigarurqa hinaptinmi hina chayllapi wañururqa Diospa baulninpia ladonpi.

⁸ Davidmi piñakururqa Uzata Tayta Dios wañurachisqanmanta chaymi chay lugar sutichasqa karqa^cPerez-uzawan kay libro qellqasqa kasqan tiempokama.

⁹ Tayta Diosta manchakuspanmi chay punchaw David nirqa:

—Manañam apachimuymanchu Tayta Diospa baulnintaqa —nispa.

¹⁰ “Davidpa Llaqtanwan” sutichasqa llaqtaman Tayta Diospa baulninta manaña apayta munaspanmi kamachirqa Gat llaqtayoq Obed-edom sutiyoq runapa wasinmanña apanankupaq.¹¹ Tayta Diospa baulnininmi Obed-edompa wasinpi karqa kimsa killa chaymi Obed-edomtawan lliw familiaranta Tayta Dios bendecirqa.

Tayta Diospa baulninta Jerusalenman David apachimusqanmanta

(1 Cr 15:1-16:6)

¹² Rey Davidmanmi willarqaku:

—Tayta Diospa baulnin Obed-edompa wasinpi kasqanraykum paypa familiarantawan lliw kapuqninkunata kikin Tayta Dios bendeciykun —nispa.

David rispanmi Obed-edompa wasinmanta Diospa baulninta kusikuywan Davidpa Llaqtanwan sutichasqa llaqtaman apachimurqa.¹³ Tayta Diospa baulnin apaqkuna soqta ichiyta puriruptinkum torotawan wirayachisqa animalta David wañuchirqa payta adoranampaq.

¹⁴ Davidmi linomanta *efodwan pachasqa Tayta Diospa ñawpaqninpi tukuy kallpanwan pawaykacharqa.¹⁵ Davidwan Israelpa llapallan castankunam Tayta Diospa baulninta aparqaku kusikuymanta qaparispanku chaynataq cornetata tocaspanku.

¹⁶ Davidpa Llaqtan sutiyoq llaqtaman Tayta Diospa baulnin chayaruptinmi Saulpa warmi churin Mical ventanamanta qawarispa Rey Davidta rikururqa Tayta Diospa ñawpaqninpi pawaykachaspa tusuqta chaymi sinchita despreciarurqa.

¹⁷ Tayta Diospa baulninta chayarachispankum churarqaku Davidpa alistasqa karpapa ukunman. Davidmi ofrecerqa Tayta Diospa qayllanpi lliw kañana ofrendakunata chaynataq Dioswan allinlla kasqankumanta ofrendakunata.¹⁸ Chay ofrendakuna ofreceyta David tukuruspanmi Llapallan Kamachiq Tayta Diosta mañakurqa runakunata bendecinampaq.¹⁹ Chaypi tarikuq Israel casta llapallan runakunamanmi qarimanpas-warmimanpas aypuchirqa huk rosca tantata, datiles sutiyoq frutamanta huk pedazo tortillata chaynataq uvas pasasmanta huk pedazo tortillatapas. Chaymantam lliw runakuna sapakama wasinkuman pasakurqaku.

²⁰ Davidpas kutikurqataqmí palacionman familiarampaq Diospa bendicionninta mañakunampaq. Ichaqa Saulpa warmi churin Micalmi Davidta chaskinampaq lloqsisruspan nirqa:

—Israel nacionpi reyqa imayna alabasqam kuanan punchaw karunki, serviq-nikikunapa sirvientankunapa qayllanpim mana penqakuq qalalla runa hina qawachikamurqanki! —nispa.

²¹ Chaymi Micalta David nirqa:

^c 6:8 Hebreo simipi Perez-usa ninanqa “Uza sutiyoq runapa castigachikusqan” ninanmi.

—Arí, Tayta Diospa qayllanpim kusikurqani taytaykimantapas chaynataq llapallan castaykikunamantapas Israel casta runakunapi kamachinaypaq aklla-wasqanrayku. ²²Kunanqa nisqaykimantapas aswan despreciasqaraq kaspaymi humillakusaq ichaqa rimasqayki sirvientakunapa alabasqanmi kasaq —nispa.

²³Chayraykum Saulpa warmi churin Micalqa mana wawayoq karqa wañunankama.

Rey Davidman Tayta Dios prometesqanmanta

(1 Cr 17:1-27)

7 ¹Muyuriqnipni enemigonkunamanta Tayta Dios hawkayayta qoykuptimni Rey Davidqa palacionpiña *yachachkaspan ²Diosmanta willakuq Natanta nirqa: —Qawasqaykipi hinam ñoqaqa cedromanta palaciopi *yachachkani, Diospa baulninñataqmni kachkan karpallapi —nispa.

³Chaymi Natanñataq reyta nirqa:

—Rurayá tukuy piensasqaykiman hina. Tayta Diosmi qanwan kachkan —nispa.

⁴⁻⁵Chay tutapunim Natanta Tayta Dios rimapayarqa serviqnin Davidman kay-nata nimunanaqpaq:

—Manam qamchu temploitaqa rurapuwanki chaypi *yachanaypaq. ⁶Egipto na-cionmanta Israelpa mirayninkunata horqomusqay punchawmantapunim kunan punchawkama temploipa mana yacharqanichu. Ñoqaqa purirqani yachana kar-pallapim. ⁷Tukuy tiempo Israelpa llapallan mirayninkunawan purichkaspaypas runaykunata kamachikunkupaq oveja michiq hina churasqay runakunamantaqa manam haykapipas mañarqanichu cedro tablamanta templota rurapuwanankupappaq.

⁸—Chaynaqa Llapallan Kamachiq Ñoqa Tayta Diospa nisqaytayá serviqniy David-man kaynata nimuy: “Ñoqam oveja michisqaykimanta horqomurqayki Israel casta runaykunapi jefe kanaykipaq. ⁹Lliw purisqaykipi yanapaspaymi llapallan qanwan peleaq enemigoykikunatapas tukururqani, kay pachapi atiynyoqkunata hinam reqsis-qata rurarqayki. ¹⁰Israel casta runaykunapaqpas akllaruniñam huk sitiota, chaypim churarqani paykunataqa manaña pipas kuyuchinanpaq hinaspa ñawpaq tiempopii hina mana allin ruraqkunaqa manaña ñakarichinanpaq. ¹¹Israel casta runaykunapi jefeku-na churasqay tiempomantaraq rurasqayman hinam llapallan enemigoykikunamanta hawkayayta qosqayki. Ñoqa Tayta Diosmi prometeki castaykikunata mirachinaypaq. ¹²Machuyaruspa abueloykikuna hina wañukuptikim kikikipa churikita churasaq go-biernananpaq hinas pam takyachisaq gobiernonta. ¹³Paymi ñoqapaq templota ruranqa, ñoqañataqmni takyachisaq gobiernonta wiñaypaq. ¹⁴Ñoqam paypaq kasaq taytan, pay-ñataqmni ñoqapaq kanqa churiy. Mana allinta ruraptinqa ñoqam corregisaq churinta taytan castigachkaq hina chaynataq azotechkaq hina. ¹⁵Ichaqa Saulmanta hinaqa ku-yapayakuyniytam churikimanta mana qechurusaqchu. Saultaqwa wischururqani paypa rantinpi qamtaña churanaypaqmi. ¹⁶Castaykipas chaynataq gobiernoykipas wiñaypaq-mi takyanaq. Castaykipa gobiernontapas wiñaypaqmi takyachisaq” nispa.

¹⁷Tukuy chay palabrakunaman hinam chaynataq tukuy chay mosqoynipni qa-wasqanta hinam Davidman Natan willarqa. ¹⁸Chaymi Tayta Diospa kasqanman Rey David yaykuykuspan ñawpaqniñpi nirqa:

—Señor Dioslláy ¿pitaaq ñoqaqa kani? ¿Pitaq castaykunapas kunankama qam ya-napanawanaykipappaq? ¹⁹Señor Dioslláy, chaypas asllapaq rikchakapusuptikim kay serviqnikipa castay imaynam kananmantapas rimariyunkirkiraq. Señor Dioslláy, chay ru-rasqaykiqa runakuna yachanankupappaqmi. ²⁰Señor Dioslláy ¿imatawanraqtaq nikiman?

Kay serviqnikitaqariki qanmi reqsiwanki.²¹ Tukuy chay admirakuypaq kaqkunamat rurarki prometesqaykiman hina chaynataq munasqaykiman hina chaynapi kay serviqnikiman reqsichiwanaykipaq.²² Chaynaqa Señor Dioslláy imayna hatunsum qamqa kanki! Qam hinaqa manam pipas kanchu. Lliw uyarisqaykupi hinapas qanmanta huk diosqa manam kanchu.²³ Israel runaykikuna hinaqa manam kanchu kay pachapi huk nacionqa. Dioslláy, paykunataqa qanmi hamuspa librarrqanki runaykikuna kananpaq chaynapi allin reqsisqa kanaykipaq. Egipto nacionpi runakunamantawan taytachankunamantam libramurqanki hinaspam paykunapaq hatun manchakuyupaq kaqkunata rurarkanki chaynapi kay allpata dueñochakunankupaq.²⁴ Qanmi Israel casta runaykunata wiñaypaq takyaykachinki hinaspam paykunapa Diosnin karunki.

²⁵—Chaynaqa Dios Taytalláy, kay serviqnikimantawan mirayniy manta rimasqay kitayá wiñaypaq cumpliy. Chaynatayá ruray nisqaykiman hina.²⁶ Sutiki wiñaypaq hatunchasqa kaptinyá nichunku: “Llapallan Kamachiq Tayta Diosqa Israel castakunapa Diosninmi” nispa. Kay serviqniki Davidpa castaykunapas takyachunyá qampa yanapakuynikiwan.²⁷ Israelpa yupaychasqan Llapallan Kamachiq Dios Taytalláy, kay serviqnikimammi niwarqanki mirayniy oqta rurawanaykipaq. Chayraykum kay serviqnikiqa kallpanchakuni chaynata mañakamunaypaq.²⁸ Señor Diosnilláy, qamqa Diosmi kanki, palabraykikunapas cheqapmi. Qanmi tukuy kay allinkunata serviqnikiman prometewarqanki.²⁹ Kunanyá kay serviqnikipa castaya bendeciykapuway qampa qayllaykipi wiñaypaq takyananpaq. Señor Diosnilláy, qanmi prometewarqanki kay serviqnikipa castanqa wiñaypaq bendecisqa kananpaq —nispa.

Enemigonkunata David vencesqanmanta

(1 Cr 18:1-13)

8 ¹Chaykunapa qepantam Filistea runakunata David venceruspan humillaykachirqa. Paykunamantam Meteg-ama llaqtata qechururqa.² Vencerurqataqmi Moab casta tropakunatapas hinaspam pampaman siriykachispan cordelwan tupurqa, cordelwan iskay kuti tupusqapi kaqkunam wañuchisqa karqaku, cordelwan huk kuti tupusqapi kaqkunañataqmi kawsarqaku. Moab casta runakunata David munaychakuptinmi impuestota pagarqaku.

³ Rey Davidqa vencerurqataqmi Rehobpa churin Soba nacionpi Rey Hadad-ezertapas, paytaqa vencerurqa Eufrates Mayu lawpi allpankunata kutichikunana paq richkaptinmi.⁴ Paykunamantam waranqa qanchis pachaknin sillada soldadokunata David presocharurqa. Presocharurqataqmi iskay chunka waranqa chaki-puri soldadokunatapas. Pachak carretallapaqña caballokunata puchuykachispanmi carreta aysaq llapallan caballokunapa ankunta kuchurachirqa.

⁵ Damasco llaqta lawmantam Aram nacionniyoq tropakuna hamurqaku Soba nacionpa reynin Hadad-ezerta yanapanankupaq, Davidmi ichaqa chay Aram nacionniyoq tropakunamanta wañurachirqa iskay chunka iskayniyoq waranqa soldadokunata.⁶ Davidmi soldadonkunapaq cuartelkunata churarurqa Aram nacion Damasco llaqtapi chaymi Aram nacionniyoq runakunaqa Davidta servispanku pagarqaku impuestota. Tayta Diosmi Davidta mayman peleaq riptinpas vencechirqa.

⁷ Hadad-ezera soldadonkunapa apamusqanku qorimanta harkachikuna arman-kutam David qechururqa hinaspam Jerusalen llaqtaman aparqa.⁸ Hadad-ezera munaychakusqan llaqtakunamantam otaq Beta llaqtamantawan Berotai llaqtamantam venceruspan nana-nanaq bronceta Rey David apachimurqa.

⁹Hadad-ezerpa lliw tropankunata David vencerusqanta Hamat nacionpa reynin Toi yacharuspanmi ¹⁰Rey Davidman kacharqa churin Joramta, paywanmi apachirqa qorimanta, qollqemanta hinašpa broncemanta serviciokunata, kacharqaqa Hadad-ezerwan Rey David guerrapi kaspan vencerusqanmanta rimaykuspa alabamunanpaqmi. Chay Toi sutiyopq reypas Hadad-ezerwanmi guerrapi karqa. ¹¹Jorampa apamusqan servi-ciokunamat Tayta Diospaq David sapaqcharqa. Sapaqcharqataqmí munaychakusqan llapallan nacionkunamanta qori-qollqe apamusqankutapas. ¹²Sapaqcharqamá Edom nacionmanta, Moab nacionmanta, Amonpa mirayninkunamanta, Filistea runakunamanta, Amalec casta runakunamanta chaynataq Hadad-ezerwan peleaspan qechumusqantapas. Hadad-ezerqa karqa Rehobpa churin Soba nacionpa reynimi.

¹³Davidmi aswan ancha reqsisqa rikurirurqa Aram nacionniyoq tropakunata ven-ceramusqanwan. Vencerurqataqmí chunka pusaqniyoq waranqa Edom nacionniyoq soldadokunatas Kachi Qechawan sutichasqa sitiopi. ¹⁴Enteron Edom nacionpi solda-donkunapaq cuartelkunata David churaruptinmi, Edom nacionniyoq llapallan runakunaqa Davidtaña servirqaku. Tayta Diosmi Davidta mayman peleaq riptinpas vencechirqa.

Davidpa tropan kamachiqkunamanta

(2 S 20:23-26. 1 Cr 18:14-17)

¹⁵Davidmi lliw Israel nacionpi gobiernarqa hinaspm allinta ruraspa allin arreglotu rurarqa llapallan runankunapaq. ¹⁶Sarviapa wawan Joabmi llapallan tropakunapa kamachiqnin karqa. Ahiludpa churin Josafatñataqmí karqa imapas pasaqqunamanta qellqaq. ¹⁷Ahitobpa churin Sadocpiwan Abiatarpa churin Ahimelecñataqmí karqa sacerdotekuna. Seraiasñataqmí karqa secretario. ¹⁸Joiadapa churin Benaiam kamachirqa Ceret castamantawan Pelet castamanta kaq rey wa-qaychaq soldadokunata. Davidpa churinkunañataqmí karqa consejaqninkuna.

Mefi-boset sutiyopq runata David favorecesqanmanta

9 ¹Davidmi nirqa:

—¿Saulpa castanmanta pillapas puchurqachu payta Jonatanrayku favore-cenaypaq? —nispa.

²Saulpa familiarpam karqa sirvienten Siba sutiyopq. Paytam Davidpa kasqan-man qayachimurqaku. Siba hamuruptinmi rey tapurqa:

—¿Qamchu Siba kanki? —nispa.

Chaymi Sibañataq nirqa:

—Arí, ñoqam kani —nispa.

³Hinaptinmi rey tapurqa:

—¿Saulpa castanmanta kachkanraqchu pipas Diosrayku favorecenaypaq? —nispa.

Chaymi Siba nirqa:

—Kachkanraqmi Jonatanpa churin, payqa iskay chakin suchuyasqam kallan —nispa.

⁴Chaymi rey tapurqa:

—¿Payqa maypitaq kachkan? —nispa.

Hinaptinmi Sibañataq nirqa:

—Payqa Amielpa churin Maquirpa wasinpim kachkan Lodebar llaqtapi —nispa.

⁵Hinaptinmi Rey David payta pusachimurqa Lodebar llaqtapi *yachaq Amielpa churin Maquirpa wasinmanta. ⁶Saulpa willkan otaq Jonatanpa churin Mefi-boset-

mi Davidpa kasqanman chayaramuspan paypa qayllanpi qonqoranpa pampaman kumuykurqa. Chaymi Davidñataq nirqa:

—iMefi-boset! —nispa.

Chaymi payñataq nirqa:

—Ñoqam kani —nispa.

⁷Hinaptinmi Davidñataq nirqa:

—Ama manchakuychu. Ñoqam taytayki Jonatanrayku qamta favorecespa abueloyki Saulpa llapallan allpanta kutichipusqayki, qamñataqmí tukuy tiempo ñoqawan kuska mikunki —nispa.

⁸Mefi-bosetmi kumuykuspa nirqa:

—¿Pitaq ñoqaqa kallani? ¿Manachu ñoqaqa kani wañusqa allqo hina mana valeq? —nispa.

⁹Saulpa ñawpaq sirvienten Sibata rey qayachimuspanmi nirqa:

—Saulpa chaynataq llapallan castankunapa kapuqninkunata lliwta qoykuni patronniki Saulpa willkan Mefi-bosetman. ¹⁰Qanmi llamkapunki chakrankunata churikikunawan hinaspa sirvientekikunawan, cosechankichikmá patronnikipa familiankuna mantienekunampaq. Patronnikipa willkan Mefi-bosetmi ichaqá mikunka ñioqawan kuska tukuy tiempo —nispa.

Sibapa churinkunam karqa chunka pichqayoq, sirvientenkunañataqmí karqa iskay chunka. ¹¹Sibam reyta nirqa:

—Qam Señor Reypa tukuy kamachiwasqaykita hinam ñoqaqa rurasaq —nispa.

Mefi-bosetmi reypa churin hina reywan kuska mikurqa. ¹²Mefi-bosetpam huk taksa churin karqa Micaia sutiyooq. Sibapa wasinpi llapallan *yachaqkunam Mefi-bosetpa sirvienten karqaku. ¹³Mefi-bosetmi ichaqá yacharqa Jerusalen llaqtapi reywan kuska mikusqanrayku. Payqariki karqa iskaynín chakin suchuyasqam.

Aram tropakunatawan Amon tropakunata David vencesqanmanta

(1 Cr 19:1-19)

10

¹Chaykunapa qepantam Amonpa mirayninkunapa reynin wañururqa hinaptin-
mi paypa rantinpiqa churin Hanunña gobiernarqa. ²Chaymi David piensarqa:

—Nahaspa churin Hanuntaqa kuyapayarisaqyá imaynam taytanpas ñoqawan rurasqanta hina —nispa.

Taytanpa wañukusqanmanta Hanunta consuelanapaqmi serviqninkunata David kacharqa. Davidpa serviqninkuna Amonpa mirayninkunapa allpanman chayaruptinmi ³Amonpa mirayninkunapa jefenkuna reyninku Hanunta nirqaku:

—¿Creenkiku taytaykita kuyasqanrayku consuelasunaykipaq Davidqa serviqninkunata kachamusqanta? ¿Manachu serviqninkunataqa kachamusuchkanki llaqtata wateqaspa puchukarachinankupaq? —nispa.

⁴Chay Rey Hanunmi runankunata kamachirqa Davidpa serviqninkunata preso-
chanankupaq hinaspa barbankutapas huklaw uyallanta siksirunankupaq chaynataq
pachankutapas siki patankama qorurunankupaq. Reypa kamachisqanman hina
ruraruspankum kachaykurqaku. ⁵Davidman willaykuptinkum paykunaman taripa-
chirqa anchallaña penqasqa kasqankurayku, paykunatam nichimurqa:

—Jerico llaqtapiyá kaychik barbaykichik kasqallan wiñamunankama hinaptin-
ñam kutimunkichik —nispa.

⁶Amonpa mirayninkunam Davidpa cheqnisqanta yacharuspanku, Aram nacionpi kaq Bet-rehab lawmanta hinaspa Soba lawmanta pagaspa pusachimurqaku iskay chunka waranqa soldadokunata, pusachimurqakutaqmi Maaca nacion reypa waranqa soldadonkunatapas.

⁷Chayta David yacharuspanmi Joabta kacharqa llapallan valeroso soldadonkunatawan.

⁸Amonpa miraynin soldadokunam peleanankupaq lloqsispanku tropa-tropa kinraynin-man churakururqaku llaqtapa zaguannin punkupa waqtanpi. Soba lawmanta hinaspa Rehob lawmanta Aram nacionniyoq soldadokunam ichaqa Tob lawmanta hinaspa Maaca lawmanta soldadokunapiwan churakururqaku campopi sapaqla. ⁹Chaymi qepanpi hinaspa ñawpaqniñpi tropakuna kasqanta Joab qawaykuspan Israel soldadokunamanta aswan allinninta akllarurqa hinaspm Aram nacionniyoq tropakunawan peleananpaq churarurqa. ¹⁰Puchuq tropakunatañataqmi wawqen Abisaiman qoykurqa chaynapi Amonpa miraynin tropakunawan peleananpaq. ¹¹Joabmi wawqenta nirqa:

—Aram nacionniyoq tropakuna ganamuwaptinqa hamunkim yanapawaqniy.

Amonpa miraynin tropakuna ganamusuptikiñataqmi hamusaq yanapaqniki. ¹²Kallpanchakuptikiyá tukuy kallpanchikwan peleasunchik nacionninchikrayku chaynataq Diosninchikpa llaqtankunarayku. iTayta Diosyá munasqanta rurachun! —nispa.

¹³Soldadonkunawan Aram nacionniyoq tropakunata Joab atacaptinmi paykunañañataq lluptikurqaku. ¹⁴Aram nacionniyoq soldadokunapa lluptisqanta Amonpa miraynin soldadokuna qawaykuspanmi paykunapas Abisaimanta lluptikurqaku hinaspm llaqtaman yaykururqaku. Amonpa miraynin soldadokunapa contranpi peleasqanmanta Joab kutimuspanmi chayaramurqa Jerusalen llaqtaman.

¹⁵Aram nacionniyoq tropakuna Isrelpa tropakunawan vencesqa kasqankuta qawaykuskankum kasqallan huñunakururqaku. ¹⁶Hadad-ezermi qayachimurqa Eufrates Mayupa waklaw chimpanpi kaq Aram nacionniyoq tropakunata hinaptinmi paykuna hamurqaku Helam llaqta lawkama. Hadad-ezera llapallan tropakuna kamachiq Sobacmi paykunata kamachirqa. ¹⁷Davidman chayta willaykuptinkum Israel llapallan tropakunata huñuruspa Jordan Mayuta chimparurqa Helam llaqtaman chayanankama. Chaypim Aram nacionniyoq tropakuna Davidpa tropakunawan peleanankupaq kinrayninman churakururspanku pelearqaku. ¹⁸Aram nacionniyoq tropakunam ichaqa Israel tropakunamanta ayqekurqaku, Davidpa tropakunam wañurachirqa qanchis pachak carretawan peleaq soldadokunata, wañurachirqakutaqmi tawa chunka waranqa silladakunatapas. Aram nacionniyoq llapallan tropakuna kamachiq Sobacpas herido karuspanmi chaypi wañururqqa. ¹⁹Hadad-ezera llapallan yanapaqniñ reykunam Israel tropakunapa vencerusqanta qawakuykuskanku Israel nacionwan hawkayayman yaykururqaku hinaspm paykunataña servirqaku. Chaymantapunim Aram nacionniyoq runakunaqa manchakururqaku Amonpa mirayninkuna yanapayta.

Betsabey sutiyoq warmiwan David huchallikusqanmanta

11 ¹Mosoq wata chayaramuptinmi reykunapa guerraman lloqsinanku tiempopi David kacharqa Joabta, serviqinkunata hinaspa llapallan Israel tropakunata. Paykunam Amonpa miraynin tropakunata venceruspa Raba llaqtapa muyuriqniñpi campanetonkuta churarurqaku peleanankupaq. Davidmi ichaqa Jerusalen llaqtapi qeparurqa.

²Davidmi tarde law horata camanmanta hatariruspa palacionpa qatanpi paseakuchkaspa bañakuchkaq warmita rikururqa, chay warmim karqa buenamozallaña.

³Chay warmi pim kasqanta tapumunankupaq David kachaptinmi nirqaku:

—Chay warmiqa Eliampa churin Betsabeymi, Het casta runa Uriaspa warminmi —nispa.

⁴Chaymi David kacharqa runankunata chay warmita pusamunankupaq, hamuruptinmi David paywan puñururqa hinaptinmi Betsabeyqa wasinman kutikurqa. Payqa chayraqmi yawarpakuyninmanta chuyanchasqa kachkarqa.

⁵Chay warmim wiksayakuruspan Davidman willachimurqa:

—Wiksayakurunim —nispa.

⁶Chaymi Joabman David nichimirqa:

—Het casta Uriasta kachamuway —nispa.

Chaymi Joab chaynata rurarqa. ⁷Urias payman hamuruptinñataqmi David tapurqa Joabpa imaynam kasqanmanta, tropakunapa imaynam kasqanmanta chaynataq guerra imaynam kasqanmantapas. ⁸Chaymantam Uriasta David nirqa:

—Wasikiman rispayá samarimuy —nispa.

Rey pa palacionmanta Urias lloqisirupillanmi kikinpa mikunanmanta rey apachirqa regalota. ⁹Uriasmi ichaqa wasinman mana rispa palaciopa punkunpi puñurqa rey pa llapallan serviqninkunawan. ¹⁰Urias wasinman mana risqanmanta Davidman willaykuptinkum David tapurqa:

—Viajasqaykimanta kutiramuchkaspaaqá ¿imanasqamá manaqa rirqankichu wasikimanqa? —nispa.

¹¹Chaymi Uriasñataq nirqa:

—Diospa baulninpas, Israel tropakunapas, Juda tropakunapas karpallapim kachkanku, kamachiwaqniy Joabpas hinaspa serviqninkunapas campollapim puñuchkanku chinaptinchu ñoqañataq wasiyman yaykusaq mikukuq, tomakuq hinaspa warmiywan puñukuq? Qampa vidaykiraykum jurani, manapunim chaytaqa ruraymanchu —nispa.

¹²Davidmi nirqa:

—Kunanpas kaypiraqyá kariy. Paqarinñam aviasqayki —nispa.

Chaymi Urias qeparurqa Jerusalen llaqtapi paqarinnintinkama. ¹³David convidas panmi mikuchirqa hinaspa tomachirqa sinkanankama. Tutayaruptinñam Uriasqa rey pa serviqninkunawan kuska puñuq rirqa ichaqa manam rirqachu wasinmanqa.

¹⁴Paqarinnintimi David qellqarqa cartata Joabman hinaspm apachirqa kikin Uriaswan. ¹⁵Cartapim nirqa:

Uriasta churaruy llumpay peleaq tropakunapa puntanman hinaspa paymanta suchurikuychik chaynapi heridasqa wañunapanqa.

¹⁶Chaymi llaqtata Joab atacaspa Uriasta churarurqa valeroso soldadokunapa kasqan sitioman. ¹⁷Chaymi llaqta defiendeq soldadokuna lloqsiramurqaku Joabwan peleanankupaq. Davidpa tropakunamantam wakin soldadokuna wañururqa, wañururqataqmi Het casta runa Uriaspas.

¹⁸Hinaptinmi Joab willachirqa Davidman guerrapi tukuy ima pasasqanmanta.

¹⁹Willakuqtam kunarqa kaynata:

—Guerramanta tukuy imata reyman willaruptikiqa ²⁰ichapas piñakuspan tapusunkiman: “¿Imanasqataq peleaspaqa llumpayta llaqtaman anchuykurqankichik? ¿Manachu yacharqankichik murallamanta flechamusunaykichikta? ²¹¿Pitaq wañurachirqa Jerobaalpa churin Abimelecta? ¿Manachu molino maray pakisqata

chamqaramurqa huk warmi Tebes llaqtapa murallanmanta?" nispa. Chaynata nip-tinqa qanmi ninki: "Serviqniki Het casta runa Uriaspas wañurunmi" nispa.

²²Willakuq pasaspanmi Davidpa kasqanman chayaruspa Joabpa tukuy nimus-qanta Davidman willarqa. ²³Kaynatamá willarqa:

—Contraykupi campoman lloqsimuq soldadokunam ñoqaykumantapas aswan mas kallpayoq karqaku, chaywanpas kutirirachirqanikum llaqtapa zague pun-kunkama. ²⁴Aswanqa flechaqkuna serviqnikikunapa contranpi murallamanta flechamuptinkum wakin serviqnikikunapas wañururqaku, wañururqataqmí Het casta serviqniki Uriaspas —nispa.

²⁵Chaymi willakuqta David nirqa:

—Kallpanchaspayá Joabta nimuy: "Ama llakikuychu chaymantaqa, guerrapiqa pipas wañunmi. Aswanqa llaqtatayá aswan masta atacay chinkachinaykichikkama" nispa.

²⁶Uriaspas warminmi qosanpa wañurusqanta yacharuspan llumpayta waqallarqa.

²⁷Lutokusqan tiempo pasaruptinñataqmí David kacharqa Uriaspas viudanta palacion-man pusamunankupaq. Chaymi payqa warminña kaspan wachakurqa Davidpa qari churinta. Aswanqa Davidpa chay rurarusqanmi Tayta Diosta mana agradarqachu.

Davidta Natan qaqqasqanmanta

12 ¹Tayta Diosmi Natanta kacharqa Davidman, Natan payman chayaruspanmi nirqa:

—Huk llaqtapis iskay runakuna kasqa, hukninsi kasqa apu, huknninñataq wakcha. ²Apupas kasqa achkallaña ovejankunawan vacankuna. ³Aswanqa chay wak-chapas kasqa rantisqan chulla ovejachallan, chay ovejachantas kikinpuni uywakusqa. Chay ovejachas wiñasqa paywan chaynataq churinkunawan kuska, kikinpa mikumannmantas chay ovejachaqa mikuqpas. Tomanan vasomanta tomaspansi puñuqpas oqllayinipi. Chay ovejachaqa warmi churin hinas kasqa. ⁴Huk punchaw apu runapa wasinman huk viajero chayaruptinsi apuqa ovejankunamantapas nitaq vacankunaman-tapas nakayta mana munasqachu samapakuqman mikuchinanpaq, chay wakcha runapa ovejachantaraq qechuramuspansi samapakuqniñipaq mikuya rurachisqa —nispa.

⁵Chayta David uyariruspanmi chayna ruraq runapa contranpi sinchita piñaku-ruspan Natanta nirqa:

—Juranim kawsaq Tayta Diosrayku, chayna ruraq runaqa wañunanpunim.

⁶Chay ovejachapa rantiñipas sayachipuchunyá tawa ovejachakunata, mana ku-yapayarikuspa chayna rurasqanrayku —nispa.

⁷Chaymi Davidta Natan nirqa:

—Qanmi kanki chay runaqa chaymi Israelpa yupaychasqan Tayta Dios kaynata nin: "Ñoqam aceitewan tallichispay Israel nacionpi gobiernanaykipaq nombrarqayki, librarrqaykitaqmi Saulpa makimantapas. ⁸Munaychakusuqniq Saulpa familiantapas chaynataq warminkunatapas makikimanmi churamurqani. Gobiernachirqaykitaqmi Israel casta runakunapipas chaynataq Juda casta runakunapipas. Chaykunapas asllaraq kaptinqa mastaraqmi yapaykiman karqa. ⁹¿Imanasqamá ñoqa Tayta Diospa kamachi-kusqayta despreciaspaykiqa ñawpaqniypí mana allinta rurarkanki? Het casta Uriasta wañurachispaykim warmintapas warmikiparaq hapikuykunki. Qam kamachiptiki-má Uriasta Amonpa mirayninkuna guerrapi wañurachirqa. ¹⁰Despreciawaspayki Het casta Uriaspas warminta warmikipaq hapikuykusqaykiraykum miraynikunapi mana faltanqachu espadawan wañuchisqakuna. ¹¹Chaynaqa ñoqa Tayta Diostamá kaynata nini: Desgraciataq kikikipa familiallaykimanta apamusaq, qawachkaptikim warmikikunata

qeonusqayki hinaspaymi qoykusaq huk kaqnin familiaykimanña hinaptinmi warmikunawan punchawpipuni puñunqa.¹² Qamqa pakasqapim rurarqanki, ñoqanataqmi lliw Israel runakunapa qawasqanta punchaw rurasaq” nispa.

¹³Chaymi Natanta David nirqa:

—Huchallikurunim Tayta Diospa contranpi —nispa.

Hinaptinmi Natanañataq nirqa:

—Tayta Diosqa pampachaykunmi huchaykikunataqa, manam wañunkichu.

¹⁴Chaywanpas mana allin rurasqaykiwan Tayta Diosta despreciasqaykiraykum naceq churikiqa wañunqapuni —nispa.

¹⁵Natan wasinman kutiruptinmi Uriaspa viudanpi Davidpa churin wawata Tayta Dios onqorachirqa hinaptinmi pasaypaq wañunayaqña rikurirurqa.¹⁶ Chaymi Diosta David mañakuspan ayunarqa, qala pampapi siriylkuspanmi sapa tuta achikyarqa.¹⁷ Hinaptinmi palacionpi ancianokuna paypa kasqanman rirqaku pampamanta harachinchankupaq. Paymi ichaqa mana hatariyta munarqachu, paykunawan mikuytapas manam munarqachu.

¹⁸Qanchis kaq punchawpim wawa wañururqa chaymi Davidman wawapa wañurusqanmanta willaykuya manchakuspanku ninakurqaku:

—Wawa kawsachkaptinraq rimapayaptinchikpas manam uyariwarqanchikchu. Chaynaqa wawapa wañurusqanmantaga ñimaynataq willachwanchik? Imatas rurakurunqachiki —nispa.

¹⁹Aswanqa Davidmi serviqninkunapa upallallamanta rimanakusqankuta uya-rispan wawapa wañurusqanta musyarurqa chaymi tapurqa:

—¿Wañurunchu wawa? —nispa.

Hinaptinmi paykuna nirqa:

—Arí, wañurunmi —nispa.

²⁰Chaymi Davidqa qala pampamanta hararispan bañakurqa, aceitewan llusikuspantaqmi pachantapas mudakurqa hinaspam Tayta Diospa karpanman yaykuspa adorarqa. Chaymantam wasinman kutiramuspan mikuya mañakurqa chaymi qoykuptinku mikurqa.²¹ Hinaptinmi serviqninkuna nirqaku:

—¿Imataq kay rurasqaykiqa? Wawa kawsaptinraffa ayunaspam waqarqanki. Pay wañuruptinñataqmi harispayki mikunki —nispa.

²²Chaymi Davidñataq nirqa:

—Wawa kawsaptinraffa ayunaspaymi waqarqani: “Ichapas Dios llakipayari-waspan wawata kawsachinmanraq” nispay.²³ Ichaqa kunan wañuruchkaptinqa ñimapaqñataq ayunasaq? ¿Atiymanchu kawsarachiyta? Ñoqam paypa kasqanman risaq, paymi ichaqa manaña ñoqaman kutimunqachu —nispa.

Salomonpa nacekusqanmanta

²⁴Davidmi warmin Betsabeyta consuelarqa, huktawan paywan puñuptinmi wa-chakurqa huk qari wawata. Paytam David suticharqa Salomonwan. Tayta Diosmi chay wawata kuyaspan²⁵ willakuqnin Natanta kacharqa Davidman chaynapi chay wawata Tayta Diosrayku Jeddiaswan sutichananpaq.

Raba llaqtata David vencesqanmanta

(1 Cr 20:1-3)

²⁶Joabmi atacarqa Amonpa mirayninkunapa Raba llaqtanta. “Reypa Llaqtan” sitiota dueñochakuruspanmi²⁷ Davidman kacharqa willakuqkunata kaynata nimunankupaq:

—Raba llaqtata atacaspaymi yakupa kasqan barriota dueñochakuruni.²⁸ Kunanyá huñuy wakin tropaykikunata hinaspa llaqtata atacaspa dueñochakuy, mana chayqa llaqtata dueñochakuruptiyimi sutiywan sutichasqa karunman —nispa.

²⁹Chaymi David lliw tropankunata huñuruspan Raba llaqtapa contranpi peleaq rirqa hinaspm venceruspa dueñochakururqa.³⁰Chay nacionpi reypam karqa alhaja rumikunawan adornasqa qorimanta coronan, chay coronata horqoruspankum David pa umanman churarqaku. Chay coronapa llasayninmi karqa kimsa chunka kimsayoq kilo. Davidmi llaqtamanta horqorqa chaypi kaq nana-nanaq imapas kaqkunata.

³¹Horqomurqataqmí llaqtapi puchuq runakunatapas, paykunatam llamkachirqa sierrakunawan, trillanapaq fierromanta maquinakunawan hinaspa fierromanta hachakunawan, llamkachirqataqmí ladrillo hornokunapipas. Chaynatamá llamkachirqa Amonpa mirayninkunapa llapallan llaqtankunapi kaq runakunatapas. Chaymantam Davidqa kutikamurqa llapallan tropankunawan Jerusalen llaqtaman.

Panillanta Amnon abusasqanmanta

13 ¹Chaykuna pasaruptinmi Davidpa churin Amnon enamorakururqa panin Tamarmanta. Tamarqa karqa Davidpa churin Absalonpa legitimo paninmi, paymi karqa ancha buenamoza. ²Chaymi panin Tamarmanta Amnon ancha llakisqa kaspa onqorurqa. Tamarqa doncella kasqanraykum Amnonqa ima ruraruystapas mana atirqa-chu. ³Ichaqa Amnonpa amigonmi karqa Jonadab. Paymi karqa Davidpa wawqen Simea sutivoq runapa churin. Jonadabqa ancha sacre runam karqa. ⁴Chaymi Amnonta nirqa:

—Reyqa churin cimanasqataq puncha-punchaw kaynatañaqa hukmanyachkan-ki? ¿Manachu willaykuwankiman? —nispa.

Chaymi Amnonñataq nirqa:

—Wawqey Absalonpa panin Tamartam kuyaruni —nispa.

⁵Chaymi Jonadab nirqa:

—Camaykiman ustururspa onqoq tukuruy. Taytayki watukusuqni hamuptinmi ninki: “Ruegakuykim paniy Tamar hamuspan mikuya ñawpaqniypi rurapuwanapaq chaynapi serviwaptin mikunaypaq” nispa.

⁶Amnonmá ustururqa camanman hinaspm onqoq tukururqa. Amnonta watukuq rey hamuptinmi Amnon nirqa:

—Ruegakuykim paniy Tamar hamuspa iskay tortillakunata ñawpaqniypi rurapuwananpaq chaynapi serviwaptin mikunaypaq —nispa.

⁷Palaciopi kachkaptinmi Tamarta David nichimurqa:

—Ama hina kaspaykiyá riy turiki Amnonpa wasinta hinaspayá mikuya ruraykapamuy —nispa.

⁸Tamarmi turin Amnonpa wasinman rispa camanpi usturayachkaqta tarirurqa. Masata qaqsanmi tortillata ruraspa ñawpaqniypi freirqa. ⁹Hinaspm sartenmanta horqospa tortillakunata servirqa. Amnonmi ichaqa mana mikuya munaspan nirqa:

—Kaymanta llapallan runakuna lloqsichun —nispa.

Hinaptinmi llapallan runakuna chaymanta lloqsirqaku. ¹⁰Amnonmi Tamarta nirqa:

—Puñunay cuartoman mikuya apamuspayki serviway mikunaypaq —nispa.

Chaymi Tamar rurasqan tortillakunata apaykurqa turin Amnonpa puñunan cuartonman. ¹¹Mikuya ñawpaqniyan asuykachiptimí Tamarta hapiruspa Amnon nirqa:

—Panilláy, hamuy puñukusunchik —nispa.

¹²Payñataqmi nirqa:

—iManam turý!, ama abusawaychu. Israel nacionpiqa manam kaynataqa runankuchu. Ama kay penqaytaqa ruraychu. ¹³Ñoqaqa ñmaymantaq riyman penqakuñiywanqa? Chaynataqchá qampas Israel nacionpi mana penqakuq runa hina qawasqa kawaq. Ruegakuykim kunan reyta rimapayaykamunaykipaq, payqa manam negasunkichu qanwan casarakunaytaqa.

¹⁴Amnonmi ichaqa Tamarpa nisqan kasukuya mana munaspan aswan kallpasapa kasqanrayku abusarurqa. ¹⁵Aswanqa Amnonmi payta cheqnipakururqa ancha-anchata. Kuyasqanmantapas aswanraq cheqnipakuruspanmi nirqa:

—Hatarispaykiyá pasakuy —nispa.

¹⁶Chaymi Tamar nirqa:

—Amayá chaynachu kachun turilláy. Abusawasqaykimantapas aswan mana allinmi kanman kay wischuwayniqiqa —nispa.

Amnonmi ichaqa paypa nisqan kasukuya mana munarqachu. ¹⁷Chaymi sirviententa qayaykuspan nirqa:

—Hawaman qarqoy kay warmita hinaspa punkuta sumaqta wichqay lloqsirup-tin —nispa.

¹⁸Sirvienten hawaman wischuruptinmi punkuta sumaqta wichqarurqa. Tamarpa pachanmi karqa qoysu suma-sumaq adornasqa. Chaynatam pachakuqku reypa doncella churinkuna. ¹⁹Tamarmi uchpata umanman maqchikuykuspan suma-sumaq adornasqa qoysu pachantapas llikiparurqa hinas pam makinta umanman churakuykuspa qaparispa waqastin pasakurqa. ²⁰Chaymi turin Absalon nirqa:

—Panilláy ñuturiki Amnonchu qanwan karurqa? Kunanqa upallayñayá, payqari-ki turikim. Amayá llumpaytaqa llakikuychu kay asuntomantaqa —nispa.

Tamarmi llakisqallaña turin Absalonpa wasinpi *yacharqa. ²¹Tukuy chay pa-saqunamanta Rey David yacharuspanmi sinchita piñakururqa. Ichaqa churin Amnontaqa manam qaçcharqachu piwi churin kaptin kuyasqanrayku. ²²Absalon-pas wawqen Amnontaqa manam imatapas nirqachu chay rurasqanmanta ichaqa cheqnirqam Amnonta panin Tamarta abusasqanmanta.

Amnonta Absalon vengakusqanmanta

²³Iskay wataña pasaruptinmi Absalonpa runankuna Efrain llaqtapa hichpan Baal-hazor lawpi ovejankunata rutuchkarqaku. Absalonñataqmí convidarqa reypa llapallan churinkunata. ²⁴Absalonmi reyman hamuspan nirqa:

—Runaykunam rutuchkanku ovejaykunata chaynaqa ruegakuykim serviqniki-kunawan rinaykipaq —nispa.

²⁵Chaymi reyñataq nirqa:

—Manam churilláy, manam llapallaykuqa riymankuchu, llumpaytam gastachi-kikuman rinaykipaq —nispa.

Absalon llumpayta hikutaptinpas reyqa manam munarqachu paywan riya ichaqa Diospa bendicionnintam Absalonpaq mañapurqa. ²⁶Absalonmi nirqa:

—Manaña llapallaykichik riya munaptikichikqa ruegakuykim wawqey Amnon ñoqaykuwan rinanpaq —nispa.

Hinaptinmi reyñataq nirqa:

—¿Imapaqtaq Amnonqa qanwan rinman? —nispa.

²⁷Absalon hikutasqanraykum Amnonta rey kachaykurqa paywan rinanpaq, ka-chaykurqataqmí llapallan churinkunatapas.

Absalonmi reypa mikunarpaq hina convidota rurachirqa.²⁸ Absalonmi kama-chirqa serviqninkunata kaynata:

—Ama hina kašpam ñoqata qawawankichik. Amnon vinowan tumpa sinkaña kachkaptinmi nisqaykichik: “Amnonta wañuchichik” nispa. Hinaptinmi payta wañuchinkichik. Amam manchakunkichikchu, ñoqam kamachichkaykichi. Chaynaqa kallpanchakuspayá qarinchakuychik —nispa.

²⁹ Absalonpa serviqninkunam kamachisqanman hina wañuchirqaku Amnonta chay-mi reypa llapallan churinkuna lluptikurqaku mulankuman sapakama sillakuykuspa.

³⁰ Paykuna ñanllapiraq kachkaptinkum Davidman willaykurqaku:

Absalonmi wañurachin llapallan churikikunata, manam pipas puchunchu —nispa.

³¹ Davidmi hatarispan pachanta llikiparuspan pampaman kuchpakuykurqa llumpay llakisqa kasqanrayku. Chaypi sayaq llapallan serviqninkunapas pachankutam llikipa-kururqaku. ³² Davidpa wawqen Simeapa churin Jonadabmi ichaqa Davidta nirqa:

—Reynilláy, amayá piensaychu mozo churikikunata wañurachisqankumantaqa. Amnonllam wañusqaqa kachkan Absalonpa kamachisqanman hina. Panin Tamar-ta abusasqan punchawmantaraqmí Absalonqa piensarurqa Amnon wañurachiyta. ³³ Chaynaqa señor reynilláy, amayá piensaychu llapallan churikikuna wañurus-qanmantaqa. Amnonllam wañurunqa —nispa.

³⁴ Absalonñataqmí lluptikururqa. Llaqta cuidaq runa qawarispanmi rikururqa Horonaim llaqtaman riq ñanninta, orqolawpa waqtanta achkallaña runakuna ba-jamuchkaqta. Chaymi llaqta cuidaq runa reypa kasqanman pasaspan nirqa:

Horonaim llaqtaman riq ñannintam orqo lawpa waqtanta achkallaña runakuna uraykamuchkan —nispa.

³⁵ Jonadabmi reyta nirqa:

—Waqaya hamuchkanku churikikunaqa ñoqapa piensasqayman hina —nispa.

³⁶ Jonadab rimayta tukuykuchkaptinmi reypa churinkunaqa chayaykamurqa-ku hinaspam qaparispanku waqarqaku. Reypas llapallan serviqninkunawanmi sinchita waqarqaku. ³⁷ Absalonñataqmí lluptikuspa ripukurqa Gesur nacionpa reynin Talmaiapan, Talmaiqa karqa Amiudpa churinmi. Davidñataqmí waqarqa churin Ammonmanta sapa punchaw. ³⁸ Absalonmá lluptirurqa Gesur nacionman hinaspam chaypi *yacharqa kimsa wata. ³⁹ Churin Ammonpa wañusqanmanta Rey Davidpa sonqon tiyaruptinmi tukuy sonqonwan Absalonta rikuykuya munarqa.

Absalonta Joab kutichimusqanmanta

14 ¹Sarviapa wawan Joabmi yacharurqa Absalonmanta rey extrañasqanta.

²Joabmi Tecoa llaqtamanta pusachimurqa sacre warmita hinaspam nirqa:

—Ruegakuykim luto pachawan churakuspakyi llakipi kachkaq hina rikchaku-naykita, aceitewanpas ama untakuspakyim rikurirunki wañukuqmanta unayña lutokuchkaq hina. ³Reyman yaykuspakyim yachachisqayta hina rimanki —nispa.

Joabmi yachachirqa warmita imakunam ninanta. ⁴Tecoa llaqtayoq warmiqa reypa kasqanman chayarusanmi qonqorana pampaman kumuykuspa nirqa:

—iReynilláy, yanapaykullawayá! —nispa.

⁵Chaymi reyñataq nirqa:

—¿Imanantaq? —nispa.

Hinaptinmi chay warmi nirqa:

—Cheqaptapunim ñoqaqa viuda kani, qosaymi wañukunña. ⁶Ñoqapam ka-puwarqa iskay qari wawaykuna. Paykunam campopi peleaptinku mana pipas amachaqninku kaptin wawqenta huknin wañurachirqa. ⁷Chaymi ñoqapa contrapi llapallan aylluykuna hatariramuspa niwachkanku: “Wawqen wañuchiq wawaykita makiykuman churamuy wawqen wañuchisqanmanta wañuchinayku-paq chaynapi herencia chaskinantapas amaña chaskinanpaq” nispa. Chaynaqa reynilláy, huknin wawaytachiki nina sansa hina kachkaqta chinkarachinqaku, hinaptinchá qosaypa sutinpas nitaq mirayninpas manaña kanqañachu kay allpa-piqa —nispa.

⁸Hinaptinmi reyñataq chay warmita nirqa:

—Kutiy wasikiman. Kamachisaqmí qampa favornikipi —nispa.

⁹Tecoa llaqtayoq warmim nirqa reyta:

—Señor reylláy, taytaya castankunayá culpayoqqa kasaqku ichaqa qamqa mana culpayoqmi kanki gobiernoyki pi kaqkunapiwan —nispa.

¹⁰Reyñataqmí nirqa:

—Contraykipi rimaqtqaq pusamuwayá chaynapim pipas manaña imanasunki-chu —nispa.

¹¹Chaymi warmi nirqa:

—Ruegakuykim reylláy, yupaychasqayki Tayta Diosta mañakunaykipaq chayna-pi wañuqmanta reclamaqpas amaña wawallayta chinkarachinanpaq. Chaynapich wawallayta manaña wañuchinqakuchu —nispa.

Chaymi reyñataq nirqa:

—Kawsaq Tayta Diosraykum jurani, wawaykitaq manam pipas imananqachu —nispa.

¹²Chay warmiqa nirqataqmí:

—Ruegakuykim señor reylláy, kayllataña niy kunayapaq —nispa.

Chaymi reyñataq nirqa:

—Niwayá —nispa.

¹³Chaymi warmi nirqa:

—Chaynatapuniqa čimanasqamá piensachkanki Diospa runankunapa con-tranpi? Chaynakunata rimaspaykiqa kikillaykim culpayoq kanki, churikita qarqoruspaykim mana kutichimunkichu. ¹⁴Cheqappunipas wañuqlam kanchik. Pampaman yaku tallirusqa hina mana hoqariy atinam kanchik. Nitaqmi Diospas qechunchu runapa vidantaqa. Payqa qarqosqa runa mana karunchakunanaqpmi tukuyta ruran. ¹⁵Kunanqa hamurqani kaykuna niqnikim, Señor reylláy, runakuna mancharichiwasqanraykum, piensarqani: “Kunanyá reyta nimusaq, icharaqpas ruranman nisqayta” nispa. ¹⁶Qam uyariwaspaykiqa libraruwankim ñoqatawan wawayta Diospa qowasqanku herenciaykumanta chinkarachiy munaq runamanta. ¹⁷Señor reylláy, ñoqam piensarqani sonqollayta tiyaykachinaykimanta, qamqariki Diospa angelin hinam kanki allinta otaq mana allintapas sumaqta tanteaq. Yu-paychasqayki Tayta Diosyá qanwan kachun —nispa.

¹⁸Reymi chay warmita nirqa:

—Amamá pakaykuwankichu ima tapusqaytapas —nispa.

Hinaptinmi warmiñataq nirqa:

—Niwayá, Señor reylláy —nispa.

¹⁹Reymi tapurqa:

—Tukuy kaykuna nisqaykiqa ćmanachu Joabpa nisusqayki? —nispa.

Chaymi Warmiñataq nirqa:

—Señor reylláy, vidayraykum jurani, manam llullakusaqchu qam señor reyniypa imapas tapuwashqaykitaq. Serviqniki Joab kamachiwaspanmi yachachiwarqa tukuy chay imakunapas qanman nisqaykunataqa.²⁰ Serviqniki Joabmi chayta rurarqa imam pasakuqkunata cambiananpaq. Ichaqa qam reyniqa ancha yachayniyoqmi kanki Diospa angelnin hina nacionpi tukuy pasaqqunamanta yachaq —nispa.

²¹ Hinaptinmi reyñataq Joabta nirqa:

—Kay asuntotaqa arreglaruniñam. Rispaykiyá kutichimuy Absalon mozota —nispa.

²² Joabmi qonqoranpa pampakama kumuykuspan Tayta Diospa bendicionninta mañapurqa hinaspam nirqa:

—Señor reylláy, kunanmi kay serviqniki yacharuni favorecewasqaykita, qam-qariki nisqaytam rurachkanki —nispa.

²³ Gesur nacionman Joab rispanmi Absalonta pusamurqa Jerusalen llaqtaman.

²⁴ Ichaqa reymi nirqa:

—Absalonqa wasinmanyá richun ama rikuwananpaq —nispa.

Chaymi Absalon wasinman rispa reyta mana rikurqachu.

²⁵ Absalon hina buenmozo kasqanmanta alabasqa runaqa manam pipas karqa-chu Israel lliw nacionpiqa. Paymi karqa chaki plantanmanta uma puyukninkama sumaqllaña.²⁶ Chukchantam rutuchikuq sapa wata tukuyta. Chukchan wiñarus-panmi llumpayta fastidiaq. Rutuchikusqan chukchanmi llasaq iskay kilo masninta reyضا pesanman hina.²⁷ Absalonpam karqa kimsa qari churinkuna, karqataqmí huk warmi churinpas Tamar sutiyooq. Chay churin Tamarqa karqa ancha buenamozam.

²⁸ Absalonmi *yacharqa Jerusalen llaqtapi iskay wata reyta mana rikuspa.

²⁹ Absalonmi qayachimurqa Joabta reyman kachananpaq ichaqa Joabmi mana hamuya munarqachu. Yapatawanmi qayachimurqa Joabta, chaywanpas manam hamuya munarqachu.³⁰ Chaymi servientenkunataq Absalon nirqa:

—Ñoqapa chakraypa waqtanpi Joabpa chakranta kañaykamurqaku. Cebada tarpusqam kachkan. Rispaykichikyá kañaykamuychik —nispa.

Chaymi Absalonpa sirvientenkuna Joabpa chakranta kañaykamurqaku.³¹ Chay ratollam Absalonpa wasinta Joab rispa nirqa:

—¿Imanasqataq sirvientekikuna chakrayta kañaykurqaku? —nispa.

³² Chaymi Absalonñataq nirqa:

—Noqam qayachimurqayki reyman kachanaypaq, paytayá nimuy: “¿Imapaqtaq Gesur nacionmanta hamurqani? Allinchá kanman karqa hinapi kamuyniy” nispa. Ñoqqa kunanpunim reyta qawamusqa, huchayoq kaptiyqa wañuchiwachunyá —nispa.

³³ Joabmi rirqa reyman willamuq hinaptinmi rey qayachimurqa Absalonta. Absalon reyضا kasqanman chayarusanpmi paypa qayllanpi qonqoranpa pampaman kumuykurqa. Reyñataqmí muchaykurqa Absalonta.

Davidpa contranpi Absalon hoqarikusqanmanta

15 ¹Tiempopa risqanman hinam Absalon armakururqa guerrapaq carretata, caballokunata chaynataq pichqa chunka runakunatapas ñawpaqninta kallpanankupaq.² Absalonmi tempranolla hatarispa llaqtaman yaykuna zaguán ñanpa patanpi sayaq. Pipas reyman quejakuq hamuqta Absalon qayasanpmi tapuq:

—¿Maylaw llaqtamantataq hamuchkanki? —nispa.

Chay tapusqan runa Israelpa huk kaqnin ayllumanta kasqanta niptinqa,³ Absalonmi niq:

—Niwasqayki asuntoykiqa razonpunipas ancha allinmi ichaq manam pipas kanchu reypa rantinpi atiendesunaykipaq.⁴ iAmalaya ñoqata churaykuwanmanku kay nacionpi juez kanaypaq! hinaptinqa llapallan quejayoqkuna otaq asuntoyoqkuna hamuwaptinkuch allin arreglo rurayman —nispa.

⁵Chaymi pipas Absalonpa ñawpaqninman qonqorakuykunanpaq asuykuptinqa pay abrazaykuspan muchaykuq.⁶ Chaynatam ruraq llapallan Israel castakunawan otaq reyman allin arreglo rurananpaq hamuqkunawan. Chaynatamá Israel runakunapa sonqonta Absalon suwarurqa.

⁷Tawa wata pasaruptinmi reyta Absalon nirqa:

—Ama hina kaspayá kachaykuway Hebron llaqtaman rispay Tayta Diosman prometesqayta cumplinaypaq.⁸ Aram law Gesur nacionpi kachkaspayraqmi prometekurqani: “Sichu Tayta Dios Jerusalen llaqtaman kutichiwaptinqa ñoqam payta servisaq” nispay.

⁹Chaymi rey nirqa:

—Hawkallayá pasakuy —nispa.

Hinaptinmi Absalon pasarqa Hebron llaqtaman.¹⁰ Absalonmi kacharqa chaki-purilla willakuqkunata llapallan Israel ayllukunaman kaynata nimunkupaq:

—Cornetapa waqasqanta uyarispaykichikmi ninkichik: “Absalonmi gobiernachkanña Hebron llaqtapi” nispay.

¹¹Jerusalen llaqtamantam Absalonwan kuska rirqa iskay pachak qayachisqan runakuna. Paykunaqa rirqaku mana imatapas yachastinmi chayraykum mana huchayoqchu karqaku.¹² Animalkunata wañuchispa Diosman ofrecechkaspan-mi Absalon qayachimurqa Davidpa consejaqniñ Ahitofel sutiyoq runata, paytaqa qayachimurqa Gilo llaqtamantam. Reypa contranpi kaqkunam aswanta mirarurqa chaynapim Absalon qatiq runakunapas astawan yapakururqa.

Jerusalenmanta David ayqekusqanmanta

¹³Davidman willakuq rispanmi nirqa:

—Llapallan Israel castakunam Absalonwanña kachkanku —nispa.

¹⁴Chaymi David kamachirqa Jerusalen llaqtapi paywan kuska kaq serviqninkunata:
—Kunapuni ayqekusunchik, Absalonmantaqa manam lluptiyya atichwanchu.

Utzqayman lluptikusunchik, yanqañataqmi utzqayman hayparamuwaspanchik atacaruwachwanchik hinaspam llaqtapi runakunatas guerrawan wañurachinmanku —nispa.

¹⁵Chaymi reypa serviqninkuna payta nirqaku:

—Ñoqaykuqa listom kachkaniku tukuy imapas niwasqaykiku ruranaykupaq —nispa.

¹⁶Chaymi rey lloqsirqa palacionpi llapallan kaqkunawan kuska. Reyqa sa-gerurqa chunka compañerallantañam palaciota cuidanankupaq.¹⁷ Reymá lloqsirqa llapallan runankunawan kuska hinaspam sayakurqaku llaqtanta karupiña kaq wasipi.¹⁸ Llapallan serviqninkunam paypa waqtanta rirqaku. Rirqakumá reyta waqaychaq Ceret casta chaynataq Pelet casta soldadokunapas. Rirqakutaqmi paypa ñawpaqninga Gat llaqtamanta qatimuqniñ soqta pachak soldadokunapas.¹⁹ Reymi nirqa Gat llaqtayoq Itai sutiyoq runata:

—¿Imapaqtaq qamqa rinki ñoqaykuwan? Kutispaykiyá kamuy chay huk reywan. Qamqa kanki forasterom llaqtaykimanta qarqomusqa.²⁰ Qayna punchaw chayaramuq hinallaraqmi qamqa kachkanki. Chaynaqa ¿imapaqtaq ñoqaykuwan rinaykipaq

nisqayki? ¿Ñoqapas atisqaymanchá maymanpas risaq? Qamqa kutikuspayá castayki-kunatapas kutichiyytaq. Tayta Diosyá cheqaptapuni favorecesunki —nispa.

²¹Chaymi Itaiñataq reyta nirqa:

—Kawsaq Tayta Diosrayku chaynataq qam reyniyrayku juraspam nini: “Wañunay otaq kawsanay kaptinpas qam señor reywanmi kasaq” —nispa.

²²Hinaptinmi David nirqa Itaita:

—Chaynaqa haku pasasunchik —nispa.

Chaymi Gat llaqtayoq Itai pasarqa llapallan tropantin hinaska familiantin. ²³Runaku-na pasanankamam chay lugarpi llapallan runakuna qaparispa waqarqaku. Llapallanmi pasarurqaku Cedron Wayqota reywan kuska. Llapallankumá pasarqaku chunniqman riq ñanninta. ²⁴Sacerdote Sadocpas llapallan Leví castakunawanmi rirqa Diospa contrato baulminta apaspanku, chay baultam saqerqaku sacerdote Abiatarpa ladonpi llaqtamanta llapallan runakuna lloqsiya tukunankukama. ²⁵Reyñataqmí nirqa Sadocta:

—Kutichiy llaqtaman Diospa baulninta. Tayta Dios favorecewaspaqa kutichimuwanqach hinaptinchá qawasaq baulta chaynataq *yachanan karpatapas. ²⁶Sichu pay niwanqa: “Ma-nañam munaykichi” nispa hinaptinqa ñoqawanyá rurachun imam munasqanta —nispa.

²⁷Reyqa nirqataqmí sacerdote Sadocta:

—¿Manachum qawachkanki? Qamqa hawkallayá llaqtaman kutikuy Abiatarwan kuska. Kutichuntaqyá Ahimaas sutiyoq churikipas chaynataq Abiatarpa churin Jonatanpas. ²⁸Ñoqam kachkasaq Jordan Mayupa chunniq vadonpi noticia-ta willachimuwanaykichikkama —nispa.

²⁹Chaymi Sadocwan Abiatar kutichirqaku Diospa baulninta Jerusalen llaqtaman hinaspam chaypi karqaku. ³⁰Davidmi seqarqa Olivos sutiyoq moqo cuestata waqastin, qala chakilla chaynataq umanpas tapasqa. Paywan seqaq runakunapas waqastinmi rirqaku umanku tapasqa. ³¹Davidmanmi willarqaku: “Ahitolqqa kachkan contraykipi Absalonwan hoqarikuqkunawan kuskam” nispa. Hinaptinmi David nirqa:

—Dios Taytalláy, Ahitolelpa consejasqanta yanqachay —nispa.

³²Davidmi chayarurqa Diosta ñawpaq tiempopí adorasqanku moqopa puntanman, chaypim Arqui castamanta kaq Husai sutiyoq runa lloqsiramurqa reywan tupaykuq, pachanpas llkipasqa chaynataq umanpas allpallaña. ³³Chaymi David nirqa:

—Ñoqawan rispaykiqa sasachakuytam qowankiman. ³⁴Jerusalen llaqtaman kutispayá Absalonta nimuy: “Reynilláy, ñoqam kasaq serviqniki, taytakipa serviqnin kasqayman hinam qampa serviqnikiña kasaq” nispa. Chaynata ruraspaykim yanqachanki Ahitolelpa consejonta. ³⁵Chaypim kachkanku sacerdote Sadocwan sacerdote Abiatarpas, chaynataq palaciopi llapa ima uyarisqaykitam willanki Sadocmanwan Abiatarman. ³⁶Chaypim kachkan Sadocpa churin Ahimaaspas chaynataq Abiatarpa churin Jonatanpas. Paykunawanmi willachimuwanaki tukuy imakunapas uyarisqaykichikta —nispa.

³⁷Jerusalen llaqtaman Absalon yaykuykuchkaptinmi Davidpa amigon Husai Jerusalen llaqtaman chayarurqa.

Sibawan David rimasqanmanta

16

¹Moqopa puntanmanta tumpa waklawnintaña David richkaptinmi Mefibosetpa sirvienten Siba taripaykamurqa monturayoq iskay asnokunawan. Apamurqamá asnokunapi iskay pachak tantata, pachak racimo uvas pasasta, higos piasmanta pachak tortillakunata chaynataq huk odre vinotapas. ²Reymi tapurqa Sibata:

—¿Imataq kaykunaqa? —nispa.

Hinaptinmi Sibañataq nirqa:

—Asnokunam reypa familankuna sillakunanpaq, tantawan pasaskunañataqmí soldadokuna mikunanpaq, vinoñataqmí chunniqpi pisipaapkuna tomanankupaq —nispa.

³Hinaptinmi rey tapurqa:

—¿Maypitaq kachkan patronnikipa willkanqa? —nispa.

Chaymi Sibañataq nirqa:

—Payqa Jerusalen llaqtapim qeparamun, payqa piensachkan: “Israel nacionpi abueloya gobiernasqantam kunan kutichipuwanqaku” nispanmi.

⁴Chaymi reyñataq Sibata nirqa:

—Kunanqa qampaqñayá kachun Mefi-bosetpa llapa ima kapuqninkunapas —nispa.

Chaymi reypa qayllanpi qonqorakuykuspa Siba nirqa:

—Señor reylláy, siempreyá favoreceway —nispa.

⁵Bahurim llaqtachakama Rey David chayaruptinmi Saulpa castan Gerapa churin Simeí sutiyóq runa lloqsiramurqa reyta ñakastin. ⁶Rumiwanmi chamqarqa Davidta chaynataq llapallan serviqninkunatapas. Reymi ichaqa rirqa runankunapa chaynataq waqaychaqnin soldadokunapa chawpinta. ⁷Simeí sutiyóq runa ñakaspanmi nirqa:

—Runamasin wañuchiq mana allin ruraq runa ipasay kaymanta! ⁸Tayta Diosmi pagapusuchkanki Saulpa castankuna wañuchisqaykimanta, chaynataqa rurarkanki rantinpi qamña gobiernanaykipaqmi. Kunanmi ichaqa gobiernoykita Tayta Dios qoykun churiki Absalonmanña. Kay desgraciám hayparamusunki runa wañuchiq kasqaykimanta —nispa.

⁹Chaymi reyta Sarviapa wawan Abisai nirqa:

—¿Imanasqamá kay wañusqa allqo hina runaqa qam señor reyniytaqa ñakasunki? Dejaykuwayá kunkanta kuchuramunapaq —nispa.

¹⁰Reymi ichaqa nirqa:

—Sarviapa wawankuna, kayqa manam qamkunapa asuntoykichikchu. Wak runa chaynata ñakawananpaqqa Tayta Dioschiki nirqa: “Ñakay Davidta” nispa. Hinaptinqa ¿pitáq ninman: “¿Imapaqtáq chaynata ruranki?” nispa?

¹¹Abisaitawan llapallan serviqninkunatam David nirqa:

—Kikiy়pa churiyúnim maskawachkan wañuchiwananpaq hinaptinqa razonñachiki kay Benjamin casta runaqa. Hinayá ñakawachunku, Tayta Dioschá chaynata kamachirqa. ¹²Ichapas Tayta Dios qawarimuwanqa ñakarisqayta hinaspa kunan ñakawasqanmanta kutichipuwanqa allinta —nispa.

¹³Davidwan serviqninkuna ñanta riptinkum Simeipas rirqa Davidpa chimpan waqtanta ñakastin, rumikunata chamqamustin chaynataq polvota maqchimustin.

¹⁴Reymi llapallan runankunapiwan rispanku chayarurqaku pisipasqallaña maymi risqankuman hinas pam chaypi samarurqaku.

Jerusalen llaqtaman Absalonpa yaykusqanmanta

¹⁵Absalonñataqmí yaykururqa Jerusalen llaqtaman llapallan Israel casta runakunapa compañasqan, Ahitofelpas paywantaqmí yaykurqa. ¹⁶Davidpa amistadnín Arqui casta Husai sutiyóq runapas Absalonpa kasqanman chayaruspanmi qaparirqa:

—iKawsachun rey! iKawsachun rey! —nispa.

¹⁷Hinaptinmi Absalonñataq nirqa:

—¿Kaychu amistadniki Davidpaq kuyakuyniki? ¿Imanasqataq mana paywanchu rirqanki? —nispa.

¹⁸Chaymi Husaiñataq nirqa:

—Manam riyta atinichu. Ñoqaqa qatisaq Tayta Diospapas, kay runakunapapas chaynataq Israel casta llapallan runakunapapas akllasqan reytam, paywantaqmi *yachasaqpas. ¹⁹Chaywanpas pitapas servispayqa-servisaq amistadniy়pa churintam. Imaynam taytaykita servirqani chaynatam qamtapas servisqayki —nispa.

²⁰Hinaptinmi Ahitofelta Absalon nirqa:

—Consejawaychikyá imam rurananchikpaq —nispa.

²¹Chaymi Absalonta Ahitofel nirqa:

—Palacio cuidanankupaq taytaykipa dejasqan compaňerankunawan puñuy hinaptinmi lliw Israel casta runakuna yachanqaku taytaykiwan cheqninakusqaykita chaynapim kallpanchakunkaku qanwan kaq llapallan runakuna -nispa.

²²Hinaptinmi Absalonpaq karpata sayachirqaku palaciopa qatanpi hinaptinmi chaypi Absalon puñurqa taytanpa compaňerankunawan lliw Israel castakunapa qawasqanta. ²³Chay tiempokunapiqa Ahitofelpa consejonqa karqa Diospa palabran hinam, chaynamá karqa Davidpaq chaynataq Absalonpaqpas.

Ahitofelpa consejasqanta Husai yanqachasqanmanta

17 ¹Ahitofelmi nirqa Absalonta:

—Chunka iskayniyoq waranqa soldadokunata akllaykuspaymi kunan tutapuni Davidta qatisaq. ²Qonqayllamanta chayaruspaymi pisipasqa mana kallpayoq kachkaptin mancharirachisaq. Paywan kaq llapallan runakuna ayqekeptinmi sapallantaña reyta wañurachisaq. ³Chaynapim llapallan runakunata kutichimusaq qanman, kutimunqaqa maskasqayki taytayki Davidman llapallan runakuna kutimusqanta hinam. Paykuna kutikamuptinqa llapallan runakunam hawkallaña kanqaku —nispa.

⁴Ahitofelpa consejasqanmi allinllaña rikchakarapurqa Absalonpaq chaynataq Israel casta llapallan ancianokunapaqpas. ⁵Chaymi Absalonñataq nirqa:

—Qayamuychikyá Arqui casta Husai sutiyoq runatapas paypa consejontawan uyarinanchikpaq —nispa.

⁶Absalonpa kasqanman Husai chayaramuptinmi Ahitofelpa consejasqanta Absalon willaspan nirqa:

—¿Ahitofelpa consejasqanman hinachu rurasunchik icha manachu? Qamqa ñimaninkitaq? —nispa.

⁷Chaymi Husai nirqa:

—Kunan kutipaq Ahitofelpa consejasusqaykiqa manam valenchu. ⁸Yachankimiki taytaykipas chaynataq runankunapas valeroso soldadokuna kasqankutaqa. Kunanqa imayna piñasqachiki kachkanku purunpi china ukumarimanta wawankunata qechuruptinku piñasqa kachkaq hina. Chaymantapas taytaykiqa guerrapi peleay yachaq runam. Manam tutaqta puñunmanchu runankunawanqa. ⁹Payqa seguroch kunanpunipas huk kaqniñi chaypi otaq huklaw sitiopi pakakuchkan. Sichum soldadoykikuna peleasqankupi puntata wañuruptinqa pipas uyarispam qaparinqa: “Absalon qatiq soldadokunam achkallaña wañurunku” nispa. ¹⁰Chayna kaptinqa maynaña guerrapi peleaq qaripas leon hinaña valeroso kachkaspanpas llumpaytach hukmanyarunqa. Llapallan Israel castankunam yachanku taytaykiqa guerrapi peleaq runa kasqanta chaynataq paywan kaqkunapas valeroso soldadokuna kasqankuta. ¹¹Chaynaqa kaytam consejakyi: Huñuruyá Dan llaqtamanta qallarispa Beersabe llaqtakama lliw Israel nacionpi *yachaq soldadokunata. Paykunaqa kachkanku lamar qochapa patanpi aqo hinañam. Paykunatam qampuni pusanki guerrapi peleananku-paq. ¹²Maymi tarisqanchikpim atacasunchik, allpapa havanman sulla tiyamuchkaq hinam

paykunataqa atacasunchik. Chaynata ruraptinchikqa manañam kawsanqachu paypas nitaq huk soldadollanpas.¹³ Huk kaqnin llaqtapi pakakuruptinpas lliw Israel castakunam apasunchik waskakunata hinaspam chaywan llaqtapa ruminkunatapas wayqokama astarusunchik, chulla rumipas mana puchunankamam chaynataqa rurasunchik —nispa.

¹⁴ Chaymi Absalonwan lliw Israel castakuna nirqaku:

—Ahitofelpa consejasqanmantapas aswan allinqa Arqui casta Husaipa consejasqanmi —nispa.

Tayta Diosmi kamachirqa Ahitofelpa consejasqan allin kachkaptinpas yanqachasqa kananpaq chaynapi Absalonman desgracia chayananpaq.¹⁵ Husaimi willarqa sacerdote Sadocmanwan sacerdote Abiatarman imaynam Absalonman chaynataq Israel casta ancianokunaman Ahitofelpa consejasqanta, willarqataqmí kikinpa imaynam concejasqantapas.¹⁶ Husaiqa nirqataqmí:

—Kunanpuniyá Davidman kaynata willachimuychik:

“Kunan tutaqá amam qepankichu chunniq vadopiqa aswanqa chimpay Jordan Mayuta chaynapi qamtapas chaynataq qanwan lliw kaqkunatapas ama wañuchi-sunaykichikpaq” nispa.

¹⁷ Jonatanwan Ahimaas sutiyoq runañataqmí kachkarqaku Rogel Pukyupa patanpi, llaqtapi runakuna rikurunankumanta manchakuspankum mana yaykurqakuchu Jerusalen llaqtamanqa. Paykunamanqa huk sirvientam willamunan karqa chaynapi paykunañataq Rey Davidman willamunankupaq.¹⁸ Paykunata huk mozo rikuruspanmi Absalonman willaykamurqa. Paykunam ichaqa iskayninku apurawman kallpasa Bahurim llaqtapi huk kaqninpa wasinman chayarurqaku. Chay runapa pationpi pozoman yaykuruptinkum¹⁹ chay runapa warminñataq pozota taparuspa chaypa hawanman trillasqa kawsayta mastarurqa chaynapim mana pipas yacharqachu.

²⁰ Absalonpa serviqinkuna chayaruspankum wasipi *yachaq warmita tapurqaku:

—¿Maypitaq kachkanku Ahimaaswan Jonatanqa? —nispa.

Hinaptingmi warmiñataq nirqa:

—Ñachá mayuchataña chimparkunku —nispa.

Maskaqquna rispankum mana tarimusqankurayku kutikurqaku Jerusalen llaqtaman.²¹ Chay maskaqquna kutiruptillankum Ahimaaswan Jonatan pozomanta lloqsiruspa rirqaku Rey Davidman willaq. Paykunamá nirqaku:

—Apurawman mayuta chimpaychik. Ahitofelmi consejarun kayna-waknata qamkunapa contraykichikpi —nispa.

²² Hinaptingmi Davidqa llapallan runankunapiwan chimpurqaku Jordan Mayuta. Manaraqpas achikyamuchkaptinmi llapallanku Jordan Mayuta chimpurqaku, manam chullallapas puchurqachu kaylaw chimpapiqa.

²³ Ahitofelñataqmí paypa consejasqanman hina mana ruraptinku asnonta caronaykuspa ripukurqa llaqtanpi wasinman. Llapa imanta allicharuspanñataqmí warkukuruspan wañururqa chaymi abuelonpa sepulturanpi pamparurqaku.

Mahanaim llaqtapi Davidpa kasqanmanta

²⁴ Mahanaim llaqtaman David chayaruptinmi Absalonpas Israel casta llapallan soldadokunawan Jordan Mayuta chimpurqaku.²⁵ Llapallan tropakunapa kamachiqniñ Joabpa rantinpim Absalon churarurqa Amasa sutiyoq runataña. Chay runaqa karqa Israel nacionpi yachaq Itra sutiyoq runapa churinmi. Itram servinakurqa Nahaspa wawan Abigailwan otaq Sarviapa ñañanwan. Sarviaqa karqa Joabpa mamanmi.

²⁶Absalonmi Israel castakunawan campamentonkuta sayachirqaku Galaad law allpa-pi. ²⁷David Mahanaim llaqtaman chayaruptinmi payta chaskirqa Nahaspa churin Sobi. Payqa karqa Raba llaqtamanta kaq Amonpa mirayninmi. Chaskirqataqmí Amielpa churin Maquirpas. Payqa karqa Galaad lawpi Rogelim llaqtamanta kaqmi. ²⁸Davidpaqwan runankunapaqmi apamurqaku camakunata, tazonkunata, allpa mankakunata, trigota, cebadata, harinata, hamkata, habasta, lentejata, ²⁹mielta, llukllupata, ovejakunata hinaspa vacapa lechenmanta quesota. Mikuykunatamá apamurqaku Davidwan runankuna mikunankupaq. Paykunaqa apamurqaku: “Chunniqpi llapa runakunaqa yarqasqa, pisipasqa hinaspa yakunayasqach kachkanku” nispa piensasqankuraykum.

Absalon vencesqa kaspa wañusqanmanta

18 ¹Davidmi soldadonkunata tropa-tropata formachispan churarqa kamachikuqta sapa waranqa soldadokunapaq hinaspa sapa pachak soldadokunapaq. ²David tropankunata kimsaman rakiruptinmi punta kaq rakisqan tropata Joab kamachirqa. Iskay kaq tropatañataqmi kamachirqa Sarviapa wawan otaq Joabpa wawqen Abisai. Kimsa kaq tropatañataqmi kamachirqa Gat llaqtayoq Itai. Davidmi nirqa tropankunata: —Ñoqapas qamkunawan kuskam peleaq risaq —nispa.

³Chaymi tropakunañataq nirqa:

—Manapunim riwaqchu ñoqaykuwanqa. Enemigonchiktaqa manachá imapas qokunqachu ñoqayku lluptiptiykupas otaq lamitad soldadokuna wañuptiykupas. Qamqa valenki chunka waranqa soldadokuna hinam. Aswan allinqa kanman llaqtallapi kaspayki kay llaqtamanta yanapamuwanaykikum —nispa.

⁴Hinaptinmi reyñataq nirqa:

—Qamkunapa munasqaykichikman hinayá rurasaq —nispa.

Llaqta zaguán punkupa ladonpi rey sayachkaptinmi tropakuna lloqsirqaku pachak-pachakmanta, waranqa-warangamanta.

⁵Reymi kamachirqa Joabta, Abisaita hinaspa Itaita kaynata:

—Ñoqaraykum churiy Absalonta allinllata rurankichik —nispa.

Llapallan tropakunam uyarirqaku lliw kamachiqkunaman Absalonmanta reypa kamachisqanta. ⁶Davidpa tropankunamá lloqsirqaku Israel tropakunawan peleaq.

Efrain Montepi peleaptinkum ⁷Israel tropakuna vencerachikurqaku David-pa tropankunawan. Chay punchawpim wañururqaku iskay chunka waranqa soldadokuna. ⁸Guerrapi peleaqkunam enteron chay lawpi chequerurqaku. Espadawan wañuqkunamantapas mastaqqa montepim aswan mastaraq wañururqaku. ⁹Absalonmi mulanpi sillada richkaspan Davidpa tropankunawan tupanakururqa chaymi mulan yaykururqa kallmasapa hatun encina sachapa ukunman. Chay sachapi chukchan arwikuruptinmi Absalonqa sachamanta warkukururqa hinaptinmi mulanñataq pasakurqa. ¹⁰Payta huk runa rikuruspanmi willarqa Joabman:

—Absalontam rikuramuni encina sachapi warkurayachkaqta —nispa.

¹¹Joabñataqmi nirqa chay willaqni runata:

—iRikuchkaspaykiqa pampaman wichinankamachiiki wañurachiwaq karqa!

Ñoqam qoykiman karqa pachak gramo qollqetawan weqaw watanata —nispa.

¹²Hinaptinmi chay runañataq Joabta nirqa:

—Chunka kilo qollqetaña qowaptikipas manam imanaymanchu karqa reypa churintaqa. Reymi kamachisurqankichik qamta, Abisaita hinaspa Itaita: “Churiy Absalontaqa amam imanankichikchu” nispa. Chaytaqa ñoqaykupas uyarirqani-

kum.¹³ Chaynaqariki vidaypa contranpich rurayman karqa. Reypaqqa manam imapas pakasqaqa kanchu. Qampas manam yanapawankimanchu karqa —nispa.

¹⁴Hinaptinmi Joabñataq nirqa:

—Qanwanqa yanqañam tiempota pierdeni —nispa.

Chaynata niruspanmi kimsa lanzawan Absalonta corazonninpí clavarurqa encina sachapi warkurayachkaqta.¹⁵ Joabpa arman apaq chunka mozokunapas Absalonpa muyuriqñinpí churakuspankum wañupaykachirqaku.

¹⁶Cornetata Joab tocachiptimi soldadonkunaqa manaña qatikacharqakuchu Israel casta runakunataqa. Chaynatamá Joab tropankunata harkarurqa.¹⁷ Absalonpa cuerponentaÑataqmi wischuykurqaku montepi hatun uchkuman hinaspm hawanman montorurqaku achka rumikunata. Israel casta soldadokunaÑataqmi sapakama ayqekurqaku wasinkuman.

¹⁸Absalonmi kawsachkasparaq rurachirqa huk monumentota “Reyপা Wayqon” nisqanku sitiopi. Paymi nirqa:

—Manam ñoqapaqa kanchu churiyapas sutiy yuyarisqa kananpaq —nispa.

Chay monumentotam suticharqa kikinpa sutinwan. Chaymi “Absalonpa Monumeton” nispa sutichanku kunan tiempokama.

¹⁹Sadocpa churin Ahimaasmi Joabta nirqa:

—Ama hina kaspayá kachaykuway kallpanaypaq, reymanyá willaramusaq imaynatam enimigonkunamanta Tayta Diospa librasqanmanta —nispa.

²⁰Chaymi Joab nirqa:

—Kunanqa manaraqmi willamuwaqchu, huk punchawñam willaspaga-willamunki. Reyপা churin wañusqanraykum mana willamuwaqchu —nispa.

²¹Ichaqa Joabmi nirqa Cus nacionniyoq huk soldadota:

—Qam rispayki willamuy reyman imam rikusqaykita —nispa.

Hinaptinmi chay Cus nacionniyoq soldadoqa Joabpa ñawpaqñinpí kumukuykurqa, chaymantanam kallparqa.²² Sadocpa churin Ahimaasñataqmi huktawan Joabta nirqa:

—Ima kaptinpas ñoqapas kallpasaq Cus nacionniyoq soldadopa qepanta —nispa.

Joabmi nirqa:

—Churilláy ñimapaqtaq kallpawaq? Willamusqaykimantaqa manam premiota chaskiwaqchu —nispa.

²³Chaymi Ahimaas nirqa:

—Ima kaptinpas kallpasaq —nispa.

Hinaptinmi Joab nirqa:

—Kallpayá —nispa.

Chaymi Ahimaas pampan kaq ñanninta kallpaspan Cus nacionniyoq soldadota llallirurqa.²⁴ Davidmi tiyachkarqa llaqtapa zaguanninpa iskay punkupa chawpinpi. Llaqta cuidaqñataqmi seqarurqa zaguuanpa alton pampaman. Chaymanta qawarispanmi rikururqa huk runa sapallan kallpamuchkaqta.²⁵ Llaqta cuidaqmi qaparispan reyman willarqa. Hinaptinmi reyñataq nirqa:

—Sapallan hamuspaqa allin noticiatam apamuchkan —nispa.

Chay kallpaq runa astawan hichpamuptinmi²⁶ Llaqta cuidaqñataq rikururqa huk runatapas kallpamuchkaqta hinaspm qayarqa punku cuidaqman:

—Huk runapas sapallanmi kallpamuchkan —nispa.

Chaymi rey nirqa:

—Chay runapas allin noticiatach apamuchkan —nispa.

²⁷Llaqta cuidaqmi nirqa:

—Punta kallpamuqpa kallpamusqanmi rikchakun Sadocpa churin Ahimaaspa kallpamusqanman —nispa.

Chaymi rey nirqa:

—Chay runaqa allin runam. Allin noticiatachá apamuchkan —nispa.

²⁸Ahimaas chayaruchkaspanñam qayarikuq hina reyta rimaykurqa, reypa ñaw-paqninpi qonqoranpa pampaman kumukuykuspanmi nirqa:

—Yupaychasqanchik Tayta Diosyá alabasaq kachun. Paymi makiykuman churaykamurqa qam Señor reyniypa contranpi hoqarikuqkunata —nispa.

²⁹Chaymi reyñataq tapurqa:

—¿Allinllachu kachkan churiy Absalon? —nispa.

Hinaptinmi Ahimaasñataq nirqa:

—Joab kachamuwachkaptinmi rikurqani achkallaña muntasqa runakunata ichaqa manam yacharqanichu imam pasasqanta —nispa.

³⁰Chaymi reyñataq nirqa:

—Suchurispa chay lawpi sayay —nispa.

Hinaptinmi Ahimaas chaynata rurarqa. ³¹Chay ratollapim Cus nacionniyoq soldado chayaramuspan nirqa:

—Señor Reylláy, chaskiy kay allin noticiakunata. Kunanmi Tayta Dios allin arreglotu-raykonusunki qampa contraykipi llapallan hoqarikuqkunamanta librasuspayki —nispa.

³²Reymi tapurqa Cus nacionniyoq soldadota:

—¿Allinllachu kachkan churiy Absalonqa? —nispa.

Hinaptinmi Cus nacionniyoq soldadoñataq nirqa:

—Chay runa hinayá kachun qam señor reyniypa enemigoykikunaqa chaynataq daño rurasunaykipa contraykipi llapallan hoqarikuqkunapas —nispa.

³³Chaymi rey hukmanyaruspan zaguarpa altonpi cuartoman waqastin seqrqa. Waqastin rispanmi nirqa:

iChurilláy Absalon,
churilláy, churilláy Absalon,
ñiqam wañuyman karqa qampa rantikipi!
iAbsalon, churilláy, churilláy!

19 ¹Joabmanmi willamurqaku:

—Reymi llumpayllataña waqachkan Absalonmanta —nispa.

²Chay guerra gansasqanku punchawmi llakikuy punchawman tirkururqa llapallan runakunapaq. Chay punchawpimá llapallan runakuna uyarirurqaku reyqa churinmanta llakipki kasqanta. ³Chay punchawmi llapallan soldadokuna yaykurqaku llaqtaman pakakuspalla, yaykurqakuqa guerrapi vencerachikamuspa penqakuymanta pakan-pakanlla yaykuchkaq hinam. ⁴Reyñataqmi uyanta tapakuykuspan qaparillawanña waqarqa:

iChurilláy Absalon,
churilláy, Absalon churilláy!

⁵Chaymi reypa wasinman Joab rispan nirqa:

—Kunanmi penqayman churarunki llapallan serviqnikunata. Paykunam librarqaku vidaykita, churikikunapa vidanta, warmikikunapa vidanta chaynataq compañeraykikunapa vidantapas. ⁶Cheqnisuqnikikunata kuyaspam kuyasuqnikiki-

kunatañataq cheqninki. Kunanmi qawaykachikunki tropa kamachiqkunamantapas chaynataq serviqnikikunamantapas mana imapas qokususqaykita. Kusisqachá qamqa kawaq karqa Absalonlla kawsaptin ñoqaykuñataq llapallayku wañuptiyku-pas.⁷ Kunanpuniyá hawaman lloqsispayki serviqnikikunata allinllata rimapayamuy, mana chaynata ruraptikiqa manachá chullallapas kunan tutaqta qanwan puchun-qachu, chaytaqa Tayta Diosraykum jurani. Mozo kasqaykimanta kunankama mana allinkuna pasasusqaykimantapas aswan mana allinmi kayqa karunman —nispa.

⁸Chaymi rispan rey tiyarqa llaqtapa zaguan patio tiyananpi. Reyqa zaguana paationpi tiyasqanta llapallan runakuna yacharuspankum llapallanku reyman presentakurqaku.

Jerusalen llaqtaman Davidpa kutisqanmanta

Israel castakunaqa sapakamam ripukurqakuña wasinkuman.⁹ Israelpa miray-ninmanta kaq llapallan ayllukunam atipanakuspanku kaynata ninakurqaku:

—Rey Davidqa librawarqanchikmi enimigonchikkunamanta, Filistea runakunamantapas salvawarqanchikmi ichaqa Absalonwan guerrapi kasqanraykum payqa lluptirurqa.¹⁰ Absalontam aceitewan tallispa reyninchikpaq churarqanchik. Ichaqa payqariki guerrapim wañurun hinaptinqa ɬimanasqataq upallalla kach-kanchik reyta mana kutichimuspa? —nispa.

¹¹ Israel casta llapallan runakunapa rimasqankuta Rey David maymi kasqan-pi uyariruspanmi kacharqa sacerdote Sadocmanwan sacerdote Abiatarmán Juda lawpi ancianokunata kaynata nimunankupaq:

—¿Imatataq qamkunaqa suyachkankichik palacioyman mana kutichiwa-naykichikpaqa?¹² Qamkunaqa castamasiy ayllukunam kankichik ɬimatataq qamkunaqa suyachkankichik mana kutichiwaspaykichik? —nispa.

¹³ Amasa sutiyoq sobrinontapas kaynatam nichimurqa:

—Qamqa castamasiy aylluymi kanki. Joabpa rantinpim llapallan tropakuna kamachiqpaq churasqayki. Mana chaynata cumplitiyqa Tayta Diosyá llumpayta castigawachun —nispa.

¹⁴ Chaynata willachimuspanmi Juda lawpi llapallan runakunata Amasa conven-cerachirqa chaymi huk runa hinalla reyta nichimurqaku:

—Reylláy, kutikamuyá serviqnikikunapiwan —nispa

¹⁵ Chaymi rey kutimuspan chayaramurqa Jordan Mayukama. Juda casta ru-nakunam rirqa Gilgal llaqtakama reyta chaskinankupaq hinaspa Jordan Mayuta pasachimunankupaq.¹⁶ Rirqataqmí Benjaminpa miraynimanta kaq Bahurim llaqtapi *yachaq Gerapa churin Simeipas, Juda casta runakunawanmi kallpaylla rirqa Rey Davidta chaskinankupaq.¹⁷ Simeianmi rirqaku Benjamin castamanta waranqa runakuna. Rirqataqmí Saulpa castanpa sirvienten Siba sutiyoq runapas, payqa rirqa chunka pichqan churinkunapiwanmi chaynataq iskay chunka sirvientenkunapiwanmi. Jordan Mayuta rey manaraq chimpamuchkaptinmi paykuna yakuman yaykurqaku¹⁸ reyfa familiankunata chimpachimunankupaq chaynapi reyfa munasqanta ruranankupaq. Jordan Mayuta rey chimpamunarpaq kachkaptinmi Gerapa churin Simei paypa ñaw-paqninpi qonqoranza pampaman kumuykurqa.¹⁹ Hinas pam reyta nirqa:

—Señor reylláy, Jerusalen llaqtamanta lloqsimusqayki punchawpi mana allin rurasqaymantaqa amayá huchachawaychu. Amañataqyá chaytaqa yuyaychu. Amañataqyá sonqoykipi waqaychaychu.²⁰ Kay serviqni huchallikusqayta req-

sikuspaymi kunanpas Josey casta runakunamanta puntataraq hamurqani qam señor reyniyta chaskinaypaq —nispa.

²¹ Chaymi Sarviapa wawan Abisai nirqa:

—Tayta Diospa churasqan aceitewan tallisqa reyta ñakasqanmantaqa ɬamanachum Simeiqqa wañunqa? —nispa.

²² Davidmi nirqa:

—Sarviapa wawenkuna, kayqa manam qamkunapa asuntoykichikchu. ɬimanasqataq qamkunaqa contraypi rikurirkichik? Kunanqa yachanipunim Israel nacionpi rey kasyata, chaynaqa ɬyaqachum kunan punchaw pipas wañunman Israel nacionpi? —nispa.

²³ Chaymi reyñataq juraspa Simeita nirqa:

—Manam wañunkichu —nispa.

²⁴ Saulpa willkan Mefi-bosetpas rirqam reyta chaskimuq. Rey pasakusqanmantapunim Jerusalen llaqtaman hawkalla kutimumankama chakintapas mana hampikurqachu, manataqmi barbantapas kaptakurqachu nitaq pachantapas taqsakurqachu. ²⁵ Reyta chaskinapaq Jerusalen llaqtaman Mefi-boset riptynmi reyñataq nirqa:

—Mefi-boset ɬimanasqataq mana ñoqawanchu rirqanki? —nispa.

²⁶ Paymi nirqa:

—Señor reylláy, sirvienteymi engañaruwarqa. Kay serviqnikiqa wistu kasqay-raykum payta nirqani: “Asnota caronaykapuway, sillakuykuspay reywan rinaypaq” nispa. ²⁷ Chaynata niptiyas señor reynilláy, sirvienteymi qampa qayllaykipi calumniaruwarqa. Ichaqa qamqariki kanki Diospa angelnin hinam, chaynaqa munasqaykiman hinayá ruray. ²⁸ Taytaya llapallan familialunkunam wañunan yachakurqa qampa qayllaykipi aswanqa qanmi kay serviqnikitia convidawarqanki qanwan kuska mikunaypaq. Chaynaqa reynilláy ɬimataraqtak masta reclamaykiman? —nispa.

²⁹ Reymi nirqa:

—Manañam mastaqa rimachwanñachu. Kunanpunim kamachiki Siba sutiyoq sirvientekewan chakrakunata partenakunaykichikpaq —nispa.

³⁰ Chaymi Mefi-bosetñataq nirqa:

—Sibayá dueñochakuchun llapallan chakrakunataqa, ñoqapaqqa qam señor reyniy hawkalla palacioykiman kutikamusqaykim aswan allinsu —nispa.

³¹ Galaad law Barsilaipas Rogelim llaqtamantam hamurqa Jordan Mayuta reywan kuska chimparuspa paymanta despedikuykunapaq. ³² Barzilaiqa karqa pusaq chunka watayoq yuyaqñam. Mahanaim llaqtapi kachkaptinmi reyta Barzilai mantienerqa apu-apu kasqanrayku. ³³ Reymi nirqa Barzilaita:

—Haku Jerusalen llaqtaman, chaypim ñoqa mantienesqayki —nispa.

³⁴ Chaymi Barzilaiñataq nirqa:

—Manañam unay watataqa kawsaymanchu Jerusalen llaqtaman qam reyniywan rinaypaqqa. ³⁵ Pusaq chunka watayoqñam kani. Mikusqaypa chaynataq tomasqaypa gustontapas manañam musyaniñachu allin otaq mana allin gustoyoq kasqantapas. Manañam atinichu qaripa otaq warmipa takisqan uyariytapas. Yanqañachá ñoqataqa nanachikuwankimanpas. ³⁶ Kay serviqnikiqa compañasqayki Jordan Mayupa waklaw chimpankamallañam. Chaynaqa amañayá ofrecewaychu chay tukuy niwasqaykitaa. ³⁷ Aswanqa ruegakuykim llaqtayman kutikunaypaq chaynapi wañukuspapas taytamamaypa sepulturanpa hichpanpi pampakunaypaq. Kayqaya serviqniki Quimam, payña qanwan riptyná paypaq ruray imam munasqaykitaa —nispa.

³⁸ Chaymi reyñataq nirqa:

—Chaynaqa Quimamyá ñoqawan richun. Ñoqachá rurasaq paypaq imam munasqaykita, rurasaqtapmi paypaq imakunam mañawasqaykitapas —nispa.

³⁹Llapallan runakunam Jordan Mayuta chimpurqaku. Reypas chimpuraspanmi Barzilaita muchaykuspa Tayta Diospa bendicionninta paypaq mañapurqa. Chaymi Barzilaiqa wasinman kutikurqa. ⁴⁰Reyñataqmí pasarqa Gilgal llaqtaman Quimam sutiyoq runawan kuska. Rirqakutapmi Juda casta llapallan runakunapas chaynataq Israel castamanta lamitad runakunapas. ⁴¹Israel casta llapallan runakuna reyman rispankum nirqaku:

—Qam reyniykutapaq Juda casta aylluykuqa dueñochakurusunki chaynapi qamta, familiaykikunata chaynataq qampa llapallan tropaykikunata Jordan Mayuta chimpachimunankupaqqqa? —nispa.

⁴²Chaymi Israel casta runakunata Juda casta runakuna nirqaku:

—Reyqariki ñoqaykupaqa aylluykum. ¿Imanasqataq qamkunaqa piñakunkichik chay rurasqaykumanta? ¿Icha reypatachu imantapas mikururqaniku otaqchum ima regalotapas chaskikururqaniku? —nispa.

⁴³Chaymi Israel casta runakunañataq nirqaku:

—Chunka ayllukuna kasqaykuraykum Rey Davidqa chunka kutita pertenecewanku, chaynaqa ¿imanasqamá despreciawankikuqa? ¿Manachu ñoqayku puntata rimanakurqaniku renyikuta kutichimunaykupaqqqa? —nispa.

Juda casta runakunam ichaqa Israel casta runakunamantapas aswan mas piñachina kaqkunataraq rimarqaku.

Davidpa contranpi Seba hoqarikusqanmanta

20

¹Chaynata rimachkaptinkum chay Gilgal llaqtapi tarikurqa huk mana allin runa. Paymi karqa Benjaminpa castanmanta Bicripa churin Seba. Paymi cornetata tocaspan nirqa:

Israel casta runakuna

imanañam ñoqanchikpaqqa imapas kanchu Davidmantaqa
nitaqmi herencianchikpas kanchu Isaipa churinmantaqa!
iSapakamayá ripukuychik wasikichikman!

²Chaynapim Israel casta runakuna Davidta saqeruspanku qatikurqaku Bicripa churin Sebata. Juda casta runakunam ichaqa reyman sayapakuspa rirqaku Jordan Mayu patanmanta Jerusalen llaqtakama.

³Jerusalen llaqtapi palacionman David chayaruspanmi palacion cuidananpaq saqesqan chunkantin compañoerankunata churarurqa sapaq wasipiña. Paykunamanta nanachikuspanmi hina kikintaq mantienerqa, paykunawanqa manam uywanakurqañachu. Paykunaqa viudakuna hinam wichqasqa kawsarqaku wañunankukama.

⁴Amasatam rey nirqa:

—Kunanmanta kimsa punchawmanmi Juda casta soldadokunata huñuramuspa kaypi kanki —nispa.

⁵Chaymi Amasa rirqa Juda casta soldadokuna huñumuq, ichaqa citasqan punchawmanta masta unaramuptinmi ⁶Davidqa Abisaitaña nirqa:

—Bicripa churin Sebaqa Absalonmantapas aswan mas dañotaraqmi rurawachwan. Chaynaqa soldadoykunawanyá payta qatipay, yanqañataq murallasqa llaqtakunata tariruspa pakakuruwachwan —nispa.

⁷ Joabpa soldadonkunam, reyta waqaychaq Ceret casta hinaspa Pelet casta soldadokunapiwan hinaspa lliw valeroso soldadokunapiwan Jerusalen llaqtamanta Abisaiwan lloqsispa Bicripa churin Sebata qatirqaku. ⁸Gabaon llaqta law hatun rumipa hichpanpi kachkaptinkum Amasa hamurqa paykunawan tupaykuq. Joabmi karqa soldado pachayoq, weqawninpiñataqmí watasqa karqa vainayoq espada. Joab ichiptimmi vainanmanta espada wichirurqa. ⁹Joabmi Amasata rimaykuspan nirqa:

—¿Hawkallachu kachkanki wawqelláy? —nispa.

*Alleq makinwanmi barbanmanta hapiykurqa muchaykunanpaq. ¹⁰Amasaqa manam cuidakurqachu Joabpa makinpi espadamanta, Joabmi Amasata wiksanpi tuksirurqa chunchulninkunapas pampaman tallikunankama. Chaypunilla wañuruptinmi yapamantaqa manaña tuksirqachu. Chaymantañam Joabqa wawqen Abisaipiwan Bicripa churin Sebata qatirqaku. ¹¹Joabpa huk kaqniñ soldadonmi Amasapa ayanpa waqtanpi sayaykuspa nirqa:

—Joabtawan Davidta kuyaqkunaqa Joabtayá qatichunku —nispa.

¹² Amasam chutaykachakuchkarqa yawarninpa hawanpiraq ñanpa chawpinpi, ñannin sapa pasaqquna sayaykuspa qawarayasqankuta chay soldado qawaykuspanmi Amasapa ayanta suchuchirqa ñanmanta chakra ukuman hinasspam chaypi pachawan tapaykurqa. ¹³Ñanmanta suchurachiptinmi runakunaqa manaña sayar-qakuchu chaymi Joabwanña pasarqaku Bicripa churin Sebata qatispanku.

¹⁴Sebam Israel casta aylulkunapa lawninta pasarupsa chayarurqa Abel-bet-maaca llaqtaman, Bicripa llapallan castan runakunam huñunakuruspanku llaqtaman paywan kuska yaykururqaku. ¹⁵Joabpa llapallan tropankuna Abel-bet-maaca llaqtaman chayaruspankum llaqtata muyururqaku atacanankupaq. Llaqtaman yaykurunankupaqmi llaqtapa murallanpa qepanman allpata monitorurqaku, Joabpa llapallan tropankunam llaqta harkaq murallata tuñichiypi rirqaku. ¹⁶Chaymi llaqtamanta allin yuyayniyoq warmi qayaykachakamurqa:

—iUyariwaychik, uyariwaychik! Joabtayá niykapamuwaychik kayman hamunapaq. Paywan rimaytam munani —nispa.

¹⁷ Warmiman Joab asuykuptinmi chay warmi nirqa:

—¿Qamchu kanki Joab? —nispa.

Chaymi Joabñataq nirqa:

—Arí, ñoqam kani —nispa.

Hinaptinmi warmiñataq nirqa:

—Uyarikyuwayá kay sirvientaykipa rimarisqayta —nispa.

Hinaptinmi payñataq nirqa:

—Niyá —nispa.

¹⁸Hinaptinmi chay warmi kaynata nirqa:

—Ñawpaq tiempopim rimaqku kaynata: “Pipas tapukuy munaqqa Abel llaqtapi tapukuchun” nispa. Chaynapim ima asuntotapas arreglaqku. ¹⁹Kay llaqtapi kaqkunaqa kaniku hawkalla kawsakuq runakunam chaynataq reypa qatiqin runakunam. Ichaqa qanmi kay llaqtata chinkarachiypi richkanki. ¿Imanasqamá Tayta Diospa herenciantaqa tuñichiyya munanki? —nispa.

²⁰Chaymi Joabñataq nirqa:

—Chaytaqa manam piensyllapas-piensemichu. Manam tuñichisaqchu nitaq purmachisaqchu. ²¹Manamá chayqa chaynachu, Efrain orqokunapi *yachaq Bicripa churin Seba sutiyooq runam Rey Davidpa contranpi hoqarikurun, chaynaqa payllatayá qoykamuwaychik hinaptinqa kutikusaqmi kay llaqtamanta —nispa.

Chaymi warmiñataq Joabta nirqa:

—Chay runapa umanta qoruruspaykum murallapa hawanta wischuramusaqku —nispa.

²²Chay warmim rirqa yuyaysapa kayninman hina llapa runakunawan rimamuq.

Hinaptinmi paykuna Bicripa churin Sebapa umanta qoruruspanku wischuykamurqaku Joabman. Joab cornetata tocachiptinmi runakuna llaqtamanta anchurikuspanku sapaka-ma wasinkuman ripukurqaku. Joabñataqmi kutirqa reypa kasqan Jerusalen llaqtaman.

Davidpa yanapaqninkunamanta

(2 S 8:15-18. 1 Cr 18:14-17)

²³Joabmi karqa lliw Israel nacionpi tropakunapa kamachiqnin. Joidapa churin Benaia sutiyoq runañataqmi kamachirqa reyta waqaychaq Ceret casta hinasp Pelet casta soldadokunata. ²⁴Adoramñataqmi debalde llamkaqkunapa kama-chiqnin karqa, Ahiludpa churin Josafatñataqmi karqa imapas pasaapkunamanta qellqaq, ²⁵Sevañataqmi karqa secretario, Sadocwan Abiatarñataqmi karqa sacer-dotekuna. ²⁶Jair llaqtayoq Ira sutiyoq runañataqmi karqa Davidpa sacerdoten.

Gabaon llaqtayoqkunapa favornippi vengakusqankumanta

21 ¹Davidpa gobiernasqan tiempopim karqa kimsa watantin muchuy chay-mi Tayta Diosta David tapuptin pay nimurqa:

—Kay muchuyqa Saulwan castankuna Gabaon llaqtayoq runakunata wañuchis-qankumantam —nispa.

²Gabaon llaqtayoqkunata David qayachimuspanmi paykunawan rimarpa. Ga-baon llaqtayoqkunaqa manam Israel castachu karqaku, paykunaqa karqa Amor casta runakunamanta puchuqkunam. Paykunamanmi Israel casta runakuna jurar-qa mana wañuchinankupaq. Saulmi ichaqa Israelpa mirayninkunamanta hinasp Judapa mirayninkunamanta sientispa Gabaon llaqtayoq runakunata chinkara-chiypi rirqa. ³Davidmá Gabaon llaqtayoqkunata nirqa:

—¿Imatataq rurayman contraykichikpi daño rurasusqaykichikmanta? ¿Imay-nataq pampachayta atiwaqchik chaynapi Tayta Diospa allpanpaq bendicionninta mañakunaykichikpaq? —nispa.

⁴Gabaon llaqtayoq runakunañataqmi nirqaku:

—Saulmantawan castankunamantaqa manam qori-qollqetachu munaniku, ma-nataqmi munachkanikuqa Israel castamanta hukllapas wañuchiytachu —nispa.

Chaymi reyñataq nirqa:

—Chaynaqa niwaychikyá qamkunapa piensasqaykichikta ruranaypaq —nispa.

⁵Chaymi paykunañataq nirqaku:

—Saulmi wakiñiykuta wañurachirqa hinaspam Israel nacionpi chullallapas mana puchunaykupaq chinkarachiwaykuta piensarqa. ⁶Chaynaqa Saulpa mirayninkanta-yá qanchis runakunata makiykuman churamuy hinaptinmi ñoqayku warkumusaqku Tayta Diospa akllasqan Rey Saulpa llaqtanpi otaq Gabaa llaqtapi —nispa.

Chaymi rey “ari” nirqa. ⁷Saulpa willkan otaq Jonatanpa churin Mefi-boset runatam ichaqa mana qoykurqachu Saulpa churin Jonatanwan juramento ruras-qanrayku. ⁸Reymi paykunapa makinman churarqa Aja sutiyoq runapa churin Rizpapa iskaynin wawankunata. Chay wawankunapa sutinmi karqa Armoni hinaspia Mefi-boset. Paykunamá karqa Saulpa churinkuna. Qoykurqataqmi Merab sutiyoq warmipa pichqa wawankunatapas. Paykunam karqa Saulpa willkanku-

na. Merabmi karqa Adrielpa warmin. Adrielqa karqa Mehola llaqtayoq Barzilaipa churinmi. ⁹Paykunatamá David qoykurqa Gabaon llaqtayoqkunaman, hinaptinmi warkururqaku huk moqopi Tayta Diospa qayllanpi. Saulpa qanchisnintin miray-ninkunamá wañururqaku punta kaq cosecha otaq cebada rutuy qallarichkaptin.

¹⁰Ajapa warmi churin Rizpam yana telamanta karpata rurakururqa hatun rumipa hawanpi hinaspm cosecha qallariyininmantapuni cuidarqa loco para aya-kunapa hawanman chayamunankama. Punchawpipas manam dejarqachu alton pawaq animalkuna ayakuna mikurunanta nitaqmi tutapipas dejarqachu purun animalkuna mikurunanta.

¹¹Davidmanmi willarqaku Ajapa churinpa otaq Saulpa compañoeranpa imam rurasqanta. ¹²David rispanmi Saulpa hinaspa churin Jonatanpa tullunkunata apamurqa Galaad lawpi Jabel llaqtayoq runakunapa kasqanmanta. Paykunam puntata suwarurqaku Bet-san llaqtapa plazanmanta. Chaypim Filistea runa-kuna warkururqaku Saulpa ayanta Gilboa Moqopi venceruspanku. ¹³Davidmi apachimurqa Saulpa tullunkunatawan churin Jonatanpa tullunkunata. Huñuchi-murqataqmi warkusqa runakunapa tullunkunatas. ¹⁴Saulpa hinaspa churin Jonatanpa tullunkunatam pamparurqaku Benjamin ayllupa allpanpi kaq Zela llaqtapi otaq Saulpa taytan Cispa sepulturanpi. Lliwtamá rurarqaku reypa kamachisqanman hina. Chaykuna pasaruptinmi allpapaq mañakusqankuta Dios uyariykurqa.

Wañunanmanta Davidta Abisai librasqanmanta

¹⁵Filistea runakunam yapatawan pelearqaku Israel castakunawan, Davidmi tropankunawan rirqa paykunapa contranpi peleaq. Peleachkaptinkum David pisiparurqa ¹⁶hinaptinmi Davidta wañurachiyipi rirqa hatunkaray runakunapa castan Isbi-benob sutyoq runa. Chay runapa broncemanta lanzanmi llasarqa kimsa chunka kilo masninta, weqawninpipas aparqataqmi mosoq espadata. ¹⁷Ichqa Sarviapa wawan Abisaimi Davidta yanapaspan chay Filistea runawan pelearqa hinaspm wañurachirqa hinaptinmi Davidpa soldadonkuna juraspa nirqaku:

—Kunanmanta ñawpaqmanqa manañam lloqsinkichu guerraman ñoqaykuwan chaynapi Israel nacionpi achkiy wañuchisqa hina ama wañurunaykipaq —nispa.

Hatunkaray runakunawan peleasqankumanta

(1 Cr 20:4-8)

¹⁸Gob lawpim huktawan guerra karqa Filistea runakunawan chaymi chay guerrapi Husa castamanta kaq Sibecai sutyoq runa wañurachirqa hatunkaray runakunapa castan Saf sutyoq runata. ¹⁹Mosoqmantam karqa guerra Gob lawpi Filistea runakunawan chaymi chay guerrapi Jairpa churin Elhanan wañurachirqa Gat llaqtayoq Goliat sutyoq runata, paypa lanzanpa kaspini karqa telarpa rodilon hina llumpay rakusu.

²⁰Huktawanmi karqa guerra Gat llaqtapi chaymi chay guerrapi karqa huk hatunkaray runa. Paypa makinkunam karqa soqta dedoyoqkama, hina chaynalla-taqmi karqa chakinkunapipas. Paypas hatunkaray runakunapa castanmi karqa.

²¹Paymi insultarqa Israel soldadokunata chaymi Davidpa wawqen Simeapa churin Jonatan wañurachirqa. ²²Chay tawankum karqaku Gat llaqtayoq Rafa sutyoq runapa miraynin. Paykunatamá wañurachirqaku Davidpiwan soldadonkuna.

Enemigonkunata venceruspa Davidpa takisqan
(Salmo 18)

22

¹Davidmi kay takipa palabrankunata rimarirqa Tayta Diosman. Payqa rimarirqa llapallan enemigonkunamantawan Saulmanta Tayta Dios libraykuptinmi. ²Kaynatamá David nirqa:

Dios Taytalláy,
 qamqa ñoqapaqmí qaqa hina kapuwanki.
 Qamqa pakakuna wasi hinam kapuwanki.
 Qamqa ñoqallaytamiki libraykullawanki.

³ Diosnilláy,
 amparakuykunay hatun rumim kapuwanki.
 Qampunitaqmíki ñoqataqa harkawanki.
 Atiynikiwanmi ñoqataqa salvawanki.
 Qamllam ñoqataqa altoneqpi pakawanki.
 Qamqa lluptikunay wasi hinam kapuwanki.
 Qamqariki ñoqallaypa salvaqniymi kanki.
 Daño ruraqkunamantam libraykullawanki.
⁴ Tayta Diostamiki qayakusaq ñoqallayqa.
 Payllapunimriki sumaq alabana Diosqa.
 Payllam enemigoymanta salvaykuqnillayqa.

⁵ Wañuymi yakupapas olankuna hina wichqarullawan.
 Kallpachkaq lloqla hinam mana allinkuna vencerullawan.
⁶ Waskawan watasqata hinam sepultura wichqarullawan.
 Imapas toqla hapirochkaq hinam wañuy hapiroullawan.
⁷ Sasachakuyllapi kaspam Tayta Diosta qayakullani.
 Yanapaykuwananpaqmí Diosnillayman qaparillani.
 Payllamriki templonmanta uyarirqa qayakusqayta.
 Payllamriki uyariykun ñoqallaypa qaparisqayta.
⁸ Chaynataqmí kay pachapas kuyurispan katkatatarqa.
 Cielokunapa tiyananpas lliwchataqmí kuyurirurqa.
 Paypa piñakuyninwanmi llumpaysuta katkatatarqa.
⁹ Paypa senqanmantataqmí qosnikuna waspirirurqa.
 Paypa siminmantataqmí rupaq nina lloqsirirurqa.
 Chaynataqmí lloqsimuspan nina sansa ratarirurqa.
¹⁰ Tela llikiq hinam alto cielomanta uraykamurqa.
 Tutay-tutay puyum chaki pampanipas rikurirurqa.
¹¹ Querubinpa hawanpiraq sillakuspam pawarikurqa.
 Wayrapapas raprallanpim payqariki pawarikurqa.
¹² Kikin pakakunanpaqmí tutayayta churaykullarqa.
 Payqa muyuriqinpipas harkaqnintam churaykullarqa.
 Yakupapas yanayasqan puyutamya churaykullarqa.
¹³ Kancharichkaq ñawpaqnintam rupaq sansa ruparirurqa.
¹⁴ Tayta Diosmi cielomanta toqyachirqa truenokunata.

- Alto-altopiraq Diosmi uyarichin qaparisqanta.
- ¹⁵ Flechanwanpas flechamuspam cheqechirqa enemigonta.
Achka-achka llipyanywanmi vencerurqa paykunataqa.
- ¹⁶ Dios Taytalláy,
simikimanta lloqsimuq qaqcakuuniwanmi
lamar qochapa uku-uku kaynin rikuriramurqa.
Senqaykimanta lloqsimuq samaynillaykiwanmi
kay pachapapas cimientollankuna qalakurullarqa.
- ¹⁷ Diosmi ñoqallayta altomanta haywarimuwarqa.
Achka-achka yaku chawpinmantam horqoykullawarqa.
- ¹⁸ Llumpay atiyniyoq enemigoymantam librawarqa.
Llapachallan cheqniqaqnyikunamantam librawarqa.
Paykunaqa ñoqamanta aswan kallpayoqmi karqa.
- ¹⁹ Ñakarichkaptiymi paykunaqa payaykullawarqa.
Tayta Diosllamriki ñoqataqa yanapaykuwarqa.
- ²⁰ Kichki-kichki lugarmantam payqa horqoykullawarqa.
Ñoqarayku kusikuspam payqa libraykullawarqa.
- ²¹ Allinta kawsakusqayraykum Tayta Diosqa premiaykullawan.
Allinta rurallasqayraykum allinwanraq pagaykullawan.
- ²² Diosniypa mana munallasqantaqa manam rurarqanichu.
Diosniypa contranpiqa manam hukmantaqa kawsarqanichu.
- ²³ Ñoqaqa siemprepunim yuyachkani paypa leyninkunata.
Ñoqaqa manam karunchakuykurqanichu decretonmanta.
- ²⁴ Diosniypa qayllanpiqa mana huchayoqmi kawsachkarqani,
pasaypaq mana allin ruraymantam waqaychakullarqani.
- ²⁵ Allinta kawsakusqayraykum Tayta Diosqa pagaykullawan.
Qayllanpi allintaña rurallasqayraykum pagaykullawan.
- ²⁶ Dios Taytalláy,
confiakusuqnikiwanqa confiakunapaqmi reqsichikunki.
Mana huchallikuqwanqa mana huchayoqmi reqsichikunki.
- ²⁷ Chuyanchasqa runawanqa chuyapunitaqmi reqsichikunki.
Atoq hina runawanqa qampas sacretaqmi reqsichikunki.
- ²⁸ Qamqariki salvaykunkim humillakuykullaq runakunata.
Qawaspaykim penqachinki hatun tukuqlaña runakunata.
- ²⁹ Dios Taytalláy,
tutaykuruptiyas qanmi achkiykuwasparaq kanchariwanki.
- ³⁰ Achkallaña tropamanpas payaykunapaqmi yanapawanki.
Paykunapa murallanta seqarunapaqmi yanapawanki.
- ³¹ Tayta Diosspa kawsasqanqa mana chikallanpas pantayniyoqmi.
Tayta Diosspa prometekusqanqa mana chikan pantachikuqmi.
Paypi amparakuq llapan runakunataqa harkaykullanmi.
- ³² Tayta Diosllam Diosqariki, manam hukqa kanchu.
Payllam harkawaqnninchikqa, hukqa manam kanchu.
- ³³ Diosmi ñoqataqariki kallpanchaykullawan.

- Mana pantaruqtam payqariki kawsachiwan.
- ³⁴ Payqa luwichupa chakintapas hinaraqmí ruran chakillayta.
Payqa altoneqpi sayaptiyas takyaykachillanmi chakillayta.
- ³⁵ Ñoqataqa paymi yachachiwan guerrapiña peleamunayaqpas.
Kallpanchallawanmi broncementa arcowanraq flechamunayaqpas.
- ³⁶ Qanmi harkachikunawan hina salvawanki.
Kuyakuywan yachachispam hatunchallawanki.
- ³⁷ Lluchkanaymantapas ñannillaytam kicharqanki.
- ³⁸ Enemigoykunatapas qatispaymi hayparqani tukunaypaq.
Tukurunaykamam manariki kutimurqanichu samanaypaq.
- ³⁹ Puchukachirqanim mana sayariytawanpas atinankukama.
Maqapamurqaním mana sayariytawanpas atinankukama.
Paykunaqa wichiyyurqam ñoqallaypa sayasqayraq pampakama.
- ⁴⁰ Qanmi ñoqataqa guerrapipas peleanaypaq kallpanchawarqanki.
Ladoypipas qonqoranapaqmí enemigollayta churarqanki.
- ⁴¹ Ñoqallaypa enemigoykunam tuyurirusparaq ayqekurqa.
Chaynam cheqniwaqniykunatapas wañurachillaptiy tukururqa.
- ⁴² Qayakuptinkupas manam yanaparqakuchu.
Tayta Diospas manamriki contestarqataqchu.
- ⁴³ Pampa allpa polvotapas hinam ñuturqani.
Ñanpi mitutapas hinam saruparurqani.
Ñanpi mitutapas hinam ñutuparurqani.
- ⁴⁴ Qanmi runakunapapas maqawananañmanta libraykuwarqanki.
Nacionkunatapas kamachiqnin kanaypaqmí waqaychawarqanki.
Mana reqsisqaypas runakunawanmi qamqa servichiwarqanki.
- ⁴⁵ Paykunaqariki uyariykuwaspm chayllapuni kasuwanku.
Forasterokunam kumukuykusparaq chaylla asuykullawanku.
- ⁴⁶ Llapachallan forasterokunam pasaypaqta hukmanyarurqaku.
Pakakusqankumantapas katkatatastainmi lloqsiykullarqaku.
- ⁴⁷ Wiñaypaqñayá kawsakuchun Tayta Diosqa.
Alabasqayá kachun harkaykuwaqniyqa.
Hatunchasqayá kachun salvaq Diosnillayqa.
Qaqa hinamá harkawaqniy Diosnillayqa.
- ⁴⁸ Ñoqaraykumá vengakunpas Diosnillayqa.
Llapa runakunatapas chakillaymanmi churaykuwan.
- ⁴⁹ Enemigollaymantapas payllataqmiki libraykuwan.
Contraypipas hatariqpa hawanpiraqmi churaykuwan.
Payllataqmí tukuy daño ruraqmantapas libraykuwan.
- ⁵⁰ Dios Taytalláy,
chayraykumriki nacionkunapipas graciastaraq qollasqayki.
Chayraykumriki sutikimantapas qampaq takipullasqayki.
- ⁵¹ Akllakusqayki reytam sinchi sumaqtarraq venceykachiwanki.
Nombraykuwaspa aceitewan talliwasqaykitam kuyawanki.
Ñoqallaytawan llapan mirayniytam wiñaypaqña kuyallanki.

Wañukunallanpaqña Davidpa rimarisqan

23 ¹Wañukunallanpaqña rimarispanmi David kaynata nirqa:

Isaipa churin Davidmi rimarinii.
 Alto-altopi Diospa hatunchasqan runam rimarinii.
 Rey kanaypaq Jacobpa Diosninpa nombrasqanmi nini,
 Israel nacionpi miskillaña takiqmi nini:

- ² Tayta Diospa Espiritunmi ñoqantakama rimarirqa.
     Tayta Diospa palabrallanmi simillaypipas tarikurqa.
- ³ Israelpapas yupaychallasqan Diosnillanmiki rimawarqa.
     Israelpapas harkaykullaqnin Diosnillanmiki niykuwarqa:
         “Allinneqa rurallaspa runakuna gobiernaqqa,
         ñoqa Diosta respetaspa runakuna gobiernaqqa
- ⁴ achikyaykamuptin intipa kanchariynin hinam,
     puyupapas mana tapaykusqan kanchaq inti hinam,
     pararuptin allpamanta pasto ikllimuchkaq hinam.”
- ⁵ Chaynamiki mirayniytapas Diosllayqariki takyachirqa.
     Wiñaypaqmi contratotaña ñoqallaywanqa ruraykurqa.
     Chaykunatam ordenninpiraq allichasqata churaykurqa,
     chaykunata cumplinanpaqmi waqaychaykuspa churaykurqa.
     Paymi planta ikllichimuq hina
     salvacionnillaya cumplinqa.
- ⁶ Mana allin ruraqkunaqa wischusqa kichkam kallanqaku.
     Paykunaqa pipapas mana hapiykunanñam kallanqaku.
- ⁷ Hapiykuya munaaqqariki fierrotaraqmi hapiykunqa.
     Hapiykuya munaaqqariki lanzataraqmi hapiykunqa.
     Paykunaqa chayllapipunim pasaypaqtaña ruparunqa.

Davidpa tropankunapi valeroso jefekunamanta

(1 Cr 11:10-47)

⁸Davidpa valeroso soldadonkunamá karqa: Hacmon casta Is-boset, paymi karqa kimsa valeroso soldadokunapa jefen. Paymi huk kutipi lanzañwan wañurachirqa pusaq pachak soldadokunata. ⁹Paymanmi qatirqa Ahoa castamanta kaq Dodo sutiyooq runapa churin Eleazar, paymi karqa kimsa valerosokunapa huñuin. Paymi Davidwan kuska karqa Filistea soldadokunata desafiaspanku. Filistea soldadokuna chaypi huñunakuruptinkum Israel soldadokuna lluptikururqaku. ¹⁰Eleazar mi ichaqa sayaykuspa wañurachirqa Filistea soldadokunata makinpas uttinankama hinaptinmi espadanpas makinman laqakururqa. Chay punchawpim Tayta Dios allinsuta vencerachirqa chaymi Israel soldadokunaqa Eleazarpa kasqanman kutirirqaku wañuqkunapa llapa imankupas hoqarikuqlaña.

¹¹Eleazarman qatiqñataqmi karqa Agepa churin Sama. Payqa karqa orqo lawkunapi *yachaqmi. Filistea tropakunam huñunakurqaku Lehi lawpi. Chaypim karqa lentejayoq chakra. Chaymantam Israel soldadokuna Filistea tropakunamanta lluptirqaku.

¹²Chay chakrapa chawpinpi Sama sutyoq runa sayaykuspanmi defienderqa hinaspm vencerurqa Filistea tropakunata. Chaypim Tayta Dios allinsuta vencerachirqa.

¹³Kimsa chunka valeroso jefekunamantam kimsan valeroso soldadokuna cosecha tiempopi rirqaku Davidman Adulam machaypi kachkaptin. Filistea soldadokunamantam wakininn tropapa campamenton kachkarqa Refaim Qechwapi.

¹⁴Filistea tropakunapa cuartelnin Belen llaqtapi kachkaptimá Davidñataq kachkarqa amparakuna sitiopi. ¹⁵Chaypim David gansasllawanña nirqa:

—iPiraq tomaykachiwanman Belen llaqta zaguana pa waqtanpi pozomanta yaku ta! —nispa.

¹⁶Chay kimsan valeroso jefekunam Filistea tropakunapa campamentonman yaykuruspanku Belen llaqta zaguana pa waqtanpi pozomanta yakuta horqorurqaku hinaspm Davidman apamurqaku. Davidmi ichaq mana munarqachu chay yaku tomayta, Tayta Diospaq ofrendata hina tallispanmi ¹⁷nirqa:

—iDios Taytalláy c̄tomaymanraqchu kay runakunapa yawarninpa chanin yaku ta otaq wañuyman wischukuspanku apamuwasqanku yakuta?! iChaytaqa amayá piensayllapas-piensaqaqchu! —nispa.

Chaynata nispanmi mana munarqachu tomayta.

Chay kimsan valeroso jefekunamá chaykunata rurarqaku.

¹⁸Sarviapa wawan, Joabpa wawqen Abisaimi karqa kimsa chunka valeroso jefekunapa kamachiqmin. Paymi huk kutipi lanzanwan kimsa pachak soldadokunata wañurachirqa. Paypas reqsisqam karqa chay kimsan jefekuna hina. ¹⁹Abisaimi chay kimsan valeroso jefekunamanta aswan reqsisqa karqa chaymi paykunapa jefen karqa. Ichaqa manam igualarqachu chay kimsa valeroso jefekunapa rurasqanmanqa.

²⁰Cabseel llaqtamanta Joidapa churin Benaia sutyoq runapas valeroso kaspan mi achka hatun ruraykunata rurarqa. Paymi wañurachirqa Moab nacionniyoq iskay alli-allin valeroso soldadokunata. Huk punchawpas lastachkaptinmi uchkuman yaykuruspan chaypi wañurachirqa leonta. ²¹Wañurachirqataqmí Egipto nacionniyoq hatunkaray runatapas. Chay Egipto nacionniyoq runam lanzawan armasqa kachkarqa. Benaiam ichaq pelearqa huk kaspillawan hinaspm chay Egipto nacionniyoq runamanta lanzanta qechuruspa chaywan wañurachirqa. ²²Chaynaqa chay Joidapa churin Benaia sutyoq runapas chay rurasqanwanmi sinchi reqsisqa karqa kimsan valeroso jefekuna hina. ²³Kimsa chunka jefekunamantapas ancha reqsisqamá karqa, chawanpas manam igualarqachu chay kimsa valeroso jefekunapa rurasqanmanqa. Benaiatam David churarurqa waqaychaqniq soldadokunapa jefenña kananpaq.

²⁴Kimsa chunka valeroso jefekunamanta wakinmi kakykuna: Joabpa wawqen Asael, Belen llaqtayoq Dodopa churin Elhanan, ²⁵Harod lawmanta Sama chaynataq Elica,

²⁶Bet-pelet llaqtayoq Heles, Tecoa llaqtayoq Iquespa churin Ira, ²⁷Anatot llaqtayoq Abiezzer, Husah casta Mebunai, ²⁸Ahoa casta Salmon, Netofa llaqtayoq Maharai, ²⁹Netofa llaqtayoq Baanapa churin Heled, Benjamin allpapi Gabaa llaqtayoq Ribaipa churin Itai, ³⁰Piraton llaqtayoq Benaia, Gaas Wayqopi *yachaq Hidai, ³¹Bet-araba lawpi yachaq Abi-albon, Bahurim llaqtayoq Azmavet, ³²Saalbim llaqtayoq Eliaba, Jasenpa churin Jonatanwan ³³orqokuna lawmanta Sama hinaspa Sararpa churin Ahiam, ³⁴Maaca lawmanta Ahasbaipa churin Elifelet, Gilo llaqtayoq Ahitofelpa churin Eliam, ³⁵Carmel llaqtayoq Hezrai, Arab llaqtachamanta Paarai, ³⁶Zoba nacionniyoq Natana pa churin Igai, Gad ayllu manta Bani, ³⁷Amon nacionniyoq Selec, Beerot llaqtayoq Naharai, paymi karqa Sarviapa

wawan Joab sutiyoq runapa arman apaq,³⁸ Jatir llaqtayoq Irawan Gareb³⁹ hinaspá Het casta runa Urias. Llapallankum karqaku kimsa chunka qanchisniyoq valeroso jefekuna.

Guerrapi peleananpaq qarikunata David yupachisqanmanta

(1 Cr 21:1-17)

24 ¹Tayta Diosmi Israel castakunapa contranpi yapatawan piñakururqa chaymi Davidta umacharqa Israel casta runakunatas chaynataq Juda casta runakunatas yupachinanaq.² Hinaptinmi chaypi compañaqnin llapallan tropankunapa kamachiqnin Joabta nirqa:

—Israel llapallan ayllukunapa kasqanman rispayá Dan llaqtamanta Beerseba llaqtakama runakunata yupamuy chaynapi guerrapaq hina kaqkunaqa haykam kasqanta yachanaypaq —nispa.

³ Joabmi ichaqa reyta nirqa:

—Yupaychasqanchik Tayta Diosyá mirachichun kay nacionpi runakunataqa kunan kasqanmantapas pachak kuti mastaraq chaynapi qam señor reyniy qawanaykipaq. Reynilláy cimapaqtaq yupachiytaqa munachkanki? —nispa.

⁴Ichaqa reypa kamachisqanmi Joabpa nisqanmantapas chaynataq tropakuna kamachiqkunapa nisqanmantapas cumplinapuni karqa. Joabwan tropakunapa kamachiqninmi reypa qayllanmanta lloqsirqaku Israel nacionpi guerrapaq runakunata yupamunankupaq.⁵ Jordan Mayuta chimparuspankum qallarirqaku Aroer llaqtamanta chaynataq qechwapa chawpinpi llaqtamanta. Chaymantam pasarqaku Gad ayllupa allpanta Jazer llaqtaman.⁶ Chaymantam pasarqaku Galaad lawman. Pasarqakutaqmi Het casta runakunapa allpantapas Cades llaqtakama. Dan-jaan llaqtaman chayaruspankum muyurimurqaku Sidon llaqtakama.⁷ Chaymantam rirqaku Tiro murallasqa llaqtaman, rirqakutaqmi Hiv hinaspá Canaan casta runakunapa llapallan llaqtankunamanpas. Hinaspam chayarurqaku Juda ayllu runakunapa allpan Neguev law Beerseba llaqtakama.⁸ Isqon killa iskay chunka punchawnin lliw Israel nacionta muyuyta tukuramuspankum kutimurqaku Jerusalen llaqtaman.⁹ Joabmi reyman qorqa guerrapaq hina runakunaqa haykam kasqanta. Israel lawpim karqa pusaq pachak waranqa soldadokuna, Juda lawpiñataqmi karqa pichqa pachak waranqa soldadokuna.

¹⁰Runakuna yupachiyta David tukuruspanmi sonqonpi pesakuspan Tayta Diosta nirqa:

—Dios Taytalláy, hatuntam huchalllikuruni kaykunata ruraspay, kunanmi ruegakuyki kay serviqnikita mana allin rurasqaymanta pampachaykuwanaykipaq, ñoqqaqloco hinam chaykunata ruraru —nispa.

¹¹Tutapayta David hatarichkaptinmi Davidpa tapukunan runata otaq Diosmanta willakuq Gad sutiyoq runata Tayta Dios nirqa:

¹²—Davidman rispaykiyá ñoqa Tayta Diospa nisqayta nimuy: “Kimsa ruranaykunamantayá akllakuykuy hukllata chaynapi chay akllakusqaykiman hina qamta castiganaypaq” nispa.¹³ Chay willakuq Gad rispamá Davidman willamurqa:

—Mayqantataq akllakunki, nacionpi qanchis wata muchuy kanantachu otaq kimsa killa enemigoykunapa qatikachasqan kaitachu otaq nacionpi kimsa punchawpuni peste onqoy kanantachu? Chaynaqa allintayá tanteaykuy kachamuwaqniyman willamunaypaq —nispa.

¹⁴Hinaptinmi Davidñataq nirqa:

—Hatur sasachakuypim rikuriruni. Tayta Diospa makinmanwichiykuymi aswan allinqa runakunapa makinmanwichiykuymantaqa. Tayta Diospa kuyapayakuyninqa hatu-hatunmi —nispa.

¹⁵Tayta Diosmi kachaykamurqa peste onqoya Israel castakunaman chay tem-pranomanta señalasqan punchawkama. Hinaptinmi Dan llaqtamanta Beerseba llaqtakama otaq Israel lliw nacionpi wañururqaku qanchis chunka waranqa runakuna. ¹⁶Jerusalen llaqtapi runakunata angel wañurachinanpaq kachkaptinmi Tayta Dios llakipayarikurqa chay castigo apachimusqanmanta chaymi wañuchiq angelta nirqa:

—Chayllapaqñam, amaña mastा wañuchiychu —nispa.

Tayta Diospa angelnimmi kachkarqa Jebus casta Arauna sutyoq runapa eranpi.

¹⁷Wañuchiq angelta rikuruspanmi David nirqa Tayta Diosta:

—Ñoqam hatu-hatunta huchallikuruni, ñoqamriki mana allintaqa ruraruni.

Kay runakunaqa ovejakuna hina kaspam mana imatapas rurarkakuchu. Ruega-kuykim ñoqatawan taytaya castankunata castiganaykipaq —nispa.

Altarta David rurachisqanmanta

(1 Cr 21:18-27)

¹⁸Chay punchawmi Gad rirqa Davidman hinaspam nirqa:

—Jebus casta Arauna sutyoq runapa eranman rispaykiyá hatarichimuy altarta Tayta Diospaq —nispa.

¹⁹Chaynapimá Davidqa rirqa Tayta Dios kamachiptin Gadpa willasqanman hina. ²⁰Arauna karumanta qawachkaspm reytawan serviqninkunata paypa kasqanman hamuchkapta rikururqa chaymi taripaykuspan reypa ñawpaqninpi qonqoranpa pampaman kumuykurqa. ²¹Hinaspam nirqa:

—Señor reynillá, imaynanpitaq kay serviqnikitata watukaykamuwanki —nispa.

Hinaptinmi Davidñataq nirqa:

—Kay erayki rantiqmi hamurqani Tayta Diospaq altarta kaypi ruranaypaq chaynapi runakuna wañuchiq peste onqoy taninanpaq —nispa.

²²Chaymi Araunañataq nirqa:

—Reynillá, kayqaya eraqa, munasqaykiman hinayá animalkunata wañuchispa kañay. Kayqaya bueyeskunapas wañuchispa lliwchanta kañanaykipaq, yantapaqpas kachkanmi trillanakunawan bueyeskunapa yugonkuna. ²³Reyllá, tukuy kaykunataq qam reyman qoyki. ¡Yupaychasqayki Tayta Diosyá favorecesunki! —nispa.

²⁴Chaymi reyñataq nirqa:

—Amayá chaynachu kachun ichaqa precionwanmi rantisqayki. Yupaychasqay Tayta Diosmanqa manam ofreceymanchu lliw kañapunay kaqkunataqa mana imaniraqlapas cuestawasqantaqa —nispa.

Davidmi rantirurqa eratawan bueyeskunata medio kilo masnin qollqewan.

²⁵Chaypim David altarta hatarichirqa Tayta Diospaq. Animalkunatam wañuchirqa lliwta kañapunanaqaq chaynataq Dioswan allinlla kasqanmanta ofrecenanpaq. Nacionpa favorinipi ruegakusqanta Tayta Dios uyariykuptinmi peste onqoy Israel nacionpi tanirurqa.

REYKUNAMANTA WILLAKUQ

PUNTA KAQ LIBRO

Kay libroqa reykonapa gobiernasqanmanta willakuq librom.

Kay libroqa iskay parteman rakisqam kanman:

Punta kaq partem willakun Rey David enteron nacionpi gobiernachkaspan anchallaña machuyarusqanmanta, willakuntaqmi manaraq wañukuchkaspan rantinpi rey kananpaq churin Salomonta churasqanmantapas. Solomon gobiernaptinqa Israel nacionqa anchallaña reqsisqam karqa, linderonkunam chayarqa karukunamanraq, chayna linderokuna hinaqa manañam haykapipas karqachu. Salomonpa kapuqninwan yachaysapa kayninqa ancha reqsisqam karqa llapallan nacionkunapi. Paymi haratirichirqa llaqtakunatawan murallankunata hinaspa palaciokunatawan samarina sitiokunata. Rurachirqataqmi Jerusalen llaqtapi Tayta Diospa templontapas. Kay libroqa willakun Rey Salomon hatun obrakuna rurasqanmantam chaynataq warmikunaman qokuruspa taytacha-mamachakuna adorasqanmantam (1-11).

Iskay kaq parteñataqmi willakun Salomon wañukuptin gobiernasqan nacionqa iskayman rakikurusqanmanta. Norte lawpi Israel nacionmi Diospa ñanninmanta karunchakururqa. Surlawpi reykunañataqmi wakinqa karqa Diosman sonqo reykuna, wakinñataqmi karqa Diosmanta karunchakuqkuna (12-22).

Kay libroqa willakuntaqmi Diosmanta willakuq Eliasmantapas. Paymi Baal sutiyooq taytachapa serviqnin runakunapa contranpi hatariruspan paykunata wañurachirqa.

Rey Davidta Abisaq sutiyooq doncella servisqanmanta

1 ¹Rey David llumpay machuña kaptinmi qatakunawan qataptinkupas manaña qoniqchu. ²Chaymi serviqinkuna reyta nirqaku:

—Reynillayku, qampaqyá doncellata maskamuchunku cuidasuspayki yanapsunaykipaq hinaspa qanwan puñuspa qonichisunaykipaq —nispa.

³Enteron Israel nacionpi maskamuspankum tariramurqaku Sunem llaqtayoq Abisag sutiyooq sumaq buenamoza sipasta, paytam reyman pusamurqaku. ⁴Chay sipasqa karqa ancha buenamozallaña, paymi reyta servispa yanaparqa, reymi ichaqa mana haykapipas paywanqa puñurqachu warminwan hinaqa.

Davidpa rantinpi Adonias gobiernay munasqanmanta

⁵Davidpa warmin Haguitpa wawan Adoniasmi hoqarikururqa:

—Ñoqam gobiernasaq —nispa.

Carretakunatawan caballopi sillakuqkunamat huñukururqa, huñukururqataqmik kikinta waqaychananpaq pichqa chunka soldadokunatas. ⁶Taytanmi ichaqa haykapipas mana anyarqachu:

—¿Imanasqataq chaytaqa rurachkanki? —nispaqa.

Adoniasmi karqa Absalonpa sullkan ancha buenmozo.⁷ Sarviapa wawan Joab-mi sacerdote Abiatarwan rimanakuspa Adoniasta yanaparqaku.⁸ Ichaqa sacerdote Sadocpas nitaq Joiadapa churin Benaiapas nitaq Diosmanta willakuq Natanpas nitaq Simeipas nitaq Rei sutiyoq runapas nitaq Rey Davidpa valeroso soldadonku-napas manam Adoniaspa favorninpichu karqaku.

⁹ Zohelet sutiyoq rumipa kasqanpi Adonias convidota rurachispanmi ovejaku-nata, vacakunata hinaspa wirayachisqan animalkunata nakachirqa. Chay Zohelet sutiyoq rumiqa kachkan Rogel Pukyupa hichpanpim. Qayachirqamá reypa llapallan churinkunatapas hinaspa Juda castamanta kaq reypa llapallan serviq-ninkunatapas.¹⁰ Ichaqa manam qayachirqachu Diosmanta willakuq Natantapas nitaq Benaiatapas nitaq valeroso soldadokunatapas nitaq wawqen Salomontapas.

¹¹ Chaymi Salomonpa maman Betsabeyta Natan nirqa:

—¿Manachum yachanki Haguitpa wawan Adonias reypaq churakurusqanta? Chaytaqa reyninchik Davidqa manam yachanchu.¹² Chaynaqa vidaykitapas chay-nataq wawayki Salomonpa vidantapas salvayta munaspasaqa consejoytayá chaskiy. ¹³ Rey Davidman rispayá nimuy kaynata: “Reynilláy, kay serviqnikimanmi jurawar-qanki: ‘Wawayki Salomonmi ñoqapa rantiypi gobiernanqa’” nispa. Chayna kaptinqa címanasqamá Adoniasqa gobiernachkan?” nispa. ¹⁴ Reyman chaykunata nichkapti-kim ñoqapas qepaykita yaykuramusaq hinaspm rimasqaykiman hina nisaq.

¹⁵ Reypa cuartonmanmi Betsabey yaykururqa, reyqa ancha yuyaqñam karqa, Sunem llaqtayoq Abisag sutiyoq doncellam payta yanapachkarqa.¹⁶ Betsabey reypa qayllanpi qonqoranpa pampaman kumuykuptinmi reyñataq nirqa:

—¿Imatataq munanki? —nispa.

¹⁷ Chaymi Betsabey nirqa:

—Reynilláy, yupaychasqanchik Tayta Diosraykum jurawarqanki: “Wawayki Salomonmi ñoqapa rantiypi gobiernanqa” nispa.¹⁸ Ichaqa mana yachasqallayki-tam Adoniasña gobiernachkan.¹⁹ Nakarachinmi bueyesninkunata, wirayachisqan animalninkunata chaynataq achka ovejakunatapas, qayarachintaqmi churi-kikunatapas, sacerdote Abiatartapas chaynataq llapallan tropakuna kamachiq Joabtapas ichaqa manam qayachirqachu churiki Salomontaqa.²⁰ Chaynaqa rey-nilláy, Israel nacionpi lliw runakunam suyachkanku qampa rantikipiqa gobiernaq pim kasqan ninaykita.²¹ Mana chayna kaptinqa, reynilláy, qam wañukuptikim ñoqapas chaynataq waway Salomonpas traicionaqpaaq hapisqa kaymanku —nispa.

²² Chaynata reyman Betsabey nichkaptinmi chayaramurqa Diosmanta willakuq Natan²³ hinaptinmi reyman willarqaku:

—Diosmanta willakuq Natanmi kaypi kachkan —nispa.

Diosmanta willakuq Natanmi reypa qayllanpi qonqoranpa pampaman kumuy-kuspan²⁴ nirqa:

—Reynilláy cíkamachirqankichu: “Adoniasmi ñoqapa rantiypi gobiernanqa” nispayki?²⁵ Adoniasmi nakarachin bueyeskunata, wirayachisqan animalkunata chaynataq achka ovejakunatapas. Qayarachintaqmi qampa lliw churikikuna-tapas, tropakunapa kamachiqinkunatapas chaynataq sacerdote Abiatartapas. Paykunaqa Adoniaswan kuska mikuspankum hinaspa upyaspankum nichkanku: “Kawsachun Rey Adonías” nispa.²⁶ Ichaqa kay serviqnikitqa manam qayachi-warqachu nitaq sacerdote Sadocatas nitaq Joiadapa churin Benaiatapas nitaq

churiki Salomontapas.²⁷ Chaynaqa reynilláy ɿqampa kamachisqaykichum tukuy kaykunaqa? Qampa rantikipi gobiernaqmantaqa manam niwarqankichu —nispa.

Salomonta reypaq David churasqanmanta

²⁸ Rey Davidmi qayachimurqa Betsabeyta. Betsabey reypa kasqanman yaykuruspanmi paypa qayllanpi sayaykurqa. ²⁹ Chaymi reyñataq nirqa:

—Llapa llakikuymanta libraqniy kawsaq Tayta Diosraykum jurayki. ³⁰ Israelpa yupaychasqan Tayta Diosrayku juraspaymi nirqayki: “Wawayki Salomonmi ñoqapa rantiypi gobiernanqa” nispa, chay nisqayman hinam kunan rurasaq —nispa.

³¹ Betsabeyñataqmi reypa qayllanpi qonqoranpa pampaman kumuykuspan nirqa:

—Reynilláy David, qamqa wiñaypaqyá kawsakuy —nispa.

³² Chaymantam Rey David qayachimurqa sacerdote Sadocta, Diosmanta willakuq Natanta hinaspa Joiadapa churin Benaiata. Paykuna reypa qayllanman yakyuruptinkum ³³ paykunataq nirqa:

—Serviqniykunawan compañachikuspa churiy Salomonta mulaypi sillaykachispas payaychik Gihon Pukyu lawman. ³⁴ Chaypim sacerdote Sadocwan Diosmanta willakuq Natan aceitewan tallispa Salomonta churanqaku, Israel nacionpi rey kananapaq cornetata tocachispam: “iKawsachun Rey Salomon!” ninkichik. ³⁵ Qamkunawan hamuspanmi palacioypi tiyaspan rantiypi gobiernanqa, paytaqa kamarachiniñam Israel castatapas chaynataq Juda castatapas gobiernananpaq —nispa.

³⁶ Chaymi reyta Joiadapa churin Benaiata nirqa:

—Chaynayá kachun, chaynatayá kamachichun qam reyniyipa yupaychasan Tayta Diospas. ³⁷ Imaynam qam reyniywanpas Tayta Dios karqa, chaynayá kachun Salomonwanpas, hinaspayá paypa gobiernontapas qam reyniy Davidpa gobiernonmantapas aswan mastaraq hatunchachun —nispa.

³⁸ Sacerdote Sadocmá Diosmanta willakuq Natanpiwan, Joiadapa churin Benaiapiwan, Ceret casta soldadokunapiwan, Pelet casta soldadokunapiwan Rey Davidpa mulanpi sillaykachispas Salomonta pusarqaku Gihon Pukyu lawman. ³⁹ Sacerdote Sadocmi Diospa karpanmanta waqrachapi aceiteta horqomuspan Salomonman taliyurqa chaymi cornetata tocachiptinku llapa runakuna qaparirqaku:

—iKawsachun Rey Salomon! —nispa.

⁴⁰ Llaqtapi llapa runakunam qatirqaku qenata tocastin, paykunaqa hatu-hatuntam kusikurqaku. Paykunapa qaparisqankuwanmi allapas kicharikuykuqmanña rikchakurqa.

⁴¹ Adoniasmi llapallan convidasqan runakunapiwan mikuyta tukuruchkaspankuña bulla rurasqankuta uyarirurqaku. Corneta waqasqanta Joab uyariruspanmi nirqa:

—¿Imanasqataq runakunaqa llaqtapi llumpayllataña alborotachkanku? —nispa.

⁴² Chaynata rimachkaptinmi sacerdote Abiatarpa churin Jonatan chayarurqa chaymi Adoniasñataq nirqa:

—Qamqa valeroso qarim kanki, yaykuykamuyá, allin noticiatach apamuwachkankiku —nispa.

⁴³ Chaymi Jonatanñataq nirqa:

—Cheqaptaqariki reyinchik Davidmi Salomonta reypaq churarun. ⁴⁴ Paywantaqmi kacharqa sacerdote Sadoctapas, Diosmanta willakuq Natantapas, Joiadapa churin Benaiatapas, Ceret casta soldadokunatapas chaynataq Pelet casta soldadokunatapas, paykunam Salomonta sillaykachirqaku Rey Davidpa mulanpi ⁴⁵ hinaptinmi sacerdote Sadocwan Diosmanta willakuq Natanpas Gihon Pukyu lawpi Salomonta aceitewan tallis-

panku reypaq churarunku. Hatun kusikuywan runakuna kutimuspankum bullallataña rurachkanku, chay alborotamiki qamkunaqa uyarichkankichik.⁴⁶ Salomonpas reypa tiyananpim tiyaykurunña.⁴⁷ Reypa serviqninkunapas riruspankum reyninchik Davidta alabaramunku: “Diosyá Salomontaqa qanmantapas aswan mas reqsisqataraq rurachun hinaspayá gobierntapas qampamanta aswantaraq hatunyachichun” nispa.

Rey Davidpas camanpi kumuykuspam Diosta adoraspan⁴⁸ nirqa:

—Israelpa yupaychasqan Tayta Diosqa alabasqayá kachun, kunan punchawmi qawachkaptiy churiya palaciopyi tiyaykachin —nispa.

⁴⁹ Adoniaspa convidasqankuna chayta uyariruspankum mancharikurqaku, llapallankum hatariruspanku sapakama ripukurqaku.⁵⁰ Adoniaspa Salomonta manchakuspanmi rispan “alarpa waqrachankunaman hapipakurqqa.⁵¹ Salomonmanmi willaramurqaku:

—Adoniasmi manchakususpayki alarpa waqrachankunaman hapipakurun: “Kunanpuni Rey Salomon jurawachun ama wañuchiwananpaq” nispa.

⁵² Chaymi Salomonñataq nirqa:

—Allinllata kawsaptinqa manam huk chukchallanpas pampaman wichiñqachu, faltakuruspanmi ichaqa wañuchisqa kanqa —nispa.

⁵³ Chaymi Rey Salomon kacharqa alarpa kasqanmanta Adoniasta pusamunan-kupaq. Rey Salomonpa qayllanpi qonqoranpa kumuykuptinmi Rey Salomon nirqa:

—Ripukuy wasikiman —nispa.

Salomonman Davidpa kunasqanmanta

2 ¹Davidpa wañukunan punchaw hichpamuptinmi churin Salomonta kunaspan nirqa:

²—Ñoqaqa wañukusaqñam chaynaqa kallpanchakuspayá qarinchakuy.³ Moisespa qellqasqan yachachikuykunaman hina kawsaspayá kasukuy yupaychasqanchik Tayta Diospa decretokunata, kamachikuyninkunata, reglamentokunata hinaspa Chunkantin Kamachikuyninkunatas, chaynata kawsaspaqa llapa ima rurasqaykipas chaynataq mayman risqaykipas allinpunim kanki.⁴ Tayta Diosmi prometewasqanta cumplinqa, paymi niwarqa kaynata: “Qampa miraynikikuna ñoqamanta mana rakikuspa nisqay-kunata tukuy sonqonwan hinaspa tukuy vidanwan kasukuspa kawsaptinkuqa mana tukuytam qampa miraynikikunamanta Israel nacionpi gobiernaq qari kanqa” nispa.

⁵ Qamqa ñam yachankiña paní Sarviapa wawan Joab imam rurawasqantaqa, pay-qariki Israel nacionpim llapallan tropakuna kamachiq iskay runakunata wañurachirqa, payqa wañurachirqa Nerpa churin Abnertawan Jeterpa churin Amasatam. Paykunataqa wañurachirqa manam guerra tiempopichu, chay runakunapa yawarninwanmi yawar-charurqa weqawniy watakunaytapas chaynataq sandaliaytapas.⁶ Chaynaqa yuyaywanyá ruray, paytaqa wañuchinkimá.⁷ Galaad lawmanta Barzilaipa mirayninkunatam ichaqa kuyapayarinki, palaciopyipim qanwan kuska paykunaqa mikunqa, paykunaqariki yanapaykuwarqakum wawqeki Absalonmanta lluptichkaptiy.⁸ Qanwantaqmi kachkan Bahurim lawpi *yachaq Benjaminpa miraynin Gerapa churin Simeipas, paymi Mahanaim llaqtaman richkaptiy hatun ñakaywan ñakawarqa, kutimuptiym ichaqa kikillan Jordan Mayuman taripaykamuwaspa chaskiykuwarqa chaymi Tayta Diosrayku jurarqani: “Manam wañuchisqaykichu” nispay.⁹ Ichaqa castigankipunim, qamqa yuyayniyoq runam kanki, tanteasqaykiman hinayá ruray, paytaqa wañuchinkimá —nispa.

^a 1:50 Altarpa esquinanpi waqrachakunata hapiykuq runaqa manam wañuchisqachu karqa.

Davidpa wañukusqanmanta*(1 Cr 29:26-30)*

¹⁰David wañukuptinmi pamparurqaku “Davidpa Llaqtan” sutiyoq barriopi. ¹¹David-mi Israel nacionpi gobiernarqa tawa chunka wata. Qanchis watam gobiernarqa Hebron llaqtapi, kimsa chunka kimsayoq watañataqmi gobiernarqa Jerusalen llaqtapi. ¹²Taytan David wañuruptinmi Salomonña gobiernarqa, paypa gobiernonqa allintam takyarqa.

Adoniaspa wañusqanmanta

¹³Salomonpa maman Betsabeymanmi hamurqa Haguitpa wawan Adonias chay-mi Betsabey nirqa:

—¿Allin sonqowanchu hamuwachkanki? —nispa.

Chaymi Adoniasñataq nirqa:

¹⁴Qanman ninaymi kachkan —nispa.

Hinaptinmi Betsabey nirqa:

—Niwayá —nispa.

¹⁵Chaymi pay nirqa:

—Yachankim gobiernoqa ñoqapa kasqanta, yachankitaqmi Israel casta llapa-llan runakunapas gobiernanay munasqankutaqa ichaq chay gobiernoqa pasarun wawqeymanám chaynata Tayta Dios kamachisqanrayku. ¹⁶Mañakunaymi kach-kan, chaytaqa amamá negaruwankichu —nispa.

—Chaymi Betsabey nirqa:

—Niwayá —nispa.

¹⁷Adoniasmi nirqa:

—Ama hina kaspaykiyá Rey Salomonta rimapayaykapuway Sunem llaqtayoq Abi-sag sutiyoq sipaswan casarachiwananpaq, qamtaqa manam negasunkichu —nispa.

¹⁸Chaymi Betsabey nirqa:

—Allinmi, reytaqa ñoqam rimapayaykapusqayki —nispa.

¹⁹Chaynapimá Betsabeyqa rirqa Rey Salomonta Adoniaspa favorinipi rimapa-yamunapanqa. Rey Salomonmi sayarispa chaskirqa hinasspam mamanpa qayllanpi qonqorakuykurqa. Tiyananpi kasqallan tiyaykuspanmi aparachimurqa mamanpa tiyananta, reypa *alleqninpi maman tiyaykuspanmi ²⁰payta nirqa:

—Taksachalla mañakuytam mañakusqayki, amamá negawankichu —nispa.

Chaymi reyñataq mamanta nirqa:

—Mañakuway mamáy, ñoqaqa manam negasqaykichu —nispa.

²¹Chaymi mamanñataq nirqa:

—Sunem llaqtayoq Abisag sutiyoq sipaswanyá wawqeki Adoniasta casarachiy —nispa.

²²Hinaptinmi Rey Salomonñataq mamanta nirqa:

—¿Imanasqataq mañawanki Sunem llaqtayoq Abisag sutiyoq sipaswan Adoniasta casarachinapqa? Chaywanqa mañakuwachkanki mayorniy kasqanrayku gobiernoya payman qonaypaqmí, paypaq mañakuspaka-mañakuytaqyá sacerdote Abiatarpaqpas chaynataq Sarviapa wawan Joabpaqpas —nispa.

²³Chaynata niruspam Rey Salomonqa jurarqa Tayta Diosrayku kaynata:

—Tayta Diosyá llumpayta castigawachun chay mañakusqanmanta Adoniasta mana wañuchiptyqa. ²⁴Tayta Diosmi taytay Davidpa rantinpi gobiernachiwach-

kan, promesanman hinam chay gobiernotaqa ñoqamanwan mirayniymanña qoy-kuwanku, kunanpunim Adoniasqa wañunqa —nispa.

²⁵ Joiadapa churin Benaiata Rey Salomon kachaptinmi Adoniasta wañurachimurqa. ²⁶ Chaymantam sacerdote Abiatarta Rey Salomon nirqa:

—Anatot llaqta lawpi chakraykiman ripukuy, qampas wañunaykim yachachun ichaqa Señor Diospa baulninta taytay Davidpa qayllanpi apasqaykiraykum chaynataq taytay Davidpa tukuy ima ñakarisqanpi ñakarisqaykiraykum manaraq wañuchisqaykchu —nispa.

²⁷ Chaynatamá Abiatartaqa Tayta Diospa sacerdoten kasqanmanta Rey Salomon qarqorurqa. Chaynapimá cumplikurqa Eliya mirayninpa contranpi Silo llaqtapi Tayta Diospa rimasqan.

²⁸ Absalonmanqa mana hukllawakuchkaspapas Joabqa Adoniaspa partidonmi karqa chayraykum chay noticiata uyariruspan Tayta Diospa karpanman lluptikururqa chaypim altarpa waqrachankunaman hapikururqa. ²⁹ Rey Salomonmanmi willaykurqaku Tayta Diospa karpanman Joab lluptiruspa altarpa waqtanpi kasqanta. Joiadapa churin Benaiata Salomon kachaspanmi nirqa:

—Rispaykiyá Joabta wañurachimuy —nispa.

³⁰ Tayta Diospa karpanman Benaiia yaykuruspanmi nirqa:

—Reymi kamachikun lloqsinaykipaq —nispa.

Hinaptinmi Joab nirqa:

—Manam lloqsiymanchu, ñoqaqa kaypim wañusaq —nispa.

Chaymi Benaiñataq kutirqa Joabpa nisqanta reyman willananpaq. ³¹ Chaymi reyñataq nirqa:

—Chaynaqa nisusqaykiman hinayá wañuchispa pamparamuy chaynapim ñoqaman-tawan taytaya mirayninkunamanta qechunki yanqapunimanta Joabpa wañuchisqan culpata. ³² Tayta Diosmi castiganqa chay runakuna wañuchisqanmanta, taytay Davidpa mana yachasqantam Joab wañuchirqa paymanta aswan allin kaq qarikunata. Wañuchir-qamá Nerpa churin Abnerta, payqa karqa Israel llapallan tropakunapa kamachiqninmi, wañuchirqataqmí Jeterpa churin Amasatapas, payqa karqa Juda casta llapallan tropakunapa kamachiqninmi. ³³ Chay rurasqanmantam Joabwan mirayninkuna castigasqa kanqa, Davidmanmi ichaqa mirayninkunamanwan, familiankunamanwan chaynataq gobernnonmanwan Tayta Dios qonqa wiñaypaq hawka kawsakuya.

³⁴ Chaymi Joiadapa churin Benaiia rispa Joabta wañurachimurqa hinaspm pamparamurqa kikin Joabpa wasinpi, chay wasinqa karqa chunniqpim. ³⁵ Chaymi Joiadapa churin Benaiata Joabpa rantinpi rey churarqa llapallan tropapa kamachiqnin kananpaq, Sadoctañataqmí churarqa Abiatarpa rantinpi sacerdote kananpaq. ³⁶ Simeitapas rey qayachimuspanmi nirqa:

—Jerusalen llaqtapi wasita ruraspa chaypi *yachakuy ichaqa amam may-manpas lloqsinkichu. ³⁷ Sichu lloqsiruspa Cedron Wayqota chimparuspaqa wañunkipunim, kikikim huchayoqqa kanki —nispa.

³⁸ Chaymi Simeiñataq reyta nirqa:

—Allinmi, qam reyniypa nisqaykiman hinam rurasaq —nispa.

Simeimi Jerusalen llaqtapi unay tiempo *yacharqa. ³⁹ Ichaqa kimsa wata pasaruptinmi Simeipa iskay sirvientenkuna lluptirurqaku Maaca sutiyoq runapa churin Aquispaman. Aquisqa karqa Gat llaqtapa reyninmi. Willaykurqakum Simeiman kaynata:

—Sirvientekikunaqa Gat llaqtapim kachkanku —nispa.

⁴⁰Chaymi Simeiqा asnonta montoraykuspan Gat llaqtapi Aquispa wasinman rirqa sirvientenkunata maskamunanpaq. Riruspanmá Simeiqা sirvientenkunata kutichimurqa Gat llaqtamanta. ⁴¹Salomonmanmi willaykurdaku Simeiqা Jerusalen llaqtamanta riruspa Gat llaqtamanta kutiramusqanta. ⁴²Chaymi Simeita qayachimuspan rey nirqa:

—¿Manachum Tayta Diosrayku jurachispay avisarqayki: “Kaymanta lloqsisipayki-qa wañunkipunim” nispay? ¿Manachum niwarqanki: “Allimmi niwasqaykiqa” nispay?
⁴³¿Imanasqamá Tayta Diosrayku jurasqaykitaq mana respetarqankichu chaynataq kachisqaytapas mana kasukurqankichu? ⁴⁴Sonqoykipiqa yachachkankim taytay Davidpa contranpi mana allinkuna rurasqaykit, chaynaqa Tayta Diosmi mana allin rurasqaykimanta castigasunki. ⁴⁵Ñoqa Rey Salomonmi ichaq Diospa bendecisqan kasaq hinaptinmi Davidpa gobiernon wiñaypaq takyachisqa kanqa Tayta Diospa qayllanpi —nispay.

⁴⁶Reymi Joiadapa churin Benaiata kamachirqa Simeita wañuchimunapanpaq chaymi rispan Simeita wañurachimurqa chaynapim Salomonpa gobiernon allinta takyarpa.

Faraonpa churinwan Salomon casarakusqanmanta

3 ¹Salomonmi aylluchakururqa Egípto nacionpa reynin Faraonwan, Faraonpa churinwan casarakuruspanmi payta pusamurqa “Davidpa llaqtan” sutiyq barrioman chaypi *yachanankupaq. Chaypiqa yacharqaku reypa wasinta, tayta Diospa templonta chaynataq Jerusalen llaqtapa muyuriqinpi murallatapas hatarichiyya tukunankukamam.
²Chay tiempopim runakuna Diospaq animalkunata wañuchiqli alto moqokunapi kaq capillakunapi, chaynataqa rurarcaku Tayta Diospa templon manaraq rurasqa kasqanraykum.

Diosmanta Salomon yachay mañakusqanmanta

(2 Cr 1:1-13)

³Salomonmi ichaq Tayta Diosta kuyarqa taytan Davidpa decretonkunata kasuskuspa, chaywanpas animalkunata wañuchispanmi inciensota kañarqa alto moqo capillakunapi. ⁴Gabaon llaqtamanpas Diospaq animalkuna wañuchiqli rirqa. Chaymanqa rirqa chay moqopi kaq capilla ancha reqsisqa kasqanraykum, chay altarpa hawanpim waranqa animalkunata kañamurqa.

⁵Gabaon llaqtapim sueñoyninpi Salomonman Tayta Dios rikuriykuspan nirqa:
 —Mañakuway imam munasqaykit, ñoqam qosqayki —nispay.

⁶Chaymi Salomonñataq nirqa:

—Serviqniki taytay Davidtam llumpayta kuyapayarirqanki, chaynataqa rurarcanki cheqaptapuni munasqaykiman hina allin ruraq kasqanraykum, kunan sucedekusqanpi hinam payta bendecispayki churintapas gobier nachiwachkanki. ⁷Yupaychasqay Dios Taytalláy, kunanmá taytay Davidpa rantinpi kay serviqnikita gobier nachiwachkanki, ñoqqa warmaraqmí kani, manam ima ruraytapas yachaniraqchu. ⁸Kay serviqniqa akllakusqayki runaykikunapa chawpinpim kachkani, paykunaqa kachkanku nana-nanaq mana yupay atina runakunam. ⁹Qoykuwayá yachayta chaynapi allinta entiendespa runaykikunata gobier nanaypaq chaynapi imam allin kasqanta chaynataq mana allin kasqantapas tanteanaypaq. Mana chayna kaptinqa ɿpitac gobiernaya atinman nana-nanaq runaykikunata? —nispay.

¹⁰Salomonpa chay mañakusqan Señorpa agradonpaq kaptinmi ¹¹Señorñataq nirqa:

—Manamá mañakuwarqankiqa unay wata kawsakuytachu nitaq qori-qollqetachu nitaq enemigo ykikuna wañuchisqa kanankutachu. Mañakuwarqankiqa entendimientotam allin arreglo ruranaykipaq, ¹²chaynaqa qoykim mañakusqayki-

man hina. Qoykimá yachaytapas chaynataq allin entendimientotapas, ñawpaqtacha manam pipas karqachu qam hina yachayniyoqqa, manataqmí qanmanta qepatapas kanqachu.¹³ Qoykitaqmi mana mañawasqaykikunatapas, apuyachispaymi ancha reqsisqata rurasqayki, kawsanaykikamaqa huk reyqa manam qam hinaqa kanqachu.¹⁴ Taytayki David hina decretoykunata hinaspá kamachisqaykunata kasukuspa munasqayman hina ruraptikiqa unay watakunatam kawsachisqayki —nispa.

¹⁵ Salomon rikchariruspanmi cuentata qokururqa sueñosqanta chaymi Jerusalen llaqtaman kutirimuspa Tayta Diospa contrato rurasqan baulpa qayllanpi animal-kunata wañuchispa lliwta kañarqa, ofrecerqataqmí Dioswan allinlla kasqanmanta ofrendakunatapas, preparachirqam convidota llapallan serviqninkunapaq.

Salomonqa yachayniyoq chaynataq apullaña kasqanmanta

¹⁶ Chay tiempopim iskay chuchumika warmikuna reypa kasqanman rispa paypa qayllanpi sayaykurqaku. ¹⁷ Hinaptinmi huknin warmi nirqa:

—Reynilláy, kay warmiwanmi *yachaniku huk wasillapi, paywan kuska wasipi kachkaspaymi wachakururqani. ¹⁸ Wachakusqaymanta kimsa punchawmantam kay warmipas wachakururqa, iskayllaykum chay wasipiqa yacharqaniku, manam pipas chaypiqa karqachu, iskayllaykumá chay wasipiqa karqaniku. ¹⁹ Kay warmipa wawanmi wañururqa tuta puñuchkaspa ñitirusqanrayku. ²⁰ Hinaptinmi chawpi tutata hatariruspa waqtaymanta wawayta horqorusqa puñunaykama hinaspam chay wawaytaqa ladon-mañña churaykusqa, wañusqa wawantañataqmí waqtayman churaramusqa. ²¹ Wawayta ñuñunaypaq tutapaya hatariruspaymi paytaqa tariykurqani wañusqatañña ichaq achikyaruptinmi allinta qawaykuspay reqsirurqani mana waway kasqanta —nispa.

²² Chaymi huknin warmiñataq nirqa:

—Manam, kawsaq wawaqa ñoqapam, wañusqataqmí qampa —nispa.

Chaymi punta rimaq warmiñataq nirqa:

—Manam, wañusqa wawam qampaqa, kawsaqñataqmí ñoqapa —nispa.

Chaynatam reypa qayllanpi atipanakurqaku. ²³ Chaymi reyñataq piensarqa:

—Kay warmim nin: “Ñoqapam kawsaq wawaqa qampañataqmí wañusqa wawa” nispa. Huknin warmiñataqmí nin: “Manam, qampa wawaykiqa wañusqa kaqmi, ñoqapañataqmí kawsaq” nispa.

²⁴ Hinaptinmi rey kamachirqa:

—Apamuychik espadata —nispa.

Reyman espadata aparamuptinkum ²⁵ kamachirqa:

—Kawsaq wawata chawpimanta partiruspa qoychik partenta sapakamaman —nispa.

²⁶ Wawanmanta sonqonpi llumpayta llakikusqanraykum kawsachkaq wawapa maman reyta nirqa:

—Reylláy, kay warmimanyá qoykuy kay kawsaq wawataqa, amayá wañuchiychiku —nispa.

Huknin warmiñataqmí nirqa:

—Amayá kachunchu qampaqpas nitaq ñoqapaqpas, partiychikyá —nispa.

²⁷ Chaymi reyñataq nirqa:

—Punta rimaq warmiman qoychik chay kawsaq wawata, ama wañuchiychikchu, paymi cheqap mamanqa —nispa.

²⁸ Chaymi Israel nacionniyoq llapallan runakuna yacharurqaku reypa allin arreglasqanta, reytam respetarqaku allin arreglo rurananpaq Diospa yachay qosqanta qawaykuspanku.

Salomonpa imaynam gobiernasqanmanta

4 ¹Rey Salomonmá gobiernarqa enteron Israel nacionpi. ²Gobiernonpi paypa chur rasqan kamachikuqunam kaykuna: Sacerdotem karqa Sadocpa churin Azarias. ³Secretariokunam karqa Elihref sutiyoq runawan Ahias, paykunaqa karqa Sisapa churinkunam. Reypa rurasqankunamanta qellqaq runam karqa Ahiludpa churin Josafat. ⁴Llapallan tropa kamachiqmi karqa Joiadapa churin Benαιa. Sacerdotekunañataqmi karqa Sadocwan Abiatar. ⁵Prefectokunapa jefenmi karqa Natanpa churin Azarias. Reypa consejaqniñmi karqa Natanpa churin sacerdote Zabud. ⁶Palaciopi mayordomom karqa Ahisar. Debal della llamkaqkunapa jefenmi karqa Abdapa churin Adoniram.

⁷Enteron Israel nacionpim Salomon churarqa chunka iskayniyoq prefectoku-nata. Paykunam sapakama watapi huk killanka mantieneqku reytawan wasinpi kaqkunata. ⁸Chay prefectokunapa sutinmi kaykuna:

Efrain orqokunapim prefecto karqa Ben-Hur sutiyoq runa.

⁹Macaz llaqtapa, Saalbim llaqtapa, Bet-semes llaqtapa, Elon llaqtapa hinaspa Bet-hanan llaqtapa prefectonñataqmi karqa Ben-Dacar sutiyoq runa.

¹⁰Arubot llaqtapa, Soco llaqtapa hinaspa enteron Hefer lawkunapa prefectonñataqmi karqa Ben-Hesed sutiyoq runa. ¹¹Enteron Dor lawpa prefectonñataqmi karqa Ben-Abi-nadab sutiyoq runa. Chay prefectopa warminmi karqa Rey Salomonpa churin Tafat.

¹²Taanac llaqtapa hinaspa Meguido llaqtapa prefectonñataqmi karqa Ahilud-pa churin Baana. Paymi gobiernarqa Jezreel llaqtapa uraynin Saretan llaqtapa hichpanpi kaq Bet-sean llaqtamanta qallarispan Abel-mehola llaqtakama hinaspa Jocmeam llaqtapa waklawninkama.

¹³Galaad law Ramot llaqtapa prefectonñataqmi karqa Ben-Geber sutiyoq runa. Paytaqmi cuentallikurqa Manasespa miraynin Jairpa llaqtankunamantapas. Chay llaqtakunaqa karqa Galaad lawpim. Cuentallikurqataqmi Basan lawpi kaq Argob sutiyoq lawpi kaq soqta chunka murallasqa llaqtakunamantapas. Chay llaqtaku-napa punkunkunam karqa broncementa cerrojoyoq.

¹⁴Mahanaim llaqtapa prefectonñataqmi karqa Idopa churin Ahinadab.

¹⁵Neftaliy lawpa prefectonñataqmi karqa Ahimaas sutiyoq runa, paymi casara-kururqa Salomonpa churin Basematwan.

¹⁶Aser lawpa hinaspa Alot lawpa prefectonñataqmi karqa Husaipa churin Baana.

¹⁷Isacar lawpa prefectonñataqmi karqa Paruapa churin Josafat.

¹⁸Benjamin lawpa prefectonñataqmi karqa Elapa churin Simei.

¹⁹Galaad lawpa prefectonñataqmi karqa Uri sutiyoq runapa churin Geber, chay Galaad lawqa karqa Amor casta runakunapa reynin Sehonpa nacionnинwan Basan law Rey Ogpa nacionniniñmi.

Karqataqmi enteron nacionpaq huk prefectopas.

Salomonpa gobiernon hatunyasqanmanta

²⁰Juda castamantawan Israel castamanta kaqkunam karqaku lamar qochapa patanpi aqo hina nana-nanaq runakuna, mikunankupas, tomanankupas mana pisisqanmi kusisisqallaña kawsarqaku. ²¹Salomonmi munaychakurqa llapallan nacionkunapi, payqa munaychakurqa Eufrates Mayumanta Filistea nacionkamam chaynataq Egito nacionpa linderonkamam. Impuestokunata Salomonman pagaspankum paytaña wañunanka-ma servirqaku. ²²Salomonpa sapa punchaw mikunarpaqmi karqa: soqta waranqa

soqta pachaknin kilo suysusqa harina, chunka kimsayoq waranqa iskay pachaknin kilo mana suysusqa harina,²³ kawsaykunawan wirayachisqa chunka torokuna, pastowan wirayachisqa iskay chunka torokuna hinaspa pachak ovejakuna, karqataqmí luwichukunapas, tarukakunapas chaynataq wallpakunapas.²⁴ Eufrates Mayu intipa seqaykunan law nacionkunapim Rey Salomon munaychakurqa Tifsa llaqtamanta Gaza llaqtakama. Munaychakurqataqmí Eufrates Mayu intipa seqaykunan law nacionkunapa reyninkunapipas, chaynapim muyuriqni pi kaq nacionkunawan hawkayapi *yacharqa.

²⁵ Salomonpa gobiernasqan watakunapim Dan llaqtamanta Beerseba llaqtakama Juda castamantawan Israel castamanta kaqkuna sapakama confianzawan *yacharqaku uvas huertakunapi chaynataq higos huertakunapipas.²⁶ Chaykunamatapas Salomonpaqa kapurqataqmí caballonkunapaq tawa chunka waranqa cuartochakuna, chay caballokunam carretakunata aysaq, kapurqataqmí chunka iskayniyoq waranqa sillakuqkunapas.²⁷ Prefectokunam Rey Salomontawan mesanpi mikuqkunata sapakama mantieneqku watapi huk killanka, manam imamantapas faltachiqkuchu.²⁸ Tupasqanman hinam caballokunapaqwan carreta aysaq uywakunapaq cebatawan pajata maymi kasqanman apachimuqku.

²⁹ Diosmi Salomonman qorqa yachaytawan entendimiento. Lamar ochapa patanpi aqo hinam karqa paypa yachayninqa.³⁰ Intipa qespimunan lawpi yachayniyoqkunamatapas chaynataq Egipto nacionpi llapallan yachayniyoqkunamatapas aswan yachayniyoqraqmí Salomonqa karqa.³¹ Llapallan runakunamatapas aswan yachayniyoqmá payqa karqa. Zera casta Etanmantapas chaynataq Maholpa kimsa churinkunamatapas aswan yachayniyoqmi payqa karqa. Maholpa churinkunam karqa Heman, Calcol hinaspa Darda. Yachayniyoq kasqanmantam muyuriqni pi llapallan nacionkuna Salomonta allinta reqsirqaku.³² Yachachirqam kimsa waranqa rikchanachiykunawan waranqa pichqan takikunata.³³ Yachachirqataqmí sachakunamatapas, yachachirqaqa Libano monte cedro sachamanta qallaykuspanmi raqrakunapi wiñaq hisopo plantapi tukunkama, yachachirqataqmí animalkunamatapas, pawaq animalkunamatapas, qasqonpa puriq animalkunamatapas chaynataq challwakunamatapas.³⁴ Tukuy hinastinpi kaq rey kunam Salomonpa yachayninmanta uyariruspanku runankunata kachamurqaku paypa nisqanta uyarinankupaq.

Rey Hiranwan Salomonpa contrato rurasqanmanta.

(2 Cr 2:1-18)

5 ¹Tiro llaqtapa rey nin Hirampas Rey Salomonmanmi kachamurqa serviqnin-kunata, payqa kacharqa taytan Davidpa rantinpi rey kananpaq Salomonña churasqa kasqanta yacharuspanmi. Hiramqa Davidwanmi amigo karqaku tukuy tiempo.² Chaymi rey Hiramta Salomon nichimurqa:

³—Yachasqayki pi hinam taytay Davidqa yupaychasqayku Tayta Diospaq templota mana rurarcachu, payqariki guerrapim karqa muyuriqni pi enemigonkunata Tayta Dios vencechinankama.⁴ Kunanqa yupaychasqay Tayta Diosmi tukuy hinastinpi hawkayaytaña qoykuwan, manañam enemigo ykunapas kanchu nitaq ima mana allinpas.⁵ Chaymi tantearuni yupaychasqay Tayta Diospa templon ruranaypaq, taytay Davidmanmi Tayta Dios nirqa: “Qampa rantikipi gobiernananpaq churasqay churikim templota rurapuwanqa ñoqapaq” nispa.⁶ Kunanqa kamachiyá Libano montekunamanta cedrokunata kuchupamuwanankupaq. Serviqnikunamatam ñoqapa serviqniykuna yanapanqa, ñoqaqa mañakusqaykitam pagasqayki, yachasqayki pi hinapas manam pipas kanchu Sidon llaqtayoq runakuna hina queruta allin kuchuqkunaqa —nispa.

⁷Rey Hiranmi Salomonpa nichimusqanta uyariruspan sinchita kusikurqa hinas-pam nirqa:

—Tayta Diosyá kunan alabasqa kachun chay hatun nacionpi gobiernananpaq Davidman yachaysapa churin qoykusqanmanta —nispa.

⁸Hiranmi Salomonman kacharqa kaynata nichimunanpaq:

—Uyariyunkim lliw nichimuwasqaykita, munasqaykiman hinam rurasaq chay cedromanta querukunawanqa chaynataq cipresmanta querukunawanpas. ⁹Serviq-niykunam Libano montemanta lamar ochakama aparunqaku, chaymantañataqmí lamar ochanta balsakunapi aparachimusaq munasqayki sitiokama hinaptinmi qamña chaypi paskachispayki aparachinki. Kay rurasqaymantam imam munasqay-ta ruranki, palacioypi kaqkunapaqmi mikuykunata apachimunki —nispa.

¹⁰Haykam munasqantamá Salomonman Rey Hiram qoykurqa cedromanta hinas-pa cipresmanta querukunata. ¹¹Salomonñataqmí Rey Hirampa palacionpi kaqkuna mikunanaq qorqa tawa waranqa tawa pachaknin tonelada trigota chaynataq tawa waranqa tawa pachaknin litro aceitetapas, chaynatamá Salomon sapa wata qorqa Rey Hiranman. ¹²Tayta Diomá prometesqanman hina Salomonman yachayta qorqa. Rey Hirampas Salomonwan contratota ruraspam hawkayaypi kawsarqaku.

¹³Rey Salomonpa decretasqanman hinam lliw Israel nacionpi hapiurqaku kimsa chunka waranqa qarikunata chaynapi debaldella llamkanankupaq. ¹⁴Paykunamantam chunka waranqa runakunata kacharqa Libano Orqoman chaypi huk killanka llamkamunankupaq hinaspa iskay killañataq wasinkupi kanankupaq. Debaldella llamkaqkunapa jefenmi karqa Adoniram. ¹⁵Chaymantapas Salomonpaqa karqam qanchis chunka waranqa carga apaq runankuna, kapurqataqmí orqopi rumikunata labrapuqnin pusaq chunka waranqa runakunapas. ¹⁶Akllarqataqmí llamkapuqnin runakunapa kimsa waranqa kimsa pachak-nin capatazninkunatas, paykunamá llapallan llamkaqkunata kamachirqa. ¹⁷Reymi kamachirqa hatun sumaq akllasqa rumikunata horqomuspa templopa cimientonpaq labranankupaq. ¹⁸Salomonpaq hinaspa Rey Hirampaq llamkaqkunam Gebal llaqtayoq llamkaqkunapiwan templota ruranankupaq alistaramurqaku querukunatawan rumikunata.

Templota Salomon rurachisqanmanta

(2 Cr 3:1-14)

6 ¹Israelpa mirayninkuna Egipto nacionmanta lloqsimusqanku tawa pachak pusaq chunkan wataña pasaruptinmi otaq Israel nacionpi Salomon tawa watamanña gobernachkaspanmi Ziv sutiyoq iskay kaq killapi Tayta Diospa templon rurayta qalla-richirqa. ²Tayta Diospaq Rey Salomonpa templo rurachisqanpa largonmi karqa iskay chunka qanchisniyoq metro, anchonñataqmí karqa isqon metro, sayaynñataqmí karqa chunka kimsayoq metro parten. ³Templota corredorninpa largonñataqmí karqa isqon metro templopa anchonwan igual, chay corredorpa anchonqa karqa tawa metro partenmi. ⁴Templopipas rurachirqataqmí rejillayoq ventanakunata. ⁵Rurachirqataqmí temploman hapichisqa muyuriqinipi cuartokunatas, chay cuartokunaqa hapichisqa karqa “chuya” sutiyoq cuartopa hinaspa “chuyay-chuyay” sutiyoq cuartopa muyuriq-ninmanmi. ⁶Sapa cuartopa anchonmi karqa iskay metro cuarton, altospi sapa cuartopa anchonñataqmí karqa iskay metro qanchis chunkan centimetro, chay altospa altosnipi sapa cuartopa anchonñataqmí karqa kimsa metro chunka pichqan centimetro. Chayna rurasqaqa karqa templota hawa lawinipi perqakunata menosyarachimusqankuray-kum chaynapi querukunata ustuchinankupaq wasipa perqanta manaña uchkunankupaq.

⁷Templota ruranankupaq rumikuna apamusqankum karqa labrasqakamaña chaymi templota ruraspankuqa manaña uyarirqakuchu martillopa, cincelpa nitaq fierromanta herramientakunapa chalanyasqanta. ⁸Templota waqtankunapi cuartokunaman yaykunapaq punkum karqa templota *alleq lawninpí, chayninta yaykuspam gradasninta seqaqué punta kaq altospí cuartokunaman chaynataq iskay kaq altospí cuartokunamanpas.

⁹Templota Salomon qespirachispanmi cedromanta querukunawan hinaspa cedromanta tablakunawan qatachirqa. ¹⁰Templota muyuriqinipas cuartokunamatam rurachirqa iskay metro cuarton sayayniyoqtakama, chay cuartokunam temploman hapichisqa karqa cedromanta vigakunawan. ¹¹Tayta Diosmi Salomonta nirqa:

¹²—Kay templotam rurachipuwachkanki, siku decretoykunata, reglamentoy-kunata hinaspa kamachisqaykunata kasukuspa kawsaptikiqa taytayki Davidman qanmanta prometesqaykunatam cumplisaq ¹³hinaspaymi Israelpa mirayninkunawan *yachasaq, Israel casta runaykunataqa manam saqesaqchu —nispa.

¹⁴Chaynapimá Salomonqa templo rurayta tukurachirqa. ¹⁵Templota uku perqankunamat tableachirqa pampanmanta techonkama cedro tablakunawan, pampantañataqmi tableachirqa cipres tablakunawan. ¹⁶Templota uku lawninpí “Chuyay-chuyay” sutyoq cuartotapas cedro tablakunawanmi tableachirqa pampanmanta techonkama, chay cuarto-pa largonmi karqa isqon metro. ¹⁷“Chuyay-chuyay” sutyoq cuartopa ñawpaqninpim karqa huk hatun cuarto. Chay cuartopa largonmi karqa chunka pusaqniyoq metro. ¹⁸Templota ukunmi cedro tablakunawan tableasqa karqa, chay tablakunapim tallarqaku purun calabazaman rikchakuq adornokunata, tallarqakutaqmi umpariq waytaman rikchakuq adornokunatapas, lliwmi karqa cedromanta. Chaypiqa manam ima rumpas rikurirqa-chu. ¹⁹Salomonmi templota uku lawninpí “Chuyay-chuyay” sutyoq cuartota alistachirqa chaypi Tayta Diospa contrato rurasqan baulta churananpaq. ²⁰Chay “Chuyay-chuyay” sutyoq cuartopa largonmi karqa isqon metro, chayna sayayniyoqllataqmi karqa, anchon-pas chaynataq sayayniqpas. Chay cuartotam qaracharqa qori-purowan. Chay cuartopa ñawpaqninpí kananpaqmí rurachirqataq cedro tablamanta altartapas, chaytam qoriwan qaracharqa. ²¹Salomonmá templota ukunta qori-purowan qaracharqa, chay qori-purowan qarachasqa “Chuyay-chuyay” sutyoq cuartopa punkuntam harkachirqa qorimanta cade-nawan. ²²Chaynaqa lliw templotamá qori-purowan qaracharqa uraymanta hanaykama, qaracharqataqmi “Chuyay-chuyay” sutyoq cuartopa ñawpaqninpí kaq altartapas.

²³Aceitunas sacha kullmantataqmi rurachirqa querubin sutyoq iskay angelkunatapas. Chaykunataqa rurachirqa “Chuyay-chuyay” sutyoq cuartopi kananpaqmí. Sapa querubinpa sayayniqmí karqa tawa metro parten. ²⁴Querubinpa huknín raprancha largonmi karqa iskay metro cuarton, hina chay sayayllam karqa huknín rapran-pas. Querubinpa huknín raprancha puntanmantam huknín raprancha puntankama karqa tawa metro parten. ²⁵Iskaynin querubinkunam huk sayayniyoqlla karqaku, sapakamapa raprancha karqa tawa metro parten largoyoq. Iskayninkum huk formayoqlla karqaku. ²⁶Sapa querubinpa sayayniqpas tawa metro partentaqmi karqa. ²⁷Chay querubinkunatam churarcha templota ukunpi kaq “Chuyay-chuyay” sutyoq cuartoman, querubinkunapa mastarisqa raprancha puntankunam tuparqa kaylaw-waklaw perqaman. Iskaynin querubinpa raprancha puntañi tupanakurqa chay cuartopa chawpinpi. ²⁸Chay querubinkunatapas Salomonmi qoriwan qaracharqa. ²⁹Perqakunapi kaq tablakunapipas tallachirqataqmi tukuy rikcháq dibujokunata, querubin sutyoq angelkunata, palmerakunata hinaspa umpariq waytakunata, chaynatamá rurachirqa “Chuyay-chuyay” sutyoq cuartopipas chaynataq “Chuya” sutyoq cuartopipas. ³⁰Templota pampantapas qoriwanmi qarachar-

qa, chaynatamá rurachirqa “Chuyay-chuyay” sutiyoq cuartopipas chaynataq “Chuya” sutiyoq cuartopipas.³¹ Chay “Chuyay-chuyay” sutiyoq cuartoman yaykunapaqmi rurachirqa aceitunas sacha tablakunamanta punkukunata, chay punkukunapa chakankunam sayaqninkunawan karqa pichqa waqtayoq.³² Iskay punkukunam karqa aceitunas sacha tablakunamanta, chay tablakunapim tallachirqa querubin sutiyoq angelkunata, palmerakunata hinaspa umpariq waytakunata, tukuy chaykunatapas qoriwanmi qaracharqa. Qoriwanmá qaracharqa querubinkunatawan palmerakunatapas.³³ “Chuya” sutiyoq cuartoman yaykuna punkupaqpas rurachirqam sayaqninta aceitunas sacha tablamanta, chay sayaqninqa karqa tawa waqtayoqmi.³⁴ Chay iskaynin punkukunaqa karqa cipres tablamantam, sapa punkupa iskay hojankunam karqa doblakuq.³⁵ Chay punkukunapim tallachirqa querubinkunata, palmerakunata hinaspa umpariq waytakunata, chay tallachisqankunataqa qoriwanmi qaracharqa.³⁶ Templopa ukhu lawinipi patiotapas rurachirqam labrasqa rumikunamanta, sapa kimsa seqe rumikunapa hawanpim churachirqa huk seqe labrasqa vigakunata, chay vigakunaqa karqa cedro sachamantam.

³⁷ Tawa watamanña Salomon gobier nachkaptinmi Ziv sutiyoq killapi Tayta Diospa templonpa cimienton churayta qallarirqaku. ³⁸ Chunka hukniyoq watamanña Salomon gobier nachkaptinmi Bul sutiyoq pusaq kaq killapi templota qespirachirqaku, qespirachirqakuqa llapa imantintam planonman hina. Qanchis watapimá chay templotaqa qespirachirqaku.

Salomonpa huk wasikuna rurachisqanmanta

7 ¹Salomonmi kikinpa palacionta rurachispan chunka kimsayoq watapi qespirachirqa.
²Rurachirqataqmi “Libano Monte” sutiyoq palaciotas. Chay palaciopa largonmi karqa tawa chunka pichqayoq metro, anchonñataqmi karqa iskay chunka iskayniyoq metro parten, sayaynинñataqmi karqa chunka kimsayoq metro parten. Chay palaciopa pilarninkunam karqa cedro querumanta, chay pilarkunaqa tawa seqem sayarqa. Chay tawa seqe pilarkunapa hawanpiñataqmi karqa cedromanta vigakuna. ³Chay vigakunaqa karqa tawa chunka pichqayoqmi, kimsaman rakisqa kaptinmi sapa seqepi karqa chunka pichqayoq vigakuna pilarkunapa takyachisqan. Chay vigakunapa hawanmanmi qatarqaku cedro tablakunawan. ⁴Karqataqmi kimsa seqe ventanakunapas, chay ventanakunaqa karqa kimsa-kimsapura qawanakuqmi. ⁵Llapallan punkukunapas chaynataq ventanakunapas karqa cuadrado kamam, chay punkukunawan chay ventanakunaqa kimsa-kimsapuram qawanakurqaku. ⁶Rurachirqataqmi pilarsappaña hatun cuartotapas iskay chunka iskayniyoq metro parten largoyoqta hinaspa chunka kimsayoq metro parten anchoyoqta. Chay salapa ñawpaqninpapas karqataqmi pilarsapa huk corredor, chayqa karqa tablamanta alayoqmi. ⁷Rurachirqataqmi reypa tiyanan otaq reypa juzganan cuartotapas, chay cuartoqa cedro tablakunawan tableasqam karqa pampanmanta techonkama.

⁸Salomonpa *yachasqan palaciopa qepa lawninpim karqa huk patio, karqataqmi huk cuartopas reypa juzganan cuartowan igualla. Casarasqan warminpaqpas rurachirqataqmi huk palaciota, chay palaciopim karqa huk cuarto reypa juzganan cuartowan igualla. Salomonpa warminqa karqa Faraonpa churinmi. ⁹Liw chay obra rurasqankum karqa ancha-ancha valorniyoq rumikunawan rurasqa. Hawanpas-ukunpas sierrakunawan kuchusqa kasqanraykum rumikunaqa karqa medidanman hina labrasqa, cimienton-

^b7:2 Libano Monte palacio. Chaynataqa sutichaqku Libano Montemanta apamusqa tablakunawan tableasqa kasqanraykum.

manta qallarispam perqapa tukuyninkama karqa chaynalla, chaynallam karqa wasipa uyanmanta hatun patiokamapas.¹⁰ Cimientonmi karqa ancha-ancha valorniyoq hatun rumikunawan rurasqa. Wakin rumikunam karqa tawa metro parten sayayniyoq, wakinñataqmi karqa kimsa metro soqta chunkan centimetro sayayniyoq.¹¹ Perqankunapas karqa ancha-ancha precioyoq rumikunawan hinaspa qerukunawan rurasqam, chay rumikunaqa karqa medidanman hina labrasqam.¹² Hatun patiopa muyuriqninpiñataqmi karqa kimsa seqe labrasqa rumikuna, chaypa hawanmanñataqmi yaykurqa huk seqe cedromanta vigakuna, chaynallam karqa qespinankama, hina chaynallataqmi karqa Tayta Diospa templonpa uku law pationpas chaynataq templopa corredorninpas.

Hiram sutiyoq runata Salomon contratasqanmanta

(2 Cr 2:13-14. 3:15-17)

¹³ Rey Salomonmi Tiro llaqtamanta qayachimurqa Hiram sutiyoq runata. ¹⁴ Payqa karqa Neftaliy ayllu viudapa wawanmi, taytanpas Tiro llaqtamanta kaspanmi sumaqllataña yachaq broncemana imapas rurayta. Hiramqa allin yuyayniyoq, entiendeq hinaspa yachaypa huntasqan kasqanraykum broncemana tukuy imata ruraq. Rey Salomonpa kasqanman rispanmi llapa obrakuna kamachisqanta rurarqa.¹⁵ Broncemana iskay pilarkunatam rurarqa, chay sapa pilarkunapa sayaynimmi karqa pusaq metro, sapakamapa muyuriqninpiñataqmi karqa pichqa metro parten cordelpa kamaqnin.¹⁶ Rurarqataqmi pilarkunapa puntanpi churananpaq broncemana fundisqa adornokunatapas. Sapa pilarpa adornonpa sayaynimmi karqa iskay metro cuarton.¹⁷ Chay sapakama adornokunatam muyurirqa broncemana simpasqa mallakuna hinaspa cadena cordonkuna, tukuy chaykunaqa karqa pilarkunapa puntanman churanankupaqmi, sapa pilarpaqmá karqa qanchis adornokuna.¹⁸ Chay maillapa muyuriqnipas rurarqataqmi iskay seqe granadakunata chaynapi sapa pilarkunapa puntanpi kaq adornokunata granadawan tapananpaq.¹⁹ Corredorpa pilarninkunapa puntanmi karqa amankay wayta hina adornoyeoq, chay adornokunapa sayaynimmi karqa yaqa iskay metro.²⁰ Sapa pilarpa puntanpi kaq adornopha muyuriqnipim karqa iskay pachak granadakuna, chaykunaqa karqa iskay seqepim pelota hina ruyru adornopha hawanpi, chay ruyru adornoqa tupanakurqa mallawanmi.²¹ Chay pilarkunatam sayarachirqa templopa hawa law corredorninpi, *alleg lawpi pilartam suticharqaku “Jaqin” nispa, *ichoq lawpi kaqtañataqmi suticharqaku “Boaz” nispa.²² Pilarkunapa puntanmá amankay wayta hina rurasqa karqa, chaynatamá pilarkuna ruraya tukururqa.

Templopa llapa imankunamanta

(2 Cr 4:1-5:1)

²³ Fundirqataqmi broncemana hatun ruyru estanquetapas. Huknin patanmanta huklawnin patankamam karqa tawa metro parten, sayaynimñataqmi karqa iskay metro cuarton, muyuriqninñataqmi karqa chunka kimsayoq metro parten cordel sayaqniyoq.²⁴ Chay estanquepa patanpa muyuriqninpa urayninmi karqa purun calabaza hina broncemana ruyrukunawan adornasqa. Iskay seqepim chayna adornasqa karqa, sapa tawa chunka pichqayoq centimetropim karqa calabazaman rikchakuq chunka adornokuna, chay calabachakunaqa fundisqa karqa estanquewan kuskam.²⁵ Chay estanquem tiyarqa broncemana fundisqa chunka iskayniyoq bueyeskunapa hawanpi,

^c 7:21 Hebreo simipi Jaquin ninanqa “Paymi takyachin” ninanmi.

^d fr 7:21 Hebreo simipi Boaz ninanqa “Paypim kallpaqa kachkan” ninanmi.

kimsa bueyeskunam qawarqa norte lawman, kimsa bueyeskunañataq intipa seqaykunan lawman, kimsa bueyeskunañataqmi qawarqa surlawman, kimsa bueyeskunañataq intipa qespimunan lawman, bueyeskunapa ankanmi uku lawpi karqa.²⁶ Chay estanquepa raktanmi karqa pusaq centimetro, patanñataqmi amankay wayta panchiqman rikchakurqa. Chay estanquemanmi huntaq tawa chunka tawayoq waranqa litro yaku.

²⁷Rurarqataqmí broncemana chunka carretakunatapas, sapakama carretapa largonmi karqa huk metro pusaq chunkan centimetro, anchonñataqmi karqa huk metro pusaq chunkan centimetro, sayayniññataqmi karqa huk metro kimsa chunkan pichqayoq centimetro.

²⁸Chay carretakunam kayna rurasqa karqa: waqtankunapi sapa tablerom marcoyoq karqa.²⁹ Chay marcoyoq tablerokunapim dibujasqa karqa leonkuna, bueyeskuna hinaspa querubin sutyoq angelkuna, dibujasqataqmi karqa marcokunapa hawanpipas. Leonkunapa hinaspa bueyeskunapa hawanpi ukunpipas dibujasqataqmi karqa warkusqa wayta hina adornokuna.³⁰Sapa carretapim karqa broncemana tawa ruedakuna, ruedata hapiqkunapas karqa broncemantataqmi. Sapakamapa tawan esquinankunapiññataqmi fundisqa karqa chakinkuna lavatoriokunata hapinarpaq, sapa chakin lawpim dibujasqa karqa warkusqa wayta hina adornokuna.³¹ Chay lavatoriopa tiyananmi uku lawniniñmanta siminkama karqa tawa chunka pichqayoq centimetro, chay siminqa karqa ruyru toqom, chay toqota takyachiqñataqmi karqa soqta chunka pusaqniyoq centimetro altoyoq, chay siminpipas karqam dibujokuna, chay marcoyoq tablerokunapa karqa cuadradom, manam ruyruchi.

³²Tawa ruedakunam karqa marcoyoq tablerokunapa urayninpí, ruedakunapa hapiq-ninkunam karqa carretakunawan huklla, sapa ruedapa sayayninqa karqa soqta chunka pusaqniyoq centimetrom.³³Ruedakunam rikchakurqa guerra carretakunapa ruedanman, ruedapa hapiqinkunaqa, aronkunaqa, rayonkunaqa chaynataq tamborninkunaqa karqa fundisqakamam.³⁴Tawa esquinakunapi tawa tiyanakunapas sapakamam karqa carretawan chulla piezalla.³⁵Carretapa hawanpi ruyruññataqmi karqa iskay chunka iskayniyoq centimetro parten altoyoq, carretapa hawanpim karqa tiyanakuna hinaspa tablerokuna, chaykunaqa karqa chulla piezallam.³⁶ Chay Hiram sutyoq runam tablerokunapipas, marcokunapipas chaynataq sapa vacio sitiopa kasqanpipas tallarqataq querubinkunata, leonkunata hinaspa palmerakunata, muyuriqnninkunapipas tallarqataqmi warkusqa wayta hina adornokunata.³⁷Chaynatamá rurarqa fundisqa chunka igualkamalla carretakunataqa, chaykunataqa rurarqa chayna sayayniyoqllatam hinaspa hina chayna rikchakuqllatam.

³⁸Rurarqataqmí broncemana chunka hatun lavatoriokunatapas, chay lavatoriokunamanmi yaykuq pusaq pachak pusaq chunkan litro yaku, sapa lavatoriom karqa huk metro pusaq chunkan centimetro anchoyoq, chay sapa lavatoriota churarrqa sapakamata chunkantin carretakunaman.³⁹Wasipa *alleq lawniniñmanmi churachirqa pichqa carretakunata, wakin pichqataññataq wasipa *ichoq lawniniñman, estanquetaññataqmi churachirqa templopa surlawnin intipa qespimunan lawman.

⁴⁰Rurarqataqmí mankakunatapas, palakunatapas chaynataq tazonkunatapas. Hiranmi tukuy chay obrakunata Rey Salomonpa kamachisqanman hina lliwta tukururqa Tayta Diospa templonpaq.⁴¹Paymi fundirqa iskaynin pilarkunata, pilarkunapa puntanpi peleta kaqla iskay adornokunata, chay pelota kaqla adorno tapaq iskaynin mallakunata.⁴²Chay iskaymin mallakunapaqpas rurachirqataqmi tawa pachak granadakunata, iskay seqe granadakunam karqa sapa mallapaq, chay mallakunaqa karqa pilarkunapa puntanpi kaq pelota kaqla adornokunata tapananpaqmi.⁴³Fundirqataqmí chunka carretakunatapas, carretakunapi churasqa chunka lavatoriokunatapas,⁴⁴estanquetas, estanquepa tiyanan bueyeskunatapas,⁴⁵mankakunatapas, palakunatapas chaynataq tazonkunatapas.

Hiranmi Rey Salomonpaq tukuy chaykunata rurarqa llipipipi broncemanta, chaykunatam rurarqa Tayta Diospa templonpaq.⁴⁶ Chaykunataqa reymi Jordan Mayupa patanpi fundichirqa llinka mitu allpapa kasqanpi, chay sitioqa kachkan Sucot llaqtamanta Saretan llaqtaman rinapim.⁴⁷ Salomonmi broncemanta llapa ima rurachisqanta manaña pesarqachu nana-nanaq hinaspa manaña pesay atina kasqanrayku.

⁴⁸ Salomonqa rurachirqa qmi Tayta Diospa templonpi kaq tukuy imakunatas, chaykunam karqa qorimanta altarwan, qorimanta mesa, chay mesaqa karqa Diospa tantankuna churanapaqmi.⁴⁹ Rurachirqa qmi qori-puromanta caderokunatas, chaykunatam churachirqa “Chuya” sutiyoq cuartopi, pichqatam churachirqa *alleq lawninanman, wakin pichqatañataq *ichoq lawninanman. Rurachirqa qmi caderokunapa waytankunatas, mecheronkunatas, qorimanta tenazakunatas,⁵⁰ qorimanta medianokunatas, mecha kaptanapaq tijeras-kunatas, tazonkunatas, wisllakunatas chaynataq incienso qontichina kaqkunatas. Qorimantataqmi rurachirqa “Chuyay-chuyay” sutiyoq cuartopa chaynataq “Chuya” sutiyoq cuartopa punkunkunatas.

⁵¹ Chaynatam Rey Salomon Tayta Diospa templonpaq obrakuna rurasqanta tukurachirqa hinaspm taytan Davidpa sapaqchasqan qori-qollqe llapa serviciokunata churarcha Tayta Diospa templonpi kaq tukuy ima waqaychana cuartokunaman.

Diospa baulninta temploman Salomon apachisqanmanta

(2 Cr 5:2-14)

8 ¹ Salomonmi Jerusalen llaqtapi huñurachirqa Israel casta autoridadkunata, ayllukunapa kamachiqinkunata hinaspa Israel familiakunapi ancha reqsisqa runakunata. Paykunataqa huñurachirqa “Davidpa Llaqtan” sutiyoq barriomanta Tayta Diospa contrato baulninta apamunankupaqmi, chay barriopa huknini sutiñmi karqa Sion. ² Rey Salomonmi Israel casta llapallan runakunawan huñunakurqa Etanim sutiyoq killapi otaq watapa qanchis kaq killanpi, paykunaqa huñunakurqa hatun fiestata ruranankupaqmi. ³ Israel castamanta llapallan ancianokuna hamurutinmi sacerdotekuna baulta hoqarispa ⁴ aparqaku, aparqakutaqmi Diosman asuykuna karpatas, karpapi Diosllapaqña sapaqchasqa llapallan serviciokunatas, chaykunataqa sacerdotekunawan Levyi casta runakunam aparqaku. ⁵ Rey Salomonmi Israel castamanta llapallan huñunasqa runakunawan asuykurqa baulpa ñawpaqninman hinaspm ovejakunatawan bueyeskunata Tayta Diospaq wañuchirqaku, chaykunaqa karqa manaña yupay atinam. ⁶ Sacerdotekunam Tayta Diospa contrato baulninta churaykurqaku maypim kanan templopa ukun lawpi kaq “Chuyay-chuyay” sutiyoq cuartoman, chay churananku sitioqa karqa querubin sutiyoq angelkunapa raprampa ukunpim. ⁷ Querubinkunapa raprankuna baulpa hawanman kicharisqa kaptinmi chay querubinkunaqa taparpa baultawan chay baul hombronanku varillakunata. ⁸ Baulta hombronanku varillakunam allin largoyoq karqa chaymi hawa law cuartomantaraq rikurqaku, chay cuartoqariki karqa “Chuya” sutiyoq cuartom, ichaqta templopa hawa lawninkuntaqa manam rikurqakuchu, chaynam kachkan kay libro qellqasqa kasqan punchawkama. ⁹ Baulpa ukunpiqa karqa iskay labrasqa tabla rumikunallam, chay tabla rumikunataqa Horeb Orqo lawpi kachkaptinkuraqmi Moises churarcha, chay tabla rumikunapi qellqaspam Tayta Dios contratota rurarqa Israelpa mirayninkunawan Egipto nacionmanta lloqsimuchkaptinku.

¹⁰Sacerdotekuna santuariomanta lloqsimuptinkum Tayta Diospa templonta puyu huntarurqa. ¹¹Chay puyu otaq Tayta Diospa kanchariynin temploman huntarusqan-raykumá sacerdotekuna mana atirqakuchu santuariopi imam rurananku rurayta.

Templota Salomon dedicasqanmanta

(2 Cr 6:1-7:10)

¹²Salomonmi nirqa:

Dios Taytalláy, qanmi nirqanki:
“Tutayay puyu ukupim *yachasaq” nispa.

¹³Ichaqa rurachipurqaykim suma-sumaq templota chaypi wiñayapaq yachanaykipa.

¹⁴Rey muyuriyuspanmi Israel casta llapa huñunasqa runakuna sayachkaptin paykunapaq Diospa bendicionninta mañakurqa:

¹⁵—Alabasqayá kachun Israelpa yupaychasqan Tayta Diosqa, taytay Davidman prometesqantam payqa atiyninwan cumplirun. Paymá kaynata nirqa: ¹⁶“Israel runaykunata Egipto nacionmanta horqomusqaymantapunim mana akllarqanichu Israel ayllukunapa mayqen llaqtantapas chaypi sutiy reqsisqa kananpaq templota rurachinaypaq, Israel runaykunata gobiernananpaqqa Davidtam akllarqani” nispa. ¹⁷Taytay Davidmi tukuy sonqonwan munarpa Israelpa yupaychasqan Tayta Diospaq huk templo rurayta. ¹⁸Ichaqa Tayta Diosmi taytay Davidta nirqa: “Tukuy sonqoykiwan huk templo rurapuway munasqaykiqa allinmi ¹⁹ichaqa manam qamchu chay templotaqa rurapuwanki, qampa churikim chay templotaqa rurapuwanka” nispa.

²⁰—Tayta Diosmi prometekusqanta cumplirqa. Noqam taytay Davidpa rantinpi Israel nacionpi gobiernachkani Tayta Diospa nisqanpi hina, Israelpa yupaychasqan Tayta Diospaq-mi templota rurachini. ²¹Baulpaqpas sitiotam alistaruni, chay baulpim kachkan Egipto nacionmanta horqomuspa abuelonchikkunawan Tayta Diospa rurasqan contrato —nispa.

²²Tayta Diospa altarinipa ñawpaqninpi Rey Salomon sayaykuspanmi Israel casta llapallan huñunasqa runakunapa qayllanpi altoman makinkunata hoqarispa ²³nirqa:

—Israelpa yupaychasqan Tayta Dios, qam hina Diosqa manam kanchu hanaq pa-chapipas nitaq kay pachapipas, qamqariki tukuy sonqonwan kawsaq serviqnikikunata favorecespa contratoyki cumpliqmi kanki. ²⁴Serviqniki taytay Davidman prometes-qaykitam cumplirqanki, kunan punchawkunapi pasasqanman hinamá rimasqaykitqa imam rurasqaykiwan cumplirqanki. ²⁵Chaynaqa Israelpa yupaychasqan Tayta Dios, kunanyá cumpliy serviqniki taytay Davidman prometesqaykita, qanmi payta nirqanki: “Noqapa ñawpaqnipyqa mana tukuytam qampa miraynikimanta Israel nacionpi gobiernaq qari kanqa ichaqa churikikunaqa munasqayman hinayá kawsachun, qampa kawsasqaykiwan hinayá paykunapas kawsachunku” nispa. ²⁶Israelpa yupaychasqan Tayta Dios, kunanyá serviqniki taytay Davidman nisqaykiqa cumplikuchun.

²⁷—Ichaqa Taytay ćcheqaptachu qamqa kay pachapi yachawaq? Cielokunapipas nitaq cielokunapa hanayninpipas manam qamqa kamawaqchu, chaynaqa ćimaynataq kay templo rurasqaypiqa *yachawaq? ²⁸Chaywanpas yupaychasqay Dios Taytalláy, kay serviqnikipa mañakusqaytayá uyariykullaway, ñawpaqnikipi qayakusqaytayá kunanpu-ni uyariykullaway. ²⁹Tuta punchawyá qaway kay templota, kay sitiomantam nirqanki: “Sutiymi chaypi reqsisqa kanqa” nispa, chaynaqa uyariykullawayá kay sitioman qa-warispa kay serviqnikipa mañakusqayta. ³⁰Kay serviqnikipas chaynataq Israel casta

runaykikunapas kay sitio lawman qawarimuspa ruegakuptiykumá uyariykullawankiku. Hanaq pacha *yachasqaykimanta uyariykamuspamá pampachaykullawankiku.

³¹—Sichu pipas runamasinpa contranpi huchallikuruptin chay runata kay tem-plopi kaq altarnikipa ñawpaqninpi jurachiptinkuqa ³²qanmi hanaq pachamanta uyariykamunki hinaspam serviqnikunata juzganki, mana allin ruraqtapas casti-gaspaykim pagapunki mana allin rurasqanman hina, mana huchayoqtam ichaqa mana huchayoqta hina chaskispayki allin rurasqanman hina pagapunki.

³³—Sichu Israel casta runaykikuna enemigonawan vencerachikunqaku qampa contraykipi huchallikurusqankurayku ichaqa qanman kasqallan kutirikamuspa qamta alabaspa hinaspmañakuspa kay templo lawman qawamuspa ruegakusuptikiqa

³⁴qanmi hanaq pachamanta uyariykamunki, Israel casta runaykikunapa huchantam pampachaykunki hinaspam kutichimunki abueloykuman qosqayki allpaman.

³⁵—Sichu qampa contraykipi paykuna huchallikurusqanrayku mana para kanmanchu ichaqa humillachisqaykirayku kay sitioman qawarimuspa sutiki-ta alabaptinkuqa hinaspmañakuspa huchankumanta wanakuptinkuqa ³⁶qanmi hanaq pachamanta uyirimunki hinaspam serviqni Israel casta runaykikunapa huchankunata pampachaykunki, munasqaykiman hina kawsanankupaq yachachispaykim parata kacharimunki runaykikunaman herencia qosqayki allpaman.

³⁷—Sichu nacionpi yarqaypas, peste onqoypas karuptinqa otaq kawsaykunapas cha-kiptinqa otaq ismuptinqa otaq hatunpas-taksapas aqarway urukuna karuptinqa otaq nacionniyutapas enemigo atacananpaq muyuruptinqa otaq huik rikchaq onqoykunapas karuptinqa ³⁸sonqonpi llakikuspa mayqen runapas otaq Israel casta llapallan runapas kay templo lawman makinkunata hoqarimuspa mañakuptinqa otaq ruegakuptinqa ³⁹hanaq pacha *yachasqaykimantayá uyariykamuy, paykunataqa pampachaykuspa-yá sapakamaman pagapuy kawsasqankuman hina hinaspmañakuspa sonqonku reqsisqaykiman hina. Qamllamiki llapa runakunapa sonqontaqa reqsinki. ⁴⁰Chaynapim paykunaqa respetasunki abueloykuman qosqayki allpapi kawsananku punchawkama.

⁴¹—Forastero runakunapas mana Israel casta runaykikuna kachkaspam qamrayku karu llaqtakunamantaraq hamunqaku. ⁴²Uyarinqakum hatun sutikimanta, atiyniki-manta chaynataq hatun castigoykimantapas. Chaynaqa kay temploykiman qawarispa mañakamuptinkum ⁴³hanaq pacha *yachasqaykimanta uyariykamunki, chay foras-tero runapa mañakususqaykiman hinamá ruraykunki, chayna kaptinqa kay pachapi llapallan runakunapas sutikitam reqsinqaku, paykunapas Israel casta runaykikuna hina respetasupaykim kay rurachisqay temploqa sutikiwan suticasqa kasqanta yachanqaku.

⁴⁴—Sichu runaykikuna rinman guerraman enemigonpa contranpi qampa kachas-qayki ñanninta hinaspmañakusunkiman akllasqayki kay llaqtaman qawarimuspanku otaq qampaq rurachisqay temploman qawarimuspanku ⁴⁵hinaptinqa qanmi hanaq pachamanta uyirimunki mañakususqaykita hinaspam vencechinki. ⁴⁶Mana huchallikuq runaqa manam kanchu. Sichu qampa contraykipi huchallikurusqankurayku piñakuruspa enemigonkunaman entregaykuwaq chaynapi karumanpas otaq hichpa-manpas preso apasqa kanankupaq ⁴⁷hinaptinñataq chay preso kasqanku allpapi qanman kutirikamuspa ruegakamusunkiman kaynata: “Huchallikurunikum, mana allintam qampa contraykipi ruraruniku” nispa. ⁴⁸Sichu preso pusasqa kasqanku enemigonkupa allpanpi kachkaspas tukuy sonqonkuwan hinaspas tukuy vidankuwan qanman kutirikamunmanku abueloykuman qosqayki allpa lawman otaq akllasqayki llaqta lawman otaq kay qampaq rurachisqay templo lawman qawarimuspa mañakamusuptikiqa ⁴⁹qanmi uyariykamun-

ki hanaq pacha *yachasqaykimanta. Mañakamususqaykitamá favorninkupi ruraykunki.

⁵⁰Contraykipi huchallikuruq runaykikunatamá pampachaykunki, pampachaykuytaqyá mana kasususqaykikunatapas. Preso apaqnin runakunawanyá kuyapayariykachiy.

⁵¹Chaynataqa ruraykuy runaykikunaqa herenciayki hina kasqanraykuyá. Fierro fundina hornomanta horqochkaq hinam paykunataqa Egípto nacionmanta horqomurqanki.

⁵²—Kay serviqnikipapas chaynataq Israel casta runaykikunapapas mañakamusqaykutayá uyariykuwayku. ⁵³Señor Diosllayku, abueloykuta Egípto nacionmanta horqomuspa serviqni Moiseswan nichisqaykiman hinam paykunataqa kay pachapi llapa nacionkunamanta herenciaykipaq akllakurqanki —nispa.

⁵⁴Tayta Diospa altarninpa ñawpaqninpi cieloman brazonkunata hoqarispap qonqoranpa mañakusqantam Salomon tukururqa. ⁵⁵Sayariruspanmi Israel casta llapallan runakunapaq Diospa bendicionninta hatun vozpi mañakurqa:

⁵⁶—Lliw prometesqanpi hina Israel casta runankunaman hawkayay qoq Tayta Dirosyá alabasqa kachun. Payqariki mana faltaytam cumplirun serviqnin Moiseswan llapa ima allin kaqkuna prometechisqanta.

⁵⁷—Yupaychaszanchik Tayta Dirosyá ñoqanchikwan kachun imaynam ñawpaq abuelonchikkunawan kasqanpi hina, amayá payqa wischuruwasunchu nitaq saqueruwasunchu.

⁵⁸Sonqonchikpas paypaqñayá kachun chaynapi tukuy munasqanman hina kawsanan-chikpaq chaynataq kamachisqankunata, decretonkunata hinaspa reglamentonkunata kasukunanchikpaq, chaykunatamá abuelonchikkunaman kamachirqa. ⁵⁹Yupaychaszanchik Tayta Diosta mañakusqaykunayá paypa qayllanpi tuta punchaw kachun, chaynapi kay serviqinpaqpas chaynataq Israel casta runakunapaqpas sapa punchaw necesitasqaykuman hina allinta arreglananpaq. ⁶⁰Chayna kaptinqa kay pachapi llapallan runakunapas Tayta Diosqa sapallan Dios kasqantam yachanqaku. ⁶¹Chaynaqa kunan punchawpi hinayá tukuy sonqoykichikqa kachun yupaychaszanchik Tayta Diospaq chaynapi decretonkunata cumplispa kamachisqankunata kasukunaykichikpaq —nispa.

⁶²Chaymantam reywan Israel casta llapallan runakuna animalkunata wañuchispap Tayta Diosta adorarqaku. ⁶³Rey Salomonmi Tayta Diospaq wañuchirqa iskay chunka iskayniyoq waranqa bueyeskunata hinaspa pachak iskay chunkan waranqa ovejakunata. Chay animalkunaqa karqa Dioswan allinlla kasqankumanta ofrendam.

Chaynatamá reywan Israelpa llapallan mirayminkuna Diospa templonta dedicarqaku.

⁶⁴Reyqa hina chay punchawllapitaqmi Tayta Diospa templonpa ñawpaqninpi kaq pation-tapas Diosllapaqña sapaqcharqa, chaypim kañarqa lliw kañana ofrendakunata hinaspa kawsay ofrendakunata, kañarqataqmi allinlla kasqankumanta ofrenda animalkunapa wirankunatapas. Chaynataqa rurarqa Tayta Diospa templonpa qayllanpi kaq broncemanta altar taksalla kasqanraykum, lliw kañana ofrendakunapaqpas, kawsay ofrendakunapaqpas chaynataq Dioswan allinlla kasqankumanta ofrenda animalkunapa wirankunapaqpas manamá hayparqachu. ⁶⁵Chay tiempopim Rey Salomon rurarqa hatun fiestata huñunasqa Israel llapallan runakunawan. Paykunam hamurqaku Hamat llaqtaman yaykunanku qasamantaraq chaynataq Egípto sutyoq chaki wayqomantaraq, hamurqakuqariki yu-paychasqanku Tayta Diospa qayllanpi qanchis punchaw fiestata hatun kusikuywan ruranankupaqmi. Chaymantapas qanchis punchawtawanraqmi chay fiestataqa rurarqaku, fiestaqa karqa chunka tawayoq punchawmá. ⁶⁶Fiesta tukuya paqarinintintam runakunata rey aviarurqa hinaptinmi runakunaqa reyta agradecekuspanku sonqonkupi kusisqallaña ripukurqaku sapakama wasinkuman. Paykunaqa kusikurqaku serviqnin Davidpaqpas chaynataq Israel casta runankunapaqpas Tayta Dios tukuy allinkuna rurasqanraykum.

Salomonwan Dios contrato rurasqanmanta
(2 Cr 7:11-22)

9 ¹Tayta Diospa templontapas, kikinpa palaciontapas chaynataq kikinpa tukuy ima ruray munasqantapas Rey Salomon qespirachiptinmi ²payman Tayta Dios yapatan rikuriykurqa Gabaon llaqtapi ñawpaqta rikuriykusqanpi hina. ³Tayta Diosmi nirqa:

—Uyariykuykim mañakuwasqaykita, kay templo rurasqaykitam ñoqallapaqña sa-paqcharuni chaypi sutiya wiñaypaq reqsichinaypaq, sapa punchawmi nanachikuspay waqaychasaq. ⁴Sichu taytayki David hina ñoqapa qayllaypi kawsaspa tukuy sonqoyki-wan mana pantaspa tukuy kamachisqayta ruraptikiqa chaynataq reglamentoykunatapas hinaspa decretoykunatapas kasukuptikiqa ⁵taytayki Davidman nisqaypi hinam Israel nacionpi gobienoykita wiñaypaq takyachisaq. Paymanmi nirqani: “Mana tukuytam qampa miraynikunamanta Israel nacionpi gobiernaq qari kanqa” nispa. ⁶Ichaqa sichu qamkunapas otaq miraynikichikpas ñoqata qepanchakuruspa qosqay kamachi-kuyniykunata hinaspa decretoykunata mana kasukuspa huk dioskunataña qatispa adoraptikichikqa ⁷ñoqam Israel nacionta qarqosaq qosqay allpamanta. Kay ñoqapaq sa-paqchasqay templotapas chinkarachisaqmi hinaptinmi Israel casta runakunataqa wakin runakunapas penqaspa burlakunqaku. ⁸Kay suma-sumaq templotapas purmasqataña qawaykuspankum haykam pasaqluna admirasqallaña burlakuspa ninqaku: “¿Imanasqamá Tayta Diosqa kay naciontawan kay templotaqa kaynata rurarun?” nispa. ⁹Hinaptinmi uyariqkunañataq ninqaku: “Yupaychasqanku Tayta Diosta saerusqankuraykum chay-naqa kachkanku. Paymi Egipto nacionmanta paykunapa abuelonkunata horqomurqa ichaqa chay runakunaqa huk dioskunataña qatispam adorarqaku chaymi paykunaman-qa Tayta Dios tukuy kay mana allinkunata aparamun” nispa.

Salomonpa wakin rurasqankunamanta
(2 Cr 8:1-18)

¹⁰Rey Salomonmi Tayta Diospa templontawan kikinpa palacionta rurachirqa iskay chunka watapi, ¹¹chaykunapaqmi Tiro llaqtapa reynin Hiram apachimurqa cedro querukunata, cipres querukunata chaynataq Salomonpa munasqanman hina qoritapas chaymi Hiranman Rey Salomon qoykurqa Galilea lawpi iskay chunka llaqtakunata. ¹²Hinaptinmi Tiro llaqtapa reynin Hiram rirqa Salomonpa qosqan llaqtakuna qawamuq ichaqa manam gustarqachu. ¹³Chaymi Salomonta nirqa:

—Wawqelláy ¿imamá kay qowasqayki llaqtakunaqa? —nispa.

Chayraykum suticharqa ^aCabulwan, chay allpaqa chayna sutichasqamá karqa kay libro qellqasqa kasqan punchawkama. ¹⁴Rey Hiramqariki Salomonmanmi apachirqaña kimsa waranqa isqon pachak soqta chunkan kilo qorita.

¹⁵Rey Salomonmi Tayta Diospa templonta, kikinpa palacionta, palacio takyachiqi perqakunata, Jerusalen llaqtapa murallankunata, Hazor llaqtata, Meguido llaqtata hinaspa Gezer llaqtata ruranankupaq runakunata debaldella llamkachirqa. ¹⁶Ñawpaqta-raqmi Egipto nacionpa reynin Faraon hamuspa Gezer llaqtata vencerurqa, chay llaqtapi *yachaq Canaan casta runakunata wañurachispanmi chay Gezer llaqtataqa kañay-kurqa, chay llaqtataqa churinmanmi regalaykurusqa Salomonwan casarakusqanrayku. ¹⁷Chayraykum chay Gezer llaqtataqa mosoqmanta Salomon hatarichirqa, hatarichirqa-

^a 9:13 Hebreo simipi Cabul ninanqa “mana kaqla” ninanmi.

taqmi urayninpi kaq Bet-horon llaqtatapas,¹⁸ Baalat llaqtatapas chaynataq chunniqi kaq Tadmor sutyoq llaqtatapas. Chay llaqtakunaqa karqa Rey Salomonpa allpanpim.¹⁹ Mosoqmantataqmi hatarichirqa kawsay waqaychanan llaqtakunatapas, carretakunapa kanan llaqtakunatapas chaynataq caballokunapa kanan llaqtakunatapas. Rurachirqa-taqmi Jerusalen llaqtapi, Libano Orqokunapi hinaspa enteron gobiernasqan allpapi llapa ima ruray munasqantapas.²⁰ Puchuqraq Amor casta runakunaqa, Het casta runakunaqa, Ferez casta runakunaqa, Hiv casta runakunaqa chaynataq Jebus casta runakunaqa manam Israelpa mirayninkunachu karqa.²¹ Paykunapa mirayninkunamatá otaq Israelpa mirayninkunapa mana chinkachiy atisqankutamá debaldella Salomon llamkachirqa kay libro qellqasqa kasqan tiempokama.²² Ichaqa Israelpa mirayninkunamantaqa manam pitapas debaldellaqa llamkachirqa chaynataq karqaku soldadonkunam, reypa yana-paqninkunam, capitankunam, carretankunapi kaq soldadokunapa jefenkunam hinaspa sillakuqkunapa jefenkunam.²³ Rey Salomonpa rurachisqankunapi llamkaqkunata kama-chikunam karqa pichqa pachak pichqa chunkan capatzkuna.

²⁴“Davidpa Llaqtan” sutyoq bariomanta Salomonpa rurachisqan palacionman Faraonpa warmi churin riruptinmi Salomon rurachirqa palacio takyachiq perqakunata.

²⁵ Salomonmi watapi kimsa kutita Tayta Diosman ofreceq lliw kañana ofrendakunata, ofreceqtaqmi Dioswan allinlla kasqankumanta ofrendakunatapas. Chaykunataqa ofrencia rurachisqan altarpim, kañarqataqmi inciensotapas. Chaynatamá templotaqa qespirachirqa.

²⁶ Rey Salomonqa rurachirqataqmi buquekunatapas Puka Lamar Qochapa patanpi kaq Ezion-geber sutyoq llaqtapi. Chay llaqtacha kachkan Edom sutyoq allpa Elat llaqtapa hichpanpim.²⁷ Rey Hiranmi buquekunapi llamkaqkunata kacharqa Salomonpa runankunatawan kuskata, Hirampa runankunaqa karqa lamar qochapi buque allin manejaqkunam.²⁸ Paykunamá rirqaku Ofir allpaman hinaspm Rey Salomonpaq apamurqaku yaqa chunka tawayoq waranqa kilo qorita.

Rey Salomonman Saba nacionpa reinan watusqanmanta

(2 Cr 9:1-12)

10 ¹Tayta Diosrayku Salomon ancha reqsisqa kasqanmanta Saba nacionpa reinan uyarisupanmi hamurqa ancha sasa tapukuykunawan pruebananpaq.² Jerusalen llaqtamanmá hamurqa achka-achka serviqninkunawan kuska, camellokunapim apamurqa miski asnaqkunata, achka-achka qorita hinaspa alhaja rumikunata. Salomonpa kasqanman chayaramuspanmi sonqonpi llapa ima piensasqanta nirqa.³ Chaymi Salomonñataq niykarirqa lliw tapukuyninta, ima tapukuyninpas manam puchurqa-chu mana contestasqqa.⁴ Saba nacionpa reinanmi qawaykurqa Salomonqa alli-allin yachayniyoq kasqanta, qawaykurqataqmi templo rurachisqantapas,⁵ mesanpi tukuy rikchaq mikuykunatapas, palacionpi yanapaqninkunapa imaynam kawsasqankutapas, sirvientekunapa imaynam servisqantapas hinaspa imaynam pachakusqankutapas. Qawaykurqataqmi reyman copa serviqkunatapas chaynataq Tayta Diospa templonpi animalkunata wañuchispá kañasqankutapas, chaykunawan admirakuspanmi⁶ reyta nirqa:

—Cheqapmi kasqa rurasqaykimanta hinaspa alli-allin yachayniyoq kasqaykimanta niwasqankuqa.⁷ Niwasqankutaqa manam creerqanichu ñawiykunawan kunan rikuykunaykama, manamiki partellantapas willawarqakuchu. Yachaynikiwan tukuy imaykiqa uyarisqaymantapas aswanraqmi kasqa.⁸ iMayna kusisqam kachkan warmikikunaqa chaynataq ñawpaqnikipi tukuy tiempo yachayniki uyariq serviqnikikunaqa!⁹ iKuyasuspayki Israel nacionpi gobier nachis uqnniki yupaychdasqayki Tayta Diosyá

alabasqa kachun! Tayta Diosqa Israel nacionta wiña-wiñaypaq kuyasqanraykum rey kanaykipaq churasurqanki chaynapi derechonpi allinta arreglanaykipaq —nispa.

¹⁰Saba nacionpa reinanmá Rey Salomonman qorqa kimsa waranqa isqon pachak soqta chunkan kilo qorita, miski asnaq achka-achka especeriakunata chaynataq alhaja rumikunatas. Saba nacion reinapa nana-nanaq miski asnaqkuna apamus-qanta hinaqa manam haykapipas Salomonmanqa apamurqakuchu. ¹¹Ofir lawmanta qori apamuq Rey Hirampa buquen Kunam apamurqataq sandalo sutyoq achka-achka querukunatawan alhaja rumikunata. ¹²Chay sandalo sutyoq querukunamantam Rey Salomon rurachirqa Tayta Diospa templonpi kaq gradaspi hapipakuna kaqkunata chaynataq kikinpa palacionpi kaq gradaspi hapipakuna kaqkunatas. Tocaqkunapaq-pas rurachirqataqmí hatun arpukunatawan taksa arpukunata. Chay sandalo sutyoq querukunataqa manam ñawpaqtaqa apamurqakuchu, manataqmí kay libro qellqasqa kasqan punchawkamapas chayna achka-achkataqa rikurqakuchu. ¹³Rey Salomonmi qosqan regalokunamantapas astawanraq Saba nacion reinaman qoykurqa tukuy mañakusqankunata hinaptinmi reinaqa serviqninkunapiwan nacionninman kutikurqa.

Salomonpa kapuqninmantawan reqsisqa kasqanmanta

(2 Cr 9:13-24)

¹⁴Salomonmi sapa wata chaskiq iskay chunka iskayniyoq tonelada qorita, ¹⁵impues-totapas chaskirqam rantikuq runakunamantawan negociantekunamanta. Arabia law rey kunamantawan Israel nacionpi llapa prefectokunamantañataqmí chaskirqa contribucionta. ¹⁶Rey Salomonqa qorimantam rurachirqataq iskay pachak hatun harkachikuna armakunata, sapakamatam rurachirqa soqta kilo masnin martillasqa qorimanta. ¹⁷Hina qorimanta martillasqataqmí rurachirqa kimsa pachak taksa harkachikuna armakunatas, sapakamatam rurachirqa huk kilo parten masnin qorimanta hinasspam “Libano Monte” sutyoq palaciopi churachirqa. ¹⁸Elefantepa waqonmantapas rurachirqataqmí hatun tiyananta hinasspam qori-purowan qaracharqa. ¹⁹Reypa tiyananmanmi seqarqa soqta gradaskuna, chay tiyanapa wasanñataqmí karqa ruyru, kaylaw-waklawninpiñataqmí karqa brazonpa samanankuna, chaykunapa sapa waqtanpim karqa sayachkaq leonkuna. ²⁰Chay soqta gradaskunapa kaylaw-waklawninpipas karqataqmí chunka iskayniyoq leonkuna, huk leonmi karqa sapa gradaspa waqtanpi. Chayna tiyanataqa manam mayqennin reypas rurachirqachu. ²¹Rey Salomonpa tomanan vasokunapas karqa qorimantam, “Libano Monte” sutyoq palaciopi servicio kunapas qori-puromantam karqa, qollqemantaqa manam imapas karqachu. Salomonpa tiemponpiqa manam qollqetaqa qawariqkupaschu. ²²Rey Salomonpa hinaspa Rey Hirampa lamar ochapi negocio ruranan buquen Kunam sapa kimsa wataman-ta apamuqku qorita, qollqeta, elefantepa waqonta, monokunata hinaspa pavo realkunata.

²³Chaynapimá rey Salomonqa masyarurqa tukuy hinastinpi reykunata apu kaynini pi chaynataq yachayninpipas. ²⁴Llapallan runakunam munarqaku Rey Salomon rikuykuya hinaspa Diospa yachay qosqan uyariykuya. ²⁵Llapallankum regalanankupaq sapa wata apamuqku qori-qollqe servicio kunata, sumaq pacha-kunata, armakunata, miski asnaqkunata, caballokunata hinaspa mulakunata.

Rey Salomonpa rantisqankunamanta

(2 Cr 1:14-17. 9:25-28)

²⁶Rey Salomonmi huñurachirqa carretakunatawan caballopi sillakuqkunata. Ka-purqam waranqa tawa pachakniñ carretakuna hinaspa chunka iskayniyoq waranqa

sillakuqkuna, paykunatam carretakunapa kasqan llaqtakunaman churachirqa, churachirqataqmí Jerusalen llaqtapi reywan kanankupaqpas.²⁷ Reymi Jerusalen llaqtapi qollqeta huñurachirqa rumita hinaña, cedro sachakunañataqmí karurqa waqtakunapi wiñaq purun higos sachakuna hinaña.²⁸ Mizraim lawmantawan Cilicia lawmantam apamuqku Salomonpaq caballokunata. Reypaq rantimuqkunamá chaylawkunaman-ta rantimuqku.²⁹ Mizraim lawmantam sapa carretata rantimuqku yaqa qanchis kilo qollqewan, caballotañataq yaqa iskay kilo qollqewan, paykunañataqmí *rantikuqku Het casta runakunapa reyninkunaman hinaspá Aram nacionniyoq reykunaman.

Salomonpa warminkunamanta

11 ¹Rey Salomonmi Faraonpa churinta kuyachkaspapas kuyarurqa huklaw nacionniyoq warmikunata, kuyarurqmá Moab nacionniyoq warmikunata, Amon nacionniyoq warmikunata, Edom nacionniyoq warmikunata, Sidon llaqtayoq warmikunata hinaspá Het casta warmikunata. ²Chay nacionniyoq runa-kunamantam Israelpa mirayninkunata Tayta Dios nirqa:

—Amam paykunawanqa casarakunkichikchu nitaqmi paykunapas qamkunawanqa casarakunkachu, yanqañataqmi taytachanku qatiqtaña rurarusunkichikman —nispa.

Salomonmi ichaqa chay warmikunaman hukllawakururqa.³ Reykunapa churinkunam Salomonpa warminkuna karqa qanchis pachak, kapurqataqmí kimsa pachak compa-ne-rankunapas, chay warmikunam Salomonta huchallirachirqa.⁴ Machuyaruptinmi chay warmikunaña taytacha-mamachakunataña Salomonta adorachirqaku chaynapim payqa yupaychasqan Tayta Diospaqqa hawa sonqollaña karqa, manañam taytan David hinachu adorarqa tukuy sonqonwan.⁵ Rey Salomonqa Sidon llaqtayoq runakunapa Astarte sutiyoq mamachantañam yupaycharqa, yupaycharqataqmí Amon casta runakunapa Milcom sutiyoq millakuyapaq taytachankutapas.⁶ Chaynapimá Salomonqa Tayta Diospa qayllanpi mana allinta rurarqa, manam taytan David hinachu mana pantaspa Tayta Diosta qatirqa.

⁷Salomonmi Jerusalen llaqtapa chimpan moqopi huk capillata rurachirqa, chaytaqa rurachirqa Moab casta runakunapa yupaychasqan Quemos sutiyoq milla-kuyapaq taytachapaqpas, rurachirqataqmí Amonpa mirayninkunapa yupaychasqan Moloc sutiyoq millakuyapaq taytachapa capillantapas.⁸ Rurachirqataqmí huklaw nacionniyoq llapallan warmikunapaqpas chaymi paykunaña mamacha-tayta-chankuman inciensota kañaqku, kañapuqkutaqmi animalkunatapas.⁹ Chaymi Salomonpaq Israelpa yupaychasqan Tayta Dios piñakururqa, payqa piñakururqa iskay kutita rikurichkaptinpas Salomonpa sonqon rakikurusqanraykum.¹⁰ Tayta Diosmi kamachirqa sapaq dioskunataqa mana qatinanpaq ichaqa manam Tayta Diospa kamachisqanta kasukurqachu.¹¹ Chayraykum Salomonta Tayta Dios nirqa:

—Chaynata kawsaspa kamachisqay contratotawan decretoykunata mana kasukusqaykiraykum gobiernasqayki nacionta partispa serviqnikiman qosaq.¹² Ichaqa taytayki Davidraykum kawsanaykikamaqa mana chaynatachu rurasaq, ñoqaqa churikipa makinmantañam qechusaq.¹³ Manam llapallan naciontachu ñoqaqa qe-chusaq, aswanqa serviqniy Davidraykum hinaspá ñoqapaq akllakusqay Jerusalen llaqtaraykum puchuchisaq huk aylluta churikiman —nispa.

Salomonpa enemigonkunamanta

¹⁴Tayta Diosmi Salomonpa contranpi hatarirachirqa Edom nacionniyoq Hadad sutiyoq runata, payqa karqa chay nacionniyoq reypa miraynini. ¹⁵Edom nacionwan David pe-

leaptinraqmi llapallan tropankuna kamachiq Joab rirqa wañukunata pampamunapanqa hinasspam Edom nacionniyoq llapallan qarikunata wañurachirqa.¹⁶ Joabmá Israel casta llapallan tropakunapiwan soqta killapuni *yacharqaku Edom nacionpi llapa qarikunata wañuchiy tukunankukama.¹⁷ Hadadmi ichaqwa warmallaraq kachkaspan taytan serviq Edom casta runakunawan lluptirurqa Egito nacionman.¹⁸ Madian lawmanta lloqsiruspankum chayarurqaku Paran lawman, chay sitiomanta runakunata pusarikuspankum chayarurqaku Egito nacion Rey Faraonpa kasqanman hinaptinmi Rey Faraon qoykurqa wasita, mikuyta chaynataq chakratapas.¹⁹ Faraon anchallataña favorecespanmi chay Hadad sutiyoq runata casararachirqa warnin Tahpenespa ñañanwan.²⁰ Tahpenespa ñañanmi wachakururqa Hadadpa churinta, chay wawatam suticharqaku Genubat nispa. Reina Tahpenesmi chay wawata uywarqa Faraonpa palacionpi wawankunatawan kuskata.²¹ Hadadmi Egito nacionpi kachkaspa yacharurqa Davidpa wañukusqanmanta, yacharurqataqmi llapallan tropakuna kamachiq Joabpa wañukusqantapas chaymi Faraonta nirqa:

—Dejaykuwayá llaqtayman kutinayaq —nispa.

²² Faraonmi nirqa:

—Kypiqa ɔimataq pisisunki llaqtaykiman kutiy munanaykipaq? —nispa.

Chaymi Hadadñataq nirqa:

—Manam imapas piswanchu ichaqwa dejaykuwayá kutinayaq —nispa.

²³ Diosqa Salomonpa contranpitaqmi hatarirachirqa Eliadapa churin Rezonatas, paymi Soba nacionpa reynin Hadad-ezer servisqanmanta lluptirurqa.²⁴ Chay Rezon sutiyoq runam runakunata huñuruspa salteaqkunapa jefen rikurirurqa, Soba nacionpi kaqkunata David wañurachiptinmi paykunaqa Soba nacionmanta ripukurqaku Damasco llaqtaman hinasspam chaypi munaychakurqaku.²⁵ Chaymi Rezonqa Salomon wañukunankama Israel nacionpa contranpi karqa, Israel nacionpa contranpi kaq Hadadpa mana allin rurasqankunamanmi Rezonpas yaparqaraq mana allin rurasqankunata. Israel nacionta cheqnisanmi Rezonqa Aram nacionta gobiernarqa.

²⁶ Salomonpa serviqniñ Jeroboampas reypa contrampim hoqarikururqa, Jeroboamqa karqa Sereda llaqtayoq Efrain casta Nabatpa churinmi, mamanpa sutinñataqmi karqa Zerua, payqa karqa viudañam.²⁷ Rey Salomonpa contranpi Jeroboam hoqarikunapanqa causam karqa kay: Salomonmi palacion takyachiq perqata churachispa taytan Davidpa llaqtanpa murallanpi raqrakunata allichachirqa.²⁸ Jeroboamqa karqa kallpasapa valeroso runam, allin ruraq kasqanta Salomon qawaykuspanmi Joseyapa castan llamkaqkunapa kamachiqinipaq churarurqa.²⁹ Jeroboanmi Jerusalen llaqtamanta huk punchaw lloq-siruspa ñanpi tuparurqa Silo llaqtayoq Diosmanta willakuq Ahiaswan, payqa richkarqa mosoq capayoqmi, iskayllanku campopi kachkaptinkum³⁰ Ahiasqa churakusqan mosoq capanta chunka iskayniyoq pedazoman llikiparurqa³¹ hinasspam Jeroboamta nirqa:

—Hapiy chunka pedazokunata, Israelpa yupaychasqan Tayta Diosmi nin kaynata: “Ñoqam kunan Salomonmanta gobiernonta qechusaq hinaspaymi chunka aylulkunata qanman qosqayki,³² Salomonpaqñataqmi puchunqa huk aylullaña serviqniy Davidrayku chaynataq Israel aylulkunamanta Jerusalen llaqtatapas akllakusqayrayku.³³ Salomonqa paywan kaqkunapiwanmi ñoqata qepanchakuruwaşa adorarqaku Sidon llaqtayoq runakunapa yupaychasqan Astarte sutiyoq mamachakunataña, adorarqakutaqmi Moab casta runakunapa yupaychasqan Quemos sutiyoq taytachatapas chaynataq Amonpa mirayninkunapa yupaychasqan Milcom sutiyoq taytachatapas. Paykunaqa manam taytan David hinachu rurarqaku. Davidqa munasqayman hina kawsaspanmi decretoykunatapas chaynataq reglamentoykunatapas cumplirqa.³⁴ Ichaqa Salomonmantaqa manam enteron

nacionnintachu qechurusaq, wañunankamam payqa gobiernanqa akllakusqay serviqniy Davidrayku, Davidmi waqaycharqa kamachikuyniykunata chaynataq decretoykunatas. ³⁵ Ichaqa Salomonpa churinmantam gobiernonta qechurusaq hinaspaymi qanmanña chunkantin ayllukunata qoykusqayki. ³⁶ Salomonpa churinmanqa qosaq huk ayllulla-taňam. Munanim serviqniy Davidpa achkiy hina kayninqa hinalla Jerusalen llaqtapi kananta, chay llaqtatam akllakurqani chaypi sutiy reqsisqa kananpaq. ³⁷ Qamtaniam churasqayki munasqaykiman hina gobiernanaykipaq, Israel nacionpimá rey kanki. ³⁸ Tukuy kamachisqaykunata kasukuspa, munasqayman hina kawsaspa allinta ruraptikiqa chaynataq decretoykunatas hinaspa kamachisqaykunatas kasukuspa serviqniy David hina ruraptikiqa, ñoqam qamta yanapasqayki, Davidpaq hinataqmí takyachisaq miraynikipa gobiernontapas, Israel naciontatas makikimanmi churasaq gobiernanaykipaq. ³⁹ Chaynaga Davidpa mirayninkunamat penqayman churasaq ichaqa manam wiñaypaqchu" nispa.

⁴⁰ Chayrakum Salomonqa Jeroboam wañuchiyya munarqa ichaqa Jeroboanmi lluptirurqa Rey Sisacpa kasqan Egipto nacionman, Egipto nacionpimá karqa Salomonpa wañukunankama.

Rey Salomonpa wañukusqanmanta

(2 Cr 9:29-31)

⁴¹ Salomonpa wakin rurasqankunamantawan yachayninmantataq Salomonpa videnmanta willakuq libropim qellqasqa kachkan. ⁴² Rey Salomonmi Jerusalen llaqtapi *yachaspa lliw Israel nacionpi gobiernarqa tawa chunka wata. ⁴³ Abuelonkuna hina Salomon wañuruptinmi pamparurqaku taytan "Davidpa Llaqtan" sutiyoq barriopi, paypa rantinpiñataqmí gobiernarqa churin Roboam.

Israel nacion iskayman rakikusqanmanta

(2 Cr 10:1-11:4)

12 ¹ Israel casta llapallan runakunam huñunakururqaku Siquem llaqtaman chaymi Roboam rirqa paytaňa reypaq churanankupaq. ² Ichaqa chaytam yacharurqa Nabatpa churin Jeroboam. Paymi Rey Salomonmanta lluptiruspan Egipto nacionpiraq kachkarqa. ³ Chaymi payta qayachimuptinku huñunasqa Israel casta runakunawan kuska rirqaku Roboanman hinaspam kaynata nirqaku:

⁴ —Llumpay llasaq yugota bueyesman churkuchkaq hinam taytayki llamka-chiwarqaku, kunanyá taytaykipa llumpay llamkay qowasqankuta menosyachiy, qechuwaykutayqá llasaq yugo qowasqankutapas hinaptinqa servisqaykikum —nispa.

⁵ Chaymi Roboamñataq nirqa:

—Kimsa punchawmantaňayá kutimuychik —nispa.

Chaymi runakuna kutikurqaku. ⁶ Hinaptinmi taytan Salomon kawsaptinraq serviqniñ ancianokunata Rey Roboam tapurqa consejachikunapaq:

—¿Imatataq consejawankichik kay runakunaman ninaypaq? —nispa.

⁷ Chaymi paykunañataq nirqaku:

—Sichu kay runakunata allinta servispayki sumaqlata rimapayaptikiqa paykunam servisunki tukuy tiempo —nispa.

⁸ Roboanmi ichaqa ancianokunapa consejasqanta mana kasukuspan paywan kuska uywasqa serviqniñ mozokunataňa tapurqa consejachikunapaq. ⁹ Chay mo-zokunatamá nirqa:

—¿Imatataq consejawankichik kay runakunaman ninaypaq? Paykunam niwarqaku: “Taytaykipa llumpay llamkay qowasqankutayá menosyachiy, qechuwakutayqá llasaq yugo qowasqankutapas” nispa.

¹⁰Chaymi Roboanwan kuska uywasqa mozokunatañataq nirqaku:

—“Taytaykipa llasaq yugo qowasqankuta menosyachiy” niq runakunamanmi ninki kaynata: “Ñoqapa uña dedoyqa taytaya piernanmantapas aswan rakum.”

¹¹“Taytaymi llasaq yugota churkusurqankichik, ñoqam ichaqa aswan llasaqtaraq churkusqaykichik, taytaymi castigasurqankichik azotewan, ñoqam ichaqa casti-gasqaykichik fierro puntayoq azotewanraq” nispa.

¹²Rey Roboampa: “Kimsa punchawmantam kutimunkichik” nispa nisqanman hinam Jeroboamqa llapallan runakunapiwan kutirqaku. ¹³Ancianokunapa consejasqanta mana kasukuspanmi reyqa nanay simiwan runakunata rimapayarqa.

¹⁴Mozokunapa consejasqanman hinamá nirqa kaynata:

—Taytaymi llasaq yugota churkusurqankichik, ñoqam ichaqa aswan llasaqtaraq churkusqaykichik, taytaymi castigasurqankichik azotewan, ñoqam ichaqa casti-gasqaykichik fierro puntayoq azotewanraq —nispa.

¹⁵Reymi runakunapa mañakusqanta mana kasurqachu, chaynataqa rurarqa Diosmanta willakuq Silo llaqtayoq Ahiaswan Nabatpa churin Jeroboanman Tayta Diospa nisqan cumplikunanaqmi. ¹⁶Reypa mana uyarisqanta Israel casta runakuna qawaykuspankum nirqaku:

Israel casta runakuna

imanañam ñoqanchikpaqqa imapas kanchu Davidmantaqa
nitaqmi herencianchikpas kanchu Isaipa churinmantaqa!
iIsrael casta runakunaqa, wasikichikmanyá pasakuychik!
iDavidpa mirayninkunaqa, kikikichikyá arreglakuychik!

Chaymi Israel casta runakunaqa wasinkuman ripukurqaku. ¹⁷Chaynapim Juda law llaqtakunapi *yachaq Israelpa mirayninkunallataña Roboamqa gobiernarqa. ¹⁸Rey Roboanmi debaldella llamkachiqkunapa jefen Adoramta kacharqa ichaqa Israel casta llapallan runakunam rumiwan choqspa wañurachirqaku chaymi Rey Roboampas apurawllamanía carretanpi lluptirurqa Jerusalen llaqtaman. ¹⁹Chaynapimá Israel casta runakunaqa hoqari-kurqa Davidpa castankunapa contranpi kay libro qellqasqa kasqan punchawkama.

²⁰Israel casta llapallan runakunam yacharurqaku Jeroboampa kasqallan kutiramusqanta hinasspam qayachimurqaku huñunakuyman, chaypim enteron Israel nacion gobiernananpaq churarurqaku, manañam mayqen ayllupas Davidpa castan Rey Roboamtaqa qatirqakuchu, qatispaqa-qatirqa Juda ayllullañam.

²¹Rey Roboanmi Jerusalen llaqtaman chayaramuspan huñururqa Juda ayllumanta hinaspa Benjamin ayllumanta guerrapaq akllasqa pachak pusaq chunkan waranqa soldadokunata, chaynataqa huñururqa Israel casta wakin runakunapa contranpi peleaspa taytan Salomonpa gobiernasqan allpata kutichikunanaqmi.

²²Diosmi ichaqa runan Semaiasta nirqa:

^f 12:10 Kaywanqa nichkan: “Taytay ancha rumi sonqo kaptinqa paymantapas aswan rumi sonqoraqmi kasaq” ninantam.

²³⁻²⁴—Juda nacionpi gobiernaq Salomonpa churin Roboamtayá, Juda casta llapallan runakunatawan, Benjamin casta llapallan runakunatawan hinaspa wakin runakunatawan nimuy ñoqa Tayta Diospa kayna nisqayta: “Ama riychikchu nitaq peleaychikchu Israelpa miraynin castaykichikwanqa, sapakamayá wasikichikman kutikuychik, Roboampa contranpi hoqarikusqankuqa munasqayman hinam karqa” nispa.

Chaymi Tayta Diospa nisqanta kasukuspa sapakama ripukurqaku.

Jeroboampa huchallikusqanmanta

²⁵ Jeroboanmi Efrain Orqokuna lawpi kaq Siquem llaqtata mosoqmanta hatarichispan chaypi yacharqa, chaymantañataqmi Penuel llaqtaman rispan chay llaqtatapas hatarichirqa. ²⁶ Jeroboanmi piensarqa:

—Gobiernoyqa kasqallanchá Davidpa castanman kutiyunkuqa ²⁷ sichu kay runakuna Jerusalen llaqtapi kaq templopi Tayta Diospaq animalkuna wañuchiq riptykuqa —nispa.

²⁸ Chaymi consejota rey chaskiruspan rurachirqa qorimanta iskay torochakunta-hinaspam runakunata nirqa:

—Israel casta runakuna, amañayá Jerusalen llaqtamanqa riychikchu, Egipto nacionmanta horqomusuqnikichik diosnikichikqa kaykunam —nispa.

²⁹ Huknun toro taytachatam churarqa Betel llaqtapi, huknintañataqmi churarqa Dan llaqtapi. ³⁰ Chay rurasqanwanmá runakunata huchallirachirqa, wakin runakunaqa Dan llaqtakamaraqmi rirqaku chay taytacha adoraq. ³¹ Rurachirqataqmí alto moqokunapi capillakunatapas hinaspam chaykunapi churarqa mana Levypa mirayninkunata kaq sacerdotekunata. ³² Jeroboanmi pusaq kaq killapa chunka pichqayoq punchawninpi rurachirqa hatun fiestata, chay fiestataqa rurachirqa Juda nacionpi fiestata hinam hinaspam kikinpuni altarpi animalta wañuchispa lliwta kañarqa. Chaynatamá rurarqa Betel llaqtapi. Qorimanta rurasqan torochakunapaqmí animalta wañuchispa lliwta kañarqa hinaspam Betel llaqtapa moqonkuna capilla rurachisqanpi sacerdotekunata churarqa. ³³ Betel llaqta altar rurachisqanpimá pusaq kaq killapa chunka pichqayoq punchawninpi animalta wañuchispa lliwta kañarqa, chay fiestataqa rurarqa sonqonmanta tanteasqan killapim. Israelpa mirayninkunapaqmí hatun fiestata rurachirqa hinaspam kikinpuni altarpi inciensota kañarqa.

Rey Jeroboamta Diosmanta willakuq qaqqchasqanmanta

13 ¹ Tayta Dios kamachiptimí Juda nacionmanta Diospa runan Betel llaqtaman chayaramurqa, payqa chayaramurqa Jeroboam altarpi inciensota kañachinanpaq sayachkaptinmi. ² Chay willakuqmi Tayta Dios kamachisqanrayku altarpa contranpi qaparirqa kaynata:

—iAltar, altar! Tayta Diosmi nisunki: “Davidpa castanmantam huk wawa nacemunqa Josias sutiyoq, paymi moqo capillakunapi incienso kañaq sacerdotekunata qampa hawaykipi wañuchinqa hinaspam hawaykipas runakunapa tullunta kañanqa” nispa.

³ Chay punchawpi huk milagro pasananpaqmí nirqa kaynata:

—Tayta Diosmi milagronmanta kaynata nin: “Altarmi pakipakurunqa hinaptinmi hawanpi uchpapas tallikurunqa” nispa.

⁴ Betel llaqta altarpa contranpi Diospa runan qaparirusqanta Rey Jeroboam uyariusruspanmi altarmanta makinta haywarispa nirqa:

—iHapiychik! —nispa.

Ichaqa makin chakiruptinmi manaña doblayta atirqachu.⁵ Altar pakipakuruptinmi uchpapas tallikururqa milagro pasananmanta Diospa runan nisqanman hina, chaynataqa nirqa Tayta Dios kamachisqanraykum.⁶ Chaymi Diospa runanta rey nirqa:

—Ruegakupuway yupaychasqayki Tayta Diosta hinaspa mañaykapuway maki-llay kasqallan doblakunampaq —nispa.

Hinaptinmi Diospa runan Tayta Diosta ruegakuptin reypa makinqa doblakurqaña ñawpaqta hina.⁷ Reymi Diospa runanta nirqa:

—Wasiymanyá hakuchik mikuykamunaykipaq chaypim regalota qomusqayki —nispa.

⁸Diospa runanmi ichaqa reyta nirqa:

—Parten palacioykitaña qowaptikipas manam riymanchu qanwanqa nitaqmi mikuymanchu nitaqmi yakutapas tomaymanchu kay sitiopiqa.⁹ Tayta Diosmi kamachiwarqa kaynata nispa: “Amam mikunkichu nitaq yakutapas tomankichu amataqmi risqayki ñannintaqa kutimunkichu” nispa.

¹⁰Chaynapim Betel llaqtaman risqan ñannintaqa manaña kutimurqachu.

¹¹Chay tiempopim Betel llaqtapi *yacharqa Diosmanta willakuq yuyaqña runa, paypa churinkuna hamuruspanmi willarqa Betel llaqtapi Diospa runan imam rurasqanmanta, willarqakutaqmi reytapas imam nimusqanmanta.¹² Chaymi taytanñataq paykunata tapurqa:

—¿Maylaw ñannintataq pasarqa? —nispa.

Chaymi churinkuna qawachirqaku Juda nacionmanta hamuq Diospa runanqa mayninmi risqanta.¹³ Chaymi churinkunata nirqa:

—Asnoyta sillaykapuwaychik —nispa.

Asnonta sillaykuptinkum sillakuykuspa pasarqa.¹⁴ Richkaspanmi Diospa runantaqa encina sachapa sakinpi tiyachkaqta tarirurqa hinasspam tapurqa:

—¿Qamchu kachkanki Juda nacionmanta hamuq Diospa runan? —nispa.

Chaymi payñataq nirqa:

—Arí, ñoqam kani —nispa.

¹⁵Chaymi Diosmanta willakuq yuyaq runañataq nirqa:

—Hakuwá wasiyta imallatapas mikuykamunaykipaq —nispa.

¹⁶Chaymi Diospa runanñataq nirqa:

—Manam kutiymanchu wasikiman yakyunaypaqqa, qanwanqa manam mikuymanchu nitaq yakullataspas tomaymanchu chay llaqtapiqa.¹⁷ Tayta Diosmi kamachiwarqa kaynata: “Amam mikunkichu nitaqmi yakutapas tomankichu chaypiqa, amataqmi kutinkichu risqayki ñannintaqa” nispa.

¹⁸Chaymi Diosmanta willakuq yuyaq runa llullakuspa nirqa:

—Ñoqapas qam hina Diosmanta willakuqmi kani, angelmi Tayta Diospa nisqanta kaynata niwarqa: “Wasikiman pusamuy mikuspa yakuta tomaykunampaq” nispa.

¹⁹Hinaptinmi paywan kutispa mikumurqa hinaspa yakutapas tomarqa.²⁰ Mesapi tiyachkaptinkum Tayta Dios rimapayamurqa Diospa runan kutichimuq yuyaq runata.

²¹Chaymi Juda nacionmanta hamuq Diospa runanta chay yuyaq runa hatun vozpi nirqa:

—Tayta Diosmi kaynata nin: “Yupaychasqayki ñoqa Tayta Diospa nisqaytam mana rurarcankichu nitaqmi kamachisqaytatas kasuwarqankichu,²² aswanqa kutimuspaykim ñoqa Tayta Diospa: ‘Amam mikunkichu nitaq yakutapas tomankichu’ nisqay sitiopi mikurqanki hinaspa yakutapas tomarqanki chaymi cuerpoikitapas abueloykipa sepulturanpiqa mana pampanqakuchu” nispa.

²³Mikuytawan yaku tomayta tukuruptinkum chay kutichimuqnin yuyaq runa asnonta sillaykapuway ²⁴pasakurqa ichaqa leonwan tuparuptinmi chay leon

wañurachirqa, cuerpon ñanpi chutarayaptinmi ladonpiñataq sayachkarqa leonwan asno.²⁵ Chay ñannin puriqkunam rikururqaku ñanpi chutarayaq cuerpotá chaynataq cuerpopa waqtanpi sayaq leontapas chaymi Diosmanta willakuq yuyaq runapa *yachasqan llaqtaman chayaruspanku willakurqaku.²⁶ Ñanmanta kutirachimuq Diosmanta willakuq runa uyariruspanmi nirqa:

—Chay wañuruq runaqa Diospa runanmi, Tayta Diospa kamachisqanpa contranpi ruraptinmi Tayta Diosqa leonman qoykurqa hinaptinmi leon atacaruspa paytaqa wañurachin Tayta Diospa nisqanman hina —nispa.

²⁷ Churinkunatam nirqa:

—Asnota sillaykapamuwaychik —nispa.

Sillaykapuptinkum²⁸ pasaspan ñanpi chutarayachkaq cuerpotá tarirurqa, asnowan leonpas chay cuerpopa waqtanpim sayachkasqa ichaqa chay leonqa manam chay cuerpotaqta mikusqachu nitaqmi asnotapas imanasqachu.²⁹ Diosmanta willakuq chay yuyaq runam Diospa runanpa cuerponsa asnonpi cargakuykuspa aparqa llaqtaman chayarachispa waqayllawanña pampananpaq.³⁰ Cuerpotá sepulturaman churaykuptinmi waqarqaku:

—iAy, wawqelláy! —nispa.

³¹ Pampayta tukuruptinkum churinkunata kaynata nirqa:

—Ñoqa wañuruptiymi pampaykuwankichik kay Diospa runanpa pampakusqanpa waqtanpi. Tulluykunatamá paypa tullunpa hichpanpi churankichik.³² Paymi rimarqa Tayta Diospa nisqanta Betel llaqta altarpa contranpi chaynataq Samaria law moqokunapi kaq capillakunapa contranpipas, nisqankunaqa cumplikunqapunim —nispa.

³³ Chaykunawanpas Jeroboamqa hinallam mana allin rurayninta rurarqa, payqa aswanraqmi pipas munaqta churarqa moqo capillakuna rurachisqanpi sacerdote kanankupaq.³⁴ Chay hucham Jeroboampa castanpa huchan karqa, chayraykum kay pachamanta pasaypaq chinkachisqa karqaku.

Jeroboampa contranpi Ahias willakusqanmanta

14 ¹ Chay tiempopim Jeroboampa churin Abias onqorurqa. ² Chaymi warminha Jeroboam nirqa:

—Pachakuy huk pachakunawan chaynapi ñoqapa warmiy kasqaykita pipas mana reqsisunaykipaq. Riruyá Silo llaqtaman, chaypim kachkan Diosmanta willakuq Ahias, paymi niwarqa kay nacionpi rey kanaypaq.³ Aparikuy chunka tantakunata, tortata hinaspa huk aysaku mielta. Paypa kasqanman riruptikim nimusunki warmataqa imam pasananmanta.

⁴ Jeroboampa warminmá rurarqa qosanpa nisqanta hina. Silo llaqtaman pasapanmi Ahiaspa wasinman chayarurqa, Ahiasmi ichaqa llumpay yuyaqña kaptin ñawinkuna tutayarusqanrayku manaña rikukurqachu.⁵ Tayta Diosmi ichaqa Ahiasman willaykurqaña kaynata:

—Jeroboampa warminmi hamunqa onqoq wawanmanta tapukusunaykipaq, pantachikuspanmi hamusunki, qamñataqmí kayna-kaynata ninki —nispa.

⁶ Warmipa punku yaykumusqanta Ahias uyariruspanmi nirqa:

—Yaykukamuy, Jeroboampa warmin. ¿Imanasqataq pantachikunki? Tayta Diosmanta chaskiruniña llakikupaq noticiata qanman willanaypaq.⁷ Chaynaqa Jeroboanman kutispayá Israelpa yupaychasqan Tayta Diospa nisqanta kaynata nimuy: “Runakunamanta akllaykuspaymi Israel casta runaykunata gobiernanaykipaq churarqayki.⁸ Davidpa castanmanta gobiernonta qechuruspaymi qoykurqayki ichaqa manam serviçniy David hinachu kamachikusqaykunata kasukurqanki, Davidqa tukuy sonqonwanmi munasqayman hina

kawsarqa. ⁹Qanmi ichaq mana allinkunata rurarunki, qanmanta ñawpaq kaq runakunamantapas aswantaraq piñarachiwanaykipaqmi fundisqa taytachakunataraq rurakunki hinaspm qepanchakuruwanki. ¹⁰Chaymi qampa castaykiman apamusaq castigota, Israel nacionpi qampa kaq lliw qarikikunatam tukurusaq, tukurusaqtapqm sirviente kaqtapas chaynataq libre kaqtapas, miraynikikunatam tukunankama kañarusaq wanuta kañachkaq hina. ¹¹Pipas qampa aylluykimanta llaqtapi wañuqunatam allqokuna mikunqa, campopi wañuqunatañataqmi ullachkukuna mikunqa. Ñoqa Tayta Diosmi nini chaynata” nispá.

¹²—Yaw warmi qamqa kutiyá wasikiman, llaqtaman chayaykuchkaptikim warma wañurunqa. ¹³Hinaptinmi Israel nacionpi llapa runakuna hatun llakikuywan pampanqaku, payllam Jeroboampa churinkunamanta pampasqa kanqa, Israelpa yupaychasqan Tayta Diosmi Jeroboampa castankunamanta payllata allin kasqanpaq tarirun. ¹⁴Tayta Diosmi Israel nacionpi reyta churanqa, paymi kunanmantapuni Jeroboampa castankunata lliwta tukunqa. ¹⁵Imaynam soqosta mayu aytinyachin, chaynatam Tayta Diospas Israel casta runakunata castiganqa, sacha pilachkaq hinamá Tayta Diosqa Israel casta runakunata qarqorunqa abuelonkunaman qosqan sumaq allpamanta, paykunataqa Eufrates Mayupa waklawninmanmi chequerachinqa. Chaynataqa rurarunqa Asera mamachata ruraruspa Tayta Diosta piñarachisqan-kuraykum. ¹⁶Jeroboampa huchallikusqanraykum chaynataq Israel naciontatas huchallichisqanraykum Tayta Diosqa qoykunqa Israel casta runakunata —nispa.

¹⁷Jeroboampa warminmi Tirsa llaqtaman pasarqa chaymi wasinman chayaruspa punkuta yaykuykuchkaptin warma wañururqa. ¹⁸Israel nacionpi llapa runakunam hatun llakikuywan pamparqaku Tayta Diosmanta willakuq serviqnin Ahiaspa nisqanman hina.

¹⁹Jeroboampa wakin rurasqankunaqa, guerrakunapi peleasqankunaqa chaynataq imaynam gobiernasqanqa Israel nacion rey kunapa vidanmanta willakuq libropim qellqasqa kachkan. ²⁰Jeroboammi iskay chunka iskayniyoq wata gobiernarqa, abuelonkuna hina wañuruptinñataqmi churin Nadabña paypa rantinpi gobiernarqa.

Juda nacionpi Roboam gobiernasqanmanta (2 Cr 12:1-16)

²¹Salomonpa churin Rey Roboammi Juda nacionpi gobiernarqa, payqa tawa chunka hukniyoq watanpim gobiernaya qallaykurqa. Chunka qanchisniyoq watam gobiernarqa Jerusalen llaqtapi. Jerusalen llaqtatamá Israel ayllukunamanta Tayta Dios akllakurqa sutin chaypi reqsisqa kananpaq. Roboampa mamanmi karqa Amon nacionniyoq Naama.

²²Juda nacionpi runakunam Tayta Diospa qayllanpi mana allinkunata rurarkaku hinaspm abuelonkupa hucha rurasqankumantapas aswan mastaraq huchallikurqaku Tayta Diosta piñachispa. ²³Paykunapas alto moqokunapim rurachirqaku capillakunata, adorananku pilarkunata hinaspa Asera sutiyoq mamachakunata, rurachirqakuqa llapallan moqokunapiwan rapisapa sachakunapa sikinpim. ²⁴Chay nacionpiqa karqataqmi mariconkunapas, paykunam rurarkaku Israelpa mirayninkunapa qayllanmanta Tayta Diospa qarqosqan huchallikuq runakuna hina.

²⁵Rey Roboam pichqa watamanña gobiernachkaptinmi Jerusalen llaqtata atacarqa Egipto nacionpa reynin Sisac. ²⁶Paymi hapikuykurqa Tayta Diospa templonpi tukuy imakunatawan reypa palacionpi tukuy imakunata. Lliwta qechuruspanmi Salomonpa qorimanta rurachisqan harkachikuna armakunatapas apakurqa. ²⁷Chaykunapa rantinpim Rey Roboam rurachirqa broncementaña harkachikuna armakunata hinaspm waqaychaqnin soldadokunapa jefenman qoykurqa reypa

palacionpa punkunpi waqaychanankupaq.²⁸ Tayta Diospa templonman sapa kuti rey yaykuptinmi waqaychaqnin soldadokuna chay harkachikuna armata apaqku hinaspam kasqallan kutichimuqku chay soldadokunapa cuartonman.

²⁹ Roboampa wakin rurasqankunaqa chaynataq tukuy ima rurasqankunaqa Juda nacion reykunapa vidanmanta willakuq libropim qellqasqa kachkan.

³⁰ Jeroboanwan Roboamqa guerrallapim tukuy tiempo karqaku.³¹ Abuelonkuna hina Roboam wañuruptinmi abuelonkunapa kasqanpi pamparurqaku “Davidpa Llaqtan” sutiyoq barriopi. Mamanmi karqa Amon nacionniyoq Naama. Roboampa rantinpim gobiernarqa churin Abiam.

Juda nacionpi Rey Abiampa gobiernasqanmanta

(2 Cr 13:1-22)

15 ¹Nabatpa churin Rey Jeroboam chunka pusaqniyoq watamanña gobiernachkaptinmi Juda nacionpi Abiam gobiernayta qallaykurqa. ²Abianmi Jerusalen llaqtapi gobiernarqa kimsa wata, paypa mamanmi karqa Abisalonpa churin Maaca sutiyoq warmi. ³Abiampas taytanpa ñawpaq tukuy huchallikusqanman hinam kawsarqa. Yupaychasqan Tayta Diospaqmi hawa sonqollaña karqa, paypa sonqonqa manañam abuelon Davidpa sonqon hinachu karqa. ⁴Ichaqa Davidpa yupaychasqan Tayta Diosmi paypa mirayninta Jerusalen llaqtapi achkiyta hina churarqa chaynapi Davidpa rantinpi rey kananpaq chaynataq Jerusalen llaqtapas hinalla kananpaq. ⁵Davidqa tukuy tiempom Tayta Diospa llapa kamachisqanmanta mana rakikuspa munasqanman hina kawsarqa, huchallikuspaqa-huchallikururqa Uriaspa asuntollanpim. ⁶Jeroboanwan Roboampa guerrallapi kasqankuqa hinallam karqa Abiam kawsanankamapas. ⁷Abiampa wakin rurasqankunaqa chaynataq tukuy ima rurasqankunaqa Juda nacion reykunapa vidanmanta willakuq libropim qellqasqa kachkan. Abuelan Jeroboampas guerrallapimá karqaku. ⁸Abuelonkuna hina Abiam wañuruptinmi “Davidpa Llaqtan” sutiyoq barriopi pamparurqaku, paypa rantinpim gobiernarqa churin Asa.

Juda nacionpi rey Asapa gobiernasqanmanta

(2 Cr 14:1-5. 15:16-19)

⁹Israel nacionpi rey Jeroboam iskay chunka watamanña gobiernachkaptinmi Juda nacionpi Asa gobiernayta qallaykurqa. ¹⁰Rey Asam Jerusalen llaqtapi gobiernarqa tawa chunka hukniyoq wata, paypa abuelanmi karqa Abisalonpa churin Maaca sutiyoq warmi

¹¹Rey Asam abuelon David hina Tayta Diospa munasqanman hina rurarqa. ¹²Nacionmantam mariconkunata wischurqa, chinkarachirqataqmí abuelonkunapa rurachisqan taytacha-mamachakunatas. ¹³Abuelan Maacatapas reina kaynimantam horqorurqa Asera sutiyoq mamachata rurachisqanrayku, abuelanpa rurachisqan mamachata kuchuruspanmi Cedron wayqopi kañarurqa. ¹⁴Ichaqa moqokunapi capillakunataqa manam chinkachirqachu, chaywanpas Asapa sonqonqa Tayta Diosllapaqmi karqa wañukanakama. ¹⁵Taytanpa hinaspas kikinpa sapaqchasqan ofrendakunatas Tayta Diospa templonmanmi churarqa, churarqamá qori-qollqetapas chaynataq serviciokunatas.

Rey Ben-adadwan rey Asapa contrato rurasqanmanta

(2 Cr 16:1-10)

¹⁶Israel nacionpa reynin Baasawanmi Rey Asa guerrapi karqa tukuy tiempo. ¹⁷Israel nacionpa reynin Baasam Juda nacionpa contranpi peleaq rispan Rama llaqtata aswanraq

allicharachirqa, chaynataqa rurarqa Juda nacion reypa kasqanmanta mana lloqsimu-nankupaqmi hinaspa mana yakyunkupaqmi.¹⁸ Rey Asam horqomurqa Tayta Diospa templonpi puchuq qori-qollqetawan reypa palacionpi kaq tukuy imakunata hinaspm huk kaqnin serviqninman qoykuspa apachirqa Aram nacionpa reynin Ben-adadman. Payqa karqa Hezionpa willkanmi otaq Tabrimonpa churinmi. Ben-adadqa *yacharqa Damosco llaqtapim. Paytam Rey Asa kaynata nichimurqa:

¹⁹—Qampa taytaykiwan ñoqapa taytay contrato rurasqankuta hinayá ñoqanchikpas contratota rurasunchik, qori-qollqe regalotam apachimuchkayki Israel nacionpa reynin Baaswan contrato rurasqaykita tukunaykipaq chaynapi ñoqamanta anchurikunapaq —nispa.

²⁰ Rey Ben-adadmi Rey Asapa nisqanta kasukuspan tropankunapa kamachiqninkunta kacharqa Israel nacionpi llaqtakunata atacamunankupaq, paykunam vencerurqaku Ijon llaqtata, Dan llaqtata hinaspa Abel-bet-maaca llaqtatapas, vencerurqakutaqmi Cine-ret lawpi llapallan llaqtakunatas chaynataq Neftaliy allpapi llapallan llaqtakunatas.

²¹ Rey Baasa chayta yacharuspanmi Rama llaqta allichachisqanta saqeruspa Tirsa llaqtamanña kutikurqa.²² Juda nacionpi lliw runakunata Rey Asa huñurachispanmi Rama llaqtapi Rey Baasapa hatarichisqan rumikunatawan kaspikunata aparachirqa, chaykunawanmi Benjamin lawpi Geba llaqtata aswanraq hatarirachirqa.

Rey Asapa wañukusqanmanta

(2 Cr 16:11-14)

²³ Rey Asapa wakin rurasqankunaqa chaynataq mana manchakuspa lliw rurasqankunaqa chaynataq llaqtakunatas aswan mastaraq hatarichisqanqa Juda nacion reykunapa vidanmanta willakuq libropim qellqasqa kachkan.

Ichaq machuyayninpim onqorurqa chakinwan.²⁴ Abuelonkuna hina Rey Asa wañuruptinmi abuelon “Davidpa Llaqtan” sutiyooq barriopi otaq abuelonkunapa kasqanpi pamparurqaku, paypa rantinpim churin Josafat gobiernarqa.

Israel nacionpi rey Nadabpa gobiernasqanmanta

²⁵ Juda nacionpi iskay watamanña Rey Asa gobiernachkaptinmi Israel nacionpi gobiernayta qallaykurqa Jeroboampa churin Nadab, iskay watam Israel nacionpi go-biernarqa.²⁶ Tayta Diospa qayllanpim Rey Nadabqa taytan hina mana allinta rurarqa hinaspm taytan hinataq Israel nacionpi runakunatas huchallichirqa.²⁷ Rey Nadabpa contranpim hoqarikururqa Isacar castamanta kaq Ahiaspa churin Baasa, paymi Filistea nacion Gibeton llaqta lawpi Rey Nadabta wañurachirqa. Rey Nadabtaqa wañurachirqa Israel llapallan runakunapiwan chay Gebeton llaqtata muyuruspa atacachkaptinkum.

²⁸ Juda nacionpi Rey Asa kimsa watamanña gobiernachkaptinmi Rey Nadabtaqa Baasa wañurachirqa hinaspm paypa rantinpi kikinña gobiernarqa.²⁹ Rey Baasaqa gobiernayta qallaykuspallaraqmi Rey Jeroboampa llapallan castanta wañurachirqa, manam puchuchirqachu chullallatas. Silo llaqtayoq serviqnin Ahiaswan Tayta Diospa nisqanman hinam lliwta tukururqa.³⁰ Chaynataqa rurarqa Jeroboampa tukuy huchankunarykum chaynataq Israel nacionpi runakunatas huchallichis-qanraykum, chaykunawanmi Israelpa yupaychasqan Tayta Diosta piñachirqa.

³¹ Nadabpa wakin rurasqankunaqa Israel nacion reykunapa vidanmanta willakuq libropim qellqasqa kachkan.

³² Israel nacionpa reynin Baasam Rey Asawan guerrallapi karqaku tukuy tiempo kawsanankukama.

Israel nacionpi rey Baasapa gobiernasqanmanta

³³Juda nacionpi kimsa watamanña Rey Asa gobiernachkaptinmi Tirsa llaqtapi Ahias-pa churin Baasa gobiernayta qallaykurqa, iskay chunka tawayoq watam gobiernarqa lliw Israel nacionpi. ³⁴Rey Baasapas Tayta Diospa qayllanpim mana allinkunata rurarqa, paypas Israel nacionpi runakunata huchallichiq Rey Jeroboam hinam huchallikurqa.

16 ¹Baasapa contranpi nimunanpaqmi Hananipa churin Jehuta Tayta Dios nirqa:
²—Ñoqam pampamanta hoqarichkaq hina Israel nacionpi churarqayki runay-kunapa jefen kanaykipaq ichaqa qamps Jeroboampa kawsasqanman hina kawsaspaykim Israel nacionpi runaykunata huchallirachinki, chay huchallikusqankuwanmi piñara-chiwanku. ³Chaymi qamtawan castaykikunata chinkarachisq, Nabatpa churin Rey Jeroboampa castankunawan rurasqayta hinam rurasaq. ⁴Castaykimanta llaqtapi wañuq-kunamat allqokuna mikunqa, campopi wañuqkunatañataqmi ullachukunka mikunqa.

⁵Rey Baasapa wakin rurasqankunaqa chaynataq mana manchakuspa ruras-qankunaqa Israel nacion reykunapa vidanmanta willakuq libropim qellqasqa kachkan. ⁶Abuelonkuna hina Rey Baasa wañuruptinmi Tirsa llaqtapi pamparur-qaku, paypa rantinpim gobiernarqa churin Ela sutyoq runaña.

⁷Hananipa churin Jehu sutyoq willakuqwanmá Tayta Dios rimachirqa Rey Baasapa contranpiwan castanpa contranpi, chaynataqa rimachirqa Rey Baasapas rurasqankunawan Jeroboampa castankuna hina Tayta Diosta piñachisqanraykum chaynataq paypa qayllanpi tukuy mana allinkuna rurasqanraykum chaynataq Rey Jeroboampa castankunatas tukurusqanraykum.

Israel nacionpi Rey Elapa hinaspa Rey Zimripa gobiernasqanmanta

⁸Juda nacionpi Rey Asa iskay chunka soqtayoq watamanña gobiernachkaptin-mi Baasapa churin Ela gobiernarqa Tirsa llaqtapi, payqa iskay watam gobiernarqa Israel nacionpi. ⁹Guerrapaq lamitad carretakuna kamachiq Zimri sutyoq serviq-ninmi Rey Elapa contranpi hoqarikururqa, Rey Elapa Tirsa llaqtapim mayordomon Arsapa wasinpi tomaspa sinka kachkarqa. ¹⁰Chaymi Zimri yaykuruspan wañura-chirqa, paytaqa wañurachirqa Juda nacionpi Rey Asa iskay chunka qanchisniyoq watamanña gobiernachkaptinmi, Zimriñam Rey Elapa rantinpri gobiernarqa.

¹¹Zimrim gobiernayta qallaykuspallan Rey Baasapa lliw castankunata wañura-chirqa, manam puchuchirqachu huk qaritapas nitaq reclamaq aylluntapas nitaq pi amistadnintapas. ¹²Baasapa lliw castankunatamá Zimri tukururqa Baasapa contranpi Tayta Dios willakuqniñ Jehuwan willachisqanpi hina. ¹³Rey Baasawan churin Rey Elam tukuy huchallikusqankuwan Israel casta runakunata huchallirachirqaku, tayta-cha-mamachakuna rurasqankuwanmá yupaychasqanku Tayta Diosta piñarachirqaku.

¹⁴Rey Elapa wakin rurasqankunaqa Israel nacion reykunapa vidanmanta willakuq libropim qellaqasqa kachkan.

¹⁵Juda nacionpi Rey Asa iskay chunka qanchisniyoq watamanña gobiernachkaptinmi Rey Zimriqa gobiernayta qallaykurqa, payqa qanchis punchawllam gobiernarqa Tirsa llaqtapi, Filistea runakunapa llaqtan Gibetontam Israel tropakuna atacarurqakuña.

¹⁶Campamentopí kaq runakunam yacharurqaku Rey Elata Zimri wañurachisqanta chay-mi reypaq chay punchawllapi churarurqaku llapallan tropakuna kamachiq Omri sutyoq runata chaynapi payña Israel nacionpi rey kananpaq. ¹⁷Chaymi Omriqa Israel nacion llapallan tropakunapiwan Gibeton llaqtamanta pasaspa Tirsa llaqtataña atacarqaku.

¹⁸Llaqta vencesqaña kasqanta Zimri qawaykuspanmi palaciopa ukunman hinakururqa hinaspam chaypiña kachkaspa kañaykurqa chay palaciota, chaypimá ruparuspa wañururqa. ¹⁹Payqa wañururqa Tayta Diospa qayllanpi llapa huchakuna rurasqanraykum, payqa Israel nacionpi runakuna huchallichiq Jeroboampa hucha rurasqanman hinam kawsarqa.

²⁰Zimripa wakin rurasqankunaqa chaynataq Elapa contranpi hoqarikusqanqa Israel nacion reykunapa vidanmanta willakuq libropim qellqasqa kachkan.

Israel nacionpi Rey Omripa gobiernasqanmanta

²¹Chaymantapunim Israel nacion runakuna iskayman rakikururqa. Wakin-mi Ginatpa churin Tibnita gobiernoman churayta munarqaku, wakinfiataqmí munarqa Omri churayta. ²²Omripa partidonkunam ichaq ganarurqaku Tibnipa partidonkunata chaymi Tibni wañuruptin Omriña gobiernarqa.

²³Juda nacionpi Rey Asa kimsa chunka hukniyoq watamanña gobiernachkap-tinmi Israel nacionpi Omri gobiernayta qallaykurqa. Payqa chunka iskayniyoq watam gobiernarqa Israel nacionpi, chay watakunamantam soqta watata Tirsa llaqtapi gobiernarqa. ²⁴Rey Omrim Semer sutiyoq runamanta Samaria moqota rantirurqa soqta chunka soqtayoq kilo qollqewan, chay-pim llaqtata rurarupa suticharqa Samariawan, Samaria moqopa ñawpaq dueñon Semerpa sutiwanmi suticharqa.

²⁵Omripas Tayta Diospa qayllanpim mana allinta rurarqa, paymanta ñawpaq tiempokunapi gobiernaqkunamantapas aswanraqmi rurarqa. ²⁶Israel nacion runakunata huchallichiq Jeroboampa rurasqanman hinam paypas kawsarqa. Jeroboamqa karqa Nabatpa churinmi. Omriqa taytacha-mamachakunata rurasqanwanmi Israelpa yupaychasqan Tayta Diosta piñachirqa.

²⁷Omripa rurasqankunaqa chaynataq mana manchakuspa rurasqankuna-qa Israel nacion reykunapa vidanmanta willakuq libropim qellqasqa kachkan.

²⁸Abuelonkuna hina Rey Omri wañuruptinmi Samaria llaqtapi pamparurqaku, paypa rantinpim gobiernarqa churin Acab.

Israel nacionpi Rey Acabpa gobiernasqanmanta

²⁹Juda nacionpi Rey Asa kimsa chunka pusaqniiyoq watamanña gobiernach-kaptinmi Omripa churin Acab Israel nacionpi gobiernayta qallaykurqa. Samaria llaqtapi *yachaspanmi gobiernarqa iskay chunka iskayniyoq wata. ³⁰Omripa churin Acabmi Diospa qayllanpi mana allinta rurarqa, paymanta ñawpaq tiempopi gobiernaqkunamantapas aswanraqmi rurarqa. ³¹Nabatpa churin Jeroboampa hucha rurasqanmantapas aswanraqmi rurarqa. Sidon llaqtapi Rey Et-baalpa churin Jezabelwanmi casarakururqa hinaspam Baal taytachata servispa adorarqa. ³²Baal taytachapaqmi altarta rurachirqa, rurachirqataqmi templontapas Samaria llaqtapi. ³³Rey Acabqa rurachirqataqmi Asera sutiyoq mamachatapas, chayku-nawanmi ñawpaq tiempopi Israelpa gobiernaqkunamantapas aswanraq Israelpa yupaychasqan Tayta Diosta piñachirqa.

³⁴Acabpa tiempoponpim Bet-el llaqtayoq Hiel sutiyoq runa mosoqmanta hatarichirqa Jerico llaqtata, cimientonta churarachiptinmi piwi churin Abiram wañururqa, llaqtapa punkunta churarachiptinñataqmi sullka kaq Segub sutiyoq churin wañururqa, chaynapimá Nunpa churin Josueywan Tayta Diospa nichisqan cumplikurqa.

Eliasmi willakun parapa usyananmanta

17

¹Galaad law Tisbe llaqtayoq Eliasmi Rey Acabta nirqa:

—Israelpa yupaychasqan Tayta Diosraykum jurani, ñoqaqa paypa serviqnin kasqayraykum paypa qayllanpitaq kachkani: “Kay watakunapim para mana kanqachu nitaqmi sullayllapas-sullamunqachu ñoqa ninaykama” nispa.

²Tayta Diosmi Eliasta nirqa:

³—Intipa qespimunan lawman rispaykiyá Jordan Mayupa chimpan Querit Wayqopi pakakamuy. ⁴Wayqomantam yakuta tomanki, mikuytañataqmi kama-chisqayman hina cuervo sutiyoq alton pawaqkuna apamusunki —nispa.

⁵Tayta Diospa kamachisqanman hina Elias ruraspanmi rirqa Jordan Mayupa chimpan Querit Wayqopi ⁶*yachananpaq. ⁶Chaymi cuervokuna tantatawan aychata apamuqku sapa tutapaytawan sapa tardeykupta, yakutañataqmi tomarqa wayqomanta. ⁷Nacion-man para mana chayamusqanraykum manapas unaypi wayqopi yaku chakirurqa.

Viudapa wasinpi Elias samakusqanmanta

⁸Eliastam Tayta Dios nirqa:

⁹—Hatarispaykiyá Sidon law Sarepta llaqtaman riy hinaspayá chaypi ¹⁰*yacha-muy, chaypim viudata kamarachiniña mikuchisunaykipaq —nispa.

¹⁰Eliasmi Sarepta llaqtaman rispan chayarurqa llaqtapa punkunman hinasspam yanta pallakuchkaq viudata rikururqa, payta qayaykuspanmi nirqa:

—Ama hina kaspaykiyá aysakupi as yakuta aparamuway tomaykunaypaq —nispa.

¹¹Yaku apamuq pasaptinmi chay viudata qayaspan nirqa:

—Apamuwaytaqyá tantatapas —nispa.

¹²Chaymi viudañataq nirqa:

—Yupaychasqayki kawsaq Tayta Diosraykum jurayki, tantayqa manam kapu-wanchu, kapuwaspaka-kapuwachkan tinajaypi putqoy harinawan puyñuchaypi pisi aceitellañam, kunanmi huñuchkarqani iskay kimsa yantakunata chaywan ñoqa-paawan wawaypaq tantarunaypaq hinaspa mikuykuspa wañukunaykupaq —nispa.

¹³Eliasmi nirqa:

—Amayá manchakuychu, rispaykiyá ruraramuy nisqaykiman hina ichaqa ñoqapaqyá puntata ruraykapamuway tortillata, chayta aparamuwaspaykiñam, qampaqwan wawaykipaqa ruramunki. ¹⁴Israelpa yupaychasqan Tayta Diosmi nin: “Tinajaykipi harinapas chaynataq puyñuchaykipi aceitepas manam pisinqachu ñoqa Tayta Dios allpaman parata chayachimunaykama” nispa.

¹⁵Chaymi viudaña ruraramurqa Eliaspa nisqanman hina chaynapim viudapas, Eliaspas chaynataq viudapa familiarpas unay tiempo mikurqaku. ¹⁶Tinajapi harinapas manam tukurqachu, manataqmi pisirqachu puyñuchapi aceitepas.

Chaynamá karqa Eliaswan Tayta Diospa nichisqanpi hina.

¹⁷Wasiyoq viudapa wawan llumpayllataña onqoruptinmi samayninpas chinkarurqaña. ¹⁸Chaymi viudañataq Eliasta nirqa:

—¿Imatataq kayta ruraruwanki, Diospa runan? ¿Maná allin rurasqaymanta yu-yarichiwaspa waway wañuchinaykipaqpchu hamurqanki? —nispa.

¹⁹Chaymi Eliasñataq nirqa:

—Apamuy wawaykita —nispa.

Mamanpa brazonmanta chaskiykuspanmi altospi samasqan cuartoman aparurqa, camanman churaykuspanmi²⁰ Tayta Diosta mañakuspan nirqa:

—Yupaychasqay Dios Taytalláy ćsamakusqay wasipi viudatapas llakichinkichum wawanta wañurachispayki? —nispa.

²¹ Wawapa hawanman kimsa kutikama pakchakuykuspanmi Tayta Diosta mañakurqa kaynata:

—Yupaychasqay Dios Taytalláy, ruegakuykim kay wawapa vidanta kasqallan kutiykachinaykipaq —nispa.

²² Eliaspa mañakusqanta Tayta Dios uyariruspanmi wawata kawsarirachirqa.

²³ Chaymi wawata Elias marqarikuykuspa altospi cuartomanta uraykarachirqa, mamanman qoykuspanmi nirqa:

—Kayqaya wawaykiqa kawsarirun —nispa.

²⁴ Chaymi viudañataq nirqa:

—Kunanqa yachaniñam cheqap Diospa runan kasqaykita, yachanitaqmi Tayta Diospa palabran rimasqaykipas cheqap kasqanta —nispa.

Rey Acabwan Elias kasqallan tupasqanmanta

18 ¹ Unay tiempo pasaruptinmi kimsa watamantaña Tayta Dios kasqallan Eliasta nirqa:

—Rey Acabmanyá riy, ñoqam kasqallan kay allpaman parata chayachimusaq —nispa.

² Paypa qayllanmanmá Elias rirqa, llumpay muchuymi kachkarqa Samaria llaqtapi. ³ Rey Acabmi qayachimurqa mayordomon Abdiasta, Abdiasqa Tayta Diosta llumpay respetaqmi karqa. ⁴ Tayta Diosmanta willakuqkunata Reina Jezabel wañuchichkaptinmi Abdiasqa iskay machaykunapi pakarurqa pachak willakuqkunata. Payqa sapa machaypim pakarurqa pichqa chunkatakama hinaspam mikuywan yakuwan kawsachirqa. ⁵ Rey Acabmá Abdiasta nirqa:

—Pastota maskamunaykipaqyá riy enteron nacionpi llapallan pukyukunamanwan wayqokunaman chaynapi caballokunatapas hinaspas mulakunatapas kawsachinanchikpaq, mana chayqariki wakintach wañurachisunchik —nispa.

⁶ Chaymi nacionta muyuriramunkupaq iskayman rakinakururqaku, Acab huknini ñanninta riptinmi Abdiasñataq huklawninta rirqa. ⁷ Abdias ñanninta richkaspanmi tuperurqa Eliaswan, Eliasta reqsiruspanmi qonqoranpa pampaman kumuykuspan nirqa:

—¿Manachum qamqa Tayta Elias kachkanki? —nispa.

⁸ Chaymi Eliasñataq nirqa:

—Arí, ñoqam kani. Nimuy reyniki Acabta: “Eliasmi kaypi kachkan” nispa.

⁹ Hinaptinmi Abdiasñataq nirqa:

—¿Ima huchatataq rurarqani Acabman kachawaptiki wañuchiwananpaq? ¹⁰ Yuyupaychasqanchik Tayta Diosraykum jurani, enteron nacionpim renyiqqa qamta maskachimusurqanki chaymi llapallanku nirqaku: “Manam kaypichu” nispanku hinaptinmi nacionkunapi runakunata jurachirqa mana tarisusqaykimanta. ¹¹ Chaychu kunan niwanki: “Nimuy reynikita: ‘Eliasmi kaypi kachkan’ nispa.” ¹² Reyman willaq pasanaykamam Tayta Diospa Espiritun aparusunki mana yachasqay sitioman, Acabman willaykuptiycha pasamuspa mana tarisuspaykiñataq ñoqata wañurachiwanqa. Ñoqapas mozo kasqaymantapunim Tayta Diosta respetani. ¹³ ¿Manachu pipas willasurqanki Diosmanta willakuqkunata Jezabel wañuchichkaptin pachak willakuqkunata iskay machaypi pichqa chunkatakama pakarusqayta chaynataq mikuywan yakuwan kawsa-

chisqayta? ¹⁴Kunanñataqmi niwanki: “Rispaykiyá willamuy reynikiman: Eliasmi kaypi kachkan nispa,” chaynata niptiyqariki ñoqataqa wañurachiwanqach.

¹⁵Chaymi Eliasñataq nirqa:

—Llapallan Kamachiq Kawsaq Tayta Diosraykum jurani, ñoqaqa paypa serviqnin kasqayraykum paypa qayllanpi kachkani, kunanpunim yaykusaq Rey Acabman —nispa.

¹⁶Chaymi Abdias rirqa Rey Acabman willamuq, willaykamuptinmi Acab hamurqa Eliaswan tupananpaq. ¹⁷Eliasta Rey Acab qawaykuspanmi nirqa:

—¿Qamchum kachkanki Israel nacionta chaqwachiq? —nispa.

¹⁸Chaymi Eliasñataq nirqa:

—Ñoqaqa manam Israel naciontaqa chaqwachinichu, qanmi chaqwachirkankiqa taytakipa castankunapiwan Tayta Diospa kamachikusqankunata saeruspa, qamkunaqa Baal sutyoq taytachakunatañam qatirqankichik. ¹⁹Kunanyá Carmelo Orqoman huñuchimuy Israel nacionpi llapallan runakunata, Baal sutyoq taytachamanta tawa pachak pichqa chunkan willakuqkunata chaynataq Jezabelpa mikuchisqan Asera sutyoq mamachamanta tawa pachak willakuqkunatapas.

Baal adoraqkunawan Elias atipanakusqanmanta

²⁰Rey Acabmi Carmelo Orqoman huñurachirqa Isrelpa llapallan miray-ninkunatawan taytacha-mamachamanta willakuqkunata. ²¹Eliasmi llapallan runakunaman asuykuspan nirqa:

—Haykapikamataq iskayrayankichik, sichu Tayta Dios cheqap Dios kaptinqa paytayá qatiychik, sichu Baal cheqap Dios kaptinqa paytañayá qatiychik —nispa.

Hinaptinmi runakunaqa mana imatasqap nirqakuchu. ²²Chaymi Elias kasqallan runakunata nirqa:

—Sapallayñam Tayta Diosmanta willakuq puchuruni, Baalmanta willakuqkunam ichaqa tawa pachak pichqa chunkan runakunaraq kachkanku. ²³Chaynaqa apamuwayku iskay bueyeskunata, hukninta paykuna akllaspayá nakaruspa yantapa hawanman churachunku, ninataqa amam chaypa ukunpiqa churangakuchu. Ñoqapas huknir bueysta nakaspaymi yantapa hawanman churasaq, ñoqapas ninataqa manam chaypa ukunpiqa churasaqchu. ²⁴Qamkunam mañakunkichik diosnikichikta, ñoqapas mañakusaqtacumi yupaychasqay Tayta Diosta, mayqenpas ninata kachaykamuqmi cheqap Diosqa —nispa.

Chaymi llapallan runakuna nirqaku:

—Allinpunim nisqaykiqa —nispa.

²⁵Chaymi Baalmanta willakuqkunata Elias nirqa:

—Qamkunaqa achkam kankichik chaynaqa qamkunayá puntata bueysta akllaspayá nakaychik hinaspas diosnikichikta mañakuychik, ichaqa amam ninataqa chaypa ukunmanqa churankichikchu —nispa.

²⁶Chaskisqanku bueysta nakaruspankum achikyasqanmantapuni chawpi punchawka Baal diosninkuta mañakurqaku kaynata nispa:

—iTaytallayku Baal, uyariykullawayku! —nispa.

Ichaqa manam pitapas nitaq ima vozllatapas uyarirqakuchu chayraykum altar rurasqankupa muyuriqinpi tususpa-tususpa muyurirqaku. ²⁷Chawpi punchawña kachkaptinmi paykunata asipayaspan Elias nirqa:

—Aswantaraqyá qayakuychik, payqariki diosmi, ichapas yuyaymanachkan otaq ispakuchkanpas otaq illarunpas, ichapas payqa puñuchkan mana pipa rikchariyakachisqan —nispa.

²⁸Chaymi aswanraq qaparispanku costumbrenkuman hina espadakunawan hinapa lanzakunawan cuerponkuta kuchukurqaku yawarpas suturimunankama. ²⁹Chawpi punchaw pasaruptinmi tardeykuqta ofrenda kañana horakama loco hinaña hinalla qaparkacharqaku ichaqa manam ima vozllatapas uyarirqakuchu, manataqmi pipas contes-tamurqachu nitaqmi pipas atiendemurqachu. ³⁰Chaymi Elias llapallan runakunata nirqa:

—Asuykamuwaychik —nispa.

Hinaptinmi llapallan runakuna asuykurqaku chaymi Tayta Diospa tuñichisqa altarninta allicharurqa. ³¹Jacobpa churinkunamanta chunka iskayniyoq aylukunaman hinamá Elias chunka iskayniyoq rumikunawan altarta rurarqa. (Jacobtam Tayta Dios nirqa: “Israelmi sutiki kanqa” nispa.) ³²Tayta Diospaq altarta rura-ruspanmi altarpa muyuriqninta yarqacharurqa yaqa iskay chunka litro yaku yaykuqpaq. ³³Yantata churaykuspanmi bueyesta nakarurqa hinasspam chay yanta-pa hawanman churaykurqa, ³⁴chaynata ruraruspanmi nirqa:

—Tawa puyñukunaman huntachiychik yakuta hinaspa yantapa hawanpi kaq nakasqa bueyesman hichaychik —nispa.

Hicharuptinkum Elias nirqa:

—Yapatawan hichaychik —nispa.

Chaywanpas nirqaraqmi yapatawan hichanankupaq chaymi kimsa kutikama hicharqa-ku. ³⁵Yakum altarmanta lloqlarispan yarqamanpas huntarurqa. ³⁶Wañuchisqa animalta kañanampaq hora chayaramuptinmi Diosmanta willakuq Elias altarman asuykuspa nirqa:

—Abrahampa, Isaacpa hinaspa Israelpa yupaychasqan Dios Taytalláy, Israel nacionpi Dios kasqaykitayá kunan reqsichikuy, reqsichiyyaqá ñoqapas serviqniki kasqayta chaynataq kamachiwasqaykiman hina kaykuna rurasqaytapas. ³⁷Uyariy-kuwayá Diosnilláy chaynapi kay llapa runakunapas qamqa Tayta Dios kasqaykita yachanankupaq hinaspa karunchasqa sonqonkutapas kutirichimunaykipa —nispa.

³⁸Chaymi Tayta Diospa ninan wichiykamuspan bueyesta, yantata chaynataq rumikunatas chinkarachirqa, chakirachirqataqmi yarqapi yakutapas. ³⁹Chaymi llapallan qawaq runakuna qonqoranza pampaman kumuykuspa nirqaku:

—Tayta Diosmi cheqap Diosqa, Tayta Diosmi cheqap Diosqa —nispa.

⁴⁰Chaymi Elias nirqa:

—Baal taytachamanta willakuqkunata hapiychik, amayá hukllapas lluptichun-chu —nispa.

Hapiruptinkum Elias pusarqa Cison Wayqoman hinasspam chaypi wañurachirqa.

Paramunampaq Diosta Elias mañakusqanmanta

⁴¹Chaymantam Rey Acabta Elias nirqa:

—Mikumuy, tomamuy llumpay parapa qaparisqantam uyarichkani —nispa.

⁴²Acabmi pasarqa mikuq hinaspa tomaq. Eliasñataqmi rirqa Carmelo Orqopa puntankama, chaypim chuychuykuspa moqonkunapa chawpinman uyanta ku-muykachirqa. ⁴³Hinasspam serviqninta nirqa:

—Rispaykiyá qawamuy lamar qocha lawta —nispa. Sirvientenmi lamar qocha lawta qawamuspan nirqa:

—Manam imatas rikumunichu —nispa.

Hinaptinmi Eliasñataq nirqa:

—Qanchis kutikama rispayá qawamuy —nispa.

⁴⁴Qanchis kaq kutipiñam sirvienten nirqa:

—Runapa maki plantan hina sayayniyoq puyutam lamar qochamanta seqamuq-ta rikuramuni —nispa.

Chaymi Eliasñataq nirqa:

—Rispaykiyá Rey Acabman nimuy: “Carretaykiman caballokunata wataspayá ripuy para mana harkasunaykipaq” nispa.

⁴⁵ Rey Acab carretanpi Jezreel llaqtaman richkaptinmi cielokunata sinchi wayrayoq yanay-yanay puyukuna tapaykurqa. ⁴⁶ Eliasta Tayta Dios kallpanchay-kuptinmi pachanta allichakuykuspan Jezreel llaqtaman kallparqa hinaspm Rey Acabmantapas puntataraq chayarurqa.

Horeb Orqoman Elias lluptisqanmanta

19 ¹ Rey Acabmi warmin Jezabelman willarqa Eliaspa llapa ima rurasqanta, willarqataqmi Baalmanta willakuqkunata imaynam wañurachisqantapas.

² Chaymi Eliasman Jezabel nichimurqa kaynata:

—Dioskunayá sinchita castigawachun Baalmanta willakuqkunata imaynam rurasqay-kiman hina sichu qamtapas paqarin kay horakama mana chaynata ruraruptiyqa —nispa.

³ Chaymi Eliasqa wañuypa patanpiña kasqanta qawakuykuspan ayqekurqa Juda law Beerseba llaqtaman, chay llaqtapim sirviententa saquerurqa. ⁴ Payñataqmi chunniqninta pasakurqa huk punchaw puriya, chaypim huk retama sachapa siki-pi tiyaykurqa hinaspm wañuya mañakuspan nirqa:

—Dios Taytalláy, kunankamallañayá kawsasaq, ñoqataqa wañurachiwayñayá, ñoqqa manam abueloykunamanta aswan allinchu kani —nispa.

⁵ Chaynata niruspanmi retama sachapa siki-pi siriykuspa puñururqa, angel hamuruspanñataqmi llachpaykuspa nirqa:

—Hatarispa mikuy —nispa.

⁶ Chaymi puñusqanmanta rikchariruspa sawnanpa ladonpi rikururqa sansapa hawanpi rurasqa tortillata, chaypitaqmi kachkasqa aysakupi yakupas, mikuy-kuspa tomaykuspanmi kasqallan puñuykurqa. ⁷ Tayta Diospa angelin kasqallan hamuspanmi llachpaykuspa nirqa:

—Hatarispa mikuy, llumpay karuraqmi rinaykiqa kachkan —nispa.

⁸ Chaymi hatariruspa mikurqa hinaspa tomarqa, chay mikuywan kallpancha-kuykuspanmi tawa chunka punchaw hinaspa tawa chunka tutan rirqa Diospa Orqonwan sutichasqa Horeb Orqoman chayanankama. ⁹ Chayaruspanmi machay-pi samarurqa chaymi Tayta Dios rimapayaspa nirqa:

—Yaw Elias ñimatataq kaypi rurachkanki? —nispa.

¹⁰ Chaymi Eliasñataq nirqa:

—Llapallan kamachiq Dios Taytalláy, qanmantam llumpayllataña sientini, Israelpa mirayninkunam contrato rurasqaykita saqueruspa altarnikikunatapas tuñirachinku. Qanmanta willakuqkunata espadawan wañurachiptinkum sapallayña puchuruni, ichaqa ñoqatasapas maskawachkankum wañurachiwanankupaq —nispa.

¹¹ Chaymi Tayta Dios nirqa:

—Hawaman lloqsimuspayá ñoqapa qayllaypi orqopi sayay —nispa.

Tayta Dios pasachkaptinmi sinchi-sinchi wayra orqokunata tuñichispá rumikunata ñuturqa ichaqa Tayta Diosqa manam wayrapichu karqa. Wayra pasaruptinmi pacha kuyuy karurqa, Tayta Diosmi ichaqa mana chay pacha kuyuypichu karqa. ¹² Chay pacha kuyuy pa-saruptinmi hamurqa nina, Tayta Diosmi ichaqa mana ninapichu karqa, nina pasaruptinmi

hamurqa huk sumaq qasilla chiwiwiwyi.¹³ Chaymi Elias uyariruspan uyanta tapakuykurqa capanwan, machaymanta lloqisramuspanmi machaypa punkunpi sayakuspa uyarirqa:

—Yaw Elias ¿imatataq kaypi rurachkanki? —niqta.

¹⁴ Chaymi payñataq nirqa:

—Llapallan Kamachiq Dios Taytalláy, qanmantam llumpayllataña sientini, Isrelpa mirayninkunam contrato rurasqaykita seqaruspata altarnikikunatapas tuñirachinku. Qanmanta willakuqkunata espadawan wañurachiptinkum sapallayña puchuruni, ichaqa ñoqatas maskawachkankum wañurachiwanankupaq —nispa.

¹⁵ Chaymi Tayta Dios nirqa:

—Damasco llaqta law chunniqmanyá kutikuy mayninmi hamusqaykita, chayas-paykim Hazaél sutiyoq runata aceitewan tallinki Aram nacionpi gobernarananpaq.

¹⁶ Nimsipa willkan Jehu sutiyoq runatañataqmi aceitewan tallinki Israel nacionpi gobernarananpaq, Abel-mehola llaqtayoq Safatpa churin Eliseotañataqmi churanki qampa rantikipi ñoqamanta willakuq kananpaq.¹⁷ Hazaélpa mana wañuchisqantam wañuchinqa Jehu, Jehupa mana wañuchisqantañataqmi Eliseo wañuchinqa.¹⁸ Chaywanpas Israel nacionpim puchuchirqani qanchis waranqa runakunata, paykunaqa manam qonqorakurqakuchu nitaqmi Baal sutiyoq taytachataqa mucharqakuchu —nispa.

Eliseowan tupasqanmanta

¹⁹ Elias richkaspanmi Safatpa churin Eliseota tarirurqa chunka iskayniyoq yunta bueyeskunawan yapuchkaqta, chay yunta bueyeskuna ñawpaqninta riptinmi payñataq yapuchkarqa qepallaña riq yuntawan, Eliseopa waqtanta pasachkaspanmi Eliasqa capanwan Eliseota capaykachirqa.²⁰ Chaymi Eliseoqa yapusqan yuntata saqueruspan Eliaspa qepanta kallparqa, payta hayparuspanmi nirqa:

—Amayá harkakuwaychu, tayta-mamaymantaraqyá despedikaykamusaq, chaymantañam qatisqayki —nispa.

Chaymi Eliasñataq nirqa:

—Rispaykiyá kutimuy, manam harkaykichu —nispa.

²¹ Kutiramuspanmi yunta bueysta wañurachirqa, takllatawan yugota yantaruspapanñataqmi aychata yanururqa hinaspam runakunaman mikurachirqa. Chaynata ruraruspanmi Eliasta qatirikurqa servinanpaq.

Aram tropakunata Rey Acab vencesqanmanta

20 ¹ Aram nacionpa reynin Ben-adadmi huñurachirqa llapa tropankunata, kimsa chunka iskayniyoq reykunata, caballonkunata chaynataq carretankunata, María llaqtaman chayaruspanmi muyuruspan atacarqa.² Nisqanta nimunankupaqmi llaqtapi *yachaq Israel nacionpa reynin Acabman runankunata kacharqa:

³ —Qori-qollqekipas, allinnin warmikikunapas chaynataq allinnin churikikunapas ñoqapam —nispa.

⁴ Chaymi Israel nacionpa reyninñataq nirqa:

—Reynilláy, qampa nisqaykipi hinam ñoqaqa tukuy imaykunapiwan qampaña kani —nispa.

⁵ Chay kachasqan runakuna mosoqmanta kutispankum Rey Ben-adadpa nimusqanta kaynata nirqaku:

—Kachamurqaykiqa qori-qollqekita, warmikikunata chaynataq churikikunata qowanaykipaqmi.⁶ Paqarinmi kay horata serviçniyikunata kachamusaq hinaptin-

mi wasikitapas chaynataq serviñnikikunapa wasintapas maskachakunqaku, llapa kuyasqaykimanta sumaqninta hapispam apamunqaku —nispa.

⁷Chaymi Israel nacionpa reynin enteron nacionpi ancianokunata qayachimuspan nirqa:

—Yachasqaykichikpi hinapas chay runaqa mana allinniytam maskachkan, payqa runankunatak kachamuwasqa warmiykunata, churiykunata hinaspa qori-qollqeyta qonaypaq chaymi mana harkakurqanichu —nispa.

⁸Llapallan ancianokunawan runakunañataqmi nirqaku:

—Amayá paytaqa kasuychu, amataqyá qoychu mañasusqaykitapas —nispa.

⁹Chaymi Rey Ben-adadpa kachamusqankunaman Rey Acab nirqa:

—Nimuychik señor reyniyan: “Punta kaqpi llapa ima mañakuwasqantaqa qosqami, kunan mañakuwasqantam ichaqa mana atiymanchu” nispa.

Chay kachamusqan runakuna kutispankum willakurqaku imam nisqanta.

¹⁰Chaymi Ben-adad mosoqmanta Acabta nichimurqa:

—Dioskunayá sinchita castigawachun Samaria llaqtata purmarachiptiy ñutu allpallanpas soldadoykunapa putqoyninpi hayparuptinqa —nispa.

¹¹Chaymi Israel nacionpa reyninñataq Rey Ben-adadta nimunkupaq nirqa:

—Manaraq peleachkaspqa amayá llumpaytaqa alabakuychu —nispa.

¹²Ben-adadmi wakin reykunawan kuska ramadakunapi tomachkarqaku chaymi chay noticiata uyarisupa yanapaqninkunata nirqa:

—Alistakuychik atacanapaq —nispa.

Chaymi llaqtata atacanankupaq alistakurqaku.

¹³Ichaqa Israel nacionpa reynin Acabmanmi Diosmanta willakuq asuykuspan nirqa:

—Tayta Diosmi kaynata nin: “¿Rikuchkankichum kay nana-nanaq runakunata?

Kunanmi qampa makikiman churasaq Tayta Dios kasqayta yachanaykipaq” nispa.

¹⁴Chaymi Acabñataq tapurqa:

—¿Piwantaq makiymanka churamunki? —nispa

Chaymi Diosmanta willakuqñataq Tayta Diospa nisqanta nirqa:

—Provinciakunapi jefekunata yanapaq mozokunawanmi —nispa.

Chaymi Acabñataq tapurqa:

—¿Pitaq qallarinqa peleayta? —nispa.

Hinaptinmi Diosmanta willakuqñataq nirqa:

—Qanmi —nispa.

¹⁵Chaymi provinciakunapi jefekunata yanapaq mozokunata Acab yuparurqa iskay pachak kimsa chunkan mozokunata, yuparqataqmi Israelpa llapallan miray-ninkunatas chaymi karqa qanchis waranqa soldadokuna. ¹⁶Chawpi punchawta lloqsimptinkum Rey Ben-adadqa kimsa chunka iskayniyoq yanapaqnin reykunawan ramadakunapi sinkallaña tomachkasqaku. ¹⁷Chaymi provinciakunapi jefekunata yanapaq mozokuna puntata lloqsirqaku. Rey Ben-adadmi runankunata kacharqa yachamunankupaq chaymi chay kachasqan runakuna willarqaku:

—Samaria llaqtamantam tropakuna lloqsimuchkanku —nispa.

¹⁸Chaymi Ben-adad nirqa:

—Guerrapaq otaq mana guerrapaq lloqsimuptinkupas kawsachkaqlatayá hapi-muychik —nispa.

¹⁹Llaqtamantamá lloqsiramurqaku provinciakunapi jefekunata yanapaq mozokuna, paykunapa qepantañataqmi lloqsimurqa llapa tropakuna. ²⁰Sapakamam enemigon wañuchiyyta gallaykurqaku, Aram soldadokuna lluptiyta gallaykuptinmi Israel solda-

dokunañataq qatirqaku. Aram nacionpa reynin Ben-adadmi caballonpi lluptirurqa wakin silladakunapiwan.²¹ Israel nacionpa reynin qatispanmi sillada tropakunatawan carretakunata vencerurqa. Aram nacionniyoq tropakunatamá pasaypaqa vencerurqa.

²²Chaymi Diosmanta willakuqñataq Israel nacionpa reyninman asuykuspa nirqa:

—Kutispaykiyá aswan allintaraq allichakamuy. Huk wata pasaruptinmi Aram nacion reyqa kutimunqa contrayki peleaq —nispa.

²³Aram nacionpa reynintam yanapaqninkuna nirqaku:

—Israel casta runakunapa llapa diosninja orqokunapa diosnininmi chaymi ganaruwanchik. Pampapi peleaspachikmi ichaqa ganaruchwanchik,²⁴chaynaqa kaynatayá ruray: Reykunata puestonmanta horqospayá paykunapa rantinpiqa churay capitankunataña²⁵hinaspayá tropakunatas pierdemusqayki tropakunata hina alistay, hina chaynallataqyá kachun caballokunapas chaynataq carretakunapas hinaptinmi pampapi peleaq lloqispachik ganasunchikpuni —nispa.

Chaymi Ben-adad kasukuspa paykunapa nisqanta hina rurarqa.²⁶Huk wata pasaruptinmi Rey Ben-adad Aram tropakunata huñuruspa Afec llaqtaman hamurqa chaypi Israel casta tropakunawan peleananpaq.²⁷Israel casta tropakunapas huñusqa kaspankum mikunankupaq qoqawchakuspa peleaq lloqsirqaku. Aram tropakunapa chimpanpim Isrelpa tropakuna samarurqaku, paykunaqa karqaku iskay atajo cabrakuna hinallam, Aram tropakunamanta kaqkunam ichaqa pampapas tapaykuqraqa karqaku.

²⁸Diospa runan hamuspanmi Tayta Diospa nisqanta Israel nacionpa reyninman nirqa:

—Aram runakunam ninku: “Tayta Diosqa orqokunallapa diosnininmi, manam qechwapa diosninchu” nispa, chayraykum chay nana-nanaq runakunata makikiman churasaq, chaynapim yachankichik Tayta Dios kasqayta —nispa.

²⁹Qanchis punchawmi tropakuna chimpa-chimpa karqaku, qanchis kaq punchawpim ichaqa peleayta qallaykurqaku hinaptinmi huk punchawllapi Israel tropakuna Aram tropakunata wañurachirqaku pachak waranqata.³⁰Puchuqkunam lluptirurqaku Afec llaqtaman, ichaqa chay llaqtapa murallan tuñiykuspanmi wañurachirqa iskay chunka qanchisniyoq waranqa soldadokunata. Ben-adadpas llaqtaman lluptiramuspanmi cuarton-cuarton pakaykachakurqa.

³¹Chaymi Rey Ben-adadta yanapaqninkuna nirqa:

—Uyarirqanikum Israel nacion reykunaqa kuyapayakuq kasqankuta, chaynaqa kunanyá luto pachawan pachakurusaqku hinaspataqyá kunkaykumanpas waskata watakurusaqku hinaspayá Israel nacionpa reyninman risaqli, icharaqpas kaw-saykachisunkiman —nispa.

³²Luto pachawan pachakuruspankum waskakunatas kunkankuman watakruspa Israel nacionpa reyninman hamurqaku hinaspam nirqaku:

—Serviqniki Ben-adadmi nimusunki: “Ama wañuchiwaychu” nispa.

Chaymi Israel nacionpa reyninñataq nirqa:

—¿Payqa kawsachkanraqchu? iWawqeypayqa! —nispa.

³³Chay nisqanta allin señalpaq hapispankum apurawman nirqaku:

—Ben-adadqa wawqekim —nispa.

Chaymi reyñataq nirqa:

—Rispayá pusaramuwaychik —nispa.

Rey Ben-adad hamuruptinmi Rey Acab carretanman segarachirqa.³⁴Chaymi Rey Ben-adad nirqa:

—Taytaykimanta taytaypa qechusqan llaqtakunatam kutichipusqayki hinap-tinmi Samaria llaqtapi taytaypa rurasqanta hina Damasco llaqtapi negociopaq callekunata ruranki —nispa.

Chaymi Rey Acab nirqa:

—Contratota ruraptinchikmi kacharisqaykiqa —nispa.

Contratota ruraruspanmá kachaykurqa.

³⁵Diosmanta willakuqmi Diospa nisqanman hina willakuqmasinta nirqa:

—Maqaway —nispa.

Ichaqa manam maqayta munarqachu. ³⁶Chaymi pay nirqa:

—Tayta Diospa nisqanta mana kasukusqaykiraykum ñoqamanta pasaptillayki leon wañurachisunki —nispa.

Chay runa pasaptinmá leonwan tuparuptin chay leon wañurachirqa.

³⁷Chaymantam Diosmanta willakuq runaqa huk runawan tuparuspa paytaña nirqa:

—Maqaway —nispa.

Chaymi qoyoyanankama takarurqa. ³⁸Chaymi Diosmanta willakuq runaqa pantachikunapanqa ñawinta watakuykuspa rirqa reyta ñanpi suyananpanqa. ³⁹Rey pasachkaptinmi qaparispa nirqa:

—Kay serviçnikim guerrapi kachkarqani hinaptinmi huk soldado churachiwar-qa huk presota kaynata niwaspan: “Waqaychay kay runata, lluptiruptinqa kikikim wañunki paypa rantinpi otaqmí kimsa chunka tawayoq kilo qollqeta paganki” nispa.

⁴⁰Ichaqa ruranaykunata kaypi-chaypi rurachkaptiyi chay runa chinkarurqa —nispa.

Chaymi Israel nacionpa reyninñataq nirqa:

—Kikillayki willakuykuspa sentenciakurunki —nispa.

⁴¹Ichaqa ñawin tapakusqanta apurawllamanña horqokuruptinmi rey reqsirurqa chay ru-naqa Diosmanta willakuq kasqanta. ⁴²Chaymi Tayta Diospa nisqanta chay willakuq nirqa:

—Wañunanpanqa sentenciasqay runata kacharisqaykamtam qamña wañunki paypa rantinpi, runaykikunañataqmí wañunqa runankunapa rantinpi —nispa.

⁴³Chaymi Israel nacionpa reyninña Samaria llaqtapi palacionman ripukurqa llakisqa hinaspa piñasqa.

Nabotpa uvas Huertanta Rey Acab qechusqanmanta

21 ¹Jezreel llaqtayoq Nabot sutivoq runapam kapurqa uvas huertan. Chay huertanqa karqa Samaria llaqtapi ²yachasqan Rey Acabpa palacionpa waqtanpim. ²Chaymi Nabot sutivoq runata Rey Acab nirqa:

—Palacioya waqtanpi kasqanraykuyá qoykuway uvas huertaykita yuyukunata tarpunaypaq, chaypa rantinpiqa qosqayki aswan allin uvas huertatañam, mana munaptikiqa qollqenpiyá pagasqayki precionta —nispa.

³Chaymi Rey Acabta Nabot nirqa:

—Amayá Tayta Diospas munachunchu abueloykunapa qowasqan herencia allpata qanman qoykunaypaqqa —nispa.

⁴Chaymi Rey Acabqa Jezreel llaqtayoq Nabotpa nisqanwan palacionman kuti-kurqa llakisqa hinaspa piñasqa, Nabotmá nimurqa:

—Abueloykunapa qowasqan herencia allpataqa manam qoykimanchu —nispa.

Palacionman chayruruspanmi camanman ustururqa, perqa lawman muyurirus-panmi mana mikuya munarqachu. ⁵Chaymi warmin Jezabel hamuruspan nirqa:

—¿Imanasqataq llakisqa kachkanki hinaspataq mikuytapas wischupakuchkan-ki? —nispa.

⁶Chaymi Acabñataq nirqa:

—Jezreel llaqtayoq Nabot sutyoq runatam nimurqani: “Uvas huertaykitayá *rantikuruway, mana ranti pi munaptikiqa huk uvas huertatayá qoykusqayki” nispa, ichaqa manam munarqachu: “Uvas huertaytaqa manam qoykimanchu” nispa.

⁷Chaymi warmin Jezabel nirqa:

—Qamqariki Israel nacionpi reymi kanki. Hatarispaykiyá mikuy chaynataq kusirikuy, Jezreel llaqtayoq Nabotpa uvas huertantaqa ñoqam qosqayki —nispa.

⁸Reina Jezabelmi qosan Acabpa sutinpi cartakunata qellqaruspan Acabpa sellonwan sellarurqa hinaspam aparachirqa Nabotpa *yachasqan llaqtapi autoridad-kunamanwan allin reqsisqa runakunaman. ⁹Carta qellqasqanpim kaynata nirqa:

Runakunatayá kamachiychik ayunanankupaq hinaspayá llapallaykichikpa qayllaykichikman Nabot sutyoq runata tiyachichik. ¹⁰Iskay mana allin runakunatayá maskaychik paypa contranpi llullakuspa: “Diostawan reytam insultarqanki” ninankupaq. Llaqtamanta hawaman pusaspaykichikmi rumiwan choqaspa wañurachinkichik.

¹¹Chaymi Nabotpa llaqtanpi *yachaq autoridadkuna chaynataq allin reqsisqa runakuna Jezabelpa qellqasqan cartapa nisqanman hina rurarqaku. ¹²Ayunopaq runakunata kamachispankumá llaqtapi runakunapa qayllanman tiyachirqaku. ¹³Iskay mana allin runakuna hamuruspankum Nabotpa chimpanpi tiyaykurqaku chaymi chay mana allin runakuna llapa runakunapa qayllanpi Nabotpa contranpi llullakuspa nirqaku:

—Nabotmi Diostawan reyta insultarun —nispa.

Chaymi llaqtamanta hawaman pusaruskanku rumiwan choqaspa wañurachirkaku. ¹⁴Chaymantam Reina Jezabelman willachimurqaku:

—Nabot sutyoq runataqa rumiwan choqaspam wañurachinkuña —nispa.

¹⁵Rumiwan wañurachisqankuta Jezabel yacharuspanmi qosan Acabta nirqa:

—Rispaykiyá Jezreel llaqtayoq Nabotpa huertanta dueñochakamuy, payqariki manam chay huerta *rantikuya munasurqankichu. Kunanqa wañurunñam, ma-nañam kawsanchu —nispa.

¹⁶Jezreel llaqtayoq Nabotpa wañurusqanta Rey Acab yacharuspanmi uvas huertanta dueñochakaramunanaq rirqa. ¹⁷Chaymi Tisbe llaqtayoq Eliasta Tayta Dios nirqa:

¹⁸—Samaria llaqtapi *yachaq Israel nacionpa reyninwan tupaqyá riy, payqa kachkan Nabotpa uvas huertanpim, chay huertata dueñochakunanaqmi rirun.

¹⁹Ñoqa Tayta Diospa nisqaytam payman kaynata ninki: “¿Nabot sutyoq runata wañurachichkaspachum kapuqlantapas dueñochakurunkira? Nabotpa yawarninta allqokuna llaqwasqanpim qampa yawarnikitapas allqokuna llaqwanqa” nispa.

²⁰Chaymi Eliasta Rey Acab nirqa:

—Yaw enemigoy ¿tariruwankichum? —nispa.

Chaymi Eliasñataq nirqa:

—Ari, tariruykim, qamqa Tayta Diospa qayllanpi mana allin rurayllamanñam qoku-runki. ²¹Chaymi Tayta Dios kaynata nisunki: “Kunanmi castigota apamusqayki, llapallan miraynikikunamatam tukusaq. Qampa mirayniqi qarikunamatam chinkachisaq, chinkachisaq-má Israel nacionpi sirviente kaqtapas otaq libre kaqtapas. ²²Nabatpa churin Jeroboampa

castankunatawan Ahiaspa churin Baasapa castankunata hinam qampa castaykikunatapas chinkarachisaq Israel nacionta huchallichispa piñachiwasqaykirayku.”²³ Jezabelman-tañataqmi Tayta Dios kaynata nin: “Jezreel llaqtapi kaq chakrapim Jezabelpa aychanta allqokuna mikunqa” nispa.²⁴“Pipas qam Acabpa aylluykimanta llaqtapi wañuqkunamat allqokuna mikunqa, campopi wañuqkunatañataqmi ullachukuna mikunqa” nispa.

²⁵ Rey Acab hinaqa manam pipas karqachu Tayta Diospa qayllanpi mana allinlla ruraqqa, warmin Jezabelmi umachaq tukuy huchakunata rurananpaq.

²⁶ Acabmi karqa llumpay millakupaq huchakuna ruraq, taytacha-mamachakunamat adorarqa Amor casta runakunapa adorasqankuta hina. Paykunamat Tayta Dios Israelpa mirayninkunapa qayllanmanta wischururqa.

²⁷ Acab kaykunamanta uyariruspanmi pachanta llikipakururqa hinaspam luto pachawan churakuruspa ayunarqa. Puñurqapas hina chay luto pachantillanmi hinaspam humillasqallaña purirqa.²⁸ Chaymi Tisbe llaqtayoq Eliasta Tayta Dios nirqa:

²⁹—¿Rikumurqankichum Acabqa imaynam humillasqa kasqanta? Qayllaypi humillakusqanraykum kawsanankamaqa manaraq castigasaqchu, churinpa tiempipiñam castankunaman chay castigota apamusaq —nispa.

Acab vencesqa kananmanta Micaiaspa willakusqanmanta

(2 Cr 18:1-34)

22 ¹Kimsa watañam pasarurqa Israel nacionwan Aram nacion guerrapi mana peleasqanku. ²Kimsa kaq watapiñam Juda nacionpa reynin Josafat Israel nacionpa reyninman watukurqa. ³Chaymi yanapaqninkunata Israel nacionpa reynin Acab nirqa:

—¿Manachu yachankichik Galaad lawpi Ramot llaqtaqa ñoqanchikpa kasqanta? Ñoqanchikpa kachkaptinpas Aram nacionpa reyninmantam mana kutichikunchikchu —nispa.

⁴ Josafat sutiyoq reytam nirqa:

—¿Munawaqchum ñoqawan kuska rispa Galaad lawpi kaq Ramot llaqta ataca-muya? —nispa.

Chaymi Rey Josafatñataq nirqa:

—Qanwan ñoqaqa hukllam kanchik, hukllataqmi kanku soldadoykunapas soldadoykunawan chaynataq caballoykunapas caballoykikunawan.⁵ Ichaqa ama hina kaspayá puntata tapuy Tayta Diospa imam ninanta —nispa.

⁶ Chaymi Israel nacionpa reynin huñurachirqa Diosmanta willakuq yaqa tawa pachak runakunata hinaspam tapurqa:

—¿Galaad lawpi kaq Ramot llaqtapa contranpi peleaq risaqkuchu icha manachu? —nispa.

Hinaptinmi paykunañataq llullakuspa nirqaku:

—Riypuniyá, Tayta Diosmi makikiman churamunqa —nispa.

⁷ Rey Josafatqa nirqataqmi:

—¿Kanmanraqchu Tayta Diosmanta huk kaqnin willakuq chaynapi payta tapu-nanchikpa? —nispa.

⁸ Chaymi Josafat sutiyoq reyta Israel nacionpa reynin nirqa:

—Arí, tapunanchikpaqqa kachkanraqmi Tayta Diosmanta willakuq, payqa Imlapa churin Micaiasmi, ichaqa cheqninim paytaqa, manam haykapipas allinta-qa willawanchu aswanqa mana allinllatam —nispa.

Chaymi Rey Josafatñataq nirqa:

—Ama chaynataqa rimaychu —nispa.

⁹Chaymi Israel nacionpa reynin qayarachimurqa huk serviqninta hinaspam nirqa:
—Imlapa churin Micaiasta chaylla pusamuway —nispa.

¹⁰Israel nacionpa reyninwanmi Juda nacionpa reynin Josafat sapakama sillankupi tiyachkarqaku, paykunaqa reypa pachanwan churakuruspankum Samaria llaqtaman yaykuna erapi tiyachkarqaku, Diosmanta llapallan llulla willakuq-kunañataqmí paykunapa qayllanpi willakuchkarqaku. ¹¹Quenaanapa churin Sedequiasmi rurakururqa fierromanta waqrakunata hinaspam nirqa:

—Kaynatam Tayta Dios nin: “Kay waqrakunawan waqrachkaq hinam Aram nacionniyoq runakunata atacarunki chinkarachinaykikama” nispa.

¹²Diosmanta llapallan llulla willakuqkunapas chaynallatam willakurqaku:

—Galaad lawpi kaq Ramot llaqtataqa atacamuyá. Tayta Diospuni makikiman churaykamuptinmi paykunataqa ganarunki —nispa.

¹³Micaiasta qayamunapanq kachasqan runam payta nirqa:

—Diosmanta willakuqkunam llapallanku hina chayna allinllata reyman nirunku. Qampas paykuna hinayá niy allinta —nispa.

¹⁴Chaymi Micaias nirqa:

—Kawsaq Tayta Diorsraykum jurani, ñoqaqa Tayta Diospa imam niwasqallantam rimasaq —nispa.

¹⁵Reypa kasqanman hamuruptinmá rey nirqa:

—Micaias ¿Galaad lawpi kaq Ramot llaqtataqa atacamusaqkuchu icha manachu? —nispa.

Chaymi pay nirqa:

—Riypuniyá, Tayta Diospa makikiman churamunqa —nispa.

¹⁶Chaymi reyñataq nirqa:

—¿Hayka kutitañataq nisqayki Tayta Diospa sutinpi cheqapllata juraspa niwanaykipaq? —nispa.

¹⁷Chaymi Micaias nirqa:

Ñoqam Israel nacionpi
llapallan runakunata rikurqani.

Orqokunapi cheqesqa mana michiqniyoq
ovejakunata hinam rikurqani
chaymi Tayta Dios nirqa:

“Kaykunaqa mana dueñoyoq ovejakuna hinam kachkanku,
sapakamayá wasinkuman hawkalla kutikuchunku.”

¹⁸Chaymi Josafat sutiyoq reyta Israel nacionpa reynin nirqa:

—¿Manachum nirqayki: “Manam imatapas ñoqapa allinniypaqqa willakunchu aswanqa mana allinllatam” nispay?

¹⁹Chaymi Tayta Diospa nisqanta Micaias nirqa:

—Ñoqam Tayta Diosta qawarqani tiyananpi tiyachkaqta, qawarqanitaqmí hanaq pachapi llapallan serviqninkunatas *alleqninpi hinaspá *ichoqninpi sayachkaqta. ²⁰Chaymi Tayta Dios nirqa: “¿Pitaq Acabta engañarunman Galaad lawpi kaq Ramot llaqtata atacamunapanq chaynapi chaypi wañurachisqa kananpaq?” nispa. Chaymi huknin serviqnin nirqa hukta, hukninpas huktataq. ²¹Ichaqa huk espiritu Tayta Diospa qayllanpi rikuriykuspa nirqa: “Ñoqam engañamusaq” nispa. Hinaptinmi Tayta Dios nirqa: “¿Imaynatataq ruramunki?” nispa. ²²Chaymi espirituñataq nirqa: “Llapallan willakuqkunawanmi reyman llullata willa-

chimusaq” nispa. Chaymi Tayta Diosñataq nirqa: “Engañamuspayá chaynata ruraramuy” nispa.²³ Chaynaqa kunanmá serviqni ki llapallan willakuqkunapa siminman Tayta Dios churaran llulla espiritu, Tayta Diosmi rimarun chinkarachisunaykipaq —nispa.

²⁴ Micaiasman Quenaanapa churin Sedequias asuykuspanmi uyanpi takarurqa hinaspam nirqa:

—¿Maynintataq Tayta Diospa espiritunqa ñoqamanta rirqa qamtaraq rimapaya-sunaykipaq? —nispa.

²⁵ Chaymi Micaias nirqa:

—Chaytaqa yachanki cuarton-cuarton pakaykachakusqayki punchawmi —nispa.

²⁶ Chaymi Israel nacionpa reynin nirqa:

—iMicaiasta hapispayá pusay llaqtapi gobernador Amonmanwan churiy Joasman!²⁷ Ñoqa reypa kayna nisqaytam nimunkichik: “Kay runata carcelpi wichqaspayá mikunampaqpas qoychik tantatawan yakullata, chaynam kanqa vencesa kutimunaykama” nispa.

²⁸ Chaymi Micaiasñataq nirqa:

Sichu vencespa kutimunki hinaptinqa
manam Tayta Diosmanta willakuqchu kani.
Chaynaqa runakuna,
uyariychikyá llapallaykichik.

²⁹ Israel nacionpa reyninwan Juda nacionpa reynin Josafatmi rirqa Galaad lawpi kaq Ramot llaqtaman.³⁰ Josafat sutiyq reytam Israel nacionpa reynin nirqa:

—Ñoqam huk pachawan pantarachikuspay peleaq yaykusaq, qamñataqmí hina rey pachallaykiwan churakunki —nispa.

Israel nacionpa reyninqa huk pachawan pantarachikuspanmi peleaq yaykurqa.

³¹ Aram nacionpa reyninmi ichaqa kimsa chunka iskayniyoq carretankunapi kaq capitanninkunata kamachirqa:

—Amam piwanpas peleankichikchu aswanqa Israel nacionpa reynillawanmi —nispa.

³² Chaymi carretakunapi kaq soldadokunapa capitanninkuna Josafat sutiyq retya rikuruspanku piensarqaku:

—Paymi Israel nacionpa reyninqa —nispa.

Payllawan peleanankupaq pasaykuptinkum Rey Josafatñataq yanapachikunapaq qaykurqa.³³ Hinaptinmi carretakunapi kaq soldadokunapa capitanninkuna qawaykurqaku payqa mana Israel nacionpa reynin kasqanta chaymi anchurikurqraku.³⁴ Aram nacionniyoq huk kaqnin soldado llutanpi flecharuptinmi Israel nacionpa reyninta qasqonpi hapisurqa harkachikunapa tupanakuqniipi chaymi reynataq carretan manejaqta nirqa:

—Muyurichiy carretata hinaspas horqoway kaymanta, llumpay heridasqam kachkani —nispa.

³⁵ Ichaqa chay punchawpi guerra llumpay kasqaraykum Israel nacionpa reyninqa hina carretallanpi sayarqa Aram tropakunapa chimpanpi, ichaqa tardeykuytam wañururqa carretapa ukunman yawarnin suturuptin.³⁶ Inti seqay-kuchkaptinñam llapa tropakunapa kasqanpi uyarirqraku:

—Sapakama llaqtaykichikman hinaspas chakraykichikman riychik —niqta.

³⁷ Rey wañuruptimá Samaria llaqtaman apamuspanku chaypi pamparurqaku.

³⁸ Chaymantam carretapi kaq yawarta mayllarqaku Samaria law estanquepi. Chay

estanquepim chuchumikakuna bañakuqku, Tayta Diospa nisqanman hinamá allqokunapas llaqwarqaku Acabpa yawarninta.

³⁹Acabpa wakin rurasqankunaqa chaynataq elefantepa waqonmanta palacion rurachisqanqa chaynataq llaqtakuna rurachisqanqa Israel nacion rey kunapa vi-danmanta willakuq libropim qellqasqa kachkan. ⁴⁰Abuelonkuna hina Rey Acab wañuruptinmi churin Ocoziasña paypa rantinpi gobiernarqa.

Juda nacionpi Rey Josafat gobiernasqanmanta

(2 Cr 20:31-37)

⁴¹Israel nacionpa reynin Acab tawa watamanña gobiernachkaptinmi Asapa churin Josafat Juda nacionpi gobiernayta qallarirqa. ⁴²Rey Josafatqa kimsa chunka pichqayoq watanpi kachkaspanmi gobiernayta qallarirqa, Jerusalen llaqtapim iskay chunka pich-qayoq wata gobiernarqa, paypa mamanmi karqa Silhi sutyoq runapa churin Azuba.

⁴³Rey Josafatqa taytan Asapa tukuy allinkuna rurasqanman hinam kawsarqa, mana imallapipas pantaykuspanmi Tayta Diospa munasqanman hina rurarqa, chaywanpas moqokunapi capillakunataqa manam chinkachirqachu, runakunam hinallaraq ani-malkunata wañuchispa hinaspa inciensotapas kañaspas chaykunapi adorarqaku.

⁴⁴Rey Josafatqa manam guerrapichu karqa Israel nacionpa reyninwanqa. ⁴⁵Rey Josafatpa wakin rurasqankunaqa chaynataq mana manchakuspa guerrapi pe-leasqankunaqa Juda nacion reykunapa vidanmanta willakuq libropim qellqasqa kachkan. ⁴⁶Paytaqmi taytan Asapa tiemponpi puchuq maricon runakunatas nacionmanta qarqorurqa. ⁴⁷Edom nacionpim rey mana karqachu, reypa rantinpi-qa gobiernarqa huk prefectollam.

⁴⁸Josafatmi negocio rurananpaq buquekunata rurachirqa, chaykunam Ofir lawmanta qori apamuq rinan karqa ichaqa Ezion-geber llaqtapa hichpan lamar qochapim ñutupakururqa chaymi manaña rirqachu. ⁴⁹Chaymi Josafat sutyoq reyta Acabpa churin Rey Ocozias nirqa:

—Buquepi llamkaq runaykunayá qampa runaykikunawan kuska richunku bu-quekunapi —nispa.

Rey Josafatmi ichaqa mana munarqachu. ⁵⁰Abuelonkuna hina Rey Josafat wañuruptinmi pamparurqaku Abuelon “Davidpa Llaqtan” sutyoq barriopi otaq abuelonkunapa kasqanpi, paypa rantinpiñataqmi gobiernarqa churin Joramña.

Israel nacionpi Rey Ocozias gobiernasqanmanta

⁵¹Juda nacionpi Rey Josafat chunka qanchisniyoq watamanña gobiernach-kaptinmi Rey Acabpa churin Ocozias Israel nacionpi gobiernayta qallaykurqa, Samaria llaqtapi *yachaspanmi Israel nacionpi gobiernarqa iskay wata. ⁵²Rey Ocoziaspas Tayta Diospa qayllanpim mana allinkunata rurarqa, tayta-maman-kunapa huchanman hinam kawsarqa. Israel nacionniyoq runakuna huchallichiq Nabatpa churin Jeroboam hinam huchallikurqa. ⁵³Baal sutyoq taytachata ser-vispanmi paytaña adorarqa, tayta-mamanpa imam rurasqanta hina ruraspanmi Israelpa yupaychasqan Tayta Diosta piñarachirqa.

REYKUNAMANTA WILLAKUQ

ISKAY KAQ LIBRO

Reyekunamanta willakuq punta kaq librom tukuykurqa Rey Josafatmantawan Rey Ocoziasman-
ta willakuspan. Rey Josafatmi karqa surlawpi Juda nacionpa reynin. Rey Ocoziasñataqmi karqa
norte lawpi Israel nacionpa reynin. Iskay kaq libroñataqmi qallarin Diosmanta willakuq Eliaspa
machuyaynimanta willakuspa, willakuntaqmi Diosmanta willakuq Eliseopa vidanmantapas. Eli-
seoqa karqa Eliaspa discipulonmi. Elias wañukuptimi rantinpi payña Diosmanta willakurqa.

Kay libroqa iskay parteman rakisqam kanman:

Punta kaq partem willakun Israel nacion Juda nacionmanta rakinasaqas kaspa guerrapi
vencesqa kasqanmanta hinaspa huklaw nacionman pusasqa kasqanmanta (1-17).

Iskay kaq parteñataqmi willakun surlawpi kaq Juda nacionmanta, Jerusalen llaqta vences-
qa kasqanmanta hinaspa chaypi *yachaqkunapas Babilonia nacionman pusasqa kasqanmanta,
willakuntaqmi Egipto nacionman lluptisqankumantapas chaynataq Juda nacion Babilonia
runakunapa makinpiña kaptin Gobernador Gedaliasña gobiernasqanmantapas (18-25).

Rey Ocoziaspa wañukusqanmanta

1 ¹Rey Acabpa wañukusqan qepallantam Moab nacionniyoq runakuna hoqarikurur-
qa Israel nacionpa contranpi. ²Samaria llaqtapi *yachaq Rey Ocoziasmi palacionpa
altosnin ventanamanta wichiykamuspan onqorurqa chaymi runankunata qayaspan nirqa:

—Rispaykichiyá Ecron llaqtapi Baal-zebub sutiyoq taytachata tapumuychik
kay onqosqaymanta sanoyasaqchus icha manachus.

³Hinaptinmi Tisbe llaqtayoq Eliasta Tayta Diospa angelniñ nirqa:

—Riyá Samaria llaqtapi *yachaq reypa kachasqan runakunawan tupamuq
hinaspayá nimuy: “Israel nacionpiqa manachum karqa Dios chaynapi Ecron
llaqtapi kaq Baal-zebub sutiyoq taytachataraq tapuchimunaykichikpaq” nispa.

⁴Hinaspapas nimuyaqyá ñoqa Tayta Diospa kayna nisqayta: “Onqosqayki camay-
kimantaqa manañam hatarinkiñachu aswanqa wañunkipunim” nispa.

Chaymi Elias chaynata nimurqa. ⁵Kachasqan runakuna reyman kutiruptinmi
paykunata tapurqa:

—¿Imanasqataq kutiramunkichik? —nispa.

⁶Chaymi paykuna nirqa:

—Huk runawan tuparuptiykum niwarqaku: “Kachamusuqnikichik reyman kutirispayá
Tayta Diospa niwasqanta kaynata nimuychik: ‘Israel nacionpiqa manachum karqa Dios
chaynapi Ecron llaqtapi kaq Baal-zebub tayta- chataraq tapuchimunaykichikpaq?’ chayna-
qa onqosqayki camaykimantaqa manam hatarinkiñachu, aswanqa wañunkipunim’ nispa.”

⁷Hinaptinmi reyñataq paykunata tapurqa:

—Tupasqaykichik hinaspa chayna willasuqnikichik runaqa ɿimaynataq karqa? —nispa.

⁸Chaymi paykunañataq nirqa:

—Payqa karqa pelomanta pachayoqmi chaynataq qaramanta rurasqa correawan weqawninpas wasaqam —nispa.

Chaymi reyñataq nirqa:

—Payqa Tisbe llaqtayoq Eliasmi —nispa.

⁹Hinaspam capitanta pichqa chunka runankunatawan kacharqa. Eliasñataqmi tiyachkarqa moqopi chaymi capitan niykurqa:

—Diospa runan, qamtam rey nimusunki: “Hamuway” nispa.

¹⁰Chaymi pichqa chunka kamachiq capitanta Elias nirqa:

—Diospa runan kaptiyqa cielomanta nina uraykamuspayá qamtawan pichqa chunka runaykikunata ruparuchun —nispa.

Cielomanta Diospa kachamusqan nina uraykamuspanmi capitantawan pichqa chunka runankunata ruparurqa.

¹¹Reymi kacharqa huk capitantaña pichqa chunka runankunatawan. Paypas Eliastam nirqa:

—Diospa runan, qamtam rey nimusunki: “Chaylla hamuway” nispa.

¹²Chaymi Eliasñataq nirqa:

—Diospa runan kaptiyqa cielomanta nina uraykamuspayá qamtawan pichqa chunka runaykikunata ruparuchun —nispa.

Cielomanta Diospa kachamusqan nina uraykamuspanmi capitantawan chaynataq pichqa chunka runankunata ruparurqa.

¹³Yapatanwanmi kacharqa kimsa kaq capitanta pichqa chunka runankunatawan chaymi Eliaspa kasqanman chayaruspan paypa qayllanpi qonkorakuykurqa hinaspam ruegakurqa:

—Diospa runan, ruegakuykim vidallaytawan kay pichqa chunka serviqni-kikunapa vidanta allin ñawikiwan qawarinaykipaq. ¹⁴Ñam iskay kutikamaña cielomanta nina uraykamuspan punta hamuq capitankunatawan pichqa chunka runankunata ruparun. Vidallaykutaqa allin ñawikiwanyá qawariy —nispa.

¹⁵Hinaptinmi Eliasta Tayta Diospa angelniñ nirqa:

—Paywan riy, amayá paytaqa manchakuychu —nispa.

Chaymi Elias hatarispan capitawan kuska reyman rirqa. ¹⁶Chayaruspanmi reyta nirqa:

—Tayta Diosmi kaynata nisunki: “Ecron llaqtapi Baal-zebub taytachata tapuchimunaykipaqqa ɿmanachum Israel nacionpiqa karqa Dios paypa imam ninanta tapuchimunaykipaq? chaynaqa onqosqayki camaykimantaqa manam hatarinkiñachu aswanqa wañunkipunim” nispa.

¹⁷Eliaswan Tayta Diospa nichisqanman hina Ocozias wañuruptinmi paypa wawqen Joramña gobiernarqa Ocoziasqa mana churiyoq kasqanrayku. Gobiernaytaqa qalla-rirqa Josafatpa churin Joram iskay watamanña Juda nacionpi gobiernachkaptinmi.

¹⁸Ocoziaspa wakin rurasqankunaqa Israel nacion reykunapa wakin rurasqanmanta willakuq libropim qellqasqa kachkan.

Hanaq pachaman Elias hoqarisqa kasqanmanta

2 ¹Tayta Dios remolino wayrawan Eliasta hanaq pachaman hoqarinanpaq kaptinmi Gilgal llaqtamanta Elias rirqa Eliseowan. ²Eliasmi nirqa Eliseota: —Tayta Diosmi Betel llaqtaman kachawachkan, ama hina kaspaykiyá kayllapi kachkay —nispa.

Chaymi Eliseoñataq nirqa:

—Kawsaq Tayta Diosraykum chaynataq qamraykum jurani: Manam qepaymanchu, qatisqaykipunim —nispa.

Chaymi kuskanku Betel llaqtaman rirqaku. ³Betel llaqtapim *yacharqaku Diosmanta willakuqkuna, Eliseo chaskiq llaqtamanta lloqsispankum payta nirqaku:

—¿Manachum yachanki patronniki Eliastaqa kunan punchaw Tayta Dios qanmanta hoqarirunanta? —nispa.

Chaymi Eliseo nirqa:

—Arí, yachanim, upallaychik —nispa.

⁴Yapamantam Elias nirqa:

—Tayta Diosmi Jerico llaqtaman kachawachkan, ama hina kaspaykiyá kayllapi kachkay —nispa.

Hinaptinmi Eliseoñataq nirqa:

—Kawsaq Tayta Diosraykum chaynataq qamraykum jurani: Manam qepaymanchu, qatisqaykipunim —nispa.

Chaymi kuskanku Jerico llaqtaman chayarurqaku. ⁵Jerico llaqtapim *yacharqaku Diosmanta willakuqkuna, paykunam Eliseoman asuykuspa nirqaku:

—¿Manachum yachanki patronniki Eliasta kunan punchaw Tayta Dios qanmanta hoqarirunanta? —nispa.

Chaymi Eliseo nirqa:

—Arí, yachanim, upallaychik —nispa.

⁶Chaymantam Elias nirqa Eliseota:

Tayta Diosmi Jordan Mayuman kachawachkan, ama hina kaspaykiyá kayllapi kachkay —nispa.

Hinaptinmi Eliseo nirqa:

—Kawsaq Tayta Diosraykum chaynataq qamraykum jurani: Manam qepaymanchu, qatisqaykipunim —nispa.

Chaymi kuskanku pasarqaku. ⁷Diosmanta willakuq pichqa chunka runakunam paykunata qatimuspanku karu chimpankupi sayaykuspa qawarqaku, Eliaspwan Eliseoñataqmi Jordan Mayupa patanpi sayarqaku. ⁸Eliasmi capanta pataraykuspan mayuta waqtarqa. Mayu kichariykuptinmi iskayninku chimpanurqaku chaki allpanta. ⁹Chimpanruptinkuñataqmi Eliseota Elias nirqa:

—Qampaq imapas ruranaya munaspaykiqa mañakuway manaraq qanmanta rakikuchkaptiy —nispa.

Eliseom mañakurqa:

—Espirityukimanta herenciata hina huk chaynatawan qoykuway rantikipi “qepanaypaq —nispa.

¹⁰Eliasmi nirqa:

—Sasa rurana kaqtam mañakurunki. Qanmanta rakikusqaya rikuspakyiqa mañakusqaykitam chaskinki, mana rikuspakyim ichaqa mana chaskinkichu —nispa.

¹¹Rimastin paykuna richkaptinkum rupachkaq caballokunapa aysasqan rupachkaq carreta rikuriyquspa paykunata rakirurqa, remolino wayrapa hoqarisqanmi Elias hanaq pachaman hoqarikururqa. ¹²Eliseom Eliasta qawarispan qaparirqa:

^a2:9 Chayna ninanqa: “Piwi churipa doble chaskinanta qoykuway” ninanmi.

—Tayty, tayty Elias, Israel nacionpaqmi carretakunawan caballopi sillada tropakuna hina karqanki —nispa.

Chaymantapunim manaa Eliasta rikurqaachu.

Eliaspa rantinpi Eliseo kasqanmanta

Eliseonataqmi pachanta hapispan iskayman llikirurqa.¹³ Eliaspa wichiya-chisqan capanta hoqariykuspanmi kutirirqa hinaspam Jordan Mayupa Patanpi sayarqa.¹⁴ Eliaspa wichiykachisqan capanta hapispanmi mayuta waqtarqa:

—¿Maypitaq Eliaspa yupaychasqan Tayta Diosqa kachkan? —nispa.

Chaynata nispa waqtaruptillanmi mayu kicharikuykurqa chaymi Eliseo chimparurqa.¹⁵ Jerico llaqtapi kaq willakuqkuna chimpanmanta qawaspam ninakurqaku:

—Eliaspa espirituni Eliseopia kachkan —nispa.

Eliseoman taripaspankum paypa awpaqninpi qonqorarpa pampaman kumuy-kurqaku.¹⁶ Hinaspam nirqaku:

—Kaypim noqaykuwan kachkan pichqa chunka kallpasapa runakuna. Paykuna rispankuya servisqayki Eliasta maskaramuchunku, ichapas Tayta Diospa espiritu hoqariruspan chay-chay orqopi otaq qechwapi saquerun —nispa.

Eliseom nirqa:

—Amaa kachaychikchu —nispa.

¹⁷ Paykuna huktawan-huktawan niptinkum Eliseonataq penqarikuspa nirqa:

—Kachaychiky —nispa.

Chaymi paykuna kacharqaku chay pichqa chunka runakunata. Kimsa punchaw Eliasta maskamuspankum manaa tarimurqakuchu.¹⁸ Jerico llaqtapiraq Eliseo kachkaptinmi Elias maskamuqkuna kutiramurqa chaymi paykunata nirqa:

—¿Manachum nirqaykichik amaa rinaykichikpaq? —nispa.

Jerico llaqtapi pukyuta Eliseo allinyachisqanmanta

¹⁹ Jerico llaqtapi kaq runakunam Eliseota nirqaku:

—Seorllayku, rikusqaykipi hinam kay llaqtapa kasqan sitioqa allin sitio, ichaqya yakunmi mana valeq, allpankunapas qala allpam —nispa.

20 Eliseom nirqa:

—Mosoq mankata apamuwaspaykichik chayman kachita hinamuychik —nispa.

Manakusqanta qoykuptinkum²¹ Eliseo pukyuman rispan kachita maqchirqa hinaspam:

—Tayta Diospa nisqantam kaynata nirqa:

—Noqam allinyachini kay yakuta, manaam kunanmantaqa wauyupas nitaq qala allpapas kanqachu —nispa.

22 Chay punchawmantapunim Eliseopa nisqanman hina chay yakukunaqa to-manapaq hinaa karqa.

23 Jerico llaqtamantam Eliseo pasarqa. Wichayman riq anninta Betel llaqtaman rich-kaptinmi llaqtamanta lloqsimu warmakuna paymanta burlakuspanku qayaykacharqaku:

—Yaw paqla, seqay, yaw paqla, seqay —nispa.

24 Eliseonataqmi paykunata qawarispan Tayta Diospa sutinpi akaykurqa chaymi montemanta iskay china ukumarikuna lloqsiramuspan tawa chunka iskayniyoq warmakunata tisaparurqa.²⁵ Chaymantam Eliseo pasarqa Carmelo orqoman, chay sitiomantaataqmi Samaria llaqtaman kutirqa.

Israel nacionpi Rey Joram gobiernasqanmanta

3 ¹Acabpa churin Rey Joranmi Israel nacion gobiernayta qallaykurqa Samaria llaqtapi *yachaspan, payqa gobiernarqa Juda nacionpa reynin Josafat chunka pusaqniyoq watamanña gobiernachkaptinmi. Joranqa gobiernarqa chunka iskayniyoq watam. ²Tayta Diospa qayllanpim mana allinkunata ruraraq. Ichaqa manam taytanpa nitaq mamanpa rurasqanta hinachu. Payqa wischururqam taytanpa rurasqan Baal sutiyoq taytachapa pilarninta. ³Chaywanpas Israel nacionniyoq runakunata huchallichiq Rey Jeroboam hinam huchallikurqa. Jeroboamqa karqa Nabatpa churinmi.

Eliseom willakun Moab nacion vencesqa kananmanta

⁴Moab nacionpi Mesa sutiyoq reymi achka oveja uyuwaq kaspan Israel nacionpi reyman impuestota pagaq pachak waranqa malta carnerokunatawan pachak waranqa millwantin carnerokunata. ⁵Ichaqa Rey Acab wañuruptinmi Moab nacionpa reynin hoqarikurqa Israel nacion reypa contranpi. ⁶Rey Joramñataqmi chay punchaw Samaria llaqtamanta pasaspan Israel nacionpi runakunata tropa-teropata huñurqa. ⁷Juda nacionpa reynin Josafatmanpas kaynatam willachimurqa: —Moab nacionpa reyninmi contraypi hoqarikurun. ¿Paypa contranpi peleaq riwaqchum ñoqawan? —nispa.

Chaymi Juda nacionpa reynin Josafat nirqa:

—Arí risaqmi. Ñoqawan qamqa chullallam kanchik. Runaykunawan caballoy-kunapas qamllapataqmi —nispa. ⁸Tapurqataqmi:

—¿Maylawnintataq risunchik? —nispa.

Chaymi Rey Joramñataq nirqa:

—Edom nacionman riq chunniq ñannintam risun —nispa.

⁹Chaymi Israel nacionpa reynin, Juda nacionpa reynin hinaspa Edom nacionpa reynin kuskanku rirqaku. Qanchis punchawña chunniqninta muyuchkaptinkum soldadokunapaq yakunku pisirurqa, pisirurqataqmi pusasqanku uywakunapaqpas. ¹⁰Hinaptinmi Israel nacionpa reynin nirqa:

—Achachallawa kimsanchik reykunatam Tayta Dios huñuramuwanchik Moab casta runakunaman qoykuwananchikpaq —nispa.

¹¹Chaymi Rey Josafat tapukurqa:

—¿Manachum pipas kaypi kanman Tayta Diosmanta willakuq chaynapi pay-nintakama Tayta Diosta tapunanchikpaq? —nispa.

Hinaptinmi Israel nacion reypa serviqinkunamanta huknin nirqa:

—Kaypim kachkan Safatpa churin Eliseo. Payqa Eliaspa makinman yaku talliq-mi karqa —nispa.

¹²Rey Josafatmi nirqa:

—Payqa Tayta Diospa nisqantam willawasun —nispa.

Israel nacionpa reyninmi, Edom nacionpa reyninpiwan hinaspa Rey Josafatpiwan rirqaku Eliseopa kasqanman. ¹³Chaymi Israel nacionpa reyninta Eliseo nirqa:

—¿Imatataq munanki ñoqawan? Taytaykipa chaynataq mamaykipa tapunan willakuqunamanyá riy —nispa.

Chaymi Israel nacionpa reyninñataq nirqa:

—Manam, Tayta Diosmi kay kimsan reykunata huñuramuwanku Moab casta runakunaman qoykuwanankupaq —nispa.

¹⁴Hinaptinmi Eliseo nirqa:

—Llapallan Kamachiq Tayta Diospa qayllanpim kunan kachkani, Juda nacionpa reynin Josafatllatam respetani, mana chayqa manam yanapaykimanchu nitaqmi qawarikimanpaschu karqa. ¹⁵Chaynaqa arpa tocaqtayá pusamuwaychik —nispa.

Arpa tocaq tocachkaptinmi Eliseota Tayta Dios rimachirqa ¹⁶kaynata:

—Kay qechwapiyá achka yarqakunata kicharuychik. ¹⁷Manam wayratapas nitaq paratapas rikunkichikchu, kay qechwa yakuyoq rikuriruptinmi qamkunapas, gandoykichikpas chaynataq uywaykichikkunapas upyankichik. ¹⁸Ñoqa Tayta Diospa kay rurayniyqa manam imapasraqchu, ñoqaqa Moab casta runakunatapas makikichik-manmi churamusaq. ¹⁹Llapa murallasqa llaqtakunatawan suma-sumaq llaqtakunatam vencenkichik. Llapa allinnin sachakunatam kuchunkichik, llapa pukyukunatam pamparunkichik, llapa allinnin chakrakunatapas rumikunawanmi huntarachinkichik —nispa.

²⁰Nisqanpi hinamá paqarinntinta, Diosman ofrenda kañananku horapi, Edom nacion lawman riq ñanninta yakukuna hamururqa hinaptinmi chaypi allpakuna yakujoq rikurirurqa. ²¹Moab nacionpi kaqkunam paykunawan peleananpaq reykuna risqanta yacharuspa armakuna manejay yachaq llapallan runakunata qayarurqaku hinaspm nacionpa linderonpi churakururqaku. ²²Paqarinntintinmi tutapayta hatarispanku chimpamanta qawaykurqaku chaymi yakukuna intipa kanchariyninwan yawar hina pukallaña paykunapaq rikchakarapurqa. ²³Chaymi ninakurqaku:

—Waqa yawarmi. Ñoqanchikman hamuq reykunam kikinkupura peleaspa wañunachikunku. Chaynaqa imankutapas qechumunanchikpaqyá kallpasunchik —nispa.

²⁴Aswanqa Israel casta runakunapa kasqanman chayaruptinkum paykunañataq lloqsiramurqa chaymi Moab casta runakuna paykunapa ñawpaqninta lluptirqaku hinaptinmi Isrela castankunaqa hayparuspa wañurachirqaku. ²⁵Llaqtakunatam tuñichirqaku. Allinnin chakrakunamanpas sapakamam rumikunata wischurqaku huntarachinankukama, yakuyoq pozokunatapas pamparuspam allinnin sachakunatañataq kuchuparurqaku. Sayaspaqa-sayarqa Kir-hareset sutiyoq llaqtallañam ichaqa warakaqkunam muyuriqniñpi churakuruspanku vencerurqaku.

²⁶Moab nacionpa reyninmi peleasqankupi vencerachikuspa espadayoq qanchis pacchak peleaqpunata pusarikuspan atacaq rirqa Edom nacion reypa kasqanman ichaqa manam atirqachu. ²⁷Chayraykum kikinpa rantinpi rey kananpaq kaq piwi churinta hapisnuspan murallapa hawani pi wañurachirqa, paytaqa wañurachirqa ofrendata hina diosninman kañananaqmi. Israel casta runakunapa contranpi anchallatañam Dios rabiaruptinmi Isrela castankunaqa lloqsiruspanku llaqtakuman kutikurqaku.

Viudapa aceitenmanta

4 ¹Diosmanta willakuqkunapa huk viudanmi qaparispan Eliseoman willakurqa:

—Yachasqaykipi hinapas qosayqa wañukunñam, payqariki Tayta Dios respetaq runam karqa. Debekusqay runa hamuruwaspanmi iskaynin qari wawaykunatañam servichikunanaq pusayta munachkan —nispa.

²Chaymi Eliseoñataq nirqa:

—¿Imatataq munanki qampaq ruranayta? ¿kachkanchu imallaykipas wasikipi? —nispa.

Hinaptinmi chay warmiñataq nirqa:

—Manam imaypas kanñachu, kaspaqa-kachkan aysakuchaypi aceitellayñam —nispa.

³Eliseom nirqa:

—Kutirispaykiyá vecinoykikunamanta prestakaramuy achka vacio aysa-kukunata. ⁴Wasikiman yaykuruspaykiñataqmi wawaykikunallawan punkutawichqakurunki, llapallan prestakamusqayki kaqkunaman hillpuruspam huntasanman hina huklawman churanki —nispa.

⁵Nisqanpi hina pasaspanmi chay warmiqa wawankunallawan punkuntawichqakururqa. Wawankuna aysakukunata haywaptinmi aceiteta hillpurqa.

⁶Aysakukunapas huntaruptinñataqmi warmanta nirqa:

—Huk aysakutawanraq haywamuway —nispa.

Chaymi warmañataq nirqa:

—Manam kanñachu —nispa.

Chaynata niruptillanmi aceite tukururqa. ⁷Diospa runanman willamuptinmi pay nirqa:

—Chay aceiteta ⁸rantikamuy debesqaykita paganaykipaq, puchunwanñataqmi qanwan wawaykikuna vidaykichika pasankichik —nispa.

Sunem llaqtayoq warmipa wawanta Eliseo kawsarichisqanmanta

⁸Huk punchawmi Eliseo pasarqa Sunem llaqtachapa chawpinta. Chaypim yacharqa ancha reqsisqa warmi. Paymi Eliseota hikutaspan pusarqa wasinpi mikunanpaq. Sapa kutilla chayninta pasaspanmi warmipa wasinpi mikunanpaq yaykuq. ⁹Chay warmim qosanta nirqa:

—Kunanmi yacharuni wasinchikman hamuq runaqa Diospaq sapaqchasqa runa kasqanta. ¹⁰Altospiyá cuartochata rurrapusunchik, chaypiyá camata, sillata, mecherota churapusunchik watukamuwaspanchik chaypi samakunanaqa —nispa.

¹¹Huk kutipi chay wasiman chayaruspanmi rurapusqanku cuartochapi puñurqa ¹²chaymi Giezi sutyoq runanta nirqa:

—Wasiyoq señorata qayaramuy —nispa.

Qayaramuptinmi Eliseopa qayllanman hamurqa. ¹³Chaymi Eliseoñataq runanwan chay warmita nichirqa:

—Tukuy imapas rurasqaykiwanmi favorecewachkankiku. ¿Imatataq munanki qampaq ruranayta? ¿Reytachu otaq tropakunapa kamachiqnintachu munanki fovernikipi rimapayanaypaq? —nispa.

Hinaptinmi chay señorañataq nirqa:

—Kay llaqtaypiqa hawkam kawsakuni —nispa.

¹⁴Eliseom chay runanta tapurqa:

—Imamatá paypaqqha rurasunchik —nispa.

Hinaptinmi Giezeñataq nirqa:

—Señorapaqa manam wawan kanchu, qosanpas machuñam —nispa.

¹⁵Chaymi Eliseo nirqa:

—Qayaramuy —nispa.

Qayaramuptinmi chay señoraqa punkupi sayaykurqa. ¹⁶Chaymi Eliseo nirqa:

—Watamanmi kunan hina tiempopi wawata marqarinki —nispa.

Chaymi señorañataq nirqa:

—Diospa runan taytái, amayá kay sirvientaykitqa llullakuwaychu —nispa.

¹⁷Eliseopa nisqanpi hinamá chay señoraqa wiksayakuruspan hamuq watapi chay nisqan tiempopi qari wawata wachakurqa. ¹⁸Wawa wiñaruspanmi huk punchaw rirqa taytanman chakrapi rutuqkunawan kachkaptin. ¹⁹Chaymi taytanta nirqa:

—Ay, umallaymi nanawachkan —nispa.

Taytanñataqmi sirviententa kamachirqa:

—Mamanman aparuy —nispa.

²⁰Marqarikuspanmi mamanman chayarachirqa chaymi mamanpa millqayninpí chawpi punchawkama karuspan wañururqa. ²¹Mamanñataqmi altosman aparuspan Diospa runanpa camanman churaykamurqa. Sapallanta saqeykamuspanmi lloqsikaramurqa. ²²Qosanta qayaykuspanñataqmi nirqa:

—Huknin runata kacharamuway asnontinta, Diospa runan Eliseopatayá rirusaq, chayllam kutiramusaq —nispa.

²³Qosanmi tapurqa:

—¿Imamantaq paypataqa rinki? Kunanqa manam ^bmosoq killachu nitaqmi samana punchawchu —nispa.

Hinaptinmi chay warmiñataq nirqa:

—Ama hukmanyaychu —nispa.

²⁴Riysiñin runawan asnonta caronaykachispanmi payta nirqa:

—Ñawpaqniya riptikim qatisqayki. Amam maypipas sayachiwankichu ñoqa ninaykama —nispa.

²⁵Pasaspanmá Carmelo Orqopi Eliseopa kasqanman chayarurqa. Diospa runan Eliseo karullamantaraq Sunem llaqtayoq warmita rikuruspanmi sirvienten Giezita kamachirqa:

—Wak hamuqqariki Sunem llaqtayoq warmim. ²⁶Kallpaylla taripaykuspaykiyá tapuykamuy: “¿Allinllachu kachkanki, qosaykipas chaynataq wawaykipas allinllachu kachkan?” nispa.

Chaynata tapuykuptinmi chay señora nirqa:

—Allinllam kachkaniku —nispa.

²⁷Diospa runan Eliseopa kasqan orqoman chayaruspanmi Eliseopa chakinta abrazakuykurqa. Asuriykachinanpaq Giezi asuykuptinmi Diospa runan nirqa:

—Ama imanaychu songonpi ancha llakisqam kachkan. Imamantam chayna kasqantaqa manaraqmi Tayta Dios willawanchu —nispa.

²⁸Señoram nirqa Eliseota:

—Taytalláy cñoqaqa mañakurqaykichum qari wawata? ¿Manachum nirqayki ama llullakuwanaykipaq? —nispa.

²⁹Chaymi sirvienten Giezita kamachirqa:

—Chaylla alistikuspáyá tawnayta aparikuspa pasaypuni, ñanpi piwanpas tupaspaykiqa amam rimaykunkichu nitaqmi pipa rimaykususqaykitapas chaskinkichu. Tawnaytam warmapa uyanman churaykunki —nispa.

³⁰Warmapa mamanñataqmi nirqa:

—Kawsaq Tayta Diosraykum chaynataq qamraykum jurani, manam saquesqaykichu —nispa.

Chaymi Eliseoqa chay warmiwan pasarqa. ³¹Giezi puntaruspanmi warmapa uyanman Eliseopa tawnanta churaykurqa aswanqa manam warmapa samaynin karqachu nitaqmi kawsaypaq hinañachu karqa chaymi Eliseoman kutirispan willarqa:

—Warmaqa manam rikcharinchu —nispa.

³²Wasiman Eliseo chayaruptinqa hinallam warmaqa wañusqa Eliseopa camanpi chutarayachkasqa. ³³Eliseo yaykuruspanñataqmi punkuta wichqakaramurqa hinaspm

^b 4:23 Mosoq killawan samana punchawqa allinmi karqa Diosmanta willakuqkunata tapukunapaq.

warmallawan chay ukupi kaspan Tayta Diosta mañakurqa.³⁴ Wañusqa warmapa hawanman pakchanpa chutakuykuspanmi siminta, ñawinta, makinkunata warmapa siminwan, ñawinwan, makinkunawan tupanaykachirqa hinaptinmi warmapa cuerpon qoniriyta qallaykurqa.³⁵ Sayariruspanmi Eliseoqa wasipi kayman-chayman purikacharqa. Kutiykuspanñataqmi yapamanta warmapa hawanman chutakuykurqa chaymi warmaqa qanchis kutikama hachinyaruspan qawarikururqa.³⁶ Eliseom Giezita qayaykuspan niykurqa:

—Wasiyoq señorata qayaykamuy —nispa.

Qayaramuptinmi nirqa:

—Kayqa wawayki, apakuyñayá —nispa.

³⁷ Yaykuruspanmi Eliseopa ñawpaqninpi qonqoranpa pampaman kumuykurqa hinaspanmi wawanta marqarikuspa lloqsimurqa.

Eliseopa milagrokuna ruwasqanmanta.

³⁸ Gilgal llaqtaman Eliseo kutiruptinmi chay lawpi hatun muchuy karqa, Diosmanta willakuqkuna Eliseopa muyuriqninpi yachachinanpaq tiyaykuptinkum sirviententa Eliseo kamachirqa:

—Hatun mankata churkuspayki paykunapaq yanumuy —nispa.

³⁹ Paykunapa hukninmi rirqa monteta mikunkupaq yuyu pallamuq. Arwi-arwipa rununta tariramuspanmi llikllan huntata pallaramurqa. Wasiman chayarachispanñataqmi pikaparupsa yanukusqanku mankaman kamarurqa ichaq manam yacharqachu ima plan-tapa rurun kasqantapas.⁴⁰ Mikunkupaqña qaranakuruspam malliykuspa qaparirqaku:

—Diospa runan, kay mikuyqa venenoyoqmi kasqa —nispa.

Manaña mikuptinkum⁴¹ Eliseo kamachirqa:

—Harinata apamuwaychik —nispa.

Qoykuptinkum mankaman talliykuspan nirqa:

—Runakunaman qaraychik —nispa.

Mikuruptinkuqa manañam paykunataqa imanarqapaschu.

⁴² Baal-salisa llaqtamantam huk runa apamurqa Diospa runan Eliseoman iskay chunka cebadamanta primicia tantakunata, apamurqataqmi chayraq cosechasqa espigayoq trigotapas. Eliseom sirviententa kamachirqa:

—Runakunaman qoykuy mikunkupaq —nispa.

⁴³ Chaymi sirvientenñataq nirqa:

—Imanispataqsi pachak runakunamanqa kaychallataqa qoykusaq —nispa.

Chaymi Eliseoñataq nirqa:

—Qoy runakunaman mikunanaq, Tayta Diosmi nin: “Mikuptinkupas puchun-qaraqmi” nispa.

⁴⁴ Runakunaman qoykuptinmi mikurqaku aswanqa puchururqaraqmi Tayta Diospa nisqanpi hina.

Naaman sutiyoq runapa sanoyasqanmanta

5 ¹Aram nacion reypa llapallan tropankuna kamachiq Naamanmi reyninpancha estimasqan karqa, paywanmi Tayta Dios Aram nacionta enemigonkunamanta librarqa, chayraykum reynin anchata favorecerqa. Chay runaqa valeroso soldadom karqa, chaywanpas payqa lepra onqoywanmi ñakarichkarqa.

²Huk kutipim Aram nacionmanta kaq soldadokuna tropa-tropa Israel nacionman rispanku presocharuspa pusarqaku huk sipaschata, paymi Naamanpa warminta servirqa. ³Paymi patronanta nirqa:

—Amalaya Samaria llaqtapi *yachaq willakuqpá ñawpaqninpi patronniy rikurirunman hinaptinqa lepra onqoyninmantachá sanoyerachinman —nispa.

⁴Naamanmi reyninman yaykuspan willarqa:

—Israel nacionmanta pusamusqanku sipascham kayna-waknata willakun —nispa.

⁵Chaymi Aram nacionpa reynin nirqa:

—Hinatayá riruy Diosmanta chay willakuqman, ñoqapas Israel nacionpa reyninmanmi cartata apachisqayki —nispa.

Pasarqamá Naaman kimsa pachak kimsa chunkan kilo qollqeta aparikuspan. Aparqataqmi soqta chunka soqtayoq kilo qoritapas chaynataq chunka mosoq parachakunatapas. ⁶Israel nacion reypaq carta apasqanmi kaynata nirqa:

Kay carta apamusuqnikim serviqniy Naaman, paytam kachamuyki lepra onqoyninmanta sanoyerachinaykipaq.

⁷Israel nacionpa reyninñataqmi cartata leeruspan pachantapas llikispanraq nirqa:

—¿Ñoqaqa Dioschu kani runata wañuchinayapaq otaq kawsachinayapaqpas otaq kay onqoqta kachamuwaptin sanoyerachinayapaq? Yachaychikyá kay cartamuwasqanwanqa manam imatachu munan aswanqa guerrapi ñoqawan peleayllatam —nispa.

⁸Israel nacionpa reynin pachan llikipasqanta Diospa runan Eliseo yacharuspanmi nichimurqa reyta:

—¿Imanasqataq pachaykita llikiparqanki? Kachamuway chay runata chaynapi Diosmanta willakuq Israel nacionpi kasqanta yachananpaq —nispa.

⁹Naamanmi caballonkunawan carretanpi pasaspan Eliseopa wasinpa punkunpi sayarurqa. ¹⁰Ichaqa Eliseom wasin ukullamanta sirvientenwan nichimurqa:

—Jordan Mayuta rispaykiyá chaypi mayllakaramuy qanchis kutikama hinaptinmi aychaykiqa ñawpaqta hina sanoña kanqa —nispa.

¹¹Naamanñataqmi rabiasqa kutirispan nirqa:

—Ñoqaqa piensarqani: “Lloqsiykanuspanchiki yupaychasqan Tayta Diospa sutinta qayllaypi rimarinqa hinaspachiki nanayniya llapchaykuspan kay lepra onqoyniyya sanoyerachinqa” nispaymi. ¹²Damasco llaqta lawpi Abana Mayuwan Farfar Mayuqa ćmanachum Israelpa mayunkunamantaqa aswan allin? Chay mayukunapi mayllakuspayqa ćmanachum sanoyerayman? —nispa.

Chaynata nispanmá kutikurqa ancha piñasqallaña. ¹³Serviqnin runakunañataqmi asuykuspanku nirqaku:

—Taytay, Diosmanta willakuq imatapas sasa kaqta kamachisuptikiqa ćmanachum rurawaq? “Mayllakaramuspaykiqa sanoyerunkim” nichkaptillanqa mayllakaramuyá —nispa.

¹⁴Diospa runan Eliseopa nisqanman hina pasaspanmi Jordan Mayupi qanchis kutikama challpuqaramurqa hinaptinmi cuerpon wawapa cuerpon hina rikuriruptin onqoyninmanta sanoyerurqa. ¹⁵Riqmasinkunapiwan kuska Diospa runanpa kasqanman kutiruspanmi paypa ñawpaqninpi sayaykuspa nirqa:

—Kunanmi yacharuni, manam kay pachapiqa Dios kanchu aswanqa Israel nacionllapim. Ama hina kaspaykiyá kay serviqnikimanta chaskiykullaway kay regalokuna apamusqayta —nispa.

¹⁶Hinaptinmi Eliseoñataq nirqa:

—Servisqay kawsaq Tayta Diosraykum jurani manam chaskikimanchu —nispa. Imallatapas chaskiykunapanqa Naaman hikutaptinpas manamá Eliseoqa chas-kiyta munarqachu.

¹⁷Naamanmi nirqa:

—Mana chayqa, ama hina kaspaykiyá kay llaqtaykipi allpata iskay mulapi apanaypaq kamaqta qoykuway. Kunan punchawmantam kay serviñpiqa Tayta Diosllapaqña animalkunata kañapusaq, payllamanñataqmi ofrecesaq wakin ofrendakunatapas, manam ofrecesaqñachu wakin dioskunamanq. ¹⁸Rimon sutiyoq taytachanpa templonman adoranapanqa reyniy yaykuspan brazoypi taw-napakuykuptinqa chaynataq ñioqapas paywan kuska taytacha Rimonpa qayllanpi qonqorakuykuptiyqa Tayta Diosyá pampachaykuwachun —nispa.

¹⁹Eliseom nirqa:

—Hawkallayá kutikuy —nispa.

Chaymi Naaman pasakurqa. Manaraqpas karuta richkaptinmi ²⁰Diospa runan Eliseopa sirvienten Giezi piensarqa:

—Patronniyqa yanqam harkakurun Aram nacionmanta hamuq Naamanpa apamusqankuna chaskiytaqa, kawsaq Tayta Diosraykum jurani: Kallpaylla haypa-ruspaymi imallantapas mañakaramusaq —nispa.

²¹Chaymi Naamanta hayparunapanqa Giezi pasarqa. Kallpaylla risqanta Naam-an rikuruspanmi carretanmanta chaylla uraykuspan tapuykurqa:

—¿Hawkallachu imapas? —nispa.

²²Chaymi Gieziñataq nirqa:

—Allinllam kachkaniku, patronniy Eliseom kachamuwachkan qanman kaynata willanaypaq: “Kunanmi Efrain orqokunamanta Diosmanta willakuq iskay mozoku-na chayaramuwan, ama hina kaspaykiyá paykunaman qoykunaypaq apachimuway kimsa chunka kimsayoq kilo qollqetawan iskay mosoq pachakunata” nispa.

²³Naamanmi nirqa:

—Chaynaqa ama hina kaspaykiyá soqta chunka soqtayoq kilo qollqellataña chaskiykuway —nispa.

Chaynata Naaman hikutaptinmi soqta chunka soqtayoq kilo qollqeta iskay way-qaman hinaykurqa iskay mosoq pachakunatawan, iskay runankunaman Naaman qepiykachispamni Giezipa ñawpaqninta pasachirqa. ²⁴Moqoman chayaruptinkum, apaysiqninkunamanta chaskiruspan wasinpi pakaramurqa. Apaqkunatañataqmi kutikunankupaq aviarurqa. ²⁵Patronnin Eliseoman yaykuykuptinmi tapuykurqa:

—¿Maymantataq hamuchkanki Giezi? —nispa.

Chaymi payñataq nirqa:

—Ñoqaqa manam maytapas rirqanichu —nispa.

²⁶Hinaptinmi Eliseoñataq nirqa:

—¿Manachum piensayniypi rikurqayki chay runa carretanmanta urayka-muspan chaskisusqaykita? ¿Qollqepas otaq pachakunapas chaskina tiempochu. Aceituna huertakuna, uvas huertakuna chaynataq ovejakuna, bueyeskuna hinaspa sirvientekuna rantina tiempochu? ²⁷Chaynaqa Naamanpa lepra onqoy-ninwanmi qamña miraynikunapiwan mana tukuya onqonkichik —nispa.

Hinaptinmi Gieziqa lloqsirurqa Eliseopa qayllanmanta rití hina yuraq-yuraq lepra onqoyniyoq.

Mayuman wichiyykuq hachata Eliseo wampuchisqanmanta

6 ¹Diosmanta willakuqunam nirqaku Eliseota:

—Qawasqaykipi hinam kay *yachasqanchik wasiqa kichkillaña. ²Chaynaga Jordan Mayupa patanman rispaykuyá sapakama queruta kuchuramuspa chaypi wasita ruraramusaqku *yachananchikpaq —nispa.

Eliseom nirqa:

—Riychikyá —nispa.

³Chaymi hukninñataq nirqa:

—Ruegakuykim ñoqaykuwan rinaykipaq —nispa.

Chaymi Eliseo nirqa:

—Hakuchikyá —nispa.

⁴Pasaspankum Jordan Mayupa patanman chayaruspá querukuna kuchuya qalaykurqaku. ⁵Huknin runa queruta kuchuchaptinmi hachanpa fierron mayuman wichiyykurqa chaymi qaparirqa:

—Ay taytáy, chay hachaqa prestakamusqallam karqa —nispa.

⁶Chaymi Diospa runan Eliseo tapurqa:

—¿Maylawmantaq wichiyyun? —nispa.

Wichiyykusqan sitiota qawaykachiptinmi kaspita Eliseo kuchuruspan choqaykura hinasspam hachapa fierronta chaylla wampurachimurqa. ⁷Chaymi Eliseo nirqa:

—Horqoy —nispa.

Chaymi haywarispan hachapa fierronta hapisurqa.

Aram nacionniyoq tropakunata Eliseo hapirusqanmanta

⁸Aram nacionpa reyninmi pelearqa guerrapi Israel nacionpa contranpi. Capi-tanninkunawan rimanakuspanmi nirqa:

—Reqsisqa sitiokunapim campamentoy kanqa —nispa.

⁹Diospa runan Eliseom Israel nacionpa reyninman willachimurqa:

—Cuidakunkim, amam waknintaqa rinkichu, Aram nacionniyoq soldadokunam chaymanqa rinqaku —nispa.

¹⁰Israel nacionpa reyninmi Diospa runanpa willachisqan sitioman qawamunan-kupaq wateqaqkunata kacharqa, chaynatam achka kutipi rurarqa cuidakunanaq.

¹¹Aram nacionpa reyninñataqmi chaykuna pasakusqanwan rabiasqallaña kas-pan tropakunapa capitanninkunata huñuruspan tapurqa:

—¿Mayqannikichiktaq imapas rimanakusqanchikta willachkan Israel nacionpa reyninman? —nispa.

¹²Chaymi huknin capitán nirqa:

—Reynillayku, manam ñoqaykuchu willachkanikuqa aswanqa Israel nacionpim kachkan Diosmanta willakuq Eliseo. Paymi Israel nacionpa reyninmanqa willachkan puñunayki cuartopi rimasqaykitapas —nispa.

¹³Reymi kamachirqa:

—Rispaykichikyá qawaramuychik maypim chay runa kasqanta chaynapi runa-kunata kachaspay hapisurachimunaypaq —nispa.

Chaymi willaykurqaku:

—Dotan llaqtapim payqa kachkan —nispa.

¹⁴Hinaptinmi rey kacharqa silladakunata, carretakunata hinaspa achkallaña soldadokunata, tutallan chayaruskankum llaqtapa muyuriqniñpi churakururqaku. ¹⁵Paqarinintintam Diospa runanta serviq runa tutapayta hatariruspan lloqsirurqa chaymi Aram nacionniyoq tropakuna, caballopi silladakuna hinaspa carretakuna llaqtapa muyuriqniñpi kachkasqa. Chaymi chay mozo qaparirqa:

—Ay taytáy ñimatataq ruraykullasunchik —nispa.

¹⁶Chaymi Eliseoñataq nirqa:

—Ama manchakuychu, paykunawan kaqkunamantapas aswan achkam kachkan ñoqanchikwan kaqkunaqa —nispa.

¹⁷Chaymi Diosta Eliseo mañakuspan nirqa:

—Dios Taytalláy, kay mozopa ñawintayá kichaykuy chaynapi rikunanpaq —nispa.

Chay mozopa ñawinta Tayta Dios kichaykuptinmi rikururqa orqopa hawanpi silladakunawan rupachkaq carretakuna Eliseopa muyuriqniñpi kachkaqta.

¹⁸Aram nacionniyoq tropakuna Eliseopa kasqan llaqtata atacaya qallaripintum Tayta Diosta mañakuspan Eliseo nirqa:

—Ruegakuykim kay runakunata ñawsayarachinaykipaq —nispa.

Chaymi Eliseopa mañakusqanman hina runakunata ñawsayarachirqa. ¹⁹Hinaptinmi Eliseo nirqa chay tropata:

—Kayqa manam ñanchu nitaqmi llaqtachu. Qatiwaychik ñoqam pusasqaykichik chay maskasqaykichik runaman —nispa.

Chaymi Samaria llaqtaman pusarurqa. ²⁰Samaria llaqtaman chayarachispanmi Tayta Diosta mañakurqa:

—Dios Taytalláy, kay runakunapa ñawinta kichaykuy qawarikunankupaq —nispa.

Paykunapa ñawinta Tayta Dios kichaykuptinmi qawakuykurqaku Samaria llaqtapiña kasqankuta. ²¹Israel nacionpa reyninmi paykunata rikuruspan Eliseota tapuykurqa:

—Taytáy ñay runakunataqa wañurachisaqchu? —nispa.

²²Hinaptinmi Eliseoñataq nirqa:

—Ama wañuchiychu. ñYaqachum wañuchiwaq espadaykiwan chaynataq fle-chaykiwan presochasqaykikunata? Paykunamanqa qoykuy mikuytawan yakutayá chaynapi mikuykuspa hinaspa upyaykuspa reyninkuman kutikunankupaq.

²³Convidopaq hina mikuya rey yanurachiptinmi mikurqaku hinaspa upyarqaku, chayña paykunata kachaykuptinmi reyninkuman kutikurqaku. Chaymantapunim Aram nacionniyoq tropakunaqa Israel nacionmanqa manaña kutirqakuchu.

Samaria llaqta muchuypi kachkaptin librasqanmanta

²⁴Chaykunapa qepantam Aram nacionpa reynin Ben-adad llapa tropankunata huñurusan muyuramurqa Samaria llaqtata. ²⁵Chayraykum Samaria llaqta ancha yarqaypi rikurirurqa chaymi asnopa umantapas rantikuqku yaqa huk kilo qollqepi, palomapa ispay-nin sutiyooq waytapa cuarto kilo papantapas rantikuqku parte kilo masnin qollqepim.

²⁶Israel nacionpa reynin murallapa hawanta richkaptinmi huk warmi qaparispan nirqa: Reynilláy, libraykullaway —nispa.

²⁷Reyñataqmi nirqa:

—Tayta Dios mana yanapasuptikiqa ñimatataq ñoqaqa yanapaykiman?

¿Maymantataq horqomusaq trigota otaq vinota? —nispa.

²⁸Chaymantam rey tapuykurqa:

—¿Imataq pasasunki? —nispa.

Hinaptinmi chay warmiñataq nirqa:

—Kay warmim niwarqa: “Wawaykita aparamuy kunan punchaw mikurunanchikpaq. Paqarinñataqmi ñoqapa wawayta mikurusunchik” nispa.²⁹ Wawayta yanuruspaykumá mikururqaniku. Paqarinnintinñataqmi payta nirqani: “Kunanñataqyá wawaykita apamuy mikurunanchikpaq” nispa. Ichaqa payñataqmi wawanta pakarun —nispa.

³⁰ Warmipa chayna nisqanta rey uyariruspanmi pachanta llikiparqa, muralla hawanta richkaptinmi runakuna rikururqaku luto pachawan ukunpi pachakus-qanta.³¹ Reymi jurarqa:

—Safatpa churin Eliseopa umanta kunanpuni mana kuchuruptiyqa Diosyá llumpa-llumpayta castigawachun —nispa.

³² Eliseo wasinpi ancianokunapiwan tiyachkaptinmi payman rey kacharqa. Kachasqan runa manaraq Eliseopata chayachkaptinmi Eliseo nirqa ancianokunata:

—¿Manachum yachankichik runa wañuchiq rey umayta kuchunanpaq kachamusqanta? Chaynaqa, kachamusqan runa chayaramuptinmi punkuta wichqaruspakichik ama yaykuchimunkichikchu. Chay runapa qepantaqa uya-richkanchikñam reyninpa hamusqanta —nispa.

³³ Ancianokunawan Eliseo parlachkaptinraqmí rey chayaruspan nirqa:

—Tukuy kay ñakariyqa Tayta Diosmantam. ¿Imapaqñataq paypiqa confiakuy-manpas? —nispa.

7¹Chaymi Eliseo nirqa:

—Uyariychik Tayta Diospa nisqanta: “Paqarinmi kunan hina horata Sama-ria llaqtapa punkunpi qanchis kilo harina valenqa yaqa media onza qollqellaña, chunka tawayoq kilo cebadapas valenqa yaqa media onza qollqellaña” nispa.

²Chaymi brazonmanta rey hapipakunanpaq compañaqnin soldadokunapa jefen-ñataq Diospa runan Eliseota nirqa:

—¿Cielopi ventanakunataña Tayta Dios kunan kichaykuptinchu chaynaqa kanqa? —nispa.

Hinaptinmi Eliseoñataq nirqa:

—Qamqa rikunkim ichaqa manam mikunkichu —nispa.

³Llaqta zaguan punkupa hawa lawniinpim kachkarqaku lepra onqoyniyoq tawa runakuna. Paykunam ninakurqaku:

—Wañunanchikkamaqa ¿imapaqtaq kay hawapiqa tiyasunchik?⁴ Llaqta ukuman yay-kuya atispaga llaqtapichiki yarqaymanta wañurusunchik, wañurusunchiktaqchiki kay hawapi kaspanchikpas. Chaynaqa, Aram nacionniyoq tropakunamanyá hakuchik. Llaki-payawaptinchikqa kawsasunchiki, wañurachiwaptinchikqa wañusuntaqchiki —nispa.

⁵Tutaykuchkaptinñam hatarispa pasarqaku Aram nacionniyoq tropakunapa campamenton lawman. Campamentopa kasqanman chayaruspankuqa manam pitapas tarirqakuchu.⁶ Aram nacionniyoq tropakunapa campamentonpim Señor uyarirachirqaña carretakunapa caballokunapa kallpayninta, uyarirachirqaña nana-nanaq tropakunapa sinchi qapariyintapas. Chayraykum ninakurqaku:

—Israel nacionpa reyninmi qollqewan contrataramun Het casta runakunapa reyninta chaynataq Egipto nacion reykunatapas contranchikpi hamuspanku peleanankupaq —nispa.

⁷Chaynapimá tutaykuchkaptin carpankuta, caballonkuta, asnonkuta hinaspá campamentonkuta maymi kasqanpi saqueruspanku vidankurayku lluptikurqaku.

⁸Lepra onqoyniyoqkuna campamentoman chayaruspankum karpaman yayku-

ruspa mikurqaku hinaspa upyarqaku. Qollqeta, qorita hinaspa pachakunata apaspankum pakaramurqaku. Kutirispam huknin karpamanpas yaykuspa chaymantapas apaspa pakaramurqaku. ⁹Chaymantam ninakurqaku:

—Kay rurasqanchikqa manam allinchu. Kunan punchawqa allin noticia willakuna kachkaptinmi ñoqanchikqa upallakuykunchik. Achikyanankama suyaspapa castigasqm kachwan. Kunanpuni pasaspanchikyá llaqtaman yaykuspa reypa wasinpi willakamusunchik —nispa.

¹⁰Pasaspankumá llaqtapa punkun waqaychaqkunata qayaykacharqaku:

—Aram nacionniyoq tropakunapa campamentonmanmi rirqaniku chaymi mana pi runapas chaypiqa kanchu nitaqmi rimasqankupas uyarikunchu. Caballokunawan asnokunallam chaypiqa watarayachkan. Karpancupas imam kaqllam kachkan —nispa.

¹¹Punku waqaychaqkunam qayarikuspa reypa wasinpi willakurqaku. ¹²Chay tutam rey hatarispan serviqninkunata nirqa:

—Aram nacionniyoq tropakunapa imam rurawasqanchikta nisqaykichik. Yaryamanta kasqanchikta yachaspankum campamentonkumanta lloqsiruspanku chakrakunapi pakakurunku kaynata nispanku: “Llaqtamanta lloqsiramuptinkum kawsachkaqlata hapirusunchik hinaspm llaqtaman yaykurusunchik” nispa.

¹³Chaymi huknin serviqnin nirqa:

—Kay llaqtapi puchqa caballokunapi silladakunata kacharuptinchikyá yacharamuchunku imaynam kasqanta. Israel nacionpi wañuq runakuna hinallam paykunapas kawsanqa otaq wañunqa —nispa.

¹⁴Caballokunata iskay carretakunaman wataruptinkum Aram nacionniyoq tropakunata qatipanankupaq rey kacharqa runankunata:

—Qawaramuychikyá —nispa.

¹⁵Rispankum chayarurqaku Jordan Mayukama. Ñanpiñataqmi tarirqaku pachakunatawan llapa imakunata Aram nacionniyoq tropakuna lluptispanku wichichisqankuta. Kachasqanku runakuna kutiramuspankum reyman willaykurqaku. ¹⁶Hinaptinmi llaqtamanta runakuna lloqsiruspanku Aram nacionniyoq tropakunapa campamentonmanta tukuy imata apakamurqaku. Chay punchawpim Tayta Diospa nisqanpi hina qanchis kilo harina valerqa yaqa media onza qollqe-llaña, chunka tawayoq kilo cebadapas valerqa yaqa media onza qollqellaña.

¹⁷Brazomanta hapipakunan soldadokunapa jefentam rey churarqa llaqtapa punkunpi cuidananpaq, ichaq runakunam tanqanakuspanku payta saruparurqaku wañunankama, chaynaqa pasakurqa reywan tupasqan punchawpi Diospa runan Eliseopa nisqanpi hinam. ¹⁸Reytam Diospa runan nirqaña:

—Paqarinmi kunan hina horata Samaria llaqtapa punkunpi chunka tawayoq kilo cebada valenqa yaqa media onza qollqellaña, qanchis kilo harinapas valenqa yaqa media onza qollqellaña —nispa.

¹⁹Chaynata Diospa runan niptinmá brazomanta reypa hapipakunan soldado-kunapa jefen nirqa:

—¿Cielopi ventanakunataña Tayta Dios kunan kichaykamuptinchu chaynaqa kanqa? —nispa.

Hinaptinmi Eliseoñataq nirqa:

—Qamqa rikunkim ichaq manam mikunkichu —nispa. ²⁰Nisqanpi hinamá chayna pasakurqa, runakunam saruparurqaku wañunankama.

Sunem llaqtayoq warmipa kapuqninkunata kutiykachisqanmanta

8

1 Kawsarichisqan warmapa mamantam Eliseo nirqa:

—Kay nacionmanmi qanchis wata yarqayta Tayta Dios apachimunqa, familiaykiwanyá munasqayki llaqtaman ripukuy chaypiña yachamunaykipaq —nispa.

2 Diospa runan Eliseopa nisqanpi hinamá chay warmi familiarwan ripukurqa Filistea runakunapa allpanman, chaypim *yacharqaku qanchis wata. 3 Qanchis wata pasaruptinñataqmí filistea runakunapa allpanmanta kikinpa llaqtanman warmi kutiruspan reyta ruegakurqa wasintawan chakrankunata kutiykachipunnankupaq. 4 Diospa runan Eliseopa serviqnin Giezitam rey nirqa:

—Eliseopa admirakuypaq llapa ruwasqankunamanta willaykuway —nispa.

5 Wañusqa warmata imaynatam Eliseo kawsarichisqanmanta reyman willach-kaptinmi kawsarichisqan warmapa maman reyman chayarurqa wasinmanta chaynataq chakrankunamanta ruegakunanpaq chaymi reyman Giezi willaykurqa:

—Reylláy, kay señorapa wawantam Eliseoqa kawsarirachirqa —nispa.

6 Reypas warmita tapuykuptinmi paypas chaynallata willakurqa chaymi serviq-nin runata rey kamachirqa:

—Kay warmipa tukuy imankunatayá kutichipuchik, kutichipuchiktaqyá sa-gerusqanmantapuni kunankama chakrankunapa rurusqantapas —nispa.

Aram nacionpi Hazaél rey kasqanmanta

7 Damasco llaqtaman Eliseo chayaruptinmi Aram nacionpa reynin Ben-adad onqochkarqa chaymi payman willaykurqaku:

—Diospa runammi kayman chayaramun —nispa.

8 Chaymi Hazaél sutiyooq runata rey kamachirqa:

—Regalota aparikuspayki Diospa runanta watukaramuy hinaspa paynintakama Tayta Diosta tapukaramuy kay onqoyniymanta sanoyanayta otaq mana sanoya-naytatas yachanaypaq —nispa.

9 Damasco llaqtapi tukuy imapas allin kaqkunamanta regalota tawa chunka camellokunapi cargarikuspanmi Eliseo watukuq Hazaél pasarqa. Chayaruspanmi paypa qayllanpi sayaykuspan niykurqa:

—Churiki hina humillakuspanmi Aram nacionpa reynin Ben-adad qanman kachamuwan kaynata nispán: “¿Kay onqoyniymanta sanoyasaqchu icha manachu?” nispá.

10 Eliseom nirqa:

—Rispayki nimuy: “Kay onqoynikimantaqa sanoyankim” nispá. Chaywanpas Tayta Diosmi willaykuwan cheqaptapuni wañunamanta —nispa.

11 Hazaél penqarikunankamam Diospa runan qawarayarurqa hinaspanmi wavyata gallaykurqa. 12 Chaymi Hazaél tapuykurqa:

—Taytái ¿imanasqataq waqachkanki? —nispa.

Eliseom nirqa:

—Yachanim Israelpa mirayninkuna ñakarichinaykita, murallasqa llaqtankunatam kañaykunki, mozonkunatam espadawan wañuchinki, wawakunatam pampakunaman choqapasca wañuchinki, wiksayoq warmikunapa wiksantam kuchunki —nispa.

13 Chaymi Hazaélñataqmí nirqa:

—¿Kay serviqniki allqoqa imañataq kani chaykunata ruranaypaqqa? —nispa. Chaymi Eliseoñataq nirqa:

—Tayta Diosmi qawaykachiwan Aram nacionpiqa qamña rey kanaykita —nispa.

¹⁴Hazael kutirispa reyninman chayaruptinmi tapuykurqa:

—¿Imanimusunkitaq Eliseoqa? —nispa.

Chaymi Hazaelñataq nirqa:

—Sanoyankipunis —nispa.

¹⁵Paqarinintinñataqmi Hazael frazadata yakuman challpuruspan Ben-adadpa uyanman churarurqa hinaptinmi wañururqa. Chaynapim Hazaelña rantinpi gobiernarqa.

Juda nacionpi Rey Joram gobiernasqanmanta

(2 Cr 21:1-20)

¹⁶Acabpa churin Joram pichqa watamanña gobiernachkaptinmi Joram sutiyoq reypas Juda nacionpi gobiernayta qallaykurqa taytan Josafat gobiernachkaptinraq.

¹⁷Chay Rey Joram gobiernayta qallaykuspanqa karqa kimsa chunka iskayniyoq watayoqmi, Jerusalen llaqtapim gobiernarqa pusaq wata ¹⁸ichaqa Israel nacion reykunapa kawsasqanta hinam kawsarqa, kawsarqaqa Acabpa castankunapa kawsasqanta hinam. Acabpa churintaqmi warminpas karqa chayraykum Tayta Diospa qayllanpipas mana allinkunata rurarqa. ¹⁹Chaywanpas serviqnin Davidraykum Tayta Diosqa mana tukururqachu Juda nacionta. Chaynataqa rurarqa wiñaypaq rataq achkiyta hina Davidmanwan mirayninkunaman qonanpaq prometesqanraykum.

²⁰Rey Jorampa tiempopitaqmi Edom nacionpas Juda nacionpa munaychakus-
qan kachkaspan contranpi hoqarikururqa hinaspataqmi reyinkutapas churarurqaku.

²¹Chayraykum Rey Joram llapa carretankunawan pasarqa Zair lawkama. Tutayaruptin-
ñataqmi Edom nacionpi kaqkunata atacarqaku, aswanqa Edompa castankunam Jorampa chaynataq carretakunapi riq capitanninkunapa muyuriqnimi churakururqaku, chaywan-
pas Jorampa runankunaqa lluptirurqakum wasinkuman. ²²Chaynapimá Edom nacionqa librakururqa Juda nacionpa munaychakuyninmanta kay libro qellqasqa kasqan punchaw-
kama. Hina chay tiempopitaqmi Libna llaqtapas Juda nacionpa munaychakuyninmanta librakururqa. ²³Jorampa wakin rurasqankunaqa Juda nacion reykunapa wakin ruras-
qanmanta willakuq libropim qellqasqa kachkan. ²⁴Abuelonku hina Joram wañuruptinmi abuelonkunapa pampakusqanpi otaq “Davidpa Llaqtan” sutiyoq barriopi pamparurqaku.

Paypa rantinpiñataqmi Ocozias sutiyoq churinña gobiernarqa.

Rey Ocozias Juda nacionpi gobiernasqanmanta

(2 Cr 22:1-6)

²⁵Acabpa churin Rey Joram chunka iskayniyoq watamanña Israel nacionpi go-
biernachkaptinmi Jorampa churin Ocozias Juda nacionpi gobiernayta qallaykurqa.

²⁶Chay Rey Ocozias gobiernayta qallaykuspanqa karqa iskay chunka iskayniyoq wa-
tayoqmi, Jerusalen llaqtapiqa gobiernarqa huk watallam. Mamanpa sutinmi karqa Atalia, chay Ataliaqa karqa Israel nacionpa reynin Omripa willkanmi. ²⁷Acabpa chaynataq paypa castankunapa kawsasqanman hina Ocozias kawsaspanmi Tayta Diospa qayllanpi mana allinkunata rurarqa. Payqariki Acabpa ayllunmi karqa.

²⁸Aram nacionpa reynin Hazaelpa contranpi peleananpaqmi Ocozias rirqa
Acabpa churin Joranwan. Hazaelmi tarikurqa Galaad law Ramot llaqtapi. Aram
nacionniyoq soldadokuna Joramta heridaruptinkum ²⁹payqa kutikurqa Jezreel llaq-
taman chay guerrapi peleaspa heridarachikusqanta hampichikamunanaq. Chaypi

Acabpa churin Joramta hampichkaptinkum payta watukunanpaq rirqa huknin Joramta churin Ocozias. Chay rey Ocoziasqa karqa Juda nacionpa reyninmi.

Israel nacionpa reynin kananpaq Jehu nombrasqa kasqanmanta

9 ¹Diosmanta willakuq Eliseom, willakuqmasinkunapa hukninta qayaykuspan nirqa:

—Alistakuspayá kay puyñuchapi aceiteta aparikuspayki pasay Galaad lawpi Ramot llaqtaman. ²Chayaruspakim maskanki Josafatpa churin Jehuta otaq Nimsipa willkanta. Capitanmasinkunamanta qayaykuspaykim sapaq salaman pusaykunki. ³Chaypim kay apasqayki aceiteta umanman talliyunki kaynata nispayki: “Tayta Diosmi nisunki: ‘Ñoqam kay aceiteta tallispa nombrayki Israel nacionpa reynin kanaykipaq’ nispa. Chaynata niykuspan punkunta lluptikamunki ama imatapas suyaspayki” nispa.

⁴Diosmanta willakuq chay mozomá pasarqa Galaad law Ramot llaqtaman. ⁵Chayarupintini tropakunapa capitanninkuna huñunasqa tiyachkasqaku chaymi asuykuspan nirqa:

—Capitan, qawanmi parlaykuya munani —nispa.

Chaymi Jehu tapuykurqa:

—¿Mayqanniyyawan? —nispa.

Hinaptinmi chay mozoñataq nirqa:

—Qawanmi capitán —nispa.

⁶Jehu hatarispan salaman yaykuptinmi chay mozoqa aceiteta umanman talliykuspan nirqa:

—Israelpa yupaychasqan Tayta Diosmi kaynata nisunki: “Ñoqam kay aceiteta tallispa churayki Israelpa miraynin runaykunapa reynin kanaykipaq. ⁷Reyniki Acabpa castankunamat wañuchinki, ñoqamanta willakuq serviqniykunatapas chaynataq wakin serviqniykunatapas wañuchisqanmanta chaynataq Jezabelpa wañuchisqankunamantapas vengakunaypaq. ⁸Acabpa llapa castanmi puchukanqa. Tukurusaqmí ayllunkunapa qari kaq llapa mirayninkunatapas, tukurusaqmá sirviente kaptinkupas chaynataq libre kaptinkupas. ⁹Acabpa castantaqa tukurusaq Nabatpa churin Jeroboampa castankunata hinam chaynataq Ahiaspa churin Baasapa castankunata hinam. ¹⁰Jezabel sutiyoq warmpas llaqtapi kaq chakrapi wañuptinmi allqokunapa mikusqan kanqa, manam pipas pampaqnin kanqachu” nispa.

Chaynata niykuspanmi chay mozo punkuta kichaykuspan lluptikurqa. ¹¹Jehu salamanta lloqsiruspan reypa serviqniq capitankunaman asuykuptinmi tapuykurqaku:

—¿Imanantaq? ¿Imapaqtak wak loco qayasurqanki? —nispa.

Chaymi Jehuñataq nirqa:

—Qamkunaqa reqsinkichikmi wak runataqa, yachankichiktaqmi rimasqantapas —nispa.

¹²Paykunam nirqaku:

—Llullakunkim, manam yachanikuchu. Niykuwayku imam nisusqaykita —nispa.

Paymi nirqa:

—Tayta Diospa nisqantam willawarqa: “Kay aceiteta tallispaymi churayki Israel nacionpi rey kanaykipaq” nispa.

¹³Hinaptinmi llapa capitankunama chaylla pachankuta gradaskunapa hawanman churarurqaku Jehupa chakin sarunarpaq, chaymantam cornetata tocaspanku qaparirqaku:

—Jehumi rey —nispa.

Rey Joramta Jehu wañuchisqanmanta

¹⁴Chaynapimá Josafatpa churinqa otaq Nimsipa willkan Jehuqa hoqarikururqa Rey Joramta contranpi. Chay punchaw kunam Joramqa Israel runakunapiwan kachkarqa Galaad law Ramot llaqtapi, chay llaqtata Aram nacionpi Rey Hazaelmanta defiendispan. ¹⁵Ichaqariki Aram nacionpa reynin Hazaelman pe-leasqanpim Rey Joramqa heridarakichurqa chaymi hampichikunanaq Jezreel llaqtaman kutirurqa. Chay Jehu sutiyoq runamá puriqmasinkunata nirqa:

—Tanteaptikichkqa amayá pipas kay llaqtamantaqa lluptichunchu chaynapi Jezreel llaqtaman rispan ama willakamunanaq —nispa.

¹⁶Jehumi guerra paq carretanman seque ruspan pasarqa Jezreel llaqtaman. Chay pim Rey Joram onqospan kachkarqa, chaypitaqmi kachkarqa watukuqnin Juda nacionpa reynin Ocoziaspas. ¹⁷Jezreel llaqtapa torren manta cuidaq guardiam Jehuwan riq tropa llaqtaman asuykuqta rikuruspan willakurqa:

—Tropatam rikuruni —nispa.

Joranmi nirqa:

—Kamachiy huk kaqninta sillakuykuspan taripaykunanaq, tapuykamuchunyá hawkallachus icha imaynas kasqanmanta —nispa.

¹⁸Sillada taripaykuspanmi tapuykurqa:

—Reymi kachamuwan: “¿Hawkallachu hamuchkanki?” —nispa.

Chaymi Jehu nirqa:

—Ama chaymantaqa iskayrayaychu. Qepayman churakuspai ki ñoqaykuwan riy —nispa.

Llaqta cuidaqñataqmi willakurqa:

—Kachasqanchik soldadom paykunaman chayarun ichaqa manam kutimunchu —nispa.

¹⁹Yapamantam huk silladata kacharqa chaymi paypas tapuykurqa:

—Reymi kachamuwan: “Hawkallachu hamuchkanki” nispa.

Chaymi Jehuñataq nirqa:

—Ama chaymantaqa iskayrayaychu. Qepayman churakuspai ki ñoqawan riy —nispa.

²⁰Llaqta cuidaqñataqmi yapamanta willakurqa:

—Kachasqanchik soldadom paykunaman chayarun ichaqa manam kutimunchu.

Puntamuqpa manejamusqanqa rikchakun Nimsipa willkan Jehupa manejamus-qanmanmi. Locollañam carretapi kallpamuchkan —nispa.

²¹Chaymi Joram kamachirqa:

—Carretayman caballokunata watachunku —nispa.

Wataruptinkum Israel nacionpa reynin Joranwan Juda nacionpa reynin Ocozias sapakama carretankupi lloqsirqaku Jehuta taripanankupaq. Paywanmi tuparurqa-ku Jezreel llaqtayoq Nabotpa chakranpi. ²²Jehuta rikuruspanmi Joram tapuykurqa:

—¿Hawkallachum hamuchkanki Jehu? —nispa.

Chaymi payñataq nirqa:

—¿Ima hawkayaytaq kanman mamayki Jezabel huk taytachakunataña qatich-kaptinqa chaynataq tukuy brujeriakunatapas rurachkaptinqa? —nispa.

²³Joranmi carretanta qepaman muyurirachispan lluptikurqa Ocoziasta kaynata nistin:

—¡Traicionaruwanchikmi! —nispa.

²⁴ Jehuñataqmi flechanta hapiykuspan Joramta flecharurqa qepanmanta. Corazonninta flecha lloqsiruptinmi Joramqa carretanman wichiyyurqa. ²⁵ Jehumi kamachirqa Bidcar sutiyoq capitanninta:

—Hoqarispayki Jezreel llaqtayoq Nabotpa chakranpa patanman wischuykamuy. Yuya-riyá, iskayninchik taytan Acabta servispa carretapi qatichkaptinchikmi Acabpa contranpi Tayta Dios nirqa: ²⁶“Qayna punchawmi rikurqani Nabot sutiyoq runata chaynataq churinkunatapas wañuchisqaykita, chaynaqa kay chakrapipunim qamtapas vengakusqayki” nispa. Chaynaqa Tayta Diospa nisqanman hinayá Nabotpa chakranman wikapaykamuy —nispa.

Rey Ocoziasta Jehu wañuchisqanmanta

(2 Cr 22:7-9)

²⁷ Chaykuna pasasqanta Juda nacionpa reynin Ocozias rikuruspanmi Bet-hagan lawman riq ñanninta lluptikurqa. Jehu qatispanmi qaparirqa:

—Waktawan wañuchiychik carretanpi —nispa.

Gur sutiyoq wichariq ñampim, Ibleam llaqtapa hichpanpi yaqalla wañurachir-qaku. Meguido llaqtaman Ocozias lluptiruspanmi chaypiña wañururqa. ²⁸ Chaymi serviqinkuna carretapi aparuspunku Jerusalen llaqtapi kaq “Davidpa Llaqtan” sutiyoq barriopi abuelonkunapa pampakusqan sitiopi pamparurqaku. ²⁹ Chay Rey Ocoziasqa Juda nacionpim gobiernayta qallarirqa Acabpa churin Joram chunka hukniyoq watamanña gobiernachkaptin.

Jezabel sutiyoq warmita wañuchisqankumanta

³⁰ Chaymantam Jehu pasarqa Jezreel llaqtaman. Chaypi *yachaq Jezabel sutiyoq warmiñataqmi Jehu hamusqanta yacharuspan ñawinkunata pintakururqa, chukchantapas sumaqta allichakuruspanmi ventananman asuykurqa qawanana-paq. ³¹ Llaqtapa punkunta Jehu pasachkaptinmi Jezabel niykurqa:

—Reynin wañuchiq yaw “Zimri ḡhawkallachu kachkanki? —nispa.

³² Jehumi ventanata qawarispan rimarirqa:

—Pitaq ñoqapa favorniypi kachkan? —nispa.

Chaymi reypa wasinpi servikuq iskay kimsa runakuna ventanamanta Jehuta qawariyakamurqaku. ³³ Paykunatam Jehu kamachirqa:

—Chay warmita wischuykamuychik —nispa.

Calleman wischuykamuptinkum yawarnin perqamanwan caballokunaman pinkiyurqa. Jehuñataqmi carretanwan chay warmipa hawanta pasarurqa. ³⁴ Jezreel llaqtaman yayku-ruSPANMI mikuruspanña hinaspa upyayta tukuruspanña kamachirqa:

—Chay ñakasqa warmita qawaramuychik hinaspa pamparamuychik reypa churin kasqanrayku —nispa.

³⁵ Pampamunankupaq chayaruspunkuqa manañam cuerpointaqa tarirqa-kuñachu, tarispaga-tarirurqaku uma tulluntawan maki-chakillantañam.

³⁶ Kutirispanku willaykuptinñataqmi Jehu nirqa:

—Diosmi Tisbe llaqtayoq serviqin Eliaswan nirqa: “Jezreel llaqtapi kaq chakrapim Jeza-belpa aychanta allqokuna mikunqa.” ³⁷ Jezabelpa cuerponqa karka hina kaspanmi Jezreel llaqtapi kaq chakrata wanuchanqa, manañam pipas: “Kayqa Jezabelmi” ninqachu.

^c 9:31 Zimriqa karqa Rey Elata wañurachiq runam (16:9-15).

Rey Acabpa ayllunkunata Jehu wañuchisqanmanta

10 ¹Samaria llaqtapim Acab sutiyoq reypa karqa qanchis chunka churinkuna. Samaria llaqtapi kaq Jezreel llaqtayoq capitankunaman, ancianokunaman chaynataq Acabpa churin uywaqkunaman cartata Jehu apachispanmi nirqa:

²Reynikichikpa churin uywaqkuna, carretankunawan, caballonkunawan cuentallikuqkuna, murallasqa llaqta nanachikuqkuna hinaspa armankuna hatalliqkuna, kay cartata chaskisqaykichik horamantapunim, ³akllankichik reynikichikpa allinnin chaynataq justo kaq churinta hinas pam taytampa rantinpi churankichik, chaynata ruras pam reynikichikpa castankunapa favorni impi pelean kichik.

⁴Carta chaski qkunañataqmi ancha mancharisqallaña nirqaku:

—Iskaynin reykunapas Jehuta mana venceyta atichkaptinkuqa ¿imaynataqsi ñoqanchikqa paywan peleachwanchik? —nispa.

⁵Chaymi reypa mayordomonpas, llaqtapi gobiernaqpas, ancianokunapas chaynataq warmakunapa uywaq ninkunapas Jehuta nichimurqaku:

—Ñoqaykuqa serviqnikikunam kaniku, imam niwasqaykutam rurasaqku. Manataqmi reytaqa pitapas akllaymankuchu. Tanteasqaykitayá ruray —nispa.

⁶Jehumi yapamanta cartaspan paykunata nirqa:

Ñoqapa favorni ypi hinaspa kasuwaqniy kaspaykichikqa, reynikichikpa qari churinkunapa umanta apamuwaspayá paqarin kay horata hamuychik Jezreel llaqtaman.

Reypa qanchis chunka qari churinkunaqa, llaqtapi reqsisqa runakunapa makinpim kachkarqaku paykunapa uywasqan kasqanrayku. ⁷Cartata kamas chaskiruspankum reypa qanchis chunka churinkunata wañurachispanku umanta canastapi apachirqaku Jezreel llaqtapi Jehuman. ⁸Kachasqan runa chayaruspanmi Jehuman willaykurqa:

—Reypa churinkunapa umantam chayarachimunku —nispa.

Chaymi Jehuñataq kamachirqa:

—Llaqtapa zaguán punkunpiyá paqarin kama iskay hawaqpi montoramuychik —nispa.

⁹Paqarinnintintam Jehu chay sitioman rispan chaypi sayaykuspa llapa runakunata nirqa:

—Justo runakuna kaspaykichikqa niykuwaychikyá: Rejniyapa contranpi hoqarikuruspaymi payta wañurachirqani ichaqá ¿Pitaq kaykunataqa wañurachirqa?

¹⁰Yachaychikyá, Tayta Diospa imapas Acabpa castanpa contranpi nisqanqa manam yanqaqa kanmanchu, aswanqa cumplikunqam. Tayta Diosmi kaykunataqa rurarqa serviqnin Eliaswan nichisqanman hina —nispa.

¹¹Jehuqa wañurachirqataqmi Jezreel llaqtapi puchuq Acabpa castankunatapas, kamachikuqkunatapas, amistadninkunatapas chaynataq sacerdotenkunatapas. Mana pitapas puchuykuçpamá llapallanta wañurachirqa.

¹²Jezreel llaqtamantam Jehu pasarqa Samaria llaqtaman. Risqanpim chayarurqa “Oveja Michiqunapa Campamenton” sutiyoq sitioman. ¹³Chaypim tuparurqa Juda nacionpa reyin Ocoziaspa ayllunkunawan, paykunatam tapurqa:

—¿Pikunataq qamkunaqa kankichik? —nispa.

Chaymi paykunañataq nirqa:

-Ñoqaykuqa Rey Ocoziaspa ayllunmi kaniku chaymi reypa churinkunatawan reinapa wawankunata watukuq hamurqaniku —nispa.

¹⁴Jehumi kamachirqa:

—Kawsachkaqlata hapirochik —nispa.

Kawsachkaqlata hapirospankum “Oveja Michiqunapa Campamenton” sutyoq sitiopa hichpanpi kaq pozopi tawa chunka iskayniyoq runakunata mana pitapas puchuspa wañurachirqaku.

¹⁵Jehu chaymanta pasaspanmi tuparurqa Recabpa churin Jonadab sutyoq ruanwan, payta rimaykuspanmi tapurqa:

—¿Qamqa ñoqa hinachu tanteanki? —nispa.

Jonadabmi nirqa:

—Arí, chaynam —nispa.

Hinaptinmi Jehu nirqa:

—Chayna kaptinqa makiyta hapiykuway —nispa.

Makinta haywariykuptinmi carretanman seqarachirqa ¹⁶hinaspm nirqa:

—Hakuchik ñoqawan, qamqa qawankim Tayta Diospa favorinipi tukuy ima rurasqayta —nispa.

Chaymi carretanpi pasachirqa. ¹⁷Samaria llaqtaman Jehu chayaruspanmi Acabpa partidonmanta chaypi puchuqkunata mana chullatapas lluptichispan wañurachirqa, chaynataqa rurarpa Eliaswan Tayta Diospa nichisqanpi hinam.

Baal sutyoq taytachatawan adoraqninkunata Jehu chinkachisqanmanta

¹⁸Samaria llaqtapi llapa runakunata Jehu huñuruspanmi nirqa:

—Baaltam Acab adorarqa pisillata, ñoqam ichaq paymanta aswan allinta adorasaq. ¹⁹Chaynaqa Baalmanta llapa willakuqkunatayá qayamuychik, qayamuychiktaqyá adoraqnin llapa runakunatawan llapa sacerdotenkunatas. Animalkunata wañuchipuspaymi Baalta adorasaq, chaynaqa manamá pipas faltananchu. Pipas mana hamuqkunaqa wañunqapunim —nispa.

Chaynataqa llullakurqa Baal adoraqkunata tukurunanraykum. ²⁰Jehuqa nirqataqmí:

—Baalpaq hatun huñunakuy punchawta akllaychik —nispa.

Hinaptinmi chay punchawpaq qayrqaku. ²¹Jehu tukuy Israel nacionpi willachimuptinmi Baalpa llapallan adoraqninkuna huñunakururqaku. Baalpa templonmanmi mana pipas faltaspa yaykururqaku. Chaynapimá Baalpa templonpi kichkiy-kichkiy karqaku, ²²pachakuna waqaychaqtam Jehu kamachirqa:

—Baal adoraq llapallan runakunapaq pachakunata horqomuy —nispa.

Pachakunata aypuruptinkum ²³Recabpa churin Jonadabwan Baalpa templonman yaykuruspa Baal adoraqkunata Jehu nirqa:

—Maskaspa sumaqta qawaychik, yanqañataq kaypi pipas kanman Tayta Dios adoraqkuna. Kaypiqa kanqa Baal adoraqkunallam —nispa.

²⁴Animalkunata wañuchispá Baalman kañanankupaq paykuna yaykunankukamam, pusaq chunka runankunata Jehu hawa punkupi churaramuspan paykunata kamachirqa:

—Qamkunaman qosqay runakunata mana wañuchispá huk kaqlantapas lluptirachiqa vidanwanmi paganqa —nispa.

²⁵Baalpaq lliw kañapuya tukurusanmi Jehu kamachirqa soldadonkunatawan capitanninkunata:

—Yaykumuspaykichik wañuchiychik. Chullapas ama lluptichunchu —nispa.

Chaymi soldadokuna capitankunapiwan runakunata wañuchispa hawaman wis-chumurqaku. Chaynata wañuchistinmi chayarurqaku Baalpa templonpa ukunkama.²⁶ Baalpa templonpi kaq adorananku llapa pilarkunatapas horqomuspam kañarurqaku.²⁷ Baal taytachatapas ñuturuspankum chay templotapas taqmarurqaku hinaspam ispkunanku sitiotaña rurarurqaku kay libro qellqasqa kasqan tiempokama.

²⁸ Chaynatamá Jehu chinkarachirqa Israel nacionmanta Baal sutiyoq taytachata.²⁹ Chaywanpas Israel nacion huchallichiq Nabatpa churin Jeroboam hinam Jehu sutiyoq reypas huchallikurqa. Payqa Betel llaqtapipas chaynataq Dan llaqtapipas qorimanta malta torokunatam hinalla adorarqa.

³⁰ Tayta Diosmi Jehuta nirqa:

—Piensasqayman hina Acabpa ayllunkunata wañuchispa qayllaypi allin ruwasqay-kiraykum churikikuna Israel nacionpi gobiernanqa willkaykipa willkankama —nispa.

³¹ Jehuqa manam tukuy sonqonwanchu kasukurqa Isaelpa yupaychasqan Tayta Diospa yachachikuyninkunataqa. Israel nacion huchallichiq Jeroboam hinam Jehupas huchallikurqa.

³² Chay punchawkunapim Israel nacionpa allpan menosyachiyta Tayta Dios qallaykurqa. Chayraykum llapa linderonkunapi *yachaq runakunata Rey Hazaél atacarqa.³³ Payqa atacarqa Jordan Mayupa waklawnin intipa qespimunan lawpi kaq Gad ayllupa, Ruben ayllupa hinaspas Manases ayllupa allpankunatam otaq Galaadwan sutichasqa allpakunatam atacarqa Arnon Mayupa hichpanpi kaq Aroer llaqtamanta qallarispanmi Galaad lawninta Basan lawkama.

³⁴ Jehupa wakin rurasqankunaqa chaynataq mana manchakuspan rurasqankunaqa Israel nacion reykunapa wakin rurasqanmanta willakuq libropim qellqasqa kachkan.³⁵ Jehu abuelonkuna hina wañuruptinmi Samaria llaqtapi pamparqaku. Rantinpim churin Joacazña gobiernarqa.³⁶ Jehumi gobiernarqa Samaria llaqtapi iskay chunka pusaqniyoq wata.

Gobiernay munaq Atalia sutiyoq warmita wañuchisqankumanta

(2 Cr 22:10-23:21)

11 ¹ Rey Ocoziaspa maman Ataliam wawan Rey Ocoziasta wañurachisqankuta yacharuspan wañurachirqa Rey Ocoziaspa llapallan mirayninkunata.² Rey Jorampa warmi churin Josabam ichaqa Rey Ocoziaspa panin kasqanrayku, turinpa churinkunata wañuchichkaptinku sobrinon Joasta wañuchiqunamanta qechururqa hinaspam uywaqnin warmitawan puñuna cuartopi pakarurqa chaynapi Atalia mana rikunanpaq. Chaynapimá mana wañuchirqakuchu.³ Uywaqninpiwanmá Joasqa soqta wata pakasqa karqa Tayta Diospa templonpi. Ataliañataqmí gobiernarqa nacionpi.

⁴ Qanchis watamanñataqmí sacerdote Joiada qayachimurqa capitankunata, reina waqaychaq soldadokunata, qayachimurqataqmí guardiakunapa jefenkunatapas hinaspam temploman pusaykurqa. Chay templotipim paykunawan contratota ruraspan juramentachirqa hinaspáñam reypa churinta paykunaman reqsiyakachirqa.⁵ Imam ruranankupaqmi kamachirqa:

—Kimsaman rakikuruspakichik wakinnikichik samana punchawpi palaciota waqaychankichik.⁶ Wakinnikichikñataqmí Sur sutiyoq punkupi churakurunkichik, wakinnikichikñataqmí churakurunkichik qepa law punkupi chaynapi mana pipas yakyunanaqa.⁷ Samana punchawpi serviruspa lloqsiqkunam templopi waqaychankichik Rey Joasta.⁸ Qamkunam sapakama armantin reypa muyuriqnipi kankichik. Pipas

qamkunapa chawpikichik pasay munaqtqa wañurachinkichikmi. Qamkunamá reyta waqaychankichik maylawman riptinpas —nispa.

⁹Cpitankunamá sacerdote Joiadapa kamachisqanta hina rurarkaku. Samana pun-chawpi yaykuq soldadokunatapas chaynataq chay punchawpi lloqsiq soldadokunatapas sapa kamachiqunam pasachispangu sacerdote Joiadaman presentarqaku. ¹⁰Joiada-nataqmi Diospa templonpi churasqan Rey Davidpa lanzankunatawan harkachikunanta sapa kamachikuqman qoykarirqa. ¹¹Reyta waqaychaq guardiakunañataqmi payta chawpicharuspanku sapakama armayoq sayarurqaku templopa hinaspas alterpa *alleq lawnininmanta *ichoq lawninkama. ¹²Reyta churin Joasta Joiada horqoramuspanmi umanman coronata churraqa, hapichirqataqmi Chunkantin Kamachikuykunatapas. Rey kananpaqmi umanman aceiteta tallirqa chaymi taqlakuspanku nirqaku:

—Reyninchik kawsachun —nispa.

¹³Runakunapa hinaspas rey waqaychaq soldadokunapa qaparisqanta Atalia uyariuspanmi runakunapa huñunakusqan temploman yaykurqa. ¹⁴Qawaripinti mi reyqa costumbrenkuman hina pilarpa waqtanpi sayachkasqa. Capitankunapas trompeta tocaqkunapiwanmi reypa waqtanpi kachkasqaku, runakuna kusikuspanku trompetata tocaptinkum Atalia pachanta llikipaspan qaparirqa:

—iTraicionmi kayqa, traicionmi kayqa! —nispa.

¹⁵Sacerdote Joiadañataqmi capitankunata nirqa:

—Kay chawpikichikmanta hawanman Ataliata horqoruychik. Pitapas payta qatimuqtqa wañurachiyachikyá, Tayta Diospa templonpiqa amam paytaqa wañuchinkichikchu —nispa.

¹⁶Ataliata lloqsisrachispankum reypa palacionman riq “Caballokunapa Punkun” sutivoq punkupi wañurachirqaku.

¹⁷Sacerdote Joiadam Tayta Dioswan contratota rurachirqa reytapas chaynataq runakunatapas chaynapi Tayta Diospa runankunaña kanankupaq. Runakunatapas reywanmi contratota rurachirqa. ¹⁸Llapallan runakuna Baalpa templonman yaykuruspankum tuñirachirqaku altarninkunatawan taytachankunata, pasaypaqta ñuturuspankum Matan sutivoq Baalpa sacerdotentapas altarkunapa ñawpaqminpi wañurachirqaku. Joiadaqa guardiakunatapas churraqam Tayta Diospa templonta waqaychanankupaq.

¹⁹Joiada kamachiptinmi capitankuna, rey waqaychaq soldadokuna, guardiakuna chaynataq llapallan runakuna reyta pusarqaku Tayta Diospa templonmanta palacioman. Guardiakunapa punkunta yaykuruspankum reykunapa tiyananpi tiyachirqaku. ²⁰Llaqtapi llapallan runakunam kusisqallaña karqaku. Llaqtapas hawkañataqmi karqa palaciopa hichpanpi Ataliata espadawan wañurachiptinku.

²¹Qanchis watanpim Joasqa gobiernaya qallaykurqa.

Juda nacionpi Joas gobiernasqanmanta

(2 Cr 24:1-27)

12 ¹Jehu qanchis watamanña Samaria llaqtapi gobiernachkaptinmi, Joas-pas gobiernaya qallaykurqa. Tawa chunka watam Jerusalen llaqtapi gobiernarqa. Paypa mamanqa karqa Beerseba llaqtayoq Sibia sutivoq warmim. ²Sacerdote Joiada tukuy tiempo yachachinankamaqa Joasmi Tayta Diospa agrandonpaq allin kaqta rurarrqa. ³Chaywanpas moqokunapi capillakunataqa manam chinkachirqachu chaymi runakunaqa hinalla moqokunapi animalkunata wañuchiqku chaynataq inciensotapas taytacha-mamachakunaman kañaqku.

⁴Sacerdote kunatam Rey Joas nirqa:

—Temploman apamusqanku Diospaq sapaqchasqa llapa qollqetayá sapa runapa contribucion qosqantawan chaynataq voluntadmanta qosqanku qollqetawan⁵ sacerdotekuna chaskimuychik, chaykunataqa sapakamam chaskimunkichik reqsisqaykichik runakunamanta, chaykunawanyá Tayta Diospa templonpi kaq raqrakunata allichachichik —nispa.

⁶Chaywanpas iskay chunka kimsayoq watamanña Joas gobiernachaptinmi, sacerdotekunaqa manaraq allichachirqaku templopi raqrasqa uchkukunataqa.

⁷Chayraykum Rey Joas sacerdote Joiadatawan wakin sacerdotekunata qayachi-muspan nirqa:

—¿Imanasqataq templopi raqrasqa uchkukunataqa manaraq allichachinkichikchu? Kunanmantaq manam qamkunañachu qollqetaqa chaskinkichik reqsisqaykichik runakunamantaqa, chay qollqetaqa qochinkichik allichaq runakunamanñam chaynapi paykunaña Tayta Diospa templonpi kaq raqrakunata allichanankupaq —nispa.

⁸Chaymi sacerdotekunaqa kasukuspanku manaña qollqetaqa chaskirkakuñachu ni-taqmi templopi raqrasqa uchkukunatapas allichachirqakuñachu. ⁹Sacerdote Joiadam rurachirqa baulta tapanpi uchkuyoqta hinaspm churarurqa altarpa hichpanpi otaq temploman yaykuqkunapa *alleq lawnini. Punku waqaychaq sacerdotekunam temploman apasqanku llapa qollqeta chay baulman hinaqku. ¹⁰Baulpi achkallaña qollqe karuptinmi reypa secretarionwan sacerdotekunapa jefen rispanku qollqeta yupaspan-ku wayqakunaman churaspa templopi waqaychaqku. ¹¹Chay qollqeta pesaruspam qoqku templowan cuentallikuqkunaman, paykunañataqmí pagaqku carpinteroku-naman, templo allichaqkunaman, ¹²albañil kunaman hinaspa rumi labraqkunaman. Chay qollqewanmi rantiqku querukunatawan labrasqa rumikunata chaynapi Tayta Diospa templonpi raqrasqa uchkukunata allichanankupaq. Templopa tukuy iman-kuna allichaypimá qollqeta gastarqaku. ¹³Tayta Diospa templonman apamusqanku chay qollqemantaqa manam ruraqkuchu medianokunata, mecha limpiánakunata, tazonkunata nitaq cornetillakunatapas. Templopaqqa manam qollqemanta nitaq qorimanta ima servicionkunatapas rurarkuchu. ¹⁴Aswanqa templota allichaspa llamkaqkunallamanmi pagaqku. ¹⁵Llamkaqkunaman paganankupaq qollqe hatalliq runakunamantaqa manam cuentata mañaqkuchu confianza runakuna kasqanku-rayku. ¹⁶Culparayku hinaspa hucharayku ofrenda qollqetaqa manam Tayta Diospa templonmanqa apaqkuchu, chay qollqeja sacerdotekunapaqmi karqa.

¹⁷Aram nacionpa reynin Hazaelmí Gat llaqtapa contranpi peleananpaq rirqa, venceruspanñataqmí Jerusalen llaqtapa contranpiña pasarqa. ¹⁸Chayraykum Juda nacionpa reynin Joas kikinpa sapaqchasqan ofrendakunata qoykurqa Aram nacionpa reynin Hazaelman, qoykurqataqmí Juda nacionpa reynin Josafatpa, Jorampa, Ocoziaspa otaq abuelonkunapa sapaqchasqan ofrendakunatapas chay-nataq templopi hinaspa reypa palacionpi churasqanku qoritapas hinaptinmi chay Rey Hazaelqa Jerusalen llaqtamanta kutikurqa.

¹⁹Joaspa wakin rurasqankunaqa Juda nacion reykunapa wakin rurasqanmanta willakuq libropim qellqasqa kachkan. ²⁰Serviqnin jefekunam Joaspa contranpi hoqarikuruspanku Sila llaqtaman riq Bet-milo sutiyoq sitiopi wañurachirqaku.

²¹Chaynaqa Rey Joastamá wañurachirqaku Simeat sutiyoq warmipa wawan Isacarwan Somerpa wawan Josabad, paykunaqa karqa serviqninkunam. Joastam pamparurqaku Jerusalen llaqtapi abuelonkunapa pampakusqan sitiopi otaq “Davidpa Llaqtan” sutiyoq barriopi. Paypa rantinpim gobiernarqa churin Amasias.

Rey Joacazpa gobiernasqanmanta

13 ¹Ocoziaspa churin Joas iskay chunka kimsayoq watamanña Juda nacionpi gobiernachkaptinmi Jehupa churin Joacaz gobiernaya qallaykurqa Samaria llaqtapi. Joacasqa gobiernarqa chunka qanchisniyoq wata. ²Tayta Diospa qayllanpim mana allinkunata rurarqa hinapanmi Israel nacion huchallichiq Nabatpa churin Jeroboam hina huchallikurqa, chayna ruraytaqa manam saqerqachu. ³Chayraykum Israel nacionpa contranpi Tayta Dios anchallataña piñakuruspan Aram nacionpa reynin Haelman hinaspera paypa churin Ben-adadman unay wata munaychakunapaq qoykurqa.

⁴Tayta Diosta Joacaz ruegakuptinmi Israel nacionniyoq runakunapa ñakarisqanta qawaspan Joacazpa mañakusqanta uyariyurqa, paykunataqariki Aram nacionpa reyninmi ñakarichirqa. ⁵Israel nacionman libraqninta Tayta Dios qoykuptinmi Israelpa mirayninkunaqa Aram nacionmanta librakuruspanku ñawpaqta hina wasinkupiña hawka *yachakurqaku. ⁶Chaywanpas manam saqerqachu Israel nacion huchallichiq Jeroboam casta runakunapa huchallikusqantaqa. Paykunaqa hinallamá huchallikurqaku. Asera sutiyoq mamachapas hinallam karqa Samaria llaqtapi.

⁷Rey Joacazpa soldadonkunamanta puchukunam karqa caballopi sillakuq pichqa chunka runakuna, guerrapaq chunka carretakuna, chaki-puri chunka waranqa soldadokuna. Aram nacionpa reyninmi paykunataqa chinkarachirqa hinaspataqmí ñutu allpata hinaña saruparurqa. ⁸Joacazpa wakin rurasqankunaqa chaynataq mana manchakuspa rurasqankunaqa Israel nacion reykunapa wakin rurasqanmanta willakuq libropi qellqasqam kachkan. ⁹Joacaz abuelonkuna hina wañuruptinmi Samaria llaqtapi pamparurqaku, paypa rantinpim churin Joasña gobiernarqa.

Israel nacionta Rey Joas gobiernasqanmanta

¹⁰Rey Joas kimsa chunka qanchisniyoq watamanña Juda nacionpi gobiernachkaptinmi, Joacazpa churin Joas Israel nacion gobiernaya qallaykurqa, paymi Samaria llaqtapi gobiernarqa chunka soqtayoq wata. ¹¹Tayta Diospa qayllanpim mana allinkunata rurarqa. Israel nacion huchallichiq Nabatpa churin Jeroboam hinam huchallikurqa, chayna ruraytaqa manamá saqerqachu. ¹²Joaspa wakin rurasqankunaqa chaynataq mana manchakuspa Juda nacion Rey Amasispa contranpi peleasqanqa Israel nacion reykunapa wakin rurasqanmanta willakuq libropim qellqasqa kachkan. ¹³Abuelonkuna hina Joas wañukuptinmi Jeroboamña rantinpi gobiernarqa. Israel nacion reykunapa pampakusqan Samaria llaqtapim Joasta pamparqaku.

Eliseopa wañukusqanmanta

¹⁴Wañukunapaqña Eliseo onqochkaptinmi Eliseota watukunapaq Israel nacionpa reynin Joas rirqa. Eliseopa qayllanpi waqaspanmi nirqa:

—Taytái, taytái, qamqa Israel nacionpaqmi carretakunawan caballopi sillada tropakuna hina karqanki —nispa.

¹⁵Eliseom payta nirqa:

—Flechana arcotawan flechakunata hapiy —nispa.

Chaykunata hapiykuptinmi ¹⁶Eliseo niykurqa:

—Kunanñataqyá flechanaykipaq hinaña churakuy —nispa.

Chaynata churakuruptinmi Eliseopas reypa hapisqanta hapiykurqa. ¹⁷Hinaspam nirqa:

—Intipa qespimunan lawpi kaq ventanata kichaykuy —nispa.

Kichaykuptinmi Eliseo nirqa:

—Flecharuy hawaman —nispa.

Flecharuptinmi Eliseo rimarirqa:

—Salvananpaq kaq Tayta Diospa flechanmi wak flechaqa, wak flechaqa Aram nacionpa contranpi venceq flecham. Afec llaqta lawpim Aram soldadokunata tu-kunaykikama wañuchinki —nispa.

¹⁸Yapamantam Eliseo kamachirqa:

—Flechakunata hapiy —nispa.

Flechakunata Israel nacionpa reynin hapiykuptinmi Eliseo nirqa:

—Pampata waqtay flechawan —nispa.

Kimsakama waqtarupanmi sayarurqa. ¹⁹Chaymi Diospa runan Eliseoñataq reypaq piñakuspan payta nirqa:

—Pichqa kutikama otaq soqta kutikama waqtaruspaaq Aram nacionniyoq ru-nakunatam manaña chullallapas puchunankama wañuchiwaq karqa. Chaynaqa kimsa kutikamallam Aram nacionta vencenki —nispa.

²⁰Eliseo wañukuptinmi pamparurqaku. Watan-watanmi Moab nacionmanta salteaq tropakuna Israel nacionman hamurqaku. ²¹Huk punchawmi runakuna wañukuqpa ayanta pampachkarqaku hinaptinmi qonqaymanta rikururqaku huk salteaq tropata chaymi ayata Eliseopa sepulturanman wischuykuspa ayekurqaku. Eliseopa tullunkunaman chay wañukuqpa ayan tuparupanmi kawsarirurqa hinaspm sayarirurqa.

²²Aram nacionpa reynin Hazaelmí Israel nacionniyoq runakunata ñakarichirqa tukuy tiempo Rey Joacazpa gobiernasqan watakama. ²³Aswanqa Tayta Diosmi paykunata kuyapayaspan paykunamanta llakipayarikurqa hinaspa favorecerqa, chaynataqa rurarqa Abrahanwan, Isaacwan hinaspa Jacobwan contratota ruras-qanraykum. Chayraykum Diosqa mana munarqachu paykuna chinkarachiytapas nitaq qayllanmanta wischuruytapas kay libro qellqasqa kasqan punchawkama.

²⁴Aram nacionpa reynin Hazaél wañuruptinmi churin Ben-adad sutiyoq ru-naña rantinpi gobiernarqa. ²⁵Hazaelmí guerrata ruraspan Rey Joaspa taytan Joacazmanta llaqtakunata qechurqa, chay llaqtakunamat Rey Joas kaqlamanta dueñochakurqa. Kimsakama Ben-adadta Rey Joas venceruspanmi Israelman llaqtakunata kutiyakachirqa.

Rey Amasiaspa gobiernasqanmanta

(2 Cr 25:1-28)

14

¹Joacazpa churin Joas iskay watamanña Israel nacionpi gobiernachkaptin-mi Juda nacionpa reynin Joaspa churin Amasias gobiernayta qallaykurqa.

²Iskay chunka pichqayoq watanpi kachkaspanmi Amasiasqa gobiernayta qallaykurqa. Payqa iskay chunka isqonniyoq watam Jerusalen llaqtapi gobiernarqa. Paypa mamanqa karqa Jerusalen llaqtayoq Joadan sutiyoq warmim. ³Rey Amasiasqa Tayta Diospa qayllanpim allinkunata rurarqa ichaqa manañam ñawpaq abuelon David hinañachu, taytan Joaspa rurasqankunata hinam tukuya rurarqa. ⁴Chaywanpas moqokunapi capillakunaqa hinallam karqa chayraykum runakunapas animalkunata hinalla chaypi wañuchispa kañaqku, kañaqkutaqmi inciensotapas.

⁵Gobiernonpi allintaña takyarupanmi wañurachirqa taytanta wañuchiq serviqinkunata. ⁶Wañuchisqan runakunapa churinkunataqa manam wañuchirqachu Moisespa qellqasqan yachachikuy libropi Tayta Diospa kamachisqanpi hina. Tayta Diosmi nirqa:

—Churi-wawankupa huchallikusqanmantaqa amam tayta-mamantataq wañuchinkichikchu nitaqmi tayta-mamanpa huchanmantapas churi-wawankutaqa wañuchinkichikchu. Ichaqa Huchallikusqankumantaqa sapakamatam wañuchinkichik —nispa.

⁷ Amasiasmi Edom casta chunka waranqa soldadokunata wañurachirqa “Kachi Qechwawan” sutichasqa sitiopi. Guerrapi venceruspanmi Sela llaqtata dueñochakurqa hinaspm Joceteelwan suticharurqa kay libro qellqasqa kasqan punchawkama.

⁸ Chaymantam Amasias comisionta kacharqa Joacazpa churin otaq Jehupa willkan Israel nacionpa reynin Joaspata, paytam nichimurqa:

—Hamuy qanwanñataq qawanakuykunaypaq —nispa.

⁹ Hinaptinmi Israel nacionpa reynin Joasñataq Juda nacionpa reynin Amasiasta nichimurqa:

—Libano montepi wiñaq cardo qoram Libano montepi kaq cedro sachata nichimurqa: “Warmi churikita qari churiywan casarachiy” nispa. Ichaqa Libano monte animalmi chayninta pasaspan cardo qorata saruparurqa. ¹⁰ Edom nacionniyoq runakunata venceruspaykim hatun tukullaña rikurirunki. Chaynaqa chaywan alabakuspakyiyá hawkalla wasikipi kakuy. ¿Imanasqataq peleayta munanki qampas chaynataq Juda nacionpi kaqkunapas llakillapi rikurinaykichikpaq? —nispa.

¹¹ Amasias mana kasukuya munaptinmi Israel nacionpa reynin Joasqa tupanakurqa Juda nacionpa reynin Amasiaswan Bet-semes llaqtapi, chay llaqtaqa kachkan Juda nacionpim. ¹² Juda nacionniyoq soldadokunata Israel nacion soldadokuna venceruptinmi sapakama wasinkuman lluptikurqaku. ¹³ Bet-semes llaqtapimá Israel nacionpa reynin Joas presocharurqa Joaspa churin Juda nacionpa reynin Amasiasta hinaspm pusarpa Jerusalen llaqtaman. Amasiasqa karqa Joaspa churinmi otaq Ocoziaspa willkanmi. Rey Joasmi Jerusalen llaqtapa murallanta taqmarurqa pachak pusaq chunkan metro largoqta Efrain sutiyoq zaguán punkumanta esquinapi zaguán punkukama. ¹⁴ Paymi apakurqa Tayta Diospa templonpi kaq llapa qori-qollqetawan llapa serviciokunata hinaspa reypa wasinpi tarisqan llapa qori-qollqeta. Allin reqsisqa wakin runakunata garantiapaq hina Rey Joas pusaspanmi Samaria llaqtaman kutikurqa.

¹⁵ Rey Joaspa wakin rurasqankunaqa chaynataq Juda nacionpa reynin Amasiaswan mana manchakuspa imaynam peleasqanqa Israel nacion reykunapa wakin rurasqanmanta willakuq libropim qellqasqa kachkan. ¹⁶ Rey Joas abuelonkuna hina wañuruptinmi Israel nacion reykunapa pampakusqan Samaria llaqtapi pamparqaku, rantinpim churin Jeroboamña gobiernarqa.

¹⁷ Israel nacionpa reynin Joacazpa churin Joas wañukusqanmantam Juda nacionpa reynin Joaspa churin Amasiasqa kawsarqa chunka pichqayoq watataraq.

¹⁸ Amasiaspa wakin rurasqankunaqa qellqasqa kachkan Juda nacion reykunapa wakin rurasqanmanta willakuq libropim ¹⁹ Jerusalen llaqtapi kaqkunam Rey Amasiaspa contranpi hoqarikururqaku chaymi Amasiasqa Laquis llaqtaman lluptikurqa, aswanqa Laquis llaqtakama qatispankum chaypi wañurachimurqaku. ²⁰ Paypa ayanta Jerusalen llaqtaman caballokunapi apamuspankum “Davidpa Llaqtan” sutiyoq barriopi abuelonkunapa pampakusqan sitiopi pamparqaku.

²¹ Juda nacionpi kaq llapallan runakunam Azariasta rey kananpaq churarurqaku taytan Amasiaspa rantinpi, payqa kachkarqa chunka soqtayoq watayoqlaraqmi.

²² Abuelonkuna hina Amasias wañukup tillanmi churin Azarias Elat llaqtata kutirachikurqa Juda nacionpaq hinaspm mosoq manta hatarichirqa.

Joaspa churin Rey Jeroboam Israel nacionpi gobiernasqanmanta

²³Juda nacionpa reynin Joaspa churin Amasias chunka pichqayoq watamanña gobiernachkaptinmi, Israel nacionpa reynin Joaspa churin Jeroboam Samaria llaqtapi gobiernayta qallaykurqa. Jeroboanmi gobiernarqa tawa chunka hukniyoq wata. ²⁴Tayta Diospa qayllanpim mana allinkunata rurarqa. Israel nacion huchallichiq Nabatpa churin Jeroboam hinam huchallikurqa.

²⁵Joaspa churin Jeroboanmi Israel nacionpa linderonkunata kutirachikurqa Hamat lawman yaykuna qasamanta Araba law qochakama. Chaytaqa rurarqa Israelpa yupaychasqan Tayta Diospa nisqanman hinam. Tayta Diosmi rimarqa paymanta willakuq Jonaswan. Jonasmi karqa Amitaipa churin Gat-hefer llaqtapi *yachaq. ²⁶Hatuñ ñakariyipi Israel nacionniyoq runakuna kawsasqankuraykum Tayta Dios paykunata qawarirqa. Manañam pipas yanaparqañachu Israel naciontaqa chaymi libre kaqpas hinaspas sirviente kaqpas llapallanku ñakarirqaku. ²⁷Kay pachamanta Israelpa sutin chinkarachiya Tayta Dios manaraq munaspanmi Joaspa churin Jeroboanwan Israel nacionta salvarurqa.

²⁸Jeroboampa wakin rurasqankunaqa, mana manchakuspan rurasqankunaqa, guerrapi llapa peleasqankunaqa chaynataq Juda nacionpa munaychakusqan Damasco llaqtata hinaspas Hamat llaqtata Israel nacionpaq imaynam kutichikusqanqa Israel nacion reykunapa wakin rurasqanmanta willakuq libropim qellqasqa kachkan. ²⁹Israel nacionpi gobiernaq abuelonkuna hinam Jeroboam wañukurqa. Paypa rantinpiñataqmí churin Zacariasña gobiernarqa.

Rey Azariaspa gobiernasqanmanta

(2 Cr 26:3-5, 16-23)

15 ¹Israel nacionpi Rey Jeroboam iskay chunka qanchisniyoq watamanña gobiernachkaptinmi Amasiaspa churin Azarias Juda nacionpi gobiernayta qallaykurqa. ²Azariasqa chunka soqtayoq watanpim gobiernayta qallaykurqa. Jerusalen llaqtapim gobiernarqa pichqa chunka iskayniyoq wata. Mamanmi karqa Jerusalen llaqtayoq Jecolias sutiyoq warmi.

³Taytan Amasiaspa tukuy ima rurasqanta hinam Tayta Diospa qayllanpi allin kaqkunata rurarqa. ⁴Chaywanpas moqokunapi capillakunaqa hinallam karqa chayraykum runakunapas animalkunata hinalla chaypi wañuchispas kañaqku, kañaqkutaqmi inciensotapas. ⁵Chayna allinkunata rurachkaptinpas Tayta Diosmi lepra onqoywan castigarurqa hinaptinmi wañunan punchawkama sapaq wasipi chaywan onqorqa. Chayna kaptimmi palacionpiqa churin Jotamña quejakunata arreglaq.

⁶Rey Azariaspa wakin rurasqankunaqa Juda nacion reykunapa wakin rurasqanmanta willakuq libropim qellqasqa kachkan. ⁷Abuelonkuna hina Rey Azarias wañukuptinmi, “Davidpa Llaqtan” sutiyoq barriopi pamparqaku. Paypa rantinpim churin Jotamña gobiernarqa.

Israel nacionpi Rey Zacariaspa gobiernasqanmanta

⁸Juda nacionpa reynin Azarias kimsa chunka pusaqniiyoq watamanña gobiernachkaptinmi Jeroboampa churin Zacarias Israel nacionpi gobiernayta qallarirqa, soqta killam Samaria llaqtapi gobiernarqa. ⁹Abuelonkuna hinam mana allinkunata Tayta Diospa qayllanpi rurarqa. Israel nacion huchallichiq Nabatpa churin Jeroboam hinam huchallikurqa.

¹⁰Zacariaspa contranpim Jabespa churin Salum hoqarikururqa. Runakunapa qayllanpi atacaruspanmi wañurachirqa hinaspm paypa rantinpi gobiernarqa.

¹¹Zacariaspa wakin rurasqankunaqa Israel nacion reykunapa wakin rurasqanmanta willakuq libropim qellqasqa kachkan. ¹²Tayta Diosmi nirqa Rey Jehuman:

—Churikikunam Israel nacionpi gobiernanqa willkaykipa willkankama —nispa. Hinaptinmi chayna karqa.

Israel nacionpi Rey Salumpa gobiernasqanmanta

¹³Juda nacionpa reynin Uzias kimsa chunka isqonniyoq wataña gobier nachkaptinmi Jabespa churin Salum gobiernayta qallaykurqa. Paymi gobiernarqa huk killalla Samaria llaqtapi. ¹⁴Gadipa churin Manahem sutiyoq runam Tirsa llaqtamanta Samaria llaqtaman rispan Jabespa churin Salumta wañurachirqa hinaspm paypa rantinpi gobiernarqa.

¹⁵Salumpa wakin rurasqankunawan Zacariaspa contranpi hoqarikuruspa imam rurasqankunaqa Israel nacion reykunapa wakin rurasqanmanta willakuq libropim qellqasqa kachkan.

¹⁶Chaymantañataqmi chay Manahem sutiyoq runaqa Tirsa llaqtamanta qallaykuspa atacarqa Tifsa llaqtata chaynataq muyuriqni pi llaqtakunatapas, chay llaqtakunata saqueaspanmi llapallan wiksayoq warmikunapa wiksantapas kuchururqa. Tifsa llaqtapa punkunkunata chaypi *yachaqkuna mana kichasqanraykum chaynataqa rurarqa.

Israel nacionpi Rey Manahempa gobiernasqanmanta

¹⁷Juda nacionpa reynin Azarias kimsa chunka isqonniyoq watamanña gobier nachkaptinmi Gadipa churin Manahem Israel nacion gobiernayta qallarirqa hinaspm Samaria llaqtapi gobiernarqa chunka wata. ¹⁸Tayta Diospa qayllanpim mana allinkunata rurarqa. Israel nacion huchallichiq Nabatpa churin Jeroboam hinam huchallikurqa kawsanan punchawkama.

¹⁹Asiria nacionpa reynin ^aPul sutiyoq runam hamurqa Israel nacionta atacananpaq, paymanmi Rey Manahem qorqa kimsa chunka kimsayoq waranqa kilo qollqeta chaynapi Manahempa favorinpi kaspan gobier nonta astawan takychinanpaq. ²⁰Chay qollqetam Manahem mañarqa Israel nacionpi kapuqniyoq apukunamanta, chay apu runakunam sapakama qorqa parte kilo masnin qollqeta chaynapi Asiria nacionpa reyninman qonankupaq. Chay raykum Asiria nacionpa reyninqa Israel nacionpi mana unaspan kutikurqa.

²¹Rey Manahempa wakin rurasqankunaqa Israel nacion reykunapa wakin rurasqanmanta willakuq libropim qellqasqa kachkan. ²²Rey Manahemmi abuelonkuna hina wañukurqa, paypa rantinpim Pekaia sutiyoq churinña gobiernarqa.

Israel nacionpi Rey Pekaiapa gobiernasqanmanta

²³Rey Azarias pichqa chunka watamanña Juda nacionpi gobier nachkaptinmi Manahempa churin Pekaia Israel nacion gobiernayta qallarirqa hinaspm iskay wata Samaria llaqtapi gobiernarqa. ²⁴Tayta Diospa qayllanpim mana allinkunata rurarqa. Israel nacion huchallichiq Nabatpa churin Jeroboam hinam huchallikurqa.

²⁵Pekaiapa contranpim hoqarikururqa Remaliaspa churin Peka. Pekaqa karqa hina Pekaiapa capitanninmi. Chay Pekam Argob sutiyoq runawan hinaspa Arie sutiyoq

^a 15:19 Pul sutiyoq runapa huknин sutinqa Tiglat-pilesermi.

runawan Galaad lawmanta pichqa chunka runakunapiwan yanapachikuspa Rey Pe-kaiata wañurachirqaku, paytaqa wañurachirqaku Samaria llaqtapi reypa palacionpa uku kaq wasinpim, chaynapim Peka sutyoq runaña paypa rantinpi gobiernarqa.

²⁶Pekaiapa wakin rurasqankunaqa Israel nacion reykunapa wakin rurasqan-manta willakuq libropim qellqasqa kachkan.

Israel nacionpi Rey Pekapa gobiernasqanmanta

²⁷Rey Azarias pichqa chunka iskayniyoq watamanña Juda nacionpi gobiernachkap-tinmi Remaliaspa churin Peka Israel nacion gobiernayta qallarirqa. Paymi gobiernarqa iskay chunka wata Samaria llaqtapi. ²⁸Tayta Diospa qayllanpim mana allinkunata rurarqa. Israel nacion huchalliq Nabatpa churin Jeroboam hinam huchallikurqa.

²⁹Israelpa reynin Peka gobiernachkaptinmi Asiria nacionpa reynin Tiglat-pile-ser hamururqa, atacaspanmi vencerurqa Ijon llaqtata, Abel-bet-maaca llaqtata, Janoa llaqtata, Cedes llaqtata hinaspa Hazor llaqtata. Galaad lawpi, Galilea lawpi chaynataq Neftaliy allpapi llapallan *yachaqkunatapas venceruspanmi presochas-qata Asiria nacionman pusarqa. ³⁰Elapa churin Oseasnataqmi Remaliaspa churin Pekapa contranpi hoqarikuruspan wañurachirqa, chaynapim Oseasqa Pekapa rantinpi gobiernayta qallarirqa, payqa qallarirqa Uziaspa churin Rey Jotam iskay chunka watamanña gobiernachkaptinmi.

³¹Pekapa wakin rurasqankunaqa Israel nacion reykunapa wakin rurasqanmanta willakuq libropim qellqasqa kachkan.

Juda nacionpi Rey Jotam gobiernasqanmanta

(2 Cr 27:1-9)

³²Israel nacionpi iskay watamanña Remaliaspa churin Peka gobiernachkaptinmi Uziaspa churin Jotam Juda nacionpi gobiernayta qallaykurqa. ³³Iskay chunka pichqayoq watanpim karqa gobiernayta qallaykuspanqa. Payqa Jerusalen llaqtapim gobiernarqa chunka soqtayoq wata. Paypa mamanqa karqa Sadocpa churin Jerusa sutyoq warmim.

³⁴Jotanmi Tayta Diospa qayllanpi tukuy imakunatapas allinta rurarqa taytan Uziaspa tukuy rurasqanman hina. ³⁵Chaywanpas moqokunapi capillakunaqa hinallam karqa, chayraykum runakunapas chaykunapi animalta wañuchispa hinalla kañaqku, hinallataqmi kañaqku inciensotapas. Hina Rey Jotanmi hatari-chirqa Tayta Diospa templonpa altonpi kaq punkutapas.

³⁶Jotampa wakin rurasqankunaqa Israel nacion reykunapa wakin rurasqan-manta willakuq libropim qellqasqa kachkan.

³⁷Tayta Diosmi chay punchawkunapi Juda nacionpa contranpi kachaya qallarir-qa Aram nacionpa reynin Rezintawan Remaliaspa churin Pekata. ³⁸Abuelonkuna hina Jotam wañukuptinmi abuelonkupa pampakusqan sitiopi otaq “Davidpa Llaq-tan” sutyoq barriopi pamparurqaku. Paypa rantinpim churin Acazña gobiernarqa.

Juda nacionpi Rey Acazpa gobiernasqanmanta

(2 Cr 28:1-27)

16 ¹Remaliaspa churin Peka chunka qanchisniyoq watamanña gobiernachkaptin-mi Jotampa churin Acaz gobiernayta qallaykurqa Juda nacionpi. ²Rey Acazqa iskay chunka watanpim gobiernayta qallaykurqa. Payqa chunka soqtayoq watan Jerusalen llaqtapi gobiernarqa. Ichqa manam abuelon David hinachu yupaychasqan

Tayta Diospa qayllanpi allinta rurarqa.³ Aswanqa Israel nacion rey kunapa kawsas-qanta hinam kawsarqa. Rurarqataqmí Israelpa mirayninkunapa qayllanmanta Tayta Diospa qarqosqan runakunapa millakuypaq rurasqankutapas. Payqa churintapas chay runakuna hinam kañarqa.⁴ Alto moqo capillakunapipas hinaspa rapisapa sachakunapa ukunpipas animalkunata wañuchispanmi kañarqa, kañarqataqmí inciensokunatapas.

⁵ Aram nacionpa reynin Rezinmi Remaliaspa churin Pekawan otaq Israel nacionpa reyninwan rirqaku Jerusalen llaqtaman chaynapi Rey Acazpa contranpi peleanankupaq ichaqa manam venceyta atirqakuchu.⁶ Chay tiempopim Aram nacionpa reynin Rezin kutichikurqa Elat llaqtata. Juda nacionniyoq runakunatam Elat llaqtamanta qarqorurqa chaymi Edom nacionniyoq runakunaña chayman rispanku chaypi *yacharqaku kay libro qellqasqa kasqan punchawkama.

⁷ Rey Acazmi kacharqa comisionta Asiria nacionpa reynin Tiglat-pileserman kaynata nispan:

Noqqa kani churiki hina serviqnikim. Hamuspaykiyá libraykuway Aram nacionpa hinaspa Israel nacionpa reyninmanta, paykunam atacawachkanku.

⁸ Tayta Diospa templonmanta qollqeta, qorita hinaspa reypa wasinpi qori-qollqeta hororamuspanmi Asiria nacionpa reyninman regalota apachirqa.⁹ Asiria nacionpa reynin chaskiruspanmi rirqa Damasco llaqtapa contranpi peleananpaq. Venceruspanmi runankunata presochasqata pusarqa Kir lawman, wañurachirqataqmí reyninku Rezintapas.

¹⁰ Chaymantam Rey Acazqa pasarqa Damasco llaqtaman Asiria nacionpa reynin Tiglat-pileserwan tupananpaq. Damasco llaqtapi altarta Rey Acaz qawaykuspanmi chay alterpa dibujonta chaynataq imaynam rurasqankuta apachirqa sacerdote Uriasman.¹¹ Damasco llaqtamanta Rey Acazpa apachisqan dibujoman hinam sacerdote Urias altarta rurarqa Rey Acaz Damasco llaqtapi unamunankama.

¹² Damasco llaqtamanta rey kutiruspanmi chay altarta qawaykurqa hinaspm chay altarman asuykupsa animalta kañarqa.¹³ Diospaqmi wañuchisqan animalkunata kañarqa, kañarqataqmí kawsaykunamanta ofrendatapas hinaspm tallirqataq vino ofrendatapas. Dioswan allinlla kasqanmanta wañuchisqan animpalpa yawarnintapas challarqam altarpa hawanman.

¹⁴ Tayta Diospa qayllanpi kaq broncementa altartañataqmí templopa ñaw-paqnimanta asurirachispan mosoq altarpa norte lawniniña churarqa.¹⁵ Rey Acazmi sacerdote Uriasta kamachirqa:

—Hutun kaq altarpim kañanki tempranonpi lliw kañana ofrendakunata, kañankitaqmí tardekuqpi kañana kawsaykunamanta ofrendatapas, reypa qosqan lliw kañana ofrendatas chaynataq reypa qosqan kawsaykunamanta ofrendatapas. Kañankitaqmí runakunapa lliw kañana ofrendankutapas chaynataq paykunapa kawsaykunamanta ofrendankutapas, chaymanqa tallinkitaqmí paykunapa vino ofrendankutapas. Chaymanqa challankitaqmí lliw kañana animalpa yawarnintapas chaynataq wakin wañuchisqa animalkunapa yawarnintapas. Broncementa altarmi ichaqa ñoqapaq kanqa Tayta Diosta consultanapaq —nispa

¹⁶ Rey Acazpa kamachisqanta hinamá sacerdote Urias rurarqa.¹⁷ Rey Acazmi horqorachirqa lavatoriokunapa tiyanan tablakunata, horqorachirqataqmí broncementa rurasqa torokunapa hawanpi tiyaq estanquetapas, lozeta rumipa hawanpiñam estanquetaqa tiyarachirqa.¹⁸ Templopi samana punchawpaq corredor hatarichisqankutapas chaynataq hawamanta reypa yaykunan punkutapas horqorachirqam chaynapi Asiria nacionpa reyninta agradananaqaq.

¹⁹ Acazpa wakin rurasqankunaqa Juda nacion reykunapa wakin rurasqanmanta willakuq libropim qellqasqa kachkan. ²⁰ Abuelonkuna hina Acaz wañukuptin-mi abuelonkunapa pampakusqan sitiopi otaq “Davidpa Llaqtan” sutiyoq barriopi pamparurqaku. Paypa rantinpim churin Ezequiasña gobiernarqa.

Israel nacionpi kaqkunata presochasqankumanta

17 ¹ Juda nacionpa reynin Acaz chunka iskayniyoq watamanña gobiernach-kaptinmi Elapa churin Oseas gobiernaya qallaykurqa Samaria llaqtapi. Paymi Israel nacionta gobiernarqa isqon wata. ² Paymi Tayta Diospa qayllanpi mana allinkunata rurarqa ichaq manam huchallikurqaqa paymanta ñawpaq kaq Israel nacionpa reyninkuna hinachu.

³ Rey Oseaspa contranpim hamurqa Asiria nacionpa reynin Salmanasar. Vencerup-timmi Oseasqa paytaña servispan contribucionta pagarqa. ⁴ Aswanqa Rey Oseasmi Asiria nacion reypa contranpi hoqarikunapanqa Egíptopa reynin So sutiyoq runaman comisionta kacharqa, Asiria nacionpa reyninman watan-watan paganan contribucion-tapas manañam pagarqachu, chaykunata Rey Salmanasar yacharuspanmi Rey Oseasta cadenawan carcelpi presocharurqa. ⁵ Asiria nacionpa reyninqa Israel nacionta tropan-kunawan venceruspanmi Samaria llaqtapa muyuriqinpi kimsa wata churakururqa. ⁶ Isqon watamanña Rey Oseas gobiernachkaptinmi Asiria nacionpa reyninqa Samaria llaqtata venceruspan Israel nacionniyoq runakunata presochasqata Asiria nacionman pusarqa, chaypiña *yachanankupaqmi churarqa Halah llaqtapi, churarqataqmi Habor Mayupa patanpi kaq Gozan llaqtapipas chaynataq Media nacionpa llaqtankunapipas.

⁷ Israelpa yupaychasqan Tayta Diospa contranpim Israelpa mirayninkuna huchallikururqaku, taytacha-mamachakunataña adoraspankumá Egípto nacionmanta horqomuqniin Diospa contranpi huchallikururqaku. Paykunataqa horqomurqa Rey Faraonpa munaychakuynimantam. ⁸ Paykunaqa qayllankunanta Tayta Diospa wischusqan nacionkunapa costumbrenkunatam rurarqaku, rurarqakutaqmi Israel nacion reykunapa costumbrenkutapas.

⁹ Yupaychasqanku Tayta Diospa contranpim Israelpa mirayninkunaqa pakasqallapi mana allinkunata rurarqaku, llapa llaqtakunapa moqonkunapim capillakunata rura-rurqaku, chaykunataqa rurarurqaku guardiakunapa qawanan torrekunapim chaynataq murallasqa llaqtakunapim. ¹⁰ Moqokunapipas hinaspa rapisapa sachakunapa ukupipas sayarachirqakum rumimanta pilarkunatawan Asera sutiyoq mamachakunata. ¹¹ Paykunapa qayllanmanta Tayta Diospa qarqosqan nacionkuna hinam chay capillakunapi inciensota kañarqaku. Tukuy mana allinkunata ruraspankum Tayta Diosta piñachirqaku.

¹² “Qamkunaqa amam chaynakunataqa rurankichikchu” nispa Tayta Dios nich-kaptinpas taytacha-mamachakunatam adorarqaku. ¹³ Chayraykum Tayta Diosqa paymanta willakuq llapallan runankunawan chaynataq revelacion qawachisqan runankunawan Israel naciontawan Juda nacionta anyaspa nichirqa:

—Qamkunaqa mana allin kawsasqaykichikmanta kutirikamuspaya
kasukuychik kamachikuyniykunatawan decretoykunata. Kasukuychikqa abue-loykichikkunaman tukuy kamachisqay yachachikuyniykunatayá, chaykunataqa willachirqaykichik ñoqamanta willakuq serviqniy kunawanmi —nispa.

¹⁴ Paykunapa abuelonkum sonqonkuta rumiyaykachispa yupaychasqanku Tayta Dios-pi mana confiakurqakuchu, chaynam paykunapas sonqonkuta rumiyaykachispa mana kasukurqakuchu. ¹⁵ Paykunaqa qepanchakurqakum Tayta Diospa decretonkunatapas

chaynataq abuelonkunawan Tayta Diospa contrato rurasqantapas, qepanchakurqakutaqmi abuelonkuman qosqan Chunkantin Kamachikuynintapas. Taytacha-mamachakunataña adoraspankum muyuriqninkupi nacionkuna hina mana imapaqpas valeqña rikurirqaku. Chaynataraqmi rurarqaku: "Amam rurankichikchu chay nacionkunapa rurasqantaqa" nispa Tayta Dios nichkaptinpas.¹⁶ Yupaychasqanku Tayta Diospa llapallan kamachisqankuna saqueruspankum metalmanta fundisqa iskay toro taytachakunataña rurakururqaku, rurakururqakutaqmi Asera sutyoq mamachatapas. Cielopi llapa lucerokunata adoraspankum Baal sutyoq taytachataña adorarqaku.¹⁷ Churinkunamat qaritapas-warmitapas taytachakunaman kañarqaku, musyaqkunamanwan brujokunamanmi qokururqaku. Tayta Diospa qayllanpi tukuy mana allin ruraykunaman qokuruspankum payta piñachirqaku.

¹⁸ Chayraykum Tayta Diosqa Israel nacionpa contranpi anchallataña piñakuruspan qayllanmanta chinkarachirqa chaymi Juda aylullaña puchururqa. ¹⁹ Ichaqa Juda nacionpas manam kasukurqachu yupaychasqanku Tayta Diospa kamachikuyninkunkataqa, paykunaqa Israel nacionpa rurasqan costumbrekunaman hinaraqmi kawsarqaku. ²⁰ Chayraykum Tayta Diosqa qepanchakururqa Israelpa llapallan mirayninkunata. Ñakarichispanmi salteaqkunamanña qoykurqa qayllanmanta chinkarachinankama. ²¹ Israel nacionta Davidpa castanmanta Tayta Dios rakiruptinmi Israel casta runakunaqa Nabatpa churin Jeroboamtaña reyninkupaq chururqaku. Jeroboammi Israel nacionta Tayta Diosmanta rakiruspan hatunta huchallichirqa. ²² Israel nacionniyoq runakunaqa hinallam rurarqaku Jeroboampa huchallikusqankunata. ²³ Chaynatam Tayta Dios rurarqa paymanta willakuq llapallan serviqninkunawan willachisqanpi hina. Israel nacionniyoq runakunam allpankumanta preso putasqa karqaku Asiria nacionman, chaypim kachkanku kay libro qellqasqa kasqan tiempokamapas.

Samaria llaqtaman runakunata astachisqanmanta

²⁴ Asiria nacionpa reyninmi runakunata pusachimirqa Babilonia lawmanta, Cuta llaqtamanta, Ava lawmanta, Hamat llaqtamanta hinaspa Sefarvaim llaqtamanta, Israel casta runakunapa rantinpim paykunataña Samaria law llaqtakunapi churaykurqa, chay llaqtakunapiñam dueñochakuykuspa *yachakurqaku. ²⁵ Asiria nacionniyoq reypa chayllaraq chayachimusqan runakunam qallariyiniñpiqa Tayta Diosta mana respetarqakuchu, paykunapa contranpi leonkunata Tayta Dios kachaykuptinmi wañuchiyya qallaykurqa. ²⁶ Chayraykum Asiria nacionpa reyninta nirqaku:

—Samaria lawpi llaqtakunaman *yachanankupaq pusachisqayki runakunaqa manam yachankuchu chay nacion diospa reglamentonkunata, chay diosmi kachaykamun leonkunata paykunata wañuchinanpaq, manamá hukllapas kanchu chay reglamentokuna yachaqa —nispa.

²⁷ Hinaptinmi Asiria nacionpa reynin kamachirqa:

—Samaria llaqtamanta pusamusqaykichik huk kaqnin sacerdotetayá kutichiy-chik chaynapi chaypiña *yachaspan chay Israel nacion diospa reglamentonkunata yachachinanpaq —nispa.

²⁸ Samaria llaqtamanta preso putasqanku huknin sacerdote kutiramuspanmi Betel llaqtapi *yacharqa hinaspm yachachirqa imaynam Tayta Dios respectaya. ²⁹ Chaywanpas sapa nacionmanta kaqkunam sapakama diosninkuta rurakuspanku maymi yachasqankupi churarqaku, chaykunataqa churarqaku Samaria moqokunapi runakunapa rurasqan capillakunapim. ³⁰ Babilonia lawmanta kaqkunam rurarqaku Sucot-benot sutyoq taytachankuta, Cuta llaqtamanta kaqkunam rurarqaku Nergal sutyoq taytachankuta, Hamat llaqtamanta

kaqkunañataqmi rurarqaku Asima sutiyoq taytachankuta.³¹ Ava lawmanta kaqkunam rurarqaku Nibhzat sutiyoq taytachankutawan Tartac sutiyoq taytachankuta. Sefaraim llaqtamanta kaqkunañataqmi Adramelec sutiyoq taytachankutawan Anamelec sutiyoq taytachankuta adoranankupaq churinkuta kañaqku.³² Tayta Diosta respetachkasapas paykuna ukumanta sacerdote kunata akllaruskunkum moqokunapi adorananku capillakunapi servikunankupaq chururqaku.³³ Tayta Diosta respetachkaspankupas diosninkutapaq hinallam serviqku, chaytaqa ruraqku punta *yachasqanku nacionpi costumbrenkuman hinam.

³⁴ Kay libro qellqasqa kasqan tiempokamapas ñawpaq costumbrekunataraqmi rurachkanku. Hinapi *yachaq runakunaqa manam Tayta Diostaq respetankuchu, manataqmi rurachkankupas paypa reglamentonkunaman hinachu hinaspas decretonkunaman hinachu, Jacobpa mirayninkunaman qosqan yachachikuykunatas hinaspa kamachikuykunatas manam kasukunkuchu. Jacobtam Tayta Dios suticharqa Israelwan. ³⁵ Jacobpa mirayninkunawan Tayta Dios contratota ruraspanmi kamachirqa:

—Taytacha-mamachakunataqa amam respetankichikchu, ñawpaq ninipas amam qonqorakunkichikchu, amam adorankichikchu, chaykunapaqqa amataqmi animalkunatas kañapunkichikchu,³⁶ qamkunaqa ñoqa Tayta Diosllatam respetawankichik, qamkunataqa atiyñiyapiwan hatun castigokunawanmi Egito nacionmanta horqomurqaykichik. Ñoqallata adorawaspamá ñoqallapaqtas animalkunatas kañapuwankichik. ³⁷ Tukuy tiempoyá kasukuychik qellqaspa qosqay decreto kunata, reglamento kunata, yachachikuykunata chaynataq kamachikuykunatas, taytacha-mamachakunataqa amamá adorankichikchu.³⁸ Qamkunawan contrato rurasqaytaqa amam qonqorakunkichikchu nitaqmi taytacha-mamachakunatas adorankichikchu.³⁹ Yupaychasqaykichik ñoqa Tayta Diosllata respetawaptikichikqa enemigo ykikhikmantapas librasqaykichikmi —nispa.

⁴⁰ Chaywanpas paykunaqa manam kasukurqakuchu, ñawpaq costumbrenkuman hinallam rurarqaku. ⁴¹ Asiria nacion rey papusachimusqan runakunaqa Tayta Diosta adorachkasapas serviqkum kikinkupa taytacha-mamachankutapas. Churinkupas, willkankupas abuelonkupa rurasqanta hinallam rurarqaku kay libro qellqasqa kasqan tiempokama.

Juda nacionpi Rey Ezequiaspa gobiernasqanmanta

(2 Cr 29:1-2)

18 ¹ Elapa churin Oseas kimsa watamanña Israel nacionpi gobiernach-kaptinmi Juda nacionpa reynin Acazpa churin Ezequias Juda nacionpi gobiernayta qallaykurqa. ² Rey Ezequiasqa iskay chunka pichqayoq watanpim Juda nacionpi gobiernayta qallaykurqa. Jerusalen llaqtapim gobiernarqa iskay chunka isqonniyoq wata. Paypa mamanqa karqa Zacariaspa churin Abi sutiyoq warmim. ³ Tayta Diospa qayllanpim allinta rurarqa ñawpa abuelon Davidpa tukuy rurasqankunata hinaraq. ⁴ Moqokunapi capillakunata tuñichispanmi adorananku rumi pilarkunatas pakirurqa, Asera sutiyoq mamachakunatas kuchururqam. Moisepspa rurachisqan broncemanta culebratam ñutuparurqa. Chay punchawkamam Nehustan sutiyoq chay culebraman Israelpa mirayninkuna inciensota kañaqku.

⁵ Israelpa yupaychasqan Tayta Diospim Ezequias confiakurqa, Juda nacionpi reykunamantaqa manam pipas Ezequias hinaqa karqachu paypa ñawpaqintapas nitaq qepantapas. ⁶ Tayta Diosman confiakuykuspanmi paymanta mana rakirkachu, payqa Moisesman Tayta Diospa qosqan kamachikuykunatas kasukurqa.

⁷Payta Tayta Dios yanapasqanraykum tukuy rurasqan allin lloqsiq. Asiria nacion reypa contranpi hoqarikuruspanmi manaña payta servirqachu. ⁸Filistea runakunatapas enteron allpankupim vencerurqa Gaza llaqtakama, vencerurqaqa guardiakunapa qawanana torrekunamantam murallasqa llaqtakunakama.

Samaria llaqtata vencesqankumanta

⁹Rey Ezequias tawa watamanña gobiernachkaptinmi chaynataq Elapa churin Oseas qanchis watamanña Israel nacionpi gobiernachkaptinmi Asiria nacionpa reynin Salmanasar Samaria llaqtapa contranpi hamurusan llaqtapa muyuriqniñi tropankunawan churakururqa. ¹⁰Kimisa watamantañam vencerurqa. Rey Ezequias soqta watamanña gobiernachkaptinmi chaynataq Rey Oseaspas isqon watamanña Israel nacionpi gobier-nachkaptinmi Asiria nacionpa reynin Samaria llaqtata dueñochakururqa. ¹¹Asiria nacionpa reynin Salmanasarmi Israel runakunata presochasqata Asiria nacionman pusarqa, chaypiña yachanankupaqmi churarqa Halah llaqtapi, churarqataqmi Habor Mayupa patanpi kaq Gozan llaqtapipas chaynataq Media nacionpa llaqtankunapipas. ¹²Chaykunaqa pasakurqa yupaychasqanku Tayta Diospa nisqanta mana kasukusqankuraykum chaynataq contrato rurasqantapas mana cumplisqankuraykum. Tayta Diospa serviqnin Moisespa tukuy kamicqankunatam mana kasukurqakuchu hinaspa mana cumplirqakuchu.

Juda nacionpa contranpi Rey Senaquerib hamusqanmanta

(2 Cr 32:1-19. Is 36:1-22)

¹³Rey Ezequias chunka tawayoq watamanña gobiernachkaptinmi Asiria nacionpa reynin Senaquerib Juda nacionpi llapa murallasqa llaqtakunapa contranpi hamururqa hinaspm vencerurqa. ¹⁴Juda nacionpa reynin Ezequiasmi Asiria nacionpa reyninta Laquis llaqtapi kachkaptin nichimurqa:

—Arí, ñoqaqariki pantaruykim ichaqa nacionniymantayá asurikuyña, tukuy mañawasqaykitam qosqayki —nispa.

Chaymi Asiria nacionpa reynin obligarqa Juda nacionpa reynin Ezequiasta isqon waranqa isqon pachaknín kilo qollqetawan isqon pachak isqon chunkan kilo qorita. ¹⁵Rey Ezequiasmá qoykurqa Tayta Diospa templonpi chaynataq palacionpi waqaychasqanku qollqeta. ¹⁶Rey Ezequiasmi chaypunilla horqorachirqa Tayta Diospa templopa punkunkunapi qarachasqan qoritawan pilarkunapi qarachasqan qorita. Chaykunatam Asiria nacionpa reyninman qoykurqa.

¹⁷Chaymantam Asiria nacionpa reyninqa Laquis llaqtamanta Jerusalen llaqtaman kacharqa llapallan tropankunapa kamachiqinta, kacharqataqmi huk hatun kamachikuqtapas chaynataq peleanankupaq kamachikuq runatapas, achkallaña tropayoqtam kacharqa Rey Ezequiaswan tupanankupaq. Jerusalen llaqtaman chayruspankum sayarurqaku hanay law estanqueman hamuq yarqapa hichpanpi. Chay estanqueqa kachkan “Taqsaq Runapa Chakran” sutiyoq sitioman riq ñanpa hichpanpim. ¹⁸Rey Ezequiasta qayaptinkum llaqtamanta lloqsimurqa Hilciaspa churin reypa mayordomon Eliaquim, lloqsimurqataqmi secretario Sebnapas chaynataq Asafpa churin Joa sutiyoq runapas, payqa karqa reypa rurasqankunamanta qellqaqmi. ¹⁹Paykunatam Rey Ezequiasman nimunankupaq Asiria nacionpa tropankuna kamachiq nirqa:

—Asiria nacionpa ancha reqsisqa reynimmi nin: “¿Imaman hapipakuspakitaq qamqa confiakuchkanki? ²⁰Qanmi nichkanki: ‘Ñoqapaqa kachkanmi consejaqniykunapas chaynataq guerrapaq valeroso soldadoykunapas’ nispa ichaqa yanqam chayqa. ¿Piman

confiakuspakitaq contrapiqa hoqarikurunki? ²¹ ¿Pakisqa soqos tawna hina Egipto nacionpichum confiakuchkanki? Chay soqos tawnaqa tawnapakuqninpa makintapas pakipakuruspanmi uchkurun. Chay pakipasqa soqos hinallam Egipto nacionpa reynin Faraonqa paypi confiakuqninkunapaqa. ²² Ichapas niwankichikman: ‘Noqaykuqa yupaychasqayku Tayta Diospim confiakuniku’ nispa. ¿Manachum moqokunapi chay Diospa capillankunatawan altarminkunataqa lliwta Ezequias chinkarachirqa? Payqa Juda nacionpi kaqkunatawan Jerusalen llaqtapi kaqkunatam nichkan: ‘Kay Jerusalen llaqtapi kaq altarpa ñawpaqlanpiñam adorankichik’ nispa. ²³ Kunanyá Asiria nacion renyiywan apuestay hinaptinqa ñoqapas qosqaykim iskay waranqa caballokunata, qosqaykiqa partekimanta sillakuqkunata qoptikim. ²⁴ Egipto nacionpa carretankunapiña hinaspa sillada tropankunapiña confiakuspapas ɬimaynataq atiwaq reyniyipa serviqnin capitanninkunamanta eqoneq kaqlawanpas peleayta? ²⁵ Kay llaqtata tuñichiq hamunaypaqa ɬamanachum Tayta Dios kamachimuwarqa: ‘Chay nacionman rispayki tuñichimuy’ nispa?’

²⁶ Hinaptinmi Hilciaspa churin Eliaquimñataq, Sebnapiwan hinaspa Joapiwan chay kamachiqta nirqaku:

—Ruegakuykum, muralla hawanpi runakuna uyarichkaptinqa amayá rimapaya-waykuchu Juda nacionniyoq runakunapa rimayninpíqa, Aram nacionniyoq runakunapa rimayninpíyá rimapawayakuqa, kay serviqnikunkaqa entiendesaqkum —nispa.

²⁷ Chay kamachikuqmí paykunata nirqa:

—Reyniyqa manam kachamuwarqa reynillaykichikman nitaq qamkunallaman willanaypaqchu, kachamuwarqaqa muralla hawanpi kaq runakunapaqwanmi, paykunapas uyarinankupunim, paykunaqa qamkunawan kuskam hatun ispayninkuta mikunqaku chaynataqmi yaku ispayninkutapas tomanqaku —nispa.

²⁸ Chaynata niruspanmi chay kamachikuq runaqa sayaykuspan Juda nacion runakunapa rimayninpí qaparispan nirqa:

—Asiria nacion ancha reqsisqa reyqa kayna nisqantayá uyariyachik ²⁹ “Rey Ezequiaswanqa amayá engañachikuychikchu, manam ñoqamantaqa librasunkichikmanchu. ³⁰ Tayta Diospí confiakunaykichikpaqmí Ezequiasqa nisunkichikman: ‘Cheqaptapunipas Tayta Diosqa librawasunchikmi, manam kay llaqtataq Asiria nacionpa reyninmanta qosqachu kanqa’ nispa. ³¹ Ezequiaspa chayna nisqantaqa amayá kasuychikchu, Asiria nacionpa reyninmi kaynata nin: ‘Noqawan contratota ruraspayá ñoqamanña humillakuychik. Chaynata ruraspaqa sapakamam uvas huertaykichikpi kaqkunatawan higos huertaykichikpi kaqkunata mikunkichik, sapakamataqmi posoykichikpi yakutapas tomankichik. ³² Kikiypuni hamuspaymi putasqaykichik kay *yachasqaykichik allpaman hina kawsaypapas, vinopapas kasqan allpaman, mikuyapas, uvas huertapapas kasqan allpaman, aceitunas sachapa chaynataq mielpapas kasqan allpaman, chaypi kawsaspaykichikqa manam wañunkichikchu. Ezequiastaqa amayá kasuychikchu, payqa llullakususpaykichikmi nisuchkankichik: Tayta Diosmi librawasunchik, nispa. ³³ Wakin nacionkunapa diosminkupas ɬimayqallanpas yaqachum nacionnin librayta atirqa Asiria nacionpa reyninmanta? ³⁴ ¿Maypimá kachkan Hamat llaqtapa diosninpas, Arfad llaqtapa diosninpas, Sefarvain llaqtapa diosninpas, Hena llaqtapa diosninpas chaynataq Iva llaqtapa diosninpas? ¿Chay dioskunaqa Samaria llaqta librayta atirqakuchu ñoqamanta? ³⁵ Chay nacionkunapa llapallan diosninkunamantaqa ɬimayqannintaq ñoqamanta nacionnin librayta atirqa? Chaynaqa amayá piensaychikchu Tayta Diospas Jerusalen llaqtata ñoqamanta librananta’” nispa.

³⁶ Uyariqniñ runakunañataqmi upallalla kaspanku mana imatapas nirqakuchu. Reymi kamachirqa paykunata:

—Amam imatapas rimarinkichikchu —nispa.

³⁷Hinaptinmi Hilciaspa churin mayordomo Eliaquimñataq Sebna sutiyoq secretariopiwan hinaspa Asafpa churin Joapiwan pachankuta llikiparqaku hinaspm Rey Ezequiasman kutirispanku chay kamachikuqpa rimasqankunata willarqaku. Chay Joa sutiyoq runaqa karqa reypa rurasqankunamanta qellqaqmi.

Rey Senaqueribmanta Juda nacion librasqa kasqanmanta

(2 Cr 32:20-23. Is 37:1-38)

19

¹Rey Ezequias chayta uyariruspanmi pachanta llikiparurqa hinaspm luto pachawan churakuruspan temploman yaykurqa. ²Chaymantam kacharqa luto pachawan pachasqata mayordomo Eliaquimta, secretario Sebnata hinaspa yuyaq sacerdotekunata. Paykunatam kacharqa Diosmanta willakuq Isaiasman, Isaiasqa karqa Amozpa churinmi. ³Paymanmi Rey Ezequiaspa nisqanta kaynata nirqaku:

—Llakisqa, qaqqhasqa, insultasqa kasqanchik punchawmi kunan punchawqa. Wachakunanpaq kachkaspan manaña kallpayoq warmi hinam kachkanchik. ⁴Icharaqpas yupaychasqanchik Tayta Dios uyanman chay kamachikuqpa rimasqankunata. Paytam Asiria nacionpa reynin kachamurqa kawsaq Diosta insultananpaq, allinchá kanman chay uyarisqanmanta yupaychasqanchik Tayta Dios paytatas qaqchaptinqa. Chaynaqa Diostayá mañakuy wakin puchuqkunapa favorninpi —nispa.

⁵Rey Ezequiaspa serviqninkunamá Isaiaspata pasarqaku. ⁶Isaiasmi paykunata nirqa:

—Reynikichiktam Tayta Diospa nisqanta kaynata nimunkichik: “Asiria nacion reypa serviqninkunapa insultawasqantaqa amayá manchakuychu. ⁷Kunanmi Asiria nacionpa reyninta noticiawan umacharusaq hinaptimí nacionninman kuttinqa. Chaypiñam huk kaqninpa wañuchisqan kanqa” nispa.

⁸Chay tropakuna kamachiqmi uyarirurqa Asiria nacionpa reyninqa Laquis llaqtamanta asurikusqanta. Kutirispanmi reyta tarirurqa Libna llaqtapa contranpi peleachkaqta. ⁹Rey Senaqueribpa contranpi peleananpaq Cus nacionpa reynin Tirhaca hamusqanta yacharuspanmi chay Rey Senaqueribqa kaqllamanta comisionta kacharqa ¹⁰Juda nacionpa reynin Ezequiasman kaynata nimunankupaq:

Qampa confiakusqayki Diosnikis nisunki: “Asiria nacionpa reyninmanqa manam Jerusalen llaqtataqa qosqachu kanqa” nispa. Chay nisusqaykiwanqa amayá engañachikuychu. ¹¹Qamqa uyarirkankim Asiria nacion reykunapa llapallan nacionkuna tuñichisqantaqa ¿chaychus qamñataq librakuwaq? ¹²Abueloykunapa tuñichisqan Gozan llaqtataqa, Haran llaqtataqa, Resef llaqtataqa chaynataq Telasar llaqtapi *yachaq Eden casta runakunataqa ¿yaqachum diosninku librarqa? ¹³¿Maypitaq kachkan Hamat llaqtapa reyninqa, Arfad llaqtapa reyninqa, Sefarvaim llaqtapa reyninqa, Hena llaqtapa reyninqa hinaspa Iva llaqtapa reyninqa?

¹⁴Comisionmanta Ezequias cartata chaskiruspanmi leeruspan Tayta Diospa templonman apaykurqa hinaspanmi Diospa qayllanpi kicharayachkaqta churaykurqa. ¹⁵Tayta Diospa qayllanpi mañakuspanmi nirqa:

—Querubin sutiyoq angelkunapa chawpinpi *yachaq Israelpa yupaychasqan Tayta Dios, kay pachapi llapallan nacionkunapi munaychakuq Diosqa qamllam kanki.

Qanmi rurarqanki cielotapas hinaspa kay pachatapas.¹⁶ Dios Taytalláy, atiendey-kullawaspaykiyá uyariykullaway, ñawillaykikunata kichaykuspayá qawariykuy kay asuntota, uyariykuytaqyá qam Kawsaq Dios insultaq Rey Senaqueribpa rimasqankunatas. ¹⁷ Dios Taytalláy, cheqaptapunipas Asiria nacion reykunaqa nacionkunatam allpantinta purmachirqa. ¹⁸ Taytachankutapas ninamanmi wischuykurqaku chaykunaqa mana cheqap kasqankurayku, kullumanta otaq rumimanta runakunapa rurasqan kasqanraykum chaykunataqa chinkarachirqaku. ¹⁹ Yupaychasqayku Dios Taytalláy, qamllatam ruegakullayki, qamlla Dios kasqaykita kay pachapi llapallan nacionkuna yachanankupaqyá Rey Senaqueribmanta salvaykullawayku —nispa.

²⁰ Hinaptinmi Israelpa yupaychasqan Tayta Diospa nisqanta Amozpa churin Isaiasqa Rey Ezequiasman kaynata nichimurqa:

—Asiria nacionpa reynin Senaqueribmanta mañakuwasqaykitaqa uyariykuykim. ²¹ Chaymi Asiria nacion reypa contranpi ñoqa Tayta Dios kaynata nini:

Yaw Rey Senaquerib,
Sion llaqtaqa doncella hinam
qamta despreciaspa burlakuchkan.
Jerusalen llaqtaqa warmi hinam
qepaykipi umanta aywichkan.

²² ¿Pitataq insultarqanki?
¿Pitataq ñakarqanki?
¿Pipa contranpitaq qaparirqanki?
¿Pitataq hatunchakuspa qawarqanki?
iIsrael nacion Chuya Diospa contranpim
chaykunataqa rurarqanki!

²³ Comisionkuna kachasqaykiwanmi
Señorta insultarqanki
hinaspataqmi nirqanki:
“Nana-nanaq carretaykunawanmi
orqopa puntanman qespirqani.
Mana yaykuy atina Libano
Orqomanmi chayarqani.
Mana yaykuy atina qatakunamanmi rirqani.
Hatin cedro sachankunatam kuchurqani.
Sumaq cipres sachankunatam kuchurqani.
Karu-karu sitiokunamanmi chayarqani.
Huerta hina montekunamanmi chayarqani.

²⁴ Huklaw nacionpiraq pozokunatas
toqospaymi yakunta upyarqani” nispa.
“Sarupaspaymi Egipto nacion yarqakunatas
chakichirqani” nispa.

²⁵ ¿Manachum haykapipas uyarirqanki
ñawpaqmantaraq ñoqa Tayta Diospa rurasqayta?
¿wiñaymantaraq ñoqa Tayta Diospa tanteasqayta?
Kunanqa ruraruniñamiki.
Chaymi murallasqa llaqtakunata tuñichichkanki.

Montorayaq rumikunata hinallañam rurachkanki.

- ²⁶ Chaypi *yachaq runakunaqa
pisi kallpayoqlлаñam rikurirunku.
Hukmanyasqallañam karunku.
Penqachisqallañam karunku.
Campopi qorakuna hinallañam karunku.
Chakrapi yuyukuna hinallañam karunku.
Wasi hawanpi wiñaq qewakuna hinam karunku.
Chay qewakunam manaraq poqochkaspa chakirunku,
chaynam paykunapas chinkarunku.

- ²⁷ Yachanim tukuy ima rurasqaykitapas
chaynataq mayman risqaykitapas
chaynataq contraypi piñakusqaykitapas.

- ²⁸ Uyarinim ñoqapa contraypi piñakusqaykita.
Uyarinim orgulloso kaynikiwan rimasqaykita
chayraykum anzueloya senqaykiman churasaq,
chayraykum bridaytapas simikiman churasaq,
Kutirichisqaykim hamusqayki ñanninta.

- ²⁹ Isaiasmi Rey Ezequiasman nirqa:
Kaymi qampaq señał kanqa,
kunan watam chakrapi
kikinmanta wiñaqta mikunkichik.
Hamuq watapiñataqmi
mana yapusqa allpamanta
wiñaqta mikunkichik.
Kimsa kaq watapiñataqmi tarpuspa cosechankichik.
Uvastapas plantaspam rurunta mikunkichik.

- ³⁰ Juda castamanta puchuqunam tarpusqa muhu hina kanqaku.
Sapichakuspankum allin planta hina rurunqaku.

- ³¹ Puchuqunam Jerusalen llaqtamanta miranqaku.
Lluptiçunapas Sion Moqomantam miranqaku.
Llapallan Kamachiq Tayta Diosmi chaynata ruranqa.
Anchata kuyasqanraykum chaynata ruranqa.

- ³² Asiria nacion reymantam Tayta Dios nin:

“Kay llaqtamanqa manam yaykumunqachu.
Flechankunataqa manam flechanqachu.
Harkachikunan armatapas manam hapinqachu.
Allpatapas murallapa qepanmanqa manam montochinqachu.

- ³³ Hamusqan ñannillantam kutikunqa.

Manam yaykumunqachu kay llaqtamanqa.
Ñoqa Tayta Diosmi nini chaynataqa.

- ³⁴ Ñoqam kay llaqtata amparaspay salvasaq.
Kikiyraykum chaynataqa rurasaq.
Serviqniy Davidraykum rurasaq.”

³⁵Nisqanpi hinam chay tutalla Tayta Diospa angelni lloqsiramuspan Asiria soldadokunapa campamentonpi wañurachirqa pachak pusaq chunkan pichqayoq waranqa runakunata. Achikyaruptinñataqmí wañusqaña llapallanku kachkasqaku.

³⁶Hinaptinmi Asiria nacionpa reynin Senaqueribqa puchuq tropankunawan Ninive llaqtanman kutikuspan chaypi *yacharqa. ³⁷Huk punchawmi chaypiña kachkaspan Nisroc taytachanta templopi adorachkarqa hinaptinmi churin Adrameleewan churin Sarezer espadawan payta wañurachirqaku hinaspm Ararat lawman llupti-kurqaku. Rey Senaqueribpa rantinpim Esarhadon sutiyoq churinña gobiernarqa.

Rey Ezequiaspa onqosqanmanta

(2 Cr 32:24-26. Is 38:1-8)

20 ¹Chay punchawkunapim Rey Ezequias onqorurqa wañuy patanpiña kanankama. Amozpa churin Diosmanta willakuq Isaias watukuqnin rispanmi payta nirqa:

—Yaw Ezequias, Tayta Diosmi nisunki: “Qamqa wañukunkiñam, chaynaqa imaykikunatapas allichakuyñayá” nispa.

²Chaymi Ezequiasqa perqa lawman uyanta muyurirachispa Tayta Diosta mañakurqa:

³—Dios Taytalláy, ruegakuykim qayllaykipi cheqap sonqowan kawsasqayta hinaska qampa munasqaykiman hina rurasqaytapas yuyarinaykipaq —nispa.

Chaynata niruspanmi Ezequiasqa llumpayllataña waqarqa.

⁴Chay palaciopi kaq patiota manaraq Isaias pasaruchkaptinmi Tayta Dios payta niykurqa:

⁵—Runaykuna kamachiq Ezequiasman kutirispayá nimuy kaynata: “Abueloyki Davidpa yupaychasqan Tayta Diosmi nin: ‘Uyariykuymañakuwasqaykita, rikur-qaykitaqmi waqasqaykitapas, sanoyarachiptyimi kimsa punchawmanta temploymar rinki. ⁶Wataykikunamanmi yapasaq chunka pichqayoq watataraq, qamtapas hinaska kay Jerusalen llaqtatapas Asiria nacionpa reyninmantam librasaq. Kikiyraykum chaynataq serviqniy Davidraykum kay Jerusalen llaqtataqa waqaychasaq’ nispa.”

⁷Chaynata niruspanmi Isaias kamachirqa:

—Llapisqa higosta apamuychik —nispa.

Aparamuptinkum Ezequiaspa chupunman laqarurqaku hinaptinmi chaywan sanoyarurqa. ⁸Chaymi Rey Ezequias tapurqa Isaiasta:

—¿Imataq señal kanqa Tayta Dios sanoyaykachiwaptin kimsa punchawmanta templomanpas rinaypaqqa? —nispa.

⁹Isaiasmí nirqa:

—Tayta Diospa nisusqayki cumplikunanta yachanaykipaqmi señalta hina qosunaykipaq kayta nisunki: “¿Chunka gradasta inti ñawparunantachu munanki? ¿Icha chunka gradasta inti kutirirunantachu munanki? ¿Mayqantataq munanki?” nispa.

¹⁰Chaymi Ezequiasñataq nirqa:

—Facilqa kanman intipa llantuyin chunka gradasta ñawparuyninmi. Munaymanqa chunka gradasta llantuy kutirirunantam —nispa.

¹¹Chayna kananpaqmi Diosmanta willakuq Isaias mañakurqa. Llantuya Tayta Dios kutirirachirqa Acazpa gradasnipi chunka gradasta.

Babilonia nacionmanta hamuqkunata Rey Ezequias chaskisqanmanta
(2 Cr 32:27-31. Is 39:1-8)

¹²Chay tiempopim Babilonia nacionpa reynin Berodac-baladan otaq Baladanpa churin apachimirqa Rey Ezequiasman cartakunatawan regalota, chaykunataqa apachimirqa onqorusqanta yacharuspanmi. ¹³Comisionpa nisqanta Ezequias uyariyuspanmi paykunaman qawachirqa palacionpi llapa imanta: qori-qollqeta, especeriakunata, miski asnaq aceiteta, armakuna waqaychananta, qawachirqataqmí wasinpi tukuy imakuna waqaychasqantapas. Mana imatapas pakaykuspanmi paykunaman qawachirqa palacionpi kaqkunata chaynataq gobiernasqan nacionpi tukuy kapuqninkunatas.

¹⁴Hinaptinmi Diosmanta willakuq Isaías Rey Ezequiasman hamuspan tapurqa:

—Chay runakunaqa ¿imaninkutaq? ¿Maylawmantataqsi hamunku? —nispa.

Chaymi Rey Ezequiasñataq nirqa:

—Paykunaqa hamurqaku karu-karu Babilonia nacionmantaraqmi —nispa.

¹⁵Nirqataqmí Isaías:

—¿Imakunatataq palaciroykipiqa rikurqaku? —nispa.

Hinaptinmi Ezequiasñataq nirqa:

—Palaciroypim tukuy imaya qawarqaku, waqaychana wasipi imaykunatas mana pakaspaymi paykunaman qawachirqani —nispa.

¹⁶Chaymi Isaías nirqa Rey Ezequiasta:

—Uyari Tayta Diospa nisqanta: ¹⁷Hamuchkanmi tiempo palaciroykipi llapa imaykunatawan, abueloykikunapa kunankama tukuy huñusqanta mana puchukuspa Babilonia nacionman apanankupaq. ¹⁸Miraynikunamat pusanqaku Babilonia nacion reypa palacionpi servikuqkuna kanankupaq.

¹⁹Chaymi Rey Ezequias nirqa Isaiasta:

—Tayta Diospa nisqanmanta willawasqaykiqa allinpunim, kawsanaykamaqa luegochiki hawkalla hinaspa allinlla kawsasaq —nispa.

Rey Ezequiaspa wañukusqanmanta
(2 Cr 32:32-33)

²⁰Rey Ezequiaspa wakin rurasqankunaqa, mana manchakuspa rurasqankunaqa chaynataq yarqatawan estanqueta rurachispan llaqtaman yaku pusaykusqanqa Juda nacionpi reykonapa wakin rurasqanmanta willakuq libropi qellqasqam kachkan. ²¹Ezequias abuelonkuna hina wañukuptimí paypa rantinpiqa gobiernarqa churin Manasesña.

Juda nacionpi Rey Manasespa gobiernasqanmanta
(2 Cr 33:1-20)

21 ¹Chunka iskayniyoq watanpim Manasesqa gobiernayta qallaykurqa, Jerusalen llaqtapim gobiernarqa pichqa chunka pichqayoq wata, paypa mamanka karqa Hepsiba sutiyoq warmim. ²Tayta Diospa qayllanpim mana allinkunata rurarqa. Israelpa mirayninkunapa qayllanmanta Tayta Diospa qarqosqan runakunapa millakuyaqa rurasqankunamat rurarqa. ³Taytan Ezequiaspa tuñichisqan moqokunapi capillakunamat kaqlamanta hatarichirqa hinaspm Baal sutiyoq taytachapaqña altarkunata rurarqa. Israel nacionpa reynin Acab hinam rurarqa Asera sutiyoq mamachakunatas. Cielokunapi llapallan lucerokunaman qonqorakuspanmi chaykunata adorarqa. ⁴“Noqam sutiyya Jerusalen llaqtapi churasaq” nispa Tayta Dios nichkaptimpas Manasesqa Tayta

Diospa templonpim altarkunata hatarirachirqa.⁵ Templopa iskaynin pationkunapipas cielokunapi kaq llapa lucerokunata adoranapanqa mi altarkunata rurachirqa.

⁶ Churintapas taytachapaqraqmi kañapurqa. Musyaqkunaman, brujokunaman qokuruspanmi espiriti takunatawan espiritu qayaqkunata tapukurqa, chay achka mana allinkunata Tayta Diospa qayllanpi ruraspanmi payta piñachirqa.⁷ Asera sutiyoq mamacha rurachisqantam churarurqa Tayta Diospa templonman. Chay templomantam Davidmanwan churin Salomonman Tayta Dios kaynata nirqa:

—Israel llapallan ayllukunamanta akllasqay Jerusalen llaqtapim hinaspa tem-plopim sutiyya wiñaypaq churasaq.⁸ Chaynataqa rurasaq tukuy kamachisqayta kasukuspanku serviqniy Moiseswan willachisqay yachachikuykunaman hina kawsaptinkum, abuelonkuman qosqay allpamantam Israel casta runakunataqa manaña maylawmanpas yanqaqa purichisaqchu —nispa.

⁹ Ichaqa manamá paykunaqa kasukurqakuchu. Rey Manasesqa paykunataqa astawanraqmi pantachirqa, Israelpa mirayninkunapa qayllanmanta Tayta Diospa chinkachisqan runakunamatapas astawanraqmi mana allinkunata rurachirqa.

¹⁰ Chayraykum Tayta Dios paymanta willakuq serviqniinwan nichirqa:

¹¹ —Ñawpaq Amor casta runakunapa millakupaq rurasqankumantapas aswan mana allinkunataraq Juda nacionpa reynin Manases rurasqanraykum chaynataq Juda nacion runakunamatapas rurasqan taytachakunawan huchallichisqanraykum¹² Israelpa yupaychasqan Tayta Dios nin: “Kunanmi apachimusaq Jerusalen llaqtamanwan Juda nacionpi yachaqkunaman hatunnin kaq castigota, chayna castigomanta uyariqkunaqa muspaypi hinaraqmi rikurirunqaku.¹³ Samaria llaqtatapas chaynataq Acabpa mirayninkunatas castigasqayta hinam Jerusalen llaqtataqa castigasqa, mayllasqa platota pakchachkaq hinam Jerusalen llaqtatapas mayllarusaq.¹⁴ Wakin runaykunatas qarqoruspaymi enemigonkunaman qoykusaq hinaptinmi llapa nemigonkunapa qechusqan hinaspa suwasqan kanqaku.¹⁵ Paykunam qayllaypi mana allinkunata ruraspanku Egipto nacionmanta abuelonkupa lloqsimusqanku punchawkunamataraq kunankama rabiachiwanku” nispa.

¹⁶ Chaymantapas Rey Manasesqa Jerusalen llaqtapim cantonmanta cantonkama mana huchayoq runakunata achkallataña wañurachirqa, chaynataraqmi rurarpa huchallikusqanwan Juda nacionpi runakunata huchallichichkaspanpas chaynapi Tayta Diospa qayllanpi mana allinkunata ruranankupaq.¹⁷ Rey Manasespa wakin rurasqankunaqa chaynataq huchallikusqankunaqa Juda nacion reykunapa wakin rurasqanmanta willakuq libropim qellqasqa kachkan.¹⁸ Abuelonkuna hina Rey Manases wañukuptinmi palacionpi kaq huertapi otaq Uza sutiyoq runapa huer-tapi pamparurqaku. Paypa rantinpim churin Amonña gobiernarqa.

Juda nacionpi Rey Amonpa gobiernasqanmanta

(2 Cr 33:21-25)

¹⁹ Rey Amonqa iskay chunka iskayniyoq watanpim gobiernayta qallaykurqa. Jerusa- len llaqtapim gobiernarqa iskay wata. Paypa mamanmi karqa Mesulemet sutiyoq warmi. Chay mamanqa karqa Jotba llaqtayoq Haruzpa churinmi.²⁰ Taytan Manases hinam Rey Amonpas mana allinkunata rurarpa Tayta Diospa qayllanpi.²¹ Taytanpa tukuy mana allin kawsasqanman hinam paypas kawsarqa. Taytanpa adorasqan taytachakunatam paypas adorarpa hinaspam chaykunapa ñawpaqniipi qonqorakurqa.²² Abuelonkunapa yupay-chasqan Tayta Diosta saqueruspanmi paypa munasqanman hinaqa manaña kawsarqachu.

²³Rey Amonpa serviqninkunam paypa contranpi hoqarikuruspa hina palacio-llanpi wañurachirqaku. ²⁴Aswanqa llaqta runakunam Rey Amonpa contranpi hoqariruq llapallan runakunata wañurachirqaku hinaspm churin Josiastaña rantinpi gobiernananpaq churarurqaku.

²⁵Amonpa wakin rurasqankunaqa Juda nacion reykunapa wakin rurasqanmanta wi-llakuq libropim qellqasqa kachkan. ²⁶Rey Amontam pamparurqaku Uza sutiyoq runapa huertanpi kaq kikinpa sepulturanpi. Paypa rantinpim churin Josiasña gobiernarqa.

Juda nacionpi Rey Josiasqa gobiernasqmanta
(2 Cr 34:1-2)

22 ¹Rey Josiasqa pusaq watanpim gobiernayta qallaykurqa. Jerusalen llaqtapim gobiernarqa kimsa chunka hukniyoq wata. Paypa mamanmi karqa Jedida sutiyoq warmi. Chay mamanqa karqa Boscat llaqtayoq Adaiapa churin-
²Rey Josiasqa Tayta Diospa qayllanpi tukuy allinkunata ruraspanmi ñawpaq abuelon Davidpa kawsasqanman hinaraq mana pantasa kawsarqa.

Diospa yachachikuynin libro tarisqankumanta
(2 Cr 34:8-33)

³Chunka pusaqniyoq watamanña Rey Josias gobiernachkaspanmi Mesulampa willkan otaq Azaliaspa churin secretario Safanta Josias kacharqa Tayta Diospa templonman kaynata nispan:

⁴—Sacerdotekunapa jefen Hilciaspatam rinki kayna nisqayta nimunaykipaq: “Temploman runakunapa apamusqan qollqetayá otaq punkukunawan cuentallikuq runakunapa huñusqan qollqetayá huñuchi ⁵hinaspayá templo allichachiqkunaman qoykuy llamkaqkunaman paganankupaq. ⁶Paganqakumá carpinterokunaman, albañilkunaman hinaspa rumi labraqkunaman. Chay qollqewantaqyá rantichunku querukunatapas chaynataq labrasqa rumikunatapas, chaykunawanyá templota allichachunku. ⁷Llamkachiqkuna gastananpaq qollqe qosqankumantaqa amam cuentata mañanqakuchu, paykunaqariki confianza runakunam” nispa.

⁸Secretario Safan chayaruptinmi sacerdote Hilcias payta nirqa:

—Templopim tariruni Diospa yachachikuynin librota —nispa.

Chay librota Safanman Hilcias haywaykuptinmi pay leerqa. ⁹Secretario Safan-ñataqmi reyman kutiruspan nirqa:

—Serviqnikikunaqa templopi huñusqanku qollqetaqa ñam qoykamunkuña templo allichachiqkunaman —nispa.

¹⁰Chaymantam reyman niyurqa:

—Sacerdote Hilciasmi kay librota qoykuwan —nispa.

Reypa qayllanpim chay librota leerqa. ¹¹Yachachikuy libropi leesqanta uyariykuspanmi reyqa pachankunata llikiparqa. ¹²Hinaspm sacerdote Hilciasta, Safanpa churin Ahicamta, Micaiaspa churin Acborta, secretario Safanta hinaspa serviqnin Asaiasta kamachirqa:

¹³—Tayta Diosta tapumuychik kay tarisqaykichik libropi imam willakusqanmanta.

Tapumuychiktaqyá ñoqapaqpas chaynataq Juda nacionpi *yachaq lliw runakunapaqpas Tayta Diospa imam nisqanta. Kay libroman hina abuelonchikkuna mana kasukusqanray-kum Tayta Diospa piñakuyninqa contranchikpi mancharikuyllapaqña kachkan —nispa.

¹⁴Hinaptinmi sacerdote Hilciasñataq, Ahicampiwan, Acborpiwan, Safanpiwan hinaspa Asaiaspipan rirqaku Diosmanta willakuq Hulda sutiyoq warmita tapukamunan-

kupaq. Payqa karqa Salumpa warminmi. Chay qosan Salumqa karqa Ticvapa churinmi. Ticvaññataqmi karqa Harhaspa churin. Harhasmi karqa templopi pachakunawan cuentallikuq. Huldaqa Jerusalen llaqtapim *yacharqa Mosoq Barriopi. Chay runakuna chayaruskumá paywan parlarqaku.¹⁵⁻¹⁶ Chaymi Huldañataq paykunata nirqa:

—Israelpa yupaychasqan Tayta Diospa nisqantam kachamusuqnikichik runaman kaynata ninkichik: “Juda nacion reypa leesqanman hinam kay llaqtapa contranpipas chaynataq kaypi *yachaq runakunapa contranpipas apachimusaq chay libropi nisqay castigokunata.¹⁷ Ñoqata saqueruwaspankum huk rikchaq taytachakunamanña inciensota kañarqaku chaykuna rurasqankuwan rabiachiwanenkupaq. Chayraykum piñaku niyqa nina hina kay sitiopa contranpi ruparispan mana taninqachu.¹⁸ Chaynaqa Israelpa yu-paychasqan ñoqa Tayta Diosta tapuwanaykichiqpak kachamusuqnikichik Juda nacionpa reynintam kaynata nimunkichik: Libropi kaqkunatam qamqa uyariykurqanki.¹⁹ Kay llaqtapas chaynataq runankunapas mancharikuyapaq ñakasqa kanankupaq contranpi rimasqaykunatam uyariykurqanki. Sonqoykipi llakirikuspam ñoqapa qayllaypi humilla-kurqanki, pachaykikunatas qayllaypi llkipaspam waqarqanki, chaykunataqa ñoqapas yachanim.²⁰ Chayraykum abueloykikuna hina wañukuspa hawka tiempollapi pampa-kunki. Kay llaqtapa contranpi castigo apachimusqaytaqa manam rikunkichu” nispa.

Kutirispankum chaynata reyman willamurqaku.

Diospa contratonta kasukunankupaq huktawan prometekusqankumanta

23 ¹Rey Josiasmi huñurachimurqa Juda nacionpi chaynataq Jerusalen llaqtapi llapallan ancianokunata. ²Reymi Tayta Diospa templonman rirqa Juda nacionniyoq taksapas-hatunpas llapallan runakunapiwan, Jerusalen llaqtapi llapallan *yachaqkunapiwan, sacerdotekunapiwan hinaspa Diosmanta willakuq-kunapiwan. Llapallanku uyarichkaptinmi templopi tarisqanku contrato librota rey leerqa. ³Reymi pilarpa waqtanpi sayaykuspan Tayta Diospa qayllanpi contratota rurqa. Chayman hinam prometekurqa Tayta Diosta qatinanpaq, prometekurqataqmí kamachisqankunatas, Chunkantin Kamachikuyninkunatas, decretonkunatas tukuy sonqonwan hinaspa tukuy vidanwan kasukunanpaq, prometekurqataqmí chay libropi Dioswan contrato rurasqan palabrukunata cumplinanpaqpas. Chaypi kaq llapallan runakunapas reypa contrato rurasqantam chaskirqaku.

Taytachakunata Rey Josias ñutusqanmanta

(2 Cr 34:3-7)

⁴Chaymantam rey kamachirqa sacerdotekunapa jefen Hilciasta, wakin sacerdotekunata hinaspa punkukunawan cuentallikuqkunata temploman yaykuspanku Baalta, Aserata hinaspa cielopi llapallan lucerokunata servinankupaq kaqkunata horqomunankupaq. Jerusalen llaqtamanta horqoramuptinkum Cedron nisqanku chunniq pampapi kañachirqa, uchpantapas Betel llaqtakamam aparachirqa. ⁵Juda nacionpa llaqtakunapi chaynataq Jerusalen llaqtapa muyuriqniñ moqokunapa capillankunapi incienso kañanankupaq Juda nacion reykunapa churasqan sacerdotekunamat qarqorurqa. Qarqorurqataqmí Baalman, intiman, killaman, figuraman rikchakuq lucerokunaman hinaspa cielopi llapallan lucerokunaman incienso kañanankupaq churasqanku sacerdotekunatas. ⁶Tayta Diospa templonpi kaq Asera sutiyoq mamachatapas Jerusalen llaqtamanta hawaman horqorachispanmi Cedron sutiyoq wayqoman wischurachirqa, chaypim kañarurqaku uchpayanankama. Uchpantañataqmí wakchakunapa sepulturanman maqchiparurqaku.

⁷Tuñichirqataqmí templopa pationpi mariconkunapa cuartonkunatapas chay cuartoku-napim warmikunapas Asera sutiyoq mamachapaq pachakunata awaqqu.

⁸Juda nacion llaqtakunapi llapallan sacerdotekekunata huñurachimuspanmi, chay sacerdotekekunata incienso kañananku moqokunapi capillakunatapas millakuypaqta rurarqa. Chaynataqa rurarqa Geba llaqtamanta Beerseba llaqtakamam. Tuñichirqataqmí llaqtapa gobernadornin Josueyapa punkunpi capillakunatapas. Chay punkuqa karqa llaqtapa zaguán punkunpa *ichoq lawnimpim. ⁹Moqokunapi incienso kañaq sacerdotekekunaqa manam seqaqkuchu Jerusalen llaqtapi kaq Tayta Diospa altarinmanqa. Chaywanpas sacerdotemasinkunawan kuskam mana qonchuyooq tantata mikuqku.

¹⁰“Ben-Hinom” sutiyoq wayqopi churinku kañananku Tofet sutiyoq sitiopas millakuypaqtam rurarurqa chaynapi manaña pipas churinta Moloc sutiyoq taytachaman kañananpaq. ¹¹Juda nacion reykunapa intiman qosqanku caballokunatapas chinkarachirqam. Chay caballokunaqa karqa rey serviq Natan-melecpa cuartonpa hichpan punkupim otaq templopa pationpim. Kañarurqataqmí intita adoranankupaq carretakunatapas. ¹²Rey Josiasqa tuñirachirqataqmí Acazpa wasinpa qatanpi kaq altarkunatapas, chaykunataqa Juda nacionpa reyninkunam hatarichirqa. Tuñichirqataqmí templopa iskaynin pationkunapi Rey Manasespa hatarichisqan altarkunatapas. Chaypi ñutuparuspanmi allpantapas Cedron sutiyoq wayqoman wischurachimurqa.

¹³Jerusalen llaqtapa chimpan moqokunapi otaq Olivos Moqopa surlawninpi capillakunatapas reyqa millakuypaqtam rurarurqa. Chaykunamat Israel nacionpa reynin Salomon hatarichirqa Sidon llaqta runakunapa Astarte sutiyoq cheqnipay mamachankupaq, hatarichirqataqmí Moab casta runakunapa Quemos sutiyoq cheqnipay taytachankupaqpas chaynataq Amonpa mirayninkunapa Milcom sutiyoq millakuypaq taytachankupaqpas. ¹⁴Ñutuparurqam adorananku rumi pilarkunatas, kuchuparurqataqmí Asera sutiyoq mamachakunatapas, chaykuna horqosqanku sitiomanpas runakunapa tullunkunawanmi huntarachirqa. ¹⁵Tuñichirqataqmí Betel llaqtapa moqonpi altartapas chaynataq Israel nacion huchallichiq Nabatpa churin Jeroboampa hatarichisqan moqopi capillatapas, chaykunataqa kañarurqa uchpayankamam. Asera sutiyoq mamachatapas hina paytaqmí kañarurqa.

¹⁶Chay sitiopi Rey Josias qawarispanmi rikururqa waqtakunapi sepulturakunata chaymi runakunata kachaspan tullukunata horqorachimurqa hinaspam altarkunapa hawanpi kañarurqa millakuypaqna kananpaq, chaynapim Tayta Diospa nisqan cumplikurqa runanwan willachisqanpi hina. ¹⁷Rey Josiasmi tapukurqa:

—¿Pipa sepulturantataq wakpiqa qawachkani? —nispa.

Llaqta runakunañataqmí nirqa:

—Wakqa Juda nacionmanta hamuq Diospa runanpa sepulturanmi. Kay Betel llaqtapa altarninpi kunan rurasqaykikunatam payqa rimarqaña —nispa.

¹⁸Rey Josiasmi nirqa:

—Amayá pipas paypa tullunkunataqa kuyuchichunchu —nispa.

Chaynapim paypa tullunkunawan Samaria llaqtamanta hamuq Diosmanta wi-llakuqpa tullunkunapas hinalla karqa.

¹⁹Tayta Diosta piñachinankupaq Israel nacion reykunapa Samaria llaqtakunapa muyuriqniñ moqokunapi hatarichisqan capillakunatapas, Betel llaqtapi rurasqanta hinam Rey Josiasqa lliwta chinkarachirqa. ²⁰Moqo capillakunapi kaq llapallan sacerdotenkunatapas hina chay altarkunapa hawallanpim wañurachirqa, chaypitaqmí kañarurqa runakunapa tullunkunatapas hinaspam Jerusalen llaqtaman kutikurqa.

Pascua Fiestata Rey Josias rurasqanmanta
(2 Cr 35:1-19)

²¹ Rey Josiasmi llapallan runakunata kamachispan nirqa:

—Kay contrato libropi qellqasqaman hinayá yupaychasqanchik Tayta Diospaq Pascua Fiestata ruraychik —nispa.

²² Pascua Fiestataqa manañam rurarpakuñachu Israel nacionta jefekuna gobiernas-
qan watamantaraq, manataqmi rurarpakuñchu Israel nacion reykunapa tiempopipas
nitaq Juda nacion reykunapa tiempopipas. ²³ Chunka pusaqniyoq watamanña Rey
Josias gobiernachkaptinmi Jerusalen llaqtapi Pascua Fiestata rurarpaku.

Juda nacionpa contranpi hinallaraq Tayta Diospa piñakusqanmanta

²⁴ Rey Josiasqa chinkarachirqataqmi espiritistakunatapas, espiritu qayaqkunatapas, wasi
taytacha-mamachakunatapas chaynataq wakin taytacha-mamachakunatapas. Chinkar-
chirqataqmi Juda nacionpi chaynataq Jerusalen llaqtapi adoranankupaq llapa cheqniyap
qawasqankutapas. Chaykunataqa rurarqa templopi sacerdote Hilciaspa tarisqan libropi
Diospa yachachikuyinta cumplinanpaqmi. ²⁵ Manam huk reypas karqachu Tayta Dios-
man kutirikuq Rey Josias hinaqa, payqa tukuy sonqonwanmi, tukuy vidanwanmi hinaspa
tukuy kallpanwanmi Moisespa qellqasqan llapa yachachikuykunaman hina kawsarqa. Pay
hinaqa manamá huk reypas karqachu paypa ñawpaqnintapas nitaq paypa qepantapas.

²⁶ Chaywanpas Manasespa tukuy rabiachisqanraykum Tayta Diospa piñakuy-
ninja karqa ratarichkaq nina hina chaymi Juda nacionpa contranpi piñakuyninga
hinalla karqa. ²⁷ Chayraykum Tayta Diosqa nirqa:

—Israel nacion wischusqayta hinam Juda naciontapas qayllaymanta wischusqaq.
Kay akllasqay Jerusalen llaqtatapas qepanchakurusaqñam, qepanchakurusaqtaq-
mi “Sutiytam chaypi churasaq” nisqay templotapas —nispa.

Rey Josiaspa wañukusqanmanta
(2 Cr 35:20-27)

²⁸ Josiaspa wakin rurasqunkunaqa Juda nacion reykunapa wakin rurasqan-
manta willakuq libropim qellqasqa kachkan. ²⁹ Chay tiempopim Egipto nacionpa
reynin Faraon Necao rirqa Eufrates Mayukama chaynapi Asiria nacionpa reyninta
yanapananpaq. Rey Josiasñataqmi Rey Necaoa contranpi rirqa, ichaqa Rey Ne-
caomi Meguido llaqta lawpi Rey Josiasta rikuruspan wañurachirqa. ³⁰ Hinaptinmi
runakuna carretaman wañusqataña churkuruspanku Meguido llaqtamanta Jeru-
salen llaqtaman aparqaku hinas pam kinpa sepulturanpi pamparurqaku. Llaqta
runakunañataqmi Josiaspa churin Joacazta pusaramuspanku aceitewan umaman
tallispa taytanpa rantinpi rey kananpaq churarurqaku.

Juda nacionpi Joacazpa gobiernasqanmanta
(2 Cr 36:1-4)

³¹ Rey Joacazqa iskay chunka kimsayoq watanpim gobiernayta qallaykurqa. Kimsa
killallam gobiernarqa Jerusalen llaqtapi. Mamanmi karqa Libna llaqtayoq Jeremiaspa
churin Hamutal. ³² Chay Rey Joacazpas Tayta Diospa qayllanpim mana allinkunata ru-
rarqa abuelonkunata rurasqunkunata hina. ³³ Chay Rey Joacaz Jerusalen llaqtapi mana
gobiernananpaqmi payta Faraon Necao cadenawan presocharurqa Hamat nacionpi kaq

Ribla llaqtapi. Juda nacionniyoq runakunatapas multarurqam kimsa waranqa kimsa pachaknин kilo qollqewan hinaspa kimsa chunka kimsayoq kilo qoriwan. ³⁴Faraon Necaqa gobiernananpaqmi churarqa Eliaquim sutivoq Rey Josiaspa huknin churintaña chaynapi taytanpa rantinpi gobiernananpaq. Chay Rey Eliaquimpa sutintam tikrarurqa Joacinmanña. Joacazta Egipto nacionman pusaruptinmi chaypiña wañukurqa.

³⁵Rey Joacinmi Faraonman pagarqa qori-qollqeta. Ichaqa Faraon Necaopa kamachisqanta hina payman qonanpaqmi Juda nacionniyoq runakunata kama-chirqa kapuqniyoq kasqankuman hina contribucionta qonankupaq.

Juda nacionpi Rey Joacim gobiernasqanmanta

(2 Cr 36:5-8)

³⁶Rey Joacimqa iskay chunka pichqayoq watanpim gobiernayta gallaykurqa, chunka hukniyoq watam Jerusalen llaqtapi gobiernarqa. Paypa mamanmi karqa Zebuda sutiyoq warmi, chay mamanqa karqa Ruma llaqtayoq Pedaiaspa churinmi. ³⁷Rey Joacimqa Tayta Diospa qayllanpim mana allinkunata rurarqa abuelonkunapa rurasqanman hina.

24 ¹Rey Joacimpa tiempopim Babilonia nacionpa reynin Nabucodonosor hamurqa Juda nacionpa contranpi peleananpaq. Venceruptinmi Joacim servirqa kimsa wata, ichaq Nabucodonosorpa contranpi tantearuspanmi hoqarikururqa.

²Aswanqa Tayta Diosmi kachamurqa Joacimpa contranpi Caldea law tropakunata, Aram law tropakunata, Moab casta tropakunata hinaspa Amon casta tropakunata. Paykunamat Tayta Dios kachamurqa willakuq serviqninkunawan nisqanpi hina Juda nacionta chinkachinanpaq. ³Cheqaptapunipas Manasespa huchankunamantawan tukuy mana allin rurasqankunamantam chay castigokunaqa hamurqa Juda nacionman. Tayta Diosmi qayllanmanta chinkarachinanpaq chaynata kamachikurqa. ⁴Chay castigoqa hamurqa Jerusalen llaqtapipas mana huchayoq runakunata achkallataña Manases wañurachisqanraykum, chayraykum Tayta Diosqa mana pampachayta munarqachu.

⁵Rey Joacimpa wakin rurasqankunaqa Juda nacion reykunapa wakin rurasqanmanta willakuq libropim qellqasqa kachkan. ⁶Abuelonkuna hina Joacim wañukuptinmi paypa rantinpiqa churin Joaquinña gobiernarqa.

⁷Egipto nacion reyqa manañam haykapipas llaqtanmantaga lloqsirqañachu, llapa alppankunamat Egipto Mayumantapuni Eufrates Mayukama Babilonia nacionpa reynin dueñochakururqa.

Rey Joaquinwan ancianokuna Babilonia nacionman preso risqankumanta

(2 Cr 36:9-10)

⁸Rey Joaquinqa chunka pusaqniyoq watanpim gobiernayta gallaykurqa. Kimsa killallam gobiernarqa Jerusalen llaqtapi. Paypa mamanmi karqa Nehusta sutivoq warmi. Chay mamanqa karqa Jerusalen llaqtayoq Elnatanpa churinmi. ⁹Chay Rey Joaquinqa Tayta Diospa qayllanpim mana allinkunata rurarqa taytanpa rurasqankunaman hina.

¹⁰Chay tiempopim Babilonia nacionpa reynin Nabucodonosorpa capitanninkuna hamurqaku Jerusalen llaqtapa contranpi hinasspam atacanankupaq llaqtapa muyuriqniñpi churakururqaku. ¹¹Llaqtata capitanninkuna muyuruptinkuñam kikin Nabucodonosor hamururqa. ¹²Hinaptinmi Juda nacionpa reynin Joaquinqa mananpiwan, serviqninkunapiwan, kamachikuqkunapiwan hinaspa palacionpi serviqkunapiwan Babilonia nacionpa reyninman qokurqaku, Nabucodonosorqa presocharurqa pusaq watamanña Babilonia nacionpi gobiernachkaspanmi.

¹³ Rey Nabucodonosormi templopa lliw tesorokunatawan Rey Joaquinpa palacionpi tesorokunata horqorurqa. Israel nacionpa reynin Salomonmi rurachirqa qorimanta serviciokunata templopaq, chaykunatapas lliwtam Nabucodonosorqa ñutuparurqa. Chaykunataqa rurarqa Tayta Diospa nisqanman hinam. ¹⁴ Jerusalen llaqtapi yachaqkunata llapallanta presochasqata pusarqa. Pusarqamá llapallan capitankunatas, llapallan soldadokunatas, tukuy oficio yachaq llapallan runakunatas, chaynataq herrerokunatas. Lliwmi karqaku chunka waranqa runakuna. Puchurqakuqa llaqtakunapi wakchakunallañam.

¹⁵ Rey Nabucodonosorqa Jerusalen llaqtamantam Babilonia llaqtaman presochasqata pusarqa Rey Joaquina, paypa warminkunata, palacionpi serviqninkunata chaynataq llaqtakunapi ancha reqsisqa runakunatas. ¹⁶ Pusarqataqmí guerrapiro peleanankupaq hina valeroso qanchis waranqa soldadokunatas. Oficioyoq runakunatawan herrerokunatañataqmí pusarqa waranqa runakunata. ¹⁷ Babilonia nacionpa reyninmi Jerusalen llaqtapi rey kananpaq Joaquinpa rantinpi tion Matanista churarurqa. Chay Mataniaspa sutintam tikrarurqa Sedequiasman.

Juda nacionpi Rey Sedequiaspa gobiernasqanmanta
(2 Cr 36:11-16. Jer 52:1-3)

¹⁸ Rey Sedequiasqa iskay chunka hukniyoq watanpim gobiernayta qallaykurqa. Jerusalen llaqtapim gobiernarqa chunka hukniyoq wata. Paypa mamanmi karqa Libna llaqtayoq Jeremiaspa churin Hamutal. ¹⁹ Chay Rey Sedequiasqa Tayta Diospa qayllanpim mana allinkunata rurarqa Rey Joacimpa tukuy rurasqanta hina. ²⁰ Chayraykum Jerusalen llaqtapa chaynataq Juda nacionpa contranpi Tayta Dios piñakuruspan qayllanmanta wischururqa.

Jerusalen llaqta tuñichisqa kasqanmanta
(Jer 39:1-7. 52:3-11)

Rey Sedequiastaqmi Babilonia nacion reypa contranpipas hoqarikururqa.

25 ¹ Isqon watamanña Rey Sedequias gobiernachkaptinmi chunka kaq killapa tropankunapiwan Jerusalen llaqtapa contranpi hamuruspan muyuriqniñi churakurqa. Campamentonta sayarachispammi llaqtapa contranpi hawa lawniniñi perqata hatarirachirqa. ² Chaynapimá Jerusalen llaqtaqa enemigopa chawpichasqan karqa Sedequiaspa gobiernasqan chunka hukniyoq watakama. ³ Killapa isqon punchawninpim llaqtapi runakuna puramente yarqaymanta karqaku mikunankupaq manaña imapas kaptin. ⁴ Llaqtapa murallanta Babilonia tropakuna toqoruptinkum Jerusalen llaqtapi llapa soldadokuna tutallan lluptirurqaku llaqtapa punkunmanta riq ñanninta. Chay punkum karqa iskay perqapa chawpinpi otaq reypa huertanpa hichpanpi. Paykunaqa ayqekurqaku Babilonia soldadokuna llaqtapa muyuriqniñi kachkaptinkum. Reypas pasakurqamá Araba Qechwaman riq ñanninta. ⁵ Babilonia tropakunañataqmí qatipaspunku Rey Sedequiasta hapiro murqaku Jerico llaqtaman riq pampapi. Sedequiaspa tropankunañataqmí sapallanta saqeruspunku cheqekururqaku. ⁶ Rey Sedequiasta presocharuspunkum Babilonia nacionpa reyninman pusarqaku. Paymi kachkarqa Ribla llaqtapi. Chaypim Sedequiasta sentenciarqaku. ⁷ Chay Ribla llaqtapi Sedequias qawachkaptinmi churinkunata wañuchirqaku, Rey Sedequiastañataqmí ñawinkunata horqoruspanku bronce cadenawan watasqata Babilonia llaqtaman pusarqaku.

Jerusalen llaqtapi templo tuñichisqankumanta

(2 Cr 36:17-21. Jer 39:8-10. 52:12-30)

⁸Babilonia nacionpa reynin Nabucodonosor chunka isqonniyoq watamanña gobier nachkaptinmi pichqa kaq killapa qanchis kaq punchawninpi Jerusalen llaqtaman chayaramurqa reyta waqaychaq soldadokunapa capitannin otaq reypa serviqnin Nabuzaradan. ⁹Paymi kañaykachirqa Tayta Diospa templonta, reypa palacionta, Jerusalen llaqtapi llapallan wasikunata hinaspa kamachikuqkunapa llapallan wasinkunata. ¹⁰Reyta waqaychaq soldadokunapa capitanninwan kaq Babilonia nacionniyoq llapallan soldadokunam Jerusalen llaqtapa muyuriqni pi murallata taqmarurqaku. ¹¹Reyta waqaychaq soldadokunapa capitannin Nabuzaradanmi presochasqata pusarqa Jerusalen llaqtapi puchuq runakunata, Babilonia nacionpa reyninman qokuq runakunata chaynataq wakin comun runakunatapas. ¹²Rey cuidaq soldadokunapa capitanninqa wakcha runakunallatañam chay nacionpiqa puchuykachirqa uvas huertakunatawan chakrakunata llamkanankupaq.

¹³Tayta Diospa templonpi bronce pilarkunata, tiyanankunata chaynataq templopi yaku churananku bronce estanqueta ñutuparuspankum chay llapa bronceta Babilonia lawman aparqaku. ¹⁴Aparqakutaqmi mankakunatapas, palakunatapas, mechero limpianakunatapas, wisllakunatapas, servichikunanku bronce manta llapa serviciokunatapas, ¹⁵incienso qontichinakunatapas, tazonkunatapas. Tukuy ima qorimanta kaqkunatapas chaynataq qollqemanta kaqkunatapas reyta waqaychaq soldadokunapa capitanninmi aparqa. ¹⁶Templopi kananpaqmi bronce manta Salomon rurachirqa chay iskay pilarkunata, rurachirqataqmi estanquetapas hinaspa estanquepa tiyanankunatapas, chaykunapa llasayininqa manaña yupay atinam karqa. ¹⁷Sapa pilarkunapa sayayinmi karqa pusaq metro masnin puntanpi bronce manta adornoyeoq. Sapa adornopa sayayinmi karqa iskay metro masnin, chay adornopa muyuriqni mi karqa granadawan adornasqa bronce manta malla. Iskaynin pilarkunam hina chaynalla karqa.

Juda nacion runakuna preso risqankumanta

¹⁸Reyta waqaychaq soldadokunapa capitanninqa pusarqataqmi sacerdotekuna jefen Seraiastapas, payman qatiqniq sacerdote Sofoniastapas chaynataq punkukunawan cuentallikuq kimsa runakunatapas. ¹⁹Llaqtapi runakunamantapas presocharqam soldadokunapa capitanninta, presocharqataqmi Rey Sedequiaspa consejaqnin llaqtapi *yachaq pichqa runakunatapas chaynataq tropakunapa capitanninpa secretariontatas, payqa karqa guerrapaq runakuna huñumuqmi, presocharqataqmi llaqtapi *yachaq soqta chunka runakunatapas. ²⁰Paykunamatá pusarqa reyta waqaychaq soldadokunapa capitannin Nabuzaradan, pusarqaqa Ribla llaqtapi kaq Babilonia nacionpa reyninmanmi. ²¹Babilonia nacionpa reynin kamachiptinmi Hamat law Ribla llaqtapi paykunata wañurachirqaku.

Chaynatamá Juda nacionniyoq runakunaqa allpankumanta preso putasqa karqaku.

Juda nacionpi puchuqkuna Egipto nacionman lluptisqankumanta

(Jer 40:7-10, 41:1-3, 16-18)

²²Juda nacionpi puchuq runakunapaqmi Babilonia nacionpa reynin Nabucodonosor prefectota churarqa Safanpa willkan otaq Ahicampa churin Gedaliasta.

²³Gedaliasta prefecto kananpaq Babilonia nacionpi rey churarusqanta tropakunapa jefenkuna yacharuspankum Mizpa llaqtaman hamurqaku, hamurqakuqa tropankunapiwan kuskam. Hamurqakutaqmi Netaniaspa churin Ismaelpas, Careapa churin Johananaspas, Netofa llaqtayoq Tanhumetpa churin Seraiaspas chaynataq Maaca llaqtayoq runapa churin Jaazaniaspas, paykunaqa hamurqaku runankunapiwanmi.

²⁴Prefecto Gedaliasmi paykunamanwan runankunaman juramentaspan nirqa:

—Babilonia nacion runakuna serviytaqa ama manchakuychikchu. Hinapi *ya-chaspayá Babilonia nacionpi reyta serviychik, chaynata ruraspaqa hinaspaga allinmi kankichik —nispa.

²⁵Qanchis killaman richkaptinñataqmi reykunapa castanmanta kaq Elisamapa willkan otaq Netaniaspa churin Ismael chunka runakunapiwan rispa Gedaliasta wañurachirqa. Wañurachirqataqmi Juda nacionmanta kaq runakunatapas chaynataq Mizpa llaqtapi yachaq Babilonia runakunatapas. ²⁶Hinaptintim Babilonia runakunata manchakuspanku llapa runakuna taksapas-hatunpas tropakunapa capitanninkunapiwan kuska Egipto nacionman lluptikurqaku.

Babilonia llaqtapi preso kachkaptin Rey Joaquina kacharisqankumanta
(Jer 52:31-34)

²⁷Juda nacionpa reynin Joaquina Babilonia nacionman preso pusasqankum richkar-qa kimsa chunka qanchisniyoq watamanña, chay watapa chunka iskayniyoq killanpim, iskay chunka qanchisniyoq punchawninpi chay Rey Joaquina carcelmanta horqorurqa. Paytaqa horqorurqa Evil-merodac sutiyoq Babilonia nacionpa reyninmi, horqorurqa-qa gobiernaya qallarisqan watapim. ²⁸Kuyakuywan rimapayaspanmá chay llaqtapi wakin reykunamantapas aswan reqsisqataraq churarqa. ²⁹Carcelpi kasqan pachanta mudarachiptinmi reywan kuska mikurqa wañukunan punchawkama. ³⁰Kawsanan punchawkamam sapa punchaw mikunanpaq qoqku Babilonia nacion reypa qosqan mikuyta.

CRONICAS SUTIYOQ PUNTA KAQ LIBRO

Cronicaswan sutichasqa kay iskay librokunaqa mana llapanta willawaspanchikpas kaqlamantam willakun Samuelpa libronkunapi chaynataq Reykunamanta Willakuq librokunapi kaqkunamanta. Kay librokunaqa yapamantam willakun Rey Davidpa hinaspa Rey Salomonpa wakin rurasqankunamanta. Willakuntaqmi templomantapas, sacerdotekunamantapas chaynataq Diosta imaynam adoranamantapas. Kargam reykuna Israel runakunapa yupaychasqan Tayta Diosmanta mana rakikuqkuna, sasachakuy tiempokunapipas payllamaa hapiipakuq reykuna, paykunam karqa Josafat, Ezequias hinaspa Josias. Israel nacionman otaq Juda nacionman desgracia hamuptimpas Israel runakunaman prometesqankunatam Tayta Diosqa cumplirqa, chayraykum templopi Diospaq chuya serviciokuna rurayninkupas mana taniq karqa.

Kay libroqa iskay parteman rakisqam kanman:

Punta kaq partem willakun Israel castakunapa ñawpaq abuelonkunapa listasqa sutmantawan Rey Saulpa wañukusqanmanta (1-10).

Iskay kaq parteñataqmi willakun Rey Davidpa gobiernasqanmanta, sasachakuykunapi kasqanmanta hinaspa tukuy allin rurasqankunamanta, willakuntaqmi Rey Salomon templota rurachinanpaq tukuy imakunata Rey Davidpa alistasqanmantapas (11-29).

Adanpa mirayninkunamanta

(Gn 5:1-32)

1 ¹Adanpa churinmi karqa Set, Setpa churinñataq Enos.

²Enospa churinmi karqa Cainan, Cainanpa churinñataqmi karqa Mahalaleel, Mahalaleelpa churinñataq Jared. ³Jaredpa churinmi karqa Enoc, Enocpa churinñataqmi karqa Matusalen, Matusalenpa churinñataq Lamec. ⁴Lamecpa churinmi karqa Noey.

Noeypa mirayninkunamanta

(Gn 10:1-32)

Noeypa churinkunam karqa Sem, Cam hinaspa Jafet. ⁵Jafetpa mirayninmi karqa Gomer, Magog, Madai, Javan, Tubal, Mesec hinaspa Tiras. ⁶Gomerpa mirayninmi karqa Askenaz, Rifat hinaspa Togarma. ⁷Javanpa mirayninmi karqa Elisa, Tarsis, Quitim hinaspa Roda lawpi *yachaqkuna.

⁸Cam sutiyoq runapa mirayninmi karqa Cus casta runakuna, Egipto casta runakuna, Fut casta runakuna hinaspa Canaan casta runakuna. ⁹Cuspa mirayninmi karqa Seba casta runakuna, Havila casta runakuna, Sabta casta runakuna, Raama casta runakuna hinaspa Sabteca casta runakuna. Raamapa mirayninñataqmi karqa Sebapiwan Dedan.

¹⁰Cuspa mirayninmi karqa Nimrod. Paymi kay pachäpi valeroso runa rikurirurqa.

¹¹Egipto casta runakunam karqa Lud casta runakuna, Anam casta runakuna, Lehab casta runakuna, Naftuh casta runakuna, ¹²Patrus casta runakuna, Casluh casta runakuna chaynataq Caftor casta runakuna. Paykunamanta miramuqmi karqa Filistea runakuna.

¹³Canaanpa piwi churinmi karqa Sidon, sullkañataq Het. ¹⁴Canaanpa miray-ninñataqmi karqa Jebus casta runakuna, Amor casta runakuna, Gerges casta runakuna, ¹⁵Hiv casta runakuna, Arac casta runakuna, Sin casta runakuna,

¹⁶Arvad casta runakuna, Zemar casta runakuna hinaspa Hamat casta runakuna.

¹⁷Sempa mirayninmi karqa Elam casta runakuna, Asur casta runakuna, Arfaxad casta runakuna, Lud casta runakuna hinaspa Aram casta runakuna. Arampa miraynimmi karqa Uz casta runakuna, Hul casta runakuna, Geter casta runakuna hinaspa Mas casta runakuna. ¹⁸Arfaxadpa mirayninmi karqa Sala, Salapa churinñataq Heber. ¹⁹Heberpam karqa iskay churinkuna, huknинmi karqa Peleg, Pelegwanmi suticharqaku paypa tiempopni allpa rakinakurusqanrayku, Pelegpa wawqenpa sutinmi karqa Joctan. ²⁰Joctanpa churinkunam karqa Almodad, Selef, Hazar-mavet, Jera, ²¹Adoram, Uzal, Dicla, ²²Obal, Abimael, Seba, ²³Ofir, Havila hinaspa Jobab. Llapallankum karqa Joctanpa churinkuna.

Sempa mirayninmanta

(Gn 11:10-26)

²⁴Sempa mirayninmi karqa Arfaxad, Arfaxadpa mirayninñataq Sala, ²⁵Salapa churinmi karqa Heber, Heberpa churinñataq Peleg, Pelegpa churinñataq Reu.

²⁶Reupa churinmi karqa Serug, Serugpa churinñataq Nacor, Nacorpa churinñataq Tarey. ²⁷Tareypa churinmi karqa Abram. Paypa qepa sutinmi karqa Abraham.

Abrahampa mirayninmanta

(Gn 25:1-6, 12-18)

²⁸Abrahampa churinkunam karqa Isaacpiwan Ismael. ²⁹Ismaelpa mirayninñataqmi karqa piwi churin Nebaiot, payman qatiqkunañataqmi karqa Cedar, Adbeel, Mibsam, ³⁰Misma, Duma, Massa, Hadad, Tema, ³¹Jetur, Nafis hinaspa Cedema. Paykunam karqa Ismaelpa churinkuna.

³²Ceturam karqa Abrahampa compañeran. Paymi wachakurqa Zimramta, Jocsanta, Medanta, Madianta, Isbacta hinaspa Sua sutiyoq runata. Jocsanpa churinkunam karqa Sebapiwan Dedan. ³³Madianpa churinkunam karqa Efa, Efer, Hanoc, Abida hinaspa Elda. Llapallankum karqa Ceturapa mirayninkuna.

Esaupa mirayninmanta

(Gn 36:1-43)

³⁴Abrahampa churinmi karqa Isaac, Isaacpa churinkunatañataq Esaupiwan Israel. ³⁵Esaupa churinkunam karqa Elifaz, Reuel, Jeus, Jaalam hinaspa Corey.

³⁶Elifazpa churinkunam karqa Teman, Omar, Zefo, Gatam hinaspa Cenaz. Timnañañataqmi wachakurqa Elifazpa churin Amalecta. ³⁷Reuelpa churinkunam karqa Nahat, Zera, Sama hinaspa Miza.

³⁸Seir casta runakunam karqa Lotan, Sobal, Zibeon, Ana sutiyoq runa, Dison, Ezer hinaspa Disan. ³⁹Lotanpa churinkunam karqa Horipiwan Hemam. Timnañañataqmi karqa Lotanpa panin. ⁴⁰Sobalpa churinkunam karqa Alvan, Manahat, Ebal, Sefo hinaspa Onam. Zibeonpa churinkunam karqa Ajapiwan Ana sutiyoq runa.

⁴¹Anapa churinmi karqa Dison, Disonpa churinkunañataqmi karqa Hemdan,

Eshan, Itran hinaspa Queran. ⁴²Ezerpa churinkunam karqa Bilhan, Zaavan hinaspa Jaacan sutiyoq runa. Disanpa churinkunam karqa Uzpiwan Aran.

Edom nacionpi reykunamanta

⁴³Israelpa mirayninkunapi manaraq rey gobiernachkaptinmi Edom nacionpi gobiernarqa kay reykuna: Beorpap churin Bela, paypa llaqtanpa sutimmi karqa Dinaba. ⁴⁴Bela wañuruptinñataqmipaypa rantiñpi gobiernarqa Zerapa churin Jobab. Jobabqqa karqa Bozra llaqtamanta kaqmi. ⁴⁵Jobab wañuruptinñataqmipaypa rantiñpi gobiernarqa Teman lawmanta Husam. ⁴⁶Husam wañuruptinñataqmipaypa rantiñpi gobiernarqa Bedadpa churin Hadad. Paymi vencerurqa Madian runakunata Moabpa allpanpi peleaspa. Hadadpa llaqtanmi karqa Avit. ⁴⁷Hadad wañuruptinñataqmipaypa rantiñpi gobiernarqa Masreca llaqtayoq Samla. ⁴⁸Samla wañuruptinñataqmipaypa rantiñpi gobiernarqa Rehobot llaqtayoq Saul. Chay Rehobot llaqtam karqa Eufrates Mayupa patanpi. ⁴⁹Saul wañuruptinñataqmipaypa rantiñpi gobiernarqa Acborpa churin Baal-hanan. ⁵⁰Baal-hanan wañuruptinñataqmipaypa rantiñpi gobiernarqa Pau llaqtayoq Hadad. Hadadpa warminmi karqa Matredpa wawan Mehetabel. Matredñataqmipaypa Mezaabpa warmi churin.

⁵¹Hadad wañuruptinña Edom nacionpi kamachikuqkunam karqa Timna, Alva, Jetet, ⁵²Aholibama, Ela, Pinon, ⁵³Cenaz, Teman, Mibzar, ⁵⁴Magdiel hinaspa Iram. Paykunamá karqaku Edom nacionpi kamachikuqkuna.

Israelpa mirayninmanta

(Gn 35:22-26)

2 ¹Israelpa churinkunam karqa Ruben, Simeon, Leviy, Juda, Izacar, Zabulon, ²Dan, Josey, Benjamin, Neftaliy, Gad hinaspa Aser.

Judapa mirayninmanta

³Judapa churinkunam karqa Er, Onan hinaspa Sela. Paykunapa mamankum karqa Canaan casta Sua sutiyoq runapa churin. Judapa piwi churin Er sutiyoq runam ichaqa karqa mana allin ruraq chaymi Tayta Dios wañurachirqa. ⁴Judapa llumchuyin Tamarmi wachakururqa Judapa churinkunata. Paykunam karqa Farresipwan Zera. Judapa llapallan churinkunam karqa pichqa.

⁵Farespa churinkunam karqa Hezronpiwan Hamul. ⁶Zerapa churinkunam karqa Zimri, Etan, Heman, Calcol hinaspa Darda. Llapankuqa pichqam karqaku.

⁷Carmipa churinmi karqa Acar. Paymi Israel castaman hatun llakikuya apaykamurqa Tayta Diospaq rakisqata suwakuruspan. ⁸Etanca churinmi karqa Azarias. ⁹Hezronpa churinkunam karqa Jerameel, Ram hinaspa Quelubai.

¹⁰Rampa churinmi karqa Abinadab, Abinadabpa churinñataq Naason. Paymi karqa Judapa mirayninkunapi kamachikuq. ¹¹Naasonpa churinmi karqa Salma, Salmapa churinñataq Booz. ¹²Boozpa churinmi karqa Obed, Obedpa churinñataq Isai. ¹³Isaipa piwi churinmi karqa Eliab. Eliabmanñataqmipatirqa Abinadab, Abinadabpa sullkanñataqmipaypa Simea. ¹⁴Simeapa sullkanñataqmipaypa Natanael, Natanaelpa sullkanñataq Radai. ¹⁵Radaipa sullkanñataqmipaypa Ozem, Ozempa sullkanñataq David. ¹⁶Paykunapa paninkunam karqa Sarviapiwan Abigail. Sarviapa wawankunam karqa Abisai, Joab hinaspa Asael, kimsam paykunapa karqaku. ¹⁷Abigailmi wachakururqa Ismael casta Jeterpa churin Amasata.

¹⁸Hezronpa churinmi karqa Caleb. Paypa iskay warminkunam karqa Azubapiwan Jeriot. Paykunapa wawankunam karqa Jezer, Sobab hinaspa Ardon. ¹⁹Azuba

wañuruptinmi Caleb casarakururqa Efratawan. Paymi wachakurqa Hurta.

²⁰Hurpa churinmi karqa Uri, Uripa churinñataq Bezaleel.

²¹Hezronmi soqta chunka watanpiña Maquirpa churinwan casarakururqa, Maquirmi karqa Galaadpa taytan. Hezronpa warminmi wachakurqa churin Segubta. ²²Segubpa churinmi karqa Jair, Jairmi munaychakurqa Galaad law iskay chunka kimsayoq llaqtakunapi. ²³Gesur nacionpa tropankunapiwan Aram nacionpa tropankunam ichaq Jairpa llaqtankunata dueñochakurqraku. Dueñochakurqrakutaqmi Kenat llaqtatapas llaqtachankunatawan. Lliwmi karqa soqta chunka llaqtakuna. Chay llaqtakunapi *yachaqkunam karqaku Galaadpa taytan Maquirpa mirayninkuna.

²⁴Caleb-efrata llaqtapi Hezron wañuruptinmi Hezronpa warmin Abias wachakurqa wawan Asurta. Asurmi karqa Tecoa llaqtata hatarichiq.

²⁵Hezronpa piwi churin Jerameelpa churinkunam karqa Ram, paymi karqa piwi churin, paymanñataqmi qatirqa Buna, Orem, Ozem hinaspa Ahias. ²⁶Jerameelpa huknin warminmi karqa Atara sutyoq. Paymi Onampa maman karqa.

²⁷Jerameelpa piwi churin Rampa churinkunam karqa Maaz, Jamin hinaspa Equer. ²⁸Onampa churinkunañataqmi karqa Samaipiwan Jada.

Samaipa churinkunañataqmi karqa Nadabpiwan Abisur. ²⁹Abisurpa warminmi karqa Abihail. Paymi wachakurqa Ahbantawan Molidta.

³⁰Nabadpa churinkunam karqa Seledpiwan Apaim. Seledmi wañururqa mana churiyoq. ³¹Apaimpa churinmi karqa Isi, Isipa churinñataq Sesan, Sesanpa churinñataq Ahlai.

³²Samaipa wawqen Jadapa churinkunam karqa Jeterpiwan Jonatan. Jetermi wañururqa mana churiyoq. ³³Jonatanpa churinkunam karqa Peletpiwan Zaza. Paykunam karqa Jerameelpa mirayninkuna.

³⁴Sesanpa churinkunaqa karqa warmikunallam, manam qari churinqa karqa-chu. Ichqaq kapurqam Jarha sutyoq Egipto nacionniyoq sirvienten. ³⁵Sesanmi sirvienten Jarhata casarachirqa warmi churinwan hinaptinmi pay wachakurqa wawan Ataita. ³⁶Ataipa churinmi karqa Natan, Natana pa churinñataq Zabad. ³⁷Zabadpa churinmi karqa Eflal, Eflalpa churinñataq Obed. ³⁸Obedpa churinmi karqa Jehu, Jehupa churinñataq Azarias. ³⁹Azariaspa churinmi karqa Heles, Helespa churinñataq Elasa. ⁴⁰Elasapa churinmi karqa Sismai, Sismaipa churinñataq Salum. ⁴¹Salumpa churinmi karqa Jecamias, Jecamiaspa churinñataq Elisama.

⁴²Jerameelpa wawqen Calebpa piwi churinmi karqa Mesa, Mesam karqa Zif llaqtata hatarichiq. Mesapa sullkanmi karqa Hebronpa taytan Maresa. ⁴³Hebronpa churinkunam karqa Corey, Tapua, Requem hinaspa Sema. ⁴⁴Semapa churin Rahanmi karqa Jorcoam llaqtata hatarichiq, Requempa churinñataqmi karqa Samai. ⁴⁵Samaipa churinmi karqa Maon, paymi Bet-sur llaqtata hatarichirqa.

⁴⁶Calebpa compaíeran Efam wachakurqa Haranta, Mosata hinaspa Gazeza. Haranpa churinpas Gazez sutyoqmi karqa.

⁴⁷Jahdaipa churinkunam karqa Regem, Jotam, Gesan, Pelet, Efa hinaspa Saaf.

⁴⁸Calebpa huknin compaíeran Maacam wachakurqa Sebertawan Tirhanata. ⁴⁹Wachakurqataqmi Madmana llaqtata hatarichiq Saaf sutyoq runatapas chaynataq Macbena hinaspa Gibeal llaqtata hatarichiq Sevatapas. Calebpa warmi churinmi karqa Acsa.

⁵⁰Calebpa mirayninkuna otaq warmin Efratapa piwi wawan Hurpa churinkunam karqa Quiriat-jearim llaqtata hatarichiq Sobal, ⁵¹Belen llaqtata hatarichiq Salma hinaspa Bet-gader llaqtata hatarichiq Haref.

⁵²Quiriat-jearim llaqtata hatarichiq Sobalpa churinkunam karqa Haroe sutyoq runa hinaspa Manahat llaqtapi *yachaq parten runakuna. ⁵³Quiriat-jearim llaqtapi yachaq castakunam karqa Itra casta runakuna, Fut casta runakuna, Suma casta runakuna hinaspa Misra casta runakuna. Paykunamanta miramuqkunam Zora llaqtayoqkuna chaynataq Estaol llaqtayoqkuna.

⁵⁴Salmapa churinkunam karqa Belen llaqtayoqkuna, Netofa llaqtayoqkuna, Atrot-bet-joab llaqtayoqkuna, Manahat llaqtapi *yachaq parten runakuna hinaspa Zora llaqtayoqkuna. ⁵⁵Jabes llaqtapi qellqaqkunapa ayllunkunam karqa Tira casta runakuna, Simea casta runakuna hinaspa Suca casta runakuna. Paykunam karqa-ku Cain castakuna otaq Recab casta runakunapa abuelon Hamatpa mirayninkuna.

Davidpa churinkunamanta

(2 S 3:2-5. 5:13-16. 1 Cr 14:3-7)

3 ¹Hebron llaqtapi David kachkaptinmi nacerqa churinkuna. Piwi churinmi karqa Amnon. Paymi karqa Jezreel llaqtayoq Ahinoampa wawan. Amnonpa sullkanmi karqa Daniel. Paymi karqa Carmel llaqtayoq Abigailpa wawan. ²Danielpa sullkanmi karqa Absalon. Paymi karqa Gesur nacionpa reynin Talmaipa churin Maa-capa wawan. Absalonpa sullkanmi karqa Adonias. Paymi karqa Haguitpa wawan.

³Adoniaspa sullkanmi karqa Sefatias. Paymi karqa Abitalpa wawan. Sefatiaspa sullkanmi karqa Itream. Paymi karqa Eglapa wawan, Eglaza karqa Davidpa huknin warminmi. ⁴Chay soqtantin churinkunam nacerqaku Hebron llaqtapi David *yachachkaptin. Chay llaqtapim David gobiernarqa qanchis wata soqta killan, Jerusalen llaqtapiñataqmi gobiernarqa kimsa chunka kimsayoq wata. ⁵Jerusalen llaqtapi warmin Betsabeypa wawan naceqkunam karqa Simea, Sobab, Natan hinaspa Salomon. Betsabeyqa karqa Amielpa churinmi. ⁶Karqaraqmi isqon churinkunapas. Paykunam karqa Ibhar, Elisama, Elifelet, ⁷Noga, Nefeg, Jafia, ⁸Elisama, Eliada hinaspa Elifelet. ⁹Paykunam karqa Davidpa llapallan churinkuna. Compañerankunapi churinkunaqa manam yupasqachu karqa. Karqataqmi Tamar sutyoq paykunapa paninkupas.

Salomonpa mirayninkunamanta

¹⁰Salomonpa churinmi karqa Roboam, Roboampa churinñataq Abias, Abiaspa churinñataq Asa, Asapa churinñataq Josafat. ¹¹Josafatpa churinmi karqa Joram, Jorampa churinñataq Ocozias, Ocoziaspa churinñataq Joas. ¹²Joaspa churinmi karqa Amasias, Amasiaspa churinñataq Azarias, Azariaspa churinñataq Jotam.

¹³Jotampa churinmi karqa Acaz, Acazpa churinñataq Ezequias, Ezequiaspa churinñataq Manases. ¹⁴Manasespa churinmi karqa Amon, Amonpa churinñataq Josias.

¹⁵Josiaspa piwi churinmi karqa Johanan. Johananpa sullkanmi karqa Joacim, Joacimpa sullkanmi karqa Sedequias, Sedequiaspa sullkanñataq Salum.

¹⁶Joacimpa churinkunam karqa Jeconiaspiwan Sedequias.

¹⁷Preso pusasqa Jeconiaspa mirayninkunam karqa churin Salatiel, ¹⁸Malquiram, Pedaias, Senazar, Jecamias, Hosama hinaspa Nedabias.

¹⁹Pediaspa churinkunam karqa Zorobabelpiwan Simei. Zorobabelpa churinkunam karqa Mesulampiwan Hananias. Paykunapa paninkum karqa Selomit. ²⁰Zorobabelpa wakin pichqa churinkunam karqa Hasuba, Ohel, Berequias, Hasadias hinaspa Jusab-hesed.

²¹Hananiaspa mirayninmi karqa Pelatias hinaspa Jesaias. Hananiaspa miraynintaqmi karqa Refiaspa churinkunapas, Arnanpa churinkunapas, Abdiaspa churinkunapas hinaspa Secaniaspa churinkunapas.

²²Secaniaspa mirayninmi karqa Semaias churinkunapiwan. Semaiaspa soqtantin churinkunam karqa Hatus, Igal, Barias, Nearias hinaspa Safat.

²³Neariaspa kimsa churinkunam karqa Elioenai, Ezequias hinaspa Azricam.

²⁴Elioenaipa qanchis churinkunam karqa Hodavias, Eliasib, Pelaias, Acub, Johanana, Dalaias hinaspa Anani.

Judapa mirayninmanta

4 ¹Judapa miraynimmi karqa: churin Fares, Farespa churinmi karqa Hezron, Hezronpa churinmi karqa Carmi. Carmipa churinmi karqa Hur, Hurpa churinñataq Sobal. ²Sobalpa churinmi karqa Reaia. Reaiapa churinmi karqa Jahat. Jahatpa churinkunam karqa Ahumaipiwan Lahad. Paykunaqa karqa Zora llaqtayoqmi.

³Etampa churinkunam karqa Jezreel, Isma hinaspa Idbas. Paykunapa paninpa sutini mi karqa Haze-lelponi. ⁴Etampa wakin churinkunam karqa Gedor llaqtata hatarichiq Penuel hinaspa Husa llaqtata hatarichiq Ezer. Paykunam karqa Hurpa mirayninkuna. Hurmi karqa Efratapa piwi wawan. Paymi karqa Belen llaqtapi kamachikuq.

⁵Tecoa llaqtata hatarichiq Asurmi karqa iskay warmiyoq. Chay warminkunaqa karqa Helawan Naaram. ⁶Naarapa wawankunam karqa Ahuzam, Hefer, Temeni hinaspa Ahestari. ⁷Helapa wawankunam karqa Zeret, Jezoar hinaspa Etnan.

⁸Cospa churinkunam karqa Anubpiwan Zobeba. Paypa mirayninkunamá karqa Harumpa churin Aharhelpa castankuna.

⁹Jabesqa wawqenkunamantapas aswan reqsisqaraqmí karqa. Mamanmi ñakariywan wachakusqanrayku suticharqa Jabeswan. ¹⁰Jabesmi Israelpa Diosninta mañakuspa nirqa: —Bendeciykuwaspayá allpayta masyaykachiy hinaspa waqaychaykuway. Mana allinmantayá libraykuway mana ñakarinaypaq —nispa.

Chaymi mañakusqanman hina Dios rurarqa.

¹¹Sua sutiyoq runapa wawqen Quelubpa churinmi karqa Mehir. Mehirmi karqa Estonpa taytan. ¹²Estonpa churinkunam karqa Bet-rafa, Paseah hinaspa Nahas llaqtapi kamachikuq Tehina. Paykunam karqa Reca law runakuna.

¹³Cenazpa churinkunam karqa Otonielpiwan Seraias. Otonielpa churinkunam karqa Hatatpiwan ¹⁴Meonotai. Meonotaipa churinmi karqa Ofra. Seraiaspa churinmi karqa Joab. Paymi karqa Carisim Qechwa runakunapi kamachikuq. Chay qechwatam suticharqaku Carisinwan, chaynataqa suticharqaku imapas ruraq maestrokuna chaypi *yachasqankuraykum.

¹⁵Jefonepa churin Calebpa churinkunam karqa Iru, Ela hinaspa Naam. Elapa churinmi karqa Cenaz.

¹⁶Jahaleelpa churinkunañataqmí karqa Zif, Zifa, Tirias hinaspa Asareel.

¹⁷⁻¹⁸Esdraspa churinkunam karqa Jeter, Mered, Efer hinaspa Jalon. Meredmi casarakururqa Faraonpa churin Bitiawan. Bitiam wachakurqa Mariata, Samaita hinaspa Estemoa llaqtapi kamachikuq Isbata. Juda castamanta Meredpa huknin warminmi wachakurqa Gedor llaqtapi kamachikuq Jeredta, Soco llaqtapi kamachikuq Heberta hinaspa Zanoa llaqtapi kamachikuq Jecutielta.

^a4:9 Hebreo simipi Jabes ninanqa “nanay” ninanmi.

¹⁹ Nahampa panin otaq Hodiaspa warminpa wawankunam karqa Garm casta runakunapa *yachasqan Keila llaqtapi kamachikuq, huknin wawanñataqmi karqa Maaca llaqtayoq Estemoa.

²⁰ Simonpa churinkunam karqa Amnon, Rina, Ben-hanan hinaspa Tilon.

Isipa churinkunañataqmi karqa Zohetpiwan Benzohet.

²¹ Judapa miraynin Selapa churinkunam karqa Leca llaqtata hatarichiq Er, Maresa llaqtata hatarichiq Laada, Bet-asbea lawpi *yachaq lino awaqkunapa castankuna. ²² Selapa miraynintaqmi karqa Joacimpas, Cozeba llaqtapi yachaq-kunapas chaynataq Joaspwan Sarafpas. Paykunam Moab casta warmikunawan casarakuruspanku Belen llaqtaman kutikurqaku ñawpaq tiempokunapi willakus-qankuman hina. ²³ Paykunaqa manka ruraqkuna kaspankum yacharqaku Netaim llaqtapiwan Gedera llaqtapi. Chaykunapi *yachaspankum reyta servirqaku.

Simeonpa mirayninkunamanta

²⁴ Simeonpa churinkunam karqa Nemuel, Jamin, Jarib, Zera hinaspa Saul.

²⁵ Saulpa churinmi karqa Salum. Salumpa churinmi karqa Mihsam, Mihsampa churinñataq Misma.

²⁶ Mismapa churinmi karqa Hamuel, Hamuelpa churinmi karqa Zacur, Zacurpa churinñataqmi karqa Sime. ²⁷ Simeipa qari churinkunam karqa chunka soqtayoq, warmi churinkunañataqmi karqa soqta, Simeipa wawqenkunam ichaqa mana achka churiyoq-chu karqaku chaymi Judapa castankuna hinaqa mana mirarqakuchu. ²⁸*Yachasqanku llaqtakunam karqa Beerseba, Molada, Hazar-sual, ²⁹Bilha, Ezem, Tolad, ³⁰Betuel, Homa, Siclag, ³¹Bet-marcabot, Hazar-susim, Bet-birai hinaspa Saaraim. Chaykunamá paykunapa llaqtanku karqa Davidpa gobiernasqan tiempokama. ³²Paykunapa pichqa llaqtachankunam karqa Etam, Ain, Rimon, Toquen hinaspa Asan. ³³Paykunapataqmi karqa chay llaqtachakunapa muyuriqni pi taksa llaqtachakunapas Baalat llaqtakama. Chaykunam karqa paykunapa *yachanan llaqtakunawan abuelonkunamanta listankuna.

³⁴⁻³⁸ Abuelonkunapa castankunapi kamachiqkunam karqa Mesobab, Jamlec, Amasiaspa churin Josias, Joel hinaspa Jehu. Jehuqa karqa Josibiaspa churinmi, Josibiasqa karqa Seriaspa churinmi, Seriasñataqmi karqa Asielpa churin. Paykuna hina kamachikuqtaqmi karqa Elioenaipas, Jaacobapas, Jesohaiapas, Asaiaspas, Adielpas, Jesimielpas, Benaiapas chaynataq Sifipa churin Zizapas. Sifim karqa Alonpa churin, Alonmi karqa Jedaiaspas churin, Jedaiasmí karqa Simripa churin, Simriñataq Semaiaspas churin.

Chayna sutiyoq runakunapa castankunamá llumpayta mirarurqaku. ³⁹Paykunaqa animalninkupaq pastota maskaspankum chayarurqaku Gedor llaqtaman yaykuna intipa qespimunan qechwakama. ⁴⁰Chaypim tarirurqaku alli-allin sumaq pastokunata, machu-machu pampakunata chaynataq hawkallaña *yachakunapaq allpata. Chaypim Cam casta runakuna yacharqaku ñawpaqta. ⁴¹Juda nacionpi Ezequias gobiernachkaptinmi chay listasqa runakuna hamuruspanku atacarurqaku chaypi ñawpaq *yachaqkunta. Tuñichirqakum karpankunata chaynataq chukllankunatas. Purmarachirqakum kay libro qellqasqa kasqan tiempokama, paykunañam rantinpi chay sitiopi yacharqaku chaypi pastokuna animalninkupaq kasqanrayku. ⁴²Simeonpa mirayninkunamanta pichqa pachak soldadokunapas Seir Orqomanmi rirqaku. Paykunatam kamachirqa Pelatias, Nearias, Refaias hinaspa Uziel. Chay kamachikuqkunam karqaku Isipa churinkuna. ⁴³Paykunamá wañurachirqaku Amalec runakunamanta puchuqkunata. Chaypim *yacharqaku kay libro qellaqasqa kasqan tiempokama.

Rubenpa mirayninmanta

5 ¹Rubenmi karqa Israelpa piwi churin ichaqa taytanpa compañeranwan puñusqanraykum piwi churi kayninpá derechon qosqa karqa wawqen Joseypa mirayninmanía. Rubenqa manam piwi churi hinañachu cuentasqa karqa. ²Judam ichaqa llapallan wawqenkunamanta aswan atiyniyoq rikuriruspan paykunapa kama-chiqnin karqa. Chaywanpas Joseymanmi piwi churi kay derechoqa tocarqa. ³Israelpa piwi churin Rubenpa churinkunamá karqa Hanoc, Falu, Hezron hinaspa Carmi.

⁴Rubenpa miraynintaqmi karqa Joelpas, Joelpa churinmi karqa Semaias. Semaiaspa churinmi karqa Gog, Gogpa churinñataq Simei. ⁵Simeipa churinmi karqa Micaia, Micaíapa churinmi karqa Reaia, Reaiapa churinmi karqa Baal, ⁶Baalpa churinñataq Beera. Beeram karqa Ruben castakunapa jefen. Paytam presota pusachirqa Asiria nacionpa reynin Tiglat-pileser.

⁷Beberapa castankunam ayllunkuman hina listasqa karqaku. Kamachikuqmi karqa Jeiel. Listasqataqmi karqa Zacariaspas ⁸hinaspa Azazpa churin Belapas. Azazmi karqa Semapa churin. Semaqa karqa Joelpa mirayninmi. Paykunam munaychakurqaku Aroer llaqtamanta Nebo Orqo lawkama hinaspa Baal-meon llaqtakama. ⁹Munaychakurqakutaqmi intipa qespimunan lawpipas Eufrates Mayumanta qallarispa chunniq lawpi tukunankama, chay-naqa karqa Galaad lawpi animalninku llumpayta mirarusqanraykum.

¹⁰Saulpa gobiernasqan tiempopim Ruben castakuna pelearqaku Agar casta runakunawan. Ruben castakunam paykunata venceruspanku munaychakurqaku intipa qespimunan lliw Galaad lawpi.

Gadpa mirayninmanta

¹¹Gadpa mirayninja *yacharqa Rubenpa mirayninpá chimpan Basan lawpi Salca llaqtakamam. ¹²Basan lawpi yachaqkuna kamachiqmi karqa Joel, payman qatiq kamachiqñataqmi karqa Safan, Jaanai hinaspa Safat. ¹³Paykunam ayllunkunam abuelonkunapa castankunaman hina karqaku Micael, Mesulam, Seba, Jorai, Jacan, Zia hinaspa Heber. Llapallankum karqaku qanchis. ¹⁴Kaykunam Abihailpa churinkuna. Abihailmi karqa Huripa churin, Hurim karqa Jaroapa churin, Jaroam karqa Galaadpa churin, Galaadmi karqa Micaelpa churin, Micaelmi karqa Jesisaipa churin, Jesisaimi karqa Jahdopa churin, Jahdoñataq Buzpa churin. ¹⁵Ahi sutiyoq runam karqa Abdielpa churin otaq Gunipa willkan. Chay Ahi sutiyoq runam karqa abuelon castakunapa jefen. ¹⁶Gad castankunam *yacharqaku Galaad lawpi, Basan lawpi hinaspa llaqtachankunapi. Yacharqakutaqmi Saronpa lliw echaderonkunapipas. ¹⁷Juda nacionpi Rey Jotam gobiernachkaptinmi chaynataq Israel nacionpi Rey Jeroboam gobier nachkaptinmi Gad casta llapallan runakuna castankuman hina listasqa karqaku.

Intipa qespimunan lawpi yachaqkuna enemigonkuta vencerusqankumanta

¹⁸Rubenpa mirayninkunam Gadpa mirayninkunapiwan hinaspa Manasespa parten mirayninkunapiwan karqaku tawa chunka tawayoq waranqa qanchis pacchak soqta chunkan valeroso soldadokuna. Paykunaqa harkachikunawan hinaspa espadawan armasqam karqaku. Paykunaqa flechana arcokuna allin manejaqkunam karqaku. Guerrapaq alli-allin yachachisqa kaspankum tropa-tropa lloqsiqku. ¹⁹Paykunam pelearqaku Agar casta runakunawan, Jetur casta runakunawan, Nafis casta runakunawan hinaspa Nodab casta runakunawan. ²⁰Paykunata Dios yanapaptinmi

Agar castakunatawan yanapaqninkunata vencerurqaku. Paykunam peleachkaspanku Diosta mañakurqaku chaymi Dios yanaparqa paypi confiakusqankurayku.

²¹Enemigonkupa animalninkunata qechuruspankum apakurqaku pichqa chun-ka waranqa camellokunata, iskay pachak pichqa chunkan waranqa ovejakunata chaynataq iskay waranqa asnokunatapas. Presocharurqakutaqmi pachak waranqa runakunatapas. ²²Nana-nanaqmi enemigonku wañururqa Diospa munasqan chay guerra kasqanrayku. Chaynapimá paykunapa kasqankupi *yacharqaku preso pu-sasqa kasqanku tiempokama.

²³Manasesmanta parten ayllukunam anchata mirarurqaku hinaspm *yacharqaku Basan lawmanta qallarispa Baal-hermon llaqtakama, chay llaqtam karqa Senir Orqopa sikiñpi, chay Senir Orqopa huñin sutinmi karqa Hermon. ²⁴Paykunapa castanpi jefekunam karqa Efer, Isi, Eliel, Azriel, Jeremias, Hodavias hinaspa Jahdiel, paykunamá castanpi alli-allin valeroso jefekuna karqaku. ²⁵Ichaqa abuelonkupa yupaychasqan Diostam traicionarurqaku, chay allpapi runakunapa taytachankuta adoraspankum huchapakuq warmi hina huchallikururqaku, chaynatam rurarpaku paykunapa qay-llanmanta Dios chay runakunata chinkarachichkaptinpas. ²⁶Chaymi paykunapa contranpi Israelpa Diosnin sonqocharqa Asiria nacionpa reynin Pulta. Pulpa huñin sutinqa karqa Tiglat-pilesermi. Pulmi Ruben aylluta, Gad aylluta hinaspa Manases parten aylluta presota pusachirqa Halah lawman, Habor lawman, Hara lawman hinaspa Gozan Mayu lawman, chaypim karqaku kay libro qellqasqa kasqan tiempokama.

Leviy casta sacerdotekunamanta

6 ¹Leviyap churinkunam karqa Gerson, Coat hinaspa Merari. ²Coatpa churinkunam karqa Amram, Izhar, Hebron hinaspa Uziel. ³Amrampa churinkunam karqa Aaron, Moises hinaspa Maria. Aaronpa churinkunam karqa Nadab, Abiu, Eleazar hinaspa Itamar. ⁴Eleazarpa karqa Fineespa taytan, Fineesmi karqa Abisuapa taytan, ⁵Abisuam karqa Buquipa taytan, Buquim karqa Uzipa taytan, ⁶Uzim karqa Zeraiaspa taytan, Zeraiasmi karqa Meraiotpa taytan, ⁷Meraiotmi karqa Amariaspa taytan, Amariasmi karqa Ahitobpa taytan, ⁸Ahitobmi karqa Sadocpa taytan, Sadocmi karqa Ahimaaspera taytan, ⁹Ahimaasmi karqa Azariaspa taytan, Azariasmi karqa Johananpa taytan, ¹⁰Johananmi karqa Azariaspa taytan. Chay Azariasmi sacerdote karqa Jerusalen llaqtapi Salomonpa rurachisqan templopi. ¹¹Azariasmi karqa Amariaspa taytan, Amariasmi karqa Ahitobpa taytan, ¹²Ahitobmi karqa Sadocpa taytan, Sadocmi karqa Salumpa taytan, ¹³Salunmi karqa Hilciaspa taytan, Hilciasmi karqa Azariaspa taytan, ¹⁴Azariasmi karqa Seraiaspa taytan, Seraiasña-taqmi karqa Josadacpa taytan. ¹⁵Josadacmi preso putasqa karqa Juda nacionpi hinaspa Jerusalen llaqtapi kaqkunata Nabucodonosorwan Tayta Dios preso putaschiptin.

Leviy castapa mirayninkunamanta

¹⁶Leviyap churinkunam karqa Gerson, Coat hinaspa Merari.

¹⁷Gersonpa churinkunam karqa Libniwan Simei.

¹⁸Coatpa churinkunam karqa Amram, Izhar, Hebron hinaspa Uziel.

¹⁹Miraripa churinkunam karqa Mahalipiwan Musi.

Leviy ayllu runakunam taytakupu mirayninman hina kayna karqa:

²⁰Gersonpa churinmi karqa Libni, Libnipa churinmi karqa Jahat, Jahatpa churinmi karqa Zima, ²¹Zimapa churinmi karqa Joa, Joapa churinmi karqa Ido, Idopa churinmi karqa Zara, Zarapa churinñataqmi karqa Jeatrai.

²²Coatpa churinmi karqa Aminadab, Aminadabpa churinmi karqa Corey, Corey-pa churinmi karqa Asir, ²³Asirpa churinmi karqa Elcana, Elcanapa churinmi karqa Ebiasaf, Ebiasafpa churinmi karqa Asir, ²⁴Asirpa churinmi karqa Tahat, Tahatpa churinmi karqa Uriel, Urielpa churinmi karqa Uzias, Uziaspa churinñataqmi karqa Saul. ²⁵Elcanapa churinmi karqa Amasaiwan Ahimot, ²⁶Ahimotpa churinmi karqa Elcana, Elcanapa churinmi karqa Zofai, Zofaipa churinmi karqa Nahat, ²⁷Nahatpa churinmi karqa Eliab, Eliabpa churinmi karqa Jeroham, Jerohampa churinñataqmi karqa Elcana.

²⁸Samuelpa churinkunañataqmi karqa piwi churin Vasniwan qatiqnin Abias.

²⁹Meraripa churinmi karqa Mahli, Mahlipa churinmi karqa Libni, Libnipa churinmi karqa Simei, Simeipa churinmi karqa Uza, ³⁰Uzapa churinmi karqa Simea, Simeapa churinmi karqa Haguia, Haguiapa churinñataqmi karqa Asaias.

Templopaq Davidpa churasqan takiqkunamanta

³¹Tayta Diospa wasinpiña paypa baulnin karuptinmi David churarqa takikunamanta cuentallikuq runakunata. ³²Paykunam Diosman asuykuna karpapa ñawpaqninpi takirqaku, chaynatam rurraqaku Jerusalen llaqtapi Tayta Diospa templonta Salomon ruranankama, paykunaqa chaynatamá rurraqaku imaynam ruranankuman hina.

³³Churinkunapiwan chaypi takiqkunam karqa Coatpa mirayninmanta Heman sutiyoq takiq runa, paypa taytanmi karqa Joel, Joelpa taytanñataqmi karqa Samuel, ³⁴Samuelpa taytanñataqmi karqa Elcana, Elcanapa taytanñataqmi karqa Jeroham, Jerohampa taytanñataqmi karqa Eliel, Elielpa taytanñataq Toa. ³⁵Toapa taytanñataqmi karqa Zuf, Zufpa taytanñataqmi karqa Elcana, Elcanapa taytanñataqmi karqa Mahat, Mahatpa taytanñataqmi karqa Amasai, ³⁶Amasaipa taytanñataqmi karqa Elcana, Elcanapa taytanñataqmi karqa Joel, Joelpa taytanñataqmi karqa Azarias, Azariaspa taytanñataqmi karqa Sofonias, ³⁷Sofoniaspa taytanñataqmi karqa Tahat, Tahatpa taytanñataqmi karqa Asir, Asirpa taytanñataqmi karqa Ebiasaf, Ebiasafpa taytanñataqmi karqa Corey, ³⁸Coreypa taytanñataqmi karqa Izhar, Izharpa taytanñataqmi karqa Coat, Coatpa taytanñataqmi karqa Leviy, Leviyipa taytanñataqmi karqa Israel.

³⁹Heman sutiyoq runapa *alleq lawniniñataqmi kachkarqa takiqmasin Asaf, Asafpa taytanmi karqa Berequias, Berequiaspa taytanñataqmi karqa Simea, ⁴⁰Simeapa taytanñataqmi karqa Micael, Micaelpa taytanñataqmi karqa Baasias, Baasisaspaa taytanñataqmi karqa Malquias, ⁴¹Malquiaspa taytanñataqmi karqa Etni, Etnipa taytanñataqmi karqa Zera, Zerapa taytanñataqmi karqa Adaia, ⁴²Adaiaipa taytanñataqmi karqa Etan, Etanpa taytanñataqmi karqa Zima, Zimapa taytanñataqmi karqa Simei, ⁴³Simeipa taytanñataqmi karqa Jahat, Jahatpa taytanñataqmi karqa Gerson, Gersonpa taytanñataqmi karqa Leviy.

⁴⁴Heman sutiyoq runapa *ichoq lawniniñataqmi kachkarqa Meraripa mirayninmanta kaq takiqmasin, payqa karqa Quisipa churin Etanmi, Quisipa taytanñataqmi karqa Abdi, Abdipa taytanñataqmi karqa Maluc, ⁴⁵Malucpa taytanñataqmi karqa Hasabias, Hasabiaspa taytanñataqmi karqa Amasias, Amasiaspa taytanñataqmi karqa Hilcias, ⁴⁶Hilciaspa taytanñataqmi karqa Amsi, Amsipa taytanñataqmi karqa Bani, Banipa taytanñataqmi karqa Semer, ⁴⁷Semerpa taytanñataqmi karqa Mahli, Mahlipa taytanñataqmi karqa Musi, Musipa taytanñataqmi karqa Merari, Meraripa taytanñataqmi karqa Leviy.

⁴⁸Leviyipa wakin castankunañataqmi churasqa karpaku Diospa *yachanan wasipi tukuy imata ruranankupaq. ⁴⁹Aaronwan miraynillanmi Diospa serviqnin Moisespa kamachisqanman hina kañarqaku altarpi ofrendakunata, paykunallataqmi presentar-

qaku incienso kañanananku altarpipas. Paykunallataqmí rurarqaku “Chuyay-chuyay” si-tiopi ruranakunatapas, chaynapimá Israel runakunapa huchankuta pampachachiqku.

Aaronpa mirayninkunamanta

⁵⁰Aaronpa churinmi karqa Eleazar, Eleazarpa churinmi karqa Finees, Fineespa churinñataqmí karqa Abisua. ⁵¹Abisuapa churinñataqmí karqa Buqui, Buquipa churinñataqmí karqa Uzi, Uzipa churinñataqmí karqa Zeraías, ⁵²Zeraiaspa churinñataqmí karqa Meraiot, Meraiotpa churinñataqmí karqa Amarias, Amariaspa churinñataqmí karqa Ahitob, ⁵³Ahitobpa churinñataqmí karqa Sadoc, Sadocpa churinñataqmí karqa Ahimaas.

Leviy casta runakunupa llaqtankunamanta

(Jos 21:1-42)

⁵⁴Aaron casta runakunamanmi *yachananku llaqtakuna suerteman hina puntata tocarqa, Aaronqariki karqa Coatpa mirayninmanta kaqmi. Aaronpa mirayninpá yachanan llaqtakunawan linderokunam kayna karqa: ⁵⁵Paykunamanmá qorqaku Juda law Hebron llaqtatawan muyuriqnipi echaderokunatapas. ⁵⁶Hebron llaqtapa charankunatawan taksa llaqtachankunamat ichaq qorqaku Jefonepa churin Calebman. ⁵⁷Chaynaqa Aaronpa mirayninkunamanmá qorqaku amparakuna Hebron llaqtata. Qorqakutaqmi Libna llaqtatapas, Jatir llaqtatapas chaynataq Estemoa llaqtatapas echaderontintakama. ⁵⁸Qorqakutaqmi Hilen llaqtatapas, Debir llaqtatapas echaderontintakama, ⁵⁹chaynataq Asan llaqtatapas, Bet-semes llaqtatapas echaderontintakama. ⁶⁰Aaronpa miraynin runakunamanqa qoykurmakutaqmi Benjamin casta runakunapa llaqtankunatapas, chay llaqtakunam kaykuna: Geba, Alemet, Anatot echaderonkunapiwan. Chunka kimsayoqmi karqa Aaronpa familiarman tocaq llaqtakunaqa.

⁶¹Coatpa wakin mirayninmanmi suertepa tocasqanman hina qorqaku chunka llaqtakunata, chay chunkantin llaqtakunaqa karqa parten Manases ayllupam.

⁶²Gersonpa mirayninmanñataqmí familiarunkunaman hina qorqaku chunka kimsayoq llaqtakunata, chay llaqtakunaqa karqa Isacar ayllupam, Aser ayllupam, Neftaliy ayllupam hinaspa Basan lawpi kaq parten Manases ayllupa llaqtankunam.

⁶³Meraripa mirayninmanñataqmí familiarunkuman hina suerteaspa qorqaku chunka iskayniyoq llaqtakunata, chay llaqtakunaqa karqa Ruben ayllupa, Gad ayllupa hinaspa Zabulon ayllupa llaqtankunam.

⁶⁴Israelpa mirayninkunamá qorqaku Leviy castakunaman llaqtakunata echaderontinta. ⁶⁵Suerteaspam chay llaqtakunataqa qorqaku, qorqakumá Juda ayllupa *yachanan lawpi kaqkunatapas, Simeon ayllupa yachanan lawpi kaqkunatapas chaynataq Benjamin ayllupa yachanan lawpi kaqkunatapas. ⁶⁶Coat casta familiakunamanpas qorqakutaqmi Efrain ayllupa llaqtankunata echaderontinta. ⁶⁷Qorqakutaqmi Efrain Orqokunapi amparakunanku Siquem llaqtatapas hinaspa Gezer llaqtatapas echaderontintakama. ⁶⁸Qoykurmakutaqmi Jocmeam llaqtatapas, Bet-horon llaqtatas, ⁶⁹Ajalon llaqtatapas hinaspa Gat-rimon llaqtatapas echaderontintakama.

⁷⁰Coatpa puchuq familiarunkunamanmi qoykurmakutaqmi Aner sutiyooq llaqtatawan Bileam sutiyooq llaqtata echaderontintakama. Chay llaqtakunaqa karqa parten Manases ayllupam.

⁷¹Gersonpa mirayninmanñataqmí qorqaku Basan lawpi Golan llaqtatawan Astarot llaqtata echaderontintakama, chay llaqtakunaqa karqa parten Manases ayllupa llaqtankunam. ⁷²Qoykurmakutaqmi Isacar ayllupa llaqtankunatapas echaderontintakama, chay llaqtakunam karqa Cedes llaqta, Daberat llaqta, ⁷³Ramot llaqta hinaspa Anem llaqta.

⁷⁴Paykunamantaqmi qorqaku Aser ayllupa llaqtankunatapas echaderontintakama, chay llaqtakunam karqa: Masal llaqta, Abdon llaqta, ⁷⁵Hucoc llaqta hinaspa Rehob llaqta.

⁷⁶Qoykurqakutaqmi Neftaliy ayllupa llaqtankunatapas echaderontintakama, chay llaqtakunam karqa Galilea lawpi Cedes llaqta, Hamon llaqta hinaspa Quiriataim llaqta.

⁷⁷Meraripa puchuq mirayninmanñataqmi qorqaku Zabulon ayllupa llaqtankunata echaderontintakama, chay llaqtakunam karqa Rimon hinaspa Tabor.

⁷⁸Qorqakutaqmi Ruben ayllupa llaqtankunatapas echaderontintakama, chay llaqtakunaqa karqa Jerico llaqtapa intipa qespimunan lawninpim otaq Jordan Mayupa waklaw chimpanpim, chay llaqtakunam karqa: chunniq lawpi Beser llaqta, Jaza llaqta, ⁷⁹Cademot llaqta hinaspa Mefaat llaqta. ⁸⁰Paykunamantaqmi qorqaku Gad ayllupa llaqtankunatapas echaderontintakama, chay llaqtakunam karqa Gallaad lawpi Ramot llaqta, Mahanaim llaqta, ⁸¹Hesbon llaqta hinaspa Jazer llaqta.

Isacarpa mirayninkunamanta

7 ¹Isacarpa tawantin churinkunam karqa Tola, Fua, Jasub hinaspa Simron.

²Tolapa churinkunam karqa Uzi, Refaias, Jeriel, Jahmai, Jibsam hinaspa Semuel. Paykunam karqaku Tola castakunapa kamachiqninkuna, chaynataqmi paykunaqa karqaku castanku hina valeroso soldadokuna. Davidpa tiempopnimp karqaku iskay chunka iskayniyoq waranqa soqta pachaknin runakuna.

³Uzipa churinmi karqa Israhias. Israhiaspa churinkunam karqa Micael, Obadias, Joel hinaspa Isias. Paykunaqa pichqantinmi karqaku kamachikuqkuna.

⁴Paykunaqa castankuman hinam karqaku guerrapaq hina kimsa chunka soqtayoq waranqa tropakuna, paykunaqa llapallanku warmiyoq kasqankuraykum chaynataq churisapallaña kasqankuraykum chayna achka-achka karqaku.

⁵Chaynaqa Isacarpa ayllupa llapallan familialunkunamanta valeroso soldadokunam karqa pusaq chunka qanchisniyoq waranqa, chayna listasqaqa karqaku lliw familialukanman hinam.

Benjaminpa mirayninkunamanta

⁶Benjaminpa kimsa churinkunam karqa Bela, Bequer hinaspa Jediael.

⁷Bela sutiyoq runapa pichqa churinkunam karqa Ezbon, Uzi, Uziel, Jerimot hinaspa Iri, paykunaqa pichqantinmi karqaku castanku ukupi kamachikuqkuna, paykunaqa karqaku iskay chunka iskayniyoq waranqa kimsa chunkan tawayoq valeroso soldadokunam familialunkunaman hina listasqa.

⁸Bequerpa churinkunañataqmi karqa Zemira, Joas, Eliezer, Elioenai, Omri, Jerimot, Abias, Anatot hinaspa Alamat. Paykunamá karqaku Bequerpa llapallan churinkuna.

⁹Chaynaqa familialunkupa listanman hinaspa castanku ukupi kamachikuq kasqankumana hinaqa paykunam karqaku iskay chunka waranqa iskay pachaknin valeroso soldadokuna.

¹⁰Jediael sutiyoq runapa churinñataqmi karqa Bilhan. Bilhanpa churinkunam karqa Jesus, Benjamin, Aod, Quenaana, Zetan, Tarsis hinaspa Ahisahar. ¹¹Paykunaqa llapallankum Jediaelpa churinkuna karqaku. Castanku ukupi kamachikuqkuna kaspankum guerrapaq hina karqa chunka qanchisniyoq waranqa iskay pachaknin valeroso soldadokuna.

¹²Hir sutiyoq runapa mirayninkunam karqa Sufam casta runakunawan Hufam casta runakuna, Husim casta runakunañataqmi karqa Aherpa mirayninkuna.

Neftaliyapa mirayninkunamanta

¹³Neftaliyapa churinkunam karqa Jahzeel, Guni, Jezer hinaspa Salum. Paykunaga karqa Bilha sutiyoq warmipa willkankunam.

Manasespa mirayninkunamanta

¹⁴Manasespa churinmi karqa Maquir, Maquirqa karqa Manasespa churinmi otaq Aram nacionniyoq compañeranpi churinmi, Maquirqariki karqa Galaadpa taytanmi, Galaad-nataqmi karqa Asrielpa taytan. ¹⁵Maquir sutiyoq runam casarakurqa Maaca sutiyoq warmiwan, chay warmiqa karqa Hufam hinaspa Sufam runakunapa ayllunmi. Maquirpa huknin churinñataqmi karqa Zelofehad, paypa churinkunaqa karqa warmikunallam.

¹⁶Maquirpa warmin Maacam wachakururqa qari wawata, chay wawatam suticharqa Pereswan, Perespa wawqenñataqmi karqa Seres. Perespa churinkunam karqa Ulam hinaspa Requem. ¹⁷Ulampa churinmi karqa Bedan. Chaynaqa paykunamá karqa Galaadpa hinaspa Maquirpa mirayninkuna, Maquirpa taytanmi karqa Manases.

¹⁸Maquirpa panin Hamolequet sutiyoq warmipa wawankunam karqa Isod, Abiezer hinaspa Mahala. ¹⁹Semida sutiyoq runapa churinkunam karqa Ahian, Siquem, Likhi hinaspa Aniam.

Efrainpa mirayninkunamanta

²⁰Efrainpa churinmi karqa Sutela, Sutelapa churinñataqmi karqa Bered, Beredpa churinñataqmi karqa Tahat, Tahatpa churinñataqmi karqa Elada, Eladapa churinñataqmi karqa Tahat, ²¹Tahatpa churinñataqmi karqa Zabad, Zabadpa churinñataqmi karqa Sutela. Efrainpa churin Ezertawan Eladtam wañurachirqaku Gat lawpi naceq runakuna, chaynataqa wañurachirqaku animalninkuta qechuq hamusqankuraykum. ²²Chaymi taytanco Efrain unay tiempo llakisqallaña karqa hinaptimmi castamasinkuna rispanku consuelarqaku. ²³Chaymantam warminwan puñuruptin wiksayakuruspa wachakurqa huk qari wawata, chay wawatam suticharqaku^bBeriawan wasinpi llaki karusqanrayku.

²⁴Beria sutiyoq runapa warmi churinmi karqa Seera, paymi Uray Bet-horon llaqtata chaynataq Hanay Bet-horon llaqtatapas hatarichirqa, hatarichirqataqmi Uzen-seera llaqtatapas.

²⁵Beria pa churinmi karqa Refa, Refapa churinmi karqa Resef, Resefpa churinñataqmi karqa Telah, Telahpa churinñataqmi karqa Tahan, ²⁶Tahanpa churinñataqmi karqa Laadan, Laadanpa churinñataqmi karqa Amiud, Amiudpa churinñataqmi karqa Elisama, ²⁷Elisamapa churinñataqmi karqa Nun, Nunpa churinñataqmi karqa Josuey. ²⁸Efrain miray runakunapa tocancia *yachanankum karqa Betel llaqta intipa qespimunan lawpi Naaran llaqta, intipa seqaykunan lawpi Gezer llaqta hinaspa Siquem llaqta, chaynaqa karqa Ayah llaqtakamam llaqtachantinkama. ²⁹Manases ayllupa makinpiñataqmi karqa Bet-sean llaqta, Taanac llaqta, Meguido llaqta hinaspa Dor llaqta llaqtachantinkama. Chay llaqtakunapim *yacharqa Israelpa churin Joseypa mirayninkuna.

Aserpa mirayninkunamanta

³⁰Aserpa churinkunam karqa Imna, Isua, Isui, Beria hinaspa paykunapa panin Sera.

^b 7:23 Hebreo simipi Beria ninanqa “desgracia” ninanmi.

³¹Beriapa churinmi karqa Heberpiwan Malquiel. Malquielmi karqa Birzavitpa taytan. ³²Herberpa churinkunañataqmi karqa Jaflet, Semer, Hotam hinaspa paykunapa panin Sua sutiyoq warmi.

³³Jafletpa churinkunam karqa Pasac, Bimhal hinaspa Asvat. Paykunamá karqa Jafletpa churinkuna.

³⁴Semerpa churinkunam karqa Ahi, Rohga, Jehuba hinaspa Aram.

³⁵Wawqen Helempa churinkunañataqmi karqa Zofa, Imna, Seles hinaspa Amal.

³⁶Zofapa churinkunam karqa Sua sutiyoq runa, Hernefer, Sual, Beri, Imra,

³⁷Beser, Hod, Sama, Silsa, Itran hinaspa Beera.

³⁸Jeterpa churinkunañataqmi karqa Jefone, Pispa hinaspa Ara.

³⁹Ulapa churinkunam karqa Ara, Haniel hinaspa Rezia.

⁴⁰Llapallankum karqaku Aserpa mirayninkuna. Paykunaqa karqa familialanku ukupi kamachikuqkunam chaynataq allinnin valeroso soldadokunam chaynataq allin reqsisqa runakunam. Paykunaqa castankupa listanman hinam karqaku guerrapaq hina iskay chunka soqtayoq waranqa soldadokuna.

Benjaminpa mirayninkunamanta

8 ¹Benjaminpa piwi churinmi karqa Bela sutiyoq runa, Belaman qatiqñataqmi karqa Asbel, Asbelman qatiqñataqmi karqa Ahara, ²Aharaman qatiqñataqmi karqa Noha, Nohaman qatiqñataqmi karqa Rafa. ³Belapa churinkunam karqa Adar, Gera, Abiud, ⁴Abisua, Naaman, Ahoa, ⁵Gera, Sefufan hinaspa Hiram.

⁶Aodpa mirayninkunam karqa castanku ukupi kamachikuqkuna, paykunaqa *yacharqaku Geba llaqtapim, chaymantam qarqosqa karqaku Manahat llaqtaman. ⁷Paykunam karqa Naaman, Ahias hinaspa Gera. Geraqa karqa Uza sutiyoq runapa hinaspa Ahiud sutiyoq runapa taytanmi, chay Gera sutiyoq runam paykunata chay llaqtaman pusarqa.

⁸Saharaim sutiyoq runam warmin Husinmanta hinaspa warmin Baaramanta rakikuruspan ripukurqa Moab nacionman, chaypim churinkuna karqa. ⁹Paypa qepa kaq Hodes sutiyoq warminmi wachakurqa churinkunata, paykunam karqa Jobab, Sibia, Mesa, Malcam, ¹⁰Jeuz, Saquias hinaspa Mirma. Paykunaqa karqa castanku ukupi kamachikuqkunam.

¹¹Husim sutiyoq ñawpa warminpi churinkunam karqa Abitob hinaspa Elpaal. ¹²Elpaalpa churinkunam karqa Heber, Misam hinaspa Semed. Semedmi hatarichirqa Ono hinaspa Lod sutiyoq llaqtakunata llaqtachantintakama. ¹³Elpaalpa churintaqmi karqa Beriawan Semapas, paykunaqa karqaku Ajalon llaqtapi *yachaq castanku ukupi kamachikuqkunam, paykunam qarqorurqaku Gat llaqtayoq ñawpa runakunata.

¹⁴⁻¹⁶Beriapa wakin churinñataqmi karqa Ahio, Sasac, Jeremot, Zebadias, Arad, Ader, Micael, Ispa hinaspa Joha.

¹⁷⁻¹⁸Elpalpa wakin churinñataqmi karqa Zebadias, Mesulam, Hizqui, Heber, Ismerai, Jezlias hinaspa Jobab.

¹⁹⁻²¹Simeipa churinkunañataqmi karqa Jaquim, Zicri, Zabdi, Elienai, Ziletaí, Eliel, Adaias, Beraias hinaspa Simrat.

²²⁻²⁵Sasacpa churinkunam karqa Ispan, Heber, Eliel, Abdon, Zicri, Hanan, Hananias, Elam, Anatotias, Ifdaias hinaspa Peniel.

²⁶⁻²⁷Jerohampa churinkunam karqa Samsurai, Seharias, Atalias, Jaresias, Elias hinaspa Zicri. ²⁸Llapallankum karqaku familialanku ukupi listaman hina kamachikuqkuna. Paykunaqa *yacharqaku Jerusalen llaqtapim.

Saulpa familiarmanta

(1 Cr 9:35-44)

²⁹Gabaon llaqtapim *yacharqa Gabaon llaqta hatarichiq Jehiel, paypa warminpa sutinmi karqa Maaca. ³⁰Jehielpa piwi churinmi karqa Abdon, Abdonpa qatiqninkunañataqmi karqa Zur, Cis, Baal, Ner, Nadab, ³¹Gedor, Ahio, Zequer ³²hinaspas Miclot. Chay Miclot sutiyoq runam karqa Simeapa taytan. Paykunapas castanku hinam Jerusalen llaqtapi *yacharqaku.

³³Ner sutiyoq runam karqa Cispas taytan, Cismi karqa. Saulpa taytan, Saulpa churinkunam karqa Jonatan, Malquisua, Abinadab hinaspa Es-baal. ³⁴Jonatanpa churinmi karqa Merib-baal, paypa churinmi karqa Micaia. ³⁵Micaiapa churinkunam karqa Piton, Melec, Tarea hinaspa Acaz. ³⁶Acazmi karqa Joadapa taytan, Joadapa churinkunam karqa Alemet, Azmavet hinaspa Zimri. Zimrim karqa Mosapa taytan. ³⁷Mosam karqa Binapa taytan, Binapa churinmi karqa Rafa, paypa churinñataqmi karqa Elasa, paypa churinñataqmi karqa Azel.

³⁸Azelpa soqta churinkunam karqa Azricam, Bocru, Ismael, Searias, Obadias hinaspa Hanan. Paykunamá karqa Azelpa churinkuna.

³⁹Azelpa wawqen Esec sutiyoq runapa piwi churinmi karqa Ulam, Ulanman qatiqñataqmi karqa Jeus, Jeusman qatiqñataqmi karqa Elifelet. ⁴⁰Ulampa churinkunaqa karqa valeroso soldadokunam chaynataq flechana arma alli-allin manejaqkunam. Ulampa churinkunapam karqa achka-achka churinkuna hinaspa willkankuna, llapallankum karqa pachak pichqa chunkan runakuna. Paykunaqa karqaku Benjaminpa mirayinkunam.

9 ¹Israel casta llapallan runakunam familankuman hina listasqa karqaku Israel reykunapa vidanmanta willakuq libropi.

Babilonia nacionmanta kutimuqkunamanta

(Neh 11:1-24)

Juda nacionpi runakunam Tayta Dios traicionarusqankurayku Babilonia nacionman preso pusasqa karqaku.

²Babilonia nacionmanta puntata kutimuspa chakrankuman hinaspa llaqtankuman *yachanankupaq yaykuqkunam karqaku Israel castamanta wakin runakuna, sacerdotekuna, Leviy casta runakuna hinaspa templopi sirviente kaqkuna. ³Juda castamanta, Benjamin castamanta, Efrain castamanta chaynataq Manases castamanta runakunam Jerusalen llaqtapi *yacharqaku.

⁴Judapa churin Farespa miraynin runakunam karqa Utai, Utaipa taytanmi karqa Amiud, Amiudpa taytanmi karqa Omri, Omripa taytanñataqmi karqa Imri, Imripa taytanñataqmi karqa Bani. ⁵Selapa miraynin runakunañataqmi karqa Asaiaswan churinkuna. Asaiasqa karqa Selapa piwi churinmi. ⁶Zerapa mirayninmantañataqmi karqa Jeuel. Paykunapa castamantam karqaku soqta pachak isqon chunkan runakuna.

⁷Benjamin castamanta kaqkunam karqa Salu, Salupa taytanmi karqa Mesulam, Mesulampa taytanñataqmi karqa Hodavias, Hodaviaspa taytanñataqmi karqa Asenua.

⁸Jerusalen llaqtapitaqmi *yacharqa Jerohampa churin Ibneiaspas chaynataq Elapas, Elapa taytanmi karqa Uzi, Uzipa taytanñataqmi karqa Micri. Chaypitaqmi yacharqa Mesulampas, Mesulampa taytanmi karqa Sefatias, Sefatiaspa taytanñataqmi karqa Reuel, Reuelpa taytanñataqmi karqa Ibnias. ⁹Castankuman hinam karqaku isqon pachak pichqa chunkan soqtayoq runakuna. Llapallankum karqaku castanku ukupi kamachikuqkuna.

¹⁰Jerusalen llaqtapi *yachaq sacerdotekunam karqaku Jedaias, Joiarib, Jaquin,
¹¹Azarias. Azariaspa taytanmi karqa Hilcias. Hilciaspa taytanñataqmí karqa Mesulam, Mesulampa taytanñataqmí karqa Sadoc, Sadocpa taytanñataqmí karqa Meraiot, Meraiotpa taytanñataqmí karqa Ahitob. Azariasmi cuentallikurqa Diospa templonmanta. ¹²Huknin sacerdotem karqa Adaia, Adaiaapa taytanmi karqa Jeroham, Jerohampa abuelonñataqmí karqa Pasur, Pasurpa taytanñataqmí karqa Malquias. Huknin sacerdoteñataqmí karqa Masai sutiyooq runa, Masaipa taytanmi karqa Adiel, Adielpa taytanñataqmí karqa Jazera, Jazerapa taytanñataqmí karqa Mesulam, Mesulampa taytanñataqmí karqa Mesilemit, Mesilemitpa taytanñataqmí karqa Imer. ¹³Sacerdotekunapa llapallan castankunam karqa waranqa qanchis pachak soqta chunkan runakuna. Paykunaqa castanku ukupi kamachikuqkunam karqaku Diospa templonpi ruranankupaq allin yachachisqa.

¹⁴Jerusalen llaqtapi *yachaq Leviy casta runakunam karqa Semaias, Semaiaspá taytanmi karqa Hasub, Hasubpa taytanñataqmí karqa Azricam, Azricampa taytanñataqmí karqa Hasabias. Hasabiasqa karqa Meraripa castanmi. ¹⁵Leviy casta wakin runakunam karqa Bacbacar, Heres, Galal hinaspa Matanias. Mataniaspa taytanmi karqa Micaia, Micaiaapa taytanñataqmí karqa Zicri, Zicripa taytanñataqmí karqa Asaf. ¹⁶Leviy casta huknin runañataqmí karqa Obadias, Obadiaspá taytanmi karqa Semaias, Semaiaspá taytanñataqmí karqa Galal, Galalpa taytanñataqmí karqa Jedutun. Leviy casta huknin runañataqmí karqa Berequias, Berequiaspa taytanmi karqa Asa, Asapa taytanñataqmí karqa Elcana. Chay Elcana sutiyooq runam *yacharqa Netofa llaqtayoqkunapa yachanan llaqtachakunapi.

¹⁷Jerusalen llaqtapi punkukunawan cuentallikuqkunam karqa Salum, Acub, Talmon hinaspa Ahiman. Wawqenu Salunmi karqa paykunapa jefen. ¹⁸Kay libro qellqasqa tiempokamamá Salum karqa rey়pa yakyunam punkuwan cuentallikuq. Chay punkuqa qawarqa intipa qespimunan lawmanmi. Paykunamá karqaku Leviy casta runakunapa campamentonpi punkukunawan cuentallikuqkuna.

¹⁹Chay Salum sutiyooq runapa taytanmi karqa Corey, Coreypa taytanñataqmí karqa Ebiasaf, Ebiasafpa taytanñataqmí karqa Corey, Salunmi Corey castamasinkunapiwan templopa punkukunawan cuentallikuqku. Paykunapa abuelonkunam Tayta Diospa yachanan karpapa punkunwan cuentallikuqku.

²⁰Sacerdote Eleazarpa churin Fineesmi ñawpaq tiempopi paykunapa jefen karqa. iTayta Diosyá paywan kachun!

²¹Meselemias sutiyooq runapa churin Zacariasmi karqa Diosman asuykuna karpapa punkunwan cuentallikuq.

²²Punkukunawan cuentallikkunankupaq akllasqa runakunam karqa iskay pachak chunka iskayniyoq runakuna, paykunam castankuman hina listasqa karqa *yachasqanku llaqtachakunapi. Paykunatamá nombrarqa Davidwan Diosmanta willakuq Samuel, chayna nombrasqaqa karqaku confianza runakuna kasqankuraykum. ²³Paykunamá mirayninkunapiwan Tayta Diospa templonpa punkunkunawan tupasqanman hina cuentallikuqku, chay templopa huknin sutinqa karqa “karpam”. ²⁴Templopa tawan lawnini punkukunawan cuentallikuqkunam karqa. Intipa qespimunan lawpi, intipa seqaykunan lawpi, norte lawpi hinaspa surlawpi. ²⁵Paykunapa castankunam *yachasqanku llaqtachakunamanta hamuqku tupasqanman hina qanchis punchaw yanapakunankupaq. ²⁶Leviy castamanta punkukunawan cuentallikuq tawa jefekunam ichaqa tukuy tiempo cuidaqku Diospa templonpi cuartokunatawan tukuy ima waqaychana cuartokunata. ²⁷Paykunaqa cuidaspankum Diospa templonpa muyuriqniipi tuta pasaqku, paykunataqmí templopa llavenwanpas cuentallikurqaku sapa temprano kichanankupaq. ²⁸Leviy castamanta wakin

runakunañataqmi cuentallikurqaku cultopaq serviciokunamanta, chay serviciokunamatam yupaspanku waqaychananku sitionam apaykuqku hinaspm chaymantataq horqomuq-kupas.²⁹ Wakinkunañataqmi cuentallikurqaku wakin serviciokunamantawan Diospaq sapaqchaska llapallan serviciokunamanta. Cuentallikurqakutaqmi harinamantapas, vino-mantapas, aceitemantapas, inciensomantapas chaynataq especeriakunamantapas.³⁰ Wakin sacerdotekunañataqmi especeriakunata taqrunaqku perfumepaq.³¹ Leviy casta Matatias sutiyoq runam cuentallikurqa ofrendapaq tanta ruraymanta, Matatiasqa karqa Salumpa piwi churinmi, Salumñataqmi karqa Corey castamanta.³² Coat castamanta wakin Leviy castakunam cuentallikurqaku Diospa qayllanpi churana tanta ruraymanta, chaykunatam churaqku sapa samana punchawpi.³³ Karqataqmi takiqkunapas, paykunaqa karqa Leviy pa castankunapi kamachikuqkunam, paykunam *yacharqaku templopa cuartonkunapi, tutu punchaw takiyllapi servikusqankuraykum huk ruranataqa mana rurarqakuchu.

³⁴ Paykunamá listaman hina karqa Leviy casta runakunapa kamachiqinkuna, paykunaqa *yacharqaku Jerusalen llaqtapim.

Saulpa familialunkunamanta

(1 Cr 8:29-40)

³⁵ Gabaon llaqtapim *yacharqa Gabaon llaqta hatarichiq Jehiel, paypa war-minpa sutinmi karqa Maaca.³⁶ Jehielpa piwi churinmi karqa Abdon, Abdonpa qatiqninkunañataqmi karqa Zur, Cis, Baal, Ner, Nadab,³⁷ Gedor, Ahio, Zacarias hinaspa Miclot.³⁸ Chay Miclot sutiyoq runam karqa Simeampa taytan. Paykunapas castanku hinam Jerusalen llaqtapi yacharqaku.

³⁹ Ner sutiyoq runam karqa Cispa taytan, Cismi karqa Saulpa taytan, Saulpa churinkunam karqa Jonatan, Malquisua, Abinadab hinaspa Es-baal.⁴⁰ Jonatanpa churinmi karqa Merib-baal, paypa churinmi karqa Micaia.⁴¹ Micaiaapa churinkunam karqa Piton, Melec, Tarea hinaspa Acaz.⁴² Acazmi karqa Jarapa taytan, Jarapa churinkunam karqa Alemet, Azmavet hinaspa Zimri. Zimrim karqa Mosapa taytan.⁴³ Mozam karqa Binapa taytan, Binapa churinmi karqa Refaias, Refaiaspa churinñataqmi karqa Elasa, Elasapa churinñataqmi karqa Azel.

⁴⁴ Azelpa soqta churinkunam karqa Azricam, Bocru, Ismael, Searias, Obadias hinaspa Hanan. Paykunamá karqa Azelpa churinkuna.

Churinkunawan Saul guerrapi wañusqanmanta

(1 S 31:1-13)

10 ¹ Filistea runakunam pelearqa Israel runakunawan, Israel runakuna ayqekuyta qallaykuspakkum Gilboa Moqopi achka-achka wañururqaku. ² Filistea runakunam Saultawan churinkunata qatirqaku hinaspm wañurachirkaku Saulpa churin Jonatanta, Abinadabta hinaspa Malquisuata.³ Chaymantam Filistea runakunaqa mana chinkaykachispqa qatirqaku Sultaña, flechaqkuna Saulpa kasqankama hayparachiptin-mi Saulqa heridoña kachkarqa.⁴ Chaymi arman apaq soldadota Saul nirqa:

—Espadaykita horqospayki tuksiruway, manam ñoqaqa munanichu wak mana señalasqa enemigoykunaraq hamuspa ñoqamanta burlakuwanankuta —nispa.

Chaymi llumpayta manchakusqanrayku arman apaq soldadoqa mana munarqachu chay rurayta hinaptinmi Saulqa espadanta hapiyquspa kikinña tuksikururqa.⁵ Arman apaq soldadopas Saul wañurachikusqanta qawaykuspanmi espadanwan tuksikururqa, chaynapim paypas wañururqa.⁶ Chaynatamá chay punchaw Saul wañukurqa, wañu-

kurqataqmi kimsan churinkunapas hinaspa llapallan familiankunapas.⁷ Qechwapi *yachaq llapallan Israel runakunam tropakunapa lluptisqantawan Saulpa hinaspa churinkunapa wañurusqanta yacharuspanku llaqtankuta saqueruspa lluptikurqaku hinaptinmi Filistea runakunaña hamuruspanku chay llaqtakunapi yacharqaku.

⁸ Paqarininnintin punchawmi Filistea runakuna lloqsirqaku wañuqkunapa imantapas hoqarikamunankupaq. Gilboa Moqopim tarirurqaku Saultawan churinkunata wañusqaña pampapi chutarayachkaqa. ⁹ Filistea runakunaqa Saulpa pachanta llatanaruspankum umantawan armankunata aparqaku. Willakuqkunatam kacharqaku Filistea runakunapa llapallan muyuriqninpi llaqtakunaman, chay llaqtakunamanqa kacharqaku taytachankuman hinaspa llapallan runakunaman willamunankupaqmi. ¹⁰ Saulpa armankunatam churarqaku mamachankupa templonpi, umantañataqmi warkururqaku Dagon sutiyocq taytachankupa templonman.

¹¹ Galaad lawpi Jabel llaqtayoq llapallan runakunam yacharurqaku Filistea runakunaqa Saulpa cuerponsa imam rurarusqankuta. ¹² Llapallan valeroso qarikuna rispankum Saulpa hinaspa churinkunapa ayanta apamurqaku Jabel llaqtankuman, chaypi kaq encina sachapa sakinpi pamparuspankum qanchis punchaw ayunarqaku.

¹³ Tayta Diosta traicionasqanraykumá Saulqa wañururqa, payqa huchalli-kururqa Tayta Diospa palabranta mana kasukuspanmi chaynataq espiritista tapukuspanmi. ¹⁴ Tayta Diosta mana tapukusqanraykum pay wañurachirqa hinas-pam paypa rantinpi Isaipa churin Davidman gobiernonta qoykurqa.

Juda lawpi chaynataq Israel lawpi Davidpa gobiernasqanmanta

(2 S 5:1-5)

11 ¹ Israel casta llapallan runakuna rispanmi Davidwan huñunakurqaku Hebron llaqtapi hinaspm Davidta nirqaku:

—Ñoqaykuqa kaniku qampa aylluykipunim. ² Saul gobiernawachkaptinkupas qamqa ñawpaqmantaraqmi Israel tropakunata kamachirqanki. Tayta Diosmi prometesurqanki: “Qanmi oveja michiq hina Israel casta runaykunata gobiernanki hinaspm Israel nacionpi kamachinki” nispa.

³ Hebron llaqtapi Rey Davidpa kasqanmanmá hamurqaku Israel casta llapallan ancianokuna, Rey Davidmi chaypi paykunawan contratota rurarqa Tayta Diospa qayllanpi. Israel nacionpi gobiernananpaqmi Davidta aceitewan tallirqaku. Chay-natam rurarqaku Samuelnintakama Tayta Diospa prometesqanman hina.

Murallasqa Sion llaqtapi David vencesqanmanta

(2 S 5:6-10)

⁴ Chaymantam David llapallan Israel tropakunawan Jerusalen llaqtaman rirqa-ku. Jerusalen llaqtapa huknin sutinmi karqa Jebus. Jebus casta runakunam chay lawpiqa yacharqaku. ⁵ Jebus casta runakunam Davidta nirqaku:

—Manam qamqa kayman yaykumuytaqa atiwaqchu —nispa.

Davidmi ichaqqa dueñochakururqa chay murallasqa Sion llaqtata. Chay Sion llaqtatam suticharqaku “Davidpa Llaqtan” nispa. ⁶ Davidmi nirqa:

—Pipas Jebus casta runakunata puntata atacaqmi kanqa llapallan tropakunapa kamachiqnin —nispa.

Sarviapa wawan Joab puntata seqaspa atacaruptinmi payta David churarqqa llapallan tropakuna kamachiqpaq. ⁷ Davidmi *yacharqa murallasqa llaqtapi chayraykum

chay llaqtata suticharqaku "Davidpa Llaqtan" nispa.⁸ Chaypa muyuriqninpim David llaqtata hatarichirqa, chaytaqa hatarichirqa llaqtapa patanmanta muyuriqninkamam. Mana tukusqa kaqkunatañataqmi Joab allichachirqa.⁹ Davidta llapallan Kamachiq Tayta Dios yanapaptinmi payqa aswan atiyniyoqraq rikurirurqa.

Davidpa valeroso soldadonkunamanta

(2 S 23:8-39)

¹⁰ Kaykunam karqa Davidpa soldadonkunapa valeroso jefenkuna hinaspas gobier-nonpi kallpanchaqinkuna. Paykunam Israel casta llapallan runakunapiwan Davidta kallpancharqaku chaynapi imaynam Tayta Diospa nisqanpi hina gobierananpanaq.

¹¹ Davidpa valeroso soldadonkunamá karqa: Hacmoni casta Jasobeam, paymi karqa kimsa valeroso soldadokunapa jefen. Paymi huk kutipi lanzañwan wañurachirqa kimsa pachak soldadokunata.¹² Paymanmi qatirqa Ahoa castamanta Dodo sutiyooq runapa churin Eleazar, paymi karqa kimsa valerosokunapa huk-nin.¹³ Paymi karqa Davidwan Pas-damim lawpi, chay sitiopim Filistea runakuna huñunakururqaku peleanankupaq, chaypitaqmi karqa cebada chakra. Israel tropakuna Filistea runakunamanta lluptichkaptinkum¹⁴ Eleazar chay cebada chakrapa chawpini churakuykuspan defienderqa hinaspam Filistea runakunata vencerurqa. Chaynatamá Tayta Dios pasaypaqta vencerachirqa.

¹⁵ Kimsa chunka valeroso jefekunamantam kimsa rirqaku Davidpa pakakusqan qa-qakunapi kasqan Adulam sutiyooq machayman, Filistea runakunapa campamentonmi kachkarqa Refaim Qechwapi.¹⁶ Davidmi karqa amparakunan sitiopi, Filistea runakunapa tropankunañataqmi kachkarqa Belen llaqtapi.¹⁷ Davidta yakunayaruptinmi nirqa:

—iPiraq tomaykachiwanman Belen llaqta zaguampa waqtanpi pozomanta yaku-ta! —nispa.

¹⁸ Chay kimsa valeroso jefekunam Filistea tropakunapa campamentonman yay-kuruspaku Belen llaqta zaguampa waqtanpi pozomanta yakuta horqorurqaku hinaspam Davidman apamurqaku. Davidmi ichaqa mana munarqachu chay yaku tomayta, Tayta Diospaq ofrendata hina tallispanmi¹⁹ nirqa:

iDiosnilláy ítomaymanraqchu kay runakunapa yawarningpa chanin yakuta otaq wañuyman wischukuspanku apamuwasqanku yakuta?! iChaytaqa amayá piensay-llapas-piensaqchu! —nispa.

Chaynata nispanmi mana munarqachu tomayta.

Chay kimsan valeroso jefekunamá chaykunata rurarcaku.

²⁰ Joabpa wawqen Abisaimi karqa kimsa chunka valeroso jefekunapa kama-chiqnin. Paymi huk kutipi lanzañwan kimsa pachak soldadokunata wañurachirqa. Paypas reqsisqam karqa chay kimsan jefekuna hina.²¹ Abisaimi chay kimsan valeroso jefekunamanta aswan reqsisqa karqa chaymi paykunapa jefen karqa. Ichaqa manam igualarqachu chay kimsa valeroso jefekunapa rurasqanmanqa.

²² Cabseel llaqtamanta Joiadapa churin Benaiia sutiyooq runapas valeroso kaspanmi achka hatun ruraykunata rurarqa. Paymi wañurachirqa Moab nacionniyoq iskay alli-allin valeroso soldadokunata. Huk punchawpas lastachkaptinmi uchkuman yaykuruspan chaypi wañurachirqa leonta.²³ Wañurachirqataqmi Egípto nacionniyoq hatunkaray runatapas, paypa sayaynini karqa yaqa iskay metro parten. Chay Egípto nacionniyoq runam lanzawan armasqa kachkarqa, paypa lanzarpa kaspinmi karqa telarpa rodillon hina rakusu. Benaiam pawaykurqa huk kaspillawan hinaspam Egípto nacionniyoq

runamanta lanzanta qechuruspa chaywan wañurachirqa.²⁴ Chaynaqa chay Joiadapa churin Beniaia sutiyoq runapas chay rurasqanwanmi sinchi reqsisqa karqa kimsan valeroso jefekuna hina.²⁵ Kimsa chunka jefekunamantapas ancha reqsisqamá karqa, chaywanpas manam igualarqachu chay kimsa valeroso jefekunapa rurasqanmanqa. Benaiatam David churarurqa waqaychaqnin soldadokunapa jefenña kananpaq.

²⁶ Wakin valeroso jefekunam karqa: Joabpa wawqen Asael, Belen llaqtayoq Dodopa churin Elhanan,²⁷ Harod lawmanta Samot, Bet-pelet llaqtayoq Heles,²⁸ Tecoa llaqtayoq Iquespa churin Ira, Anatot llaqtayoq Abiezer,²⁹ Husah casta Sibecai, Ahoa casta Ilai,³⁰ Netofa llaqtayoq Maharaí, Netofa llaqtayoq Baanapa churin Heled,³¹ Benjamin allpapi Gabaa llaqtayoq Rebaipa churin Itai, Piraton llaqtayoq Benia,³² Gaas Wayqopi *yachaq Hurai, Bet-araba lawpi yachaq Abiel,³³ Bahurim llaqtayoq Azmavet, Saalbim llaqtayoq Eliaba,³⁴ Gimso llaqtayoq Jasempa churinkuna, Harar lawmanta Sagepa churin Jontan,³⁵ Harar lawmanta Sacarpa churin Ahiam, Urpa churin Elifal,³⁶ Mequer lawmanta Hefer, Bet-pelet llaqtayoq Ahias,³⁷ Carmel llaqtayoq Hezrai, Esbaipa churin Naarai,³⁸ Natarpa wawqen Joel, Hagraipa churin Mibhar,³⁹ Amon nacionniyoq Selec, Berot llaqtayoq Naharai, paymi karqa Sarviapa wawan Joab sutiyoq runapa arman apaq,⁴⁰ Jatir llaqtayoq Irawan Gareb,⁴¹ Het casta runa Urias, Ahlaipa churin Zabad,⁴² Ruben casta Sizapa churin Adina, Adinam karqa Ruben castakunapa jefen, paywantaqmi karqa kimsa chunka runakunapas.⁴³ Wakin valeroso jefekunañataqmi karqa Maacapa churin Hanan, Mitan lawmanta Josafat,⁴⁴ Astarot llaqtayoq Uzias, Aroer llaqtayoq Hotampa churinkuna, paykunapa sutinmi karqa Samapiwan Jehiel,⁴⁵ Zimripa churin Jediael, paypa wawqen Joha, Johatam suticharqaku "Tiz casta runa" nispa.⁴⁶ Wakin valeroso jefekunañataqmi karqa Mahanaim llaqtayoq Eliel, Elnaampa churin Jerebaipwan Josavia, Moab nacionniyoq Itma,⁴⁷ Eliel, Obed hinaspa Soba nacionniyoq Jaasiel.

Davidwan hukllawakuq tropakunamanta

12 ¹ Cispá churin Saulpa qayllmantam David wischusqa kaspan Siclag llaqtaman ripukurqa, chaypi kachkaptinmi guerrapi yanapanankupaq Davidman hukllawakurqaku valeroso tropakuna. ² Chay tropakunam armasqa karqaku flechana arcokunawan. Paykunaqa warakaqkum *alleq makinkuwanpas chaynataq *ichoq makinkuwanpas, hina chaynallatam ruraqku flechakunawanpas.

Benjamin casta Saulpa familial ³ runakunapa jefenmi karqa Ahiezer, paypa wawqenmi karqa Joas, paykunaqa karqa Gabaa llaqtayoq Sama sutiyoq runapa churinkunam. Saulpa wakin familiaritaqmi karqa Azmavetpa churin Jesielpiwan Peletpas, Anatot llaqtayoq Beracapiwan Jehupas⁴ chaynataq Gabaon llaqtayoq Ismaiaspas, payqa karqa kimsa chunka valeroso soldadokunapa huknimmí hinaspa paykunapa jefenmi. Wakinñataqmi karqa Jeremias, Jahziel, Johanán, Geder llaqtayoq Jozabad,⁵ Eluzai, Jeremot, Bealias, Semarias, Haruf llaqtayoq Sefatias,⁶ Coreypa castan Elcana, Isias, Azareel, Joezer, Jasobeam⁷ hinaspa Gedor llaqtayoq Jerohampa churin Joelpiwan Zebadias.

⁸ Gad castamanta kaqkunapas wakinmi rakikuruspaku Davidman hukllawakurqaku chunniq law amparakuna sitiopi kachkaptin, guerrapaq hina valeroso soldadokuna kaspankum karqaku, harkachikuna armayoqkama hinaspa lanzayoqkama, paykunapa rikchayninqa karqa leonpa rikchaynin hinaraqmi hinaspa orqopi apurawman kallpaq luwichu hinaraqmi. ⁹ Chay runakunapa jefenmi karqa Ezer. Wakin jefekunañataqmi qatinasnipi karqa: Obadias, Eliab,¹⁰ Mismana, Jeremias,¹¹ Atai, Eliel,¹² Johanán, Elzabad,¹³ Jeremias hinaspa Macbanai.¹⁴ Paykunamá karqa

Gadpa miraynin tropakunapa jefenkuna, paykuna ukupi pisi kallpayoq soldadollapas karqa pachak soldadokuna hinaraqmi. Paykuna ukupi kallpayoqñataqmí karqa waranqa soldadokuna hinaraq.¹⁵ Paykunam Jordan Mayuta chimpurqaku punta kaq killapi mayupas kuchun-kuchun llimparichkaptin hinaspm qechwapi *yachaqkunta intipa qespimunan lawman hinaspa intipa seqaykunan lawman chequerachirqaku.

¹⁶ Benjaminpa miraynin wakin runakunapas rirrqakum Davidpa amparakusqan sitioman, paykunaqa rirrqaku Juda casta wakin runakunapiwan kuskam,¹⁷ Paykunaman David taripaykuspanmi nirqa:

—Sichu hamuchkankichik hawkayapaq hinaspa yanapawanaykichikpaq hinaptinqa tukuy sonqoywanmi chaskisqaykichik, mana pitapas dañachkaptiy enemigoykunaman qowanaykichikpaq hamuptikichikmi ichaq abuelonchikkunapa Diosnin qawaspa juzgasunkichik —nispa.

¹⁸ Chaymi kimsa chunka jefekunapa jefen Amasaiqa Espiritupa huntaykusqan nirqa:

Taytallayku David, ñoqaykuqariki qampam kaniku.

Isaipa churin taytallayku,

qanwanmi ñoqaykuqa kachkaniku.

Hawka kawsakuyyá qanwan kachun.

Hawka kawsakuyyá yanapaqnikunawan kachun.

Diosniki yanapasusqaykiraykuyá

hawkayay qanwan kachun.

Chaymi David paykunata chaskiruspa tropankunapa jefenkuna kananpaq churarqa.

¹⁹ Manasespa wakin castanpas Davidmanñam hukllawakururqaku, paykunaqa hukllawakururqaku Filistea tropakunawan Saulpa contranpi David peleaq riptinmi. Chaywanpas Davidqa Filistea runakunataqa manam yanaparqachu. Filistea runakunapi kamachikuqunam rimanakururqaku Davidta qarqorunankupaq. Paykunam nirqaku:

—Traicionaruwaspanchikmi reynin Saulman pasakunman hinaptinmi wañu-ruchwanchik —nispa.

²⁰ Ziclag llaqtapiñá kachkaptin Manases castamanta Davidman hukllawakuqkunam karqa Adnas, Jozabad, Jediael, Micael, Jozabad, Eliu hinaspa Ziletaí. Paykunaqa karqa Manases casta waranqa soldadokuna kamachiqkunam.²¹ Paykunam Davidta yanaparqaku salteaqkunapa contranpi, llapallankum valeroso soldadokuna karqaku hinaspm tropakunapa kamachiqniñ rikurirurqaku.²² Sapa punchawmi Davidta yanapanankupaq hamuqku achka-achka tropakuna chaynapim nana-nanaq tropakuna rikurirurqa.

Davidpa tropankunamanta

²³ Hebron llaqtapi David kachkaptinmi payman hukllawakururqaku guerrapaq hina tropakuna, paykunam hamurqaku Tayta Diospa prometesqanman hina Saulpa rantinpi Davidtaña gobiernopi churanankupaq. Chay hamuqkunam karqa²⁴ Judapa miray-nimanta guerrapaq hina soqta waranqa pusaq pachaknin runakuna, paykunaqa harkachikunayoq hinaspa lanzayoqkamam karqaku.²⁵ Simeonpa mirayninmantam karqaku guerrapaq hina qanchis waranqa pachaknin runakuna.²⁶ Leviyapa mirayninmantam karqaku waranqa soqta pachaknin runakuna.²⁷ Davidmantaqmi hamurqa Aaronpa miraynin runakunapa jefen Joiadapas, paywantaqmi hamurqa kimsa waranqa qanchis pachaknin runakunapas.²⁸ Hamurqataqmi Sadoc sutiyooq guerrapi puriq valeroso mozopas,

Sadocwantaqmi karqa iskay chunka iskayniyoq castamasin jefekunapas.²⁹ Hamurqataqmi Saulpa castamasin Benjaminpa miraynin kimsa waranqa runakunapas, chaywanpas Benjaminpa miraynin runakunaqa yaqa llapallanmi Saulpa favornippi kargaku.³⁰ Efrainpá mirayninmantapas hamurqakutaqmi iskay chunka waranqa pusaq pachaknín runakuna, paykunam karqaku castankupí alli-allin reqsisqa valeroso soldadokuna.³¹ Parten Manases ayllunmantapas hamurqakutaqmi chunka pusaqniyoq waranqa runakuna, paykunam akllasqa karqaku rispanku Davidta gobiernopi churamunankupaq.³² Isacarpa miray-ninmantañataqmi karqa iskay pachak jefekuna, paykunam karqaku tiempokunamanta entiendeqlkuna hinaspm yachaqku Israel casta runakunapa imam ruranankuta, paykunqa llapallan castamasinkutam kamachiqku.³³ Zabulon castamantañataqmi karqa pichqa chunka waranqa runakuna, paykunaqa tukuy ima clase armakunawan peleanankupaqmi yachachisqa hinaspa listollaña karqaku chaynapi mana iskayrayaspa Davidta yanapanankupaq.³⁴ Neftaliy castamantañataqmi karqa waranqa jefekuna, paykunawantaqmi karqaku kimsa chunka waranqa harkachikunayoq lanzayoqkama soldadokunapas.³⁵ Dan castamantañataqmi karqa peleanankupaq listollaña iskay chunka pusaqniyoq waranqa soqta pachaknín runakuna.³⁶ Aser castamantañataqmi karqa peleanankupaq listollaña tawa chunka waranqa runakuna.³⁷ Hamurqakutaqmi Jordan Mayupa chimpanpi Ruben casta runakunapas, Gad casta runakunapas chaynataq parten Manases ayllu runakunapas, paykunaqa karqaku pachak iskay chunkan waranqa runakunam, tukuy rikchaq armakunawan peleanankupaqmi paykunaqa yachachisqa karqaku.

³⁸ Paykunamá guerrapaq hina armasqa llapallanku rirqaku Hebron llaqtaman chaynapi Israel lliw nacionpi gobiernananpaq Davidta tukuy sonqonkuwan churanankupaq, Israel casta wakin runakunapas huk sonqollam llapallanku karqaku Davidta gobiernopi churanankupaq.³⁹ Davidwanmi kimsa punchaw mikuspa hinaspa tomaspa karqaku, chaynataqa rurraqaku castamasinkuna tukuy imata qoqawchasqanrayku.⁴⁰ Isacar castapa kasqanmantapas, Zabulon castapa kasqanmantapas hinaspa Neftaliy castapa kasqanmantapas vecinonkunam apamurqaku mikuykunata asnokunapi, camellocunkapi, mulakunapi hinaspa bueyeskunapi. Apamurqakumá harinata, llapipasqa higos pasasta, uvas pasasta, vinota, aceiteta, aychapaq bueyeskunata chaynataq ovejakunatas, chaykunataqa achkanpim apamurqaku Israel nacionpi hatun kusikuy kasqanrayku.

Jerusalen llaqtaman Diospa baulninta David apay munasqanmanta

(2 S 6:1-11)

13 ¹ Waranqantin kamachiqkunawan hinaspa pachak kamachiqkunawan otaq llapallan jefekunawan David rimanakuruspanmi ²Israel casta huñunasqa runakunata nirqa:

—Qamkunapaq allin rikchakapusuptikichikqa hinaspa yupaychasqanchik Tayta Diospaq allin kaptinqa tukuy hinastinmayá willakuqkunata kachasunchik Israel allpapi yachaq llapallan ayllunchikkunaman. Kachasunchiktaqyá llaqtakunapiwan echaderonkunapi kaq sacerdotekunamanpas chaynataq Leví casta runakunamanpas chaynapi llapallanku hamuspanku ñoqanchikwan huñunakunankupaq ³hinaspa Diosninchikpa baulninta kayman apamunanchikpaq. Saulpa tiemponmantapunim chay baulwanqa Diosta mana tapurqanchikchu —nispa.

⁴Hinaptinmi huñunakuypi kaqkuna llapallanku “Allinmi” nirqaku chayta ruranankupaq.

⁵Davidmi huñurachirqa Israel casta llapallan runakunata. Payqa huñuchimurqa Egípto nacion lawpi Sihor Mayupa kasqanmantaraqmi chaynataq Hamat lawman yaykurina

lawmantaraqmi. Huñunakurqakumá Quiriat-jearim llaqtamanta Diospa baulninta apamunankupaq. ⁶Davidmi Israel casta llapallan runakunapa compañasqan rirqa Quiriat-jearim llaqtaman. Chay llaqtapa hukmin sutinmi karqa Baala. Chay llaqtaqa karqa Juda lawpim. Rirqakumá Diospa baulninta apamunankupaq. Chay baulmi sutichasqa karqa Diospa sutinwan. Paymi chay baulpa hawanpi kaq querubin sutivoq angelkunapa chawpinpi tiyaq. ⁷Diospa baulninta mosoq carretaman churaykuspankum Abinadabpa wasinmanta aparqaku. Uzapiwan Ahio sutivoq runam carretata guiarqaku. ⁸Davidmi Israel casta llapallan runakunawan Diospa ñawpaqninta rispa anchata kusikurqaku, tukuy sonqonkuwan takispam tusurqaku taksa arpakanapa, hatun arpakanapa, tin-yakunapa, platillokunapa hinaspas cornetillakunapa waqasqanwan. ⁹Quidon sutivoq runapa eranman chayaruptinkum bueyeskuna mitkaruptin Diospa baulnir mana wichiykunarpaq Uza sutivoq runa baulta hapisurqa. ¹⁰Uza sutivoq runapa contranpim Tayta Dios piñakururqa, payqa piñakururqa chay Uza sutivoq runa baulta hapisurqan-raykum chaymi hina chayllapi wañurachirqa, Diospa qayllanpimá payqa wañururqa.

¹¹ Davidmi piñakururqa Uzata Tayta Dios wañurachisqanmanta chaymi chay lugar sutichasqa karqa Perez-uzawan kay libro qellqasqa kasqan tiempokama.

¹²Tayta Diosta manchakuspanmi chay punchaw David nirqa:

—Manam apachimuymanchu Diospa baulnintaqa —nispa.

¹³“Davidpa llaqtanwan” sutichasqa llaqtaman baulta manaña apayta munaspanmi kamachirqa Gat llaqtayoq Obed-edom sutivoq runapa wasinmanaña apanankupaq. ¹⁴Diospa baulnirni Obed-edompa wasinpi karqa kimsa killa chaymi Obed-edompa familiantawan tukuy imanta Tayta Dios bendecirqa.

Davidman comisionta Rey Hiram kachasqanmanta

(2 S 5:11-12)

14 ¹Tiro llaqtapa reynin Hiranmi kacharqa Davidman runankunata, apachirqa-taqmi cedromanta querukunatapas. Kacharqataqmí albañilkunatapas chaynataq carpinterokunatapas Davidpaq palacionta ruranankupaq. ²Hinaptinmi David cuentata qokururqa Israel nacionpi gobiernananpaq Tayta Dios takyachisqanta. Entienderqataqmí Israel casta runakunata llumpaya favorecespan pay gobiernachisqantapas.

Jerusalen llaqtapi naceq Davidpa churinkunamanta

(2 S 5:13-16. 1 Cr 3:5-9)

³Jerusalen llaqtapi David *yachaspanmi huk warmikunawan casarakururqa chaymi paykuna wachakurqa qaritapas-warmitapas Davidpa churinkunata. ⁴Jerusalen llaqtapi naceq Davidpa churinkunam karqa Samua, Sobab, Natan, Salomon, ⁵Ibhar, Elisua, Elpelet, ⁶Noga, Nefeg, Jafia, ⁷Elisama, Eliada hinaspas Elifelet.

Filistea runakunata David vencerusqanmanta

(2 S 5:17-25)

⁸Filistea runakunam Israel Iliw nacionpi gobiernananpaq David churasqa kasqanta yacharurqaku chaymi llapallanku hamurqaku Davidta maskanankupaq. David chayta yacharuspanmi paykunawan tupaq lloqsisirqa. ⁹Chaymi Filistea runakuna hamururqaku Refaim Qechwapi *yachaqkunata salteanankupaq. ¹⁰Hinaptinmi Diosta David tapurqa: —¿Risaqchu Filistea runakunapa contranpi? ¿Paykunataqa qowankichu? —nispa. Chaymi Tayta Dios nirqa:

—Riypuniyá, Filistea runakunataqa makikimanmi churamusaq —nispa.

¹¹Baal-perazim sitiokama David chayaruspanmi chaypi Filistea runakunata vencerurqa, chayraykum nirqa:

—Lloqllapa wayqosqanta hinam Dios enemigoykunata qayllaypi vencerun —nispa.

Chayraykum chay sitiota suticharqa “Baal-perazim” nispa. ¹²Filistea runakuna taytachankuta chaypi saqueruptinmi David kañarachirqa.

¹³Filistea runakunam yapatawan hamururqaku Refaim Qechwapi *yachaqkunata salteanankupaq. ¹⁴Chaymi Diosta David yapatawan tapuptin payñataq nirqa:

—Ama riychu paykunapa ñawpaqninmanqa aswanqa paykunapa qepanman muyuruspayá balsamo sutyoq sachakunapa ñawpaqninmanta pawaykamuy.

¹⁵Balsamo sachakunapa hawanpi tropakuna marchachkaq hina saqaqaqaqta uyarispaykim listolla kanki pawaykunaykipaq. Qampa ñawpaqnikitam ñoqa Dios risaq Filistea tropakuna vencesqa kananpaq —nispa.

¹⁶Diospa kamachisqanta hina David ruraspanmi Filistea tropakunata vence-rurqaku Gabaon llaqtamanta Gezer llaqtapa hichpankama. ¹⁷Chaymi Davidqa alli-allin reqsisqa karqa tukuy nacionkunapi, Tayta Diosmi tukuy chay nacionku-napi runakunaman manchakuya qorqa Davidta respetanankupaq.

Tayta Diospa baulninta David Jerusalen llaqtaman apachisqanmanta

(2 S 6:12-23)

15

¹Davidqa kikinpaqpas rurachirqam wasikunata, chaytaqa rurachirqa “Davidpa Llaqtan” nisqanku barriopim, sayachisqan karrapim huk sitiota allicharqa Diospa baulninpaq. ²Chaymi kamachispan nirqa:

—Diospa baulnintaqa Levíy castakunallam apanqaku, paykunamat Tayta Dios akllara pa paypa baulninta apanankupaq hinaspa tukuy tiempo payta servinankupaq —nispa.

³Davidmi Jerusalen llaqtaman huñurachirqa Israel casta llapallan runakunata chaynapi Tayta Diospa baulninta alistachisqan sitioman apamunankupaq. ⁴Huñurachir-qataqmi Aarona mirayninkunatapas chaynataq Levíy casta runakunatapas. ⁵Coatpa mirayninkunamantam huñurachirqa pachak iskay chunkan runakunata, paykunapa jefenmi karqa Uriel. ⁶Meraripa mirayninkunamantam huñurachirqa iskay pachak iskay chunkan runakunata, paykunapa jefenmi karqa Asaias. ⁷Gersonpa mirayninkunamantam huñurachirqa pachak kimsa chunkan runakunata, paykunapa jefenmi karqa Joel. ⁸Elizafanpa mirayninkunamantam huñurachirqa iskay pachak runakunata, paykunapa jefenmi karqa Semaias. ⁹Hebronpa mirayninkunamantam huñurachirqa pusaq chunka runakunata, paykunapa jefenmi karqa Eliel. ¹⁰Uzielpa mirayninkunamantam huñurachirqa pachak chunka iskayniyoq runakunata, paykunapa jefenmi karqa Aminadab.

¹¹Davidqa qayachirqataqmi sacerdote Sadoctawan sacerdote Abiatartapas, qayachirqataqmi Levíy castamanta Urieltapas, Asaiastapas, Joeltapas, Elieltapas chaynataq Aminadabtapas. ¹²Paykunamat nirqa:

—Levíy castakunapi jefekuna kasqaykichikraykuyá chuyanchakuychik, chuyanchay-chiktaq castaykichikkunatapas chaynapi Israelpa yupaychasqan Tayta Diospa baulninta apamunaykichikpaq hinaspa alistasqay sitioman churanaykichikpaq. ¹³Punta kutipiqa qamkuna mana apamuptikichikmi yupaychasqanchik Tayta Dios wakinniykuta wañurachirqa, chaynataqa rurarqa paypa leyninman hina mana tapusqaykuraykum —nispa.

¹⁴Chay sacerdotekunawanmi Levíy casta runakuna chuyanchakurqaku Israelpa yupaychasqan Tayta Diospa baulninta apamunankupaq. ¹⁵Chaymi Leviypa miray-

ninkuna apamurqaku Diospa baulninta varillankunamanta hombrorikuspanku, chaynataqa rurarqaku Moisesman Tayta Diospa kamachisqanpi hinam.

¹⁶Davidqa kamachirqataqmí Leviy casta runakunapa jefenkunatapas chaynapi castamasinkunamanta takiqkunata tocanantintakama churanankupaq, churarqakuqa takispa kusikuywan taksa arpakanawan, hatun arpakanawan chaynataq platillo-kunawan compañanankupaqmi. ¹⁷Leviy casta runakunamantam akllarqaku Joelpa churin Hemantawan castamasin Berequispa churin Asafta. Akllarqakutaqmi Meraripa miraynин otaq castamasin Cusaiaspas churin Etantapas ¹⁸chaynataq paykunapa castanku punta jefekunaman qatiqkunatapas, paykunam karqa Zacarias, Jaaziel, Semiramot, Jehiel, Uni, Eliab, Benaia, Maasics, Matatias, Elifelehu, Micnias. Akllarqakutaqmi punkunawan cuentallikuqkunamantapas, paykunam karqa Obed-edom hinaspa Jehiel.

¹⁹Takiqkunamantam Heman, Asaf hinaspa Etan tocarqaku broncemana platillokunata. ²⁰Alamot tonopi taksa arpakanata tocaqñataqmí karqa Zacarias, Aziel, Semiramot, Jehiel, Uni, Eliab, Maasics hinaspa Benaia. ²¹Matatiasñataqmí Elifelehuipwan, Micnasiipwan, Obed-edompiwan, Jeelpiwan hinaspa Azariaspas tocarqaku hatun arpakanata seminit tonoman hina guiaspanku. ²²Leviy castakunapa jefen Quenanias sutiyooq runañataqmí takiqkunapa maestron karqa, paymi takiqkunamanta cuentallikurqa allin yachachisqa kasqanrayku. ²³Berequiaswan Elcanañataqmí Diospa baulninmanta cuentallikuqkuna karqaku. ²⁴Sacerdotekunamantañataqmí Sebanias, Josafat, Natanael, Amasai, Zacarias, Benaias hinaspa Eliezer tocarqaku cornetillakunata, paykunaqa tocarqaku Diospa baulnipa ñawpaqninpim. Obed-edonwan Jehiaspas Diospa baulnín cuidaçkunam karqaku.

²⁵Davidmá Israel casta ancianokunawan hinaspa waranqantin tropa kamachiqkunawan rirqaku Tayta Diospa contrato baulninta Obed-edompa wasinmanta kusikuywan apamunankupaq. ²⁶Tayta Diospa contrato baulninta apananpaq Levyi casta runakunata Dios yanapásqanraykum qanchis malta torokunata hinaspa qanchis carnerokunata wañuchirqaku ofrendapaq. ²⁷Davidmi kachkarqa fino linomanta pachawan pachasqa, hina chayna pachasqataqmí kachkarqa baul apaq llapallan Levyi casta runakunapas, takiqkunapas chaynataq takiqkunapa maestron Quinaniaspas. Davidqa pachakurqataqmí linomanta *efodwanpas. ²⁸Chaynatam llapallan Israel castakuna aparqaku Tayta Diospa contrato baulninta, aparqakuqa kusikuymantap qaparistinmi hinaspa cornetakunata, cornetillakunata, platillokunata, taksa arpakanata hinaspa hatun arpakanata tocastinmi.

²⁹“Davidpa Llaqtanwan” sutichasqa llaqtaman Tayta Diospa contrato baulnín chayaruptinmi Saulpa warmi churin Mical ventanamanta qawarispa rey Davidta rikururqa kusikuspa tusuchkaqta chaymi sinchita despreciarurqa.

16 ¹Diospa baulninta apaspankum churarqaku Davidpa sayachisqan karpapi hinaspm Diospa qayllanpi ofrecerqaku lliw kañana animalkunatawan Dioswan allinlla kasqankumanta ofrendakunata. ²Chay ofrendakuna ofreceyta Rey David tukuruspanmi Tayta Diosta mañakurqa llapallan runakunata ben-decinanpaq. ³Lliw runakunamanmi otaq Israelpa llapallan castankunamanmi qarimanpas-warmimanpas aypuchirqa huk rosca tantata, llapisqa datiles sutiyooq frutamanta tortillata hinaspa llapisqa uvas pasasmanta huk pedazo tortillata.

⁴Leviy castakunamantam David churarqqa Tayta Diospa baulninpá ñawpaqninpí servikuqkunata, paykunamá cuentallikurqaku Tayta Diospa tukuy ima rurasqanta yuyarichinankupaq, graciasta qonankupaq hinaspa Israelpa yupaychasqan Tayta Diosta alabanankupaq. ⁵Asaf sutiyooq runam karqa paykunapa jefen, payman qatiq jefen karqa Zacarias. Wakinñataqmí karqa Jeiel, Semiramot, Jehiel, Matatias,

Eliab, Benaia, Obed-edom hinaspa Jeiel. Paykunam taksa arpakunatawan hatun arpakunata tocarqaku, Asafñataqmi tocarqa platillokunata.⁶ Benaiawan Jahaziel-mi sapa punchaw tocarqaku cornetillakunata Diospa contrato baulninpá qayllanpi.

Graciasta qospa Davidpa takisqanmanta

(Sal 105:1-15. 96:1-13. 106:1,47-48)

⁷ Davidmi chay punchawpi Asafmanwan llamkaqmasinkunaman chayllaraq qorqa kay takita Tayta Diosman graciasta qonankupaq:

⁸ Tayta Diosmanyá graciasta qoychik.

Sutinmantayá mañakuychik.

Runakunamanyá rurasqankunata reqsichiychik.

⁹ Paymanyá alabanzakunata takiychik.

Llapallan milagronkunamantayá rimaychik.

¹⁰ Chuya sutinmantayá qamkunaqa alabakuychik.

Tayta Diosta maskaqpunaqa

sonqoykichikpiyá kusikuychik.

¹¹ Tayta Diostayá maskaychik.

Atiynintayá maskaychik.

Tukuy tiempoyá maskaychik.

¹² Rurasqan milagrokunamantayá yuyariychik.

Admirakuypaq rurasqankunamantayá yuyariychik.

Sentencia rimasqankunamantayá yuyariychik.

¹³ Qamkunaqa kankichik

serviqnin Abrahampa mirayninkunam.

Qamkunaqa kankichik

akllasqan Jacobpa mirayninkunam.

¹⁴ Yupaychasqanchik Tayta Diosqa payllapunim.

Tukuy kay pachapi arreglaqqpa payllapunim.

¹⁵ Payqa wiña-wiñaypaqmi

yuyachkan contrato rurasqantaqa

Waranqantin miraykunapaqmi

payqa yuyachkan kamachisqankunataqa.

¹⁶ Abrahamwan rurasqan contratotaqa

manam qonqanchu.

Isaacman jurasqan contratotaqa

manam qonqanchu.

¹⁷ Jacobpaqmi decretonta segurarqa.

Israelpaqmi contratonta wiñaypaq segurarqa.

¹⁸ Abrahammanmi Tayta Dios nirqa:

“Qanmanmi qosqayki Canaan law allpata” nispa.

“Qanmanmi qosqayki tocanciaykichik allpata” nispa.

¹⁹ Paykunaqa asllaraq kachkaptinkum,

chaypi forastero kachkaptinkum,

- ²⁰ nacion-nacion purichkaptinkum,
gobiernon-gobiernon purichkaptinkum
- ²¹ Dios mana consienterqachu
pipas ñakarichinanta.
Paykunarayku qaqchaspam
nirqa reykunata:
- ²² “Akklasqaykunataqa amayá llachpaychikchu” nispa.
“Willakuqkunataqa amayá imanaychikchu” nispa.
- ²³ Kay pachapi llapallan kawsaqkuna,
Tayta Diosmanyá takiyachik.
Salvacionninmantayá
sapa punchaw willakuychik.
- ²⁴ Ancha reqsisqa kasqanmantayá
nacionkunapi willakuychik.
Milagrokuna rurasqanmantayá
runakunaman willakuychik.
- ²⁵ Tayta Diosqa mayna hatunmi.
Payqa mayna alabanapaqmi.
Lliw dioskunamantapas respetanapaqmi.
- ²⁶ Yanqakunallam
llapallan runakunapa diosninja.
Tayta Diosmi ichaq
cielokunata unancharqa.
- ²⁷ Payqa sinchillataña kanchariqmi.
Payqa santuarionpi ancha atiyniyoqmi.
Payqa santuarionpi ancha kusichiqmi.
- ²⁸ Runakunapa castankuna,
Tayta Diosqa anchallaña reqsisqa
kasqanmantayá rimariyachik.
Tayta Diosqa anchallaña atiyniyoq
kasqanmantayá rimariyachik.
- ²⁹ Tayta Diospa sutiñ ancha reqsisqa
kasqanmantayá rimariyachik.
Payllamanñayá ofrendakunata apamuychik.
Paypa ñawpaqninmanyá asuykamuychik.
Adorana pachakunawan pachakuspayá
Tayta Diosta adoraychik.
- ³⁰ Kay pachapi llapallan runakunayá
katkatataychikqa paypa qayllanpiqa.
Paymi mana suchurinanpaq
kay pachata takyachirqa.
- ³¹ Cielokunapas kusikuchunyá.
Kay pachapas kusikuchunyá.
Nacionkunapipas niychikyá:

“Tayta Diosmi gobiernachkan” nispa.

³² Lamar qochapas qaparichunyá.

Chaypi kaqkunapas qaparichunyá.

Campokunapas kusikuchunyá.

Chaypi kaqkunapas kusikuchunyá.

³³ Montepi llapa sachakunapas

Tayta Diospa qayllanpiyá kusikuchun.

Kay pachapi gobierananpaq

hamuqpa qayllanpiyá kusikuchun.

³⁴ Allin kasqanraykuyá

Tayta Diosman graciasta qoychik.

Wiñaypaq kuyapayakuq kasqanraykuyá

Tayta Diosman graciasta qoychik.

³⁵ Qamkunayá niychik:

“Salvaq Diosllayku,

qampuniyá salvaykullawayku.

Nacionkunamatayá huñuykuwayku

qanman graciasta qonaykupaq.

Nacionkunamatayá huñuykuwayku

kusikuylawanña alabanaykupaq.

³⁶ Israelpa yupaychasqan Tayta Diosqa

alabasqayá kachun.

Wiñaymanta-wiñaykamayá payqa

alabasqa kachun.”

Llapallan runakunam “Amen” nispa Tayta Diosta alabarqaku.

³⁷ Tayta Diospa contrato baulninpá ñawpaqnimpim David churarqa Asaftawan paypa ayllunkunata, paykunataqa churarqa baulpa ñawpaqninpi sapa punchaw imam ruranankupi servikunankupaqmi. ³⁸ Churarqataqmí Obed-edomtapas soqta chunka pusaqniyoq llamkaqmasin runakunatawan, Jedutunpa churin Obed-edonwan Hosañataqmí karqa punkukunawan cuentallikuqkuna. ³⁹ Churarqataqmí sacerdote Sadoctapas sacerdotemaisinkunatawan Tayta Diospa karpanpi kanankupaq, chay karpaga karqa Gabaon Moqopim. ⁴⁰ Churarqaqa Tayta Diospa altarninpi lliw kañana animalkunata ofrecenankupaqmi. Paykunaqa sapa tempranon hinaspa sapa tardeykuqtam ofreceqku, ofreceqkuqa Israel casta runakunaman Tayta Diospa kamachisqanpi hinam otaq Tayta Diospa yachachikuyin libropi qellqasqaman hinam. ⁴¹ Paykunawantaqmí karqa Hemanwan Jedutunpas chaynataq sutiñ-sutiñ akllasqan wakin runakunapas takinankupaq. Paykunam takirqaku:

Wiñaypaq kuyapayakuq kasqanraykuyá

Tayta Diosman graciasta qoychik.

⁴² Hemanwan Jedutunmi tocaqku cornetillakunata, platillokunata hinaspa wakin tocanakunata, paykunaqa compañaspankum tocarqaku Diosta alabaspanku. Jedutunpa churinkunaqa punkukunawan cuentallikuqkunam karqaku.

⁴³ Chaymantam lliw runakunaqa sapakama wasinkuman ripukurqa-ku. Davidpas palacionmanmi kutikurqa familialpaq Diospa bendicionninta mañakunapanpaq.

Rey Davidman Tayta Dios prometesqanmanta
(2 S 7:1-29)

17 ¹Muyuriqninpi enemigonkunamanta Tayta Dios hawkayayta qoykuptinmi Rey Davidqa palacionpiña *yachachkaspan Diosmanta willakuq Natanta nirqa:

—Qawasqaykipi hinam ñoqaqa cedromanta palaciopi *yachachkani, Diospa contrato baulnинñataqmi kachkan karpallapi —nispa.

²Chaymi Natanñataq Davidta nirqa:

—Rurayá tukuy piensasqaykiman hina. Diosmi qanwan kachkan —nispa.

³⁻⁴Chay tutapunim Natanta Dios rimapayarqa serviqnin Davidman kaynata nimunanaq:

—Manam qamchu temploymataq rurapuwanki chaypi *yachanaypaq. ⁵Israelpa miray-ninkunata horqomusqay punchawmantapunim kunan punchawkama templopiqa mana yacharqanichu. Ñoqaqa yachana karpallapim kayman-chayman purirqani. ⁶Tukuy tiempo Israelpa llapallan mirayninkunawan purichikaspaypas runaykunata kamachinankupaq oveja michiq hina churasqay runakunamantaqa manam haykapipas mañarqanichu Cedro tablamanta templota rurapuwanankupaqq. ⁷Chaynaqa Llapallan Kamachiq ñoqa Tayta Diospa nisqaytayá serviqnin Davidman kaynata nimuy: “Noqam oveja michisqaykimanta horqomurqayki Israel casta runaykunapi jefe kanaykipa. ⁸Lliw purisqaykipi yanapaspaymi llapallan qanwan peleaq enemigoykikunatas tukururqani, kay pachapi atiyniyoqkunta hinam reqsisqata rurarcayki. ⁹Israel casta runaykunapaqpas akllaruniñam huk sitiota, chaypim churarcayki paykunataqa manaña pipas kuyuchinanpaq hinaspa ñawpaq tiempopi hina mana allin ruraqkuna manaña ñakarichinanpaq. ¹⁰Israel casta runaykunapi jefekuna churasqay tiempomantaraq rurasqayman hinam llapallan enemigoykikunata humillachisaq. Ñoqa Tayta Diosmi prometeki castaykikunata mirachinaypaq. ¹¹Machuyaruspa abueloykikuna hina wañukuptikim kikkipa churikita churasaq gobiernananpaq hinaspm takyachisaq gobierntona. ¹²Paymi ñoqapaq templota ruranqa, ñoqataqmipak takyachisaq gobierntona wiñaypaq. ¹³Noqam paypaq kasaq taytan, payñataqmipak kanqa churiy. Ichqa ñawpasuqniki Saulmanta hinaqa kuyapayakuuniytam churikimanta mana qechurusaqchu. ¹⁴Paytaqa akllasqay castapipas chaynataq gobiernoyipas wiñaypaqmi takyachisaq, chaynapimá gobiernonqa wiñaypaq takyanqa” nispa.

¹⁵Tukuy chay palabrukunaman hinam chaynataq tukuy chay mosqoyninpi qawasqanta hinam Davidman Natan willarqa. ¹⁶Chaymi Tayta Diospa kasqanman Rey David yaykuykuspan ñawpaqninpi nirqa:

—Yupaychasqay Dios Taytalláy ¿pitaq ñoqaqa kani? ¿Pitaq castaykunapas kunankama qam yanapawanaykipaqq? ¹⁷Diosnilláy, chaypas asllapaq rikchakapusuptikim kay serviçnikipa castay imaynam kananmantapas rimariykunkiraq. Yupaychasqay Dios Taytalláy, qamqa ancha reqsisqa runatapas hinaraqmipak qawaykuwarqanki. ¹⁸Dios Taytalláy, reqsisqa rurawasqaykimantaqa ¿imatawanraqtap ñoqaqa nikiman? Kay serviçnikitaqariki qanmi reqsiwanki. ¹⁹Dios Taytalláy, kay serviçnikiraykum piensasqaykiman hina tukuy kay admirakuypaq kaqkunata rurarunki chaynapi tukuy kay hatun rurasqaykita qawachinaykipa. ²⁰Dios Taytalláy, qam hinaqa manam pipas kanchu. Lliw uyarisqaykupi hinapas qanmanta huk Diosqa manam kanchu. ²¹Israel runaykikuna hinaqa manam kanchu kay pachapi huk nacionqa. Dioslláy, qanmi hamuspa librarqanki runaykikuna kananpaq chaynapi allin reqsisqa kanaykipa. Egipto nacionpi runakunamantam libramurqanki hinaspm paykunapaq hatun manchakuyapaq kaqkunata rurarqanki, nacionkunatas qarqorqankim kay allpata

dueñochakunankupaq.²² Qanmi Israel casta runaykikunata churarqanki wiñaypaqña runaykikuna kanankupaq hinaspam paykunapa Diosnin karunki.

²³—Chaynaqa Dios Taytalláy, kay serviqnikimantawan mirayniymana rimasqaykitayá wiñaypaq takyachiy. Chaynatayá ruray nisqaykiman hina.²⁴ Prometesqaykitayá takyachiy sutiki wiñaypaq hatunchasqa kananpaq chaynataq runakunapas kaynata ninankupaq: “Llapallan Kamachiq Tayta Diosqa Israel castakunapa Diosninmi” nispa. Kay serviqniki Davidpa castaykunapas takyachunyá qampa yanapakuynikiwan.²⁵ Dioslláy, kay serviqnikimanmi niwarqanki mirayniyoqta rurawanaykipa. Chayraykum kay serviqnikiqa kallpanchakuni chaynata mañakamunaypaq.²⁶ Dios Taytalláy, qamllam Diosqa kanki, kay allinkunatam kay serviqnikiman prometewarqanki.²⁷ Kunanmá kay serviqnikipa castaya munasqaykiman hina bendeciykunki chaynapi wiñaypaqña takyananpaq. Dios Taytalláy, qanmi paykunataqa bendecirqanki, chaynaqa wiñaypaqmi bendecisqa kanqaku —nispa.

Enemigonkunata David vencesqanmanta

(2 S 8:1-14)

18 ¹Chaykunapa qepantam Filistea runakunata David venceruspan humillaykachirqa. Paykunamantam Gat llaqtatawan llaqtachankunata qechururqa. ²Vencerurqataqmí Moab casta tropakunatapas, paykunapi David munaychakuruptinmi impuestota pagarqaku.

³Rey Davidqa vencerurqataqmí Soba nacionpa reynin Hadad-ezertapas, chay Soba nacionqa kachkan Hamat lawpim. Paytaqa vencerurqa Eufrates Mayu lawpi allpankunata kutichikunapanpaq richkaptinmi. ⁴Paykunamantam David qechururqa guerrapaq waranqa carretakunata, presocharurqataqmí qanchis waranqa sillada soldadokunatapas chaynataq iskay chunka waranqa chaki-puri soldadokunatapas. Pachak carrettalapaqña caballokunata puchuykachispanmi carreta aysaq llapallan caballokunapa ankunta kuchurachirqa.

⁵Damasco llaqta lawmantam Aram nacionniyoq tropakuna hamurqaku Soba nacionpa reynin Hadad-ezerta yanapanankupaq, Davidmi ichaqa chay Aram nacionniyoq tropakunamanta wañurachirqa iskay chunka iskayniyoq waranqa soldadokunata. ⁶Davidmi soldadonkunapaq cuartelkunata churarurqa Aram nacion Damasco llaqtapi chaymi Aram nacionniyoq runakunaqa Davidta servispanku pagarqaku impuestota. Tayta Diosmi Davidta mayman peleaq riptinpas vencechirqa.

⁷Hadad-ezera soldadonkunapa apamusqanku qorimanta harkachikuna arman-kutam David qechururqa hinaspam Jerusalen llaqtaman aparqa. ⁸Hadad-ezera munaychakusqan llaqtakunamantam otaq Tibhat llaqtamantawan Cun llaqtamantam nana-nanaq bronceeta Rey David apachimirqa. Chay broncemantam Salomon rurachirqa yaku churanapaq hatun ruyru estanqueta, rurachirqataqmí pilarkunatawan templopi broncemantu serviciokunatapas.

⁹Soba nacionpa reynin Hadad-ezera lliw tropankunata David vencerusqanta Hamat nacionpa reynin Toi yacharuspanmi ¹⁰Rey Davidman kacharqa churin Adoramta, paywanmi apachirqa qorimanta, qollqemanta hinaspam broncemantu serviciokunata, kacharqaqa Hadar-ezerwan Rey David guerrapi kaspan vencerusqanmanta rimaykuspa alabamunanpaqmi. Chay Toi sutiyiq reypas Hadad-ezerwanmi guerrapi karqa. ¹¹Adoramta apamusqan serviciokunatam Tayta Diospaq David sapaqcharqa. Sapaqcharqataqmí munaychakusqan llapallan nacionkunamanta qechumusqan qori-qollqe apamusqankutapas. Sapaqcharqamá Edom nacionmanta, Moab nacionmanta, Amonpa mirayninmanta, Filistea nacionmanta chaynataq Amalec casta runakunamanta qechumusqantapas.

¹²Sarviapa wawan Abisaimi wañurachirqa Edom casta chunka pusaqniyoq waranqa tropakunata Kachi Qechwawan suticasqa sitiopi. ¹³Edom nacionpi soldadokunapaq cuartelkunata David churaruptinmi Edom nacionniyoq llapallan runakunaqa Davidtaña servirqaku. Tayta Diosmi Davidta mayman peleaq riptinpas vencechirqa.

Davidpa tropan kamachiqkunamanta

(2 S 8:15-18. 20:23-26)

¹⁴Davidmi lliw Israel nacionpi gobiernarqa hinaspam allinta ruraspa allin arreglota rurarqa llapallan runankunapaq. ¹⁵Sarviapa wawan Joabmi llapallan tropakunapa kamachiqnin karqa. Ahiludpa churin Josafatñataqmí karqa imapas pasaqqunamanta qellqaq. ¹⁶Ahitobpa churin Sadocpiwan Abiatarpa churin Ahimelecñataqmí karqa sacerdotekuna. Savañataqmí karqa secretario. ¹⁷Joiadapa churin Benaiam kamachirqa Ceret castamantawan Pelet castamanta kaq reyta waqaychaq soldadokunata. Davidpa churinkunañataqmí karqa ñawpaqninpi yanapaqninkuna.

Aram tropakunatawan Amon tropakunata David vencesqanmanta

(2 S 10:1-19)

19 ¹Chaykunapa qepantam Amonpa mirayninkunapa reynin Nahas wañurqua hinaptinmi rantinpi churin gobiernarqa. ²Chaymi David piensarqa: —Nahaspa churin Hanuntaqa kuyapayarisaqyá imaynam taytanpas ñoqawan rurasqanta hina —nispa.

Taytanpa wañukusqanmanta Hanunta consuelanapaqmi serviqinkunata David kacharqa. Davidpa serviqinkunkuna Amonpa mirayninkunapa allpanman chayaruptinmi ³Amonpa mirayninkunapa jefenkuna Hanunta nirqaku:

—¿Creenkichu taytaykita kuyasqanrayku consuelasunaykipaq Davidqa serviqinkunata kachamusqanta? ¿Manachu chay runakunataqa kachamusuchkanki nacionta wateqaspa puchukarachinankupaq? —nispa.

⁴Chay Rey Hanunmi runankunata kamachirqa Davidpa serviqinkunata presochanankupaq hinaspas barbankutapas huklaw uyallanta siksirunankupaq chaynataq pachankutapas siki patankama qorurunankupaq. Reypa kamachisqanman hina ruruspankum kachaykurqaku. ⁵Chay pasakusqanmanta Davidman willaykuptinkum paykunaman taripachirqa anchallaña penqasqa kasqankurayku, paykunatam nichimurqa:

—Jerico llaqtapiyá kaychik barbaykichik kasqallan wiñamunankama hinaptinñam kutimunkichik —nispa.

⁶Davidpa cheqnisqanta yacharuspankum Hanunwan Amonpa mirayninkuna apachirqaku kimsa chunka kimsayoq waranqa kilo qollqeta, chaytaqa apachirqaku guerrapaq carretakunatawan sillakuq soldadokunata contratamunankupaqmi. Chaykunataqa apachirqaku Mesopotamia law Aram nacionmanta, Aram-maaca nacionmanta hinaspas Soba nacionmanta contratamunankupaqmi. ⁷Contratamurqakutaqmi guerrapaq kimsa chunka iskayniyoq waranqa carretakunatawan tropantin Maaca nacionpa reynintapas. Paykunam Mediba llaqtapa chimpanman chayaruspanku campamentonkuta sayachirqaku. Amonpa mirayninkunapas llaqtankumanta lloqsiramuspankum huñunakaramurqaku guerraman rinankupaq. ⁸Chayta David yacharuspanmi Joabta kacharqa llapallan valeroso soldadonkunatawan. ⁹Amonpa miraynini soldadokunam peleanankupaq lloqsispanku tropa-tropa kinrayninman churakururqaku llaqtapa zaguannin punkupa waqtanpi. Hamuq reykunañataqmí campopi sapaqlla churakururqaku. ¹⁰Chaymi qepanpi hinaspas

ñawpaqninpi tropakuna kasqanta Joab qawaykuspan Israel soldadokunamanta aswan allinninta akllarurqa hinaspm Aram nacionniyoq tropakunawan peleananpaq chururqa.¹¹ Puchuq tropakunatañataqmi wawqen Abisaiman qoykurqa chaynapi Amonpa miraynin tropakunawan peleananpaq.¹² Joabmi wawqenta nirqa:

—Aram nacionniyoq tropakuna ganamuwaptinqa hamunkim yanapawaqniy. Amonpa miraynin tropakuna ganasuptikiñataqmi hamusaq yanapaqniki.¹³ Kallpan-chakuptikiyá tukuy kallpanchikwan peleasunchik nacionninchikrayku chaynataq Diosninchikpa llaqtankunarayku. iTayta Diosyá munasqanta rurachun! —nispa.

¹⁴Soldadonkunawan Aram nacionniyoq tropakunata Joab atacaptinmi paykunaña-taq lluptikurqaku.¹⁵ Aram nacionniyoq soldadokunapa lluptisqanta Amonpa miraynin soldadokuna qawaykuspankum paykunapas Joabpa wawqen Abisaimanta lluptikurqa-kutqa hinaspm llaqtaman yaykururqaku, Joabñataqmi kutikurqa Jerusalen llaqtaman.

¹⁶Aram nacionniyoq tropakuna Israelpa tropankunawan vencesqa kasqankuta qawa-kuykuskankum runakunata kacharqaku Eufrates Mayupa waklaw chimpanpi kaq Aram nacionniyoq tropakunaman hinaptimi paykunata pusamurqaku. Paykunataqa pusamur-qa Hadad-ezera llapallan tropakuna kamachiqmi.¹⁷ Davidman chayta willaykuptinkum Israel llapallan tropakunata huñuruspa Jordan Mayuta chimpurqqa, Aram nacionniyoq tropakunawan peleanankupaqmi chimpa-chimpa churakururqaku. Paykunapa chimpanpi David churakuruptinmi Aram nacionniyoq tropakuna peleayta qallaykurqaku.¹⁸ Aram nacionniyoq tropakunam ichaqsa Israel tropakunamanta ayqekurqaku, Davidpa tropanku-nam wañurachirqa tawa chunka waranqa chaki-puri soldadokunatawan qanchis waranqa carreta manejqaq soldadokunata. Davidqa wañurachirqataqmi Aram nacionniyoq llapallan tropakuna kamachiq Sofac sutiyoq runatapas.¹⁹ Hadad-ezera llapallan yanapaqni-kunam Israel tropakunapa vencerusqanta qawakuykuskankum Davidwan hawkayayman yaykururqaku hinaspm paytaña servirqaku. Chaymantapunim Aram nacionniyoq runa-kunaqa manchakururqaku Amonpa mirayninkuna yanapayta.

Raba llaqtata David vencesqanmanta (2 S 12:26-31)

20 ¹Para tiempo pasaruptinmi reykunapa guerraman lloqsinanku tiempopi tropankunata pusaspan Joab rirqa Amonpa mirayninkunapa allpan pur-machiq. Raba llaqtata muyuruspanmi atacarurqa purmachinankama. Davidñataqmi kachkarqa Jerusalen llaqtapi. ²Chay nacionpi reypam karqa alhaja rumikunawan adornasqa qorimanta coronan, chay coronata horqoruspankum Davidpa umanman chururqaku. Chay coronapa llasayinimi karqa kimsa chunka kimsayoq kilo. Davidmi llaqtamanta horqorqa chaypi kaq nana-nanaq imapas kaqkunata. ³Horqomurqataqmi llaqtapi puchuq runakunatas, paykunamat llamkachirqa sierrakunawan, trillana-paq fierromanta maquinakunawan hinaspa fierromanta hachakunawan. Chaynatamá llamkachirqa Amonpa mirayninkunapa llapallan llaqtakunapi runakunata. Chay-mantam Davidqa kutikamurqa llapallan tropakunawan Jerusalen llaqtaman.

Hatunkaray runakunawan peleasqankumanta (2 S 21:18-20)

⁴Chaykuna pasaruptinmi Gezer llaqtapi guerra karurqa Filistea casta runaku-nawan. Chay tiempopim Husa castamanta kaq Sibecai wañurachirqa hatunkaray runakunapa castan Sipai sutiyoq runata chaynapim Filistea casta runakuna hu-

millachisqa karqaku.⁵ Mosoqmantam karqa guerra Filistea runakunawan chaymi Jairpa churin Elhanan wañurachirqa Gat llaqtayoq Goliatpa wawqen Lahmi sutiyq runata. Paypa lanzanpa kaspinmi karqa telarpa rodillon hina llumpay rakusu.

⁶Huktawanmi karqa guerra Gat llaqtapi, chay guerrapim karqa huk hatunkaray runa. Paypa makinkunam karqa soqta dedoyoqkama, hina chaynallataqmi karqa chakinkunapas. Paypas hatunkaray runakunapa castanmi karqa. ⁷Paymi insultarqa Israel soldadokunata chaymi Davidpa wawqen Simeapa churin Jonatan wañurachirqa. ⁸Chay tawankum karqaku Gat llaqtayoq Refa sutiyq runapa miraynin. Paykunatamá wañurachirqa Davidpiwan soldadonkuna.

Guerrapi peleananpaq qarikunata David yupachisqanmanta

(2 Sam. 24:1-17)

21 ¹Satanasmi Israel castakunapa contranpi churakuruspan Davidta umacharqa Israel casta runakunata yupachinanpaq. ²Rey Davidmi Joabtawan tropakunapa capitanninkunata kaynata kamachirqa:

—Israel llapallan runakunapa kasqanman rispayá Beerseba llaqtamanta Dan llaqtakama runakunata yupamuychik chaynapi guerrapaq hina kaqkunaqa haykam kasqanta yachanaypaq —nispa.

³Joabmi ichaqa reyta nirqa:

—Tayta Diosyá mirachichun kay nacionpi runakunataqa kunan kasqanmantapas pachak kuti mastaraq. Reynilláy émanachum paykunaqa llapallankupas serviqnikikuna? Reynilláy éimapaqtaq runakuna yupachiyya munachkanki chaynapi Israel nacionta huchallichinaykipaq? —nispa.

⁴Ichaqa reypa kamachisqanmi Joabpa nisqanmantapas cumplinapuni karqa. Joab tukuy Israel nacionpi puriramuspanmi kutimurqa Jerusalen llaqtaman. ⁵Joabmi reyman willarqa guerrapaq hina runakunaqa haykam kasqanta. Enteron Israel lawpim karqa chunka huk-niyoq pachak waranqa runakuna, Juda lawpiñataqmi karqa tawa pachak qanchis chunka waranqa runakuna. ⁶Levy ayllutawan Benjamin ayllutam ichaqa mana yuparqakuchu. Joabpa qawasqanman hinaqa reypa kamachikusqanqa manam allinchu karqa.

⁷Diospaqpas reypa kamachikusqanqa manam allinchu karqa, chayraykum castigarqa Israel nacionta. ⁸Chaymi David kaynata mañakurqa:

—Dios Taytalláy, hatuntam huchallikuruni kaykunata ruraspay, kunanmi ruegakuyki kay serviqnikita mana allin rurasqaymanta pampachaykuwanaykipaq, ñoqqa loco hinam chaykunata ruraruni —nispa.

⁹Chaymi Davidpa tapukunan Gad sutiyq runata Tayta Dios nirqa:

¹⁰—Davidman rispaykiyá ñoqa Tayta Diospa nisqayta nimuy: “Kimsa ruranaykunamantayá akllakuykuy hukllata chaynapi chay akllakusqaykiman hina qamta castiganaypaq” nispa.

¹¹Gad rispamá Tayta Diospa nisqanta Davidman kaynata willamurqa:

—Mayqantataq akllakunki, ¹²nacionpi kimsa wata muchuy kanantachu icha kimsa killa enemigoikunapa guerrawan qatikachasqa kaspa vencesqa kaytachu? otaq kimsa punchawpuni peste onqoywan tukuy nacionpi castigasqa kaytachu? Chay peste onqoywanmi ñoqapa angelniy tukuy Israel nacionpi runakunata wañuchinqa. Chaynaqa allintayá tanteaykuy kachamuwaqniyman willamunaypaq.

¹³Hinaptinmi Davidñataq nirqa:

—Hatu sasachakuypim rikuriruni. Tayta Diospa makinman wichiykuyimi aswan allinqa runakunapa makinman wichiykuymantaq. Tayta Diospa kuyapayakuyninqa ancha hatunmi —nispa.

¹⁴Peste onqoyta Israel castakunaman Tayta Dios kachaykamuptinmi wañururqa qanchis chunka waranqa runakuna. ¹⁵Tayta Diosmi angelta kacharqa Jerusalen llaqtapi runakunata wañurachinanpaq. Runakunata angel wañuchichkaptinmi Tayta Dios qawariykuspan llakipayarikurqa chay castigo apachimusqanmanta chaymi wañuchiq angelta nirqa:

—Chayllapaqñam, amaña masta wañuchiychu —nispa.

Tayta Diospa angelninmi kachkarqa Jebus casta Ornan sutyoq runapa eranpi. ¹⁶David qawarispanmi Tayta Diospa angelninta rikururqa kay pachapa altonpi kachkaqta. Angelqa Jerusalen llaqtapa contranpim wañuchinanpaq hinalla espandanta haywarayachkarqa, chaymi Davidñataq ancianokunapiwan luto pachawan pachakuruspanku qonqoranpa pampaman kumuykurqaku. ¹⁷Diostam David nirqa:

—Runakuna yupasqa kananpaqqha ñoqam kamachirqani, ñoqam huchallikuruniqa, ñoqamá mana allintaqa ruraruni. Kay runakunaqa ovejakuna hina kaspam mana imatapas rurarqakchu. Yupaychasqay Dios Taytalláy, ruegakuykim ñoqatawan taytaya castankunata castiganaykipaq ichaqa amayá runaykunataqa castigaychu —nispa.

Altarta David rurachisqanmanta

(2 S 24:18-25)

¹⁸Tayta Diospa angelninmi Davidman nimunanpaq Gadta kamachirqa chaynapi David rispan Jebus casta Ornan sutyoq runapa eranpi Tayta Diospaq altarta hatarichimunanpaq. ¹⁹Chaynapim Tayta Diospa sutinpi Gadpa willasqanman hina David rirqa. ²⁰Qepanta Ornan qawariykuspanmi angelta rikururqa hinaptinmi paywan kaq tawantin churinkuna pakakururqaku. Ornanqa trigotam trillakuchkarqa. ²¹Ornan qawarispanmi rikururqa David payman hamuchkaqta chaymi eramanta rispa qonqoranpa pampaman kumuykurqa Davidpa qayllanpi. ²²Chaymi Ornanta David nirqa:

—Qoykuway kay eraykita chaynapi Tayta Diospaq kaypi altarta ruranaypaq. Cabal precionpiyá *rantikuruway chaynapi runakunamanta peste onqoy chinkanapaq —nispa.

²³Hinaptinmi Ornanñataq nirqa:

—Reynilláy, kay erataqa qoykim tanteasqaykiman hina ruranaykipaq. Bueyeskunatapas qoykim wañuchispa kañanaykipaq, yantapaqpas qoykitaqmi trillana carretakunata, trigotapas qoykitaqmi kawsaykunamanta ofrendapaq. iChaynaqa tukuy kaykunatamá qam reyman qoyki! —nispa.

²⁴Chaymi Rey Davidñataq nirqa:

—Manapunim chaynaqa kanmanchu, ñoqaqa cabal precionwanmi rantisqayki. Mana qollqeypa chanin lliw kañana ofrendataqa manam Tayta Diosmanqa ofreceymanchu. Manam qampa kaqtaqa qechuykimanchu —nispa.

²⁵Chaynapimá Davidqa chay sitiopaq Ornanman qorqa yaqa qanchis kilo qorita.

²⁶Chaypim Tayta Diospaq David hatarichirqa altarta hinas pam lliw kañana ofrendakunata ofrecerqa, ofrecerqataqmí Dioswan allinlla kasqanmanta ofrendakunatapas. Chaymantam Davidqa Tayta Diosta mañakurqa, hinaptinmi Tayta Diosñataq uyariykuspan hanaq pachamanta kachaykurqa ninata lliw kañana ofrendakuna altarpa hawanman. ²⁷Chaymantam Tayta Diosqa angelta kamachirqa espadanta vainanman kutiykachinanpaq.

Templopaq sitiomanta

²⁸ Jebus casta Ornanpa eranpi Tayta Diospa uyariyqusqanta David qawaykuspanmi animalkunata kañapurqa. ²⁹ Chunniqpiraq Moisespa rurachisqan Tayta Diospa *yachanan karpaqa Gabaon Moqopiraqmi kachkarqa, chaypitaqmi kachkarqa animal kañananku altarpas. ³⁰ Davidmi chay Gabaon lawman mana riyya atirqachu Diosta tapukamunanpaq, Tayta Diospa angelinpa espadanta rikurus-qanraykum payqa mancharisqallaña kachkarqa.

22 ¹Chayraykum nirqa:
—Kaypim kanqa yupaychasqanchik Tayta Diospa templonqa, kaypitaqmi kanqa Israel casta runakunapa lliwta kañananku altarpas —nispa.

Templo ruranankupaq alistasqankumanta

² Israel nacionpi llapallan forasterokunata Rey David huñurachispanmi wa-kinninta kamachirqa rumikunata labranankupaq chaynapi Diospa templonta rurachinanpaq. ³ Davidqa alistachirqataqmi achkallaña fierrokunatapas chaykunawan zaguán punkukunata clavanankupaq, alistachirqataqmi hapinaq fierrokunatapas chaynataq manaña pesay atina broncetapas. ⁴ Alistachirqataqmi manaña yupay atina cedro querukunatapas. Chayna achkallaña cedro querukunataqa Sidon hinaspa Tiro llaqtayoq runakunam Davidman apamurqaku.

⁵ Davidmi kaynata tantearqa:

—Churiy Salomonqa warmallaraqmi, Tayta Diospa templon rurachisqayqa llapanmanta hatun allin reqsisqam kanqa, llapallan nacionkunapipas sumaqllañam kanqa. Chaynaqa chay templo rurasqa kananpaqmi tukuy imata alistasqa —nispa.

Chayraykum Davidqa manaraq wañukuchkaspan tukuy imata achkanpi alistarqa. ⁶ Chaymantam Davidqa churin Salomonta qayarachispan kamachirqa Israelpa yupaychasqan Tayta Diospaq templota rurachipunanaq. ⁷ Churin Salomontamá kaynata nirqa:

—Churilláy, ñoqam munarqani yupaychasqanchik Tayta Diospaq templo rurachiyya.
⁸ Ichqa Tayta Diosmi niwarqa: “Qamqa achka runakunamatam wañuchirqanki, hatun guer-rakunamatam rurarcanki. Qamqa manamá temploytaqa rurachichaqchu ñoqapa qayllaypi achka runakunata wañuchisqaykirayku. ⁹ Qampam churiki kanqa hawkalla kawsakuq. Ñoqam muyuriqnini enemigonkunamanta hawkayachisaq chayraykum paypa sutinga kanqa Salomon. Ñoqam paypa gobiernasqan tiempopí Israel nacionta hawkayachisaq mana pipas imanananaq. ¹⁰ Paymi ñoqapaq templota ruranqa. Paymi ñoqapa churiy kanqa, ñoqañataqmi paypa taytan kasaq, gobiernontam Israel nacionpi wiñaypaq takyachisaq” nispa. ¹¹ Churilláy, chaynaqa Tayta Dios kunan yanapasuspaykiyá favorecesunki. Paypa nisusqaykiman hinam yupaychasqanchik Tayta Diospaq templota rurachinki. ¹² Tayta Diosyá yuyaytawan entiendeyta qosunki Israel nacionpi gobiernanaykipaq chaynapim yupaychasqanchik Tayta Diospa yachachikuyinkunkata kasukunki. ¹³ Israel nacionpaqmi Tayta Dios decretokunatawan, reglamentokunata Moisesman kamachirqa, chayman hina ruraspaykiqa favorecesqam kanki. Chaynaqa qarinchakuspayá ama man-chakuychu hinaspapas amataqyá hukmanyaychu. ¹⁴ Kayqayá hatun afanwan Tayta Diospa templonpaq alistaruni kimsa waranqa kimsa pachaknin tonelada qorita, kimsa chunka kimsayoq waranqa tonelada qollqeta, alistarunitaqmi achka-achka manaña pesay atina broncetapas hinaspa fierrotapas. Huñurqanitaqmi querukunatapas chaynataq rumikunata-

pas, chaykunamanmi qampas yapanki.¹⁵ Qanwanmi kachkan achka llamkaqkuna, rumi labraqkuna, albañilkuna, carpinterokuna hinaspa tukuy rikchaq ruraq maestrokuna.¹⁶ Qoripi, qollqepi, broncepi hinaspa fierropi llamkaqkunaqa mana yupay atinam kachkanku. Chaynaqa llamkaymanyá churakuy. Tayta Diosyá yanapasunki —nispa.

¹⁷ Davidqa kamachirqataqmí Israel nacionpi kaq llapa jefekunatapas churin Salomonta yanapanankupaq, paykunatam nirqa:

¹⁸—Yupaychasqanchik Tayta Diosqa qamkunatam yanapasuchkankichik. Payqa tukuy hinastinpim hawkayayta qoykusunkichik. Paymi qoykuwan kay nacionpi llapallan runakunata paykunapi munaychakunaypaq. Paykunaqa Tayta Diospa hinaspa runankunapa munaychakusqanñam kachkanku.¹⁹ Yupaychasqanchik Tayta Diostayá maskaychik tukuy sonqoykichikwan hinaspa tukuy vidaykichikwan, hatarichiychikyá yupaychasqanchik Tayta Diospa santuarionta. Chaymanmi paypa contrato baulnintawan paypaq sapaqchasqa serviciokunata apamunkichik —nispa.

Leviy casta runakunapa imam ruranankumanta

23 ¹ Rey Davidmi machuyaywan ancha yuyaqña karuspan churin Salomonta Israel nacionpi gobiernanampaq churarqa. ² Paymi huñurachirqa Israel nacionpi llapallan jefekunata, sacerdotekunata hinaspa Leviy casta runakunata. ³ Leviy casta runakunamantam yuparqaku kimsa chunka watamanta hanayman, chulla-chullallamanta yupaptinkum karqa kimsa chunka pusaqniyoq waranqa qarikuna. ⁴⁻⁵ Chaymi David nirqa:

—Chay Leviy casta runakunamantam iskay chunka tawayoq waranqa runakuna kanqa Tayta Diospa templonpi nanachikuqkuna, soqta waranqañataqmí kanqa jefekuna hinaspa juezkuna. Tawa waranqa runakunañataqmí zaguán punkukunawan cuentallikunqaku, tawa waranqa runakunañataqmí Tayta Diosta alabanqaku chaypaq rurachisqay tocanakunata tocaspanku —nispa.

⁶ Leviy castakunatam kimsaman David rakinarurqa, paykunam karqa Gerson castakuna, Coat castakuna hinaspa Merari castakuna.

⁷ Gersonpa mirayninkunamantam karqa Laadanwan Simei. ⁸ Laadanpa kimsa churinkunam karqa piwi kaq Jehiel, qatiqnin Zetam hinaspa Joel. ⁹ Simeipa kimsa churinkunam karqa Semolit, Haziel hinaspa Haran. Paykunam karqa Laadanpa castankunapi jefekuna. ¹⁰ Simeipa tawa churinkunam karqa Jahat, Ziza, Jeus hinaspa Beria. ¹¹ Piwi kaqmi karqa Jahat, qatiqniñataq Ziza. Jeuspawan Beriapa churinkunam ichaqa mana achkachu karqa, chayraykum paykunaqa yupasqa karqaku chulla familialallaña imam ruranankupi.

¹² Coatpa tawa churinkunam karqa Amram, Izhar, Hebron hinaspa Uziel. ¹³ Amram-pa churinkunam karqa Aaron hinaspa Moises. Aaronmi churinkunapiwan rakisqa karqa Tayta Diosllapaqña ofrendakunata wiñaypaq sapaqchanankupaq, paykunaqa rakisqa karqa Tayta Diospa qayllanpi inciensota kañanankupaqmi hinaspa payllataña servispa paypa bendicionninta wiñaypaq mañakunankupaqmi. ¹⁴ Diospa runan Moisespas chaynataq mirayninkunapas suticasqa karqa Leviy ayllupa sutinwanmi.

¹⁵ Moisespas churinkunam karqa Gersonwan Eliezer. ¹⁶ Gersonpa churinmi karqa Sebuel. Paymi karqa jefe. ¹⁷ Eliezerpa churinmi karqa Rehabias. Paymi karqa jefe. Eliezerpaqa manañam karqachu churinkuna. Rehabiaspa churinkunam ichaqa karqa achkallaña. ¹⁸ Izharpa churinmi karqa Selomit. Paymi karqa jefe. ¹⁹ Hebronpa piwi kaq churinmi karqa Jeraias, paymi karqa jefe. Jeriaspa sullkanmi karqa Amarias, Amariaspa sullkanñataqmí karqa Jahziel, Jahzielpa sullkanñataqmí karqa Jecaman. ²⁰ Uzielpa piwi kaq churinmi karqa Micaias, paymi karqa jefe. Micaiaspa sullkanmi karqa Isaias.

²¹ Meraripa churinkunam karqa Mahliwan Musi. Mahlipa churinkunam karqa Eliazarwan Cis. ²² Eliazarmi wañukurqa mana qari churiyoq. Warmi churinkuna lla kaptinmi ayllun Cispa qari churinkuna paykunawan casarakurqaku. ²³ Musipa kimsa churinkunam karqa Mahli, Edar hinaspa Jeremot.

²⁴ Paykunam karqaku Leviyapa mirayninkuna, paykunaqa castanku runakunapa jefenkuna kaspankum sapakama yupasqa karqaku, Tayta Diospa templonpim iskay chunka watayoqmanta hanayman servikurqaku.

²⁵ Davidmi nirqa:

—Israelpa yupaychasqan Tayta Diosmi hawkayayta qoykun Israel runankunaman, paymi Jerusalen llaqtapi *yachanqa wiñaypaq. ²⁶ Chaynaqa Leviy casta runakunaqa mananiam apakachanqakuñachu Tayta Diospa yachanan karpataqa nitaq llapan servicionkunatapas —nispa.

²⁷ Davidpa qepa kamachisqanman hinamá Leviy castakunapa mirayninta yuparurqaku iskay chunka watayoqmanta hanayman. ²⁸ Leviy castakunapa rurananmi karqa Aaronpa mirayninkunata Tayta Diospa templonpi yanapay. Yanapanankumá karqa patiokunapi, cuartokunapi, Diospaq sapaqchasaq kaqkuna limpiaypi hinaspa Diospa templonpi tukuy ima ruraypi. ²⁹ Paykunamá cuentallikurqaku Diospa qayllanpi monton patanasqa tantakunawan, kawsaykunamanta rurasqa harinawan, mana qonchu-yoq tortillakunawan, sartenpi freisqa kaqkunawan hinaspa masarasqa kaqkunawan. Cuentallikurqakutaqmi sayaynin tupuna kaqkunawanpas chaynataq llasaynin pesana kaqkunawanpas. ³⁰ Paykunaqa sapa tempranonmi hinaspa sapa tardenmi templopi sayananku karqa Tayta Diosman graciasta qospanku alabanankupaq. ³¹ Paykunaqa sayanankum karqa samana punchawkunapi sacerdote kuna animalta wañuchispay Tayta Diospaq Iliwta kañaptinkupas chaynataq mosoq killapi hinaspa fiestakunapi kañaptinkupas. Reglamentoman hinam paykunaqa haykam kasqankuman hina tukuy tiempopi Tayta Diospa qayllanpi mana faltakuspa kananku karqa. ³² Paykunamá cuentallikurqaku Diosman asuykuna karpawanpas chaynataq santuariowanpas, Diospa templonpim rurraqaku castanku Aaronpa mirayninkunapa kamachisqanman hina.

24 ¹Aaronpa mirayninkunam rakisqa karqaku castankuman hina. Aaronpa churinkunam karqa Nadab, Abiu, Eleazar hinaspa Itamar. ² Ichaqa Nadabwan Abiumi manaraq taytanka wañukuchkaptin wañururqaku, paykunapaqa manam churinpas karqachu. Chaymi Eleazarwan Itamar sacerdote kuna rurananta rurraqaku.

³ Davidmi Eleazarpa mirayninmanta kaq Sadocwan hinaspa Itamarpa mirayninmanta kaq Ahimeleewan rakirqaku sacerdote kuna tocasqanman hina servinankupaq. ⁴ Ichaqa cuentatam qokururqaku Itamarpa mirayninkunamanta q Eleazarpa mirayninkuna aswan achka jefekuna kasqankuta chaymi Eleazarpa mirayninmanta akllarqaku chunka soqtayoq jefekunata, Itamarpa mirayninmantapas akllarqakum pusaq jefekunata. ⁵ Eleazarpa hinaspa Itamarpa miraynintapas suerteman hinam rakirqaku sapakamata. Paykunamantam karqa santuariopi jefekuna hinaspa Diospa serviqniñ jefekuna.

⁶ Leviyapa ayllunmanta Natanaelpa churin secretario Semaíasmi qellqarqa llapallan jefekunapa sutinta. Paymi qellqarqa reypa qayllanpi, kamachikuqkunapa qayllanpi, sacerdote Sadocpa qayllanpi, Abiatarpa churin Ahimelecpa qayllanpi, sacerdote casta jefekunapa qayllanpi hinaspa Leviy casta jefekunapa qayllanpi. Suerteta horqospam Eleazarpa mirayninmanta akllarqaku iskay familiata, Itamarpa mirayninmantañataqmi akllarqaku huk familiata, chaynatamá rurraqaku qatinasnini.

⁷⁻¹⁸ Suerteta horqoptinkum punta kaqmanta qallarispa qatinasninpi iskay chun-ka tawayoqkama karqa: Joiarib, Jedaias, Harim, Seorim, Malquias, Mijamin, Hacos, Abias, Jesua, Secanias, Eliasib, Jaquim, Hupa, Jesebeab, Bilga, Imer, Hezir, Afses, Petaias, Hezequiel, Jaquin, Gamul, Delaia hinaspa Maazias.

¹⁹ Paykunam oficionkuman hina churasqa karqaku chaynapi Diospa tem-
plonman yaykuspa Isaelpa yupaychasqan Tayta Diospa kamachisqanman hina
llamkanankupaq, chay reglamentokunataqa qorqa abuelonku Aaronmanmi.

²⁰ Leviyapa mirayninmanta puchuqkunañataqmi karqa: Amrampa castan Subael, Subael-
pa castan Jehdias, ²¹ Rehabiaspa castan Isias, paymi karqa jefe, ²² Izharpa castan Selomot,
Selomotpa castan Jahat, ²³ Hebronpa piwi churin Jerias, Jeriaspa sullkan Amarias, Amarias-
pa sullkan Jahziel, Jahzielpa sullkan Jecaman. ²⁴ Paykunawantaqmi karqa Uzielpa churin
Micaiapas, Micaipa castan Samirpas, ²⁵ Micaipa wawqen Isiaspas chaynataq Isiaspa
castan Zacariaspas. ²⁶ Paykunawantaqmi karqa Meraripa castan Mahliwan Musipas chayna-
taq Meraripa castan Jaazaiaspas. ²⁷ Meraripa castan Jaaziaspa churinkunam karqa Soham,
Zacur hinaspa Iibri. ²⁸ Mahlipa castanmi karqa Eleazar, paymi mana churiyoq karqa. ²⁹ Cispas-
castanmi karqa Jerameel. ³⁰ Musipa castanmi karqa Mahli, Edar hinaspa Jerimot.

Paykunam karqaku Leviyapa mirayninmanta castankuman hina. ³¹ Paykuna-
pas suerteman hina rakisqam karqaku Aaronpa miraynin castamasinkuman hina.
Chaynatam suertearqaku Rey Davidpa qayllanpi, Sadocpa qayllanpi, Ahimelecpa qay-
llanpi, sacerdotekunapa qayllanpi hinaspa Leviy casta jefekunapa qayllanpi. Mayor
wawqenkupa familial hinam sullka wawqekunapas igualla suerteasqa karqaku.

Tocaqkunamantawan takiqkunamanta

25 ¹Davidmi tropapa jefenkunapiwan rakirqaku servicio ruranankupaq
Asafpa churinkunata, Hemanpa churinkunata hinaspa Jedutunpa churinkunata. Paykunataqa rakirqaku takispas taksa arpata, hatun arpata chaynataq
platillokunata tocaspa Diosmanta willakunankupaqmi. Chay servicioipi llamkaq-
kunam karqa ²Asafpa churin Zacur, Josey, Netanias hinaspa Asarela. Paykunatam
yachachirqa taytaku Asaf. David yachachiptinmi Asafqa Diosmanta willakurqa.

³Jedutunpa soqtantin churinkunapas chay servicioipi llamkaqkunam karqa. Pay-
kunam karqa Gedalias, Zeri, Jesaias, Simei, Hasabias hinaspa Matatias. Paykunatam
taytaku Jedutun yachachirqa. Jedutunmi taksa arpapa compañasqan Diosmanta
willakurqa. Chaynataqa rurarqa Tayta Diosman graciasta qospa alabananpaqmi.

⁴Hina chay servicioipim llamkarqaku Hemanpa churinkunapas. Paykunam karqa Bu-
quias, Matanias, Uziel, Sebuel, Jeremot, Hananias, Hanani, Eliata, Gidalti, Romanti-ezer,
Josbecasa, Maloti, Hotir hinaspa Mahaziot. ⁵Llapallankum karqaku reypa tapukunan
Hemanpa churinkuna. Diosmi Hemanman prometerqa atiyniyoq kananpaq, paymanmi
qorqa chunka tawayoq qari churinkunatawan kimsa warmi churinkunata. ⁶Paykunataqa
taytakum llapallankuta yachachirqa chaynapi Tayta Diospa templonpi platillokunawan,
hatun arpakanawan hinaspa taksa arpakanawan payta alabaspa templopi ruranankupaq.

Asaftawan Jedutuntaqa hinaspa Hemantaga kikin reymi yachachirqa. ⁷Tayta
Diosman takinankupaq yachachisqa aylluntin runakunam llapallanku karqaku
iskay pachak pusaq chunkan pusaqniyoq runakuna.

⁸Paykunaqa muyuyinipi servikunankupaqmi suertearqaku mayor kaspapas,
warma kaspapas, maestro kaspapas hinaspa discipulo kaspapas.

⁹⁻³¹ Suerteta horqoruptinku punta kaqmanta qallarispa qatinasninpi iskay chunka tawayoqkama servikuqkunam karqa Asafpa miraynin Josey. Wakinñataq-mi karqa Gedalias, Zacur, Izri, Netanias, Buquias, Jesarela, Jesahias, Matanias, Simei, Azareel, Hasabias, Subael, Matatias, Jeremot, Hananias, Josbecasa, Hana-ni, Maloti, Eliata, Hotir, Gidalti, Mahaziot hinaspa Romanti-ezer.

Muyuyninpi familiarintin hinaspa churintin sapakama llamkanankupaqmi kar-qaku chunka iskayniyoq runakuna.

Punkukunawan cuentallikuqkunamantawan kamachikuqkunamanta

26 ¹Muyuyninpi punkukunawan cuentallikunankupaqmi Corey castaman-ta rakisqa karqa Coreypa churin Meselemias. Coreyqa karqa Asafpa churinmi. ²Meselemiaspa piwi kaq churinmi karqa Zacarias, Zacariasman qatiq-kunañataqmi karqa Jediael, Zebadias, Jatniel, ³Elam, Johanan hinaspa Elioenai.

⁴Obed-edompa piwi kaq churinmi karqa Semaías, Semaíasman qatiqninku-nañataqmi karqa Jozabad, Joa, Sacar, Natanael, ⁵Amiel, Isacar hinaspa Peultai. Diosmi Obed-edomta bendecirqa achka churinkunata qospan.

⁶Obed-edompa churin Semaíaspapas karqam churinkuna. Paykunam castankupi mu-naychakurqaku valeroso soldadokuna kasgankurayku. ⁷Semaíaspa churinkunam karqa Otni, Rafael, Obed, Elzabad, Eliu hinaspa Semaquias. Eliuwan Semaquiasqa wawqenkuna-mantapas aswan valeroso qarikunam karqaku. ⁸Llapallankumá paykunaqa Obed-edompa miraynin karqaku, churinkunapas hinaspa castankunapas karqa servicio rurayninkupi valeroso soldadokunam. Llapallankum karqaku soqta chunka iskayniyoq runakuna.

⁹Meselemiaspa churinkunawan castankunam karqa chunka pusaqniyoq valero-so soldadokuna.

¹⁰Meraripa miraynin Hosapa churinmi karqa Simri, mana piwi churi kach-kaptinpas paytam jefe kananpaq taytan churarpa. ¹¹Simripa qatiqnimi karqa Hilcias, Tabalias hinaspa Zacarias. Hosapa llapallan churinkunawan castanku-nam karqa chunka kimsayoq runakuna.

¹²Paykunamanmi punkukunawan muyuyninpi cuentallikuy tocarqa. Paykunam runakunapa jefenikunapiwan kuska castamasinkuna hina Tayta Diospa templonpi servirqaku. ¹³Sapa punkuwan cuentallikunankupaqmi suerteta choqarqaku abue-lonkupa castanman hina, mayorpaqpas otaq sullkappaqpas chaynallam karqa.

¹⁴Intipa qespimunan lawpi punkupaqmi suerte tocarurqa Selemiasman. Norte law punkupaqñataqmi suerte tocarurqa Selemiaspa churin Zacariasman, paymi yachayniyoq consejero karqa. ¹⁵Obed-edonmanmi tocarurqa surlawpi punku, paypa churinkunamanñataqmi tocarurqa templopi almacen cuartokuna. ¹⁶Supim sutiyoq runamanwan Hosamanñataqmi tocarurqa intipa seqaykunan lawpi punku hinaspa hanay lawman rina ñanpi Selequet sutiyoq punku.

Imam ruranankutam iguallaman rakirqaku kaynata: ¹⁷Intipa qespimunan law-paqmi churarqaku Levíy castamanta soqta runakunata, norte lawpaqmi churarqaku sapa punchawpaq tawa runakunata, surlawpaqmi churarqaku sapa punchawpaq tawa runakunata, almacen cuartokunapaqñataqmi churarqaku iskay runakunata sapa cuartopaq. ¹⁸Intipa seqaykunan lawpi patiomani churarqaku hanay lawman rina ñanpaq tawa runakunata, hina patiopiñataqmi churarqaku iskay runakunata. ¹⁹Chayna rakisqamá karqaku punkukunawan cuentallikuqkunaqa, paykunaqa karqa Coreypa mirayninkunam chaynataq Meraripa mirayninkunam.

²⁰Leviy pa castan wakin runakunañataqmi cuentallikurqaku Diospa templonpi tukuy ima kaqkunamantawan Diospaq sapaqchasqa kaqkunamanta. ²¹Gersonpa churin Laadanpa mirayninkunam karqa chay Leviy casta runakunapa jefenkuna. Laadanpa huknin mirayninqa karqa Jehielo sutiyoq runam. ²²Jehielipa churinkunam karqa Zetam hinaspa Joel. Paykunam cuentallikurqaku Tayta Diospa templonpi tukuy ima kaqkunamanta.

²³Amram casta runakunapas, Izhar casta runakunapas, Hebron casta runakunapas chaynataq Uziel casta runakunapas ²⁴qori-qollqewan cuentallikuqkunam karqaku, paykunapa jefenmi karqa Sebuel. Sebuelqa karqa Gersonpa miraynina manta kaqmi, Gersonñataqmi karqa Moisespa churin.

²⁵Eliezerpa miraynina manta Sebuelpa castankunam karqa: Eliezerpa churin Rehabias, Rehabiaspa churin Jesahias, Jesahiaspa churin Joram, Joramapa churin Zicri hinaspa Zicripa churin Selomit.

²⁶Selomitmi castamasinkunapiwan cuentallikurqaku Diospaq sapaqchasqa tukuy ima kaqkunamanta. Chaykunataqa Tayta Diospaqmi Rey David sapaqcharqa. Sapaqcharqataqmii ayllukunapa jefenkunapas, waranqa soldado kamachiqkunapas, pachak soldadokuna kamachiqkunapas chaynataq tropakuna ukupi wakin kamachiqkunapas. ²⁷Chay sapaqchasqanku kaqkunaqa karqa guerrapi qechumusqankum, chaykunawan Diospa templonta allichanankupaq. ²⁸Chaykunawan kuskataqmi kachkarqa Diosmanta willakuq Samuelpa sapaqchasqankunapas, Cispa churin Saulpa sapaqchasqankunapas, Nerpa churin Abnerpa sapaqchasqankunapas chaynataq Sarviapa wawan Joabpa sapaqchasqankunapas. Diospaq tukuy chay sapaqchasqankuwanmi cuentallikurqa Selomitwan castamasinkuna.

²⁹Izharpa mirayn Quenaniawan churinkunam karqaku autoridadkuna hinaspa juezkuna. Paykunaqa manam cuentallikurqakuchu templopi kaqkunamantaqa.

³⁰Hebron casta Hasabiaswan castamasinkunam karqa waranqa qanchis pachak-nin qarikuna. Paykunaqa Jordan Mayupa kaylawnin intipa seqaykunan lawpim Israel nacionpa kaqninkunawan cuentallikurqaku. Cuentallikurqaku Tayta Diospa hinaspa reypa llapallan asuntonkunamantam. ³¹Hebron casta runakunapa jefenqa karqa Jeriasmi. Tawa chunka watamanña David gobier nachkaptinmi Hebron casta runakunapa listanpi maskachkaspa tarirurqaku valeroso qarikunapa sutinta. Paykunam karqa Galaad law Jazer llaqtapi kaqkuna. ³²Jeriaspa castan runakunaqa karqa iskay waranqa qanchis pachak-nin qarikunam, paykunaqa karqa castamasinkunapa jefenkunam, paykunapas karqa valeroso qarikunamá. Paykunamat Rey David churarpa Ruben ayllupa, Gad ayllupa hinaspa parten Manases ayllupa kamachiqnin kananpaq, paykunataqa churarpa Diospa llapa kaqninkunawan hinaspa reypa kaqninkunawan cuentallikunankupaqmi.

Davidpa tropankunapa jefenkunamanta

27 ¹Watapi sapa killa muyuyninpi reypa servicionpi kaqkunam karqaku ayllukunapa jefenkuna, waranqa soldado kamachiqkuna hinaspa pachak soldado kamachiqkuna hinaspa wakin capitankuna. Runakunamá rakisqa karqa-ku chunka tawayoq waranqa soldadonka.

²Qallariy killapi reyta servinampaq punta kaq rakisqa tropapa kamachiqninmi karqa Zabdielipa churin Jasobeam, paypa kamachisqan tropakunaqa karqa iskay chunka tawayoq waranqa soldadokunam. ³Farezpa miraynin Jasobeamni kama-chirqa chay punta kaq killapi serviq tropakunapa llapallan jefenkunataqa.

⁴Iskay kaq killapi reyta servinanpaq rakisqa tropapa kamachiqninmi karqa Ahohi casta Dodai, chay tropakunapa kamachiqninmi karqa Miclot, paypas kamachirqa iskay chunka tawayoq waranqa soldadokunatam.

⁵Kimса kaq killapi reyta servinanpaq rakisqa tropapa kamachiqninmi karqa sacerdotekunapa jefen Joiadapa churin Benaia, paypas kamachirqa iskay chunka tawayoq waranqa soldadokunatam. ⁶Kay Benaiam karqa kimса chunka valeroso soldadokunapa huknin. Ichqa chay tropakunataqa kamachirqa Benaiapa churin Amisabadmi.

⁷Tawa kaq killapi reyta servinanpaq tropapa kamachiqninmi karqa Joabpa wawqen Asael, Asael wañuruptinqa churin Zebadiasñam kamachirqa, paypas kamachirqa iskay chunka tawayoq waranqa soldadokunatam.

⁸Pichqa kaq killapi reyta servinanpaq tropapa kamachiqninmi karqa Izra casta Samhut, paypas kamachirqa iskay chunka tawayoq waranqa soldadokunatam.

⁹Soqta kaq killapi reyta servinanpaq tropapa kamachiqninmi karqa Iquespa churin Ira, payqa karqa Tecoa llaqtamantam, paypas kamachirqa iskay chunka tawayoq waranqa soldadokunatam.

¹⁰Qanchis kaq killapi reyta servinanpaq tropapa kamachiqninmi karqa Pelon casta Heles, payqa karqa Efrainpa miraynинmi, paypas kamachirqa iskay chunka tawayoq waranqa soldadokunatam.

¹¹Pusaq kaq killapi reyta servinanpaq tropapa kamachiqninmi karqa Husapa castan Sibecai, payqa karqa Zera castam, paypas kamachirqa iskay chunka tawayoq waranqa soldadokunatam.

¹²Isqon kaq killapi reyta servinanpaq tropapa kamachiqninmi karqa Anatot llaqtayoq Abiezer, payqa karqa Benjamin ayllumantam, paypas kamachirqa iskay chunka tawayoq waranqa soldadokunatam.

¹³Chunka kaq killapi reyta servinanpaq tropapa kamachiqninmi karqa Netofa llaqtayoq Maharai, payqa karqa Zera castam, paypas kamachirqa iskay chunka tawayoq waranqa soldadokunatam.

¹⁴Chunka hukniyoq kaq killapi reyta servinanpaq tropapa kamachiqninmi karqa Efrainpa miraynин Piraton llaqtayoq Benaia, paypas kamachirqa iskay chunka tawayoq waranqa soldadokunatam.

¹⁵Chunka iskayniyoq kaq killapi reyta servinanpaq tropapa kamachiqninmi karqa Otonielpa miraynин Netofa llaqtayoq Heldai, paypas kamachirqa iskay chunka tawayoq waranqa soldadokunatam.

¹⁶Israel ayllu runakunapa autoridadninkunaqa kaykunam: Ruben ayllu runakunapa autoridadninkunaqa Zicripa churin Eliezer. Simeon ayllu runakunapa autoridadninkunaqa Maacapa churin Sefatias. ¹⁷Levi ayllu runakunapa autoridadninkunaqa Kemuelpa churin Hasabias. Aaron casta runakunapa autoridadninkunaqa Sadoc. ¹⁸Juda ayllu runakunapa autoridadninkunaqa Davidpa huknin wawqen Eliu. Isacar ayllu runakunapa autoridadninkunaqa Micaelpa churin Omri. ¹⁹Zabulon ayllu runakunapa autoridadninkunaqa Abdiaspa churin Ismaias. Neftaliy ayllu runakunapa autoridadninkunaqa Azrielpa churin Jerimot. ²⁰Efrain ayllu runakunapa autoridadninkunaqa Azaziaspa churin Oseas. Parten Manases ayllu runakunapa autoridadninkunaqa Pediaspa churin Joel. ²¹Galaad lawpi kaq parten Manases ayllu runakunapa autoridadninkunaqa Zacariaspa churin Iddo. Benjamin ayllu runakunapa autoridadninkunaqa Abnerpa churin Jaasiel. ²²Dan ayllu runakunapa autoridadninkunaqa Jerohampa churin Azareel. Paykunamá karqa Israel ayllu runakunapa autoridadninkuna.

²³Tayta Diosmi prometerqa Israel casta runakunataqa cielopi lucerokunata hinaña mirachinanpaq, chayraykum Davidqa mana yupachirqachu iskay chunka watanman manaraq chayaq runakunataqa. ²⁴Sarviapa wawan Joabmi runakuna yupayta qallaykurqa, payqa manam tukurqachu chay yupasqanmanta Israel casta runakuna castigasqa kasqankurayku. Chayraykum Rey Davidpa vidanmanta willakuq libropiqa chay haykam yupasqanqa mana qellqasqachu karqa.

²⁵Reyapa tukuy imanwan cuentallikuqmi karqa Adielpa churin Azmavet. Uziaspa churin Jonatanñataqmi cuentallikurqa chakrakunapi, llaqtakunapi, llaqtachakunapi hinaspa torrekunapi kaqninkunamanta. ²⁶Quelubpa churin Izriñataqmi cuentallikurqa chakrapi llamkaqkunamanta. ²⁷Rama llaqtayoq Simei sutiyooq runañataqmi cuentallikurqa uvas huertakunamanta. Sefam llaqtayoq Zabdi sutiyooq runañataqmi cuentallikurqa almacenpaq vino huñuymanta. ²⁸Gedera llaqtayoq Baal-hanan sutiyooq runañataqmi cuentallikurqa waqtakunapi aceitunas sachakunamanta hinaspa purun higos sachakunamanta. Joas sutiyooq runañataqmi cuentallikurqa almacenpi aceitemanta. ²⁹Saron law Sitrai sutiyooq runañataqmi cuentallikurqa Saron lawpi michina vacakunamanta. Adlaipa churin Safat sutiyooq runañataqmi cuentallikurqa qechwa lawpi michina vacakunamanta. ³⁰Ismael casta Obil sutiyooq runañataqmi cuentallikurqa camellokunamanta. Meronot llaqtayoq Jehodias sutiyooq runañataqmi cuentallikurqa asnokunamanta. ³¹Hagar casta Jaziz sutiyooq runañataqmi cuentallikurqa ovejakunamanta. Paykunamá llapallanku karqa Rey Davidpa kapuqninkunawan cuentallikuqkuna.

³²Davidpa tion Jonatanmi karqa consejo qokuq runa, payqa karqa allin entiendo hinaspa allin secretariom. Hacmonipa churin Jehiel sutiyooq runañataqmi karqa reyapa churinkunata yanapaq. ³³Ahitofel sutiyooq runapas karqa reyapa consejaqniñmi. Arqui casta Husai sutiyooq runapas karqa reyapa confianza runanmi. ³⁴Ahitofel sutiyooq runapa rantinpiñataqmi karqa Benaiapa churin Joiada hinaspa Abiatar. Reyapa llapallan tropankunapa kamachiqniñataqmi karqa Joab.

Davidpa rantinpi Salomon gobiernasqanmanta

28 ¹Davidmi Jerusalen llaqtapi huñurachirqa Israel casta runakunapa llapallan autoridadninkunata, chay autoridadkunam karqa: ayllukunapa autoridadninkuna, reyta muyuyninpi serviç tropakunapa kamachiqniñinkuna, waranqa soldadokunapa kamachiqniñinkuna, pachak soldadokunapa kamachiqniñinkuna, reyapa llapallan chakrankunamanta cuentallikuqkuna, reyapa ganadonkunawan cuentallikuqkuna hinaspa reyapa churinkunamanta cuentallikuqkuna. Huñuchirqataqmi serviçniñ runakunatapas, allin reqsisqa soldadokunatapas chaynataq valeroso soldadokunatapas.

²Rey Davidmi sayariyuskuspan nirqa:

—Castamasillaykuna, runallaykuna, uyarikyuwachikyá. Ñoqam munarqani templo rurayta chaynapi Tayta Diospa contrato baulnin chaypi kananpaq hinaspa chaypitaq Diosminchikpa chakinpas samaykunana paq. Chayta rurachinapaqmi tukuy imakunatapas alistarqaniña. Ichaqa Diosmi niwarqa: ³“Manam qamchu temploytaqa rurachipuwanki, qamqariki guerrapi peleaq kaspaykim achkallaña runakunata wañuchirqanki” nispa.

⁴Chaywanpas Israelpa yupaychasqan Tayta Diosmi akllaykuwarqa llapallan familiaymanta chaynapi wiñaypaqña Israel casta runakunapa reynin kanaypaq. Paymá Juda ayllu runakunata akllaykurqa gobiernanankupaq, chay Juda ayllumantañataqmi akllaykurqa ñoqapa familiayta chaynapiim wawqeypunkunamantañataq ñoqata akllaykuwarqa enteron nacionpi rey kanaypaq. ⁵Tayta Diosmi qoykuwarqa achkallaña churikunata, kunan-

mi llapallan churiykunamanta Tayta Dios akllaykun churiy Salomonta chaynapi Tayta Diospa munaychakusqan Israel nacionpi rey kananapaq. ⁶Tayta Diosmi niwarqa: “Churiyi Salomonmi rurachipuwanqa temploytawan patiokyunkunataqa, paytaqa churiyapaqñam akllaykuni, ñoqañataqmi paypaq kasaq taytan hina. ⁷Paypa gobierontam takyachisqa wiñaypaq, chaynataqa rurasaq kamachikuynikunatawan reglamentoykunata kunankama cumplisqanta hina kallpanchakuspan cumpliptimmi” nispa.

⁸—Israel casta runakunaqa Tayta Diospa runankunam kankichik, chaynaqa kunanyá liiw Israel casta runakunapa qayllanpi Diosninchik uyarichkaptin tukuy sonqoykichikwan kasukuychik yupaychasqanchik Tayta Diospa kamachikuynikunata, chayna kaptinqa kay sumaqllaña allpanchikmi hina kikillaykichikpaq kanqa hinap-tinmi wiñaypaqña herencia hina churikichikkunamanpas saqenkichik —nispa.

⁹Churin Salomontañataqmi David nirqa:

—Churilláy Salomon, kay taytaykipa Diosniya reqsikuspakyiyá serviy tukuy sonqoykiwan hinaspa ganasllawanña. Tayta Diosqariki qawachkanmi llapa runakunapa concienciantaqa, reqsintaqmi runapa imam munasqantapas chaynataq tanteasqantapas. Chaynaqa payta maskaptikiqa tariykachikunqam, payta saqueruptikim ichaqa paypas wiñaypaqña qanmanta karunchakurunqa. ¹⁰Amayá qonqaruychu Tayta Diospa akllasusqaykitqa, payqariki akllasurqanki santuarionpaq templonta ruraykipaqqmi. Chaynaqa kallpanchakuspaykyiyá ruraypuni —nispa.

¹¹Chaymantam Davidqa churin Salomonman qoykurqa templopa corredorninpa planonkunata, kikin templopa planonkunata, almacen cuartokunapa planonkunata, altosnippi cuartokunapa planonkunata, uku lawpi kaq cuartokunapa planonkunata hinaspa hucha pampachana cuartopa planonkunata. ¹²Qorqataqmi templopa pationkunapi tukuy ima rurananpaq tanteasqan planokunatapas chaynataq patiokunapa muyuriqminpi ruranan kaq cuartokunapa planonkunatapas. Qorqataqmi Diospa qori-qollqen waqaychanana cuartokunapa planonkunatapas chaynataq paypaq sapaqchasqa ofrendakuna waqaychananku cuartokunapa planonkunatapas. ¹³Yachachirqataqmi sacerdotekunawan Leviy casta runakuna muyuyninpi Tayta Diospa templonpi imaynam ruranankutapas chaynataq templopi kaq tukuy ima serviciokunawan imaynam ruranankutapas.

¹⁴Qirimanta hinaspa qollqemanta sapa serviciokunapaqpas yachachirqam haykam qoriwan qollqe yaykunanmanta. ¹⁵Candelerokunapaqpwan mecheronkunapaqpas yachachirqam haykam yaykunanmanta, chaykunaqa sapakamam kanan karqa qorimanta hinaspa qollqemanta. ¹⁶Hina chaynallatam yachachirqa qorimanta hinaspa qollqemanta sapakama mesapaqpas. Chay qorimanta mesapim patanasqata churaqku Diospa tantanta. ¹⁷Qori-puromanta kananpaqmi yachachirqataq trincheckunapaqpas, medianokunapaqpas, aysakukunapaqpas hinaspa qorimanta tazonkunapaqpas. Payqa yachachirqa chay serviciokunapaq haykam yaykunanman hinam. ¹⁸Incienso kañananku altartapas qori-puromanta rurachinanpaqmi yachachirqa haykam yaykunanta. Yachachirqataqmi carretata imaynam rurachinanpaqpas. Chay carretaqa karqa Tayta Diospa contrato baulninpa querubin sutiyoq angelkunapa rapranwan llantuykusqanmi.

¹⁹Tukuy chay yachachikuykunam qellqasqa karqa Davidman Tayta Diospa qawachisqanman hina, chaynapi tukuy imatapas chay yachachikuyman hina rurananpaq.

²⁰Davidmá Salomonta nirqa:

—iQarinchakuspa hinaspa kallpanchakuspayá ruraypuni, amayá hukmanya-ruychu nitaq manchakuychu, qamtaqariki yanapasuchkanki yupaychasqay Tayta

Diosmi! Paypa templonpi serviciokunata lliw tukuchinaykikamam payqa mana saqe-rusunkichu nitaq karunchakunqachu.²¹ Kayqayá kaypi kachkan sacerdotekunapas chaynataq Levyi casta runakunapas muyuynipni Diospa templonpi servikunanku-paq. Tukuy ima ruraypi llamkayapaqpas kanqam kikinkumanta ofrecekuq runakuna, paykunaqa tukuy imata ruranankupaq yachayniyoqmi kanku. Jefekunapas chayna-taq llapallan runakunapas qampa kamachisqaykitam kasukunqaku —nispa.

29 ¹Chaymantañataqmi Rey Davidqa llapallan huñunasqa runakunata nirqa:

—Churiy Salomontam Dios sapallanta akllarqa, warmallaraq kachkaptin-pas tukuy ima rurananqa hatu-hatunllañam kachkan. Manamiki chay rurayqa kachkan runapaq palacio ruraruylachu aswanqa yupaychasqanchik Tayta Diospaq templon ruraymi.² Tukuy kallpaywanmi imakunatapas alistarqani Diosniyapa templon rura-chinayaq. Qoritam alistarqani qorimanta kaqkunapaq, qollqetañataq qollqemanta kaqkunapaq, broncetañataq broncemanta kaqkunapaq, qerutañataq qerumanta kaq-kunapaq. Alistarqanitaqmi hapichinapaq kaq onice sutiyoq rumitapas, yana rumitapas, imaymana colorniyoq rumikunatapas, tukuy rikchaq suma-sumaq rumikunatapas chaynataq achkallaña marmol sutiyoq rumitapas.³ Temlopaq tukuy ima alistasqay-mantapas Diosniyapa templonta kuyasqayraykum qoni kikiyapa kaq qoritawan qollqeta. ⁴Qonimá pachak tonelada qori-purota, qonitaqmi iskay pachak kimsa chunkan tonelada chuyayachisqa qollqetapas, chay qollqewanmi templopa perqankunata qara-chanqaku. ⁵Qoritamá qoni qorimanta kaqkunapaq, qollqetañataqmi qoni qollqemanta kaqkunapaq, chaykunataqa tukuy ima ruraypaqmí qoni maestrokuna rurananpaq. Ku-nanqa ¿pitáq kikillanmanta ofrendata qoykumman Tayta Diosman? —nispa.

⁶Chay voluntad ofrendatam qorqaku familiakunapa jefenkuna, Israel ayllukunapa jefenkuna, waranqa soldadokunapa kamachiqninkuna, pachak soldadokunapa kamachiqninkuna, qorqakutaqmi reypa obranpi llamkaqkunapa jefenkunapas.

⁷Temlopi ruraykunapaqmá qorqaku pachak soqta chunkan pichqayoq tonela-da qorita, yaparqakutaqmi pusaq chunka tawayoq kilo qoritapas. Qorqakutaqmi kimsa pachak kimsa chunkan tonelada qollqetapas, yaqa soqta pachak tonelada broncetapas chaynataq kimsa waranqa kimsa pachknin tonelada fierrotapas.

⁸Alhaja rumiyoq kaqkunapas chay rumikunamat Tayta Diospa templonpaq qor-qaku Gersonpa miraynin Jehielman.

⁹Chay voluntadninkumanta qosqankuwanmi llapa runakuna kusikurqaku, paykunaqa tukuy sonqonkuwanmi chaykunata Tayta Diosman qorqaku, Rey Da-vidpas anchatataqmi kusikurqa.

¹⁰Chayraykum Davidqa llapallan runakunapa qayllanpi Tayta Diosta alabarqa kaynata nispa:

—Abueloyku Israelpa yupaychasqan Tayta Dios, qamqa wiña-wiñayapaq alabasqam kanki.¹¹ Dios Taytalláy, qamqa kanki mayna hatunmi, mayna munayniyoqmi, mayna suma-sumaqmi, mayna wiñayapaqmi chaynataq mayna atiyniyoqmi. Qampamiki cielopi tukuy ima kaqpas chaynataq kay pachapi kaqpas. Dios Taytalláy, hina qamtaq-mi tukuy imakunatapas gobiernanki, qamqariki tukuy imapa hawanpim kachkanki.

¹²Qanmantam hamun apuyaypas chaynataq ancha reqsisqa kaypas. Qamllam tukuy imapiqa munaychakunki. Qamllataqmi pimanpas qonki kallpatawan atiytaqa, qamllataqmi runataqa hatunyachiwaq hinaspá atiytapas qowaq.¹³ Diosnillayku, chay-raykum qamllamanña graciasta qospa suma-sumaq sutilaykita alabaniku.¹⁴ Ichqa qápmá ñoqaqa kani? ¿Imamá castamasiykunaqa chaynapi tukuy kaykunata qanman

ofrecenaykupaqqa? Cheqaptaqariki tukuy imapas qanmantam hamun, ñoqaykuqa gochkaykiku qanmanta chaskisqallaykutam.¹⁵ Qampa ñawpaqnikiqiqa kachkaniku samapakuq forasterokuna hinallam, hina chaynallam karqaku llapallan ñawpaq abueloykupas. Ñoqaykupa vidaykuqa kay pachapi chinkaruq llantuy hinallam.

¹⁶—Dios Taytallayku, yupaychallasqayku, tukuy kay alistasqayku qori-qollqeqa llapallanmi qanmanta hamun hinas papas hina qampam, chaykunataqa alistarqani-ku chuya sutillaykipaq templota ruranaykupaqmi.¹⁷ Diosmilla, ñoqaqa yachanim runakunapa sonqonta qampuni qawasqaykita chaynataq munasqaykiman hina kawsaq runakunaqa agradokyipaq kasqanta, chayraykum allin sonqoywan tukuy kaykunataqa ofrecemuchkayki. Kunanmi kusikuywan qawaykuni kaypi huñunasqa runaykikunaqa voluntad ofrendanku qomususqaykita.¹⁸ Abueloyku Abrahampa, Isaacpa hinaspa Israelpa yupaychasqan Tayta Dios, yanapaykuyá kay runakunapa sonqon hina kaynalla kananpaq, paykunaqa qanman sonqo runakunayá kachunku.¹⁹ Churiy Salomonmanpas allin sonqotayá qoykuy chaynapi kamachikusqaykikuna, Chunkantin Kamachikuynikunata hinaspa decretoykikunata cumplispa alistasqay kaqkunawan templota rurananpaq —nispa.

²⁰ Davidqa huñunasqa llapallan runakunatapas kaynatam nirqa:

—Kunanqa yupaychasqanchik Tayta Diostayá alabaychik —nispa.

Hinaptinmi chaypi huñunasqa llapallan runakuna abuelonkupa yupaychasqan-ku Tayta Diosta alabarqaku, qonqoranpam pampaman kumuykurfaku Tayta Diospa qayllanpipas chaynataq reypa qayllanpipas.²¹ Paqarinintin punchawñataqmi Tayta Diospaq wañuchipurqaku animalkunata, ofrecerqakutaqmi lliw kañana ofrendakunatapas. Chay ofrecesqankum karqa waranqa malta torokuna, waranqa carnerokuna, waranqa malta carnerokuna, chaykunataqa ofrecerqaku vino ofrendayoqtakamam, Israel casta llapallan runakunapaqpas ofrecerqakum wakin achka-achka ofrendakunatapas.²² Chay punchawpim ancha kusikuylawanña Tayta Diospa ñawpaqninpi mikuspa tomaraqaku hinas pam iskay kaq kutipiña reypa churarqaku Davidpa churin Salomonta. Paytaqa munaychakuq kananpaqmi aceitewan tallirqaku Tayta Diospa qayllanpi. Sadoctañataqmi aceitewan tallirqaku sacerdote kananpaq.²³ Chaynapimá Salomonqa Tayta Diospa qayllanpi gobiernayta qallaykurqa, payqa taytan Davidpa rantinpi gobiernaspanmi anchallaña bendecisqa karqa. Paytamá Israel casta llapallan runakuna kasukurqa.²⁴ Llapallan jefekunapas chaynataq valeroso soldadokunapas Rey Davidpa llapallan mirayninkunapiwanmi Rey Salomonta kasukunankupaqña churakurqaku.²⁵ Tayta Diosmi Rey Salomonta llumpa-llumpayta hatuncharqa Israel casta runakunapa qayllanpi, payqa gobiernasqanpim ancha-ancha reqsisqa rikurirurqa, payqa ñawpaqnintaqa chayna ancha reqsisqa reyqa manam karqachu Israel nacionpiqa.

Davidpa wañukusqanmanta

(1 R 2:10-12)

²⁶ Isaipa churin Davidmá gobiernarqa enteron Israel nacionpi.²⁷ Payqa Israel nacionpim gobiernarqa tawa chunka wata. Qanchis watam gobiernarqa Hebron llaqtapi, kimsa chunka kimsayoq watañataqmi gobiernarqa Jerusalen llaqtapi.²⁸ Payqa wañukurqa yuyaq kaynini pi achkallaña watayoqmi, payqa wañukurqa apu-apullañam chaynataq anchallaña reqsisqam. Paypa rantinpim gobiernarqa churin Salomon.

²⁹ Rey Davidpa rurasqankunaqa qallariyinimanta tukuy ninkamam qellqas-qa kachkan Diosmanta willakuq Samuelwan suticasqa libropi, qellqasqataqmi

kachan Diosmanta willakuq Natarpa qellqasqan libropipas chaynataq Diosmanta willakuq Gadpa qellqasqan libropipas.³⁰ Qellqasqamá kachkan gobiernonpi tukuy ima pasasqanmantapas atiyninmantapas, tukuy ima payta pasasqanmantapas chaynataq Israel naciontawan wakin nacionta imam pasasqanmantapas.

CRONICAS SUTIYOQ ISKAY KAQ LIBRO

Cronicaswan sutichasqa kay iskay kaq libroqa iskay parteman rakisqam kanman:

Punta kaq partem willakun Rey Salomonpa gobiernasqanmanta (1-9).

Iskay kaq parteñataqmi willakun norte lawpi Israel castakuna Rey Davidpa contranpi hatarispa rakikurusqankumanta (10).

Kimsa kaq parteñataqmi willakun Israel runakuna huklaw nacionman preso pusasqa kasqankumantawan kutimumankupaq Rey Ciropa decretasqanmanta (11-36).

Yachayta Salomon mañakusqanmanta

(1 R 3:3-15)

1 ¹Rey Davidpa churin Salomonmi takyachisqa karqa gobiernonpi. yupaychasan Tayta Dios payta yanapaspanmi ancha reqsisqata rurarurqa. ²Salomonmi lliw Israel nacionpi huñururqa waranqa soldado kamachiqkunata, pachak soldado kamachiqkunata hinaspa juezkunata, huñururqataqmi llapallan autoridadkunatawan ayllukunapa llapallan jefenkunatapas. ³Salomonmi rirqa llapallan huñunasqa runakunapiwan Gabaon llaqta lawpi moqoman, chaypim karqa Diosman asuykuna karpa, chay karpatam chunniqpi rurachirqa Tayta Diospa serviçnin Moises. ⁴Ichaqa Davidmi Quiriat-jearim llaqtamanta Diospa baulninta apamurqa kikinpa alistasqan lugarmán, chaytaqa apamurqa Jerusalen llaqtapi huk karpara armasqanraykum. ⁵Gabaon llaqta lawpitaqmi kachkarqa broncemanta altarpas Tayta Diospa ⁶yachanan karpara ñawpaqninpi, chay altartam rurarqa Uripa churin otaq Hurpa willkan Bezaleel, chaymanmi Salomonwan llapallan huñunasqa runakuna rirqa Diosta tapukamunankupaq.

⁶Tayta Diospa qayllanpi broncemanta altarmánmi Salomon seqarurqa, chay altarqa karqa Diosman asuykuna karpara ñawpaqninpim, chay altarpim waranqa animalkunata wañuchispa lliwta kañarqa.

⁷Chay tuta Salomonman Dios rikuriykuspanmi nirqa:

—Mañakuway imam munasqaykita, ñoqam qosqayki —nispa. ⁸Chaymi Salomonñataq nirqa:

—Qanmi taytay Davidta ancha-anchata kuyapayaspayki ñoqataspas reypaq churaykuwanki taytaypa rantinpi. ⁹Dios Taytalláy, kunanyá cumplikuchun taytay Davidman prometesqayki, qanmi churawarqanki kay pachapi polvo hina achka-achkallaña runakunapa reynin kanaypaq. ¹⁰Kunanyá qoway yuyaytawan yachayta kay runakunata gobiernanayaq. ¿Pitaq gobiernanman kay achkallaña runaykikunataqa? —nispa.

¹¹Hinaptinmi Diosñataq nirqa:

—Kaytaqa allintam piensarqanki, qamqa manam mañakuchkanki apuyaytachu nitaq qori-qollqetachu nitaq reqsisqa kaytachu nitaq enemigoykikuna wañunantachu nitaq unay kawsakuya-chu. Qamqa runaykunata gobiernanaykipaqmi mañakuwachkanki yuyaytawan yachayta, paykunapa reynin kanaykipaqmá churarqayki.¹² Chayraykum yuyaytawan yachayta qosqayki, qosqaykitaqmi apuyaytawan qori-qollqetapas chaynataq reqsisqa kaytapas. Manam qam hinaqa karqachu mayqan reypas, manataqmi kanqachu huk reypas —nispa.

¹³Gabaon llaqta law moqomantam otaq Diosman asuykuna karpamantam Salomon kutimurqa Jerusalen llaqtaman hinaspm gobiernarqa Israel nacionpi.

Rey Salomonpa rantisqankunamanta

(1 R 10:26-29. 2 Cr 9:25-28)

¹⁴Rey Salomonmi huñurachirqa carretakunatawan caballopi sillakuqkunata. Kapurqam waranqa tawa pachaknin carretankuna hinaspa chunka iskayniyoq waranqa sillakuqkuna, paykunatam carretakunapa kasqan llaqtakunaman churachirqa, churachirqataqmi Jerusalen llaqtapi reywan kanankupaqpas. ¹⁵Reymi Jerusalen llaqtapi huñurachirqa qori-qollqeta rumita hinaña, cedro sachakunañataqmi karqa waqtakunapi wiñaq purun higos sachakuna hinaña. ¹⁶Muzri lawmantawan Cilicia lawmantam apamuqku Salomonpaq caballokunata. Reypaq rantimuqkunamá chaylawkunamanta rantimuqku. ¹⁷Muzri lawmantam sapa carretata *rantimuqku yaqa qanchis kilo qollqewan, caballotañataq yaqa iskay kilo qollqewan, paykunañataqmi rantikuqku Het casta runakunapa reyinkunaman hinaspa Aram nacionniyoq reykunaman.

Rey Hiranwan Salomon contrato rurasqanmanta

(1 R 5:1-18. 7:13-14)

2 ¹Rey Salomonmi piensarqa Tayta Diospaq templo rurayta, piensarurqataqmi gobiernananaq palacio ruraytapas. ²Chaypaqmi Salomon akllaykurqa imapas apaq qanchis chunka waranqa runakunata hinaspa rumita labramuq pusaq chunka waranqa runakunata, akllarqataqmi llamkaqkunapa kimsa waranqa soqta pachaknin capatazninkunatas.

³Tiro llaqtapa reynin Hiranman Salomon kachaspanmi nichimurqa:

Ñoqawanyá ruray taytay Davidwan imam rurasqaykita, paymanmi apachimurqanki cedrokunata *yachanan palaciota rurakunanaq. ⁴Ñoqam rurasaq yupaychasqay Tayta Diospaq templota paypa qayllanpi miski asnaq inciensota kañanaypaq, chaypim sapa kutilla churasaq patanasqa Diospa tantantapas. Chaypitaqmi sapa tempranon hinaspa sapa tarden animalkunatas wañuchispay lliwta kañapusaq, chaynallatam rurasaq samana punchawkunapipas, mosoq killakunapipas chaynataq yupaychasqayku Tayta Diospa fiestankunapipas. Chaykunaqa wiña-wiñayapaqmi rurasqa kanan Israel nacionpi. ⁵Templo rurasqayqa kanqa hatunsum, chaynaqa kanqa Diosnyikuqa llapallan dioskunamantapas hatu-hatunsu kasqanraykum.

⁶Aswanqa épitaq atinman paypaq templo rurapuya? iCielokunapipas nitaq cielokunapa hanayninpipas manam payqa kamanmanchu! ⁷Pitaq ñioqaqa kani templonta rurapunayaq chaynapi paypa qayllanpi inciensollataña kañanaypaqpas?

⁷Kachamuwayá imakunapas tallay yachaq runata chaynapi qorimanta, qollqemanta, broncemanta, fierromanta, puka qaytumanta, grosella qaytumanta

hinaspa azul qaytumanta rurananpaq. Paymi llamkanqa Juda lawpi *yachaq maestrokunawan hinaspa Jerusalen llaqtapi maestrokunawan, paykunatam taytay David contratarqa. ⁸Libano montemantayá apachimuway cedro qerukunata, cipres qerukunata hinaspa sandalo sutiyoq qerukunata. Ñoqaqa yachanim serviqnikikuna Libano montepi chay qerukuna kuchuy yachasqankuta, chaynaqa serviqniyunkunam qampa serviqnikikunata yanapanqaku. ⁹Achka qerukunatayá huñumuchunku, templo rurasqayqa kanqa suma-sumaq hatun templom. ¹⁰Qeru kuchumuq hinaspa labraq serviqnikikunapaqmí qosaq tawa waranqa tawa pachaknin tonelada kutasqa trigota, tawa waranqa tawa pachaknin tonelada cebadata, tawa pachak tawa chunkan waranqa litro vinota hinaspa hina chayna aceiteta.

¹¹ Hinaptinmi Tiro llaqtapa reynin Hiram cartarqa Salomonman kaynata:

Tayta Diosmi kuyarqa runankunata hinaspm churasurqanki paykunapa reynin kanaykipaq. ¹²Kay pachapas chaynataq cielokunapas unanchaq Israelpa yupaychasqan Tayta Diosqa alabasqayá kachun. Paymi Rey Davidman qoykurqa yachaysapa allin piensaq churita. Chaymi qam ruranki Tayta Diospa templontawan gobiernanaykipaq palaciota. ¹³Ñoqam kachamuyki yuyaysapa allin yachayniyoq Hiram-abi sutiyoq maestrota. ¹⁴Payqa Dan ayllumanta kaq warmipa wawanmi hinaspa Tiro llaqtayoq runapa churinmi. Payqa yachanmi qorimanta, qollqemanta, broncemanta, fierromanta, rumimanta hinaspa tablamanta tukuy ima rurayta, yachantaqmi grosella qaytumanta, morado qaytumanta, lino qaytumanta hinaspa puka qaytumanta tukuy ima ruraytapas. Yachantaqmi tukuy ima tallaytapas hinaspa llapa dibujokuna ruraytapas. Paymi llamkanqa maestroykikunawan hinaspa taytayki Davidpa contratasqan maestrokunawan. ¹⁵Chaynaqa kunanyá kay serviqnikikunaman apachimuwayku trigotawan cebadata chaynataq aceitetawan vino prometewasqaykitapas. ¹⁶Hinaptinqa necesitasqayki qerukunatam kuchumusaqku Libano montemanta hinaspm Jope llaqtakama balsakunapi lamar ochanta aparamuptiyku chaymanta apachinki Jerusalen llaqtaman.

¹⁷Salomonmi yupachirqa Israel nacionpi llapallan forastero runakunata, payqa yupachirqa taytan Davidpa yupachisqanmanta qepatañam, yuparachiptinmi karqa pachak pichqa chunkan kimsayoq waranqa soqta pachaknin runakuna. ¹⁸Paykunamantam akllarqa imapas apaq qanchis chunka waranqa runakunata, akllarqataqmi rumita orqopi labramuq pusaq chunka waranqa runakunatapas chaynataq llamkaqkunapa kimsa waranqa soqta pachaknin capatazninkunatapas.

Templota Salomon rurachisqanmanta

(1 R 6:1-38)

3 ¹Salomonmi Tayta Diospa templon rurachiyta gallaykurqa Jerusalen llaqtapi kaq Moriah sutiyoq moqopi, chay sitiopim Tayta Dios rikuriykurqa taytan Davidman, chay sitiotam David alistarqa Tayta Diospa templon rurachinanpaq, chay sitioqa karqa Jebus casta Ornan sutiyoq runapa eranmi. ²Tawa watamanía Rey Salomon gobiernach-kaspanmi chay templo ruraytaqa qallarichirqa iskay kaq killapa iskay kaq punchawninpi.

³Kaynatam Salomon cimientachirqa Diospa templonta: Templo lagonmi karqa iskay chunka qanchisniyoq metro, anchonñataqmi karqa isqon metro. ⁴Templo corre-

dorninpa largonñataqmi karqa isqon metro templopa anchonwan igual, altonpas karqa isqon metrotaqmi, chay corredorpa ukuntam qaracharqa qori-puowan.⁵ Hatunnin cuartopa perqantañataqmi tableachirqa cipres tablakunawan hinaspm qaracharqa qori-puowan, chaypa hawanpiñataqmi tallachirqa palmerakunatawan cadenakunata.⁶ Templotam adornachirqa alhaja rumikunawan, chaypi servikuq qoriqa karqa Parvaim lawmanta kaqmi.⁷ Qoriwanmi qaracharqa templopa ukunta: vigankunata, punkunpa marconkunata, perqankunata hinaspa punkunkunata. Perqankunapias tallachirqataqmi querubin sutiyoq angelkunata.

⁸Rurachirqataqmi “Chuyay-chuyay” sutiyoq cuartotapas, chaytaqa rurachirqa templopa anchon hina isqon metro largoyoqtam, hina isqon metrollataqmi karqa chay cuartopa anchonpas, chay cuartotam qaracharqa qori-puowan, chay qorim karqa yaqa iskay chunka tonelada.⁹Sapa clavopa llasayninmi karqa parte kilo tumpa masnin, qoriwanmi qaracharqa altosninpí cuartokunatapas.

¹⁰Rurachirqataqmi “Chuyay-chuyay” sutiyoq cuartopi kananpaq querubin sutiyoq iskay angelkunatapas, kullumanta tallarachispanmi qaracharqa qoriwan.¹¹ Iskaynin querubinkunapa raprampa largonmi karqa isqon metro. Huknin raprampa largonmi iskay metro cuarton chaymi hayparqa templopa perqankama, huknin raprampa largonpas iskay metro cuarton kaspanmi tupanakurqa huknin querubinpa rapranwan.¹²Hina iskay metro cuartontaqmi karqa huknin querubinpa raprampas chaymi hayparqa templopa perqankama, chaynataqmi huknin raprampa largonpas karqa iskay metro cuartontaq chaymi tupanakurqa hukmin querubinpa rapranwan.¹³Chay querubinkunapa kicharayaq rapranmi karqa isqon metro, chaykunam sayaspa qawarqaku hatun cuarto lawman.¹⁴Telatapas rurqrataqmi morado qaytumanta, grosella qaytumanta, guindo qaytumanta hinaspa fino linomanta, chay telapa hawanpim rurachirqa kuruyoq querubin sutiyoq angelkunata.

Iskay pilarkuna rurachisqanmanta

(1 R 7:15-22)

¹⁵Templopa ñawpaqninpim Salomon rurachirqa iskay pilarkunata yaqa chunka soqtayoq metro altoyoqtakama, chaykunapa puntanpim karqa iskay metro cuarton sayayniyoq adornokuna.¹⁶“Chuyay-chuyay” sutiyoq cuartopipas rurachirqataqmi cade-nakunata, chaykunamat churarqa pilarpa adornonkunapa hawanman. Rurachirqataqmi pachak granadakunatapas hinaspm chaykunata churarqa cadenakunapa hawanman.¹⁷Chay pilarkunamat churarqa templopa punkunman, huknintam churarqa chay punkupa *alleqnin lawman huknintañataq *ichoqnin lawman, alleqnin lawpi kaqtam suticharqa “Jaquin” nispa, ichoqnin lawpi kaqtañataqmi suticharqa “Boaz” nispa.

Templopa llapa imankunamanta

(1 R 7:23-51)

4 ¹Salomonmi altarta rurachirqa broncemanta isqon metro largoyoqta, isqon metro anchoyoyaqta hinaspa tawa metro parten altoyoqta.²Fundichirqataqmi broncemanta hatun ruyru estanquetapas, huknin patanmanta huknin patankamam karqa tawa metro parten, sayayniñataqmi karqa iskay metro cuarton, muyuriqninñataqmi karqa chunka kimsayoq metro parten cordel sayayniyoq.³Chay estanquepa uray law muyuriqninpiñataqmi karqa iskay seqe bueyeskuna, chunka bueyeskunam karqa sapa tawa chunka pichqayoq centimetropi, chaykunam fundisqa karqa estanquewan huk piezalla.⁴Chay estanquem tiyarqa broncemanta fundisqa chunka iskayniyoq bueyeskunapa hawanpi,

kimsa bueyeskunam qawarqa norte lawman, kimsa bueyeskunañataq intipa siqaykunan lawman, kimsa bueyeskunañataqmi qawarqa surlawman, kimsa bueyeskunañataq intipa qespimunan lawman, bueyeskunapa ankanmi uku lawpi karqa.⁵ Chay estanquepa raktanmi karqa pusaq centimetro, patanñataqmi amanqay wayta panchiqman rikchakurqa. Chay estanquemanmi huntaq soqta chunka soqtayoq waranqa litro yaku.

⁶Rurachirqataqmí chunka lavatoriokunatapas, chaykunatam churarqa pichqata *alleq lawnинman, wakin pichqatañataq *ichoq lawnинman, chaypim mayllaqku kañanankupaq nakasqanku animalkunatawan nakanapaq kaqkunata, estanquem ichaqa karqa sacerdotekekunapaq mayllakunanaq.

⁷Rurachirqataqmí Diospa kamachisqanman hina qorimanta chunka candelerokunatapas, chaykunatam churarqa temploman, pichqatam churarqa *alleq lawnинman wakin pichqatañataq *ichoq lawnинman. ⁸Rurachirqataqmí chunka mesakunatapas, chaykunatam churachirqa temploman, pichqatam churachirqa alleq lawnинman wakin pichqatañataq ichoq lawnинman, rurachirqataqmí qorimanta tazonkunatapas.

⁹Sacerdotekekunapaqpas rurachirqam huk patiota, rurachirqataqmí hawapi huk hatun patiotapas punkuyoqtakama, chaypa punkunkunatam qaracharqa broncewan. ¹⁰Estanquetam churachirqa templopa *alleq lawnинman otaq intipa qespimunan surlawman.

¹¹Rurachirqataqmí mankakunatapas, palakunatapas chaynataq tazonkunatapas. Hiranmi tukuy chay obrakunata Salomonpa kamachisqanman hina tukururqa Diospa templonpaq. ¹²Paymá fundirqa iskaynin pilarkunata, pilarkunapa puntanpi pelota kaqla iskay adornokunata, chay pelota kaqla adorno tapaq iskaynin mallakunata. ¹³Chay iskaynin mallakunapaqpas rurachirqataqmí tawa pachak granadakunata, iskay seqe granadakunam karqa sapa mallapaq, chay mallakunaqa karqa pilarkunapa puntanpi kaq pelota kaqla adornokunata tapanpaqmi. ¹⁴Fundirqataqmí chunka carretakunatapas, carretakunapi churasqa chunka lavatoriokunatapas, ¹⁵estanquetapas, estanquepa tiyanan bueyeskunatas, ¹⁶mankakunatapas, palakunatapas chaynataq tazonkunatapas.

Hiranmi Rey Salomonpaq tukuy chaykunata rurarpa llipipipi broncemento, chaykunatam rurarpa Tayta Diospa templonpaq. ¹⁷Chaykunataqa reymi Jordan Maupha patanpi fundichirqa llinka mitu allpapa kasqanpi, chay sitioqa kachkan Sucot llaqtamanta Saretan llaqtaman rinapim. ¹⁸Salomonmi broncemento llapa ima rurachisqanta manaña pesarqachu nana-nanaq hinaspa manaña pesay atina kasqanrayku.

¹⁹Salomonqa rurachirqataqmí Diospa templonpi kaq tukuy imakunatapas, chaykunam karqa qorimanta altarwan qorimanta mesakuna, chay mesakunaqa karqa Diospa tantankuna churanapaqmi. ²⁰Rurachirqataqmí qori-puromanta candelerokunatapas mecherontintakama, chaykunatam churachirqa “Chuya” sutiyoq cuartopi chaynapi Diospa kamachisqanpi hina ratachisqa kananpaq. ²¹⁻²²Qori-puromantam rurachirqa waytakunatapas, mecherokunatapas, tenazakunatapas, mecha kaptanapaq tijeraskunatapas, tazonkunatapas, wisllakunatapas chaynataq incienso qontichina kaqkunatapas. Qorimantataqmí rurachirqa “Chuyay-chuyay” sutiyoq cuartopa chaynataq “Chuya” sutiyoq cuartopa punkunkunatapas hinaspa templopa hawa law punkunkunatapas.

5 ¹Chaynatam Rey Salomon Tayta Diospa templonpaq obrakuna rurasqanta tukurachirqa hinaspm taytan Davidpa sapaqchasqan qori-qollqe llapa servicio-kunata churarqa Tayta Diospa templonpi kaq tukuy ima waqaychana cuartokunaman.

Diospa baulninta temploman Salomon apachisqanmanta
(1 R 8:1-11)

²Salomonmi Jerusalen llaqtapi huñurachirqa Israel casta autoridadkunata, ayllu-kunapa kamachiqinkunata hinaspa Israel familiakunapi ancha reqsisqa runakunata. Paykunataqa huñurachirqa “Davidpa Llaqtan” sutyoq barriomanta Tayta Diospa contrato baulninta apamunankupaqmi, chay barriopa huknin sutinmi karqa Sion.³ Rey Salomonmi Israel casta llapallan runakunawan huñunakurqa watapa qanchis kaq killanpi, paykunaqa huñunakurqa hatun fiestata ruranankupaqmi.⁴ Israel castamanta llapallan ancianokuna hamuruptimmi Leviy castakuna baulta hoqarispa⁵aparqaku, aparqakutaqmi Diosman asuykuna karpatapas, karpapi Diosllapaqñä sapaqchasqa llapallan serviciokunatas, chaykunataqa sacerdotekunawan Leviy casta runakunam aparqaku.⁶ Rey Salomonmi Israel castamanta llapallan huñunasqa runakunawan asuykurqa baulpa ñawpaqninman hinaspm ovejakunatawan bueyeskunata Tayta Diospaq wañuchirqaku, chaykunaqa karqa manaña yupay atinam.⁷ Sacerdotekunam Tayta Diospa contrato baulninta churaykurqaku maypim kanan templopa ukun lawpi kaq “Chuyay-chuyay” sutyoq cuartoman, chay churananku sitioqa karqa querubin sutyoq angelkunapa raprampa ukunpim.⁸ Querubinkunapa raprankuna baulpa hawanman kicharisqa kaptinmi chay querubinkunaqa taparqa baultawan chay baul hombronanku varillakunata.⁹ Baulta hombronanku varillakunam allin largoyoq karqa chaymi hawa law cuartomanraq rikukurqa, chay cuartoqariki “Chuya” sutyoq cuartom ichaq templopa hawa lawnинmantaqa manam rikurqakuchu, chaynam kachkan kay libro qellqasqa kasqan punchawkama.¹⁰ Baulpa ukunpiqa karqa iskay labrasqa tabla rumikunallam, chay tabla rumikunataqa Horeb Orqo lawpi kachkaptinkuraqmi Moises churarqa, chay tabla rumikunapi qellqaspam Tayta Dios contratota rurarqa Israelpa mirayninkunawan Egipto nacionmanta lloqsimuchkaptinku.

¹¹ Sacerdotekunam Diospa templonmanta lloqsiramurqaku, chaypi kaq sacerdotekunaqa mayqan turnonku kaptinpas llapallankum chuyanchasqaña karqaku.¹² Llapallan takiq Leviy casta runakunamantataqmi Asafwan Heman hinaspa Jedutun llapallan churinkunapiwan chaynataq wawqen Kunapiwan fino linowan pachasqakama tocarqaku platillokunata, taksapas-hatunpas arpakunata, paykunaqa tocarqaku intipa qespmunan law altarpa waqtanpim, pachak iskay chunkan sacerdotekunapas paykunawantaqmi tocarqa cornetillakunata.

¹³ Cornetillakunata tocaptinkum llapallanku takispas huk vozlla Tayta Diosta alabarqaku hinaspa graciasta qorqaku. Cornetillakunata, platillokunata hinaspa huk rikchaq tocanakunata tocaspankum hinaspa takispankum Tayta Diosta alabarqaku kaynata:

Allin kasqanraykuyá
 Tayta Diosta alabaychik.
 Wiñaypaq kuyapayakuq kasqanraykuyá
 Tayta Diosta alabaychik.

Hinaptinmi Tayta Diospa templonman puyu huntaykamurqa.¹⁴ Chay puyu otaq Tayta Diospa kanchariynin temploman huntarusqanraykumá sacerdotekuna mana atirqakuchu santuariopi imam rurananku rurayta.

Templota Salomon dedicasqanmanta
(1 R 8:12-66)

6 ¹Salomonmi nirqa:

Dios Taytalláy, qanmi nirqanki:
“Tutayay puyu ukupim *yachasaq” nispa.
² Ichaqa rurachipurqaykim
suma-sumaq templota chaypi wiñaypaq
*yachanaykipaq, nispa.

³ Rey muyuriykupanmi Israel casta llapa huñunasqa runakuna sayachkaptin paykunapaq Diospa bendicionninta mañakurqa:

⁴—Alabasqayá kachun Israelpa yupaychasqan Tayta Diosqa, taytay Davidman prometesqantam payqa atiyninwan cumplirun. Paymá kaynata nirqa: ⁵“Runaykunata Egípto nacionmanta horqomusqaymantapunim mana akllarqanichu Israel ayllukunapa mayqan llaqtantapas chaypi sutiy reqsisqa kananpaq templota rurachinaypaq, manataqmí huk runatachu akllarqani Israel casta runaykunapa jefenpaqpas. ⁶Aswanaq Jerusalen llaqtatam akllarqani chaypi sutiy reqsisqa kananpaq, Davidtañataqmí akllarqani Israel runaykunata gobiernananpaq” nispa. ⁷Taytay Davidmi tukuy sonqonwan munarqa Israelpa yupaychasqan Tayta Diospaq huk templo rurayta. ⁸Ichaqa Tayta Diosmi taytay Davidta nirqa: “Tukuy sonqoykiwan huk templota rurapuwanyakiwa munasqaykiqa allinmi, ⁹ichaqa manam qamchu chay templotaqa rurapuwanki, qampa churikim chay templotaqa rurapuwanka” nispa.

¹⁰—Tayta Diosmi prometekusqanta cumplirqa. Ñoqam taytay Davidpa rantinpi Israel nacionpi gobiernachkani Tayta Diospa nisqanpi hina, Israelpa yupaychasqan Tayta Diospaqmi templota rurachini. ¹¹Israelpa mirayninkunawan Tayta Diospa contrato baulnintapas chaymanmi churachirqani —nispa.

¹²Tayta Diospa altarninpa ñawpaqninpi Rey Salomon sayaykupanmi Israel casta llapallan huñunasqa runakunapa qayllanpi makinkunata hoqarirqa. ¹³Salomonmi rurachirqaña bronce manta patakta, chaypa largonmi karqa iskay metro cuarton, hina chaynallam karqa anchonpas, altonañataqmí karqa huk metro kimsa chunka pichqayoq centimetro, chaytam churaykurqa patiopa chawpinman hinaspam hawanman seque rupa qonqorakuykurqa huñunasqa Israel casta llapallan runakunapa qayllanpi. Chaypimá makinkunata altoman hoqarispa nirqa:

¹⁴—Israelpa yupaychasqan Tayta Dios, qam hina Diosqa manam kanchu hanaq pa-chapipas nitaq kay pachapipas, qamqariki tukuy sonqonwan kawsaq siervoykunata favorecespa contrato yki cumpliqmi kanki. ¹⁵Serviqniki taytay Davidman prometesqaykitam cumplirqanki, kunan punchawkunapi pasasqanman hinamá rimasqaykitaka imam rurasqaykiwan cumplirqanki. ¹⁶Chaynaqa Israelpa yupaychasqan Tayta Dios, kunanyá cumpliy serviqniki taytay Davidman prometesqaykiti, qanmi payta nirqanki: “Ñoqapa ñawpaqnipyiqa mana tukuytam qampa miraynikimanta Israel nacionpi gobiernaq qari kanqa, ichaqa churikikunaqa munasqayman hinayá kawsachun, yachachiku niyikunata cumplispa kawsasqaykiman hinayá paykunapas kawsachunku” nispa. ¹⁷Israelpa yupaychasqan Tayta Dios, kunanyá serviqniki taytay Davidman nisqaykiqa cumplikuchun.

¹⁸—Ichaqa Taytay c̄heqaptachu qamqa runakunawan kay pachapi *yachawaq? Cie-lokunapipas nitaq cielokunapa hanayninpipas manam qamqa kamawaqchu, chaynaqa

čimaynataq kay templo rurasqaypiqa yachawaq? ¹⁹Chaywanpas yupaychaspay Dios Taytalláy, kay serviqnikipa mañakusqaytayá uyariykullaway, ñawpaqnikipi qayakusqaytayá kunanpuni uyariykullaway. ²⁰Tuta punchawyá qaway kay templota, kay sitiomantam nirqanki: "Sutymi chaypi reqsisqa kanqa" nispa, chaynaqa kay sitioman qawarimuspayá uyariykullaway kay serviqnikipa mañakusqayta. ²¹Kay serviqnikipas chaynataq Israel casta runaykikunapas kay sitio lawman qawarimuspa ruegakuptiykumá uyariykullawan-kiku. Hanaq pacha *yachasqaykimanta uyariykamuspamá pampachaykullawankiku.

²²—Sichu pipas runamasinpa contranpi huchallikuruptin chay runata kay templopi kaq altarnikipa ñawpaqninpi jurachiptinkuqa ²³qanmi hanaq pachamanta uyariykamunki hinaspam serviqnikikunata juzganki, mana allin ruraqtapas castigaspaykim pagapunki mana allin rurasqanman hina, mana huchayoqtam ichaqa mana huchayoqta hina chaskispayki allin rurasqanman hina pagapunki.

²⁴—Sichu Israel casta runaykikuna enemigonkunawan vencerachikunkaku qampa contraykipi huchallikurusqankurayku ichaqa qanman kasqallan kutirkamuspa qamta alabaspa hinaspam mañakuspa kay templo lawman qawamuspa ruegakusuptikiqa ²⁵qanmi hanaq pachamanta uyariykamunki, Israel casta runaykikunapa huchantam pampachay-kunki hinaspam kutichimunki paykunaman hinaspam abueloykuman qosqayki allpaman.

²⁶—Sichu qampa contraykipi paykuna huchallikurusqanrayku mana para kanmanchu ichaqa humillachisqaykirayku kay sitioman qawarimuspa sutikita alabaptinkuqa hinaspam huchankumanta wanakuptinkuqa ²⁷qanmi hanaq pachamanta uyarimunki hinaspam serviqni Israel casta runaykikunapa huchankunata pampachaykunki, munasqaykiman hina kawsanankupaq yachachispaykim parata kacharimunki runaykikunaman herencia qosqayki allpaman.

²⁸—Sichu nacionpi yarqaypas, peste onqoypas karuptinqa otaq kawsaykunapas cha-kiptinqa otaq ismuptinqa otaq hatunpas taksapas aqarway urukuna karuptinqa otaq nacionniyutapas enemigo atacananpaq muyuruptinqa otaq huk rikchaq onqoykunapas karuptinqa ²⁹sonqonpi llakikuspa mayqen runapas otaq Israel casta runapas kay templo lawman makinkunata hoqarimuspa mañakuptinqa otaq ruegakuptinqa ³⁰hanaq pacha *yachasqaykimantayá uyariykamuy, paykunataqa pampachaykuspayá sapakamaman pagapuy kawsasqankuman hina hinaspam sonqonku reqsisqaykiman hina. Qamllamriki llapa runakunapa sonqontaqa reqsinki. ³¹Chaynapim paykunaqa respetasunki hinaspam kasusunki abueloykuman qosqayki allpapi kawsananku punchawkama.

³²—Forastero runakunapas, mana Israel casta runaykikuna kachkaspam qamray-ku karo llaqtakunamantaraq hamunqaku hatun sutikirayku hinaspam hatun atiywan castigaspa rurasqaykirayku. Chaykunaryku hamuspa kay temployki lawman mañaka-muptinkum ³³hanaq pacha *yachasqaykimanta uyariykamunki, chay forastero runapa mañakususqaykiman hinamá ruraykunki, chayna kaptinqa kay pachapi llapallan runakunapas sutikitam reqsinqaku, paykunapas Israel casta runaykikuna hina respetasuspakim kay rurachisqay temploqa sutikiwan sutichasqa kasqanta yachanqaku.

³⁴—Sichu runaykikuna rinman guerraman enemigonkupa contranpi qampa kachas-qayki ñanninta hinaspam qam Tayta Diosta mañakusunkiman akllasqayki kay llaqtaman qawarimuspanku otaq qampaq rurachisqay temploman qawarimuspanku ³⁵hinaptinqa qanmi hanaq pachamanta uyarimunki mañakususqaykita hinaspam vencechinki.

³⁶—Mana huchallikuq runaqa manam kanchu. Sichu qampa contraykipi huchalliku-rusqankurayku piñakuruspa enemigonkuman qoykuwaq chaynapi karumanpas otaq hichpamanpas preso apasqa kanankupaq ³⁷hinaptinñataq chay preso kasqanku allpapi

qanman kutirikamuspa ruegakamusunkiman kaynata: "Huchallikurunikum, mana allintam qampa contraykipi ruraruniku" nispa.³⁸ Sichu preso pusasqa kasqanku allpapi kachkaspa tukuy sonqonkuwan hinaspa tukuy vidankuwan qanman kutirikamunman-ku, sichu abueloykuman qosqayki allpa lawman otaq akllasqayki llaqta lawman otaq kay qampaq rurachisqay templo lawman qawarimuspa mañakamusuptikiqa³⁹ qanmi uyariykamunki hanaq pacha *yachasqaykimanta. Mañakamususqaykitamá favorninku-pi ruraykunki, pampachaykunkitaqmi contraykipi huchallikuq runaykikunatapas.

⁴⁰—Chaynaqa Dioslláy, kay lugarpí mañakusqaykutayá uyariykullawayku hin spa atiendeykullawayku.

⁴¹ Dios Taytalláy,

samanayki sitiomanyá qamqa riypuni.

Atiyники qawachiq

baulnikiwanyá yaykuypuni.

Dios Taytalláy,

sacerdotekunapas pachawan churakuchkaq hinayá salvasqa kachunku.

Qanman sonqo runakunapas

kusikuywanyá qaparichunku.

⁴² Dios Taytalláy,

aceitewan reyapaq nombrasqaykitayá

ama qepanchakuychu.

Serviqniki Davidpaq kuyapayakuynikitayá

ama qonqaruychu.

7 ¹Salomon chay mañakuya tukuruptinñataqmi hanaq pachamanta wichiyy-kamurqa nina hinas pam ruparurqa lliw kañanapaq animal wañuchisqanta, ruparurqataqmi Diospaq wakin animalkuna wañuchisqantapas hinaptinmi Tayta Diospa kanchariynin temploman huntaykurqa. ²Sacerdotekunam Tayta Diospa temploman mana yaykuya atirqakuchu paypa kanchariynin chayman huntarusqanrayku. ³Israelpa llapallan mirayninkunañataqmi nina wichiyykamusqanta hinaspa Tayta Diospa kanchariynin temploman huntarusqanta qawaykuspanku qon-qorana kumuykurqaku lozasqa pampakama, Tayta Diostam adorarqaku kaynata:

Allin kasqanraykuya

Tayta Diosman graciasta qosunchik.

Wiñaypaq kuyapayakuq kasqanraykuya

Tayta Diosman graciasta qosunchik.

⁴Chaymantam reywan Israel casta llapallan runakuna Tayta Diospaq animalku-nata wañuchispa adorarqaku. ⁵Rey Salomonmi Tayta Diospaq wañuchirqa iskay chunka iskayniyoq waranqa bueyeskunata hinaspa pachak iskay chunkan waranqa ovejakunata, chay animalkunaqa karqa Dioswan allinlla kasqankumanta ofrendam.

Chaynatamá reywan llapallan runakuna Diospa templonta dedicarqaku.

⁶Sacerdotekunapas imam ruranankutam rurarqaku, chaypitaqmi kachkarqaku Leviy casta runakunapas Tayta Diospaq tocanantinkama, chaykunataqa Rey Davidraqmi rurachirqa Tayta Diosman graciasta qonanpaq, chay takiqa karqa: "Payqa wiñaypaq ku-

yapayakuqmi” niq alabanapaq takim. Sacerdotekunamá cornetillakunata tocarqaku Leviy casta runakunapa chimpanpi, Israel casta llapallan runakunañataqmi sayachkarqaku.

⁷Rey Salomonmi Tayta Diospa templonpa ñawpagninpi kaq patiota Diosllapaqña sapaqcharqa, chaypimá kañarqa lliw kañana ofrendakunatawan Dioswan allinlla kasqanmanta ofrenda animalkunapa wirankunatapas. Chaynataqa rurarqa bronce-manta rurachisqan altar taksalla kasqanraykum, lliw kañana ofrendakunapaqpas, kawsay ofrendakunapaqpas chaynataq wirankunapapas manamá hayparqachu.

⁸Chay tiempopim Rey Salomon rurarqa hatun fiestata huñunasqa Israel Ilapallan runakunawan. Paykunam hamurqaku Hamat llaqtaman yaykunanku qasamantaraq chaynataq Egipto sutiyoc chaki wayqomantaraq, hamurqakuqariki qanchis punchaw fiestata ruranankupaqmi. ⁹Pusaq kaq punchawpiñataqmi rurarqaku hatun huñunakuyta, chaytaqa rurarqaku qanchis punchawnintinpuni altarta dedicasqankuraykum chaynataq huk qanchis punchawtawanraq hatun fiestata rurasqankuraykum. ¹⁰Qanchis kaq killapa iskay chunka kimsayoq punchawninpim rey aviarurqa runakunata wasinkumanña ripukunankupaq. Paykunaqa tukuy sonqonkuwanmi kusikurqaku Davidpaqpas, Salomonpaqpas chaynataq Israel casta runakunapaqpas Tayta Dios allinkunata rurasqanrayku.

Salomonwan Dios contrato rurasqanmanta

(1 R 9:1-9)

¹¹Tayta Diospa templontapas, kikinpa palaciontapas chaynataq tukuy ima ruray munasqantapas qespirachiptinmi, ¹²payman Tayta Dios tuta rikuriykuspan nirqa:

—Uyariykuykim mañakuwasqaykita chaymi kay sitiota akllaykuni animalkuna wañuchina templopaq. ¹³Chaynaqa sichu usyarachimusqayrayku mana paramuptinqa otaq aqarwaykunata kachaykamuptiy chakrapi tukuy kaqkunata mikuruptinqa otaq runaykunaman peste onqoykunata kachaykamuptiyqa ¹⁴hinaptin alabawaqniy runaykuna humillakuspa ruegakuwaptinqa hinospa tukuy mana allin kawsasqankumanta wana-kuptinkuqa ñoqam uyarimusaq hanaq pachamanta hinospam pampachasaq huchankuta, allpankutapas hina ñoqataqmi allinyachisaq. ¹⁵Kunanmantapunim kay sitiomanta maña-kamuwasqankuta atencionwan uyarisqaq. ¹⁶Kunanmi akllakuspay ñoqallapaqña sapaqchani kay templota sutiy wiña-wiñayapaq reqsisqa kananpaq. Tukuy tiempom kay templotaqa nanachikusaq. ¹⁷Sichu taytayki David hina ñoqapa qayllaypi kawsaspa tukuy kamachisqayta ruraptikiqa chaynataq reglamentoykunatapas hinospa decretoykunatapas kasukuptikiqa ¹⁸taytayki Davidman nisqaypi hinam gobiernoykita takyachisaq. Paymanmi nirqani: “Mana tukuytam qampa miraynikunamanta Israel nacionpi gobiernananpaq qari kanqa” nispa. ¹⁹Ichqaq sichu qamkunapas ñoqata qepanchakuruspa qosqay decretokunatawan kamachisqaykunata mana kasukuspa huk dioskunataña qatispa adoraptikichikqa ²⁰ñoqam qarqorusqaykichik qosqay allpamanta. Kay ñoqapaq sapaqchasqay templotapas chinkarachisaqmi hinaptinmi llapallan runakuna penqaspa burlakusunkichik.

²¹—Kay suma-sumaq templotapas purmasqataña qawaykuspankum haykam pasaqquna admirasqallaña tapukunkaku: “¿Imanasqamá Tayta Diosqa kay naciontawan kay templotaqa kaynata rurarun?” nispa. ²²Hinaptinmi uyariqkunañataq ninqaku: “Abuelonkunapa yupaychasqan Tayta Diosta saqerusqankuraykum chaynaqa kachkanku. Paymi Egipto nacionmanta horqomurqa ichqaq chay runakunaqa huk dioskunataña qatispam adorarqaku chaymi paykunamanqa diosninku tukuy kay mana allinkunata aparamun” nispa.

Salomonpa wakin rurasqankunamanta

(1 R 9:10-28)

8 ¹Rey Salomonmi Tayta Diospa templontawan kikinpa palacionta rurachirqa iskay chunka watapi. ²Rey Hirampa qosqan llaqtakunata mosoqmanta hatarirachispanmi chaykunapi churarqa Israelpa mirayninkunata.

³Chaymantam Salomon rirqa Soba lawpi Hamat llaqtaman hinaspm chay llaqtata dueñochakaramurqa. ⁴Mosoqmantataqmí rurachirqa chunniq lawpi kaq Tadmor sutiyoq llaqtatapas chaynataq kawsaykuna waqaychanan Hamat lawpi rurachisqan llapa llaqtakunatapas. ⁵Mosoqmantataqmí rurachirqa hanay lawpi kaq Bet-horon llaqtatapas hinaspa uray lawpi kaq Bet-horon llaqtatapas chaynapi murallasqa hinaspa cerrojasqa punkuyaq llaqtakuna kananpaq. ⁶Mosoqmantataqmí rurachirqa Baalat llaqtatawan kawsaykuna waqaychanan llapallan llaqtakunatapas chaynataq carretakunapa kanan llaqtakunatawan caballokunapa kanan llaqtakunatapas. Rurachirqataqmí Jerusalem llaqtapi, Libano Orqokunapi hinaspa enteron gobiernasqan allpapi llapa ima turay munasqantapas. ⁷Puchuraq Het casta runakunaqa, Amor casta runakunaqa, Ferez casta runakunaqa, Hiv casta runakunaqa chaynataq Jebus casta runakunaqa manam Israelpa mirayninkunachu karqa. ⁸Paykunapa mirayninkutamá otaq Israelpa mirayninkunapa mana chinkachiy atisqankutamá debaldella Salomon llamkachirqa kay libro qellqasqa kasqan tiempokama. ⁹Ichaqa Israelpa mirayninkunamantaqa manam pitapas debalde llaqa llamkachirqachu, paykunaqa karqaku soldadokunam, reypa yanapaqninkunam, capitankunam, carretankunapi kaq soldadokunapa jefenkunam hinaspa sillakuqkunapa jefenkunam. ¹⁰Rey Salomonpa rurachisqankunapi llamkaqkunata kamachiqkunam karqa iskay pachak pichqa chunkan capatazkuna.

¹¹“Davidpa llaqtan” sutiyaq barriomantam Salomon pusachirqa Faraonpa warmi churinta. Paytaqa pusachirqa paypaq palacio rurachipusqanmanmi, Salomonmi nirqa:

—Tayta Diospa baulninta apaykusqanku cuartokunaqa Diosllapaqña sapaq-chasqam, chaynaqa warmiyqa manam *yachanmanchu Israel nacionpa reynin Davidpa palacionpiqa —nispa.

¹²Rey Salomonmi Tayta Diosman ofreceq lliw kañanapaq kaq animalkunata, chaykunataqa ofreceq templopa corredornipa chimpanpi kaq rurachisqan Tayta Diospa altarninpim. ¹³Moisespa kamachikusqanman hinamá imatapas imam punchawllanpi ofrecerqa samana punchawkunapi, mosoq killa fiestakunapi hinaspa watapi rurana kimsa hatun fiestakunapi. Chay hatun fiestakunam karqa: Mana Qonchuyoq Tanta Fiesta, Semanakunapa Tukuyin Fiesta hinaspa Ramada Ruray Fiesta.

¹⁴Sacerdotekunatapas kamachirqataqmí taytan Davidpa kamachisqanman hina muyuyninpi ruranankupaq, kamachirqataqmí Leví casta runakunatapas chaynapi ruranankuman hina Tayta Diosta alabasca sacerdotekunatapas tukuy ima ruraypi sapa punchaw yanapanankupaq. Punkukunawan cuentallikuqkunatapas kamachirqataqmí muyuyninpi sapakama punkukunapi kanankupaq, kamachirqaqa Diospa runan Davidpa kamachisqanman hina ruranankupaqmi. ¹⁵Sacerdotekunapas chaynataq Leví casta runakunapas kasukurqakumá Rey Davidpa kamachisqanpi hina imam rurananmanta rurayta, kasukurqakuqa qori-qollqe waqaychana cuartokunawan imam ruraymantam. ¹⁶Tayta Diospa templon cimientachiy qallarisqanmantam Salomonqa tukuy imata rurachirqa qespichinankama, chaynatamá qespichirqa Tayta Diospa templonta.

¹⁷ Salomonmi rirqa Ezion-geber llaqtamanwan Elat llaqtaman, chay llaqtakunaqa karqa Edom nacionpi kaq Puka Lamar Qochapa patanpim. ¹⁸ Hiranmi lamar qocha allin reqsiq serviqninkunawan apachirqa buquekunata, kacharqataqmí buquekunapi llam-kaqkunatapas. Paykunam Ofir lawta rirqaku Salomonpa serviqninkunapiwan hinaspm chaymanta apamurqaku Rey Salomonman yaqa chunka pichqayoq tonelada qorita.

Rey Salomonman Saba nacionpa reinan watukusqanmanta

(1 R 10:1-13)

9 ¹ Salomon ancha reqsisqa kasqanmanta Saba nacionpa reinan uyariruspanmi hamurqa ancha sasa tapukuykunawan pruebananpaq. Jerusalen llaqtaman-má hamurqa achka-achka serviqninkunawan kuska, camellokunapim apamurqa miski asnaqkunata, achka-achka qorita hinaspa alhaja rumikunata, Salomonpa kasqanman chayaramuspanmi sonqonpi llapa ima piensasqanta nirqa.

² Chaymi Salomonñataq niykarirqa lliw tapukuyninta, ima tapukuyninpas manam puchurqachu mana contestasqaqa: ³ Saba nacionpa reinanmi qawaykurqa Salomonqa alli-allin yachayniyoq kasqanta, qawaykurqataqmí palacio rurachis-qantapas, ⁴ mesanpi tukuy rikchaq mikuykunatapas, palacionpi yanapaqninkunapa imaynam kawsaqskutapas, sirvientenkunapa imaynam servisqantapas hinaspa imaynam pachakusqankutapas. Qawaykurqataqmí reyman copa serviqkunatapas, paykunapa pachankutapas chaynataq Tayta Diospa templonpi animalkunata wañuchispa kañasqankutapas, chaykunawan admirakuspanmi ⁵ reyta nirqa:

—Cheqapmi kasqa rurasqaykimanta hinaspa alli-allin yachayniyoq kasqaykimanta niwasqankuqa. ⁶ Niwasqankutaqa manam creerqanichu ñawiykunawan kunan rikuykunaykama, manamiki partellantapas willawarqakuchu, tukuy yachaynikiqa uyarisqaymantapas aswanraqmí kasqa. ⁷ iMayna kusisqam kachkan runaykikunaqa chaynataq ñawpaqnikipi tukuy tiempo yachayniki uyariq serviqnikunkaqa! ⁸ iKuyasuspayki gobier nachisupnikí yupaychasqayki Tayta Diosyá alabasqa kachun! Diosqa Israel nacionta kuyasqanraykum chaynataq chay nacionta wiñaypaq takyachinanraykum qamta churasurqanki paykunapa reynin kanaykipaq chaynapi derechonpi allinta arreglanaykipaq —nispa.

⁹ Saba nacionpa reinanmá Rey Salomonman qorqa kimisa waranqa isqon pachak soqta chunkan kilo qorita, miski asnaq achka-achka especeriakunata chaynataq alhaja rumikunatapas. Saba nacion reinapa nana-nanaq miski asnaqkuna apamus-qanta hinaqa manam haykapipas Salomonmanqa apamurqaku.

¹⁰ Rey Hirampa serviqninkunapas Salomonpa serviqninkunapiwanmi Ofir lawmanta apamurqaku qorita, Sandalo sutiyoq qerokunata hinaspa alhaja rumikunatapas. ¹¹ Chay sandalo sutiyoq qerukunamatam Rey Salomon rurachirqa Tayta Diospa templonpi kaq gradaspi hapipakuna kaqkunata chaynataq kikinpa palacionpi kaq gradaspi hapipakuna kaqkunatapas. Tocaqkunapaqpas rurachirqataqmí hatun arpakunatawan taksa arpakunata. ¹² Rey Salomonmi Saba nacion reinaman qoykurqa tukuy ima apamusqanpa trueuenta, qoykurqataqmí tukuy ima mañaqusqantapas hinaptinmi reinaqa serviqninkunapiwan nacionninman kutikurqa.

Salomonpa riquezanmanta chaynataq reqsisqa kasqanmanta

(1 R 10:14-29. 2 Cr 1:14-17)

¹³ Salomonmi sapa wata chaskiq iskay chunka iskayniyoq tonelada qorita, ¹⁴ impuesto-tapas chaskirqam *rantikuq runakunamatawan negociantekunamatana hinaspa Arabia

law rey kunamanta. Israel nacionpi prefectokunamantañataqmi Rey Salomonqa chaskirqa qori-qollqeta. ¹⁵ Rey Salomonqa qorimantam rurachirqataq iskay pachak harkachikuna armakunata, sapakamatam rurachirqa soqta kilo masnin martillasqa qorimanta. ¹⁶ Hina qorimanta martillasqataqmi rurachirqa kimsa pachak taksa harkachikuna armakunatas, sapakamatam rurachirqa kimsa kilo masnin qorimanta hinaspam “Libano Monte” sutiyoq palaciopi churachirqa. ¹⁷ Elefantepa waqonmantapas rurachirqataqmi hatun tiyananta hinaspam qori-purowan qaracharqa. ¹⁸ Reypa tiyananmanmi seqarqa soqta gradaskuna, chaypitaqmi karqa qorimanta sarupakunapas. Tiyananpa Kaylaw-waklawninpiñataqmi karqa brazonpa samanankuna, chaykunapa sapa waqtanpim karqa sayachkaq leonkuna. ¹⁹ Chay soqta gradaskunapa kaylaw-waklawninpipas karqataqmi chunka iskayniyoq leonkuna, huk leonmi karqa sapa gradaspa waqtanpi. Chayna tiyanataqa manam mayqennin reypas rurachirqachu. ²⁰ Rey Salomonpa tomanan vasokunapas karqa qorimantam, “Libano Monte” sutiyoq palaciopi serviciokunapas qori-puromantam karqa, qollqemantaqa manam imapas karqachu. Salomonpa tiemponpiqa manam qollqetaqa qawariqkupaschu. ²¹ Lamar Qochapi reypa negocio ruranan buquenkunam viajaq Hirampa serviqninkunawan, sapa kimsa watamantam apamuqku qorita, qollqeta, elefantepa waqonta, monokunata hinaspas pavo realkunata.

²² Chaynapimá Rey Salomonqa masyarurqa tukuy hinastinpi reykunata apu kaynini pi chaynataq yachayninpipas. ²³ Llapallan kay pachapi reykunam munarqaku Rey Salomon rikuykuya hinaspas Diospa yachay qosqan uyariykuya. ²⁴ Llapallankum regalanankupaq sapa wata apamuqku qori-qollqe serviciokunata, sumaq pachakunata, armakunata, miski asnaqkunata, caballokunata hina spa mulakunata.

Rey Salomonpa rantisqankunamanta

(1 R 10:26-29. 2 Cr 1:14-17)

²⁵ Salomonpaqa kapurqataqmi caballo uywanan tawa waranqa establelokunapas chaynataq carretakuna waqaychananpas, karqataqmi caballoman chunka iskayniyoq waranqa sillakuqkunapas. Paykunatam carretakunapa kasqan llaqtakunaman churachirqa, churachirqataqmi Jerusalen llaqtapi reywan kanankupaqpas. ²⁶ Paymi munaychakurqa llapallan reykunapa hawanpi Eufrates Mayumanta Filistea ruanakunapa nacionninkama chaynataq Egipto nacionpa linderonkamapas. ²⁷ Reymi Jerusalen llaqtapi qollqeta huñurachirqa rumita hinaña, cedro sachakunañataqmi karurqa waqtakunapi wiñaq purun higos sachakuna hinaña. ²⁸ Mizraim lawmanta wan huiklaw karu nacionkunamantam apamuqku caballokunata Salomonpaq.

Rey Salomonpa wañukusqanmanta

(1 R 11:41-43)

²⁹ Qallariyninmanta tukuyinkama Salomonpa wakin rurasqankunaqa Diosmanta willakuq Natana pa libronpim qellqasqa kachkan, qellqasqataqmi kachkan Silo llaqtayoq Ahiaspa libronpipas chaynataq Iddopa libronpipas. Chay Iddo sutiyoq runam sueñoyninpi rikusqanta qellqarqa Nabatpa churin Jeroboampa contranpi. ³⁰ Rey Salomonmi Jerusalen llaqtapi *yachaspa lliw Israel nacionpi gobiernarqa tawa chunka wata. ³¹ Abuelonkuna hina Salomon wañuruptinmi pamparurqaku taytan “Davidpa Llaqtan” sutiyoq barriopi, paypa rantinpiñataqmi gobiernarqa churin Roboam.

Israel nacion iskayman rakikusqanmanta
(1 R 12:1-24)

10

¹Israel casta llapallan runakunam huñunakururqaku Siquem llaqtaman chaymi Roboam rirqa paytaña reypaq churanankupaq. ²Nabatpa churin Jeroboam chayta yacharuspanmi Egipтомanta kutimurqa. Paymi Rey Salomonmanta lluptiruspan Egipto nacionpiraq kachkarqa. ³Chaymi payta qayachimuptinku huñunasqa Israel casta llapallan runakunawan kuska rirqa Roboanman hinaspm kaynata nirqaku:

⁴—Llumpay llasaq yugota bueyesman churkuchkaq hinam taytayki llamka-chiwarqaku, kunanyá taytaykipa llumpay llamkay qowasqankuta menosyachiy, qechuwaykutaqyá llasaq yugo qowasqankutapas hinaptinqa servisqaykikum —nispa.

⁵Chaymi Roboamñataq nirqa:

—Kimsa punchawmantañayá kutimuychik —nispa.

Chaymi runakuna kutikurqaku. ⁶Hinaptinmi taytan Salomon kawsaptinraq serviqniñ ancianokunata Rey Roboam tapurqa consejachikunapaq:

—¿Imatataq consejawankichik kay runakunaman ninaypaq? —nispa.

⁷Chaymi paykunañataq nirqaku:

—Sichu allinlla kaspayki kay runakunapa munasqanta ruraspa sumaqlata rimapayaptikiqa paykunam servisunki tukuy tiempo —nispa.

⁸Roboanmi ichaqa ancianokunapa consejasqanta mana kasukuspan paywan kuska uywasqa serviqniñ mozokunataña tapurqa consejachikunapaq. ⁹Chay mozokunatamá nirqa:

—¿Imatataq consejawankichik kay runakunaman ninaypaq? Paykunam niwarqaku: “Taytaykipa llumpay llamkay qowasqankutayá menosyachiy, qechuwaykutaqyá llasaq yugo qowasqankutapas” nispa.

¹⁰Chaymi Roboanwan kuska uywasqa mozokunañataq nirqaku:

—“Taytaykipa llasaq yugo qowasqankuta menosyachiy” niq runakunamanmi ninki kaynata: “Ñoqapa uña dedoyqa taytaya piernamantapas aswan rakum.

¹¹Taytaymi llasaq yugota churkusurqankichik, ñoqam ichaqa aswan llasaqtaraq churkusqaykichik, taytaymi castigasurqankichik azotewan, ñoqam ichaqa castigasqaykichik fierro puntayoq azotewanraq” nispa.

¹²Rey Roboampa “Kimsa punchawmantam kutimunkichik” nispa nisqanman hinam Jeroboamqa llapallan runakunapiwan kutirqaku. ¹³Ancianokunapa consejasqanta mana kasukuspanmi reyqa nanay simiwan runakunata rimapayarqa.

¹⁴Mozokunapa consejasqanman hinamá nirqa kaynata:

—Taytaymi llasaq yugota churkusurqankichik, ñoqam ichaqa aswan llasaqtaraq churkusqaykichik, taytaymi castigasurqankichik azotewan, ñoqam ichaqa castigasqaykichik fierro puntayoq azotewanraq —nispa.

¹⁵Reymi runakunapa mañakusqanta mana kasurqachu, chaynataqa rurarqa Diosmanta willakuq Silo llaqtayoq Ahiaswan Nabatpa churin Jeroboanman Tayta Diospa nisqan cumplikunapaqmi. ¹⁶Reyqa mana uyarisqanta qawaykuspankum nirqaku:

Israel casta runakuna
 imanañam ñoqanchikpaqqa imapas kanchu Davidmantaqa
 nitaqmi herencianchikpas kanchu Isaipa churinmantaqa!
 ¡Israel casta runakunaqa

wasikichikmanyá pasakuychik!
iDavidpa mirayninkunaqa
kikikichikyá arreglakuychik!

Chaymi Israel casta llapallan runakunaqa wasinkuman ripukurqaku.¹⁷ Chaynapim Juda law llaqtakunapi *yachaq Israelpa mirayninkunallatañña Roboamqa gobiernarqa.¹⁸ Rey Roboanmi debaldella llamkachiqkunapa jefen Adoranta kacharqa ichaqa Israel casta runakunam rumiwan choqaspa wañurachirqaku chaymi Rey Roboampas apurawllamanña carretanpi lluptirurqa Jerusalen llaqtaman.¹⁹ Chaynapimá Israel casta runakunaqa hoqari-kururqa Davidpa castankunapa contranpi kay libro qellqasqa kasqan punchawkama.

11 ¹Rey Roboanmi Jerusalen llaqtaman chayaramuspan huñururqa Juda ayllumanta hinaspa Benjamin ayllumanta guerrapaq akkasqa pachak pusaq chunkan waranqa soldadokunata, chaynataqa huñururqa Israel casta wakin runakunapa contranpi peleaspa gobiernasqan allpata kutichikunapaqmí.² Tayta Diosmi ichaqa runan Semiasta nirqa:

³⁻⁴—Juda nacionpi gobiernaq Salomonpa churin Roboamtayá Israelpa miray-nin llapallan Juda casta hinaspa Benjamin casta llapallan runakunatawan nimuy ñoqa Tayta Diospa kayna nisqaya: “Ama riychikchu nitaq peleaychikchu cas-taykichikwanqa, sapakamayá wasikichikman kutikuychik, Roboampa contranpi hoqarikusqankuqa munasqayman hinam karqa” nispa.

Chaymi Tayta Diospa nisqanta kasukuspa ripukurqaku, manañam rirqakuchu Jeroboampa contranpi peleaqqqa.

Llaqtakunata Rey Roboam allichachisqanmanta

⁵Roboanmi *yacharqa Jerusalen llaqtapi hinaspm aswan allintaraq allichachirqa Juda nacionpi murallasqa llaqtakunata.⁶ Allichachirqamá Belen llaqtata, Etam llaqtata, Tecoa llaqtata.⁷ Bet-sur llaqtata, Soco llaqtata, Adulam llaqtata,⁸ Gat llaqtata, Maresa llaqtata, Zif llaqtata,⁹ Adoram llaqtata, Laquis llaqtata, Azeca llaqtata,¹⁰ Zora llaqtata, Ajalon llaqtata hinaspa Hebron llaqtata. Chay llaqtakunam murallasqa llaqtakuna karqa Juda lawpi chaynataq Benjamin lawpipas.¹¹ Chay llaqtakunapa murallankunata allichachispam chaykunapi churachirqa capitankunata, chaypitaqmi waqaycharqa mikuytapas, aceitetapas hinaspa vinotapas.¹² Chay llapallan llaqtakunapiqa churarqataqmi harkachikuna armakunatapas chaynataq lanzakunatapas. Alli-allintam allichachirqa chay llaqtakunata hinaspm Juda lawpi hinaspa Benjamin lawpi munaychakurqa.

¹³ Lliw Israel nacionpi kaq sacerdotekunapiwan Leviy casta runakunañataqmi tukuy hinastinmanta hamurqaku paywan kuska kanankupaq.¹⁴ Leviy casta runakunam saqueramurqaku echaderonkunatawan tukuy kapuqninkunata hinaspm hamurqaku Juda lawmanwan Jerusalen llaqtaman. Jeroboanmi gobiernonpi qatiqinkunapiwan paykunata qarqorurqaku Tayta Diospa sacerdotenkuna kasqankumanta.¹⁵ Jeroboanmi huk sacerdotekunatañña churarurqa moqokunapi kaq capillakunapi sacerdotekuna kanankupaq hinaspa chivato taytachapaqwan kikinpa rurachisqan toro taytachakunapaq sacerdote kanankupaq.¹⁶ Tukuy sonqonkuwan Israelpa yupaychasqan Tayta Dios qatiy munaq llapallan ayllu runakunam ichaqa chay Leviy casta sacerdotekunatañña qatirqaku, paykunaqa Jerusalen llaqtamanmi rirqaku abuelonkupa yupaychasqan Tayta Diospaq animalkunata wañuchinankupaq.¹⁷ Chaynatamá takyachirqaku Juda nacionpi gobiernota hinaspm kimsa wata Salomonpa churin Roboamta kallpanchar-qaku, payqariki kimsa watallam Davidpa hinaspa Salomonpa rurasqanta hina rurarqa.

¹⁸ Rey Roboanmi casarakururqa Davidpa willkan Mahalatwan, Mahalatqa karqa Jerimotpa churinmi. Casarakurqataqmí Abihail sutiyoq warmiwanpas. Abihailqa karqa Eliabpa churinmi, Eliabñataqmí karqa Isaipa churin. ¹⁹ Mahalatmi Roboampa churinkunata wachakurqa, paykunam karqa Jehus, Semarias hinaspa Zaham. ²⁰ Chaymantañataqmí kasarakururqa Absalonpa churin Maacawan hinaptinmi pay wachakurqa Abiamta, Ataita, Zizata hinaspa Selomit sutiyoq runata. ²¹ Llapallan warmikunamantapas chaynataq compañerankunamantapas mastaqá Roboamqa kuyarqa Absalonpa churin Maacatam. Roboampam karqa chunka pusaqniyoq warminkuna, compañerankunañataqmí karqa soqta chunka. Qari churinkunam karqa iskay chunka pusaqniyoq, warmi churinkunañataqmí karqa soqta chunka.

²² Roboanmi churarqa Maacapa wawan Abiamta llapallan wawqenkuñapa jefen kanpanaq. Payqa Abiamtam reypaq churayta munarpa. ²³ Allinta tanteaspam llapallan churinkunaman rakirqa Juda lawpi hinaspa Benjamin lawpi kaq murallasqa llaqtakunata, qorqataqmí mikuykunatapas, mana pisiyta qospanmi achka warmikunawan casarachirqa.

Juda nacionta Rey Sisac atacasqanmanta

(1 R 14:21-31)

12 ¹ Rey Roboanmi gobiernta takyarachispan alli-allinta kallpanchaku-rurqa hinaspm Tayta Diospa yachachikuñintapas qepanchakururqa, qepanchakurqataqmí Israel casta runakunapas. ² Tayta Diosta traicionaruspá Roboam pichqa watamanña gobiernachaptinmi Egípto nacionpi Rey Sisac hamurqa guerrawan hinaspm Jerusalen llaqtata atacarurqa. ³ Atacarqamá waranqa iskay pachaknín carretakunawan, soqta chunka waranqa silladakunawan hinaspa Egípto lawmanta hamuq mana yupay atina runakunawan, chay runakunam karqa Libia runakuna, Suquí runakuna hinaspa Cus runakuna. ⁴ Paykunam dueñochakururqa Juda lawpi murallasqa llaqtakunata hinaspm Jerusalen llaqtakama chayarurqaku.

⁵ Roboanwan Juda nacionpi jefekuna Rey Sisacpa hichpamusqanta yacharuspa Jerusalen llaqtapi huñunasqa kachkaptinkum, Diosmanta willakuq Semaias paykunaman hamururqa hinaspm Tayta Diospa nísqanta kaynata nirqa:

—Saqueruwasqaykichikman hinam ñoqapas saquerusqaykichik Rey Sisacpa ma-kinpi —nispa.

⁶ Israel casta jefekunawan Rey Roboamñataqmí humillakuspa nirqaku:

—Allinpunim Tayta Diospa kay rurasqanqa —nispa.

⁷ Chay humillakusqankuta Tayta Dios qawaykuspanmi Semaiasta nirqa:

—Humillakusqankuraykum manaña chinkachisaqchu aswanqa kunallanmi librasaq. Sisacintakamaqa manañam kacharisqañachu piñakuñiytaqa Jerusalen llaqtapa contranpiqa. ⁸ Ichaqa Sisactam servinqaku imaynam serviwayta yachanan-kupaq hinaspa imaynam huklaw nacionniyoq rey serviyqa kasqanta yachanankupaq.

⁹ Jerusalen llaqtata Egípto nacionpa reynin Sisac atacaspanmi hapikuykurqa Tayta Diospa templonpi tukuy imakunata chaynataq reypa palacionpi tukuy imakunatapas. Lliwta qechuruspanmi Salomonpa qorimanta rurachisqan harkachikuna armakunatapas apakuqra. ¹⁰ Chaykunapa rantinpim Rey Roboam rurachirqa broncemantaña harkachikuna armakunata hinaspm waqaychaqniñ soldadokunapa jefenman qoykurqa reypa palacionpa punkunpi waqaychanankupaq. ¹¹ Tayta Diospa templonman sapa kuti rey yaykuptinmi waqaychaqniñ soldadokuna chay harkachikuna armata apaqku hinaspm kasqallan

kutichimuqku chay soldadokunapa cuartonman. ¹²Chaynata Rey Roboam humillakuykup-tinmi Tayta Diospa piñakuynin tanirurqa paymanta, manamá lliwtachu chinkarachirqa.

¹³Rey Roboam kallpanchakuruspanmi Jerusalen llaqtapi hinalla gobiernar-qa. Payqa tawa chunka hukniyoq watanpim gobiernayta qallaykurqa. Chunka qanchisniyoq watam gobiernarqa Jerusalen llaqtapi. Jerusalen llaqtatamá Israel llapallan ayllukunamanta Tayta Dios akllakurqa suthin chaypi reqsisqa kananpaq. Roboampa mamanmi karqa Amon nacionniyoq Naama. ¹⁴Roboanmi Tayta Diosta tukuy sonqonwan mana maskayta munaspan mana allinta rurarqa.

¹⁵Qallariyninmanta tukuyinkama Roboampa wakin rurasqankunaqa kach-kan Diosmanta willakuq Semaiaspas qellqasqan libropim chaynataq Diosmanta willakuq Iddopa libronpim otaq ayllukunamanta rimaq paypa listanpim. ¹⁶Jero-boanwan Roboamqa guerrallapim tukuy tiempo karqaku.

Abuelonkuna hina Roboam wañuruptinmi pamparurqaku “Davidpa Llaqtan” sutiyoq barriopi. Mamanmi karqa Amon nacionniyoq Naama, Roboampa rantin-pim gobiernarqa churin Abiam.

Juda nacionpi Rey Abiampa gobiernasqanmanta
(1 R 15:1-7)

13

¹Rey Jeroboam chunka pusaqniyoq watamanña gobiernachkaptinmi Juda nacionpi Abiam gobiernayta qallaykurqa. ²Jerusalen llaqtapim gobiernar-qa kimsa wata, paypa mamanmi karqa Gabaa llaqtayoq Urielpa miraynin Micaias.

Guerrapim karqaku Abianwan Jeroboamqa. ³Abianmi qallaykurqa guerrapi peleayta tawa pachak waranqa akllasqa valeroso soldadonkunawan, Jeroboampas Abianwan pe-leananpaqmi alistarqa pusaq pachak waranqa akllasqa valeroso soldadokunata. ⁴Abianmi Efrain law orqokunapi Zemaraim Moqoman riruspa chaypi sayaykuspa qayakurqa:

—Jeroboanwan Israel nacionniyoq liiw runakuna uyariwaychik. ⁵¿Manachu yachar-qankichik Israelpa yupaychasqan Tayta Diosqa Davidmanwan mirayninkunaman Israelpi wiña-wiñaypaq gobieno qosqanta? ¿Manachu contratota rurarqa paykunalla gobierna-nankupaq? ⁶Aswanqa Nabatpa churin Jeroboanmi Davidpa churin Salomonpa contranpi hoqarikururqa. Jeroboamqa karqa Rey Salomonpa serviqniñmi. ⁷Jeroboanmanmi huñu-nakururqa mana allinpi puriq qella runakuna, paykunam Salomonpa churin Roboampa contranpi hoqarikururqaku, chaynataqa rurarqaku Roboam mozollaraq kaspa iskayra-yasqanraykum chaynataq mana imayna defiendekuya atisqanraykum. ⁸Kunanñataqmi Tayta Diospa gobiernonpa contranpi churakuyta munankichik chay gobienoqa Davidpa mirayninkunapa kachkaptinpas. Chaytaqa rurachkankichik achkallaña kasqaykichik-raykum chaynataq diosnikichik kananpaq Jeroboampa qorimanta rurachisqan malta torokuna qamkunawan kasqanraykum. ⁹Qamkunaqa qarqorurqankichikmi Tayta Diospa churasqan Aaronpa miraynin sacerdotekunatapas chaynataq Levyi casta runakunatapas. Huklaw runakunapa rurasqanman hinataqmi sacerdotekunatapas chururqankichik. Pipas malta torotawan qanchis carnerokunata apamuspa sacerdote kayta munaptinqa taytacha-mamachakunapa sacerdotenña kananpaqmi churaq kankichik. ¹⁰Ñoqaykupa yupaychasqaykuqa Tayta Diosmi, paytaqa manam saqerqanikuchu. Tayta Diospa serviq-nin sacerdotekunapas kachkan Aaronpa mirayninkunam, yanapaqninkunapas kachkan Leviyapa castankunam. ¹¹Paykunam sapa tempranon hinospa sapa tarden Tayta Diospaq kañanku liiw kañanapaq kaq wañuchisqa animalkunatawan miski asnaq inciensokunata. Churankutaqmi qori-puro mesapi tantakunatapas, sapa tardentaqmi ratachiqku qoriman-

ta candeleropi mecherokunatapas. Ñoqaykuqa ruraniku yupaychasqayku Tayta Diospaq runaykunatam, qamkunam ichaq Tayta Diostaqa qepanchakurunkichikña.¹² Kaypim ñoqaykuwan kachkan Diosniykuqa jefeyku hina, kaypitaqmi kachkan cornetilla tocaq sacerdotekunapas qamkunapa contraykichikpi cornetillankuta tocanankupaq. Yaw Israel-pa mirayninkuna, amayá peleaychikchu abueloykichikpa yupaychasqan Tayta Diospa contraniqa, manam pay venceytaqa atiwaqchikchu —nispa.

¹³ Jeroboammi kamarachirqa wakin soldadonkunata chaynapi Juda casta soldadokunata qepanmanta atacamunankupaq, Jeroboampa wakin soldadonkunam Juda runakunapa qepanpiña kachkarqaku. ¹⁴ Chaymi Juda runakuna qepanta qawariyuspa cuentata qoku-rurqaku ñawpaqninmantawan qepanmanta soldadokuna atacamusqanta chaymi Tayta Diosta mañakurqaku, sacerdotekunañataqmi tocarqaku cornetillankuta. ¹⁵ Chaymi Juda runakuna qapariptinku Jeroboamtawan Israel nacionniyoq llapallan runakunata Dios vencerurqa, chaynataqa rurarurqa Rey Abiampa hinaspa Juda runakunapa qayllampim. ¹⁶ Hinaptinmi Israel nacionniyoq soldadokuna ayqekurqaku Juda runakunapa qayllan-manta. Chaynatam Dios qoykurqa paykunaman. ¹⁷ Rey Abianmi soldadonkunapiwan wañurachirqaku Israel nacionniyoq achka-achka runakunata, chaypi wichiq runakunam karqa pichqa pachak waranqa akllasqa runakuna. ¹⁸ Chaynapimá chay tiempopipa humillasqa karqaku Israel nacionniyoq runakuna, Juda nacionniyoq runakunam ichaq kallpanchasqa karqaku abuelonkupa yupaychasqan Tayta Diosman hapipakusqankurayku.

¹⁹ Rey Abianmi qatirqa Jeroboamta hinaspm dueñochakururqa Betel llaqtata, Jesana llaqtata hinaspa Efrain llaqtata llaqtachantintakama. ²⁰ Abiampa kawsasqan tiempoku-napiqa manañam Jeroboamqa atiyniyoqñachu karqa Tayta Dios onqoyta qoykuptinmi wañururqa. ²¹ Abianmi aswan mas atiyniyoq rikurirurqa. Payqa casarakururqa chunka tawayoq warmikunawanmi, paykunapim karqa iskay chunka iskayniyoq qari churinkuna, karqataqmi chunka soqtayoq warmi churinkunas. ²² Rey Abiampa wakin rurasqankunapiwan rimasqankunaqa Diosmanta willakuq Iddopa qellqasqan libropim kachkan.

Juda nacionpi Asapa gobiernasqanmanta

(1 R 15:8-12)

14 ¹ Abuelonkuna hina Abiam wañuruptinmi “Davidpa Llaqtan” sutiyoq bar-riopi pamparurqaku, paypa rantinpim gobiernarqa churin Asa. Rey Asa gobiernaptinmi chay nacionqa karqa hawkalla chunka watapuni.

² Rey Asam allinta rurarqa yupaychasqan Tayta Diospa munasqanman hina. ³ Tuñirachirqam huklaw nacionniyoq runakunapa taytachankupa altarninkunatapas chaynataq moqokunapi kaq capillakunatapas. Adorananku rumi pilarkunatapas pakiparuspam qorururqataq Asera sutiyoq mamachakunatapas. ⁴ Juda nacionniyoq runakunatapas kamachirqataqmi abuelonkupa yupaychasqan Tayta Diosta maskaspachachikuyinkunatapas hinaspa kamachisqankunatapas kasukunankupaq. ⁵ Tuñirachirqam Juda nacion llaqtakunapa moqokunapi kaq capillakunatapas chaynataq incienso kañana altarkunatapas. Pay gobiernanankamaqa nacionmi hawkalla karqa.

⁶ Rurachirqam Juda nacionpi murallasqa llaqtakunata nacion hawkalla kas-qanrayku, paypa tiemponpiqa manam ima guerrapas karqachu, Tayta Diosmi hawkayayta qorqa. ⁷ Juda nacionniyoq runakunatam nirqa:

—Kay llaqtakunata allichaspayá muyuriqniqipas rurasunchiktaq murallata, torrekunata hinaspa cerrojoyoq punkukunata. Kay nacionqa ñoqanchikpañam

yupaychasqanchik Tayta Diosta maskasqanchikrayku. Payta maskaptinchikmi qoykuwanchik kay nacionninchikpi hawkayaya —nispa.

Chay llaqtakunata allinta allichaspamá qespirachirqaku.

⁸Rey Asapam karqa Juda castamanta kimsa pachak waranqa soldadonkuna, paykunam karqaku hatun harkachikuna armayoqkama hinaspa lanzayoqkama, Benjamin castaman-tañataqmí karqa iskay pachak pusaq chunkan waranqa soldadonkuna, paykunaqa karqaku taksa harkachikuna armayoqkamam hinaspa flechayoqkamam, llapallankum valeroso soldadokuna karqaku. ⁹Paykunapa contrampim peleaq hamurqa Cus nacionniyoq Zera sutiyoq runa, payqa hamurqa waranqantin-waranqantin soldadoyoqmi chaynataq guerrapaq kimsa pachak carretayoqmi, paykunaqa chayaramurqaku Maresa sutiyoq llaqtamanmá.

¹⁰Paypa contrampi Rey Asa lloqispanmi peleananpaq churakururqa Maresa llaqta law Se-fata Qechwapi. ¹¹Rey Asam yupaychasqan Tayta Diosta mañakurqa kaynata:

—Dios Taytalláy, qamllam kanki kallpasapakunapa contrampi mana kallpayoqkunata yanapaykuqqa. Yupaychasqayku Dios Taytalláy, yanapaykullawaykuyá, qanmanmi hapipakamuykiku, qampa sutikipim hamuniku kay achka-achka soldadokunapa contrampi. Dios Taytalláy, qanmi Diosniyuqa kanki, amayá qamqa piwanpas vencechikuychu —nispa.

¹²Tayta Diosmi Cus nacionniyoq runakunata vencerurqa Asapa hinaspa Juda runaku-napa qayllanpi chaymi Cus nacionniyoq runakunaqa ayqekurqaku. ¹³Rey Asañataqmí soldadonkunapiwan qatirqaku Gerar llaqtakama chaymi Cus nacionniyoq runakuna wañururqa mana hukllapas kawsanankama. Tayta Diospa qayllanpi hinaspa paypa soldadonkunapa qayllanpímá chinkarurqaku chaymi achka-achkasuta llapa imankutapas apakurqaku. ¹⁴Chaymantañataqmí atacarurqaku Gerar llaqtapa tuyuriqniñpi llapallan llaqtakunata, Tayta Diospa rurasqanwanmi chaykunapi *yachaqkuna mancharikururqaku, Juda runakunam saquearurqaku llapallan llaqtakunata chaypi achkallaña llapa imakuna kasqanrayku. ¹⁵Hatuskunapi animalniyoqkunatas atacaspunkum hapikururqaku achka-llaña ovejakunatawan camellokunata hinaspm kutikurqaku Jerusalen llaqtaman.

Rey Asapa rurasqankunamanta

(1 R 15:13-15)

15 ¹Diospa Espirituñ Obedpa churin Azariasman huntaykuptinmi ²pay rirqa
Rey Asawan tupananaq, paymá nirqa:

—Rey Asapiwan Juda casta runakuna hinaspa Benjamin casta runakuna, qamkunaqa llapallaykichikyá uyariwaychik: Tayta Diosmi yanapasunkichik payta qatiptikichikqa, maskaspaykichikqa tarinkichikmi, qepanchakuptikichikmi ichaq paypas qepanchakurusunkichiktaq. ³Unay tiempom Israel castakunaqa mana cheqap Diosniyoq, mana sacerdoteyoq hinaspa Diosmanta mana yachachisqa karqaku. ⁴Paykunaqa sasachayninkupi kaspañam Israelpa yupaychasqan Tayta Diosman kutirikuspa maskarqaku hinaspm payta tarirqaku. ⁵Chay tiempokunapiqa manam pipaqpas karqachu hawkayay aswanqa chaqwallañam karqa llapallan nacionkunapi kaqkunapaq. ⁶Huk nacionmi purmachiq huk nacionta chaynataqmí huk llaqtapas purmachiq huk llaqtata, Diosmi chaqwarqa tukuy rikchaq sasachakuykunawan. ⁷Aswanqa kallpanchakuspáy ama huk-manyachikchu, pagoykichiktaqa chaskinkichikmi llamkasqaykichikmanta —nispa.

⁸Diosmanta willakuqpa nisqanta Asa uyariyuskuspanmi kallpanchakururqa hinaspam tuñirachirqa millakuypaq taytachakunata otaq Juda lawpipas hinaspa Benjamin lawpipas taytachakunata. Tuñirachirqataqmí Efrain law orqokunapi taytachakunatas chaynataq dueñochakusqan llaqtakunapi taytachakunatas.

Allichachirqataqmi Tayta Diospa templon corredorpa ñawpaqninpi kaq altartapas.
⁹Huñururqam llapallan Juda castakunatawan Benjamin castakunata, huñur-qataqmi Efrain castamanta, Manases castamanta hinaspa Simeon castamanta riq chaypi kaqkunatas. Achkaqmi Israel nacionmanta pasakurqaku Rey Asaman, paymanqa pasakurqaku yupaychasqan Tayta Dios yanapasqanta qawaykuspankum.

¹⁰Paykunaqa huñunakururqaku Jerusalen llaqtapi chunka pichqayoq watanpa kimsa killanmanña Rey Asa gobiernachkaptinmi. ¹¹Chay punchawpim Tayta Diospaq wañu-chipurqa guerrapi peleaspa qechumusqanku qanchis pachak bueyeskunatawan qanchis waranqa ovejakunata. ¹²Abuelonkupa yupaychasqan Tayta Diosta tukuy sonkonkuwan hinaspa tukuy vidankuwan maskanankupaqmi prometekurqaku. ¹³Prometekurqa-kutaqmi Israelpa yupaychasqan Tayta Dios mana maskaqtqa hatuntapas-taksatapas, qaritapas-warmitapas wañuchinankupaq. ¹⁴Tayta Diosmanmi hatu-hatuñ qapariywan juramentarqaku, chaynataqa rurarcaku cornetillakunatawan cornetakunata tocach-kaptinkum. ¹⁵Juda nacionpi llapallan kaqkunañataqmi kusikurqaku jurasqankuwan, paykunaqa tukuy sonkonkumantam jurarqaku. Tukuy voluntadwan maskaspankum Tayta Diosta tarirqaku chaynapim pay qorqa hawkayata tukuy hinastinpi.

¹⁶Rey Asaqa abuelan Maacatapas reina kaynimantam horqorurqa Asera sutiyoq mama-chata rurachisqanrayku, abuelarpa rurachisqan mamachata kuchuruspanmi futurachirqa hinaspm kañarurqa Cedron wayqopi. ¹⁷Ichaqa Israel casta runakunapa kasqan moqoku-napi capillakunataqa manam chinkachirqachu, chaywanpas Asaqa allin sonqoyoqmi karqa wañukunankama. ¹⁸Taytanpa hinaspa kikinpa sapaqchasqan ofrendakunatas. ¹⁹Rey Asapa kimsa chunka pichqayoq wata gobiernasqan tiempopiq manam guerra karqachu.

Rey Ben-adadwan Rey Asapa contrato rurasqanmanta *(1 R 15:16-22)*

16 ¹Kimsa chunka soqtayoq watamanña Rey Asa gobiernachkaptinmi Israel nacionpa reynin Baasa Juda nacionpa contranpi peleaq rirqa. Rama llaqtata aswan allinta allicharachispamni mana pitapas kacharirqachu Juda nacionpi reypa kasqanman yaykunankuta hinaspa lloqsinantapas. ²Tayta Diospa templonpi qori-qollqetawan reypa palacionpi tukuy imakunata Asa horqoramuspanmi apachirqa Aram nacionpi Rey Ben-adadman. Payqa *yacharqa Damasco llaqtapim. Paytam Rey Asa kaynata nichimurqa:

³—Qampa taytaykiwan ñoqapa taytay contrato rurasqankuta hinayá ñoqanchikpas contrato rurasunchik, qori-qollqe regalotam apachimuchkayki Israel nacionpa reynin Baa-sawan contrato rurasqaykita tukunaykipaq chaynapi ñoqamanta anchurikunampaq —nispa.

⁴Rey Ben-adadmi Rey Asapa nisqanta kasukuspan tropankunapa kamachiq-ninkunata kacharqa Israel nacionpi llaqtakunata atacamunankupaq, paykunam vencerurqaku Ijon llaqtata, Dan llaqtata hinaspa Abel-maim llaqtata, vencerurqa-kutaqmi kawsaykuna waqaychana Neftaliy lawpi kaq llaqtakunatas. ⁵Rey Baasa chayta yacharuspanmi Rama llaqta allichachisqanta sayarachispa manaña llamka-chirqachu. ⁶Juda nacionniyoq llapallan runakunata Rey Asa kamachispamni Rama llaqtamanta apachirqa Rey Basapa rurachisqan rumikunatawan gerukunata, chay-kunawanmi aswanraq allicharachirqa Geba llaqtatawan Mizpa llaqtata.

⁷Chay tiempopim Diosmanta willakuq Hanani Juda nacionpi Rey Asaman hamuspa nirqa:

—Aram nacionpa reyninman hapipakuspaykim yupaychasqayki Tayta Diosmanqa mana hapipakurqankichu, chayraykum paypa soldadonkunaqa qanmanta llupti-run.⁸ Cus nacionniyoq runakunapiwan Libia nacionniyoq runakunaqa ɬmanachu karqa achka-achkallaña soldadokuna, carretakuna hinaspa silladakuna? chaywanpas Tayta Diosman hapipakusqaykiraykum makikiman churaykurqa.⁹ Tayta Diosqqa qawamuchkanmi llapallan kay pachapi pasaqkunata chaynapi paypa qayllanpi allin sonqoyoqkunaman atiyinta qawachinampaq. Loco hinam Aram nacionniyoq reymanqa hapipakurqanki, kunanmantaqa guerrallañam kanqa qampa contraykipi —nispa.

¹⁰ Diosmanta willakuqpa contranpi Rey Asa piñakuruspanmi carcelarachirqa, payqa piñakururqa chay willakuqpa nisqankunawanmi. Chay tiempokunapim Asa llumpa-llumpayta ñakarichirqa wakin runakunata.

Rey Asapa wañukusqanmanta

(1 R 15:23-24)

¹¹ Qallariyninmanta tukuyinkama Rey Asapa rurasqankunaqa Juda nacionpi hinaspa Israel nacionpi reykunapa videnmanta willakuq libropim qellqasqa kachkan.¹² Kimsa chunka isqonniyoq watamanña gobiernachkaspanmi Rey Asa onqorurqa chakinwan llumpa-llumpayta ichaq Tayta Diosta mana mañakuspanmi hampiqtunallawan hampichikurqa.¹³ Payqa tawa chunka hukniyoq watamanña gobiernachkaspanmi abuelonkuna hina wañukurqa.¹⁴ Chaymi pamparurqaku “Davidpa Llaqtan” sutiyoq barriopi kaq kikinpa rurachikusqan sepulturapi. Chayman chutaykuskankum hinarqaku especeriakunatawan miskillaña asnarichkaq huk rikchaq perfumekunata, chaykunatam rurarqa allin perfume ruray yachaqkuna. Paypaqmi ratachirqaku hatun lenguachkaq ninata.

Juda nacionpi Rey Josafat gobiernasqanmanta

17 ¹ Rey Asapa rantinpiñataqmí churin Josafat gobiernarqa, paymi Israel nacionpa contranpi allinneqta kallpanchakururqa. ² Churarqam soldadokunata Juda nacionpi kaq murallasqa llaqtakunapi, churarqataqmí taytan Asapa dueñochakusqan Efrain law llaqtakunapipas.

³ Tayta Diosmi yanaparqa Josafat sutiyoq reyta, paytaqa yanaparqa gobiernonta qallarispa abuelon David hina kawsasqanraykum, payqa manam maskarqachu Baal sutiyoq taytachakunapa yanapakuynintaqa. ⁴ Rey Josafatqa taytanpa Diosninpa yanapakuyninta maskaspanraqmi kasukurqa paypa kamachisqankunata, payqa manataqmí kawsarqa Israel nacionpi rurasqanman hinachu. ⁵ Chayraykum paytaqa Tayta Dios takyachirqa gobiernonpi, Juda nacionniyoq llapallan runakunam qorqaku regalokunata chaymi ancha-anchallataña apuyaruspa sinchi reqsisqa karqa. ⁶ Payqa tukuy sonqonwanmi Tayta Diospa munasqanman hina kawsarqa. Payqa chinkarachirqataqmí Juda law moqokunapi capillakunatapas chaynataq Asera sutiyoq mamachakunatapas.

⁷ Kimsa watamanña gobiernachkaspanmi kacharqa churasqan jefekunata Juda llaqtakunapi yachachinankupaq, chay jefekunam: Benhail, Abdias, Zacarias hinaspa Micaías. ⁸ Chay jefekunawantaqmí rirqa Leviy casta Semaiaspas, Netaniaspas, Zebadiaspas, Asaelpas, Semiramotpas, Jonatanpas, Adoniaspas, Tobiaspas hinaspa Tobadoniaspas. Paykunawantaqmí rirqa sacerdote Elisamapas chaynataq Jorampas. ⁹ Paykunam Juda nacionpi yachachirqaku Tayta Diospa yachachikuynin libromanta. Purirqakumá Juda nacionpi llapallan llaqtakunapi runakunata yachachistin.

¹⁰Juda nacionpa muyuriqniq nacionpi kaq reykunam Tayta Diosta manchakus-qankurayku mana peleayta munarqakuchu Rey Josafatpa contranpi. ¹¹Filistea runakunapas Rey Josafatmanmi apamuqku regalokunatawan impuesto qollqeta, Arabia law runakunapas apamurqakum qanchis waranqa qanchis pachaknin car-nerokunatawan qanchis waranqa qanchis pachaknin chivatokunata.

¹²Rey Josafatmi aswan-aswanta munaychakurqa hinaspm rurachirqa Juda nacionpi murallasqa llaqtakunatawan mikuy waqaychana llaqtakunata. ¹³Achka-achkam karqa imankunapas Juda nacion llaqtakunapi, Jerusalen llaqtapipas kapurqataqmí guerra-pi peleaq valeroso soldadonkuna. ¹⁴Chay soldadokunam familiankuman hina kayna karqa Juda ayllumanta tropakuna kamachiqmi karqa Adnas, paywanmi karqaku kimsa pachak waranqa soldadokuna. ¹⁵Adnaspas qatiqninñataqmí karqa Johanan, paywanmi karqa iskay pachak pusaq chunkan waranqa soldadokuna. Johananpa qatiqninñataqmí ¹⁶karqa Zicripa churin Amasias, paymi kikinmanta yaykurqa Tayta Diosta servinanpaq. Paywantaqmi karqa iskay pachak waranqa valeroso soldadokunapas.

¹⁷Benjamin ayllumantañataqmí karqa Eliada sutiyoq valeroso soldado, paywanmi karqa iskay pachak waranqa soldadokuna, paykunaqa karqa flechawan hinaspa taksa harkachikunawan peleay yachaqkunam. ¹⁸Eliadapa qatiqninñataqmí karqa Jozabad, paywanmi karqa guerrapaq armasqa pachak pusaq chunkan waranqa runakuna.

¹⁹Paykunamá karqa reypa serviqninkuna, ichaqa manam yupasqachu karqa Juda nacionpa muyuriqniq murallasqa llaqtakunapi kaqkunaqa.

Rey Acab vencesqa kananmanta Micaiaspa willasqanmanta
(1 R 22:1-40)

18 ¹Rey Josafat ancha-anchata apuyaruspanmi anchallaña reqsisqa karurqa. Josafatpa churinmi casarakururqa Acabpa warmi churinwan.

²Iskay kimsa wata pasaruptinmi Rey Josafat rirqa Samaria llaqtata Rey Acab watukuq, Rey Josafatpaqwan riqmasinkunapaqmí Rey Acab nakachirqa achka ovejakunatawan bueyeskunata hinaspm rimapayarqa Galaad lawpi Ramot llaqtata atacanankupaq. ³Israel nacionpa reynin Acabmá Juda nacionpa reynin Josafatta tapurqa:

—¿Munawaqchum ñoqawan kuska rispa Galaad lawpi kaq Ramot llaqta ataca-muyta? —nispa.

Chaymi Rey Josafatñataq nirqa:

—Qanwan ñoqaza hukllam kanchik, hukllataqmí kanku soldadoykunapas soldadoykikunawan guerraman rinanchikpaq. ⁴Ichaqa ama hina kaspayá puntata tapuy Tayta Diospa imam ninanta —nispa.

⁵Chaymi Israel nacionpa reynin huñurachirqa Diosmanta willakuq tawa pachak runakunata hinaspm tapurqa:

—Galaad lawpi kaq Ramot llaqtapa contranpi peleaq ɿrisaqkuchu icha mana-chu? —nispa.

Hinaptinmi paykunañataq llullakuspa nirqaku:

—Riypuniyá, Diosmi makikiman churamunqa —nispa.

⁶Rey Josafatqa nirqataqmí:

—¿Kanmanraqchu Tayta Diosmanta huk kaqnin willakuq chaynapi payta tapu-nanchikpaq? —nispa.

⁷Chaymi Josafat sutiyoq reyta Israel nacionpa reynin nirqa:

—Arí, tapunanchikpaqqa kachkanraqmi Tayta Diosmanta willakuq, payqa Imlapa churin Micaiasmi, ichaqa cheqninim paytaqa, manam haykapipas allinta-qa willawanchu aswanqa mana allinllatam —nispa.

Chaymi Rey Josafatñataq nirqa:

—Ama chaynataqa rimaychu —nispa.

⁸Chaymi Israel nacionpa reynin qayarachimurqa huk serviqninta hinaspam nirqa:

—Imlapa churin Micaiasta chaylla pusamuway —nispa.

⁹Israel nacionpa reyninwanmi Juda nacionpa reynin Josafat sapakama sillan-kupi tiyachkarqaku, paykunaqa reypa pachanwan churakuruskum Samaria llaqtaman yaykuna erapi tiyachkarqaku, Diosmanta llapallan llulla willakuq-kunañataqmi paykunapa qayllanpi willakuchkarqaku. ¹⁰Quenaanapa churin Sedequiasmi rurarurqa fierromanta waqrakunata hinaspam nirqa:

—Kaynatam Tayta Dios nin: “Kay waqrakunawan waqrachkaq hinam Aram nacionniyoq runakunata atacarunki chinkarachinaykikama” nispa.

¹¹ Diosmanta llapallan llulla willakuqkunapas chaynallatam willakurqaku:

—Galaad lawpi kaq Ramot llaqtataqa atacamuyá. Tayta Diospuni makikiman churaykamuptinmi paykunataqa ganarunki —nispa.

¹² Micaiasta qayamunanpaq kachasqan runam payta nirqa:

—Diosmanta willakuqkunam llapallanku hina chayna allinllata reyman nirunku. Qampas paykuna hinayá niy allinta —nispa.

¹³ Chaymi Micaias nirqa:

—Kawsaq Tayta Diosraykum jurani, ñoqaqa Diosniyপ imam niwasqallantam rimasaq —nispa.

¹⁴ Reypa kasqanman hamuruptinmá rey nirqa:

—Micaias ¿Galaad lawpi kaq Ramot llaqtataqa atacamusaqkuchu icha manachu? —nispa.

Chaymi pay nirqa:

—Riypuniyá, Diosmi makikiman churamunqa —nispa.

¹⁵ Chaymi reyñataq nirqa:

—¿Hayka kutitañataq nisqayki Tayta Diospa sutinpi cheqapllata juraspa niwanaykipaq? —nispa.

¹⁶ Chaymi Micaias nirqa:

Ñoqam Israel nacionpi llapallan runakunata rikurqani.

Orqokunapi cheqesqa mana michiqniyoq ovejakunata hinam rikurqani chaymi Tayta Dios nirqa:

“Kaykunaqa mana dueñoyoq ovejakuna hinam kachkanku” nispa.

“Sapakamayá wasinkuman hawkalla kutikuchunku” nispa.

¹⁷ Chaymi Josafat sutiyoq reyta Israel nacionpa reynin nirqa:

—¿Manachu nirqayki: “Manam imatapas ñoqapa allinniyapqa willakunchu aswanqa mana allinllatam” nispay?

¹⁸ Chaymi Tayta Diospa nisqanta Micaias nirqa:

—Ñoqam Tayta Diosta qawarqani tiyananpi tiyachkaqta, qawarqanitaqmí hanaq pachapi llapallan serviqninkunapas *alleqinpi hinaspá *ichoqinpi sayachkaqta. ¹⁹Tayta Diosmi nirqa: “¿Pitaq Acabta engañarunman Galaad lawpi kaq Ramot llaqtata atacamunanpaq chaynapi chaypi wañuchisqa kananpaq?” nispa. Chaymi huknin serviqnin nirqa hukta,

hukninpas huktataq.²⁰ Ichaqa huk espiritum Tayta Diospa qayllanpi rikuriykuspa nirqa: “Ñoqam engañamusaq” nispa. Hinaptinmi Tayta Dios nirqa: “¿Imaynatataq ruramunki?” nispa.²¹ Chaymi espirituñataq nirqa: “Llapallan willakuqkunawanmi reyman llullata willachimusaq” nispa. Chaymi Tayta Diosñataq nirqa: “Engañamuspayá chaynata ruramuy” nispa.²² Chaynaqa kunanmá serviçniki llapallan willakuqkunapa siminman Tayta Dios churarun llulla espirituña, Tayta Diosmi rimarun chinkarachisunaykipaq —nispa.

²³ Micaiasman Quenaanapa churin Sedequías asuykuspanmi uyanpi takarurqa hinaspam nirqa:

—¿Maynintataq Tayta Diospa espirituña ñoqamanta rirqa qamtaraq rimapaya-sunaykipaq? —nispa.

²⁴ Chaymi Micaias nirqa:

—Chaytaqa yachanki cuarton-cuarton pakaykachakusqayki punchawmi —nispa.

²⁵ Chaymi Israel nacionpa reynin nirqa:

—Micaiasta hapiruspayá pusay llaqtapi gobernador Amonmanwan churiy Joasman.²⁶ Ñoqa reypa kayna nisqaytam nimunkichik: “Kay runata carcelpi wichqaspayá mikunampaqpas qoychik tantatawan yakullata, chaynam kanqa vencesa kutimunaykama” nispa.

²⁷ Chaymi Micaiasñataq nirqa:

Sichu vencespa kutimunki hinaptinja
manam Tayta Diosmanta willakuqchu kani.
Chaynaqa runakuna,
uyariyichikyá llapallaykichik.

²⁸ Israel nacionpa reyninwan Juda nacionpa reynin Josafatmi rirqa Galaad lawpi kaq Ramot llaqtaman.²⁹ Josafat sutiyooq reytam Israel nacionpa reynin nirqa:

—Ñoqam huk pachawan pantarachikuspay peleaq yaykusaq, qamñataqmí hina rey pachallaykiwan churakunki —nispa.

Israel nacionpa reyninqa huk pachawan pantarachikuptinmi iskayninku peleaq yaykurqaku.³⁰ Aram nacionpa reyninmi ichaqa carretankunapi kaq capitankunta kamachirqa:

—Amam piwanpas peleankichikchu aswanqa Israel nacionpa reynillanwanmi —nispa.

³¹ Chaymi carretakunapi kaq soldadokunapa capitanninkuna Josafat sutiyooq reyta rikuruspanku piensarqaku:

—Paymi Israel nacionpa reyninqa —nispa.

Payllawan peleanankupaq pasaykuptinkum Rey Josafatñataq yanapachikunarpaq sayakurqa chaymi Tayta Dios yanapaykuspa paypa kasqanmanta asurirachirqa enemigonkunata.³² Carretakunapi kaq soldadokunapa capitanninkunamá mana Isrelpa reynin kasqanta qawaykuspanku anchurikururqaku.³³ Aram nacionniyoq huk kaqnin soldado llutanpi flecharuptinmi Israel nacionpa reyninta qasqonpi hapirurqa harkachikunarpa tupanakuqniipi chaymi reyñataq carretan manejaqtá nirqa:

—Muyurichiy carretata hinaspas horqoway kaymanta, llumpay heridasqam kachkani —nispa.

³⁴ Ichaqa chay punchawpi guerra llumpay kasqanraykum Israel nacionpa reyninqa hina carrettallanpi sayarqa Aram tropakunapa chimpanpi, payqa inti se-qaykuyañam wañururqa.

Rey Josafat qaqchasqa kasqanmanta

19 ¹Juda nacionpa reynin Josafat hawkalla Jerusalen llaqtapi palacionman kutimuptinmi ²taripaqnin hamurqa Hananipa churin Jehu. Paymi karqa Diosmanta willakuq chaymi Josafat sutiyoq reyta nirqa:

—¿Imanasqataq mana allin runakunata yanapanki hinaspa Tayta Dios cheqniq-kunata kuyanki? chayraykum Tayta Dios qampa contraykipi piñakurun. ³Ichaq qanmi rurarqanki allinkunata, Asera sutiyoq mamachakunata kañarachispam kay nacionmanta qechururqanki hinaspm tukuy sonqoykiwan Tayta Diospa yanapa-kuyninta maskarqanki —nispa.

Juezkunata Rey Josafat churasqanmanta

⁴Rey Josafatmi Jerusalen llaqtapi *yachachkas papas watukurqa runankunata, payqa abuelonkunapa yupaychasqan Tayta Diosman kutirichinanpaqmi rirqa Beerseba llaqtakamaraq hinaspa Efrain law orqokunakamaraq. ⁵Churarqam juezkunata Juda nacion llapallan murallasqa llaqtakunapi. ⁶Chay juezkunamatam nirqa:

—Piensaychik rurasqaykichikpi, qamkunaqa imatapas arreglankichik manam runakunapaqchu aswanqa Tayta Diospaqmi, paymi qamkunawan kachkan arre-glota ruraptikichik. ⁷Qamkunaqa Tayta Diosta manchakuspayá piensaychik imam rurasqaykichikpi, yupaychasqanchik Tayta Diosqa manam munanchu mana allin ruraq kanaykichikta, pimanpas sayapakunaykichikta nitaq yanqamanta regalokuna chaskinaykichiktapas —nispa.

⁸Rey Josafatqa Jerusalen llaqtapipas churarqataqmi Leviy castakunata, sacerdote-kunata hinaspa Israel casta familiakunapa jefenkunata, paykunataqa churarqa Tayta Diospa reglamentonkunapi hinaspa quejakunapi juezkuna hina arreglanankupaqmi. Paykunaqa Jerusalen llaqtapim *yacharqaku. ⁹Chaymi paykunata rey kamachirqa:

—Tayta Diosta respetaspam cheqapllata rurankichik sumaq sonqollawan. ¹⁰Llaqtakunapi *yachaq ayllu ykichikkunam hamusunkichik ima quejankutapas allchanaykichikpaq chaynapi pipas wañusqa rikuriruq runaqa wañuchisqa kasqanta otaq mana wañuchisqa kasqanta yachanaykichikpaq hinaspa yachachikuykunaman hina ruranaykichikpaq. Chay yachachikuykunapim kachkan kamachikuykuna, decretokuna hinaspa reglamen-tokuna. Paykunatayá yachachiychik Tayta Diospa contranpi ama huchallikunankupaq, chaynapitaq Tayta Diospas qamkunapa hinaspa ayllu ykichikpa contranpi ama piñaku-napaq, chaynata ruraspaykichikqa mana culpayoqmi kankichik. ¹¹Sacerdotekunapa jefen Amariasmi kamachisunkichik Tayta Diospa leyninmanta kaqkunapi, Isrelpa churin Zebadiasñataqmi kamachisunkichik reypa leyninmanta kaqkunapi, Zebadiasqariki Juda aylu runakunapa kamachiqninmi, Leviy casta runakunañataqmi kanqa yanapaqnikichik. ¡Kallpanchakuspayá ruraychik! ¡Tayta Diosyá yanapachun allin ruraqkunataqa! —nispa.

Moab naciontawan Amon nacionta Josafat vencesqanmanta

20 ¹Chaykuna pasaruptinmi Moabpa hinaspa Amonpa mirayninkuna hamururqa-ku Rey Josafatpa contranpi peleaq, paykunawantaqmi hamurqa wakin Meun runakunapas. ²Chaymi wakin runakuna Rey Josafatman hamuspanku willarqaku:

—Qochapa waklaw chimpan Edom nacion lawmantam hamuchkanku achka-achka tropakuna, paykunaqa Engadi lawpiñam otaq Hazezon-tamarpiñam kachkanku —nispa.

³Chaymi Josafat mancharikuspan Tayta Diosta mañakurqa yanapananpaq, Juda nacionpi llapallan runakunamanmi willachirqa ayunanankupaq. ⁴Hinaptimmi Juda nacionpi kaqkuna huñunakururqaku Tayta Diospa yanapakuyninta mañakuspanku, hamurqaku-taqmi Juda nacionpi llapallan llaqtakunapi kaqkunapas. ⁵Juda nacionmanta chaynataq Jerusalen llaqtamanta kaqkunam huñunasqa kachkarqaku Tayta Diospa templonpa mosoq pationpa chimpanpi, paykunapa chawpinpi Josafat sayariyuskupanmi ⁶nirqa:

—Abueloykupa yupaychasqan Dios Taytalláy, qamqa kanki hanaq pachapi kaq Diosmi, qamqa munaychakunkim llapallan nacionpa gobiernonkunapi. Qamqa kanki kallpasapa atiyniyoqmi, manam pipas contraykipa churakunmanchu. ⁷Dios Taytayku, qanmi wis-chururqanki kay allpapi *yachaq runakunata Israel casta runaykikunapa qayllanmanta, kay allpatam wiña-wiñaypaq qorqanki amistadniki Abrahampa miraynin runaykikunaman. ⁸Kay allpapi yachaspankum rurarqaku temporykita hinaspm nisurqanki: ⁹“Sichu hamunqa ñoqaykuman castigo hina guerrapas, peste onqoypas otaq yarqaypas hinaptinqa kay templopa ñawpaqninpi qayllaykimanmi hamusaqku, qamqariki kay templopim kachkanki, llakikuyniyukipas qamtam mañakamusqaykiku hinaptimmi uyariyuskupa salvaykuwan-kiku” nispa. ¹⁰Ichaqa kayqayá kaypiña kachkanku Amonpa mirayninkunapas, Moabpa mirayninkunapas chaynataq Seir Orqopi yachaqunapas. Paykunapa allpanku ukunta pasamunantam mana munarqankichu Israel castakuna Egito nacionmanta hamuptinku chaynapim paykunaqa asurikuspanku mana wañuchirqakuchu. ¹¹Chaywanpas payku-naqa qarqowaykutaraqmi munachkanku kay allpa qowasqaykikumanta. ¹²¡Diosmillayku! ñamanachum paykunataqa castiganki? Manam ñoqaykupaqa kanchu kallpayku kay achka-achkallaña atacaqniyuq runakunamanta defiendekunaykupaq, manataqmi ima ruraytapas atinikuchu chaymi qamllaman hapiqakamuniku yanapaykuwanaykupaq —nispa.

¹³Juda nacionniyoq llapallan runakunam sayarqaku Tayta Diospa qayllanpi warmintinkama hinaspa hatunpas-taksapas churinkunapiwan. ¹⁴Chaypitaqmi kachkarqa Zacariaspa churin Jahziel sutiyoq runapas, Zacariasqa karqa Benaiapa churinmi otaq Jeelpa willkanmi, Jeielñataqmi karqa Leviy casta Asafpa mirayninkunanta kaq Mataniaspa churin. Huñunasqa kachkaptinkum Tayta Diospa Espiritun huntaykurqa Jahzielman ¹⁵chaymi pay nirqa:

—Juda nacionpi hinaspa Jerusalen llaqtapi llapallan *yachaqkuna uyariychik, qampas uyariyá Rey Josafat. Tayta Diosmi nisunkichik kaynata: “Amayá mancha-kuychikchu nitaq hukmayaychikchu kay achka-achkallaña tropakunapa qayllaniqa, manam qamkunapachu kay guerraqa aswanqa kikin Diospam. ¹⁶Paqarinýa atacaychik paykunata, paykunam hamuchkanku Sis sutiyoq qasanta, paykunataqa tarirunkichik wayqopa tukuynin Jeruel sutiyoq chunniqpachimpanpim. ¹⁷Manam qamkunachu peleankichik chay guerrapiqa, chaynaqa allinta sayaspayá takyaychik, qawankichikmi Tayta Diospa imaynam librasusqaykichikta. Juda nacionpi hinaspa Jerusalen llaqtapi kaqkuna, amayá manchakuychikchu nitaq hukmanyaychikchu. Paqarinmi lloqsinkichik paykunapa contranpi hinaptinmi Tayta Dios yanapasunkichik” nispa.

¹⁸Rey Josafat qonqoranpa pampaman kumuykuptinmi Juda nacionpi chaynataq Jerusalen llaqtapi *yachaqkunapas adoranankupaq qonqorakuykurqaku Tayta Diospa qayllanpi. ¹⁹Coatpa miraynin hinaspa Coreypa mirayninkunamanta Leviy casta runakunapas hatun vozpim alabarqaku Israelpa yupaychasqan Tayta Diosta.

²⁰Paqarinintin hatarispankuñataqmi lloqsirqaku Tecoa sutiyoq chunniqman chaymi paykuna lloqsichkaptinku Rey Josafat sayarispan nirqa:

—Juda nacionpi hinaspa Jerusalen llaqtapi kaqkuna, uyariykuwaychik: Yupaychash-qanchik Tayta Diosman hapipakuptichikqa yanapasunkichikmi, hapipakuychiktaqyá Diosmanta willakuqkunamanpas hinaptinqa allinmi kasunkichik —nispa.

²¹ Runakunawan rimaruspanmi takiqkunata churarpa Dios adorana pachaku-nawan pachakuykuspa takillawanña Tayta Diosta alabanankupaq. Guerraman lloqsiqkunapa qayllanpi chaynata ruraspankum takirqaku:

Wiñaypaq kuyapayakuq kasqanraykuyá
Tayta Diosman graciasta qoychik.

²² Takispa alabayta qallariptinkum Tayta Dios chaqwarachirqa Amonpa hinaspa Moabpa mirayninkunata chaynataq Seir Orqomanta kaqkunatapas. Paykunamá hamurqaku Juda nacionpa contranpi ichaqa vencesqam karurqaku. ²³ Amonpa hinaspa Moabpa mirayninkunam atacarqaku Seir Orqopi *yachaqkunata hinas pam Iliwta wañurachirqaku, Seir Orqopi kaqkunata wañuchiyya tukuruspankuñataq-mi kikinkupura wañuchinakuspa tukunakururqaku. ²⁴ Juda nacionpi kaqkuna chunniq qawarina sitioman rispankum chaymanta rikururqaku achka-achkallaña tropakuna pampapi wañusqata, manam mayqallanpas lluptisqachu. ²⁵ Hinaptinmi Josafatñataq runankunapiwan rirqaku wañusqakunapa imankunatapas apamuq, tariramurqakum achka-achka animalkunata, armakunata, pachakunata hinaspa valorniyoq kaqkunatapas. Chaykunata hapikuruspankum manaña apaytapas atir-qakuchu, kimsa punchawmi huñurqaku chaykunata achkallaña kasqanrayku.

²⁶ Tawa punchawninmanmi huñunakururqaku Beraca sutiyoq qechwapi, chaypim alabarqaku Tayta Diosta, chayraykum chay sitiota suticharqaku Beraca Qechwan kay libro qellqasqa kasqan tiempokama. ²⁷ Juda nacionniyoq hinaspa Jerusalen llaqtayoq llapallan runakunam Josafat jefeyoq kutimurqaku kusisqallaña Jerusalen llaqtaman, chayna kusisqaqa kutirqaku enemigonkunamanta Tayta Dios libraykus-qanraykum. ²⁸ Jerusalen llaqtaman chayaramuspankum hatun arpakunata, taksa arpakunata hinaspa cornetillakunata tocastin Tayta Diospa templonman yaykurqaku.

²⁹ Israel nacionpa enemigonkunapa contranpi Tayta Dios peleasqanta uyarirus-pankum chay nacionkunapi llapallan gobiernaqkuna Diosta manchakururqaku.

³⁰ Chaynapim Rey Josafatpa gobiernonqa hawkalla karqa, chaynaqa karqa paypa Diosnin muyuriqniq nacionkunawan hawkataña kawsachisqanraykum.

Rey Josafatpa gobiernon tukusqanmanta (1 R 22:41-50)

³¹ Chaynatamá Rey Josafatqa gobiernarqa Juda nacionpi. Payqa kimsa chunka pichqayoq watanpim gobiernayta qallarirqa, Jerusalen llaqtapim iskay chunka pich-qayoq wata gobiernarqa, paypa mamanmi karqa Silhi sutiyoq runapa churin Azuba.

³² Rey Josafatqa taytan Asapa tukuy allinkuna rurasqanman hinam kawsarqa, mana imallapipas pantaykuspanmi Tayta Diospa munasqanman hina rurarqa.

³³ Chaywanpas moqokunapi capillakunataqa manam chinkachirqachu, runakun-aqa abuelonkupa Diosninpiqa manaraqmi tukuy sonqonkuwanchu iñirqaku.

³⁴ Qallariyninmanta tukuyinkama Josafatpa wakin rurasqankunaqa Hananipa churin Jehupa qellqasqan libropim kachkan, chaykunaqa kachkan Israel nacionpi rey kunamanta willakuq libropim.

³⁵Chaykuna pasaruptinñataqmi Juda nacionpa reynin Josafatqa Israel nacionpa reynin Ocoziasman hukllawakururqa, Ocoziasqa mana allinkunalla ruraqmi karqa.

³⁶Paymanqa hukllawakururqa negociota ruranankupaq buquekunata rurachinankupaqmi, chay buquekunataqa rurachirqaku Ezion-geber llaqta lawpim. ³⁷Hinaptinmi Maresa llaqtayoq Dodavapa churin Eliezer Rey Josafatpa contranpi Diosmanta willarqa:

—Rey Ocoziasman hukllawakusqaykiraykum Tayta Dios chinkarachinqa rurasqayki buquekunata —nispa.

Buquekuna pakipakuruptinmá negociomanqa manaña rirqakuchu.

Juda Nacionpi Rey Joram gobiernasqanmanta

(2 R 8:16-24)

21 ¹Abuelonkuna hina Rey Josafat wañuruptinmi pamparurqaku abuelonkunapa pampakusqan “Davidpa Llaqtan” sutiyoq barriopi, paypa rantinpiñataqmi gobiernarqa churin Joramña. ²Jorampa wawqenkunam karqa Azarias, Jehiel, Zacarias, Azariahu, Micael hinaspa Sefatias. Paykunamá karqa Juda nacionpa reynin Josafatpa churinkuna. ³Josafatmi churinkunaman regalarqa qori-qollqetawan alhajakunata, regalarqataqmi Juda nacionpi murallasqa llaqtakunatas. Paypa rantinpi gobiernananpaqmi ichaqcha churarqa churin Joramta, paytaqa churarqa piwi churin kasqanraykum. ⁴Taytanpa rantinpi gobiernananpaq Rey Joram yaykuruspanmi kallpanchakururqa hinaspm llapallan wawqenkunata wañurachirqa espadawan, wañurachirqataqmi Israel wakin jefekunatas. ⁵Chay Rey Joram gobiernayta qallaykuspanqa karqa kimsa chunka iskayniyoq watayoqmi, Jerusalen llaqtapim gobiernarqa pusaq wata. ⁶Ichaqa Israel nacion reykunapa kawsasqanta hinam kawsarqa, kawsarqaq Acabpa castankunapa kawsasqanta hinam. Acabpa churintaqmi warmimpas karqa, chayraykum Tayta Diospa qayllanpipas mana allinkunata rurarqa. ⁷Chaywanpas Davidwan contratota rurasqanraykum Tayta Diosqa mana munarqachu Davidpa castankuna chinkarachiya. Chaynataqa rurarqa wiñaypaq rataq achkiyta hina Davidmanwan mirayninkunaman qonanpaq prometesqanraykum.

⁸Rey Jorampa tiempopitaqmi Edom nacionpas Juda nacionpa munaychakusqan kachkaspan contranpi hoqarikururqa hinaspm reytapas churakururqaku. ⁹Chayraykum Rey Joramqa pasarqa soldadokunapa jefenkunawan hinaspa llapallan carretankunawan. Paywan carretankunapi kaq capitankuna tuta hatariruspan-kum atacarqaku muyuykuqni Edom runakunta. ¹⁰Chaywanpas Edom nacionqa librakururqam Juda nacionpa munaychakuyinmanta kay libro qellqasqa kasqan punchawkama. Hina chay tiempopitaqmi Libna llaqtapas Juda nacionpa munaychakuyinmanta librakururqa, chaynaqa karqa abuelonkunapa yupaychasqan Tayta Diosta Rey Joram qepanchakurusqanraykum. ¹¹Rey Joramqa rurachirqataqmi Juda nacion moqokunapi capillakunatas, chaykunawanmi Jerusalen llaqtapi kaqkunata huchapakuq warmita hina huchallirachirqa, Juda nacionpi kaqkunatas pantarachirqam.

¹²Chayna kachkaptinmi chayaramurqa Diosmanta willakuq Eliaspa kayna niq cartan:

Abueloyki Davidpa yupaychasqan Tayta Diosmi nin kaynata: “Qamqa manam kawsarqanki taytayki Josafatpa kawsasqanman hinachu ¹³aswanqa Israel nacionpi kaq reykunapa mana allin kawsasqanman hinam. Acabpa castankuna mana allin rurasqankuta hinam Juda nacionpi kaqkunatawan Jerusalen llaqtapi kaqkunata huchallichirqanki. Wañurachirqankitaqmi qanmanta aswan allin kaq wawqekikunatas. ¹⁴Chayraykum hatun llakita Tayta Dios kachaykamunqa

runaykikunaman, churikikunaman, warmikikunaman hinaspa tukuy kapuqnikikunaman.¹⁵ Qanmanñataqmi kachaykamunqa achka onqoykunata, wiksa nanaywanmi onqorunki chunchulnikipas lloqsinankama” nispa.

¹⁶Tayta Diosmi hatarirachirqa Filestea runakunata Rey Jorampa contranpi, hatarichirqataqmi Cus lawpa hichpanpi *yachaq Arabia runakunatapas.¹⁷ Paykunam hamurqaku Juda nacionwan peleaq hinaspmayaykuruspanku apakurqaku reyapa palacionpi tukuy ima kaqkunata, churinkunata chaynataq warminkunatapas hinaptinmi puchururqaqa Rey Jorampa sullka churin Joacazllaña.¹⁸ Tayta Diosqa kachaykamurqataqmi mana hampiy atina wiksa nanaytapas.¹⁹ Iskay wata pasaruptinmi chay onqoyniwan chunchulnillloqsisramurqa hinaptinmi wañururqa llumpa-llumpayta ñakarispan. Runankunaqa wañuruptinpas manamya ninallatapas rataykachipurqaku chu abuelonkunapaq hinaqa.²⁰ Rey Joramqa kimsa chunka iskayniyoq watanpim gobiernaya qallaykurqa, Jerusalen llaqtapim pusaq wata gobiernarqa, payqa wañukurqa mana pipapas llakipayasqanmi hinaptinmi pamparurqaku “Davidpa Llaqtan” sutiyoq barriopi, paytaqa pamparurqaku manam reykunapa pampakunapichu.

Rey Ocozias Juda nacionpi gobiernasqanmanta

(2 R 8:25-29)

22 ¹Jerusalen llaqtapi *yachaqkunam Jorampa rantinpi gobiernananpaq chururqaku sullka churin Ocoziasta. Jorampa mayor churinkunatam ñawpaqtaraq Arabia runakunawan kuska hamuq salteaqkuna wañurachirqaku campamentoman yaykuruspa. Chaynapim Juda nacionpiqa gobiernarqa Rey Jorampa churin Ocoziasña.² Chay Rey Ocozias gobiernaya qallaykuspanqa karqa iskay chunka iskayniyoq watayoqmi, Jerusalen llaqtapiqa gobiernarqa huk watallam. Mamanpa sutinmi karqa Atalia, chay Ataliaqa karqa Rey Omripa willkanmi.³ Rey Ocoziaspas mana allintam kawsarqa Acabpa castankunapa kawsasqanta hina, mamanmi umacharqa mana allinkunata ruranpanpaq.⁴ Acabpa castankunka hinamá mana allinkunata rurarqa Tayta Diospa qayllanpi. Taytan wañukuptinmi Acabpa castankunka consejarqaku mana allinninpaq.

⁵Chaynapimá Ocoziasqa rurarqa paykunapa umachasqanta. Israel nacionpa reyninwanmi otaq Acabpa churin Joranwanmi huikkllawanakururqa chaynapi Aram nacion Rey Hazaelpa contranpi peleananpaq. Galaad law Ramot llaqtapi peleaptinkum Aram tropakuna heridaramurqa.⁶ Chaymi Rey Joramqa kutikurqa Jezreel llaqtaman, payqa kutikurqa Aram nacionpa reynin Hazaewan Ramot llaqtapi peleaspas heridarakusqan hampichikamunapanpaqmi. Chaypi Acabpa churin Joramta hampichaptinkum payta watukunapanpaq rirqa huknin Jorampa churin Ocozias. Chay rey Ocoziasqa karqa Juda nacionpa reyninmi.

Rey Ocoziasta Jehu wañuchisqanmanta

(2 R 9:27-29)

⁷Diosmi munarqa Rey Joramta watukusqanpi Rey Ocozias wañunanta, chayaruspanmi Joranwan lloqsisraqu Nimsipa churin Jehupa contranpi peleaq. Jehutam Tayta Dios akllarqa Acabpa castankunata chinkarachinanpaq.⁸ Jehumi Jezreel llaqtapi Acabpa castankunata castigachkaspan chaypi tarirurqa Juda nacionniyoq jefekunata. Tarirurqataqmi Rey Ocoziaspa wawqenkunatapas chaynataq churinkunatapas, paykunaqa Rey Ocoziastam servichkarqaku, paykunatam Jehu wañurachirqa.⁹ Chaymantanñataqmi kikin Ocoziasta maskamurqa, payqa Samaria llaqtapim pakarayachkarqa, chaypi tariruspam

pusamurqaku Jehuman hinaptinmi wañurachispa pamparurqaku payqa Rey Josafatpa churin kasqanrayku, Josafatqa tukuy sonqonwanmi Tayta Diospa yanapakuyninta mas-karqa. Ocoziaspa castankunaqa manañam atirqakuchu gobiernoman yaykuya.

Gobiernay munaq Atalias sutiyoq warmita wañuchisqankumanta

(2 R 11:1-21)

¹⁰Rey Ocoziaspa maman Ataliam wawan Rey Ocoziasta wañurachisqankuta yacha-ruspan wañurachirqa Juda nacion reypa llapallan mirayninkunata. ¹¹Rey Jorampa warmi churin Josabam ichaqo Rey Ocoziaspa panin kasqanrayku turinpa churinku-nata wañuchichkaptinku sobrinon Joasta wañuchiqkunamanta qechururqa hinas pam uywaqniñ warmitawan puñunan cuartopi pakarurqa chaynapi Atalia mana rikun-an-paq. Chaynapimá mana wañuchirqakuchu. Chay pakaruq Josaba sutiyoq warmiqa karqa sacerdote Joiadapa warminmi otaq Ocoziaspa paninmi. ¹²Paykunawanmá Joas-qa soqta wata pakasqa karqa Diospa templonpi. Ataliañataqmí gobiernarqa nacionpi.

23 ¹Atalia qanchis watamanía gobiernachkaptinmi sacerdote Joiada kallpanchakuy-kuspan contratota rurarqa tropakunapa capitanninkunawan, chay capitankunam karqa Jeroboampa churin Azarias, Johanapá churin Ismael, Obedpa churin Azarias, Adaiapa churin Maasias hinaspa Zicripa churin Elisafat. ²Enteron Juda nacionpi paykuna purimuspankum llapallan llaqtakunamanta huñuramurqaku Leviy castakunatawan Israel familia jefekunata, paykunawanmi rirqaku Jerusalen llaqtaman. ³Hinaptinmi Diospa tem-plonpi huñunasqa llapallan runakuna contratota rurarqaku reywan.

Chaypimá Joiada nirqa:

—Kaypim kachkan reypa churin, paymi Davidpa miraynин kasqanrayku Tayta Diospa prometesqanpi hina gobiernanqa. ⁴Chaynaqa kaynatam rurankichik: Sacerdotekuna-manta hinaspa Leviy casta runakunamanta kimsaman rakikuruspakichikmi samana punchawpi temploman yaykuq huknin parteñataq waqaychankichik templopa punkun-kunata. ⁵Huknin parteñataqmí waqaychankichik reypa palacionta, huknin parteñataqmí waqaychankichik “Cimiento Punku” sutiyoq punkuta, llapallan runakunañataqmí kanqa Tayta Diospa templonpa pationkunapi. ⁶Amam pipas yaykunqachu Tayta Diospa templonmanqa, yaykuspacha-yaykunqaku sacerdotekunawan Leviy casta runakunallam imam ruranankuta ruranankupaq chaypaq sapaqchasqa kasqankurayku, llapallan ru-nakunañataqmí ruranqaku Tayta Diospa kamachisqanta. ⁷Leviy casta runakuna reyta chawpicharuspankum makinpi armayoqkama kanqaku, pipas temploman yaykuqqa wañunqam. Qamkunamá reyta waqaychankichik maylawman riptinpas —nispa.

⁸Leviy castakunawan llapallan Juda nacionpi kaqkunamá rurarqaku sacerdote Joiadapa kamachisqanta hina. Sapakama jefekunam kamachirqaku samana punchawpi yaykuq-kunatawan samana punchawpi lloqsiqkunata, sacerdote Joiadaqa manam kacharirqachu rurananta tukuruq runatapas. ⁹Sacerdote Joiadaqa capitankunamanpas qoykurqam Rey Davidpa lanzankunatawan hatunpas takspas harkachikuna armankunata, chay arma-kunaqa Diospa templonpim waqaychasqa karqa. ¹⁰Llapallan runakunatam seqellataña churarurqa armayoqqtakama, paykunataqa churarurqa templopa *alleq kuchunmanta *ichoq law kuchunkamam, altarñataqmí karqa paykunapa chawpinpi, llapan lawmantam reytaqa waqaycharqaku. ¹¹Sacerdote Joiadam churinkunapiwan horqoramurqaku Rey Ocoziaspa churin Joasta hinas pam umanman coronata churarpaku, hapichirqataqmí Chun-kantin Kamachikuykunatapas, aceteta rey kananpaq umanman tallispankum nirqaku:

—iKawsachun reyninchik! —nispa.

¹²Runakunapa kallpasqankutawan “Kawsachun reyninchik” nisqankuta Atalia uyariruspanmi Tayta Diospa templonpi runakunapa kasqanman yaykurqa. ¹³Chaypim reyta rikururqa temploman yakyuna pilarpa waqtanpi, rikururqataqmi jefekunatapas chaynataq cornetilla tocaqkunatapas reyqa waqtanpi sayachkaqta. Llapallan runakunañataqmi kusikuyllawanña tocarqaku cornetillakunata. Takiqkunapas tocanankuwanmi alabachkarqaku, chaykunata Atalia qawaykuspanmi pachantapas llikipakuspan nirqa:

—¡Traicionmi kayqa, traicionmi kayqa! —nispa.

¹⁴Sacerdote Joiadam tropakunapa capitanninkunata lloqsirachispan nirqa:

—Kay chawpikichikmanta hawaman Ataliata horqrorychik. Pitapas payta qatimuqtaqa wañurachichiyá, Tayta Diospa templonpiqa amam paytaqa wañuchinkichikchu —nispa.

¹⁵Ataliata lloqsirachispankum reyqa palacionman riq “Caballokunapa Punkun” sutiyoq punkupi wañurachirqaku.

¹⁶Sacerdote Joiadam contratota rurarqa reywan hinaspa llapallan runakunawan chaynapi Tayta Diospa runankunaña kanankupaq. ¹⁷Llapallan runakuna Baalpa templonman yaykuruspankum tuñirachirqaku altarninkunatawan taytachankunata, pasaypaqta ñuturuspankum Matan sutiyoq Baalpa sacerdotentapas altarkunapa ñawpaqninpi wañurachirqaku. ¹⁸Joiadaqa guardiakunatapas churarqam Tayta Diospa templonpi, chay guardiakunataqa kamachirqa Leviy casta sacerdotekekunam, chay sacerdotekekunataqa Rey Davidraqmi muyuyninpi llamkanankupaq churarqa, chaynataqa churarqa Moises-pa yachachikuyuinpi qellqasqanman hina animalkunata wañuchispá kañanankupaqmi, chaykunataqa kusikuywan takistinmi ruraqku Davidpa kamachisqanman hina. ¹⁹Joiadaqa Tayta Diospa templonman yaykuna punkukunapipas churarqam punkukunawan cuenta-llikuqkunata, chaypiqa churarqa mana chuyanchasqa kaqkuna mana yaykunankupaqmi. ²⁰Qayachirqataqmi capitankunatapas, llapallan runakunapi allin reqsisqakunatapas, runakunapi kamachikuqkunatapas chaynataq llapallan runakunatapas. Chaymantam Tayta Diospa templonmanta reyta pusarqaku reyqa palacionman, hanay punkunta yaykuruspankumá reyqa tiyananpi reyta tiyaykachirqaku. ²¹Llaqtapi llapallan runakunam kusisqallaña karqaku. Llaqtapas hawkañataqmi karqa Ataliata espadawan wañurachiptinku.

Juda nacionpi Joas gobiernasqanmanta

(2 R 12:1-21)

24 ¹Qanchis watallanpiraqmi Joasqa gobierneyta qallaykurqa, tawa chunka watam Jerusalen llaqtapi gobiernarqa. Paypa mamanqa karqa Beerseba llaqtayoq Sibia sutiyoq warmim. ²Sacerdote Joiada kawsanankamaqa Joasmi Tayta Diospa agradonpaq allin kaqta rurarqa. ³Joiadam casararachirqa iskay warmikunawan hinaptinmi churinkuna karqa qarikunapas-warmikunapas.

⁴Chaykuna pasaruptinmi Joasqa piensarqa Tayta Diospa templon allichachiyta.

⁵Sacerdotekunatawan Leviy casta runakunata huñurachispanmi nirqa:

—Juda nacionpi llaqtakunaman lloqsispayá Israel casta llapallan runakunamanta qollqeta mañamuychik, chaytaqa huñumunkichik sapa wata Diosninchikpa templon allichachinanchikpaqmi. Chaytaqa apurawmanyá ruramuychik —nispa.

Leviy casta runakunaqa manam apurawmanchu ruramurqaku chay kamachis-qantaqa. ⁶Chayraykum sacerdotekunapa jefen Joiadata rey qayachimuspan nirqa:

—¿Imanasqataq Leviy casta runakunataqa mana hikutarqankichu Juda nacionmantawan Jerusalen llaqtamanta impuestokunata apamunankupaq? ¿Manachu

chaykunataqa Tayta Diospa serviqnin Moiseswan Israel casta huñunasqa runakuna kamachirqaku Chunkantin Kamachikuynin waqaychana karpapaq? —nispa.

⁷Mana allin ruraq Ataliam wawankunapiwan porfiakuspa yakyururqaku Diospa templonman hinaspam Baal sutiyoq taytachakunata adorarqaku Tayta Diospaq sapaqchasqa serviciokunawan servichikuspa. ⁸Huk baultaña ruranankupaq rey kamachikuptinmi chay baulta churarqaku Tayta Diospa templonpa zaguán punkunman. ⁹Reymi willachimurqa Juda nacionpiwan Jerusalen llaqtapi kaqkuna Tayta Diosman impuestota apamunan-kupaq. Chaynata ruranankupaqmi Diospa serviqnin Moises chunniqpi kachkaptinku kamachirqa Israel casta runakunata. ¹⁰Hinaptinmi llapallan jefekunapiwan llapallan runakuna kusikuywan apamurqaku impuestota, chaykunataqa baulmanmi churarqaku hundanankama. ¹¹Leviy casta runakunam aparqaku baulta reypa churasqan cuentallikuq-kunaman, achka qollqe kasqanta chay runakuna qawaykuptinñataqmi reypa secretarion hamuq, paywantaqmi hamuq sacerdote kunapa jefenpa churasqan runakunapas, paykunam baulpi qollqeta talliramuspa maymi kasqanman kaqla churamuqku, sapa kutilla chaynata ruraspm achka-achka qollqeta huñururqaku. ¹²Reypiwan Joiadañataqmi chay qollqeta qoqku Tayta Diospa templonpi llamkaqkunaman, paykunañataqmi Tayta Diospa templonta allichanankupaq contratarqaku rumi labraqunatawan carpinterokunata. Contratarqakutaqmi fierropi hinaspas broncepi llamkaqkunatas Tayta Diospa templonta allichanankupaq. ¹³Llamkachiqkuna allinta llamkachispankum allinta allicharqaku, Diospa templonmá sumaq allichasqa karqa imaynam ñawpaq tiempopi kasqanman hinaraq. ¹⁴Allichayta tukuruspankuñataqmi reymanwan Joiadaman apamurqaku qollqe puchukunata hinaptinmi paykunañataq chaykunamanta rurachirqaku Tayta Diospa templonpi servikuq lliw kañana ofrendapaq kaq serviciokunata hinaspas wisllakunata, rurachirqakutaqmi qorimantawan qollqemanta wakin serviciokunatas. Joiada kawsanankamaqa mana tukuytam Tayta Diospa templonpi wañuchirqaku lliw kañana ofrendakunata.

¹⁵Machuyaruspanmi Joiada wañukurqa, payqa yuyaq kayniniñam pachak kimsa chunkan watanpi wañukurqa. ¹⁶Hinaptinmi pamparurqaku “Davidpa Llaqtan” sutiyoq barriopí kaq reykunapa pampakusqanpi, chaypiqa pamparurqaku Israel casta runakunapaqpas, Diospaqpas chaynataq templonpaqpas allinkuna rurasqanraykum.

¹⁷Joiada wañukuptinmi hamurqaku Juda nacionpi jefekuna, reypa qayllani ponqorakuptinkum rey kasukurqa paykunapa consejasqanta. ¹⁸Abuelonkupa yupaychasqan Tayta Diospa templonta qepanchakuruspankum adorarqaku Asera sutiyoq mamachakunataña chaynataq huk rikchaq taytachakunataña, chay hucharaykum Dios piñakururqa Juda nacionniyoq runakunapa contranpi chaynataq Jerusalen llaqtayoq runakunapa contranpipas. ¹⁹Chaywanpas Tayta Diosmi kacharqa paymanta willakuqkunata chaynapi paykuna rimapayaptin Diosman kutirkunankupaq ichaqa chay willakuqkuna anyachkaptinkupas paykunaqa manam kasukurqakuchu.

²⁰Hinaptinmi Diospa Espiritun huntaykurqa sacerdote Joiadapa churin Zaciriasman chaymi altoneqman seqaruspán Diospa nisqanta nirqa:

—¿Imanasqataq ñoqa Tayta Diospa kamachisqaykunata mana kasukunkichik-chu? Chayraykum mana allinkuna hamusunkichik —nispa.

²¹Aswanqa Zacariaspa contranpi hatariruspankum reypa kamachisqanman hina ru-miwan chamqaparurqaku, paytaqa wañurachirqaku Tayta Diospa templonpa pationpim.

²²Rey Joasmi Zacariasta wañurachirqa Zacariaspa taytan Joiadapa ñawpaq tiempopi kuyapayakuynintapas mana kaqpaqpas hapispa. Zacariasmí wañuykuchkaspanña nirqa:

—Tayta Diosyá kayta qawachun hinaspayá cuentata mañachun —nispa.

²³Tarpuy tiempopim Aram nacionniyoq tropakuna hamururqaku Rey Joaspa contranpi, Juda nacionmanwan Jerusalen llaqtaman yaykuruspankum wañurachirqaku llapallan runakunapa jefenkunata hinaspm tukuy imata qechuruspanku apachirqaku Damasco llaqtapi kaq reyman. ²⁴Aram nacionmanta hamuq tropakunaqa asllam hamurqaku ichaqa Tayta Diosmi paykunapa makinman churaykurqa Juda nacionniyoq achka-achka tropakunata, chaynataqa qoykurqa abuelonkunapa yupaychasqan Tayta Diosta qepanchakurusqankuraykum. Chaynatamá Aram nacionniyoq tropakuna Rey Joasta castigarqaku.

²⁵Aram nacionniyoq runakuna kutikuspankum Rey Joasta saquerurqaku ancha-llaña nanaypi hinaptinmi serviqpinkuna hatarirurqaku paypa contranpi. Sacerdote Joiadapa churinta wañurachisqanraykum wañurachirqaku camallanpi, chaymantam pamparurqaku “Davidpa Llaqtan” sutiyoq barriopi, paytaqa pamparurqaku manam reykunapa pampakunanpichu. ²⁶Rey Joaspa contranpi hatariqunam karqa Simeatpa wawan Zabad sutiyoq Amon casta runa hinaspa Simritpa wawan Jozabad.

²⁷Rey Joaspa churinkunamantaqa qellqasqa kachkan reykunapa vidanmanta willakuq libropim, chaypitaqmi qellqasqa kachkan paypa contranpi Diospa willachisqankunapas chaynataq Diospa templon allichachisqanpas. Paypa rantinpim gobiernarqa churin Amasias.

Rey Amasiaspa gobiernasqanmanta

(2 R 14:1-22)

25 ¹Iskay chunka pichqayoq watanpi kachkaspanmi Amasiasqa gobiernayta qallaykurqa. Payqa iskay chunka iskayniyoq watam Jerusalen llaqtapi gobiernarqa. Paypa mamanqa karqa Jerusalen llaqtayoq Joadan sutiyoq warmim. ²Rey Amasiasqa Tayta Diospa qayllanpim allinkunata rurara ichaqa manam tukuy sonqonwanchu.

³Gobiernonpi allintaña takyaruspanmi wañurachirqa taytanta wañuchiq serviq-ninkunata. ⁴Chay runakunapa churinkunataqa manam wañuchirqachu Moisespa qellqasqan yachachikuy libropi Tayta Diospa kamachisqanpi hina. Tayta Diosmi nirqa:

—Churi-wawankupa huchallikusqanmantaqa amam tayta mamantaqa wañuchinkichikchu nitaqmi tayta-mamanpa huchanmantapas churi-wawankutaqa wañuchinkichikchu. Ichqa huchallikusqankumantaqa sapakamatam wañuchinkichik —nispa.

⁵Amasiasmi huñurachirqa Juda nacionpi kaqkunata hinaspm castankunaman hina churarrurqa Juda casta runakunapa hinaspa Benjamin casta runakunapa kamachiqpinkunkunapaq. Iskay chunka watayoqmanta hanayman yuparachiptinmi karqa guerrapaq akllasqa kimsa pachak waranqa runakuna, paykunaqa karqa lanzantinkamam hinaspa harkachikuna armantinkamam. ⁶Israel nacionmantapas contratarqam pachak waranqa valerozo soldado-kunata, paykunataqa contratarqa kimsa waranqa kimsa pachaknin kilo qollqewanmi.

⁷Diospa runan hamuruspanmi Rey Amasiasta nirqa:

—Reylláy, Israel casta tropakunaqa amayá qanwanqa lloqsichunchu, Tayta Diosqa manam yanapachkanchu Israel nacionniyoq runakunataqa nitaqmi yana-panchu Efrainpa llapallan mirayninkunatas. ⁸Sichu chaynata kallpanchakuspa peleaq riptikiqa Diosmi enemigoykikunapa qayllanpi vencerachisunki. Diosqa atiyniyoqmi yanapasunaykipaqpas chaynataq vencerachisunaykipaqpas —nispa.

⁹Hinaptinmi Amasias tapurqa Diospa runanta:

—¿Imatataq rurasaq Israel nacionniyoq tropakunapaq kay kimsa waranqa kimsa pachaknin kilo qollqewanqa? —nispa.

Hinaptinmi chay Diospa runanñataq nirqa:

—Tayta Diosmi chaymantaqa aswan mastा kutichipusunki —nispa.

¹⁰Chaymi yanapananpaq hamuq Efrain casta tropakunata Amasias rakirurqa hinaspam wasinkuman kutirichirqa ichaqa paykunam ancha-anchata piñakururqaku Juda nacionpa contranpi hinaspam wasinkuman kutikurqaku piñasqallaña.

¹¹ Amasias kallpanchakuruspanmi tropankunata pusarqa, “Kachi Qechwa” sutivoq sitioman. Chaypim wañurachirqa Seir Orqo lawpi chunka waranqa soldadokunata. ¹²Chaymantapas Juda nacionniyoq runakunaqa presocharurqakum wakin chunka waranqa soldadokunatas. Paykunatam qaqaman pusaruspa wikipaykamurqaku hinaptinmi cuerponku ñutupakururqa.

¹³Guerraman mana rinankupaq Rey Amasiaspa kutichisqan tropakunañataqmí yaykururqaku Juda nacionpi llaqtakunaman, paykunaqa Samaria llaqtamanta qallaris-pam Bet-horon llaqtakama yaykururqaku hinaspam wañurachirqaku Juda nacionniyoq kimsa waranqa runakunata, tukuy ima kapuqinkutapas apakurqakum achkallataña.

¹⁴Edom tropakuna wañuchimusqanmanta Rey Amasias kutimuspanmi apamurqa Seir Orqo law runakunapa taytachankunata hinaspam diosninta hina churaspan adorarqa, kañapurqataqmí inciensotapas. ¹⁵Hinaptinmi Tayta Dios piñakururqa Amasiaspa contranpi hinaspam willakuqninta kacharqa kaynata nimunapqa:

—¿Imanasqataq mañakuchkanki huklaw nacionpa taytachankunataqa? paykunaqa manam qanmantapas adoraqinkunata librарqachu —nispa.

¹⁶Diosmanta willakuq kaykunata niptinmi reyñataq nirqa:

—¿Rey consejaqpachu qamtaqa churarqaykiku? Upallayá icha ɬwañuytachu munanki? —nispa.

Rimayta tukuruptinmi Diosmanta willakuqñataq nirqa:

—Chaykuna rurasqaykimantam Diosqa tantearunña wañuchisunaykipaq, qam-qariki consejasqaykunamat mana kasukurqankichu —nispa.

¹⁷ Juda nacionpa reynin Amasiasqa hukpa consejonta chaskispanmi comisionta kacharqa Israel nacionpa reynin Joasman, payqa karqa Jehupa willkanmi otaq Joacazpa churinmi. Rey Joasmanmá kaynata nichimurqa:

—Hamuy qanwanñataq qawanakuykunaypaq —nispa.

¹⁸Hinaptinmi Israel nacionpa reynin Joasñataq Juda nacionpa reynin Amasias-ta nichimurqa:

—Libano montepi wiñaq cardo qoram Libano montepi kaq cedro sachata nichimurqa: “Warmi churikita qari churiywan casarachiy” nispa. Ichaga Libano monte animalmi chayninta pasaspan cardo qorata saruparurqa. ¹⁹Qanmi Edom nacion vencerusqaykimanta alto tukuspa alabakunki. Hawkallayá wasikipi kakuy. ¿Imanasqataq peleayta munanki qampas chaynataq Juda nacionpi kaqkunapas llakillapi rikurinaykichikpaq? —nispa.

²⁰Amasiasmi ichaqa mana kasukurqachu. Edom nacionpa taytachankunata Rey Amasias mañakusqanraykum Diospuni qoykurqa Rey Joasman. ²¹Chayraykum Israel nacionpa reynin Joasqa tupanakurqa Juda nacionpa reynin Amasiaswan Bet-semes llaqtapi, chay llaqtacha kachkan Juda nacionpim. ²²Juda nacionniyoq soldadokunata Israel nacion soldadokuna venceruptinmi sapakama wasinkuman lluptikurqaku. ²³Bet-semes llaqtapimá Israel nacionpa reynin Joas presocharurqa Juda nacionpa reynin Amasiasta hinaspam pusarqa Jerusalen llaqtaman. Amasiasqa karqa Joaspa churinmi otaq Joacazpa willkanmi. Chay Israel nacionpa reynin Joasmi Jerusalen llaqtapa murallanta taqmarurqa pachak pusaq chunkan metro largoyoqta Efrain sutivoq zaguan punkumanta esquinapi zuguan punkukama. ²⁴Paymi apakurqa Diospa templonpi kaq

llapa qori-qollqetawan llapa serviciokunata, chaykunataqa nanachikurqa Obed-e-donmi, apakurqataqmi reypa palacionpi kaq qori-qollqetapas. Allin reqsisqa wakin runakunata garantiapaq hina Rey Joas pusaspanmi Samaria llaqtaman kutikurqa.

²⁵Israel nacionpa reynin Joacazpa churin Joas wañkusqanmantam Judá nacionpa reynin Joaspas churin Amasiasqa kawsarqa chunka pichqayoq watataraq.

²⁶Qallariyininmanta tukuyinkama Amasiaspa wakin rurasqankunaqa qellqasa-qa kachkan Juda nacionpa hinaspas Israel nacionpa reyninkunapa vidanmanta willakuq libropim. ²⁷Tayta Diosmanta Amasiaspa rakikusqan punchawmantam Jerusalen llaqtapi *yachaqkuna paypa contranpi hoqarikururqaku chaymi Amasiasqa Lakis llaqtaman lluptikurqa aswanqa Lakis llaqtakama qatispankum chaypi wañurachimurqaku. ²⁸Paypa ayanta caballokunapi apamuspankum abuelonkunapa pampakusqan Juda law llaqtapi pamparurqaku.

Rey Uziaspa gobiernasqanmanta

(2 R 14:21-22. 15:1-7)

26 ¹Juda nacionpi kaq llapallan runakunam Uziasta rey kananpaq churrqaku taytan Amasiaspa rantinpi, payqa kachkarqa chunka soqtayoq watayoqllaraqmi. ²Abuelonkuna hina Rey Amasias wañkuptillanmi churin Uzias Elat llaqtata kutirachikurqa Juda nacionpaq hinaspam mosoqmanta hatarichirqa.

³Uziasqa chunka soqtayoq watanpim gobiernaya qallaykurqa, Jerusalen llaqtapim gobiernarqa pichqa chunka iskayniyoq wata. Mamanmi karqa Jerusalen llaqtayoq Jecolias sutiyoq warmi.

⁴Taytan Amasiaspa tukuy ima rurasqanta hinam Tayta Diospa qayllanpi allin kaqkunata rurarqa. ⁵Zacarias kawsanankamaqa Uziasqa Diostam mañakurqa, Dios respetayta Zacarias entidechiptinmi mañakusqan tiempokunapi Tayta Dios bendecirqa.

⁶Filistea runakunawan Rey Uzias peleaspanmi tuñirachirqa Gat llaqtapa murallankunata, Jabnia llaqtapa murallankunata hinaspas Asdod llaqtapa murallankunata, chay Asdod llaqta lawpipas chaynataq Filistea runakunapa *yachanan huklaw sitiokunapipas rurachirqam llaqtakunata. ⁷Diosmi yanaparqa Filistea runakunapa contranpi peleaptin, yanaparqataqmi Gur-baalpi yachaq Arabia runakunapa contranpi peleaptinpas chaynataq Meon casta runakunapa contranpipas peleaptinpas. ⁸Amon casta runakunam Rey Uziasman pagaqku impuestota hinaptinmi alli-allin reqsisqa kasqan chayarurqa Egipto nacionpa linderonkamarqaq, payqa llumpayllaña atiynyioqmi rikurirurqa.

⁹Rey Uziasqa torrekunatas rurachirqataqmi Jerusalen llaqtapi, chaykunataqa rurachirqa “Esquina Punku” sutiyoq punkupa altonpim chaynataq “Qechwaman Qawaq” sutiyoq punkupa waqtanpim, esquinapa altonpipas rurachispanmi sumaqta takyachirqa.

¹⁰Payqa chunniqpipas rurachirqam torrekunata hinaspam pozokunatas achkata uchku-chirqa, chaynataqa rurarqa waqtakunapipas chaynataq pampakunapipas achkallaña animalninkuna kasqanraykum. Kapurqataqmi chakrapi llamkaq runankunapas, waqtakunapi kaq uvas huertakunapi llamkaq runankunapas chaynataq wakin huertakunapi llamkaq runankunapas. Chaykunapiqa kapurqa chacra pi wiñaqkunata kuyasqanraykum.

¹¹Rey Uziaspaqa kapurqataqmi guerrapi peleaq soldadonkunapas, paykunam guerraman lloqsiqku reypa secretarion Jehielpa rakisqanman hina chaynataq reypa serviqnin Amasiaspa rakisqanman hina, chay tropakunapa kamachiqniniñataqmi karqa reypa churasqan Hananias. ¹²Familia kunapa llapallan jefenkunam karqa iskay waranqa soqta pachaknin valeroso soldadokuna. ¹³Paykunapa makinpim karqa guerraman riq kimsa pachak qanchis-

niyoq waranqa pichqa pachaknin alli-allin yachachisqa soldadokuna. Paykunaqa atiyniyoq tropakuna kaspankum enemigonkupa contranpi reyta yanapaqku.¹⁴ Uziasmi llapallan soldadonkunapaq alistarqa taksa harkachikuna armakunata, lanzakunata, cascokunata, qasqontin-wasa harkaqkunata, flechana arcokunata hinaspa warakakunata.¹⁵ Jerusalen llaqtapim yachayniyoq runakunawan rurachirqa maquinakunata, chaykunataqa rura-chirqa torrekunapa hinaspa murallakunapa esquinapi kananpaqmi chaynapi chaymanta flechakunawan flechanakupaq hinaspa hatun rumikunawan chamqanankupaq. Chay rurasqankutqa yacharurqakum karu llaqtakunapi yachaqkunapas. Admirakuypaqta Dios yanapasqanraykum Usiasqa llumpay atiyniyoq rikurirurqa.

¹⁶ Aswanqa llumpay atiyniyoq karuspanmi hatun tukuqlña rikurirurqa wirchirunankama. Yupaychasqan Tayta Diosta traicionaspanmi paypa templonman yaykuspa inciensota kañara incienso kañana altarpí.¹⁷ Paypa qepantam yaykururqa sacerdote Azarias pusaq chunka valeroso sacerdotekunawan.¹⁸ Paykunam Rey Uziaspa contranpi sayaykuspanku nirqaku:

—Rey Uzias, Tayta Diospaq kañana inciensotaqa manam qamchu kañanayki, chaytaqa rurananku Aaronpa miraynин sacerdotekunallam, ñoqallaykum chaykuna ruranaykupaqqa sapaqchasqa kaniku. Lloqsiy kay santuariomanta. Kay rurasqaykiwanqa yupaychasqayki Tayta Diostam traicionarunki chaymi payqa humillarachisunki —nispa.

¹⁹ Rey Uziasmi hapichkarqa incienso qontichinata, chayta qontichinanpaq hapichkaspanmi piñakururqa sacerdotekunawan hinaptinmi reypa urkunpi lepra onqoy rikurirurqa. Chayqa pasarurqa Tayta Diospa templonpi sacerdotekuna qawachkaptinmi otaq incienso kañana altarpa waqtanpi kachkaptinmi.²⁰ Sacerdotekunapa jefen Azariaswan llapallan sacerdotekuna qawaykuptinkum reypa urkunpi lepra kachkasqa chaymi apurawllamanña lloqsimurqaku templo ukumanta, paypas apurawllaman-nam lloqsimurqa Tayta Dios leprawan castigarusqanrayku.

²¹ Chaynapim Rey Uziasqa wañukunankama lepra onqoywan karqa hinaspm *yacharqa sapaq wasipiña, Tayta Diospa templonmanta rakisqa kaptinmi nacion-piqa churin Jotamña gobiernarqa runakunapa quejankunata arreglaspan.

²² Qallariyinmanta tukuyinkama rurasqankunataqa Diosmanta willakuq Isaias-mi qellqarqa, Isaiasqa karqa Amospa churinmi.²³ Abuelonkuna hina Rey Uzias wañukuptinmi pamparurqaku abuelonkunapa sepulturanpa hichpanpi, chay sepulturaqa tarikurqa reykunapa pampakunan sitiopim, chaypiqa pamparurqaku: “Leprawan onqoqmi” nispankum. Paypa rantinpim churin Jotamña gobiernarqa.

Rey Jotampa gobiernasqanmanta (2 R 15:32-38)

27 ¹ Rey Jotamqa iskay chunka pichqayoq watanpim gobiernaya qallaykura-qa. Payqa Jerusalen llaqtapim gobiernarqa chunka soqtayoq wata. Paypa mamanqa karqa Sadocpa churin Jerusa sutiyoq warmim.

² Jotanmi Tayta Diospa qayllanpi tukuy imakunatapas allinta ruraraq taytan Uziaspa tukuy rurasqanman hina. Ichqaq taytan hinaqa manam yaykurqachu Tayta Diospa templonmanqa, runakunam ichqaq huchallikuyllapi karqaku.³ Hina Rey Jotanmi hatarichirqa Tayta Diospa templonpa altonpi kaq punkutapas, Ofel Moqopi kaq murallapa hawanpipas achkallatañam rurachirqa.⁴ Juda law orqokunapipas rurachirqataqmí llaqtakunata. Montekunapipas rurachirqataqmí mana yaykuy atina wasikunatawan torrekunata.⁵ Guerrapipas pelearqam Amon runakunapa reyninwan chaymi vencer-

chikuspan chay watapi qorqa kimsa waranqa kimsa pachaknin kilo qollqeta hinaspa iskay waranqa iskay pachaknin tonelada trigotawan iskay waranqa iskay pachaknin tonelada cebadata. Hina chaynallatam qorqaku iskay wata qatiqnipapas.

⁶Chaynatamá Rey Jotamqa kallpanchakururqa yupaychasqan Tayta Diospa qayllanpi allinta kawsasqanrayku. ⁷Jotampa wakin rurasqankunaqa, guerrapi peleasqankunaqa chaynataq imaynam kawsasqanqa qellqasqa kachkan Juda nacionniyoq reykunapa chaynataq Israel nacionniyoq reykunapa vidanmanta willakuq libropim.

⁸Rey Jotamqa iskay chunka pichqayoq watanpim gobiernaya qallaykurqa, payqa Jerusalen llaqtapim gobiernarqa chunka soqtayoq wata. ⁹Abuelonkuna hina Jotam wañukuptinmi pamparurqaku “Davidpa Llaqtan” sutiyoq barriopi. Paypa rantinpim churin Acazña gobiernarqa.

Juda nacionpi Rey Acazpa gobiernasqanmanta

(2 R 16:1-20)

28 ¹Rey Acazqa iskay chunka watanpim gobiernaya qallaykurqa. Payqa chunka soqtayoq wata Jerusalen llaqtapi gobiernarqa. Ichaqa manam abuelon David hinachu Tayta Diospa qayllanpi allinta rurarqa. ²Aswanqa Israel nacion reykunapa kawsasqanta hinam kawsarqa. Fundispam rurachirqa Baal sutiyoq taytachakunatas. ³Ben-hinom sutiyoq wayqopi inciensotapas kañaspanmi churinkunatas kañachirqataq, chaynataqa rurarqa Israelpa mirayninkunapa qayllanmanta Tayta Diospa qarqosqan runakunapa millakuyapaq rurasqankuta hinam. ⁴Alto moqo capillakunapipas hinaspa rapisapa sachakunapa ukunpipas animalkunata wañuchispanmi kañarqa, kañarqataqmí inciensokunatas.

⁵Chayraykum yupaychasqan Tayta Dios qoykurqa Aram nacionpa reyninman. Aram nacionniyoq runakuna venceruspankum achka-achkata presocharurqaku hinaspm Damasco llaqtaman pusarqaku. Tayta Diosqa qoykurqataqmí Israel nacionpa reyninmanpas hinaptimí paypas pasaypaqta vencerurqa. ⁶Remaliaspa churin Rey Pekapa tropankunamá Juda nacionpi huk punchawlla wañurachirqaku pachak iskay chunkan waranqa valeroso soldadokunata, chaynaqa pasakurqa abuelonkupa yupaychasqan Tayta Diosta qepanchakurusqankuraykum. ⁷Efrain casta Zicri sutiyoq valeroso runapas wañurachirqam reypa churin Maasiasta, palaciopi mayordomo Azricam sutiyoq runata, wañurachirqataqmí reypa rantinpi ruraq Elcana sutiyoq runatas. ⁸Israel nacionniyoq tropakunaqa Juda nacionniyoq ayllunkutapas presotam pusarqaku, chay putasqankum karqa iskay pachak waranqa runakuna, presomá rirqaku warmikunapas, qari warmakunapas chaynataq warmi warmakunapas. Saqueasqankutapas achka-achkatam aparqaku Samaria llaqtaman.

⁹Samaria llaqtapim karqa Tayta Diosmanta willakuq Obed sutiyoq runa, paymi chaskinanpaq lloqsiyurqa Samaria llaqtaman soldadokuna yaykumuchkaptinku hinaspm nirqa:

—Abuelonchikkunapa yupaychasqan Tayta Diosmi Juda nacionpa contranpi piñakuspan paykunata makikichikman churaykun ichaqa paykunataqa piñakuyllawanñam wañurachinkichik, chayna rurasqaykichiktaqa Tayta Diospas yacharunmi. ¹⁰Kunanpas tanteanakurunkichikmi Juda nacionniyoq runakunawan Jerusalen llaqtayoq runakuna qaripas-warmipas sirvientekunaña kanankupaq, aswanqa ɬmanachu qamkunapas huchallikurunkichik yupaychasqaykichik Tayta Diospa contranpi?

¹¹Kunan uyariykuwaspaykichikyá kutichichik preso pusamusqa aylluykichikkunta, Tayta Diosmi qamkunapa contraykichikpi piñasqallaña kachkan —nispa.

¹²Hinaptinmi Efrainpa mirayninkunamanta wakin jefekuna hatarirqaku chay guerramanta kutimuqkunapa contranpi. Paykunam karqa Johanapta churin Azarias, Mesilemotpa churin Berequias, Salumpa churin Ezequias hinaspas Adlaipa churin Amasa. ¹³Paykunam nirqaku:

—Chay presokunataqa amayá yakyuchimuychikchu kaymanqa, Tayta Diospa contranpi huchallikusqaykichikmi ñoqaykupa hawaykupi karunman. Hatu-hatun culpayoq hinaspas huchasapa kachkaptiykupas aswan yapaytaraqmí munachkankichik, Diospa piñakuyninga nina hinam kachkan Israel nacionpa contranpi —nispa.

¹⁴Jefekunapa hinaspas huñunasqa runakunapa qayllanpim chay soldadokuna kachay-kurqa chay presokunata, paykunapa qayllanpitaqmi churaykurqaku qechumusqanku kaqkunatapas. ¹⁵Chay presokunapa favorniipi rimaqkunam paykunata chaskiykuspa pachachirqaku soldadokunapa qechumusqan pachakunawan, mana pachayoq kaqkunata pachaykachispankum hinaspas *usutaykachispankum mikuykachirqaku hinaspas tomay-kachirqaku, hampiykurqakutapqmí onqoqkunatapas. Llapallankuta kutichispam mana kallpayoq kaqkunatapas asnopi sillaykachispam aparqaku Jerico llaqtakama otaq “Palmerallaña” llaqtakama, chaypi ayllunkuman saqeykuspam Samaria llaqtaman kutikamurqaku.

¹⁶Chay tiempopim yanapachikunampaq Rey Acaz kacharqa Asiria nacionpa reyninman. ¹⁷Paymanqa kacharqa Edom nacionniyoq runakuna hamuruspa Juda nacionpi kaqkunata vencerusqanraykum chaynataq presokunatapas pusarusqan-raykum. ¹⁸Filistea runakunapas yaykuruspam dueñochakururqaku waqtakunapi llaqtakunatawan Neguev lawpi llaqtakunatapas. Chay llaqtakunam karqa Bet-semes llaqta, Ajalon llaqta hinaspas Gederot llaqta. Dueñochakururqakutapqmí Soco llaqtatapas, Timna llaqtatapas chaynataq Gimzo llaqtatapas llaqtachantintakama. Chay llaqtakunapiqa Filistea runakunañam *yachakurqaku. ¹⁹Tayta Diosmi humillachirqa Juda nacionta Israel castapi Rey Acazpa huchanmanta, nacionpi runakuna munas-qankuta ruraptimí mana harkakurqachu. Chaynapim Tayta Diosta tracionarurqa.

²⁰Asiria nacionpa reynin Tiglat-pileser hamuruspanmi mana yanapaspan Rey Acazta ñakarichirqa. ²¹Rey Acazmi Tayta Diospa templonmanta, reypa palacionmanta hinaspas jefekunapa wasinmanta horqomurqa valorniyoq kaqkunata, Asiria nacionpa reyninman chaykunata qoptinpas manam imapaqpas servirqachu. ²²Rey Acazqa chay ñakariy tiempokunapi kachkaspanpas aswanraqmí traicionarqa Tayta Diosta. ²³Guerrapi venceqin Damasco llaqtapi taytachakunapaq animalkunata wañuchispanmi nirqa:

—Aram nacion reykunapa taytachankunaqa yanapanmi paykunata, chaynaqa ñoqapas paykunapaqmi animalkunata wañuchipusaq yanapawananaq —nispa.

Ichaqa chaykuna rurasqanraykum wichiyyurqa, wichiyyurqataqmi Israel casta llapallan runakunapas. ²⁴Rey Acaz Diospa templonmanta serviciokunata horqorusspanmi pakiparurqa, wichiyyurqataqmi Tayta Diospa templontapas hinaspam Jerusalen llaqtapa llapallan esquinankunapi rurachirqa altarkunata. ²⁵Juda nacionpi kaq llapallan llaqtakunapa orqonkunapipas rurachirqataqmi capillakunata, chaykunataqa rurachirqa taytachakunapaq inciensota kañananpaqmí chay rurasqanwanmi piñachirqa abuelonkunapa yupaychasqan Tayta Diosta.

²⁶Qallariyinmanta tukuyinkama Rey Acazpa wakin rurasqankunaqa chaynataq imaynam kawsasqanqa qellqasqa kachkan Israel nacion hinaspas Juda nacion reykunapa vidanmanta willakuq libropim. ²⁷Rey Acaz abuelonkuna hina wañukuptinmi pamparurqaku Jerusalen llaqtapi ichaqa pamparqakuja manam Israel casta reykunapa pampakunan sepulturapichu. Paypa rantinpim churin Ezequiasña gobiernarqa.

Rey Ezequiaspa gobiernasqanmanta
(2 R 18:1-3)

29

¹ Rey Ezequiasqa iskay chunka pichqayoq watanpim gobiernaya qallay-
kurqa. Jerusalen llaqtapim gobiernarqa iskay chunka isqonniyoq wata.

Paypa mamanqa karqa Zacariaspa churin Abi sutiyoq warmim. ²Tayta Diospa
qayllanpim allinta rurarqa ñawpa abuelon Davidpa tukuy rurasqankunata hinaraq.

³Gobiernasqan punta kaq watapa punta kaq killanpim Tayta Diospa templonta ki-
charqa hinaspm allichachirqa. ⁴Chaymantam pusachimurqa sacerdotelekunatawan
Leviy casta runakunata, intipa qespimunan law plazapi huñuchispanmi ⁵nirqa:

—Uyarriwaychik Leviy casta runakuna: Diospaq kyun sapaqchakuspayá abue-
lonchikkunapa yupaychasqan Tayta Diospa templonta chuyanchaychik hinaspayá
santuariomantapas horqoychik millakuyapaq kaqkunata. ⁶Abuelonchikkunam
yupaychasqanchik Tayta Diosta traicionaruspanku paypa qayllanpi mana allin-
kunata rurarqaku, Tayta Diosta qepanchakuruspankum santuariontatas mana
qawayta munarqakuchu, chaynapimá paykunaqa payta qepanchakururqaku.

⁷—Wichqarurqakum corredorpa punkunkunatas, wañurachirqakum mecherokunatas,
manataqmí kañarqakuchu inciensotapas chaynataq lliw kañana ofrendakunatas,
Israelpa Diosninmanqa manañam ofrecerqakuchu santuarionpiqa. ⁸Chayraykum Tayta
Diospa piñakuynin hamurqa Juda nacionpa hinaspa Jerusalen llaqtapa hawanman
chaymi paykunataqa qamkunapa qawasqaykichikpi hinapas qoykurqa manchakuyapaq
purmachisqa hinaspa despreciasqa kanankupaq. ⁹Chayraykum tayta-mamanchikpas
espadawan wañuchisqa karqaku, preso pusasqataqmí karqaku qari churinchikkunapas,
warmi churinchikkunapas chaynataq warminchikkunapas. ¹⁰Kunanmi ñoqa contratota
rurasaq Israelpa yupaychasqan Tayta Dioswan chaynapi ñoqanchikpa hawanchikman-
ta piñakuynin suchurichinanpaq. ¹¹Chaynaqa churillaykuna, amayá mana umayoqqa
kaychikchu, Tayta Diosmi akllasurqankichik qayllanpi kaspa servinaykichikpaq hinaspa
serviqpinkuna kaspa inciensota kañapunaykichikpaq —nispa.

¹²Chaypunilla llamkaq Leviy casta qarikunam kaykuna: Coatpa miraynин-
mantam karqa Amasaipa churin Mahatwan Azariaspa churin Joel. Meraripa
miraynинmantañataqmí karqa Abdipa churin Ciswan Jehaleelpa churin Azarias.
Gersonpa miraynинmantañataqmí karqa Zimapa churin Joawan Joapa churin Eden.

¹³Elizafanpa miraynинmantañataqmí karqa Zimripawan Jeiel. Asafpa miraynин-
mantañataqmí karqa Zacariaspiwan Matanias. ¹⁴Hemanpa miraynинmantañataqmí
karqa Jehielpiwan Simei. Jedutunpa miraynинmantañataqmí karqa Semaiaspiwan
Uziel. ¹⁵Paykunam ayllunkunata huñuruspá chuyanchakurqaku hinaspm Tayta
Diospa templonman yaykurqaku chuyanchanankupaq, chaynataqa rurarqaku reypa
kamachisqanman hinam chaynataq Tayta Diospa palabranman hinam.

¹⁶Sacerdotelekunam yaykurqaku Tayta Diospa templonta chuyanchanankupaq,
chaymantam horqoramurqaku tukuy ima millakuyapaq kaqkunata, chaykunataqa
horqomurqaku Tayta Diospa templonpa pationmanmi hinaptinmi Leviy pa castankuna
aparurqaku Cedron wayqoman. ¹⁷Punta kaq killapa qallariynin punchawpim chuyan-
chayta qallariqaku hinaspm chay killapa pusaq punchawninmanqa yaykururqaku
Tayta Diospa corredorninman. Tayta Diospa kikin templontaqa chuyanchaqaku pusaq
punchawpim. Chaynaqa chay chuyanchaytamá tukurqaku punta kaq killapa chunka
soqtayoq punchawninpi. ¹⁸Rey Ezequiasman hamuspankum nirqaku:

—Tayta Diospa templontaqa ñam chuyancharamunikuña, chuyancharamunikutaq-mi animalkunata wañuchispa kañana altartapas lliw serviciownta chaynataq Diospa tantan churana mesatapas lliw serviciownta. ¹⁹Rey Acapza qepanchakurusqan serviciokunatapas allichaspam Diosllapaqña sapaqcharamuniku, chay serviciokunataqa Rey Acapza gobiernaspanmi Tayta Diosta traicionaruspa qepanchakururqa. Kunanqa chay serviciokunaqa kachkan Tayta Diospa altarninpa ñawpaqnipiñam —nispa.

²⁰Rey Ezequias tutapaya hatariruspanmi huñururqa chay llactapi jefekunata hinaspam rirqa Tayta Diospa templonman. ²¹Chay jefekunam pusamurqa qanchis malta torokunata, qanchis carnerokunata, qanchis malta carnerokunata hinaspas qanchis chivatokunata. Chaykunataqa pusamurqaku reypa gobiernonpi kaqkunapa huchan pampachasqa kananpaqmi chaynataq santuariopas chuyanchasqa kananpaqmi hinaspas Juda nacionniyoq runakunapas huchamanta pampachasqa kanankupaqmi. Reymi kamachirqa Aaronpa miraynin sacerdotekunata animalkunata wañuchispa Tayta Diospa altarninpi lliwta kañanankupaq. ²²Sacerdotekuna torokunata wañuchispankum chaskirqaku yawarninta hinaspam chaywan altarman challarqaku, malta carnerokunatapas wañuchispankum chaypa yawarninwan altarman challarqaku.

²³Chivatokunamat reypa qayllanmanwan huñunasqa runakunapa qayllanman asuykachirqaku chaynapi huchanku pampachasqa kananpaq hinaptinmi makinkuta churaykurqaku chay chivatokunapa hawanman. ²⁴Chaykunata sacerdotekuna wañura-chispankum yawarninta altarman challarqaku ofrendapi hina, chaytaqa rurraqaku Israel casta llapallan runakunapa huchan pampachasqa kananpaqmi, reymi kamachikurqa Israel llapallan casta runakunapaq lliw kañana animalkunata kañanankupaq, ofrechir-qataqmi paykunapa huchan pampachasqa kananpaqpas. ²⁵Rey Ezequiasqa churraqataqmi Leviy casta runakunatapas, paykunataqa churraqa Tayta Diospa templonpim platillontinta, hatun arpantinta hinaspas taksa arpantinta. Chaynataqa rurraqa Davidpa hinaspas Diosmanta willakuq Gadpa chaynataq Diosmanta willakuq Natarpa kamachikusqanman hinam. Tayta Diosmi chaykunata willachirqa paymanta willakuqkunawan.

²⁶Leviy casta runakunam sayachkarqaku Davidpa qosqan tocanantinkama, sacerdote-kunañataqmi sayachkarqaku cornetillantinkama. ²⁷Hinaptinmi Rey Ezequias kamachirqa lliw kañana ofrendakunata altarpis kañanankupaq. Lliw kañana ofrendakunata kañayta qallariptinkum Tayta Diospaq takiyta qallarirqaku cornetillakunawan hinaspas Israel nacionpa reynin Davidpa qosqan tocanankunawan. ²⁸Chaynataq lliwa huñunasqa runakuna adorarraqaku, takiqkuna takiptinmi cornetilla tocaqkunapas cornetillankuta tocarqaku. Tukuy chaytaqa rurraqaku lliw kañana ofrenda kañasqanku tukunankamam. ²⁹Tukuy chaykunata ofrecepta tukuruptinkum reywan llapallan compaqninkuna qonqorakuykuskanku adorarraqaku. ³⁰Rey Ezequiaswan jefekunam Leviy casta runakunata kamachirqaku Davidpa takisqankunawan chaynataq Diosmanta willakuq Asafpa takisqankunawan Tayta Diosta alabanankupaq chaymi hatun kusikuywan alabaspanku adoranankupaq kumuykirkurqaku.

³¹Rey Ezequiasmi runakunata nirqa:

—Kunanqa Diospaq sapaqchasqañam kachkankichik, chaynaqa Tayta Diosmanyá asuykamuychik, Tayta Diospa templonpiyá ofrecepty chik animalkunatawan graciasta qonaykichik ofrendakunata —nispa.

Hinaptinmi lliw huñunasqa runakuna ofrecepterqaku animalkunatawan gracias- ta qonanku ofrendakunata. Allin sonqoyosq lliapallan runakunapas apamurqakum lliw kañana animalkunata. ³²Lliw huñunakuqkunapa apamusqan kañanapaq kaqkunam karqa qanchis chunka torokuna, pachak carnerokuna hinaspas iskay

pachak malta carnerokuna. Tukuy chaykunaqa karqa Tayta Diospaq lliwta kañanankupaqmi.³³ Chaynaqa Diospaq sapaqchasqanku llapallan ofrendam karqa soqta pachak torokuna hinaspa kimsa waranqa ovejakunawan cabrakuna.

³⁴ Ichaqa sacerdote kuna aslla kasqankuraykum mana kamakurqakuchu kaña-na animalkunapa qaran chustunankupaq, chayraykum tukuyisinankupaq ayllunku Leviy casta runakunaña yanaparqaku, paykunaqa yanaparqa wakin sacerdote kuna chuyanchakunankukamam. Leviy casta runakunaqa sacerdote kunamantapas aswantaraqmi chuyanchakuya munarqaku. ³⁵ Achkallañamá karqa lliw kañana ofrendakunapas chaynataq Dioswan allinlla kasqankumanta ofrenda animalkunapa wirankunapas. Achkallañataqmi karqa lliw kañana ofrendaman tallinanku vinopas.

Chaynatamá mosoqmanta qallarirqaku Tayta Diospa templonpi servicio kuna rurayta. ³⁶ Hinaptinmi Rey Ezequias kusikurqa lliw runakunapiwan, paykunaqa kusikurqa runakunata apurawllamanña Dios chaykuna rurachisqanraykum.

Pascua Fiestata Rey Ezequias rurasqanmanta

30

¹ Rey Ezequias mi willachimurqa Israel nacionniyoq llapallan runakunaman chaynataq Juda nacionniyoq runakunamanpas. Cartakunatapas apachirqa-taqmi Efrain ayllu runakunamanwan Manases ayllu runakunaman, paykunamanqa apachirqa Jerusalen llaqtapi Tayta Diospa templonman hamunankupaqmi hinaspa chaypi Israelpa yupaychasqan Tayta Diospaq Pascua Fiestata ruranankupaqmi.

² Reymi autoridadkunapiwan hinaspa llapallan runakunapiwan tantearurqa Jerusalen llaqtapi iskay kaq killapi Pascua Fiestata ruranankupaq. ³ Achkaq sacerdote kuna Diosllapaqña mana sapaqchakusqankuraykum mana atirqakuchu tiempollanpi Pascua Fiesta rurayta, manataqmi runakunapas huñunakuqkuchu Jerusalen llaqtapiqa. ⁴ Chay tiempopi ruray piensarusqankum allin rikchakapurqa reypaq chaynataq llapallan huñunasqa runakunapaqpas. ⁵ Chaymi Beerseba llaqtamanta qallarispa Dan llaqtakama willachirqaku Israel casta llapallan runakunaman, willachirqakuqa Israelpa yupay-chasqan Tayta Diospaq Pascua Fiestata ruraq Jerusalen llaqtaman hamunankupaqmi. Ñawpaqtaqa qellqasqaman hinaqa manam rurarkakuchu achka runakunawanqa.

⁶ Reypa hinaspa autoridadkunapa cartan apaqkunam lloqsirqaku enteron Israel nacionmanwan Juda nacionman, paykunaqa lloqsirqaku reypa kamachikusqaman hina kaynata niqmi:

Israelpa mirayninkuna, qamkunaqa kutirikuychikyá Abrahampa, Isaacpa hinaspa Israelpa yupaychasqan Tayta Diosman hinaptinqa Asiria nacionpa reyninkunamanta lluptiqkunamanmi paypas kutimusunkichik. ⁷ Qamkunaqa amayá kaychik abueloykichikkuna hinachu nitaq aylluykichikkuna hinachu. Paykunam traicionarurqaku abuelonchikkunapa yupaychasqan Tayta Diosta hinaptinmi qawasqaykichikpi hinapas pay qoykurqa purmachisqa kanankupaq. ⁸ Amayá abueloykichikkuna hinaqa sonqoykichikta rumiyachichikchu. Tayta Diospa kamachikuyninkunatayá kasukuychik hinaspayá hamuychiktaq paypa wiñaypaq sapaqchasqan santuarionmanpas. Yupaychasqanchik Tayta Diosta serviptikichikqa paypa piñakuyninmi qamkunamanta asurinqa. ⁹ Sichu Tayta Diosman kutirikuptikichikqa aylluykichikkunata hinaspa churikichikkunata preso pusaq enemigokunam llakipayarispa kay allpaman kutichimunqaku.

Yupaychaszqanchik Tayta Diosqa llakipayakuqmi hinaspa kuyapayakuqmi, payman kutirikuptikichikqa payqa manam saquesunkichikchu.

¹⁰Carta apaqkunam llaqtan-llaqtan rirqaku Efrain lawman, Manases lawman hinaspa Zabulon lawkama, runakunam ichaq asikuspanku burlakurqaku paykunamanta. ¹¹Chaywanpas Aser ayllumanta, Manases ayllumanta hinaspa Zabulon ayllumanta wakin runakunaqa humillakuykuspam hamurqaku Jerusalen llaqtaman. ¹²Juda nacionpi kaqkunatapas Dios sonqochaykuptinmi huk soqolla karqaku reypa hinaspa autoridadkunapa kamachikuyninta cumplinankupaq. Chaynataqa rurarqaku Tayta Diospa nisqanman hinam.

¹³Jerusalen llaqtapim huñunakururqaku achka-achka runakuna, chaypiqa huñunaku-rurqaku Mana Qonchuyooq Tanta Fiestata ruranankupaqmi, chay fiestataqa rurarqaku iskay kaq killapim. ¹⁴Chay fiesta qallarinankupaqmi tuñirachirqaku Jerusalen llaqtapi taytachamamachakunapaq rurasqanku altarkunatawan incienso kañana altarkunata, chaykunatam wischumurqaku Cedron wayqoman. ¹⁵Chaymantam wañuchirqaku *Pascuapaq wañuchi-na animalta, chaytaqa wañuchirqaku iskay kaq killapa chunka tawayoq punchawninpim. Sacerdotekunapiwan Levyi casta runakunam humillakuspanku Diospaq sapaqchakurqaku hinaspm Tayta Diospa templonman apamurqaku lliw kañana ofrendakunata. ¹⁶Costumbreman hinam sapakama imam ruranankuta rurarqaku Diospa runan Moisespa yachachikuyminman hina hinaptinmi sacerdotekunañataq yawarta challarqaku Levyi castakunamanta chaskispanku. ¹⁷Chay huñunakuypiqa achkallañam karqaku Diospaq mana sapaqchakuq runakuna, chayraykum Levyi casta runakunaña *Pascua animalkunata paykunapaq wañuchipurqaku, mana chaypaq hina kaq llapallan runakunapaqmá wañuchipurqaku. ¹⁸⁻¹⁹Achka-achka runakunam Efrain ayllumanta, Manases ayllumanta, Isacar ayllumanta hinaspa Zabulon ayllumanta mana chuyanchasqachu karqaku, chayna kachkaspankupas mikurqakum *Pascua animalpa aychanta, chaynataqa rurarqaku manam qellqaman hinachu. Aswanqa Rey Ezequiasmi paykunapaq mañapurqa kaynata:

—Dios Taytalláy, qamqa allinmi kanki, qamqa pampachaykuyá tukuy sonqowan llapallan maskasunqni runakunata. Abueloykupa yupaychasan Tayta Dios, santuarioman yaykunankupaq mana chuyanchasqa kachkaptinkupas paykunata-qa pampachaykuyá —nispa.

²⁰Chaymi Tayta Dios uyarirqa Ezequiaspa mañakusqanta hinaspm mana castigar-qachu runakunata. ²¹Chaynatam Jerusalen llaqtapi kaq Isaelpa mirayninkuna Mana Qonchuyooq Tanta Fiestata qanchis punchawpuni rurarqaku hatu-hatuñ kusikuywan Tayta Diosta alabastin. Sapa punchawmi Levyi casta runakunapiwan sacerdotekuna paytaqa alabarqaku tocana kaqkunatapas nisyullataña tocaspanku. ²²Chaymantam Rey Ezequias kallpancharqa Tayta Dios serviq allin yachayniyoq Levyi casta runakunata.

Paykunaqa qanchis punchawmi mikurqaku fiestapi wañuchisqanku animal tupaqninkuta, wañuchirqakutaqmi Dioswan allinlla kasqankumanta ofrendakunatapas, chaytaqa rurarqaku abuelonkupa yupaychasan Tayta Diosman graciasta qospankum. ²³Llapallan huñunasqa runakunam tantearurqaku qanchis punchawtawanraq fiestata ruranankupaq, chaytam kusikuyllawanña rurarqaku. ²⁴Juda nacionpa reynin Ezequiasmi huñunasqa runakunaman qoykurqa waranqa torokunatawan qanchis waranqa ovejakunata. Autoridadkunapas qorqataqmi waranqa torokunatawan chunka waranqa ovejakunata. Achkaq sacerdotekunam Diospaq sapaqchakurqaku. ²⁵Juda nacionniyoq huñunasqa llapallan runakunam kusikurqaku, kusikurqakutaqmi sacerdotekunapas, Levyi casta runakunapas,

Israel nacionmanta hamuq llapallan huñunasqa runakunapas chaynataq paykunawan hamuq llapallan forasterokunapas chaynataq Juda nacionpi forasterokunapas.²⁶ Hatu-hatun kusikuymá karqa Jerusalen llaqtapi, chay llaqtapiqa Israel nacion Rey Davidpa churin Salomonpa tiempunkunamantaraqmi manaña karqachu chayna kusikuyqa.²⁷ Chaymantam Leviy casta sacerdotekuna sayarispanku runakunapaq mañakurqaku Diospa bendicionninta hinaptinmi Tayta Dios uyarirqa. Sacerdotepa mañakusqanqa Tayta Diospa "Chuyay-chuyay" *yachanan hanaq pachakamam chayarurqa.

31 ¹Tukuy chaykuna tukuruptinmi chaypi kaq Israel casta llapallan runakuna lloqsirqaku Juda nacionpi llaqtakunaman hinaspm pakiparurqaku rumimanta pilarkunata, tuñirachirqakutaqmi Asera sutiyoq mamachakunatapas, moqokunapi capillakunatapas, Juda lawpi hinaspa Benjamin lawpi kaq altarkunatapas, chaynataq Efrain lawpi hinaspa Manases lawpi kaq altarkunatapas, chaynataqa rurarqaku tukunankukamam. Chaymantam Israelpa llapallan mirayninkuna kutikurqaku maymi kasqankuman chaynataq llaqtankuman.

²Chaymantam Rey Ezequiasqa Leviy casta runakunatapas chaynataq sacerdotekunatapas churraqa muyuyninpi ruranankupaq. Sacerdotekunam ofrecerqaku lliw kañana ofrendakunatawan Dioswan allinlla kasqankumanta ofrendakunata, chaytata qara rurarqaku Leviy casta runakunapa yanapasqanmi, Leviy casta runakunaqa Tayta Diospa *yachanan templopa zaguanninpim graciasta qospanku alabarqaku. ³Reymi qorqa animalninkunamanta lliw kañana ofrendakunata, payqa qorqa tempranon hinaspa tarden ofrecenankupaqmi, qorqataqmi samana punchawpi, mosoq killakunapi chaynataq hatun fiestakunapi ofrecenankupaqpas, chaykunataqa ofrecerqaku Tayta Diospa yachachikuyinipi qellqasqaman hinam. ⁴Payqa Jerusalen llaqtapi *yachaq-kunatapas kamachirqataqmi sacerdotekunaman hinaspa Levy casta runakunaman imapas tocaqnin qonankupaq chaynapi paykuna Tayta Diospa yachachikuyiniman hina imam ruranankuta ganasllawanña cumplinankupaq.⁵ Chayna kamachikuy lloqsiramuptinmi Israelpa mirayninkuna qorqaku kawsaykunapa punta kaq rurunta, qorqataqmi vinomanta, aceitemanta, mielmanta hinaspa chakrankupi llapa ima qespiqunamantapas, chaykunamanta punta kaq horqosqankutamá achkanpi qorqaku. Achkanpitaqmi apamurqaku tukuy imamanta horqosqanku diezmokunatapas.

⁶Israel nacionmanta hamuq Juda nacion llaqtakunapi *yachaq runakunapas Juda casta runakunapiwan kuskam qorqaku diezmonkuta, qorqakuqa vacakunamantawan ovejakunamantam, yupaychasqanku Tayta Diosmanqa apamurqakutaqmi paypaq sapaqchasqanku ofrendakunatapas. Tukuy chaykunamat mowntoninpi churraqaku. ⁷ Chaykuna mowntonaytaqa qallaykurqaku kimsa kaq killapim hinaspm tukurqaku qanchis kaq killapi. ⁸Rey Ezequiaswan autoridadkuna hamuruspankum qawaykurqaku chay mowntonasqakunata chaymi Tayta Diosta alabaspanku paypa bendicionninta mañakurqaku Israel casta runakunapaq. ⁹Chay mowntoninpi apamusqankumantam Rey Ezequias tapurqa sacerdotekunatawan Leviy casta runakunata. ¹⁰Hinaptinmi Sadocpa castanmanta kaq sacerdotekunapa jefen Azarias nirqa:

—Tayta Diospa templonman ofrendanku apamusqanku punchawmantam allin saksaypaqtaña mikuniku chaywanpas achkaraqmi puchurun. Tayta Dios runakunata bendeciykuptinmi kaykunaqa achkallaña puchurun —nispa.

¹¹Chaymi Rey Ezequias kamachirqa Tayta Diospa templonpi cuartokunata alli-chananckupaq hinaptinmi allicharurqaku. ¹²Chaymi mana tipiyya apamurqaku

ofrendakunatawan diezmokunata, apamurqakutaqmi Diospa sapaqchasqanku ofrendakunatapas. Chaykunawan cuentallikuqkunapa jefen kananpaqmi churarqaku Levy casta Conarias sutyoq runata, qatiqniñ jefe kananpaqñataqmi churarqaku wawqen Simeita.

¹³ Paykunata yanapaq mayordomokunañataqmi karqaku Jehiel, Azazias, Nahat, Asael, Jerimot, Jozabad, Eliel, Ismaquías, Mahat hinaspa Benaia, paykunataqa churarqa Rey Ezequiaswan Azariasmi, Azariasqa karqa Diospa templonpi jefem. Levy casta Imnapa churin Coreññataqmi ¹⁴ Intipa qespmungan lawpi punku waqaychaq karqa, paymi cuenta llirkurqa Diospaq voluntad ofrenda qosqankuwan, hina paytaqmi rakinarqa Tayta Diospaq impuesto qosqankutapas chaynataq Diosllapaqñña sapaqchasqa kaqkunatapas. ¹⁵ Sacerdotekunapa *yachasqan llaqtakunapi Coreyapa yanapaqninkunam karqa Eden, Miniamin, Jesua, Semaías, Amarias hinaspa Secanias, paykunaqa muyuyinipim machumanpas-mozomanpas castamasinkunaman mana tipiya qorqaku tocaqinkuta. ¹⁶ Qorqakutaqmi kimsa watayoqmantा hanayman listasqa qarikunamanpas chaynataq ruranankuman hina Tayta Diospa templonpi sapa punchaw muyuyinipri llapallan llamkaqkunamanpas. ¹⁷ Qorqakutaqmi familialunkunaman hina listasqa sacerdotekunamanpas chaynataq Levy casta runakunamanpas, paykunaqa yupasqa karqa iskay chunka watayoqmantा hanaymanmi chaynapi imam ruranankuman hina muyuyinipri ruranankupaq. ¹⁸ Llapallankum listasqa karqaku warmintin hinaspa churi-wawantin, chayna listasqaqa karqaku tukuy sonqonkuwan Diospaq sapaqchasqa kaqkunapi sapaqchakusqankuraykum.

¹⁹ Sapa llaqtakunapim karqa akllasqa runakuna sapakamaman tupaqninku qonankupaq, paykunam qorqaku llaqtakunapa echaderunkunapi *yachaq Aaronpa miraynin sacerdotekunamanpas chaynataq huk llaqtakunapi kaqkunamanpas, qorqakumá sacerdote casta qarikunamanpas chaynataq listasqa Levy casta llapallan runakunamanpas.

²⁰ Chaynatamá Rey Ezequias rurarqa enteron Juda nacionpi. Payqa yupay-chasqan Tayta Diospa qayllanpim rurarqa alli-allin kaqkunata hinaspa cheqap kaqkunata. ²¹ Llapa imakunatam Diospa templonpi servicioqa rurarqa Diospa yachachikuyininman hina chaynataq kamachikuyininman hina. Diosninta mañakuspanmi tukuy sonqonwan rurarqa chaymi tukuy rurasqan allin lloqsirqa.

Juda nacionpa contranpi Rey Senaquerib hamusqanmanta

(2 R 18:13-19:37. Is 36-37)

32 ¹Diospa munasqanman hina cumplispa Rey Ezequiaspa tukuy chay rurasqankunapa qepantam hamururqa Asiria nacionpa reynin Senaquerib hinaspm guerrawan yaykururqa Juda nacionman, murallasqa llaqtakunata vencenapaqmi chaypi campamentonta churarurqa. |fpi HK82A city gate (4K 32:6) |sca Huk llaqtaman yaykuna zaguán (2 Cr 32:6)|

² Jerusalen llaqtata atacananpaq Rey Senaqueribpa hamurusqanta Rey Ezequias qawaykuspanmi ³tanteanakurqaku runakunapa jefenkunawan hinaspa valeroso runakunawan chaynapi llaqtapa hawa lawnini pi kaq pukyukunata taparunankupaq chaymi paykuna yanaparqaku. ⁴Achkallaña runakuna huñunakuruspankum taparurqaku llapallan pukyukunatawan chay lawnini pasaq mayuchata, chaykunataqa taparurqaku Asiria nacionpa reyninkuna hamuspa mana achka yaku tarinankupaqmi.

⁵ Rey Ezequiasqa kallpanchakuspanmi perqapachirqa llapa tuñisqa murallakunata, chaypa hawanpipas hoqarichirqam aswan hatunraq torrekunata, rurachirqataqmi ñawpaq murallapa hawa lawnini pi huk murallatas. Perqachirqataqmi “Davidpa Llaqtan” sutyoq barriopa muyuriqniñpi muralla hapiq perqakunatapas, rurachir-

qataqmi achkallaña lanzakunatapas chaynataq harkachikuna armakunatapas.

⁶Guerrapi peleanankupaqmi churarqa runakunapa jefenkunata, paykunata llaqtapa zaguannin plazapi huñuruspanmi kallpancharqa kaynata:

⁷—Kallpanchakuspayá qarinchakuchik, amayá manchakuchikchu Asiria nacionpa reynintaqa nitaq paywan hamuq achka-achka tropakunatapas, paywan kaqkunamantapas aswan achkaqa kachkan ñoqanchikwan kaqkunam. ⁸Paywanqa kachkan runakunapa kallpallanmi, ñoqanchikwanmi ichaqá kachkan yupaychasqanchik Tayta Dios, peleaptinchikqa paymi yanapawasunchik —nispa.

Hinaptinmi runakuna kallpanchakurqraku Juda nacion Rey Ezequiaspa nisqanwan.

⁹Asiria nacionpa reynin Senaqueribmi llapallan tropankunawan atacachkarqa Laquis llaqtata, chaypi kachkaspanmi serviqninkunata kacharqa Jerusalen llaqtaman, paykunataqa kacharqa Juda nacionpa reynin Ezequiasman hinaspas Jerusalen llaqtapi ^{*}yachaq Juda casta llapallan runakunaman kaynata nimunankupaqmi:

¹⁰—Asiria nacionpa reynin Senaqueribmi kaynata nin: “Muyurusqaña Jerusalen llaqta kachkaptinqa épmantaq qamkunaqa hapipakunkichik? ¹¹¿Manachu Ezequiasqa engañasuchkankichik: ‘Yupaychasqanchik Tayta Diosmi librawasunchik Asiria nacionpa reyninmantqa’ nispa? ¹²¿Manachu moqokunapi chay Diospa capillankunatawan altarninkunataqa lliwta Ezequias chinkarachirqa? Payqa Juda nacionpi kaqkunatawan Jerusalen llaqtapi kaqqunatam nichkan: ‘Kay chullalla altarpa ñawpaqniipi adoraspan chaypa hawallanpitap inciensotapas kañankichik’ nispa. ¹³¿Manachu yachankichik tukuy chay allpakunapi kaq runakunawan ñoqapa rurasqaytawan abueloykunapa imam rurasqanta? Chay nacionkunapa diosninkunaqa manam mayqanpas atirqachu ñoqamanta librayta. ¹⁴Chaynaqa éimaynataqaq diosnikichikqa librasunkichikman ñoqamantaqa? ¹⁵Amañayá Ezequiaswanqa engañachikuchikchu nitaq pantaymanta pusachikuchikchu, amayá paytaqa creeychikchu. Chay llapallan nacionkunapiqa chaynataq chay llapallan gobier nokunapiqa manam mayqan diospas ñoqamantaqa runankunata librayta atirqachu, manataqmi librarqachu abueloykunamantapas. ¿Chaychus diosnikichikñataq librasunkichikman ñoqamanta?” nispa.

¹⁶Rey Senaqueribpa serviqninkunaqa chaykunamantapas mastaraqmi rimarqaku Tayta Diospa hinaspas serviqnin Ezequiaspa contranpi. ¹⁷Chaywanpas Rey Senaqueribqa Isaelpa yupaychasqan Tayta Diospa contranpim qellqarqaraq cartakunata, chay cartakunapim kaynata nirqa:

Wakin nacionkunapi dioskunam ñoqamanta mana librayta atirqachu runankunata, Ezequiaspa diosninpas ñoqamantaqa manam runankuna librayta atinqachu.

¹⁸Rey Senaqueribpa serviqninkunam judiokunapa rimaynippi hatun vozpi qaykurqaku, chaynataqa rurarqaku Jerusalen murallapa hawanpi kaq runakunata mancharichinakupaqmi hinaspas hukmanyasqa kachkaptinku chay llaqtata vencerunakupaqmi. ¹⁹Jerusalen llaqtapi ^{*}yachaq runakunapa diosninpas contranpim rimarqaku, paykunaqa rimarqaku wakin nacionniyoq runakunapa diosninkupas contranpi rimasqankupi hinam. Chay dioskunaqa karqa runakunapa rurasqallanmi.

²⁰Rey Ezequiasmi Diosmanta willakuq Isaíaswan yanapakuya mañakurqaku hanaq pachamanta, Isaíasqa karqa Amozpa churinmi. ²¹Hinaptinmi Tayta Dios kachamurqa huk angelta, paymi Asiria nacion reypa campamentonpi wañurachirqa llapallan valeroso soldadokunata, jefekunata hinaspas capitankunata. Chaynapim

Rey Senaqueribqa nacionninman kutikurqa penqakuylawanña. Diosninpá templonman yakyuruptinmi kikinpa churillankuna espadawan chaypi wañurachirqa.

²²Chaynatamá Tayta Diosqa libraykurqa Ezequiasman tam chaynataq llapallan enemigonkunamantam hinaspm qorqa hawkayayta muyuriqni pi kaqkunawan. ²³Chaymi Jerusalen llaqtaman achkallaña runakuna apamurqaku Tayta Diospaq ofrendakunata, Juda nacionpa reynin Ezequiasman pas apamurqakutaqmi suma-sumaq regalokunata, chay tiempomantam Ezequiasqa hatunchasqa karqa llapallan nacionkunapa qayllanpi.

Rey Ezequiaspa onqosqanmanta

(2 R 20:1-11. Is 38:1-22)

²⁴Chay punchawkunapim Rey Ezequias onqorurqa wañuypa patanpiña kanankama chaymi Tayta Diosta mañakuptin huk señalta qorqa. ²⁵Allinkunata chaskichkaspanpas Rey Ezequiasqa manam allintachu kutichirqa, hatun tukuq rikuriruptinmi Dios piñaku-rurqa paypa contranpi, Juda nacionpa contranpi hinaspa Jerusalen llaqtapa contranpi.

²⁶Ichaqa hatun tukuq kachkaspanpas Rey Ezequiasqa humillakuykurqam, humillakuykurqataqmi Jerusalen llaqtapi *yachaqkunapas, Ezequias kawsanan-kamaqa Diospa piñakuyninqa manam paykunaman hamurqachu.

Rey Ezequiaspa apuyasqanmanta

²⁷Rey Ezequiasmi karqa apullaña hinaspa ancha-ancha reqsisqa. Huñukururqam qori-qollqeta, alhaja rumikunata, perfumekunata, harkachikuna armakunata hinaspa tukuy rikchaq kuyayllapaq kaqkunata. ²⁸Rurachirqataqmi almacenkunatapas, chaykunapim waqaycharqa trigota, vinota hinaspa aceiteta. Rurachirqataqmi establokunatapas tukuy rikchaq hatun animalkunapaq, rurachirqataqmi taksa animalkunapaq kanchakunatapas. ²⁹Payqa rurachirqataqmi llaqtakunatapas. Achkallañam kapurqa taksa animalkunapas chaynataq hatun animalkunapas, chayna achka-achkataqa Diosmi qoykurqa.

³⁰Rey Ezequiasqa taparachirqataqmi hanay lawpi kaq Gihon sutiyooq pukyupa punkuntapas hinaspm chay yakuta pusachirqa “Davidpa Llaqtan” sutiyooq barriopa intipa seqaykunan lawman. Chaynapimá Rey Ezequiasqa bendecisqa karqa tukuy ima rurasqankunapi.

Babilonia nacionmanta hamuqkunata Rey Ezequias chaskisqanmanta

(2 R 20:12-19. Is 39:1-8)

³¹Babilonia lawpi autoridadkunam runakunata kachamurqa Juda nacionpi milagro rikurisqanmanta yachanankupaq. Ezequiaspa sonqonpi tukuy ima kaqkunata pruebananpaqmi Dios paymanta karunchakururqa.

Rey Ezequiaspa wañukusqanmanta

(2 R 20:20-21)

³²Rey Ezequiaspa wakin rurasqankunaqa chaynataq allinkuna rurasqankunaqa llapallanmi qellqasqa kachkan Diosmanta willakuq Isaiaspa willakusqan libropi, Isaiasqa Amozpa churinmi karqa, qellqasqataqmi kachkan Juda nacion reykunapa hinaspa Israel nacion reykunapa vidanmanta willakuq libronpipas. ³³Abuelonkuna hina Rey Ezequias wañukuptinmi pamparurqaku Davidpa mirayninkunapa pampakusqan ha-

naynini. Ezequias wañukuptinmi honrarqaku Juda nacionpi kaqkunapiwan Jerusalen llaqtapi llapallan kaqkuna, paypa rantinpiñataqmí gobiernarqa churin Manasesña.

Rey Manasespa gobiernasqanmanta

(2 R 21:1-18)

33

¹Chunka iskayniyoq watanpim Rey Manasesqa gobiernayta qallaykurqa, Jersalen llaqtapim gobiernarqa pichqa chunka pichqayoq wata. ²Tayta Diospa qayllanpim mana allinkunata rurarqa. Isaelpa mirayninkunapa qayllanmanta Tayta Diospa qarqosqan runakunapa millakuypaq rurasqankunata rurarqa. ³Taytan Ezequiaspa tuñichisqan moqokunapi capillakunatam kaqlamanta hatarichirqa hinaspam Baal sutiyq taytachapaqña altarkunata rurarqa, rurachirqataqmí Asera sutiyq mamachakunatas. Cielokunapi llapallan lucerokunaman qonqorakuspanmi chaykunata adorarqa. ⁴“Ñoqam sutiya wiñaypaq Jersalen llaqtapi churasaq” nispa Tayta Dios nichkaptinpas Manasesqa Tayta Diospa templonpim altarkunata hatarichirqa. ⁵Tayta Diospa templonpa iskaynin partionkunapipas cielokunapi llapa lucerokunata adoranapaqmi altarkunata rurachirqa.

⁶Churinkunatas taytachapaqraqmí kañapurqa Ben-hinom sutiyq wayqopi. Musyaq-kunaman, brujokunaman, rastreaqkunaman qokuruspanmi espiritistakunatawan espiritu qayaqkunata tapukurqa, chay achka mana allinkunata Tayta Diospa qayllanpi ruraspanmi payta piñachirqa. ⁷Mamacha rurachisqantam chururqa Diospa templonman. Chay templomantam Davidmanwan churin Salomonman Tayta Dios kaynata nirqa:

—Israel llapallan ayllukunamanta akllasqay kay Jersalen llaqtapim hinaspay templopim sutiya wiñaypaq churasaq. ⁸Chaynataqa rurasaq tukuy kama-chisqayta kasukuspanku serviqni Moiseswan willachisqay yachachikuykunaman hina, decretokunaman hina hinaspay reglamentokunaman hina kawsaptinkum, abuelonkuman qosqay allpamantam Israel casta runakunataqa manaña maylaw-manpas yanqaqa purichisaqchu —nispa.

⁹Manasesqa Juda nacionpi kaqkunatawan Jersalen llaqtapi *yachaqué-namat pantarachirqa, Isaelpa mirayninkunapa qayllanmanta Tayta Diospa chinkachisqan runakunamatapas astawanraqmi mana allinkunata rurachirqa. ¹⁰Manasesestawan runankunata Tayta Dios rimapayaptinmi paykunaqa mana uyarirrakuchu. ¹¹Chayraykum paykunapa contranpi Tayta Dios pusaramurqa Asiria nacion reypa tropankunapa kamachiqinkunata, paykunam Rey Manasesta hapi-ruspanku cadenakunawan wataruspá Babilonia llaqtaman presota pusarqaku.

¹²Chayna ñakariyapi kaspanmi mañakurqa yupaychasqan Tayta Diosta, abuelonkunapa Diosninka qayllanpim pasaypaqa humillakuykunqa. ¹³Chaynapim Diosqa mañakusqanta uyariyuspan contestamurqa, paytaqa Jersalen llaqtapi gobiernonmanmi kutichimurqa. Chayraqmi Manasesqa reqsikuykunqa Tayta Diosqa cheqap Dios kasqanta.

¹⁴Rey Manasesmi rurachirqa “Davidpa Llaqtan” sutiyq barriopa hawa lawnini murallakunata, chaytaqa rurachirqa Gihon Pukyupa intipa seqaykunan law waygopim, chay murallam wayqonta chutarikuspan chayarqa Challwa Punkukama. Murallachirqataqmí Ofel Moqotapas, chay murallataqa hoqarirachirqa alto-altosutam. Juda nacionpi kaq murallasqa llapallan llaqtakunapipas churarcam tropakunapa kamachiqinkunata. ¹⁵Tayta Diospa templonmantapas horqorachirqataqmí forasterokunapa taytachankunatawan chaypi kaq mamachakunata. Horqorachirqataqmí Tayta Diospa templonpa kasqan moqopi rurachisqan llapallan altarkunatas chaynataq Jersalen llaqtapi kaqkunatas, tukuy chaykunataqa wikaparachirqa llaqtapa

hawa lawninanmanmi.¹⁶ Tayta Diospa altarninta allichachispanmi chaypi kañapurqa Dioswan allinlla kasqanmanta ofrendatawan Diosman gracias qonan ofrendata, Juda nacionpi runakunatapas kamachirqataqmi Israelpa yupaychasqan Tayta Diosta adoranankupaq.¹⁷ Chaywanpas runakunaqa hinallam kañarqaku moqokunapi kaq capillakunapi, chaykunataqa rurarqaku yupaychasqanku Tayta Diospaqmi.

¹⁸ Rey Manasespa wakin rurasqankunaqa, Diosninman mañakusqankunaqa hinaspa willakuqkunapa Israelpa yupaychasqan Tayta Diospa sutinpi payman rimapayasqankunaqa llapallanmi qellqasqa kachkan Israel nacionpa reyninkunapa vidanmanta willakuq libropi.¹⁹ Diosmanta willakuqkunapa rimasqanpim qellqasqa kachkan paypa mañakusqankunapas uyarisaqasqanpas, manaraq humillakuchkaspa huchallikusqankunapas, traicionasqankunapas, maykunapim capillakuna rurachisqankunapas, Asera sutiyoq mamacha rurachisqanpas chaynataq tukuy rikchaq taytacha-machakuna rurachisqankunapas.²⁰ Abuelonkuna hina Manases wañukuptinmi pamparurqaku palacionpi. Paypa rantinpim churin Amonña gobiernarqa.

Juda nacionpi rey Amonpa gobiernasqanmanta

(2 R 21:19-26)

²¹ Rey Amonqa iskay chunka iskayniyoq watanpim gobiernayta qallaykurqa. Jerusalen llaqtapim gobiernarqa iskay wata.²² Taytan Manases hinam Rey Amonpas mana allinkunata rurarqa Tayta Diospa qayllanpi. Animalkunata wañuchipuspanmi adorarpa taytan Manasespa rurasqan llapallan taytacha-mamachakunata.²³ Taytan Manases hinaqa manam humillakurqachu, aswanraqmi payqa huchallikurqa.

²⁴ Rey Amonpa serviqninkunam paypa contranpi hoqarikuruspa hina palacio-llanpi wañurachirqaku.²⁵ Aswanqa llaqta runakunam Rey Amonpa contranpi hatariruq llapallan runakunata wañurachirqaku hinaspm churin Josiastaña rantinpi gobiernananapaq churarurqaku.

Rey Josiaspa gobiernasqanmanta

(2 R 22:1-2)

34 ¹ Rey Josiasqa pusaq watanpim gobiernayta qallaykurqa. Jerusalen llaqtapim gobiernarqa kimsa chunka hukniyoq wata. ² Rey Josiasqa Tayta Diospa qayllanpi tukuy allinkunata ruraspanmi ñawpaq abuelon Davidpa kawsasanman hinaraq mana pantasa kawsarqa.

Rey Josiaspa tukuy ima rurasqankunamanta

³ Pusaq watamanña Rey Josias gobiernachkaspanmi mozollaraq kachkaspa qallarirqa abuelon Davidpa Diosnin mañakuya. Chunka iskayniyoq watamanña gobiernachkaspanmi Juda nacionmantawan Jerusalen llaqtamanta wischuyta qallarirqa moqokunapi kaq capillakunata. Wischurqataqmi Asera sutiyoq mamachakunatapas chaynataq huk rikchaq taytacha-mamachakunatapas, chaykunaqa karqa rumimanta labrasqam hinaspa fundisqam.⁴ Josiaspa qayllanpim tuñichirqaku Baal sutiyoq taytachakunapa altarninkunata. Paytaqmi pakipachirqa chay altarpa hawanpi kaq incienso kañanankutapas. Pakiparachirqataqmi Asera sutiyoq mamachakunatapas chaynataq labrasqa hinaspa fundisqa taytacha-mamachakunatapas, chaykunata ñutuparachispammi maqchirachirqa chayna taytacha-mamachakunaman animalkuna ofreceq runakunapa sepulturanman.⁵ Altarkunapitaqmi kañarurqa sacerdote kunapa tullun-

Diospa yachachikuynin libro tarisqanmantan

(2 R 22:3-23:3)

⁸Chunka pusaqniyoq watamanña Rey Josias gobiernachkaspanmi millakuyapaq kaqkunata qechururqa nacionmantawan templomanta hinaspm yupaychasqan Tayta Diospa templonta allichankupaq kacharqa Azaliaspa churin Safanta, llaqtapi alcalde Maasista hinaspa Joacazpa churin Joa sutiyoq runata, Joam karqa reyapa rurasqankunamanta qellqaq. ⁹Paykuna rispankum sacerdotekunapa jefen Hilciasman qoykurqaku Tayta Diospa templonman apamusqanku qollqeta, chay qollqetam chaskirqaku punkukunawan cuentallikuq Leviy casta runakuna, paykunamá chaskirqaku Manases castamanta, Efraim castamanta, Israel casta wakin runakunamanta, lliw Juda castamanta, Benjamin castamanta hinaspa Jerusalen llaqtapi llapallan kaqkunamanta. ¹⁰Chay qollqetam qorqaku Tayta Diospa templonpi churasqa llamkachiqkunaman. Paykunañataqmi pagarqaku Tayta Diospa templonta allichaq llapallan llamkaqkunaman. ¹¹Qorqakutaqmi carpin-terokunamanpas chaynataq maestrokunamanpas, paykunamanqa qorqaku labrasqa rumikunatawan hapinaq qerukunata rantinankupaqmi. Chay templopa qerunkunaqa utusqaña kachkaptinpas Juda nacionpa reyninkunataqa manam imapas qokurqachu.

¹²Chay runakunam allinta llamkarqaku rurasqankuta. Capatazkunam karqa Leviy casta Meraripa miraynin Jahatwan Abdias hinaspa Coatpa miraynin Zaccariaswan Mesulam. Sumaqllaña tocaq Leviy casta runakunam ¹³imapas apaqkunata tukuy imapi llamkachirqaku. Wakin Leviy casta runakunañataqmi karqaku secre-tariokuna, kamachiqkuna hinaspa punkukunawan cuentallikuqkuna.

¹⁴Tayta Diospa templonman apamusqanku qollqeta horqomuchkaptinkum sacerdote Hilcias tarirurqa Moisesnintakama Tayta Diospa qosqan yachachikuy librota. ¹⁵Chaymi Hilcias willarqa secretario Safanman:

—Noqam tariruni yachachikuy librota Tayta Diospa templonpi —nispa.

Chay librota Safanman qoypuktinmi¹⁶ payñataq aparqa reyman hinaspm wi-llarga chay asuntomanta kaynata:

—Serviqnikikunaqa rurachkanikum tukuy imam kamachiwasqaykikuta.

¹⁷ Horqorunikum Tayta Diospa templonpi tarisqayku qollqeta, horqoruspam qoy-kamuniku llamkachiqkunamanwan llamkaqkunaman —nispa.

¹⁸Chaymantam secretario Safanga reyman willarga:

—Sacerdote Hilciasmi kay librota doykijwan —nispa.

Reyqa qayllanpim chay librota leerqa.¹⁹ Yachachikuy libropi leesqanta uyariykuspanmi reyqa pachkunkanta llikiparqa.²⁰ Hinaspam sacerdote Hilciasta, Safanpa churin Ahicamtta, Micaiasca churin Abdonta, secretario Safanta hinaspas servijonin Asajasta kamachirqa:

²¹—Tayta Diostayá tapumuychik níopaqapq, tapumuychiktaqyá Israel nacionpi hinapas Juda nacionpi puchuq runakunapaqpas. Kay libroman hina abuelon-chikkuna mana kasukusqankuraykum Tayta Diospa piñakuyninga contranchikpi mancharikuyllapaqña kachkan—nispa.

²²Hinaptinmi Hilciaswan reypa kachasqankuna rirqaku Diosmanta willakuq Hulda sutiyoq warmiman tapukamunankupaq. Payqa karqa Salumpa warmin-mi. Chay qosan Salumqa karqa Ticvapa churinmi. Ticvañataqmi karqa Harhaspa churin. Harhasmi karqa templopi pachakunawan cuentallikuq. Huldaqa Jerusalen llaqtapim *yacharqa mosoq Barriopi, chay runakuna chayaruspankumá paywan parlarqaku. ²³Chaymi Huldañataq paykunata nirqa:

—Israelpa yupaychasqan Tayta Diospa nisqantam kachamusuqnikichik runaman kaynata ninkichik: ²⁴“Juda nacion reypa leesqanman hinam kay llaqtapa contran-pipas chaynataq kaypi *yachaq runakunapa contranpipas apachimusaq chay libropi nisqay castigokunata. ²⁵Ñoqata saqeruwaspankum huk rikchaq taytachakunamanña inciensota kañarqaku chaykuna rurasqankuwan rabiachiwanankupaq. Chayraykum piñakuuniyqa nina hina kay sitiopa contranpi ruparispan mana taninqachu. ²⁶Chayna-qa Israelpa yupaychasqan Tayta Diosta tapuwanaykichihipaq kachamusuqnikichik Juda nacionpa reynintam kaynata nimunkichik: Libropi kaqkunatam qamqa uyariyurqanki. ²⁷Kay llaqtapa hinaspa runankunapa contranpi rimasqaykunatam uyariyurqanki. Sonqoykipi llakirikuspam ñoqapa qayllaypi humillakurqanki, pachaykikunatapas qayllaypi llikipaspam waqarqanki, chaykunataqa ñoqapas yachanim. ²⁸Chayraykum abueloykikuna hina wañukuspa hawka tiempollapi pampakunki. Kay llaqtapa chayna-taq *yachaqkunapa contranpi castigo apachimusqaytaqa manam rikunkichu” nispa.

Kutirispankum chaynata reyman willamurqaku. ²⁹Rey Josiasmi huñurachimurqa Juda nacionpi chaynataq Jerusalen llaqtapi llapallan ancianokunata. ³⁰Reymi Tayta Diospa tem-ponman rirqa Juda nacionniyoq taksapas-hatunpas runakunapiwan, Jerusalen llaqtapi llapallan *yachaqkunapiwan, sacerdotekunapiwan hinaspa Levy casta runakunapiwan. Llapallanku uyarichkaptinmi templopi tarisqanku contrato librota rey leerqa. ³¹Reymi pilarpa waqtanpi sayaykuspan Tayta Diospa qayllanpi contratota ruraraq. Chayman hinam prometekurqa Tayta Diosta qatinanpaq, prometekurqataqmi kamachisqankunatapas, Chunkantin Kamachikuyinkunatapas, decretonkunatapas tukuy sonqonwan hinas-pa tukuy vidanwan kasukunanpaq, prometekurqataqmi chay libropi Dioswan contrato rurasqan palabrukunata cumplinanpaqas. ³²Chaymantam cumplinankupaq Rey prome-techirqa Jerusalen llaqtapi kaqkunata chaynataq Benjamin casta kaqkunata hinaptinmi Jerusalen llaqtapi kaqkuna cumplirqaku abuelonkupa Diosminkuwan contrato rurasqanku-man hina. ³³Rey Josiasmi chinkarachirqa lliw Israelpa miraynin runakunapa *yachasqan allpapi kaq millakuypaq rurasqankuta hinaspm Israel nacionpi llapallan kaqkunata kamachirqa yupaychasqanku Tayta Diosta adoranankupaq chaymi Rey Josias kawsanan-kamaqa mana rakikurqakuchu abuelonkupa yupaychasqan Tayta Diosmanta.

Pascua Fiestata Rey Josias rurasqanmanta

(2 R 23:21-33)

35 ¹Rey Josiasmi Tayta Diospaq Pascua Fiestata rurachirqa Jerusalen llaqta-pi, punta kaq killapa chunka tawayoq punchawninpim wañuchirqaku Pascua Fiestapi wañuchina carnerokunata. ²Churarqam sacerdotekunatapas imam ruranankuman hinaspm kallpancharqa Tayta Diospa templonpi llamka-nankupaq. ³Chaymantam Israel casta llapallan runakuna yachachiq Levy casta runakunata otaq Tayta Diospaq sapaqchasqan kaqkunata kaynata nirqa:

—Diospaq sapaqchasqa kaq baultayá churaychik Israel nacionpa reynin Davidpa churin Salomonpa rurachisqan temploman chaynapi amaña hombronaykichihipaq.

Kunanqa yupaychasqanchik Tayta Diostayá serviyachik, serviychiktaqyá paypa runan Israel casta runakunatapas.⁴ Alistakuychikyá abueloykichikkunapa castankunaman hina muyuyninpi ruranaykichikpaq, chaynataqa rurankichik Israel nacionpa reynin Davidpapas chaynataq churin Salomonpapas qellqaspa kamachikusqankuman hinayá.⁵ Israel castamasikichikpaqyá Leviy castamanta kaqkuna wakiqnikichik santuariopi kaychik.⁶ Paykunapaqyá wañuchipuchik Pascua Fiestapi wañuchina carnerokunata. Chuyanchakuspataqyá alistaychik Israel castamasikichikpaq, chaynataqa rurankichik Moisesman Tayta Diospa kamachisqanpi hina ruranankupaqpmi —nispa.

⁷Rey Josiaspas kikinpa animalninkunamantam qorqataq ovejakunata, malta carnerokunata hinaspa malta chivatokunata, chaykunataqa Pascua Fiestapaqpmi qorqa llapallan chaypi kaqkunaman. Chay animalkunam karqa kimsa chunka waranqa taksa animalkuna hinaspa kimsa waranqa bueyeskuna.⁸ Jefekunapas voluntadninkumantam qorqaku runakunaman, sacerdotekunaman hinaspa Leviy casta runakunaman. Diospa templonpi kamachikuq Hilciaspas, Zacariaspas hinaspa Jehielpas qorqam sacerdotekunaman iskay waranqa soqta pachaknин carnerokunata Pascua Fiestapi wañuchinankupaq, qorqakutaqmi kimsa pachak bueyeskunatapas.⁹ Leviy casta jefe Conaniaspas, Semaiaspas, wawqen Natanaelpas, Hasabaiaspas, Jehielpas hinaspa Josabadpas qorqataqmi Leviy castamasin runakunaman pichqa waranqa taksa animalkunata hinaspa pichqa pachak bueyeskunata, chaykunataqa qorqa Pascua Fiestapaqpmi.

¹⁰Fiestapaq chayna alistasqa karuptinmi sacerdotekuna maymi kanankuman churakurqaku, Leviy casta runakunapas muyuyninpi ruranankupaqpmi churakurqaku reypa kamachisqanman hina.¹¹ Chaynapim wañuchirqaku Pascua Fiestapaq wañuchina animalkunata hinaptinmi sacerdotekunañataq challarqaku Leviy casta runakunapa haywasqan yawarta, Leviy casta runakunañataqmi animalkunapa qarankunata chusturqaku.¹² Hina paykunataqmi rakinarqa lliw kañanapaq kaq animalkunatas, rakinarqakuja familiankuman hina Israel casta runakunaman qonankupaqpmi chaynapi Moisespas libronpi qellqasqaman hina ofrecenkupaq, hina chaynallatam rurarqaku bueyeskunawanpas.¹³ Reglamentoman hinam kankarqaku Pascua carnero aychata, Diospaq sapaqchasqa kaqkunatañataqmi yanurqaku mankakunapi, perolkunapi hinaspa sartenkunapi, chaynata ruraspankum apurawllamanía aypurqaku llapallan runakunaman.¹⁴ Leviy casta runakunaqa prepararraqutaqmi kikinkupaqpas chaynataq sacerdotekunapaqpas, chaynataqa rurarqaku Aaronpa miraynin sacerdotekuna tutaykuqkama lliw kañanapaq kaqkunatawan wirakunata kañaypi kasqankuraykum.

¹⁵Asafpa miraynin takiqkunapas maymi kasqankupim karqaku Davidpa, Asafpa, Hemanpa hinaspa Jedutunpa kamachisqanman hina, Jedutunqa karqa Rey Davidpaq Diosta tapuqmi. Punkukunawan cuentallikuqkunapas sapakamam punkupi karqaku, manam puestonkutaaqa saqeckuchu imapaqpas, Leviy castam sinkunam paykunapaqpqa preparamurqa.

¹⁶Chay punchawpi Tayta Diospaq Pascua Fiestata ruranankupaqpmi chaynata alistarqa-ku, alistarqakutaqmi Tayta Diospa altarninpi lliw kañana kaqkunata kañanankupaqpas, chaynataqa rurarqaku Rey Josiaspa kamachikusqanman hinam.¹⁷ Chaypi kaq Israelpa mirayninkunam tiempollanpi Pascua Fiestata rurarqaku, qanchis punchawmi rurarqaku mana Qonchoyoq Tanta Hatun Fiestataqa.¹⁸ Diosmanta willakuq Samuelpa tiemponmantaraqmi Israelpa miraynin runakunaqa mana rurarqakuchu chayna Pascua Fiestataqa. Manataqmi Israel nacionpa mayqan reyninpas rurarqachu Rey Josiaspa rurasqan Pascua Fiestata hinaqa. Paymá rurarqa sacerdotekunawan, Leviy casta runakunawan, chaypi kaq

Israel nacionniyoq runakunawan hinaspa Jerusalen llaqtapi *yachaqkunawan.¹⁹ Chay Pas-cua Fiestataqa rurarqaku chunka pusaqniyoq watamanña Rey Josias gobiernachkaptinmi.

Rey Josiaspa wañukusqanmanta

(2 R 23:28-30)

²⁰ Tayta Diospa templonta Rey Josias allicharachisqanpa qepantañam Egipto nacionpa reynin Necao hamururqa guerrawan, payqa hamururqa Eufrates Mayupa hichpan Carquemes llaqtapi peleananpaqmi. Paywan peleaq Josias lloqsiptinmi.

²¹ Rey Necao runankunawan kaynata nichimurqa:

—Juda nacionpa reynin čimanachkaykitaq qamtaqa? Ñoqaqa manam qampa contraykipichu hamuni aswanqa guerrawan hapiqniyapa contranpim, Diosmi ni-warqa apurawman rinaypaq, chaynaqa amayá yanapaqniy Diospa contranpiqa kaychu, mana chayqa paymi chinkarachisunkiman —nispa.

²² Rey Josiasmi ichaq mana asuripa pantarachikurqa paywan peleananpaq, manamá kasukurqachu Rey Necopa nisqanta, paypa nisqanqa karqa Diosmantam. Chaynapimá guerraman yaykurqa Meguido llaqtapa hichpan pampapi.

²³ Flechawan peleaqpuna Rey Josiasta flecharuptinkum serviqninkunata nirqa:

—iHorqowaychik kaymanta llumpay heridasqam kachkan! —nispa.

²⁴ Chaymi serviqninkuna chay carretamanta horqoruspanku hinaykurqaku huknin carretanmanña hinaspm aparurqaku Jerusalen llaqtaman hinaptinmi chaypiña wañukurqa. Paytaqa pamparurqaku abuelonkunapa sepulturanpim. Chaymi Juda nacionpi chaynataq Jerusalen llaqtapi llapallan kaqkuna llakikurqaku. ²⁵ Rey Josiasmantam Jeremias qellqarqa aya takita chaymi llapallan takiqkuna qaripas-warmipas aya takiwan Josiasta yuyarinku kay libro qellqasqa kasqan tiempokama, Israel nacionpimá costumbreña karqa. Chaykunaqa qellqasqa kachkan aya-takikuna libropim.

²⁶⁻²⁷ Qallariyinmanta tukuyinkama Rey Josiaspa wakin rurasqankunaqa hinaspa Tayta Diospa yachachikuyinipi qellqasqaman hina allin rurasqankunaqa Juda nacionpi chaynataq Israel nacionpi reykunapa vidanmanta willakuq libropi qellqasqam kachkan.

Rey Joacazpa gobiernasqanmanta

(2 R 23:31-35)

36 ¹ Rey Josiaspa churin Joacaztam taytanpa rantinpi Jerusalen llaqtapi gobier-nananpaq nacionpi runakuna churururqaku. ² Rey Joacazqa iskay chunka kimsayoq watanpim gobiernayta qallaykurqa. Kimsa killallam gobiernarqa Jerusalen llaqtapi. ³ Ichaqa Egipto nacionpa reyninmi qarqorurqa Jerusalen llaqtapi rey kay-ninmanta hinaspm chay nacionta multaspa pagachikurqa kimsa waranqa kimsa pachaknin kilo qollqetawan kimsa chunka kimsayoq kilo qorita. ⁴ Chaywanpas Egipto nacionpa reyninqa Juda nacionpa chaynataq Jerusalen llaqtapa reynin kananpaqmi chururqa Joacazpa wawqen Eliaquimta. Chay Rey Eliaquimpa sutintam tikrarurqa Joacinmanña. Rey Necaoqa Joacimpa wawqen Joacaztapas pusarurqam Egipto nacionman.

Rey Joacimpa gobiernasqanmanta

(2 R 23:36-24:7)

⁵ Rey Joacimqa iskay chunka pichqayoq watanpim gobiernayta qallaykurqa, chunka hukniyoq watam Jerusalen llaqtapi gobiernarqa. Payqa yupaychasqan Tayta Diospa qayllanpim mana allinkunata rurarqa. ⁶ Babilonia nacionpa reynin

Nabucodonosor paypa contranpi hamuruspanmi pulsarurqa Babilonia llaqtaman bronce cadenakunawan watasqata.⁷ Tayta Diospa templonpi serviciokunatapas aparuspanmi churaykurqa Babilonia llaqtapi templonman.

⁸ Rey Joacimpa wakin rurasqankunaqa, millakuyqa kaqkuna rurasqankunaqa hinaspa paywan imapas pasaqqunaqa qellqasqa kachkan Juda nacionpa hinaspa Israel nacionpa reyninkunapa vidanmanta willakuq libropim. Paypa rantinpim churin Joaquinña gobiernarqa.

Rey Joaquinwan ancianokuna Babilonia nacionman preso risqankumanta
(2 R 24:8-17)

⁹ Rey Joaquinqa chunka pusaqniyoq watanpim gobiernayta qallaykurqa. Payqa Jerusalen llaqtapim gobiernarqa kimsa killa chunka punchawllan. Chay reyqa Tayta Diospa qayllanpim mana allinkunata rurarqa.

¹⁰ Mosoq wata chayaramuptinmi Rey Nabucodonosor Babilonia llaqtaman pusachimurqa Rey Joaquina, paywan kuskatataqmí apachimurqa Tayta Diospa templonpi aswan valorniyoq kaqkunatapas, Juda nacionpi hinaspa Jerusalen llaqtapi gobiernananpaqñataqmí churarqa Joaquinpa ayllun Sedequiasta.

Rey Sedequiaspa gobiernasqanmanta
(2 R 24:18-20. Jer 52:1-3)

¹¹ Rey Sedequiasqa iskay chunka hukniyoq watanpim gobiernayta qallaykurqa. Jerusalen llaqtapim gobiernarqa chunka hukniyoq wata. ¹² Chay Rey Sedequiasqa Tayta Diospa qayllanpim mana allinkunata rurarqa. Manataqmí humillakurqachu Tayta Diosmanta willakuq Jeremiaspa qayllanpipas. ¹³ Rey Nabucodonosormi Sedequiasta Diospa sutinpi jurachirqa payta kasukunanpaq ichaqa Sedequiasmi paypa contranpi hatarirurqa. Sonqonta rumiyarachispanmi mana kutirkurqachu Israelpa yupaychasqan Tayta Diosman.

¹⁴ Llapallan sacerdotekunapa jefenkunapas llapallan runakunapiwanmi traicionayllapi karqaku. Jerusalen llaqtapi Tayta Dios kikinpaq sapaqchasqan templontapas mana respetaspankum llapa nacionkunapa millakuyqa rurasqankuta hina rurarqaku. ¹⁵ Chaymi abuelonkunapa yupaychasqan Tayta Dios sapa kutila kacharqa paymanta willakuqkunata, chaynataqa rurarqa runankunatawan *yachanan templota llakipayasqanraykum. ¹⁶ Paykunam ichaqa asikurqaku Diospa kachasqan runakunamanta, paykunapa willakusqantapas mana uyariq tukuspankum Diosmanta willakuqkunatapas burlakurqaku. Runankunapa contranpi Tayta Dios piñakuruptinmi manaña ima ruraytapas atirqakuchu.

Diospa templon tuñichisqa kasqanmanta
(2 R 25:8-21. Jer 39:8-10. 52:12-30)

¹⁷ Paykunapa contranpim Tayta Dios kachamurqa Caldea lawpi reyta hinaptinmi pay espadawan templopi wañurachirqa mozokunata, manam llakipayarqachu mozokunatapas, doncellakunatapas, yuyaqkunatapas nitaq eqoyasqakunatapas. Llapallankutamá paypa makinman Tayta Dios churaykurqa. ¹⁸ Chay reyqa apachirqataqmí Diospa templonpi kaq hatunpas-taksapas llapallan serviciokunata, apachirqataqmí Tayta Diospa templonpi qori-qollqetapas reypa qori-qollqetapas chaynataq jefekunapa qori-qollqentapas. Llapallantamá apachirqa Babilonia lawman. ¹⁹ Diospa templontapas kañaykuspankum taqmarurqaku Jerusalen llaqtapa murallantapas. Kañaykurqakutaqmí llaqtapa llapallan palacionkunatapas, pakiparurqakutaqmí llapallan valorniyoq kaqkunatapas.

²⁰Wañuymanta wakin puchuqkunatañataqmi presota pulsarurqaku Babilonia nacionman hinaptinmi reypa hinaspa churinkunapa sirvientenña karqaku, chaynaqa karqaku Persia nacionpa reyninkuna Babilonia nacionpi gobiernaya qallarinankukamam. ²¹Chaynapim Jeremiaswan Tayta Diospa willachisqankuna cumplikurqa. Allpapas samarqataqmi preso putasqa kasqanku tiempokama. Purmarqamá qanchis chunka wata cumplikunankama.

Rey Ciropa decretonmanta*(Esd 1:1-14)*

²²Persia nacionpi Rey Ciropa gobiernasqan punta kaq watapim Persia nacionpi Rey Cirota Tayta Dios sonqocharqa paymanta willakuq Jeremiaswan willachisqanman hina, chaynataqa rurarqa Tayta Diospa willachisqan cumplikunanaqmi. Rey Cirom willachi-murqa lliw gobiernasqanpi kaqkunaman simiwan hinaspa qellqasqawan kaynata:

²³Persia nacionpi ñoqa Rey Cirom kaynata nini: Hanaq pachapi Tayta Diosmi qowarqa kay pachapi nacionkunata hinaspmakamachiwarqa Juda lawpi kaq Jerusalen llaqtapi templota hatarichipunaypaq. Qamkuna ukupi kaq Tayta Diospa runankunatayá paypuni yanapachun hinaptinyá chaylawman richunku.

ESDRASPA QELLQASQAN LIBRO

Kay librotaqa qellqarqa Esdrasmi. Kay Esdras librowan qatiqnin Nehemiasqa chullallam.

Esdrasqa karqa Diospa leyninkunata yachachiqmi. Paymi anchallataña munarqa Israel runakuna kaqlamanta Dios yupaychanankuta. Nehemiasqa prefecto kachkaspapas Diospa kaqninkunaman tam nanachikurqa. Jerusalen llaqtapa murallanta allichachispanmi guardiakunatapas churarqa.

Kay Esdras sutiyooq libroqa kimsa parteman rakisqam kanman:

Punta kaq partem willakun huklaw nacionpi kaq judiokuna Zorobabelwan Jerusalen llaqtaman kutimusqankumanta (1-2).

Iskay kaq parteñataqmi willakun templota mosoqmanta hatarirachispas kaqlamanta Diosta adoranankupaq sapaqchasqankumanta (3-6).

Kimso kaq parteñataqmi willakun kikin Esdras wakin judiokunawan kutimuspa Diospa kaqninkuna allichasqanmanta (7-10).

Rey Ciropa decretonmanta

(2 Cr 36:22-23)

1 ¹Persia nacionpi Rey Ciropa gobiernasqan punta kaq watapim Persia nacionpi Rey Ciropa Tayta Dios sonqocharqa paymanta willakuq Jeremiaswan willachisqanman hina, chaynataqa rurarqa Tayta Diospa willachisqan cumplikunanaqmi. Rey Cirom willachimurqa lliw gobiernasqanpi kaqkunaman simiwan hinaspa qellqasqawan kaynata:

²Persia nacionpi ñoqa Rey Cirom kaynata nini: Hanaq pachapi Tayta Diosmi qowarqa kay pachapi nacionkunata hinaspm kamachiwarqa Juda lawpi kaq Jerusalen llaqtapi templota hatarichipunayaq. ³Qamkuna ukupi kaq Tayta Diospa runankunatayá paypuni yanapachun chaynapi Juda lawpi kaq Jerusalen llaqtaman rispa Israelpa yupaychasqan Tayta Diospaq templota ruranunkupaq, paymi Jerusalen llaqtapi Diosqa. ⁴Maypim *yachasqankupi Tayta Diospa runankunamanta llapallan puchuqkunayá yanapachunku riy munaq runakunata, yanapachunkuyá qori-qollqewan, imapas kapuqninkuwan, animalkunawan hinaspa munasqankuman hina Jerusalen llaqtapi kaq Diospa templonpaq ofrendakunawan.

Israel castakunapa Jerusalen llaqtaman kutisqankumanta

⁵Hinaptinmi Juda hinaspa Benjamin casta runakunapa jefenkuna, sacerdote kuna, Leviyapa castankuna otaq Diospa haykam sonqochasqankuna rirqaku Jerusalen llaqtapi kaq Tayta Diospa templon ruranunkupaq. ⁶Muyuriqinkupi llapallan kaqkunataqmi yanaparqaku qori-qollqewan, imapas kapuqninkuwan, animalkunawan, alhajakunawan chaynataq ofrendakunawanpas munasqankuman hina. ⁷Chaymi Rey Ciro diosninkupa templonmanta horqomurqa Diospa servicionkunata, chay servicio kunataqa Rey Nabucodonosormi Jerusalen llaqtapi Diospa templonmanta apamuspa churarqa diosninkupa

templonman.⁸ Persia nacionpa reynin Cirom chay serviciokunata horqochirqa qori-qollqe waqaychaq Mitridates sutiyoq runawan, paymi yupaspan qoykurqa Juda lawpi reyা castan kamachikuq Sesbasar sutiyoq runaman.⁹⁻¹⁰ Kaykunatam yuparqaku: qori medianokunam karqa kimsa chunka, qollqemanta medianokunam karqa waranqa, cuchillokunam karqa iskay chunka isqonniyoq, qorimanta tazonkunam karqa kimsa chunka, qollqemanta tazonkunam karqa tawa pachak chunkan, wakin serviciokunañataqmi karqa waranqa.

¹¹ Qori-qollqemanta llapallan serviciokunam karqa pichqa waranqa tawa pa-chaknin. Chaykunatam Sesbasar llapallanta aparqa Babilonia nacionpi preso kaqkuna Jerusalen llaqtaman kutiquestapiwan.

Zorobabelwan kutimuqkunamanta

(Neh 7:5-73)

2 ¹Juda law llaqtayoqkunata Babilonia nacionpa reynin Nabucodonosor-pa Babiloniaman preso apasqankunam kutimurqaku Jerusalen llaqtaman chaynataq Juda lawmanpas. Sapakamam kutirqaku llaqtankuman. ²Paykunam rirqaku Zorobabelwan, Josueywan, Nehemiaswan, Seraiaswan, Reelaiaswan, Mardoqueowan, Bilsanwan, Misparwan, Bigvaiwan, Rehunwan chaynataq Baanawan. Chay kutiq Israel casta yupasqa runakunam kaykuna: ³Parospa mirayninkunam karqa iskay waranqa pachak qanchis chunkan iskayniyoq.

⁴Sefatiaspa mirayninkunam karqa kimsa pachak qanchis chunkan iskayniyoq.

⁵Arapa mirayninkunam karqa qanchis pachak qanchis chunkan pichqayoq.

⁶Pahat-moabpa mirayninkuna otaq Josueyapa chaynataq Joabpa mirayninkunam karqa iskay waranqa pusaq pachaknin chunka iskayniyoq.

⁷Elampa mirayninkunam karqa waranqa iskay pachaknin pichqa chunka tawayoq.

⁸Zatupa mirayninkunam karqa isqon pachak tawa chunkan pichqayoq.

⁹Zacaipa mirayninkunam karqa qanchis pachak soqta chunkan.

¹⁰Banipa mirayninkunam karqa soqta pachak tawa chunkan iskayniyoq.

¹¹Bebaipa mirayninkunam karqa soqta pachak iskay chunkan kimsayoq.

¹²Azgadpa mirayninkunam karqa waranqa iskay pachaknin iskay chunka iskayniyoq.

¹³Adonicampa mirayninkunam karqa soqta pachak soqta chunkan soqtayoq.

¹⁴Bigvaipa mirayninkunam karqa iskay waranqa pichqa chunkan soqtayoq.

¹⁵Adinpa mirayninkunam karqa tawa pachak iskay chunkan tawayoq.

¹⁶Ezequiaspa mirayninkunamanta kaq Aterpa mirayninkunam karqa isqon chunka pusaqniyoq.

¹⁷Bezaipa mirayninkunam karqa kimsa pachak iskay chunkan kimsayoq.

¹⁸Jorapa mirayninkunam karqa pachak chunka iskayniyoq.

¹⁹Hasumpa mirayninkunam karqa iskay pachak iskay chunkan kimsayoq.

²⁰Gibarpa mirayninkunam karqa isqon chunka pichqayoq.

²¹Belen llaqtayoqkunam karqa pachak iskay chunkan kimsayoq.

²²Netofa llaqtayoqkunam karqa pichqa chunka soqtayoq.

²³Anatot llaqtayoqkunam karqa pachak iskay chunkan pusaqniyoq.

²⁴Azmavet llaqtayoqkunam karqa tawa chunka iskayniyoq.

²⁵Quiriat-jearim llaqtayoqkuna, Cafira llaqtayoqkuna hinaspa Beerot llaqtayoq-kunañataqmi karqa qanchis pachak tawa chunkan kimsayoq.

²⁶Rama llaqtayoqkuna hinaspa Geba llaqtayoqkunañataqmi karqa soqta pachak iskay chunkan hukniyoq.

²⁷ Micmas llaqtayoqkunam karqa pachak iskay chunkan iskayniyoq.

²⁸ Betel hinaspa Hai llaqtayoqkunañataqmi karqa iskay pachak iskay chunkan kimsayoq.

²⁹ Nebo llaqtayoqkunam karqa pichqa chunka iskayniyoq.

³⁰ Magbis llaqtayoqkunam karqa pachak pichqa chunkan soqtayoq.

³¹ Huknin Elam llaqtayoqkunañataqmi karqa waranqa iskay pachak pichqa chunkan tawayoq.

³² Harim llaqtayoqkunam karqa kimsa pachak iskay chunkan.

³³ Lod llaqtayoq, Hadid llaqtayoq hinaspa Ono llaqtayoqkunañataqmi karqa qanchis pachak iskay chunkan pichqayoq.

³⁴ Jerico llaqtayoqkunam karqa kimsa pachak tawa chunkan pichqayoq.

³⁵ Senaa llaqtayoqkunam karqa kimsa waranqa soqta pachaknин kimsa chunkan.

³⁶ Josuey ayllumanta kaq Jedaiaspas miraynин sacerdotekunam karqa isqon pa-chak qanchis chunkan kimsayoq.

³⁷ Sacerdote Imerpa mirayninkunam karqa waranqa pichqa chunkan iskayniyoq.

³⁸ Sacerdote Pasurpa mirayninkunam karqa waranqa iskay pachaknин tawa chunka qanchisniyoq.

³⁹ Sacerdote Harimpa mirayninkunam karqa waranqa chunka qanchisniyoq.

⁴⁰ Hodavias ayllumanta kaq Josueyapa chaynataq Cadmielpa miraynин Leviy casta runakunam karqa qanchis chunka tawayoq.

⁴¹ Asafpa mirayninkunam takiqkunam karqa pachak iskay chunkan pusaqniyoq.

⁴² Punkukunawan cuentallikuqkunam kaykuna: Salumpa mirayninkuna, Aterpa mi-rayninkuna, Talmonpa mirayninkuna, Acubpa mirayninkuna, Hatitapa mirayninkuna hinaspa Sobaipa mirayninkuna. Llapallanmi karqa pachak kimsa chunkan isqonniyoq.

⁴³ Templopi sirvientekunam karqa: Zihapa mirayninkuna, Hasufapa mirayninkuna, Tabaotpa mirayninkuna, ⁴⁴ Querospa mirayninkuna, Siahapa mirayninkuna, Padonpa mirayninkuna, ⁴⁵ Lebanapa mirayninkuna, Hagabapa mirayninkuna, Acubpa mirayninkuna, ⁴⁶ Hagabpa mirayninkuna, Salmaipa mirayninkuna, Hananpa mirayninkuna, ⁴⁷ Gidelpa mirayninkuna, Gaharpa mirayninkuna, Reaiapa mirayninkuna, ⁴⁸ Rezinpa mirayninkuna, Necodapa mirayninkuna, Gazampa mirayninkuna, ⁴⁹ Uzapa mirayninkuna, Paseahpa mirayninkuna, Besaipa mi-rayninkuna, ⁵⁰ Asenapa mirayninkuna, Meunimpa mirayninkuna, Nefusimpa mirayninkuna, ⁵¹ Bacbucpa mirayninkuna, Hacufapa mirayninkuna, Harhrupa mirayninkuna. ⁵² Bazlutpa mirayninkuna, Mehidapa mirayninkuna, Harsapa mirayninkuna, ⁵³ Barcospa mirayninkuna, Sisarapa mirayninkuna, Temapa mirayninkuna, ⁵⁴ Neziapa mirayninkuna hinaspa Hatifapa mirayninkuna.

⁵⁵ Salomonpa sirvientenkunapa mirayninkunam karqa: Sotaipa mirayninkuna, Soferetpa mirayninkuna, Perudupa mirayninkuna, ⁵⁶ Jaalapa mirayninkuna, Darconpa mirayninkuna, Gidelpa mirayninkuna, ⁵⁷ Sefatiaspa mirayninkuna, Hatilpa mirayninkuna, Poqueret-hazebaimpa mirayninkuna hinaspa Amonpa mirayninkuna. ⁵⁸ Templopi llapallan sirvientekunapiwan Salomonpa sirvientekunapa mirayninkunam karqa kimsa pachak isqon chunkan iskayniyoq.

⁵⁹ Tel-mela llaqtamanta, Tel-harsa llaqtamanta, Querub llaqtamanta, Adon llaqtamanta hinaspa Imer llaqtamanta hamuqkunam mana allintachu yacharqaku taytakupu ayllunkunamanta nitaq castankumantapas. Chaynapim Israel casta kas-qankumanta iskayrayarqaku. Paykunam karqa: ⁶⁰ Delaiapa mirayninkuna, Tobiaspa

mirayninkuna hinaspa Necodapa mirayninkuna, llapallankum karqa soqta pachak pichqa chunkan iskayniyoq.⁶¹ Wakin sacerdote kunapa mirayninkunam karqa: Habaipa mirayninkuna, Cospa mirayninkuna hinaspa Barzilaipa mirayninkuna. Kay Barzilaimi casarakurqa Galaad lawmanta kaq Barzilaipa huknin warmi churinwan chayraykum suegronpa sutinwan sutichakurqa.⁶² Paykunam maskarqaku listapi abuelonkunapa sutinta ichaq manam tarirqakuchu, chayraykum manaña chaskis-qachu karqaku sacerdote kanankupaq.⁶³ Chayraykum prefecto nirqa paykunata:

—Amam mikunkichikraqchu Diospaq sapaqchasqa mikuykunataqa Urimtawan Tumimta sacerdote choqaspa Diosta tapunankama —nispa.

⁶⁴ Chaypi llapallan huñunasqa runakunam karqaku tawa chunka iskayniyoq waranqa kimsa pachak soqta chunkan.

⁶⁵ Sirvientekunatawan sirvientakunataqa manam yuparqakuchu paykunawan kuskataqa, paykunam karqa qanchis waranqa kimsa pachaknин kimsa chunka qanchisniyoq, karqataqmí warmipas-qaripas iskay pachak takiqkuna.

⁶⁶ Caballokunam karqa qanchis pachak kimsa chunkan soqtayoq, mulakunam karqa iskay pachak tawa chunkan pichqayoq.⁶⁷ Camellokunam karqa tawa pachak kimsa chunkan pichqayoq, asnonkuñataqmí karqa soqta waranqa qanchis pachak iskay chunkan.

⁶⁸ Wakin ayllukunapa jefenkunañataqmí Jerusalen llaqtapi Tayta Diospa templonman chayaruspanku qorqaku ofrendakunata munasqankuman hina Diospa templonpaq chaynapi maymi kasqanpi templota mosoqmanta hatarichinankupaq.

⁶⁹ Kapuqninkuman hinam qorqaku obrapaq qori-qollqe waqaychaqman. Qoritam qorqaku tawa pachak pusaq chunkan pusaq kilota, qollqetañataqmí qorqaku iskay waranqa qanchis pachak pichqa chunkan kilota, qorqakutaqmi sacerdotekunapaq pachak pachakunatas.

⁷⁰ Llaqtankupim *yacharqaku sacerdote kuna, Leviy castakuna, wakin runakuna, takiqkuna, punkukunawan cuentallikuqkuna hinaspa templonpi sirvientekuna. Israel casta wakin runakunaqa yacharqaku abuelonkupa llaqtanpim.

Dios adorananku altarta hatarichisqankumanta

3 ¹Qanchis kaq killa chayaramuptinmi Israelpa castan llapallan rumakuna llaqtankupiña kachkaspa chulla runa hinalla huñunakururqa Jerusalen llaqtapi.²Hinaptinmi Josadacpa churin Josuey, sacerdotemasinkunapiwan, Salatielpa churin Zorobabelpas ayllunkunapiwan hatarichirqaku Israelpa yupaychasqan Diospa altarninta, chaypa hanwapi Diospaq animalkunata wañuchispankum lliwta kañapurqaku imaynam Diospa runan Moisespa yachachisqanman hina.³Hatarichirqakumá allin tiyaq altarta, chaynataqa rurraqaku chay allpapi runakunata manchakusqankuraykum, chaypa hawanpim Tayta Diospaq animalta wañuchispanku lliwta kañaqku sapa tempranon hinaspa sapa tarden.⁴Rurraqakutaqmi Ramada sutiyoq hatun fiestatapas imaynam qellqasqaman hina, Diospaqpas animalta wañuchispankum lliwta kañaqku sapa punchaw. Costumbrenkuman hinamá haykam kañana kaqta sapa punchaw kañaqku.⁵Chaymantam animalkunata wañuchispanku Diospaq kañaqku sapa punchaw, kañaqkutaqmi llullu killa punchawpipas chaynataq Tayta Diospaq sapaqchasqa llapallan huñunakuy punchawpipas, kañaqkutaqmi pipapas kikinmanta Tayta Diosman llapallan ofrecey munasqankutapas.⁶Qanchis kaq killapa punta punchawninmantam qallarirqaku Tayta Diospaq animalta wañuchispa lliw kañapuya, ichaq Tayta Diospa templonpa cimientonkunaqa manaraqmí churasqachu karqa.⁷Qollqetam qorqaku albañilkunamanwan carpinterokunaman, qorqakutaqmi mi-

kuytapas, tomanapaq kaqtapas hinaspa aceitetapas Sidon hinaspa Tiro llaqtayoqkunaman chaynapi Libano montemantaraq lamar ochanta Jope llaqtakama cedro kullukunata apamunankupaq. Chaytaqa rurarqaku Persia nacionpi Rey Ciropa munasqanman hinam.

Diospa templon cimientasqankumanta

⁸ Iskay wataña Jerusalen llaqtapi Diospa templonman chayasqanku hawañam chay iskay kaq watapa iskay kaq killanpi Salatielpa churin Zorobabel Josadacpa churin Josueypiwan hinaspa paykunapa ayllunkunapiwan qallaykurqaku Diospa templon hatarichiyya. Chay runakunam karqa sacerdoteckuna, Levyi castakuna chaynataq Babilonia nacionpi llapallan presochasqa kasqankumanta Jerusalen llaqtaman kutimuqkuna. Chay templo ruraypaqmi Levyi casta runakunata iskay chunka watayoqmanta hanayman churarqaku chay obrata rurachinankupaq. ⁹ Josueymi churinkunawan hinaspa ayllunkunawan chaynataq Hodaviaspa miraynimanta Cadmielpa churinkunapiwan chulla runa hinalla rirqaku Diospa templonpi llaqkaqkunata llaqkachinankupaq. Chaynatam rurarqa Henadadpa churinkunapiwan hinaspa ayllunkunapiwan, paykunaqa karqa Levyi ayllumanta kaq runakunam.

¹⁰ Tayta Diospa templonpa cimientonta albañilkuna churachkaptinkum sacerdoteckuna chaypaq hina pachasqakama cornetillata aptarikuspanku sayarirqaku. Levyi castamanta Asafpa mirayninkunapas sayarirqakutaqmi platillontinkama Tayta Diosta alabanankupaq, chaynataqa rurarqaku Israel nacionpa reynin Davidpa kamachikusqanman hinam.

¹¹ Takiqkunam alabspanku hinaspa Tayta Diosman graciasta qospanku takirqaku:

Payqa ancha allinmi,

Payqa Israel casta runakunata wiñaypaq kuyapayaqmi

Llapallan runakunam hatun kusikuywan qaparispa Tayta Diosta alabarqaku, chaynataqa takirqaku Tayta Diospa templonta cimientasqankuraykum. ¹² Chaypim tarikurqaku sacerdoteckuna, Levyi castakuna chaynataq ayllukunapa achka jefenkunapas, paykunamanta machuña kaqkunam rikurqaku punta kaq templota, chayraykum chay templopa cimientonkuna churasqa kasqanta rikuspanku qaparillawanña waqarqaku, wakinkunañataqmi kusikuymanta qaparirqaku. ¹³ Runakuna nisyullataña qaparisqankuraykum mana pipas reqsiyta atirqachu mayqenmi kusikuywan qapariy kasqanta otaq mayqenmi waqaywan qapariy kasqanta. Chay qaparisqankum karusukama uyarikurqa.

Llamkaqkunata enimigonkuna sayarachisqanmanta

4 ¹ Juda castapa hinaspa Benjamin castapa enimigonkunam yacharurqa-ku Babilonia nacionpi presochasqa kasqankumanta kutispanku Israelpa yupaychasqan Tayta Diospa templon rurasqankuta. ² Chay enimigokunam Zorobabelmanwan ayllukunapa jefenkunaman asuykuspa kaynata nirqaku:

—Perqasunchikyá kuska, ñoqaykupas qamkuna hinañam Diosnikichikman asukuykuniku, paypaqñam animaltatas wañuchipunku Asiria nacionpi Rey Esarhadonpa kayman pusamuwasqanku tiempomantaraq —nispa.

³ Chaymi Zorobabelwan Josueyi hinaspa Israel ayllukunapa wakin jefenkuna nirqaku:

—Qamkunawanqa manam hukllawakuymankuchu Diosniykupa templon huk-tawan hatarichinaykupaqqa. Ñoqallaykum hatarichisaqku Israelpa yupaychasqan Tayta Diospa templontaqa, chaynataqa rurasqanku Persia nacionpa reynin Ciropa kamachiwasqankuman hinam —nispa.

⁴Chaylaw llaqtayoq runakunam hukmanyarachirqa Juda casta llamkaqkunata chaynapi amaña llamkanankupaq. ⁵Consejaq runakunampas pagarurqakutaqmi munasqankuta llamkaqkuna amaña ruranankupaq. Chaynam pasakurqa Persia nacionpa reynin Ciropa gobiernasqan tiempomanta Persia nacionpa reynin Dariopa gobiernasqan tiempokama.

⁶Rey Asuero gobiernaya qallarichkaptinmi wakin runakuna qellqarqaku Juda lawpi hinapa Jerusalen llaqtapi *yachaqkunapa contranpi. ⁷Rey Artajerjespa tiemponpim Bislanwan Mitridores, Tabeel hinaspas paykunawan wakin kaqkuna qellqarqaku Persia nacionpa reynin Artajerjesman, chay carta apachisqankutaqa qellqarqaku Aram runakunapa rimayninpim.

⁸Rehum sutiyoq runam karqa kamachikuq, Simsasutiyoq runañataqmi karqa secretario. Paykunam cartarqaku Rey Artajerjesman Jerusalen llaqtapi yachaqkunapa contranpi:

⁹Ñoqa kamachikuq Rehummi qellqamuyki, secretario Simsaipiwan hinaspas kuska kaqmasyikuna Persia nacionpi, Erec lawpi, Babilonia lawpi hinaspas Elam law Susa llaqtapi juezkunapiwan, tropakuna kamachiqkunapiwan hinaspas gobernadorkunapiwan,

¹⁰Samaria llaqtakunapi *yachaqkunapiwan hinaspas Eufrates Mayupa kaylawninpi yachaqkunapiwan. Chay lugarkunamanmi ñawpaq abueloykuta presota pusachirqa hatun munayniyoq Rey Asnapar. ¹¹Kaymá apachisqanku cartapa copian: “Reynillayku Artajerjes, Eufrates Mayupa kaylawninpi kaq serviqnikunam rimaykamuykiku:

¹²Yachayá reyllayku, qampa kasqaykimanta ñoqaykuman hamuq judiokunam Jerusalen llaqtaman chayaruspanku hatarichichkanku mana kasukuq chaynataq mana allin runakunapa *yachanan llaqtata. Cimientonkunatapas allichaspankum murallantapas qespiykachichkankuña. ¹³Yachaytaqyá reyllayku, sichum kay llaqta yapamanta hatarichisqa kaptinqa chaynataq murallanpas perqasqa kaptinqa manañam paganqakuchu alcabalata, impuestota nitaq contribuciontatas, chaynapim reykunapaq qori-qollqe chaskinakuqa asllayanman. ¹⁴Qampuni mantienewasqaykikuraykum mana allinpaqchu rikchakapuwanku despreciasqa kaynikiqa, chayraykum yachanaykipaq reyllayku willamuykiku, ¹⁵chaynapi abueloykunapa tiemponpi pasaqqunamanta qellqasqanku libropi maskachinaykipaq. Chay libropi imam qellqasqa kaqta tarispaykim yachanki kay llaqtapi runakunaqa mana kasukuq kasqanta, reykunapas hinaspas wakin llaqtakunapas dañaq kasqanta, paykunaqariki ñawpaq tiempokunamantaraq hoqarikuq runakunam, chayraykum kay llaqtaqa purmachisqa karqa. ¹⁶Chayraykum nimuykiku reyllayku, kay llaqta mosoqmantaha hatarichisqa kaptinqa mayupa tukuy kaylawninpi llaqtakunaqa manañachá qampañachu kanqa” nispa.

¹⁷Hinaptinmi Rey Artajerjesñataq cartarqa kaynata:

Kamachikuq Rehum, secretario Simsai, Samaria lawpi *yachaqkuna hinaspas Eufrates Mayupa waklawninpi kaqkunapas, qamkunamat rimaykamuykichik. ¹⁸Ñoqaykuman apachimusqaykichik cartam, leesqa hinaspas rimayniykuman tikrasqa karqa ñoqapa qayllaypi. ¹⁹Libropi maskachispam yacharqaniku chay llaqtaqa ñawpaqmantaraq reykunapa contranpi hoqarikuq kasqanta, chay llaqtapimá rimanakuspanku gobiernopa contranpi hoqarikusqaku. ²⁰Jerusalen llaqtapiqa atiynyioq reykunam kasqa, paykunam munaychakusqaku Eufrates Mayupa tukuy waklawninpi, chay reykunamanmi pagasqaku alcabalatawan contribuciontatas. ²¹Chaynaqa kunanyá kamachiychik chay runakunata amaña ruranankupaq chaynapi chay llaqtata amaña hatarichinankupaq, ñoqa kamachimuptiyñam mosoqmantaha hatarichisqa kanqa.

²²Ama qonqaspam cumplinkichik kay kamachimusqayta chaynapi reykonapa contranpi imapas ama kananpaq.

²³Rey Artajerjespa cartantam leerqaku Rehumpa qayllanpi secretario Simsaipa qayllanpi hinaspa paykunawan kaq wakin runakunapa qayllanpi, utqayllamanña Jerusalen llaqtaman rispankum judiokunata obligarqaku amaña llamkanankupaq. ²⁴Chaymi manaña rurarqakuchu Jerusalen llaqtapi Diospa templonta, sayarurqakum Persia nacionpi Rey Dario iskay watamanña gobiernanankama.

Diospa templon qespichisqankumanta

5 ¹Diosmanta willakuq Hageowan Idopa churin Diosmanta willakuq Zacarias-mi Juda lawpi hinaspa Jerusalen llaqtapi *yachaq judiokunaman willarqaku Israel kamachiq Diossinkupa sutinpi. ²Chaymi Salatielpa churin Zorobabelwan Josadacpa churin Josuey kaqllamanta qallarirqaku Jerusalen llaqtapi Diospa templon rurayta, paykunataqa yanaparqakum Diosmanta willakuqkunapas. ³Chay tiempopim paykunaman rirqaku Eufrates Mayupa waklawninpi gobiernaq Tatnai-wan Setar-bozna compañaqninkunkapiwan, paykunam nirqaku:

—¿Pitaq kamachisurqankichik kay templota kaqllamanta hararichinaykichik-paq hinaspa kay perqakunatapas qespichinaykichikpaq? —nispa.

⁴Hinaptinmi willarqaniku chay templo hararichiq runakunapa sutinkunata.

⁵Aswanqa Diosniyukum judiokunapa kamachiqninkunkata waqaychawarqaku, hinaptinmi hinalla rurarqaniku Rey Darioman willachiptiyku cartamuwanankukama.

⁶Eufrates Mayupa waklawninpi gobiernaq Tatnaimi, Setar-boznaipiwan hinaspa Eufrates Mayupa waklawninpi kamachikuqmasinkunkapiwan Rey Darioman cartarqaku. ⁷Chay apachisqanku cartam kbynata nirqa:

Reyllayku Dario, rimaykamullaykikum. ⁸Yachayá, ñoqaykum rirqaniku Juda lawpi kaq hatun Diospa templonman, chay templotam hatun labrasqa rumikunawan hararichichkanku, perqankunapas ñiam vigakunawan churasqaña kachkan, apurawllamanña rurasqankuraykum temploqa qespipykuchkanña. ⁹Tapurqanikum kamachikuqkunata: “¿Pitaq kamachisurqankichik kay templota hararichinaykichikpaq chaynataq kay perqankunatapas qespichinaykichikpaq” nispa. ¹⁰Paykunapa sutinkutapas tapurqanikum qanman willamunaykupaq, paykuna kamachiq runakunapa sutinkunatapas tapurqanikum qanman qellqamunaykupaq. ¹¹Paykunam niwarqaku: “Ñoqaykuqa kaniku hanaq pachapi chaynataq kay pachapipas munaychakuq Diospa serviqninkunam. Kay mosoqmanta hararichisqayku temploqa ñawpaqmantaraqmí rurasqa karqa, chaytaqa Israel nacionpi hatun reymi rurachispan qespichirqa. ¹²Ichaqa hanaq pachapi munaychakuq Diosta abueloyku piñachisqanraykum paykunata qoykurqa Caldea lawmanta kaq Babilonia nacionpa reynin Nabucodonosorman. Chay reymi chay templota tuñichispan presochasqata Babilonia lawman paykunata pusarqa. ¹³Chaywanpas Babilonia nacionpa reynin Cirom gobiernay qallarisqan watapi, kikinpu kamachirqa Diospa kay templon mosoqmanta rurasqa kananpaq.

¹⁴“Chay rey Nabucodonosormi Jerusalen llaqtapi Diospa templonmanta horqorurqa qori-qollqemanta serviciokunata hinaspm Babilonia llaqtapi templonman churarurqa. Chay serviciokunamatam Rey Ciro horqorurqa Babilonia llaqtapi templomanta hinaspm qoykachirqa Sesbasarman, paytam churarqa prefecto

kananpaq.¹⁵ Rey Cirom Sesbasarta kamachirqa: ‘Jerusalen llaqtaman rispaykiyá Diospa templonta mosoqmanta maymi kasqanpi harichimuy hinaspayá chay temploman churamuy kay serviciokunata’ nispa.¹⁶ Sesbasar rispanmi Jerusalen llaqtapi Diospa templonpa cimientonkunata churarqa, chaymantapunim kunankama temploqa perqachikuchkan ichaq manaraqmí qespichisqachu kachkan” nispa.

¹⁷ Chaynaqa reyllayku, allinpaq rikchakapusuptikiqa, maskachiyá reykunapa rurasqanmanta willakuq librokunapi, chay librokunaqariki kachkan Babilonia llaqtapim, qawaykuyá cheqapchu Rey Ciro kamachisqa kay Jerusalen llaqtapi Diospa templon mosoqmanta harichisqa kananpaq, chayna kaptinqa, reyllayku, willachimuwaykuyá kay asuntomanta munasqaykita.

6 ¹Chaymi Rey Dario kamachikurqa Babilonia nacionpi qori-qollqe waqaycha-na wasipi reykunapa rurasqanmanta willakuq librokunapi maskanankupaq.

²Hinaptinmi Media law Ecbatana llaqtapi reypa *yachanan palaciopi tarirqaku librota, chay libropim yuyarinapaq kayna qellqasqa kasqa:

³Rey Ciropa gobiernasqan punta kaq watapim kikin Rey Ciro kamachirqa kaynata: “Jerusalen llaqtapi Diospa templonmantam kaynata nini: ‘Cimientonkunayá churasqa kachun, perqankunapas mosoqmanta harichisqayá kachun chaypi Diospaq animalkunapas wañuchipusqa kananpaq. Sayayinmi kanqa iskay chunka qanchisniyoq metron, anchonpas kanqa iskay chunka qanchisniyoq metrontaqmi. ⁴Hatun rumikunamat churanqaku kimsa segeta, chaypa hawanmanñataqmi churanqaku huk seqe vigakunata, chay ruraypi gastokunaqa reypa qori-qollqenmantayá pagasqa kachun.

⁵Rey Nabucodonosormi Jerusalen llaqtapi Diospa templonmanta horqorurqa qori-qollqemanta serviciokunata hinas pam Babilonia llaqtaman aparurqa. Chaykunatapas kutichichunkuyá maymi kasqan Jerusalen llaqtapi Diospa templonman’ nispa.”

⁶Chayraykum Rey Dario kamachirqa Eufrates Mayupa waklawninpi gobiernaq Tatnaitawan Setar-boznaita hinaspa paykunawan kuska Eufrates Mayupa waklawninpi kamachikuq runakunata, paykunatamá kaynata nirqa:

Anchuriychik,⁷ ama michakuychikchu Diospa templon chaypi ruranankuta. Judiokunapa prefectonyá paykunapa kamachiqinkunapiwan maymi kasqanpi mosoqmanta harichichunku Diospa templonta.⁸ Ñoqataqmi kamachimuykichik judiokunapa kamachiqinkuna Diospa templonta harichiptinku imaynam yanapanaykichikpaq: Eufrates Mayupa waklawninmanta reypaq impuestokuna huñusqwanyá pagaychik lliw gastokunata, chaynapi rurasqanku mana sayarunampaq.

⁹Qoychiktaqyá sapa punchaw Jerusalen llaqtapi sacerdote kunapa imam mañakusqantapas, malta torokunatapas chaynataq carnerokunatapas, chaykunataqa qonkichik hanaq pachapi munaychakuq Diosman wañuchispa kañapunankupaqmi.

Qoychiktaqyá mañakusqanku trigotapas, kachitapas, vinotapas hinaspa aceitetapas.

¹⁰Chaynapim hanaq pachapi munaychakuq Diospaq animalkunata wañuchipunkaku hinas pam allin kanaykupaq mañakunqaku ñoqapaqpas chaynataq churiykunapaqpas.

¹¹Sichum pipas kay kamachikusqayta mana kasukuptinqa paypa wasinmanta queruta horqospankuyá chaypa puntanpi hoqarichunku wañunanpaq, wasinpas tuñichisqayá kachun mana kasukusqanrayku.¹² Jerusalen llaqtapi sutinmanta

reqsichikuq Diosyá chinkachichun llapa reyta otaq runakunatapas Jerusalen llaqtapi Diospa templonta tuñichtiptinkuqa otaq decretoytapas cambiauptinkuqa. Ñoqa Dariom kay kamachikuya qoni, chaynayá rurasqa kachun.

Diospa templonta ruraspanku qespichisqankumanta

¹³Mayupa waklawninpi gobiernaq Tatnaiwan, Setar-boznaimi paykunawan kuska kamachikuq runakunapiwan Rey Dariopa kamachikusqanta imam kaqta rurarqaku. ¹⁴Chaynapim judiokunapa kamachiqninkuna aswan-aswan hatarichirqaku Diosmanta willakuq Hageopa hinaspas Idopa churin Zacariaspa nisqanman hina. Chay templo hatarichisqankumá qespichisqa karqa Israelpa yupaychasqan Diospa kamachisqanman hina chaynataq Rey Ciropa, Rey Dariopa hinaspas Rey Artajerjespa kamachisqanman hina, paykunaqa karqa qatinastinpi Persia nacionpa reyninkunam. ¹⁵Rey Dario soqta watamanña gobiernachkaptinmi Diospa templon qespichisqa karqa Adar sutyoq killapa kimsa kaq punchawninpi.

¹⁶Hinaptinmi Israelpa mirayninkuna, sacerdoteckuna, Leviy castakuna chaynataq llapallan preso pusasqakunamanta kutimuqkuna Diospa templonta dedicarqaku kusikuyllawanña. ¹⁷Diospa templonta dedicaspankum wañuchirqaku pachak malta torokunata, iskay pachak carnerokunata chaynataq tawa pachak malta carnerokunatapas, wañuchirqakutaqmi chunka iskayniyoq chivatokunatapas, chaykunataqa wañuchirqaku Israel casta runakunapa huchanraykum. Huk chivatotam wañuchirqaku sapa ayllupaq. ¹⁸Churarkutaqmi sacerdoteckunatapas muyuyninpi ruranankupaq, Leviy casta runakunatapas churarkakum rakisqa kasqankuman hina, chaynataqa churarkaku Moisespa libronpi qellqasqanman hinam Jerusalen llaqtapi Diosta servinankupaq.

¹⁹Preso pusasqa kutimuqkunam rurarqaku Pascua Fiestata punta kaq killapa chunka tawayoq punchawninpi. ²⁰Sacerdoteckunam Leviy castakunapiwan chuyanchakurqaku, llapallankum tukuy imapi preparasqaña karqaku hinaspam animalkunata wañuchirqaku Pascua Fiestapaq, chaynatam rurarqaku preso pusasqa kasqankumanta kutimuqkunapaq, ayllunku sacerdoteckunapaq chaynataq kikinkupaqpas. ²¹Chay Pascua mikuytam mikurqaku preso pusasqakunamanta Israel casta kutimuqkuna, paykunawan kuskataqmi mikurqaku chaylawkunapi runakunapa millakuypaq rurasqankunamanta rakikuqkunapas hinaspam taqrurkurqaku Israelpa yupaychasqan Tayta Diosta adoranankupaqña. ²²Qanchis punchawnintinmá rurarqaku kusikuyllawanña Mana Qonchuyoq Tanta Fiestata, Tayta Diosmi Asiria nacionpi reywan favorecechirqa Israelpa yupaychasqan Diospa templon ruraypi yanapananpaq. Chayraykum paykunata Tayta Dios kusichirqa.

Jerusalen llaqtaman riqmasinkunawan Esdras chayasqanmanta

7 ¹Chaykuna pasaruptinmi Persia nacionpa reynin Artajerjes gobiernachkaptin Babilonia lawmanta Esdras kutimurqa. Esdrasqa karqa Seriaspa churinmi, Seriasñataq Azariaspa churin, Azariasñataq Hilciásqa churin, ²Hilciásñataq Salumpa churin, Salumñataq Sadocpa churin, Sadocñataq Ahitobpa churin, ³Ahitobñataq Amariaspa churin, Amariasñataq Azariaspa churin, Azariasñataq Meraiotpá churin, ⁴Meraiotñataq Zeraiaspa churin, Zeraiasñataq Uzipa churin, Uziñataq Buquipa churin, ⁵Buquiñataq Abisuapa churin, Abisuñañataq Fineespa churin, Fineesñataq Eleazarpa churin, Eleazarñataqmi karqa punta kaq sacerdote Aaronpa churin. ⁶Chay Esdrasmi karqa allin yachayniyoq Moisespa yachachikuyin allin yachachiq. Chay yachachikuytaqa Israelpa yupaychasqan Tayta Diosmi Moisesman qorqa. Yupaychasqan Tayta Dios Esdrasta

yanapaptinmi Rey Artajerjes payman qoykurqa tukuy ima mañakusqanta. Chaynapi-má Esdras kutimurqa Babilonia lawmanta.⁷ Paywantaqmi Jerusalen llaqtaman kutirqa Israel castanmanta kaq wakin runakunapas, paykunam karqa sacerdote kuna, Leviy castakuna, takiqkuna, punkukunamanta cuentallikuqkuna hinaspa templopi sirviente-kuna. Kutirqakuqa Rey Artajerjes qanchis watamanía gobiernachkaptinmi.⁸⁻⁹ Esdrasmi lloqsirqa Babilonia lawmanta Rey Artajerjespa qanchis watamanía gobiernasqan punta kaq killapa qallariynin punchawpi. Dios yanapaptinmi Jerusalen llaqtaman chayarqa pichqa kaq killapa qallariynin punchawpi.¹⁰ Esdrasmi sinchillataña preparakurqa Tayta Diospa yachachikuyinta estudianapaq, cumplinanapaq chaynataq decretokunatapas hinaspa reglamentokunatapas Israel castakunaman yachachinanapaq.

¹¹ Tayta Diospa kamachikuyinkuna chaynataq decretonkuna Israel casta runakunaman yachachiq sacerdote Esdrasmanmi Rey Artajerjes qorqa kayna niq cartata:

¹² Reykunapa reynin ñoqa Artajerjesmi rimaykamuyki qam sacerdote Esdrasta, qanmi kanki hanaq pachapi munaychakuq Diospa leynin yachachikuq.

¹³ Kamachinim gobiernasqay nacionpi llapallan Israel castakunata, sacerdote kuna hinaspa Leviy castakunata, paykunamanta Jerusalen llaqtaman qanwan llapallan ripuy munaqkunaqa richunkuyá.¹⁴ Ñoqa reymi qanchis consejero yunkapiwan kachachkayki Juda lawpi hinaspa Jerusalen llaqtapi tukuy imata qawamunaykipaq. Chaytaqa qawamunki Diosnikipa leynin hatallisqaykiman hinam.¹⁵ Qori-qollqe qosqaykutapas apaytaqyá Jerusalen llaqtapi *yachaq Israelpa yupaychasqan Diosman, chaykunataqa ñoqam gochkani consejero yunkapiwan.¹⁶ Apaytaqyá Babilonia lawpi llapallan qori-qollqe huñusqaykitapas chaynataq runakunapa hinaspa sacerdote kuna hinaspa sacerdote kuna kikinkumanta qosqankutapas, chaykunam kanqa Jerusalen llaqtapi templopaq.¹⁷ Chay qori-qollqewanmi rantinki torokunata, carnerokunata hinaspa malta carnerokunata, rantinkitaqmi ofrendapaq kawsaykunatapas chaynataq hichanapaq vinotapas, chay animalkunamatam wañuchipunki Jerusalen llaqtapi Diosnikichikpa templonpi kaq altarpí.¹⁸ Qori-qollqe puchuqwanñataqmi judiomasi kunkapiwan tanteasqaykichikman hina rurankichik Diosnikichikpa munasqanta.¹⁹ Ichaqa Diosnikipa templonpi servichikunapaq chaskisqayki lliw servicio kunkapiwan imam kaqtam qoykunki Jerusalen llaqtapa Diosminman.

²⁰ Diosnikipa templonpaq llapa ima pisitañataqmi qori-qollqey waqaychana wasimanta horqonki.²¹ Noqa Rey Artajerjesmi kamachimuykichik Eufrates Mayupa waklawninpi kaq qori-qollqey waqaychaqkunata. Sacerdote Esdras mañasusqaykichiktaqa qoychikyá, payqa hanaq pachapi munaychakuq Diospa leynin yachachiqmi.²² Kayna haypaqkamamá qonkichik: kimsa waranqa kimsa pachaknin qollqeta, iskay chunka waranqa kilo trigota, iskay waranqa iskay pachaknin litro vinota chaynataq iskay waranqa iskay pachaknin litro aceiteta, kachitapas achkanpimá qonkichik manaña pesaspá.

²³ Hanaq pachapi munaychakuq Diospa llapa ima kamachikusqanmi chaylla rurasqa kanqa hanaq pachapi munaychakuq Diospa wasinpaq. ¿Imanasqataq piñakuyninga kanman gobiernoya contranpiqa chaynataq churiykunapa contranpiqa?

²⁴ Nimuykichiktaqmi: Amam alcabalatapas, impuestotapas nitaq contribuciontatas cobrankichikchu llapallan sacerdote kuna mantaqa, Leviy casta runakunamantaqa, takiqkunamantaqa, punkukunawan cuentallikuqkunamantaqa, templopi sirvientekunamantaqa nitaq Diospa templonpi wakin servikuqkunamantapas.

²⁵Esdras, Diosnikipa yachay qosusqaykiman hinam churanki juezkunatawan gobernadorkunata chaynapi Diosnikipa leynin yachaq llapallan runakunata gobiernanankupaq. Paykunaqariki *yachachkanku Eufrates Mayupa waklawninpim. Mana yachaqkunatañataqmi qam yachachinki. ²⁶Diosnikipa leyninta chaynataq ñoqa reypa leyniyta pipas mana kasukuq runaqa chaylla juzgasqayá kachun wañunanpaq otaq llaqtanmanta qarqosqa kananpaq otaq kapuqninpas qechusqa kananpaq otaq preso kananpaqpas.

Diosta Esdras alabasqanmanta

²⁷Esdrasmi Tayta Diosta alabaspan nirqa:

—Alabasqayá kachun ñawpaq abuelonchikkunapa yupaychasqan Tayta Diosqa, paymi Rey Artajeresta sonqocharqa kaykunata rurananpaq chaynapi Jerusalen llaqtapi Tayta Diospa templonta sumaqyachinanpaq. ²⁸Tayta Diosmi llakipayariykuwarqa reypa ñawpaqninpi, consejeronkunapa ñawpaqninpi chaynataq reypa churasqan atiyniyoq llapa jefekunapa ñawpaqninpipas. Yupaychasqay Tayta Dios favorecewaptinmi huñurqani Israel casta allin reqsisqa runakunata kutinankupaq, paykunataqa huñurqani ñoqawan kutinankupaqmi —nispa.

Jerusalen llaqtaman kutiqkunapa sutinkuna

8 ¹Rey Artajerjes gobiernachkaptin abuelonkunapa listanman hina chaynataq familiankunaman hina Babilonia lawmanta ñoqawan kutiqkunam kaykuna:

²⁻³Fineespa mirayninmantam kutirqa Gerson.

Itamarpa mirayninmantam kutirqa Daniel.

Davidpa mirayninmantam kutirqa Secaniaspa churin Hatus.

Parospa mirayninmantam kutirqa Zacarias, paywan kuskataqmi kutirqa pachak pichqa chunkan listasqa qarikunapas.

⁴Pahat-moabpa mirayninmantam kutirqa Zeraiaspa churin Elioenai, paywan kuskataqmi kutirqa iskay pachak qarikunapas.

⁵Zatupa mirayninmantam kutirqa Jahzielpa churin Secanias, paywan kuskataqmi kutirqa kimsa pachak qarikunapas.

⁶Adinpa mirayninmantam kutirqa Jonatanpa churin Ebed, paywan kuskataqmi kutirqa pichqa pachak qarikunapas.

⁷Elampa mirayninmantam kutirqa Ataliaspa churin Jesaias, paywan kuskataqmi kutirqa qanchis chunka qarikunapas.

⁸Sefatiaspa mirayninmantam kutirqa Micaelpa churin Zebadias, paywan kuskataqmi kutirqa pusaq chunka qarikunapas.

⁹Joabpa mirayninmantam kutirqa Jehielpa churin Obadias, paywan kuskataqmi kutirqa iskay pachak chunka pusaqniyoq qarikunapas.

¹⁰Banipa mirayninmantam kutirqa Josifiaspa churin Selomit, paywan kuskataqmi kutirqa pachak soqta chunkan qarikunapas.

¹¹Bebaipa mirayninmantam kutirqa Bebaipa churin Zacarias, paywan kuskataqmi kutirqa iskay chunka pusaqniyoq qarikunapas.

¹²Azgadpa mirayninmantam kutirqa Hacatanpa churin Johanan, paywan kuskataqmi kutirqa pachak chunkan qarikunapas.

¹³ Adonicampa mirayninmantam kutirqa qepa wiñaykuna, paykunapa sutin-mi karqa Elifelet, Jeiel hinaspa Semaias, paykunawan kuskataqmi kutirqa soqta chunka qarikunapas.

¹⁴ Bigvaipa mirayninmantañataqmi kutirqa Utai hinaspa Zabud, paykunawan kuskataqmi kutirqa qanchis chunka qarikunapas.

Diospa templonpi sirvientekunamanta

¹⁵ Ñoqa Esdrasmi huñurqani paykunata Ahava lawman riq mayupa patanpi hinaspm chaypi karpaykuta sayachispa kimsa punchaw samarqaniku. Runakunapa chaynataq sacerdotekunapa chawpinpi maskaspayñataqmi mana tarirqanichu Leviy়a mirayninmanta kaqkunata. ¹⁶ Chaymi qayachimurqani Eliezerta, Arielta, Semaiasta, Elnatanta, Jaribta, Elnatanta, Natanta, Zacariasta hinaspa Mesulamta, paykunam karqa jefekuna. Qaya-chimurqanitaqmi Joiaribtawan Elnatantapas, paykunam karqa yachayniyoq runakuna. ¹⁷ Paykunamatam kacharqani Casifia sitiopi Ido sutiyoq runaman, paymi karqa chaypi jefe. Chay kachasqay runakunamatam yachachirqani Idomanpas chaynataq templopi sirviente ayllunkunamanpas imam nimunankupaq. Paykunapas kachkarqa Casifia sutiyoq sitiopim. Paykunataqa kamachirqani Diosniykupa templonpi servikuq runakunata pusamuwanpaqmi. ¹⁸ Chaynapimá Diosniyku favorecewasqankurayku ñoqaykuman pusamurqa yachayniyoq Serebiasta, churinkunata hinaspa wawqenkunata, llapallankum karqa chunka pusaqniyoq runakuna. Serebiasqa karqa Mahlipa mirayninmanta kaqmi. Mahliñataqmi karqa Leviy়a mirayninmanta kaq. Leviyñataqmi karqa Israelpa churin. ¹⁹ Pusarqaku-taqmi Meraripa mirayninmanta kaq Hasabiastapas chaynataq Jesaiastapas, paykunam wawqenkunapiwan hinaspa churinkunapiwan karqaku iskay chunka qarikuna.

²⁰ Pusamurqakutaqmi templopi servikuq iskay pachak iskay chunkan sirvientekunatas. Paykunapa abuelonkunamatam Davidwan serviqninkuna churarrqaku Leviy়a castankunata yanapanankupaq. Chay pusamusqanku runakunaqa listasqm karqaku.

²¹ Ñoqam kamachirqani Ahava Mayupa patanpi ayunanaykupaq hinaspa Diosniykupa ñawpaqninpi humillakuspa payta mañakunaykupaq chaynapi ñoqaykupas, warmaykupas chaynataq llapa kapuqniykupas rinayku ñanpi allinlla kananpaq. ²² Reymanta tropatawan sillada runakuna mañakuytaqa penqakurqanit chaynapi ñanpi enimigoykumanta waqaychawanankupaq. Reytam nirqaniku:

—Diosniykuqa llapallan maskaqnintam yanapan, pay saqeinqinpa contranpiñataqmi sinchita piñakun —nispa.

²³ Chayraykum ayunaspa Diosniykuta mañakurqaniku chaymi payqa uyariykuwarqaku.

²⁴ Rakirqanim chunka iskayniyoq sacerdotekunapa jefenkunata, paykunam karqa Serebiaswan Hasabias hinaspa paykunapa ayllunmanta chunka runakuna. ²⁵ Paykunamanmi pesarqani qori-qollqetawan serviciokunata. Chaykunamatam qorqa reywan consejeronkuna hinaspa jefekunawan chaypi kaq lliw Israelpa mirayninkuna, chaykunataqa qorqaku Diosniykupa templonpaqmi. ²⁶ Paykunamanmá pesarqani iskay chunka hukniyoq waranqa tawa pachak pichqa chunkan kilo qollqeta, qollqemanta pachak serviciokunata hinaspa kimsa waranqa kimsa pachaknii kilo qorita. ²⁷ Pesarqanitaqmi qorimanta iskay chunka medianokunatas, chaykunapa sapakamapa llasayninqa karqa pusaq kilokamam, pesarqanitaqmi llipipichkaq iskay bronce vasokunatas, chaykunaqa qorimanmi rikchakurqa.

²⁸ Paykunamatam nirqani:

—Qamkunaqa Tayta Diospaq rakisqam kankichik, Diospaq rakisqataqmi kay serviciokunapas chaynataq qori-qollqepas, chaykunaqa voluntad ofrenda kasqan-

raykum kachkan abuelonchikkunapa yupaychasqan Tayta Diospaq.²⁹ Chaynaqa cuidadowanyá waqaychaychik sacerdote jefekunapa, Leviy castakunapa hinaspa Jerusalen llaqtapi *yachaq ayllukunapa jefenkunapapas ñawpaqninpi pesanaykichik-kama otaq Tayta Diospa templonpa cuartonkunapi pesanaykichikkama.³⁰ Chaymi sacerdote kunawan Leviy castakuna chaskirqaku pesasqanku qori-qollqetawan servicio-kunata Jerusalen llaqtapi kaq Diosniykupa templonman apamunankupaq.

³¹ Punta kaq killapa chunka iskayniyoq punchawniinpimá Ahava Mayu patanmanta pasarqaniku Jerusalen llaqtaman rinaykupaq. Diosniyuqa favorecewaspankum enemigo ykumantapas chaynataq ñanpi salteaqkunamantapas librawarqaku.³² Jerusalen llaqtaman chayaramuspaykum kimsa punchawta samarqaniku.³³ Tawa kaq punchawpiñataqmí Diosniykupa templonpi pesarqaniku qori-qollqetawan servicio-kunata Uriaspa churin sacerdote Meremotpa chaynataq Fineespa churin Eleazarpa ñawpaqninpi. Paykunawantaqmi karqa Leviy castamanta kaq Josuey pa churin Jozabadwan Binuipa churin Noadiaspas.³⁴ Yupasqata hinaspa pesasqatam lliwta qorqaniku. Chaykunapa haykam pesasqanmi chay tiempopi apuntasqa karqa.

³⁵ Preso kasqankumanta kutimuqkunam Israelpa Diosninman animalkunata wañuchispa lliwta kañapurqaku. Chaykunam karqa lliw Israel castapaq chunka iskayniyoq malta torokuna, isqon chunka soqtayoq carnerokuna, qanchis chunka qanchisniyoq malta carnerokuna, hucha pampachanapaq chunka iskayniyoq chivatokuna, llapallantam Tayta Diospaq kañapurqaku.³⁶ Reypa qellqamusqan kamachikuykunatapas qorqakutaqmi Eufrates Mayupa kaylawninpi kaq prefec-tokunaman chaynataq capitankunaman. Paykunapas yanaparqakum Israelpa castankunata, yanaparqakutaqmi Diospa templon rurayninkupipas.

Israel castakunapa huchanrayku Esdraspa mañakusqanmanta

9 ¹Chaykuna rurayta tukuruptinkum ñoqaman hamurqa jefekuna, paykunam niwarqa:

—Israel runakunaqa sacerdote kunapiwanmi hinaspa Leviy casta runakuna-piwanmi mana rakikunkuchu wakin nacionniyoq runakunamanta otaq Canaan casta runakunamanta, Het casta runakunamanta, Feres casta runakunaman-ta, Jebus casta runakunamanta, Amon casta runakunamanta, Moab casta runakunamanta, Egipto nacionniyoq kaqkunamanta chaynataq Amor casta runakunamantapas. Chayraykum paykunapa millakuyaqaq rurasqankutaraq castanchikkunapas rurachkanku. ²Chay nacionniyoq runakunapa warmi churin-kunawanmi kikinku chaynataq churinkupas casarakurunku, chaynapim Diospaq rakisqa casta runakunaqa chaqrurkurunku wakin nacionniyoq runakunawan. Jefekunawan kamachikuqkunaraqmi puntataqa Tayta Diosta traicionarunku —nispa.

³Chayta uyariruspaymi llikirqani pachaytawan capayta, chutakurqanitaqmi chukchaytawan barbaytapas hinaspm sinchi llakisqa tiyarqani. ⁴Preso kasqankumanta ku-timuqkunapa Diosta traicionasqankuraykum ñoqaman huñukamurqaku Israelpa Diosninpa palabrankuna manchakuq llapallan runakuna chaymi sinchi llakisqa karqani Diospaq wañuchisqa animalta kañananku tarde lawkama. ⁵Diospaq wañuchisqa animalta kañananku tarde law horatam llakisqa kasqaymanta hatarirqani, pachaypas chaynataq capaypas llikis-qam qonqorakurqani. Makiykunata hoqarispaymi yupaychasqay Tayta Diosman ⁶nirqani:

—Dioslláy, penqakusqa hinaspa humillasqam kachkani qanman asuykunaypaq. Dioslláy, mana allin rurasqaykum pasaypaqta mirarun, huchaykupas hanaq pachakama-

taqmi wiñarun.⁷ Abueloykupa tiempunkunamantaraqmi kunan punchawkama hatun huchapi kawsachkaniku. Mana allin rurasqaykuraykum ñoqaykupas, llapa reyniykupas chaynataq llapa sacerdoteykupas huklaw nacionkunapa reyninkunaman entregasqa karqaniku chaynapi wañuchisqa, preso pusasqa, suwasqa chaynataq kunan punchaw hina penqachisqa kanaykupaq.⁸ Dios Taytallayku, kunanmi ichaqqa pisi tiempollapaqpas kuyapayariykuwankiku hinaspam libretaña asllatapas puchuykachiwankiku chaynapi santuarioyki seguro lugarta qowanaykikupaq. Diosnillayku, qanmi ñawillaykuta kanchariyunku hinaspam sirviente kachkaptiykupas pisillatapas kawsaykachiwankiku.⁹ Sirviente kachkaptiykupas qam Diosniyuqa manam saqueruwankikuchu, aswanqa kuyapayakachiwankikum Persia nacionpa reyninkunawan. Qamtaqmi kawsachiwankiku qam Diosniykupa tuñichisqa tempolykita mosoqmanta hatarichinaykupaqpas chaynataq Juda lawpi hinaspas Jerusalen llaqtapi waqaychawanaykikupaqpas.

¹⁰—Kunanqa, Diosllayku ɿimanisaqkutaq chaykunata ruraruchkaspaykuqa? Ñoqaykuqa kamachikuyunikunatam saquerurqaniku.¹¹ Qanmanta willakuq serviqnikunawanmi kaynata nirqanki: “Dueñochakunaykichikpaq yaykusqaykichik allpaqa millakupaq allpam, chaynaqa kachkan chay nacionkunapi runakuna millakupaqta rurasqankuraykum chaynataq millakupaq rurasqankuwan Canaan allpata canton-canton huntarachisqankuraykum.¹² Kunanqa amañamá casarachinkichikchu warmi churikichikkunataqa paykunapa qari churinkuwanqa, nitaqmi casarachinkichikchu warmi churinkutapas qari churikichikwanqa. Amataqmi haykapipas maskankichikchu paykunapa hawkayaynintawan allin kayninkutaqa, chaynataqa rurankichik kallpasapa kanaykichikpaqmí, allpapa allin ruruunta mikunaykichikpaqmí chaynataq miraynikichikmanpas wiñaypaq herencia allpata saqenaykichikpaqmí” nispá.

¹³—Mana allin rurasqaykuraykum chaynataq hatun huchaykuraykum tukuywan castigawarqankiku, chaywanpas qam Diosniyuqa manam castigawarqankiku mana allin rurasqaykuman hinachu aswanqa lluptiykachiwankikuraqmi.¹⁴ ɿYapmantachum mana kasukusaqku kamachikuyunikunata, casarakusaqkuchum kay millakupaq kaqkuna ruraq runakunawan? ɿManachum piñakuwaq ñoqaykuta tukuruwanaykikukama, mana pipas puchunankama nitaq pipas lluptinankama?

¹⁵—Israelpa yupaychasqan Dios Taytalláy, allin ruraqmi qamqa kanki chayraykum puchuykachiwankikuraq kunankama. Ñawpaqnikipiraqmi kachkaniku hatun huchallikuq kachkaspaykupas. Qampa ñawpaqnikipiqa manam pipas sayanmanchu kayna huchallikuq kachkaspaqa —nispa.

Huklaw nacionniyoq warmikunata qarqosqankumanta

10 ¹Diospa templonpa ñawpaqninpi qonqoranza Esdras mañakuchkaptinmi chaynataq waqaspa huchankunata willakuchkaptinmi payman huñunakamurqa Israel castakunamanta achka-achka runakuna, qarikuna, warmikuna chaynataq warmakunapas, paykunam llakikuyllawanña waqarqaku.² Chaymi Elampa mirayninmanta kaq Jehielpa churin Secanias nirqa Esdrasman:

—Ñoqaykum Diosninchikta traicionaruniku huklaw nacionniyoq kay llaqtapi *yachaq warmikunawan casarakuspayku, chaywanpas Israel casta runakunaqa confianzawaranraqmi suyachkanchik.³ Kunanyá contratota Diosninchikwan rurasaqku chaynapi llapan warmikunata wawankunatawan qarqonaykupaq. Chaynataqa rurasaqku qampa chaynataq Diosnikichikpa kamachikuyinman manchakuqkunapa nisqankuman hinam,

yachachikuyininman hinataqmi rurasaqkupas.⁴ Hatariy, kay asuntoqa qampa ruranaykim, ñoqaykupas yanapasqaykikum, chaynaqa kallpanchakuspayá arregray —nispa.

⁵ Qonqorasqanmanta Esdras hatariruspanmi jurachirqa Levyi casta sacerdote-kunapa jefenkunatawan Israel casta llapallan runakunata chaynapi nisqankuman hina ruranankupaq. Chaymi paykunañataq jurarqaku. ⁶ Diospa templonpa ñawpaqninmanta Esdras hatariruspanmá pasarqa Eliasibpa churin Johananpa cuartonman. Chaypim mana mikurqachu nitaq yakuta tomarqachu. Preso kasqankumanta kutiqlikuna Diosta traicionasqankuraykum llakisqa karqa.

⁷ Juda lawpiwan Jerusalen llaqtapim qayakurqaku preso kasqankumanta llapallan kutimuqkuna Jerusalen llaqtaman huñunakunankupaq. ⁸ Pipas kimsa punchawkama mana hamuqtañataqmi jefekunapa chaynataq autoridadkunapa rimanakusqankuman hina tukuy kapuqninkunata qechunanku karqa hinaspa kutimuqkunamanta rakisqa kananku karqa. ⁹ Hinaptinmi kimsa punchawllanman Juda lawmanta hinaspa Benjamin lawmanta runakuna huñunakamurqaku Jerusalen llaqtaman. Huñunakurqakumá isqon kaq killapa iskay chunka punchawninpi. Chay punchawpim llapa runa Diospa templonpa plazanpi tiyarqaku chay asuntorayku hinaspa parapi kasqankurayku katkatatastin. ¹⁰ Hatarisanmi sacerdote Esdras paykunata nirqa:

—Qamkunam Diosta traicionarqankichik wakin nacionniyoq warmikunawan casarakuspaykichik, kay rurasqaykichiktam Israel castakunapa huchanman yaparqankichik. ¹¹ Kunanyá huchaykichikkunata willakuychik ñawpa abueloykichikpa yupaychasqan Tayta Diosman. Paypa munasqanta ruraspayá rakikuychik kay allpapi *yachaq wakin nacionniyoq runakunamantawan wakin nacionniyoq warmikunamanta —nispa.

¹² Chaymi llaçallan huñunasqa runakuna qaparispa nirqa:

—Nisqaykiman hinayá rurasqa kachun. ¹³ Aswanqa runakunaqa achkallañam kachkaniku hinaspapas paramuchkanraqtaqmi, manataqmi callepiqa kaymankuchu. Kay asuntoqa manam iskay-kimsa punchawpi ruranapaqchu. Achkallañam kaniku kay hucha ruraqkunaqa. ¹⁴ Chaynaqa jefeykuyá qepachun llaçallaykupa rantiykupi. Llaçaykupi huklaw nacionniyoq warmikunawan lliw casarakuqñataq citasqa punchawkunapi kutimuchunku, paykunawantaqyá hamuchunku sapa llaçata ancianonkunapas chaynataq juezninkunapas chaynapi kay asuntorayku Diosninchikpa sinchi piñakuyin ñoqanchikmanta pasaranankama —nispa.

¹⁵⁻¹⁶ Chaynatamá rurarqaku preso kasqankumanta kutimuqkuna. Aswanqa Asaelpa churin Jonatanwan Ticvapa churin Jahaziasllam mana munarqakuchu. Paykunamantaqmi sayapakurqa Mesulampas chaynataq Levyi casta Sabetapipas. Chaymi sacerdote Esdras ayllukunapa jefen qarikunata akllaspan abuelonkupa castankuman hina churarqa. Paykunam chunka kaq killapa qallariynin punchawpi huñunakuruspanku chay asuntomanta rimanakurqaku. ¹⁷ Chaynapim wakin nacionniyoq warmikunawan casarakuqkuna juzgayta tukurqaku watapa qallariynin punta kaq punchawninpi.

¹⁸ Sacerdotekunapa castanmanta wakin nacionniyoq warmikunawan casara-kuqkunam kaykuna:

Josadacpa churin Josueyapa mirayninmantam ayllunmantam karqa Maasias, Eliezer, Jarib hinaspa Gedalias. ¹⁹ Paykunam prometekurqaku warminkuta qarqonankupaq hinaspataqmi huchankumanta Diosman sapakama ofrecerqaku huk carnerota.

²⁰ Imerpa mirayninmantam karqa Hananiwan Zebadias.

²¹Harimpa mirayninmantam karqa Maasias, Elias, Semaias, Jehiel hinaspa Uzias.

²²Pasurpa mirayninmantam karqa Elioenai, Maasias, Ismael, Natanael, Jozabad hinaspa Elasa.

²³Leviy castamantam karqa Jozabad, Simei, Kelaia otaq Kelita, Petaias, Juda hinaspa Eliezer.

²⁴Takiqkunamantam karqa Eliasib. Punkukunawan cuentallikuqkunamantaña-taqmi karqa Salum, Telem hinaspa Uri.

²⁵Israel castamanta wakinkunam kaykuna: Parospa mirayninmantam karqa Ramia, Jezias, Malquias, Mijamin, Eleazar, Malquias hinaspa Benaia.

²⁶Elampa mirayninmantam karqa Matanias, Zacarias, Jehiel, Abdi, Jeremot hinaspa Elias.

²⁷Zatupa mirayninmantam karqa Elioenai, Eliasib, Matanias, Jeremot, Zagad hinaspa Aziza.

²⁸Bebaipa mirayninmantam karqa Johanan, Hananias, Zabai hinaspa Atlai.

²⁹Banipa mirayninmantam karqa Mesulam, Maluc, Adaia, Jasub, Seal hinaspa Ramot.

³⁰Pahat-moabpa mirayninmantam karqa Adna, Quelal, Benaia, Maasias, Matanias, Bezaleel, Binuy hinaspa Manases.

³¹Harimpa mirayninmantam karqa Eliezer, Isaias, Malquias, Semaias, Simeon,

³²Benjamin, Maluc hinaspa Semarias.

³³Hasumpa mirayninmantam karqa Matenai, Matata, Zabad, Elifelet, Jeremai, Manases hinaspa Simei.

³⁴Banipa mirayninmantam karqa Madai, Amram, Uel, ³⁵Benaia, Bedias, Queluhi,

³⁶Vanias, Meremot, Eliasib, ³⁷Matanias, Matenai, Jaasai, ³⁸Bani, Binui, Simei,

³⁹Selemias, Natan, Adaia, ⁴⁰Macnadebai, Sasai, Sarai, ⁴¹Azareel, Selemias, Semarias, ⁴²Salum, Amarias hinaspa Josey.

⁴³Nebopa mirayninmantataqmi karqa Jeiel, Matatias, Zabad, Zebina, Jadau, Joel hinaspa Benaia.

⁴⁴Chay llapallan runakunam wakin nacionniyoq warmikunawan casarakurqa-ku, wakinninkupaqcha churinkupas karqañam chay warmikunapi.

NEHEMIASPA QUELLQASQAN LIBRO

Kay libroqa tawa parteman rakisqam kanman:

Punta kaq partem willakun Persia nacionpi Rey Artajerjes kamachiptin Jerusalen llaqtaman Nehemias kutimusqanmanta hinaspa Jerusalen llaqtapa murallan allichachisqanmanta (1-2).

Iskay kaq parteñataqmi willakun Diospa kaqninkunata Esdras rurachiptin Nehemias yanapasqanmanta (3-7).

Kimsa kaq parteñataqmi willakun runakunapa qayllanpi Diospa yachachikuyin leesqankumanta, willakuntaqmi Diosninkuta kasukunankupaq yapamanta runakunapa contrato rurasqankumantapas (8-10).

Tawa kaq parteñataqmi willakun templopi servikuqkunamanta, llaqtapa murallan qespi-chisqankumanta hinaspa Nehemiaspa tukuy ima rurasqanmanta (11-13).

Jerusalen llaqtapaq Nehemias mañakusqanmanta

1 ¹Kaymi Hacaliaspa churin Nehemiaspa willakusqankuna: Rey Artajerjes iskay chunka watamanña gobier nachkaptinmi Quisleu sutyoq killapi ñoqa Nehemias palaciopa kanan Susa llaqtapi kachkarqani. ²Hinaptinmi ayllukunamanta kaq Hanani sutyoq runa hamurqa, paywantaqmi hamurqaku Juda lawmanta wakin runakunapas. Paykunatam tapurqani mana preso riq puchuq judiokunamanta chaynataq Jerusalen llaqtamantapas. ³Hinaptinmi niwarqaku:

—Chay lawpi *yachaq presochasqakunamanta puchuqkunam ñakarispanku penqaypi kallachkanku. Jerusalen llaqtapa murallanpas tuñichisqam kachkan, zaguán punkunkunapas kañasqataqmi kachkan —nispa.

⁴Chaykunata uyarispaymi tiyaykuspay waqarqani, achka punchaw llakikuspay-mi ayunaspay mañakurqani hanaq pachapi munaychakuq Diosta. ⁵Paytam nirqani:

—Mañakuykim hanaq pachapi munaychakuq Dios Taytalláy. Qamqariki kanki hatun manchakuypaq Diosmi. Contratoykita cumplispaykim kuyaqnikikunatawan kamachikuy-nikikuna kasukuqkunata kuyapayanki. ⁶Tuta punchaw qampa qayllaykipi kay sirvientekipa mañakusqaytayá qawarimuspa uyariyku llaway. Israelpa miraynin sirvientekikunaryakum mañakamuyki, reqsikunitaqmi Israel casta runakunaqa qampa contraykipi huchallikurus-qaykuta. Arí, ñoqapas abueloypa castanpiwanmi huchallikuruni. ⁷Llumpay mana allintam ruraruniku contraykipi, manataqmi kasukunikuchu serviqniki Moiseswan qowasqaykiku kamachikuynikikunatapas, decretoykikunatapas chaynataq reglamentoykikunatapas. ⁸Yu-yariyá serviqniki Moisesman kayna nisqaykita: “Qamkuna huchallikuptiki- chikqa ñoqam cheqechisqaykichik huklaw nacionkunaman. ⁹Ichaqa ñoqaman kutirikamuwaspaykichik kamachikuyniykunata kasukuptikichikqa, cheqechisqa karu llaqtapi kasqaykichikmantam huñumuspa pusamusqaykichik *yachanayapaq akllaşqay sitioman” nispa.

¹⁰—Israelpa mirayninkunaqariki sirvientikikunam kaniku chaymi hatun atiy-nikiwan librawarqankiku. ¹¹ Ruegakuykim Señorlláy, chaylla kay sirvientikipa mañakuuniya chaynataq sutiki respetay munaq sirvientikikunapa mañakuunin-tapas uyariykunaykipaq. Kay sirvienteki imapas rurasqay allin lloqsinanpaqyá yanapaykuway, reywanpas favoreceykachiwayá.

Chaynatam nirqani reyman copa serviq kasqayrayku.

Rey Artajerjesmi favorecen Nehemiasta

2 ¹ Rey Artajerjes iskay chunka watamanña gobiernachkaptinmi Nisan killapi vino paypa ñawpaqninpiña kachkaptin payman servirqani. Reypa qayllanpi-qa ñioqqa manam haykapipas llakisqachu karqani. ² Chaymi rey niwarqa:

—¿Imanasqataq llakisqa kachkanki? Manam onqosqaqa kawaqchu chaynaqa cimamantachiki llakikuchkanki? —nispa.

Chaymi sinchillataña mancharikurqani. ³ Hinaspaymi nirqani reyta:

—Wiñaypaqyá kawsakuy reylláy. ¿Imaynataq manaqa llakikuymanchu abueloykunapa pampakusqan llaqta chunnichisqa chaynataq zaguán punkukunapas kañasqa kachkaptinqa? —nispa.

⁴ Reyñataqmi niwarqa:

—¿Imatataq munanki qampaq ruranayta? —nispa

Chaymi hanaq pachapi munaychakuq Diosta mañakuspay ⁵ reyta nirqani:

—Reylláy, munaspaykiqa kay sirviente kitayá favorecewaspayki kachaway Juda lawpi abueloykunapa pampakusqan llaqtaman chaynapi mosoqmanta hatarichi-munaypaq —nispa.

⁶ Reinapas waqtanpi tiyachkaptinmi rey niwarqa:

—¿Hayka unaypaqtaq illanki hinaspacha haykapitaq kutimunki? —nispa.

Hinaptinmi rey kachawarqa haykapikamam kamunayta niykuptiy.

⁷ Reytqaq nirqanitaqmi:

—Reylláy, munaspaykiqa qoykachiwayá cartakunata Eufrates Mayupa waklawninpi gobiernaqkunapaq chaynapi Judá lawman chayanaykama ama harkakuwananku-paq. ⁸ Huk cartatañataqyá qoykuway sachaykikuna waqaychaq Asaf sutiyoq runapaq chaynapi pay kullukunata qowanampaq. Chaykunawanchiki rurachisaq templopa pun-kunkunata, llaqtapa murallanta chaynataq *yachanay wasitapas —nispa.

Chaynatamá rey qowarqa Tayta Diospa favorecewasqanman hina.

⁹ Eufrates Mayupa waklawninpi gobiernaqkunaman chayaruspaymá qorqani reypa cartankunata. Reypa kachasqanmi ñoqawan rirqaku tropakunapa jefenkuna chaynataq caballopi sillasqa soldadokunapas. ¹⁰ Aswanqa Horon llaqtayoq Sambalat hinaspá Amon castamanta kamachikuq Tobias yacharuspam sinchillataña piñakururqaku, piñakururqakuq Israelpa mirayninkunata yanapananpaq hukkaqnin hamusqanraykum.

Nehemiasmi runakunata kallpanchan murallata hatarichinankupaq

¹¹ Chayarqanimá Jerusalen llaqtaman, chaypi kimsa punchaw karuspaymi ¹² tutan hatarirqani wakin qarikunapiwan ichaqa manaraqmi pimanpas willarqanichu Jerusalen llaqtapi ruranaypaq sonqoyman Diospa churasqantaqa. Ñoqapa sillakusqay animalmanta hukqa manam karqachu. ¹³ Tuta lloqispaymi Qechwaman Riq Zaguanninta pasaspay rir-qani Dragonwan sutichasqa pukyu lawmanwan Qopapataman Riq Zaguánman. Jerusalen llaqtapa lliw murallankunamat tuñichisqata qawarqani, qawarqanitaqmi llaqtapa zaguán

punkukuna kañasqa kasqantapas.¹⁴ Chaymantam pasarqani Pukyuman Riq Zaguannman chaynataq reypa rurasqan qochaman, aswanqa manam karpachu campo sillakusqay uywa pasanapaq.¹⁵ Tutarraqmi wayqontawichayman rirqani hinaspaymi qawarqani murallata, muyuspaymi yaykurqani Qechwaman Riq Zaguanninta, chaymantam kutikurqani.

¹⁶ Jefekunam ichaqa mana yacharqakuchu mayman risqyatapas nitaq imam rurasqyatapas, chaykamam imatapas manaraq nirqaniraqchu judiokunaman otaq sacerdotekunaman, prefectokunaman chaynataq wakin obra ruraqkunamanpas.

¹⁷ Chaymantañam paykunata nirqani:

—Qamkunaqa qawachkankichikmi sasachakuypi kasqanchikta. Jerusalen llaqtapa murallanpas tuñichisqam kachkan chaynataqmi zaguan punkunkunapas kañasqataq kachkan. Hatarispayá Jerusalen llaqtapa murallanta hatarichisun-chik, amañayá mastaqa penqaypi kasunchikchu —nispa.

¹⁸ Willarqanitaqmi paykunaman imaynatam Diosniy favorecewasqantapas chaynataq reypa niwasqankunatas hinaptinmi nirqaku:

—Hatarispayá perqasunchik —nispa.

Chaynapimá kallpanchakurqaku ruranankupaq.¹⁹ Aswanqa Horon llaqtayoq Sambalat hinaspa Amon castamanta kamachikuq Tobiasmi Arabia lawmanta Gesem sutyoq runapiwan yacharuspanku asipayawarqaku hinaspa despreciawarqaku, paykunam nirqaku:

—¿Imatataq rurachkankichik? ¿Reypa contranpichu hoqarakuchkankichik? —nispa.

²⁰ Ñoqñataqmi paykunata nirqani:

—Hanaq pachapi munaychakuq Dios yanapawaptinkum kay sirvientenkunaqa perqasaku. Qamkunataqa manam imapas qokusunkichikchu Jerusalen llaqtamantaqa —nispa.

Jerusalen llaqtapa murallankuna kaqlamanta hatarichisqankumanta

3 ¹Sacerdotekunapa jefen Eliasibmi sacerdotemasinkunapiwan perqarqaku Ovejan wan sutichasqa zaguanta hinaspam Diospaq sapaqcharqaku. Punkunkunatas churaspankum Pachakwan sutichasqa torrekama murallatapas perqarqaku, chaykunatas Diospaqtaqmi sapaqcharqaku Hananeel sutyoq torrekama.² Paykunapa waqtanpim perqarqaku Jerico llaqtayoq qarikuna. Paykunapa waqtanpiñataqmi perqarqa Imripa churin Zacur.³ Senaapa mirayninkunam perqarqaku Challawan sutichasqa zaguanta. Churarqakutaqmi punkupa chakunkunatas, punkunkunatas chaynataq aldabankunatas hinaspa cerrojonkunatas.⁴ Paykunapa waqtanpim allicharqa Cospa willkan otaq Uriaspa churin Meremot. Paykunapa waqtanpiñataqmi allicharqa Mesezabeelpa willkan otaq Berequiaspa churin Mesulam. Paykunapa waqtanpiñataqmi allicharqa Banapa churin Sadoc.⁵ Paykunapa waqtanpiñataqmi allicharqaku Tecoa llaqtayoq runakuna, allin reqsisqa runakunam ichaqa mana yanapayta munarqakuchu kamachikuqkunapa obranpi llamkayta.⁶ Ñawpa Zaguantam allicharqaku Paseahpa churin Joiadapiwan Besodiaspa churin Mesulam, churarqakutaqmi punkunkunatas, alda-bankunatas chaynataq cerrojonkunatas.⁷ Paykunapa waqtanpim allicharqa Gabaon llaqtayoq Melatias, Meronot llaqtayoq Jadon, Gabaon llaqtayoq runakuna chaynataq Mizpa llaqtayoqkunapas, paykunam Eufrates Mayupa waklawninpi kaq prefectopa munaychakuyinpi karqaku.⁸ Paykunapa waqtanpim allicharqa Harhaiapa churin Uziel, paymi karqa qorimanta alhaja ruraqkunamanta kaq. Paypa waqtanpiñataqmi allicharqa Hananias, paymi karqa perfume ruraqkunamanta. Paykunam allicharqaku Jerusalen llaqtapa ancho murallankama.⁹ Paykunapa waqtanpiñataqmi allicharqa Hurpa churin

Refaiaspas, payqa karqa Jerusalen parten llaqtapi alcaldem.¹⁰ Paykunapa waqtanpim allicharqa Harumaf sutiyq runapa churin Jedaiaspas, payqa rurarqa wasinpa chimpanpi kasqanraykum. Paypa waqtanpim allicharqa Hasabniaspachurin Hatus.

¹¹ Harimpa churin Malquiaswan Pahat-moabpa churin Hasubmi allicharqaku huk hawaqta, allicharqakutaqmi Hornokunawan sutichasqa torretapas.¹² Paykunapa waqtanpim allicharqa Halohespa churin Salum, paymi karqa Jerusalen parten llaqtapa alcalden, paywantaqmi llamkarqa warmi churinkunapas.¹³ Qechwaman Riq Zaguantam allicharqa Hanunwan Zanoa llaqtapi *yachaqkuna, paykunam mosoqmanta perqarqaku, churarqakutaqmi punkunkunatas, aldabankunatas chaynataq cerrojonkunatas. Murallatas allicharqakum tawa pachak pichqa chunkan metrota Qopapataman Riq Zaguankama.¹⁴ Qopapataman Riq Zaguantam allicharqa Recabpa churin Malquias, paymi karqa Bet-haquerem lawpi gobernador, paymi mosoqmanta perqaspan churarqa punkunkunata, aldabankunata hinaspa cerrojonkunata.

¹⁵ Colhozepa churin Salum sutiyq runapas allicharqam Pukyuman Riq Zaguanta, paymi karqa Mizpa lawpi gobernador. Paymi mosoqmanta perqaspan churarqataq punkunpa chakankunatas, punkunkunatas chaynataq aldbantawan cerrojonkunatas. Allicharqataqmi reypa huertanman riq Siloe estanquepa perqantapas Davidpa Llaqtanmanta uraykamuq gradaskama.¹⁶ Paypa waklawninpiñataqmi allicharqa Azbucpa churin Nehemias, paymi karqa Bet-sur parten distritopa gobernadornin, paymá allicharqa Davidpa sepulturankunapa ñawpaqinkama, estanquekama hinaspa soldadokunapa cuartelninkama.

¹⁷ Paypa waklawninpiñataqmi allicharqaku Leviy casta Banipa churin Rehum, paypa waqtanpim allicharqa Hasabias, paymi karqa Keila parten distritopa gobernadornin, payqa allicharqa Keila distritopa sutinpim.¹⁸ Paykunapa waklawninpiñataqmi allicharqa ayllun Henadadpa churin Bavai, paymi karqa Keila parten distritopa gobernadornin.¹⁹ Paypa waqtanpim allicharqa Josueyapa churin Ezer, paymi karqa Mizpa llaqtapa gobernadornin, paymi allicharqa esquinapi armakuna waqaychana wasiman seqanapa chimpanpi esquinakama.²⁰ Paypa waklawninpiñataqmi Zabaipa churin Baruc huk hawaqta ganasllawanña allicharqa, esquinamanta qallaykuspam sacerdotekekunapa jefen Eliasibpa wasinpa punkunkama allicharqa.²¹ Paypa waklawninpiñataqmi huk hawaqta allicharqa Cospa willkan otaq Uriaspa churin Meremot, allicharqa Eliasibpa punkunkanta qallarispm hina kikin Eliasibpa wasinpa cantonkama.

²² Paypa waklawninpiñataqmi allicharqaku sacerdotekekuna, paykunaqa karqa Jordan Mayupa qechwanpi *yachaqkunam.²³ Paykunapa waklawninpiñataqmi allicharqaku Benjaminpiwan Hasub, chaytam rurarqaku wasinkupa chimpanpi kasqanrayku. Paykunapa waklawninpiñataqmi allicharqa Ananiaspa willkan otaq Maasiaspachurin Azarias, paypas allicharqa wasinpa waqtanpi kaqtam.²⁴ Paypa waklawninpiñataqmi huk hawaqta allicharqa Henadadpa churin Binui, Azariaspa wasinmanta qallarispm murallapa esquinanpi tukurqa.²⁵ Uzaipa churin Palalmi allicharqa esquinapa chimpanpi, allicharqataqmi reypa alto palacionmanta lloqsiq hatun torretapas, chay torremá karqa guardiakunapa pationpa hichpanpi. Paypa waklawninpiñataqmi allicharqa Farospa churin Pedaias.²⁶ Ofel Moqopi yachaq templopa sirvientenkunañataqmi allicharqaku intipa qespimunan lawpi lloqsina zaguana chimpankama hinaspa hawa lawman lloqsiq torrekama.²⁷ Paykunapa waklawninpiñataqmi huk hawaqta allicharqaku Tecoa llaqtayoq runakuna, allicharqakuqa hawa lawman lloqsiq hatun torrepa chimpanmanta qallarispm Ofel Moqopa murallankama.

²⁸Caballokunapa Zaguanninmanta qallaykuspam sacerdote kuna allicharqaku sapaka-ma wasinkupachimpanta. ²⁹Paykunapa waklawninpiñataqmí allicharqa Imerpa churin Sadoc, payqa allicharqa wasinpachimpantam, paypa waklawninpiñataqmí allicharqa Secaniaspa churin Semaias, paymi karqa intipa qespimunan lawpi zaguán punkuwan cuentallikuq. ³⁰Paypa waklawninpiñataqmí huk hawaqta allicharqaku Selemiaspa churin Hananiaspawan Salaf sutiyooq runapa soqta kaq churin Hanun, paykunapa waklawninpiñataqmí allicharqa Berequiaspa churin Mesulam, payqa allicharqa cuartonpa chimpantam. ³¹Paypa waklawninpiñataqmí allicharqa qorimanta alhaja ruraqkunamanta kaq Malquias, allicharqaq templopa sirvientenkunapa wasinkamam chaynataq negociantekunapa wasinkamam, chay wasiqa karqa soldadokunapa huñunakunanku zaguampa chimpanpim. Malquiasqa allicharqataqmí esquinapi llaqta cuidaqkunapa puestonkamapas. ³²Esquinapi llaqta cuidaqkunapa puestonmanta qallarispm Oveja sutiyooq zaguankama allicharqaku qorimanta alhaja ruraq negociantekunapiwan.

Enemigonkupa asipayasqanmanta

4 ¹Ñoqaykupa muralla rurasqaykuta Sanbalat uyariruspanñataqmí llumpayllataña piñakururqa, rabiallawanñam burlakuwarqaku ñoqayku judiokunamanta. ²Castankunamanwan Samaria lawpi tropankunamanmi kaynata nirqa: —¿Imatataq chay mana kallpayoq judiokunaqa rurachkanku? ¿Yapamantachu murallakunata hatarichinqaku? ¿Diospaqchum animalkunata wañuchipunkaku? ¿Huk punchawllapichum llamkayta tukurunqaku? ¿Mosoqyarachinqakuchum montonasqa allpa ukupi kañasqa rumikunata? —nispa.

³Sanbalatwan kuskataqmí kachkarqa Amon castamanta Tobiaspas, paymi nirqa: —Qawaychik, wak perqasqanku murallataqariki atoq seqaspanpas tuñirachimunqam —nispa.

Nehemiaspa mañakusqanmanta

⁴Chaymi ñoqa Nehemias kaynata mañakurqani:

—Diosllayku, uyariyá asipayawasqankuta, kikinkumanyá kutirachiy kami-kuyninkuta, paykunaqa huklaw nacionman preso pusasqayá kachunku. ⁵Amayá pampachaychu mana allinkuna rurasqankumantaqa, ñawpaqnikipi kaq huchankutapas amataqyá limpiaychu perqaqkunata sinchillataña rabiachisqankurayku —nispa.

Enemigonkupa amenazasqanmanta

⁶Rurarqanikumá murallata hinaptinmi runakuna ganasllawanña rurasqankurayku chawpikamaña lliw muralla rurasqa karqa. ⁷Astawanqa Sanbalatpiwan Tobiasmi, Arabia lawmanta kaqkunapiwan chaynataq Amon castamanta kaqkunapiwan hinaspa Asdod llaqtamanta kaqkunapiwan Jerusalen llaqtapa murallankuna alli-chasqaykuta chaynataq raqrnkunatapas tapasqaykuta uyariruspanku sinchillataña piñakururqaku. ⁸Paykunam lliwchanku rimanakururqaku Jerusalen llaqtapa contrapi peleanankupaq chaynapi dañanankupaq. ⁹Chaymi Diosniykuta mañakuspayku churarqaniku runakunata tuta punchaw llaqtata cuidanankupaq chaynapi paykunamanta defiendekunaykupaq. ¹⁰Juda lawmanta runakunañataqmí rimarqaku kaynata:

—Apamuqkunapa kallpankum pisirunña, wischunapaq allpapas achkam, mantaqmi atiyankuchu muralla perqaytaqa —nispa.

¹¹Ñoqaykupa contraykupi kaqkunañataqmí nirqaku:

—Amayá yachachunkuchu nitaq qawachunkuchu paykunapa chawpinman yaykurus-pa wañurachinanchikkama hinaspa llamkasankuta sayarachinanchikkama —nispa.

¹²Aswanqa enemigojkuwan *yachaq judiokuna hamuspankum willapawayar-qaku chunka kutikama:

—Maylawninchikmantapas paykunaqa atacawasunchikmi —nispa.

¹³Chaymi churarqani runakunata murallapa qepan uraynin lawkunapi, churarqa-nitaqmi murallapa kicharayaqninkunapipas. Paykunaqa karqaku espadakunawan, lanzakunawan hinaspa flechakunawan armasqm. ¹⁴Chaymi qawarispay reqsisqa runakunata, gobiernaq runakunata hinaspa llapallan runakunata nirqani:

—Amayá manchakuychikchu paykunataqa, amataqyá qonqaychikchu Señorninchikqa hatun kasqanta chaynataq manchakuyaqaq kasqantapas, peleaychikyá aylluycichikray-ku, churikichikkunaryku, warmikichikrayku hinaspa wasikichikrayku —nispa.

¹⁵Enemigojku chaykuna yacharusqaykutawan paykunapa rimanakuyuninku-ta Dios yanqacharusqanta uyariruptinkum llapallayku kutiykurqaniku murallapi rurayniykuman. ¹⁶Chay punchawmantam parten runaykuna llamkaqku obra-pi, partenñataqmi lanzakunawan, harkachikunawan, flechakunawan chaynataq qasqopas wasapas harkachikunawan armasqa karqaku. Juda casta runakunapa qepanpiñataqmi kachkarqaku jefekuna. ¹⁷Murallapi perqaqkunawan qepiçkunam huknin makinkuwan llamkaqku obrapi huknin makinwanñataqmi espadata hapiq-ku. ¹⁸Perqaqkunam llamkaspanku sapakama weqawninkupi watasqa espadayoq karqaku, corneta tocaqñataqmi ñoqawan kuska karqa. ¹⁹Hinaptinmi reqsisqa runa-kunata, gobiernaq runakunata hinaspa llapallan runakunatawan nirqani kaynata:

—Rurananchikqa hatu-hatunmi, ñoqanchikñataqmi rakinasaq kachkanchik murallapi karupikama. ²⁰Chaynaqa cornetapa waqasqanta uyarispaykichikmi chay-pipuni ñoqaykuwan huñunakunkichik. Diosminchikmi ñoqanchikpaq peleanqa.

²¹Parten runakuna lanza hapirisqa kaptinkumá ñoqaykuñataq llamkarqaniku achikyasqanmanta tutaykunankama. ²²Nirqanitaqmi runakunata chay tiempopi:

—Sapakama sirvientekichikwan Jerusalen llaqtapi kaychik chaynapi tutan cuidakus-pa punchawñataq obrapi llamkananchikpaq. ²³Chaynataqmi ñoqapas, aylluycunapas, runaykunapas hinaspa compañaqniy llaqta cuidaqkunapas mana llatanakurqanikuchu pachaykuta, llatanakuspaqa-llatanakurqaniku bañakunallaykupaqñam.

Kikinku ukupi sasachakuymanta

5 ¹Paykuna ukupi runakunam, warmikunapiwan anchallataña rimarqaku cas-tanku judiokunapa contranpi. ²Wakiqinkum nirqaku:

—Ñoqaykuqa achkallañam kaniku, achkallañataqmi wawa-churiykupas, chay-raykum mana wañurunaykupaq munaniku trigota —nispa.

³Wakinñataqmi nirqaku:

—Yarqawaptinkum trigota rantinaykupaq prendakuruniku chakraykuta, uvas huertaykuta chaynataq wasiykutapas —nispa.

⁴Wakinñataqmi nirqaku:

—Qollqetam prestakuruniku reyman impuestota paganaykupaq chaypaqmi chak-raykutawan uvas huertaykutapas prendakunayku. ⁵Judiomasinchikkunawanqa ayllupuram kanchik, churinchikpas churinku hinam, paykunapa sirvientenña kanan-paqmi qorqaniku qari churiykutawan warmi churiykutapas. Wakin warmi churiyuqa

sirvientañam kachkankupas, manataqmi harkakunaykupaq ima ruraytapas atinikuchu chakraykupas hinaspas huertaykupas hukpa makinpíña kasqanrayku —nispa.

⁶Quejankutawan willakuwasqankuta uyariruspaymi sinchillataña rabiarurqani.
⁷Chaykunamanta yuyaymanarispaymi reqsisqa runakunata chaynataq gobiernaq runakunata qaqqharqani kaynata:

—¿Mirayninpaqraqcum castaykichikman prestankichik? —nispa.

Chay asuntomanta rimanaykupaqmi huñururqani runakunata. ⁸Paykunatam nirqani:

—Ñoqaykum atisqaykuman hina kutichimurqaniku nacionkunaman *rantikus-qa judiomasinchikkunata. ¿Qamkunañataqchu aylluykichikta rantikurunkichik ñoqayku kutichimunaykupaq? —nispa.

Upallakuspa mana imatapas niwaptinkum. ⁹nirqani:

—Manam allinchu chay rurasqaykichikqa. ¿Manachum respetankichik Diosninchikta chaynapi enemigonchik nacionkuna ama burlakuwananchikpaq? ¹⁰Ñoqapas aylluntinmi runaykunapiwan qollgetawan trigota prestarqaniku chaynaqa qonqasunñaya miraynin mañaytaqa. ¹¹Ruegakuykichikmi chakrankuta, uvas huertankuta, aceituna huertankuta chaynataq wasinkutapas kutichipunaykichikpaq. Ruegakuykichiktaqmi qollqemantapas, trigomantapas, vinomantapas hinaspas aceitemantapas manusqaykichikpa miraynin mañasqaykichikta kutichipunaykichikpaq —nispa.

¹²Paykunañataqmi niwarqaku:

—Kutichipusaqkum, manañam imatapas mañasaqkuchu, nisqaykiman hinamá rurasaqkuqa —nispa.

Chayman hinamá sacerdote kunata qayaspay juramentachirqani. ¹³Pachaytapas taspispaymi kaynata nirqani:

—Pipas kay juramento mana cumpliqkunatayá wasinkumantawan llamkaynin-kumanta Dios kaynata taspichun hinaspas llapa imantapas qechuchun —nispa.

Lliw huñunasqa runakunañataqmi nirqaku:

—iChaynayá kachun! —nispa.

Tayta Diosta alabaspamá chayman hina rurarqaku.

Nehemiaspa allin sonqo kaynинmanta

¹⁴Rey Artajerjesmi churawarqa Juda lawpi prefecto kanaypaq. Prefecto kaytam qalilarqani pay iskay chunka watamanña gobier nachkaptin. Kimsa chunka iskayniyoq watamanña gobier nachkaptinmi chunka iskayniyoq wataña prefectoman tupaq mikuyta ñoqapas nitaq aylluykunapas mana chaskirqanikuchu. ¹⁵Ñoqamanta punta kaq prefectokunaqa ñakarichirqam runakunata hinaspam mikunankupaqwan vino tomanankupaq sapa punchaw chaskiqku yaqa parte kilo qollqeta, paykunapa yanapaqninkunapas ñakarichirqam runakunataqa. Ñoqam ichaqa Diosta respetasqayrayku mana chaynatachu rurarqani. ¹⁶Kay muralla hatarichi pipas ruranaytam rurarqani, manataqmi rantirqanikuchu chakrankunatas, llapallan runaykunapas chay llamkaypim karqaku huk runa hinalla. ¹⁷Judiokuna kaspapas otaq gobierañakuna kaspapas ñoqamanta qmi mikuqku pachak pichqa chunkan runakuna ichaqa manam yupasqachu karqa ñoqaykupa muyuriqniyku pi kaq nacionkunamanta hamuq runakunaqa. ¹⁸Sapa punchaw mikuyta rurachispaymi nakarichirqani huk torota, akllasqa soqta ovejakunata hinaspas raprayoq animalkunata, sapa chunka punchawñataqmi nana-nanaq vinota apachimurqani. Chaywanpas prefecto kasqayrayku tupawaqniy mikuytaqa manam mañakurqanichu, chaynataqa rurarqani kay

runakunapa llumpayllaña llamkayninku kasqanraykum.¹⁹ Chaynaqa Dioslláy, allinniypaq-yá ama qonqawaychu kay runakunapaq tukuy ima rurasqayrayku.

Nehemiaspa contranpi rimanakusqankumanta

6 ¹Sanbalatmi Tobiaspiwan Arabia lawmanta kaq Gesem sutiyoq runapiwan, wakin enemigoyku runakunapiwan yacharurqaku muralla perqasqayta chaynataq chaypiqa murallapa raqrangapas manaña kasqanta. Chay tiempokamaqa manaraqmi punkukunatapas churarqanichu. ²Sanbalatpiwan Gesenmi kachamur-qaku kaynata niwanankupaq:

Hamuy Ono Pampapa huk kaqniñ llaqtachanpi huñunakunanchikpaq —nispa.

Paykunaqariki piensarqaku mana allinta rurawanankupaqmi. ³Chaymi kachar-qani runakunata kaynata nimunankupaq:

—Noqaqa rurachkani hatun obratam chaymi hamuyaqa mana atiramuyman-chu, qamkunaman rispay kay obrata saqeruptiyqa kay obram sayarunman —nispa.

⁴Tawa kutikamam nichimuwarqaku, ñoqañataqmi paykunaman nichimurqani puntapi nichimusqayta hinalla.

⁵Hinaptinmi Sanbalatqa runanwanña kunamusqa hina chayna willakuyllata kunanwanqa pichqa kutikamaña, apachimuwasqataqmi kicharayachkaq huk car-tatapas. ⁶Chay cartam kaynata nisqa:

Huklaw nacionniyoq runakunam rimachkanku, Gesempas hina chaynallatam nin, qamsi judiokunapiwan hoqarikuya piensachkanki chaysi murallatasqap perqachichkanki, ninkutaqmi paykunapa reynin karuy munasqaykitapas. ⁷Chaynallataqsi churarunkiña Diosmanta willakuqkunatas: “Kachkanñam Juda nacionpi rey” nispa chaynapi Jerusalen llaqtapi qanmanta willakachakunankupaq. Chay rimaykunataqa Rey Artajerjesmanmi willaykunmanku, chaynaqa hamuytuni rimanakunanchikpaq.

⁸Chaymi Sanbalatman nichimurqani:

—Manam chay nisqaykiman hinachu, chaykunataqa umallaykimantam horqo-runki —nispa.

⁹Noqaykuta mancharichiypi kawaspankum nirqaku:

—Paykunapa kallpanqa obra rurasqankupim pisirunqa chaymi mana tukunqa-kuchu —nispa.

Chaymi Tayta Diosta mañakurqani:

—Kunanqa aswanraqyá kallpanchaykullaway —nispa.

¹⁰Chaymantam rirqani Mehatabelpa willkan otaq Delaiapa churin Semaiaspawasinman, paymi chaypi wichqarayachkasqa hinasspam kaynata niwarqa:

—Diospa templonpa santuarionpi huñunakuspayá punkunkunata wichqarusunchik, wañuchisunaykipaqmi hamuchkanku, kunan tutapunim chayamunqaku —nispa.

¹¹Chaymi payta nirqani:

—Ñoqa hina qariqa manam lluptinmanchu, ñoqa hina qariqa manam santua-rioman yaykunmanchu vidanta salvananpaqqqa, manam yaykusaqchu —nispa.

¹²Musyarurqanim paytaqa Dios mana kachamusqanta, kaytaqa rimachkarqa Tobiaswan Sanbalat pagarusqanraykum. ¹³Paykunam pagarurqaku manchachi-wananpaq chaynapi chayta ruraspa huchallikurunaypaq hinaspataq paykunapa ñawpaqninpipas penqaypi kaptiy humillachiwanankupaq. ¹⁴Dioslláy, amayá

qonqaychu Tobiaswan Sanbalatpa kay rurasqankutaqa, amataqyá qonqaychu qanmanta willakuq Noadias sutiyoq warmimantapas chaynataq qanmanta wakin willakuqkunamantapas, paykunam manchachiwayta munarqaku.

¹⁵Murallamá tukusqa karqa Elul killapa iskay chunka pichqayoq punchaw-ninpi. Chay obratam qespichirqaniku pichqa chunka iskayniyoq punchawpi.

¹⁶Llapallan enemigoykum yacharurqaku, rikurqakutaqmí muyuriqniyukupi kaq nacionkunapas, paykunam penqakuspanku humillakururqaku kay rurasqaykuq Diospa yanapakuyuinwan qespichisqa kasqanrayku.

¹⁷Chay punchawkunapim achka cartakunata Juda lawpi reqsisqa runakuna apachinakuqku Tobiaswan. ¹⁸Chaynataqa rurarqaku Juda lawpi achkallaña runakuna Tobiasman juramentasqankuraykum. Tobiasqariki karqa Ara sutiyoq runapa churin Secaniaspa masanmi, Tobiaspa churin Johanarpa warminñataqmí karqa Mesulampa warmi churin, Mesulamqa karqa Berequiaspa churinmi. ¹⁹Ñoqapa ñawpaqniyipas allinllatañam rimaqku Tobiasmantaqa, paymanmi willaqku tukuy ima rimasqaykunata. Hinaptinmi Tobiasñataq apachimuwaq cartakunata manchachiwananpaq.

Nehemiasmi churan kamachikuqkunata

7 ¹Muralla qespiruptinmi punkunkunata churarqani, churasqataqmí karqa punkukunawan cuentallikuqkunapas, takiqkunapas chaynataq Levy casta runakunapas.

²Jerusalen llaqtapi gobiernananpaqmí churarqani wawqey Hananita, churarqanitaqmí Hananiastapas, paymi karqa Jerusalen llaqtapi gobierno wasipa jefen, payqa karqa wakin runakunamantapas Dios respetaq confianza runam. ³Paykunatam nirqani:

—Jerusalen llaqtapa punkunkunataqa amam kichankichikchu alto intikama, llaqta cuidaapkuna puestonkupi kachkaptinraqmi punkukunataqa wichqaspa cerrojowan se-gurankichik. Churankichiktaqmí Jerusalen llaqtapi *yachaqkunamanta llaqta cuidaq runakunatas. Paykunapa wakinñimmi cuidanqa maymi cuidanankupi, wakinñataqmí cuidanqa wasinkupa chimpanpi. ⁴Llaqtam hatu-hatuñ karqa aswanqa chaypi yachaqkunaqa asllam karqa tuñichisqa wasikunapas manaraq hatarichisqa kasqanrayku.

Zorobabelwan kutimuqkunamanta

(Esd 2:1-70)

⁵Diosmi umayman churarqa reqsisqa runakunatawan gobiernaqkunata hinaspilla llapallan runakunata huñunayaq chaynapi sapakama ayllunkuman hina yupasqa kanankupaq, tarirqanitaqmí ayllunkuman hina ñawpaq kutimuqkunapa listachikusqan librotapas, chaypim kayna qellqasqa kasqa:

⁶“Juda law llaqtayoqkunata Babilonia nacionpa reynin Nabucodonosorpa Babiloniaman preso apasqankunam kutimurqaku Jerusalen llaqtaman chaynataq Juda lawmanpas. Sapakamam kutirqaku llaqtankuman. ⁷Paykunam rirqaku Zorobabelwan, Josueywan, Nehemiaswan, Azariaswan, Raamiaswan, Nahamaniwan, Mardoqueowan, Bilsanwan, Misperetwan, Bigvaiwan, Nehunwan hinaspá Baawan. Chay kutiq Israel casta yupasqa runakunam kaykuna:

⁸ Parospa mirayninkunam karqa iskay waranqa pachak qanchis chunkan iskayniyoq.

⁹ Sefatiqspa mirayninkunam karqa kimsa pachak qanchis chunkan iskayniyoq.

¹⁰ Arapa mirayninkunam karqa soqta pachak pichqa chunkan iskayniyoq.

- ¹¹ Pahat-moabpa mirayninkunam otaq Josueyapa chaynataq Joabpa
mirayninkunam karqa iskay waranqa pusaq pachaknin chunka
pusaqniyoq.
- ¹² Elampa mirayninkunam karqa waranqa iskay pachaknin pichqa chunka
tawayoq.
- ¹³ Zatupa mirayninkunam karqa pusaq pachak tawa chunkan pichqayoq.
- ¹⁴ Zacaipa mirayninkunam karqa qanchis pachak soqta chunkan.
- ¹⁵ Binuypa mirayninkunam karqa soqta pachak tawa chunkan pusaqniyoq.
- ¹⁶ Bebaipa mirayninkunam karqa soqta pachak iskay chunkan pusaqniyoq.
- ¹⁷ Azgadpa mirayninkunam karqa iskay waranqa kimsa pachak iskay chunkan
iskayniyoq.
- ¹⁸ Adonicampa mirayninkunam karqa soqta pachak soqta chunkan
qanchisniyoq.
- ¹⁹ Bigvaipa mirayninkunam karqa iskay waranqa soqta chunkan qanchisniyoq.
- ²⁰ Adinpa mirayninkunam karqa soqta pachak pichqa chunkan pichqayoq.
- ²¹ Ezequiaspa mirayninkunamanta kaq otaq Aterpa mirayninkunam karqa
isqon chunka pusaqniyoq.
- ²² Hasumpa mirayninkunam karqa kimsa pachak iskay chunkan pusaqniyoq.
- ²³ Bezaipa mirayninkunam karqa kimsa pachak iskay chunkan tawayoq.
- ²⁴ Harifpa mirayninkunam karqa pachak chunka iskayniyoq.
- ²⁵ Gabaonpa mirayninkunam karqa isqon chunka pichqayoq.
- ²⁶ Belen hinaspa Netofa llaqtayoqkunam karqa pachak pusaq chunkan
pusaqniyoq.
- ²⁷ Anatot llaqtayoqkunam karqa pachak iskay chunkan pusaqniyoq.
- ²⁸ Bet-azmavet llaqtayoqkunam karqa tawa chunka iskayniyoq.
- ²⁹ Quiriat-jeirim llaqtayoqkuna, Cafira llaqtayoqkuna hinaspa Beerot
llaqtayoqkunañataqmi karqa qanchis pachak tawa chunkan kimsayoq.
- ³⁰ Rama llaqtayoqkuna hinaspa Geba llaqtayoqkunañataqmi karqa soqta
pachak iskay chunkan hukniyoq.
- ³¹ Micmas llaqtayoqkunam karqa pachak iskay chunkan iskayniyoq.
- ³² Betel hinaspa Hai llaqtayoqkunañataqmi karqa pachak iskay chunkan
kimsayoq.
- ³³ Huknin Nebo llaqtayoqkunam karqa pichqa chunka iskayniyoq.
- ³⁴ Huknin Elam llaqtayoqkunañataqmi karqa waranqa iskay pachaknin pichqa
chunka tawayoq.
- ³⁵ Harim llaqtayoqkunam karqa kimsa pachak iskay chunkan.
- ³⁶ Jerico llaqtayoqkunam karqa kimsa pachak tawa chunkan pichqayoq.
- ³⁷ Lod llaqtayoq, Hadid llaqtayoq hinaspa Ono llaqtayoqkunañataqmi karqa
qanchis pachak iskay chunkan hukniyoq.
- ³⁸ Senaa llaqtayoqkunam karqa kimsa waranqa isqon pachaknin kimsa chunkan.
- ³⁹ Josueyapa ayllunmanta kaq Jedaiaspa miraynin sacerdotekunam karqa isqon
pachak qanchis chunkan kimsayoq.
- ⁴⁰ Sacerdote Imerpa mirayninkunam karqa waranqa pichqa chunkan iskayniyoq.
- ⁴¹ Sacerdote Pasurpa mirayninkunam karqa waranqa iskay pachaknin tawa
chunka qanchisniyoq.
- ⁴² Sacerdote Harimpa mirayninkunam karqa waranqa chunka qanchisniyoq.

⁴³Hodavias ayllumanta kaq Josueypa chaynataq Cadmielpa miraynin Leviy casta runakunam karqa qanchis chunka tawayoq.

⁴⁴Asafpa mirayninmanta takiqkunam karqa pachak tawa chunkan pusaqniyoq.

⁴⁵Punkukunawan cuentallikuqkunam kaykuna: Salumpa mirayninkuna, Aterpa mirayninkuna, Talmonpa mirayninkuna, Acubpa mirayninkuna, Hatitapa mirayninkuna hinaspa Sobaipa mirayninkuna. Llapallanmi karqa pachak kimsa chunkan pusaqniyoq.

⁴⁶Templopi sirvientekunam karqa: Zihapa mirayninkuna, Hasufapa mirayninkuna, Tabaotpa mirayninkuna, ⁴⁷Querospa mirayninkuna, Siahapa mirayninkuna, Padonpa mirayninkuna, ⁴⁸Lebanapa mirayninkuna, Hagabapa mirayninkuna, Salmaipa mirayninkuna, ⁴⁹Hananpa mirayninkuna, Gidelpa mirayninkuna, Gaharpa mirayninkuna, ⁵⁰Reaiapa mirayninkuna, Rezinpa mirayninkuna, Necodapa mirayninkuna, ⁵¹Gazampa mirayninkuna, Uzapa mirayninkuna, Paseahpa mirayninkuna, ⁵²Besaipa mirayninkuna, Meunimpa mirayninkuna, Nefusimpa mirayninkuna, ⁵³Bacbucpa mirayninkuna, Hacufapa mirayninkuna, Harhurpa mirayninkuna, ⁵⁴Bazlutra mirayninkuna, Mehidapa mirayninkuna, Harsapa mirayninkuna, ⁵⁵Barcospa mirayninkuna, Sisarapa mirayninkuna, Temapa mirayninkuna, ⁵⁶Neziapa mirayninkuna hinaspa Hatifapa mirayninkuna.

⁵⁷Salomonpa sirvientenkunapa mirayninkunam karqa: Sotaipa mirayninkuna, Soferetpa mirayninkuna, Perudupa mirayninkuna, ⁵⁸Jaalapa mirayninkuna, Darconpa mirayninkuna, Gidelpa mirayninkuna, ⁵⁹Sefatiaspa mirayninkuna, Hatilpa mirayninkuna, Poqueret-hazebaimpa mirayninkuna hinaspa Amonpa mirayninkuna. ⁶⁰Templopi llapallan sirvientekunapiwan Salomonpa sirvientekunapa mirayninkunam karqa kimsa pachak isqon chunkan iskayniyoq.

⁶¹Tel-mela llaqtamanta, Tel-harsa llaqtamanta, Querub llaqtamanta, Adon llaqtamanta hinaspa Imer llaqtamanta hamuqkunam mana allintachu yacharqaku taytankupa ayllunkunamanta nitaq castankumantapas. Chaynapim Israel casta kasqankumanta iskay-rayarqaku. Paykunam karqa: ⁶²Delaiapa mirayninkuna, Tobiaspa mirayninkuna hinaspa Necodapa mirayninkuna, llapallankum karqa soqta pachak tawa chunkan iskayniyoq.

⁶³Wakin sacerdotekunapa mirayninkunam karqa: Habaiapa mirayninkuna, Cospa mirayninkuna hinaspa Barzilaipa mirayninkuna. Kay Barzilaimi casarakurqa Galaad lawlmanta kaq Barzilaipa hukmin warmi churinwan, chayraykum suegronpa sutinwan sutichakurqa.

⁶⁴Paykunam maskarqaku listapi abuelonkunapa sutinta ichaq manam tarirqakuchu, chayraykum manaña chaskisqachu karqaku sacerdote kanankupaq. ⁶⁵Chayraykum pre-fecto nirqa paykunata: “Amam mikunkichikraqchu Diospaq sapaqchasqa mikuykunataqa urimtawani tumimta sacerdote choqaspa Diosta tapunankama” —nispa.

⁶⁶Llapallan huñunasqa runakunam karqaku tawa chunka iskayniyoq waranqa kimsa pachak soqta chunkan. ⁶⁷Sirvientekunawan sirvientakunataqa manam yuparcakuchu paykunawan kuskataqa, paykunam karqaku qanchis waranqa kimsa pachaknин kimsa chunka qanchisniyoq, karqataqmi warmipas qaripas iskay pachak tawa chunkan pichqayoq takiqkuna. ⁶⁸Caballocunam karqa qanchis pachak kimsa chunkan soqtayoq, mulakunam karqa iskay pachak tawa chunkan pichqayoq, ⁶⁹Camellokunam karqa tawa pachak kimsa chunkan pichqayoq, asnokunañataqmi karqa soqta waranqa qanchis pachak iskay chunkan.

⁷⁰Wakin jefekunam obrapaq ofrendata qorqaku, prefectom templopi qori-qollqe waqaychaqman qorqa pusaq kilo qorita, pichqa chunka medianokunata, qorqataqmi sacerdotekunapaq pichqa pachak kimsa chunkan pachakunatapas.

⁷¹Jefekunam templopi qori-qollqe waqaychaqman qorqaku pachak soqta chunkan kilo qoritawan waranqa iskay pachak chunkan kilo qollqeta. ⁷²Wakin runaku-

nañataqmi qorqaku soqta chunka qoritawan waranqa pachaknin kilo qollqeta, qorqakutaqmi sacerdoteapaq soqta chunka qanchisniyoq pachakunatapas.

⁷³Llaqtankupim *yacharqaku sacerdotekuna, Leviy casta runakuna, punkukunawan cuentallikuqkuna, takiqkuna, llaqta runakuna, templopi sirvientekuna hinaspa Israel llapallan castakuna.”

Yachachikuy librota Esdras leesqanmanta

8 Qanchis kaq killa chayaramuptinmi Israelpa mirayninkuna kachkarqaku llaqtankupiña.¹ Llapa runakunam huk runa hinalla huñunakamurqaku Yakuman Lloqsina Zaguana ñawpaqninpi kaq plazapi chaymi Diospa yachachikuyin yachachiq Esdrasman nirqaku Moisespa qellqasqan yachachikuy librota apamunanpaq, chay yachachikuytam Tayta Dios kamachirqa Israel runankunaman.² Qanchis kaq killapa punta kaq punchawninpim sacerdote Esdras apamurqa yachachikuy librota huñunasqa runakunaman, qarikunaman, warmikunaman hinaspa llapallan entiendey atiqkunaman.³ Yakuman Lloqsina Zaguana ñawpaqninpi kaq plazapim chay librota leerqa llapallan- pa ñawpaqninpi achikyaqmanta chawpi punchawkama. Llapallan runakunam tukuy atencionwan uyarirqaku Diospa yachachikuyin libro leesqanta.⁴ Diospa libronmanta yachachiq Esdrasñataqmi sayachkarqa chaypaq rurasqa tabladillopa hawanpi, paypa *alleq lawninpim sayachkarqa Matatias, Sema, Anias, Urias, Hilcias hinaspa Maasias.⁵ Ichoq lawninpñataqmi sayachkarqa Pedaias, Misael, Malquias, Hasum, Hasbadana, Zacarias hinaspa Mesulam. Librotamá Esdras kicharqa llapallan runakuna qawachkaptin, payqa kachkarqa llapallan runakunamanta altoneqpim, librota kichaykuptinmi llapallan runakuna sayarirqaku.⁶ Chaynapim Esdras alabarqa hatun munayniyoq Tayta Diosta, llapallan runakunañataqmi makinkuta hoqarispanku nirqaku:

—iChaynayá kachun, chaynayá kachun! —nispa.

Qonqoranpa pampaman kumuykuspankum Tayta Diosta adorarqaku.

⁷Leviy casta runakunam Diospa yachachikuyinta runakunaman entiende chirqa- ku, paykunam karqa Josuey, Bani, Serebias, Jamin, Acub, Sabetai, Hodias, Maasias, Kelita, Azarias, Jozabed Hanan hinaspa Pelaia. Runakunañataqmi maymi kasqankupi sayachkarqaku.⁸ Clarollatañam leerqaku Diospa yachachikuyin librota hinaspa entiendesqanku rimayman tikrarqaku chaynapi leesqankuta entiendenankupaq.

⁹Prefecto Nehemiasmi, Diospa yachachikuyin yachachiq sacerdote Esdraspiwan hin- naspa runakuna entiendechiq Leviy castakunapiwan llapallan runakunata nirqaku:

—Yupaychasqanchik Tayta Diospaq sapaqchasqa punchawmi kunanqa, amayá llakikuychikchu nitaq waqaychikchu —nispa.

Chaynataqa nirqaku llapallan runakuna Diospa yachachikuyinkunata uyaris- pa waqasqankuraykum.¹⁰ Nirqakutaqmi:

—Rispaykichiyá allin mikuykunata mikumuychik, uvasmanta upita toma- muychik, apachiychiktaq mikunankupaq manaraq alistasqa kaqkunamanpas. Señorninchikpaq sapaqchasqa punchawmi kunanqa, amayá llakikuychikchu, Tayta Diospa kusikuyninqa amparawaqchininchik wasi hinam —nispa.

¹¹Leviy casta runakunapas waqaqkunata upallachispam nirqaku:

—Upallaychik, kunanqa Diospaq sapaqchasqa punchawmi, amayá llakikuychik- chu —nispa.

¹²Chaynapim llapallan runakuna rirqaku mikuq hinaspa tomaq, chaynataq mikuyninkuta haywanakuspa sinchillataña kusikunankupaq. Paykunam sumaq-llataña entienderqaku tukuy uyarsqankuta.

Ramada sutiyoq fiestamanta

¹³Paqarinnintin punchawñataqmí huñunakururqaku ayllukunapa llapallan jefenkuna, sacerdotekuna hinaspa Levy casta runakuna, paykunaqa huñunakur-qaku Diospa yachachikuynin yachachiq Esdraspa kasqanmanmi chaynapi Diospa yachachikuyninta entiendenankupaq. ¹⁴Chay qellqasqa yachachikuyipim tarirur-qaku Moisesnintakama Diospa kamachikuyinta chaynapi qanchis kaq killapa hatun fiestanpi Israelpa mirayninkunaqa ramadakunapi *yachanankupaq. ¹⁵Chayta yacharuspankum llapallan llaqtakunapiwan Jerusalen llaqtapi willakurqaku:

—Orqokunaman rispaykichikyá apamuychik aceituna sachapa kallmankunata, purun aceituna sachapa kallmankunata, arrayanpa kallmankunata, palmerapa kallmankunata hinaspa llapallan kallmasapa sachakunapa kallmankunata chay-napi qellqasqaman hina ramadakunata rurananchikpaq —nispa.

¹⁶Rispankumá runakuna apamurqaku kallmakunata hinaspankum sapakama ru-rarqaku ramadakunata. Rurarqakumá wasinkupa qatankunapi, pationkupi, Diospa templonpa pationkunapi, Yakuman Lloqsina Zaguampa plazanpi chaynataq Efrain sutiyoq zaguampa plazanpipas. ¹⁷Preso pusasqa kasqankumanta llapallan kutimuqku-nam rurarqaku ramadakunata hinaspm chaypi *yacharqaku, Nunpa churin Josueyapa tiemponmantaraqmi Israelpa mirayninkunaqa manaña chaynataqa rurarqakuchu chaymi chay rurasqankuan ancha-anchata kusikurqaku. ¹⁸Esdrasmi sapa pun-chaw leerqa Diospa yachachikuynin qellqata, chaytaqa leerqa punta punchawmanta qallarispm fiesta tukuyinkama, qanchis punchawnintinmá rurarqaku hatu-hatun fiestata, pusaq kaq punchawpiñataqmí hatun huñunakuy karqa kamachikuyman hina.

Israel casta runakunapa mañakusqanmanta

9 ¹Hina chay killapa iskay chunka tawayoq punchawninpim huñunakurqaku Israelpa mirayninkuna ayunaspanku, lutokuspanku hinaspa umarkumapas allpawan polvokuspanku. ²Israelpa mirayninkunam rakirurqaku llapallan huklaw nacionniyoq-kunamanta. Sayaspankum willakurqaku huchankutawan abuelonkunapa mana allinkuna rurasqankuta. ³Maymi kasqankupi runakuna sayanankukamam leerqaku yupaychasqanku Tayta Diospa yachachikuynin qellqata kimsa horapuni, kimsa horataqmi huchankutapas willakurqaku hinaspankum yupaychasqanku Tayta Diosta adorarqaku. ⁴Chaymantam Levy casta runakuna seqrqaku tabladillopa hawanman hinaspm hatun vozpi mañakur-qaku yupaychasqanku Tayta Diosta. Paykunam karqa Josuey, Bani, Cadmiel, Sebanias, Buni, Serebias, Bani hinaspa Quenani. ⁵Josueymi, Cadmieliwiwan, Banipiwan, Hasabniapiwan, Serebiapiwan, Hodiaspiwan, Sebaniaspiwan hinaspa Petaiaspiwan kaynata nirqaku:

—Hatarispayá alabaychik wiñaymanta-wiñaykama kaq yupaychasqanchik Tayta Diosta. Dios Taytallayku, tukuy imamantapas aswanqa sutikiyá alabasqa kachun. ⁶Qam sapallaykim kanki Tayta Diosqa, qanmi rurarqanki cielokunata-pas, cielokunapa hawanpi kaqkunatapas, llapallan lucerokunatapas, qamtaqmi rurarqanki kay pachatawan llapallan chaypi kaqkunatapas chaynataq lamar qochakunatawan lliw chaypi kaqkunatapas, qamtaqmi llapallan chaykunataqa kawsachinki chaymi hanaq pachapi angelkunapas adorasunki.

⁷—Dios Taytalláy, qanmi kanki Abramta akllaykuq Diosqa, paytaqa Caldea law Ur llaqtamantam horqomurqanki hinaspm suticharqanki Abrahanwan. ⁸Qanmi qawaykurqanki payqa qampi hapipakuq allin qari kasqanta chaymi paywan huk contratota rurarqanki, chay contratopim prometekurqanki Canaan casta runakunapa, Het casta runakunapa, Amor casta runakunapa, Ferez casta runakunapa, Jebus casta runakunapa hinaspa Gerges casta runakunapa allpanta Abrahampa miraynimman qonaykipaq. iChay prometekusqaykitaqqa Taytáy, cumplirqankim! ⁹Qamqa qawarqankim Egipto nacionpi imaynam abueloykupa ñakarisqanta, uyarirqankitaqmí Puka Lamar Qochapa patanpi imaynam waqapakusqankutapas. ¹⁰Hatum milagrokunatawan hatun señalkunatam rurarqanki Rey Faraonpa hinaspa yanapaqninkunapa contranpi chaynataq nacionnini pi llapallan runakunapa contranpias. Qanmi yacharurqanki Egipto runakunaqa llumpayllataña hatunchakuspá Israel castakunawan imam rurasqankuta, chaynapimiki sutikipas kachkan kunanqa anche allin reqsisqaña. ¹¹Israel castakunapa ñawpaqnimpim iskayman rakirurqanki lamar qochata chaymi paykunaqa pasarqaku chakichisqa allpantaña, ichaq uku-uku yakuman rumita wischuykuchkaq hinam qocha úkuman wischuykurturqanki paykuna qatiq enemigonkuntaqa. ¹²Israel castakunatam punchawninpi pusarqanki sayanpa puyuhan, tutanñataqmí pusarqanki sayanpa ninawan chaynapi risqanku ñanta kanchinanpaq.

¹³—Sinai Orqopa hawanman uraykamuspam altomanta rimapayamurqanki, paykunamanmi qorqanki allin reglamentokunata, cheqap yachachikuykunata, decretokunata hinaspa sumaq kamachikuykunata. ¹⁴Paykunataqa yachachirqankitaqmí samana punchawtapas qampaq sapaqchanankupaq, paykunaman willananpaqmí serviqniki Moisesman qorqanki kamachikuykunata, decretokunata hinaspa yachachikuykunata. ¹⁵Paykuna yarqaymanta kaptinkum qam qorqanki cielokunamanta mikuya, yakumanta kaptinkupas taqrawaqtamanta horqoykuspam paykunaman qoykurqanki, qamqa nirqankitaqmí prometekusqayki nacionman yaykunankupaqpas.

¹⁶—Ichaqa paykunam otaq abueloykum karqaku hatun tukuq rumi sonqo runakuna, chayraykum qampa kamachikuynikunata mana kasukurqakuchu. ¹⁷Paykunaqa manam munarqakuchu kasukuyta, manataqmí yuyarqakuchu paykunapa favorinipi imapas hatun kaqkuna rurasqaykitapas, rumi sonqo kasqankuraykum Egipto nacionpi huktawan sirviente kayta munaspanku kutikunankupaq akllakurqaku huk kamachikuqtá. Ichaqa qamqa kanki huchakuna pampachaykuq Diosmi, qamqa kanki llampu sonqo kuyapayakuq hinaspa anaq piñakuq Diosmi, qamqa kuyakuq kaspaykim paykunataqa mana saquerurqankichu. ¹⁸Kikinkupaq fundisqa malta torota rurakuruspankum nirqaku: “Kaymi Egipto nacionmanta horqomuwaqninchik diosqa” nispá, chaykunawanmi llumpayta piñachisurqanki. ¹⁹Qamqa kuyapayakuq kaspaykim paykunataqa mana saquerurqankichu chunniqpipas. Punchaw riptinkum paykunataqa pusarqa sayanpa puyu, manam huk punchawllapas chinkarurqachu, tutan riptinkuñataqmí kanchirqa chay sayanpa nina. ²⁰Espirituykitapas qorqankim paykunata yachachinanpaq, paykunataqa manam pisirqachu manawan sutichasqa apachisqayki mikupas, yakunayachikuptinkupas qamqa qorqankitaqmí tomanankupaq yakutapas. ²¹Paykunataqa tawa chunka watapunim chunniqpi mikuchirqanki, manam imapas paykunataqa pisirqachu, pachankupas manam mawkayarqachu nitaqmí chakinkupas punkirqachu.

²²—Paykunamanqa qoykurqankitaqmí gobiernekunatapas hinaspa nacionkunatas, chay allpakanapa linderonkunatapas paykunapaqmí parteparurqanki, chaynapim paykunaqa dueñochakuykurqaku Hesbon llaqtapi *yachaq Sehon sutiyooq reypa nacionninta, dueñochakuykurqakutaqmí Basan nacionpa reynin Ogpá allpanta-

pas.²³ Abueloykupa miraynintaqa cielokunapi lucerokunata hinañam mirachirqanki hinaspam paykunataqa pusarqanki dueñochakunankupaq ñawpa abuelonkuman prometekusqayki allpaman.²⁴ Chaynapim mirayninkunaqa yaykuşpanku Canaan lawpi allpakunata dueñochakurqaku, chay allpapi *yachaqkunatapas paykunapa makinmanñam qoykurqanki chaynapi munasqankuman hinaña chay runakunata ruranankupaq.²⁵ Paykunaqa dueñochakuykurqakutaqmi murallasqa llaqtakunatapas, chay tukuy imapa qespinan allpakunatapas, tukuy imayoq wasikunatapas, toqosqaña pozokunatas, uvas chakrakunatapas, aceitunas sachakunatapas chaynataq tukuy rikchaq fruta sachakunatapas. Chaynapim paykunaqa saksanankukama mikurqaku, paykunaqa wirayaspankum kusikuylawanña chaskirqaku qampa sumaqllaña qosqaykita.

²⁶—Ichaqa mana kasukuqña rikuriruspankum traicionarusurqanki, qampa yachachikuynikunatapas paykunaqa qepanchakururqakuñam, qanmanta willakuqkunatapas wañurachispankum llumpa-llumpayta piñarachisurqanki.²⁷ Chaynapim qampas Taytáy, chay abueloyku runakunataqa nemigonkumanña qoykurqanki ñakarichisqa kanankupaq chaynapim ñakarispankuña yanapaykunaykipaq mañakusurqanki, qamñataqmi llakipayakuq kasqaykirayku hanaq pachamanta uyariykurqanki, qamqa libraqnin runakunatam paykunaman kacharqanki chaynapi ñakarichiñin nemigonkunamanta libraykunanapaq.

²⁸—Ichaqa hawkayaya tariruspankum huktawan qampa ñawpaqnikipi mana allinta rurarqaku chaynapim qamqa nemigonkupa munaychakuyninmanña qoykurqanki hinaptinmi paykunaqa yanapaykunaykipaq huktawan mañakusurqanki, chaymi qamqa llakipayakuq kasqaykirayku hanaq pachamanta uyariykurqanki, qamqa achka kutipimá paykunataqa libraykurqanki.²⁹ Paykunataqa anyaypaqmi-anyarqanki yachachikuynikunaman kutirkunkupaq, ichaqa paykunaqa hatun tukullaña rikuriruspankum mana kasurqachu kamachikuynikunatapas, paykunaqa huchallikururqakutapmi yachachikuynikunapa contranpipas, chay yachachikuykunaqariki kawsaytam qon pipas kasukuqñinmanqa. Chay abueloyku runakunaqa mana kasukuq kaspankumá qepanchakurusurqanki hinaspam rumi sonqoña rikurirurqaku.³⁰ Paykunataqa wantantin-watantimmi pacienciakuspayki Espirituykipa yanapasqan willakuqkunawan willachirqanki ichaqa paykunaqa manam uyarikurqakuchu, chayraykum paykunataqa allpakunapi munaychakuq runakunamanña qoykurqanki.³¹ Chaywanpas qamqa llumpay llakipayakuq kasqaykiraykum paykunataqa mana pasaypaqchu chinkarachirqanki nitaqmi pasaypaqqa saquerurqankichu. Qamqariki kanki llampu sonqo kuyapayakuq Diosmi.

³²—Atiyniyoq Diosnillayku, qamqariki kanki hatu-hatun manchakuypaq Diosmi, qamqariki wiñaypaqmi cumplinki contrato rurasqaykitawan hatun kuyakuynikitaqa. Chaynaqa Diosnillayku, amayá asllapaqchu hapiy tukuy mana allinkuna pasaruwas-qankutata, chaynam pasarurqa renyikuta, jefeykuta, sacerdoteykuta, qanmanta willawaqniykuta, abueloykuta hinaspal llapallan runakunata. Chaykunaqariki pasawarqanku Asiria nacionniyoq reykunapa tiempomantaraqmi kunankama.³³ Chaywanpas qamqariki mana huchayoqmi kanki tukuy imapas pasawasqankumantaqa, qamqariki tukuy imatapas rurarqanki cheqap ruraynikiman hinam, ñoqaykum ichaqa mana allinkunata rurarqaniku.³⁴ Reyniykupas, jefeykupas, sacerdoteykupas hinaspal abueloyku runakunapas manam rurraqakuchu yachachikuynikunaman hinaqa. Paykunaqa manataqmi kasukurqakuchu kamachikuynikunatapas chaynataq paykunapa contranpi willasqayki Chunkantin Kamachikuykunatapas.³⁵ Paykunaqa aswanraqmi gobiernon-kupi tarikuspankupas mana yupaychasurqankichu, manataqmi qepanchakurqakuchu

mana allin rurasqankutuqa. Paykunaqa chaykunataraqmi rurarqaku qosqayki hatu-hatu tukuy imapa wiñanan chakrakunapi tukuy imata qoykuchkaptikipas.

³⁶—Qawariwaykuyá Diosnillayku, kunanqariki sirviente runakunaña kachkaniku, kaynaqa kachkaniku abueloykuman qosqayki allpapim, kay allpataqa qorqanki imapas wiñaqkunatawan imapas allin kaqkunata mikunkupaqmi.

³⁷ Imapas achkallaña ruruqkunaqa hawaykuman churasqayki reykunapaña rikurirun, chaynaqa kachkan huchaykuraykum, paykunaña munasqankuman hina munaychakuchkanku ñoqaykumantapas chaynataq animalniyukumantapas, chayraykum ñoqaykuqa ancha llakisqallaña kachkaniku.

Kamachikuykuna cumplinankupaq contrato rurasqankumanta

³⁸—Chayraykum ñoqaykuqa chunkay-chunkayta prometekuspa qellqaniku huk contratota, chaypi firmaspam sellonkutapas churachkanku jefeykupiwan, Leviy casta runakuna chaynataq sacerdoteleyku.

10 ¹Sutiykuta firmaspa sellomuqkunam kaniku: Ñoqa prefecto Nehemias. ²Ñoqaqariki kani Hacalias sutiyq runapa churinmi, wakinñataqmi karqa Sedequias, ³Seraias, Azarias, Jeremias, ⁴Pasur, Amarias, Malquias, ⁵Hatus, Sebanias, Maluc, ⁶Harim, Meremot, Obadias, ⁷Daniel, Gineton, Baruc, ⁸Mesulam, Abias, Mijamin, ⁹Maazias, Bilgai hinaspa Semaias. Paykunaqa karqa sacerdotelekunam.

⁹Sutinku churaq Leviy casta runakunañataqmi karqa: Azaniaspa churin Josuey, Henadadpa miraynin Binuy, Cadmiel ¹⁰hinaspa sacerdotemasin ayllun Sebanias, Hodias, Kelita, Pelaias, Hanan, ¹¹Micaia, Rehob, Hasabias, ¹²Zacur, Serebias, Sebanias, ¹³Hodias, Bani hinaspa Beninu.

¹⁴Kamachikuqkunañataqmi karqa: Paros, Pahat-moab, Elam, Zatu, Bani. ¹⁵Buni, Azgad, Bebai, ¹⁶Adonias, Bigvai, Adin, ¹⁷Ater, Ezequias, Azur, ¹⁸Hodias, Hasum, Bezai, ¹⁹Harif, Anatot, Nebai, ²⁰Magpias, Mesulam, Hezir, ²¹Mesezabeel, Sadoc, Jadua, ²²Pelatias, Hanan, Ananias, ²³Oseas, Hananias, Hasub, ²⁴Halohes, Pilha, Sobec, ²⁵Rehum, Hasabna, Maasias, ²⁶Ahias, Hanan, Anan, ²⁷Maluc, Harim hinaspa Baana.

Wakin runakunapas Dioswan contrato rurasqanmanta

²⁸Chaypi wakin runakunapas otaq sacerdotelekunapas, Leviy casta runakunapas, punkukunawan cuentallikuqkunapas, takiqkunapas, templopi sirvientekunapas chaynataq Diospa yachachikuyintaña cumplinankupaq chaylawpi runakunamanta sapaqchakuqkunapas, llapallankum warmintin hinaspa yuyayniyoqña churinkunapiwan ²⁹hukllawakurqaku ayllunkunawanpas chaynataq jefenkunawanpas hinaspm tukuy sonqonkuwan jurarqaku Diospa qosqan Moisespa yachachikuykunaman hina kawsanankupaq. Prometekurqaku-taqmi yupaychasqayku Señor Diospa llapallan kamachikuyninkunata, reglamentonkunata hinaspa decretonkunata cumplinankupaqpas. ³⁰Chaynaqa warmi churiyutapas manam casarachisaqkuchu hichpaykupi *yachaq huk casta runakunawanqa, manataqmi qari churiyutapas casarachisaqkuchu paykunapa warmi churinkunawanqa. ³¹Hichpaykupi yachaq huk casta runakuna samanayku punchawpi imataña rantikunankupaq apamuptinkupas otaq tukuy rikchaq kutakunataña apamuptinkupas manam ñoqaykuqa rantisaqkuchu, fiesta punchawpipas manamá imatasas rantisaqkuchu. Sapa qanchis watataqmi chakraykutapas samachisaqku, pampachasaqkum manukuwaqniyku runakunatas.

³²Kikillaykumantam prometekuchkaniku watan-watan tawa gramo qollqe qoytatas, chay qollqeqa kanqa Diosniyukupa templonpi gastokunapaqmi. ³³Chay

qollqem servikunqa Diospa qayllanpi churana tanta ruranapaq, sapa punchaw kawsaykunamanta ofrendapaq, sapa punchaw lliw kañana ofrendakunapaq hinas-pa Diosniykupa templonpi tukuy ima ruraykunapaq.

³⁴Sacerdotekunam Leviy casta runakunapiwan hinaspa llapallan runakunapiwan suertearqaniku abueloykupa ayllunman hina watan-watan Diosniykupa templonman sapa kuti qonayku yanta apanaykupaq chaynapi chay yantawan yupaychasqayku Tayta Diospa altarninpi kañanapaq, chaynam yachachikuyinkunapi qellqasqa kach-kan. ³⁵Prometekurqanikutaqmi Tayta Diospa templonman watan-watan chakrapa punta kaq rurunkunatawan fruta sachakunapa rurunta apanaykupaqpas. ³⁶Promete-kurqanikutaqmi piwi churiyutawan animalniyku punta kaq wawanta Tayta Diospa templonman pusanaykupaqpas, chay pusamunayku animalkunaqa kanan karqa vaca-kunamantawan ovejakunamantam, chay pusamunaykuqa kanan karqa Diosniykupa templonpi servikuq sacerdotekunapaqmi. Chaynataqa ruranayku karqa Diospa yacha-chikuyinpi qellqasqanman hinam. ³⁷Prometekurqanikutaqmi Diosniykupa templonpi cuartoman sacerdotekunapaq imakuna apamuytapas. Apamusaqkumá puntallaraq kuta horqosqaykutapas, kawsaykunamanta ofrendakunatapas, llapallan fruta sachakunamanta puntallaraq rurun pallasqaykutapas, puntallaraq vino horqosqaykutapas chaynataq puntallaraq aceite horqosqaykutapas. Prometekurqanikutaqmi Leviy casta runakunapaq tukuy cosechaykumanta diezmo yku apamuytapas, diezmo qonaykutaq-riki paykunam llamkasqayku llaqtakunaman hamuspa apanqaku.

³⁸Leviy casta runakuna chay diezmokunata hoqariq riptinkuqa Aaronpa mirayninmanta kaq sacerdotem paykunawan rinqa, chay Leviy casta runakunaqa chay huñumusqanku diezmokunapa diezmontaqa apaykunqaku Diosniykupa templonpi cuartomanmi. ³⁹Arí, Israelpa mirayninkunaqa Leviy castakunapiwanmi Diospaq sapaqchasqa serviciokunapa kasqan cuartoman apaykunku trigo ofrendakunatawan vino ofrendakunata hinaspa aceite ofrendakunata, chay cuartokunapiqariki kachkan Diospa servicion ruraq sacerdotekunam, chaypitaqmi kachkan punkukunawan cuentallikuqkunapas hinaspa takiqkunapas. Chayna-qa ñoqaykumá prometekuniku Diosniykupa templontaqa mana qonqaspa atiendenaykupaq.

Jerusalen llaqtapi yachaqkunamanta

(1 Cr 9:1-34)

11 ¹Chaynaqa runakunapa kamachiqninkunamá Jerusalen llaqtapiña *ya-charqaku, wakin runakunañataqmi suertearqaku Diospa sapaqchasqan Jerusalen llaqtapiña chunka runakunamanta huknin yachananaqa, chay isqonnin-tin puchuq runakunañataqmi yachananku karqa wakin llaqtakunapi. ²Hinaptinmi llapallan runakunañataq chay Jerusalen llaqtapi yachay munaqkunata alabarqaku.

³⁻⁴Israel castakunapa wakinninga *yacharqa Juda law llaqtakunapim, paykunaqa sapakamam yacharqaku llaqtankupi hinaspa chakrankupi. Chay yachaqkunaqa karqa sacerdotekunam, Leviy casta runakunam, templopi sirvientekunam chaynataq Salomonpa sirvientenkunapa mirayninmi. Juda aylu wakin runakunañataqmi Benjamin aylu wakin runakunapiwan Jerusalen llaqtapiña yacharqaku. Jerusalen llaqtapiña yachaq provinciapi jefekunaqa kaykunam: Juda aylumantam karqa: Ataias, paypa taytanmi karqa Uzias, Uziaspa taytanñataqmi karqa Zacarias, Zacariaspa taytanñataq-mi karqa Amarias, Amariaspa taytanñataqmi karqa Sefatias, Sefatiaspa taytanñataqmi karqa Mahaleel, Mahaleelqa karqa Fares sutiyoq runapa mirayninmi. ⁵Hukninñataq-mi karqa Maasics, paypa taytanñataqmi karqa Baruc, Barucpa taytanñataqmi karqa

Colhoze, Colhozepa taytanñataqmi karqa Hazaias, Hazaiaspa taytanñataqmi karqa Adias, Adiaspa taytanñataqmi karqa Joarib, Joaribpa taytanñataqmi karqa Zacarias, Zacariasqa karqa Siloni sutyoq runapa mirayninmi.⁶ Jerusalen llaqtapi *yachaq Fares casta llapallan runakunam karqa tawa pachak soqta chunkan pusaqniyoq runakuna, paykunaqa llapallankum karqaku guerrapaq alistasqa runakuna.

⁷Benjamin ayllumanta kaqkunañataqmi karqa Salu, Salupa taytanmi karqa Mesulam, Mesulampa taytanñataqmi karqa Joed, Joedpa taytanñataqmi karqa Pedaias, Pedaiaspa taytanñataqmi karqa Colaias, Colaiaspa taytanñataqmi karqa Maasias, Maasiaspa taytanñataqmi karqa Itiel, Itielpa taytanñataqmi karqa Jesaias,⁸ Salupa castamasinñataqmi karqa Gabai hinaspa Salai. Paykunam llapallanku karqaku isqon pachak iskay chunkan pusaqniyoq runakuna.⁹ Paykunapa jefenñataqmi karqa Zicripa churin Joel. Senuapa churin Judañataqmi karqa Jerusalen llaqtapi iskay kaq kamachikuq.

¹⁰Sacerdotekunañataqmi karqaku: Jedaias, paypa taytanmi karqa Joarib, Joaribpa taytanñataqmi karqa Jaquin. ¹¹Huknin sacerdoteñataqmi karqa Seraias, paypa taytanñataqmi karqa Hilcias, Hilciaspa taytanñataqmi karqa Mesulam, Mesulampa taytanñataqmi karqa Sadoc, Sadocpa taytanñataqmi karqa Meraiot, Meraiotpa taytanñataqmi karqa Ahitob, Ahitobqa karqa Diospa wasinpi kamachikuqm. ¹²Paykunaqa templopi llamkaqmasinkunapiwanmi llapallanku karqaku pusaq pachak iskay chunkan iskayniyoq. Huknin sacerdoteñataqmi karqa Adaias, paypa taytanmi karqa Jeroham, Jehorampa taytanñataqmi karqa Pelalias, Pelaliaspa taytanñataqmi karqa Amsi, Amsipa taytanñataqmi karqa Zacarias, Zacariaspa taytanñataqmi karqa Pasur, Pasurpa taytanñataqmi karqa Malquias,¹³ Paykunaqa ayllukunapa jefen castamasinkunapiwanmi karqaku iskay pachak tawa chunkan iskayniyoq runakuna. Huknin sacerdoteñataqmi karqa Amasai, paypa taytanñataqmi karqa Azareel, Azareelpa taytanñataqmi karqa Azai, Azaiapa taytanñataqmi karqa Mesilemot, Mesilemotpa taytanñataqmi karqa Imer,¹⁴ payqa guerrapaq listollaña kaq castamasinkunapiwanmi karqaku pachak iskay chunkan pusaqniyoq runakuna. Paykunapa kamachininqa karqa Gedolim sutyoq runapa churin Zabdielmi.

¹⁵Leviy casta runakunañataqmi karqa: Semaias, paypa taytanmi karqa Hasub, Hasubpa taytanñataqmi karqa Azricam, Azricampa taytanñataqmi karqa Hasabias, Hasabiaspa taytanñataqmi karqa Buni. ¹⁶Leviy casta runakunapa iskayniñ jefenkunaqa karqa Sabetai sutyoq runawan Jozabad sutyoq runam, paykunaqa Diospa templonpa hawa lawninipllamkachiqkunam karqaku. ¹⁷Diosta mañakunanku horapim takispanku payman graciasta qoqku, chay takiqkunapa maestronmi karqa Matanias, paypa taytanmi karqa Micaia, Micaiaapa taytanñataqmi karqa Zabdi, Zabdipa taytanñataqmi karqa Asaf. Bacbuquias sutyoq runañataqmi karqa ayllunkunapi iskay kaq kamachikuq. Leviy casta huknin runañataqmi karqa Abda, paypa taytanmi karqa Samua, Samuapa taytanñataqmi karqa Galal, Galalpa taytanñataqmi karqa Jedutun. ¹⁸Chaynaqa Diospa sapaqchasqan llaqtapi Leviy castakunamanta llapallan *yachaqkunaqa karqa iskay pachak pusaq chunkan tawayoq runakunam.

¹⁹Punkukunawan cuentallikuqkunam karqa Acub, Talmon hinaspa ayllunkuna, llapallankum karqaku pachak qanchis chunkan iskayniyoq runakuna.

²⁰Israel casta wakin runakunañataqmi wakin sacerdotekunapiwan hinaspa Leviy casta wakin runakunapiwan *yacharqaku Juda lawpi kaq llaqtakunapiña. Paykunaqa sapakam mam maymi allpankupi yacharqaku. ²¹Ichaqa templopi sirvientekunaqa yacharqaku Ofel Moqopim, paykunapa jefenkum karqa Ziha sutyoq runawan Gispa sutyoq runa.

²²Jerusalen llaqtapi kaq Leviy casta runakunapa jefenqa karqa Uzi sutyoq runam, paypa taytanmi karqa Bani, Banipa taytanñataqmi karqa Hasabias, Hasabiaspa taytanña-

taqmi karqa Matanias, Mataniaspa taytanñataqmi karqa Micaia. Paykunaqa karqa Asafpa miraynimanta kaqkunam, hina paykunataqmi karqa Diospa templonpi takiqkunapa maestronpas.²³ Chaynataqa rurarqaku sapa punchaw takinankupaq rey kamachikusqanraykum.

²⁴ Runakunata atiendenanpaq reypa ñawpaqninpi kaq runapa sutinñataqmi karqa Petaias, paypa taytanmi karqa Mesezabeel, paykunaqa karqaku Judapa churin Zera sutiyoq runapa mirayninkunam.

Huklaw llaqtakunapipas *yachasqankumanta

²⁵ Juda castamanta kaq wakin runakunañataqmi *yacharqa chakrasapallaña taksa llaqtachakunapi. Wakinkum yacharqa Quiriat-Arba sutiyoq llaqtapi taksa llaqtachankunapiwan, wakinñataqmi yacharqa Dibon sutiyoq llaqtapi chaynataq taksa llaqtachankunapiwan, wakinñataqmi yacharqa Jecabseel sutiyoq llaqtapi taksa llaqtachankunapiwan,²⁶ wakinñataqmi *yacharqa Josuey sutiyoq llaqtapi, Molada sutiyoq llaqtapi, Bet-pelet sutiyoq llaqtapi,²⁷ Hazar-sual sutiyoq llaqtapi, Beerseba sutiyoq llaqtapi taksa llaqtachankunapiwan.²⁸ *Yacharqakutaqmi Siclag sutiyoq llaqtapipas, Mecona sutiyoq llaqtapipas chaynataq llaqtachankunapipas.²⁹ Yacharqakutaqmi En-rimon sutiyoq llaqtapipas, Zora sutiyoq llaqtapipas, Jarmut sutiyoq llaqtapipas,³⁰ Zanoa sutiyoq llaqtapipas, Adulam sutiyoq llaqtapipas chaynataq chay iskay llaqtakunapa llaqtachankunapipas, yacharqakutaqmi Laquis llaqtapipas, tukuy chakrankunapipas hinaspa Azeca llaqtapipas tukuy llaqtachankunapiwan. Paykunaqa *yacharqaku Beerseba llaqtamanta Hinom sutiyoq wayqokamam.³¹ Benjamin casta runakunañataqmi *yacharqaku Geba sutiyoq llaqtapi, Betel sutiyoq llaqtapi llaqtachankunapiwan.³² Yacharqakutaqmi Anatot sutiyoq llaqtapipas, Nob sutiyoq llaqtapipas, Ananias sutiyoq llaqtapipas,³³ Hazor sutiyoq llaqtapipas, Rama sutiyoq llaqtapipas, Gitaim sutiyoq llaqtapipas,³⁴ Hadid sutiyoq llaqtapipas, Seboim sutiyoq llaqtapipas, Nebalat sutiyoq llaqtapipas,³⁵ Lod sutiyoq llaqtapipas, Ono sutiyoq llaqtapipas chaynataq Obra Ruraqkuna sutiyoq wayqopipas.³⁶ Wakin Levy casta runakunañataqmi *yacharqaku Juda casta hinaspa Benjamin casta runakunapa yachanan lawpi.

Sacerdotekunamantawan Leviy castakunamanta

12 ¹ Salatielpa churin Zorobabelwan hinaspa Josueywan kutimuq sacerdote tekunaqa hinaspa Leviy castakunaqa kaykunam: Sacerdotekunamantam karqa Seraias, Jeremias, Esdras,² Amarias, Maluc, Hatus,³ Secanias, Rehum, Memremot,⁴ Ido, Gineto, Abias,⁵ Mijamin, Maadias, Bilga,⁶ Semaias, Joiarib, Jedaias,⁷ Salu, Amoc, Hilcias hinaspa Jedaias. Paykunam karqa sacerdotekunapa jefenku-na chaynataq Josueyapa tiempontipay ayllunkunapas.

⁸ Leviy castamantam karqa Josuey, Binuy, Cadmiel, Serebias, Juda hinaspa Matanias, Mataniasmi castamasinkunapiwan Diosman gracias qoq takiqkunata yachachirqa.⁹ Paykunapa castamasin Bacbuquias hinaspa Uni sutiyoq runapas paykunapa chimpanpim karqa imam rurananta rurananpaq.

¹⁰ Joiacim sutiyoq runapa taytanmi karqa Josuey, Joiacimñataqmi karqa Eliasibpa taytan, Eliasibñataqmi karqa Joidapa taytan,¹¹ Joidañataqmi karqa Johananpana taytan, Johananñataqmi karqa Joduapa taytan.

¹² Joiacimpa tiempontipay ayllukunapa kamachiqnin sacerdotekunam kaykuna: Seraias castapa kamachiqninmi karqa Meraias, Jeremias castapa kamachiqninmi karqa Hananias.¹³ Esdras castapa kamachiqninmi karqa Mesulam, Amarias castapa kamachiqninmi karqa Johanan.¹⁴ Melicu castapa kamachiqninmi karqa Jonatan. Sebanias

castapa kamachiqninmi karqa Josey. ¹⁵Harim castapa kamachiqninmi karqa Adna. Meraiot castapa kamachiqninmi karqa Helcai. ¹⁶Ido castapa kamachiqninmi karqa Zacarias. Gineton castapa kamachiqninmi karqa Mesulam. ¹⁷Abias castapa kamachiqninmi karqa Zicri, Miniamin castapa kamachiqninmi karqa..., Moadias castapa kamachiqninmi karqa Piltai. Bilga castapa kamachiqninmi karqa Samua, ¹⁸Semaias castapa kamachiqninmi karqa Jonatan. ¹⁹Joirib castapa kamachiqninmi karqa Matenai. Jedaias castapa kamachiqninmi karqa Uzi. ²⁰Salai castapa kamachiqninmi karqa Calai. Amoc castapa kamachiqninmi karqa Eber. ²¹Hilcias castapa kamachiqninmi karqa Hasabias, Jedaias castapa kamachiqninmi karqa Natanael.

²²Eliasib, Joiada, Johanan hinaspa Jadua sutiyoq runakunapa tiemponpim Leviv castakunapa kamachiqnin chaynataq sacerdote kunapa kamachiqninkunapas apuntasqa karqaku, paykunaqa apuntasqa karqaku Persia nacionpi Rey Dariopa tiemponkamam. ²³Leviv castakunapa kamachiqninkunapas apuntasqataqmí karqaku reykunapa wakin rurasqankunamanta apuntananku libropi, chayna apuntasqaqa karqaku Eliasib sutiyoq runapa willkan Joahananpa tiemponkamam. ²⁴Chaynaqa Leviv castakunapa kamachiqninkunaqa karqa kaykunam: Hasabias, Serebias hinaspa Cadmielpa churin Josuey. Paykunapa chimpanpiñataqmí kachkarqa castankuna chaynapi muyuyninpi Tayta Diosta yupaychaspay payman graciasta qonankupaq. Chaynatam kamachikurqa Diospa serviqnnin David. ²⁵Almacen cuartopa hichpanpi punkuwan cuentallikuqkunam karqa Matanias, Bacbuquias, Obadias, Mesulam, Talmun hinaspa Acub. ²⁶Paykunaqa karqaku Joiacimpa tiemponpi kaqkunam, Joiacimpa taytanmi karqa Josuey, Josueyapa taytanñataqmí karqa Josadac. Paykunaqariki karqaku prefecto Nehemiaspa hinaspa Diospa leynin yachachiq sacerdote Esdraspa tiemponpi kaqkunam.

Llaqtapa murallankunata Diospaq sapaqchasqankumanta

²⁷Jerusalen llaqtapa murallankuna Diospaq sapaqchananku punchaw chayaramuptinmi tukuy hinastin *yachasqankupi maskamurqaku Leviv casta runakunata hinaspm pusarqaku Jerusalen llaqtaman chaynapi kusikuylawanña graciasta qospanku takikunawan, platillokunawan, hatun arpakanawan hinaspa taksa arpakanawan cultota ruranankupaq. ²⁸Chaynaqa Leviv castamanta takiq runakunamá hamurqaku Jerusalen llaqtapa muyuriqnninkunamanta, hamurqakutaqmi Netofa sutiyoq llaqtachakunaman tapas ²⁹chaynataq Bet-gilgal llaqtachamantapas chaynataq Geba chakrakunamantapas chaynataq Azmavet chakrakunamantapas. Takiqkunaqariki Jerusalen llaqtapa muyuriqnnipim llaqtachakunata kikinkupaq hatarirachirqaku. ³⁰Sacerdote kunam Leviv castakunapiwan chuyanchakuruspanku chuyancharqakutaq wakin runakunatapas, llaqtaman yaykuq zaguán punkukunatapas chaynataq murallatas.

³¹Chaymantam ñoqa Nehemias murallapa hawanman seqachirqani Juda law autoridadkunata, sayaykachirqanitaqmí iskayman rakinasqa achkallaña takiqkunatapas. Puntata riq takiqkunamá murallapa hawanta rirqa *alleq law Qopapata Punku lawman. ³²Chay takiqkunapa qepantam rirqa Osaias, payqa richkarqa Juda law parten autoridadkunawanmi. ³³Paywanqariki richkarqaku Azariasmi Esdraspiwan hinaspa Mesulampiwan. ³⁴Richkarqataqmí Juda sutiyoq runawan Benjaminpas chaynataq Semaiaswan Jeremiaspas. ³⁵Cornetillantinkama riqmasin sacerdote kunañaataqmí karqa Zacarias, payqa taytanñataqmí karqa Jonatan, Jonatanpa taytanñataqmí karqa Semaias, Semaiaspa taytanñataqmí karqa Matanias, Mataniaspa taytanñataqmí karqa Micaias, Micaiaspa taytanñataqmí karqa Zacur, Zacurpa taytanñataqmí karqa Asaf. ³⁶Paykuna-

wantaqmi rirqa castamasin Semaiaspas, Azaraelpas, Milalaipas, Gilalaipas, Maaipas, Natanaelpas, Judapas chaynataq Hananipas, paykunam tocachkarqaku Diospa serviqnin Davidpa tocanan kaqkunata. Paykunapa ñawpaqnintañataqmi rirqa Diospa yachachikuynin yachachiq Esdras.³⁷ Hina chaynalla murallapa hawanta rispankum Pukyuman Lloqsiq Zaguan punkupa hawanta seqarqaku "Davidpa Llaqtan" sutiyoq barriopa gradsninta, rirqakuqa Davidpa palacionpa altonta Yakuman Lloqsiq Zaguan punkuman chayanankukamam, chay zaguancariki kachkan intipa qespmunan lawpim.

³⁸ Chay takiqkunapa huknin partenñataqmi rirqa *ichoq lawman. Ñoqa Nehemiaspas chay takiqkunamat qatirqani parten runakunapiwan kuska, ñoqaykuqa rirqaniku murallapa hawantamá Hornokunapa Kanan Torrenta pasastin ancho murallakama. ³⁹ Chaymantañataqmi rirqaniku Efraín sutiyoq zaguan punku hawanta hinaspm pasarqaniku Ñawpa Zaguan hawanta, Challwa Zaguan punku hawanta, Hananeel Torre hawanta hinaspa Pachak sutiyoq torre hawanta, Oveja sutiyoq zaguan punkupa hawankama chayaruspaykum sayaykurqaniku Guardia-pa zaguannin hawanpi.

⁴⁰ Chay iskayman rakinasqa takiqkunam Diospa templonman chayaykuspa sayaykurqaku, ñoqapas riqmasiy parten kamachikuqkunawanmi chaypi sayaykurqani. ⁴¹ Cornetillakuna tocaq sacerdotekunapas hina chaynallatam rurarqaku, paykunam karqa: Eliacim, Maasics, Miniamin, Micaias, Elionai, Zacarias, Hananias, ⁴² Maasics, Semaias, Eleazar, Uzi, Johanan, Malquias, Elam hinaspa Ezer. Chaynapimá chay takiqkunaqa Izrahias sutiyoq runapa kamachisqan takirqaku.

⁴³ Chay punchawpiqa Diosmanmi ofrecerqaku sumaq achkallaña ofrendakunta chaynapim runakunapas ancha kusisqallaña karqaku Diospuni paykunataqa kusiykachisqanrayku, warmikunapas wawakunapiwanmi ancha kusisqallaña tarikurqaku. Chay Jerusalen llaqtapi kusikuyqa karukamaraqmi uyarikurqa.

Sacerdotekunapaqwan Leviy castakunapaq mikuymanta

⁴⁴ Chay tiempopim runakunata akllarqaku qori-qollqeta, ofrendakunata, punta kaq rurukunata hinaspa diezmokunata almacen cuartoman huñunankupaq. Paykunaqa akllasqa karqaku Diospa yachachikuyninman hina sacerdotekunapaq hinaspa Leviy castakunapaqpas tupaqnintu huñunankupaqmi. Chaynataqa rurananku karqa llaqtakunapa chakrankunapim. Judá lawpi *yachaqkunaqa kusisqallañam kachkarqaku sacerdotekunapa hinaspa Leviy castakunapa imam rurasqankuwan. ⁴⁵ Sacerdotekunamá Leviy castakunapiwan Diosninkuta servir-qaku, rurarkutuqmi chuyanchana kaqkunatapas, hina chaynallatam rurarqaku takiqkunapas hinaspa punkukunawan cuentallikuqkunapas. Tukuy chaykunataqa rurarqaku Davidpa hinaspa churin Salomonpa kamachisqanman hinam. ⁴⁶ Arí, Davidpa tiemponpiraqqa hinaspa Asaf sutiyoq runapa tiemponpiraqqa karqam takiqkunapa maestronkuna chaynataq Diosman alabaq takiqkunapa kamachiq-ninkunapas hinaspa Diosman gracias qoq takiqkunapa kamachiqinkunapas.

⁴⁷ Chaynaqa Zorobabelpa tiemponpiwan Nehemiaspa tiemponpiqa lliw Israel runakunam sapa punchaw qorqaku mikuykunata takiqkunaman chaynataq punkukunawan cuentallikuqkunamanpas, tupaqninanman hinataqmi qorqaku Leviy casta runakunamanpas. Leviy casta runakunapas hina chaynallatam rurarqaku Aaronpa castan sacerdotekunawan.

Nehemias corregispan imakunapas rurasqanmanta

13 ¹Chay tiempopim llapa runakunapaq leerqaku Moisespa qellqasqanta, chaypim tarirurqaku Amon casta runakunawan Moab casta runakunaqa Diospa runankunawanqa wiñaypaq mana hukllawanakunankumanta. ²Chaynaqa karqa Israel runakuna hamuchkaptin mikuywan, yakuwan mana chaskisqan-kuraykum, paykunaqariki Balaam sutiyqoq runamanmi pagarurqaku Israel runakunata ñakaykunarpaq, ichaq Diosniykum chay ñakanantaqa tikrarurqa bendicionmanña. ³Chaynaqa chay leesqanku yachachikuya imam nisqanta uya-riyuskunkum Israel runakunamanta rakirqaku llapallan forastero runakunata.

⁴Ñawpaqmantaraqmi sacerdote Eliasib karqa Diosniykupa templonpi almacen cuartokunamanta nanachikuq. Payqa Tobiaspa familiarña rikurirusqanraykum ⁵paypaq alistapurqa huk hatun cuartota, chay alistapusqan cuartoqa pasaq tiempokunapiqa karqa kawsaymanta ofrendakunapas, inciensopas, templopa servicionkunapas, trigomanta, vinomanta, aceitemanta diezmokunapas waqaychananku cuartom, chay almacenpi tukuy imapas kaqkunaqa karqa Levyi casta runakunapaqwan takiqkunapaqmi hinaspapunkukunawan cuentallikuqkunapaqmi, chaypitaqmi churaqku sacerdotekunapaq ofrendakunatas. ⁶Tukuy chaykuna pasakuptinqa ñoqa Nehemiasqa manam Jerusalen llaqtapichu tarikurqani, ñoqaqa Babilonia lawpi Rey Artajerjes kimsa chunka iskayniyoq watanmanña gobienachkaptinmi paypa kasqanman kutikurqani. Ichaq punchawkuna pasaruptinmi reymanta permisota mañakuspay ⁷Jerusalen llaqtaman kutimurqani, chay ñam musyarurqani Eliasib sutiyqoq runapa imam mana allin rurarusqantaqa. Payqariki Tobiaspaqmi huk cuartota alistarupusqa Diospa templonpa pationpi. ⁸Chay rurasqanmantam ñoqaqa sinchillataña piñakururqani hinaspam chay cuartomantaqa wischururqani Tobiaspa familiaripa tukuy ima kapuqninkunata. ⁹Hinaspam kamachirqani chay cuartotaqa chuyanchanankupaq, kamachirqanitaqmi Diospa templonpi serviciokunatas, kawsay ofrendakunatas hinaspas inciensotapas maymi kananman kutiykachinankupaq.

¹⁰Yacharurqanitaqmi Levyi casta runakunaman tupaqninta manaña qosqan-kutapas, Levyi casta runakunawan Diospa templonpi servicio ruraq takiqkunaqa ripukusqaku maymi chakrankumanñam. ¹¹Chaymi autoridadkunata nirqani:

—¿Imanasqataq Diospa templonqa kayna saquesqa kachkan? —nispa.

Chaymi sacerdotekunatawan Levyi casta runakunata huñuruspay maypim ruranankuman churarqani. ¹²Chaynapim Juda lawpi llapallan *yachaqkuna chay almacen cuartoman apamurqaku trigo diezmonkuta chaynataq vinomantawan aceitemanta diezmonkutapas. ¹³Chay almacen cuartokunapi nanachikunapaqñataqmi churarqani sacerdote Selemiastawan Diospa yachachikuyin yachachiq Sadocta, churarqanitaqmi Levyi castamanta kaq Pedaias sutiyqoq runatas. Paykunapa yanapaqnin kanampaqñataqmi churarqani Hananta, paypa taytanmi karqa Zetur, Zeturpa taytanñataqmi karqa Matanias. Chay churasqay runakunaqa allin confianza runakunam karqa. Chaynaqa paykunamá castamasinkunamanqa imapas tupaqninta aypunku karqa. ¹⁴Diosnilláy, amayá qonqaruychu kay imam rurasqaytaqa, amayá qonqaruychu qam Diosnillaypa hinaspas employkipa favorinipi tukuy allinkuna rurasqaytaqa.

¹⁵Chay tiempopim Juda lawpi rikurqani samana punchaw kachkaptintas wakin runakunaqa vinota horqonankupaq uvas sarusqankuta, rikurqanitaqmi wakin runaqa rutusqa trigotapas apamuspa asnoman churkuchkaqta, chay asnomanqa churkurqakutaqmi vinotawan uvas frutakunatas chaynataq higos frutatawan tukuy

imakunatapas. Paykunaqa hina chay samana punchawpitaqmi Jerusalen llaqtamanpas tukuy chaykunata aparqaku. Paykunatam qaqchaparqani chay punchawpi mikuy-kunata *rantikusqankurayku.¹⁶ Jerusalen llaqtapi *yachaq Tiro llaqtayoq wakin runakunapas apamurqakum challwakunatawan tukuy imakunata hinaspm samana punchaw kachkaptinpas Jerusalen llaqtapi Juda casta runakunaman rantikurqaku.

¹⁷ Chayraykum ñoqqa Juda lawpi kamachikuq runakunata qaqcharqani kaynata:

—Mana allintam rurachkankichik samana punchawpi mana samaspaqa.

¹⁸ Chaynatamá abuelonchikkunapas rurarcaku, chayraykum kikin Diosninchik kay mana allinkunata ñoqanchikman aparamuwanchik, aparamuntaqmi kay llaqtapa havanmanpas. ¿Samana punchawpi mana samaspaqa astawanraqchum munachkankichik Diosninchik piñarachiya? —nispa.

¹⁹ Jerusalen llaqtapa punkunkunaman llantuy chayaramuptinmi manaraqpas samana punchaw qallaykuchkaptin kamachirqani Jerusalen llaqtapa punkunkunata wichqanankupaq, kamachirqanitaqmi chay punchaw pasaruptinqa kichanankupapas. Chay punkukunapiqa churarcqanitaqmi wakin serviwaqniy runakunatapas chaynapi samana punchawpiqa ima cargapas ama yaykumunanpaq.²⁰ Chaynapim negociantekunapas hinaspa tukuy ima *rantikuqkunapas Jerusalen llaqtamantaqa hawapi achka kutita achikyarqaku.²¹ Paykunata qaqchaspaymi kaynata nirqani:

—¿Imanasqataq qamkunaqa murallapa qepanpi samachkankichik? Sichum huktawan chaynata ruraptikichikqa presocharusqaykichikmi —nispa.

Chaymantapunim paykunaqa manaña kutimurqakuchu samana punchawpiqa.

²² Levyi casta runakunatapas kamachirqanitaqmi chuyanchakuspanku punkunkunaman cuidaq rinankupaq chaynapi samana punchawtaqa Diosllapaqña sapaqchanankupaq. Diosmilláy, amayá qonqaruychu kay rurasqaytapas, qamqa kuyapayakuunikiman hinayá llakipayariyullaway.

²³ Chay tiempopiqa rikurqanitaqmi imaynam Juda castamanta wakin runakuna Asdod llaqtayoq warmikunawan casarakurusqankutapas, rikurqanitaqmi Amon casta warmikunawan hinaspa Moab casta warmikunawan casarakurusqankutapas.²⁴ Chaynapim paykunapa wawa-churinpá partenqa rimarqa Asdod runakunapa rimaynintawan huklaw nacionniyoq runakunapa rimaynintaña ichaqa manam rimarqakuchu Juda casta runakunapa rimaynintaqa.²⁵ Paykunawan atipanakuspaymi ñakaykurqani, wakintaqa maqaruspaiymi chukchantapas chutaparurqani hinaspm Diosrayku jurachispay kaynata nirqani:

—Amam warmi churikichikkunataqa casarachinkichikchu paykunapa qari churinkunawanqa nitaqmi qari churikichiktapas casarachinkichikchu paykunapa warmi churinwanqa, kikikichikpunipas amamá chaynataqa rurankichikchu.²⁶ Israel nacion-pa reynin Salomonpas chaynatamiki huchallikururqa huklaw nacionkunapa reyninqa pay hina mana kachkaptinpas. Paymi Diosninpa kuyasqan kasqanrayku Israel nacion-pa reyninpaq churasqa karqa. Chaywanpas paytaqa huklaw nacionniyoq warmikunam huchallirachirqa.²⁷ Chaynaqa ¿manachum ñoqaykuqa uyarchikaniku Diosninchikpa contranpi kaynaña mana allin rurasqaykichikta? Qamkunaqariki Diosninchiktra-tionarunkichik huklaw nacionniyoq warmikunawan casarakuruspaykichik —nispa.

²⁸ Joiada sutiyooq runapa huknin churintam ñawpaqniy manta qarqorurqani, Joiadaqa karqa sacerdotekunapa jefen Eliasibpa churinmi. Chay churintaqariki qarqorurqani Horon llaqtayoq Sanbalatpa masan kasqanraykum.²⁹ Diosmilláy, qamqa amayá qonqaruychu paykunataqa. Paykunaqariki sacerdote kayninkutam

millakuypaqtaña rurarunku, sacerdotekunawan hinaspa Leviy castakunawan contrato rurasqaykitapas hina chayna millakuypaqtam rurarunku.

³⁰Chaynaqa kikiypunimá sacerdotekunatawan Leviy casta runakunata imapas huklaw nacionniyoq kaqkunamanta chuyanchaqani hinaspm sapakamata may-pim ruranankuman churarqani. ³¹Kamachirqanitaqmi tiempollanpi yantatapas hinaspa punta kaq rurukunatapas apamunankupaq. Diosnilláy, qamqa favorece-wanaykipaqyá yuyariykullaway.

ESTERWAN SUTICHASQA LIBRO

Esdras librowan Nehemias libroqa willakun judiokuna huklaw nacionmanta kutimusqan-kumantam. Ester libroñataqmí willakun Persia nacionpi qeparamuq judiokunapa llakikuy vidanmanta. Chayna llaki vidapi kachkaptinkum Ester sutivoq sipas castamasinkunapa favorninpí atisqanta rurarqa.

Kay libroqa kimsa parteman rakisqam kanman:

Punta kaq partem willakun Esterpa reina rikurirusqanmanta (1-2).

Iskay kaq parteñataqmí willakun palaciopi servikuq ancha-ancha reqsisqa Aman sutivoq runa judiokunata chinkarachinapaq mana allinkuna rurasqanmanta (3-6).

Kimso kaq parteñataqmí willakun Reina Ester willaptin judiokunapa favorninpí Rey Asuero decretasqanmanta, willakuntaqmí enemigonkumanta defiendekunapaq judiokunapa favorninpí kamachisqanmantapas (7-10).

Judiokunam Purim sutivoq Fiestata ruranku tukuy chaykunata yuyarinankupaq (9:10-32).

Rey Asueropa hatun convido rurasqanmanta

1 ¹Pachak iskay chunkan qanchisniyoq provinciapim Rey Asuero gobiernar-qa. Payqa gobiernarqa India lawmanta qallaykuspam Cus lawkama. ²Chay punchawkunapi gobiernananpaqmi Rey Asueroqa Susa llaqtapi *yacharqa. Chay llaqtaqa karqa reypa yachanan llaqtam.

³Kimso watamanía gobiernachkaspanmi Rey Asueroqa huk hatun convidota rurachir-qa llapallan jefenkunapaqwan serviqninkunapaq hinaspá Persia nacionniyoq tropakunapa jefenkunapaq, rurachirqataqmí Media nacionniyoq tropakunapa jefenkunapaqpas, provin-ciakunapi prefectokunapaqpas chaynataq gobernadorkunapaqpas. ⁴Rey Asueroqa chaytaqa rurachirqa gobiernonpa riquezankunata, hatun kayninta hinaspá sumaqllaña atiyniyoq kasqanta paykunaman qawachinanraykum. Chay fiestaqa karqa parte watapunim. ⁵Chay punchawkuna pasaruptinpas qanchis punchawtawanraqmí reyqa huktawan convidota rurachirqa. Chay fiestaqa karqa palacio huertapa pationpim. Chay fiestamanqa convidas-qataqmí karqaku Susa llaqtapi llapallan yachaqkunapas. Apupas-wakchapas llapallanmi convidasqa karqaku chay fiestamanqa. ⁶Chay patio adornaq toldokunam karqa yuraq chay-nataq azul, hapiqniñ cuerda kunañataqmí karqa linomanta grosella colorniyoqkama, chay cuerda kunaqa pasachisqa karqa qollqe anillokunapa ukuntam hinaspam hapichisqa karqa marmol rumi pilarkunaman. Chaypiqa karqataqmí waqtapaykuspa tiyananku qori-qollqe-manta tiyanakunapas, maymi sayananku pampapas karqa cheqchi rumiwan chaynataq yuraqpas-yanapas marmol rumiwan sumaqllaña adornasqam. ⁷Paykunaqa upyarraku qo-riñanta vasokunapim, chay vasokunaqa karqa imaymana rikchaqmí. Vinoqa achkallañam karqa reypa allin runa kayninman hina, ⁸chaywanpas reyqa llapallan mayordomokunatam kamachirqa pitapas mana upyay munaqtaqa ama hikutanankupaq, chaynapi munasqanku-

man hinalla sapakama tomanankupaq.⁹ Vasti sutiyoq reinapas warmikunapaqmi rurarqa huk hatun convidota, chay convidotaqa rurarqa Rey Asueropa palacionpim.

¹⁰ Qanchis kaq punchawpi vino upyasqanwan Rey Asuero kusisqa karuspanmi kacharqa qanchis serviqninkunata. Paykunam karqa Mehuman, Bizta, Harbona, Bigta, Abagta, Zetar hinaspa Carcas. ¹¹ Chay runakunaqa kachasqa karqaku Reina Vastita coronasqata reypa ñawpaqniniman pusamunankupaqmi chaynapi kamachikuqkunapiwan llapallan runakuna sumaqllaña kayninta qawanankupaq. Payqa ancha buenamoza warmim karqa. ¹² Ichaqa Vasti sutiyoq reinaqa manam hamuya munarqachu. Reypuni serviqninkunawan qayachichkaptinpas manam payqa hamuya munarqachu. Paypaq rey anchallataña hukmanyaruspanmi hinaspa piñakuruspanmi ¹³ qayachimirqa tiempokunamanta yachaq runakunata. Reypa costumbrenmi karqa leykunamantawan allin arreglo ruraymanta yachaq-kuna tapukuy. ¹⁴ Paypa ñawpaqninmanmi huñunakamurqaku Carcena sutiyoq runa, Admata sutiyoq runa, Tarsis sutiyoq runa, Meres sutiyoq runa, Marcena sutiyoq runa hinaspa Memucan sutiyoq runa. Chay qanchisnintin runakunaqa karqa Persia nacionmanta chaynataq Media nacionmanta jefekunam, paykunaqa karqa reypa qayllanman yaykuspa paypa gobiernonpi hatun kamachikuqkunam. ¹⁵ Chaynaqa reymá paykunata tapurqa leyman hina Reina Vastiwan imam rurananmanta. Payqa chayna ruraytaqa piensarqa serviqninkunawan qayachimuchkaptin reinaqa mana kasukusqanraykum.

¹⁶ Chaymi Memucan sutiyoq runa reypa hinaspa kamachiqninkunapa ñawpaq-ninpi nirqa:

—Manam reypa contrallanpichu Reina Vastiqa huchallikurun aswanqa hu-challikurun llapallan kamachiqkunapa contranpiwan Rey Asueropa llapallan provinciankunapi kaq llapallan runakunapa contranpim. ¹⁷ Reinapa kay rura-rusqantaqa llapallan warmikunachá yacharunqaku hinaspachá qosankutapas despreciaspanku kaynata ninakunqaku: “Rey Asuerom kamachirqa Reina Vasti ñawpaqninman hamunanpaq ichaqa manam hamurqachu” nispa. ¹⁸ Chaynaqa Persia nacionniyoq chaynataq Media nacionniyoq allin reqsisqa señorakunapas reinapa imam rurarusqanta uyariruspankuchá hina chaynatataq ruranqa-ku qosankupa contranpi, chaynapich paykunaqa qosankuta desprecianqaku hinaptinchá qosankupas llumpayllataña piñakunqa. ¹⁹ Reynilláy, allinpaq rikchakapustukiqa mosoq decretotayá qoykuy hinaptinyá chay decretoqa willachisqa kachun. Persia nacionpa chaynataq Media nacionpa leyninkunaman hinayá mana cambiasqa kananpaq rurasqa kachun chay decretoqa. Chay decretoman hinataq-yá reina Vastiqa amaña qayllaykimanza hamuchunchu, paymantapas aswan allin warmiñayá reina kananpaqqa akllasqa kachun. ²⁰ Chay decreto qosqaykiqa lliwpa yachasqantaqmi kanan tukuy gobiernasqayki provinciakunapipas chaymi llapallan warmikunaqa apupas-wakchapas qosankuta respetanqaku —nispa.

²¹ Reypaq chaynataq kamachikuqkunapaqpas chay Memucan sutiyoq runapa rimasqan allinpaq rikchakapuptinmi chayman hina reyqa rurarqa. ²² Chaymi reyqa cartakunata apachirqa gobiernasqan llapallan provinciakunaman, chay cartakunataqa apachirqa sapa provinciapa imaynam qellqanankuman hinam hinaspa llapa runakunapa imaynam rimayninkuman hinam. Llapallan qosakuna wasinkupi kamachikuq kananpaqmi chay cartakunaqa apachisqa karqa. Llapallan runakunapa rimayninman hina willachisqa kananpaqmi chay cartakunaqa qellqasqa karqa.

Esterña reina kananpaq akllasqa kasqanmanta

2 ¹Manapas unaymantam piñakuynin taniruptin Rey Asueroqa yuyarirurqa Vasti sutiyoq warmipa contranpi sentenciasqanmanta. ²Chaymi serviqnin-kuna reyta nirqaku:

—Reynilláy, qampaqyá maskamuchunku buenamoza doncella sipaskunata.

³Qampuniyá akllay gobiernasqayki provinciakunapi chay doncella maskamuq runakunata. Paykunayá *yachasqayki Susa llaqtaman pusamuchunku buenamoza doncella sipaskunata. Chay sipaskunaqa kanqaku warmikuna waqaychaq serviqniki Hegai sutiyoq runapa cuidasqanmi, payñachiki qonqa pachakunatapas hinaspa perfumekunatapas chay doncelakunamanqa. ⁴Sonqoykiman hina kaq sipaschiki kanqa reina Vastipa rantinpiqa —nispa.

Chayna nisqanku reypaq allin rikchakapuptinmi chaynata rurarqa. ⁵Reypa *yachasqan Susa llaqtapim yacharqa Mardoqueo sutiyoq Judio runa, payqa karqa Benjaminpa castanmanta kaqmi, paypa taytanqa karqa Jair sutiyoq runam, Jairñataqmí karqa Simei sutiyoq runapa miraynin, Simeiñataqmí karqa Cis sutiyoq runapa miraynin. ⁶Mardoqueoqa Jerusalen llaqtamanta preso riqkunawanmi pusasqa karqa, payqa pusasqa karqa Juda nacionpi Rey Jeconiaswan kuskam. Rey Jeconiasqa Babilonia nacionpi Rey Nabucodonosorpa pusachisqanmi karqa. ⁷Mardoqueom uywakurqa tionpa churin Ester sutiyoq primanta, hebreo rimaypim Esterpa sutinga karqa Hadasa, payqa karqa mana tayta-mayoqmi. Ichaqa payqa karqa allin rikchayniyoq buenamozam. Paytaqa tayta-maman wañukuptinmi Mardoqueoña churichakuykuspa uywakurqa. ⁸Reypa kamachikusqan decretokuna willakusqa karuptinmi reypa *yachasqan Susa llaqtaman achka sipaskunata huñuramurqaku, chaypim Hegai sutiyoq runapa waqaychasqan karqaku. Esterpas reypa wasinman pusasqa kaspamá Hegai sutiyoq runapa makinman churasqa karqa. ⁹Paymi sipasta kuyapayaykuspan yanapaypaq-yanaparpa, tukuy munasqanman hinam adorno-kunawanpas churachirqa, mikuykunatapas allinllantataqmí mikuchirqa. Qorqataqmí reypa palacionpi kaq akllasqa qanchis sirvientakunatapas hinaspm chay sipaskunatawan kuskata pausaraq warmikunapa yachanan wasipi sumaqnin kaq cuartokunaman.

¹⁰Esterqa manam willakurqachu maylaw llaqtayoq kasqantapas nitaq pipa ayllunmi kasqantapas, chaynataqa rurarqa Mardoqueopa yachachisqanman hinam.

¹¹Sapa punchawmi Mardoqueoqa warmikunapa *yachasqan patiopa chimpanpi purikacharqa. Payqa chaynataqa rurarqa Ester imaynam kasqan yachaykuya munaspanmi chaynataq paywanqa imam rurasqankuta yachaykuya munaspanmi.

¹²Warmikunapaq leyman hina chunka iskayniyoq killa pasaruptinmi sapakama sipasman tuparqa reyman yaykunanku. Allichapakunanku tiempoqa kaynam karqa: Soqta killam mirra aceitewan cuerponkuta untakuqku, soqta killañataqmí warmikunapa imaynam rurananman hina miski asnaq aceitewan untakuqku. ¹³Reyman yaykunanaq sipasman tuparamuptinmi tukuy ima mañakusqanta qoykurqa chaykunawan adornasqa warmikunapa wasinmanta reypa palacionman rinanpaq. ¹⁴Sipasmi reyman yaykuq tutaykuqta, paqarin tutamantañataqmí pasaq huk wasimanña otaq reypa compañerankunapa kasqanmanña. Chay wasipiqa Saasgaz sutiyoq runam cuentallikurqa warmikunamanta. Yapatawanqa manam reymanqa yaykuqkuñachu, yaykuspaqa-yaykuq rey munaptillanmi otaq sutinpi qayachimuptillanmi.

¹⁵Esterqa karqa Mardoqueopa tion Abihailpa churinmi hinaspa Mardoqueopa churichakusqanmi. Reyman yaykunanaq Esterman tuparuptinqa allichapakunanaqqqa

manam imatapas mañakurqachu, churaspacha-churakurqa reypa serviqnin warmikuna waqaychaq Hegai sutiyoq runapa nisqallantam. Estertaqa llapallan qawaqninkunam kuyarurqaku.¹⁶ Chaynaqa Estertamá pusarqaku Rey Asuero kasqanman, chaynataqa rurarqaku Rey Asuero qanchis watamanña gobier nachkaptinmi, chay pusasqanku killapa sutiñmi karqa Tebet killa.¹⁷ Reymi llapallan kuyasqan warmikunam antapas Ester kaqta kuyarurqa. Llapallan sipaskunam antapas Ester kaqtam reyqa favorecespan umanman coronawan coronaykachirqa, paytaqa Vastipa rantiñpim reina kananpañia akllaykurqa.¹⁸ Chaymantam Esterpa sutiñpi rey hatun convidota rurarqa llapallan kamachiqkunapaqwan serviqninkunapaq. Provinciankunapi *yachaqkunatapas fiesta ruranankupaqmi kamachirqa, regalokunatapas qorqataqmi reypa allin sonqo kasqanman hina.

Reypa contranpi hoqarikuqkunata Mardoqueo denunciasqanmanta

¹⁹ Sipaskuna yapamanta huñunasqa kachkaptinmi Mardoqueo reypa zaguán punkunpi tiyachkarqa. ²⁰ Esterqa Mardoqueopa kamachisqanman hinam mana willakurqachu may llaqtayoq kasqantapas nitaq pipa ayllunmi kasqantapas, Esterqa Mardoqueopa nisqantam ruraq paypa makinpi kachkaptin yachachisqanman hina. ²¹ Chay punchawkunapi reypa zaguán punkunpi Mardoqueo tiyachkaptinmi punkupi guardiakuna otaq reyta serviq iskay runakuna Rey Asuero contranpi rabiallawanña wañurachinankupaq rimanakurqaku, chay runakunaqa karqa Bigtanwan Teresmi. ²² Aswanqa Mardoqueom chayta yacharuspan reina Esterman willaykurqa, Esterñataqmi reyman willaykurqa Mardoqueopa sutiñpi. ²³ Chay asuntomanta tapukachakuspankum yachururqaku cheqap kasqanta, chayraykum reypa iskaynín runankunaqa warkusqa karqaku, kaymi qellqasqa karqa reypa qayllanpi reypa gobier nasqanmanta apuntana qellqapi.

Judiokunapa contranpi Aman hoqarikusqanmanta

3 ¹ Chaykuna pasaruptinmi Rey Asuero hatuncharqa Agagpa mirayninmanta kaq Hamedata sutiyoq runapa churin Amanta, tiyanantapas churururqa paywan kaq llapallan kamachiqkunapa tiyananmantapas aswan altopiraqmi. ² Chaymi reypa zaguán punkunpi kaq llapallan serviqninkuna Amanpa qayllanpi qonqoranpa pampaman kumuykurqaku, chaynataqa rurarqaku reypuni kamachikusqanraykum, Mardoqueom ichaqa mana qonqorakurqachu nitaq kumuykurqachu.

³ Chaymi zaguán punkupi kaq reypa serviqninkuna Mardoqueota nirqaku:
—¿Imanasqataq manaqa kasukunkichu reypa kamachikuyntinta? —nispa.

⁴ Sapa punchaw chaynata tapupayachkaptinkupas manam payqa kasukurqachu chaymi Amanman willaykurqaku cheqaphus Mardoqueoqa chayna rurasqanpi hinalla kananpaq, ñam Mardoqueoqa willakururqaña Juda nacionniyoq kasqanta. ⁵ Amanñataqmi qawaykurqa paypa qayllanpiqa Mardoqueo mana qonqorakusqanta nitaq mana kumuykusqanta chaymi payqa anchallataña rabiarurqa. ⁶ Mardoqueollata wañurachiy munasqanqa asllapaq rikchakapuptinmi, Amanqa munarqa Mardoqueopa lliw castankunatawan tukuryuta, payqa munarqa Rey Asuero gobiernasqanpi *yachaq llapallan judio runakuna wañurachiytam. Ñataqmí willaykurqakuña pikunam Mardoqueopa ayllunkuna kasqantapas.

Judio runakuna wañuchisqa kanankupaq decretomanta

⁷ Nisan sutiyoq killapim otaq watapa qallariynin killapim Rey Asuero chunka iskayniyoq watamanña gobier nachkaptin Amanpa ñawpaqninpi “pur” nisqanku

sueteta choqarqaku, chaytaqa rurarqaku judio runakunata haykapim wañuchi-nankupaqmi otaq ima killapim chaynataq ima punchawpim wañuchinankupaqmi, hinaptinmi Adar sutiyooq killapi hinaspa chay killapa chunka kimsayoq punchaw-nipi tuparurqa. ⁸Chaymi Amanqa nirqa Rey Asuerota:

—Gobiernasqayki provinciakunapim cheqesqa hinaspa rakinasqa huk casta runakuna *yachachkan, leyninkupas sapaqmi llapallan runakunapa leynin-mantapas, chay runakunaqa manataqmi leynikitapas kasukunkuchu, chayna kawsasqankuqa manam allinpunichu qampaqqa. ⁹Allinpaq rikchakapusuptikiqa decretyakuyá paykuna chinkachisqa kanankupaq, ñoqañataqmi kimsa pachak kimsa chunkan kilo qollqeta qosaq qori-qollqeki waqaychaqman —nispa.

¹⁰Chaymi reyñataq makinmanta anillonta horqoykuspan judio runakunapa enemigon Amanman qoykurqa, payqa karqa Agag sutiyooq runapa miraynin Ha-medata sutiyooq runapa churinmi. ¹¹Amantamá rey kaynata nirqa:

—Qollqe munachiwasqaykiqa qampaqyá kachun, chay runakunawanqa tan-teasqaykiman hinayá ruray —nispa.

¹²Watapa qallariynin killapa chunka kimsayoq punchawninpim reypaq qellqaq-kuna qellqarqaku Amanpa lliw kamachikusqanman hina reypa prefectonkunaman, sapa provinciapi kaq subprefectokunaman hinaspa sapa llaqtapi gobernadorkunaman, qellqarqakuqa sapa provinciapi imaynam qellqasqankuman hinam chaynataq llapa runakunapa rimayninkuman hinam. Rey Asueropa sutinpi qellqaspankum paypa anillonwan sellarqaku. ¹³Carta apaqkunatam chaylla pasachirqaku reypa gobiernasqan llapallan provinciakunaman. Chay decretopim kamachisqa karqa chunka iskayniyoq killapa otaq Adar sutiyooq killapa chunka kimsayoq punchawninpim judio runakunata wañuchinanku-paq, paykunataqa huk punchawllapi wañuchispam chinkachinanku karqa mozokuna kaptinpas, yuyaqkuna kaptinpas, wawakuna kaptinpas chaynataq warmikuna kaptinpas, kamachirqataqmi kapuqpinkunata hapikuykunankupaqpas. ¹⁴Sapa provinciakunamanmi kay qellqasqa leypa copianqa apachisqa karqa chaynapi llapallanku chay punchawpiqa judio runakunapa contranpi chaylla hatarinankupaq. ¹⁵Reypa *yachanan Susa llaqtapiim chay leyqa qosqa karqa chaymi reypa kamachisqanrayku kallpayllaman carta apaqku-naqa lloqisirqaku, Aman sutiyooq runaññataqmi reywan tiyaykuspa upyakurqaku, Susa llaqtapiñataqmi runakunaqa ancha hukmanyasqallaña karqaku.

Contrankupi decretorayku judio runakuna llakikuypì kasqankumanta

4 ¹Tukuy kaykunata Mardoqueo yacharuspanmi pachankunata llikipakurqa hinas-pam luto pachawan pachakuruspan uchpawantas maqchikurqataq umanman hinaspm llaqtapa chawpinta pasarqa llakimanta qapariyllawanña. ²Luto pachawan reypa palacion ukuman yaykunanpaq mana permitisqa kasqanraykum payqa punku-malla chayarqa. ³Reypa kamachisqan decreto sapa provinciakunaman chayasqanpim judio runakunaqa karqaku huk hatun llakikuypì, chayraykum paykunaqa ayunowan qaparkachastin luto pachawan churakurqaku, puñurqakupas uchpakunapiñam.

Castankunapa favorinpi reyta Ester mañakusqanmanta

⁴Serviqnin sipaskunam yaykuspangu Esterman willarqaku, hina chaynallatataqmi willarqaku serviqnin runakunapas, reinapas sinchillataña llakikuspanmi Mardo-queoman pachata apachirqa chaynapi chay luto pachankunata horqokuspan chay apachisqan pachawanña pachakunanpaq, ichaqa payqa manam chaskirqachu. ⁵Reypa

churasqan serviqnin Hatac sutiyoq runata Ester qayaykuspanmi Mardoqueoman kacharqa chaynapi imam pasakusqanmantawan imanasqam chayna pachasqa kasqanmanta tapumunapanqa.⁶ Chaynapim Hatac sutiyoq runaqa lloqsirqa Mardoqueowan tupananpaq, Mardoqueoqa reypa palacionpa chimpan plazapim kachkarqa.⁷ Mardoqueom payman willarqa tukuy ima pasakusqanmantawan imaynam judio runakunaqa chinkachisqa kanankumanta, willarqataqmí Aman sutiyoq runaqa reyman qollqe qoy munasqantapas, payqa chay qollqetaqa ofrecekurqa judio runakuna wañuchisqa kanankupaqmi.⁸ Qorqataqmí judio runakuna chinkachisqa kanankupaq Susa llaqtapi decreto qosqanpa copiantapas chaynapi Esterman qawaykachiptin paypas leenanpaq. Kunarqataqmí reyman rispa paypa qayllanpi castankunapa favorinipi mañakunanpanpaqpas.

⁹Hatac sutiyoq runa Esterpa kasqanman kutirispanmi willarqa Mardoqueopa willamusqankunata. ¹⁰Chaymi Esterqa Hatac sutiyoq runawan Mardoqueoman kaynata willachimurqa:

¹¹—Reypa llapallan serviqninkunawan gobiernasqan provinciakunapi runakunaqa yachankupunim reypa leyninga kayna nisqanta: “Qaripas otaq warmipas mana qayasqa kachkaspan reypa ukulaw pationman yaykuqqá wañuchisqam kanqa, yaykuspapqa-yaykunman pimanpas qori tawnanta rey haywariykuptillanmi” nispa. Ñoqaqa kimsa chunka punchawñam mana qayasqachu karqani reyman yaykunaypaqqa.

¹²Esterpa nisqankunamat willarqaku Mardoqueoman, willaykuptinkum payñataq Esterman kunarqa kaynata:

¹³—¿Reypa palacionpi kaspaykichum wañunaykimanta judia kachkaspapas lluptiyta piensachkanki? ¹⁴Sichum kunan rimarinayki kachkaptin upallakuykuptikiqa judio runakunapa libraqninqa huklawmantachiki hamunqa, chaywanpas qamqa taytaykipa ayllunkunapiwanmi puchukanki. Ichapas kunan hina horapaq reina kayman qamqa chayarqanki —nispa.

¹⁵Chaymi Esterñataq willachimurqa kaynata:

¹⁶—Susa llaqtaman rispaykiyá judio runakunata huñuramuy hinaspa-yá ayunaychik ñoqapaq, kimsa punchawpunim tutantin punchawnintin ama mikunkichikchu hinaspapas amataqmí tomankichikchu. Ñoqapas serviqnii sipaskunawanmi ayunasaq, leyman hinaqa mana yaykuna kachkaptinpas reymanmi yaykusaq, wañunay kaptinpas hinachiki wañurusaq —nispa.

¹⁷Chaymi Mardoqeo pasaspan Esterpa tukuy kamachisqanta hina rurarqa.

Reypa qayllanman Esterpa yaykusqanmanta

5 ¹Kimsa punchaw pasaruptinmi Ester pachakurqa reina pachawan hinaspam reypa kanan patioman yaykurqa, chay patioqa karqa reypa salanpa chimpanpim, reyqa tiyachkasqa hina maymi tiyananpim, chay tiyananqa karqa palacioman yaykunapa chimpanpim. ²Payqa reina Esterta patiopi sayachkaqta rikuykuspanmi favoreceykurqa, makinpi kaq qorimanta tawnanta haywariykuptinmi Esterñataq asuykuspan tawnanpa puntanta llapchaykurqa. ³Chaymi reyñataq tapurqa:

—Reina Ester ¿imataq pasasunki? ¿Imataq qampa mañakuynikiqa? Ñoqaqa gobiernasqay nacionsqayman parteykusqaykim —nispa.

⁴Chaymi Esterñataq nirqa:

—Reynilláy, agradoykipaq kaptinqa kunanyá Amanwan kuska hamuychik convido rurasqayman —nispa.

⁵Hinaptinmi reyñataq kamachikurqa:

—Chaypunilla riychik Esterpa mañakusqanman hina, qayamuychiktaqyá Amantapas —nispa.

Chaynapimá reyqa hamurqa Esterpa rurachisqan convidoman. ⁶Reymi convidopi vinota tomachkaspan Esterta nirqa:

—¿Imatataq mañakuwanki qanman qonaypaq? ¿Imataq qampa mañakuyniki-qa? Ñoqaqa qoykusqaykim gobiernasqay nacionpa partentapas —nispa.

⁷Chaymi Esterñataq nirqa:

—Ñoqapa mañakuyniyqa hinaspa ruegakuuniyqa kaymi:

⁸Reynilláy, sichum favorecewaspaykiqa kay mañakusqaytawan ruegakusqay-tayá “arí” niykullaway, chaskiykullawayá agradoykipaq kaptinqa, paqarinýa huktawan hamuy Amanpiwan kuska rurachisqay convidoman, paqarinñam maña-kusqayki imam mañakunaytaqa —nispa.

Mardoqueota warkurachinanpaq Aman alistakusqanmanta

⁹Chay punchawmi Aman ancha kusisqallaña lloqsirqa aswanqa reypa palacionpa punkunpi Mardoqueota rikuruspanmi paypa contranpi anchallataña rabiarurqa, payqa rabiarurqa ñawpaqninpi Mardoqueo mana sayariptinmi nitaq manchakuyllamanta-pas mana kuyuriptinmi. ¹⁰Chaywanpas aguantakuykuspanmi Amanqa wasinman chayarurqa hinaspm qayachimurqa amistadninkunata, qayachimurqataqmí warmin Zerestapas. ¹¹Paykunapa qayllanpim alabakurqa achkallaña qori-qollqenkunamanta, alabakurqataqmí achkallaña churinkunamantapas, tukuy imawan rey hatunyara-chisqanmantapas, kamachikuqkunapa hawanpi kasqanmantapas chaynataq reypa serviqninkunapa hawanman rey churasqanmantapas. ¹²Amanqa nirqataqmí:

—Reina Esterqa manam pitapas convidarqachu reywan kuskataqa ichaq ñoqallatam qayaykuwan, ñoqaqa paqarinpaqpas reywan kuskam convidasqa kachkani, ¹³chaywan-pas tukuy chaykunaqa manam gustoypaqchu, chaynaqa kachkani Mardoqueo sutiyooq judio runata sapa kutilla reypa palacionpa punkunpi tiyaqta qawaspaymi —nispa.

¹⁴Chaymi warmin Zereswan llapallan amistadninkuna kaynata nirqaku:

—Iskay chunka iskayniyoq metro sayayniyoq warkunatayá rurachiy hinas-payá paqarinpuni reyta niy chaypi Mardoqueo warkusqa kananpaq, chaynapiyá qamqa kusisqaña yaykuy convidoman —nispa.

Chayna nisqanku Amanpa agradonpaq karuptinmi payqa rurachirqa huk warkunata.

Mardoqueopa vencesqanmanta

6 ¹Chay tutam reyqa mana puñuya atirqachu hinaspm kamachirqa pasaq tiempokunapi sucedekusqanmanta qellqasqankuta qayllanman apamus-panku leenankupaq. ²Chay qellqapim tarirurqaku Bigtan hinaspa Teres sutiyooq runakunapa contranpi Mardoqueopa denunciasqanta, chay runakunaqa iskay-ninkum karqaku reypa punkunwan cuentallikuqkuna, paykunaqa Rey Asuero wañurachiytam munarqaku. ³Chaymi rey tapurqa:

—¿Mardoqueotaqa yaqachum imallawanpas favorecerqaku otaq yaqachum ima cargollatasqas qorqaku? —nispa.

Hinaptinmi reypa serviqninkuna nirqaku:

—Manam imallatasqas paypaqqa rurarqakuchu —nispa.

⁴Patiopi huk kaqnin puriqta uyarispanmi rey tapurqa:

—¿Pitaq purichkan patiopiqa? —nispa.

Chay ratoqa Amanmi reypa palacionpa hawa lawnин patioman chayaramuspan chaypi kachkarqa, payqa chaypiqa kachkarqa rurachisqan warkunapi Mardoqueota warkuchinanmanta reyman ninanpaqmi.

⁵Hinaptinmi reypa serviqninkuna nirqaku:

—Wak patiopi sayaq runaqa Amanmi —nispa.

Chaymi reyñataq nirqa:

—Yaykumuchun —nispa.

⁶Aman yakyuramuptinmi reyñataq payta tapurqa:

—¿Imaynataq hatunchasqa kanman reypa hatunchay munasqan runaqa? —nispa.

Chaymi Amanñataq sonqonpi piensarirqa:

—¿Pitaq reypa hatunchay munasqanqa kanman mana ñoqa kaspaqa? —nispa.

⁷Chaymi Amanqa reyta nirqa:

—Reypa hatunchay munasqan runapaqqqa ⁸apamuchunkuyá reypa pachankunta, payqa reypa sillakunan caballopí sillachisqayá kachun, churachunkutaqyá reypa umanpi kaq coronawanpas. ⁹Ancha reqsisqa serviqninmanyá qochunku reypa pachankunatawan caballonta chaynapi chay pachakunawan reypa hatunchay munasqan runata pachachinankupaq, chay silladapa puntanta rispankuyá qayaykachakuchunku kaynata: “Kaynatapunim reyqa hatunchan hatunchay munasqan runataqa” nispa.

¹⁰Chaymi reyqa Amanta nirqa:

—Utqaymanyá horqomuy pachakunay pachakunata, pusamuytaqyá caballoytapas hinaspayá nisqaykiman hina ruramuy Mardoqueo sutivoq judio runawan otaq palaciopa punkunpi tiyaqwan, amam qonqankichu tukuy imapas nisqaykiman hina paywan rurayta —nispa.

¹¹Chaymi Amanqa chay pachakunata hapiykuspan chaynataq caballotapas alistikuspan Mardoqueota pachachirqa hinas pam caballopí silladata pulsarqa llaqtapa plazanta, payqa ñawpaqni tam rirqa kaynata qaparistin:

—Kaynatapunim reyqa hatunchan hatunchay munasqan runataqa —nispa.

¹²Chaymantam Mardoqueoqa kutirirqa reypa palacionpa punkunman, Amanñataqmí anchá llakisqallaña umantapas tapakuykuspan wasinman kutikurqa kalipaylla. ¹³Amanmi tukuy ima pasarusqanmanta willakurqa Zeres sutivoq warminman, willakurqataqmí llapallan amistadninkunamanpas chaymi yachaysapa runakuna warmin Zerespiwan kaynata nirqaku:

—Chay Mardoqueo judio kaptinqa paypa ñawpaqni pim wichiyyataña qallaykunki, paytaqa manam venceyta atiwaqchu, aswanqa cheqaptapunim wichiypaqñia-wichiykunki —nispa.

¹⁴Paykunawan parlachkaptinraqmi reypa serviqninkuna chayarurqaku utqayllamanña Esterpa convido rurasqanman Amanta pulsankupaq.

Aman warkusqa kasqanmanta

7 ¹Reyqa Amanwan kuskamá rirqa reina Esterpa convido rurasqanman. ²Chay iskay kaq punchaw convidopi vinota tomachkaptinkum Esterita rey nirqa:

—Reina Ester ¿imataq qampa mañakuynikiqa? ñoqaqa imapas mañakuwasqaykitam qosqayki, gobiernasqaypa partentapas qoykusqaykim —nispa.

³Chaymi reina Esterñataq nirqa:

—Reynilláy, qampa favorecesqan kaptiyqa chaynataq qampa agradoykipaq kaptiyqa mañakusqaytayá uyariykullaway. Qamqa vidaytayá qoykullaway, chaynataqyá sal-

vaykuytaq castaykunapa vidantapas.⁴ Ñoqaqa castaykunapiwan kuskam rantikusqaña kachkaniku, ñoqaykuqa ñakarichisqa, wañuchisqa, chinkachisqa kanaykupaqñam citasqa kachkaniku. Sirvientekuna kanaykupaq rantikusqa kaspachiki ñoqaqa upallakuykuyman, chayna kaptinqa manach qampa umayki nanachiq hamuymanchu karqa —nispa.

⁵Hinaptinmi Rey Asueroñataq reina Esterita tapurqa:

—¿Pitaq chayqa? ¿Maypitaq kachkan chayna ruray munaq runaqa? —nispa.

⁶Hinaptinmi Esterñataq nirqa:

—Chay enemigoysi runaqa hinaspa contraykupi sayariq mana allin ruraq runaqa kay Amanmi —nispa.

Chaymi Amanqa mancharikururqa reypa hinaspa reinapa qayllanpi.⁷ Chaymi reyqa piñakuruspan hatarirurqa convidomanta hinaspm pasakurqa palacionpa huertanman. Amanñataqmí qeparqa vidanmanta reina Esterita ruegakunanpaq, Amanqa cuentatam qokururqa payta wañurachinanpaq reyqa churakuykusqanta.⁸ Huertamanta convido salaman rey kutiramuptinmi waqtapaspa tiyanan kamapi Ester kachkaptin Amanpas wischukuykuspanqa chay kamapa waqtanpi kachkasqa, hinaptinmi rey nirqa:

—¿Hina palaciopichu reinatas abusaytaraq munarqanki? —nispa.

Rey chaynata niruptinmi Amanpa uyanta taparurqaku.⁹ Chaymi reypa serviq-nin Harbona sutiyoq runa nirqa:

—Amanpa wasinpim kachkan iskay chunka iskayniyoq metro altoyoq warkuna, chaytaqa kikin Amanmi rurachirqa reypa favornini rimariq Mardoqueopaq —nispa.

Chaymi rey kamachirqa:

—Chaynaqa Amantayá chaypi warkumuychik —nispa.

¹⁰Chaymi Amantaqa warkururqaku Mardoqueopaq rurachisqan warkunapi, chayñam reypa piñakuynin pasarurqa.

Judio runakunapa favornini decretomanta

8 ¹Hina chay punchawllapim Judio runakunapa enimigon Amanpa wasinta Ester-manña Rey Asuero qoykurqa, Mardoqueoñataqmí reypa serviqnin kananpaqña yaykurqa, chaynataqa rurarpa ayllu kasqankumanta Ester willakusqanraykum.² Chaymi Amanmanta qechusqan anillota horqoykamuspan Mardoqueomanña qoykurqa. Esterpas Mardoqueotaqa churarqa Amanpa kapuqinkunapa hawanpiñam.³ Chaymantam reyta huktawan reina Ester rimapayarqa, payqa reypa ñawpaqnini qonqorakuykuspanmi waqayllawanña ruegakurqa Agagpa miraynin Aman sutiyoq runapa decreto rurasqan-kuna anulasqa kananpaq, chaynapi judio runakunapa contranpi piensasqapas amaña cumplikunanaqa.⁴ Chaymi reyqa Esterman haywariykurqa qori tawnanta hinaptinmi Esterqa hatariykuspan sayaykurqa reypa ñawpaqniniña.⁵ Hinaspm kaynata nirqa:

—Sichum qampa agradoykipaq kaptiyqa hinaspa qayllaykipi favornikita tariruptiyqa chaynataq mañakusqaypas allin kaptinqa chaynataq kuyakuynikipas ñoqapaq kaptinqa llapallan provinciaykikunamanyá qellqasqa kachun chaynapi Amanpa tantearusqanmanta cartakuna yanqachasqa kananpaq. Chay Amanqa karqa Agagpa mirayninmanta kaq Hamedatapa churinmi. Amanqa kamachikurqa llapallan provinciakunapi judio runakuna puchukachisqa kanankupaqmi.⁶ ¿Imanispataq qawayman castaykuna ñakariypi kaptin-kuqa? ¿Imaynamá ñoqaqa aylluykunapa puchukasqantaqa qawakuyman? —nispa.

⁷Chaymi Rey Asueroñataq reina Esterawan judio Mardoqueota nirqa:

—Ñoqaqa Estermanmi qoykuniña Amanpa wasinta, Amantapas warkurachi-niñam judio runakunapa contranpi sayarisqanmanta.⁸ Qamkunayá qellqaychik

judio runakunaman ñoqapa sutiypi tanteasqaykichikman hina hinaspataqyá anilloywanpas selloychiktaq. Reypa sutinpi qellqasqa chaynataq anillonwan sellasqa decretotaqa manañam yanqachayta atinmankuchu —nispa.

⁹Chaymi reypaq qellqaqkunata qayachimurqaku Sivan sutiyoq kimsa kaq killapa iskay chunka kimsayoq punchawninpi hinaptinmi Mardoqueopa tukuy kamachisqanta hina qellqarqaku, qellqarqakumá judio runakunamanpas, prefectokunamanpas, subprefectokunamanpas chaynataq India provinciamanta qallarispa Cus provinciakama pachak iskay chunkan qanchisniyoq provinciakunapi kaq hatun kamachikuqkunamanpas. Qellqarqaqa sapa provinciapa imaynam qellqasqankuman hinam chaynataq llapallan runakunapa rimayninkuman hinam. Judio runakunamanpas qellqarqataqmí imaynam qellqasqankuman hina chaynataq imaynam rimayninkuman hina. ¹⁰Rey Asueropa sutinpi qellqaspamá hina paypa anillonwantaq sellarqakupas hinaspm cartakunata apachirqa reypa cartakuna apachinan ancha kallpaq caballokunawan, chay caballokunaqa reypaq uiywasqa caballokunam karqa. ¹¹Chay cartakunawanmi llapallan llaqtakunapi kaq judio runakunata kikin rey autorizarqa huñunakuspanku kikinkutapas wawa-churinkutapas chaynataq warminkutapas defiendenankupaq chaynataq enemigonutapas puchukanakama wañuchispa chinkachinankupaq. Wañuchinqakumá maylaw runakunamanta otaq provinciakunamanta armasqa runakuna wañuchinankupaq hamuptingas. ¹²Chaytaqa rurananku karqa huk punchawllapim Rey Asueropa gobiernasqan lliw provinciakunapi, chaytaqa rurananku karqa chunka iskayniyoq killapa otaq Adar sutiyoq killapa chunka kimsayoq punchawninpim. ¹³Llapallan runakuna yachanankupaqmí sapa provinciakunapi kamachisqa karqa chay decretopa imaynam copianman hina judio runakuna chay punchawpi enemigonkuta vengakunankupaq alistasqaña kanankupaq. ¹⁴Reypa kamachikuyinman hinam carta apaqkuna lloqsirqaku utqayllamanña ancha kallpaq caballokunapi, chaynapimá chay decretotaqa willakurqaku reypa *yachasqan Susa llaqtapi.

¹⁵Mardoqueoñataqmí reypa qayllanmanta lloqsirqa reypa yuraqniyoq morado pachankunawan pachakuykuspa umanpipas qorimanta hatun coronayoq chaynataq wasanpipas linomanta hinaspa grosellamanta capayoq chaymi Susa llaqtapi *yachaqkuna qaparillawanña kusikurqaku. ¹⁶Judio llapallan runakunapaqqqa chay punchawqa karqa ancha-ancha kusikuy punchawmi chaynataq alabasqa kananku punchawmi. ¹⁷Chaymi reypa kamachikusqan decretopa chayasqan sapa provinciapi chaynataq sapa llaqtapipas, judio runakuna ancha-ancha kusikuyimanta convidokunata hinaspa fiestakunata rurarqaku. Achkallaña runakunapas judio runakunata manchakuspankum paykunapa qatiqniñia rikurirurqaku.

Judio runakuna vencesqankumanta

9 ¹Chunka iskayniyoq killapim otaq Adar sutiyoq killapa chunka kimsayoq punchawninpim reypa kamachikusqan decretoman hina judio runakunata enemigonkuna munaychakunanku karqa, judio runakunaraqmí chay cheqninqinkunapiqa munaychakurqaku. ²Rey Asueropa gobiernasqan llapallan provinciakunapim judio runakunaqa huñunakururqaku mana allin ruray munaqinkunawan peleanankupaq, ichaqa manam pipas chay enemigonmantaqa paykunapa contranpi sayariyta atirqakuchu, llapallan runakunam mancharisqallaña karqaku chay Judio runakunarayku. ³Chaymi provinciakunapi reypa churasqan llapallan hatun kamachikuqkuna, prefectokuna, subprefectokuna hinaspa autoridadkuna Mardoqueota manchakuspanku judio runakunataña yanaparqaku. ⁴Mardoqueoqa ancha munayniyoqmi karqa reypa palacionpi, Mardoqueopa munayniyoq kasqantam provinciakunapipas lliw yacharurqaku, payqa aswan-aswan munayni-

yoqmi hoqariypaq-hoqarikurqa.⁵ Judio runakunaqa llapallan enemigonkunawanmi munasqankutaña rurarqaku, paykunaqa enemigonkumamatá espadawan wañuchispa puchukachirqaku.⁶ Reypa *yachanan Susa llaqtapim judio runakunaqa wañuchispa puchukachirqaku pichqa pachak runakunata.⁷ Paykunaqa wañuchirqakumá Parsandata sutiyoq runatapas, Dalfon sutiyoq runatapas, Aspata sutiyoq runatapas,⁸ Porata sutiyoq runatapas, Adalia sutiyoq runatapas, Aridata sutiyoq runatapas,⁹ Parmasta sutiyoq runatapas, Arisai sutiyoq runatapas, Aridai sutiyoq runatapas hinaspa Vaizata sutiyoq runatapas.¹⁰ Kay wañuchisqanku chunkantin runakunaqa karqa judio runakunapa enemigon Amanpa churinkunam, Amanqa karqa Hamedata sutiyoq runapa churinkunmi. Ichaga paykunaqa manam qechurqakuchu chay wañuchisqanku runakunapa kapuqninkutaga.

¹¹ Hina chay punchawllapitaqmi reypa *yachanan Susa llaqtapipas wañuchisqanku kumanta reyman willarqaku.¹² Hinaptinmi reyñataq reina Esterman nirqa kaynata:

—Kay ñoqapa *yachanay Susa llaqtapipas judio runakunam wañurachinku pichqa pachak runakunata, wañurachinkutaqmi Amanpa chunkantin churinkunatas, chaynaqa ćimatawanraqtqa mañakuwanki? ćimatawanraqtqa ruranayta munachkanki? Imapas mafíakusqaykiqa rurasqam kanqa —nispa.

¹³ Chaymi Esterñataq nirqa:

—Agradoykipaq kaptinqa kay Susa llaqtapi judio runakunayá kunan decreto man hina paqarinpas rurachunku, chaynataqyá Amanpa chunkantin churinkunapa ayantapas warkuchunku warkunakunapi —nispa.

¹⁴ Reymi kamachirqa chaynata ruranankupaq, decretotapas Susa llaqtapi qoy-kuptinmi Amanpa chunkantin churinkunapa ayanta warkurqaku.

¹⁵ Susa llaqtapi kaq judio runakunam Adar sutiyoq killapa chunka tawayoq punchawninpi huktawan huñunakururqaku hinaspm Susa llaqtapi wañurachirqaku kimsa pachak runakunatawan, ichaga manam qechurqakuchu imankutapas.

¹⁶ Reypa gobiernasqan provinciakunapi wakin judio runakunapas huñunakurqakum defiendekunankupaq, chaynapiñam paykunaqa enemigonkumanta hawka karqaku, paykunapas cheqniqninkunatam wañurachirqaku qanchis chunka pichqayoq waranqa runakunata, ichaga manam qechurqakuchu imankutapas.¹⁷ Adar sutiyoq killapa chunka kimsayoq punchawninpiim tukuy kaykunaqa pasakurqa, chay killapa chunka tawayoq punchawninpiñataqmi samarqaku hinaspm payku-naqa chay punchawpi convidota ruraspanku kusikurqaku.

¹⁸ Susa llaqtapi kaq judio runakunam huñunakurqaku hina chay Adar sutiyoq killapa chunka kimsayoq punchawninpi, huñunakurqakutaqmi paqarinntintin chunka tawayoq punchawpipas, paykunaqa chunka pichqayoq punchawpiñam samarqaku hinaspm chay punchawta rurarqaku convidanakuspa kusikuy punchawta.¹⁹ Chayraykum mana murallasqa llaqtachakunapi *yachaq judio runakunapas Adar killapa chunka tawayoq punchawninpiqa kusikuywan convidota ruranku, regalokunatapas apachinakunkutaqmi sapakama vecinonkunawan.

Purim sutiyoq fiestamanta

²⁰ Tukuy kaykunamanta qellqaspan Mardoqueo apachirqa cartakunata. Rey Asuero-pa gobiernasqan llapallan provinciakunapi kaq judio runakunamanmi payqa apachirqa. Apachirqataqmi hichpallapi *yachaqkunamanpas chaynataq karupi kaqkunamanpas.

²¹ Adar killapa chunka tawayoq hinaspa chunka pichqayoq punchawninpi watan-watan fiestata ruranankupaqmi payqa kamachirqa.²² Chaynataqa kamachikurqa judio runaku-

na enemigonmanta hawkaña kasqanku punchawraykum chaynataq llakikuyninkupas kusikuymanña tikrakusqan killa kasqanraykum chaynataq waqayninkupas kusikuy punchawmanña tikrakurusanraykum. Kamachirqataqmí chay punchawkunapiqa convidanakuspa kusikunankupaqpas, vecinonkuman sapakama mikuya apachinanku-paqpas chaynataq wakchakunaman regalokuna qonanku punchawkuna kananpaqpas. ²³Chaymi judio runakunaqa Mardoqueopa qellqasqanta chakispanku chay fiesta ruray qallarisqankuman hina rurarqaku. ²⁴Agagpa miraynin Hamedata sutiyoq runapa churin Amanmi tanteaururqa judio runakuna puchukarachiya, payqariki karqa judio runakunapa enemigonmi, Amanqa “pur” sutiyoq suertetam choqarqa paykunataqa puchukarachispa turunanaqa. “Pur” ninanqa “suerte” ninanmi. ²⁵Reina Ester ñawpaqninman hamuruptinmi reyqa chay asuntomanta yacharurqa hinaspm cartawan kamachikurqa judio runakunapa contranpi kaq Aman sutiyoq runapa mana allin tanteasqan kikillanman wichiykunanaqa chaynataq churinkunatapas hinaspa kikintapas warkunapi warkurunankupaqp. ²⁶Chay punchawkunam Purim sutiwan sutichasqa karqa, “purim” ninanqa “suertekuna” ninanmi. Chayraykum Mardoqueopa cartanman hina, qawasqankuman hina hinaspa kikinku ukupi pasasqanman hina ²⁷judio runakunaqa kamachirqaku kikinkupas, mirayninkupas chaynataq paykunaman llapallan hukllawakuqkunapas mana qonqaruspa iskay punchaw-puni fiestata ruranankupaq, chaytam rurananku karqa imaynam chay qellqasqanman hina watan-watan imam tiempollanpi. ²⁸Kamachirqakutaqmi chay iskaynin punchawpiqa lliw mirayninkunapiwan hinaspa ayllunkunapiwan provinciakunapipas chaynataq llaqtakunapiwan fiestata ruranankupaq chaynapi judio runakunapipas hinaspa mirayninkunapiwan kay Purim punchawkunaqa mana qonqasqa kananpaq, aswanqa chay punchawkunapiqa fiestata ruranankupaq. ²⁹Hinaptinmi Abihailpa churin reina Ester judio Mardoqueopiwan hatun atiyniyoq kayninkuman hina qellqarqaku iskay kaq cartata, chay cartaqa rimarqa Purim sutiyoq fiestamantam. ³⁰Chaymi Mardoqueo apachirqa cartakunata llapallan judio runakunaman chaynataq Rey Asueropa gobiernasqan pachak iskay chunkan qanchisniyoq provinciakunamanpas. Mardoqueoqa chay runakunataqa kuyakuywan hinaspa confian-zawanmi rimapayarqa. ³¹Judio Mardoqueopiwan Reina Esterpa kamachisqanman hinaqa señalasqanku tiempopim kay Purim punchawkunapiqa kikinku hinaspa mirayninku fies-tata rurananku karqa, kamachirqataqmí kikinkupas chaynataq mirayninkupas imaynam ayunanankupaq chaynataq waqanankupaqpas. ³²Chaynapimá Purim fiestamanta Esterpa kamachikuyninga allin takyachisqa karqa, chayqa libropi qellqasqam karqa.

Mardoqueo hatunchasqa kasqanmanta

- 10** ¹Rey Asuerom tukuy hinastin nacionkunapi chaynataq lamar qochapa patanpi kaq llaqtakunapiwan kamachikurqa impuestota paganankupaq. ²Atiyniyoq kasqanrayku hinaspa munayniyoq kasqanrayku tukuy rurasqankunaqa chaynataq imaynam Mardoqueotapas hatunyachisqanmanta claroy-claroy willakuyninkunaqa qellqasqam kachkan Media hinaspa Persia nacionniyoq reykunapa vidanmanta willakuq libropi. ³Judio Mardoqueoqa munayniyoq kayninpipa karqa Rey Asueropa qatiqlanmi, payqa judio runakuna ukupiqa anchallaña reqsisqam karqa, payqa chaynaqa karqa castankunapa allinninta maskaspa favorinipi rimas-qanraykum, payqa nana-nanaq castamasinkunapa estimasqanmi karqa.

JOBWAN SUTICHASQA LIBRO

Kay libroqa Job sutiyoq runapa sutiinwan sutichasqam kachkan paypa vidanmanta willakusqanrayku. Jobqa Diospa munasqanman hina kawsakuq ancha apu runam karqa, kapurqataqmì achkallaña churinkunapas chaynataq achkallaña sirvientenkunapas. Qonqaymanta payman hatun desgracia hamuruptinmi tukuy kapuqniñ chinkarurqa. Churinkunam wañururqa, kikintapas hapisurqataqmì ñakarichiqniñ millakupaq onqoy, chayraykum payqa manaña ima rurakuytapas atirqachu. Payta consuelaq tukunkupaqmi puntata kimsa amistadninkuna rirqa, rirqataqmì tawa kaq amistadninpas.

Kay libroqa pichqa parteman rakisqam kanman:

Punta kaq partem willakun imaynanpim Job desgraciamañ wichiykusqanmanta (1-2). Iskay kaq parteñataqmì willakun kimsa amistadninkunawan Job churanakusqanmanta (3-31). Kimsa kaq parteñataqmì willakun Eliupa rimapayasqanmanta (32-37). Tawa kaq parteñataqmì willakun Jobta Tayta Dios imam nisqanmanta (38-42:6). Pichqa kaq parteñataqmì willakun tukuy chay pasakuqpa tukupayninemanta (42:7-17).

Job sutiyoq runapa ñakarisqanmanta

1 ¹Uz sutiyoq lawpim *yacharqa Job sutiyoq runa. Payqa mana huchallikuspam Diospa munasqanman hina allinta ruraq. Payqa Diosta adoraqmì karqa, payqa imapas mana allinmantaqa rakikuqpunim. ²Churinkunam karqa qanchis qariku-na hinaspa kimsa warmikuna. ³Paypaqa kapurqam qanchis waranqa ovejankuna, kimsa waranqa camellonkuna, pichqa pachak pares bueyesninkuna, pichqa pachak china asnonkuna, kapurqataqmì achka-achka sirvientenkunapas. Jobqa karqa inti-pa qespimunand lawpi llapallan yachaqunamantapas aswan reqsisqa runam.

⁴Qari churinkunam tupamuqniñ punchawpi wasinpi ruraq huk hatun convidota hinaspm watukanakuqku, qayachimuqkutaqmì kimsan paninkutapas paykunawan tomaspa mikunankupaq. ⁵Chayna qatinasniniñ convidokuna tukuruptinmi Jobqa churinkunata qayachimuq paykunata chuyanchananpaq. Jobqa tutapayta hatarisanmi sapa churinpa huchanrayku animalta wañuchispa Dios-paq lliwta kañaq. Sapa kutim chaynata ruraq kaynata piensasqanrayku:

—Ichapas churiykunaqa imawanpas huchallikurun, ichapas paykunaqa sonqon-kupi Diosta insultarunku —nispa.

⁶Huk punchawmi angelkuna Tayta Diospa qayllanman rirqaku. Satanaspas paykunawan kuskataqmì rirqa Tayta Diospa qayllanman. ⁷Chaymi Satanasta Tayta Dios tapurqa: —¿Maymantataq hamuchkanki? —nispa.

Hinaptinmi Satanasañataq nirqa:

—Allpa pachata canton-canton muyumusqaymantam hamuchkani —nispa.

⁸Hinaptinmi Tayta Diosñataq nirqa:

—¿Cuentata qokamurqankichu serviqniy Jobmanta? Pay hinaqa manam pipas kanchu allpa pachapiqa. Payqa mana huchallikuspa munasqayman hina allin ruraq-mi. Payqa adoraqniy kaspanmi imapas mana allinmantaqa rakikunpuni —nispa.

⁹Chaymi Satanasaq Tayta Diosta nirqa:

—Arí, Jobqariki adorasuchkanki manam debaldellachu. ¹⁰Qamqariki qenchanwan hina muyuruspam waqaychachkanki paytaqa chaynataq familiankunatapas hinaspas tukuy ima kapuqninkunatapas. Llamkayninipas bendeciykuptikim paypaqa animalninkunapas chaylawpiqa llumpa-llumpayta mirarun. ¹¹Aswanqa paypa llapa kapuqninta purmarachiptikiqa uyaykipipunim ñakasunki —nispa.

¹²Hinaptinmi Tayta Diosñataq Satanasta nirqa:

—Allinmi, munasqaykitayá ruray Jobpa llapallan kapuqninkunawanqa. Ichaqa amam imanankipaschu kikin Jobtaqa —nispa.

Hinaptinmi Satanasaq lloqsirqa Tayta Diospa qayllanmanta.

¹³Huk punchawmi Jobpa churinkuna mayor kaqpa wasinpi mikuspa tomachkarqaku. ¹⁴Hinaptinmi Jobman hamuspan huk runa nirqa:

—Bueyeskunawan yapuchkaptiykum chaynataq asnokunapas hichpaykupi mikuchkaptinmi ¹⁵qonqayta chayaramurqaku Saba casta runakuna hinaspam animalkunata salteawaspanku runaykikunatapas lliwta wañurachinku. Ñoqallañam lluptiramuni qanman willanaypaq —nispa.

¹⁶Manaraqpas chay runa willakuya tukuchkaptinmi huk runapas chayaramuspan nirqa:

—Cielomanta Diospa ninan wichiykamuspanmi ruparun llapallan ovejakunatawan llapallan michiqkunata. Ñoqallañam lluptiramuni qanman willanaypaq —nispa.

¹⁷Manaraqpas chay runa willakuya tukuchkaptinmi huk runapas chayaramuspan nirqa:

—Kimsaman rakisqa Caldea tropakuna hamuruskankum camellokunata qati-kunku, michiqkunatapas espadawanmi wañurachinku. Ñoqallañam lluptiramuni qanman willanaypaq —nispa.

¹⁸Manaraqpas chay runa willakuya tukuchkaptinmi huk runapas chayaramuspan nirqa:

—Piwi churikipa wasinpim llapallan churikikuna mikuspa tomachkarqaku.

¹⁹Hinaptinmi qonqaymanta chunniqpa waklawninmanta viento rikuriramuspan churikikunapa kasqan wasita tawan esquinamanta tuñirachin hinaptinmi llapallanku wañurun. Ñoqallañam lluptiramuni qanman willanaypaq —nispa.

²⁰Chaymi Jobqa llakikuymanta hatarispan pachantapas llikipakurqa hinaspam chukchantapas rutukuruspan qonqoranpa pampaman kumuykuspan Diosta adorarqa, ²¹paymi nirqa:

Nacekuspayqa manam imatapas apamurqanichu.

Wañukuspaypas manataqmí imatapas apasaqchu.

Tayta Diosmi qowarqa imatapas.

Paytaqmí qechuruwanpas.

Tayta Diosyá alabasqa kachun.

²²Tukuy chaykunawanpas Jobqa manam huchallikurqachu, manataqmí chayku-namantaqa Diosmanchu culparqa.

2 ¹Huk punchawmi angelkuna Tayta Diospa qayllanman rirqaku. Satanaspas paykunawan kuskataqmi rirqa Tayta Diospa qayllanman. ²Chaymi Satanasta Tayta Dios tapurqa:

—¿Maymantataq hamuchkanki? —nispa.

Hinaptinmi Satanasnataq nirqa:

—Alipa pachata canton-canton muyumusqaymantam hamuchkani —nispa.

³Hinaptinmi Tayta Diosnataq nirqa:

—¿Cuentata qokamurqankichu serviqniy Jobmanta? Pay hinaqa manam pipas kanchu allpa pachapiqa. Payqa mana huchallikuspa munasqayman hina allin ruraqmi. Payqa adoraqniy kaspanmi imapas mana allinmantaqa rakikunpuni. Yanqapuni paypa kapuq-ninkunata tukurachiwaptikipas hinallaraqmi payqa mana huchayoq kachkan —nispa.

⁴Chaymi Satanasnataq nirqa:

—Qararayku qara, vidanraykum runaqa tukuy ima kapuqnintapas qonman.

⁵Aychanpiwan tullunpi nanayta qoykuptikiqa uyaykipipunim ñakasunki —nispa.

⁶Hinaptinmi Tayta Diosnataq Satanasta nirqa:

—Allinmi, munasqaykitayá ruray paywanqa ichaq aham wañurachinkichu —nispa.

⁷Tayta Diospa qayllanmanta Satanas lloqispanmi llumpa-llumpay chupu onqoy-wan Jobta hapirachirqa. Chay chupukunam Jobpa cuerponpi rikurirurqa chaki plantanmanta qallaykuspa uma puyukninkama. ⁸Chaymi Jobqa uchpapa hawanpi tiyaykuspan pakisqa kallanawan siksikurqa. ⁹Warminnataqmi payta nirqa:

—¿Hinallaraqchu qamqa mana huchallikuq kachkanki? iDiosta ñakaspaykiyá wañuy! —nispa.

¹⁰Hinaptinmi Jobnataq nirqa:

—iMana yuyayniyoq warmikuna hinam rimachkanki! allin kaqkunata Diosmanta chaskichkaspanchikqa ¿imanasqataq mana allin kaqkunataqa manaqa chaskichwanchu? —nispa.

Tukuy chaykunawanpas rimasqanpiqa Jobqa manam huchallikurqachu.

Jobta amistadninkuna watukusqanmanta

¹¹Jobpam karqa kimsa amistadninkuna. Hukninpa sutinmi karqa Elifaz. Payqa karqa Teman lawmantam. Hukninpa sutinñataqmi karqa Bildad. Payqa karqa Sua sutiyoq lawmantam. Hukninpa sutinñataqmi karqa Zofar. Payqa karqa Naamat lawmantam. Paykunam Jobta tukuy mana allinkuna pasarusqanta yacharuspanku rirqaku compañaspa consuelanankupaq. ¹²Karullamantaraq qawarispankum Jobtaqa mana reqsiyapas atinataña rikururqaku. Qaparillawanña waqaspankum llakikuymanta pachankutapas llikiparqaku, allpatapas altomanmi maqchirqaku umankuman wichiunanaqaq. ¹³Paykunapas Jobpa waqtan pampapim tiyaykurqaku. Jobpa nanaynin llumpa-llumpay kasqanraykum paykunaqa pasayaqaq imallatapas rimarirqakuchu, qanchis punchaw qanchis tutanmi chaynalla karqaku.

Nacekusqan punchawta Job ñakasqanmanta

3 ¹Jobmi rimarispan ñakarqa nacesqan punchawta, ²paymi nirqa:

³ Ñakasqayá kachun
mamaypa wiksayakuwasqan tutaga.
Ñakasqayá kachun

mamaypa wachakuwasqan punchawqa.

⁴ Chay punchaw

tutay-tutay rikuriruptinqa

iima allincha kanman karqa!

Diospuni chay punchawta

manaña kaqpaqpas hapiptinqa

iima allincha kanman karqa!

Chay punchawpa hawanman

manaña kanchaykuptinqa

iima allincha kanman karqa!

⁵ Chay punchawta yanay-yanay

tutayay tapaykuptinqa

iima allincha kanman karqa!

Chay punchawta yanay-yanay

puyu wankuykuptinqa

iima allincha kanman karqa!

Chay punchawta tutayay venceruptinqa

iima allincha kanman karqa!

⁶ Chay tutata yanay-yanay

tutayay millpuruptinqa

iima allincha kanman karqa!

Chay punchawta watapa punchawninkunapi

mana chaskiptinkuqa

iima allincha kanman karqa!

Chay punchawta watapa killankunapi

mana yupaptinkuqa

iima allincha kanman karqa!

⁷ Chay tutapi mana wiksayakuptinkuqa

iima allincha kanman karqa!

Chay tutapi mana kusikuypas kaptinqa

iima allincha kanman karqa!

⁸ Chay punchawta ñakaqkuna ñakaptinkuqa

iima allincha kanman karqa!

^aLeviatanta rikcharichiy yachaqkuna

chay punchawta ñakaptinkuqa

iima allincha kanman karqa!

⁹ Chay punchawpaq achikyaq lucerokunapas

mana kanchaptinqa

iima allincha kanman karqa!

^a3:8 Leviatan. Chay tiempopi rimasqankuman hinaqa ichapas chay animalqa mayukunapi kawsaq cocodriloman rikchakurqa.

Chay punchawpaq suyasqanku achkiyপস
 mana chayamuptinqa
 iima allincha kanman karqa!
 Chay punchawpaq mana achikyarimuptinqa
 iima allincha kanman karqa!

- ¹⁰ Chay punchawqa ñakasqayá kachun
 nacenaypaq mana harkakusqanmanta.
 Ñakasqayá kachun kayna sasachakuykuna
 qawanaypaq mana harkakusqanmanta.
- ¹¹ ¿Imanasqataq manaqa wañukurqanichu
 mamaypa wiksallanpiraq kachkaspayqa?
 ¿Imanasqataq manaqa wañukurqanichu
 mamaypa wiksanmanta chayraq lloqsimuchkaspayqa?
- ¹² ¿Imapaqtaq millqayipas chaskiwarqaku?
 ¿Imapaqtaq ñuñutapas qoykuwarqaku?
- ¹³ Sichum wañukuymanña karqa hinaspaqa
 ñachá siriykuspa samakuchkaymanña karqa.
 Sichum wañukuymanña karqa hinaspaqa
 ñachá puñukuspa hawkaña kachkayman karqa.
- ¹⁴ Ñoqaqa ñachá puñukuchkaymanña karqa
 kay pachapi reykunapiwan consejaqkunawanpas.
 Paykunam kikinkupaq rurakunku wasikunata
 ichaqa ñam purmasqaña tarikuchkan chaykunapas.
- ¹⁵ Ñoqaqa ñachá puñukuchkaymanña karqa
 qori kapuqniyoq kamachikuqkunawan.
 Ñoqaqa ñachá puñukuchkaymanña karqa
 qollqewan wasin huntachiq kamachikuqkunawan.
- ¹⁶ ¿Imanasqataq sulluruq wawa hinaqa
 mana pakasqachu karqani?
 ¿Imanasqataq nacekuchkaspan
 wañukuq wawachakuna hinaqa
 mana pakasqachu karqani?
- ¹⁷ Wañuqkunapa kasqanpiqa mana allin ruraqkunapas
 manañam fastidiakunkuchu.
 Wañuqkunapa kasqanpiqa pisipaq runakunapas
 manañam pisipankuñachu.
- ¹⁸ Chaypiqa presokunapas ñam samakunkuña.
 Capatazpa qaqcakuynimantam samakunkuña.
- ¹⁹ Chaypiqa taksapas-hatunpas kuskam kachkanku.
 Sirvientekunapas patronninmantam libreña kachkanku.
- ²⁰ ¿Imanasqataq ñakariqmanqa
 Diospas qonraq achkiyta?
 ¿Imanasqataq llakisqamanqa
 Diospas qonraq kawsakuyta?
- ²¹ Paykunamanqa wañuya suyaptinkupas

manamya chayamunchu.

Pakata hinaña maskaptinkupas
manamya chayamunchu.

²² Paykunaqa sepulturapiñam llumpa-llumpayta kusikunqaku.
Paykunaqa sepulturaman uraykuspañam chayraq kusikunqaku.

²³ ¿Imanasqataq Diosqa kawsachin
mana maymanpas risqan yachaq runataqa?
¿Imanasqataq Diosqa kawsachin
qenchawan hina wichqarusqan runataqa?

²⁴ Llakillaña hapiwasqanraykum
mikuytapas manaña mikuniñachu.

Yaku tallisqa hinañamya
qaparkachasqayqa manaña taninñachu.

²⁵ Imam manchakusqaymi hamuruwanña.
Imam manchakusqaymi sucederuwanña.

²⁶ Manamya hawka kawsakuyniyapas kanchu.
Manamya hawka samakuyniyapas kanchu.
Hukmanyasqalla kaspaymi
imaniraq hawkayaytapas
mana tarillanichu.

Jobta Elifaz qaqchasqanmanta
(4-14)

4 ¹Teman lawmanta Elifaz sutiyoq runam rimarispan Jobta nirqa:

² Job, qamqa ¿piñakuruwaqchum
qamta rimapayaykuptiykuqa?
¿Pitaq kanman upallallaqa
mana rimapayakuspankuqa?

³ Qamqariki achka-achkamanmi yachachirqanki.
Mana kallpayoqtam kallpancharqanki.

⁴ Qamqariki wichiykuchkaqña runatam
rimapayaykuspa kallpanchaykuq kanki.
Moqonpas doblakuruchkaqña runatam
kallpanchaykuq kanki.

⁵ Kunanñataqmi mana allin
qanman chayaramusuptiki
manapas unaypi amirunki.
Kunanñataqmi mana allin
qanman tuparamusuptiki
manapas unaypi hukmanyarunki.

⁶ Diosta adorachkaspaykiqa
¿imanasqamá manaqa paypichu hapipakunki?
Mana huchayoq kawsachkaspaykiqa
¿imanasqamá manaqa Diosmanchu hapipakunki?

- ⁷ Kunanyá yuyaymanariy
 ¿Pi inocente runataq chinkarunman?
 ¿Maypitaq Diospa munasqanman hina
 kawsakuq runaqa purmachisqa kanman?
- ⁸ Ñoqapa rikusqayman hinaqa
 yapuchkaq hina mana allinllata tarpuqqa
 chaytataqmi cosechanqa.
 Ñoqapa rikusqayman hinaqa
 tarpuchkaq hina ñakarichiyllata tarpuqqa
 chaytataqmi cosechanqa.
- ⁹ Diospa samayninwanmi paykunaqa chinkarunku.
 Viento hina piñakuyninwanmi puchukarunku.
- ¹⁰ Leon hinaña ñawrawyaptinpas,
 leon hinaña qaparkachaptinpas
 kirunkunam pakipasqa kanqa.
 Kallpanpi kaq leon hina kaptinpas
 kirunkunam pakipasqa kanqa.
- ¹¹ Orqo leonqa wañurun
 mana imapas mikunanpaq kaptinmi.
 China leonpa wawankunaqa chequerun
 mana imapas mikunanpaq kaptinmi.
- ¹² Huk asuntotam upallallamanta
 huk kaqnin willaykuwarqa.
 Chaytaqa rinrillaypim
 huk kaqnin willaykuwarqa.
- ¹³ Pesadillallaña kanan tutamriki,
 miski-miskita runakuna puñuchkaptinmiki
- ¹⁴ ñoqallaymanqa katkatataywan
 llumpay manchakuy yaykuruwarqa.
 Llapa tullullaykunapas
 llumpa-llumpaytam katkatatarqa.
- ¹⁵ Ñawpaqniytam huk espiritu pasarurqa,
 cuerpoypi pelokunapas mancharikuptiyimi sayarirurqa.
- ¹⁶ Ñawpaqniypim sayakurqa chay rikuriykuwaqniyqa
 ichaqa manam rikurqanichu uyantaqa.
 Uyarirqanitaqmi upallallamanta kayna rimarisqantaqa:
- ¹⁷ “Runaqa manam kanmanchu Diosmanta
 astawanraq allin ruraqqqa.
 Runaqa manam kanmanchu unanchaqninmanta
 aswanraq chuyaqqqa.
- ¹⁸ Diosqa manam confiakunchu
 serviqninkunapipas.
 Diosqa pantaytam tarin
 angelninkunapipas.
- ¹⁹ Chaynaqa cimaynamá confiakunman

mana kallpayoq runapiqa?
 Ñutu allpapa hawanpi
 mitumanta wasi rurasqa hinallam runaqa.
 Sarurusqa pacha puyu hina
 wañuruqlam runaqa.

- ²⁰ Achikyaqmanta tutaykuqkamallam
 sarupasqa rikurirunku.
 Mana pipapas yuyarisqanmi
 wiñaypaq chinkarunku.
²¹ Waskan chutukuruptin tuñiruq karpa hinallam
 paykunaqa wañurunku.
 Yachayniyoq kayta manaraq haypachkaspam
 paykunaqa wañurunku."

5 ¹Chaynaqa Job, qayakuyá qamqa.

- ¿Yaqachum pipas contestasunkiman qamtaqa?
 ¿Diospa mayqen sapaqchasqanmantaq asuykuwaqqa?
² Cheqaptapunim millay sonqo runataqa
 piñakuynillan wañurachin.
 Cheqaptapunim mana yuyayniyoq runataqa
 envidiakusqallan wañurachin.
³ Rikurqanim mana allin runaqa
 allin sapichakuchkaq hina apuyasqanta.
 Chaypunillam ñakaykurqani paypa wasinta.

- ⁴ Paypaqa churinkunapas
 mana yanapayniyoqmi kachkan.
 Paypaqa churinkunapas
 juzgadopim ñakarichisqa kachkan.
 Paykunaqa mana pipapas
 defiendesqanmi kachkan.

- ⁵ Paypa cosecha horqosqantapas
 yarqaymanta kaqkunam lliw tukurunku.
 Kichkakuna ukupi kaqtapas
 yarqaymanta kaqkunam lliw pallaparunku.
 Paypa kapuqnintaqa
 ñakariqkunam envidiawan qawapayanku.

- ⁶ Mana allinqa hamun
 manam ñutu allpamantachu.
 Ñakariyqa ikllimun
 manam kay allpamantachu.

- ⁷ Ichqa imaynam ninapa chispan pawan altoman
 chaynam runapas nacen ñakariypi kawsakuyman.

- ⁸ Sichum qam kaspayqa
 Diosmanmi kutirikuyman.
 Qam kaspayqa asuntoytam
 paypa makinmanña churaykuyman.

- ⁹ Diosqa mana entiendey atina
hatu-hatun kaqkunatam ruran.
Diosqa mana yupay atina
milagrokunatam ruran.
- ¹⁰ Payqa allpamanmi parata chayachimun.
Payqa chakramanmi yakuta kacharimun.
- ¹¹ Payqa humildekunatam hatunchaykun.
Payqa lutoyoqkunatam seguroman churaykun.
- ¹² Payqa sacrekunapa tanteasqantam
yanqacharun.
Makinkunawan mana imanananpaqmi
chaynata rurarun.
- ¹³ Payqa yachaysapakunatam hapirun
sacre kaywan piensasqankupi.
Payqa atoq runatam qonqayta
pantarachin yuyaymanasqanpi.
- ¹⁴ Paykunaqa punchaw kachkaptinmi
tutayaypi kachkanku.
Paykunaqa chawpi punchawraq kachkaptinmi
tutayaypi hina tampikachastin purichkanku.
- ¹⁵ Diosqa wakchakunatam salvan
espada hina kiruyoq atoq runakunamanta.
Diosqa wakchakunatam salvan
kallpasapa runakunapa makinmanta.
- ¹⁶ Payqa mana imayoqkunapa hapiakunanmi.
Mana allin ruraqkunapas upallakunmi.
- ¹⁷ iMayna kusisqam Diospa corregisqan runaqa!
Chaynaqa amayá wischupakuychu
Tukuy Atiyniyoq Diospa castigontaqa.
- ¹⁸ Runaman heridata Dios qoykuspanqa
hina kikintaqmi chaytaqa vendaykunqa.
Pitapas Dios maqarachispanqa
hina paytaqmi hampiykunqa.
- ¹⁹ Payqa achka kutipim sasachakuymanta
librasunki qamtaqa.
Achka kutipim mana allinqa
mana imanasunkichu qamtaqa.
- ²⁰ Yarqay tiempopim payqa
wañuymanta librasunki.
Guerra tiempopim payqa
espadamanta librasunki.
- ²¹ Payqa nina qallu runamantam
pakaykusunki.
Ima desgraciapas hamusuptikim
mana mancharikuspa takyanki.

- ²² Qamqa asikunkiñam ima desgraciamentapas.
 Qamqa asikunkiñam yarqay chayamusuptikpas.
 Manam manchakunkichu purun animalkunatapas.
- ²³ Chakrapi rumikunapas manam imanasunkichu.
 Purunpi animalkunapas manam imanasunkichu.
- ²⁴ Qamqa wasikipim tariykunki
 tukuy imaykipas allinlla kasqanta.
 Qamqa kanchaykipi animalkunata
 watukuykuspam tariykunki llapallanta.
- ²⁵ Miraynikikunapas achkallaña
 kasqantam qamqa tariykunki.
 Willkaykikunapas kay pachapi
 pasto hinaña achkallaña
 kasqantam tariykunki.
- ²⁶ Wañukunaykikamam kallpaykipas
 mana pisinqachu qampaqqqa.
 Poqosqa trigo tiemponti
 hoqarisqa hinam kanki qamqa.
- ²⁷ Tukuy chaykunataqa ñoqaykum
 yachamurqaniku chayna kasqanta.
 Hinaptinqa chayman hina kawsanaykipaqyá
 qampas kasukuy uyarisqaykita.

Jobmi qaqlchan amistadnin Elifazta

6 ¹ Jobñataqmi nirqa:

- ² iIma allinraq kanman
 llakikuyllaya pesaykuptinkuqa!
 iIma allinraq kanman
 ñakarisqayta balanzaman churaykuptinkuqa!
- ³ Hinaptinqa lamar qochapi aqomantapas
 mastaraqcha llasanmanqa.
 Chayraykum mana controlasqaña
 karqa palabraykunaqa.
- ⁴ Tukuy Atiyniyoq Diospa flechankunam
 hapiruwan ñoqallayta.
 Chaymi ñoqapa sonqollayqa
 soqochkan chaypa venenonta.
 Diospa manchachiwasqanmi
 hapiypaq-hapiwachkan ñoqallayta.
- ⁵ Purun asnoqa manam hawchityanmanchu
 sumaqllaña pastokunata mikuchkaspanqa.
 Toropas manataqmi waqanmanchu
 panqata mikuchkaspanqa.
- ⁶ Manam pipas mikunmanchu

- mana kachiyoq qamya mikuytaqa.
 Manam miskiqa kanmanchu
 runtupa yuraqnina.
- ⁷ Manam munanichu
 chayna mikuytaqa.
 Onqoyllatam apamuwan
 chayna mikuykunaqa.
- ⁸ iIma allinraq kanman
 munasqayta Dios qoykuwaptinqa!
- ⁹ iIma allinraq kanman
 Dios saruparuwaya munaptinqa!
 iIma allinraq kanman
 pay makinta hoqarispan wañurachiwaptinqa!
- ¹⁰ Hinaptinqa chayqa kanman
 consueloraqchá ñoqallaypaqqqa.
 Hinaptinqa nanayllay mana tanichkaptinpas
 kusikuymantachá pawaykachayman ñoqallayqa.
 Manam ñoqallayqa pakarqanichu
 Chuya Diospa palabrantaqa.
- ¹¹ Ichaqa kallpallaymi tukurunña.
 Manam atiymanñachu confiakuytaqa.
 ¿Imaraykutaq pacienciawian
 kawsayman ñoqallayqa?
- ¹² Ñoqapa kallpayqariki
 manam rumimantachu.
 Ñoqapa cuerpoqariki
 manam broncemantachu.
- ¹³ Manam kikiypunipas
 atinichu yanapakuytaqa.
 Tukuy imapi allin horqowaqniy yachayniyas
 chinkarunñam ñoqamantaqa.
- ¹⁴ Llakipa qatisqan runataqa
 kuyapayananmi amistadninja.
 Tukuy Atiyniyoq Diosta manaña respetaptinpas
 kuyapayananmi amistadninja.
- ¹⁵ Ichaqa wawqeykuna, qamkunapas lloqla hinam
 tracionaruwankichik.
 Ichaqa wawqeykuna, kallpaq lloqla hinam
 qamkunaqa pasarunkichik.
- ¹⁶ Chay lloqlaqa ritipa chullusqanwanmi
 aswanraq putkayarun.
 Chay lloqlaqa lastapa chullusqanwanmi
 aswanraq yapakurun.
- ¹⁷ Ichaqa rupay tiempo chayaramuptinmi
 chay lloqlaqa chinkarun.
 Ichaqa rupayllaña kaptinmi chay lloqlaqa

- maymi kasqanmanta chinkarun.
- ¹⁸ Puriqkunapas karunchakurunñam ñanninkumanta.
Chunniqmanña seqaspankum
paykunaqa wañurunku yakumanta.
- ¹⁹ Tema lawmanta puriqlikunam
yakuta maskanku.
Saba lawmanta hamuqlikunam
yaku tarinankupi confiakunku.
- ²⁰ Chay confiakusqanku yakuman chayarupankum
penqaypi rikurirunku.
Chay yakupa kanankama chayarupankum
burlakusqa hina rikurirunku.
- ²¹ Chayna lloqla hinam qamkunapas kankichik.
Manchakuypaq kaqta rikurupaykichikmi
mancharikunkichik.
- ²² Chayna kanaykichikpaqqa manam imatapas
mañakurqaykichikchu ñoqaqa.
Manataqmi mañakurqaykichikchu
qori-qollqekichikmanta ñoqapaq qonaykichiktaqa.
- ²³ Manam ñoqaqa mañakurqaykichikchu
enemigomanta lluptichiwanaykichiktaqa.
Manam ñoqaqa mañakurqaykichikchu
manchakuypaq runakunamanta librawanaykichiktaqa.
- ²⁴ Qamkuna yachachiwaptikichikqa
upallakusaqmi ñoqaqa.
Qamkunayá entiendechiwaychik
imapim ñoqallay pantasqaytaqa.
- ²⁵ ¿Pitapas imananmanchum
allin rimayqa?
¿Imatataq reqsichiwaychankichik
qaqcawaspaykichikqa?
- ²⁶ Qamkunam rimasqaymanta
qaqcawankichik.
Muspaypi hinaña rimasqay palabrukunamat
qamkunaqa wayrapaq hinalla hapinkichik.
- ²⁷ Qamkunaqa mana tayta-mamayoqpaqmí
suerteankichik.
Qamkunaqa amistadnikichiktam
*rantikurunkichik.
- ²⁸ Munaspaykichikqa kunanyá
qamkuna uyapurawaychik.
Qamkunata llullakuptiyqa
ñoqatayá niykuwaychik.
- ²⁹ Reqsikuychikyá.
Amayá mana allin ruraqqqa kaychikchu.

Amayá allin ruraq kasqaytaqa negaychikchu.

³⁰ Rimasqaywanqa manam huchallikunichu ñoqaqa.
Musyakustinmi imatapas rimani ñoqaqa.

Diospa contranpi Job rimasqanmanta

- 7** ¹Kay pachapi runapa vidanqa
levapi riq soldado hinallam.
Kawsasqan punchawkunaqa llamkapakuqpa
punchawnin hinallam.
- ² Runapa kawsasqanqa rikchakun
llantukuykuy munaq sirvientemanmi.
Runapa kawsasqanqa rikchakun
pagon chaskiy munaq llamkapakuqmanmi.
- ³ Killan-killanmi mana valeqla
ñoqapa kawsasqayqa.
Tutan-tutanmi ñakariylla
ñoqapa kawsasqayqa.
- ⁴ Camapi wischurayaspaymi:
“¿Imay horataraq hatarillasaq?”
nispay piensanipas.
Tutapas manaña achikyariptinmi
mana puñuya atistillan achikyarunipas.
- ⁵ Urukunapa tukusqanñam kachkan
cuerpollayqa.
Qarapachkaq polvollañam kachkan
cuerpollayqa.
Qeyallañam toqyachkan matakusqa
aychaymantqaqa.
- ⁶ Awaqpa kallwanmantapas aswan apurawmanraqmí
pasachkan punchawniykunaqa.
Manaraq imamanpas hapipakuykuchkaptiymí
tukurunña ñoqapa kawsasqayqa.
- ⁷ Diosnilláy, yuyariyá vidayqa
pasaruq wayra hinalla kasqanta.
Yuyariyá ñoqapa ñawillaykunaqa
allin kaqta manaña rikunanta.
- ⁸ Qawawaqniy kunam mastaqá
manaña rikuwanqakuchu.
Qawariykuwaptikiqa manañam kasaqchu.
- ⁹ Imaynam puyupas
waspiruspan chinkarun,
chaynam sepulturaman uraykuqpas
pasaypaqña chinkarun.
- ¹⁰ Wasinmanqa manañam

payqa kutinqañachu.

Nitaqmi llaqtamasinkunapas
paytaqa qawanqakuñachu.

¹¹ Chayraykum mana upallaykuspayña rimasaq.

llakipa intusqan sonqoyoqmi rimasaq.

Sonqoypas nanarisqam ñoqaqa rimasaq.

¹² ¿Cuidarayawanaykipaqqa ñoqaqa
kani lamar ochachu?

¿Cuidarayawanaykipaqqa ñoqaqa
kani lamar ochapi manchakuyapaq animalchu?

¹³ Ñoqam piensani puñunaypiqa
nanayniy qonqariyta.

Ñoqam piensani puñuptiyqa
iAy, ay! ninay samananta.

¹⁴ Ichaqa pesadillakunawanmi
manchachiwanki.

Ichaqa manchakuyapaq mosqoykunatam
qoykuwanki.

¹⁵ Ñoqaqa mastaqqa munani
teqoruwanaykitañam.

Cuerpoymantapas mastaqqa kuyani
wañukuytañam.

¹⁶ Ñoqaqa amiruniñam vidaytaqa.

Manam wiñaypaqchu kawsasaq ñoqaqa.

Ñoqataqa saqueruwayñayá qamqa.

Waspiy hinallamiki ñoqapa vidayqa.

¹⁷ ¿Pimá runaqa payta

hatunchanaykipaqqa?

¿Pimá runaqa paymanta
cuentallikunaykipaqqa?

¹⁸ ¿Pimá runaqa sapa tutapayta

watukunaykipaqqa?

¿Pimá runaqa rato-ratolla
pruebanaykipaqqa?

¹⁹ ¿Haykapikamataq qamqa

qawarayawanki ñoqallaytaqa?

¿Haykapikamataq manaqa dejawankichu
toqayllaypas millpuykunaytaqa?

²⁰ Runakuna waqaychaq Diosnilláy,

huchallikuruspayqa

¿ima mana allintataq

ruraruni contraykipiqa?

¿Imanasqataq ruraruwanki

flechapa tuksipananta hinaqa?

¿Ima sasachakuytamá ñoqaqa
qoyki qanmanqa?

²¹ ¿Manachum mana kasukusqaytaqa
pampachaykuwankiman?
¿Manachum mana allin rurasqaymantaqa
pampachaykuwankiman?
Chayllam allpapi
kuchparayarusaq ñoqaqa.
Chayllam maskawaptikiqa manaña kasaqñachu ñoqaqa.

Diosqa allin ruraq kasqanmanta Bildadpa rimarisqanmanta

8 ¹Sua sutiyoq lawmanta kaq Bildadmi Jobta nirqa:

- ² ¿Haykapikamataq chaykunata rimanki?
Sinchillataña viento pukuchkaq hinam qamqa rimachkanki.
- ³ Dios Juzgaspanqa
manam pitapas engañanchu.
Tukuy Atiyniyoq Diosqa allin ruraytaqa
manam qewinchu.
- ⁴ Paypa contranpichá
churikikunaqa huchallikurunku.
Hinaptinchá paykunaqa
mana kasukusqankumanta castigasqa kachkanku.
- ⁵ Sichum Diosta tukuy sonqoykiwan
maskaptikiqa,
sichum tukuy atiyniyoq Diosta
ruegakuptikiqa,
- ⁶ sichum limpiolla Diospa munasqanman
hina kawsakuptikiqa
cheqaptapunim Diosqa
qamta waqaychasunki.
Cheqaptapunim payqa
merecesqayki kaqta kutichipusunki.
- ⁷ Ñawpaq kapusuqnikikunam
pisillapaq rikchakapusunki.
Hamuq tiempopiqa kapuqnikikunam
aswan achkaraq kapusunki.
- ⁸ Qamqa tapurikuyá ñawpa runakunata.
Qamqa yachayá abuelonkupa yachasqanta.
- ⁹ Ñoqanchikqa qayna punchawmanta
kaqllam kanchik.
Mana ima yachaqmi
ñoqanchikqa kanchik.
Llantuy hina pasaruqlam
ñoqanchikqa kawsanchik.
- ¹⁰ Ñawpaq runakunaqa rimaspankum

yachachisunki.

Ñawpa runakunaqa sonqomantam
rimapayasunki.

¹¹ Tuturaqa manam wiñanmanchu
mana mitupa kasqanpiqa.

Soqosqa manam wiñanmanchu
mana yakupa kasqanpiqa.

¹² Ichaqa chayraq ikllimuptin
mana yakuyoq kaspanqa,
ichaqa chayraq ikllimuptin
manaraq rutuna kaspanqa
wakin pastokunamantapas
puntataraqmi chakirunqa.

¹³ Chaynapunim Dios qonqaruq
Iliw runapa vidanqa.
Chaynapunim Diosmanta mana yuyariq runapa
confianzanqa tukurunqa.

¹⁴ Qaytu hina tipiruqlam
confiakusqanqa.
Arañapa llikan hinallam
paypa hapipakusqanqa.

¹⁵ Arañapa llikanman tawnapakuykuptinpas
manam aguantanqachu.
Arañapa llikanman hapipakuykuptinpas
manam takyachinqachu.

¹⁶ Mana allin ruraq runakunaqa rikchakun
intita qawaq verdellaña qorakunamanmi.
Mana allin ruraq runakunaqa rikchakun
huertapi sumaqllaña mastarikuq pastokunamanmi.

¹⁷ Chaykunapa sapinkunaqa
rumipa hawanpim simpanakunku.
Chaykunapa sapinkunaqa
rumikunapa ukunmanmi ustunku.

¹⁸ Pipas chaymanta chutaruptinqa
manañam pipas kaqpaqpas hapinqachu chaytaqa.

¹⁹ Chaynallam paykunapa kusikuyninqa.
Chaypa wiñasqanpiñataqmí hukña wiñamunqa.

²⁰ Diosqa manam wischunmanchu
mana huchayoq runataqa.
Diosqa manam sayapakunmanchu
mana allin ruraq runamanqa.

²¹ Ichaqa chaywanpas payqa
simikitam huntachinqa kusikuywan.
Ichaqa chaywanpas payqa
simikitam huntachinqa kusikuy qapariywan.

²² Ichaqa qamta cheqniqnikikunam
penqaypa intusqan kanqaku.
Ichaqa mana allin runakunapa wasinqa
chunnichisqam kanqaku.

Diosta Job mana contestay atisqanmanta

9

¹ Jobñataqmi nirqa:

- ² Arí, ñoqaqa sumaqtam yachani
chaypa cheqap kasqantaqa.
¿Imaynamá runaqa mana huchayoqpaqqa
hapisqa kanman Diospa qayllanpiqa?
- ³ Sichum Dioswan pipas
atipanakuyta munaspaqa
waranqamantach mana atinmanchu
hukllapas contestaytaqa.
- ⁴ Diosqa tukuy imapas yachaqmi.
Diosqa llumpay kallpasapa atiyniyoqmi.
Manam pipas Diostaza desafianmanchu.
Chaynata ruraspanqa manam allinqa lloqsinmanchu.
- ⁵ Qonqaymantam orqokunata kuyurichin.
Piñakuspanmi chaykunata tuñichin.
- ⁶ Diosmi sitionmanta kay pachata
kuyurichin.
Payqa kay pachapa tiyanankunatam
katkatatarichin.
- ⁷ Dios harkakuptinqa intipas
manam lloqsimunchu.
Dios taparuptinqa lucerokunapas
manam kanchimunchu.
- ⁸ Payqa cielokunata
sapallan mastariqmi.
Payqa lamar qochapa
olankunapi puririqmi.
- ⁹ Diosmi unancharqa
Suwapa Corralnin sutiyooq lucerokunatas.
Diosmi unancharqa
Qalalu sutiyooq lucerokunatas.
Diosmi unancharqa
surlawpi kaq lucerokunatas.
- ¹⁰ Diosqa mana entiendey atina
hatu-hatun kaqkunatam ruran.
Diosqa mana yupay atina
milagrokunatam ruran.
- ¹¹ Dios ñawpaqniyta pasaptinpas
manam rikunichu.

Dios qonqayta pasaruptinpas
manam musyakunichu.

¹² Imatapas hapikuykuptinqa
¿pitaq reclamanman?
Pay ruraptinqa
¿pitaq: “¿Imatataq ruranki?” ninman?

¹³ Diosqa manam qonqarunchu
piñakuyntintaqa.
Diospa chakinpim humillasqa kanqaku
^bRahabta yanapaqkunaqa.

¹⁴ ¿Imaynatataq contestayman
paytaqa?
¿Maygen palabrakunawantaq
discutiyman paytaqa?

¹⁵ Mayna allin ruraqña kaspaypas
manam kutipaymanchu paytaqa.
Payqa juezniy kasqanraykum
payllataña ruegakullasaq ñoqallayqa.

¹⁶ Sichum mañakusqayta Dios
contestaykuwaptinqa
chaywanpas manaraqmi
creeymanchu Dios atiendewanantaqa.

¹⁷ Diosmi wayra-parawan
mastay-mastaya rurarullawan.
Heridaykunatapas aswan-aswanraqmi
mana imamanta yapaykullawan.

¹⁸ Manamya dejaykuwanchu
samayniy millpuykunaytapas.
Payqa aswan llakikuywanraqmi
huntaykuwanpas.

¹⁹ Sichum kallpawan hapinakuptiykuqa
¿pitaq payta vencenman?
Sichum juicioman apanakuptiykuqa
¿pitaq payta presentachinman?

²⁰ Sichum allin ruraqpaq hapikuptiyqa
kikinpunich mana allin ruraqpaq
declararachiwanman.
Sichum mana huchayoqpaq hapikuptiyqa
kikinpunich huchayoq runapaq
declararachiwanman.

²¹ Mana huchayoq kaptiypas chayqa
manam imapas qokuwanñachu.
Mana huchayoq kaspapas manañam

---

^b **9:13** Rahab. Ñawpaq runakunapa piensasqanman hinaqa chay animalqa tupachisqa karqa Diospa contranpi sayariq atiyniyoqkunamanmi.

- ñoqaqa kawsakuya munaniñachu.
- ²² Chaynaqa ñoqam nini
tukuy imapas igualla kasqanta:
“Diosqa chinkachinmi
mana huchayoq runatapas.
Diosqa chinkachintaqmi
mana allin ruraq runatapas.”
- ²³ Ima desgraciapipas qonqayta
mana huchayoq runakuna wañukuptinqa
Diosqa asikunmi
mana huchayoq runakunapa llakikusqanmantaqa.
- ²⁴ Diosqa mana allin ruraqkunapa makinmanmi
kay pachataqa churarun.
Payqa chaypi kaq
juezkunapa ñawintam taparun.
Dios mana ruraptinqa
¿pitaq chaytaqa rurarun?
- ²⁵ Wataykunam pasarun kallpaqmantapas
aswan apurawtaraq.
Lluptiypaqmi-lluptiruwan allin kaqtapas
mana qawaykuchkasparaq.
- ²⁶ Qocha hawanpi puriq
tuturamanta balsa hinam
apurawllaman pasarun.
Mikunan hapinanpaq
pawaykuq anka hinam
apurawllaman pasarun.
- ²⁷ Sichum: “Ay, ay nisqaytaqa qonqasaqñayá”
nispa niptiyqa,
Sichum: “Llaki uyayoq kasqayta
saqespayá asikusaqña” nispa niptiyqa
- ²⁸ llapa nanayllaykunam
mancharichiwan ñoqallayta.
Yachanim Diosnilláy, qamqa
huchayoqpaq hapiwanaykita.
- ²⁹ Mana allin ruraq kachkaspayqa
yanqapaqñachiki llamkasaq ñoqaqa.
- ³⁰ Taqsanawanña makiya mayllakuptiypas,
lejiawanña makiya chuyanchakuptiypas
- ³¹ qamqa mitu uchkumanraqmi
wischuykuwanki.
Pachaypas ñoqamanta millakuwanankamam
wischuykuwanki.
- ³² Diosqa manam ñoqallay hina runachu
payta contestanaypaqqa.
Diosqa manam ñoqallay hina runachu

juicioman apanakunaykupaqqa.

³³ iIlma allinraq kanman

ñoqaykuta allinyanaykachiq

pipas kaptinqa!

iIlma allinraq kanman

ñoqaykuta abrazaykachiwaqniyku

pipas kaptinqa!

³⁴ iIlma allinraq kanman

Diospa castigonmanta

pipas harkaykuwaptinqa!

iIlma allinraq kanman

Diospa manchakuy qowasqanmanta

pipas harkaykuwaptinqa!

³⁵ Mana manchakuspayñach rimapayayman paytaqa.

Manam rimasqaykichikman hinachu kani ñoqaqa.

Jobmi waqan nanayninmanta

10 ¹Vidaytam amiruniña ñoqaqa.

Mana upallaykuspam

willakusaq ñoqaqa.

Llumpay llaki sonqoyoqmi

rimarisqaq ñoqaqa.

² Diostam nisaq ñoqaqa:

Mana allin ruraqpaaqqa

amayá hapiwaychu ñoqataqa.

Qawaykachiwayá imamantam

culpayoqpaq hapiwasqaykitaqa.

³ Qampuni ñoqapa unanchaqniy kachkaspaykiqa

¿imanasqamá ñakarichiwankiqa?

¿Imanasqamá mana allin ruraqmanraqqqa

sayapakurunkiqa?

⁴ Qamqariki manam

runapa ñawin hina

ñawiyoqchu kanki.

Qamqariki manam

runapa rikusqanman hinachu

qawanki.

⁵ Qampa punchawnikikunaqa

manam runapa punchawnin hinallachu.

Qampa wataykikunaqa

manam runapa watankuna hinallachu.

⁶ Hinaptinka ¿imanasqamá

mana allin rurasqaykunataqa maskanki?

Hinaptinka ¿imanasqamá

huchaykunataqa averiguanki?

⁷ Qamqariki yachankim

- mana culpayoq kasqaytaqa.
 Yachankimiki qampa makikimanta
 mana pipas librawananataqa.
- ⁸ Ñoqataqa qanmi formawaspayki
 unanchawarqanki
 ñchinaspachum kunanqa pasaypaqta
 wañurachiyta munawanki?
- ⁹ Yuyariyá, qamqariki mitumanta
 hinam rurawarqanki
 ñchinaspachum kunanñataq ñutu allpaman
 huktawan tikraruwanki?
- ¹⁰ ¿Manachu lecheta hina talliruwarqanki?
 ¿Manachu quesopaq hina cuajaruwarqanki?
- ¹¹ Qaraywan aychaywanmi pachaykachiwarqanki.
 Tulluykunatawan ankuykunatam simpay-simpayta ruraykurqanki.
- ¹² Qanmi kawsachiwaspayki favorecewarqanki.
 Qanmi cuidawaspayki vidayta waqaycharqanki.
- ¹³ Chaywanpas qamqa ñam
 yuyaymanarqankiña kaykunamanta.
 Yachanim kay yuyaymanasqaykiqa
 sonqoykipi kasqanta.
- ¹⁴ Qanmi qawawarqanki huchallikuruptiyqa
 hapirowanaykipaq.
 Qanmi qawawarqanki huchallikuruptiyqa
 culpayoqpaq hapirowanaykipaq.
- ¹⁵ Culpayoq kaspayqa ñimallapiraq rikukuyman ñoqallayqa?
 Manaña culpayoq kaspaypas manam hoqarisaqchu umaytaqa.
 Llumpay penqaypim ñoqallayqa kallachkani.
 Ñakarispaymi sinka hinaña kallachkani.
- ¹⁶ Sichum umallayta hoqariruptiyqa
 leon hinam hapirowanaykipaq qatikachawanki.
 Sichum umallayta hoqariruptiyqa
 contraypim milagrokunatapas ruranki.
- ¹⁷ Kuti-kutirisipaykim contraypi testigoykikunata churanki.
 Contraypim piñakuynikita yapaykuwanki.
 Tropakunata yapa-yaparispañ ñoqallayman pawaykachiwanki.
- ¹⁸ ¿Imanasqataq mamaymanta nacechiwarqanki?
 Amalaya ñoqallayqa wañukuyman karqa.
 Hinaptinqa manach pipas rikuwanmanchu karqa.
- ¹⁹ Hinaptinqa mana haykapipas
 kawsaq hinach kayman karqa.
 Hinaptinqa nacesqallaraq kachkasbachá
 sepulturaman apasqa kayman karqa.
- ²⁰ Ñoqapa asllapas punchawniykunaqa
 ñam tukuruchkanña.

Tumpallatapas asirikunaypaqyá
ñoqamantaqa anchurikuyña.

- ²¹ Chayna asirikuytam munani
manaña kutimuq illaruchkaspay.
Chayna asirikuytam munani
manaraq tutayay nacionman illaruchkaspay.
Chayna asirikuytam munani
manaraq tutay-tutaypa kasqanman illaruchkaspay.
- ²² Chay nacionqa yana mankapa
sikin hina tutayaypa kananmi.
Chay nacionqa chaqwa hina
tutay-tutaypa kananmi.
Chaypiqa achkiypas rikchakun tutayaymanmi.

Jobta Zofar qaqchasqanmanta

11 ¹Naamat lawmanta Zofar sutivoq runam Jobta nirqa:

- ² Chayna achkallaña palabrukunaqa
contestasqam kanan.
¿Pipas achkallataña rimaspanchum
mana huchayoqpaqña hapisqa kanman?
- ³ ¿Achka rimasqaykiwanchu
runakunata upallarachinki?
¿Burlakuptikichu
mana pipas qaqqasunki?
- ⁴ Qamqa Diostam ninki:
“Yachachisqaykunaqa allinpunim” nispa.
Qamqa Diostam ninki:
“Qayllaykipiqa limpiom kani” nispa.
- ⁵ Amalaya Diospuni rimapayasunkiman.
Amalaya Diospuni contraykipi nisunkiman.
- ⁶ Diosqa yachachisunkimanmi
runamanta pakasqa kaqkunata.
Allin yachachikuyqariki
iskay yachachikuyniyoqmi.
Chaynapim qamqa qawawaq
Diospa castigasusqaykiqa
merecesqaykimantapas aslla kasqanta.
- ⁷ ¿Mana haypay atina Diospa
kaynintachu maskayta munachkanki?
¿Tukuy atiyniyoq Diospa cabal
kaynintachu maskayta munachkanki?
- ⁸ Chaykunaqariki cielokunamantapas
aswan alto-altoraqmi.

- Hinaptinqa ćimatamá rurawaq?
 Chaykunaqariki wañuqkunapa
 kasqanmantapas aswan uku-ukuraqmi.
 Hinaptinqa ćimatamá yachawaq?
⁹ Chaykunapa sayayninqariki
 kay pachamantapas aswan largoraqmi.
 Chaykunapa sayayninqariki
 lamar qochamantapas aswan anchoraqmi.
- ¹⁰ Sichum Dios pasaspan
 pitapas presocharuptinqa
 ćpitaqcha payta harkakunman?
 Sichum Dios pasaspan
 juicioman qayaptinqa
 ćpitaqcha payta harkakunman?
- ¹¹ Payqa reqsinmi
 engañakuq runakunataqa.
 Mana allin kaqkunata qawaspanqa
 payqa yachachkanpunim chaykunamantaqa.
- ¹² Mana yuyayniyoq runaqa
 manam tikrakurunmanchu
 yuyayniyoq runamanqa.
 Asnomantaqa
 manam nacenmanchu runaqa.
- ¹³ Sichum sonqoykita
 Diospaq preparaptikiqa,
 sichum Diosman makikita
 haywariptikiqa,
- ¹⁴ sichum makikikunapi mana allin kaqta
 kikikimanta wischuptikiqa,
 sichum wasikipi
 imapas mana allin yachananta
 mana consienteptikiqa
- ¹⁵ umaykim mana penqakuspa
 altoman hoqarisqa kanqa.
 Sonqoykim mana imatapas manchakuspan
 qaqa hina takyanqa.
- ¹⁶ Hinaptinmi ñakarisqaykitaka
 qonqarunkiña.
 Yaku pasaruqmanta hinam
 chaykunataqa qonqarunkiña.
- ¹⁷ Hinaptinmi qampa vidaykiqa kancharinqa
 chawpi punchawmantapas aswan mastaraq.
 Hinaptinmi tutayaypi kasqaykiqa kancharinqa
 achikyaypi kanchay hinaraq.
- ¹⁸ Qamqa seguroña
 confiakusqaykiraykum kawsakunki.

Muyuriqnikita qawarispam
mana manchakuspaña puñukunki.

¹⁹ Puñuykuptikiqa manam pipas

manchachisunkichu qamtaqa.

Achkaqmí favorecenaykipaq
maskasunki qamtaqa.

²⁰ Mana allin runakunapa ñawinmi

ichaqa pisiparunña

Amparakunankupaq mana imatapas

tarispam pisiparunkuña.

Paykunapa confianzanqa wañuruchkaq hinam
puchukarunña.

Jobmi rimarin Diospa atiyninmantawan yachayninmanta

12 ¹Hinaptinmi Jobñataq nirqa:

² Arí, decente runakunam
kankichik qamkunaqa.

Qamkuna wañukuptikichikmi
yachaypas qamkunawantaq tukurunqa.

³ Ñoqapas qamkuna hina yuyayniyoqmi kaniqa.
Arí, manam qamkunamanta menoschu kaniqa.
¿Pimá mana yachanchu chaykunataqa?

⁴ Diosta mañakuptiyimi rimapayawarqa.
Chaywanpas amistadniymi asipayawarqa.
Allin ruraq mana huchayoqmi kani.
Chaywanpas amistadniypa asipayasqanmi kani.

⁵ Seguro kawsakuq runakunaqa manam
kaqpapkas hapinchu desgraciataqa.
Huchaman urmaq runakunallas
pasan chayna desgraciataqa.

⁶ Salteaq runakunaqa wasinkupipas
hawkam kawsakunku.

Diosta piñachiq runakunaqa
segurom kawsakunku.

Diosqa paykunapa munayllanpi
kasqanta piensaspankum
seguro kawsakunku.

⁷ Chaynaqa kunanyá tapuy uywakunata.
Hinaptinmi paykuna yachachisunki.
Chaynaqa kunanyá tapuy alton pawaqkunata.
Hinaptinmi paykuna willaykusunki.

⁸ Kay pachapi kaqkunatapas
rimapayayá hinaptinqa yachachisunkim.

- Lamar qochapi
 kaqkunapas chaykunataqa willaykusunkim.
- ⁹ ¿Pitaq mana yachanchu
 tukuy kaykunataqa?
 ¿Pitaq mana yachanchu
 Tayta Diospuni kaykuna rurasqantaqa?
- ¹⁰ Diospa makinpim
 llapallan kawsaqkunapa vidanqa kachkan.
 Paypa makinpitaqmí
 llapallan runakunapa espiritunpas kachkan.
- ¹¹ Cheqaptapunim rinriqa
 musyan palabrukunata.
 Chaynataqmí simipas
 musyantaq mikuya gustonkunata.
- ¹² Machuyaruqña runakunapim
 kachkan yachayqa.
 Unay watayoq runakunapim
 kachkan entiendeyqa.
- ¹³ Diосllamantam hamun
 yachaywan atiyqa.
 Diосllamantam hamun
 allin consejakuywan allin entiendeyqa.
- ¹⁴ Imatapas Dios tuñirachiptinqa
 manañam pipas hatarichinmanchu.
 Pitapas Dios wichqaruptinqa
 manañam pipas kacharinmanchu.
- ¹⁵ Yakukunata Dios tanirachiptinqa
 lliwmi chakirun.
 Yakukunata Dios kachaykuptinqa
 lliw allpatam aparun.
- ¹⁶ Diосllamantam hamun
 atiywan venceyqa.
 Payllamantam hamun
 engañachikuq runawan engañakuq runaqa.
- ¹⁷ Consejaqkunatam imanmantapas
 qechusqataña payqa presochaspan pusarun.
 Payqa juezkunatam
 upamanña tikrarun.
- ¹⁸ Payqa mana munayniyoqtañam
 rikurirachin reykunata.
 Payqa presochaspam mana pachayoqtañam
 pasachin paykunata.
- ¹⁹ Sacerdotekunatam imanmantapas qechusqataña
 payqa presochaspan pusarun.
 Unay tiempoa munaychakuq runakunatam

payqa qarqorun.

²⁰ Hapipakuna consejaqkunatam

payqa upallachin.

Yuyaq runakunapa allin tanteasqantam

payqa chinkachin.

²¹ Payqa kamachikuqkunatam

penqayman churarun.

Payqa kallpasapakunapa armantam

qecharun.

²² Diosmi tutayay ukupi

pakasqata rikurichin.

Tutay-tutayña kaqtapas

achkiymanmi lloqsichin.

²³ Diosmi hatunyachin nacionkunata.

Diosmi purmachin nacionkunata.

Payqa nacionkunapa linderontam hatunyachin.

Chaypi *yachaqkunatapas presotam pusachin.

²⁴ Kay pachapi jefekunapa yuyaynintam

Diosqa yanqacharachin.

Mana ñampa kanan chunniqpim

paykunataqa pantarachin.

²⁵ Paykunaqa tutayaypim

tamra-tamra purinku.

Sinka runa hinam

Diospa pantachisqan

paykunaqa purinku.

Jobmi defiendekun honrado runa kasqanmanta

13 ¹Arí, tukuy kaykunataqa
kikiypunim rikurqani.

Arí, tukuy kaykunataqa

kikiypunim uyarispay entenderqani.

² Ñoqapas yachanim

qamkunapa yachasqaykichiktaqa.

Manataqmi ñoqaqa menoschu

kani qamkunamantaqa.

³ Ñoqaqa Tukuy Atiyniyoq

Dioswanmi rimayta munani.

Manam qamkunawan rimaytachu

ñoqaqa munani.

Asuntoymanta Dioswan

parlariytam munani.

⁴ Qamkunaqa llullakuspam

imatapas pakaykunkichik.

Qamkunaqa llapallaykichikmi mana

imapaq serviq doctorkuna kankichik.

⁵ iIma allinraq kanman
pasayapaqta upallaruptikichik!
Hinaptinqa yachayniyoq kasqaykichiktach
reqsichikuwaqchik.

⁶ Kunanyá uyariykuwaychik
asuntoymanta rimarisqayta.
Kunanyá atiendeykuwaychik
ñooqapa defiendekusqayta.

⁷ ¿Diospa favorninpichum
chay llullakunata rimachkankichik?
¿Diospa favorninpichum
chay engañokunata rimachkankichik?

⁸ ¿Qamkunaqa Diosmanchum
sayapakurunkichik?
¿Qamkunaqa Diospaqchum
discutiwachkankichik?

⁹ Sichum pay pruebasuptikichikqa
¿yaqachum allin lloqsiwaqchik?
¿Yaqachum qamkunaqa runapas kanman hina
payta engañaruwaqchik?

¹⁰ Sichum engañollawan payman sayapakuptikichikqa
seguropunim qaqpachaparusunkichik payqa.

¹¹ Hatu-hatun kasqanraykum
Diosqa mancharichisunkichik.
Diosqa llumpa-llumpaytam
qamkunata mancharichisunkichik.

¹² Rikchanachiykuna rimasqaykichikqa
usuchisqa uchpa hinallam.
Murallaykichikqa mitumanta
wichiruq perqa hinallam.

¹³ Kunanqa upallaptikichikyá
ñooqañataq rimarisaq.
Imaña pasawaptinpas
ñooqañataqmi rimarisaq.

¹⁴ ¿Imanasqataq vidaytapas wañuypa
patanmanraqqqa churallasaq?
¿Wañuypas-kawsaypas chullalla kachkaptinchum
chaymanraq wichiykullasaq?

¹⁵ Diospuni wañurachiwaypi kaptinpas
ñooqallayqa paymanmi hapiakullasaq.
Imaynaña kaptinpas paypa ñawpaqninpim
ñooqqa defiendekullasaq.

¹⁶ Ichapas chaynapi salvacionta

tarillaryman ñoqallayqa.

Diosta mana kaqpaqpas hapiq runaqa
manam chayanmanchu paypa ñawpaqninmanqa.

¹⁷ Qamkunaqa allintayá uyariychik
kay nisqaykunata.

Qamkunaqa allintayá uyariychik
kay rimarisqaykunata.

¹⁸ Kunanmi ordenninpi rimarisaq asuntoymanta.
Ñoqaqa yachakunim mana huchayoq kasqayta.

¹⁹ ¿Yaqachum pipas
atipanakunman ñoqawanqa?
Chayna kaptinqa upallakuruspaymi
wañukusaqña ñoqallayqa.

²⁰ Iskay cosallatañayá
ama ruraychu ñoqallaypaqqa.
Hinaptinqa manam
pakakusaqchu qanmantaqa.

²¹ Amañayá castigawaychu
ñoqallaytaqa.
Amayá manchachiwaychu
manchakuypaq kasqaykiwanqa.

²² Qayaykamuwayá hinaptinqa
ñoqam contestamusqayki.
Ñoqa rimapayamuptiyimi
qamñataq contestamuwanki.
²³ ¿Maynañataq mana allin rurasqaykunaqa?
¿Maynañataq ñoqapa huchaykunaqa?
Qawaykachiwayá mana kasukusqaytaqa.
Qawaykachiwayá ñoqapa huchaytaqa.

²⁴ ¿Imanasqataq ñoqamantaqa pakakuchkanki?
¿Imanasqataq enemigoypipaqqha hapiwachkanki?
²⁵ ¿Wayrapa apakachasqan rapi hinalla kachkaptiychum
ñoqataqa ñakarichiwanki?
¿Chakisqa paja hinalla kachkaptiychum
ñoqataqa qatikachawanki?

²⁶ Llakikuypaq kaqkunatam
contraypi qellqachkanki.
Mozo kaspay mana allin rurasqaymantam
cargocharwanki.

²⁷ Cepo sutiyoq hapichinawanmi
chakiykunata hapichiwanki.
Maypim purisqaypim
qamqa wateqawanki.
Chaki plantaytam
qamqa señalarunki.

²⁸ Ismuchkaq hinam
runaqa machuyaruchkanña.
Puyupa tukusqan pacha hinam
runaqa tukuruchkanña.

Runapa pisilla kawsasqanmanta

14 ¹ Warmimanta naceq runapa vidanqa
pisi tiempollapaqmi.

Warmimanta naceq runapa vidanqa
llumpay amirunallapaqmi.

² Runapa vidanqa wayta hina
panchiruspan qawiruqlam.
Runapa vidanqa llantuy hina
mana takyasan chinkaruqlam.

³ ¿Kayna runatachum
qawariwanki?
¿Kayna runatachum
juiciomanraq qayachiwanki?

⁴ Manam pipas qachamantaqa
horqonmanchu limpiotaqa.

⁵ Cheqaptapunim runapa punchawninkunaqa
yupasqalla kachkan.
Cheqaptapunim runapa killankunaqa
makillaykipi kachkan.
Decretasqaykiman hina maykamam chayananmantaqa
mana pasaqmi payqa kachkan.

⁶ Amaña paytaqa qawarayaspayá
hawka kananpaqña saqeykuy.
Llamkapakuqpa punchawnin cumplikunankamayá
paytaqa saqeykuy.

⁷ Sachaqa kuchusqa kaspapas
huktawanraqmi ikllimunqa.
Mana faltaytam
chay sachaqa ikllimunqa.

⁸ Chay sachapa sapinkuna
allpapi machuyaruptinpas,
chay sachapa kullun ñutu
allpapi wañuruptinpas

⁹ yaku nuyuykuptinmi huktawan verdeyarinqa,
mosoq planta hinaraqmi
kallmankuna mutmurinqa.

¹⁰ Ichqa runa wañukuptinqa
¿pitaq sayarichinman?
Ichqa runa tukuruptinqa
¿maypitaq kanman?

¹¹ Imaynam yakukuna lamar qochamanta waspirun,
imaynam mayupas taniruspa chakirun,

¹² chaynam cielokuna kanankamaqa runaqa
mana hatarinqachu wañusqanmanta.

Chaynam cielokuna kanankamaqa runaqa
mana rikcharinmanchu puñusqanmanta.

¹³ iIlma allinraq kanman
piñakuyniki pasanankama pakaykuwaptikiqa!
iIlma allinraq kanman
plazota qoykuwaspayki yuyariwaptikiqa!

¹⁴ Sichum huk runa wañukuspanqa
çyaqachum huktawan kawsarimunqa?
Chayna kaptinqa ñakarispapas
kacharisqa kanaykamam suyasaq ñoqallayqa.

¹⁵ Hinaptinqa qayakamuptikim
ñoqañataq contestamusqayki.
Hinaptinqa unanchawasqaykimantachá
sientiypaqña-sientiwanki.

¹⁶ Yupitera yupaptikpas manachá qamtaqa
imapas qokusunkimanchu huchaymantaga.

¹⁷ Costalpa simin sirachkaq hinam
mana kasukusqayta sirarunki.
Mituwan llusichkaq hinam
mana allin rurasqaykunata tapaykunki.

¹⁸ Huk orqa wichiylkuspan
mastakuruchkaq hinam,
tiyananmanta huk hatun rumi kuyuchkaq hinam,

¹⁹ imaynam rumikunata yaku
llaqwachkaq hinam,
imaynam allpata lloqylla apachkaq hinam
qampas runapa confiakullasqanta
lliw yanqacharunki.

²⁰ Qamqa pasakunankamam wiñayapaqña
runata vencerunki.
Rikchaynintapas tikraruspakim
paytaqa qarqorunki.

²¹ Churinkuna alabasqa kaptinpas
runaqa manañam yachanqañachu.
Churinkuna humillasqa kaptinpas
payqa manam cuentata qokunqañachu.

²² Runaqa sapallanmi ñakarillan
cuerponpa nanayninta.
Payqa sapallanmi llakikullan
kikinpa llakikuyinmanta.

Jobta Elifaz qaqchasqanmanta
(15-21)

15 ¹Teman lawmanta Elifazpas Jobtam nirqa:

- ² Yachayniyoq runaqa
črimanmanchu yanqakunata?
- Yachayniyoq runaqa
čwayrallawanchu huntachinman wiksanta?
- ³ Yachayniyoq runaqa manam rimanpas
mana serviq palabrukunatachu.
Yachayniyoq runaqa manam rimanpas
mana valeq palabrukunatachu.
- ⁴ Dios respetaytam qamqa
chinkachiypi richkanki.
Diosmanta yuyaymanaytam qamqa
menosyachichkanki.
- ⁵ Mana allin sonqoykim
mana allinllata rimachisunki.
Qamqariki atoq runakunapa
rimanantam akllakuykunki.
- ⁶ Simillaykim huchayoq kasqaykitaqa
reqsirachisunki.
Manam ñioqachu huchayoq kasqaykitaqa
reqsirachiki.
Simillaykim contraykipiqa
contestasunki.
- ⁷ ¿Runakunamanta punta naceqchu
qamqa kanki?
¿Orqokunamanta puntataraqchum
qamqa wachakusqa karqanki?
- ⁸ ¿Qamlachu Diospa huñunakuyninpi
rimasqanta uyarayarqanki?
¿Sapallayki yachayniyoq
kasqaykipaqchum hapikunki?
- ⁹ ¿Imatañataq qamqa yachanki
ñoqaykupa mana yachanaykutaqa?
¿Imatañataq qamqa entiendenki
ñoqaykupa mana entiendenaykutaqa?
- ¹⁰ Ñoqayku ukupiqariki kachkan
soqo chukchayoq machuyaruq runakunañam.
Ñoqayku ukupiqariki kachkan
taytaykimanta aswan achka watayoq runakunañam.
- ¹¹ ¿Asllapaqchum hapinki
kikin Diospa consuelasusqaykita?
¿Asllapaqchum hapinki

- sumaq palabrakunawan rimapayasusqaykita?
- ¹² ¿Imanasqataq sonqoyki
karunchasuchkanki?
¿Imanasqataq nanay ñawikiwanqa
qawarayachkanki?
- ¹³ ¿Imanasqataq chayna palabrakunataqa
simikimanta lloqsichichkanki?
- ¹⁴ ¿Pitaq runaqa chuyayachisqapaqña
hapisqa kananpaqqa?
¿Pitaq warmimanta naceqqa
limpiopaqña hapisqa kananpaqqa?
- ¹⁵ Diosqa manam angelinkunapipas
confiakunchu.
Paypa qayllanpiqa cielokunapas
manam limpiochu.
- ¹⁶ Hinaptinqa aswanraqchiki
millakuyapaq huchasapa runapiqa
Diosqa mana confiakunchu.
Hinaptinqa aswanraqchiki
yaku tomachkaq hina huchallikuq runapiqa
Diosqa mana confiakunchu.
- ¹⁷ Uyariwayá. Ñoqam willasqayki.
Ñoqaqa qawasqaytam willasqayki.
- ¹⁸ Ñoqam willasqayki
yachayniyoqkunapa willawasqankuta.
Chay yachayniyoqkunaqa manam pakarqakuchu
abuelonkunapa willasqanta.
- ¹⁹ Paykunallamanmi allpaqa
qosqa karqa.
Forasterokunaqa manam pasarqachu
paykunapa chawpintaqa.
- ²⁰ Mana allin ruraqpa kawsayninqa
tukuy tiempom ñakariylla.
Chaynataqmi ñakarichiqpa watankunaqa
kachkan yupasqalla.
- ²¹ Chay mana allin runaqa
manchakuyapaq qapariykunatam uyarirun.
Chay mana allin runamanqa
hawkalla kakuchkaptinmi salteaqkuna chayaramun.
- ²² Paypaqa manam ima confianzanpas kanñachu
chay tutayaymanta lloqsinanpaqqa.
Payqa akllasqañam kachkan
espadawan wañunanpaqqa.
- ²³ Ullachkukunapa mikusqan kananpaqmi

- payqa akllasqaña kachkan.
 Tutayaq tiempo suyasqantam
 payqa yachakuchkan.
- ²⁴ Sasachakuywan llakikuyumi
 paytaqa mancharichin.
 Chaykunam paytaqa rey hina contranpi
 hatariruspan vencen.
- ²⁵ Chaykunamá pasan Diospa contranpi
 makin hoqariq runataqa.
 Chaykunamá pasan Tukuy Atiyniyoq Diospa contranpi
 hatunchakuq runataqa.
- ²⁶ Chay runaqa Diospa contranpim
 pawaykuq-pawaykuqlaña kallpan.
 Chay runaqa allin rakta harkachikunawan
 harkaykachikuspanmi kallpan.
- ²⁷ Payqa poqosqa uyallañam kachkanpas.
 payqa wiksasapallañam kachkanpas.
- ²⁸ Payqa yachanqapas tuñichisqa llaqtakunapim.
 Payqa yachanqapas chunnichkaq wasikunapim.
 Payqa yachanqapas purmasqa wasikunapim.
- ²⁹ Payqa qori-qollqewanqa
 manañam apuyanqachu.
 Paypaqa kapuqninkunam
 manaña duranqachu.
 Kay pachapiqa kapuqninkunam
 manaña miranqachu.
- ³⁰ Payqa manam lluptinqachu
 tutayaymantaga.
 Sachapa kallmanta ninapa chakirachisqan hinam
 payqa kanqa.
 Payqa Diospa pukuykusqanwanmi
 tukusqa kanqa.
- ³¹ Mana allin runaqa amayá hapipakuchunchu
 pantachiqnin engañollapiqa.
 Chay engañollam paypaqa
 pagon rikurirunqa.
- ³² Sachapa kallman chakiruq hinam
 payqa manaraq tiemponpi tukurunqa.
 Ikllimuq kallmakunapas
 manam kanqañachu paypaqa.
- ³³ Payqa kanqa
 yuranmanta mana poqosqa uvas pallarusqa hinam.
 Payqa kanqa
 aceitunas sachapa sisan wichiruq hinam.
- ³⁴ Dios mana yupaychaqkunapa castankunaqa
 mana mirayniyoqmi kanqa.

Pakasqallapi imapas chaskikuq runapa wasinqa
ninapa rupasqanmi kanqa.

- ³⁵ Paykunaqa wiksayoq warmi hinam
mana allinta wiksayakurunku.
Paykunaqa wachakuq warmi hinam
mana allinta wachakurunku.
Wachakuq warmi, wawata rikurichiq hinam
paykunaqa engañollata rikurirachinku.

Diospa contranpi Job rimasqanmanta

16 ¹Jobñataqmi nirqa:

- ² Achka kutitañam uyarirqani
chay rimasqaykichikta hinaqa.
Consuelakuq tukuspaykichikmi
amirachiwankichikña qamkunaqa.
- ³ ¿Haykapitaq tukunqa kay yanqa
mana pasaq rimasqaykichikqa?
¿Ima kallpanchasuptikichiktaq
contestawankichik chaynataqa?
- ⁴ Ñoqapa ñakarisqayta qamkuna ñakariptikichikqa
ñoqapas qamkuna hinachá rimachkayman.
Ñoqapa ñakarisqayta qamkuna ñakariptikichikqa
contraykichikpich miskichikuchkayman.
Ñoqapa ñakarisqayta qamkuna ñakariptikichikqa
ñoqapas qamkunapa contraykichikpich
kusipayaspay umayta kuyuchichkayman.
- ⁵ Ichaqa palabrallawanpas ñoqaqa
kallpanchaykichikmanmi.
Ichaqa consuelo palabrallawanpas
sonqoykichiktaqa tiyaykachiymanmi.
- ⁶ Rimariptiyas manam nanayllayqa
samaykunchu.
Upallaruptiyas manam nanayniyqa
pasaykunchu.
- ⁷ Diosmi ñoqapa kallpallayta
chinkarachin.
Payqa llapallan amigoykunatam
mancharirachin.
- ⁸ Paymi ruraruwan tullunwan
qarallantaña.
Chayna tullu kayniymi contraypi
hatarirun testigo hinaña.
- ⁹ Payqa cheqniwaspanmi piñakuyllawanña
purun animal hina llikiparuwan.
Payqa contraypim

- kirunta kachupakuspan qawawan.
 Payqa enemigoy hinam
 nanay ñawinwan qawawan.
- ¹⁰ Llapa runakunaqa contraypi
 huñunakuruskankum yachapayawanku.
 Paykunaqa despreciawaspankum
 uyaykunapi maqawanku.
- ¹¹ Diosmi qoykuwan
 mana allin runakunaman.
 Payqa wischuykuwanmi
 mana allin ruraqkunaman.
- ¹² Hawka kawsakuchkaptiymi
 ñutuparullawan.
 Matankaymanta hapiyuskampam chamcharullawan.
 Flechapa hapinanta hinam churaruwan.
- ¹³ Paypa flechaqinkunam
 ñoqallayta muyuykuwanku.
 Mana llakirikuspam
 rurunllaytapas clavarunku.
 Hayaqlaytam taqtarunku.
- ¹⁴ Payqa kaypi-wakpim
 ikiparuwan.
 Payqa kallpasapa soldado hinam
 contraypi kallpaykuwan.
- ¹⁵ Ñoqaqa llakillawanñam
 luto pachawan churakurqani.
 Chaymi orgulloso kayniytapas
 pampaman wischurqani.
- ¹⁶ Llumpayta waqasqaywanmi
 pukay-pukayña kachkan uyallaypas.
 Anta-antallañam kachkan ñawillaypas.
- ¹⁷ Chaynam pasawarqa
 manapuni daño ruraq kachkaptiypas.
 Chaynam pasawarqa
 allin sonqowan mañakuchkaptiypas.
- ¹⁸ Allpa, amayá tapaykuychu yawarllayta.
 Allpa, amayá pakaykuychu qaparillasqayta.
- ¹⁹ Aswanqa hanaq pachapim
 kunanpuni kapuwachkan ñoqapa testigoy.
 Aswanqa altokunapim kapuwachkan
 ñoqallaypa abogadoy.
- ²⁰ Amistadniyunkapas despreciawankum
 ñoqataqa.
 Ichaqa Diospa ñawpaqinpim

weqellayta chaqchuchkani ñoqaqa.

²¹ Imaynam huk runa rimanman
amistadninpa favorninpí
chaynach ñoqapa abogadoypas defiendewanman
Diospa ñawpaqninpi.

²² Apurawmanmi pasachkan
pisi watakunallaña kawsanayqa.
Manaña kutimunaypaqmi
ripukusaq ñoqallayqa.

17 ¹Valorllaymi tukuruchkanña.

Vidallaypa tukuy ninmi chayamuchkanña.

Sepulturam kapuwachkan preparasqaña.

² Asipayawaqniy runakunallam
kachkan ñoqawanqa.

Paykunapa piñakuyllantam
qawani ñoqallayqa.

³ Diosnilláy, qamyá
garantizaykuway ñoqallaytaqa.

Arí, qamllam garantizawankiman
ñoqallaytaqa.

⁴ Mana entiendenankupaqmi
tutayarachinki paykunapa yuyaynintaqa.
Chaynapim qamqa mana dejankichu
paykuna vencenantaqa.

⁵ Imankunapas chaskirunanrayku
amistadnin denunciaq runapa churinkunaqa
ñawsakunam kallanqaku.

⁶ Qampunim munarqanki
llapallan runakunapa asipayanan kanaya.
Qanmi dejaykuwanki
runakunapa toqapayanan kanaya.

⁷ Llakikusqayraykum
ñawillaypas tutayaruchkanña.

Tukuy cuerpollaymi
kachkan llantuy hinallaña.

⁸ Chaynata qawaykuwaspankum
allin kawsaqkuna admirakunku.
Mana huchayoq runakunam
iskay uyapa contranpi hatarirunku.

⁹ Allin ruraq runakunaqa
kawsasqanpim aswanraq kallpanchakunku.

¹⁰ Llapallaykichikyá
kayman hamuychik qamkunaqa.
Manam huk yuyayniyoqtapas
tariymanchu qamkunapiqa.

- ¹¹ Punchawniykunam pasachkan.
Piensasqaykunam chinkachkan.
Sonqoypa munasqankunam chinkachkan.
- ¹² Qamkunam ichaqta tutatapas
punchawmanña tikrarunkichik.
Tutayaypi kachkaspaykichikmi ninkichik:
“Ñam achkiqa hichpamuchkanña” nispaykichik.
- ¹³ Ñoqapa suyasqay wasiqa kachkan
wañusqakunapa kasqallanpim.
Ñoqaqa camaytapas mastakuni
tutayayllapim.
- ¹⁴ Wañusqakunapa kasqantam
sutichani: “Qanmi kanki
taytay” nispay.
Aycha urutañataqmi sutichani:
“Qanmi kanki mamaypas, paniy়pas” nispay.
- ¹⁵ Chaynaqa ֿmaypimá ñoqapa
confianzayqa?
Chaynaqa ֿpimá tarirapuwanman
imapipas confiakunaytaqa?
- ¹⁶ ֿYaqachum chay confiakusqayqa
ñoqawan uraykunman wañuqkunapa kasqanman?
ֿYaqachum kay confiakusqayqa
samanaykupaq compañawanman ñutu allpaman?

Bildadmi rimarin mana allin runakunapa imaynam kanankumanta

18

¹ Sua sutiyoq lawmanta Bildadmi nirqa:

- ² Rimasqankumantaqa ֿhaykapiñataq
upallanqaku kay runakunaqa?
Sichum entiendewaqchik hinaptinqa
ñachá rimachwanña qamkunawanqa.
- ³ ֿImanasqataq hapiwankiku
animalkunata hinaqa?
ֿUpa runawan tupachisqachum
kaniku ñoqaykuqa?
- ⁴ ֿQam piñakuptikichum
kay pachaqa chunnirunqa?
ֿotaqchum rumikunapas maymi
kasqanmanta suchuchisqa kanqa?
- ⁵ Mana allin ruraq runapaqa
achkiy hina kayninpas wañurunqam.
Mana allin ruraq runapaqa lenguaspa
rupariyininpas tukurunqam.
- ⁶ Paypaqa karpanpi achkiyininpas tutayarunqam.
Paypaqa mecheronpas wañurunqam.

- ⁷ Qarillaña purichkaspanpas
hukmanyarunqam payqa.
Kikinpa tanteasqallanmi
wichiykachinqa paytaqa.
- ⁸ Chakinkunapas toqllaman
wichichisqam payqa kanqa.
Chay wichiykunan malla
hawanpim payqa purinqa.
- ⁹ Paytaqa chakinmantam
lazo hapirunqa.
Hapiruspanqa aswanraqmi
teqonqa paytaqa.
- ¹⁰ Paypaqmi waskapas
pampapi pakasqa kachkan.
Paypaqmi toqllapas
ñanpi pakasqa kachkan.
- ¹¹ Payqa maypiñapas
manchakuypa hapisqallanmi.
Payqa kaypi-wakpi
manchakuypa qatikachasqallanmi.
- ¹² Yarqaymantam paypaqa
kallpanpas tukuruchkanña.
Paypa hawanman wichiykunanpaqmi
desgraciaqa kachkan listollaña.
- ¹³ Paypa aycha qarantaqa
degradiam as-asllamanta mikurunqa.
Wañuchiq onqoymi
paytaqa pasaypaqta tukurunqa.
- ¹⁴ Wasinpi hawka kawsakusqanmantapas
payqa wikutisqam kanqa.
Payqa manchakuypaq wañuyumanmi
pasachisqa kanqa.
- ¹⁵ Kikinpa wasinpas manaña paypa kaptinmi
chaypiqa hukña kawsakunqapas.
Azufrem chaqchusqa kanqa
paypa *yachananpipas.
- ¹⁶ Payqa kanqa sapinmanta chakiruq
sacha hinam.
Payqa kanqa kallmankuna qawiruq
sacha hinam.
- ¹⁷ Kay pachapipas payqa
manañam yuyasqachu kanqa.
Llaqtanpipas manañam rimarinqakuchu
paypa sutintaqa.
- ¹⁸ Achkiypi purichkaspm
payqa tutayayman wischusqa kanqa.

- Payqa kay pachamanta
runakunapa qarqorusqanmi kanqa.
- ¹⁹ Paypa ayllunpiqa manañam kanqachu
churinkunapas.
Paypa ayllunpiqa manañam kanqachu
willkankunapas.
Paypa wasinpiqa manam
kawsanqañachu pillapas.
- ²⁰ Chay runata imapas
pasarusqanta yacharuspankum
intipa qespimunan lawpi *yachaqkuna
llumpayta mancharikunqaku.
Chay runataqa imapas
pasarusqanta yacharuspankum
intipa seqaykunan lawpi yachaqkuna
llumpayta admirakunqaku.
- ²¹ Chaynapunim pasanqa
mana allin ruraqpa yachanantaqa.
Chaynapunim pasanqa
Dios mana reqsiq runapa kanantaqa.

Jobmi confiakun mana huchayoqpaqña Dios hapinanmanta

19

¹ Jobñataqmi nirqa:

- ² ¿Haykapikamataq qamkunaqa
llakichiwankichik?
¿Haykapikamataq yanqa rimasqaykichikwan
mikuypaq-mikuwankichik?
- ³ Achka kutipiñam
penqayman churaruwankichik qamkunaqa.
Mana penqarikuspam
tratapawankichik qamkunaqa.
- ⁴ Cheqaptaña pantayman wichiykuptiyas
chay pantayqa ñoqallapaqñam.
- ⁵ Qamkunaqa contraypim hatunchakunkichik.
Penqaypi tarikusqaytam
qamkunaqa uyaypipuni niykuwankichik.
- ⁶ Ichaqa yachaychikyá
daño ruraqniyqa Diospuni kasqanta.
Yachaychikyá paypuni mallanwan
ñoqallaytaqa wankuruwasqanta.
- ⁷ “Ñakarichiwachkankum” nispa qayakuptiyas
manamya contestawanchu pillapas.
Qayakuptiyas manamya kanchu
ima allin arreglollapas.
- ⁸ Diosmi ñanniyya wichqarun

manaña pasanaypaq.

Ñanniytam tutayarachin

manaña qaway atinaypaq.

⁹ Reqsisqa kasqaytapas

yanqacharunmi payqa.

Corona qechuchkaq hinam

allin reqsisqa kayniyta qechuruwan payqa.

¹⁰ Kaylawniy manta-waklawniy mantam

ñoqallaytaqa pasaypaqta arruinaruwan.

Sachata pelachkaq hinam

confianzaytapas qechuruwan.

¹¹ Piñakuynintam contraypi

wichiykachimuwan.

Payqa enemigonpaqñam hapirowan.

¹² Imaynam tropakuna huklla huñunakuruspa

rinku huk llaqtapa contranpi,

chaynam paypas peleachkan contraypi.

Chay tropakuna llaqtaman

yaykunanpaq ñan rurachkaq hinam

payqa peleachkan contraypi.

Wasiyta muyuykuq tropakuna hinam

payqa peleachkan ñoqapa contraypi.

¹³ Payqa ñoqamantam karuncharachin

wawqeykunatapas.

Manañam reqsiqpas tukuwankuñachu

reqsiqniy kunapas.

¹⁴ Aylluykunapas manañam

kapuwanñachu ñoqapaqa.

Reqsisqaykunapas qonqaruwanñam

ñoqataqa.

¹⁵ Wasiyti samakuqkunapas

manañam reqsiqpas tukuwankuñachu.

Sirvientaykunapas manañam

reqsiqpas tukuwankuñachu.

Forasterota hinam paykunaqa

manaña reqsiqpas tukuwankuñachu.

¹⁶ Sirvienteta qayakuptiyas

manam contestawanchu.

Kikiypuni ruegakuptiyas

manam contestawanchu.

¹⁷ Samayniy pas asnarirunñam warmiypaqqa.

Millakuypaqmi rikuriruni familiaypaqqa.

¹⁸ Warmakunapas ñoqallaytam

despreciawanku.

Paykunaman rikuriy kuptiy mi

contraypi rimanku.

¹⁹ Cheqnipakuruwankuñam kuyanakusqay
amistadniykunapas.

Contraypiñam churakurunku ñoqapa
sinchi kuyasqaykunapas.

²⁰ Tulluywan qarallayñam
rikuriruni.

Kiruykuna hapiq aychallaywanñam
lluptiruni.

²¹ Ñoqamantayá llakipayarikuychik
amigollaykuna.

Ñoqamanmi wichiykullawan
Diospa castigonkuna.

²² ¿Imanasqataq ñakarichiwankichik
Dios hinaqa?

¿Manaraqchum aminkichik
mikuwachkaq hina kamiwaytaqa?

²³ iIma allincha kanman palabraykuna
qellqasqa kaptinqa!

iIma allincha kanman rimasqaykuna
libropi qellqasqa kaptinqa!

²⁴ iIma allincha kanman fierromanta cincelwan
titi tablapi pipas qellqaruptinqa!

iIma allincha kanman rumipi
wiñaypaq pipas qellqaruptinqa!

²⁵ Ñoqaqa yachanipunim
reclamaqniy়া kawsakusqantaqa.
Kaykuna pasaruptinmi kay pachapi
sayaykuspan defiendewanqa ñoqataqa.

²⁶ Kay aycha cuerpo onqoypa
mikupasqan kaptinpas
ñoqaqa hina cuerpo yraqmi
rikullasaq Diostapas.

²⁷ Diostaqa kikiypunim rikuykusaq.
Manam hukchu qawanqaqa,
aswanqa ñawiywanpunim rikuykusaq.

Ñoqapa sonqollaymi hukmanyarurqa

²⁸ qamkunapa kayna nisqaykichikwan:
“¿Imaynataq ñakarichichwanqa” nispa

“Kikinpa huchankunarykum ñakarichkanqa” nispa.

²⁹ Chaynaqa qamkunayá espadata manchakuychik.

Hucharayku Diospa apamusqan espadatayá manchakuychik,
juicio kasqantam yachankichik.

Zofarmi rimarin mana allin ruraqkunaqa castigasqa kananmanta

20 ¹Naamat lawmanta Zofar sutiyoq runañataqmí nirqa:

² Manam atiniñachu qasillalla kayta.

Chayraykum ñoqañataq nisqayki.

Manam atiniñachu upallalla uyariyta.

Chayraykum ñoqañataq nisqayki.

³ Tratasqaykitam uyariykuyki.

Entiendeq kasqayraykum contestasqayki.

⁴ Qamqariki yachankim

ñawpa tiempomantaraq kayna pasakusqanta.

Qamqariki yachankim kay pachapi

runa rikurisqanmantaraq kayna pasakusqanta:

⁵ Mana allin ruraqpa asikuyninqariki

pisi tiempollapaqmi.

Dios mana respetaq runapa kusikuyninqa

huk ratollapaqmi.

⁶ Cielomanña haypaq hina

hatunchakuynin kaptinpas,

puyukunaman haypachkaq

hina uman chayaptinpas

⁷ payqa ispay hinallam

wiñaypaq chinkarunqa.

Reqsiqninkunapas: “^cMaypitaq kachkan

payqa?” nispam ninqa.

⁸ Payqa mosqoy hinallam chinkarunqa.

Payqa mana tarisqañam kanqa.

Mosqoypi qawasqa hinallam pasarunqa.

⁹ Qawaqninpas manañam rikunqañachu.

*Yachasqan sitiopas manañam reqsinqañachu.

¹⁰ Paypa churinkunam

qopunqa wakchakunaman.

Suwakusqantaqa kikinpunim

kutichipunqa wakchakunaman.

¹¹ Paypa cuerponqa

mozopa hinaraq kachkaptinpas

allpapiraqmi tukunqa kallpallanpas.

¹² Mana allin rurasqanqa

siminpi miski hinaña kaptinpas,

chaytaqa qallunpa ukunpi

pakachkaq hinaña kaptinpas,

¹³ chaynataq allinpaq hapisqanrayku mana millakuptinqa

hinaspa simin ukupiraq waqaychaptinqa

¹⁴ wiksanpi mikuyninmá qoltututurunqa.

- Culebrapa venenon hinamá ukunpi rikurirunqa.
- ¹⁵ Payqa rakrapu hinam riqueza mikusqanta aqtumunqa.
Diospunim paypa wiksamanta vomitachinga.
- ¹⁶ Chayna runaqa culebrapa
venenontam soqonqa.
Chayna runataqa maqta urum
kachuruspan wañurachinqa.
- ¹⁷ Payqa manañam rikunqachu
mayu hina kallpaq mieltaqa.
Payqa manañam rikunqachu
yaku hina kallpaq lechetaqa.
- ¹⁸ Payqa hukmanñam qonqa
llamkasqanpa ganasqantapas.
Payqa manam kusikunqachu
qori-qollqe huñusqanwanpas.
- ¹⁹ Payqa wakchakunata ñakarichispam
saquerurqa.
Payqa wasintapas mana rurakuspam
hukmantaña qechukurqa.
- ²⁰ Payqa imawanpas mana saksaqmi karqa.
Tariqpunim imapas munasqantaqa.
- ²¹ Pay mikuptinqa manam
imapas puchuqñachu.
Chayraykum allin kayninpas
manaña takyanqachu.
- ²² Aswan-aswanraq apullaña kachkaspanmi
sasachakuykunaman wichiykunqa.
Tukuy ima ñakariymi
paypa hawanman chayaramunqa.
- ²³ Wilksanta huntachichkaptinmi
Diosqa piñakuyninta kachaykunqa.
Mikuchkaptinmi Diosqa piñakuyninta
para kacharichkaq hina kachaykunqa.
- ²⁴ Fierro armakunamanta lluptiruptinpas
broncemanta flecham tuksirunqa.
- ²⁵ Chay flechaqa cuerponman yaykuruspanmi
hayaqninta pasarunqa.
Payqa manchakuywanmi hapirachikunqa.
- ²⁶ Yanay-yanay tutayaymi paypa
qori-qollqentapas taparunqa.
Runapa mana pukupayasqan ninam
paytaqa kañarunqa.
Wasinpi puchuqkunatapas
chay ninataqmí ruparunqa.
- ²⁷ Cielokunam paypa culpanta
qawachinqa.

Allpapas paypa contranpim
hatarinqa.

- ²⁸ Wasintapas paypataqa
lloqlam aparunqa.
Diospa piñakusqan punchawpim
wasinqa apasqa kanqa.
²⁹ Mana allin ruraqpaqmi
tukuy chaykunata Diospuni alistarqa.
Chay runapa pagon kananpaqmi
chaykunataqa Diospuni kamachikurqa.

Mana allin ruraqkuna hawkayapiraq kawsakusqankumanta

21

¹ Jobñataqmi nirqa:

- ² Kay rimasqaykunatayá uyariykuchik.
Chaywanyá consuelaykuwaychik.
³ Rimarinaykamayá pacienciaykuwaychik.
Chaymantañayá munaspaga asikuwaychik.

- ⁴ Manam runawanchu quejayqa.
Manam kaymanchu qasillallaqa.
⁵ Qawariwaspayá mancharikuchik.
Makikichikwanyá simikichikta tapaychik.

- ⁶ Ñoqapunim yuyarispayqa
mancharikuni llumpayta.
Manchakuymantam cuerpoypas
katkatatan llumpayta.

- ⁷ ¿Imanasqataq mana allin ruraqkunaqa
kawsachkankuraq?
¿Imanasqataq paykunaqa kawsachkanku
machuyayninkukamaraq?
¿Imanasqataq paykunaqa kachkanku
aswan-aswan atiinyoqraq?

- ⁸ Paykunaqa kawsakuspam churinpas
allin kasqanta qawanku.
Paykunaqa ñawinkuwanpunim willkankunapas
allin kasqanta qawanku.

- ⁹ Wasinkupas seguro kaptinmi
imatapas mana manchakunkuchu.
Diospa castigonpas
manam paykunamanqa wichiykunchu.

- ¹⁰ Paykunapaqa kachkanmi mana faltaspa
muyaq toronkunapas.
Mana sulluspam sumaqlataña
wachan vacankunapas.

- ¹¹ Chayna mana allin ruraqkunapa warmankunaqa

- ovejakuna hinam lloqsinku.
 Paykunapa churinkunaqa
 pawaykachastinmi purinku.
- ¹² Paykunaqa tinityata, arpata
 tocaptinkum kusikuymanta takinku.
 Paykunaqa qenapa tocasqanwanmi
 anchallataña kusikunku.
- ¹³ Paykunaqa allin kawsaypim
 kawsakunkupas.
 Hawkalla wañukuspam uraykunku
 wañuqkunapa kasqanmanpas.
- ¹⁴ Paykunaqa Diostapas kaynatam ninku:
 Qamqa anchurikuyá ñoqaykumantaqa.
 Manam munanikuchu munasqaykiman hina kawsaytaqa.
- ¹⁵ “¿Pitaq Tukuy Atiyniyoq Diosqa?” nispa.
 “¿Chaynapi payta servinanchikpaqqqa?” nispa.
 ¿Imallapipas serviwachwanchum
 payta mañakuptinchikqa?
- ¹⁶ Ichaqa mana allin ruraqkunapa allin kayninkuqa
 manam kachkan paykunapa makillanpichu.
 Chayraykum paykunapa tanteayninkutaqa
 ñoqallayqa mana qatipakuymanchu.
- ¹⁷ As kutillapim wañurun
 mana allin ruraq runapa mecheronqa.
 As kutillapim desgraciapas
 hamun paykunamanqa.
 As kutillapim Diospas
 piñakuyninpi castigan paykunataqa.
- ¹⁸ As kutillapim mana allin ruraq runaqa
 paja hina wayrapa cheqechisqanpas.
 As kutillapim paykunaqa kanku
 qopa hina vientopa apakachasqanpas.
- ¹⁹ Runakunapa nisqanman hinaqa
 chay mana allin ruraqkunapa churinkunapaqmi
 Diosqa waqaychan castigonta.
 Ñoqapa piensasqayman hinaqa
 Diosyá castigachun kikin mana allin ruraqta.
 Chaynapiyá qawachichun payqa huchayoq kasqanta.
- ²⁰ Payqa kikinpuniyá qawachun
 chay castigonta.
 Payqa kikinpuniyá tomachun
 Tukuy Atiyniyoqpa piñakuyninta.
- ²¹ Wañukuspanñaqa չyaqachum
 kusikunmanraq qepan hamuqkunamanta?
- ²² ՞Yaqachum pipas Diosta

yachachinman imallatapas?
 ¿Yaqachum pipas alto-altopi kaqkuna juzgaq Diosta
 yachachinman imallatapas?

²³ Chayna runaqa allin kallpallanpiraqmi
 wañukunpas.

Payqa seguro hinaspa hawkallam
 wañukunpas.

²⁴ Chay runaqa wañukunqa poqosqaraqmi.
 Chay runaqa wañukunqa kallpayoqraqmi.

²⁵ Wakin runañataqmi wañukunqa
 llumpay llakikuypi.
 Manaraq allinta kusirikuchkaspam
 wañukunqa llakikuyllapi.

²⁶ Ichaqa wañukuspankuqa iskayninkum
 allpapi pampasqa kanqaku.
 Chaynapim paykunaqa
 aycha urupa mikusqan kanqaku.

²⁷ Ñoqaqa yachanim ñoqapa contraypi
 imam piensasqaykichikta.
 Yachanim contraypi tanteanakuspa
 daño ruray munawasqaykichikta.

²⁸ Qamkunam tapunakunkichik kaynata:
 “¿Maypitaq kachkan
 chay munaychakuqpa wasinqa?” nispa.
 “¿Maypitaq kachkan
 chay mana allin ruraqkunapa *yachananqa?” nispa.

²⁹ ¿Manachum tapuyllapas-tapukurqankichik
 ñannin pasaqqunataqa?
 ¿Manachum imapas qokusunkichik
 paykunapa willakusqanmantaqa?

³⁰ Mana allin runataqa manas imapas pasanchu
 desgraciapa chayamusqan punchawqa.
 Payqa Diospa piñakuynin punchawpipas
 waqaychasqas kanqa.

³¹ ¿Pitaq uyanpi declaranman
 chayna mana allin runataqa?
 Chay runamanqa ¿pitaq paganman
 chayna mana allin rurasqanmantaqa?

³² Payqa kanqapas pampakunanpaq
 sepulturaman apasqaraqmi.
 Paytaqa velanqakupas
 sepulturanpa hawanpiraqmi.

³³ Pampakusqan qechwa allpapas
 sumaqllatañam chaskiykun paytaqa.
 Pampamunankupaq apaptinkupas

achkallay-achka runakunam payta qatirqa.
 Chaynataqmi paypa puntantapas
 achkallay-achka runakunataq rirqa.

- ³⁴ Chaynaqa yanqallam qamkunaqa
 consuelaq tukuwankichik.
 Yanqa engañollatam qamkunaqa
 contestawankichik.

Jobta hatu-hatun huchallikuqpaq Elifaz qaqchasqanmanta
 (22-27)

22

¹ Teman lawmanta kaq Elifazñataqmi Jobta nirqa:

- ² ¿Yaqachum runaqa Diospaq
 imallapipas servikunman?
 Allin yachayniyoqña runa kaspapas
 ¿yaqachum Diospaq servikunman?
- ³ ¿Tukuy Atiyniyoq Diostaqa
 kusichinchu allin ruraq kasqaykiqa?
 ¿Qampa allin kawsakusqaykiwanchum
 payqa imallataspas allinta gananqa?
- ⁴ Payta respetasqaykiraykum
 payqa mana qaqchasunkichu.
 Payta respetasqaykiraykum
 payqa juiciomanpas mana putasunkichu.
- ⁵ Cheqaptaqa ancha mana allin runam
 qamqa kanki.
 Cheqaptaqa mana yupay atinañam
 kachkan qampa mana allin rurasqayki.
- ⁶ Yanqapunim aylluykikunapa
 pachanta prendapaq hapirqanki.
 Chaynapim paykunataqa
 qalallataña saquerurqanki.
- ⁷ Pisipasqamanmi yakuta
 mana tomaykachirqankichu.
 Yarqaymanta kaqmanpas
 manam mikuykachirqankichu.
- ⁸ Chaywanpas qamqariki
 chakrasapallaña munaychakuqmi kanki.
 Chaywanpas qamqariki
 chaypi *yachaq ancha reqsisqam kanki.
- ⁹ Qamqariki viudakunatas
 mana imayoqtam kutichirqanki.
 Qamqariki mana piyniyoqpa
 makinkunatam chamcharurqanki.
- ¹⁰ Chayraykum kunanqa

lazollaña muyusuchkanki.
 Chayraykum kunanqa
 mancharikuyllaña hukmanyachisuchkanki.

¹¹ Chayraykum manaña rikukunaykipaq
 tutayayña muyuykusunki.

Chayraykum lloqlaq yakukunapas
 pamparusunki.

¹² ¿Manachum Diosqa
 cielokunapa altonpiraq kachkan?
 Lucerokunaqa mayna altopiña kaptimpas
 chaykunapa altonpiraqmi payqa kachkan.

¹³ Chaywanpas qanmi ninki:
 “Diosqa manam imatapas yachanchu.
 Puyuy-puyuyllaña kachkaptinqa
 manam juzgaytaqa atinmanchu.

¹⁴ Puyukuna tapaykuptinmi
 manaña rikunchu payqa” nispa.
 “Cielokunapa muyuriqinpim
 purichkan payqa” nispa.

¹⁵ ¿Qampas munachkanki
 ñawpa runakuna hina kawsaytachu?
 ¿Qampas munachkanki mana allin
 runakuna hina kawsaytachu?

¹⁶ Paykunam manaraq wañunanku tiempopi
 chinkachisqa karqaku.
 Paykunaqa lloqlapa apasqan wasi hina
 mana takyaqmi karqaku.

¹⁷ Paykunaqa Diostapas kaynatam nirqaku:
 “Qamqa ñoqaykumantayá anchurikuy” nispanku.
 Nirqakutaqmi: “Tukuy atiyniyoq Diosqa
 imanawachwantaq ñoqanchiktaqa” nispanku.

¹⁸ Chaywanpas paymi allinkunawan
 huntaykachirqa paykunapa wasintaqa.
 Chaymi ñoqallayqa manapuni qatipakusaqchu
 mana allin ruraqkunapa tanteayninkutaqa.

¹⁹ Allin ruraq runakunam
 qawaspanku kusikunqaku.
 Mana huchayoq runakunam
 burlakunqaku kaynata nispanku:

²⁰ “Contranchikpi hatariqkunam
 lliw tukusqaña kachkanku.
 Imanku puchuqtapas ninam
 lliwta ruparun” nispanku.

²¹ Qamqa hawkaña kawsanaykipaqyá

- Dioswan allinyanakuy.
 Chaynata ruraspaqa
 allinyaytam gallaykunki.
- ²² Chaynaqa paypa yachachikuynintayá
 chaskikuy.
 Palabrankunatayá ama qonqaruspak
 waqaychaykuy.
- ²³ Tukuy Atiyniyoq Diosman kutirikuspaqa
 huktawan hoqarisqam kanki.
 Wasikimanta mana allinkunata qarqoruspaqa
 huktawan hoqarisqam kanki.
- ²⁴ Chaynaqa qori kapusuqnikitayá
 allpaman wischuy.
 Qori-puroña kapusuqnikitapas
 mayukunapa wayqonmanyá wischuy.
- ²⁵ Chaynata ruraptikiqa
 Tukuy Atiyniyoq Diosñam
 qori hina kapusunki.
 Chaynata ruraptikiqa
 Tukuy Atiyniyoq Diosñam
 monto-monton qollqe hina kapusunki.
- ²⁶ Qanmi Tukuy Atiyniyoq Diosrayku
 sinchillataña kusikunki.
 Paytam llumpay
 confianzallawanña qawaykunki.
- ²⁷ Imatas qam mañakuptikim
 payqa uyarisunki.
 Chaynataqmi qampas prometekusqaykita
 cumplinki.
- ²⁸ Imaña ruray munasqaykipas cumplikunqam.
 Purisqayki ñanpas kancharingqam.
- ²⁹ Paykuna humillasqa kaptinmi
 qamñataq ninki:
 “Paykunaqa hoqarisqañayá
 kachun” nispayki.
 Chayna humillasqa kaqtaqa
 Diosmi salvanqa.
- ³⁰ Culpayoqña kaptinpas
 runataqa Diosmi libranqa.
 Mana huchayoq kasqaykiraykum
 payqa librasqa kanqa.

Diospa qayllanpi Job defiendekuy munasqanmanta

23

¹ Jobñataqmi nirqa:

² Kunanpas sinchi llakikuywanmi

quejakuchkani ñoqaqa.

Kay llakikusqaypim

llumpay llasaqlaña rikurirun

Diospa ñitiwaqniy makinqa.

³ iIma allinraq kanman

Diosta maypipas tariruptiyqa!

iIma allinraq kanman

paypa *yachasqanman chayaruptiyqa!

⁴ Chayna kaptinqa paymancá

willakuyman asuntollayta.

Chayna kaptinqa favorniypichá

willakuyman tukuy asuntoyta.

⁵ Chayna kaptinqa yachaymancá

Diospa imam contestawasqanta.

Chayna kaptinqa entiendeymancá

Diospa imam niwasqanta.

⁶ ¿Payqa tukuy kallpanwanchum

ñoqapa contraypi sayarinman?

Manam, payqa aswanraqmí

uyarikyuanman.

⁷ Paypa munasqanman hina kawsaq runaqa

paywanchá rimanakunman.

Hinaptinqa juzgawaqniy runamantachá

wiñaypaqña librakuruyman.

⁸ Ichaqa intipa qespimunanmanña riptiyas

Diosqa manamá chaypichu.

Ichaqa intipa seqaykunanmanña rispaypas

Diostaqa manamá rikunichu.

⁹ *Ichoq lawpi imata ruraptinpas

manam Diostaqa rikuykunichu.

*Alleq lawman muyuriptinpas

paytaqa manamya qawaykunichu.

¹⁰ Payqa reqsinpunim

ñoqapa imaynam kawsasqaytaqa.

Pruebaman churaykuwaptinqa

qori hina chuyay-chuyaymi

lloqsisaq ñoqallayqa.

¹¹ Paypa akllapuwasqan ñannintam

cuidadollawanña purirqani ñoqallayqa.

Yachachiwasqanta kasukuspaymi

manapuni pantarqanichu ñoqallayqa.

¹² Paypa kamachikusqantaqa

mana qepanchakuspam kasukurqani.

Paypa rimarisqankunataqa

mikuy tupawaqniymantapas mastam waqaycharqani.

¹³ Payqa sapallanmi.

¿Pitaq cambiarunman paypa
tanteasqantaqa?
Payqa ruranpunim
imam munasqantaqa.

¹⁴ Payqa cumplinqapunim ñoqamanta
imam kamachisqantaqa.
Chayna piensasqankunaqa
achka-achkam kachkan paypa sonqonpiqa.

¹⁵ Chayraykum manchakuni paytaqa.
Piensarispallapas manchakunim ñoqallayqa.

¹⁶ Diosmi hukmanyarachin sonqollayta.
Tukuy Atiyniyoqmi mancharichiwan llumpa-llumpayta.

¹⁷ Manamá chinkaruniraqchu
tutayaypipas.
Manataqmi tutayayqa
taparunraqchu uyaytapas.

Diosta mana imapas qokuptin Job quejakusqanmanta.

24 ¹Tukuy Atiyniyoq Diosqa
cimanasqataq juzganapanqa
tiempotaqa mana churanchu?
Payta reqsiqkunaqa
cimanasqataq paypa
chay punchaw churasqantaqa
mana reqsinkuchu?

² Mana allin runakunaqa
linderokunatam kuyurachinku.
Paykunaqa animalkunatam
suwakuspa michikunku.

³ Paykunaqa mana tayta-mamayoqpa
asnontam pusakunku.
Paykunaqa viudapa bueyesnintapas
prendapim apakunku.

⁴ Paykunaqa wakchakunatapas
ñanmantam wischunku.
Chaynapim paykunapa kasqan nacionpi
wakchakunapas lliw pakakunku.

⁵ Chay wakchakunaqa purun asnokuna hinam
wawankunapaq mikuy maskamuq lloqsinku.
Paykunaqa churinkunapaq
mikuytaqa chunniqlapim tarinku.

⁶ Paykunaqa huk runapa chakranpi
cosechapakuqñam rinku.
Paykunaqa mana allin ruraqkunapa
uvas huertanpi pallapakuqñam rinku.

⁷ Mana imapas qatayoqmi

tukuy tuta kallanku.

Tapakuykunankupaq mana imapas kaptinmi
chiripi ñakarillanku.

⁸ Orqokunapi parapas
nuyurullanmi paykunataqa.
Manaña imapas harkaykachikunkupaq kaptinmi
rumikunamanña asuykullanku paykunaqa.

⁹ Mana allin ruraqkunaqa mana taytayoq wawatam
qechurunku mamanpas ñuñuchkaptinraq.
Paykunaqa wakchakunamantam
prendakunata qechunku.

¹⁰ Wakchakunaqa mana pachanku kaptinmi
purillankupas yaqa qalallaña.
Paykunaqa trigotam qepillanku
yarqaymantapas yanqallaña.

¹¹ Molinowan chamchaspam
horqonku aceiteta.
Yakunayachikustinmi vinopaq
sarunku pozopi uvasta.

¹² Llaqtapi *yachaq wakcha runakunam
ñakariypi kasqankumanta waqallachkanku.
Heridasqa runakunam
yanapakuya mañakullachkanku.
Diosmi ichaqa
chay mana allin rurasqankumanta
mana acusanchu.

¹³ Wakin runakunaqa
achkiytam mana munankuchu.
Purisqankupi chay achkiy kanantaqa
manam munankuchu.
Chay achkiypa kanchasqan ñanpiqa
manam takyayta munankuchu.

¹⁴ Ñakariq runatawan wakcha runata wañuchinanpaqmi
runa wañuchiqa tutapaytaraq hatarin.
Tutapas suwakunanpaqmi
payqa hatarin.

¹⁵ Warmin traicionaq runaqa
tutayananta suyaspam piensan:
“Manam pipas rikuwanchu” nispa.
Hinaspam payqa uyantapas pakan.

¹⁶ Suwakunaqa tutallan wasiman
yaykuruspam suwakunku.
Punchawqa lliwmi wichqakurunku.
Achkiy reqsiyatapas manam
munankuchu paykunaqa.

¹⁷ Achikyaypas pasaypaq tutayay hinam
paykunapaqqa.
Pasaypaq tutayaytam kuyan paykunaqa.

¹⁸ Paykunaqa yakupa hawanpi
pusoqo hinallam kanku.
Paykunapaqa chakrankupas
ñakasqam kachkanku.
Manañam pipas rinñachu
uvas huertanmanpas.

¹⁹ Usyaywan rupayllaña kaptinmi
chulluruspan chinkarunña ritipas.
Chaynatapunim huchallikuqkunataqa
chinkarachinqa sepulturapas.

²⁰ Suwakunataqa qonqarunqam
mamankupunipas.
Paykunaqa aycha urupa
miskillaña mikusqanmi kanqaku.
Paykunaqa pipapas mana
yuyasqanñam kanqaku.
Qorusqa sacha hinam
paykunaqa kanqaku.

²¹ Qolluq mana wachakuq warmitam
paykunaqa ñakarichirqaku.
Viuda warmitapas manam
allintachu paykunaqa rurarqaku.

²² Diosmi ichaqa kallpanwan
qarqorun atiyniyoqkunataqa.
Pay hatariruptinqa
manañam pipas seguroñachu vidanmantataqa.

²³ Suwakunaman Dios confianzata
qoykuptinmi paykunaqa seguollaña kachkanku.
Ichaqa Diosqa qawachkanmi
imaynam paykunapa kawsasqantaqa.

²⁴ Paykunaqa huk ratollapaqmi hoqarikunku.
Huk ratollapitaqmi chinkachisqapas kanku.
Wichqakuruq wayta hinam humillasqa kanku.
Trigo qorusqa hinam rikurirunku.

²⁵ Mana chayna kaptinqa
¿pitaq llullakuqpaq kunan hapiwanman?
Mana chayna kaptinqa
¿pitaq rimasqaykunata yanqachanman?

Runakuna huchayoq kasqanmanta

25 ¹Sua sutiyoq lawmanta Bildadñataqmi nirqa:

- ² Diosqa tukuy ima gobiernaqmi.
 Diosqa llapa runapa manchakunanmi.
 Payqa hanaq pachapi hawkayay qokuqmi.
- ³ Tropankunapas manaña yupay
 atinam paypaqa.
 Achkiyninpas llapallan runamanmi
 kanchaykun paypaqa.
- ⁴ ¿Yaqachum runaqa mana huchayoq
 kanman Diospa qayllanpiqa?
 ¿Yaqachum warmimanta naceqqa
 limpio kanman Diospa qayllanpiqa?
- ⁵ Paypa qayllanpiqa killapunipas
 manam allintaqa kanchanchu.
 Paypa qayllanpiqa lucerokunapas
 manam sumaq claroy-claroychu
- ⁶ Runaqa paypa qayllanpiqa
 aycha uru hinallam.
 Runaqa paypa qayllanpiqa
 cochinilla hinallam.

Diosqa Tukuy imapi munaychakuq kasqanmanta

26 ¹Jobñataqmi nirqa:

- ² ¿Imapitaq yanaparqanki
 mana kallpayoq runata?
 ¿Imaynatataq librarqanki
 eqoyasqa runata?
- ³ ¿Yaqachum allin consejollatas
 qorqanki mana yuyayniyoq runaman?
 ¿Yaqachum allin yachayta
 yachachirqanki chayna runakunaman?
- ⁴ ¿Pipa yanapakuyniwantaq
 rimarirqanki chay palabrakunata?
 ¿Pi rimachisuptikitaq
 qamqa rimarqanki chaynata?
- ⁵ Wañuqkunapa almanmi
 yakukunapa ukunpi qewikachakuchkan.
- ⁶ Diospa qayllanpiqa
 wañuqkunapa kasqanpas sutichallam kachkan.
 Paypa qayllanpiqa uku pachapas
 manam pakasqachu kachkan.

- ⁷ Diosmi norte lawpi cielokunata
mastarirqa mana imapa kasqanpi.
Kay pachatam warkusqata
hina churarqa mana imapa hawanpi.
- ⁸ Payqa puyukunapim
wichqarun yakukunatapas.
Yakupa llasayninwanqa manamya
llikirunchu puyukunapas.
- ⁹ Payqa poqosqa killapa
uyantam puyunkunawan tapaykun.
Pañolonwan tapachkaq hinam
puyunkunawan tapaykun.
- ¹⁰ Lamar qochapa muyuriqintam
Diosqa churaykun linderopaq
chaykamalla achkiy chayananpaq,
hinaspañataq chaymanta
tutayay qallaykunanpaq.
- ¹¹ Cielokunapa pilarnin orqokunam
katkatatan Diospa qaqcakuyininwan.
Mancharikuchkaq hinam
katkatatanku Diospa qaqcakuyininwan.
- ¹² Diosqa kallpanwanmi
lamar qochata hawkayachin.
Payqa allin tanteayninwanmi
Rahab animalta ñutuparuspan chinkarachin.
- ¹³ Pukusqanwanmi cielokunata
puyumanta limpiarun.
Makinwanmi lluchkay-lluchkay culebrata
payqa tuksirun.
- ¹⁴ Chaykunaqa
rurasqankunapa wakillanmi.
Kay uyarisqanchikqariki
upallalla rimarisqapa aschallanmi.
Hinaptinqa ćpitaq entiendenman
nisyllay-nisyuta qapariptinqa?

Mana allin runakuna castigasqa kananmanta

27 ¹ Jobmi yapatawan nirqa:

- ² Derechoyta qechuruwaptinpas
kawsaq Diosraykum jurani.
Llakichiwaptinpas
Tukuy Atiyniyoq Diosraykum jurani.
- ³ Tukuy tiempo kawsanaykamaqa
Diospa qowasqan samayniy kanankamaqa
- ⁴ manam mana allintaqa

rimasaqchu ñoqaqa.

Qalluypas manataqmi

rimanqachu llullataqa.

⁵ Kawsanaykamaqa manapunim upallasaqchu
mana huchayoq kasqaymanta rimaytaqa.
Manapunim chaskisqaykichikchu
qamkuna cheqap rimaq kasqaykichikpaqqa.

⁶ Allin ruraq kasqaymantaqa
mana kachakuykuspam defiendekusaq.
Kawsanaykamaqa sonqoyapas
mana qaqqchasqanmi ñoqaqa defiendekusaq.

⁷ Mana allin ruraqkuna hina
castigasqayá kachun enemigoykunaqa.
Mana allin runakuna hina
castigasqayá kachun contraypi sayariqkunaqa.

⁸ Diosta mana respetaq runaqa
čimapitaq confiakunman
Diospa wañurachisqan kaspanqa?
Diosta mana respetaq runaqa
čimapitaq confiakunman
Diospuni kawsayninta qechuruptinqa?

⁹ Diosqa čyaqachum payta uyarinman
sasachakuykuna payman hamuptinqa?

¹⁰ Payqa manam kusikuytaqa tarinchu
Tukuy Atiyniyoq Diospiqa.
Payqa manam sapa punchawchu
qayakun Diostaqa.

¹¹ Ñoqam yachachisqaykichik atiyninwan
imaynam Diospa rurasqanmantataqa.
Manam pakasqaykichikchu
Tukuy Atiyniyoq Diospa ruray munasqanmantataqa.

¹² Chaynaqa llapallaykichik rikuchkaspaqa
čimanasqataq rimankichik yanqakunataqa?

¹³ Mana allin ruraqpaq
Diospa waqaychasqan castigoqa kaynam,
daño ruraq runakunapa
Diosmanta chaskisqanku herenciaqa kaynam:

¹⁴ Churinkunaqa maynataña miraspapas
guerrapim wañurunqaku.
Mirayninkunaqa maynaña kaspapas
mikuymanta yarqasqam kanqaku.

¹⁵ Paykunamanta puchuqkunañataqmi
peste onqoywan wañuspa pampasqa kanqaku.
Hinaptinmi viudakunapas paykunamanta

- manaña waqaspa upallakuykunqaku.
- ¹⁶ Mana allin ruraq runaqa
allpata hinaña qollqeta huñukuruptinpas,
mana allin ruraq runaqa
mituta hinaña pachata ruraruptinpas
- ¹⁷ chaywanqa pachakunqa
allin ruraq runakunam.
Chay qollqetaqa rakinakunqa
mana huchayoq runakunam.
- ¹⁸ Mana allin ruraq runaqa
pacha tukuq puyu hinallam
wasinta rurakurun.
Mana allin ruraq runaqa
chakrapi cuidaqpa hatusninta
hinallam wasinta rurakurun.
- ¹⁹ Chayna runaqa chay tutallapaqñam
apullaña puñuykun,
ichaqa rikchariruspanqa
mana imayoqñam rikurirun.
- ²⁰ Paytaqa manchakuyimi aparunqa
lloqla hina.
Paytaqa tutapi wayra param
aparunqa suwa hina.
- ²¹ Paytaqa intipa qespimunan
lawmanta wayra pukumuqmi pasachikun.
Paytaqa vientom
wasinmanta hoqariruspan seqaykachikun.
- ²² Wayraqa mana llakipayarispam
paypa contranpi pukunqa.
Atiyninmanta ayqeyta munaptinpas
wayraqa paypa contranpim pukunqa.
- ²³ Taqlakuspa asipayachkaq hinam
paymantaca viento burlakunqa.
Silbakuspa burlakuchkaq hinam
vientoqa maymi kasqanmanta aparunqa.

Yachayqa maypim tarikusqanmanta

28 ¹Qollqe horqonapaqqa
kanmi minakuna.

Qorita chuyanchanapaqqa
kanmi sitiokuna.

² Fierrotaqa horqona
allpa ukumantam.
Cobreta chulluchispaqa
rakina rumimantam.

³ Runaqa achkiymanñam

tikrarun tutayaytapas.

Payqa kuchun-kuchunmi

maskan metalniyoq rumikunatapas.

Payqa maskanmi tutayayña kaptinpas.

Payqa maskanmi sinchillaña tutayay ukukunapipas.

⁴ Minatam toqonku runakunapa

mana yachananpi.

Minatam toqonku runakunapa

mana purinanpi.

Runakunapa kasqanmanta karupim

waskakunawan warkuchikuspa llamkanku.

Paykunaqa kaynaman-waknamanmi

waskakunawan wayuchikuspa aywiykachachikunku.

⁵ Kawsaykunamat qespichin

kay pachapa hawan allpaqa.

Ichaqa ninawan tukusqa hinam

kachkan chaypa ukunqa.

⁶ Chay allpapa ukun rumikunapim tarikun

safiro sutiyoq alhaja rumikunapas.

Chay allpapitaqmi tarikun

qori rumikunapas.

⁷ Chaykunaman riq ñantaqa

manam rikurqachu wamankunapas.

Chaykunaman riq ñantaqa

manam reqsirrqachu ankakunapas.

⁸ Manchakuypaq animalkunapas

manam chaynintaqa purinchu.

Leonkunapas manam chaynintaqa pasanchu.

⁹ Hina rumi kaptinpas runaqa

qaqtam uchkun kallpallanwan.

Qaqallaña kaptinpas runaqa

orqotam wikutin kallpallanwan.

¹⁰ Runaqa toqon qaqay-qaqay rumikunamat.

Payqa tarin tukuy suma-sumaq kaqkunamat.

¹¹ Payqa mayupa toqyasqan

pukyukunamat ochacharun.

Pakasqa kaqkunamat

lliwpa qawanantaña rurarun.

¹² Ichaqa ¿maymantamá hamun yachayqa?

¿Maypimá kachkan entiendeyqa?

¹³ Runaqrariki mayna valorniyoy

yachay kasqantaqa manam yachanchu.

Yachayqrariki tarikun manam

runakunapa kawsasqan kay pachapichu.

¹⁴ Uku-uku lamar qocham nin:

- “Yachayqa manam tarikun kaypichu” nispa.
 Chaynataqmi lamar qochapas nin:
 “Kaypipas manataqmi tarikunchu” nispa.
- ¹⁵ Yachaytaqa manam qoriwanchu rantina.
 Yachaytaqa manam qollqewanchu pagana.
- ¹⁶ Qoripurowanpas yachaytaqa
 manam tupachichwanchu.
 Onice alhaja rumiwanpas yachaytaqa
 manam tupachichwanchu.
 Safiro alhaja rumiwanpas yachaytaqa
 manam tupachichwanchu.
- ¹⁷ Qoriqa manam igualanmanchu
 yachaymanqa.
 Sumaqllaña cristalpas
 manam igualanmanchu yachaymanqa.
 Qori-puromanta alhajakunapas
 manam igualanmanchu yachaymanqa.
- ¹⁸ Coral alhaja rumitaqa
 manam qawarinapasñachu.
 Cristal rumitaqa
 manam qawarinapasñachu.
 Yachaypa llumpay valesqanman hinaqa
 perlaskunapas manam ancha valenchu.
- ¹⁹ Cus nacionmanta hamuq
 topacio sutiyoc alhaja rumipas
 manapunim yachaymanqa igualanchu.
 Qori-purowanpas manapunim
 yachayqa rantisqaqa kanmanchu.
- ²⁰ Chaynaqa ćmaymantamá hamun yachayqa?
 Chaynaqa ćmaypimá kachkan entiendeyqa?
- ²¹ Yachayqa llapa kawsaqkunapa ñawinmanta
 pakasqam kachkan.
 Yachayqa alton pawaq animalkunamantapas
 pakasqam kachkan.
- ²² Uku pachapas rimachkaq hinam nin:
 “Yachaymantaqa uyayllam-uyarirqani” nispa.
- ²³ Diosllam reqsin
 chay yachaypa ñannintaqa.
 Diosllam yachan chay yachaypa
 maypim kasqantaqa.
- ²⁴ Diosqa qawanmi kay pachataqa
 cantonmanta cantonkamapas.
 Diosqa rikunmi cielopa ukunpi
 kaqkunatapas.
- ²⁵ Wayraman Dios kallpata qospanqa,

yakupaq Dios medidanta churaspanqa,

²⁶ parananpaq kamachikuykunata qospanqa,
llipyayllawanña rayokunapa ñanninta kichaspanqa

²⁷ qawarqataqmi yachaytapas.

Willakurqataqmi chay yachaymantapas.

Chaynapim payqa mana

tukuqpaq churarqa.

Sumaqta qawapaykuspanmi

chaskirqa chaytaqa.

²⁸ Hinaspam runataqa

Dios nirqa kaynata:

“Runa yachayniyoq kananpaqqa

ñoqa Señortam respetawanan.

Runa allin entiendeq kananpaqqa

mana allinmantam rakikunan.”

Tukuykunallanpaqña Job defiendekusqanmanta

(29-31)

29

¹Jobmi nirqataq:

² iIlma allinraq kanman

ñawpaq killakunapi hina rikuriruptiyqa!

iIlma allinraq kanman

Diospa waqaychawasqan punchawkunapi hina rikuriruptiyqa!

³ Chay tiempokunapiqa paypa achkiyninwan

kanchaykusqam kaq kani.

Chay tiempokunapiqa kanchaykuwaptinmi

tutayaypipas puriq kani.

⁴ iIlma allinraq kanman

kallpaypi hinaraq rikuriruptiyqa!

Chay tiempokunapiqa

favorecewaspam Diospuni wasiytapas waqaycharqa.

⁵ Chay tiempokunapiqa

Tukuy Atiyniyoq Diospum ñoqawan karqa.

Chay tiempokunapiqa

churiykunapas muyuriqniyঃ ñoqawan karqa.

⁶ Chay tiempokunapiqa

lechepa llukllunpas yanqaña kaptinmi

chaypa hawantaña purirqanipas.

Chay tiempokunapiqa rumikunapa hawantaraqmi

puririrqa aceiteypas.

⁷ Llaqtapa zaguanninpi

huñunakuyman riptyimi

hinospa chay huñunakuypi

tiyaykuptiymi

⁸ mozokunapas rikuykuwaspan

respetowan huk lawman pasakuqku.

Yuyaq runakunapas

sayariykuspam rimaykuwaqku.

⁹ Kamachikuqkunapas rimachkaspankum
qonqayta upallaykuqku.

Paykunaqa makinkuwanmi
siminkuta tapakuqku.

¹⁰ Jefekunapas rimachkaspankum
upallaytaña qallaykurqaku.

Qonqaytam wata qalluña
rikurirurqaku.

¹¹ Uyariwaqniyikunam
ñoqataqa alabawaqku.
Qawaqniyikunam ñoqamanta
allinta rimaqku.

¹² Ruegakuwaqniy ñakariqtaqa
ñoqam librarqani.
Mana pipapas nanachikusqan
mana piyniyoqtam ñoqaqa yanaparqani.

¹³ Pasaypaq wakchayaruq runapas
graciastam ñoqaman qowarqa.
Yanapasqaywanmi viudapas
kusikuywan takirqa.

¹⁴ Sapa punchaw pachakuchkaq hinam
allin ruraytaqa ruraq kani.
Sapa punchaw punchukuchkaq hinam
allin arreglotqaqa ruraq kani.
Sombrerokuchkaq hinam
allin arreglotqaqa ruraq kani.

¹⁵ Ñawsapa ñawinkuna hinam
ñoqaqa karqani.
Suchupa chakinkuna hinam
ñoqaqa karqani.

¹⁶ Wakchakunapa taytanmi
ñoqaqa karqani.
Mana reqsisqaypa asuntonpi preocupakuqmi
ñoqaqa karqani.

¹⁷ Mana allin runapatam ichaqa
kirunkunatapas pakiparqani.
Siminmantañam hapisqantapas
horqoq kani.

¹⁸ Ñoqam piensarqani kawsasqay punchawkunaqa
aqtinañna kananmanta.
Ñoqam piensarqani

wasiypipuni wañukunaymanta.

¹⁹ Ñoqam piensarqani
yakupa patanpi sachapa sapin hina
allin kasqayta.

Piensarqanitaqmí
tutapi sulla chaskichkaq sacha hina
allin kasqayta.

²⁰ Nirqanitaqmí runakuna
mana tukuya alabawanamananta.
Nirqanitaqmí mosoq flechana hina
kallpayqa mana tukunanmanta.

²¹ Chay tiempopiqa llapa runakuna uyariwaspanmi
pacienciawan suyaqku.
Consejoykunata chaskinankupaqmi
paykunaqa upallaykuqku.

²² Rimayta tukuruptiyqa
manam pipas kutipawaqchu.
Sulla hina chayakuq palabraykunataqa
manam wischupakuqkuchu.

²³ Parata suyachkaq hinam
paykunaqa suyawarqaku.
Usyay tiempopi parata suyachkaq hinam
palabraykunata uyariqku.

²⁴ Ñoqam paykunapaq asirirkurqani
manaña pimanpas confiakuptinku.
Paykunam chay favortaqa
mana despreciaspa chaskiqku.

²⁵ Ñoqam paykunapa imaynam
purinanta tantearqani.
Paykunapa jefen kaspaymi
chawpinkupi tiyarqani.
Tropankunapa chawpinpi rey hinam
paykuna ukupi yacharqani.
Llakisqakunata consuelaq hinam
ñoqaqa paykunata consuelarqani.

Jobmi llakikun ñakariy়ি tarikuşqanmanta.

- 30** ¹Kunanñataqmí ñoqamantapas
aswan mozo kaqkunaraq asipayawankupas.
Paykunapa taytankutaqa manam munaymanchu karqa
ganadoykuna michiq allqollapaqpas.
- ² Makinkupas ćimapaqtaq serviwanman karqa
manaña kallpankupas kachkaptinqa?
- ³ Wakchayaywan pasaypaq yarqaymanta kaspankum
tutankuna chaki allpapi purirqaku.

Imapas tarisqankutañam kachurqaku.

⁴ Sachakunapa ukunpim
mikunankupaq malvastaña pallaqku.
Retamapa sapinkunatañam
paykunaqa mikuqku.

⁵ Paykunaqa karqaku
runakuna ukumantapas wischusqam.
Paykunaqa karqaku suwakuna hina
qaparillawanña qatikachasqam.

⁶ Pasaypaq chaki wayqokunapim
paykunaqa *yacharqaku.
Machaykunapa raqrunkunapim
paykunaqa yacharqaku.

⁷ Monte-monte ukupim
paykunaqa qaparkachaqku.
Sacha-sacha ukupim
paykunaqa huñunakuqku.

⁸ Paykunaqa kanku
mana yuyayniyoq runakunapa churinkunam.
Paykunaqa kanku
mana pipapas reqsisqan runakunapa churinkunam.
Paykunaqa kanku
llaqtankumantapas wischusqa runakunam.

⁹ Kunanqa ñoqam rikuriruni
chayna runakunapa burlakunanña.
Kunanqa ñoqam rikuriruni
asikunanku runaña.

¹⁰ Kunanqa millakuwaspankuraqmi
ñoqamanta anchurikunku.
Kunanqa mana penqakusparaqmi
uyaypipas toqawanku.

¹¹ Flechanapa cuerda tipichkaq hinam
ñoqallaytaqa Dios humillarachiwan.
Chayraykum kay runakunapas
manaña respetowanchu qawawan.

¹² *Alleq lawnijmantam hatarinku.
Qepamanmi tanqaykuwanku.
Venceruwayta munaspankum
tukuy imata ruranku.

¹³ Wichirachiwayta munaspankum purinaytapas
lliw taqmarunku paykunaqa.
Manamya pipas yanapaykuwanchu
ñoqallaytaqa.

¹⁴ Uchkusqa murallanta hinam
paykunaqa yaykuramunku.

Tuñisqa rumikuna qaparichkaq hinaraqmi
ñoqa lawman tikrakamunku.

¹⁵ Manchakuymi qonqaymanta hapisullawan.
Respetasqa kasqaypas qonqaytam
wayrapa apasqan hina chinkaruwan.
Puyu pasachkaq hinam
libraqniypas chinkaruwan.

¹⁶ Ñoqallayqa wañuypa patanpiñam
kachkani.

Ñoqallayqa llakipa qatisqanñam
kachkani.

¹⁷ Tutam tulluykunaman
nanaykuna yaykuruwan.
Kachuwaqniy hinam
mana samaykuspan nanawan.

¹⁸ Diosmi llumpay atiyninwan
pachaymanta hapichkaq hina hapisuwan.
Ponchopa kunkan qewichkaq hinam
ñoqallayta llapisuwan.

¹⁹ Diosmi mitukunapa
chawpinman wischuykullawan.
Allpaman-uchpamanñam
ñoqallaytaqa rikurirachiwan.

²⁰ Diosnilláy, qayakamullaptiyas
manamya contestaykuwankichu.
Qayllaykipi sayaykullaptiyas
qawaylla-qawaykuwaspm
mana yanapaykuwankichu.

²¹ Mana llakipayakuqñam
ñoqawanqa rikurirunki.
Piñakuywanmi qamqa
ñakarichiwanki.

²² Wayrawan hoqarirachiwaspaykim
aparachiwanki.
Wayra-parawanmi ñoqataqa
katkatatachiwarqanki.

²³ Yachakunim qam
wañuymen apawasqaykita.
Yachakunim llapallan kawsaqkunapa
huñunakunanman apawasqaykita.

²⁴ ¿Manachum pillapas makinta
haywariykunman sasachakupi kaqmanqa?
¿Manachum pillapas makinta
haywariykunman ruegakuspan yanapakuyta mañakuptinqa?

- ²⁵ ¿Manachum ñoqaqa waqarqani
sasachakuypi kaqkunawan kuska?
¿Manachum ñoqaqa llakikurqani
wakchakunawan kuska?
- ²⁶ Ichaqa allin kaqkunata suyachkaptiyimi
mana allin kaqkuna chayaramuwan.
Achkiyta suyachkaptiyimi
tutayayña chayaramuwan.
- ²⁷ Ukuykunam manaña
samaykuspan tukukuchkan.
Llakikuy punchawllañam
ñoqallaytaqa suyawachkan.
- ²⁸ Ñoqallayqa tutayaypim intipapas
manaña kanchaykusqan purillachkani.
Huñunakuypipas hatarispaymi
yanapaykuwanankupaq qaparillani.
- ²⁹ Kunanqa atoqkunaman rikchakuqñam
rikurirunipas.
Kunanqa avestruz animalman rikchakuqñam
rikurirunipas.
- ³⁰ Aycha qaraypas
yanayaruspam pelarikuchkan.
Tulluykunapas calenturawanmi
llumpayta ruparikuchkan.
- ³¹ Arpallaymi llakikunaypaqña
serviwachkan.
Qenallaymi waqakunaypaqña
compañawachkan.

Mana huchayoq kasqanmanta Jobpa rimarisqanmanta

- 31** ¹Kikiypunim contratota rurarqani
doncellakunataqa mana qawapayanaypaq.
- ²Hanaq pachapi kaq Diosqa
¿ima premiotataq runamanqa qonman?
Tukuy Atiyniyoq Diosqa
¿ima herenciatataq altomanta qomunman?
- ³ ¿Manachum llakikuytaqa
qonman mana allin runakunaman?
¿Manachum sasachakuytaqa
qonman mana allin ruraqkunaman?
- ⁴ ¿Manachum Diosqa qawanman
imaynam purisqayta?
¿Manachum Diosqa yupanman
lliw ichisqaykunata?
- ⁵ Ñoqaqa juranim

mana engañowan rurasqaymanta.

Ñoqaqa juranim apuraspay

mana pitapas engañaqsayta.

⁶ Mana engañakuq balanzapi
pesachkaq hinayá
kikin Diospuni allinta juzgaykuwachun.
Payqa mana huchayoq kasqaytayá
yachachun.

⁷ Sichum allin ñanmanta
rakikuruptiyqa,
sichum ima mana allinmanpas
makiykuna chapukuruptinqa
⁸ tarpusqaytapas hukñayá mikukuchun.
Tarpusqaypa rurunpas pilapasqayá kachun.

⁹ Sichum sapaq warmiwan
engañarachikuptiyqa,
sichum vecinoypa punkunpi
payta wateqaptiyqa
¹⁰ kikiypa warmiyunayá
hukpaqña kawsayta kutapakuchun.
Mana reqsisqay runañayá
paywan puñukuchun.

¹¹ Chaynata ruraruptiyqa
imayna huchach kanman!
Chaynata ruraruptiyqa
imayna castiganapaqcha kanman!

¹² Chaynata ruraruptiyqa kanman
uku pachakama rupaspan yaykuq nina hinach.
Chaynata ruraruptiyqa kanman
tarpukusqaypa sapinkama ruparuq nina hinach.

¹³ Sichum sirvienteykuna reclamawachkaptin
despreciarqani paykunapa derechonta,
sichu sirvientaykuna reclamawachkaptin
despreciarqani paykunapa derechonta

¹⁴ hinaptinqa ɔimatataq ruraykullayman
Diospuni contraypi hatariruptinqa?
hinaptinqa ɔimatataq contestallayman
Diospuni tapuykuwaptinqa?

¹⁵ Ñoqapas-paykunapas mamaykupa wiksanpi
Diospa unanchasqallanmi kanikuqa.
Ñoqapas-paykunapas mamaykupa wiksanpi
sapallan Diospa rikurichisqanmi kanikuqa.

¹⁶ Wakchakunapa mañakuwasqantaqa
manam negarqanichu.
Viudatapas aminankama waqaqtaqa

- manam qawakurqanichu.
- ¹⁷ Mikuspayqa manam sapallaychu mikurqani.
Mikuspayqa mana tayta-mamayoqmanmi haywaykuq kani.
- ¹⁸ Ñoqaqa mozo kasqaymantaraqmí mana tayta-mamayoqkunapaq taytan hina karqani.
Ñoqaqa warma kasqaymantaraqmí viudakunata yanaparqani.
- ¹⁹ Pipapas mana pachan kaptin wañunayachkaqta rikuspayqa,
pipapas tapakuykunapaq mana imanpas kaptinqa
- ²⁰ ñoqam ovejaykunapa millwanwan qoniykachirqani paytaqa.
Hinaptinmi payñataq bendecisqa kanaypaq mañapuwarqa.
- ²¹ Mana tayta-mamayoqtaqa manam amenazarqanichu.
Payta amenazanaypaqqa reqsisqay autoridadkunamanqa manam hapipakurqanichu.
- ²² Kay rimasqaykuna mana cheqap kaptinqa rikrypass wasaymantayá chutakuruchun.
Kay rimasqaykuna mana cheqap kaptinqa brazoypas hombroymantayá pakikuruchun.
- ²³ Ñoqallayqa Diospa castigontam manchakurqani.
Atiyninta qawachkaspaqa manam kaykunataqa rurayta atiqchu kani.
- ²⁴ Manam haykapipas qoripiqa hapipakurqanichu.
Manataqmi: “Qanmi hapipakunayaq kanki” nispayqa nirqanichu.
- ²⁵ Kusikuuniytaqa manam churarqani llumpay apu kasqaypichu.
Kusikuuniytaqa manam churarqani llumpay qollqe ganasqaypichu.
- ²⁶ Rikurqanim intipa kancharisqanta.
Rikurqanim killapa sumaqllaña achkirisqanta.
- ²⁷ Ichaqa piensaspallaypas manam engañañasqachu karqani.
Manataqmi muchapayaspaypas adoraqchu karqani.
- ²⁸ Chaynata ruraruptiyqa imayna castiganapaqcha kanman!

Chaynata ruraruptiyqa
Altopi kaq Diosta negaycha kanman.

²⁹ Pipas cheqniwaqniy llakipa hapisqan kaptinqa
manam kusikurqanichu.

Cheqniwaqniyta ima mana allinpas pasaruptinqa
manam kusipayarqanichu.

³⁰ Ñoqaqa manam munarqanichu
simiy huchallikunantaqa.

Ñoqaqa manam ñakarqanichu
paypa wañunanta munaspayqa.

³¹ Wasiyipi *yachaqkunam ñoqamanta
nirqaku: “¿Pitaq Jobpa mikunanmanta
mana saksaykurqachu?” nispa.

³² Manam hawapichu puñuchiq kani
forastero runataqa.

Wasiytaqa kichaykuqmi kani
puriq runamanqa.

³³ Wakin runa hinaqa
manam taparqanichu
mana kasukusqaytaqa.
Wakin runa hinaqa
mana allin rurasqaytaqa
manam pakarqanichu sonqoypiqa.

³⁴ Chay huchakunataqa mana rurasqayraykum
mana manchakurqanichu
chay huñunasqa runakunataqa.

Chay huchakunataqa mana rurasqayraykum
mana hukmanyarqanichu
aylluykunapa despreciawanamantaqa.

Chay huchakunataqa mana rurasqayraykum
upallakuykuspay mana lloqsirqanichu punkuymantataqa.

³⁵ iIma allinraq kanman
pipas uyariykuwaptinqa!

Kay firmaywanmi
defiendekuni asuntoytaqa.

Tukuy Atiyniyoq Diosyá
contestawachun ñoqataqa.

Acusawaqniyqa qellqaspayá
denunciawachun ñoqataqa.

³⁶ Hinaptinqa chaytam apasaq
hombroypi sutilata.

Umaypi coronata apachkaq
hinam apasaq sutilata.

³⁷ Tukuy ima rurasqaymantam

ñooqaqa Diosman cuentata qosaq.
Ñooqaqa ancha reqsisqa kamachikuq hinam
payman asuykusaq.

- ³⁸ Chakraypi runakunapas manam
contrayipiqa qaparirqakuchu.
Chakraypi yapuqkunapas
manapunim waqarqakuchu.
- ³⁹ Paykunapa cosechasqankutaqa
manam mikurqani debaldellachu.
Chakrapi llamkaqkunataqa
manam hukmanyachirqanichu.
- ⁴⁰ Sichum chaykunata ruraruptiyqa
trigo wiñananmantayá
chakrapipas kichkaña wiñachun.
Sichum chaykunata ruraruptiyqa
cebada wiñananmantayá
chakrapipas qoraña wiñachun.

Chaykunata rimarispanmá Jobqa tukurqa defiendekusqanta.

Eliu sutiyoq runa Jobta contestasqanmanta
(32-37)

32 ¹Jobqa allin ruraq kasqanpaq hapikusqanraykum chay rimaqmasinkuna
manaña imatapas nirqakuchu. ²Hinaptinmi Eliu sutiyoq runa Jobpa
contranpi piñakururqa. Payqa piñakururqa Jobqa mana huchayoqpaq hapikuspan
Diosta culpaptinmi. Eliu sutiyoq runaqa karqa Baraqueelpa churinmi. Baraqueel-
ñataqmi karqa Buz casta Ram sutiyoq runapa miraynin. ³Eliu sutiyoq runaqa
piñakururqataqmi Jobpa chay kimsan amistadninkunapa contranpipas. Payku-
namá imallatas manaña nispunku Jobta mana allin ruraqpaq hapirqaku. ⁴Eliu
sutiyoq runaqa paykunamanta sulkaraq kaspam rimananpaq listollaña suyarqa.
⁵Chay kimsa runakuna manaña Jobta niyta atiptinkum paykunapa contranpi
Eliuqa piñakururqa. ⁶Chaynapimá Buzpa castan Baraqueelpa churin Eliuqa rima-
rirqa kaynata:

Qamkunaqa machu señorkunaña kaptikichikmi,
ñooqaqa mozollaraq kaspaymi
manchakurqani yachasqaykuna rimariyta.

- ⁷ Ñoqamá piensarqani kaynata:
“Machu runakunayá puntataqa
rimachunku” nispa.
“Achka watayoqkunayá puntataqa
yachayta yachachichunku” nispa.

- ⁸ Seguroch Diosmanta hamuq espiritu
runapiqa kachkan.
Seguroch Tukuy Atiyniyoq Diospa pukuriyinin
runataqa entiendechichkan.

- ⁹ Manam yuyaqkunallachu yachayniyoqqa kanku.
Manam machukunallachu allin kaq entiendeqqa kanku.
- ¹⁰ Chaymi nikichik: “Ñoqatayá uyariwaychik.
Yachaytam ñoqapas yachachisqaykichik.”
- ¹¹ Ñoqam atienderqani rimasqaykichikta.
Ñoqam uyarirqani yuyaymanaspa rimasqaykichikta.
Ñoqam suyarqani allin palabrukuna maskasqaykichikta.
- ¹² Ñoqaqa sumaqtam uyarirqani
qamkunapa rimasqaykichikta.
Ichaqa mayqannikichikpas
manam atirqankichikchu Job convencechiya.
Ichaqa mayqannikichikpas
manam atirqankichikchu Job rimapayayta.
- ¹³ Yachaysapapaq mana hapikunaykichikpaqmí
mana runachu contestanqa aswanqa Diosmi.
- ¹⁴ Jobqa manam imatapas rimapayawarqachu.
Ñoqapas contestasaqqa
manataqmí qamkunapa rimasqaykichikman hinachu.
- ¹⁵ Tayta Job, paykunaqa kachkanku
mancharisqañam.
Paykunaqa kachkanku qamta mana
rimapayay atiqñam.
Paykunapaqa palabrankupas tukurunñam.
- ¹⁶ Chaynaqa ¿ñoqapas suyasaqchum
paykuna upallarusqanrayku?
Chaynaqa ¿ñoqapas suyasaqchum
sayaruspa manaña rimapayasusqaykirayku?
- ¹⁷ Manam, ñoqaqa kikiya
parteymantam nisqayki.
Ñoqaqa yachasqaytam
qanman rimapayasqayki.
- ¹⁸ Sonqoymi huntallaña kachkan rimanaypaq.
Manam aguantayta atiniñachu rimanaypaq.
- ¹⁹ Vino timpuchkaq hinam
ñoqapa sonqollay timpuchkan.
Mosoq odre llikikuruchkaqña hinam
ñoqapa sonqollay llikiruq hinaña kachkan.
- ²⁰ Chaynaqa hawkayarinapaqmi
ñoqaqa rimarisaq.
Chaynaqa qamta contestanaypaqmi
simiyta kicharisaq.
- ²¹ Pimanpas mana sayapakuspaymi
rimarisaq.
Pitapas mana alabaspaymi

rimarisaq.

- ²² Ñoqaqa manam yachanichu
runa alabaytaqa.
Chaynata rurarupriyqa unanchawaqniyechá
qarqorawanman ñoqataqa.

Eliu sutiyoq runawan Job qaqhachikusqanmanta

33

- ¹ Chaynaqa Job, kunanyá
uyariy kay palabraykunata.
Chaynaqa Job, kunanyá
atiendey llapan rimasqayta.
- ² Kunanqa ñam simiyta kichaykuniña.
Kunanqa ñam rimaya qallaykuniña.
- ³ Ñoqaqa rimarisaq
Diospa munasqanman hina piensaspam.
Yachasqaytaqa rimarisaq mana llullakuspam.
- ⁴ Ñoqataqa Diospa espiritunmi
unanchawarqa.
Ñoqamanqa Tukuy Atiyniyoq Diosmi
kawsayta qowarqa.
- ⁵ Atispaykiqa ñoqatayá contestaway.
Allinta preparakuspayá contestaway.
Ñawpaqniypi sayaykuspayá contestaway.
- ⁶ Ñoqapas Diospa qayllanpiqa
qam hinallam kani.
Ñoqapas mitumanta
unanchasqallam karqani.
- ⁷ Chaynaqa ñoqamantaqa
manam ima manchakunaykipas kanchu.
Ñoqaqa manam tanqaypaqqa
tanqasqaykichu.
- ⁸ Cheqaptapunim qamqa
qayllaypi rimarqanki.
Hinaptinmi kayna
nisqaykita uyarirqayki:
- ⁹ “Ñoqaqa mana huchayoqmi kani.
Ñoqaqa kani manam mana kasukuqchu.
Ñoqaqa kani mana culpayoqmi.
Ñoqaqa kani manam
mana allin ruraqchu.
- ¹⁰ Ichqaq Diosmi yanqamanta
cargochawan.
Diosqa yanqamantam
enemigonpaqña hapiwan.

- ¹¹ Chakiykunatam cadenawan hina
chaqnaruwarqa" nispa.
"Maypim purisqaytapas
paymi cuidawarqa" nispa.
- ¹² Manam allinpunichu chay rimasqaykiqa.
Diosqa aswan mas hatunmi runamantaqa.
- ¹³ ¿Imanasqataq qamqa churanakunki Dioswanqa?
Payqa manam cuentataqa qonmanchu imapas rimasqanmantaqa.
- ¹⁴ Diosqa achka formapim rimapayan runakunataqa.
Ichaqa manam cuentata qokunchu runaqa.
- ¹⁵ Diosqa rimapayakunmi mosqoypipas.
Rimapayakunmi tuta revelacionpipas.
Rimapayanmi puñuy hapirouptinpas.
Rimapayanmi camanpi puñuruptinpas.
- ¹⁶ Rinrillanpim rimapayan Diosqa.
Cheqapyachinmi amenazasqantaqa.
- ¹⁷ Chaynataqa rimapayan
mana allin rurasqankumanta kutirichinanpaqmi.
Chaynataqa rimapayan
orgulloso kayninta qechunanpaqmi.
- ¹⁸ Chaynapim Diosqa
runakunata libraykun sepulturamanta.
Chaynapim Diosqa
libraykun guerrapi wañunanmanta.
- ¹⁹ Diosqa corregintaqmi
camapi nanaykunawanpas.
Diosqa corregintaqmi
tullunkunapi mana taniq nanaykunawanpas.
- ²⁰ Chaynapim runaqa
mikuytapas millakurunña.
Mayna miskiña kaptinpas
mikuytam millakurunña.
- ²¹ Chaynapim aychanpas
tukuchkan manaña rikurinankama
hinaspa mana rikuriq
tullunkunapas rikurinankama.
- ²² Paypa vidanqa
sepulturamanñam hichpaykuchkan.
Paypa vidanqa wañuqkunapa
kasqanmanñam hichpaykuchkan.
- ²³ Ichaqa paypa ladonpi huk angel kaspaqa,
waranqa angelkunamanta huk allinyanachiq angel kaspaqa,
Diospa munasqanta rurananpaq
chay runata rimapayaq angel kaspaqa
- ²⁴ chay runamanta llakipayarikuspanyá

Diosta nichun kaynata:
 “Sepulturaman ama yakyunanaqyá
 librakuy kay runata” nispa.
 “Vidanpa rantinpim
 tariruniña huk pagota” nispa.

²⁵ Hinaptinqa aychallanpas
 rikurirunqa mozo kasqanpi hinaraqchá.
 Hinaptinqa rikurirunqa
 mozo kasqanpi hina kallpayoqraqchá.

²⁶ Diosta ruegakuptinmi
 payqa chaskiyunka.
 Kusikuywan qaparispm
 Diospa uyanta rikuyunka.
 Runaqa ñawpaq hina allin ruraq kananpaqmi
 Diosqa payman kutichipunqa.

²⁷ Chaynataqmí chay runaqa
 llapa runakunaman ninqataq kaynata:
 “Ñoqa huchallikuruchkaptiyas
 Diosqa manam merecesqayman
 hinachu castigarawan.
 Diospa munasqanman hina
 mana kawsachkaptiyas
 payqa manam merecesqayman
 hinachu castigarawan.

²⁸ Aswanraqmi payqa
 sepulturaman rinaymanta
 vidallayta librakuwan.
 Kunanqa achkiyta
 qawaspay kawsakunaypaqñam
 librakuwan.”

²⁹ Chaynaqa tukuy kaykunatam
 Diosqa runawan ruran.
 Iskay otaq kimsa kutikamam
 Diosqa chaynata ruran.

³⁰ Chaynatam ruran runata
 wañuypa patanmantaña kutichinanpaq.
 Chaynatam ruran wakin kawsaqkunata hina
 achkiyninwan kancharinanpaq.

³¹ Tayta Job, qamqa
 allintayá uyariykuway.
 Ñoqa rimanaypaqyá
 upallalla uyariykuway.
³² Sichum imapas niwanayki kaptinqa
 kunanyá niway.

Munachkanim allin ruraq kasqayki yachaykuyta,
chaynaqa qamyá rimapayaway.

³³ Mana chayna kaptinqa

uyariway ñoqata.

Mana chayna kaptinqa upallayá,
yachachisqaykim allin yachayta.

Diosspa favorninpi Eliu sutiyooq runa rimarisqanmanta

34

¹ Yapatawan rimarispanmi Eliu nirqa kaynata:

² Yuyayniyoqkuna, uyariychikyá

kay palabraykunata.

Yachayniyoqkuna, atiendeychikyá
kay rimasqaykunata.

³ Malliykuspam yachanchik
mikuypa gustontaqa.

Chaynataqmi uyariykuspataq yachachwan
palabrakunapa allin otaq mana allin kasqantaqa.

⁴ Chaynaqa rimasqaykichikmantayá
razonninpi kaqta akllasunchik.

Hinaspayá allin kaqta
kikinchikpura yachasunchik.

⁵ Uyarisqanchikpi hinam Job nirqa kaynata:
“Ñoqaqa allin ruraq kaptiyas

Diosqa manamya ruraykapuwanchu allin arreglotá.

⁶ Razonniypi kaptiyas llullakuqpaqmi hapiwan” nispa.
“Mana faltayoq kachkaptiyas

mana sanoyay atiq heridawanmi castigarawan” nispa.

⁷ Chaynaqa ñpi runataq kanman
Job hina Diosta burlakuq runaqa?

Sapa rato yaku tomachkaq
hinamiki burlakun Jobqa.

⁸ Payqa purikun mana allin
ruraqkunawanmi.

Payqa purikun mana allin
runakunawanmi.

⁹ Jobpa nisqanman hinaqa, runaqa
manas imatapas horqokunchu

Dios agradayta munaspanqa.

¹⁰ Chaynaqa yuyayniyoq runakuna,
qamkunayá uyariwaychik.

Mana allin rurayqa

Diosmanta karunchasqayá kachun.

Hucha rurayqa

Tukuy Atiyniyoq Diosmanta karunchasqayá kachun.

¹¹ Diosqariki runamanqa pagapun

imaynam rurasqanman hinam.

Diosqariki runamanqa qopun

imaynam kawsasqanman hinam.

¹² Hinaptinqariki Diosqa manam
ruranmanchu mana allintaqa.

Hinaptinqariki Tukuy Atiyniyoq Diosqa
manam tikranmanchu allin arreglo ruraytaqa.

¹³ Diosmanqa manam pipas
kay pachataqa qoykurqachu.

Diosmanqa tukuy kay pachataqa
manam pipas churachikurqachu.

¹⁴ Sichum runata Dios nanachikuptinqa,
vidantawan samayninta kutichikuptinqa

¹⁵ llapallan runakunach tukurunman.

Runakunach allpaman kutiykunman.

¹⁶ Chaynaqa entiendeq kaspaykiqa
uyariwayá.

Chaynaqa uyarikuq kaspaqa
atiendewayá.

¹⁷ Sichum allin arreglo
rurayta Dios cheqnispanqa
manach atinmanchu gobiernaytaqa.

Chaynaqa yaqachum acusawaq
tukuy allin ruraq Atiyniyoq Diostaga.

¹⁸ Payqariki reykunatapas ninmi:

“Qamkunaqa qara uyam kankichik” nispa.

Payqariki kamachikuqkunatapas ninmi:

“Mana allin ruraqunam kankichik” nispa.

¹⁹ Payqa manam sayapakunchu
kamachikuqkunamanpas.

Payqa manam wakchata despreciaspanchu
apumanñataq sayapakunpas.

Paypa unanchasqallanmiki
kachkan apupas-wakchapas.

²⁰ Runakunaqariki
qonqayllamatam wañukunku.

Runakunaqariki

chawpi tutatam wañukunku.

Paykunaqa katkatatarispam
ripukunku.

Manam runapa atiyninwanchu

llapa munaychakuqkunaqa qechusqa kanqaku.

²¹ Diosqa qawachkanmi
runakunapa imaynam kawsasqantaqa.

Diosqa rikuchkanmi

runakunapa imaynam purisqantaqa.

²² Mana allin ruraq runa pakakunanaqqqa
manam kanchu tutayaypas.

Mana allin ruraq runataqa
manam pakaykunmanchu
maynaña yanay-yanay tutayaypas.

²³ Diosqa manam suma-sumaqtarachu
averiguanan runamantaqa
chaynapi runa payman rispa
juzgasqa kananpaqqa.

²⁴ Diosqa manam averiguananraqchu
munaychakuqkunata urmachinanpaqqa.
Diosqa manam averiguananraqchu
paykunapa rantinipas churananpaqqa.

²⁵ Diosqa yachanmi
chay munaychakuqpa imam rurasqantaqa.
Payqa tutallan tikraparuspam
lliw ñutuparun paykunataqa.

²⁶ Mana allin ruraqkunata hinam
payqa castigan.
Llapa runapa qawasqantam
payqa castigan.

²⁷ Paykunaqa manañam qatirqakuchu
Diostaqa.
Paykunaqa manañam piensarqakuchu
Diospa munasqanman hina kawsaytaqa.

²⁸ Chaynapim Diosman chayachirqaku
wakchakunapa qayakusqanta.
Chaymi Diosqa uyariykurqa
ñakariqkunapa qayakusqanta.

²⁹ Sichum Dios upallakuykuptinqa
¿pitaq payta acusanman?
Sichum Dios uyanta pakaykuptinqa
¿pitaq payta qawanman?
Diosqa qawachkanmi nacionkunataqa.
Diosqa qawachkanmi runakunataqa

³⁰ chaynapi Diosta mana yupaychaq runaqa
mana gobiernananpaq,
chaynapi runakuna engañaqqqa
mana gobiernananpaq.

³¹ Ichqaq sichum Diosta
mana allin ruraq runa ninman kaynata:
“Huchallikurunim, ñoqaqa
manañam huchallikusaqñachu
yapatawanqa.

- ³² Mana rikusqay faltaykunatayá
qawaykachiway” nispa.
“Sichum huchallikuruptiyqa manaña
ruranaypaqyá qawaykachiway” nispa.
- ³³ ¿Qampa tanteasqaykiman hinachu
Dios pagasunaykita munachkanki?
Qamqariki paypa pagasusqaykitam
wischupakurunki.
Chaynaqa qanmi akllakunaykiqa.
Manam ñoqachu akllanayqa.
Hinaptinqa niwayá imam yachasqaykitaqa.
- ³⁴ Yuyayniyoq runakunam
niwanqaku ñoqata.
Yachayniyoq runakunam
niwanqaku kaynata:
- ³⁵ “Jobqa rimachkan manam yachaywanchu.
Jobqa rimachkan manam yuyaywanchu.
- ³⁶ Ima allinraq kanman
Jobpa rimasqankuna allin tapusqa kaptinqa.
Mana allin runa hinam
hukmankunata payqa rimarpa.
- ³⁷ Payqa huchallikuchkaspanpas
mana kasukuqraqmí rikurirun.
Payqa ñoqanchiktapas
kutipakuqñam rikurirun” nispa.
“Payqa Diospa contranpipas
llumpay rimaqmi rikurirun” nispa.

35 ¹Eliu sutiyoq runaqa nirqataqmi:

- ² Tayta Job, ¿allinpaqchu
rikchakapusunki qamtaqa
Diosraq: “Razonniyoqmi kanki”
nisunaykipaqqa?
- ³ Qamqa Diostam nirqanki kaynata:
“¿Imataq qokusunki
ñoqa huchallikuptiyqa?” nispa.
“¿Ima allintataq qowanman karqa
mana huchallikuptiyqa?” nispa.
- ⁴ Chaynaqa ñoqam
contestasqayki qamta.
Chaynaqa ñoqam contestasaq
qampa amistadnikikunata.
- ⁵ Cielokuna lawman umaykita

hoqarispayá qawariy.

Puyukunaqa qanmanta aswan mas altopi
kasqantayá qawariy.

⁶ Huchallikusqaykiqa Diostaqa
manam imananpaschu.

Maynaña mana kasukusqaykipas
Diostaqa manam imananpaschu.

⁷ Allinta ruraspapas
manataqmí imallatapas
qochkankichu.

Allinta ruraspapas
manataqmí imallapipas
favorecechkankichu.

⁸ Chayna mana allin rurasqaykiqa
dañanman qam hina runallatam.

Allin rurasqaykipas
favorecenmanqa qam hina runallatam.

⁹ Runakunaqa llumpayta ñakarispankum
qayakunku.

Paykunaqa munaychakuqkunapa makinmanta
librasqa kanankupaqmi qayakunku.

¹⁰ Ichaqa paykunaqa manam maskankuchu
unanchaqnin Diostaqa.

Ichaqa paykunaqa manam maskankuchu
tutankuna takichiqnin Diostaqa.

¹¹ Manam maskankuchu purun animalkunamantapas
mastaraq yachachiwaqninchik Diostaqa.

Manam maskankuchu alton pawaq animalkunamantapas
mastaraq yuyay qowaqninchik Diostaqa.

¹² Paykunataqa orgulloso kasqankuraykum
qayakuptinkupas Diosqa mana contestanchu.

Paykunataqa mana allin ruraq kasqankuraykum
qapariptinkupas Diosqa mana contestanchu.

¹³ Cheqaptapunipas Diosqa manam uyarinqachu
chayna yanqa qayakusqankutaqa.

Cheqaptapunipas Tukuy Atiyniyoq Diostaqa
manam imapas qokunchu chaymantaqa.

¹⁴ “Diostaqa manam rikurqanichu”
nisparaqmi piensachkankipas qamqa.

Ichaqa pacienciawanyá suyaykuy,
paypa ñawpaqninpiñam kachkan asuntoykiqa.

¹⁵ Qamqa kunanmi ninkitaq piñakuspanpas
Diosqa mana castigakusqanta.

Qamqa kunanmi ninkitaq
loco hina rurasqaykimanta,
Diostaqa mana imapas qokusqanmanta.

¹⁶ Chaynaqa Job, qamqariki
yanqakunatam rimachkanki.
Qamqariki mana yachaywanmi
llumpayta rimachkanki.

Eliumi rimarin Diospa hatu-hatun kayninmanta

36 ¹Eliu yapatawan rimarispanmi kaynata nirqa:

² Tumpatayá suyaykuway ñoqa yachachinaypaq.
Kachkanraqmi Diospa favorninpí rimarinaypaq.

³ Ancha-ancha yachasqaykunamantam
rimarisaq.
Unanchaqniyqa razonninpí kasqantam
qawachisaq.

⁴ Cheqaptapunipas manam
llullachu rimasqaykunaqa.
Ñoqaqariki alli-allin yachayniyoq kaspaymi
rimapayachkaykichik qamkunataqa.

⁵ Diosqa atiyniyoq kasqanraykum
pitapas nanachikuntaq.
Payqa tukuy ima rurasqanpipas
atiyniyoq kasqanraykum takyantaq.

⁶ Manam kawsachinqachu
mana allin ruraq runataqa.
Ñakariqkunapaqmí ichaqa
allin arreglotá ruraykapunqa.

⁷ Diosqa nanachikunmi
allin ruraq runakunataqa.
Reykunawanña tiyanankupi tiyaptinkupas
nanachikunmi paykunataqa.
Maypipas hoqarisqa kasqankupim
wiñaypaq takyachin paykunataqa.

⁸ Cadenawanña chaqnasqa kachkaptinkupas,
waskakunawanña watasqa kachkaptinkupas

⁹ Diosmi paykunaman reqsichin
mana allin rurasqankumanta.
Diosmi paykunaman reqsichin
orgullowan mana kasukusqankumanta.

¹⁰ Diosqa paykunatam rimapayan
wanakunankupaq.
Diosqa paykunatam rimapayan
mana allinmanta kutirikunankupaq.

¹¹ Sichum Diosta kasukuspa
payta serviptinkuqa
kawsakunankukamam allinllaña kanqaku.

Wañukunankukamam kusisqallaña kanqaku.

¹² Mana kasukuspankum ichaqa guerrapi
wañuchisqa kanqaku.

Mana kasukuspankum ichaqa mana
imata yachastin wañukunqaku.

¹³ Rumi sonqo runakunaqa
llumpa-llumpay piñakuqlañam kanku.
Cadenakunawan chaqnasqa kaspankupas
paypa yanapakuynin mana maskaqmi kanku.

¹⁴ Chayna rumi sonqo runakunaqa
mozollaraq kachkaspam wañukunkupas.
Penqaypaq kaqkunata
rurachkaspam wañukunkupas.

¹⁵ Ñakariqkunataqa Diosmi libraykun
chay ñakarisqanwan.
Nanaywan kaqkunataqa Diosmi rimapayan
chay nanaynинwan.

¹⁶ Payqariki qamtapas tukuy sasachakuymantam
aysaypay-aysasuchkanki.
Payqariki mana ima sasachakuypa kasqanmanmi
pusasuchkanki.
Payqariki miskillaña mikuykunapa kasqanmanmi
kusikunaykipaq pusasuchkanki.

¹⁷ Mana allin ruraq runakunapa juzgasqa kanankum
qampiña cumplikuspan hapisuchkanki.
Juiciopi sentenciasqanmi hapisuchkanki.

¹⁸ Chaynaqa cuidakuyá,
yanqañataq pipas qori-qollqewan aysaykusunkiman.
Chaynaqa cuidakuyá,
yanqañataq pipas hatun regalokunawan pantarachisunkiman.

¹⁹ Sasachakuymantaq manam
librasunkimanchu qaparisqaykipas.

Sasachakuymantaq manam
librasunkimanchu tukuy atiynikipas.

²⁰ Chaynaqa amayá munaychu qonqaymanta
nacionkunapa chinkarunan tutatapas.

²¹ Cuidakuyá amaña mana
allin rurayman kutirinaykipaq.
Qamqariki ñakariymantam akllakurqanki
mana allin ruraqña kanaykipaq.

²² Diosqa hatu-hatuñ atiyniyoqmi.
Payqa mana pipapas igualay atinan yachachikuqmi.

²³ Manam pipas paytaqa
tapunmanchu imapas rurasqanmantaq.
Manam pipas paytaqa ninmanchu

- mana allin rurasqanmantaqa.
- ²⁴ Runakuna takispam
alabanku Diospa rurasqanmanta,
chaynaqa qampas payta hatunchaspayá
alabay rurasqanmanta.
- ²⁵ Llapa runakunam paytaqa qawanku.
Runakunaqa karullamantam paytaqa rikunku.
- ²⁶ Diosqa hatu-hatunmi,
chayraykum mana entiendeyta atichwanchu paytaqa.
Manataqmi atichwanchu
paypa watankuna yupaytaqa.
- ²⁷ Diosmi altoman yakuta waspichin.
Hinaspam chulluchispan mayukuna kallpananpaq parachin.
- ²⁸ Paraqa puyumantam tallikamuń.
Paraqa llumpayllataňam kay pachaman tallikamuń.
- ²⁹ ¿Pitaq entiendenman
puyukunapa mastarikusqanta?
¿Pitaq entiendenman Diospa yachasqanmanta
rayokunapa tunrururumusqanta?
- ³⁰ Diosqa llipyaytapas
tukuy muyuriqninmanmi mastarirun.
Lamar qochapa ukuntam ichaqa pakaykurun.
- ³¹ Chaynatam Diosqa mikuchin
nacionkunaman.
Chaynatam Diosqa achkallaña mikuyta
qon paykunaman.
- ³² Payqa llipyaytapas makinpim hapiykun.
Payqa llipyaytapas mayman chayananpaqmi kamachikun.
- ³³ Altopi tunrururuykunam
willawanchik paramunananmanta.
Animalkunapas willawanchikmi
wayra para hatarimunanmanta.

- 37** ¹Chay rayokunapa qaparisqanta
uyariptiy mi sonqollaypas tukukuruchkanña.
Chay rayokunata uyariptiy mi
sonqollaypas qasqoymanta pawaruchkanña.
- ² Qamkunaqa uyariy chikyá
Diospa llumpa-llumpay qaparisqanta.
Qamkunaqa uyariy chikyá
paypa siminmanta lloqsimuq qapariyta.
- ³ Payqa cielokunapa tukuy ukunpim
lliptyarichin.
Payqa kay pachapa cantonkamam
lliptyarichin.
- ⁴ Chay llipyaykunapa qepantañataqmi

Diospa qaparisqan uyarikun.

Paypa qaparisqanmi

manchakuyllapaqña uyarikun.

Paypa vozninqa

mana taniqmi uyarikun.

⁵ Llumpay admirakuyapaqmi

Diospa vozninpa tunrururusqanqa.

Mana entiendey atinanchikkunatam
ruran payqa.

⁶ Paypuni lastatapas kamachiptinmi

kay pachaman wichimun.

Paypumim nisyullataña

paratapas chayachimun.

⁷ Dios chaynata ruraptinmi

runakunapas wasillankupi qeparunku.

Chaykunataqa Diospuni

rurasqantam yachanqaku.

⁸ Purun animalkunapas

machayninmanmi yaykurunku.

Pakakunankupim *yachanku.

⁹ Surlawmantam vientokuna qespiramun.

Norte lawmantam chirikuna qespiramun.

¹⁰ Dios pukuykuptinmi

yakukunapas rankachurun.

Dios pukuykuptinmi

hatun qochakunapas ritiyarun.

¹¹ Payqa puyukunatas

yakuwanmi huntaykachin.

Chaypa ukunkunamantam

llipyaykunata cheqechin.

¹² Llapa llipyaykunam cielokunapi

qewi-qewillaña muyurichkanku.

Diospa dirigisqan hinaspa kamachisqanmi

chaynataqa rurachkanku.

Tukuy kay pachapim

chay kamachisqanta rurachkanku.

¹³ Wakin kutipiqa Diosmi

chaykunata apamun castigananpaq.

Wakin kutipiñataqmí apamun

allpanta parqonanpaq.

Wakin kutipiñataqmí apamuntaq

kuyapayakuyninta qawachikunanpaq.

¹⁴ Tayta Job, qamqa sayaykuspayá uyariway ñoqata.

Qamqa qawariyá Diospa admirakuyapaq rurasqankunata.

¹⁵ ¿Yachankichum qamqa

imaynatam Dios kaykuna kamachisqanta?

¿Yachankichum qamqa

puyu ukupi imaynam llipyachisqanta?

¹⁶ ¿Yachankichum qamqa

imaynam puyukunapa altokunapi takyasqanta?

Chaykunaqariki qawachiwanchikmi Diosqa

admirakuypaq hatu-hatun yachayniyoq kasqanta.

¹⁷ Qamqa pachaykipa ukunpim rupapakurunki.

Surlawmanta rupamuspan allpata

susunkarachiptinmi qamqa rupapakurunki.

¹⁸ ¿Yaqachum qamqa

cielota Dios mastariptin yanapawaq?

¿Yaqachum cielota fundisqa espejota hina ruraysiwaq?

¹⁹ Diosta imam ninaykupaqyá

yachachiwayku.

Manam paywanqa churanakuymankuchu

ñoqaykuqa tutayaypi kachkaq hina

mana yachaq kasqaykurayku.

²⁰ ¿Ñoqapa rimarisqayqa

Diosman willasqaraqchum kanman?

¿Runaqa chaynapi chinkachisqa

kananpaqchum kikinraq mañakunman?

²¹ Wayrakuna puyuta aparuspanmi

rikurirachin cielopi achkiyta.

Chaymi sumaqllataña achkiriptin runakunaqa

manaña rikuya atinkuchu chay achkiyta.

²² Norte lawmantam hamuchkan

qori hina kancharichkaq sumaq antaqa.

Mancharikuypaq sumaqllaña

kanchariymi tuyuriykun Diostaqa.

²³ Tukuy Atiyniyoq Diostaqa

manam haypayta atichwanchu.

Llumpa-llumpay kallpayoq kasqanraykum

paytaqa mana haypayta atichwanchu.

Allin arreglo ruraq kasqanraykum

payqa mana pitapas ñakarichinchu.

Siemprepuni allin ruraq kasqanraykum

payqa mana pitapas ñakarichinchu.

²⁴ Chayraykum runakunaqa

respetanku Diostaqa.

Diosqa manam kaqpaqpas hapinchu

yachaysapa tukuq runakunataqa.

Tayta Diospuni Jobta contestasqanmanta
(38:1-42:6)

38

¹ Jobtam Tayta Dios rimapayarqa sinchillaña wayra ukumanta:

- ² ¿Pitaq qamqa kanki
tanteasqaykunata yanqachanaykipaqqa?
- ¿Pitaq qamqa kanki
mana yachaywan yanqakuna rimanaykipaqqa?
- ³ Peleananpaq kaq qari hinayá
alistakuy sumaqta.
Ñoqam tapusqayki hinaptinmi
contestawanki sumaqta.
- ⁴ ¿Maypitaq karqanki
kay pachata qallarichiptyqa?
Kunanyá contestaway
cheqaptapuni yachaspaykiqa.
- ⁵ Sichum yachaptikiqa
¿pitaq chaypa sayayninta tupurqa?
Sichum yachaptikiqa
¿pitaq cordelta chutarirqa?
- ⁶ ¿Imapa hawanpitaaq kachkan
takyachisqa kay pachaqa?
¿Pitaq churarqa esquinanpi
hapiq rumitaqa?
- ⁷ ¿Maypitaq karqanki
llapallan achikyaq lucerokuna takiptinkuqa?
¿Maypitaq karqanki
llapallan angelkuna qaparillawanña kusikuptinkuqa?
- ⁸ Allpa ukumanta lamar qocha toqyaruptinqa
¿pitaq punkukunawan wichqarurqa?
- ⁹ Lamar qochamanqa puyukunatam
qorqani chaywan pachakunanpaq.
Lamar qochamanqa yanay-yanay tutayaytam
qorqani chaywan chumpikunanpaq.
- ¹⁰ Ñoqaqa churarqaním
lamar qochapa maykamam rinanta.
Hinaspm churarunitaq
punkunkunatawan cerrojonkunata.
- ¹¹ Ñoqaqa lamar qochamatam nirqani kaynata:
“Kaykamallam chayamunki qamqa.
Amapunim pasankichu kaymantaqa.
Hatin tukuq olaykikunapas kayllapim sayanqa.”
- ¹² ¿Yaqachum haykapipas achikyamunanpaq
kamachikurqanki?

¿Yaqachum haykapipas achikyamuyman
sitionta qawachirqanki?

¹³ ¿Yaqachum kamachirqanki achikyay paqarinanpaq
chaynapi llikllapa patankunamanta chaspichkaq hina
mana allin ruraqkunata wischurunaykipaq?

¹⁴ Hinaptinmi chay achikyayqa
kay pachata sumaqllataña rikuriykachin.
Sumaqllataña pachasqata hinam rikuriykachin.

¹⁵ Mana allin ruraqkunapa
achkiyninqa tutayaymi.
Ichaqa chaytapas paykunamantaqa
qechurun achkiymi.
Amenazakuq atiyninkupas chinkarunmi.

¹⁶ Lamar qochapa toqyanan pukyukunakamaqa
¿yaqachum yaykurqanki?
Uku-uku lamar qochapa mana reqsiy atinankunapi
¿yaqachum kaynaman-waknaman purirqanki?

¹⁷ Qanmanqa ¿yaqachum rikuykachisurqanki
wañuqkunapa kasqanpa punkunta?
Qamqa ¿yaqachum rikuykurqanki
sinchi tutayaypa punkunkunata?

¹⁸ Qamqa ¿yaqachum entiendenki
mayna ancho-anchoray kay pachaqa kasqanta?
Sichum chayta yachaspaykiqa
niykuwayá ñoqata.

¹⁹ ¿Maynintataq rina
achkiypa kasqanmanqa?
¿Maypitaq kachkan
tutayaypa kasqanqa?

²⁰ ¿Chaynapi chay achkiytaqa
mayman chayanankama pusanaykipaq
chaynapi chay achkiytaqa
wasinman chayanankama pusanaykipaq?

²¹ Tukuy chaykunataqa seguroch
yachankipuni qamqa.
Achka-achka watayoqñamiki
kachkanki qamqa.

²² Ritikunapa qallarisqanmanqa
¿yaqachum qamqa yaykurqanki?
Runtu parapa qallarisqantaqa
¿yaqachum rikurqanki?

²³ Chaykunataqa ñoqam
waqaychani ñakarichina tiempokunapaq.
Chaykunataqa ñoqam waqaychani

guerrapi peleana tiempokunapaq.

²⁴ Yachaptikiqa ćmaylaw ñanninkunatataq
achkiyqa chequerin?

Yachaptikiqa ćmaylaw ñanninkunatataq
intipa qespimunan lawmanta pukumuq
wayraqa chequerin?

²⁵ ćPitaq loco parapa ñanninkunata kicharqa?

ćPitaq rayopa toqyasqallanña
wayra parapa ñanninta kicharqa

²⁶ chaynapi mana pipa *yachananman
chayachinanpaq,

chaynapi mana runapa kasqan
chunniqman parachinanpaq?

²⁷ Chaynapim ñoqaqa chaki allpakunaman
saksanankama paraykachini.

Chaynapim ñoqaqa llullu pastokunata
sumaqllataña wiñarichini.

²⁸ Yachaptikiqa ćparapaqa

kapunchum taytanqa?

Yachaptikiqa ćsullapaqa
kapunchum taytanqa?

²⁹ Yachaptikiqa ćpitaaq ritipa mamanqa?

Yachaptikiqa ćpitaaq qasataqa wachakurqa?

³⁰ Yachaptikiqa ćpitaaq yakukunata

ritiyarachispan rumiman tikrarun?

Yachaptikiqa ćpitaaq uku-uku lamar
qochapa hawanta ritiman tikrarun?

³¹ ćYaqachum qamqa Suchu sutiyoq

lucerokunapa watakunta churaykuwaq?

ćYaqachum qamqa Qalalu sutiyoq

lucerokunapa watakunta paskaruwaq?

³² ćQamchum huñunasqa lucerokunata

sapa tuta lloqsichimunki?

ćQamchum Suwapa Corralnin

sutiyoq lucerokunata pusanki?

ćQamchum chaypa qatiqnin

lucerokunatas michinki?

³³ Qamqa ćreqsinkichum

cielokunapi gobiernaq decretokunata?

ćYaqachum kay pachapipas servikunapqaq
churanki chay decretokunata?

³⁴ ćYaqachum qamqa puyukunata kamachiwaq

chaynapi sinchi parawan nuyurusunaykipaq?

³⁵ Qamqa ćkamachinkichum

llipyaykunatas maylawmanpas pasanankupaq?

Hinaptinqa ćyaqachum
 chay llipyaykunaqa nisunkiman:
 “Qamta kasukunaykupaqmi
 kaypi kachkaniku” nisparaq?

- ³⁶ Yachaptikiqa ćpitaq qoqan sutiyoq
 pawaq animalman yachayta qorqa?
 Yachaptikiqa ćpitaq utulluman
 entiendeyta qorqa?
- ³⁷ Puyukunata yupananpaqqa
 ćpitaq yachayniyoq kanman?
 ćPitaq puyñumanta tallichkaq hina
 cielokunamanta parachimunman
- ³⁸ chaynapi allapas mituyarunapaq,
 chaynapi kurpakunapas laqanakurunapaq?
- ³⁹ ¿Qamchum china leonpa mikunantapas hapipunki?
 ¿Qamchum malta leonkunamanpas saksaykachinki?

- ⁴⁰ ¿Chaynatachum ruranki
 leonkuna unchupakuykuspa
 machayninpi kaptinku?
 ¿Chaynatachum ruranki
 leonkuna uchkunpi
 laqakuykuspa wateqaptinku?
- ⁴¹ ¿Pitaq ullachkupaq
 mikunanta churapun?
 Mallqonkunapas qayakuwaptinqa
 hinaspa yarqaymanta pawaykachaptinkuqa
 ćpitaq mikuyninta churapun?

39 ¹Qamqa ćyachankichum ima tiempopim
 purun cabrakuna wachasqanta?

Qamqa ćqawarqankichum
 luwichu wachachkaqtá?

² Qamqa ćyuparqankichum
 wiksayakusqan killankunata?
 Qamqa ćyachankichum
 haykapim wachananta?

³ Chay animalkunaqa
 chuychuyluspam wacharunku.
 Chaynapim nanayninkunaqa
 samarunña wacharuptinku.

⁴ Chaynapim wawankunapas
 sumaqlataña purunkunapi hatunyanku.
 Chaynapim wawankunapas
 mana kutimuqña ripukunku.

⁵ Yachaptikiqa ćpitaq purun
 asnotu munasqanpi purinanapaq kachaykurqa?

Yachaptikiqa waskanmanta kachaykuchkaq hina
 ֯pitaaq purun asnota kachaykurqa?

⁶ Chay asnokunamanmi *yachananpaq
 qorqani Araba sutiyoq chunniqkunata.
 Chay asnokunamanmi yachananpaq
 qorqani qollpakunapa kasqan qechwata.

⁷ Chay asnokunaqa asikunmi
 llaqtakunapi chaqwakunamantapas.
 Chay asnokunaqa manam kasukunchu
 arrieropa qaparisqantapas.

⁸ Chay asnokunaqa moqokunapim
 pastota maskanku.
 Verde kaqkunata maskastinmi
 purinku.

⁹ Purun toroqa ֯munanmanchum qampaq llamkayta?
 Purun toroqa ֯munanmanchum
 corralnikipi artesapa waqtanpi samayta?

¹⁰ Chay torotaqa ֯yaqachum
 yapunaykipaq coyundawan wataruwaq?
 ֯Qepaykita qatisuptikichum
 chay qechwa allpata rastrillachiwaq?

¹¹ ֯Yaqachum qamqa kallpasapa kasqanrayku
 chay toropi confiakuwaq?
 ֯Kallpasapa kasqanraykuchum chay torotaqa
 llamkonusunaykipaq dejaykuwaq?

¹² Qamqa ֯yaqachum chay toroman
 hapipakuwaq payña cosechapunaykipaq?
 Qamqa ֯yaqachum chay toroman
 hapipakuwaq payña eraykipi huñupusunaykipaq?

¹³ Avestruz sutiyoq animalmi raprankunata
 kuyuchin kusikuymanta.
 Cigueña sutiyoq pawaq animalpa raprankunaqa
 aswan allinraqmi avestruzpamanta.
 Chay cigueñapa purankunaqa
 aswan allinraqmi avestruzpamanta.

¹⁴ Chay avestruz animalqa
 allpapim runtunkunata saquerun.
 Ñutu allpapi qoñichkaqtam saquerun.

¹⁵ Payqa manam yachanchu
 qonqayta sarurusqa kanantaqa.
 Payqa manam yachanchu
 purun animal ñuturunantaqa.

¹⁶ Manapas wawanchu kanman hinam
 payqa ñakarichin wawankunatas.

- Manam imapas qokunchu
yanqapaq rurasqanpas.
- ¹⁷ Arí, paymanqa manam yuyayta qorqanichu.
Arí, paymanqa manam entiendeyta qorqanichu.
- ¹⁸ Ichaqa sayariykuspanqa,
ichaqa raprankunata kallpananpaq hoqarispanqa
caballokunamantapas asikunmi,
sillakuqmantapas asikunmi.
- ¹⁹ Chaynaqa caballomanqa ¿qamchum
kalpanta qorqanki?
¿Qamchum matankanpi orqochakuq
pelonkunata churarqanki?
- ²⁰ ¿Aqarway uru pawaykachachkaqta hinachum
caballota pawaykachachinki?
Senqanwan qorqoryaspa manchakuyaq caballotaqa
¿qamchum pawaykachachinki?
- ²¹ Caballoqa kallpanpi kusisqa kaspanmi
aspikachanraq qechwapi allpatapas.
Mana mancharikuspam
kallpan guerrapi peleananpaqpas.
- ²² Enemigopa manchachisqanmantapas
asikunmi caballoqa.
Enemigopa espadanmantapas
manam manchakuymantachu
kutirikun caballoqa.
- ²³ Flechakuna apananku taqraqyaptinpas
caballoqa manam manchakunchu.
Hatur lanzawan taksa lanza llipipiptinpas
caballoqa manam manchakunchu.
- ²⁴ Corneta waqaykuptinqa katkatataspam
manaña sayaya atispá kallpaytaña qallaykun.
Samay chinkay kallpaspam
pampataqa mikuypaq-mikuykun.
- ²⁵ Corneta waqaykuptinmi
contestaq hinaraq weqequeqen caballoqa.
Karullamantaraqmi guerratapas
musyaykun caballoqa.
Capitankunapa kamachikusqantawan
peleaqkunapa qaparisqantam
uyarinpuní caballoqa.
- ²⁶ ¿Qam yachaysapa kasqaykiraykuchum
wamanpas yachan pawaya?
¿Qam yachaysapa kasqaykiraykuchum
wamanpas surlawman mastarin raprankunata?

²⁷ ¿Qam kamachiptikichum ankapas
altoman hoqarikun?

¿Qam kamachiptikichum ankapas
orqokunapi qesanta rurakun?

²⁸ Chay ankaqariki

*yachan qaqqunapim.

Chay ankaqariki

tutapas puñun qaqqunapim.

Chay ankaqariki

orqopa puntankunapim wasichakun.

Chay ankaqariki

mana seqay atinakunapim *yachakun.

²⁹ Chaymantaraqmi mikununpaq

hapinanta wateqamun.

Karumantaraqmi payqa

qaway-qawamuspan rikuramun.

³⁰ Paypaqa mallqonkunapas

yawartam soqon.

Wañusqakunapa kasqanpim

ankakunaqa tarikun.

40

¹Tayta Diosqa Jobtam nirqataq:

² ¿Ñoqa Tukuy Atiyniyoq Dioswan atipanakuq
runaqa anyawanmanraqchum?

¿Ñoqa Dioswan qaqqchanakuq runaqa
contestawanmanraqchum?

³ Jobñataqmi Tayta Diosta nirqa:

⁴ Mana imapaq valeqmi kallaniqa.

¿Imataraqtaq nillaykimana?

Upallakurusaqñayá ñoqaqa.

⁵ Achka kutíkamañam

rimarqani ñoqaqa.

Kunanqa manam imatapas

rimaymanñachu ñoqaqa.

Atiyninta Tayta Dios qawachikusqanmanta

⁶ Jobtam Tayta Dios sinchillaña wayra ukumanta kaynata nirqa:

⁷ Peleananpaq kaq qari hinayá
alistakuy sumaqta.

Ñoqam tapusqayki

hinaptinmi contestawanki sumaqta.

⁸ Qamqa ısentencia rurasqaytachum

- mana kaqpaqpas hapinki?
 ¿Mana huchayoqpaqña hapikunaykipaqchum
 qamqa mana allin ruraqpaqña hapiwanki?
- ⁹ Qampas ñoqa hina
 atiyniyoqchum kanki?
 ¿Rayopa qaparisqanta hinachum
 qampas ñoqa hina qaparinki?
- ¹⁰ Chaynaqa qampas atiyniyoq
 hinayá hatunchakuy.
 Chaynaqa qampas atiyniyoq
 hinayá altopi churakuy.
 Chaynaqa qampas kancharichkaq
 hinayá lliwwan reqsichikuy.
- ¹¹ Chaynaqa qampas sinchi
 piñakuynikitayá chequerichiy.
 Llapa hatun tukuqkunata
 qawarispayá humillaykachiy.
- ¹² Qawarispallayá humillaykachiy
 paykunataqa.
 Maymi kasqanpiyá saruparuy
 mana allin ruraq runakunataqa.
- ¹³ Paykunataqa allpapiyá
 pamparuy llapallanta.
 Paykunataqa wañuqkunapa kasqanpiyá
 pakaruy llapallanta.
- ¹⁴ Hinaptinqa ñoqapas
 qamtam alabasqayki.
 Kallpallaykiwan salvakurusqaykimantam
 razonta qosqayki.
- ¹⁵ Qawariyá qamtawan unanchasqay
 ‘behemot sutiyoq animalta.
 Payqariki bueyeskuna hinam
 mikun pastokunata.
- ¹⁶ Qawariyá mayna kallpayoqmi
 paypa wasanqa kasqanta.
 Qawariyá mayna kallpayoqmi
 wiksa qaranqa kasqanta.
- ¹⁷ Cedro sacha kuyuchkaqta
 hinam chupantapas kuyuchin chay animalqa.
 Piernankunapi ankukunapas
 simpay-simpaymi kachkan paypaqa.
- ¹⁸ Chay animalpaqa tullunkunapas kachkan
 broncemanta tubo hina kallpasapam.

---

^c fr 40:15 Chay tiempopi rimasqankuman hinaqa ichapas chayqa karqa hipopotamo sutiyoq animalman rikchakuq.

Chay animalpa piernankunapas kachkan
fierro hina kallpasapam.

¹⁹ Llapan animalmantapas kallpasapatam
unancharqani chay animaltaqa.

Chaynaqa ñioqallam unanchasqayrayku
espadawan asuykuyman paymanqa.

²⁰ Orqokunapi pastokunapas
paypaqmi wiñachkan.

Chaypitaqmi purun animalkunapas
pawaykachachkan.

²¹ Ichaqa chaywanpas tankar kichkapa
ukunpim waqtapakun.

Ichaqa chaywanpas soqosllaña
cienegakunapim pakakun.

²² Chay animaltaqa tankar kichkakunam
llantuykun.

Chay animaltaqa mayupa patanpi wiñaq
kiswarkunam muyuriyku.

²³ Jordan Mayu yapakuptinpas
manam payqa manchakunchu.

Jordan Mayuqa siminmanña
haypaptinpas payqa manam manchakunchu.

²⁴ Qawakuchkaqtaqa ćyaqachum
pipas hapirunman?

Ćyaqachum pipas senqanta toqoruspan
lazowan pasarachinman?

41 ¹Leviatan sutiyoq animaltaqa
ćyaqachum anzuelowan hapiruwaq?

Leviatan sutiyoq animaltaqa
ćyaqachum qallunmanta
lazowan takyachiwaq?

² Ćyaqachum paytaqa waskawan
senqanmanta watucharuwaq?

Ćyaqachum paytaqa ganchowan
kakichunta usturachiwaq?

³ Payqa ćyaqachum ruegakusunkiman
llakipayarikunaykipaq?

Payqa ćyaqachum llampu siminwan
ruegakusunkiman llakipayarikunaykipaq?

⁴ ¿Contratotachu qanwan ruranqa
wiñaypaq servisunaykipaq?

⁵ Chay Leviatan animalwanqa
čhuk urpituchawan hinachum pukllakuwaq?
Chay Leviatan animaltaqa
ćwarmi churikikunapa
pukllananpaqchum wataruwaq?

- ⁶ ¿Rantikuqkunachum chaywanqa
negociota rurakunmanku?
¿Negocio ruraqkunachum
paytaqa parteparuspa rantikunmanku?
- ⁷ ¿Yaqachum qamqa lanzakunallawan
qaranta inturachiwaq?
¿Yaqachum challwaqkunapa lanzallanwanqa
paypa umanta tuksiparuwaq?
- ⁸ Hawallanmanpas makikita churaykuspaqa
manam qonqankichu paywan peleasqaykimantaqa.
Manam huktawanaq rurankiñachu chaynataqa.
- ⁹ Chay Leviatan animal hapiy munaqkunaqa
hukmanyasqallañam rikurirunku.
Chay animalta rikuykuspallaraqmí
qonqayta desmayarunku.
- ¹⁰ Manam pipas loco hinaqa kanmanchu
payta rikcharichinapqaqa.
Chaynaqa ćpitaq sayayta atinman
ñoqapa qayllaypiqa?
- ¹¹ ¿Pitaq imatapas qowarqa
chaynapi kutichipunaypaqqa?
Ñoqapamiki kay pachapi
tukuy ima kaqkunaqa.
- ¹² Kunanqa rimarisaqtaqyá
chay Leviatan animalpa maki-chakinmanta.
Kunanqa rimarisaqtaqyá
kalpanmantawan qawapasllaña kasqanmanta.
- ¹³ ¿Pitaq chuturunman tapaqnin
qarantaqa?
¿Pitaq tuksirunman rakta-rakta
qarantaqa?
- ¹⁴ ¿Pitaqsi siminta kakllarunman
paypataqa?
Manchakuypaq kirunkunawan muyuykusqam
kachkan chay siminqa.
- ¹⁵ Chay animalpa wasanqa kachkan
seqella churasqa harkachikuna armakuna hinam.
Chay wasanpi kaqkunaqa
kachkan suma-sumaq hapinasqa hinam.
- ¹⁶ Chay wasanpi kaqkunaqa alli-allin
hapinakusqam kachkan.
Wayrapapas mana yaykunanmi
chaykunaqa kachkan.
- ¹⁷ Chay wasanpi kaqkunaqa hukninmanta hukninmanmi
suma-sumaq laqanasqa kachkan.

- Mana pipapas rakiy atinanmi
chaykunaqa kachkan.
- ¹⁸ Chay animal hachiyaptinqa
llipyaykunaraqmi paymanta lloqsirin.
Chay animalpaqa achikyamuqtam
ñawinkunapas achkiy hinaraq kancharin.
- ¹⁹ Chay animalpaqa siminmantapas
lloqsin ninakunaraqmi.
Chay animalpaqa siminmantapas
waspirin nina chispakunaraqmi.
- ²⁰ Chay animalpa senqanmantapas
qosnikunaraqmi lloqsichkan.
Soqoswan yanusqa timpuchkaq
mankamanta hinaraqmi
chay qosniqa lloqsichkan.
- ²¹ Chay animalqa samaynillanwanmi
sansakunatapas ruparichin.
Chay animalqa lenguachkaq
ninataraqmi siminmantapas lloqsirichin.
- ²² Chay animalpaqa kunkanpas
llumpay kalpasapallañam kachkan.
Payta qawaqkunaqa llapallankum
manchakuyymanta katkatatachkan.
- ²³ Sipu-sipu aychankunapas paypaqa
llumpa-llumpay qarayasqam kachkan.
Qaqay-qaqay mana kuyuriqmi
chaykunaqa kachkan.
- ²⁴ Chay animalpaqa sonqonpas
rumi hina qaqqay-qaqqaymi kachkan.
Chay animalpaqa sonqonpas
maray hina qaqqay-qaqqaymi kachkan.
- ²⁵ Chay animal hatariptinqa llapanmanta kallpasapa
kaqkunapas llumpaytam mancharikunku.
Chay animalpa chupanta
aywirinanmantam manchakuyymanta ayqekunku.
- ²⁶ Pipas chay animalta hayparuspanqa
manam imanaytapas atinmanchu
espadallawanqa otaq lanzallawanqa.
Pipas chay animalta hayparuspanqa
manam imanayta atinmanchu
flechallawanqa otaq taksa lanzallawanqa.
- ²⁷ Chay animalpaqa fierromanta
armakunapas paja hinallam.
Chay animalpaqqha broncemanta
armakunapas ismusqa kaspi hinallam.
- ²⁸ Flechakunapas manam

- ayqechinchu paytaqa.
 Rumikunawan warakasqankupas
 pajaman rikchakuqlam paypaqqa.
- ²⁹ Paja hinallam paymanqa chayan
 fierro maqanapas.
 Payqa asikunmi lanza choqasqankupa
 siw-siwyasqanwanpas.
- ³⁰ Chay animalpaqa qasqonpipas
 ñawchi puntayoq manka pakikuna
 hinaraqmí kachkan.
 Chay animalqa mitu hawanta
 pasaruptinpas yupinkunam yapusqa
 hinaraq kachkan.
- ³¹ Chay animalqa manka timpuchkaqta hinam
 uku-uku lamar qochatapas timpurichin.
 Api timpuchkaq hina
 muru-murutaraqmí rikurirachin.
- ³² Maymi risqan yakupim saquerun
 kanchariq ñanta chay animalqa.
 Yuyaqpá chukchan hinaraqmí
 rikurirun chay lamar qochaqa.
- ³³ Kay pachapiqa manam kanchu
 chay animalman rikchakuqqa.
 Mana imatapas manchakunampaqmi
 payqa rurasqa karqa.
- ³⁴ Hatun tukuqkunamat despreciowan
 qawan chay animalqa.
 Llapallan hatun tukuqkunapa
 reyninmi payqa.

Huchankunata Job reqsikusqanmanta

42¹ Jobñataqmi Tayta Diosta nirqa:

- ² Taytáy, ñoqaqa yachanipunim
 tukuy imapas ruray atiq kasqaykita.
 Ñoqaqa yachanipunim munasqaykiqa
 mana yanqachasqa kananta.
- ³ Qanmi nirqanki kaynata:
 “¿Pitaq qamqa kanki
 munasqaykunata yanqachanaykipaqqa?” nispa.
 “¿Pitaq qamqa kanki
 mana yachaywan yanqakunata
 rimanaykipaqqa?” nispa.
 Ñoqaqa rimarqani mana entiendesqay
 admirakuypaq kaqkunamat.
 Ñoqaqa rimarqani mana yachasqay

admirakuypaq kaqkunatam.

⁴ Qanmi niwarqankitaq kaynata:

“Qamqa uyariwayá rimarisqayta” nispa.

“Contestawayá tapusqaykunata” nispa.

⁵ Taytáy, ñoqaqa uayyllam-uyarirqani qanmanta.

Kunanmi ichaqa ñawiywanpuni qawaykullayki qamtaqa.

⁶ Kunanqa penqakymantam wanakuniña.

Allpapiwan uchpapi tiyaykuspan wanakuniña.

Job huktawan Diospa bendecisqan kasqanmanta

⁷ Chaykunata Jobman Tayta Dios rimapayaruspanmi Teman law Elifaztapas nirqataq:

—Piñasqam kachkani qampa contraykipipas chaynataq iskaynin amistadnikikunapa contranpipas. Qamkunaqa manam serviqniy Job hinachu cheqap kaqta ñoqamanta rimarqankichik. ⁸ Chaynaqa mana yuyaywan rurasqaykichikmanta ama castiganaypaqyá Jobman pusaychik qanchis malta torokunatawan qanchis carnerokunata. Chay animalkunata payman qoptikichikmi qamkunapa favornikichikpi wañuchispa ñoqapaq kañapuwanqa, chaynataqa ruranqa serviqniy Job hina mana cheqap rimasqaykichikmantam.

⁹ Chaynapim Teman lawmanta Elifazqa rispan yupaychasqanku Tayta Dios-pa munasqanta rurarqa. Hina chaynatataqmi rurraqaku Sua sutivoq lawmanta Bildadpiwan Naamat lawmanta Zofar sutivoq runapas. Chaynapim Tayta Diosqa chaskirqa Jobpa mañakusqanta.

¹⁰ Chaynata Job amistadninkunapaq mañakuruptinmi Tayta Diosqa kasqallan payta bendecirqa. Paymanmi qoykurqa ñawpaq kapuqninmantapas huk chaynata-wanraq. ¹¹ Chaynapimá Jobmanqa hamurqaku wawqenkuna, paninkuna chaynataq ñawpaqta llapallan reqsiqninkunapas. Wasinpi huñunakuykuskankum rurraqaku convidota. Payta llakipayaykuskankum consuelarqaku tukuy sasachakuy Tayta Diospa qosqanmanta. Paykunaqa sapakamataqmi qorqaku qollqetawan huk qori anillota.

¹² Chay kawsakusqan watakunapim Jobqa ñawpaq watakunamantapas aswanraaq Tayta Diospa bendecisqan karqa. Paypamá kapurqa chunka tawayoq waranqa ovejankuna, soqta waranqa camellonkuna, iskay waranqa yapuq bueyesinkuna, kapurqataqmi waranqa china asnonkunapas. ¹³ Paypaqa karqataqmi qanchis qari churinkunapas chaynataq kimsa warmi churinkunapas. ¹⁴ Chay kimsan warmikunamanta punta naceqtam suticharqa^d Jemima nispa. Qatiqnin warmi churintañataqmi suticharqa “Cesia nispa. Chay sullka warmi churintañataqmi suticharqa^e Keren-hapuc nispa. ¹⁵ Tukuy kay pachapiqa manam tarikurqachu Jobpa churinkuna hina kuyayllapaq suma-sumaq sipaskunaqa. Paykunamanmi taytan Job qopurqa tocaqnin herencianta. Qoykurqaqa qari churinkunamanwan igualtam. ¹⁶ Chaymantam Jobqa kawsakurqa pachak tawa chunkan watataraq. Payqa rikurqam churinkunata, willkankunata hinaspa willkanpa churinkunatas.

¹⁷ Jobqa wañukurqa yuyaq kayninpiñam.

^d 42:14 Hebreo simipi Jemima ninanqa “urpicha” ninanmi.

^e 42:14 Hebreo simipi Cesia ninanqa “canela” ninanmi.

^f 42:14 Hebreo simipi Heren-hapuc ninanqa “perfume churana pomocha” ninanmi.

YUPAYCHANAPAQ TAKIKUNA

SALMOS

Kay librotam castellanopi sutichanku "Salmos" nispa. Kay libroqa karqa Israelpa mirayninkuna Diosta yupaychanankupaqmi hinaspa payta mañakunankupaqmi. Judio runakunatapas chaynataq Cristoman iñiqkunatapas tukuy tiempopi Diosman asuykachiqnin ancha kuyasqam kay libroqa. Kay libropiqa kachkan pachak pichqa chunkan takikunam, chay takikunaqa kachkan pichqa librokunaman rakisqam:

Punta kaq libropim kachkan punta kaq rakimanta qallaykuspa tawa chunka hukniyoq rakikama.

Iskay kaq libropim kachkan tawa chunka iskayniyoq rakimanta qallaykuspa qanchis chunka iskayniyoq rakikama.

Kimsa kaq libropim kachkan qanchis chunka kimsayoq rakimanta qallaykuspa pusaq chunka isqonniyoq rakikama.

Tawa kaq libropim kachkan isqon chunka rakimanta qallaykuspa pachak soqtayoq rakikama.

Pichqa kaq libropim kachkan pachak qanchisniyoq rakimanta qallaykuspa pachak pichqa chunkan rakikama.

Pichqaman rakisqa kay librokunaqa sapakamam tukuykun Diosta alabaspa. Manam llapillanchu chay takikunaqa Davidpa qellqasqan karqa. Wakinqa karqa Salomonpa chaynataq sutinkuwan suticasqa runakunapa qellqasqanmi. Tiempokunapa pasasqanman hinam chay takikunaqa huñusqa karqa chulla librollamanña, chaynapim Ñawpaq Testamento libroku-naman hukllawasqa karqa. Judiokunam huñunakuyninkupi salmokunata leeqku hinaspa takiqku, chaynatam ruranku kunankamapas. Señor Jesucristopas apostolninkunapiwan yachachispam salmokunamanta rimarqaku. Cristoman iñiqkunapas gallariyinimantapunim salmokunata leespa takiqku. Salmokunapiqa kachkan imaymana yachachikumi.

PUNTA KAQ LIBRO (1-41)

Salmo 1

Cheqap kusikuymanta

- ¹ Mayna kusisqam mana allin runakunapa consejasqankuna mana chaskiq runaqa.
Mayna kusisqam huchasapa runakunapa kawsasqanpi hina mana kawsaq runaqa.
Mayna kusisqam Diosta burlakuqkunawanpas mana haykapipas hukllawakuq runaqa.
² Tayta Diosllapa tukuy ima yachachisqantam

kuyakuyllawanña cumplen chayna runaqa.
 Tuta punchawmi chayna sumaq yachachisqanpi
 yuyaymanaykuspan cumplen chayna runaqa.
³ Chayna runaqa yarqapapas patallanpiña
 sumaqlaña wiñaq sachamanmi rikchakun.
 Chayna runaqa tiempollanpi sumaqlataña
 ruruykamullachkaq sachamanmi rikchakun.
 Chayna runapa tukuy ima rurallasqanqa
 alli-allinpunim haykapipas lloqsiykun.

⁴ Manam chaynachu pasaypaqpas kallanqariki
 mana allinllata kawsakullaq runaqa.
 Qopa wayrapa aparisqan hinaraqmiki
 kanqa mana allinkuna ruraq runaqa.
⁵ Chayna runaqa juicio ruray chayamuptinpas
 manapunimriki allinraqqqa kanmanchu.
 Justo runapa kasqanmanqa manataqmiki
 huchayoqkunaqa pasaypaqpas rinmanchu.
⁶ Tayta Diosniyqa reqsichkanmi justokunapa
 kawsakuynillanqa allinpuni kallasqanta.
 Mana allinlla ruraqkunam ichaqrariki
 kawsasqankupipas tarinqaku wañuyllata.

Salmo 2

Tayta Diospa churin gobiernananmanta

¹ ¿Imanasqataq nacionkunaqa piñakuywanqa hatarinku?
 ¿Imanasqataq runakunapas yanqakunata tantearunku?
² Kay pachapiqariki reykunapas hukllatam hoqarikurunku.
 Kamachikuqkunapas Tayta Diospa contranpim rimanakurunku.
 Aceitewan tallispa nombrasqanpa contranpim rimanakurunku.
³ Qaparispankum kaynata ninku: “Cadenankuta tipirusun.
 Waskawan watawasqanchiktapas ñoqanchikmantam wischurusun.”
⁴ Hanaq pachapi kawsakuqpunim paykunamanta asikunqa.
 Hina kikinmi Señorqariki paykunamanta burlakunqa.
⁵ Chaymantataqmi piñakuywantaq rimapayanqa paykunata.
 Paykunataqa rabiawantaqmi anchata hukmanyarachinqa.
⁶ “Ñoqaqariki akllakuspaymi churaruniña renyiytaqa.
 Sapaqchakusqay Sion Moqopim churaykullani renyiytaqa.”
⁷ Tayta Diospaqa decretonmantam chay reyqariki nin kaynata:
 “Tayta Diospunim niykullawraqa: ‘Churiymi qamqa kapuwanki,
 kunan punchawmantapunimriki ñoqqaq kani Taytallayki.
⁸ Herenciapaqpas nacionkunata mañawaptikim qosqaykitaq.
 Kay pachatapas mañawaptikim qampa kananpaq qosqaykitaq.
⁹ Huk fierromanta tawnawan hinam paykunataqa vencerunki.

Allpa mankata pakichkaq hinam paykunataqa castiganki.' "

¹⁰ Kay pachapi llapallan reykuna,
qamkunaqariki lliwyá entiendeychik.
Kay pachapi kamachikuqkuna,
anyasusqaykichiktayá chaskikuychik.

¹¹ Tayta Diosta respetaspa payllatapuni servikuychik.
Qamkunaqa manchakuywan paymantapuni kusikuychik.
¹² Diospa churintaqa ama piñakunanaq yupaychaychik.
Kawsasqaykichikpi ama wañurunapaq yupaychaychik.
Payqariki mayna-mayna apurawllaman piñakuqmi.

Mayna kusisqamya payman lliw runakuna confiakuqqa.

Salmo 3

Tayta Diospa yanapakuyninta David mañakusqanmanta

Churin Absalonpa qayllanmanta David lluptispan Diosman takisqan

¹ Dios Taytalláy,
mayna achkallañamya enimigoykunaqa kachkanku.
Dios Taytalláy,
achka-achkallañamya contraypi kaqkunaqa kachkanku.
² Achka-achka runamya kaynata ñoqamanta nichkanku:
"Diosqa manam paytaqa imamantapas salvaykunqachu."
(Samariy)

³ Dios Taytalláy,
qanmi ichaqariki muyuriqniypi pakaykuwanki.
Ñoqallaytaqariki hatunchawankim, kallpanchawankim.

⁴ Tayta Diostaqariki qapariywammi qayakuchkani
chaymi sapaqchakusqan orqomantaraq contestaykuwan.
(Samariy)

⁵ Siriykuspappas puñuruni Tayta Dios yanapawaptinmi.
Puñullaspappas rikcharini Tayta Dios yanapawaptinmi.
⁶ Ñoqallaytaqa wañuchiwananaq muyuykuwaptinkupas
manapuniñam manchakuniñachu tropantin runatapas.

⁷ Hatariyá Dios Taytáy.
Salvawayá Diosnilláy.
Ñoqallaypa enimigoykunataqa uyankunapipas maqapankim.
Mana allin ruraqkunapataqa kirunkunatapas pakipankim.

⁸ Tayta Dios, qampunimá kallanki runakunapa salvaqnillanqa.
Tayta Dios, llumpaytayá bendeciy lliw qampa runaykikunataqa.
(Samariy)

Salmo 4

Tayta Diospi hapipakuspa mañakusqanmanta

Takiqkunapa maestronpaq, cuerdakunawan Diosman Davidpa takisqan

¹ Ñoqallaypa favorniypi alli-allin ruraq Diosnilláy,
qamta qayakuptiyá ñioqallaytaqa contestaykuway.
Ñakariypi kachkaptiymi yanapaykuwanki Diosnilláy.
Llakipayawaspayá mañakusqayta uyariykuway.

² Llapa runakuna,
¿Haykapkamataq insultawankichik ñoqata?
¿Haykapkamataq kuyankichik yanqakunata?
¿Haykapkamataq maskankichik llullakuyllata?
(Samariy)

³ Yachaychikyá Tayta Diosqa
payman iñiqlikuna akllakusqanta.
Yachaychikyá Tayta Diosqa
payta mañakuptiy uyariwasqanta.

⁴ Qamkunaqa katkatataywanraqyá
amaña mastaqqa huchallikuychikchu.
Qamkunaqa upallaspaykichikyá
camaykichikpipas yuyaymanaychiktaq.
(Samariy)

⁵ Animalkunata wañuchispayá
sonqomanta ofreceychik.
Qamkunaqariki Tayta Diospiyá
allinneqta confiakuychik.

⁶ Dios Taytalláy,
achka-achkallañamya rimaspa runakuna nillachkanku:
“¿Pitaq kusichiwachwan allinta ñoqanchikta?” nispangu.
Dios Taytalláy,

allin ñawikiwanyá qampuni qawariykamullawayku.

⁷ Hatun kusikuytamya ñoqapa sonqollayman churaykunki.
Achka trigomantapas aswan mas Kusikuytam qoykuwanki.
Uvas aqamantapas aswan mas Kusikuytam qoykuwanki.

⁸ Ñoqallayqa hawkalla siriykuspam chaypunilla puñurunipas.
Waqaychallawaptikim mana pipa imanasqan kawsakunipas.

Salmo 5

Diospa yanapakuynin mañakusqanmanta

Takiqkunapa maestronpaq, qenakunawan Diosman Davidpa takisqan

¹ Dios Taytalláy,

uyariykuyá kay rimarillasqayta.

Dios Taytalláy,

entiendeykuyá kay quejakamusqayta.

² Rey Diosnilláy,

uyariykuyá kay qaparillasqayta.

Qamllatañamá mañakamullachkayki.

³ Dios Taytalláy,

tutapaytamá uyariykullawanki.

Achikyaqtamá willakamullachkayki.

Suyachkanimá contestawanaykita.

⁴ Qamqa manam kanki mana allinkunalla munaq Dioschu.

Mana allin rurallaqpas manam qanwanqa *yachanmanchu.

⁵ Manam sayanmanchu ñawpaqnikiqi alabakuqqa.

Cheqnillankim llapan mana allin rurallaqkunataqa.

⁶ Dios Taytalláy,

llulla rimaq runakunataqa qamqa chinkarachinkim.

Wañurachiqtawan traicionakuqtaqa millakullankim.

⁷ Ichaqa kuyapayakuq kasqaykiraykum wasikiman yaykullani.

Ñoqqaqa respetowanmi temployki lawman qawarispa yupaychayki.

⁸ Dios Taytalláy,

wateqaqniymantayá allin sonqoykiman hina pusallaway.

Yanapaykullawayá munasqallaykiman hina kawsanaypaq.

⁹ Paykunaqa mana cheqap rimaqmi kanku.

Sonqonkupi mana allin piensaqmi kanku.

Asnaq sepultura hinam rimasqankupas.

Llullakuspam paykunaqa rimachkankupas.

¹⁰ Dios Taytalláy,

sentenciaykuyá paykunaqa castigarusqaña kallanankupaq.

Paykunatayá mana allin tanteasqankumanta wichiyykachiyña.

Paykunatayá mana allin rurasqankumanta wikaparuyña.

Contraykipimá paykunaqa mana kasukuqñá kawsallachkanku.

¹¹ Kusikuchunkuyá qampi amparakuy maskaq runakunaqa.

Kusikuymantayá wiñaypaqraq takichunku runakunaqa.

Qanmi allinta harkaykunki paykunataqa.

Chaymi qamrayku kusikunku kuyaqniqiqa.

¹² Dios Taytalláy,

qamqa allinlla rurallaqtam bendeciykunki.

Qamqa kuyakuq kallaspaykim harkaykullanki.

Salmo 6

Sasachakuy tiempokunapi Davidpa mañakusqanmanta

Takiqkunapa maestronpaq, cuerdakunawan Diosman Davidpa takisqan

- ¹ Dios Taytalláy,
amayá qaqchallawaychu piñakuspakyka.
Amayá castigawaychu rabiakuspakyka.
- ² Dios Taytalláy, llakipayariykuwayá.
Ñoqaqa pasaypaq mana kallpayoq hinañamriki kachkani.
Dios Taytalláy, qamqa hampiykullawayá.
Tulluypa chilinankamam pasaypaq mancharisqaña kachkani.
- ³ Dios Taytalláy, ñoqaqa mancharikuspam katkatatachkani.
¿Haykaptaq ñoqallaytaqa yanapaykuwanki?
- ⁴ Dios Taytalláy, kutiriykamuspayá libraykullaway.
Kuyapayawaspayá salvaykullaway.
- ⁵ Wañukuspaqa manapunim pipas qamtaqa yuyasunkichu.
Wañuqkunapa kasqanpiqa manam graciasta qosunkimanchu.
- ⁶ Ñoqallayqa amirunim llumpa-llumpayta waqaytapas.
Sapa tuta waqaspaymi nuyurachini sawnaytapas.
Weqeywanmi tuyturuni puñuykullasqay camaytapas.
- ⁷ Llumpay waqallasqayraykum rikukunñachu ñawillaypas.
Enemigoykunaraykum antallataña rikunipas.
- ⁸ Mana allinkuna, asuy ñoqallaymanta.
Tayta Diosmi uyarirun waqallasqayta.
- ⁹ Tayta Diosmi uyarirun ruegakusqayta.
Tayta Diosmi chaskiykuwan mañakusqayta.
- ¹⁰ Llapallan enemigoykunam
penqakuspa llumpayllataña mancharikunqaku.
Llapallan cheqnillaqniykunam
qonqayllata penqakuymanta kutirkunqaku.

Salmo 7

Tayta Diosllam allin juezqa

Benjaminpa miraynin Cus insultaruptinmi Tayta Diosman

David tukuy sonqonwan kaynata takirqa.

- ¹ Yupaychasqay Dios Taytalláy,
qamllapipunimá amparakuni sonqoymanta.
Salvaykullawayá lliw qatikachawaqniymanta.
Libraykullawayá lliw qatikachawaqniymanta.
- ² Paykunaqa yanqam ñoqallaytaqa leon hina llikiparuwanman.
Paykunaqa yanqam mana pipapas librasqanta tisaparuwanman.

³ Yupaychasqay Dios Taytalláy,
sichum chaynata rurallasqayrayku culpayoq kallaptiyqa,
⁴ sichum ñoqawan hawka kaqman mana allinwan pagaptiyqa,
(Librarqanimá yanqapunimanta wateqawaqnityapas.)
⁵ qatiwaspanyá kikin enemigoy hapisullawachun
hinaspataqyá pampakunapipas saruparuwachun.
Pampamanraqyá honornillaytapas wikapaykuruchun.
(Samariy)

⁶ Dios Taytalláy,
ñoqapa favorniypiqa piñakuywanyá hatariy.
Piñakuq enemigoykunapa contranpiraqyá sayariy.
Ñoqapa favorniypiqa qampunitaqyá hatariy.
Ñoqapa favorniypiqa arreglotayá ruraykuy.
⁷ Llapallan naciontaqa qayllaykipiyá huñunay.
Altopi tiyaykuspayá paykunataqa gobiernay.

⁸ Dios Taytalláy,
qamqa kikikimá llapan runata
juzgaykullanki juicioman hina.
Allin arreglotayá ruraykullaway
allin sonqoyoq kasqayman hina.
Allin arreglotayá ruraykullaway
mana culpayoq kasqayman hina.

⁹ Allinlla ruraq Diosnilláy,
qanmi runapa piensasqanta reqsinki.
Qanmi runapa sonqontaqa reqsinki.
Tukuchunñayá mana allin ruraqkunapa rurasqankuqa.
Takyachisqayá kachun tukuy allintapuni ruraqkunaqa.
¹⁰ Altopi kawsaq Diosnilláy,
harkawaqniyqa qamtaqmiki kallanki.
Munasqaykipi kawsallaqtam salvanki.
¹¹ Allinpunimá Diospa tukuy arreglokuna rurasqanqa.
Tukuy tiempomá piñakunki mana allinpa contranpiqa.

¹² Pipas wanakuspa Diosman manapuni kutirikuptinqa,
paymi espadanta filoyaykachispan castigarullanqa.
Castigananpaqmi flecha arcontapas alistaykurunña.
¹³ Payqa rurakurullanñam wañuchina armakunatapas.
Payqa rurakurullanñam rupakuchkaq flechakunatapas.
¹⁴ Mana allin runaqa wiksayakuq warmi hinam kachkan.
Payqa huchallata wachakunanpaqmi nanaywanña kachkan.
Huchallikusqanmi runamasintapas ñakarichillanqa.
Wiksayakusqantam llullallatapuni wachakurullanqa.
¹⁵ Payqariki pozotaraqmi aspirunpas.

Payqa uku-ukutaraqmi uchkurunpas.

Payqariki uchkusqanmanmi wichiykunqa.

¹⁶ Runakuna ñakarichisqanmi kutiykunqa umallanman.

Daño rurasqanmi wichiykunqa paypa uma puyukninman.

¹⁷ Allin-allin kasqanraykum Tayta Diosman graciastataq qosaq.

Alto-altopiraq kawsaq Tayta Diostam alabaykullasaq.

Salmo 8

Diospa ancha reqsisqa kayninandawan runapa hatunchasqa kasqanmanta

Takiqkunapa maestronpaq, Gat llaqtapi *yachaqkunapa tononwan Diosman Davidpa takisqan

¹ Hatu-hatuñ Dios Taytallayku,

iqampa sumaq sutikiqa

kay tukuylla pachapiqa mayna reqsisqam!

iSuma-sumaq kaynikicha

mastakun cielokunapapas waklawninkamaraqmi!

² Llapa wawakunapiwan

ñuñuqraq wawakunawanmi alabaykachikunki.

Qamqa atiynikiwanmi

enemigoykikunaryku chayta rurarullanki,

chaynapim enemigoykikunata upallachinki,

chaynapim vengativo kaqkunata upallachinki.

³ Qamllapa rurasqayki cielotapas qawarispaymi,

altopi churasqayki killatapas qawarispaymi,

altopi churasqayki lucerota qawarispaymi

⁴ ñoqallayqa tapukuni:

“¿Piraqtak runaqa paymantaraq piensanaykipaq?

¿Pitaqsi mirayninpas paykunata yuyanaykipaq?”

⁵ Runataqa rurarcanki

angelkunamantapas tumpaniraq menostamriki.

Coronawan churaq hinam

paytaqa respetana runataraq ruraykullanki.

Coronawan churaq hinam

paytaqa ancha reqsisqallataña ruraykullanki.

⁶ Rurasqaykunapim payta gobiernaykachirqanki.

Tukuylla imapapas hawanpimya churaykurqanki.

⁷ Ovejakunapipas qanmiriki munaychachinki.

Llapallan bueyespipas qanmiriki munaychachinki.

Munaychachinkitaqmi purun animalkunapipas.

⁸ Munaychachinkitaqmi pawaq animalkunapipas,

lamar qochapi kawsaq tukuy challwakunapiraqpas,

lamar qochanta tukuy ima puriçkunapiraqpas.

⁹ iHatu-hatun Dios Taytallayku,
qampa sumaq sutikiqa
kay tukuylla pachapiqa mayna reqsisqam!

Salmo 9

Tayta Diosqa allin arreglaq kasqanmanta Davidpa gracias qosqan

Takiqkunapa maestronpaq, Mut-laben tonopi Diosman Davidpa takisqan

¹ Dios Taytalláy,
ñoqaqa graciastam qomullasqayki tukuy sonqoymanta.

Ñoqaqa nisaqmi llapachallanña milagroykimanta.
Ñoqaqa qamraykum llumpayllataña kusikullachkani.

² Ñoqaqa qamraykum sincillataña kusikullachkani.
Ñoqaqa qamraykum sincillataña kusikullachkani.
Altopi kaptikim sutikimanta ñoqa takillani.

³ Cheqniquiy kaqkunam qepaneqmanña kutirikurunku.
Paykunam qamllapa ñawpaqnikipi kuchpkurullanku.
Paykunam qamllapa ñawpaqnikipi puchukarullanku.

⁴ Qampunim imapas arreglokuna ruraq kapuwanki.
Qampunim tiyaspa arreglollaya ruraykapuwanki.
Qampunim tiyaspa derechonpiraq arreglapuwanki.

⁵ Qamqa llapan nacionkunatamya qaqpachapurqanki.
Mana allin ruraqkunatamya puchukarachirqanki.
Sutinkunatapas wiñaypaqmi chinkarachirqanki.

⁶ Llapachallan enemigollayqa lliwmi tukurunña.
Paykunaqariki wiña-wiñaypaqmi chinkarunña.
Mana yuyarinapaqmi llaqtankupas chinkarunña.

⁷ Tayta Diosñataqmi wiña-wiñaypaqña gobiernachkan.
Juzgananpaqmiki payqa tiyananta alistachkan.
⁸ Allin arregloman hinam kay pachata juzgallanqa.
Allin munasqanman hinam runatapas sentencianqa.

⁹ Dios Taytalláy,
ñakarillaq runakunataqa qanmi amparanki.
Sasachakuy tiempokunapipas qanmi amparanki.

¹⁰ Dios Taytalláy,
reqsiqniqi runaykikunapas qampim confiakunku.
Maskasuqniqiqa manam qonqasqachu kallanqaku.

¹¹ Sionpi gobiernaq Tayta Diosmanñayá
llapallaykichik takillaychik.
Tukuy imapas rurasqanmantayá
runakunaman willallaychik.

¹² Wañuchiqpá yawar chaqchusqantamá
manapunitaq qonqanqachu.

Ñakariqpa qayakullasqantamá
manapunitaq qonqanqachu.

¹³ Dios Taytalláy,
ñoqallaytayá llakipayaykuway.
Ñoqallaytayá qawariykullaway.
Cheqniquiykunarakumá
ñoqallayqa ñakarillachkani.
Wañuy patanmantañamá
qampa horqoykusqan kallachkani.

¹⁴ Sion zaguán punkupimá ñoqallayqariki willakusaq.
Alabanaykumantamá llapallanta ñoqa willakusaq.
Salvawasqaykimantamá ñoqallayqariki kusikusaq.

¹⁵ Nacionkunam wichiykunku kikillankupa uchku rurasqankuman.
Chakinkupas wichiykuspam hapiachikun malla pakasqankuwan.

¹⁶ Tayta Diosqa reqsichikun arreglokuna allin rurasqanwanmi.
Mana allin rurallaqqa urmaykullanqa imam rurasqanmanmi.
(Higaion-Samariy)

¹⁷ Mana allinlla ruraqkunaqa apasqa kanqaku
wañuqkunapa kasqanmanmi.
Diosta qonqaruq nacionkunaqa apasqa kanqaku
wañuqkunapa kasqanmanmi.

¹⁸ Mana imayoqkunaqa manataqmíriki kanqa qonqallasqachu.
Manataqmí humildepa confianzallanpas kanqa chinkachisqachu.

¹⁹ Dios Taytalláy,
hatariyquspayá ama vencechikuychu mana valeq runawanqa.
Ñawpaqnikipiyá kachun nacionkunapas llumpayllaña juzgaykusqa.

²⁰ Dios Taytalláy,
qamllapunitaqyá llumpa-llumpaysutaraq mancharichiy paykunata.
Yachachunkutaqyá wañuq runakunalla llapallanku kasqankuta.
(Samariy)

Salmo 10

Diospa yanapakuyninta David mañakusqanmanta

¹ Dios Taytalláy
¿imanasqataq sayakuchkanki llumpay karu-karupiqa?
¿Imanasqataq pakakuchkanki sasachakuy tiempopiqa?

² Mana allinllata ruraq runaqa
hatun tukuspanmi qatikachan ñakariqkunata.
Mana allinllata ruraq runaqa

trampa rurasqanpim hapirochikunqa pasaypaqta.

- ³ Mana allinllata ruraq runaqa
alabakunraqmi mana allin munapayallasqanmanta.
Kikillanpaqpuni munaq runaqa
ñakaykuspanraqmí despreciaykullachkan Tayta Diosta.
- ⁴ Mana allinllata ruraq runaqa
umantapas hoqariruspanmi Diosta mana maskaykunchu.
Mana allinllata ruraq runaqa
tanteaspapas Diosmantaqá manapunim yuyaykunchu.
- ⁵ Mana allinllata ruraq runaqa
ima rurasqanpiñapas allinpunim lloqsin haykapipas.
Manamriki entiendenchu reglamento rurasqaykitapas.
Despreciaykullanmi llapachallan enemigonkunatapas.
- ⁶ Chayna runam sonqonpipas tanteachkan:
“Manapunim haykapipas ñoqallayqa wichisaqchu” nispa.
“Manapunim haykapipas sasachakuykullasaqchu” nispa.
- ⁷ Mana allinllata ruraq runaqa
qacha siminwanmi pitañapas ñakaykarin llumpaysuta.
Llulla siminwanmi pitañapas engañaykun llumpaysuta.
Ñakaq siminwanmi pitañapas amenazan llumpaysuta.
Rimasqallanwanmi pitañapas ñakarichin pasaypaqta.
Rimasqallanwanmi pitañapas dañaykullan pasaypaqta.
- ⁸ Mana allinllata ruraq runaqa
llaqtachakunapim pitañapas wateqaypaq-wateqachkan.
Mana huchayoqtam pakakuspa wañuchiypaq-wañuchichkan.
Mana piyniyoqtam pakakuspa wateqaypaq-wateqachkan.
- ⁹ Mana allinllata ruraq runaqa
machaynini pakakuchkaq leonpas hinaraqmi wateqachkan.
Wakcha runatapas hapirorunapaqmi wateqaykullachkan.
Hapirospanmiki wakcha runatapas mallawan aysachkan.
- ¹⁰ Mana allinllata ruraq runaqa
leonpas hinaraqmi chintiparikuspan kurkuykacharichkan.
Mana piyniyoqpas wakcha runaqa
mana allinllata ruraqpapas makinmanmi wichiykuchkan.
- ¹¹ Mana allinllata ruraq runaqa:
“Diosqa qonqarunñam wakcha runataqa” nisparaqmi nichkan.
“Mana qawaykunanpaqmi pakakurun” nisparaqmi nichkan.
- ¹² Yupaychasqay Dios Taytalláy,
qamqa hatarispayá makikita hoqariykuy.
Wakchakunamantayá siemprepuni yuyariykuy.
- ¹³ ¿Imanasqamá despreciasunki mana allin runakunaqa?
¿Imanasqamá piensachkankupas mana allin runakunaqa:
“Manapunimá juzgawasunchu Tayta Diospas” nispankuraqqá?
- ¹⁴ Rikurqankimá ñakarichikuq mana allin rurallasqanta.

- Qawarqankimá fastidiakuspa mana allin rurallasqanta.
 Qawaspaykimá paymanqariki pagapunki merecesqanta.
 Qamllamanñamá hapipakullan wakchayasqa runakunapas.
 Qamllamanñamá amparakullan mana tayta-mamayoq kaqpas.
- ¹⁵ Brazontataqyá pakiparullay mana allin ruraqpataapas.
 Cuentatataqyá mañaykurullay mana allin rurasqantapas.
 Cuentatataqyá mañaykurullay tukusqaña kanankamapas.
- ¹⁶ Wiñaypaqñamá gobiernallachkan Tayta Diosqa maykunapipas.
 Allpanmantamá wischuchikunqa llapachallan nacionkunapas.
- ¹⁷ Dios Taytalláy,
 uyarichkankim ñakarillaqpa tukuy mañakullasqanta.
 Uyariyqusqa kanankupaqmi preparanki sonqonkuta.
- ¹⁸ Dios Taytalláy,
 ruraykullankim arreglotapas mana piyniyoqkunapaq.
 Ruraykullankim arreglotapas wakchayaykusqakunapaq.
 Allpa runaqa ama pitapas llumpay mancharichinanpaq.

Salmo 11

Tayta Diosllaman hapipakuqmanta

Takiqkunapa maestronpaq, Davidpa takisqan

- ¹ Tayta Diospimá amparakuyta
 maskaykullachkani ñoqallayqa.
 ¿Imanasqamá niwachkankichik:
 “Kullku hina pakakunapaqqa
 orqomanñayá ayqekuspapas
 ayqekullaychikqa” nisparaqqa?
- ² “Qawariyñayá, flechanankutam
 preparachkan mana allin runa.
 Flechankutamá cuer dankumanña
 churallachkan mana allin runa.
 Allin kaqtamá flecharunarpaq
 listakuchkan mana allin runa.
- ³ ¿Imatañamá justokunapas
 chayna karuptinqa ruraykunqa?
 ¿Imatañamá cimientollanpas
 wichiykullaptinqa ruraykunqa?”

- ⁴ Sapaqchasqan tempollanpim Tayta Diosqa kachkan.
 Hanaq pachapitaqmiki tiyananpas kachkan.
 Tayta Diosqa llapallantam qawapayallachkan.
 Payqariki lliw runatam qawapayaykuchkan.
- ⁵ Qawallachkantaqmi allin ruraq runatapas.
 Qawallachkantaqmi mana allin runatapas.

Cheqnillanmi payqa daño ruraqkunatapas.
⁶ Paykunapa hawanmanmi paraykachimunqa
 ruparichkaq sansatawan asufrekunata.
 Kanananaq vientokunawanmi castiganqa
 tuku-tukuy mana allin rurallaqkunata.
⁷ Tayta Diosqariki allin ruraq kasqanraykum
 kuyapayan allin ruraq runakunataqa.
 Allin kawsakuqkunaqa allin kasqanraykum
 qawaykullanqaku Tayta Diospa uyantaqa.

Salmo 12

Diospa yanapakuynin Davidpa mañakusqanmanta

Takiqkunapa maestronpaq, raku vozpi Diosman takinapaq Davidpa rurasqan taki

¹ Dios Taytalláy
 iqampuniñayá salvaykullawayku ñoqaykutaqa!
 Tukurunñamá qamllamanña iñiq runakunaqa.
 Chinkarunñamá llapa confiakuna runakunaqa.
² Llullallatamá rimankupas llapa runakunaqa.
 Engañowanmá alabakunkupas runakunaqa.
³ Dios Taytalláy,
 puchukachiyá chayna iskay uya kaqkunataqa.
 Puchukachiyá yanqa alabakuq kaqkunataqa.

⁴ “Vencerusunchikqa rimarikuspam.
 Siminchikqariki kikillanchikpam.
 ¿Yanqaraqchum pipas kamachiwachwan?”
 niqkunatayá qamqa pasaypaqta puchukarachiy.

⁵ Tayta Diosmi nin kaynata:
 “Nakariqkuna sarupasqa kasqanraykum
 ñoqapuni hatarisaq.
 Lliw wakchakuna waqachisqa kasqanraykum
 kunanpuni hatarisaq.
 Mañakuwasqan salvaciontam paykunaman
 kunanpuni qoykullasaq.”

⁶ Tayta Diospa promesanqa
 allpa hornopi chulluchisqa
 chuyay-chuyay qollqe hina cheqappunim.
 Tayta Diospa promesanqa
 qanchiskamapas chulluchisqa
 chuyay-chuyay qollqe hina cheqappunim.
⁷ Dios Taytalláy,
 ñoqaykutamá qamqa allintaraq cuidawankiku.

Wiñaypaqñamá chayna runamanta cuidawankiku.
⁸ Muyurichkanmá mana allin ruraq runakunaqa.
 Hatunchankumá mana allintapas runakunaqa.

Salmo 13

Sasachakuypi kaspan Davidpa mañakusqanmanta
Takiqkunapa maestronpaq, Davidpa Diosman takisqan

- ¹ Dios Taytalláy
 ¿Haykapikamataq qonqaruwanki?
 ¿Wiñaypaqchum qamqa qonqaruwanki?
 ¿Haykapikamataq pakakuwanki?
² ¿Haykapikamataq pensamientopa
 llumpay intuykusqan kasaq ñoqaqa?
 ¿Haykapikamataq sonqollaypipas
 llumpay llakisqaraq kasaq ñoqaqa?
 ¿Haykapikamataq enemigoypas
 contraykunapiraq hatarirunqa?
- ³ Yupaychasqay Dios Taytalláy,
 qawariykuwasipayá contestaykullaway.
 Wañuy puñuymantayá kanchariykullaway.
⁴ Cheqninqiyqa amayá nillachunchu kayta:
 “Venceykuruniñamá ñoqallayqa” nispa.
 Enemigoykunachá kusikullanmanku.
 Wichiyykusqaymantachá kusikullanmanku.
⁵ Kuyakuynikipimá confiakullachkani.
 salvawasqaykipimá kusikullachkani.
⁶ Tayta Diosnillaymanmá ñoqa takillasaq.
 FAVORNILLAMANTAMÁ ñoqa takillasaq.

Salmo 14

Runaqa huchallikuylla munaq kasqanmanta
(Salmo 53)

Takiqkunapa maestronpaq, Davidpa Diosman takisqan

- ¹ Rumi sonqo runakunam piensachkanku:
 “Diosqariki manam kanchu” nillaspanku.
 Paykunaqa pasaypaqmi pierderunku.
 Millakuypaq kaqkunatam rurarunku.
 Manam pipas allintaqa ruranñachu.
- ² Tayta Diosmi runataqa hanaq pachamanta qawamuchkan.
 Pillatasqas entiendeqta tariykunapaqmi qawamuchkan.

Pillatapas maskaqninta tariykunapaqmi qawamuchkan.

- ³ Llapallankum pantay ñanta pasakunku.
 Lliwmi pantaruspa pierdekurullanku.
 Manam pipas allintaqa ruranñachu.
 Chullallapas manamriki ruranñachu.
- ⁴ Mana allin ruraq lliw runaqa
 manam entiendellankuchu.
 Tantatapas hinam mikuparullanku runaykunatapas.
 Paykunaqa manam mañakunkutaqchu Tayta Diosniytapas.
- ⁵ Mana allin rurallaqkunaqa
 llumpay mancharisqam kachkan.
 Tukuy allin ruraqkunawanmi
 Diosqa haykapipas kachkan.
- ⁶ Paykunaqa ñakariqpa
 tanteaykusqanmantam burlakuchkan.
 Ñakariqkunamantaqa
 Tayta Diosmi preocupakullachkan.
- ⁷ iIma allinsuraq kanman Sionmanta
 Israelpa salvaqnillan hamuptinqa!
 illapan runakunapapas kawsasqanta
 allinninpaq Tayta Diosraq cambiaptinqa!
 Jacobpapas mirayninmi kusikunqa.
 Israelpapas mirayninmi kusikunqa.

Salmo 15

Runamantaqa imatam Dios munasqanmanta

Davidpa Diosman takisqan

- ¹ Dios Taytalláy
 ¿pitaq *yachallanman qampa yachanayki karpapiqa?
 ¿Pitaq yachallanman sapaqchakusqayki moqopiqa?
- ² Yachanqaqariki mana huchayoqña kawsakuqmi.
 Yachanqaqariki allin kaqkunata rurallaqmi.
 Yachanqaqariki sonqomanta cheqap rimallaqmi.
- ³ Payqa manam pimantapas qepanpiqa rimakunchu.
 Payqa manapunim runamasintapas imananchu.
 Payqa manam vecinollankunatapas insultanchu.
- ⁴ Payqa desprecianmi Diospa rechazasqan runataqa.
 Payqa alabanmi Tayta Dios respetaq runataqa.
 Mayna cuestaptinpas cumplinmiki prometesqantaqa.
- ⁵ Payqa qollqentapas prestan manam miraynillanpaqchu.
 Mana huchayoqpa contraniqa manam chaskikunchu.
 Chayna kawsakuqqa manam haykapipas wichinqachu.

Salmo 16

Akllasqa herenciamanta

Mictam sutiyog takitam David takin.

¹ Diosnilláy,
ñoqallayta waqaychaykullaway.
Qamllamanmi amparakullani.

² Dios Taytalláy,
qamtam ñoqallayqa nillarqayki:
“Qanmiriki Señorniyqa kanki.
Allin kapuqniyqa qamllam kanki.”

³ Kay pachapi chuya kaqkunaqa
imayna sumaq runakunam kanku!
iSonqoytapas kusichiqmi kanku!

⁴ Aswan ñakarichun taytachata
qatillayta munaq kaqkunaqa.
Ñoqallayqa manam tallisaqchu
tukuy yawar ofrendankutaqa.
Manam ñoqallayqa rimasaqchu
taytachakunapa sutintaqa.

⁵ Dios Taytalláy,
qowarqankim tocawaqniytaqa.
Qowarqankim favornikitaqa.
Takyachinkim kapuqnillaytaqa.
⁶ Chakra tupuykapullawasqanmi
tocaruwan allin sitiopiraq.
Herenciaypas kapullawachkanmi
sumaq kuyayllapaq sitiopiraq.

⁷ Ñoqallayta consejaykuwaqniy
Tayta Diosnillaytam alabasaq.
Tutankunapipas corregispam
ñoqataqa sonqochaykullawan.

⁸ Siempre yuyallasaq Diosniytaqa.
*Alleq lawnillaypim kachkan payqa.
Manam urmasaqchu ñoqallayqa.
⁹ Sonqoywanmi kusikullachkani.
Simiywanmi kusikullachkani.
Confiakuspam cuerpoys samaykunqa.

¹⁰ Cuerpoysaqariki manapunim
sepulturapiqa saqenkichu.
Sapaqchasqaykipa cuerpointaqa
manataqmi ismurachinkichu.

¹¹ Ñoqataqa reqsiykachiwankim
imaynatam sumaq kawsakuya.
Qayllaykipim kusikuyllawanña
tukuy sonqollayta huntaykunki.
*Alleq lawnikipi kallaspayqa
siemprem tarillani kusikuya.

Salmo 17

Allin arreglopaq Davidpa mañakusqan

Davidpa mañakusqan

- ¹ Dios Taytalláy,
uyariykuyá mana engañoqaq kaq asuntollayta.
Entiendeykuyá qaparillawanña qayakullasqayta.
Uyariykuyá qamta simillaywan qayakullasqayta.
Simillaywanmá rimachkani cheqap mañakuyniytaqa.
- ² Qamllamantayá hamullachun favorniypi arregloqa.
Qawariykuyá munallasqaykiman hina kawsaqtaqa.
- ³ Sonqoytaqariki suma-sumaqtamya qawaykunki.
Qawaykuwanaykipaqmi qamqa tutan hamurqanki.
Ninawanpas pruebaq hinam qamqa pruebaykuwarqanki.
Qamqa manam ima huchatapas tariwarqankichu.
Piensasqaywan rimasqayqa manam contranakullanchu.
- ⁴ Runapapas ruraynillanmantam asurikurqani.
Manam runa wañurachiq hinaraqchu kawsarqani.
Ñoqallayqa kamachisqaykiman hinam rurarqani.
- ⁵ Qampa ñannikipim purirqani mana pantaykuspa.
Chakiyunkam purillarqa manapuni urmaykuspa.
- ⁶ Diosnilláy,
qayakamusqaytayá uyariykuway.
Kumuykamullaspayá chaskiykullaway.
Rimarillasqaytayá chaskiykullaway.
- ⁷ Qawaykachiwayá admirakuypaq kuyapayakuyunikita.
Salvaykullankimá atiynikipi amparakullaqkunata.
Kikikipunimá salvaykullanki contrakuqninkunamanta.
- ⁸ Kikikipuniyá cuidaykullaway ñawi ruruykita hina.
Pakaykullawayá raprallanwanraq wallpa pakaykuchkaq hina.
- ⁹ Cuidaykullawayá mana allinlla rurawaqniy kunamanta.
Pakaykullawayá chinkarunaypaq muyuwaqniy kunamanta.
- ¹⁰ Paykunaqa engreidollaña runakunam kanku.
Paykunaqa orgullollowanña rimakuqmi kanku.
- ¹¹ Paykunaqa contraykupi hamuruspam muyuwachkan.
Pampamanraq wikapaykuwananpaqmi qawawachkan.

¹² Llumpay llikiparuy munaq leonmanraqmi rikchakunku.

Maypiñapas pakakuchkaq leonmanraqmi rikchakunku.

¹³ Dios Taytalláy,

kikikipuniyá hatariykuy paykunapa contrallanpiqa.

Kikikipuniyá pampamanraq qonqorachiy paykunataqa.

Espadaykiwanyá libraykuway mana allin runamantaqa.

¹⁴ Dios Taytalláy,

atiynikiwanyá libraykuway mana allin runamantapas.

Libraykullawayá kay pachapi kapuqniyoq runamantapas.

Favornikiwanmá wiksankuta mikuywanraq huntaykachinki.

Puchuqwanaaqmá churintapas, willkantapas saksaykachinki.

¹⁵ Uyallaykitamá qawaykusaq allintaña kawsasqayrayku.

Kusikullasaqmá rikcharispay qamllataña qawasqayrayku.

Salmo 18

Venceruspa Davidpa takisqanmanta

(2 S 22:1-51)

Takiqkunapa maestronpaq, Tayta Diospa serviqnin Davidpa takisqan. Paymi

*kay takipa palabrankunata rimarirqa Tayta Diosman. Payqa rimarirqa llapallan
enemigonkunamantawan Saulmanta Tayta Dios libraykuptimmi. Kaynatamá David nirqa:*

¹ Dios Taytalláy,

qamqa kallpanchaqniymi kapuwanki,

chaymi qamtaqariki kuyakuyki.

² Dios Taytalláy,

qamqa ñoqapaqmi qaqa hina kapuwanki.

Qamqa pakakuna wasi hinam kapuwanki.

Qamqa ñoqallaytamiki libraykullawanki.

Diosnilláy,

amparakuykunay hatun rumim kapuwanki.

Qampunitaqmiki ñoqataqa harkawanki.

Atiynikiwanmi ñoqataqa salvawanki.

Qamllam ñoqataqa altoneqpi pakawanki.

³ Tayta Diostamriki qayakusaq ñoqallayqa.

Payllapunimriki sumaq alabana Diosqa.

Payllam enemigoymanta salvaykuqnillayqa.

⁴ Wañuymi waskawanpas watasqata hina wankurullawan.

Kallpachkaq lloqla hinam mana allinkuna vencerullawan.

⁵ Waskawan watasqata hinam sepultura wichqarullawan.

Imapas toqla hapiruchkaq hinam wañuy hapirullawan.

⁶ Sasachakuyllapi kaspam Tayta Diosta qayakullani.

Yanapaykuwananpaqmi Diosnillayman qaparillani.

Payllamriki templonmanta uyarirqa qayakusqayta.

- Payllamriki uyariykun ñoqallaypa qaparisqayta.
- ⁷ Chaynataqmí kay pachapas kuyurispan katkatatarqa.
Orqokuna tiyananpas lliwchataqmí kuyurirurqa.
- Paypa piñakuyuninwanmi llumpaysuta katkatatarqa.
- ⁸ Paypa senqanmantataqmí qosnikuna waspirirurqa.
Paypa siminmantataqmí rupaq nina lloqsirirurqa.
Chaynataqmí lloqsimuspan nina sansa ratarirurqa.
- ⁹ Tela llikiq hinam alto cielomanta uraykamurqa.
Tutay-tutay puyum chaki pampanpipas rikurirurqa.
- ¹⁰ Querubinpa hawanpiraq sillakuspam pawarikurqa.
Wayrapapas raprallanpim payqariki pawarikurqa.
- ¹¹ Kikin pakakunanpaqmí tutayayta churaykullarqa.
Payqa muyuriqinpipas harkaqnintam churaykullarqa.
Yakupapas yanayasqan puyutamya churaykullarqa.
- ¹² Kancharichkaq ñawpaqnintam puyunkuna pasakullarqa.
Chaymantapas runtu param llipiyawanaraq lloqsirullarqa.
- ¹³ Tayta Diosmi cielomanta toqyachirqa truenokunata.
Alto-altopiraq Diosmi uyarichin qaparisqanta.
Runtu parawanpas sinchi llipiyakunam lloqsimullarqa.
- ¹⁴ Flechanwanpas flechamuspm cheqechirqa enimigonta.
Achka-achka llipyawanwanmi vencerurqa paykunataqa.
- ¹⁵ Dios Taytalláy,
simikimanta lloqsimuq qaqcakuyuniwanmi
lamar qochapa uku-uku kaynin rikuriramurqa.
Senqaykimanta lloqsimuq samaynillaykiwanmi
kay pachapapas cimientollankuna qalakurullarqa.
- ¹⁶ Diosmi ñoqallayta altomanta haywarimuwarqa.
Achka-achka yaku chawpinmantam horqoykullawarqa.
- ¹⁷ Llumpay atiyniyoq enimigoymantam
librawarqa.
Llapachallan cheqniwaqniy kunamantam
librawarqa.
Paykunaqa ñoqamanta aswan
kallpayoqmi karqa.
- ¹⁸ Ñakarichkaptiymi paykunaqa
pawaykullawarqa.
Tayta Diosllamriki ñoqataqa
yanapaykuwarqa.
- ¹⁹ Kichki-kichki lugarmantam
payqa horqoykullawarqa.
Ñoqarayku kusikuspam payqa
libraykullawarqa.
- ²⁰ Allinta kawsakusqayraykum Tayta Diosqa premiaykullawan.

Allinta rurallasqayraykum allinwanraq pagaykullawan.

²¹ Diosniypa mana munallasqantaqa manam rurarqanichu.

Diosniypa contranpiqa manam hukmantaqa kawsarqanichu.

²² Ñoqaqa siemprevunim yuyachkani paypa leyninkunata.

Ñoqaqa manam karunchakuykurqanichu decretonmanta.

²³ Diosniypa qayllanpiqa mana huchayoqmi kawsallarqani.

Pasaypaq mana allin ruraymantam waqaychakullarqani.

²⁴ Allinta kawsakusqayraykum Tayta Diosqa pagaykullawan.

Qayllanpi allintaña rurallasqayraykum pagaykullawan.

²⁵ Dios Taytalláy,

confiakusuqnikiwanqa confiakunapaqmi reqsichikunki.

Mana huchallikuqwanqa mana huchayoqmi reqsichikunki.

²⁶ Chuyanchasqa runawanqa chuyapunitaqmi reqsichikunki.

Atoq hina runawanqa qampas sacretaqmi reqsichikunki.

²⁷ Qamqariki salvaykunkim humillakuykullaq runakunata.

Humillaykunkiñataqmi hatun tukuqlaña runakunata.

²⁸ Yupaychasqay Dios Taytalláy,

tutaykuruptiyas qanmi achkiykuwasparaq kanchariwanki.

²⁹ Achkallaña tropamanpas pawaykunayapaqmi yanapawanki.

Paykunapa murallanta seqarunayapaqmi yanapawanki.

³⁰ Tayta Diospa kawsasqanqa mana chikallanpas pantayniyoqmi.

Tayta Diospa prometekusqanqa mana chikan pantachikuqmi.

Paypi amparakuq llapan runakunataqa harkaykullanmi.

³¹ Tayta Diosllam Diosqariki, manam hukqa kanchu.

Payllam harkawaqninchikqa, hukqa manam kanchu.

³² Diosmi ñoqataqariki kallpanchaykullawan.

Mana pantaruqtam payqariki kawsachiwan.

³³ Payqa luwichupa chakintapas

hinaraqmi ruran chakillaryta.

Payqa altoneqpi sayaptiyas

takyaykachillanmi chakillaryta.

³⁴ Ñoqataqa paymi yachachiwan

guerrapiña peleamunayapaqpas.

Kallpanchallawanmi broncemanta

arcowanraq flechamunayapaqpas.

³⁵ Qanmi harkachikunawan hina salvawanki.

Qanmi alliq makikiwan takyaykachiwanki.

Kuyakuywan yachachispam hatunchallawanki.

³⁶ Lluchkanaymantapas ñannillaytam kicharqanki.

³⁷ Enemigoykunatapas qatispaymi hayparqani peleanayapaq.

Tukurunaykamam manariki kutimurqanichu samanayapaq.

³⁸ Maqapamurqanim mana sayariytawanpas atinankukama.

Paykunaqa wichiyykurqam ñoqallaypa sayasqayraq pampakama.

³⁹ Qanmi ñoqataqa guerrapipas peleanayapaq kallpanchawarqanki.

- Ladoypipas qonqoranapaqmi enimigollayta churarpanki.
⁴⁰ Ñoqallaypa enimigoypunam muyurirusparaq ayqekurqa.
 Chaynam cheqniwaqniyunkunatapas wañurachillaptiy tukururqa.
⁴¹ Qayakuptinkupas manam yanaparqakuchu.
 Tayta Diospas manamriki contestarqataqchu.
⁴² Wayrachisqa polvotapas hinam ñuturqani.
 Ñanpi mitutapas hinam wischurullarqani.
- ⁴³ Qanmi runakunapapas maqawananmanta libraykuwarqanki.
 Nacionkunapapas kamachiqnin kanaypaqmi churaykuwarqanki.
 Mana reqsisqaypas runakunawanmi qamqa servichiwarqanki.
⁴⁴ Paykunaqariki uyariykuwaspam chayllapuni kasuwanku.
 Forasterokunam kumukuykusparaq chaylla asuykullawanku.
⁴⁵ Llapachallan forasterokunam pasaypaqta hukmanyarurqaku.
 Pakakusqankumantapas katkatatastinmi lloqsiykullarqaku.
- ⁴⁶ Wiñaypaqñayá kawsakuchun Tayta Diosqa.
 Alabasqayá kachun harkaykuwaqniyqa.
 Hatunchasqayá kachun salvaq Diosnillayqa.
⁴⁷ Ñoqaraykumá vengakumpas Diosnillayqa.
 Llapa runakunatapas chakillaymanmi churaykuwan.
⁴⁸ Enemigollaymantapas payllataqmiki libraykuwan.
 Contraypipas hatariqpa hawanpiraqmi churaykuwan.
 Payllataqmiki tukuy daño ruraqmantapas libraykuwan.
- ⁴⁹ Dios Taytalláy,
 chayraykumriki nacionkunapipas
 graciastaraq qollasqayki.
 Chayraykumriki sutikimantapas
 qampaq takipullasqayki.
⁵⁰ Akllakusqayki reytam
 sinchi sumaqtaraq venceykachiwanki.
 Nombraykuwaspa aceitewan
 talliwasqaykitam kuyawanki.
 Ñoqallaytawan llapan mirayniytam
 wiñaypaqña kuyallanki.

Salmo 19

Unanchasqanwan atiyninta Dios reqsichikusqanmanta

Takiqkunapa maestronpaq, Davidpa Diosman takisqan

- ¹ Diospa atiynillanmantam
 cielokuna willawanchik.
 Rurallasqanmantam
 chaypi kaqkunapas rimawanchik.

² Sapa punchawpunim
chaykunaqa rimapayawanchik.

Tutan-tutanraqmi
Diosmantapas reqsiykachiwanchik.

³ Ima rimay palabralla
mana uyarikuptinpas
nitaq paypa vozniñ
manapuni uyarikuptinpas

⁴ voznilanmi lliw mundopa
hawankama mastakurun.
Palabranmi kay pachapa
cantonkama chayaykurun.
Diosmi cielopi intipa *yachananta ruraykurun.

⁵ Chay intiqa rikchakunpas
kusikuywan kallpaq runamanmi.

⁶ Payqariki cielokunapas
cantonmantam lloqsiykamun.
Payqariki cielokunapas cantonkamam puririmun.
Manapunim imañapas pakakunchu rupayninmantaqa.

⁷ Tayta Diospa tukuy yachachikuyninqa
mana imaniraqlapas fallayoqmi.
Paypa sumaqllaña yachachikuyninqa
runatapas astawanraq kallpanchaqmi.
Tayta Diospa kamachikuyninkunaqa
mayna sumaqllaña confiakunapaqmi.
Paypa sumaq kamachikuyninkunaqa
mana yachallaqman yachay qoykuqraqmi.

⁸ Tayta Diospa lliw encargasqankunaqa
mana imaniraqlapas pantaykuqmi.
Paypa llapachallan encargaykusqanqa
runakunapas sonqon kusiykachillaqmi.
Tayta Diospa kamachikusqankunaqa
mana imaniraqlapas faltayoqmi.
Paypa sumaq kamachikusqankunaqa
runakunapas ñawin kanchaykuqmi.

⁹ Tayta Diosta
respetananchikpaq qosqan
kamachikuyninqa chuyay-chuyaymi.

Tayta Diosta
respetanaykichikpaq qosqan
kamachikuyninqa wiña-wiñaypaqmi.
Paypa decretonkunaqa cheqappunim.
Paypa decretonkunaqa allinpunim.

¹⁰ Tukuy chaykunaqa
qorimantapas aswan munanaraqmi.
Chaykunaqa qori puromantapas
aswan munanaraqmi.
Tukuy chaykunaqa lliw mielmantapas
aswan miskisuraqmi.
Tukuy chaykunaqa panalnillanpi
hina miskisuraqmi.

¹¹ Chay kamachikuynikiqa
serviqllaykitapas anyaykullawanmi.
Chaykunata waqaychaqkunaqa
kallasaqku hatun premioyoqmi.

¹² ¿Yaqaraqcum pipas musyakunman
imapipas pantarusqanmanta?
Pampachaykullaway llapachallan
pakaykusqa huchaykunamanta.

¹³ Waqaychaykullaway qampa contraykipi
ama hoqarikunaypaq.
Amapuni permiteychu chaykunaqa
munaychakullawananaq.
Chaynapiqa pasaypaqpas
manapuni huchayoqñam kawsakusaq.
Chaynapiqa contraykipi
hoqarikuymantam libre kawsakusaq.

¹⁴ Dios Taytalláy,
qamqariki kanki rumi hina amparaykuqnymi.
Qamqariki kanki tukuymanta libraykuqnillaymi.
Rimasqaykunapas qampa agradoykipaqtaq kachun.
Piensasqaykunapas qampa agradoykipaqtaq kachun.

Salmo 20

Enemigokunata vencenapaq mañakuymanta

Takiqkunapa maestronpaq, Davidpa Diosman takisqan

¹ Tayta Diospunitaqyá
contestasunki llakikusqayki punchawpiqa.
Jacobpapas Diosninyá
defiendesunki imamantapas allintaqa.

² Santuarionmantayá
payqa yanapamusunki.
Sion Moqomantayá
payqa kallpanchamusunki.

³ Payqa yuyarichunyá

qampa llapallan ofrendallaykikunamanta.
 Payqa chaskiykuchunyá
 paypaq kañasqa ofrendallasqaykikunata.
 (Samariy)

⁴ Qoykusunkitaqyá imam munallasqaykita.
 Cumpliykachichunyá tanteallasqaykita.

⁵ Qamlla venceptikimá
 ñoqallaykuqa kusikusaqku llapallayku.
 Hoqarillasuntaqmá
 banderatapas Diosnillanchikpa sutillanpi.
 Tayta Diospunitaqyá
 tukuy imapas mañasqaykita qollasunki.

⁶ Tayta Diosqa vencechinmi
 sapaqchakusqan reynillantaqa.
 Mana iskayrayallaspam
 yachanipuni tukuy chaytaqa.
 Payqariki hanaq pacha
 santuariomantam contestamunqa.
 Enemigonkunamantam
 *alleq makinwan salvaykullanqa.

⁷ Wakin runakunam hapiakunku
 guerrapaq carretakunaman.
 Wakin runakunam hapiakunku
 guerrapaq caballokunaman.
 Ñoqanchikqariki hapiakunchik
 Taytanchik Diosnillanchikmanmi.

⁸ Paykunaqa wichiykullan
 moqollankupas doblakuptinmi.
 Ñoqanchikqariki aswan
 sayanparaqmi takyallachkanchik.
 Ñoqanchikqariki mana
 kuyuriqpunim sayallachkanchik.

⁹ Dios Taytallayku,
 Vencenanpaqyá
 renyiykuta yanapaykuy qampuni.
 Qayakusqayku punchawpiyá
 contestaykuwayku qampuni.

Salmo 21

Venceruspan Davidpa takisqanmanta

Takiqkunapa maestronpaq, Davidpa Diosman takisqan

- ¹ Dios Taytalláy,
Kallpanchaykuptikim reyqariki
llumpayta kusikuchkan.
Vencerachiptikim reyqariki
llumpayta kusikuchkan.
- ² Qamqariki qoykurqankim
paypa lliw munasqantaqa.
Manam negaykurqankichu
qamta mañakusqantaqa.
(Samariy)

³ Qamqa payman haypaykuspam
bendecinki allinsuta.
Umanmanmi churarqanki
qori-puro coronata.

⁴ Unay wata kawsay
mañakullasqantam qollarqanki.
Wiña-wiñaypaqraq kawsakuytam
qamqa qollarqanki.

⁵ Yanapaykuptikim payqa
kachkan llumpay reqsisqaña.
Paytam ruraykunki
kancharichkaq atiyniyooqtaña.

⁶ Qamqa wiña-wiñaypaqmi
payta bendeciykullanki.
Qamqa paywan kallaspaykim
kusikuywan huntaykunki.

⁷ Tayta Diospi confiakusqanraykum
reyqawichinqachu.
Altopiraq Diospa
kuyakuyninraykum kuyunqachu.

⁸ Diosnilláy,
makillaykiwanmi hayparunki
lliw enemigoykita.
*Alleqlaykiwanmi hayparunki
lliw cheqnisuqnikita.

⁹ Dios Taytáy,
juzganapaq rikurimusqayki
tiempopim kañaykunki.
Rupachkaq hornota hinaraqmi
lliwchanta rupachinki.

- ¹⁰ Miraynillantapas
kay pachamantaqa chinkachinkim.
Castankunatapas
lliw runamantaqa chinkarachinkim.
- ¹¹ Qampaq mana allin ruray munasqantam atinqachu.
Contraykipi tanteasqankutapas manam ruranqachu.
- ¹² Qayllankupi flechaykita churaptikim ayqekunku.
Paykunaqa muyurispam kallpayllaña lluptikunku.
- ¹³ Dios Taytalláy,
qampuniraq hatunchakuykullay llumpay atiynikiwan.
Qamllamanmi atiyniyoq kasqaykimanta takillasaqku.
Qamllamanmi atiyniyoq kasqaykimanta alabasaqku.

Salmo 22

Ñakarispa qaparisqanmantawan alabaspa takisqanmanta

*Takiqkunapa maestronpaq, “Achikyaq taruka” sutiyooq
tonoman hina Davidpa Diosman takisqan*

- ¹ Diosnilláy, Diosnilláy, ¿ñoqallaytaqa
imanasqamariki saquerullawanki?
¿Imanasqataq karuncharuspakyiqa
manaq a salvaykullawankichu?
¿Imanasqataq qayakullasqaytaqa
manaq a uyariykuwankichu?
- ² Diosnilláy, punchawpim qayakullayki
ichaqa manam contestawankichu.
Diosnilláy, tutanpim qayakullayki
chaywanpas manam upallaykunichu.

³ Qamllamriki sapachallan
chuyay-chuyay reyqa gobiernanki.
Israelpa castallankunaqa
qamtam alaballasunki.

⁴ Ñoqaykupa abueloykum
qanman hapipakuykusurqanki.
Paykunatam librarrqanki
qampi confiakullasqankurayku.

⁵ Qamta qayakullasqanraykum
libraykusqa kallarqaku.
Qampi confiakullasqankuraykum
penqaypichu kallarqaku.

⁶ Ñoqallayqa kani
utuskuru hina mana valeq runam.

- Ñoqallayqa kani
runakunapapas kamillasqan runam.
Ñoqallayqa kani
runakunapapas despreciasqan runam.
- ⁷ Llapachallan qawaqnillaykunam
ñoqamanta burlakunku.
Ychapayawaspam umankutawanpas
aywikachaykunku.
- ⁸ Paykunaqa ñoqamantam kaynataraq ninku:
“Payqariki Tayta Diosllapimya confiakurqa.
Tayta Diosyá librachun payta kuyaspanqa.
Paypuniyá salvachun payta kuyaspanqa.”
- ⁹ Qanmi ñoqataqa horqoykuwarqanki
mamallaypa wiksan ukupiraq kasqaymanta.
Qanmi confiakuyta yachachiwarqanki
kuyay mamallaypa marqayninpi kasqaymanta.
- ¹⁰ Ñoqallayqa manaraqpas naceptiyimi
qamqa ñoqamanta cuentallikuykullarqanki.
Mamallaypa wiksanmantapuniraqmi
qamqariki ñoqallaypa Diosniy kapuwanki.
- ¹¹ Ama ñoqamanta karunchakullaychu.
Llakikuymi haypaykamuwachkan ñoqallayta.
Manamriki yanapaykuqniyqa kapuwanchu.
- ¹² Llapa torokuna
muyuwachkaq hinam
enemigollaykunapas muyuparuwanku.
Basan lawpi
kallpasapa toro hinam
paykunaqa ñoqallayta chawpicharuwanku.
- ¹³ Leonpas hinaraqmi hakaykachawanku.
Qaparispm ñoqallayta Ilikiparuwanku.
- ¹⁴ Yaku talliykusqa hinam kallachkani.
Tullullaykunapas moqapasqam kallachkani.
Sonqollaymi cera hina chullurichkan.
Ukullaypim tukuy sonqollaypas chullurichkan.
- ¹⁵ Kallpallaymi teja hina pasaypaq chakirirun.
Qallullaypas paladarniymanmi laqakurun.
Qamqa ñoqallaytam churaykullawanki
wañuqkunapapas kasqan qotqo allpakama.
- ¹⁶ Allqokuna hinam muyuriruwanku.
Mana allin runakunam chawpicharuwanku.
Ñoqallaypa makillaytam uchkurunku.
Ñoqallaypa chakillaykunatam uchkurunku.

- ¹⁷ Lliw tulluymi yupariykunaña kachkan.
Enemigoykunam qawapayaykullawachkan.
- ¹⁸ Pachallaykunatam rakinakurqaku.
Pachallaypaqmiki suertetaraq choqarqaku.
- ¹⁹ Dios Taytalláy,
Amapuniyá ñoqamantaqa
karunchakuruychu.
Kallpanchaqniláy yanapaykuway,
ama qepamuychu.
- ²⁰ Libraykuwayá espadawanaraq wañurunaymanta.
Libraykuwayá allqokunaraq sipiwananmanta.
- ²¹ Salvaykuwayá leonkunapa simillanmantapas.
Libraykuwayá torokunapa waqraininmantapas.
- ²² Qamllamantam wawqeykunaman
ñoqallayqariki willakullasaqpas.
Qamllatañam alaballasaq
ñoqallayqariki huñunakuypipas.
- ²³ Tayta Diosta respetaqkuna,
payta llapachallaykichik alabaychik.
Jacobpapas mirayninkuna,
Diosta llapachallaykichik yupaychaychik.
Israelpapas mirayninkuna,
Diosta llapachallaykichik respetaychik.
- ²⁴ Diosqa manam despreciarqachu
ñakariqkunapa ñakarisqantaqa.
Diosqa manam millakurqachu
ñakariqkunapa ñakarisqantaqa.
Diosqariki manapunimya
pakakuykurqachu paykunamantaqa.
Payqariki uyariykurqam
qayakuqkunapa qayakusqantaqa.
- ²⁵ Qamllaraykum alaballasaq
hatun huñunakuypapas kallasqanpi.
Qollasqaykim prometesqayta
respetaqnikikunapa ñawpaqninpi.
- ²⁶ Mikuykuspam saksaykunqaku
yarqarachikullaq humildekunapas.
Tayta Diostam alabanqaku
llapachallan cheqap maskaqninkunapas.
Chayna payta maskaqkunaqa
wiñaypaqñamiki kawsakunqakupas.
- ²⁷ Tukuy hinastinpi kaqkunaqa
Tayta Diosmantam yuyarinqaku.

- Tukuy hinastinpi kaqkunaqa
 Tayta Diosmanmi kutimunqaku.
 Llapallan nacionpipas ayllukunaqa
 qamtataqmiki adoranqaku.
- ²⁸ Tayta Diosmi lliwta gobiernaqqa.
 Paymi lliw nacion munaychakuqqa.
- ²⁹ Kay pachapi llapallan apu runakunam
 mikuspanku paytaqa adoraykunqaku.
 Ñutu allpaman llapallan kutiykullaqkunam
 paypa ñawpaqnillanpiraq qonqorakunqaku.
 Vidankupas mana takyachiy atiqkunam
 paypa ñawpaqnillanpi qonqorakunqaku.
- ³⁰ Qepa wiñaymi paytaqa serviykullanqaku.
 Qepa hamuqmanmi Señormanta willanqaku.
- ³¹ Manaraqpas naceqmanraqmí willanqaku
 alli-allin arreglokuna rurasqanmanta.
 Hinaspataqmí paykuna willakullanqaku
 Tayta Diospa chaykunata rurallasqanmanta.

Salmo 23

Tayta Diosmi michiqnillayqa

Davidpa Diosman takisqan

- ¹ Dios Taytalláy,
 qamllam kanki ñoqallaypa michiqnillayqa,
 manam imapas pisiwanqañachu. ² Sumaqllaña ikllirimuq pastokunapim
 ñoqallaytaqa samaykachiwanki.
 Ñoqataqa pusawanki yakukunapa
 sumaq hawkalla samananmanraqmí.
- ³ Qamqariki pasaypaqña kallachkaptiyas
 ñoqallaytaqa kallpanchaykuwankim.
 Prometellawasqaykiman hinaraqmiki
 allin ñanninta pusakullawanki.
- ⁴ Tutay-tutay wayqopiña purillaspaypas
 manañamriki manchakuniñachu.
 Ñoqawanqa kikikiraq kasqaykiraykum
 manapuniña manchakuniñachu.
 Qamqariki ñoqallaytam kallpanchawanki
 varaykiwanpas tawnallaykiwanpas.
- ⁵ Enemigollaykunapa ñawpaqninpipas
 mikuykunatam churaykapuwanki.
 Miski-miskillaña asnaq perfumewanmi
 umallaymanpas talliykullawanki.

Copallaytam qamqariki llimparichkaqta
sumaqlataña huntaykachillanki.
⁶ Ñoqallaypaq allinkuna rurasqaykiqa
sapa punchawmi compañallawachkan.
 Ñoqallaypaq kuyapayakuynillaykiqa
sapa punchawmi compañallawachkan.
 Tayta Diosqa ñoqallaytam
wiña-wiñaypaq
wasillanpiña kawsachikuwanqa.

Salmo 24

Kancharichkaq reymanta

Davidpa Diosman takisqan

¹ Tayta Diosspam tukuy
kay pachaqa,
paypataqmi kay pachapi tukuy ima kallaqpas.
 Tayta Diosspam tukuy kay allpaqa,
paypataqmi kay allpapi llapachallan *yachaqpas.
² Tayta Diosmi tukuy kay pachapa
cimientonta churaykurqa lamar qocha hawanpi.
 Tayta Diosmi tukuy kay pachapa
cimientonta takyachirqa mayukuna hawanpi.

³ ¿Pitaq seqanman
 Tayta Diospa yachakunan moqomanqa?
 ¿Pitaq sayanman
 Tayta Diospa sapaqchasqan sitiopiqa?
⁴ Chaymanqa yaykunqa
 ima ruraywanpas mana huchallikuqlam.
 Chaymanqa yaykunqa
 ima piensaywanpas mana huchallikuqlam.
 Chaymanqa chayanqa
 taytachakunapas mana adoraykuqlam.
 Chaymanqa chayanqa
 yanqakunamanta mana juraq runallam.
⁵ Chayna runaqa
 Tayta Diospa sumaq bendeciykusqanmi.
 Salvaq Diosninpá
 mana huchallikuqpaaqña chaskisqanmi.
⁶ Chaynam kanqaku
 Tayta Diosman hamukullaq lliw runaqa.
 Chaynam kanqaku
 uyallayki qawaykuya maskallaqqa.
 Chaynam kanqaku

Jacobpapas Diosnillanta maskallaqqa.
 (Samariy)

- ⁷ Kichakuychikyá zaguarpa lliw punkunkuna.
 Kichakuychikyá wiñaypaq kaq punkukuna.
 Kancharichkaq reymá chayninta yaykumullanqa.
- ⁸ ¿Pitaq wak sumaqllaña kancharichkaq reyqa?
 Payqariki mana manchakuq kallpasapa Tayta Diosmi.
 Payqariki soldado hina kallpasapa Tayta Diosmi.
- ⁹ Kichakuychikyá zaguarpa lliw punkunkuna.
 Kichakuychikyá wiñaypaq kaq punkukuna.
 Kanchariq reymá chayninta yaykumullanqa.
- ¹⁰ ¿Pitaq wak sumaqllaña kancharichkaq reyqa?
 Payqariki llapan runapas kamaykachiq Tayta Diosmi.
 Payqariki sumaqllataña kancharichkaq Tayta Diosmi.
 (Samariy)

Salmo 25

Diospa consejon Davidpa mañakusqanmanta

Davidpa takisqan

- ¹ Dios Taytalláy,
 ñoqallayqariki qamllatam mañakullayki.
- ² Diosnilláy,
 ñoqallayqariki qamllapim hapipakuni.
 Amayá pasaypaq penqaymanqa kachaykullawaychu.
 Amayá enemigoykunaqa asikuwachunchu.
- ³ Manamá qamllaman confiakuqqa penqaypichu kanqa.
 Chaynamá traicionakuqunaqa llumpay penqaypiraq kanqa.
- ⁴ Dios Taytalláy,
 reqsiykachillawayá
 munasqallaykiman hina kawsakuytapas.
 Yachaykachillawayá
 munasqallaykiman hina kawsakuytapas.
- ⁵ Yachaykachillawayá
 cheqap kaqnikiman hina pusawaspayki.
 Salvaykuqniy Diosniymá
 qamqariki ñoqallaypaq kapullawanki.
 Hina qampunitaqmá
 tukuy punchaw confiakunay Diosqa kallanki.
- ⁶ Dios Taytalláy, amayá qonqaruychu
 ñawpaq tiempokunapi hina
 llakipayakuynikimantaqa.

Dios Taytalláy, amayá qonqaruychu
 ñawpaq tiempokunapi hina
 kuyapayakuynikimantaqa.

⁷ Dios Taytalláy,
 amayá yuyariychu mozollaraq kallaspay
 tukuy huchallikuy-kullasqaymantaqa.

Dios Taytalláy,
 amayá yuyariychu mana kasukullaspay
 tukuy mana allin rurasqaymantaqa.

Kuyapayakuynikiman hinayá
 ñoqallaytaqa yuyariykullaway.
 Allin kallasqaykimanpas hinayá
 ñoqallaytaqa uyariykullaway.

⁸ Tayta Diosqariki mayna alli-allin Diosmi.
 Tayta Diosqariki manapuni pantaruqmi.
 Chayraykum payqa huchayoqkunata
 yachaykachinqa allin kawsakuya.

⁹ Humildekunatam pusan leynillanman hina.
 Payllataqmi kawsachinpas munasqanman hina.

¹⁰ Kuyakuywanmi Tayta Diosqa ruran.
 Cheqap kayninman hinam lliwta ruran.
 Chaynataqa ruran
 tukuy contratonkuna kasukuqkunawanmi.
 Chaynataqa ruran
 kamachikuyninkuna kasukuqkunawanmi.

¹¹ Dios Taytalláy,
 sutilaykiraykum mana allin
 rurasqaykunamanta pampachaykuwanki.
 Huchallaykunatam nana-nanaq
 maychikaña kaptinpas pampachaykuwanki.

¹² Tayta Diosllamiki yachachinqa
 allintaña kawsayta respetaqnintaqa.

¹³ Tukuy imayoqmi payqariki
 suma-sumaqllataña kawsakullanqapas.
 Chayna runapaqa mirayninpas
 chaskiykullanqataqmi herenciallantaqa.

¹⁴ Tayta Diosqariki sumaqlaña amigopas
 hinamya respetaqninpaqqa.
 Contratollantapas payqariki
 yachaypaqmi-yachachin lliw paykunamanqa.

¹⁵ Ñoqallayqariki Tayta Diostam
 tutu punchawkunapas qawaykachallani.
 Payqa ñoqallayta toqla hina
 peligrokunamanta libraykuwaqniymi.

- ¹⁶ Dios Taytalláy,
qawariykuwaspayá llakipayariykullaway.
Ñoqaqariki sapallaymi kaypi ñakarillachkani.
- ¹⁷ Ñakarisqaymantayá qampuniña libraykuway.
Pensamiento intusqanmi ñoqallayqa kallachkani.
- ¹⁸ Ñakarillasqaytayá llamkallasqaytawan qaway.
Huchallaykuna pampachawanaykipaqmi mañakuyki.
- ¹⁹ Qamqa qawariykuyá enemigollaykunata.
Llumpayllatañam paykunaqariki mirariykuñchanpas.
Ñoqallaytaqa cheqnikuywanraqmi qawallawankupas.
- ²⁰ Ñoqallaytaqa qamyá libraykuspa waqaychaway.
Qamllapipuni confiakuspam mana penqakusaqñachu.
- ²¹ Qamqa munasqaykiman hina
kawsaptiymi cuidawanki.
Mana pantasqayraykumiki
qamqa waqaychallawanki.
Qamllapimiki ñoqallayqa
aswan confiakullachkani.
- ²² Diosnilláy, Israelpa lliw castankunatayá
libraykuy tukuy ñakariyinmanta.

Salmo 26

Mana faltayoq kawsakuymanta

Davidpa takisqan

- ¹ Dios Taytalláy,
qamllapuniyá allin arreglotu ruraykullaway.
Allinllatamá ñoqallayqariki kawsakurqani.
Qamllapiñamá mana hukmanyaspa confiakurqani.
- ² Dios Taytalláy,
qamllapuniyá qawapaykuwaspa pruebaykullaway.
Sonqollaytayá piensallasqaytawan qawaykullaway.
³ Siemprepunimá kuyawasqaykita yuyallachkani.
- ⁴ Llulla rimaq runakunawanqa
manam kawsakullarqanichu.
Iskay uya runakunawanqa
manam kuskanchakurqanichu.
- ⁵ Cheqnirqanim mana allin kaqpa
tukuy huñunakuynintaqa.
Manamiki kawsallarqanichu
mana allin rurallaqwanqa.
- ⁶ Dios Taytalláy,

makillaypas aywisqaña kallaptinqa,
huchallaypas chuyanchasqa kallaptinqa
altarllaykitapas muyu-muyurispam
qamlataña alabasaq ñoqallayqa.

⁷ Qamllamanña agradecekullaspaymi
qampaq takipullasqayki ñoqallayqa.
Llapallan milagroykikunamantam
pimanñapas willakusaq ñoqallayqa.

⁸ Dios Taytalláy,
ñoqallayqa kuyallanim
*yachanayki templollaykitaqa.
Ñoqallayqa kuyallanim
kancharichkaq yachanaykitaqa.

⁹ Amayá chinkarachiwaychu
huchasapa runakunatawan kuskataqa.
Amayá wañurachiwaychu
runakuna wañuykachiqtawan kuskataqa.

¹⁰ Paykunaqariki mana allinllatataqmi
tanteankupas.
Paykunaqariki yanqakunawanmi
rantirachikunpas.

¹¹ Ñoqamá ichaqariki kawsakuchkani mana faltayoq.
Qamllayá ñoqallaytaqa libraykullaway imamantapas.
Qamllayá ñoqallaytaqa llakipayaway imapiñapas.

¹² Manapunim mitkanqachu chakillayqa.
Allinsutam sayachkani ñoqallayqa.
Lliw huñunakuqkunapa chawpinpiqa
Tayta Diostamiki alaballasaq ñoqallayqa.

Salmo 27

Tayta Diosmi kanchaykuwaqniyqa hinaspa salvaqniyqa

Davidpa takisqan

¹ Tayta Diosmi kanchaykuwaqniyqa,
manam pitapas manchakunichu.
Tayta Diosmi salvaykuwaqniyqa,
manam pitapas manchakunichu.
Tayta Diosmi amparaqnillayqa,
manam pitapas manchakunichu.

² Mana allin ruraqkunam
mikuypaq-mikuruwananpaq pawaykuruwanku.
Contrallaypi lliw kaqkunam

enemigollaykunapiwan pawaykuwanku.
Ichaqa pawaykuwachkaspankupas
haytakuruspankum kuchpakuullanku.

- ³ Tropa muyuykuwaptinpas
sonqoyqa manapunimriki manchakullanqachu.
Guerra hatarimuptinpas
ñooqaqa manapunimriki hukmanyallasaqchu.
⁴ Ñoqallaypam kapullawachkan imam mañakusqay.
Chaytam ñoqallayqa maskallachkani.
Tayta Diospa templollanpiña wañukunaykama
kawsakuytañiam munallachkani.
Tayta Diospa lliw sumaqllaña kaynin qawaykuytam
ñooqaqariki munallachkani.
Tayta Diospa templollanpiña yuyaymanaykuytam
ñooqaqariki munallachkani.
⁵ Ñakarina punchawkunaña chayaykamuptinpas
*yachakunapim pakaykuwanqa.
Tayta Diosqa karpan ukupim tapaykullawanqa.
Rumimanraqmi hoqariwanqa.

- ⁶ Enemigoykuna muyuykuwaptinmi
ñoqallayqariki masyariykullasaq.
Chaymi Diosnillayta adoraykunaypaq
karpallanpa ñawpaqningi animalta
kusikuyllawanña wañuchipullasaq.
Ñoqallayqariki Tayta Diosllapaqña
takillaspayraqmi alabaykullasaq.

- ⁷ Dios Taytalláy,
qayakullasqaytayá uyariykullaway.
Llakipayawaspayá contestaykullaway.

- ⁸ Dios Taytalláy,
qamqa sonqollaytamá rimapayarqanki:
“Yanapaykunapaqyá maskawaychik” nispa.
Qamllatapunitaqmá maskaykullachkayki.

- ⁹ Qamqa amapuniyá pakakullawaychu.
Rabiawanqa amayá wischurullawaychu.
Yanapaykuwaqniymá qamqa kapuwanki.
Sapaytaqa amayá saquerullawaychu.
Salvaqnillay Diosniymá qamqa kapuwanki

- ¹⁰ Dios Taytalláy,
ñoqataqa mamayña saqueruwaptinpas,
ñoqataqa taytayña saqueruwaptinpas,
ñoqataqa qamllañam uywakullawanki.

- ¹¹ Dios Taytalláy,
wateqaqniyraykuyá yachaykachillaway.

Alli-allintañayá kawsaykachillaway.

Ñannillaykipiñayá qamqa pusallaway.

¹² Ñoqataqa amayá qamqa entregaykuwaychu.

Enemigollaymanyá ama qoykuwaychu.

Llulla rimaqkunamá contrallaypi kachkan.

Dañaruwananpaqmá contrallaypi kachkan.

¹³ Kay pachapiraq kawsakunaykamaqa

qawasaqmi Tayta Diospa allin rurallasqankunataqa.

Chaykunatapas qawaykunaymantaqa

manapunimriki iskayrayallachkanichu ñoqallayqa.

¹⁴ Tayta Diosllapiñayá qamqa hapiakuy.

Kallpanchakuykuspayá allinneqta sayay.

Tayta Diosllapiñayá qamqa hapiakuy.

Salmo 28

Mañakusqanchikta Tayta Dios uyarisqanmanta

Davidpa takisqan

¹ Dios Taytalláy, qamllatam

ñoqallayqa qayakamullayki.

Amparaqlláy, qamllatam

ñoqallayqa qayakamullayki.

Qampuniyá amaña

upallaspa contestaykullaway.

Mana qamllapuni

contestaykullawasqaykiraykumriki

wañuq runamanpas

rikchakuqraq ñoqallayqa kallachkani.

² Qamtaq uyariykullaway

qaparispa ruegakullasqayta.

Qamtaq uyariykullaway

makillaykunata hoqaripiy,

sapaqchallasqayki temploykiman

makillayta hoqaripiy.

³ Amapuni aysaykullawaychu ñoqataqa

mana allin ruraqkunatawan kuskataqa

nitaq huchallikuqkunatawan kuskatas.

Paykunaqa hawka kawsaymanta rimaspapas

runamasin dañaruypim yuyaymanachkanku.

⁴ Paykunamanqa rurasqanman hinayá

merecesqankuta pagaykapuy allinneqta.

Paykunamanqa pagaykuy qampuniyá

mana allinkunatas rurasqankumanta.

Paykunamanqa merecesqankutayá
qoykapullay makinkupa rurayninkumanta.

⁵ Paykunaqa manapunim entienderinkuchu
Tayta Diospa tukuy ima rurasqanmantaga
nitaq paypa tukuy unanchallasqanmantaga.
Chaymi Tayta Diosqa paykunata tuñichinqa.
Manapunim huktawanqa hatarichinqachu.

⁶ Ruegakusqay uyarillawaqniy Tayta Diosqa
kachun suma-sumaqlaña alabaykullasqa.

⁷ Tayta Diosmi atiyninwan harkaykuwaqniyqa.
Paypipunim confiakullarqani ñoqallayqa.
Chaymi payqa ñoqallayta yanapaykuwarqa.
Chaymi kusikuywan lliparichkan sonqollaypas.
Takillasqaywanmi agradecekuchkanipas.

⁸ Tayta Diosllam runankuna kallpanchaykuqninqa.
Payllapunim aceitewan sapaqchaykullasqa
reyta amparaykullaspa salvaykuqnillanqa.

⁹ Dios Taytalláy,
runaykikunatayá qamllapuni salvaykuy.
Qampa kaqkunatayá bendeciykuy allinta.
Runaykikunatayá michiykullay allinta.
Marqarichkaq hinayá wiñaypaqña waqaychay.

Salmo 29

Tayta Diospa atiyniyoq voznninmanta

Davidpa Diosman takisqan

¹ Hanaq pachapi kaqkuna,
Tayta Diospa allin reqsisqa kasqanmantayá
willakuychik.
Tayta Diospa atiyniyoqraq kasqanmantayá
willakuychik.

² Tayta Diospa allin reqsisqa sutinmantayá willakuychik.
Tayta Diospaq sumaqlataña pachakuspayá adoraychik.

³ Tayta Diosmi lamar qocha hawanpipas qaparichkan.
Sumaqlaña kancharichkaq Diosmi tunrururuykuchkan.
Hatin lamar qocha hawankunapiraqmiki kachkan.

⁴ Tayta Diospa voznnillanqa nisyu-nisyullañam kachkan.
Paypa voznnillanqa mayna atiyniyoqllañam kachkan.

⁵ Taytanchik Diospa voznnillanqa
cedro sachakunapas pakipaqmi.

Libano Montekunapiña
cedro sachakunapas pakipaqmi.
⁶ Payqa Libano Montepi sachakunataqa
uña torota hinañam pawaykachachirqa.

⁷ Tayta Diosqa vozniwanmi
pukurimun llipipipi llipiyaykunata.
⁸ Tayta Diosqa vozniwanmi
katkatataykachin purun chunniqkunata.
Payqariki katkatatachinmi
Cades lawkunapi lliw chunniqtapas.

⁹ Tayta Diospa vozniqqa qewiparunmi
encina sachakunatapas.
Tayta Diospa vozniqqa rawmaparunmi
montepi sachakunatapas.
Templollanpim paytaqa llapachallanku
sumaqta yupaychallankupas.
¹⁰ Tayta Diosqariki munaychakullanmi
sinchi parapa hawanpipas.
Rey hinaraqmiki tiyaykullaspanraq
payqa gobiernaykullachkanpas.
¹¹ Tayta Diosqa runakunatapas
allin kallpanchaywanmi yanapaykun.
Tayta Diosqa runankunatapas
hawka kawsakuywanmi bendeciykun.

Salmo 30

Tayta Diosman graciasta David qosqanmanta

Templo dedicananpaq Davidpa Diosman takisqan

¹ Dios Taytalláy,
sasachakuymanta horqoykuwasqaykiraykum
qamtaqa hatunchallayki.
Enemigoykuna kusipayawanamanmantam
ñoqata harkawarqanki.

² Dios Taytalláy,
qayakullaptiymi qamqa hampiykuwarqanki.
Diosniymi qamqa kallanki.

³ Wañuy patanpiña kallachkaptiymiki
qamqa ñoqata librawarqanki.
Wañuqkunapapas kallasqanman rinaymantam
kawsariykachiwarqanki.

⁴ Tayta Diosman iñiq runakunayá

payman takillaychik.

Chuya kayninmanta yuyarispayá
agradecekuychik.

⁵ Payqariki ratochallapaqmi piñakurunpas.

Payqa kawsananchikkamam favorecewasunpas.
Achikyaytam kusikusun tutan waqallaspapas.

⁶ “Manam haykapipas urmasaqchu” nispaymi
ñoqallayqa hawka kaspay piensallaraní.

⁷ Dios Taytalláy,

Ñoqallaytamriki favorecewaspayki
allinneqta takyaykachillawarqanki.
Llumpa-llumpaysutam ñoqallayqariki
hukmanyallarqani pakakuruptiki.

⁸ Dios Taytáy, qamllatam qayakamusqayki.

Señorlláy, qamllatam ruegakamusqayki.

⁹ ¿Yaqachum ima allinpas kanman
pasaypaqtaña ñoqallay wañukullaptiyqa?
¿Yaqachum ima allinpas kanman
wañuqkunapa kasqanman urmaykullaptiyqa?

¹⁰ Dios Taytáy, uyariykußpayá

llakipayariykußaway.

Dios Taytáy, ñoqataqa qamyá
aswan yanapaykußaway.

¹¹ Qamqa ñoqapa llakikuynillaytam

llumpa-llumpay kusikuymanña tikraykapuwanki.

Luto pachata chustuykuwaspaykim
kusikuna pachallaywanña hinaykachiwanki.

¹² Yupaychasqay Dios Taytalláy,

chayraykumá ñoqaqa qamllataña alaballasqayki.

Chayraykumá ñoqaqa qamllamanña takipullasqayki.

Wiñaypaqmá ñoqaqa qamllataña reqsikullasqayki.

Salmo 31

Tayta Diosllapi David confiakusqanmanta

Takiqkunapa maestronpaq, Davidpa Diosman takisqan

¹ Dios Taytalláy,

Haykapipas qamllapimá amparakullani ñoqaqa.

Haykapipas amañayá hukmanyallaqchu ñoqaqa.

Allin ruraq kaspaykiyá ñoqallayta lluptiykachiway.

² Uyariykuwaspaykiyá apurawman libraykußaway.

Hatun rumi hinaraqyá qamqariki amparaykußaway.

Pakaq wasi hinaraqyá qamllapuni pakaykullaway.

³ Qamllam kanki ñoqallayta qaqa hina
harkaykuwaqniyqa.
Qamllam kanki pakakuna wasi hina
pakaykuwaqniyqa.

Prometekullasqaykiman hinam pusakuwachkanki qamqa.

⁴ Pakapuwashqanku toqlamantayá qamqa amparaykuway.
Amparakunapas wasi hinayá qamqa amparaykuway.

⁵ Dios Taytalláy,
qamllamanmi ñoqallayqa espirituystapas qomullayki.
Cheqpas Diosnilláy,
qamllamiki ñoqataqa sumaqtarraq librallawarqanki.

⁶ Cheqnillanim taytachakunapas
waqaychaykuq runakunataqa.
Tayta Diosllapiñamriki
confiakuykullachkanipas ñoqallayqa.

⁷ Ñoqataqa llumpayta
kuyapayawasqaykiraykum kusikusaq.
Qamllamiki ñoqapa ñakarillasqaykunataqa
qawarqanki.
Qamllamiki ñoqapa sasachakuyniykunataqa
yacharqanki.

⁸ Ñoqallaypa enemigoymanka
manam entregaykuwarqankichu.
Ñoqataqa churaykuwarqanki
manam kichkillaña lugarpichu.

⁹ Dios Taytalláy,
llakipayariykullaway.
Ñoqallayqa kaypim ñakarillachkani.
Llumpayta waqasqayraykum
ñawillaypasriki wichirullachkanña.
Cuerpoywan imaykunapas
pasaypaqmirki tukurullachkanña.

¹⁰ Nanaypa intusqallanmi ñoqallayqa
vidaytapas pasachkani.
Llakipa hapisqallanmi ñoqallayqa
watan-watan pasachkani.
Llumpayta ñakariptiymi ñoqallaypa
kallpallaypas tukuchkanña.
Llumpayta ñakariptiymi ñoqallaypa
kallpallaypas pisirunña.

¹¹ Ñoqaqa kani enemigoykunapa
aswan despreciasqanraqmi.

Ñoqaqa kani vecinoykunapapas
llumpay despreciasqanraqmi.
Ñoqaqa kani reqsiwaqniyukunapa
sinchi mancharikunanmi.
Callepi ñoqa rikuwaqniyukunapas
ayquerikuruwanraqmi.

¹² Wañusqatas hinañam
qonqarullawanku ñoqataqa.
Chamchasqa puyñu hinañam
kaypi kallachkani ñoqallayqa.

¹³ Uyarikunim achkallay-achka
runa kamiwasqantaqa.
Chayraykum llumpay manchakuy
muyuriykullawan ñoqataqa.
Contraypimiki huk runa hinallaña
rimanakurunku.
Ñoqallaytaqa wañuchinankupaqmi
tanteanakurunku.

¹⁴ Dios Taytalláy,
ñoqam ichaqa qamllapipuni confiakuchkani.
“Qamllam Diosniyqa kapullawanki” nispam nichkani.

¹⁵ Imam pasawanapanas makillaykipim kallachkan.
Tukuy enemigoykunamantayá libraykullaway.
Qatikachawaqniyukunamantayá libraykullaway.

¹⁶ Serviqnikitaqa kuyakuywanyá qawariykuway.
Kuyapayakuynillaykiraykuyá salvaykullaway.

¹⁷ Dios Taytalláy,
qayakamullachkaptiyqa amayá
kachaykullawaychu penqaymanqa.
Tukuy mana allin ruraqkunayá
ñakarillachunku penqaypiqa.
Wañuqkunapa kallasqanmanyá
upallananckupaq wischuqkuyqa.

¹⁸ Siminkupas upallaruchunñayá
llullallata rimaqkunapaqa.
Paykunaqa mana allinllatamá
rimachkanku kawsakuqmantapas.
Paykunaqa despreciakusparaqmá
hatun tukusparaq rimankupas.

¹⁹ iMayna-mayna hatunraqmi
tukuy rurasqallaykikunaqa!
Chaykunatam waqaychallarqanki
respetaqnikikunapaq.

Chaykunatam rurarqanki qamllapiña
confiakuqkunapaq.

Lliw runapa ñawpaqninpimriki
rurallarqankipas qamqa.

²⁰ Confiakullaqnikikunataqa
qayllaykipim pakaykunki.
Enemigollaypa rimanakusqankumantam pakaykunki.
Wasillayki ukupiraqmiki qamqa waqaychaykullanki.

²¹ iAlabasqayá kachun Tayta Diosqa!
Admirakuypaq kaqkunata ruraykus pam
ñoqallaytaqa kuyapayariwarqa.
Tropakunapa chawpichasqan murallasqa
llaqtapiraqmi kuyapayariwarqa.

²² Qonqaymantaraq mancharikullaspaymiki
piensarurqani pakakurusqaykita.
Ichaqa qanmi uyariyullawarqanki
ruegakullaspay qayakamullasqayta.

²³ Tayta Diostayá kuyaychik
llapallan iñiqnillankunaqa.
Tayta Diosllamá waqaychan
payllapi confiakuqkunataqa.
Achkanpitacqmá paganqa
paytukuq lliw runakunamanqa.

²⁴ Tayta Diospi confianzawan suyaqkunaqa
allinneqtaraqyá kallpanchakuychik,
sonqoykichtayá takyachillaychik.

Salmo 32

Pampachasqa kaspa kusikuymanta

Yachachinapaq taki, Davidpa Diosman takisqan

¹ iMayna kusisqam mana kasukusqanmanta
Diospa pampachaykusqan runaqa!
iMayna kusisqam tukuy huchallankunapas
Diospa pakaykullasqan runaqa!

² iMayna kusisqam mana huchallikuqpaqña
Tayta Diospa hapisqan runaqa!
iMayna kusisqam tukuy piensasqankunapi
mana engañakullaq runaqa!

³ Huchallayta mana willakuptiyqa
cuerpollaymi aswan debilyarun.

Tukuy punchawllaña waqasqayraykum
cuerpollayqa aswan debilyarun.

⁴ Tuta punchawraqmi nisyullataña
qamqariki castigawarqanki.

Rupay tiempopipas hinaraqmiki
kallpaytapas chakirachirqanki.

(Samariy)

⁵ Mana pakaspam huchallaytaqa
qamllamanpuni willakurqayki.

Kikillaytaqmi yuyaymanaspa
nikullarqani kaynatapuni:

“Tayta Diosmanmi willakullasaq
mana kasukuq kasqaymantataqa.”

Qanmi pampachaykullawarqanki
tukuy culpayoq kasqaymantataqa.

(Samariy)

⁶ Chayraykum qampi iñillaqkunapas
tarikunayki tiempopi qamta mañakunqaku.
Cheqaptam lloqla hatarimuqñapas
paykunamanqa manapuniña chayallanqachu.

⁷ Imamantapas pakaykuwaqniyqa
qamllamiki kanki.

Ñakariymanta waqaychawaqniyqa
qamllamiki kanki.

Librawaspaykim takiqkunawanraq
kusiykachiwanki.

(Samariy)

⁸ Tayta Diosmi nin:

Ñoqam entiendechisqayki qamtaqariki.

Ñoqam yachachillasqayki kawsakuyaqa.

Ñoqam qawariykullaspay consejasqayki.

⁹ Amayá caballo hina mana entiendeqqa kaychu.

Amayá mulapas hina mana entiendeqqa kaychu.

Chayna animalkunaqa kallpananmantam

freno riendaskunawanraq sujetapana.

Mana chayqa manamriki asukuykunchu.

¹⁰ Achkallaña nanaykunam kanqa
mana allin ruraqkunapaqqa.

Tayta Diosmiriki kuyapayan
paypi confiakullaqkunataqa.

¹¹ Allin runakuna,

Tayta Diosraykuyá qamkunaqa kusikuychik.

Tayta Diosmantayá llumpaysuta kusikuychik.

Allin sonqokuna,
llapallaykichikyá kusikuywan takillaychik.

Salmo 33

Tayta Diosta alabanapaq taki

¹ Allin runakuna,
Tayta Diosman takillaychik kusikuyllawanña.
Diospa munasqanman hina kawsaqunapapas
alaballasqankum kachkan suma-sumaqllaña.

² Tayta Diosmanyá graciasta qoychik
arpata sumaqta tocaspa.
Alabaspayá takiychik chunka cuerdayoq
arpata tocaspa.

³ Payllamanña mosoq takitapas takillaychik.
Qaparispa suma-sumaqtaraq tocaykuychik.

⁴ Tayta Diospa rimasqanqa mana pantayniyoqmi.
Tukuy ima rurasqanqa mana engañoyoqmi.

⁵ Payqa kuyanmi
tukuy munasqanman hina kaqkunataqa.
Payqa kuyanmi
allin arregloman hina kaqkunataqa.
Kuyakuyninga
llimpariykullanmi tukuy kay pachataqa.

⁶ Tayta Diospa rimarisqanwanmi
cielokunaqa sumaqllaña unanchasqa karqa.
Tayta Diospa samaynillanwanmi
cielokunapi kaqkunapas unanchasqa karqa.

⁷ Payqariki mowntonachkaq hinam
lamar qochapi huñunaran yakukunatapas.
Payqariki qocharachiq hinam
waqaychaykurun uku-uku yakukunatapas.

⁸ Kay pachapi llapallan *yachaqkuna,
qamkunaqa Tayta Diostayá respetaychik.
Kay pachapi llapallan kawsaqkuna,
qamkunaqa Tayta Diostayá manchakuychik.

⁹ Pay niptinmi imapas rikurirqa.
Kikinpuni kamachiptinmi takyaykurqa.

¹⁰ Tayta Diosqa yanqacharunmi
nacionkunapa rimanakusqantaqa.

Tayta Diosqa yanqacharunmi
runakunapa tanteanakusqantaqa.

- ¹¹ Tayta Diospa rimirillasqankunaqa
takyan wiña-wiñayapaqñam.
Tayta Diospa tanteaykullasqankunaqa
takyan mana tukupaqñam.
- ¹² Tayta Diosta yupaychaq nacionkunaqa
mayna-mayna kusisqamya.
Tayta Diospa akllasqan runakunaqa
mayna-mayna kusisqamya.

¹³ Tayta Diosqa hanaq pachamantaraqmi qawamuchkan.
Payqariki llapan runakunatama rikumuchkan.

¹⁴ Payqariki maymi *yachallasqanmantam qawamuchkan.
Kay pachapi llapan yachallaqkunatam qawamuchkan.

¹⁵ Tanteaytaqa paymi qoykullarqa llapan runamanpas.
Qawachkanmi paykunapa ima rurasqankutapas.

¹⁶ Reyqariki manam salvakunqa
tropasapallaña kasqanraykuchu.
Soldadoqa manam librakunqa
kalppasapallaña kasqanraykuchu.

¹⁷ Mana pasaypaq valeqñam caballopas
rikurirun salvakuyta munasqaqa.
Mana valeqñam kallpayoq caballopas
rikurirun librakuyta munasqaqa.

¹⁸ Tayta Diosmi waqaychaykun
payllataña respetaqnin runataqa.
Paymi waqaychaykun
kuyapayakuynillanpi suyaqkunataqa.

¹⁹ Paykunaqariki suyachkanku
wañuymanta libraykunanpaqmi.
Paykunaqariki suyachkanku
yarqaypipas kawsachinanpaqmi.

²⁰ Ñoqanchikqa Tayta Diospim
tukuy sonqowanraq confiakullachkanchik.
Payllapunim ñoqallanchiktaqa
kuyakuywan yanapawachkanchik.
Payllapunim ñoqallanchiktaqa
atiyninwan harkaykuwachkanchik.

²¹ Hinaptinqa payllaraykum
tukuy sonqonchikwan kusikullasunchik.
Paypa chuyay-chuyay sutillanpim
ñoqanchikqa confiakullachkanchik.

²² Dios Taytalláy,
qampi suyasqaykuman hinayá
kuyapayariykuwayku.

Salmo 34

Diosspa waqaychakuyininmanta

Davidpa takisqan. David loco tukuptinmi Rey Abimelec payta wischururqa.

¹ Tukuy tiempom ñoqallayqa

Tayta Diosta alabasaq.

Paytam ñoqallayqa

mana upallaspay yupaychasaq.

² Diospim alabakullasaq.

Humildepas uyarichun.

Humildepas kusikuchun.

Diospim alabakullasaq.

³ Tayta Diosta ñoqallaywan allinneqta alabasun.

Tayta Diosspa sutillanta huk sonqolla hatunchasun.

⁴ Tayta Diosta maskaptiymi uyariwan ñoqallayta.

Payqa libraykullawanmi

tukuy manchakusqaymanta.

⁵ Tayta Diosta qawaqkunam

sumaqtaraq kancharinku.

Tayta Diosta qawaqkunam

manapuni pukayanchu.

⁶ Ñakarispay Tayta Diosta

qayaptiymi uyariwan.

Lliw sasachakuyiniymantam

payqariki libraykuwan.

⁷ Tayta Diosspa angelninmi harkan

Dioslla respetaqta.

Tayta Diosspa angelninmi salvan

Dioslla respetaqta.

⁸ Pruebasataq yachaykuychik

Diosspa allin kasqantapas.

Mayna-mayna kusisqamya

Diospi amparakullaqpas.

⁹ Tayta Diosta respetaychik

sapaqchallasqankunaqa.

Manam ima pisinqachu

respetaqninkunataqa.

¹⁰ Leonkunata yarqaptinmi

mana imallapas kanchu.

Tayta Diosta maskaqtqa

- manam ima pisinqachu.
- ¹¹ Churillaykuna, asuykamuspa
uyarillawaychik ñoqata.
Tayta Diostapas respetanatam
yachachisqaykichik ñoqaqa.
- ¹² Unay watata kawsay munaqqa,
kusikuyta munaq runaqa
- ¹³ mana allinta ama rimaychu.
Engañota ama rimaychu.
- ¹⁴ Mana allinta saquerispayki
allinllatapuni ruraykuy.
Hawka kawsayta maskallaspayki
chaynatapuniña kawsakuy.
- ¹⁵ Tayta Diosqa cuidaykuchkanmi
allin ruraq runata.
Tayta Diosqa uyarintaqmí
mañakusqankunata.
- ¹⁶ Tayta Diosqa castiganpumim
mana allin ruraqta.
Tayta Diosqa chinkachinpumim
paykunapa sutinta.
- ¹⁷ Allin runa qayakuptinmi
Tayta Diosqa uyarin.
Lliw imapi ñakariptinmi
Tayta Diosqa lluptichin.
- ¹⁸ Huchanmanta llakiq runapa hichpallanpim sayaykun.
Huchayoqpas wanakuptinqa Tayta Diosmi salvaykun.
- ¹⁹ Allin runapa sasachakuyuinmi achka-achkallaña.
Diosmi ichaq libraykullanqapas llapachallantaña.
- ²⁰ Tullunkunatam Tayta Dios
waqaychan llapachallantapas.
Chaykunamantam mana pakinqachu
huk tullullantapas.
- ²¹ Huchallikuqtam paypa rurasqallan lliw wañurachinqa.
Allin runata pipas cheqniqnina huchayoqmi kanqa.
- ²² Diosmi libraykun serviqllankunapa vidallankutaqa.
Paypi llapallan confiakuqkunaqa inocentem kanqa.

Salmo 35

Tayta Diospa yanapakuynin mañakusqanmanta

Davidpa takisqan

¹ Dios Taytalláy,

qamyá sayariy contraypi sayarillaqkunaman.

Qamyá pawaykuy contraypi pawaykuwaqnillayman.

² Qamyá hapiytaq taksalla harkachikunaykita.

Qamyá hapiytaq hatunneq harkachikunaykita.

Qamyá sayaspa sumaqta yanapaway ñoqata.

³ Qamqa lanzaykita horqoykuspayá

wichqay qatiwaq enemigoykunapa ñanninta.

“Ñoqam salvaqniki kani” nispayá

kikikimanta rimapayaykullaway ñoqata.

⁴ Penqaypiraqyá kachunku

wañuchiwaqniy munaqkunaqa.

Humillasqayá kachunku

wañuchiwaqniy munaqkunaqa.

Qepamanraqyá kutichun

mana allinniy munaqkunaqa.

⁵ Chaynallataqyá kachunku

wayraykachisqa qopa hinaraq.

Wayrachichunyá llapanta

Tayta Diosniypa angelnillanraq.

⁶ Tutayaqñayá kallachun

lliw paykunapa chayna ñanninqa.

Lluchkallañayá kallachun

lliw paykunapa chayna ñanninqa.

⁷ Mana imanachkaptiymí

paykunaqa uchkumanraq wichiykachiya munawarqaku.

Mana imanachkaptiymí

wichiykachiwanankupaq hatun uchkuta toqorurqaku.

⁸ Qonqaymanta wichiykuchun

toqla rurakuykusqanman.

Wichiykuspa chinkaruchun

uchku ruraykusqanman.

⁹ Tayta Diospim kusikusaq.

Salvaykullawasqanraykum ñoqaqariki kusikullasaq.

¹⁰ Chaymi ñoqaqa tukuy sonqoywan kaynata nisaq:

Dios Taytalláy,

pipas manapunimriki kallanchu qanman igualaqqqa.

Qamqa ñakarichiqmantam libranki ñakarillaqtaqa.

Qamqa salteaqkunamantam libranki ñakariqkunataqa.

Qamqa salteaqkunamantam libranki wakcha runataqa.

¹¹ Daño rurawananaqmi testigokuna sayarirunku.

Mana yachallasqaymantam contrakuqkuna tapuykuwanku.

¹² Allin rurallasqaymantam mana allinwan kutichiwanku.

Llakichiwanankupaqmi chaynatapuni ruraruwanku.

¹³ Ñoqam llakikuylawanña purillarqani onqoptinkupas.

Ñoqam llakikuylawanña ayunarqani onqoptinkupas.

Siemprem ñoqallayqariki ukullaypipas mañakurqani.

¹⁴ Ñoqam humillasallaña lutokuykuspa purillarqani.

Kuyaqmasillaymantapas hinaraqmiki purillarqani.

Kuyay wawqellaymantapas hinaraqmiki purillarqani.

Kuyay mamallaymantapas hinaraqmiki llakikurqani.

¹⁵ Ñoqa urmarullaptiyqa huñunakuspam kusikurqaku.

Mana yachasqaytaraqmi wistutyaspalku asikuwanku.

Mana samaykusparaqmi ñioqallaytaqa maqlawanku.

¹⁶ Mana allin runakunam wistuta hina burlakuwanku.

Kachupakuspankuraqmi cheqniquyninta qawachiwanku.

¹⁷ Señornilláy ñhaykapkamam qawallanki kaykunata?

Qampuniyá libraykuway qolluchiqniykunamanta.

Qampuniyá libraykuway leonpapas siminmanta.

¹⁸ Qamllatamá gracias nisaq hatun huñunakuypipas.

Qamllatamá alabasaq achka runa kasqanpipas.

¹⁹ Amapuniyá kusikuchunchu

yanqamanta rikuriruq enemigoypas.

Amapuniyá qemchiwachunchu

yanqamanta cheqniwaqniy enemigoypas.

²⁰ Manapunimá enemigoqqa

rimarinchu hawkallaña kawsaymantapas.

Engañotamá tanteanakunku

hawkallaña kawsakuyupa contrallanpipas.

²¹ Contraypiraqmá siminkutapas

hatunsuta kicharispa niwan kaynata:

“Qawaykunchikmá kusikuywanraq

kay runapa desgraciamañan wichiyyusqanta.”

²² Dios Taytalláy,

amamariki qawallasqaykimantaqa upallankichu.

Señor Diosnilláy,

amapunitaqa ñioqallaymantaqariki karunchakuychu.

²³ Señor Diosnilláy, rikchariruspa

allin arreglollataña ruraykapuway.

Señor Diosnilláy, hatariruspa

tukuy asuntoymantapas defiendeykuway.

²⁴ Dios Taytalláy, allin kaspaya

allin arreglollataña ruraykapuway.

Yupaychasqalláy, ñoqallaymanta

mana asikunarpaqya ruraykapuway.

²⁵ Amapuniyá piensachunkuchu:

“Kaytam munallarqanchikqa” nillasparaqqa.
 Amapuniyá piensachunkuchu:
 “Millpupaqmi-millpurunchik” nikusparaqqa.

²⁶ Llapallankuyá ñoqallaymanta
 miski asikuqkunaqa penqaypi kachun.
 Llapallankuyá ñoqallaymanta
 miski asikuqkunaqa pantaypi kachun.
 Penqachisqayá kachunkuriki
 llapan hatun tukuqlaña contrawaqniyqa.
 Humillasqayá kachunkuriki
 llapan hatun tukuqlaña contrawaqniyqa.

²⁷ Takichunkuyá mana culpayoq
 kasqaymanta favorniypi runakunaqa.
 Kusikuchunyá mana culpayoq
 kasqaymanta favorniypi runakunaqa.
 “Hatunchasqayá kallachunriki
 Tayta Diosqa” nisparaqya nillachunkupas.
 “Diosqa munanmá serviqnillanqa
 hawka kananta” nisparaqya nillachunkupas.

²⁸ Dios Taytalláy, rimallasaqmi
 allin arreglallasqayki kaqkunamanta.
 Dios Taytalláy, tukuy punchawmi
 ñoqa rimapayasqayki alabanzata.

Salmo 36

Diospa kuyapayakuyninmanta
*Takiqkunapa maestronpaq,
 Tayta Diospa serviqnin Davidpa takisqan*

¹ Mana kasukuymi rimapayan sonqollanpi
 mana allin runataqa.

Manam payqa haykapipas yuyarinchu
 Diosllataspas respetaykuytaqa.

² Kikillanmi hatunpaqña hapikuspa
 mana qawakunchu huchantaqa.
 Kikillanmi hatunpaqña hapikuspa
 mana cheqnillanchu huchantaqa.

³ Paypa rimasqankunaqa tukuy
 mana allinkunam, tukuy llullallañam.
 Payqa rikurirun mana tanteakuqñam,
 allin kaqpas mana ruraqlañam.

⁴ Puñunanpi huchallata tanteaspanmi
 mana allinllapi kawsakuchkan.
 Huchamanta rakikuya mana munaspanmi

huchallapi kawsakuchkan.

⁵ Dios Taytalláy,
cielomanpas chayaruchkaq hinam
llumpayllaña kuyapayakuynikiqa.
Puyumanpas chayaruchkaq hinam
achka-achka confianapaq kaynikiqa.

⁶ Ukullaña lamar qocha hinam
allin arreglopas ruraykusqaykiqa.
Dios Taytalláy,
llapachallan runakunatawan
animalkunatam waqaychallankiqa.

⁷ Diosnilláy
imayna-mayna valorniyoqllañam
qampa hatun kuyapayakuynikiqa!
Imaynallam chiwchikuna mamankupa
raprallankunapi amparakun,
chaynallatam lliw runakunapas
qampa llantuynikipitaq amparakun.

⁸ Paykunaqa wasikipi allin
mikuykunawanmi saksaykullanqaku.
Mayumanta miskillaña yakutapas
qoykuptikim tomaykullanqaku.

⁹ Yaku toqyamuchkaq hinaraqmi
tukuy kawsakuyqa qamllamanta hamun.
Chaynataqmirkiki qawasqayku
achkiyllapas hina qamllamanta hamun.

¹⁰ Qamta reqsiqnikikunamanqa
kuyapayakuynikita qoykarimuy.
Qampa munasqayki hina piensaqkunamanqa
arregloykitataq qoykarimuy.

¹¹ Lliw orgullosokunapas amapunitaqyá
tanqaykullawachunkuchu.

¹² Qawariychik, wichiyykurunkuñam
mana allinkuna ruraykuqkunaqa.
Huktawanraq manapuni sayarinanpaqmi
wichiykunku paykunaqa.

Salmo 37

Mana allin ruraqkunapa kawsasqanmanta

Davidpa takisqan

¹ Amayá piñapakuychu
hucha ruraqkunamantaqa.

Amayá envidiakuychu
pantachikuqkunamantaqa.

² Paykunaqa pasto hinam
chaylla qawirunku.

Paykunaqa qora hinam
chaylla chakirunku.

³ Qamtaqyá allinta ruray
Tayta Diosman hapipakuspa.
Qamtaqyá allpapi *yachay
confianzawan kawsakullaspa.

⁴ Qamtaqyá Tayta Diosmanta
anchallataña kusikuykuy.
Kikinmá qoykullasunki
sonqoykipapas munasqanta.

⁵ Qamtaqyá Tayta Diosmanqa
vidallaykita entregaykuy.
Paypiyá confiakuy qamqa.
Payqa ruraykullanqam lliwta.

⁶ Paytaqmá allin kaynikita
kancharinqa achkiyta hina.
Paytaqmá derechoykitapas
kancharichinqa intita hina.

⁷ Upallayá Tayta Diospa qayllanpiqa.
Amataqyá piñakuychu pipas mejorakuptinqa.
Diospitaqyá pacienciawan suyay qamqa.
Amataqyá piñakuychu hukmanllata tanteaptinqa.
⁸ Amataqyá piñakuychu llumpaytaqa.
Llumpaytamá huchallirachisunkiman chaykunaqa.
Amataqyá rabiakuychu sinchitaqa.
Llumpaytamá huchallirachisunkiman chaykunaqa.
⁹ Tukunqamá mana allin ruraqkuna.
Allpatamá dueñoyanqa Tayta Diospi suyaqkuna.

¹⁰ Mana allin ruraqkunaqa chayllapunim kanqañachu.
Maskaspapas paykunataqa manapunim tarinkichu.

¹¹ Ñakariqmi ichaqariki dueñoyanqa allpatapas.
Paykunaqa kusikuywanmi hawkayaypi kawsanqapas.

¹² Mana allin runaqariki hukmanllatam tanteaykuchkan.
Allin ruraq runakunapa contrallanpim tanteaykuchkan.
Paykunapa contranpiraqmi kiruntapas kachupachkan.

¹³ Señorpunim asikullanqa mana allin runamanta.
Yachachkanmi Señorqariki castiganan punchawmanta.

¹⁴ Mana allin runakunaqa espadankutam horqonku

- ñakariqkunata wkichichinankupaq.
 Mana allin runakunaqa flechankutam chutanku
 mana imayoqta wkichichinankupaq.
 Chaynataqa paykunamiki rurallachkanku Diospaqña
 kawsaqkunatapas wañuchinankupaq.
- ¹⁵ Espadallankuwanmi tuksikurullanqa.
 Flechana arconkupas pakipasqam kanqa.
- ¹⁶ Mana allin runakunapa achkallaña kapuqninmantaqa
 allin ruraqkunapa pisillapas kapuqninmi allinqa.
- ¹⁷ Mana allin runakunapa atiyninqa
 chinkachisqam kanqa.
 Allin ruraqkunatam Tayta Diosqariki
 takyaykachinqa.
- ¹⁸ Tayta Diosmi nanachikun
 mana huchayoq runakunamanta.
 Wiñaypaqmi qoykullanqa
 tukuy herencia kapuqninkunata.
- ¹⁹ Muchuy tiempokunapipas
 manam pasaypaq penqakunqakuchu.
 Yarqay tiempokunapipas
 manam pasaypaq muchullanqakuchu.
- ²⁰ Mana allinllata ruraq runakunaqariki
 puchukachisqam kanqa.
 Pastokuna hinam Diospa enemigonkunaqa
 puchukachisqa kanqa.
 Qosnikuna hinam Diospa enemigonkunaqa
 chinkarachisqa kanqa.
- ²¹ Mana allin runaqa prestakuykuspapas
 mana pagakuqmi.
 Allin ruraq runaqa llakipayakuspa
 chaylla qokuykuqmi.
- ²² Tayta Diospa favorecesqan runakunaqa
 allpatam dueñochakunqaku.
 Tayta Diospa ñakaykullasqan runakunaqa
 llapanmi chinkarullanqaku.
- ²³ Runataqa maymanña rillaptinpas
 Tayta Diosmi pusallachkan.
 Kawsasqanwan agradaq runataqa
 Tayta Diosmi takyachichkan.
- ²⁴ Payqa wichiykuspanpas manapunim
 pampapiqa kallanqachu.

Tayta Diosmi paytaqa hapillaspan
mana wichiykachinqachu.

²⁵ Nawpaq warma kaspaypas,
kunan yuyaq kaspaypas
allin runataqa manam
qonqarusqataqa rikurqanichu.
Wawa-churintapas manam
limosnakuqtaqa rikurqanichu.

²⁶ Allin ruraq runaqa
tukuy tiempopipas kuyakullaqmi.
Imallanpas prestaykuqmi
chayna kawsakullaq runaqariki.
Mirayllanpas ancha-ancha
bendecisqataqmi kallanqariki.

²⁷ Qamyá asurikuy mana allin ruraymanta.
Qamyá tukuy tiempo ruray allin kaqkunata.
Wiñaypaqmi kawsakunki chaynataña rurallaspaqa.

²⁸ Tayta Diosqa kuyanmiki
allin ruray arreglotqaqa.
Payqa manam saqenqachu
payllamanña iñiykuqtaqa.
Diosqa wiñaypaqmi
waqaychaykullanqa paykunataqa.
Mirayninpas chinkarunqam
mana allin rurallaqpaqqa.

²⁹ Allin ruraq runakunam
allpataqa dueñoyanqaku.
Paykunaqa chaypimiki
wiñaypaqraq kawsakunqaku.

³⁰ Allin ruraq runaqa
allin yachaywantaqmi riman.
Allin ruraq runaqa
allin arreglomantam riman.

³¹ Diosnillanpa yachachisqanpas
sonqonpipunim kachkan.
Chakillanpas chayraykumiki
takyaykullaqraq kachkan.

³² Mana allin runaqa
allin ruraqtamya wateqachkan.
Allin ruraq runata
wañuchinanpaqmi wateqachkan.

³³ Tayta Diosmi ichaqa

mana dejanqachu wichenanta.
 Juiciopiña kaptinpas
 manam dejanqachu pierdenanta.

- ³⁴ Tayta Diospi confiakuspa kasukuypuni payllata.
 Hatunchaspam qoykusunki dueñoyanayki allpata.
 Puchukaqtam qawaykunki mana allinlla ruraqta.
- ³⁵ Rikurqanim manchakuypaq mana allin runatapas.
 Rapisapa sacha hinam payqa chutarikurqapas.
- ³⁶ Chinkarusqanraykum haykapipas tarikurqañachu.
 Maskaspapas manam ñoqallayqa tarirqaniñachu.
- ³⁷ Qawaykuyá mana culpayoqña kawsakullaq runataqa.
 Rikuykuyá Diospa munasqanman hina kawsaq runataqa.
 Allinsumá kanqa hawka kawsakuqqa hamuq tiempopipas.
- ³⁸ Tukunqamá llapachallan manapuni kasukuqkunapas.
 Chinkanqamá huchallikuruqkunaqa hamuq tiempopipas.
- ³⁹ Tayta Diosmi allin runakunapa salvaykuqninqa.
 Payllam sasachakuy tiempokunapi amparaqninqa.
- ⁴⁰ Tayta Diosllapunim paykunataqa yanapaykunqa.
 Tayta Diosllapunim paykunataqa libraykullanqa.
 Mana allin ruraq runamantapas libraykullanqam.
 Mana allin ruraq runamantapas salvaykullanqam.
 Amparakuptinkum Tayta Diospuni salvaykullanqa.

Salmo 38

Tayta Diospa yanapakuynin mañakusqanmanta

Yuyarinapaq, Davidpa Diosman takisqan

- ¹ Dios Taytalláy,
 amayá qaqcchallawaychu piñakuspaqa.
 Dios Taytalláy,
 amayá castigawaychu rabiakuspaqa.
- ² Flechallaykikunam ñoqallayta clavaruwán.
 Qampa makillaykim ñoqallayta ñitiruwán.
- ³ Cuerpollaypas manam sanoñachu kapuwachkan.
 Piñakurusqaykiraykumiki chayna kachkan.
 Tullullaykunapas mana sanoyaqñam kachkan.
 Huchaykunarykumiki chaynapuni kachkan.
- ⁴ Mana allin rurasqaymi ñitiruwachkanña.
 Llasaq carga hinaraqmi ñitiruwachkanña.
- ⁵ Loco hina rurasqayraykum
 heridallaypas asnarichkanña.

Loco hina rurasqayraykum
heridallaypas ismurichkanña.

⁶ Ñoqallayqa chayraykumiki
kurkunpallaña purichkanipas.
Ñoqallayqa chayraykumiki
humillasqaña purichkanipas.
Ñoqallayqa tukuy punchawmi
lutokusqaña purichkanipas.

⁷ Ñoqapaqa tukuy wasaypas
llumpayllatañam ruparillachkan.
Ñoqapaqa tukuy cuerpoymi
onqosqallaña kapullawachkan.

⁸ Ñoqapaqa tukuy cuerpoymi
kapullawachkan susunkasqaña.
Ñoqapaqa tukuy cuerpoymi
kapullawachkan ñutupasqaña.
Sonqollaypas hukmanyaptinmi
hikikyachkani anchallataña.

⁹ Señor, qamqa yachachkankim imakunam
munallasqaytaqa.
Llaki hapillawasqanpas manam pakasqachu
qanmantaqqa.

¹⁰ Ñoqapaqa sonqollaypas apurawllamanñam
patpatyachkan.
Ñoqapaqa kallpallaypas pasaypaqtañamya
chinkarichkan.
Ñoqapaqa ñawillaypas tutayasqañamya
kapuwachkan.

¹¹ Onqorusqayraykum kuyaqlaykunapas
karunchakurunku.
Onqorusqayraykum runamasillaypas
karunchakurunku.
Onqorusqayraykum ayllullaykunapas
karunchakurunku.

¹² Wañunayta munaqkunam
toqlataraq churarapuwanku.
Dañawayta munaqkunam
chinkachiwananpaq rimarunku.
Traicionawanankupaqmi
tukuy punchaw rimanakurunku.

¹³ Ñoqam ichaqa mana paykunata uyariqpas tukunichu.
Ñoqam ichaqa mana rimay atiq hina mana rimanichu.
¹⁴ Chaymi ñoqaqa rikurirullani mana uyrikullaqña.

Chaymi ñoqaqa rikurirunipas mana kutipakullaqña.

¹⁵ Dios Taytalláy,
ñoqallayqa qamtam suyallachkayki.

Señor Diosnilláy,
ñoqallaytam qamqa contestawanki.

¹⁶ Ñoqam mañakullani ñoqamantaqa
ama asikuwanankupaq.
Ñoqam mañakullani urmaruptiyqa
ama hatunchakunankupaq.

¹⁷ Ñoqallayqariki wichiykunaypaqñam kallachkani.
Llakikuypa sapa punchaw intusqanmi kallachkani.

¹⁸ Mana allin rurallasqaymantam willakullachkani.
Huchaykunamantam preocupasqallaña kallachkani.

¹⁹ Ñoqallaypa enemigollayqa kawsachkankuraqmi.
Paykunaqariki kachkankupas kalpasaparaqmi.
Yanqamanta cheqniwaqnillayqa mirachkankuraqmi.

²⁰ Allin kaqta ruraptiyas
hukman kaqtam qoykuwanku.
Allin kaqta ruraptiyimi
contraypiraq sayarinku.

²¹ Dios Taytalláy,
amapuniyá sapallaytaqa saqueruwaychu.
Dios Taytalláy,
amapuniyá ñoqamantaqa karunchakuychu.

²² Dios Taytalláy,
utqaymanñayá yanapaykuway ñoqallaytaqa.
Salvaqnilláy,
utqaymanñayá yanapaykuway ñoqallaytaqa.

Salmo 39

Kawsakuyqa wayta hina chakiruqla kasqanmanta

Takiqkunapa maestron Jedutun sutiyqoq runapaq, Davidpa Diosman takisqan

¹ Ñoqam prometekurqani kawsallasqaypipas
allinllaña kawsanaypaq.

Ñoqam prometekurqani rimallasqaywanpas
mana huchalllikunaypaq.

Ñoqam prometekurqani rimanaymantapas
simiy senqaparunaypaq.

Mana allin runakuna qawawasqanraykum
chaynatachu rurallasaq.

² Ñoqam upallakuykuspay manapuni
imatapas rimarirqanichu.
Allin kaqkunamantapas manamiki
imatapas rimarirqanichu.
Ñoqallayqa llakillaymantapas manapunim
asllatapas allinyarinichu.

³ Ñoqapaqariki sonqollaypas ukullaypim
llumpaysuta ruparirqa.
Yuyaymanallachkaptiymi ukuypipas
ruparichkaq nina ratarirqa,
hinaptinmi ñoqallaypa simillayqariki
rimariyta qallarirqa.

⁴ Dios Taytalláy, willaykuwayá
ima punchaw wañukunayta.
Dios Taytalláy, willaykuwayá
hayka watam kawsakunayta.
Dios Taytalláy, yachaykusaqyá
maynachallam kawsanaymanta.

⁵ Ñoqallayman kawsay qoykuwasqaykiqa
makiypapas cuartan hinallam.
Ñawpaqnikiqiqa watallaykunapas
yanqa imallapas hinallam.
Ñoqaykuqa kawsaspapas-kawsaniku
samay chinkaruchkaq hinallam.

⁶ Ñoqaykuqa kawsaniku kayman-wakman
pasaruchkaq llantuy hinallam.
Tukuy imamanta afanakuykuyqa
waspiruchkaq samay hinallam.
Qori-qollqe huñukusqa kaqpas
manam waqaychasqañachu kallanqa.
Pipa hapikuykusqanpas manapuni
yachakuqñamiki kallanqa.

⁷ Señornilláy cimatamá suyallayman ñoqallayqa?
Señornilláy iqamllapimá confiakuni ñoqallayqa!
⁸ Librawayá tukuy imapipas mana kasukusqaymanta.
Librawayá rumi sonqo runakuna kamiwananmanta.
⁹ Ñoqallaymá upallaykurqani imam rurasqaykirayku.
Simiytamá kicharirqanichu imam rurasqaykirayku.
¹⁰ Qampuniyá castigawasqaykitqa asuriykachiyña.
Ñoqallaymá maqawasqaykiwan wañunayallachkaniña.
¹¹ Runatamá mana allin rurallasqanmanta correginki.
Paypatamá kuyasqanta puyusqata hina chinkachinki.
Runatamá waspiruchkaq samaytapas hina chinkachinki.

- ¹² Dios Taytalláy, mañakusqaytayá uyariykullaway.
 Dios Taytalláy, qayakusqaytayá uyariykullaway.
 Dios Taytalláy, waqallasqaytayá contestaykullaway.
 Forastero hinamiki, kaypi-wakpi
 *yachallachkani qanwanqa.
 Abuelollaykuna hinam
 kaypi-wakpi
 yachallachkani ñoqaqa.
- ¹³ Ama qawapayawaychu tumpallapas
 kallpancharisqa kanaypaq.
 Manaraqpas wañukullachkaspay
 sumaq kallpancharisqa kanaypaq.

Salmo 40

Diospa librasqanmanta alabanza

Takiqkunapa maestronpaq, Davidpa Diosman takisqan

- ¹ Llumpay paciencianraqmí suyarqani
 Tayta Diosniytaqa.
 Kurkuykusparaqmí uyariykamullawarqa
 ñoqataqa.
- ² Wañuy pozomantaraqmí horqoykamuwarqa
 ñoqataqa.
 Mitu timpukuchkaq lliwamantam horqowarqa
 ñoqataqa.
 Allin taqra rumpitaqmí payqa sayachiwarqapas.
 Paytaqmí takyaykachillarqa lluchkaq chakiykunatapas.
- ³ Kikintaqmí simiymanpas churaykurqa mosoq takinayta.
 Kikintaña alabanaypaqmí qoykuwarqa takinayta.
 Achkallaña qawaqkunam Tayta Diosta respetallanqaku.
 Achkallaña qawaqkunam Tayta Diospi confiakullanqaku.
- ⁴ iMayna kusisqamya Tayta Diosllamanña hapiakuykuqqa!
 Payqa manam juntakunchu orgulloso runakunawanqa.
 Payqa manam juntakunchu taytachata adorallaqwanqa.
- ⁵ Yupaychasqay Dios Taytalláy,
 Achka-achkallañam milagrokunapas rurallasqaykiqa.
 Achka-achkallañam favorniykupipas tanteallasqaykiqa.
 Manam pipas yupaytaqa atinmanchu rurasqaykitaga.
 Manach willaytapas atiymanchu rurallasqaykimantaqa.
- ⁶ Wañuchisqa animalkunamat mana munarqankichu.
 Kawsaymanta ofrendakunamat mana munarqankichu.
 Qanmi kichaykullarqanki ñoqallaypa rinrillaytapas.
 Manam mañakurqankichu lliw kañasqa animaltapas.

Manam mañakurqankichu hucharayku ofrendatapas.

⁷ “Kayqayá hamuchkani” nispamiki
nillarqani ñoqallayqa.
“Kachkanmá wankuykusqa libropipas
ñoqamanta qellqallayqa:

⁸ ‘Diosnilláy, munachkanim munallasqaykiman
hina rurallayta.
Diosnilláy, sonqollaypim waqaychani
qampa yachachisqaykita.’ ”

⁹ Dios Taytalláy,
achka runakunamanmi willakullarqani
allin ruraymanta.
Qamqariki yachachkankim ñoqallayqa
mana upallasqaymanta.

¹⁰ Manam upallarqanichu allinkuna
rurallasqaykimantaqa.
Ñoqallayqa willakullarqanim confiakuna
kasqaykimantaqa.
Ñoqallayqa willakullarqanim qampa
salvacionnikimantaqa.
Nana-nanaq huñunasqa runaykikunapa
ñawpaqnillanpiqa.
Qampa kuyapayakuynikitam manapuni
pakaykurqanichu.
Confiakuna kallasqaykimantam manapuni
pakaykurqanichu.

¹¹ Dios Taytalláy,
amayá negaykullawaychu
qampa llakipayakuynillaykitaqa.
Tukuy tiempo waqaychallawachun
qampa kuyapayakuynikiqa.
Tukuy tiempo waqaychallawachun
qampa confiakuna kaynikiqa.

¹² Mana yupay atinañam tukuy
mana allin muyukurullawan.
Ñawsayanaykamam mana allin
rurallasqay hapikurullawan.
Chukchay hina mana yupanañam
kachkan mana allin rurasqayqa.
Sonqollaypas hukmanyanganakamam
achkayarun huchallikusqayqa.

¹³ Dios Taytalláy,
qamqa kallpamuspayá ñoqallayta libraykullaway.

Dios Taytalláy,
qamqa utqamuspayá ñoqallayta yanapallaway.

¹⁴ Penqaypiyá kachunku

llapallan wañuchiway
munaqkunaqa.

Qepamanyá kutichun
llapallan dañaruway
munaqkunaqa.

Penqaypiyá kachunku
llapallan dañaruway
munaqkunaqa.

¹⁵ Penqaypiyá kachunku

ñoqallay asipayawaqniykunaqa.

Muspaypiyá kachunku
ñoqallay asipayawaqniykunaqa.

¹⁶ Llapallan maskaqnikikunayá kusikuchunku.

Llapallan maskaqnikikunayá asirichunku.

“Tayta Diosqa hatunchasqa kachun”

niqkunayá kusikuchunku.

Qampa salvacionnikita kuyallaqkunayá
kusikuchunku.

¹⁷ Ŧakariqña kallaptiyas

Tayta Diosnillaymá qonqallawanchu.

Wakcha runa kallaptiyas

Tayta Diosnillaymá qonqallawanchu.

Qamqariki ñoqallayta

yanapawaspamá dejawankichu.

Amapunim yupaychasqay sumaq

Dios Taytalláy unamunkichu.

Salmo 41

Onqoq runapa mañakusqanmanta

Takiqkunapa maestronpaq, Davidpa Diosman takisqan

¹ Mayna kusisqamya

wakcha runakuna nanachikuq runaqa.

Sasachakuy tiempopipas

Tayta Diosllam libraykunqa paytaqa.

² Chayna runataqariki

Tayta Diosmi waqaychaykun sumaqta.

Chayna runataqariki

Tayta Diosmi kawsachinqa sumaqta.

Payqariki kay pachapim

anchallaña kusisqaraq kallanqa.

Diosqa manam qoykunqachu
payta cheqniq enemigollanmanqa.

³ Onqosqaña kaptinñapas
Tayta Diosmi kallpanchanqa paytaqa.
Onqoptinpas camantapas
allichaspam cuidallanqa paytaqa.

⁴ Tayta Diostamiki niykullarqani:
“Dios Taytalláy, llakipayariykuwayá ñoqallayta” nispa.
“Dios Taytalláy, sanoyaykachillawayá ñoqallayta” nispa.
“Dios Taytalláy, huchallikurullanimá contraykipi” nispa.

⁵ Enemigoykunam tapunakunku:
“Achachalláw, kay runaqa ñhaykapimá wañukunqa? ” nispa.
“Achachalláw, sutilanpas ñhaykapimá chinkarunqa?” nispa.
⁶ Watukuqniy hamuspapas llullallatam rimakunku.
Sonqonpipas kamiyllatam paykunaqa taqekunku.
Hawamanraq lloqsiruspam willakachakurullanku.

⁷ Llapachallan cheqniqaqnilaykunamya huñunakurunku.
Paykunaqariki contrallaypiraqmi wachachacharunku.
Contrallaypiraqmi mana allinllatapuni piensarunku.

⁸ “iIma plagach kay runata hapirunpas!”
nispanraqmi ninku.
“Camanmantam mana hatarinqañachu”
nisparaqmi ninku.

⁹ Confiakusqay kuyaqmasillaypas contraypiraqmiki karqa.
Ñoqallaypa mikuqmasillaypas despreciaqniyraqmi karqa.
¹⁰ Qam Dios Taytam llakipayaykuspa hatariykachiwankiqa.
Merecesqan pagapunayaqmi hatariykachiwankiqa.

¹¹ Kayna pruebawanmá yachaykusaq qamta agradasqaytaqa.
Amapuniñayá venceruwachunchu enemigollayqa.

¹² Waqaychawankimá mana faltayoqñá kawsallasqayrayku.
Wiña-wiñaypaqmá takyaykachiwanki qanwan kanayrayku.

¹³ Wiñaymanta wiñaykamayá Israelpa
yupaychasqan Tayta Diosqa alabasqa kachun.
Chaynayá kachun. Chaynayá kachun.

ISKAY KAQ LIBRO (42-72)

Salmo 42

Diosmantam yakunayachikuq hina kachkani.

Takiqkunapa maestronpaq, yuyaymananapaq Coreyapa mirayninkunapa takisqan.

¹ Yakunayachikuq tarukam waqan

yakuyoq mayuta maskaspa.

Diosnilláy, chaynapunim
purillachkani qamta maskaspa.

² Yakunayachikuq hinam kachkani

Diosnillaymanta.

Yakunayachikuq hinam kachkani
kawsaq Diosmanta.

¿Haykapiñataq Diosniypa
kasqanman risaq?

¿Haykapiñataq Diosniypa
kasqanman yaykusaq?

³ Tuta-punchawmi millpuchkani weqellayta.

Sapa kutillam tapuwanku ñoqallayta:

“¿Maypitaq kachkan Diosnikiqa?” nispa.

⁴ Chaykunamanta yuyariptiymi
sonqollay waqan yawarta.

Yuyarinim nana-nanaq runakunawan
imaynam purisqayta.

Ancha kusikuyllawanñam
paykunata pusarqani Diospa templonman.

Graciasta qostinmi

paykunata pusarqani Diospa templonman.

Diospaq fiesta kachkaptinmi

achkallaña runakunata

pusaykurqani paypa templonman.

⁵ ¿Imamantamá ñoqallayqa hukmanyaruymán?

¿Imamantamá ñoqallayqa preocupakuyman?

Diosnillaypim suyasaq ñoqallayqa.

Paytaqa alabasaqräqmí ñoqallayqa.

Payllam ñoqallaypa salvaqniyqa.

⁶ Payllataqmi ñoqallaypa Diosniyqa.

Llumpay hukmanyasqam ñoqallayqa kachkani.

Chayraykum qanmanta ñoqallayqa yuyarillani.

Jordan Mayu lawpi kaspaymi

ñeqallayqa qanmanta yuyarini.

Mizar Moqopi kaspaymi

ñeqallayqa qanmanta yuyarini.

⁷ Paqchaq yakullayki qapariptinmi

qaqakuna yachapayanakun.

Olallaykikunam orqochakuspan

ñeqapa hawallayta pasarun.

⁸ Punchawpim apachimuwan

kuyakuyninta Tayta Diosqa.

Tutankunañataqmi sonqollaypi kachkan

paypa takinkunaqa.

Kawsay qowaqniy Diosmillaypaqmi

kachkan mañakuyniyqa.

⁹ Qaqa hina harkaykuqniy Diosnillaytam

nini kaynata:

“¿Imanasqamá qonqaruwanki ñeqallaytaqa?

¿Imanasqamá enemigoykunaraykuqa

kayna llakikuypiqa purisaq?

¿Imanasqamá enemigoykunapa

ñakarichisqanqa purisaq?”

¹⁰ Tullullaykuna pakipachkaq hinam

enemigoykuna kamipayawanku.

Tukuy punchawmi tapupayawanku:

“¿Maypimá kachkan Diosnikiqa?” nispanku.

¹¹ ¿Imamantamá hukmanyaruymán?

¿Imamantamá preocupakuyman?

Diosnillaypim suyasaq ñeqallayqa.

Paytaqa alabasaqraqmi ñeqallayqa.

Paymi yanapaykuwan ñeqallaytaqa.

Payllataqmi ñeqallaypa Diosnillayqa.

Salmo 43

Defiendenanpaq Tayta Diosta mañakusqanmanta

¹ Diosnilláy,

allin arreglotayá ruraykapullaway.

Qanman mana iñiqkunamantayá

asuntollaypi defiendeykuway.

Mana allin ruraq llullakunamantayá

libraykullaway.

² Diosnilláy,

amparakuq wasi hinapunim

qamqa kanki.

¿Imanasqamá ñoqallaytaqa
qamqa wischurullawanki?
¿Imanasqamá enemigoykunaraykuqa
kayna llakikupiqa purillasaq?
¿Imanasqamá enemigoykunapa ñakarichisqanqa
waqastillanqa purillasaq?

³ Qampa achkillaykitayá apachimuway.
Cheqap kaqnillaykitayá apachimuway.
Chaykunayá ñoqallaytaqa pusawachun
qampa sapaqchakusqayki orqoman.
Chaykunayá ñoqallaytaqa pusawachun
qampa *yachanaykikunaman.

⁴ Diosnilláy,
ñoqam chayamusaq
altarnikipa kasqanman.
Chayasaqmi llumpay kusikuy qowaqniy
Diosniypa kasqanman.
Yupaychasqay Diosnilláy,
arpawan takispam
graciasta qomusqayki qanman.

⁵ ¿Imamantamá
ñoqallayqa hukmanyaruymán?
¿Imamantamá
ñoqallayqa preocupakuyman?
Diosnillaypim suyasaq ñoqallayqa.
Paytaqa alabasaqmi ñoqallayqa.
Payllam ñoqallaypa salvaqniyqa.

Salmo 44

Diospa amparakuynin mañakusqanmanta

Takiqkunapa maestronpaq, yuyaymananapaq Coreypa mirayninpatakisqan

¹ Diosnillayku,
ñoqaykum uyarirqaniku
ñawpaq tiempokunapi
imam rurasqaykimanta.
Abueloykum willawarqaku
paykunapa tiemponpiqa
imam rurasqaykimanta.

² Qanmi nacionniyoq
runakunata qarqorqanki.
Abueloykutañam chayman
churarqanki.
Llapa runakunatam

castigaspa wischurqanki.

³ Yachanankupaq allpkunataqa
qechukurqaku manam espadallankuwanchu.
Paykunaqa librakurqaku
manam kikinkupa kallpallankuwanchu.
*Alleq makillaykiwanmi
chay allpkunataqa qechurqanki.
Qamqa atiylaykiwanmi
paykunataqa libraykullarqanki.
Paykunatam yanaparqanki
allin ñawikiwan qawarispayki.
Qamqa paykunaraykum
kusisqa kanki.

⁴ Diosnilláy,
qamllam kanki reynillayqa.
Jacobpa castankunapaqyá
apachimuy salvacionnikitaqa.

⁵ Qam yanapawaptikikum
enemigoykutaqa wkichichiniku.
Qam yanapawaptikikum
atacawaqniykutaqa sarupaniku.

⁶ Manapunim hapipakunichu
flechanaypiqa.
Salvawanapanqaq manataqmi
hapipakunichu espadaypiqa.

⁷ Enemigoykumantam
salvaykuwarqankiku qampuni.
Cheqniwaqniyikutam
penqayman churarqanki qampuni.

⁸ Diosnilláy, tukuy tiempom
qanmanta alabakusaqku.
Diosnilláy, wiña-wiñaypaqmi
graciasta qosqaykiku.
(Samariy)

⁹ Ichaqa qanmi ñoqaykutaqa
wischurwankiku.
Ichaqa qanmi ñoqaykutaqa
penqarachiwankiku.
Tropaykutapas manañam qamqa
yanapankichu.

¹⁰ Enemigoykupa qayllanpim
mana yanapawarqankikuchu.
Chaymi ñoqaykuqa
qepamanña suchurirqaniku.
Cheqniqniyukum

imapas munarisqankuta
qechuwanku.

¹¹ Wañuchinapaq ovejata hinam
qoykuwarqankiku.

Lliw nacionkunamanmi
cheqechiwarqankiku.

¹² Mana imallapaqmi
*rantikuruwankiku runaykikunataqa.
Manam imaniraqtapas
ganarqankichu rantikusqaykimantaqa.

¹³ Llapa vecinoykupa
insultanallantam ruraruwankiku.
Muyuriqniykupi *yachaqkunapa
burlakunallantam
ruraruwankiku.
Muyuriqniykupi yachaqkunapa
asikunallantam ruraruwankiku.

¹⁴ Nacionkunapa chawpinpim ruraruwankiku
watuchimanta hina rimakunankuta.
Runakunapa chawpinpim ruraruwankiku
burlakunallankuta.

¹⁵ Tukuy punchawmi
penqaypa intusqallan kachkani.
Uyallaypas
pukayasqam kachkani.

¹⁶ Chaynam kachkani
insultawaqniy runarayku.
Chaynam kachkani
kamiwaqniy runarayku.
Chaynam kachkani
vengakuqniy enemigorrayku.

¹⁷ Kaykunaqa pasawanku
manam qamta qonqaruptiykuchu.
Qampa contrato rurasqaykitqa
manam faltakurqanikuchu.

¹⁸ Qanmantaqa sonqoykuqa
manam qepamanqa kutirirqachu.
Munasqaykiman hina kawsakuymantaqa
chakillayqa manataqmi pantarqachu.

¹⁹ Ichqa qanmi
atoqkunapa *yachananpi saruparuwarqankiku.
Ichqa qanmi
sinchi tutayawaywan taparachiwarqankiku.

²⁰ Diosnillayku,
sichum sutikita
qonqaruymanku karqa,

sichum mana reqsisqayku kawsaq Diosta
 mañakuymanku karqa
²¹ hinaptinqa ćmanachum
 yacharuwaq karqa chaytaqa?
 Qamqariki yachankipunim
 sonqollaypipas pakasqa kaqtaqa.
²² Ichaga tukuy punchawmi
 qamrayku wañuypa patanpi kachkaniku.
 Wañuchinankupaq apasqanku
 ovejakunata hinam qawawanku.

²³ Señorlláy, rikchariyñayá.
 Amañayá puñuyñachu.
 Señorlláy, rikchariyñayá.
 Amayá wiñayapaqqa wischuruwaykuchu.

²⁴ Señorlláy,
 ćImanasqmá pakakuchkanki ñoqaykumantaqa?
 ćImanasqmá qonqarunki ñakarisqaykutaqa?
 ćImanasqmá qonqarunki sasachakuyniykutaqa?

²⁵ Ñoqaykuqa pampakama
 humillasqm kachkaniku.
 Ñoqaykuqa allpakama
 pakchakusqm kachkaniku.

²⁶ Hatarispayá
 ñoqaykutaqa yanapaykuwayku.
 Kuyapayakuq kasqaykiraykuyá
 libraykuwayku.

Salmo 45

Reyapa casamiento paq taki

*Takiqkunapa maestronpaq, "Lirio" sutivoq tonopi yuyaymananapaq
 Coreypa mirayninp takisqan, kuyakuy taki*

¹ Sonqollaymi suma-sumaq palabrukunawan
 llimparisqa kachkan.
 Reyman takipunaya paqmi
 sonqollayqa listollaña kachkan.
 Allin qellqaq hina rimanaya paqmi
 simillayqa listollaña kachkan.

² Llapan runamantapas
 kuyayllapaqmi qamqa kanki.
 Suma-sumaqllaña rimaqmi
 qamqa kanki.
 Chayraykum Diosqa

wiñaypaq bendecisurqanki.

³ Valeroso soldado,
espadaykitayá weqawnikiman watakuy.
Kancharichkaq atiyniyoq kanaykipaqyá
chaynata churakuy.

⁴ Caballopa chutasqan carretakunawanmi,
atiyniyoq kasqaykita qawachikunaykipaqmi
venceq-venceqllaña guerraman lloqsinki.
Cheqap kaqkunata defiendenaykipaqmi
chaynataqa lloqsinki.
Humildekunata defiendenaykipaqmi
chaynataqa lloqsinki.
Allin kaqkunata defiendenaykipaqmi
chaynataqa lloqsinki.
Hutun manchakuypaq kaqkunataqa
alleq makikiwanmi ruranki.

⁵ Reynilláy,
llapachallan runakunayá
qampa chakillaykiman
wichiypaq-wichiykuchunku.
Enemigoykikunapa sonqonmanyá
ñawchi punta flechaykikuna
clavakuruchunku.

⁶ Diosnilláy,
qamqa wiña-wiñaypaqmi gobiernanki.
Allin arregloman hinam gobiernanki.

⁷ Qamqa allin ruraytam kuyanki.
Mana allin ruraytañataqmi cheqninki.
Chayraykum Diospas akllasurqanki.
Qampa Diosnikim akllasurqanki.
Wakinmantapas qam kaqtaraqmi
kusikuywan huntaykusurqanki.
Miski asnaq aceitewan
tallichkaq hinam
kusikuywan huntaykusurqanki.

⁸ Mirra sutiyooq miski asnaqlañam
pachaykipas miskillataña asnarin.
Aloe sutiyooq miski asnaqlañam
pachaykipas miskillataña asnarin.
Canela sutiyooq miski asnaqlañam
pachaykipas miskillataña asnarin.
Elefantepa waqonwan
adornasqa palaciokunapim
tocaqkunapas kusichisunki.

⁹ Huk rey kunapa warmi churinkunapas
akllasqayki warmikunapa chawpinpim kachkan.
Qori-puro alhajakunawan adornasqa reinapas
*alleq lawnikipim sayachkan.

¹⁰ Yaw novia, uyariykuyá kay nisqayta.
Qonqaruyñayá nacionnikita.
Qonqaruyñayá ayluykita.

¹¹ Sumaq buenamoza kasqaykiraykum
qamtaqa reypas kuyasunki.
Paytaqa señorniki kasqanraykum
respetowan kasukunki.

¹² Tiro llaqtayoq runakunam
regalokunawan hamusunki.
Apu runakunam
favorniki mañakuq hamusunki.

¹³ Reypa warmi churinmi
palacioman yaykuchkan suma-sumaqlaña.
Paypa pachanmi kachkan
qori qaytuwan awasqallaña.

¹⁴ Sumaqlaña bordasqa pachayoqtam
reyman pusachkanku.
Doncellakunapas
paypa qepantam qatichkanku.
Reynilláy,
noviaykipa amigankunatapas
qanmanmi pusamuchkanku.

¹⁵ Paykunaqa yaykumuchkanku
ancha kusisqallañam.
Paykunaqa yaykumuchkanku
llumpay kusisqallañam.
Paykunaqa yaykumuchkanku
reypa palacionmanñam.

¹⁶ Churikikunam gobiernanqaku
abueloykikunapa rantinpi.
Paykunatam gobiernanankupaq
churanqa tukuy hinastinpi.

¹⁷ Ñoqam wiñaypaq rurasaq
sutiki mana qonqasqa kananpaq.
Chayraykum llapa runakunaqa
graciasta qosunki wiñaypaq.

Salmo 46

Tayta Diosmi ñoqanchikwanqa kachkan

Takiqkunapa maestronpaq, "Alamot" sutiyooq tonopi Coreypa mirayninpá takisqan

¹ Diosmi amparawaqninchikqa.

Diosmi kallpanchawaqninchikqa.

Diosmi sasachakuykunapi
chaylla yanapawaqninchikqa.

² Chayraykum ñoqanchikqa

mana manchakusunchu.

Alpa tikrakuptinpas

manam manchakusunchu.

Lamar qochapa chawpinman

orqokuna wichiaptinpas

manam manchakusunchu.

³ Lamar qochaqa qaparillawanña

timpupaq-timpuptinpas

manam manchakusunchu.

Chaypa hoqarikusqanwan

orqokuna katkatataptinpas

manam manchakusunchu.

(Samariy)

⁴ Mayupa achkallaña yakunkunam

Diospa llaqtanta kusichin.

Kikinpaq sapaqchakusqan

llaqtantam kusichin.

⁵ Diosmi kachkan

chay llaqtapa chawpinpiqa.

Manapunim wichenqachu

chay llaqtaqa.

Achikyamuptinmi Diospuni

chay llaqtataqa yanapanqa.

⁶ Qaparinmi llapa nacionkunapas.

katkatatanmi llapa gobier nokunapas.

Dios qapariptinmi chullurun kay pachapas.

⁷ Ñoqanchikwanqa kachkan

Llapallan Kamachiq Tayta Diosmi.

Ñoqanchikta pakaykuwaqninchikqa

Jacobpa Diosninmi.

(Samariy)

⁸ Hamuspayá qawaychik

Tayta Diospa imam rurasqankunata.

Hamuspayá qawaychik

kay pachapi imam purmachisqankunata.

⁹ Guerrakunatam payqa tanirachin.
 Kay pachapa cantonkamam tanirachin.
 Flechana arcokunatam pakiparun.
 Peleana lanzakunatam pakiparun.
 Guerrapaq carretakunatam kañarun.

¹⁰ Diosmi nin kaynata:
 “Amaña peleaspayá
 yachaychik Dios kasqayta.
 Yachaychikyá nacionkunapa hawanpiqa
 ñoqa kasqayta.
 Yachaychikyá kay pachapa hawanpiqa
 ñoqa kasqayta.”

¹¹ Ñoqanchikwanqa kachkan
 Llapallan Kamachiq Tayta Diosmi.
 Ñoqanchikta pakaykuwaqninchikqa
 Jacobpa Diosninmi.
 (Samariy)

Salmo 47

Diosmi kay pachapa reyninga

Takiqkunapa maestronpaq, Coreypa mirayninkuna Diosman takisqan

¹ Llapallan runakuna,
 makikichikwanyá taqlakuychik.
 Kusikuywanyá Diosman takiychik.
 Nisyuniqtayá Diosman takiychik.

² Alto-altopi kaq Tayta Diosqa
 manchakuypaqmi.
 Payqa tukuy kay pachapi
 hatu-hatun reymi.

³ Llapa runakunatam churarqa
 munaychakunanchikpaq.
 Llapa nacionkunatam churarqa
 sarutyananchikpaq.

⁴ Paymi allpakunata akllapuwarqanchik
 chaypi *yachananchikpaq.
 Jacobta kuyaspam
 munasqan allpata akllarqa yachananchikpaq.
 (Samariy)

⁵ Diosmi tiyananman seqarqa
 kusikuy takillawanña.
 Tayta Diosmi tiyananman seqarqa
 corneta waqayllawanña.

- ⁶ ¡Takiychik Diosman!
 ¡Takiychik Diosman!
 ¡Takiychik Reyninchikman!
 ¡Takiychik Reyninchikman!
- ⁷ Diosmi tukuy kay pachapi Reyqa.
 Paymanyá takiychik
 yuyaymananapaq takitaqa.
- ⁸ Diosmi llapallan nacionkunata gobiernachkan.
 Diosmi sapaqchakusqan tiyananpi tiyachkan.
- ⁹ Abrahampa Diosninpa runankunam
 huñunakurunku.
 Chaynam llapa runakunapa jefenkunapas
 huñunakurunku.
 Diosllapam kay pachapi munayniyoqkunaqa.
 Llumpa-llumpay hatunchasqam payqa.

Salmo 48

Jerusalen llaqta suma-sumaq kasqanmanta

Diosman Coreyapa mirayninkunapa takisqa

- ¹ Hatu-hatunmi Tayta Diosqa.
 Diosninchikpa llaqtanpiqa
 payllam kanan alabasqaqa.
 Diosninchikpa sapaqchasqan moqopiqa
 payllam kanan alabasqaqa.
- ² Diospa yachanan Sion Moqoqa
 suma-sumaq hoqarisqam kachkan.
 Chay moqoqa
 hatu-hatun Reypa llaqtanmi kachkan.
 Chay moqoqa
 kay pachapi runakunata kusiykachiqmi kachkan.
- ³ Diosqa palacionkunapim kachkan.
 Pakakuykuq kasqanpaqmí reqsichikuchkan.
- ⁴ Llapa reykunam huñunakurunku.
 Llapallankun chayman asuykurunku.
- ⁵ Ichacha chay llaqtata qawaykuspankum
 llumpayllataña admirakurqaku.
 Ichacha chay llaqtata qawaykuspankum
 mancharikuy manta ayqekurqaku.
- ⁶ Paykunaqa manchakuywanmi
 hapiirachikurqaku.
 Wachakuchkaq warmi hinam
 nanaywan ñakarirqaku.

⁷ Intipa qespimunan lawmanta
pukumuq vientowanmi pakipanki.
Negociantepa buquenkunatam pakipanki.

⁸ Uyarisqanchikman hinam
kunan rikuykunchik.
Llapallan Kamachiq Tayta Diospa
llaqtanpim rikuykunchik.
Diosninchikpa llaqtanpim
rikuykunchik ñoqanchikqa.
Chay llaqtataqa
Diosmi wiñaypaq takyachinqa.

⁹ Diosnilláy,
kuyapayakuynikmantam yuyaymananiku.
Temploykipa chawpinpim yuyaymananiku.

¹⁰ Diosnilláy,
kay pachapa cantonkamam
allin reqsisqa kanki.
Kay pachapa cantonkamataqmí
alabasqa kanki.
Qamqa atiynikiwanmi
allin kaqkunallata ruranki.

¹¹ Sion Moqopi *yachaqkunayá
anchallataña kusikuchunku.
Juda lawpi yachaqkunayá
anchallataña kusikuchunku.
Allin arreglokuna
rurasqaykimantayá kusikuchunku.

¹² Purispayá
Sion Moqota muyurimuychik.
Torrenkunatayá
chay llaqtapata yupamuychik.

¹³ Sumaqtayá qawamuychik
murallapa cimienton hapiq perqankunata.
Sumaqtayá qawamuychik
chaypi tarikuq palaciokunata.
Chaynapim qepa wiñaqkunaman
willankichik chaykunamanta.

¹⁴ Kay rimasqanchik Diosmá
wiña-wiñaypaq Diosninchikqa.
Kay rimasqanchik Diosmá
wiña-wiñaypaq pusawaqninchikqa.

Salmo 49

Manam qollqellapichu kusikuyqa

Takiqkunapa maestronpaq, Coreyapa mirayninkunapa Diosman takisqan.

- ¹ Kaytayá uyariychik,
llapallan runakuna.
Uyariychikyá,
kay pachapi llapallan *yachaqkuna.
- ² Uyariychikyá humildekunawan
reqsisqa runakunapas.
Uyariychikyá apukunawan
wakcha runakunapas.
- ³ Yachaywanmi ñoqaqa rimasaq.
Entiendena kaqtam yuyaymanasaq.
- ⁴ Rikchanachiykunatam uyarisaq.
Watuchikunatam arpawan willasaq.
- ⁵ Manam ñoqaqa manchakusaqchu
sasachakuy punchawkunapiqa.
Manam manchakusaqchu
engañawaqniykuna muyuriykuwaptinqa.
- ⁶ Paykunaqa qori-qollqenkupim
confiakunku.
Paykunaqa achka kapuqninmantam
alabakunku.
- ⁷ Manam wawqentaqa
qollqellawanqa libranmanchu.
Manataqmi librakunanpaqqa
Diosmanqa paganmanchu.
- ⁸ Achka-achka qollqepaqmi
pipas librakunanpaqqa.
Haykapipas manam qollqellaqa
haypanmanchu pipas librakunanpaqqa.
- ⁹ Wiña-wiñaypaq kawsananpaqqa
qollqellaqa manam haypanmanchu.
Sepulturamanta librakunanpaqqa
qollqellaqa manam haypanmanchu.
- ¹⁰ Yachanchikmiki yachayniyoq runakunapas
igualpaq wañunankutaqa
chaynataq pisi yuyayniyoqkunapa
igualpaq wañunankutaqa.
Yachanchiktaqmiki qori-qollqenkupas
hukpaqña kanantaqa.
- ¹¹ Paykunaqa sutinkuwanmi
chacrankupa sutinta churarqa.
Tanteasqankuman hinaqa

wasinkupas wiña-wiñaypaqmi kanqa.
 Sepulturankum ichaqa
 wiña-wiñaypaq *yachananku kanqa.

¹² Runaqa mayna apuña kaspapas
 manam unaypaqchu kawsanqa.
 Animalkuna wañuruspan
 chinkaruchkaq hinam kanqa.

¹³ Chaynatam tukurunqaku
 kikillankupi confiakuqkunaqa.
 Chaynatam tukurunqaku
 kikillankumanta alabakuqkunaqa.
 (Samariy)

¹⁴ Wañuyumi chayna runakunapa michiqninqa.
 Ovejakunata hinam pusan
 llapallan wañuqkunapa kasqanmanqa.
 Diospa munasqanman hina kawsaqkunaqa
 achikyaruuptinmi paykunapi munaychakunqa.
 Sumaqlaña wasinkumanta karupim
 wañuqkunapa kasqanpiña cuerponqa ismunqa.

¹⁵ Ichaqa Diosmi librawanza
 wañuqkunapa kasqanmantaqa.
 Payqa maymi kasqanpim
 chaskiykuwanqa ñoqallaytaqa.
 (Samariy)

¹⁶ Amayá hukmanyaychu
 pipas apuyaptinqa.
 Amayá hukmanyaychu
 wasinpi kapuqninkuna yapakuptinqa.

¹⁷ Chay runa wañukuspanqa
 manapunim imantapas apanqachu.
 Chaynataqmi kapuqninkunapas
 manataq qatinqachu.

¹⁸ Manam imananchu kawsakuspanraq
 kusisqapaq hapikusqanpas.
 Manam imananchu apuyasqanrayku
 alabasqaña kasqanpas.

¹⁹ Chayaramunqam
 paypa wañukunan punchawqa.
 Chayaramunqam
 manaña achkiypas qawanana punchawqa.

²⁰ Mayna apuña kaspapas
 mana entiendeq runaqa

animalkuna wañuruspan
chinkaruchkaq hinam kanqa.

Salmo 50

Kay pachata Dios juzgananmanta

Diosman Asaf sutivoq runapa takisqan

- ¹ Llumpa-llumpay atiyniyoq
Tayta Diosmi rimarirqa.
Huñunakunankupaqmi
kay pachapi *yachaqkunata
qayarirqa.
Intipa qespimunan lawmantam
qayarirqa.
Intipa seqaykunan lawmantam
qayarirqa.
² Sion llaqtamantam
kancharimun Diosqa.
Sumaqllaña llaqtamantam
kancharimun Diosqa.
³ Mana upallaykuspam
Diosninchikqa hamuchkan.
Paypa ñawpaqninpiqa
ninam rupakuchkan.
Paypa muyuriqpinpiqa
wayra-param chayakuchkan.
⁴ Hanaq pachapi kaqkunatam qayanqa.
Kay pachapi kaqkunatam qayanqa.
Runankunata juzgananpaqmi qayanqa:

⁵ “Huñuychikyá ñoqaman iñiqkunata.
Huñuychikyá ñoqawan contrato ruraqkunata.
Animalkunata wañuchipuwaspm
rurarqaku chay contratota.”

⁶ Cielokunam willakunqaku
Diosqa allinkuna ruraq kasqanmanta.
Cielokunam willakunqaku
Diosqa allin arreglo ruraq kasqanmanta.
(Samariy)

⁷ Tayta Diosmi nin kaynata:
“Ñoqapa runaykuna,
uyariychikyá kay rimasqayta.
Israel castakuna,
uyariychikyá kay willakusqayta.

Ñoqam Diosqa kani.

Ñoqam Diosnikiqa kani.

⁸ Manam qaqcaykichu
animalkuna ofrecewasqaykimantaqa.
Manam qaqcaykichu
sapa punchaw kañapuwashqaykimantaqa.

⁹ Manam mañakuchkaykiqa
corralnikipi kaq malta torokunatachu.
Manam mañakuchkaykiqa
kanchaykipi kaq chivatokunatachu.

¹⁰ Ñoqallapam
llapallan purun animalkunaqa.
Ñoqallapataqmí
waranqantin-waranqantin
waqtakunapi kaq animalkunaqa.

¹¹ Ñoqallapataqmí orqokunapi kaq
pawaq animalkunapas.
Ñoqallapataqmí chakrakunapi kawsaq
llapallan animalkunapas.

¹² Sichu yarqarachikuspayqa
manam qanmanchu willaykimanqa.
Kay pachaqa ñoqapam.
Chaypi tukuy imapas ñoqapam.

¹³ Ñoqaqa manam mikunichu
torokunapa aychantaqa.
Ñoqaqa manam tomanichu
chivatokunapa yawarnintaqa.

¹⁴ Diosman graciasta qonaykipaqyá
kachun animal ofrecesqaykiqa.
Alto-altopi kaq Diosmanyá
pagapuy prometekusqaykitqa.
¹⁵ Sasachakuy punchawpim qayakamuwanki.
Ñoqam qamtaqa libraykusqayki.
Qamñataqmí ñoqata yupaychawanki.

¹⁶ Ichaqa mana allin ruraqtam
Dios nin kaynata:
“¿Ima derechoykiwantaq
rimanki decretoykunamanta?
¿Ima derechoykiwantaq
rimanki contratoymanta?”

¹⁷ Qamqariki manam munankichu
anyasqa kaytaqa.
Qamqariki qepanchakunkim
ñoqapa palabraytaqa.

¹⁸ Suwata rikuspaykiqa

- paymanmi kuskanchakuykunki.
 Hukwan-hukwan kakuqkunawanmi
 qamqa pareschakuykunki.
- ¹⁹ Mana allinllatam rimaq kanki.
 Simikiwanmi engañaq kanki.
- ²⁰ Wawqekipa contranpim
 tiyaykuspa rimaq kanki.
 Mamaykipa wawanmantam
 yanqakunata rimaq kanki.
- ²¹ Chaykunata rurachkaptikipas
 upallakurqaním imam rurasqaykimanta.
 Chaymi qamqa piensarqanki
 qam hina huchasapa kasqayta.
 Ichaqa chaykunamanta qaqcchaspaymi
 qawachisqayki huchaykikunata.
- ²² “Diosta qonqaruqkuna,
 qamkunayá kayta entiendeychik.
 Mana entiendeptikichikqa
 ñoqam tisaparusqaykichik.
 Yanqañataqmi mana pipas
 kanmanchu librasuqnikichik.
- ²³ Pipas graciasta qowaqniyqa
 yupaychawanmi.
 Munasqayman hina kawsaqtaqa
 salvaykusaqmi.”

Salmo 51

Pampachaykunanpaq Diosta mañakusqanmanta

*Takiqkunapa maestronpaq, Diospaq Davidpa takisqan. Davidmi kayta takirqa
 Betsabeywan huchallikurusqanrayku Diosmanta willakuq Natan qaqcaptop.*

- ¹ Diosnilláy,
 qampa kuyapayakuynikiman hinayá
 ñoqallayta llakipayariykullaway.
 Diosnilláy,
 sinchi llakipayakuynikiman hinayá
 mana kasukusqayta limpiaykapullaway.
- ² Mana allin rurasqaymantayá
 aswan-aswan mayllaykullaway.
 Llapachallan huchallaymantayá
 ñoqallayta chuyanchallaway.
- ³ Ñoqallayqa reqsikuykullanim
 mana kasukusqaykunata.
 Ñoqallayqa manam atinichu

huchallaykunapas qonqayta.

- ⁴ Qampa contraykipipunim
ñeqallayqa huchallikuruni.
Qamqa qawawachkaptikim
mana allintaraq rurarullani.
Kaytaqa willakuchkani
mana huchayoq kasqaykita
reqsichinaypaqmi.
Chaynataq sentenciawasqaykipas
mana pantayniyoq kasqanta
reqsichinaypaqmi.

- ⁵ Huchallikuqpaqmi
mamallayqa wiksayakuwarqa.
Mana allin ruraqpaqmi
mamallayqa wachakullawarqa.
⁶ Qamqa kuyankim
runapa sonqonpi cheqap kaqta.
Qamqa sonqoypim
qoykuwanki yachayniyoq kayta.

- ⁷ Hisopo plantawan challaykuwaptikiqa
limpioñam kallasaq.
Mayllaykuwaptikiqa ritimantapas
aswanraqmi yuraqyallasaq.

- ⁸ Kusikuy takikunatayá
uyariykachillaway.
Kusikuy qapariytayá
uyariykachillaway.
Ñakarichiwasqaykimantayá
kunanqa kusiriykachillaway.
⁹ Amañayá yuyayñachu
ñeqallaypa huchallaykunataqa.
Qampuniyá limpiaykuway
llapa mana allin rurasqaymantaka.

- ¹⁰ Diosnilláy,
chuyanchasqa sonqotañayá
ruraykapullaway.
Diosnilláy,
mana hukmanyaq sonqotañayá
mosoqyaykachipuway.

- ¹¹ Amayá wischurullawaychu
qampa qayllaykimantaqa.
Amayá qechurullawaychu
Chuya Espirituykitaka.
¹² Salvawasqaykirayku kusikusqaytayá

kutichipuway.

Kasukuq sonqoyoqtañayá
ñoqallaytaqa uywakullaway.

¹³ Chayna kaptinqa
mana kasukuqkunatam yachachisaq.

Allintaña
kawsanankupaqpmi yachachisaq.

Chaynapim huchasapakunata qanman kutichimusaq.

¹⁴ Salvawaqniy Diosnilláy,

libraykullawayá runataqa
amaña wañuchinaypaq.

Chaynapim ñoqallayqa
allin ruraq kasqaykimanta takillasaq.

¹⁵ Señorlláy,

qampuniyá simillayta kichariykuway.
Alabanaypaqyá simillayta kichariykuway.

¹⁶ Qamqariki manam munankichu

animalkuna wañuchipunaytaqa.

Chayta munaptikiqa
ñoqqaqa qoykuykimanmi.
Qamqariki manam munankichu

animalkuna lliw kañapunaytaqa.

Chayta munaptikiqa
ñoqqaqa qoykuykimanmi.

¹⁷ Diosnilláy,

llakisqa sonqoyoq runatam
munanki mastaqá.

Qamqa manam despreciankichu
wanakusqa sonqoyoq runataqa.

¹⁸ Allin munasqaykiman hinayá

Sion Moqopi llaqtata allichaykuy.
Allin rurasqaykiman hinayá
Jerusalen llaqtapa murallanta perqaykuy.

¹⁹ Chayraqmi qampaq hina

animal ofrendakunapas agradasunki.
Chayraqmi lliw kañasqanku
animalkunapas agradasunki.
Chayraqmi malta torokunatapas
altarnikipi ofrecesunki.

Salmo 52

Mana allin ruraqpa yanqa hatunchakusqanmanta

Takiqkunapa maestronapa. Edom casta Doeg sutiyoq runam Rey Saulman hamuspan willarqa: "Ahimelec sutiyoq sacerdotepe wasinmanmi Davidqa hamurun" nispa.

Chay pasakusqanmantam yuyaymanananpaq David kayta takirqa.

¹ Valeroso soldado,
čimanasqataq alabakunki mana allinmantaq?
iMana tukuruqmi Diospa kuyapayakuyninga!

² Daño rurayllapim
qamqa piensachkanki.
Nawchi puntayoq cuchillo
qalloyoqmi qamqa kanki.

³ Allin kaqmantapas mastaqa
mana allintam qamqa kuyanki.
Cheqap kaqmantapas mastaqa
llullakuytam qamqa kuyanki.
(Samariy)

⁴ Qamqa nina qallu runam kanki.
Qamqa dañaq palabrakunatam kuyanki.
⁵ Chaynaqa Diosmi wichirachisunki.
Wiñaypaqmi payqa purmarachisunki.
Qamtaqa wasikimantam qarqorusunki.
Qora pelachkaq hinam chutarusunki.
Kay vidamantam payqa qechurusunki.
(Samariy)

⁶ Allin ruraq runakunam
chayta qawaspanku manchakunkaku.
Chayna runamantam ichaqa
asikunqaku kaynata nispanku:

⁷ "Waqaya Diospa kallpanchakuynin
mana maskaq runaqa.
Waqaya kikinpa qori-qollqellani
hapipakuq runaqa.

Waqaya aswanraq mana allinta
rurachkan chayna runaqa."

⁸ Ñoqam ichaqa Diospa wasinpi kaq
sumaqllaña aceitunas sacha hina kachkani.
Diospa kuyapayakuynipim ñoqallayqa
wiña-wiñaypaq confiakuchkani.

⁹ Diosnilláy,
chay rurasqaykimantam
ñoqallayqa wiña-wiñaypaq
graciasta qanman qosaq.
Qanman iñiqkunapa ñawpaqninpi

sutillaykiqa allin kasqantam
ñoqallayqa willakusaq.

Salmo 53

Runaqa huchallikuylla munaq kasqanmanta
(*Salmo 14*)

Takiqkunapa maestronpaq, "Mahalat" tonopi yuyaymananapaq Davidpa takisqan.

¹ Rumi sonqo runakunam piensachkanku:

"Diosqariki manam kanchu" nillaspanku.
Paykunaqa pasaypaqmi pierderunku.
Millakuypaq kaqkunatam rurarunku.
Manam pipas allintaqa ruranñachu.

² Diosllamiki runataqa

hanaq pachamanta qawamuchkan.
Pillatapas entiendeqta
tariykunapanpaqmi qawamuchkan.
Pillatapas maskaqninta
tariykunapanpaqmi qawamuchkan.

³ Llapallankum qepamanña kutikunku.

Lliwmi pantaruspa pierdekurullanku.
Manam pipas allintaqa ruranñachu.
Chullallapas manamriki ruranñachu.

⁴ Mana allin ruraq lliw runaqa
manam entiendellankuchu.

Tantatapas hinam
mikuparullanku runaykunataspas.
Paykunaqa manam
mañakunkutaqchu sumaq Diosniytapas.

⁵ Mana manchakunanku kachkaptimqi

paykunaqa llumpa-llumpay
mancharisqa karqaku.
Contraykipi hatariq
lliw runakunapa tullunkupas
Diospa wischusqanmi karqaku.
Paykunatam penqayman churarcanki
Diospuniña pasaypaqta wischurullasqanrayku.

⁶ iIma allinsuraq kanman Sionmanta

Israelpa salvaqnillan hamuptinqa!
illapan runakunapapas kawsasqanta
allinninpaq Diosnillayraq cambiaptinqa!
Jacobpapas mirayninmi kusikunqa.
Israelpapas mirayninmi kusikunqa.

Salmo 54

Enemigonkunamanta waqaychananpaq Diosta mañakusqan

*Takiqkunapa maestronpaq, cuerdayoq tocanakunawan yuyaymananapaq
Davidpa takisqan. Kaytam takirqa Zif llaqtayoq runakuna Saulman
hamuruspan: "Davidqa allpaykupim pakakuchkan" nispa niptin.*

¹ Diosnilláy,
sutillaykiraykuyá salvaykullaway.
Diosnilláy,
allin arreglotayá ruraykapullaway.

² Diosnilláy,
mañakusqaytayá uyariykullaway.
Rimapayasqaytayá uyariykullaway.

³ Forastero runakunam
contraypi hatarirunku.
Mana llakipayakuqkunam
wañuchiyyta munawachkanku.
Diostaqa manapunim
kaqpaqpas hapinkuchu.
(Samariy)

⁴ Chaywanpas Diosmi
ñiqallaytaqa yanapawan.
Chaywanpas Señormi
ñiqallaytaqa uywakuwan.

⁵ Mana allinninkutam kutichipunki
wateqaqniykuamanqa.
Confiakunapaq
kasqaykiman hinayá
chinkachiy paykunataqa.

⁶ Dios Taytalláy,
tukuy sonqoywanmi
animalkunata wañuchipusqayki.
Allin kasqaykiraykum
graciasta qollasqayki.

⁷ Tukuy sasachakuuniymantam
libraykuwarqanki.
Enemigoykuna vencechikusqantam
rikuykachiwarqanki.

Salmo 55

Ñakariqpa mañakusqanmanta

Takiqkunapa maestronpaq, cuerdayoq tocanakunawan yuyaymananapaq Davidpa takisqan

¹ Diosnilláy,

uyariykullawayá mañakusqaytaqa.
Amapuniyá qepanchakuychu
ruegakusqaytaqa.

² Ñoqallaytayá uyariykullaway.
Ñoqallaytayá contestaykullaway.
Mañakamuspaymi
pantaypi hina tarikuni.
Mañakamuspaymi
hukmanyasqa tarikuni.

³ Chaynaqa kachkani
enemigoy qaparisqanraykum.
Chaynaqa kachkani
mana allin ruraq ñakarichiwasqanraykum.
Mana allinkunatam churkuruwanku.
Paykunaqa piñakuspam chiqniruwanku.

⁴ Ñoqallaypa sonqollaymi
ukullaypi pawatyachkan.
Wañuy manchakuymi
ñoqallayta intuwachkan.

⁵ Manchakuymi yaykurullawan.
Katkatataymi hapiroullawan.
Sustochakuymi inturullawan.

⁶ Chaymi ñoqallayqa nirqani:
“Amalaya paloma hina
raprayoq rikuriruyman.
Chayna kaptinqa
pawarikuspach samakuyman.

⁷ Chayna kaptinqa
karumanchá lluptikuyman.
Chayna kaptinqa
purunpichá samakuyman.

(Samariy)

⁸ Sinchi wayramantachá
apurawman ayqekuyman.
Wayra-paramantachá
apurawman lluptikuyman.

⁹ Señorlláy,
paykunataqa millpuruyá.
Señorlláy,
paykunataqa pantachiyá.
Llaqtapiqa qawani
daño rurayllatam.
Llaqtapiqa qawani
llumpay piñanakuyllatam.

¹⁰ Tuta-punchawmi purikunku
llaqtapa murallanpiqa.
Mana allin rurayllam kachkan
chay llaqtapa chawpinpiqa.
Ñakariyllum kachkan
chay llaqtapa chawpinpiqa.

¹¹ Chaypa chawpinpiqa kachkan
daño rurayllam.
Plazankunapipas kachkan
suwanakuyllam.
Plazankunapipas kachkan
engañollam.

¹² Manam enemigoychu
ñoqataqa piñarachiwarqa.
Chaynalla kaptinqa
aguantaymancha karqa.
Manam cheqniwaqniychu
contraypiqa hatarirurqa.
Paylla kaptinqa
pakakuruymancha karqa.

¹³ Chay contraypi hatariqqa
qanmi kanki.
Chay runaqariki
qam puriqmasiyimi kanki.
Chay runaqariki
qam kuyanakuqmasiyimi kanki.

¹⁴ Ñoqanchikqa kuskanchikmi
imatañapas willanakuq kanchik.
Diospa templonpipas
runakunapa chawpinpim
puriq kanchik.

¹⁵ Enemigoykunaqa qonqaytayá
pasaypaq wañuruchunku.
Wañusqakunapa kasqanmanyá
kawsachkaqraq wichiykuchunku.
Paykunapa wasinpiqa
mana allinkunallam kachkan.
Paykunapa sonqonpiqa
mana allinkunallam tarikuchkan.

¹⁶ Ñoqam ichaqa
qayakkullasaq Diosta.
Tayta Diosmi
salvakuwanqa ñoqallayta.

¹⁷ Tardeykuqtawan achikyaqtam

qayakullasaq payta.
 Chawpi punchawtam
 nisaq willakuuyllayta.
 Payqa uyariykuwanqam
 ñoqapa voznillayta.

¹⁸ Hawkalla kanaypaqmi librawanqa
 contraypi kaq guerrapa chawpinmanta.
 Librawanqam nana-nanaq
 contraypi kaq enemigoymanta.

¹⁹ Paykunaqa wiñaypaq gobiernaqpá
 humillachisqanmi kanqaku.
 (Samariy)

Paykunaqa mana wanakuspam
 hina kaqla kawsanqaku.
 Paykunaqa Diostapas
 mana respetaqmi kachkanku.

²⁰ Chayna runaqa maqaparunmi
 amistadninkunatapas.
 Chayna runaqa pakiparunmi
 contrato rurasqantapas.

²¹ Rimankupas mantequillamantapas
 aswan-aswan llamputaraqmí.
 Guerrallamantam piensankupas.
 Rimankupas aceitemantapas
 aswan-aswan llamputaraqmí.
 Ñawchi espadamanmi rikchakun
 rimayninkupas.

²² Tayta Diosmanyá qoykuy
 preocupasqa kasqaykitaqá.
 Payñam cuentallikunqa
 qanmantaqá.
 Allin runataqa manam wiñaypaqchu
 saqenqa urmasqataqa.

²³ Diosnilláy,
 runa wañuchiqkunaqa
 kawsananku watakunapa chawpinkamallapas
 manam kawsanqakuchu.
 Engañakuq runakunaqa
 kawsananku watakunapa chawpinkamallapas
 manam kawsanqakuchu.
 Paykunataqa chinkarunapaqmi
 tanqaykunki sepulturaman.

Ñoqam ichaq confianzawan
hapipakuni qamllaman.

Salmo 56

Diosta confianzawan mañakusqan

Takiqkunapa maestronpaq, "Karuneqpi kaq encina sachakunapi paloma" sutiyoq tonopi Davidpa takisqan Mictam. Filistea runakuna Gat llaqtapi hapiruptinmi kaynata takirqa.

- ¹ Diosnilláy,
ñiqallaytayá llakipayariykullaway.
Runakunamá saruparullawanku.
Tukuy punchawmi atacaruwanku.
Tukuy punchawmi ñakarichiwanku.
² Tukuy punchawmi
wateqaqniykuna sarupallawanku.
Nana-nanaqmi hatunchakuspá
peleowan hapirullawanku.

- ³ Manchakuypi tarikuspayqa
qamllapim confiakullaniqa.
⁴ Palabrallanpi confiakuspam
Diosta alaballani.
Mana manchakuspam
Diospi confiakullani.
Runaqa mana imanawanananmantam
ñiqallayqa confiakullani.
⁵ Tukuy tiempom paykunaqa
imam rimasqayta qewiyenkunku.
Daño ruraruwayllapim
paykunaqa piensachkanku.
⁶ Ñoqawan piñanakuyllatam
paykunaqa maskanku.
Pakan-pakanmi
paykunaqa wateqawanku.
Ñoqapa imam rurasqaytam
paykunaqa qawanku.
Ñoqallay wañurachiyllatam
paykunaqa suyachkanku.

- ⁷ Diosnilláy,
mana allin rurasqankumantaqa
amayá lluptichunchu paykunaqa.
Piñakuyñikiwanyá
humillaruy llapa runakunataqa.
⁸ Yanqa purisqaytam yuparqanki.

Qamqa weqeykunatam huñurqanki.
 Chaykunataqa libroykipim qellqarunki.
⁹ Qamta mañakuptiymi qepaman kutirichinki
 enemigoykunata.
 Ñoqaqa yachanipunim qam Diosniyqa
 ñoqaman sayawasqaykita.

¹⁰ Imam prometewasqanraykum
 Diostaqa alaballani.

Imam prometewasqanraykum
 Tayta Diostaqa alaballani.

¹¹ Mana manchakuspam
 Diospi confiakullani.
 Runa mana imanawanapanpaqmí
 ñoqallayqa confiakullani.

¹² Diosnilláy,
 ñoqallayqa rurasaqpunim
 qanman prometekusqaykunataqa.
 Ñoqallayqa qanmanmi qosqayki
 gracias qonay ofrendakunataqa.

¹³ Diosnilláy,
 qamqa wañuymantam libraykuwarqanki.
 Urmarunaymantam libraykuwarqanki
 qampa ñawpaqnikiipiña purinaypaq,
 kawsay achkiynikiipiña purinaypaq.

Salmo 57

Ñakarichiqninkunamanta librananpaq mañakusqan

*Takiqkunapa maestronpaq. "Ama purmachiychu" sutiyoq tonopi Davidpa takisqan
 mictam. Kaytam takirqa Saulpa qayllanmanta machayman lluptikuspan.*

¹ Diosnilláy,
 ñoqamantayá llakipayarikuy.
 Taytalláy,
 ñoqamantayá llakipayarikuy.
 Qamllapim amparakullani.
 Mamanpa rapranchi
 chiwchicha pakakuchkaq hinam
 qamllapi amparakullani.

² FAVORNIYIPI munasqanman hina
 cumpliq Diostam qayakullani.

³ Ñoqallaytaqa salvawanapanpaqyá
 hanaq pachamanta kachamuchun.
 Sarutyawaqniykunata qaqchananpaqyá

hanaq pachamanta kachamuchun.

(Samariy)

Confiakunapaq kasqanraykuyá
kuyapayakuyninta kachamuchun.

⁴ Leonkunapa chawpinpi hinam
ñoqallayqa kawsallachkani.
Runa mikuq animalkunapa chawpinpim
ñoqallayqa kuchparayallachkani.
Chay animalkunapa kirunkunaqa
lanzapa puntankuna hinam.
Chay animalkunapa kirunkunaqa
flechapa puntankuna hinam.
Chay animalkunapa qallunkunaqa
ñawchi puntayoq espada hinam.

⁵ Diosnilláy,
cielokunapa altonkamayá
hatunchasqa kay.
Diosnilláy,
tukuy kay pachapiyá
allin reqsisqa kay.

⁶ Enemigoykunam
wichiykachiwananpaq
mallata churarunku.
Chayraykum ñoqallayqa
kallachkani hukmanyasqa.
Enemigoykunam wichiykachiwananpaq
uchkuta toqorunku.
Ichaqa kikinkupunim
wichiykunku chaymanqa.
(Samariy)

⁷ Diosnilláy,
sonqollayqa listom
kachkan takinaypaq.
Diosnilláy,
sonqollayqa listom
kachkan qanman takinaypaq.

⁸ Sonqolláy, rikchariyá.
Qampas hatun arpa, rikchariyá.
Qampas taksa arpa, rikchariyá.
Hatarichisaq intitayá.

⁹ Señorlláy,
runakunapa qayllanpim
graciasta qosqayki.

Nacionkunapim takipusqayki.

¹⁰ Alto-alto cielokunaman
haypachkaq hinam
qampa kuyapayakuynikiqa.
Puyukunaman haypachkaq hinam
confiakunapaq kaynikiqa.

¹¹ Diosnilláy,
cielokunapa altonkamayá
hatunchasqa kay.
Diosnilláy,
tukuy kay pachapiyá
allin reqsisqa kay.

Salmo 58

Allin arreglota rurananpaq Diosta mañakusqan

Takiqkunapa maestronpaq, "Ama purmachiychu" sutiyoq tonopi Davidpa takisqan Mictam.

¹ Atiynyioqkuna
¿cheqaptachum qamkunaqa
allin kaqta rimankichik?
Atiynyioqkuna
¿cheqaptachum runakunapaq
allin arreglota rurankichik?

² Qamkunaqa mana allin
sonqowanmi rurankichik.
Daño rurayllatam cheqechinkichik.
Rantikuchkaq hinam
cheqechinkichik.

³ Mana allin ruraq runakunaqa
mamanpa wiksanmantapunim
lliw pantarunku.
Llullallata rimasspam
nacesqankumantapuni
lliw pantarunku.

⁴ Venenoyoq culebra hinam
paykunaqa kachkanku.
Mana uyariq upa culebra hinam
paykunaqa kachkanku.

⁵ Chayna culebraqa qena tocasqatapas
manam uyarinchu.
Mayna sumaqña tocasqatapas
manam uyarinchu.

⁶ Diosnilláy,

paykunapa kirunkunatayá
pakiparuy.
Dios Taytalláy,
malta leonkunapa waqonkunatayá
chamchaparuy.

⁷ Maqchisqa yaku hinayá
paykunaqa chinkaruchun.
Flechaptinkupas flechankuqa
mana kallpayoqyá kachun.

⁸ Paykunaqa purichkaspayá
qallu-qallu hina chulluruchunku.
Mana achkiy rikuq
sullusqa wawa hinayá kachunku.

⁹ Mana chakisqa kichkapa rupayninwan
mankaykichik manaraq timpuruchkaptinmi
mana allin runaqa qechusqa kanqa.
Chakisqa kichkapa rupayninwan
mankaykichik manaraq timpuruchkaptinmi
mana allin runaqa qechusqa kanqa.

¹⁰ Allin ruraq runaqa Diospa vengakusqanta
qawaspam kusikunqa.
Payqa mana allin runapa yawar chaqchusqanpim
chakinta nuyuchinqa.

¹¹ Hinaptinmi runakuna ninqa:
“Cheqaptapunim allin kawsaq runapaqa
premionkuna kachkan.
Cheqaptapunim kay pachapiqa
Diospuni juzgachkan.”

Salmo 59

Enemigonkunamanta librasqa kananpaq Diosta mañakusqan

*Takiqkunapa maestronpaq, “Ama purmachiychu” sutyoq tonopi Davidpa takisqan Mictam.
Kaytaqa takirqa wañurachiyta munaspan Davidpa wasinta Saul wateqachiptinmi.*

¹ Diosnilláy,
ñooqapa enemigoykunamantayá
libraykullaway.
Diosnilláy,
contraypi hatariqkunamantayá
defiendeykullaway.

² Mana allin ruraqkunamantayá
libraykullaway.
Runa wañuchiqkunamantayá
salvaykullaway.

³ Dios Taytalláy,
paykunaqa wañurachiwananpaqmi
wateqawachkanku.
Kallpasapa runakunam
contraypi huñunakuchkanku.
Chaytaqa rurachkanku
manamá mana kasukuq kasqayraykuchu.
Chaytaqa rurawachkanku
manamá imapas huchallikusqayraykuchu.

⁴ Manam ñioqqa
ima mana allintapas rurarqanichu.
Ichaqa paykunam
kallpasparaq contraypi preparakunku.
Hatariyá yanapawanaykipaq.
Pasamuyá qawaykuwanaykipaq.

⁵ Llapallan Kamachiq
yupaychasqay Tayta Dios,
Israelpa yupaychasqan
Llapallan Kamachiq Dios,
rikcharispayá castigay
llapallan nacionkunataqa.
Amayá llakipayaychu
tracyionakuq mana allin runakunataqa.
(Samariy)

⁶ Allqo hina anyakustinmi
tardeykuqta kutimunku.
Allqo hina anyakustinmi
llaqtata muyurinku.
⁷ Siminkuwanmi insultakunku.
Espada hina tuksikuqtam
paykunaqa kamikunku.
“Manam pipas uyarinchu” nispam
paykunaqa tanteanku.

⁸ Dios Taytalláy,
qanmi paykunamantaqa asikunki.
Llapallan chay nacionkunamantaqa
qanmi burlakunki.

⁹ Kallpanchaqniy Diosmilláy,
qamtam suyachkayki ñoqallayqa.
Qamllam kanki defiendewaqniyqa.

¹⁰ Kuyapayawaqniy Diosmi taripamuwanqa.
wateqaqniykuña castigasqantam qawachiwanqa.

¹¹ Harkaykuwaqniyku Señorlláy,

paykunataqa amayá wañuchiychu.
 Chaynapim runaykunapas
 paykunataqa mana qonqanqakuchu.
 Harkaykuwaqniyku Señorlláy,
 atiynikiwanyá chequerachiy.
 Atiynikiwanyá humillarachiy.

- ¹² Siminkuwan huchallikusqankuraykuyá
 paytukuq kasqankumanta
 presochasqa kachunku.
 Siminkuwan mana allin rimasqankuraykuyá
 paytukuq kasqankumanta
 presochasqa kachunku.
 Llullakuspa jurasqankuraykuyá
¹³ piñakuyuniwan chinkarachiy.
 Llullakuspa willakusqankuraykuyá
 tukunankukama chinkarachiy.
 Kay pachapa cantonkamam yachakunqa.
 Jacobpa mirayninpíqa
 Diospuni gobiernasqanmi yachakunqa.
 (Samariy)

- ¹⁴ Allqo hina anyakustinmi
 tardeykuqta kutimunku.
 Allqo hina anyakustinmi
 llaqtata muyurunku.
¹⁵ Mikuya maskastinmi
 kaypi-chaypi purinku.
 Mana saksaspankum
 tutanñataq qaparkachanku.

- ¹⁶ Ñoqam ichaqa achikyaruptin
 atiynikimanta takillasaq.
 Ñoqam ichaqa achikyaruptin
 qampa kuyapayakuynikimanta
 nisyuneqta takillasaq.
 Qamllapunim defiendeykuwanki.
 Sasachakuyniyipim amparaykuwanki.
¹⁷ Kallpanchaqniy Diosnilláy,
 qanmanmi takillasaq ñoqallayqa.
 Qamllam kanki defiendeqniyqa.
 Qamllam kanki kuyapayaqniyqa.

Salmo 60

Diospa yanapakuyninta mañakusqan

Takiqkunapa maestronpaq, “Amanqay hinam Diospa kamachikuyninga kachkan” niq tonopi Davidpa takisqan mictam. Davidmi guerrapi pelearqa Aram-naharaim sutivoq nacionpa contranpi chaynataq Aram-soba sutivoq nacionpa contranpipas. Chaymanta Joab kutimuspanmi Kachi Qechwapi wañurachirqa chunka iskayniyoq waranqa Edom casta runakunata. Chaymi Davidqa runakunaman yachachinanpaq kay takita takirqa.

¹ Diosnilláy,
piñakuruspaykim wischuruwarqankiku.

Piñakuruspaykim castigawarqankiku.
Kallpallaykutayá kutiykachipuwayku.

² Kay pachatam katkatatachirqanki.
Kay pachatam kichaykachirqanki.
Amaña kuyunanpaqyá hampiykuy.
Chay kichakurusqantayá hampiykuy.

³ Runaykikunatam ñakarichiwarqankiku.
Muspaypi purinaykupaqmi sinkarachiwarqankiku.

⁴ Qamta respetaqkunamanmi
qorqanki huk banderata.
Flechaqkunapa ñawpaqninpim
sayachinku chay banderata.
(Samariy)

⁵ Ñoqaykutayá atiynikiwan salvaykuwayku.
Ñoqaykutayá atiynikiwan yanapaykuwayku.
Kuyasqaykikunatayá libraykuwayku.

⁶ Diosmi santuarionpi nirqa:
“iMayna kusikuywanmi rakinasaq
Siquem llaqtapi allpakunata!
iMayna kusikuywanmi partipasaq
Sucot Qechwapi allpakunata!

⁷ Galaadpa allpankunaqa ñoqapam.
Manasespa allpankunaqa ñoqapam.
Efrainqa cascowan hina harkachikunaymi.
Judaqa akllakusqay gobiernaqmi.

⁸ Moab nacionmi ichaqa
lavatorio hina mayllakunay.
Edom nacionñataqmi
ñoqapa *usutay wikapanay.
Filistea nacionñataqmi
venceruspay qaparinay.”

⁹ ¿Pitaq pusawanqa
murallasqa llaqtamanqa?
¿Pitaq pusawanqa

- Edom nacionmanqa?
- ¹⁰ Qamqariki Diosnilláy,
manam sayapakuwankikuñachu.
Qamqariki Diosnilláy,
tropaykuwanpas manam lloqsinkiñachu.
- ¹¹ Enemigoypupa contranpiyá
yanapaykuwayku.
Runapa yanapakuyninga
manam imapaqpas valenchu.
- ¹² Diospa yanapakuyninwanmi
vencesun ñioqanchikqa.
Paymi saruparunqa
enemigonchikkunataqa.

Salmo 61

Waqaychananpaq Diospi confiakusqan

Takiqkunapa maestronpaq, cuerdayoq tocanakunawan Davidpa takisqan.

- ¹ Diosnilláy,
qayakamusqaytayá uyariykullaway.
Mañakamusqaytayá atiendeykullaway.
- ² Kay pachapa cantonmantam
qayakamullayki.
Sonqollay hukmanyaruptinmi
qamta qayakamullayki.
Qamqa ñoqamantapas
alto-alto rumimanmi hoqariykuwanki.
- ³ Qamllam kanki ñoqallayta
amparaykuwaqniyqa.
Qamllam kanki enemigoymanta
torre hina harkaykuwaqniyqa.
- ⁴ Ñoqallayqa munachkani
karpaykipi wiñaypaq kawsakuytam,
mamanpa rapranti
chiwchicha hina amparakuytam.
(Samariy)
- ⁵ Diosnilláy,
prometekusqaykunatam uyariykuwarqanki.
Respetaqnikikunaman
imam qonaykitam ñoqamanpas qoykuwarqanki.
- ⁶ Reymanyá yapaykuy
achka watakunata.
Payqa kawsakuchunyá
una-unay watakunata.

- ⁷ Payqa gobiernachun
qampa ñawpaqnikipiyá.
Paytaqa waqaychachun
confiakunapaq kasqaykiyá.
⁸ Chaynapim sutillaykimanta
siemprepuni takillasaq.
Sapa punchawmi
prometekusqaykunata cumplillasaq.

Salmo 62

Diosllapim tarinchik yanapakuyta

Takiqkunapa maestronpaq, Diosman Davidpa takisqanta Jedutunpa allichasqan

¹ Diosnillaymi hawkalla kawsachiwaqniyqa.

Payllam ñoqallayta salvaykuwaqniyqa.

² Payllam hatun rumi hina

harkaykuwaqniyqa.

Payllam salvaykuwaqniyqa.

Payllam pakaykuwaqniyqa.

Manam ancha wichisaqchu ñoqaqa.

³ ¿Haykapikamataq wichiyykuchkaqña

perqata hina

tanqaypaq-tanqawankichik?

¿Haykapikamataq kuyuchkaq

cercota hina

tanqaypaq-tanqawankichik?

⁴ Allin reqsisqa kasqaymanta

wichichiwanaykichikpaqmi

tanteanakunkichik.

Llullakuyllatam munankichik.

Simillawanmi alabawankichik.

Sonqoykichikwanñataqmi ñakawankichik.

(Samariy)

⁵ Diosnillaymi hawkalla kawsachiwaqniyqa.

Payllam confianzawan suyanayqa.

⁶ Payllam hatun rumi hina

harkaykuwaqniyqa.

Payllam salvaykuwaqniyqa.

Payllam pakaykuwaqniyqa.

Manam ancha wichisaqchu ñoqaqa.

⁷ Diosllam salvaykuwaqniyqa.

Payllam hatunchawaqniyqa.

Diosllam hatun rumi hina

takyachiqniyqa.
Payllam amparaykuqniyqa.

⁸ Llapallan runakuna,
qamkunaqa payllapiyá
tukuy tiempo confiakuychik.
Qamkunaqa tukuy sonqowanyá
payta rimapayaychik.
Diosnillanchikmi
ñoqanchiktaqa amparawanchik.
(Samariy)

⁹ Wakcha kaspapas samay hina
waspiruqlam runakunaqa.
Apu kaspapas llulla hina
yanqallam runakunaqa.
Iskayninkuta balanzapi pesaptinkupas
manam imaniraqtapas llasankuchu.
Kuskankuta balanzapi pesaptinkupas
samay hinallam mana llasankuchu.

¹⁰ Imapas daño rurasqaykichikpiqa
amayá confiakuychikchu.
Imapas suwakusqaykichikmantaqa
amayá alabakuychikchu.
Apuyayta hayparuspakuykichikqa
amayá chaypiqa hapipakuychikchu.

¹¹ Diosmi nirqa kaynata,
ñoqam uyarirqani kaynata:
“Ñoqamantam hamun atiyqa” niqta.

¹² Señorlláy,
qamllam kuyapayakuqqa kanki.
Sapakamananmi qamqa pagapunki.
Rurasqankuman hinam pagapunki.

Salmo 63

Tukuy imamantapas allinqa Diospa kuyakuynillanmi.

Juda law chunniqpi kachkaspan Diosman Davidpa takisqan

¹ Diosnilláy,
qamllam Diosniyqa kanki.
Tutapaymantam maskasqayki.
Yakunayachikuq hinam
tukuy sonqoywan
qamta maskallachkayki.
Yakunayachikuq hinam

tukuy kallpaywan
qamta maskallachkayki.
Mana yakupa kasqan
chaki allpapi hinam
qamta maskallachkayki.

² Santuariykipim rikuykurqayki qamta.
Chaypim rikuykunaypaq
qawarirqani atiynikita.
Chaypim rikuykunaypaq
qawarirqani kanchariynikita.

³ Kuyapakuynikim kawsakusqaymantapas
aswanraq allinqa.
Simillaywanmi qamtaqa
alabasqayki ñoqallayqa.

⁴ Wañukunaykamam
qamtaqa alaballasqayki.
Makillayta hoqarispaymi
mañakullasqayki.

⁵ Wirasapallaña
aycha mikuchkaq hinam
saksaykusaq ñoqallayqa.
Ancha-ancha kusikuywanmi
alabasunki simillayqa.

⁶ Camaypi waqtapaykuspaymi
qanmanta yuyarini.
Tukuy tutam ñoqallayqa
qanmanta yuyaymanani.

⁷ Qamllam kanki
ñoqallayta yanapaykuwaqniyqa.
Mamanpa rapranpi chiwchicha hinam
kusikullani ñoqallayqa.

⁸ Ñoqapa vidayqa
qanman hapichisqam kachkan.
Qampa *alleq makillaykim
ñoqallaytaqa hapiwachkan.

⁹ Wañuchiwaqniy munaqkunaqa
pasaypaq puchukachisqam kanqaku.
Wañuchiwaqniy munaqkunaqa
uku pachamanmi wichiykunqaku.

¹⁰ Espadawan wañuchisqam kanqaku.
Atoqkunapa mikusqanmi kanqaku.

¹¹ Reymi ichaqa
Diosrayku kusikunqa.
Diosrayku juraqkunaqa
paytam alabanqaku.

Llulla rimaqkunam ichaqa
siminkupas wichqasqa kanqaku.

Salmo 64

Enemigonkunamanta amparanapaq Diosta mañakusqan

Takiqkunapa maestronpaq, Diosman Davidpa takisqan

¹ Diosnilláy,
qanman willakusqaytayá
uyariykullaway.

Diosnilláy,
enemigoykunapa manchachikuyninmantayá
waqaychaykullaway.

² Mana allin ruraqkunapa tanteanakusqanmantayá
pakaykullaway.

Nana-nanaq chaqwa ruraqkunamantayá
pakaykullaway.

³ Espada filochachkaq hinam
rimanankupaq lisollaña kachkanku.
Paykunaqa flechachkaq hinam
qatqe palabrukunata rimarqarinku.

⁴ Mana culpayoq runatam
pakakusqankumanta flecharunku.
Paykunaqa qonqaymantam
mana manchakuspa flecharunku.

⁵ Kikinpuram kallpanchanakunku
mana allinkunata ruranankupaq.
Rimanakunkum tranpakunata
pakasqallapi churanankupaq.
“Manam pipas rikunchu”
nisparaqmi piensanku.

⁶ Mana allinllatam
kaynata tantearqaku:
“Allinsutam tantearunchik”
nispam tantearqaku.

Runakunaqa sacre sonqoyoqmi.
Runakunaqa sacre piensayniyoqmi.

⁷ Diosmi paykunataqa flecharunqa.
Qonqaymantam flecharunqa.

⁸ Paykunaqa imam rimasqankuwanmi
kikillanku wichiykunqaku.
Pipas chayta qawaqkunañataqmi
umankuta kuyuchispa kusipayayanqaku.

⁹ Hinaptinmi Diostaqa
llapallan runakuna
chayraq respetanqaku.
Chayraqmi runakunaqa
Diospa tukuy rurasqanmanta
allinta yuyaymananqaku.

¹⁰ Allin ruraq runaqa
Tayta Diosraykum kusikunqa.
Allin ruraq runaqa
Tayta Diospim amparakunqa.
Llapallan allin piensaqkunaqa
Diosllapim alabakunqa.

Salmo 65

Tayta Diosllatam yupaychanaqa.

Takiqkunapa maestronpaq, Diosman Davidpa takisqan

¹ Sion llaqtapi kaq Diosnilláy,
qamllam yupaychasqaqa kanayki.
Sion llaqtapi kaq Diosnilláy,
qamllam prometekusqankutaqa chaskinayki.

² Qamqa pipapas mañakusqanta
uyariykuqmi kanki.
Llapallan runakunam
qanmanqa asuykamusunki.

³ Mana allin rurasqaykum
ñoqaykutaqa venceruwanku.
Ichaqa mana kasukusqaykutam
qamqa pampachaykuwankiku.

⁴ iMayna kusisqam
tempoykipa pationkunapi *yachananpaq
akllasqayki runaqa!
iMayna kusisqam
tempoykipa pationkunapi yachananpaq
pusamusqayki runaqa!
Wasikipi allin kaqkunawanmi
ñoqaykuqa saksaykusaqku.
Sapaqchasqa tempoykipi
allin kaqkunawanmi
ñoqaykuqa saksaykusaqku.

⁵ Salvaq Diosnillayku,
allin rurasqaykiman hinam contestaykuwankiku.
Admirakuypaq kaqwanmi contestaykuwankiku.
Kay pachapi tukuy ima kaqkunapas

qamllapim confiakunku.

Lamar qochapi tukuy imakunapas
qamllapim confiakunku.

⁶ Qamqa atiynikiwanmi
orqokunata takyachirqanki.
Chumpikuchkaq hinam
qamqa kallpanchakurqanki.

⁷ Qamqa upallachinkim
lamar qochapa qaparisqanta.
Qamqa upallachinkim
olankunapa qaparisqanta.
Qamqa upallachinkim
runakunapa qaparisqanta.

⁸ Karullay-karu llaqtakunapi *yachaqkunam
manchakunqaku milagroykikunamanta.
Intipa qespimunanmanta intipa seqaykunankamam
kusikuymanta qaparichinki llapa runakunata.

⁹ Qamqa kay pachata cuidaspam
paraykiwan *parqonki.
Qamqa kay pachatam
allin wiñaqlataña ruranki.
Qamqa yarqaykikunatam
yakuwan huntachinki.
Qamqa runakunapaqmi
kawsaykunata wiñachinki.
Chaynatam alistarqanki.

¹⁰ Qamqa chakrapa surconkunatam
yakuwan nuyuykachinki.
Surcopa orqorayaqninkunatam
yakuwan mastarirunki.
Qamqa llumpay parawanmi
chakrata tuytuykachinki.
Qamqa chayraq wiñarimuq
plantachakunatam bendecinki.

¹¹ Qamqa cosecha tiempom
alli-allinta qespichinki.
Maypi-chaypipas
taqekunatam llimpachinki.

¹² Chunniqpi pastokunapas
sumaq verdellañam.
Fiestapaq pachasqa hinam
moqokunapas kachkanku.

¹³ Waqtakunam animalkunawan
sumaqlataña huntarinku.
Qechwapi chakrakunam kawsaywan
sumaqlataña huntarinku.

Llapallankum qapariyllawanña
kusikuymanta takinku.

Salmo 66

Diospa rurasqankunaqa admirakuypaqmi.

Takiqkunapa maestronpaq, Diosman takinapaq

- ¹ Kay pachapi llapallan kaqkunaqa
Diosmanyá takisunchik.
Kusikuywan qaparisipayá
payman takisunchik.
- ² Allin reqsisqa sutinmantayá
payman takiychik.
Allin reqsisqapaq rurasipayá
payman alabaychik.
- ³ Diostayá niychik qamkunaqa:
“Manchakuyupaqmi imapas rurasqaykikunaqa.
Llumpay atiyniyoq kasqaykiraykum
qonqorakusunki enemigoykikunaqa.

- ⁴ Kay pachapi llapallan kaqkunam
qamta adorasunki.
Kay pachapi llapallan kaqkunam
qanman takipusunki.
Kay pachapi llapallan kaqkunam
sutikimanta takipusunki.”

(Samariy)

- ⁵ Hamuspayá qawaychik
Diospa rurasqankunata,
runakunapaq manchakuyupaq
kaqkuna rurasqankunata.

- ⁶ Payqa lamar qochatam
chakirachirqa.
Pasanankupaqmi mayutapas
chakirachirqa.
Chayraykuyá kusikusunchik
ñoqanchikqa.

- ⁷ Atiyninwanmi wiñaypaq
gobiernan payqa.
Payqa qawachkanmi
llapallan nacionkunataqa.
Mana kasukuqkunaqa manam hatarinqakuchu
paypa contranpiqa.

(Samariy)

⁸ Llapallan runakunayá,
Diosniykuta alabaychik.
Qamkunaqa llapallaykichikyá,
takikunawan payta alabaychik.

⁹ Paymi ñoqaykutaqa
kawsachiwarqaku.
Mana urmanaykupaqmi
sumaqta hapiwarqaku.

¹⁰ Diosnillayku,
ñioqaykutaqa qanmi
pruebaman churawarqankiku.
Qollqeta chulluchichkaq hinam
ñoqaykutaqa chuyanchawarqankiku.

¹¹ Qamqa mallamanmi
wichiykachiwarqankiku.
Llasaq qepitam
qepiykachiwarqankiku.

¹² Umaykupim runakunawan
saruparachiwarqankiku.
Mayu ukuntam
pasachiwarqankiku.
Nina ukuntam
pasachiwarqankiku.
Chaywanpas tukuy imapa
kasqanmanmi horqoykuwarqankiku.

¹³ Lliw kañapunaypaqmi animalkunata
tempoykiman apamullasaq.
Chaynapim prometekusqaykunata
qanman cumplllasaq.

¹⁴ Chaykunataqa simillaymi
qanman prometekusurqanki.
Chaykunataqa sasachaku niyipim
simillay prometekusurqanki.

¹⁵ Wira animalkunamat
lliwchanta kañapusqayki.
Ñoqaqa qampaqmi
carnerokunata qosnichipusqayki.
Ñoqallayqa torokunamat
qanman ofrecesqayki.
Ñoqallayqa chivatokunamat
qanman ofrecesqayki.
(Samariy)

¹⁶ Diosta llapallan respetaqkunayá,

- hamuspa uyariwaychik.
 Ñoqapaq Dios imam rurasqanmantamá
 qankunaman willasqaykichik.
- ¹⁷ Ñoqam qaparispay qayakurqani.
 Ñoqam rimaspay qayakurqani.
- ¹⁸ Sonqoypi kaq huchata
 kuyakuywan qawaptiyqa
 Señorqa manach ñoqataqa
 uyariwanmanchu karqa.
- ¹⁹ Diosqa cheqaptam uyariykuwarqa.
 Ruegakusqaytam payqa uyariykuwarqa.
- ²⁰ Alabasqayá kachun Diosqa.
 Payqa mañakusqaytam
 mana negawarqachu.
 Payqa kuyapayakuynintam
 mana qechuwarqachu.

Salmo 67

Llapallan nacionkunam Diosta alabananku.

Takiqkunapa maestronpaq, cuerdayoq tocanakunawan Diosman takinapaq

- ¹ Diosyá ñoqanchiktaqa
 llakipayaykuwasun.
 Diosyá ñoqanchiktaqa
 bendeciykuwasun.
 Diosyá allin ñawinwan
 qawariykuwasun.
 (Samariy)
- ² Diosnilláy,
 tukuy kay pachapiyá
 reqsisqa kachun
 qanman agradaq kawsakuyqa.
 Diosnilláy,
 llapallan nacionkunapiyá
 reqsisqa kachun
 qampa salvacionnikíqa.
- ³ Diosnilláy, runakunayá
 graciasta qosunki.
 Llapallan runakunayá
 graciasta qosunki.
- ⁴ Llapa nacionkunayá
 anchallataña kusikuchunku.
 Llapa nacionkunayá

kusikuymanta qaparichunku.
 Allin arregloman hinam
 llapa runakunata gobiernanki.
 Kay pachapi nacionkunatam
 qamqa pusaypaq-pusanki.
 (Samariy)

⁵ Diosnilláy, runakunayá
 graciasta qosunki.
 Llapallan runakunayá
 graciasta qosunki.

⁶ Allpanchikqa sinchitam rurunqa.
 Bendeciwasunmi yupaychasqanchik Diosqa.

⁷ Dirosyá bendeciwasun ñoqanchiktaqa.
 Paytayá respetachun kay pachapi
 llapallan *yachaqkunaqa.

Salmo 68

Israel runakunapa vencesqanmanta

Takiqkunapa maestronpaq, Diosman Davidpa takisqan

¹ Dios hatariptinqa enimigonkunam
 lliw chequerikunku.
 Cheqninqinkunam qayllanmanta
 lliw ayquerikunku.

² Wayrapa apasqan qosni hinallam
 paykunaqa waspirunqaku.
 Ninaman wischusqa cera hinallam
 paykunaqa chullurunqaku.
 Chaynatapunim mana allin ruraqkunaqa
 pasaypaq chinkarqaku.

³ Allin ruraqkunam
 ichaqta kusikunqaku.
 Diospa ñawpaqninpim
 anchallataña kusikunqaku.
 Llumpay kusikuymantam
 paykunaqa qaparinqaku.

⁴ Dirosmanyá takiychik.
 Sutinmanyá takiychik.
 Puyukunapi puriqtayá
 qamkuna hatunchaychik.
 Tayta Dirosmi paypa sutinqa.
 Paypa ñawpaqninpiyá

kusikuychik qamkunaqa.

⁵ Chuya *yachananpi Diosqa
mana piyniyoqkunapa taytanmi.
Juiciopipas viudakuna defiendeqmi.

⁶ Diosmi mana piyniyoqkunaman
qoykun familiata.
Preso kaqkunatam kusikuchkaqta
horqumon carcelmanta.
Mana kasukuqkunamanmi ichaqa qoykun mana imapa wiñanan allpapi
kawsakuyta.

⁷ Diosnilláy,
runaykunapa ñawpaqnintam
qamqa rirqanki.
Diosnilláy,
chunniqnintam qamqa
paykunata pusarqanki.
(Samariy)

⁸ Hinaptinmi kay pachapas katkatatarqa.
Parapas cielokunamantam paramurqa.
Sinai Orqopim Diospa ñawpaqninpi
kaykuna pasakurqa.
Israelpa yupaychasqan Diospa ñawpaqninpim
kaykuna pasakurqa.

⁹ Diosnilláy,
qamqa llumpayllatañam parachimurqanki.
Chakisqa allpaykitam tuyuykachirqanki.

¹⁰ Diosnilláy,
runaykikunatam *yachananpaq
chaypi churarqanki.
Wakchakunata kuyapayaspam
qamqa mantienerqanki.

¹¹ Señormi noticiata willakurqa,
chaytam achka warmikuna willakurqa:

¹² “Llapa reykunam ayqekuchkanku.
Llapa tropankunam ayqekuchkanku.
Paykunamanta qechusqa kaqkunatam
warmikuna wasinkupi rakinakunku.

¹³ Chay rakinakusqankuqa karqa
palomapa rapran formayoq
qollqewan llusisqa raprakunam,
palomapa puran formayoq
qellullaña qoriwan
llusisqa purakunam.

¿Imanasqataq wakinnikichikqa
guerra kachkaptinqa
mana rirqankichikchu?
¿Imanasqataq ovejakunapa kanchanpi
pakakuruspaqa manaqa rirqankichikchu?"

¹⁴ Tukuy atipayniyoq Diosmi
chequerachirqa llapa reykunata.
Salmon Orqopi lastachichkaq hinam
chequerachirqa paykunata.

¹⁵ Mayna altollañam Basan Orqoqa.
Achka puntayoqmi Basan Orqoqa.

¹⁶ Achka puntayoq orqokuna
¿imanasqataq envidiawanqa qawankichik
Diospa "yachay munasqan orqotaqa?
Tayta Diosqa chay orqopim
wiñaypaq kawsakunqa.

¹⁷ Waranqantin-waranqantinmi
guerrapaq Diospa carretankunaqa.
Señorqa Sinai Orqomantam
santuarianman hamurqa.

¹⁸ Dios Taytalláy,
altomanmi wicheriqanki.
Presokunatam aparikurqanki.
Runakunamantam regalokunata
qamqa chaskirqanki.
Paykunawan yachanaykipaqmi
mana kasukuqkunamantapas
regalokunata chaskirqanki.

¹⁹ Señortayá alabasunchik.
Payqa sapa punchawmi
qepillanchikta apaysiwanchik.
Diosninchik kasqanraykum
payqa salvaykuwanchik.
(Samariy)

²⁰ Pitapas salvaykuq Diosqa
Diosnillanchikmi.
Pitapas wañuymanta libraykuqqa
Señor Diosnillanchikmi.

²¹ Diosmi pakiparunqa
enemigonkunapa umantaqa.
Diosmi llikiparunqa
enemigonkunapa uma qarantaqa.

²² Señormi nirqa kaynata:

“Ñoqam qamtaqa kutichimusqayki
Basan lawmanta.

Ñoqam qamtaqa kutichimusqayki
ukullay-uku lamar qochamanta.

²³ Chaynapim qamqa
enemigoykikunapa yawarninpi
chakikikunatapas pukayachinki.
Chaynapim qamqa
enemigoykikunapa yawarnintapas
allqoykiwan laplachinki.”

²⁴ Diosnilláy,
suyullaña riq runaykikunatam
paykunaqa qawachkankuña.
Reynilláy, Diosnilláy,
santuarioykiman riq runaykikunatam
paykunaqa qawachkankuña.

²⁵ Runakunapa ñawpaqnintam
takiqkuna richkanku,
takiqkunapa qepantam
tocaqkuna richkanku.
Chawpinkutañataqmi tinyata tocassin
doncellakuna richkanku.

²⁶ Huñunasqa runakuna ukupiyá
Diosta alabaychik.
Israel runakunapa huñunakuyninpiyá
Tayta Diosta alabaychik.

²⁷ Aslla kaspapas Benjamin runakunam
ñawpaqta richkan.
Qepankutañataqmi Juda jefekuna richkan.
Richkantaqmi Zabulon jefekunapas
chaynataq Neftaliy jefekunapas.

²⁸ Diosnikim kamachirqa
qampa kallpaykita.
Diosnillayku,
ñawpaqpi rurasqaykiman hinayá
qawachiwayku kallpallaykita.

²⁹ Jerusalenpi kaq palacioykimanmi
reykuna apamusunki regalokunata.

³⁰ Soqosllaña ukupi animal hina
yachaqkunatayá qaqcay.
Uñantin torokuna kachkaq hina
achkallaña runakunatayá qaqcay.
Paykunam qollqerayku
sarupanku runakunata.

Qanmi cheqechirqanki
guerralla kuyaq runakunata.

- ³¹ Hatun kamachikuqkunam
Egipto nacionmanta hamurqaku.
Cus nacionniyoq runakunam
Diosman makinkuta hoqarinqaku.

- ³² Kay pachapi nacionkuna,
Diosmanyá takiyachik.
Kay pachapi nacionkuna,
Señormanyá takiyachik.
(Samariy)

- ³³ Payqa carretapi purichkaq hinam
cielokunapi purin.
Payqa ñawpaq
tiempomantaraq kaq
cielokunapim purin.
Uyariychikyá paypa qayakusqanta.
Uyariychikyá nisyullay-nisyu vozninta.

- ³⁴ Qamkunaqa reqsiychikyá
Diosqa atiyniyoq kasqanta.
Reqsiychikyá Israel runakunapi
hatunchasqa kasqanta.
Reqsiychikyá paypa atiyninqa
puyukunapipas kasqanta.

- ³⁵ Diosnilláy
imayna manchakupaqmi
kanki santuarioykipiqa!
Israel castapa Diosninqa
kallpanchanmi runankunataqa.

iAlabasqayá kachun Diosqa!

Salmo 69

Llakikupi qaparisqanmanta

Takiqkunapa maestronpaq, “Amanqaykuna” sutiyoq tonopi Davidpa takisqan

- ¹ Diosnilláy, salvaykullawayá
ñeqallaytaqa.
Yakum qeqeparachiwachkanña
ñeqallaytaqa.

- ² Timpaq mitumanmi
ñeqallayqa wichillachkani.
Mana sayay atina mitumanmi
ñeqallayqa wichillachkani.
Ukullay-uku yakupa tapasqanmi

ñeqallayqa kallachkani.

Mayukunapa apasqanmi

ñeqallayqa kallachkani.

³ Qayaykachakuptiyimi

kunkallaypas saqrayarunña.

Qayaykachakuptiyimi

kunkallaypas chakirunña.

Diosnillayta suyasqaypim

ñawillaypas tutayarunña.

⁴ Yanqamanta cheqniqniykunam

chukchaymantapas masraq rikurirunku.

Yanqamanta tukuwaqniy munaqkunam

achkallataña mirarunku.

Mana suwakuchkaptiyas

paykunam kutichinaya munanku.

⁵ Diosnilláy,

yachankim loco hina ruraq kasqaytaqa.

Manam pakaykimanchu huchaykunataqa.

⁶ Llapallan Kamachiq

Señor Diosnilláy,

qampi confiakuqkunaqa

amayá penqaypiqa kachunkuchu.

Ñoqaraykuqa

amayá penqaypiqa kachunkuchu.

Israelpa yupaychasqan Diosnilláy,

munayllawanña maskasuqnikikunaqa

ñoqaraykuqa amayá penqaypiqa kachunkuchu.

⁷ Qamraykum insultasqa karqani.

Qamraykum uyallaypipas pukayarqani.

⁸ Ñoqapa wawqeykunapapas

mana reqsinanmi karqani.

Mamaypa wawankunapapas

mana reqsinanmi karqani.

⁹ Sinchitam sientini

qampa wasikimantaqa.

Kamiqnikikunapa kamikuyninmi

ñeqaman wichiyykuwarqa.

¹⁰ Ayunaspa waqaptiyas

insultawarqakum paykunaqa.

¹¹ Lutokuptiyas watuchimanta hinam

rimakuwanku paykunaqa.

¹² Llaqtapa punkunpi huñunakuqkunam

ñeqamanta wachachachachkanku.

Sinkakuq runakunam

ñoqamanta takispa qayaykachakunku.

- ¹³ Ichqa Dios Taytalláy,
ñoqaqa qamllatam mañakullayki.
Diosnilláy,
akllakusqayki tiempopi
contestawanaykipaqmi mañakullayki.
Ancha kuyapayakuq kasqaykiraykuyá
contestaykullaway.
Salvawanaykipaq confiakuna kasqaykiraykuyá
contestaykullaway.

- ¹⁴ Mitupiqa ama chinkaykunaypaqyá
libraykullaway.
Ñoqallay cheqniqkunamantayá
libraykullaway.
Ukullay-uku yakumantayá
libraykullaway.

- ¹⁵ Amayá kachaykuwaychu
mayukuna apawananpaqqa.
Amayá kachaykuwaychu
ukullay-uku yaku
millpuruwananpaqqa.
Amayá kachaykuwaychu
ukullay-uku pozo
taparuwananpaqqa.

- ¹⁶ Dios Taytalláy,
allin kuyapayakuynikiman hinayá
contestaykullaway.
Llumpayllaña llakipayakuynikiman hinayá
qawariykullaway.

- ¹⁷ Kay serviqnikimantaqa amayá
uyallaykita pakaykuwaychu.
Sasachakuypi kasqayraykuyá
salvawanaykipaq ama unamuychu.

- ¹⁸ Ñoqallayman asuykamuwaspayá
reclamaykullaway.
Ñoqapa enemigoykunaraykuyá
qamqa libraykullaway.
- ¹⁹ Qamqa yachankim
insultawasqankuta.
Qamqa yachankim
penqayman churawasqankuta.
Qamqa yachankim
pikunam enemigoykuna kasqankuta.
- ²⁰ Insultawaptinkum sonqollaypas

nanay-nanayña kachkan.
 Chaynapim cuerpollaypas
 mana kallpayoqña kachkan.
 Consuelota munallaptiyas
 manamya pipas llakipayawarqachu.

²¹ Ñoqapa mikunapim venenota churarqaku.
 Yakunayawaptinmi vinagreta tomachiwarqaku.

²² Paykunapa convidonqa
 kikinkutayá wichiykachichun
 huk toqla hina.
 Convidopi kaq compañeronkunapas
 paykunapaqyá rikuriruchun
 huk trampa hina.

²³ Paykunapa ñawintayá tutayarachiy.
 Chakintapas siempretaqyá katkatatachiy.

²⁴ Paykunapa hawanmanyá
 piñakuynikita wichiykarakachiy.
 Ruparichkaq hina piñakuynikiwanyá
 paykunata hayparachiy.

²⁵ Campamentonkupas
 chunniruchunyá paykunapaqa.
 Amañataqyá pipas *yachachunchu
 paykunapa karpanpiqa.

²⁶ Pruebasqayki runatam
 paykunaqa ñakarichinku.
 Ñakarichisqaykipa nanayninmantam
 paykunaqa willakachakunku.

²⁷ Mana allin rurasqankutaqa
 amayá qonqaruychu.
 Qampa qosqayki allin kaqtaqa
 amayá haypachunkuchu.

²⁸ Wiñay kawsaqkunapa sутин
 apuntana libromantapas chinkarachiyá
 paykunapa sutintaqa.
 Allin ruraq runakunapa sутин
 apuntana libropiqa amayá apuntaychu
 paykunapa sutintaqa.

²⁹ Diosnilláy,
 qamyá salvaykullaway
 kay ñakariq runataqa.
 Diosnilláy,
 qamyá hoqariykullaway
 kay nanaywan kaq runataqa.

³⁰ Diospa sutintam

takispa alaballasaq.

Payman graciasta

qospaymi hatunchallasaq.

³¹ Chaynapim Tayta Diosqa

toro wañuchipunamantapas

aswan agradowanraq chaskinqa.

Chaynapim waqrayoq

hinaspa atakayoq malta toromantapas

aswan agradowanraq payqa chaskinqa.

³² Chayta qawaykus pam

kusikunqaku ñakariqkuna.

Sonqoykichikyá kallpanchakuchun

Dios maskaq runakuna.

³³ Tayta Diosqa uyarinmi

wakcha runakunatapas.

Manam desprecianchu

preso runankunatapas.

³⁴ Cielokunapas kay pachapas

Diostayá alabachun.

Lamar qochapas chaypi

tukuy imapas

Diostayá alabachun.

³⁵ Diosmi salvanqa

Sion llaqtataqa.

Payqa huktawanmi hoqarinqa

Juda lawpi llaqtakunataqa.

Hinaptinmi chaypiña *yachanqaku.

Hinaptinmi chayta dueñochakunqaku.

³⁶ Diosta serviqkunapa mirayninmi

herenciapaq chaskinqaku.

Diospa sutin kuyaqkunam

chaypiqa yachanqaku.

Salmo 70

Utqayman hamuy salvaykuwanaykipaq.

Takiqkunapa maestronpaq, yuyarichinanpaq Davidpa takisqan

¹ Diosnilláy,

kallpamuspayá libraykullaway.

Diosnilláy,

utqamuspayá yanapallaway.

² Pantaypiyá kachunku

llapallan wañuchiway munaqkunaqa.

Penqaypiyá kachunku

llapallan wañuchiway munaqkunaqa.

Qepamanyá kutichun
llapallan dañaruway munaqkunaqa.
Penqaypiyá kachunku
llapallan dañaruway munaqkunaqa.

- ³ “Allinta rurachun” nispa
kamiwaqniykunaqa qepamanyá kutirichunku.
Paykunaqa penqakuymantayá
qepaman kutirichunku.
- ⁴ Llapallan maskaqnikikunayá kusikuchunku.
Llapallan maskaqnikikunayá asirichunku.
“Diosnillayqa hatunchasqa kachun”
niqkunayá kusikuchunku.
Qampa salvacionnikita
kuyallaqkunayá kusikuchunku.

- ⁵ Humilde runa kasqayraykuyá
utqamuspayki yanapaykullaway.
Wakcha runa kasqayraykuyá
utqamuspayki yanapaykullaway.
Diosnilláy,
qanmi kanki yanapawaqniyqa.
Qanmi kanki libraykuwaqniyqa.
Dios Taytalláy,
amayá unamuychu qamqa.

Salmo 71

Yuyaq runapa mañakusqan

- ¹ Dios Taytalláy,
qamllapim amparakurqani ñoqallayqa.
Amayá haykapipas
penqaypiqa kasaqchu ñoqallayqa.

- ² Allin ruraynikiman hinayá
libraykullaway ñoqallaytaqa.
Allin ruraynikiman hinayá
lluptichillaway ñoqallaytaqa.
Uyariykuwaspaykiyá apurawman
salvaykullaway ñoqallaytaqa.

- ³ Machay hinayá qamqa kapullaway
chaypi *yachakunaypaq
chaynapi ñoqallayqa chayman
sapa kuti yaykunaypaq.
Qamyá kamachikuy
ñoqallayqa salvasqa kanaypaq.
Hatum rumi hinam amparaykullawanki.

Pakakuna wasi hinam pakaykullawanki.

⁴ Diosnilláy,
mana allin ruraqkunamantayá
libraykullaway.

Liso runakunamantayá
libraykullaway.
Daño ruraqkunamantayá
libraykullaway.

⁵ Señor Diosnilláy,
qamllam kanki
warma kasqaymanta
ñoqapa suyanayqa.
Qamllam kanki
warma kasqaymanta
ñoqapa confiakunayqa.

⁶ Nacesqaymantapunim
qampi hapiqurqani ñoqallayqa.
Mamaymanta nacenaypaqqa
qanmi yanapawarqanki ñoqallaytaqa.
Qamtam tukuy tiempo
alaballasqayki ñoqallayqa.

⁷ Milagro hinam karqani
achka runakunapaq ñoqallayqa.
Ichaqa qamllam kanki
ñoqapa amparakunayqa.

⁸ Alabanapaq kasqaykimantam
tukuy punchaw rimallachkani.
Suma-sumaq kasqaykimantam
tukuy punchaw rimallachkani.

⁹ Ñoqallay machuyaruptiyqa
amayá wischurullawaychu.
Kallpallay tukuruptinqa
amayá saquerullawaychu.

¹⁰ Ñoqapa enemigoykunam
contraypi rimakuwanku.
Wañuchiwananpaq wateqaqniykunam
huklla rimanakurunku.

¹¹ Paykunam ninakunku kaynata:
“Diosqa karunchakurunñam paymanta.
Qatispayá hapisuychikña paytaqa.
Manam pipas libranqañachu paytaqa.”

¹² Diosnilláy, amapuniyá
karunchakuychu ñoqamantaqa.

Diosnilláy, utqamuspayá
yanapaykuway ñoqallaytaqa.

¹³ Ñoqapa enemigoykunaqa
penqayman churasqayá kachunku.

Ñoqapa enemigoykunaqa
chinkachisqayá kachunku.

Mana allinniy munaqkunaqa
penqaypiyá kachunku.

Mana allinniy munaqkunaqa
pantaypiyá kachunku.

¹⁴ Ñoqallaymi ichaqa
tukuy tiempo suyallasqayki.

Ñoqallaymi ichaqa
aswan-aswan alabasqayki.

¹⁵ Tukuy punchawmi rimallasaq
allinlla ruraq kasqaykimanta.
Tukuy punchawmi rimallasaq
ñoqallay salvaykuwasqaykimanta.
Chaykuna mana entiendey atina kaptinpas
rimallasaqmi chaykunamanta.

¹⁶ Señor Diosnilláy,
rimarisaqmi atiywan rurasqaykimanta.
Yuyarichisaqmi allin rurasqaykimanta.

¹⁷ Diosnilláy,
qanmi warma kasqaymanta
qawachiwarqanki milagroykikunata.
Kunankamapas willakuchkaniraqmi
qampa milagroykikunata.

¹⁸ Diosnilláy,
yuyaqña kaptiyqa
amayá qonqarullawaychu.
Diosnilláy,
soqo umaña kaptiyqa
amayá qonqarullawaychu.
Ñoqaqa munachkaniraqmi
cepa wiñaymanpas
atiyllaykimanta willayta.
Ñoqaqa munachkaniraqmi
cepa hamuqkunamanpas
kallpallaykimanta willayta.

¹⁹ Diosnilláy,
cielokunamanpas haypaq hinañam
kachkan allin kaqkuna rurasqaykiqa.
Hatu-hatunmi

qampa chaykuna rurasqaykiqa.

Manam pipas kanchu qam hinaqa.

²⁰ Qanmi kachaykuwarqanki

llumpay ñakariyunkunaman.

Qanmi kachaykuwarqanki

llumpay mana allinkunaman

ichaqa chaywanpas huktawanmi

hatarichiwanki kawsayman.

Kay pachapi ukullay-uku uchcumantam

hoqarimuwanki huktawan.

²¹ Aswanraqmi qamqa hatunyachiwanki.

Huktawanmi qamqa consuelawanki.

²² Diosnilláy, confiakuna kasqaykimantam

hatun arpawan graciasta qosqayki.

Israelpa yupaychasqan chuya Diosnilláy,

taksa arpawanmi qamta alabasqayki.

²³ Kusikuywan qaparispaymi takipusqayki.

Libraykuwasqaykimantam takipusqayki.

²⁴ Rimaspaymi tukuy punchaw willakusaq.

Allinlla ruraq kasqaykimantam willakusaq.

Chaynatam willakusaq

mana allinniy maskaqkunaqa

penqaypi kasqankurayku.

Chaynatam willakusaq

mana allinniy maskaqkunaqa

pantaypi kasqankurayku.

Salmo 72

Reypaq mañakuymanta

Salomonpa takisqan

¹ Diosnilláy,

reymanyá yachaynikita qoykuy

allin arreglokuna rurananpaq.

Diosnilláy,

reypa churintayá yanapaykuy

allin kaqkuna rurananpaq

² chaynapi qampa allin rurasqaykiman hina

paypas runaykikuna juzgananpaq,

chaynapi allin arreglo rurasqaykiman hina

wakchakunata paypas juzgananpaq.

³ Chaynapim orqokunapas

hawka kawsakuytaña apamunqa.

Chaynapim moqokunapas

allin ruraytaña apamunqa.

⁴ Reyqa ñakariqkunapaqyá
allin arreglota rurachun.
Wakchakunapa churinkunatayá
reyqa salvachun.
Runakuna ñakarichiqtayá
reyqa sarupachun.

⁵ Inti kanankamaqa
runakunam respetasunki.
Killa kanankamaqa
wiñaypaqmi respetasunki.

⁶ Ikllirimuq rutusqa
pastokunapa hawanman
paramuchkaq hinayá
reyqa kachun.
Allpapa hawanman
paramuchkaq hinayá
payqa kachun.

⁷ Paypa gobiernasqan tiempopiqa
iklliriq pasto hinayá
rikurichun allin kawsakuyqa.
Ruruq plantakuna hinayá
killa kanankamaqa achkallataña
mirachun hawka kawsakuyqa.

⁸ Lamar qochamanta qallaykuspayá
reyqa gobiernachun.
Eufrates Mayumanta qallaykuspayá
payqa gobiernachun
kay pachapa cantonkama.

⁹ Chunniqpi *yachaqkunam
paypa ñawpaqninpi qonqorakunqaku.
Ñutu allpa mikunankukamam
enemigonkunaqa humillakunqaku.

¹⁰ Tarsis lawmantam
reykuna apamunqaku regalokunata.
Lamar qochapa patankunamantam
apamunqaku regalokunata.
Saba lawmantam
reykuna apamunqa presentekunata.

¹¹ Llapachallan rey kunam
paypa ñawpaqninpi pakchakunqaku.
Llapachallan nacionkunam
payta servinqaku.

¹² Payqa libraykunqam
qayakuq wakcha runataqa.
Payqa libraykunqam

mana yanapasqa runataqa.

¹³ Payqa llakipayanqam
mana kallpayoq runataqa.

Payqa llakipayanqam
mana imayoq runataqa.

Payqa salvaykunqam
wakchakunapa vidantaqa.

¹⁴ Engañasqa kanankumantam
payqa wakchakunata libraykunqa.
Dañasqa kanankumantam
payqa wakchakunata libraykunqa.
Reypa llumpay kuyasqanmi
paykunapa vidanqa.

¹⁵ ¡Kawsachunyá reyqa!
Saba lawpi kaq qoritayá
paymanqa qochunku.
Paypaqqqa siempreyá
Diosta mañakuchunku.
Dios bendecinanpaqyá
paypaq mañakuchunku.

¹⁶ Kay pachapiyá
achka-achka kawsaykuna qespichun.
Moqo chakrakunapiyá
sumaqlataña kawsaykuna aywityachun.
Libano lawpi hinayá
kawsaykunaqa sumaqlataña ruruchun.
Llaqtapi *yachaqkunapas
plantakuna hinayá sumaqlataña waytarichun.

¹⁷ Reypa sutinga wiñaypaqyá
yuyasqa kachun.
Paypa reqsisqa kayninqa
inti hinayá takyachun.
Payraykuyá llapallan nacionkunaqa
bendecisqa kachun.
Paytaqa llapa nacionkunayá
kusikuuniyoqpaq hapichun.

¹⁸ Alabasqayá kachun
Israelpa yupaychasqan Tayta Diosqa.
Payllam ruran milagrokunataqa.

¹⁹ Paypa allin reqsisqa sutinga
wiñaypaq alabasqayá kachun.
Tukuy kay pachapiyá
payqa ancha reqsisqa kachun.
¡Chaynapuniyá kachun!

²⁰ Kaypim tukun Davidpa mañakusqankuna, payqa karqa Isaipa churinmi.

KIMSA KAQ LIBRO (73-89)

Salmo 73

Diospa kuyapayakuyninmanta

*Diosman Asafpa takisqan*¹ iDiosqa mayna allinpunim

Israel runakunapaqqa!

iDiosqa mayna allinpunim

limpiolla sonqokunapaqqa!

² Wikapakuq hinaraqmí

yaqalla wichiykullarqani.

Kuchpkuchkaq hinaraqmí

yaqalla urmaykullarqani.

³ Alabakuqkunamantam

ñoqaqa envidiakurqani.

Maná allin ruraqkuna

apuyasqantam qawarqani.

⁴ Paykunaqa manapunim

ñakarinkuchu wañuspapas.

Paykunaqa wiray-wiray

kallpasapamy kachkankupas.

⁵ Manam ñakarinkupaschu

wakillankuna hinaraqqa.

Manam sasachakunkuchu

wakillankuna hinaraqqa.

⁶ Wallqakusqankuta hinam

orgullonkuta qawachinku.

Pachakuchkaq hinallamy

dañokunata ruraykunku.

⁷ Wirayarusqankuraykum

pawaruchkanña ñawinkupas.

Maná tukurisparaqmí

hukmanllataña piensankupas.

⁸ Paykunaqa burlakuspam

hukman piensaywan rimakunku.

Hatunchakuspankuraqmí

ñakariyamanta rimarunku.

⁹ Rimarunkum paykunaqa

hanaq pachapa contranpipas.

Rimarunkum kay pacha

dueñochakuykunankupaqpas.

¹⁰ Chaymi runankunatapas

Diospuni kutirichimunqa.
 Saksaykuytam yakutapas
 paykunallapaq horqochinqa.

- ¹¹ Ninkutaqmi paykunaqa:
 “¿Imaynataq yachanman Diosqa?
 ¿Yaqachum musyakunman
 Alto-altopi kaq Diosqa?”
- ¹² Kay mana allin runakunaqa
 chaynatam ruranku.
 Paykunaqa hawka-hawkaraqmi
 aswan-aswan apuyakuchkanku.
- ¹³ Chaynaqa yanqapaqmi
 limpiakuchkani sonqoytatas.
 Chaynaqa yanqapaqmi
 mana allinman
 makiypa mana chapukusqanpas.
- ¹⁴ Ñoqaqa tukuy punchawmi
 azotesqa karqani.
 Ñoqaqa sapa madrugawmi
 castigasqa karqani.
- ¹⁵ Sichum chaynata nispay
 rimayman karqa hinaspaka
 kay churikunapa miraynintaqa
 ñachá traicionaruymanña karqa.
- ¹⁶ Kay asuntomanta tanteaspam
 munarqani entiendenaypaq.
 Ichaqa llumpay sasam karqa
 chaykuna entiendenaypaq.
- ¹⁷ Diospa santuarionman yaykuspañam
 chayraq entienderqani.
 Paykunataqa imam pasananmantam
 sumaqta entienderqani.
- ¹⁸ Lluchka-lluchka ñanmanmi
 paykunataqa churaykunki.
 Purmaq wasita hinam
 paykunataqa rurarunki.
- ¹⁹ Qonqaymanta purmachisqam
 paykunaqa rikurirunku.
 Manchakuywan tukusqam
 paykunaqa rikurirunku.
- ²⁰ Señorlláy,
 puñuymanta rikcharichkaq hinam
 qamqa hatarinki.
 Paykunaqa hawa sonqo kasqankutam

qamqa desprecianki.

- ²¹ Sonqollay llakisqa kaptinmi
ñooqaqa rikurirurqani
mana entiendeq animal hinaña.
- ²² Sonqollay nanaywan kaptinmi
qampa qayllaykipiqa rikurirurqani
asno hinaña.
- ²³ Ichaqa chaywanpas
ñooqawanraqmí kachkanki.
Ichaqa chaywanpas
*alleq makiymantam hapiwachkanki.
- ²⁴ Allinta consejawaspaykim
qamqa pusawachkanki.
Allin reqsisqatañam
qamqa chaskiykuwanki.
- ²⁵ Qamllam kapuwachkanki
hanaq pachapiqa.
Qanwan kaspayqa manam munanichu
imatapas kay pachapiqa.
- ²⁶ Cuerpollaymi sonqollawayan
llumpayta wañunayachkan.
Ichaqa Diosnillaymi
rumita hina takyachiwachkan.
Ichaqa Diosnillaymi
herencia hina wiñaypaq kapuwachkan.
- ²⁷ Qanmanta karunchakuqkunaqa
pasaypaqtam puchukanqaku.
Qanmanta rakikuqkunaqa
qampa tukurusqaykim kanqaku.
- ²⁸ Ñoqapaqqa imayna sumaqmi
Diospa ñawpaqninpi kayqa!
Señor Diosnillaypim
amparakuni ñoqallayqa.
Paypa tukuy rurasqanmantam
willakusaq ñoqallayqa.

Salmo 74

Runakunata librananpaq Diosta mañakusqanmanta.

Yachachinapaq Asafpa takisqan

¹ Diosnilláy,
cimanasqataq wiñaypaqqa
wischuruwankiku ñoqaykutaqa?

- ¿Imanasqataq piñakurunki
kanchaykipi ovejaykikunapa contranpiqa?
- ² Nawpaq tiempokunamantaraq
rantisqayki runaykikunamantayá yuyariy.
Nawpaq tiempokunamantaraq
herencia hina reclamasqayki
ayllu runakunamantayá yuyariy.
Nawpaq tiempomantaraq
*yachasqayki kay Sion Moqomantayá yuyariy.
- ³ Hamuspayá qaway
wiñaypaq purmachisqa kay llaqtata.
Hamuspayá qaway
enemigopa tuñichisqan kay santuariota.
- ⁴ Qampa enemigoykikunam
huñuwasqaykiku wasipi qaparkachanku.
Paykunaqa chaypim señalpaq
banderankutapas sayarachinku.
- ⁵ Paykunaqa rikchakunku
hoqarispan hacha apamuq runamanmi.
Paykunaqa rikchakunku
sacha-sacha ukupi kuchuq runamanmi.
- ⁶ Paykunaqa hachawanmi pakiparunku
sumaqlaña llaqlasqa kaqkunata.
Paykunaqa machetewanmi pakiparunku
sumaqlaña llaqlasqa kaqkunata.
- ⁷ Santuarioykitam
paykunaqa kañarunku.
*Yachanayki sitiotam
tuñirachispa yanqacharunku.
- ⁸ “Paykunatayá pasaypaqta chinkarachisun”
nispam tanteanakurunku.
Kay nacionpi qanwan huñunakunayku
lliw wasikunatam paykunaqa kañarunku.
- ⁹ Manam rikunikuñachu
qanmanta yachachikuq ima señaltapas.
Manamriki kanñachu
qanmanta willakuq runapas.
Manamriki kanñachu
haykapim kaykuna pasanan yachaqpas.
- ¹⁰ Diosnilláy,
¿haykapikamataq enemigoqa
insultasunki?
Diosnilláy,
¿sutikitapas wiñaypaqchum

- qepanchakusunki?
- ¹¹ ¿Imanasqataq manaqa haywarimunkichu
atiyniyoq makikitaqa?
Makikita horqoykuspaya
puchukarachiy paykunataqa.
- ¹² Diosnilláy,
ñawpaq tiempomantaraqmi
renyiyqa kanki.
Kay pachapi pitapas salvaykuqqa
qamllam kanki.
- ¹³ Qamqa atiynikiwanmi
lamar qochata rakirurqanki.
Yakupi kaq manchakupaq
animalkunapa umantam pakiparqanki.
- ¹⁴ Manchakupaq Leviatan sutivoq
animalpa umantam ñutururqanki.
Chaypa aychantam
chunniqpi *yachaqkunaman qoykurqanki.
- ¹⁵ Qamqa pukyukunatam toqyachirqanki.
Qamqa mayukunatam pawachirqanki.
Mana chakiq yakutam chakichirqanki.
- ¹⁶ Qampam tutapas-punchawpas.
Qanmi takyachirqanki killatas.
Qanmi takyachirqanki intitas.
- ¹⁷ Kay pachapa linderonkunatam
qamqa churarqanki.
Qanmi poqoy tiempotapas
qallarichirqanki.
Qanmi chiraw tiempotapas
qallarichirqanki.
- ¹⁸ Dios Taytalláy,
yuyariyá enemigopa insultasusqaykita.
Yuyariyá sutillaykitaqa
mana umayoq runakuna wischupakusqanta.
- ¹⁹ Kay runaykikunataqa
kullkuchakunata hinaqa
amayá qoykuwaykuchu
purun animalkunamanqa.
Amayá wiñayapaqqa qonqaruwaykuchu
kay ñakariq runaykikunataqa.
- ²⁰ Amayá qonqaruychu contratotaqa.
Tutayaq kuchupi daño ruraqkunaqa
huntarachinkuñam kay pachataqa.
- ²¹ Amayá humillachikuchunchu
ñakariq runaqa.

Qamtam alabasunki
ñakariq runaqa.
Qamtam alabasunki
wakcha runaqa.

²² Diosnilláy,
hatarispayá defiendey asuntoykita.
Yuyariyá mana umayoq runakunaqa
tukuy tiempo kamisusqaykita.

²³ Amayá qonqaruychu
enemigoykikunapa qayaykachakusqantaqa
chaynataq manaña tukuyta
contrayki hatariqkunapa qaparisqantaqa.

Salmo 75

Allin arreglo ruraq Diosmanta

Takiqkunapa maestronpaq, “Ama qonqaychu” niq tonopi Asafpa takisqan

¹ Diosnillayku,
qanmanmi graciasta qomuykiku.
Hichpaykupi kasqaykiraykum
graciasta qomuykiku.
Milagroykikunamantam
runakuna willakunku.

² Qamqa kaynatam ninki:
“Akllasqay tiempopim
allin arreglotu rurasaq.

³ Kay pacha kuyuptinqa
tiyananmantam takyachisaq.
Tukuy imantin kuyuptinqa
ñoqam takyachisaq.

(Samariy)

⁴ Alabakuqkunatam nini:
‘Ama alabakuychikchu’ nispa.
Mana allin ruraqkunatam nini:
‘Ama hatunchakuychikchu’ nispa.

⁵ Paykunatam ninitaq:
‘Amayá llumpaytaqa
hatunchakuychikchu’ nispa.
‘Amataqyá qari-qariqa
rimaychikchu’ nispa.”

⁶ Pitapas hatunchaqqa manam hamun
intipa qespimusqanmantachu.
Pitapas hatunchaqqa manam hamun

intipa seqaykunanmantachu.
 Manataqmi chayqa hamun
 surlaw chunniqmantachu.
⁷ Diosllamiki kachkan juezqa.
 Payllam wakin runata humillaqqa.
 Payllam wakin runata hatunchaqqqa.
⁸ Piñakuynin vasotam
 Tayta Diosqa hapichkan.
 Chay vinoqa
 poqosqam kachkan.
 Imakunawanpas chaqrusqam
 chay vinoqa kachkan.
 Chay piñakuynin vinota
 Dios tallimuptinqa
 kay pachapi
 mana allin ruraqkunam tomanqa.
 Paykunaqa tukunankukamam
 llapallanku tomanqa.

⁹ Ñoqam ichaqa chay pasakuqmanta
 wiñaypaq willakusaq.
 Jacobpa Diosninmanmi
 takispay alabasaq.

¹⁰ Diosmi nin kaynata:
 “Mana allin ruraq runakunapa
 atiynintam yanqachasaq” nispa.
 “Allin ruraq runakunapa
 atiynintañataqmi hatunchasaq” nispa.

Salmo 76

Venceq Diosmanta

Takiqkunapa maestronpaq, cuerdayoq tocanakunawan Diosman Asafpa takisqan

¹ Juda nacionpim
 Diosqa reqsisqa.
 Israel nacionpipas
 sutinmi hatunchasqa.
² Paypa karpanqa kachkan
 Salem llaqtapim.
 Paypa *yachananqa kachkan
 Sion llaqtapim.
³ Chaypim payqa pakiparurqa
 nina puntayoq flechakunata.
 Chaypim payqa pakiparurqa
 harkachikunatawan espadakunata.

Chaypim payqa pakiparurqa
guerrapaq llapallan armakunata.
(Samariy)

⁴ Diosnilláy,
kancharichkaqmí qamqa kanki.
Achka animalpa kanan orqomantapas
aswan sumaqraqmí qamqa kanki.

⁵ Valeroso runakunam
imankupas qechusqa karqaku.
Mana rikcharinankupaqñam
paykunaqa puñururqaku.
Kallpasapa runakunapas
manam ima rurayta atirqakuchu.

⁶ Jacobpa yupaychasqan Diosnilláy,
amenazaykuptikim carretankupas
mana kuyuriqñá rikurirun.
Paykunapa caballonkunapas
mana kuyuriqñam rikurirun.

⁷ Manchakuypaqmí kanki qamqa.
Llumpayta piñakuruptikiqa
¿pitaq sayanman ñawpaqnikiqa?

⁸ Qamqa juzganaykipaqmi
reqsichikamunki hanaq pachamanta.
Kay pachaqa qasillallam
kachkan manchakuymanta.

⁹ Diosnilláy,
chaykunam pasakurqa
kay pachapi kaqkunata
juzganaykipaq hatarimuptiki.
Chaykunam pasakurqa
llapallan ñakariqkunata
salvanaykipaq hatarimuptiki.
(Samariy)

¹⁰ Runakunapa piñakusqanmi
qamtaña alabasunki.
Paykunapa piñakuynin puchuqwanmi
qamqa guerrapaq alistakunki.

¹¹ Yupaychasqanchik Tayta Diosmanyá
qankunaqa prometekuychik.
Yupaychasqanchik Tayta Diosmanyá
qamkunaqa pagapuychik.
Paypa muyuriqinipi kaqkunayá
ofrendaykichikta apamuychik.

Respetanapaq kaqmanyá
ofrendaykichi kta apamuychik.

- ¹² Kamachikuqkunatam
payqa wañurachin.
Kay pachapi reykunatam
manchakuymanta katkatatachin.

Salmo 77

Diospa rurasqankuna yuyarinamanta

Takiqkunapa maestronpaq, Diosman Asafpa takisqanta Jedutunpa allichasqan

- ¹ Diosmanmi uyariwananpaq qaparini.
Payllatam uyariwananpaq qayakuni.

- ² Llakikusqay punchawpim
Señorllata maskani.
Mana pisipaspam tutankunapas
makillayta haywarini.
Runakunapa consuelawasqantapas
mana munaspaymi wischupakuni.

- ³ Diosmanta yuyarispaymi hikikyani.
Yuyaymanaspaymi hukmányaruni.
(Samariy)

- ⁴ Diosnilláy, qamqa
manam puñuchi wankichu.
Muspaypi hina kaspaymi
mana rimaytapas atinichu.

- ⁵ Pasaq punchawkunamantam yuyarini.
Ñawpaq watakunamantam yuyarini.

- ⁶ Tutankuna takisqaytam yuyarini.
Sonqoypi yuyaymanaspaymi
kikiyta tapukuni:

- ⁷ “Señorqa ćwiñaypaqchu wischuruwasunchik?
Señorqa ćmanañachu favorecewasunchik?

- ⁸ ćWiñaypaqchu kuyakuyninga tanirun?
ćWiñaypaqchu prometekusqanqa tukurun?

- ⁹ ćDiosqa qonqarunchu kuyapayakuyninta?
ćPiñakuspachu qonqarun llakipayakuyninta?”
(Samariy)

- ¹⁰ Piensaspaymi kbynata nirqani:
“Onqosqa hinam kachkani” nispa.

“Alto-altopi Diospa atiyninga
manam ñawpaq hinañachu kachkan” nispa.

- ¹¹ Dios Taytalláy, rurasqaykimantam yuyarillasaq.
Ñawpa tiempopi rurasqaykimantam yuyarillasaq.

Admirakuyapaq rurasqaykimantam yuyarillasaq.

¹² Qampa tukuy rurasqaykimantam rimallasaq.

Atiynikiwan rurasqaykimantam yuyaymanasaq.

¹³ Diosnilláy,

rurasqaykipiqa ancha chuyam kanki.

Qamllam munayniyoq Diosqa kanki.

¹⁴ Diosnilláy,

qamllam admirakuyapaq milagrota ruranki.

Qamqa atiynikitam runakunaman reqsichinki.

¹⁵ Atiynikiwanmi runaykikunata reclamarqanki.

Jacobpa castankunatam reclamarqanki.

Joseypa castankunatam reclamarqanki.

(Samariy)

¹⁶ Diosnilláy,

lamar qocham rikurusurqanki.

Lamar qocham rikurususpayki

manchakuymanta anchata aywikacharqa.

Lamar qochapa ukunkunam katkatatarurqa.

¹⁷ Yana puyukunam loco parata chayachimurqa.

Paykunam nisyu rayokunata toqyachimurqa.

Llipyachimusqaykim tukuy hinastinman chayamurqa.

¹⁸ Muyuq wayrapim rayoykikuna toqyarqa.

Llipyaykikunam kay pachata kancharirqa.

Allpam kuyurispan katkatatarqa.

¹⁹ Lamar qochantam pasarqanki.

Achka yakuntam chimparqanki.

Yupikikunapas mana tariytam chimparqanki.

²⁰ Runaykikunatam pusarqanki.

Ovejakunata hinam qatirqanki.

Moisespiwan Aaronwanmi

qamqa pusachirqanki.

Salmo 78

Runankunapa favorinipi Diospa rurasqanmanta

Yachachinapaq Asafpa takisqan

¹ Runaykuna, yachachikuyuniya uyariyachik.

Qamkunaman nisqayta entiendeychik.

² Rikchanachiykunawanmi rimarisaq.

Ñawpaq tiempokunamantaraq

watuchikunatam horqomusaq.

³ Uyarisqaykutawan yachasqaykutam

willasqaykichik.

Abueloykupa willawasqankutam
willasqaykichik.

⁴ Mirayniykumanpas mana pakaspam willasaqku.
Alabanapaq Tayta Diospa
rurasqankunamantam willasaqku.
Atiyninwan admirakuypaq milagro
rurasqankunamantam alabasaqku.

⁵ Jacobpa castankunamanmi
Chunkantin Kamachikuyninta qorqa.
Israelpa castankunamanmi
kikinpa yachachikuyninta churarqa.
Mirayninkunaman yachachinanpaqmi
abuelonchikkunaman kamachirqa
⁶ chaynapi hamuq miraykuna yachanankupaq,
churi-wawa naceqkunapas yachanankupaq
chaynataq paykunapas mirayninkuman willanankupaq.

⁷ Chaynapim Diospi confianzankuta churanqaku.
Rurasqanmanta mana qonqaspam kasukunqaku.
Paypa kamachikuyninkunatam kasukunqaku.

⁸ Manam abuelonkuna hinañachu kanqaku.
Abuelonkuqa rumi sonqo runakunam karqaku.
Mana kasukuq runakunam paykunaqa karqa.
Diosninkupipas mana confiakuqkunam karqa.

⁹ Efrainpa mirayninkunam
flechana armayoq karqaku
ichaqa guerraman yaykuspankum
qeepamán kutirurqaku.

¹⁰ Diospa contratontam
mana kasukurqakuchu.
Yachachikuyninman hinaqa
manam kawsarqakuchu.

¹¹ Qonqarurqakum Diospa rurasqankunamanta.
Admirakuypaq kaqkunata qawachisqanmanta.

¹² Diosmi admirakuypaq milagrokunata
rurarqa abuelonkupa qayllanpi.
Chaykunatam rurarqa
Egipto nacion Zoan sutyoq lawpi.

¹³ Lamar qochatam rakirqa
chayninta pasachinanpaq.
Yakutam sayarachirqa
perqa hina kananpaq.

¹⁴ Punchawmi pusarqa puyuwan,
tukuylla tutañataq ninawan.

¹⁵ Purunpi qaqqakunatam
iskayman chitqarachirqa.

Uku-ukupi kaq yakutam
achkanpi tomaykachirqa.

¹⁶ Qaqamantam pawachimurqa
lloqla hina yakukunata
hinasspam puririchirqa
achkallaña mayukunata.

¹⁷ Chaywanpas runakunaqa sapa kutillam
huchallikurqaku Diospa contranpi.

Chunniqpim hatarirurqaku
alto-altopi kaqpa contranpi.

¹⁸ Sonqonkupim Diosta piñachirqaku.
Munasqallanku mikuytam mañakurqaku.

¹⁹ Diospa contranpim ninakurqaku kaynata:
“¿Chunniqpipas churamunmanchu mikuya?

²⁰ Qaqata waqtachiptini
yakukuna pawaramurqa.
Mayu hinam chay yakuqa
lloqlaypaq-lloqlaramurqa.
¿Ichaqa mikuytapas qowachwanchu?
¿Runakunamanqa aychatapas qoykunmanchu?”

²¹ Chayna nisqankuwanmi
Tayta Dios piñakururqa.
Jacob castapa contranpim
nina ruparirurqa.
Israel castapa contranpim
payqa rabiarurqa.

²² Chaynaqa pasakurqa Diosninkupi
mana confiakusqankuraykum.
Chaynaqa pasakurqa yanapakuyninpi
mana creesqankuraykum.

²³ Chaywanpas Diosqa puyukunatam kamachirqa.
Cielokunapa punkunkunatam kicharirqa.

²⁴ Runankunapaqmi mikuya parachimurqa.
Mikunankupaqmi trigota hina qomurqa.

²⁵ Angelkunapa mikunantam runa mikurqa.
Saksanankukama mikunankupaqmi Dios qomurqa.

²⁶ Cielomantam wayrachimurqa
intipa qespimunan lawmanta.
Atiyninwanmi pukuchimurqa
surlaw wayrata.

²⁷ Paykunapaqmi polvota hinaña
parachimurqa aychata.
Lamar qochapi aqota hinañam
parachimurqa yututa.

- ²⁸ Tiyachimurqam campamentonkupa chawpinman.
Tiyachimurqam karpankupa muyuriqninman.
- ²⁹ Saksanankukamam mikurqaku mikuyta.
Diosmi cumplichirqa munasqankuta.
- ³⁰ Munasqankupas manaraq tukuruchkaptinmi,
mikusqankupas siminkupiraq kachkaptinmi
- ³¹ paykunaman Diospa piñakuynin hamururqa.
Kallpasapa runakunatam wañurachirqa.
Israel casta mozokunatam chinkarachirqa.
- ³² Chaywanpas kasqallanmi huchallikurqaku
admirakuypaq rurasqankunapi mana creespanku.
- ³³ Waspiya hinallam paykunata chinkarachirqa.
Mancharikuypaqtam wañurachirqa.
- ³⁴ Diosmi wañurachirqa paykunamanta kaqta.
Chaymi kawsaqkuna maskapayaqku payta.
Payman kutirkuspam maskaqqku mana tukuya.
- ³⁵ Yuyarirqakum amparaqninkuqqa
Dioslla kasqanmanta.
Yuyarirqakum salvaqninkuqqa
alto-altopi kaq Dioslla kasqanmanta.
- ³⁶ Siminkuwanmi engañaqku.
Rimaspm lullakuqku.
- ³⁷ Diostaqa manam kuyarqaku
cheqap sonqowanchu.
Nitaqmi contratontapas
kasukurqakuchu.
- ³⁸ Chaywanpas Diosqa kuyapayarqam paykunata.
Payqa pampachaykurqam mana allin rurasqankuta.
Manam chinkarachirqcachu paykunataqa.
Achka kutitam asurichirqa piñakuyntintaqa.
- ³⁹ Diosmi yuyarirqa paykunaqa
wañuq runalla kasqankuta.
Yuyarirqam pasaruspan
chinkaruq wayra hinalla kasqankuta.
- ⁴⁰ Achka kutipim Diosta
mana kasukurqakuchu chunniqpi.
Llakichirrqakum payta
mana imapa kasqan purunpi.
- ⁴¹ Kasqallanmi Diosninkuta piñachirrqaku.
Israelpa chuya Diosnintam llakichirrqaku.
- ⁴² Manam yuyarirqakuchu Diospa atiyninmanta,
ñakarisqanku punchawpi rurasqanmanta.
- ⁴³ Manataqmi yuyarirqakuchu

- Egipto nacionpi milagrokuna rurasqanmantapas.
 Manataqmí yuyarirqakuchu
 Zoan lawpi admirakuypaq rurasqanmantapas.
- ⁴⁴ Mayupi yakukunatam yawarman tikrarurqa.
 Kallpaq yakukunatam yawarman tikrarurqa.
 Mana tomanankupaqmi chaynata rurarurqa.
- ⁴⁵ Kachupananpaqmi kachamurqa
 nana-nanaq tankaylluta.
 Tukurunanpaqmi kachamurqa
 achka-achka kayrakunata.
- ⁴⁶ Chakrankupi kawsayninkutam
 urukunawan tukurachirqa.
 Llamkasqankupa ruruntam
 aqarwaywan mikurachirqa.
- ⁴⁷ Uvasninkutam tukurachirqa
 runtu parawan.
 Purun higoskunatam tukurachirqa
 chickhi parawan.
- ⁴⁸ Animalninkutam wañurachirqa
 runtu parawan.
 Ganadonkutam wañurachirqa
 rayokunawan.
- ⁴⁹ Paykunapaqmi llumpayllataña piñakururqa.
 Sinchillataña rabiaruspanmi
 enemigonkunawan castigarqa.
- ⁵⁰ Piñakuyninta manaña aguantaspanmi
 peste onqoywan wañurachirqa.
 Wañuchinanpaq manaña harkakuspanmi
 peste onqoywan wañurachirqa.
- ⁵¹ Llapallan piwi churikunatam
 Egipto nacionpi wañurachirqa.
 Cam castakunapa *yachasqanpim
 paykunataqa wañurachirqa.
- ⁵² Runankunatam lloqsichimurqa
 ovejakunata hina.
 Chunniqaintam pusamurqa
 ganadokunata hina.
- ⁵³ Mana manchakunankupaqmi
 confianzayoqta pusarqa.
 Enemigonkutam ichaqa
 lamar qocha pamparurqa.
- ⁵⁴ Runankunatam pusamurqa
 sapaqchasqan allpaman.
 Runankunatam yaykuchimurqa
 vencespa qechusqan orqokunaman.

- ⁵⁵ Mana yupaychaqnin runakunatam qarqorqa.
Allpankutapas runankunamanñam suerteasca partirqa.
Israel ayllukunatam *yachanankupi kawsachirqa.
- ⁵⁶ Ichaqa alto-altopi Diosta piñachispam
paypa contranpi hoqarikurqaku.
Chunkantin Kamachikuyinkunatam
paykunaqa mana kasukurqakuchu.
- ⁵⁷ Abuelonkuna hinamá qepanchakuruspa
Diosninkuta traicionarurqaku.
Flechaqlanman flecharuq arco hinamá
Diosninkuta traicionarurqaku.
- ⁵⁸ Moqopi kaq capillankupi
adoraspankum piñachirqaku.
Mamacha-taytachankuwanmi paykunaqa
sientechirqaku.
- ⁵⁹ Chaykunata adorasqankuraykum
ancha-anchata rabiarurqa.
Israel casta runakunatam
pasaypaqta negarurqa.
- ⁶⁰ Silo llaqtapi *yachanan karpantapas
payqa saquerurqam.
Runakunawan yachanan karpantapas
payqa saquerurqam.
- ⁶¹ Enemigonkunamanmi entregaykurqa
atiynin reqsichiq baulta.
Enemigonkunamanmi entregaykurqa
sumaq kaynin reqsichiq baulninta.
- ⁶² Runankunapaqmi anchallataña rabiarurqa.
Guerrakunawanmi paykunata wañurachirqa.
- ⁶³ Paykunamanta mozokunam
kañasqa wañurullarqaku.
Doncellakunapas casamientoaqmi
manaña takillarqakuchu.
- ⁶⁴ Guerrakunapim wañururqa sacerdotenkopas.
Manataqmi waqarqachu viudankupas.
- ⁶⁵ Puñusqanmanta rikcharichkaq hinam
Tayta Diosñataq rikcharirurqa.
Sinkasqanmanta rikcharichkaq hinam
Tayta Diosñataq rikcharirurqa.
- ⁶⁶ Vencerurqam enemigonkunata.
Wiñaypaqmi penqakuyupaqta
rurarurqa paykunata.
- ⁶⁷ Negarurqam Joseypa mirayninta.
Manam akllarqachu Efrainpa castanta.

- ⁶⁸ Juda ayllutam payqa akllarqa.
Kuyasqan Sion Moqotam akllarqa.
- ⁶⁹ Hatu-hatun orqota hinam
santuariontapas rurachirqa.
Kay pachata takyachisqanta hinam
wiñaypaq takyachirqa.
- ⁷⁰ Serviqnin Davidtam payqa akllarqa.
Oveja michisqanmantam paytaqa horqomurqa.
- ⁷¹ Oveja michisqanmantam paytaqa pusamurqa.
Jacob casta runankunata michinanpaqmi pusamurqa.
Israel casta runankunata michinanpaqmi pusamurqa.
- ⁷² Chaymi Davidqa michirqa cheqap sonqowan.
Chaymi Davidqa michirqa ancha yuyaywan.

Salmo 79

Jerusalen llaqta tuñichisqa kaptin waqasqanku

Diosman Asafpa takisqan

- ¹ Diosnilláy,
mana reqsiqniki runakunam
herenciyaki allpaman yaykurunku.
Sapaqchakusqayki temploykitapas
millakupaqtanám rurarunku.
Jerusalen llaqtatapas
pasaypaqtanám purmarachinku.
- ² Serviqniki runakunapa ayantam
ullachkukunamanña mikunanpaq qoykunku.
Qanman sonqo runakunapa cuerpointam
purun animalkunamanña saquerunku.
- ³ Paykunapa yawarnintam
yakuta hinaña usurachinku.
Jerusalen llaqtapa muyuriqniinpim
chaynata rurarunku.
Manam pipas karqachu
paykuna pampaykuqninku.
- ⁴ Vecinoykupas ñoqaykutam
insultawachkanku.
Muyuriqniykupi *yachaqkunam
burlakuwachkanku.

- ⁵ Dios Taytalláy,
¿haykapikamataq qamqa piñakurunki?
¿Wiña-wiñaypaqchu qamqa piñakurunki?
¿Nina hinaraqchu qamqa ruparirunki?
- ⁶ Mana reqsisuqniki nacionkunamanyá

piñakuynikitaqa kachaykuy.
Mana mañakusuqni gobiernokunamanyá
piñakuynikitaqa kachaykuy.

- ⁷ Jacob castakunatam tukurunku.
*Yachasqanku llaqtakunatam purmarachinku.
⁸ Contraykupiqa amayá yuyariychu
abueloykupa huchallikusqankumantaqa.
Sinchi llakisqa kasqaykuraykuyá
llakipayariykullawayku ñoqaykutataqa.

- ⁹ Salvaq Diosnillayku,
sutiki ancha reqsisqa kananpaqyá yanapaykuwayku.
Salvaq Diosnillayku,
sutikiraykuyá libraspa pampachaykullawayku.

- ¹⁰ ¿Imanasqataq mana reqsiqni
runakunaqa ninman?:
“Maypitaq kachkan Diosninkuqa?” nispanku.
Serviqnikikunapa yawarninmanta
vengakusqaykitayá yachachunku.
Serviqnikikunapa yawarninmanta
vengakusqaykitayá qawaykusaqku.
¹¹ Presokunapa quejantayá uyariy.
Hatin atiynikiwanyá salvaykariy.
Wañunanpaq kaqkunatayá kawsachiy.

- ¹² Señorlláy, vecinoykutayá
qanchiskama vengakuy.
Penqayman churasusqaykimantayá
qamqa vengakuy.

- ¹³ Chayna kaptinqa kay runaykikunam
graciasta qosqaykiku.
Kay michisqayki ovejaykikunam
wiñaypaq graciasta qosqaykiku.
Lliw mirayniykupim
wiñaypaqña alaballasqaykiku.

Salmo 80

Allinña kanankupaq mañakusqan

*Takiqkunapa maestronpaq, “Amanqay hinam Diospa kamachikuyninqa
kachkan” niq tonopi Diosman Asafpa takisqan*

- ¹ Israel casta runakunapa
michiqnin Diosnilláy, uyariykuyá.
Ovejakunata hina Josey casta runakunata
pusaq Diosnilláy, uyariykuyá.

Querubinwan sutichasqa angelkunapa chawpinpi
tiyaq Diosnilláy, kanchariykuayá.

² Efrain casta runakunapa

qayllanpiyá kanchariy.

Benjamin casta runakunapa

qayllanpiyá kanchariy.

Manases casta runakunapa

qayllanpiyá kanchariy.

Atiynikita huktawan

qawachinaykipaqyá hamuwayku.

Ñoqaykuman qampuni

hamuruspayá salvaykuwayku.

³ Diosnillayku,

imayna kasqaykuta hinayá

allinyaykachiwayku.

Salvasqa kanaykupaqyá

kuyakuywan qawariykuwayku.

⁴ Llapallan Kamachiq Tayta Dios,

yupaychasqayku Tayta Dios,

kay runaykikunapa mañakusqaykuwanqa

¿haykapikamataq rabianki qamqa?

⁵ Mikuypa rantinpim mikuniku weqellata.

⁶ Vecinoykutapas qanmi atipanachinki

ñakarichiwanankupaq.

Enemigoykutapas qanmi hatarichinki

burlakuwanankupaq.

⁷ Llapallan kamachiq Diosnillayku,

ñawpaq kasqaykuman hinayá

allinyaykachiwayku.

Salvasqa kanaykupaqyá

kuyakuywan qawariykuwayku.

⁸ Egipto nacionmantam

uvas plantata hinalla horqoykamuwarqankiku.

Mana reqsiqniyku nacionkunata

qarqoruspaykim chaypi plantawarqankiku.

⁹ Uvas plantapaq monteta kichachkaq hinam
plantawarqankiku.

Chaymi allin sapichasqa

chaypi takyarqaniku.

Hina chay allpapitaqmi

enteron allpata huntarqaniku.

¹⁰ Orqokunatapas uvas planta

llantuykuchkaq hinam mirarurqaniku.
Hutun cedro sachakunatapas kallmankunawan
tapaykuchkaq hinam chutarikurqaniku.

- ¹¹ Lamar qochakamarraqmi
kallmankuna chayarurqa.
Eufrates Mayukamarraqmi
ikllisqankuna chayarurqa.
- ¹² ¿Imanasqataq chay uvas huertapa
cerconta taqmaparachinki?
- ¹³ Saqueruptikim untiparun
monte kuchikunapas.
saqueruptikim dañokurun
purun animalkunapas.
- ¹⁴ Llapallan Kamachiq Diosnillayku,
qamqa kunanyá kutiriykamuwayku.
Hanaq pachamantayá qawariykmullawayku.
Uvas plantata hinayá qawariykmullawayku.
- ¹⁵ Ñoqaykumiki kaniku
chay uvas plantasqaykiqa.
Ñoqaykumiki kaniku
atiynikiwan ikllichisqaykiqa.
- ¹⁶ Chay uvas plantaqa kañasqam kachkan.
Chay uvas plantaqa kuchusqam kachkan.
Qaqchasqaykiraykum chaynaqa kachkan.
- ¹⁷ Reynikipaq akllasqayki
runatayá yanapaykuy.
Paypa miraynintayá
atiynikiwan yanapaykuy.
- ¹⁸ Hinaptinqa qanmantam
mana rakikusaqkuchu.
Qamtaña mañakunaykupaqyá
kawsachillawayku.
- ¹⁹ Llapallan Kamachiq Diosnillayku,
ñawpaq kasqaykuta hinayá
allinyaykachiwayku.
Salvasqa kanaykupaqyá
kuyakuywan qawariykuwayku.

Salmo 81

Huchallikuptinkupas Diospa kuyapayakuyninmanta

Takiykunapa maestronpaq, Gat llaqtapi *yachaqkunapa tononwan Diosman Asafpa takisqan
¹ Takiychik kusikuywan

kallpanchaqninchik Diosman.

Kusikuymanta qapariyachik

Jacob castakunapa Diosninman.

² Alabaychik tinyawan,

miski waqaq arpachawan

hinaspa hatun arpawan.

³ Llullu killapi

cornetata tocaychik.

Poqosqa killapi

cornetata tocaychik.

Chay punchawmi

hatun fiestanchik.

⁴ Israel casta runakunapaqmi

chay decretoqa.

Jacobpa Diosninmi qorqa

chay reglamentotaaqa.

⁵ Chay kamachikuyaqa Diosmi

Josey castakunaman qorqa.

Egiptopa contranpi lloqsispanmi

chaytaqa qorqa.

Mana reqsisqaypa kayna nisqantam

uyarirqani:

⁶ Llasaq qepimantam

wasaykita samaykachirrqani.

Llasaq canastakunamantam

samaykachirrqani.

⁷ Llakikupi kaspayki

qayakamuaptikim libraykurqaki.

Rayopa toqyasqan

yana puyumantam contestamurqayki.

Meriba sutiyoq

pukyupa patanpim pruebarqayki.

(Samariy)

⁸ Runallaykuna, qamkunaman

willasqaytayá uyariwaychik.

Israelpa castankuna,

amalaya ñoqataña kasukuwaqchik.

⁹ Huk rikchaq dioskunaqa

amam kapuskunkichikchu.

Huk rikchaq dioskunataqa

amam adorankichikchu.

¹⁰ Yupaychasqaykichik

Tayta Diosmi

ñoqaqa kani.

Egipto nacionmanta horqomusuqnikichikmi

ñoqaqa kani.
 Mallqonkunata maman mikuchichkaq hinam
 qamkunatapas mikuchisqaykichik.
 Simikichikta kichariptikichikmi
 qamkunatapas mikuchisqaykichik.

- ¹¹ Ichaqa runaykunam
 mana uyariwarqakuchu.
 Israel castakunam
 mana chaskiwarqakuchu.
- ¹² Chayraykum munaysapa
 kayninkupi saquerurqani.
 Munasqankupiña kawsanankupaqmi
 chaynata saquerurqani.
- ¹³ Sichu runaykuna ñoqapa nisqayta
 uyariwanman karqa,
 sichu Israel castakuna nisqayman hinalla
 kawsanman karqa,
- ¹⁴ hinaptinqa chayllachá enimigonkuta
 venceruymen karqa,
 hinaptinqa ñakarichiqnin runakunatachá
 castigayman karqa.
- ¹⁵ Ñoqa Tayta Diosta cheqniqniyunkunam
 manchakuspa humillakunmanku karqa.
 Wiña-wiñaypaqchá paykunataqa
 castigayman karqa.
- ¹⁶ Runaykunatam allinnin trigota
 mikuchiymen karqa.
 Qaqakunapi avejapa miskinwanmi
 saksachiyman karqa.

Salmo 82

Juezkunaman Tayta Diospa rimapayasqan

Diosman Asafpa takisqan

- ¹ Diosmi hatun huñunakuypi sayachkan.
 Juezkunapa chawpinpim sentenciaspa nichkan:
- ² ¿Haykapikamataq
 mana allinllata arreglankichik?
 ¿Haykapikamataq
 mana allin ruraqkunaman sayapakunkichik?
 (Samariy)
- ³ Wakchapaqwan mana piyniyoqpaqyá
 allinta arreglayschik.
 Ñakariqpaqwan mana imayoqpaqyá

allinta ruraychik.

⁴ Wakchatawan llakisqatayá

lluptichiychik.

Mana allin ruraqkunamantayá

defiendeychik.

⁵ Qamkunaqa manam imatapas yachankichikchu.

Tutayaypi purispam mana entiendenkichikchu.

Naciontapas manam takyachinkichikchu.

⁶ Ñoqam nirqaykichik

qamkunaqa dioskuna kasqaykichikta,

llapallaykichik alto-altopi kaqpa

churinkuna kasqaykichikta.

⁷ Chaywanpas wakin

kamachikuq hinam

qamkunaqa wañurunkichik.

Chaywanpas wakin

runakuna hinam

qamkunaqa chinkarunkichik.

⁸ Diosnilláy, hatarispaykiyá juzgay.

Kay pachapi runakunatayá juzgay.

Llapallan nacionkunapa dueñon

kasqaykiraykuyá juzgay.

Salmo 83

Israel nacionpa enemigonkuna tukusqa kananpaq mañakusqan

Diosman Asafpa takisqan

¹ Diosnilláy, amayá

qamqa samaykuychu.

Diosnilláy, amayá

mana rimariqqa kaychu.

Diosnilláy, amayá

qamqa upallakuruychu.

² Enemigoykikunam qaparkachachkanku.

Cheqnisuqnikikunam hoqarikurunku.

³ Runaykikunapa contranpim

engañollata rimanakurunku.

Nanachikusqaykikunapa contranpim

pakasqallapi rimanakurunku.

⁴ Paykunam ninakurunku:

Rispayá Israel nacionta

tukuramusunchik, nispa.

Manaña nacion kananpaqyá

tukuramusunchik, nispa.
 Sutinpas qonqasqa kananpaqyá
 tukuramusunchik, nispa.

⁵ Contraykipim huk sonqolla
 yachanarachikunku.
 Contraykipim paykunaqa
 contratota rurarunku.

⁶ Paykunam karqa
 Edom casta tropakunawan
 Ismael casta tropakuna,
 Moab casta tropakunawan
 Agar casta tropakuna,

⁷ Gebal casta tropakunawan
 Amon casta tropakuna,
 Amalec casta tropakunawan
 Filistea casta tropakuna
 hinospa Tiro llaqta tropakuna.

⁸ Asiria tropakunapas
 paykunamanmi hukllawakurunku.
 Lot casta runakunapa
 kallpanchaqninñam rikurirunku.
 (Samariy)

⁹ Madian runakunata hinayá castigay.
 Kamachikuq Sisarata hinayá castigay.
 Rey Jabinpa tropankunata hinayá castigay.
 Cison Mayupi rurasqaykita hinayá castigay.

¹⁰ Endor lawpim chinkachisqa karqaku.
 Chakrapaq wanu hinañam rikurirurqaku.

¹¹ Rey Orehta hinayá
 kamachiqinkutapas wañuchiay.
 Rey Zeebta hinayá
 kamachiqinkutapas wañuchiay.
 Rey Zebata hinayá
 reqsisqa jefenketapas wañuchiay.

¹² Chay reykunam kaynata ninakurqaku:
 Diospa qosqan allpatayá
 dueñochakurusun, nispangu.

¹³ Diosnilláy,
 muyuq wayra hinayá
 paykunataqa aparuy.
 Wayrapa apasqan qopata hinayá
 paykunataqa aparuy.

¹⁴ Monteta nina rupachkaq hinayá,
 orqopi ichu rupaspa lenguachkaq hinayá,

- ¹⁵ sinchi parayoq wayraykiwan
qatikacharuy paykunata.
Sinchi parayoq wayraykiwan
mancharirachiy paykunata.
- ¹⁶ Dios Taytalláy,
paykunatayá penqayman churaruy.
Manchakusunaykipaqyá penqayman churaruy.
- ¹⁷ Wiña-wiñaypaqyá penqayman
churasqa kachunku.
Wiña-wiñaypaqyá
mancharisqa kachunku.
Penqayman churaruptikiyá
wañuruchunku.
- ¹⁸ Sutikiqa Tayta Dioslla
kasqantayá yachachunku.
Kay pachapa altonpiqa qamlla
kasqaykitayá yachachunku.

Salmo 84

Diospa templonman riy munasqan

*Takiqkunapa maestronpaq, Gat llaqtapi *yachaqkunapa tononwan,
Diosman Coreypa mirayninkunapa takisqan*

¹ Llapallan Kamachiq Dios Taytalláy
imayna kuyayllapaqmi *yachakunayki lugarqa!

² Anchamat munani, Dios Taytalláy,
qampa templollaykipa pationkunapi kaytaqa.
Wañurinaykamam munallachkani chaytaqa.
Sonqoypi kusisqam Kawsaq Diosnilláy,
tukuy cuerpo ywanmi takimullasaq qanmanqa.

³ Llapallan Kamachiq Dios Taytalláy,
pichinchuruchallas pas qesachallantam rurakun.
Wayanakuychapas, Rey Diosnilláy,
altarniki chimpanpim mallqochallanpaq rurakun.

⁴ iMayna kusisqamya
templollaykipi *yachaqqqa!
Mana samaykuspam
alabasunki qamtaqa.

(Samariy)

⁵ iMayna kusisqamya
qamllapi kallpanchakuqqa,
tempolykimapas riy munaq runakunaqa!

⁶ “Waqay” Wayqontaña puriypaq-puriptinkupas

wayqom yakuyoqman tikraysiaq-tikrakurunqa,
tarpuy pararaqmi pozoman huntaykurunqa.

⁷ Aswan-aswanraqmi
kallpata hapillanqaku.
Sionpim Diospa ñawpaqninpiraq
rikurinqaku.

⁸ Llapallan Kamachiq Dios Taytalláy,
mañakusqayta uyariykullaway sumaqta.
Jacobpa Dios Taytallan, qampuniyá
tukuy mañakusqayta atiendeykuway sumaqta.
(Samariy)

⁹ Reynillaykutaqa yanapaykuyá.
qampaq aceitewanraq sapaqchaykusqaykirayku.

¹⁰ Waranqantin punchaw huklawpi kanaymantaqa
chulla punchawllapas patioykim aswan allinqa.
Huchallikuqlapa kasqanpi kanaymantaqa
templo punkuykiwan cuentallikumi allinqa.

¹¹ Inti hinaraqmi kanchaypaq-kanchariykuwan.
Imamantañapas harkaqqiyimi Taytallay Diosqa.
Ancha reqsisqatam ruraypaq-ruraykullawan.
Kuyakuynillantam qoykuwan Taytallay Diosqa.
Paypa munasqanpi allinneq kawsaqmantaqa
manam qechunqachu qoykusqan allin kaqtaqa.

¹² Llapallan Kamachiq Dios Taytalláy
imayna kusisqallañam qampi confiakuqkunaqa!

Salmo 85

iDios Taytalláy, salvaykullawayku!

Takiqkunapa maestronpaq, Diosman Coreypa mirayninkunapa takisqan

¹ Dios Taytallayku,
allpaykitam favorecerqanki.
Jacobpa castan presokunamat
kutichimurqanki.

² Runaykikunapa mana allin rurasqantam
pampachaykurqanki.
Paykunapa llapa huchallikusqantam
pakaykurqanki.
(Samariy)

³ Llapa piñakuyunikitam anchurirachinki.
Hatun rabiakuyunikitam asurirachinki.

- ⁴ Salvaq Diosnillayku,
ñooqaykutayá kutirichiwayku.
Contraykupi piñakuynikita
amachaspayá kutirichiwayku.
- ⁵ ¿Wiñaypaqchu contraykupi piñakunki?
¿Mirayniyukupapas contranpichu rabiakunki?
- ⁶ Runaykikunataqa ɬmanachum
kaqlamanta kallpanchawankikuman?
Runaykikuna kusikunaykupaqq
ɬmanachum kallpanchawankikuman?
- ⁷ Dios Taytallayku, kuyapayariyullawaykuyá.
Dios Taytallayku, salvaykullawaykuyá.
- ⁸ Tayta Diospa nisqantam uyarisaq ñoqaqa.
Runakunamanmi hawkáña kanankupaq rimanqa.
Payman sonqo runakunamanmi rimanqa.
Sonso hina manaña ruranankupaqmi rimanqa.
- ⁹ Cheqaptapunim Diosqa hichpallapi kachkan
respetaqpinkunata salvananpaq
chaynapi allpanchikpi
ancha reqsisqa kananpaq.
- ¹⁰ Tayta Diospa kuyapayakuyninwan
cumpliq kayninqa tupanakunpunim.
Allin ruraq kayninwan
hawkayachikuq kayninqa hukllawanakunpunim.
- ¹¹ Tayta Diospa cumpliq kayninqa
kay pachapi suti reqsiyllum kanqa.
Tayta Diospa allin ruraq kayninqa
hanaq pachamantam reqsichimusqa kanqa.
- ¹² Tayta Diosmi allinkunata qonqa.
Allpanchikmi sinchita rurunqa.
- ¹³ Diospa ñawpaqnintaqa
allin rurasqanmi rinqa.
Chayninta purinanpaqmi
ñanta alistanqa.

Salmo 86

Yanapananpaq Diosta mañakusqan

Davidqa mañakusqan

- ¹ Dios Taytalláy, uyariyullawayá.
Dios Taytalláy, contestaykullawayá.
Ñakariyipim kallachkani.
Llakikupim kallachkani.
- ² Qanman sonqollaña kallasqayraykuyá

waqaychaykuway.
 Qanman hapipakuq serviqlaykitayá
 salvaykullaway.
 Qamlla Diosnillayqa kasqaykiraykuyá
 salvaykullaway.

³ Señorlláy, llakipayariykullaway.

Tukuy tiempopim qayakamullayki.

⁴ Kay serviqnikitayá kusiriykachillaway.

Señorlláy, qamtam mañakullayki.

⁵ Señorlláy, hucha pampachaykuq

allin sonqom qamqa kanki.

Llapallan qayakusuqnika

kuyapayaykuqmi qamqa kanki.

⁶ Dios Taytalláy,

mañakullasqaytayá uyariykullaway.

Ruegakullasqaytayá chaskiykullaway.

⁷ Sasachakuypi kaspaymi qayakamullayki.

Qamqa qayakamusqaytam contestaykuwanki.

⁸ Señorlláy, qam hina

Diosqa manam kanchu.

Rurasqaykikunata hinaqa

manam pipas ruranchu.

⁹ Señorlláy, nacionkunapi

llapallan runakunatam unancharqanki.

Paykunam adoraqniki hamuspanku

sutikimanta yupaychasunki.

¹⁰ Qamqa sinchi atiyniyoqmi kanki.

Admirakuypaq kaqkunatam ruranki.

Sapallaykim qamqa Dios kanki.

¹¹ Dios Taytalláy,

munasqaykiman hina

kawsaytayá yachachillaway.

Yachachisqaykiman hina

puriytayá yachachillaway.

Qamtaña respetanaypaqyá

iskayrayaq sonqoyta hukllaway.

¹² Señor Diosnilláy,

tukuy sonqoywanmi alabasqayki.

Wiñaypaqmi qamta yupaychasqayki.

¹³ Ñoqallaytaqa ancha-anchatam

kuyapayawanki.

Wañusqakunapa kasqanmantam

libraykuwarqanki.

¹⁴ Diosnilláy,
hoqarikuq runakunam
ñeqallayta atacawachkanku.
Manchakuypaq runakunam
wañurachiwayta munachkanku.
Paykunaqa qanmantapas
mana piensariqmi kanku.

¹⁵ Señorlláy,
qanmi ichaqqa kanki llakipayakuq.
Diosnilláy,
qanmi ichaqqa kanki kuyapayakuq.
Qamqa kanki anaq piñakuqmi.
Qamqa kanki ancha kuyakuqmi.
Qamqa kanki confiakuna Diosmi.

¹⁶ Qawarimuspaykiyá llakipayariykullaway.
Kay serviqnikitayá kallpanchaykullaway.
Serviqnikipa wawantayá salvaykullaway.

¹⁷ Allinniypaqyá milagrota ruraykuy.
Cheqniqniy kunapas qawanana paqyá
ruraykuy.
Cheqniqniy kunapas penqarikunankupaqyá
ruraykuy.
Dios Taytalláy, qanmi
ñeqataqa yanapaykuwarqanki.
Dios Taytalláy, qanmi
ñeqataqa consuelaykuwarqanki.

Salmo 87

Jerusalen llaqtata Dios kuyasqanmanta

Diosman Coreypa mirayninkuna takisqan

¹ Sapaqchasqan moqopim

Tayta Dios cimientarqa.

Jerusalen llaqtatam

chaypi hatarichirqa.

² Jacob casta runakunapa

*yachasqankumantapas mastataqa

Sion llaqtapa zaguanninkunatam

kuyan Tayta Diosqa.

³ Yaw Diospa llaqtan,

sumaqlaña palabrukunatam

qanmanta ninku.

Sumaqlaña kaqkunatam

qanmanta rimanku.

(Samariy)

⁴ Diosmi kaynata nin:

Reqsiwaqniy nacionkunamantam rimasaq.

Rahabwan sutichasqa Egipтомантам rimasaq.

Babilonia nacionmantawan Filistea

nacionmantam rimasaq.

Tiro llaqtamanta hinaspa Cus

nacionmantam rimasaq.

“Sion llaqtapim nacerqa

reqsiwaqniykunaqa”

nispam rimasaq.

⁵ Sonqomantamá wakinñataq ninqaku:

Kay-wak runam Sionpi nacerqaku, nispa.

Alto-altopi kaq Diosmi

chay llaqtata takyachinqa, nispa.

⁶ Tayta Diosmi runakunamanta qellqanqa:

Sion llaqtapim kay runapas nacerqa,

nispamni qellqanqa.

(Samariy)

⁷ Takiqkunawan tusuqkunam ninku:

Sion llaqtayoqlam kaniku, nispanku.

Salmo 88

Wañuy patanpiña kaspa mañakusqan

*Takiqkunapa maestronpaq. “Llakisqallaña ñakariymana” tonopim Coreypa
mirayninmanta kaq Ezra casta Heman qellqarqa kay yachachikuy takita.*

¹ Dios Taytalláy, punchawmi qayakamullayki.

Salvaq Diosnilláy, tutanmi qayakamullayki.

² Mañakamusqaytayá chaskiykullaway.

Qayakamusqaytayá uyariykuway.

³ Pasa-pasaypaqtañam ñakarillachkani.

Wañuypapas patanpiñam kallachkani.

⁴ Pampanapaq hinañamyá kallachkani.

Eqo mana kallpayoqñam kallachkani.

⁵ Wañusqakunawan wischusqañam

ñoqqaq kachkani.

Guerrapi wañuruq pampasqa

hinañam kachkani.

Paykuna hinam

mana yuyarisqaykiña kachkani.

Paykuna hinam

mana yanapasqaykiña kachkani.

⁶ Uku-uku uchkumanmi wischuykuwanki.

Tutayaq ukumanraqmi wischuykuwanki.

⁷ Ñoqaqa kachkani

piñakuyunikipa ñitisqan hinaraqmi.

Ñoqataqa ruraruwanki

llapa olakunapa pampasqanta hinaraqmi.

(Samariy)

⁸ Reqsisqaykunatam ñoqamanta karuncharuwanki.

Paykunapa millakunantañam ruraruwanki.

Preso hina manaña lloqsiqtam ruraruwanki.

⁹ Chaynapim ñoqaqa ñawsayaruchkaniña.

Anchata waqaspaymi ñawsayaruchkaniña.

Dios Taytalláy,

sapa punchawmi qayakamullayki.

Qanmanmi makillayta hoqarimullayki.

¹⁰ ¿Wañusqakunapaqchu ruraruwaq milagroykikunata?

¿Icha wañuqkunachu qosunkiman graciasta?

(Samariy)

¹¹ ¿Sepulturapichu

kuyakuyunikimanta rimanqaku?

¿Wañusqakunapa kasqanpichu

confianza kasqaykimanta rimanqaku?

¹² ¿Sinchi tutayapichu

milagroykikunata yachanqaku?

¿Manaña imapas yuyarina sitiopichu

allin rurasqaykimanta yachanqaku?

¹³ Dios Taytalláy,

ñoqam ichaqa qayakamullayki.

Tutapaymantam mañakamullayki.

¹⁴ Dios Taytalláy

¿imanasqataq qepanchakuruwanki?

¿Imanasqataq ñoqamanta pakakurunki?

¹⁵ Mozo kasqaymantam ñoqaqa ñakarirqani.

Wañuy patanpiñam ñoqaqa rikurirurqani.

Mancharichiaptikim

mosqoypi hinaña rikurirurqani.

¹⁶ Ñoqapaq rabiakusqaykim hayparullawanña.

Mancharichiwasqaykim chinkarachiwachkanña.

¹⁷ Tukuy punchaw yakupa

muyurusqan hinam kallachkani.

Chay yakupa pasaypaq

chawpicharusqan hinam kallachkani.

¹⁸ Kuyawaqniykunatam karuncharurqanki.
 Amigoykunatam ñoqamanta karuncharurqanki.
 Tutayayllatañam amistadniyapaqpas churaykapuwanki.

Salmo 89

Davidwan Dios contrato rurasqanmanta

Yachachinanpaq Ezra casta Etanpa yachachikuy takisqaq

- ¹ Dios Taytalláy,
 kuyapayakuq kasqaykimantam
 wiñaypaq takisaq.
 Confiakunapaq kasqaykimantam
 tukuy tiempopi willakullasaq.
- ² Allin cimientasqa wasi hinam
 qamqa wiñaypaq kuyapayakuq kanki.
 Allin takyachisqa cielokuna hinam
 qamqa wiñaypaq confiakuna kanki.
- ³ Qanmi nirqanki:
 Akllasqaywanmi contratota rurarqani, nispa.
 Serviqniy Davidmanmi prometerqani, nispa.
- ⁴ Ñoqaqa paymanmi prometerqani:
 “Miraynikunatam rey kanankupaq
 wiñaypaq takyachisaq” nispa.
 “Rantikipi wiñaypaq gobiernanankupaqmi
 churaykusaq” nispa.
- (Samariy)

- ⁵ Dios Taytalláy,
 hanaq pachapi kaqkunam
 milagroykikunamanta alabasunki.
 Sapaqchasqaykikuna huñunakuptinkum
 confiakunapaq kasqaykimanta alabasunki.
- ⁶ Dios Taytalláy,
 cielokunapi kaqkunamantaqa
 ¿pitaq igualasunkiman?
 Diospa churinkunamantaqa
 ¿pitaq rikchakusunkiman?
- ⁷ Sapaqchasqakuna huñunakuptinkum
 qayllaykipi katkatatachinki.
 Muyuriqnikipi kaqkunamantapas
 aswan manchakuypaqmi kanki.

- ⁸ Llapallan Kamachiq Dios Taytalláy
 ¿pitaq qam hina atiyinyoqqa kanman?
 Dios Taytalláy ¿pitaq qam hina

- tukuypi confiakuna Diosqa kanman?
- ⁹ Qanmi hoqarikuruq lamar qochapi munaychakunki.
Qamqa hatun olankunatam tanirachinki.
- ¹⁰ Rahabwan sutichasqa Egipto naciontam
guerrapi peleaqta hina vencerurqanki.
Hatin atiynikiwanmi
enemigoykikunata chequerachirqanki.
- ¹¹ Qampam cielokunapas.
Qampam kay pachapas.
Kay pachataqa qanmi unancharqanki.
Tukuy imankunatapas qanmi unancharqanki.
- ¹² Norte lawpi kaqkunataqa
qanmi unancharqanki.
Surlawpi kaqkunataqa
qanmi unancharqanki.
Tabor Moqom kusikuspa alabasunki.
Hermon Orqon kusikuspa alabasunki.
- ¹³ Atiyniyoqmi qampa brazoykiqa.
Kallpayoqmi qampa makikiqa.
Tukuy venceqmi alleq makikiqa.
- ¹⁴ Gobiernaspaykiqa allintapunim ruranki.
Gobiernaspaykiqa allintapunim arreglanki.
Gobiernaspaykiqa sutillatam kuyapayakunki.
Sutilla confiakunam qamqa kanki.
- ¹⁵ Dios Taytalláy
imayna kusisqam
yachaywan alabasuqniki runakunaqa!
iMayna kusisqam
kancharichkaq qayllaykipi kawsaqkunaqa!
- ¹⁶ Paykunam tukuy tiempopi
sutikirayku kusikunku.
Allinkuna rurasqaykiraykum
hoqarisqa kanku.
- ¹⁷ Paykunataqa atiynikiwanmi sumaqchanki.
Favorникиан kallpanchaqniyukum qamqa kanki.
- ¹⁸ Tayta Diospam munaychakuqninchikqa.
Israelpa Chuya Diosninpam reyninchikqa.
- ¹⁹ Revelawaspaykim huk kutipi rimarqanki.
Qanman sonqo runakunamanmi nirqanki:
Valeroso soldadoytam yanaparqani.
Runaykunamanta akllasqaytam hatuncharqani.
- ²⁰ Ñoqapa serviqniy Davidtam tarirqani.
Rey kananpaqmi aceitewan sapaqcharchqani.
- ²¹ Atiyniywanmi paytaqa takyachisaq.

- Atiyniywanmi paytaqa kallpanchasaq.
- ²² Enemigonkunaqa manam paytaqa atacanqachu.
Mana allin runakunaqa manam ñakarichinqachu.
- ²³ Enemigonkunatam qayllanmanta chinkarachisaq.
Cheqninqinkunatam ñoqaqa wañurachisaq.
- ²⁴ Confiakuwananpaqmi paytaqa churasaq.
Paytaqa ñoqam kuyapayasaq.
Sutiyraykum atiyniyoqta rurasaq.
- ²⁵ Lamar qochamantaraqmi
munaychakunarpaq churasaq.
Mayukunapa kasqankamaraqmi
munaychakunarpaq churasaq.
- ²⁶ Paymi kaynata qayakuwanqa:
“Qanmi taytay kanki” nispa.
“Qanmi Diosniy kanki” nispa.
“Amparaykuqniymi qamqa kanki” nispa.
“Salvaqniymi qamqa kanki” nispa.
- ²⁷ Piwi churipa derechontam ñoqaqa qosaq.
Kay pachapi reykunapa hawanpim churasaq.
- ²⁸ Payta kuyaspam
prometesqayta cumplisaqpuni.
Paywan contratoytam
mana faltaspay cumplisaqpuni.
- ²⁹ Mirayninkunatam wiñaypaq gobier nachisaq.
Hanaq pacha kanankamaqa
gobierntam takyachisaq.
- ³⁰ Sichu paypa mirayninkuna kamachiku niyta
saqeruptinkuqa,
sichu kamachisqayman hina
mana kawsaptinkuqa,
- ³¹ sichu decretoykunata sarutyaptinkuqa,
sichu kamachiku niytkunata
mana kasukuptinkuqa
- ³² mana kasukusqankumantam varawan castigasaq.
Mana allin rurasqankumantam azotewan castigasaq.
- ³³ Chaywanpas kuyapayaku niytaqa
manam qechurusaqchu.
Chaywanpas cheqap rimasqaytaqa
manam negarusaqchu.
- ³⁴ Contratoytaka manam pakisaqchu.
Rimasqaytaqa manam tikrasaqchu.
- ³⁵ Chuya kasqayraykum huk kutillata
jurarqani ñoqaqa.
Manataqmi Davidtaqa
llullakusaqchu ñoqaqa.

³⁶ Mirayninkunam wiñaypaq gobiernanqa.

Ñawpaqniypi inti hinam gobiernon kanqa.

³⁷ Gobiernonmi killa hina

takyachisqa kanqa.

Puyukunapi testigo hinam
gobiernon kanqa.

(Samariy)

³⁸ Chaywanpas piñakuruspakim

reypaq churasqaykita qepanchakururqanki.

Chaywanpas piñakuruspakim

aceitewan sapaqchasqaykita wischupakururqanki.

³⁹ Serviqnikiwan contrato rurasqaykitam

mana kaqman churarunki.

Paypa coronantapas

pampakamarraqmi wischurunki.

⁴⁰ Mankaparurqankim murallankunata.

Purmarachirqankim llaqtankunata.

⁴¹ Llapallan pasaqqunam suwakunku.

Vecinonkunam paytaqa burlakunku.

⁴² Contranpi kaqkunatam kallpancharunki.

Llapallan enemigonkunatam kusirachinki.

⁴³ Laqoyarachinkim espadanpa filontapas.

Manam sayarichirqankichu guerrapipas.

⁴⁴ Sumaqllaña kaynintam tukurachirqanki.

Paypa gobiernontam tukurachirqanki.

⁴⁵ Mozo kaynintam menosyarachirqanki.

Penqaymanmi paytaqa churarurqanki.

(Samariy)

⁴⁶ Dios Taytalláy ¿wiñaypaqchu pakakurunki?

¿Wiñaypaqchu nina hina ruparinqa piñakuyniki?

⁴⁷ Amayá qonqaychu

wataykunaqa pisilla kasqanta,

unanchasqayki runaqa

yanqallapaq kawsasqanta.

⁴⁸ ¿Pi runaraq

kawsaspa mana wañuqqa kanman?

¿Pi runaraq

wañusqakunapaq kasqanmanta librakunman?

(Samariy)

⁴⁹ Señorlláy ¿maytaq ñawpaq tiempopi

kaq kuyakuyники?

¿confiakunapaq kasqaykirayku

Davidman juramentasqayki?

- ⁵⁰ Señorlláy,
yuyariyá kay serviqnikikunataqa
insultawasqankuta.
Yuyariyá achkallaña runakunapa
insultawasqankuqa sonqoykupi kasqanta.
- ⁵¹ Dios Taytalláy,
chaynatam enemigoykikuna insultawanku.
Aceitewan sapaqchasqaykitam insultawanku.
Tukuy ima rurasqaypim insultawanku.
- ⁵² ¡Tayta Diosyá alabasqa kachun!
¡Wiña-wiñayapaqyá chayna kachun!

TAWA KAQ LIBRO (90-106)

Salmo 90

Runakunaqa pisi watalla kawsasqanmanta

Diospa runan Moisespaa mañakusqan

- ¹ Señornillayku, yachanayku
wasi hinam
qamqa kanki.
Yachakunayku wiñayapaqña
wasi hinam
qamqa kanki.
- ² Orqokunata manaraqpas rikuriykachichkaspaykim,
allpa pachata manaraqpas rikuriykachichkaspaykim,
tukuy imanta manaraqpas rikuriykachichkaspaykim
wiña-wiñayapaq qamqariki Diosllapuni kallachkanki.
- ³ Runatam ñutuypaq ñuturullanki.
Allpayaychik, nispamya nirunki.
- ⁴ Qampaqa waranqa watakunapas
qayna punchaw pasaruq hinallam.
Qampaqa waranqa watakunapas
kimsa hora tutapi hinallam.
- ⁵ Lloqllapa apasqan hinatamiki
runataqa chinkarachillanki.
Puñuya chinkachiq hinallamiki
vidantaqa chinkarachillanki.
Tutapay iklliruq pastota hinam
vidantaqa rikurirachinki.
- ⁶ Tutapay ikllispam payqa waytarun.
Tardenñataqmi qawispa chakirun.

- ⁷ Piñakuruspakim llapaykuta
tukurupaq-tukuruwankiku.
Rabiakuruspakim mosqoypi hina
qamqa rikurirachiwankiku.
- ⁸ Pasaypaq hukmanlla rurasqaykutam
ñawikiwan qamqa qawaykurullanki.
Huchallaykutapas sutillatam
qamqariki rikuriykachinki.
- ⁹ Piñakuruptikim vidallaykupas
pasaypaqta tukurullachkanña.
Runapa samaynin hinallataqmi
vidaykuqa chinkarullachkanña.
- ¹⁰ Runapa kawsaypaq-kawsasqaykuqa
qanchis chunka watallañamiki.
Allinta takyaqqa kawsallaniku
pusaq chunka watallañamiki.
Ichaqa chaywanpas chay wataykuqa
llakikuywan sasachakuyllañam.
Chay watakunaqa chayllam pasarun.
Vidaykupas chaynam chinkaykurun.

- ¹¹ Piñakuynikipa rawrasqantaqa
manam pipas entiendellanmanchu.
Manchakuyllapaqña rabiaykitaqa
manam pipas entiendellanmanchu.
- ¹² Vidayku tukuruq kallasqantaqa
qampunitaq yachachillawayku.
Yuyawan ñoqayku kawsanaykupaq
qampuniña yachachillawayku.

- ¹³ Dios Taytalláy,
ama unamuspayá kutirikamullawayku.
Kay serviqnikikunatayá llakipayarillawayku.
- ¹⁴ Achikyamuptinyá kuyakuynikiwan huntaykuwayku.
Kawsanaykukamam kusisqa takisaqku.
- ¹⁵ Ñakarichiwasqaykiku punchawkunaman hinayá
kusirichillawayku.
Mana allin watakuna kawsasqaykuman hinayá
kusirichillawayku.
- ¹⁶ Serviqnikikunamanyá
rurasqaykuna rikurichun.
Mirayninkumanyá
sumaq kayniki rikurichun.
- ¹⁷ Señor Diosnillayku,
favorecewaykuyá
tukuy rurasqayku allin lloqsinanpaq.

Favorecewaykuyá
tukuy rurasqayku chayna kananpaq.

Salmo 91

Tayta Diosllam amparakunanchikqa

¹ Alto-altopi kaqpa pakaykusqanmi,
Tukuy Atiyniyoqpa llantuykusqanmi

² Tayta Diosta nini:

Pakakuna wasi hinam
qamqa kanki, nispa.
Amparakuna wasi hinam
qamqa kanki, nispa.
Diosnilláy, ñoqqa
qampim confiakusaq, nispa.

³ Pakasqa toqlamantam
payqa libraykusunki.
Wañuchiq onqoymantam
payqa libraykusunki.

⁴ Purankunawan hinam
payqa pakaykusunki.
Raprankunapi hinam
payqa amparasunki.
Confiakunapaq kallasqanmi
harkaykusunki.
Harkachikuna arma hinam
harkaykusunki.

⁵ Manam manchakunkichu
tutayaypi kaqtapas.
Manam manchakunkichu
punchaw flechasqamantapas

⁶ nitaq tutapi puriq onqoymantapas
nitaq rupaypi wañuchiq pestemantapas.

⁷ Ladoykipim waranqa runa wañunqa.
Alleqnikipim chunka waranqa wañunqa.
Manam imanasunkichu qamtaqa.

⁸ Qamqa mana allinkunatam
qawaylla-qawanki.
Mana allin ruraqkunapa
castigontam rikunki.

⁹ Tayta Diosta pakaykusuqnikipediaq
churasqaykiraykum,
Alto-altopi Kaqta *yachanayki wasipaq
hapisqaykiraykum

- ¹⁰ ima mana allinpas
mana imanasunkichu,
nitaqmi onqoypas
wasikiman chayamusunkichu.
- ¹¹ Qamraykum angelinkunata kamachinqa
mayta riptikipas waqaychasunaykipaq.
- ¹² Paykunam hapisunki rumiman
chakikita mana takakunaykipaq.
- ¹³ Leonkunapa, culebrakunapa
kasqantam purinki.
Uña leonkunatam, venonoyoq
culebrakunatam sarunki.
- ¹⁴ Tayta Diosmi nin:
Ñoqata kuyawasqanraykum
ñoqapas payta librasaq.
Ñoqata reqsiwasqanraykum
seguro sitiopi churasaq.
- ¹⁵ Qayakamuwaptinmi ñoqa contestasaq.
Sasachakuyninpim payta yanapasaq.
Libraspaymi reqsisqata rurasaq.
- ¹⁶ Unay watakunatam kawsachisaq.
Pay salvasqaytam qawachisaq.

Salmo 92

Diospa kuyapayakuyninmanta

Samana punchawpi Diosman takinapaq

- ¹ Dios Taytalláy
imayna sumaqmi qanman gracias qoyqa!
Alto-altopi kaq Diosnilláy
imayna sumaqmi qanman takiyqa!
- ² iMayna sumaqmi tempranonpas
kuyapayakuynikimanta willakuyqa!
iMayna sumaqmi tutankunapas
confiakunapaq kasqaykimanta willakuyqa!
- ³ iMayna sumaqmi charangowanraq takiyqa!
iMayna sumaqmi hatun arpawan takiyqa!
iMayna sumaqmi taksa arpawan takiyqa!

- ⁴ Dios Taytalláy,
rurasqaykikunawanmi ñoqallayta kusichiwarqanki.
Rurasqaykikunamantam kusikuywan takichiwanki.
- ⁵ Dios Taytalláy
imayna hatunmi rurasqaykikunaqa!

iMayna sasam piensasqaykikunaqa!

⁶ Asno runallam
chaykunataqa mana yachanchu.
Sonso runallam
rurasqaykikunataqa mana entiendenchu.

⁷ Mana allin runakunam
qora hina ikllirimun.
Mana allin runakunam
qora hina waytarimun.
Chaywanpas chinkachisqam kanqaku.
Wiñaypaq chinkachisqam kanqaku.

⁸ Dios Taytalláy,
qanmi ichaqa alto-altopi kachkanki.
Qanmi ichaqa wiña-wiñaypaq kachkanki.
⁹ Dios Taytalláy, enemigoykikunaqa
chinkachisqamá kanqaku.
Llapallan mana allin ruraqkunaqa
cheqechisqamá kanqaku.

¹⁰ Qanmi ichaqa kallpanchaykuwanki.
Kallpasapa torota hinam kallpanchaykuwanki.
Fino aceitewanmi talliykuwanki.

¹¹ Wateqawaqniykunapa vencechikusqantam rikuykusaq.
Daño ruraqniykunapa vencechikusqantam uyarisaq.

¹² Allin ruraq runaqa
palmera sacha hinam mastarikun.
Allin ruraq runaqa
Libano monte cedro hinam chutarikun.

¹³ Tayta Diospa templonpi plantasqa hinam kachkan.
Diosninchikpa templonpa pationpim wiñachkan.

¹⁴ Chay sachaq machuyaruspanpas
ruruyoqmi kanqa.
Chay sachaq hatu-hatun
rapisapallañam kanqa.

¹⁵ Chaynapim willakunqaku
Tayta Diosqa amparaqniy kasqanta.
Chaynapim willakunqaku
Tayta Diosqa mana faltayoq kasqanta.
Chaynapim willakunqaku
payqa mana huchayoq kasqanta.

Salmo 93

Tayta Dios Rey kasqanmanta

¹ Tayta Diosmi gobier nachkan.
 Rey hina pachasqam kachkan.
 Tayta Diosqa atiyninwanmi chumpikuchkan.
 Payqa kay pachatam takyachirqa.
 Mana suchunanpaqmi takyachirqa.

² Dios Taytalláy,
 chay tiempomantaraqmi takyachkan gobiernoyki.
 Qamqa wiña-wiñayapaq kaqmi kanki.

³ Dios Taytalláy,
 mayukunam hoqarikuchkan.
 Mayukunam qaparichkan.
 Mayukunam orqochakuchkan.

⁴ Altopi kaq qam Tayta Diosqa
 lamar qochapa qapariyninmantapas
 aswan atiyniyoqmi kanki.
 Altopi kaq qam Tayta Diosqa
 lamar qochapa orqochakuyninmantapas
 aswan atiyniyoqmi kanki.

⁵ Dios Taytalláy,
 kamachikuynikikunaqa llumpay confiakunapaqmi.
 Chuya kasqaykiqa templokipaqmi.
 Chaynaqa kanqa wiña-wiñayapaqmi.

Salmo 94

Tayta Diosmi kay pacha juzgaq

¹ Vengakuq Dios Taytalláy
 iqamqa kanchariyá!

² Kay pacha juzgaq Taytalláy
 iqamqa hatariyá!
 ¡Alto tukuqkunatapas
 qamqa castigayá!

³ Dios Taytalláy
 ¿haykapikamataq mana allin runakuna
 kusikunqaku?

⁴ ¿Haykapikamataq hatun tukuspa rimanqaku?
 Mana allin ruraqkunam alabakuchkanku.

⁵ Dios Taytalláy,
 runaykikunatam saruparunku.

- Dios Taytalláy,
akllakusqaykikunatam ñakarichinku.
- ⁶ Viudakunatawan forasterokunatam wañuchinku.
Mana tayta-mamayoqkunatam wañuchinku.
- ⁷ Paykunam ninku:
Tayta Diosqa manam rikunchu, nispa.
Jacobpa Diosninqa manam qawanchu, nispa.
- ⁸ Asno runakuna,
qamkunayá entiendeychik.
Sonso runakuna,
čhaykapiñataq yuyayniyoq kankichik?
- ⁹ Rinri ruraq Diosqa
¿manachum uyarinqa?
Ñawi ruraq Diosqa
¿manachum rikuykunqa?
- ¹⁰ Nacionkuna corregiq Diosqa
¿manachum castiganqa?
Runakuna yachachiq Diosqa
¿manachum yachanqa?
- ¹¹ Tayta Diosqa yachanmi
runapa piensasqankunataqa.
Tayta Diosqa yachanmi
paykuna waspiy hinalla kasqantaqa.
- ¹² Dios Taytalláy
imayna kusisqam corregisqayki runaqa!
iMayna kusisqam yachachikuñikiwan
yachachisqayki runaqa!
- ¹³ Sasachakuy punchawkunapim
paytaqa hawkayachinki.
Mana allin ruraqpaaq
sepulturata toqonankukamam hawkayachinki.
- ¹⁴ Tayta Diosqa manam
saqenqachu runankunata.
Tayta Diosqa manam
saqenqachu akllasqankunata.
- ¹⁵ Diospa munasqanman hinañam
arreglanqaku.
Allin ruraq llapa runakunam
chaynata ruranqaku.
- ¹⁶ ¿Pitaq favorniypi sayarinqa
dañawaqniykunapa contranpi?
¿Pitaq favorniypi rimarinqa
mana allinkunapa contranpi?
- ¹⁷ Sichu Tayta Dios

mana yanapawaptinqa
sepulturapa patanpiñam
kachkayman karqa.

¹⁸ Chakillaymi lluchkaykuchkanña,
nispa qapariptiymi,
Dios Taytalláy,
kuyapayariyuwaspayki hapiykullawanki.

¹⁹ Pensamiento kunapa intusqan kaptiymi
qamqa consuelowaspayki kusichiwanki.

²⁰ Mana allin gobiernaqkunawanqa
manam hukllawakuwaqchu.
Paykunaqa decretokunawanmi
runakunata ñakarichinku.

²¹ Allin ruraqta
wañuchinankupaqmi rimanakunku.
Inocente runata
wañuchinankupaqmi sentenciarunku.

²² Tayta Diosmi ichaqa
harkaykuwan.
Diosniymi ichaqa
hatun rumi hina amparaykuwan.

²³ Tayta Diosmi paganya
mana allin rurasqankumanta.
Paykunatam chinkarachinqa
daño rurasqankumanta.
Yupaychasqanchik Tayta Diosmi
chinkarachinqa paykunata.

Salmo 95

Kusikuywanyá Tayta Diosman takisun.

¹ ¡Hamuychik takisunchik
Tayta Diosman!
¡Kusikuywan qaparisunchik
salvaqninchikman!
Payqa hatun rumi hinam amparawanchik.
Payqa tukuy imamantam salvawanchik.

² Asuykuspaya graciasta qosunchik.
Qaparispayá payman takisunchik.

³ Tayta Diosqariki hatun Diosmi.
Lliw dioskunapi hatun reymi.

⁴ Uku-ukukunapim munaychakun kay pachapipas.
Payllapataqmi orqokunapa altonkunapas.

⁵ Paypataqmi lamar qochapas.
Paymi chaytaqa rurarqa.

Makinkunawanmi chaki allpatapas
payqa rurarqa.

- ⁶ Hamuptikichikyá kumuykuspa adorasunchik.
Tayta Diospa qayllanpiyá qonqorakusunchik.
Paymi ñoqanchiktaqa unanchawarqanchik.
⁷ Ñoqanchikpa Diosninchikmi payqa.
Runankunam kanchik ñoqanchikqa.
Michinan ovejankunam kanchik ñoqanchikqa.

- Allinchá kanman kunan
nisqanta uyariptikichiqa:
⁸ Amayá sonqoykichikta rumiyachiyachikchu
Meriba lawpi hinaqa.
Amayá sonqoykichikta rumiyachiyachikchu
chunniq Masah lawpi hinaqa.
⁹ Chay chunniqpim ñawpa abueloykichikkuna
rurasqaykunata rikurqaku.
Chaywanpas ñawpa abueloykichikkunam
piñachiwaspa pruebawarqaku.
¹⁰ Tawa chunka watam chay runakunawan
piñasqa karqani,
chayraykum chay runakunataqa
kaynata nirqani:
“Pantaq sonqo runakunam
kankichik” nispa.
“Nanniykunatapas mana reqsiqmi
kankichik” nispa.
¹¹ Chayraykum piñakuyniyipi jurarqani:
“Samanankupaq qosqaymanqa
manam yaykunqakuchu” nispa.

Salmo 96

Tayta Diosta alabanapaq mosoq taki

- ¹ Kay pachapi llapallan kawsaqkuna,
Tayta Diosmanyá
mosoq takita takiychik.
Tayta Diosmanyá
qamkunaqa takiychik.
² Tayta Diosmanyá takiychik.
Payllatañayá alabaychik.
Salvakuq kasqanmantayá takiychik.
Sapa punchawyá chaymanta willakuychik.
³ Nacionkunapi willakuychik

ancha reqsisqa kasqanmanta.
 Runakunaman willakuychik
 milagrokuna rurasqanmanta.

⁴ Tayta Diosqa mayna hatunmi.
 Tayta Diosqa mayna alabanapaqmi.
 Payqa lliw dioskunamantapas respetanapaqmi.

⁵ Yanqakunallam
 llapa runakunapa diosninqa.
 Tayta Diosmi ichaqa
 cielokunata unancharqa.

⁶ Ancha kancharichkaqmi
 kachkan payqa.
 Santuarionpim kachkan
 paypa atiyninqa.
 Santuarionpim kachkan
 sumaq kayninqa.

⁷ Runakunapa castankuna,
 Tayta Diostayá reqsikuychik.
 Ancha reqsisqam kanki,
 nispayá niychik.
 Ancha atiynyioqmi kanki,
 nispayá niychik.

⁸ Tayta Diostayá honraychik.
 Sutinraykuyá payta honraychik.
 Paymanyá ofrendakunata apamuychik.
 Pationkunamanyá qamkunaqa yaykuychik.

⁹ Adorana pachakunawan pachakuspayá
 Tayta Diosta adoraychik.
 Llapallan kay pachapi runakunayá
 paypa qayllanpi katkatataychik.

¹⁰ Tayta Diosmi gobier nachkan,
 nispayá willakuychik.
 Nacionkunapi runakunamanyá
 chaynata willakuychik.
 Paymi kay pachata takyachirqa
 mana suchurinanpaq.

Allin arreglotam payqa
 ruranqa runakunapaq.

¹¹ Cielokunapas kusikuchunyá.
 Kay pachapas kusikuchunyá.
 Qaparichunyá lamar qochapas.
 Qaparichunyá chaypi kaqkunapas.

¹² Campokunapas kusikuchunyá.
 Chaypi kaqkunapas kusikuchunyá.
 Montepi llapa sachakunapas kusikunqakum.

Montepi llapa sachakunapas qaparinqakum.

¹³ Hamuq Tayta Diospa qayllanpim
paykunaqa kusikunqa.

Kay pachapi runakunata
juzgananpaqmí hamunqa.
Cheqap arregloman hina
runakunata juzgananpaqmí hamunqa.
Iguallatam imam kaqta arreglanqa.

Salmo 97

Tayta Dios gobiernasqanmanta

¹ Tayta Diosmi gobiernachkan.

Kay pachapi kaqkunaqa kusikuchunkuyá.
Lamar ochakunapa
patanpi *yachaqkunaqa kusikuchunkuyá.

² Puyukunapas paypa tuyuriqninpim kachkan.
Tutayaypas paypa tuyuriqninpim kachkan.
Allin rurayman hinam payqa gobiernan.
Derechonpim payqa tukuy imata gobiernan.

³ Paypa ñawpaqnintapas ninam richkan.
Muyuriqninpi enemigonkunatam rupachkan.

⁴ Llipyankunam kay pachata kancharichkan.
Kay pachapi kaqkunam rikuspa katkatatachkan.

⁵ Tayta Diospa qayllanpim
orqokuna cera hina chullurun.
Tukuy kay pachapa dueñonpa qayllanpim
chaynata chullurun.

⁶ Cielokunam willakun allin ruraq kasqanta.
Llapallan runakunam
rikunku paypa kanchariyninta.

⁷ Taytacha-mamachata
llapallan adoraqkunam penqakunku.
Taytacha-mamachankumanta
alabakuqkunam penqakunku.
Llapallan falso dioskunayá
qonqorakuchunku.

⁸ Dios Taytalláy,
Sion llaqtayoqkunam
uyarispa kusikunku.
Juda lawpi *yachaqkunam
anchata kusikunku.
Allin arreglo rurasqaykiraykum
chaynata kusikunku.

⁹ Dios Taytalláy,
qamqa alto-altopim kachkanki.
Tukuy kay pachapa hawanpim kachkanki.
Llapa falso dioskunapa hawanpim kachkanki.

¹⁰ Tayta Dios kuyaqkuna,
cheqniyichik mana allinta.
Payqa waqaychanmi
payman sonqoyoqkunata.
Payqa libranmi
mana allin runakunamanta.

¹¹ Allin ruraq runapaqqa
punchawpas kanchirinmi.
Diospa munasqan ruraqtaqa
kusikuypas intuykunmi.

¹² Allin runakuna,
Tayta Diospiyá kusikuychik.
Allin runakuna,
chuya Diostayá: Gracias, niychik.

Salmo 98

Tayta Dios allin ruraq kasqanmanta

Diosman takinapaq

¹ Tayta Diosman takiychik.
Musoq takitayá takiychik.
Milagrokunatam payqa rurarun.
Atiyninwanmi payqa vencerun.
Chuyay-chuyay kallpanwanmi vencerun.

² Tayta Diosmi vencesqanta qawachin.
Allin ruraq kasqantam qawachin.
Nacionkuna qawachkaptinmi qawachin.

³ Manam qonqarqachu
Israel castakunapa kuyapayakuyninta.
Manam qonqarqachu
payqa confiakunapaq kasqanta.
Enteron kay pacham rikurun
Diosninchikpa vencesqanta.

⁴ Kay pachapi llapallan kaqkuna,
Tayta Diosmanyá kusikuywan takiychik.
Kusikuywanyá qaparispa takiychik.

⁵ Tayta Diospaqyá arpata tocaychik.
Takiwanyá paypaq arpata tocaychik.

- ⁶ Tayta Diospa qayllanpiyá
cornetillakunata tocaychik.
Reyninchik Tayta Diospa qayllanpiyá
cornetakunata tocaychik.
- ⁷ Lamar qochapas qaparichunyá.
Chaypi kaqkunapas qaparichunyá.
Kay pachapas qaparichunyá.
Chaypi *yachaqkunapas qaparichunyá.
- ⁸ Mayukunapas taqlakuq runa hinayá taqlakuchun.
Orqokunapas takiqkuna hinayá huklla qaparichun.
- ⁹ Tayta Diospa qayllanpiyá
chaynataqa qaparichun.
Payqa kay pachata
juzganapanpaqm hamunqa.
Kay pachatam
allin arregloman hina juzganqa.
Runakunatam payqa
derechonpi juzganqa.

Salmo 99

Llapallanpa reyninqa Tayta Dioslla kasqanmanta

- ¹ Tayta Diosmi gobiernachkan.
Runakunapas katkatatachunyá.
Payqa querubinkunapa chawpinpim tiyachkan.
Kay pachapas kuyurichunyá.
- ² Hatunmi Sion llaqtapi kaq Tayta Diosqa.
Llapa runakunapim munaychakun payqa.
- ³ Diosnilláy,
hatun sutikitayá alabachunku.
Respetana sutikitayá alabachunku.
Chuya kasqaykiraykuyá alabachunku.
- ⁴ Qamqa atiyniyoq reymi kanki.
Qamqa allin arreglotam kuyanki.
Derechoyoq kanankupaqmi churarqanki.
Qanmi Jacobpa castankunapaq
allinta arreglarqanki.
Qanmi Jacobpa castankunapaq
allinta rurraqanki.
- ⁵ Chuya kasqanraykuyá
yupaychasqanchik Tayta Diosta hatunchaychik.
Chuya kasqanraykuyá
chakinkunapa ñawpaqninpi qonqorakuychik.

⁶ Moiseswan Aaronmi sacerdotekunawan kachkan.

Samuelñataqmi mañakuqkunawan kachkan.

Tayta Diostam paykunaqa mañakurqa
hinaptinmi Diosñataq contestamurqa.

⁷ Paykunamanmi sayaq puyumanta rimamurqa.

Kamachikuyninkunamat kasukurqaku paykunaqa.
Decretokuna qosqantam kasukurqaku paykunaqa.

⁸ Dios Taytallayku,

paykunamat qamqa contestamurqanki.

Pampachaqninku Diosmi karqanki.

Rurasqankuman hinam pagarqanki.

⁹ Yupaychasqanchik Tayta Diostayá hatunchaychik.

Sapaqchasqan orqopiyá qonqorakuychik.

Chuya Dios kasqanraykuyá
chaynata ruraychik.

Salmo 100

Tayta Diostayá adorasunchik

Diosman gracias qonapaq taki

¹ Mundontinpi llapachallan yachaqkuna,
kusikuywan Diosta alabaychik.

² Kusikuywan Tayta Diosta adoraychik.
Kusikuywan payman hamullaychik.

³ Tayta Diosta Diosllapaqa reqsikuychik.
Paymi unanchaykullawarqanchik.
Runankunam ñoqanchikqa kallanchik.
Michinanpi ovejanmi kanchik.

⁴ Tempollanpa punkullanta yaykuykuychik
payllamanña graciastapas qostin.
Patiollanta yaykullaychik alabastin.
Alabaspa gracias niykullachik.

⁵ Ancha allinmá Tayta Diosnillayqa.
Wiñaypaqmi kuyakuynillanqa.
Wiñaypaqñamá cheqap kaynillanqa.

Salmo 101

Tayta Diosman reypa prometesqanmanta

Diosman Davidpa takisqan

¹ Dios Taytalláy,
kuyapayakuynikimantam takisaq.
Allin arreglasqaykimantam takisaq.
Qamlataña alabaspaymi takisaq.

² Cuidakusaqmi
mana huchallikuspa kawsanaypaq.
¿Haykapitaq qamqa
ñoqaman hamuwaq?
Mana hucha sonqoyoqmi
palaciopipas kawsasaq.

³ Mana allin kaqkunamat qepanchakusaq.

Cheqninim Diosmanta
karunchaqkunapa rurasqantaqa.
Manam qatipakusaqchu
paykunapa rurasqantaqa.

⁴ Qarqorusaqmi
mana allin piensasqaykunataqa.
Manam qawarisqaqchu
mana allin ruraqtaqa.

⁵ Upallachisaqmi
runamasinpa qepanpi rimaqtaqa.
Manam aguantasaqchu
hatun tukuq orgulloso runataqa.

⁶ Nacionpi confianza
runakunamat akllasaq.
Ñoqawan kananpaqmi
paykunataqa akllasaq.
Mana huchallikuqmi
ñoqataqa serviwanqa.
Mana chayna kawsaqmi
ñoqataqa serviwanqa.

⁷ Engañaq runaqa palaciopiqa
manam yachanqachu.
Llulla runaqa qayllaypiqa
manam servikunqachu.

⁸ Sapa punchawmi upallachisaq
nacionpi lliw mana allin ruraqkunata.
Tayta Diospa llaqtanmantam qarqosaq
llapallan mana allin ruraqkunata.

Salmo 102

Llakisqa runapa mañakuynin

Ñakariqpa mañakusqan otaq llakisqa kaspan Tayta Diosman willakusqan

- ¹ Dios Taytalláy,
mañakamullasqaytayá uyariykullaway.
Qayakamullasqaytayá chaskiykamullaway.
- ² Llakikusqay punchawpiqa
amayá pakaykuwaychu uyaykita.
Llakikusqay punchawpiqa
qamyá uyariykullaway ñoqallayta.
Qayakamullasqay punchawpiqa
chayllayá contestaykamuway ñoqallayta.
- ³ Vidallaymi qosni hinaraq tukuchkan.
Tullullaykunam sansa hinaraq rupachkan.
- ⁴ Sonqollaypas hukmanyasqañam kachkani.
Chakiruq qora hinañam kachkani.
Mana mikunay ganasniyoqñam kachkani.
- ⁵ Qaparkachasqayraykum
tullunwan-qarallanña kachkani.
- ⁶ Ñoqaqa chunniqpi
chuseq hinañam kachkani.
Purmasqa wasikunapi
tuku hinañam kachkani.
- ⁷ Ñoqaqa manaña puñuy tariqmi kallani.
Wasipa hawanpi pichiwhakuna hinam kallani.
Sapachallan kaq pichiwhakuna hinam kallani.
- ⁸ Sapa punchawmi
enemigoykuna kamiwanku.
Contraypi locoyaqkunam
ñakapayawanku.
- ⁹ Tantamtam uchpataña mikullani.
Tomaspaypas weqeytawanmi tomallani.
- ¹⁰ Chaytaqa rurani piñakurusqaykiraykum.
Chaytaqa rurani rabiakurusqaykiraykum.
Qanmi ñoqataqa hatunchawarqanki.
Ichaqa kikillaykim humillarachiwanki.
- ¹¹ Llantuy hinam pasarun wataykunaqa.
Qora hinam chakiruchkaniña ñoqaqa.
- ¹² Dios Taytalláy,
qamqa wiñaypaqmi gobiernanki.
Wiña-wiñaypaqmi yuyasqa kanki.
- ¹³ Hatarispaykim llakipayanki.
Sion llaqtatam llakipayanki.
Llakipayanayki tiempoñam.

Plazoqa cumplikurunñam.

- ¹⁴ Serviqnikikunaqa kuyanmi
Sion llaqtapa ruminkunatapas.
Serviqnikikunaqa kuyapayanmi
chaypi tarikuq allpatapas.

¹⁵ Nacionkunam respetasunki qam Tayta Diosta.

Kay pachapi llapallan reykunam
respetanqaku reqsisqa kaynikita.

- ¹⁶ Sion llaqtata kasqallan hatarichisqaykirayku,
chaynataq reqsisqa kaynikita qawachikusqaykirayku.

- ¹⁷ Qamqa uyarinkim
mana imayoqkunapa mañakusqanta.
Qamqa chayllam chaskinki
paykunapa mañakusqanta.

- ¹⁸ Chaykunaqa qellqasqayá kachun
hamuq miraykunapaq,
chaynapi hamuq punchawpi nacemuqkuna
Tayta Diosta alabanankupaq.

- ¹⁹ Altopi santuarionmantam
Tayta Dios qawamun.
Paymi hanaq pachamanta
kay pachata qawamun.

- ²⁰ Payqa qawamuchkan
presokunapa hikikyasqata uyarinanpaqmi.
Payqa qawamuchkan
wañunanpaq sentenciasqakunata kacharinanpaqmi.

- ²¹ Chaynapim Sion llaqtapi
Tayta Diosmanta willakunqaku.
Chaynapim Jerusalen llaqtapi
payllataña alabankaku.

- ²² Chaynataqa ruranqaku
runakuna huñunakuptinkum.
Chaynataqa ruranqaku
nacionkuna huñunakuptinkum.
Chaynataqa ruranqaku
Tayta Diosta adoranankupaq huñunakuptinkum.

- ²³ Kallpayoqraq kachkaptiymi eqoyarachiwarqa.
Ñoqapa wataykunatam menosyarachirqa.

- ²⁴ Chaymi Tayta Diosta nirqani:
Amayá wataykunataqa menosyarachiychu, nispá.
Kallpallaypiraq kachkaptiyqa
amayá menosyarachiychu, nispá.

Qamqa wiña-wiñayapaq kawsakuqmi kanki.

²⁵ Qallariyininpim kay pachata cimientarqanki.
Cielokunatam atiynikiwan unancharqanki.

²⁶ Chaykuna puchukaruptinpas
takyankim qamqa.
Lliwmi pacha hina mawkayarunqa.
Mudachichkaq hinam
mudarachinki qamqa.
Chaykunaqa mawka pacha hinam
wischuchikunqa.

²⁷ Qanmi ichaq hina kaqla kanki.
Mana tukuq watayoqmi kanki.

²⁸ Serviqnikipa mirayninkunaqa
qayllaykipim *yachanqaku.
Qayllaykipim manaña
kuyuchisqa kanqaku.

Salmo 103

Tayta Diostam alabasaq

Davidpa takisqan

¹ Tukuy sonqollaywanmi
Tayta Diosta alabasaq.
Tukuy yuyayniywanmi
chuya sutinta alabasaq.

² Tukuy sonqoywanmi
alabasaq Tayta Diosta.
Manam qonqasaqchu
tukuy favorninkunata.

³ Paymi tukuy mana allin
rurasqaymanta pampachaykuwan.
Paymi tukuy onqoymanta
ñeqallayta sanoyachiwan

⁴ Wañunaymantaraqmi
payqa libraykullawan.
Llakipayariwaspm
payqa kuyapayawan.

⁵ Kawsanaykamam payqa
allinkunawan saksaykachiwan.
Anka hina kallpayoq
kanaypaqmi mosoqyaykachiwan.

⁶ Tayta Diosmi
allin kaqkuna ruraqqa.
Paymi ñakariqkunapaq
allin arreglo ruraqqa.

- ⁷ Moisesmanmi yachachirqa
imaynam tanteasqanqa kasqanmanta.
Israelpa mirayninmanmi
qawachirqa admirakuypaq rurasqankunata.
- ⁸ Tayta Diosqa llakipayakuqmi.
Tayta Diosqa kuyapayakuqmi.
Payqa mana chaylla piñakuruqmi.
Payqa ancha kuyakuq sonqoyoqmi.
- ⁹ Manam wiñaypaqchu anyawasun.
Manam wiñaypaqchu piñakuwasun.
- ¹⁰ Manam huchanchikman hinachu
castigawanchik.
Manam mana allin rurasqanchikman hinachu
pagawanchik.
- ¹¹ Imaynam cielokuna
allpamanta alto-altopi kachkan,
chaynam respetaqninkunapaq
kuyapayakuyninpas hatu-hatun kachkan.
- ¹² Intipa qespimunantam
intipa seqaykunanmanta karuncharun.
Chaynam mana kasukusqanchiktapas
ñoqanchikmanta karuncharun.
- ¹³ Imaynam tayta
churinkunata llakipayan,
chaynam Tayta Diospas
respetaqninkunata llakipayan.
- ¹⁴ Payqa yachanmi
imamanta rurasqa kasqanchikta.
Payqa yuyanmi
allpamanta rurasqa kasqanchikta.
- ¹⁵ Runapa vidanqa qora hinallam,
chakrapi waytariq qora hinallam.
- ¹⁶ Wayra qespiramuspanmi
chinkarachin chay qorataqa.
Manam yachakunchu
maypim wiñasqanqa.
- ¹⁷ Tayta Diospa kuyapayakuyninmi
ichaqa kachkan wiña-wiñaypaq.
Respetaqninkunapaq kuyapayakuyninmi
ichaqa kachkan wiña-wiñaypaq.
Allin rurayninmi kachkan
respetaqninkunapaq mirayninkunapaq.
- ¹⁸ Chayna rurasqankunaqa kachkan
contraton cumpliqkunapaqmi
hinaspa kamachisqankunata

mana qonqaspa kasukuqkunapaqmi.

¹⁹ Tayta Diosmi tiyananta

hanaq pachapi churarun.

Llapallanpi munaychakunanaqmi

chaypi churarun.

²⁰ Angelkuna, Tayta Diostayá alabaychik.

Kalpasapakuna, payllatayá alabaychik.

Kamachisqan ruraqkunayá alabaychik.

Nisqankunata kasukuqkunayá alabaychik.

²¹ Llapallan tropankuna,

Tayta Diostayá alabaychik.

Munasqanta ruraspa serviqninkuna,

payllatañayá alabaychik.

²² Llapallan unanchasqankuna,

Tayta Diostayá alabaychik.

Tukuy munaychakusqan sitiokunapi kaqkuna,

payllatañayá alabaychik.

Tukuy sonqoywanmi Tayta Diosta alabasaq.

Salmo 104

Unanchaqninchikta alabasunchik.

¹ Tukuy sonqoywanmi Tayta Diosta alabasaq.

Yupaychasqay Dios Taytalláy

imayna hatunmi qamqa kanki!

Suma-sumaq kanchariq pachawan

pachakuchkaq hinam kancharinki.

² Pachawan hinam

achkiwan churakunki.

Telata hinam

cielokunata mastarunki.

³ Lamar qochapa hawanpim

wasikipa altosninta churarunki.

Qamqa puyukunamat

carretaykipaq churanki.

Wayrapa rapranpi pawachkaq hinam

qamqa purinki.

⁴ Willakuqni ki kananpaqmi

wayrakunata churanki.

Serviqniki kananpaqmi

ninapa rupayninta churanki.

⁵ Kay pachatam maypim

tiyananpaq unancharqanki.

Mana haykapipas suchurinanpaqmi
chaynata takyachirqanki.

⁶ Uku-uku lamar qochawanmi
kay pachata tapaykurqanki.
Pachawan tapaykuchkaq hinam
chaynata tapaykurqanki.
Orqokunatapas yakukunawanmi
qamqa tapaykachirqanki.

⁷ Qaqchaykuptikim yakukuna
ayqeypaq-ayqerqaku.
Rayoykipa toqyasqanwanmi
lluptipaqp-lluptikurqaku.

⁸ Yakukunam orqokunaman qespirurqaku.
Wayqokunamanmi tallikuykurqaku.
Señalasqayki sitiomanmi chayarurqaku.

⁹ Linderontam churarunki
chaymanta mana pasanankupaq
chaynapi kaqlamanta
allpata mana tapanankupaq.

¹⁰ Qanmi pukyukunata toqyachispá
wayqonkunata kallpachinki.
Orqokunapa chawpintam
chay yakukunataqa puririchinki.

¹¹ Purunpi llapallan animalkunam
chay yakuta tomanku.
Montepi asnokunam
yakunayayninkuta tanichinku.

¹² Alton pawaqkunam
mayupa patanpi *yachanku.
Alton pawaqkunam
sachakunapa kallmanpi takinku.

¹³ Cielomanta parachisqaykiwanmi
orqokunata parqoyunki.
Allpatapas parachisqaykiwanmi
qamqa saksaykachinki.

¹⁴ Animalkunapaqmi pastokunata wiñachinki.
Mikunankutapas allpamanta
horqonankupaqmi chaynata rurarunki.

¹⁵ Vinotam horqonku
sonqonkuta kusichinankupaq.
Aceitetam horqonku
uyankuta llusikunankupaq.
Tantatañataqmí horqonku
kallpanchakunankupaq.

- ¹⁶ Tayta Diospa sachankunaqa
yakuwan saksasqam.
Líbano lawpi plantasqan cedrokunapas
yakuwan saksasqam.
- ¹⁷ Chaypim alton pawaqkuna qesachakun.
Cipres sachapim cigueñapas qesachakun.
- ¹⁸ Alto orqokunaqa
monte cabrakuna purinanpaqmi.
Waqta ranrakunaqa
purun qowikuna pakakunanpaqmi.
- ¹⁹ Killan-killan yupanapaqmi
rurarqanki killata.
Intiqa yachanmi
ima horam seqaykuya.
- ²⁰ Tutayachiptíkim chayaramun tutapas.
Tutaqa lloqsinmi monte animalkunapas.
- ²¹ Leonkunam mikunanta
maskaspa qaparkachanku.
Qanmantam paykunaqa
mikunanta mañakunku.
- ²² Achikyaruptinmi ichaqa kutikunku.
Machayninman yaykuruspam puñukunku.
- ²³ Runañataqmi llamkananpaq lloqsin.
Tardeykuqkama llamkananpaqmi lloqsin.
- ²⁴ Dios Taytalláy,
mana yupay atinam
qampa rurasqaykikunaqa.
Yachaywanmi rurarqanki
tukuy chaykunataqa.
Unanchasqaykikunawanmi
huntarun kay pachaqa.
- ²⁵ Chaypiqa ancho-ancho
lamar qocham kachkan.
Chaypiqa mana yupay atina
animalkunam kachkan.
Taksapas-hatunpas
animalkunam kachkan.
- ²⁶ Lamar qochapim
purichkan buquekunapas.
Qanmi unancharqanki
Liviatan animaltapas.
Chaypi pukllananpaqmi
unancharqanki chay animaltapas.
- ²⁷ Llapallankum mikuchinaykipaq suyanku.
Tiempollanpi mikuchinaykipaqmi suyanku.

- ²⁸ Paykunaman qoptikim
mikunankuta huñukunku.
Makikita kichariptikim
allinkunawan saksakunku.
- ²⁹ Manaña favoreceptikiqa
pasaypaqmi mancharikunku.
Vidanta qechuruptikiqa
wañuruspam allpayarunku.
- ³⁰ Espirituykita kachaspaykim
kaqllamanta unanchanki.
Kay pachapa rikchaynintam
kaqllamanta mosoqyachinki.
- ³¹ Tayta Diosqa wiñaypaqyá
reqsisqa kachun.
Tayta Diosqa rurasqanmantayá
kusikuchun.
- ³² Pay qawarimuptinqa
kay pachapas katkatatanmi.
Pay tupaykuptinqa
orqokunapas qosnirinmi.
- ³³ Kawsanaykamam Tayta Diosman takisaq.
Kawsanaykamam takita paypaq takisaq.
- ³⁴ Yuyaymanasqaypiyá agradakuchun payqa.
Tayta Diosllapim kusikuni ñoqaqa.
- ³⁵ Kay pachamantayá
chinkachun huchasapakunaqa.
Amañayá kachunkuchu
mana allin ruraqkunaqa.

Tukuy sonqoywanmi
Tayta Diosta alabasaq.
¡Aleluya!

Salmo 105

Israel castapaq Tayta Diospa milagronkunamanta

- ¹ Tayta Diosmanyá
graciasta qoychik.
Sutinmantayá
payta mañakuychik.
Runakunamanyá
rurasqankunata reqsichiychik.
- ² Paymanyá alabanzakunata
takiychik.

- Llapallan milagronmantayá
rimaychik.
- ³ Chuya sutinmantayá
qamkunaqa alabakuychik.
Tayta Diosta maskaqkunaqa
sonqoykichikpiyá kusikuychik.
- ⁴ Tayta Diostayá
qamkunaqa maskaychik.
Atiynintayá
qamkunaqa maskaychik.
Tukuy tiempoyá
payllataña maskaychik.
- ⁵ Rurasqan milagrokunamantayá
yuyariychik.
Admirakuypaq rurasqankunamantayá
yuyariychik.
Sentencia rimasqankunamantayá
yuyariychik.
- ⁶ Yuyariychikyá,
serviqnin Abrahampa mirayninkuna.
Yuyariychikyá,
akllasqan Jacobpa mirayninkuna.
- ⁷ Payqa yupaychasqanchik Tayta Diosmi.
Payqa allin arreglokuna ruraqmi.
Payqa tukuy kay pachapi arreglaqmi.
- ⁸ Payqa wiña-wiñaypaqmi
yuyachkan contrato rurasqantaqa.
Waranqantin miraykunapaqmi
payqa yuyachkan kamachisqan palabrakunataqa.
- ⁹ Abrahanwan rurasqan contratotaqa
manam qonqanchu.
Isaacman jurasqan contratotaqa
manam qonqanchu.
- ¹⁰ Jacobpaq decretontam segurarqa.
Israelpaq wiñaypaq contratontam segurarqa.
- ¹¹ Abrahamtam Tayta Dios nirqa:
Qanmanmi qosqayki
Canaan law allpata, nispa.
Qanmanmi qosqayki
tocanciaykichik allpata, nispa.
- ¹² Paykunaqa asllaraq kachkaptinkum,
chaypi forastero kachkaptinkum,
- ¹³ nacion-nacion purichkaptinkum,
gobiernon-gobiernon purichkaptinkum
- ¹⁴ Diosqa mana consienterqachu
pipas ñakarichinanta.

Paykunarayku qaqcaspam
nirqa rey kunata:

¹⁵ Akllasqay runakunataqa
amam llachpankichikchu, nispa.
Ñoqamanta willakuqkunataqa
amam imanankichikchu, nispa.

¹⁶ Kay pachamanmi
yarqayta kachamurqa.
Kawsanankupaq mikuytam
chinkarachirqa.

¹⁷ Paykunapa ñawpaqnintam
huk runata kacharqa.
Sirvientepaq rantikusqa
Joseytam kacharqa.

¹⁸ Chakinkunatam cadenawan watarqaku.
Kunkanmantam cadenawan watarqaku.

¹⁹ Chaynaqa karqa
Joseypa nisqan cumplikunankamam
otaq paypa cheqap rimaq kasqanta
Tayta Dios qawachinankamam.

²⁰ Reymi runankunata kachaspan
Joseyta kachaykachirqa.
Achka runakunapi munaychakuqmi
payta kachaykachirqa.

²¹ Wasinpi kamachikunanaqñam
churaykurqa.
Joseymi tukuy kapuqninpi
gobiernarqa.

²² Jefekunatapas munasqanman hina
kamachinanpaqmi churaykurqa.
Ancianonkunatapas yachayta
yachachinanpaqmi churaykurqa.

²³ Israelmi Egipto nacionman yaykurqa.
Jacobmi Cam castapa allpanpi *yacharqa.

²⁴ Diosmi achka-achkaman
runakunata mirarachirqa.
Enemigonkunamantapas
aswan kallpayoqtam rurarurqa.

²⁵ Egipto runakunapa sonqontam tikrarqa
runankunata cheqninanaq.
Egipto runakunapa sonqontam tikrarqa
sirvientenkunata engañananpaq.

²⁶ Tayta Diosmi kacharqa
serviqnin Moisesta.

Tayta Diosmi kacharqa
akllasqan Aaronta.

²⁷ Paykunam rurarqaku
milagrokunata Egipto runakunapi.
Admirakuypaq kaqkunatam
rurarqaku Cam castapa allpanpi.

²⁸ Dios tutayarachiptinmi
lliw nacion tutayarurqa.
Ichaqa manam kasukurqakuchu
palabrankunataqa.

²⁹ Yakukunatam yawarman tikrarurqa.
Challwakunatam pasaypaq wañurachirqa.

³⁰ Nacionninkupim kayrakuna mirarurqa.
Reyninkupa palacionmanmi yaykururqa.

³¹ Rimariykuptillanmi
achka-achka tankayllukuna hamururqa.
Rimariykuptillanmi
puka chuspikuna lliw nacionman huntarurqa.

³² Paramantam
runtu parata parachirqa.
Lenguachkaq ninatam
nacionpi rikurichirqa.

³³ Uvas plantakunatawan
higos plantakunatam tukururqa.
Nacionpi llapallan sachakunatam
lliw pakiparurqa.

³⁴ Rimariykuptillanmi
aqarwaykuna rikurirurqa.
Mana yupay atinam
aqarwaychakunapas rikurirurqa.

³⁵ Nacionpi qorakunatam mikururqa.
Chakrapi wiñaqkunatam mikururqa.

³⁶ Nacionninkupi llapa piwikunatam
wañurachirqa.
Punta kaq churi-wawankutam
wañurachirqa.

³⁷ Qori-qollqeyoqtam
runankunata horqomurqa.
Manam imapas pasarqachu
paykuna castataqa.

³⁸ Egipto runakunam
lloqsimusqankuwan kusikurqaku.
Paykunata manchakusqankuraykum
chaynata kusikurqaku.

³⁹ Diosmi puyuta mastarirqa

- paykunata tapaykunanpaq.
 Tutanñataqmí ninata churarqa
 paykunata achkinanpaq.
- ⁴⁰ Aychata mañakuptinkum
 yutukunata kachamurqa.
 Cielokunamanta mikuywantaqmí
 paykunata saksachirqa.
- ⁴¹ Qaqata raqrarachiptinmi
 yaku pawamurqa.
 Chaki allpantam
 mayu hinaraq puririrqa.
- ⁴² Manam qonqarqachu
 chuya promesanta.
 Serviqnin Abrahanman
 prometesqanta.
- ⁴³ Runankunatam horqomurqa
 llumpay kusisqata.
 Akllasqankunatam horqomurqa
 sinchi kusisqata.
- ⁴⁴ Huklaw nacionniyoq runakunapa
 allpantam qoykarirqa.
 Chay runakunapa llamkasqantam
 dueñochaykachirqa
- ⁴⁵ chaynapi decretonkunata
 kasukunankupaq,
 chaynapi yachachisqankunata
 cumplinankupaq.

iAleluya!

Salmo 106

Israel castaqa mana kasukuq kasqankumanta

- ¹ iAleluya!
 Allin kasqanraykuyá
 Tayta Diosman graciasta qoychik.
 Wiñaypaq kuyapayakuq kasqanraykuyá
 Tayta Diosman graciasta qoychik.
- ² ¿Pitaq rimarinqa
 atiywan Tayta Diospa rurasqankunamanta?
 ¿Pitaq willakunqa
 Tayta Diospa alabana kasqanmanta?
- ³ iMayna kusisqam
 Diospa reglamenton cumpliqkunaqa!
 iMayna kusisqam

tukuy tiempopi allinta ruraqkunaqa!

⁴ Dios Taytalláy,
runaykikunata favorecespaykiqa
yuyariykullawayá.
Salvanaykipaq hamuspaykiqa
yuyariykullawayá.

⁵ Chaynapim akllasqaykikunapaq
allin rurasqaykita qawasaq.
Chaynapim nacionnikipa
kusikusqanwan kusikusaq.
Chaynapim runaykikunawan
ñoqapas alabasaq.

⁶ Abueloyku hinam
huchalllikurqaniku.
Mana allinllatam
ñoqaykupas rurarqaniku.
Huchallatam
ñoqaykupas rurarqaniku.

⁷ Egipto nacionpi milagroykikunamantaqa
abueloykutam mana imapas qokurqachu.
Achka-achka kutipi kuyapayasqaykitam
mana yuyarirqakchu.
Puka Lamar Qochapa waqtanpim
mana kasusurqankichu.

⁸ Chaywanpas Tayta Diosmi
salvaykurqa sutinrayku
chaynapi ancha atiyniyoq
reqsisqa kananrayku.

⁹ Puku Lamar Qochata
kamachiptinmi chakirurqa.
Chay ukuntam
chunniqninta hina pasachirqa.

¹⁰ Chaynatam cheqniqninkunamanta
salvarqa.
Chaynatam enemigonkunamanta
librarqa.

¹¹ Contraqnin runakunatam
yaku pamparurqa.
Manam hukllapas
kawsarqachu paykunamantaqa.

¹² Chaymi Diospa palabranta creerqaku.
Chaymi payman takispa alabarqaku.

¹³ Chayllam qonqarurqaku

Diospa rurasqankunata.

Manam suyarqakuchu

paypa piensasqankunata.

¹⁴ Munasqallanku mikuytam

munarqaku chunniqpi.

Chaynapim Diosta

piñachirqaku purunpi.

¹⁵ Chaymi pay qorqa

mañakusqankuta

ichaqa kachamurqam

wañuchikuq onqoysta.

¹⁶ Campamentonpipas paykunaqa

Moisesmantam envidiakurqaku.

Tayta Diospaq sapaqchasqan

Aaronmantam envidiakurqaku.

¹⁷ Chaymi allpa kicharikuruspa

Datan runata millpururqa.

Abiramtapas kuska

kaqmasinkunatawanmi taparurqa.

¹⁸ Ninam paykunapa huñunakuyninpi

ratarirurqa.

Mana allin ruraq runakunamat

ruparurqa.

¹⁹ Oreb lawpim

toro taytachata rurarqaku.

Qorimanta fundisqa

taytachatam rurarqaku.

²⁰ Kanchariq Diosminkutam

paykunaqa tikrarurqaku.

Qora mikuq animalpa

imagenninwanmi tikrarurqaku.

²¹ Salvaqninku Diostam

paykunaqa qonqarurqaku.

Egiptopi atiywan

rurasqantam qonqarurqaku.

²² Qonqarurqakumá Cam castapa allpanpi

admirakuypaq rurasqanta.

Qonqarurqakumá Puka Lamar Qochapi

manchakuypaq rurasqanta.

²³ Chaymi paykunata tukurunanpaq

Dios rimarirqa.

Ichqaq akllakusqan Moisesmi

chawpinkupi sayaykurqa.

Piñakuyninta tanichinanpaqmi

chaypi sayaykurqa.
 Mana tukusqa kanankupaqmi
 chaypi sayaykurqa.

- ²⁴ Chaymantapas munayllapaqña allpatam
 despreciarqaku.
 Diospa promesanpi mana creespam
 despreciarqaku.
- ²⁵ Diospa contranpim
 karpanku ukupi rimarqaku.
 Tayta Diospa nisqanta
 mana kasukuqmi karqaku.
- ²⁶ Chaymi paykunapa contranpi jurarqa.
 Chaymi chunniqpi wañuchinanpaq rimarqa.
- ²⁷ Payqa jurarqa mirayninkutapas
 nacionkunapi wañuchinanpaqmi.
 Payqa jurarqa mirayninkutapas
 runakunapa kasqanman cheqechinanpaqmi.
- ²⁸ Baal-peor taytacha adoraqkunamanmi
 hukllawakurqaku.
 Wañuqkunaman ofrecesqanku
 aychatam mikurqaku.
- ²⁹ Diostam piñachirqaku
 mana allin rurasqankuwan
 chaymi paykunata castigarqa
 peste onqoywan.
- ³⁰ Fineesmi huchallikuqpa contranpi
 hatarirurqa.
 Hinaptinmi peste onqoyqa
 chayraq tanirurqa.
- ³¹ Chaymi paytaqa allin ruraqpaq
 Dios chaskirqa.
 Wiña-wiñaypaqmi
 mirayninkunatas chaskirqa.
- ³² Meriba sutiyoq yakupa kasqanpipas
 Diostam piñachirqaku
 chaymi Moisespaq mana allinchu
 karqa paykunarayku.
- ³³ Paytam piñarachirqaku sinchita
 hinaptinmi rimarqa hapisqanta.
- ³⁴ Tayta Diospa chinkachiy munasqankunamatam
 mana chinkachirqakuchu.
 Wañuchiychik chay runakunata,

- nichkaptinmi mana chinkachirqakuchu.
- ³⁵ Aswanraqmi chay nacionkunapi
runakunawan hukllawanakurqaku.
Paykunapa imam ruranankuta
yacharuspam chaynataña rurarqaku.
- ³⁶ Taytacha-mamachankutañam adorarqaku.
Chaykunam paykunata pantarachirqaku.
- ³⁷ Demoniokunapaqmi
qari churi-wawankuta wañuchirqaku.
Demoniokunapaqmi
warmi churi-wawankuta wañuchirqaku.
- ³⁸ Paykunam wañuchirqaku
Canaan allpapi
inocente wawakunata.
Canaan runakunapa
taytacha-mamachankupaqmi
wañuchirqaku churi-wawankuta.
Chaymi chay nacionpi runakuna
huchayoq karqaku
wañuchisqankumanta.
- ³⁹ Chay rurasqankuwanmi
millakuypaña rikurirurqaku.
Chuchumika warmi hinam
rurayninkuwan huchallikurqaku.
- ⁴⁰ Tayta Diosmi anchata
runankunapa contranpi rabiarurqa.
Tayta Diosmi runankunata
millakuypaqtaña qawarqa.
- ⁴¹ Dios mana reqsiq nacionkunamanmi
qoykurqa.
Cheqninqinkunañam paykunapiqa
munaychakurqa.
- ⁴² Enemigonkunam ñakarichirqaku.
Paykunapa humillachisqanñam karqaku.
- ⁴³ Achka kutitam
Dios librarqa paykunata.
Aswanqa manam
kasukurqakuchu consejasqanta.
Humillachisqam karqaku
mana allin rurasqankumanta.
- ⁴⁴ Chaywanpas Tayta Diosqa qawarirqam
llakikuypi kasqankuta.
Chaywanpas payqa uyarirqam
qaparispa mañakusqankuta.
- ⁴⁵ Paykunawan contrato rurasqanta yuyarisspam

mana castigarqachu.
 Sinchi kuyapayakuq kasqanraykum
 mana castigarqachu.

⁴⁶ Preso pusaqninkunawanmi
 llakipayariykachirqa.
 Llapallan presochaqninkunawanmi
 llakipayariykachirqa.

⁴⁷ Dios Taytallayku,
 qampuniyá salvaykullawayku.
 Nacionkunamantayá huñuykuwayku
 qanman graciasta qonaykupaq.
 Nacionkunamantayá huñuykuwayku
 kusikuyllawanña alabanaykupaq.

⁴⁸ Israelpa yupaychasqan Tayta Diosqa
 alabasqayá kachun.
 Wiñaymanta wiñaykamayá
 payqa alabasqa kachun.
 Llapallan runakunayá:
 Amen, nispa nichun.

¡Aleluya!

PICHQA KAQ LIBRO (107-150)

Salmo 107

Tayta Diospa kuyapayakuyninmanta

¹ Allin kasqanraykuyá
 Tayta Diosman graciasta qoychik.
 Wiñaypaq kuyapayakuq kasqanraykuyá
 Tayta Diosman graciasta qoychik.

² Chaynatayá nichunku
 Tayta Diospa reclamasqankuna.
 Chaynatayá nichunku
 enemigonkunamanta reclamasqankuna.

³ Chaynatayá nichunku
 nacionkunamanta huñunasqankunapas,
 intipa qespimunan lawmanta
 huñusqankunapas,
 intipa seqaykunan lawmanta
 huñunasqankunapas
 chaynataq lamar qocha lawmanta
 huñunasqankunapas.

- ⁴ Chunniqpim purirqaku pantaruspanku.
Purunpim purirqaku pantaruspanku.
Llaqtaman riq ñantam
mana tarirqakuchu.
*Yachanankupaqmí
mana tarirqakuchu.
- ⁵ Yarqaymanta kaspankum wañunayarqaku.
Yakumanta kaspankum wañunayarqaku.
- ⁶ Chaymi llakikuypi kaspanku
qayakurqaku Tayta Diosta.
Chaymi paykunata
libraykurqa sasachakuyinkumanta.
- ⁷ Derecho ñannintam
paykunata pusarqa.
*Yachanankupaq llaqtamanmi
paykunata pusarqa.
- ⁸ Kuyapayakuyininmantayá Tayta Diosman
graciasta qochunku.
Runakunapaq milagronkunamantayá
graciasta qochunku.
- ⁹ Payqa yakunayasqatam tanichin.
Payqa yarqasqatam saksachin.
- ¹⁰ Wakinmi *yacharqa
sinchi tutayaypi ñakarichisqa.
Wakinmi yacharqa
fierromanta cadenawan presochasqa.
- ¹¹ Chaynaqa karqaku
Tayta Diospa palabranta
mana kasukusqankuraykum,
alto-altopi kaq
Diospa piensasqankunata
despreciasqankuraykum.
- ¹² Chaymi sasa llamkaywan
humillachisqa karqaku.
Wichiykuptinkupas
manam pipas yanaparqachu.
- ¹³ Chaymi llakikuypi kaspanku
qayakurqaku Tayta Diosta.
Chaymi paykunata
salvaykurqa sasachakuyinkumanta.
- ¹⁴ Sinchi tutayaymantam
paykunata horqorurqa.
Preso kasqanku
cadenamat tipiparurqa.

- ¹⁵ Kuyapayakuyninmantayá
Tayta Diosman
graciasta qochunku.
Runakunapaq milagronkunamantayá
graciasta qochunku.
- ¹⁶ Broncemanta punkukunatam pakiparurqa.
Fierromanta cerrojokunatam chamchaparurqa.
- ¹⁷ Wakinmi mana kasukusqankurayku
mana yuyayniyoqña rikurirurqaku.
Mana allin rurasqankuraykum
paykunaqa ñakarirqaku.
- ¹⁸ Llapallan mikuytam millakurqaku.
Wañuy patankamam chayarurqaku.
- ¹⁹ Chaymi llakikupi kaspanku
qayakurqaku Tayta Diosta.
Chaymi paykunata
salvaykurqa sasachakuyninkumanta.
- ²⁰ Palabrantा nimuspam sanoyachirqa.
Wañuymantam paykunata librарqa.
- ²¹ Kuyapayakuyninmantayá Tayta Diosman
graciasta qochunku.
Runakunapaq milagronkunamantayá
graciasta qochunku.
- ²² Payta adoranaykichikpaqyá
animalkunata wañuchiychik.
Rurasqankunamantayá
kusikuylawanña willakuychik.
- ²³ Lamar qochapi buquekunawan riqkunam,
lamar qochapi negocio ruraqkunam
- ²⁴ rikurqaku Tayta Diospa rurasqankunata,
lamar qochapi rurasqan milagrokunata.
- ²⁵ Rimarispanmi sinchillataña wayrarachirqa.
Olankunatam altokunaman hoqarichirqa.
- ²⁶ Buquekunam altomanraq hoqarikurqaku.
Lamar qochapa ukunmanraqmi uraykurqaku.
Runakunam pasaypaqta hukmanyarurqaku.
- ²⁷ Sinkakuna hinam runakuna
pasaypaq tamsaykacharqaku.
Buque manejay yachasqankupas
manañam valerqañachu.
- ²⁸ Chaymi llakikupi kaspanku
qayakurqaku Tayta Diosta.
Chaymi paykunata
horqorurqa sasachakuyninkumanta.

- ²⁹ Sinchi wayratam menosyachirqa.
Hutun olakunatam hawkayachirqa.
- ³⁰ Tukuy chaykuna hawkayaruptimñataqmi
chayraq kusikurqaku.
Tayta Dios yanapaptinmi
munasqanku llaqtaman chayarqaku.
- ³¹ Kuyapayakuyininmantayá
Tayta Diosman
graciasta qochunku.
Runakunapaq milagronkunamantayá
graciasta qochunku.
- ³² Runakunapa huñunakuyninpiyá hatunchaychik.
Ancianokunapa huñunakuyninpiyá alabaychik.
- ³³ Mayukunata chakirachiptinmi
chunniq allpaña rikurirurqa.
Pukyukunata chakirachiptinmi
chaki allpaña rikurirurqa.
- ³⁴ Kawsay qespiq allpakunatam
qollpa allpaman tikrarurqa.
Mana allin runakuna *yachasqanraykum
chaynaman tikrarurqa.
- ³⁵ Chunniq allpatam
qochayoq allpaman tikrarurqa.
Chaki allpatam
pukyuyoq allpaman tikrarurqa.
- ³⁶ Chaymanmi churarqa
yarqaymanta kaqkunata.
Chaypim hatarichirqaku
*yachananankupaq llaqtata.
- ³⁷ Chakrakunapim tarpurqaku.
Uvas plantakunatam tarpurqaku
hinasspam achkanpi cosecharqaku.
- ³⁸ Paykunata bendeciptinmi
achkaman mirarqaku.
Paykunata bendeciptinmi
animalninkupas mirarqaku.
- ³⁹ Menosyachisqa, humillachisqam
paykunaqa karqaku.
Ñakariypi, sasachakuypi,
llakikuypim karqaku.
- ⁴⁰ Diosqa desprecianmi
kamachikuq runatapas.
Payqa mana ñanpa kananpim
purichin paykunatapas.
Payqa pantaypim

purichin paykunatapas.
⁴¹ Wakchakunatam hoqarin
 ñakarisqanmanta.
 Ovejakunata hinam
 mirachin castankuta.
⁴² Allin ruraq runakunam
 qawaspanku kusikunku.
 Llapallan mana allin
 ruraqkunam upallanku.

⁴³ Yuyayniyoq runaqa
 chaykunapiyá piensachun.
 Tayta Diospa
 kuyapayakuynintayá entiendechun.

Salmo 108

Tayta Diospa yanapaykuynin mañakusqanmanta

Diosman Davidpa takisqan

¹ Diosnilláy, ñoqaqa takinaypaqmi
 listollaña kachkani.
 Tukuy sonqowan takipunaypaqmi
 listollaña kachkani.

² Hatun arpa rikchariyá.
 Taksa arpa rikchariyá.
 Hatarichisaq intitayá.

³ Dios Taytalláy,
 runakunapa qayllanpim
 graciasta qosqayki.
 Dios Taytalláy,
 tukuy nacionkunapim
 takikunata takipusqayki.

⁴ Cielokunamantapas alto-altoraqmi
 qampa kuyapayakuynikiqa.
 Puyukunamanpas haypaq hinaraqmi
 confiakunapaq kaynikiqa.

⁵ Diosnilláy,
 cielokunapa altonkamayá
 hatunchasqa kay.
 Diosnilláy,
 tukuy kay pachapiyá
 allin reqsisqa kay.

⁶ Chaynapi kuyasqaykikuna
 librasqa kanaykupaq.
 Atiynikiwanyá salvaykuwayku

- librasqa kanaykupaq.
 Qampuniyá contestaykuwayku
 librasqa kanaykupaq.
- ⁷ Diosmi santuarionpi nirqa:
 iMayna kusikuywanmi rakinasaq
 Siquem llaqtapi allpakunata!
 iMayna kusikuywanmi partipasaq
 Sucot Qechwapi allpakunata!
- ⁸ Galaad allpakunaqa ñoqapam.
 Manases allpakunaqa ñoqapam.
 Efrainqa cascawan hina harkachikunaymi.
 Judaqa akllakusqay gobiernaqmi.
- ⁹ Moab nacionmi ichaqa
 lavatorio hina mayllakunay.
 Edom nacionñataqmi
 ñoqapa usutay wikapanay.
 Filistea nacionñataqmi
 venceruspay qaparinay.
- ¹⁰ ¿Pitaq pusawanqa
 murallasqa llaqtamanqa?
 ¿Pitaq pusawanqa
 Edom nacionmanqa?
- ¹¹ Qamqariki Diosnilláy,
 manam sayapakuwankikuñachu.
 Qamqariki Diosnilláy,
 tropaykuwanpas manam lloqsinkiñachu.
- ¹² Enemigoykupa contranpiyá
 yanapaykuwayku.
 Runapa yanapakuyninqa
 manam imapaqpas valenchu.
- ¹³ Diospa yanapakuyninwanmi
 vencesun ñoqanchikqa.
 Paymi saruparunqa enemigonchikkunataqa.

Salmo 109

Vengakunanpaq Tayta Diosta qayakusqan

Takiqkunapa maestronpaq. Diosman Davidpa takisqan

- ¹ Ñoqaqa alabaykim Diosnilláy.
 Amayá upallaychu Diosnilláy.
- ² Mana allin runakunam contraypi rimanku.
 Engañakuqkunam contraypi rimanku.
 Llullallatam contraypi rimanku.
- ³ Muyuriqniyamtam insultawanku.

Mana imamantam atacawanku.

⁴ Kuyachkaptiyas acusawankuraqmi.

Ñoqallayqa mañakullachkaykiraqmi.

⁵ Allinta rurachkaptiyas
mana allinwanmi kutichiwanku.
Paykunataqa kuyachkaptiyas
cheqniypaqraqmi-cheqniwanku.

⁶ Mana allin runayá
chayna runataqa juzgachun.
Enemigon runayá
chayna runataqa acusachun.

⁷ Juzgasqa kaspapas
huchayoqyá rikurichun.
Paypa mañakusqanpas
huchanpaqyá kachun.

⁸ Watankunapas pisillañayá kachun.
Oficionmanpas huk runañayá yaykuchun.

⁹ Churinkunapas
mana taytayoqyá rikurichun.
Warminpas
mana qosayoqyá rikurichun.

¹⁰ Churinkunapas mañakustinyá
wasin-wasin purichunku.
Purmachisqa wasinkumantayá
wischusqa kachunku.

¹¹ Llapa ima kapuqnintapas
manuqnin runayá apakuchun.
Tukuy ima ganasqantapas
forasterokunayá qechuruchun.

¹² Paymanta kuyapayaqninqa
amayá pipas kachunchu.
Mana piyniyoq churinkunatapas
amayá pipas llakipayachunchu.

¹³ Paypaqa mirayninpas
tukusqayá kachun.
Paypaqa sutinpas
wiñaypaqyá chinkachun.

¹⁴ Dios Taytalláy,
taytanpa mana allin rurasqantaqa
amayá qonqaychu.
Mamanpa huchallikusqantaqa
amayá pampachaychu.

¹⁵ Dios Taytalláy,
paypa huchankunataqa
amapuniyá qonqaychu.

Kay pachapiqa
amañayá pipas yuyachunchu.

- ¹⁶ Mana kuyapayarispánmi
pitapas ñakarichirqa.
Ñakariqtawan wakchatam
payqa ñakarichirqa.
Sonqonpi hukmanyasqatam
wañunankama ñakarichirqa.
- ¹⁷ Ñakayllata kuyasqanraykuyá
kikinpuni ñakasqa kachun.
Mana favorecekuq kasqanraykuyá
amataq favorecesqachu kachun.
- ¹⁸ Pachawan hinam
ñakaypa intusqan karqa.
Chay ñakayqa yaku hinaraqmi
ukunmanpas yaykururqa.
Chay ñakayqa tullunkunamanpas
aceite hinaraqmi yaykururqa.
- ¹⁹ Chaynaqa chay ñakayqa
pachan hinayá kachun.
Chumpin hinaraqyá
wiñaypaq kachun.
- ²⁰ Dios Taytalláy,
chaynatayá pagay cheqniqniykunaman.
Chaynatayá pagay contraypi rimaqkunaman.
- ²¹ Señor Diosnilláy,
qamqa allintayá ruraykullaway.
Pim kasqaykiraykuyá libraykullaway.
Kuyapayakuq kasqaykiraykuyá libraykullaway.
- ²² Ñoqaqa ñakariq wakcham kallachkani.
Sinchi llakisqa sonqoyqmi kallachkani.
- ²³ Chinkaruq llantuy hinallañam
kallachkani.
Wikaparusqa aqarway hinallañam
kallachkani.
- ²⁴ Moqoykunapas katkatatachkanmi
ayunasqayrayku.
Ñoqallayqa tulluyaruniñam
mana mikusqayrayku.
- ²⁵ Paykunam ñoqamanta asikunku.
Qawariwaspankum umankutapas aywirinku.
- ²⁶ Yupaychasqay Dios Taytalláy,
ñoqallaytaqa qampuniyá

yanapaykullaway.

Kuyapayakuynikiman hinayá
salvaykullaway.

²⁷ Dios Taytalláy,
yachachunkuyá
kayqa atiyniki kasqanta.
Dios Taytalláy,
yachachunkuyá
kaytaqa qampuni rurasqaykita.

²⁸ Ñakawaptinkupas qamqa bendeciwickim.
Hatariptinkupas qamqa penqarachinkim.
Kay serviqnikitaka kusichiwickim.

²⁹ Acusaqniykunaqa pachawan
churasqa hinayá
penqaypi kachunku.
Paykunaqa capawan
churachisqa hinayá
penqaypi kachunku.

³⁰ Ñoqaqa Tayta Diosmanmi
anchata graciasta qosaq.
Ñoqaqa achka runapa qayllanpim
payta alabasaq.

³¹ Payqa wakchapa favorninpim sayaykun.
Wañunanpaq juzgaqningmantam salvaykun.

Salmo 110

Tayta Diospa akllasqan reymanta

Diosman Davidpa takisqan

¹ Tayta Diosmi señorniyta nirqa:
Enemigoykikunata vencenaykamayá
*alleqniypi tiyaykuy.
Enemigoykikunata saruchinaykamayá
alleqniypi tiyaykuy.

² Tayta Diosmi Sion llaqtamanta
atiywan gobiernachisunki.
Qamqa enemigoykikunapi
munaychakunaykipaqmi gobiernachisunki.

³ Atiywan peleasqayki punchawpim
runaykikuna entregakusunki.
Sumaqllaña kasqayki punchawpim
kikinkumanta hamusunki.
Achikyaq sulla hinam

akllasqayki mozokuna hamusunki.

⁴ Tayta Diosmi
kaynata jurarqa.
Rimarispanqa mana qepaman
kutiqmi jurarqa:
Qamqa wiñaypaq sacerdotem
kanki, nispa.
Qamqa Melquisedecman rikchakuqmi
kanki, nispa.

⁵ Señormi kachkan
alleq lawnikipipas.
Piñakusqan punchawmi
tukurunqa reykunatapas.
⁶ Nacionkunatam juzganqa.
Ayakunatam mintonqa.
Tukuy kay pachapi
jefekunatam tukurunqa.
⁷ Wayqopi yakutam risqanpi tomanqa.
Chay yakum mosoqmanta kallpanchaykunqa.

Salmo 111

Tayta Diospa rurasqankunamanta

iAleluya!

¹ Tukuy sonqoywanmi
Tayta Diosman graciasta qosaq.
Allin runakunapa qayllanpim
Tayta Diosman graciasta qosaq.
Llapan runakunapa qayllanpim
Tayta Diosman graciasta qosaq.

² Tayta Diospa rurasqanqa
admirakuypaqmi.
Chaykunata pipas kuyaqqa
yuyaymananmi.

³ Rurasqankunaqa suma-sumaqmi.
Payqa wiñaypaq allin ruraqmi.
⁴ Milagronkunatapas yuyachinmi.

Tayta Diosqa llakipayakuqmi.
Tayta Diosqa kuyapayakuqmi.
⁵ Payqa mikusqatam uywachkan
respetaqninkunataqa.
Payqa wiñaypaqmi yuyachkan

contratontaqa.

⁶ Atiyninwan rurasqankunatam
runakunaman rikuchirqa.

Huklaw nacionniyoqkunapa allpantam
paykunawan dueñoyachirqa.

⁷ Paypa rurasqankunaqa confiakunapaqmi.
Payqa imapas allin arreglaqmi.

Lliw kamachikuyninkunapas confiakunapaqmi.

⁸ Chay kamachikuyninkunaqa
wiña-wiñaypaqmi takyachkan.

Chay kamachikuyninkunaqa
confiakunapaqmi mana pantayniyoq kachkan.

⁹ Payqa runankunatam librарqa.
Wiñaypaqmi contratonta rurarqa.

Payqa chuyay-chuyay Diosmi.

Payqa ancha respetana Diosmi.

¹⁰ Yachayniyoq kanapaqqa

Tayta Diostam respetana.

Tukuymanta puntataqa
allin yuyayniyoqmi

kamachikuyninkuna cumpliqkunaqa.

Wiñaypaq alabanam Tayta Diosqa.

Salmo 112

Tayta Dios respetaq runapa kusikusqanmanta

iAleluya!

¹ iMayna kusisqam

Tayta Dios respetaq runaqa!

iMayna kusisqam

kamachikuyninkunapi kusikuq runaqa!

² Paypaqa mirayninpas kay pachapim

sinchi atiyniyoq kanqaku.

Mana pantaq runapa mirayninqa

bendecisqam kanqaku.

³ Payqa wasinpipas

qori-qollqeyoqmi kachkan.

Payqa wasinpipas

kapuqniyoqmi kachkan.

Payqa wiñaypaqmi

allinta rurachkan.

⁴ Chay runaqa tutayaypim kanchay hina.

Mana pantaqkunapaqmi kanchay hina.

Chay runaqa kuyapayakuqmi.

- Chay runaqa llakipayakuqmi.
 Payqa allinkunata ruraqmi.
- ⁵ Allin runaqa kuyapayakuqmi.
 Allin runaqa prestakuykuqmi.
 Payqa negocionpipas concienciayoqmi.
- ⁶ Allin ruraq runaqa
 wiñaypaq mana urmaqmi kanqa.
 Allin ruraq runaqa
 wiñaypaqmi yuyarisqa kanqa.
- ⁷ Mana allin noticiamantaqa
 manam manchakunchu.
 Tayta Diospi confiakusqanraykum
 mana imapas qokunchu.
- ⁸ Qaqha hina sayaspa
 mana manchakuqmi kanqa.
 Enemigonkuna
 vencechikusqantam qawanqa.
- ⁹ Wakchakunamanmi imallantapas aypukarin.
 Wakchakunamanmi imallantapas qoykarin.
 Allin rurasqanqa wiña-wiñaypaqmi kanqa.
 Allin reqsisqa kaspanmi respetasqa kanqa.
- ¹⁰ Mana allin ruraq runaqa
 payta qawaspanmi piñapayanqa.
 Kachupakusparaq qawaptinmi
 kallpanpas chinkarirunqa.
 Mana allin ruraq runapa
 munasqanqa pasayaqtam chinkarunqa.

Salmo 113

Kuyapayakuuinmanta Tayta Diosta alabaychik

iAleluya!

- ¹ Tayta Diospa serviqninkuna,
 paytayá alabaychik.
 Tayta Diospa serviqninkuna,
 sutinraykuyá alabaychik.
- ² Kunanmanta wiñaykamayá
 Tayta Diosqa alabasqa kachun.
 Kunanmanta wiñaykamayá
 sutinrayku alabasqa kachun.
- ³ Intipa qespimunan lawmantaraqyá
 Tayta Diosqa alabasqa kachun.
 Intipa seqaykunan lawkamarayqyá
 Tayta Diosqa alabasqa kachun.

⁴ Tayta Diosqa llapallan nacionkunapa
hawanpiraqmi kachkan.
Alto cielokunamantapas
kanchariqraqmi payqa kachkan.

⁵ Yupaychasqanchik Tayta Dios hinaqa
manam pipas kanchu.
Alto-altopi tiyaspa gobiernaq hinaqa
manam pipas kanchu.

⁶ Chayna kachkas papas
kumuykusparaqmi cielokunata qawaykamun.
Chayna kachkas papas
kumuykusparaqmi kay pachata qawaykamun.

⁷ Payqa wakcha runatapas
allpamantaraqmi hoqariy kun.
Payqa mana imayoqtapas
qopa patamantaraqmi hoqariy kun.

⁸ Paytaqa hoqariy kun
kamachikuqkunawan tiyaykachinanpaqmi.
Paytaqa hoqariy kun
runamasinkuna kamachiqkunawan tiyaykachinanpaqmi.
⁹ Payqa mana wachakuqtapas
wawasapatam ruraykun.
Chay warmiñataqmi
wawasapa kasqanrayku kusikun.

¡Aleluya!

Salmo 114

Egipto nacionmanta lloqsimusqanku yuyarina taki

¹ Egipto nacionmanta
Israel casta lloqsimuptinmi
otaq huk simi rimaq nacionmanta
Jacobpa castan lloqsimuptinmi

² Juda casta runakuna
Tayta Diospa santuarion hina
rikurirqa.
Israel casta runakunañataqmi
gobiernasqan runakunaña
rikurirqa.

³ Lamar qochapas paykunata
rikuruspanmi anchurikururqa.
Jordan Mayupas qepaman

kutirispanmi kicharikurqqa.

⁴ Pawaykachaq carnerokuna hinam
orqokuna kusikurqaku.
Pawaykachaq chitakuna hinam
moqokunapas kusikurqaku.

⁵ Lamar qocha
čimanasqataq qamqa anchurikurqanki?
Jordan Mayu
čimanasqataq qamqa kicharikurqanki?

⁶ Orqokuna čimanasqataq
pawaykachaq carnerokuna hina
kusikurqankichik?
Moqokuna čimanasqataq
pawaykachaq chitakuna hina
kusikurqankichik?

⁷ ¡Yaw allpa pacha!
qamqa Señorpa qayllanpiyá
katkatatay.
Jacobpa Diosninpa qayllanpiyá
katkatatay.

⁸ Paymi qaqamanta lloqsichispa
yakuta ochachirqa.
Qaqa rumimantam
pukyu yakuta toqyachimurqa.

Salmo 115

Taya Diosqa manam taytacha-mamachakuna hinachu.

¹ Dios Taytalláy,
alabasqaqa kasaqku
amayá ñoqaykuchu.
Qamllam alabasqaqa kanayki
manam ñoqaykuchu.
Kuyapayakuq kasqaykimantam
alabasqa kanayki.
Confiakunapaq kasqaykimantam
alabasqa kanayki.

² Imanasqataq runakunaqa tapunakunku:
¿Maypitaq Israel castakunapa
Diosninkuqa kachkan? nispa.

³ Chaymi contestaniku:
Diosniykuqa hanaq pachapim kachkan.
Payqa tukuy munasqantam ruran, nispa.

⁴ Paykunapa taytacha-mamachankuqa
qori-qollqellam.

Tukuy chaykunaqa
runakunapa rurasqankunallam.

⁵ Simiyooq kaspapas
manam rimankuchu.

Ñawiyoq kaspapas
manam qawakunkuchu.

⁶ Rinriyoq kaspapas
manam uyarinkuchu.

Senqayoq kaspapas
manam muskinkuchu.

⁷ Makiyoq kaspapas
manam llachpankuchu.

Chakiyoq kaspapas
manam purinkuchu.

Kunkayoq kaspapas
manam qaparinkuchu.

⁸ Chaykunamanmi rikchakun
chaykuna ruraqkunapas.

Chaykunamanmi rikchakun
chaykunapi confiakuqkunapas.

⁹ Israel castakuna,
Tayta Diospiyá confiakuychik.

Paymi ñoqanchiktaqa yanapaykuwanchik.
Paymi ñoqanchiktaqa defiendeykuwanchik.

¹⁰ Aaron castakuna,
Tayta Diospiyá confiakuychik.

Paymi ñoqanchiktaqa yanapaykuwanchik.
Paymi ñoqanchiktaqa defiendeykuwanchik.

¹¹ Tayta Dios respectaqluna,
Tayta Diospiyá confiakuychik.

Paymi ñoqanchiktaqa yanapaykuwanchik.
Paymi ñoqanchiktaqa defiendeykuwanchik.

¹² Tayta Diosmi yuyarirun ñoqanchikmantaka.
Paymi bendeciwasunchik ñoqanchiktaqa.

Israel castakunatam bendecinqa.
Aaron castakunatam bendecinqa.

¹³ Respetaqninkunatam Tayta Diosqa bendeciwasun.
Hatuntapas-taksatapas paymi bendeciwasun.

¹⁴ Tayta Diosyá mirachisunkichik achkanpi.
Churikichiktapas mirachichunyá achkanpi.

¹⁵ Cielokunatapas unanchaq

Tayta Diosmi bendecisunkichik.
 Kay pachatapas unanchaq
 Tayta Diosmi bendecisunkichik.

¹⁶ Tayta Diospam hanaq pachaqa.
 Kay pachatañataqmí runakunaman qorqa.

¹⁷ Wañusqakunaqa manañam
 Tayta Diostaga alabankuñachu.
 Upallaruqkunapa kasqanman
 uraykuqkunaqa manam alabankuñachu.

¹⁸ Ñoqanchikqa Tayta Diostam alabasunchik.
 Kunanmanta wiñaykamam Tayta Diosta alabasunchik.

¡Aleluya!

Salmo 116

Tayta Diosman gracias qonapaq

¹ Qayakullasqayta uyariykuwasqanraykum
 Tayta Diosta kuyani.
 Ruegakullasqayta uyariykuwasqanraykum
 Tayta Diosta kuyani.

² Chaylla uyariwasqanraykum
 paytaqa mañakusaq.
 Ñoqallayqa kawsanaykamam
 paytaqa mañakusaq.

³ Wañuymi waskawanpas
 watasqata hina chaqnarullawan.
 Wañunayaywan ñakarichkaqta hinam
 ñoqataqa hapisullawan.
 Sasachakuywan llakikuyllam
 ñoqallaytaqa hapisullawan.

⁴ Hinaptinmi Tayta Diosta qayakurqani.
 Libraykuwananpaqmi Tayta Diosta qayakurqani.

⁵ Tayta Diosqa kuyapayakuqmi.
 Tayta Diosqa allinlla ruraqmi.
 Diosninchikqa llakipayakuqmi.

⁶ Tayta Diosqa waqaychanmi
 pisi experienciayoq runakunataqa.
 Llumpay muchuypi kachkaptiymí
 salvaykuwarqa ñoqataqa.

⁷ Sonqollaymi kunanqa hawkayarunña.
 Tayta Dios allinyaykachiptinmi
 hawkayarunña.

⁸ Wañunaymanta libraykuwasqanraykum,
waqanaymanta libraykuwasqanraykum,
urmanaymanta harkaykuwasqanraykum

⁹ Tayta Diosllapaqña kawsasaq.
Kawsaqkunapa allpanpim kawsasaq.

¹⁰ Hatun llakikuypim kachkani,
nisparaqmi confiakurqani.

¹¹ Lliw runaqa llullam,
nispaymi llutanpi rimarqani.

¹² Ñoqallayqa ɿimatataq
Tayta Diosmanqa kutichisaq?
Lliw allinyaykachiwasqanmantaqa
ɿimatataq paymanqa kutichisaq?

¹³ Kusisqam salvacionta chaskisaq.
Tayta Diostam ñoqaqa qayakusaq.

¹⁴ Tayta Diosmanmi prometekusqaykunata
cumplisaq.
Llapallan runakunapa qayllanpim
cumplisaq.

¹⁵ Diosman sonqo runakuna wañukuptinqa
manam yanqallapaqchu hapin Tayta Diosqa.

¹⁶ Dios Taytalláy,
serviqnikim ñoqaqa kallani.
Serviqnikipa wawanmi kallani.
Qanmi watawasqankuta tipirurqanki.

¹⁷ Graciasta qonaypaqmi
animalta wañuchipusqayki.
Qam Tayta Diostam
ñoqaqa qayakamusqayki.

¹⁸ Tayta Diosmanmi prometekusqaykunata
cumplisaq.
Llapallan runakunapa qayllanpim
cumplisaq.

¹⁹ Dios Taytalláy,
tempoykipa pationkunapim
ñoqaqa cumplisaq.
Jerusalen llaqtapim
ñoqaqa cumplisaq.

iAleluya!

Salmo 117

¡Tayta Diosman takiyachik!

- ¹ Nacionkuna, llapallaykichik
 Tayta Diosta alabaychik.
 Runakuna, llapallaykichik
 Tayta Diosta yupaychaychik.
² Ñoqanchikpaq kuyakuyningar
 llumpa-llumpay hatunllañam.
 Tayta Diosqa wiñayapaqpuni
 llumpay confiakunanchikñam.

¡Aleluya!

Salmo 118

Salvasqanmanta Tayta Diosman gracias qosqan

- ¹ Allin kasqanraykuyá
 Tayta Diosman graciasta qoychik.
 Wiñayapaq kuyapayakuq kasqanraykuyá
 Tayta Diosman graciasta qoychik.
² Israel castakuna,
 Payqa wiñayapaq kuyapayakuqmi,
 nispayá niyachik.
³ Aaron castakuna,
 Payqa wiñayapaq kuyapayakuqmi,
 nispayá niyachik.
⁴ Tayta Dios respetaqkuna,
 Payqa wiñayapaq kuyapayakuqmi,
 nispayá niyachik.
⁵ Llakisqa kaspaymi
 qayakurqani Tayta Diosta.
 Contestawasanmi horqoykuwarqa
 kichki sitiomanta.
⁶ Tayta Diosmi yanapawaqniyqa,
 manam manchakusaqchu.
 Runapa imapas rurawanantaqa
 manam manchakusaqchu.
⁷ Tayta Diosmi yanapawaqniyqa.
 Yanapawaqniyquna ukupim
 yanapawan payqa.
 Cheqniquiykunatam qawasaq,
 vencesqatam qawasaq.
⁸ Runakunapi hapiakunamantaqa
 Tayta Diosllapim confiakunanchik.

⁹ Kamachikuqkunapi hapipakunamantaqa
Tayta Diosllapim confiakunanchik.

¹⁰ Llapallan nacionmanta
runakunam muyuriruwanku.
Aswanqa Tayta Dios
yanapawaptinmi vencerurqani.

¹¹ Muyuriwaspankum
chawpicharuwanku.
Aswanqa Tayta Dios
yanapawaptinmi vencerurqani.

¹² Abejakuna hinam muyuriruwanku.
Kichkapi nina hinam ruparunku.
Aswanqa Tayta Dios
yanapawaptinmi vencerurqani.

¹³ Urmaykunapaqmi paykuna tanqaykuwarqa,
ichaqa Tayta Diosmi yanapaykuwarqa.

¹⁴ Tayta Diosmi kallpanchawaqniyqa.
Alabanaypaqmi takisaq ñoqaqa.
Paytaqmi salvaqniyqa karurqa.

¹⁵ Allin ruraqkunapa
wasinpiqa kusikuywanmi qaparichkanku.
Salvasqa kasqankumantam
kusikuywan qaparichkanku:
Tayta Diosqa atiyninwanmi
vencerun, nispam nichkanku.

¹⁶ Tayta Diospa atiyninqa
admirakuypaqmi, nispam nichkanku.
Tayta Diosqa atiyninwanmi
vencerun, nispam nichkanku.

¹⁷ Manam wañusaqchu ñoqaqa
aswanqa kawsasaqmi.
Kawsasaqqa Tayta Diospa
rurasqankunamanta willakunapaqmi.

¹⁸ Tayta Diosmi sinchita castigawarqa
ichaqa manam wañunaykamachu castigawarqa.

¹⁹ Allin kaqman yaykuna
punkukunatayá kichawaychik.
Tayta Dios alabaq
yaykunaypaqyá kichawaychik.

²⁰ Tayta Diospa punkunmi chayqa.
Chaynintam yaykun allin ruraqkunaqa.

- ²¹ Dios Taytalláy,
uyarimuwasqaykiraykum graciasta qomullayki.
Salvaqniy kasqaykiraykum graciasta qomullayki.
- ²² Wasi perqaqkunapa
wischupakusqanku rumiqa
cimientopi eskinan hapiq
rumiñam rikurirurqa.
- ²³ Kaytaqa rurarun Tayta Diosmi.
Kay qawasqanchikqa admirakupaqmi.
- ²⁴ Chay punchawqa
Tayta Diospa rurasqanmi.
Chay punchawpiqa
kusikusunchikmi.
- ²⁵ Dios Taytalláy,
ruegakamullaykim, kunanyá salvaykullawayku.
Dios Taytalláy,
ruegakamullaykim, kunanyá allinchaykuwayku.
- ²⁶ Alabasqayá kachun
Tayta Diospa sutinpi hamuqqa.
Tayta Diospa templonmantam
mañapuchkaykiku bendicionnintaqa.
- ²⁷ Tayta Diosllam Diosqa.
Payllam kanchariwaqninchikqa.
Kallmakunatayá hapiychik.
Fiestapaqyá huñunakuychik.
Altarkamayá asuykamuychik.
- ²⁸ Diosniy kasqaykiraykum
graciasta qosqayki.
Diosniy kasqaykiraykum
qamta hatunchasqayki.
- ²⁹ Allin kasqanraykuyá
Tayta Diosman graciasta qoychik.
Payqa wiñayapaq kuyapayakuq kasqanraykuyá
Tayta Diosman graciasta qoychik.

Salmo 119

Tayta Diospa yachachikuyninga sumaqlaña kasqanmanta

HUK

- ¹ iMayna kusisqam
Tayta Diospa
munallasqanman hina kawsaqkunaqa!

- iMayna kusisqam Tayta Diospa
yachachisqanman hina kawsaqkunaqa!
- ² iMayna kusisqam Tayta Diospa
kamachillasqan kasukullaqkunaqa!
iMayna kusisqam Tayta Diosta
tukuy sonqonwan maskallaqninkunaqa!
- ³ Allin ruraqmi paykunaqa.
Rurachkankupas Diospa munallasqantam.
- ⁴ Kunakuyuniki kasukusqa
kanantamiki munallankiçariki.
- ⁵ Allin kawsaytam munallani
decretoyikunata kasukunayaqa.
- ⁶ Manam penqakullasaqñachu
lliw kamachisqaykita cumplillaspayqa.
- ⁷ Cheqap sonqollam gracias nisaq
lliw reglamentoykita yachallaspayqa.
- ⁸ Decretoyikitam kasukusaq.
Pasaypaqtaqa amam saqewankichu.

ISKAY

- ⁹ Mozoqa ñimaynatataq
mana huchallikuspa kawsanman?
Palabraykita kasukuspanmi
mana huchallikuqqa kawsanman.
- ¹⁰ Ñoqallayqa tukuy sonqoywanmi
maskayki qamtaqa.
Amayá karunchawaychu
kamachikuyunikunkunamantaqa.
- ¹¹ Qampa palabraykitam
sonqypi waqaycharqani.
Contraykipi mana huchallikunaypaqmi
sonqypi waqaycharqani.
- ¹² Dios Taytalláy,
alabasqam qamqa kanki.
Decretoyikunatamá yachaykachiwanki.
- ¹³ Ñoqaqa simiywanmi willakurqani.
Llapallan reglamentoykita willakurqani.
- ¹⁴ Kamachisqaykiman hina
kawsaspaymi kusikuni.
Qori-qollqemantapas
mastaraqmi kusikuni.
- ¹⁵ Encargoykikunapim yuyaymanani.
Munasqaykiman hina kawsaytam munani.
- ¹⁶ Kusikunim decretoyikunamantaqa.
Manam qonqasaqchu palabraykunataqa.

KIMSA

- ¹⁷ Kay serviçnikita favoreciwaptikiqa kawsasaqmi.

- Palabraykitapas ñoqaqa kasukusaqmi.
- ¹⁸ Yuyaymananapaqyá
ñawillaykunata kichaykuway.
Admirakuypaq yachachikuynikikunata
entiendenapaqyá kichaykuway.
- ¹⁹ Ñoqaqa forasterollam
kani kay pachapiqa.
Amayá pakaykuwaychu
kamachisqaykikunataqa.
- ²⁰ Tukuy tiempopim sinchillataña munachkani.
Reglamentoykikuna yachaykuytam munachkani.
- ²¹ Kamachisqaykikunamanta pantarusqankuraykum
hoqarikuq runakunata qaçcharunki.
Kamachisqaykikunamanta pantarusqankuraykum
ñakasqa runakunata qaçcharunki.
- ²² Kamachikuynikikunata kasukusqayraykuyá
amaña kamiwachunkuchu.
Kamachikuynikikunata kasukusqayraykuyá
amaña despreciawachunkuchu.
- ²³ Kamachikuqkuna contraypi
rimanakuruptinkupas
kay serviçnikiqa
decretoykikunapim yuyaymanasaqpas.
- ²⁴ Kamachikuynikikunaqa kusichiqniymi.
Runakuna hina consejawaqniymi.

TAWA

- ²⁵ Pasaypaqñam wañunayachkani ñoqallayqa.
Prometewasqaykiman hinayá kawsaykachiwayqa.
- ²⁶ Kawsasqaymanta willakuptiyimi
contestaykuwarqankiqa.
Decretoykikunatapas
yachaykachiwayá ñoqallaymanqa.
- ²⁷ Encargoykikunaman hina
kawsanaypaqyá entiendeykachiway.
Milagroykikunapi yuyaymananapaqyá
entiendeykachiway.
- ²⁸ Sinchi llakikuymantam
sonqollaypas tukukuruchkanña.
Prometewasqaykiman hinayá
kalpanchaykullawayña.
- ²⁹ Llulla rimanaymantayá harkaykuway.
Yachachikuynikiwanyá llakipayaykuway.
- ³⁰ Cheqap ñanpi puriytañam akllakurqani.
Reglamentoykikunata kasukunaypaqñam chaskikurqani.
- ³¹ Dios Taytalláy,
kamachikuynikikunamanmi

hapipakullani ñoqaqa.

Amayá penqaymanqa

churaykullawaychu ñoqataqa.

³² Kamachikuynikunata cumplinaypaqmí
chaylla kachkani.

Allin yuyayta qoykuwasqaykiraykum
chaynaqa kachkani.

PICHQA

³³ Dios Taytalláy,
decretoykikunaman hina

kawsakuytayá yachaykachiway.

Kawsanaykama kasukunaypaqyá
chaykunataqa yachaykachiway.

³⁴ Yachachikuynikita kasukunaypaqyá
entiendocheway.

Tukuy sonqoywan kasukunaypaqyá
entiendocheway.

³⁵ Kamachikusqaykikunaman hina
kawsanaypaqyá pusaway.

Chayman hina kusisqa
kawsanaypaqyá pusaway.

³⁶ Kamachikuynikunata kuyanaypaqyá
yanapaykuway.

Engañowan apuyaymantayá
harkaykuway.

³⁷ Yanqa kaqkunata ama qawanaypaqyá
waqaychaykuway.

Munasqaykiman hina kawsanaypaqyá
waqaychaykuway.

³⁸ Kay serviñnikiman
prometewasqaykitayá cumpliy.
Respetaqníkikunaman
prometesqaykitayá cumpliy.

³⁹ Amañayá ñoqataqa kamiwachunkuchu.
Manchakusqayraykuyá ama kamiwachunkuchu.
Sentenciayki allin kasqanraykuyá
ama kamiwachunkuchu.

⁴⁰ Encargoykikunatam kuyani ñoqaqa.
Allin kasqaykiraykuyá kawsariykachiway ñoqataqa.

SOQTA

⁴¹ Dios Taytalláy, kuyapayariykuallaway.
Prometesqaykiman hinayá salvaykuallaway.

⁴² Chayna kaptinqa
contestasaqmi kamiwaqniytaqa.
Qampa palabraykipim
confiakuni ñoqallayqa.

- ⁴³ Amayá haykapipas munaychu
llulla rimanaytaqa.
Reglamentoykikunapim
confiakuchkani ñoqallayqa.
- ⁴⁴ Tukuy tiempopim
yachachikuynikikunata kasukusaq.
Wiña-wiñaypaqmi
yachachikuynikikunata kasukusaq.
- ⁴⁵ Chayna kaptinqa
libreñam kawsakusaq.
Encargoykikunata cumplisqayraykum
libreña kawsakusaq.
- ⁴⁶ Reykunapa ñawpaqninpim
kamachikuynikikunamanta rimasaq.
Mana penqakuspam
ñoqqaqa rimasaq.
- ⁴⁷ Kamachisqaykikunatam kuyani.
Chaykunawanmi kusikuni.
- ⁴⁸ Kamachisqaykikunatam kuyani.
Kamachisqaykikunatam munani.
Decretoykikunapim yuyaymanani.

QANCHIS

- ⁴⁹ Kay serviqnikiman
rimarisqaykitayá yuyariy.
Confiakunaypaq rimapayawasqayki
palabratayá yuyariy.
- ⁵⁰ Chay prometewasqayki palabrawanmi
kawsachiwanki.
Llakisqa kachkaptiymí
consuelawanki.
- ⁵¹ Hoqarikuq runakunam
ñoqamanta burlakunku.
Yachachikuynikikunamantaqa
manam karunchakunichu.
- ⁵² Dios Taytalláy,
ñawpaq reglamentoykikunamantam yuyarini.
Chaykunawanmi ñoqallayqa consuelakuni.
- ⁵³ Mana allin ruraqkunamantam
sinchita piñakuruni.
Yachachikuynikikunata saqerusqankuraykum
sinchita piñakuruni.
- ⁵⁴ Decretoykikunamantaqa takirqanim.
Runapa llaqtanpipas takirqanim.
- ⁵⁵ Dios Taytalláy,
tutanpas ñoqqaqa qanmantam yuyarini.
Yachachikuynikikunatam kasukuni.

⁵⁶ Ñoqapa imam ruranayqa kaymi:
encargoykikuna kasukuymi.

PUSAQ

⁵⁷ Dios Taytalláy,
qanmi ñoqapa tukuy imayqa kanki.
Palabrayki kasukunaypaqmi
prometekurqayki.

⁵⁸ Tukuy sonqoywanmi ruegakurqayki qamtaqa.
Prometewasqaykiman hinayá
kuyapayariykullaway ñoqataqa.

⁵⁹ Imayna kawsasqaypim
ñoqaqa piensarqani.
Chaymi kamachikuynikunata
kasqanllan kasukurqani.

⁶⁰ Mana munaspaymi
kamachikusqaykikunata kasukurqani.
Apurawmanmi
kamachikusqaykikunata kasukurqani.

⁶¹ Mana allin runakunam chawpicharuwanku.
Yachachikuynikunataqa manam qonqarqanichu.

⁶² Qanman graciasta qonaypaqmi
chawpi tutata hatarillani.
Allin reglamentoykikunaryku
graciasta qonaypaqmi hatarillani.

⁶³ Llapallan respetasuqnikikunapa
amistadninmi kani.
Encargoykikuna kasukuqkunapa
amistadninmi kani.

⁶⁴ Dios Taytalláy, kuyapayankim
tukuy kay pachapi kaqkunataqa.
Qamqa yachaykachiwayá
decretoykikunataqa.

ISQON

⁶⁵ Dios Taytalláy,
kay serviqnikiwanmi
allinta rurarunki.
Prometewasqaykiman hinam
allinta rurarunki.

⁶⁶ Yuyayniyoq kanaypaqyá
yachaykachiway.
Yachayniyoq kanaypaqyá
yachaykachiway.
Kamachisqaykikunapi confiakusqayraykuyá
yachaykachiway.

⁶⁷ Manaraq humillachisqa
kachkaspaymi pantarurqani.

- Kunanmi ichaqa qampa
palabraykitaña kasukuni.
- ⁶⁸ Qamqa allin Diosmi kanki.
Qamqa allinlla ruraqmi kanki.
Decretoykikunatam yachaykachiwanki.
- ⁶⁹ Hoqarikuq runakunam hatarirunku.
Contraypi llullakunankupaqmi hatarirunku.
Ñoqam ichaqa tukuy sonqoywan
qamllataña kasukusaq.
Encargoykikunatam tukuy sonqoywan
ñioqqaqas kasukusaq.
- ⁷⁰ Rumi sonqo runakunam paykunaqa
ichaqa yachachikuynikipim kusikuni ñoqqaq.
- ⁷¹ Humillachisqa kasqayqa
allinniypaqmi karqa.
Chaynapim yacharqani
decretoykikunataqa.
- ⁷² Waranqantin qorimantapas ñoqapaq
aswan allinqa yachachisqaykikunam.
Waranqantin qollqemantapas ñoqapaq
aswan allinqa yachachisqaykikunam.

CHUNKA

- ⁷³ Qanmi unanchaspa kawsachiwarqanki.
Kamachisqaykikunatam entiendechiwanki.
- ⁷⁴ Respetasuqnikikuna
rikuwaspanyá kusikuchunku.
Palabrayki pi confiakusqayraykuyá
paykunaqa kusikuchunku.
- ⁷⁵ Dios Taytalláy,
reqsinim reglamentoykikunaqa
allin kasqanta.
Confiakunapaq kaspaykim
humillarachiwanki ñoqallayta.
- ⁷⁶ Kay serviqnikita kuyapayariwaspaykiyá
consuelaykullaway.
Kay serviqnikiman prometewasqayki pi hinayá
consuelaykullaway.
- ⁷⁷ Ñoqallaytaqa kawsanaypaqyá
llakipayariykullaway.
Yachachikuynikipi kusikusqayraykuyá
llakipayariykullaway.
- ⁷⁸ Hoqarikuq runakunaqa
penqachisqayá kachunku.
Yanqamanta ñakarachiwasqankuraykuyá
penqachisqa kachunku.
Ñoqam ichaqa yuyaymanasaq.

⁷⁹ Qamllataña respetasuqnikikunaqa
ñoqamanyá huñunakamuchunku.
Kamachikuynikikuna yachaqkunaqa
ñoqamanyá huñunakamuchunku.

⁸⁰ Mana huchayoqtayá
decretoyikunallapi yuyaymanachiway.
Mana penqachisqa kanaypaqyá
chaynata yuyaymanachiway.

CHUNKA HUKNIYOQ

⁸¹ Salvawanaykita suyaspaymi
wañuy patanpiña kallachkani.
Chaywanpas ñoqallayqa
palabraykipim confiakullachkani.

⁸² Prometewasqaykikunata suyaspam
yaqaña ñawsayaruchkanipas.
¿Haykapitaq consuelawanki?
nispaymi waqachkanipas.

⁸³ Qosnipi chakiruq
odre hinaña kaspaypas
decretoyikunataqa
manam qonqarunichu pasaypaqpas.

⁸⁴ ¿Haykapikamataq kawsasaq
kay serviqniqiqa?
¿Haykapitaq castiganki
ñakarichiwaqniykunataqa?

⁸⁵ Hoqarikuq runakunam
uchkukunata ñoqapaq toqorunku.
Yachachikuynikiman hina mana ruraspm
chaynata rurarunku.

⁸⁶ Confiakunapaqmi liiw kamachisqaykikunaqa.
Mana imamantam ñakarichiwanku runakunaqa.
Qamyá yanapaykullaway ñoqallaytaqa.

⁸⁷ Yaqallam kay pachamanta
chinkarachiwanku,
chaywanpas encargoykikunataqa
manam saqerqanichu.

⁸⁸ Kuyapayakuynikiman hinayá
kawsachiway.
Kamachikuynikikunata kasukunaypaqyá
kawsachiway.

CHUNKA ISKAYNIYOQ

⁸⁹ Dios Taytalláy,
palabraykiqa wiñaypaqmi.
Hanaq pachapipas
mana tukuqmi.

⁹⁰ Qamqa wiña-wiñaypaq

- confiakunam kanki.
 Qanmi kay pachata
 hinapi kananpaq takyachirqanki.
- ⁹¹ Chaykunaqa kunankamapas
 reglamentoykikunaman hinam kachkan.
 Tukuy imapas servisusqaykiraykum
 hinalla kachkan.
- ⁹² Yachachikuynikipi mana kusikuspayqa
 llakikuywanmi wañuruymanña karqa.
- ⁹³ Manam haykapipas
 qonqasaqchu encargoykikunataqa.
 Chaykunawanmi
 kawsachiwarqanki ñoqallaytaqa.
- ⁹⁴ Qampa kallasqayraykuyá
 salvaykullaway.
 Encargoykikunata cumplisqayraykuyá
 salvaykullaway.
- ⁹⁵ Mana allin ruraqkunam
 suyawachkan wañuchiwananpaq.
 Ñoqam ichaqa kamachikuynikikunata
 entiendeypi risaq.
- ⁹⁶ Tukuy ima allin kaqkunapas
 qawasqayman hinaqa tukuruqlam kachkan.
 Qampa kamachisqaykikunam ichaqa
 mana tukuyniyoq alli-allin kachkan.

CHUNKA KIMSAYOQ

- ⁹⁷ iMaynatam yachachikuynikita kuyallani!
 Chaypim tukuy punchaw yuyaymanani.
- ⁹⁸ Enemigoykunamantapas mastaraqmi
 yachayniyoqta ruraykullawanki.
 Kamachisqaykikunawanmi
 chaynataqa ruraykullawanki.
 Ñoqapaqña wiñaypaq kasqanraykum
 chaynataqa ruraykullawanki.
- ⁹⁹ Llapallan maestroykunamantapas
 aswan mastaraqmi entiendellani.
 Kamachikuynikikunata yuyaymanasqayraykum
 chaynata entiendellani.
- ¹⁰⁰ Machukunamantapas aswan mastaraqmi
 ñoqaqa entiendeni.
 Encargoykikunata kasukusqayraykum
 chaynata entiendeni.
- ¹⁰¹ Mana allinkunapi kawsanaymantam
 anchurikurqani.
 Palabraykita kasukunaypaqmi
 anchurikurqani.

- ¹⁰² Reglamentoykikunamantaqa
manam rakikurqanichu.
Chaykunawan yachachiwasqaykiraykum
mana rakikurqanichu.
- ¹⁰³ Simillayapaqpas
imayna miskillañam prometewasqaykiqa!
Mielmantapas aswan miskiraqmi
chay prometewasqaykiqa.
- ¹⁰⁴ Encargoykikunawanmi
allin entiendeqña rikuriruni.
Chayraykum tukuy mana allin
kawsayta cheqnini.
- CHUNKA TAWAYOQ*
- ¹⁰⁵ Palabraykiqa chakiykunata
kachaykuq mechero hinaraqmi.
Palabraykiqa purisqay ñanpipas
achkiy hinaraqmi.
- ¹⁰⁶ Allin reglamentoykikunataqa
kasukusaqmi.
Chayta cumplinaypaq
jurasqaytaqa kasukusaqmi.
- ¹⁰⁷ Dios Taytalláy,
sinchi llakisqa kasqayraykuyá
kawsachillaway.
Prometewasqaykiman hinayá
kawsachillaway.
- ¹⁰⁸ Dios Taytalláy,
ruegakuykim ofrendata hina
alabasqayta chaskiwanaykipaq
chaynataq reglamentoykikunatapas
yachachiwanaykipaq.
- ¹⁰⁹ Ñoqaqa sapa kutillam
wañuypa patanpiña kachkani.
Chaywanpas yachachikuynikunataqa
mana qonqaqñam kachkani.
- ¹¹⁰ Mana allin ruraqkunam hapiruwanankupaq
toqlata churachkanku.
Ñoqam ichaqa encargoykikunamanta
mana karunchakunichu.
- ¹¹¹ Kamachikuynikunam wiñaypaq
herenciaq hinaña kapuwachkan.
Sonqoyta kusichisqanraykum
herenciaq hinaña kapuwachkan.
- ¹¹² Tukuy sonqoywanmi
decretoykikunata cumplisaq.
Wiña-wiñaypaqmi

chaykunataqa cumplisaq.

CHUNKA PICHQAYOQ

¹¹³ Iskay uya runakunataqa cheqninim
ichaqa yachachikuynikitaqa kuyanim.

¹¹⁴ Qamqa kanki pakaykuqniymi.
Qamqa kanki harkaykuqniymi.
Palabraykipas ñoqapa confiakunaymi.

¹¹⁵ Mana allin ruraqkuna,
ñoqamantayá anchuriyichik.
Diosniyapa kamachisqankunata
kasukunaypaqyá anchuriyichik.

¹¹⁶ Kawsallasaqmi prometewasqaykiman
hina kallpanchallawaptikiqa.
Amayá penqakusaqchu
qamllapi confiakuchkaspaqa.

¹¹⁷ Yanapawaptikiqa salvasqam kasaq.
Decretoyikunatam mana tukuya estudiasaq.

¹¹⁸ Decretoyikunamanta
llapallan rakikuqtam cheqnirunki.
Engañasqankupas yanqalla kasqanraykum
paykunataqa cheqnirunki.

¹¹⁹ Qopata hinam qawanki
kay pachapi mana allin ruraqkunataqa.
Chaymi ñoqallaypas kuyallani
kamachikuynikunataqa.

¹²⁰ Qamta manchakusqayraykum
sayarirun chukchaykunapas.
Ñoqallayqa respetaqmi
reglamentoykikunatapas.

CHUNKA SOQTAYOQ

¹²¹ Allin arregloman hinam
allinta rurarqani ñoqaqa.
Amayá saqueruwaychu
ñakarichiqniykunapa kasqanpiqa.

¹²² Allin kanaypaqyá
nanachikuway kay serviqlaykita.
Amayá munaychu
hoqarikuq runakuna ñakarichiwananta.

¹²³ Waqaptiymi ñawiykunapas
yaqaña tutayaruchkanpas.
Salvawanaykita suyaspam
yaqaña ñawsayaruchkanipas.
Allinpaq prometewasqaykita suyasqayraykum
yaqaña ñawsayaruchkanipas.

¹²⁴ Kuyapayakuynikiman hinayá
kay serviqnikipaq allichaykapuway.

- Decretoykikunatapas
kay serviqnikimanyá yachaykachiway.
- ¹²⁵ Serviqniki kasqayraykuyá
entiendoykachiway.
Kamachikuynikita reqsinapaqyá
entiendoykachiway.
- ¹²⁶ Dios Taytalláy,
ñam chayaramunña
ruranaykipaq tiempoqa.
Manam kasukunkuñachu
yachachikuynikunataqa.
- ¹²⁷ Chayraykum kamachikusqaykikunata
qorimantapas mastaraq kuyaruni.
Chayraykum kamachikusqaykikunata
qori-puromantapas mastaraq kuyaruni.
- ¹²⁸ Chaymi llapallan encargoykikunawan
allinta kawsanaypaq pusachikuni.
Tukuy mana allin kawsayañataqmí cheqnini.
- CHUNKA QANCHISNIYOQ*
- ¹²⁹ Admirakuypaqmi kamachikuynikunata
chaymi kasukullachkani ñoqallayqa.
- ¹³⁰ Achkiy hinaraqmi
palabrayki entiendoesqankuqa.
Pisi experienciayaoqkunatapas
entiendoykachinmi palabraykiqa.
- ¹³¹ Yakunayachikuspa
samatyachkaq hinam kachkani.
Kamachisqaykikunata kuyasqayraykum
chaynaqa kachkani.
- ¹³² Ñoqallayta qawarimuwaspaykiyá
llakipayariykullaway.
Kuyasuqnikikunawan rurasqaykita hinayá
llakipayariykullaway.
- ¹³³ Ñoqallaytaqa palabraykiman hinayá
kawsachiway.
Mana allinkuna ama munaychakuwananpaqyá
kawsachiway.
- ¹³⁴ Libraykuway runakuna
ñakarichiwananmanta,
hinaptinqa kasukusaqmi
encargoykikunata.
- ¹³⁵ Favoreceykuwayá kay serviqnikitaqa.
Yachaykachiwayá decretoykikunataqa.
- ¹³⁶ Ñoqapaqa weqellaykunapas
mayu hinaraqmi puririn.
Yachachikuynikita mana kasukusqankuraykum

chaynataqa puririn.

CHUNKA PUSAQNIYOQ

¹³⁷ Dios Taytalláy,

ancha allin ruraqmi kanki qamqa.

Mana pantayniyoqmi reglamentoykikunaqa.

¹³⁸ Kunawasqaykiku kamachikuynikikunaqa

allin ruranapaqmi.

Kunawasqaykiku kamachikuynikikunaqa
sumaq confiakunapaqmi.

¹³⁹ Palabraykiraykum

anchallataña sientikuruni.

Enemigoykuna qonqarusqanraykum sientikuruni.

¹⁴⁰ Chuyayachisqa qori-puro hinam

prometewasqaykiqa.

Chayraykum chaytaqa kuyallani
kay serviqniqiqa.

¹⁴¹ Mana pipa qawarinan kaspaypas

manam qonqanichu encargoykikunataqa.

Despreciasqa kaspaypas

manam qonqanichu encargoykikunataqa.

¹⁴² Qamqa kanki wiñaypaq

allin ruraqmi.

Qampaqa yachachikuynikipas
confiakunapaqmi.

¹⁴³ Ñakarispaypas

kamachisqaykikunapim kusikuni.

Sasachakuypi kaspaypas

kamachisqaykikunapim kusikuni.

¹⁴⁴ Wiñaypaq allinmi kamachikuynikikunaqa.

Kawsanaypaqyá entiendechiway ñoqallaytaqa.

CHUNKA ISQONNIYOQ

¹⁴⁵ Dios Taytalláy,

tukuy sonqoywanmi

contestaykamuwanaykipaq qayakamullayki.

Decretoykikunata

kasukunaypaqmi qayakamullayki.

¹⁴⁶ Salvawanaykipaqmi

qayakamullayki.

Kamachikuynikikunata kasukunaypaqmi

qayakamullayki.

¹⁴⁷ Tutapayta hatarispaymi

qayakamullayki.

Prometewasqaykipi confiakuspam

qayakamullayki.

¹⁴⁸ Mana puñuspaymi

tukuy tuta rikchani.

Palabraykikunapi
yuyaymananapaqmi rikchani.

¹⁴⁹ Dios Taytalláy,
kuyapayakuynikiman hinayá uyariykullaway.
Reglamentoykikiman hinayá kawsaykachillaway.

¹⁵⁰ Daño rurayllapi kaq
runakunam asuykuuwanku.
Ichaqa yachachikuynikunkunamantam
karunchakurunku.

¹⁵¹ Dios Taytalláy,
ñioqapa hichpallaypim
kachkanki qamqa.
Confiakunapaqmi
llapallan kamachisqaykikunaqa.

¹⁵² Unayñam kamachikuynikunkunamanta
yachani.
Wiñaypaq takyachisqaykitam
yachani.

ISKAY CHUNKA

¹⁵³ Ñakarisqayta qawaykuspayá
libraykullaway.
Yachachikuynikitaqa mana qonqasqayraykuyá
libraykullaway.

¹⁵⁴ Asuntollaypi defiendewaspayá
libraykullaway.
Prometewasqaykiman hinayá
kawsachillaway.

¹⁵⁵ Mana allin ruraqkunaqa
manam salvakunqakuchu
decretoykikuna mana cumpliy
munasqankurayku.

¹⁵⁶ Dios Taytalláy,
anchallañam runapaq
kuyapayakuynikiqa.
Reglamentoykikunaman hinayá
kawsachillaway ñioqallaytaqa.

¹⁵⁷ Achkallañam kachkan
ñakarichiwaq enemigoykunaqa.
Chaywanpas manam rakikunichu
kamachikuynikunkunamantaqa.

¹⁵⁸ Traicionasuqniki runakunataqa
qawaspaymi cheqnini.
Palabraykikuna mana kasukuqkunatam
cheqnini.

¹⁵⁹ Dios Taytalláy,
qawariyá encargoykikuna

kuyasqaytaqa.
Kuyapayakuyunikiman hinayá
kawsachillaway ñoqallaytaqa.

- ¹⁶⁰ Llapallan palabraykiqa
pasaypaq confiakunapaqmi.
Llapallan reglamentoykikunaqa
wiñaypaq allinmi.

ISKAY CHUNKA HUKNIYOQ

- ¹⁶¹ Kamachikuqkunam ñakarichiwanku
yanqapuni.
Ichaqa sonqoymantam
palabraykitaqa respetani.

- ¹⁶² Prometewasqaykipim
sinchita kusikullani.
Achka riqueza
tarikuq hinam kusikullani.

- ¹⁶³ Llullataqa
cheqnispaymi millakuni.
Yachachikuynikitam
ichaqa kuyani.

- ¹⁶⁴ Achka kutitam punchawpi
alabayki.
Reglamentoykikuna
allin kasqanraykum alabayki.

- ¹⁶⁵ Yachachikuynikita kuyaqkunaqa
hawkallañam kawsakunku.
Paykunataqa manam imapas
urmachinmanchu.

- ¹⁶⁶ Dios Taytalláy,
salvaykuwanaykipaqmi
suyallachkani ñoqallayqa.
Kamachisqaykikunata cumplisqayraykuyá
salvaykullawayqa.

- ¹⁶⁷ Kamachikuynikunatam kasukuni.
Tukuy sonqoywanmi chaykunataqa kuyani.

- ¹⁶⁸ Encargoykikunataqa kasukunim.
Kamachikuynikunataqa kasukunim.
Imaynam kawsasqaytaqa yachawankim.

ISKAY CHUNKA ISKAYNIYOQ

- ¹⁶⁹ Dios Taytalláy,
qayakamusqaytayá uyariykullaway.
Palabraykiman hinayá entiendeykachiway.

- ¹⁷⁰ Ruegakusqaytaqa qamyá chaskiykuway.
Prometewasqaykiman hinayá libraykullaway.

- ¹⁷¹ Ñoqallayqa sinchitam
alaballasqayki.

Decretoykikuna yachachiwasqaykiraykum
alaballasqayki.

¹⁷² Prometewasqaykimantam
takispa alabasqayki.

Llapallan kamachisqaykikunaqa
allin kasqanraykum alabasqayki.

¹⁷³ Chaypunillayá atiyñikiwan
yanapaykuway.
Encargoykunata akllakusqayraykuyá
yanapaykuway.

¹⁷⁴ Dios Taytalláy,
salvaykuwanaykitam munallachkani.
Qampa yachachikuynikimantam
kusikuchkani.

¹⁷⁵ Qamta alabanaypaqyá
kawsachiway ñoqataqa.
Reglamentoykikunayá
yanapawachun ñoqataqa.

¹⁷⁶ Chullaruq ovejata hinayá
kay serviqnika maskaykullaway.
Kamachisqaykikunata mana qonqasqayraykuyá
kay serviqnika maskaykullaway.

Salmo 120

Sasachakuypí kaspan qayakusqan

Diosman asuykunapaq taki

¹ Sasachakuypí kaspaymi
qayakurqani Tayta Diosta.
Chaymi pay
contestamuwarqa ñoqata.

² Dios Taytalláy,
llullakuqkunamantayá libraykullaway.
Engañakuqkunamantayá libraykullaway.

³ Yaw llulla qallu
čimatataq qamqa horqokunki?
čimatawantaq qamqa chaskikunki?

⁴ Guerrapi peleaqpá
ñawchi punta flechanwanmi
Diosqa castigasunki.
Retama yantapa
ratarichkaq sansanwanmi
payqa castigasunki.

5 iMallapiraq rikukuni!
 Ñoqaqariki Mesec runakunapa
 *yachananpiñam samapakuchkani.
 iMallapiraq rikukuni!
 Ñoqaqariki Cedar runakunapa
 yachananpiñam samapakuchkani.
 6 Unay tiempóñam ñoqaqa *yacharqani.
 Hawkayay cheqnikuqkunawanmi yacharqani.
 7 Hawkalla kawsakuymantam
 rimani ñoqaqa.
 Guerrallatam
 munachkanku paykunaqa.

Salmo 121

Tayta Diosmi waqaychawaqninchik

Diosman asuykunapaq taki

- 1 Orqokunata qawarispaymi
 tapukullayman:
 ¿Maylawmantaraq yanapaqniyqa
 hamullanwanman?
- 2 Yanapakuyqa hamullanwanqa
 Tayta Diosmantam,
 cielokunapas allpa-pachapas
 unanchaqmantam.
- 3 Manam haykaqpas urmanaykita
 munallanqachu.
 Manam haykaqpas cuidaqnikiqa
 puñullanqachu.
- 4 Israel castapa waqaychaqninqa
 mana puñuqmi.
 Israel castapa waqaychaqninqa
 wiñay rikchaqmi.
- 5 Compañaqniki Tayta Diospumim
 waqaychaqniki.
 Compañaqniki Tayta Diospumim
 llantusuqniki.
- 6 Manam punchawpas intiqariki
 rupasunkichu.
 Manam tutapas killaqariki
 dañasunkichu.
- 7 Tayta Diospumim waqaychasunki
 desgraciamenta.

Tayta Diospunim waqaychaykunqa
vidallaykita.

⁸ Tayta Diospunim maypi-chaypipas
waqaychasunki.

Tukuy tiempopim qamtaqariki
waqaychasunki.

Salmo 122

Jerusalen llaqta hawka kananpaq mañakusqan

Diosman asuykunapaq Davidpa takisqan

¹ Ñoqam kusikurqani:

Tayta Diospa templonmanmi
risunchik, niwaptinku.

² Jerusalen llaqta,
ñoqaykuqa callekikunapiñam
purichkaniku.

³ Jerusalen llaqtaqa
huk hawaqlapim kachkan.
Suma-sumaq hatarichisqam kachkan.

⁴ Chaymanmi rinku
Tayta Diospa akllasqan runakuna.

Chaymanmi rinku
Israel casta llapallan runakuna.

Tayta Diosman graciasta
qonankupaqmi rinku.
Kamachikuyman hina
ruranankupaqmi rinku.

⁵ Allinta arreglaq gobiernoqa
chay llaqtapim kachkan.
David castapa gobiernonqa
chay llaqtapim kachkan.

⁶ Jerusalen llaqtamantayá
mañakuychik kaynata:
Jerusalen llaqtaqa
hawkayapiyá kachun.
Qamta kuyasuqniku runakunaqa
hawkallayá kachun.

⁷ Murallaykikunapa ukulawninpi kaqkunapas
hawkallayá kachunku.
Palacioykikunapi kaqkunapas
hawkallataqyá kachunku.

⁸ Aylluukunapaqmi Jerusalen llaqtata nisaq:

Hawkayay kachun qampi, nispa.
 Amigoykunapaqmi Jerusalen llaqtata nisaq:
 Hawkayay kachun qampi, nispa.

⁹ Jerusalen llaqta,
 yupaychasqayku Diospa templonraykum
 allinnikita maskasaq.
 Jerusalen llaqta,
 Tayta Diospa templonraykum
 allinnikita maskasaq.

Salmo 123

Diosllaman hapipakuspa mañakusqanmanta

Diosman asuykunapaq taki

¹ Dios Taytallayku,
 qamllatapunim ñoqallaypa ñawillayqa
 qawamusuchkanki.
 Qamqa hanaq pacha wasikipim yachallachkanki.

² Dios Taytallayku,
 patronninmanta imatapas chaskinanpaq
 sirvientepas hinam
 favorecewanaykukama suyachkaykiku.
 Dios Taytallayku,
 patronanmanta imatapas chaskinanpaq
 sirvientepas hinam
 favorecewanaykukama suyachkaykiku.

³ Dios Taytallayku,
 ñoqallaykuta kuyakuynikiman hina kuyapawayayku.
 Amiruniñam paykunapa despreciontaqa.

⁴ Dios Taytallayku,
 amirunikum apuyarullaqkunapa
 asikuynillanta.
 Chaynallataq hatun tukullaqpa despreciontapas.

Salmo 124

Israel castakunapa salvaqninqa Dioslla kasqanmanta

Diosman asuykunapaq Davidpa takisqan

¹ Israel castakunayá nichunku:
 Sichu Tayta Dios
 mana favorninchikpi kaptinqa.
² Sichu Tayta Dios
 mana favorninchikpi kaptinqa

- chaynataq runakunapas
 contranchikpi hatarispanqa
³ kawsachkaqlatachiki piñakuruspa
 millpuruwachwan karqa.
- ⁴ Yakukuna hinachiki
 aparuwachwan karqa.
 Mayu hinachiki
 hawanchikta pasarunman karqa.
- ⁵ Lloqla hinachiki
 hawanchikta pasarunman karqa.
- ⁶ Tayta Diosqa alabasqayá kachun.
 Payqa manam enimigonchikunaman
 qoykuwarqanchikchu.
 Kirunwan kachuparawananchikpaqmi
 mana qoykuwarqanchikchu.
- ⁷ Urpitu hapiqkunapa toqlanmanta
 lluptichkaq hinam lluptirunchik.
 Toqla tipiruptin
 lluptichkaq hinam lluptirunchik.
- ⁸ Yanapakuyqa hamullawanqa
 Tayta Diosmantam,
 cielokunapas, allpa pachapas
 unanchaqmantam.

Salmo 125

Runankunata Dios waqaychasqanmanta

Diosman asuykunapaq taki

- ¹ Tayta Diospi confiakuqkunaqa
 Sion Moqo hinam kanku.
 Paykunaqa wiñaypaqmi
 mana kuyuchisqa kanqaku.
- ² Jerusalen llaqtapa tuyuriqninpim
 orqokuna kachkan.
 Chaynam Tayta Diospas
 runankunapa tuyuriqninpi kachkan.
 Kunanmanta wiñaykamam
 chaynaqa kachkan.
- ³ Allin ruraqkunapa allpanpiqa
 mana allin gobiernaqkunaqa
 manam wiñaypaqchu gobiernanqaku.
 Chayna kaptinqa
 allin runakunam
 mana allinkunaman qokurunmanku.

⁴ Dios Taytalláy,
qamqa allin runakunapaqyá
allinta ruray.

Qampa munasqaykiman hina
ruraqkunapaqyá allinta ruray.

⁵ Dios Taytalláy,
mana allin kawsay
munaqkunatayá castigay.
Mana allin ruraqkunatawan
kuskatayá castigay.

¡Israel casta runakunaqa
hawkayaypiyá kachun!

Salmo 126

Nacionninku allinyananaq mañakusqanku

Diosman asuykunapaq taki

¹ Jerusalen llaqtayoq presokunatam
Tayta Dios kutirachimurqa.
Chaymi mosqoypi hinaraq
tarikurqanchik ñoqanchikqa.

² Chayraqmi miskillataña asikurqanchik.
Chayraqmi kusikuymantu takirqanchik.
Huklaw nacionniyoq runakunam nirqaku:
Tayta Diosmi paykunapaq
admirakuypaq kaqkunata rurarun, nispangu.

³ Tayta Diosmi admirakuypaq kaqkunata
ñoqanchikpaq rurarqa.
Paypa rurasqankunamantam
kusikurqanchik ñoqanchikqa.

⁴ Neguev lawpi chaki wayqokunam
rikurirun yakuyoqña.
Chaynayá ñoqaykutapas
ñakarisqaykumanta kutirichiwaykuña.

⁵ Waqaspa tarpuqkunaqa
kusikuywanmi cosechanqa.

⁶ Muhuta waqastin apaqpas
kusikuymantu takistinmi kutimunqa.
Gamillakunata apamustinmi
payqa kutimunqa.

Salmo 127

Tukuy allinkunaqa hamun Tayta Diosmantam.

Diosman asuykunapaq Salomonpa takisqan

¹ Sichu wasita Tayta Dios

mana hatarichiqtinqa

yanqapaqmi llamkanqaku.

Sichu llaqtata Tayta Dios

mana waqaychaptinqa

yanqapaqmi waqaychanku.

² Yanqam kanman tutapaymanta

tutaykuqkama llamkasqaykichikpas.

Yanqam kanman mikunaykichikpaq

ñakarispa ganasqaykichikpas.

Tayta Diosqa kuyaqninkunapaqmi

imallatapas churaykun.

Paykuna puñuchkaptinraqmi

imallatapas churaykun.

³ Churi-wawanchikkunaqa

Tayta Diospa qowasqanchik herencianchikmi.

Nacepuwaqninchikkunaqa

Tayta Diospa qowasqanchik premionchikmi.

⁴ Kallpallanchikpiraq

naceq churinchikkunaqa

valeroso soldadokunapa

flechankuna hinaraqmi kanqa.

⁵ Ancha kusisqam

achka flechayoq runaqa.

Chayna kusisqataqmi

achka churiyoq runaqa.

Enemigonkunawan

juiciopi kaspapas

respetachikunqam payqa.

Salmo 128

Tayta Dios respetaqpa kusikuynin

Diosman asuykunapaq taki

¹ iMayna kusisqam Tayta Diosta

llapallan respetaqkunaqa!

iMayna kusisqam paypa munasqanman

hina kawsaqkunaqa!

² Chayna kaspaqa

llamkaska ganasqaykiwanmi mikunki.

Kusikuyniyoqmi kanki.

Tukuyumi allin kasunki.

³ Wasikipi ruruchkaq uvas planta hinam
warmikipas kapusunki.

Mesaykipa muyuriqninpi
ikllimuq aceitunas plantakuna hinam
churikikunapas kapusunki.

⁴ Chaynatam Tayta Diosqa
respetaqnin runata bendecinqa.

⁵ Sion Moqomantayá
Tayta Dios bendecisunki.
Jerusalen llaqtapa allinnintam
kawsanaykikama qawanki.

⁶ Willkaykikunatam qawanki.

Israel casta runakunaqa
hawkayapiyá kachun!

Salmo 129

Tayta Diosmi libraqningchikqa

Diosman asuykunapaq taki

¹ Israel castakunayá nichunku:

Warma kasqaykumantaraqmí
llumpayta ñakarichiwarqaku.

² Warma kasqaykumantaraqmí
llumpayta ñakarichiwarqaku
aswanqa manapunim
ñoqaykutaqa vencewarqakuchu.

³ Ñoqaykutaqa azoteruwaptinkum
wasallaykupas matakurun.
Yapusqa surcokuna
hinaraqmí rikurirun.

⁴ Tayta Diosqa allin ruraq
kasqanraykum libraykuwanku.
Mana allin ruraqkunapa
watawasqankumantam libraykuwanku.

⁵ Sion llaqtata cheqniqkunaqa
penqaypiyá kachunku.

Sion llaqtata cheqniqkunaqa
llapallankuyá lluptichunku.

⁶ Wasipa hawanpi wiñaq
qora hinayá kachunku.
Manaraq rachuruchkasqa chakiruq

qora hinayá kachunku.

⁷ Chay qorakunaqa
rutuqpa makinmanpas manam huntanchu.
Gamilla hoqariqpa marqayninmanpas
manam haypanchu.

⁸ Manam pipas ninqachu
chay hoqariqkunataqa:
“Tayta Diosyá bendecisunkichik” nispaqa.
“Tayta Diospa bendecionnintam
qamkunapaq mañakuniku” nispaqa.

Salmo 130

Tayta Diosllam confiakunanchikqa.

Diosman asuykunapaq taki

¹ Dios Taytalláy,
qamtam qayakamullayki.
Uku-ukumantam qayakamullayki.

² Señorlláy,
ñeqallaytayá uyariykullaway.
Ruegakusqaytayá uyariykullaway.

³ Señor Diosnilláy,
mana allin rurasqaykuta
yuyaptikiqa
llapallaykuchiki castigasqa
kallaymanku karqa.

⁴ Ichaqa qamllam pampachaykuwankikuqa.
Qamllata adoranaykupaqmi pampachaykuwankikuqa.

⁵ Tukuy sonqoywanmi
Tayta Diospi confiakuni.
Paypa palabranpim
ñeqaqa confiakuni.

⁶ Tutapi llaqta cuidaqpunaqa
confianzawanmi suyanku achikyanantaqa.
Paykunamantapas mastaraqmi
Tayta Diosllapiña confiakuchkani ñeqaqa.

⁷ Israel castakuna,
Tayta Diospiyá confiakuychik.
Tayta Diosmi kuyapayasunkichik.
Paymi pasaypaqta librasunkichik.

⁸ Paymi Israel castakunata libranqa.
Tukuy mana allin rurasqankumantam libranqa.

Salmo 131

Confianzawan mañakuymanta

Diosman asuykunapaq Davidpa takisqan

¹ Dios Taytalláy,
ñoqallayqa manam orgullosochu kani
nitaqmi runamasiyta despreciaqchu kani.
Manam hatun kaqkunatapas munanichu.
Manam admirakuypaq kaqkunatapas munanichu.

² Hawkallam ñoqallayqa kachkani.
Upallallam ñoqallayqa kachkani.
Mamanpa marqayninpí wawa hinam
kachkani ñoqallayqa.
Anukasqa wawa hinañam
kachkani ñoqallayqa.

³ Israel castakuna,
Tayta Diospiyá confiakuychik.
Kunanmanta wiñaykamayá confiakuychik.

Salmo 132

Davidman Tayta Dios prometesqanmanta

Diosman asuykunapaq taki

¹ Dios Taytalláy,
Davidmantayá yuyariy.
Tukuy ñakarisqanmantayá yuyariy.

² Qam Tayta Diosman
juramentasqanmantayá yuyariy.
Jacobpa atiyniyoq Diosmin
kasqaykirayku prometesusqaykitayá yuyariy.

³ Paymi nirqa:
Manam wasiyman yaykusaqchu
nitaqmi kamaypipas waqtapasaqchu.

⁴ Manam huk fiawitapas puñusaqchu,
manataqmi puñunayachikusaqchu.

⁵ Tayta Diospaq sitiota tarinaykama.
Jacobpa atiyniyoq Diosninpaq
*yachanananta tarinaykama.

⁶ Diospa baulnimantam
uyarirqaniku Efrata lawpi.
Chay baultam tarirqaniku
Jaar law chakrapi.

⁷ Diospa yachananmanyá

ñeqanchikqa yaykusunchik.
Qayllanpi kaq baulninpá
ñawpaqninpiyá qonqorakusunchik.

⁸ Dios Taytalláy,
samanayki sitiomanyá
qamqa riypuni.

Atiyniki qawachiq
baulnikiwanyá yaykuypuni.

⁹ Sacerdote kunkapas allin ruraywanyá
pachasqa kachunku.
Qanman sonqo runakunapas
kusikuymantayá qaparichunku.

¹⁰ Serviqniki Davidraykuyá
retyaqá ama qepanchakuychu.
Aceitewan tallichisqaykitaqá
amayá qepanchakuychu.

¹¹ Davidmanmi Tayta Dios
cheqaptapuni juramentarqa.
Manam qepamán kutinqachu
chay juramentasqanmantaqá.
Miraynikitam gobier nachisaq,
nispanmi nirqa.

¹² Miraynikikuna contrato yta cumpliqtinqa,
miraynikikuna kamachisqaykunata cumpliqtinqa
paykunapa mirayninpas
wiñaypaqmi gobiernanqa, nispanmi nirqa.

¹³ Tayta Diosqa
Sion Moqotam akllakurqa.
Tayta Diosqa
chaypi *yachaytam munarqa.

¹⁴ Paymi nirqa:
Kay moqom wiñaypaq kanay sitio.
Kaymi yachanaypaq munasqay sitio.

¹⁵ Kawsayninkutam sinchita ruruchisaq.
Wakchakunatam mikuywan saksachisaq.

¹⁶ Ñoqaqa salvacionniywanmi
pachaykachisaq sacerdotenkunatapas.
Kusikuymantam qaparinqaku
ñeqaman sonqo runankunapas.

¹⁷ Sion Moqopim Davidpa mirayninmanta
atiyniyoq retya gobiernachisaq.
Aceitewan tallichisqay reytam
lamarata hina ratachisaq.

¹⁸ Enemigonkunatam penqayman churasaq.
Paypa gobierntonañataqmi sumaqyachisaq.

Salmo 133

Diosman sonqoyoqkunapa kuyanakuyninmanta

Diosman asuykunapaq Davidpa takisqan

- ¹ iMayna allinmi
wawqe-panikunapa
huk sonqolla kawsakuyninga!
iMayna kuyayllapaqmi
wawqe-panikunapa
huk sonqolla kawsakuyninga!
- ² Umaman talliykusqa miski asnaq
aceite hinam chayna kawsakuyqa.
Barbaman sullmariq aceite hinam
chayna kawsakuyqa.
Aaronpa barbankamam sullmarin
chay aceiteqa.
Sotanarpa kunkankamam
sullmarin chay aceiteqa.
- ³ Hermon Orqomanta sullamuchkaq hinam
chayna kawsakuyqa.
Sion Moqoman sullamuchkaq hinam
chayna kawsakuyqa.
Chaypi kawsaqkunamanmi
Tayta Dios bendicionninta apachin.
Chaypi kawsaqkunamanmi
wiñay kawsayta apachin.

Salmo 134

Tayta Diosta alabasunchik.

Diosman asuykunapaq taki

- ¹ Tayta Diosta serviqninkunaqa,
llapallanchikyá payta alabasunchik.
Tayta Diospa templonpi tutankuna
serviqkunapas, paytayá alabasunchik.
- ² Santuarion lawmanyá makinchikta hoqarisunchik.
Tayta Diostayá ñoqanchikqa alabasunchik.
- ³ Sion Moqomantayá
Tayta Diosqa bendeciwasun.
Cielokunatapas allpa pachatapas
unanchaqyá bendeciwasun.

Salmo 135

Tayta Diospa admirakuypaq rurasqankunamanta

iAleluya!

- ¹ Tayta Diostayá alabasunchik.
Paypa serviqninkunayá alabasunchik.
- ² Tayta Diospa templonpi serviqkuna,
paytayá alabaychik.
Templonpa pationpi serviqkuna,
paytayá alabaychik.
- ³ Allin kasqanraykuyá
Tayta Diosta alabasunchik.
Paypa sutinka kuyayllapaq
kasqanraykuyá takisunchik.
- ⁴ Tayta Diosqa Jacob castakunatam
kikinpaq akllakurun.
Payqa Israel castakunatam
kapuqninpaq akllakurun.

- ⁵ Ñoqaqa yachanim
Tayta Diosqa
ancha hatun kasqanta.
Yachanim Señorninchikqa
llapallan dioskunamanta
aswan hatun kasqanta.
- ⁶ Cielokunapipas Tayta Diosqa
tukuy munasqantam ruran.
Kay pachapipas payqa
tukuy munasqantam ruran.
Lamar qochakunapipas
tukuy munasqantam ruran.
Lamar qochapa tukuy ukunpipas
chaynatam ruran.

- ⁷ Kay pachapa cantonkunamantam
puyukunata hatarichimun.
Parananpaqmi llipyaykunata
hatarichimun.
Churasqan sitiomantam
wayrakunata pukuchimun.

- ⁸ Paymi Egipto nacionpi
runakunapa piwinkunata wañurachirqa.
Paymi Egipto nacionpi
animalkunapa piwinkunata wañurachirqa.
- ⁹ Egipto nacionpa chawpinmanmi
milagrokunata apachimurqa.
Egipto nacionpa chawpinmanmi

admirakuypaq kaqkunata apachimurqa.
 Faraonpa contranpim payqa
 apachimurqa.

Llapallan serviqninkunapa contranpim
 apachimurqa.

¹⁰ Achka nacionkunatam chinkarachirqa.
 Atiyniyoq reykunatam wañurachirqa.

¹¹ Amor casta runakunapa
 reynin Sehontam wañurachirqa.
 Basan lawpi Rey Ogtam
 payqa wañurachirqa.
 Canaan runakunapa
 lliw reyninkutam wañurachirqa.

¹² Chay reykunapa allpantam
 runankunaman qoykurqa.
 Israel castakuna
 dueñochakunapaqmi qoykurqa.

¹³ Dios Taytalláy,
 wiñaypaqmi sutillaykiqa.
 Dios Taytalláy,
 wiñaypaqmi kanki yuyarisqa.

¹⁴ Tayta Diosmi runankunapaq
 allinta arreglanqa.
 Paymi serviqninkunamanta
 llakipayarikunqa.

¹⁵ Nacionkunapa taytacha-mamachankuqa
 qori-qollqellam.
 Tukuy chaykunaqa
 runakunapa rurasqankunallam.

¹⁶ Simiyoq kaspapas
 manam rimankuchu.
 Ñawiyoq kaspapas
 manam qawakunkuchu.

¹⁷ Rinriyoq kaspapas
 manam uyarinkuchu.
 Manataqmi siminkupi
 samayninkupas kanchu.

¹⁸ Chaykunamanmi rikchakun
 chaykuna ruraqkunapas.
 Chaykunamanmi rikchakun
 chaykunapi confiakuqkunapas.

¹⁹ Israel castakuna,
 Tayta Diosta alabaychik.
 Aaron castakuna,

Tayta Diosta alabaychik.
²⁰ Levyi castakuna,
 Tayta Diosta alabaychik.
 Tayta Dios respecta qkuna,
 payta alabaychik.
²¹ Sion Moqomantayá
 Tayta Diosqa alabasqa kachun.
 Jerusalen llaqtapi *yachaq
 Tayta Diosqa alabasqayá kachun.

iAleluya!

Salmo 136

Israel castakunapaq Tayta Diospa kuyapayakuyninmanta

- ¹ Allin kasqanraykuyá
 Tayta Diosman graciasta qoychik.
 Wiñaypaq kuyapayakuq kasqanraykuyá
 Tayta Diosman graciasta qoychik.
- ² Wiñaypaq kuyapayakuq kasqanraykuyá
 sapallan Diosman graciasta qoychik.
- ³ Wiñaypaq kuyapayakuq kasqanraykuyá
 sapallan Señorman graciasta qoychik.
- ⁴ Wiñaypaq kuyapayakuq kasqanraykuyá
 hatun milagrokuna ruraqman
 graciasta qoychik.
- ⁵ Wiñaypaq kuyapayakuq kasqanraykuyá
 entiendeywan cielokunata unanchaqman
 graciasta qoychik.
- ⁶ Wiñaypaq kuyapayakuq kasqanraykuyá
 yaku hawanpi allpa mastariqman
 graciasta qoychik.
- ⁷ Wiñaypaq kuyapayakuq kasqanraykuyá
 hatun achkiqkuna unanchaqman
 graciasta qoychik.
- ⁸ Wiñaypaq kuyapayakuq kasqanraykuyá
 punchaw munaychakunanaq inti unanchaqman
 graciasta qoychik.
- ⁹ Wiñaypaq kuyapayakuq kasqanraykuyá
 tutu munaychakunanaq
 killatawan lucerota unanchaqman
 graciasta qoychik.
- ¹⁰ Wiñaypaq kuyapayakuq kasqanraykuyá
 Egipto runakunapa piwinkuna wañuchiqman
 graciasta qoychik.

- ¹¹ Wiñaypaq kuyapayakuq kasqanraykuyá
Egipto runakunamanta
Israel castakuna horqomuqman
graciasta qoychik.
- ¹² Wiñaypaq kuyapayakuq kasqanraykuyá
Israel castakunata hatun
atiyinewan horqomuqman
graciasta qoychik.
- ¹³ Wiñaypaq kuyapayakuq kasqanraykuyá
Puka Lamar Qocha rakiruqman
graciasta qoychik.
- ¹⁴ Wiñaypaq kuyapayakuq kasqanraykuyá
Israel castakunata
lamar qochapa chawpinta pasachiqman
graciasta qoychik.
- ¹⁵ Wiñaypaq kuyapayakuq kasqanraykuyá
Rey Faraonta tropankunatawan
Puka Lamar Qochapi qeqeparachiqman
graciasta qoychik.
- ¹⁶ Wiñaypaq kuyapayakuq kasqanraykuyá
chunniqninta runankuna pusaqman
graciasta qoychik.
- ¹⁷ Wiñaypaq kuyapayakuq kasqanraykuyá
atiyniyoq reykuna venceqman
graciasta qoychik.
- ¹⁸ Wiñaypaq kuyapayakuq kasqanraykuyá
munayniyoq reykuna wañuchiqman
graciasta qoychik.
- ¹⁹ Wiñaypaq kuyapayakuq kasqanraykuyá
Amor casta Rey Sehon wañuchiqman
graciasta qoychik.
- ²⁰ Wiñaypaq kuyapayakuq kasqanraykuyá
Basan lawpi Rey Og wañuchiqman
graciasta qoychik.
- ²¹ Wiñaypaq kuyapayakuq kasqanraykuyá
paykunapa allpanta runankunamanña qoqman
graciasta qoychik.
- ²² Wiñaypaq kuyapayakuq kasqanraykuyá
serviqnin Israel dueñochachiqman
graciasta qoychik.
- ²³ Wiñaypaq kuyapayakuq kasqanraykuyá
ñakarichisqa kachkaptiyku yuyariwaqniyukuman
graciasta qoychik.
- ²⁴ Wiñaypaq kuyapayakuq kasqanraykuyá
enemigoykumanta libraqniyukuman
graciasta qoychik.

²⁵ Wiñaypaq kuyapayakuq kasqanraykuyá
tukuy kawsaqkuna mikuchiqman
graciasta qoychik.

²⁶ Wiñaypaq kuyapayakuq kasqanraykuyá
hanaq pachapi munaychakuq Diosman
graciasta qoychik.

Salmo 137

Babilonia law mayukunapa patanpi presokuna waqaspa takisqanku

¹ Babilonia nacionpa
mayunkunapa patanpi
tiyaspam waqarqaniku.
Sion llaqtamanta
yuyarispaykum waqarqaniku.

² Chaypi kaq wayaw sachakunapim
arpaykuta warkuykurqaniku.

³ Preso pusawaqniyikum
takinaykupaq mañawaqku.
Sion llaqtapa takintayá
takiykapuwayku, nispam niwaqku.

⁴ Tayta Diosman alabanayku takitaqa
čimaynamá takiymanku
runakunapa llaqtanpiqa?

⁵ Jerusalen llaqtalláy,
qamta qonqaruptiyqa
alleq makillaypas
mana valeqñayá karuchun.

⁶ Qanmanta mana yuyariptiyqa
qallullaypas pasayaqtayá
laqakuruchun.
Jerusalenrayku tukuymanta llalliqa
mana kusikuptiyqa qallullaypas
pasayaqtayá laqakuruchun.

⁷ Dios Taytalláy,
amayá qonqaychu
Edompa mirayninkunataqa.
Jerusalen vencesqa
kasqan punchawpim
nirqaku paykunaqa:
iChay llaqtata taqmaychik! nispa.
iCimientonkama taqmaychik! nispa.

- ⁸ Babilonia llaqta,
tuñichisqam kanki qamqa.
iMayna kusisqam imam rurawasqaykikumanta
pagasuqniki runakunaqa!
⁹ iMayna kusisqam churi-wawaykikunata
hapispa qaqa rumikunaman
chamqaparuq runakunaqa!

Salmo 138

Tayta Diospa favorninkunamanta gracias qosqan

Davidpa takisqan

- ¹ Tukuy sonqoywanmi
qamllamanña graciasta qosqayki.
Dioskunapa qayllanpim
qamllapaqña takipusqayki.
- ² Sapaqchasqayki templo lawmanmi
ñoqaqa qonqorakusaq.
Kuyapayakuq kasqaykiraykum
qanman graciasta qosaq.
Confiakunapaq kasqaykiraykum
qanman graciasta qosaq.
Tukuy imamantapas
sutikita hatunchasqaykiraykum
graciasta qosqayki.
Tukuy imamantapas
palabraykita hatunchasqaykiraykum
graciasta qosqayki.
- ³ Qayakamuptiy mi contestaykamuwarqanki.
Qayakamuptiy mi kallpanchaykuwarqanki.
- ⁴ Dios Taytalláy,
kay pachapi llapallan reykunam
graciasta qosunki.
Palabraykikunata uyarispankum
graciasta qosunki.
- ⁵ Tayta Diospa rurasqankunamantam
paykunaqa takinqaku.
Paypa ancha reqsisqa kasqanraykum
paykunaqa takinqaku.
- ⁶ Tayta Diosqa humildekunatam yanapan
altopi kachkaspapas.
Orgulloso runatam ichaqa
karullamantaraq reqsirunpas.

- ⁷ Sasachakuypi kachkaptiyas
qam Tayta Diosmi kawsachillawanki.
Enemigoykunapa piñakuyninpa contranpim
atiynikiwan yanapawanki.
Hutun atiynikiwanmi
ñoqallaytaqariki salvaykuwanki.
- ⁸ Tayta Diosmi cumplinqa
ñoqapaq munasqantaqa.
Dios Taytalláy,
wiñaypaq kuyapayakuqmi kanki qamqa.
Amayá dejaruychu rurasqaykikunataqa.

Salmo 139

Diosmi tukuy ima yachaqqa.

Takiqkunapa maestronpaq, Diosman Davidpa takisqan

- ¹ Dios Taytalláy,
qanmi sonqoyta qawaspayki
pim kasqayta yachawanki.
- ² Qanmi yachanki
tukuy ima rurasqayta.
Karumantaraqmi cuentata
qokunki piensasqaykunata.
- ³ Purisqaytawan samasqaytam qawanki.
Imaynam kawsasqaytam yachanki.
- ⁴ Dios Taytalláy,
manaraqpas rimarichkaptiyqa
yachachkankiñam imam rimanaytaqa.
- ⁵ Tukuy muyuriqniymantam kichkicharuwanki.
Atiynikiwanmi hapiruwanki.
- ⁶ Admirakuypaqmi
tukuy chaykuna yachasqaykiqa.
Hutun kasqanraykum
mana entiendeyta atinichu ñoqaqa.
- ⁷ Espirituykimantaqa ¿maymantaq rillaryman?
Qayllaykimantaqa ¿maymantaq lluptillayman?
- ⁸ Cielokunaman wichiariptiyas
qamqa chaypim kachkanki.
Wañuqkunapa kasqanman uraykuptiyas
qamqa chaypim kachkanki.
- ⁹ Intipa qespimunan lawmanña pawariptiyas,
intipa seqaykunan lawpiña *yachaptiyas
- ¹⁰ qampunim chay lawman pusawanki.
Atiynikiwanmi qamqa hapiykuwanki.

- ¹¹ Ñoqallaytaqa tutayaymi
pakaykuwanqa, niptiyas,
Muyuriqniypi achkiypas
tutayarunqam, niptiyas
- ¹² chay tutayaypas manapunim
pakawanmanchu qanmantaqa.
Punchaw hinam tutapas kancharinqa.
Tutayaypas, kanchaypas iguallam qampaqqa.
- ¹³ Qanmi cuerpoypa ukunpi
kaqkunata rurarqanki.
Qanmi mamaypa
wilksanpi wiñachiwarqanki.
- ¹⁴ Chayna mana entiendey atina
rurawasqaykimantam graciasta qoyki.
Chayna admirakuypaq
rurawasqaykimantam graciasta qoyki.
Admirakuypaqmi chay rurasqaykikunaqa.
Sumaqtam yachani chaykunataqa.
- ¹⁵ Pakasqallapi tulluypa rikurisqanpas
qanmantaqa manam pakasqachu karqa.
Allpapa ukunpi hina wiñasqaypas
qanmantaqa manam pakasqachu karqa.
- ¹⁶ Sulluchallaraq kachkaptiymi
rikuwarqankiña ñoqataqa.
Ruranaykunaqa librollaykipi
qellqasqañam karqa.
Manaraqpas nacechkaptiymi
qellqasqaña karqa.
- ¹⁷ Diosnilláy,
imayna suma-sumaqmi
qampa piensasqaykikunaqa!
iMayna achka-achkam
tukuy chaykunaqa!
- ¹⁸ Aqomantapas aswan achkaraqmi
chaykunata yupayta munaptiyas.
Ñoqaqa qanwanraqmi
kachkani rikcharispaypas.
- ¹⁹ Diosnilláy,
wañuchiyy mana allin ruraqkunata.
Runa wañuchiqkunaqa
anchurichunkuyá ñoqamanta.
- ²⁰ Paykunaqa contraykipim
mana allinkunata rimanku.
Paykunaqa enemigoyki kachkaspankum

sutikita yanqa rimanku.

- ²¹ Dios Taytalláy,
cheqnisuqnikitaqa
¿manachum ñoqapas cheqnini?
Qampa contraykipi hoqarikuqkunataqa
¿manachum ñoqapas cheqnipakuni?
²² Pasaypaqtam cheqnini.
Enemigoyaqmi hapini.

- ²³ Diosnilláy, qawapaykuspayá
sonqollayta reqsiykuy.
Pruebaman churawaspaykiyá
piensasqaykunata yachaykuy.

- ²⁴ Qawaykuyá
mana allinta kawsaptiyqa.
Wiñay kawsaypaq hinayá
kawsachiway ñoqataqa.

Salmo 140

Ñakarichikuqkunamanta harkananaq mañakusqan

Tocaqkunapa maestronpaq, Diosman Davidpa takisqan

- ¹ Dios Taytalláy,
mana allin ruraq runamanta libraykullaway.
Lisollaña runakunamanta waqaychaykuway.
² Paykunaqa mana allinllatam yuyaymananku.
Sapa punchawllañam peleollata hatarichinku.
³ Qallunkupas culebrakunapa lancetan hinam.
Siminkupas culebrakunapa venenon hinam.

- ⁴ Dios Taytalláy,
mana allin ruraqkunamanta waqaychaykuway.
Lisollaña runakunamanta waqaychaykuway.
Urmachiway munaqkunamanta waqaychaykuway.
⁵ Orgullosokunam toqlataraq pakarullanku.
Purinallaymanmi mallataraq mastarullanku.
Hapiwananpaqmi waskataraq churarullanku.
(Samariy)

- ⁶ Tayta Diostam nirqani:
Qanmi Diosniy kanki, nispa.
Dios Taytalláy,
ruegakusqaytayá uyariykuy, nispa.
⁷ Señor Diosnilláy,

atiywan salvaqlláy,
guerrapi kaptiyimi
umallayta harkaykunki.
Casco hinam
umallayta harkaykunki.

⁸ Dios Taytalláy,
mana allin ruraqkunapa
munasqantaqa amayá cumplichiychu.
Mana allin piensasqankutaqa
amayá rurachiychu.
Mana hoqarikunankupaqyá
ama cumplichiychu.
(Samariy)

⁹ Contraypi tukuy
mana allin rimasqankuqa
hawanmanyá wichiykuchun.

¹⁰ Nina sansakunayá
wichiykuchun paykunamanqa.
Rupachkaq ninamanyá
wischusqa kachun paykunaqa.
Yakuyoq pozomanyá
wischusqa kachun paykunaqa.

¹¹ Cuento qepi runaqa
amayá takyachunchu
kay pachapiqa.
Mana allinyá qatikachachun
chinkanankama liso runataqa.

¹² Yachanim Tayta Diosqa
humillachisqakuna defiendesqanta.
Chaynataq wakchakunapaqpas
allin arreglo rurasqanta.

¹³ Qanmanmi graciasta qosunki
allin ruraqkunaqa.
Qayllaykipim kawsanqa
munasqaykiman hina ruraqkunaqa.

Salmo 141

Mana allinkunamanta waqaychananpaq mañakusqan

Diosman Davidpa takisqan

¹ Dios Taytalláy,

qamtam qayakamullayki.

Utzaymanyá anchuykamuway.

Qayakusqaytayá uyariykuway.

² Kañasqa incienso hinayá

mañakuyniyapas qayllaykipi kachun.

Tardeykuq ofrenda hinayá

makillaykuna hoqarisqaypas

chaskisqa kachun.

³ Dios Taytalláy,

qampuniyá simillay waqaychaqta

churaykuy.

Punku waqaychaq hina

simillayta waqaychaykuy.

⁴ Mana allinkuna piensaymanqa

amayá kachaykuwaychu.

Mana allinkuna ruraymanqa

amayá kachaykuwaychu.

Mana allin ruraqkunawan

chayna ruranaypaqa

amayá kachaykuwaychu.

Paykunapa miski mikuyninta

mikunaypaqa

amayá kachaykuwaychu.

⁵ Allin runa castigawaptinqa

allinniyapaqmi.

Paypa anyawasqanqa

allinnin perfume hinaraqmí.

Chaynaqa manam harkakusaqchu

umayman talliwanantaqa.

Chaywanpas mañakusaqmi

mana allin rurasqankupa contranpiqa.

⁶ Mana allin ruraqkunapa cabecillankunaqa

qaqaman wischusqam kanqaku.

Chayraqmi paykunaqa

sumaq rimasqayta uyarinqaku.

⁷ Yapuptinku kurpakuna hinam

tulluykupas kachkan.

Sepulturapa patanpim

wischu-wischu kachkan.

⁸ Señor Dioslláy,

qamllatam qawachkayki ñoqallayqa.

Qamllamanmi amparakullani ñoqallayqa.

Amayá saquerullawaychu ñoqallaytaqa.

⁹ Mana allin ruraqkunapa
trampantanmantayá waqaychaway.
Paykunapa churasqan
toqlamantayá waqaychaway.

¹⁰ Toqla rurasqankumanyá
llapanku urmaykuchun
mana allin ruraqkunaqa.
Mana imapapas imanasqanmi
pasasaq ñoqqaq.

Salmo 142

Qanmi amparakunayqa kanki.

Davidpa qellqasqan yachachikuy taki, machaypi kachkaspan Diosta mañakusqan

¹ Qaparispaymi Tayta Diosta mañakuni.
Qaparispaymi Tayta Diosta ruegakuni.
² Paypa qayllampim quejakullani.
Paypa qayllampim
ñakarisqaymanta willakullani.
³ Hukmanyasqa kaspaymi
willakullani.

Diosnilláy,
qamllam purinay ñantaqa reqsinki.
Qamllam purinay ñanpi
toqla pakarusqankutaqa yachanki.

⁴ *Alleq lawniytayá qawariykamuy.
Yanapaykuqniyqa manam pipas kanchu.
Manam mayman ayqenaypas kanchu.
Manam pipas nanachikuqniy kanchu.

⁵ Dios Taytalláy,
qamta qayakamullaspaymi niki:
Qanmi pakakunayqa kanki, nispa.
Qamllam kay pachapi
llapa imay kanki, nispa.

⁶ Humillachisqa kasqayraykuyá
uyariykullaway.
Qapariwan qayakamusqaytayá
uyariykullaway.
Nakarichiwaqniy kunamantayá
libraykullaway.
Ñoqamanta kallpayoq kasqankuraykuyá
libraykullaway.

⁷ Wichqasqa kasqaymantayá
qampuni horqoykullaway.
Qamllaman graciasta
qonaypaqyá horqoykullaway.
Allin ruraqkunam
kusikuymanta muyuriykuwanqa.
Favorecewasqaykiraykum
paykunaqa muyuriykuwanqa.

Salmo 143

Qamllapim confiakuni.

Diosman Davidpa takisqan

¹ Dios Taytalláy,
mañakullasqaytayá uyarikuy.
Ruegakullasqaytayá uyariykuy.
Confiakuna kasqaykiraykuyá
contestaykamullaway.
Allin ruraq kasqaykiraykuyá
contestaykamullaway.
² Amayá juzgadomanqa
qaykuwaychu kay serviqnikitaqa.
Lliwmi huchallikuqla
qayllaykipiqa.

³ Enemigoymi ñakarichiwan.
Pasaypaqtam venceruwan.
Unayña wañukuqkunata hinañam
tutayaypi kawsachiwan.

⁴ Sonqollaymi
pasaypaqta hukmanyarun.
Pensamiento laymi
pasaypaqta musparun.

⁵ Pasaq tiempokunamantam
yuyarillani.
Llapa rurasqaykunapim
yuyaymanani.
Atiynikiwan rurasqaykunapim
piensani.

⁶ Qanmanmi
makillayta hoqarini.
Qanmantam
yakunayasqa hina kachkani.
Chaki allpa hinam
yakunayasqa kachkani.

(Samariy)

- ⁷ Dios Taytalláy,
chayllayá contestaykamuway ñoqallaytaqa.
Wañuruchkaniñam ñoqallayqa.
Qamllayá favoreceykuway ñoqallaytaqa.
Wañuqkuna hinañach kallayman mana chayna kaptinqa.
- ⁸ Kuyapayakuynikimantayá
tutapaytaraq uyariykachillaway.
Qamllapi confiakusqayraykuyá
imaynam kawsanayta yachaykachillaway.
Qamllataña tukuy sonqoywan
mañakusqayraykuyá yachaykachillaway.
- ⁹ Dios Taytalláy,
enemigoykunamantayá libraykuway.
Qamllapi pakakusqayraykuyá libraykuway.
- ¹⁰ Munasqaykiman hina
ruranaytayá yachachillaway.
Qamqa Diosniy kasqaykiraykuyá
yachachillaway.
Pampantayá allin espirituysiwan
pusachiway.
- ¹¹ Dios Taytalláy,
sutikiraykuyá
kawsachillaway.
Allin ruraq kasqaykiraykuyá
sasachakuymanta horqollaway.
- ¹² Favorecewasqaykiraykuyá
enemigollaykunata chinkarachiy.
Ñoqa serviqniyi kasqayraykuyá
llapallan cheqniqaqniykunata puchukarachiy.

Salmo 144

Diosman graciasta Rey qosqanmanta

Diosman Davidpa takisqan

- ¹ Alabasqayá kachun Tayta Diosqa.
Amparakunay rumi hinam payqa.
Paymi makillaykunata
yachachin peleanaypaq.
Paymi dedollaykunata
yachachin guerrapaq.
- ² Paymi ñoqallayta kuyapayariwaqniyqa.
Paymi wasi hina amparaykuwaqniyqa.

Paymi alto sitiopi hina pakakunayqa.
 Paymi ñoqallayta lluptichiqniyqa.
 Paymi harkachikuna armayqa.
 Paymi ñoqallayta amparaykuqniyqa.
 Paymi runaykunapi gobiernachiwaqniyqa.

³ Dios Taytalláy,
 ¿pitaq runaqa
 paypi piensanaykipaq?
 ¿Pitaq runaqa
 payta nanachikunaykipaq?

⁴ Runaqa chinkaruq
 waspiy hinallam.
 Watankunapas chinkaruq
 llantuy hinallam.

⁵ Dios Taytalláy,
 cieloykikunata kichaykuspaya uraykamuy.
 Qosniranapaqyá orqokunata llachpaykamuy.

⁶ Llipiyachimuspayá
 enemigoykikunata chequerachiy.
 Flechata hina
 llipiyachimuspayá chaqwarachiy.

⁷ Altomanta makikita haywariyksamuspayá
 atiynikiwan libraykullaway.
 Lloqlamanta horqochkaq hinayá
 huklaw nacion runakunamanta libraykullaway.

⁸ Yanqa rimaqkunamanta librallaway.
 Engañowan juramentaqpunkunamanta librallaway.

⁹ Diosnilláy,
 qanmanmi mosoq takita
 takimusqayki.
 Chunka cuerdayoq arpawanmi
 takimusqayki.

¹⁰ Reykuna vencechiq kasqaykiraykum
 takimusqayki.
 Kay serviñiki Davidta
 librawasqaykiraykum takimusqayki.
 Guerrapi wañunaymanta
 librawasqaykiraykum takimusqayki.

¹¹ Yanapawaspayá
 huklaw nacion runakunamanta
 librallaway.
 Yanqa rimaqkunamanta
 librallaway.

Engañowan juramentaqkunamanta
librallaway.

- ¹² Qari churiykupas mozo kayninpíyá
plantakuna wiñaq hina kachunku.
Warmi churiykupas
palaciopi labrasqa pilar hinayá kachunku.
- ¹³ Taqeykupas tukuy rikchaq
kawsaykunawanyá huntasqa kachun.
Animalniykupas waranqanpiyá mirachun.
Wara-waranqanpiyá allpaykupi mirachun.
- ¹⁴ Uywaykupas llasaq
carga apaqyá kachun.
Amayá kachunchu
ñoqaykupaq sasachakuyqa.
Amayá presochasqachu
kasaqku ñoqaykuqa.
Guerrapaq qapariypas
amayá kachunchu plazaykupiqa.
- ¹⁵ iMayna kusisqam
chaykunapa pasasqan runakunaqa!
iMayna kusisqam
Tayta Dios yupaychaq runakunaqa!

Salmo 145

Diospa allin sonqo kasqanmanta alabanapaq taki

Davidpa alabasqan

- ¹ Reylláy, Dioslláy,
ñoqaqa qamtam
hatunchasqayki.
Wiña-wiñaypaqmi
alabasqayki.
- ² Sapa punchawmi
alabasqayki.
Wiña-wiñaypaqmi
alabasqayki.
- ³ Tayta Diosqa
ancha hatunmi.
Payqa sinchi
alabanapaqmi.
Hatun kayninpas
mana entiendey atinaraqmi.

- ⁴ Tayta-mamakunam

lliw mirayninta
 rurasqaykimanta alabanqaku.
 Paykunam atiyникиан
 rurasqaykikunamanta
 willakunqaku.

- ⁵ Rimankakum allin reqsisqa
 munaychakuq kasqaykimanta.
 Ñoqañataqmi yuyaymanasaq
 admirakuypaq rurasqaykimanta.
⁶ Rimankakum manchakuyupaq atiywan
 rurasqaykikunamanta.
 Ñoqañataqmi willakusaq
 hatun kaynikimanta.
⁷ Allin sonqoyocllaña kasqaykimantam
 yuyarispa willakunqaku.
 Allin ruraq kasqaykimantam
 qaparispa takinqaku.

- ⁸ Tayta Diosqa kuyapayakuqmi.
 Tayta Diosqa llakipayakuqmi.
 Payqa mana chaylla piñakuruqmi.
 Payqa ancha kuyakuq sonqoyoqmi.
⁹ Tayta Diosqa
 ancha allinmi llapallanpaqpas.
 Llakipayarikunmi
 llapallan rurasqankunamantapas.

- ¹⁰ Dios Taytalláy,
 llapallan unanchasqaykikunayá
 graciasta qosunki.
 Qanman sonqo runakunayá
 alabasunki.
¹¹ Gobiernoykipa
 ancha reqsisqa
 kasqanmantayá rimachunku.
 Sinchi atiywan
 rurasqaykimantayá rimachunku,
¹² chaynapi sinchi atiywan rurasqaykimanta
 runakunaman yachachinankupaq,
 chaynapi allin reqsisqa
 sumaq gobiernoykimanta yachachinankupaq.
¹³ Qampa gobiernoykiqa
 wiña-wiñaypaqmi.
 Munaychakuynikipas
 wiñaymanta-wiñaykamataqmi.
 Tayta Diosqa

cumplinmi prometesqankunatapas.
 Tayta Diosqa
 kuyapayarikunmi rurasqankunamantapas.

- ¹⁴ Tayta Diosmi takyachin
 llapallan wichiqkunata.
 Paytaqmí hoqarin
 wichijsqakunata.
- ¹⁵ Llapallaykum qamllamanta suyaniku.
 Tiempollanpim mikunaykuta qowankiku.
- ¹⁶ Makillaykita kicharispam
 llapallan kawsaqkunata saksaykachinki.
 Qamqa munasqankuwanmi
 llapallan kawsaqkunata saksaykachinki.
- ¹⁷ Tayta Diosqa tukuy rurasqankunapipas
 allin ruraqmi.
 Payqa llapallan rurasqankunapipas
 kuyapayakuqmi.
- ¹⁸ Tayta Diosqa llapallan qayakuqninkunapa
 hichpallanpim kachkan.
 Confianzawan llapallan qayakuqninkunapa
 hichpallanpim kachkan.
- ¹⁹ Respetaqninkunapa
 munasqantam ruraykun.
 Qayakuptinkum
 uyariyquspa salvaykun.
- ²⁰ Tayta Diosqa waqaychanmi
 llapallan kuyaqninkunata.
 Payqa chinkachinmi
 llapallan mana allin ruraqkunata.
- ²¹ Tayta Diostayá
 simillayqa alabachun.
 Chuya kasqanmantayá
 llapallanchikpa alabasqan kachun.
 Wiña-wiñaypaqyá
 alabasqa kachun.

Salmo 146

Libraqninchikta alabasun

Aleluya!

- ¹ Tukuy sonqoywanmi
 Tayta Diosta alabasaq.
- ² Kawsanaykamam

Tayta Diosta alabasaq.

Kawsanaykamam

takispa Diosniyta alabasaq.

³ Kamachikuqkunapiqa
amayá confiakuychikchu.

Runallapiqa

amayá confiakuychikchu.

Paykunaqa manam

salvawachwanchikchu.

⁴ Paykunaqa
wañuruspankum allpayarun.

Chay punchawllapitaqmi

tanteasqankupas chinkarun.

⁵ iMayna kusisqam

Jacobpa Diosninpa

yanapasqan runaqa!

iMayna kusisqam

yupaychasqan Tayta Diospi

confiakuspa suyaqqa!

⁶ Paymi cielokunatapas

kay pachatapas rurarqa.

Paymi lamar qochatapas,

chaypi tukuy kaqkunatapas rurarqa.

⁷ Ñakarichisqakunapaqpas

allin arreglotam ruran payqa.

Yarqaymanta kaqkunamanpas

mikuykachinmi payqa.

Tayta Diosqa

libraykunmi presokunatapas.

⁸ Tayta Diosqa

qawariykachinmi ñawsakunatapas.

Tayta Diosqa

hatariykachinmi urmasqakunatapas.

Tayta Diosqa

kuyanmi allin ruraqkunatapas.

⁹ Tayta Diosqa

waqaychanmi forasterokunata.

Payqa mantienemni

mana tayta-mamayoqkunata.

Payqa mantienentaqmi

viudakunatapas.

Chaqwarachintaqmi

mana allin ruraqkunapa vidantapas.

¹⁰ Sion llaqta,
Tayta Diosmi
wiñaypaq gobiernanqa.
Diosnikiqa
wiña-wiñaypaqmi
gobiernanqa.

¡Aleluya!

Salmo 147

Jerusalen llaqtata favorecesqanrayku Diosta alabasqan

¹ ¡Tayta Diosta yupaychaychik!
¡Mayna allinmi alabaspa
Diosninchikman takiyqa!
¡Mayna miskillañam
pay alabayqa!
Paypaq hinam chayna alabayqa.

² Tayta Diosmi kaqlamanta
hatarichin Jerusalen llaqtata.
Paymi huñumun
Israel casta wischusqakunata.

³ Payqa llakisqa
sonqoyoqkunatapas consuelaykunmi.
Payqa heridakunatapas
hampiykunmi.

⁴ Payqa lucerokunatapas
yupaspam churarqa.
Chaynataqmi sapakamata
sutichan payqa.

⁵ Señorninchikqa hatunmi.
Payqa sinchi atiyniyoqmi.
Yachayninpas mana entiendey atinaraqmi.

⁶ Tayta Diosmi
humildekunata hoqarin.
Mana allin
ruraqkunatam ichaqa
pasaypaqta humillachin.

⁷ Tayta Diosmanyá
graciasta qospa
takiychik.
Diosninchikmanyá
alabaspa

arpawan takiyachik.

⁸ Paymi puyukunawan
tarparun cielokunata.

Paymi allpapaq
preparan parata.

Paymi wiñachin
orqokunapi pastokunata.

⁹ Paymi animalkunata mikuchin.
Ullachkuchakuna waqaptinmi mikuchin.

¹⁰ Caballokunapa kallpanwanpas
manam kusikunchu.
Runapa utqayman kallpasqanwanpas
manam contentakunchu.

¹¹ Tayta Diosqa
kusikunmi respetaqninkunapi.
Payqa kusikunmi
kuyapayakuyninpi confiakuqkunapi.

¹² Jerusalen llaqta,
Tayta Diosta alabay.
Sion Moqopi llaqta,
Diosnikita alabay.

¹³ Qampa punkuykikunapa
cerrojontam takyachin.
Qampi yachaq runakunatam bendecin.

¹⁴ Ukuypipi yachaqkunatam
hawkayachin.
Allinnin trigowanmi
saksaykachin.

¹⁵ Paymi kay pachaman
palabranta apachimun.
Chaymi chaylla
palabranqa chequerun.

¹⁶ Paymi lastata
millwata hina chayachimun.
Paymi qasata
uchpata hina rikurichimun.

¹⁷ Runtuta hinam
parachimun chikchita.
¿Pitaq aguantanman
chay chirinta?

¹⁸ Rimaspa kamachiptinmi
ritipas chullurun.
Qoñi wayrawan
pukurachiptinmi
yakukunapas puririrun.

- ¹⁹ Jacobpa castankunamanmi
palabrankunata willarqa.
Israelpa castankunamanmi
decretonkunatapas willarqa.
Paykunamanmi
reglamentontapas willarqa.
- ²⁰ Manam chaynatachu
rurarqa wakin nacionkunawanqa.
Chay nacionkunaqa
manam yacharqachu reglamentonkunataqa.

¡Aleluya!

Salmo 148

Unanchasqankunam Tayta Diosta alaban

Aleluya!

- ¹ Hanaq pachapi kaqkuna
iTayta Diostayá alabaychik!
Altokunapi kaqkuna
iTayta Diostayá alabaychik!
- ² Llapallan angelinkuna
ipaytayá alabaychik!
Llapallan tropankuna
ipaytayá alabaychik!
- ³ Inti, killa
iTayta Diostayá alabaychik!
Kanchariq lucerokuna
illapallaykichikyá alabaychik!
- ⁴ Cielokunapa hawanpi cielokuna
ipaytayá alabaychik!
Cielokunapa hawanpi yakukuna
ipaytayá alabaychik!
- ⁵ iTayta Diostayá
alabaychik qamkunaqa!
Pay kamachiptinmi
unanchasqa karqa chaskakunaqa.
- ⁶ Paymi chaykunata
wiña-wiñaypaq takyachirqa.
Paymi mana cambiana
decretota kamachirqa.
- ⁷ Kay pachapi kaqkuna
iTayta Diosta alabaychik!

Lamar qochapi manchakuypaq animalkuna
ipayta alabaychik!

⁸ Llipiyawan runtu-parapas

ipaytayá alabaychik!

Lastawan puyukunapas

ipaytayá alabaychik!

Kamachisqan ruraq wayra-parapas

ipaytayá alabaychik!

⁹ Orqokunawan llapallan moqokunapas

ipaytayá alabaychik!

Ruruq sachakunawan

llapallan cedro sachakunapas

ipaytayá alabaychik!

¹⁰ Monte animalkunawan

llapallan uywa animalkunapas

ipaytayá alabaychik!

Taksa animalkunawan

pawaq animalkunapas

ipaytayá alabaychik!

¹¹ Kay pachapi reykunawan

llapallan nacionkunapas

ipaytayá alabaychik!

Kay pachapi

kamachikuqkunawan

llapallan cabecillakunapas

ipaytayá alabaychik!

¹² Mozokunawan

doncellakunapas

ipaytayá alabaychik!

Yuyaqkunawan

warmakunapas

ipaytayá alabaychik!

¹³ Tayta Dioslla alto-altopi kasqanraykuyá

ipayta alabaychik!

Cielokunapa hawanpi kasqanraykuyá

ipayta alabaychik!

Kanchariyninqa kay pachapa hawanpi kasqanraykuyá

ipayta alabaychik!

¹⁴ Paymi runankunaman

atiynyioq reyta qorqa.

Chay reyqa

llapallan payman sonqo runakunapa

alabasqanmi kanqa.

Chay reyqa

hichpanpi kaq Israelpa mirayninkunapa

alabasqanmi kanqa.

¡Aleluya!

Salmo 149

Rey kasqanraykuyá Tayta Diosta alabaychik.

iAleluya!

¹ Tayta Diosmanyá
Mosoq takita takiychik.
Payman sonqo runakuna,
huñunakuyninpiyá alabaychik.

² Israel castakuna,
unanchasuqnikichikraykuyá
kusikuchik.
Sion llaqtapi *yachaqkuna,
reynikichikraykuyá
kusikuchik.

³ Kusikuymanta tususpa
payta alabaychik.
Tinawayan, arpawan
payman takiychik.

⁴ Paymi runankunapi
kusikun.
Paymi humildekunata
vencechispan hatunchaykun.

⁵ Payman sonqo runakuna,
chayna vencesqaykichikmantayá kusikuchik.
Camaykichikpi kachkasapas
qaparispayá takiychik.

⁶ Simikichikwanyá Diosta
alabaychik.
Iskay filoyoq espadatayá
hapiychik.

⁷ Nacionkunata vengakunaykichikpaqyá
hapiychik.
Runakunata castiganaykichikpaqyá
hapiychik.

⁸ Reyninkutapas cadenakunawan
watanaykichikpaqyá hapiychik.
Reqsisqa runakunatapas
fierromanta cadenakunawan
watanaykichikpaqyá hapiychik.

⁹ Chaynapim qellqasqa sentenciata
paykunapi rurankichik.

Payman sonqo runakunapaqmi
adorana hina kanqa vencesqaykichik.

iAleluya!

Salmo 150

Tocanakunawan Diosta alabanamanta

iAleluya!

- ¹ Diosnillanchikta templonpi alabaychik.
Kanchariykuchkaq cielonpi alabaychik.
² Atiyninwan rurasqanmantaya alabaychik.
Ancha hatun kallasqanmantaya alabaychik.

- ³ Cornetatapas tocaspa alabaychik.
Arpakunata tocaspa alabaychik.
⁴ Tinyakunawan danzawan alabaychik.
Charanqopiwān qenawan alabaychik.
⁵ Chinchinyaq platillowanpas alabaychik.
Waqachkaq platillowanpas alabaychik.
- ⁶ Samatyaspa kawsallaqkunaya alabaychik.
iAleluya! Tayta Diostañaya alabaychik.

PROVERBIOS SUTIYOQ LIBRO

Kay Proverbios libroqa yachaysapakunapa pisi rimayllanpi yachaywan rimasqanku librom. Chay yachachikuykunaqa mana qonqarunapaqmí karqa pisi rimaykunalla. Chayna yachachikuykunawanmi ñawpaq tiempokunapiqa yachachiqku. Cheqap yachayniyoq kayqa gallarin Tayta Diosta respetaspa kasukuywanmi. Wakin yachachikuykunam riman Diospa leyninman hina kawsanapaq, allin costumbreyoq kanapaq, allin kaqkuna rurananpaq, rukunawan imaynam kawsanapaq, negociokuna imaynam ruranapaq, humilde kanapaq, pacienciayoq kanapaq hinaspa autoridadkunawan imaynam portakunapaq.

Kay libroqa tawa parteman rakisqam kanman:

Punta kaq partem yachachiwanchik yachayqa runa hina ancha alabasqa kasqanmanta, Diospa yachayninmanta chaynataq chay yachayninman hina cielopas hinaspa kay pachapas tukuy imantin rurasqa kasqanmanta (1-9).

Iskay kaq partepiñataqmí kachkan "Salomonpa rimarisqan rikchanachiykuna" (10-29).

Kimsa kaq partepiñataqmí kachkan Agurpa rimasqankunawan Lemuelpa mamanpa rimasqankuna (30-31-9).

Tawa kaq partepiñataqmí kachkan alabasqa warmimanta (31:10-31)

Rikchanachiykunaqa imapaqmí servisqanmanta

1 ¹Rikchanachiykunata Rey Salomonpa yachaywan rimasqankuna. Payqa karqa Rey Davidpa churin Israel nacionpa reyninmi.

² Kay yachaywan rimasqankunaqa yachayniyoq kanapaqmí.

Kay yachaywan rimasqankunaqa corregisqa kanapaqmí
chaynataq yachaywan rimasqankunapa
imam ninan entiendenapaqmí

³ chaynapi corregisqa kanapaq,
allin tanteaq kanapaq,
allin ruraq kanapaq,
allin costumbreyoq kanapaq,
Diospa munasqanta ruranapaq.

⁴ Kaykunataqa qellqarqa
pisi experienciayoqkunapas
allinta ruraspa sacre kananpaqmí
chaynataq entiendespa
yachaywan allinkunata akllanankupaqmí.

⁵ Yachayniyoq runapas uyarispanmi
aswan yachayniyoqraq kanqa.
Allin entiendeq runapas uyarispanmi allin kaq

consejota apakunqa
⁶ chaynapi rikchanachiykunata entiendenanpaq,
 chaynapi tupanachiykunata entiendenanpaq,
 chaynapi yachayniyoqkunapa nisqanta entiendenanpaq,
 chaynapi watuchikunata entiendenanpaq.

⁷ Yachayniyoq kanapaqqa
 Tayta Diostam respetana
 tukuymanta puntataqa.
 Mana yachayniyoq runaqa
 desprecianmi yachayniyoq kaytatas.
 Despreciantaqmi corregisqa kaytatas.

Mozokunapaq consejokunamanta

⁸ Churilláy, kasukuyá
 taytaykipa anyasusqaykitataqa.
 Churilláy, amayá qonqaychu
 mamaykipa yachachisusqaykitataqa.

⁹ Chay nisusqaykikunaqa
 umaykipi sumaq adornokuna hinam kanqa.
 Chay nisusqaykikunaqa
 kunkaykipaq collar hinam kanqa.

¹⁰ Churilláy, huchasapakuna engañayta
 munasuptikiqa amayá munaychu.

¹¹ “Hakuchik ñoqaykuwan runa wañuchiq”
 nisuptikiqa amayá munaychu.
 “Hakuchik inocente runata
 toqlaman urmaykachiq”
 nisuptikiqa amayá munaychu.

¹² Nisunkimantaqmi:
 “Ayata sepultura
 millpuchkaq hinayá
 inocente runakunata
 chinkarachimusun.
 Uku pachaman urmachiq hinayá
 inocente runakunata
 urmaykachimusun.

¹³ ¡Chaynapim achka-achka
 riquezakuna kapuwasun!
 ¡Chaynapim tukuy qechumusqanchikwan
 wasinchiktapas huntachisun!

¹⁴ Ñoqaykuwan kuskam partekita
 chaskinki qamqa” nispa.
 “Chulla wayqa qollqellam
 llapanchikpaq kanqa” nispa.

¹⁵ Churilláy, amayá riychu paykunawanqa.

Asurikuyá paykunapa ñanninmantaqa.

- ¹⁶ Huchasapakunaqa chayllam kallpanku
mana allinta ruramunankupaq.
Huchasapakunaqa utqayllamanñam rinku
pitapas wañuchimunankupaq.

- ¹⁷ Llapa pawaq animalkuna qawachkaptinmi
yanqapaq toqlata churanku.

- ¹⁸ Chaynam huchasapakunapas
kikillanku wañunankupaq wateqanku.
Vidankupa contranpimiki
chaynataqa rurachanku.

- ¹⁹ Chaynam runamasinmanta qechuqkunaqa kanqa.
Munapayasqankum kikillankuta wañurachinqa.

Yachaypa qayakusqanmanta

- ²⁰ Yachaymi callekunapi qayakuchkan.
Yachaymi plazakunapi qaparichkan.

- ²¹ Runakunapa huñunakunan
esquinakunapim qaparichkan.
Llaqtapa punkun plazakunapim
kaynata nichkan:

- ²² “Pisi experienciayoq runakuna,
¿haykapikamataq pisi experienciayoq
kayta munankichik?
Asipayakuq runakuna,
¿haykapikamataq asipayakuyllata
munankichik?
Sonso runakuna,
¿haykapikamataq yachayta cheqninkichik?

- ²³ Anyasqaykunata kasukuptikichikqa
sonqoytam kicharisqaykichik.
Anyasqaykunata kasukuptikichikqa
piensasqaytam yachachisqaykichik.

- ²⁴ Qayachkaptiyimi mana munarqankichikchu.
Makiya haywariptiyas
manam atiendewarqankichikchu.

- ²⁵ Aswanraqmi qamkunaqa consejasqaykunatapas
mana chaskirqankichikchu.
Aswanraqmi qamkunaqa anyasqaykunatapas
mana munarqankichikchu.

- ²⁶ Chaynaqa ñoqapas asikusaqmi
desgracia hamusuptikichik.
Chaynaqa ñoqapas burlakusaqmi
manchakusqaykichikkuna hamusuptikichik.

- ²⁷ Manchakusqaykichik

wayra-para hina
hamuptinmi asikusaq.
Desgraciakuna
Sinchi viento hina
hamuptinmi asikusaq.
Sasachakuypi kaptikichikmi asikusaq.
Ñakarichisqa kaptikichikmi asikusaq.

- ²⁸ Chay tiempopiqa qayakamuwaptikichikpas
manam contestasqaykichikchu.
Tutapaymanta maskawaspaykichikpas
manam tariwankichikchu.
- ²⁹ Chaynatam rurasqaykichik
yachayta cheqnisqaykichikrayku.
Chaynatam rurasqaykichik
Tayta Dios respetaytapas mana akllasqaykichikrayku.
- ³⁰ Manam munankichikchu
consejasqaykunata.
Manam chaskinkichikchu
tukuy anyasqaykunata.
- ³¹ Mana allin rurasqaykichikpa
ruruntam ñakarinkichik.
Mana allin consejasqaykichikpa
ruruntam amirunkichik.
- ³² Pisi experienciayoq runakunatam
chay pantarusqan wañurachinqa.
Sonso runakunatam
mana tanteoyoq kaynin chinkarachinqa.
- ³³ Aswanqa segurom kawsakunqa
pipas uyariwaqniyqa.
Mana allinmantapas manam manchakunqachu
pipas uyariwaqniyqa.”

Yachayniyoq kayqa runakunapa allinninpaqmi

- 2** ¹ Churilláy, palabraykunatayá chaskiykuy.
Kamachisqaykunatayá sonqoykipi churaykuy.
- ² Churilláy, yachaytayá uyarispa atiendey.
Churilláy, entiendenaykipaqyá piensay.
- ³ Entiendeq kanaykipaqyá qayakuy.
Cuenta qokuq kanaykipaqyá qayakuy.
- ⁴ Qollqeta hinayá maskay.
Pakasqata hinayá maskay.
- ⁵ Hinaspaaq entiendenkim
Tayta Dios respetayta.
Hinaspaaq tarinkitaqmi

- Diospa yachayninta.
- ⁶ Tayta Diosmi yuyay qokuqqa.
Paymi palabranwan yachay qokuqqa.
Paytaqmí rimasqanwan entiendechikuqqa.
- ⁷ Diosqa munasqanman hina ruraqkunamanmi
allin kanankupaq yuyayta qoykun.
Payqa mana culpayoq kawsaqkunatam
imamantapas harkaykun.
- ⁸ Diosqa reglamenton kasukuqkunatam cuidan.
Diosqa paypi sonqoyoqkunatam waqaychan.
- ⁹ Chaynaqa entiendenkim allin rurayta.
Chaynaqa entiendenkim reglamenton kasukuya.
Entiendenkitaqmi
Diospa munasqanman hina ruraytapas.
Entiendenkitaqmi
tukuy allinman hina kawsaytapas.
- ¹⁰ Yuyaymi sonqoykiman huntarinqa.
Yachaymi vidaykita kusichinqa.
- ¹¹ Yuyaymanaspam cuidakunki.
Allinta entiendespam waqaychakunki.
- ¹² Chaynapim mana allin
kawsaymanta librakunki.
Mana allin rimaqkunamantam librakunki.
- ¹³ Chayna runakunaqa
manam Diospa munasqanman hinañachu
kawsachkankupas.
Chayna runakunaqa
tutayay ñanpi purichkaq hinam
kawsachkankupas.
- ¹⁴ Paykunaqa kusikunkuraqmi
mana allin rurasqankumantapas.
Anchataraqmi kusikunku
mana allin ruraykunamantapas.
- ¹⁵ Qewi-qewi ñankunapi purichkaq
hinam pantarunku.
Mana allinta kawsaspam pantarunku.
- ¹⁶ Yachayniyoq kaskaqa librakunkim
mana reqsisqayki mana allin warmimanta.
Yachayniyoq kaskaqa librakunkim
alabasuqniki pierdekuq warmimanta.
- ¹⁷ Chayna warmiqa
sipas kaptinraq casaraqniñ qosantapas saquerunmi.
Chayna warmiqa
Dioswan contrato rurasqantapas qonqarunmi.
- ¹⁸ Chay warmipa wasinman riq ñanninta pipas rispaqa
wañuymanmi richkan.

- Paypa wasinman riq ñanninta pipas rispaqa
wañusqakunapa kasqanmanmi richkan.
¹⁹ Chay warmiman llapallan yaykuqkunaqa
manam kutimunñachu.
 Chay warmiman llapallan yaykuqkunaqa
manam wiñay kawsaymanqa rinqañachu.
²⁰ Chaynaqa allin ñanta richkaq
hinayá kawsay.
 Chaynaqa allin ruraqkunapa kawsasqanta
hinayá kawsay.
²¹ Diospa munasqanman hina kawsaqkunaqa
kay pachapim *yachanqaku.
 Mana culpayoq kaq runakunaqa
kay pachapim hinalla takyanqaku.
²² Mana allin ruraqkunam ichaqa
kay pachamanta chinkachisqa kanqaku.
 Traicionaqpunkunam ichaqa qora pilarusqa
hina kay pachamanta qechusqa kanqaku.

Yuyayniyoq kanapaq imaynam ruranamanta

- 3** ¹Churilláy, amayá qonqaychu yachachikuyniykunata.
 Churilláy, sonqoykipiyá waqaychay kamachikuyniykunata
² hinaptinqa unay watakunam kawsakunki,
 hinaptinqa hawkallañam kawsakunki.
³ Ama qonqaspamá kuyapayakuq kanki.
 Ama qonqaspamá cheqapllata rimanki.
 Chaykunataqa kunkaykimanyá
 collarta hina wallqakuruy.
 Chaykunataqa tablapi qellqachkaq hinayá
 sonqoykipi qellqaruy.
⁴ Hinaptinqa Diospa chaynataq runakunapa
 favorecesqanmi kanki.
 Hinaptinqa Diospa chaynataq runakunapa
 reqsisqanmi kanki.
⁵ Tayta Diosllapiyá confiakuy
 tukuy sonqoykiwanqa.
 Amayá confiakuychu kikikipa
 entiendesqallaykipiqa.
⁶ Tukuy kawsasqaykipiyá
 yuyariy Tayta Diosta.
 Paymi munasqanman hina
 kawsachisunki qamta.
⁷ Amayá ancha yuyayniyoq
 kasqaykipaqchu hapikuy.
 Tayta Diosta respetaspaykiyá

mana allinmanta asurikuy.

⁸ Chaynata ruraptikiqa cuerpoypikpas

hampisqaraqmí kanqa.

Chaynata ruraptikiqa cuerpoypikpas

kallpanchasqaraqmí kanqa.

⁹ Tayta Diosta alabay

tukuy kapuqnikikunawan.

Tayta Diosta alabay

llapallan kawsaynikipa punta kaq rurunkunawan.

¹⁰ Hinaptinqa kawsaykuna taqenaykipas

astawanmi huntarinqa.

Hinaptinqa uvas sarunayki

uvaspá zumonwanmi llimparinqa.

¹¹ Churilláy, amayá despreciaychu

Tayta Diospa castigontaqá.

Churilláy, amayá hukmanyaychu

Tayta Diospa anyasusqaykiwanqa.

¹² Tayta Diosqa kuyasqan runatam corregin.

Taytapas kuyasqan churinta castigachkaq hinam

payqa corregin.

¹³ iMayna kusisqam yachayta tariq runaqa!

iMayna kusisqam allin entiendeq runaqa!

¹⁴ Yachay chaskisqanmi mastaqá

valen qollqemantapas.

Entiendeq kayninmi mastaqá

valen qorimantapas.

¹⁵ Coral alhaja rumimantapas

mastaraqmí valen yachayniyoq kayqa.

Kuyayllapaq kaq tukuy imapas

manam igualanchu yachayniyoq kaymanqa.

¹⁶ Yachayqa *alleq makinwanmi

unay kawsakuya qosunki.

Yachayqa *ichoq makinwanmi apuyachisuspayki

reqsisqata rurasunki.

¹⁷ Yachaypa yachachisqanwanqa

runapas kusisqam kawsakunqa.

Yachaypa yachachisqanwanqa

runapas hawkallam kawsakunqa.

¹⁸ Yachayqa kawsay qokuq sachá hinam hatalliqninkunapaq.

Yachayqa kusikuy qokuqmi hapiqnin runakunapaq.

¹⁹ Tayta Diosqa chay yachaywanmi

kay pachata cimientarqa.

- Tayta Diosqa chay entiendeywanmi
cielokunatapas takyachirqa.
- ²⁰ Yachayninwanmi toqyachimurqa
uku-uku lamar qochata.
Yachayninwanmi sullatas
sullachimurqa puyukunamanta.
- ²¹ Churilláy,
allin kanaykipaq yachayniyoq kaytaqa
amayá qonqaychu.
Yachaywan allin kaqkuna akllaytaqa
amayá qonqaychu.
- ²² Chaykunaqa qamtam kawsachisunki.
Chaykunaqa kunkaykipi collar hinam adornasunki.
- ²³ Chaynaqa segurom purikunki ñannikipipas.
Chaynaqa manam mitkanqachu chakikipas.
- ²⁴ Siriyuspapas mana manchakuspam puñunki.
Siriypuspapas miskillatañam puñukunki.
- ²⁵ Qonqaymanta hamuq mancharikupaq
kaqkunamantaqa manam manchakunkichu.
Mana allin runakunaman
hamuq desgraciamentapas
manataqmi manchakunkichu.
- ²⁶ Tayta Diosmi kanqa
anchallataña confiakunaykiqa.
Toqlawan hapisqa kanaykimantapas
paymi waqaychasunkiqa.
- ²⁷ Ama recelaspayá qoykuy mañakusuqnikimanqa.
Qoykuypuniyá qoykunaykipaq kachkaptinqa.
- ²⁸ Kunan qonaykipaq kachkaptinqa
amayá dejaychu paqarin punchawpaqqa.
- ²⁹ Runamasiki qampi confiakuchkaptinqa
amayá contranpiqa tanteaychu mana allintaqa.
- ³⁰ Yanqamantaqa amayá piwanpas churanakuychu.
Mana ofiendesuchkaptikiqa amayá churanakuychu.
- ³¹ Daño ruraq runamantaqa amayá envidiakuychu.
Amayá paypa kawsasqanman hinaqa kawsaychu.
- ³² Malvado runataqa Tayta Diosqa millakunmi.
Ichaqa munasqanman hina ruraqkunapiqa confiakunmi.
- ³³ Tayta Diosqa ñakanmi
mana allin ruraqpa wasinta.
Tayta Diosqa bendecinmi
allin ruraqkunapa *yachanantaqa.
- ³⁴ Burlakuqkunataqa paypas burlakunmi.
Humildekunataqa paypas favorecenmi.

³⁵ Yachayniyoq runakunaqa
herencia chaskichkaq hinam allin
reqsisqa kanqaku.
Mana yachayniyoqkunañataqmi
penqayman churasqa kanqaku.

Allinta kawsanapaq yachachikuykunamanta

4 ¹Churikuna, uyariychikyá taytaykichikpa
corregesusqaykichikta.

Allin entiendeq kanaykichikpaqyá
uyariychik sumaqta.

² Ñoqaqa allintam yachachirqaykichik
qamkunataqa.

Amamá qonqarunkichikchu
yachachikuyniykunataqa.

³ Ñoqapas taytaypa churin wawallaraq kaptiymi,
ñoqapas mamaypa sapallan wawan kaptiymi

⁴ taytay yachachiwaspan niwaq kaynata:
“Sonqoyki pi hatalliy nisqaykunata,
hinaspayá kamachikuyniykunata kasukuy,
hinaspayá wiñaypaq kawsakuy.

⁵ Astawanqa maskay yuyayniyoq kaytayá.
Astawanqa maskay entiendeq kaytayá.

Amayá qonqaychu nisqaykunata.

Amayá rakikuychu nisqaykunamanta.

⁶ Yachayta mana saqepitiqa
paymi waqaychasunki.

Chayta kuyaptikiqa
paymi cuidasunki.

⁷ Imamantapas puntataqa
yachaytayá maskay.

Imakuna maskanaykimantapas
entiendeq kayta maskay.

⁸ Yachayta hatunchaptikiqa
qamtam paypas hatunchasunki.

Yachayta hatalliptikiqa
paypas reqsisqatam rurasunki.

⁹ Umaykimanmi sumaq adornota churanqa.
Umaykimanmi sumaq coronata churanqa.”

¹⁰ Churilláy, uyarispayá hatalliy nisqaykunata.
Hatalliptikiqa masyachinqakum wataykikunata.

¹¹ Yachayniyoq runakunapa kawsasqanman hinam
yachachisqayki.

Diospa munasqanman hinam purichisqayki.

¹² Chaynata kawsaspaqa

- manam sasachakupichu kanki.
 Chaynata kawsaspacha
 mana mitkaqmi kanki.
- ¹³ Ama despreciaspayá
 chaskiypuni corregisusqaykitaqa.
 Kawsakunkim corregisusqaykita kasukuspaqa.
- ¹⁴ Amayá kawsaychu mana allin
 ruraqkunapa kawsasqanman hinaqa.
 Amayá kawsaychu mana allin runakunapa
 kawsasqanman hinaqa.
- ¹⁵ Paykunapa kawsasqanmanta
 karunchakuspaya
 ama chaynataqa kawsaychu.
 Paykunamanta rakikuruspaykiyá
 paykunawanqa ama riychu.
- ¹⁶ Paykunaqa mana allinta
 mana ruraspaqa manam puñunkuchu.
 Pitapas mana allinman
 mana urmaykachispankuqa
 manam puñuytapas tarinkuchu.
- ¹⁷ Tanta mikuchkaq hinam
 mana allinta ruranku.
 Vino upyachkaq hinataqmi
 daño rurayllapi kawsanku.
- ¹⁸ Allin ruraqkunapa vidanqa
 chayraq achikyamuchkaq hinam.
 Inti qespiramuspan
 aswan-aswan punchawyaruq hinam.
- ¹⁹ Mana allin ruraqkunapa purisqanqa
 tutayay hinam.
 Imapipas mitkanankuta
 mana yachaqkuna hinam.
- ²⁰ Churilláy, uyariy nisqaykunata.
 Churilláy, atiendey palabraykunata.
- ²¹ Tukuy tiempopiyá yuyay.
 Sonqoykipiyá waqaychay.
- ²² Maskaqninkunatam palabrayqa kawsachin.
 Tukuy cuerpointam hampi hina sanoyachin.
- ²³ Piensasqaykikunatayá cuiday
 tukuy ima cuidasqaykimantapas mastaqqa.
 Chay piensasqaykikunam
 kawsachisunki qamtaqa.
- ²⁴ Engañanaykipaqqqa amayá yanqakunata rimaychu.
 Pantachinaykipaqqqa amayá llullata niychu.
- ²⁵ Qamqa puntamanyá qaway.

Qamqa ñawpaqllamanyá qaway.

²⁶ Cuidadowanyá puriy
maymi sarusqaykita qawaspayki.
Chaynata ruraspaykiqa
segurom kawsakunki.

²⁷ Allin ñanmantaqa amayá muyuruychu.
Mana allinkuna ruraymanqa amayá riychu.

Chuchumika warmimanta waqqaychakunapaq

5 ¹Churilláy, uyariy yachaywan nisqaykunata.
Churilláy, atiendey entendimientowan nisqaykunata

² chaynapi allin kaqkunata akllanaykipaq,
chaynapi yachaywan rimanaykipaq.

³ Miel hina miskillañam
chuchumika warmipa rimayninga.
Aceitemantapas aswan llampuraqmi
chuchumika warmipa rimayninga.

⁴ Chaywanpas rurayninga
ajenjopa qatqen hinaraqmi llakichikun.
Iskay filoyoq espadapa filonmantapas
aswanraqmi kuchukun.

⁵ Chay warmiqa wañuymannmi richkan.
Payqa wañuqkunapa kasqanmannmi richkan.

⁶ Chayna warmiqa wiñay kawsaytapas
manam maskanchu.
Pantaypi kawsasqantapas
manam cuentata qokunchu.

⁷ Churillaykuna, chaynaqa uyariwaychikyá nisqaykunata.
Churillaykuna, amayá rakikuychikchu nisqaykunamanta.

⁸ Karunchakuyá chay warmiman riq ñanmantaqa.
Amayá asuykuychu paypa wasinpa punkunmanqa.

⁹ Mana chayqa kallpaykitam qowaq hukkunaman.
Mana chayqa vidaykitam qowaq hukkunaman.

¹⁰ Mana chayqa mana reqsisqayki runakunam
imaykikunawanpas saksarunmanku.
Mana chayqa llamasqaykipa ruruntam
mana reqsisqaykipa wasinpi saksarunmanku.

¹¹ Chayna kaptinqa cuerpoysi tukunayaptinmi
qeptaña waqawaq.
Chayna kaptinqa aychayki tukunayaptinmi
qeptaña waqawaq.

¹² Yanqataq niwaq:
“Yanqam aburrikurqani corregiwaptinku.
Manam tukuy sonqoywanchu
chaskirqani anyawaptinku.

- ¹³ Yachachiwaqniykunapa niwasqantapas
manam kasukurqanichu.
Maestroykunapa niwasqantapas
manam uyarikurqanichu.
- ¹⁴ Yaqallamya tukuy desgraciapi rikuriruni.
Llaqtamasiykunapa qayllanpim
yaqalla tukuy desgraciapi rikuriruni."
- ¹⁵ Yakunayasuptikiqa kikikipa
pozoykimantayá tomay.
Pozoykimanta pulpumuq
yakutayá tomay.
- ¹⁶ Pukuyukipi yakuqa
amayá callekunaman usuchunchu.
Kallpaq yakuykipas
amataqyá plazakunamanqa usuchunchu.
- ¹⁷ Qamllapaqyá kachun pozoykipi yakuqa.
Amayá qoychu mana reqsisqayki runakunamanqa.
- ¹⁸ Kapusuqniqi pukuyuki hina warmikiqa
Diospa bendecisqanyá kachun.
Mozo kasparaq kasarasqayki warmikiwanyá
sonqoykiqa contentakuchun.
- ¹⁹ Payqa kachun kuyayllapaq
luwichu hinayá.
Payqa kachun kuyayllapaq
monte cabra hinayá.
Paypa ñuñullanwayá
tukuy tiempopi contentakuy.
Paypa kuyakuñillanwanyá tukuy
tiempopi wañurinaykikama contentakuy.
- ²⁰ Churilláy ɿimapaqtaq mana reqsisqayki warmiwanqa kusikuwaq?
Churilláy ɿimapaqtaq runapa warmintaqa abrazawaq?
- ²¹ Runapa vidantaqa Tayta Diosmi sumaqta yachan.
Paykunapa kawsasqantapas paymi qawarayan.
- ²² Mana allin ruraq runataqa
mana allin rurasqanmi presocharun.
Mana allin ruraq runaqa
waskawan chaqnasqa hinam
huchankunawan rikurirun.
- ²³ Mana corregikusqanraykum wañurunqa.
Loco hina rurasqanraykum pantarunqa.

Mana reqsisqa runamanqa mana garantizanamanta

6 ¹Churilláy, runamasikita garantizaspaykiqa,
mana reqsisqayki runata garantizaspaykiqa

- ² rimasqaykiwanmi toqlaman hina
wichiykunki.
Rimasqaykiwanmi preso hina
hapirochikunki.
- ³ Chayna kaptinqa churilláy,
runapa makinpiña kasqaykiraykuyá
kaynata ruray.
Librakunaykipaqyá
kaynata ruray:
Humillakuspakyiyá amistadnikita chaylla ruegakamuy.
- ⁴ Chaynaqa amayá puñuywan hapichikuychu.
Chaynaqa amayá ratollapas puñuruychu.
- ⁵ Hapiq runamanta lluptichkaq luwichu
hinayá lluptikuy.
Pawaq animalta toqllawan hapiqmanta
hinayá ayqekuy.

Qellakuna anyanapaq yachachikuymanta

- ⁶ Yaw sella runa,
yachayniyoq kanaykipaqyá
sisita qawamuy.
Yaw sella runa,
yuyayniyoq kanaykipaqyá
imaynam kawsasqanta qawamuy.
- ⁷ Sisipaqa jefenpas manam kanchu.
Sisipaqa capatazninpas manam kanchu.
Sisitaqa manam pipas kamachinchu.
- ⁸ Chaywanpas payqa rutuy tiempopim
mikuyninta segurakun.
Chaywanpas cosecha tiempopim
mikunanta huñukun.
- ⁹ Yaw sella runa
iima horakamataq qamqa puñunki!
Yaw sella runa
iima horañataq qamqa hatarinki!
- ¹⁰ Puñuywan hapichikuspa
puñunaykikamam,
makikikunatapas chupqaruspa samanaykikamam
- ¹¹ yanqa purikuq runa suwarususpayki
wakchayarachisunki.
Salteaq runam mana imayoqta rikurirachisunki.

Mana allin ruraqkunapa imaynam kasqanmanta

- ¹² Mana penqakuq runaqa
llullakunata willakachakustinmi purin.
Mana allin runaqa

llullakunata willakachakustinmi purin.

- ¹³ Chay runaqa ñawinkunamat
qemchityachin engañananpaq.
Chay runaqa chakinkunawanmi
señaschan engañananpaq.
Chay runaqa dedonkunawanmi
tupqen engañananpaq.

- ¹⁴ Mana allinllatam
tukuy tiempopi piensachkan.
Mana allinllatam
tukuy tiempopi yuyaymanachkan.
Tukuy tiempopim
runakunata peleanachichkan.

- ¹⁵ Chayraykum qonqaymanta
desgraciapi rikurirunqa.
Huk ñawi qemchiyllapim
pasaypaqtaña puchukarunqa.

Tayta Diospa millakusqankunamanta

- ¹⁶ Soqta huchakunamat cheqnin Tayta Diosqa,
qanchis kaqtaqa pasaypaqtam millakun payqa:

- ¹⁷ Cheqninmi hatun tukuq runata.
Cheqninmi llulla rimaq runata.
Cheqninmi inocente runa wañuchiqta.

- ¹⁸ Cheqninmi mana allinkunata
rurananpaq yuyaymanaqta.
Cheqninmi mana allinta ruramunanpaq
chaylla kallpaqta.

- ¹⁹ Cheqninmi llullakuna rimaq testigota.
Millakunmi wawqentinpuralla peleanachiqta.

Hukwan pierdekuy huchamanta

- ²⁰ Churilláy, kasukuyá
taytaykipa kamachisusqaykitqa.
Churilláy, amayá qonqaychu
mamaykipa yachachisusqaykitqa.

- ²¹ Qasqoykipi adornota hinayá
mana qonqaspa apaykachay.
Kunkaykipi mana qonqaspa
collarta hinayá apaykachay.

- ²² Chaykunam puriptikipas pusasunki.
Chaykunam puñuruptikipas harkasunki.
Chaykunam rikchariptikipas rimapayasunki.

- ²³ Taytaykipa kamachisusqaykiqa mechero hinam.

Mamaykipa yachachisusqaykiqa achkiy hinam.

Taytaykipa anyakuyninqa

wiñay kawsayman pusasuqnikim.

Taytaykipa corregisusqaykiqa

wiñay kawsayman pusasuqnikim.

²⁴ Chay nisusqaykikunam

chuchumika warmimanta waqaychasunki.

Sapaq warmipa alabasunaykimantam harkasunki.

²⁵ Buenamoza kaynintaqa

amayá sonqoykipi munapayaychu.

Sumaqllaña ñawinkunaqa

amayá sonqoykita suwachunchu.

²⁶ Chuchumika warmiraykum qariqa rikurirun

huk millpu yanta hinallaña.

Hukwan pierdekuq warmiñataqmi hapichkan

chay qaripa llumpay precioyoq vidantaña.

²⁷ Pipas marqayninpi ninata apaspanqa

pachantam kañarachikun.

²⁸ Pipas sansa hawanpi purispanqa

chakintam ruparachikun.

²⁹ Chaynam kanqa

runamasinpa warminwan kakuq runaqa.

Manam lluptinmanchu

castigasqa kananmantaqa.

³⁰ Manam pipas desprecianchu

wakcha runa suwakuruptinqa.

Manamá pipas desprecianchu

yarqaymanta suwakuruptinqa.

³¹ Chaywanpas hapirochikuspanqa

qanchis kuti mastam pagapunqa.

Chaywanpas hapirochikuspanqa

wasinpi lliw kapuqninwanmi pagapunqa.

³² Hukpa warminwan huchallikuq runaqa

mana yuyayniyoq runam.

Hukpa warminwan huchallikuq runaqa

kikillan wañuchikuq runam.

³³ Chayna runaqa maqachikuspanmi

tukuyta nichikunqa.

Manam pipas qonqanqachu

penqaypi kasqantaqa.

³⁴ Celoso kaynimmi runapa piñakuyninqa.

Manam hawkayanqachu

vengakunan punchawpiqa.

³⁵ Manam chaskinqachu imataña pagaptinpas.
 Manam pampachanqachu
 achkallaña regalokunata optinpas.

Pierdekuq warmipa engañakuyninmanta

7 ¹Churilláy, kasukuyá nisqaykunata.
 Sonqoykipiyá churay kamachisqaykunata.

² Kamachisqaykunata kasukuspaqa
 wiñaypaqmi kawsanki.
 Ñawi ruruykita hinam
 yachachikuyniykunata waqaychanki.

³ Dedoykipi anillota hinayá waqaychay.
 Papelpi qellqachkaq hinayá sonqoykipi qellqay.

⁴ Yachaytayá niy: “Qamqa paníymi kanki” nispa.
 Entiendeytañataq sutichay: “Aylluymi kanki” nispa.

⁵ Chaynapim chuchumika warmimanta
 librasunki.
 Chaynapim llampu rimaq sapaq warmimanta
 librasunki.

⁶ Wasiyapa ventananmanta qawarispaymi,
 ventanayapa rejillasninmanta qawarispaymi
⁷ rikurqani pisi experienciayoq mozokunata.
 Paykunamantam rikurqani
 manaraq yuyayniyoq kaqta.

⁸ Callentam
 warmipa yachanan esquinaman pasarqa.

Chayninta rispanmi
 chay warmipa wasinman pasarqa.

⁹ Inti seqaykuyaña tutaykuchkaptinñataqmi,
 astawan tuta chayaramuptinñataqmi

¹⁰ paywan tupaqnin huk warmi lloqsimurqa.
 Pachapakusqa sacre chuchumika warmim
 taripaykamurqa.

¹¹ Payqa rimaysapallaña warmim.
 Payqa mana kasukuq warmim.
 Wasinpipas mana takyaq warmim.

¹² Chay warmiqa callekunapiraqmi wateqachkan.
 Chay warmiqa plazakunapiraqmi wateqachkan.
 Llapa esquinakunapiraqmi wateqachkan.

¹³ Chay warmim mozota hapiruspan muchaykurqa.
 Mana recelaspantaqmi payta niykurqa:

¹⁴ “Tayta Dioswan allin kasqaymantam
 ofrenday kapuwachkan.
 Prometesqay ofrendakunam
 pagasqaña kachkan.

- ¹⁵ Chayraykum qanwan
tupaykuq lloqsimurqani.
Qamta gawaykuya munaspaymi
tariramunaykama hamurqani.
- ¹⁶ Camaytam sumaq colchakunawan
qataramuni.
Egipto nacionmanta colorniyoq
lino colchawanmi qataramuni.
- ¹⁷ Mirra sutiyoq miski asnaqtam
camaymanpas hinaramuni.
Aloes sutiyoq miski asnaqtam
camaymanpas hinaramuni.
Canela sutiyoq miski asnaqtam
camaymanpas hinaramuni.
- ¹⁸ Rispanchikyá
aminanchikkama kuyanakamusunchik.
- ¹⁹ Manam wasipichu qosayqa.
Karutam illarun payqa.
- ²⁰ Wayqapi qollqeta apaspanmi pasarqa.
Chawpi killatañam kutimunqa payqa."
- ²¹ Hikutaspanmi mozota convencerachirqa.
Sumaqllaña rimayninwanmi payta pasachirqa.
- ²² Chayllataqmí mozopas
payta qatirikurqa.
Camalman bueyes richkaq
hinaraqmi pasakurqa.
Toqlaman wichiyykuq luwichu
hinaraqmi wichiyykurqa.
- ²³ Sonqonta flecha pasarunankamam
wañunanta mana yachakunchu.
Toqlaman urpitu pawaykuq hinataqmí
chay mozopas wañuiman risqanta mana yachakunchu.
- ²⁴ Chaynaqa uyariykuwaychikyá, churillaykuna.
Chaynaqa nísqaykunatayá atiendeychik, churillaykuna.
- ²⁵ Chay warmipa kawsasqanman hina
kawsaytaqa amayá piensayñachu.
Chay warmipa pantasqanta
hinaqa amayá pantayñachu.
- ²⁶ Payqa achkaqtáñam pantarachispan
heridasqata saquerun.
Nana-nanaq runakunatañam
wañusqata saquerun.
- ²⁷ Wasinman riq ñanqa
wañuqkunapa kasqanmanmi richkan.

Wasinman riq ñanqa
wañuqkunapa kasqanmanmi chayachkan.

Yachaypa qayakuyninmanta

8 ¹Qayakuchkaq runa hinam
yachayqa qayakuchkan.

Qaparichkaq runa hinam
entiedeyqa qaparichkan.

² Ñanpa hichpan alto moqokunapim
sayan qayakunanpaq.

Ñanpa pallqankunapim
sayaykun qayakunanpaq.

³ Llaqtaman yaykuna zaguankunapim
payqa qaparin.

Llaqtaman yaykuna punkukunapim
payqa qaparin:

⁴ “Runakuna, qamkunatam qayachkaykichik.
Runakuna, qamkunatam rimapayachkaykichik.

⁵ Pisi experienciayoq runakuna,
qamkunapas entiedeychikyá.

Sonso runakuna,
qamkunapas entiedeychikyá.

⁶ Uyariychikyá, ñoqaqa
sumaqllaña kaqkunatam rimasaq.

Uyariychikyá, ñoqaqa
Diospa munasqanman hinam rimasaq.

⁷ Cheqap kaqkunatam rimarisqa ñoqaqa.
Manam munanichu mana allinmanta rimaytaqa.

⁸ Allin kaqkunallamantam
rimani ñoqaqa.

Manam pantachinaypaqchu
rimani ñoqaqa.

Manam huchallichinaypaqchu
rimani ñoqaqa.

⁹ Tukuy nisqaykunaqa allinllam
entiedeqkunapaqqa.

Tukuy nisqaykunaqa Diospa munasqanman hinam
yachay maskaqkunapaqqa.

¹⁰ Chaynaqa qollqemantapas mastaqqa
corregisqaytayá chaskiychik.

Chaynaqa akllasqa qorimantapas mastaqqa
yachachisqaytayá chaskiychik.

¹¹ Yachayniyoq kaymi alhaja
rumikunamantapas aswan allinqa.
Imaña munasqaykipas

manam igualanmanchu chay yachaymanqa.

¹² Ñoqa yachayqa kuska kawsakuq runakuna hinam
allin tanteaywan tupanakuni.

Yuyaymanaspa allin consejokuna tariq runa hinam
ñoqapas yachayta hatallini.

¹³ Tayta Diosta respetaq runaqa
cheqninmi mana allintaqa.

Ñoqapas cheqninim
orgulloso runatawan
hatunchakuq runataqa.

Ñoqapas cheqninim
mana allinlla kawsaq runatawan
llullalla rimaq runataqa.

¹⁴ Ñoqallam kani allin consejo qokuqpas.

Ñoqallataqmi kani yachaywan allin rurachiqpas.

Ñoqallam kani allin entiendechiqpas.

Ñoqallataqmi kani atiywan rurachiqpas.

¹⁵ Ñoqaraykum reykunapas allinta gobieranku.

Ñoqaraykum autoridadkunapas allinta decretanku.

¹⁶ Ñoqaraykum kamachikuqkunapas
allinta kamachikunku.

Ñoqaraykum munaychakuqkunapas
allin arreglotu ruranku.

¹⁷ Ñoqaqa kuyanim kuyawaqniyunkunataqa.

Tariwanqakum chaylla maskawaqniyunkunaqa.

¹⁸ Ñoqapim tarinmanku

apuyaytawan reqsisqa kaytaqa.

Ñoqapim tarinmanku mana tukuy
riquezatawan allin ruraytaqa.

¹⁹ Qorimantapas aswan allinqa

ñoqapa qosqaymi.

Qori-puromantapas aswan allinqa

ñoqapa qosqaymi.

Akklasqa qollqemantapas aswan allinqa

ñoqapa qosqaymi.

²⁰ Allin ñanpi purichkaq runa hinam

ñoqqaqa purini.

Derecho ñanpi purichkaq runa hinam

ñoqqaqa purini.

²¹ Kuyawaqniyunkamanmi

tupaqnin herencianta qoni.

Qori-qollqewanmi

paykunapa wasintapas huntachini.

²² Tukuy ima rurayta qallarichkaspanqa

- Tayta Diosmi hatalliwarqaña.
 Rurasqankunatapas manaraq rurachkaspanmi
 payqa ñawpaqmantaraq hatalliwarqaña.
- ²³ Wiña-wiñaymantaraqmi ñoqaqa
 nombrasqa karqani.
 Kay pachapas manaraq unanchasqa kachkaptinmi
 ñoqaqa churasqa karqani.
- ²⁴ Uku-uku lamar qochakunapas
 manaraq kachkaptinmi
 rikurichisqa karqani.
 Achka-achka yakuyoq pukyukunapas
 manaraq kachkaptinmi
 rikurichisqa karqani.
- ²⁵ Orqokunapas manaraq takyachisqa kachkaptinmi
 rikurichisqa karqani.
 Moqokunapas manaraq rikurichkaptinmi
 rikurichisqa karqani.
- ²⁶ Kay pachatapas nitaq chakrakunatapas
 Tayta Diosqa manaraqmi unancharqaraqchu.
 Kay pachapa ñutu allpankunatapas
 Tayta Diosqa manaraqmi unancharqaraqchu.
- ²⁷ Cielokunatapas manaraq takyachichkaptinqa
 chaypiñam karqani.
 Uku-uku lamar qochapa muyuriqninta trazaptinqa
 chaypiñam karqani.
- ²⁸ Altokunapi puyukunata takyachiptinqa
 chaypiñam karqani.
 Kay pachapa uku-uku pukyunkunata
 takyachiptinqa chaypiñam karqani.
- ²⁹ Lindero churasqanmanta
 mana pasananpaq lamar ochata kamachiptinqa
 chaypiñam karqani.
 Kay pachapa cimientonkunata trazaptinqa
 chaypiñam karqani.
- ³⁰ Payta ruraysiq maestro hinam
 ñoqaqa karqani.
 Paytam sapa punchaw kusichirqani.
 Tukuy tiempom
 paypa ñawpaqninpi kusikurqani.
- ³¹ Paypa unanchasqan kay pachapim
 kusikurqani.
 Runakunaraykum ñoqaqa
 anchata kusikurqani.
- ³² Chaynaqa churillaykuna,
 uyariwaychikyá qamkunaqa.

Mayna kusisqam
yachachisqayman hina kawsakuqkunaqa.

³³ Corregisqayta kasukuspaya
yuyayniyoqña kaychik.

Yuyayta ama despreciaspayá
yuyayniyoqña kaychik.

³⁴ Mayna kusisqam corredorniyman
hamuspan suyapayawaqniy runaqa.

³⁵ Cheqap kawsakuytam tarirun
pipas tariwaqniyqa.

Tayta Diospa favornintam tarirun
pipas tariwaqniyqa.

³⁶ Ichaqa ñoqamanta karunchakuq runaqa
kikinpa contranpim huchallikuchkan.
Ichaqa llapallan cheqniwaqniykunaqa
wañuytam munachkan.

Mana yachayniyoq kaypa contranpim kachkan yachayniyoq kayqa

9 ¹Yachaymi wasinta hatarirachin.

Qanchis pilarninkunata llaqlarachin.

² Convidopaqmi animalkunata wañurachin.

Vinotapas alistaykuspm mesata mastarachin.

³ Serviqnin sipaskunawanmi
runakunata qayarachimun.

Llaqtapa altonkunamantaraqmi
paykunata qayarachimun:

⁴ “Pisi experienciayoqkuna,
asuykamuychik” nispa.

Mana ancha yuyayniyoqkunatam nichimun:

⁵ “Hamuychik mikuy preparasqayta mikunaykichikpaq.
Hamuychik alistasqay vinota tomanaykichikpaq.

⁶ Manaña pisi experienciayoq kaspayá kawsaychik.
Entiendeq runakuna hinayá
kawsaychik.”

⁷ Burlakuq runata pipas corregispaqa
despreciachikunkam.

Mana allin ruraq runata pipas qaqqhaspaqa
insultachikunkam.

⁸ Burlakuq runata anyaspaqa
cheqnichikunkim.

Yachayniyoq runata anyaspaqa
kuyachikunkim.

⁹ Yachayniyoq runata consejaptikiqa

aswan yachayniyoqmi kanqa.
Allin ruraq runata yachachiptikiqa
aswan yachayniyoqmi kanqa.

¹⁰ Yachayniyoq kanapaqqa
Tayta Diostam respetana
tukuymanta puntataqa.
Entiendeq kanapaqqa.
Chuya Diostam reqsina
tukuymanta puntataqa.

¹¹ Ñoqaraykum nana-nanaq punchawkunata kawsakunki.
Ñoqaraykum achka-achka watakunata kawsakunki.

¹² Ancha yachayniyoq runa kaspacha
qamillapaqchá yachayniyoq kanki.
Burlakuq runa kaspaykiqa
kikillaykim ñakarinki.

¹³ Llumpay rimaysapa warmi hinam
sonso kayqa.
Mana imallapas yachaqmi
sonso kayqa.
Pisi experienciayoqmi
sonso kayqa.

¹⁴ Chayna warmiqa wasinpa punkunpiraqmi tiyan.
Llaqtapa alton patakunapiraqmá tiyan.

¹⁵ Chaypi tiyaykuspanmi qayaypaq-qayan
ñannin pasaqqunata.
Chaypi tiyaykuspanmi qayaypaq-qayan
derekollha pasaqqunata:

¹⁶ “Pisi experienciayoqkuna, asuykamuwaychik”
nispa.

Mana ancha yuyayniyoqkunatam qayan:

¹⁷ “Mayna miskillañam suwakuspa tomasqa yakukunaqa.
Mayna miskillañam pakakuspa mikusqa tantakunaqa” nispa.

¹⁸ Ichqa chay qayasqankunaqa manam yachanchu
chaypiqa almakuna tarikusqanta.
Ichqa chay qayasqankunaqa manam yachanchu
uku pachaman risqankuta.

Rey Salomonpa rimarisqan rikchanachiykunamanta
(10:1-22:16)

10 ¹Salomonmi rimarirqa kay rikchanachiykunata:
Yachayniyoq churiqa taytan kusichiqmi.

Mana yachayniyoq wawaqa maman llakichiqmi.

² Yanqapaqmi mana allinta ruraspa apuyayqa.
Wañuymantam librakun allin rurayqa.

³ Allin ruraq runataqa Tayta Diosqa
manam dejanqachu yarqaymantaqa.
Mana allin ruraq runataqa manam
saksachinqachu imam munasqanwanqa.

⁴ Qellapakuspa llamkaq runaqa wakchayanqam.
Ganasllawanña llamkaq runaqa apuyanqam.

⁵ Cosechapi huñukuq runaqa allin
yachayniyoq churim.
Cosechapi puñukuq runaqa
penqayman churakuq churim.

⁶ Allin ruraq runaqa
bendecisqam kanqa.
Mana allin runapa rurasqanmi ichaqa
siminta taparunqa.

⁷ Allin runaqa
yuya-yuyarisqam kanqa.
Mana allin ruraq runapa sutinmi ichaqa
qonqasqaña kanqa.

⁸ Kamachikuykunatam kasukun
yachaywan tanteaq runaqa.
Desgraciapim rikurirunqa
yanqakuna rimaq runaqa.

⁹ Manam imatapas manchakunchu
mana huchallikuspa kawsakuq runaqa.
Huchallikuspalla kawsakuq runam
ichaqa hapirachikunqa.

¹⁰ Dañotam rurachkan
runamasinta qemchiq runaqa.
Desgraciapim rikurirunqa
yanqakuna rimaq runaqa.

¹¹ Toqyachkaq yaku hina kawsachikuqmi
allin ruraq runapa rimasqanqa.
Mana allin runapa rurasqanmi ichaqa
siminta taparunqa.

¹² Cheqnikuq runaqa peleollatam
qosmirichin.
Kuyakuq runaqa runamasinpa faltantam chinkachin.

¹³ Yachaywan rimasqam
allin entiendeq runapa rimasqanqa.
Mana tanteoyoq runaqa
wasanpi kaspiwan waqtapasqam kanqa.

¹⁴ Yachayniyoq runakunaqa rimarinanku
punchawkamam upallalla kakunku.
Mana yachayniyoqkuna rimaspankuqa
desgraciallatam apamunku.

¹⁵ Apu runapaqa kapuqninkunam
llaqtapa murallan hina amparaqnin.
Wakcha runapaqa mana imayoq kasqanmi
desgraciaman wichichiqnin.

¹⁶ Allin ruraq runapa pagonqa
cheqap kawsakuymi.
Mana allin ruraq runapa cosechasqanqa
huchanpa castigonmi.

¹⁷ Corregisqa kasqanta kasukuq runaqa
cheqap kawsaymanmi richkan.
Qaqchasqa kasqanta mana chaskiq runaqa
pantaymanmi richkan.

¹⁸ Llulla runaqa cheqnikuyllatam
sonqonpi hatallichkan.
Sonso runaqa cuento qepillam purichkan.

¹⁹ Rimaysapa runaqa huchallikuqlañam.
Pisi rimaq runaqa yachaysapallañam.

²⁰ Akllasqa qollqe hinam
allin ruraq runapa rimasqanqa.
Mana imapaq valeqmi
mana allin ruraq runapa piensasqanqa.

²¹ Allin ruraq runapa rimasqanqa
achkaqpa sonqontam saksaykachin.
Mana yachayniyoq runataqa
mana yachayniyoq kayninmi wañuchin.

- ²² Tayta Diospa bendicioninmi
apuyachin runataqa.
Tayta Diospa bendicionninga
manam apamunchu llakikuytaqa.
- ²³ Mana yachayniyoq runaqa kusikunmi
mana allin rurasqanmanta.
Allin entiendeq runaqa kusikunmi
yachayniyoq kasqanmanta.
- ²⁴ Imapas manchakusqanraqmi
mana allin runataqa sucederun.
Allin ruraq runakunam ichaqa
munasqankuta chaskirun.
- ²⁵ Sinchi wayra pasaruptinmi
mana allin ruraq runaqa chinkarun.
Allin ruraq runam ichaqa
wiña-wiñaypaq takyarun.
- ²⁶ Kachaqnin runakunapaqqa
kirupas mancharichiq vinagre hinam
qella runaqa.
Kachaqnin runakunapaqqa
ñawipas waqachiq qosni hinam
qella runaqa.
- ²⁷ Tayta Diosta respetaq runaqa
unaymi kawsakunqa.
Mana allin runakunapa watankunam
ichaqa pisilla kanqa.
- ²⁸ Allin ruraq runakunapa suyasqanqa
kusikuylam kanqa.
Mana allin ruraq runakunapa suyasqanqa
chinkachisqam kanqa.
- ²⁹ Tayta Diospa munasqanman hina
kawsaq runataqa paymi amparachkan.
Mana chayna kawsaqkunatam
ichaqa puchukachichkan.
- ³⁰ Allin ruraq runaqa
manam haykapipas tampikachanqachu.
Mana allin ruraq runakunam
ichaqa kay pachapipas mana takyanqachu.

³¹ Yachaywan palabrakunatam riman
allin ruraq runaqa.
Mana allinlla ruraq runapa gallunmi
ichaqa kuchusqa kanqa.

³² Allin ruraq runaqa yachaywanmi
riman agradopaq kaqkunata.
Mana allin ruraq runam
ichaqa riman mana allinllata.

11 ¹Tayta Diosqa millakunmi
mana cabal pesaq balanzataqa.
Tayta Diospa agradonpaqmi
cabal pesakunaqa.

² Hatun tukuq runakunaqa
penqaypim kanqaku.
Humillakuq runakunaqa
yachayniyoqmi kanqaku.

³ Diospa munasqanman hina ruraq runaqa
chayna rurasqanpa putasqanmi.
Traicionaq runaqa
mana allin rurasqanpa chinkachisqanmi.

⁴ Qori-qollqeqa manam pitapas libranqachu
Diospa piñakuynin punchawpiqa.
Allin ruraymi ichaqa
wañuymanta libranqa.

⁵ Mana huchayoq kayninmi
runataqa allinta kawsachin.
Mana allin ruraq runatam ichaqa
mana allin rurasqankuna wichichin.

⁶ Diospa munasqanman hina kawsaqkunataqa
allin rurasqanmi libranqa.
Traicionaq runakunatam ichaqa
mana allin munasqankuna munaychakunqa.

⁷ Mana allin ruraq runa wañuruptinqa
tukuy ima suyasqankunapas chinkarunmi.
Mana allin ruraq runa wañuruptinqa
kallpanpi hapipakusqanpas chinkarunmi.

⁸ Allin ruraq runataqa
Tayta Diosmi sasachakuyninmanta libraykun.

Mana allin ruraq runatam ichaqa
chay sasachakuyman churaykun.

⁹ Dios mana yupaychaq runam rimayninwan
runamasinta dañarun.

Allin ruraq runakunam ichaqa
yachayninwan runamasinta librarun.

¹⁰ Allin ruraq runakunapa imankunapas miraptinqa
llaqtamasinkunam kusikunku.

Mana allin ruraq runakuna wañuruptinmi
ichaqa kusikuymanta qaparinku.

¹¹ Diospa munasqanman hina ruraqkuna
bendecisqa kaptinmi

llaqtapas hatunchasqa kanqa.

Mana allin ruraqkunapa rimayninwanmi
ichaqa llaqtapas tuñichisqa kanqa.

¹² Mana yuyayniyoq runaqa
runamasinta despreciaspanmi insultakun.

Allin entiendeq runam ichaqa
mana insultaspa upallakun.

¹³ Cuento qepi runaqa
pakananpaq kaqkunatam willakachakun.

Confianapaq runam ichaqa
pakananpaq kaqkunata waqaychaykun.

¹⁴ Allin consejaqkuna mana kaptinqa
nacionmi vencerachikunqa.

Achka consejaqkuna kaptinmi
ichaqa nacion salvakunqa.

¹⁵ Mana reqsisqanta garantizaq runaqa
llakipim rikurinqa.

Mana garantizay munaq runam ichaqa
mana sasachakuyupichu rikurinqa.

¹⁶ Kuyapayakuq warmiqa
alabasqallañam kanqa.

Daño ruraq runam
ichaqa apuyayllata gananqa.

¹⁷ Kuyapayakuq runaqa
kikintapas allintam rurakun.

Mana kuyapayakuq runam ichaqa
kikillanta dañakun.

¹⁸ Mana allin ruraq runaqa
mana kaqlatam gananpas.
Allin kaqta ruraq runam ichaqa
cheqap pagonta gananpas.

¹⁹ Allin kawsaq runaqa
cheqaptam kawsachkan.
Mana allin kawsaq runam
ichaqa wañuyman richkan.

²⁰ Tayta Diosqa millakunmi
huchallapi yuyaymanaqkunataqa.
Ichaqa kusikunmi
mana huchallikuspa kawsaqkunawanqa.

²¹ Mana allin ruraq runaqa
chaskinqapunim castigonta.
Allin ruraq runapa castanmi ichaqa
lluptinga castigomanta.

²² Imaynam qorimanta anillo
kuchipa senqanpi rikurirun,
chaynam buenamoza warmipas
mana allinta piensaspanqa rikurirun.

²³ Allin ruraq runakunaqa
allin kaqkunallatam munanku.
Mana allin ruraq runakunam ichaqa
Diospa castigasqan kanqaku.

²⁴ Imallantapas qokuykuq runaqa
qosqanmantapas mastaraqmi chaskikunqa.
Paganantapas mana cabal pagakuq runam
ichaqa aswanraq pisirachikunqa.

²⁵ Imallantapas qokuykuq runaqa
tukuy imayoqmi kanqa.
Yakuta saksaykachiqpas
saksasqam kanqa.

²⁶ Kawsaykuna pakaruq runataqa
runakunam ñakanqaku.
Kawsaykuna *rantikuq runapaqmi ichaqa

Diospa bendicionninta mañapunqaku.

²⁷ Allin kaqkunata maskaq runaqa
favortam tarirunqa.
Mana allin maskaq runatam ichaqa
mana allin hayparunqa.

²⁸ Qori-qollqenpi confiakuq runaqa
chakisqa rapi hinam wichirunqa.
Allin ruraq runakunam ichaqa
iklliriq rapi hina wiñarunqa.

²⁹ Wasinpi kaqkunata desgraciaman churaq runaqa
mana imayogmi rikurirunqa.
Mana entiendeq runaqa
yachayniyoq runatam servinqa.

³⁰ Allin ruraq runapa vidanqa
sachapa rurun hina kawsachikuqmi.
Yuyayniyoq runaqa runamasin convencechiqmi.

³¹ Allin ruraq runaqa kay pachapim
pagonta chaskinqa.
Mana allin ruraq runapas
huchallikuqwan kuskam pagonta chaskinqa.

12 ¹Corregisqa kayta munaq runaqa
yachaytam munan.
Qaqchachikuy mana munaqmi ichaqa
asno kayta munan.

² Allin runaqa
Tayta Diospa favornintam chaskin.
Sacre runam ichaqa
Tayta Diospa sentencianta chaskin.

³ Mana allin kawsaq runaqa
manam takyancachu.
Allin ruraq runakunam ichaqa
mana kuyunqachu.

⁴ Allin warmiqa qosanpa
umanpi kaq sumaq corona hinam.
Qosan penqachiq warmiqa
qosanpa tullunpi onqoy hinam.

- ⁵ Allin ruraq runakunaqa Diospa
munasqanman hinam yuyaymananku.
Mana allin ruraq runakunam
ichaqa engañollata consejanku.
- ⁶ Mana allin ruraq runakunapa rimayninqa
wañuchinapaq wateqaq runa hinam.
Diospa munasqanman hina ruraq runapa rimayninqa
runamasin libraq hinam.
- ⁷ Mana allin ruraq runakunaqa
vencechikuspam chinkanqaku.
Allin ruraq runakunapa castanmi
ichaqa hinalla seguinqaku.
- ⁸ Runaqa yachayniyoq kasqanraykum
alabasqa kanqa.
Huchalla piensaq runam ichaqa
despreciasqa kanqa.
- ⁹ Mana mikunayoq allin reqsisqa runamantaqa
despreciasqa kaspapas
servienteyoq kaymi aswan allinka.
- ¹⁰ Allin ruraq runaqa
nanachikunmi animalninkunamanta.
Mana allin ruraq runam
ichaqa mana yachanchu llakipayakuyta.
- ¹¹ Chakrani llamkakuq runaqa
saksanankama mikunayoqmi kanqa.
Yanqa purikuq runam ichaqa
mana ancha yachayniyoq kasqanta reqsichikunqa.
- ¹² Mana allin runakunapa qechusqantam
munapayan mana allin ruraq runaqa.
Allin sapichasqa sacha hinam
wiñan allin ruraq runakunaqa.
- ¹³ Mana allin rimasqanmi
urmaykachinga mana allin runakunataqa.
Allin ruraq runakunaqa
lloqsinqam sasachakuynimantaqa.
- ¹⁴ Rimasqankupa rurunwanqa
sapakamam saksanqaku.
Paykunaqa rurasqankuman hinam

pagonkuta chaskinqaku.

¹⁵ Mana tanteoyoq runapaqqa
tukuy rurasqankunam allinpaq rikchakun.
Yachayniyoq runam ichaqa
consejaqninkunata kasukun.

¹⁶ Mana tanteoyoq runaqa
piñasqa kasqantam chaylla qawachikun.
Yachayniyoq runam ichaqa
insultachikusqantapas pakaykun.

¹⁷ Cheqap willakuq testigoqa
imam kaqlatam willakun.
Llullakuq testigom ichaqa
engañollata willakun.

¹⁸ Nanay simikunam rimanku
espadawan tuksichkaq hina.
Yuyayniyoq runakunapa rimasqanmi
ichaqa hampi hina.

¹⁹ Cheqap rimaq runaqa
wiñaypaqmi takyanqa.
Llulla rimaq runam
ichaqa chaylla chinkanqa.

²⁰ Mana allin piensaq runakunapa sonqonpiqa
engañollam kachkan.
Allin kaqkuna consejaq runapa sonqonpim
ichaqa kusikuylla kachkan.

²¹ Manam imapas pasanqachu
allin ruraq runataqa.
Mana allin ruraqkunam ichaqa
ñakarinqa tukuy mana allintaqa.

²² Tayta Diosqa cheqninmi
llulla rimaq runakunataqa.
Tayta Diosqa favorecenmi
cheqap rimaqkunataqa.

²³ Tanteoyoq runaqa
manam alabakunchu yachayninmanta.
Sonso runam ichaqa
sutilla reqsichikun mana yuyayniyoq kasqanmanta.

²⁴ Llamkakuq runaqa
munaychakuq runam kanqa.
Qella runam ichaqa
llamkachisqa kanqa.

²⁵ Preocupasqa kaptinmi
runapa sonqon hukmanyasqa kachkan.
Kuyakuy palabrukunawanmi ichaqa
sonqon kusisqa kachkan.

²⁶ Allin ruraq runaqa
runamasintam allinta pusachkan.
Mana allin ruraq runam
ichaqa pantay ñanninta pusachkan.

²⁷ Hapinan animaltam
mana qatipaykunchu qella runaqa
Pipaqpas ancha valorniyoqmi
allin llamkaq runaqa.

²⁸ Cheqap kawsaymi
allinta ruraspa kawsayqa.
Manam pipas wañunqachu
allinta ruraspa kawsakuqqa.

13 ¹Yachayniyoq churiqa
kasukunmi taytanpa correquisanta.
Burlakuq runam ichaqa
mana kasunchu anyaqninta.

² Rimasqankunapa ruruntam
cosechanqa runaqa.
Daño rurayllatam munanku
traicionaqp runakunaqa.

³ Rimasqanta cuidakuq runaqa
kikillantam cuidakun.
Rimaysapa runam ichaqa
kikillanta dañakun.

⁴ Qella runaqa munaspapas
manam tarinchu imatapas.
Allin llamkaq runam
ichaqa chaskin tukuy imatapas.

⁵ Llulla rimaykunataqa cheqninmi
allin ruraq runaqa.

Cheqnipaymi hinaspa penqayapaqmi
mana allin ruraq runaqa.

⁶ Allinkuna rurasqanmi harkan
mana culpayoq runataqa
Mana allin rurasqanmi
wichichin huchallikuq runataqa.

⁷ Kanmi apu tukuq runakuna
mana imankupas kachkaptin.
Kantaqmi wakcha tukuqkunapas
tukuy imankupas kachkaptin.

⁸ Qori-qollqenmi wañunanmanta libran
apu runataqa.
Pipa amenazakuyninpas manam imapas qokunchu
wakcha runataqa.

⁹ Allin ruraqkunapa kawsasqanqa
kusikuyta apamuq kanchay hinaraqmi.
Mana allin ruraqkunapa kawsasqanqa
wañuruq mechero hinaraqmi.

¹⁰ Atipanakuyllatam hatarichin
orgulloso runaqa.
Yachayniyoq runakunam
allin consejo chakiqkunaqa.

¹¹ Engañowan apuyaruqqa
chayllam menosyarunqa.
As-asllamanta apuyaruqqa
kapuqnintam mirachinqa.

¹² Runapa imapas suyasqan unamuptinmi
sonqon hukmanyarun.
Suyasqan rikurimuptinmi ichaqa
kawsay qokuq sacha hinaraq rikurirun.

¹³ Kamachikuyta despreciaq runaqa
despreciasqanmantam paganqa.
Kamachikuyta respetaq runam
ichaqa premiasqa kanqa.

¹⁴ Yachayniyoq runapa yachachikuyninqa
kawsachikuq yaku hinam.
Paypa yachachikuyninqa

wañuchiq toqlamanta lluptichiqnin hinam.

¹⁵ Pipapas favorecesqanmi
tantearispa ruraq runaqa.
Sasallañam
traicionaq runakunapa kawsasqanqa.

¹⁶ Yachaywanmi ruran
yachayniyoq runakunaqa.
Sonso kasqantam qawaykachikun
sonso runaqa.

¹⁷ Mana allin ruraq runaqa kachaptinkupas
sasachakuyamanmi wichiykun.
Allin willakuq runam ichaqa
hampi hinaraq allinyaykachikun.

¹⁸ Corregisqankuta mana chaskiq runaqa
wakchayaspam penqaypi kanqa.
Qaqchasqankuta kasukuq runam
ichaqa reqsisqa kanqa.

¹⁹ Ancha suyasqanta tariruspanmi
contentakun runaqa.
Sonso runakunam ichaqa
mana rakikuya munanchu
mana allin ruraymantaqa.

²⁰ Yachayniyoq runakunawan juntanakuspaykiqa
yachayniyoqmi kanki.
Sonso runakunawan juntanakuspam
ichaqa sasachakupi kanki.

²¹ Huchallikuq runakunataqa
desgraciakunallam qatikachachkan.
Allin ruraq runakunaqa
allinkunawan premiasqam kachkan.

²² Allin runapa herencianqa
kanqa willkunkunapaqmi.
Huchasapa runapa kapuqninkunaqa
kanqa allin ruraq runapaqmi.

²³ Wakcha runapa llamkasqanpiqa
achka kawsaymi qespirun.
Ichaqa abusakuq runakunam
tarpukuyninta qechurunku.

²⁴ Mana kasukuq churinta
mana latigay munaq runaqa
churintam cheqnin.
Churin kuyaq runam ichaqa
chaylla corregin.

²⁵ Allin ruraq runaqa
saksanankamallam mikun.
Mana allin ruraq runam ichaqa
manaña saksarispa mikuylla-mikun.

14 ¹Familianmantam nanachikun yachayniyoq warmiqa. Familiantam pierdechin mana yuyayniyoq warmiqa.

² Diospa munasqanman hina kawsaq runaqa
Tayta Diostam respetan.
Pantaypi kawsaq runam ichaqa
Tayta Diosta desprecian.

³ Mana yuyayniyoq runaqa
hatun tukuspa rimasqamantam
castigasqa kanqa.
Yachayniyoq runam ichaqa
rimasqanwan waqaychasqa kanqa.

⁴ Taqepas vaciorayanmi
bueyeskuna mana kaptinqa.
Bueyeskunapa kallpanwanmi
ichaqa achka kawsaykuna kanqa.

⁵ Cheqap rimaq testigoqa
mana llullakuspanmi riman.
Llullakuq testigom ichaqa
llullallata riman.

⁶ Yachayta maskaspapas
burlakuq runaqa manam tarinchu.
Allin entiendeq runapaqmi ichaqa
yachay tariyapas mana sasachu.

⁷ Karunchakuyá sonso runamantaqa.
Paypa rimayninpiqa
manam tarinkichu yachaykunataqa.

⁸ Yachayniyoq runaqa

entiendenmi imaynam kawsakuyta.
 Sonso runakunam ichaqa
 engañakuspa piensan yachayniyoq kasqanta.

⁹ Mana tanteoyoq runakunaqa
 culpayoq kasqankumantam asikunku.
 Diospa munasqanman hina kawsaqkunam
 ichaqa allin sonqoyoq kawsakunku.

¹⁰ Runaqa sonqollanpim yachan
 llakisqa kasqantaqa.
 Paypa kusikuyininwanqa
 Manam kusikunmanchu sapaq runaqa.
¹¹ Mana allin ruraqkunapa wasinqa
 chinkachisqam kanqa.
 Diospa munasqanman hina
 kawsaqkunapa yachananmi ichaqa takyanqa.

¹² Kanmi allin ñanman rikchakuq ñan.
 Ichaqa chay ñanpa tukupayninqa wañuyllam.

¹³ Asíkuspanpas runaqa
 sonqonpim llakisqa kanman.
 Kusikuyininñataqmi
 llakikuyman tikrakunman.

¹⁴ Piensasqanpi pantaruq runaqa
 mana allin kawsasqanwanmi contentakun.
 Allin runam ichaqa
 allin kawsasqanwan contentakun.

¹⁵ Pisi experienciayoq runaqa creerunmi
 tukuy imapas nisqankuta.
 Yachayniyoq runam ichaqa
 entienden imaynam kawsananta.

¹⁶ Yachayniyoq runaqa mana allinmantam
 manchakuspan karunchakun.
 Sonso runam ichaqa
 atrevido kaspan kikillanpi confiakun.

¹⁷ Imatapas loco hinam ruran
 chaylla piñakuruq runaqa.
 Sacre runam ichaqa
 cheqnisqa kanqa.

¹⁸ Pisi experienciayoq runakunaqa
mana tanteoyoqmi kanqaku.
Yuyaysapa runakunam ichaqa
yachaywan coronasqa kanqaku.

¹⁹ Mana allin runakunam
allin runakunapa ñawpaqninpi humillakunkaku.
Mana allin ruraq runakunam
allin ruraqkunapa punkunpi humillakunkaku.

²⁰ Amistadninkunapas cheqninmi
wakcha runataqa.
Achkallaña runakunam
kuyan apu runataqa.

²¹ Huchallikunmi
runamasin despreciaq runaqa.
Mayna kusisqam
ñakariqta llakipayaq runaqa.

²² Mana allinllapi yuyaymanaq runakunaqa
pantayllapim kachkanku.
Allin kaqkunapi yuyaymanaq runakunam
ichaqa kuyapayasqa kachkanku.
Allin kaqkunapi yuyaymanaqkunapas
confianza runakunam kachkanku.

²³ Imapipas llamkaq runaqa
allin kaqkunatam tarin
Rimaylla-rimaq runaqa
wakchayayllatam tarin.

²⁴ Yachayniyoq runakunataqa
qori-qollqenmi corona hina adornan.
Sonso runakunataqa
mana tanteoyoq kayninmi adornan.

²⁵ Cheqap rimaq testigoqa
runamasintam libran.
Llulla rimaq testigoqa
engañokunallatam riman.

²⁶ Tayta Dios respetaq runaqa
confianzallawanñam kawsakunqa.
Payta respetasqanraykum mirayninkunapas
allin amparasqa kawsakunqa.

²⁷ Tayta Diosta respetayqa
kawsachikuq yaku hinam.
Chayqa kanqa wañuchiq toqlamanta
lluptichiqnin hinam.

²⁸ Achka runata gobiernaq reyqa
allin reqsisqam kanqa.
Pisi runakunallata gobiernaspanmi
ichaqa penqaypi kanqa.

²⁹ Anaq piñakuq runaqa
ancha entiendeq runam.
Chaylla piñakuruq runaqa
mana tanteoyoq runam.

³⁰ Allinlla piensaq runaqa
cuerpontam kawsachin.
Envidioso kayninmi ichaqa
tullunpi onqoy hina ñakarichin.

³¹ Mana imayoq runata ñakarichiq runaqa unanchaqnintam insultan.
Wakcha runa llakipayaq runam
ichaqa unanchaqninta hatunchan.

³² Mana allin ruraq runaqa
desgracia hamuptimmi wicherunqa.
Allin ruraq runaqa
wañuruspanpas amparaqniyoqmi kanqa.

³³ Entiendeq runapa sonqonpiqa
yachaymi kachkan.
Sonso runakunapa
kasqanpipas yachayqa reqsisqam kachkan.

³⁴ Allin ruraq runakunaqa
nacionnintam hatunchan.
Huchalla ruraq runakunam ichaqa
nacionninta penqayman churan.

³⁵ Reymi favorecen
yuyaywan serviqnin runataqa.
Piñakuyininpi castigasqam kanqa
penqayman churaqnin runaqa.

15 ¹Allin simillawan contestaq runaqa
runamasinpa piñakusqantam tanichin.

Nanay simiwan contestaq runam
ichaqa astawanraq runamasinta piñachin.

² Yachayniyoq runakunapa siminmantam
yachay lloqsin.

Sonso runakunapa siminmantam
ichaqa mana allin rimaykuna lloqsin.

³ Maypi kaq runatapas
Tayta Diosqa rikuchkanmi.
Mana allin runatapas
allin runatapas payqa qawachkanmi.

⁴ Allin ruruq sacha hinam
allin simiyoq runaqa.
Runamasintam llakichin
nina qallu runaqa.

⁵ Taytanpa corregisqantam desprecian
mana yachayniyoq runaqa.
Corregisqa kasqanta kasukuq runam
yachayniyoq runaqa.

⁶ Allin ruraq runapa wasinpiqa
achka qori-qollqem kachkan.
Mana allin ruraqpa ganasqanpim
ichaqa desgracia kachkan.

⁷ Yachayniyoq runakuna rimaspanqa
yachaytam cheqechin.
Sonso runakunam ichaqa
mana chaynatachu cheqechin.

⁸ Mana allin ruraq runakunapa ofrendantaqa
Tayta Diosqa millakunmi.
Paypa munasqanman hina ruraq runakunapa
mañakusqanqa agradonpaqmi.

⁹ Tayta Diosqa millakunmi
mana allin ruraqkunapa kawsasqantaqa
ichaqa kuyanmi
allin ruray munaqkunataqa.

¹⁰ Nisyutam castigana
allin kawsay mana munaq runataqa.
Wañunqapunim
anyasqa kayta cheqniq runaqa.

- ¹¹ Tayta Diosqa qawachkanmi
wañusqakunapa kasqantapas.
Tayta Diosqa qawachkanmi
uku-pachatapas.
Yachachkantaqmí runakunapa imaynam
piensasqantapas.
- ¹² Faltanmanta qaqaqnintaqa
burlakuq runaqa manam kuyanchu.
Manataqmí yachayniyoqkunaman
hukllawakuytapas munanchu.
- ¹³ Runapa sonqon kusisqa kaptinqa
uyanpas kusisqam kanqa.
Sonqon llakisqa kaptinmi ichaqa
hukmanyasqa kanqa.
- ¹⁴ Allin entiendeq runaqa astawan
yachaytam munan.
Sonso runam ichaqa
mana tanteoyoq kayta munan.
- ¹⁵ Ñakariq runakunapaqqa sapa punchawmi
ñakariy punchawkunalla.
Kusisqa sonqoyoq runapaqmi ichaqa
punchawkunaqa fiesta punchawkuna hinalla.
- ¹⁶ Achka kapuqniyoq kachkaspa
llakisqa kaymantaqqa
wakchalla kaspapas Tayta Diosta
respetaymi aswan allinqa.
- ¹⁷ Cheqninakuspa
wira aychayoq mikuruymantaqqa
kuyanakuspa yuyu mikuylapas
mikuruymi aswan allinqa.
- ¹⁸ Chaylla piñakuruq runaqa
hatarichinmi churanakuyta.
Anaq piñakuq runam ichaqa
amachan atipanakuyta.
- ¹⁹ Qella runapaqqa ñanpas
kichka-kichka ñanmanmi rikchakapun.
Diospa munasqanman hina ruraq runapaqmi
ichaqa carreteraman rikchakapun.

²⁰ Taytantam kusichin
yachayniyoq runaqa.
Mamantam desprecian
sonso runaqa.

²¹ Mana allinta piensariq runaqa
mana tanteoyoq kasqanwanmi kusikun.
Allin entiendeq runam ichaqa
pantarusanpas allin kawsayman kutirikun.

²² Runapa ruray munasqanmi
mana qespinchu mana consultaspa rurasqanrayku.
Runapa imapas rurasqanqa qespinmi
achka consejaqkunata consultasqanrayku.

²³ ¡Maynatam kusikun
allinta contestaruq runaqa!
¡Mayna allintaqmi
tiempollanpi rimarisqa palabraqa!

²⁴ Wiñay kawsayman riq ñanqa wichaymanmi
richkan yachayniyoq runapaqqa.
Chayna kawsasqanmi
uku pachaman rinanmanta libran paytaqa.

²⁵ Orgulloso runapa wasintaqa
Tayta Diosmi tuñichin.
Viudapa linderonkunatam
ichaqa Tayta Dios takyachin.

²⁶ Tayta Diosqa millakunmi
mana allin runakunapa tanteasqantaqa.
Tayta Diospa agradonpaqmi
allin sonqoyoqpa palabrankunaqa.

²⁷ Engañowan ganay munaq runaqa
familianmanmi desgraciata apaykunqa.
Sayniyachikuya cheqniq runaqa
hawkam kawsakunqa.

²⁸ Contestananpaqmi sumaqta piensan
allin kawsaq runaqa.
Yakuta hichachkaq hinam riman
mana allin ruraq runaqa.

²⁹ Mana allin ruraq runakunamantam
Tayta Diosqa karupi kachkan.

Allin ruraq runakunapa mañakusqantam
ichaqa Tayta Dios uyarichkan.

³⁰ Kusisqa ñawiyooq runaqa runamasintam kusichichkan.

Allin noticiata willakuq runaqa
runamasintam kallpanchachkan.

³¹ Allin kawsananpaq anyasqa kasqanta
uyarikuq runaqa
yachayniyoq runakunawanmi yachanqa.

³² Corregisqa kasqanta mana kasukuq runaqa
kikillantam despreciakuchkan.

Anyasqa kasqanta uyarikuq runaqa
allin entiendeqñam kachkan.

³³ Tayta Diosta respetaq runaqa
yachayniyoq kananpaqmi corregisqa kanqa.
Puntataqa humillakunam
ancha reqsisqa kanapaqqqa.

16 ¹Runaqa sonqonpiqa tantean
munasqanman hinam.
Ichaqa rimaspaqa-rimanqa
Tayta Diospa munasqanman hinam.

² Runamanqa limpiopaqmi rikchakapun
tukuy ima rurasqanqa.
Ichaqa Tayta Diosmi tupun
runapa piensasqantaqa.

³ Tayta Diospa makinmanyá churay
imapas ruray munasqaykikunataqa.
Paymi qespichinqa
tukuy imapas ruranaykipaq
piensasqaykikunataqa.

⁴ Tayta Diosqa tukuy imatam rurarqa kikinpa tanteasqanta rurananpaq.
Mana allin ruraq runatapas
paymi rurarpa castiganan punchawpaq.

⁵ Llapa orgulloso runakunaqa
Tayta Diospa millakusqanmi kachkanku.
Cheqaptapunim paykunaqa
castigasqa kanqaku.

⁶ Cheqap kuyapayakuq kasqanraykum
Tayta Diosqa runata huchanmanta pampachaykun.

Tayta Diosta respetaspam
runaqa mana allinmanta karunchakun.

⁷ Runapa allin kawsasqan
Tayta Diosta agradaykuptinqa.
Paymi enemigonkunata
hawkayaypi kawsachinqa.

⁸ Allinta ruraspa
asllapas ganasqanmi aswan allinqa
runamasinta engañaspa
runa apuyasqanmantaqa.

⁹ Runam tantean mayninmi puriyta
ichaqa Tayta Diosmi pusan mayninmi rinanta.

¹⁰ Reyqa Diospa rantinpim
riman sentenciaspanqa.
Manam traicionanmanchu
arreglotu ruraspanqa.

¹¹ Cabal balanzawan cabal pesoqa
Tayta Diosmantam hamun.
Wayqapi pesakunapas paypa rurasqan kaspanmi
paymanta hamun.

¹² Reykunaqa mana allin ruraykunatam
millakunku.
Paykunaqa gobierontam
allin ruraykunawan takyachinku.

¹³ Reykunapa agradonpaqmi
imam kaqlata rimaq runakunaqa.
Diospa munasqanman hina rimaqtaqa
kuyanmi reykunaqa.

¹⁴ Rey piñakuruptinqa
huk kaqninmi wañurunqa.
Yachayniyoq runam ichaqa
reypa piñakuyninta amachanqa.

¹⁵ Reypa uyan kusisqa kaptinqa
runam kawsanqa.
Paypa favorinñataqmi
tiempollanpi para hina kanqa.

¹⁶ Qori-puro tariymantapas
aswan allinqa yachay tariymi.
Akllasqa qollqe tariymantapas
aswan allinqa entiendey tariymi.

¹⁷ Diospa munasqanman hina ruraqkunaqa
sutillam mana allinmanta rakikunku.
Cuidakuq runakunaqa
vidankutam waqaychakunku.

¹⁸ Runaqa alto tukuq rikuriruspanmi chinkarun.
Runaqa orgulloso rikuriruspanmi wichirun.

¹⁹ Ñakariq runakunawan humillasqa kaymi aswan allinqa
orgulloso runakunawan qechusqanku qori-qollqe rakinakuymantaqqa.

²⁰ Tayta Diospa palabranta kasukuq runaqa tukuy imapim allin kanqa.
Tayta Diospi confiakuq runaqa
ancha kusisqam kanqa.

²¹ Allin tanteaq runataqa
entiendeqpaqmi hapinqaku.
Allin simi runa rimaptinqa
runakunam convencekunqaku.

²² Kawsachikuq yaku hinam
yachayniyoq runapaq yachayniyoq kayninja.
Mana tanteoyoq runata corregiyqa
mana kaqlam kanqa.

²³ Allin yachayniyoq runaqa
yachanmi imaynam rimayta.
Chayna rimasqanwanmi
pitapas convencechin allinta.

²⁴ Miel hina miskillañam
kuyakuywan pipapas rimasqanqa.
Runapa sonqonpaqpas chaynataq tullunkunapaqpas
hampi hinaraqmi chaykunaqa.

²⁵ Kanmi allin ñanman
rikchakuq ñan
ichaqa chay ñanpa tukupayninja wañuyllam.

²⁶ Yarqaymanta kasqanmi
llamkachin llamkaq runataqa.
Mikunayasqanmi

llamkananpaq ganaschan paytaqa.

²⁷ Mana penqakuyniyoq runaqa
mana allinllatam tanteachkan.
Rimasqankunapas
ratarichkaq nina hinaraqmi kachkan.

²⁸ Mana allinllata ruraq runaqa
runamasinkunatam peleanachin.
Cuento qepi runapas
kuyanakuqkunatam rakinachin.

²⁹ Daño ruraq runaqa
engañanmi amigonta.
Mana allinta kawsananpaqmi
pantarachin amigonta.

³⁰ Ñawinkuna qemchityachiq runaqa
mana allinkunata rurananpaqmi tanteachkan.
Simin kachupakuruq runaqa
mana allin rurasqanmantam willakuchkan.

³¹ Kawsayninpí allinta ruraspa
machuyaruq runapaqqqa
umanpi sumaq corona hinam
soqonkunaqa.

³² Kallpasapa soldadomanta aswan allinqa
anaq piñakuq runam.
Llaqta venceq runamantapas aswan allinqa
kikillan controlakuq runam.

³³ Runaqa Diospa munayninta yachananpaqmi
choqan suerteta.
Iman ruranammi ichaqa
hamun Tayta Diosllamanta.

17 ¹Chaki tantallatapas mikuspa
hawka kawsakumi aswan allinqa fiestakunata ruraspa
peleollapi kawsaymantaqa.

² Taytanta penqayman churaq churipim
munaychakunqa yachayniyoq sirvienteqa.
Chay churipa wawqenkuawan kuskam
herenciatapas chaskinqa.

³ Qollqetawan qoritaqa ninawan chulluchispam
yachana allin kasqanta.
Chaynatam Tayta Diospas
prueban runapa sonqonta.

⁴ Mana allin ruraq runaqa
mana allin runapa rimasqantam chaylla uyarin.
Llullakuq runapas
daño rurananpaq piensaq runapa rimasqantam
chaylla uyarin.

⁵ Unanchaqnintam insultan
wakcha runamanta burlakuq runaqa.
Castigasqapunim kanqa
desgraciapi kaq runamanta kusikuq runaqa.

⁶ Yuyaqkunapa willkankunaqa
umankupi sumaq corona hinam.
Churi-wawankunapa tayta-mamankuqa
adornonku hinam.

⁷ Rumi sonqo runapa miskillaña rimasqanqa
manam tupanchu.
Kamachikuq runapa llulla rimasqanqa
manataqmí tupanchu.

⁸ Alhaja rumi hinam
Sayniyaq runapa regalo qosqanqa.
Maypipas munasqantam
tarin chayna regalowanqa.

⁹ Pipapas faltanta pakaykuq runaqa
kuyanakuyllatam hatarichin.
Pipapas faltanta willakachakuruqmi ichaqa
kuyanakuqkunata cheqninachin.

¹⁰ Entiendeq runaqa chaskikunmi
pipa anyasqantapas.
Sonso runatam ichaqa
mana imapas qokunchu
pachak kutikama azotesqapas.

¹¹ Mana kasukuq runam
maskan mana allinllata,
chayraykum payman kachanqaku
mana llakipayaqni runata.

¹² Wawachankuna suwarachikuq ukumariwan
tuparuymi kanman aswan allinqa
mana tanteaspa rurananpaq
kachkaq sonso runawan tuparuymantaq.

¹³ Pipas runamasinta allin rurasqanmanta
mana allinwan pagaptinqa
manam asurinqachu
mana allinpas wasinmantaq.

¹⁴ Qocharayaq yakuta kacharichkaq hinam
pleito qallarichiq runaqa.
Manaraq llumpayta atipanakuchkaspa
asurikumi aswan allinqa.

¹⁵ Mana allin runata
allin runapaq pipapas chaskisqantaqa
Tayta Diosqa millakunmi.
Allin runata mana allin runapaq
pipapas chaskisqantaqa
Tayta Diosqa millakunmi.

¹⁶ Sonso runaqa
manam rantinmanchu yachaytaqa.
Qollqewanqa manam rantinmanchu
mana tanteoyoo kachkaspanqa.

¹⁷ Tukuy tiempopim cheqap amigoqa kuyakun.
Sasachakuy tiempopipas wawqe hinaraqmi kuyakun.

¹⁸ Mana tanteaq runaqa
pipapas garantizaqninmi rikurirun.
Chay rurasqanwanmi payqa
runamasinmanta cuentallikuqña rikurirun.

¹⁹ Peleayllatam munan
mana kasukuq runaqa.
Desgraciatam maskakuchkan
alabancero runaqa.

²⁰ Manam allintaqa kawsanmanchu
huchalla yuyaymanaq runaqa.
Desgraciapa hapisqallanmi
tikranpakuna rimaq runaqa.

²¹ Sonso runapa taytanqa
llakisqallam kachkan.

Rumi sonqo runapa taytanqa
mana kusikuyniyoqmi kachkan.

²² Kusisqalla sonqoyoq runaqa
sanoy-sanoyymi kanqa.

Llakisqalla sonqoyoq runam
ichaqa onqosqalla kanqa.

²³ Mana allin ruraq runaqa pakasqallapim
regalota chaskikuchkan.

Allin arreglo mana rurasqa kananpaqmí
chaynata rurachkan.

²⁴ Entiendeq runaqa
yachayniyoq kayllatam maskachkan.
Sonso runam ichaqa
mana haypay atinakunallata maskachkan.

²⁵ Sonso runaqa taytanta piñachiqlam.
Sonso runaqa mamanta llakichiqlam.

²⁶ Allin ruraq runata multayqa
manam valenchu.
Diospa munasqanman hina kawsaq runata
castigayqa manam valenchu.

²⁷ Ancha yachayniyoqmi
pisilla rimaq runaqa.
Mana chaylla hukmanyaruqmi
entiendeq runaqa.

²⁸ Mana tanteoyoq runa upallakuptinqa
yachayniyoqpaqraqmi hapinku.
Upallakuq runataqa
entiendeq runapaqraqmi hapinku.

18 ¹Runamasinmanta rakikuq runaqa
kikillanpaqmi imatapas maskachkan.
Allin tanteaqkunapa consejasqantam
payqa harkakuchkan.

² Sonso runaqa
manam munanchu entiendeyta.
Aswanqa munanmi
piensasqankunalla uyarichikuyta.

³ Penqaymanmi churakun
mana allin ruraq runaqa.
Penqaypiña kaptinñataqmi
runakuna insultanqa.

⁴ Uku-uku yaku hinam
runapa rimayninkunaqa.
Toqyaq yaku hinam
yachaywan rimasqankunaqa.
Llimpariq mayu hinam
yachaywan rimasqankunaqa.

⁵ Manam valenchu
mana allin ruraqman
pipas sayapakuyninqa.
Manataqmi valenchu
allin ruraqpa asuntonta
mana allinta arreglaptinqa.

⁶ Sonso runataqa
rimayllanmi peleanachin.
Rimasqanwantaqmi payqa
azoteqninta qayachin.

⁷ Sonso runapa
rimasqanqa desgraciamanmi pusachkan.
Payqa rimasqallanwanmi
kunkanman waskata churakuchkan.

⁸ Cuento qepi runapa rimasqankunataqa
miski mikuyta hinam runaqa millpurun.
Chay rimasqankunaqa
uyariqnin runapa ukunmanmi pasaykurun.

⁹ Imapas rurasqankuna tuñichiqmanmi
rikchakun quella runaqa.
Wawqentin hinaraqmi
kachkanku paykunaqa.

¹⁰ Mana tuñichiy atina torre hinam
Tayta Diosqa.
Allin ruraq runaqa paymanmi
amparakunanpaq kallpaykunqa.

¹¹ Apu runapa kapuqninqa
mana vencey atina llaqtamanmi rikchakapun.
Apu runapa qori-qollqenqa

amparakuna alto-alto perqamanmi rikchakapun.

¹² Pipas alto tukuq karuspanqa
chinkachisqam kanqa.
Pipas humillakuq kaspanqa
allin reqsisqam kanqa.

¹³ Manaraq allinta uyarichkaspan
rimaq runaqa
mana tanteoyoq kasqantam qawachikun.
Mana allinta uyarichkaspan
rimaq runaqa
penqaypi kasqantam qawachikun.

¹⁴ Onqoq runataqa kallpanchakusqanmi
hatarichinman.
¿Pitaqsi hukmanyasqa
runataqa kallpanchanman?

¹⁵ Entiendeq runaqa allin yachaytam tarin.
Yachayniyoq runaqa
allin yachaytam uyarin.

¹⁶ Regalo apasqaqa
punkukunapas kicharikunmanmi.
Chay regalowanqa
munayniyoq runakunawanpas tupanmanmi.

¹⁷ Punta quejakuq runam
allin ruraq runaman rikchakunqa.
Sapaq runa tapupayaptinmi ichaqa
llulla kasqanta hapirochikunqa.

¹⁸ Suerteta choqasqañam
pleitoqa taninman.
Atiyniyoq runakunatapas
suertetaqmi rakinanman.

¹⁹ Piñachisqa wawqeqa
mana yaykuy atina llaqta hinam.
Pleiteanakuyqa mana yaykuy atina
wasipa cerrojon hinam.

²⁰ Runaqa rimasqankunawanmi
mikuywan hina saksanqa.
Siminmanta lloqsisqankunawanmi
mikuywan hina saksanqa.

²¹ Runaqa wañunqapas otaq
kawsanqapas rimasqanraykum.
Allin rimakuq runaqa
imaynapas kanqa rimasqanraykum.

²² Allin kaqtam tarikun
allin warmiwan casarakuq runaqa.
Tayta Diospa favornintam hayparun
chayna warmiwan casarakuq runaqa.

²³ Wakcha runaqa ruegakuspanmi
rimapayakun.
Apu runam ichaqa qaqqarisparaq
contestakun.

²⁴ Kanmi runapa amigon tukuq runakuna.
Kantaqmi wawqemantapas
aswan confiakunaraq amigokuna.

19 ¹Tikranpa rimaq sonso runamantaqa
wakcha kaspapas
mana culpayoq kawsakuymi aswan allinqa.

² Mana sumaqta piensarispa
afanakuyqa manam valenchu.
Hawanpa-ukunpi imapas rurayqa
manam valenchu.

³ Mana tanteoyoq runapa rurasqankunaqa
pantayllamanmi pusán.
Chaywanpas rabiaruspanmi
Tayta Diostaraq acusan.

⁴ Apu runapa qori-qollqenmi
paypa amigonkunata achkayachin.
Wakcha runatam ichaqa wakcha kaynin
amistadninkunamantapas rakinachin.

⁵ Llullakuq testigoqa
castigasqapunim kanqa.
Llulla rimaq runaqa
castigasqapunim kanqa.

⁶ Allin sonqoyeoq runapa favornintam
achkallaña maskanku.
Qokuq runataqa llapallankum

amistadnin kanankupaq maskanku.

⁷ Wakcha runataqa cheqninmi
llapallan wawqenkenapas.
Paymantaqa karunchakurunmi
amistadninkunapas.
Manam pipas kanñachu
rimapayaptinpas.

⁸ Yachay tariq runaqa
kikillantam kuyakun.
Entiendey kuyaq runaqa
allin kaqtam tarikun.

⁹ Llullakuq testigoqa
castigasqapunim kanqa.
Llulla rimaq runaqa
chinkachisqapunim kanqa.

¹⁰ Sonso runapa kusisqalla kawsakuyninqa
manam valenchu.
Munaychakuq runakunapi
sirvientepa gobiernasqanpas
manataqmí valenchu.

¹¹ Anaq piñakuq runam
yachayniyoq runaqa.
Ofiendeqkunata pampachaspanmi
alabasqa kanqa.

¹² Malta leonpa qapariynin hinaraqmi
reypa piñakuyninqa.
Pastopi sulla hinaraqmi
reypa favorninja.

¹³ Taytantam llakichin
sonso runaqa.
Sutupayamuq para hinaraqmi
atipanakuq warmiqa.

¹⁴ Herencia riquezataqa
tayta-mamankumantam chaskinku.
Yachayniyoq warmitam
ichaqa Tayta Diosmanta chaskinku.

¹⁵ Qellakuyninmi runataqa

miskillataña puñuchin.
Qella runataqa
yarqachikusqanmi ñakarichin.

¹⁶ Kawsakunqam
Diospa kamachikuynin kasukuq runaqa.
Diospa munasqanta despreciaqmi
ichaqa wañunqa.

¹⁷ Tayta Diosmanmi prestan
wakcha runaman qoykuq runaqa.
Chayna rurasqanmantam paymanpas
Tayta Dios pagapunqa.

¹⁸ Warmallaraq kachkaptinyá
churikitaqa corregiy.
Wañuyman ama rinanpaqyá
paytaqa corregiy.

¹⁹ Anchallaña piñakuq runataqa
castigasqa kananpaqmi saqenki.
Castigomanta libraspaykiqa
wakin castigomantapas chaylla-chayllam libranki.

²⁰ Kasukuy consejasusqaykita.
Chaskiy corregisusqaykita.
Chaynapim tarinki yachayta.

²¹ Runaqa imataña ruraytapas tanteanmanmi,
aswanqa rurasqaqa kanqa
Tayta Diospa munasqallanmi.

²² Apuyaruy munasqanmi
runataqa penqayman churarunqa.
Wakcha runa kaymi
llulla runamanta aswan allinqa.

²³ Respetaqnin runataqa
Tayta Diosmi kawsachin.
Mana allinmanta harkaspanmi
tukuy imayoqta kawsachin.

²⁴ Qella runaqa makintam
haywarin platoman.
Ichaqa manam imatapas
apaykunchu siminman.

²⁵ Pisi experienciayoq runapas yuyaytam hapinqa
burlakuq runata castigaptikiqa.
Imatapas entiendenqam entiendeq runata qaqcaptikiqa.

²⁶ Penqayman churaspan llakichiq churim taytanta maqaq runaqa.
Penqayman churaspan llakichiq wawam mamanta qarqoq runaqa.

²⁷ Churilláy, corregisqa kayta manaña munaspaykiqa
yachay palabrukunamantam pantachkanki qamqa.

²⁸ Llulla rimaq testigoqa
allin arreglo ruraymantam burlakun.
Mana allin ruraq runaqa
mana allinkunallawanmi contentakun.

²⁹ Burlakuq runakunapaqmi
castigokunaqa chaylla kachkan.
Sonso runapa wasanpaqtaqmi
azotekunapas chaylla kachkan.

20 ¹Vinowanmi runaqa
burlakuq runa rikurirun.
Poqosqa aqawanñataqmi
qaparkachaq runa rikurirun.
Chaykunata upyaspa pantaruspapa
manaña yachayniyoqmi rikurirun.

² Malta leonpa qapariynin hinam
reypa piñakuyninqa.
Vidanpa contranpim huchallikun
reyta piñachiq runaqa.

³ Alabasqa runam
atipanakuymanta asurikuq runaqa.
Mana tanteoyoqmi
churanakuya qallarichiq runaqa.

⁴ Tarpuy tiempo kachkaptinpas
qella runaqa manam yapunchu.
Cosecha tiempopi maskaptinqa
manam imanpas kapunchu.

⁵ Pozopi uku-uku yaku hinam
runapa tanteayninqa.
Imayna horqoytapas yachanmi
entiendeq runaqa.

⁶ Achka runakunam alabakunku
kuyapayakuq kasqankumanta.
¿Pitaqsi tarinman
imapipas confiakuna runata?

⁷ Mana culpayoqmi kawsakun
allin ruraq runaqa.
¡Mayna kusisqam kachkanku
paypa churinkunaqa!

⁸ Queja arreglananpaq tiyananpi
rey tiyaykuspapa
qawarispallanmi chinkarachin
mana allintaqa.

⁹ Manam pipas ninmanchu:
“Sonqoyqa limpiasqañam” nispa.
Manam pipas ninmanchu:
“Huchaykunamanta limpiasqañam kani” nispa.

¹⁰ Tayta Diosqa cheqninmi
mana cabal kaq pesotaqa.
Tayta Diosqa cheqninmi
mana cabal kaq kullutaqa.

¹¹ Rurasqankunawanmi mozoqa
imaynam kasqanta reqsichikun.
Diospa munasqanman hina kawsasqantam
reqsichikun.

¹² Rinritaqa Tayta Diosmi rurarqa uyarikunanpaq.
Ñawitaqa Tayta Diosmi rurarqa qawakunanpaq.

¹³ Amayá puñukuyllaqa kaychu,
mana chayqa wakchayarunkim.
Rikchaspapa saksaykunkim.

¹⁴ Rantiqmi *rantikuqta nin:
“Kaynikiqa manam valenchu” nispa.
Pasakuspanñataqmi alabakun:
“Allintam rantiruni” nispa.

¹⁵ Qoriwan alhaja rumim
ancha valorniyoqqa.
Chaykunamantapas aswan valorniyoqraqmí
yachaywan rimaq runaqa.

¹⁶ Mana reqsisqan runata pipas garantizaptinqa
chay runapa pachantayá prendapaq hapiy.
Huklaw llaqtayoq runata pipas garantizaptinqa
chay runapa pachantayá prendapaq hatalliy.

¹⁷ Runaqa anchallatañam gustan
llullakuspa ganasqam mikuytaqa.
Ichaqa siminmi
aqopa huntasqam rikurirunqa.

¹⁸ Tanteasqaykikunata allinta qespichiy
allinta consejachikuspakyi.
Guerrapi peleay
allinta consejachikuspakyi.

¹⁹ Cuento qepi runaqa
manam secretota hatallinchu.
Rimaysapa runawanqa
amayá anchata puriychu.

²⁰ Tayta-maman ñakaq runaqa mechero
hinam wañurunqa.
Chay mecheronqa
ancha tutayaypim wañurunqa.

²¹ Apuyaruya munaruspa
qallariyninpi chaylla imapas armakurusqanqa
qepa punchawkunapim
manaña kusichinqachu hatalliqnintaqa.

²² Ama haykapipas rimaychu:
“Vengakurusaqmi” nispaqqa.
Tayta Diosllapi hapipakuspa
suyay librasunaykipaqqa.

²³ Tayta Diosqa cheqninmi
mana cabal kaq pesotaqa.
Manataqmi agradonpaqchu
engañakuq balanzakunaqa.

²⁴ Runataqa Tayta Diosllam pusachkan
mayman rinanpaqpas.
Manam pipas yachakunchu
imaynam vidan kanantapas.

²⁵ Manam valenmanchu Tayta Diosman

imapas chaylla sapaqcharuyqa.
Toqlla hinam kanman
mana tanteaspa chay rurarusqanqa.

²⁶ Yachayniyoq reyqa
mana allin ruraqkunatam
wayrachichkaq hina cheqechin.
Paykunataqa trillachkaq hinam
trillananpa ruedanwan sarurachin.

²⁷ Tayta Diospa mecheron hinam
runapa conciencianqa.
Chay conciencianmi kuchun-kuchunta
kanchan runapa sonqontaqa.

²⁸ Kuyapayakuq confianza reyqa
allintam takyanqa.
Kuyapayakuywan gobiernaptinqa
gobiernonmi allinta takyanqa.

²⁹ Mozokunapa kallpanqa
paykunapa adornon hinam.
Yuyaqkunapa soqo chukchanqa
paykunapa adornon hinam.

³⁰ Heridayoq kanankama maqaspam
runamantaqa mana allinta qechuna.
Azotewan waqtapaspam runapa sonqonmantaqa
mana allinta qechuna.

21 ¹Reypa piensasqanqa Tayta Diospa atiyninpim
kachkan *parqona yaku hina.
Tayta Diosmi munasqanman hina
reyta piensachin parqona yaku pusachkaq hina.

² Runamanqa allinpaqmi rikchakapun
tukuy ima rurasqanqa
ichaqa Tayta Diosmi tupun
runapa piensasqantaqa.

³ Animal wañuchipunamantapas mastaqqa
Tayta Diosqa munan allin ruranatam.
Animal wañuchipunamantapas mastaqqa
Tayta Diosqa munan allin arreglo ruranatam.

⁴ Hatun tukuspa

apuyaruy munayqa hucham.

Mana allin ruraqunapa

kawsasqanqa hucham.

⁵ Ganaswan llamkakuq

runapa yuyaymanasqanqa apuyachinqam.

Mana tanteaq runapa chaylla rurasqanqa

wakchayachinqam.

⁶ Imaynam wañuy munaq runapa samaynin

chinkarun,

chaynam llullakuywan huñusqa riquezapas

chinkarun.

⁷ Mana allin ruraq runakunapa daño rurasqanqa

castigomanmi aysan paykunata.

Paykunaqa manam munanchu

Diospa munasqanman hina rurayta.

⁸ Qewi-qewi ñan hinam

huchasapa runapa vidanqa.

Chuya yaku hinam

Diospa munasqanman hina rurayqa.

⁹ Wasipa qatan cuartochapi *yachakuymi

aswan allinqa

atipanakuq warmiwan

hatun wasipi yachaymantaqa.

¹⁰ Mana allin rurayllatam munan

mana allin ruraq runaqa.

Chayna runaqa manam

llakipayanchu runamasintaqa.

¹¹ Pisi experienciayoq runapas

burlakuq runata castigaptinkuqa

yachayniyoqñam rikurirunqa.

Yachayniyoq runata anyaptinkuñataqmi

astawan yachaysaparaq rikurirunqa.

¹² Allin ruraq Diosqa qawarayanmi

mana allin ruraq runapa familiantaqa.

Desgraciamanmi qaykun

mana allin ruraq runakunataqa.

¹³ Wakchakunapa ruegakusqanta

mana uyariy munaq runataqa qayakuptinpas

manam pipas

contestanqachu paytaqa.

¹⁴ Pakasqallapi regalo qosqanmi
runapa piñakuyninta tanichin.
Secretollapi pagaykuypas
runapa anchallaña rabiakuynintam tanichin.

¹⁵ Allin arreglo rurayqa
kusichinmi allin ruraq runata.
Ichaqa mancharichinmi
mana allin ruraq runata.

¹⁶ Allin tanteowan kawsasqanmanta pantaruq runaqa
wañuqkunapa kasqanpim samanqa.

¹⁷ Kusikuyllata kuyaq runaqa
wakchallam kanqa.
Vinotawan fiestakunalla kuyaq runaqa
manam haypanqachu apuyaymanqa.

¹⁸ Mana allin ruraq runaqa
Allin ruraq runapa rantinpim ñakarinqa.
Traicionaç runaqa Diospa munasqanman hina
ruraqkunapa rantinpim ñakarinqa.

¹⁹ Chunniqpi *yachakuymi kanman allinqa
atipanakuq lisa warmiwan yachaymantaqa.

²⁰ Yachayniyoq runapa wasinpiqa kapunmi
qori-qollqewan tukuy imankunapas.
Sonso runam ichaqa
yanqachan tukuy kapuqninkunatas.

²¹ Allin rurayta munaspa kuyapayakuq runaqa
cheqap kawsaytam tarinqa.
Payqa allinta ruraspanmi
allin reqsisqa kanqa.

²² Yachayniyoq runam vencen
valeroso runakunapa defiendesqan llaqtata.
Tuñirachinmi confiakusqanku
mana yaykuy atina murallata.

²³ Imam rimasqan cuidakuq runaqa
sasachakuykunamantam librakunqa.

²⁴ Runa tukuspa

ancha piñakuruq runatam tratanku:
 “Qamqa kanki runa tukuqlaña,
 orgulloso, burlakuq runam” nispanku.

²⁵ Qella runataqa munapayasqanmi
 wañurachinraq.

Mana llamkay munasqanmi
 paytaqa wañurachinraq.

²⁶ Payqa tukuy punchawmi
 munaylla-munan imatapas.
 Allin ruraq runam ichaqa
 qokuykun imallantapas.

²⁷ Mana allin ruraqkunapa animal ofrecesqantaqa
 Tayta Diosmi millakun.

Mana allin sonqonwan ofrecesqankuraykum
 Tayta Diosqa millakun.

²⁸ Lullakuq testigoqa chinkachisqam kanqa.
 Allin uyariq runam ichaqa rimarikunqa.

²⁹ Mana allin ruraq runaqa
 hawka tukuq runam.
 Diospa munasqanman hina ruraq runaqa
 hawkalla kawsakuq runam.

³⁰ Runapa yachayninwan entiendeq kayninqa
 manam valenchu Tayta Diospa contranpiqa.
 Runapa allin consejaq kayninqa
 manam valenchu Tayta Diospa contranpiqa.

³¹ Guerrapaqmi alistana caballotaqa.
 Chaywanpas Tayta Diosmi vencechin guerrapiqa.

22 ¹Qori-qollqeyoq kaymantapas
 aswan allinqa allin reqsisqa kaymi.
 Qori-qollqeyoq kaymantapas aswan allinqa
 kuyasqa runa kaymi.

² Apupas-wakchapas chullallam kanku.
 Iskayninkum Tayta Diospa unanchasqan kanku.

³ Tanteoyoq runaqa desgracia sucedenanta
 qawarispanmi asurikun.
 Pisi experienciayoq runañataqmi
 chayninta pasaykuspan ñakarikun.

⁴ Tayta Diospa qayllanpi humillakuspa
respetaqnin runaqa kapuqniyoqmi kanqa.
Reqsisqa kaspataqmí
unaypaq kawsakunqa.

⁵ Pantaypi kawsaq runaqa kichkakunapa,
toqlakunapa kasqanpi purichkaq hinam.
Vidan cuidaq runaqa chaykunamanta
karunchakuq hinam.

⁶ Imaynam kawsananpaqyá
yachachiy warmataqa.
Yuyaqña kaspapas
manam pantanqachu payqa.

⁷ Apu runam munaychakun
wakcha runakunapi.
Prestaq runañataqmí
munaychakun prestakuqninpi.

⁸ Ñakarichiq runaqa
desgraciallatam cosechanqa.
Tukurunqam paypa varanqa.

⁹ Runamasin llakipayaq runaqa
paypa bendecisqanmi kanqa.
Wakchakunaman mikuykachisqanraykum
bendecisqa kanqa.

¹⁰ Burlakuq runata qarqoruptikiqa
churanakuykunapas tukurunqam.
Pleiteanakuypas chaynataq
insultanakuypas tanirunqam.

¹¹ Limpio sonqoyoq kayta munaq runaqa
reypa amistadninmi.
Miskillaña rimaq runaqa
reypa amistadninmi.

¹² Cheqap yachaytaqa
Tayta Diosmi cuidan.
Engañaq runapa rimasqantaqa
mana kaqmanmi churan.

¹³ Qella runam nin:
“Leonqa hawapim kachkan” nispa.
“Callepim wañurachiwanman” nispa.

¹⁴ Uku-uku pozo hinam
pierdekuq warmipa rimayninqa.
Tayta Diospa ñakasqan runaqa
chay pozomanmi wichiykunqa.

¹⁵ Yanqakunallapim
piensan warmaqa.
Latigowan corregisqam ichaqa
chaymanta karunchakunqa.

¹⁶ Apuyananrayku wakchata ñakarichiq runaqa
wakchayanqapunim.
Apu runaman qoq runapas wakchayanqapunim.

Yachayniyoq runakunapa nisqankunamanta

¹⁷ Atiendespayki sumaqta uyariy yachayniyoq
runakunapa rimasqankunata.
Sumaqta atiendey ñoqapa yachachisqaykunata.

¹⁸ Sonqoykipi waqaychaptikim kusichisunki.
Chaylla rimanaykipaqmi simillaykipi kapusunki.

¹⁹ Tayta Diospi confiakunaykipaqmi
kunanqa kaykunata yachachisqayki.

²⁰ Kimsa chunka yachachikuykunamatam
qellqarqani qampaq.
Kaykunamatam qellqarqani

²¹ qamta consejaspay yachachinaypaq
chaynapi cheqap palabrakunapa
cheqap kasqanta yachanaykipaq,
chaynapi kachasuqnikimanqa cheqap
palabrakunata willanaykipaq.

- 1 -

²² Wakcha kasqanraykuyá
wakchamantaqa ama suwakuychu.
Humilde runataqa amayá
juzgadopi ñakarichiychu.

²³ Tayta Diosmi paykunataqa
chay asuntonpi defiendenqa.
Chay qechuqninkunamantam
Tayta Diospas qechunqa.

- 2 -

²⁴ Ama amigo kaychu
chaylla piñakuq runawan.
Ama puriychu

chaylla rabiakuq runawan.

²⁵ Mana allin vidantam yacharuwaq.
Hinaspam toqlaman hina urmaykuwaq.

- 3 -

²⁶ Ama garantizaychu pitapas
debekuq runataqa.
Amataq qoychu
paymantaqa prendatapas.

²⁷ Mana chayqa paganaykipaq mana kaptinmi
qechusunkiman puñunayki camatapas.

- 4 -

²⁸ Amayá asurichiychu ñawpaqmantaraq
churasqa linderokunataqa.
Amayá asurichiychu abueloykikunaparaq
churasqan linderokunataqa.

- 5 -

²⁹ Reykunatam servinqa empeñowan llamkaq runaqa.
Manam servinqachu mana ancha reqsisqa runakunataqa.

- 6 -

23 ¹Munaychakuq runawan
mikunaykipaq tiyaspaykiqa
qawarikuyá pipa qayllanpim
tiyasqaykita.

² Mikuysapa kasqaykitam aguantankipuni.
Mana chayqa cuchillowanyá
wañurachikupuni.

³ Ama munapayaychu
mesanpi miski mikuyinkunataqa.
Engañollam kanman
chay mikuyinkunaqa.

- 7 -

⁴ Amayá apuyaruyllapiqa afanakuychu.
Entiendespayá amaña afanakuychu.

⁵ Qawarikuptikiqa manañam
kanqachu qori-qollqeqa.
Anka hina rikuriruspam
pawakunqa qori-qollqeqa.
Cieloman anka pawachkaq hinam
pawakunqa qori-qollqeqa.

- 8 -

- ⁶ Maqla runawanqa ama mikuychu.
 Amataq miski mikuynintapas munapayaychu.
⁷ Chay mikuypa precionpi tanteaspanmi
 payqa nisunki:
 "Mikuy, tomay" nispa aswanqa
 manam allin sonqowanchu nisunki.
⁸ Aslla mikusqaykitapas vomitarunkim.
 Miskillaña rimasqaykimantapas pesakurunkim.

- 9 -

- ⁹ Ama allinninpaq rimapayaychu
 sonso runataqa.
 Payqa desprecianqam
 tanteowan rimapayasqaykitaqa.

- 10 -

- ¹⁰ Amayá asurichiychu
 ñawpaqmantaraq churasqa linderokunataqa.
 Amataqyá hapikuykuychu
 mana tayta-mamayoqpa allpantaqa.
¹¹ Paykunapaq reclamaq Diosqa
 ancha atiyniyoqmi.
 Qampa contrayki pi paykunapa
 asunton valechiqqa Diosmi.

- 11 -

- ¹² Sonqoykipiyá hatalliy corregisusqaykitaqa.
 Uyarispaykiyá kasukuy yachachisusqaykitaqa.

- 12 -

- ¹³ Warma corregiytaqa amayá recelaychu.
 Payta azoteptikiqa manam wañurunqachu.
¹⁴ Paytam azotewan correginki
 hinaspaqa wañunanmantam libranki.

- 13 -

- ¹⁵ Churilláy, yachayniyoq kaptikiqa
 sonqoymantam kusikusaq ñoqaqa.
¹⁶ Diospa munasqanman hina rimaptikiqa
 tukuy sonqoywanmi kusikusaq ñoqaqa.

- 14 -

- ¹⁷ Huchallikuq runakunamantaqa
 amayá envidiakuychu.

Sapa punchaw Tayta Dios respetaytaqa
amayá qonqaychu.

¹⁸ Chayna kaptinqa hamuq punchawnikunam
allinlla kanqa.

Suyasqaykipas manataqmi
yanqapaqchu kanqa.

- 15 -

¹⁹ Churilláy, sumaqta uyarispaykiyá
allin yachayniyoqña kakuy.

Diospa munasqanman hinayá
tukuy sonqoykiwan kawsakuy.

²⁰ Tomakuq runakunawanqa
ama hukllawakuychu.

Llumpay aycha mikuqkunawanpas
amataq hukllawakuychu.

²¹ Wakchayanqam tomakuyllapi-mikukuyllapi
kakuq runakunaqa.

Puñunayachikuq kaspankum
lata pachawanña churakunqa paykunaqa.

- 16 -

²² Taytayki kasqanrayku
kasukuy taytaykita.

Mamayki payayaruptinqa
amataq despreciaychu payta.

²³ Cheqaptawan yachaytaqa
rantichkaq hinayá armay.
Amayá chaykunataqa *rantikuruychu.
Corregisqa kaytawan entiendeytaqa
rantichkaq hinayá armay.
Amayá chaykunataqa rantikuruychu.

²⁴ Allin ruraq runapa taytanmi
payrayku anchata kusikun.
Allin yachayniyoqpa taytanmi
payrayku anchata kusikun.

²⁵ Qamraykuyá tayta-mamayki kusikuchun.
Qamraykuyá wachakusuqniki kusikuchun.

- 17 -

²⁶ Ñoqallapiyá tukuy sonqoykiwan
piensay churilláy.

Imaynam kawsasqaytayá qawariy
churilláy.

²⁷ Uku-uku pozo hinam
pierdekuq warmiqa.

- Kichki pozo hinataqmi
chuchumika warmiqa.
- ²⁸ Suwa hinam
payqa wateqan runata.
Payqa pierderachinmi
achka runata.
- 18 -
- ²⁹ ¿Pitaq: “Ay, ay” nispa nin?
¿Pitaq: “Nanawanmi” nispa nin?
¿Pitaq atipanakuypi purin?
¿Pitaq quejanakuypi purin?
¿Pitaq mana imamanta maqachikun?
¿Pitaq anta-antallataña qawakun?
- ³⁰ Chayna ruraqkunaqa
vino upyaypi demoraqkunam.
Chayna ruraqkunaqa
preparasqa vino maskaqkunam.
- ³¹ Ama munapayaychu vinotaqa pukayariptin.
Ama munapayaychu copapi kanchariptin.
Ama munapayaychu
llampullaña millpusqa kaptin.
- ³² Qepatañam kachukuq culebra hina
kachurusunkiman.
Venenosapa culebra hinam
nanarachisunkiman.
- ³³ Ñawikikunam hukmankunata
qawanqa.
Sonqoykimantam mana allin rimaykuna
lloqsimunqa.
- ³⁴ Lamar gochapa chawpinpi
puñuchkaq hinam rikurirunki.
Buquepa hatun kaspinka puntanpi
puñuchkaq hinam rikurirunki.
- ³⁵ Mallaqyaruspañataqmi ninki:
“Maqawarqakum ichaqa
manam nanawanchu” nispa.
“Takawarqakum ichaqa
manam musyanichu” nispa.
Chaywanpas ninkiraqmi:
“Mallaqyaruspayqa yapatawanmi
vinota upyamusaq” nispa.

- 19 -

Amataqyá paykunawan

hukllawakuyaqa munapayaychu.

² Paykunaqa daño rurayllamantam piensanku.
Runamasinku ñakarichiyllamantam rimanku.

- 20 -

³ Yachaywanmi wasitaqa hatarichina.

Yuyaywanmi wasitaqa cimientana.

⁴ Yachaywanmi wasipa cuartonkunataqa huntachina.
Kuyayllapaq kaqkunawanmi wasitaqa huntachina.
Kusichikuq riquezawanmi wasitaqa huntachina.

- 21 -

⁵ Yachayniyoq runaqa
kallpasapa kasqantam qawachikun.

Yachayniyoq runaqa
kallpanmanmi astawanraq yapaykun.

⁶ Consejachikuspakim guerrataqa ruranki.
Achkaqwan consejachikuspam vencenki.

- 22 -

⁷ Yachayqa mana haypay atinam
mana tanteoyoq runapaqqa.
Juzgadopiqa manam imayna rimayta
atinchu payqa.

- 23 -

⁸ Mana allinllata rurananpaq piensaqtam
Sacre runawan sutichanku.

⁹ Mana tanteoyoq runakunaqa huchallapim piensanku.
Burlakuq runataqa runakunam cheqninku.

- 24 -

¹⁰ Sasachakusqayki punchawpi hukmanyaruspaqa
pisi kallpayoqñam rikurirunki qamqa.

- 25 -

¹¹ Libray wañuyman pusasqakunata.
wañunayaqkunatayá harkay wañunanmanta.

¹² “Cheqappunipas manam yacharqanichu” niptikipas
¿manachum cuentata qokuchkan
sonqokuna qawaqqa?
¿Manachum chaytaqa yachachkan
vidakuna waqaychaqqa?
Runakunapa rurasqanman hinataqmi payqa paganqa.

- 26 -

- ¹³ Churilláy, allin kasqanraykuyá
mikuykuy avejapa miskinta.
Miskillaña kasqanraykuyá malliykuy
panalpi miskita.
- ¹⁴ Chaynapim yachanki
yachayniyoq kayqa miski hina kasqanta.
Chayta tariruptikiqa hamuq tiempopim
allinnikipaq kanqa.
Chayta tariruptikiqa
suyasqaykipas manam yanqachu kanqa.

- 27 -

- ¹⁵ Mana allin ruraq runa hinaqa amayá wateqaychu
allin ruraq runapa wasintaqa.
Mana allin ruraq runa hinaqa amayá saqueaychu
paypa *yachasqan wasintaqa.
- ¹⁶ Allin ruraq runaqa qanchis
kutita urmaspanpas yapatawanmi sayarinqa.
Mana allin ruraq runakunam
ichaqa desgraciaman urmaykarinqa.

- 28 -

- ¹⁷ Enemigoyki desgraciaman urmaykuptinqa
ama kusikuychu.
Imapipas pantaruptinqa amataq sonqoykipi
kusipayaychu.
- ¹⁸ Kusipayaptikiqa Tayta Dios
yacharuspanmi mana gustarunmanchu chayta.
Chaynapim Tayta Dios piñakuyninta
asurirachinman pantaq enemigoykimanta.

- 29 -

- ¹⁹ Ama piñakuychu mana allin ruraqkunarayku.
Ama envidiakuychu mana allin ruraqkunarayku.
- ²⁰ Mana allin runapaqqa hamuq punchawkunam
mana allinlla kanqa.
Mana allin ruraq runakunapa vidanqa
wañuruq mechero hinallam kanqa.

- 30 -

- ²¹ Tayta Diostawan reyta respetay,
churilláy.
Ama juntanakuychu traicionaç runakunawan,
churilláy.

²² Qonqaymantam castigasqa kanqaku
chay traicionaq runakunaqa.
Manam pipas yachanchu Tayta Diospa
nitaq reypa castiganantaqa.

Yachayniyoq runakunapa wakin rimasqankuna

²³ Yachayniyoq runakunam kaykunatapas nirqa:

Manam allinchu juezkuna arreglaspanku
hukkaqnin runallaman sayapakuyninku.

²⁴ Mana allin ruraq runatam ninmanku:
“Qamqa kanki allin ruraqmi” nispanku.
Chayna niq runataqa runakunam ñakanqaku.
Chayna niq runataqa nacionkunam desprecianqaku.

²⁵ Mana allin ruraqkunata qauchaqqqa
allinmi kanqaku.
Chayna ruraq runakunaqa hatunmanta
bendecisqam kanqaku.

²⁶ Diospa munasqanman hina rimaq runaqa
uyariqninpa siminta muchachkaq hinam kanqa.

²⁷ Wasikimanta hawapi arreglay ruranaykikunata.
Tukupay chakraykipi llamkaynikikunata.
Chaymantañam rurakunki wasikita.

²⁸ Runamasikipa contranpiqa
amam yanqamanta testigakunkichu.
Amataqmi llullakunataqa paypa
contranpi rimankichu.

²⁹ Ama niychu: “Rurawasqanta hinallam paytapas
rurasaq” nispaka.
Ama niychu: “Rurawasqanta hinallam ñoqapas
kutichisaq” nispaka.

³⁰ Pasarqanim qella runapa
chakranpa patanta.
Pasarqanim mana yuyayniyoqpa
uvas huertanpa patanta.

³¹ Qawariptiyimi chay chakranpiqa
kichkakunallaña wiñarusqa.
Qawariptiyimi chay chakrantaq
itanakunallaña huntarusqa.
Rumi perqankunapas lliwmi tuñirusqa.

³² Chaykunata qawaspaymi

- chaykunamanta yuyaymanarqani.
 Chaykunata qawaspaymi kay
 yachachikuya entienderqani:
³³ “Asllatapas puñukusaqraq” niptikiqa,
 “Puñunayawachkanraqmi” niptikiqa,
 “Makiykunatapas chupqaykuspaymi waqtapakusaq”
 niptikiqa
³⁴ wakchayaymi chayaramusunki.
 Yanqa purikuq hinam chayaramusunki.
 Armasqa salteaq hinam chayaramusunki.

Salomonpa wakin rimasqankuna
 (25:1-29:27)

25 ¹Juda nacionpa reynin Ezequiasmi serviqnin runakunawan qellqachirqa
 Rey Salomonpa rikchanachiyninkunata:

² Imatapas pakasqanmantam Diostaza yupaychana.
 Imatapas entiendesqankumantam reykunataqa hatunchana.

³ Manam pipas entiendenmanchu cielokunapa
 alto-alto kayninta.
 Manam pipas entiendenmanchu kay pachapa
 uku-uku kayninta.
 Manam pipas entiendenmanchu reykunapa
 piensayninta.

⁴ Qollqeta chullurachiptikim
 qollqe chuyayarun.
 Plateroñataqmi kuyayllapaq
 alhajata rurarun.
⁵ Mana allin runata reypa servicionmanta qarqoruptikiqa
 allin rurasqanwanmi hawkalla gobiernanqa.

⁶ Ama alabakuychu reypa qayllanpiqa.
 Amataq sayaychu reqsisqa
 runakunapa kasqanpiqa.

⁷ “Kay ñawpaq sitioman hamuy” nispa
 reypa nisusqaykim aswan allinqa,
 ancha reqsiqa runapa qayllanpi
 humillachisunaykimantaqa.

Imapas rikusqaykimantaqa ama
⁸ chaylla juezkunaman willaramuychu.
 Yanqañataqmi nisqaykipa contranpi huk kaqnin rimaruptin
 manaña ima rurayta atiwaqchu.

⁹ Defiendekuy acusasuqniqi runamasikimanta.
Ichaqa amam willakunkichu huk kaqninpa secretonta.

¹⁰ Yanqañataqmi pipas uyariruspan
penqayman churasunkiman.
Mala famayoq runa rikuriruptikiqa
mana chinkaqmi kanman.

¹¹ Qollqewan hapichisqa qorimanta
manzanam sumaqlaña,
chaynam terminonpi rimarisqa palabrapas sumaqlaña.

¹² Qorimanta anillo hinaraqmi
kasukuq runata yachayniyoqpa anyaykusqanqa.
Qori-puromanta alhaja hinaraqmi
kasukuq runata yachayniyoqpa anyaykusqanqa.

¹³ Imaynam rupay tiempopi runata
riti frescaykachin,
chaynam confianapaq kaq runaqa
kachaqninpa sonqonta kawsarichin.

¹⁴ Mana parayoq puyukuna hinam
mana imallantapas qokuykuchkaspa
yanqa alabakuq runaqa.
Mana parayoq wayra hinam
mana imallatapas qokuykuchkaspa
yanqa alabakuq runaqa.

¹⁵ Pacienciarwanmi
munaychakuq runataqa convencechina.
Llampu simiwanmi
contrakuqtaqqa upallachina.

¹⁶ Saksanaykikamalla mikuy avejapa miskinta
tarispaykiqa.
Yanqañataqmi aqturuwaq aminaykikama
mikuruspaykiqa.

¹⁷ Ama ancha kutinyaychu
amistadnikipa wasinman.
Yanqañataqmi amirususpayki
cheqnipakurusunkiman.

¹⁸ Maqanapas otaq espadapas hinam
runamasinpa contranpi llullakuq runaqa.
Ñawchi flecha hinam runamasinpa
contranpi llullakuq runaqa.

- ¹⁹ Sasachakuy punchawpi kachkaspa
traicionero runapi confiakuq runaqa
utusqa kirunwan kachuchkaq hinam.
Sasachakuy punchawpi kachkaspa
traicionero runapi confiakuq runaqa
weqrustin puriq runa hinam.
- ²⁰ Llakisqa runata takipayaq runaqa
chiri punchawpi pachanta llatanaq hinam.
Llakisqa runata takipayaq runaqa
vinagrewan jabonta tupachichkaq hinam.
- ²¹ Cheqnisuqniki runata yarqaptinqa
mikuykachiy.
Cheqnisuqniki runata yakunayaptinqa
tomaykachiy.
- ²² Chaynata paywan ruraptikiqa
penqakuymantam uyan pukayarunqa.
Tayta Diosmi kutichipusunki
chaynata paywan ruraptikiqa.
- ²³ Norte lawmanta wayra pukumuspanmi
parata apamun.
Cuento qepi runapa rimasqanwanmi
pitapas piñarachimun.
- ²⁴ Wasipa qatan cuartochapi
*yachakuymi aswan allinqa
atipanakuq warmiwan
hatun wasipi yachaymantaca.
- ²⁵ Imaynam chiri yaku ancha yakunayasqa
runata kawsarichin,
chaynataqmi karumanta hamuq noticiapas
runata kawsarichin.
- ²⁶ Putkachasqa yakuyoq pukyu hinam
allin ruraq runaqa mana allin
ruraq runapa qayllanpi katkatatan.
Qanrachasqa yakuyoq pukyu hinaraqmí
allin ruraq runaqa mana allin ruraq
runapa qayllanpi katkatatan.
- ²⁷ Avejapa miskin achka mikuyqa
manam allinchu.
Alabasqa kanapaq maskayqa
manam allinchu.

²⁸ Imaynam murallasqa llaqta
tuñiriruspan mana defensayoqña rikurirun,
chaynam mana controlakuq
runapas mana defensayoqña rikurirun.

26 ¹Poqoy tiempopi qasaqa manam allinchu.
Cosecha tiempopi parapas manam allinchu.
Chaynam sonsopa reqsisqa
kayninpas mana allinchu.

² Imaynam pichinchu pawayllapawan,
chaynam yanqamanta ñakaypas
mana imanakunchu.
Imaynam wayanakuypas muyuylla-muyun,
chaynam yanqamanta ñakaypas
mana imanakunchu.

³ Azotewanmi caballotaqa mansana.
Cabestrowanmi asnotaga manejana.
Azotewantaqmi sonsotapas castigana.

⁴ Amayá mana tanteaspa rimasqanman hinachu
contestay sonso runataqa.
Sonso kasqaykipaqmi qawachikuwaq
chaynata ruraspaqa.
⁵ Mana tanteaspa rimasqanman hinayá contestay
sonso runataqa.
Mana chayqa yachayniyoqpaqmi
hapikunman payqa.

⁶ Chakinta kuchukuchkaq hinam
sonso runawan noticia apachiq runaqa.
Dañolla ruraq hinam
sonso runawan noticia apachiq runaqa.

⁷ Imaynam suchu runapa chakinkuna
mana valenchu,
chaynam sonsopa rikchanachiy rimasqanpas
mana valenchu.

⁸ Warakápi watasqa rumiqa
manam valenchu.
Chaynam sonsota alabayqa
mana valenchu.

⁹ Imaynam machasqa runa

makinta kichka tipaptin mana musyanchu,
chaynam rikchanachiypas
sonsopa siminpiqa mana entiendekunchu.

¹⁰ Llapa purikuqta flecharuq runa hinam
sonso runata llamkananpaq contrataq runaqa.
Llapa purikuqta flecharuq runa hinam
yanqa purikuqta llamkananpaq contrataq runaqa.

¹¹ Imaynam allqo mikusqanta kutirachispan
kaqlamanta mikurun,
chaynam sonso runaqa
mana tanteaspa rurasqanta kaqlamanta ruraru.

¹² Sonso runam aswan allinqa
kikillan yachaysapapaq hapikuq runamantaqa.

¹³ Qella runam nin:
“Leonqa ñanpim kachkan” nispa.
Qella runam nin:
“Leonqa callekunapim kachkan” nispa.

¹⁴ Imaynam punku kuyun tiyananpi,
chaynam qellapas qochpan camanpi.

¹⁵ Qella runaqa platomani haywarin makinta
ichaqa qellakunmi siminman apaykuya.

¹⁶ Qella runaqa yachaysapa kasqanpaqmi hapikun.
Yuyaywan contestaq qanchis runamantapas
aswan yachaysapapaqrqaqmi hapikun.

¹⁷ Rinrinkunamanta allqo hapichkaq runaqa
locomanmi rikchakun.
Runapa pleitonman chapukuq runapas
chayna locomanmi rikchakun.

¹⁸ Imaynam loco runa wañuchinanpaq
rupachkaq flechakunawan
flechanman pitapas.

¹⁹ Chayna runamanmi rikchakun amigonta engañaruspan:
“Burlallapim rurarqani” niq runapas.

²⁰ Mana yanta kaptinqa
ninapas wañurunmi.
Cuento qepi runa mana kaptinqa
atipanakuypas tanirunmi.

- ²¹ Carbonmi ninataqa sansayachin.
 Yantanmi ninataqa ratachin.
 Pleitollapi puriqmi pitapas atipanachin.
- ²² Cuento qepi runapa rimasqankunataqa
 miski mikuyta hinam runaqa millpurun.
 Chayna runapa rimasqankunaqa
 uyariqnin runapa ukunmanmi pasaykurun.
- ²³ Imaynam allpamanta qachqa manka qollqewan
 suma-sumaq llusisqa.
 Chaynam mana allin sonqoyoq runapa
 miskillaña rimasqanqa.
- ²⁴ Cheqnikuq runaqa rimasqanwanmi pakan cheqnikuyninta.
 Sonqonpim ichaqa yuyaymanachkan
 engañananpaq kaqkunallata.
- ²⁵ Ama creeychu
 miski siminwan rimapayasuptikiqa.
 Qanchis clase mana allinkunam
 kachkan sonqonpiqa.
- ²⁶ Cheqnikuyninta engañowan pakaya munaptinpas
 mana allin kayninqa
 sutillataqmi kanqa runakunapa qayllanpipas.
- ²⁷ Trampapaq pozo uchkuq runaqa
 kikillanmi chayman wichiykunqa.
 Rumi kuchpaq runaqa
 rumi kuchpasqanwanmi hapirachikunqa.
- ²⁸ Llulla rimaq runaqa cheqninmi
 kamisqan runata.
 Engañowan alabaq runaqa urmachinmi
 alabasqan runata.
- 27** ¹Hamuq punchawkunapi ruranaykimantaqa
 amayá alabakuychu.
 Paqarin punchaw imapas
 sucedenanmantaqa manam yachankichu.
- ² Amayá alabakuychu kikillaykiqa.
 Hukkaqninyá alabasunki qamtaqa.
- ³ Rumipas llasaqmi. Aqopas llasaqtaqmi.
 Mana tanteoyoqpa piñakuyninqa aswan llasaqmi.
- ⁴ Mana llakipayakuqmi piñakuruq runaqa.

Hamuq lloqla hinataqmi rabiakuruq runaqa.
 ¿Pitaqsi defiendekuyta atinman
 sientikuruqmantaqa?

⁵ Runamasikita uyanpi qauchaymi aswan allinqa
 runamasikita pakasqallapi kuyanaykimantaqa.

⁶ Corregisunaykipaq maqasuqniki
 amistadnikiqa confiakunapaqmi.
 Achka kutikama muchapayasuqniki enemigoykiqa
 mana confiakunapaqmi.

⁷ Avejapa miskintapas manañam
 munanñachu saksasqa runaqa.
 Qatqe mikuypas miskillañam
 yarqaymanta kaq runapaqqa.

⁸ Urpituqa pasakuspanmi saquerun gesanta.
 Chaynam ripukuq runapas saquerun llaqtanta.

⁹ Miski asnaq aceitewan inciensom runapa
 sonqonta kusirichin.
 Kuyaqnin amistadninpá consejasqanmi
 runataqa kusirichin.

¹⁰ Amistadnikitaqa amayá qonqaychu.
 Taytaykipa amistadnintapas amayá qonqaychu.

Sasachakuypipas
 wawqekipa wasintaqa amayá yaykuychu.
 Karu llaqtapi *yachaq wawqekimantaqa
 hichpaykipi yachaq vecinoykim aswan allinqa.

¹¹ Churilláy, yachayniyoq kaspayá
 kusiriykachiy sonqoyta.
 Chayna kaptikiqa contestasaqmi
 insultaqniy runata.

¹² Allin yuyayniyoq runaqa desgracia sucedenanta
 qawarispanmi asurikun.
 Pisi experienciayooqñataqmi
 chayninta pasaykuspan ñakarikun.

¹³ Mana reqsisqa runata pipas garantizaptinqa
 chay runapa pachantayá prendapaq hapiy.
 Chuchumika warmita pipas garantizaptinqa

chay runapa pachantayá prendapaq hapiy.

¹⁴ Tutapaytaraq qaparispa
amistadninta rimaykuq runaqa,
amistadnin insultaqpaq
hapisqam kanqa.

¹⁵ Atipanakuq warmiqa
sutupayamuq para hinam.

¹⁶ Chay warmita upallachiyqa
wayra harkay hinam
otaq *alleq makipi
aceiteta hatalliy hinam.

¹⁷ Imaynam fierro limawan
fierrota afilanku.
Chaynam amigopurapas
entiendenachikunku.

¹⁸ Higos sachata cuidaq runaqa
ruruntam mikunqa.
Patronninpa imankunatapas
nanachikuqqa alabasqam kanqa.

¹⁹ Yakupi runa qawakuptinmi
uyanta rikurichin.
Chaynam runapa sonqonpas
imaynam runa kasqanta qawachin.

²⁰ Sepulturawan uku pachaqa
manam huntanchu.
Chaynam munapayaq runapas
munapayasqanwanqa mana contentakunchu.

²¹ Qollqetawan qoritaqa ninawan chulluchispam
allin kasqanta yachanku.
Chaynataqmi runamantapas alabasqa kasqanwan
allin otaq mana allin kasqanta yachanku.

²² Kawsaytawan kuskata maraypi kutapayaptikipas
mana tanteoyoq runaqa
manam qonqanqachu
mana tanteoyoq kayninmantaqa.

²³ Qawariy ovejaykikunapa imaynam kasqanmanta.
Nanachikuytaq chaykunapa imaynam kasqanmanta.

- ²⁴ Qori-qollqeqa manam
tukuy tiempo duraqchu.
Reyapa gobiernonqa takyanqa
manam wiñaypaqchu.
- ²⁵ Lliwakunam ikllirimunqa.
Qorakunam rikurimunqa.
Orqokunapi pastokunaqa
rutasqam kanqa.
- ²⁶ Hinaptinqa ovejaykikunapa
millwanwanmi pachakunki.
Chivatoykikunata *rantikuspam
qamqa allpata rantinki.
- ²⁷ Cabraykikunapa lechenpas
manam pisipusunkichu.
Familiaykikuna tomananpaqmi
mana-pisinqachu.
sirvientaykikuna tomananpaqmi
mana pisinqachu.

28 ¹Mana pipas qatikachachkaptinmi
ayyen mana allin ruraq runaqa.
Leon hina confianzayoqmi
kachkan allin ruraq runakunaqa.

² Hoqarikuq runakuna nacionpi karuptinmi
gobiernaqnin runakuna achkayanku.
Allin entiendeq yachayniyoq runa gobiernaptinmi
runakuna ordenpi kawsanku.

³ Wakcha runakunata ñakarichiq
mana piyniyoq runaqa,
cosechata pampaman mastaruq
loco para hinam kanqa.

⁴ Diospa yachachikuyninmanta rakikuq runakunam
mana allin ruraqkunata alabanku.
Diospa yachachikuynin kasukuqkunañataqmi
mana allin ruraqkunapa contranpi churakunku.

⁵ Mana allin ruraq runakunaqa
manam entiendenkuchu allin arreglomanta.
Tayta Diosman hapipakuqkunam
ichaqa entiendenku tukuy imata.

⁶ Mana huchallikuq
wakcha runam aswan allinqa

pantayllapi kawsaq
apu runamantaqa.

⁷ Tayta Diospa yachachikuynin kasukuq runaqa
allin entiendeq runam.
Mikuy sapakunawan juntanakuq runaqa
taytan penqachiq runam.

⁸ Qollqeta prestaspan mirayninkunawan
qori-qollqe huñuq runaqa
wakchakunamanta llakipayarikuq runakunapaqmi
chay qollqeta huñunqa.

⁹ Pipas Tayta Diospa yachachikuyninkunata
mana kasukuptinqa,
Tayta Diospas paypa mañakusqankunatam cheqninqa.

¹⁰ Diospa kamachisqanman hina ruraqta
mana allinman pantachiq runaqa
toqla churasqaman hinam chay
pantay kawsayman wichiykunqa.
Mana huchayoq runakunañataqmi
allin herenciata chaskinqa.

¹¹ Yachayniyoq kasqanpaqmi
hapikun apu runaqa.
Paypa mana yachayniyoq kasqantam
qawachin entiendeq wakchaqa.

¹² Allin ruraq runakuna venceruptinqa
hatun fiestata ruraspam kusikunku.
Mana allin ruraqkuna hoqarikuptinqa
runakunam pakan-pakanlla purillanku.

¹³ Huchankuna pakaq runaqa
manam allinchu kanqa.
Huchanta willakuspa wanakuq runam
ichaqa Diospa kuyapayasqan kanqa.

¹⁴ Mayna kusisqam tukuy tiempopi
Tayta Dios respetaq runaqa.
Sonqon rumiyachiq runam
ichaqa desgraciapi rikurinqa.

¹⁵ Qaparkachaq leonqa
otaq pawamuq ukumariqa ñakarichikunmi.
Wakcha runakunapi

gobiernaq mana allin runapas ñakarichikunmi.

¹⁶ Mana entiendeq runa gobiernaspanqa
aswanraqmi ñakarichin runakunata.

Engañaspa ganayta cheqniq
runaqa kawsanqam unay watakunata.

¹⁷ Runamasin wañuchiqa
conciencianpa acusasqanqa
kawsanan punchawkamam pakan-pakan kanqa.
Amayá pipas sayapakuchunchu chay runamanqa.

¹⁸ Mana huchayoq kawsaq runaqa
salvasqam kanqa.
Mana allin kawsaq runaqa
desgraciamanmi wichiykunqa.

¹⁹ Chakranpi llamkaq runaqa
mikuywan saksasqam kanqa.
Yanqa purikuq runaqa
wakchayaypa intusqanmi kanqa.

²⁰ Confianza runaqa
ancha bendecisqam kanqa.
Chaylla apuyaruy munaqqa
castigasqapunim kanqa.

²¹ Manam allinchu huk kaqnin
runallaman sayapakuyqa.
Parten tantaraykullapas
huchallikunmanmi runaqa.

²² Chaylla apuyaruytam munan
envidioso runaqa.
Manam yachanchu wakchayaypi
rikurirunantaqa.

²³ Alabaqnin runamantapas mastaqqa
qaqchaqnintam mastaqqa kuyanqa.

²⁴ Taytanmanta suwakuruspa
mana huchapaq hapiq runaqa,
mamanmanta suwakuruspa
mana huchapaq hapiq runaqa
runa wañuchiqa amigonmi kanqa.

²⁵ Ancha ambicioso runaqa
runamasinta peleanachiqllam.
Tayta Diospi hapipakuq runaqa
kanqa allinllam.

²⁶ Piensasqallanpi hapipakuq
runaqa sonso runam.
Yachaywan kawsaq runaqa
librasqa runam.

²⁷ Manam pisipunqachu
mana kapuqniyoq wakcha runaman
qoykuqpaqqa.
Mana llakipayakuqmi ichaqa
ñakasqa kanqa.

²⁸ Mana allin ruraqkuna hoqarikuptinqa
runakunam pakakunku.
Mana allin ruraqkuna chinkaruptinqa
allin runakunam mirarunku.

29 ¹Qaqchasqa kaspan sonqon rumiyachiqqa
mana musyayllatam chinkachisqa rikurirunqa.
Manaña remedioyoqmi chinkachisqa rikurirunqa.

² Allin ruraq runakuna miraptinqa
runakunam kusikunku.
Mana allin ruraqkuna munaychakuptinqa
runakunam ñakarispa waqanku.

³ Yachayniyoq karuya munaq runaqa
taytantam kusichin.
Chuchumikakunaman qokuq runam
ichaqa imankunatapas chinkachin.

⁴ Allin arreglota ruraspanmi
reyqa nacionninta takyachin.
Yanqamanta regalo chaskiq
reyqa nacionnintam wichirachin.

⁵ Amigonta chaylla-chaylla alabaq runaqa
amigonpaqmi toqlata churachkan chaywanqa.

⁶ Mana allin runapaqqa mana kasukusqanmi
toqlla hina kachkan.
Allin ruraq runapaqqa
takiwan kusikuymi kachkan.

⁷ Allin ruraq runaqa nanachikunmi
mana imayoq runakunapa derechonmanta.
Mana allin ruraq runataqa
manam imapas qokunchu chaykunamanta.

⁸ Burlakuq runakunam
llaqta runakunata hatarichin.
Yachayniyoqkunataqmi chay
hoqarikuqkunapa piñakuyninta tanichin.

⁹ Yachayniyoq runa mana tanteoyeoq
runawan pleitoman yaykuptinqa,
chay mana tanteoyeoqmi rabiaqla burlakuqla kanqa.
Manam hawkayay kanqachu paypaqqa.

¹⁰ Runa wañuchiq runakunam mana
huchayoq runata cheqninku.
Diospa munasqanman hina ruraq runakunatam
wañuchiypi rinku.

¹¹ Sonso runaqa
chayllam piñakun.
Yachayniyoq runaqa
piñakuynintam munaychakun.

¹² Gobiernaq runa llulla rimaqkunapa
rimasqanta kasuptinqa,
llapa serviqninkunam
mana allin ruraq rikurirunqa.

¹³ Wakchapas, ñakarichiqninpas
chullallam kanku.
Iskayninkuman Tayta Dios ñawita qosqanraykum
chaynaqa kachkanku.

¹⁴ Wakchakunapaq allin arreglaq reyqa
gobiernontam wiñaypaq takyachinqa.

¹⁵ Runam yuyayta hapin azotesqaraq.
Runam yuyayta hapin anyasqaraq.
Munaysapa warmam
mamanta churan penqaymanraq.

¹⁶ Mana allin ruraq runakuna miraptinmi
huchapas mirarunraq.
Allin ruraq runakunam ichaqa

urmasqantapas rikunqakuraq.

¹⁷ Churikita corregiptikiqa
anchatam kusichisunki payqa.

¹⁸ Tayta Diosmanta hamuq
palabra mana kaptinqa
munasqankutañam ruranku runakunaqa.
iMayna kusisqam Tayta Diospa
yachachikuyinkuna kasukuq runakunaqa!

¹⁹ Sirvientetaqa manam simillawanca corregichwanchu.
Entiendespanpas payqa manapunim kasukunmanchu.

²⁰ Sonso runam aswan allinqa
mana piensarispa chaylla rimaruqmantaqa.

²¹ Warma kayninemanta
kuyapayasqayki sirvienteqa
wiñaruspanmi manaña
kasukuq rikurirunqa.

²² Chaylla piñakuruq runaqa
atipanakuyllatam hatarichinman.
Rabiakuruq runaqa anchallatañam
huchallikurunman.

²³ Orgulloso runaqa
humillachisqam kanqa.
Humilde runañataqmi
allin reqsisqa kanqa.

²⁴ Suwakunawan hukllawakuq runaqa
cheqninmi vidanta.
Suwachikuq ñakachkaptinpas
manam willakunchu rurasqanmanta.

²⁵ Kikinpaq toqla churachkaq hinam
runamasin manchakuq runaqa.
Tayta Diospi confiakuqñataqmi
paypa amparasqan kanqa.

²⁶ Achkaqmi maskanku gobiernaq
runapa favorninta.
Tayta Diosllam runapa
asuntontaqa arreglan allinta.

²⁷ Allin ruraq runakunam millakun
mana allin ruraqkunata.
Paykunañataqmi millakun Diospa munasqanman
hina kawsaqkunata.

Agurpa yachachisqankuna

30 ¹Masa lawpi *yachaq Jaquepa churin Agurpa yachachisqankuna. Itiel-
man chaynataq Ucalman yachachispanmi Agur kaynata nirqa:

² Ñoqam kani wakin runakunamantapas
aswan mana umayoq runaqa.
Manam entiendenichu
wakin runakuna hinaqa.
³ Yuyayniyoq kaytaqa manam yachanichu.
Chuya Diosmantapas manam imatapas yachanichu.
⁴ ¿Pitaq cielokunaman seqaspa uraykamurqa?
¿Pitaq wayrakunata makinpi putqorqa?
¿Pitaq capanpi watarqa yakukunata?
¿Pitaq churarqa allpapa linderonkunata?
¿Imataq paypa sutinqa yachaptikiqa?
¿Imataq churinpa sutinqa yachaptikiqa?

⁵ Confiakunapaqmi
Diospa llapallan prometesqankunaqa.
Diosmi harkan llapallan
paypi amparakuqkunataqa.
⁶ Ama imatapas yapaychu paypa nisqanman.
Yapaptikiqa yanqam qaqchasunkiman.
Llullakuqpaqmi payqa hapisunkiman.

⁷ Iskay mañakuyllatam mañakurqayki,
Diosnilláy.
Manaraq wañukuchkaptiyyá qoykuway,
Taytalláy.

⁸ Engañaq kanaymantayá libraykuway.
Llullakuq kanaymantayá harkaykuway.
Amataq wakchayachiwaychu.
Nitaq apuyarachiwaychu.
Mikunaypaq kamaqllatayá qoykuway.
⁹ Puchu-puchu kapuwaptinqa yanqam negaykiman:
“Pitaq Tayta Diosqa” nispa.
Wakchayaruspayñataqmi suwakuyman
qam Diosniyapa sutikita penqayman churaspa.

¹⁰ Patronninpa qayllanpiqa amam rimankichu
sirvientepa contranpiqa.

Yanqañataqmi qamña castigasqa
kawaq ñakasuptikiqa.

- ¹¹ Kanmi taytan ñakaq runakuna.
Kantaqmi mamanmanta rimakuqkuna.
- ¹² Wakin runakunaqa limpiopaqmi hapikunku
ichaqa manaraq qachanku mayllasqam kachkanku.
- ¹³ Kanmi alto tukuspa despreciaqkuna.
Kanmi despreciowan runamasin qawaqkuna.
- ¹⁴ Kanmi espada hina kiruyoq runakuna.
Kanmi cuchillo hina waqoyoq runakuna
kay pachapi humildekunata mikurunanpaq,
runakunamanta wakchakuna tukurunanpaq.
- ¹⁵ Yawar soqoq kuwikapa iskay wawankunam ninku:
“Qoway, qoway” nispa.

Kanmi kimsa mana haykapipas saksaqkuna,
tawa kaqpas manam ninmanchu:
“Chayllapaqñam” nispa.

- ¹⁶ Sepulturaqa manam ninmanchu:
“Chayllapaqñam” nispa.
- ¹⁷ Taytan burlakuq runapa ñawintaqa
cuvvokunayá horqochun.
Maman mana kasukuq runapa ñawintaqa
ankakunayá mikuchun.
- ¹⁸ Kimsa kaqkunatam mana entiendeyta atinichu.
Tawa kaqtaqa manataqmi reqsiyta atinichu.
- ¹⁹ Maynintam anka cielopi pawasqantaqa
manam reqsinichu.
Maynintam buque lamar qochanta risqantaqa
manam reqsinichu.
Imaynam sipaspa sonqonta qari suwasqantaqa
manam reqsinichu.

- ²⁰ Pierdeq casada warmim nin:
“Manam huchallikurqanichu” nispa.
Mikuruspa simin pichakuchkaq hinam nin:
“Manam huchallikurqanichu” nispa.
- ²¹ Kimsa clase runakunam
nacionta chaqwaman churanku.
Tawa kaq clase runakunapas
mana aguantay atinam kanku.
- ²² Sirviente runapa rey kasqanqa
mana aguantay atinam.

- Mana umayoq runapa
 llumpa-llumpay mikusqanqa
 mana aguantay atinam.
- ²³ Mana kuyasqa warmipa casarakusqanqa
 mana aguantay atinam.
 Patronanpa rantinpi rikuriruq sirvientaqa
 mana aguantay atinam.
- ²⁴ Kantaqmi kay pachapi tawa taksa animalchakuna,
 chaykunam llumpay yachaysapa animalchakuna.
- ²⁵ Sisichakunam mana ancha kallpayoq kachkaspanpas
 cosechapi mikunankuta huñukunku.
- ²⁶ Purun qowi animalchakunam pisi kallpayoq
 kachkaspankupas
 ranrakunapi wasichakunku.
- ²⁷ Aqarway urukunam reyninku mana kachkaptinpas
 tropa-tropa lloqsinku.
- ²⁸ Sukullukuykunam hapiroallala kachkasapas
 reypa palacionpiraq *yachanku.
- ²⁹ Kimsa kaqkunam sumaqllataña purin.
 Tawa kaqpas sumaqllatañam purin.
- ³⁰ Leonqa aswan kallpasapam
 llapallan animalmantapas.
 Payqa manam qepamanqa
 kutirinmanchu imaraykupas.
- ³¹ Qari-qarim purin
 gallopas chaynataq chivatopas.
 Qari-qaritaqmi purin
 mana vencey atina reyapas.
- ³² Loco hina alabakuspakyka
 simikitayá makikiwan taparuy.
 Mana allinta piensaruspakyka
 simikitayá makikiwan taparuy.
- ³³ Lecheta qaywispaka
 chay lechetam tikarachinki.
 Senqaykita llapiparuspaka
 yawartam lloqsirachinki.
 Pitapas rabiachispakyka
 maqanakuytam hatarirachinki.

Rey Lemuelpa yachachisqankuna

- 31** ¹Masa lawpi Rey Lemuelpa yachachisqankuna. Chay yachachikuykuna-wanmi paytapas maman corregirqa:
² ¿Imanikimantaq wawalláy?
 ¿Imanikimantaq wachakusqalláy?

¿Imanikimantaq prometekuspa mañakusqay wawalláy?

³ Warmikunawanqa amayá

kalppaykita tukuychu.

Reykuna chinkachiq warmikunawanqa
amayá kawsaychu.

⁴ Lemuel, reykunaqa

manam vinotaqa tomananchu.

Poqosqa aqa tomay munaypas

manam munaychakuqkunapaqchu.

⁵ Tomaspankuqa Tayta Diospa

decretonkunatam qonqarunmanku.

Llapallan ñakariqkunapaq

allin arreglo ruraytam tikrarunmanku.

⁶ Wañunayaq runakunamanyá

poqosqa aqataqa qoykuy.

Llakisqa runakunamanyá

vinotaqa qoykuy.

⁷ Tomaspankuyá qonqachunku

wakcha kayninkuta.

Tomaspankuyá amaña

yuyarichunkuchu ñakarisqankuta.

⁸ Mana rimariqkunapa favorinpiyá rimariy.

Mana piyniyoqkunatayá qamqa defiendey.

⁹ Allinta arreglanaykipaqyá rimariy.

Humildekunata defiendenaykipaqyá rimariy.

Wakchakunata defiendenaykipaqyá rimariy.

Allin warmiqa alabasqam

¹⁰ Sasa tarinam allin warmiqa.

Alhaja rumimantapas ancha

valorniyoqmi payqa.

¹¹ Paypiqa pasaypaqtam confiakun qosanpas.

Qosanpaqqa mirapunqam tukuy imanpas.

¹² Kawsanankamam qosanta

tukuypi agradan payqa.

Kawsanankamam allin kaqkunallata

ruran payqa.

¹³ Rantinmi millwatawan linota.

Ganasllawanñam ruran tukuy imata.

¹⁴ Negociante buque hinam huñumun mikuyta.

Karumantaraqmi huñumun mikuyta.

¹⁵ Tutarraq hatarispanmi

familiankunaman mikuchin.

Sirvientakunamanpas

imam ruranantam kamachin.

- ¹⁶ Chakrata qawaramuspanmi rantirun.
Ganakusqanwantaqmi uvasta plantarun.
- ¹⁷ Chumpikuspanmi alistikun.
Makinkunamat kallpanchaykun.
- ¹⁸ Negociontam sumaqta
cuidan allin kananpaq.
Ancha tutakamam mecheronpas
ratan rurananpaq.
- ¹⁹ Kallapanta hapispanmi puchkan.
Puchka tullunta hapispanmi puchkan.
- ²⁰ Ŧakariqkunamanmi imallantapas qoykun.
Wakchakunamanmi makinta haywariykuñ.
- ²¹ Manam manchakunchu rititaqa.
Rakta pachayoqmi kachkan familiankunaqa.
- ²² Payqa awakunmi sumaq colchakunatapas.
Fino telamantam ruran pachakunatapas.
- ²³ Qosanpas suti reqsillam llaqtapa zaguanninpa plazanpi.
Payqa suti reqsiyllam ancianokunawan
huñunakusqanpi.
- ²⁴ Payqa camizonkunatapas ruraspanmi *rantikun.
Chumpikunatapas negociantekunamanmi rantikun.
- ²⁵ Kallpayoq chaynataq respetasqa
kayninmi pachankunaqa.
Manam manchakunchu
hamuq punchawkunamantaqa.
- ²⁶ Payqa rimanpas ancha yachaywanmi.
Yachachinpas ancha kuyapayakuywanmi.
- ²⁷ Sumaqtam qawan familiankuna
imaynam kawsasqantaqa.
Manam mikunchu
mana trabajonpa chanin mikuytaqa.
- ²⁸ Wawankunapas allinllatañam
riman kaynata:
Qosanpas alabantaqmi kaynata:
- ²⁹ “Achka-achka warmikunam ruranku allinkunata” nispa.
“Qanmi ichaqa masyarunki llapallankuta” nispa.
- ³⁰ Warmipa kuyayllapaq kayninqa yanqam.
Buenamoza kayninpas chinkaruq
waspiy hinam.
Tayta Dios respectaq warmiqa
alabanapaq hinam.
- ³¹ Tukuy chaykuna rurasqanmantayá
qoychik premiota.
Rurasqankunayá llaqtapa zaguanninpa plazanpi
alabachun payta.

ECLESIASTES SUTIYOQ LIBRO

Ñawpaq Testamentota Griego idiomaman tikraspukuraqmí kay librotaqa sutichargaku Eclesiastewan. Eclesiastes ninanqa “willakuq” ninanmi. Chay willakuqmi rimarqa runapa vidanqa imapaqmi kasqanmanta. Rimarqataqmí kay pachapi kawsanakamaqa imakunam maskanamtapas.

Willakuqqa anchata yuyaymanapanmi entienderqa runapa vidanqa pisi tiempollapaq kasqanmanta, nirqataqmí tukuy sasachakupya intusqan kasqanmantapas chaynataq runaqa yanqallapaq kawsasqanmantapas. Runataqa Tayta Diosmi unancharqa payta respetaspa kusikuyta tarinanpaq. Diosllam tukuy imapas yachaq juezqa. Kay vidapi Diospa favor-ninkunawan gozakuyqa, llamkakuyqa, yachayniyoq kayqa hinaspá tukuy imayoq kayqa allinpunim Diosta respetaspa pipas kasukuptinqa.

Tukuy imaq yanqallapaq kasqanmanta

1 ¹Kay palabrukunaqa yachachikuqpá rímasqankunam. Paymi karqa Davidpa churin chaynataq Jerusalen llaqtapi rey. ²Yachachikuqmí nin:

iChinkaruq waspiy hinallam tukuy imaq!

iPasaypaq chinkaruqlam tukuy imaq!

³ ¿Imatataq runaqa horqokun llamkasqanmanta,
kay pachapi tukuy ñakariywan llamkasqanmanta?

⁴ Wañurunmi miraykuna.

Nacemunmi miraykuna.

Allpam ichaqa hina kaqla.

⁵ Intim qespimun.

Intim seqaykun.

Maymi lloqsimusqanmanmi kallpan.

Kasqallan qespimunanaqmi kallpan.

⁶ Wayram pukun surlawman

hinaspam muyurin norte lawman.

Muyuspa-muyuspam pasan wayraqa.

Maymi muyusqanmanmi kutiykun wayraqa.

⁷ Llapallan mayukunam rin lamar qochaman.

Lamar qochañataqmí mana huntanchu yakuwan.

Mayukunapas qallarimusqanmanmi kutiykun huktawan.

⁸ Tukuy imam runata amichin.

Rimayninmantapas mastaraqmí amichin.

Ñawim mana saksanchu qawasqanwan.

Rinripas manam saksanchu uyarisqanwan.

⁹ Tukuy ima kaqkunaqa hina kaqlam kanqa.

Tukuy ima rurasqa kaqkunaqa hina kaqlam kanqa.

Manam imapas mosoqqa kanchu kay pachapiqa.

¹⁰ Manam imapas kanchu:

“Kayqa mosoqmi” ninanchik.

Wiñay tiempomantam karqaña
manaraq kachkaptinchik.

¹¹ Ñawpaq kaqkunamantam manaña runakuna yuyarinkuchu.

Qepa hamuqkunapas manam yuyarinqakuchu.

Hamuq kaqkunamantam mana yuyarinqakuchu.

Yachachikuqta imakunam pasasqanmanta

¹² Ñoqa yachachikuqmi Israel nacionpi rey kaspay Jerusalen llaqtapi gobier-narqani ¹³ hinaspmay pachapi runakunapa tukuy rurasqanta yachaywan entiendenapaq suma-sumaqta tapukachakurqani. Sasa-sasa llamkaytam Dios qorqa runakunaman ruranankupaq. ¹⁴ Kay pachapi llapa rurasqakunata qaway-kuspaymi cuentata qokuni tukuy chaykunaqa chinkaruq waspiy hinalla kasqanta otaq wayrata hapirunapaq qatikachay hinalla kasqanta.

¹⁵ Qewisqataqa manam derechayta atichwanchu.

Faltaq qaqtqa manam yupayta atichwanchu.

¹⁶ Sonqoypim nikurqani: “Jerusalen llaqtapi llapallan ñawpaq gobiernaqkunamanta masta hatunchakuruspaymi aswan yachaysaparaq rikuriruni. Hayparunim sinchi yuyayniyoq kayta chaynataq yachaytapas. ¹⁷ Churakuykurqanim yachay-niyoq kayta entiendenapaq chaynataq mana yuyayniyoq kaytapas hin spa loco hina ruraytapas entiendenapqaq. Tukuy kaykunapas wayrata hapirunapaq qatikachay hinalla kasqantam yacharuni” nispa.

¹⁸ Achka yachayniyoq runaqa
achka uma nanaytam tarinqa.

Yachayninman yapaq runaqa
llakikuytam yapunkuna.

2 ¹ Nikurqanitaqmi: “Kunanqa kusikuymanyá qokusaq allin kawsayta tarinay-paq” nispa. Ichaqa chaypas chinkaruq waspiy hinallam. ² Asikuymantam nirqani chayqa mana yuyayniyoq runapa ruranan kasqanta. Kusikuymantañataq-mi nirqani chayqa mana imapas apamuq kasqanta.

³ Yachayniyman hina yuyaywan ruraspaymi cuerpoymay gustota qonayapaq upaykunaman qokurqani. Kay pachapi runakuna pisi tiempollapaq kawsaspa loco hina rurasqankutam ñoqapas rurarcqani cheqapchus chay rurasqankuwan allin kawsasqankumanta cuentata qokunayapaq.

⁴ Hatun trabajokunamat rurarcqani.

Kikiypaqmi palaciokunata rurachirqani.

Chakraykunapim uvasta plantachirqani.

⁵ Huertakunatawan parquekunamat rurachirqani.

Tukuy rikchaq ruruyoq sachakunatam
plantarqani.

⁶ Plantachisqay sachakunata parqochinaypaqmi
estanquekunata rurachirqani.

⁷ Rantirqanim sirvientekunatawan sirvientakunatapas.

Kapuwarqataqmi palaciopyi naceq criadoykunapas.
Achkallañataqmi vacaykunawan
ovejaykunapas kapuwarqa.

Jerusalen llaqtapi ñoqamanta ñawpaq
gobiernaqkunamantapas aswan achkaraqmi kapuwarqa.

⁸ Ñoqaqa huñukururqanitaqmi qori-qollqetapas.

Chaykunataqa munapayanmi reykunapas.
Chaykunataqa munapayanmi nacionkunapas.
Kapuwarqam takiqkuna qarikunapas-warmikunapas.
Gozakunaypaqmi kapuwarqataq huk warmikunapas.

⁹ Jerusalenpi ñawpaq gobiernaqkunamantapas
aswan reqsisqam rikurirurqani.

Chaywanpas yachayniytam
hinalla waqaycharqani.

¹⁰ Gozakurqanim qawaspay munarusqaykunapi.

Gozakurqanim sonqoypa munarusqankunapi.
Ñakariywan tukuy rurasqaypim gozakurqani.
Tukuy chaypa pagontam
gozakuyta chaskirqani.

¹¹ Chaymantam piensarqani llapa rurasqaymanta.

Piensarirqanim ñakariywan rurasqaymanta.
Hinaptinmi chaykunaqa karqa chinkaruq waspiy hinalla.
Hinaptinmi chaykunaqa karqa wayrata hapiroq qatikachay hinalla.
Kay pachapiqa tukuy imam mana valeqla.

¹² Ñoqaqa piensarirqanitaqmi yachaymantapas
chaynataq mana yuyayniyoq kaymantapas
chaynataq sonso kaywan ruraymantapas.

Qepay hamuq reyqa ɬimataraqtaq ruranman?
Payqa imapas rurasqa kaqlatañam ruranman.

¹³ Cuentatam qokuruni:

Imaynam achkiyপas tutayaymanta aswan valorniyoq,
chaynam yachayniyoq kaypas
mana yuyayniyoq kaymantaga aswan valorniyoq.

¹⁴ Yachayniyoq runaqa allinta qawaspam purin.

Sonso runam ichaqa tutayaypi hina purin.
Ichaqa hina kaqlam pasan yachayniyoq runatapas.
Hina kaqlataqmi pasan sonso runatapas.

¹⁵ Chaymi nikurqani:

“Sonso runata imapas pasarusqanqa,
ñooqatapas hina kaqlam pasaruwanqa.
Chaynaqa manam serviwanchu yachayniyoq kayniyqa” nispa.
Nikurqanitaqmi:
“Chaypas chinkaruq waspiy hinallam” nispa.

¹⁶ Yachayniyoqmantaqa manam haykapipas yuyarinqakuchu.
Manataqmi sonso runamantapas yuyarinqakuchu.
Tiempopa risqanman hinam llapallanku qonqasqaña kanqaku.
Yachayniyoqpas hinaspa sonsopas iguallam wañunqaku.

¹⁷ Chayraykum kay pachapi lliw ruraykunatapas amiruspay vidaytatas cheqnipaku-rurqani. iTukuy imapas chinkaruq waspiy hinallam chaynataq wayrata hapisrunapaq qatikachay hinallam! ¹⁸ Cheqnipakurqanitaqmi kay pachapi ñakariywan tukuy ima rurasqaykunatapas. Chaykunataqariki saqesaq qepay hamuq runamanmi. ¹⁹ Ichqaq ñimá yachan, ichapas chay qepay hamuq munaychakuqqa kanman yachayniyoqpas otaq sonsopas? psychiki kay pachapi ñakarispa yachaywan tukuy ima llamkasqayku-napi munaychakunqa. iChaypas chinkaruq waspiy hinallam!

²⁰ Chaymi ñakariywan kay pachapi llapa llamkasqaymanta yuyariptiy sonqoy tukukurqa. ²¹ Kanmi yuyaywan, yachaywan chaynataq experienciawan llamkaq runa, ichaq mana llamkaq runamanmi tukuy imankunata saqeykun. iChaypas chinkaruq waspiy hinallam chaynataq hatun mana allinllam!

²² Runaqa ñimatataq horqokun afanakuspa ñakariywan kay pachapi llamkasqan-manta? ²³ Tukuy vidanmi nanaylla chaynataqmi ñakarisqanmantapas llakillataq. Tutapas pensamientoanmi mana puñunchu. iChaypas chinkaruq waspiy hinallam!

²⁴ Runapaq allinqa kanman mikukuylam, tomakuylam chaynataq llamkas-qanmanta kusikuylam. Tukuy chaykunaqa Diosmanta kasqantam yacharuni. ²⁵ Mana chayna kaptinqa ñipitaqsi mikunman hinaspa gozakunman? ²⁶ Agradaq-nin runamanqa Diosmi qon yuyayta, yachayta chaynataq kusikuya. Huchallikuq runamanmi ichaq qon llamkayta chaynapi huñuruspa hinaspa montokuruspa Diospa agradonpaq kaq runaman qonanpaq. iChaypas chinkaruq waspiy hinallam chaynataq wayrata hapisrunapaq qatikachay hinallam!

Tukuy imam tiempoyoqlla

3 ¹Kay pachapiqa tukuy imam tiempoyoqlla.
Imapas munaruyqa tiempoyoqllam.

² Kanmi nacenapaq tiempo.
Kanmi wañunapaq tiempo.
Kanmi plantanapaq tiempo.
Kanmi platasqa horqonapaq tiempo.

³ Kanmi wañuchinapaq tiempo.
Kanmi hampinapaq tiempo.
Kanmi tuñichinapaq tiempo.
Kanmi hatarichinapaq tiempo.

⁴ Kanmi waqanapaq tiempo.
Kanmi asinapaq tiempo.

Kanmi lutokunapaq tiempo.

Kanmi tusunapaq tiempo.

⁵ Kanmi rumikuna cheqechinapaq tiempo.

Kanmi rumikuna huñunapaq tiempo.

Kanmi abrazanapaq tiempo.

Kanmi mana abrazanapaq tiempo.

⁶ Kanmi maskanapaq tiempo.

Kanmi chinkachinapaq tiempo.

Kanmi waqaychanapaq tiempo.

Kanmi wischunapaq tiempo.

⁷ Kanmi pacha llikinapaq tiempo.

Kanmi pacha siranapaq tiempo.

Kanmi upallanaapaq tiempo.

Kanmi rimanapaq tiempo.

⁸ Kanmi pitapas kuyanapaq tiempo.

Kanmi pitapas cheqchinapaq tiempo.

Kanmi guerrapi peleanapaq tiempo.

Kanmi hawkayaypi kanapaq tiempo.

⁹ ¿Imatataq runaqa horqokun ñakarispa llamkasqanmanta? ¹⁰ Diosmi runakunaman llamkayta qon chaypi llamkanankupaq, chaytam ñoqa qawarqani. ¹¹ Diosqa tukuy imatam tiempollanpi sumaqllataña rurarqa hinaspm runakunaman qorqa wiña-wiñayapaq kaqkunamanta piensanankupaq. Chaywanpas runaqa manam entiendeyta atinmanchu qallariyinmanta tukuyinkama Diospa rurasqantaqa.

¹² Yachasqayman hinaqa runapaqa manam imapas allinqa kanchu aswanqa kusikuylam hinaspa kawsakunankama allin rurayllam. ¹³ Runapaq allinqa kanman mikukuyllam, tomakuyllam chaynataq llamkasqanmanta kusikuylam. Tukuy chaykunapas Diosmantam hamun. ¹⁴ Yacharunitaqmi Diospa llapa rurasqankunaqa wiñayapaq kasqanta, chaymanqa manam pipas yapanmanchu nitaq pipas qechunmanchu. Chaykunamat Dios rurarqa runakuna payta respetanarpaq.

¹⁵ Kunan sucedekuqmi ñawpaq tiempopi karqaña.

Manaraq pasaqtunapas ñam sucedekurqaña.

Pasaqtqa Diosmi yapatawan kutichimunqaña.

Runakuna ukupi engañokuna kasqanmanta

¹⁶ Kay pachapim rikurqani:

Allin arreglo kanan sitiopim

mana allinta ruranku.

Allin ruray kanan sitiopim

mana allinta ruranku.

¹⁷ Chaymi sonqoypi piensarqani:

“Allin ruraq runatapas Diosmi juzganqa.

Mana allin ruraqtapas Diosmi juzganqa.

Imapas munaruyqa tiempoyoqllam.

Tukuy ima ruraypas Diospa qayllanpiqa tiempoyoqllam.”

¹⁸Ñoqam piensarqani: "Runakunataqa Diosmi entiendechin animalkunaman rikchakuq kasqankuta yachanankupaq." ¹⁹Runakunata imam sucedesqanmi animal-kunatapas suceden. Runakuna hinataqmí animalkunapas wañun, chaynaqa runapapas chaynataq animalpapas samayninga hina kaqlam. Runaqa manamá animaltaqa masyanchu. iChaypas chinkaruq waspiy hinallam! ²⁰Animalpas, runapas hina kaqlamanmi rinku. Llapallankum ñutu allpamanta rurasqa karqaku. Llapallankutaqmí ñutu allpaman kutiykunqaku. ²¹¿Pitaq yachan runakunapa espirituñ altoman risqanta otaq animalpa espirituñ allpaman yaykusqanta? ²²Chaymi cuentata qokuruni:

Runapaq allinqa kanman llamkasqanmanta kusikuylam.
Llamkasqanmanta pagonqariki chaykunallam.
Paypa qepan tiempopi pasaqtqa
¿pitaq qawachinman paymanqa?

4 ¹Qawarispaymi kay pachapi tukuy ñakariyta rikurqani:

Ñakariqkunam waqanku
ichaqa manam pipas consuelaqnin kanchu.
Atiynyioqkunam ñakarichinku
ichaqa manam pipas consuelaqnin kanchu.

² Kawsaqkunamantapas aswan allinqa
wañuqkunam.
Kunankama kawsaqkunamantapas allinqa
wañukuqkunam.

³ Kay pachapi mana allinkunata
manaraq rikusqankuraykum,
wañuqkunamantapas aswan allinqa
manaraq nacemuqkuna.
Kay pachapi mana allinkunata
manaraq rikusqankuraykum,
kawsaqkunamantapas aswan allinqa
manaraq nacemuqkuna.

⁴Rikurqanitaqmi tukuy llamkayqa hinaspa tukuy imapa allin qespisqanqa ru-nakuna envidiachisqanta.

Chaypas chinkaruq waspiy hinallam,
wayrata hapirunapaq qatikachay hinallam.

⁵ Sonso runaqa makinkunatam chupqakuykun.
Chaynapim wakchayayman wichikuykun.

⁶ Ñakariywan llamkaspa iskaynin makinpi
imayoqpas runamantaqa
otaq wayrata hapirunapaq
qatikachaq runamantaqa
hawkayaypi kawsakuspa huknin makillanpi
kapuqniyoq runam

kanman aswan allinqa.

⁷Yapatawan qawarispaymi kay pachapi rikurqani huk chinkaruq waspiy hinalla kaqta:

⁸ Kanmi runa mana piyniyoq,
mana churiyoq, mana wawqeyoq.
Ichaqa mana samaykuspanmi llamkachkan.
Apuyasqanwan mana contentakuspanmi llamkachkan.
Manam tapukunchu: “*¿Pipaqtak ñoqaqa
ñakariywan llamkani?*” nispa.
“*¿Imanasqataq vidaypiqa mana kusikunichu?*” nispa.
Chaypas chinkaruq waspi hinallam
chaynataq sasa llamkayllam.

Huklla kaspacha atisunmi

- ⁹ Chulla runalla kanamantaqa
iskay runam aswan allinqa.
Iskayninkum llamkasqankumanta chaskinqaku.
Aswan mastam pagonkuta chaskinqaku.
¹⁰ Iskayninkumanta huknin wichiykuptinqa
hukninmi wichiqta hatarichinqa.
Ichaqa iimaynaraq kallanman
sapallan wichiykuaq runaqa!
Wichiykuptinqa manam pipas,
hatarichinqachu paytaqa.
¹¹ Qonichinakunkum iskay puñuqkunaqa.
¿Piwantaq qonichinakunman sapallan puñuqqa?
¹² Vencerachikunmanmi chullalla runaqa
ichaqa defiendekunmankum iskay runaqa.
Manam facillataqa tipirunmankuchu kimsa pata qaytutaga.

Yachayniyoq kayqa manam yuyaq runakunallapaqchu

¹³Allin consejokunata mana chaskiq machuyasqa sonso reymanta aswan allinqa yachayniyoq wakcha mozom. ¹⁴Chayna mozoqa carecelmanta lloqsiruspanpas otaq nacionpi wakcha nacespanpas gobiernanmanmi. ¹⁵Kay pachapi kawsaspa puriquestam rikurqani reypa rantinpi kaq mozopa favorinipi kasqankuta. ¹⁶Manaña yupay atina yanapaqnin runakuna kaptintas qepa wiñaykunaqa manam paymanta contentochu karqaku. Chaypas chinkaruq waspiy hinallam. Wayrata hapirunapaq qatikachay hinallam.

Cumplinapunim prometekusqanchiktaqa

5 ¹Diospa temponman yaykuspakyiqa kasukunaykipaqyá asuykuy. Amayá sonso runakuna hinaqa ruraychu. Paykunam animal wañuchisqanku kañasqa ofrendata presentanku ichaqa manam yachankuchu chay rurasqankuqa mana allin kasqanta.

² Amayá mana piensarispaqa

apurawman rimaychu.
 Amayá hawanpi-ukunpiqa
 Diosman prometekuychu.
 Diosqa kachkan hanaq pachapim.
 Qamqa kachkanki kay pachapim.
 Amayá llumpaytaqa rimaychu.
³ Pensamientopa intusqan kayqa
 muspayllatam apamun.
 Llumpay rimayqa
 sonsopa rimanallantam apamun.

⁴Diosman prometekuspaykiqa ama unaspayá cumpliyuni. Sonso runakunaqa manam payta agradanchu. Chaynaqa cumpliyuniyá prometekusqaykita. ⁵Prometekuspa mana cumplinaykimanta aswan allinqa kanman mana prometekuymi.

⁶Amam rimaynikiqa huchallichisunkichu chaynapi prometekusqaykita apaq ha-muptin: “Pantarurqanim” nispa ama ninaykipaq. ¿Imapaqtaq rimasqaykikunawanqa Diosta piñachiwaq chaynapi rurasqaykikunata chinkarachinanpaq? ⁷Achka muspayqa hinaspa achka rimayqa chinkaruq waspiy hinallam, qamyá ichaqa Diosta respectay.

Riquezakunaqa mana valesqanmanta

⁸Huk kaqnin llaqtapi wakchakunata autoridad ñakarichisqanta qawaspaykiqa chaynataq allin arreglotá derechonpi mana ruraptinkuqa amayá admirakuychu. Chay autoridadpa hawanpim kachkan aswan huk autoridad, paykunapa hawanpi-pas hukkunaraqmí kachkan. ⁹Chaywanpas allpapa rurunqa llapallanpaqmi. Kikin reypas allpapa rurunwantaqmi mantienekun.

¹⁰ Qollqe kuyaq runaqa
 maynaña qollqewanpas manam contentakunmanchu.
 Achka imayoqpas kayta munaqqa
 manam contentakunmanchu.
 Chaypas chinkaruq waspiy hinallam.

¹¹ Runapa kapuqninkuna miraruptinqa
 provechaqninkunapas mirantaqmi.
 Manam imatapas horqokunchu dueñonqa.
 Gustotaqa tarin qawasqallanwanmi.

¹² Asllata otaq achkata mikuspanpas
 miskitam puñukun llamkakuq runaqa.
 Achka kapuqninkunaraykum mana
 puñunchu apu runaqa.

¹³ Onqoy hina mana allintam
 kay pachapi rikurqani.
 Qori-qollqe waqaychayqa
 hatalliqninpa mana allinninpaqmi.

¹⁴ Chay kapuqninkunataqa
 mana allin negociopim yanqacharun.

Hinaptinmi churin kaqpas
mana imayoqña rikurirun.

¹⁵ Mamanmanta naceq wawaqa
manam imatapas apamunchu.
Chaynam wañukuqpas
llamkasqanpa pagontaqa mana apanqachu.

¹⁶ Kaypas onqoy hina mana allinmi.
Imaynam kay pachaman hamurqa.
Chaynam kasqallan kutikunqa.
Llamkasqanmantam mana horqonchu imatapas.
Wayrapa aparunallanmi llamkasqanpas.

¹⁷ Chaymantapas kawsanankamam tutayayllapi mikun.
Afanllawanmi, onqoyllawanmi, rabiallawanmi mikun.

¹⁸ Sumaqtaqa rikchakapuwan kaymi: Runapaq allinqa kanman mikukuyllam, tomakuyllam chaynataq Dios kawsachinan punchawkama ñakariywan llamkasqanmanta kusikuylam. Chayllam paypa pagonqa. ¹⁹ Diosqa pimanpas qonmi qori-qollqetawan tukuy imata. Payllataqmi runamanqa qon chaykunamanta mikunanpaq, pagonta chaskinanpaq chaynataq ñakariywan llamkasqanmanta kusikunanpaqpas. ²⁰ Runata kusikuylapi Dios kawsachisqanraykum, runataqa vidanmanta mana pasaypaq imapas qokunchu.

6 ¹Rikurqanitaqmi kay pachapi runakunapaq llumpay sasa kaqta: ²Diosmi qon wakin runaman qori-qollqetawan tukuy imata chaynataq reqsisqa kaytapas. Manataqmi sonqonpa tukuy ima munasqantapas faltachinchu, ichaqa Diosmi mana provechachinchu chaykunamanta gozakunanaq, aswanqa chay runapa mana reqsisqan runañam pro-vechakun. Chaypas chinkaruq waspiy hinallam chaynataq onqoy hina mana allinllam. ³Sichu runa pachak churiyoq kanman hinaspa unay watata kawsanman, ichaqa achka watata kawsakuspanpas allin kaqmanta mana gozakuptinqa chaynataq sepulturallapipas mana pampasqa kaptinqa, ñoqam chay runamanta nini: “Abortasqa wawam paymanta aswan allinqa” nispas. ⁴Abortasqa wawaqa yanqapaqmi nacemun. Tutayayllapim chin-karunpas. Tutayayllapitaqmi sutinpas qonqasqa kanqa. ⁵Chay abortasqa wawaqa intita mana rikuchkaspapas chaynataq mana imata yachachkaspapas, chay runamanta aswan hawkaraqmi samakunqa. ⁶Chay runa allin kaqmanta mana gozakuspan iskay waranqa watataña kawsaptimpas ćmanachu iskayninku chulla sitiollaman rinqaku?

⁷ Mikunallanpaqmi ñakariywan llamkan runaqa.
Ichaqa manam sonqonpas tiyanchu mikusqanwanqa.

⁸ Yachayniyoq runaqa ćimapitaq
masyan sonso runataqa?
Wakcha runataqa ćimapaqtaq servinman
runamasinwan kawsasqanqa?

⁹ Runapa rikusqanmi aswan allinqa
paypa imapas munarusqanmantaaqa.
Chaypas chinkaruq waspiy hinallam.
Wayrata hapirunapaq qatikachay hinallam.

¹⁰ Kunan kaqqa ñawpaqmantaraqmi sutiyoqña karqa.

Runapa kasqanqa ñam yachasqaña karqa.
 Manam pipas atipanakunmanchu
 paymanta aswan atiyniyoq runawanqa.

¹¹ Achka rimaykunaqa mirarachinmi
 mana valeq kaqkunatapas.
 Chayna rimaymantaqa
 ¿provechanmanchu imallatapas?

¹² Chinkaruq waspiy hinallam runapa pisi watakuna kawsasqanqa, chay wa-tankunaqa pasarunpas llantuy hinallam. Runapa kawsakusqanpi imapas allin kasqantaqa c̄pitaq yachan? Paypa wañukusqanpa qepantaqa c̄pitaq willanman kay pachapi pasaqqunamanta?

Yachayniyoq runamantawan sonso runamanta

7 ¹ Miski asnaq olormantapas
 aswan allinqa honorniyoq kaymi.
 Runapa nacesqan punchawmantapas
 aswan allinqa wañukusqan punchawmi.

² Convido wasiman riymantaqa
 wañuchikuqpa wasinman riymi aswan allinqa.
 Wañuywanmi llapa runa tukurunku.
 Kawsaq runakunapas chaymantam piensarinanku.

³ Runapa asikusqanmantaqa
 llakisqa kasqanmi aswan allinqa.
 Llakiqa runapa uyantam hukmanyachin
 ichaqa paypa sonqontam allinyachin.

⁴ Yachayniyoq runakunaqa wañuymantam piensarinku.
 Sonso runakunam ichaqa kusikuyllamanta piensanku.

⁵ Sonso runakunapa takisqan uyariymantaqa
 yachayniyoqkunapa qauchakusqan uyariymi
 aswan allinqa.

⁶ Sonsopa asikusqanqa
 tullpapi kichkapa toqyasqan hinallam.
 Chaypas chinkaruq waspiy hinallam.

⁷ Yachayniyoq runa pitapas ñakarichispacha
 sonso runa hinam rurachkan.
 Yanqamanta regalota chaskikuq runaqa
 sonqontam mana allinman tikrachkan.

⁸ Ima asuntopapas gallariyninmantaqa
 chay asuntopa tukupaynimi aswan allinqa
 Pay tukuq runamantaqa

anaq piñakuq runam aswan allinqa.

⁹ Ama chaylla piñakuruq kaychu.
Chayna kaspacha manam kanki yachayniyoqchu.

¹⁰ Ama haykapipas niychu:
¿Imanasqataq ñawpaq tiempokunaqa
kunan tiempomantapas
aswan allin karqa? nispaykiqa.
Manam yachayniyoq hinachu
tapukuchkanki chaynataqa.

¹¹ Herenciayoq hinaspa yachayniyoq runaqa
favorecenmanmi kay pachapi runakunataqa.
¹² Yachayniyoq runataqa yachayninmi defienden.
Chaynataqmi kapuqniyoqtapas qollqen defienden.
Chaywanpas yachayniyoq kaymi aswan allinqa.
Yachayninmi allinta kawsachin chay runataqa.

¹³ Qawaykuy Diospa rurasqanta.
¿Pitaq derechanman paypa qewisqanta?
¹⁴ Allin punchawkuna tupasuptikiqa
chayraykuyá kusikuy.
Sasachakuykuna hamusuptikiñataq
kaynata piensariy.
Chaykunataqa iskaynintapas
Diosmi rurarun.
Hamuq punchawkunamanta
runa mana yachananapaqmi
chaynataqa rurarun.

¹⁵ Chinkaruq waspiy hinalla kawsakusqaypim tukuy kaykunata rikurqani:
Allin ruraq runapas wañunmi
allinta rurachkaspanpas.
Mana allin ruraqpas
unaytam kawsakun
mana allinta rurachkaspanpas.

¹⁶ Amayá alli-allin runaqa kaychu.
amataqyá llumpay yachaysapapas kaychu.
¿Imanasqataq kikillayki tukuypaq-tukunki?

¹⁷ Amayá llumpay mana allin ruraqqá kaychu.
Amataqyá llumpay sonsoqa kaychu.
¿Imanasqataq manaraq tiempoykipiqa wañuya munanki?

¹⁸ Allinmi huknin hapiynikipas
chaynataq huknin mana dejaynikipas.
Dios respetaq runaqa iskaynimantam lloqsinqa.

¹⁹ Llaqtapi gobiernaq chunka runakunamantapas mastaq
yachayninmi kallpanchan yachayniyoq runataqa.
²⁰ Kay pachapiqa manam hukllapas kanchu
allin ruraq runaqa.
Manam kanchu allinllata ruraspa
mana huchallikuq runaqa.

²¹ Ama creeychu llapa rimasqankuta,
chaynapim mana uyarinkichu serviqnikipa
rimakususqaykita.

²² Qampas allintam yachanki.
Achka kutitam runamasikimanta rimakurqanki.

Yachayniyoq karuy munaymanta

²³ Yachayniyanmi tukuy chaykunata pruebarqani.
Yachayniyoq kanaypaqmi munarqani
ichaqa mana haypay atina kasqantam
cuentata qokuruni.

²⁴ Yachayqa imamantapas aswan karupiraqmi kasqa.
Mana pipapas entiendey atinan sasa-sasam kasqa.

²⁵ Chaymi yachayniyoq hinaspa entiendeq
kanaypaq estudiarqani.
Yuyayniyoq hinaspa razonniyoq
kanaypaqmi maskarqani
chaynapi sonso kayqa mana allin
kasqanta yachanaypaq,
chaynapi sonso kayqa loco hina
kasqanta yachanaypaq.

²⁶ Chaymi tarirurqani
aswan llaki apamuqqa
mana allin warmi kasqanta.
Paypa sonqonqa toqla hinam
makinkunapas chaqnaq cadena hinam.
Diospa agradonpaq kawsaqllam
chay warmimantaaqa lluptinga.
Huchallikuq runam ichaqa
chay warmiwan presocharachikunqa.

²⁷ Ñoqa yachachiqmi sapa asuntopa imam kasqanta entienderuspay tariruni
kayta:

²⁸ iManaraqmi tariniraqchu maskasqayta!
 Waranqa qarikunamantam tariruni
 Diospa agradonpaq kaqqa huk qarilla kasqanta,
 chulla qarilla confiakunapaq kasqanta.
 Ichaqa chulla warmitapas manam tarinichu
 llapallan warmikunamanta.

²⁹ Aswanqa kayllatam tariruni:
 Runataqa Diosmi unancharqa munasqanman hina ruraqta,
 ichaqa mana allin piensaymanmi qokurunku pasaypaqta.

8 ¹ ¿Pitaq yachayniyoq runa hinaqa kanman? ¿Pitaq imakunamantapas entien-deqqa kanman? Runapa yachayniyoq kayninqa uyantam kancharichin.
 Qaqchu uya kaynintam tikraykun.

Rey kasukuymanta

² Diospa qayllanpi jurasqaykiman hinayá reypa kamachikusqanta kasukuy.
³ Reypa qayllanmantaqa amayá utqayman lloqsichu. Amataqyá mana allinmanqa sayapakuychu. Reyqa imam munasqantam ruran. ⁴ Reypa nisqanqa atiyniyoqmi. ¿Pitaq payta ninman: “¿Imatataq rurachkanki?” nispa?

⁵ Kamachikuy kasukuqtaqa manam pasanqachu imapas.

Yachayniyoq runaqa yachanmi haykapim ruraytapas.
 Yachayniyoq runaqa yachanmi imaynam ruraytapas.

⁶ Imapas munaruyqa tiempoyoqllam.

Imapas munaruyqa imaynam ruranallam.
 Runapa sasachakuyninqa llumpayllañam.

⁷ Runaqa manam yachanchu imapas pasananta
 nitaqmi pipas willanchu imaynam pasananta.

Kawsaymantawan wañuymanta

⁸ Manam pipas dueñochu vidanwanqa
 chaynapi vidanta hatallinanpaqqa.
 Manataqmi pipas harkakunmanchu
 wañunan punchawtaqa.
 Chay wañuymantawaqa manam pipas librakunmanchu.
 Mana allin ruraqtaqa huchanqa manam lluptichinqachu.

⁹ Kay pachapi llapa ruraykunamanta yachanayaq churakuykuspaymi tukuy
 kaykunata rikurqani: Kanmi runapaq tiempo runamasinmanta munaychakuspa
 ñakarichinanpaq.

Chinkaruq waspiy hinalla kaqkunamanta

¹⁰ Rikurqanim mana allin ruraqkuna
 allin pampasqa kasqankuta.
 Rikurqanitaqmi Diospa agradonpaq kawsaqkunañataq
 llaqtapi qonqasqa kasqankuta.

Paykunaqa Diospa templonmanpas yaykuspam lloqsimuqku.
Chaypas chinkaruq waspiy hinallam.

¹¹ Runata mana allin rurasqanmanta mana chaylla castigasqankuraykum, wakin runakunapas sonqonkupi chaylla kachkanku mana allinta ruranankupaq. ¹² Hu-challikuq runaqa pachak kutita mana allinta rurachkaspapas unaytam kawsakun. Chaywanpas ñoqam yachani: Dios respetaq runakunaqa payta respetasqankuraykum allin kanqaku. ¹³ Mana allin ruraqkunam ichaqa mana allinlla kanqaku. Diosta mana respetasqankuraykum vidanku tukurunqa llantuy hinalla. ¹⁴ Kaypas kay pachapi chinkaruq waspiy hinallataqmí: Kanmi allin ruraq runakuna ichaqa mana allin ruraq runakuna hinam ñakarinku. Kantaqmí mana allin ruraq runakunapas allin ruraqkuna hina gozakuqkuna. Chaypas chinkaruq waspiy hinallam.

¹⁵ Chaymi kusikuy vida allin kasqanmanta rimarini:

Runapaq allinqa kanman mikukuylam,
tomakuyllam chaynataq kusikuylam.
Chaykunallamiki kay pachapi Diospa qosqanqa,
watakunapi llamkasqanmanta kusichiqninqa.

¹⁶ Ñoqam churakuykurqani yachayta reqsinaypaq hinaspa kay pachapi ruray-kunatapas qawanaypaq. Kanmi runa tutapas-punchawpas mana puñunayachikuq. ¹⁷ Diospa tukuy rurasqankunata qawaspaymi cuentata qokuruni: Runaqa manam entiendeyta atinmanchu kay pachapi rurasqa kaqkunamanta, entiendenanpaq maynataña maskaspanpas manam runaqa tarinqachu. Ichapas yachayniyoq runa ninman: “Ñoqam ichaqa yachaniña” nispa. Ichacha manam cheqaptachu entienderun.

Runakunaqa wañuqlla kasqanmanta

9 ¹Llapa chaykunata estudiaruspaymi yacharuni:

Allin ruraqkunapas chaynataq yachayniyoqkunapas
rurasqankupiwanmi Diospa makillanpi kachkan.
Runaqa manam yachanchu kuyakuypas
otaq cheqnikuypas payman hamunanta.

² Llapallantam hina kaqla pasan.
Allin ruraqtapas hina kaqllam pasan.
Mana allin ruraqtapas hina kaqllam pasan.
Allin runatapas hina kaqllam pasan.
Mana allin runatapas hina kaqllam pasan.
Diospa chaskisqan runatapas hina kaqllam pasan.
Hina kaqllam pasan Diospa mana chaskisqan runatapas,
Diospaq animal wañuchipuqkunatapas,
Diospaq animal mana wañuchipuqkunatapas.
Huchayoq runatapas
hina kaqllam pasan.
Mana huchayoq runatapas
hina kaqllam pasan.

Juraq runatapas, juray manchakuqtapas
hina kaqlam pasan.

³Kay mana allinmi pasakun kay pachapi lliw ruraykunapi: Llapallantam hina kaqla pasan. Llapa runakunapas piensan mana allinllatam, wañunankukaman loco hina rurayllapi piensanku, chaymantañam rinku wañuqkunapa kasqanman.

⁴ Kanraqmi esperanza kawsaq runapaqqa.

Wañusqa leonmantaqa
kawsaq allqom aswan allinqa.

⁵ Wañunanmantam yachanku kawsaqkunaqa.

Manam imatapas yachanchu wañuqkunaqa.
Ima pagotapas manam chaskinchu wañuqkunaqa.
Manam pipas yuyarinkuñachu wañuqkunamantaqa.

⁶ Tukurunñam kuyakuyininqa.

Tukurunñam cheqnikuyininqa.
Tukurunñam sientekuyininpas.
Kay pachapi tukuy ruraykunapiqa
manañam kanqachu ima rurananpas.

⁷ Mikunaykitayá mikuy kusikuywan.

Vinoykitayá tomay sonqomanta kusikuywan.
Diosqa agradakunmi rurasqaykikunawan.

⁸ Tukuy tiempo yuraq pachallawan pachakuy.

Miski asnaq aceiteta umaykiman tukuy tiempo hinakuy.

⁹ Kuyasqayki warmikiwanyá

vidata pasay tukuy tiempoa.
Kay pachapi chinkaruq waspiy hinallam
Diospa qosusqayki vidaykiqa.
Chayna allin kawsakuylam
sasa llamkasqaykipa pagonqa.

¹⁰ Kallpaykiman hina ruray ima ruranaykitapas.

Wañuruspaqa manañam rurankichu imatapas.
Manañam piensankichu imatapas.
Manañam yachankichu imatapas.
Manañam yuyankichu imatapas.

Runakuna ukupi engañokuna kasqanmanta

¹¹ Kay pachapim kaykunatapas rikurqanitaq:

Manam apurawman kallpaqchu carrerapiqa ganan.

Manam valeroso soldadochu guerrapiqa ganan.

Mana yachayniyoq runapaqpas pisinmanmi mikuyqa.

Entiendeq runapaqpas pisinmanmi qori-qollqeqa.

Yachaysapa runapaqpas pisinmanmi favorqa.

Aswanqa sapakamapaqmí hamun tiempon.

Aswanqa sapakamapaqmí hamun suerten.

¹² Runapas wañunan horamantaqa manam yachanchu.
 Challwapas mallapa hapiroinanmantaqa manam yachanchu.
 Urpitupas toqlapla hapiroinanmantaqa manam yachanchu.
 Chaynam runapas mana allin horapi
 wañunanmanta mana yachanchu.
 Qonqayllamanta hapirochikuspan
 wañurunantam mana yachanchu.

Yachayniyoq kaymi imamantapas aswan allinqa

¹³ Kay pachapim rikurqanitaq hatunpaq rikchakapuwaq kay yachayta: ¹⁴ Kar-qam aslla runayoq taksa llaqtacha. Chaypa contranpim anch'a atiyniyoq rey hamuruspan muyuriqniñpi hatun perqata hatarirachirqa vencenanpaq. ¹⁵ Chay llaqtachapim karqa yachayniyoq wakcha runa. Paymi yachayninwan chay llaqtachata librarurqa vencesqa kananmanta. Ichaqa manam pipas paymanta yuyarirqachu. ¹⁶ Chaymi nini: Valeroso kaymantapas aswan allinqa yachayniyoq kaymi. Chaywanpas wakcha runapa yachayninja despreciasqam, nisqankunataqa manañam pipas kasuya munankuchu.

¹⁷ Sonso runakunapa reyninpa
 qaparkachasqan uyarinamantaqa,
 yachayniyoqpa hawkalla
 rimasqan uyariymi aswan allinqa.

¹⁸ Guerrapaq armakunamanta aswan allinqa yachayniyoq kaymi.
 Huk huchallikuq runaqa achka allinkunatapas
 pierderachinmanmi.

10 ¹Olkunkuna ruraqpap olornintam
 wañusqa chuspikunkuna asnarirachin.
 Tumpa sonso hina ruraypas
 yachayniyoq runapa yachaynintam chinkarachin.
 Chayqa reqsisqa kaynintam pierderachin.

² Yachayniyoq runaqa allinkunallapim piensan.
 Sonso runañataqmi mana allinkunallapi piensan.

³ Mana yuyayniyoq runaqa kawsasqanpipas
 mana yuyayniyoq kasqantam qawachikun.
 Mana entiendeq hinaspa mana yuyayniyoq kasqantam
 llapallaman qawachikun.

⁴ Kamachikuq contraykipi piñakuruptinqa
 ama dejaychu llamasqaykita.
 Humillakuspallaykim pampachachikunki
 llumpay piñachisqaykimanta.

⁵ Yacharunitaqmi kay pachapi huk mana allinmanta,
 chay pantaymi hamun gobiernaqkunamanta.

⁶ Mana yuyayniyoq runakunatam
alto puestokunapi churanku.

Apukunatañataqmi bajo puestokunapi churanku.

⁷ Rikurqanim sirvientekuna
caballokunapi sillaska puriqa,
kamachikuqkunatañataq sirvientekuna hina
chakillankuwan puriqa.

⁸ Pozo uchkuq runaqa
uchkusqanmanmi wichiykunqa.

Pipas perqa taqmaqtaqa culebram kachurunqa.

⁹ Pipas rumikuna horqoqqa rumikunawanmi hapirachikunqa.
Pipas yantata chitqaqqa yantasqanpim waqtakurunqa.

¹⁰ Laqoyasqa hachawanqa
runam aswan kallpawanraq waqtanqa.
Yachayniyoq runam ichaqa
yachayninman hina allinta ruranga.

¹¹ Manaraq mansoyachisqa culebra kachuruptinqa
manañam ima ruraytapas
atinmanchu mansoyachiqninqa.

¹² Yachayniyoqpa rimasqankunaqa
uyariqkunatam favorecenqa.
Sonso runapa rimasqankunam ichaqa
kikillanta millpurunqa.

¹³ Rimayta qallaykuspanmi riman
mana pasaqqunallata.
Rimayta tukuruspanñataqmi riman
aswan mana valeqqunallata.

¹⁴ Mana yuyayniyoq runaqa rimayllam-rimanqa.
Manam pipas yachanchu
qepan hamuq tiempopi imapas pasananmantaqa.
¿Pitaqsi willanqa paypa qepanta
imapas pasaqqmantaqa?

¹⁵ Sonso runaqa ñakarispam llamkan llumpayta.
Payqa manam reqsinchu llaqtaman riq ñanta.

¹⁶ Warmallaraq reyniyoq nacionqa
iimaynaraq kanqa!
Chaypi kamachiqkunapas tutapaymantapuni
convidollapi kaptinqa
iimaynaraq kanqa!

¹⁷ iMayna kusisqam

reqsisqa runapa churin reyniyoq nacionqa!
 iMayna kusisqam
 horallanpi mikuqkunapa gobiernasqan nacionqa!
 Paykunaqa kallpanchakunankupaqmi mikunku.
 Manam sinkakunankupaqchu paykunaqa huñunakunku.

¹⁸ Qella runapa wasinpa qatanqa wichirirunmi.
 Mana llamkay munaqpa wasintaqa
 parapas sutunmi.

¹⁹ Convidotaqa ruranku kusikunankupaqmi.
 Vinoqa kawsaspa gozakunapaqmi.
 Qollqeqa tukuy ima ruraqmi.

²⁰ Reytaqa ama ñakaychu piensaspallasas.
 Aputaqa ama ñakaychu puñunayki cuartopipas.
 Alton pawaq urpitum piensasqaykita aparunman.
 Raprayoqkunam rimasqaykikunata willaramunman.

11 ¹Lamar qochaman tantata wischuchkaq hinayá
 aypukuy tantaykita.
 Punchawkuna pasaruptinmi
 tarirunki kaqllamanta.

² Qanchisman otaq pusaqman aypuy kapuqnikikunata.
 Manam yachankichu nacionman ima desgraciakuna hamunanta.

³ Puyukuna armakuptinqa allpamanmi paramunqa.
 Sachaqa surlawman wichiykusqanpim kuchparayanqa.
 Sachaqa norte lawman wichiykusqanpim kuchparayanqa.

⁴ Wayramunallanta suyaq runaqa manam tarpukunqachu.
 Puyumunallanta qawaq runaqa manam cosechanqachu.

⁵ Qamqa manam yachankichu
 wayrapa mayninmi risqanta.
 Qamqa manam yachankichu
 warmipa wiksanpi wawapa
 tulluchankuna wiñasqanta.
 Chaynam mana yachankichu
 tukuy ima ruraq Diospa rurasqankunata.

⁶ Tutapaymanta muhuykita tarpuy.
 Ama pisipaspayki chisinkuytatas tarpuy.
 Manam yachankichu
 mayqen tarpusqaykim wiñamunanta.

Manataqmi yachankichu
iskayninku igualla wiñamunanta.

- ⁷ Qawanapaq sumaqllañam achkiyqa.
iMayna allinmi intipa kanchaynin qawayqa!
⁸ Runa unay wata kawsaspaqa
chaynataq chay watakunapi kusikuspanqa,
yuyarichunyá tutayay hina
achka sasachakuy punchawkuna hamunanmanta.
Tukuy ima hamuqkunaqa chinkaruq waspiy hinallam kanqa.

Mozokunapaq consejokuna

- ⁹ Yaw mozo, qamqa mozo kaynikipi gozakuy.
Mozo kachkaspallaraq gozakuy.
Kawsakuy sonqoykipa munasqanman hina.
Kawsakuy ñawikipa qawasqanman hina.
Ichaqa ama qonqaychu Dios juzgasunaykita.
Ichaqa ama qonqaychu chaykunamanta juzgasunaykita.
¹⁰ Chaynaqa wischuyñayá sonqoykipi llakikuykunata.
Chaynaqa saqeÿñayá sasachakuynikunata.
Mozoyaypas chinkaruq waspiy hinallam.
Mozo kaypas chinkaruq waspiy hinallam.

12 ¹Mozollaraq kachkaspaykiyá
unanchaqnikimanta yuyariy.
Mana allin tiempokuna manaraq hamuchkaptinyá
paymanta yuyariy.
Yanqañataqmi chay tiempokunapi niwaq:
“Manañam gozakunaypaq tiempoñachu” nispa.
² Intipa achkiyinin manaraq tutaykuruchkaptinyá
qamqa yuyariy.
Achkiypas manaraq chinkaruchkaptinyá
qamqa yuyariy.
Yuyariyá killapa achkiyinpas
manaraq tutaykuruchkaptin.
Yuyariyyá lucerokunapa achkiyinpas
manaraq tutaykuruchkaptin.
Yuyariyyá pararamuptin puyukunapas
hinallaraq kachkaptin.

- ³ Machuyaruptikiqa waqaychasuqniki makikikunam
katkatatanqa.
Chay tiempopiqa kallpayoq piernaykikunam eqoyerunqa.
Waqoykikunapas asllayarusrusanraykum manaña kutanqachu.
Ventanamanta qawaqkunapas manañam
rikukunqachu.
⁴ Machuyaruptikiqa hawa lawman punkum wichqakurunqa.

Molinopa qapariyinim menosyarunqa.
 Urpitupa waqasqan hinallañam
 vozninpas rikurirunqa.
 Takinanpaq vozninpas pasaypaqtam menosyarunqa.
⁵ Altokunapi kaspam manchakunki.
 Ñanpi kaqkunatam manchakunki.
 Almendras sachapa sisan hinam
 soqoyarunqa chukchaykipas.
 Aqarway uru hinam sasallataña purinkipas.
 Llapa ima munanaykim chinkarunqa.
 Wañuq runaqa wiñaypaq *yachanan
 sitiomanmi rinqa.
 Wañukuqmanta waqaqkunam callenta waqastin rinqa.

⁶ Yuyariyá unanchaqnikimanta manaraq wañukuchkaspa,
 qollqe cadena hina manaraq tipiruchkaspa,
 qori tazon hina manaraq pakiruchkaspa,
 pukyupa patanpi puyñu hina manaraq pakiruchkaspa.

⁷ Ñutu allpamanta rurasqa cuerpoqim
 imam kasqan allpaman kutiyunkuna.
 Espirituqkiñataqmi
 qosuqniqi Diosman kutiyunkuna.

⁸ Yachachikuqmi nin:
 ¡Chinkaruq waspiy hinallam tukuy imaqa!
 ¡Pasaypaq chinkaruqlam tukuy imaqa!

Runapa imam rurananmanta

⁹ Yachachikuq runaqa manam yachayniyoqllachu karqa, aswanqa runakunamanmi yachachirqa imam yachasqanta. Payqa yuyaymanaspataqmi estudiarpacha achkallañam rikchanachiykunata hinaspam chaykunata qatinasniipi qellqarqa. ¹⁰ Chay yachachikuqmi sumaq palabrukuna tariypi rirqa cheqap kaqman hina sumaqllataña allinta qellqananpaq.

¹¹ Yachayniyoq runakunapa nisqankunaqa tuksina puakuna hinam, paykunapa hukllaman huñuruspa nisqankuqa allin takasqa estacakuna hinam. Chaykunapa chullalla michiqpa qosqanmi. ¹² Chaynaqa churilláy, allinnikipaqyá chaykunallawan consejachikuy. Librokuna qellqaytaqa manam haykapipas tukunmankuchu. Llumpay estudiaypas pisipaytaqmi.

¹³ Nisqaykunam tukurunña.
 Lliwmi uyarisqaña.
 Chaynaqa Diostayá respetay qamqa.
 Paypa kamachikuyinkunatayá kasukuy qamqa.
 Chayllam runapa tukuy rurananqa.

¹⁴ Diosqa runakunapa tukuy rurasqanmantam juzganqa.
 Allin rurasqanmantapas Diosmi juzganqa
 Mana allin rurasqanmantapas Diosmi juzganqa.
 Pakasqapi rurasqanmantapas Diosmi juzganqa.

CANTARES SUTIYOQ LIBRO

Kay libropaq sutinqa “llapallan takikunamantapas aswan allinnin kaq taki” ninanmi. Kay libropi kuyanakuymanta takikunaqa soqta parteman rakisqam kachkan. Kay takikunaqa riman noviowan novia cheqap kuyanakusqankumantam. Chay tiempopi costumbrekuman hina noviokuna takispankuqa rikchanachispam takiqku.

Judio runakunam chay kuyanakuy takikunata tupachinku runankunata Tayta Diospa kuyasqanwan. Cristoman iñiqunapas chay kuyanakuy takikunatam tupachinku iñiqninkunata Señor Jesucristopa kuyasqanwan. Punta kaq rakipa qallariyninpi Salomonpa sutin rikurisqanraykum Biblia estudiakuna creenku kay libroqa Salomonpa qellqasqan kasqanta.

Kay libroqa soqta takiman rakisqam kanman:

Punta kaq taki (1:1-2:7).

Iskay kaq taki (2:8-3:5).

Kimsa kaq taki (3:6-5:1).

Tawa kaq taki (5:2-6:3).

Pichqa kaq taki (6:4-8:4).

Soqta kaq taki (8:5-14).

---

1 ¹Salomonpa qellqasqan sumaqllaña taki.

Punta kaq taki

Warmim nin:

² Muchakuq simillaykiwanyá muchaykuway.

Vinomantapas aswan miskim kuyawasqaykiqa.

³ Miskillatañam perfumekikunaqa asnarinqa.

Tallisqa perfumepa asnariynin hinam sumaq sutikiqa.

Chayraykum kuyasunki doncellakunaqa.

⁴ iReynilláy, kallpayllayá qamqa pusakuway!

iReynilláy cuartoykimanyá qamqa pusakuway!

Doncellakunam nin:

Ñoqaykuqa sinchillatañam qanwan kusikusaqku.

Kuyakuunikitam vinomantapas aswan masta reqsichisaqku.

Chayraykum qamtaqa doncellakuna kuyasunki llapallanku.

Warmim nin:

- ⁵ Jerusalen llaqtapi *yachaq warmikuna,
zambacha kaspapas ñoqaqa buenamozam kani.
Cedar lawpi karpakuna hina zambahacham ñoqaqa kani.
Salomonpa telankuna hina sumaqcham ñoqaqa kani.
- ⁶ Zambahacha kasqaytaqa amayá qawawaychikchu.
Intipa yanayarachiwasqantaqa amayá qawawaychikchu.
Zambahachaqa kachkani inti yanayarachiwasqanraykum.
Turiykuna contraypi piñakuruspankum
uvas huerta cuidanaypaq churaruwanku ñoqataqa.
Manam cuidarqanichu kikiypa uvas huertaytaqa.
- ⁷ Kuyakusqalláy, qamyá willaykullaway:
¿Maypitaq qamqa michinki ovejaykikunata?
¿Maypitaq chawpi punchawpi samachinki ovejaykikunata?
¿Imanasqataq ñoqaqa velowan tapasqa warmi hina puriyman?
¿Imanasqataq michiqmasikikunapa kasqanpiqa qamta maskaykiman?

Doncellakunam nin:

- ⁸ Warmikunamanta ancha buenamozam kanki qamqa.
Maypi kasqanta mana yachaspaykiqa
ovejakunapa yupinta qatipaspaykiyá lloqsiy.
Cabrachaykikunatapas hatuskunapa waqtampiyá michiy.

Qarim nin:

- ⁹ Kuyakusqalláy,
Rey Faraonpa carretan aysaq yegua hinam qamqa kanki.
Chayna sumaq kaqwanmi qamtaqa tupachiki.
- ¹⁰ iIlma sumaqmi perlaskunawan adornasqa uyaykiqa!
iIlma sumaqmi sumaq alhajakunawan adornasqa kunkaykiqa!
- ¹¹ Qorimanta collarkunamat rurapusqaykiku.
Qollqewan adornasqatam rurapusqaykiku.

Warmim nin:

- ¹² Reymi mikunapaq mesanpi tiyaykurqa.
Chaymi perfume miskillataña asnarirqa.
- ¹³ Kuyay-yanayqa wayqachapi mirra planta perfume hinam.
Ñunuykunapa chawpinpi tukuy tiempo kaq perfume hinam.
- ¹⁴ Kuyay-yanayqa En-gadi law uvas huertakunapi alheña wayta hinam.

Qarim nin:

- ¹⁵ Kuyakusqalláy imayna kuyayllapaqmi qamqa kanki!

Qamqariki imayna suma-sumaqmi kanki!
Qamqa palomakuna hina sumaqllaña ñawiyooqmi kanki.

Warmim nin:

¹⁶ Kuyay-yanalláy, buenmozom qamqa kanki.
Kuyay-yanalláy, kuyapasmi qamqa kanki.

Qarim nin:

Camanchikmi kachkan miski asnaq qorakunamanta.
¹⁷ Wasinchikpa vigankunam kachkan cedro sachamanta.
Techonchikpa tablankunam kachkan cipres sachamanta.

Warmim nin:

2 ¹Saron lawpi chiwanway wayta hinam ñoqqa kani.
Qechwakunapi amanqay wayta hinam ñoqqa kani.

Qarim nin:

² Kichkakunapa chawpinpi kaq amanqay wayta hinam kuyasqayqa.
Chaynam doncellakunapa chawpinpi kachkan kuyasqayqa.

Warmim nin:

³ Monte sachakunapa chawpinpi
manzana sacha hinam
kuyay-yanayqa.
Chaynam mozokunapa chawpinpi
kachkan kuyay-yanayqa.
iMayna sumaqmi chay sachapa llantuyninpi tiyakuyqa!
iMayna miskim chay sachapa rurunkuna mikuyqa!
⁴ Payqariki convido wasimanmi pusawarqa ñoqataqa.
Banderata hina sutillatam qawachiwan kuyakuynintaqa.

⁵ Kuyakuymanta onqosqa kasqayraykuyá
kalpanchawaychik uvas pasaskunawan.
Kuyakuymanta onqosqa kasqayraykuyá
kalpanchawaychik manzanakunawan.

⁶ *Ichoq brazonyá umaypi kachun.
*Alleq brazonwanyá abrazawachun.

Qarim nin:

⁷ Jerusalen llaqtapi doncellakuna,
campopi luwichukunaraykuyá prometewaychik.

Campopi tarukakunaraykuyá prometewaychik.
 Kikinmanta munanankamayá
 kuyakuytaqa ama rikchachiychikchu.
 Kikinmanta munanankamayá
 kuyakuytaqa ama hatarichiychikchu.

Iskay kaq taki

Warmim nin:

- ⁸ Kuyay-yanaypa vozniñataqa uyarchkaniñam.
 Ñoqapa kuyay-yanayqa hamuchkanñam.
 Orqokunapa hawantam pawamuchkan.
 Moqokunapa hawantam kallpamuchkan.
- ⁹ Kuyay-yanayqa luwichu hinam.
 Kuyay-yanayqa tarukacha hinam.
 Payqa perqapa qepanpiñam kachkan.
 Payqa ventanantam qawamuchkan.
 Payqa rejillasintam wateqamuchkan.
- ¹⁰ Kuyay-yanaymi niwarqa:
 Kuyasqalláy, hatariyá.
 Sumaqchalláy, hakuchikyá.
- ¹¹ Poqoy tiempom pasarunña.
 Para tiempom tukurunña.
- ¹² Campopi waytakunam rikuriramunña.
 Takinapaq tiempom chayaramunña.
 Qoqñukunapa waqasqanpas campopim uyarkuchkanñam.
- ¹³ Higos sachapa rurunkunam poqosqaña.
 Uvaspa sisanmi asnarin miskillataña.
 Kuyasqalláy, hatariyá.
 Sumaqchalláy, hakuchikyá.
- ¹⁴ Orqopa raqrunkunapi pakakuq urchichalláy,
 qaqqapa uchkunkunapi pakakuq urchichalláy,
 uyaykitayá rikuykachiway.
 Voznikitayá uyariykachiway.
 iMayna sumaqmi qampa vozniqi uyariykuyqa!
 iMayna sumaqmi qampa uyayki rikuykuyqa!

Iskayninkum nin:

- ¹⁵ Uvas plantakuna dañaq atoqkunata hapimuychik.
 Uvaspa sisan dañaq atoqchakunata hapimuychik.

Warmim nin:

- ¹⁶ Kuyay-yanayqa ñoqapam, paypam kani ñoqaqa.
 Amanqay waytakunapa chawpinpim michin payqa.
¹⁷ Manaraq inti qespimuchkaptinyá kutikamuy yanalláy.

Manaraq llantuy pasaruchkaptinyá kutikamuy yanalláy.
 Qaqakunapi purichkaq luwichu hinayá qamqa kay.
 Qaqakunapi purichkaq tarukacha hinayá qamqa kay.

- 3** ¹Camaypim tutankuna maskarqani kuyasqayta.
 Maskaspaymi mana tarirqanichu kuyasqayta.
²Kunanqa hatarispayá muyuramusaq llaqtata.
 Callekunapiyá maskaramusaq kuyasqayta.
 Plazakunapiyá maskaramusaq kuyasqayta.
 Ichaqa manam tarimurqanichu kuyasqayta.
³Llaqta cuidaq guardiakunawanmi tuparurqani.
 Llaqtata muyuchkaptinkum tuparurqani.
 Chaymi kuyasqaymanta tapukurqani.
⁴Paykunamanta pasaruspaymi kuyasqayta tarirurqani.
 Tumpa ratollanmantam kuyasqayta tarirurqani.
 Hapiruspaymi mamaypa wasinman pusaykurqani.
 Wachakuwaqniypa cuartonmanmi pusaykurqani.
 Manaña kachaykuspaymi paytaqa pusaykurqani.

Qarim nin:

- ⁵Jerusalen llaqtapi doncellakuna,
 campopi luwichukunaraykuyá prometewaychik.
 Campopi tarukakunaraykuyá prometewaychik.
 Kikinmanta munanankamayá
 kuyakuytaqa ama rikchachiychikchu.
 Kikinmanta munanankamayá
 kuyakuytaqa ama hatarichiychikchu.

Kimsa kaq taki

Doncellakunam ninku:

- ⁶¿Pitaq wakqa chunniqmanta hamuchkan?
 Chutarikuq qosni hinam chunniqmanta hamuchkan.
 Mirrawan, inciensowan perfumasqallañam hamuchkan.
 Tukuy rikchaq olorwan perfumasqallañam hamuchkan.
^{*Rantikuqpa olorninwan perfumasqallañam hamuchkan.}
⁷Chunniqmanta wak hamuqqa Salomonpa andasninmi.
 Wakqa soqta chunka soldadokunapa compañasqan andasninmi.
 Israel nacionniyoq valerosokunapa compañasqan andasninmi.
⁸Chay soldadokunaqa llapallankum espadayoqkama kachkanku.
 Llapallankum peleanankupaq yachachisqakama kachkanku.
 Llapallankum weqawninkupi espadayoqkama kachkanku.
 Tutayaypi ima kaptinpas defiendekunankupaqmi listo kachkanku.
⁹Rey Salomonmi andasta rurachikurqa.
 Libano law qeromantam rurachikurqa.

¹⁰ Sayaq adornonkunam karqa qollqemanta.
 Wasan takyachiqñataqmi karqa qorimanta.
 Tiyananmi grosella telawan forrasqa karqa.
 Ukuntam Jerusalenpi doncellakuna adornarqa.
 Kuyay sonqonkuwanmi paykunaqa adornarqa.

¹¹ Sion llaqtapi doncellakuna, lloqsimuychik.
 Lloqsimuspayá Rey Salomonta qawaychik.
 Mamanpa corona rurasqantayá qawaychik.
 Casarakunan punchawpaq coronantayá qawaychik.
 Kusikunan punchawpaq coronantayá qawaychik.

Qarim nin:

4 ¹Kuyakusqalláy imayna kuyayllapaqmi qamqa kanki!
 Qamqariki imayna suma-sumaqmi kanki!
 Qamqa palomakuna hina sumaqllaña ñawiyoqmi kanki.
 Chukchaykikunaqa uraykamuchkaq cabrakuna hinam.
 Galaad orqomanta uraykamuchkaq cabrakuna hinam.

² Kiruykikunaqa millwan rutasqa ovejakuna hina
 lluchkay-lluchkaymi.
 Taqsakuna sitiomanta seqamuq
 ovejakuna hina yuraq-yuraqmi.
 Kiruykikunaqa rikchakun
 iskay wawayoqkama ovejakunamanmi.
 Kiruykikunaqa rikchakun
 mana qolluq ovejakunamanmi.

³ Simikipas guindo qaytu hina suma-sumaqmi.
 Sentidoykikunapas iskayman partisqa
 granada hina suma-sumaqmi.
 Velyokipa ukunpi sentidoykikunaqa
 ancha suma-sumaqmi.

⁴ Kunkaykiqa Davidpa rurachisqan torre hinam.
 Kunkaykiqa armakuna warkuna torre hinam,
 waranqa harkachikuna arma warkuna hinam.
 Chaynam kunkaykimanta alhajaykikuna warkurayachkan.
 Llapallanmi valerosokunapa arman hina warkurayachkan.

⁵ Ñuñuykikunaqa luwichupa mellizo wawan hinam,
 amanqay waytakunapa chawpinpi mikuchkaq hinam.

⁶ Manaraq inti qespimuchkaptinmi
 mirrapa kasqan orqoman risaq.
 Manaraq llantuy pasaruchkaptinmi.
 inciensopa kasqan moqoman risaq.

⁷ Kuyasqalláy, qamqa lliw kuyayllapaqmi kanki.
 Kuyasqalláy, qamqa mana defectoyoqmi kanki.

⁸ Kuyay-yanalláy, Libano lawmantayá uraykusunchik.
 Kuyay-yanalláy, Libano lawmantayá ripukusunchik.
 Amana Orqopa puntanmantayá qawariykuy.
 Senir Orqopa puntanmantayá qawariykuy.
 Qamqa qawariykuy Hermon Orqopa puntanmantayá.
 Qamqa qawariykuy leonkunapa kasqan orqomantayá.
⁹ Sonqoytam suwaruwanki, panichalláy,
 sonqoytam suwaruwanki, kuyay-yanalláy.
 Huk qawariyllawanmi sonqoya suwaruwanki.
 Kunkaykipi huk alhajallawanmi suwaruwanki.

¹⁰ Panichalláy imayna sumaqmi kuyakuynikiqa!
 Kuyay-yanalláy imayna sumaqmi kuyakuynikiqa!
 Vinomantapas aswan miskim kuyakuynikiqa.
 Olorkunamantapas aswan allinmi perfumekiqa.

¹¹ Kuyay-yanalláy, miel hinaraqmi qampa rimasqaykiqa.
 Miskillaña lechem simikipiqa kachkan.
 Miskillaña mielmi simikipiqa kachkan.
 Qampa pachaykim miskillataña asnarichkan.
 Libano Monte hinaraqmi asnarichkan.

¹² Panichalláy, cercosqa huerta hinam qamqa kanki.
 Kuyay-yanalláy, toqyaq yaku hina cercosqam qamqa kanki.
 Kuyay-yanalláy, wichqasqa pukyu hinam qamqa kanki.

¹³ Iklirimuq granada huerta hinam qamqa kanki.
 Miskillataña ruruq granada hinam qamqa kanki.
 Chay huertaqa alheña waytayoqmi.
 Chay huertaqa nardo waytayoqmi.

¹⁴ Chaypiqa kachkanmi nardowan chiwanwaypas.
 Chaypiqa kachkanmi miski asnaq soqoswan canelapas.
 Kachkantaqmi inciensopaq llapallan sachakunapas.
 Kachkantaqmi mirra sachawan aloes plantapas.
 Kachkantaqmi miski asnaq allinnin plantakunapas.

¹⁵ Huertapi toqyaq yaku hinam qamqa kanki.
 Libano Orqomanta kallpaq yaku hinam qamqa kanki.
 Chay kallpaq yakuyoq pozo hinam qamqa kanki.

Warmim nin:

¹⁶ Norte law wayra, qamyá pukurikuy.
 Surlaw wayra, kaymanyá hamuy.
 Miski asnaqkunata cheqechinaykipaqyá pukurimuy.
 Huertaykimanyá hamuy,
 kuyay-yanalláy.
 miski rurunkunatayá mikuy kuyay-yanalláy.

Qarim nin:

- 5** ¹Panichalláy, huertaymanqa yaykuruniñam.
 Kuyay-yanalláy, huertaymanqa yaykuruniñam.
 Ñoqaqa huñuruniñam mirra sachapa weqentapas.
 Ñoqaqa huñuruniñam miski asnaq plantakunatapas.
 Panalpi mieltapas mikuruniñam.
 Vinotawan lechetapas tomaruniñam.

Doncellakunam nin:

Kuyasqay amigoykuna,
 mikukuychik, tomakuychik.
 Kuyasqay amigoykuna,
 munasqaykichikta tomaykuychik.

Tawa kaq taki

Warmim nin:

- ² Ñoqam puñururqani ichaqa sonqoymi musyarqa.
 Kuyay-yanaymi punkuta takamuspa niwarqa:
 “Panichalláy, kuyay-yanalláy,
 umaymi sullawan nuyuy-nuyuy kachkan” nispa.
 “Doncella urpichalláy,
 chukchaykunam tuta sullawan nuyusqa kachkan” nispa.

- ³ Chaymi nirqani:
 “Pachaytam chustukuruniña
 ¿imapaqtaq kasqallan pachakusaq?” nispa.
 Chaymi nirqani:
 “Chakiykunamatam mayllakuruniña
 ¿imapaqtaq kasqallan qachachasaq?” nispa.

- ⁴ Punkupa uchkuntam kuyay-yanay haywariy kamurqa.
 Chaymi ñoqapa sonqoy payrayku hukmanyarurqa.

- ⁵ Kuyay yanayta kichhanapaqmi hatarirqani ñoqaqa.
 Chaymi makiykunamatam mirra perfume suturirqa.
 Dedoykunamatam punkupa cerrojonman suturirqa.

- ⁶ Yaykumunanpaq punkuta kichaykuptiyimi
 manaña chaypichu kasqa,
 Paypa rimasqanta uyarisqaywanmi,
 sonqoy hukmanyarurqa.
 Payta maskaspaymi manaña tarirqanichu.
 Payta qayaptiyas manañam contestamuwarqachu.

- ⁷ Llaqta cuidaq guardiakunawanmi tuparurqani.
 Llaqtata muyuchkaptinkum tuparurqani.

Chaymi maqaruwaspanku heridaruwarqaku.
Muralla cuidaqpunkunam rebozayta qechuruwarqaku.

⁸ Jerusalen llaqtapi doncellakuna, prometewaychik.
Kuyay-yanayta tarispaykichikqa paymanyá willaykuychik.
Kuyakuymanta onqosqa kasqaytayá willaykuychik.

Doncellakunam nin:

⁹ Llapallan warmikunamanta aswan buenamoza
¿imanasqataq aswan allin
kuyay-yanaykiqa?
¿Wakinmanta aswan allinchu kuyay-yanaykiqa?
¿Chaychum prometechiwankiku ñoqaykutaqa?

Warmim nin:

¹⁰ Kuyayllapaq mestizom
kuyay-yanayqa.
Waranqantin qarikunapipas suti reqsiyllam payqa.
¹¹ Qori-puro hina valorniyoqmi suma-sumaq umanpas.
Chiwillo hina yanay-yanay qaspam chukchankunapas.
¹² Ñawinkunam yakupa patanpi iskay palomakuna hina kachkan.
Lechewan bañasqa iskay palomakuna hinam kachkan.
Paypa ñawinqa sumaq hapichisqa alhaja rumi hinam kachkan.

¹³ Paypa uyanqa miski asnaq waytayoq huerta hinam.
Paypa uyanqa hatun miski asnaq plantakuna hinam.
Siminpas mirra perfumeyoq puka wayta hinam.

¹⁴ Makinkunam berilo alhaja rumiyooq
adornasqa qori anillokuna hina.
Cuerponmi zafiro alhaja rumiyooq
elefantepa waqon lluchkasqa hina.

¹⁵ Piernankunapas marmol rumimanta pilarkuna hinam.
Qori-puropa hawanpi cimientasqa pilarkuna hinam.
Rikchayninpas Libano law akllasqa cedrokuna hinam.

¹⁶ Siminmi ancha miskillaña.
Tukuy imanmi munayllapaqñaa.
Jerusalenpi doncellakuna,
kuyay-yanayqa chaynam.
Kuyakusqayqa chaynam.

Doncellakunam nin:

6 ¹Llapallan warmikunamanta aswan buenamoza
 ćmaymantaq pasakun
 kuyay-yanaykiqa?
 ćMaylawmantaq pasarqa
 kuyay-yanaykiqa?
 Qanwan kuskayá maskamusunchik paytaqa.

Warmim nin:

² Kuyay-yanayqa huertanmanmi rirqa.
 Miski asnaq plantakunapa kasqanmanmi rirqa.
 Payqa huertapi michimunanaqmi rirqa.
 Amanqay waytakunata pallamunanaqmi rirqa.

³ Ñoqaqa kani kuyay-yanaypam,
 payñataqmi ñoqapa.
 Amanqay waytakunapa chawpinpim
 michin payqa.

Pichqa kaq taki

Qarim nin:

⁴ Kuyakusqalláy, qamqa sumaqllañam kanki.
 Tirza llaqta hina kuyayllapaqmi kanki.
 Jerusalen llaqta hina munayllapaqñam kanki.
 Banderayoq hina mana vencey atinam qamqa kanki.
⁵ Amañayá qawawayñachu qamqa.
 Sonqoytam suwaruwanki qamqa.
 Chukchaykikunaqa uraykamuchkaq cabrakuna hinam.
 Galaad Orqomanta uraykamuchkaq cabrakuna hinam.
⁶ Kiruykikunaqa ovejakuna hina
 lluchkay-lluchkaymi.
 Taqsakuna sitiomanta seqamuq ovejakuna hina
 yuraq-yuraqmi.
 Kiruykikunaqa rikchakun iskay wawayoqkama
 ovejakunamanmi.
 Kiruykikunaqa rikchakun
 mana qolloq
 ovejakunamanmi.
⁷ Sentidoykikunapas
 iskayman partisqa
 granada hina suma-sumaqmi.
 Veloykipa ukunpi sentidoykikunaqa
 ancha suma-sumaqmi.

- ⁸ Reypa warminkunam soqta chunka reinakuna.
 Reypa compañerankunam pusaq chunka warmikuna.
 Manaña yupay atinam doncella sipaskuna.
- ⁹ Doncella urpitchallayqa sapachallanmi.
 Payqa mamañpa llumpa-llumpay kuyayninmi.
 Payqa wachakuqninpa aswan kuyayninmi.
 Doncellakuna qawaykuspam alabanku.
 Reinakunawan reypa compañerankunam alabanku.

Doncellakunam nin:

- ¹⁰ ¿Pitaq wak warmiqa
 inti qespimuchkaq hina rikurimuchkan?
 ¿Pitaq wak warmiqa
 killa hina kuyayllapaq qespimuchkan?
 Kancharichkaq inti hinam rikurimuchkan.
 Banderayoq hina mana vencey atinam hamuchkan.

Warmim nin:

- ¹¹ Ñoqaqa nogalniyoq huertamanmi rirqani.
 Wayqopi ikllimusqanta qawamuqmi rirqani
 uvas plantakunapa ikllimusqanta rikumunaypaq,
 granada sachakunapa waytarisqanta qawamunaypaq.
- ¹² Ichqaq qonqayllamantam sonqoypa munasqan cumplikururqa.
 Aylluykuna ukupi kamachikuqmi carretanman churaruwarqa.

Doncellakunam nin:

- ¹³ Kuyasqay Sulamit,
 kutikamuy, kutikamuy.
 Qawaykuytam munaykiku,
 kutikamuy, kutikamuy.

Warmim nin:

¿Imanasqataq munankichik ñoqa Sulamit sutiyoq qawayta?

Doncellakunam nin:

Munanikum Mahanaim llaqta fiestapi hina tusunaykita.

Qarim nin:

- 7** ¹Kamachikuqpa warmi churin
 imayna sumaqmi sandaliaykikunapi chakikikunaqa!
 Alhaja hinaraqmi kachkan qampa piernaykikunaqa.
 Alhaja ruraqpa cadenankuna hinaraqmi piernaykikunaqa.

- ² Kuyayllapaq puputikipas vino huntayoq ruyru taza hinam.
 Kuyayllapaq wiksaykipas montosqa trigo hinam.
 Amanqaykunapa chawpinpi montosqa trigo hinam.
- ³ Nuñuykikunaqa mellizo uña luwichukuna hinam.
- ⁴ Kunkaykipas elefantepa waqonmanta rurasqa torre hinam.
 Ñawikikunapas Hesbon llaqtapi iskay estanquekuna hinam,
 Bat-rabim zaguampa ladonpi iskay estanquekuna hinam.
 Senqaykipas Damasco llaqtaman qawaq Libano lawpi torre hinam.
- ⁵ Carmelo Orqo hinam kachkan umaykiqa.
 Grosella qaytu hinam kachkan chukchaykiqa.
 Reypa sonqontam suwan qaspa chukchaykiqa.
- ⁶ Kuyakusqalláy
 imayna suma-sumaqmi kanki!
 iMayna kuyayllapaqmi kanki!
- ⁷ Sayaynikiqa palmera sacha hinam.
 Nuñuykikunaqa uvas sarta hinam.
- ⁸ Ñoqam nirqani palmera sachaman seqanaypaq
 hinaspa ruruyoq kallmanta pallakamunaypaq.
 Nuñuykikunayá uvas sarta hina kachun.
 Samaynikiyá manzanakuna hina asnarichun.
- ⁹ Simikipas allin vino hinayá kachun.

Warmim nin:

- Kuyay-yanallayqa vinotayá tomaykuchun.
 Simintayá kirunkunapa chawpinta pasaykuchun.
- ¹⁰ Ñoqapam kuyay-yanayqa.
 Munallawanmi payqa.
- ¹¹ Kuyay-yanalláy, utqaymanyá hakuchik.
 Kuyay-yanalláy, campomanyá lloqsisunchik.
 Alheña waytakunapim tuta samasunchik.
- ¹² Tutapaytam uvas huertakunaman risunchik.
 Ikllimusqanta otaq mana ikllimusqantam qawamusunchik.
 Sisarusqanta otaq mana sisarusqantam qawamusunchik.
 Granadakuna waytarusqanta otaq mana waytarusqantam
 qawamusunchik.
 Chaypi kuyakuyniyya qomuptiymi kuyanakusunchik.
- ¹³ Mandragoras plantam miskillataña asnarichkan.
 Punkunchikpim tukuy gustoyoq frutakuna kachkan.
 Qaynapas-kunanpas pallasqa frutakunam kachkan.
 Kuyay-yanalláy chaykunaqa qampaq huñusqam kachkan.
- 8** ¹ Amalaya ñoqapa turiy rikuriruwaq.
 Amalaya mamaya ñuñunwan uywasqa kawaq.

Chayna kaptinqa callepich muchaykuykiman qamtaqa.
Manach pipas despreciawanmanchu muchaykuptiyqa.

- ² Hinaptinqa wasiymana mi pusaykiman.
Mamaypa wasinmana mi yaykuchikiman.
Hinaptinmi qamñataq yachachiwankiman.
Hinaptinqa vinotach tomachikiman.
Miski asnaqwan chaqrusqatach tomachikiman.
Granadakunamanta aqatach tomachikiman.

³ *Ichoq brazonyá umaypi kachun.

*Alleq brazonyá abrazawachun.

Qarim nin:

- ⁴ Jerusalen llaqtapi doncellakuna, prometewaychik,
kikinmanta munanankamayá
kuyakuytaqa ama rikchachiychikchu.
Jerusalen llaqtapi doncellakuna, prometewaychik,
kikinmanta munanankamayá
kuyakuytaqa ama hatarichiyychikchu.

Soqta kaq taki

Doncellakunam nin:

- ⁵ ¿Pitaq chunniqmanta hamuq wak warmiqa?
¿Pitaq wak kuyay-yananman hapipakuykuspa hamuqqa?

Warmim nin:

Manzana sachapa sakinpim rikchachirqayki.
Chaypim dolorwan hapichikurqa qampa mamayki.
Chaypim dolorwan hapichikuspa wachakusurqanki.

- ⁶ Sonqoykipiyá marcasqata hina churaykuway.
Brazoykipiyá marcasqata hina churaykuway.
Wañuy hina llumpa-llumpay kallpayoqmi kuyakuyqa.
Wañuq runaqa manam lloqsinmanchu sepulturamantaqa.
Chaynam ñoqapas mana kachariymanchu kuyasqaytaqa.
Lenguachkaq nina hinam cheqap kuyakuyqa.
Tayta Diosmanta hamuq nina hinam kuyakuyqa.
⁷ Maynaña yakupas manam wañuchinmanchu kuyakuytaqa.
Mayukunapas manam chinkachinmanchu kuyakuytaqa.
Kuyakuya tukuy kapuqninwan rantiy munaq runaqa,
runakunapa llumpay asipayasqanmi kanqa.

Warmikunapa turinkunam nin:

- ⁸ Kapuwachkankum panichayku ñoqaykupaqa.
 Ichaqa ñuñunpas chayraqmi wiñachkan paypaqa.
 ¿Imatataq rurasaqku yaykupakamuwaptinkuqa?
⁹ Sichum muralla kanman hinaptinga
 hawanpich yapaykuymanku qollqemanta torrechakunata.
 Sichum punku kanman hinaptinga
 cedromanta tablakunawancha tablearuymanku hawanta.

Warmim nin:

- ¹⁰ Ñoqaqa kani muralla hinam.
 Ñuñukunapas torrechakuna hinam.
 Hawkayachiqninmi kani ñoqaqa,
 chaynapaqmi qawawachkan kuyay-yanayqa.
¹¹ Baal-hamon lawpim Salomonpa uvas huertan kapurqa.
 Chay uvas huertantam cuidaqqunaman qoykurqa.
 Cosecha tiempo chayamuptin qopunkupaqmi qoykurqa.
 Chunka hukniyoq kilo qollqeta qopunkupaqmi qoykurqa.
- ¹² Salomon, qampaqyá kachun chunka hukniyoq kilo qollqeqa.
 Iskay kilo masnin qollqeñataqmi rurun cuidaqqunapaq kanqa.
 Ñoqapas kikiymi cuidakusaq uvas huertaytaqa.

Qarim nin:

- ¹³ Huertakunapi tiyaq kuyasqalláy,
 amistadnikikunam uyarichkan voznikita.
 Uyariykachiwayá qampa voznikita.

Warmim nin:

- ¹⁴ Utqamuyá kuyay yanalláy.
 Miski asnaq plantakunapa hawantayá
 luwichu hina kallpamuy.
 Miski asnaq plantayoq orqopi tarukacha
 hinayá kallpamuy.

ISAIASPA QELLQASQAN LIBRO

Kay libroqa Diosmanta willakuq Isaiaspa sutinwan sutichasqa librom. Pusaq pachak wata manaraq Jesucristo nacechkaptinmi Isaiasqa Israel runakunaman Diospa palabranta willarqa. Kay librom willakun Diospa atiyininmanta, munaychakuyinmanta hinaspa chuya kayninmanta. Achka kutitam payta sutichan “Israelpa Chuya Diosnin” nispa. Willakuntaqmí Israel nacionpi chaynataq llapallan nacionkunapi tukuy ima sucedekusqantaqa Dios gobiernasqanta. Isaiasmí anyarqa runakunata Diosninkupa chuya kayninman hina kawsankupaq hinaspa Diospa munasqanman hina kasukuypi kawsankupaq.

Kay libroqa kimsa parteman rakisqam kanman.

Punta kaq partepim Asiria runakuna Juda nacionta amenazasqanmanta Isaias paykunata qawachirqa chay castigoqa huchankurayku, mana kasukusqankurayku hinaspa Diospi mana confiakusqankurayku hamusqanmanta. Rimasqankunawan hinaspa rikchanachiykunawanmi Israel runakunata chaynataq autoridadkunata anyarqa Diospa munasqanman hina purinankupaq. Willarqataqmí hamuq tiempokunapi Rey Davidpa miraynimanta huk kaq hamunanmanta, chaynapi pay gobiernaptin enteron kay pachapi hawkay kaptin allin kawsakunankumanta. (1-39).

Iskay kaq parteñataqmí willakun Israel nacion vencesqaña kaspa manaña esperanzayoq huklaw nacionpi ñakarisqankumanta. Willakuntaqmí Diosqa paykunata yuyarispan nacion-ninkuman libretaña kutichimunampaq preparasqanmantapas. Willakuntaqmí Tayta Diospa serviqninmantapas chaynapi huchankurayku wañuspa librananmanta, payqa karqa qepa punchawkunapi hamuq Jesucristom (40-55).

Kimsa kaq parteñataqmí willakun castigasqa kasqankumanta sayarispa kalpanchakus-qankumanta chaynapi Diospa munasqanman hina kawsankupaq, Samana Punchawpipas samanankupaq, Diosta mañakunankupaq, animalkunatapas wañuchipunkupaq chaynataq prometekusqan cumpliq Diospi confiakunankupaq (56-66).

Imapaqmi kay pachaman hamusqanmanta rimaspanmi Señor Jesucristo leerqa kay libro-pi palabrukunata (61:1, 2. Lc 4:18, 19).

Juda nacionpi runakuna ancha huchallikuq kasqankumanta

1 ¹Juda nacionpim qatinasnipi gobiernarqa Rey Uzias, Rey Jotam, Rey Acaz hinaspa Rey Ezequias. Paykunapa gobiernasqan tiempopim Amozpa churin Isaiasman revelacionnipi Tayta Dios rimapayarqa Juda nacionpa chaynataq Jerusalen llaqtapa contranpi:

²Cielokuna, uyariy chik Tayta Diospa nisqanta.

Kay pacha, qampas uyariy paypa kayna nisqanta:
Uywarqanim hatunyanankama churiykunataqa,
ichaqa contraypim hatarirunku paykunaqa.

³Bueyespas reqsinmi dueñontaqa.

Asnopas reqsinmi mikunan artesantaqa.
Reqsinmá dueñonpa churasqan artesataqa.

Israelpa castan runaykunaqa manam reqsiwankuchu.
Israelpa castan runaykunaqa manam entiedewankuchu.

⁴ Ay iimaynaraq kankichik,
kay nacionpi huchasapa runakuna!
Ay iimaynaraq kankichik,
mana allin ruraykunawan intusqa runakuna!
Yaw, mana allinlla ruraq miraykuna.
Yaw, huchalla ruraq churikuna.
Tayta Diosmantam karunchakurunkichik.
Israelpa yupaychasqan Chuya Diosmantam rakikurunkichik.
Israelpa yupaychasqan Chuya Diostam qepancharunkichik.

⁵ ¿Imanasqataq castigachikuytaraq munankichik?
¿Imanasqataq manaña kasukuq rikurirunkichik?
Heridayoqmi kachkankichik enteron umaykichikpi.
Llapallaykichikmi llakisqa kachkankichik sonqoykichikpi.
⁶ Chaki pampaykichikmanta umaykichikkamam qamkunapiqa
mana imaykichikpas kanchu sanoqa
aswanqa toqyasqa heridakunallam kachkan.
Punkisqa, kichasqa heridakunallam kachkan.
Manam pipas chaykunataqa hampirqachu.
Manam pipas chaykunataqa watarqachu.
Manam pipas aceitellawanpas llusiykurqachu.

⁷ Nacionnikichikmi chunnichkan.
Llaqtaykichikkunam rupachkan.
Chakraykichikpi tarpusqaykichiktam
forasterokunaña qayllaykichikpi mikuchkan.
Forasterokunapa purmachisqanku hinam
chakraykichik chunnichisqa kachkan.

⁸ Sion Moqopi llaqtam sapallanña qeparun.
Uvas huertapi chuklla hinam sapallanña qeparun.
Pepino tarpusqapa chawpinpi hatus hinam
sapallanña qeparun.
Enemigopa muyurirusqan llaqta hinam
sapallanña rikurirun.

⁹ Sichu Llapallan Kamachiq
Tayta Dios
mana saqeiykuwaptinchikqa,
otaq ñoqanchikmanta as runallatapas
mana puchuykachiptinqa
kunallanmi Sodoma llaqta hina
kachkachwanchik karqa.
Chaynallataqmi Gomorra llaqtamanña
rikchakuchwanchik karqa.

Tayta Diostaqa imaynam adoranamanta

¹⁰ Sodoma llaqtapi hina kamachikuqkuna,
uyariychik Tayta Diospa palabranta.
Gomorra llaqtapi hina runakuna,
entiendoeychik Diosninchikpa yachachikuyninta.

¹¹ Tayta Diosmi nin:
¿Imapaqtaq valen
achkallaña animalkuna wañuchipuwasqaykichikpas?
Amiruniñam carnerokunata wañuchipuwaspa
wiran kañapuwasqaykichiktapas.
Malta torokunapa yawarnin
chaqchusqaykichiktaqa millakuruniñam.
Carnerokunapa chaynataq chivatokunapa
yawarnin chaqchusqaykichiktaqa millakuruniñam.

¹² Qamkunam hamuwankichik ñoqawan tupanaykichikpaq,
ichaqa ɔpitaq kamachisurqankichik
temploypa patienta sarutyanaykichikpaq?

¹³ Kawsaykunamanta yanqapaq ofrendataqa
amaña apamuwaychikñachu.
Chay ofrendakunapa qosnintaqa
manañam aguantaniñachu.
Mosoq killakunapi fiestakunapaqmi
runakunata huñunkichik.
Samana punchawkunapi fiestakunapaqmi
runakunata qayankichik.
Chaywanpas manañam aguantanichu chay fiestakunataqa.
Manañam aguantanichu huchallikuq runapa fiestankunataqa.

¹⁴ Mosoq killakunapi fiestaykichikkunataqa
pasaypaqtam cheqnipakuruniña.
Hutun fiestaykichikkunapaq huñunakuynikichiktapas
llumpa-llupaytam amiruniña.
Llasaq carga hinam ñoqapaq chaykunaqa.
Amiruniñam chaykuna apaytaqa.

¹⁵ Makikichikta hoqarispa mañakamuwaptikichikpas
qamkunamantam asurichini ñawiykunatapas.
Achka kutita mañakamuwaptikichikpas
manam uyarakichikchu qamkunataqa.
Yawarwan qachachasqam kachkan makikichikqa.

¹⁶ Mayllakuspa limpiakuychik.
Mana allin ruraynikichikta qayllaymanta asurichiychik.
Mana allin rurayta saqeychik.

¹⁷ Allin rurayta yachaychik.
Allin arreglo rurayta maskaychik.
Ñakarichiqtapas allintaña rurananpaqyá yachachiychik.

Mana tayta-mamayoqta defiendeychik.
Viudakunapa asuntonman sayapakuychik.

- ¹⁸ Ñoqa Tayta Diosmi nini:
Kunanyá ñoqaman hamuychik.
Kunanyá ñoqawan tanteanakusunchik.
Cochinilla hina guindoña huchaykichik kaptinpas
ritita hinam yuraqyachisaq.
Morado colorniyoqña huchaykichik kaptinpas
yuraq millwata hinam yuraqyachisaq.
- ¹⁹ Sichum kasuwayta munaspaykichikqa
allpapa allin ruruntam mikunkichik.
- ²⁰ Sichu mana kasuwanaykichikpaq hikutakuspakichikqa
guerrawanmi tukusqa kankichik,
chaynatam ñoqa Tayta Dios nikichik.

Jerusalen llaqtapi runakunata Tayta Dios limpiananmanta

- ²¹ ¿Imaynanpimá chuchumikayarunkiqa
confiakunay llaqta kachkaspqa?
Ñawpaqtaqa runaykikunam allin arreglotu ruraqku.
Allin kaqkunallata ruraspankum paykunaqa kawsaqku.
Kunanqa runamasinku wañuchiqlañam
runaykikunaqa kachkanku.
- ²² Qollqekipas chulluchisqa
qollqepa puchuqnin qacha hinañam rikurirun.
Sumaqllaña vinoypipas
yaku hinañam rikurirun.
- ²³ Kamachiqnikikunam pasaypaq mana kasukuqkuna.
Kamachiqnikikunam suwakunapa amigonkuna.
Llapallankum qollqewan rantichikunku.
Regalokunallatam paykunaqa maskanku.
Mana piyniyoqkunatapas manam allintaqa arreglankuchu.
Viudakunapa asuntontapas manam nanachikunkuchu.
- ²⁴ Chayraykum Llapallan Kamachiq ñoqa Tayta Dios nini.
Chayraykum Israelpa yupaychasqan kallpasapa Diosnin nini:
Kunanmi ichaqa cuentata mañasaq contraparteykunamanta.
Kunanmi ichaqa vengakusaq chay enemigoykunamanta.
- ²⁵ Yapamantam atiynywan qamkunata castigasqaykichik.
Chulluchisqa qollqepa puchuqnin qachata hinam limpiasqaykichik.
Chulluchisqa metalpa mana valeqninta hinam rakisqaykichik.
- ²⁶ Ñawpaq tiempopi hinam
churasaq qamkunapaq juezkunata.
Qallariyninpi hinam
churasaq qamkunapaq consejaqnikichikkunata.
Chaykunata qanwan ruraptiymi kaqllamanta runakuna:
“Allinkuna ruraq runakunapa *yachanan llaqta” nispa sutichasunki.

Chaykunata qanwan ruraptiymi kaqllamanta runakuna:
“Tayta Diospa confiakunan llaqta nispa” sutichasunki.

²⁷ Sion Moqopi yachaqkunamat
allin arreglokunata ruraspay librashaq.
Sion Moqopi *yachaq wanakuqkunamat
allinkunata ruraspay librashaq.

²⁸ Mana kasukuqkunawan huchasapakunaqa
ñutusqam kanqaku.
Ñoqamanta karunchakuqkunaqa
chinkachisqam kanqaku.

²⁹ Penqarikunkaqum
kuyasqanku encina sachakunamanta.
Uyankupas pukayanqam
diosninkuta adoranankupaq akllasqanku huertakunamanta.

³⁰ Rapinkuna wkichirachisqa encina sacha hinam kankichik.
Manaña yakuyoq huerta hinam kankichik.

³¹ Kallpasapa runapas qopa hinañam karunqa.
Rurasqankunam nina chispa hinañam rikurunqa.
Manaña pipas amachaqnin kaptinmi kuskankuña ruparunqa.

Nacionkunata Tayta Dios hawkayachinanmanta

(Mi 4:1-3)

2 ¹ Amozpa churin Isaiasman revelationinpi Tayta Dios rimapayaykuptinmi
Juda nacionmantawan Jerusalen llaqtamanta nirqa:

² Tulkupay tiempokunapim Tayta Diospa templonpa kasqan orqoqa
wakin orqokunamantapas altosuraq kanqa.
Wakin alto moqokunamantapas aswan hatunchasqam kanqa.
Chay orqomanmi rinqaku llapallan nacion runakunaqa.

³ Nana-nanaq nacion runakunam hamunqaku.
Hinaspam paykunaqa kaynata ningaku:
“Hakuchikyá risunchik Tayta Diospa orqonman,
Risunchikyá Jacobpa Diosninpa templonman.
Paymi yachachiwasun paypaq hina kawsanapaq.
Yachachiwasunchikmi paypa munasqanman hina kawsanapaq.
Sion Moqomantam Tayta Diospa yachachikuynin lloqsimunqa.
Jerusalen llaqtamantam Tayta Diospa palabran lloqsimunqa.

⁴ Tayta Diosmi juzganqa nacionkunata.
Paymi arreglanqa nana-nanaq runakunapa asuntonkunata.
Paykunaqa espadankutapas rejakunamanñam tikrarunqaku.
Paykunaqa lanzankutapas rutunakunamanñam tikrarunqaku.
Manaña nacionpurapas peleanqakuñachu.
Guerrapaqpas manañam yachanqakuñachu.

⁵ Jacobpa castankuna, risunchikyá.
Purisunchikqa Tayta Diospa kanchayninpíyá.

Orgulloso runakuna castiganamanta

- ⁶ Dios Tayty, runaykikunatam saquerurqanki.
 Dios Tayty, Jacobpa castankunatam saquerurqanki.
 Intipa lloqsimunan lawpi brujeriakunawan huntasqam kachkanku.
 Filistea llaqtakunapi musyaqkuna hinam rurachkanku.
 Forastero runakunawanmi hukllawakurunku.
- ⁷ Kay nacionqa qori-qollqewan huntasqam kachkan.
 Nana-nanaq riquezakunawan huntasqam kachkan.
 Kay nacionqa caballokunawan huntasqam kachkan.
 Nana-nanaq carretakunawan huntasqam kachkan.
- ⁸ Kay nacionqa taytacha-mamachakunawan
 huntasqam kachkan.
 Kay nacionqa makinkupa rurasqankutam adorachkan.
- ⁹ Wakcha runakuna humillakuptinpas
 ama pampachaychu.
 Reqsisqa runakuna humillakuptinpas
 ama pampachaychu.
- ¹⁰ Runakunaqa qaqqakunamanmi yaykunqa.
 Paykunaqa allpa ukukunapim pakakunqa.
 Tayta Diospa mancharikuypaq qayllanmantam pakakunqa.
 Tayta Diospa hatun kayninpa kanchariyninmantam pakakunqa.
- ¹¹ Hatun tukuq runakunam humillakunqa.
 Orgulloso runakunam kumuykunqa.
 Chay tiempopiqa Tayta Diosllam hatunchasqa kanqa.
- ¹² Llapallan Kamachiq Tayta Diospa chaykuna rurasqan tiempopim
 alto tukuqkunatawan orgullosokunata humillachinqa.
 Hatunchakuq runakunatam humillachinqa.
- ¹³ Humillachinqam Libano Orqopi
 cedro sachakuna hina llapallan hatunchakuq orgullosokunata.
 Humillachinqam Basan lawpi
 encina sachakuna hina kallpasapa tukuqkunata.
- ¹⁴ Humillachinqam hatun orqokuna hina
 llapallan hatunchakuqkunata.
 Humillachinqam alto moqokuna hina
 llapallan hatunchakuqkunata.
- ¹⁵ Hatun torrekuna hina
 hatunchakuqkunatam humillachinqa.
 Mana yaykuy atina murallakuna hina
 kaqkunatam humillachinqa.
- ¹⁶ Negocio ruraq buquekuna hina
 kaqkunatam humillachinqa.
 Suma-sumaq buquekuna hina
 kaqkunatam humillachinqa.
- ¹⁷ Hatun tukuq runakunam humillakunqa.

Orgulloso runakunam kumukuykunqa.
 Chay tiempopiqa Tayta Diosllam hatunchasqa kanqa.

¹⁸ Pasayapaqtam taytacha-mamachankuqa chinkanqa.

¹⁹ Kay pachata katkatatachinanpaqmi
 Tayta Dios rikurimunqa.
 Tayta Diospa mancharikuypaq qayllanmantam
 runakuna pakakunqa.
 Tayta Diospa hatun kayninpa kanchariyinmantam
 pakakunqaku.
 Qaqapi machaykunamanmi yaykunqaku.
 Allpapi uchukunkamanmi ustunqaku.

²⁰ Chay tiempopim runakuna
 qori-qollqemanta taytacha-mamachankuta wischunqa.
 Topo nisqanku animalpa kasqanmanmi chaykunata wischunqa.

²¹ Kay pachata katkatatachinanpaqmi Tayta Dios rikurimunqa.
 Tayta Diospa mancharikuypaq qayllanmantam runakuna pakakunqa.
 Tayta Diospa hatun kayninpa kanchariyinmantam pakakunqaku.
 Qaqapi raqrakunamanmi yaykunqaku.
 Orqopa raqrakunamanmi ustunqaku.

²² Ama confiakuychikchu samayllawan kawsaq runapiqa.
 ¿Imapaqtqa valen samayllawan kawsaq runaqa?

Juda nacionpiwan Jerusalen llaqta castigasqa kananmanta

3 ¹ Sumaqta qawariyachik,
 Llapallan Kamachiq Señor Diosmi qechusunkichik.
 Jerusalen llaqtaman tukuy ima apamuqkunatam
 qechusunkichik.
 Juda nacionman tukuy ima apamuqkunatam
 qechusunkichik.
 Mikunaykichiqaq kaqtawan tomanaykichiqaq yakutam
 qechusunkichik.

² Qechusunkichiktaqmi valeroso runakunatawan
 guerrapi peleaqkunatas.
 Qechusunkichiktaqmi juezkunatawan
 Diosmanta willakuqkunatas.
 Qechusunkichiktaqmi musyaqkunatawan
 anciano autoridadkunatas.

³ Qechusunkichiktaqmi capitankunatawan
 reqsisqa runakunatas.
 Qechusunkichiktaqmi consejaqkunatawan
 sumaq ruraq maestrokunatas.
 Qechusunkichiktaqmi suerte tikraqkunatas.

⁴ Paykunapa rantinpim Tayta Dios churanqa
 mozokunataña jefekichikpaq.
 Paykunapa rantinpim churanqa

warmakunataña munaychakusunaykichikpaq.

⁵ Runakunam kikinkupura ñakarichinakunqaku.

Sapakamam runamasillanta ñakarichinqaku.

Warmakunam hatarinqa yuyaqkunapa contranpi.

Despreciasqa runakunam hatarinqa

reqsisqa runakunapa contranpi.

⁶ Wakinmi taytanpa castan wawqellanta hapiruspan ninqa:

“Qampaqa pachayki kachkanraqmi

chaynaqa kamachiwayku” nispa.

“Qamyá kay purmachisqa llaqtata

gobiernay” nispa.

⁷ Payñataqmi hapiqninta contestanqa:

“Ñoqaqa manam atiymanchu arreglayta” nispa.

“Manam wasiyipiqa kanchu

mikunaypas nitaq pachaypas” nispa.

“Ama churawaychikchu runakuna kamachiqpaqqa” nispa.

⁸ Ciertopas Jerusalen llaqtqa

mitkaq runa hina tuñichisqañam.

Ciertopas Juda nacionqa vencesqañam.

Chaypi *yachaqkunam Tayta Diospa contranpi rimanku.

Tayta Diospa contranpim mana kasukuspa kawsanku.

Tayta Diospa kanchariyinpa qayllanpim ruranku.

⁹ Sutillam rikchayninku paykunataqa acusachkan.

Sodoma llaqta huchan willakuchkaq hinam willakuchkan.

Mana pakaya atiptinkum sutilla kachkan.

iAy, imaynaraq paykunaqa kanqaku!

Paykunaqa kikillankum castigonta apamunqaku.

¹⁰ Niychik allin ruraqkunata: “Allinmi kasunki” nispa.

“Allinkuna rurasqaykimantam mikunki” nispa.

¹¹ iAy, mana allin ruraq runaqa imaynaraq kanqa!

Mana allin rurasqankunaman hinam Tayta Dios paganqa.

¹² Warmakunallam runaykunataqa ñakarichichkan.

Warmikunañam runaykunataqa gobiernachkan.

Runallaykuna, kamachisuqnikichikkunaqa

pantaypim kawsachisuchkankichik.

Runallaykuna, kamachisuqnikichikkunaqa

allin kawsasqaykichikmantam pantachisuchkankichik.

¹³ Tayta Diosqa listom kachkan runakunata pleiteananpaq.

Payqa chayllam kachkan runakunata juzgananpaq.

¹⁴ Tayta Diosmi pleiteanqa runankunapa autoridadninkunata.

Tayta Diosmi pleiteanqa runankunapa jefenkunata.

Paykunatam ninqa: Qamkunaqa uvas huertaytam

tukururqankichik, nispa.

¹⁵ Llapallan Kamachiq Señor Diosmi nin kaynata:

¿Ima derechoykichikwantaq ñakarichinkichik runaykunata?
 ¿Ima derechoykichikwantaq maqankichik wakchakunata?

Jerusalen llaqtapi warmikunata castigananmanta.

¹⁶ Tayta Diosmi nin:

Sion llaqtapi orgullosa warmikunata,
 umankuta altoman hoqariruspan puriqkunata,
 ñawinkuwan qarikunata engañañanpaq qawaqkunata,
 ñutuchallamanta purispanku salsalyachiqkunata,
 chakinkupa adornonkunata salsalyachistin puriqkunata.

¹⁷ Ñoqa Señor castigaspaymi

paykunapa uma puyukninta sarnayachisaq.
 Chay warmikunapa penqayninkutam runakunaman qawachisaq.

¹⁸ Chay punchawmi Señorqa adornonkuta chinkachinqa.

Chakinkupi salsalyaq adornotam Señorqa chinkachinqa.
 Llullu killaman rikchakuq collarninkutam chinkachinqa.

¹⁹ Chinkachinqam chay warmikunapa aretenkutapas.

Chinkachinqam brazaletenkutawan uya tapankutapas.

²⁰ Chinkachinqam uma wankunkutawan chaki watanankutapas.

Chinkachinqam weqaw watana chumpinkutapas.

Chinkachinqam perfumenkunatawan waylurninkutapas.

²¹ Anillonkutawan senqanpi aretenkutam chinkachinqa.

²² Suma-sumaq qoysu pachankutawan

mantontam chinkachinqa.

Capankutawan carterankutam chinkachinqa.

²³ Espejonkutawan linomanta

fino pachankutam chinkachinqa.

Uma wanki adornonkutawan

mantillankutam chinkachinqa.

²⁴ Chayraykum perfumeña rantinpi

millakuypaq asnayña kanqa.

Weqaw watakunankupa

rantinpim waskaña kanqa.

Sumaqllaña ñaqchasqa kanankumantam

umankupas paqlayasqaña kanqa.

Suma-sumaq pachankupa rantinpim

luto pachaña kanqa.

Kuyayllapaq uyankupipas

caldeasqa fierrowan marcallañam kanqa.

²⁵ Runaykikunam guerrapi wañunqaku.

Valeroso soldadoyikunam peleaspa wañunqaku.

²⁶ Llaqtapi runakunam waqaspa lutokunqaku.

Saquesqa warmi hinam allpapi tiyanqaku.

4 ¹Chay tiempopim qanchis warmikuna
 chullalla qarita hapispa ninqaku:

“Ñoqaykuqa kikiykum mantienekusaqku.
 Ñoqaykuqa kikiykum pachakusaqku.
 Qosayku hinañayá kaykuy
 apellidoykita apanaykupaq,
 chaynapi mana qosayoq hina
 amaña penqaypi kanaykupaq.”

Hamuq tiempokunapi Jerusalen llaqta hawkayaypi kananmanta

² Chay tiempopiqa Tayta Diospa ikllichisqan planta hinam
 huk runaqa kanqa.

Suma-sumaq allin reqsisqa planta hinam
 chay runa kanqa.

Allpankupi cosechasqankum alabakunankupaq
 suma-sumaq kanqa.

Israelpa mirayninkunamanta lluptiqtunapa
 alabakunanpaqmi kanqa.

³ Sion llaqtapi saquesqakunatam
 Tayta Diospaq sapaqchasqawan sutichanqaku.
 Jerusalen llaqtapi puchuqkunatam
 Tayta Diospaq sapaqchasqawan sutichanqaku.

Jerusalen llaqtapi kawsaspa listasqakunatam
 Tayta Diospaq sapaqchasqawan sutichanqaku.

⁴ Castigananpaq Espiritunwan sentenciaspanmi,
 castigananpaq nina hina Espiritunwan rimaspanmi
 Señorqa Sion llaqtapi warmikunapa qachankunata mayllanqa.
 Jerusalen llaqtapi wañuchisqankumantam yawarta mayllanqa.

⁵ Sion Moqopa tukuy hawanmanmi,
 chaypi huñunasqakunapa hawanmanmi
 punchawpi rikurichispa mastarinqa yanay-yanay puyuta.
 Tutanñataqmi churanqa kanchariq lenguachkaq ninata.

Chay achkiriyninmi toldo hina kanqa.
 Llapallankupa hawanpim toldo hina kanqa.

⁶ Paykunataqa ramada hinam harkanqa.
 Punchawpi rupaymantam llantuykunqa.
 Paramantawan sinchi wayramtantam harkaykunqa.

Juda nacionta uvas huertaman rikchanachisqanmanta

5 ¹ Ancha kuyasqay amistadniypaqmi takisaq.
 Uvas huertanmanta rimaspaymi takisaq.

Ancha kuyasqay amistadniypam
 uvas huertan kapurqa.

Tukuy imapa qespinan waqtapim
 huertan kapurqa.

² Sumaqta barbecharuspanmi
 ruminkunata rumicharurqa.
 Miski ruruq uvas estacatam plantarurqa.

Cuidananpaqmi chakrapa chawpinpi
markayoq chukllata rurachirqa.

Uvas sarunapaq pozotam rurururqa.
Miski uvas rurunantam payqa suyarqa
aswanqa puchqo uvasllatam rurururqa.

³ Chaynaqa Jerusalen llaqtapi *yachaqkuna,
niwaychik, nimmi Tayta Dios.

Chaynaqa Juda nacionpi yachaqkuna juzgaychik,
nimmi Tayta Dios.

¿Uvas huertachu causa karqa
chayna kananpaq?

¿Icha ñoqachu causa kani
uvas huertay kayna kananpaq?

⁴ ¿Imakunataraqtaq rurayman karqa uvas huertaypaq?

¿Icha imaraqmi faltawan uvas huertaywan ruranaypaq?

Miski uvas rurunantam suyarqani ñoqaqa.

¿Imaynanpimá puchqo uvastaqa wayururqaqa?

⁵ Chaynaqa kunanmi qamkunaman

imam ruranayta nisqaykichik.

Uvas huertaywan imam ruranaytam
kunan nisqaykichik.

Llapa cerconta paskaruptiymi
purmarachinqaku.

Perqankunata lliw tuñirachiptyimi
saruparunqaku.

⁶ Purmarachispaymi saqerusaq.

Manaña podanankupaq nitaq qoranankupaqmi rurusaq.

Cardokunawan kichkakunawanmi huntarachisaq.

Uvas huertayman mana paramunanpaqmi kamachisaq.

⁷ Llapallan Kamachiq Tayta Diospa uvas huertanqa

Israel casta runakunam.

Sumaqllaña paypa plantankunaqa
Juda nacionpi *yachaqkunam.

Paykunamantam allin arreglokuna ruranankuta suyarqa,
aswanqa wañuchinakuyllatam payqa qawarqa.

Paykunamantam allinkuna ruranankuta suyarqa,
aswanqa ñakariqkunapa qapariyllantam uyariqqa.

Mana allin ruraqkuna castigasqa kananmanta

⁸ iAy, imaynaraq kankichik,
wasikichikman wasikunapas yapaqkuna!

iAy, imaynaraq kankichik,
chakraykichikman chakrakunapas yapaqkuna!

¿Qamkunallañachu kay allpapi *yachayta munankichik?

¿Runamasikichikpaqqa manañachum sitiota puchunkichik?

⁹ Llapallan Kamachiq Tayta Diosmi juraspan niwarqa:

“Achka-achka wasikunam tuñichisqa kanqa.

Hatunnin suma-sumaq wasikunam mana runayoq chunninqa.

¹⁰ Chunka yuntayoq huertamantam

horqonqaku yaqa urpu vinollata.

Chunka costal muhumantam

cosechanqaku chulla costallata.”

¹¹ iAy, imaynaraq kankichik,

tutapayta hatarispa upyakuqkuna!

iAy, imaynaraq kankichik,

sinchi tutakama machakuqkuna!

¹² Taksa arpawan, hatun arpawan fiesta ruraqkunaqa,

tinyawan, qenawan,

achka vinowan fiesta ruraqkunaqa

manam qawarinkuchu

Tayta Diospa rurasqanta.

Manam cuentata qokunkuchu

paypa unanchasqankunamanta.

¹³ Chayna runaykunam huklaw nacionman

presochasqa rinqaku.

Paykunamanta reqsisqa runakunam

yarqaymanta wañunqaku.

Llapallan runakunam

yakumanta chakirunqaku.

¹⁴ Chayraykum wañuqkunapa kasqan sitiopas

yarqaymanta hinaraq kicharinqa simintapas,

chaynapi runankunatawan reqsisqa

runankunata millpurunanpaq,

fiestakunapi kaqkunatawan

aychanku kusichiylapi kaqkunata millpurunanpaq.

¹⁵ Chayraykum wakcha runakuna humillakunqa.

Chayraykum reqsisqa runakuna kumukuykunqa.

Orgulloso runakunapas penqaypitaqmí rikurinqa.

¹⁶ Aswanqa Llapallan Kamachiq Tayta Diosmi

allin arreglo rurasqanwan hatunchakunqa.

Chuya Diosmi allinkuna rurasqanwan

chuya kasqanta reqsichikunqa.

¹⁷ Hinaptinmi ovejakuna echaderonkupipas

mikunqaku.

Apukunapa purmasqa chakrankunapipas

llutanpi puriq ovejakunañam mikunqaku.

¹⁸ iAy, imaynaraq kankichik

watuwan chutachkaq hina

llullakuspa mana allin ruraykunata pusamuqkuna!

iAy, imaynaraq kankichik

carreta aysana waskawan aysachkaq hina
huchata pusamuqkuna!

¹⁹ Qamkunam ninkichik: Diosqa apurawmanñayá
tukuchun ruranankunata qawananchikpaq, nispa.
Israelpa chuya Diosninqa tanteasqankunatayá
chaylla cumplichun reqsinanchikpaq, nispa.

²⁰ iAy, imaynaraq kankichik
mana allinta allinmi niqkuna!
iAy, imaynaraq kankichik
allin kaqta mana allinmi niqkuna!
Qamkunaqa achkiytam
tutayapaq hina hapinkichik.
Qamkunaqa tutayaytam
achkiypaq hina hapinkichik.
Qamkunaqa qatqetam
miskipaq hina hapinkichik.
Qamkunaqa miskitam
qatqepaq hina hapinkichik.

²¹ iAy, imaynaraq kankichik
kikillaykichikpaq yachaysapa tukuqkuna!
iAy, imaynaraq kankichik
kikillaykichikpaq entiendeq tukuqkuna!

²² iAy, imaynaraq kankichik
vino tomanaykichikpaq qari tukuqkuna!
iAy, imaynaraq kankichik
machachikuq vino preparaypi mana masyachikuqkuna!

²³ Qamkunaqa qollqeta chaskikuykuspam
mana allin ruraq runata
mana huchayoqta hina kachaykunkichik.
Qamkunaqa qollqeta chaskikuykuspam
allin ruraq runapa derechonkunata qechunkichik.

²⁴ Imaynam qopata nina ratulla ruparun,
imaynam chaki pasto
lenguachkaq ninaman wichiyykurun,
chaynam qamkunapas sapinmanta
tukusqa hina kankichik.
Chaynam qamkunapas wayrapa apasqan
chaki wayta hina tukusqa kankichik.
Llapallan Kamachiq Tayta Diospa yachachisqankunata
mana kasukusqaykichikraykum chaynaqa kankichik.
Israelpa Chuya Diosninpá kamachisqankunata
despreciasqaykichikraykum chaynaqa kankichik.

²⁵ Chayraykum runankunapa contranpi
anchata Tayta Dios piñakurun.
Chayraykum atiyninwan paykunata

Tayta Dios castigarun.
 Chaynapim orqokuna katkatatarqa.
 Paykunamanta wañuqkunam
 wanu hina callekunapi wischurayarqa.
 Chaywanpas payqa hinallam
 atiyninwan castigananpaq kachkan.

- ²⁶ Tayta Diosqa karupi kaq nacionkunapaqmi
 banderata sayachin.
 Silbachkaq hinam kay pachapa cantonmanta
 paykunata hamuchin.
 Chayllam paykuna pasamunku.
 Apurawillamanñam chayaramunku.
- ²⁷ Paykunamantaqa manam mayqanninpas pisipamunchu.
 Paykunamantaqa manam mayqanninpas mitkamunchu.
 Manam mayqanpas puñutyanyaqachu nitaq puñunqachu.
 Manam mayqanpa chumpinpas paskakamunchu.
 Manam mayqanpa *usutanpa watullanpas tipimunchu.
- ²⁸ Ñawchiy-ñawchiymi flechanankupas.
 Suma-sumaq estirasqañam flechanankupas.
 Rumi hinaraqmi caballonkupa casconpas.
 Remolino wayra hinaraqmi carretankupa ruedankunapas.
- ²⁹ Qapariyinkupas leonpa qapariyin hinaraqmi.
 Qaparinkupas malta leonpa qapariyinta hinaraqmi.
 Qaparispm leonqa
 mikunanpaqpas hapin.
 Mana pipapas qechusqantam
 seguro sitioman kallpachin.
- ³⁰ Citasqa punchaw chayaramuptinmi
 Chay nacionkunamanta hamuqkunaqa qaparinqa.
 Israel nacionpa contranpim
 lamar qochapa qaparisqanta hina qaparinqa.
 Pipas Israel nacionta qawarispaqa
 tutayaypa tapaykusqanta hinam
 sasachakuyllapi kasqanta qawarinqa.
 Achkiyintapas yana puyupa
 tutayachisqanta hinam
 sasachakuypi kasqanta qawarinqa.

Isaiasta Tayta Dios akllasqanmanta

- 6** ¹Rey Uziaspa wañukusqan watapim ñoqa rikurqani Tayta Diosta alto-alto tiyanapi tiyachkaqta chaynataq pachanpa patankunapas temploman huntaykuqta.
²Tayta Diospa altonpiñataqmi kachkasqa Serafin nisqanku angelkuna sapakama soqta raprayoq. Iskay raprankunawanmi uyankuta tapakuqku, iskay raprankunawanñataqmi chakinkuta tapakuqku, iskay raprankuwanñataq pawaqku. ³Paykunam qaparispa ninakuqku:

Chuyam, chuyam, chuyam
 Llapallan Kamachiq Tayta Diosqa.
 Atiyninwan huntasqam
 kachkan llapallan kay pachaqa.

⁴Chayna qaparisqanwanmi punkupa pilarninkunapas katkatatarqa, templo-manñataqmi qosnipas huntarirqa. ⁵Hinaptinmi nirqani:

—iImaynaraq kasaq! Kunanqa wañurusaqmi. Mana allin rimaq runa kach-kaspaymi chaynataq mana allin rimaq runakunawan *yachachkaspaymi kunan rikuruni Llapallan Kamachiq Rey Tayta Diosta —nispa.

⁶Hinaptinmi serafinwan sutichasqa angel altarmanta nina sansata tenazawan horqoramuspa ñoqapa lawman pawamurqa. ⁷Chaywan simiyman tupaykachiwas-panmi niwarqa:

Kunanmi simikita kay sansa tupaykurun.
 Mana allinkuna rurasqaykitam qechurun.
 Huchaykikunapas pampachasqañam karun.

⁸Chaymantam uyarirqani Señor Diospa kayna nisqanta:

—¿Pitataq kachasaq? ¿Pitaq willakamunqa ñoqaykumanta? —nispa.

Chaymi ñoqa nirqani:

—Kayqaya ñoqa kaypi kachkani —nispa

Chaymi ñoqa nirqani:

—Ñoqatayá kachaway —nispa.

⁹Paymi runakunaman nimunaypaq kaynata niwarqa:

Allinta uyarichkaspapas manam entiendenkichikchu.
 Sumaqta qawachkaspapas manam yachankichikchu.

¹⁰Sonsoyachiy kay runakunapa yuyaymanayninta.

Upayachiy kay runakunapa rinrinta.

Ñawsayachiy kay runakunapa ñawinta,

chaynapi mana rikunkupaq,

chaynataq mana uyarinankupaq,

chaynataq mana entiendenankupaq,

chaynapi mana wanakunankupaq,

chaynapi huchankuta mana pampachanaypaq.

¹¹Chaymi ñoqa tapurqani kaynata:

—¿Haykapikamataq chaynaqa kanqa Señor Diosllay? —nispa.

Payñataqmi niwarqa:

Llaqtakuna chunnichisqa mana runayoq kanankamam.

Wasikunapi manaña runapas kanankamam.

Chakrakunapas purmachisqa kanankamam.

¹²Runakunata karuman pusachinaykamam.

Kay nacionpas pasaypaq chunninankamam.

¹³Llapa runakuna sapa chunkamanta

hukllaña puchuruptinpas
 huktawanmi chinkachisqa kanqaku paykunapas.
 Encina sachata kuchuruptinku
 kullullanña puchuruq hinam kanqaku.
 Roble sachata kuchuruptinku
 kullullanña puchuruq hinam kanqaku.
 Chaywanpas ikllimunqam chay kulluqa.
 Chay kulumanta ikllimuqmi Tayta Diospaq sapaqchasqa kanqa.

Rey Acazman Isaiaspa willasqanmanta

7 ¹Jotampa churin otaq Uziaspa willkan Rey Acaz Juda nacionpi gobiernaptin-mi Aram nacionpa reynin Rezinwan Israel nacionpa reynin Peka Jerusalen llaqtata atacarqaku, ichaq manam venceyta atirqakuchu. Chay Rey Pekaqa karqa Remaliaspa churinmi. ²Chayna sucedesqanmantam willamurqaku Rey Davidpa castan Rey Acazman chaynataq ayllunkunamanpas kaynata nispangu:

—Aram nacionmanta tropakunam huñunakurunku Efrain castakunawan —nispa. Hinaptinmi Rey Acaz runankunapiwan katkatatarqaku montepi wayrapa kuyu-chisqan sachakuna hinaraq.

³Chaymi Tayta Dios nirqa Isaiasta:

—Churiki “Sear-jasubwan kuska lloqsiy Rey Acazwan tupanaykichikpaq. Paywanmi tupamunkichik hanay lawpi estanqueman hamuq yarqapa hichpanpi. Chay estanquem kachkan Taqsaq Runapa Chakranman riq ñanpa hichpanpi. ⁴Paytam ninki:

“Cuidakuy ichaq a ma manchakuychu,
 ama sustochakuychu nitaq hukmanyaychu
 chay iskay qosniq yanta hina runakunaraykuqa,
 otaq Aram tropakunawan Rezinpa
 rupariq nina hina rabiasqanraykuqa
 chaynataq Remaliaspa churin Pekaqa
 rabiasqanraykuqa.

⁵ Aram runakunaqa, Efrain castakunaqa
 chaynataq Remaliaspa churin Pekaqa
 llapallankum contraykipi kachkanku.
 Mana allinta rurasunaykipaqmi rimanakurunku:

⁶ ‘Juda nacionta atacaramusunchik.
 Paykunata mancharirachimusunchik.
 Venceramuspa partinakaramusunchik’ nispa.
 ‘Rey kananpaq Tabeeelpa churinta churaramusunchik.’

⁷ Ichqa Tayta Diosmi nin:
 ‘Chay piensasqankuqa manam rurakunqachu.
 Chay rimasqankuqa manam sucedenqachu.

⁸ Damasco llaqtqa Aram nacion gobiernaq llaqtam.
 Damasco llaqtqa Rey Rezinpa gobiernanan llaqtam.
 Soqta chunka pichqayoq watamantam

^a7:3 Hebreo simipi Sear-Jasub ninanqa “Asllapas puchuqunam kutimunqa” ninanmi.

Efrain casta otaq Israel nacionqa
manaña nacion kanankama chinkachisqa kanqa.

⁹ Samaria llaqtaqa
Efrain casta otaq Israel nacion gobiernaq llaqtam.
Samaria llaqtaqa
Remaliaspa churin Pekapa gobiernanan llaqtam.
Sichu qamkunapas mana ñoqapi confiakuspaqa
manam takyankichikchu unaypaqqa.' "

Emanuelpa nacemunanmanta

¹⁰ Huktawanmi Tayta Diosqa Rey Acasta rimapayaspan nirqa:

¹¹ —Mañaway ñoqa Tayta Diosta señalta hina milagrota ruranaypaq. Uku-uku-kunapi ruranaypaq otaq alto-altokunapi ruranaypaq mañaway —nispa.

¹² Hinaptinmi Rey Acazñataq nirqa:

—Manam milagro ruranantaqa mañasaqchu nitaqmi Tayta Diostaqa pruebasaq-chu —nispa.

¹³ Chaymi Isaias payta nirqa:

Rey Davidpa castanmanta kaqkuna, kaytayá uyariyachik:

¿Yanqallapaqchu rikchakapusunkichik

runakunata piñachiynikichik?

¿Chaychum Diosniytapas piñachiyyta munankichik?

¹⁴ Chaynaqa kikin Tayta Diosmi milagrota

ruraspan qosunkichik señalta:

Doncella sipasmi wiksamakuruspan

wachakunqa qari wawata.

"^bEmanuel" nispam sutichanqa chay wawata.

¹⁵ Mana allin kaqta mana chaskinanpaq

chaynataq allin kaqta akllananpaq

cuentata qokuspanñam

llukllutawan mielta mikunqa.

¹⁶ Mana allin kaqta mana chaskinanpaq

chaynataq allin kaqta akllananpaq

manaraq warma cuentata qokuchkaptinmi

sajesqa kanqa cheqnisqayki chay iskay reykunapa nacionninkunaqa.

¹⁷ Tayta Diosmi mana allin punchawkunata

contraykipi kachamunqa.

Runaykikunapa contranpim

chay punchawkunata kachamunqa.

Abueloykikunapa castankunapa

contranpim kachamunqa.

Juda nacionmanta Israel nacionpa

rakikusqan punchawmantapas

chay punchawkuna hinaqa

^b 7:14 Hebreo simipi Emanuel ninanqa "Diosmi ñoqanchikwan" ninanmi.

manam kanqachu haykapipas.

Asiria nacionpa reyninta pusachimuptinmi
chayna mana allin punchawkuna hamunqa.

¹⁸ Chay tiempopim Tayta Dios silbariq hina qayamunqa.

Chuspikunata hinam Egipto nacionpi kaqkunata pusamunqa.

Egipto Mayupa waklawninpi *yachaqkunatam pusamunqa.

Abejakunata hinam Tayta Dios pusamunqa.

Asiria nacionpi yachaqkunatam pusamunqa.

¹⁹ Chayaramuspankum uku-uku wayqokunapi tiyarunqaku.

Qaqakunapa raqrarkunapim tiyarunqaku.

Kichka-kichka ukupim tiyarunqaku.

Animalkunapa tomanan pukyukunapim tiyarunqaku.

²⁰ Chay tiempopim Israel runakunata

Señor Dios navajawan hina rutuchinqa.

Eufrates Mayupa waklawninmantaraq

alquilamusqan navajawan hinam rutuchinqa.

Paqlayachinqamá Israel runakunapa umanta.

Rutunqamá chakinkupa pelonkunata.

Rutunqamá paykunapa barbankunata.

²¹—Chay tiempopi vaca uywaqpawian iskay ovejakuna hatalliqpaqmi ²²leche achkallaña kapunqa llukllutapas mikunankama. Chay nacionpi wañunankuman-

ta llapallan puchuqkunam mikunqaku llukllutawan mielta. ²³Chay tiempopim waranqa uvas plantakunapa wiñanan otaq waranqa qollqepa chanin huerta tik-

rakunqa kichkakunapa chaynataq cardokunapa wiñanan chakramanña. ²⁴Chay huertamanmi runakuna yaykunqa flechakunawan chaynataq flechananku arma-

kunawan, chay llapallan allpapi kichkakunawan cardokunallaña wiñasqanrayku.

²⁵Kichkakunatawan cardokunata manchakuspankum manaña pipas yaykunqachu azadonwan ñawpaq llamkananku moqokunamanqa. Chay chakrakunaqa servinqa bueyeskunata qaykunallankupaqñam chaynataq ovejakuna sarutyanallanpaqñam.

Isaiaspa churinkuna rikchanachiypaq kasqankumanta

8 ¹Tayta Diosmi niwarqa:

—Hutun tablapi qellqay runapa leey atinan letrakunawan “Maher-salal-hasbaz” niq palabrukunata. ²Chaytam ruranki sacerdote Uriaspa qayllanpi chaynataq Jeberequias-pa churin Zacariaspa qayllanpipas. Paykunatam allin testigokunapaq churani —nispa.

³Chaymantam karqani warmiywan hinaptinmi wiksayakuruspan wachakurur-qa qari wawata. Chaymi Tayta Dios niwarqa:

—Chay wawata sutichay Maher-salal-hasbaz sutiwan. ⁴Manaraq chay wawa “taytay” otaq “mamay” nispa rimayta yachachkaptinmi Damasco llaqtapa qori-qollqentawan Samaria llaqtapa qori-qollqenta Asiria nacionpa reynin qechunqa.

⁵Yapatawanmi Tayta Dios rimapayawaspan niwarqa:

⁶ Aram nacionpa reynin Rezinrayku kusikuspanku,

Remaliaspa churin Rey Pekarayku kusikuspanku

^c8:1 Hebreo simipi Maher-salal-hasbaz ninanqa “Chaypunilla saqueaspa chinkachichik” ninamni.

qasillalla kallpaq yakuta kay runakuna wischupakusqankuraykum,
otaq Siloe yakuta kay runakuna wischupakusqankuraykum

⁷ ñoqa Señor Dios paykunata tuyturachisaq.

Lloqla hina llimparichkaq Eufrates Mayuwanmi tuyturachisaq,
otaq ancha atiyniyoq Asiria nacionpa reyninwanmi vencerachisaq.

Paymi tukuy patankunaman

llimparichkaq mayu hina tuyturunqa.

Paymi tukuy patankunaman

pullqaruchkaq mayu hina tuyturunqa.

⁸ Juda nacionman pasaspanmi lloqla hina lliw aparunqa.

Runakunapa kunkankamaraq hayparuchkaq hinam tuyturunqa.

Anka pawaspan raprankunata mastarichkaq hinam taparunqa.

Yaw Emanuel, llapallan allpaykitam taparunqa.

⁹ Nacionkunamanta runakuna,

guerrapaq qaparispayá desgraciapi rikuriyachik.

Karu nacionpi llapallan runakuna,

kayta uyariyachik:

Armaykichikta alistakuspapas desgraciapim rikurinkichik.

Arí, chaynata ruraspaykichikpas desgraciapim rikurinkichik.

¹⁰ Tanteanakuptikichikpas manam rurasqachu kanqa

ñoqaykuwan Dios kasqanrayku.

Rimanakuptikichikpas manam cumplisqachu kanqa

ñoqaykuwan Dios kasqanrayku.

Tayta Dioslla respectanamanta

¹¹ Tayta Diosmi segurota hapiykuwaspan kunawarqa kay runakunapa kawsas-
qanman hina ama kawsanaypaq. Kaynatam pay niwarqa:

¹²—Kay runakunam nichkanku: “Gobiernopa contranpim hoqarikuchkanku”
nispa. Amam qamkunaqa chaynataqa ninkichikchu. Paykunapa respectasqantaqa
amam respetankichikchu nitaqmi manchakunkichikchu. ¹³Llapallan Kamachiq
ñoqa Tayta Dios chuya Dios kasqaytayá reqsychik, ñoqallatayá respectawaychik,
ñoqallatataqyá manchakuychikpas. ¹⁴Ñoqam kasaq santuario. Israel casta iskay-
nin nacionkunapaqmi ichaqa kasaq mitkana rumi hina hinaspa urmachikuq hatun
rumi hina. Jerusalen llaqtapi yachaqkunapaqmi kasaq toqla hina chaynataq
trampa hina. ¹⁵Achkaqmi mitkaruspa wichiykunqaku hinaspa ñutupasqa kanqa-
ku. Achkaqmi chay toqlaman wichiykuspanku presochasqa kanqaku —nispa.

Discipulonkunata Isaias kunasqanmanta

¹⁶ Allinta waqaychaspa sellowan hina

seguraychik ñoqapa willasqayta.

Allinta waqaychaychik discipuloykuna ukupi

yachachisqaykunata.

¹⁷ Runankunata Tayta Dios manaña favoreceptinpas

ñoqaqa paypim suyasaq.

Jacobpa mirayninkunata manaña favoreceptinpas

ñoqaqa paypim hapipakusaq.

- ¹⁸ Ñoqaqa Tayta Diospa qowasqan churiykunapiwanmi
Israel nacionpi señalpaq milagro hina churasqa kachkaniku.
Sion llaqtapi *yachaq Llapallan Kamachiq Tayta Diosmanta
señalpaq milagro hina churasqam kachkaniku.
- ¹⁹ Runakunaqa segurom nisunkichik:
Espiritistakunata qayakuychik.
Wachachachaspa upallallamanta rimaq
espirituyoqkunata qayakuychik.
¿Runakunaqa manachum Diosninkuta tapukunmanku? nispa.
¿Kawsaqkunapaqqqa manachum wañuqkunapa almanta consultanmanku? nispa.
- ²⁰ Qamkunaqa Tayta Diospa yachachikuyintayá consultaychik.
Qamkunaqa Tayta Diospa kamachikuyintayá consultaychik.
Chaykunaman hina mana rimaspankuqa
kay pacha manaraq achikyaq hinam kachkanku paykunaqa.
- ²¹ Ñakarichisqa kaspankum
runakuna kayman-chayman purinqaku.
Yarqaymanta kaspankum
runakuna kayman-chayman purinqaku.
Yarqaymanta kaspankum rabiasqa kanqaku.
Reyninkutawan Diosninkutam ñakanqaku.
Altokunatam paykunaqa qawangaku.
- ²² Pampata qawaspankum ñakariyllata rikunqaku.
Pampata qawaspankum tutayayllata rikunqaku.
Tutayaypi hinam ñakariyllapi tarikunqaku.
Pasaypaq tutayayman tanqasqam kanqaku.

Mesias nisqanku nacespan gobiernanananmanta

9 ¹Chaywanpas manam tutayayllañachu kanqa chay ñakariqkunapaqqqa.
Tayta Diosmi ñawpaq tiempokunapi Neftaliyা castankunatawan Zabulonpa
castankunata humillarqa. Hamuq tiempokunapiñataqmí reqsisqa kanankupaq ru-
ranqa qochaman riq ñanpa patanpi kaqkunata. Reqsisqa kanankupaqmá ruranqa
Jordan Mayupa waklawninpi kaqkunata otaq Dios mana reqsiq runakunapa Gali-
lea allpanpi kaqkunata.

- ² Tutayaypi kawsaqkunam hatun achkiyta rikururqa.
Llumpay tutayaypi *yachaqkunamanmi achkiy rikuriykurqa.
- ³ Runakunata mirachispaykim ancha kusikuyta
apamurqanki, Dios Taytalláy.
Chayraykum ancha kusisqa paykunaqa
kachkanku, Dios Taytalláy.
Cosecha tiempopi hinam
qampa qayllaykipi kusikuchkanku.
Guerrapi suwakusqankuta rakinakuspa
kusikusqankuta hinam kusikuchkanku.
- ⁴ Matankankupi llasaq yugota pakipachkaq hinam

otaq hombronkupi kaspita pakipachkaq hinam
ñakarichiqninkuta vencerurqanki.

Ñakarichiqninkupa varanta pakipachkaq hinaraqmi,
Madian runakunata vencesqayki punchawpi hinaraqmi
paykunapi munaychakuqa vencerurqanki.

⁵ Guerrapi peleaptinku bullallaña ruraq *usutankuqa,
chaynataq yawarwan qachachasqa pachankuqa,
lliwmi ruparunqa.

Chaykunataqa ninam lliwta tukurunqa.

⁶ Wawam nacerapuwanchik.

Wawatam Dios qoykuwanchik.

Pay gobiernaptinmi sutichanqaku: Admirakuyapaq Kaqwan,
Consejakuqwan, Tukuy Kallpayoq Dioswan,
Wiña-wiñaypaq Taytawan
hinaspa Hawkayay Qokuq Kamachikuqwan.

⁷ Rey Davidpa rantinpim gobiernanqa.

Gobiernonpa atiyninmi tukuy hinastinman miranqa.
Hawka gobiernayninja manam tukunqachu.
Gobiernontaqa manam pipas qechunqachu.
Allinta ruraspanmi gobiernanqa.

Allin arreglokunawanmi gobiernanqa.

Chay tiempomanta wiña-wiñaykamam gobiernanqa.

Llapallan Kamachiq Tayta Diosqa sientisqanraykum chaynata ruranqa.

Israel nacionpa contranpi Tayta Diospa piñakuyininmanta

⁸ Señor Diosmi willachirqa Jacob castapa contranpi.

Chay willakusqanmi chayarqa Israel nacionpa contranpi.

⁹ Llapallan runakunam yachanqa.

Efraim castakunam yachanqa.

Samaria llaqtapi *yachaqkunam yachanqa.

Orgulloso kaspankum ninku,

hatun tukuspankum kaynata ninku:

¹⁰ Ladrillo perqakuna wkichiruptinpas

labrasqa rumikunawanmi perqasaqku, nispa.

Sicomoro vigakunata kuchuruptinkupas

Cedromanta vigakunatam churasaqku, nispa.

¹¹ Ichaqa Tayta Diosmi hatarichimurqa

Rezinpa contraqninkunata.

Paymi atacanankupaq hoqarichimurqa

paypa enimigonkunata.

¹² Intipa qespimunan lawmantam

Aram runakunata pusamurqa.

Intipa seqaykunan lawmantam

Filistea runakunata pusamurqa

chaynapi Israel nacionta millpurunanpaq,

siminku huntata paykunata millpurunanpaq.

Chaywanpas Tayta Diosqa
hinallam piñasqa kachkan.
Chaywanpas payqa hinallam
atiyninwan castigananpaq kachkan.

- ¹³ Chaywanpas runakunaqa castigaqninku Diosmanqa
manam kutikurqakuchu.
Chaywanpas Llapallan Kamachiq Tayta Diostaqa
manam maskarqakuchu.

- ¹⁴ Tayta Diosmi
animalpa umanta chaynataq chupanta
kuchuchkaq hina castiganqa Israel nacionta.
Palmera sachata kuchuchkaq hinam
huk punchawllapi castiganqa.
Tutura plantata rutuchkaq hinam
huk punchawllapi castiganqa.

- ¹⁵ Ancianokunapiwan reqsisqa runakunam
chay animalpa uman hina.
Llullakuspa Diosmanta willakuq tukuqkunañataqmi
chay animalpa chupan hina.

- ¹⁶ Kay runakunata pusaqninkum paykunata pantarachinku.
Pusasqan runakunam pantaypi rikurirunku.

- ¹⁷ Chayraykum Señorqa mana favorecerqachu mozokunata.
Manam Señorqa favorecerqachu mana tayta-mamayoqkunata.
Nitaqmi llakipayarikurqachu viudakunamanta.
Llapallankum kachkanku Dios mana respetaq runakuna.
Llapallankum kachkanku yanqakunalla rimaqkuna.
Chaywanpas Tayta Diosqa
hinallam piñasqa kachkan.
Chaywanpas payqa hinallam
atiyninwan castigananpaq kachkan.

- ¹⁸ Kichkakunatawan cardokunata ruparuq nina hinaraqmi
runakunataqa mana allin rurasqanku tukuchkan.
Monte sachakunatapas ruparuq nina hinaraqmi
runakunataqa mana allin rurasqanku tukuchkan.
Qosnirichkaq remolino wayra altokunaman hoqarichkaq hinaraqmi
runakunataqa mana allin rurasqanku tukuchkan.

- ¹⁹ Llapallan Kamachiq Tayta Dios piñakusqanraykum
enteron kay nacion rupachkan.
Llapallan Kamachiq Tayta Dios piñakusqanraykum
chay runakunaqa ninapaq yanta hina kachkan.
Runakunaqa runamasinta
mana kuyapayarikuqñam kachkan.
- ²⁰ Runaqa kaylawpi millpuchkaspapas
manam saksanchu.

Runaqa waklawpi mikuchkaspapas
manam contentakunchu.
Runaqa brazonpa aychanta mikuchkaspapas
manam contentakunchu.

- ²¹ Manases castam mikuchkaq hina
Efrain castata tukuchkan.
Efrain castam mikuchkaq hina
Manases castata tukuchkan.
Iskaynin castakunam mikuchkaq hina
Juda castata tukuchkan.
Chaywanpas Tayta Diosqa
hinallam piñasqa kachkan.
Chaywanpas payqa hinallam
atiyninwan castigananpaq kachkan.

10 ¹iAy, imaynaraq kankichik
engañanaykichikpaq decretaqkuna!
iAy, imaynaraq kankichik
ñakarichinaykichikpaq ley qellqaqkuna!

- ² Wakchakunapa derechontam
qamkunaqa mana qonkichikchu.
Ñakariq runaykunapaqmi
allin arreglotqa rurankichikchu.
Viudakunapa kapuqnintam apakunkichik.
Mana tayta-mamayoqkunapa kapuqnintam qechukunkichik.

- ³ ¿Imataraq rurankichik castigo punchawpiqa?
¿Imataraq rurankichik karumantaraq desgracia
hamususqaykichik punchawpiqa?
¿Pimanraq yanapasunaykichikpaq ayqenkichik?
¿Maypiraq qori-qollqekichikta saqenkichik?

- ⁴ Preso pusasqakunawan kuska mana humillakuspaqa
manañam ima ruraytapas atinkichikñachu.
Wañusqakunapa kasqanman mana wichiykuspaqa
manañam ima ruraytapas atinkichikñachu.
Chaywanpas Tayta Diosqa
hinallam piñasqa kachkan.
Chaywanpas payqa hinallam
atiyninwan castigananpaq kachkan.

Runankunata Asiria runakunawan castigananmanta

- ⁵ iAy, imaynaraq kanqa
Asiria nacionpa reynin, nispam nin Tayta Dios.
Payqa castiganapqa vara hinam kachkan.
Piñakuuniypi azote hinam payqa kachkan.
⁶ Mana respetawaqniy nacionta
atacananpaqmi payta kachani.
Ofiendeqniy runakunata

atacananpaqmi payta kachani.

Qori-qollqenkuta suwaspa

qechumunanpaqmi payta kachani.

Callepi mituta hina

sarutyananpaqmi payta kachani.

⁷ Ichqa Asiria nacionpa reyninqa

manam chaynatachu piensan.

Payqa manam chaynatachu sonqonpipas tantean.

Aswanqa payqa tuñichinallanpaqmi piensan.

Achka nacionkunata chinkachinallanpaqmi piensan.

⁸ Chay reyqa kaynatum nichkan:

“Tropaykunapi kamachikuqkunaqa reykuna hinallam.

⁹ Ñoqapaqqa Calno llaqtaqa Carquemis llaqta hinallam.

Ñoqapaqqa Hamat llaqtaqa Arfad llaqta hinallam.

Ñoqapaqqa Samaria llaqtapas Damasco llaqta hinallam.

Ñoqapaqqa chay llaqtakunaqa vencenay llaqtakunallam.

¹⁰ Achka taytacha-mamacha adoraq nacionkunamat dueñochakurqani.

Jerusalen llaqtapi taytacha-mamachakunamantapas

aswan achka taytacha-mamachayoq

nacionkunamat dueñochakurqani.

Samaria llaqtapi taytacha-mamachamantapas

aswan achka taytacha-mamachayoq

nacionkunamat dueñochakurqani.

¹¹ Castigarqanim Samaria llaqtata

chaynataq taytacha-mamachankunatapas.

Castigasqaqtapmi Jerusalen llaqtatapas

chaynataq taytacha-mamachankunatapas.”

¹² Señorqa Sion Moqopa contranpi

runankunata tukuruspanmi,

Jerusalen llaqtapa contranpi

runankunata tukuruspanmi

ninqa: Asiria nacionpa reynintam castigasaq.

Orgulloso kayninwan rurasqanmantam castigasaq.

Alabakuspa chaynataq hatunchakuspa

rurasqanmantam castigasaq.

¹³ Asiria nacionpa reyninmi nirqa:

“Atiynywanmi chaykunata rurarqani.

Ancha entiendeq kaspaymi tanteaspa rurarqani.

Nacionkunapa linderonkunatam asurichirqani.

Qori-qollqentam ñoqaqa qechurqani.

Ñoqaqa munaychakuq hinam

gobiernaqninkunatapas tiyanankumanta wischurqani.

¹⁴ Qesanmanta horqochkaq hinam

runakunapa qori-qollqenta horqorqani.

Saqesqa runtukunata

horqochkaq hinam

runakunapa qori-qollqenta horqorqani.
 Ichaqa rapranta urpitu mana kuyurichiq hinam
 mana pipas kuyurirqachu.
 Ichaqa tuspanta urpitu kicharispan mana waqaq hinam
 mana pipas waqarqachu.”

¹⁵ Hachawan kuchuqmanta mastaq
 hacha ɬalabakunmanchu?
 Serruchowan kuchuqmanta mastaq
 serrucho ɬhatun tukunmanchu?
 Tawnaqa manam kamachinmanchu apaqnintaqa.
 Runaqa manam kaspichu payta vara kamachinanpaqqa.

¹⁶ Chayraykum Señor Diosqa kallpasapa
 runankunata eqoyachinqa.
 Reqsisqa kaynintam rupachkaq ninawan
 hina ruparachinqa.

¹⁷ Israelpa achkiynin Diosqa ruparichkaq
 nina hinam kanqa.
 Israelpa chuya Diosninqa lenguachkaq
 nina hinam kanqa.
 Huk punchawllapim kañaruspa chinkarachinqa.
 Cardokunatawan kichkakunata hinam tukurunqa.

¹⁸ Pasaypaqtam chinkarachinqa
 sumaqlaña montekunata.
 Pasaypaqtam chinkarachinqa
 tukuy imapa wiñanan chakrakunata.
 Onqoq runata hinam saquerunqa.
 Pasaypaq mana kallpayoqta hinam saquerunqa.

¹⁹ Pisillañam rikurirunqa
 montepi puchuq sachakunaqa.
 Warmachapapas yupanallanña kanankamam
 puchurunqa sachakunaqa.

Israel casta puchuqkunamanta

²⁰ Chay tiempopiqa Israel castakunamanta puchuqkunaqa
 otaq Jacobpa castankunamanta lluptiqkunaqa
 manañam hapipakunqachu ñakarichiqniniqa
 aswanqa Tayta Diosllapim hapipakunqaku.
 Israelpa chuya Diosllanpim hapipakunqaku.

²¹ Jacobpa castanmanta as
 puchuqkunallam kutirikunqaku.
 Kallpasapallaña Diosmanmi Jacobpa castanmanta
 puchuqkuna kutirikunqaku.
²² Yaw Israel castakuna, qamkunamanta
 achkallaña kaptinpas

kutimunqakuqa wakillanmi.
 Qamkunamanta lamar qochapi
 aqo hinaña kaptinpas
 kutimunqakuqa wakillanmi.
 Llimparichkaq lloqla hina
 chinkachisqa kanaykichikpaqmi
 citasqaña kachkankichik.
 Allin arregloman hina
 chinkachisqa kanaykichikpaqmi
 citasqaña kachkankichik.

²³ Llapallan Kamachiq Señor Diosmi
 tantearun kay nacionta chinkachinanpaq.
 Payqa cumplinqam
 tanteasqan enteron nacionta chinkachinanpaq.

²⁴ Chayraykum Llapallan Kamachiq Señor Dios nin kaynata:

Sion Moqopi *yachaq runallaykuna,
 amayá manchakuychikchu Asiria runakunata.
 Kaspiwan waqtasuptikichikpas
 paykunataqa amayá manchakuychikchu.
 Egipto runakunata hina
 waqtasuptikichikpas amayá manchakuychikchu.
²⁵ Manapas unaymantam contraykichikpi
 piñakuyniy tukurunqa.
 Manapas unaymantam paykuna castiganaypaq
 piñakuyniy kanqa.

²⁶ Llapallan Kamachiq Tayta Diosmi
 Asiria nacion castigayta qallarinqa.
 Oreb sutiyoq rumipi Madian runakunata
 castigasqanta hinam castiganqa.
 Egipto nacionpi tawnan
 hoqarisqanta hinam castiganqa.
 Lamar qochapa hawanman tawnan
 hoqarisqanta hinam castiganqa.

²⁷ Chay tiempopim llasaq qepi hina
 churasusqaykita horqosunki.
 Chay tiempopim matankaykiman yugo hina
 churasusqaykita horqosunki.
 Wirayaruspa pakirusqayki yugotam horqosunki.

Asiria tropakuna hichpamusqanmanta

²⁸ Enemigom Ajat llaqtaman chayaramun.
 Migron llaqtatam pasaramun.
 Micmas llaqtapim tukuy apamusqanta saqueramun.

- ²⁹ Qasantam pasaramun. Geba llaqtapim samarun.
Rama llaqtapi runakunam katkatatanku.
Rey Saulpa kasqan llaqtapi kaqkunam ayqekuchkanku.
- ³⁰ Sumaq Galim llaqtapi *yachaqkuna, qapariychik.
Lais llaqtapi yachaqkuna, uyariychik.
Anatot llaqtapi yachaqkuna
iimaynaraq kankichik!
- ³¹ Madmena llaqtamantam lluptichkanku.
Gebim llaqtapi yachaqkunam pakakuchkanku.
- ³² Kunanpunim sayarirunña Nob llaqtapi enemigoqa.
Sion llaqtapi yachaqkunatam amenazachkan enemigoqa.
Moqopi Jerusalen llaqtatam amenazachkan enemigoqa.
- ³³ Qawaychik, Llapallan Kamachiq Señor Diosmi
manchakuyapaq atiyninwan sachakunapa kallmanta qorurunqa.
Hutun kuchusqa sachakunata hinam wichiykachinqa.
Ancha hatunin sachakunatam pampaman wikutirunqa.
- ³⁴ Montepi achkallaña sachakunatam hachawan chaqorunqa.
Libano Orqopi sachakunam paypa atiyninrayku sirirunqa.

Isaipa mirayninmanta kaq runa imaynam gobierananmanta

- ## 11
- ¹ Kuchusqa sachapa kullunmanta
ikllimuchkaq hinam runa nacemunqa.
Sachapa sapinmanta wiñamuchkaq hinam
Isai castamanta nacemunqa.
- ² Paymi Tayta Diospa Espiritunwan huntasqa kanqa
ancha yuyaysapa kananpaq,
ancha entiendeq kananpaq,
ancha yuyaywan consejananpaq,
ancha atiyniyoq kananpaq,
ancha yachaysapa kananpaq
hinaspa Tayta Diosta respetananpaq.
- ³ Tayta Diosta respetaptinkum payqa kusikunqa.
Manam qawasqallanman hinachu pitapas juzganqa.
Manam uyarisqanman hinallachu pitapas sentencianqa.
- ⁴ Wakchakunatam derechonkuman hina allinta arreglanqa.
Kay pachapi humildekunatam
Diospa munasqanman hina defiendenqa.
Palabrankunam azote hina kanqa
kay pachapi runakunata castigananpaq.
Samayninmi espada hina kanqa
mana allin ruraqkunata wañuchinanpaq.
- ⁵ Allinkuna rurayninmi pachan hina kanqa.
Confiakuna kayninmi chumpin hina kanqa.
- ⁶ Hinaptinka atoqwan malta carnerom hawkaña kawsanqa.
Uturunguwan uña cabram kuskaña waqtapanqaku.
Leonwan malta toropas kuskañam wiñanqaku.

- Warmachapa pusasqanñam chaykunaqa kanqaku.
⁷ Vacawan ukumarim kuskankuña pastota mikunqaku.
 Chaykunapa wawankunapas kuskañam waqtapanqaku.
 Leonkunapas bueyes hinam pajataña mikunqaku.
⁸ Cobra nisqanku culebrapa uchkunpa hichpanpim
 ñuñuq wawa pukllanqa.
 Vibora nisqanku culebrapa uchxonmanmi
 chayraq anukasqa wawa makinta haywarinqa.
⁹ Sapaqchasqay enteron orqopiq
 manañam pipas mana allintaq ruranqachu.
 Sapaqchasqay enteron orqopiq
 manañam pipas dañanqachu.
 Imaynam yaku pasayaqta tapaykun lamar qochata,
 chaynam enteron kay pachapi runakunapas
 reqsiwanqaku ñoqa Tayta Diosta.
¹⁰ Sachapa sapin ikllimuq hinam
 chay tiempopi Isaipa miraynинmanta rikurimunqa.
 Nacionkunapaq bandera hinam kanqa.
 Paytam maskanqaku nacionkunamanta runakuna.
 Paypa samasqan sition kancharinqa.

Preso riqkuna libre kutimunankumanta

- ¹¹ Chay tiempopim Señorqa
 yapamanta atiyninta qawachinqa.
 Pchuq runankunata
 reclamamuspanmi atiyninta qawachinqa.
 Reclamamunqam runankunata
 Asiria nacionmantawan Egipto nacionmanta.
 Reclamamunqam runankunata
 Patros nacionmantawan Cus nacionmanta.
 Reclamamunqamá runankunata
 Elam nacionmantawan Sinar lawmanta.
 Reclamamunqamá runankunata
 Hamat llaqtamantawan lamar qochapa patanpi kaq nacionkunamanta.
¹² Señalta hinam banderata nacionkunapaq sayachinqa.
 Huklaw nacionkunaman Israel casta
 qarqosqakunamat huñumunqa.
 Judá nacionmanta cheqechisqakunamat
 enteron kay pachamanta huñumunqa.
¹³ Tukunkañam Efrain castapa envidioso kaynin.
 Tukunkañam Juda nacionpa cheqnikiq kaynin.
 Efrain castapa manañam Juda castamanta envidiakunqachu.
 Juda castapas manañam Efrain castata cheqninqachu.
¹⁴ Aswanqa iskayninkuñam Filistea runakunapa
 contranpi pawanqaku.
 Intipa seqaykunan law qepankumantam paykunata atacanqaku.

Intipa qespimunan lawpi runakunatam saqueanqaku.
 Paykunam munaychakunqaku Edom runakunapi.
 Paykunam munaychakunqaku Moab runakunapi.
 Paykunamanmi Amon runakuna sujetakunqaku.

¹⁵ Egipo nacion lawpi lamar qochapa partentam chinkachinqa.
 Atiyninwanmi rupachkaq wayrata Eufrates Mayuman pukuchinqa.
 Chay mayutam qanchis mayuchakunaman rakirunqa.
 *Usutankuta manaña chutukuspa runakuna chimpunqa.

¹⁶ Imaynam hatun ñan karqa
 Israel castakuna Egipo nacionmanta hamunanpaq,
 chaynam kanqa hatun ñan
 Asiria nacionpi puchuqkuna hamunanpaq.

Graciasta qospanku takinankumanta

12 ¹Chay punchawmi ninki:

Dios Taytalláy,
 graciastam qoyki,
 contraypi piñakuruchkaspaykipas
 rabiakuynikitam ñoqamanta asuriykachinki.
 Kunanqa qanmi consuelaykullawanki.

² Qam Tayta Diosmi kanki salvaqniyqa.
 Qamllapim confiakuni ñoqallayqa.
 Manañam manchakusaqchu ñoqallayqa.
 Amparaqniyqa kanki qam Tayta Diosllam.
 Takinayaqpas kanki qam Tayta Diosllam.
 Payllamá ñoqallay salvaqniyqa.

³ Qamkunam kusikuyllawanña yakuta horqonkichik.
 Salvasunaynichikpaqmi pukyumanta yakuta horqonkichik.

⁴ Chay punchawmi ninkichik:
 Tayta Diosmanyá graciasta qoychik.
 Tayta Diostayá mañakuychik.
 Tukuy rurasqanmantayá
 nacionkunaman willakuychik.
 Payqa tukuy imapa hawanpi kasqanmantayá
 nacionkunaman yuyarichiychik.

⁵ Admirakuypaq rurasqanmantayá
 Tayta Diosman takiychik.
 Enteron kay pachapiyá
 chay rurasqanta reqsichiychik.

⁶ Sion Moqopi *yachaqkuna,
 kusikuymanta qapariychik.
 Israelpa Chuya Diosnin
 hatun kasqanrayku qapariychik.
 Israelpa Chuya Diosnin
 qamkuna ukupi kasqanrayku qapariychik.

Babilonia nacionpa contranpi willakusqanmanta

13 ¹Amozpa churin Isaiasman Tayta Dios revelaspanmi willarqa Babilonia nacionpi pasananmanta:

² Qala orqopa hawanpi banderata sayachiychik.

Soldadokunata atacanankupaq qayaychik.

Paykunata kamachikuqkunapa punkunman
yaykunanpaq señaschaychik.

³ Guerrapi peleanankupaqmi sapaqchasqaykunata kamarachini.

Valeroso soldadokunatam qayaramuni.

Vencesqaywan kusikuqkunatam kamarachini.

Castiganayaqaq ruraqkunatam kamarachini.

⁴ Orqokunapa hawanpim

achkallaña runakunapa qayakuynin hina uyarikun.

Nacionkunapa qapariynin hinam uyarikun.

Nacionkunamanta huñunasqa runakunapa qapariyninmi uyarikun.

Llapallan Kamachiq Tayta Diosmi runankunata yupachkan.

⁵ Karu nacionkunamantam hamuchkanku.

Kay pachapa cantonmantaraqmi hamuchkanku.

Tayta Diosmi hamuchkan

piñakuyninpi armakunawan hina castigananpaq,

chaynapi chay runakunawan

tukuy kay pachata purmachinanpaq.

⁶ Qaparkachaychik, Tayta Diospa castiganan

punchawmi hichpamuchkanña.

Tukuy Atiyniyoq Diospa purmachinan

punchawmi hamuchkanña.

⁷ Chayraykum llapallan runaqa

manaña kallpayoq rikurirunqa.

Chayraykum llapallan runaqa

pasaypaq hukmanyasqaña rikurirunqa.

⁸ Pasaypaq mancharisqam rikurirunqaku.

Hatun llakipiwan hatun nanaypim rikurirunqaku.

Wachakuq warmipa nanayninwan hinam qewikachakunkqaku.

Ancha hukmanyasqam sapakama qawanakunkqaku.

Penqakuymantam uyankupas ruparisqa kanqaku.

⁹ Tayta Diospa castiganan punchawmi chayamuchkanña.

Mana aguantay atina piñakuyninmi chayamuchkanña.

Pasaypaq rabiakuynin punchawmi chayamuchkanña,

chaynapi kay pachata chunnirachinanpaq,

chaynapi kay pachapi huchasapakunata chinkarachinanpaq.

¹⁰ Cielokunapi lucerokunam manaña achkinqachu.

Cielokunapi huñunasqa lucerokunam manaña achkinqachu.

Qespiykamus pallam inti tutayaruspán manaña kanchanqachu.

Killapas tutayaruspam manaña kanchanqachu.

¹¹ Tayta Diosmi nin kaynata:

Kay pachapi runakunatam huchankumanta castigasaq.

Mana allin ruraq runakunatam

mana allin rurasqankumanta castigasaq.

Orgulloso runakunapa

hatun tukuyintam tukuchisaq.

Orgullowan gobiernaqkunatam humillachisaq.

¹² Runakunatam asllaña kanankukama pisiyachisaq.

Ofir law qori-puromantapas astawanraqmi menosyachisaq.

¹³ Chayraykum katkatatachisaq cielokunata.

Maymi kasqan sitiomantam

suchurichisaq kay pachata.

Chaynataqa rurasaq Llapallan Kamachiq

ñoqa Tayta Dios

chay punchawpi piñakusqayraykum.

Chaynataqa rurasaq chay punchawpi

rupariq nina hina rabiakusqayraykum.

¹⁴ Runakunam rikurinqa

qatikachasqa luwichu hina.

Runakunam rikurinqa

mana michiqniyoq oveja hina.

Sapakamam pasakunqaku ayllunkuman.

Sapakamam pasakunqaku nacionninkuman.

¹⁵ Pipas tarichikuqtam lanzawan tuksipanqaku.

Pipas hapichikuqtam espadawan wañuchinqaku.

¹⁶ Kikinku qawachkaptinkum

churi-wawankuta wañuchinankupaq pampaman choqapanqaku.

Wasinkutam suwanqaku,

warminkunatam abusanqaku.

¹⁷ Contrankupim kachamusaq

Media nacionmanta runakunata

otaq mana qollqemanta piensaq runakunata,

otaq qoritapas mana munaq runakunata.

¹⁸ Flechankuanmi wañuchinqaku mozonkunatapas.

Manam llakipayanqakuchu llullu wawachakunatapas.

Manam llakipayanqakuchu warmachakunatapas.

¹⁹ Ñoqapa chinkachisqay Sodoma llaqta hinam

alhaja rumi hina nacionkunapa qawapayasqan

Babilonia llaqtaqa purmachisqa kanqa.

Ñoqapa chinkachisqay Gomorra llaqta hinam

Sumaq kayninmanta Caldea nacionpi runakunapa alabasqan

Babilonia llaqtaqa purmachisqa kanqa.

²⁰ Babilonia llaqtaqa manaña

runapa *yachanan llaqtam kanqa.

Qepa wiñaykunapa manaña
yachanan llaqtam kanqa.
Arabia runakunam chay sitiopiqa
karpankuta manaña sayachinqakuchu.
Michiqkunam chay sitiopiqa
ovejankuta manaña samachinqakuchu.

²¹ Babilonia llaqtapiqa purun animalkunallañam *yachanqa.

Wasinkunatapas chuseqkunallañam huntanqa.

Avestruz sutiyoq animalkunañam chaypiqa yachanqa.

Monte cabrakunañam chaypiqa kallpakachanqa.

²² Palacionkunapim waqanqa hiena sutiyoq animalkunallaña.

Adornasqa palacionkunapim waqanqa atoqkunallaña.

Babilonia llaqtapa castigasqa kanan

tiempoqa hichpamuchkanñam.

Babilonia llaqtapa castigasqa kanan

punchawqa kayllañam.

Israelpa mirayninkuna allpankuman kutimunankumanta

14 ¹Arí, Tayta Diosqa Jacob castakunamantam llakipayarikunqa. Yapaman-tamá Israel castakunaqa paypa akllasqan runakuna kanqa. Chayraykum paykunata Tayta Dios allpankupi kawsachinqa. Huklaw nacionmanta kaqkunam paykunaman huñunakunqa hinaspam Jacobpa castankunaman hukllawakun-qa. ²Israelpa castankunataq achkaq runakuna chaskinqaku. Kutiptinkutaqmi paykunata nacionninkuman compañanqaku. Hinaptinmi Israel castakuna chay runakunata rantinqaku warmi-qarita sirvientenkupaqña Tayta Diospa qosqan allpapi. Israel castakunapa presochaqpín runakunataq presochasqata pusanqaku hinaspataqmí munaychakunqaku ñakarichiqniñ runakunapi.

Babilonia nacionpa reyninta burlakuspa imaynam takinankumanta

³Israel castakuna, ñakarisqaykichikmanta, waqasqaykichikmanta chaynataq ancha llakikupi sirviente kasqaykichikmanta Tayta Dios librasuptikichikmi ⁴Babilonia nacionpa reyninta burlakuspa ninkichik kaynata:

iImaynatamya ñakarichikuq reyqa tukurun!

iImaynatamya piñakuyninpi rurasqanqa tukurun!

⁵ Mana allin ruraqpa atiynintam

kaspita hina Tayta Dios pakiparun.

Nacionkunapi gobiernaq runapa

tawnantam Tayta Dios pakiparun.

⁶ Piñakuyninpim chay reyqa nacionkunata castigaq.

Mana tanispam paykunata castigaq.

Piñakuyninpim nacionkunapi munaychakuq.

Mana sayaykuspanmi paykunata qatikachaq.

⁷ Kunanmi ichaqa kay pachapi nacionkuna

hawkayaypi kachkanku.

Kunanmi ichaqa kay pachapi nacionkuna

kusikuywan takichkanku.

⁸ Libano Orqopi cipres sachakunapas
kusikuywanmi nichkanku.
Libano Orqopi cedro sachakunapas
kusikuywanmi nichkanku:
“Qam wañusqaykimantaqa manañam
pipas hamuspa kuchuwankuñachu” nispanku.

⁹ Wañusqakunapa kasqan sitiopi kaqkunapas
kuyuparikuspankum lloqsimunku
chaskisunaykipaqpas.
Kay pachapim kamachikuqkunapa
almankunapas sayarinqaku.
Nacionpi llapallan reykunam
tiyanankumanta hatarinqaku.

¹⁰ Llapallanmi rimarispa nisuchkanki:
“Qampas mana kallpayoqmi rikurirunki.
Qampas ñoqayku hinaraqmi rikurirunki.

¹¹ Hatunchakuq kaynikim kay wañuqkunapa
kasqanman chayaramun.
Arpayikunapa waqayninpas kay wañuqkunapa
kasqanmanmi chayaramun.
Kaypi waqtapanayki camapas aycha urullañam.
Qatayikunapas kaypiqa asnariq urullañam.”

¹² Achikyamuptin llipipipi lucero
iimaynanpímá cielomantaqa wichiykamunki!
Nacionkuna venceq kachkaspaqa
¿imaynanpímá kay pachamanqa wischurachikamunki?

¹³ Qanmi sonqoykipi nirqanki:
“Hanaq pachamanmi ñoqaqa seqarusaq.
Tayta Diospa luceronkunapa altonpim
tiyanayta churamusaq.
Norte lawman rispaymi
huñunakunanku orqopi tiyamusaq.

¹⁴ Alto-altopi kaq puyukunapa
altonmanraqmi seqarusaq” nispa.
“Ñoqaqa Alto-altopi Dios hinam kasaq” nispa.

¹⁵ Aswanqa wañusqakunapa kasqanmanmi
uraykachisurqanki.
Aswanqa uku-ukumanraqmi
uraykachisurqanki.
¹⁶ Rikusuqnikikunam qawarayasuspayki ninqaku.
Qanmanta yuyaymanaspankumá ninqaku:
“¿Manachum kay runaqa kay pachapi runakunata
chaqwachiq karqa?
¿Manachum kay runaqa
kay pachapi nacionkunata katkatatachiq karqa?

- ¹⁷ Kay pachatam payqa chunnichirqa.
 Llaqtankunatam payqa tuñichirqa.
 Presokunapas wasinman kutinanta
 mana munaq runam karqa."
- ¹⁸ Nacionkunapi llapallan wañusqa reykunam
 sepulturankupi honrasqa chutarayachkanku.
 Sapakamam sepulturankupi hawka chutarayachkanku.
- ¹⁹ Qanmi ichaq sepulturaykimanta wischusqa kachkanki.
 Mana valeq kallma hinam wischusqa kachkanki.
 Espadawan tuksisqa wañuqkunapa ñitisqanmi kachkanki.
 Sarutyasqa aya hinam wikapasqa kachkanki.
 Rumikunapa kasqan uku-uku uchkumanmi aya
 hina wischusqa kachkanki.
- ²⁰ Manam wakin reykuna hinachu pampasqa kanki.
 Nacionnikita pasaypaq purmachisqaykimantam
 mana pampasqachu kanki.
 Chaynam kanki runaykikuna wañuchisqaykimanta.
 Wiñaypaqmi manaña yuyarinqakuchu
 mana allin runakunapa mirayninta.
- ²¹ Churinkunapaq sitiota alistaychik
 wañuchinankupaq,
 chaynapi abuelonkupa mana allin rurasqankumanta
 wañuchinankupaq,
 chaynapi kay pachapi dueñochakuya ama piensanankupaq,
 chaynapi kay pachapi llaqtakunata
 amaña hatarichinankupaq.
- ²² Llapallan Kamachiq Tayta Diosmi nin:
 Ñoqam paykunapa contranpi hatarisaq,
 Babilonia llaqtatam chinkachisaq, nispa.
 Tayta Diosqa nintaqmi:
 Babilonia llaqtapi puchuqkunatawan kuskatam tukusaq,
 churinkunatam willkankunatawan kuskata tukusaq, nispa.
- ²³ Llapallan Kamachiq Tayta Diosqa nintaqmi:
 Chay llaqtataqa erizo animalkunapa
 *yachananmanñam tikrasaq.
 Yakupa qocharayanan sitiomanñam tikrasaq.
 Pichanawan qopata pichachkaq hinam chinkachisaq.

Asiria nacion purmachisqa kananmanta

- ²⁴ Llapallan Kamachiq Tayta Diosmi juraspa nirqa:
 Cheqaptapunipas ñoqapa piensasqayman hinam kanqa.
 Cheqaptapunipas ñoqapa tanteasqayman
 hinam cumplisqa kanqa.
- ²⁵ Hina allpaypim Asiria runakunata wañuchisaq.

Hina orqoykunapim paykunata sarupasaq.
 Yugo horqosqa hinam runaykunapi
 munaychakuyinku tukurunqa.
 Qepinku uraykachisqa hinam runaykunapa
 ñakariynin tanirunqa.

²⁶ Kay pachapa contranpim ñoqa Tayta Dios
 chaynata tanteachkani.
 Llapallan nacionkunata atiynywan
 castiganaypaqmi kachkani.

²⁷ Llapallan kamachiq Tayta Diosmi
 chaynata tanteachkan.
 ¿Pitaq paypa tanteasqanta michakunman?
 Llapallan Kamachiq Tayta Diosmi
 atiyninwan castigananpaq kachkan.
 ¿Pitaq paypa castigananta harkanman?

Filistea runakunapa contranpi willakusqanmanta

²⁸ Rey Acazpa wañusqan watapim Isaias kaynata willakurqa:

²⁹ Maqasuqnikichikpa tawnan pakirusqanraykuqa
 amayá kusikuychikchu.
 Filistea llapallan runakuna,
 chay pakirusqanraykuqa
 amayá kusikuychikchu.

Chay kuchusqa culebrapa puchuqniñmantaqa
 aswan kachukuq culebraraqmi lloqsimunqa.
 Chay kachukuq culebrapa mirayniñmantaqa
 pawariq venenosapa culebraraqmi lloqsimunqa.

³⁰ Pasaypaq wakcha runakunam
 achka pastota mikuchkaq ovejakuna hina mikunqaku.
 Mana imayoqkunam
 hawkayapi samachkaq ovejakuna hina hawka samakunqaku.
 Yarqaymantam wañuchisaq qanmanta as puchuqkunata.
 Lliwtam wañuchisaq qanmanta lliw puchuqkunata.

³¹ Zaguani kaqkuna iqaparkachayllawanñayá waqaychik!
 Llaqtapi kaqkuna illakimantayá qapariyachik!
 Norte lawmantam tropakuna hamuchkan.
 Qosni hinaraqmi tropakuna kallpamuchkan.
 Tropakunamanta chulla soldadopas
 mana rakikusqam hamuchkan.

³² Chay runakunamanqa ñima nispataq nisunchik?
 Chay nacionmanta kachamusqankumanqa ñima nispataq nisunchik?
 Nisunchikqa: Tayta Diosmi takyachinqa
 Sion Moqota, nispam.
 Nisunchikqa: Nakarichisqa runankunam
 chaypi amparakunqa, nispam.

Moab castapa contranpi willakusqanmanta

15 ¹Moab castapa contranpim Isaias kaynata willakurqa:

Moab nacionpi kaq Ar llaqtata vencerusqanku tutam

Moab nacion desgraciapi rikurirqa.

Moab nacionpi kaq Kir llaqtata vencerusqanku tutam

Moab nacion desgraciapi rikurirqa.

² Dibon llaqtapi runakunam waqaq richkanku.

Moqo capillakunapi waqaqmi richkanku.

Moab castam qaparkachachkan Nebo llaqta
tuñichisqankumanta.

Moab castam qaparkachachkan Medeba llaqta
tuñichisqankumanta.

Llapallankum umanku kachiy-kachiy rutasqa kachkanku.

Llapallankum barbanku rutasqa kachkanku.

³ Luto pachayoqmi callekunapi purichkanku.

Wasipa pampa hina techonpim
waqaspa qaparkachachkanku.

Llaqtapa plazankunapim
waqaspa qaparkachachkanku.

Waqaspankum paykunaqa wischurayachkanku.

⁴ Hesbon llaqtapi kaqkunam qayaykachakunku.

Eleale llaqtapi kaqkunam qayaykachakunku.

Jahaza llaqtakamam uyarikuchkan qayaykachakusqanku.

Chayraykum Moab soldadokuna manchakuymanta qaparinku.

Chayraykum Moab soldadokuna hukmanyarunku.

⁵ Moab castakunapaqmi sonqoymanta qayaykachakuchkani.

Moab castakunapaqmi yanapakuya mañakuchkani.

Runankunam lluptikuchkanku Zoar llaqtakama.

Lluptikuchkankumá Eglat-selisiya llaqtakama.

Luhit wichaytam waqastin richkanku.

Horonaim llaqtaman riq ñantam

qayaykachakustin richkanku.

Desgraciapi kasqankuraykum qaparispa richkanku.

⁶ Nimrim Wayqopi pukyukunam chakirunña.

Qorakunapas lliwmi chakirunña.

Verde pastopas manaña kanankamam chakirunña.

⁷ Chayraykum runakunaqa

wasinkipi huñusqanku kapuqninkuta astachkanku.

Wayaw sachakunapa kasqan

wayqopa waklawninmanraqmi astachkanku.

⁸ Qayaykachakusqankum lliw Moab nacionpi uyarikuchkan.

Eglaim llaqtakamam qaparkachasqanku uyarikuchkan.

Beer-elim lawkamam qaparkachasqanku uyarikuchkan.

⁹ Dimon llaqtapi pozokuna yawarwan huntasqa kachkaptinpas

hatun castigotaraqmi kachamusaq chay Dimon llaqtamanpas.

Moab nacionmanta lluptiqkunatam leon mikurunqa.
Chay nacionpi puchuqkunatam leonkuna mikurunqa.

Moab runakuna Juda nacionman ayqekusqankumanta

16

¹Nacionpi gobiernaqman malta carnerota qatichiychik.

Chunniqpi Sela llaqtamanta Sion Moqoman qatichiychik.

²Moab nacionmanta warmikunam

otaq Arnon Mayuta chimpaqkunam

rapraykachaq mallqo urpitukuna hinaraq kachkanku.

Qesanmanta pawarachisqa mallqo urpitukuna hinaraqmi kachkanku.

³Sion Moqopi yachaqkunatam ninku:

Tanteanakuychik amparawanaykikupaq.

Rimanakuychik defiendewanaykikupaq.

Chawpi punchawpiyá tuta hina llantuykuwayku ñoqaykuta.

Pakaykuwaykuyá qanman ayqemuqkunata.

Amayá traicionawaykuchu qanman lluptimuqkunata.

⁴Qamkuna ukupiyá *yachachunku Moab nacionmanta ayqemuqkunaqa.

Salteaqkunamantayá pakaykuwayku ñoqaykutaqa.

Ñakarichisqa kayniyku tukuruptinqa,
llaqtakuna purmachiyta tukuruptinkuqa,
chaynataq enemigopas nacionmanta pasaruptinqa

⁵Diosmi hatun kuyakuyinipi huk gobiernota hatarichinqa.

Davidpa castanmantam confianza runata gobiernachinqa.

Juzgaspanmi allin arreglokunata ruranqa.

Runakuna allinta ruranankupaqmi hikutanqa.

⁶Yachanchikmi Moab nacionpi runakunapa
orgulloso kayninta.

Yachanchikmi ancha hatun tukuq hinaspa runa
tukuq kayninta.

Yachanchikmi mana respetakuq kaynintapas.

Yachanchikmi yanqa alabakuq kaynintapas.

⁷Moab nacionmanta kaqkunam

qaparkachanqaku nacionninkumanta.

Qamkunam waqankichik Kir-hareset llaqtamanta kaq
ñupupasqa uvas pasaskunamanta.

Qamkunaqa waqankichikmi

ñakarichisqa kasqankumanta.

⁸Hesbon llaqta law chakrakunapi plantakunam qawikurun.

Sibma llaqta law uvas huertakunam pasaypaqa qawikurun.

Nacionkunapi munaychakuqkunam ikllimuqkunata lliw sarutyarun.

Jazer llaqtakamam kallmankuna mastarikururqa.

Chunniqnintam kallmankuna mastarikururqa.

Lamar qochapa waklawninkamaraqmi chayarurqa.

⁹Chayraykum Jazer llaqtapi kaqkuna waqachkanku

Sibma llaqta law uvas huertamanta.
 Chaynam ñoqapas waqachkani
 Sibma llaqta law uvas huertamanta.
 Hesbon llaqta, qamraykum weqeyta chaqchuni.
 Eleale llaqta, qamraykum weqeyta chaqchuni.
 Tarpukuynikunapa hawanpim
 guerrapi peleaapkuna qaparinku.
 Cosechaykikunapa hawanpim
 guerrapi peleaapkuna qaparinku.

- ¹⁰ Kusikuyninkum kunanqa tukurunña
 tarpusqa chakrankunkunamanta.
 Qapariyinkum kunanqa tukurunña
 tarpusqa chakrankunkunamanta.
 Uvas huertankipi takiyinkuqa
 manañam kanqachu.
 Uvas sarunankipiqa manañam sarunqakuñachu.
 Vinopaq uvastaqa manañam sarunqakuñachu.
 Qapariyinkuqa manañam kanqañachu.

- ¹¹ Chayraykum arpa hina sonqoy
 waqan Moab nacionmanta.
 Chayraykum arpa hina sonqoy
 waqan Kir-hareset llaqtamanta.
¹² Moab nacionpi kaqkunaqa
 moqokunapi capillakunaman yaykuspapas
 manam ima ruraytapas atinqakuchu.
 Moab nacionpi kaqkunaqa
 pisipanankukama santuarionkupi mañakuspapas
 manam ima ruraytapas atinqakuchu.

¹³ Chaynatamá unayña Tayta Dios rimarqa Moab nacionpa contranpi.

¹⁴ Kunanñataqmi Tayta Dios kaynata nin:
 Kimsa watamantam
 otaq llampakakuq runapa yupasqan watamantam
 ancha reqsisqa Moab nacionqa despreciasqa nacion kanqa.
 Nana-nanaq runayoq kaspapas despreciasqa nacionmi kanqa.
 Chay puchuq runakunaqa mana atiyniyoq runakunallam kanqa.

Damasco llaqtapa contranpi willakuymanta

17 ¹Damasco llaqtapa contranpim Isaias kaynata willakurqa:

Damasco llaqtaqa manañam llaqtañachu kanqa.
 Aswanqa tuñichisqa rumikunallañam montorayanqa.
² Aroer llaqta lawpi llaqtakunaqa mana runayoqñam kanqa.
 Animalkunapa echaderonñam kanqa.
 Animalkunallañam chaypiqa puñunqaku.
 Mana pipapas manchachisqanñam hawkak kanqaku.

³ Llapallan Kamachiq Tayta Diosmi nin:
 Efrain castapaqa
 manañam kanqachu murallasqa llaqtanqa.
 Israel allin reqsisqa nacionpaqa
 manañam kanqachu murallasqa llaqtanqa.
 Damasco llaqtapaqa manañam kanqachu gobiernonqa.
 Aram nacionpi puchuqkunapaqa
 manañam kanqachu murallasqa llaqtanqa.

Israel nacion castigasqa kananmanta

⁴ Chay tiempopim Jacobpa allin reqsisqa nacionninqa
 pisi kallpayoq rikurirunqa.
 Tukuy imawan huntasqa kayninpas
 mana imayoqñam rikurirunqa.

⁵ Cosechapi rutunaraq trigo
 hinam kanqa.
 Makinwan huñusqa espiqakuna hinam kanqa.
 Refaim Qechwapi trigo pallapasqa hinam kanqa.

⁶ Israelpa yupaychasqan Tayta Diosmi nin:
 Pallapanankupaq aceitunas sacha hinam kanqa.
 Waqtaparuptinku puntankunapi
 iskay kimsa ruruyoq hinam kanqa
 otaq kallmapi tawa pichqa rurullaña
 puchuq hinam kanqa.

⁷ Chay tiempopim runaqa unanchaqninmanta
 cuentata qokunqa.
 Chay tiempopim Israelpa Chuya Diosninta qawarinqa.

⁸ Manañam qawarinqakuchu kikinkupa rurasqan altarkunata.
 Manañam qawarinqakuchu Asera sutiyoq mamachankuta.
 Manañam kaqpaqpas hapinqakuñachu
 incienso kañananku altarkunamanta.

⁹ Chay tiempopim murallasqa llaqtakunata saquerunqaku.
 Montepi kuchurusqa sachakunata hinam saquerunqaku.
 Israel runakunapa qayllanpi saerusqanku
 llaqtakunata hinam saquerunqaku.
 Pasaypaq chunnichisqañam kanqaku.

¹⁰ Chaynam kasunki salvaq Diosniki qonqarusqaykirayku.
 Chaynam kasunki qaqa hina amparakuna Diosniki mana
 yuyarisqaykirayku.
 Kuyayllapaq plantakunata
 huertaykipi plantaspapas,
 huklaw nacionmanta apamusqa
 taytacha-mamachakunapaq plantaspapas
¹¹ plantasqayki punchawmi nanachikunki.

Paqarinnintillanmi ikllirachinki.
 Aswanqa onqoy rikuriramuptinmi pierderunqa.
 Mana hampiy atina onqoy rataykuptinmi
 cosechayki pierderunqa.

- ¹² Lamar qochapa qapariyninta hina uyariychik.
 Nana-nanaq nacionkunapa qapariyninta uyariychik.
 Nisyu lloqlapa qapariyninta hina uyariychik.
 Nana-nanaq runakunapa hamusqanta uyariychik.
- ¹³ Achka yakukunapa qapariyninta hinamá
 chay runakunaqa qaparinku.
 Paykunata Tayta Dios qaqqaptinmi
 karukunamanraq lluptikunku.
 Moqokunamanta wayrapa apasqan qopa hinaraqmi
 qatikachasqa kanku.
 Sinchi wayrawan remolino wayra hamuchkaq hinaraqmi
 qatikachasqa kanku.
- ¹⁴ Chisinkuytam mancharikuylapaqña rikurirunku.
 Manaraq achikyamuchkaptinmi chinkarunku.
 Chaynam sucederun saqueaqninchikkunata.
 Chaynam pasarun suwaqninchikkunata.

Cus nacionpa contranpi willakuymanta

18 ¹iAy, imaynaraq kanqa wanwakunapa
 warvaryanan nacion!

iAy, imaynaraq kanqa Cus law
 mayukunapa waklawninpi kaq nacion!
² Chay nacionmi lamar qochanta
 purichin runankunata.
 Tuturamanta buquekunapim
 purichin willakuq runankunata.
 Yaw kachasqa kallpaqkuna,
 qamkunaqa chayllayá riychik.

Hatunkaray runakunamanyá chaylla riychik.
 Chayllayá riychik lluchkay-lluchkay
 uyayoq runakunaman.
 Riychikyá tukuy hinastinpi kaq
 runakunapa manchakusqan runakunaman.
 Runamasin ñakarichiq kallpasapa
 runakunamanyá chaylla riychik.
 Mayukunapa partisqan nacionpi
 *yachaqkunamayá chaylla riychik.

³ Kay pachapi kawsaq runakuna,
 enteron kay pachapi kawsaq runakuna,
 orqokunapi banderakunata sayachiptinkum qawankichik.
 Cornetata tocaptinkum uyarinkichik.

⁴ Tayta Diosmi niwarqa:

Maypi kasqaypim ñoqaqa hawkalla kasaq.
 Maypi kasqaymantam ñoqaqa qawamusaq.
 Usyaypi llipipispas kanchariq
 inti hinam ñoqaqa kasaq.
 Cosecha tiempo rupaypi sulla hinam ñoqaqa kasaq.

⁵ Uvas plantakuna sisayta tukuruptinmi,
 rurunkunapas poqoyaña qallaykuptinmi,
 manaraqpas cosecha qallarichkaptinmi
 kallmankunata cuchillowan rawmaruchkaq
 hina chinkarachinqa.
 Wiñaq kallmankunata kuchuparuspa
 wischuruchkaq hinam chinkarachinqa.

⁶ Lliwmi moqokunapi saquesqa kanqa.
 Aycha mikuq pawaqkunapaqmi saquesqa kanqa.
 Purun animalkunapaqmi saquesqa kanqa.
 Chay sitiopim alton pawaq animalkuna
 poqoy tiempopi kanqaku.
 Chay sitiopim purun animalkuna
 cosecha tiempopi kanqaku.

⁷ Llapallan Kamachiq Tayta Diosmanmi
 ofrendankuta apamunqaku.
 Hatunkaray lluchkay-lluchkay uyayoq
 runakunam apamunqaku.
 Tukuy hinastinpi kaq runakunapa manchakusqan
 runakunam apamunqaku.
 Apamunqakumá ofrendankuta runamasin ñakarichiq
 kallpasapa runakuna.
 Apamunqakumá ofrendankuta mayukunapa partisqan
 nacionpi *yachaqkuna.
 Apamunqakumá ofrendankuta Sion Moqopi llaqtaman.
 Apamunqakumá Llapallan Kamachiq
 Tayta Diosta alabana llaqtaman.

Egipto nacionpa contranpi willakuymanta

19

¹ Egipto nacionpa contranpim Isaias willakun:

Egipto nacionman riq
 Tayta Diostayá qawariychik.
 Sillasqa hina puyupi kallpaylla
 riqtayá qawariychik.
 Egipto nacionpi taytacha-mamachakunam
 paypa qayllanpi katkatatanku.
 Egipto nacionpi llapallan runakunam
 pasaypaqta hukmanyarunku.

² Tayta Diosmi nin:

Egipto runakunatam takanarachisaq.

Kikinkupuratam peleanarachisaq.

Amistadpuram peleanqaku.

Llaqtapuram peleanqaku.

Nacionpuram peleanqaku.

³ Egipto runakunapa yuyaymanaynintam hukmanyarachisaq.

Egipto runakunapa tanteasqankutam yanqacharusaq.

Hinaptinmi taytacha-mamachakunata tapunqaku.

Brujokunatañam paykunaqa tapunqaku.

Tapunqakum espiritistakunata.

Qayakunqakum wañuqkunapa espiritunkunata.

⁴ Llapallan Kamachiq ñoqa Tayta Diosmi nini:

Egipto runakunatam entregaykusaq.

Ñakarichispa munaychakuqninku runakunamanñam qoykusaq.

Mana llakipayakuq reywanmi paykunata gobichernachisaq.

⁵ Nilo Mayupa yakunmi chinkarunqa.

Pasaypaqtam chay mayuqa chakirunqa.

⁶ Yarqakunam asnarirunqa.

Wayqokunapi yakukunam pisirunqa.

Egipto nacionpi Nilo Mayum chinkarunqa.

Ismurunqam lliw soqoskuna.

Ismurunqam lliw tuturakuna.

⁷ Nilo Mayupa patanpi plantakunam chakirunqa.

Nilo Mayupa patanpi tarpuykunam lliw chakirunqa.

Manaña kanankamam wayra aparunqa.

⁸ Nilo Mayupi challwaqkunam qaparkachanqaku.

Anzuelowan llapallan challwaqkunam waqanqaku.

Atarrayawan challwaqkunam eqoyerunqaku.

⁹ Pilchasqa linowan llamkaqkunam muspaypi hina kanqaku.

Yuraq tela awaapkunam muspaypi hina kanqaku.

¹⁰ Tela awaapkunam pasaypaqta hukmanyarunqaku.

Llapallan llamkaq runakunam llakisqa sonqoyoq kanqaku.

¹¹ Zoan llaqtapi kamachikuqkunaqa

ancha roqrumb kanku.

Rey Faraonta yuyawayan consejaq kachkaspankum
mana valeqlata consejanku.

¿Imaynanpitaq chayna runakunaqa Rey Faraonman niqku:

Yachaysapa runakunapa castanmi kaniku, nispaza?

¿Imaynanpitaq chayna runakunaqa Rey Faraonman ninku:

Ñoqaykuqa ñawpaq reykunapa castanmi kaniku, nispaza?

¹² Yaw Egipto nacionpa reynin Faraon

¿maypitaq kachkan yachaysapa runaykikunaqa

chaynapi Llapallan Kamachiq Tayta Diospa

tanteasqanta willasunaykipaqqqa?

¿Maypitaq kachkan yachaysapa runaykikunaqa
chaynapi Egipto nacionpa contranpi
tanteasqankuta yachachisunaykipaqqa?

¹³ Zoan llaqtapi kamachikuqkunaqa
sonso runakunam.

Menfis llaqtapi kamachikuqkunaqa
engañachikuq runakunam.

Ayllunkupi kamachikuqkunaqa
Egipto nacion pantarachiq runakunam.

¹⁴ Tayta Diosmi paykunapi rikurirachirqa.
Pantachikuq espiritutam rikurirachirqa.

Paykunam pantarachinku Egipto nacionta.

Tukuy rurasqankupim pantarachinku chay nacionta.

Vomitaq sinkata hinam rurarunku.

Tamsakachaq sinkata hinam rurarunku.

¹⁵ Uma kaqpas nitaq chupa kaqpas

Egipto nacionpa favorninpipa
manam ima ruraytapas atinqachu.

Palmera kallmapas nitaq tuturapas
chay nacionpa favorninpipa

manam ima ruraytapas atinqachu.

¹⁶ Chay tiempopim Egipto nacionpi runakunaqa hinaña rikurirunqa.

Llapallan Kamachiq Tayta Dios atiyninwan paykunata castigaptinmi katkatataspanku mancharikunqaku. ¹⁷ Juda nacionpi kaqkunam tamsaykachachinqaku Egipto nacionpi *yachaqkunata. Chaymi pipas sapa kuti Juda nacionpi kaqkunamanta yuyarispankuqa mancharikunqaku Egipto nacionpa contranpi Llapallan Kamachiq Tayta Diospa tanteasqankunamanta. ¹⁸ Chay tiempopim kanqa Egipto nacionpi pichqa llaqtakuna Canaan allpapi rimayninkuta rimaqkuna. Paykunaqa Llapallan Kamachiq Tayta Diomsanta mana rakikunankupaqmì juranqaku. Chay llaqtakunapa huknintam Intipa Llaqtanwan sutichanqaku.

¹⁹ Chay tiempopim kanqa Egipto nacionpi Tayta Diospaq sapaqchasqa altar, linderonpipas churanqakutaqmi Tayta Dios yuyarina monumentota. ²⁰ Chay monumentom señal chay-nataq testigo hina kanqa ñakarichiqninkupa contranpi Tayta Diosta mañakuptinku. Paymi kachamunqa salvaqninkuta paykunata defiendespa librananpaq. ²¹ Tayta Diosqa Egipto nacionpi kaqkunamanmi reqsichikunqa, paykunapas payta reqsikuspankum yupaychanqaku. Adoraspankum paypaq animalkunata wañuchipunkaku, ofrecenqakutaqmi kawsaykunamanta ofrendakunatapas hinasspam prometespanku cumplinqaku. ²² Tayta Diosqa azotechkaq hinam castiganqa Egipto runakunata, chaywanpas kikillantaqmi paykunata sanoyachinqa. Tayta Diosman kutirikuspa mañakuptinkum paykunataqa sanoyachinqa.

²³ Chay tiempopitaqmi Egipto nacionmanta Asiria nacionkama hatun ñan kanqa hinaptinmi Asiria nacionpi kaqkuna rinqaku Egipto nacionman, Egipto nacionpi kaqkunapas rinqakutaqmi Asiria nacion lawman. Egipto nacionpi kaqkunawan Asiria nacionpi kaqkunam kuskanku adoranqaku Tayta Diosta.

²⁴ Chay tiempopim Egipto nacionwan Asiria nacion hinaspa Israel nacion kim-sanku bendicion kanqa kay pachapi nacionkunapaq. ²⁵ Llapallan Kamachiq Tayta Diosmi bendecinqa paykunata kaynata nispan:

—Ñoqam bendecini Egipto runaykunata, bendecinitaqmi unanchasqay Asiria naciontatas chaynataq herenciay Israel naciontatas —nispa.

Egipto naciontawan Cus nacionta Asiria nacion vencesqanmanta

20 ¹Huk watam Asiria nacionpa reynin Sargon kachamurqa llapallan tropankuna kamachiqta Asdod llaqtaman hinaptinmi chay llaqtapa contranpi peleaspan ven-
cerurqa. ²Chay tiempopim Tayta Dios rimapayarqa Amozpa churin Isaiasta, paytam nirqa:
—Chustukuy luto pachaykitawan *usutaykita —nispa.

Hinaptinmi pay chaynata ruraspan mana pachayoq qala chakilla purirqa. ³Hi-
naptinmi Tayta Dios nirqa:

—Serviqniy Isaiasmu mana pachayoq chaynataq qala chakilla purirqa kimsa watapuni. Chaytam rurarqa señalpaq hina Egipto nacionta chaynataq Cus nacionta imam pasananmanta yachachinanpaq. ⁴Asiria nacionpa reyninmi presochasqata pusanaq Egipto nacionpi kaqkunatawan Cus nacionpi kaqkunata. Paykunamantam pusanaq mozokunatapas chaynataq machukunatapas. Paykunataqa pusanaq mana pachayoqtam, qala chakillatam chaynataq qala sikillatam chaynapi Egipto nacion penqaypi kananpaq. ⁵Hinaptinmi Cus nacionpi confiakuqkuna chaynataq Egipto nacionmanta alabakuqkunapas mancharikuspanku penqakuywan kanqaku. ⁶Chay-
mi lamar ochapa patanpi *yachaqkuna chay tiempopi ninqaku:

—Qawaychik confiakusqanchik nacionta. Asiria nacionpi reymanta librawas-
panchik yanapawananchikpaqmi chay nacionman lluptirqanchik. Chaynaqa
ćimaynatataq kunanqa lluptisunchik? —nispa.

Babilonia nacion vencesqa kananmanta

21 ¹Lamar ochapa hichapanpi kaq chunniq sitiopa contranpim Isaias kay-
nata nirqa:

Imaynam Neguev lawninta sinchi wayra hamuchkan,
chaynam chunniq lawmanta enemigo hamuchkan.

Mancharikupaq sitiomantam hamuchkan.

² Puramente manchakupaqmi Tayta Diospa rikurichiwasqanqa:
Traicionaqpunam traicionachkanku.

Salteaqpunam salteachkanku.

Elam nacionmanta kaqkuna iatacaychik!

Waqayninkutam upallahisqaq.

Media nacionmanta kaqkuna imuyurispas atacaychik!

Waqayninkutam upallahisqaq.

³ Cuerpoymi pasaypaqta nanawachkan.

Wachakuywan ñakariq warmi hinam
nanaywan qewikachakuchkan.

Llakikupi kaspaymi manaña uyarinichu.

Mancharikupi kaspaymi manaña qawakunichu.

⁴ Muspaypi hinam rikuriruni.

Mancharikuywanmi katkatatachkani.

Tarden lawpi gustasqay tiempom mancharichiqniyña karun.

Ancha mancharichiqniyña rikurirun.

⁵ Mesaqa kachkan alistasqañam.

Mantelkunapas kachkan mastasqañam.

Tropa kamachiqkuna isayariychik!

iHarkachikunaykichik armakunata

aceitewan llusiychik!

⁶ Señormi kaynata niwarqa:

Llaqta cuidaqta churamuy.

Tukuy rikusqanta

willakunanpaq churamuy.

⁷ Pares-pares caballokunapa aysasqan carretakunata qawaspanqa,

asnokunapi silladakuna hamuqta qawaspanqa,

camellokunapi silladakuna hamuqta qawaspanqa

llaqta cuidaqyá sumaqta qawarayachun, nispa.

Llaqta cuidaqyá allinta qawarayachun, nispa.

⁸ Llaqta cuidaqñataqmi qaparispan ninman:

Señor, maymi churawasqankupim

puncha-punchaw sayachkani.

Señor, maymi sayasqaypim

tutan-tutan cuidachkani.

⁹ Kunanmi qawachkani carretapi runa hamuqta.

Qawachkanim pares caballopas aysasqan carretapi runa hamuqta.

Vencerunkum Babilonia llaqtataqa.

Taytacha-mamachankupas pampakunapiñam wischurayachkan.

Chaykunaqa ñutupasqañam pampakunapi wischurayachkan.

¹⁰ Ñakarichisqa castamasillaykuna,

erapi trillasqa hina castamasillaykuna,

Llapallan Kamachiq Tayta Diosmanta

uyarisqaytam willaykichik.

Israelpa yupaychasqan Tayta Diosmanta

uyarisqaytam willaykichik.

Edom nacionpa contranpi willakuymantas

¹¹ Duma llaqtapa contranpim Isaias nirqa:

Huk kaqninmi Seir Orqomanta nimuwachkan:

Yaw llaqta cuidaq runa

¿hayka horallañataq faltachkan achikyananpaq? nispa.

Yaw llaqta cuidaq runa

¿hayka horallañataq faltachkan achikyananpaq? nispa.

¹² Llaqta cuidaqmi contestaspan nin:

Hamuchkanmi hora achikyanunpaq.

Hamuchkantaqmi hora tutaykununpaq.

Yachayta munaspaqa tapukuychik.

Yachayta munaspaqa kutimuychik.

Arabia runakunapa contranpi willakusqanmanta

¹³ Arabia runakunapa contranpim Isaias nirqa:

Dedan lawmanta viajerokuna,
 Arabia law pukyu sachakunapi tuta samakuqkuna,
¹⁴ yakunayasqakunawan tupaykuq lloqsimuychik.
 Yakullaykichiktapas qoykunaykichikpaqyá lloqsimuychik.
 Tema lawpi yachaqkuna,
 lluptiqkunamanyá taripaykamuychik.
 Mikuylaykichiktapas qoykunaykichikpaqyá taripaykamuychik.
¹⁵ Paykunaqa guerrapi wañunankumantam ayqekuchkanku.
 Vainanmanta horqosqa espadawan wañunankumantam ayqekuchkanku.
 Flechana armawan kamaykuqkunamantam lluptikuchkanku.
 Manchakuypaq guerramantam ayqekuchkanku.

¹⁶ Señormi kaynata niwarqa:

Kaymanta huk watamanmi
 otaq llamkapakuq runapa yupasqan watamanmi
 Cedar castapa ancha reqsisqa kaynin
 lliw puchukarunqa.

¹⁷ Israelpa yupaychasqan ñoqa Tayta Diosmi nini:

Flechawan peleaq soldadokunaqa aschallañam puchurunqa.
 Cedar castamanta peleaqkunaqa aschallañam puchurunqa.

Jerusalen llaqtamanta

22 ¹Revelacion Qawana Qechwamantam Isaias nirqa:

¿imataq qamkunata pasarusunkichik?

¿Imanasqataq wasipa qatanman segarunkichik?

² Bullakunawan huntasqa llaqta,
 fiestakunapi bullakunawan huntasqa llaqta
 Wañuqnikikunaqa manam espadawanchu wañurqaku.
 Paykunaqa manam guerrapichu wañurqaku.

³ Kamachikuqnikunam llapallan lluptirunku.
 Mana flechasqa kachkas pallam presochasqa karunku.
 Ukuypipi kaq runakunam kuska presochasqa karunku.
 Enemigo karupi kachkaptinraqmi lluptirunku.

⁴ Chaymi nirqaykichik kaynata:

Amayá qawawaychikchu ñoqata.
 Waqaytam munani ancha llakimanta.
 Waqaptiyqa ama consuelawaychikchu ñoqata.

⁵ Llapallan Kamachiq Señor Diosmi decretarqa.
 Chaqwasqa kanan punchaw hamunanpaqmi decretarqa.
 Revelacion Qawana Qechwapi
 munaychakunanaqmi decretarqa.
 Revelacion Qawana Qechwapi

muspaypi hina kanankupaqmi decretarqa.
 Llaqtapa murallankunatam tuñichichkanku.
 Orqokunapipas uyarkunankamam qaparichkanku.

- ⁶ Elam tropakunam flecha apanankuta alistarunkuña.
 Manejaqunam carretakuman seqarunkuña.
 Soldadokunam caballonkuman sillakurunkuña.
 Kir lawmanta tropakunam harkachikuna armankuta horqorunkuña.
⁷ Jerusalen llaqta, sumaqllaña qechwaykikunapi
 carretakunam huntallaña kachkanku.
 Sillasqa tropakunam llaqtapa zaguanninkunata
 atacanankupaq churakurunku.
⁸ Juda nacionpa harkachikunantam horqorunku.

Chay punchawmi qamkuna qawarqankichik Monte Palaciowan sutichas-
 qa wasipi armakunata. ⁹ Qawarqankichiktaqmi “Rey Davidpa Llaqtan” sutivoq
 barriopi murallakuna raqrallaña kasqantapas, qocharachirqankichiktaqmi
 yakutapas uray law estanquepi. ¹⁰ Jerusalen llaqtapi wasikunatapas yupaspam
 wakinta tuñichirqankichik chaykunawan murallakunatapas allichanaykichikpaq.
¹¹ Rurarqankichiktaqmi estanqueta iskay murallakunapa chawpinpi, chaytaqa
 rurarqankichik ñawpaq estanquemanta hamuq yaku qochananpaqmi. Ichaqa
 manam rikurqankichikchu tukuy chaykuna unanchaq Diosta nitaqmi qawarqan-
 kichikchu ñawpaqmanta ruraq Diostapas.

- ¹² Chay punchawmi Llapallan Kamachiq Señor Dios qayasurqankichik.
 Waqaspa qaparkachanaykichikpaqmi qayakurqankichik.
 Umaykichikta rutuchikunaykichikpaqmi qayasurqankichikqa.
 Luto pachawan pachakunaykichikpaqmi qayasurqankichikqa.
¹³ Kusikuyllawanñam rurarqankichik fiestakunata.
 Nakarqankichikmi bueyeskunatawan carnerokunata.
 Aychata mikuspam vino tomakuyllapi kankichik.
 Mikukusun, tomakusun, paqarinmi wañukusun, nispam ninkichik.
¹⁴ Llapallan kamachiq Señor Diosmi ñoqaman rikuriyuwarqa
 hinaspam rinrillarypi kaynata niyuwarqa:
 Kay mana allin rurasqaykichiktaqa
 manam pampachasaqchu, nispa.
 Manaraq chayta rurachkaptiym
 qamkuna wañunkichik, nispa.
 Chaynatam llapallan kamachiq ñoqa Señor Dios nini.

Palaciopi mayordomo Sebna wañunanmanta

¹⁵ Palaciopi kaq Sebna sutivoq mayordomoman yaykuspay ninaypaqmi Llapa-
 llan Kamachiq Señor Dios kaynata niwarqa:

- ¹⁶ Kaypiqa ćimatataq rurachkanki?
 ¿Pitaq kaytaqa kamachisurqanki?

Sepulturata kaypi ruranaykipaqqa ćpitaq kamachisurqanki?
 Kay moqopi sepulturata uchkunaykipaqqa ćpitaq nisurqanki?
 Kay qaqha uchkupi waqtapanaykipaqqa ćpitaq nisurqanki?

- ¹⁷ Imatapas wischuchkaq hinaraqmi wischurusunki.
 Tayta Diosqa kallpasapa runa hinaraqmi wischurusunki.
 Hapiyuskuspam kallpasapa runakunaraq wischurusunki.

- ¹⁸ Maytuykuspam pelotata hina wischurusunki.
 Hatun nacionmanmi wischurusunki.
 Chay hatun nacionpim wañunki.
 Alabakunayki carretakunam chaypi sayarunqa.
 Patronnikipa castanpaqmi hatun penqay kanki qamqa.

- ¹⁹ Puestoykimantam ñoqa qarqorusqayki.
 Oficioykimantam patronniki wischurusunki.

- ²⁰ Chay punchawmi serviqniya qayamusaq.
 Hilciaspa churin serviqniy Eliaquimtam qayamusaq.

- ²¹ Pachaykikunawanmi pachachisaq paytaqa.
 Chumpikiwanmi weqawninta watasaq paytaqa.
 Paytañam churasaq
 qampa rantikipi kamachikunanaq.
 Paymi taytanku hina kanqa
 Jerusalen llaqtapi *yachaqkunapaq.
 Paymi taytanku hina kanqa
 Juda casta runakunapaq.

- ²² Hapichisaqmi David castapa wasinpa llaventaqa.
 Manam pipas wkichqayta atinqachu paypa kichasqantaqa.
 Manam pipas kichayta atinqachu paypa wkichqasqantaqa.

- ²³ Perqaman estaca takarusqata hinam paytaqa takyachisaq.
 Maymi churasqaypim paytaqa takyachisaq.
 Reqsisqa runakunapa tiyanan asientopi hinam
 payqa kanqa.
 Taytanpa ayllunkuna reqsisqa kananpaqmi
 payqa kanqa.

- ²⁴ Tukuy rikchaq serviciota warkuchkaq hinam chay estacapi warkunqaku
 achka preciopa chanin kaqkunata.
 Abuelon castakunapa ancha reqsisqa kayninmi
 pienden Elequinmanta.

- ²⁵ Llapallan kamachiq ñoqa Tayta Diosmi nini:
 Chay tiempopim perqaman takasqa estaca chutakaramunqa.
 Chay seguro sitiontam wichiramunqa.
 Llapallan chaypi warkusqakunam lliw pierderunqa.
 Ñoqa Tayta Diosmi chaynata nini.

Tiro llaqtapa hinaspa Sidon llaqtapa contranpi willakuymanta

23 ¹Tiro llaqtapa contranpi rimaspanmi Isaías nirqa:

Tarsis lawmanta buquekunapi kaqkuna qapariychik.
Manaña wasiyooq Tiro llaqtapi kaqkuna qapariychik.
Soqoskuna sayachinanku llaqtatam tuñirachinku.
Chipre lawmanta hamuqkunamanmi chaymanta willarunku.

² Costa law Tiro llaqtayoqkuna, upallaychikña.
Sidon llaqtapi negociantekuna, upallaychikña.
Lamar qochanta paykuna apachiptin riqkuna, upallaychikña.

³ Buquepi chimpaspam nana-nanaq yakupa hawanta riqku.
Sihor lawmanta kawsaykunawanmi ganakuqku.
Nilo Mayupa patanpi cosechakunatam apamuqku.
Nacionkunamanmi paykunaqa *rantikuqku.

⁴ Penqarikuy, lamar qochapa patanpi Sidon llaqta.
Penqarikuy, lamar qochapa patanpi amparakuna llaqta.
Lamar qocham ninqa:
Manañañam wachakuqpa nanayninwan ñakarinichu.
Manañañam wawakunata hina wachakunichu.
Manañañam qari churiykuna kanñachu uywanaypaq.
Manañañam warmi churiykuna kanñachu wiñachinaypaq.

⁵ Egipto nacionpi runakunam noticiata uyarinqaku.
Tiro llaqtata imam sucedesqantam uyarinqaku.
Chay noticiawanmi paykuna ñakarinqaku.

⁶ Tarsis lawman qamkuna ripukuychik.
Lamar qochapa patanpi *yachaqkuna, qapariychik.

⁷ ¿Kay Tiro llaqtachum fiestakunallapi kakuq llaqta?
¿Kay Tiro llaqtachum ñawpaq tiempomantaraq kakuq llaqta?
¿Kay llaqtachum karu nacionkunapi kananpaq runakuna kachaq llaqta?

⁸ ¿Pitaq kay castigota decretarqa
Tiro llaqtapa contranpi?
¿Pitaq kay castigota decretarqa
reykunapa kanan llaqtapa contranpi?
Negociowan puriqkunam munaychakuqkuna karqaku.

Negociantekunam kay pachapi ancha reqsisqa karqaku.
⁹ Llapallan Kamachiq Tayta Diosmi chaynata decretarqa.
Llapallan orgulloso runakunata
humillananpaqmi decretarqa.

Kay pachapi llapallan ancha reqsisqa runakunata
mana kaqman churananpaqmi decretarqa.

¹⁰ Tarsis lawpi runakuna, chakrapiñayá llamkaychik qamkunaqa.
Manañañam kanñachu buquekuna sayachinanku llaqtaqa.

¹¹ Lamar qochapa hawanmanmi Tayta Dios makinta haywarirqa.

Nacionkunamat Tayta Dios katkatatachirqa.

Canaan law nacionkunapi llaqtakunata tuñichinanpaqmi kamachirqa.

Mana yaykuy atina llaqtakunata tuñichinanpaqmi kamachirqa.

¹² Sidon llaqtatam nirqa:

Ñakarichisqa sipas hina sumaq Sidon llaqta,
dejayña fiestakunallapi kakuyta.

Chipre lawman ripuspaykipas
manam hawkqa kankichu waklawpipas.

¹³ Qawariychik Caldea law nacionta,

manaña cuentaman churana nacionta.

Purun animalkuna yachananpaqñam Asiria nacion churarun.

Atacanankupaqmi paykunaqa torrekunata churarun.

Palacionkunata taqmaruspam purmachisqata dejarun.

¹⁴ Tarsis lawmanta buquepi runakuna, qapariychik.

Purmachispa saquesqam kanqa amparakuna sitioykichik.

¹⁵ Chay tiempopim Tiro llaqtaqa qonqasqa kanqa qanchis chunka watakama otaq reypa kawsanan watakunata hina. Qanchis chunka wata pasaruptinñam Tiro llaqtata sucedenqa chuchumika warmimanta kayna takisqankuman hina:

¹⁶ Yaw qonqasqa chuchumika warmi, arpaykita hapiy.

Enteron llaqta ukupi allinta tocaspa muyurimuy.

Qanmanta yuyarinankupaq

achka takikunata takimuy.

¹⁷ Qanchis chunka wata pasaruptinmi Tiro llaqtata Tayta Dios castiganqa. Kaqlamantam chuchumikayarunqa, kaqlamantataqmi runakunaman alquilakunqa, huchallikunqataqmi kaqlamanta kay pachapi gobier nokunawan. ¹⁸ Aswanqa negociaspa ganakusqankunaqa Tayta Diospaq sapaqchasqam kanqa. Manañam huñuspankuqa waqaychanqaku chaynataq fino pachankunatapas rantiqankupaq.

Kay pachata Tayta Dios castigananmanta

24

¹ Qawaychik, Tayta Diosmi purmachinqa kay pachata.

Qawaychik, Tayta Diosmi chunnichinqa kay pachata.

Kay pachapa hawanta tikraruspanmi cheqechinqa chaypi yachaqkunata.

² Runakunatawan sacerdotekunatam chequerachinqa.

Sirviententawan patronnintam chequerachinqa.

Sirvientantawan patronantam chaynallata rurarunqa.

Rantiqintawan *rantikuqtam rurarunqa chaynallata.

Cheqechinqaq prestakuqnintawan prestaqninta.

³ Tayta Diosmi nin:

Kay allpam kanqa pasaypaq chunnichisqa.

Kay allpam kanqa pasaypaq saqueasqa.

⁴ Kay allpam chakiruspan hukmanyarun.

Enteron kay pacham pasaypaqta chakiruspa hukmanyarun.
 Kay pachapi allin reqsisqa runakunam chakichisqa planta hina lliw
 hukmanyarun.

- ⁵ Kay pachatam runakuna millakuyapaqta rurarunku.
 Diospa yachachikuyinkunata mana kasukuspam
 kay pachata millakuyapaqta rurarunku.
 Paypa decretonta mana kasukuspam
 kay pachata millakuyapaqta rurarunku.
 Diospa wiñaypaq contratonta yanqacharuspam
 kay pachata millakuyapaqta rurarunku.
- ⁶ Chayraykum kay allpa pasaypaq ñakasqa kachkan.
 Kay pachapi *yachaqkunam castigonwan ñakarichkan.
 Chayraykum kay pachapi yachaqkuna kañasqa kachkanku.
 Chayraykum kay pachapi runakuna pisillaña kachkanku.

- ⁷ Vinom pisirun.
 Uvas plantakunam qawirun.
 Kusikuyllapi kawsaqkunam llakisqa rikurirun.
- ⁸ Tinyawan kusikuyninkuqa upallarunmi.
 Fiestakunawan bulla rurayninkuqa upallarunmi.
 Arpakunapa miskillaña waqayninqa upallarunmi.
- ⁹ Takillawaña vino tomayinkum tanirun.
 Poqosqa aqam tomaqkunapaq lliw qatqeyarun.
- ¹⁰ Manaña imayoq llaqtam chunnichkan.
 Mayqan wasipas manaña yakyunapaq hinam kachkan.
- ¹¹ Vino tukuruptimmi callekunapi runakuna waqachkanku.
 Tanirunmi lliw kusikuyninku.
 Chinkarunñam kay pachapi kusikuyninku.
- ¹² Purmasqatañam saquerun llaqtataqa.
 Ñutupasqañam kachkan zaguanninkunaqa.
- ¹³ Enteron kay pacha nacionkunapim chayna kanqa.
 Waqtaspa olivos sachapi puchuq aceitunas hinam kanqa.
 Uvas cosecha tukuruptin maskapasqa uvas hinam kanqa.
- ¹⁴ Wañunankumanta puchuqkunam kusikuspa qayakunqaku.
 Tayta Diospa atiyninta qawaspankum qaparinqaku.
 Intipa seqaykunan lawmantam payta alabanqaku.
- ¹⁵ Intipa qespimunam lawpi kaqkunam Tayta Diosta alabanqaku.
 Lamar qochapa patanpi kaqkunam payta alabanqaku.
 Israelpa yupaychasqan Tayta Diostam alabanqaku.
- ¹⁶ Kay pachapa cantonmantaraqmí uyarirqaniku:
 Alabaychik allinkuna ruraqta, niqkunamatam uyarirqaniku.

Kikiymi nikurqani:
 ¡Ay, eqoyachkanim!
 ¡Ay, eqoyachkanim!

Kikiymi nikurqani:

Traicionerom traicionan, nispa.

Traicionerom pasaypaqta traicionan, nispa.

¹⁷ Kay pachapi *yachaqkuna, animal hinam kachkankichik qamkunaqa.

Animalkuna hapiqkunapa mancharichisqan hinam kachkankichik qamkunaqa.

Uchkuman wichiyykuq otaq toqlapa hapirusqan hinam kachkankichik qamkunaqa.

¹⁸ Animalkuna hapiqkunapa vozinta

mancharikuspa lluptiqmi

uchkuman wichiyykunqa.

Uchkumanta seqamuspa lluptiqmi toqlawan hapirochikunqa.

Cielokunapi yakukunam taqtakaykamunqa.

Kay pachapa cimientonkunam katkatatanqa.

¹⁹ Kay pacham pasaypaqta pakipakurunqa.

Kay pacham pasaypaqta chitqakurunqa.

Kay pacham pasaypaqta katkatatarunqa.

²⁰ Kay pacham sinka runa hina pasaypaqta tamsakachanqa.

Mana allin rurasqa chuklla wasi hinam aywikachanqa.

Mana kasukuq kasqan llasaruptinmi urmachkaq hina wichiyykunqa.

Manaña masta hatarinankamam wichiyykunqa.

²¹ Chay punchawmi cielokunapi mana allin tropakunata castiganqa.

Chay punchawmi kay pachapi reykunata castiganqa.

²² Paykunatam lliwta huñurunqa.

Uchkupim paykunata presocharunqa.

Carcelpim paykunata wichqarunqa.

Unay tiempomantañam paykunata castiganqa.

²³ Llapallan Kamachiq Tayta Dios Sion Moqopi gobiernaptinga,

llapallan Kamachiq Tayta Dios Jerusalen llaqtapi gobiernaptinga

killam penqachisqa warmi hina pukayarunqa.

Intim penqachisqa runa hina tutayarunqa.

Paypa ancianonkunam qawanqaku.

Tayta Diospa kanchariynintam qawanqaku.

Diosta alabanapaq taki

25 ¹Dios Taytalláy,

qamqa Diosniymi kanki.

Qamtam hatunchayki.

Qanmanmi graciasta qoyki.

Admirakuypaq tanteasqaykitam rurarpanki.

Ñawpaq tiempokunamantaraq tanteasqaykunatam rurarpanki.

² Rumikunapas montorayanankamam tuñichirqanki llaqtakunata.

Purmarachirqankim murallasqa llaqtakunata.

Huklaw nacionniyoqkunapa palacionkunatam tuñirachirqanki.
Haykappas manaña mosoqmanta hatarichinankukamam tuñirachirqanki.

³ Chayraykum yupaychasunki

mana vencey atina runakuna.

Chayraykum manchakusunki

llaqtakunapi mana llakipayakuq runakuna.

⁴ Qammi karqanki mana imayoqkunapa amparakunan.

Qammi karqanki wakchakunapa sasachakuyinpi amparakunan.

Qammi karqanki loco paramanta harkaqnin.

Qammi karqanki rupaymanta llantuykuqnin.

Mana llakipayakuq runakunapa samatyayninqa
perqapa contranpi nisyumanta chayaq paramanmi rikchakun.

⁵ Mana llakipayakuq runakunapa samatyayninqa

chunniq allpapi rupaymanmi rikchakun.

Qamqa huklaw nacionmanta hoqarikuq runakunatam
humillachinki.

Puyupa llantuynin rupayta menosyachichkaq hinam
paykunata humillachinki.

Alabakuspa llakipayakuq runakunapa takinkunatam
upallachinki.

⁶ Llapallan Kamachiq Tayta Diosqa

Sion Moqopim ruranqa.

Llapallan nacionkunapaqmi

hatun convidota ruranqa.

Miskillaña mikuykunatawan

unay watayoq vinotam convidanqa.

Miskillaña mikuykunatawan

suma-sumaq vinotam convidanqa.

⁷ Kay Sion Moqopim Tayta Diosqa

llapallan ayakunapa habitonta chinkachinqa.

Kay Sion Moqopim Tayta Diosqa

llapallan nacionkunapi ayakuna tapaq telata chinkachinqa.

⁸ Tayta Diosmi wiñaypaq chinkachinqa wañuya.

Señor Diosmi pichanqa llapallan waqaqkunapa weqenta.

Paymi horqonqa runankunapa kay pachapi penqaypi kasqanta.

Chaynatam nirqa Tayta Dios.

⁹ Chay punchawpim ninqaku:

Paymi Diosninchik,

payllapi confiakusqanchikraykum

salvawanchik, nispa.

Paymi Tayta Dios, payllapi confiakuptinchik

salvawasqanchikraykum anchata kusikunchik, nispa.

¹⁰ Tayta Diospa atiyninmi

kay Sion Moqopi kanqa.

Qopa patapi nuyusqa pajata sarupachkaq hinam
Moab nacionta sarupanqa.

¹¹ Moab castakunaqa nadeaq runa hinaraqmi haywaykachanqapas.

Allin nadeaq runa hina kachkaptinpas

Moab nacionpa orgulloso kaynintam humillachinqa.

¹² Tayta Diosmi alto-alto murallankunata tuñichinqa.

Mana yaykuy atina murallankunatam tuñichinqa.

Murallankunatam pampapi polvokama wicherachinqa.

Juda nacionpa vencesqanmanta taki

26 ¹Chay tiempopim Juda nacionpi takinqaku kayna niq takita:

Mana yaykuy atina llaqtam kapuwachkanchik.

Salvakunanchikpaq llaqtam kapuwachkanchik.

Murallakunatam Tayta Dios hatarirachin salvaykuwananchikpaq.

Amparakuna murallakunatam hatarirachin salvaykuwananchikpaq.

² Allinkuna ruraq nacion yaykunapaqyá
zaguanninkunata kichaychik.

Confianapaq hina nacion yaykunapaqyá
zaguanninkunata kichaychik.

³ Dios Taytalláy, mana iskayrayaspa piensaq runatam
hawkallata waqaychanki.

Qamllapi hapipakuq runatam
hawkallata waqaychanki.

⁴ Tayta Diosllapiyá wiña-wiñayapaq hapipakuchik.

Amparakuna qqa hina kasqanrayku Tayta Diospi hapipakuchik.

⁵ Paymi humillachin alto-altopi *yachaq runakunata.

Paymi humillachin alto tukuq llaqtakunata.

Pampakamaraqmi tuñirachin chay llaqtakunataqa.

Polvokamaraqmi tuñirachin chay llaqtakunata.

⁶ Chaynapim ñakarichisqa runakuna sarutyanqa.

Chaynapim mana imayoq runakuna sarutyanqa.

⁷ Pampalla ñan hinam allin ruraqkunapa vidanqa.

Qam allin ruraq Diosmi pampallata ruranki chay ñannintaqa.

⁸ Dios Taytalláy,

ñoqaykupas leynikiman hina kawsaspaykum
qamllapi hapipakuniku.

Sonqoykupim qamllamanta yuyarispa
yuyaymanaya munaniku.

⁹ Tutam piensani qamllamanta.

Qamllatam maskayki tukuy sonqoymanta.

Allinta arreglaspa gobiernapitikiqa

allinkuna ruraytam *yachanqaku kay pachapi yachaqkunaqa.

¹⁰ Mana allin ruraq runakunata llakipayaptikipas

paykunaqa manam yachanqakuchu allin ruraytatas.

Honrado runakunapa nacionninpipas
hina mana allin runakunallam kanqakupas.
Manam cuentata qokunkuchu
ancha atiyniyoq kasqaykimantapas.

¹¹ Dios Taytalláy, castiganaykipaqmi
chaylla kachkanki qamqa.
Ichaqa manam cuentata qokunkuchu paykunaqa.
Runaykikunamanta ancha sienteq kasqaykitayá qawachunku.
Chay sientesqaykimantayá paykunaqa penqaypi kachunku.
Contrayki pi kaqkunapas ninawan kañasqayá kachunku.

¹² Dios Taytalláy, qamllam hawkallataqa kawsachiwankikupas.
Qamllam rurarcanki tukuy rurasqaykutapas.

¹³ Yupaychasqayku Dios Taytalláy,
munayniyoq runakunam karqa patronniyku.
Ichaqa qamllatam Señorniykupaq yuyarikiku.

¹⁴ Wañurunkuñam paykunaqa. Manañam kawsarimunqakuchu.
Almakunallam paykunaqa. Manañam hatarimunqakuchu.
Castigaspaykim paykunata wañuchirqanki.
Paykunamanta manaña yuyarinankupaqmi qonqarachinki.

¹⁵ Dios Taytalláy,
nacionpi runakunatam mirachiwarqankiku.
Qam alabasqa kanaykipaqmi ñoqaykuta mirachiwarqankiku.
Allpaykupa lliw linderonkunatam hatunyachipuwarqankiku.

¹⁶ Dios Taytalláy,
llakikupi kaspaykum maskarqaykiku.
Qasillallamantam mañakuykiku castigawaptikiku.

¹⁷ Dios Taytalláy,
wiksayoq warmi hinam qayllaykipi karqaniku.
Wachakuq warmi hinaraqmi nanaywan qewikacharqaniku.
Ñoqaykupas chay warmi hinam qayllaykipi qaparkachaniku.

¹⁸ Wiksayakuruq warmi hinam ñoqaykupas nanaywan karqaniku.
Ichaqa wayrallata wachakuchkaq hinam apamurqaniku.
Kay pachapi runakunamanqa
manam apamurqaniku salvaciontachu.
Kay pachapi *yachanankupaqpas
manataqmi nacenqakuchu.

¹⁹ Dios Taytalláy,
wañuqnikunam kawsarimunqa.
Llaqtamasiykunapa ayankunam hatarimunqa.
Allpapa ukunpi kaqkuna qaparimuychik.
Hatarimuspa kusikuyllawanña qaparimuychik.
Dios Taytalláy, qampa sullaykim achikyaq sulla hina.
Wañuqkunam allpamanta hatarimunqa nacemuchkaq hina.

²⁰ Runamasillaykuna,
rispaykichikyá cuartoykichikman yaykuychik.

Punkuykichikta wichqakamuspáyá chaypi pakakamuychik.

Tayta Diospa piñakuynin pasarunankamayá ratollapas pakakamuychik.

²¹ Tayta Diosqa maypim kasqanmantam lloqsimunqa.

Kay pachapi *yachaqkunata castigananpaqmi hamunqa.

Mana allin rurasqankumanta castigananpaqmi hamunqa.

Kay allpaqa qawachinqam wañuchisqakunapa yawarninta.

Kay allpaqa manañam pakanqachu wañuchisqakunata.

Israel nacion librasqa kananmanta

27 ¹Chay punchawmi culebrata
Tayta Dios castiganqa.

Manchakuypaq espadawanmi payqa castiganqa.

Leviatanwan sutichasqa arwirikuq culebratam castiganqa.

Hatun espadawanmi castiganqa chay culebrataqa.

Leviatanwan sutichasqa millqoykachakuq culebratam castiganqa.

Lamar qochapi manchakuypaq animaltam

atiyniyoq espadanwan castiganqa.

² Chay punchawmi Tayta Dios ninqa kaynata:

“Takiychik miskillaña vino qokuq uvas huertamanta.

³ Ñoqa Tayta Diosmi chay huertata waqaychani.

Sapa kutillam ñoqaqa chayta parqopayani.

Mana imapas pasananpaqmi chayta waqaychani.

⁴ Chay huertaypaqqa manam piñakunichu ñoqaqa.

Kichkakuna otaq cardokuna huertaypi kaptinqa

guerrapi peleaq hina rispaymi kañaykamuyman.

Rispaymi pasaypaqta chaykunata kañaykamuyman.

⁵ Sichu chay huerta defiendenayta munaspaza

ñoqawan amistachun.

Sichu chay huerta defiendenayta munaspaza,

arí, ñoqawan amistachun.”

⁶ Hamuq tiempopim Jacobpa castan sacha hina sapichakunqa.

Israel castam sacha hina iklliruspan sisarunqa.

Sacha hinam rurunkunawan kay pachata huntarachinqa.

⁷ Israel castakunataqa manam Tayta Diosqa castigarqachu.

Paykuna ñakarichiqkunata castigasqanta hinaqa

manam paykunataqa castigarqachu.

Israel castakunataqa manam Tayta Diosqa wañuchirqachu.

Paykuna wañuchiqkunata wañuchisqata hinaqa

manam paykunataqa wañuchirqachu.

⁸ Merecesqanta hinallam Tayta Diosqa

Israel castata castigarqa.

Huklaw nacionman presochasqata pusachispam

paykunataqa castigarqa.

Manchakuypaq wayrawan hinaraqmi

paykunataqa aparurqa.

Intipa qespimunanmanta pukumuq
wayrawan hinaraqmí aparurqa.

⁹ Chaywanpas Jacob castakunapa mana allin rurasqankunataqa
pampachanqam kayrayku.

Chaywanpas Jacob castakunapa huchankunaqa
qonqasqam kanqa kayrayku.

Isku rumita hina altarkunapa ruminkunata
ñutupaptinkuqa pampachanqam.

Asera sutivoq mamachankuta
pampaman wikapaptinkuqa pampachanqam.

Taytachankunaman kañananku altarkunata
wikapaptinkuqa pampachanqam.

¹⁰ Mana yaykuy atina llaqtam kunanqa chunnichkan.

Manaña runayoq wasi hinam kunanqa chunnichkan.

Chayqa kachkan chunniq sitio hina saquesqañam.

Chayqa kachkan animal michinanku sitioñam.

Chayqa kachkan sachakunapa rapinta mikuspa animalpa puñunan sitioñam.

¹¹ Sachapa kallman chakiruptinmi pakiparunku.

Warmikunam chaykunata huñuruspanku ninata ratachikunku.

Mana entiendeq runakunam kay runakunaqa.

Unanchaqninkupas manam llakipayanqachu paykunataqa.

Ruraqinkupas manam kuyapayanqachu paykunataqa.

¹² Erapi gamillakunata trillachkaq hinam

Tayta Dios chay tiempopi castiganqa.

Eufrates achka yakuyoq mayumantam

Egipto law wayqokama castiganqa.

Israelpa mirayninkuna, qamkunatam ichaqa huñusunkichik.

Qamkunatam chulla-chullallamanta payqa huñusunkichik.

¹³ Chay tiempopim hatunniñ cornetata tocanqaku.

Asiria nacionpi chinkaruqkunam kutimunqaku.

Egipto nacionman presochasqa pusasqakunam kutimunqaku.

Hamunqakum Jerusalen llaqtapi Tayta Diosta adoranankupaq.

Hamunqakum sapaqchasqan Sion Moqopi Tayta Diosta adoranankupaq.

Samaria llaqtapa contranpi willakuy manta

28 ¹iAy, imaynaraq kanqa Samaria llaqta!

Chay llaqtaqa Efrain castapa alabakunan llaqtam,

sinkaruspan coronawan uman adornakuq hina llaqtam.

Chay llaqtaqa chakisqa wayta hina kachkasapas

Efrain castapa alabakunan llaqtam.

Chay llaqtaqa tukuy imapa wiñanan qechwapa hanayninpí kaq llaqtam,
vinoman qokuruq runakunapa alabakunan llaqtam.

² Señormi hatallichkan kallpasapa runataqa.

Runtu para hina dañakuqmi chay runaqa.

Tukuy imapas tuñichiq wayra-para hinaraqmí chay runaqa.

Loco para hinaraqmi chay runaqa.

Manchakuypaq lloqla hinaraqmi chay runaqa.

Chay runam pampakunaman chay llaqtata choqapanqa.

³ Efrain castapa alabakunan llaqtatam sarupanqa.

Sinkaruspan coronawan uman adornakuq hina llaqtatam sarupanqa.

⁴ Chakisqa wayta hina kachkaspapas

Efrain castapa alabakunan llaqtam

otaq tukuy imapa wiñanan

qechwapa hanaynippi kaq llaqtam.

Manaraq cosecha kachkaptin

chayraq rikurimiq higos hinam kanqa.

Chay higosta qawariyuskalla

mikurusqanku hinam kanqa.

⁵ Chay punchawmi llapallan kamachiq Tayta Diosqa

puchuq runankunapaq akchirichkaq corona hina kanqa.

Paykunapaqmá sumaq waytamanta corona hina kanqa.

⁶ Cortezi queja arreglaqkunamanmi yachayta qonqa.

Llaqta defiendeq tropakunamat kallpanchanqa.

Jerusalen llaqtaman prometesqanmanta

⁷ Paykunapas vinota tomasspam

tanki-tanki purinku.

Paykunapas poqosqa aqata upyaspam tamsaykachanku.

Sacerdotekunawan poqosqa aqata upyaspam tanki-tanki purinku.

Diosmanta willakuqkunam poqosqa aqata upyaspam

tanki-tanki purinku.

Paykunam vinota tomaspa sonsoykachanku.

Paykunam poqosqa aqata upyaspam tamsaykachanku.

Paykunam revelacionta qawaspa tankikachanku.

Paykunam quejapi sentenciaspanku aywikachanku.

⁸ Millakuypaq vomitasqankuwanmi mesankupas qachallaña.

Limpio mesankuqa manam kanchu, lliwmi qachallaña.

⁹ Paykunam ñoqa Isaiasmanta rimaspanku ninku:

¿Pitataq payqa yachachichkan?

¿Pitataq payqa uyarisqanmanta entiendechichkan?

Warmachakunapas kaymanku hinam yachachiwachkanku.

Anukasqakunapas kaymanku hinam yachachiwachkanku.

¹⁰ Kayta-wakta ruraychik, nispa.

Kayta-wakta kasukuychik, nispa.

Kaylawpi asllataspas yachaychik, nispa.

Waklawpi asllataspas yachaychik, nispa.

¹¹ Chayna kaspanku mana kasukuptinkuqa

sasa rimana idiomapim,

huklaw nacionniyoqpa idiomapim,

Tayta Dios chay runakunaman rimapayanqa.

¹² Puntamantaraqmi Tayta Dios paykunata nirqa:
 Pisipasqa runa hawkayay tarinanpaq sitiom kayqa.
 Pisipasqa runa samay tarinanpaq sitiom kayqa,
 niptinpas manam kasukurqakuchu paykunaqa.

¹³ Chayraykum Tayta Dios paykunata
 warmachakunaman hina rimapayanqa:
 Kayta-wakta ruraychik, nispa.
 Kayta-wakta kasukuychik, nispa.
 Kaylawpi asllatapas yachaychik, nispa.
 Waklawpi asllatapas yachaychik, nispa.
 Purispankupas ankallanpam wichiykunqaku.
 Paykunaqa heridasqam kanqaku,
 toqlapim presocharachikunqaku.

¹⁴ Burlakuq runakuna,
 Tayta Diospa nisqantayá uyariychik.
 Jerusalen llaqtapi runaykunata gobiernaqkunapa nisqantayá uyariychik.

¹⁵ Qamkunam nichkankichik: Contratotam rurarqaniku wañuywan.
 Contratotam rurarqaniku wañusqakunapa kanan sitiowan
 manchakuypaq desgracia hamuspa
 mana hayparamuwanankupaq,
 hatun desgraciapi rikuriptiyku
 mana hayparamuwanankupaq.
 Llulla rimaykunapim amparakurqaniku.
 Engaño ruraykunapim pakakurqaniku.

¹⁶ Chayraykum Señor Dios kaynata nin:
 Ñoqam Sion Moqopi churani akllasqa rumitaqa,
 wasipa cimiento esquinan hapiq rumitaqa.
 Manam hukmanyanyqachu pipas chay rumipi confiakuqqa.

¹⁷ Chay wasita hatarichispaymi plomadawan hina
 allin arreglotu rurasaq.
 Chay wasita hatarichispaymi nivelwan hina
 allinta rurasaq.

Amparakunaykichikpaq maskasqaykichik llullakunatam
 runtu para hina tukurunqa.
 Engaño ruraypi pakasuqnikichiktam
 yaku aparuchkaq hina tukurunqa.

¹⁸ Wañuywan contrato rurasqaykim yanqachasqa kanqa.
 Wañusqakunapa kasqan sitiowan contrato rurasqaykipas
 manaña cumplisqam kanqa.
 Manchakuypaq desgraciám hayparamusunkichik.
 Chay desgraciám qamkunata saruparusunkichik.

¹⁹ Sapa kutilla sucedeptinmi qamkunata hapisunkichik.
 Sapa tutamanta rikurimuspam sucedesunkichik.
 Tutapas-punchawpas rikurimuspanmi sucedesunkichik.

Uyarisqaykichikta entiendespallapas qamkunam katkatatankichik.

²⁰ Chayna kasqaykichikwanmi

taksalla catrepi uychunpalla waqtapachkaq hina kankichik.

Chayna kasqaykichikwanmi

taksalla ancho frazadawan qatakuq hina kankichik.

²¹ Perazin Orqopi hatarispa rurasqanta hinam

Tayta Dios ruranqa.

Gabaon Qechwapi yanapananpaq hatarisqanta hinam

Tayta Dios ruranqa

chaynapi mana haykapias rikusqanku rurayninta rurananpaq,

chaynapi mana entiendey atina rurayninta rurananpaq.

²² Amañayá qamkunaqa burlakuychikchu.

Cadenaykichikmi manaña teqosunkichikchu.

Uyarirqaním Llapallán Kamachiq Señor Diospa rimasqanta.

Uyarirqaním kay nacionta castigananpaq tanteasqanta.

²³ Entiendespa uyariyichik rimasqayta.

Sumaqta uyariyichik palabraykunata.

²⁴ Tarpukuq runa chakranta yapuspanqa

manam tukuy punchawchu barbechanqa.

Manam tukuy punchawchu kurpankunata allpayachinqa.

²⁵ Manachum chakranta sumaqta pampayarachispanqa

ajonjoliytawan cominosta maqchinqa.

Trigotam maqchinqa sitionman.

Cebadatam maqchinqa lugarninman.

Wakin muhutañataqmí maqchinqa patankunaman.

²⁶ Diosnimmi paytaqa yachachin.

Imaynam tarpunanpaqmi yachachin.

²⁷ Ajonjoliytaqa manam erapichu trillachinku.

Cominostaqa manam carretawanchu trillachinku.

Ajonjoliytaqa kaspíwanmi waqtana.

Cominostaqa varawanmi waqtana.

²⁸ Trigota erapi trillaspaqa

manam caballowanchu chaypi kutarachina.

Trillana carretawan saruchispaqa

manam tanta ruranapaq hinachu ñuturachina.

²⁹ Llapallánmi chaykunaqa hamun Llapallán Kamachiq Tayta Diosmanta.

Payqa tanteanmi admirakuypaq kaqkunata.

Payqa yachayninwanmi qespichin rurayninkunata.

Jerusalen llaqta librasqa kananmanta

29

¹ Ay, ^dArielwan suticasqa llaqta iimaynaraq kanki!

Davidpa samarinan Jerusalen llaqta iimaynaraq kanki!

^d29:1 Ariel. Jerusalen llaqtapa huknin sutiin.

Hinaraqyá iskay-kimsa watakuna pasarichun.

Hinaraqyá hatun fiestaykikunapas qatinakuchun.

² Ñoqam qam Ariel llaqtata sasachakuykunapi churasqayki.

Waqaspa llakikunaykipaqmi qam Ariel llaqtata kachisqayki.

Kañapuwanankupaq altar hinam qamqa kanki.

³ Muyuriqnikimanta atacasunaykipaqmi

tropakunapa campamentonta hatarichinankupaq kamachisaq.

Kaspimanta barrerakunata muyuriqnikipi

hatarichinankupaqmi kamachisaq.

Qamta atacasunaykipaqmi

paykunawan uchukukunata rurachisaq.

⁴ Qamqa humillasqa kaspam pampamanta rimanki.

Qamqa urmachisqa kaspam polvomanta rimanki.

Almapa vozniñ hinam allpamantaraq voznikipas uyarikunqa.

Wachachachaspa rimasqaykikunam polvomantaraq uyarikunqa.

⁵⁻⁶ Chaywanpas qonqayllamantam huk ratollapi castiganqa.

Llapallan Kamachiq Tayta Diosmi enemigoykikunata castiganqa.

Rayowan, temblorwan, hatu-hatun bullawanmi castiganqa.

Wayra-parawan, loco parawan, lenguachkaq ninawanmi chinkachinqa.

Nana-nanaq enemigoykikunam

ñutupasqa allpa hina polvoyarunqa.

Nana-nanaq ñakarichisuqnikikunam

qopa hina wayrapa apasqan kanqa.

⁷ Llapallan nacionkunamanta nana-nanaq runakunam,

Ariel sutiyoq llaqtapa contranpi peleaqkunam

sueñoy hinalla kanqaku.

Arí, chay llaqtapa contranpi llapallan peleaqkunamá,

amparakunanku torrekunatapas atacaqkunamá,

hina chay ñakarichiq runakunamá

tuta mosqoypi rikusqanku hinalla kanqaku.

⁸ Imaynam yarqaymanta kaq runa

mikusqanpaq mosqon,

ichaqa rikchariruspanñataq yarqaymanta kachkan.

Chaynam kanqa Sion Moqopa contranpi

achkallaña nacionkunamanta peleaqkunaqa.

Imaynam yakumanta kaq runa

yaku tomasqanpaq mosqon,

ichaqa rikchariruspanñataq yakumanta kachkan.

Chaynam kanqa Sion Moqopa contranpi

achkallaña nacionkunamanta peleaqkunaqa.

⁹ Qamkunaqa hinallayá sonsoyasqa hina kaychik.

Qamkunaqa hinallayá qawakuq ñawsa kaychik.

Qamkunaqa hinallayá sinka hina tankikachaychik

vinowan mana sinkachkaspapas,

poqosqa aqawan mana machachkaspapas.

¹⁰ Qamkunamanmi Tayta Dios kachamusurqankichik.

Miskillaña puñunayaytam kachamusurqankichik.
 Diosmanta willakuqkuna,
 Diosmi ñawsayarachisunkichik.
 Revelacionta rikuqkuna,
 Diosmi umaykichikta velowan hina taparusunkichik.

- ¹¹ Revelacion rikusqaykichikmi
 qamkunapaq rikurirun qellqasqa libro hina.
 Revelacion rikusqaykichikmi
 qamkunapaq rikurirun rollorusqa sellarusqa libro hina.
 Sichu leey yachaqman pipas qoykuspanqa paytam ninqa:
 Kay librota leeykapuway, nispa.
 Ichaqa paymi ninqa:
 Sellasqam kachkan. Manam leeyta atiymanchu, nispa.
- ¹² Sichu mana leey yachaqman pipas qoykuspanqa paytam ninqa:
 Kay librota leeykapuway, nispa.
 Ichaqa paymi ninqa: Manam leeyta yachanichu, nispa.

- ¹³ Señormi niwarqa:
 Kay runakunaqa simillankuwanmi asuykamuwanku.
 Kay runakunaqa hawa sonqollam yupaychawanku.
 Sonqonkum ichaqa ñoqamanta karupi kachkan.
 Paykunaqa runapa kamachisqanman hinallam adorawachkan.
 Paykunaqa runapa yachachisqanman hinallam adorawachkan.
- ¹⁴ Chaynaqa mosoqmantam paykunapa qayllanpi rurasaq.
 Admirakuypaq kaqkunatawan milagrokunatam rurapayasaq.
 Yachaysapa runankunapa yachayninmi tukurunqa.
 Entiendeq runankunapa entiendeyninmi tukurunqa.

- ¹⁵ iAy, imaynaraq kankichik,
 Tayta Diosmanta pakakuqkuna,
 tanteasqankunata pakanaykichikpaq pakakuqkuna!
 iAy, imaynaraq kankichik
 tutayayllapi ruraynikichikta ruraspa:
 “Manam pipas rikuwanchikchu” nispa niqkuna!
 “Manam pipas cuentata qokunchu” nispa niqkuna.

- ¹⁶ Qamkunaqa tikrampatam piensankichik.
 Olleroqa mitu hinalla kasqantam piensankichik.
 Runapa rurasqanqa manam ninmanchu ruraqninta:
 “Manam rurawarqankichu” nispaqa.
 Mankaqa manam ninmanchu ruraqninta:
 “Manam imatapas yachankichu” nispaqa.

Israel castata salvananapaq Diospa prometekusqanmanta

- ¹⁷ Manapas unaymantam Libano Orqopi monteqa
 tukuy imapa qespinan allpaman tikrakunqa.
 Manapas unaymantam tukuy imapa qespinan allpaqa
 sachakunapa kasqan montemanña rikchakunqa.

- ¹⁸ Chay tiempopim upakunapas uyarinqaku.
 Libromanta paykunapaq leepuptinkum uyarinqaku.
 Chay tiempopim ñawsakunapas qawarikunqaku.
 Ancha tutayaypi karuspankum qawarikunqaku.
- ¹⁹ Humildekunam kusikunqaku Tayta Diosrayku.
 Pasaypaq wakchakunam kusikunqaku Israelpa Chuya Diosninrayku.
- ²⁰ Runamasin mancharichiqkunam tukurunqaku.
 Burlakuqkunam chinkachisqa kanqaku.
 Mana allinkunalla maskaqkunam chinkarunqaku.
- ²¹ Tukurunqam runamasinta huchamanta culpaq.
 Tukurunqam cortepi defiendeqaq trampa hina ruraq.
 Tukurunqam cortepi engañaspa
 inocente runapaq allin arreglo mana ruraq.
- ²² Chayraykum Abraham libraq Tayta Dios nin.
 Chayraykum Jacob castaman Tayta Dios nin:
 Kunanmanta ñawpaqmanmi Jacobpa castankunaqa
 manaña penqakunqakuchu, nispa.
 Kunanmanta ñawpaqmanmi Jacobpa castankunaqa
 manaña ayayasqa uyayoqchu kanqaku, nispa.
- ²³ Tayta Diosqa nirqataqmí:
 Jacobpa mirayninkuna qawaspankum,
 paykuna ukupi rurasqankunata qawaspankum
 Chuya Dios kasqayta cuentata qokunqaku.
 Jacobpa Chuya Diosnin kasqaytam cuentata qokunqaku.
 Israelpa Diosmintam anchallataña respetawanqaku.
- ²⁴ Pantachisqakunam entiendeyta yachanqaku.
 Qepanpi rimaqkunam yachachikuya chaskinqaku.

Egipto nacionman hapipakuqkunamanta

- 30** ¹Tayta Diosmi nin kaynata:
¹Imaynaraq kankichik mana kasukuq churikuna,
 ñoqata mana yuyariwaspaykichik imapas tanteaqkuna!
¹Imaynaraq kankichik espirituwywan mana yanapachkaptiy vino hichaqkuna
 otaq espirituwywan mana yanapachkaptiy contrato ruraqkuna!
 Chaynata ruraspaykichikmi huchata yapachkankichik.
 Huchaykichikmanmi astawan huchata yapachkankichik.
- ² ¹Imaynaraq kankichik ñoqata mana tapuwaspa
 Egipto nacionman chaylla riqkuna,
 Rey Faraonman amparakuspa auxilio maskaqkuna,
 llantukuchkaq hina Egipto nacionpi pakakuqkuna!
- ³ Aswanqa Rey Faraonman
 amparakuptikichikmi penqayman churasunkichik.
 Llantukuchkaq hina Egipto nacionpi
 pakakusqaykichikmi humillachisunkichik.
- ⁴ Jefekuna kachasqaykichik Zoan llaqtaman riptinpas,

kachasqaykichik runakuna Hanes llaqtaman chayaruptinpas
 5 llapallaykichikmi penqaypi rikurinkichik
 mana valeqkuna kasqankurayku.
 Chay llaqtakunam mana yanapasunkichikchu
 mana valeqkuna kasqankurayku.
 Paykunaqa penqaymanmi churasunkichik.
 Paykunaqa burlakunankupaqmi churasunkichik.

6 Neguev lawpi animalkunamantam Isaias kaynata willakurqa:
 Sasachakuypa kasqan sitiontam, peligrokunapa kasqan sitiontam,
 orqo leonkunapa kasqan sitiontam,
 kachukuqlaña pawaq culebrapa kasqan sitiontam
 asnokunapi qori-qollqenkuta cargachkanku.
 Camellokunapim kapuqninkuta cargachkanku.
 Egipto nacionmanmi astachkanku.
 Mana imapaq valeq nacionmanmi astanku.

7 Astankuqa waspiy hina mana imapaq valeq Egipto nacionmanmi.
 Astankuqa mana yanapay atiqninku Egipto nacionmanmi.
 Chayraykum Egipto nacionta suticharqani Rahab sutiwan.
 Chayraykum suticharqani Mana Ima Ruraq Nacion sutiwan.

8 Kunanyaá tablapi kay rikusqaykita qellqay.
 Paykunapaqyá kaykunata qellqay.
 Libropi qellqaruptikiyá hamuq tiempokunapaq kachun.
 Wiñaypaqyá testigo hina kaykunaqa kachun.
 9 Kay runakunaqa mana kasukuq runakunam.
 Kay runakunaqa tracionero miraykunam,
 Tayta Diospa yachachisqankunata mana uyariy munaqkunam.

10 Diospa qawachisqanta rikuq runakunatam ninku:
 Amaña Diospa qawachisqanta rikuychikchu, nispa.
 Diosmanta revelacion rikuq runakunatam ninku:
 Cheqapmanta revelacion rikusqaykichiktaqa
 amaña willawaykuchu.
 Willawaykuqa alabawanankupaq kaqkunallata.
 Willawaykuqa engaño rikusqaykichik kaqkunallata.

11 Amaña chaynata ruraychikchu.
 Amaña chaynata kawsaychikchu.
 Amaña Israelpa Chuya Diosninmanta willawaykuchu, nispa.

12 Chayraykum Israelpa Chuya Diosnin kaynata nin:
 Kay nisqaykunatam qamkuna wischupakunkichik.
 Runamasikichik ñakarichisqaykichikpim confiakunkichik.
 Engañokuna rurasqaykichikpim confiakunkichik.
 Chaykuna rurasqaykichikpim hapipakunkichik.

13 Chayraykum chay mana allinkuna rurasqaykichik
 raqrasqa hinaspas tuñirunanpaq alto muralla hina kapusunkichik.
 Chaynaqa chay murallam qonqaymanta tuñiykamunqa.
 Chaynaqa chay murallam chaylla tuñiykamunqa.

¹⁴ Allpa puyñuta hinam pakipanqa.

Pasaypaq pakiparusqa puyñu hinam kanqa.

Chay kallpi puyñumanta puchuqkunaqa manam chullapas valenqachu.

Nina sansata hoqarinallankupaqpas manam valenqachu.

Pozomanta yakuta wisinallankupaqpas manam valenqachu.

¹⁵ Israelpa yupaychasqan Chuya Señor Diosmi nin kaynata:

Kutirimuspa hawka kakuspakichikmi
salvasqa kankichik.

Hawkalla confiakuq kaspakichikmi
kalpasapa kankichik,
nispa niptiyas mana kasukuy munaqkunam karqankichik.

¹⁶ Qamkunam nirqankichik:

“Caballokunapim ayqekusaqku” nispa.

Arí, chaynatam ayqenkichik.

Nirqankichiktaqmí:

“Alli-allin kallpaq carretakunapim kallpasaqku” nispa.
Arí, qatisuqnikichikpas kallpayllam qatisunkichik.

¹⁷ Waranqa runakunam chulla runa hinalla ayqenqaku
chullalla runapa manchachisqan.

Llapallaykichikmi ayqenkichik
pichqa runakunapa manchachisqan.

Ayqenkichikmi asllaña puchunaykichikkama.

Puchunkichikmi orqopa puntanpi
chullallaña kaspi hina kanaykichikkama.

Puchunkichikmi moqopa hawanpi
sayarachisqa bandera hina kanaykichikkama.

¹⁸ Chaywanpas Tayta Diosqa suyasuchkankichikmi
llakipayasunaykichikpaq.

Chayraykum payqa rikurimun
kuyapayariykusunaykichikpaq.

Allinlla arreglaq Diosmi Tayta Diosqa.

¡Mayna kusisqam llapallan paypi suyaqkunaqa!

Runankunata kuyapayananpaq Tayta Dios prometesqanmanta

¹⁹ Sion Moqopi *yachaqkuna otaq Jerusalen llaqtapi yachaqkuna, manañam haykapi-pas waqankichikñachu. Payqa llakipayarisunkichikpumim. Qaparispa mañakuptikichikmi contestasunkichik. ²⁰ Señormi kawsanallaykichikpaq mikuchisuchkankichik, kawsanallaykichikpaqtaqmí yakutapas qosuchkankichik. Chaywanpas yachachisuqnikichikkunaqa manañam pakakunqachu, aswanqa kikikichikmi paykunata qawankichik. ²¹ *Alleg lawmanpas otaq *ichoq lawmanpas rispaykichikqa uyarinkichikmi qepaykichikpi:

—Kaymi ñan, chayninta puriychik —nispa niq palabrukunata.

²² Qollqewan hinaspa qoriwan qarachasqa taytacha-mamachaykichiktapas millakuypaqtam rurankichik. Chaykunatam wischunkichik millakuypaq qacha latapata hina hinaspataqmí ninkichik:

—Pasawaychik kaymanta —nispa.

²³Tayta Diosmi parachimunqa tarpusqaykichikman, alppaykichiktapas ruruchispanmi allinta cosechachisunkichik achkanpi. Hinaptinmi animalnikichikkunatapas chay tiempopi michinqaku hatu-hatun echaderokunapi. ²⁴Llamkaq bueyesnikichikkunapiwan asnoykichikkunam mikunqaku palawan chaynataq horquetawan qarasqa allinnin kawsaykunata. ²⁵Hatu orqokunamantawan alto moqokunaman-tapas mayukunam paqchamunqa chay hatun wañuchinakuy punchawpi torrekuna tuñichisqa kaptin. ²⁶Hinaptinmi killapa achkiyninpas kanqa intipa achkiynin hinaraq. Chaynataqmi intipas chulla punchawllapi kancharinqa qanchis kuti mastaraq imaynam qanchis punchawpi hina. Chaynam kanqa Tayta Dios runankunapa nanayninta watasqan punchawpi chaynataq kikinpa heridasqanta hampiptin.

Asiria nacion castigasqa kananmanta

²⁷Qawariychik, kikin Tayta Diosmi
karumanta hamuchkan.

Piñakuyininmi
yanay-yanay qosni puyuraq ruparichkan.
Simin huntam piñakuyinin kachkan.

Tukuy ima ruparuq nina hinaraqmi qallunpas kachkan.

²⁸Samayninpas llimpariq lloqla hinaraqmi.
Kunkankama haypaq lloqla hinaraqmi.

Harnerowan suysuchkaq hinam nacionkunata tuñichichkan.
Hakimata animalman churachkaq hinam paykunata pantachichkan.

²⁹Qamkunam ichaqa takikunata takinkichik.

Tutapi hatun fiestata rurachkaq hinam takinkichik.
Sonqoykichikpim qamkunaqa kusikunkichik.

Qenata tocastin kusikuchkaq hinam kusikunkichik.

Tayta Diospa Orqonman richkaq hinam kusikunkichik.

Israel castapa amparakunan Diosman richkaq hinam kusikunkichik.

³⁰Admirakuypaq vozniqtam Tayta Diosqa uyarichinqa.

Atiynin hamuqtam payqa qawachinqa.

Manchakuypaq piñakuyininwanmi ruranqa.

Lenguachkaq ninawanmi tukurunqa.

Wayra-parawan, loco parawan chaynataq runtu-parawanmi hamunqa.

³¹Tayta Diospa vozniqm Asiria nacionta ñutuparunqa.

Tayta Diosmi varanwan paykunata castigarunqa.

³²Tayta Diosqa kasiwan waqtachkaq hinam citasqaña castigonwan castiganqa.

Sapa kutilla varawan castigaptinmi

tamborkunapiwan arpakuna waqanqa.

Mancharikuypaq guerrawanmi

contranpi peleanqa.

³³Puntamantaraqmi Tofet sutyoq qechwa listollaña kachkan.

Puntamantaraqmi Asiria nacionpa reyninpaq listollaña kachkan.

Ancho-ancho hinaspa uku-ukum chay sitioqa kachkan.

Achkallaña yantawan ratachisqa kunununuq ninam kachkan.

Tayta Diospa samayninqmi asufreyoq mayu hina chaypi rupachkan.

Egipto nacionman hapipakuqkunamanta

31 ¹iAy, imaynaraq kanqaku
Egipto nacionman yaykuspa yanapakuy maskaapkuna!

iAy, imaynaraq kanqaku
caballokunawan peleaapkunapi hapipakuqkuna!
Paykunaqa carretakunapim confiakunku
achkallaña kasqankurayku.
Paykunaqa silladakunapim hapipakunku
llumpay kallpasapa kasqankurayku.
Paykunaqa Israelpa Chuya Diosniñpiqa
manam hapipakunkuchu.
Paykunaqa yanapananpaqmi Tayta Diosta
mana maskankuchu.

² Ancha yuyayniyoqmi payqa.

Castigota apamuqmi payqa.
Rimasqantam cumplinqa payqa.
Mana allin ruraqpa castantam castiganqa.
Mana allin ruraqkuna yanapaqtam castiganqa.

³ Egipto runakunaqa runakunallam,
manam dioskunachu.

Caballonkupas aychallam,
manam espirituachu.
Tayta Diosmi paykunata
atiyinqwani castiganqa.
Yanapaqninpas mitkanqam.
Yanapasqanpas wañunqam.
Llapallankupas paykunaqa tukunqam.

⁴ Tayta Diosmi niwarqa kaynata:

Ovejata hapispanmi leon mawrawyan.
Ovejata hapispanmi malta leon mawrawyan.
Michiqkuna huñunakuruspa manchachiptinpas manam ayqenchu.
Achkallaña michiqkuna kachkaptinpas manam humillakunchu.
Chaynam Llapallan Kamachiq Tayta Diospas hamunqa.
Chaynapim Sion Moqopi defiendespa peleanqa.
Chaynam Tayta Dios chay moqokunapi defiendespa peleanqa.

⁵ Urpitukunam quesanta cuidan.

Altonta pawaspanmi cuidan.
Chaynatam Tayta Diospas Jerusalen llaqtata cuidanqa.
Llapallan Kamachiq Diosmi chay llaqtata cuidanqa.
Cuidaspanmi payqa salvanqa.
Defiendespanmi payqa libranqa.

⁶ Israelpa mirayninkuna, kutirikuychik.

Ancha qepanchakusqaykichik Diosman kutirikuychik.

- ⁷ Qori-qollqemanta taytacha-mamachakunata
wischusqaykichik punchawmi,
huchallikuq makikichikwan rurasqaykichikkunata
wischusqaykichik punchawmi
- ⁸ Asiria nacionniyoq tropakuna guerrapi wañunqa.
Ichaqa manam runakunapa wañuchisqanchu wañunqa.
Ichaqa manam runakunapa espadanchu wañuchinqa.
Asiria tropakunamat guerra lluptichinqa.
Guerrapi peleaq mozokunamat debalde servichikunqa.
- ⁹ Ñoqa Tayta Diosmi nini kaynata:
Amparakunan sitiotam mancharikuymanta saquerunqa.
Mancharikuymantam kamachiqinkunka lluptikunqa.
Banderanta saqueruspam lluptikunqa.
Ñoqa Tayta Dios castiganaypaqmi
Sion Moqopi nina kachkan.
Ñoqa Tayta Dios castiganaypaqmi
Jerusalen llaqtapi horno kachkan.

Allinkunallata ruraspa gobiernaq reymanta

- 32** ¹ Allinkunallata ruraspa gobiernaq reymi kanqa.
Allinta arreglaspa gobiernaq kamachikuqkunam kanqa.
- ² Sapakamam wayramanta harkachikuna hina kanqa.
Paykunam kanqa
chaki allpapi mayukuna hina.
Paykunam kanqa
mana yakuyoq allpapi qaqpata llantuynin hina.
- ³ Ñawinkum sumaqta kicharayanqa qawanankupaq.
Chayllam kanqaku atencionwan uyarinankupaq.
- ⁴ Manam loco hinachu imatapas ruranqaku.
Aswanqa yachaywan chaynataq entiendeywanmi ruranqaku.
Wata qallukunam sumaqtaña rimanqaku.
- ⁵ Rumi sonqo runataqa manañam:
Reqsisqa allin runam payqa, ninqakuchu.
Kullu uya runataqa manañam:
Allin runam payqa, ninqakuchu.
- ⁶ Rumi sonqo runaqa chayna kayninman hinam riman.
Huchakuna rurananpaqmi sonqonpi yuyaymanan.
Diospa millakusqankunamat ruran.
Tayta Diospa contranpim pantanapaq kaqkunallata riman.
Yarqasqakunamanmi mikunanaq mana qoykunchu.
Yakunayasqakunamanmi yakuta mana tomaykachinchu.
- ⁷ Kullu uya runapa rurayninqa mana allinkunallam.
Payqa tantean mana allinkunallatam.
Llullakunawanmi wakchakunata
astawan wakchayarachin.
Mana piyniyoq runapa allin arreglo mañakusqantam

llullakunawan hukmanyarachin.

⁸ Allin runaqa chayna kayninman hinam tantean.
Payqa allin runa kayninman hinam cumplin.

Jerusalen llaqtapi warmikunapa contranpi willakuyymanta

⁹ Mana imamanta preocupakuq warmikuna,
uyariychik qamkunaman nisqayta.
Kikillaykichikpi confiakuq warmikuna,
uyariychik qamkunaman nisqayta.

¹⁰ Yaw warmikuna, confianzallawanñam kachkankichik.
Ichaqa kaymanta wata masniñmanmi katkatatankichik.
Manañam uvas pallay kanqañachu.
Manañam cosechapas kanqañachu.

¹¹ Mana imamantapas preocupakuq warmikuna,
mancharikuychik.
Kikillaykichikpi confiakuq warmikuna,
mancharikuychik.
Kikillaykichikpi confiakuq warmikuna,
katkatataychik.
Chay pachaykichikta llustikuychik
hinaspa luto pachawan churakuychik.

¹² Qasqoykichikta takakuspa qapariychik.
Sumaqllaña chakrakuna
manaña imayoq kasqanraykuyá qapariychik.
Sumaqllaña uvas huerta
manaña cosechayoq kasqanraykuyá qaparkachaychik.

¹³ Runaykunapa allpanpim wiñanqa.
Kichkakunawan cardokunam wiñanqa.
Chayraykuyá qamkunaqa qapariychik.
Kusikuypa kanan wasikunamantayá qapariychik.
Kusikuypa kanan llaqtamantayá qapariychik.

¹⁴ Palaciopas chunnichisqm kanqa.
Llaqtapi achkallaña runakunam saquesqa kanqa.
Mana yaykuy atina llaqtam wiñaypaq tuñichisqa kanqa.
Llaqta qawana torrekunam wiñaypaq tuñichisqa kanqa.
Chaypim monte asnokunaña kusisqa kakunqaku.
Chaypim ganadokunaña michisqa kanqaku.

¹⁵ Chaynaqa kanqa ñoqanchikman
altomanta Espiritu hamunankamam.
Chaynaqa kanqa kaqllamanta ñoqanchikman
Espiritu hamunankamam.
Hinaptinmi chunniq allpa
tukuy imapa qespinan allpaman tikrakunqa.
Hinaptinmi tukuy imapa qespinan allpa
montemanña rikchakunqa.

- ¹⁶ Chay chunniq allpapim
ima asuntotapas allinta arreglanqaku.
Chay tukuy imapa qespinan allpapim
allinkunata ruranqaku.
- ¹⁷ Allinkuna rurasqankuwanmi hawkalla kanqaku.
Allinkunata ruraspankum samakunqaku.
Wiña-wiñaypaqmi Diosllapi confiakunqaku.
- ¹⁸ Runaykunaqa hawka sitiokunapim *yachakunqaku.
Runaykunaqa seguro wasikunapim yachakunqaku.
Mana pipapas manchachisqanmi samana sitiokunapi yachanqaku.
- ¹⁹ Montepi sachakunata runtu para tukuruptinpas
chaynataq llaqtata pampata hinaña ruraruptinpas
- ²⁰ qamkunaqa ancha kusisqam kawsakunkichik.
Achkkallaña yakuyoq chakrakunapim tarpunkichik.
Bueyesnikichiktam achka pastoyoq
echaderokunaman kachaykunkichik.
Asnoykichiktapas achka pastoyoq
echaderokunamanmi kachaykunkichik.

Tayta Diosllapi suyanamanta

- 33** ¹iAy, imaynaraq kankichik,
purmachiq kachkaspa mana purmachisqakuna!
iAy, imaynaraq kankichik,
traicionaq kachkaspa mana traicionesqakuna!
Purmarachispallaykichikmi purmachisqa kankichik.
Traicionaruspallaykichikmi traicionesqa kankichik.
- ² Dios Taytalláy,
llakipayariyakkullawaykuyá qamllapi suyasqaykurayku.
Qamyá sapa tempranon kallpanchawayku.
Qamyá llakikuy tiempokunapi salvaykuwayku.
- ³ Qayakuyunikita uyardiyuskankum runakuna ayqeunku.
Qam hatariykuptikim nacionkuna chequerunku.
- ⁴ Yaw nacionkuna,
aqarwaypa qechusqanta hinam qechusunkichik.
Qori-qollqekichikta qechusunaykichikpaqmi
nacionkuna aqarway hina pawaykamusunkichik.
- ⁵ Tayta Diosmi hatunchasqa kachkan.
Payqa alto-altopim *yachachkan.
Sion Moqopi llaqtatam allin arreglaykunawan huntachinqa.
Sion Moqopi llaqtatam allinkuna ruraywan huntachinqa.
- ⁶ Paymi tiempoykipi confianzata qosunki.
Paypim qori-qollqe tesoro hina kachkan salvacionniki.
Paypim qori-qollqe hina kachkan yuyaysapa kanaykipaq.
Paypim qori-qollqe hina kachkan yachanaykipaq.
Tayta Diostam respetanayki
chay qori-qollqeta chaskinaykipaq.

⁷ Callekunapi mana manchakuq soldadokunapa
qaparkachasqantayá uyariychik.
Hawkayachinanpaq kachamusqakunapa ancha
waqasqantayá uyariychik.

⁸ Chunnichkanmi hatun ñankuna.
Chaynintaqa purinñachu runakuna.
Contratotam yanqacharunku.
Testigokunamat qepanchakurunku.
Manaña pitapas respetaqmi rikurirunku.

⁹ Eqoyasqa runa hinam allpa llakisqa kachkan.
Libano Orqopi sachakunam ismuspan penqaypi hina kachkan.
Saron Qechwam kunanqa chunnichisqaña kachkan.
Basan lawpi sachakunam manaña rapiyoq kachkan.
Carmelo Orqopi plantakunam manaña rapiyoq kachkan.

¹⁰ Tayta Diosmi nin:
Kunanmi ñoqa hatarisaq.
Kunanmi ñoqa hatunchasqa kasaq.
Kunanmi ñoqa alabasqa kasaq.

¹¹ Qamkunapa tanteasqaykichikqa qopa hinallam.
Qamkunapa rurasqaykichikqa paja hinallam.
Samaynikichikqa tukurusuqnikichik nina hinallam.

¹² Runakunam isku hina kanankama uchpayarunqa.
Kuchumusqa kichkakuna hinam ruparunqa.

¹³ Karupi kaqkuna, uyariychik
imam rurasqaymanta.
Hichpapi kaqkuna, qamkunapas yachaychik
kallpasapa kasqaymanta.

¹⁴ Sion Moqopi huchasapakunam mancharikunku.
Dios mana adoraqkunam pasaypaqtu katkatatanku.
Paykunam ninku:
¿Mayqanninchiqtaq yachachwan rupakuq nina ukupi? nispa.
¿Mayqanninchiktaq yachachwan wiña-wiñayapaq rupakuq nina ukupi? nispa.

¹⁵ Allinkunata ruraspa cheqap rimaqmi,
engañowan qollqe ganayta mana munaqmi,
yanqamanta regalo mana chaskiy munaqmi,
runa wañuchiqkunapa consejasqanta mana uyariqmi,
mana allinkunata mana qaway munaqmi

¹⁶ alto-altokunapi *yachanqa.
Amparakuna altokunapi pakakunqa.
Mikunanmi mana faltanqachu.
Yaku tomananmi mana pisinqachu.

¹⁷ Ñawinkunam reypa sumaqllaña kasqanta qawanqa.
Nacionninpa tukuy hinastinman mirasqantam qawanqa.

- ¹⁸ Mancharikuypi kawsasqaykita yuyarispam ninki:
 ¿Maypitaq kachkan contribucion qollqe yupaqqa?
 ¿Maypitaq kachkan contribucion qollqe pesaqqa?
 ¿Maypitaq kachkan torrekuna yupaq runaqa? nispa.
- ¹⁹ Mana llakipayakuq runakunataqa manañam rikunkichu.
 Rimasqankupas mana entiendena chay runakunataqa manañam rikunkichu.
 Chay wata qallu hina runakunataqa manañam rikunkichu.
- ²⁰ Sion Moqopi llaqtatayá qawariy.
 Hatun fiestakuna rurananchik llaqtatayá qawariy.
 Jerusalen llaqtatam qawanki.
 Hawka samarina llaqtatam qawarinki.
 Mana suchuchina karpa hinam kanqa.
 Estacankunapas mana chutasqa hinam kanqa.
 Waskankunapas mana tipisqa karpa hinam kanqa.
- ²¹ Chaypim atiyniyoq Tayta Dios ñoqanchikpaq kanqa.
 Mayukunapa kanan sitio hinam kanqa.
 Llimparistin kallpaq ancho mayu hinam kanqa.
 Kaspimanta qachinayoq buquekunaqa manam yaykunqachu.
 Hatu-hatun buquekunapas manam yaykunqachu.
- ²² Juezninchikqa Tayta Diosmi.
 Decretokuna qowaqninchikqa Tayta Diosmi.
 Reyninchikqa Tayta Diosmi.
 Salvaqninchikpas Tayta Diosmi.
- ²³ Yaw enemigoyku, chay buquekichikkunapa waskankunaqa
 manañam hapinqachu.
 Buquekichikpa hatun kaspintaqa
 manañam takyachinqachu.
 Wayrapa pukunan telatas
 manañam chutanqañachu.
 Nana-nanaq qori-qollqekichikta
 qechuspam rakinakunqaku.
 Wistu runakunapas qechususqaykichikkunata
 rakinakuspam apanqaku.
- ²⁴ Sion Moqo llaqtapi *yachaqkuna,
 manañam mayqannikichikpas ninkichikñachu:
 “Onqochkanim” nispaqa.
 Chaypi yachaqkunapa mana allin rurasqankutaqa.
 Tayta Diosmi pampachanqa.

Nacionkunata Tayta Dios castigananmanta

- 34** ¹Nacionkuna, uyarinaykichikpaqyá asuykuychik.
 Runakuna, qamkunapas chaynataqyá uyariychik.
 Kay pachapas chaypi kaqkunapiwanyá uyarichunku.
 Kay pachapi runakunapas chaypi wiñaqkunapiwanyá uyarichunku.
² Nacionkunapaqmi Tayta Dios piñasqa kachkan.
 Chay nacionkunapa tropankunapaqmi payqa rabiakuchkan.

- Chinkachisqa kanankupaqmi payqa sentenciarun.
 Wañuchisqa kanankupaqmi payqa entregarun.
- ³ Paykunamanta wañuqunam pampapi wischurayanqa.
 Paykunamanta ayakunam pasaypaqt aasnarinqa.
 Orqokunapim yawarninkuwan nuyunqa.
- ⁴ Cielokunapi llapallan lucerokunam wkichirunqa.
 Cielokunapas papel wankusqa hinam rollokurunqa.
 Cielokunapi llapallan lucerokunam wkichiramunqa.
 Uvaspa rapin wkichichkaq hinam wkichiramunqa.
 Higos sachapa rapin wkichichkaq hinam wkichiramunqa.
- ⁵ Tayta Diosmi nin:
 Cielokunapim espaday sinka runa hina rikurirunqa.
 Edom nacionpa hawanmanmi wichiykamunqa.
 Chinkachisqa kananpaqmi ñoqapaq rakisqa kanqa.
- ⁶ Tayta Diospa espadanmi yawarwan chapukunqa.
 Paypa espadanmi wirakunawan chapukunqa.
 Chapukunqaqa malta carnerokunata Tayta Diospaq nakaptinku
 yawarninwan chapukuchkaq hinam.
 Chapukunqaqa cabrakunata Tayta Diospaq nakaptinku
 yawarninwan chapukuchkaq hinam.
 Chapukunqaqa carnerokunata Tayta Diospaq nakaptinku
 rurunninpi wirakunawan chapukuchkaq hinam.
 Tayta Diospaq animalta wañuchipusqankuta hinam
 paypas runakunata wañuchinqa Bozra llaqtapi.
 Paypaq achka animalkunata wañuchisqankuta hinam
 paypas runakunata wañuchinqa Edom nacionpi.
- ⁷ Monte torokunam paykunawan wañuspa wichiinqaku.
 Malta torokunawan poqosqa torokunam wañuspa wichiinqaku.
 Allpankum sinka runa chapukuruq hina yawarwan chapukunqa.
 Polvonkum wirawan chapukunqa.
- ⁸ Tayta Diospa vengakunan punchawmi kanqa.
 Sion Moqopi llaqtapa asunton arreglana watam kanqa.
- ⁹ Edom nacionpa mayunkunam tikrakunqa breaman.
 Polvokunam tikrakunqa azufreman.
 Allpankunam tikrakunqa rupachkaq breaman.
- ¹⁰ Mana wañuspam tuta punchaw rupanqa.
 Wiña-wiñaypaqmi qosnin wicherinqa.
 Wiña-wiñaypaqmi purmachisqa kanqa.
 Manaña chayninta pipas purinankamam chunningqa.
- ¹¹ Chuseqwan erizo animalkunam chaypi dueñochakurunqaku.
 Tukuwan cuervo animalkunam chaypi *yachanqaku.
 Tayta Diosmi cordelta
 chutachkaq hina
 Edom nacionta purmachinqa.
 Tayta Diosmi plomada churachkaq hina
 Edom nacionta chunnichinqa.

- ¹² Manañam kanqachu reqsisqa runakunapa gobiernonqa.
    Manañam kanqachu chay nacionpa kamachiqninkuna.
- ¹³ Palacionkunapim wiñanqa kichkakunaña.
    Mana yaykuy atina llaqtakunapim wiñanqa itanakunaña.
    Mana yaykuy atina llaqtakunapim wiñanqa cardokunaña.
    Atoqkunañam chaypiqa *yachanqa.
    Avestruz animalkunañam chaypiqa yachanqa.
- ¹⁴ Purun animalkunam hiena animalkunawan chaypi tupanqa.
    Monte cabrakunam chaypi qaparkachaspa qayanakunqa.
    Tuta puriq animalkunam chaypi samakunqa.
    Samanankupaqmá sitiota chaypi tarinqa.
- ¹⁵ Vibora sutiyoc culebram chaypi quesachakuspa oqlanqa.
    Chaykunata lloqsichispam llantupi waqaychanqa.
    China wamankunam chaypi orqonkunawan huñunakunqa.
- ¹⁶ Tayta Diospa librontayá qawaychik.
    Paypa libronpiyá leeychik.
    Manam kay animalkunamantaqa
        hukllanpas faltanqachu.
    Manam kay animalkunamantaqa
        chinanpas-orqonpas faltanqachu.
    Tayta Diosmi ñoqantakama kamachirqa chaynata.
    Espiritunwanmi kikin huñunachinqa chaykunata.
- ¹⁷ Sapa animalpaqmi tupaqnin sitiota señalarqa.
    Kikinpunim allpankuta chaykunaman partirqa.
    Wiñaypaqmi chaypi dueñochakunqaku.
    Wiñaypaqmi chaypi *yachanqaku.

Sion Moqopi llaqtaman kutimuqkunamanta

- 35** ¹Chunniq sitiom kusikunqa.
    Chaki allpam anchata kusikunqa.
    Purun waytakuna hinam waytanqa.
- ² Waytaruspam anchata kusikunqa.
    Kusikuymantam qaparinqa.
    Libano Montepa sumaqlaña kayninta hinam
        chaypi rikurichinqa.
    Carmelo Orqopa sumaqlaña kayninta hinam
        chaypi rikurichinqa.
    Saron Qechwapa sumaqlaña kayninta hinam
        chaypi rikurichinqa.
    Tayta Diospa atiyniyoq kaynintam
        paykuna rikunqa.
- ³ Utisqa makiyoqkunatayá kallpanchaychik.
    Katkataaq moqoyoqkunatayá kallpanchaychik.
- ⁴ Mancharisqa sonqoyoqkunatayá niychik:
    Valorchakuspa, ama manchakuychikchu, nispa.
    Diosnikichikmi kayman hamuchkan

qamkunamanta vengakunanpaq, nispa.
 Diosnikichikmi hamuchkan
 merecesqankuman hina pagananaaq, nispa.
 Diosnikichikmi hamuchkan
 qamkunata salvasunaykichikpaq, nispa.
⁵ Hinaptinqa ñawsakunam qawarikunqa.
 Hinaptinqa mana uyariqkunam uyarikunqa.
⁶ Wistukunam luwichu hinaraq pawaykachanqaku.
 Upakunam sumaqlataña qaparinqaku.
 Chunniqpim yakukuna toqyanqa.
 Chaki allpakanapim mayukuna kallpanqa.
⁷ Chay chaki allpapim qochakuna kanqa.
 Chay chaki allpapim pukyukuna kanqa.
 Atoqkunapa puñunankunapim pastokunaña wiñanqa.
 Soqoskunapiwan tuturakunam chaypi wiñanqa.
⁸ Hatun ñan chaypi kaptinmi sutichanqaku.
 Diospaq Sapaqchasqa Ñanwanmi sutinchanqaku.
 Manam chayninta purinqachu
 Diospa mana chaskinanpaq hina kaqkunaqa.
 Diospa munasqanman hina kawsaqkunallapaqmi
 kanqa chay ñanqa.
 Sonso runakunaqa manam purinqachu chaynintaqa.
⁹ Chaypiqa manam kanqachu leonkunapas.
 Manam purinqachu kachukuq purun animalpas.
 Chay ñannintaqa hamunqaku librasqakunallam.
¹⁰ Tayta Diospa librasqankunallam
 chay ñannintaqa kutimunqaku.
 Sion Orqopi llaqtamanmi yaykunqaku.
 Kusikuy qapariyllawanñam yaykunqaku.

Juda nacionpa contranpi Rey Senaquerib hamusqanmanta

(2 R 18:13-37. 2 Cr 32:1-19)

36 ¹ Rey Ezequias chunka tawayoq watamanña gobier nachkaptinmi Asiria nacionpa reynin Senaquerib Juda nacionpi llaqa murallasqa llaqtakunapa contranpi hamururqa hinasspam vencerurqa. ² Chaymantam Asiria nacionpa reyninqa Laquis llaqtamanta Jerusalen llaqtaman peleanankupaq kamachikuq runata achkallaña tropayoqta rey Ezequiaswan tupanankupaq. Hinaptinmi sayarurqaku hanay law estanqueman hamuq yarqapa hichpanpi. Chay estanqueqa kachkan “Taqsaq Runapa Chakran” sutiyqoq sitioman riq ñanpa hichpanpim. ³ Hinaptinmi paykunaman lloqsimurqaku Hilciaspa churin reypa mayordomon Eliaquim, secretario Sebna chaynataq Asafpa churin Joa, Joaqa karqa reypa rurasqankunamanta qellqaqmi. ⁴ Paykunatam Rey Ezequiasman nimunankupaq Asiria nacionpa tropankuna, kamachikuq nirqa:

—Asiria nacionpa ancha reqsisqa reynimmi nin: “¿Imaman hapipakuspakitaq qamqa confiakuchkanki? ⁵ Qanmi nichkanki: ‘Ñoqapaqa kachkanmi consejaqniyunkunapas chaynataq guerrapaq valeroso soldadoykunapas’ nispa, ichaqa yanqam chayqa. ¿Piman

confiakuspakitaq contrapiqa hoqarikurunki? ⁶ ¿Pakisqa soqos tawna hina Egipto nacionpichum confiakuchkanki? Chay soqos tawnaqa tawnapakuqninpa makintapas pakipakuruspanmi uchkurun. Chay pakipasqa soqos hinallam Egipto nacionpa reynin Faraonqa paypi confiakuqinkunapaqqa. ⁷ Ichapas qamkunaqa niwankichikman: ‘Ñoqaykuqa yupaychasqayku Tayta Diospim confiakunku’ nispa. ¿Manachum moqokunapi chay Diospa capillankunataqa chaynataq alterninkunataqa lliwta Ezequias chinkarachirqa? Payqa Juda nacionpi chaynataq Jerusalen llaqtapi kaqkunatam nichkan: ‘Kay Jerusalen llaqtapi kaq altarpa ñawpaqlanpiñam adorankichik’ nispa. ⁸ Kunanyá Asiria nacion renyiwan apuestay hinaptinqa ñoqapas qosqaykim iskay waranqa caballokunata, qosqaykiqa partekimanta sillakuqkunata qoptikim. ⁹ Egipto nacionpa carretankunapiña hinaspilla tropankunapiña confiakuspapas ćimaynataq atiwaq renyipa serviqnin capitanninkunamanta eqoneq kaqlawapas peleayta? ¹⁰ Kay llaqtata tuñichiq kunan hamunaypaqqa ćmanachum Tayta Dios kamachimuwarqa: ‘Chay nacionman rispayki tuñichimuy’ nispa?’

¹¹ Hinaptinmi Hilciaspa churin Eliaquimnataq Sebnapiwan hinaspia Joapiwan chay kamachiqa nirqaku:

—Ruegakuykikum, muralla hawanpi runakuna uyarichkaptinqa amayá rimapaya-waykuchu Juda nacionniyoq runakunapa rimayninpíqa, Aram nacionniyoq runakunapa rimayninpíyá rimapayawaykuqa, kay serviqnikikunaqa entiendesaqkum —nispa.

¹² Chay kamachikuqmí paykunata nirqa:

—Reyniyqa manam kachamuwarqa reynillaykichikman nitaq qamkunallaman willanaypaqchu, kachamuwarqaqa muralla hawanpi kaq runakunapaqwanmi, paykunapas uyarinankupunim, paykunaqa qamkunawan kuskam hatun ispayninkuta mikunqaku chaynataqmi yaku ispayninkutapas tomanqaku —nispa.

¹³ Chaynata niruspanmi chay kamachikuq runaqa sayaykuspan Juda nacion runakunapa rimayninpí qaparispan nirqa:

—Asiria nacion ancha reqsisqa reyninpa kayna nisqantayá uyariyachik: ¹⁴ “Rey Ezequiaswanqa amayá engañachikuychikchu, manam ñoqamantaqa librasunkichikmanchu. ¹⁵ Tayta Diospi confiakunaykichikpaqmi Ezequiasqa nisunkichikman: ‘Cheqaptapunipas Tayta Diosqa librawasunchikmi, manam kay llaqtaqa Asiria nacionpa reyninmanqa qosqachu kanqa’ nispa. ¹⁶ Ezequiaspa chayna nisqantaqa amayá kasuychikchu. Asiria nacionpa reyninmi kaynata nin: ‘Ñoqawan contratot ruraspayá ñoqamanña humillakuychik. Chaynata ruraspaqa sapakamam uvas huertaykichikpi kaqkunatawan higos huertaykichikpi kaqkunata mikunkichik, sapakamataqmi pozoykichikpi yakutapas tomankichik. ¹⁷ Kikiy-puni hamuspaymi putasqaykichik kay *yachasqaykichik allpaman hina kawsaypapas, vinopapas kasqan allpaman, mikuyapas, uvas huertapapas kasqan allpaman.’ ¹⁸ Ezequias-taqa amayá kasuychikchu, payqa llullakususpaykichikmi nisuchankichik: ‘Tayta Diosmi librawasunchik’ nispa. Wakin nacionkunapa diosminkupas ćmayqanllampas yaqachum nacionnin librayta atirqa Asiria nacionpa reyninmantu? ¹⁹ ¿Maypímá kachkan Hamat llaqtapa diosninpas, Arfad llaqtapa diosninpas, Sefarvaim llaqtapa diosninpas? ¿Chay dioskunaqa Samaria llaqta librayta atirqakuchu ñoqamanta? ²⁰ Chay nacionkunapa llapallan diosminkunamantaqa ćmayqannintaq ñoqamanta nacionnin librayta atirqa? ¿Chaynaqa amayá piensaychikchu Tayta Diospas Jerusalen llaqtata ñoqamanta libranantaqa?’ nispa.

²¹ Uyariqniñ runakunañataqmi upallalla kaspanku mana imatapas nirqakuchu. Reymi kamachirqa paykunata:

—Amam imatapas rimarinkichikchu —nispa.

²²Hinaptinmi Hilciaspa churin mayordomo Eliaquimñataq Sebna sutiyoq secretariopiwan hinaspas Asafpa churin Joapiwan pachankuta llikiparqaku hinaspam Rey Ezequiasman kutirispanku chay kamachikuqpa rimasqankunata willarqaku. Chay Joa sutiyoq runaqa karqa reypa rurasqankunamanta qellqaqmi.

Rey Senaqueribmanta Juda nacion librasqa kasqanmanta

(2 R 19:1-37. 2 Cr 32:20-23)

37 ¹Rey Ezequias chayta uyariruspanmi pachanta llikiparqura hinaspam luto pachawan churakuruspan temploman yaykurqa. ²Chaymantam kacharqa luto pachawan pachasqata mayordomo Eliaquimta, secretario Sebnata hinaspas yuyaq sacerdotekunata. Paykunatam kacharqa Diosmanta willakuq Isaíasman, Isaíasqa karqa Amozpa churinmi. ³Paymanmi Rey Ezequiaspa nisqanta kaynata nirqaku:

—Llakisqa, qauchasqa, insultasqa kasqanchik punchawmi kunan punchawqa. Wachakunapanqa kachkaspan manaña kallpayoq warmi hinam kachkanchik. ⁴Icharaqpas yupaychasqanchik Tayta Dios uyarinman chay kamachikuqpa rimasqankunata. Paytam Asiria nacionpa reynin kachamurqa kawsaq Diosta insultanapanqa, allinchá kanman chay uyarisqanmanta yupaychasqanchik Tayta Dios paytatas qaq-chaptinqa. Chaynaqa Diostayá mañakuy wakin puchuqkunapa favorinpi —nispa.

⁵Rey Ezequiaspa serviqninkunamá Isaíaspata pasarqaku. ⁶Isaíasmi paykunata nirqa:

—Reynikichiktam Tayta Diospa nisqanta kaynata nimunkichik: “Asiria nacion reypa serviqninkunapa insultawasqantaqa amayá manchakuychu. ⁷Kunanmi Asiria nacionpa reyninta noticiawan umacharusaq hinaptinmi nacionninman kuttinqa. Chaypiñam huk kaqninpa wañuchisqan kanqa” nispa.

⁸Chay tropakuna kamachikuqmi uyarirurqa Asiria nacionpa reyninqa Laquis llaqtamanta asurikusqanta. Kutirispammi reyta tarirurqa Libna llaqtapa contranpi peleachkaqta. ⁹Rey Senaqueribpa contranpi peleananpanqa Cus nacionpa reynin Tirhaca hamusqanta yacharuspanmi chay Rey Senaquerib kaqlamanta comisionta kacharqa. ¹⁰Juda nacionpa reynin Ezequiasman kaynata ninankupaq:

—Qampa confiakusqayki Diosnikis nisunki: “Asiria nacionpa reyninmanqa manam Jerusalen llaqtataqa qosqachu kanqa” nispa. Chay nisusqaykiwanqa amayá engañachikuychu. ¹¹Qamqa uyarirqankim Asiria nacion reykunapa llapallan nacionkuna tuñichisqantaqa ¿Chaychus qamñataq librakuwaq? ¹²Abueloykunapa tuñichisqan Gozan llaqtataqa, Haran llaqtataqa, Resefta llaqtataqa chaynataq Telasar llaqtapi *yachaq Eden castan runakunataqa ćyaqachum diosninku librarrqa? ¹³¿May-pitaq kachkan Hamat llaqtapa reyninqa, Arfad llaqtapa reyninqa, Sefarvaim llaqtapa reyninqa, Hena llaqtapa reyninqa chaynataq Iva llaqtapa reyninqa? —nispa.

¹⁴Comisionmanta Rey Ezequias cartata chaskiruspanmi leeruspan Tayta Diospa templonman apaykurqa hinaspam Diospa qayllanpi kicharayachkaqta churay-kurqa. ¹⁵Tayta Diospa qayllanpi mañakuspanmi nirqa:

¹⁶—Querubin sutiyoq angelkunapa chawpини *yachaq Isrelpa yupaychasqan Llapallan Kamachiq Tayta Dios, kay pachapi llapallan nacionkunapi munaychakuq Diosqa qamllam kanki. Qanmi rurarqanki cielotapas hinaspas kay pachatapas. ¹⁷Dios Taytalláy, atiendeykullawaspaykiyá uyariykullaway, ñawillaykikunata kichaykuspayá qawariykuay kay asuntota, uyariykuytaqyá qam Kawsaq Dios insultaq Rey Senaqueribpa rimasqankunatas. ¹⁸Dios Taytalláy, cheqaptapunipas Asiria nacion reykunaqa llapallan nacionkunamat allpantinta purmachirqa. ¹⁹Taytachankutapas ninamanmi

wischuykurqaku chaykunaqa mana cheqap kasqankurayku, kullumanta otaq rumimanta runakunapa rurasqan kasqanraykum chaykunataqa chinkarachirqaku.²⁰ Yupaychasqayku Dios Taytalláy, qamllatam ruegakkullayki, qamlla Dios kasqaykita kay pachapi llapallan nacionkuna yachanankupaqyá Rey Senaqueribmanta salvaykullawayku —nispa.

²¹ Hinaptinmi Isrelpa yupaychasqan Tayta Diospa nisqanta Amozpa churin Isaíasqa Rey Ezequiasman kaynata nichimurqa:

—Asiria nacionpa reynin Senaqueribmanta mañakuwasqaykitqa uyariykuykim.

²² —Chaymi Asiria nacion reypa contranpi ñoqa Tayta Dios kaynata nini:

Yaw Rey Senaquerib,
Sion llaqtaqa doncella hinam
qamta despreciaspa burlakuchkan.
Jerusalen llaqtaqa
qepaykipim umanta aywichkan.

²³ ¿Pitataq insultarqanki?

¿Pitataq ñakarqanki?
¿Pipa contranpitaq qaparirqanki?
¿Pitataq hatunchakuspa qawarqanki?
iIsrael nacion Chuya Diospa contranpim
chaykunataqa rurarqanki!

²⁴ Jefekuna kachasqaykiwanmi

Señorta insultarqanki
hinaspataqmí nirqanki:
“Nana-nanaq carretaykunawanmi
orqopa puntanman qespirqani.
Mana yaykuy atina Libano
Orqomanmi chayarqani.
Mana yaykuy atina qatakunamanmi rirqani.
Hatuñ cedro sachakunamat kuchurqani.
Sumaq cipres sachakunamat kuchurqani.
Karu-karu sitiokunamanmi chayarqani.
Huerta hina montekunamanmi hayparqani.

²⁵ Huklaw nacionpiraq pozokunatas

toqospaymi yakunta upyarlqani” nispa.
“Saruspaymi Egipto nacion yarqakunatas
chakichirqani” nispa.

²⁶ ¿Manachum haykapipas uyariqanki

ñawpaqmantaraq ñoqa Tayta Diospa rurasqayta?
cwiñaymantaraq ñoqapa tanteasqayta?
Kunanqa ruraruniñamiki.

Chaymi murallasqa llaqtakunata tuñichichkanki.

Montorayaq rumikunata hinallañam rurachkanki.

²⁷ Chaypi *yachaq runakunaqa

pisi kallpayoqlañam rikurirunku.
Hukmanyasqallañam karunku.
Penqachisqallañam karunku.
Campopi qorakuna hinallañam karunku.

Chakrapi yakukuna hinallañam karunku.
 Wasi hawanpi wiñaq qewakuna hinam karunku.
 Chay qewakunam manaraq poqochkaspa chakirunku.
 Chaynam paykunapas chinkarunku.

- ²⁸ Yachanim tukuy ima rurasqaykitapas
 chaynataq mayman risqaykitapas
 chaynataq contraypi piñakusqaykitapas.
²⁹ Uyarinim ñoqapa contraypi piñakusqaykita.
 Uyarinim orgulloso kaynikiwan rimasqaykita,
 chayraykum anzueloya senqaykiman churasaq,
 chayraykum bridaytapas simikiman churasaq.
 Kutichisqaykim hamusqayki ñanninta —nispa.

³⁰ Isaiasmi Rey Ezequiasman nirqa:

Kaymi qampaq señal kanqa,
 kunan watam chakrapi
 kikinmanta wiñaqta mikunkichik.
 Hamuq watapiñataqmí
 mana yapusqa allpamanta
 wiñaqta mikunkichik.
 Kimsa kaq watapiñataqmí tarpuspa cosechankichik.
 Uvastapas plantaspam rurunta mikunkichik.

- ³¹ Juda castamanta puchuqkunam
 tarpusqa muhu hina kanqaku.
 Sapichakuspankum allin planta hina rurunqaku.
³² Puchuqkunam Jerusalen llaqtamanta miranqaku.
 Lluptiçkunapas Sion Moqomantam miranqaku.
 Llapallan Kamachiq Tayta Diosmi chaynata ruranqa.
 Anchata kuyaspanmi chaynata ruranqa.

- ³³ Chaynaqa Asiria nacion reymantam Tayta Dios nin:
 “Kay llaqtamanqa manam yaykumunqachu.
 Flechankunataqa manam flechanqachu.
 Harkachikunan armantapas manam hapinqachu.
 Allpatapas murallapa qepanmanqa manam montochinqachu.

- ³⁴ Hamusqan ñannillantam kutikunqa.
 Manam yaykumunqachu kay llaqtamanqa.
 Ñoqa Tayta Diosmi nini chaynataqa.
³⁵ Ñoqam kay llaqtata amparaspay salvasaq.
 Kikiyraykum chaynataqa rurasaq.
 Serviqniy Davidraykum chaynataqa rurasaq” nispa.

³⁶ Tayta Diospa angelnin lloqsiramuspanmi Asiria soldadokunapa campamen-tonpi wañurachirqa pachak pusaq chunkan pichqayoq waranqa runakunata.
 Achikyaruptinñataqmí wañusqaña llapallanku kachkasqaku. ³⁷ Hinaptinmi Asiria

nacionpa reynin Senaquerib puchuq tropankunawan Ninive llaqtaman kutikuspan chaypi *yacharqa.³⁸ Huk punchawmi chaypiña kachkaspan Nisroc taytachanta templopi adorachkarqa hinaptinmi churin Adramelecwan churin Sarezer espadawan payta wañurachirqaku hinaspm Ararat lawman lluptikurqaku. Rey Senaqueribpa rantinpim Esarhadon sutiyoq churiña gobiernarqa.

Rey Ezequiaspa onqosqanmanta

(2 R 20:1-11. 2 Cr 32:24-26)

38 ¹Chay punchawkunapim Rey Ezequias onqorurqa wañuy patanpiña kanankama. Amozpa churin Diosmanta willakuq Isaias watukuqniñ rispanmi payta nirqa:

—Yaw Ezequias, Tayta Diosmi nisunki: “Qamqa wañukunkiñam, chaynaqa imaykikunatapas allichakuyñayá” nispa.

²Chaymi Ezequiasqa perqa lawman uyanta muyurirachispa Tayta Diosta mañakurqa:

³—Dios Taytalláy, ruegakuykim, qayllaykipi cheqap sonqowan kawsasqayta hinaspera qampa munasqaykiman hina rurasqaytapas yuyarinaykipaq —nispa.

Chaynata niruspanmi Ezequiasqa llumpayllataña waqarqa.

⁴Tayta Diosmi Isaiasta rimapayaspan nirqa:

⁵—Ezequiasman kutirispayá nimuy kaynata: “Abueloyki Davidpa yupaychasqan Tayta Diosmi nin: ‘Uyariykuymañakuwasqaykita, rikurqaykitaqmi waqasqaykitapas, kawsachisqaykim chunka pichqayoq watataraq,⁶ qamtapas hinaspa kay Jerusalen llaqtatapas Asiria nacionpa reyninmantam librasaq. Kay llaqtataqa kikiypunim waqaychasaq’ nispa.⁷ Tayta Dios rimasqanta ruranampaqmi kay señalta pay qosunki:⁸ Intipa llantuynintam qepaman kutichinqa chunka gradasta Acazpa gradasniñpi” nispa.

Chaynapimá intipa llantuyninqa kutirurqa chunka gradasta

⁹Juda nacionpi Rey Ezequiasmi kaynata qellqarqa onqosqanmanta sanoyeraruspan:

¹⁰ Ñoqam nirqani:

Chawpi vidaypim wañukusaq.

Wañuqkunapa kasqanmanmi chayarusaq.

Puchuraq wataykunamanqa hukñachu haypasaq.

¹¹ Ñoqam nirqani:

Tayta Diostaqa manañam rikusaqñachu.

Manañachiki kay pachapi Tayta Diostaqa rikusaqñachu.

Pasaruqla kay pachapi *yachaq runakunataqa manañachiki rikusaqñachu.

¹² Yachanay karpatam paskarunki, Dios Taytalláy.

Chay wasiytam qechuruwanki, Dios Taytalláy.

Michiqpa karpanta hinam qechuruwanki, Dios Taytalláy.

Awaqpa awasqan telata hinam wankuruni vidallayta.

Telarmanta kuchuruchkaq hinam tipiruwan vidallayta.

Tutaykuqmanta achikyaqkamallam tukurunki vidallayta.

¹³ Achikyaqkamam suyarqayki qamta.

Aswanqa leon hinam pakipakurunki tulluykunata.

Tutaykumanta achikyaqkamallam tukurunki vidallayta.

¹⁴ Wayanakuywan chiwaku hinaraqmi waqani.

Paloma hinaraqmi engeni.

Ñawiykunam lliw pisiparun.
 Cielokuna qawasqaywanmi lliw pisiparun.
 Sasachakuypim kachkani, Señorlláy.
 Yanapaykullawayá, Señorlláy.

- ¹⁵ ¿Imatataqsi atiyman rimaya?
 Kikikimanta rimapayawaspaykim rurarqanki kayta.
 Sonqoypi llakisqan kawsasaq.
 Kawsanaykamam humillasqalla kawsasaq.
- ¹⁶ Señorlláy, tukuy chaykunawanmi runakuna kawsanqa.
 Ñoqapa espirituypas chaykunawanmi kawsanqa.
 Qanmi ñioqata sanoyachiwarqanki.
 Qamtaqmí kaqlamanta kawsachiwanki.
- ¹⁷ Chaynaqa kay llakikuynymi tikrakururqa.
 Hawkaña kanaypaqmi chaynaman tikrakururqa.
 Qamqa kuyawaspaykim wañuchiqni pozomanta harkaykuwarqanki.
 Tukuy huchaykunatam qepanchaykunki.
- ¹⁸ Sepulturapi kaqkunaqa manañam graciasta qosunkichu.
 Wañuqkunaqa manañam alabasunkichu.
 Wañusqakunapa kasqanman uraykuqkunaqa manañam suyanmankuchu.
- ¹⁹ Ñoqapas kunanmi alabamuyki qamllaman.
 Kawsaqkunallam qamtaqa alabasunkiman.
 Confianapaq kaynikimantam yachachinku churinkuman.
- ²⁰ Qam Tayta Diosmi kaypi kachkanki salvawanaykipaq.
 Chaynaqa takikunatam arpawan tocasaqku qampaq.
 Sapa punchawmi temploykipi tocasaqku qam Tayta Diospaq.

²¹ Chaynata niruptinmi Isaías kamachirqa:
 —Llapisqa higosta apamuychik —nispa.
 Aparamuptinkum Ezequiaspa chupunman laqarurqaku hinaptinmi chaywan
 sanoyerurqa. ²² Rey Ezequiasmi tapurqa:
 —¿Ima señaltaq kanqa Tayta Diospa templonman rinaypaqqa? —nispa.

Babilonia nacionmanta hamuqkunata Rey Ezequias chaskisqanmanta
 (2 R 20:12-19. 2 Cr 32:27-31)

- 39** ¹Chay tiempopim Babilonia nacionpa reynin Merodac-baladan otaq Baladanpa churin apachimurqa Rey Ezequiasman cartakunatawan regalota. Chaykunataqa apachimurqa onqorusqanmanta sanoyerisqanta yachaspanmi. ²Ezequias chaykunawan kusirkuspanmi paykunaman qawachirqa palacionpi llapa imanta: qori-qollqeta, espe-
 ceriakunata, miski asnaq aceiteta, armakuna waqaychananta, qawachirqataqmi wasinpi tukuy imakuna waqaychasqantapas. Mana imatapas pakaykuspanmi paykunaman qawachirqa palacionpi kaqkunata chaynataq gobiernasqan nacionpi tukuy kapuqninku-
 natapas. ³Hinaptinmi Diosmanta willakuq Isaías Rey Ezequiasman hamuspan tapurqa:
 —Chay runakunaqa ¿imaninkutaq? ¿Maylawmantataqsi hamunku? —nispa.
 Chaymi Rey Ezequiasñataq nirqa:
 —Paykunaqa hamurqaku karu-karu Babilonia nacionmantaraqmi —nispa.
⁴Nirqataqmí Isaías:

—¿Imakunatataq palaciokyipiqa rikurqaku? —nispa.

Hinaptinmi Ezequiasñataq nirqa:

—Palaciopim tukuy imayta qawarqaku, waqaychana wasipi imaykunatapas mana pakaspaymi paykunaman qawachirqani —nispa.

⁵Chaymi Isaias nirqa Rey Ezequiasta:

—Uyariy Llapallan Kamachiq Tayta Diospa nisqanta: ⁶“Hamuchkanmi tiempo palaciokyipi llapa imaykunatawan abueloykikunapa kunankama tukuy huñus-qanta mana puchuykuspa Babilonia nacionman apanankupaq. ⁷Miraynikunatam pusangaku Babilonia nacion reypa palacionpi servikuqkuna kanankupaq” nispa.

⁸Chaymi Rey Ezequias nirqa Isaiasta:

—Tayta Diospa nisqanmanta willawasqaykiqa allinpunim, kawsanaykamaqa luegochiki hawkalla hinaspa allinlla kawsasaq —nispa.

Jerusalen llaqtata Tayta Dios consuelasqanmanta

40

¹Yupaychasqaykichik Tayta Diosmi nin:

Runaykunata consuelaychik.

Paykunata consuelaychik.

²Kuyapayakuywanyá Jerusalen llaqtapi kaqkunata rimapayaychik.

Paykunamanyá qaparispa willaychik

sirviente kayninkupi ñakarisqanku tukurusqanta.

Willaychiktaqyá huchankumanta pagasqaña kasqanta.

³Qayakuqmi nin:

Allichaychik chunniqpi Tayta Diospa ñanninta.

Derechaychik purunpi Diosninchikpa purinankunata.

⁴Altoyachun llapallan wayqokuna.

Pasaypaqta pampayachun orqokuna.

Pasaypaqta pampayachun moqokuna.

Pampayanqam moqo-moqo ñankuna.

Pampayanqam kallka-kallka ñankuna.

⁵Chaymi Tayta Dios kanchariyinta qawachinqa.

Llapallan runakunam chayta rikunqa.

Kikin Tayta Diosmi chaynata rimarqa.

⁶Uyarirqanim kayna niq vozta:

Qayaykachakuy, niwaqnitya.

Hinaptinmi tapurqani payta:

¿Ima nispaytaq qayaykachakusaq? nispa.

Paymi niwarqa: Llapallan runaqa qora hinallam.

Allin rurayninkupas chakrapi wayta hinallam.

⁷Tayta Dios wayrachimuptinqa qoraqa chakiruqlam.

Tayta Dios wayrachimuptinqa waytapas wichiruqlam.

Cheqaptapunipas runakunaqa qora hinallam.

⁸Chakirunmi qoraqa,

waytapas wichirunmi,

Diosninchikpa palabranqa
takyanqa wiña-wiñaypaqmi.

⁹ Sion Moqopi *yachaqkuna,
alto orqoman seqaruychik.
Allin noticiata willakuspa
hatun vozpi qaparimuychik.
Jerusalen llaqtapi yachaqkuna,
ama manchakuspa
allin noticiata willakamuychik.
Juda nacionpi llaqtakunaman willamuychik:
iDiosninchikqa kaypim kachkan! nispa nimuychik.

¹⁰ Atiyninwanmi Señor Diosqa hamuchkan.
Atiyninwantaqmi tukuypi munaychakuchkan.
Pagonqa paywantaqmi kachkan.
Pagonqa qayllanpitaqmi kachkan.

¹¹ Ovejankuna michiq hinaraqmi hamunqa.
Uñachankunamat brazonpi hoqarinqa.
Marqayninpim paykunata apaykachanqa.
Uña wawayoq ovejakunamat allillamanta pusanya.

Israelpa yupaychasqan Tayta Diosqa ancha munayniyoq kasqanmanta

¹² ¿Pitaq tupurqa yakukunata putqoyninwan?
¿Pitaq tupurqa enteron cielokunata cuartanwan?
¿Pitaq kullurqa enteron kay pachapi ñutu allpata?
¿Pitaq pesarqa romanawan orqokunata?
¿Pitaq pesarqa balanzanwan moqokunata?

¹³ ¿Pitaq yachanman Tayta Diospa piensasqanta?
¿Pitaq atinman pay consejayta?

¹⁴ ¿Pitaq payta consejaspa entiendechirqa?
Quejapi allinta arreglanapaq ¿pitaq payta yachachirqa?
¿Pitaq payta yachachirqa yachaysapa kananapaq?
¿Pitaq yachachirqa ancha entiendeq kananapaq?

¹⁵ Paypaqqa nacionkunaqa puyñupi puchuruq sutuy yaku hinallam.
Paypaqqa nacionkunaqa balanzapi ñutu polvo hinallam.
Lamar qochapi islakunataqa pesan ñutu polvota hinallam.

¹⁶ Libano Orqokunapi animalkunapas
manam kamanmanchu
Tayta Diosman ofrendata kañanankupaq.
Libano Orqokunapi sachakunata yantaptinkupas
manam kamanmanchu
altarninpi ofrenda kañanankupaq.

¹⁷ Llapallan nacionkunapas
manam imachu paypa qayllanpiqa.
Llapallan nacionkunapas
manam imapaqpas valenchu qayllanpiqa.

- ¹⁸ ¿Pimantaq rikchachinkichik Tayta Diostaqa?
 ¿Imaman rikchakuqtataq rurawaqchik paytaqa?
- ¹⁹ Taytachakuna ruraqmi fundisqa taytachata rurarun.
 Alhajakuna ruraqmi chayta qoriwan qaracharun.
 Chaytam qollqe cadenawan allicharun.
- ²⁰ Mana qori-qollqe ofrendayoq runam
 taytachanpaq kulluta akllarun.
 Mana ismuq kulluta tarispam
 allin llamkaq maestrota maskarun.
 Sumaqta hapiachispam manaña kuchpakunanpaq segurarun.
- ²¹ ¿Manachum qamkunaqa yacharqankichik?
 ¿Manachum qamkunaqa uyariqankichik?
 ¿Manachum qallariyninmantaraq
 pipas nisurqankichik?
 Kay pacha unanchasqa kasqanmantaraq
 ¿manachum entienderqankichik?
- ²² Kay pachapa ruyrunpa altonpiraqmi
 Tayta Diosqa tiyachkan.
 Aqarwaykunata hinaraqmi
 runakunatapas payqa qawamuchkan.
 Tolderata mastarichkaq hinam
 cielokunatapas mastarin payqa.
 *Yachanapaq karpatapas sayachichkaq hinam
 cielokunata sayachin payqa.
- ²³ Payqa mana kaqmanmi churan
 kamachikuq runakunata.
 Mana imapaqpas valeqtam ruran
 kay pachapi jefekunata.
- ²⁴ Chayraq plantasqa plantachakuna hinam paykunaqa.
 Allpapi chayraq sapichakuchkaq planta hinam paykunaqa.
 Wayrata Tayta Dios pukurachimuptinmi lliw chakirun.
 Qopata hina sinchi wayra aparuptinmi chinkarun.
- ²⁵ Chuya Tayta Diosmi tapukun:
 ¿Pimantaq rikchachiwankichikman? nispa.
 ¿Pitaq ñoqaman rikchakunman? nispa.
- ²⁶ Qawariychik alto cielokunata.
 ¿Pitaq unancharqa chaykunata?
 Licerokunata tropankunata hina yupaspa horqomuqmi.
 Sapakamata sutiñwan sutichaqmi.
 Chulla luceropas mana faltachiqmi.
 Ancha hatunmi paypa atiyninqa.
 Ancha hatunmi paypa kallpanqa.
- ²⁷ Jacobpa castankuna ¿imanasqataq quejakunkichik?
 Israelpa castankuna ¿imanasqataq ninkichik:
 Tayta Diosqa manam qawarinchu imaynam kawsasqayta, nispa?

- ¿Yupaychasqay Diosqa
manam ñoqamanta nanachikunchu, nispa?
²⁸ ¿Manachum qamkunaqa yacharqankichik?
 ¿Manachum qamkunaqa uyarirqankichik?
 Tayta Diosmi wiña-wiñayapaq kawsaq Diosqa.
 Tayta Diosmi enteron kay pacha unanchaqqa.
 Manam payqa desmayanchu nitaqmi pisipanchu.
 Ancha yuyayniyoq kaynintaqa manam pipas haypanmanchu.
²⁹ Paymi qon kallpata desmayasqakunaman.
 Kallpantam masyachin mana kallpayoqkunaman.
³⁰ Mozokunam desmayaspa pisiparunku.
 Jovenkunam mitkaruspa wichiykunku.
³¹ Tayta Diospi confiakuqkunam ichaqa
 mosoqmanta kallpanchakunqaku.
 Paypi confiakuqkunam ichaqa
 anka hinaraq pawarinqaku.
 Kallpaspankupas manam pisipanqakuchu.
 Maynata purispankupas manam desmayanqakuchu.

Israelpa mirayninkunata librananpaq Dios prometesqanmanta

41

¹ Tayta Diosmi nin kaynata:

- Qayllaypiyá qasillalla kaychik
 lamar qochapa patanpi nacionkuna.
 Mosoqmantayá kallpanchakuychik
 llapallan runakuna.
 Hamuychik kay asuntomanta rimananchikpaq.
 Huñunakusunchik tanteanakunanchikpaq.
² ¿Pitaq rikchaykachimurqa intipa qespimunan lawmanta?
 ¿Pitaq qayamurqa Diospa agradonpaq hina allin ruraqta?
 ¿Pitaq payman nacionkunata qoykun
 reykunapas chay reyman sujetakunanaqp?
 ¿Pitaq payman nacionkunata qoykun
 espadanwan polvota hina rurananpaq?
 ¿Pitaq payman nacionkunata qoykun
 flechana armawan wayrapa apasqan qopata hina rurananpaq?
³ Paymi enimigonkunata qatikachaspa
 hawkalla pasan.
 Ñantapas altollantaña purichkaq hinam pasan.
⁴ ¿Pi ruraspataq chaykunataqa qespichirqa?
 ¿Pitaq qallaryinmanta imapas kananpaq kamachirqa?
 Ñoqa Tayta Diosmi punta kaqkunataqa kamachirqani.
 Ñoqa Tayta Diosmi qepa kaqkunataqa kamachirqani.
⁵ Lamar qochapa patanpi nacionkunam qawarqaku.
 Pasaypaq mancharikuywanmi paykunaqa qawarqaku.
 Llapallan kay pachapi kaqkunam katkatatachkan.

Paykunaqa hichpaykamuspam chayamuchkan.

⁶ Sapa maestrom maestromasinta yanapan.

Sapakamam llamkaqmasinta kallpanchan.

⁷ Taytachakuna ruraqmi kallpanchan alhaja ruraqta.

Martillowan llaspayachiqmi kallpanchan yunquepi takaqta.

“Sumaqmi kachkan soldasqaykiqa” nispanmi willan.

Taytachantam clavokunawan mana kuchpakurunanpaq seguran.

⁸ Yaw serviqniy Israelpa castankuna,

Yaw akllakusqay Jacobpa castankuna,

Yaw amistadniy Abrahampa mirayinkuna,

⁹ kay pachapa cantonmantaraqmi

qamkunata pusamurqaykichik.

Tukuy hinastinmantaraqmi

qamkunataqa qayamurqaykichik.

Kaynata nispaymi qayamurqaykichik:

“Qamkunaqa serviqniymi kankichik” nispa.

“Mana qepanchaspaymi akllakurqaykichik” nispa.

¹⁰ Amayá manchakuychikchu. Ñoqam qankunawan kachkani.

Amayá hukmanyaychikchu. Ñoqam Diosnikichik kani.

Kallpanchaspaymi yanapasqaykichik.

Churinta *alleq makinwan hapichkaq runa hinam

allinta ruraspa atiyniywanaq pusasqaykichik.

¹¹ Contraykichikpi llapallan piñakuqkunam

penqaypi rikurinqaku.

Contraykichikpi llapallan piñakuqkunam

humillachisqa kanqaku.

Qamkunawan atipanakuqkunam

pasaypaq chinkachisqa kanqaku.

¹² Maskaspapas manam tarinkichikchu

qamkunawan churanakuqkunataqa.

Pasaypaq chinkachisqam kanqa

qamkunawan peleaqkunaqa.

¹³ Ñoqa Tayta Diosmi *alleq makikichikmanta

hapiqnikichik kani.

“Ama manchakuychikchu, ñoqam yanapasqaykichik”

niqnikichikmi kani.

¹⁴ Ñoqa Tayta Diosmi nini:

Yaw Jacobpa castankuna,

uru hina despreciasqa kaspaykichikpas,

yaw Israelpa castankuna,

uru hina despreciasqa kaspaykichikpas

ama manchakuychikchu.

Ñoqam yanapaqnikichik kani.

Israelpa Chuya Diosninqa
reclamaqnikichikmi kani.

¹⁵ Erapi trillana carretata hinam
rurasqaykichik.

Mosoq kirusapa carretata hinam
rurasqaykichik.

Trillachkaq hinam orqokunata
pasaypaq kutarunkichik.
Trillachkaq hinam moqokunata
ñutu qopata hina rikurirachinkichik.

¹⁶ Wayrachiptikichikmi wayra apanqa.
Nisyu wayram lliw chegeranchinga.

Qamkunam ichaqa kusikunkichik ñoqa Tayta Diosrayku.
Qamkunam ichaqa alabakunkichik Israelpa Chuya Diosnin kasqayrayku.

¹⁷ Wakcha runakunam tomanankupaq yakuta maskachkanku.

Mana imayoq runakunam yakuta maskachkanku.

Qallunkum pasaypaq chakisqa kachkan.

Yakuta mana tariptinkum chakisqa kachkan.

Chaywanpas ñoqa Tayta Diosmi paykunataqa contestasaq.

Israelpa ñoqa Diosninmi paykunataqa mana qonqaspay uyarisaq.

¹⁸ Chaki orqokunamantam mayukunata toqyachisaq.

Qechwakunapim pukyukunata rikurichisaq.

Chunniqkunatam qochakunaman tikrachisaq.

Chaki allpakunamantam yakukunata toqyachisaq.

¹⁹ Chunniqkunapim plantasaq

cedrokunatawan acacia sachakunata.

Chunniqkunapim plantasaq

macha-machakunatawan aceitunas sachakunata.

Araba sutiyocq chunniqpim

wiñachisaq olmo sachatawan boj sachakunata.

²⁰ Chaykunatam rurasaq

llapallan runakuna qawaspa yachananpaq.

Chaykunatam rurasaq

llapallan runakuna entiendenanpaq.

Chaynapim ñoqa Tayta Diospa atiyniywan

rurasqyata entiendenqaku.

Chaynapim Israelpa Diosnin kaspay unanchasqyata entiendenqaku.

Tayta Dios cheqap Dios kasqanmanta

²¹ Ñoqa Tayta Diosmi kaynata nini:

Taytacha-mamachakuna,

hamuychikyá atipanakunanchikpaq.

Jacobpa ñoqa reyninmi kaynata nini:

Taytacha-mamachakuna,

asuykamuychikyá churanakunanchikpaq.

²² Hamuq punchawkunamanta willawanaykikupaqyá hamuychik.

Ñawpa tiempokunamanta willawanaykikupaqyá hamuychik.

Hinaptinja ñoqaykum uyarisqaykiku.

Hamuq tiempokunapi pasakunanmantayá willawayku.

Chaynapim chaykuna imapim tukunanta yachasaqku.

²³ Willawaykuyá hamuq tiempokunapi pasananmanta.

Chaynapim cheqaptapuni yachasaqku

dioskuna kasqaykichikmanta.

Atisqaykichikta allin kaqta

otaq mana allin kaqta ruraychik.

Hukmanyaspa manchakunaykupaq kaqtayá ruraychik.

²⁴ Manam imapaschu kankichik qamkunaqa.

Manam imapaqpas valenchu rurasqaykichikkunaqa.

Millakupaqmi qamkunata akllaqkunaqa.

²⁵ Norte lawmantam rikchachimuchkani runataqa.

Intipa qespimuman lawmantam chayachimuchkani paytaqa.

Sutiyyta qayakuqmi payqa.

Gobiernaqkunatam mituta hina sarupanqa.

Mituta ollero sarupachkaq hinam sarupanqa.

²⁶ Kaykunataqa ćpitaq ñawpaqmantaraq willakurqa?

Yachanaykupaqqa ćpitaq willakurqa?

Kaykunataqa ćpitaq ñawpaqmantaraq rimarqa

cheqap kasqanta aceptanaykupaqqa?

Manam mayqannikichikpas willawarqankikuchu.

Manam mayqannikichikpas uyarichiwarqankikuchu.

Rimasqaykichiktaqa manam pipas uyarirqaykikuchu.

²⁷ Ñoqam puntata

Sion Moqopi *yachaqkunaman willarqani.

Ñoqam puntata

paykunaman: "Kayqayá chaykunaqa" nispa willarqani.

Jerusalen llaqtamanmi

allin noticia willakuqta kacharqani.

²⁸ Qawaptiyas manam pipas rikurimunchu.

Wakin dioskunamantaqa

manam mayqanpas rikurimunchu.

Consejananpaqqa manam pipas kanchu.

Tapukuyniykunata contestawanapanpaqqa

manam pipas kanchu.

²⁹ Llapallankum chaykunaqa mana imapaschu.

Rurasqankupas manam imapaqpas valenchu.

Chaykunaqa mana imayoq taytachakunallam.

Chaykunaqa vacio ukuyoq wayra hinallam.

Tayta Dios serviqmanta

42

- ¹ Kayqa ñoqapa serviqniyimi.
 Payqa garantizasqaymi.
 Paytam ñoqqaqa akllakurqani.
 Payraykum kusisqa kachkani.
 Paymanmi huntani espirituya.
 Paymi nacionkunapi ruranqa allin arreglotas.
² Manam payqa qayaykachakunqachu.
 Fuertemantapas manam qaparinqachu.
 Callekunapi vozniqpas manam uyarikunqachu.
³ Manam pakinqachu qewisqa soqosllatas.
 Manam wañuchinqachu tumpalla rupaq mecherotapas.
 Cheqaprakum ruranqa allin arreglotapas.
⁴ Manam payqa tankikachanqachu.
 Manam payqa hukmanyanqachu
 nacionkunapi allin arreglotas ruranankama.
 Manam payqa hukmanyanqachu lamar ochapa patanpi
 nacionkuna yachachikuynin suyanankukama.
⁵ Cielokuna unanchaq Tayta Diosmi kani.
 Cielokunapas mastariq Tayta Diosmi kani.
 Ñoqqa alpa pachatam unancharqani.
 Allpamanta wiñaqkunamat mirachirqani.
 Allpa pachapi runakunaman kawsaytam qorqani.
 Allpa pachapi puriqtunaman kawsaytam qorqani.
 Chayna ruraq kaspaymi serviqniya kaynata nini:
⁶ Ñoqa Tayta Diosmi allinta ruraspay qayarqayki.
 Ñoqam makikimanta hapisqayki.
 Ñoqam qamta waqaychasqayki.
 Ñoqam churasqayki runakunawan contrato ruranaykipaq.
 Ñoqam churasqayki nacionkunaman kanchanaykipaq.
⁷ Ñoqam churasqayki ñawsakunapa ñawinta kichanaykipaq.
 Ñoqam churasqayki carcelpi kaqkunata horqonaykipaq.
 Ñoqam churasqayki tutayay calabozopi tiyaqkunata horqonaykipaq.
⁸ Ñoqam Tayta Dios kani.
 Chayna sutiyoq Diosmi kani.
 Hukkuna adoranankutaa manam permitisaqchu.
 Ñoqamanta sapaqta alabanankutaa manam permitisaqchu.
⁹ Ñawpaqmantaraq rimasqaykunam cumplikusqaña.
 Kunanmi willasqaykichik mosoq kaqkunataña.
 Manaraq rikurimuchkaptinmi willasqaykichikña.

Tayta Diosta alabaspa takisqankumanta

- ¹⁰ Tayta Diosmanyá mosoq takita takiychik.
 Tukuy hinastiipi kaqkuna paytayá alabaychik.
 Lamar ochanta viajaqkuna, paytayá alabaychik.

Lamar qochapi tukuy ima kaqkuna, paytayá alabaychik.
 Paytayá alabaychik, lamar qochapa patanpi nacionkuna.
 Paytayá alabaychik, lamar qochapa patanpi *yachaqkuna.

¹¹ Chunniqpi kaq runakunayá kusikuchunku.

Chaypi kaq llaqta runakunayá kusikuchunku.
 Kusikuchunkuyá Cedar law llaqtachapi *yachaqkunapas.
 Kusikuymantayá takichunku Sela lawpi yachaqkunapas.
 Ancha-anchatayá qaparichunku orqokunapa puntanmantapas.

¹² Paykunaqa yupaychachunkuyá Tayta Diosta.

Willakuchunkuyá lamar qochapa patankunapi alabasqankuta.

¹³ Valeroso soldado hinam Tayta Diosqa lloqsinqa.

Sientirachisqa peleaq soldado hinam peleanqa.
 Qaparispanmi guerrapi peleananpaq qayaykachakunqa.
 Enemigonkunata venceruspanmi munaychakunqa.

¹⁴ Tayta Diosmi nin:

Unayñam upallalla karqani.
 Upa tukuykuspaymi aguantakuykurqani.
 Kunanmi ichaq wachakuq warmi hina qaparisaq.
 Enqespaymi ñoqaqa qaparisaq.
 "Ay, ay" nispaymi qaparisaq.

¹⁵ Orqokunatawan moqokunatam purmachisaq.

Pastonkunatam lliwta chakirachisaq.
 Mayunkunatam aqo pampamanña tikrarusaq.
 Qochayoq pampankunatam chakirachisaq.

¹⁶ Ñawsakunatam pusasaq

mana reqsisqan ñanninkunata.
 Ñawsakunatam purchisaq
 mana reqsisqan purinankunata.
 Paykunapa qayllanpim tutayayta
 tikrerusaq achkiyman.
 Risqanku kallka-kallka ñantam
 tikrerusaq pampa ñanman.
 Paykunapaqmi rurasaq
 tukuy kaykunata.
 Manam saqesaqchu
 paykunata.

¹⁷ Taytachakunapi confiakuqkunam

penqakuyllawanña karunchakunkaku.
 Taytachakunata: "Diosniyukum kankichik" niqkunam
 penqakuyllawanña karunchakunkaku.

Israel castakuna ñawska hina kasqankumanta

¹⁸ Tayta Diosmi nin:

Upakuna, uyariyachik.
 Ñawsakuna, qawarikuychik.

¹⁹ ¿Pitaq ñawsa? ¿Manachum serviqnillay?

¿Pitaq upa? ¿Manachum willakunanpaq kachasqallay?

¿Pitaq paykunata gobiernaq hina ñawsqa?

¿Pitaq ñoqa Tayta Diospa serviqniy hina ñawsqa?

²⁰ Tukuy imata qawachkaspaykipas

manam kasukunkichu.

Rinrikiwan uyarichkaspaykipas

manam imapas qokusunkichu.

²¹ Allin ruraq Dios kaspanmi Tayta Diosqa

yachachikuyninta hatunchaspa reqsisqata rurarqa.

²² Chaywanpas kay runakunatam saqueaspa suwanku.

Uchku trampapim llapallankuta hapiruspanku

carcelpi presocharachinku.

Saqueachikuptinkupas

manam kanchu libraqninku.

Suwachikuptinkupas

manam kanchu:

“Kutichipuychik” nispa niqninku.

²³ ¿Mayqannikichiktaq kaykunamanta

cuentata qokunkichik?

¿Mayqannikichiktaq hamuq tiempokunamanta

entierdespa uyarinkichik?

²⁴ ¿Pitaq saqerqa Jacobpa castankuna

saqueasqa kanankuta?

¿Pitaq saqerqa Israelpa castankuna

salteasqa kanankuta?

Cheqaptapunipas ¿manachum Tayta Dios

dejarqa chayna kanankuta?

Tayta Diospa contranpim huchallikurqanchik.

Paypa munasqanman hina kawsaytam mana munarqakuchu.

Yachachikuyninkunatas manam kasukurqakuchu.

²⁵ Chayraykum paykunapa contranpi

piñakuspa castigarqa.

Chayraykum mancharikuyapaq guerrata kachaykamurqa.

Paykunapa muyuriqninpim lenguachkaq ninata kañaykachirqa.

Chaywanpas paykunaqa manam entienderqachu.

Hinaptinmi paykunata chay nina ruparurqa.

Chaywanpas paykunaqa manam cuentata qokurqakuchu.

Tayta Dioslla Israel castakuna libraq kasqanmanta

43 ¹Israelpa castankuna,
unanchawaqninchik Tayta Diosmi

kaynata nisunkichik kunan.

Jacobpa castankuna,

kikinpaq rurawaqninchik Tayta Diosmi

kaynata nisunkichik kunan:

Ama manchakuychikchu.

Ñoqam reclamasqaykichik.

Ama manchakuychikchu.

Sutikichikmantam qayasqaykichik.

Ama manchakuychikchu.

Qamkunaqa ñoqapam kankichik.

² Yakuta chimpaptikichikmi

qamkunawan kasaq ñoqaqa.

Mayuta pasaptikichikmi

lloqllamanta harkasqaykichik ñoqaqa.

Nina ukunta pasaptikichikqa

manam rupasunkichikchu.

Lenguachkaq ninapas

manam kañasunkichikchu.

³ Ñoqaqa yupaychasqaykichik Tayta Diosmi kani.

Israelpa Chuya Diosnin kaspay salvaqnikichikmi kani.

Rantikichikpi Egipto nacionman pagaspaymi

rantirqaykichik.

Rantikichikpi Cus nacionman pagaspaymi

rantirqaykichik.

Rantikichikpi Saba nacionman pagaspaymi

rantirqaykichik.

⁴ Qamkunata estimaspaymi rantirqaykichik.

Ancha kuyayllapaqmi qamkunaqa karqankichik.

Chayraykum qamkunata kuyaykichik.

Rantikichikpim wakin runakunata pagarqani.

Vidaykichikraykum wakin nacionkunata pagarqani.

⁵ Ama manchakuychikchu.

Ñoqam qamkunawan kachkani.

Ñoqam intipa qespimunan lawmanta

pusamurqani miraynikichikkunata.

Intipa seqaykunan lawmanta

pusamuspm hufínumusqaykichik qamkunata.

⁶ “Kutichipuy paykunata” nispaymi

kamachisaq norte lawpi nacionkunata.

“Ama paykunata harkakuychikchu” nispaymi

kamachisaq surlawpi nacionkunata.

“Pusamuy karukunamantaraq

qari churiykunata” nispaymi nisaq.

“Pusamuy tukuy hinastinmanta

warmi churiykunata” nispaymi nisaq.

⁷ “Sutiwywan llapallan sutichasqakunatayá pusamuy.

Alabasqa kanaypaq llapallan unanchasqaykunatayá pusamuy.

Kikiypa kanankupaq rurasqay runaykunatayá pusamuy.”

⁸ Horqomuychik ñawiyoq kachkaspa
mana qawakuqkunata.

Horqomuychik rinriyoq kachkaspa
mana uyariqkunata.

⁹ Chaymi llapallan nacionkuna huñunakamurqa.

Chaymi llapallan runakuna hamuspa huñunakurqa.

¿Mayqantaq paykunamanta kaykunata willaykuwachwan?

¿Mayqantaq ñawpaq sucedeckunamanta kunan niykuwachwan?

Razonniyoq kasqankumantayá testigonkuta pusamuchunku.

Uyarispankuyá cheqap kasqanta nichunku.

¹⁰ Tayta Diosmi nin:

Qamkunam testigoy kankichik.

Akllakusqay serviqniykunam kankichik

reysiwaspaykichik ñoqapi confiakunaykichikpaq

chaynataq chaykunatapas ruraq kasqayta entiendenaykichikpaq.

Ñoqamanta puntataqa manam mayqan diospas karqachu.

Ñoqamanta huk diosqa manam haykapipas kanqachu.

¹¹ Ñoqallam kani Tayta Diosqa.

Hukqa manam kanchu salvaq Diosqa.

¹² Tayta Diosmi nin:

Ñoqam willakuspa salvarqani.

Ñoqam chaykunata uyarichirqani.

Chaykunataqa manam sapaq dioschu rurarqa.

Ñoqalla Dios kasqaymantam

testigo kankichik qamkunaqa.

¹³ Kunan punchawmantapas

chaykuna ruraq Diosmi kani ñoqaqa.

Manam pipas libranmanchu ñoqapa atiyniymantaq.

Manam pipas tikranmanchu ñoqapa rurasqaytaqa.

¹⁴ Qamkuna reclamaqnikichik Tayta Diosmi nin

otaq Israelpa Chuya Diosniniyi kaynata nin:

Qamkunarykum Babilonia lawman kachasaq.

Llapallankutam lluptikuqta hina uraykachisaq.

Caldea runakunatapas alabakusqanku buquekunapim uraykachisaq.

¹⁵ Ñoqa Tayta Diosqa

Chuya Diosnikichikmi kani.

Ñoqa Tayta Diosqa

Israel unanchaq reynikichikmi kani.

¹⁶ Tayta Diosmi kaynata nin:

Ñoqam lamar ochanta ñanta kicharqani.

- Olallaña lamar qochapa ukuntam ñanta kicharqani.
- ¹⁷ Carretakunatawan caballokunatam lloqsichirqani.
Tropakunatawan yanapaqninkunatam lloqsichirqani.
Manaña hatariy atinankukamam
paykunaqa wichichisqa karqaku.
Wañunayaq mecha hinam
paykunaqa wañururqaku.
- ¹⁸ Amaña yuyariyachikchu ñawpaq kaqkunamanta.
Amaña yuyaymanaychikchu pasaq kaqkunamanta.
- ¹⁹ Ñoqam rurasaq mosoq kaqta.
Rikunkim kunanpuni rikurimuqta.
Chunniqpim ñanta kicharisqa.
Chaki allpakunapim mayukunata kallpachisaq.
- ²⁰ Purun animalkunam yupaychawanku
Atoqkunapiwan avestruzkunam yupaychawanku
yakukunata chunniqpi pawachisqayrayku,
mayukunata chaki allpapi kallpachisqayrayku.
Chaytam rurraqani
runaykunata yaku tomachinaypaq.
Chaytam rurraqani
akllasqaykunata yaku tomachinaypaq.
- ²¹ Chaytam rurraqani kikiypaq rurasqay runakunapaq
chaynapi alabasqa kasqayta willakunankupaq.
- ²² Chaywanpas, yaw Jacob castakuna,
manam ñoqatachu qayakuwarqankichik.
Chaywanpas, yaw Israel castakuna,
ñoqatam amiruwarqankichik.
- ²³ Manam lliw kañana ovejakunatapas
ofrecewarqankichikchu.
Yupaychawanaykichikpaqqa wakin animalkunatapas
manam wañuchipuwarqankichikchu.
Manam kawsaykunamanta ofrendata mañaspaychu
qamkunataqa llamkachirqaykichik.
Manam inciensota kañanaykichikta mañakuspaychu
qamkunataqa amichirqaykichik.
- ²⁴ Manam rantipuwarqankichikchu
calamo sutiyoq miski asnaq especeriataqa.
Manam qowarqankichik achkanpichu
wañuchipuwasqaykichik animalkunapa wirantaqa.
Aswanqa huchallikusqaykichikwanmi
lliw pisiparachiwankichik.
Mana allinkuna rurasqaykichikwanmi
lliw amiruwankichik.
- ²⁵ Ñoqam ichaqa papelta borrachkaq hina
chinkachisaq mana kasuwasqaykichikta.

Ñoqam ichaqa manaña yuyarisaqchu
huchallikusqaykichikta.

- ²⁶ Contraypi imatapas yuyaptikichikyá
pleiteanakusunchik.
Ichapas mana huchayoq kachkankichik.
Quejaykichiktayá willawaychik.

- ²⁷ Punta kaq abueloykichikmi
contraypi huchallikurqa.
Yachachiqnikichikkunam
mana kasukuqkuna karqa.

- ²⁸ Chayraykum santuariopi jefekunata qarqorqani.
Chayraykum Jacob castakunata
chinkachisqa kananpaq churarqani.
Chayraykum Israel castakunata
insultasqa kanankupaq churarqani.

Tayta Diosmi sapallan Diosqa

44 ¹Jacobpa castan serviqniy runakuna,
kunan uyariwaychik.

Israelpa castan akllasqay runakuna,
kunan uyariwaychik.

- ² Ñoqa Tayta Diosmi kaynata nini:
Ñoqa Tayta Diosmi unanchaqniki kani.
Manaraq nacechkaptiki ruraqnikim kani.
Manaraq nacechkaptiki yanapaqnikim kani.
Jacobpa castan serviqniy runakuna,
ama manchakuychikchu.
Jesurun nisqa akllasqay runakuna,
ama manchakuychikchu.

- ³ Ñoqam chunniq sitiokunapi
yakukunata kallpachisqa.
Ñoqam chaki allpakunapi
mayuchakunata purichisqa.
Miraynikichikkunamanmi
espirituywan huntachisqa.
Qamkunamanta naceqkunamanmi
bendicionniywán huntasaq.

- ⁴ Qorakunapa chawpinmanta wiñaq hinam kanqaku.
Mayu patanpi wayawkuna hinam kanqaku.

- ⁵ Wakin runam ninqa: “Ñoqaqa Tayta Diospam kani” nispa.
Wakinñataqmí ninqa: “Ñoqaqa Jacobpa castanmantam kani” nispa.
Wakinñataqmí makinpi qellqanqa:
“Ñoqaqa Tayta Diospam kani” niqta.
Hinaspam sütinman yapanqa
“Israelpa castan” niqta.

⁶ Israel castapa reyninmi nin,
 Israel casta libraq Tayta Diosmi nin,
 Llapallan Kamachiq Tayta Diosmi nin:
 Ñoqam kani punta kaqpas.
 Ñoqam kani qepa kaqpas.
 Ñoqamanta hukqa manam kanchu.
 Ñoqamanta huk diosqa manamá kanchu.

⁷ ¿Ñoqa hinaqa pipas kanmanchu?
 Chayna kaspaqa payyá rimachun.
 Qatinasninpiyá willakuchun.
 Ñawpaqmantapunim runaykunataqa akllarqani.
 Chaymantapuni imam pasakusqantayá willakuchun.
 Willakuchunyá hamuq punchawkunapi
 imam pasakunanmanta.

Willakuchuntaqyá hamuq punchawkunapi
 imam pasakunanmanta.

⁸ Amayá katkatataychikchu.
 Amayá mancharikuychikchu.
 Chay tiempokunamantam nirqaniña.
 Chay tiempokunamantam willakurqaniña.
 Qamkunam kankichik ñoqapa testigoykuna.
 Ñoqalla Dios kasqaymantam kankichik testigoykuna.
 Ñoqa hina amparakunankuqa manam kanchu.
 Ñoqapa reqsisqay diosqa manam pipas kanchu.

Taytacha-mamachakuna adoraqkunamanta

⁹ Taytacha-mamachakuna llapallan ruraqkunaqa mana imapaq valeqmi kanku.
 Anchallaña kuyasqanku chay taytacha-mamachakunapas manataqmi imapaq-
 pas valenchu. Chaykunaman sayapakuqkunaqa mana rikuqkunam hinaspapas
 mana yachaqkunam, chayraykum penqaypi rikurinqaku. ¹⁰ Metalta chulluchispa
 diosta hina adoranapaq taytacha-mamacha ruraq runaqa yanqapaqmi ruran.
¹¹ Chayna ruraqkunaqa ruraqmasinkunapiwanmi penqaypi rikurinqaku. Tay-
 tacha-mamacha ruraqkunaqa runakunallam. Llapallanku juzgadoman qayasqa
 kaspankuqa pasaypaq mancharichisqa chaynataq penqachisqam kanqaku.

¹² Herreroqa kaynatam taytacha-mamachata ruran: Herramientanta hapispam
 sansapi metalta qonichin, martillowan takaspanmi taytacha-mamachapa ayrinta
 ruran. Kallpasapa brazonkunawanmi llamkan. Herrero mana mikuspanqa mana-
 ña kallpayoqmi rikurirun, yakutapas manaña tomaspanqa pisiparuntaqmi.

¹³ Carpinteroñataqmi kaynata ruran: Reglawan tupuruspanmi lapizwan chaynataq
 compaswan dibujarun. Formonwan llaqlaspanmi runapa ayrinta hina ruran. Kuyaylla-
 paq runapa ayrinta hinam rurarun templopi kananpaq. ¹⁴ Cedro plantata plantaruptinmi
 parawan wiñarun. Chay cedrokunam kuchunampaq kanqa. Munaspanqa plantaruntaqmi
 cipresta otaq encina sachata. Montepi wiñaruptinmi rakuyanankama suyan. ¹⁵ Chay ku-
 llukunamat runa servichikun nina ratachikunampaq. Wakintam ratachin qonikunampaq,
 wakinintañataq tantata rurananpaq, wakinmantañataqmi taytacha-mamachata ruran

chaypa qayllanpi qonqorakuspan adoranapanqaq.¹⁶ Parten kullutam sansayachin aychata kankaspan saksanankama mikunapanqaq. Qonikuspantaqmi nin:

—Kunanqa qonriruniñam, ninatapas qawaykuniñam —nispa.

¹⁷ Puchuq kllumantañataqmi ruran taytacha-mamachata hinas pam ñawpaq-ninpi qonqorakuspan adoran. Ruegakuspantaqmi kaynata nin:

—Libraykuway, qanmi diosniy kanki —nispa.

¹⁸ Chay runakunaqa manam yachankuchu nitaqmi entiendenkuchu. Ñawinkum tapasqa hina kachkan mana qawanankupaq, yuyayninkupas tutayasqa hinam kachkan mana entiendenenkupaq.¹⁹ Manam yuyaymanankuchu, manam piensa-rinkuchu cuentata qokunankupaq. Manam ninkuchu:

—Kay kullupa partenta rupachispaymi sansanpi tantata rurarlqani, aychatapas kankaruspaymi mikuruni. Parten kllumantañataqmi rurarlqani kay millakuypaq taytacha-mamachata. Kay adorasqayqa kllumanta rurasqallam —nispa.

²⁰ Cheqaptapunipas chay ruraq runaqa uchpata mikuchkaq hinam, pensamien-tonpi engañasqa kaspanmi pantarun. Chayna ruraqkunaqa manam salvakuyta atinqakuchu, manataqmi nikunkuchu:

—Alleq makiyip kaqqa ɬmanachum engañolla? —nispa.

Israel castata Tayta Dios pampachaspan salvananmanta

²¹ Jacob castakuna, chaykunatayá yuyariyochik.

Israel castakuna, serviqniy kasqaykichiktayá yuyariyochik.

Qamkunatam unancharqaykichik.

Qamkunaqa serviqniymi kankichik.

Manam qonqasqachu kankichik.

²² Ñoqam chinkarachini puyuta hina
mana kasukuynikichikkunata.

Ñoqam chinkarachini waspiyta hina

huchallikusqaykichikkunata.

Qamkunaqa ñoqamanyá kutirikamuwaychik.

Qamkunataqa ñoqam librarqaykichik.

²³ Yaw cielokuna, takiyochik kusikuymanta.

Takiyochik Tayta Diospa rurasqanmanta.

Kay pachapi kaqkuna, qapariyochik.

Orqokuna, kusikuymanta qapariyochik.

Montepi llapallan sachakuna,

kusikuymanta qapariyochik.

Qapariyochikqa Jacob castata

Tayta Dios librasqanmantayá.

Qapariyochikqa Israel castapi rurasqanwan

ancha reqsisqa kasqanmantayá.

²⁴ Libraqniki Tayta Diosmi nin,

manaraqpas nacechkaptiki

unanchasuqnikim kaynata nin:

Ñoqam Tayta Dios kani.

Tukuy imapas unanchaqmi kani.

Ñoqallam cielokunata mastarirqani.

Ñoqallam kay pachata takyachirqani.

²⁵ Ñoqamanta willakuq tukuqkunapa nisqantaqa
manam cumplichinichu ñoqqa.

Adivinaqkunapa yuyaymanaynintam sonsoyachini.

Yachasqankunatapas llullamanmi tikrachini.

²⁶ Serviqniykunapa rimasqantam cumplichini.
Kachasqaykunapa consejasqantam allinta qespichini.

Jerusalen llaqtatam nin:

Qamqa kaqllamantam runayoq kanki, nispa

Juda lawpi llaqtakunatam nin:

Kaqllamantam hatarichisqa

kanki, nispa.

Tuñichisqa perqankunatam mosoqmanta hatarichini, nispa.

²⁷ Ñoqam kamachini hatun lamar ochata: "Chakiruy" nispa.

"Ñoqaqa qampa mayuykikunatam chakichisaq" nispa.

²⁸ Ñoqam nini Rey Cirota:

"Qanmi michipuwaqniy kanki.

Qanmi tukuy munasqayta ruranki."

Payqa Jerusalen llaqtatam ninqa:

"Mosoqmanta hatarichisqam kanki" nispa.

Ninqataqmi templota:

"Mosoqmanta cimientasqam kanki" nispa.

Rey Cirota Tayta Dios kamachisqanmanta

45 ¹Tayta Diosmi rey kananpaq churarqa Cirota.

Makinmantam Tayta Dios pusamurqa payta

nacionkunapi munaychakunapqaq

chaynataq reykunapa armankunata qechunanpaq.

Tayta Diosmi punkukunata Ciropaq kichachin.

Llaqtakunapa zaguanninkunatam kichachin.

Pipas manaña wkichqay atinankamam kicharachin.

Hinaspam Cirota Tayta Dios kaynata nin:

² Ñoqam risaq puntaykita.

Ñoqam pampayachisaq alto orqokunata.

Ñutupasaqmi broncemanta punkukunata.

Kuchusaqmi fierromanta cerrojokunata.

³ Pakasqa riquezakunatam qosqayki.

Pakasqa sitiokunapi tesorokunatam qosqayki.

Chaynataqa rurasaq

ñoqalla Tayta Dios kasqayta yachanaykipaqmi.

Chaynataqa rurasaq

Israel castapa Diosnin kasqayta yachanaykipaqmi.

Chaynataqa rurasaq

sutikimanta qayaqniki kasqayta yachanaykipaqmi.

- ⁴ Serviqniy Jacob castakunaraykum
sutikimanta qayayki.
Akllasqay Israel castakunaraykum
sutikimanta qayayki.
Mana merecesqayki sutitam churayki.
Mana reqsiwachkaptikipas chaynatam rurayki.
- ⁵ Ñoqallam Tayta Diosqa kani, manam hukqa kanchu.
Ñoqamanta sapaq Diosqa manam kanchu.
Ñoqam armakunawan churachisqayki.
Mana reqsiwachkaptikipas chaykunawanmi churachisqayki.
- ⁶ Chaykunatam rurasqayki
llapallanku yachanankupaq,
intipa qespimunan lawmanta
intipa seqaykunan lawkama yachanankupaq,
ñoqalla Dios kasqayta yachanankupaq.
Manam huk Diosqa kanchu.
Ñoqallam Tayta Diosqa kani.
- ⁷ Achkiytapas tutayaytapas ñoqallam unancharqani.
Ñoqallam rurani hawkayayta.
Ñoqallam unanchani desgraciata.
Ñoqa Tayta Diosmi rurani tukuy chaykunata.

Atiyninwan munaychakuq Tayta Diosmanta

- ⁸ Altomanta parachimuchkaq hinayá
allin kaq hamuchun.
Puyumanta parachimuchkaq hinayá
allin kaq hamuchun.
Imaynam allpapas parata chaskispas rurunqa,
chaynatayá kay pachapi salvacionpas ikllimuchun.
Allin kaqpas wiñamuchkaq hinayá wiñamuchun.
Ñoqa Tayta Diosmi unancharqani chaykunataqa.

⁹ iAy imaynaraq kanqa ruraqninwan churanakuqqa!
Wakin allpa mankaman rikchakuq huk allpa mankaqa
manam churanakunmanchu ruraqninwanqa.
Mituqa manam ninmanchu manka ruraqta:
“¿Imatataq rurachkanki ñoqamanta?” nispaqa.
Rurasqayki allpa mankaqa manam nisunkimanchu,
“Manam llamkayta yachankichu qamqa” nispaqa.

- ¹⁰ iAy imaynaraq kanqa:
“¿Imapaqtak churyawarqanki?” nispa
taytan anyaq runaqa!
iAy imaynaraq kanqa:
“¿Imapaqtak wachawarqanki?” nispa
maman anyaq runaqa!

¹¹ Isaelpa yupaychasqan Tayta Diosmi nin,

Israel unanchaq Chuya Diosmi kaynata nin:
 ¿Hamuq tiempokunamantachum tapuwankichik?
 ¿Churiykunamantachum cuentata mañawankichik?
 ¿Imaynam ruranaypaqchum kamachiwankichik?

- ¹² Kay pachataqa ñoqam unancharqani.
 Chaypi kananpaqmi runata unancharqani.
 Atiyniywamni cielokunata mastarirqani.
 Chaypi kanankupaqmi lucerokunata kamachirqani.
¹³ Ñoqam Rey Cirota allinta rurananpaq hatarichisaq.
 Ñanninkunatam ñoqa allichapusaq.
 Jerusalen llaqtaytam mosoqmanta hatarichinqa.
 Presochasqa pusachisqaykunatam kacharichinqa.
 Llapallan Kamachiq ñoqa Tayta Diosmi nini kaynata:
 Manam pagota chaskikuspanchu ruranqa chaykunata.
 Manam regalokunaryakuchu ruranqa chaykunata.

- ¹⁴ Tayta Diosmi Israel castakunata kaynata nin:
 Egipto nacion allpapi qespiqunam,
 Cus nacionpi imapas ganasqakunam
 qamkunaman apamusqaña kanqaku.
 Saba lawmanta hatunkaray runakunam
 qamkunaman hamuspa qamkunapaña kanqaku.
 Chaylaw runakunam qamkunata qatispanku
 cadenasqa pasanqaku.
 Qayllaykichikpi qonqorakuspam ruegakusunkichik.
 “Cheqaptapunipas Diosmi
 qamkunawan kachkan” nispam nisunkichik.
 “Manam hukqa kanchu.
 Paymanta sapaq Diosqa
 manam kanchu” nispam nisunkichik.

- ¹⁵ Cheqaptapunipas qamqa
 mana rikuy atina Diosmi kanki.
 Qamqa Israel castapa salvaqnin
 Diosmi kanki.

- ¹⁶ Llapallanmi humillachisqa
 penqaypi rikurinqaku.
 Taytacha-mamachakuna ruraqkunam
 humillachisqa rikurinqaku.

- ¹⁷ Israel castakunatam Tayta Dios salvanqa.
 Wiñaypaqmi paykunataqa salvanqa.
 Israel castakuna,
 manam penqaypaqchu kankichik.
 Manam wiñaypaqchu
 humillachisqa kankichik.

¹⁸ Cielokuna unanchaq Diosmi nin,
 kay pachata unanchaspa takyachiqmi nin,
 runakuna chaypi *yachananpaq kay pacha unanchaqmi nin,
 Tayta Diosmá kaynata nin:
 Ñoqam Tayta Diosqa kani, nispa.
 Sapaq Diosqa manam kanchu, nispa.

¹⁹ Ñoqaqa manam pakasqapichu rimani.
 Ñoqaqa manam tutayay sitiokunapichu rimani.
 Jacobpa mirayninkunataqa manam nirqanichu.
 Mana imapa kasqan sitiopi
 maskawananpaqqa manam nirqanichu.
 Ñoqa Tayta Diosqa cheqap kaqtam rimani.
 Ñoqaqa allin kaqkunallatam willakuni.

Tayta Dioslla cheqap Dios kasqanmanta

²⁰ Nacionkunamanta lluptiqlikuna, huñunakuspayá hamuychik.
 Qamkunaqa llapallaykichikyá asuykamuspa hamuychik.
 Kullumanta taytacha-mamachakuna tronokunapi apaqkunaqa
 mana yuyayniyoq runakunam.
 Mana salvay atiqninku taytachakuna mañakuqkunaqa
 mana yuyayniyoq runakunam.

²¹ Pruebakunatayá willakuspa presentaychik.
 Mana atispapas consejanakuspayá yachachinakuychik.
 ¿Pitaq ñawpaqmantaraq kaykunamanta rimarqa?
 ¿Manachum ñoqa Tayta Dios willakurqani chaykunata?
 Ñoqamanta sapaq Diosqa manam kanchu.
 Ñoqamanta allin ruraq Diosqa manam kanchu.
 Ñoqamanta huk salvaq Diosqa manam kanchu.

²² Tukuy hinastinpi kaqkuna, ñoqatayá qawarimuwaychik.
 Tukuy hinastinpi kaqkuna, ñoqam salvasqaykichik.
 Ñoqallam kani Diosqa.
 Manam kanchu sapaq Diosqa.

²³ Kikiyrayku juraspaymi
 allin kaqta rimarqani.
 Cumplikunanaq kaqtam
 prometerqani.
 Qayllaypim qonqorakunqaku
 llapallan runakunaqa.
 Sutiypim juramentanqaku
 paykunaqa.

²⁴ Paykunam ñoqamanta ninqaku:
 “Cheqaptapunipas Tayta Diosllam
 allin ruraqqa” nispa.
 “Cheqaptapunipas payllawanmi
 kallpanchakusun” nispa.

Llapallan cheqniqniy runakunaqa ñoqamanmi hamunqaku
hinaspm paykunaqa penqaypi rikurinqaku.

²⁵ Ñoqaraykum Israelpa llapallan mirayninkunaqa
mana huchayoqpaqña chaskisqa kanqaku.

Ñoqa Tayta Diosraykum

Israelpa llapallan mirayninkunaqa alabakunqaku.

46 ¹ Bel nisqanku taytacham qonqorakuykun.
Nebo nisqanku taytacham kumukuykun.

Animalkunaman churkuspam apanqaku taytachakunataqa.

Animalkuna pisipachiq llasaq cargam chaykunaqa.

² Lliw taytacha-mamachakunam qonqorakuykuspa kumukuykunku.

Llasayninkumantapas manam librakuya atinkuchu.

Kikillankum presochasqa pasakunku.

³ Tayta Diosmi nin kaynata:

Uyariwaychik Jacobpa castankuna.

Uyariwaychik Israel castamanta puchuqkuna.

Manaraq nacechkaptikichikmi

qepichkaq hina ñoqa aparqaykichik.

Manaraq wachakusqa kachkaptikichikmi

marqakuchkaq hina aparqaykichik.

⁴ Ñoqaqa hina kaqlam kasaq

machuyaptikichikpas.

Ñoqam apasqaykichik

soqo umaña kaptikichikpas.

Qamkunataqa unanchasqayraykum apasqaykichik.

Apaspaymi qamkunataqa librasqaykichik.

⁵ ¿Pimantaq rikchanachiwankichikman?

¿Pimantaq igualawankichikman?

¿Pimantaq comparawankichikman?

¿Piman rikchakuqtaq kayman?

⁶ Wakin runakunam wayqankumanta

achka qorita horqomunku.

Wakinñataqmi balanzapi

qollqeta pesanku.

Maestrotam contratanku

taytacha-mamachata rurananpaq

chaynapi qonqorakuspa qayllanpi adoranankupaq.

⁷ Hombrorikuspankum aparikunku.

Maymi kananpim sayarachinku.

Chay churasqankupim sayarayan.

Maypi kasqanmanta mana asurispanmi sayarayan.

Paykunata yanapananpaq qayakuptinkupas

manam contestanchu.

Sasachakuyninkumantapas manam salvayta

atinmanchu.

- ⁸ Yaw mana kasukuqkuna, kayta yuyariychik.
 Qamkunaqa allintayá yuyaymanaychik.
 Qamkunaqa allintayá piensariychik.
- ⁹ Yuyariychik ñawpaq kaqkunata.
 Yuyariychik pasaq kaqkunamanta.
 Ñoqallam Diosqa kani.
 Ñoqamanta hukqa manam kanchu.
 Diosmi ñoqaqa kani.
 Ñoqaman rikchakuqqa manam pipas kanchu.
- ¹⁰ Hamuq tiempokunapi sucedenanmantam willakuni.
 Manaraq sucedeEqkunatam ñawpaqmantapuni willakuni.
 Ñoqam nini: Tanteasqaykunatam rurasaq, nispa.
 Tukuy munasqaykunatam rurasaq, nispa.
- ¹¹ Intipa qespimunan lawmantam qayamuchkani runataqa.
 Suwa anka hinam karumantaraq hamunqa chay runaqa.
 Paymi ruranga ñoqapa piensasqaykunata.
 Rimasqayta hinam cumplisaq.
 Tanteasqayta hinam rurasaq.
- ¹² Uyariychik rumi sonqo runakuna.
 Uyariychik allin ruraymanta karunchasqakuna.
- ¹³ Ñoqam hichpachimuchkani allin rurayniykunata.
 Chaykunaqa manam karunchakunqachu.
 Ñoqam hichpachimuchkani salvanay tiempota.
 Chay salvacionqa manam unamunqachu.
 Ñoqam Sion Moqopi *yachaqkunata salvasaq.
 Ñoqam Israel castakunata sumaqyachisaq.

Babilonia llaqta vencesqa kananmanta

47 ¹Tayta Diosmi kaynata nin:

Uraykamuy sipas kaqla sumaq Babilonia llaqta.
 Polvopi tiyay sipas kaqla sumaq Babilonia llaqta.
 Manañam reinapa tiyananpiqa tiyankichu
 Caldea lawpi sumaq llaqta.
 Aswanqa allpapiyá tiyay
 Caldea lawpi sumaq llaqta.
 Manañam nisunkichu: "Suma-sumaq llaqta" nispaqa.
 Manañam nisunkichu: "Kuyayllapaq llaqta" nispaqa.

² Sirvienta warmi hinayá
 maraynikita alistamuy.
 Harina kanankamayá kutamuy.
 Horqokuy uya tapaykita.
 Qempikuy walikita.
 Qala piernallayá chimpay mayukunata.

³ Pachaykita chustukuptikim rikunqaku.
 Chayna kaptikim penqaynikita qawanqaku.
 Chayna kanaykipaqmi vengakusaq.
 Pitapas mana llakipayaspaymi vengakusaq.

⁴ Libraqnikichik Diosmi nin,
 Israel castapa chuya Diosnini mi nin,
 Llapallan Kamachiq Tayta Dios sutiyoqmi nin:

⁵ Caldea lawpi sumaq llaqta,
 sirvienta warmi hinayá
 upallalla tiyakuy.
 Caldea lawpi sumaq llaqta,
 sirvienta warmi hinayá
 tutayayman yaykuy.

Manañam pipas nisunkiñachu mastaqqa:
 “Nacionkuna gobiernaq llaqta” nispaga.

⁶ Runaykunawanmi piñasqa karqani.
 Penqaypi kanankupaqmi qanman qoykurqani.
 Mana llakipayakuqmi paykunawan karqanki.
 Yugoman watasqa bueyeskunawan hinam
 yuyaqkunawanpas servichikurqanki.

⁷ “Wiñaypaqmi reina hina gobiernasaq” nispam nirqanki.
 Aswanqa manam kaykunamantachu piensarqanki.
 Nitaqmi imaynam kaykuna tukunanmantachu yuyaymanarqanki.

⁸ Yaw mana allin kawsay kuyaq warmi,
 gobiernasqaykipi hawka kakúq warmi,
 sonqoykipim qamqa piensachkanki:
 “Ñoqallam kani, ñoqa hinaqa manam hukqa kanchu” nispayki.
 “Manam haykapipas viudayasaqchu” nispayki.
 “Wawaykunaqa manam wañunqachu” nispayki.

⁹ Chaywanpas qonqayllamantam chayaramusunki.
 Huk punchawllapim iskaynin llaki hayparamusunki,
 chaynapi viudaña rikurinaykikama,
 chaynapi manaña wawayoq kanaykikama.
 Chaykunam sucedesunki
 llumpay brujeria ruraq kachkaptikipas.
 Chaykunam sucedesunki
 llumpay musyaq kachkaptikipas.

¹⁰ Mana allin rurasqaykunapim confiakurqanki.
 Hinaspam: “Manam pipas rikuwanchu” nispam nirqanki.
 Yuyaysapa hinaspa yachaysapa kaynikim pantarachisunki.
 “Ñoqallam kani,
 ñoqa hinaqa manam hukqa kanchu” nispam nirqanki.

¹¹ Sasachakuymi chayaramusunki.
 Brujeriaykikunaqa manam harkayta atinqachu.
 Desgraciām hayparamusunki.

Ofrendaykikunaqa manam hamunanta harkanqachu.
 Qonqayllamtam tuñirachisunki.
 Chayamunan tiempotaqa manam yachankichu.

¹² Seguikuyá brujeriaykikunawan.
 Seguikuyá musyaynikikunawan,
 warma kasqaykimantapuni chayna rurasqaykikunawan.
 Icha imallapipas servisunkiman.
 Ichapas runakuna manchakusunkiman.

¹³ Consejasuqnikikunam kapusurqanki.
 Aminaykikamam paykuna consejasurqanki.
 Kunanyá cielokunapi kaqkunamanta
 musyaqkuna rikurimuchunku.
 Kunanyá lucerokunata qawaspa
 musyaqkuna rikurimuchunku.
 Hamuchunkuyá killan-killan willasuqnikikunaqa.
 Imam sucedesunaykitayá
 willasunki paykunaqa.
 Kunanyá salvasunki paykunaqa.

¹⁴ Tamo hinallam paykunaqa.
 Paykunataqa ninam tukurunqa.
 Ninapa lenguasqanmantataqa
 manam librakunqachu paykunaqa.
 Chay ninaqa manam qonikunapaq sansallachu.
 Chay ninaqa manam ladonpi tiyanallapaqchu.

¹⁵ Chaynam kachkan chay musyaqkuna,
 warma kasqaykimanta ruraqmasikikuna.
 Sapakamam pantasqankuman pasanku paykunaqa.
 Manam mayqanninpas salvasunkichu paykunaqa.

Israel castakuna rumi sonqo kasqankumanta

48 ¹Uyariychik Jacobpa castankuna.
 Uyariychik Israel castawan sutichasqa kaqkuna.

Judapa mirayninkuna, uyariychik.
 Tayta Diospa sutinpi juraqkuna, uyariychik.
 Israelpa Diosnin mañakuqkuna, uyariychik.
 Jurachkankichikpas manam cheqapta rimaspachu.
 Mañakunkichikpas manam allinta ruraspachu.

² “Tayta Diospaq sapaqchasqa llaqtamantam
 kaniku” nispam ninkichik.
 Qamkunam Israelpa yupaychasqan Diospi amparakunkichik.
 Llapallan Kamachiq Tayta Dios sutiyoqpim amparakunkichik.

³ Ñawpaq pasaqqunamantaqa
 qallariyninmantapunim nirqaykichikña.
 Kikiy rimarispaymi
 chay tiempopi kaq runakunaman nirqaniña.
 Chaymi qonqayllamanta kikiy rurarqani chaykunataqa.

Hinaptinmi chaylla cumplisqa karqa chaykunaqa.

⁴ Ancha rumi sonqo kasqaykita yachaspaymi,
kunkaykipas fierro hina kasqanta yachaspaymi,
uyaykipas broncemanta hina kasqanta qawaspaymi
⁵ unaymantaraq ñoqaqa qamkunaman nirqaykichikña.
Manaraqpas sucedekuchkaptinmi willarqaykichikña.

Chaynaqa manam niwaqchu:

“Taytachaymi chaykunata rurarun” nispaga.

Nitaqmi niwaqchu:

“Tallasqa taytachaymi chaykunata rurarun” nispaga.

Nitaqmi niwaqchu: “Fundisqa taytachaymi chaykunata rurarun” nispaga.

⁶ Uyarirqankim chaykunata.

Chaynaqa qawarikuy sumaqta.

¿Manachum willakunki chaykuna cheqap kasqanta?

Kunanmi ichaqa uyarichisqayki mosoq asuntokunata.

Willasqaykim mana yachasqayki pakasqa kaqkunata.

⁷ Kunan tiempopi unanchasqakunamat uyarichisqayki.

Kunankama mana uyarisqayki kaqkunamat uyarichisqayki.

Manam niwaqchu qamqa:

“Yacharqaniñam” nispaga.

⁸ Chaykunamantaqa manam uyarirqankichu.

Nitaqmi chaykunamantaqa yacharqankichu.

Ñawpaqmantapas rinrikiqa manam kichakurqachu.

Reqsikim pasaypaq traicionaq kasqaykita.

Yacharqanim mana kasukuwan sutichasqa kasqaykita.

⁹ Kikiyraykum piñakuyniyipi manaraq castigarqaykichu.

Alabasqa kanayraykutaqmi manaraq tukururqaykichu.

¹⁰ Manam qollqeta chulluchichkaq hinachu chuyancharqayki.

Aswanqa hornopi hinam ñakariywan pruebarqayki.

¹¹ Kikiyraykullam rurarqani chaykunataqa.

Manam permitiymanchu karqa despreciawanankutaqa.

Manam dejaymanchu sapaq dios adoranankutaqa.

Israelpa castankunata Tayta Dios librananmanta

¹² Uyariwaychik Jacob castakuna.

Uyariwaychik Israel castakuna.

Uyariwaychik qayasqay runakuna.

Ñoqaqa sapallaymi Dios kani.

Punta kaqpas, qepa kaqpas ñoqallam kani.

¹³ Atiynywanmi takyachirqani kay pachataqa.

Atiynywanmi mastarqani cielokunataqa.

Qayaykuptillaymi takyaruun chaykunaqa.

¹⁴ Huñunakuspayá uyariwaychik llapallaykichik.

Taytacha-mamachakunamantaqa ñmayqannintaq
chaykunata willasurqankichik?

Tayta Diospa kuyasqanmi chaykunata
 Babilonia nacionpi ruranqa.
 Tayta Diospa atiyninmi munasqanta
 Caldea law runakunapi ruranqa.

- ¹⁵ Ñoqallam payman rimarqani.
 Ñoqallam payta qayarqani.
 Ñoqam payta pusamurqani.
 Maylawman rispapas
 allin lloqsinanpaqmi qayamurqani.

- ¹⁶ Ñoqamanyá asuykamuwaychik
 hinaspayá kayta uyariwaychik:
 Willakuy qallarisqaymantapas
 pakasqapiqa manam rimarqanichu haykapipas.
 Tukuy chaykuna sucedeptinqa
 chaypim karqani ñoqapas.

Señor Diosmi kunan kachamuwarqa.
 Espiritunwanmi huntaykamuwarqa.

- ¹⁷ Libraqniki Tayta Diosmi kaynata nin,
 Israelpa yupaychasqan Chuya Diosmi nin:

Yupaychasqayki Tayta Diosmi ñoqaqa kani.
 Allinnikipaq yachachiqnikim kani.
 Imaynam kawsanaykipaq yachachiqnikim kani.

- ¹⁸ Amalaya kamachisqaykunata
 entiendewaq karqa,
 hinaptinqa hawkayaynikim
 mayu hinaraq kanman karqa.
 Allin ruraynikim
 lamar qochapi olakuna hinaraq kanman karqa.

- ¹⁹ Chaynataqmi aqo hina
 kanman karqa miraynikikuna.
 Manaña yupay atinam aqo hina
 kanman karqa churikikuna.
 Manam chinkachisqachu kanman karqa.
 Manam qayllaymanta tukusqachu kanman karqa.

- ²⁰ Lloqsiychik Babilonia llaqtamanta.
 Ayqeychik Caldea law runakunamanta.
 Kusikuywan qaparisipayá willakamuychik.
 Kay pachapa cantonkamayá uyarichimuychik.
 Nimuychikyá: “Tayta Diosmi librarun” nispa.
 “Serviqnin Jacobpa castantam librarun” nispa.
²¹ Chunniqninkunamat paykunata pusarqa.
 Ichaqa manam yakumantachu paykuna karqa.

Qaqta rumimantam paykunapaq toqyachirqa yakuta.

Qaqta rumitam raqrachispan lloqlachimurqa yakuta.

²² Manam hawkayay kanchu mana allin ruraqkunapaqqa,
chaynatam nin Tayta Diosqa.

Tayta Diospa serviqninmanta

49 ¹Tayta Diospa serviqnin Israel castam kaynata nin:

Uyariychik lamar qochapa patanpi nacionkuna.

Atiendeychik karu llaqtapi kaq runakuna:

Manaraqpas nacechkaptiymi Tayta Dios qayawarqa.

Mamaypa wiksanpi kachkaptiymi sutiya rimarirqa.

² Rimayniytam rurarqa filoyachisqa espadata hina.

Harkaykuwarqam makinpa llantuyninpi hina.

Ruraruwarqam ñawchi-ñawchi flechata hina.

Waqaychaykuwarqam flechakuna waqaychananpi hina.

³ Hinaspm niwarqa: “Yaw Israel casta, serviqnymi kanki” nispa.

“Qanwanmi qawachikusaq

sumaq kayniyta” nispa.

⁴ Ichaqa ñoqam nirqani:

“Yanqapaqmi llamkarqani” nispay.

“Mana imapas haypanaypaqmi

kallpayta tukurqani” nispay.

“Chinkaruq waspiyta hinalla haypanaypaqmi

kallpayta tukurqani” nispay.

“Cheqaptapunipas asuntoyqa Tayta Diospa makinpim kachkan.

Pagapuwananpas paypa makinpim kachkan.”

⁵ Tayta Diosmi unanchawarqa payta servinaypaq.

Mamaypa ukunpim unanchawarqa payta servinaypaq.

Jacob castata payman kutirichinaypaqmi churawarqa.

Israel castata payman huñunaypaqmi churawarqa.

Tayta Diospa qayllanpim alabasqa karqani.

Diospa kallpanchasqanmi karqani.

Chaymi Tayta Dios kaynata nin:

⁶ “Manam serviqlaychu kanaykiqa.

Manam Jacobpa ayllunkuna hatarichimuqlachu kanaykiqa.

Manam Israel castamanta puchuqkuna kutirichimuqlachu kanaykiqa.

Aswanqa achkipta hinaraqmi

churasqayki nacionkunapaq

chaynataq ñoqalla salvaq

kasqaymanta willakunaykipaq,

tukuy hinastinpi kaqkunaman salvaq

kasqaymanta willakunaykipaq.”

⁷ Israel castata libraq

Tayta Diosmi nin,
 Israel castapa chuya
 Diosninmi nin,
 wakin runakunapa pasaypaq despiciasqan runatam nin,
 nacionkunapa cheqnisqan
 runatam nin,
 gobiernaqkunapa serviqninmanmi nin:

Reykunam qawasuspayki
 respetowan sayarinqaku.
 Kamachikuqkunam qawasuspayki
 qonqorakuspa pampaman kumuykunqaku.
 Chaynatam ruranqaku
 confianapaq ñoqa Tayta Dios kasqayrayku.
 Chaynatam ruranqaku
 akllaqni kasqayrayku.
 Chaynatam ruranqaku
 Israelpa Chuya Diosnin kasqayrayku.

Jerusalen llaqta kaqllamanta hatarichisqa kananmanta

⁸ Tayta Diosmi kaynata nin:

Favorecenay tiempopim contestasqayki.
 Salvanay punchawpim yanapasqayki
 waqaychasqaykim hinaspam churasqayki contrato ruranaypaq.
 Churasqaykim qamintakama runaykunawan contrato ruranaypaq.
 Chaynapim yapamanta hatarichinki nacionta.
 Huktawanmi dueñochachinki purmachisqa allpkunata.

⁹ Ninkitaqmi presokunata:

“Libreña lloqsiyachik” nispa.
 Ninkitaqmi tutayaypi kaqkunata:
 “Qawachikuychikñā” nispa.
 Paykunaqa ñan patanpi
 pastokunata ovejakuna tarichkaq hinam
 cuidasqa kanqaku.
 Chunniq orqokunapi
 pastokunata ganadokuna tarichkaq hinam
 cuidasqa kanqaku.

¹⁰ Manam yarqachikunkakuchu.
 Manam yakunayachikunkakuchu.
 Intipa rupayninpas manam ñakarichinqachu.
 Paykunataqa kuyapayaspaymi pusasaq.
 Pukyukunapa kasqanmanmi ñoqaqa pusasaq.

¹¹ Orqoykunatam ñanman tikrasaq.
 Hatun ñanniykunatam allichachisaq.

- ¹² Qawaychik, wakinmi hamuchkan karukunamanta.
 Qawaychik, wakinmi hamuchkan norte lawmanta.
 Wakinkunam hamuchkan intipa seqaykunan lawmanta.
 Wakinkunam hamuchkan Aswan sutiyoq lawmanta.
- ¹³ Yaw cielokuna, kusikuywan qapariychik.
 Yaw kay pacha, ancha-anchata kusikuychik.
 Yaw orqokuna, kusikuywan takiyechik.
 Runankunamat Tayta Dios consuelan.
 Ñakarichisqa kaqkunamat llakipayan.
- ¹⁴ Sion Moqopi *yachaq runakunam ninku:
 Saqueruwarqakum Tayta Diosqa, nispa.
 Qonqaruwarqakum Señor Diosqa, nispa.
- ¹⁵ Tayta Diosñataqmi kaynata nin:
 ¿Ñuñusqan wawata maman qonqarunmanchu?
 ¿Wachakusqan wawata maman qepanchakurunmanchu?
 Ichapas mamaンqa qonqarunman wawanta.
 Ñoqam ichaqa mana qonqasqaykichikchu qamkunata.
- ¹⁶ Maki pampaypi qellqasqata hinam
 sutikichikta apaykachani.
 Mana qonqaspam sapa punchaw
 murallaykichikkunata yuyarichkani.
- ¹⁷ Kaqlamanta hatarichisunqnikim chaylla kutimunqaku.
 Tuñichiqnikikunamantapas aswan apurawmanmi hamunqaku.
 Purmachiqnikikunam qamkunamanta pasakunqaku.
- ¹⁸ Muyuriqnikita qawariy.
 Huñunakuruspa qanman hamuqkunata qawariy.
 Ñoqa Tayta Diosmi jurani.
 Kawsasqayraykum jurani.
 Llapallanwanmi alhajawan hina churakunki.
 Noviapa churakunan hina alhajawanmi churakunki.
- ¹⁹ Llaqtaykikuna tuñichisqa kaptinpas
 chunnichisqa, purmachisqa kaptinpas.
 allpaykim kunanqa kanqa
 runaykikuna *yachananpaq kichkillaña.
 Millpuchkaq hina tuñichiqnikikunam
 kunanqa kanqa karupiña.
- ²⁰ Ñawpaq tiempopi qechususqayki churikikunam nisunki:
 “Ñoqaykupaqmi kichkillaña kay allpaqa” nispa.
 “Campota qowayku yachanaykupaq” nispa.
- ²¹ Chaymi sonqoykipi kaynata ninki:
 “¿Pitaq ñoqapaq wachakurqa kaykunata?” nispa,
 “Ñoqaqa mana wawayoq qolloqmi karqani” nispa,
 “Qarqosqa hinaspa preso apasqam karqani” nispa.
 “¿Pitaq kaykunataqa uywarqa?
 Sapallaymi saquesqa karqani ñoqaqa.
 ¿Maymantataq hamurunku paykunaqa?”

²² Señor Diosmi kaynata nin:

Makiywan señaschaq hinam qayasaq nacionkunata.
 Banderawan qayachkaq hinam qayasaq runakunata
 chaynapi qari churikichikkunata
 marqaspa apamunankupaq,
 chaynapi warmi churikichikkunata
 hombrokuykuspa apamunankupaq.

²³ Reykunam padrastoyki hina uywasuqniki kanqa.

Reinakunam mamayki hina ñuñusuqniki kanqa.
 Qonqoranpam pampaman kumuykunkaku qayllaykipi.
 Chakikipi allpatam llaqwanqaku qayllaykipi.
 Tayta Dios kasqaytam
 reqsiwanki qamqa.
 Manam penqaypichu kanqaku ñoqapi
 confianzawan suyaqkunaqa.

²⁴ ¿Qechunmankuchu valeroso soldadomanta

guerrapi hapikusqanta?
 ¿Qechurunmankuchu presokunata
 manchakuyapaq soldadomanta?

²⁵ Tayta Diosmi kaynata nin:

Cheqaptam presokunataqa
 qechunqaku valeroso soldadomanta.
 Cheqaptam guerrapi hapikusqantaqa
 qechunqaku manchakuyapaq soldadomanta.

²⁶ Ñakarichisuqnikikunamat

kikinkupa aychanta mikuchisaq.
 Kikinkupa yawarninkuwantaqmi
 vinowan hina sinkachisaq.
 Hinaptinmi llapallan runakuna reqsiwanqaku.
 Salvaqniki Tayta Dios kasqaytam reqsiwanqaku.
 Jacobpa atiynyioq Diosnin kasqaytam reqsiwanqaku.
 Ñoqalla libraqniki Dios kasqaytam reqsiwanqaku.

50

¹ Tayta Diosmi kaynata nin:

Israel castakuna, Sion Moqopi mamaykichik llaqtata
 yanqa wischusqaytaqa ama piensaychikchu.
 Israel castakuna, pitapas debekusqaymanta hina
 yanqa rantikusqaytaqa ama piensaychikchu.
 Mana allinkuna rurasqaykichikraykum
 *rantikusqa karqankichik.
 Mana kasukuq kasqaykichikraykum
 wischusqa karqa mamaykichik.

² ¿Imanasqataq hamuptiyqa mana pipas kanchu?

¿Imanasqataq qayaptiyqa mana pipas contestawanchu?

¿Mana atiyniyoqchu kani libranaypaq?
 ¿Icha manachum kallpayoq kani salvanaypaq?
 Kamachispallaymi lamar qochata chakichini.
 Kamachispallaymi mayukunata chunnichini.
 Challwankunapas yakumantam wañurunku.
 Challwankunapas yakumantam lliw ismurunku.
³ Cielokunatam pachachichkaq hina
 tutayaywan churachini.
 Cielokunatam luto pachawan hina
 tutayachini.

Serviqninqa Tayta Diospi confiakusqanmanta

- ⁴ Señor Diosmi yachachiwarqa consuelaq palabrakuna rimanaypaq.
 Sapa tutamantam rikchachiwan uyarinaypaq.
 Rinriypim uyarichiwan yachaq sonqoyoq kanaypaq.
⁵ Señor Diosmi rinriyta kichariwan
 kasukuq kanaypaq.
 Rinriytamá kicharin
 mana qepaman kutinaypaq.
⁶ Wasaytam qorqani azoteqkunaman.
 Uyaytam qorqani barbay chutaqkunaman.
 Manam uyayta asurichirqanichu insultawaqniykunamanta.
 Manam uyayta asurichirqanichu toqawaqniykunamanta.
⁷ Señor Diosmi yanapawaqniyqa.
 Chaymi mana manchachiwanchu humillachiqniyqa.
 Chaymi qaqa hina ñoqaqa sayani.
 Chaymi mana penqachisqa kanayta yachani.
⁸ Hichpallaypim kachkan
 mana huchayoqña kasqay declaraqniyqa.
 ¿Maypitaq kachkan
 ñoqawan churanakuy atiqqa?
 Chaynaqa kuskanchikyá risunchik juezman.
 ¿Pitaq acusawananpaq hinaqa kanman?
 Hamuspanyá qayllaypi niwachun ñoqaman.
⁹ Señor Diosmi yanapawaqniyqa.
 ¿Pitaqsi kanman huchayoq kasqay declaraqniyqa?
 Llapallankum mawkayasqa pacha hina chinkanqaku.
 Llapallankum puyusqa pacha hina chinkanqaku.
¹⁰ Tayta Diosllata respetaqkuna,
 serviqninpа willakusqan uyariqkuna,
 tutayaypi purispaqa,
 manaña achkiypi purispaqa
 confiakuychik Tayta Diosllapi.
 Amparakuychik Diosllaykichikpi.
¹¹ Ninata llapallan ratachiqkuna,

ninayoq flechakunata llapallan ratachiqkuna,
 qamkunaqa puriychik
 nina ratachisqaykichikpa achkiyinpiyá.
 Qamkunaqa puriychik ninayoq flechakuna ratachisqaykichikpa
 achkiyinpiyá.
 Ñoqa Diospa parteymantam kayta chaskinkichik.
 Ñakariy sitiopim wischurayankichik.

Jerusalen llaqta wiñaypaq salvasqa kananmanta

51

¹Tayta Diosmi nin:

Uyariychik allin rurayta munaqkuna.
 Uyariychik ñoqa Tayta Diosta maskaqniykuna.
 Mayqan qaqa rumimanta
 pakimusqa kasqaykichiktayá yuyariychik.
 Mayqan rumi horqomunamanta
 kasqaykichiktayá yuyariychik.

² Yuyariychik abueloykichik Abrahanmanta.
 Yuyariychik abuelaykichik Saramanta.
 Sapallanraqmi Abrahamqa karqa
 payta qayamuptiyqa.
 Bendecispaymi achka mirayninkunata
 qorqani paymanqa.

³ Sion Moqopi llaqtatam
 ñoqa Tayta Dios llakipayarisaq.
 Pasaypaq tuñichisqa llaqtatam
 llakipayarisaq.
 Chunniq allpakanatam
 Eden huertaman tikrasaq.
 Ñoqa Tayta Diosqa chaki allpakanatam
 plantasqa huertaman tikrasaq.
 Chaypim ancha kusikupi kanqaku.
 Chaypim graciasta qospa takinqaku.

⁴ Runaykuna, sumaqta entiendeychik.
 Nacionniy, allinta uyariwaychik.
 Willakusaqmi yachachikuyniykunata.
 Leyniymi kancharinqa runakunata.

⁵ Hichpamuchkanñam tiempo allin rurasqayta qawanankupaq.
 Chayaramunqañam tiempo salvanaqpaq.
 Atiyniywanmi runakunapaq rurasaq allin arreglotu.
 Lamar qochapa patanpi kaqkunam suyawanzaku ñoqata.
 Paykunam confianzawan suyanqaku atiyniyta.

⁶ Qawaychik cielokunata.
 Qawariychik kay pachata.
 Cielokunam chinkarunqa qosni hina.

Kay pacham tukurunqa mawka pacha hina.
 Chaypi *yachaqkunam wañunqa chuspikuna hina.
 Salvacion qosqaymi ichaq wiña-wiñayapaq kanqa.
 Allinkuna rurasqayqa mana tukuqmi kanqa.

⁷ Uyariwaychik allinkuna ruray yachaqkuna.
 Uyariwaychik yachachikuñiy sonqoykichikpi hatalliqkuna.
 Ama hukmanyaychikchu runakuna kamisuptikichik.

⁸ Puyurusqa pacha hinam tukurunqaku.
 Puyukunapa tukurusqan millwa hinam tukurunqaku.
 Allinkuna rurasqayqa kanqa wiña-wiñayapaqmi.

⁹ Atiyniyoq Dios Taytalláy,
 rikchariy, rikchariy.
 Atiyniyoq Dios Taytalláy,
 ñawpaq tiempokunapi hinayá rikchariy.
 Atiyniyoq Dios Taytalláy,
 pasaq wiñay watakunapi hinayá rikchariy.
 ¿Manachum qamqa kachkanki
 Rahab sutiyoq animalta saruparuq?
 ¿Manachum qamqa kachkanki
 lamar qochapi manchakuyapaq animal tuksiparuq?

¹⁰ ¿Manachum qamqa kachkanki
 lamar qocha chakichiq?
 ¿Manachum qamqa kachkanki
 uku-uku lamar qochakuna chakichiq?
 Lamar qochapa uku pampantam
 ñanman tikrarqanki.
 Reclamasqayki runakuna chayninta
 pasananpaqmi tikrarqanki.

¹¹ Qampa reclamasqaykikunaqa
 chaynatam kutimunqaku.
 Kusikuywan qaparispa
 Sion Moqopi llaqtaman kutimunqaku.
 Umanku coronasqa hinam
 wiñayapaq kusikuywan yaykunqaku.
 Ancha kusisqallañam
 paykunaqa tarikunqaku.
 Paykunamantam llakikuy chinkanqa.
 Paykunamantam waqaypas chinkanqa.

¹² Tayta Diosmi nin kaynata:

Kikiypunim consuelasqaykichik,
 chaynaqa ¿pitataq qamkunaqa manchakunkichik?
 ¿Wañuqla runakunatachu manchakunkichik?
 Runamasillaykichikmi paykunaqa.

Qora hina chinkaruqlam paykunaqa.

¹³ ¿Qonqarunkichikchu unanchasuqnikichik Tayta Diosta?

Paymi mastarirqa cielokunata.

Paymi takyachirqa kay pachata.

Ñakarichisuqnikichikpa piñakuynintaqa

¿mancharikunkichikchu?

Chaylla wañuchisuqnikichikpaq kaq runakunataqa

¿mancharikunkichikchu?

Ñakarichisuqnikichikpa piñakuyninqa

manam imanasunkichikpaschu.

¹⁴ Ñakarichiqkunapa humillachisqan runaqa

chaylla librasqam kanqa.

Manam calabozopiqa wañunqachu.

Mikunankupaqmi mana pisinqachu.

¹⁵ Yupaychasqaykichik Tayta Diosqa ñoqallam kani.

Lamar qocha yakukunatam ñoqaqa kuyuchini.

Lamar qochapa olankunatam ñoqaqa qaparichini.

Ñoqaqa Llapallan Kamachiq Tayta Dioswan

sutichasqam kani.

¹⁶ Cielokunatam ñoqaqa mastarirqani.

Kay pachatam ñoqaqa takyachirqani.

Makiypa llantuyininwan hinam harkarqayki.

Ñoqam palabraykunata rimachirqayki.

Sion Moqopi *yachaqkunatam:

“Runaykunam kankichik”

nispá nichirqayki.

¹⁷ Jerusalen llaqta, rikchariy.

Jerusalen llaqta, hatariy.

Copamanta upyachkaq hinam ñakarirqanki.

Tayta Diospa piñakuynintam ñakarirqanki.

Tankikachanaykikamam vasomanta tomaraqanki.

Vasopi kaqta tukunaykikamam tomaraqanki.

¹⁸ Qamqa kanki achka wawayoq warmi hinam.

Ichaqa manam mayqanninpas guiasurqankichu.

Qamqa kanki achka wawakuna uywakuq warmi hinam.

Ichaqa manam mayqanninpas makikimanta hapisurqankichu.

¹⁹ Hamusurqankim kay iskay desgracia.

Hamusurqankim tuñichisunaykipaq desgracia.

Runaykikunatam yarqaymanta wañuchirqaku.

Guerrapitaqmi paykunataqa wañuchirqaku.

¿Piraq consuelasunkiman?

¿Piraq llakipayasunkiman?

²⁰ Wawaykikunam desmayaruspa

kuchpallaña rikurirunku.

Callekunapa esquinankunapim
wischurayachkanku.
Mallapi luwichu hapisqa hinam
kachkanku paykunaqa.
Tayta Diospa piñakuyninpi castigasqam
kachkanku paykunaqa.
Diosnikipa qaqcchasqanwan
castigasqam kachkanku paykunaqa.

- ²¹ Chaynaqa uyariy kayta,
ñakarichisqa Jerusalen llaqta.
Chaynaqa uyariy kayta,
mana vinollowan macharuq Jerusalen llaqta.
- ²² Tayta Dios Señornikim
kaynata nin,
runankuna defiendeq Diosnikim kaynata nin:

Makikipi tankikachachisuqniki copatam qechusqayki.
Machanapaq vasopi tomasqaykita hinam
castigoya qechusqayki.
Manañam mastaqqa chay copamanta tomankiñachu.
Piñakuyniy vasomantaqa manañam tomankiñachu.

- ²³ Ñakarichisuqnikikunamanmi
chay vasota tomachisaq.
“Pakchakuy hawaykita pasanaykupaq” nispa
nisuqnikikunamanmi tomachisaq.
Chaynata nisuptikim
wasaykita pampata hina churarqanki.
Calleta hina pasanankupaqmi
wasaykita churarqanki.

Jerusalen llaqta librasqa kananmanta

- 52** ¹Sion Moqopi llaqta, rikchariy.
Kallpanchakunaykipaqyá rikchariy.
Yaw Jerusalen llaqta,
sumaqllaña pachaykiwanyá churakuy.
Tayta Diospaq sapaqchasqa llaqta,
sumaqllaña pachaykiwanyá pachakuy.
Dios mana yupaychaq mana señalasqakunaqa
manañam yaykumusunkichu yapamantaqa.

- ² Jerusalen llaqta, hatariyña.
Hawaykipi allpatayá taspirikuyña.
Gobiernanaykipaqyá tiyayña.
Presochasqa sipas hina sumaq Jerusalen llaqta,
horqokuy presochaqniki kunkaykipi cadenata.

³ Tayta Diosmi nin:

Debaldellam rantikusqa karqankichik.

Mana qollgewantaqmi reclamamusqa kankichik.

⁴ Ñoqa Tayta Diosmi kaynata nini:

Ñawpaq tiempopim rirqa Egipto nacionman runaykunaqa.

Chaypim forastero hina yacharqaku paykunaqa.

Asiria runakunam ñakarichirqa paykunata.

Yanqamantam ñakarichirqa paykunata.

⁵ Chayraykum ñoqa Tayta Dios nini:

Kunanqa ɿimatataq qawarini?

Presochasqa runaykuna putasqankutam qawachkani.

Yanqamanta presochaspa putasqankutam qawachkani.

Munaychakuqninkunam orgullowan qaparinku.

Mana tukuytam sapa punchaw kamiwanku.

⁶ Chaymi runaykuna reqsinkichik sutiyta.

Chay punchawpim yachankichik chayna nisqayta.

Yachankichikmá ñoqapa chayna nisqayta.

⁷ iIma sumaqmi orqon-orqon

allin noticia willakuqkunapa chayamusqanqa!

iIma sumaqmi hawkayaymanta

uyarichiqkunapa chayamusqanqa!

Paykunam allin noticiata willakuchkanku.

Paykunam salvacionmanta uyarichichkanku.

Diosninchikqa gobiernachkanmi, nispam nichkanku.

⁸ Uyariychik, llaqta cuidaqqunam qaparichkanku.

Kusikuymantam chulla runa hinalla qaparichkanku.

Qaparichkankuqa ñawinkuwanpuni rikuspankum,

Sion Moqopi llaqtaman Tayta Dios kutimusqanta qawaspankum.

⁹ Kusikuylawanñayá llapallaykichik qapariychik.

Jerusalen llaqtapi tufichisqa sitiokuna, qapariychik.

Runankunatam Tayta Dios llakipayaykurqa.

Jerusalen llaqtatam payqa reclamaykurqa.

¹⁰ Tayta Diosmi chuya atiyninta qawachirqa.

Llapallan nacionkunamanmi qawachirqa.

Tukuy hinastinpi kaqqunam yachanqaku.

Diosninchik salvawasqanchiktam yachanqaku.

¹¹ Utqaymanyá ripuychik.

Babilonia llaqtamantayá lloqsiychik.

Diospa millakusqan kaqqunata ama hapispayá lloqsiychik.

Diosman asuykunaykichikpaq hinayá rurakuychik.

Diospa servicionkunata apaqquna, paypaq hinayá rurakuychik.

¹² Ichqa manam apurawmanchu lloqsinkichik.

Ichqa manam ayqechkaq hinachu ripunkichik.

Tayta Diosmi harkasunaykichikpaq ñawpaqnikichikta richkan.

Tayta Diosmi harkasunaykichikpaq qepaykichikta richkan.

Tayta Diospa serviqnin ñakarispan vencesqanmanta

¹³ Serviqniymi ancha yuyaywan ruranqa.

Paymi ancha hatunchasqa kanqa.

Ancha-ancha reqsisqam kanqa.

Llumpay hatunllañam kanqa.

¹⁴ Imaynam qanmanta achkaq admirasqa karqa,

chaynam uyallanpas pasaypaq dañasqa karqa.

¹⁵ Chaynatam paypas challanqa achka nacionkunata.

Reykunapas payta qawarispankum mana atinqakuchu imam niyta.

Haykapipas mana willachikusqankutam rikunkaku.

Haykapipas mana uyarisqankutam entiendenqaku.

53 ¹Willakusqaykutaqa ćpitaq creerqa?

Tayta Diosqa ćpimantaq atiynintaqa revelarqa?

² Tayta Diospa serviqninmi

qayllanpi ikllichkaq hina wiñanqa.

Manam karqachu allin rikchayninqa

nitaq sumaq kayninqa.

Qawariptinchikqa manam

estimanapaq hinachu karqa.

³ Runakunam payta despreciarqa.

Paykunam payta wischupakurqa.

Ñakariqlla runam kallarqa.

Nanayllapi kaq runam kallarqa.

Payqa karqa

runakunapa qepanchakusqanmi

Payqa karqa runakunapa despreciasqanmi.

Manam kaqpaqpas hapirqanchikchu paytaqa.

⁴ Cheqaptapunipas ñakariyininchikkunawanmi ñakarichkarqa.

Piensarqanchikmi chaynataqa Diospuni ñakarichisqanta.

Piensarqanchikmi chaynataqa Diospuni castigasqanta.

Piensarqanchikmi chaynataqa Diospuni humillachisqanta.

⁵ Aswanqa tuksipasqam karqa

mana kasukusqanchikkunaryku.

Aswanqa qoyuy-qoyuymi karqa

mana allinkuna rurasqanchikrayku.

Hawkayaypi kananchikpaqmí castigasqa karqa.

Sanoyasqa kananchikpaqmí heridasqa karqa.

⁶ Llapallanchikmi chullarurqanchik ovejakuna hina.

Sapakamam kawsarqanchik munasqanchikman hina.

Aswanqa Tayta Diosmi serviqninman qepiykachirqa.

Llapallanchikpa mana allinkuna rurasqanchiktam qepiykachirqa.

⁷ Ñakarichispa humillachiptinkum

mana rimarirqachu.

Nakanankupaq carnerota hina pusaptinkum

mana rimarirqachu.

Imaynam oveja kanman millwan
rutuqninpa qayllanpi upallalla,
chaynam paypas karqa
ñakarichiqninkunapa qayllanpi upallalla.

⁸ Yanqamanta presochaspam
juzgadoman pusarurqaku.
Miraymasinmantaqa pikunataq
paymanta cuentata qokurqaku?
Kay pachamanta qechusqa kasqantaqa
çpikunataq cuentata qokurqaku?
Runaykuna mana kasukusqanrayku
castigasqa kasqankumantaqa
çpikunataq cuentata qokurqaku?

⁹ Mana pita dañaq kachkaptinpas
mana allin ruraq runakunapa sepulturanpim
pampasqa kanan karqa.
Rimayninwan mana pita engañachkaptinpas
mana allin ruraq runakunapa sepulturanpim
pampasqa kanan karqa.

Aswanqa apukunapa sepulturanpim pampasqa karqa.

¹⁰ Tayta Diospa munasqanman hinam qoyuy-qoyuy karqa.
Tayta Diosmi serviqninta ñakarichirqa.
Tayta Diosmi culparayku ofrendata hina wañunanpa churarqa.
Chayna kachkasapas qawancam mirayninkunata.
Chaynataqmí kawsakunqapas unay watakunata.
Tayta Diospa munasqankunam rurasqa kanqa.
Serviqnintakamam munasqankuna rurasqa kanqa.

¹¹ Ancha ñakarisqanpa qepantam
kawsarispa achkiyta qawaspan contentakunqa.
Tayta Diospa serviqnini allinta ruranqa,
achkallaña reqsiqninkunatam
mana huchayoqpaqña chaskisqata ruranqa.
Paykunapa mana allin rurasqantam
qepichkaq hina qechunqa.

¹² Chayraykum Tayta Dios sitiota payman qonqa.
Ancha reqsisqa runakunawan kananpaqmi qonqa.
Guerrapi qechusqankutam aypunakunqa.
Kallpasapa runakunawanmi aypunakunqa
vidanta wañunankama qosqanrayku.
Vidantam qorqa wañunankama
mana kasukuq runakunaman hukllawasqa kasqanrayku.
Achkaqpa huchankunatam qepichkaq hina qechurqa.
Mana kasukuqkunapa favorninpim mañakurqa.

Tayta Diosqa wiñaypaq kuyakuq kasqanmanta

54

¹Tayta Diosmi nin:

Yaw mana wachakuq warmi,
kusikuywanyá qapariy.
Yaw mana wachakuy reqsiq warmi,
takillawanñayá qamqa qapariy.
Qosanpa saquesqan warmiqa
achka wawasapam kanqa.
Qosayoq warmimantapas
achka wawayoqraqmi kanqa.

²Hatunyachiy karpaykita.
Confianzawan mastariy toldoykita.

Mastariy yachasqayki karpapa toldonta.
Karpaykipa waskankunata masyachiy.

Karpaykipa estakankunata takyachiy.

³*Alleq lawnukimanmi mastarikunki.

*Ichoq lawnukimanmi mastarikunki.
Miraynikikunam dueñochakunqa achka nacionta.
Runakunawanmi huntachinga tuñichisqa llaqtakunata.

⁴Manam penqachisqachu kanki.
Chaynaqa amayá manchakuychu.

Manam humillasqachu kanki.
Penqaypi kaytaqa amayá manchakuychu.

Qonqankim sipas kaynikipi penqakusqaykita.
Manañam yuyarinkichu viuda kaspayki kamisqa kasqaykita.

⁵Qamta unanchaqnikim kani qosaykiqa.

Llapallan Kamachiq Tayta Dioswan
sutichasqam kani qosaykiqa.

Israelpa Chuya Diosninmi kani
libraqniki qosaykiqa.

Enteron Kay Pachapa Diosninwan
sutichasqam kani libraqnikiqa.

⁶Qosanpa saqerusqan sipasllaraq
warmi hinam karqanki.

Llakisqa sonqoyoq sipasllaraq
warmi hinam karqanki.

Aswanqa ñoqa Tayta Diosnikim qayaykurqayki.
Kaqlamantam ñoqa Diosniki qayaykuspa niki:

⁷Ratollapaqmi saqeykurqayki.

Anchata llakipayaspaymi
kaqlamanta reclamasqayki.

⁸Contraykipim anchallataña piñakurqani qonqayllamanta.
Ichaqa ratollapaqmi pakakurqani qanmanta.

Wiñaypaq kuyapayaspaymi llakipayarqayki.
Reclamaqniki ñoqa Tayta Diosmi chaynata niki.

- ⁹ Noeyman juramentaspaymi nirqani.
Sinchi parachimusqay tiempopim nirqani.
Kay pachata yakuwan manaña tuytuchinaypaqmi juramentarqani.
Chaynatam kunanpas qanman juramentani.
Yapamantaqa manañam contraykipi piñakusaqñachu.
Yapamantaqa manañam qamta qaqchasqaykiñachu.
- ¹⁰ Orqokuna suchuriptinpas,
moqokuna asuriruptinpas
qampaq kuyapayakuñiyqa manam cambiakunqachu.
Hawkayaymanta contratoypas manam cambiakunqachu,
chaynataqa llakipayasuqni Tayta Diosmi nini.

Mosoq Jerusalen llaqtamanta

- ¹¹ Ancha humillachisqa Jerusalen llaqta,
wayra-parapa hina tukusqan Jerusalen llaqta,
manaña pipapas consuelasqan Jerusalen llaqta,
turquesa nisqanku rumipa hawanpim
rumikikunata churasaq.
Zafiro nisqanku rumiwanmi
cimentoykikunata hatarichisaq.
- ¹² Torrekikunatam hatarichisaq
rubí nisqanku alhaja rumikunamanta.
Zaguanninkunatam rurasaq
llipipipi alhaja rumikunamanta.
Llapallan murallaykikunatam rurasaq
suma-sumaq rumikunamanta.
- ¹³ Llapallan churikikunatam
yachachisaq ñoqa Tayta Diosqa.
Churikikunatam anchata
hawkayachisaq ñoqa Tayta Diosqa.
- ¹⁴ Allinkuna rurasqaykim kallpanchasunki.
Ñakarichisuqnikikunamatam karunchakunki.
Paykunataqa manañam manchakunkichu.
Tuñichisuqnikikunamatam karunchakunki.
Paykunaqa manañam asuykamusunkichu.
- ¹⁵ Sichu pipas contraykipi hatarimuspanqa
manam ñoqaraykuchu hatarimunqa.
Qanmi ichaqa vencenki contraykipi hatarimuqtaqa.
- ¹⁶ Herrerotaqa ñoqam unancharqani
sansata pukuspa tukuy rikchaq armakunata rurananpaq.
Purmachiq runatapas ñoqam unancharqani
tukuy ima kaqkunata tuñichinanpaq.

¹⁷ Ichqa manam pipas contraykipi atirqachu arma rurayta.

Manam atirqachu wañuchisunaykipaq arma rurayta.

Juzgadopi llapallan acusaqnikikunam

juiciopi vencesqa kanqa.

Ñoqa Tayta Diosmi kaynata nini:

Serviqniyikunapa herencianqa chaynam kanqa.

Chaynam ñoqapa salvasqaykunaqa kanqa.

Llapallanta Convidoman Dios qayasqanmanta

55 ¹Yakumanta kaqkuna, hamuychik.
Yaku tomaqyá llapallaykichik hamuychik.

Mana qollqeyoqkuna, hamuychik.

Qamkunaqa debaldellayá mikuychik.

Vinotawan lechetayá debaldella chaskikuychik.

² Mana mikunaykichikpaq kaqkunapiqa
čimapaqtaq gastankichik qollqekichikta?
Mana saksachisunaykichik kaqkunapiqa
čimapaqtaq gastankichik ganasqaykichikta?
Allintayá uyariwaychik
allinta mikunaykichikpaq.
Allintayá uyariwaychik
miski mikuykunata mikunaykichikpaq.

³ Atiendespa ñoqaman hamuychik.
Sumaqta uyariwaspam kawsankichik.
Qamkunawanmi wiñaypaq contratota rurasaq.
Rey Davidman prometesqaykunatam cumplisaq.
Payta kuyapayasqayraykum
confianapaq contratota cumplisaq.

⁴ Ñoqam payta churarqani
runakunaman testigo kananpaq.
Ñoqam payta churarqani
paykunapa jefen kananpaq.

⁵ Qanmi mana reqsisqayki nacionkunata qayanki.
Yupaychasqayki ñoqa Tayta Diosraykum
mana reqsisuqniki nacionkuna qanman kallpamusunki.
Israelpa ñoqa Chuya Diosninraykum kallpamusunki.
Qamta hatunchasqayraykum kallpamusunki.

⁶ Tarinaykichikpaq kachkaptillanraqyá
Tayta Diosta maskaychik.
Hichpaykichikpi kachkaptillanraqyá
Tayta Diosta qayakuychik.

⁷ Mana allinkuna ruraq runaqa
dejachunyá mana allin vidanta.
Mana allinlla piensaq runaqa
dejachunyá mana allin piensasqankunata.

Tayta Diosmanyá kutirikuchun
paymanta llakipayarikunanpaq.
Diosninchikmanyá kutirikuchun
allin sonqo kayninman hina pampachaykunanpaq.

⁸ Tayta Diosmi nin:

Piensaśaqyunaqa manam piensaśaqykichik hinachu.
Qamkunapa kawsasqaykichikqa manam kawsayniy hinachu.

⁹ Cielokunaqa alto-altom kay pachamantaqa,

chaynam kawsayniyqa
ancha allin qamkunapa kawsaynikichikmantataqa.
Chaynataqmi piensaśaqyunaqa
ancha allin qamkunapa piensaśaqykichikmantataqa.

¹⁰ Cielokunamantam para chayamun.

Cielokunamantam lasta wichimun.
Hinaspam kay allpata nuyuchin.
Cielokunaman mana kutispam allpata nuyuchin.
Aswanqa muhukunatam ikllichimuspa wiñachin.
Kaqlamantam tarpuqpaq muhuta ruruchin.
Kawsaykunatam mikunankupaq qespichin.

¹¹ Chaynam palabraykunapas,

chaynam rimasqaykunapas,
manam yanqachu kanqa,
aswanqa munasqaytam ruranqa.
Kachasqayman hinam ruramunqa.

¹² Qamkunapas kusikuywanmi lloqsimunkichik.

Presochasqa kasqaykichikmantam hawkallata pusamusunkichik.
Orqokunawan moqokunam runa hina qaparispa
qayllaykichikpi takinqaku.
Montepi llapallan sachakunam runa hina
qayllaykichikpi taqlakunqaku.

¹³ Kichkakunapa rantinpim wiñanqa cipres sachakunaña.

Itanakunapa rantinpim wiñanqa macha-macha sachakunaña.
Chaykunawanmi ancha reqsisqa kasaq ñoqa Tayta Diosqa.
Mana tukuq wiñayapaq señal hinam chaykunaqa kanqa.

Diospa contraton waqaychaqkunamanta

56

¹ Tayta Diosmi nin kaynata:

Allin arreglotu ruraychik.

Ñoqapa agradoypaq ruraychik.

Chayllam tiempo hichpamuchkan libranayapaq.

Chayllam tiempo hamuchkan allin ruraq kasqayta qawachinayapaq.

² iMayna kusisqam chay kamachisqaykuna kasukuq runaqa!

iMayna kusisqam chayna kawsakuq runaqa!
 iMayna kusisqam samana punchawkunapi kasuwaspa samaq runaqa!
 iMayna kusisqam mana allinkuna rurananmanta cuidakuq runaqa!

³ Forastero runa Tayta Diosta qatispaqa
 amayá nichunchu kaynata:
 “Tayta Diosqa runankunamanta rakisqatam hatalliwanqa”
 nispaqa.

Qolluq runapas
 amayá nichunchu kaynata:
 “Ñoqaqa chakisqa sacha hinam kani” nispaqa.

⁴ Chayraykum Tayta Dios kaynata nin:

Sichum qolluq runakuna kasuwaspa
 samana punchawniykunapi samanqaku,
 chaynataq munasqaykunata akllanqaku,
 hinaspa contratoytapas kasukuq kanqaku
⁵ hinaptinga paykunamanmi qosaq aswan allin kaqkunata.
 Churikuna qonaymantam qosaq aswan allin kaqkunata.

Ñoqam sutinkuta temploypip qellqachisaq.
 Temploypa perqankunapim sutinkuta qellqachisaq.
 Sutitam qosaq wiñayapaq reqsisqa kanankupaq.
 Sutitam qosaq wiñayapaqña mana chinkanankupaq.

⁶ Sichu forastero runakuna ñoqa Tayta Diosta
 serviwananpaq qatiwaptinkuqa,
 otaq ñoqa Tayta Diospa sutiya kuyaspa
 serviqniyña karuptinkuqa
 chaynataq ñoqata kasuwaspa
 samana punchawniyipi samaptinkuqa
 hinaspa contrato rurasqaytatas kasukuptinkuqa

⁷ ñoqam sapaqchasqay orqoman yaykuchisaq.
 Hinaspam mañakamuwananku wasipi kusichisaq.
 Altarniyipim chaskisaq kañapuwasqanku animalkunata.
 Altarniyipim chaskisaq wañuchipuwasqanku animalkunata.
 Temploypa “Mañakamuwananku Wasiwan” suticasqam kanqa.
 Llapallan runakunapa mañakamuwananku wasim kanqa.

⁸ Israel castakuna presochasqa kasqankumanta
 huñumuq Tayta Diosmi nin:
 Chay huñumusqaykunamanmi huk runakunatawan
 huñumusaq, nispam nin.

Mana allin kamachikuqkunapa contranpi rimasqanmanta

⁹ Purun animalkuna, hamuychikyá ovejakunata mikuq.
 Monte animalkuna, hamuychikyá ovejakunata mikuq.

¹⁰ Runaykuna cuidaqkunam ñawsayarunku.
 Manaña imamantapas cuenta qokuqmi rikurirunku.

Llapallankum upa allqo hina rikurirunku.
 Mana anyakuy atiq allqo hinam rikurirunku.
 Wischurayaspas puñukuyllapaqmi kawsanku.
 Puñukuyllatam anchata gustanku.

- ¹¹ Paykunaqa mikuy sapallaña allqokuna hinam,
 mana imawanpas saksaq allqokuna hinam.
 Paykunaqa mana imapas entiendeq michiqunam.
 Sapakama munasqankuman hina kawsaqunam.
 Sapakama kikillankupaq ganay munaqunam.

- ¹² Paykunam sapakama ninku:
 "Hakuwá tomananchikpaq maskamusun vinota.
 Sankananchikkamayá upyamusunchik poqosqa aqata.
 Paqarinpas kunan punchaw hinam kanqa.
 Kunanmantapas aswan allin punchawraqmi kanqa."

- 57** ¹Allin ruraq runakunam wañunku,
 mana pipapas reparasqanmi wañunku.
 Kuyapayakuq runakunam chinkanku,
 ichaqa mana pipapas entiendesqanmi chinkanku.
 Manam entiendenkuchu imanasqam chinkasqankumanta.
 Manam entiendenkuchu sasachakuymanta librasqaña kasqankuta.
² Allin kawsaq runakunaqa hawka kaymanmi yaykurunku.
 Chay runakunaqa sepulturankupim hawkaña samarunku.

Taytacha-mamacha adoraqkunata sentenciasqanmanta

- ³ Tayta Diosmi nin kaynata:
 Asuykamuychik brujakunapa wawankuna.
 Asuykamuychik chuchumika warmipa mirayninkuna.

- ⁴ ¿Pimantataq burlakuchkankichik?
 ¿Pitataq despreciaspa galluchkankichik?
 ¿Manachum qamkunaqa
 mana kasukuqkunapa churinkuna kankichik?
 ¿Manachum qamkunaqa
 llullakuq runakunapa mirayninkuna kankichik?

- ⁵ Encina sachakunapa
 ukunpim huchapakunkichik.
 Llapallan llaquesapa sachakunapa
 ukunpim huchapakunkichik.
 Taytachakunapaqmi wayqokunapi
 wawakunata wañuchipunkichik.
 Taytachakunapaqmi qaqa uchkukunapi
 wawakunata wañuchipunkichik.

- ⁶ Qamkunaqa gustankichik
 lluchka rumikuna adoraytam wayqokunapi.
 Señalasqa adoranaykichik
 sitiom kachkan chaypi.

Chay rumikunapaqmi hichapurqankichik
vino ofrendakunata.

Chaykunapaqmi kañapurqankichik
kawsaykunamanta ofrendakunata.

Chaykunata yachaspayqa
¿manachum castigaykichikman qamkunata?

⁷ Camaykitam churraqanki alto orqokunapa puntanpi.
Camaykitam churraqanki sayay-sayay orqopa puntanpi.

Chay orqokunamanmi seqarqanki.
Ofrenda kañaqmi seqarqanki.

⁸ Wasi punkuykipa qepanpim churraqanki
millakuypaq taytacha-mamachakunata.
Ñoqatapas qepanchawaspaykim
llustikurqanki pachaykikunata.
Ancho camapim sirikuykurqanki.
Huchapakuy munasqayki
qarikunawanmi contratota rurarcqanki.
Paykunapa qari kaynintam qawarqanki.

⁹ Aceiteta apaspam rirqanki *Moloc sutiyooq taytachaman.
Achkallaña olorkunatam aparqanki payman.
Ancha karukunamanraqmi
comisionta kacharqanki.
Wañuqkunapa kasqanmanraqmi
uraykachirqanki.

¹⁰ Chaylla-chaylla purimuspaykim pisiparurqanki.
Ichaqa manam yanqapaq kasqantachu reqsikurqanki.
Kawsanaykipaq mikuytam tarirqanki.
Chaymi mana eqoyaqña rikurirurqanki.

¹¹ ¿Pita manchakuspakitaq
ñoqataqa engañawanki?
¿Pita respetaspakitaq
ñoqataqa qonqawanki?
¿Unayña mana rimarisqayraykuchu
manaña respetawanki? ¿chaynachu icha manachu?

¹² Ñoqam willakusaq allin rurasqaykikunatas.
Ñoqam willakusaq wakin rurasqaykikunatas.
Chaykunaqa yanqapaqñam kanqapas.

¹³ Qayakuptikiqa manam taytacha-mamachaykichu librasunki.
Chaykunataqa llapallantam wayra qechurusunki.
Chaykunataqa pukurimuq wayrallam chinkarachinqa.
Ñoqapi amparakuqkunam
ichaqa herencianku nacionta chaskinqa.

^e 57:9 Hebreo simipi Moloc ninanqa “rey” ninanmi. Chay sutiwanmi sutichaqkutaq achka taytachakunatas.

Hinaspataqmi ñoqapaq sapaqchasqa
orqoytapas dueñochakunqa.

Wanakuqkuna consuelasqanmanta

¹⁴ Hinaptinmi hukkaqnin ninqa:

Ñanta kichaspa allichaychik, nispa.
Tayta Diospa runankuna purinanpaq
ñanpi harkaqkunata wischuychik, nispa.

¹⁵ Alto-altopi *yachaq Diosmi,

wiña-wiñaypaq kawsaq Diosmi,
Chuya sutiyocq Diosmi
kaynata nin: Alto-altopim yachani.
Chuyay-chuyay sitiopim yachani.
Chaywanpas ñakarichisqakunawanmi kachkani.
Chaywanpas humillachisqakunawanmi kachkani.
Paykunawanqa kachkani
ñakarichisqakunata kallpanchanaypaqmi.
Paykunawanqa kachkani
humillachisqakunata valorchanaypaqmi.

¹⁶ Manam wiñaypaqchu runaykunapa contranpiqa quejakusaq.

Manam wiñaypaqchu paykunapa contranpiqa piñakusaq.
Mana chayqa paykunapa espirituntachiki
qayllaymanta chinkarachiyman.
Mana chayqa unanchasqaypa samaynintachiki
qayllaymanta chinkarachiyman.

¹⁷ Runaykuna engañaspa

mana allinkuna rurasqanraykum piñakurqani.
Paykunata castigaspaymi
piñakuyniyipi paykunamanta pakakurqani.
Aswanqa paykunam manaña kasukuq rikurirurqa.
Munasqallanku ruraymanmi qokururqa.

¹⁸ Qawarqanim imaynam kawsasqankuta.

Chaywanpas hampisaqmi paykunata.
Chaynataqmi paykunata ñoqa pusasaq.
Yapamantam llakisqakunata consuelasaq.

¹⁹ Ñoqa Tayta Diosmi

llapallankuta rimachisaq:
“Karupi kaqkunaqa hawkallayá kachun” nispa.
“Hichpapi kaqkunaqa hawkallayá kachun” nispa.
Chaynaqa ñoqam runaykunata hampisaq.

²⁰ Nisyu wayrapa pukusqan

lamar qocha hinaraqmí
mana allin ruraqkunaqa.
Mana qasillalla kaq
lamar qocha hinaraqmí
mana allin ruraqkunaqa.

Olkunkuna mitutawan lavata
wischumuj hinaraqmi
mana allin ruraqkunaqa.

²¹ Manam kanqachu hawkayay paykunapaqqa.
Chaynatam nini ñoqa Tayta Diosqa.

Cheqap ayunomanta

58 ¹Tayta Diosmi niwarqa:
Ama upallaspa qayaykachakuy.

Cornetilla hinayá qayaykachakuy.
Runaykunamanyá willakuy mana kasukusqankumanta.
Jacob castakunamanyá willakuy huchallikusqankumanta.

² Sapa punchawsi maskawanku.
Munasqayta hinas kawsyta munanku.

Allin ruraq nacion hinaraqsi
allin arreglotu ruranaypaq mañawanku.
Ñoqa Diosninkupa leyninkuna mana saqeruq hinaraqsi
ñoqa Diosman asuykamuwayta munanku.

³ Chaywanpas niwankuraqmi:
“¿Imapaqtaq ayunaymanku
qam mana rikuchkaptikiqa?” nispa,
“¿Imapaqtaq ñakariymanku
qam mana cuentata qokuchkaptikiqa?” nispa.

Ayunasqaykichik punchawmi
munasqaykichikta rurarunkichik.
Llapallan llamkapusuqnikichiktam
chay punchawpi engaňankichik.

⁴ Ayunaspaykichikmi kakunkichik peleayllapi.
Ayunaspaykichikmi kakunkichik quejanakuylapi.
Wañuchinakuq hinam takanakunkichik qamkunaqa.
Manam kunan punchaw hinachu ayunanaykichikqa.
Chaynata ruraptikichikqa
mañakusqaykichikpas manam uyarisqachu kanqa hanaq pachapiqa.

⁵ Qamkunaqa ¿piensankichikchu
chayna ayunasqaykichik gustawasqanta?
Qamkunaqa ¿piensankichikchu
chay ñakariy punchawpi rurasqaykichik gustawasqanta?
¿Kumurachisqa tutura hinachu runa
chay punchawpi kumurayanman?
¿Lutokuruspanchum uchpapi runa
chay punchawpi wischurayanman?
¿Chaynata ruraspachu
“Ayuno punchawmi” ninkichik?
¿Chaynata ruraspachu
“Tayta Diospa agradonpaq ayuno
punchawmi” ninkichik?

- ⁶ Kaynam agradoypaq ayuno rurayqa:
 Mana allin ruraqkunapa cadenasqan kachariymi.
 Yugopa watunkunata paskarichkaq
 hina runakuna libraymi.
 Ñakariq runakunata kachaykuymi.
 Yugota pakichkaq hina kachariymi.
- ⁷ ¿Manachum yarqasqa runamasikita mikuchinayki?
 ¿Manachum purikuq wakchata wasikipi chaskinayki?
 ¿Manachum mana pachayoqta qawaspaykiqa pachachinayki?
 ¿Manachum runamasikita tukuypi yanapaykunayki?
- ⁸ Chaynata ruraptikiqa
 achikyaq kanchariywanmi kancharisqayki.
 Heridaykimantam chaylla sanoyanki.
 Allin rurasqaykikunam ñawpaqnika rinqa.
 Ñoqa Tayta Diospa kanchariyniymi qepaykita rinqa.
- ⁹ Chayna kaptinqa qayakamuwankim.
 Hinaptinmi ñoqa Tayta Dios contestasqayki.
 Yanapanaypaqmi qayakamuwanki.
 Hinaptinmi “Kaypim kachkani” nisqayki.
 Yugota qechuchkaq hina kasqayki ukupi kaqkunata
 manaña ñakarichtiptikiqa,
 runamasikimanta mana burlakuspa
 manaña insultaptikiqa,
- ¹⁰ yarqaymanta kaq runamasikiman
 kikikipaq munasqaykita qoykuptikiqa,
 ñakariq runamasikita
 sasachakuyninpi yanapaykuptikiqa
 tutayaypi kanchaq hinam
 rurasqaykikuna rikurinqa.
- ¹¹ Ñoqa Tayta Diosmi sapa punchaw pusasqayki.
 Ñoqa Tayta Diosmi chunnipqi saksachisqayki.
 Cuerpoykitam kallpanchasqayki.
 *Parqosqa huerta hinam kanki.
 Mana chakiq pukyu hinam kanki.
- ¹² Runaykikunam mosoqmanta perqanqaku.
 Ñawpaq miraykunapa cimientasqanpim hatarichinqaku.
 Hinaptinmi qamta sutichasunki:
 “Tuñichisqa murallakuna allichaq” nispa.
 “Yachanankupaq mosoqmanta calle kichaq” nispa.

Samana punchawmanta

- ¹³ Samana punchawnipyi samaspaykiqa,
 sapaqchasqay punchawpi munasqaykita mana ruraspaykiqa,
 chay punchawta: “Kusikuna Punchawwan” sutichaspaykiqa,
 ñoqa Tayta Diospa punchawniyyta
 “Ancha Reqsisqa Punchawwan” sutichaspaykiqa,

munasqaykiman hina mana kawsaspa
 chay punchawta respetaspaykiqa,
 kusikuynikita mana maskaspa
 chay punchawta respetaspaykiqa,
 yanqa rimaykunata mana rimaspa
 chay punchawta respetaspaykiqa

¹⁴ ñoqa Tayta Diospim kusikuya tarinki.

Hinaptinqa carretapi hinam
 nacionnikipa orqonkunapa hawanta apasqayki.
 Hinaspam mikuchisqayki
 abueloyki Jacobpa herencianpi qespiqkunata.
 Ñoqa Tayta Diosmi nini chaynata.

Huchamantawan castigomanta

- 59** ¹Tayta Diospa atiyninqa manam pisiyarunchu
 manaña salvananpaq hinaqa.
 Tayta Diospa rinrinqa manam upayarunchu
 manaña uyarinanpaq hinaqa.
- ² Mana allinkuna rurasqaykichikmi
 Tayta Diosmanta rakirusunkichik.
 Manaña uyarisunaykichikpaqmí
 huchaykichik payta pakarusunkichik.
- ³ Makikichikmi wañuchisqaykichikkunapa yawarninwan
 qanrachasqa kachkan.
 Dedoykichikmi mana allin rurasqaykichikkunawan
 qanrachasqa kachkan.
 Rimankichikmi llullallata.
 Parlankichikmi mana allinkunallata.
- ⁴ Manam pipas razonninpichu
 juzgadopiqa quejakunku.
 Manam cheqap razonwanchu
 juzgadopiqa reclamanku.
 Aswanqa confiakuchkanku chaqwakunallapim.
 Aswanqa hapipakuchkanku yanqakunallapim.
 Mana allinkuna wiksayasqam kachkanku.
 Wachakuruq warmi hinaraqmi desgraciallata apaykamunku.
- ⁵ Paykunaqa culebrapa runtun oqlachkaq hinaraqmi.
 Paykunaqa arañapa llikankuna awachkaq hinaraqmi.
 Wañurunqam pipas chay runtuta mikuspanqa.
 Chay runtu toqyaruptinqa kachukuq culebram nacerunqa.
- ⁶ Pachakunataqa manam ruranmankuchu arañapa llikankunawanqa.
 Desgraciallataam paykunaqa ruran.
 Paykunapa makinqa dañollatam ruran.
- ⁷ Mana allinta ruranankupaqmí kallpanku.
 Inocente runakunata wañuchiqmi apurawman rinku.
 Yuyaymanaspaqa desgracia rurayllapim yuyaymananku.

Mayman rispapas dañaspam purmachinku.

⁸ Manam yachankuchu hawkalla kawsayta.

Mayman rispapas manam rurankuchu allin arreglotra.

Kawsayninkupas panta-pantallam paykunapaqqa.

Chayna kawsaqkunaqa manam tarinkuchu hawkka kawsaytaqa.

⁹ Chayraykum allin arreglotraqa mana pipas rurapuwankuchu.

Chayraykum mana pipas allintaqa rurapuwankuchu.

Suyarqanikuqa kanchaytam

ichaqa lutokuyllam chayaramuwanku.

Suyarqanikuqa achkiytam

ichaqa tutayapiraqmi purichkaniku.

¹⁰ Ñawsa hinaraqmi ñoqaykuqa purichkaniku.

Perqakunata llachpaykachastinmi purichkaniku.

Purichkanikuqa manaña ñawiyoq hinaraqmi.

Mitkachkanikuqa chawpi punchawpiraqmi.

Tutayaypi hinaraqmi urmachkaniku.

Sanolla kaspaykupas wañusqa hinaraqmi kachkaniku.

¹¹ Llapallaykum waqaniku ukumarikuna hinaraq.

Llapallaykum qoqoqyaniku kullukunkuna hinaraq.

Allin arreglotam suyachkaniku

ichaqa manam kanchu.

Salvawanankupaqmi suyachkanikuqa.

Aswanqa karupiraqmi kachkan ñoqaykumantaqa.

¹² Anchallatañam mana kasurqaykikuchu qamtaqa.

Huchallaykum acusawanku ñoqaykutaqa.

Chayllam yuyariniku mana kasukusqaykuta.

Reqsikunikum mana allin rurasqaykuta.

¹³ Mana kasukuqmi karqaniku Tayta Diospaq.

Tracionaqpunam karqaniku Tayta Diospaq.

Tayta Dios qepanchaqmi karqaniku.

Runamasiyku ñakarichinaykupaqmi rimarqaniku.

Runamasiyku engañanaykupaqmi parlarqaniku.

Engañokunatam sonqoykupi tanteaspa rimarqaniku.

¹⁴ Manañam allin arreglotra rurankuchu.

Manañam allinkunkuna rurayta yachankuchu.

Manañam rimankuchu plazakunapi cheqap palabrukunata.

Manañam atinkuchu wasikunapi cheqap kaqkuna rimayta.

¹⁵ Cheqap rimaq runaqa chinkarunñam.

Mana allinmanta asurikuqqa imanpas suwasqañam.

Allin arreglotra manaña rurasqankuraykum piñakurqa.

¹⁶ Tayta Diosmi qawarirqa

manaña pipas kasqanta.

Tayta Diosmi hukmanyarurqa

paywan allinyanachiq runa manaña kasqanmanta.

Chaymi kikinpa atiyninwanña salvarqa.

Kikinpa allinkuna rurasqanpiñam amparakurqa.

- ¹⁷ Allinkuna rurasqanwanqa
  qasqo harkachikunawan hinaraqmi churakurqa.
  Salvaq kasqanwanqa
  uma harkachikunawan hinaraqmi churakurqa.
  Pachawan churakuchkaq hinaraqmi
  runankunamanta sienteq kasqanwan churakurqa.

- ¹⁸ Tayta Diosqa sapakamanmi paganqa.
  Rurasqankuman hinam qopunqa.
  Enemigonkunatam payqa castiganqa.
  Cheqninqinkunamanmi payqa paganqa.
  Lamar qochapa patanpi kaqkunamanpas paymi paganqa.
  Rurasqankuman hinam payqa paganqa.
¹⁹ Intipa qespimunan lawmanta kaqkunam
  Tayta Diosta respetanqaku.
  Intipa seqaykunan lawmanta kaqkunam
  atiyninta respetanqaku.
  Lloqla mayu hinaraqmi Tayta Diosqa hamunqa.
  Wayrachimusqanpa apamusqan mayu hinaraqmi hamunqa.

- ²⁰ Tayta Diosmi nin kaynata:

Sion llaqtamanmi hamunqa libraqnin.

Jacob castamanta wanakuqkunapaqmi hamunqa libraqnin.

- ²¹ Tayta Diosmi nin:

Qamkunawanmi contratota rurani kayna niqta:

“Espirituymi mana rakikunqachu qamkunamanta.
Palabraykuna qosqaymi qamkunamanta mana chinkanqachu.
Nisqaykunam miraynikikunamanta mana chinkanqachu.
Miraynikikunapa mirayninkunamantam mana chinkanqachu.
Kunanmanta wiña-wiñaypaqmi mana chinkanqachu.”

Jerusalen llaqta ancha kanchariq kananmanta

60

- ¹ Tayta Diosmi nin kaynata:

Jerusalen llaqta,

wischurayasqanmanta hatarichkaq hinayá hatariy.

Kanchariyniki chayamusqanraykuyá kanchariy.

Tayta Diosspa kanchariynin achikyamususqaykiraykuyá kanchariy.

- ² Tutayaymi tapaykunqa kay pachata.

Tutayaymi llantuykunqa nacionkunata.

Aswanqa Tayta Diosmi hawaykipi achikyanqa.

Tayta Diosspa kanchariyninmi hawaykipi rikurinqa.

- ³ Nacionkunam hamusunki kanchaynikiman.

Reykunam hamusunki achikyaynikipa kanchariyninman.

- ⁴ Qamqa muyuriqnikitayá qawariy.
 Llapallanku huñunasqa qanman hamuqtayá qawariy.
 Karukunamantam qari churikikuna hamusuchkanki.
 Warmi churikikunatam marqayninkupi apamusuchkanki.
- ⁵ Paykunatam qawaykunki.
 Hinaspam uuyaykipas kancharinki.
 Kusikuymantam pampanyanqa sonqoyki.
 Tukuy sonqoykiwanmi anchallataña kusikunki.
 Lamar qochanta apamusqanku qori-qollqetam apamusunki.
- ⁶ Huntaykamusunkim nana-nanaq camellokuna.
 Madian lawmantam huntaykamusunki camellokuna.
 Efa lawmantam huntaykamusunki camellokuna.
 Huntaykamusunkim Saba lawmanta llapallan camellokuna.
 Qoritawan inciensotam apamusunki.
 Noqa Tayta Diosta alabawanankupaqmi noticiakunata willasunki.
- ⁷ Cedar lawpi llapallan ovejakunam
 qampaqña huñunasqa kanqa.
 Nabaiot lawpi carnerokunam
 servichikunaykipaqña huñunasqa kanqa.
 Altarniyipi agradoypaq ofrecewaptinkum chaskisaq.
 Sumaqyasqa temploytam aswanraq sumaqyachisaq.
- ⁸ ¿Pikunataq puyu hinaña wak pawaqkunaqa?
 ¿Pikunataq wasinman kutiq paloma hinaña pawaqkunaqa?
- ⁹ Lamar qochapa patanpi nacionkunam
 suyawachkanku hamunankupaq.
 Tarsis lawmanta buquekunam
 puntamuchkan chayamunanpaq.
 Karumanta churikikunata apamunanpaqmi hamuchkan.
 Qori-qollqenikutawan kuskata apamunanpaqmi hamuchkan.
 Hamuchkankuqa yupaychasqayki ñoqa Tayta Diosta adorawanankuraykum.
 Hamuchkankuqa qamkunata Isaelpa Chuya Diosnin reqsisqataña
 rurasqayraykum.
- ¹⁰ Forasterokunam hatarichinqa murallaykikunata.
 Paykunapa reyninkunam servisunkichik qamkunata.
 Ñoqa piñakuspaymi castigarqayki.
 Kuyaspaymi kunan llakipayayki.
- ¹¹ Zaguannikikunam sapa punchaw kicharayanqa.
 Tuta punchawmi mana wichqakuq kanqa.
 Chaynaqa kanqa nacionkunamanta qori-qollqeta apamusunaykipaqmi.
 Chaynaqa kanqa vencesqa reyninkunata pusamusunaykipaqmi.
- ¹² Mana servisuqniki nacionqa chinkachisqam kanqa.
 Chayna nacionqa pasaypaq chunnichisqam kanqa.
- ¹³ Apamusunkim Libano Orqopi fino sachakunata.
 Apamusunkim cipres, pino hinaspas boj sachakunata.

Temployta adornanankupaqmi apamusunki.

Sarunay temployta ancha reqsisqata ruranaypaqmi apamusunki.

¹⁴ Ñakarichisuqnikikunapa churinkunam humillasqa hamunqa.

Qayllaykipim qonqorakuspa pampaman kumuykunqa.

Paykunam sutichasunki:

“Tayta Diospa Llaqtan” nispa.

“Sion Moqopi Israelpa

Chuya Diosninpá Llaqtan” nispa.

¹⁵ Saquesqa kanaykimantaqa,

cheqnisqa kanaykimantaqa,

manaña pipapas purinan kanaykimantaqa

wiñaypaq reqsisqatam churasqayki.

Wiñaypaq reqsisqatam rurasqayki.

¹⁶ Wawanta ñuñuq mama hinam

nacionkuna uywasunki.

Wawan ñuñuq mama hinam

reykuna mikuchisunki.

Chaynapim reqsiwanki

ñoqa Tayta Dios salvaqniki kasqayta.

Chaynapim reqsiwanki Jacobpa Atiyniyoq Diosnin

reclamaqniki kasqayta.

¹⁷ Qoritam qosqayki broncepa rantinpi.

Qollqetam qosqayki fierropa rantinpi.

Kullupa rantinpim qosqayki bronceta.

Rumipa rantinpim qosqayki fierrota.

Gobiernaqnikikunam hawkayaypi gobiernasunki.

Kamachisuqnikikunam allinkunata ruraspa kamachisunki.

¹⁸ Nacionnikipim manaña rimanqakuñachu

dañasunaykimanta.

Allpaykipim manaña rimanqakuñachu

túñichisunaykimantawan purmachisunaykimanta.

Murallaykikunatam sutichanki

“Libraqniy Muralla” nispa.

Zaguannikikunatam sutichanki:

“Diosta Alabama Zaguankuna” nispa.

¹⁹ Punchawpi kanchasunaykipaqpas

manañam intitaqa necesitankichu.

Tutanpi kanchasunaykipaqpas

manañam killataqa necesitankichu.

Ñoqa Tayta Diosñam kasaq

wiñaypaq kanchaqnikiqa.

Ñoqa Diosnikiñam kasaq

qamta achkiriqnikiqa.

²⁰ Intikiqa manañamá seqaykunqachu.

Killaykiqa manañamá wañurunqachu.

Ñoqa Tayta Diosñam kasaq
wiñaqpaq kanchariqniki.
Llakisqalla kaynikipas
tukunqam qampaqariki.

- ²¹ Runaykikunapas llapallanmi
allin ruraqkunaña kanqaku.
Wiñaypaqñam paykunaqa
allpankutapas dueñochakunqaku.
Paykunaqa plantakusqaypa ikllimuqninkunam.
Paykunaqa makiykunapa rurallasqankunam.
Chaynataqa rurarqani
atiyniyta qawachikunaypaqmi.
- ²² Aschalla kaqkunam waranqaman mirarunqa.
Aschalla kaqkunam hatun nacion karullanqa.
Ñoqa Tayta Diosmi chaytaqa tiemponti rurasaq.
Ñoqa Tayta Diosmi chaytaqa prontolla rurasaq.

Israel nacionta Tayta Diospa favorecenan tiempomanta

61

- ¹ Señor Diospa Espiritunmi ñoqapi kachkan.
Tayta Diosmi aceitewan talliwaspan sapaqchawarqa.
Wakchakunaman allin noticiata willakunaypaqmi sapaqchawarqa.
Llakisqakunata consuelanaypaqmi kachamuwarqa.
Presochasqa kaqkunaman willaspay libranaypaqmi kachamuwarqa.
Carcelpi kaqkunata kacharinaypaqmi kachamuwarqa,
² chaynapi Tayta Diospa agradonpaq watamanta willakunaypaq,
chaynapi yupaychasqanchik Diospa vengakunan punchawmanta
willakunaypaq,
chaynapi llapallan llakisqakunata consuelanaypaq,
³ chaynataq Sion Moqopi llakisqakunata kusichinaypaq,
chaynataq umankupi kaq uchpapa rantinpi
suma-sumaq coronataña qonaypaq,
chaynataq llakisqa kasqankupa rantinpi
kusikunanku aceitewanña tallinaypaq,
chaynataq hukmanyasqa kaqkunatapas
alabanapaq pachawan pachachinaypaq.
Paykunataqa:
“Allinkuna Ruruq Encina Sachakuna”
nispam sutichanqaku.
Paykunataqa: “Tayta Diospa Sumaq Kayninta
Qawachinankupaq Plantasqakuna” nispam sutichanqaku.
- ⁴ Mosoqmantam hatarichinqaku
ancha ñawpaqmantaraq tuñichisqa sitiokunata.
Mosoqmantam hatarichinqaku
ñawpaq tiempopi purmachisqakunata.

Mosoqyachinqakum tuñichisqa llaqtakunata.

Mosoqyachinqakum ñawpaq miraykunapa purmachisqankunata.

⁵ Forasterokunam michinqa ovejaykichikkunata.

Mana reqsisqaykichik runakunam

llamkanqaku chakraykichikkunata.

Mana reqsisqaykichik runakunam

llamkanqaku uvas huertaykichikkunata.

⁶ “Tayta Diospa Sacerdotenkuna” nispam suticasqa kankichik.

Yupaychasqanchik Diospa Serviqninkunawan suticasqam kankichik.

Wakin nacionkunapa kapuqninkunamat mikunkichik.

Paykunapa reqsisqa kayninwanmi alabakunkichik.

⁷ Penqachisqa kasqaykichikpa rantinpim

runaykunaqa doble herenciata chaskinkichik.

Penqayman churasqa kasqaykichikpa rantinpim

runaykunaqa herenciaykichikpiña kusikuymanta qaparinkichik.

Chayraykum nacionnikichikpi doble herenciata chaskinkichik.

Hinaptinmi qamkunaqa wiñayapaq kusikunkichik.

⁸ Ñoqa Tayta Diosqa allin arreglotam kuyani.

Suwakuqkunatawan mana allin ruraqkunamat cheqnini.

Confiakunaykichik kaspaymi rurasqaykichikmanta pagasqaykichik.

Wiñayapaq contratotam qamkunawan rurasunchik.

⁹ Qampas miraynikikunapiwanmi reqsisqa kankichik nacionkunapi.

Willkaykichikpas reqsisqam kanqaku runakuna ukupi.

Llapallan qawaqninkunam reqsinqaku.

“Tayta Diospa bendecisqan miraykuna” nispam ninqaku.

¹⁰ Anchatham kusikuni Tayta Diosrayku.

Kusikunim yupaychasqay Diosrayku.

Alli-allin pachawan churachichkaq hinam

salvacionwan churachiwarqa.

Suma-sumaq pachawan churachichkaq hinam

allin ruraywan churachiwarqa.

Uma wankunta sacerdote churakuchkaq hinam

noviopas coronanta churakun.

Chaynatam Tayta Dios adornawarqa.

Alhajankunawan novia churakuchkaq hinam

ñoqatapas Tayta Dios adornawarqa.

¹¹ Imaynam plantachakuna allpamanta wiñan,

imaynam muhupas huertapi wiñan,

chaynatam Tayta Dios allin ruraykunata wiñachinqa.

Chaynatam lliw nacionkunawan Tayta Dios alabachikunqa.

- ² Nacionkunam qawanqa salvasqa kasqaykita.
 Llapallan runakunam qawanqa reqsisqa kasqaykita.
 Mosoq sutiwan sutichasqam kanki.
 Kikin Tayta Diospa sutichasqanmi kanki.
- ³ Suma-sumaq corona hinam
 kanki Tayta Diospa makinpi.
 Reypa uma wankin hinam
 kanki yupaychasqanchik Diospa makinpi.
- ⁴ Manañam “Saquerusqa Llaqta” nisunkiñachu.
 Allpaykitapas manam “Purmachisqa Allpa” ninqakuñachu.
 Aswanqa “Diospa Kuyasqan” nispam sutichasunki.
 Aswanqa “Casarasqa Warmi” nispam sutichasunki.
 Chaynataqa sutichasunki
 Tayta Diospa ancha kuyasqan kasqaykiraykum.
 Chaynataqa ninqaku
 allpaykipas casarasqa warmi hina kasqanraykum.
- ⁵ Mozom casaran doncella sipasta.
 Chaynatum churikunapas hatallisunki qamta.
 Imaynam novio kusikun novianwan.
 Chaynatum Diosnikipas kusikun qanwan.
- ⁶ Jerusalen llaqta,
 murallaykipa hawanpim churarqani cuidasuqnikitaqa.
 Tuta punchawmi mana upallanqakuchu paykunaqa.
 Tayta Diosmanta yuyariqkuna,
 amayá samaychikchu qamkunaqa.
- ⁷ Tayta Diostaqa amayá
 qasillallataqa saqeychikchu.
 Jerusalen llaqtata hatarichinankamayá
 ama saqeychikchu.
 Enteron kay pachapi Jerusalen llaqta
 alabasqa kanankamayá ama saqeychikchu.
- ⁸ Tayta Dios juraspanmi kaynata nirqa,
 llumpay atiyinirrayku juraspanmi nirqa:
- Kawsaynikunataqa manañam qosaqchu.
 Enemigoykikuna mikunanaqqqa manañam qosaqchu.
 Forasterokunaqa manañam vinoykita tomanqachu.
 Anchata llamkaspa vino rurasqaykitaqa manañam tomanqachu.
- ⁹ Aswanqa kikichikmi cosechaspa mikunkichik.
 Mikuspakichiktaqmí ñoqa Tayta Diosta alabawankichik.
 Uvasta cosechaspam vinota tomankichik.
 Santuarioyapa pationkunapim tomankichik.
- ¹⁰ Lloqsiyck, lloqsiyck zaguanninta.
 Runakunapaq allichaychik ñanta.
 Ñanta sumaqta kichaychik.

Ruminkunata sumaqta wischuychik.
 Qawanankupaq altopi sayachiychik banderata.
 Llapallan nacionkuna qawananaqaq sayachiychik banderata.

¹¹ Tayta Diosmi kay pachapi kaynata uyarichin.
 Enteron kay pachapi kaqkunamanmi kaynata uyarichin:
 Sion Moqo llaqtapi kaqkunamanyá niychik.
 Salvaqniñ chayaramusqanmantayá willaychik.
 Tayta Diosmi runankunata pusamuchkan.
 Llamkasqanpa pagontam pusamuchkan.

¹² Runankunatam: “Tayta Diospaq Sapaqchasqakuna”
 nispa sutichanqaku.
 Runankunatam: “Tayta Diospa librasqankuna” nispa sutichanqaku.
 Jerusalen llaqtatam sutichanqaku “Anchallaña Munasqa Llaqta” nispa.
 Jerusalen llaqtatam sutichanqaku “Manaña saquesqa llaqta” nispa.

Tayta Diospa vengakunan tiempomanta

63 ¹ ¿Pitaq wak hamuchkan Edom nacion lawmanta?
 ¿Pitaq wak hamuchkan Bosra llaqta lawmanta?
 Puka tiñisqa pachayoqmi hamuchkan.
 ¿Pitaq wak sumaqllaña pachayoq hamuchkan?
 Kallpasapallañam puristin hamuchkan.
 Ñoqam hamuchkani allin ruraq kasqayman hina.
 Ñoqam hamuchkani atiynywan salvanaypaq hina.

² ¿Imaynanpitaq pukaqa kachkan pachaykiqa?
 ¿Imaynanpitaq uvas saruqpa pachan hinaqa?

³ Ñoqaqa sapallaymi uvas sarunapi sarumurqani.
 Mana pipapas yanapasqanmi sarumurqani.
 Ancha rabiasqam ñoqaqa sarumurqani.
 Ancha piñasqam ñoqaqa sarutyamurqani.
 Uvaspa zumonmi pachayman pawaykamuwan.
 Uvaspa zumonmi pachayta lliw qachacharamuwan.

⁴ Tanteachkarqanim vengakunaypaq.
 Tiempom chayaramunña runaykunata reclamanaypaq.

⁵ Qawarirqanim, ichaqa manam pipas yanapaqniy karqachu.
 Admirasqam karqani, ichaqa manam pipas kallpanchaqniy karqachu.
 Atiyllaymi salvacionta rurarqa.

Piñakuyniymi kallpanchaqniy karqa.

⁶ Piñakuyniyanmi saruparqani runakunata.
 Rabiaspaymi sinkachirqani paykunata.
 Pampamanmi usuchirqani yawarninkuta.

Israel castapaq Tayta Diospa kuyapayakuyininmanta

⁷ Ñoqam Tayta Diospa kuyapayakuyininmanta yuyachini.
 Alabasqa kananpaq rurasqankunamantam yuyachini.

Favorinchikpi llapallan rurasqanmantam yuyachini.

Israel castakunapaqmí achka allinkunata rurarqa.

Ancha llakipayakuyninman hinam favorecewarqa.

Ancha kuyapayakuyninman hinam favorecewarqa.

⁸ Diosmi nirqa: Paykunaqa runaykunam, nispa.

Paykunaqa mana llullakuq churiykunam, nispa.

Tayta Diosmi paykunapa salvaqnin karqa.

⁹ Runankunapa tukuy ñakarisqankunapim paypas ñakarirqa.

Diospa qayllanpi kaq angelmi salvarqa paykunata.

Diosmi kuyakuyninpi llakipayaspan reclamarqa paykunata.

Hoqarispanmi paykunata marqarikuykurqa.

Ñawpaq tiempokunapim chaynallata rurarqa.

¹⁰ Aswanqa paykunaqa manam kasukurqakuchu payta.

Llakichirqakutaqmi Chuya Espiritunta.

Chayraykum paykunata enemigakururqa.

Paykunapa contranpiñam pelearqa.

¹¹ Paykunam yuyarirqaku ñawpaq tiempokunamanta.

Yuyarirqakum Moisesmantawan runankunamanta.

Hinaspmay paykunaqa tapunakurqaku:

¿Maypitaq kachkan

lamar qochamanta salvaq Diosqa?

¿Maypitaq kachkan

michiqninkunatawan ovejankunata salvaq Diosqa?

¿Maypitaq kachkan Moisesman

Chuya Espiritun qoq Diosqa?

¹² ¿Maypitaq kachkan

Moisesta yanapananpaq admirakupyqaq atiyninta kachamuqqa?

¿Maypitaq kachkan runankunapa

qayllanpi lamar qocha kichariqqa?

Payqa wiñaypaq reqsisqa kananpaqmí rurarqa.

¹³ ¿Maypitaq kachkan

lamar qocha ukunta paykuna pusamuqqa?

Chunniqpi puriq caballokunata hinam

mana lluchkachispá purichirqa.

¹⁴ Tayta Diospa Espiritunmi paykunata samachirqa.

Orqomanta pampaman uraykamuq ganadota hinam samachirqa.

Dios Taytalláy, chaynatam qampas runaykikunata pusarqanki.

Chaynapim ancha reqsisqata kikillayki rurakurqanki.

Tayta Diospa yanapakuyninta mañakusqankumanta

¹⁵ Dios Taytáy, qawarimuy hanaq pachamanta.

Dios Taytáy, qawarimuy chuya sitiopi kasqaykimanta.

Dios Taytáy, qawarimuy kanchariq sitioykimanta.

¿Maypitaq kachkan ancha kuyakuynikiqa?

¿Maypitaq kachkan ancha atiynikiqa?

Asllayarunñam allin sonqo kayniki.

Asllarayunñam ñoqaykupaq llakipayakuyniki.

¹⁶ Abueloyku Abraham manaña reqsiwaptinkupas qanmi Taytayku kanki.

Abueloyku Israel manaña reqsiwaptinkupas qanmi Taytayku kanki.

Ñawpaqmantapunim Libraqniyku sutyoq kanki.

¹⁷ Dios Taytalláy

čimanasqataq saqueruwankiku pantaruspa,
munasqaykiman hina manaña kawsanaykupaq?

Dios Taytalláy čimanasqataq sonqoykuta rumiyarachinki qamtapas manaña respetanaykupaq?

Kutimuwaykuyá kay serviqnikikunarayku.

Kutimuwaykuyá kay qampa kaq Israel ayllukunarayku.

¹⁸ Sapaqchasqayki runaykikunaqa

manam unaypaqchu allpaykuta dueñochakurqaniku.

Ñoqaykupa enemigoykum santuarioykita sarutyarurqaku.

¹⁹ Qampa manaña gobiernasqayki hinam kachkaniku.

Manaña haykapipas sutikiwan suticasqa hinam kachkaniku.

64

¹ Amalaya tela llikichkaq hina cielokunata kicharimuwaq.

Amalaya lloqsimuchkaq hina kay pachaman uraykamuwaq.

Amalaya orqokunapas qayllaykipi katkatatananpaq uraykamuwaq,

² chaynapi kichkakunapi ratariruspa

yaku timpuchiq nina hina kanaykipaq,

chaynapitaq enemigoykunapas sutikita reqsinanpaq

hinaspa nacionkuna qayllaykipi katkatatananpaq.

³ Manchakuyaqaq kaqkunata ruraspaykim,

mana suyasqayku kaqkunata ruraspaykim

kay pachaman uraykamurqanki.

Chaynataqmi orqokunatapas katkatatachirqanki.

⁴ Ñawpaqmantapunim mana pipas uyarirqachu.

Ñawpaqmantapunim mana pipas kasukurqachu.

Ñawpaqmantapunim mana pipas rikurqachu

qam hina huk dios kasqantaqa

otaq qampi confiakuqkunapaq rurasqaykitaqa.

⁵ Qamqa yanapanaykipaqmi tupachikunki

kusisqa allin ruraqkunawan.

Qamqa yanapanaykipaqmi tupachikunki

munasqaykita hina kawsayta yuyariqkunawan.

Qamqa piñasqam kachkanki huchallikusqaykurayku.

Chaywanpas rurasqaykiraykum wiñaypaq salvasqa kaniku.

⁶ Ñoqaykuqa llapallaykum

millakuyaqaq runa hina kachkaniku.

Llapallan allinkuna rurasqaykupas

latapa hinam kachkan.

Warmipa yawarpakuyininwan

qachachasqa latapa hinam kachkan.

Qawiruspa wichisqa rapikuna hinam kachkaniku.
Mana allinkuna rurasqaykupa apasqanmi kachkaniku.

- ⁷ Qayakusuqnikiqa manam pipas kanchu.
Hapipakamusuqnikiqa manam pipas kanchu.
Qanmá pakakururqanki ñoqaykumanta.
Vencerachiwarqankikum mana allin rurasqaykumanta.

- ⁸ Chaywanpas Dioslláy,
taytaykum kunanqa kanki.
Ñoqaykuqa mitu hinam kallaniku.
Qanmi ichaqa manka ruraq hina kanki.
Llapallaykum qampa rurasqayki kallaniku.
- ⁹ Dios Taytayku, amayá llumpaytaqa piñakuychu.
Mana allin rurasqaykutaqa amayá wiñaypaqqa yuyariychu.
Qawariwaykuyá ñoqaykutaqa.
Yuyariyá runaykikuna kasqaykutaqa.

- ¹⁰ Sapaqchasqa llaqtaykikunam chunnichkan.
Sion Moqopi llaqtam chunnichkan.
Jerusalen llaqtam tuñichisqa kachkan.

- ¹¹ Qampaq sapaqchasqa tempoykum
kañasqa kachkan.
Abueloykupa alabasunayki suma-sumaq tempoykum
kañasqa kachkan.
Llapallan kuyasqayku kaqkunam
purmachisqa kachkan.

- ¹² Chayna kachkaptinqa
¿manachum imallatapas ruranki
Dios Taytalláy?
Chayna kachkaptinqa
¿upallallachum kakunki
Dios Taytalláy?
¿Llumpa-llumpaytachu ñakarichiwankiku
Dios Taytalláy?

Mana kasukuqkunata Dios castigananmanta

65

- ¹ Tayta Diosmi kaynata nin:
Mana imapas mañakuqniykunam asuykamuwarqa.
Mana maskaqniykunam ñoqata tariwarqa.
Ñoqata mana imapas mañakuq nacionmanmi nirqani:
“Kapim kachkani” nispaymi nirqani.

- ² Sapa punchawmi makiykunata haywarayarqani.
Mana kasukuq runakunamanmi haywarayarqani.
Mana allin kawsaq runakunamanmi haywarayarqani.
³ Kay runakunam chaylla-chaylla piñachiqniy runakuna.
Paykunam huertakunapi animalkuna ofreceq runakuna.
Paykunam ladrillo altarkunapi kañaspa ofreceq runakuna.

- ⁴ Paykunam tiyanku sepulturakunapi.
 Paykunam achikyanku pakasqa machaykunapi.
 Paykunam mikunku kuchi aychata.
 Yanukunkum millakuypaq caldokunata.
- ⁵ Paykunam ninku: “Chayllapi sayay.
 Ama asuykamuwaychu” nispa.
 “Qanmantapas pasaypaq sapaqchasqam kani.
 Ama hapiwaychu” nispa.
 Chay runakunaqa senqay seqsichiq qosni hinam.
 Chay runakunaqa tukuylla punchaw rataq nina hinam.
- ⁶ Qayllaypi qellqasqam kachkan tukuy kaykunaqa.
 Manam qasillallaqa kaymanchu, pagasaqmi paykunamanqa.
 Pagasaqtaqmi merecesqankuta paykunamanqa.
- ⁷ Ñoqa Tayta Diosmi nini:
 Pagasqaykichikmá mana allin rurasqaykichikmanta.
 Pagasqaykichikmá abueloykichikpa mana allin rurasqanmanta.
 Paykunam inciensota kañarqaku orqokunapi.
 Paykunam insultawarqaku moqokunapi.
 Ñawpaq rurasqankumantam pagasaq
 paykunamanqa merecesqankutam pagasaq.

Bendecinanpaq Tayta Dios prometesqanmanta

- ⁸ Tayta Diosmi kaynata nin:
 Runam uvaspa rurunkuna ukupi zumosapa uvasta tarispa
 nin: “Amaraq chay uvas plantata kuchuychu.
 Chaypiqa allinraqmi kachkan” nispa.
 Chaynatam ñoqapas serviqniykunawan rurasaq.
 Manam paykunamantaqa pasaypaqchu chinkachisaq.
- ⁹ Mirachisaqmi Jacobpa mirayninkunata.
 Juda casta runakunam dueñochakunqa orqoykunata.
 Akllakusqaykunam chay allpata dueñochakunqa.
 Serviqniykunam chaypi *yachanqa.
- ¹⁰ Saron Qechwapim oveja hatuskuna kanqa.
 Acor Qechwapim ganadokuna samanqa.
 Maskaqniy runakunapaqmi chayna kanqa.
- ¹¹ Ñoqamanta karunchakuqkunata,
 sapaqchasqay orqomanta qonqaqkunata,
 allin suerte apamuq Gad sutiyoq taytachaman
 mikuy qoqkunata,
 allin destino apamuq Meni sutiyoq mamachaman
 vino serviqkunata
- ¹² ñoqapas citaykichik guerrapi wañunaykichikpaq.
 Qamkunam kumuykunkichik wañuchisqa kanaykichikpaq.
 Qayaptiymi mana contestawarqankichikchu.
 Rimapayaptiymi mana kasuwarqankichikchu.
 Qawachkaptiymi mana allinta rurarqankichik.

Mana gustasqaytam qamkuna akllarqankichik.

¹³ Chayraykum ñoqa Señor Dios kaynata nini:

“Serviqniykunaqa mikusqam kanqaku.
Qamkunañataqmi yarqaymanta kankichik.
Serviqniykunaqa yakutam tomanqaku.
Qamkunañataqmi yakumanta kankichik.
Serviqniykunaqa kusisqam kanqaku.
Qamkunañataqmi penqaypi rikurinkichik.

¹⁴ Serviqniykunaqa kusisqam takinqaku.

Sonqonkupi kusisqa kasqankuraykum takinqaku.
Qamkunam ichaqa llaki sonqoyoq qaparkachankichik.
Qamkunam ichaqa ancha llakisqa waqankichik.

¹⁵ Akllakusqaykunamanmi qonkichik sutikichikta.

Chay sutikichikta rimaspam ñakanqaku runakunata.
Ñoqa Señor Diosmi wañuchisqaykichik qamkunata.
Serviqniykunamanmi churasaq huk sutita.

¹⁶ Pipas kay nacionta mañakuspaqa

confianapaq Diosmantam mañakunqa.
Pipas kay nacionpi juramentaspaqa
confianapaq Diosraykum juramentanqa.
Ñawpaq ñakariykunaqa qonqasqañam kanqa.
Chaykunaqa qayllaymantam chinkasqaña kanqa.

¹⁷ Ñoqam unanchasaq mosoq cielokunata.

Ñoqam unanchasaq mosoq alpata.
Punta kaqkunaqa kanqa qonqasqañam
chaynataq mana pipapas yuyarisqanñam.

¹⁸ Anchata kusikuychik ñoqapa unanchasqaywan.

Wiñaypaq kusikuychik ñoqapa unanchasqaywan.
Jerusalen llaqtatam unanchasaq chay llaqtapi kusikuy kananpaq.
Chaypi runakunatam unanchasaq wakinkuna kusikunankupaq.

¹⁹ Kikypunim anchata kusikusaq Jerusalen llaqtarayku.

Kikypunitaqmi kusikusaq runaykunaryku.
Chay llaqtapiqa manañiam waqaqunata uyarinqakuñachu.
Chay llaqtapiqa manañiam llakimanta qaparinqakuñachu.

²⁰ Manañam chaypiqa wañunqakuñachu

nacesqalla wawakunaqa.
Chaypiqa manam kanqañachu
watanku mana cumpliq paya-machukunaqa.
Pachak watanpi wañuqkunaqa
mozollaraqmí kanqa.
Manaraq pachak watanpi wañuq huchasapa runaqa
Diospa ñakasqanmi kanqa.

²¹ Wasikunatam hatarichinqaku

hinaspam chaypi *yachanqaku.

Uvas huertakunatam plantanqaku
hinaspm rurunta mikunqaku.

- ²² Wasikunatam hatarichinqaku
ichaqa manam sapaq runakuna yachananpaqñachu.
Uvas huertakunatam plantanqaku
ichaqa manam sapaq runakuna runun mikunanpaqñachu.
Sachakuna hinam runaykunaqa
una-unay watakunata kawsanqa.
Akllakusqaykunaqa
llamkasqankunapa ruruntam horqonqa.

- ²³ Llamkanqakupas manañam yanqapaqchu.
Churinkupas manañam nacenqaku desgraciapaqchu.
Paykunaqa Tayta Diospa bendecisqan miraykunam.
Mirayninkunapas Tayta Diospa bendecisqan runakunam.

- ²⁴ Manaraqpas mañakamuwachkaptinkum
paykunata ñoqa contestasaq.
Manaraqpas rimaya tukuchkaptinkum
paykunata ñoqa uyarisqa.

- ²⁵ Ñoqa Tayta Diosmi nini:
Atoqwan malta ovejam kuskanku mikunqa.
Bueyes hinam leonpas pajataña mikunqa.
Culebrapas allpatañam mikunqa.
Sapaqchasqay orqopiqa manañam daño ruraqqa kanqachu.
Chaypiqa manañam purmachiq runapas kanqachu.

Tayta Diospa agradonpaq alabanamanta

66 ¹Tayta Diosmi kaynata nin:
Hanaq pachaqa gobiernaspa tiyanaymi.

Kay pachaqa ñoqapa sarunaymi.
¿Maypitaq wasita rurapuwankichikman?
¿Maypitaq samarinay sitiota rurapuwankichikman?

- ² Ñoqa Tayta Diosmi nini:
Ñoqa ruraptiymi karqa tukuy kaykuna.
Chaymantapunim rikurirqa tukuy kaykuna.

Favorecesqay runakunaqa
humillakuspa wanakuq runakunam.
Favorecesqay runakunaqa
palabray respetaq runakunam.

- ³ Toro wañuchipuwaqniy runaqa
runa wañuchiq hinam.
Oveja wañuchipuwaqniy runaqa
allqopa kunkan qewichkaq hinam.
Kawsaykunamanta ofrecewaqniy runaqa
kuchipa yawarnin ofreceq hinam.
Incienso kañapuwaqniy runaqa

taytachata adoraq hinam.

Paykunaqa kikinkupa munasqanman hina kawsaytam akllakurqaku.

Paykunaqa millakuyapaq rurasqankunapim kusikunku.

⁴ Ñoqapas paykunata ñakarichinayaqmi akllasaq.

Ancha manchakusqankutam paykunaman apamusaq.

Qayakuptiymi mana pipas contestawarqachu.

Rimapayaptiymi mana pipas contestawarqachu.

Qawachkaptiymi mana allinta rurarqaku.

Mana gustasqaytam akllakurqaku.

Castigasqa karuspa librasqa kanankumanta

⁵ Tayta Diospa palabranta uyariyochik.

Paypa palabranta respetaqkuna uyariyochik:

Qamkunamanta wakiqniñ cheqnisuqnikichikkunam ninku,
ñoqarayku wischusuqnikichikkunam kaynata ninku:

“Tayta Diosqa alabasqayá kachun” nispa.

“Kusisqata qamkuna qawaytam munaniku” nispa.

Aswanqa paykunam penqachisqa rikurinqaku.

⁶ Llaqtamanta qayakamuqkunatayá uyariyochik.

Templomanta qayakamuqkunatayá uyariyochik.

Enemigonkunamanmi Tayta Dios pagapuchkan.

Merecesqankuman hinam payqa qopuchkan.

⁷ Warmi hinaraqmi Sion Moqopi llaqtaqa wachakurun.

Manaraq wachakunan tiempopi

wachakuchkaq warmi hinam wachakurun.

Nanaynin manaraq hapichkaptin

wachakuchkaq warmi hinam wachakurun.

Wachakuchkaq warmi hinam qari wawata wachakurun.

⁸ ¿Pitaq chayna sucedesqanmanta uyarirqa?

¿Pitaq chayna kaqkunata rikurqa?

¿Huk punchawllapiqa nacionnintin runa nacerunmanchum?

¿Huk ratollapiqa nacionnintin runakuna wachakusqa kanmanchum?

Wachakuchkaq warmi hinam

Sion Moqopi llaqta nanaypi karqa.

Wachakuchkaq warmi hinam

chay ratollapi wawankunata wachakurqa.

⁹ Ñoqa Tayta Diosmi nini:

Wachakunan tiempota chayachimuchkaspayqa

¿harkakuymanchum wachakunantaqa?

Yupaychasqaykichik Diosmi nini:

Wachakunampaq kachkaptinqa

¿michakuymanchum wachakunantaqa?

¹⁰ Jerusalen llaqtawan kusikuychik,

llapallan kuyaqninkuna payrayku kusikuychik.

Kusikuyininmanyá hukllawakuychik.

Payraykuyá llapallan waqaqkuna kusikuychik.

¹¹ Jerusalen llaqtaqa wawanta ñuñuchkaq mama hinam saksachisunkichik.

Saksanankama wawan mikuchiq mama hinam consuelasunkichik.

Mamanpa lechenta tukunankama ñuñuq wawa hinam saksankichik.

Achka-achka lecheta tomachkaq wawa hinam kusikunkichik.

¹² Ñoqa Tayta Diosmi nini:

Hawkayattam mayuta hina Jerusalen llaqtaman kachamusaq.

Nacionkunapa qori-qollentam lloqlata hina apachimusaq.

Chay llaqtaqa wawanta ñuñuchkaq mama hinam mikuchisunkichik.

Chay llaqtaqa wawanta marqachkaq mama hinam apasunkichik.

Payqa wawanta moqonpi tusuchispa kuyaq mama hinam kuyasunkichik.

¹³ Imaynallam maman consuelan wawanta

chaynatam consuelasqaykichik qamkunata.

Jerusalen llaqtapim consuelasqaykichik qamkunata.

¹⁴ Chayta qawaspam sonqoykichikpi kusikunkichik.

Verdeyariq qora hinam mosoqyanqa cuerpojkichik.

Tayta Diosmi serviqninkunaman atiyninta qawachinqa.

Enemigonkunamanmi piñakuyrinta qawachinqa.

¹⁵ Tayta Diosqa ninapa chawpinpim hamuchkan.

Carretankunaqa wayra-para hinaraqmi hamuchkan.

Anchata piñakuspanmi payqa castiganqa.

Lenguachkaq nina hina piñakuyrinwanmi castiganqa.

¹⁶ Arí, ninawanmi Tayta Diosqa juzganqa.

Arí, guerra rurasqanwanmi llapallan runakunata juzganqa.

Arí, Tayta Diosqa achkaqtam wañuchinqa.

¹⁷ Tayta Diosmi kaynata nin:

Taytaycha-mamachakunata adoranankupaq

huertapi chuyanchakuqkunaqa,

huertapa chawpinpi

taytachata qatiqkunaqa

llapallankum chinkachisqa kanqaku.

Kuchi aycha mikuqkunaqa,

millakuypaq animalkuna mikuqkunaqa,

ukucha aycha mikuqkunaqa

llapallankum chinkachisqa kanqaku.

¹⁸ Ñoqaqa qawanim mana allinkuna rurasqankuta.

Ñoqaqa yachanim mana allinkuna tanteasqankuta.

Chayraykum kikiy hamuspay llapallan nacionkunata huñusaq.

Chayraykum tukuy rikchaq idiomayoqkunata huñusaq.

Chaynapim paykuna hamunqaku.

Chaynapim atiyniyya qawanqaku.

¹⁹ Paykunapaqmi señalta rurasaq.

Wakin lluptiqkunatam huklaw nacionkunaman kachasaq.

Kachasaqmá Tarsis lawman hinaspa Libia lawman.

Kachasaqmá flechana arma manejaq Lidia lawman.

Kachasaqmí Tubla lawman hinaspa Grecia lawman.

Kachasaqmí lamar qochapa karu patankunapi nacionkunaman.

Chaypi kaq runakunam

mana haykapipas ñoqamanta uyarirqakuchu.

Paykunaqa atiyniytapas manam qawarqakuchu.

Paykunaqa nacionkunamanmi willakunqaku.

Paykunaqa atiyniymantam willakunqaku.

²⁰ Ñoqa Tayta Diosmi nini:

Pusamunqakum llapallan nacionkunamanta.

Pusamunqakum castamasikichikkunata.

Ñoqa Tayta Diospaqmi ofrendata hina pusamunqaku.

Caballokunapim, carretakunapim, andaskunapim pusamunqaku.

Mulakunapiwan camellocunapim pusamunqaku.

Jerusalen llaqtapi sapaqchasqay orqomanmi pusamunqaku.

Pusamunqakuqa Israelpa mirayninpa kawsay ofrenda apamusqankuta hinam

otaq ñoqa Tayta Diospa temployman chuyanchasqa tupupi

apamusqankuta hinam.

²¹ Tayta Diosmi nin:

Paykunamantam akllasaq sacerdotey kanankupaq.

Paykunamantam akllasaq Leviy casta hina serviwanankupaq.

²² Ñoqa Tayta Diosmi nini:

Mosoqyachisqay cielokunam qayllaypi takyanqa.

Mosoqyachisqay kay pacham qayllaypi takyanqa.

Chaynatam qayllaypi takyanqa miraynikichikkuna.

Chaynatam qayllaypi takyanqa sutikichikkuna.

²³ Ñoqa Tayta Diosmi nini:

Sapa mosoq killa punchaw fiestapim,

sapa semana punchawpim

llapallan runakuna hamuwanqa.

Qayllaypi qonqorakuqmi hamunqa.

²⁴ Lloqsimuspankum qawanqaku runankunapa aychankunata.

Qawanqakum contraypi hoqarikuqkunapa aychankunata.

Aychanku mikuq urukunaqa manañam wañunqachu.

Cuerponku rupaq ninaqa manañam wañunqachu.

Chaykunaqa millakuypaqmi kanqa.

Llapallan runakunapa millakusqanmi kanqa.

JEREMIASPA QELLQASQAN LIBRO

Kay libroqa Diosmanta willakuq Jeremiaspa sutinwan sutichasqa librom. Payqa kaw-sarqa Juda nacionpa tukunayasqan watakunapim otaq yaqa soqta pachak wata manaraq Jesucristo nacechkaptinmi. Huchallikusqankurayku hinaspa taytacha-mamachakuna adorrasqankurayku manchakuypaq castigo hamunanmantam nacioninpi llaqtamasinkunaman willarqa. Jeremiasqa rikurqam iskay kutikama Jerusalen llaqtata enimigonku muyurus-qanta, rikurqataqmí Jerusalen llaqtqa iskay kutikama vencesqa kasqantapas. Qawarqam Jerusalen llaqtapas chaynataq tempopas tuñichisqa kasqanta hinaspa reypas, runakunapas preso pusasqa kasqankuta. Payqa revelacionninpim rikurqataq Jerusalen llaqtata Juda nacionniyoq runakuna kutimuspa hatarichisqankuta.

Kay libroqa tawa parteman rakisqam kanman.

Punta kaq partem willakun Jeremias akllasqa kasqanmanta hinaspa Juda nacion reyku-napa tiemponpi willakusqanmanta (1-15).

Iskay kaq parteñataqmí willakun Secretario Barucpa qellqasqanman hina Jeremiaspa vidanmanta (26-45).

Kimsa kaq parteñataqmí willakun wakin nacionkunapa contranpi Jeremiaspa willakus-qanmanta (46-51).

Tawa kaq parteñataqmí willakun Jerusalen llaqta vencesqa kaspan Babilonia nacionman presasqa kasqanmanta.

Mana kasukusqankurayku runakunaman hatun desgracia hamunanmanta Jeremias willa-kusqanraykum paypa contranpi hatarirqaku, rimasqankunatas manataqmí kasukurqakuchu. Sienteq runa kaspam Jeremiaspas chayna portakusqankuwan achka kutita hukmányarqa, chaywanpas Diospa palabran sonqonpi nina hina kaptinmi mana upallayta atirqachu (29:9).

Runakuna Tayta Diosta qepanchakuruspaya taytacha-mamachakunataña adoraptinkum paykunata anyarqa pierdekuq warmiwan tupachispán. Willarqataqmí paykunawan Tayta Dios mosoq contrato rurananmantapas (31:31-34).

Jeremiasta Tayta Dios sapaqchasqanmanta

1 ¹Kaykunam Jeremiaspa rimasqankuna. Paymi karqa sacerdotekunapa castanmanta kaq Hilciaspa churin. Chay sacerdotekunam *yacharqaku Benjamin castapa allpan Anatot llaqtapi. ²Tayta Diosmi Jeremiasta rimapayarqa Amonpa churin Rey Josias chunka kimsayoq watamanña Juda nacionpi gobiernachkaptin. ³Rimapayarqataqmí Juda nacionpa reynin Joacimpa tiemponpipas chaynataq Juda nacionpa reynin Sedequiaspa tiemponpipas. Chay reykunaqa karqa Rey Josiaspa churinmi. Rimapayarqaqariki Rey Sedequiaspa chunka hukniyoq wata gobiernasqankamam otaq chay watapa pichqa kaq killankamam. Chay kilapim Jerusalen llaqtapi *yachaqkunata huklaw nacionman presochasqata pusarqaku.

⁴Tayta Diosmi rimapayawaspan niwarqa:

⁵ Mamaykipa wiksanpi manaraqpas unanchachkaspaymi reqsirqaykiña.

Manaraqpas nacechkaptikim
qamtaqa sapaqchakurqaykiña.
Nacionkunamanmi ñoqamanta
willakunaykipaq churarqaykiña.

⁶Ñoqam payta nirqani:
¡Ay Señor Diosnilláy,
ancha warmaraqmí kallani!
Manaraq rimaypas
yachaqmí kallani.

⁷Ichqa Tayta Diosmi niwarqa:
Ama rimaychu
ancha warmaraq kasqaykimantaqa.
Qamqa rinkim maymanpas
kachaptiyqa.
Rimamunkitaqmi ñoqapa
kamachisqaytaqa.
⁸ Amam manchakunkichu pitapas.
Qanwanmi kachkani libranaypaqpas.
Ñoqa Tayta Diosmi chaynata nini.

⁹Tayta Dios makinta haywariykamuspanmi simiyta llachpaykuwaspan niwarqa:
Kunanmi palabraykunata simikiman churani.

¹⁰Kunanmantam nacionkunapi churayki.
Reykunapa gobiernasqanpim churayki.
Rachusqa, tuñichisqa kanankupaqmi churayki.
Chinkachisqa, taqmasqa kanankupaqmi churayki.
Hatarichisqa, plantasqa kanankupaqmi churayki.

¹¹Tayta Diosmi tapuwarqa:
Jeremias ¿imatataq qawachkanki? —nispa.
Chaymi ñoqañataq nirqani:
Almendras sachapa kallmantam —nispa.

¹²Tayta Diosmi niwarqa:
Allintam rikurunki,
cheqaptapunipas nisqaykunata
cumplinaypaqmi chaylla kachkani —nispa.

¹³Yapamantam Tayta Dios tapuwarqa:
¿Imatataq qawachkanki? —nispa.
Chaymi ñoqañataq nirqani:
Timpuchkaq mankatam, norte lawmanta
taqtakuykuchkaqña mankatam —nispa.

¹⁴Tayta Diosmi niwarqa:
Kay nacionpi llapallan yachaqkunata

ñakarichiqmi hamunqa.

Norte lawmantam paykunaman
taqtakaykamunqa.

¹⁵ Ñoqa Tayta Diosmi nini:

Nacionkunatam qayamusaq,
norte lawpi reykunapa
gobiernasqantam qayamusaq.
Reyninkunam hamunqaku.

Jerusalenpa zaguanninkunapim churanqaku.

Gobiernanankupaqmi tiyanankuta churanqaku.

Llapallan murallapa

muyuriqninpim churanqaku.

Juda nacionpa contranpim churanqaku.

Llapallan llaqtakunapa contranpim churanqaku.

¹⁶ Chaynatam ñoqa sentenciani.

Mana allin rurasqankuraykum sentenciani.

Saqueruwasqankuraykum sentenciani.

Sentencianiqa sapaq dioskunapaqña

inciensotapas kañapusqankuraykum

chaynataq kikinkupa rurasqankumanña

qonqorakusqankuraykum.

¹⁷ Kallpatayá qamqa hapiy.

Paykunamanyá kunan riy.

Nimuyá Iliw kamachisqaykunata.

Amam manchakunkichu paykunata.

Manchakuptikiqa ñoqam katkatatachisqayki.

Paykunapa qayllanpim katkatatachisqayki.

¹⁸ Murallasqa llaqtata hinam churayki.

Fierromanta pilarta hinam churayki.

Broncemanta murallata hinam churayki

Juda nacionpi runakunapa contranpi,

Juda nacionpi reykunapa contranpi

chaynataq kamachiqninkupa contranpipas

chaynataq sacerdotenkunapa contranpipas,

llapallan chaypi *yachaqkunapa contranpipas.

¹⁹ Qampa contraykipi peleaspankuqa

manam vencesunkichu paykunaqa.

Qanwan kasqayraykum librasqayki.

Ñoqa Tayta Diosmi chaynata niki.

Israelpa mirayninkuna Diosta qepanchakusqankumanta

2

¹ Tayta Diosmi rimapayawaspan niwarqa:

² Jerusalen llaqtapi runakunaman nimuy.

Allinta uyarinankupaq qaparispa nimuy:

“Kaynatam Tayta Dios nin” nispayá nimuy.

Sipas kaspa kuyawasqaykitam yuyarini.

Casararuptiy kuyawasqaykitam yuyarini.
 Chunniqninta qatimuwasqaykitam yuyarini.
 Mana tarpusqa chunniqnin
 qatiwasqaykitam yuyarini.

³ Israel runakunaqa sapaqchakusqaymi karqankichik.
 Cosechaypa punta rurunkuna hinam karqankichik.
 Pipas dañasuqnikunikunatam cargocharqani.
 Desgraciakunawanmi paykunata castigarqani.
 Ñoqa Tayta Diosmi chaynata nini.

⁴ Jacobpa castankuna,
 Tayta Diospa palabranta uyariychik.
 Israelpa llapallan castankuna,
 Tayta Diospa palabranta uyariychik.

⁵ Paymi qamkunaman kaynata nisunkichik:

¿Ima faltaytataq abueloykichikkuna tarirqa
 ñoqamanta karunchakunankupaqq?
 ¿Ima faltaytataq abueloykichikkuna tarirqa
 mana imapaq valeq
 taytachakunata adoranankupaqq,
 chaynapi mana imapaq valeq
 taytachakuna hina kanankupaqq?

⁶ Ñoqamantaqa manam tapuyllapas-tapukurqakuchu:
 “¿Maytaq Egiptomanta horqomuwaspanchik
 chunniqninta pusamuwaqninchikqa?” nispallapas.
 “¿Maytaq qaqlallaña chaki wayqonkunata pusamuwaspanchik
 chaki allpanta pusamuwaqninchikqa?” nispallapas.
 “¿Maytaq sinchi tutayay allpanta pusamuwaspanchik
 runapa mana purinanta pusamuwaqninchikqa?” nispallapas.
 “¿Maytaq runapa mana *yachanan allpankunata
 pusamuwaqninchikqa?” nispallapas.

⁷ Tukuy imakunapa wiñanan allpamanmi pusamurqaykichik.
 Rurunkunata mikunaykichikpaqmi pusamurqaykichik.
 Allinnin kaqkunata mikunaykichikpaqmi pusamurqaykichik.
 Ichaqa qamkunam kay allpayman yaykuramuspaykichik
 mana qawanaypaq hinataña rurarunkichik.
 Akllasqay allpatam millakuypaqtaña rurarunkichik.

⁸ Sacerdotekunaqa manam tapukurqakuchu:
 “¿Maytaq Tayta Diosqa?” nispallapas.
 Manam reqsiwarqakuchu
 yachachiku niyikunata yachachiqkunapas.
 Manam kasuwarqakuchu
 kamachikuqkunapas.
 Ñoqamanta willakuqkunapas
 Baal sutiyoq taytachamantañam willakurqaku.

Mana valeq
taytachakunatañam qatikurqaku.

Israel castapa contranpi Diospa quejakusqanmanta

- ⁹ Chayraykum ñoqa Tayta Dios nini:
Huktawanmi quejakusqaykichik qamkunata.
Huktawanmi quejakusaq willkaykichikkunata.
- ¹⁰ Chipre sutiyoq islapi runakunata qawamuychik.
¿Qamkunapa rurasqaykichikta hina rurasqakuchus?
Cedar lawpi kaqkunata sumaqta tapuchimuychik.
¿Qamkunapa rurasqaykichikta hina rurasqakuchus?
- ¹¹ Diosninkuqa taytachakunalla kachkaptinpas ¿cambiasqakuchus?
Wakin nacionkunaqa manam diosninkutaqa saquerqakuchu.
Runaykunam ichaqa ñoqata saqueruwanku.
Alabakunanku Diosninkutam saqueruwanku.
Mana imapaqpas valeq taytachakunata
qatinankuraykum saqueruwanku.
- ¹² Ñoqa Tayta Diosmi kaynata nini:
Cielokuna, admirakuychik.
Kay rurasqankumanta admirakuychik.
- ¹³ Iskay rikchaq huchatam runaykuna rurarunku.
Yakuyoq pozo hina kawsachiqninkutam saqueruwanku.
Kikinkuñam toqokurunku pozokunata,
yaku mana qochachiq pozokunata.

Huchankupa pagonmanta

- ¹⁴ ¿Israel castakunaqa sirvientechu
suwasqa kanankupaqqa?
¿Paykunaqa nacerqaku sirvientepaqchu
suwasqa kanankupaqqa?
- ¹⁵ Paykunapa contranpim malta leonkuna hina qaparkachanku.
Paykunapa contranpim mancharikuypaqta qaparkachanku.
Allpankutam chunnirachirqaku
manaña pipas *yachananpaq.
Llaqtankutam kañaykurqaku
manaña pipas yachananpaq.
- ¹⁶ Menfis llaqtapi yachaqkunam umaykita pakirunku.
Tafnes llaqtapi yachaqkunam umaykita pakirunku.
- ¹⁷ Saqueruwasqaykichikraykum chaykunaqa pasasurqankichik.
Yupaychasqaykichik ñoqa Tayta Diostam saqueruwarqankichik.
Ñannin pusamusuqnikichiktam saqueruwarqankichik.
- ¹⁸ Kunanqa ¿imatataq horqokunki
Egipto nacionman rispayki
Nilo Mayupa yakunta tomaspaykiqa?
Kunanqa ¿Imatataq horqokunki
Asiria nacionman rispayki

Eufrates Mayupa yakunta tomaspaykiqa?

- ¹⁹ Mana allinlla rurasqaykichikmi corregisunkichik.
 Ñoqata saqueruwasqaykichikmi sentenciasunkichik.
 Tanteaspaykichikyá cuentata qokuychik
 yupaychasqaykichik Tayta Diosta saqueruwaynikichikqa
 mana allinnikichikpaq kasqanta.
 Tanteaspaykichikyá cuentata qokuychik
 yupaychasqaykichik Tayta Dios saqueruwaynikichikqa
 llakikuynikichikpaq kasqanta.
 Manam respetawarqankichikchu ñioqataqa.
 Chaynatam nini Llapallan Kamachiq Tayta Diosqa.

Israelpa castankuna mana kasukusqanmanta

- ²⁰ Yugonta pakipachkaq toro hinam
 unayña hoqarikurqanki.
 Coyundanta tipipachkaq toro hinam
 unayña hoqarikurqanki.
 “Manam servisqaykiñachu” nispam niwarqanki.
 Llapa alto moqokunapim
 chuchumika warmi hina ankallarqanki.
 Llapa rapisapa sachakunapa sokinpim
 chuchumika warmi hina ankallarqanki.
- ²¹ Akllasqa uvas plantata hinam plantarqayki.
 Ancha allin uvaspa murunta hinam tarpurqayki.
 ¿Imaynanpimá purun uvas plantamanqa tikrakurunki?
 ¿Imaynanpimá manaña reqsipay uvas plantaqa rikurirunki?
- ²² Lejiawan mayllakuptikipas
 mana allin rurasqaykipa mirkantaqa
 hinallam qawachkani.
 Anchallataña jabonakuptikipas
 mana allin rurasqaykipa mirkantaqa
 hinallam qawachkani.
 Ñoqa Tayta Diosmi chaynata nini.
- ²³ Qamqa manapunim niwaqchu:
 “Manam qanrachakurqanichu” nispaga.
 Qamqa manapunim niwaqchu:
 “Baal sutiyoq taytachataqa manam qatirqanichu” nispaga.
 Yuyariy qechwapi purisqaykikunata.
 Reqsikuy tukuy rurasqaykikunata.
 Qamqa kanki kallpachkaq china camello hinam,
 chichukunarpaq kallpakachaq china camello hinam.
- ²⁴ Chichukunan punchawkunapi
 montepi china asno hinam qamqa kanki.
 Wayrakunapas muskikachaq monte asno hinam kanki.
 Chichukunarpaq rupariyintintaqa ćpitaq tanichinman?
 Orqo asnoqa mana pisipaspallanmi tariykunman.

Chichukunan tiempopiqa chayllam tariykunman.

- ²⁵ Israel castakuna, cuidakuychik,
yanqataq qala chakillaña puriwaqchik
taytachakunata qatispa.
Israel castakuna, cuidakuychik,
yanqataq yakunayachikuwaqchik
taytachakunata qatispa.
Chaynata nichkaptiyas niwarqankichikmi:
“Yanqañam, manam atiymanñachu” nispa.
“Sapaq dioskunatañam kuyaruni” nispa.
“Chaykunatañam qatikusaq” nispa.

Israel castakuna castigasqa kanankumanta

- ²⁶ Suwakuq runam tarirachikuspan
rikurirun hatun penqaypi.
Lliwmi Israel castaqa rikurirunkichik hatun penqaypi.
Reynikichikkunawan kamachikuqkunam
hatun penqaypi rikurirunqaku.
Sacerdotekichikkunam ñoqamanta willakuqkunapiwan
hatun penqaypi rikurirunqaku.

- ²⁷ Qamkunam sachata nichkankichik:
“Qanmi taytayku kanki” nispa.
Qamkunam rumita nichkankichik:
“Qanmi wachakuqniyku kanki” nispa.
Ñoqatam ichaqa qepanchakuruwankichik.
Uyaykichiktapas ñoqamatam pakaruwankichik.
Ñakarisqaykichik tiempopim ichaqa niwankichik:
“Hatarispayki salvaykuwayku” nispaykichik.

- ²⁸ Juda castakuna,
taytachakuna rurasqaykichikqa
¿maypitaq kachkanku?
Achkallaña llaqtaykikuna hinam
taytachaykikunapas
achkallaña kachkanku.
Ñakarisqaykichik tiempopiyá hamusunkichik.
Qamkunaman hamuspankuyá librasunkichik.

- ²⁹ ¿Imanispataq ñoqapa contrayıpiqa quejakuwaqchik?
Mana kasuwachkaspaykichikqa ¿imanispataq quejakuwaqchik?
Ñoqa Tayta Diosmi chaynata nini.

- ³⁰ Yanqapaqmi castigarqani castaykichikkunatas.
Paykunaqa manam munarqakuchu corregikuytaps.
Imaynam leon wañuchin runakunata.
Chaynam espadawan wañuchirqankichik
ñoqamanta willakuqkunata.

- ³¹ Yaw kunan miraykuna, atiendeychik,

Ñoqa tayta Diospa palabraytayá atiendeychik:
 ¿Chunniq allpachum qamkunapaqqa karqani?
 ¿Tutayaypa kanan allpachum qamkunapaqqa karqani?
 Runaykuna ¿imanasqataq niwankichik:
 “Munasqaykupim purikuya munaniku” nispaga?

¿Imanasqataq niwankichik:
 “Manañam qanmanqa kutirimuymankuñachu” nispaga?
³² Sipasqa ¿qonqarunmanchum adornonkunawan churakuya?
 Casarakuqpas ¿qonqarunmanchum adornonkunata?
 Runaykunam ichaqa unayña qonqaruwanku ñoqata.

³³ Kuyaqnikikuna maskaytaqa sumaqtam yachanki.
 Mana allin warmikunatapas kawsasqaykitam yachachinki.

³⁴ Wakcha runakunapa yawarninwanmi
 pachaykita qanracharunki.
 Inocente runakunapa yawarninwanmi
 pachaykita yawarcharunki.
 Mana suwakuchkaq runa hapisqaykipa yawarninwanmi
 pachaykita qanracharunki.

³⁵ Chaywanpas ninkiraqmi:
 “Ñoqaqa mana huchayoqmi kani” nispayki.
 “Manam huchallikurqanichu”
 nisqaykiraykum sentenciasqayki.

³⁶ Mana valeqpaqmi churakurunki
 huklaw ñankunaman muyurispayki.
 Asiria nacionpi kaqkunam
 penqayman churasunki.
 Egípto nacionpi kaqkunapas
 penqaymanmi churasunki.

³⁷ Umaykita hapikuykuspakim lloqsimunki.
 Penqakuywanmi Egípto nacionmanta lloqsimunki.
 Ñoqa Tayta Diosmi qepanchakuruni
 hapipakusqayki runakunataqa.
 Manam yanapasunkichikchu paykunaqa.

Israel castakunapa karunchakurusqankumanta

3 ¹Ñoqa Tayta Diosmi kaynata nini:
 Sichu warminmanta qosan rakikuruptinqa
 chaynapi warmi hukwanña casarakuruptinqa
 punta qosanqa manañam casaranmanñachu.
 Yapamantaqa manañam casaranmanñachu.
 Yapamanta casaraptinqa penqaychá kanman.
 Israel nacionpiqa hatun penqaychá kanman.
 Israel castakuna, chaynataqmi
 qamkunapas huchallikurqankichik.
 Achkallaña kuyaqnikikunawanmi huchallikurqankichik.

¿Chaynata rurachkaspachum kutirimuwaytaraq munankichik.

² Mana imayoq moqokunatayá qawariy
hinaspayá sumaqta yuyaymanariy.
Llapallan moqokunapim puñurqanki.
Kuyaqnikikunawanmi puñurqanki.
Chunniqpi *yachaq Arabe runa hinam tiyaq kanki.
Ñan patankunapi tiyaspaykim
kuyaqnikikunata suyaq kanki.
Chuchumika kaspaykim
naciontapas hatun penqaytaña rurarunki.
Mana allinkuna rurasqaykikunawanmi
naciontapas hatun penqaytaña rurarunki.

³ Chayraykum tarpuy parapas
manaña paramurqachu.
Chayraykum poqoy parapas
manaña karqachu.
Chuchumika hinam manaña
penqakuyники kanchu.
Uyaykipas manañam
pukayarinñachu.

⁴ Qayninpakunallam: “Taytalláy” nispam niwarqanki.
“Warma kayniymanta amigolláy” nispam niwarqanki.
⁵ “¿Wiñaypaqchum piñakurunki?” nispam tapuwarqanki.
“¿Piñakuynikiqa wiñaypaqchum kanqa?” nispam tapuwarqanki.

Wanakunankupaq Tayta Dios kamachisqanmanta

⁶ Rey Josiaspa gobiernasqan tiempopim Tayta Dios kaynata niwarqa:
—¿Rikurqankichu mana kasukuq Israel castakunapa rurasqanta? Alto orqokunaman
rispankum rapisapa sachakunapa sikiñpi chuchumika warmi hina huchallikurqaku.
⁷ Ñoqam piensarqani: “Tukuy chaykunata rurachkaspankupas kutirikamuwanqakuchi-
ki” nispay. Ichaqa manam kutirikamuwarqakuchu. Chayna rurasqankutaqa rikurqakum
ñañanku Juda nacionniyoq runakunapas. ⁸Traicionaq warmiman hina rakinakuy pa-
pelta qospaymi Israel nacionpi kaqkunata wischurqani, chaywanpas rikurqanim Juda
nacionpi kaqkunapas traicionaq ñañan hina mana manchakuwaspa chuchumika warmi
hina huchapakusqankuta. ⁹Israel nacionpi kaqkunaqa chay huchallikusqankuta mana
kaqpaqpas hapispankum nacionta hatun penqayman churarurqaku. Hukwan-hukwan
kakuq warmi hinam rumikunatawan sachakunataña adorarqaku. ¹⁰Chaywanpas tri-
cionawaqniy Israel nacion ñañan hinam Juda nacionpas mana tukuy sonqonwanchu
kutirikamuwarqa aswanqa engañawarqam. Chaynatam nini Tayta Dios.

¹¹ Tayta Diosmi niwarqa:
—Traicionawaqniy Juda nacionpi runakunamantaqa mana kasukuq Israel
nacionpi runakunaraqmi aswan allinta rurarqaku. ¹²Rispaykiyá norte lawman
qawaspa qayakamuy ñoqa Tayta Diospa kayna nisqayta:

Israel nacionpi mana kasukuqkuna,

ñoqaman kutirikamuwaychik.

Manaña piñasqa uyayoqmi
qamkunataqa chaskisqaykichik.

Kuyapayakuq kasqayraykum
manaña wiñaypaqchu piñakusqaykichik.
Ñoqa Tayta Diosmá chaynata nikichik.

- ¹³ Mana allin rurasqaykichiktayá reqsikuchik.
Mana kasukusqaykichiktayá reqsikuchik.
yupaychasqaykichik ñoqa Tayta Diospa contraypi
kasqaykichiktayá reqsikuchik.
Forasterokunawan tupakuruq warmi hinam
huchallikurqankichik.
Kamachisqaykunatapas mana kasukuspaykichikmi
chaynataqa rurarcankichik.
Ñoqa Tayta Diosmi chaynata nikichik.

- ¹⁴ Tayta Diosmi nisunkichik:

—Mana kasukuq churiykuna, kutirikamuwaychik. Warmipa qosan hinam qam-kunapaq kani. Sion Moqopi llaqtaman kutichinaypaqmi qamkunamanta sapa llaqtamanta akllasaq huk runata, sapa castamantam akllasaq iskay runata. ¹⁵ Agradoypaq gobiernaq runakunamatam qosqaykichik michisunaykichikpaq. Paykunam yachaywan chaynataq yuyaywan gobiernasunkichik. ¹⁶ Kaqllamanta kay allpapi miraruspa achka churiyoqna kaptikichikqa, manaña rimanqakuñachu Tayta Diospa contrato baulninmantapa. Pasaypaq qonqaruskankumá manaña watukunqakuñachu nitaqmi huk baultapas ruranqakuñachu, Ñoqa Tayta Diosmi chaynata nini. ¹⁷ Chay tiempopim Jerusalen llaqtata sutichanqaku “Tayta Diospa Gobiernanan Llaqta” nispa. Chaymanmi llapallan nacionkuna huñunakamunqaku ñoqa Tayta Diosta adorawanankupaq. Paykunaqa kawsanqakupas manam rumi sonqo kayninkuman hinañachu.

¹⁸ —Chay punchawpiqa Juda nacion runakunam Israel nacion runakunawan hukllawanakunqaku hinaspm kuskanku norte lawmanta kutimunqaku abueloy-kichikkunaman qosqay herencia allpaman.

Israelpa mirayninkuna taytacha-mamacha adorasqankumanta

- ¹⁹ Ñoqam nirqaykichik:

“Churiykunapaqmi chaskiyta munarqaykichik” nispa.
“Kuyayllapaq herencia allpa qoytam munarqaykichik” nispa.
Tukuy allpamantapas
aswan allinnintam qoya munarqaykichik.
Ñoqam piensarqani “Taytalláy” niwanaykichikta.
Ñoqam piensarqani mana haykapipas rakikuwanaykichikta.

- ²⁰ Aswanqa qosan traicionaq
warmi hinam traicionawarqankichik.
Yaw Israelpa mirayninkuna,
ñoqa Tayta Diosmi chaynata nikichik.

- ²¹ Qala orqokunapa puntankunapi

waqasqankutam uyarini.

Israel runakunapa

waqaspa mañakuwasqantam uyarini.

Allinta kawsachkaspankum pantarurqaku.

Yupaychasqanku Tayta Diostam qonqaruwarqaku.

²² Mana kasukuq churikuna,

ñoqaman kutirikamuychik.

Mana kasukuynikichikkunatam

ñoqa pampachasqaykichik.

Israelpa mirayninkuna huchanku reqsikusqankumanta

Yupaychasqayku Tayta Diosmi qamqa kanki.

Qanmanmi hamullaniku Diosniyku kaptiki.

²³ Cheqaptapunipas alto moqokunapi

bulla rurasqaykuqa yanqapaqmi.

Cheqaptapunipas orqopa puntankunapi

bulla rurasqaykuqa yanqapaqmi.

Cheqaptapunipas qam yupaychasqayku Diosllapim
salvaciontaqa tariniku.

Cheqaptapunipas Israelpa mirayninkunaqa

qam Tayta Diosllapim salvaciontaqa tariniku.

²⁴ Penqakuyapaq taytachakunata adorasqaykuraykum
pierderuniku taytaykupa armasqanta.

Warma kasqaykumanta rurasqaykuraykum

pierderuniku taytaykupa armasqanta.

Pierderunikum ovejankutapas vacankutapas.

Pierderunikum churi-wawankutapas.

²⁵ Camaman ustuchkaq hinayá

penqakuymanta pakakusunchik.

Frazadawan tapakuchkaq hinayá

penqakuymanta pakakusunchik.

Yupaychasqanchik Tayta Diospa

contranpim huchallikurqanchik.

Warma kasqanchikmanta kunankamam

tayta-mamanchikkunapiwan huchallikurqanchik.

Yupaychasqanchik Tayta Diospa nisqanta

mana kasukuspam huchallikurqanchik.

Wanakunankupaq anyasqa kasqankumanta

4

¹ Tayta Diosmi nin:

Israelpa mirayninkuna,

kutirikamuya munaspaqa

ñoqamanmi kutirikamunaykichik.

Ñoqamanta ama rakikuspayá

millakuyapaq taytacha-mamachaykichikta wischuychik.

² Cheqapta rimaspam sutiyrayku jurankichik.
 Allin arreglotu ruraspam sutiyrayku jurankichik.
 Allinkunata ruraspam sutiyrayku jurankichik.
 Ñoqa kawsaq Tayta Diosraykum jurankichik.
 Chaynapim nacionkuna ñoqarayku bendecisqa kanqaku.
 Chaynapim nacionkuna ñoqarayku alabakunqaku.

³ Juda nacionpi runakunamanmi
 Tayta Dios kaynata nin,
 Jerusalen llaqtapi runakunamanmi
 Tayta Dios kaynata nin:
 Barbechaychikyá
 mana tarpusqaykichik chakrakunatapas.
 Amañayá tarpuychikchu
 kichhkakunapa kasqanpipas.

⁴ Juda nacionpi runakuna,
 yupaychasqaykichik ñoqa Tayta Diospaqyá señalakuychik.
 Jerusalen llaqtapi runakuna,
 yupaychasqaykichik ñoqa Tayta Diospaqyá señalakuychik.
 Chaynatayá sonqoykichiktapas señalakuychik.
 Yanqañataq mana allinkuna rurasqaykichikmanta
 nina hina piñakuyniy ratarirunman.
 Yanqañataq mana allinkuna rurasqaykichikmanta
 mana pipapas amachay atinan rikurirunman.

Juda nacion atacasqa kananmanta

⁵ Willakamuychik Juda nacionpi kaqkunaman.
 Willakamuychik Jerusalen llaqtapi kaqkunaman.
 Cornetata tocaspa enteron nacionpi nimuychik.
 “Huñunakusunchik” nispayá qayakamuychik.
 “Murallasqa llaqtakunamanyá ayqekusunchik.”
⁶ iSion Moqopi llaqta lawman hoqariychik banderata!
 iAma sayaspa maskaychik amparakunaykichik sitiota!
 Norte lawmantam apamuchkani castigota.
 Chaylawmantam apamuchkani hatun desgraciata.

⁷ Leon lloqsimuchkaq hinam lloqsiramunña.
 Nacionkuna purmachiqmi
 campamentomanta puririmuchkanña.
 Nacionnikichikta chinkachinanpaqmi
 maymi kasqanmanta lloqsiramunña.
 *Yachanaykichik llaqtakunam karunqa purmachisqaña.
 Yachanaykichik llaqtakunam karunqa mana runayoqña.
⁸ Chaynaqa luto pachawanyá pachakuychik.
 Chaynaqa qaparkachaspayá waqaychik.
 Imaynam ruparichkaq nina mana taninchu,
 chaynam Tayta Diospa piñakuyninpas

contranchikpi mana taninchu.

⁹Tayta Diosmi nin:

Chay punchawpiqa reywan jefekunam
manaña valorniyooq rikurinqaku.
Sacerdotekunam mancharisqallaña kanqaku.
Ñoqamanta willakuqkunam hukmanyarunqaku.

¹⁰Chaymi ñoqa nirqani:
¡Ay, Señor Dioslláy!
Anchallatañam engañarunki kay runakunata.
Anchallatañam engañarunki
Jerusalenpi runakunata.
“Hawkallam kankichik” nirqankim paykunata
aswanqa kunkankupi cuchillo hinaraqmí
guerra hayparun paykunata.

¹¹Chay tiempopim kay runakunata nisaq,
Jerusalen llaqtapi runakunatam nisaq:
“Chunniqi orqokunamantam rupaq wayra pukumuchkan.
Runaykunapa kasqanmanmi chay wayra pukumuchkan.
Ichaqa manam trigo wayrachinapaq hina wayrachu.
Ichaqa manam trigo limpiyanapaq hina wayrachu.

¹²Chay wayramantapas
aswan nisyu wayrataraqmí pukuchimusaq.
Kunanmi paykunapa contranpi
sentenciaykunata rimarisaq.”

Juda nacionpa contranpi enemigo hamusqanmanta

¹³Qawariychik, enemigoykichikmi
puyu hinaraq hamuchkan.
Sinchi wayra hinaraqmí
guerrapaq carretankupas hamuchkan.
Ankatapas llalliririqaqmí
caballonkupas hamuchkan.
¡Imaynaraq kasunchik!
¡Wañuymi hayparamuwanchik!

¹⁴Jerusalen llaqtapi runakuna,
sonqoykichikmanta limpiaychik
mana allinkunata.
¿Haykapikamataq yuyaymanankichik
chay mana allinkunata?

¹⁵Dan llaqtamantam
noticiata willakamuchkan.
Efrain orqokunamantam

desgracia uyariakamuchkan:

¹⁶ Nacionkunamanyá willamuychik.
Jerusalenpi kaqkunamanyá nimuychik:
“Llaqtapa muyuriqninmanta atacaqkunam
karu nacionmantaraq hamuchkanku.
Juda nacion llaqtakunapa contranpi
qaparispaq hamuchkanku.

¹⁷ Chakrakuna cuidaqkuna hinaraqmi
Jerusalenpa muyuriqninpi churakurunqaku.
Chaynam kanqaku mana kasuwasqankurayku.
Ñoqa Tayta Diosmi chaynata nini.

¹⁸ “Mana allin kawsasqaykimantam
kaykunaqa sucederusunki.
Mana allin rurasqaykimantam
kaykunaqa sucederusunki.
Mana allinkuna rurasqaykipa pagonmi kayqa.
Sonqoykita pasaypaq llakichiqmi kayqa.”

Llaqtamasinkunarayku Jeremiaspa waqasqanmanta

¹⁹ ¡Ay, sonqollaymi tukukuruchkanña!
¡Ay, sonqollaymi tukukuruchkanña!
Puramintita pampanyaspanmi tukukuruchkanña.
Cornetapa waqasqanta uyarispaymi
manaña upallalla kayta atinichu.
Peleaqkunapa qaparisqanta uyarispaymi
manaña upallalla kayta atinichu.

²⁰ Chaylla-chaylla desgracia pasakusqanmantam
noticiakuna chayamuchkan.
Enteron nacion purmachisqa kasqanmantam
noticiakuna chayamuchkan.
Qonqaymantam karpaykunapas purmachisqaña.
Huk ratollapim toldoykunapas purmachisqaña.

²¹ ¿Haykapikamaraq guerrapaq banderata qawasaq?
¿Haykapikamaraq cornetapa waqasqanta uyarisaq?

²² Tayta Diosmi nin:

Mana yachayniyoq runakunam runaykunaqa.
Mana reqsiway munaq runakunam paykunaqa.
Sonso churikunam paykunaqa.
Mana ancha entiendeq runakunam paykunaqa.
Paykunaqa mana allinkuna ruranankupaqmi
yachaysapallaña kachkanku.
Allinkuna ruranankupaqmi ichaqa
mana imapas yachaq kachkanku.

Hamuq punchawkunapi castigokunamanta

²³ Kay pachata qawariptiyimi
manaña formayoq kachkasqa.
Kay pachata qawariptiyimi
manaña imayoq kachkasqa.
Cielokunata qawariptiyimi
manaña achkiyniyoq kachkasqa.

²⁴ Orqokunata qawariptiyimi katkatatachkasqaku.
Qawariptiyimi llapallan moqokunapas kuyuchkasqaku.

²⁵ Qawariptiyimi
runakunaqa manaña kasqañachu.
Alton pawaq animalkunapas
lluptikuspankum manaña kasqañachu.

²⁶ Qawariptiyimi
tukuy imapa wiñanan allpapas
chunnichkasqaña.
Qawariptiyimi
chaypi kaq llapallan llaqtakunapas
tuñirusqaña.
Chaykunaqa pasachkasqa Tayta Diospa qayllanpim.
Chaykunaqa pasachkasqa ancha piñakusqa Diospa qayllanpim.

²⁷ Tayta Diosmi nin:

Enteron kay naciontam purmachisaq.
Ichaqa manam pasayaqtachu chinkachisaq.

²⁸ Chaykuna sucedekuptinmi
kay pacha lutokunqa.
Chaykuna sucedekuptinmi
cielokuna tutayarunqa.
Rimasqaymantaqa manam cambiasaqchu.

Ruranaypaq kasqaymantaqa
manam qepaman kutisaqchu.

²⁹ Silladakunapa qapariyninwanmi
llaqta runakuna lluptikunku.
Flechaqkunapa qapariyninwanmi
llaqta runakuna lluptikunku.
Montekunamanñam yaykurunku.
Qaqakunamanñam seqarunku.
Llapallan llaqtakunatam saquerunku.
Manaña runayoqtam saquerunku.

³⁰ Yaw llaqta, tuñichisqaña kachkanki.
¿Imapaqñataq guindo pachawanpas pachakunki?
¿Imapaqñataq ñawikikunatas yanawan pintakunki?
Chaykunawan allichakuyuniqiqa yanqapaqñam.

Kuyaqnikikunaqa qepanchakurusunkiñam.
Maskasuchkankiqa wañuchisunallaykipaqñam.

- ³¹ Wachakuq warmi nanaywan qapariqta hinam uyarini.
Chayllaraq wachakuq warmipa qapariyainta hinam uyarini.
Sion Moqopi llaqtam qaparichkan.
Samatyaspam makinkunata hoqarichkan:
“iAy, imallapiraq rikukuni!” nispa.
“iRuna wañuchiqkunaraykum
hukmanyasqa kachkani!” nispa.

Jerusalen llaqtapa huchallikusqanmanta

- 5** ¹Tayta Diosmi nin:
Jerusalenpa callenkunapiyá puriramuychik.
Allinta qawamuspayá maskaramuychik.
Tapukamuychikyá plazankunapipas.
Icharaqpas tarimuwaqchik pillatapas.
Allin arreglaq runa kaptinqa
Jerusalen llaqtatam pampachasaq.
Cheqap kaqta maskaq runa kaptinqa
Jerusalen llaqtatam pampachasaq.
² Ñoqa kawsaq Diosrayku juraspankuqa
engañanankupaqmi juramentanku paykunaqa.
- ³ Dios Taytalláy,
qamqa cheqap ruraq runatam maskanki.
Runaykikunatam castigarqanki.
Ichaqa manam paykunataqa nanarqachu.
Puramintitam azoterqanki.
Ichaqa manam corregikuyta munarqakuchu.
Rumimantapas aswanraqmi sonqonkuta rumiyarachinku.
Allin kawsakyman kutirikamuytaqa manam munarqakuchu.
- ⁴ Chaymi piensarqani
comun runalla kasqankupaq.
Chaymi piensarqani
loco runaña kasqankupaq.
Tayta Diospa munasqanman hina
kawsaytaqa manam yachankuchu.
Diosninkupa leyninkunataqa
manam yachankuchu.
- ⁵ Reqsisqa runakunamanmi risaq.
Paykunawan parlaqmi risaq.
Paykunaqa Tayta Diospa
munasqanman hina kawsaytam yachanku.
Paykunaqa Diosninkupa leyninkunatam yachanku.
Yugota toro pakipachkaq hinam
Diospa contranpi lliw hoqarikururqaku.

Coyundanta toro tipachkaq hinam

Diospa contranpi lliw hoqarikururqaku.

⁶ Chayraykum montemanta lloqsimuq leon
paykunata wañurachinqa.

Chunniq qechwamanta hamuq lobo animalmi
paykunataqa tukurunqa.

Uturungum llaqtankutapas wateqanqa.

Chay llaqtakunamanta lloqsimuqkunatam tisaparunqa.

Llumpay mana kasukuqmi rikurirurqaku.

Achka-achka kutitam Diosmanta rakikururqaku.

⁷ Tayta Diosmi nin:

¿Imaraykutaq pampachaykiman
churikikuna qepanchakuwachkaptinqa
chaynataq churikikunapas
taytacha-mamachakunarayku jurachkaptinqa?
Saksanankukama mikuchichkaptiyas
paykunam saqueruwanku.

Chuchumika warmipa wasinmanmi
tropanpi pasakunku.

⁸ Yegua montaq potro hinaraqmi
sapakama weqequeqenku.
Runamasinpa warminta qatispam
sapakama weqequeqenku.

⁹ Tayta Diosmi kaynata nin:

Chaykuna rurasqankumantaqa
¿manachum castigasaq?
Chayna ruraq naciontaqa
¿manachum vengakusaq?

¹⁰ Uvas huertaman yaykuspayá
enemigonku kuchuparuchun.
Ichaqa amayá pasaypaqtachu kuchuparuchun.
Llullu kallmankunatayá rachupachunku.
Paykunaqa manañam uvas huertayñachu kachkanku.

¹¹ Tayta Diosmi nin:

Israel nacionpi runakunam
traicionaruwan —nispa.

Juda nacionpi runakunam
traicionaruwan —nispa.

Castigasqa kanankumanta

¹² Paykunaqa Tayta Diosta negaspam nirqaku:

Payqa manam imanawasunchu.
 Manam ima castigopas hamuwasunchu.
 Guerrapas manam hamuwasunchu.
 Yarqaypas manam hamuwasunchu.

¹³ Diosmanta willakuqkunapas
 wayra hinallam kachkanku.
 Manam Diospa palabrantachu
 paykunaqa rimachkanku.
 Rimasqankuman hinayá paykunaqa kachunku.

¹⁴ Llapallan Kamachiq Tayta Diosmi nin:

Chayna rimasqankuraykum
 palabraykuna rimasqayki nina hina kanqa.
 Paykunañataq yanta hina kaptinkum
 rimasqayki ruparunqa.

¹⁵ Tayta Diosmi nin:

Israel castakuna,
 contraykichikpim karumantaraq runakunata pusamusaq.
 Valeroso runakunatam ñoqaqa pusamusaq.
 Paykunaqa ñawpaq runakunapa castankunam.
 Paykunaqa rimayninkupas
 mana yachasqayki runakunam.
 Paykunaqa rimapayasuptikipas
 mana entiendesqayki runakunam.

¹⁶ Flechankunam wañuchiqpuni armakuna.
 Llapallankum valeroso soldadokuna.

¹⁷ Cosechaykikunatam tukurunqaku.
 Mikunaykikunatam mikurunqaku.
 Churikikunatam wañurachinqaku.
 Ovejaykikunatawan vacaykikunatam mikunqaku.
 Uvas plantaykikunatawan
 higos sachaykikunatam kuchuparunqaku.
 Guerrawanmi murallakunata tuñichinqaku.
 Confiakusqayki murallasqa llaqtaykikunatam
 tuñichinqaku.

¹⁸ Tayta Diosmi nin:

—Chaywanpas chay punchawkunapiqa manaraqmi pasaypaqtachu tukurus-
 saykichik. ¹⁹ Sichu pipas tapusunkiman: “¿Imanasqataq yupaychasqanchik Tayta
 Diosqa tukuy kaykunataqa rurawarqanchik?” nispa, hinaptinqa qanmi ninki
 kaynata: “Tayta Diosta qepanchakuspaykichikmi nacionnikichikpipas taytacha-
 mamachakunata adorarqankichik chaymi mana reqsisqaykichik runakunataña
 servinkichik huklaw nacionkunapi.”

Juda nacionta anyasqanmanta

²⁰ Jacob castamanyá willamuychik.

Juda nacionpiyá uyarichimuychik.

²¹ Yaw mana yachayniyoq runakuna,

yaw mana entiendeq runakuna,

qamkunaqa qawakuchkaspapas manam rikukunkichikchu.

Qamkunaqa uyarichkaspapas manam kasukunkichikchu.

²² Ñoqa Tayta Diosmi nini:

¿Manachum ñoqata respetawankichik?

Qayllaypiqa c'manachum katkatatankichik?

Lamar qochapa patantam churarqani linderonpaq,

chaynapi wiñaypaq decretoman hina

mana pasananpaq.

Olankuna hoqarikuspapas

manam pasayta atinmanchu.

Mancharikuypaqta qaparisppapas

manam pasayta atinmanchu.

²³ Qamkunaqa rumi sonqo

mana kasukuqmi kankichik.

Ñoqamanta rakikuruspaykichikmi

pasakurqankichik.

²⁴ Qamkunaqa manam yuyaymanarqankichikchu:

“Yupaychasqanchik Tayta Diostayá

respetasunchik” nispallapas.

“Tarpuypipas poqoypipas parachimuqtayá

respetasunchik” nispallapas.

“Cosecha tiempo qowaqninchiktayá

respetasunchik” nispallapas.

²⁵ Mana allinkuna rurasqaykichikmi

chaykunamanta karuncharusunkichik.

Huchaykichikkunam chay allin kaqkunamanta

chinkarachisunkichik.

²⁶ Runaykunawanmi kachkan

mana allin ruraq runakuna.

Runaykunawanmi kachkan hapirunanpaq wateqaqkuna.

Paykunawanmi kachkan

toqlata churaspa runamasin hapiruqkuna.

²⁷ Imaynam jaulakunata urpitukunawan huntachinku,

chaynam wasinkutapas qechusqankuwan huntachinku.

Chayraykum apuyaruspanku

ancha atiyniyoq rikurirunku.

²⁸ Wirayaruspankum

lluchkay-lluchkay uyayoq kachkanku.

Manaña yupay atinam kachkan

mana allinkuna rurasqanku.

Mana piyniyoqkunatapas
manam paykunaqa valechinkuchu.
Wakchakunapa asuntontapas
manam paykunaqa defiendenkuchu.

²⁹ Ñoqa Tayta Diosmi kaynata nini:
Chaykuna rurasqankumantaqa
¿manachum castigasaq?
Chayna ruraq naciontaqa
¿manachum vengakusaq?

³⁰ Mancharikuypaq kaqkunam
kay nacionpi kachkan.
Hukmanyanapaq kaqkunam
kay nacionpi kachkan.

³¹ Ñoqamanta willakuqkunam
llullallata rimanku.
Sacerdotekunam
munasqankuman hinalla gobiernanku.
Runaykuna, qamkunapas
chaytataqmi munankichik.
Tukupay tiempo chayamuptinqa
¿imatataq rurankichik?

Jerusalen llaqtata enemigo atacasqanmanta

6 ¹Benjaminpa mirayninkuna,
Jerusalen llaqtamantayá lluptiychik.
Benjaminpa mirayninkuna,
Tecoa llaqtapiyá cornetata tocaychik.
Bet-haquerem llaqtachapiyá
señalta hatarichiychik.
Norte lawmantam castigo hamuchkan.
Llumpa-llumpay desgraciā hamuchkan.

² Pisi kallpayoq doncellaman rikchakuq
Sion Moqopi llaqtatam purmarachisaq.
Sumaqllaña doncellaman rikchakuq
Sion Moqopi llaqtatam purmarachisaq.

³ Michiqunam hamunqaku
Jerusalen llaqtapa contranpi.
Ovejankutam churanqaku
kay llaqtapa contranpi.
Karpankutam sayachinqaku llaqtapa contranpi.
Sapakamam ovejankuta michinqaku.

⁴ Paykunapa enemigonkum ninqaku:
“Alistakuychik paykunapa contranpi peleananchikpaq.
Hatariychik chawpi punchawta atacamunanchikpaq,
aswanqa intipas seqaykuchkanñam.

Aswanqa tutayaypas hawanchikpiñam.

⁵ Chaynaqa hatarispayá
tutanña atacamusunchik.

Chaynaqa hatarispayá
palacionkutapas tuñichimusunchik.”

⁶ Llapallan Kamachiq Tayta Diosmi nin:
Sachakunata kuchumuychik.

Jerusalen murallapa qepanman
allpata montomuychik.

Kay llaqtaqa
castigasqañam kachkan.

Kay llaqtapiqa
daño rurayllañam kachkan.

⁷ Imaynam chiri yakuta pozo waqaychan,
chaynam Jerusalenpas mana allinllata waqaychan.

Daño rurayllañam chaypiqa uyarikuchkan.
Ñakarichiyllañam chaypiqa uyarikuchkan.

Chaypiqa qawachkani onqoqkunallatañam.

Chaypiqa qawachkani heridasqa kaqkunallatañam.

⁸ Yaw Jerusalen llaqta, qamqa corregikuyñayá.

Yanqañataq piñakuçpay saqueruykiman.

Yaw Jerusalen llaqta, qamqa corregikuyñayá.

Yanqañataq chunniqman tikraruykiman,
yanqañataq manaña runayoqta rikurirachikiman.

Castigasqa kanankumanta

⁹ Llapallan kamachiq Tayta Diosmi nin:

Qalay-qalay uvasta maskapachkaq hinam
maskapanqaku Israel casta puchuqkunata.

Uvasta cosechaq runa maskapachkaq hinayá
maskapay Israel casta runakunata.

¹⁰ Chaymi ñoqa nirqani:

¿Pi uyariwananpaqtaq rimasaq? —nispa.

¿Pi uyariwananpaqtaq willakusaq? —nispa.

Dios Taytalláy,
paykunaqa mana uyarikuqñam kachkanku.

Paykunaqa mana atiendeqñam kachkanku.

Dios Taytalláy,
palabraykimantapas penqakuqkunam kachkan.

Manañam gustonkupaqñachu kachkan.

¹¹ Dios Taytalláy,
qampa rabiakuynikiwanmi rabiasqa kachkani.

Manaña aguantay atiqmi kachkani.
 Chaymi Tayta Dios niwarqa:
   Callepi warmakunamanyá maqchichkaq hina
   rabiaku niymanta willakamuy.
   Huñunasqa mozokunamanyá maqchichkaq hina
   rabiaku niymanta willakamuy.
   Qosakunatam warmintinta presochanqaku.
¹² Ancha yuyaq machuchakunatam presochanqaku.
   Wasinkupas, chakrantinmi hukpaqña kanqa.
   Paykunapa warminkupas hukpaqñam kanqa.
   Kay nacionipi yachaqkunata castigaptiymí
   chaynaqa kanqa.

¹³ Apuyayllamanñam qokurunku warmakunapas.
   Apuyayllamanñam qokurunku yuyayniyoqkunapas.
   Engañakullañam rikurirunku
   sacerdote kuna pas.

¹⁴ Runaykunapa heridantam
   mana kaqpaq hina hapinku.
   Manaña hawkayay kachkaptinpas:
   “Hawkallam kakusunchik” nispam ninku.

¹⁵ Millakusqaykunata rurasqankumantaqa
   penqakunanku kachkaptinpas manam penqakunkuchu.
   Penqakuytaqa manam yachankuchu.
   Chayraykum ñoqa Tayta Dios nini:
   Paykunata castigasqay tiempopim wañunqaku.
   Wañuchisqakunawan kuskam wañusqa wichiñqaku.

Israel castapa mana kasukusqankumanta

¹⁶ Tayta Diosmi nin runankunata:
   Ñankunapi sayaykuspayá qawariyechik.
   Ñawpaq ñankunamantayá tapurikuychik.
   Allin ñanmantayá tapurikuychik,
   hinaspayá chayninta puriyechik.
   Chaynata ruraspaqa samaytam tarinkichik.
   Aswanqa paykunam ninku:
   “Manam puriyemankuchu” nispanku.

¹⁷ Tayta Diosqa nintaqmi:
   Churarqanim llaqta cuidaqkunata —nispa.
   Kasukuychik cornetapa waqasqanta —nispa.
   Ichaqa paykunam nirqaku:
   “Manam kasukuymankuchu” nispanku.

¹⁸ Chaymi ñoqa Tayta Dios nini:

Nacionkuna,
uyariychik runaykunataqa imam pasananta.
Testigokuna,
uyariychik runaykunataqa imam pasananta.

¹⁹ Yaw allpa pacha, uyariy qampas.

Testigo hina uyariy qampas.

Ñoqaqa runaykunamanmi
kachamusaq castigota.

Mana allinkuna piensasqankumantam
apachimusaq castigota.

Palabraykunataqa manam atienderqakuchu.

Yachachisqaykunataqa manam kasukurqakuchu.

²⁰ ¿Imanasaqtaq Saba nacionmanta apamusqaykichik inciensotaqa?

¿Imanasaqtaq karu nacionmantaraq apamusqaykichik especieriataqa?

Lliwta kañapuwasaqaykichik animalkunataqa
manañam munanichu.

Wakin ofrendakunatapas
manañam munanichu.

²¹ Chayraykum ñoqa Tayta Dios nini:

Mitkanankupaq trancata churaruptiymi
kay runakuna urmarunqaku.

Tayta-mamakunam churi-wawankuwan kuska urmarunqaku.

Vecinokunam amistadninkunapiwan kuska wañunqaku.

Norte lawmanta hamuspa atacaqkunamanta

²² Tayta Diosmi kaynata nin:

Norte lawmantam tropakuna hamuchkan.
Karu-karu allpamantam
ancha atiyniyoq nacion alistikamuchkan.

²³ Flechanankutam lanzakunatawan apamunqaku.

Pasaypaq mana llakipayakuq cruel runakunam kanqaku.

Lamar qocha hinaraqmi qaparinqaku.

Caballockunapi sillasqam chaylla sayanqaku.

Sion Moqopi llaqtapa contranpi peleanankupaqmi
chaylla sayanqaku.

²⁴ Jerusalen llaqtapi runakunam ninku:

Noticiatam uyariniku.
Manaña kallpayoqmi kachkaniku.
Wachakuq warmi hinaraqmi kachkaniku.
Llakiwan hapichikuqllañam kachkaniku.

²⁵ Chakrakunamanqa amañayá lloqsiyechikchu.

Ñannintaqa amañayá puriyechikchu.

Enemigoqa ancha armasqam kachkan.

Mancharikuyumi tukuy hinastinpi kachkan.

²⁶ Llaqtamasillaykuna, luto pachawanyá churakuychik.

Llaqtamasillaykuna, uchpapiyá qochpaychik.

Piwi wawanmanta waqaq warmi hinayá qaparkachaychik.

Saqueaqkunam qonqaymanta chayaramuwasunchik.

²⁷ Qamtaqa torre hina kanaykipaqmi churarqayki.

Runaykunata pruebanaykipaqmi churarqayki.

Paykunata reqsinaykipaqmi ñoqaqa churarqayki.

Imaynam kawsasqankuta qawanaykipaqmi churarqayki.

²⁸ Paykunaqa llapallankum mana kasukuq runakuna.

Paykunaqa llapallankum cuento qepi runakuna.

Bronce hina pisi valeqlam paykunaqa.

Fierro hina pisi valeqlam paykunaqa.

Llapallankum daño ruraqla paykunaqa.

²⁹ Metalkuna chullunanpaqmi pukutyachina.

Titita chulluchinapaqmi chaynata rurana.

Chaynata ruraptiyas

mana allin ruraqkunaqa manam chinkanchu.

Runaykuna ukumantam

paykunaqa mana chinkanchu.

³⁰ Wischupakusqa qollqewanñam sutichasqa kachkanku.

Ñoqa Tayta Dios wischupakusqayraykum

chaynaqa kachkanku.

Temlopi Jeremias willakusqanmanta

7 ¹Tayta Diosmi Jeremiasta rimapayaspan nirqa:

²—Temploypa zaguanninpi sayaykamuspayá willakamuy: “Juda nacionipi *yachaq runakuna, Tayta Diosta adoranapaq kay zaguanninta yaykuqkuna, ³Israel-pa yupaychasqan Llapallan Kamachiq Tayta Diospa nisqantayá uyariychik: ‘Allinta kawsaspa allinta ruraptikichikqa kay allpapim kawsachisqaykichik. ⁴Amayá ka-suychikchu: Kayqa Tayta Diospa templonmi, nispa engañakuqunataqa.

⁵‘Allinta kawsaspa allinta ruraptikichikqa, pleiteanakuq runakunapaq allinta arreglaykuptikichikqa, ⁶forasterokunata, mana piyniyoqkunata, viudakunatapas mana ñakarichiptykichikqa, inocente runata kay sitiopi mana wañuchiptykichik-qa chaynataq mana allinnikichikpaq kasqanrayku taytacha-mamachakunatapas mana adoraptikichikqa ⁷abueloykichikkunaman qosqay kay allpapim qamkunatas pas wiñaypaq kawsachisqaykichik.

⁸‘Qamkunaqa confiakuchkankichik mana valeq llulla rimaykunapim. ⁹Suwakuchkas-paqa, runata wañuchichkaspasa, hukwan-hukwan kakuchkaspasa, engañanaykichikpaq jurachkaspasa, Baal sutiyoq taytachapaq inciensota kañapuchkaspasa, mana reqsisqay-kichik dioskunata adorachkaspasa ¹⁰‘hamuwaqchikraqchu sutiywan sutichasqa kay wasiman chaynapi qayllaypi kanaykichikpaq hinaspapas niwaqchikraqchu: Libreñam kaniku, nispa? ¿Creenkichikchu chay millakuypaqkuna ruranaykichikpaq libre kas-qaykichikta? ¹¹Sutiywan sutichasqa kay wasitaqa ¿salteaqpunkuna machayniinpachu

hapinkichik? Ñoqaqa chayna kasqanpaqmi qawani.¹² Ñawpaq watakunapi *yachasqay Silo llaqtata rispaykichiýa yachamuychik Israel casta runaykunawanqa mana allinta rurasqankurayku imam rurasqayta. ¹³ Chayna kawsasqaykichiíkmanta achka kutita rimapayachkaptiyas manam kasukurqankichiíkchu nitaqmi contestawarqankichiíkpashchu. Ñoqa Tayta Diosmi chaynata nini. ¹⁴ Ñoqapaq sapaqchasqa hapipakunaykichiík kay templotaqta otaq qamkunaman chaynataq abueloykichiíkkunamanpas qosqay templotaqta Silo llaqtata castigasqayta hinam rurasaq. ¹⁵ Castaykichiík Efrainpa mirayninkuna qar-qosqayta hinam qamkunatapas qayllaymanta qarqosqaykichiík.”

Israelpa mirayninkuna mana kasukusqankumanta

¹⁶—Yaw Jeremias, amañayá kay runakunapaqqa mañakuwayñachu nitaq qaparis-pa ruegakuwayñachu nitaq hikutawayñachu. Manam uyarisqaykiñachu. ¹⁷ Juda nacion llaqtakunapi chaynataq Jerusalen llaqtapa callenkunapi rurasqankutaqa ¿manachum qawachkanki? ¹⁸ Warmakunam yantata pallamunku. Taytakupas ninatam ratachinku. Warmikunañataqmi masata ruranku Cielokunapi Reina nisqanku mamachaman tortakunata qonankupaq. Taytacha-mamachakunapaqpas vinotaraqmi tallipunku. Chaykunata ruraspankum ñoqata rabiachiwanku. ¹⁹ Ñoqa Tayta Diosmi nini: ¿Ñoqata rabiachiwanan-kupaqchu chayta ruranku icha kikinku penqayman churakunkupaqchu? ²⁰ Chayraykum Señor Diosnikichiíkpa piñakuuniyqa chaynataq anchallaña rabiakuuniyqa kay sitiopa contrapi kanqa chaynataq runakunapa, animalkunapa, sachakunapa hinaspa chakrakunapi wiñaqpa contranpipas. Mana amachay atina nina hinam rabiakuuniyqa kanqa.

²¹ Israelpa yupaychasqan Llapallan Kamachiq Tayta Diosmi nin kaynata:

—Lliw kañana animal ofrendakunata chaynataq wakin ofrendakunatapas ofrece-waspaykichiíkyá aychantañataq mikuychik. ²² Egípto nacionmanta abueloykichiíkkunata horqomuspayqa rimarqanipas hinaspa kamachirqanipas manam wañuchispa ofrecedaykichiík lliw kañana animalkunallamantachu nitaq wakin ofrendakunallamantachu. ²³ Ichaqa abueloykichiíkunamanmi kamachirqani nisqaykunatapas kasukunankupaq chaynapi paykunapa Diosnin kanapaq chaynataq paykunapas runaykunaña kanan-pa. Kamachirqanitaqmi munasqayta hinaña kawsaspanku allin kanankupaqpas. ²⁴ Aswanqa mana uyariwaspm mana atiendewarqakuchu, mana kasukuspa rinankupas kachkaptinmi qepamanraq kutirqaku. ²⁵ Egípto nacionmanta abueloykichiíkkunata horqomusqaymantapunim kunankamapas mana samaykuspa kachamurqaykichiík ñoqamanta willakuq serviqniyunkata. ²⁶ Ichaqa manam uyariwarqankichiíkchu nitaqmi atiendewarqankichiíkchu. Rumi sonqo churakuruspaykichiíkmi abueloykichiíkkunaman-tapas astawan mana allinkunataraq rurarqankichiík.

²⁷—Yaw Jeremias, tukuy kaykunatam paykunaman willamunki mana kasusunay-ki kaptintapas. Qaparispm paykunaman nimunki mana contestasunayki kaptintapas.

²⁸ Kaynatam nimunki: “Kay nacionpi runakunaqa yupaychasqanku Tayta Diospa palabran mana kasukuq runakunam, corregisqapas mana corregikuy munaq runa-kunam. Cheqap rimay chinkaruptinmi manaña cheqap rimaq rikurirunku.”

Jerusalen llaqtapi taytacha-mamachakunata adorasqankumanta

²⁹ Jerusalen llaqta,
chukchaykitayá qamqa rutukuruy.
Chaynata ruraspayá maqchiparuy.
Chunniq orqokunapiyá qapariychik.

Aya takitayá takiyachik.
 Tayta Diosqa runaykikunapaqmi
 kachkan piñasqa.
 Payqa qepanchakurusspam
 saquerusunkichikñā.

³⁰Tayta Diosmi nin kaynata:

—Judapa mirayninkunam mana gustoypaq kaqta rurarunku. Ñoqapaq sapaq-chasqa templopim millakuypaq taytacha-mamachakunata churarunku, manaña asuykunayaqpq hinam chay templota rurarunku. ³¹Ben-hinom qechwapi kaq Tofet sutivoq moqopim altarta hatarirachinku wawa-churinkuta kañanankupaq. Chaykuna ruranankutaga manam kamachirqanichu nitaqmi piensarqanipaschu. ³²Chayraykum ñoqa Tayta Dios nini: Hamuchkanmi punchawkuna chay sitiota manaña “Tofet” nispa sutichanankupaq nitaq “Ben-hinom Qechwa” nispa sutichanankupaqpas, aswanqa “Runakuna Nakananku Qechwañām” sutiñ kanqa. Tofet sitiopim wañuqkunata pampanqaku manaña sitio kasqanrayku. ³³Kay runakunapa aychantaqa mikunqa alton pawaq animalkunawan monte animalkunañam, manañañam pipas chay animalkuna manchachiqqa kanqachu. ³⁴Juda nacion llaqtakunamantawan Jerusalen llaqtapa callenkunamantam tanirachisaq kusikuymanta qapariyninkuta, asikuyninkutapas chaynataq casarakuqkunapa fiestantapas. Kay nacionqa pasaypaqtam chunnirunqa.

8 ¹Tayta Diosmi kaynata nin:

—Chay tiempopim sepulturankumanta horqonqaku Juda nacion reykonapa tullunta, kamachikuqkunapa tullunta, sacerdotekunapa tullunta, ñoqamanta willakuq-kunapa tullunta chaynataq Jerusalen llaqtapi *yachaq runakunapa tulluntapas. ²Chay tullukunam maqchipasqa kanqa intiman, killaman chaynataq llapallan lucerokunaman. Chaykunamat paykunaqa kuyaspallaña servirqaku, qatirqaku, tapupayarqaku hinaspa adorarqaku. Chay tullukunata pampanankupaq manañañam pipas huñuptinmi wanu hinaña pampapi kanqa. ³Llapallan Kamachiq Tayta Diosmi nini: Kay mana allin casta runakunamanta puchuq runakunata qarqoruptiyimi maypi kaspapas munanqaku wañuyllatañā.

Huchankurayku castigasqa kanankumanta

⁴—Yaw Jeremias, ñoqa Tayta Diospa parteymantayá paykunaman kaynata nimuy:

“Pipas urmaruspanqa sayarirunpunim.
 Pipas karuncharuspanqa kutirinpunim.

⁵Chaynaqa Israel casta runakuna
 ¿imanasqataq ñoqamantaqa karunchakurunkichik?
 ¿Imanasqataq sapa kutilla karunchakuwankichik?
 Engañawaytam mana dejayta munankichikchu.
 Kutirkamuwaytam mana munankichikchu.

⁶Uyarisqayman hinaqa
 manam pipas wanakurqachu.
 Mana allin rurasqankumantam
 mana wanakurqakuchu.
 ¿Imatataq chaytaqa ruraruni?
 nispallapas manam nirqakuchu.

Llapallankum pantay kawsayman kutirunku.
 Guerrapi kallpaq caballo hinaraqmi
 pantay kawsayman kallpanku.

⁷ Alton pawaq cigueñapas yachanmi
 haykapim kutimuya.
 Kullkupas, wayanakuypas, chiwakupas
 yachanmi huklawman astakunanku tiempota.
 Runaykunam ichaqa mana yachankuchu
 ñoqa Tayta Diospa reglamentoykunata.

⁸ ¿Imanasqataq niwaqchik:
 'Yachaysapam kaniku' nispaqa?
 Qamkunaqa cimanasqataq niwaqchik:
 'Tayta Diospa yachachikuynintam
 hatalliniku' nispaqa?
 Qellqaqkunaqa llullakunatam
 qellqachkanku.
 Llullakuspankum yachachikuynikunata
 qellqachkanku.

⁹ Yachaysapakunam penqayman
 churasqa kanqaku.
 Toqlapa hapisqan animal hinam
 sonsoyachisqa kanqaku.
 Manam kasukurqakuchu palabraytaqa.
 ¿Maypitaq kachkan yachaysapa kayninkuqa?

¹⁰ Chayraykum sapaq runakunamanña
 warminkutapas qoykusaq.
 Paykunapa chakrantapas
 sapaq dueñomanñam qoykusaq.
 Apuyayllamanñam qokurunku warmakunapas.
 Apuyayllamanñam qokurunku yuyayniyoqkunapas.
 Engañakuqllañam rikurirun
 ñoqamanta willakuqkunapas.
 Engañakuqllañam rikurirun sacerdotekunapas.

¹¹ Runaykunapa heridantam
 mana kaqpaq hina hapinku.
 Manaña hawkayay kachkaptinpas:
 'Hawkallam kakusunchik'
 nispam ninku.

¹² Millakusqaykunata rurasqankumantaqa
 penqakunanku kachkaptinpas manam penqakunkuchu.
 Penqakuytaqa manam yachankuchu.
 Chayraykum ñoqa Tayta Dios nini:
 Paykunata castigasqay tiempopim wichinqaku.
 Wañuchisqakunawan kuskam wañusqa wichinqaku."

¹³ Tayta Diosmi nin:

Pasaypaqtam paykunata chinkarachisaq.
 Chulla uvaspas manam kallmanpi puchunqachu.
 Higospas manam sachanpi puchunqachu.
 Rapinkunatapas pasaypaqtam chakirachisaq.
 Paykunaman qosqaykunatam qechuchisaq.

¹⁴Runakunam ninqaku:

¿Imapaqtaq kaypiqa yachachkanchik?
 Huñunakuruspanchikyá
 murallasqa llaqtakunaman pasakusunchik.
 Chaypiyá hukllataña wañumusunchik.
 Yupaychasqanchik Tayta Diosmi wañuchiwasunchik.
 Venenasqa yakutam tomachiwarqanchik.
 Contranpi huchallikusqanchikraykum wañuchiwasunchik.

¹⁵Hawka kawsakuytam suyarqanchik
 ichaqqa mana allinllam hamuwarqanchik.
 Sanoyananchikpaq tiempotam suyarqanchik
 ichaqqa muspaypi hinam rikurirurqanchik.

¹⁶Dan castapa allpan lawmantaraqmi
 caballonkupa samatyasqanpas uyarakuchkan.
 Potronkupa weqequeqeyninwanmi
 allpakunapas katkatatachkan.
 Kay nacion tuñichiqmi hamuchkanku.
 Tukuy imanpas chinkachiqmi hamuchkanku.
 Llaqtata tuñichiqmi hamuchkanku.
 Chaypi *yachaqkunata wañuchiqmi hamuchkanku.

¹⁷Tayta Diosmi nin:

Contraykichikpim kachamusaq
 venenoyoq culebrata.
 Manam pipas atinqachu
 chaykuna mansoyachiya.
 Chaykunam kachusunkichik qamkunata.

Llaqtamasinkunarayku Jeremiaspa waqasqanmanta

¹⁸Llakisqa uyayoqmi kachkani.
 Ukuypipas hukmanyasqam kachkani.
¹⁹Llaqtamasiykunapa qaparisqanmi uyarikuchkan,
 karumantaraqmi waqasqanku uyarikuchkan:

¿Tayta Diosqa manañachum
 Sion Moqo llaqtapi kachkan?
 ¿Reyninchikqa manañachu
 chaypi kachkan? nispa.

Tayta Diosmi contestan:

¿Imanasqataq piñachiwarqankichik
taytachakunata adoraspaykichik?
¿Imanasqataq piñachiwarqankichik huklaw
nacionmanta kaq yanqakunata adoraspaykichik?

- ²⁰ Cosecha tiempoqa pasarunñam,
ñoqanchikñataqmi manaraq salvasqa kachkanchik.
Usyay tiempoqa pasarunñam
ñoqanchikñataqmi manaraq salvasqa kachkanchik.
- ²¹ Llaqtamasiykunapa ñakarisqanwanmi ñakarini.
Llakikuywan hinaspa mancharikuywanmi ñakarini.
- ²² Galaad lawpiqa ¿manañachum
balsamo hampi kanman?
Hampiqpas chaypiqa
¿manañachum kanman?
Llaqtamasiykunapa heridanqa
¿manachum sanoyachisqa kanman?

- 9** ¹Amalaya ñawiykuna
kallpaq yaku hina rikurirunman.
Amalaya ñawiykuna
toqyaq pukyu hina rikurirunman
chaynapi tuta punchaw waqanaypaq,
llaqtamasiykunapa wañusqanmanta waqanaypaq.
- ² Amalaya chunniqpi
samakuna wasi karapuwanman.
Chayna kaptinqa llaqtamasiykunamanta
ayqeckuspach pasakuyman.
Llapallankum chuchumika warmi hinaña rikurirunku.
Llapallankum traicionaq runakunaña rikurirunku.

- ³Tayta Diosmi nin:

Flechachkaq hinaraqmi listolla kachkanku
llullata rimanankupaq.
Enteron nacionpim chaylla kachkanku
engañollata rimanankupaq.
Aswan-aswan mana allinkuna
ruraymanmi qokurunku.
Paykunaqa manam reqsirqakuchu.

- ⁴ Amistadnikichikpipas amañayá confiakuychikchu.
Wawqeckichikpipas amaña confiakuychikchu.
Wawqepurallam engañanakunku.
Amistadpurallam cargochanakunku.
- ⁵ Manam mayqenpas runamasinta respetanchu.

Manam pipas cheqap kaqtaqa rimanchu.
 Llullakuylamanmi costumbrakurunku.
 Yanqa rimayllamanmi costumbrakurunku.
 Kikinkumanta wanakuytaqa manam atinkuchu.

⁶Tayta Diosmi nin:

Paykunaqa chaylla-chayllam ñakarichinakunku.
 Paykunaqa chaylla-chayllam engañanakunku.
 Paykunaqa manañam reqsiwayta munankuchu.

⁷Llapallan Kamachiq Tayta Diosmi nini:

Rurasqaymanta mastaqqa
 ¿imataraqtaq runaykunawan rurasaq?
 Qorita ninapi chulluchichkaq hinaraqmi
 paykunataqa chuyanchasaq.

⁸Wañuchiq flecha hinaraqmi
 engañaspa rimayninkuqa.
 Amistadninkuta respetowan rimaykuspapas
 wichirachiyllatam munachkanku paykunaqa.

⁹Ñoqa Tayta Diosmi nini:
 Chayna rurasqankumantaqa
 ¿manachum paykunata castigasaq?
 Chayna rurasqankumantaqa
 ¿manachum paykunata vengakusaq?

¹⁰Llakisqallañam waqasaq orqokunamanta.
 Llakiypaqmi-llakikusaq chunniqpí pastokunamanta.
 Pastokunaqa kañasqañam
 chayninta runapas manaña purinanpaq.
 Pastokunaqa kañasqañam
 animalkunapa qapariyinpas manaña uyarikunanpaq.
 Pawaq animalkunam lluptikunku.
 Purun animalkunam ayqekunku.

¹¹Tayta Diosmi nin:

Jerusalen llaqtatam tuñichisaq
 ruminkunapas montorayananaq.
 Jerusalen llaqtatam tuñichisaq
 atoqkunaña chaypi *yachananpaq.
 Juda nacion llaqtakunatam chunnichisaq
 manaña runayoq kananpaq.

¹²Ñoqam nirqani:

—¿Pitaq yachaysapa runa kanman kaykunata entiendenanpaq? ¿Pimantaq
 Tayta Dios chaykunata rimapayarqa wakinkunamanpas willakunanaq? ¿Ima-

nasqataq kay nacionqa purmachisqa hinaspa kañasqa kachkan chunniqninta hina manaña pipas purinanpaqqa? —nispa.

¹³Tayta Diosñataqmí niwarqa:

—Tukuy kaykunaqa pasarqa qosqay yachachikuykunata saqerusqankuraykum chaynataq nisqaykunata mana kasukuspanku chaykunaman hina mana kawsasqankuraykum.

¹⁴Paykunaqa rumi sonqo kayninkuman hina kawsaspankum abuelonkupa yachachisqaman hina Baal sutyoq taytachakunata qatırqaku. ¹⁵Chayraykum Israelpa yupaychasan Llapallan Kamachiq Tayta Dios nini: Kay runakunataqa qatqe mikuya mikuchichkaq hinam hinaspa venenoyoq yakuta tomachichkaq hinam ñakarichisaq. ¹⁶Abuelonkupapas nitaq kikinkupapas mana reqsisqanku nacionkunamanmi chequerachisaq. Guerrapi peleaptinkupas qatikachachisaq manaña chullapas puchunankamam, nispa.

Jerusalen llaqtapi kaqkuna waqasqankumanta

¹⁷Llapallan Kamachiq Tayta Diosmi nin:

Yaw runakuna, sumaqtayá yuyaymanaychik —nispa.

Aya taki yachaq warmikunatayá qayachimuychik —nispa.

¹⁸ Chaypunillayá hamuchunku
ñioqanchikmanta waqanankupaq.

Chaypunillayá hamuchunku
ñawinchipa weqenta kacharinankupaq.

Chaypunillayá hamuchunku
qechipranchikmanta sutuchinankupaq.

¹⁹ Sion Moqo llaqtamantam uyariqamuchkan.

Qapariyllawanña waqasqankum uyariqamuchkan:

“Pasaypaq tuñichisqam puchurunchik.

Hatun penqaypim saqeruwanchik.

Nacionninchiktaqa saqerusunchikñam.

Wasinchikkunataqa tuñirachinkuñam.”

²⁰ Yaw warmikuna,

Tayta Diospa palabrantayá uyariychik.

Paypa nisqankunatayá chaskiychik.

Warmi wawaykichtayá

waqanankupaq yachachiychik kaynata.

Warmimasikichikkunatayá

aya takita yachachiychik kaynata:

²¹ “Wañuchiqmi ventananta yaykuramun.

Wañuchiqmi palacionchikmanpas yaykuramun

callekunapi warmachakunata wañurachinanpaq,

plazakunapi mozokunata wañurachinanpaq.”

²² Nimuyá ñoqa Tayta Diospa kayna nisqaya:

“Wañuqkunapa ayanmi

chakrakunapi wischurayachkan.

Chakrakunapim wanu hina

wischurayachkan.

Rutuqkunapa qepanpi

gamillakuna hinaraqmi wischurayachkan."

²³Tayta Diosmi nin kaynata:

Yachaysapa runaqa amayá alabakuchunchu
yachaysapa kasqanmantaqa.
Valeroso runaqa amayá alabakuchunchu
valeroso kasqanmantaqa.
Apu runapas amataqyá alabakuchunchu
apu kasqanmantaqa.

²⁴Pipas alabakuya munaspaqa
alabakuchun ñoqata reqsiwasqanmantayá.
Pipas alabakuya munaspaqa alabakuchun
ñoqa Tayta Dios kasqaymantayá.
Yachachunyá kay pachapi
kuyapayakuywan ruraq kasqayta.
Yachachunyá kay pachapi
allin arreglo ruraq kasqayta.
Yachachunyá kay pachapi
tukuy allinlla ruraq kasqayta.
Chaykuna rurasqaymi agradawan ñoqata.
Ñoqa Tayta Diosmi nini chaynata.

²⁵Tayta Diosmi nin:

—Hamuchkanmi tiempokuna cuerponkupi señalaqsa llapa runakunata castiganyaqa. ²⁶Castigasaqmi Egipto nacionpi, Juda nacionpi chaynataq Edom nacionpi *yachaqkunataqa. Castigasaqtaqmi Amonpa miraynintapas, Moab nacionpi yachaqkunatapas chaynataq diosninkupaq chukchankuta rutukuq chunniqpi yachaqkunatapas. Tukuy chay nacionkunapi yachaqkunaqa kachkanku mana señalaqsa runakunam. Israel castakunapas mana señalaqsa runakuna hinam kachkanku sonqonkupi mana kasukuq runakuna.

Cheqap Diosllata adoraymanta

10 ¹Israel castakuna, uyariychik Tayta Diospa nisusqaykichikta. ²Tayta Diosmi kaynata nin:

Mana reqsiwaqniy nacionkunapa
kawsasqanman hinaqa amayá kawsaychikchu.
Cielokunapi señalkuna kaptinpas
amayá mancharikuychikchu.
Chaykunawan mancharikuq nacionkuna hinaqa
amayá mancharikuychikchu.

³Chay nacionpi runakunaqa
mana imapaq valeqmi kanku.
Montepi sachata kuchuramuspam
kullunta aparamunku.

Chayta aparamuspam llaqllarunku azuelawan.

⁴ Chaymantam adornanku
qori-qollqewan.

Mana kuyutyanañpaqmi hapichinku.

Clavokunawan takaspam hapichinku.

⁵ Chakrapi manchachiku hinam sayarayachkanku.
Mana rimaq, mana puriq kasqanraykum
kayman-chayman apaykachanku.
Chaykunataqa amayá manchakuychikchu.
Manam pipapas allinninpiqa ruranmanchu.
Manam pipapas mana allinninpiqa ruranmanchu.

⁶ Dios Taytalláy,
manam pipas kanchu qam hinaqa.
Ancha hatunmi kanki qamqa,
“Hatun Atiyniyoqwan” suticasqam kanki qamqa.

⁷ Nacionkunapa Reynin Diosnilláy,
qamqa lliwpa respetanam kanki.
Qamqa anchallaña respetanam kanki.
Qanmanqa manam tupachikunmanchu
nacionkunapi yachayniyoqkunapas.
Qanmanqa manam tupachikunmanchu
gobiernonkupi lliw gobiernaqkunapas.

⁸ Paykunaqa mana yachayniyoqmi kachkanku.
Kullukunapa yachachisqallanmi kachkanku.

⁹ Taytachankuqa Tarsis lawmanta
llaspayachisqa qollqellamantam.
Taytachankuqa Ufaf lawmanta apamusqa
fino qorillamantam.
Chaykunaqa taytacha ruraqkunapa rurasqallanmi.
Chaykunaqa metal chulluchiqkunapa rurasqallanmi.
Morado telawan pachachisqam kachkanku.
Grosella telawan ustuykachisqam kachkanku.
Maestrokunapa rurasqallanmi lliwpas kachkanku.

¹⁰ Tayta Diosllam cheqap Diosqa.
Kawsaq Diosmi payqa.
Wiñaypaq reymi payqa.
Allpapas katkatatanmi
pay piñakuptinqa.
Nacionkunapas manam aguantanmanchu
rabiakuptinqa.

¹¹ Israel castakuna, mana reqsiwaqniy nacionpi runakunatam kaynata ninkichik: “Kay pachatawan cielokunata mana ruraq dioskunaqa kay pachamantam chinkanqaku, manam mayqanninpas kay pachapiqa puchunqakuchu” nispa.

Tayta Diosta alabanapaq taki
(Jer 51:15-19)

- ¹² Tayta Diosmi kay pachata
 rurarqa atiyninwan.
 Tukuy kay pachapi kaqtam
 takyachirqa yachayninwan.
 Cielokunatapas mastarirqam
 ancha entiendeyninwan.
- ¹³ Rimariptinmi cielopi yakukuna
 sinchillataña qaparimun.
 Kay pachapa patankunamantam
 puyukunata hatarichimun.
 Paymi paramunanpaqpas llipyachimun.
 Waqaychasqanmantam wayratapas horqomun.
- ¹⁴ Llapallan runakunam
 asno hinaña rikurirun.
 Llapallan runakunam
 mana yachayniyoqña rikurirun.
 Taytacha-mamacha ruraqkunam
 penqarikunku.
 Metal chulluchisqanmantam
 penqarikunku.
 Fundisqa taytachakunaqa
 engañollam rikurirun.
 Mana espirituyoq kaspam
 engañolla rikurirun.
- ¹⁵ Mana imapaq valeqmi chay taytachakunaqa.
 Asikuypaq hinam chay taytachakunaqa.
 Pasaypaq chinkachisqam kanqaku.
 Castigo punchawpim chinkanqaku.
- ¹⁶ Manam chaynachu Jacobpa Diosninqa.
 Tukuy imapas unanchaqmi payqa.
 Runankunapaqmi Israel aylluta akllakurqa.
 Llapallan Kamachiq Tayta Dioswan sutichasqam payqa.
- Juda nacionpa contranpi Jeremiaspa willakusqanmanta.**
- ¹⁷ Enemigopa muyurusqan runakuna, uyariwaychik.
 Qamkunaqa tukuy kapuqnikichiktayá huñuychik.
- ¹⁸ Tayta Diosmi kaynata nin:
- Kunanmi kay nacionpi *yachaqkunata qarqorusaq.
 Warakachkaq hinam paykunataqa qarqorusaq.
 Castigota tarinankupaqmi paykunataqa ñakarichisaq.
- ¹⁹ ¡Imaynaraq kasaq kay ñakarisqaywan!

iImaynaraq kasaq kay llumpay nanaq heridaywan!

Piensarqanim: Onqochkanim ñoqaqa, nispa.

Piensarqanim: Aguantaqmi kay nanayniytaqa, nispa.

²⁰ Karpaykunatam lliw saqmaparunku.

Waskaykunatam lliw tipiparunku.

Churiykunam saqeruwaspa chinkarunku.

Manañam pipas karpay sayachiq kanchu.

Manañam pipas telay chutariq kanchu.

²¹ Kamachikuqkunapas mana allin michiqkuna

hinam asnoyarunku.

Tayta Diosta mana maskasqankuraykum wicherunku.

Ovejakuna hinam runankunapas lliw chequerunku.

²² Sumaqta uyariychik.

Noticiam hamuchkan.

Norte law nacionmantam

qapariypaq-qaparimuchkan

Juda nacionpi llaqtakunata tuñichinanpaq,

atoqkunapa *yachananmanña tikrarunaypaq.

²³ Dios Taytalláy,

yachanim runaqa

mana kikillanmanta kawsasqanta.

Yachanim runaqa

mana kikillanmanta purisqanta.

²⁴ Dios Taytalláy,

allin arregloykiman hinayá

corregiykullaway.

Dios Taytalláy,

amayá piñakuynikiman hinachu

corregiykullaway.

Ama puchukarachiwanaykipaqyá

corregiykullaway.

²⁵ Mana reqsisuqniki nacionkunatayá

piñakuspa castigay.

Mana mañakusuqniki runakunatayá

piñakuspa castigay.

Jacob castakunatam

paykunaqa chinkarachirqaku.

Chinkarachispam pasaypaqta tukururqaku.

Wasillankutapas pasaypaqtam purmarachirqaku.

Diospa contraton mana kasukusqankumanta

11 ¹Tayta Diosmi ñoqa Jeremiasta rimapawayaspan kaynata niwarqa:
 —Uyariychikyá kay contratopa nisqankunata. Juda nacionpi runakuna-manwan Jerusalen llaqtapi *yachaqkunamanmi nimunki ²Israelpa yupaychasqan ñoqa Tayta Diospa kayna nisqayta: “Contratoypa nisqankunata mana kasukuq runaqa ñakasqayá kachun. ⁴Chay contratoytam kamachirqani abueloykichikkunaman, chaynataqa kamachirqani fierro chulluchina hornomanta horqomuchkaq hina Egito nacionmanta horqomuspaymi. Chay tiempopim kaynata nirqani: ‘Tukuy nisqaykunata kasukuspakichikqa chaynataq llapallan kamachisqaykunata ruras-paykichikqa, runaykunam kankichik, ñoqañataqmí Diosnikichik kasaq. ⁵Chaynata ruraptikichikqa abueloykichikkunaman prometesqaytam cumplisaq. Paykunaman-mi prometerqani tukuy imapas wiñanan kay *yachasqaykichik allpata’” nispa.

Chaymi ñoqa Jeremiasñataq nirqani:

—Chaynayá kachun Dios Taytalláy —nispa.

⁶Hinaptinmi Tayta Dios niwarqa:

—Juda nacionpa llaqtakunapiwan Jerusalen llaqtapa callenkunapiyá kaynata nimuy: “Kay contratoypa nisqankunata uyarispayá ruraychik. ⁷Abueloykichikkunata Egito nacionmanta horqomuspaymi chaylla-chaylla kunarqani kasuwanankupaq. Chay tiempomantaraqmí kunankama kunapayarqani kasuwanankupaq. ⁸Ichqa mana kasukuspankum mana uyarirqakuchu mana allin rumi sonqonkuman hina kawsaspanku. Chayraykum chay contratopi nisqay castigokunata paykunapa contrapi kachamurqani, chay kamachisqay contratotaqa manamá cumplirqakuchu.”

⁹Tayta Diosqa niwarqataqmí:

—Juda nacionpi *yachaqkunapiwan Jerusalen llaqtapi kaqkunam contraypi hogarikurunku. ¹⁰Ñawpa abuelonkupa mana allin rurasqankumanmi kutirikunku. Paykunaqa nisqaykunata mana kasukuya munaspam taytacha-mamachakunataña adorarqaku. Israel nacionpi castakunawan Juda nacionpi castakunam abuelonkuwan contrato rurasqayta yanqacharunku. ¹¹Chayraykum ñoqa Tayta Dios nini: Paykunatam castigasqa lluptiytapas mana atinankukama. Yanapanaypaq qayakamuaptinku-pas manam paykunataqa uyarisaqchu. ¹²Juda llaqtakunapi runakunawan Jerusalen llaqtapi *yachaqkunam qayakunqaku inciensota kañasqanku taytacha-mamachakunataña. Desgracia tiempopiqa chaykunaqa manam salvaya atinqachu. ¹³Juda nacionpi yachaqkuna, achkallaña llaqtaykichik kasqanman hinam achkallañataq kachkan taytacha-mamachaykunapas. Jerusalen llaqtapi kaqkuna, achkallaña callekichikpas kasqanman hinataqmí achkallatañataq altarkunatapas hatarichirqankichik chaynapi Baal sutiyoq taytachaman inciensota kañanaykichikpaq. ¹⁴Chaynaqa Jeremias, amañayá kay runakunapa favornippiqa mañakuwayñachu nitaq qaparisapas ruega-kuwayñachu. Desgraciapi kaspanku mañakuwaptinkuqa manañam uyarisaqchu.

¹⁵Juda nacionpi kuyasqay runakuna,

tukuy mana allinta ruraruchkaspaqa

¿imatataq temploypiqa rurankichik?

¿Sapaqchapuwasqaykichik aychata ofrecespachu

castigoya qamkunamanta chinkachinkichik?

¿Mana allinkunapi kachkaspachu

anchata kusikunkichik?

¹⁶ Ñoqa Tayta Diosmi suticharqaykichik
sumaq rapisapa aceitunas sachawan.

Ñoqa Tayta Diosmi suticharqaykichik
sumaq ruruyoq aceitunas sachawan.

Kunanmi ichaqa qaparillawanña hamuq wayra-parawan
rapikunata kañarusaq.

Kunanmi ichaqa qaparillawanña hamuq wayra-parawan
kallmaykikunatapas pakiparusaq.

¹⁷ Llapallan Kamachiq ñoqa Tayta Diosmi sacha plantachkaq hina qamkunata plan-tarqaykichik. Israel nacionpi chaynataq Juda nacionpi *yachaqkuna, contraykichikpim castigokunata kachamusaq mana allinkunata rurasqaykichikrayku. Qamkunam rabia-chiwarqankichik Baal sutiyoq taytachaman inciensota kañapuspaykichik.

Enemigonkuna Jeremiasta wañuchiypi risqankumanta

¹⁸ Tayta Diosmi willawarqa enemigoykunapa mana allinkuna rimanakusqanku-manta. Paymi qawachiwarqa cuentata qokunaypaq. ¹⁹ Nakanankupaq pusasqanku manso carnero hinam ñoqaqa kachkarqani. Manam yacharqanichu contraypi kayna rimanakusqankutaqa:

—Ruruchkaq sachata kuchuchkaq hinayá paytaqa wañurachisunchik. Kay pachapi kaqkunamantayá qarqorusunchik. Paymantaqa manaña pipas yuyarinan-kupaqyá chinkarachisunchik —nispa.

²⁰ Llapallan kamachiq Dios Taytalláy,
allin arreglaq juezmi qamqa kanki.
Runakunapa tukuy piensasqankunata
chaynataq sonqon pruebaqmi qamqa kanki.
Paykuna vengakusqaykitayá qawachiway.
Qanmanmi asuntoytaqa willakamurqayki.

²¹⁻²² Wañuchiwayta munaq runakunamantam otaq: “Tayta Diospa sutinpi manaña willakuptikiqa manam wañuchisqaykikuchu” nispas niwaqniykunamantam Llapallan Kamachiq Tayta Dios kaynata nin:

—Ñoqam paykunata castigasaq. Mozokunam guerrapi wañunqaku. Churinkunam yarqaymanta wañunqaku. ²³ Manam paykunamantaqa chullapas puchunqachu. Anatot llaqtapi runakunamanmi kachamusaq desgraciata castiganay watapi —nispa.

Tayta Diosman Jeremias willakusqanmanta

12 ¹Dios Taytalláy,
qamqa allin ruraqmi kanki.

Qanwan churanakunaypaqqa
allin ruraqmi kanki.
Chaywanpas qamtam tapukusqayki:
¿Imanasqataq mana allin ruraq runakunaqa
allinllapi kawsakunku?
¿Imanasqataq traicionaç runakunaqa

hawkalla kawsakunku?

² Plantachkaq hina plantaruptikim
sapichakururqaku.

Wiñaruspankum ruruchkaq hina
rikurirurqaku.

Sutikitaqa chaylla-chayllam rimanku.

Sonqoncupim ichaqa karunchasqa kachkanku.

³ Dios Taytalláy,
ñoqatam ichaqa reqsiwanki.

Qawawaspaykim
qanman sonqoyoq kasqayta yachanki.

Nakanapaq ovejakunata hinayá
paykunataqa pusaruy.

Nakananku punchawpaqyá
paykunataqa sapaqcharuy.

⁴ ¿Haykapikamataq allpaqa chakisqalla kanqa?
¿Haykapikamataq campopi qorakunaqa qawirayanqa?

Kay nacionpi *yachaqkunapa
mana allinkuna rurasqankuraykum
animalkunapas chinkarun.

Kay nacionpi yachaqkunapa
mana allinkuna rurasqankuraykum
pawaq animalkunapas chinkarun.

Runakunam ninku: “Diosqa manam yachanchu
imam pasawananchikta” nispanku.

Jeremiasta Dios contestasqanmanta

⁵ Kallpaqkunallata qatichkas papas
anchatam pisipanki.

Caballopí kalpaqkunawanqa
čimaynataq churanakunki?

Seguro allpapim
qamqa confiakuchkanki.
Jordan Mayupa patanpi montekunapiqa
čimatataq ruranki?

⁶ Hina wawqekikunallam traicionasurqanki.
Hina ayllullaykim traicionasurqanki.

Qepaykipi qaparisparaqmi insultasurqanki.
Amayá paykunapiqa hapiakuychu.
Allinllata rimapayasuptikipas
amayá confiakuychu.

Runankunaryku Diospa llakikusqanmanta

⁷ Runaykunatam saqeruni.

Dueñochakusqaytam qepanchakuruni.
Kuyasqay nacionsqay qoykurqani.

Enemigonkunamanmi qoykurqani.

⁸ Dueñochakusqay runakunam
montepi leon hinaña rikurirunku.

Leon hinaraqmi
paykunaqa contraypi qaparinku.

Chayraykum paykunaqa
cheqnisqayña kachkanku.

⁹ Runaykunaqa
cheqchi purayoq animal hinañam rikurirunku.

Wakin paqaq animalkuna paykunataqa
muyu-muyurispa atacanku.

Llapallan monte animalkuna, huñunakamuychik.
Convido mikuypaqyá qamkunaqa hamuychik.

¹⁰ Achkallaña michiqunam
uvas huertayta purmarachinku.

Enemigoypa jefenkunam

chakrayta saruparunku.

Ancha kuyasqay allpaytam
manaña imayoq kananpaq chunnirachinku.

Ancha kuyasqay allpaytam
pasaypaqta purmarachinku.

¹¹ Waqanapaqta hinam purmarachinku.
Qayllaypim chaynata rurarunku.

Enteron nacionmi purmachisqa kachkan.

Pipapas manaña yuyarisqanmi kachkan.

¹² Chunniqpi kaq tukuy orqontam
ñakarichikuq runakuna hamunqa.

Ñoqa Tayta Diospa kachamusqay guerram
paykunataqa tukunqa.

Naciontam cantonmanta qallarispa
huklaw cantonkama tukunqa.

Pipas manaña hawkayaypi kananpaqmi
chaynataqa tukunqa.

¹³ Kichkallatam cosecharqaku
trigota tarpuspankupas.

Manam provecharqakuchu
pisipanankama llamkaspapas.

Cosechasqaykichik chaynalla kasqanraykuyá
penqaypi rikuriyachik.

Ñoqa Tayta Diospa llumpay piñakuyniyraykuyá
chayna rikuriyachik.

Israel nacionpa vecinonkunapaq Tayta Diospa prometesqanmanta

¹⁴ Tayta Diosmi kaynata nin:

—Israel castakunapa mana allin vecinonkunataqa otaq Israel casta runayku-
naman qosqay allpan qechuruqkunataqa sapinmanta sachata horqochkaq hinam

allpankumanta horqorusaq. Hina chaynallatam Juda castakunatapas paykuna ukumanta horqorusaq.¹⁵ Ichaqa chaynata horqoruspaypas llakipayarikuspaymi kutchisqaq sapakamata nacionninkupi allpaman.¹⁶ Cheqaptapunipas chay vecinonkum runaykunata yachachirqaku Baal sutioq taytacharayku juranankupaq. Chaywanpas kaqllamantam paykunaqa runaykuna ukupi *yachanqaku. Runaykuna hinaña kawsayta yachaspankum ñoqa Tayta Diospa sutiyipi juraspanku ninqaku: "Kawsaq Diosraykum jurani" nispa.¹⁷ Mana kasuqniy naciontam ichaqa sapinmanta sachata horqoruchkaq hina pasaypaqta chinkarachisaq. Ñoqa Tayta Diosmi chaynata nini.

Weqwaw tapakunawan rikchanachiymanta

13¹ Tayta Diosmi kaynata niwarqa:

—Linomanta weqwaw tapakunata rantiramuspaykim churakunki ichaqa amam yakuman challpunkichu —nispa.

²Tayta Diospa niwasqanta hinamá weqwaw tapakunata rantiramuspay churakururqani.³Kaqlamantam Tayta Dios rimapayawaspan niwarqa:

⁴—Rantiruspa chay churakusqayki weqwaw tapakunata apaspayá riy Eufrates Mayukama, chaypiyá qaqapa raqrani pakaramunki —nispa.

⁵Rispaymá Eufrates Mayupa hichpanpi pakaramurqani Tayta Diospa kamachicasqanpi hina.

⁶Unaymantañam Tayta Dios niwarqa:

—Eufrates Mayuman kutispaykiyá pakachimusqay weqwaw tapakunata kutichimuy —nispa.

⁷Eufrates Mayuman chayaruspaymi maymi pakasqaymanta chay weqwaw tapakunata horqomurqani ichaqa ismuruspam manaña imapaqpas valesqañachu.

⁸⁻⁹Chaymi Tayta Diosñataq rimapayawaspan kaynata niwarqa:

—Chay ismusqa weqwaw tapakunata hinam Juda nacionniyoq runakunapa hinapa Jerusalen llaqtayoq runakunapa ancha orgulloso kayninta ismurachisaq.¹⁰Kay mana allin runakunaqa palabraykunata mana kasukuspam rumi sonqo kayninkuman hinalla kawsachkanku. Taytacha-mamachakunataña maskaspam qonqorarpa pampaman kumuykunku. Chay ismusqa weqwaw tapaku hinam paykunaqa mana imapaqpas valenkuchu.¹¹Ñoqa Tayta Diosmi kaynata nini: Runam churakusqan weqwaw tapakunta watakun, chaynatam Israel nacionpi llapallan castakunatawan Juda nacionpi llapallan castakunatapas ñoqaman watasqata hina hatallirqani chaynapi runaykunaña kanankupaq, wakin runakunaman ñoqata reqsichiwanankupaq, alabawanankupaq hinaspa sumaq kasqaymanta rimanankupaq. Chaywanpas paykunaqa manam kasuwarqakuchu.

Vino huntayoq urpukunawan rikchanachiymanta

¹²—Paykunamanmi nimunkitaq Israelpa yupaychasqan ñoqa Tayta Diospa kayna nisqayta: "Llapa urpukunam vinowan huntasqa kanqa" nispa. Hinaptinmi paykunañataq nisunki: "¿Ñoqaykuqa manachum sumaqta yachaniku mayqan uryupas vinowan huntasqa kanantaqa?" nispa.¹³Chaymi qamñataq ñoqa Tayta Diospa nisqayta kaynata ninki: "Kay nacionpi llapallan *yachaqkunatam pasaypaqta sinkarachisaq. Sinkarachisaqmá Rey Davidpa castanmanta gobiernaq reykunata, sacerdotekunata, ñoqamanta willakuqkunata chaynataq Jerusalen llaqtapi llapallan yachaqkunatapas.¹⁴Urpukunata takanachichkaq hinam taytantawan churinkunata takanachisaq. Manam harkakusaqchu, manam llakipayasaqchu, paykunata wañuchispayqa manam kuyapayasaqchu."

Juda nacionpi kaqkunata avisasqanmanta

¹⁵ Uyarispayá atiendeychik

Tayta Dios rimaptinqa.

Amayá paytukuqlañaqa kaychikchu

Tayta Dios rimaptinqa.

¹⁶ Manaraq tutayarachichkaptinyá

Tayta Diosta yupaychaychik.

Tutayappa kasqan orqokunapi

manaraq mitkaruchkaspayá payta yupaychaychik.

Suyasqaykichik achkitam

sinchillataña tutayarachinqa.

Suyasqaykichik achkitam

yana puyumanña tikrarunqa.

¹⁷ Mana kasukuptikichikqa pakasqapim waqasaq.

Paytukuq kasqaykichikmantam anchata waqasaq.

Tayta Diospa runankuna presochasqa

risqankumantam waqasaq.

Weqeypas yaku hinaña kallpanankamam

aminaykama waqasaq.

Reyapaq Tayta Dios willachisqanmanta

¹⁸ Reytawan mamantam ninki:

“Humillakuspayá pampapi tiyaychik.

Wichirunñam umaykichikta adornaq coronaykichik.”

¹⁹ Neguev llaqtakunam

wichqasqaña kachkan.

Manaña pipas kichayta atinanpaqmi

wichqasqaña kachkan.

Juda nacionniyoq lliw runakunatam pulsarunku.

Pasaypaq presochasqatam pulsarunku.

²⁰ Qawariychikyá norte lawta.

Qawariychikyá enemigopa hamusqanta.

¿Maytaq qanwan michichisqay ovejakunaqa?

¿Maytaq alabakunayki michichisqay ganadoqa?

²¹ ¡Imaninkiraq kikillaykipa yachachisqayki

amistadnikikunawan Tayta Dios gobiernachisuptiki!

Wachakuq warmipa nanaynin hinaraqmi

qanmanpas nanay hamusunki.

²² Sichu sonqoykipi niwaq:

“¿Imanasqataq kaykunaqa sucedewan?” nispa.

“¿Imanasqataq kaykunaqa pasawan?” nispa.

Mana allinkuna rurasqaykiraykum

chaykunaqa pasarusunki.

Chayraykum warmita hina

qempispa abusasurqanki.

²³ Zumbo runa ɔatinmanchu
yana kaynin cambiaruya?
Uturungupas ɔatinmanchu
muru pelon cambiaruya?
Chaynam huchallaman costumbrasqa kaqkunapas
mana atiwaqchikchu allinkuna rurayta.

²⁴ Chayraykum chunniqpi wayrawan chequerachisqaykichik.
Wayrapa apakachasqan qopata hinam chequerachisqaykichik.

²⁵ Ñoqa Tayta Diosmi nini:
Israel castakuna,
chaynam tocaciaykichik kanqa.
Chaynaqa sucedesunki
ñeqata qonqaruwaspaykiraykum.
Chaynataq mana valeq
taytachakunapi hapipakusqaykichikraykum.

²⁶ Chaynam ñoqapas walikita
qempirusaq uyaykikama.
Chaynatam rurarusqayki
penqayniki qawakunankama.

²⁷ Rikurqanim hukwan-hukwan tupakurusqaykita.
Rikurqanim weqequeq yegua hina rurasqaykita.
Rikurqanim moqokunapi millakuyapaqkuna rurasqaykita.
Rikurqanim chakrakunapi millakuyapaqkuna rurasqaykita.
iAy Jerusalen llaqta,
qamqa manam limpiakunkichu!
¿Haykapikamataq mana limpiakunkichu?

Usyawan castigasqa kasqankumanta

14 ¹Usyay kasqanraykum Tayta Dios ñoqa Jeremiasta niwarqa:

² Juda nacion runakunam waqachkanku.
Llaqtakunapi runakunam hukmanyarunku.
Jerusalenpi runakunam kumuykusparaq waqachkan.
Paykunapa qaparisqanmi karukamaraq uyariukuchkan.

³ Apukunam sirvientenkuta yakuman kachanku.
Ichaqa yarqakunaman rispam mana tarimunkuchu.
Paykunaqa vacio puyñuyoqllam kutimunku.
Penqakuylawanñam kutimunku.
Penqakuymantam uyankuta tapakurunku.

⁴ Manaña paraptinmi raqrrapakurun allpapas.
Penqakuymantam umankuta
tapakurun tarpuqkunapas.

⁵ Luwichukunapas purunpi wacharuspanmi
uñachankunata saquerun.
Manaña pasto kaptinmi

uñachankunata saquerun.

⁶ Monte asnokunam
qala moqokunapi sayachkanku.
Atoq hinam wayrallataña
muskichkanku.
Pastomantam ñawinkupas
tutayasqaña kachkanku.

Jeremiaspa mañakusqanmanta

⁷ Dios Taytalláy,
mana allinkuna rurasqaykum acusawachkanku.
Huchaykuqa chayna kachkaptinpas
sutikiraykuyá yanapaykullawayku.
Mana kasukusqaykuqa nana-nanaqmi.
Contraykipimá huchalllikurqaniku.

⁸ Israel castakunapa confiakunan Diosnilláy,
desgracia tiempokunapi salvaqnin Diosnilláy
¿imanasqataq kay nacionpiqa
forastero hinallaña kachkanki?
¿Imanasqataq tuta samapakuq
forastero hinallañaqa kachkanki?

⁹ ¿Imanasqataq muspaypi kaq
runa hinaqa kachkanki?
¿Imanasqataq mana vencey atiq
soldado hinaqa rikurirunki.
Dios Taytalláy,
chaywanpas ñoqaykuwanmi kachkanki qamqa.
Sutikiwanmi sutichawarqankiku ñoqaykutaqa.
Amayá saquerullawaykuchu ñoqaykutaqa.

¹⁰ Tayta Diosmi kay runakunamanta nin:
Kay runakunaqa
munasqankuman hinallam kawsachkanku.
Mana samaykuspm
mana allinllaman richkanku.
Chayraykum manaña gustoypaqchu qawani paykunata.
Kunanmi yuyarisaq mana allinkuna rurasqankumanta.
Ñoqaqa castigasaqmi huchalllikusqankumanta.

¹¹ Tayta Diosmi niwarqa:
—Amañayá kay runakunapa favorninpíqa mañakuwayñachu. ¹²Ayunaspa mañakuwaptinkupas qapariyllawanña mañakuwasqankutaqa manam uyarisaqchu.
Kañapuwanankupaq animalkunata chaynataq kawsaykunamanta ofrendakunata
qowaptinkupas manañam gustoypaqchu kanqa. Paykunataqa guerrawan, yarqay-
wan chaynataq peste onqoywanmi tukurusaq —nispa.

¹³Chaymi ñoqañataq nirqani:

—Ay Señor Diosnilláy, qanmanta willakuqkunam runakunata nichkan: “Guer-rataqa manam rikunkichikchu. Manam yarqaymantapas kankichikchu. Aswanqa cheqaptapunipas Tayta Diosmi hawka kawsakuya qosunkichik kay sitiopi” nispa.

¹⁴Chaymi Tayta Diosñataq niwarqa:

—Ñoqamanta willakuqkuna chaynata sutypi rimaspankuqa llullakuchkankum, paykunataqa manam kacharqanichu, manam kamachirqanichu nitaqmi rimapayarqanipaschu. Paykunaqa willakuchkanku yanqa revelationkunallamantam, yanqakuna musyasqankumantam chaynataq sonqonkupi yanqa kaqkunallatam. ¹⁵Chaynaqa ñoqa Tayta Diosmi kaynata nini: Ñoqapuni mana kachachkaptiy sutypi rimaqkunaqa otaq: “Guerrapas nitaq yarqaypas kay nacionpiqa manam kanqachu” nispa niqkuna-qa cheqaptapunipas guerrawan yarqaywanmi wañunqaku. ¹⁶Chay willakuqkunapa nisqanta uyariqkunapas guerrawan yarqaywanmi wañunqaku warminkunawan chaynataq churinkunawan kuska. Ayankunamat Jerusalen llaqtapa callenkunaman wischunqaku ichaqa manam pipas pampaqninku kanqachu. Chaynatam paykunaman pagasaq mana allinkuna rurasqankumanta. ¹⁷Paykunamanqa ninkitaqmi:

“Mana samaykuspayá weqeykuna sutuchun.

Tuta-punchawyá weqeykuna sutuchun.

Kuyasqay castaykuna
desgraciapi kasqanmantayá sutuchun.

Kuyasqay castaykunapa
llumpay heridanraykuyá sutuchun.

¹⁸Chakrakunata rispaymi
guerrawan wañuchisqakunata tarini.
Llaqta ukuman yaykuspaymi
yarqaymanta wañunayaqkunata tarini.
Diosmanta willakuqkunam
mana reqsisqanku nacionman pasanku.
Sacerdote kunam
mana reqsisqanku nacionman pasanku.”

Tayta Diosta Jeremias rimapayasqanmanta

¹⁹Dios Taytalláy,
Judá nacionpi runakunataqa
¿pasaypaqtachu qepanchakurunki?
Sion Moqopi llaqtataqa
¿tukuy sonqoykiwanchu cheqnipakurunki?
¿Imanasqataq manaña hampiy atinata
castigaruwankiku?
Hawkalla kaytam suyachkarqaniku
ichaqa manam ima allinpas kanchu.
Sano kaytam suyachkarqaniku
ichaqa mancharisqallam kachkaniku.

²⁰Dios Taytalláy, reqsikunikum
mana allinkuna rurasqaykuta.
Reqzikunikum abueloykupa

mana allinkuna rurasqankuta.
Reqsikunum huchaykuqa
qampa contraykipi kasqanta.

²¹ Runaykikunataqa sutikiraykuyá
ama qepanchakuruwaykuchu.
Gobiernaspa tiyanayki llaqtataqa
amayá yanqamanqa churaruychu.
Yuyariyá ñoqaykuwan contrato rurasqaykitaqa.
Amayá yanqacharuychu chay rurasqaykitaqa.

²² ¿Huklaw nacionkunapa taytachankuqa parachimunmanchum?
¿Cielokunaqa kikillanmanta parachimunmanchum?
Yupaychasqayku Dios Taytalláy,
qamllam parachimuwaq chaynataqa.
Qamllapim confiakuniku ñoqaykuqa.
Qamllam ruranki tukuy chaykunataqa.

Judá nacion castigasqa kananmanta

15 ¹Tayta Diosmi kaynata niwarqa:

—Moisespiwan Samuelña ñawpaqniypi kaptinkupas manam kay ruanakunamantaqa llakipayarikuymanchu. Chaynaqa ñawpaqniymantay qarqoy. Pasachunkuyá paykunaqa. ²“Maylawmantaq risaaku” niptinkuqa qanmi ninki:

“Onqoywan wañunanpaq kaqkunaqa
onqoywanyá wañuchunku.

Guerrapi wañunanpaq kaqkunaqa
guerrapiyá wañuchunku.

Yarqaymanta wañunanpaq kaqkunaqa
yarqaymantayá wañuchunku.

Presota pusanankupaq kaqkunaqa
huklaw nacionmanyá pusasqa kachunku.”

³—Ñoqa Tayta Diosmi nini: Tawa rikchaq castigowanmi paykunata tukusaq. Guerrapi wañuchisqa kaptinkum allqokunaña paykunataqa qachachyanqa. Alton pawaq animalkunawan monte animalkunam tisapaspa mikunqaku. ⁴Ezequiaspa churin Rey Manasespa otaq Juda nacion reypa Jerusalen llaqtapi imam rurasqan-raykum kay pachapi llapallan nacionkunata katkatatachisaq.

⁵ Yaw Jerusalen llaqta
¿piraq qanmanta llakipayarikunqa?
¿Piraq qanmanta aynananaspá waqanqa?
¿Piraq “Hawkallahchu” nispa tapurikunqa?

⁶ Ñoqa Tayta Diostam saqeruwarqanki.
Qamqa qepamanmi kutirikurqanki.

Chayraykum contraykipi
makiya hoqarispay castigasqayki.
Llakipayayta amiruspaymi
chinkarachisqayki.

⁷ Horquetawan wayrachichkaq hinam wayrachisqayki.

Llaqtapa zaguanninkunapim chaynata rurasqayki.
 Mana churiyoqtañam runaykunataqa saquerusqaykichik.
 Mana kutirikamuwasqaykichikraykum
 ñoqaqa chinkarachisqaykichik.

- ⁸ Lamar qochapi aqomantapas
 achkataraqmí viudankutapas saquerusaq.
 Chawpi punchawllaraq kachkaptinmi
 mamantin mozokunaman wañuchiqa kachaykamusaq.
 Sonqoymantam llaqtataqa
 katkatatachispay mancharichisaq.
- ⁹ Qanchis wawayoq mamakunam desmayanqaku.
 Samatyaytapas mana atispankum desmayanqaku.
 Penqaypi kaspankum
 muspaypi hina rikurinqaku.
 Punchawraq kachkaptinmi inti tutayarunqa.
 Paykunamanta puchuqunam wañuchisqa kanqa.
 Enemigonkum guerrapi wañurachinqa.
 Ñoqa Tayta Diosmi chaynata nini.

Jeremiaspa quejakusqanmanta

- ¹⁰ Ay mamáy  imapaqtaq wachakuwarqanki
 tukuy kay nacionpi runakunawan churanakunapaq,
 tukuy kay nacionpi runakunawan atipanakunapaq?
 Manam paykunataqa prestakurqanichu.
 Chaywanpas llapallanmi ñakawanku.

- ¹¹ Tayta Diosmi niwarqa:
 Cheqaptapunipas allinnikipaqmi librasqayki.
 Mana allin tiempopipas
 enemigollaykiwanmi ruegachisqayki.
 Sasachakuy tiempopipas
 enemigollaykiwanmi ruegachisqayki.

Tayta Diospa castigananmanta

- ¹²  Yaqachum pipas atirunman fierro pakiruya?
  Yaqachum pipas atirunman norte lawmanta fierro pakiruya?
  Yaqachum pipas atirunman bronce pakiruya?

- ¹³ Qori-qollqekichiktam
 qechusuqnikichikkunaman qoykusaq.
 Llapallan huchaykichikmantam
 paykunaman a qoykusaq.
 Enteron nacionnikichikpi kapuqnikichiktam
 debaldella qoykusaq qechusuqnikichikkunaman.

- ¹⁴ Mana reqsisqaykichik nacionpim
 enemigoykichikta servichimusqaykichik.
 Piñakuyniymi nina hinaraq
 qamkunata tukurusunkichik.

Jeremiaspa mañakusqanmanta

¹⁵ Yachankim Dios Taytalláy.

Yuyariwaspaykiyá watuskaykamuway.

Ñakarichiqniykunatayá vengakarapuway.

Paykunapaq anaq piñakuq kaspacha
amayá munaychu wañurunaytaqa.

Yachankimiki qamrayku insultawasqankutaqa.

¹⁶ Llapallan kamachiq Dios Taytalláy,

rimapayawaptikim palabraykikunata
mikuypaq-mikurqani.

Chay palabraykikunarykum
sonqoypi anchallataña kušikurqani.

Ñoqaqa sutikiwan sutichasqm kallani.

¹⁷ Kusikuyllapi piensaqqunamanqa

manam hukllawakurqanichu.

Akllawasqayki tiempomantam
mana piwanpas *yacharqanichu.

Piñakuyuniwan huntaykuwasqaykimantam
mana piwanpas yacharqanichu.

¹⁸ ¿Imanasqataq manaña tukuq kay nanayniyqa?

¿Imanasqataq manaña hampiy atina kay heridayqa?

¿Chakiruqla yaku hinachu

ñooqapaq rikurirunki?

¿Mana takyaq yaku hinachu

ñooqapaq rikurirunki?

Tayta Diospa contestasqanmanta

¹⁹ Chaymi Tayta Diosñataq niwarqa:

Kutirikamuwaptikiqa

kaqlamantam chaskisqayki.

Kutirikamuwaspaykiqa kaqlamantam serviwanki.

Yanqakuna rimaymanta wanakuspaykiqa

ñooqapa rantiyipim rimanki.

Imam kaqlata rimaspaykiqa

ñooqapa rantiyipim rimanki.

Paykunam qanman kutirikamunqa.

Manam qamchu kutirinayki paykunamanqa.

²⁰ Tayta Diosqa niwarqataqmi:

Kay runakunapaqmi

allin takyaq perqata hina churarqayki.

Qamtaqa broncemanta perqata hinam churarqayki.

Contraykipi peleaspapas

manam vencesunkichu.

Qamta salvanaypaq yanapasqayraykum

mana vencesunkichu.

Qamta libranaypaq yanapasqayraykum
mana vencesunkichu.

²¹ Mana allin runakunamantam lluptichisqayki.
Mana llakipayakuq runakunamantam librasqayki.

Jeremiasta Tayta Dios kamachisqanmanta

16

¹Tayta Diosmi rimapayawaspan niwarqa:

²—Kay nacionpiqa amam casarakunkichu nitaqmi churikipas kan-qachu. ³Ñoqa Tayta Diosmi nini kay nacionpi naceq churi-wawankunamanta, wachakuqniñ mamakunamanta chaynataq taytakumantapas: ⁴“Paykunaqa ñiakarichikuq onqoykunawanmi wañunqaku. Paykunamantaqa manam pipas waqanqachu nitaqmi pipas pampanqachu. Wanu hinam paykunaqa pampapi wi-churayanqaku. Guerrawan, yarqaywanmi paykunaqa tukurunqa. Alton pawaq animalkunawan purun animalkunam ayankutapas mikunqa” —nispa.

⁵Tayta Diosqa niwarqataqmi:

—Wañuchikuqpa wasinmanqa amam yakyunkichu. Amam waqaysinkichu nitaqmi llakiysinkichu. Kay runakunamantaqa qechuruniñam hawkayay qosqayta. Manañam paykunamantaqa kuyapayarikunichu nitaqmi llakipayarikunichu. Ñoqa Tayta Diosmi chay-nata nini. ⁶Warmakunawan yuyayniyoqkunam kay nacionpi wañunqaku ichaq manam pipas paykunata pampanqachu. Paykunamanta waqaspakuqa manam cuerponkutapas kuchukunqakuchu nitaqmi chukchankutapas rutukunqakuchu. ⁷Wañuchikuqkunata consuelanankupaq mikuytaqa manañam pipas ruranqachu. Chay wañuchikuqkunata taytanña otaq mamanña wañukuptinpas manam copallatapas qonqakuchu consuelanankupaq.

⁸—Amataqmi yaykunkichu convidopa kasqan wasimanpas mikuqkunawan miku-naykipaq otaq upyaqkunawan upyanaykipaqpas. ⁹Israelpa yupaychasqan Llapallan Kamachiq ñoqa Tayta Diosmi nini: Kay sitiopi kusikuyllawanña qaparisqankutam chaynataq asikusqantam tanirachisaq. Tanirachisaqtaqmi casarakuqkunapa fiestan ru-rasqankutapas. Chaykunam qawachkaptikichik pasakunqa kawsasqaykichik tiempopi.

¹⁰—Runakunaman kaykunata willaptikim paykuna tapusunki: “¿Imanasqataq Tayta Diosqa kay hatun castigokunamanta rimachisuchkanki? ¿Ima mana allintataq ruraruñiku ñoqaykuqa? ¿Imapitaq huchallikuruniku yupaychasqanchik Tayta Diospa contranpiqa?” nispa. ¹¹Chaymi ñoqa Tayta Diospa nisqayta kaynata ninki: “Qamku-napa abueloykichikkunam saqeruwaspán taytacha-mamachakunataña maskarqaku, chaykunapa qayllanpi qonqorakuspankum adorarqaku. Ñoqata saqeruwaspankumá yachachikuyniykunatas manasukurqakuchu. ¹²Qamkunaqa abueloykichikkuna-mantapas aswanraqmi huchallikuchkankichik. Sapakamam rumi sonqoykichikpa mana allinkunalla munasqanpi kawsaspa mana kasuwarqankichikchu. ¹³Chayray-kum kay nacionmanta wischusqaykichik qamkunapapas nitaq abueloykichikpapas mana reqsisqan nacionman. Chaypim tuta punchaw adoramunkichik mana reqsisqaykichik taytacha-mamachakunata. Manañam llakipayasqaykichikchu” nispa.

¹⁴—Chaywanpas ñoqa Tayta Diosmi nini: Hamuchkanmi tiempo: “Israelpa mirayninkunata Egípto nacionmanta horqomuq Kawsaq Tayta Diosraykum ju-rani” nispa manañá juranankupaq. ¹⁵Aswanqa juraspaqa-juranaqaku: “Israelpa mirayninkunata norte law nacionkunamanta chaynataq qarqosqan wakin na-

cionkunamanta horqomuq Kawsaq Tayta Diosraykum jurani” nispañam. Ñoqam kutichimusqaykichik abueloykichikkunaman qosqay allpaman.

¹⁶—Ñoqa Tayta Diosmi nini: Challwiru kachamuchkaq hinam kachamusaq paykuna horqoq achka runakunata. Purun animalkuna hapiq runata kachamuchkaq hinam kachamusaq paykuna hapiq runakunata, chaynapim alto orqokunamanta, moqokunamanta hinaspas qaqapa raqrarkunamanta paykunata horqomunqa. ¹⁷Paykunapa imaynam kawsasqantaqa qawachkanim. Paykunapa mana allin kawsasqankuqa qayllaymantaaqa manam chinkanmanchu, mana allin rurasqankupas ñawiymantaaqa manam pakasqachu kachkan. ¹⁸Puntataqa mana allinkuna rurasqankumantawan huchallikusqankumantam dobleta pagasaq. Paykunaqa wañusqa hina millakuyapaq taytacha-mamachankuwanmi manaña asuykunayapaq hina allpayta rurarqaku, millakuyapaq kaqkunawantaqmi huntachirqaku herenciankupaq qosqay allpatapas.

Tayta Diosta Jeremias mañakusqanmanta

¹⁹ Dios Taytalláy,
qanmi kallpanchaqniyqa kanki.
Dios Taytalláy,
amparakuna wasi hinam qamqa kanki.
Sasachakuypi lluptikunay
wasi hinam qamqa kanki.
Karu nacionkunamantam runakuna hamusunki.
Kay pachapa cantonmantaraq hamuspankum nisunki:

“Abueloykum taytacha-mamachakunata hatallirqaku.
Waspiy hina chinkaruq
taytachakunallatam hatallirqaku.
Mana imapaq valeq
taytachakunallatam hatallirqaku.”

²⁰ Runaqa ćyaqachum
dioskunata rurakunman?
Chaykunaqa manam
cheqap dioskunachu kanman.

Tayta Diospa contestasqanmanta

²¹ Chaynaqa kunanmi paykunaman
yachachisaq atiyniyoq kasqayta.
Chaynaqa kunanmi paykunaman
yachachisaq kallpayoq kasqayta.
Hinaptinmi yachanqaku
sutiyqa Tayta Dios kasqanta.

Huchallikusqankurayku Juda nacion castigasqa kananmanta

17 ¹Juda nacionniyoq runakunapa huchallikusqanqa
yuyasqam kachkan.
Fierropa puntanwan hinam
chaykunaqa qellqasqa kachkan.

Nina rumipa puntanwan hinam
chaykunaqa qellqasqa kachkan.
Tablapi qellqasqa hinaraqmi
sonqonkupi kachkan.

Altarninkupa esquinankunapim
qellqasqa kachkan.

² Rapisapa sachakunapa hichpanpi,
alto moqokunapa puntanpi
altarninkumantam churinkupas yuyarinku.
Rapisapa sachakunapa hichpanpi,
alto moqokunapa puntanpi
Asera sutiyoq mamachakunamantam yuyarinku.

³ Chakrapi orqokunaman riqkunatam nikichik:
“Enteron nacionnikichikpim
capillakunapi huchallikurqankichik.
Qori-qollqekichiktawan
tukuy kapuqnikichiktam saqueachisqaykichik.

⁴ Herenciaykichikpaq allpa qosqaytam
mana tarpuspa saqenkichik.
Mana reqsisqaykichik nacionpim
enemigoykichikta servichimusqaykichik.
Wiñaypaq rupaq ninata hinaraq
piñachiwasqaykichikraykum servichimusqaykichik.”

Wakin willakuykunamanta

⁵ Tayta Diosmi kaynata nin:
Ñoqamanta rakikuspa runamasillanpi
hapipakuq runaqa ñakasqayá kachun.
Ñoqamanta rakikuspa runapa kallpallanpi
hapipakuq runaqa ñakasqayá kachun.

⁶ Chay runaqa kanqa
chunniqpi wiñaq sacha hinam.
Chay runaqa kawsanqa
taqrapi wiñaq sacha hinam.
Qollpa allpapi
wiñaq sacha hinam payqa kanqa.
Mana pipapas *yachanan allpapi
wiñaq sacha hinam payqa kanqa.

⁷ Ñoqa Tayta Diospi hapipakuq runaqa
bendecisqam kanqa.
Ñoqa Tayta Diospi confiakuq runaqa
bendecisqam kanqa.

⁸ Chayna runaqa kanqa
yakupa hichpanpi plantasqa sacha hinaraqmi.
Chayna runaqa kanqa
yakupa patanpi sapichakuq sacha hinaraqmi.

Payqa kanqa rupay tiempopipas
 verdey-verdey rapisapa sacha hinaraqmi.
 Usyay tiempopipas qali-qali sacha hinaraqmi
 payqa kanqa.
 Tiempollanpi mana tipispa ruruq sacha hinaraqmi
 payqa kanqa.

⁹ Tukuy imamantapas engañakullañam
 runapa sonqonqa.

Mana hampiy atinañam
 runapa sonqonqa.
 ¿Pitaqsi reqsinman runapa sonqontaqa?

¹⁰ Ñoqa Tayta Diosllam
 runakunapa piensasqantaqa yachani.
 Ñoqa Tayta Diosllam
 runakunapa sonqontapas pruebani
 chaynapi kawsasqankuman hina
 sapakamam paganaypaq,
 chaynapi rurasqankuman hina
 sapakamaman paganaypaq.

¹¹ Mana runtusqan oqlaq yutumanmi
 rikchakun engañowan apuyaq runaqa.
 Manaraq machuyachkaptinmi
 qori-qollqenqa payta saquerunqa.
 Wañukunan hichpaqa
 sonso runañam rikurirunqa.

¹² Santuarionchikpa kasqan sitioqa
 qallariyninmantapuni alto-alto sitiom.
 Santuarionchikpa kasqan sitioqa
 reypa kancharichkaq tiyanan sitiom.

¹³ Israelpa hapipakunan Dios Taytalláy,
 pipas saquerusuqnikiqa penqaypim rikurinqa.
 Qam Tayta Diosmi ninki:

Ñoqamanta rakikuq runakunaqa
 allpapi qellqasqa suti hinam chinkarunqa.

Qam Tayta Diosta saquerususqaykiraykum chinkarunqaku.
 Kallpaq yaku hina kachkaptiki
 saquerususqaykiraykum chinkarunqaku.

Tayta Diosta Jeremias mañakusqanmanta

¹⁴ Dios Taytalláy, hampiykuwaptikiqa sanoyasaqmi.
 Dios Taytalláy, salvaykuwaptikiqa salvakusaqmi.

Qamqariki kanki ñoqapa alabanaymi.

¹⁵ Niwachkankum runakunaqa:

¿Imataq pasarun Tayta Diospa nisqantaqa?
Kunanyá cumplikuchun paypa nisqankunaqa.

¹⁶ Qamta qatinaypaqqa
manam michiq kayniytaqa saqerqanichu.
Sasachakuy tiempokuna hamunantaqa
manam munarqanichu.
Qamqa yachankimiki chaykunataqa.
Qampa qayllaykipim rimarqaniqa.

¹⁷ Amapuniyá manchachiwaychu qamqa.
Castigo punchawpi amparaqniymi kanki qamqa.
¹⁸ Penqaymanyá churay qatikachawaqniykunataqa.
Penqaymanqa amayá churawaychu ñoqallaytaqa.
Paykunayá kachunku mancharichisqaqa.
Amayá ñoqachu kasaq mancharichisqaqa.
Desgracia punchawtaqa paykunamanyá chayachiy.
Paykunatayá pasaypaqtaqa chinkachiy.

Samana punchawpi samanankumanta

¹⁹ Tayta Diosmi niwarqa:

—Runakunapa Yakyunana sutiyoq zaguaman rispaykiyá chaypi sayaykamuy. Chaynintam yaykunkupas hinaspa lloqsinkupas Juda nacionpa reyninkuna. Chaynillatam ruranki Jerusalen llaqtapa llapallan zaguanninkunapipas. ²⁰ Chaypim kaynata nimunki: “Juda nacionpa reyninkuna, Juda nacionniyoq llapallan runakuna, Jerusalen llaqtapi *yachaqkuna otaq kay zaguanninta yaykuqkuna, uyariychik Tayta Diospa palabranta. ²¹ Paymi kaynata nin: ‘Vidaykichikraykuyá cuidakuychik. Samana punchawpiqa amam kay llaqtapa zaguán punkunkunata cargakunata apaykunkichikchu. ²² Chay punchawpiqa amataqmí wasikichikmantapas cargakunata horqonkichikchu, amamá imapiapas llamkankichikchu. Abueloykichikkunaman kamachisqayta hinamá samana punchawtaqa ñoqapaq sapaqchankichik. ²³ Chay abueloykichikkunanaqa manam kasukurqakuchu nitaqmi atienderqakuchu. Paykunaqa sonqonkuta rumiyakachispam mana kasukurqakuchu nitaq correigikurqakuchu’ nispá.

²⁴ “Ñoqa Tayta Diosmi nini: ‘Kay llaqtapa zaguanninta samana punchawpi cargakunata mana apaykuptikichikqa chaynataq mana imallapipas llamkaspa chay punchawta ñoqapaq sapaqchapanaptikichikqa. ²⁵ Rey Davidpa miraynin gobiernaq reykunawan kamachikuqkunam carretakunapi chaynataq caballokunapi sillasqa kay llaqtapa zaguanninta yaykunkaku. Paykunaqa yaykunka Juda nacionniyoq runakunapiwanmi hinaspa Jerusalen llaqtayoq runakunapiwanmi. Kay llaqtapiqa runakunam wiñaypaq *yachanqaku. ²⁶ Runakunam hamunqa Juda nacionpi llaqtakunamanta, Jerusalen llaqtapa muyuriqinkunamanta, Benjamin castapa allpan lawmanta, waqtakuna lawmanta, orqokunamanta hinaspa Neguev lawmanta. Ñoqa Tayta Diospa temploymannmi apamunqaku lliw kañana animalkunata, wañuchipuwanankupaq wakin animalkunata, kawsaykunamanta ofrendakunata, inciensota hinaspa graciasta qowanankupaq ofren-

dakunata.²⁷ Sichu mana kasuwaspaykichik samana punchawta mana sapaqchaska chay punchawpiraq Jerusalen llaqtapa zaguan punkunkunata cargakunata apaykuptikichikqa kay llaqtapa zaguan punkunkunatam kañaykusaq hinaptinmi Jerusalen llaqtapa palacionkunatas ruparunqa. Chay ninataqa manam pipas amachayta atinqachu.’”

Manka ruraqwan hinaspa mituwan rikchanachiymanta

18

¹Tayta Diosmi ñoqa Jeremiesta niwarqa:

²—Manka ruraqpa wasinta riptikim chaypi willamusqayki imam ni-naya —nispa.

³Chaymi manka ruraqpa wasinta chayaruptiy payqa ruedapa hawanpi mankata rurachkasqa. ⁴Ichaqa chay manka ruraqpa rurasqan mankam hukman llosirurqa chaymi munasqanman hina mosoqmantaña rurarqa.

⁵Chaymi Tayta Dios niwarqa:

⁶—Israel castakuna émanachum chay manka ruraq hina qamkunawanpas munasqayta rurayman? Manka ruraqpa makinpi mitu hinam qamkunapas makiyঁ kachkankichik. Ñoqa Tayta Diosmi chaynata nini. ⁷Tanteasqay horapim rimarisaq mayqan naciontapas otaq mayqan gobiernotapas plantata pilachkaq hina puchukachinaypaq, tuñichinaypaq chaynataq chinkarachinaypaq. ⁸Chaywanpas sichu chay anyasqay nacionpi runakuna mana allinkuna rurasqankumanta wanakuptinkuqa, chay castiganaypaq tanteasqay castigotam manaña kachamusaqchu. ⁹Tanteasqay horapiqa rimarisaqtaqmi mayqan naciontapas otaq gobiernotapas hatarichinaypaq chaynataq plantachkaq hina takyachinaypaq. ¹⁰Chaywanpas sichu chay nacionpi runakuna mana allinkunata ruraspanku willasqaykunatas mana kasukuptinkuqa manam favorecesaçchu chay tanteasqay kaqkunawanpas.

¹¹—Kunanyá Juda nacionpi runakunatawan Jerusalen llaqtapi *yachaqkunata nimuy: “Ñoqa Tayta Diosmi contraykichikpi piensaspa castiganaypaq tanteachkani. Chaynaqa sapakamayá mana allin kawsasqaykichikmanta wanakuspa vidaykichiktawan ruraynikichikta allichaychik.” ¹²Chaywanpas paykunaqa kaynatam nisunki: “Yanqañam chay niwasqaykikuqa. Tanteasqaykuman hinam ñoqaykuqa kawsaku-saçku, mana kasukuq sonqoykupa munasqantam sapakama rurakusaçku” nispa.

¹³Chayraykum Tayta Dios nin:

Nacionkunapiyá tapukamuychik runakunata

¿Pitaq uyariqqa chaykunata?

Sumaq doncellawan tupachisqa Israel runakunam
rurarku manchakuyaqta.

¹⁴ ¿Huk kutillaqa Libano alto orqopi
riti chinkarunmanchum?

¿Huk kutillaqa karumanta kalppamuq
chiri yaku chakirunmanchum?

¹⁵ Runaykunam ichaqa ñoqata qonqaruwanku.

Taytacha-mamachakunamanñam inciensota kañanku.

Chay runapa pantarachisqanñam kachkanku.

Ñawpaq tiempopi kawsasqankumantam pantarachin.

Purisqankupim paykunataqa urmarachin.

Mana purinanku ñankunamanñam pantarachin.

¹⁶ Chayraykum allpankupas
chunniq allpaña kanqa.
Chayraykum allpankupas tukuy tiempo
asipayanaña kanqa.
Chayninta puriqkunam admirakunqaku.
Umankutaraqmi kusikuymanta kuyuchininqaku.

¹⁷ Israel casta runakunataqa
enemigonkunapa qayllanmantam chequerachisaq.
Intipa qespimunan lawmanta
pukumuq wayrata hinam chequerachisaq.
Desgraciapi rikuriptinkum
manaña qawarispay qepanchakurusaq.

Jeremiaspa contranpi rimanakusqankumanta

¹⁸ Chay runakunam ninakurqaku:

—Hakuchikyá Jeremiaspa contranpi tanteanakamunanchikpaq. Manam fal-tanqachu Diosmanta yachachiqninchik sacerdotekunaqa nitaq consejaqninchik yachayniyoq runakunapas nitaq Diosmanta willakuqkunapa palabrankunapas. Acusamuspayá ima rimasqantapas ama kasusunchikchu —nispa.

Tayta Diosta Jeremias mañakusqanmanta

¹⁹ Dios Taytalláy, atiendeykuwayá ñoqallayta.
Dios Taytalláy, uyariykuyá enemigoykunapa nisqanta.

²⁰ ¿Paykunapaq rurasqaymantachu,
allinnninkupaq rurasqaymantachu
mana allinwan pagawanqaku?
¿Manachum sepulturaytaraq toqochkanku?
Yuyariyá qayllaykipi
favorinkupi rimasqayta.
Yuyariyá piñakuynikita
amachanaypaq mañakusqayta.

²¹ Chaynaqa churinkunatayá
yarqaymanta wañuchi.
Chaynaqa espadawanyá
paykunata wañuchi.
Warminkutapas manaña wawayoqtayá ruray.
Paykunataqa manaña qosayoqtayá ruray.
Qarikunapas peste onqoywanyá wañuchunku.
Mozokunapas guerrapi peleaspayá wañuchunku.

²² Hapiwanankupaq allpata uchkurusqankuraykuyá
salteaqqunata qonqaymanta kachaykuy
chaynapi wasinkupipas qaparisqanku uyarikunarpaq.
Chakiykunapaq toqlakunata churarusrusqankuraykuyá
salteaqqunata qonqaymanta kachaykuy
chaynapi wasinkupipas qaparisqanku uyarikunarpaq.

²³ Dios Taytalláy,

qamqa yachankim contraypi tukuy rimasqankuta,
wañuchawanankupaq tukuy piensasqankuta.

Mana allin rurasqankutaqa

amayá pampachaychu.

Qayllayki pi huchallikusqankutaqa

amayá pampachaychu.

Qayllaykipiyá urmachi y paykunataqa.

Piñakusqayki tiempopiyá ruray chaynataqa.

Pakisqa aysakuwan rikchanachiy manta

19

¹Tayta Diosmi kaynata niwarqa:

—Manka ruraqpata rispaykim allpamanta aysakuta rantiramunki hinaspam

qamkuna ukupi ancianokunatawan sacerdote ancianokunata pusaspa ²lloqsinkichik Ben-hinom Wayqoman. Chay wayqoqa kachkan “Kallanakuna Punku” nisqankupa chimpanpim. Chaypim ñoqapa nisqaykunata qayarikuq hina ³kaynata nimunki: “Juda nacionpi reykunawan Jerusalen llaqtapi *yachaqkuna, Llapallan Kamachiq Tayta Diospa otaq Israelpa yupaychasqan Tayta Diospa kayna nisqantayá uyariychik: ‘Kay sitiopa contrapi castigota kachamuptiy mi llapallan uyariqkunaqa muspaypi hinaraq rikurinqaku.

⁴Israel castakunaqa ñoqata saqueruwaspaykichikmi kay sitiotas manaña asuykunay-paq hina rurarunkichik. Qamkunapapas abueloykichikkunapapas chaynataq Juda nacion reykunapapas mana reqsisqanku taytacha-mamachakunamanñam inciensota kañarqankichik. Kay sitiopiqa wañuchirqankichiktaqmi inocente runakunatapas. ⁵Qamkunaqa hatarichirqankichiktaqmi Baal sutiyoq taytachapa capillankunatapas chaynapi chaykunapa hichpanpi churikichikkunata Baalman kañanaykichikpaq. Chaykunata ruranaykichikpaqqa manam kamachirqaykichikchu, manam rimarirqanichu nitaq pien-sarqanichu. ⁶Chayraykum hamunqa tiempokuna kay sitiota Tofetwan otaq Ben-hinom Wayqowan manaña sutichanankupaq, chaytaqa sutichanqaku Nakana Wayqowanñam.

⁷Kay sitiopim Juda nacion runakunapa chaynataq Jerusalen llaqtayoq runakunapa rimanuskanta mana kaqman churasaq. Wañunankupaqmi enemigonkuwanña vencechisaq. Ayankutaañataqmi alton pawaq animalkunamanña hinaspam monte animalkunamanña qoykusaq. ⁸Kay llaqtataqa tikrurusaq hukmanyananku hinaspam burlakunanku sitiomanñam. Chaynin pasaq runakunapas pasaypaq tuñichisqata qawaspam hukmanyasqallaña burlakunqaku. ⁹Churi-wawankunatapas tayta-mamallankuwanmi mikurachisaq chaynataqmi kikinkupas sapakamataq mikunakunqaku, chaynataqa ruranqaku muyuriq-ninkumanta enemigonku atacaptin pasaypaq yarqaymanta kasqankuraykum.’”

¹⁰—Chaynata rimaruspaykim riqmasiki runakunapa qayllanpi aysakuta pakiparunki ¹¹hinaspam Llapallan Kamachiq ñoqa Tayta Diospa nisqayta kaynata ninki: “Manaña pipas allichananpaq aysakuta pakichkaq hinam kay runakunatawan kay llaqtata tukurusaq. Manaña maypipas pampanankupaq sitio kaptinmi Tofet Wayqopiña ayankuta pampanqaku. ¹²Ñoqa Tayta Diosmá nisqayman hina chaynata rurasaq kay llaqtatapas chaynataq runankunatapas. Tofet Wayqota hinamá kay llaqtataqa rurasaq. ¹³Mana asuykunay Tofet Wayqo hinañam kanqa Jerusalen llaqtapi wasikunaqa chaynataq Juda nacion reykunapa wasinkunapas. Chay wasikunapa altosninpimá inciensota kañapurqaku llapallan lucerokunapaq, chaypitaqmi vino ofrendatas hichapurqaku wakin taytacha-mamachakunapaqpas” nispa.

¹⁴ Willananpaq Tayta Diospa kachasqan Tofet Wayqomanta Jeremias kutiruspanmi templopa pationpi sayaykuspan runakunata nirqa:

¹⁵—Israelpa yupaychasqan Llapallan Kamachiq Tayta Diosmi kaynata nin: “Sonqoykichikta rumiyarachispa palabraykunatapas mana kasukusqaykichikraykum kay llaqtapa chaynataq muyuriqninpi llaqtakunapa contranpi rimasqayman hina castigota kachamusaq” nispa.

Pasurpa contranpi Jeremiaspa rimasqanmanta

20 ¹Tayta Diospa templonpi kamachikuq, Imerpa churin sacerdote Pasurñataqmi Jeremiaspa rimasqankunata uyariruspan ²kamachirqa Diosmanta willakuq Jeremiasta azotenankupaq chaynataq cepo nisqankupi chakinkunata hapichinankupaq. Chay cepom karqa Tayta Diospa templonpa hichpanpi otaq Benjamin sutiyoq alto punkupi. ³Paqarinnintin punchaw Jeremiasta cepomanta Pasur horqorachimuptinmi payta Jeremias nirqa:

—Tayta Diosqa manañam Pasurwanñachu suticasunki aswanqa ⁴Magor-misabib-wanñam. ⁴Tayta Diosmi nin: “Qamtaqa rurarusqayki kikkipapas chaynataq llapallan amistadnikikunapapas mancharikunantañam. Qawachkaptikim paykunata enemigoykikuna guerrapi wañuchinqaku. Juda nacionpi llapallan runakunataq qoykusaq Babilonia nacionpa reyninmanña. Paymi wakinta presochasqata Babilonia lawman pusachinqa, wakintañataqmi guerrapi wañuchinqa. ⁵Enemigoykichikmantaqmi qoykusaq kay llaqtapa qori-qollqentapas, tukuy huñusqankutapas chaynataq tukuy kuyayllapaq kapuqninkutapas. Babilonia lawman astanankupaqtaqmi qoykusaq Juda nacion reykunapa llapa qori-qollqentapas. ⁶Qampas Pasur, wasikipi llapallan *yachaqkunapiwanmi presochasqa rinkichik Babilonia lawman. Chaypi wañuspam chaypitaq pampasqa kanki, chaypitaqmi pampakunqaku llapallan amistadnikikunapas. Paykunamanmi Diosmanta willakuq tukuspa llullakunata willarqanki” nispa.

Tayta Diosman Jeremiaspa quejakusqanmanta

⁷ Dios Taytalláy,
engañayapaqmí qamqa engañaruwanki.
Munayniyoq kasqaykiraykum engañaruwanki.
Tukuy punchawmi ñoqataqa asipayawanku.
Llapallankum ñoqataqa burlakuwanku.

⁸ Sapa kutillam rimani.
Sapa kutillam paykunaman qaparini.
Dañolla kananmantam qayakuni.
Tuñichisqa kananmantam qayakuni.
Palabraykita willakusqayraykum
tukuy punchaw insultawanku.
Palabraykita willakusqayraykum
tukuy punchaw burlakuwanku.

⁹ Ñoqam piensani
qanmantaqha manaña yuyarinaypaq.

^a 20:3 Hebreo simipi Magor-misabib ninanqa: “Tukuy hinastinpim mancharikuylla kachkan” ninanmi.

Ñoqam piensani
 sutikipiqa manaña rimanaypaq.
 Chaywanpas palabraykiqa
 nina hinaraqmi sonqoypí ruparichkan.
 Chaywanpas palabraykiqa
 nina hinaraqmi tulluykunapi pakarayachkan.
 Chay nina hina rupariytaqa
 munarqanim harkayta.
 Ichaqa manamá atirqanichu harkayta.

- ¹⁰ Uyarichkanim achkallaña runakunapa rimasqanta:
 Tukuy hinastiñpim mancharikuy kachkan —nispa rimasqankuta.
 Denunciaychik —nispm rimanakuchkanku.
 Denunciasunchik —nispm rimanakuchkanku.
 Llapan amistadniymi urmarunaya suyachkanku.
 Ichapas engañarachikunman —nispm nichkanku.
 Paytaqa vencesunchikmi —nispm nichkanku.

- ¹¹ Dios Taytalláy,
 chaywanpas qamqa ñoqawanmi kachkanki.
 Manchakuypaq soldado hinam ñoqawan kachkanki.
 Chayraykum qatikachawaqniykunaqa urmarunqaku.
 Paykunaqa manañam venceytaqa atiwanqakuchu.
 Paykunaqa hatun penqaypim rikurirunqaku.
 Manam imapas lloqsinqa allinninkupaqchu.
 Haykapipas manaña qonqay atina penqaypim kanqaku.

- ¹² Llapallan Kamachiq Dios Taytalláy,
 allin ruraqkuna reqsiq Dios Taytalláy,
 qamqa reqsinkim runapa sonqontaqa.
 Qamqa yachankim runapa piensasqantaqa.
 Qawachiwayá paykuna vengakusqaykita.
 Qanmanmi willakamurqayki asuntoya.

- ¹³ Tayta Diospaqyá takiychik.
 Tayta Diostayá alabaychik.
 Mana imayoqtam payqa salvaykun.
 Mana allin ruraqkunamantam salvaykun.

- ¹⁴ Ñakasqayá kachun nacesqay punchawqa.
 Amayá bendecisqachu kachun
 mamaypa wachakuwasqan punchawqa.

- ¹⁵ Taytayta kusirichiqpas ñakasqayá kachun.
 Taytayman willaqpas ñakasqayá kachun.
 “Qarim nacerapusunki”
 niqpas ñakasqayá kachun.

- ¹⁶ Chayna runaqa kachun
 Tayta Diospa chunnichisqan llaqta hinayá.
 Payqa kachun mana llakipayaspa

tuñichisqa llaqta hinayá.

Achikyamuqtayá qapariyta uyarichun.

Chawpi punchawpiyá guerrapi qapariyta uyarichun.

¹⁷ Manamya mamaypa wiksanpichu

Tayta Dios wañurachiwarqa.

Chayna kaptinqa mamaypa wiksallanpich

sepulturay kanman karqa.

Chayna kaptinqa wiñaypaqchá

wiksallanpi kayman karqa.

¹⁸ iImapaqraq mamay wachakuwarqa

ñakariyllata qawanaypaq!

iImapaqraq mamay wachakuwarqa

waqayllata qawanaypaq!

iImapaqraq mamay wachakuwarqa

penqayllapi kawsaspa wañunaypaq!

Jerusalen llaqta tuñichisqa kananmanta

21 ¹ Rey Sedequiasmi kacharqa Malquiaspa churin Pasurtawan Maasisaspa churin sacerdote Sofoniasta chaynapi Jeremiasta kaynata nimunkupaq:

²—Ama hina kaspaykiyá Tayta Diosta mañakuy ñoqanchikpaq. Babilonia nacionpa reynin Nabucodonosormi atacawachkanchik, ichapas Tayta Diosqa ñawpaq tiempopi hina admirakuypaq kaqkunata ruraspan Nabucodonosorta asurirachinman —nispa.

³⁻⁴ Chaymi Jeremiasñataq Israelpa yupaychasqan Tayta Diospa nisqanta Rey Sedequiasman nimunkupaq kaynata nirqa:

—Babilonia nacionpa reyninpa contranpi peleasqaykichik armakunamatam kiki-kichikpa contraykichikpi kutiriykachisaq. Murallaykichikpa hawa lawninemanta atacamuiq Caldea runakunatañataqmi kay llaqtapa chawpinpi huñusaq. ⁵Kikiypunim qamkunapa contraykichikpi ancha hatun atiynywan chaynataq hatun castigowan peleasaq. Ruparichkaq nina hina ancha piñakuuniyanmi peleasaq. ⁶Kay llaqtapi *yachaqkunata castigaptiym runakunapas chaynataq animalkunapas mancharikuypaq peste onqoywan wañunqaku. ⁷Ñoqa Tayta Diosqa ninitaqmi: Babilonia nacionpa reynin Nabucodonosormanmi chaynataq wakin enemigonkunamanmi qoykusaq Juda nacionpa reynin Sedequiasawan serviqninkunata. Qoykusaqtaqmi peste onqoymanta puchuqkunatapas, guerrapi wañuqkunamanta puchuqkunatapas, yarqaywan wañuqkunamanta puchuqkunatapas chaynataq wañuymanta llaqtapi llapallan puchuqkunatapas. Paykunamatá Nabucodonosor mana kuyapayaspan, mana favorecespan hinaspa mana llakipayaspan guerrapi wañuchinqa.

⁸—Chay runakunamanqa nimunkitaqmi ñoqa Tayta Diospa kayna nisqayta: “Kunanmi akllakunkichik kawsanaykichikpaq otaq wañunaykichikpaqpas. ⁹Kay llaqtapi puchuqkunaqa guerrapim otaq yarqaymantam otaq peste onqoywanmi wañunkichik. Aswanqa Caldea runakunapa otaq kay llaqtapa muyuriqniñmanta atacamuiqkunapa makinman churakuspaqa kawsankichikmi. Vidallaykichiktapas salvankichikmi. ¹⁰Ñoqa Tayta Diosmi nini: Ñam tantearuniña kay llaqtata manaña favorecespay castiganaypaq. Babilonia nacionpa reyninmanña qoykuptiym kañaykunqa.”

Juda Nacion reypa contranpi willakuymanta

¹¹ Juda nacion reypa castankunamanyá nimuy,
 ñoqa Tayta Diospa nisqayta uyarinankupaqyá nimuy:
¹² “Rey Davidpa castankuna,
 ñoqa Tayta Diosmi kaynata nikichik:
 Sapa tempranonyá allin arreglotu ruraychik.
 Ñakariqkunatayá ñakarichikuq runakunamanta libraychik,
 chaynapi rupachkaq nina hina
 mana piñakurunaypaq,
 chaynapi mana allinkuna rurasqaykichikmanta
 mana piñakurunaypaq,
 chaynapi mana pipapas
 amachay atinan
 nina hina mana piñakurunaypaq.”

Jerusalen llaqta castigasqa kananmanta

¹³ Ñoqa Tayta Diosmi nini:
 Qechwapa altonpi tiyaq llaqta,
 ñoqaqa contraykipim kachkani.
 Pampapa chawpinpi hatun rumi hina llaqta,
 ñoqaqa contraykipim kachkani.
 “¿Pitaqsi ñoqanchiktaqa atacawasun?”
 nisparaqmi ninkichik.
 “¿Pitaqsi amparakunanchikmanqa chayamunqa?”
 nisparaqmi ninkichik.
¹⁴ Ñoqa Tayta Diosmi nini:
 Mana allinkuna rurasqaykichikpa rurunman hinam
 castigasqaykichik qamkunata.
 Muyuriqnikipi tukuy kaqkunatapas ruparunankamam
 kañaykachisaq montekikunata.

Juda nacion reykunapa contranpi willakuymanta

22 ¹Tayta Diosmi ñoqa Jeremiasman kaynata niwarqa:
 —Juda nacion reykunapa palacionman rispaykim kaynata willamunki:
²“Juda nacionpi gobiernaq Davidpa castan reylláy, serviqnikikunawan chaynataq
 Jerusalen llaqtaman yaykuqkunawanyá Tayta Diospa nisqanta uyariychik. ³Tayta
 Diosmi kaynata nin: ‘Runakunapaq allin arreglotu ruraspayá, allin kaqkunallata
 ruraychik, ñakariq runakunatayá ñakarichiqninmanta libraychik. Amam ñakarichin-
 kichikchu forasterotaqa, mana piyniyoqtaqa nitaq viudatas. Kay sitiopiqa amamá
 inocente runataqa wañuchinkichikchu. ⁴Kay nisqaykunaman hina cheqapta rurap-
 tikichikqa Rey Davidpa miraynin gobiernaq reykunam carretakunapi chaynataq
 caballokunapi sillasaq kay palaciopa zaguanninta yaykunqaku. Paykunaqa yaykunqa
 serviqnikunapiwanmi chaynataq runankunapiwanmi. ⁵Ñoqa Tayta Diosmi nini: Kay
 nisqaykunata mana kasukuptikichikqa kay palaciom taqmasqa kanqa, nispa.’”
⁶Juda nacion reypa palacionmantam Tayta Dios kaynata nin:

Qamqa Galaad allpa hinam ñoqapaq kanki.
 Qamqa Libano Orqopa puntan hinam kanki.
 Ichaqa juraspaymi qamtaqa chunnichisqayki.
 Mana runayoq llaqtata hinam chunnirachisqayki.

⁷ Tuñichisunaykipaqmi kachamusaq armasqa runakunata.
 Paykunam kuchunqaku kuyayllapaq cedroykikunata.
 Paykunaqa ninamanmi wischunqaku chaykunata.

⁸—Achka nacionkunamanta hamuq runakunam kay llaqtapa hichpanta pasas-
 pa ninakunqaku: “¿Imanasqataq Tayta Diosqa kay hatun llaqtataqa kaynatañaqa
 rurarun?” nispa. ⁹Chaymi contestanqaku: “Chaynaqa kachkanku yupaychasqan-
 ku Tayta Dioswan contrato rurasqankuta saquerusqankuraykum chaynataq mana
 reqsisqanku taytacha-mamachakunamanña qonqorakuspa adorasqankuraykum”
 nispa.

Rey Salumpa contranpi Jeremiaspa rimasqanmanta

¹⁰ Wañukuq Rey Josiasmantaqa amañayá waqaychikchu.
 Amañayá paymanta llakikuspaqa waqaychikchu.
 Presochasqa riqmantayá
 aminaykichikkama waqaspaqa-waqaychik.
 Manaña haykapipas kutimuqmantayá
 waqaspaqa-waqaychik.
 Nacesqan allpaman manaña kutimuqmantayá
 waqaspaqa-waqaychik.

¹¹ Taytan Josiaspa rantinpi gobiernaruptinmi Juda nacionpa reynin Salum kay
 sitiomanta preso pusasqa karqa. Salunmantam Tayta Dios kaynata nirqa:
 —Salumqa manañam kutimunqachu. ¹²Payqa preso pusasqanku llaqtapi wañu-
 kuspanmi kay naciontaqa manaña haykapipas rikunqachu —nispa.

Rey Joacimpa contranpi Jeremiaspa rimasqanmanta

¹³ Mana allinta ruraspa
 palacioyki hatarichiq runa
 iqamqa imaynaraq kanki!
 Allin arreglota mana ruraspa
 hatun salakuna hatarichiq runa
 iqamqa imaynaraq kanki!
 Runamasinwan debalde llamkachikuq
 runam qamqa kanki.
 Llamkasqanmanta mana pagapuq
 runam qamqa kanki.

¹⁴ “Hatin palaciotam hatarichisaq”
 nisparaqmi ninki.
 “Altosninpi hatun salayoqtam hatarichisaq”
 nisparaqmi ninki.
 Hatun ventanakunatam rurarunki.

Cedromanta tablakunawanmi tablearachinki.
Chaykunataqa pukawanraqmi pintarachinki.

¹⁵ Cheqap reyqa kawaq
¿cedrosapallaña wasipi *yachaspaykichu?
¿Taytaykipa mikunanqa pisirqachu?
¿Taytaykipa tomananqa pisirqachu?
Payqa allin arreglotam rurarqa.
Payqa allinkunatam rurarqa.
Chaymi tukuy imapi allin karqa.

¹⁶ Payqa wakchakunapa asuntontam defienderqa.
Ñakariqkunapa asuntontam defienderqa.
Chayraykum tukuy imapi allin karqa.
¿Manachum payqa sumaqta reqsiwarqa?
Ñoqa Tayta Diosmi chaynata nini.

¹⁷ Qanmi ichaqa engañowan
ganayllapi piensachkanki.
Inocente runakuna wañuchiyllapim piensachkanki.
Ñakarichiyllapi engañayllapim piensachkanki.

¹⁸ Chayraykum Josiaspa churinmanta otaq Juda nacionpa reynin Joacinmanta
Tayta Dios kaynata nin:

Wañuptinqa manam pipas waqanqachu.
Paymantaqa manam pipas ninqachu:
“iAy wawqelláy, ay panilláy!” nispaqa.
Paymantaqa manam pipas waqanqachu:
“iAy Señorlláy, ay reynilláy!” nispaqa.
¹⁹ Wañuruq asnota hinam paytaqa pampanqaku.
Hawamanmi paytaqa qachachyanqaku.
Jerusalen llaqtamantam wischurunqaku.

Jerusalen llaqtapa contranpi willakuymanta

²⁰ Jerusalen llaqtapi *yachaqkuna,
Libano Orqoman seqaspayá qayakamuychik.
Basan lawman rispayá uyarichikamuychik.
Abarim Orqokunaman seqaspayá qaparimuychik.
Kuyasuqnikikuna vencerachikusqanmantayá qaparimuychik.
²¹ Hawka kachkaptikichikraqmi rimapayarqaykichik
ichaqa mana kasukuqmi karqankichik.
Warma kasqaykichikmantaraqmi chaynaqa karqankichik.
Nisqaykunata mana kasukuqmi karqankichik.
²² Kamachiqnikikunam cheqechisqa kanqa.
Llapallankum wayrawan hina cheqechisqa kanqa.
Kuyaqnikikunamat pusanqaku presochasqata.
Penqarikunkim mana allinkuna rurasqaykimanta.

Humillakunkim mana allinkuna rurasqaykimanta.

- ²³ Qamqa *yachachkanki cedrowan tableasqa palaciopim.
 Qamqa yachachkanki “Libano” sutiyoq palaciopim.
 Ichaqa iimaynataraq qaparkachanki
 nanay hapisuptiki,
 wachakuq warmipa nanaynin hina hapisuptiki!

Rey Jeconiaspa contranpi willakuymanta

²⁴ Joacimpa churinmanmi otaq Juda nacionpa reynin Jeconiasmanmi Tayta
 Dios kaynata nin:

—Vidayraykum jurani, *alleq makiypi sellonay anillo kaptikipas chaymantam horqoruykiman ²⁵wañuchi munasuqnikiman qoykunaypaq. Anchallataña manchakusqayki Babilonia nacionpa reynin Nabucodonosormanmi chaynataq Caldea runakunamanmi qamtaqa qoykusqayki. ²⁶Mamaykitawan qamtam qarqosqaykichik mana nacesqaykichik nacionman hinaptinmi chaypi wañunkichik. ²⁷Chaynaqa tukuy sonqoykichikwan kay allpaman kutimuya munaspapas manam kutimunkichikchu —nispa.

Jeremiaspa rimarisqankuna

- ²⁸ ¿Wischupakusqa allpa manka hinachu Jeconiasqa?
 ¿Pakipasqa allpa manka hinachu Jeconiasqa?
 ¿Manaña pipapas munasqan paki manka hinachu payqa?
 ¿Imanasqataq paytaqa qarqonqaku?
 ¿Imanasqataq churinkunatapas qarqonqaku?
 ¿Imanasqataq qarqonqaku paykunataqa
 mana reqsisqanku nacionmanqa?
²⁹ Kay pachapi runakuna, uyariychik.
 Tayta Diospa nisqantayá uyariychik.

³⁰ Tayta Diosmi nin kaynata:

Kay runamantayá libropi qellqaychik.
 Mana churiyoq hina kasqanmantayá qellqaychik.
 Manam allinchu lloqsinqa tukuy rurasqanpipas.
 Hina chaynallam kanqa miraynin runakunapas.
 Davidpa gobiernasqanpiqa
 manam castankunaqa tiyanqachu.
 Juda nacionpi gobiernananpaqq
 manañam castankunaqa tiyanqachu.

Puchuq presokunapa kutimusqanmanta

23 ¹Tayta Diosmi nin:
 —iAy imaynaraq kanqa mana allin michiqkuna hina runaykunata che-
 gerachispachinkarachiq kamachikuqkunaqa! —nispa.

²Chayraykum Isaelpa yupaychasqan Tayta Dios runankuna michiqkunata nin:
 —Qamkunaqa ovejaykunataq cheqequirqankichik hinaspm mana harkaspa
 chinkarachirqankichik. Chay mana allinkuna rurasqaykichikmantam castigasqayki-

chik. Ñoqa Tayta Diosmi chaynata nini. ³Cheqechisqay nacionkunamantam puchuq ovejaykunata kikiypuni huñumusaq. Mikunanku pastokunaman kutichimuptiymi astawan miranqaku. ⁴Ñoqa Tayta Diosmi nini: Paykunata cuidanarpaq michiqniyukunata churaptiymi manaña imatapas manchakunqakuchu nitaq hukmanyanqakuchu, manañam chullapas chinkanqachu. Ñoqa Tayta Diosmi chaynata nini.

⁵Tayta Diosmi nin:

Hamuchkanmi tiempo
Rey Davidpa castantapuni hatarichinapaq.
Hamuchkanmi tiempo
allinta ikllichichkaq hina paypa castanta hatarichinapaq.
Paymá rey kaspan ancha yachaywan gobiernanqa.
Allin arreglotam payqa ruranqa.
Allinta rurasspam kay pachapi gobiernanqa.
⁶ Paypa tiemponpim Juda nacion salvasqa kanqa.
Paypa tiemponpim Israel nacion seguro *yachanqa.
Runakunam kaynata sutichanqaku.
“Allinyachiwaqninchik Tayta Dios” nispam ninqaku.

⁷Chayraykum Tayta Dios nin:

—Hamuchkanmi tiempo: “Israelpa mirayninkunata Egipto nacionmanta horqomuq Kawsaq Tayta Diosraykum jurani” nispas manaña juranankupaq. ⁸Juranqakuqa: “Israelpa mirayninkunata norte law Nacionkunamanta chaynataq qarqosqan wakin nacionkunamanta horqomuq Kawsaq Tayta Diosraykum jurani” nispañam. Paykunaqa alppankupiñamá *yachakunqaku.

Diosmanta willakuq tukuqkunata denunciasqanmanta

⁹ Diosmanta willakuq tukuqkunata nini:
Sonqoymi pasaypaq hukmanyasqa kachkan.
Enteron cuerpoymi katkatatachkan.
Machasqa runamanraqmi rikchakuchkani.
Vinowan pasaypaq sinkaruqmanmi rikchakuchkani.
Tayta Diosraykum chayna kachkani.
Chuya palabranraykum chayna kachkani.

¹⁰ Hukwan-hukwan kakuqkunam
kay nacionpiqa huntallaña kachkan.
Ñakasqa kasqankuraykum
allpapas llakisqallaña kachkan.
Ñakasqa kasqankuraykum
chunniqi pastokunapas chakisqaña kachkan.
Mana allinllatam kawsachkanku
Diosmanta willakuq tukuqkunapas.
Mana allinta ruranallankupaqmi
atiyniyooq kasqankupas.

¹¹ Ñoqamanta willakuqkunam
manaña ñoqaman sonqoyoq rikurirunku.
Sacerdote runakunapas manaña ñoqaman
sonqoyoqmi rikurirunku.
Temploypipunim mana allinkuna rurachkaqta tarini.
Ñoqa Tayta Diosmi chaynata nini.

¹² Chayraykum paykunapa vidanqa
lluchka ñan hinaña kanqa.
Tutayayman wichiykunankupaqmi
paykunaqa tanqasqa kanqa.
Paykunamanmi castigota apamusaq.
Paykunamanmi chayachimusaq.
Castiganay watapim
castigasaq paykunataqa.
Ñoqa Tayta Diosmi chaynata nini.

¹³ Samaria llaqtapim rikurqani
ñoqamanta willakuq tukuqkunata.
Samaria llaqtapim rikurqani
mana tupaqnini rimaqkunata.
Paykunaqa Baal taytachapa sutinpim willakurqaku.
Paykunaqa Israel runaykunatam pantarachirqaku.

¹⁴ Jerusalen llaqtapim rikurqani
ñoqamanta willakuq tukuqkunata.
Jerusalen llaqtapim rikurqani
millakuypaq kaqkuna rurasqankuta.
Chaypim hukwan-hukwan kakuchkanku.
Runamasinku engañayllapim purichkanku.
Mana allin runakunatam kallpanchachkanku.
Huchankumanta mana wanakunankupaqmi kallpanchachkanku.
Paykunaqa llapallanpas rikchakapuwan
Sodoma llaqtapi kaqkunamanraqmi.
Chaypi *yachaqkunaqa rikchakapuwan
Gomorra llaqtayoq runakunamanraqmi.

¹⁵ Llapallan Kamachiq ñoqa Tayta Diosmi nini:
Ñoqamanta willakuq tukuqkunamanmi
ajenjota mikuchisaq.
Ñoqamanta willakuq tukukuqkunamanmi
qatqe yakuta tomachisaq.
Jerusalenpi willakuq tukuqkunamanmantam
millakuypaq kaqkuna lloqsirun.
Millakuypaq kaqkunam
enteron nacionpi mirarun.

¹⁶ Llapallan Kamachiq Tayta Diosmi nin:
Israel castakuna,

amayá kasuychikchu
willakuq tukuqkunataqa.

Amayá kasuychikchu
qamkunaman willasusqaykichiktaqa.
Llullallatam paykunaqa willasuchkankichik.
Piensasqallankutam paykunaqa rimapayasuchkankichik.
Mana nisqaykunatam paykunaqa rimapayasuchkankichik.

¹⁷ Qepanchakuwaqniiy runakunamanmi nichkanku:
“Hawkallam kankichik” nispa.
Rumi sonqo runakunamanmi nichkanku:
“Desgraciaqa manam chayamusunkichikchu” nispa.

Jeremiaspa rimarisqankunamanta

¹⁸ Paykunamantaqa ćmayqannintaq
Tayta Diospa tanteasqanpi sayarqa?
Paykunamantaqa ćmayqannintaq
payta rikuspa palabranta uyarirqa?
Paykunamantaqa ćmayqannintaq
palabranta atiendespa kasukurqa?

¹⁹ Sinchi wayra hinaraqmí
Tayta Diospa piñakuyninqa lloqsinqa.
Muyuq wayra hinaraqmí
mana allin ruraqkunapa hawanpi rikurirunqa.
²⁰ Tayta Diospa piñakuyninqa manam taninqachu
imam rurananta ruranankama.
Tayta Diospa piñakuyninqa manam taninqachu
imam piensasqanta cumplinankama.
Hamuq punchawkunapim kaykunata entiendenkichik.
Chay tiempopim imam kaqta entiendenkichik.

Willakuq tukuqkunapa contranpi willakuymanta

²¹ Chay willakuqkunataqa manam kacharqanichu
ichaqa chayllam kallparqaku.
Chay willakuqkunataqa manam rimapayarqanichu
ichaqa ñoqamantaraqmí willakurqaku.

²² Ñoqapa tanteasqaypi sayaspanguqa
runaykunamanchá willanmanku karqa.
Mana allin kawsasqankumanta
wanakunankupaqchá willanmanku karqa.
Mana allin rurasqankumanta
wanakunankupaqchá willanmanku karqa.

²³ Ñoqa Tayta Diosmi nini:
Ñoqaqa hichpaykichikpi kaq Diosmi kani.
Ñoqaqa manam karupi kaq Dioschu kani.

²⁴ Ñoqa Tayta Diosmi nini:

Pakakuna sitiopi pipas pakakuptinqa
 ¿manachum rikuchkani ñoqaqa?
 ¿Manachum hanaq pachata huntariq kani?
 ¿Manachum kay pachata huntariq kani?
 Ñoqa Tayta Diosmi nini chaynata.

²⁵—“Mosqorunim, mosqorunim” nispa sutiypiraq willakuq tukuqkunapa willakus-qantam uyarirqani. ²⁶¿Haykapikamataq chay llulla willakuqkunaqa engaño sonqoyoqla kanqaku? Paykunaqa sonqonkumanta horqoykuspallam willakunku. ²⁷Mosqosqankuta willanakuspankum munachkanku runaykuna qonqarawananta. Chaynam abuelonku-pas Baal sutiyoq taytachata adoraspa qonqaruarqaku. ²⁸Ñoqa Tayta Diosmi nini: Pipas mosqoruspaqa chay mosqorusqantayá willakuchun. Pipas rimasqayta uyarispacha imam kaqtayá willakuchun. Trigotawan pajataqa manam chapunachu. ²⁹Ñoqa Tayta Diosmi nini: Rimasqayqa nina hinam. Rimasqayqa qaqa rumipas ñutuq martillo hinam.

³⁰—Ñoqa Tayta Diosmi nini: Chayraykum ñoqaqa chay willakuqkunapa contrapi kachkani, paykunaqa ñoqapa nisqaykunatam suwakuyapaq-suwakuchkanku willakuqmasinkumanta. ³¹Ñoqa Tayta Diosmi nini: Ñoqaqa chay willakuqkunapa contranpim kachkani, paykunaqa yanqalla rimaspam ninku: “Kaynatam Tayta Dios nin” nispa. ³²Ñoqa Tayta Diosmi nini: Yanqakunata mosqoruspa runaykunata pantarachiq willakuqkunapa contranpim kachkani. Paykunaqa runaykunatam pantachin llulla willasqankuwan chaynataq rimaylla-rimasqankuwan. Ñoqa Tayta Diosmi nini: Paykunataqa manam kachamurqanichu nitaqmi kamachimurqanichu. Paykunaqa manam yanapayta atinchu runaykunataqa.

Tayta Diospa rimasqankunata imaynam willakunankumanta

³³—Yaw Jeremias, sichu kay runakunapas otaq ñoqamanta willakuq tukuqpas otaq sacerdotepas tapusunkiman: “¿Imatataq Tayta Diosqa willasurqanki?” nispa hinaptinqa paykunatam ninki: “Tayta Diospa nisqanman hinaqa paypaqsi kankichik llasaq qepi hina chaysi wischurusunkichik” nispa. ³⁴Sichu ñoqamanta willakuq tukuqpas otaq sacerdotepas otaq hukkaqnin runapas ninman: “Tayta Diospa willakusqanmi kayqa” nispa hinaptinqa chay runatam ayllunkunatawan castigasaq. ³⁵Runamasiki-chikwanqa hinaspa aylluykichikwanqa: “¿Imanispataq Tayta Diosqa contestarqa otaq imatataq payqa nirqa?” nispam ninakunkichik. ³⁶Amañam ninkichikchu: “¿Imatataq Tayta Diosqa willakurqa?” nispacha. Sapakamapa willakusqanqariki kikinpa rimasqallanmi. Qamkunaqa yupaychasqanchik Llapallan Kamachiq Tayta Diospa nisqantam otaq sapallan kawsaq Diospa nisqantam tikrarunkichik.

³⁷—Yaw Jeremias, ñoqamanta willakuq tukuqkunatayá tapuy kaynata: “¿Imanispataq Tayta Diosqa contestarqa otaq imatataq payqa nirqa” nispa. ³⁸Sichu: “Tayta Diospa willakusqanmi kayqa” nispa nisuptikiqa ñoqa Tayta Diospa nisqaytam kaynata ninki: “Amañam rimankichikchu chaynataqa nichkaptiyas hinallaraq rimasqaykichikraykum ³⁹qamkunataqa cepita hina hoqariruspa wischurusqaykichik, wischurusaqtaqmi qam-kunamanwan abueloykichikkunaman qosqay llaqtatapas. ⁴⁰Qamkunataqa wiñaypaqmipenqayman churasqaykichik, mana qonqaypas atinapaqmi humillachisqaykichik.”

Higosniyoq canastakunawan rikchanachiymanta

24 ¹Babilonia nacionpa reynin Nabucodonosormi Babilonia llaqtaman presota pusarachirqa Joacimpa churinta otaq Juda nacionpa reynin Jeconiasta, Juda nacionpi llapallan kamachikuqkunata chaynataq Jerusalen llaqtapi tukuy rikchaq oficioyoq maestrokunatapas. Chaypa qepallantam Tayta Dios qawachiwarqa templopa punkunpi churasqa higos huntayoq iskay canastakunata. ²Huknin canastapim kasqa punta poqoruq allin higoskuna, huknin canastapiñataqmi kasqa mikunapaqpas mana valeq higoskuna.

³Hinaptinmi Tayta Dios niwarqa:

—Yaw Jeremias cimatataq qawachkanki? —nispa.

Chaymi nirqani:

—Ñoqaqa qawachkani higostam. Wakin higosqa ancha sumaqllañam. Wakinña-taqmi mikunapaqpas mana valeq higoskuna —nispa.

⁴Hinaptinmi Tayta Diosñataq niykuwarqa:

⁵—Israelpa yupaychasqan ñoqa Tayta Diosmi nini: Kay allin higoskunata hinam waqaychasaq Juda nacionmanta Caldea lawman preso pusachisqay runakunata. ⁶Paykunataqa amparaspaymi kay allpaman kutichimusaq. Wasita hina hatarichispaymi manaña tuñichisaqchu. Sachata hina plantaruspaymi sapinmantataq manaña horqosaqchu. ⁷Tayta Dios kasqayta reqsiwanankupaqmi yuyayta qosaq. Paykunaqa runaykunaña kaptinmi ñoqañataq paykunapa Diosnin kasaq. Chaynaqa kanqa tukuy sonqonkuwan kutirkamuwasqankuraykum.

⁸—Ichaqa mikunapaqpas manaña valeq higosta hinam rurasaq Juda nacionpa reynin Sedequiasta, yanapaqnin kamachikuqkunata, Jerusalen llaqtapi *yachaqkunata, kay nacionpi puchuqkunata chaynataq Egipto nacionman rispa chaypi yachaqkunatapas. ⁹Paykunataqa desgraciamanmi churasaq kay pachapi llapallan nacionkunapas mancharikunankama. Qarqoruptimi paykunaqa ejemplopaq kanqa humillachisqa, despiciasqa chaynataq ñakasqa. ¹⁰Paykunamat castigasaq guerrawan, yarqaywan chaynataq peste onqoywan abuelonkuman qosqay allpapi chinkanankukama.

Norte lawmanta hamuq enimigomanta

25 ¹Josiaspa churin Rey Joacim Juda nacionpi tawa watamanña gobiernachkaptin-mi chaynataq Babilonia nacionpa reynin Nabucodonosoraspa yaqa huk wataña gobiernachkaptinmi Jeremiasman Tayta Dios rimapayarqa Juda nacionpi llapallan runakunapa contranpi. ²Hinaptinmi Diosmanta willakuq Jeremiasñataq Juda nacionpi llapallan runakunamanwan Jerusalen llaqtapi *yachaqkunaman willarqa kaynata:

³—Amonpa churin Josias chunka kimsayoq watamanña Juda nacionpi gobier-nasqanmantam pasarun iskay chunka kimsayoq wataña. Chay tiempomantam kunankama Tayta Dios rimapayarwarqa chaymi qamkunamanpas mana samaykuspay willapayarqaykichik ichaqa manam kasuwarqankichikchu. ⁴Tayta Diosqa serviqniñ willakuqkunatam mana tanispa kachamusurqankichik ichaqa manam kasurqanki-chikchu nitaqmi uyariytapas munarqankichikchu. ⁵Paykunam nisurqankichik: “Mana allin kawsasqaykichikmantawan mana allin rurasqaykichikmantayá wanakuychik chaynapi abueloykichikmanpas chaynataq qamkunamanpas wiñaypaq qosusqaykichik allpapi *yachanaykichikpaq. ⁶Mana reqsisqaykichik dioskunataqa amayá qatichikchu hinaspapas amataqyá adoraychikchu qonqorarpa pampaman kumuykuspaja. Qam-kunapa rurasqaykichik taytacha-mamachakunata adoraspaja amayá Tayta Diostaqa

piñachiychikchu chaynapi ama castigasunaykichikpaq.”⁷ Tayta Diosmi nin: “Qamku-naqa manam kasuwarqankichikchu aswanqa taytacha-mamacha rurasqaykichikwanmi piñachiwarqankichik chaynapi kikillaykichik castigasqa kanaykichikpaq” nispa.

⁸—Chayraykum Llapallan Kamachiq Tayta Dios nin: “Ñoqa Tayta Diosmi nini: Willapayasqay palabraykunata mana kasukusqaykichikraykum ⁹Babilonia nacionpi serviqniy Rey Nabucodonosortawan norte lawpi llapallan runakunata qayamusaq. Paykunawanmi atacachisaq kay nacionta, llapallan runankunata chaynataq muyuriqniipi nacionkuntapas. Pasaypaqtam paykunataqa tukurusaq. Paykunataqa tuñirachispaymi wiñayapaq purmarachisaq chaynapi runakunapas admirakusparaq burlakunankupaq.¹⁰ Tanirachisaqmi kusikuymanta qaparisqankutapas, asikuyninkutapas chaynataq casarakuqkunapa fiestantapas. Manañam uyarinqakuchu marayninkupa kutaynintapas. Manañam kanqachu mecheropa achkiyinpas.¹¹ Kay enteron nacionqa admirakuyaqmi chunningqa. Chay nisqay nacionkunaqa Babilonia nacionpa reynintam qanchis chunka wata servinqaku.

¹²Ñoqa Tayta Diosmi nini: Qanchis chunka wata pasaruptinñataqmi Babilonia nacionpa reynintawan Caldea nacionniyoq runakunata castigasaq, mana allinkuna rurasqankumantam wiñayapaq purmachisaq.¹³ Ñoqaqa Caldea nacionpa contranpi llapallan rimasqaykunamat cumplisaq, cumplisaqtaqmi kay libropi qellqasqanman hina llapallan nacionkunapa contranpi Jeremiaspa willakusqantapas.¹⁴ Paykunamantapas aswan hatun nacionkunam chaynataq munayniyoq reykunam venceruspa paykunawan servichikunqa. Tukuy mana allinkuna rurasqankuman hinam paykunamanpas pagasaq” nispa.

Nacionkuna castigasqa kananmanta

¹⁵ Israelpa yupaychasqan Tayta Diosmi kaynata niwarqa:

—Vinowan huntasqa hina piñaku niy vasota chaskiwaspaykiyá kachasqay llapallan nacionkunaman upyachimuy.¹⁶ Chay vasomanta upyaspankum tamsay-kachanqaku chaynataq locoyanqaku contrankupi guerrata hatarichtiy —nispa.

¹⁷ Chay qowasqanta Tayta Diosmanta chaskiykuspaymi paypa kachawasqan llapallan nacionkunaman willakurqani.¹⁸ Upyachichkaq hinamá willakurqani Jerusalen llaqtapi kaqkunaman, Juda nacion llaqtakunapi runakunaman chaynataq chaypi reykunamanwan chaypi kamachikuqkunamanpas chaynapi kunan hina chunnichisqa, purmachisqa, burlakusqa chaynataq ñakasqa kanankupaq.¹⁹ Upyachichkaq hinamá willakurqani Egipto nacionpa reynin Faraonmanpas, serviqninkunamanpas yanapaqniñ kamachikuqkunamanpas, llapallan runankunamanpas,²⁰ Egipto nacionpi forasterokunamanpas, Uz nacionpi reykunamanpas chaynataq Filistea nacionpa llapallan reyninkunamanpas, chay reykunawa: Ascalon llaqtapa reyninmi, Gaza llaqtapa reyninmi, Ecron llaqtapa reyninmi chaynataq Asdod llaqtapi puchuqkunapa reyninmi.²¹ Willakurqanitaqmi Edom nacionpi runakunamanpas, Moab nacion runakunamanpas chaynataq Amonpa mirayninkunamanpas,²² Tiro llaqtapa reyninkunamanpas, Sidon llaqtapa reyninkunamanpas chaynataq Meditarraneo Lamar Qochapa patan nacionkunapa reyninkunamanpas.²³ Willakurqanitaqmi Dedan castakunamanpas, Tema castakunamanpas, Buz castakunamanpas chaynataq sentidon law chukchanku rutukuq runakunamanpas.²⁴ Willakurqanitaqmi Arabia lawpi llapallan reykunamanpas chaynataq chunniqi *yachaq tukuy rikchaq runakunapa reyninkunamanpas.²⁵ Willakurqanitaqmi Zimri lawpi llapallan reykunamanpas, Elam nacionpa llapallan reyninkunamanpas chaynataq Media nacionpa llapallan reyninkunamanpas.²⁶ Willakurqanitaqmi norte lawpi reykunamanpas otaq reymasinkunapa hichpanpi otaq

karupi kaq reykunamanpas. Upyachichkaq hinamá willakurqani kay pachapi llapallan gobiernekunaman. Paykunapa qepantañataqmi Babilonia nacionpa reynin upyanqa.

²⁷ Israelpa yupaychasqan Llapallan Kamachiq Tayta Diosmi paykunaman ninay-paq kaynata niwarqa:

—Chay vasomantayá upyaychik machanaykichikkama, vomitanaykichikkama chaynataq urmaspa manaña hatarinaykichikkama. Contraykichikpim guerra-ta hatarichimusaq. ²⁸ Upyanankupaq vasota mana chaskisuptikiqa Llapallan Kamachiq ñoqa Tayta Diospa nisqaytam kaynata ninki: “Upyankichikpunim.

²⁹ Llapallan Kamachiq Tayta Diosmi nini: ‘Ñoqapaq sapaqchasqa llaqtata castigaya qallarichkaptiyqa ɿqamkunañataqchu mana castigasqa kawaqchik? Castigasqapunim qamkunapas kankichik. Kay pachapi llapallan *yachaq runakunapa contranpim guerrata hatarichimuchkani’ ” nispa.

³⁰ —Jeremias, paykunapa contranpimá tukuy nisqaykunata willaspayki kaynata ninki:
“Alto-altomantam Tayta Diosqa qaparimun.

*Yachanan chuya sitiomantam Tayta Diosqa qayakamun.

Runakunapa contranpim qaparimuchkan.

Uvas saruqkunapa takintam takimuchkan.

Kay pachapi yachaqkunapa contranpim takimuchkan.”

³¹ Tayta Diosmi kaynata nin:

Kay pachapa cantonkamaraqmi uyarikunqa.

Nacionkunamatam juicioman qayasaq ñoqqa.

Llapallan runakunamatam cuentata mañasaq.

Mana allin ruraqkunamatam wañuchisaq.

Guerrapim paykunataqa wañuchisaq.

³² Llapallan Kamachiq Tayta Diosmi nin:

Castigokunaqa nacion-nacionmi qatinakamunqa.

Kay pachapa cantonmantam hatarimunqa.

Sinchi wayra hinaraqmi hatarimunqa.

³³ Kay pachapa cantonmanta

huknin cantonkamam wischurayanqaku.

Tayta Diospa wañuchisqan

runakunam wischurayanqaku.

Paykunamantaqa manam pipas aya takita takinqachu.

Paykunapa ayantaqa manam pipas huñunqachu.

Paykunapa ayantaqa manam pipas pampanqachu.

Paykunaqa wanu hinam pampapi wischurayanqaku.

³⁴ Michiqkuna, qamkunaqa qapariyachikyá.

Michiqkuna, qamkunaqa waqaychikyá.

Runay pusaqkuna, allpapiyá kuchpaykachakuychik.

Nakasqa kanaykichikpaq punchawmi

chayamuchkanña.

Kuyayllapaq vaso hina pakisqa kanaykichikmi

chayamuchkanña.

- ³⁵ Lluptiytaqa manam michiqkunaqa atinqachu.
Runaykunata pusaqkunaqa manam ayqeyta atinqachu.
- ³⁶ Michiqkunam waqayllawanña qaparkachachkanku.
Runaykunata pusaqkunam qaparkachachkanku
pastokunata Tayta Dios chinkarachisqanrayku.
- ³⁷ Tayta Diosmi piñakurun anchata.
Chinkarachimmi kuyayllapaq pastokunata.
- ³⁸ Machayninmanta lloqsimuq leon hinaraqmi lloqsiramun.
Paykunapa nacionnintam purmarachin.
Manchakuypaq guerratam hatarirachimun.
Ninata hinam piñakuyninta ratarirachin.

Jeremiasta wañuchinankupaq hapirusqankumanta

26 ¹Josiaspa churin Rey Joacim Juda nacionpi gobiernayta qallarichkaptin-
mi Jeremiasman Tayta Dios rimapayaspan ²kaynata nirqa:

—Temploypa pationpi sayakuspayá tukuy kamachisqaykunata willakamuy temploypi adorawanankupaq hamuqkunaman otaq Juda nacion llaqtakunamanta hamuqkunaman. Chulla palabrallatas am a qonqaspayá willakamuy. ³Icharaqpas uyarikuspanku mana allin kawsasqankumanta sapakama wanakunmanku, chayna kaptinqa mana allinkuna rurasqankumantaqa manañach ñoqapas castigaymanchu. ⁴Ñoqa Tayta Diospa nisqaytayá paykunaman nimuy: “Qamkunaman yachachisqaykunata mana kasukuspa kawsaptiki-chikqa ⁵chaynataq mana tanispa qamkunaman kachamusqay willakuq serviqniykunapa nisqantapas mana uyariptikichikqa ⁶Silo llaqtapi hinam kay templotapas purmarachisaq. Kay Jerusalen llaqtapas llapallan nacionkunapa ejemplonpaqmí ñakasqa llaqtaña kanqa.”

⁷ Templopim ñoqa Jeremiaspa kay nisqaykunata uyarirkaku sacerdoteckuna, Diosmanta willakuqkuna chaynataq llapallan runakunapas. ⁸Tayta Diospa llapallan kamachiwasqankunata rimaya tukuruptymi sacerdoteckuna, Diosmanta willakuqkuna hinaspa llapallan runakuna hapirowaspa niwarqa:

—Wañunkipunim. ⁹¿Imanasqataq Tayta Diosmanta rimaspaykiqa ninki: “Silo llaqtapi hinam kay templopas purmachaísqa kanqa, kay Jerusalen llaqtapas mana runayoqñam purmanqa” nispaykiqa?

Llapallan runakunam templopi huñunakurqaku ñoqapa muyuriqniypi.

¹⁰Juda nacionpi kamachikuqkunañataqmi chaykuna pasakusqanta uyariruspanku reypa palacionmanta rirqaku temploman hinas pam “Mosoq Zaguan” sutyoq punkupi tiyaykurqaku juzgawanankupaq. ¹¹Chaymi sacerdoteckunawan Diosmanta willakuqkuna chay kamachikuqkunaman chaynataq llapallan runakunaman nirqaku:

—Kay runaqa uyarisqaykichikpi hinapas kay llaqtapa contranpi rimasqanray-kum wañunanpaq sentenciasqa kanan —nispa.

¹²Hinaptinmi ñoqa Jeremiasñataq kamachikuqkunamanwan llapallan runakunaman nirqani:

—Tayta Diosmi kachamuwarqa kay templopa contranpi chaynataq kay llaqtapa contranpipas llapa uyarisqaykichik palabrukunata willakunaypaq. ¹³Mana allin kawsasqaykichiktawan mana allinkuna rurasqaykichikta kunan allichaspa Tayta Diospa nisqantaña kasukuptikichikqa paypas contraykichikpi rimasqankunatam manaña ruranqachu. ¹⁴Ñoqaqa qamkunapa makikichikpim kachkani. Tanteasqaykichikta hinayá ñoqawan ruraychik. ¹⁵Chaywanpas kaytayá yachaychik:

wañuchiwaspaykichikqa inocente runatam wañuchinkichik hinaptinqa, kay llaqtapi runakunawan kuskam huchayoq kankichik. Cheqaptapunipas ñoqataqa Tayta Diosmi qamkunaman kachamuwarqa llapa uyarisqaykichikkunata rimanaypaq —nispa.

¹⁶Hinaptinmi kamachikuqkunapiwan runakuna, sacerdotekunamanwan Diosmanta willakuqkunaman nirqaku:

—Yupaychasqanchik Tayta Diospa sutinpim payqa rimapayawanchik, chaynaqa manam wañunapanqa sentenciasqaqa kanmanchu —nispa.

¹⁷Wakin ancianokunapas hatarispankum huñunasqa runakunaman nirqaku:

¹⁸—Juda nacionpa reynin Ezequiaspa tiempopim Moreset llaqtayoq Miqueas kay Juda nacionpi kaq llapallan runakunaman Diosmanta willakuspan nirqa:

“Llapallan Kamachiq Tayta Diosmi nin:

‘Sion Moqopi llaqtam yapusqa kanqa.

Chakra hinaraqmi yapusqa kanqa.

Jerusalen llaqtam purmachisqa kanqa.

Templopa kasqan moqom monteyarunqa.’

¹⁹Juda nacionpa reynin Ezequiaswan Juda nacionpi runakunaqa ćwañuchirqakuchum Mi-queastaqa? Manam, aswanqa kikin reypas Tayta Diosta manchakuspam payta mañakurqa paykunamanta llakipayarikunapaq chaymi Tayta Diospas manaña castigarqañachu rimasqan castigokunawan. Ñoqanchikqa hatun castigotam contranchikpi apaykamuchkanchik.”

²⁰Quiriat-jearim llaqtayoq Semaiaspas churin Uriaspas Jeremiaspa nisqanta hina-llam kay llaqtapa chaynataq kay nacionpa contranpi Tayta Diospa sutinpri rimarqa.

²¹Hinaptinmi Rey Joacimñataq llapa tropakunapa jefenkunapiwan hinaspa llapa kamachikuqkunapiwan Uriaspas nisqanta uyariruspanku wañurachiyta munarqaku. Ichaqa Uriasmi mancharikuspan Egipo nacionman lluptirurqa. ²²Chaywanpas Rey Joacinmi kacharqa Acborpa churin Elnatanta chaynataq wakin runakunatas Egipo nacionman. ²³Paykunam Egipo nacionmanta Uriasta pusaramurqaku Rey Joacinman. Chaymi rey kamachiptin espadawan wañurachispanku wakchakunapa ayan pampakunun uchkuman cuerposta wischuykamurqaku.

²⁴Safanpa churin Ahicam sutiyoq runam Jeremiasta favorecerqa, chayraykum Jeremiastaqa manaña runakunaman qoykurqakuchu wañurachinankupaq.

Yugowan rikchanachiy manta

27 ¹Josiaspa churin Rey Zedequias Juda nacionpi gobiernayta qallarichkap-tinmi Jeremiasta Tayta Dios rimapayarpaq ²kaynata:

—Rurakaramuy yugotawan coyundata hinaspayá matankaykiman watakaramuy.

³Chaymantam willachimunki Edom nacionpa reyninman, Moab nacionpa reyninman, Amonpa mirayninkunapa reyninman, Tiro llaqtapa reyninman hinaspa Sidon llaqtapa reyninman. Juda nacionpa reynin Sedequiasta watukunankupaq Jerusalen llaqtaman hamuq runakunawanmi chay reykunamanqa willachimunki. ⁴Israelpa yupaychasqan Llapallan Kamachiq ñoqa Tayta Diospa nisqaytam chay runakunaman kamachinki reyninkuman kaynata willamunankupaq: ⁵“Hatu-hatun atiynywanmi rurarqani kay pachatawan chaypi kaq runakunatas chaynataq animalkunatas. Chaykunataqa munasqayman hinam pimanpas qoni. ⁶Kunanqa llapallan chay nacionkunamat qoni Babilonia nacionpa reynin serviqni Nabucodonosorman. Qonitaqmi purun animal-kunatas payta servinankupaq. ⁷Llapallan nacionkunam servinqaku payta, churinta

chaynataq willkantapas. Chaynaqa kanqa Babilonia nacionpi yachaqkunata achka nacionkunawan munayniyoq reykuna munaychakunan tiempokamallam.⁸ Sichu mayqan nacionpas otaq mayqan gobiernopas Babilonia nacionpa reynin Nabucodonosorta mana serviyta munaptinqa chaynataq payman mana sujetakuya munaptinqa chay naciontam guerrawan, yarqaywan hinaspa peste onqoywan castigasaq. Chay naciontaqa tukunaykamam castigasaq Rey Nabucodonosorwan. Ñoqa Tayta Diosmi chaynata nini.”

⁹ “Amayá kasuychikchu ñoqamanta willakuqkunataqa, musyaqkunataqa, mosqoykunapa imam ninan willakuqkunataqa, suerte choqaqkunataqa nitaq brujoqunatas. Paykunaqa consejasuchkankichik Babilonia nacionpa reyninta manaña servinaykichikpaqm. ¹⁰ Paykunaqa allpaykichikmanta karuncharusunaykichikpaqm chayna llullakunata willasuchkankichik chaynapi ñoqapas karu nacionman qarqorupti chinkarunaykichikpaq. ¹¹ Babilonia nacion reypa llasaq yugonman sujetakuqkunatam ichaqa hina allpallanpi saerusaq hinaptinmi chakrankutapas llamaspa hinapi *yachanqaku. Ñoqa Tayta Diosmi chaynata nini.”

¹² Ñoqa Jeremiasmi Juda nacionpa reynin Zedequiasman willaspay kaynata nirqani:

—Babilonia nacionpa reyninmanyá runankunamanwan yugoman hina sujetakuychik. Chaynata ruraspaga kawsankichikmi. ¹³ Qampas chaynataq runaykikunapas ćyanqapaqchum guerrawan, yarqaywan chaynataq peste onqoywan wañuwaqchik? Tayta Diospa nisqanpi hinapas Babilonia nacionpa reyninta mana serviy munaq nacionkunatam chaykunaqa sucedenqa. ¹⁴ Ñoqamanta willakuqkunam llullakuspa consejasunkichik Babilonia nacionpa reyninta mana servinaykichikpaq. Amayá paykunataqa kasuychikchu. ¹⁵ Paykunataqa manapunim kachamurqanichu. Paykunaqa ñioqapa sutiyipim llullallata rimachkanku qamkunata chequerachisunaykichikpaq. Chaynaqa qamkunapas chaynataq ñoqamanta llullakuspa willasuqnichikkunapas chinkachisqam kanqa —nispa.

¹⁶ Sacerdotekunamanpas chaynataq llapallan runakunamanpas Tayta Diospa nisqantam kaynata nirqani:

—Willakuq tukuqkunam nichkanku: “Templopa servicionkunataqa Babilonia llaqtamantam prontolla kutichimunqaku” nispa. Chay nisqankuqa llullam. ¹⁷ Chaynaqa paykunata ama kasuspayá Babilonia nacionpa reyninta serviychik, chaynata ruraspaga kawsankichikmi. ¿Imanasqataq kay llaqtaqa purmachisqa kanman? ¹⁸ Sichu ñoqamanta cheqap willakuqkuna kaspankuqa chaynataq palabraypas paykunapi kaptinqa Llapallan Kamachiq ñoqa Tayta Diostayá ruegakuwachunku chaynapi templopi puchuq serviciokunatas chaynataq Juda nacionpi reypa wasinpi hinaspa Jerusalenpi puchuq serviciokunatas Babilonia llaqtaman ama apanankupaq.

¹⁹⁻²² “Ñoqa Tayta Diosmi nini: ‘Joacimpá churinta otaq Juda nacionpa reynin Jeconiasta Rey Nabucodonosor Jerusalen llaqtamanta Babilonia llaqtanman presochasqata pusachispanqa chaynataq Jeconiaswan kuskata Juda nacionpi chaynataq Jerusalen llaqtapi llapallan kamachikuqkunata pasachispanqa, Rey Nabucodonosorqa manam aparqachu templopa pilarninkunataqa, broncemanta hatun estanquetaqa, lavatoriokunapa broncemanta carretankunataqa nitaq llaqtapi wakin serviciokunatas. Templopi serviciokunamatawan Juda nacionpi, reypa wasinpi chaynataq Jerusalen llaqtapi puchuq serviciokunamatam ñoqa Tayta Dios nini: Chaykunataqa Babilonia llaqtamanmi apanqaku. Chaypim kamunqa ñoqa munaptiy kay sitioman kutichimunankukama’ nispa.’”

Hananiasmantawan Jeremiasmanta

28 ¹Juda nacion Rey Sedequiaspa gobiernay qallarisqan watakunapim otaq tawa watamanña gobier nachkaptinmi chay watapa pichqa kaq killanpi Gabaon llaqtayoq Azurpa churin Hananias Tayta Diosmanta willakuq tukurqa. Jeremias tam templopi sayachkaptin sacerdotekunapa chaynataq llapallan runakunapa qayllanpi kaynata nirqa:

²—Israelpa yupaychasqan Llapallan Kamachiq Tayta Diosmi nin kaynata: “Yugota pakichkaq hinam Babilonia nacionpa reyninman sujetasqa kasqaykichikta tukuchisaq.

³Iskay watallamantam kutichimusaq templopa servicionkunata otaq kay llaqtamanta Babilonia llaqtaman Rey Nabucodonosorpa apasqan serviciokunata. ⁴Kutichimusaqtaqmi Joacimpa churin Juda nacionpi Rey Jeconia stapas. Kutichimusaqtaqmi Juda nacionmanta Babilonia nacionman preso pusasqa llapallan runakunatapas. Yugo pakichkaq hinamá Babilonia nacionpi reyman sujetasqa kasqaykichikta tukuchisaq” nispam nin Tayta Dios.

⁵Chaymi contestaspan Diosmanta willakuq Jeremiasñataq sacerdotekunapa chaynataq templopi huñunasqa llapallan runakunapa qayllanpi Hananiasta kaynata nirqa:

⁶—Amalaya Tayta Dios chaynata ruranman. Amalaya paymanta willakuchkaq hina nisqaykikunata cumplinman chaynapi templopa servicionkuna apasqankuta kutichimunana paq chaynataq Babilonia lawmanta llapallan preso pusasqa runakunatapas kay llaqtaman kutichimunankupaq. ⁷Chaywanpas llapa runakunapa qayllanpi chaynataq qampa qayllaykipi rimasqaytayá uyariykuy: ⁸Ñawpaq wataknamantaraqmi ñoqapas chaynataq qampas manaraq nacechkaptinchik Diosmanta willakuqkuna rimarqakuña achka nacionkunapa chaynataq hatun gobiernokunapa contranpi, paykunaqa rimarqa chay nacionkuna guerrawan, desgraciawan chaynataq peste onqoykunawan castigasqa kanankumantam. ⁹Runakunapa hawkalla kanankumanta pipas willakuptinqa chay rimasqan cumplikuptillanmi yachanqaku cheqaptapunipas payqa Tayta Diospa kachamusqan willakuq kasqanta —nispa.

¹⁰Chaymi Diosmanta willakuq tukuq Hananias Diosmanta willakuq Jeremiaspa matankamanta yugota horqoruspan pakiparurqa ¹¹hinaspm llapallan runakunapa qayllanpi nirqa:

—Tayta Diosmi kaynata nin: “Kay pakipasqay yugota hinam kunanmanta iskay wataman Babilonia nacionniyoq Rey Nabucodonosorpa llapallan nacion sujetasqanta tukusaq” nispa.

Chaymi Diosmanta willakuq Jeremias pasakurqa. ¹²Jeremiaspa matankamanta Hananias yugota horqoruspan pakiparusqanpa tumpa unayllanmantam Jeremiasman Tayta Dios nirqa:

¹³—Ñoqa Tayta Diospa nisqaytayá Hananiasman kaynata nimuy: “Kaspimanta pakipasqayki Yugopa rantinpim fierromanta yugotaña ruranki. ¹⁴Israelpa yupaychasqan Llapallan Kamachiq ñoqa Tayta Diosmi niki: Llapallan nacionkunatam fierromanta yugoman watachkaq hina Babilonia nacionpa reynin Nabucodonosortaña servichisaq. Paymanñam qoykuni purun animalkunatapas munaychakunana paq” nispa.

¹⁵Chaymi Diosmanta willakuq Jeremias nirqa:

—Yaw Hananias, uyariykuwayá: Tayta Diosqa manam kachamusurqankichu. Qamqa kay runakunatam llullakunapi confiachichkanki. ¹⁶Chayraykum Tayta Dios kaynata nisunki: “Kay pachamantam wischurusqayki. Runakuna qepanchakuwananpaq rimasqaykiraykum kunan watallapi wañunki” nispa.

¹⁷Chay watallapim Diosmanta willakuq tukuq Hananiasqa qanchis kaq killapi wañururqa.

Preso riqunaman Jeremiaspa cartasqanmanta

29 ¹⁻²Babilonia nacionpa reynin Nabucodonosormi Jerusalen llaqtamanta Babilonia lawman presota pusachirqa reinata, palaciopi servikuqkunata, Juda nacionpi kamachikuqkunata, Jerusalen llaqtapi wakin runakunata, tukuy imapi llamkaq maestrokunata chaynataq herrerokunatapas. Chaypa qepallantam Jerusalen llaqtamanta Tayta Diosmanta willakuq Jeremias cartarqa ancianokunamanta puchuqkunaman, sacerdote kunaman, Diosmanta willakuqkunaman chaynataq wakin runakunamanpas. ³Chay cartatam apachirqa Safanpa churin Elasawan hinaspa Hilciaspa churin Gemariaswan. Paykunatam Juda nacionpa reynin Sedequias Babilonia nacionpa reynin Nabucodonosorman kacharqa. Chay cartapim kaynata nirqa:

⁴Israelpa yupaychasqan Llapallan Kamachiq Tayta Diosmi Jerusalen llaqtamanta Babilonia lawman llapallan preso pusachisqankunata nin kaynata:

⁵—Wasichakuspakichikhyá chaypi *yachaychik. Huertakunapipas plantaspakichikhyá rurunta mikuychik. ⁶Casarakuspakichikhyá churi-wawayoq kaychik. Chay yachasqaykichik llaqtapiqa miraychikhyá ama asllayanaykichikpaq.

⁷Pusachisqay llaqtapa allinnintayá munaychik, chaypaqyá ñoqata mañakuwaychik chaynapi llaqta hawkalla captin qamkunapas hawkalla kanaykichikpaq. ⁸Israelpa yupaychasqan Llapallan Kamachiq ñoqa Tayta Diosmi kaynata nini: “Ama engañachikuychikchu qamkuna ukupi kaq ñoqamanta willakuq tukuqkunawan nitaq musyaqkunawanpas. Amataqyá kasuychikchu qamkuna mañaptikichik mosqosqankutapas.” ⁹Ñoqa Tayta Diosmi nini: “Ñoqapa sutypi qamkunaman willasusqaykichikqa llullam. Paykunataqa manam kachamurqanichu” nispa.

¹⁰Tayta Diosmi kaynata nin:

—Babilonia nacionpaq qanchis chunka wata cumplikuruptinmi favorecesqaykichik hinaspa kay sitioman kutimunaykichikpaq rimasqayta cumplisaq. ¹¹Ñoqa Tayta Diosmi nini: FAVORNIKICHIKPI imam ruray piensasqaytaq sumaqtam yachani. Manaña ñakarispa hawka kanaykichikpaqmí piensachkani chaynapi hamuq punchawkunapi confianzawan kanaykichikpaq. ¹²Qayakuspa mañakuwaptikichikqa uyarisqaykichikmi. ¹³Maskawaspaykichikqa tariwankichikmi tukuy sonqoykichikwan maskawasqaykichikrayku. ¹⁴Ñoqa Tayta Diosmi nini: Qamkunaqa tariwankichikmi, llapallan nacionkunaman chaynataq llapallan sitiokunaman cheqechisqaymantam huñumusqaykichik. Kay sitiomantam presochasqata pusachirqaykichik, chaynaqa kay sitiomanmi kutichimusqaykichik —nispa.

¹⁵Qamkunam nichkankichik:

—Kay Babilonia lawpim Tayta Dios qoykuwanku paymanta willakuqkunata —nispa.

¹⁶Tayta Diosmi kaynata nin:

—Rey Davidpa rantinpi gobiernaq reymantawan kay Jerusalen llaqtapi puchuqkunamantam otaq preso mana putasqa castaykichikmantam ¹⁷Llapallan Kamachiq Tayta Dios kaynata nini: Paykunapa contranpim kachamusaq guerrata, yarqayta hinaspa peste onqyota. Mikunapaqpas mana valeq ismusqa higosta hinañiam paykunataqa rurarusaq. ¹⁸Guerrawan, yarqaywan hinaspa peste onqoywanmi paykunataqa ñakarichisqaq. Kay pachapi llapallan gobiernokunapas

mancharikuspa katkatatananpaqraqmí paykunataqa rurasaq. Cheqechisqay llapallan nacionkunapi kaspankum ñakasqa, pasaypaq burlakusqa chaynataq insultasqa kanqaku.¹⁹Ñoqa Tayta Diosmi nini: Ñoqamanta willakuq serviqnykunawan mana tanispa willachisqaykunata mana kasukusqaykichikraykum paykunapas chayna kanqaku.²⁰Jerusalen llaqtamanta Babilonia lawman llapallan pusachisqaykuna, qamkunaqa ñoqa Tayta Diospa nisqaytayá uyariychik.

²¹—Colaiaspa churin Acabmantawan Maasiáspla churin Sedequiasmantam otaq ñoqa Tayta Diospa sutypi rimaspanku llullakuna willasuqnikichikmantam Israelpa yupaychasqan Llapallan Kamachiq Tayta Dios kaynata nini: Babilonia nacionpa reynin Nabucodonosorman paykunata qoykuptiyimi qayllaykichikpi wañuchinqa.²²Hinaptinmi Juda nacionmanta preso pusasqa kaqkuna otaq Babilonia lawpi *yachaqkuna, pitapas ñakaspanku kaynata ninqaku: “Babilonia nacionpa reyninmi Sedequiamantaw Acabta ninapi kankarqa, chaynatayá qamtapas Tayta Dios rurasunki” nispa.²³Chaynatam paykunawan rurasaq Israel casta runakuna ukupi loco hina rurasqankurayku. Paykunaqa runamasinkupa warminwanmi huchallikurqaku hinas papas ñoqapa sutiypiraqmi llullakunata willakurqaku, ñoqapa mana kamachisqaykunamat rimarqaku. Ñoqa Tayta Diosmi nini: Chaykunataqa yachanipunim hinas pam testigo kani, nispa.

Semaiásman Jeremiaspa willasqanmanta

²⁴Tayta Diosmi Jeremiasta kamachirqa Nehelam llaqtayoq Semaiásman kaynata ninanpaq:

²⁵—Israelpa Yupaychasqan Llapallan Kamachiq ñoqa Tayta Diosmi nini: “Qanmi sutikipi cartata apachirqanki Jerusalen llaqtapi llapallan runakunaman, Maasiáspla churin sacerdote Sofoniasman chaynataq llapallan sacerdotekunamanpas. Chay cartapim Sofoniasta nirqanki:

²⁶“Sacerdote Joiadapa rantinpi sacerdote kanaykipaqmi Tayta Dios churasurqanki chaynapi paypa templonpi jefe kanaykipaq. Chaynaqa huk kaqnin loco runa Diosmanta willakuq tukuptinqa cepo nisqanku hapichinapim chakinkunata hapichinayki, matakanmantapas fierro collarwantaqmi hapichinayki.²⁷Hinaptinqa čimanasqataq manaqa qaqcharqankichu Diosmanta willakuq tukuq Anatot llaqtayoq Jeremiastaqa?²⁸Paymi Babilonia lawpi kaqkunaman cartamuwasqaku kaynata: Unay watakunam kamunkichik chay lawman preso riqkunaqa chaynaqa wasichakuspayá chaypi *yachaychik hinaspayá huertakunapipas plantaspaykichik rurunta mikuychik’ nispa.”

²⁹Chayna niq cartatamá sacerdote Sofonias leepurqa Diosmanta willakuq Jermiaspaq.³⁰Hinaptinmi Jeremiasta Tayta Dios nirqa:

³¹—Jerusalen llaqtamanta llapallan preso riqkunatayá ñoqa Tayta Diospa nisqayta kaynata nichimuy: “Nehelam llaqtayoq Semaiás sutiyop runam mana kachamuchkaptiy llullakunata willasuspakichik yanqakunapi confiachisurqankichik.³²Chayraykum ñoqa Tayta Dios nini: Nehelam llaqtayoq Semaiás sutiyop runatam mirayninkunatawan castigasaq. Mirayninkunamantaqa manam pipas kanqachu runaykuna ukupi *yachaq. Semaiásqa manataqmí rikunqachu kay runaykunata favoreceptiyqa. Ñoqa Tayta Diosta mana kasuwanankupaq runaykunaman rimasqanraykum chaynaqa kanqa. Ñoqa Tayta Diosmi chaynata nini.”

Runakunapaq Tayta Diospa prometesqanmanta

30

¹Tayta Diosmi Jeremiasta rimapayaspan nirqa:

²—Israelpa yupaychasqan ñoqa Tayta Diospa tukuy nisqaykunatayá libropi qellqay: ³“Hamuchkanmi tiempo Israel castamanta chaynataq Juda castamanta runaykunta preso pusasqa kasqankumanta kutichimunaypaq. Ñoqa Tayta Diosmi nini: Paykunataqa dueñochakunankupaqmi kutichimusaq abuelonkuman qosqay allpaman” nispa.

⁴—Israel castakunaman chaynataq Juda castakunaman Tayta Diospa rimasqan-kunaqa kaynam. ⁵Ñoqa Tayta Diosmi nini:

Mancharikuqkunapa qaparisqanmi uyarikuchkan.

Mana hawka kaqkunapa mancharikusqanmi uyarikuchkan.

⁶ Tapukamuspa yachamuychik sumaqta:

¿Qariqa wachakunmanchum wawata?

¿Imanasqataq qarikunata qawani

wachakuchkaq warmikuna hina

wiksanku hapikuqta?

¿Imanasqataq qarikunata qawani

wachakuchkaq warmikuna hina

uyankupas ayayarusqata?

⁷ iAy ancha mancharikupaq

punchawkunam hamuchkan!

iAy mana igualay atina

punchawkunam hamuchkan!

Jacob casta runakunapaqmi

sasachakuy tiempo kanqa.

Chaywanpas paykunaqa

chaykunamanta librasqam kanqa.

⁸ Llapallan Kamachiq ñoqa Tayta Diosmi nini:

Chay punchawkunapim yugomanta

kacharichkaq hina librasqaykichik.

Yugopa coyundanta

tipichkaq hinam librasqaykichik.

Huklaw nacionniyoqkunata

manaña servinaykichikpaqmi

librasqaykichik.

⁹ Yupaychasqaykichik ñoqa Tayta Diostañam

serviwankichik.

Reynikichikpaq churasqay Davidtam

servinkichik.

Runankunata Tayta Dios salvananmanta

(Jer 46:27-28)

¹⁰ Ñoqa Tayta Diosmi nini:

Serviqniy Jacobpa castankuna,

qamkunaqa amayá manchakuychikchu.
 Israelpa miraynin runakuna,
 qamkunaqa amayá hukmanyaychikchu.
 Karu nacionkunamantam libramusqaykichik.
 Miraynikichiktawan kuskatam libramusqaykichik.
 Preso risqaykichik nacionmantam libramusqaykichik.
 Jacob castakunaqa kutikamuspaykichikmi
 hawkaña kawsakunkichik.
 Manaña pipapas manchachisqanmi
 hawkaña kawsakunkichik.

- ¹¹ Ñoqa Tayta Diosmi nini:
 Qamkunataqa salvasqaykichikmi ñoqaqa.
 Chequerachiptyimi nacionkunapi
 kankichik qamkunaqa.
 Ñoqapunim chinkarachisaq
 chay llapallan nacionkunataqa.
 Chaywanpas manam chinkachisqaykichikchu qamkunataqa.
 Faltaykichikmantaq corregisqaykichikmi qamkunataqa.
 Manam lluptinkichikchu ñoqapa castigoymantaq.

- ¹² Tayta Diosmi kaynata nin:

Manaña hampiy atinam heridaykiqa.
 Manaña remedioyoqmi onqoynikiqa.
¹³ Manañam pipas nanachikusuqnikiqa kanchu.
 Heridayki hampiykuqqa manañam pipas kanchu.
 Sanoyachisunaykipaq remediospas manañam kanchu.
¹⁴ Kuyaqnikikunaqa manañam yuyasunkiñachu.
 Qanmantaqa manañam tapukunkupasñachu.
 Mana allinllataña rurasqaykiraykum
 enemigoyki hina castigarqayki.
 Huchaykikuna achkallaña kasqanraykum
 llumpayllataña corregirqayki.

- ¹⁵ ¿Imanasqataq heridaykirayku qaparinki?
 Manaña hampiy atinam qampaqa nanayniki.
 Mana allin rurasqaykiraykum
 rurarqayki chaynataqa.
 Achkallaña huchaykikuna kasqanraykum
 rurarqayki chaynataqa.

- ¹⁶ Mikuchkaq hina tukusuqniki runakunaqa
 tukusqam kanqaku.
 Llapallan contraykipi kaqkunaqa
 preso pusasqam kanqaku.
 Saqueasqam kanqaku saqueaqnikikunaqa.
 Qechusqam kanqaku qechusuqnikikunaqa.

- ¹⁷ Ñoqa Tayta Diosmi nini:

“Sion Moqopi llaqtaqa
wischusqañam” niptinkupas,
“Manañam pipas nanachikunchu” niptinkupas
qamtaqa sanoyachisqaykim.
Heridaykikunamantaqa hampisqaykim.

¹⁸Tayta Diosmi kaynata nin:

Jacob casta runakunapa *yachanantam favorecesaq.
Paykunapa yachanankunamantam llakipayarikusaq.
Tuñirusqan sitiopim llaqtapas hatarichisqa kanqa.
Palaciopas maymi kasqanpim hatarichisqa kanqa.

¹⁹Chaypi yachaqkunam agradecekuwaspanku takinqaku.
Runakunam anchallaña kusikuymanta qaparinqaku.
Paykunata achkayachiptyimi manaña pisinqakuchu.
Ancha reqsisqata ruraptiymi manaña humillachinqakuchu.
²⁰Ñawpaq watakunapi hinam kanqa mirayninkupas.
Ñoqapa qayllaypim tayyanqa huñunasqa runankunapas.
Ñoqapa castigasqaymi kanqa ñakarichiqninkunapas.

²¹Ñoqa Tayta Diosmi nini:

Paykunamantam kanqa pusaqninku.
Kikillankumantam kanqa gobiernaqninku.
Asuykachichtiymi pay asuykamuwanqa.
¿Pitaq asuykuwanman kikillanmantaq?

²²Qamkunam runaykuna kankichik.
Ñoqañataqmi kasaq Diosnikichik.

²³Sinchí wayra hinaraqmí
Tayta Diospa piñakuyninqa.
Muyuq wayra hinaraqmí
Tayta Diospa piñakuyninqa.
Mana allin ruraqkunapa contranpim
kachkan paypa piñakuyninqa.

²⁴Tayta Diospa sinchi piñakuyninqa
manam taninqachu.
Imam rurananta ruranankamam
mana taninqachu.
Imam piensasqanta cumplinankamam.
mana taninqachu.
Hamuq punchawkunapim
kaykunataqa entiendenkichik.
Chay tiempopim
imam kaqta entiendenkichik.

Israelpa mirayninkuna allpankuman kutinankumanta

31 ¹Tayta Diosmi kaynata nin:
—Chay tiempopim Israel casta llapallan runakunapa Diosnin kasaq.
Paykunañataqmi runaykuna kanqa —nispa.

²Tayta Diosmi nin:

Guerrapi wañunankumanta lluptiq runakunamat
chunniqpi favorecerqani.
Samanankupaq sitiota maskaq
Israel casta runakunamat favorecerqani.

³ Unaymantaraqmi Tayta Diosqa rikuriwarqanchik.
Hinas pam payqa kaynata niwarqanchik:

Wiñaypaq kuyakuywanmi qayarqayki.
Chayna kuyasqayman hinallam kuyapayachkayki.

⁴ Sipasman rikchakuq Israel casta runakuna,
qamkunataqa kaqllamantam hatarichisqaykichik.
Tinyaykichiktapas mosoqmantam allichankichik.
Kusikuymanta tusuqmi lloqsinkichik.

⁵ Samaria moqokunapim
uvas huertakunata mosoqmanta hatarichinki.
Uvas huertapi plantaqkunam plantanqa.
Chaypa rurunkunamat paykunaqa provechanqa.

⁶ Hamuchkanmi punchawkuna
cuidaqkuna qaparinankupaq,
Efrain orqokunapi
cuidaqkuna qaparinankupaq:
“Hakuchik Sion Moqopi llaqtaman”
nispa ninankupaq.
“Yupaychasqanchik Tayta Diosman
risunchik” ninankupaq.

⁷ Tayta Diosmi kaynata nin:
Jacobpa castankunaraykuyá kusikuywan takiychik.
Nacionkunamanta puntapi kaqmantayá qapariyechik.
Qapariyllawanña alabaspayá kaynata niyechik:
“iTayta Diosmi runankunata salvaykun!”
nispayá niyechik.
“iIsrael castamanta puchuqkunamat salvaykun!”
nispayá niyechik.

⁸ Norte lawpi nacionmantam kutichimusaq.
Kay pachapa cantonmantaraqmi huñumusaq.
Ñawsakunawan wistukunam paykunawan hamunqa.
Wiksayoq warmikunawan wachakuqkunam hamunqa.

Paykunaqa achkallaña huñunasqam kutimunqa.

⁹ Paykunata pusamuptiymi
waqastin hamunqaku.

Paykunata pusamuptiymi
ruegakustin hamunqaku.

Yakuyoq wayqonkunatam purichimusaq.

Mana mitkanankupaqmi
pampallanta purichimusaq.

Ñoqaqa kani Israel casta runakunapa taytanmi.

Ñoqaqa kani piwy Efrain castapa taytanmi.

¹⁰ Nacionkuna, Tayta Diospa palabrantayá
uyariyachik.

Lamar qochapa waklawninpi kaqkunamanyá
willaychik:

“Israel castata cheqechiq Tayta Diosmi huñumunqa.

Ovejakunata michiq hinam paykunataqa waqaychanqa.”

¹¹ Tayta Diosmi Jacobpa castanta librara.

Paykunamantapas atiyniyoq nacionmantam salvarqa.

¹² Sion Moqomanmi takistin hamunqaku.

Tayta Dios bendeciykuptinmi kusikunqaku.

Kusikunqakuqa trigonkupas,
vinonkupas, aceitenkupas kaptinmi.

Kusikunqakuqa ovejankupas
chaynataq vacankupas miraptinmi.

Yakuyoq huerta hinam kanqa paykunaqa.

Manaña hukmanyaqmi kanqa paykunaqa.

¹³ Doncellakunam kusikuymanta tusunqaku.

Mozokunapiwan machukunam kusikunqaku.

Waqasqankumantam kusikunankupaqña consuelasaq.

Waqasqankumantapas astawanraqmi kusichisaq.

¹⁴ Ñoqa Tayta Diosmi nini:

Sacerdotekunamanmi allinnin mikuykunata qosaq.

Runaykunatam allinkuna qosqaywan saksachisaq.

¹⁵ Ñoqa Tayta Diosmi nini:

Rama llaqtapim huk kaqninpa qapariynin uyarikuchkan.

Puraminti llakikuywan waqasqanmi uyarikuchkan.

Raquelmi wawankunamanta waqachkan.

Consuelasqa kaytapas manaña munaspanmi waqachkan.

Wawankuna manaña kasqanraykum waqachkan.

¹⁶ Chaywanpas Tayta Diosmi nin:

Raquel, amañayá mastaqqa waqaychu.

Weqekitaqa amañayá usuchiychu.

Ñoqa Tayta Diosmi nini:

Pagasqam kanki rurasqaykikunamantaqa.

Kutimunkakum enemigopa allpanmantaqa.

¹⁷ Ñoqa Tayta Diosmi nini:

Allin punchawkunam qamkunapaq kanqa.

Wawaykikunam allpankuman kutimunqa.

¹⁸ Efrain castapa kayna quejakusqantam uyarini:

“Manaraq mansasqa torota hinam corregiwarqanki.

Chaymi ñoqaqa corregisqa karqani.

Qampuni kutirichillawaptikim kutirimusqayki.

Qamqa Diosniy kasqaykiraykum kutirimusqayki.

¹⁹ Ñoqaqariki rakikurqanim qanmanta

ichaqa wanakullanim chay rurasqaymanta.

Huchaykunatam reqsikullani.

Qasqoytam takakullani.

Mozo kayniyipim huchalllikurqani.

Penqakuspaymi kunan humillakuni.”

²⁰ Ñoqa Tayta Diosmi nini:

Kuyayllapaq churiy hinam Efrain castaqa.

Kuyasqay warmay hinam Efrain castaqa.

Qaqcharuspaypas manam qonqanichu paytaqa.

Sonqoypas anchatam waqan paymantaqa.

Anchallatañam llakikuni paymantaqa.

²¹ Sipasman rikchakuq Israel casta runakuna,

ñanpiyá señalkunata churaychik

chaylla ñanta tarinaykichikpaq.

Sumaqtayá ñanta qawariychik

chayninta purinaykichikpaq.

Llaqtaykichikmanyá kutirimuychik

chaykunapi *yachanaykichikpaq.

²² Mana kasukuq sipasman rikchakuq runakuna

chaykapikamataq kankichik kaypi-chaypi puriqlikuna?

Ñoqa Tayta Diosmi rurasaq

mana haykapipas rikusqaykichikta.

Kay pachapim rurasaq

mana haykapipas rikusqaykichikta:

Warmiñam nanachikunqa qarimanta.

Israel castakuna hamuq tiempopi favorecesqa kanankumanta

²³ Israelpa yupaychasqan Llapallan Kamachiq Tayta Diosmi nin:

—Preso pusachisqay runakunata kutichimuptiymi kay Juda allpankupi chaynataq llaqtankupi *yachaspanku kaqlamanta ninqaku: “Yaw allinkuna ruranankusitio, Tayta Diospaq sapaqchasqa moqo, qamtaqa Tayta Diosmi bendecisunki” nispa. ²⁴ Chaypim yachanqaku Juda nacionniyoq runakuna, llaqtakunapi yachaq-

kuna, chakrayoqkuna chaynataq ganado qatiqkunapas. ²⁵Pisipasqakunaman tomaykachispaymi yarqasqakunatapas saksaykachisaqtaq —nispa.

²⁶Chaymantam rikchariruspay qawaykacharikurqani. Miskillatañam ñoqaqa puñurusqani.

²⁷Tayta Diosmi nin:

—Hamuchkanmi punchawkuna Israel casta runakunatapas chaynataq Juda casta runakunatapas animalnintinta mirachinaypaq. ²⁸Imaynam chaylla karqani paykunata tuñichinaypaq, plantata pilachkaq hina horqonaypaq, taqmanaypaq chaynataq tukunaypaq, chaynallataqmi chaylla kasaq paykunata hatarichispay plantata hina takyachinaypaqpas. Ñoqa Tayta Diosmi chaynata nini.

²⁹—Chay punchawkunapiqa manañam yapamanta ninqakuchu: “Tayta-mama-kuna puchqo uvasta mikurusqanraykum churi-wawankupa kirun sallirun” nispa.

³⁰Pipas puchqo uvasta mikuruptinqa kirunmi sallirunqa. Sapakamam wañunqa mana allin rurasqanmantaqqa.

³¹Tayta Diosmi nin:

—Hamuchkanmi punchawkuna Israel castakunawan chaynataq Juda castakunawan mosoq contratota ruranaypaq. ³²Ichaqa manam abuelonkuwan contrato rurasqayta hinachu rurasqa, paykunamat Egipto nacionmanta makimanta aysamuchkaq hina horqomurqani. Qosanku hina kachkaptiyas manamá chay contratotaqa cumplirqa-kuchu. ³³Chay punchawkuna pasaruptinmi Israel castakunawan contrato ruranayqa ñoqa Tayta Diospa nisqayman hina kayna kanqa: yachachikuyniytam sonqonku-pi churasaq, qellqasaqtaqmi yuyayninkupipas. Paykunapaqmi Diosninku kasaq, paykunañataqmi runaykunaña kanqa. ³⁴Ñoqa Tayta Diosmi nini: Ñoqata reqsiwa-nankupaqqa amistadpurapas nitaq ayllupurapas manañam yachachinakunqañachu. Llapallankuñam warmakunapas chaynataq yuyayniyoqkunapas reqsiwanqaku. Mana allin rurasqankuta pampachaspaymi huchankutaqa manaña yuyarisaqchu —nispa.

³⁵Punchawpi achkinanpaq
inti churaqmí,
killatapas lucerokunatapas
tutapi achkinanpaq churaqmí,
lamar ochata kuyuchispan olankunapas qaparichiqmí
otaq llapallan kamachiq Tayta Dios sutiyoqmi

³⁶kaynata nin:

Huk kaqnin punchawpi
decretoykuna chinkarunman
hinaptinqa Israel runakunapas
manañam nacionniychu kanman.

³⁷Ñoqa Tayta Diosmá nini:

Sichu cielokunata tupuruptinkuqa,
kay pachatapas cimientonkama aspiruptinkuqa
Israelpa mirayninkunatapas qepanchakuruymánmi.
Tukuy rurasqankumantaqa qepanchakuruymánmi.
Ñoqa Tayta Diosmi chaynata nini.

³⁸Tayta Diosmi nin:

—Hamuchkanmi punchawkuna Hananeelpa torrenmanta esquina zaguanka-ma mosoqmanta ñoqa Tayta Diospaq llaqtata hatarichinankupaq. ³⁹Tupusqanku waskam derecholla pasanqa Gareb moqokama hinaspmuyurimunqa Goa lawman. ⁴⁰Chaymantam pasanqa ayakuna wischunanku otaq uchpa wischunanku wayqonta Cedron Wayqokama. Chaymantañataqmipasanqa Caballokunapa Zaguanninkama. Chay zaguana kachkan intipa qespimunan lawpim. Tukuy chaykunaqa ñoqa Tayta Diospaq sapaqchasqam kanqa. Chaypi tarikuq llaqtataqa manañam haykapipas tuñichinqakuchu nitaq purmachinqakuchu.

Jeremiaspa chakra rantisqanmanta

32 ¹Juda nacionpi Rey Sedequias chunka watamanña gobiernachkaptinmi chaynataq Rey Nabucodonosorpas chunka soqtayoq watamanña gobiernachkaptinmi Jeremiasta Tayta Dios rimapayarqa. ²Chay tiempopim Babilonia nacion Rey Nabucodonosorpa tropankuna Jerusalen llaqtata muyururqaku. Diosmanta willakuq Jeremiasñataqmiparcelpa pationpi preso kachkarqa. Chay carcelqa karqa Juda nacion reypa wasinpm.

³Juda nacionpa reynin Sedequiasmi Jeremiasta presocharachirqa kaynata nispa:

—¿Imanasqataq Diosmanta willakuq tukuspayki ninki: “Ñoqa Tayta Diosmi nisqayman hina Babilonia nacionpa reyninman kay llaqtata qoykusaq vencerunapaq. ⁴Juda nacionpa reynin Sedequiaspas Caldea runakunamantaqa manam lluptinqachu. Babilonia nacionpa reyninwanmi qawanakuspa uyapura parlanqa. ⁵Paymi Rey Sedequiasta Babilonia llaqtaman pusachinqa paymanta yuyarißpay favorecenaykama. Ñoqa Tayta Diosmi nini: Caldea runakunawan peleaspapas manapunim vencenkichikchu” nispa.

⁶Chaymi Jeremiasñataq nirqa:

—Tayta Diosmá kaynata niwarqa:

⁷“Tioyki Salumpa churin Hanameel hamuspanmi nisunki: ‘Anatot llaqtapi chakraytayá rantiruway, qamqariki aylluy kasqaykiraykum reclamanaykipaq derechoyoq kachkanki’ nispa.” ⁸Tayta Diospa niwasqanman hinamá carcelpa patioman primoy Hanameel hamuruspan niwarqa:

—Benjamin allpapi kaq Anatot llaqtapi herencia chakraytayá rantiruway. Qamqariki aylluy kasqaykiraykum chay herencia allpata reclamanaykipaq derechoyoq kachkanki —nispa.

Chay asuntoqa Tayta Diospa kamachisqanman hina kasqanta cuentata qokuspaymi ⁹Anatot llaqtapi kaq chakranta rantirurqani yaqa iskay pachak gramo qollqewan. ¹⁰Rantikuwasqan contrato escrituratam sellarachispay testigokunawan firmachirqani hinaspm qollqeta pesaspay qorqani. ¹¹Leyman hina chaynataq costumbreman hina rantikuwasqan wichqasqa escrituratawan kicharayaq copiata chaskiykuspaymi ¹²qoykurqani Nerialspa churin Barucman, chaytaqa qoykurqani primoy Hanameelpa qayllanpm, escritura firmaq testigokunapa qayllanpm chaynataq carcelpa pationpi tiyaq Juda casta runakunapa qayllanpm. Nerialspa karqa Maasicspa churinmi. ¹³Paykunapa qayllanpm Baructa kamachirqani kaynata:

¹⁴—Israelpa yupaychasqan Llapallan Kamachiq Tayta Diosmi kaynata nisunki: “Wichqasqa escrituratayá kicharayachkaq copiantawan apaspayki allpa mankapi churaramuy unay watakuna duranapaq. ¹⁵Israelpa yupaychasqan Llapallan Kamachiq Tayta Diosmi nin: Kay nacionpiqa yapatawanmi rantinqaku wasikunata, chakrakunata chaynataq uvas huertakunatapas, nispa.”

Tayta Diosta Jeremiaspa mañakusqanmanta

¹⁶Neriaspa churin Barucman escriturata qoykuspaymi Tayta Diosta mañakurqani:

¹⁷—Señor Diosnilláy, qamqa hatu-hatun atiynikiwanmi cielokunatawan kay pachata unancharqanki. Qampaqqa manam kanchu imapas mana ruray atinaykipaq hinaqa.

¹⁸Qamqa waranqantin runakunamat llakipayanki ichaqa tayta-mamanpa huchanmantapas qepa wiñaqkunamat castiganki. Ancha hatun hinaspas ancha atiyniyoq Diosnilláy, qampa sutikiqa Llapallan Kamachiq Tayta Diosmi. ¹⁹Tanteasqaykikunaqa ancha hatunmi, rurasqaykikunapas ancha hatunmi, rurasqaykikunapas ancha atiyniyoqmi. Qamqa qawachkankim runakunapa kawsasqantaqa chaynapi kawsasqankuman hina chaynataq imam rurasqankuman hina paganaykipaq. ²⁰Egipto nacionpim señalkunatawan milagrokunata rurarkanki Israel casta runakuna ukupi chaynataq wakin runakuna ukupipas chaynapi kunan punchawpi hina ancha reqsisqa kanaykipaq. ²¹Qamqa sinchi atiynikiwanmi hatun castigowan, señalkunawan chaynataq milagrokunawan llapallanca qawasqanta Israel casta runaykikunata Egipto nacionmanta horqomurqanki. ²²Juramentaspa abueloykuman qonayki kay tukuy imapa wiñanan allpatam paykunaman qorqanki. ²³Chaymi kay allpaman yaykumuspanku dueñochakurqaku ichaqa nisqaykitawan yachachikuynikitam mana kasukurqakuchu nitaqmi kawsarqakupas kamachisqaykiman hinachu, chayraykum qampas tukuy kay castigokunata kachaykamunki.

²⁴—Caldea law runakunam yaykumunankupaq llaqtapa qepanman allpata huntarchinku. Llaqtataqa chay peleaq runakunawanmi vencerachinki guerrawan, yarqaywan chaynataq peste onqoywan. Qawasqaykipi hinapas qampa nisqaykiman hinam tukuy ima pasakuchkan. ²⁵Señor Diosnilláy, Caldea runakunamanía kay llaqtataqa qoykuchkaspaykipas niwarqankiraqmi chay chakrata testigokunapa qayllanpi rantinaypaq.

²⁶Tayta Diosmi nirqa Jeremiasta:

²⁷—Llapallan runakunapa yupaychanan Tayta Diosmi ñoqaqa kani. Ñoqapaqqa manam kanchu imapas mana ruray atinayipa hinaqa. ²⁸Chaynaqa ñoqa Tayta Diosmi niki: Kunanmi kay llaqtata qoykusaq Caldea runakunamanwan Babilonia nacionpa reynin Nabucodonosorman. Paykunapa vencesqanínam kanqa. ²⁹Kay llaqtapa contranpi Caldea runakuna yaykuramuspankum llaqtata kañaykunqaku. Kañaykunqakumá Baal sutivoq taytachaman inciensota kañananku hinaspas wakin taytacha-mamachakunamanpas vino hichananku altosniyoq wasikunatapas. Chay wasikunataqa rurarqa ñoqata piñachiwanan-kupaqmi. ³⁰Ñoqa Tayta Diosmi nini: Israelpa mirayninmi Judapa mirayninpwan warma kayninkumantapuni qayllaypi mana allinkunata rurarkaku. Israelpa mirayninqa taytacha-mamachakunata ruraspankum piñachiwayllapi rirqaku. ³¹Kay llaqtataqa hatarichisqa kasqanmantapunim rabiachiwaspan piñachiqni llaqta karqa. Chayraykum qayllamanta qarqosaq. ³²Rabiachiwananpaqmi tukuy mana allinkunata rurarkaku Israelpa mirayninpwan Judapa mirayninkuna otaq paykunapa reyninkuna, kamachiqninkuna, sacerdotenkuna, ñoqamanta willaqninkuna chaynataq Juda nacionniyoqkunawan Jerusalen llaqtapi yachaqkunapas. ³³Paykunaqa qepanchakuruwaspankum manaña qawariwanñachu. Mana tanispas yachachichkaptiyas manam kasuwarqakuchu nitaqmi corregikuytapas munarqakuchu. ³⁴Ñoqapaq sapaqchasqa templomanpas millakuyapaq taytacha-mamachakunataraqmi churarunku. Manaña asuykunaypaq hinamá chaynataqa rurarunku. ³⁵Ben-hinom sutivoq wayqopipas Baal sutivoq taytachapaqmi capillakunata moqokunapi hatarichirqaku chaynapi churi-wawankuta Moloc sutivoq taytachaman kañanankupaq.

Chaynata ruraspankum Juda nacionpi runakunata huchallichirqaku. Chay millakuyapaq rurasqankutaqa manam kamachirqanichu nitaqmi piensayllapas-piensarqanichu.

Hamuq tiempokunapaq Tayta Dios prometesqanmanta

³⁶—Israelpa yupaychasqan ñoqa Tayta Diosmi nini: Kay llaqtamantam nichkanki: “Kay llaqtapi runakuna guerrawan, yarqaywan chaynataq peste onqoywan ñakariptinmi Babilonia nacionpa reynin vencerunqa” nispa. ³⁷Chaywanpas rabiaspay chaynataq anchata piñakuspay llapallan nacionkunaman preso pusachisqaymantam huñumusaq, kay sitioman kutichimuptiymi hawkaña *yachanqaku. ³⁸Paykunaqa runaykunaña kaptinmi ñoqanañataq Diosninku kasaq. ³⁹Paykunataqa tukuy tiempopi respetawspa kawsaqtañam rurasaq, chaynataqa rurasaq allinminkupaqmi chaynataq qepa wiñay churi-wawankupa allinminkupaqmi. ⁴⁰Paykunawanqa wiñaypaq contratotañam rurasaq chaynapi mana qepamán kutispay paykunata favorecenaypaq. Respetawanankupaq ñoqaman sonqotaña ruraptiymi manaña rakikuwanqakuchu. ⁴¹Paykunata favorecespaymi paykunamanta kusikusaq. Cheqaptapunipas tukuy sonqoywan munaspaymi plantachkaq hina kay allpapi kawsachisaq.

⁴²—Ñoqa Tayta Diosmi nini: Kay runakunamanmi tukuy kay hatu-hatu castigota kachamurqani, chaynatapunim kunan rimarisqayman hina paykunataqa tukuypi favorecesaq. ⁴³“Kay nacionqa Caldea runakunaman qosqa kaspanmi manaña runayoq hinaspá manaña animalniyoq chunninqa” nispa nichkas papas qamkunaqa kay allpapim kaqlamanta chakrakunata rantinkichik. ⁴⁴Ñoqa Tayta Diosmi nini: Chakrakunata qollqewan rantispaykichikmi escrituratas sellachispa testigokunawan firmachinkichik. Chaynatam rurankichik Benjamin allpapi, Jerusalen llaqtapa muyuriqnninkunapi, Juda nacion llaqtakunapi otaq moqokunapi kaq llaqtakunapi, waqtakunapi kaq llaqtakunapi chaynataq Neguev law llaqtakunapipas. Chaynaqa kanqa huklaw nacionkunaman preso pusachisqaymanta paykunata kutichimuptiymi.

Hamuq tiempokunapaq allin willakuymanta

33 ¹Carcelpa pationpi Jeremias preso kachkaptinraqmi yapamanta Tayta Dios payta rimapayasan nirqa:

²—Kay pachata unanchaspa tukuy imakunatas churaq hinaspá takyachiq Tayta Dios sutiyqmi kaynata niki: ³Mañakuwaptikiqa contestasqaykim. Yachachisqaykim mana reqsisqayki hatun kaqkunatawan sasa entiendena kaqkunata. ⁴⁻⁵Kay llaqtapi tuñichinanku wasikunamantawan Juda nacion reykunapa wasimantam Israelpa yupaychasqan ñoqa Tayta Dios nini: Caldea runakunam kay llaqtata atacanankupaq murallapa qepanpi allpata montorunqaku, guerrapi peleanankupaq lloqsimuqkunapa ayankunawanmi chay wasikunata huntarachinqaku. Ancha piñakuyniywanmi paykunataqa waiñurachisaq. Kay llaqtataqa manañam favoreciñachu mana allinkunata rurasqankurayku. ⁶Chaywanpas kay llaqtapi runakunataqa hampispaymi sanoyakachisaq, paykunataqa mana imankupas faltaqtam hawkallata chaynataq segurota kawsachisaq. ⁷Preso pusachisqaymanta Juda casta runakunatawan Israel casta runakunata kutichimuptiymi ñawpaq tiempokunapi hinaraq kanqaku, wasita hatarichichkaq hinam paykunataqa kaqlamanta hatarichisaq. ⁸Ñoqapa contraypi huchallikusqankutam chuyanchasqaq. Mana kasuwaspanku tukuy huchallikusqankumantam pampachasqaq. ⁹Tukuy allinkuna rurasqaymanta uyariq kay pachapi llapa nacionkunapaqmi kay Jerusalen llaqta kanqa kusichiñiy, alabaqniy hinaspá yupaychaqniy. Kay llaqtapaq tukuy allinkuna rurasqaymantam chay nacionkuna mancharikuspa katkatatanqa.

¹⁰⁻¹¹—Qamkunam ninkichik: “Kay llaqtaqa manaña runayoqmi hinaspa manaña animalniyoqmi chunnichkan. Juda nacionpi llaqtakunam Jerusalen llaqtapi calle-kunapiwan mana runayoq, mana piyniyq hinaspa mana animalniyoq purmachisqa kachkan” nispa. Ñoqa Tayta Diosmi nini: Chaywanpas kay sitiopim uyarinqaku runakunapa kusikuymanta qapariyninkuta, asikuyinkuta chaynataq casarakuqkunapa fiesta rurasqankutapas. Uyarikunqataqmí runakunapa kayna nisqankupas:

“Allin kasqanraykuyá

Llapallan Kamachiq Tayta Diosman
graciasta qoychik!

iWiñaypaq kuyapayakuq kasqanraykuyá

Tayta Diosman graciasta qoychik!”

Graciasta qowanankupaqmi ofrendankutapas temploman apamunqaku. Huklaw nacionkunaman preso pusachisqaymanta kutichimuptiymi ñawpaq tiempokunapi hinaña kanqaku. Ñoqa Tayta Diosmi chaynata nini.

¹²—Llapallan Kamachiq ñoqa Tayta Diosmi nini: Mana runayoq hinaspa mana animalniyoq kay chunniq sitiopim chaynataq llaqtakunapim kaqlamanta pastokuna kanqa hinaptinmi michiqkunapas animalninkuta chaypi samachingqaku. ¹³Ñoqa Tayta Diosmi nini: Ovejakunam kaqlamanta yupasqa kanqa orqo law llaqtakunapipas, waqta law llaqtakunapipas, Neguev law llaqtakunapipas, Benjamin allpapipas, Jerusalen llaqtapa muyuriqinkunapipas chaynataq Juda nacion llaqtakunapipas.

¹⁴—Ñoqa Tayta Diosmi nini: Hamuchkanmi punchawkuna Israel casta runakunatawan Juda casta runakunata favorecespa prometesqaykunata cumplinaypaq.

¹⁵ Chay punchawkunapimá

Rey Davidpa castantapuni hatarichisaq.

Chay punchawkunapimá

allinta ikllichichkaq hina

paypa castanta hatarichisaq.

Allin arreglotam payqa ruranqa.

Allinta rurasspam kay pachapi gobiernanqa.

¹⁶ Paypa tiempopim Juda nacion salvasqa kanqa.

Paypa tiempopim Jerusalen llaqta seguro *yachanqa.

Runakunam kaynata sutichanqaku:

“Allinyachiwaqinchik Tayta Dios” nispam sutichanqaku.

¹⁷—Ñoqa Tayta Diosmi nini: Davidpa mirayninmanta Israel casta runakunapi gobier-naqqa manam faltanqachu. ¹⁸Manataqmí faltanqachu Levíy castamanta sacerdotekunapas chaynapi lliw kañana animalkunata, kawsaykunamanta ofrendakunata chaynataq wakin wañuchisqa animalkunatapas ñioqapa qayllaypi sapa punchaw ofreciowanankupaq, nispa.

¹⁹ Tayta Diosmi Jeremiasta rimapayaspan nirqa:

²⁰—Ñoqa Tayta Diosmi kaynata nini: Punchawan chaynataq tutawan contrato rurasqayman hina tiempollanpi sucedenantaqa manam pakichaqchu. ²¹Manataqmí pakinqachu serviqniy Davidwan contrato rurasqaypas. Davidpa mirayninmanta gobiernaq reyqa kanqapunim. Serviqniy sacerdotekunawan otaq Levíy castakunawan contrato rurasqaypas cumplikunqapunim. ²²Serviqniy Davidpa mirayninkunatawan Levíy castakunamatam mirachisaq. Cielokunapi mana yupay atina lucerokunatapas hinaraqmi chaynataq lamar qochapi manaña tupuy atina aqtopapas hinaraqmi paykunataqa mirarachisaq, nispa.

²³ Tayta Diosmi Jeremiasta rimapayaspan nirqa:

²⁴—¿Manachum uyarirqanki huklaw nacionpi kaqkunapa rimasqanta? Paykunam nichkanku: “Tayta Diosqa akllasqan iskaynin castakunatam cheqnipakurun” nispa. Chayraykumá runaykunataqa despiciaspanku nacion kasqanpaqpas manaña qawarinkuchu. ²⁵Ñoqa Tayta Diosmi kaynata nini: Punchawwan chaynataq tutawanmi contratota rurarqani, cielokunapipas kay pachapipas decretoykunatam churarqani. ²⁶Chaynaqa Jacobpa mirayninkunataqa chaynataq serviqniy Davidpa mirayninkunataqa manam haykapipas qepanchakusaqchu. Paykunamanta kaqkunam gobiernanqa Abrahampa, Isaacpa chaynataq Jacobpa mirayninkunata. Huklaw nacionkunaman preso pusachisqay runakunata kutichimuspaymi paykunamanta llakipayarikusaq.

Rey Sedequiasta Jeremias qauchasqanmanta

34 ¹Babilonia nacionpa reynin Nabucodonosormi llapa tropankunawan chaynataq munaychakusqan nacionkunamanta kaq llapallan runakunapiwan peleachkarqa Jerusalen llaqtapa contranpi, peleachkarqataqmí llapallan llaqtachankunapa contranpipas. Chay tiempopim Jeremiasta Tayta Dios nirqa:

²—Israelpa yupaychasqan ñoqa Tayta Diospa nisqaytayá Juda nacionpa reynin Sedequiasman kaynata nimuy: “Ñoqa Tayta Diosmi Babilonia nacionpa reyninman kay llaqtata qoykusaq kañaykunampaq. ³Qamqa manapunim paymantaqllaqtinkichu aswanqa hapirachikuspam payman qosqa kanki. Paywan qawanakuspam uyapura rimanki hinaspánam Babilonia lawman rinki. ⁴Juda nacionpa reynin yaw Sedequias, chaywanpas ñoqa Tayta Diospa nisqaytayá uyari: Manam qamqa guerrapichu wañunki. ⁵Hawkallam wañukunki. Imaynam abueloyki reykunata pampaspa inciensota kañapuqku chaynam qampaqpas inciensota kañanqaku. Qanmanta llakikuywan waqspankum ninqaku: ‘Ay Reynillayku’ nispa. Ñoqa Tayta Diosmi chaynata nini.”

⁶Tukuy chay palabrukunata Juda nacionpa reynin Sedequiasman Diosmanta willakuq Jeremias Jerusalen llaqtapi willachkaptimí ⁷Babilonia nacion reypa tropankunañataq Jerusalen llaqtapa hinaspá Juda lawpi puchuq llaqtakunapa contranpi peleachkarqa. Paykunaqa peleachkarqa Laquis llaqtapa chaynataq Azeca llaqtapa contranpim. Juda nacionpi murallasqa llaqtakunamantam chay iskaynin llaqtakunallaña puchururqa.

Sirvientenkuta mana kachariy munasqankumanta

⁸Rey Sedequiasmi sirvientenkuta kacharinankupaq contratota rurarqa Jerusalen llaqtapi llapallan runakunawan. Chay contrato rurasqankupa qepallantam Tayta Dios rimapayarqa Jeremiasman. ⁹Chay contratoman hinam judiomasin sirvienteyoq otaq sirvientayoq runakunaqa paykunata kacharinanku karqa chaynapi judiomasinkuwanqa amaña pipas servichikunampaq. ¹⁰Chay contratoman hinam llapallan kamachikuqunapas chaynataq wakin runakunapas sapakama sirvientenkuta chaynataq sirvientenkuta kacharirkaku hinaspam manaña servichikurqaku. ¹¹Ichqaq chay kachaykusqankupa qepallantam pesakurqaku hinaspam servichikunankupaq kaqlamanta kutichumurqaku.

¹²Chayraykum Jeremiasta Tayta Dios nirqa:

¹³—Israelpa yupaychasqan ñoqa Tayta Diosmi nini: “Sirviente kachkaptinku Egipto nacionmanta abueloykichikkunata horqoramuspaymi paykunawan contratota rurarqani. Paykunatam kamachirqani: ¹⁴“Sapa qanchis watam castaykichikmanta kaq sirvientekichika kacharinkichik. Servisunaykichikpaq kikinkumanta rantikususpaykichikqa soqta watallatam cumplinqaku’ nispay. Chaywanpas abueloykichikkunaqa manam kasuwarqaku nitaqmi atiendewarqakupaschu. ¹⁵Qamkunam ichqaq ñoqaman kutirikamuspa

agradoyaq hina allinta rurarqankichik, qamkunaqa castamasikichik sirvientekunatam kachaykurmankichik. Chaynata ruranaykichikpaqmí ñoqapaq sapaqchasqa temploypí hinaspá ñoqapa qayllaypi contratota rurarqankichik. ¹⁶ Ichaqa prometewasqaykichikmanta pesakuruspakichiknátaqmí sirvientekichikkunata libretaña kachaykuchkaspapas kaq-llamanta kutirachimunkichik servisunaykichikpaq. ¹⁷ Chayraykum ñoqa Tayta Dios nini: Qamkunaqa mana kasuwaspaykichikmi mana kacharirkankichikchu aylluycichiktawan llaqtamasikichikta. Chaynaqa ñoqapas qamkunapa contraykichikpim kachaykamusaq guerrata, peste onqyota chaynataq yarqaytapas chaynapi kay pachapi nacionkunapas mancharikuspa kattatatanankupaq.”

¹⁸⁻¹⁹ —Juda nacionpi chaynataq Jerusalen llaqtapi kamachikuqkunam palaciopi serviqkunapiwan chaynataq llaqtapi llapallan runakunapiwan ñoqapa qayllaypi contratota rurarqaku. Malta torotapas nakaruspankum iskayman partirurqaku hinaspm chawpinta pasarurqaku ichaqa chay contrato rurasqankutaqa manam cumplirqakuchu. ²⁰ Chayraykum wañurachiy munaq enemigonkuman qoykusaq. Paykunapa ayantaqa alton pawaq animalkunawan purun animalkunañam mikunqa. ²¹ Juda nacionpa reynin Sedequiastapas chaynataq yanapaqnin kamachikuqkunatapas qoykusaq paykunata wañurachiy munaq enemigonkunamanñam otaq Babilonia nacion reypa tropankunamanñam. Chay tropakunaqa kutikunkuñam qamkunamanta. ²² Ñoqa Tayta Diosmi nini: “Ichaqa paykunata kamachiptyimi kutirimuspanku kay llaqtata atacanqaku. Dueñochakuruspakum kañaykunqaku. Juda nacionpi llaqtakunatapas purmarachisaqmi manaña runayoq kanankama.”

Recabpa mirayninkuna kasukusqankumanta

35 ¹ Josiaspa churin Juda nacionpi Rey Joacim gobier nachkaptinmi Jere-miasta Tayta Dios rimapayaspa nirqa:

² —Recabpa mirayninkunaman rispaykiyá paykunawan parlamuy. Templopa huk kaqnin cuartonman pusaykuspakim paykunaman vinota convidanki —nispa.

³ Chaymi rirqani Jaazaniasta, aylunkunata, llapallan churinkunata chaynataq Recabpa llapallan castankunata pusamuq. Chay Jaazanias sutyoq runaqa karqa sapaq Jeremiaspa churinmi. Chay Jeremiasñataqmí karqa Habasini spa churin. ⁴ Paykunata temploman pusaykuspakim yaykuchirqani Hananpa churinkunata cuartonman, chay Hanan sutyoq runaqa karqa Igdaaliaspa churinmi. Igdaaliasñataqmí karqa Tayta Diospa runan. Chay cuartoqa karqa templopi kamachikuqkunata cuartonpa waqtanpim chaynataq Salumpa churin Maasis spa cuartonpa altonpim, chay Maasisqasqa karqa templopa punkunwan cuentallikuqmí. ⁵ Recabpa mirayninkunata qayllanpi tachokunaman chaynataq vasokunaman vinota talliykuspakim nirqani:

—Vinotayá tomaykuychik —nispa.

⁶ Ichaqa paykunam niwarqa:

—Manam tomaymankuchu. Recabpa churin abueloyku Jonadabmi kamachiwarqa-ku: “Vinotaqa wiñaypaqmí ama tomankichikchu qamkunapas nitaq miraynikichikpas.

⁷ Amam wasitaqa hatarichinkichikchu, amam tarpunkichikchu, amataqmí uvas huertay-kichikpas kanqachu. Kawsanaykichikkamam karpallapi *yachankichik chaynapi forastero hina kay yachasqaykichik allpapi unay watakuna kawsanaykichikpaq” nispa. ⁸ Recabpa churin abueloyku Jonadabpa tukuy imapas kamachisqankunata kasukuspaykum vinota-qa mana tomanikuchu ñoqaykupas, warmiykupas chaynataq churiykupas. ⁹ Manataqmí yachanaykupaq wasitapas hatarichinikuchu, manam kapuwankuchu uvas huertaykupas

nitaq chakraykupas nitaq tarpukuuniykupas.¹⁰ Karpakunallapi *yachaspaykumá abueloyku Jonadabpa tukuy kamachiwasqankuta kasukuspa rurarqaniku.¹¹ Ichaqa Babilonia nacionpa reynin Nabucodonosor kay nacionpa contranpi hamuruptinmi ninakurqaniku: “Caldea casta tropakunamanta chaynataq Siria casta tropakunamanta lluptikunanchikpaqyá Jerusalen llaqtaman yakyusunchik” nispa. Chayraykum kay Jerusalen llaqtapi yachachkaniku.

¹² Hinaptinmi Jeremiasta Tayta Dios nirqa:

—Israelpa yupaychasqan Llapallan Kamachiq ñoqa Tayta Diosmi kamachiki. Juda nacionpi runakunamanwan Jerusalen llaqtapi *yachaqkunamanyá ñoqa Tayta Diospa nisqayta kaynata nimuy: “Qamkunaqa nisqaykunata mana kasukuspam mana corregikuya munankichikchu.¹⁴ Recabpa churin Jonadabmi mirayninkunaman kamachirqa vinota ama tomanankupaq. Chayraykum abuelonkupa kamachisqanta kasukuspanku cumplirqaku kunan punchawkama vinota mana tomaspanku. Ñoqapas mana samaykuspaymi kamachirqaykichik ichaqa manam kasuwarqankichikchu.¹⁵ Ñoqamanta willakuq serviqniykunawanmi mana samaykuspa nichirqaykichik kaynata: ‘Mana allin vidaykichikta dejaspayá rurasqaykichikkunata allichaychik. Taytacha-mamachakunta adoranaykichikpaqqa amañayá maskaychikchu chaynapi abueloykichikkunamanpas chaynataq qamkunamanpas qosqay allpapi *yachanaykichikpaq’ nispa. Ichaqa manam atiendewarqankichikchu nitaqmi kasuwarqankichikchu.¹⁶ Recabpa churin Jonadabpa mirayninkunam abuelonkupa kamachisqanta cumplirqaku. Runaykunam ichaqa mana kasuwarqakuchu.¹⁷ Chayraykum Israelpa yupaychasqan Llapallan Kamachiq Ñoqa Tayta Dios kaynata nini: Juda nacionpi kaqkunatawan Jerusalen llaqtapi llapallan *yachaqkunata castiganaypaqmi rimasqaykunata kachaykamusaq. Paykunaqa rimapayaptiyapas manam kasuwarqakuchu, qayaptiyas manataqmi contestawarqakuchu, nispa.”

¹⁸ Jeremiasqa Recabpa castankunatam nirqataq:

—Israelpa yupaychasqan Llapallan Kamachiq Tayta Diosmi nin: “Abueloykichik Jonadabpa kamachisqanta kasukuspa tukuy imapas kamachisusqaykichikta rurasqaykichikraykum¹⁹ Israelpa yupaychasqan Llapallan Kamachiq ñoqa Tayta Dios nini: Recabpa churin Jonadabpa mirayninkunamantaqa manam haykapipas faltanqachu ñoqata serviqaqniykuna” nispa.

Librota Baruc leesqanmanta

36 ¹Josiaspa churin otaq Juda nacionpa reynin Joacim tawa watamanña gobier nachkaptinmi Jeremiasta Tayta Dios nirqa:

²—Israel nacionpa, Juda nacionpa chaynataq llapallan nacionkunapa contranpi rimasqaytayá otaq Josias rey kasqanmantapuni kunan punchawkama willasqaytayá qellqay wankusqa libropi.³ Juda casta runakunaqa icharaqpas tukuy ima castigokuna kachaykunaypaq piensasqayta uyarispanku sapakama wanakunmanku mana allin kawsasqankumanta hinaptinqa pampachaykuymanmi mana allinkuna rurasqankumantawan huchankumanta —nispa.

⁴Neriaspa churin Baructa Jeremias qayarachimuspanmi Tayta Diospa tukuy rimapayasqanta willarqa chaymi Barucñataq qellqarqa wankusqa libropi.⁵ Baructam Jeremias kamachirqa:

—Harkasqa kasqayraykum Tayta Diospa templonman mana riya atinichu.

⁶Chaynaqa hamuq ayuno punchawpim temploman yaykuspayki qellqachisqay wankusqa librota leemunki chaynapi llapallan runakunapas chaynataq Juda nacion llaqtakunamanta hamuqkunapas Tayta Diospa nisqanta uyarinankupaq.⁷ Icharaq-

pas Tayta Diosta ruegakuspanku mana allin kawsasqankumanta wanakunmanku. Tayta Diosqa ancha-anchata piñakuspanmi kay runakunata amenazachkan —nispa.

⁸Chaymi Neriaspa churin Barucqa Diosmanta willakuq Jeremiaspa tukuy kamachisqanman hina rurarqa hinaspm Tayta Diospa willasqanta templopi leerqa wankusqa libromanta.

⁹Josiaspa churin otaq Juda nacionpa reynin Joacim pichqa watamanña gobier nachkaptinmi chay watapa isqon kaq killanpi willanakurqaku ayuno punchaw kananpaq chaynapi Jerusalen llaqtayoq runakunapas chaynataq Juda nacion llaqtakunapi llapallan runakunapas Jerusalen llaqtaman hamuspa Tayta Diospa qayllanpi ayuna-nankupaq. ¹⁰Hinaptinmi Jeremiaspa qellqachisqanta Baruc leerqa llapallan runakuna uyarinankupaq. Payqa leerqa secretario Safanpa churin Gemariaspa cuartonmantam. Chay cuartoqa karqa hanay law patiopi kaq temploman yakyuna mosoq zaguapnim.

¹¹Safanpa willkan otaq Gemariaspa churin Micaias wankusqa libropi Tayta Diospa palabrankunata uyariruspanmi ¹²pasarqa reypa palacionpi secretariopa cuartonman. Chaypim llapallan kamachikuqkuna huñunasqa tiyachkarqaku. Paykunam karqa secretario Elisama, Semaiaspas churin Delaia, Acborpa churin Elnatan, Safanpa churin Gemarias, Hananiaspa churin Sedequias chaynataq wakin kamachikuqkunapas. ¹³Paykunamanmi Micaias willarqa runakuna uyarinanpaq libropi Barucpa leesqan palabrankunata. ¹⁴Hinaptinmi llapallan kamachikuqkuna Barucman kacharqaku Netaniaspa churin Jehudita. Netaniasqa karqa Selemiaspa churinmi, Selemiasñataqmí karqa Cusipa churin. Chay Jehudi sutiyooq runawanmá kaynata nichimurqaku:

—Runakuna uyarinanpaq leesqayki librota apaspas rinki —nispa.

Hinaptinmi wankusqa librota Neriaspa churin aparikuspan chay kamachikuqkunapa kasqanman rirqa. ¹⁵Paykunam Baructa nirqaku:

—Tiyaykuspaykiyá ñoqaykupaq leeykapuwayku —nispa.

Chaymi Barucqa paykunapaqpas leepurqa. ¹⁶Leesqan palabrankunata uyariruspankum mancharisqallaña qawanakurqaku hinaspm Baructa nirqaku:

—Cheqaptapunipas llapallan kay palabrankunamantaqa reymanmi willanan-chikpuni —nispa.

¹⁷Chaymi Baructa tapurqaku:

—Willaykuwaykuyá, Jeremiaspa kay rimasqan palabrankunataqa ñimaynanpitaq qellqarqanki? —nispa.

¹⁸Chaymi Barucñataq paykunata nirqa:

—Llapallan kay palabrankunataqa Jeremiasmi willawarqa hinaptinmi ñoqañataq tintawan qellqarqani kay libropi —nispa.

¹⁹Chaymi kamachikuqkunañataq nirqaku:

—Rispaykiyá pakakamuy Jeremiaspiwan mana pipapas yachasqanta —nispa.

Librota Rey Joacim kañasqanmanta

²⁰Secretario Elisamapa despachonpi librota saqeykuspankum yaykurqaku reypa kasqan palacionpa pationman hinaspm reyman willarqaku tukuy chay palabrankunata.

²¹Chaymi Jehudi sutiyooq runata rey kacharqa Elisamapa despachonmanta librota apamu-nanpaq. Chayarachimuspanmi leerqa reywan chaypi kaq kamachikuqkuna uyarinanpaq.

²²Isqon kaq killa kasqanraykum reyqa qasa tiempopaq rurachisqan cuartopi tiyachkarqa qonichikuna sansa ñawpaqinpí. ²³Libropi kaqta kimsa rayata otaq tawa rayata Jehudi leeruptinmi reyñataq secretariopa navajanwan kuchuparurqa hinaspm qonichikusqan

sansaman wischuykurqa, chaynata ruraspanmi wankusqa librotaqa qonichikusqan sansapi tukunankama ruparachirqa.²⁴ Chay llapallan palabrakunata uyarispankuqa manam reyapas nitaq serviqninkunapas mancharikurqakuchu nitaqmi huchankuta reqsikuspaqa pachankutapas llikipakurqakuchu.²⁵ Wankusqa librota rey mana kañananpaqmí ruegarqa Elnatanwan Delaia hinaspas Gemarias. Chaywanpas reyqa manam kasurqachu paykunata.²⁶ Reyqa kamachirqataqmí kikinpa churin Jerameelta, Azrielpa churin Seriasta chaynataq Abdeelpa churin Selemiastapas chaynapi secretario Baructawan Diosmanta willakuq Jeremiasta presochamunankupaq, ichaq Tayta Diosmi paykunata pakarurqa.

Mosoqmanta Jeremias qellqachisqanmanta

²⁷ Jeremiaspa willasqanman hina Barucpa qellqasqan wankusqa librota rey kañaruptinmi Jeremiasta Tayta Dios rimapayaspan nirqa:

²⁸—Juda nacion Rey Joacimpa kañarusqan punta kaq libropi tukuy qellqachisqaykitayá mosoq libropiña huktawan qellqachiy.²⁹ Ñoqa Tayta Diospa nisqaytam Juda nacionpa reynin Joacimman kaynata ninki: “Qanmi kañarqanki chay librota. Jeremias tapas qaqlcharqankim chay libropi qellqachisqanmanta. Paymi nirqa: ‘Cheqaptapunim Babilonia nacionpa reynin hamuspan kay nacionta tukunqa manaña runayoq nitaq animalniyoq kanankama’ nispa.³⁰ Chayraykum ñoqa Tayta Dios niki: Yaw Juda nacionpa reynin Joacim, miraynikimantaqa manam pipas kanqachu Rey Davidpa rantinpi gobiernaq. Ayaykipas punchawpim wischurayanqa chiripi.³¹ Mana allinkuna rurasqaykichikraykum castigasqayki, castigasaqtapmi qamtapas, miraynikitapas chaynataq serviqnikkunatapas. Rimasqay castigokunatam kachamusaq paykunapa contranpi, Jerusalen llaqtayoqkunapa contranpi chaynataq Juda nacion runakunapa contranpipas. Chay nisqaykunataqa manamá kasukurqankichikchu” nispa.

³² Neriaspa churin secretario Barucman wankusqa mosoq librota Jeremias qoykuptinmi Baruc qellqarqa Joacimpa kañasqan wankusqa libropi kaqta hinalla. Chaymantapas chay palabrakunaman rikchakuq achka palabrakunataraqmi Jeremiasqa qellqachirqa.

Jeremiasta presochasqankumanta

37 ¹Joacimpa churin Rey Jeconiaspa rantinpim Josiaspa churin Sede-quiasña rey karqa. Paytam Babilonia nacionpa reynin Nabucodonosor churarqa Juda nacionpa reynin kananpaq.² Ichaqa Sedequiasmi serviqninkunapiwan chaynataq nacionpi wakin runakunapiwan mana kasurqakuchu Jeremiaswan Tayta Diospa willachisqan palabrakunata.

³ Rey Sedequiasmi kacharqa Selemiaspa churin Jucaltawan Maasisaspa churin sacerdote Sofoniasta chaynapi Diosmanta willakuq Jeremiasta kaynata nimunkupaq:

—Yupaychasqanchik Tayta Diostayá mañapuwayku —nispa.

⁴ Jeremiastaqa manaraqmi carcelarqakuraqchu chaymi llaqtapi libre purikuq.⁵ Rey Faraonpa tropankunam Egipto nacionmanta lloqsiramurqaku chaymi Jerusalen llaqtapa muyuriqninpi atacaq Caldea runakuna chayta yacharuspanku llaqtamanta asurikurqaku.

⁶ Chaymi willakuqniñ Jeremiasta Tayta Dios nirqa:

⁷—Israelpa yupaychasqan ñoqa Tayta Diosmi kaynata nini: “Ñoqata tapuwanay-kichikpaq kachamusuqnikichik Juda nacionpa reynin Sedequiestam nimunkichik: ‘Yanapasunaykichikpaq Egipto nacionmanta lloqsimuq Rey Faraonpa tropankunaqa nacionninkumanmi kutikunku.⁸ Chaynaqa Caldea tropakunam kutirimunqaku kay llaqtapa contranpi peleanankupaq, paykunaqa vencerusspam kañaykunqaku.’⁹ Ñoqa Tayta Diosmi

nini: ‘Caldea tropakunaqa ripukunkakuñam’ nispaqa amayá kallpanchakuychikchu. Manam ripukunkakuchu.¹⁰ Caldea law llapallan tropakunataña venceruptikichikpas, herido puchuqkunam karpankumanta hatarimuspanku kay llaqtata kañaykunqaku.”

¹¹ Rey Faraonpa tropankuna Jerusalen llaqtaman hamusqankuta yacharuspan-kum Caldea tropakuna asurikurqaku.¹² Chay punchawkunapim Jeremiasñataq Jerusalen llaqtamanta asurikunanaq lloqsichkarqa Benjamin allpapi herencia allpata partimunanpaq.¹³ Ichqaqa Benjamin sutiyoq zaguanninta Jeremias lloq-sichkaptinmi Hananiaspa willkan otaq Selemiaspa churin Irias hapiruspan nirqa:

—Qamqa Caldea runakunaman hukllawakuytam munanki —nispa.

¹⁴ Chaymi Jeremiasñataq nirqa:

—Manam chaynachu, Caldea runakunamanqa manam hukllawakuya munani-chu —nispa.

Ichqa Iriasmi mana kasuspan Jeremiasta presocharurqa hinaspam kamachikuqku-naman pusarqa.¹⁵ Paykunam Jeremiaspaq piñakuruspanku azotechirqaku. Secretario Jonatanpa wasinta carcelman tikraruspankum chaypi carcelarurqaku.¹⁶ Jeremiasta wasipa pampan ukupi calabozoman churaruptinkum chaypi unay karqa.

¹⁷ Rey Sedequiasmi Jeremiasta palacionman pusarachimuspan pakasqallapi ta-puspan nirqa:

—Ichapas Tayta Diosqa imallatapas ñoqapaq nisurqanki —nispa.

Chaymi Jeremiasñataq nirqa:

—Arí, kachkanmi. Babilonia nacionpi reymanmi entregasqa kanki —nispa.

¹⁸ Jeremiasmi Rey Sedequista nirqa:

—¿Imapitaq ñoqqa huchallikurqani qampa contraykipi, serviqnikunapa contranpi chaynataq kay runakunapa contranpipas chaynapi carcelawanankupaq?¹⁹ ¿Maypitaq kachkan Diomanta willakuq tukuqkunaqa? Paykunam nisurqankichik: “Babilonia nacionpa reyninqa manam atacanqachu qamkunataqa nitaq kay naciontapas” nispa.

²⁰ Reynilláy, kunamni ruegakuyki kay mañakusqayta chaskiykuwanaykipaq. Secretario Jonatanpa wasinmanqa amañayá kutichiwaychu chaypi mana wañurunaypaq —nispa.

²¹ Chaymi Rey Sedequias kamachirqa carcelpa patiollanpiña Jeremiasta hata-llinankupaq hinaspas Tanta Rantina Callemana tantata sapa punchaw apamuspa payman qonankupaq. Chaynatam rurarqaku llaqtapi tanta tukurunankama. Sede-quiaspa kamachisqanman hinamá Jeremiasqa carcelpa pationpi *yacharqa.

Jeremiasta pozoman churasqankumanta

38 ¹ Matanpa churin Sefatiasmi, Pasurpa churin Gedaliaspiwan, Selemiaspa churin Jucalpiwan chaynataq Malquiaspa churin Pasurpiwan uyarirqaku llapallan runakunaman Jeremiaspa kayna nisqanta:

²—Tayta Diosmi kaynata nin: “Kay llaqtapi *yachaqkunam guerrawan, yarqay-wan hinaspas peste onqoywan wañunqaku. Caldea runakunaman hukllawakuqmí ichqa wañuymanta librakuspan kawsayllapas-kawsanqaraq.³ Ñoqa Tayta Diosmi nini kaynata: Cheqaptapunipas kay llaqtataqa Babilonia nacion reypa tropanku-naman entregaykuptiymí vencerunqaku, nispa.”

⁴ Paymanmi chay kamachikuqkuna nirqaku:

—Kay runaqa chayna palabrakunata rimaspanmi kay llaqtapi puchuq soldadokunatawan llapallan runakunata hukmanyachichkan, chaynaqa wañunapunim. Kay runaqa manam runakunata hawka kaynintachu munachkan aswanqa mana allinninkutam —nispa.

⁵Chaymi Rey Sedequiasñataq nirqa:

—Chay runaqa makikichikpim kachkan. Ñoqaqa manam ima ruraytapas atiy-manchu contraykichikpiqa —nispa.

⁶Chaymi kamachikuqkunaqa Jeremiasta hapispanku reypa churin Malquias-pa pozonman waskakunawan uraykachirqaku. Chay pozoqa kachkarqa carcelpa pationpim mana yakuyoq. Chayman Jeremiasta kachaykuptinkum mituman se-qaykurqa mitullaña kasqanrayku.

⁷Ichqaqa reypa palacionpi servikuq Cus nacionniyoq Ebed-melec runam uyari-rurqa Jeremiasta pozoman kachaykusqankuta. Reyñataqmi chay ratopi kachkarqa Benjamin sutiyoq zaguani pi huñunakuqkunawan rimaspa. ⁸Palaciomanta Ebed-melec pasasanmá reyman willarqa:

⁹—Reynilláy, Diosmanta willakuq Jeremiasta pozoman kachaykachiq runakunaqa runata wañuchichkaq hinam mana allinta rurarku. Chaypiqa yar-qaymantam wañurunqa, kay llaqtapiqariki tantapas manam kanñachu —nispa.

¹⁰Hinaptinmi reyñataq chay Cus nacionniyoq Ebed-melecta kamachirqa:

—Kimsa chunka runakunata kaymanta pusaspaykiyá Diosmanta willakuq Jere-miasta horqomuychik chay pozomanta manaraq wañuruchkaptin —nispa.

¹¹Runakunata pusarikuspamá Ebed-melecqa kutirirqa palaciopi tarikuq qo-ri-qollqe waqaychana cuartopa urayninpí kaq cuartoman. Chaymanta mawka latapakunata aparikuspanmi waskapi wasatasqata kachaykurqa pozopi tarikuq Je-remiasman. ¹²Hinaspam nirqa:

—Chay latapakunata wallwaykipi waskawan hapisachiy —nispa.

Chaynatamá Jeremias rurarqa. ¹³Jeremiasta waskakunawan pozomanta horqo-ruptinkum carcelpa pationpiña *yacharqa.

Jeremiasta Rey Sedequias qayachisqanmanta

¹⁴Rey Sedequiasmi Jeremiasta pusarachimurqa templopa kimsa kaq pation-man. Chaypim Jeremiasta nirqa:

—Kunanmi tapupti imam kaqlata niwanki —nispa.

¹⁵Chaymi Jeremiasñataq nirqa:

—Imam kaqlata niptiyqa wañurachiwankim, consejaptiyas manam kasuwan-kichu —nispa.

¹⁶Chaymi Rey Sedequiasqa pakasqallapi juraspan Jeremiasta nirqa:

—Kawsachiwaqningchik Tayta Diosraykum jurani: Manam wañuchisqaykichu nitaqmi wañuchiy munasuqniki runakunamanpas qosqaykichu —nispa.

¹⁷Hinaptinmi Jeremiasñataq nirqa:

—Israelpa yupaychasqan Llapallan Kamachiq Tayta Diosmi nin: “Babilonia nacion reyta yanapaq kamachikuqkunaman cheqaptapunipas entregakuspaykiqa kawsankim, kawsanqataqmi aylluykunapas. Kay llaqtatapas manataqmi kañanqakuchu. ¹⁸Sichu paykunaman mana entregakuptikiqa Caldea runakunam kay llaqtata venceruspa kañaykunqaku hinaptinqa qampas manam paykunamantaqa lluptinkichu” nispa.

¹⁹Hinaptinmi Rey Sedequiasñataq nirqa:

—Caldea runakunaman entregakuq Juda casta runakunatam manchakuni. Pay-kunaman Caldea runakuna qoykuwaptinqa ñakarichiwanmankum —nispa.

²⁰Chaymi Jeremiasñataq nirqa:

—Juda castakunamanqa manam qosunkichu. Willasqayman hina Tayta Diospa nisqanta kasukuspaqa allinmi kanki chaynataqmí vidaykitapas libranki.²¹ Mana entregakuptikiqa Tayta Diospa qawachiwasqanpi hinapas²² Juda nacion wasikipi puchuq llapallan warmikunam Babilonia nacionpa reyninta yanapaq kamachikuqkunaman qosqa kanqaku. Hinaptimmi chay warmikuna nisunki:

“Confiakusqayki amigollaykikunam
engañaruspa rantikurusunki.
Mitipi seqaykuchkaqta saqerususpaykim
lliw qepanchakurusunki.”

²³—Chaynaqa llapallan warmikikunatawan churikikunatam Caldea runakunaman qoykunqaku. Qamqa manam lluptinkichu paykunamantaqa. Babilonia nacionpa reynin presocharususpaykim kay llaqtatapas kañaykunqa —nispa.

²⁴ Chaymi Rey Sedequias nirqa:

—Kay niwasqaykikunataqa amam pimanpas willankichu, mana chayqa wañuruwaqmi.²⁵ Qanwan parlasqanchikta kamachikuqkuna yacharuspanguqa hamurunqakum tapusuqniki. Ichapas paykunaqa nisunkiman: “Ama pakaspayá willaykuwayku reywan parlamusqaykita. ¿Imatataq reymanqa nimurqanki otaq imatataq payqa nisurqanki? Willawaptikikuqa manam wañuchisqaykikuchu” nispa.²⁶ Hinaptinqa paykunatam ninki: “Ñoqaqa reytam ruegakamurqani Jontanpa wasinman amaña kutichiwananpaq chaypi mana wañurunapaq” nispa.

²⁷Rey pa nisqanpi hinamá llapallan kamachikuqkuna Jeremiaspata rispanku tapurqaku. Chaymi Jeremiasqa rey pa kamachisqanta hinalla lliwta willakurqa. Reywan parlasqanta pipas mana uyarisqanraykum upallalla karqaku.²⁸ Chaynapimá Jeremiasqa carcelpa patiollanpiña *yacharqa Jerusalen llaqta vencesqa kanankama.

Jerusalen llaqtata vencesqankumanta

(2 R 24:20-25:1. 2 Cr 36:17-21. Jer 52:3-30)

39 ¹Jerusalen llaqtatam kayna formapi vencerurqaku: Juda nacionpi Rey Sedequias isqon watamanña gobier nachkaptinmi chay watapa chunka kaq killanpi Babilonia nacionpa reynin Nabucodonosor llaqa tropankunawan hamururqa Jerusalen llaqtapa contranpi hinasspam muyururqaku atacanankupaq.² Chunka hukniyoq watamanña Rey Sedequias gobier nachkaptinmi chay watapa tawa kaq killanpa isqon kaq punchawninpi llaqtapa murallanta toqoramurqaku³ hinasspam yaykuramurqaku Babilonia nacionpa reyninta yanapaq kamachikuqkuna. Chay kamachikuqkunam karqa: Nergal-sarezer, Samgar-nebo, Sarsequim, rey pa palacionipi serviqkunapa jefen huknin Nergal-sarezer hinaspa wakin hatun kamachikuqkuna. Paykunamá chay uchkunta yaykuramuspanku chawpi kaq punkupi churakururqaku.

⁴Juda nacionpa reynin Sedequiasmi lliw soldadonkunapiwan enemigonkuta rikururqaku hinasspam iskay murallapa chawpinpi kaq llaqtapa zaguanninta lloqsiruspangu rey pa huertanpa chawpinta tutallan lluptirurqaku. Chaymantam pasarqaku Jordan Qechwaman riq ñanninta.⁵ Ichaqa Caldea tropakuna qatipaspankum Jerico llaqtapa hichpan pampapi hayparurqaku. Presocharuspankum Hamat lawpi kaq Ribla sutiyq llaqtaman otaq Rey Nabucodonosorpa kasqanman pusarqaku. Chaypim Sedequiasa juzgaspan sentenciarqa.⁶ Chay Ribla llaqtapim Rey Sedequiaspa churinkunatawan Juda nacionpi llapallan

kamachikuqkunata Sedequiaspa qayllanpi wañuchirqa.⁷ Sedequiastapas ñawinkunata hororachispanmi bronce cadenakunawan watarachirqa Babilonia llaqtaman pusanankupaq.

⁸Caldea tropakunaqa kañaykurqakum reyা palaciontапas chaynataq runankunapa wasinkunatapas, taqmarurqakutaqmi Jerusalen llaqtapa muyuriqniipi murallakunatapas. ⁹Babilonia nacionpa reyninta cuidaq soldadokunapa jefen Nabuzaradan sutyoq runañataq-mi llaqtapi puchuq runakunatawan kikinkumanta entregakuq runakunata presochasqata pusarqa Babilonia lawman. ¹⁰Juda lawpiqa saqerurqa wakcha mana imayoq runakunallata-nam hinaspm paykunaman qoykarirqa uvas huertakunatawan chakrakunata.

Jeremias libreña kasqanmanta

¹¹Jeremiasmantam Babilonia nacionpa reynin Nabucodonosor cuidaqnin soldadokunapa jefen Nabuzaradanta kamachirqa:

¹²—Jeremiasta carcelmanta horqoramuspaykiqa nanachikuspaykim ama imanankipaschu. Paypa nisusqaykiman hinam ruranki —nispa.

¹³Chaynapimá reyta cuidaq soldadokunapa jefen Nabuzadaranaq palaciopi serviqkunapa jefen Nabusazbanpiwan, hatun kamachikuq Nergal-sarezerpiwan hinaspa Babilonia nacionpa reyninta yanapaq wakin kamachikuqkunapiwan

¹⁴kacharqaku carcelpa pationmanta Jeremiasta pusamunankupaq, Jeremiastaqa wasinmanña pusanankupaqmi qoykurqaku Safanpa willkanman otaq Ahicampa churin Gedaliasman chaynapi runakunawan kuska *yachananpaq.

Ebed-melecman Tayta Diospa prometesqanmanta

¹⁵Carcelpa pationpi Jeremias preso kachkaptinraqmi Tayta Dios payta nirqa:

¹⁶—Israelpa yupaychasqan Llapallan Kamachiq ñoqa Tayta Diospa nisqaytayá Cus nacionniyoq Ebed-melecman kaynata nimuy: “Kay llaqtapa mana allinninpaq rimaris-qaykunatam mana favorecespay cumplisaqpuni. Chay punchawkunapi qawachkaptikim chaykuna sucedekeunqa. ¹⁷Ñoqa Tayta Diosmi niki: Chay punchawkunapiqa ñoqam librasqayki chay manchakusqayki runakunamanta. ¹⁸Ñoqam ninitaq: Guerrapi wañunaykimantam lluptichisqayki. Ñoqapi confiakusqaykiraykum kawsayllapas-kawsankiraq” nispa.

Gedaliaswan Jeremias *yachasqanmanta

40 ¹Reyta cuidaq soldadokunapa jefen Nabuzaradan Jeremiasta Rama llaq-tapi kachaykusqanpa qepallantam Tayta Dios rimapayarqa Jeremiasta. Nabuzaradanmi Jeremiasta tariykurqa presochasqa cadenawan watasqata. Payqa chaynam kachkarqa Babilonia lawman pusanankupaq Jerusalen llaqtayoq runakunapiwan hinaspa Juda nacionniyoq runakunapiwan.

²Chay Nabuzaradanmá Jeremiasta sapaqchaykuspan nirqa:

—Kay desgraciakunawan kay nacionta castigananpaqmi yupaychasqayki Tayta Dios rimarqa. ³Chay rimasqunkunatam kunan cumplirun. Chaykunaqa sucedesuchankichik paypa contrani pi huchallikuruspa mana kasusqaykichikraykum. ⁴Kunanpunim chay cadel-naykikunata paskarusqayki. Munaptikiqa hakuchikyá Babilonia lawman, wakpiqa ñoqam nanachikusqayki. Mana riyta munaspaykiqa quedakuwaqtqaqmi. Kay nacionpi allpaqa makillaykipim kachkan. Munasqayki lawman rispayá chaypi *yachakamuy —nispa.

⁵Jeremias manaraq kutiykuchkaptinmi Nabuzaradan nirqa:

—Safanpa willkanpa otaq Ahicampa churin Gedaliaspa kasqanmanyá kutikuy. Paytam Juda lawpi llaqtakunata gobiernananpaq Babilonia nacionpa reynin churarun. Paywanyá llaqtamasikikuna ukupi *yachakuy, mana chayqa munasqayki lawmanyá pasakuy —nispa.

Reyta cuidaq soldadokunapa jefen chaynata Jeremiasman niykuspanmi qoy-kurqa mikuytawan regalota hinaspm aviaykurqa.⁶ Jeremiasmi pasakurqa Mizpa llaqtapi *yachaq Ahicampa churin Gedaliaspaman. Chaypim Gedaliaswan hinas-pa chay lawpi puchuq runakunawan yacharqa.

Gedaliaspa contranpi Ismaelpa hoqarikusqanmanta

⁷Israel castamanta campopi puchuq capitankunapiwan soldadokunam yach-rurqaku Ahicampa churin Gedaliasta chay law allpapi gobiernananpaq Babilonia nacionpa reynin churaruskanta. Chayna nombrasqaqa karqa Babilonia lawman mana pusasqanku runakunatawan, warmikunata chaynataq warmakunata nanachikunana-paqmi. Paykunam karqa chay lawpi mana imayoq runakuna.⁸ Chaykuna yacharuq runakunam karqa: Netaniaspa churin Ismael, Careapa churin Johanawan Jonatan, Tanhumetpa churin Seraias, Netofa lawmanta kaq Efaipa churinkuna hinaspa Macat lawmanta kaq runapa churin Jezanias. Paykunamá rirqaku Mizpa llaqtapi *yachaq Gedaliaspata.⁹ Chaynapim Safanpa willkan otaq Ahicampa churin Gedaliasqa pay-man riq capitankunatawan compañaqnin runakunata juramentaspan nirqa:

—Caldea runakuna serviytaqa ama manchakuychikchu. Kay allpapi *yachaspa Babilonia nacionpa reyninta servispaqa allinmi kankichik.¹⁰ Ñoqaqa kay Mizpa llaqtapi yachaspaymi Caldea lawmanta ñoqanchikman hamuq runakunata atien-desaq. Qamkunaqa vinotawan aceiteta ruraspayá frutakunatawan tukuy imati huñukuychik. Dueñochakuspayá llaqtakunapi yachakuychik.

¹¹ Moab nacionpi, Amon nacionpi, Edom nacionpi hinaspa wakin nacionkunapi tarikuq Juda casta runakunapas uyarirurqakum: “Safanpa willkan otaq Ahicampa churin Gedaliastam Babilonia nacionpa reynin churarun Juda nacionpi puchuq runakunata go-biernananpaq” nispa nisqankuta.¹² Chaynaqa chequerusqanku nacionkunamanta kutimuq Juda casta llapallan runakunamá Mizpa llaqtapi *yachaq Gedaliasman huñunakurqaku. Paykunaqa achkallaña vinota ruraspankum cosecharqakutaaq achkallaña frutakunatapas.

¹³ Careapa churin Johanammi campopi tropakunapa capitanninkunapiwan Mizpa llaqtapi *yachaq Gedaliasman rispa¹⁴ nirqaku:

—Amonpa mirayninkunapa reynin Baalismi Netaniaspa churin Ismaelta kacharamun wañuchisunaykipaq. ¿Manachum chaytaqa yachanki? —nispa.

Ichqaq Ahicampa churin Gedaliasmi mana creerqachu paykunata.¹⁵ Chaywanpas Careapa churin Johanammi Mizpa llaqtapi kaspan pakasqallapi Gedaliasta nirqa:

—Dejaykuway Netaniaspa churin Ismaelta wañurachimunaypaq. Manam pipas yachanqachu pim wañurachisqantaqa. ¿Imanasqataq qamtaqa wañurachisunkiman? Wañuruptikiqa qanman huñunakamuq Juda casta runakunapas chequerunmanmi, hinaptinqa Juda nacionpi puchuq runakunapas yanqam tukuruymanku —nispa.

¹⁶ Ichqaq Ahicampa churin Gedaliasmi Careapa churin Johananta nirqa:

—Chaytaqa amayá ruraychu. Ismaelmanta willawasqaykiqa llullam —nispa.

Gedaliasta wañuchisqankumanta

41 ¹Qanchis kaq killapim Elisamapa willkan otaq Netaniaspa churin Ismael chunka runakunapiwan rirqa Mizpa llaqtapi *yachaq Ahicampa churin

Gedaliasman. Ismaelqa karqa reypa mirayninkunta kaqmi chaynataq reypa tropankunapa capitanninmi. Chaypi mikuchkaptinkum² Netaniaspa churin Ismaelñataq chunkantin runankunapiwan hatariruspa Safanpa willkanta otaq Ahicampa churin Gedaliasta espadawan wañurachirqaku. Gedaliastaqa Babilonia nacionpa reyninmi churarqa gobiernananpaq.³ Wañurachirqakutaqmi Gedaliaswan kaq Juda casta runakunatapas chaynataq chaypi tarikuq Caldea soldadokunatapas.

⁴ Iskay punchawmanña Gedalias wañurachisqankuta manaraq pipas yacharuch-kaptinmi⁵ Siquem llaqtamanta, Silo llaqtamanta chaynataq Samaria llaqtamanta chayaramurqaku pichqa chunka runakuna. Paykunaqa chayarurqaku barbankupas afeitasqam, pachanku llikipasqm chaynataq cuerponkupas kuchupasqm. Paykunaqa apamurqakutaqmi kawsaykunamanta ofrendakunatapas chaynataq inciensotapas Tayta Diospa templonpi presentanankupaq.⁶ Mizpa llaqtaman chayaykuchkaptinkuñam Netaniaspa churin Ismael paykunaman waqastin taripaykurqa hinaspam paykunata nirqa:

—Ahicampa churin Gedaliastayá qawaykamuychik —nispa.

⁷ Llaqtaman yaykuruptinkuñataqmi Netaniaspa churin Ismael runankunapiwan paykunata wañurachispa pozoman wischuykurqaku.⁸ Ichaqa paykunamanta chunka runakunam Ismaelta ruegakuspa nirqaku:

—Amayá wañurachiwaykuchi. Ñoqaykupam kachkan chakrapi pakasqa achka-llaña trigoyku, cebadayku, aceiteyku chaynataq mielniykupas —nispa.

Chayraykum paykunataqa mana wañuchirqakuchi riqmasinkunatawan kuskataqa.⁹ Gedaliastawan kuskata llapallan wañuchisqanku runakunapa ayan-kunatam Ismael wischuykurqa pozoman. Chay pozotaga Rey Asaraqmi rurachirqa Israel nacionpa reynin Baasa atacaptin. Chay pozotamá Netaniaspa churin Ismael ayakunawan huntarachirqa.¹⁰ Chaymantañataqmi presocharurqa Mizpa llaqtapi puchoq runakunata, reypa warmi churinkunata chaynataq reyta cuidaq soldado-kunapa jefen Nabuzaradanpa saquesqankunatapas, paykunatam gobiernachirqa Ahicampa churin Gedaliaswan. Presokunata pusarikuspamá Netaniaspa churin Ismaelqa pasarqa Amonpa mirayninkunapa allpanman.

¹¹ Careapa churin Johanammi tropakunapa capitanninkunapiwan Netaniaspa churin Ismaelpa tukuy mana allinkuna rurasqanta yacharurqaku.¹² Hinaspam llapallan tropankunata huñuruspanku Ismaelpa contranpi peleaq pasaspan-ku hayparurqaku Gabaon llaqtapi kaq hatun estanquepa hichpanpi.¹³ Chaymi Careapa churin Johanantawan tropakunapa capitanninkunata Ismaelpa pusas-qan llapallan runakuna qawaspa kusikurqaku.¹⁴ Mizpa llaqtamanta Ismaelpa preso pusasqan runakuna kutimuspankum Careapa churin Johanaman huk-llawakuykurqaku.¹⁵ Netaniaspa churin Ismaelñataqmi pusaq runankunapiwan lluptiruspanku Amonpa mirayninkunapa allpanman pasakurqaku.

¹⁶ Ahicampa churin Gedaliasta wañurachispan Mizpa llaqtamanta Ismaelpa preso pusasqan runakunatam Careapa churin Johanam tropankunapa capitanninkunapiwan Gabaon llaqtamanta kutirichirqaku, kutichirqakumá puchuq soldadokunatapas, warmikunatapas, warmakunatapas chaynataq reypa palacionpi serviqkunatapas.¹⁷ Paykunaqa pasarqaku Belen llaqtapa hichpanpi kaq Gerut-quimam sitiokamam. Chaypim samarirqaku Egipto nacionman lluptinankurayku.¹⁸ Ahicampa churin Gedaliasta Netaniaspa churin Ismael wañurachisqanraykum Caldea runakunata manchakurqaku. Chay Gedaliastam Babilonia nacionpa reynin churarqa chaylaw allpapi gobiernananpaq.

Diosta mañakunanpaq Jeremiasta ruegasqankumanta

42 ¹Careapa churin Johanamti tropankunapa llapa capitanninkunapiwan, Osaiaspa churin Jezaniaspiwan chaynataq hatunpas-taksapas llapallan runakunapiwan asuykurqaku ²Diosmanta willakuq Jeremiasman hinaspam nirqaku:

—Ruegakuykikum llapallan kaypi puchukunapaq yupaychasqanchik Tayta Diosta mañakunaykipaq. Rikuwasqaykikupi hinam achkamanta ñoqallaykuña puchuruniku. ³Yupaychasqanchik Tayta Diosyá niykuwachunku maylawninta rinaykutapas chaynataq imam ruranaykutapas —nispa.

⁴Hinaptinmi Diosmanta willakuq Jeremiasñataq nirqa:

—Allinchiki. Mañawasqaykichikta hinam yupaychasqanchik Tayta Diosta mañakusaq. Imam niwasqanta hinallam mana pakaspay willasqaykichik —nispa.

⁵Chaymi paykunañataq nirqaku:

—Yupaychasqanchik Tayta Diosyá kachun contraykupi cheqap confianza testigoa tukuy imapas qanwan nichiwashqankuta mana ruraptyikuqa. ⁶Gustoypukapq otaq mana gustoypukapq kaptinpas yupaychasqanchik Tayta Diospa qamnintaka-ma niwasqankutam kasukusaqku chaynapi allin kanaykupaq —nispa.

Tayta Diospa contestasqanmanta

⁷Chunka punchaw pasaruptinmi Jeremiasta Tayta Dios rimapayarqa. ⁸Chaymi Jeremias qayachirqa Careapa churin Johananta, tropankunapa capitanninkunata chaynataq hatunpas-taksapas llapallan runakunata. ⁹Hinaspam paykunata nirqa:

—Mañakuwasqaykichikman hina ruegakuptiymi Israelpa yupaychasqan Tayta Dios kaynata nin: ¹⁰“Kay allpamanta mana lloqsiptikichikqa wasita hina hatarichispaymi mana tuñichisqaykichikchu, plantata hina plantaspaymi mana pilasqaykichikchu. Contraykichikpi castigokuna kachamusqaymantam pesakuruni.” ¹¹Ñoqa Tayta Diosm nini: Manchakusqaykichik Babilonia nacionpa reynintaqa amañayá manchakuychik-chu. Qamkunawanmi kachkani salvanaypaq chaynataq paymanta libranaypaqpas. ¹²Qamkunamantam llakipayarikusaq chaynataqmí Nabucodonosorpas llakipayasun-kichiktaq hinaspam allpaykichikman kutichimusunkichik, nispa.”

¹³—Ichaqa yupaychasqanchik Tayta Diospa nisqanta mana kasukuspañataq kay allpapi mana *yachanaykichikrayku niwaqchik: ¹⁴“Manapunim kay allpapiqa kaymankuchu aswanqa Egito nacionmanmi risaqku yachanaykupaq. Chaypiqa manañam guerrata rikusaqkuchu, manañam guerrapaq cornetapa waqasqantapas uyarisaqkuchu nitaq yarqaymantapas ñiakarisaqkuñiachu” nispa. ¹⁵Juda nacionpi puchukunqa chaynata nis-paykichikqa Israelpa yupaychasqan Llapallan Kamachiq Tayta Diospa kayna nisqantaya uyariyichik: “Sichu atipakunkichik Egito nacionman rispa chaypi *yachanaykichikpaq hinaptinqa ¹⁶manchakusqaykichik guerram chay Egito nacionpi hayparamusunkichik, manchakusqaykichik yarqaypas chaymanmi qatiparamusunkichik hinaptinmi chaypi wañunkichik. ¹⁷Egito nacionpi yachamunaykichikpaq atipakuqkunaqa chaypim guerrawan, yarqaywan chaynataq peste onqoywan wañunkichik. Manam pipas puchunkichikchu nitaqmi mayqannikichikpas castigo kachamusqaymantaga lluptinkichikchu.”

¹⁸—Israelpa yupaychasqan Llapallan Kamachiq Tayta Diosmi nin: “Jerusalen llaqtapi *yachaqkunapaqmi piñakuspay rabiakurqani, chaynatam qamkunapaqpas piñaku-saq Egito nacionman yaykuptikichikqa. Qamkunam kankichik ñakasqa, runakunapa admirakunan, insultanan hinaspas humillachinan, manañam kutimunkichikchu kay

sitiomanqa” nispa.¹⁹ Juda nacionpi puchuqkuna, Tayta Diosmi nisunkichik Egipto nacionmanqa ama rinaykichikpaq. Chaynaqa kunanyá yachaychik imam kaqlata qamkunaman willakusqayta.²⁰ Qamkunaqa kikillaykichikmi engañakuchkankichik. Kikillaykichikmi kamachiwarqankichik: “Yupaychasqanchik Tayta Diostayá mañakuy ñoqaykupaq hinaspayá willawayku imam nisqanta ruranaykupaq” nispa.²¹ Yupaychasqanchik Tayta Diospa kunamuwasqantam qamkunaman willarqaykichik ichaqa manam kasukurqankichikchu.²² Chaynaqa cheqaptapumim kunan nikichik: *Yachanaykichikpaq munasqaykichik sitio-pim wañumunkichik guerrawan, yarqaywan hinaspa peste onqoywan, nispa.

Jeremiasta Egipto nacionman pusasqankumanta

43 ¹Yupaychasqanku Tayta Diospa tukuy ima kunasqanta llapallan runa-kunaman Jeremias willayta tukuruptinmi,² Osaiaspa churin Azarias, Careapa churin Johanan wakin hatun tukuq runakunapiwan Jeremiasta nirqaku:

—Chay niwasqaykikuqa llullam. Yupaychasqanchik Tayta Diosqa manam kunamusurqankichu: “Ama Egipto nacionmanqa riychikchu chaypi *yacha-munaykichikpaq” nispaqa.³ Qamtaqa Nerialspa churin Barucmi contraykupi umacharusunki Caldea runakunaman entregasqa kanaykupaq chaynapi wañura-chiwanankupaq otaq Babilonia lawman presota pusawanankupaq —nispa.

⁴ Juda nacionpi *yachanankupaq Tayta Diospa kamachisqantaqa manamá kasurqa-chu Careapa churin Johananas nitaq tropankunapa capitanninkunapas nitaq llapallan runakunapas.⁵ Aswanraqmi Careapa churin Johananaq tropankunapa llapallan capitanninkunapiwan huñururqaku huklaw nacionkunaman cheqechisqa kaspanku Juda allpapi yachanankupaq kutimuq runakunatapas.⁶ Huñururqakumá qarikunata, warmikunata, warmachakunata chaynataq reypa warmi churinkunatapas. Reyta cuidaq soldadokunapa jefen Nabuzaradanmi saqerqa Safanpa willkanta otaq Ahicampa churin Gedaliasta llapallan chay runakunata gobiernananpaq. Huñururqakutaqmi Diosmanta willakuq Jeremiastapas chaynataq Nerialspa churin Baructapas.⁷ Tayta Diospa nisqanta mana ka-sukuspankumá rirqaku Egipto nacionman hinaspam Tafnes llaqtaman chayarurqaku.

⁸Tafnes llaqtapi *yachachkaptinkuñam Jeremiasta Tayta Dios nirqa:

⁹Judá nacionniyoq runakunapa qayllanpim hatun rumikunata aparamunki, chaytam Rey Faraonpa wasinman yaykuna ladrillasqa patiopi mituwan pamparunki¹⁰ hinaspam paykunata ninki: “Israelpa yupaychasqan Llapallan Kamachiq Tayta Diosmi nin: ‘Babilonia nacionpi serviqniy Rey Nabucodonosorta pusamuptiyimi kay pampachisqay rumi hawanpi tiyananta churanqa hinaspataqmí toldontapas sayachinqa.¹¹ Hamuspan kay Egipto nacionta castigaptinmi peste onqoypaq kaqkuna peste onqoywan wañunqa. Preso rinanpaq kaqkunam preso rinqaku, guerrapi wañunanaqaq kaqkunam guerrapi wañunqaku.¹² Kay Egipto nacionpi taytacha-mamachakunapa capillankunatam Nabucodonosorwan kañaykachisaq. Wakin taytacha-mamachankuta kañaykachispaymi, wakintañataq presota hina apachisaq. Pachanpi usakunata oveja michiq limpiachkaq hinam Nabucodonosorqa Egipto nacionta limpiaspan hawka pasakunqa.¹³ Bet-semes llaqtapi intita adoranankupaq templopi sayachisqanku pilarkunatapas ñutuparunqam, kañaykunqataqmi Egipto nacionpi taytacha-mamachakunapa templonkunatapas’ nispa.”

Egipto nacionpi Juda castakunaman Jeremiaspa rimasqanmanta

44 ¹Egipto nacionpi kaq Middol llaqtapi, Tafnes llaqtapi, Menfis llaqtapi chay-nataq Patros lawpi *yachaq Juda casta runakunapaqmi Jeremiasman Tayta

Dios nirqa: ²Israelpa yupaychasqan Llapallan Kamachiq ñoqa Tayta Diosmi nini: “Jerusalen llaqtaman chaynataq Juda nacionpi llapallan llaqtakunamanpas llapallan castigo kachasqaytaqa yachankichikmi. Chay llaqtakunaqariki tuñichisqa kaspam manaña rur-nayoq kachkanku. ³Chaynaqa kachkanku tukuy mana allinkuna rurasqankuraykum. Paykunam piñachiwarqaku taytacha-mamachakunata adoraspaku otaq chaykunaman inciensota kañspanku. Chay taytacha-mamachakunataqa manam reqsirqakuchu paykunapaq nitaq qamkunapas nitaq abueloykichikkunapas. ⁴Ñoqamanta willakuq serviqniyunkunata mana taniyta kachaspaymi nichirqaykichik cheqnipay millakuypaq kaqkunataqa ama ruranaykichikpaq ⁵ichaqa manam kasuwarqankichikchu nitaqmi atiendewarqankichikchu mana allin rurasqaykichikmanta ñoqaman kutirikamunaykichikpaq. Aswanraqmi mana haykapipas reqsisqaykichik taytacha-mamachakunaman inciensota kañrarkichik. ⁶Chayraykum Juda nacion llaqtakunapa contranpipas chaynataq Jerusalen llaqtapa callenkunapa contranpipas ancha rabiakuñiy nina hinaraq ruparirqa. Chaykunqa hinallam kachkan tuñichisqa hinaspa chunnichisqa.

⁷“Chaynaqa Israelpa yupaychasqan Llapallan Kamachiq ñoqa Tayta Diosmi nini: ¿Imanasqamá kikillaykichikpa contraykichikpiqa kay hatun mana allintaqa rurarpankichik? Juda nacionniyoq qarikunapas, warmikunapas, warmakunapas chaynataq ñuñuq wawachakunapas ¿pasaypaq tukurunantachu munachkankichik? ⁸*Yachanaykichikpaq hamusqaykichik kay Egipto nacionpim mana haykapipas reqsisqaykichik taytacha-mamachakunata rururaspa inciensota kañapuchkankichik. ¿Imanasqamá chaykunata ruraspqa rabiachiwachkankichik? Chaynaqa kikillaykichikmi tukusqa kankichik kay llapallan nacionkunapa ñakasqan chaynataq burlakusqan kanaykichikpaq. ⁹Qonqarunkichikñachum abueloykichikkunapa, Juda nacion reykunapa chaynataq warminkunapapas mana allinkuna rurasqankutaja. Qamkunapapas chaynataq warmikichikkunapapas mana allin rurasqaykichiktaqa ¿qonqarunkichikñachu? Chaykunataqa rurarpankichik Juda nacionpim chaynataq Jerusalen llaqtapa callenkunapim. ¹⁰Mana allinkuna rurasqaykichikmantaqa kunankamapas manam wanakunkichikchu. Manam respectawankichikchu, manataqmi kawsachkankichikpas abueloykichikkunaman chaynataq qamkunaman qosqay yachachikuñiykunaman hinaspa decretoykunaman hinachu.

¹¹“Chayraykum Israelpa yupaychasqan Llapallan Kamachiq ñoqa Tayta Dios nini: Qamkunapa contraykichikpi castigokunata kachaykamuspaymi Juda nacionniyoqkunatapas tukurusaq. ¹²Juda nacionpi puchuruspakay Egipto nacionpi *yachanaykichikpaq atipakamuqunam kay Egipto nacionpi llapallaykichik tukusqa kankichik. Takspas-hatunpas guerrawan hinaspa yarqaywanmi wañunkichik. Qamkunaqa kankichik runakunapa ñakasqanmi, admirakunanmi, insultanamhi hinaspa humillachinanmi. ¹³Jerusalen llaqtapi yachaqkunamatam castigarqani guerrawan, yarqaywan chaynataq peste onqoywan, chaynatapunim castigasqaykichik kay Egipto nacionpi yachaqkunapas. ¹⁴Juda nacionpi puchuspa kay Egipto nacionpi *yachanaykichikpaq hamuqkunaqa manam lluptinkichikchu nitaq kawsankichikchu. Juda nacionman kutinaykichikpaq anchata munaspapas manamá atinkichikchu, kutispaqa-kutinja wakichallanñam, nispa.”

¹⁵Hinaptinmi warminkupa mana haykapipas reqsisqanku taytacha-mamachakunaman incienso kañasqankuta yachaq qosakuna, chaypi kaq llapallan warmikunapiwan huñunakurqaku huk hatun huñunakupi. Paykunawantaqmi huñunakurqa Patros lawpi *yachaqkunapas, paykunamá Jeremiasta kaynata nirqaku:

¹⁶—Tayta Diospa sutinpi willawasqaykiku palabrukunataqa manam kasukuyman-kuchu. ¹⁷Aswanqa nisqaykuta hinam rurasqaku. Ñoqaykuqa hinallam inciensota

kañasaqku, vinotapas hinallataqmi hichasaqku Cielokunapi Reinaman. Kunankama rurasqaykuta hinallam rurasaqku. Ñoqaykuqa rurasaqku ñawpaqmantaraq abueloy-kupapas, reyniykupapas chaynataq kamachiqniykkupapas rurasqankuta hinallam otaq Juda nacionpa llaqtakunapi chaynataq Jerusalen llaqtapa callenkunapi rurasqankuta hinallam. Ñawpaq tiempopiqa mikuyniykkupapas achkam karqa, hawkam kawsakurqaniku manataqmi ima desgraciapas hamuwarqakuchu.¹⁸ Cielokunapi Reinaman manaña inciensota kañaptiykuqa chaynataq vinotapas manaña hichaptiykuqa tukuy imam pisiwanku. Ñoqaykupas guerrawan hinaspa yarqayllawanmi asllayarqaniku —nispa.

¹⁹ Warmikunapas nirqakutaqmi:

—Ñoqaykupas tortakunatam rurarqaniku Cielokunapi Reinaman rikchakuqta. Chay lucerota adoraspaykum inciensotapas kañapurqaniku, hichapurqanikutaqmi vinotapas. Chaykunataqa rurarqaniku qosaykupa yachasqantam —nispa.

²⁰ Hinaptinmi chayna contestaqnin llapallan warmimanwan qarikunaman Jermias kaynata nirqa:

²¹ —Juda nacion llaqtakunapi chaynataq Jerusalen llaqtapa callenkunapi qamkunapas, abueloykichikkunapas, reynikichikkunapas, kamachiqnikichikkunapas chaynataq llapallan runakunapas incienso kañasqaykichiktaqa ¿Tayta Diosqa qonqarunchum? ¿Payqa manachum cuentata qokurqa? ²² Mana allinkuna rurasqaykichiktawan millakuyapaq rurasqaykichiktam Tayta Diosqa manaña aguantayta atirqachu. Chayraykum nacionnikichikqa purmachisqa, chunnichisqa, manaña runayoq ñakasqa kachkan kunan punchawkuna hina. ²³ Inciensota kañasca Tayta Diospa contranpi huchallikusqaykichikraykum chaynataq yachachikuyinkunaman hina, decretonkunaman hina, kamachikuyinkunaman hina mana kawsasqaykichikraykum tukuy kay desgraciakunaga sucedesuchkankichik kunan punchawkuna hina —nispa.

²⁴⁻²⁵ Jeremiasqa nirqataqmi llapallan runakunamanwan llapallan warmikunaman:

—Kay Egipto nacionpi *yachaq Juda nacionniyoq runakuna, uyariychikyá Israelpa yupaychasqan Llapallan Kamachiq Tayta Diospa kayna nisqanta: “Qamkunam warmikichikpiwan rimarqankichik hinaspam chay niwasqaykichikta ruraypaq-rurarqankichik. Qamkunam nichkankichik: ‘Cielokunapi Reinamanmi inciensota kañapunaykupaq prometekurqaniku, prometekurqanikutaqmi vinota hichapunaykupaqpas. Chay prometekusqaykutaqa cumplisaqkupunim’ nispa. Chaynaqa chay prometekusqaykichiktayá cumpliychikpuni.” ²⁶ Chaywanpas kay Egipto nacionpi *yachaq Juda nacionniyoq runakuna, ancha reqsisqa sutiyooq ñoqa Tayta Diospa jurasqaytayá uyariychik: Juda nacionniyoq runakunaqa manañam mayqanninpas kay Egipto nacionpiqa sutiyta rimanqakuñachu. Manañam ninqakuñachu: ‘Kawsaq Señor Diosraykum juraní’ nispaqa. ²⁷ Chayllam kachkani contraykichikpi desgraciakunata kachamunaypaq, Juda nacionmanta hamuq kay Egipto nacionpi *yachaqkunaqa manaña favoreceptiymi pasaypaq tukunaykichikkama wañunkichik guerrawan hinaspa yarqaywan. ²⁸ Guerrapi wañunaykichikmanta lluptispa Egipto nacionmanta Juda nacionman kutiqkunaqa pisillañam kankichik. Chaynaqa Juda nacionpi puchuqlunamanta kay Egipto nacionpiña yachanaykichikpaq llapallan hamuqkunam yachankichik ñoqapa nisqaykunachus icha qamkunapa nisqaykichikchus cumplikusqanta. ²⁹ Ñoqa Tayta Diosmi nini: Contraykichikpi rimasqaykuna cumplikunamanmantawan kay nacionpi qamkunata castiganaymantam qosqaykichik huk señalta. ³⁰ Juda nacionpa reynin Sedequistam wañurachiy munaqnin enemigonman otaq Babilonia nacionpa reynin Nabucodonosorman qoykurqani, chaynatapunim Egipto nacion Rey Faraon Hofratapas qoykusaq wañuchiyy munaqnin enemigonman. Ñoqa Tayta Diosmi chaynata nini.”

Barucpa favorinipi Jeremiaspa rimasqanmanta

45 ¹Josiaspa churin Rey Joacim tawa watamanña Juda nacionpi gobier-
nachkaptinmi Diosmanta willakuq Jeremiaspa yachachisqanta Baruc
qellqachkaptin payta Jeremias nirqa:

²—Yaw Baruc, Israelpa yupaychasqan Tayta Diosmi kaynata nisunki: ³“Qanmi nichkanki: ‘Ay imañataq kay ñoqapa suerteyqa! Nanayniymanmi llakikuya-
raq Tayta Dios yapaykuwan. Mana pipapas consuelasqan waqaytam amiruniña’
nispa.” ⁴Tayta Diosmi nisunki kaynata: “Hatarichisqayta tuñirachispaymi
plantasqaytapas qorata pilachkaq hina horqorusaq. Chaynatamá tukurusaq kay
enteron naciontapas. ⁵¿Kikikipaqchum maskachkanki admirakuypaq kaqkunata?
Chaykunataqa amañayá maskaychu. Llapallan runakunamanmi desgraciakunata
kachamusaq. Qanmi ichaqa maymanña rispaykipas kawsayllapas-kawsankiraq.”

Egipto nacionpa contranpi Jeremiaspa rimasqanmanta

46 ¹Tayta Diosmi paymanta willakuq Jeremiasman willarqa nacionkunapa
contranpi. ²Jeremiastamá rimapayarqa Egipto nacionpa contranpi otaq
chay nacionniyoq Rey Faraon Necalpa tropankunapa contranpi. Paymi kachkarqa
Eufrates Mayupa patanpi kaq Carquemis llaqtapa hichpanpi. Chay sitiopim Babilonia
nacionpa reynin Nabucodonosor payta vencerurqa Josiaspa churin Joacim tawa wa-
tamanña Judá nacionpi gobiernachkaptin. Egipto tropakunapa contranpimá nirqa:

³ Hatun harkachikuna armata alistaychik
peleaq rinaykichikpaq.

Taksa harkachikuna armata alistaychik
peleaq rinaykichikpaq.

⁴ Soldadokunaqa caballokunata montoraspayá
chaykunaman sillakuychik.

Cascowan umaykichikta harkachikuspayá
filaman churakuychik.

Qasqo harkachikunaykichikta churakuspayá
lanzaykichiktapas llipipichiychik.

⁵ Ñoqa Tayta Diosmi nini:
Chaywanpas ɔimatataq ñoqaqa qawachkani?
Manchakuymanta kutirimuqkunatam qawachkani.
Soldadokunam vencerachikuspa chequerunku.
Qepankutapas manaña qawarikuspam ayqekunku.
Mancharisqallañam llapallanku kachkanku.

⁶ Utqayllamanña kallpaqkunapas
manam lluptiyya atinkuchu.

Valeroso soldadokunapas
manam ayqeyta atinkuchu.
Norte law Eufrates Mayupa
hichpanpim mitkarunku.
Norte law Eufrates Mayupa

hichpanpim wkichirunku.

⁷ ¿Pitaq wakqa Nilo Mayu hina
llimparistin hamuchkan?

¿Pitaq wakqa lloqla mayu hina
kuyuyllaña-kuyumuchkan?

⁸ Egipto nacionmi Nilo Mayu hina
llimparistin hamuchkan.

Egipto nacionmi lloqla mayu hina
kuyuyllaña-kuyumuchkan.

Egipto nacionmi nichkan:

“Mayu hina llimparispaymi
kay pachata taparusaq” nispa.

“Llaqtakunatam runantinta
pasaypaq tuñirachisaq” nispa.

⁹ Silladakunayá kallpachunku.

Carretayoqkunayá utqachunku.

Valerosokunayá lloqsichunku.

Harkachikuna hapiq

Cus nacionniyoq soldadokuna,
qamkunapas lloqsiychikyá.

Flecha manejaq

Lud nacionniyoq soldadokuna,
qamkunapas lloqsiychikyá.

¹⁰ Llapallan Kamachiq ñoqa Señor Diospa

punchawniymi chay punchawqa.

Enemigoykunamanta vengakunay
punchawmi chay punchawqa.

Espadam saksanankama mikuchkaq hina
runakunata wañuchinqa.

Espadam sinkanankama tomachkaq hina
runakunapa yawarninta usuchinqa.

Llapallan Kamachiq ñoqa Señor Diosmi
paykunataqa wañuchisaq.

Eufrates Mayupa patan norte lawpim
paykunataqa wañuchisaq.

¹¹ Sipasman rikchakuq Egipto runakuna,

Galaad lawtayá riychik.

Chaypiyá hampita maskamuychik.

Yanqapaqñam apamuwaq
achka hampikunataqa.

Manañam sanoyachisunkiñachu
chay hampikunaqa.

¹² Penqaypi kasqaykitaqa

llapallan nacionkunam yacharunkuña.

Qapariynikim enteron

kay pachamanpas huntarunña.
Valeroso runakunam saqmanakurunku
hinaspam iskayninku wichirunku.

Egipto runakunata Rey Nabucodonosor vencesqanmanta

¹³Babilonia nacionpa reynin Nabucodonosor Egipto nacionta atacananapaq pasa-
ruptillanmi paymanta willakuq Jeremiasta Tayta Dios rimapayaspan nirqa:

¹⁴Egipto nacionpiyá willakuychik.
Migdol llaqtapiyá uyarichikuychik.
Uyarichikuychiktaqyá Menfis llaqtapipas.
Uyarichikuychiktaqyá Tafnes llaqtapipas.
“Puestoykichikpi kaspa
listolla kaychik” nispayá willakuychik.
“Muyuriqnikichikpim runakunata
espadawan wañuchichkanku” nispayá willakuychik.

¹⁵Apis sutiyoq toro taytachaykiqa
¿imanasqataq lluptikurun?
Ñoqa Tayta Diosmi tuñirachirqani paytaqa.
Chay toro kaqlла taytachaykiqa
¿imanasqataq mana hinallapichu sayarun?
Ñoqa Tayta Diosmi
tuñirachirqani paytaqa.

¹⁶Soldadoykikunam saqmanakurunku.
Wichiykuspankum ninakunku:
“Hatarispayá pasakusunchik.
Llaqtanchikmanyá kutirikusunchik.
Nacesqanchik nacionmanyá kutirikusunchik.
Wañuchiq guerramantayá lluptikusunchik.”

¹⁷Chaypiyá kaynata sutichaychik:
“Egipto nacion Rey Faraonqa
alabancerollam” nispas.
“Payqa vencenanpaq kachkaspa
tiempo pasarachiqmi” nispas.
¹⁸Llapallan Kamachiq Tayta Dios sutiyoqmi nini,
sutiyrayku juraq reymi nini:
Moqokunapa chawpinpi
Tabor Moqo hinaraqmi
enemigoysiqa qawapasllaña hamunqa.
Lamar qochapa hichpanpi
Carmelo orqokuna hinaraqmi
enemigoysiqa qawapasllaña hamunqa.

¹⁹Egipto nacionniyoq runakuna,
qepikichiktayá alistikuychik.
Preso rinaykichikpaqyá alistikuychik.

Menfis llaqtam
chunnichisqa kanqa.
Mana runayoq kananpaqmi
kañasqa kanqa.

²⁰ Kuyayllapaq vaquilla hinam
Egipto nacionqa.
Ichaqa norte lawmanta
hamuq tankayllum kachurunqa.

²¹ Pagasqa soldadokunapas
wirayachisqa torokuna hinam kachkanku.
Enemigonkuta qepanchakuruspam lluptikunqaku.
Manaña aguantayta atispankum lluptikunqaku.
Desgraciapi kananku punchawmi chayaramun.
Castigasqa kananku tiempom chayaramun.

²² Lluptichkaq culebra hinaraqmi
silbakustin lluptinqaku.
Enemigo tropakunaqa
sacha kuchuqkuna hinaraqmi hichpamunqaku.

²³ Ñoqa Tayta Diosmi nini:
Manaña yaykuy atina montepi
sachakunatam kuchunqaku.
Manaña yupay atinam kachkanku.
Aqarway uru hinañam kachkanku.

²⁴ Sipasman rikchakuq Egipto nacionniyoq runakunam
penqaypi rikurinqaku.
Norte law runakunamanmi
entregasqa kanqaku.

²⁵ Israelpa yupaychasqan Llapallan Kamachiq Tayta Diosmi nin:
—Tebas llaqtapi Amon sutiyoc taytachankutam castigasaq. Castigasaqtaqmi rey-
ninku Faraontapas, Egipto nacionniyoq runakunatapas, taytacha-mamachankutapas,
wakin reyninkutapas chaynataq Faraonpi hapipakuqkunatapas. ²⁶ Ñoqa Tayta Dios-
mi nini: Ñoqam qoykusaq wañuchiy munaqnin enimigonkunaman otaq Babilonia
nacionpa reynin Nabucodonosormanwan serviqninkunaman. Chaywanpas Egipto
nacionpiqa ñawpaq tiempokunapi hinam runakuna kaqllamanta *yachanqaku.

Runankunata Tayta Dios salvananmanta

²⁷ Serviqniy Jacobpa castankuna,
qamkunaqa amayá manchakuychikchu.
Israelpa mirayninkuna,
qamkunaqa amayá hukmanyaychikchu.
Karu nacionkunamantam libramusqaykichik.
Miraynikichiktawan kuskatam libramusqaykichik.
Preso risqaykichik nacionmantam libramusqaykichik.
Hinaptinmi kaqllamanta
hawkalla *yachakunkichik.

Manaña pipapas manchachisqanmi
hawkallaña kankichik.

²⁸ Ñoqa Tayta Diosmi nini:

Serviqniy Jacobpa castankuna,
qamkunawan kasqayraykuyá
ama manchakuychikchu.
Chequerachipty chayasqaykichik nacionkunatam
pasaypaqta chinkarachisaq.
Qamkunataqa manam chinkachisqaykichikchu.
Faltakusqaykichikman hinam castigasqaykichik.
Castiganaymantaqa manam lluptiwaqchikchu.

Filistea runakunapa contranpi willakuymanta

47 ¹Gaza llaqtata manaraq Faraon venceruchkaptinmi Filistea runakunapa
contranpi paymanta willakuq Jeremiasman Tayta Dios kaynata nirqa:

² Norte lawmantam
lloqla hinaraq runakuna hamuchkan.
Llimparichkaq hatun mayu hinam
tropakuna hamuchkan.

Llapallan runakunam qayakunqaku.
Nacionkunapi *yachaqunam qaparinqaku.

³ Caballokunapa kallpasqanta uyarispankum,
carretakunapa qaparisqanta uyarispankum,
ruedankunapa bulla rurasqanta uyarispankum
taytakunapas churinkuta manaña yanapankuchu.
Manañam paykunaqa ima ruraytapas atinkuchu.

⁴ Filistea runakunata chinkachinankupaq
tiempom chayaramun.

Tiro llaqta yanapaq pachuqkunata
chinkachinanku tiempom chayaramun.
Sidon llaqtata yanapaq pachuqkunata
chinkachinanku tiempom chayaramun.

Filistea runakunatam
Tayta Dios chinkachinqa.

Creta islapi pachuqkunatam
Tayta Dios chinkachinqa.

⁵ Gaza llaqtayoqkunam llakikuymanta
uma chukchankuta rutukurunku.

Ascalon llaqtayoqkunam llakikuymanta
mana rimaqña rikurirunku.

Lamar qochapa patanpi pachuqkunaqa
¿haykapikamataq kuchupakunkichikqa?

⁶ “¡Ay Tayta Diospa kachamusqan espada!
¿haykapikamataq mana samankichu?”
nisspam ninkichik.

“Yaw espada, vainaykiman kutiykuy”

nispam ninkichik.

“Taniruspayá hawkña kakuy”

nispam ninkichik.

⁷ ¿Imaynataqsi espadaqa samanman

Tayta Dios kamachichkaptinqa?

¿Imaynataqsi espadaqa samanman

“Ascalon llaqtata atacay”

nispa kamachichkaptinqa,

“Lamar qochapa patanpi llaqtakunata atacay”

nispa kamachichkaptinqa?

Moab nacionpa contranpi willakuymanta

48 ¹Israelpa yupaychasqan Llapallan Kamachiq Tayta Diosmi Moab nacion-
pa contranpi kaynata nirqa:

iAy, Nebo llaqtaqa

pasaypaq tuñichisqam kanqa!

Quiriataim llaqtaqa

vencesqam kanqa.

Pasaypaq penqayman churasqam kanqa.

Amparakunanku wasipas taqmasqam kanqa.

² Moab nacionpi alabanapaq kaqkunam tukurunku.

Hesbon llaqtapim chaypa contranpi rimanakurunku.

Moab nacion chinkachisqa kananpaqmi rimanakurunku.

Madmen llaqta, qampas chunnichisqam kanki.

Guerrapi wañunaykipaq amenazasqam kanki.

³ Horonaim llaqtapi runakunam

qaparispa nichkanku.

“Llaqtaykuqa pasaypaq tuñichisqam

kachkan” nispam nichkanku.

⁴ Moab nacionqa tuñichisqañam kachkan.

Warmachankunapa qaparisqanmi uyari kuchkan.

⁵ Luhit cuestatam waqastin richkanku.

Horonaim llaqtaman uraykuqkunam

llakuymanta waqachkanku.

⁶ Vidaykichikta salvanaykichi kipaqyá ayqekuychik.

Chunniqpi wiñaq sachacha hinayá kaychik.

⁷ Moab castakunaqa rurasqaykichi kipim hapi pakurqankichik.

Moab castakunaqa kapuqnikichi kipim hapi pakurqankichik.

Qamkunaqa pasaypaq vencesqamá kankichik.

Quemos sutiyoq taytachaykichi kiptapas

preso chasqatam apanqaku.

Sacerdote kunatawan kamachikuqkunatapas

preso chasqatam pusanqaku.

- ⁸ Sapa llaqtamanmi tuñichiqkuna hamunqaku.
 Manam mayqan llaqtapas puchunqaku.
 Qechwankunatapas pasaypaqtam chunnichinqaku.
 Alto patak pampakunatam purmachininqaku.
 Ñoqa Tayta Diospa nisqaypi hinam purmachininqaku.
- ⁹ Moab nacionmanyá rapranta qoychik.
 Pawakunanpaqyá rapranta qoychik.
 Chaypi llaqtakunapas purmachisqam kanqa.
 Mana runayoq kanankamam chunnirunqa.
- ¹⁰ Ñakasqayá kachun Tayta Diospa
 kamachisqanta qellapakuywan ruraq runaqa.
 Ñakasqayá kachun wañuchinanpaq
 kamachisqa kachkaspan mana wañuchiq runaqa.
- ¹¹ Moab nacionniyoq runakunaqa
 qallariyninmantapunim hawkalla kawsakurqaku.
 Paykunaqa manam haykapipas
 presochasqaqa rirqakuchu.
 Urpupi qonchunkama mana kuyuchisqa
 vino hinam paykunaqa kanku.
 Chayraykum gustonpas hinalla kachkan.
 Chayraykum asnayninpas hinalla kachkan.
- ¹² Chayraykum ñoqa Tayta Dios nini:
 Hamuq punchawkunapim
 kachamusaq uryukuna taqtaqkunata.
 Mana imayoq kanankamam taqtarunqa pasaypaqta.
 Chay urputaqa pakiparunqam pasaypaqta.
- ¹³ Moab nacionmi penqarikunqa.
 Quemos sutivoq taytachamantam penqarikunqa.
 Israel castakuna hinam penqarikunqa.
 Betel llaqtapi taytachamantam penqakurqaku.
 Confiakusqanku taytachamantam penqakurqaku.
- ¹⁴ Moab nacionqa amañayá nichunchu:
 “Valeroso soldadokunam kaniku” nispaqa.
 Moab nacionqa amañayá nichunchu:
 “Guerrapi peleaq tropakunam kaniku” nispaqa.
- ¹⁵ Moab nacionmi tuñichisqa kanqa.
 Llaqtankunam atacasqa kanqa.
 Akllasqa mozonkunam wañuchisqa kanqa.
 Reywan sutichasqa Tayta Diosmi chaynata nini.
 Llapallan Kamachiq Tayta Diosmi chaynata nini.
- ¹⁶ Moab nacionpa sasachakuyuinmi hichpamuchkanña.
 Hatun desgraciapi rikurirunamti utqamuchkanña.
- ¹⁷ Moab nacionpa vecinonkunapas
 chay nacionmantayá waqaychik.

Ancha reqsisqa kasqan yachaqkunapas
chay nacionmantayá waqaychik.
“iPakisqa vara hinam
atiyniki rikurirun!” nispayá niychik.
“iPakisqa tawna hinam
sumaq kayniki rikurirun!” nispayá niychik.

¹⁸ Sumaq Dibon llaqtapi *yachaqkuna,
ancha reqsisqa kaynikimantayá uraykamuy.
Chaki pampapiña tiyanaykipaqyá uraykamuy.
Moab nacionta chunnichiqmi hamurunqaña.
Amparakunayki torrekunatam tuñirachinqaña.

¹⁹ Aroer llaqtapi yachaqkuna,
ñanpa patanpi sayaykuspayá qawariychik.
Lluptikuq qarikunatayá tapuchik.
Ayqekuq warmikunatayá tapuchik.
“¿Imataq sucedekun?” nispayá tapuchik.

²⁰ Moab nacionqa penqaypim kachkan.
Moab nacionqa mancharisqam kachkan.
Paymanta llakikuspayá qaparkachaychik.
Paymanta llakikuspayá willakuychik.
Arnon Mayupa patanpi kaqkunamanyá nimuychik.
“Moab nacionqa tuñichisqañam” nispayá nimuychik.

²¹—Alto patak pampakunapi llaqtakunapa contranpi sentenciasqanmi cumplikur-
qa, chay llaqtakunam karqa: Holon, Jahaza, Mefaat, ²²Dibon, Nebo, Bet-diblataim,
²³Quiriataim, Bet-gamul, Bet-meon, ²⁴Queriot hinaspa Bosra. Cumplikurqataqmi
Moab nacionpa hichpanpi kaq hinaspa karu lawpi kaq llaqtakunapa contranpipas.

²⁵Tayta Diosmi nin:

Toropa waqrana kuchusqa hinam
Moab nacionpa kallpanqa tukurunña.
Runapa makin pakikuruq hinam
Moab nacionpa atiyninqa tukurunña.

²⁶ Tayta Diospa contranpi
hatunchakusqanraykuyá
Moab nacionta machachiychik.
Vomitasqanpi qochpanankamayá
Moab nacionta machachiychik.
Paymantaqa llapallanku
burlakunankukamayá
Moab nacionta machachiychik.

²⁷ Moab nacion ɬmanachum qampas
Israel castamanta burlakurqanki?
ɬManachum hapirachikuq

suwakunamanta hina burlakurqanki?
 Sapa kuti rimaspaykiqa
 ɬmanachum paykunata despreciarqanki?

²⁸ Moab nacionpi *yachaqkunaqa
 llaqtakunamantayá lloqsiychik.
 Moab nacionpi yachaqkunaqa
 qaqakunapiñayá yachaychik.
 Qaqa patanpi qesachakuq
 paloma hinañayá yachaychik.

²⁹ Moab nacion orgullosa
 kasqantaqa uyarirqanchikmi.
 Pay tukuspa hatunchakuq
 kasqantaqa uyarirqanchikmi.
 Runa tukuspa yachaq tukuq
 kasqantaqa uyarirqanchikmi.

³⁰ Ñoqa Tayta Diosmi kaynata nini:
 Yanqapaq rabiakusqantaqa reqsinim.
 Mana valeq alabakusqantaqa reqsinim.

³¹ Chayraykum qaparkachasaq
 Moab nacionmanta.
 Chayraykum qaparisqaq
 lliw Moab nacionmanta.
 “iAy, ay!” ninqakum Kir-hares yachaqkunamanta.

³² Sibma lawpi uvas huertalláy,
 qanmantaqwaqasqaq
 Jazer llaqtaymantapas astawanraqmi.
 Kallmaykunapas chayarun qochapa patankamarraqmi.
 Jazer llaqta qochapa patankamarraqmi chayarun.
 Purmachiqkunam frutaykitawan uvasnikita tukurun.

³³ Moab nacion huertakunapi
 kusikuymanta qapariytam tukusaq.
 Uvas saruna pozopipas vinotam chinkarachisaq.
 Takiwan uvas saruqkunapas manañam kanqachu.
 Kusikuymanta qapariypas manañiam kanqachu.

³⁴ Hesbon llaqtapi *yachaqkunam qaparichkan.
 Eleale llaqtakamam waqasqankuqa uyarikuchkan.
 Jahaza llaqtakamam qapariyninkuqa uyarikurun.
 Zoar llaqtamanta Horonaim llaqtakamam uyarikurun.
 Eglat-selisiya lawkamam chay qaparisqankuqa chayarun.
 Nimrim Wayqokunapi pukyukunaqa lliwmi chakirun.

³⁵ Tayta Diosmi nin:

Ñoqam chinkarachisaq Moab castakunata.
 Ñoqam chinkarachisaq moqokunapi capillakunata

chaynataq moqokunapi
animal kañaqkunatapas,
taytacha-mamachakunaman
incienso kañaqkunatapas.

- ³⁶ Chayraykum qena hinaraq
sonqoy waqachkan Moab runakunamanta.
Chayraykum qena hinaraq
sonqoy waqachkan Kir-hares llaqtayoqkunamanta.
Waqachkanimá tukuy ima huñusqanku chinkarusqanmanta.
³⁷ Lliw runapa chukchantam paqlarunku.
Lliw runapa barbantam ruturunku.
Llapallankum makinkuta ikipakurunku.
Llapallankum luto pachawan churakurunku.

- ³⁸ Ñoqa Tayta Diosmi nini:
Moab runakunatam ñutuypaq-ñutupachkani.
Mana valeq allpa mankata hinam ñutupachkani.
Chayraykum Moab nacionpa
llapallan altosninkunapi waqayllaña uyari kuchkan.
Chayraykum Moab nacionpa
llapallan plazankunapi waqayllaña uyari kuchkan.

- ³⁹ Moab nacionmantayá qaparkachaychik.
Taqmapurusa kasqanmantayá qaparkachaychik.
Penqakuymantam pasaypaqña qepanchakurun.
Muyuriqnin nacionkunapa
ancha burlakunanñam rikurirun.
Muyuriqnin nacionkunapa
mancharikunanñam rikurirun.

- ⁴⁰ Tayta Diosmi nin kaynata:
Moab nacionpa contranpim
enemigonkuna hamunqaku.
Raprakunatapas mastarispa
pawaykuchkaq anka hinaraqmi atacanqaku.
⁴¹ Llaqtakunapas enemigopa dueñochakusqanmi kanqa.
Amparakuna sitiokunapas vencesqam kanqa.
Chay punchawpiqa Moab nacionniyoq valerosokunapa
sonqonmi hukmanyarunqa.
Wachakuywan ñakariq warmi hinaraqmi
paykunaqa rikurirunqa.
⁴² Manaña nacion kananpaqmi
Moabqa pasaypaq chinkachisqa kanqa.
Ñoqa Tayta Diospa contraypi
hatunchakusqanraykum chinkachisqa kanqa.

⁴³ Ñoqa Tayta Diosmi kaynata nini:
 Moab runakunaqa monte animalkuna
 hapiqkunapa mancharichisqan hinam kanqaku.
 Pozomanpas otaq toqlamanpas wichiykuchkaq
 animalkuna hinam kanqaku.

⁴⁴ Ñoqa Tayta Diosmi kaynata nini:
 Manchakuymanta lluptiqkunam
 pozoman wichiykunqaku.
 Pozomanta lluptiqkunam
 toqlaman wichiykunqaku.
 Moab runakunata castiganay tiempota
 chayachimuptiym chayna kanqaku.

⁴⁵ Wakin runaqa mana kallpayoqñam lluptirunku.
 Hesbon llaqtapi amparakunankupaqmi lluptirunku.
 Ichaqa Hesbon llaqtamantam nina lloqsirun.
 Sehonpa llaqtanmantam lenguachkaq nina lloqsirun.
 Moab naciontam kuchun-kuchun ruparun.
 Chaqwa ruraqkunapa enteron nacionnintam ruparun.

⁴⁶ iMaynaraq kanki, Moab nacion,
 Quemos sutiyoq taytacha adoraq nacion!
 Qari churikikunatam presochasqata pusarqaku.
 Warmi churikikunatam presochasqata pusarqaku.

⁴⁷ Chaywanpas tukupay tiempokunapim
 kaqllamanta allinyachisaq.
 Moab casta runakunatam
 kaqllamanta allinyachisaq.
 Ñoqa Tayta Diosmi chaynata nini.

Kaykamam Moab nacionpaq sentencia.

Amon nacionpa contranpi willakuymanta

49 ¹Amonpa mirayninkunapa contranpim Tayta Dios kaynata nirqa:
 Israelpa mirayninkunaqa ֿmanañachu kanku?
 Herencian chaskiqkunaqa ֿmanañachu kanku?
 Amon castapa taytachan Milcomqa
 ֿimanasqataq Gad castapa allpanta dueñochakuchkan?
 Milcom taytacha yupachaqkunaqa
 ֿimanasqataq Gad castapa llaqtankunapiqa *yachakuchkan?

² Ñoqa Tayta Diosmi nini:
 Hamuchkanmi punchawkuna
 Amon castapa Raba llaqtanpi
 guerrapi qapariyunkunata uyarichinayapaq
 chaynataq Raba llaqta
 tunichisqa kaptin

llaqtachankunapas ninawan tukusqa kananpaq
 chaynapi Israel castakuna
 Amon castapa herencian allpakunata dueñochakunanaq.
 Ñoqa Tayta Diosmi chaynata nini.

³ Hesbon llaqtapi *yachaqkuna,
 Hai llaqta tuñirusqanmantayá qaparkachaychik.
 Raba llaqtapi warmikunapas
 qaparispayá waqaychik.
 Qamkunaqa lutokuspaykichikyá waqaychik.
 Murallapa qepankunapiyá
 kayman-chayman kallpakashaychik.
 Milcom taytachaykichiktam
 presochasqata apanqaku huklaw nacionman.
 Sacerdotenkunatas kamachikuqkunatawanmi
 pusankaku huklaw nacionman.

⁴ Yaw mana kasukuq nacion
 čimanasqataq qechwaykikunamantaqa alabakuchkanki?
 “Tukuy imapa wiñanan qechwaymi kapuwan”
 nispam alabakuchkanki.
 iQamqa imapas kapuqnikunapim hapipakuchkanki!
 “Manam pipas atacawanqachu”
 nispam confiakuchkanki.

⁵ Llapallan Kamachiq Señor Diosmi nini kaynata:
 Mancharichiqnikitam kachamusaq
 tukuy hinastimanta.
 Sapakamam qarqosqa
 kankichik chaymantaqa.
 Lluptiqkunataqa manam pipas
 huñunqachu yapamantaqa.

⁶ Chaykunapa qepantam
 kaqlamanta allinyachisaq.
 Amonpa mirayninkunamat
 kaqlamanta allinyachisaq.
 Ñoqa Tayta Diosmi chaynata nini.

Edom nacionpa contranpi willakuymanta

⁷ Llapallan kamachiq Tayta Diosmi Edom nacionpa contranpi kaynata nirqa:

¿Teman llaqtapi yachaysapakunapa
 yachayninqa tukurunñachu?
 ¿Entiendeq runakunapa
 consejakuyninqa tukurunñachu?
 ¿Chay yachaysapakunapa
 yachayninqa mana valeqñachu?
⁸ Dedan llaqtapi *yachaqkuna,

lluptispayá huklawman muyuriyachik.
 Dedan llaqtapi yachaqkuna,
 allpapa ukunpiñayá pakakamuspa yachamuychik.
 Esau castakunamanmi sasachakuya chayachimusaq.
 Castiganay tiempopim paykunaman chayachimusaq.

⁹ Uvasta cosechaspaqa
 ¿manachum maskapakunkupaq puchunku?
 Suwakunapas tuta hamuspanqa
 ¿manachum kamaqlata suwakunku?

¹⁰ Esau casta runakunatam ichaqa saqueruni mana imayoqta.
 Kicharuniñam paykunapa pakakunanku sitiokunata.
 Munaspapas manañam atinmankuchu pakakuya.
 Churinkunapas, ayllunkunapas chinkarunqam.
 Paykunapa vecinonkunapas chinkarunqam.

¹¹ “Mana tayta-mamayoqkunata uywanaypaqyá
 saqeykuway” niqkunaqa manam kanqachu.
 “Viudaykikunatapas ñoqapiña confiakunanaqyá
 saqeykuway” niqkunaqa manam kanqachu.

¹²—Ñoqa Tayta Diosmi nini kaynata: Qatqeyoq vasomanta tomachichkaq hina
 mana castiganayapaq kaqkunatapas castigachkaptiyqa qampas manapunim casti-
 ganaymantaqha lluptiwaqchu, chay qatqeyoq vasomantaqa qampas tomankipunim.
¹³Ñoqa Tayta Diosmi kikiyrayku juraspa nini: Cheqaptapunipas Bozra llaqtqa
 kanqa llumpay purmachisqam, chunnichisqam, burlakusqam chaynataq ñakas-
 qam. Llapallan llaqtachankunapas wiñaypaq purmachisqam kanqa.

¹⁴ Tayta Diosmi willachimuwarqa,
 nacionkunaman willanaypaqmi willachimuwarqa:

Huñunakuspayá Edom nacionpa contranpi riychik.
 Paykunawan peleanaykichikpaqyá alistikuychik.

¹⁵ Wakin nacionkunamantapas
 aswan taksan kaqtam rurasqayki.
 Llapallan runakunapa
 despreciasqan naciontam rurasqayki.

¹⁶ Mancharichikuq kaynikim engañarusunki.
 Alto tukuq sonqoyoq kaynikim engañarusunki.
 Qaqapa uchkunkunapim *yachachkanki.
 Alto moqokunapim hapipakuchkanki.
 Anka hinam alto qaqqakunapi quesachakuchkanki,
 chaywanpas chaymantam uraykachimusqayki.
 Ñoqa Tayta Diosmi chaynata nini.

¹⁷—Edom nacion pasaypaqta chinkaruptinmi hukmanyasqallaña kanqaku, chaynin
 puriqkunapas castigasqayta qawaspankum burlakunqaku. ¹⁸Sodoma, Gomorra chaynataq
 muyuriqniñi chinkachisqa llaqtakuna hinam Edom nacionpas manaña runayoq kanqa,

manañam chaypiqa samariy়লাপস-samarinqakuchu. Ñoqa Tayta Diosmi chaynata nini.
¹⁹ Jordan Mayupa patan montemanta pastokunapa kasqanman lloqsichkaq leon hinam chay sitiomanta Edom nacionniyoq runakunata qonqaymanta lloqsichisaq. ¿Pitaq kanqa chayta rurananpaq akllasqay runaqa? ¿Pitaqsi ñoqa hinaqa kanman? ¿Pitaqsi ñoqawanqa churanakunman? Oveja michiqunamantaqa ¿mayqennintaq contraypi sayanman?
²⁰ Chaynaqa Edom nacionpa contranpi piensasqaytawan Teman llaqtayoqkunapa contranpi tanteasqaytayá uyariychik: Cheqaptapunim oveja uñachankunatas qachachyanqaku, purmarachinqakutaqmi michinanku pastollaña waqtankunatas. ²¹ Edom nacionta pasaypaqta venceruptinkum allpapas katkatatanqaraq, qaparisqankupas Puka Lamar Qochakamarraqmi uyarikunqa. ²² Raprankunatas mastarispa pawaykuchkaq anka hinaraqmi enemigoqa Bosra llaqtata atacanqa. Chay punchawpiqa Edom casta valerosokunapa sonqonmi kanqa wachakuywan ñakariq warmipa sonqon hinaraq —nispa.

Damasco llaqtapa contranpi willakuymanta

²³ Damasco llaqtapa contranpim Tayta Dios kaynata willachirqa:

Mana allin noticiakuna uyarisqanwanmi
 Hamat llaqtaqa hukmayasqa kachkan.
 Mana allin noticiakuna uyarisqanwanmi
 Arfad llaqtaqa hukmanyasqa kachkan.
 Mancharikuymantam
 mana ima ruraytapas atinkuchu.
 Lamar qocha hinaraqmi
 hawka kaytaqa mana atinkuchu.

²⁴ Damasco llaqtayoqkunaqa
 manaña kallpayoqmi kachkanku.
 Lluptikunankupaqmi qepamanña kutirunku.
 Llakikuy katkatatayanmi hapirachikunku.
 Wachakuywan ñakariq warmi hinaraqmi kachkanku.

²⁵ Alabasqay llaqtaqa
 ¿imanasqataq manaña runayoq qeparun?
 Kusichiqniy llaqtaqa
 ¿imanasqataq manaña runayoq qeparun?

²⁶ Chayraykumá chay punchawpiqa plazankunapipas
 chutarayanqa wañusqa mozonkuna.
 Chayraykumá chay punchawpiqa wañuruspa
 upallarunqaku llapallan soldadonkuna.

²⁷ Damasco llaqtapa murallankunamat kañaykachisaq.
 Rey Ben-hadadpa palaciontam ruparachisaq.

Cedar lawpa chaynataq Hazor llaqtapa contranpi willakuymanta

²⁸ Babilonia nacionpa reynin Nabucodonosorpa vencesqan Cedar law kaqkuna-pa contranpi chaynataq Hazor llaqtapi gobiernaqkunapa contranpim Tayta Dios kaynata willachirqa:

Rispaykichikyá Cedar lawpi runakunata atacamuychik.

Intipa qespimunán lawpi *yachaqkunatayá wañuchimuychik.

²⁹ Karpankutawan ganadonkunatam qechunqaku.

Toldonkutawan servicionkunatam apanqaku.

Camellonkutapas paykunamantam qechunqaku.

“Mancharikupaq enemigom tukuy hinastinpi kachkan”
nisparaqmi contrankupi qayaykachanqaku.

³⁰ Ñoqa Tayta Diosmi nini kaynata:

Hazor llaqtayoqkunaqa cheqellayá lluptiychik.

Allpapa ukunpi pakakamuspayá yachamuychik.

Babilonia nacionpa reynin Nabucodonosormi
contraykichikpi piensarun.

Babilonia nacionpa reynin Nabucodonosormi
contraykichikpi tantearun.

³¹ Ñoqa Tayta Diosmi nini kaynata:

Rispaykichikyá kikinpi confiakuq

runakunata atacamuychik.

Rispaykichikyá hawkalla *yachakuq
runakunata atacamuychik.

Mana zaguanniyoq mana trancayoqmi
paykunaqa yachanku.

Pasaypaq mana vecinoyoq llaqtam
paykunaqa kanku.

³² Ñoqa Tayta Diosmi nini kaynata:

Paykunapa camellonkunatam suwanqaku.

Achka-achka ganadonkutam qatikunqaku.

Tukuy hinastinmanmi cheqechisaq paykunata
otaq sentidon law chukchan rutukuq runakunata.

Tukuy hinastinmantam kachamusaq desgraciata.

³³ Hazor llaqtqaq atoqkunapa machayninñam rikurirunqa.

Chay Hazor llaqtqaq wiñaypaq chunniqñam rikurirunqa.

Chay llaqtapiqa manañam pipas *yachanqañachu.

Chaypiqa manañam samariyllapas-samarinqakuñachu.

Elam nacionpa contranpi willakuymanta

³⁴ Juda nacionpi Rey Zedequias gobiernatya qallarichkaptinmi willakuqni Je-remiasman Elam nacionpa contranpi Tayta Dios kaynata nirqa:

³⁵—Llapallan Kamachiq Tayta Diosmi kaynata nini:

Elam nacionpa flechanantam pakiparusaq.

Munaychakunan armantam pakiparusaq.

³⁶ Elam nacionpa contranpim wayrachimusaq.

Kay pachapa tawa lawnинmantam pukuchimusaq.

Elam nacionniyoqkunatam

cheqechisaq tukuy hinastinman.

Lluptispankum yaykunqaku

llapallan nacionkunaman.

³⁷ Ñoqa Tayta Diosmi nini kaynata:
 Enemigonkupa qayllanpim
 Elam nacionta mancharichisaq.
 Wañuchiy munaqninkunapa qayllanpim
 Elam nacionta mancharichisaq.
 Chay nacionpa contranpim
 desgraciata kachamusaq.
 Rupariq nina hinam
 paykunapa contranpi piñakusaq.
 Llapallankuta tukunankamam
 guerrata kachamusaq.

³⁸ Ñoqa Tayta Diosmi nini kaynata:
 Elam nacionpim churasaq gobiernanaypaq tiyanayta.
 Chinkarachisaqmi reyninkutawan kamachikuqkunata.

³⁹ Ñoqa Tayta Diosmi nini kaynata:
 Chaywanpas tukupay tiempokunapim
 kaqlamanta allinyachisaq.
 Elam nacionniyoq runakunatam
 kaqlamanta allinyachisaq.

Babilonia llaqta vencesqa kananmanta

50 ¹Tayta Diosmi paymanta willakuq Jeremiasman rimapayaspan Babilonia
 llaqtapa chaynataq Caldea law runakunapa contranpi kaynata nirqa:

² Willakuychik llapallan nacionkunaman.
 Yachayta qoychik chay nacionkunaman.
 Banderata hoqarispayá qapariychik.
 Mana upallaspayá kaynata niychik:
 “Babilonia llaqtaqa vencesqañam rikurirun.
 Bel sutiyoq taytachankupas penqaypiñam rikurirun.
 Marduc sutiyoq taytachankupas ñutupasqañam kachkan.
 Taytacha-mamachankupas penqaypiñam kachkan.
 Mana valeq taytacha-mamachankunas ñutupasqañam kachkan.”

³ Norte law nacionmantam
 Babilonia llaqtapa contranpi hamuchkanku.
 Paykunaqa Caldea nacionpi llaqtakunatam purmachinqaku.
 Runakunapas manaña kanankamam purmachinqaku.
 Animalkunapas manaña kanankamam purmachinqaku.
 Llapallankum chay llaqtakunamanta lloqsispa chequerunqaku.

Israelpa mirayninkuna Tayta Diosman kutirikunankumanta

⁴—Ñoqa Tayta Diosmi nini: Chay tiempokunapim Israel casta runakunapiwan Juda
 casta runakuna waqastin maskawanqaku yupaychasqanku ñoqa Tayta Diosta. ⁵Sion
 Moqopi llaqtaman riq ñanmantam tapukunkaku hinasspam chay llaqta lawman qawa-
 rispanku ninqaku: “Hakuchik Tayta Diosman. Wiñaypaq contratota ruraspayá payman
 hukllawakamusunchik. Chay contratoqa manam haykapipas qonqasqachu kanqa” nispa.

⁶—Runaykunaqa chinkasqa ovejakuna hinam karqaku, michiqninkunam ñanmanta pantarachispa orqokunapi cheqesqata saquerurqaku. Orqon-orqon purispankum kanchankutapas qonqarurqakuña. ⁷Pipas tariqninqa mikuruqmí chaymi chay enemigonkunapas niqku: “Manam ñoqanchikpaqa huchanchikchu. Paykunaqa Tayta Diospa contranpim huchallikururqaku. Mikunanku pasto hinam Tayta Diosqa karqa, abuelonkupa confiakunanmi payqa karqa” nispa.

⁸ Babilonia llaqtamantayá lluptiychik.

Caldea nacionmantayá lloqsiychik.

Ganadowan riq chivato hinayá puntaychik.

⁹ Norte lawmantam achkallaña huñunasqa nacionkunawan atacachisaq.

Babilonia llaqtatam chay lawmanta atacachispay vencerachisaq.

Paykunaqa flechakunawan allin peleaq soldadokunam.

Paykunaqa flechaspapas hapichiqpuni soldadokunam.

¹⁰ Ñoqa Tayta Diosmi kaynata nini:

Caldea nacionpi runakunamantam suwanqaku.

Aminankukamam suwasqankuta apanqaku.

Babilonia llaqta tuñichisqa kananmanta

¹¹ Caldea nacionpi kaq runakuna,

runaykunamanta suwakuq runakuna,
llullu pastopi kallpakachaq vaquilla hinam
pawaykacharqankichik.

Kallpasapa caballokuna hinam
weqequeqerqankichik.

Chaynatam qamkunapas anchallataña
kusikurqankichik.

¹² Mamaykichik hina Babilonia nacionqa
penqakuylawanñam kanqa.

Wachakusuqniki hina
llaqtaykiqa penqaypim kanqa.

Wakin nacionkunamantapas
aswan qepallapiñam rikurirunqa.

Mana yakuyoq kaspanmi
manaña imayoq chunninqa.

¹³ Ñoqa Tayta Dios piñakurusqayraykum
manaña runayoq chunninqa.

Ñoqa Tayta Dios piñakurusqayraykum
pasaypaq purmasqa rikurirunqa.

Babilonia llaqtanta puriqkunam
hukmayasqallaña qawanqaku.

Babilonia llaqtanta puriqkunam
castigasqayta qawarispa burlakunqaku.

¹⁴ Llapallan flechaqkunaqa

Babilonia llaqtapa muyuriqniñpiyá churakuychik.

Babilonia llaqtapa contranpiyá

mana samaykuspa flechaykichikta flechaychik.

Ñoqa Tayta Diospa contraypi

huchallikusqankuraykuyá flechaychik.

¹⁵ Tukuy muyuriqnimantayá

guerrapi qapariyta qapariychik.

“Babilonia llaqtaqa vencesqañam”

nispayá qapariychik.

Torrenkunapas wichiñsañam kachkan.

Murallankunapas taqmasqañam kachkan.

Ñoqa Tayta Diospa pagasqayman hinayá vengakuychik.

Paykunapa rurasqanman hinayá paykunawan ruraychik.

¹⁶ Babilonia lawpi tarpukunatayá wañuchiychik.

Cosechapi rutuna hapiqkunatayá wañuchiychik.

Forasterokunata ñakarichiq runakunam

guerrapi wañunqaku.

Chayraykum forasterokunaqa nacionninkumanña kutikunqaku.

Sapakamam maymi kasqanku nacionman lluptikunqaku.

Israel casta runakuna kutimunankumanta

¹⁷—Leonkuna qatikachaptin chequerachisqa ovejakuna hinam Israel casta runakuna-
qa. Puntatam ovejata leon mikuchkaq hina Asiria nacionpi rey paykunata mikururqa.
Paypa qepantañataqmi ovejapa tullunta kachuchkaq hina Babilonia nacionpa reynin
Nabucodonosor paykunata tukururqa. ¹⁸Chayraykum Israelpa yupaychasqan Llapallan
Kamachiq ñoqa Tayta Dios nini: Asiria nacionpa reynin castigasqayta hinam Babilonia
nacionpa reynin Nabucodonosortapas chaynataq nacionnintapas castigasaq. ¹⁹Israel
casta runakunataqa kutichimusaq ovejakunata mikunan pastokunaman kutichimuch-
kaq hinam hinaptinmi Carmelo Orqopi, Basan lawpi, Efrain orqokunapi chaynataq
Galaad lawpi saksanankukama mikunqaku. ²⁰Ñoqa Tayta Diosmi nini: Chay tiem-
pokunapiqa Israel nacionpa mana allin rurasqankuta maskaptinkupas manam
kanqañachu, Juda nacionpa huchankunata maskaspankupas manam tarinqakuñachu.
Puchuchisqay runakunapa huchantaqa ñoqam pampachasaq.

Babilonia llaqta vencesqa kananmanta

²¹ ^bMerataim llaqtatayá atacamuychik.

^cPecod llaqtayoqkunatayá atacamuychik.

Pasaypaqtayá paykunataqa ñoqapaq tukumuychik.

Ñoqapa tukuy kamachisqayta hinayá ruraychik.

Ñoqa Tayta Diosmi chaynata nini.

²² Peleaqkunapa qapariyintam

lliw nacionpi uyarichkanku.

Mancharikuypaq hatun desgraciamentam

^b 50:21 Hebreo simipi Merataim ninanqa: “iskay kutikama hoqarikuq” ninanmi.

^c 50:21 Hebreo simipi Pecod ninanqa: “castigo” ninanmi.

uyarichkanku.

²³ Martilloman rikchakuq Babilonia nacionqa
llapallan naciontam tuñichirqa.

iChay martilloqa kuchusqa
hinaspa pakisqam rikurirunqa!

²⁴ Yaw Babilonia llaqta,
contraykipim toqlata hina churaruni.
Mana musyakustin wichiykunaykipaqmi churaruni.
Ñoqa Tayta Dioswan churanakusqaykiraykum
hapirachikunki.
Ñoqa Tayta Dioswan churanakusqaykiraykum
presocharachikunki.

²⁵ Ñoqa Tayta Diosmi armaykuna waqaychana wasita kicharuni.
Piñakuuniyan castiganayaqmi armaykunata horqoramuni.
Llapallan Kamachiq ñoqa Señor Diosmi chaynataqa rurani.
Caldea nacionpa contranpim chaynataqa rurani.

²⁶ Tukuy hinastinmanta hamuspayá atacaychik.
Kawsaykuna huñunankutayá kicharuychik.
Qechusqaykichiktayá kawsayta hina montoychik.
Mana puchunankupaqyá pasaypaqta purmachiychik.

²⁷ Novillonkunata sipichkaq hinayá
soldadonkunata sipyichik.
Nakana sitioman pusachkaq hinayá
runankunata pusaychik.
iImaynaraq kanqaku paykunaqa!
Castiganay punchawmi chayaramun.
iImaynaraq kanqaku paykunaqa!
Castiganay tiempom chayaramun.

²⁸—Babilonia llaqtamanta lluptiramuspa Sion Moqo llaqtaman chayamuqku-
napa willakusqantayá uyariychik. Paykunam willakunku yupaychasqanku ñoqa
Tayta Diospa castigasqaymanta otaq tempoy tuñichiqkunata vengakusqaymanta.

²⁹ Paykunam ninku:
“Flechawan llapallan peleaqpunatayá qayamuychik.
Babilonia llaqtata atacanankupaqyá qayamuychik.
Chay llaqtapa muyuriqinpiyá
campamentota sayachiychik.
Mana pipas chay llaqtamanta
lluptinankupaqyá harkaychik.
Rurasqanman hinayá
chay llaqtamanqa pagaychik.
Paykunaqa Tayta Diospa
contranpim hatunchakurqaku.
Israelpa yupaychasqan Chuya Diospa
contranpim hatunchakurqaku.”

³⁰ Ñoqa Tayta Diosmi kaynata nini:

Chayraykumá chay punchawpiqa plazankunapipas
chutarayanqa chay llaqtayoq mozokuna.

Chayraykumá chay punchawpiqa
wañuruspa upallarunqaku llapallan soldadonkuna.

³¹ Llapallan Kamachiq ñoqa Señor Diosmi kaynata nini:

Contraypi hatunchakuq nacion, contraykipim kachkani.
Qamkuna castiganay punchawmi chayaramun.

Qamkuna castiganay tiempom chayaramun.

³² Hatunchakuq kasqaykiraykum mitkaruspa urmarunki.

Manam pipas kanqachu hatarichisunqni.

Chay nacionpi kaq llaqtakunatam kañaykusaq.

Lliw muyuriqnikipi kaqkunatam ruparachisaq.

³³ Llapallan Kamachiq Tayta Diosmi nin kaynata:

—Israel nacionniyoq runakunawan Juda nacionniyoq runakunam ñakarichis-
qa kachkanku. Enemigonku presocharuspam manaña kachaykuya munankuchu.

³⁴ Paykuna reclamaqmí ichaqa ancha atiyniyoq kani. Ñoqapa sutiyqa Llapallan
Kamachiq Tayta Diosmi. Ñoqam paykunataqa defiendesaqpuni. Chay nacionta
hawkayachispaymi Babilonia nacionpi *yachaqkunatañataq katkatatachisaq.

³⁵ Ñoqa Tayta Diosmi nini kaynata:

Caldea runakunapa contranpiyá peleamuychik.

Babilonia llaqtayoqkunapa contranpiyá peleamuychik.

Peleamuychiktaqyá chaypi kamachiqkunapa contranpipas.

Peleamuychiktaqyá chaypi kaq yachaysapakunapa contranpipas.

³⁶ Locoyanankukamayá

willakuq tukuqkunapa contranpi peleamuychik.

Mancharikunankukamayá

valeroso soldadokunapa contranpi peleamuychik.

³⁷ Caballonkunapa chaynataq carretankunapa

contranpiyá peleamuychik.

Paykuna ukupi kaq contratasqanku soldadokunapa

contranpiyá peleamuychik.

Warmi hinaña kanankukamayá

paykunawan peleamuychik.

Qori-qollqenkopas suwasqam kanqa peleamuptikichik.

³⁸ Mayunkunatapas chakirachiptikichikmi chakirunqa.

Taytacha-mamachakunapa kananmi Babilonia nacionqa.

Manchakuypaq taytacha-mamachakunapa locoyachisqanmi
chay nacionqa.

³⁹—Chayraykum chay llaqtapiqa yachanqa purun animalkunawan atoqkunaña
chaynataq avestruz sutiyooq animalkunaña. Chaypiqa wiña-wiñayapaqmí mana-
ña pipas *yachanqachu. ⁴⁰ Ñoqa Tayta Diosmi nini: Sodoma, Gomorra chaynataq

muyuriqninpi llaqtakuna hinam Babilonia llaqtaqa manaña runayoq kanqa, ma-nañamá chaypiqa samariy়llapas-samarinqakuchu.

⁴¹ Norte law nacionkunamantaraqmí tropakuna hamuchkan.

Hatun nacionmantaraqmí tropakuna hamuchkan.

Kay pachapa cantonmantaraqmí nana-nanaq reykuna hatarimuchkan.

⁴² Flechanankutawan lanzañkutam hapinqaku.

Pasaypaq mana llakipayakuqmí kanqaku.

Lamar qochapa qaparisqan hinaraqmí qaparinqaku.

Caballockunapi sillasmqm hamuchkanku.

Babilonia llaqtayoq runakuna, contraykichikpim
peleanankupaq churakamuchkanku.

⁴³ Babilonia nacionpa reyninmi chay noticiata uyarirun.

Makinkunapas manaña kallpayoqmi warkurayarun.

Payqa llakikuywanraqmi hapirachikun.

Wachakuywan ñakariq warmi hinam rikurirun.

⁴⁴—Jordan Mayupa patan montemanta pastokunapa kasqanman lloqsichkaq leon hinam chay sitiomanta Babilonia nacionniyoq runakunata qonqaymanta lloqsichisaq. ¿Pitaq kanqa chayta rurananpaq akllasqay runaqa? ¿Pitaqsi ñoqa hi-naqa kanman? ¿Pitaqsi ñoqawanqa churanakunman? Oveja michiqunamantaqa ¿mayqennintaq contraypi sayanman? ⁴⁵Chaynaqa Babilonia llaqtapa contranpi pien-sasqaytawan Caldea nacionpa contranpi tanteasqaytayá uyariychik: Cheqaptapunim oveja uñachakunatas qachachyanqaku, purmarachinqakutaqmi michinanku pastollaña waqtakunatas. ⁴⁶Babilonia llaqtata pasaypaqta venceruptinkum allpapas katkatatanqaraq, qaparisqankupas wakin nacionkunamanraqmi uyarikunqa.

Babilonia llaqta tuñichisqa kananmanta

51 ¹Ñoqa Tayta Diosmi kaynata nini:

Babilonia llaqtapa contranpim
tuñichiq wayrata pukuchimusaq.
Leb-kamai sutiyoq llaqtapa contranpim
tuñichiq wayrata pukuchimusaq.

² Babilonia llaqtapa contranpim
forasterokunata kachamusaq.
Erapi trigo wayrachichkaq hinam
runakunata wischuchisaq.
Manaña pipas puchunankamam
chaynata wischuchisaq.
Desgracia punchawpim
muyuriqninmanta atacachisaq.

³ Flechaqkunapas amayá armankutqa chutarichunchu.
Qasqonku harkchinamantapas amayá alabakuchunkuchu.
Babilonia llaqtapi mozonkunataqa
ama llakipayarikuspayá wañuchiychik.
Babilonia llaqtapi llapallan soldadokunataqa

pasaypaqtayá chinkachiychik.

⁴ Caldea nacionpim wañusqakuna wischurayanqaku.

Lanzawan tuksipasqakunam callenkunapi wischurayanqaku.

⁵ Israel nacionniyoq runakunawan

Juda nacionniyoq runakunaqa

Ñoqa Tayta Diospa qayllaypim

nacionninkuta huchawan huntachirqa.

Chaywanpas yupaychasqanku ñoqa Tayta Diosqa

Israel naciontaqa manam saqerqanichu.

Chaywanpas yupaychasqanku ñoqa Tayta Diosqa

Juda naciontaqa manam saqerqanichu.

⁶ Babilonia llaqtamantayá

vidaykichikta salvanykichikpaq lluptiyechik.

Huchallikuqmasinku kaspa

ama castigasqa kanaykichikpaqyá ayqeychik.

Ñoqa Tayta Diospa vengakunay tiempom chayaramunña.

Ñoqa Tayta Diospa pagakunay tiempom chayaramunña.

⁷ Llapallan nacionkunata machachinanpaqmi

Babilonia nacionqa qorimanta vaso hina

makiypi karqa.

Llapallan nacionkunata sinkachinanpaqmi

makiypi karqa.

Chay vasomanta vinota upyaqkunam locoyarqa.

Llapa nacionkunam llumpa-llumpayta locoyarqa.

⁸ Qonqaymantam wichirun Babilonia llaqtazaqa.

Qonqaymantam purmarun Babilonia llaqtazaqa.

Chay llaqtamantayá qaparkachaychik.

Nanayninpaqyá balsamo hampita apamuýchik,

icharaqpas chay llaqtata sanoyachiwaqchik.

⁹ Rikuqunam ninku:

“Hampirqanikum Babilonia llaqtataqa

ichaqa manam sanoyanchu chay llaqtazaqa.

Chaynaqa saqueruspayá kutikusunchik.

Sapakamayá llaqtanchikman kutikusunchik.

Huchanmanta castigasqa kasqanmi

cielokamaraq hoqarikurun.

Paypa huchanmanta castigasqa kasqanmi

puyukamaraq hoqarikurun.

¹⁰ Tayta Diosmi sentenciaspa favoreceykuwanchik.

Sion Moqo llaqtamanyá hakuchik.

Yupaychasqanchik Diospa rurasqanmantayá willakamusunchik.”

¹¹ Tayta Diosmi Babilonia llaqtata castiganqa.

Templonta tuñirachisqanraykum vengakunqa.

Flechaykichiktayá alistakuychik.
 Harkachikuna armaykichiktayá hapiychik.
 Media nacionpa reyninkunamat
 Tayta Dios sonqochamuchkan.
 Babilonia llaqtata tuñichinankupaqmi
 Tayta Dios tanteamuchkan.

¹² Babilonia llaqtapa murallanta atacanaykichikpaqyá
 banderata hoqariychik.
 Llaqta cuidaqkunaman yapaspayá
 waqaychaqkunata churaychik.
 Yaykunanpaqyá wateqaq
 soldadokunata alistaychik.

Tanteaspa rimasqantam
 Tayta Diosqa rurarun.
 Babilonia llaqtayoqkunapa
 contranpim chaynata rurarun.

¹³ Hatun mayupa patanpi *yachaqmi qamqa kanki.
 Ancha qori-qollqeyoqmi qamqa kanki.
 Puchukanayki tiempom chayaramunña.
 Engañaspa apuyaynikim tukurunña.

¹⁴ Llapallan Kamachiq ñoqa Tayta Diosmi juraspay nini:
 Enemigoykikunawanmi aqarway urukunawan
 hinaraq inturachisqayki.
 Paykunawanmi qampa contraykipi qayaykachachisqayki.

Tayta Diosta alabanapaq taki

(Jer 10:12-16)

¹⁵ Tayta Diosmi kay pachata
 rurarqa atiyninwan.
 Tukuy kay pachapi kaqtam
 takyachirqa yachayninwan.
 Cielokunatapas mastarirqam
 ancha entiendeyninwan.

¹⁶ Rimariptinmi cielopi yakukuna
 sinchillataña qaparimun.
 Kay pachapa patankunamantam
 puyukunata hatarichimun.
 Paymi paramunanaqpas llipyachimun.
 Waqaychasqanmantam
 wayrakunatapas horqomun.

¹⁷ Llapallan runakunam asno hinaña rikurirunku.
 Llapallan runakunam mana yachayniyoqña rikurirunku.
 Taytacha-mamacha ruraqkunam penqarikunku.
 Metal chulluchisqanmantam penqarikunku.
 Fundisqa taytachakunaqa engañollam rikurirun.

Mana espirituyoq kaspam engañolla rikurirun.

¹⁸ Mana imapaq valeqmi chay taytachakunaqa.

Asikuypaq hinam chay taytachakunaqa.

Pasaypaq chinkachisqam kanqaku.

Castigo punchawpim chinkanqaku.

¹⁹ Manam chaynachu Jacobpa Diosninqa.

Tukuy imapas unanchaqmi payqa.

Runankunapaqmi Israel aylluta akllakurqa.

Llapallan Kamachiq Tayta Dioswan sutichasqam payqa.

Nacionkunata Babilonia nacionwan Tayta Dios castigananmanta

²⁰ Tayta Diosmi Babilonia nacionta nin kaynata:

Maqanay arma hinam qamqa kanki.

Guerrapi peleanay arma hinam qamqa kanki.

Qanwanmi nacionkunata maqapani.

Qanwantaqmi gobiernaqkunatapas maqapani,

²¹ chaynataq caballokunatawan

sillakuqnintapas

chaynataq carretakunatawan

manejaqninkunatapas.

²² Qanwanmi warmikunatawan

qarikunata maqapani.

Qawanmi machukunatawan

warmakunata maqapani.

Qanwanmi mozokunatawan

doncellakunata maqapani.

²³ Maqapanitaqmi michiqkunatawan ovejankunatapas.

Maqapanitaqmi yapuqkunatawan bueyesninkunatapas.

Maqapanitaqmi gobiernaqkunatawan kamachiqkunatapas.

Babilonia llaqta castigasqa kananmanta

²⁴ Ñoqa Tayta Diosmi nini:

Babilonia llaqtamanmi pagasaq

Sion Moqopi mana allinkuna rurasqanmanta.

Caldea nacionmanmi pagasaq

Sion Moqopi mana allinkuna rurasqanmanta.

Qayllaykichikpim pagasaq mana allinkuna rurasqanmanta.

²⁵ Ñoqa Tayta Diosmi nini:

Nacionkuna tuñichiq orqo,

qampa contraykipim ñoqaqa kachkani.

Kay pachapi kaqkuna tuñichiq orqo,

qampa contraykipim ñoqaqa kachkani.

Atiyniytam qanman qawachisqayki.

Alto qaquamanta hinam kumpamusqayki.

Rupasqa orqota hinañam rurarusqayki.

²⁶ Ñoqa Tayta Diosmi nini:
 Wasipa esquinanpaqpas
 manañam rumikitaqa hoqarinqakuñachu.
 Wasipa cimientonpipas
 manañam rumikitaqa churanqakuñachu.
 Wiñaypaq urmaruspam
 manaña kanki chaypiñachu.

²⁷ Babilonia nacionpa contranpiyá
 hoqariychik banderata.
 Nacionkuna alistakunampaqyá
 tocaychik cornetata.
 Chay nacionpa contranpiyá
 hatarichiyochik tropakunata.
 Ararat nacionmantayá
 tropakunata hatarichimuychik.
 Mini nacionmantayá
 tropakunata hatarichimuychik.
 Askenaz nacionmantayá
 tropakunata hatarichimuychik.
 Chay tropakunapa kamachiqnintayá nombraychik.
 Purmachiq aqarway urukunatapas hinaraqyá
 caballopí silladakunatapas hatarichimuychik.

²⁸ Nacionkunatayá alistaychik payta atacanankupaq.
 Media nacionpi reykunatayá alistaychik atacanankupaq.
 Alistaychiktaqyá gobiernaqkunatawan llapa
 prefectokunatapas.
 Alistaychiktaqyá munaychakusqanku llapallan
 nacionkunatapas.

²⁹ Babilonia llaqtapaq tanteasqanta
 Tayta Dios rurasqanraykum
 allpapas kuyuriruspa katkatatarun.
 Mana runayoq hinaspa tuñichisqa kananpaqmí
 Tayta Diosqa tantearun.

³⁰ Babilonia llaqtapaq valeroso soldadonkunaqa
 manam peleankuñachu.
 Pakakunanku sitiokunapi qeparuspam
 manaña lloqsinkuñachu.
 Paykunaqa kallpanku tukuruptinmi
 warmikuna hinaña kachkan.
 Llaqtankupi wasinkupas
 kañasqañam kachkan.
 Zaguanninkupa cerrojonkunapas
 pakipasqañam kachkan.

³¹ Willakuqkunam qatinasninpí kachkanku.

Babilonia nacionpa reyninman willaqmi kallpachkanku.

Enteron llaqtan vencerachikusqanmanta

willaqmi kallpachkanku.

³² Mayupa vadonkunam dueñochakusqaña.

Soqosllaña sitiokunam kañasqaña.

Guerrapi peleaqkunam mancharikurunña.

³³ Israelpa yupaychasqan ñoqa Tayta Diosmi nini,

Llapallan Kamachiq ñoqa Tayta Diosmi nini:

Sumaq Babilonia llaqtaqa

trillana tiempopi era hinam rikurirunqa.

Chayaramunñam Babilonia llaqtapa

cosechasqa hina kananqa.

³⁴ Babiloniapa reynin Nabucodonosormi

kachuparuwaspán ñuturuwarqa.

Vacio mankata hinam

mana imayoqta payqa saqueruwarqa.

Culebra hinam millpuruwaspan

wiksanta huntarachirqa.

Gustasqan kapuqniyikunata

saksaruspanmi wischuruwarqa.

³⁵ Jerusalen llaqtapi *yachaqmi nin:

Ñakarichiwasqanmantayá

Babilonia llaqtaqa ñakarichun.

Sion Moqo llaqtapi *yachaqmi nin:

Runaykunata wañuchisqanpi hinayá

Caldea nacionpi yachaqkunapas wañuchun.

Israelpa castankunaman prometesqanmanta

³⁶ Chayraykum Tayta Dios nin:

Ñoqam asuntoykimanta defiendesqayki.

Enemigoykikunata vengakuspaymi defiendesqayki.

Babilonia nacionniyoqkunapa

lamar qochantam chakirachisaq.

Babilonia nacionniyoqkunapa

pukyunkunatam chakirachisaq.

³⁷ Babilonia llaqtaqa tuñiruspam montorayanqa.

Babilonia llaqtaqa atoqkunapa *yachananñam kanqa.

Runapa manaña yachanan chunniq sitiom kanqa.

Qawaqninkunapas admirakusparaqmi burlakunqa.

³⁸ Leonkuna hinam kuskanku qaparinqaku.

Malta leonkuna hinam qaparkachanqaku.

³⁹ Ñoqa Tayta Diosmi kaynata nini:

Rupaypi yakunayachikuptinkum tomachisaq.

Venceqkuna hina kusikunankupaqmi sinkarachisaq.

Manaña rikchanankupaqmi wiñaypaq puñurachisaq.

⁴⁰ Nakanapaq malta carnerokunata
pusachimuchkaq hinam paykunataqa pusachimusaq.
Poqosqa carnerokunatawan chivatokunata
pusachimuchkaq hinam paykunataqa pusachimusaq.

Babilonia llaqta vencesqa kananmanta

⁴¹ Sesacwan sutichasqa Babilonia llaqtaqa
¿imaynanpitaaq vencesqa rikurirun?
Llapallan nacionpa alabasqan Babilonia llaqtaqa
¿imaynanpitaaq dueñochakusqa rikurirun?
Wakin nacionkuna Babilonia llaqtata qawaspam
llumpayllataña mancharikurun.

⁴² Lamar qocha lloqsiramuspanmi pamparun.
Achkallaña olankunam Babilonia nacionta pamparun.

⁴³ Chay nacionpi llaqtakunapas pasaypaq
chunnichisqam rikurirun.
Chaykunaqa chaki allpa manaña imapa
kananmi rikurirun.
Chay llaqtakunapiqa manañam pipas *yachanqañachu.
Manañam pipas samariy়লাপস-samarinqachu.

⁴⁴ Bel taytachatam Babilonia llaqtapi castigasaaq.
Imapas millpusqankunatam ñoqaqa aqturachisaq.
Chay taytachamanqa manañam rinqakuñachu nacionkunaqa.
Babilonia llaqtapa murallankunapas tuñisqañam kanqa.

⁴⁵ Runaykuna, lloqsiychik chay llaqtamanta.
Sapakamayá libraychik vidaykichikta.
Ñoqa Tayta Diospa piñakuyniymantayá librakuychik.
Rupariq nina hina piñakuyniymantayá librakuychik.

⁴⁶ Nacionpi rimaykuna kaptinqa
amayá hukmanyaychikchu.
Nacionpi rimaykuna kaptinqa
amayá manchakuychikchu.
Sapa watam hukta-hukta rimanqaku.
Kay nacionpi ñakariy kananmantam rimanqaku.
Gobiernaqkunapura peleanankumantam rimanqaku.

⁴⁷ Chaynaqa hamuchkanmi punchawkuna
Babilonia llaqtapi taytachakunata castiganaypaq.
Chaynaqa hamuchkanmi punchawkuna
enteron nacionpuni penqaypi rikurinanpaq
chaynataq llapallan ayankunapas
llaqtapi wischurayananpaq.

⁴⁸ Ñoqa Tayta Diosmi kaynata nini:
Cielokunapi kaqkunam kusikuywan qaparinqa
Babilonia llaqta vencesqa kaptin.
Kay pachapi kaqkunapas tukuy imantinmi

kusikunqa chay llaqta vencesqa kaptin.
 Chaykunamá kusikuywan qaparinqa
 norte lawmanta tuñichiqkuna hamuptin.

⁴⁹ Babilonia runakunam
 enteron kay pachapi runakunata wañuchirqaku.
 Babilonia llaqtam vencesqa kanqa
 Israel casta runakunata wañuchisqanrayku.

Babiloniapi kaq Israel castakunapaq willakuymanta

⁵⁰ Guerramanta lluptiqlikunaqa
 ama sayaykuspayá ripuychik.
 Karupiña kaspaykichikpas
 Tayta Diosmantayá yuyariyachik.
 Karupiña kaspaykichikpas
 Jerusalen llaqtamantayá yuyaymanaychik.

⁵¹ Qamkunam ninkichik: “Tratasqankuta uyarispaykum
 hatun penqaypi kachkaniku” nispa.
 “Tayta Diospa templonpi santuariokunaman
 forasterokuna yaykusqanmantam
 penqakuyllawanña kachkaniku” nispa.

⁵² Chaynaqa hamuchkanmi punchawkuna
 Babilonia llaqtapa taytacha-mamachankunata castiganaypaq.
 Chaynaqa hamuchkanmi punchawkuna
 enteron nacionpi heridokuna
 ‘ay, ay’ ninanpaq.

⁵³ Babilonia llaqtaqa cielokamaña hatarichisqa kaptinpas,
 amparakunan sitiokunata alto-altota ruraptinpas
 ñoqam tuñichiqkunata kachamusaq chaykamapas.
 Chaynatam ñoqa Tayta Dios nini.

Babilonia llaqtata tuñichisqankumanta

⁵⁴ Babilonia llaqtamantam qapariyllaña
 uyarikamuchkan.
 Caldea nacion tuñirusqanmantam qapariyllaña
 uyarikamuchkan.

⁵⁵ Tayta Diosmi Babilonia llaqtata tuñichichkan.
 Ancha qapariyninkutam upallachichkan.
 Enemigonkunam achka yakupa olankuna hinaraq
 qaparimuchkan.
 Enemigonkunam lamar qocha choqakamuchkaq hinaraq
 qaparimuchkan.

⁵⁶ Babilonia tuñichiqkunam hamurunku.
 Paypa tropankunatam presocharunku.
 Paykunapa flechanantam pakiparunku.
 Rurasqankuman hina pagaqmi Tayta Diosqa.
 Chayraykum paykunaman chaynata paganqa.

- ⁵⁷ Llapallan Kamachiq sutiyoqmi kaynata nini,
ñoqa Rey Tayta Diosmi kaynata nini:
Babilonia llaqtapi kamachikuqkunatawan
*yachaysapakunatam sinkachisaq.
Gobiernaqkunatapas, prefectokunatapas,
valeroso soldadokunatawanmi sinkachisaq.
Wiñaypaqmi manaña rikchanankukama
paykunata puñuchisaq.
- ⁵⁸ Llapallan Kamachiq Ñoqa Tayta Diosmi nini:
Babilonia llaqtapa rakta-rakta murallankunata
pasaypaqta pampayachinqaku.
Babilonia llaqtapa hatun zaguán punkunkunata
kañaykunqaku.
Yanqapaqmi llamkaqkunapas hatarichirqaku.
Nina tukurunanpaqmi yanqapaq pisiparqaku.

Babilonia llaqtapi kaqkunaman Jeremiaspa willachimusqanmanta

⁵⁹ Juda nacionpa reynin Sedequias tawa watamanña gobiernachkaptinmi payta Babilonia llaqtaman pusarqaku Seraiastawan kuskata. Seraiasqa karqa Neriaspa churinmi otaq Maasisaspa willkanmi. Seraiasqa karqa tropakunapa imankunamantapas nanachikuqmi. Kay Seraiastam Diosmanta willakuq Jeremias kunarqa.

⁶⁰ Babilonia llaqtapa contranpi castigokuna hamunanmantam Jeremias qellqarqa libropi, chay llaqtapa contranpi qellqaruspanñam ⁶¹ Seraiasta nirqa:

—Babilonia llaqtaman chayaspaykim kay libropi tukuy qellqasqa kaqta leenki ⁶² hinaspam ninki: “Dios Taytalláy, kay llaqtata chinkachinaykipaqmi rimarqanki chaynapi manaña runayoq, manaña animalniyoq wiñaypaq chunninanpaq” nispa. ⁶³ Kay libro leeyta tukuruspakyñataqmi kay libroman rumita watarunki hinaspam Eufrates Mayupa chawpinman wischuykunki. ⁶⁴ Chaymantañataqmi ninki: “iKaynatam Babilonia llaqtaqa chinkarunqa! Tayta Diospa castigo kacha-musqanwan tuñiruspanmi manaña mastaqha hatarinqañachu” nispa.

Kaypim tukun Jeremiaspa rimasqankuna.

Juda nacionpi Rey Sedequiaspa gobiernasqanmanta

(2 R 24:18-20. 2 Cr 36:11-16)

52 ¹ Rey Sedequiasqa iskay chunka hukniyoq watanpim gobiernaya qallay-kurqa. Jerusalen llaqtapim gobiernarqa chunka hukniyoq wata. Paypa mamanmi karqa Libna llaqtayoq Jeremiaspa churin Hamutal. ² Chay Rey Sedequiasqa Tayta Diospa qayllanpim mana allinkunata rurarqa Rey Joacimpá tukuy rurasqanta hina. ³ Chayraykum Jerusalen llaqtapa chaynataq Juda nacionpa contranpi Tayta Dios piñakuruspan qayllanmanta wischururqa.

Jerusalen llaqta tuñichisqa kasqanmanta

(2 R 24:20. 25:7. Jer 39:1-7)

Sedequistaqmi Babilonia nacion reypa contranpipas hoqarikururqa. ⁴ Isqon watamanña Rey Sedequias gobiernachkaptinmi chunka kaq killapa chunka kaq punchawninpi Babilonia nacionpa reynin Nabucodonosor llapa tropankunapiwan Jerusalen llaqtapa

contranpi hamuruspan muyuriqniñpi churakururqa. Campamentonta sayarachispanmi llaqtapa contranpi hawa lawniniñpi perqata hatarirachirqa.⁵ Chaynapimá Jerusalen llaqtapa enemigonpa chawpichasqan karqa Sedequiaspa gobiernasqan chunka hukniyoq watakama.⁶ Tawa kaq killapa isqon punchawninpim llaqtapi runakuna puraminti yarqaymanta karqaku mikunankupaq manaña imapas kaptin.⁷ Llaqtapa murallanta Babilonia tropakuna toqoruptinkum Jerusalen llaqtapi llapa soldadokuna tutallan lluptirurqaku llaqtapa punkunmanta riq ñanninta. Chay punkum karqa iskay perqapa chawpinpi otaq rey়pa huertanpa hichpanpi. Paykunaqa ayqekurqaku Babilonia soldadokuna llaqtapa muyuriqniñpi kachkaptinkum. Reypas pasakurqamá Araba Qechwaman riq ñanninta.⁸ Babilonia tropakunañataqmi qatipaspanku Rey Sedequista hapiramurqaku Jerico llaqtaman riq pampapi. Sedequiaspa tropankunañataqmi sapallanta saqeruspanku cheqekururqaku.⁹ Rey Sedequista presocharuspankum Babilonia nacionpa reyninman pusarqaku. Paymi kachkarqa Hamat law Ribla llaqtapi. Chaypim Sedequista sentenciarqaku.¹⁰ Chay Ribla llaqtapi Sedequias qawachkaptinmi churinkunata Babilonia nacionpa reyin wañuchirqa. Wañuchirqataqmi Juda nacionniyoq llapallan kamachikuqkunatas. ¹¹ Rey Sedequistañataqmi ñawinkunata horqorachispa bronce cadenawan wasasqata Babilonia llaqtaman pusachirqa. Chaypim wañunankama carcelpi karqa.

Jerusalen llaqtapi templo tunichisqankumanta

(2 R 25:8-21. 2 Cr 36:17-21. Jer 39:8-10)

¹² Babilonia nacionpa reyin Nabucodonosor chunka isqonniyoq wataman-ña gobiernachkaptinmi pichqa kay killapa chunka kaq punchawninpí Jerusalen llaqtaman chayaramurqa reyta waqaychaq soldadokunapa capitannin otaq rey়pa serviqnin Nabuzaradan. ¹³ Paymi kañaykachirqa Tayta Diospa templonta, rey়pa palacionta, Jerusalen llaqtapi llapallan wasikunata hinaspakamachikuqkunappa llapallan wasinkunata. ¹⁴ Reyta waqaychaq soldadokunapa capitanninwan kaq Babilonia nacionniyoq llapallan soldadokunam Jerusalen llaqtapa muyuriqniñpi murallata taqmarurqaku. ¹⁵ Reyta waqaychaq soldadokunapa capitannin Nabuzaradanmi presochasqata pusarqa Jerusalen llaqtapi puchuq runakunata, Babilonia nacionpa reyinman qokuq runakunata chaynataq wakin comun runakunatas. ¹⁶ Reyta waqaychaq soldadokunapa capitanninqa wakcha runakunallatañam chay nacionpiqa puchuykachirqa uvas huertakunatawan chakrakunata llamkanankupaq.

¹⁷ Tayta Diospa templonpi bronce pilarkunata, tiyanankunata chaynataq templopi yaku churananku bronce estanqueta ñutuparuskum chay llapa bronceta Babilonia lawman aparqaku. ¹⁸ Aparqakutaqmi mankakunatas, palakunatas, mechero lim-pianakunatas, tazonkunatas, wisllakunatas, servichikunanku bronce manta llapa serviciokunatas,¹⁹ medianokunatas, incienso qontichinatas, tazonkunatas, mankakunatas, candelerokunatas, wisllakunatas chaynataq vino hichanankupaq vasokunatas. Tukuy ima qorimanta kaqkunata chaynataq qollqemanta kaqkunatas reyta waqaychaq soldadokunapa capitanninmi aparqa. ²⁰ Templopi kananpaqmi bronce manta Salomon rurachirqa chay iskay pilarkunata, rurachirqataqmi estanquetawan estanquepa tiyanan chunka iskayniyoq torokunatas chaynataq carretakunatas, chaykunapa llasayninqa manaña yupay atinam karqa. ²¹ Sapa pilarkunapa sayayniniñmi karqa pusaq metro masnin. Muyuriqniñmi karqa pichqa metro parten. Chay pilarkunapa karqa vacio ukuyoqmi hinaspak yaqa tawa dedo raktayoqmi. ²² Sapa pilarkunapa puntanmi karqa bronce manta adornoyoq. Sapa adornopata sayayniniñmi karqa iskay metro masnin,

chay adornopa muyuriqniñmi karqa granadawan adornasqa broncemanta malla. Iskay-nin pilarkunam hina chaynalla karqa.²³ Pilarkunapa puntanpi kaq sapa adornopim karqa pachak granadakuna, isqon chunka soqtayoq granadakunaqa sutillam rikurirqa.

Juda nacion runakunata huklaw nacionman preso pusasqankumanta

(2 R 25:18-21)

²⁴Reyta waqaychaq soldadokunapa capitanninqa pusarqataqmí sacerdotekunapa jefen Seraiastapas, payman qatiqniñ sacerdote Sofoniastapas chaynataq punkukunawan cuentallikuq kimsa runakunatapas. ²⁵Llaqtapi runakunamatapas presocharqam soldadokunapa capitanninta, presocharqataqmí Rey Sedequias-pa consejaqnín llaqtapi *yachaq qanchis runakunatapas chaynataq tropakunapa capitanninpa secretariontatas, payqa karqa guerrapaq runakuna huñumuqmi, presocharqataqmí llaqtapi yachaq soqta chunka runakunatapas. ²⁶Paykunamatamá pusarpa reyta waqaychaq soldadokunapa capitannin Nabuzaradan, pusarpa Ribla llaqtapi kaq Babilonia nacionpa reyninmanmi. ²⁷Babilonia nacionpa reynin kamachiptinmi Hamat law Ribla llaqtapi paykunata wañurachirqaku.

Chaynatamá Juda nacionniyoq runakunaqa allpankumanta preso pusasqa karqaku. ²⁸Qanchis watamanña rey Nabucodonosor gobiernachkaspanmi Juda nacionmanta presochasqata pusachirqa kimsa waranqa iskay chunkan kimsayoq runakunata. ²⁹Chunka pusaqniyoq watamanña gobiernachkaspanñataqmí Jerusalen llaqtamanta presochasqata pusachirqa pusaq pachak kimsa chunkan iskayniyoq runakunata. ³⁰Iskay chunka kimsayoq watamanña Nabucodonosor gobiernachkaptinmi reyta waqaychaq soldadokunapa jefen Nabuzaradan Juda nacionmanta pusarpa qanchis pachak tawa chunkan pichqayoq runakunata. Llapallan preso pusasqankum karqa tawa waranqa soqta pachaknin runakuna.

Babilonia llaqtapi kachkaptin Rey Joaquina kacharisqankumanta

(2 R 25:27-30)

³¹Juda nacionpa reynin Joaquina Babilonia nacionman preso pusasqankum richkar-qa kimsa chunka qanchisniyoq watamanña, chay watapa chunka iskayniyoq killanpim, iskay chunka qanchisniyoq punchawinpi chay Rey Joaquina carcelmanta horqorurqa. Paytaqa horqorurqa Evil-merodac sutiyoq Babilonia nacionpa reyninmi, horqorurqa-qä gobiernaya qallarisqan watapim. ³²Kuyakuywan rimapayapanmá chay llaqtapi wakin reykunamatapas aswan reqsisqataraq churarqa. ³³Carcelpi kasqan pachanta mudarachiptinmi reywan kuska mikurqa wañukunan punchawkama. ³⁴Kawsanan punchawkamam sapa punchaw mikunampaq qoqku Babilonia nacion reypa qosqan mikuyta.

LAMENTACIONES SUTIYOQ LIBRO

Lamentaciones sutyoq kay libroqa pichqa parteman rakisqam kachkan. Sapa rakitaqmi huk taki. Sapa rakim willakun Jerusalen llaqta tuñichisqa, purmachisqa, runakunapas huklaw nacionman preso putasqa kasqanmanta. Chay rakikunaqa otaq takikunaqa waqayllawanña takinam karqa. Israel runakunapa anchallataña llakikusqankumanta willakuchkaspapas kay libroqa willakuntaqmri runankuna Diospi confiakusqankumanta chaynataq hamuq tiempokunapi Diospa bendicionnin suyasqankumantapas.

Jerusalen llaqtarayku llakikusqankumanta

1 ¹ iImaynanpimá sapallanñaqa rikurirun
runakunawan huntu kaq llaqtaqa!
iImaynanpimá viuda hinaqa rikurirun
nacionkunapa ancha reqsisqan llaqtaqa!
iImaynanpimá debaldella llamkaqñaqa rikurirun
llaqtakuna gobiernaq llaqtaqa!

² Tutankunam waqaypaq-waqapakuchkan.
Sutillam weqenkunapas uyanpi kachkan.
Kuyaqninkunapas manam consuelaykunkuchu.
Llapallankumantam mana consuelaykunkuchu.
Lliw amistadninkunapas traicionarunñam.
Paykunaqa rikurirun enemigonñam.

³ Juda nacionpi kaqkunam ñakariruspanña
chaynataq sasa llamkaykunapi karuspaña
nacionkunaman preso putasqa rirqaku.
Huklaw nacionkunapiñam *yachachkanku.
Mana samay tariqñam kachkanku.
Qatikachaqnin enemigonkunam hayparurqaku.
Ñakarisqankupim paykunataqa hayparurqaku.

⁴ Sion Moqoman riq ñankunam llakirayachkan
fiestankunaman manaña pipas risqankurayku.
Llapallan zaguanninkunam tuñichisqa kachkan.
Sacerdotenkunam “iAy, ay!” nispa waqachkanku.

Doncellankunapas llakikuymantam qaparichkanku.

⁵ Contranpi kaqkunam kamachiqninña rikurirun.
Enemigonkunam hawka kawsakuñña rikurirun.
Llumpay mana kasukuq kasqankuraykum
Tayta Dios llakichirqa paykunata.
Contrankupi kaqkunapa ñawpaqnintam
presota pusarqaku warmankuta.

⁶ Sion Moqopi sumaq llaqtapa
kuyayllapaq kayninqa tukurunñam.
Jefenkunapas kachkan
pastota mana tariq luwichukuna hinañam.
Qatikachaqninkupa ñawpaqnintapas
purirqaku mana kallpayoqñam.

⁷ Jerusalen llaqtayoqkunam humillachisqa kaspanku
ñawpaq watakunapi kapuqninkuta yuyarinku.
Runakunapa llaqtankunapi purispankum
ñawpaq watakunapi kapuqninkuta yuyarinku.
Contranpi kaqkuna venceruptinmi
mana pipas yanapaqninku karqachu.
Ñakarisqankuta qawaspankum
enemigonkuna asipayarqaku.

⁸ Jerusalen llaqtam huchallikurun llumpayllataña.
Chayraykum rikurirun llumpay despreciasqaña.
Llapallan alabaqninkunam kamipayachkanku.
Penqaymanta rikuruspam kamipayachkanku.
Chayraykum waqachkan penqakuyymanta.
Chayraykum qepanchakurun penqakuyymanta.

⁹ Qachanpas sutillam kachkan pachanpiqa.
Manam piensarqachu imam sucedenantaqa.
Vencerachikunmi admirakuypaqta.
Manam pipas qoykunchu consuelota.
Dios Taytalláy,
qawariwayá llakisqa kallasqayta.
Dios Taytalláy,
qawariyá enemigoya hatunchakusqanta.

¹⁰ Jerusalen llaqtapa qori-qollqentam
contranpi kaqkuna lliw qechurun.
Huklaw nacionniyoq runakunam
chaypi santuarionman yaykurun.
Chay yaykuqkunamat

Jerusalen llaqta rikurun.
 Dios Taytalláy,
 chayna runakunaqa
 manam yaykunanchu karqa
 huñunakuynikimanpas.
 Manamá kamachikurqankichu
 chayman yaykunallankutapas.

¹¹ Jerusalenpi *yachaqkunam
 “iAy, ay!” nistin mikuya maskanku.
 Kawsanankupaqmi kuyayllapaq kapuqninkuta
 mikuyaq qochkanku.
 Dios Taytalláy, qawariwayá ñoqallayta.
 Qawariyá kamisqa kallasqayta.

¹² Kaynin puriqlikunaqa
 qawarispayá tanteariychik.
 Llakikuyniy hinaqa
 mana kasqantayá qawariychik.
 Ancha piñakusqan punchawpi
 Tayta Dios llakichiwasqantayá qawariychik.

¹³ Tayta Diosmi altomanta ninata kachamurqa.
 Tulluykunata kañarunananpaqmi kachamurqa.
 Purisqaypim toqlata hina churarurqa.
 Chaywanmi kikinmanña kutirichiwarqa.
 Purmarachiwaspanmi llakisqata saqeruwarqa.
 Sapa punchawmi llakisqata saqeruwarqa.

¹⁴ Tukuy mana kasukuyniykunawanmi
 yugowan hina kikinpuni wataruwan.
 Chay Yugota matankayman wataruptinkum
 kallpayta tukuruwan.
 Chay contraypi kaqkunaman Señor qoykuwaptinmi munaychakuruwan.

¹⁵ Señormi valeroso soldadoykunata
 ñoqamanta karuncharurqa.
 Akllasqay mozokunata tukurunananpaqmi
 contraypi tropakunata huñuramurqa.
 Uvas sarunapi hinam Señorqa
 Juda nacionpi doncellakunata saruparurqa.

¹⁶ Yaw ñawilláy,
 kaykuna pasawasqanwanmi waqachkani.
 Yaw ñawilláy,
 yakuta hinañam waqachkani.

Manam piyniyapas kanchu consuelawaqniy.
 Manam piyniyapas kanchu kallpanchawaqniy.
 Wawaykunam hukmanyasqaña kachkanku
 enemigonku vencerusqanrayku.

- ¹⁷ Sion llaqtaqa makinkunatam haywarin.
 Ichaqa manam kanchu pipas consuelaqnin.
 Jacob castakunapa contranpim
 Tayta Dios kamachikurqa.
 Muyuriqninpi runakunatam
 contrankupi kamachirqa.
 Qayllankupim Jerusalenqa
 despreciasqa rikurirqa.

- ¹⁸ Allin ruraqmi Tayta Diosqa.
 Manam kasukurqanichu palabrankunataqa.
 iLlapallan runakuna, uyariwaychik!
 iNakarisqaytayá qawariwaychik!
 Doncellaykunatam presochaspa pusarunku.
 Mozoykunatam presochaspa pusarunku.

- ¹⁹ Kuyaqniykunatam qayakurqani ñoqaqa.
 Ichaqa traicionaruwankum paykunaqa.
 Sacerdoteykunam kawsanankupaq mikuyta maskastin
 wañurun chawpiypi.
 Ancianoykunam kawsanankupaq mikuyta maskastin
 wañurun chawpiypi.

- ²⁰ Dios Taytalláy,
 llakikuypí kasqaytayá qawariykuy.
 Ukullaypa timpusqantayá qawarikuy.
 Ñoqapa sonqollaymi ukullaypi tukukuruchkanña.
 Mana kasukusqayraykum tukukuruchkanña.
 Espadayoqkunam wawallaykunata callekunapi wañurachin.
 Wasi ukupi kaqkunatapas lliwmi wañurachin.

- ²¹ “iAy, ay!” nisqaytam runakuna uyarirunku
 ichaqa manam pipas consuelaqniy kanchu.
 Ñakarisqaytam llapallan enemigoykuna yacharunku.
 Chayna rurasqaykimantam paykunaqa kusikuchkanku.
 Willasqayki tiempotayá chayachimuyña.
 Ñoqa hina kanankupaqyá chayachimuyña.

- ²² Yuyariyá tukuy mana allin rurasqankuta.
 Castigawarqankim mana kasukusqaymanta.
 Paykunatapas castigayá chaynata.

Anchallañam “iAy, ay!” nispa waqasqayqa.
 Anchallañam sonqoypa hukmanyasqanqa.

Jerusalen llaqtata Tayta Dios castigasqanmanta

2 ¹ iImaynanpimá Señorqa
 Sion Moqopi sumaq llaqtataqa tutayarachin!

iImaynanpimá piñakuspanqa
 Sion Moqopi sumaq llaqtataqa tutayarachin!
 Cielomanta wischumuchkaq hinam wischumurqa
 Israel casta runakunapa sumaqllaña llaqtanta.
 Piñakusqan tiempopiqa manam yuyarirqachu
 chakinpa samanan llaqtamanta.

² Señorqa mana llakipayaspanmi millpuypaq-millpurun.
 Jacob castakunapa llapallan wasitam millpurun.
 Sumaq Juda nacionpi amparakunanku wasikunatam
 ancha piñakuyninpi tuñirachin.
 Gobiernasqan nacionsqan pampakamaraq humillarachin.

³ Señorqa anchata piñakuspanmi chinkarachin.
 Israel castakunapa tukuy atiyintam chinkarachin.
 Enemigopa qayllanpim yanapakuyninta karuncharachin.
 Manañam munanchu yanapawaykuta.
 Jacob castakunapa llaqtankunapim
 lenguachkaq ninata ratarirachin.
 Muyuriqninpi tukuy tarisqanta
 ruparunampaqmi ratarirachin.

⁴ Señorqa nacionpa enemigon hinam
 flechana armanta alistarun.
 Señorqa contranpi kaq hinam
 alleq makinta alistarun.
 Chinkarachinmi tukuy kuyayllapaq kaqkunata.
 Ninata hinaraqmi kachaykurqa piñakuyninta.
 Sumaq Sion llaqtamanmi kachaykurqa piñakuyninta.

⁵ Señorqa enemigo hina rikuriruspanmi
 Israel castakunata millpuypaq-millpururqa.
 Millpuchkaq hinamá
 palacionkutapas millpuypaq-millpururqa.
 Paykunapa amparakunana wasikunatam purmarachirqa.
 Sumaq Juda nacionpi *yachaqkunatam
 anchallataña llakichispan waqachirqa.

⁶ Huertapi chukllata hinaraqmi
 templontapas tuñirachin.

Payman asuykunanchik templotam
purmarachin.

Tayta Diosmi qonqarachin

Sion Moqopi fiestakunata.

Tayta Diosmi qonqarachin

samana punchawkunata.

Anchallataña piñakuspanmi
qepanchakurun reyta.

Anchallataña piñakuspanmi
qepanchakurun sacerdoteta.

⁷ Señorqa altarnintam qepanchakurun.

Señorqa santuariontam cheqnipakurun.

Llaqtapi palacionkunapa murallankunamat
qoykun enemigokunaman.

Tayta Diospa templonpim
fiesta punchawkunapi hinaraq qaparinku
runamasinkunaman.

⁸ Sion Moqopi sumaq llaqtapa murallan
tuñirachiytam Tayta Dios tantearun.

Tuñichinanpaq rimasqantam mana samaspa rurarun.

Llaqtapa hawa lawninpí murallatam qaparirachin.

Llaqtapa uku lawninpí murallatam qaparirachin.

Iskay lawnintam payqa tuñirachin.

⁹ Llaqtapa zaguanninkunam allpa ukupi chinkarun.

Punkupa cerrojonkunamat pasaypaqta pakiparun.

Chay llaqtapa reyninpas

huklaw nacionkunapiñam kachkan.

Chay llaqtapi kamachikuqkunapas

huklaw nacionkunapiñam kachkan.

Tayta Diospa yachachikuyninkunapas manam kanñachu.

Tayta Diosmanta willakuqkunapas

revelaciontam mana chaskinkuñachu.

¹⁰ Sion Moqopi sumaq llaqtapa ancianonkunam
pampapi tiyaspanku upallarunku.

Umankuman allpata maqchikuykuspankum

luto pachawan churakurunku.

Jerusalen llaqtamanta doncellakunam

pampakamararaq kumuykunku.

¹¹ Ñawiykunapas waqaytam amirunña.

Ñoqapa ukuymi hukmanyarunña.

Llaqtamasiykuna hatun llakikuypí kasqanraykum

hukmanyasqallaña kachkani.

Warmachakunawan ñuñuq wawachakuna
plazakunapi wañunayasqankuraykum
hukmanyasqallaña kachkani.

¹² Paykunam mañakuchkan

“Mamay ćmaytaq tantallapas?” nispa.

“Mamáy ćmaytaq vinollapas?” nispa.

Llaqtapa plazankunapim wañunayaspa tipiruchkankuña.

Mamankupa marqayninpim wañunayaspa pasaruchkankuña.

¹³ Yaw sumaqllaña Jerusalen llaqta

ćpitataq favornikipiqa rimachiyman?

Yaw sumaq Jerusalen llaqta

ćimamantaq qamtaqa tupachikiman?

Doncellaman rikchakuq Jerusalen llaqta,

qamta consuelanaypaqqa

ćima ejemplotataq nikiman?

Lamar qocha hina ancha hatunmi

ancha tuñichisqa kaynikiqa.

ćYaqachum kanman hampiqnikiqa?

¹⁴ Yanqa revelacionkunamat willasurqanki

chay llaqtapi Diosmanta willakuq tukuqkunaqa.

Mana allin rurasqaykikunata qawachisuptikiqa

manam presochasqaqa riwaqchu karqa.

Yanqa revelacionkunata willasuspakim

creechisurqanki qamtaqa.

¹⁵ Ñanninta llapallan puriçkunam

qawarisuspayki taqlakunku.

Qam sumaq Jerusalen llaqtamantam
burlakusparaq silbakunku.

Umankutapas aywirisparaqmi
qanmanta kaynata ninku:

ćKay llaqtatachum sutichanku

“Llapallan llaqtakunamatapas sumaq llaqtam
kay llaqtaqa” nispa?

ćKay llaqtatachum sutichanku

“Kay pachapi llapallan nacionkunapa
kusikunan llaqta” nispa?

¹⁶ Llapallan enemigoykikunam

contraykipi rimapakunku.

Silbasuspakiraqmi kirunkuta

kirichichispa ninku:

“Paytaqa millpuypaqyá-millpurusunchik.

Kay punchawtam anchallataña suyarcanchik.
Kayqaya kunanqa tariruspa rikuykunchik."

¹⁷ Tayta Diosqa tanteasqantam ruraruń.
Nisqanpi hinam payqa cumplirun.
Mana llakipayarispánmi tuñirachin.
Unaymantaraq kamachisqanpi hinam tuñirachin.
Payqa enemigoykikunatapas
qanmantam asirachin.
Contraykipi kaqkunatam venceypaqraq-vencerachin.

¹⁸ Sion Moqopi sumaq llaqtam
tukuy sonqonwan Señorman qayakun.
Sion Moqopi llaqtapa murallankuna,
tuta punchawyá waqasqaykipas mayu hinaña kallpachun.
Ñawikikunapas mana samaykuspayá waqachun.

¹⁹ Tutakuna hatarispaykiyá
horan-horanlla qayakuy.
Yaku kacharichkaq hinayá
sonqoykimanta Señorman willakuy.
Payman makikita hoqarispayá
warmachaykikuna kawsananaq mañakuy.
Esquinakunapi yarqaymanta wañunayaq
warmachaykunapaqyá mañakuy.

²⁰ Qawariyá Dios Taytalláy.
¿Kaynatañaqa pitapas rurarcankichu?
¿Wachakusqankuta mikuqtaqa qawakunkichu?
¿Marqarisqankuta mikuqtaqa qawakunkichu?
¿Sacerdotekunataqa wañuchinqakuchu
santuarioykipi?
¿Qanmanta willakuqkunataqa wañuchinqakuchu
santuarioykipi?

²¹ Warmakunapiwan machuchakunam
callekunapa allpanpi wischurayachkanku.
Mozokunapiwan doncellaykunam
guerrapi wañusqawichirunku.
Piñakusqayki punchawpim
paykunata wañurachinki.
Mana llakipayaspaykim
paykunata ñakarichinki.

²² Fiestapaq hinam
tukuy hinastinmanta huñuramurqanki.
Mancharichiñiykutam
tukuy hinastinmanta huñuramurqanki.

Dios Taytalláy, piñakusqayki punchawpiqa
manam pipas lluptirqachu.
Dios Taytalláy, piñakusqayki punchawpiqa
manam pipas puchurqachu.
Marqarisqaykunatam enemigoy wañurachin.
Uywasqaykunatam enemigoy wañurachin.

Librasqa kanankumanta

- 3** ¹Ñoqaqa ñakariykunapi
ñakariq runam kani.
Tayta Diospa piñakuynipí castigowan
ñakariq runam kani.
² Tutayay sitiomanmi hikutaspa pusawarqa.
Mana kanchaypa kasqanmanmi pusawarqa.
³ Sapa kutillam makinwan castigawan.
Horan-horanllam makinwan castigawan.
- ⁴ Aycha-qaraytam payqa mawkayarachin.
Tulluykunatam payqa ñutuparachin.
⁵ Muyuriqniypi perqata hatarichichkaq
hinam llakikuywan muyurirachiwan.
Muyuriqniypi perqata hatarichichkaq hinam
ñakariywán muyurirachiwan.
⁶ Tutayaykunapi hinam kawsachiwarqa.
Unayña wañuqkunata hinam kawsachiwarqa.
⁷ Tukuy muyuriqniymantam corralaruwán
manaña lloqsiy atinaypaq hina.
Ñakarichiwarqam broncemanta llasaq
cadenakunawan hina.
⁸ Yanapaykuwananpaq qayakuptiyas
manam caso-preciotapas churarqachu.
Yanapaykuwananpaq ruegakuptiyas
manam caso-preciotapas churarqachu.
⁹ Risqay ñantam
labrasqa rumikunawan hina wichqaruwan.
Purisqay ñankunamantam
huklawman muyurachiwan.
- ¹⁰ Wateqaqniy ukumari hinam payqa kawarqa.
Pakakuq leon hinam payqa kawarqa.
¹¹ Ñanniymanta pantarachiwaspanmi
tisaparuwananpaq hapiruwan.
Mana piyniyoqtañam saqueruwan.
¹² Flechananwan flecharuwananpaqmí churaykuwan
- ¹³ Flechankunaqa rurunniy kamaraqmi yaykuruwan.

¹⁴ Llapa llaqtamasiykunapa asipayananñam rikuriruni.

Tukuy tiempopi takipayananñam rikuriruni.

¹⁵ Llakiwan huntasqatam Tayta Diosqa rurarawan.

Ajenjota hinam ancha qatqeta tomarachiwan.

¹⁶ Ñutu rumiwanmi kiruykunata pakiruwan.

Alpa pampapim payqa qochparachiwan.

¹⁷ Sonqoypi hawkayaytaqa manam tariniñachu.

Kusisqa kaymantaqa manam yuyariy়llapas-yuyariniñachu.

¹⁸ Kallpaypas tukurusqantañañam piensarqani.

Tayta Dios manaña yanapawasqantam piensarqani.

¹⁹ Ñakarisqaytawan yanqa purisqaytam yuyarini.

Ajenjotawan veneno mallisqaytam yuyarini.

²⁰ Chaykunataqa sumaqtam yuyarini

hinaspm manaña kallpayoq kani.

²¹ Chaywanpas anchatam confiakuni.

Chayraykum kaynata piensani:

²² Tayta Diospa kuyapayakuyninraykum

mana puchukarunchikchu.

Paypa llakipayakuyninqa

manam haykapipas tukunchu.

²³ Mosoqmi sapa tempranon llakipayakuyninqa.

Dios Taytalláy, ancha confiakunam kanki qamqa.

²⁴ Ñoqam nini: “Tayta Diosmi kapuqniyqa” nispa.

“Chayraykum payllapi confiakuni” nispa.

²⁵ Tayta Diosqa ancha allinmi confiakuqninkunapaq.

Tayta Diosqa ancha allinmi maskaqninkunapaq.

²⁶ Tayta Dios yanapawananchikpaqqa

upallalla suyaymi aswan allinqa.

²⁷ Warma kaymantapuni

yugoman watasqa hina kaymi aswan allinqa.

²⁸ Chaykunata Tayta Dios runaman churkuptinqa

sapallan tiyasparyá upallalla kachun.

²⁹ Allpakamarraqyá payqa humillakuchun.

Ichapas yanapaykunman Diosqa.

³⁰ Maqaqninmanyá uyanta qochun.

Llapanpa insultasqanyá kachun.

³¹ Señorqa manam wiñaypaqchu runataqa qepanchakurunqa.

³² Pitapas llakichispanqa paymantam llakipayarikun.

Ancha kuyapayakuq kasqanraykum llakipayarikun.

³³ Runataqa manam yanqapaqchu ñakarichin.

Runataqa manam yanqapaqchu llakichin.

³⁴ Kay pachapi carcelasqa runakunata
sarutyachkaq hina ñakarichiqtqa,

³⁵ Alto-altopi kaq Diospa qayllanpi
runamasinpa derechon negaqtqa,

³⁶ runapa asunton mana allin arreglaqtqa
¿manachum qawachkan Señorqa?

³⁷ ¿Pitaq imatapas rimanman
Señorpuni mana kamachikuptinqa?

³⁸ Runapa mana allinninpaq kaqpas
Alto-altopi kaq Diospa rimasqanman hinam.

Runapa allinninpaq kaqpas

Alto-altopi kaq Diospa rimasqanman hinam.

³⁹ Huchallikuspa kawsaq runaqa
¿imanasqataq quejakun kay pachapiqa?

⁴⁰ Imaynam kawsasqanchiktayá allinta qawarikusun.
Kaqlamantayá Tayta Diosman kutirkusun.

⁴¹ Hanaq pachapi kaq Diospiyá piensarisun.
Payta mañakuspayá kaynata nisun:

⁴² Huchallikusqaykutam mana pampachawarqankikuchu.
Mana kasukusqaykutam mana pampachawarqankikuchu.

⁴³ Anchata piñakuspaykim qatikachawarqankiku.
Mana llakipayarikuspaykim wañuchiwarqankiku.

⁴⁴ Puyukunawanmi harkarachikunki
mañakusqaykuta manaña uyarinaykipaq.

⁴⁵ Llapallan runakunapa qayllanpim
churawankiku millakuyupaqña kanaykupaq.

⁴⁶ Contraykupim rimarqa llapallan enemigoyku.

⁴⁷ Mancharichisqa hin spa toqlapa hapisqanmi kaniku.
Tuñichisqa purmachisqapa kasqanpim tarikuniku.

⁴⁸ Kuyasqay llaqtamasiykunam
chinkachisqaña kachkan.

Chayraykum weqeykunapas
mayu hinaraq kallparichkan.

⁴⁹ Mana taniytam weqellaykuna sutuchkan.

Mana samaytam weqellaykuna sutuchkan

⁵⁰ hanaq pachapi kaq Tayta Dios qawamunankama,
hanaq pachapi kaq Tayta Dios rikumunankama.

⁵¹ Llaqtapi kaq llapallan sipaskunamantam
sonqoy waqachkan.

Ñawiykunapas nanay-nanay kanankamam
sonqoy waqachkan.

⁵² Alton pawaq animalta hinam
mana imamanta enemigoykuna hapirowan.

⁵³ Kawsachkaqlatam pozopi chinkarachin.
Chaypi kachkaptiymí rumiwan taparuwan.

⁵⁴ Umaykamam yakupas pamparuwarqaraq
chaymi nirqani: “Wañukusaqñam” nisparaq.

⁵⁵ Dios Taytalláy, qamtam qayakamullarqayki.
Pozopa ukumantaraqmi qayakamullarqayki.

⁵⁶ Qayakamusqaytam uyariykullawarqanki.
“Ay, ay” nimusqaytam chaskiykuwarqanki.
Mañakamusqaytam uyariykullarqanki.

⁵⁷ Qayakamusqay punchawpim asuykamuwarqanki.
“Ama manchakuychu” nispam niykullawarqanki.

⁵⁸ Señorlláy, asuntoypim defiendeykuwarqanki.
Señorlláy, vidallaytam libraykuwarqanki.

⁵⁹ Qawarqankim ñakarisqayta Dios Taytalláy.
Qamyá allichaykapuway Dios Taytalláy.

⁶⁰ Vengakuwanankupaq tukuy piensasqankutaqa yachankim.
Contraypi tukuy tanteasqankutaqa qamqa yachankim.

⁶¹ Dios Taytalláy, uyarirqankim insultawasqankuta.

Uyarirqankim contraypi tukuy mana allin piensasqankuta.

⁶² Uyarirqankitaqmi contraypi hoqarikuqkunapa
rimasqankutapas.

Uyarirqankitaqmi tukuy tiempo contraypi
piensasqankutapas.

⁶³ Qawariyá tukuy rurasqankupi burlakuwasqankuta.
Qawariyá ñoqamanta burlakuspa takisqankuta.

⁶⁴ Dios Taytalláy, paykunamanyá pagapuy.
Rurasqankuman hinayá qamqa pagapuy.

⁶⁵ Paykunapa sonqonkutaqa rumiyarachiyá.
Paykunataqa ñakaykuy pasayaqtayá.

⁶⁶ Dios Taytalláy, piñakuspakiyá
qatikachay paykunataqa.
Kay pachapi qayllaykimantayá
chinkarachiy paykunataqa.

Jerusalen llaqta vencesqa kasqanmanta

4 ¹ ñImaynanpimá qoriqa qachachakurun!
ñImaynanpimá allin qoriqa chapukurun!

iImaynanpimá templopa alhaja
ruminkunaqa wischurayachkan!
iLlapallan callekunapa esquinankunapiraqmi
wischurayachkan!

² Sion Moqo llaqtapi ancha estimasqa runakunaqa
¿imaynanpimá allpa manka hinañaqa rikurirunku?
Qori-puromantapas ancha estimasqa runakunaqa
¿imaynanpimá olleropa rurasqan manka hinañaqa rikurirunku?

³ Atoqkunapas uñachankunataqa ñuñunmi.
Atoqkunapas wawachankunataqa mikuchinmi.
Chunniqpi avestruz animalkunamanraqmi
rikchakun llaqtamasiykunaqa.
Chay animalkuna hina mana llakipayakuqmi
ñoqapa llaqtamasiykunaqa.
⁴ Ñuñuq wawachakunapa qallunmi
laqanakurunku yakumanta.
Warmachakuna mañakuptinpas
manam pipas qoykunchu tantata.

⁵ Miski mikuykunalla mikukuq runakunaqa
callekunapim wañunayachkanku.
Allin pachakunallawan pachakuqkunaqa
qopa patapiñam chutarayachkanku.

⁶ Llaqtamasiykunapa mana allin rurasqankunaqa
Sodomapa huchanmantapas aswanraqmi karqa.
Qonqaymanta chinkachisqam karqaku paykunaqa.
Mana atacachkasqam chinkarurqa paykunaqa.

⁷ Llaqtanchikpi akllasqa runakunapas karqa
ritimantapas aswan yuraraqmi.
Llaqtanchikpi akllasqa runakunapas karqa
lechemantapas aswan yuraraqmi.
Paykunaqa karqa coral alhaja rumimantapas
aswan rosado cuerpoyoqraqmi.
Paykunaqa karqa zafiro alhaja rumimantapas
kuyayllapaq rikchayniyoqraqmi.

⁸ Kunanqa tutayaymantapas aswan yanaraqmi rikurirunku.
Callekunapipas manaña reqsinam rikurirunku.
Kaspi hina tullunwan qarallanñam rikurirunku.

⁹ Yarqaywan wañuqkunamantaqa
guerrapi wañuqkunaraqmi aswan allinqa.

Mikunankupaq kawsayninku manaña kaptinmi
allillamanta wañurqaku paykunaqa.

¹⁰ Wawachankuta ancha kuyaq mamakunam
kikillanku wawachankuta yanururqaku.
Wawallankum mikuyninku rikurirurqa
llaqtamasiykunata wañurachiptinku.

¹¹ Tayta Diosqa piñakusqanman hinam chaynata rurarqa.
Toqyaruchkaq hina piñakuyninwanmi chaynata rurarqa.
Sion Moqopi llaqtatam payqa kañaykurqa.
Cimientonkamarraqmi llaqtaqa ruparurqa.

¹² Nacionkunapi reykunapas manam creerqakuchu
contraykupi kaqkuna Jerusalen llaqtapa
zaguanninkuna yaykunantaqa.
Tukuy kay pachapi *yachaqkunapas manam creerqakuchu
Jerusalen llaqtapa zaguanninkunata enemigoysku yaykunantaqa.

¹³ Chaykunaqa pasakurqa
Diosmanta willakuqkunapa huchanraykum.
Chaykunaqa pasakurqa
sacerdotekunapa mana allinkuna rurasqankuraykum
chaynataq llaqta ukupi
allin ruraq runakunata wañuchisqankuraykum.

¹⁴ Ñawsakuna hinaraqmi callekunapi purichkanku paykunaqa.
Pachankupas yawarllañam kachkan paykunapaqa.
Chayraykum manaña pipas munarqachu llachpaykuytaqa.

¹⁵ Paykunatam runakuna nirqaku:
“iAsurikuychik, millakupaqñam
qamkunaqa kankichik!” nispa.
“iAsurikuychik, asurikuychik, ama
llachpawaykuchu!” nispa.
Lluptispanku yanqa puriptinkum
nacionkuna nirqaku:
“Kaypiqa manañam haykapipas
*yachanqakuñachu” nispa.

¹⁶ Tayta Diosmi qayllanmanta chequerachirqa.
Manañam favorecerqañachu paykunataqa.
Sacerdotekunapas manaña respetasqam karqaku.
Yuyaqkunapas manaña llakipayasqam karqaku.

¹⁷ Qawasqaykuraykum pisipasqaña kachkaniku.

Yanapaqniyku tam yanqa suyachkaniku.
 Llaqta cuidana torremantam qawachkaniku.
 Mana salvay atiq naciontam suyachkaniku.

¹⁸ Puriptiykupas wateqawankum ñoqaykutaqa.
 Manañam puriymankuchu calleykupiqa.
 Tukurunanku punchawmi hichpamuchkanña.
 Wañurunayku punchawmi chayamuchkanña.

¹⁹ Utqayman kallpaqkunam qatikachawarqaku.
 Ankamantapas aswan utqaymanraqmi qatikachawarqaku.
 Orqokunapim paykunaqa qatikachawarqaku.
 Chunniqpim paykunaqa wateqawarqaku.

²⁰ Tayta Diospa sapaqchasqan reytam
 uchkuman hina wichiykachinku.
 Kawsachiwaqniyku reytam
 uchkuman hina wichiykachinku.
 Chay reyniykumantam nirqaniku:
 “Llantukuchkaq hinam payman amparakusunchik” nispa.
 Chay reyniykumantam nirqaniku:
 “Nacionkunapa allin reqsisqanmi kawsakusunchik” nispa.

²¹ Edom nacionpi kaqkuna, asikuyllawanñayá kusikuychik.
 Uz lawpi *yachaqkuna, asikuyllawanñayá kusikuychik.
 Tomanaykipaq copam qanmanpas chayamunqa.
 Sinkaruspa qalalla kanaykim chayamunqa.

²² Yaw sumaq Sion llaqta, tukurunñam
 castigasqa kaynikiqa.
 Tayta Diosqa manañam pusachisunkichu presotaqa.
 Edom nacionpi kaqkuna, castigasunkichikmi
 mana allin rurasqaykichikmantaqa.
 Edom nacionpi kaqkuna, qawachinqataqmi
 qamkunapa huchallikusqaykichiktaqa.

Tayta Dios llakipayarikunarpaq mañakusqankumanta

5 ¹Dios Taytallayku, sucedewasqankumantayá yuyariy.
 Dios Taytallayku, insultawasqankutayá qawariy.

² Herenciaiykupas forastero runakunapañam.
 Wasiyikupas mana reqsisqayku runakunapañam.

³ Mana taytayoq hinañam rikuriruniku.
 Mamaykupas viudakuna hinañam rikurirunku.

⁴ Tomanayku yakutapas rantinikuñam.
 Yantatapas rantiniku preciowanñam.

⁵ Qatikachawaqniyku hichpallaykupiña kachkanku.

- Pisiparuptiykupas manaña samariqtam ruraruwanku.
- ⁶ Saksanaykukama mikunaykupaqmi Egipto nacion
runakunaman makillaykuta haywariniku.
- Saksanaykukama mikunaykupaqmi Asiria nacion
runakunaman makillaykuta haywariniku.
- ⁷ Ñoqaykupa abueloykum huchallikuruspa chinkarunku.
Castigasqa kanankumantam ñoqaykuña ñakarichkaniku.
- ⁸ Sirvientekunapa munaychakusqanñam kachkaniku.
Manañam kanchu paykunamanta libraqniyku.
- ⁹ Yaqaña wañuymanpas chayaspam
mikunaykutapas apamuniku.
Chunniqpi peleaqkunamanta lluptistinmi
mikunaykutapas apamuniku.
- ¹⁰ Cuerpollaykupas nina hinaraqmi ruparichkan.
Yarqaymanta calenturawanmi chaynata ruparichkan.
- ¹¹ Sion llaqtapi *yachaq warmikunatam abusarqaku.
Juda nacion llaqtakunapi doncellakunatam abusarqaku.
- ¹² Kamachikuqkunatam warkururqaku makinkumanta.
Paykunaqa manam respetarqakuchu yuyaqkunata.
- ¹³ Mozokunatam kutanankupaq churarunku.
Warmakunam yanta qepiwan tankikachanku.
- ¹⁴ Llaqtapa zaguanninpi ancianokunam manaña kanchu.
Mozokunapas tocanankutam manaña tocankuñachu.
- ¹⁵ Sonqoykupi kusikuyniykum chinkarun.
Tusuyniykupas llakikuymanñam tikrakurun.
- ¹⁶ Wicherunmi umaykupi coronaykupas.
iImaynaraq kasaqku huchallikusqaykumantapas!
- ¹⁷ Chayraykum sonqoykupas onqoq hinaña karun.
Chayraykum ñawiykupas pasaypaq tutayarun.
- ¹⁸ Sion Moqopi llaqtaqa purmarunñam.
Chaypiqa purichkan atoqkunallañam.
- ¹⁹ Dios Taytalláy, qanmi ichaqa wiñaypaq gobiernanki.
Dios Taytalláy, qamqa wiña-wiñaypaqmi gobiernanki.
- ²⁰ ¿Imanasqataq pasaypaqtaqa qonqaruwankiku?
¿Imanasqataq unay tiempoqa saqueruwankiku?
- ²¹ Dios Taytalláy,
qanman kutirikunaykupaqyá kutirichiwayku.
Dios Taytalláy,
ñawpaq tiempopi kasqaykuman hinayá mosoqyachiwayku.
- ²² Qamqariki qepanchakuru wankikim pasaypaqta.
Contraykupim qamqa piñakurunki ancha-anchata.

EZEQUIELPA QELLQASQAN LIBRO

Diosmanta willakuq Ezequielpa sutinwan sutichasqam kay libroqa. Ezequielqa preso pusasqam karqa Babilonia nacionman manaraq Jerusalen llaqta tuñichisqa kachkaptin otaq pichqa pachak pusaq chunkan soqtayoq wata manaraq Jesucristo nacechkaptin. Ezequielqa rimarqa Babilonia nacionpi tarikuq castamasinkunapaqwan Jerusalen llaqtapi kaqkunapaqmi.

Kay libroqa tawa parteman rakisqam kanman:

Punta kaq partem willakun Diosmanta willakuq kananpaq Ezequiel akllasqa kasqanmanta, runakunaman castigo hamunanmanta, willakuntaqmi Jerusalen llaqta qonqaymanta vencesqa kaspa tuñichisqa kananmantapas (1-24).

Iskay kaq parteñataqmi willakun Israel casta runakuna ñakarichiqman hinaspa pantayman pusaqninkunaman Tayta Diospa castigon hamunanmanta, willakuntaqmi Jerusalen llaqta tuñiruptinña Ezequielpa rimasqankunamantapas (25-32).

Kimsa kaq parteñataqmi willakun preso pusasqa kaqkunata Dios consuelasqanmanta, nacionninkuman kutimuptinku allin tiempokuna kananmanta hinaspa Gog sutiyoq rey pa contranpi willakuymanta (33-39).

Tawa kaq parteñataqmi willakun hamuq tiempopi imaynam nacionninku hinaspa templonku kananmanta (40-48).

Ezequielqa ancha iñiyniyoq hinaspa allin piensaqmi karqa. Diospa qawachisqankunatam sumaqta entiendespan allin rikchanachiyunkawan yachachirqa. Willakurqm Israel nacionqa hatarichisqa kananmanta, chaytam rikchanachirqa Diospa Espiritunpa kawsarichisqan tullukunawan (37:1-14).

Diosta tiyananpi Ezequiel rikusqanmanta

1 ¹⁻³Ñoqam kani Buzi sutiyoq runapa churin sacerdote Ezequiel. Huk punchawmi kachkarqani Quebar sutiyoq mayupa patampi. Chay mayuqariki kachkan Babilonia nacionpim. Chaypimá kachkarqani llaqtaykumanta preso pusasqa kaqkunapiwan. Chaypi kachkaptiyimi cielokuna kichakuykurqa hinaptinmi revelacionniyi Diosta rikurqani. Chayqa pasakurqa kimsa chunka watapa tawa kaq killanpim hinaspa chay killapa pichqa kaq punchawninpim. Llaqtanmanta Joaquim sutiyoq rey preso pusasqa kasqanmanta pichqa watanmanña richkaptinmi chayqa pasakurqa. Chaypim Tayta Dios hapiykuwaspan atiyninta qowarqa. ⁴Qawariptiyimi llumpa-llumpay viento norte lawmanta hamukuchkasqa. Huk hatun puyumantañataqmi lloqsimurqa llipyachkaq hina ninakuna. Chaypa muyuriqnipiñataqmi antaqa hina llumpayllaña kanchay karqa. Chay llipyachkaq hina ninakunapa chawpinpiñataqmi kachkarqa chipityachkaq bronceman rikchakuq kanchay. ⁵Chaypa chawpinpiñataqmi kachkasqa runaman rikchakuq tawa kawsachkaq animalkuna. ⁶Paykunaqa sapakamam karqa tawa uyayoq chaynataq tawa raprayoq. ⁷Paykunapa piernanmi karqa derecholla, chakinkuñataqmi karqa toropa chakin hina. Chay chakinkunam chipipirqa lluchkay-lluchkay rurasqa bronce hina. ⁸Paykunaqa tawa uyayoq hinaspa tawa raprayoq kaspapas sapakamam tawan waqtankupi runapa makin hina makiyoq karqaku. Chay makinkuqa karqa raprankupa urachanpim. ⁹Hukninpaprapranmi tupanakuq

hukninpá rapranman. Purispankuqa mana kaynaman-waknaman muyurispam derecholla richkarqaku.¹⁰ Sapakamapa tawantin uyankum kayna karqa: Ñawpaq uyanmi karqa runa-pa uyanman rikchakuq, *alleq lawninpí uyanñataqmí karqa leonpa uyanman rikchakuq, *ichoq lawninpí uyanñataqmí karqa toropa uyanman rikchakuq, qepan lawpi uyanñataqmí karqa ankapa uyanman rikchakuq.¹¹ Chaynamá karqa paykunapa uyankunaqa. Raprankunañataqmí karqa altoman mastarisqa. Chay iskay mastarisqa raprankunam tupanakurqa waqtanpi kaq hukninpá rapranwan. Iskaynín puchuq raprankunawanñataqmí tapakurqa cuerponta.¹² Paykunaqa sapakamam mana kaynaman-waknaman muyurispam derecholla rirqaku maymanpas espiritupa pusasqanman.¹³ Chay tawantin kawsachkaq animalkunapa rikchayninmi karqa rupachkaq sansa hina chaynataq lenguachkaq mechero hina. Paykunapa chawpimpimá chay lenguachkaq nina kaynaman-waknaman purirqa. Chay ninaqa karqa llumpay kancharichkaqmi. Chay ninamantataqmí lloqsirqa achka llipyaykuna.¹⁴ Chay kawsachkaq animalkunam llipyamuchkaq hina kaynaman-waknaman kallpakachaqku.

¹⁵ Kawsachkaq animalkunata qawachkaspam pampapi rikururqani huk ruedata. Sapakamapa waqtanpim kasqa huk rueda.¹⁶ Chay ruedakunapa rikchayninqa karqa llipipichkaq alhaja rumimanta rurasqa hinam. Chay tawantin ruedakunam karqa kaqkamalla. Chaynataqmí chay ruedakunapa rikchayninqa karqa iskay chakanakuq rueda hina.¹⁷ Mana muyurispam uyanku lawman derecholla riqku. Atiqkum tawa law-ninman puriyta.¹⁸ Chay ruedapa aronkunam karqa mancharikuyapaq hatu-hatunkuna. Chaypa muyuriqniinpim karqa llipityachkaq ñawikuna hina. Chaynam karqa tawan ruedakunapi.¹⁹ Kawsachkaq animalkuna puriptinmi chay ruedakunapas paykunawan-taq rirqa. Kawsachkaq animalkuna pampamanta hoqarikuptinpas paykunawantaqmí chay ruedakunapas hoqarikuq.²⁰ Paykunaqa maymanpas riqku espiritupa risqanmanni. Paykunawan kuskataqmí riq chay ruedakunapas, chaynaqa karqa chay kawsachkaq animalkunapi hina ruedakunapipas espiritu kasqanraykum.²¹ Kawsachkaq animalkuna puriptinqa puriqtaqmí ruedakunapas, paykuna sayaptinqa sayaqtaqmí ruedakunapas, pampamanta paykuna hoqarikuptinqa paykunawantaqmí ruedakunapas hoqarikuq, chay kawsachkaq animalkunapi espirituqa kachkarqataqmí chay ruedakunapipas.

²² Paykunapa umankupa hawanpim mastarisqa karqa tapaykuq toldo hina. Chayqa karqa mancharikuyapaq kancharichkaq riti hinam.²³ Chay tapaykuq toldopa urachan-piñataqmí derecholla mastarikurqa chay kawsachkaq animalkunapa raprankuna. Hukninpá rapranmi hukninpawan tupanasqa karqa. Iskaynín puchuq raprankunawanñataqmí sapakama tapakurqa cuerponkuta.²⁴ Uyarirqanitaqmí puriptinku chay raprankunaqa llumpay bullallataña rurasqantapas. Chay bulla rurasqankuqa karqa hatun mayupa qapariyin hinam otaq tukuy atiinyoqpa qayakuynin hinam otaq nana-nanaq tropakunapa purisqan hinam. Sayaykuptinkuqa chay raprankupas uraykuqmi.²⁵ Chayna sayaykuspa raprankuta uraykachiptinkum huk qapariy uyarikurqa chay tapaykuq toldopa hawanmanta.²⁶ Chay tapaykuq toldopa hawanpiñataqmí rikurqani huk tiyana kaqlata. Chay tiyanapa hawanpim kachkarqa runa kaqla.²⁷ Weqawman rikchakuqmanta hanaymanmi rikurqani ninawan intusqa llipityachkaq metalta hina. Chay weqawman rikchakuqmanta uraymanñataqmí rikurqani hina kaqlata. Chay qa-wasqay runa kaqlapa muyuriqniñataqmí rikurqani llipityachkaq kanchayta.²⁸ Chay muyuriqniipi kanchariyqa karqa paramuptin puyu ukumanta chirapa rikurimuchkaq hinam. Chaynatamá Tayta Diospa kanchariyninqa ñoqaman rikuriykuwarqa.

Ezequielta Dios qayasqanmanta

Chayta rikuruspaymi qonqoranpa pampaman kumuykurdqani. Chaymantañataqmí mi uyarirqani huk kaqninpa kayna niwasqanta:

2 ¹Sayariy runapa churin, ñioqam rimapayasqayki

2 ²Chaynata rimapayawanankamam ñoqaman huntaykuwarqa Diospa Espiritu hinaspam sayarirachiwarqa chaymi uyarirqani rimapayawaqniyta. ³Paymi kaynata niwarqa:

—Runapa churin, qamtam kachasqayki Israelpa mirayninkunaman. Paykunaqariki ñoqapa contraypim hoqarikurqaku. Paykunapas chaynataq abueloncupas kuan pun-chawkamam ñoqataqa mana kasuwankuñachu. ⁴Ñoqaqariki kachachkayki qara uya rumi sonqo runakunamanmi. Paykunatam ninki ñoqa Tayta Diospa imam nisqayta. ⁵Qamqa ninkimá uyarisuptiki otaq mana uyarisuptikipas. Paykunaqariki kanku mana kasukuqkunapa castankunam. Ichaqa yachanqakum paykunapa chawpinpiqa ñoqamanta willakuq huk runa kasqanta. ⁶Runapa churin, amam qamqa manchakunkichu paykunataqa nitaq imam nisusqaykitapas. Kichkakunapa muyuykusqan hinaña kaspapas otaq atoq-atoq urukunapa chawpichasqanña kaspapas amam manchakunkichu. Amamá manchakunkichu imatañia nisuptikipas, amataqmá hukmanyankichu paykunapa qayllanpiqa. Paykunaqariki kanku mana kasukuqkunapa castankunam. ⁷Qamqa imam nisqaykunatam willankipu-ni uyariptinku otaq mana uyariptinkupas. Paykunaqariki kanku mana kasukuqkunam. ⁸Chaynaqa runapa churin, allintayá uyariy kay nisqaykunata. Amayá chay mana kasukuqkunapa castankuna hinaqa kaychu. Simikita kicharispayá mikuy kay qosqayta —nispa.

⁹Qawariptiymi huk maki haywamuwachkasqa huk wankusqa librota. ¹⁰Qawachkaptiymi chay wankusqa libroqa mastarikuykurqa hinaptinmi chaypiqa ñawpaqninpipas chaynataq qepanpipas qellqasqa kasqa aya takikuna, llakiwan hapichikuykuna hinaspa llaki waqaykuna.

3 ¹Hinaptinmi niwarqa:

—Runapa churin, qamqa kay tarisqaykitayá mikuy. Kay wankusqa librota mikuruspayá Israelpa castankunata rimapayamuy —nispa.

²Chaymi simiyta kichaykuptiy mikurachiwarqa chay wankusqa librota ³hinas-pam niwarqa kaynata:

—Runapa churin, saksanaykikamayá mikuy kay qosqay wankusqa librota —nispa.

Mikuruptiymi simiyti karqa abejapa miskin hinaraq ⁴chaymi niwarqa:

—Runapa churin, chaynaqa Israelpa castankunamaný willamuy kay imam nisqaykunata. ⁵Manam ñoqaq a kachachkayki sasallaña rimayniyoq runakunaman-chu nitaq rimasqankupas mana entiendena runakunamanchu aswanqa Israelpa castan runakunamanmi. ⁶Manam kachachkaykiqa nana-nanaq runakunamanchu nitaq sasallaña rimayniyoq runakunamanchu nitaq rimasqankupas mana entiendena runakunamanchu. Paykunamanña kachaptiyas paykunaqa kasusunkimanmi. ⁷Israelpa castankunam ichaqa mana kasusunkichu, chaynaqa kanqaku ñoqatapas mana kasuwaskankuraykum. Israelpa llapallan castankunaqa kanku qara uya rumi sonqokunam. ⁸Ñoqam qamtapas tikrarusqayki paykuna hina qara uyaman chay-nataq urkuykipas mana hukmanyaqman. ⁹Urkuykitaqa tikrarusaq nina rumiman hinañam. Amam paykunataqa manchakunkichu, amam hukmanyankichu payku-napa qayllanpiqa. Paykunaqa mana kasukuqkunapa castankunam kanku —nispa.

¹⁰Chay rimapayawaqniymi niwarqataq:

—Runapa churin, qamqa uyariwaspaykiyá sonqoykipi waqaychay kay rimayapasqaykunata.¹¹ Preso putasqa llaqtamasikunaman rispayá watukamuy. Paykunatam: “Tayta Diosmi nin kaynata” nispa ninki. Ninkimá uyarisuptiki otaq mana uyarisuptikipas.

¹²Chaymantam hoqariruwarqa Diospa Espiritun. Hinaptinmi ñoqapa qepaypi uyarirurqani nisyu-nisyu bullallawanña:

¹³*Yachasqan lugarmantayá alabasqa kachun kancharichkaq Tayta Diosqa! —niqta.

¹⁴Uyarirqanitaqmi sapakama pawachkaq animalkunapa raprancapas qaonakuspan nisyu-nisyu bullallaña rurasqantapas chaynataq paykunapa waqtanpi ruedakunapa bullallaña rurasqantapas. ¹⁴Chaynapimá ñoqataqa Diospa Espiritun hoqariruwaspan huklawman putasruwarqa. Chaymi ñoqqaq llakisqallaña hinaspa piñasqallaña pasakurqani. Ichaqa Tayta Diosmi nisyuniqta hapiwarqa. ¹⁵Chaynapim ñoqqaq chayarurqani Tel Abib sutiyooq llaqtaman. Chayqa kachkan Quebar sutiyooq mayupa patanpim. Chaypim *yacharqaku preso putasqa kaq Israelpa castankuna. Chaypim paykunawan qanchis punchaw yacharqani mana ima rurakuytapas atistin.

Ezequielqa llaqta cuidaq hina kasqanmanta (Ez 33:1-9)

¹⁶Chay qanchis punchaw pasaruptinmi Tayta Dios niwarqa kaynata:

¹⁷—Runapa churin, qamtam churaykuyki llaqta cuidaqa hina Israelpa castankunapaq. Imapas qanman willasqaytam ñoqapa rantiypi paykunata qaqchanki.

¹⁸Ñoqam mana allin ruraq runata niyman: “Wañunkipunim” nispa. Sichum chay mana allin ruraq runata mana rimapayankichu chay mana allin kawsasqanmanta chaynapi musyakuspan kawsanapanqa hinaptinqa chay mana allin rurasqanmanta mana wanakusqanraykum wañurunqa. Ichaqa chay wañurusqanmantam cuentata mañasqayki. ¹⁹Ichaqa chay mana allin ruraq runata qaqchachkaptikipas mana wanakuptinqa nitqa mana allin kawsasqantapas saqetinqa kikinpunim wañunqa mana allin rurasqanmanta, qanmi ichaqa mana huchayoq kanki. ²⁰Allinkunata rrachkaspan allin ruraq runapas qepanchakuruwaspa mana allinta ruraptinqa ñoqam paypaq churarusaq huk trancata hina hinaptinmi payqa wañurunqa. Mana qaqchasqaykiraykum payqa huchanpi wañurunqa. Manam yuyarisqachu kanqa tukuy allin rurasqankunapas ichaqa paypa wañusqanmantam cuentata mañasqayki. ²¹Ichaqa sichu allin ruraq runata qaqchanki mana huchallikunapanqa hinaptinqa kawsakun-qam qaqchasqaykita kasukuspan, chaynapim qamqa mana huchayoq kanki.

Ezequiel mana rimaq rikurirusqanmanta

²²Tayta Diosmi atiyninwan hapiykuwaspan chaypi niwarqa:

—Hatarispayki lloqsiy wak pampaman, hinaptinmi chaypi rimapayasqayki —nispa.

²³Chaynapim ñoqqaq hatarispay chay pampaman rirqani. Chaypim kachkasqa Tayta Diospa kanchariynin, chay kanchariyqa kachkasqa Quebar Mayupa patanpi rikusqay hinam. Chaymi qondorarpa pampaman kumuykurqani. ²⁴Hinaptinmi Diospa Espiritun huntaykuwaspan sayarirachiwarqa. Chaymantam rimapayawarqa kaynata:

—Rispaykiyá wasikipiwichqakaramuy. ²⁵Qamatqa runapa churin, waskawan hapisuspaykim chaqnarusunki, chaynapim runakunapa chawpinpiqa manaña purinkinachu. ²⁶Qalluykitapas paladarnikiman laqarachiptymi mana rimaqña rikurirunki. Paykunataqa mana kasukuqkunapa castan kaptinpas manañam qaqchayta atinkichu.

²⁷Ichaqqa qanman rimapayaspayqa huktawanmi rimachisqayki hinaptinmi: “Tayta Diosmi nin kaynata” nispa willanki. Uyariy munaqqariki uyarinqam, mana uyariy mu-naqchá ichaqqa mana uyarinqachu. Paykunaqariki mana kasukuqkunapa castanmi.

Jerusalen llaqta tropakunapa atacasqan kananmanta

4 ¹—Chaynaqa runapa churin, huk ladrillota hapiyuskaykiyá ñawpaqnikiman churay hinaspayá chaypa hawanpi Jerusalen llaqtata dibujay. ²Chay llaqtapa muyuriqintam wichqarunki. Ama ayqenankupaq hinam murallarunki. Chay llaqtapa murallanpa qepanpi allpatañataqmí huk hawaqlaman montonarunki. Chay llaqtapa ñawpaqninpim sayarachinki llapa tropakunata. Llaqtapa muyuriqnin muralla tuñichinapaqmi churarunki machu-machu takaq qerukunata. ³Huk llaspa fierrota hapispayá murallata hina sayarachiy chaynapi qanmantawan llaqtamanta rakinanpaq. Chaynapim qamqa rikchakunki llaqta atacachkaq runaman. Chaynatamá qamqa llaqtata muyuchkaq hina wichqarunki. Chay rurasqaykiqa kanqa huk rikchanachiyimi Israel castakunapaq.

⁴—Chaynataqmí qamqa waqtapanki *ichoqniki lawllaman. Chaynataqa ruranki Israel castakunapa mana allin rurasqankuna apachkaq hina kanaykipaqmi. Hayka punchawpas chay lawman waqtapasqaykiman hinam Israel castakunapa mana allin rurasqankuta apanki. ⁵Chaynataqa rurachisqayki kimsa pachak isqon chunkan punchawtapunim chaynapi Israel castakunapa mana allin rurasqanku apanaykipaq. Chayna watakunamiki paykunaqa mana allinta rurarpaku. ⁶Chayna punchawkunata cumpliruspaykiñataqmí waqtapaykunki *alleqniki lawllamanña. Chaynapim qamqa Juda castakunapa mana allin rurasqan apachkaq hina kanki tawa chunka punchawpuni. Huk punchawtam qoyki huk watata hina. ⁷Chay atacasqa Jerusalen llaqta lawman muyuriruspam brazoykita qempi-kuykunki hinaspmay chay llaqtapa contranpi ñoqapa rantiypi rimanki. ⁸Kunanmi ñoqa watarusqayki waskakunawan hinaptinmi mana muyuya atinkichu kaylawman nitaq waklawmanpas. Chaynam kanki atacasqayki punchaw tukunankama.

⁹—Qamyá apamuy trigota, cebadata, habasta, lentejata, mijo hinaspera espelta sutiyooq kawsayta. Chaykunata huk mankallapi taqruruspayá ruray tantakunata. Chaytam mikunki chay kimsa pachak isqon chunkan punchawpuni *ichoq lawman waqtaspayki. ¹⁰As-asllamanta mikuspam cuarto kilollata mikunki sapa punchaw. ¹¹Yakutapas tomankiqa medisqallatam. Sapa punchawpaqmi kanqa parte litrolla. Tomankiqa as-asllamantamá. ¹²Mikunaykipaqmi cebadamenta tortilla hina tantata ruranki. Chaytaqa kankanki runapa chakisqa ispayninwanmi. Llapa runakuna qawachkaptinmi chaytaqa ruranki.

¹³Tayta Diosmi nirqaraq kaynata:

—Israelpa miraynin runakunata huklaw nacionkunaman presota pusachiptiymí kayna qacha tantakunata mikunqaku —nispa.

¹⁴Chaymi ñoqañataq nirqani:

—Señor Dioslláy, ñoqaña manam haykapipas kayna millakuyapaq kaqkunataqa mikurqanichu. Manam haykapipas kikillanmanta wañuq animalpa aychantaqa mikurqanichu, manam haykapipas purun animalpa tisapasqan aychataqa mikurqanichu. Millakuyapaq aychakunaqa warma kasqaymantapas manam simiyman yaykurqachu —nispa.

¹⁵Hinaptinmi payñataq niwarqa:

—Chaynaqa runapa chakisqa ispayninmantaqa animalpa karkanwanñayá tantakuy —nispa.

¹⁶Payqa niwarqataqmí:

—Runapa churin, ñoqam Jerusalen llaqtapi mikuykunata chinkarachisaq. Paykunaqa tantatapas pesasqallatañam llakillawanña mikunqaku, yakutapas hukmanyastinmi tomanqaku medisqallataña.¹⁷ Chaynapim tantankupas hinaspa yakunkupas pisiptin hukmanyasqallaña qawanakunqaku. Paykunaqa mana allin rurasqankuraykum ismuchaq hina tukurunqaku.

5 ¹Runapa churin, hapiyá chukcha rutuqpa navajan kaqla huk ñawchi espadata hinaspayá chukchaykita ruturuspa barbaykitapas siksiruy. Hinaspayá balanzata hapispayki chay chukchaykita kimsaman rakiy. ²Chay llaqta atacaya tukuruspaykiñataqmí chay huknin rakisqayki chukchaykita kañanki llaqtapa chawpinpi. Chaymantañataqyá chay huknin rakisqayki chukchaykita kuchuparuy chay llaqtapa muyuriqniipi. Chay huknin rakisqayki chukchaykitañataqmí wayrawan aparachinki. Ñoqam espadata horqoykuspay paykunata qatikachasaq. ³Chaynataqyá asslapas rutasqa chukchaykita hapiyuskpa pachaykipa puntanman wataruy. ⁴Chay aslla chukchamantapas iskay kimsatayá ninaman wischuykuy kañakunanpaq. Chaymantam nina lloqsinqa lliw Israel castakunapa contranpi.

⁵—Ñoqa Señor Diosmi nini kaynata: Chayqariki Jerusalen llaqtam. Chay llaqtataqariki ñoqam churarcani llaqa nacionkunapa chawpinpi hinaspa muyuriqniñin allpkunapa chawpinpi. ⁶Chaypi kaq runakunaqa mana allinta rurasspam leyniykunatawan decretoykunata mana kasukunkuchu. Paykunaqa llaqa nacionkunamantapas chaynataq muyuriqniipi kaq runakunamantapas aswan mana allinraqmi rikurirunku. Paykunaqa leyniykunata qepanchakuruspam manataq kawsankupas decretoykunaman hinachu.

⁷—Chayraykum ñoqa Señor Dios nini: Qamkunaqa kankichik muyuriqnikichikpi nacionkunamantapas pasaypaq mana kasukuqmi. Qamkunaqa manam decretoykunaman hinachu kawsarqankichik, manataqmi leyniykunaman hinataqchu rurarqankichikpas. Manataqmi nacionkunapa chawpinpi kachkaspapas leyniykunaman hinataqchu rurarqankichik. ⁸Chayraykum ñoqa Señor Dios nini kaynata: Ñoqapas qamkunapa contraykichikpim sayarirusaq. Ñoqaqa wakin nacionkunapa qayllanpim sentenciaspay castigasqayki. ⁹Chaynataqa rurasqaq mama haykapipas rurasqayta hinam, manataqmi chaynataqa huktawanza rurasqaqchu. ⁱMayna millakuyapaqmi chay rurasqaykichikkunaqa! ¹⁰Chayraykum qamkuna ukupiqa mama-taytakunapas wawa-churinkuta mikunqaku, wawa-churinkunañataqmi mama-taytakutu mikunqaku. Ñoqam qamkunataqa castigasqaykichik hinaspm puchuq-kunatañataq wayrapa kanan tukuy hinastinman chequerachisaq. ¹¹Kikiyraykum ñoqa Señor Dios jurani: Qamkunam santuarioya rurarqankichik cheqnisqay pasaypaq millakuyapaq kaqkunawan, chayraykum ñoqapas qamkunamantaqa kuyapayakuuniyta suchurichisaq. Manañam llakipayasqaykichikñachu aswanqa castigasqaykichikpunim. ¹²Qamkunamanta kimsaman rakisqamanta hukninmi wañunqa peste onqoywan, wakinñataqmi yarqaypa tukusqan kanqa. Huknin rakisqa parteñataqmi espadawan wañuchisqa kanqa llaqtapa muyuriqniipi. Chay puchuq rakisqa runakunatañataqmi wayrapa kanan tukuy hinastinman chequerachisaq. Ñoqaqa espadaya horqoykuspaymi paykunata qatikachasaq. ¹³Chaynapim ñoqapa piñakuyuniyqa cumplikurunqa, chaynataqmi qamkunapa contraykichikpi piñakusqaypas tanirunqa. Chayraqmi ñoqaqa saksasqa hina kasaq. Chaynapim qamkunaqa yachankichik ñoqa Tayta Diosqa sientikuruspay hinaspa qamkunapa contraykichikpi piñakuyuniyta tukuruspay kayna rimasqayta. ¹⁴Jerusalen llaqta, qamtaqa purmarachiptyimi kanki monto-monton rumikunallaña, muyuriqni nacionkunapa chawpinpim penqayta rurarusqayki chaynapi ñawpaqni pasaqkunapas qawanankupaq. ¹⁵Ñoqa Tayta Diosmi

nini kaynata: Qam llaqtaqa kanki penqaypaqmi, burlakunapaqmi, correginapaqmi hinaspa muyuriqnikipi nacionkunapa mancharikunanmi. Qampa contraykipi qaqcaspay, piñakuywan hinaspa rabiawan sentenciasqayta cumpliptyimi chaynaqa kanki.¹⁶ Wañuchinapaq mana allin flechaykunata flechachkaq hinam qampa hawaykiman kachaykamusaq. Arí, qamkunapa hawaykichikmanmi yarqaytawan muchuykunata kachaykamusaq, lliw mikuykunatam ñoqaqa chinkarachisaq.¹⁷ Apachimusaqmá qamkunaman yarqayta chaynataq runa mikuq purun animalkunatapas chaymi qamkunaqa mana wawa-churiyoq kankichik. Qamkuna ukupi runakunam wañunqa peste onqoywan, runa wañuchiqkunapa makinpi hinaspa apamusqay guerrawan. Chaynatam nini ñoqa Tayta Dios.

Taytacha-mamachakunapa contranpi Ezequiel rimasqanmanta

6 ¹Ñoqatam Tayta Dios niwarqa kaynata:

²—Runapa churin, Israel nacionpa chawpinpi orqokunata qawarispayá contrankipi rimariy ³kaynata: “Israel nacionpi orqokuna, moqokuna, wayqokuna, qechwakuna, qamkunayá uyariyochik Señor Diospa kayna nisusqaykichikta: ‘Qamkunamanmi apamuchkani guerrakunata. Ñoqaqa moqokunapi capillarykikunatam chinkarachisaq.

⁴ Animalkuna wañuchinaykichik altarkunapas pasaypaq purmachisqam kanqa, incienso kañana pilarkunapas pakipasqam kanqa. Runakunapas wañunqakum chaypi kaq taytacha-mamachakunapa ñawpaqninpi. ⁵ Israelpa mirayninkuna, wañusqa cuerpoykichiktam taytacha-mamachaykichikpa ñawpaqninman wischuykusaq, tulluykichikkunatapas altarnikichikkunapa muyuriqniñpim chequerachisaq. ⁶ Maypiña *yachaptikichikpas chay yachasqaykichik llaqtakunatam tuñirachisaq, moqokunapi capillakunapas purmachisqam kanqa, chaynapim altarnikichikkunapas purmaspa chunnirunqa. Taytacha-mamachaykichikpas pakipasqañam tukurunqa, incienso kañanaykichik pilarkunapas puchukarunqam.

⁷ Ñawpaqnikichikpi runakuna wañuqta qawaspam yachankichik ñoqaqa Tayta Dios kasqayta. ⁸ Chaywanpas ñoqaqa wakillaykichiktaps puchuykachisqaykichikmi. Chaynapim qamkunaqa guerramanta ayqekuspa nacionkunapi cheqechisqa kankichik. ⁹ May nacionmanña preso pusasqa kaspankupas chay qamkunapa castaykichik ayqekuqkunam yuyarinqaku ñoqamanta. Paykunaqa hukwan-hukwan tupakuruq warmi hinam karqaku, chayrayku castigasqaytam paykunaqa yuyarinqaku. Yuyarinqakutaqmi huchapakuqllaña warmi hina taytacha-mamachakuna qatisqankurayku castigasqaytapas. Chaynapim paykunaqa kikinkumantapuni millakunqaku mana allinkuna hinaspa millakuypaq kaqkuna rurasqankumanta. ¹⁰ Chaynapim paykunaqa yachanqaku Tayta Dios kasqayta. Paykunaman kay mana allinkunata apachinayaq rimaspayqariki manam yanqallachu rimarqani.”¹¹

¹¹ Señor Diosqa niwarqataqmí kaynata:

—Pitukuspáy taqlakustín hinaspa haytakachastín niy “iAy, imañataq kayqa!” nispá. Israelpa castankunaqa mana allin millakuypaq rurasqankuraykum guerrawan, yarqaywan hinaspa peste onqoykunawan wañunqaku. ¹² Karupi kaqkunaqa wañunqaku peste onqoywanmi, hina llaqtankupi kaqkunañataqmí wañunqaku guerrawan, paykunamanta puchuqkunañataqmí wañunqaku yarqaywan. Chayraqmi ñoqapa piñakuyniyta paykunapi cumplichisaq. ¹³ Altarninkupa muyuriqniñpí hinaspa taytacha-mamachankupa chawpinpim chay wañuqkunapa cuerporta qawanqaku. Chaykunataqa qawanqaku lliw alto moqokunapim, lliw orqokunapa puntankunapim, llapa kallmasapa sachakunapa ukunpim chaynataq lliw llaqesapa encina sutiyooq sachapa ukunpim. Chaykunapiqariki paykunam taytacha-mamachakunaman miski asnaq perfumekunata ofrecerqaku. Chaykunata qawaspankum paykunaqa yachanqaku Tayta Dios kasqayta. ¹⁴ Ñoqaqa

castiganaypaqmi paykunapa contranpi hatarisaq, surlaw chunniqmanta qallaykuspam *yachasqanku naciontaqa norte lawpi Ribla llaqtakama pasaypaqta purmarachisaq.

Israel nacionpa tukupaynин hichpamusqanmanta

7 ¹Tayta Diosmi ñoqaman kaynata niwarqa:
 2—Runapa churin, Israel nacionpi runakunatam ñoqa Señor Dios nini kaynata: “Tukupaymi chayamuchkanña, kay allpapa tawan lawninpá tukupayninmi chayamuchkanña. ³Tukupaymi qamkunapa hawaykichikmanqa hamuchkanña. Qamkunapa contraykichikpim piñakuyniya kachaykamusaq. Imayna kawsasqaykichikmantam cuentata mañasqaykichik hinaspm pagapusqaykichik millakuypaq kaqkuna rurasqaykichikmanta. ⁴Manam llakipayakuywanñachu qamkunataqa qawasqaykichik, castigasqaykichikpunim qamkunataqa. Mana allin kawsasqaykichikmantawan millakuypaq kaqkuna rurasqaykichikmantam ñoqaga pagapusqaykichik. Chaynapim qamkunaqa yachankichik Tayta Dios kasqayta.

⁵“Noqa Señor Diosmi nini kaynata: Mana allinllam hamuchkan, pasaypaq mana allinllam hamuchkan. ⁶¡Tukupaymi hamuchkan! ¡Tukupaymi hamuchkan! Qampa contraykipim hatariramun, waqaya hamuchkan. ⁷Chay nacionpi *yachaqkunapa pasaypaq purmachisqa kanaykichikmi chayamuchkanña, ñam chayamuchkanña, ñam hichpamuchkanña chaqwanakuna punchawqa, manañam orqokunapipas kusikuyqa kanqachu. ⁸Ñoqaga piñakuyniytam qamkunapi cumplichisqa. Imayna kawsasqaykichikmantam cuentata mañasqaykichik hinaspm millakuypaq kaqkuna rurasqaykichikmantapas pagapusqaykichik. ⁹Manam llakipayakuywanñachu qawasqaykichik, castigasqaykichikpunim qamkunataqa. Mana allin kawsasqaykichikmantam hinaspa millakuypaq kaqkuna rurasqaykichikmantam ñoqaga pagapusqaykichik. Chaynapim yachankichik castigaqnikichik Tayta Dios kasqayta.

¹⁰“Kayqayá chay punchawqa, kayqayá chayamuchkanña chay punchawqa. Purmachisqa kanaykichikmi ikllicharichkanña, estacamanta iklilriqpas umparichkanñam, runapa orgulloso kayninmi waytarichkanña. ¹¹Daño rurasqaykichikmi rikurirachin huk varata chaywan mana allinkunata ruranaykichikpaq ichaqa qori-qollqenkuwanqa hinaspa qaparkachasqankuwanqa manam imatapas horqunkunqaku. Paykunapiqa manam imapas sumaq kaqqa kanchu. ¹²Tiem-pom chayaramunña, punchawkunam hichparamunña. Imapas rantiq runaqa amayá kusikuchunchu, imapas *rantikuq runaqa amayá llakikuchunchu. Ñoqaga piñakuywanmi castigasaq Israel llapallan runakunata. ¹³Impas rantikuq runaqa kawsanankamaqa manañam kutichikunqachu imapas rantikusqantaqa. Chaynam piñakuywan castiganaypaq willakusqaypas cumplikunqapuni llapallan runakunapi. Mana allin ruraq runakunaqa manapunim vidan librayta atinqakuñachu.

¹⁴“Guerrapaq cornetillata tocaptinkupas, llapallanku alistikuptinkupas manam pipas lloqsinqachu peleaqqa, ñoqaga piñakuywanmi castigasaq Israel llapallan runakunata.

¹⁵Hawapiqa guerrallam kachkan, ukupiñataqmí kachkan peste onqoywan yarqaylla. Hawa chakrakunapi kaqkunaga guerrawanmi wañunqaku, llaqta ukupi kaqkunañataqmí yarqaymanta wañunqaku, paykunataqa peste onqoymi tukurunqa. ¹⁶Wakinqa orqokunaman ayqeuskupankupas qechwapi palomakuna hinam llapallanku hikikyanqaku mana allin rurasqankumanta. ¹⁷Llapallankupam brazollankupas warkurayanqa, manchakuymantam moqollankupas katkatatanqa. ¹⁸Paykunaqa llakimantam luto pachawan churakunqaku, paykunaqa manchakuymantam katkatatanqaku, uyankupas

penqakuymanta pukayasqmam chukchankutapas kachiy-kachiyta rutukunqaku.¹⁹ Paykunaqa qollqenketapas callemanmi wischunqaku, wanu wischuchkaq hinam qorinkutapas wischunqaku. Tayta Diospa piñakusqan punchawpiqa manam qori-qollqenkupas librayta atinqachu. Paykunaqa manam saksanqakuchu manataqmi wiksankupas huntuqachu. Qorinkum paykunataqa mana allinman urmaykachirqa.²⁰ Suma-sumaq alhajankuwanmi paykunaqa hatun tukuqlaña rikurirunku, chaykunawantaqmi paykunaqa rurakurunku millakuypaq hinaspa cheqnisqay taytacha-mamachakunatas. Chayraykum paykunapa chay alhajantaqa wanuman hina tikrarusaq.²¹ Ichaqa chay alhajankutaqa forastero runakunawanmi suwarachisaq, chaykunataqa kay pachapi mana allin ruraq runakunawanmi qechurachisaq, chaynapim chaykunataqa millakuypaqtaña rurarunqaku.²² Kay naciontaqa qepanchakuruptimi kuyayllapaq temploystapas millakuypaqtaña rurarunqaku, salteaq runakuna chayman yaykuspanmi millakuypaqtaña rurarunqaku.”

²³—Qamqa huk cadenatayá ruray. Chay nacionpiqariki wañuchinakuspa llumpay yawar chaqchuywan daño ruranakyllañam kachkan.²⁴ Huklaw nacionkunamantam pusamusaq mana allin runakunata hinaptinmi paykunaqa llaqtapi wasikunata dueñochakuykunqa. Atiyniyoq runakunamat humillarachisaqña, santuarionkupas paykunapaqqqa millakuypaq rurasqañam rikurirunqa.²⁵ Manchakuymantam paykunaqa lapapapanqaku, hawka kawsakuya maskaspapas manam tarinqakuchu.²⁶ Paykunaqa manaña tukuytam llakipa hapisqan kanqaku, manaña tukuytataqmi mana allin noticiatapas uyarinqaku. Yanqapaqmi Diosmanta willakuqtapas maskanqaku chaynapi imallatapas Diospa qawachisqanmanta willakunanaq, sacerdote kunapas manam kanqañachu ñoqa Diospa yachachisqaymanta yachachinanpaq. Ancianokunapas manañam kanqachu allin consejokunata qonankupaq.²⁷ Reypas lutokuchkaq hinam aynanananqa, kamachikuqpas pasayaqtam hukmanyarunqa, nacionpi *yachaq runakunapa makinpas katkatatanqam. Paykunataqa imaynam kawsasqankuman hinam castigasaq, imaynam sentencia rurasqankuman hinataqmi ñoqapas sentenciasaq. Chayraqmi paykunaqa yachanqaku Tayta Dios kasqayta.

Millakuypaq kaqkunata Ezequiel qawasqanmanta

8 ¹Soqta kaq watapa soqta kaq killanpim hinaspa chay killapa pichqa kaq punchawninpim ñoqaqa wasipyi tiyachkarqani Juda castamanta kaq ancianokunapiwan kuska. Hinaptinmi qonqaymanta Señor Dios hapiykuwarqa.² Chaymi rikururqani runa kaqlaman rikchakuqta, paypa weqawninman rikchakuqmantu uraymanñataqmi rikururqani nina kaqlata, chay weqawnmanta hanaymanñataqmi rikururqani llipipichkaq metalta hina.³ Chay runaman rikchakuqmi makita hina haywarispas huk aptay chukchaymanta hapirowarqa hinaptinmi Diospa Espiritun hoqariruwarqa alto-neqman hinaspam Diospa chay revelasqanpi chayarachiwarqa Jerusalen llaqtaman, chaymantam churaykuwarqa templopa norte law zaguanninpi, chayqa kachkan uku kaq patioman yaykunapim, chaypitaqmi kachkarqa huk mamacha, chayraykum Tayta Diosqa piñasqa hinaspa sientikusqa kachkarqa.⁴ Chaypimá kachkasqa Israel runakunapa Diosminpa kanchariynin. Quebar Mayupa patan pampapi Diospa revelawasqan hinaraqmi chay kanchariyqa kachkasqa.⁵ Chaymantam Diosqa kaynata niwarqa:

—Runapa churin, qamqa norte lawmanyá qawariy —nispa.

Chaymi norte lawman qawarirqani hinaptinmi chay norte lawpi otaq altarman yaykunapa hichpanpi rikururqani chay mamachata, chayraykum Diosqa sientikusqa kachkarqa.

⁶ Chaymantam niwarqataq:

—Runapa churin Ɂqawachkankichum waknaña millakuypaq kaqkunata Isrelpa castankuna rurasqanta? Chaykunata ruraspankum santuarioymanta karunchakurunku. Huktawanraqmi qamqa aswan hatun millakuypaq kaqkunataraq qawanki—nispa.

⁷Chaymantañataqm̄i payqa pusaruwarqa patio yaykunaman hinaptinmi chay perqapi rikurqani huk uchktuta ⁸chaymi niwarqataq:

—Runapa churin, chay uchkuta aspispayá aswanraq hatunyarachiy —nispa.

Chaymi chay perqataqa aswanraq uchkuruspay huk punkuta tarirurqani.

⁹Payqa niwarqataqmi:

—Yaykuspayá qaway millakuyllapaqña chaypi rurasqankuta —nispa.

¹⁰Chayman yaykuykuspaymi muyuriqniñ perqakunapi rikurqani dibujasqa qasqonpa puriq animalkunata, millakuyqaq hatun animalkunata chaynataq Israel castakunapa llapallan taytacha-mamachankutapas. ¹¹Chaykunapa ñawpaqniñpiñataqmí kachkasqa Israel castamanta qanchis chunka ancianokuna, paykunapa chawpinpiñataqmí sayachkasqataq Safanpa churin Jaazaniaspas, paykunaqa sapakamam incienso qontichinayoq kachkasqaku hinaptimmi miskillaña asnarichkaq chaykunaqa altoman qosnirqa.

¹²Diosqa niwargataqmi:

—Runapa churin ɻaqawachkankichum Israel castakunapa ancianonkuna pakasqallapi imam rurasqankuta? Chaykunataqa sapakamam rurachkanku taytacha-mamachankupa capillanpi. Paykunam piensanku kikinkutqa ñoqa Tayta Diosqaman qawasqayta chaynataq nacionninkumantapas karunchakurusqayta —nispa.

¹³Payqa niwarqataqmi:

—Chaykunamantapas aswan hatun millakuypaq rurasqankutaraqmi qamqa huktawan qawanki —nispa.

¹⁴Chaymantam pusawarqa Tayta Diospa templon yaykunaman otaq norte lawpi kaq zaguaman. Chaypim warmikuna tiyachkasqaku Tamuz sutiyooq taytachata waqapayaspunku. ¹⁵Chaymi chay pusawaqniy niwarqataq:

—¿Qawachkankichum runapa churin? Chaykunamantapas aswan hatun millakuypaq kaqkunataraqmi qamqa huktawan qawanki —nispa.

¹⁶Chaymantam payqa pusaykuwarqa Tayta Diospa templon uku kaq pationman hinaptinmi santuarionman yakyunapi otaq altarmanta correderman riqpa chawpinpi yaqa iskay chunka pichqayoq runakuna santuariota qepanchakururqaku, paykunaqa intipa qespmunan lawman qonqorakuykuspam intita adorachkasqa-ku. ¹⁷Chaymi Tayta Diosñataq niwarqa:

—Runapa churin ḥqawachkankichum kāykunata? Judapa castankunataqa manam imapas qokunchu kay millakuyapaq rurayninkuqa. Paykunaqa kay naciontam daño rurayllawanña huntarachinku. Paykunaqa huktawan-huktawanmi piñachiylapi kawanku, paykunaqa adoranankupaqmi kallmachatapas senqankumanraq churakunku.¹⁸ Chaynaqa noqapas paykunamanmi piñakuyniita kachaykusaq, mana llakipayarispam paykunataqa castigasaqpuni, qaparillawanña qayakuwaptinkupas manam paykunataqa qawarisqaqchu.

Jerusalen llaqta castigasqa kananmanta

⁹ ¹Chaymantañataqmi nisyuneqta qayawaspan kaynata niwarqa:
Illaqtacastigakunaga chayamuchunkuñavá, tuñichinapku

—Llaqta castigaqkunaqa chayamuchunkuñayá, tuñichinankupaq herra-mientantinkamayá paykunaqa chayamuchunku —nispa.

²Hinaptintim soqta runakuna hamuchkasqa hatun kaq punkupa zaguanninta, chayqa gawachkan norte lawmanmi. Chay hamukunaga sapakamam hamuchkasqa mazo

aptarisqakama. Paykunapa chawpintam hamuchkasqa linomanta pachayoq huk runa. Chay runam weqawninpi wasaqata apamuchkasqa huk tinterota qellqananpaq, yaykura-muspam sayaykurqaku broncemana alterpa waqtanpi.³ Hinaptinmi Israelpa Diosninpa kanchariynin hoqarikururqa. Chay kanchariyya querubin sutyoq angelkunapa kasqan-manta hoqarikuruspam templo yaykunaman chayarurqa hinaspam chaymanta Tayta Dios qayarqa linomanta pachayoq weqawninpi tintero waqaychaq runata.⁴ Paytam nirqa: —Jerusalen llaqtapa chawpinkunapiyá puririy hinaspáy llaqtapi millakuypaq kaq-kunamanta llakillawanña waqaq runakunapa urkunpi churamuy huk señalta —nispa.

⁵ Wakintañataqmi ñoqa uyarichkaptiy kaynata nirqa:

—Paypa qepanta qatispayá qamkunapas llaqtapi wañuchimuychik, amam llaki-payakuywanñachu qawankichik paykunataqa, paykunataqa castigankichikpunimá.⁶ Ama chullapas puchunankamayá wañuchiyychik machukunata, mozokunata, donc-llakunata, wawakunata hinaspá warmikunata, chay urkunpi señalniyoq kaqkunataqa amam imanankichikchu. Qamkunaqa qallaykunkichik santuarioymantamá —nispa.

Chaynapim paykunataqa wañuchirqaku templopa ñawpaqninpi kaq ancianokunamanta qallaykuspa.

⁷ Paykunatam nirqataq:

—Temploman rispaykichikyá millakuyllapaqtaña ruraramuychik, pationkunatas wañusqakunawanyá huntarachimuychik. Chaynaqa lloqsichikyá —nispa.

Chaynapim paykunataqa llaqtaman lloqsirupanku runakuna wañuchiyya qallaykurqaku.⁸ Paykunata wañuchinankukamañataqmi ñoqaqa sapallayña qepa-rurqani. Qonqoranpa pampaman kumuykuspaymi qaparirqani:

—Señor Diosllá ¿Israel castakunamanta asllaña puchuqpas tukurunaykipaq-chum Jerusalen llaqtaman piñakuynikita kachaykamunki? —nispa.

⁹ Hinaptinmi Señor Dios kaynata niwarqa:

—Israel castakunapa mana allin rurasqakuqa nana-nanaqmi rikurirun. Kay nacionqa yawarpa pampaykusqanñam kachkan, kay llaqtapas llumpay mana allin ruraykunapa intusqallanñam kachkan. Paykunata piensanku ñoqa Tayta Diosqa nacionninkumanta karuncharusqaytam chaynataq paykunataqa manaña qawas-qaytam.¹⁰ Paykunataqa manaña llakipayaspaymi castigasaqpuni, paykunamanqa imaynam kawsasqankuman hinam ñoqapas pagapusaq —nispa.

¹¹ Hinaptinmi chay linomanta pachayoq weqawninpi tintero waqaychaq runa kutiramuspan nirqa:

—Kamachiwasqaykitata ñam ruraramuniña —nispa.

Templomanta Diospa kanchariynin chinkarusqanmanta

10 ¹ Chaymantam chay querubin sutyoq angelkunapa hawan tapaykuq tol-dopi rikururqani tiyanaman rikchakuqta, chayqa kasqa zafiro rumiman rikchakuqmi.² Hinaptinmi Señor Dios chay linomanta pachayoq runata nirqa:

—Wak querubin sutyoq angelkunapa ukunpi kaq ruedakunapa chawpinman-yá yaykuy hinaspáy paykunapa chawpinpi kaq nina sansata hapispayki maqchiy llaqtapa hawanman —nispa.

Chaymi chay runaqa qawachkaptiy yaykururqa.³ Querubin sutyoq angelkunañataqmi chay qari yaykunankama templopa surlawninpi sayachkarqaku, ukulaw patiomannataq-mi puyu huntaykurqa.⁴ Chaymi Tayta Diospa kanchariynin hoqarikururqa chay querubin sutyoq angelkunapa hawanmanta hinaspam chayarurqa templo yaykunaman, chaynapim

chay puyuqa temploman huntariykurqa, chay patiopas Tayta Diospa llipipipi q kanchariy-ninwanmi huntarirqa.⁵ Chay querubin sutiyoq angelkunapa raprampa rapapapasqanmi uyarikurqa hawa patiokamaraq, chayqa uyarikurqa Tukuy Atiyniyoq Diospa rimasqanman hinam.⁶ Chay linomanta pachayoq runata Tayta Dios kamachispanmi nirqa:

—Wak querubin sutiyoq angelkunapa ukunpi kaq ruedakunapa chawpinmantayá nina sansata horqoy —nispa.

Chaynapim chay runaqa yaykuruspan huk kaqnin ruedapa waqtanpi sayaykurqa.⁷ Chay querubin sutiyoq angelkunapa hukninmi paykunapa chawpinpi kaq ninaman makinta haywariykurqa hinaspam nina sansata hoqariruspan qoykurqa chay lino-manta pachayoq runapa makinman hinaptinmi payqa chaskiykuspan lloqsirqa.⁸ Chay querubin sutiyoq angelkunapa rapran ukupimiki rikurirurqa runapa makin kaqla.⁹ Qawarispaymi querubin sutiyoq angelkunapa waqtanpi rikurqani tawa ruedata, sapakamapa waqtanpim kachkasqa huk rueda, chay ruedakunam llipipichkarqa topacio alhaja rumi hina.¹⁰ Chay tawantin ruedakunam karqa kaqkamalla, rikchay-ninqa karqa iskay chakanakuq rueda hinam.¹¹ Mana muyurispam uyanku lawman derecholla riqku, punta kaq ruedakunapa kasqanmanmi qepanpi kaq ruedakunapas qatiq mana muyurispam.¹² Paykunapaqa tukuy muyuriqni cuerponkum, wasantin, makintin hinaspam raprantin chipipipiqlaña kachkasqa, hina chaynataqmí kachkasqa tawantin ruedankunapas.¹³ Ñoqa uyarichkaptiymí chay ruedata suticharqa “muyuq ruedawan.”¹⁴ Chay querubin sutiyoq sapakama angelkunam karqa tawa uyayoq, huknin uyanmi karqa querubin sutiyoq angelpa uyan kaqla, iskay kaq uyanñataqmí karqa runapa uyan kaqla, kimsa kaq uyanñataqmí karqa leonpa uyan kaqla, chay tawa kaq uyanñataqmí karqa ankapa uyan kaqla.¹⁵ Chay querubin sutiyoq angelku-naqa karqa Quebar Mayupa patanpi qawasqay kawsachkaq animalkunam.

Chaynapim chay querubin sutiyoq angelkunaqa hoqarikururqa.¹⁶ Chay querubin sutiyoq angelkuna puriptinmi chay waqtankupi ruedakunapas puririqtak, pampamanta hoqarikunankupaq raprankuta hoqariptinkupas ruedakunaqa waqtankumantam mana karunchakurqachu.¹⁷ Paykuna sayaykuptinpas sayaykuqtaqmí ruedakunapas, paykuna hoqarikuptinpas hoqarikuqtaqmí ruedakunapas, chaynaqa karqa chay kawsachkaq animalkunapi espiritupas chay ruedakunapi kasqanraykum.

¹⁸ Chaymantam Tayta Diospa kanchariynqa templo yaykuna lawmanta hoqarikurqa hinaspam sayaykurqa chay querubin sutiyoq angelkunapa hawanpi.

¹⁹ Hinaptinmi chay querubin sutiyoq angelkunaqa raprankuta hoqariruspa qawachkapti yampamanta hoqarikurqaku, paykuna pawarikuptinqa waqtankupi ruedakunapas paykunawanmi hoqarikurqa hinaspam sayaykurqaku Tayta Diospa templonman yaykuna zaguampa hawanpi. Chaynapimá Israelpa Diosninpa kanchariynqa paykunapa hawanpi kachkarqa.²⁰ Chaykunaqa karqa Quebar Mayupa patanpi Israelpa Diosninpa ukunpi rikusqay kawsachkaq animalkunam, chaymi ñoqaqa musyarurqani paykunaqa querubin sutiyoq angelkuna kasqanta.²¹ Paykunaqa sapakamam karqaku tawa uyayoq chaynataq tawa raprayoq, paykunapa raprankupa ukunpiñataqmí kachkasqa runapa makin kaqla.²² Uyankupas kasqa Quebar Mayupa patanpi rikusqay kaqlam, paykunaqa derechollam ñawpaqman riqku.

Jerusalen llaqta castigasqa kananmanta

11 ¹Tayta Diospa Espiritunmi hoqariruwaspan aparuwarqa intipa qespimunan lawman qawaq templonpa zaguanninman, chay zaguampa punkunpim kach-

kasqa iskay chunka pichqayoq runakuna, paykunawanmi rikurqani Azurpa churin Jaazaniasta, rikurqanitaqmi Benaiaspa churin Pelatiastapas, paykunaqa iskayninkum karqa runakunapa kamachiqninkuna. ²Chaymantam Tayta Dios kaynata niwarqa:

—Runapa churin, kay runakunam sonqonkupi tanteachkanku pasaypaq mana allinkunallata, kay llaqtapiqa mana allinllatataqmí consejachkanku: ³“Manapas unaypim ñoqanchikqa wasinchikta perqarusunchik. Mankapi aychapas hawka kasqanman hinam kakusunchik” nispa. ⁴Chaynaqa paykunapa contranpiyá willakuy runapa churin.

⁵Tayta Diospa Espiritun huntaykuwaspanmi kaynata niwarqa:

—Ñoqa Tayta Diosmi nini: “Israelpa castankuna, chaynakunata rimaptikichikpas ñoqaqa yachanipunim imam chay tanteasqaykichiktaqa. ⁶Qamkunaqa kay llaqtapim llumpayllataña runakunata wañurachinkichik, qamkunaqa callen-callenmi runa wañusqawan huntarachinkichik. ⁷Chayraykum ñoqa Señor Dios kaynata nini: Jerusalen llaqtaqa kanqa huk manka hinam ichaq chay ukunpi aychaqá manam qamkunachu kankichik, chayqariki wañuchisqaykichik runakunapa ayanmi, qamkunataqariki chay mankamantam horqorusqaykichik. ⁸Ñoqa Señor Diosmi nini kaynata: Qamkunaqariki guerratam manchakunkichik, chaynaqa guerratam qamkunaman apamusqaykichik. ⁹Qamkunataqa llaqtamantam qarqorusqaykichik hinaspm forastero runakunaman qoykusqaykichik, chaynapim sentenciayta rurasaq. ¹⁰Qamkunaqa guerrapim wañunkichik, Israel nacionpa linderonpim ñoqaqa qamkunata castigasqaykichik, chaynapim qamkunaqa yachankichik Tayta Dios kasqayta. ¹¹Llaqtaqa manam manka hinachu kanga qamkunapaqqqa, manataqmi qamkunaqa chaypa ukunpi aycha hinachu kankichik, ñoqam qamkunataqa castigasqaykichik Israel nacionpa linderonkunapi. ¹²Chaynapim qamkunaqa reqsinkichik Tayta Dios kasqayta, qamkunaqariki manam kawsarqankichik decretoykunaman hinachu, manataqmi leyniykunatas cumplirqankichikchu, aswanqa rurarkankichikpas muyuriqnikichikpi nacionkunapa costumbreman hinam.”

¹³Tayta Diospa rantinpi rimachkaptiymi Benaiaspa churin Pelatias qonqayta wañururqa, ñoqañataqmi qonqoranpa pampaman kumuykurqani kaynata qaparispay:

—Ay, Señor Dioslláy ñ Israel castakunamanta puchuqlatas lliwtachum tukurunki? —nispa.

Diosmi willakun mosoq contratomanta

¹⁴Tayta Diosmi kaynata niwarqa:

—Runapa churin, Jerusalen llaqtapi *yachaq Israel casta llapallan runakunam qampa aylluykikunamanta rimachkanku kaynata: “iPaykunaqa Tayta Diosmanta karunchasqam kachkanku! Ñoqanchikmanmi ichaq qoykuwanchik kay nacionta dueñochakunanchikpaq” nispa. ¹⁶Chaynaqa ñoqa Señor Diospa nisqaytaya paykunaman niy kaynata: “Ñoqam qamkunataqa nacionkunaman karuncharachikichik hinaspm tukuy hinastinman chequerachikichik, chaywanpas chay cheqesqa kasqaykichik nacionkunapim santuarioykichik kasaq as tiempollapaq” nispa. ¹⁷Niytaqyá ñoqa Señor Diospa kayna nisqayta: “Ñoqam qamkunataqa chay nacionkunamanta kutichimusqaykichik, cheqechisqay tukuy hinastinmanta huñunaykamuspaymi Israelpa allpankunata qosqaykichik. ¹⁸Chay kutiqkuna llaqtankuman yaykuspankum chinkachinqaku llapallan cheqnisqay kaqkunata hinaspa llapallan millakuypaq kaqkunata. ¹⁹Chaynapim ñoqaqa paykunaman qosaq mana iskayrayaq sonqotaña hinaspa mosoq espirituña. Ñoqaqa rumi hina sonqonkuta

aychankumanta qechuruspymi llampu sonqotaña qoykusaq. ²⁰Chayraqmi paykunaqa decretoykunaman hina kawsanqaku, chayraqmi paykunaqa leyniykunata kasukuspa cumplingqaku. Paykunaqa kanqaku ñoqapa runaykunam, ñoqañataqmi kasaq paykunapa Diosnin. ²¹Ichaqa cheqnisqaykunaman hinaspa millakusqaykunaman hina kawsaq runataqa chayna kawsasqanmantam castigasqa. Chaynatam nini ñoqa Señor Dios.”

Jerusalenmanta Tayta Diospa kanchariynin chinkarusqanmanta

²²Querubin sutiyoq angelkunam raprankuta hoqarirqaku, paykunawantaqmi hoqarikurqa waqtankipi ruedakunapas, paykunapa hawanpiñataqmi kachkasqa Israelpa Diosninpa kanchariynin. ²³Hinaptinmi chay Tayta Diospa kanchariy-ninqa llaqtapa chawpinmanta hoqarikuruspan sayaykurqa huk orqopa hawanpi, chay orqoqariki kachkan intipa qespimunan lawman qawaq llaqtapa cantonpim. ²⁴Hinaptinmi Diospa Espiritunñataq hina chay revelawasqanpi hoqariruwaspan kutirichiwarqa Babilonia nacionman, chaypim kachkarqaku preso putasqa kaqkunamanta wakinkunapas. Chaymantañam revelacionpi Diospa qawachiwasqanqa hoqarikuruspan chinkarurqa. ²⁵Hinaptinmi preso putasqa chaypi kaqkunaman willarqani Tayta Diospa tukuy ima qawachiwasqanta.

Ezequielmi willakun preso putasqa kanankumanta

12

¹Tayta Diosmi huktawan rimapayawaspan kaynata niwarqa:

²—Runapa churin, qamqariki yachachkanki mana kasukuq castakuna uku-pim, paykunaqa ñawiyoq kaspapas manam rikukunkuchu, paykunaqa rinriyoq kaspapas manam uyarikunkuchu, paykunaqariki kanku mana kasukuqkunapa castankunam.

³Chaynaqa runapa churin, allichakuyá imaykikunatapas preso putasqa hina lloqsinayki-paq, chaytaqa ruranki punchawpi paykuna qawasuchkaptikim. Chaynaqa wasikimanta lloqsispayá huklawman pasakuy, ichapas chaynapi kay runakunaqa musyakunmanku mana kasukuqkunapa castan kasqankuta. ⁴Chaynaqa preso putasqa hina rinaykipaqyá punchawpi lliw qawasuchkaptiki imaykikunatapas horqoy hinaspayá tardeykuqta lliw qawasuchkaptiki lloqsiy preso putasqa lloqsichkaq hina. ⁵Qamqa lliw qawasuchkaptiki wasikipa perqanta uchkuruspá imaykikunatapas chayninta apanki. ⁶Chaynapim tutaykamuchkaqtána imaykikunatapas sawakuykuspa lloqsinki lliw qawasuchkaptiki, ichaqa uyaykitaaq tapakurunkim muyuriqnikipi kaqkunata ama qawanaykipaq. Israel castakunapaq huk señal kanaykipaqmi churaruyki qamtaqa —nispa.

⁷Chaynatamá ñoqaqa rurarqani Tayta Diospa kamachiwasqanman hina, preso putasqa hinam punchawpi imaykikunatapas horqorurqani, tardeykuqtañataqmi wasiypa perqanpi huk uchkuta rurarurqani hinaspm tutaykamuchkaqtána lliw qawawachkaptinku imaykikunatapas sawakuykuspay pasakurqani.

⁸Paqarinnintin achikuyaytañataqmi Tayta Dios niwarqa:

⁹—Runapa churin, manachum “¿Imatataq rurachkanki?” nispallapas tapusurqanki mana kasukuq Israelpa castankunaqa. ¹⁰Chaynaqa paykunatayá kaynata niy: “Kay encar-goyqa Jerusalen llaqtapi kamachikuqpam chaynataq chaypi tarikuq Israelpa llapallan castankunapaqmi” nispa. ¹¹Paykunatayá niy: “Ñoqam qamkunapaq kani huk señal hina, kay rurasqaypi hinam Jerusalen llaqtapi kaqkunapas rurasqa kanqa. Paykunaqariki kanqaku llaqtankumanta preso putasqm. ¹²Paykunapa chawpippi kaq kamachikuqpas imankunatapas sawarikuspam tutaykuqta lloqsinqa perqapi rurasqanku uchkunta, payqa muyuriqniñpi kaqkunata mana qawananaqpaqmi uyanta tapakurunqa. ¹³Ñoqañataqmi

paypa hawanman mallata otaq toqlata wischuchkaq hina payta aswanraq hapirusaq hinaspam pusachisaq Caldea runakunapa yachanan Babilonia nacionman, chaymanqa mana qawakuña chayaruspam chaypi wañukunga.¹⁴ Paypa muyuriqninpi kaq llapallan yanapaqinkunatapas chaynataq llapallan tropankunatapas tukuy hinastinmanmi chequerachisaq hinaspam espadaya horqoykuspay paykunata qatikachasaq.¹⁵ Nacionkunaman chequerachispas tukuy hinastinman wischuruptiyñam yachanqaku Tayta Dios kasqayta.¹⁶ Ichaqa asllatapas puchuykachisaqmí guerramanta, yarqaymanta hinaspas peste onqymanta, chaynapi maylaw nacionkunamanña rispapas millakuypaq rurasqankumanta willakunankupaq. Chaynapim paykunaqa yachanqaku Tayta Dios kasqayta.”

Huktawanmi willakun castigomanta

¹⁷ Tayta Diosmi huktawan rimapayawaspan kaynata niwarqa:

¹⁸—Qamqa runapa churin, katkatatastinyá mikuytapas mikuy, manchakuy-manta hukmanyastintaqyá yakutapas tomay.¹⁹ Hinaspayá nacionpi runakunata niy kaynata: “Jerusalen llaqtapi *yachaqkunatawan muyuriqninpi yachaqkunata Tayta Dios nin kaynata: ‘Daño ruray kasqanraykum mikuynikichiktapas mikunkichik manchakuyllawanña, pasaypaq hukmanyasqam yakuykichiktapas tomankichik, chaypi yachaqkuna daño rurasqankuraykum nacionnikichikqa karunqa mana imayoq purmasqaña.²⁰ Runakunapa yachasqan llaqtakunaqa tuñichisqam kanqa, nacionnikichikpas purmachisqam karunqa hinaptinmi qam-kunaqa yachankichik Tayta Dios kasqayta.’”

²¹ Tayta Diosmi huktawan rimapayawaspan kaynata niwarqa:

²²—Runapa churin ñimaninantaq Israel nacionpi: “Punchawkuna pasaptinpas Diosmanta willakuqpa revelacionninpi rikusqanqa manam cumplikunchu” nispa nisqankuqa?²³ Chaynaqa ñoqa Señor Diospa kayna nisqaytayá niy: “Israel nacion-piqa manaña masta rimanaykichiqaqmi chinkarachisaq chay rimakuynikichikta. Ñam hichpamuchkanña chay punchawkunaqa. Ñam chayamuchkanña revelacion qawachisqaypa cumplikuyninqa.²⁴ Israel castakuna ukupiqa manañam kanqachu: ‘Diosmi revelaykuwan’ nispa llullakuqkunapas, manañataqmi kanqachu adivinaq tukuspa hatunchakuy munaq runakunapas.²⁵ Kikiypunim ñoqa Tayta Diosqa rimarisqaq imam rimanayta, manaña unaspam chay rimasqaytaqa cumplisaq. Mana kasukuqkunapa castankuna, kawsasqaykichik punchawkunam ñoqaqa rimasaq hinaspam cumplisaqtaq. Chaynatam ñoqa Señor Dios nini.”

²⁶ Tayta Diosmi huktawan rimapayawaspan kaynata niwarqa:

²⁷—Runapa churin, Israel castaqa rimachkan qanman revelasqaykunaqa unay watakunamantaña hinaspas unaymantaña cumplikunantam.²⁸ Chaynaqa ñoqa Señor Diospa kayna nisqaytayá paykunaman niy: “Ñoqapa rimarisqaykunaqa mana unaspam cumplikunqapuni.” Chaynatam ñoqa Señor Dios nini.

Llulla willakuqkuna castigasqa kanankumanta

13 ¹Tayta Diosmi huktawan rimapayawaspan kaynata niwarqa:

²—Runapa churin, Israel nacionpi ñoqamanta willakuq tukuqkunapa contrapiyá qamqa willakuy, sonqollankumanta horqoykuspas willakuqkunatayá rimapayay kaynata: “Uyariychikyá Tayta Diospa rimasqanta.³ Señor Diosmi nin kaynata: iAy rumi sonqo willakuqkuna, imaynaraq kankichik! Qamkunaqariki mana revelasqa kachkaspam sonqollaykichikmanta arteykunkichik.⁴ Israel castakuna, raqaykunapi *yachaq atoq-

kuna hinam qamkunaman willasuqnikichikkunaqa.⁵ Llaqtata defiendeq runa hinaqa manam seqarqakuchu murallapa tuñisqanmanpas, manataqmí paykunaqa chaykunatapas perqarqakuchu chaynapi Tayta Diospa castiganan punchawpi Israel castakunapa qayllanpi defiendenankupaq.⁶ Paykunaqa revelacionpi qawaspankupas yanqakunallatam qawanku, llullallatataqmí adivinankupas, paykunam ninku: 'Kaynatam Tayta Dios nin' nispanku ichaqa ñoqa Tayta Diosqa manam paykunataqa kacharqanichu. Paykunaqa chay rimasqanku cumplikunantapas suyankuraqmí.⁷ iRevelacionpi qawasqankuqa yanqa kaqllam! Adivinasqankupas hina llullallataqmí! Paykunaqa ñoqamanta rimasqankupaqmi hapikunku. Ichaqa manam imatapas nirqanichu.⁸ Chayraykum ñoqa Señor Dios nini chay yanqa willakuqkunaman: Qamkunaqa yanqakunata rimaspam revelacionpi-pas llullallatataq qawarqankichik, chayraykum ñoqaqa contraykichikpi kachkani. Ñoqa Señor Diosmi nini chaynata.⁹ Chaynaqa ñoqamanta willakuq tukuspa revelacionpi yanqa qawaqkunapa contraykichikpim ñoqaqa hatarisaq, chaynallatam rurasaq llullalla adivinaqkunawanpas. Qamkunaqa runaykuna tanteanakunanaqpá huñunakuptinkupas manam chaypichu kankichik. Qamkunapaqa sutikichikpas manam qellqasqachu kanqa Israel castakunapa listanpiqa hinaspapas qamkunaqa manataqmá kutinkichikchu Israel castakunapa allpanmanqa, chaynapim yachankichik Tayta Dios kasqayta."

¹⁰"Arí, chay yanqa willakuqkunaqariki runaykunatam engañarusunkichik 'Hawkallam kachkanchik' nispa, chaynataraqmi nisurqankichik mana hawkalla kachkaptikichik-pas. Paykunaqa rikchakunku kuyuchkaq perqata hawallan llusaykuq runamanmi.

¹¹ Yaw Ezequiel, chay perqapa hawallan llusaq runakunatayá niy kaynata: 'Chay perqaqa wichiyyamunqam, nisyullay-nisyum para chayaramunqa, runtu-parapas rumi hinam wichiymunqa, vientopas qaparillawanñam pukumunqa.¹² Hinaptinmi chay perqa tuñiykuptin runakunañataq tapukunqaku: ¿Imataq pasarun chay llusasqaykichik perqawanqa?' nispa.¹³ Chayraykum ñoqa Señor Dios kaynata nini: Ñoqaqa piñakuspaymi pukumusaq qaparillawanña hamuq vientota, rabiallawanñam nisyullay-nisyut para-chimusaq, runtu-paratas rumita hinañam wichiymusaq chaynapi tukuy imatapas piñakuywan tukurunaypaq.¹⁴ Ñoqaqa tuñirachisaqmí chay hawallan llusasqaykichik perqataqa, pampaman wikaparruptiymi cimientopas rikurichkaqña karunqa. Arí, chay perqa wichiyykuptinmá qamkunapas wañunkichik chay monton rumikunapa chawpinpi. Chaynapim yachankichik Tayta Dios kasqayta.¹⁵ Ñoqaqa piñakuywanmi chay perqata tuñirachisaq, chaynallatataqmí rurasaq chay perqapa hawan llusaq runakunawanpas hinaspam nisqaykichik: Manam perqapas nitaq hawan llusaqkunapas kanñiachu, nispa.¹⁶ Israel nacionpi ñoqamanta willakuq tukuqkunam Jerusalen llaqtapi *yachaqkunaman willakurqaku revelacionninkuman hinaqa llapallanku hawka kanankumanta, ichaqa manam kanchu chay hawka kawsayuqa.' Chaynatamá nini ñoqa Tayta Dios.

Diosmanta willakuq tukuq warmikuna sentenciasqa kasqankumanta

¹⁷⁻¹⁸—Chaynaqa runapa churin, kunanñataqyá qawariy runaykuna ukupi ñoqamanta willakuq tukuq warmikunata. Paykunaqariki sonqonkumanta horqoykuspallam rimanku, chaynaqa ñoqa Señor Diospa kayna nisqaytayá paykunapa contranpi niy: "Ay iimaynaraq kankichik chimpitakunata runakunapa maki llañunpaq siraqkuna! Ay iimaynaraq kankichik taksapaqpas-hatunpaqpas qoysu sukupa ruraqkuna! Chaykunataqa rurankichik runakunata engañanaykichikpaqmí. ¿Chaykunawan runaykunata engañaspaykichikchu kikikichik cuidakuya munankichik?¹⁹ Qamkunaqariki runaykuna ukupim huk aptay cebadallapaq hinaspas huk parten tantallapaq millakuypaqta hinaña ruraruwankichik,

qamkunaqariki mana wañunarpaq kaq runakunatam wañurachinkichik. Llullalla uyariq runaykunatam qamkunaqa llullakuykunkichik.²⁰ Chayraykum ñoqa Señor Dios kaynata nikichik: ñoqaqa runakunapa maki llañunpaq chimpitakuna rurasqaykichikpa contrapim kachkani, chaywanmi qamkunaqa runakunata urpitukunata hina engañarunkichik. Chay runakunataqa ñoqam makikichikmanta librasaq hinaspam urputita kachaykuchkaq hina kachaykusaq.²¹ Chay rurasqaykichik qoysu sukupakunatas qechuruspaymi, runaykunataqa makikichikmanta librarusaq, paykunataqa librarusaq manaña masta makikichikpi preso kanankupaqmi, chaynapim qamkunaqa yachankichik Tayta Dios kasqayta.²² Ñoqa mana llakichichaptiyas allin ruraqkunatam llullakuykuspa hukmanyarachinkichik, mana allin ruraqkunatam ichaqa aswanraq kallpanchaykunkichik chaynapi mana allin kawsasqankumanta mana wanakunankupaq hinaspma mana kaw-sanankupaq.²³ Chayraykum revelacionpi yanqa kaqkuna qawasqaykichikpas manaña kanqachu hinaspapas qamkunaqa manañam adivinankichikchu, chaynapim ñoqaqa runaykunata makikichikmanta librarusaq hinaptinmi yachankichik Tayta Dios kasqayta.”

Taytacha-mamacha adoraqkunaqa castigasqa kanankumanta

14 ¹ Israel castakunapa wakin ancianonkuna hamuspam ñawpaqniypi tiyay-kurqaku. ² Hinaptinmi Tayta Dios kaynata niwarqa:

³—Runapa churin, kay runakunaqa sonqonkutam kichaykun taytacha-mamachakunaña munaychakunarpaq, paykunaqa urmarunankupaqmi taytacha-mamachankuta ñawpaqninkuman sayaykachinku. ¿Chaychum ñoqaqa tapuwanankutaraq dejayman? ⁴ Chaynaqa ñoqa Señor Diospa kayna nisqaytayá paykunaman niy: “Israel castakunamanta pipas taytacha-mamachankuman son-pon kichaykuqqa hinaspma urmarunarpaq ñawpaqninman chay taytacha-mamacha sayaykachiqqa willakuqniyman tapukuq hamuptinpas paykunatam chay achka-achka taytacha-mamachankuman hina contestasaq” nispas.

⁵—Chaytaqa rurasaq Israel castakunapa sonqonta preso hapichkaq hina hapinay-paqui, paykunaqariki llapallankum chay taytacha-mamachankurayku ñoqamanta karunchakurunku. ⁶ Chaynaqa ñoqa Señor Diospa kayna nisqaytayá Israel castakunaman niy: “Qamkunaqa taytacha-mamachaykichikkunata hinaspia millakuypaq kaqkunata qepanchakuspayá ñoqaman kutirikamuychik. ⁷ Israelpa castankunamanta otaq qamkunawan yachaq forasterokunamanta pipas ñoqamanta karunchakaruspanqa hinaspia sonqonta taytacha-mamachakunaman kichaykuspanqa chaynataq urmarunarpaq ñawpaqninman chay taytacha-mamachakunata sayaykachispanqa willakuqniyman tapukunarpaq hamuptinpas ñoqa Tayta Diospunim contestasaq. ⁸ Wakinpaqpas ejemplo hina kanampaqmi ñoqaqa paypa contranpi sayariruspay chinkarachisaq, runakunapa rimakunantam ñoqaqa rurarusaq, chinkarachisaqtaqmipas runaykunapa chawpinmantapas. Chayraqmi yachankichik Tayta Dios kasqayta.

⁹“Sichum ñoqamanta willakuq piwanpas convencerachikuspa yanqata rimaptinqa ñoqam paytaqa pantarachini, paytaqa ñoqam castigasqa, chinkarachisaqtaqmipas Israel runaykunapa chawpinmantapas. ¹⁰ Paykunaqa iskayninkumá castigasqa kanqaku chay mana allin rurasqankumanta, ñoqamanta yanqa willakuqtapas chaynataq tapuqintapas castigasaqpunim. ¹¹ Chaynapim manaña karunchakuwanqakuchu nitaqmi mana kasuwas-qankuwanqa millakuypaq hinañachu kanqaku. Chaynapim paykunaqa kanqaku ñoqapa runaykunaña, ñoqañataqmipas kasaq paykunapa Diosnin. Chaynatam nini ñoqa Señor Dios.”

Jerusalen llaqta castigo merecesqanmanta

¹²Tayta Diosmi rimapayawaspan niwarqataq kaynata:

¹³—Runapa churin, sichum traicionawanana paq huk kaqnin nacionpi runakuna hu-challikuptinqa paykunatam castigarusaq, lliw mikunankutapas chinkarachisqa mi, paykunamanqa yarqayta kachaykuspymi runakunatapas hinaspa animalkunatapas wañu-rachisaq. ¹⁴Sichum chay nacionpi *yachamanku Noey, Daniel hinaspa Job hinaspaqa chay kimsallankuch allin rurasqankurayku salvakunmanku. Chaynatam nini ñoqa Señor Dios.

¹⁵—Sichum runa mikuq purun animalkunata chay nacionman kachaykuptiy chaypi wawa-churinkuta tukurunman chaynapi chay nacion purmaruptin chay animalkunata manchakuspan manaña chayninta pipas puriptinqa ¹⁶Ñoqa Señor Diosmi kikiyrayku jurani: Chay kimsa runakuna chay nacionpi *yachaspanqa manach churinku salvaytapas atinmankuchu, aswanqa kikillankuch salvakurunmanku hinaptinchá chay nacionqa purmarunman.

¹⁷—Sichum chay nacionman guerrata kachaykuspays runakunatawan animal-kunata wañuchinanpaq kamachispayqa, ¹⁸ñoqa Señor Diosmi kikiyrayku jurani: Chay kimsa runakuna chay nacionpi *yachaspanqa manach churinku salvaytapas atinmankuchu aswanqa kikillankuch salvakurunmanku.

¹⁹—Sichum chay nacionman peste onqoyta kachaykuyman chaynapi piñaku niyywan runakunatawan animalkunata tukurunana paq hinaptinqa ²⁰ñoqa Señor Diosmi kikiyrayku jurani: Noey, Daniel hinaspa Job chay nacionpi *yachaspankuqa manach churinku salvaytapas atinmankuchu aswanqa allin rurasqankurayku salvakurunmanku.

²¹—Chaynaqa ñoqa Señor Diosmi nini kaynata: Aswanraqmi kanqa Jerusalen llaqtaman runakunatawan uywa animalkunata wañuchinaya paq tawantin manchakuypaq castigokunata apachimuptiyqa. Chaykunaqariki guerrakunapiwan yarqaymi hinaspa runa mikuq purun animalkunapiwan peste onqomyi. ²²Chaywanpas wakinpa qaripas-warmipas churinkunam puchuruspa hawaman lloqschisqa kanqaku, paykunaqa qamkunaman hamuptinmi imaynam kawsasqankuta hinaspa imakunam rurasqankuta qawankichik hinaptinmi Jerusalen llaqta castigasqaymantawan tukuy mana allin apamusqaymanta chayraq sonqoykichikpas tiyaykunqa. ²³Qamkunaqa qawankichikmá imaynam kawsasqankuta hinaspa imakunam rurasqankuta, chaynapim yachankichik Jerusalen llaqtataqa mana yanqapunichu castigasqayta. Ñoqa Señor Diosmi nini chaynata.

Israel runakunaqa mana valeq uvas plantawan tupachisqa kasqanmanta

15 ¹Tayta Diosmi rimapayawaspan niwarqataq kaynata:

²Runapa churin

¿uvas plantapa kullunchu masta valenman
wakin sachakunapa kullunmantapas?

¿Uvas plantapa kallmanchu masta valenman
monte sachakunapa kallmankunamantapas?

³¡Uvas kllumantaqa manam ruranmankuchu
ima obrallatapas!

¡Uvas kllumantaqa manam ruranmankuchu
warkukuna estacallatapas!

⁴Chay uvas klluqa kañanapaqmi

ninaman wischusqa.

Chay uvas kullupaqa iskaynin puntanmi
kañakurunqa.

Hinaptinmi chaykunapa chawpinqa
carbonyarunqa.

¿Hinaptinqa yaqachum imallapaqpas
servikunqa?

⁵ Enterollanraq kachkaspan
mana imapaqpas servikuchkaspanqa
¿mana valeqñachu karunman
kañakuspa carbonyaruspanqa?

⁶ Chayraykum ñoqa Señor Dios nini kaynata:

Imaynam purun sachatawan kuskata
ninaman wischunku uvas sachapa kulluntapas,
chaynatapunim rurasaq Jerusalenpi *yachaqkunatapas.

⁷ Paykunapa contranpim sayarisqa ñoqaqa.

Ninapa rupayninmantaña ayqueruptinkupas
huk ninam paykunataqa kañarunqa.
Chaynaqa castigasaqmá paykunataqa,
chaynapim yachankichik Tayta Dios kasqaytaqa.

⁸ Chaynaqa purmachisaqmi kay nacionnikichikta.

Traicionawasqaykichikmantam purmachisaq kay nacionta.

Ñoqa Señor Diosmi nini chaynata.

Jerusalen llaqtapi yachaqkunaqa mana kasukuq kasqankumanta

16

¹ Tayta Diosmi rimapayawaspan niwarqataq kaynata:

²—Runapa churin, Jerusalen llaqtapi *yachaqkunamanyá willamuy mi-llakuypaq rurasqankumanta. ³Chaynaqa Jerusalen llaqtatamá ñoqa Señor Dios nini kaynata: “Canaan runakunapa allpanpim qamqa qallarirqanki, chay allpapim qamqa wawa hina nacerqanki. Qampaqariki taytayki hinam karqa Amor sutiyqoq runakunapa castan, mamayki hinataqmi karqa Het sutiyqoq runakunapa castanpas. ⁴Nacekuch-kaq hina qallariptikiqa manam pipas puputi cordonchaykitapas kuchusurqankichu nitaqmi yakuwanpas mayllasurqankichu nitaqmi kutasqa kachiwanpas qaqsurqankichu, manataqmi imallawanpas qellpuykusurqankichu. ⁵Chaykunata ruraykuspa waqaychaykusunaykipaqqa manamá pipas llakipayasurqankichu, aswanqa qanmanta millakuspankum nacesqayki punchawqa hawaman wischurusurqanki. ⁶Ichaqa ñaw-paqnikita pasaspaymi rikurqayki yawarnikipa hawanpi haytakachachkaqa hinaptinmi hina chayna yawarpa hawanpi kachkaptiki nirqayki: ‘Kawsakuy’ nispa. ⁷Chaymi purunpi waytakunata achkayachichkaq hina wiñachipty suma-sumaqlaña sipasyarurqanki, ñu-ñuykikunapas wiñaruptinmi chukchaykipas achkallañataq karqa, ichaqa mana pachayki kaptinmi karqanki qalalla.

⁸“Huktawanmi ñawpaqnikita pasaspay rikurqayki casarakuy tiempoykipiña kasqaykita, qalalla kasqaykiraykum capaywan tapaykurqayki hinaspam contratota ruraspa juramentarqayki hinaptinmi ñoqapaña karqanki. Chaynatam ñoqa Tayta Dios nini. ⁹Yakuwanpas bañachispaymi hawaykipi kaq yawartapas mayllaykurqayki hinaspam miski asnaq

aceitewan llusiykurqayki.¹⁰ Qamtaqa pachachirqaykipas sumaqllaña bordasqa pachakunawanmi, fino qalaskunamanta *usutakunawanmi hinachirqaykipas, fino kaq linomantam watakutapas weqawnikipaq qorqayki, hawaykiman churakunaykipaqpas qorqaykitaqmi sumaqllaña seda pachakunata. ¹¹ Qori-qollqewan adornaspaytaqmí maki llañuykimanpas brazaletekunata churraqayki hinaspm kunkaykimanñataq collarta warkurqani. ¹² Senqaykimanpas huk anillotam churarqani, rinrikipaqpas aretekunatam qorqayki, umaykimanñataqmí churaykurqani sumaqllaña coronata. ¹³ Qamtatariki chaynatamá qori-qollqewan adornaykurqayki, pachaykipas karqa fino kaq linomantawan sedamanta sumaqllaña bordasqakamam. Mikunaykiñataqmí karqa trigomanta harina, abejapa miskin hinaspa aceite. Aswan-aswan sumaqyaspam reinaña rikurirurqanki. ¹⁴ Chaymi suma-sumaqllaña kasqaykirayku llapallan nacionkunapi reqsisqa karurqanki, qamtaqa sumaqllataña adornarusqayraykum mana imapapas pisisqan suma-sumaq karqanki.

¹⁵ “Ichaqa chay sumaqllaña kasqaykipim qamqa confiakurqanki hinaspm ancha reqsisqa kasqaykirayku hukwan-hukwan tupakururqanki, llapallan chaypi puriqunawanmi huchapakurqanki hinaspm nirqankiraq: ‘Sumaqllaña kayniyya qampaqmi kanqa’ nispa. ¹⁶ Chay pachaykikunawanmi rurarqanki moqokunapi achka colorwan adornasqa capillakunata hinaspm chaypi hukwan-hukwan kakurqanki, chayqa manam kanmanchu karqa nitaqmi mastaqqa kanqachu. ¹⁷ Qamqa qori-qollqemanta sumaq alhajakuna qosqaywanmi rurarurqanki taytachakunata, chaynapi paykunawan huchapakunaykipaq. ¹⁸ Sumaq bordasqa pachaykiwanmi chaykunata pachaykachirqanki hinaspm paykunamanraq ofrecerqanki miski asnaq aceiteytawan inciensoytapas. ¹⁹ Mikunaykipaq qosqaytapas otaq trigo harinatapas hinaspa aceitetawan abejapa miskintapas paykunamanmi qoykurqanki, chaykunataqa qorqanki miski asnaq ofrenda ofrecechkaq hinam. Ñoqa Señor Diosmi chaynata nini.

²⁰ “Qaripas-warmipas qampi churiykunatam chay taytachakunaman mikuyta hina ofrecerqanki. ¿Pisillapaqchu rikchakapusurqanki chay hukwan-hukwan kakusqaykiqa? ²¹ ¿Chaychum qamqa churiykunatapas wañurachispá chay taytachakunamanraq ninapi rupachispá ofrecerqanki? ²² Qamqa millakuypaq kaqkunata ruraspm hinaspa hukwan-hukwan kakuspam manaña yuyankichu imaynam wawa kaspasaq mana pachayoq qalalla kasqaykita, manataqmi yuyankitaqchu imaynam yawarpa hawanpi haytakachasqaykitapas.

²³ “Ay, imaynaraq kanqa qampa vidayki, nispam niki ñoqa Señor Dios. Chayna mana allinkunata rurarpaspm ²⁴ qamqa moqokunatapas tukuy plazakunapi hatarirachinki chaynapi chaypa hawanpi capillakunatapas ruranaykipaq. ²⁵ Chay capillakunataqa hatarirachinki llapallan ñanpa pallqaqninkunapim, chaynapim qamqa suma-sumaq kaynikitapas millakuypaqmanña tikrarunki. Lliw puriqkunaman cuerpoysita entregaspaykim aswan-aswanraq hukwan-hukwan kakurqanki. ²⁶ Chay hechor asno hina vecinoyki Egipto runakunawanmi qamqa huchapakurqanki, chayna aswan-aswan kakuspam ñoqata piñachiwarqanki.

²⁷ “Chayraykum qamta castigaspay mikunaykitapas menosyarachirqani hinaspm entregaykurqayki cheqnisuñniki Filistea runakunaman chaynapi imam munasqan-kuta rurasunaykipaq, paykunaqariki chay penqaypaq kaqkuna rurasqaykimantam hukmanyasqa kachkarqaku. ²⁸ Ichaqa chaywanpas mana saksasqa hina kaspam Asia runakunawanña kakurqanki, ichaqa chaywanpas manamá hawkachu karqanki. ²⁹ Chaynallataqmí Babilonia nacionpipas aswan-aswanraq huchapakurqanki. Payku-naqariki kanku negociante runakunam. Chaywanpas manamá hawkachu karqanki.

³⁰Ñoqa Señor Diosmi niki kaynata: Pipa makinmanpas wichiykunaykipaqqa imayna debilmi qamqa karqanki! Chaykunataqa mana penqakuspañam hukwan-hukwan kakuq warmi hina rurarkanki. ³¹Tukuy ñanpa pallqaqninkunapi moqokunatapas hatarirachispaykim plazakunapipas capillakunataraq hatarirachinki, chaynapim hukwan-hukwan kakuspa taytachakunata adorarqanki. Ichaqa qamqa manam chuchumika warmi hinachu karqanki, qamqariki manam cobrarqankichu.

³²“Qosayoq kachkaspa pierdekuq warmi hinam qamqa mana reqsisqaykiku-nawan kakunki. ³³Llapallan chuchumikakunamanqa qonkum pagonkuta ichaqa qamqa llapallan kuyasuqnikimanmi pagasparaq regalokunata qorqanki chaynapi tukuy hinastinmanta hamuspanku qanwan huchallikunankupaq. ³⁴Ichaqa chay hukwan-hukwan kakuspaykiqa manam wakin warmikuna hinachu rurachkanki, qamtaqariki manam pipas maskasuchkankichu huchallikunapanpaqqa, manataqmí rurasqaykimantaqa pipas pagasunkichu, aswanqa qamraqmi paykunaman pagan-ki. iChaynapimá qamqa mana wakin warmikuna hinachu rurachkanki!

³⁵“Chaynaqa hukwan-hukwan kakuq warmi hina Jerusalen llaqta, ñoqa Tayta Diospa rimasqaytayá uyariy. ³⁶Ñoqa Señor Diosmi niki kaynata: Qamqa mana penqakuspañam qalatukuruspa hukman-hukman entregakuchkanki, entregakuch-kankitaqmi millakuypaq taytachaykunamanpas, chay taytachakunamanmi qamqa wawaykikunapa yawarnintapas ofrecerqanki. ³⁷Chayraykum qanwan llapallan kakuqkunata ñoqaqa huñurusaq, qampa muyuriqnikimanmá ñoqaqa huñurusaq kuyasqayki kaptinpas otaq cheqnisqayki kaptinpas hinasspam paykunapa ñawpaqninpi qamta llatanarusqayki chaynapi pasaypaq qalallataña qawasunaykipaq. ³⁸Chaynaqa qosayoq kachkaspa pierdekuq warmita hinam chaynataq runa wañuchiq warmita hinam ñoqaqa sentenciasqayki, ñoqaqa piñakuruspa hinaspa sientikuruspam wañuyman qoykusqayki. ³⁹Paykunaman qoykuptiyimi chay moqo rurasqaykikunata tuñichinqaku, tuñichinqakutapmi chaykunapa hawanpi kaq adorana capillakunatas. Paykunaqa pachaykitapas chusturususpaykimá sumaqllaña adornoykikunatas. horqorunqakutap hinasspam pasaypaq qalallata saqerusunki. ⁴⁰Llapa runakunata contraykipi hatarirachispankum chay llapa runakunaqa rumiwan choqaparusunki hinasspam espadawan chikan-chikanta kuchuparusunki. ⁴¹Wasikitapas kañaspankum chay sentenciata rurangaku llapa warmikunapa ñawpaqninpi. Chaynapim ñoqaqa chay hukwan-hukwan kakusqaykita puchukarachisaq hinaptinmi chay qanwan kakuqkunamanpas manaña mastaga pagankiñachu. ⁴²Chaynapim qampa contraykipi piñakuñiyqa chayraq tanirunqa, qamrayku sientikusqaypas chayraqmi chinkarinqa, hawkayaykuspaymi manaña mastaga piñakusaqchu. ⁴³Arí, qamqariki qonqarunkim warma kaspa imaynam kasqaykitapas, tukuy chaykunata rurasspam qamqa piñachi-warqanki, chayraykum ñoqaqa chay mana allinpi kawsasqaykimanta castigasqayki, chaynaqa čimanasqamá chay millakuypaq rurasqaykunamanqa yaparqankiraq chay hukwan-hukwan kakuykunataqa? Chaynatam nini ñoqa Señor Dios.

Mamanpa ejemplon qatiq sipasmanta

⁴⁴“Rikchanachiy rimaq runakunam qanmanta rimakunqaku kaynata: ‘Maman hinachá kanqa kay warmi wawanpas’ nispanku. ⁴⁵Qamqariki kanki qosantapas chaynataq wawankunatas cheqníq warmipa wawan hinam. Qamqa kanki qosantapas chaynataq wawankunatas cheqníq warmikunapa ñañan hinam. Mamaykichik hinam karqa Het runakunapa castan, taytaykichik hinañataqmi karqa Amor sutiyoq runakunapa castan.

⁴⁶Norte lawpi tarikuq Samaria llaqtam lliw taksa llaqtachankunapiwan karqa mayor ñañayki hina, surlawpi tarikuq Sodoma llaqtataqmí lliw taksa llaqtachantinkuna karqa qampa sullka ñañayki hina. ⁴⁷Chaynaqa qampas paykunapa imaynam kawsasqankutam qatirqanki, paykunapa millakuypaq rurasqankuman hinataqmí rurarqankipas ichaqa chaykunatapas pisillapaq hapispaykim paykunamatapas aswanraq mana allinta kaw-sarqanki. ⁴⁸Ñoqa Señor Diosmi kikiyrayku jurani: Chay Sodoma llaqtapunipas ñañayki hina kachkaspam lliw llaqtachantinkuna mana rurarqachu qampa hinaspa lliw llaqta-chaykunapa rurasqantaqa. ⁴⁹Ñañayki hina Sodoma llaqtapa mana allin rurasqanqa kaykunam karqa: Payqa lliw llaqtachantinkunam orgullosallaña karqa, achkallaña mikuyniyoq kaspataqmí mana imamantapas preocupakuqchu, manataqmí wakcha-kunawan mana imayoqkunatapas yanapakuqchu. ⁵⁰Paykunaqa orgullosallaña rikuriruspankum ñoqapa millakusqaykunata rurarqaku chaymi qampa qawasqaykiman hina chinkarachirqani. ⁵¹Samaria llaqtacha manam partellantapas huchallikurqachu qampa huchallikusqaykiman hinaqa, qamqa rurarqanki aswan millakuypaq kaqkunataraqmi, chaynapim qanwan tupanachikuspanqa mana huchayoqmanraq rikchakunku. ⁵²Qamqariki ñañaykikunamatapas aswan millakuypaqtaraq huchallikuspam payku-nataqa allin qawasqapaqraq otaq mana huchayoqpaqraq rikurirachinki, chayraykuyá qaqcchasqa kasqaykitaga kikikipuni aguantay, ñañaykikuna mana huchayoqmanraq rikchakusqankuraykuyá penqaypi kasqaykitawan qaqcchasqa kasqaykita aguantay.

⁵³“Sodoma hinaspa Samaria llaqtakunatam huktawan sumaqllataña hoqarichisaq, chaynallatam rurasaq lliw taksa llaqtachankunawanpas hinaspm qamtapas payku-napa chawpinpi huktawan hoqarichisqayki, ⁵⁴ichaqa humillasqa kaspaykim tukuy mana allin rurasqaykimanta penqakunki paykunapaq consuelo hina kasqaykirayku. ⁵⁵Ñañaykikuna hina lliw taksa llaqtachantin Sodoma hinaspa Samaria llaqtakuna ñawpaq tiempopi kasqankuman hina kutiykuptinmi qampas chaynallataq lliw taksa llaqtachantinkuna ñawpaq tiempopi kasqaykichikman hina kutiykunkichik. ⁵⁶Orgu-llosallaña kasqayki tiempopiqa manam rimariyllapas-rimariqchu kanki ñañayki hina Sodoma llaqtamantaqa. ⁵⁷Chaynaqa karqanki mana allin rurasqaykikunata manaraq tarirachikuchkaspm. Kunanmi ichaqa Edom hinaspa Filistea nacionkunapi llaqta-kunapas lliw insultasuchkanki, llapachallan muyuriqnikipi kaqkunamiki qamtaqa despreciasuchkanki. ⁵⁸Chaynaqa hukwan-hukwan kakusqaykimantawan millakuy-paq kaqkuna rurasqaykimantam chay castigoykita aguantanki.

⁵⁹“Ñoqa Señor Diosmi nini kaynata: Juramentowan contrato rurasqanchikta mana kasukusqaykimantam merecesqaykiman hina castigasqayki. ⁶⁰Ñoqam ichaqa warma kaptikiraq contrato rurasqanchikta yuyarisqa hinaspm wiñaypaqña qanwan contrata rurasaq. ⁶¹Mayor ñañaykitawan sullka ñañaykita wawaykipaq hina qoykuptiym qamqa ñawpaq kawsasqaykimanta yuyarispa llumpay penqaypi kanki. Paykunataqa qosqayki manam qanwan contrato rurasqanchikraykuchu. ⁶²Huktawanmi contratoyta qanwan rurasaq hinaptinmi yachanki Tayta Dios kasqayta. ⁶³Mana allin rurasqayki-kunamanta pampachaykuptiym chaykunata yuyarispa penqakuywan kanki hinaspm penqakuymanta simikitapas manaña kicharinkichu. Chaynatam ñoqa Señor Dios nini.”

Uvas plantamantawan ankamanta

17

¹Tayta Diosmi rimapayawaspan niwarqataq kaynata:

²—Runapa churin, qamyá Israel castakunaman rimariy huk rikchana-chiyta. ³Ñoqa Señor Diospa nisqaytayá niy kaynata:

- Huk hatu-hatun ankam Libano Orqoman chayaramurqa.
 Raprasapa hinaspa puranpas puntasapallaña chayaramurqa.
 Imaymana rikchaq purayoqmi cedropa puntuaman hapipakururqa.
- ⁴ Chay sachapa uma puntachantam kaptarurqa.
 Hinaspam negociantekunapa nacionninman aparurqa.
 Negociantekunapa kanan llaqtamanmi churaykurqa.
- ⁵ Allpamantapas hoqariykurqataqmí muhukunata.
 Hinaspam allpasapallaña chakrapi tarpuykurqa.
 Achka yakupa patanpim tarpurqa allinneqta.
 Wayaw tarpuchkaq hinam chaytaqa churarqa.
- ⁶ Chay muhu wiñaruspanmi kaynaman-waknaman
 sumaqlataña chutarikurqa.
 Sayayninqa taksalla kaptinpas
 kallmankunam anka lawman qawarqa.
 Sapinkunañataqmí aswan-aswanraq ukuman yaykurqa.
 Chay muhu wiñaruspanmi uvas planta rikurirurqa.
 Sumaqlataña iklliriruspanmi kallmasapallaña karurqa.
- ⁷ Ichaqa kachkasqataqmí huk hatu-hatun ankapas.
 Raprasapallaña hinaspa purasapallaña chayqa kasqapas.
 Hinaptinmi chay uvas plantaqa chay
 ankaman sapinkunata haywarirqa.
 Maymi kasqanmantam payqa kallmachankunata
 *parqoykunankupaq haywarirqa.
- ⁸ Ichaqa payqa allin allpapi tarpusqam kachkarqa.
 Ichaqa payqa achka yakupa patanpim tarpusqa kachkarqa
 chaynapi sumaqlataña ikllirispan achkallaña rurunanpaq
 chaynapi sumaqlataña uvas sacha rikurirunanaq.
- ⁹ Chaynaqa ñoqa Señor Diospa nisqaytayá niy kaynata:
 Chay uvas plantaqa manam allinñachu kanqa.
 Chay uvas plantaqa sapinmanta pilasqam kanqa.
 Rurunkunapas kanqa wichichisqataqmí.
 Chayraq ikllimuq rapinkunapas chakirunqataqmí.
 Manapas kallpallawanmi sapinmanta chutasqa kanqa.
 Manapas achka runallawanmi sapinmanta chutasqa kanqa.
- ¹⁰ Huktawan plantasqa kaspapas manañam allinyanqachu.
 Inti qespimunan lawmanta wayramuptinga ćkawsanqaraqchu?
 Chakirusqanraykum maypim tarpuykusqankupiqa kanqañachu.
- ¹¹ Tayta Diosmi rimapayawaspan niwarqataq kaynata:
¹²—Chay mana kasukuq runakunapa castankunatayá tapuy kaynata: “¿Manachum entiendenkichik kay rikchanachiya imam ninantaqa?” nispa. Chaynaqa payku-namanyá willay: “Babilonia nacionpa reynin Jerusalen llaqtaman hamuruspanmi chaypi kaq reytawan chaypi kamachikuqkunata presocharurqa hinaspam paypa kasqan Babilonia nacionman pusarachirqa. ¹³ Hapirurqataqmí reypa miraynintapas hinaspam payta jurachispan contratota rurarrqa. Chaymantam chay nacionpi ancha

reqsisqa runakunata pusachirqa.¹⁴ Chaynataqa rurarqa Israel nacion mana kallpayoq taksallaña kananpaqmi hinaspá mana hoqarikunankupaqmi chaynapi contratonta cumplisqallanwanña allin takyananpaq.¹⁵ Ichaqa chay contrato rurasqan kama-chikuqmí Babilonia nacionpa reyninta mana kasukurqachu. Arí, payqariki Egipto nacionmanmi runankunata kacharqa caballokunata hinaspá achkallaña tropakunata mañamunankupaq. ¿Yaqachum qamkunaqa creenkichik payqa allin lloqsirunanta? ¿Yaqachum qamkunaqa creenkichik chayna ruraqqá kawsachkaraq ayquerunanta? ¿Yaqachum qamkunaqa creenkichik contrato rurasqan mana cumpliq runaqa ayquerunanta?¹⁶ Ñoqa Señor Diosmi vidayrayku jurani: Babilonia lawpim chay churaqniñ reypa kasqanpi payqa wañunqa. Payqariki despreciarqam chay juramento rurasqanta, manataqmi cumplirqachu chay reywan contrato rurasqantapas.¹⁷ Babilonia nacionpa reyninmi Jerusalen llaqtata atacaspan murallapa qepanpi allpakunata mowntonanqa, llaqtatapas huk murallawanmi muyurunqa achkallaña runakunata wañuchinan-pa. Ichaqa Rey Faraonqa manam yanapanqachu achka-achka tropankunawanpas nítaq achka-achka soldadonkunawanpas.¹⁸ Chay Jerusalen llaqtapi gobiernaqqariki juramentota despreciaspanmi contrato rurasqantapas mana kasukurqachu. Payqariki prometekuchkaspan mana allinkunataraq rurasqanraykum mana ayqenqachu.

¹⁹ “Chayraykum ñoqa Señor Dios vidayrayku juraspay kaynata nini:

‘Payqa juramento rurawasqantam despreciarqa.

Payqa contrato rurasqaykutam pakirurqa.

Castigasaqpunim chay rurasqanmantataqa.

²⁰ Chaynaqa hapinay mallaytam payman wischuykusaq.

Chaynaqa toqlaywanmi paytaqa hapisqaq.

Chaynapim Babilonia nacionman pusachisaq paytaqa.

Chaypiñam traicionawasqanmanta sentenciasaq paytaqa.

²¹ Llapallan ayqekuqkunaqa guerrapim wañunqaku.

Llapallan tropankunapas espadawanmi wañunqaku.

Tukuy hinastinmanmi cheqechinqaku puchiukunata.

Hinaptinmi yachankichik ñoqa Tayta Dios rimasqayta.’”

²² “Kaynatam nini ñoqa Señor Dios:

Ñoqapas chay cedro sachapa uma puntachanta

kaptaruspam plantarusqa.

Chay ikllimuq uma puntachanta kaptaruspaymi

alto-alto orqopi plantarusqa.

²³ Arí, chaytaqariki Israel nacionpa

hatun orqonpim plantarusqa.

Hinaptinmi kallmankunatas mastarispan rurunqa.

Chaynapimá payqa suma-sumaq cedro sachaña rikurirunqa.

Ukunpipas tukuy rikchaaq alton pawaqkunam *yachanqaku.

²⁴ Chaynapim purunpi llapallan sachakunapas yachanqa

ñoqaqa Tayta Dios kasqayta.

Hatun sachakunata pampaman wischuspam

hatunchasaq chay taksa kaqta.

Verdellaña sachata chakirachispaymi

ikllichisaq chay chakisqa kaqta.
Ñoqa Tayta Diosqa cumplinipunim rimasqayta.”

Pipas huchallikuqqa wañunqapunim.

18

¹Tayta Diosmi rimapayawaspan niwarqataq kaynata:

²—Israelpa castan runakunam sapa kutilla kay rimakuyta

rimankichik:

“Tayta-mamakunam puchqo uvasta mikururqa. Chaymi churi-wawankupa kirun sallirurqa” nispa. ¿Imanasqataq chaynataqa rimankichik? ³Ñoqa Señor Diosmi vidayrayku juraspay nikichik: Kay rimakuytaqa Israel nacionpiqa mananam haykapipas rimankichikchu.

⁴ Llapallan runakunaqa ñoqapamiki.

Taytanpas churinpas ñoqapamiki.

Pipas huchallikuqqa wañunqamiki.

⁵ Allin ruraq runa kaspanqa

allin arregloman hinach allichanman.

⁶ Orqokunapa hawan capillakunapiqa manam mikunmanchu.

Israel nacionpi taytacha-mamachakunapiqa manam confiakunmanchu.

Runamasinpa warminwanqa manam kakunmanchu.

Killanwan kaq warmiwanqa manam kakunmanchu.

⁷ Payqa manam pitapas ñakarichinmanchu.

Payqa debekuqninpa prendantapas manam hapikuykunmanchu.

Payqa manam pitapas suwakunmanchu.

Payqa yarqaymanta kaqmanpas mikuykachinmanmi.

Payqa mana pachayoqtapas pachaykachinmanmi.

⁸ Payqa qollqentapas prestanman

manam mirayninpaqraqchu.

Payqa qollqer kutichipusqapas chaskinman

manam ancha mirayniyoqtachu.

Payqa karunchakunmanmi

mana allin ruraykunamantapas.

Payqa cheqapman hinam

arreglaykunman runakunapa quejantapas.

⁹ Chayna runa decretoykunaman hina kawsaspanqa

hinaspa leyniykunaman hina ruraspanqa

allinta rurasqanraykum kawsanqapuni.

Ñoqa Señor Diosmi chaynata nini.

¹⁰ Ichqaq sichum churin salteaq rikurirunman,

ichqaq sichum churin runakunata

wañuchiq rikurirunman,

taytanpa mana rurasqan huchata rurarunman.

¹¹ Chay churinqariki orqokunapa hawan capillakunapim mikukuq.

Payqariki runamasinpa warminkunawanmi kakuq.

¹² Payqariki wakchatawan mana imayoqtam ñakarichiq.

Payqariki runamasintapas sapa kutillam suwakuq.
 Manataqmi kutichipuqchu debekuqninpa prendantapas.
 Payqariki confiakuqmi taytacha-mamachakunapipas.
 Payqariki ruraqmi millakuypaq mana allinkunatapas.

- ¹³ Payqa mirayllanpaqmi pimanpas
 qollqenta prestaykuq.
 Payqa qollqen kutichipusqapas
 ancha mirayniyoqtam chaskikuykuq.
 ¿Chayna runaqa kawsanqaraqchu?
 Arí, payqa manam kawsanqañachu.
 Payqa millakuypaq kaqkuna rurasqanmantam wañunqapuni.
 Payqa chayna culpayoq kasqanmantam wañunqapuni.

¹⁴ Ichaqa chay mana allin runapapas kanmantaq huk churin. Chaynapiriki chay churiqa qawanman taytanpa tukuy huchallikusqankunata ichaqa manataq chay taytan hinachu ruranman.

- ¹⁵ Hinaspaqa orqokunapa hawan capillakunapiqa
 manam mikunmanchu.
 Israel nacionpi taytacha-mamachakunapiqa
 manam confiakunmanchu.
 Runamasinpa warminwanqa manam kakunmanchu.

- ¹⁶ Payqa manam pitapas ñakarichinmanchu.
 Payqa debekuqninpa prendantapas manam hapikuykunmanchu.
 Payqa manam pitapas suwakunmanchu.
 Payqa yarqaymanta kaqmanpas mikuykachinmanmi.
 Payqa mana pachayoqtapas pachaykachinmanmi.

- ¹⁷ Payqa yanapaykunmanmi wakchakunatapas.
 Payqa manam mirayninpqaqrachu
 prestanman qollqentapas.
 Payqa manam ancha mirayniyoqtachu
 chaskinman qollqen kutichipusqapas.
 Leyniykunaman hina ruraspanqa,
 decretoykunaman hina kawsaspanqa
 manam wañunqachu taytanpa huchanmantaza.
 Payqa cheqaptapunim kawsakunqa.

- ¹⁸ Paypa taytanqariki ñakarichikuq kasqanraykum,
 wawqenpa kaqtapas suwakusqanraykum,
 aylunkuna ukupipas allin kaqkunata mana rurasqanraykum
 mana allin rurasqanmanta wañunqa.

¹⁹ “Chaynaqa qamkunachá tapukuwaqchik: ‘¿Imanasqataq chay runapa churinqa mana apanchu taytanpa mana allin rurasqanpa castigontaqa?’ nispa. Arí, chay runapa churinqariki allin arregloman hinam imatapas allicharqa. Payqariki chaynataqmi llapallan decretoykunatapas kasukurqa. Chayraykum payqa cheqaptapuni kawsakunqa.”

²⁰ Pipas huchallikuqllam wañunqaqa.
 Taytanpa mana allin rurasqanmantaqa
 churinqa manam castigasqachu kanqa.
 Churinpa mana allin rurasqanmantaqa
 taytanqa manam castigasqachu kanqa.
 Allin ruraq runaqa allin rurasqanmantam pagasqa kanqa.
 Mana allin ruraq runaqa
 mana allin rurasqanmantam pagasqa kanqa.

Tayta Diosqa allin arreglolla ruraq kasqanmanta.

(Ez 33:10-20)

²¹ “Chayna mana allin ruraq runa huchallikusqanmanta wanakuspaqa chaynataq decretoykunatapas kasukuspan allin arregloman hina imatapas allichaspanqa, cheqaptapunim kawsakuspan mana wañunqachu. ²² Mana kasukuspan mana allin rurasqanmantaqa manam yuyarisaqñachu, payqa allin kaqtaña rurasqan-raykum kawsakunqa. ²³ Ñoqaqa manapunim munanichu mana allin ruraq runapa wañunantaqa, aswanqariki munachkani mana allin rurasqanmanta wanakuspa kawsakunantam.”

²⁴ “Ichaqa chay allin ruraq runa chayna rurasqanmanta karunchakuspan mana allinkunataña ruraptinqa otaq chay mana allin ruraq runapa millakuypaq kaqkuna rurasqanta ruraptinqa ćyaqachum chay runaqa kawsanmanraq? Ñoqaqariki manam yuyayllapas-yuyarisaqchu tukuy allinkuna rurasqanmantaqa, payqariki wañunqa traicionawaspan huchallikusqanmantam. ²⁵ Ichapas qamkuna niwankichikman: ‘Qamqa Señor, manam imaynam ruranaman hinachu rurachkanki’ nispa. Ichaqa Israelpa castankuna, qamkunayá uyariychik: Ñoqaqa imaynam ruranaman hinam rurachkanki. Qamkunam ichaqa mana imaynam ruranaman hinachu rurachkankichik. ²⁶ Chay allin ruraq runa chayna rurasqanmanta karunchakuruspan mana allintaña ruraspanqa wañunqam. Payqa wañunqamá mana allinkuna rurasqanrayku. ²⁷ Ichaqa chay mana allin ruraq runa chayna rurasqanmanta wanakuspa allin arregloman hinaña imatapas allichaspanqa vidantam salvarunqa. ²⁸ Mana kasukusqankunata qawariykuspan wanakuptinqa cheqaptapunim kawsakuspan manaña wañunqachu.”

²⁹ “Israel castakuna, ichapas niwankichikman: ‘Qamqa Señor, manam imaynam ruranaman hinachu rurachkanki’ nispa. Israel castakuna, ñoqaqariki imaynam ruranaman hinam rurachkanki, qamkunam ichaqa mana imaynam ruranaman hinachu rurachkankichik. ³⁰ Israel castakuna, chayraykum ñoqaqa imaynam kawsasqaykichikman hina castigasqaykichik. Chaynatam ñoqa Señor Dios nini. Chaynaqa mana kasukuq kasqaykichikmanta wanakuspayá kutirikamuwaychik hinaptinqa chay rurasqaykichikkunaqa manam urmachisunkichikchu. ³¹ Chaynaqa qamkunaman-tayá qarqoychik chay mana kasukusqaykichikkunata, qamkunaqa mosoq sonqoyoq hinaspera mosoq espirituyoqñayá kaychik. Chaynaqa Israel castakuna ćimanasqamá wañunkichikqa? ³² Arí, ñoqaqa manamiki munanichu pipas wañunantaqa. Chaynaqa ñoqaman kutirikamuspayá kawsakuychik. Ñoqa Señor Diosmi nini chaynata.”

Israel nacionpi kamachikuqkunamanta aya taki

19 ¹—Ezequiel, qamqa Israel nacionpi kamachikuqkunamantayá rikchana-chispa kay aya takita takiy:

- ² “Qampa mamaykiqa karqa mayna sumaq china leonmi.
 Payqa karqa malta leonkunapa chawpinpi waqtapakuqmi.
 Payqa karqa wawankunapas chaypi allin uywaqmi.
- ³ Huknin uñachantam wiñarachirqa.
 Malta leon kanankamam wiñarachirqa.
 Paytaqa yachachirqataqmí animalkuna hapiytapas.
 Paytaqa yachachirqataqmí runakuna mikuytapas.
- ⁴ Paymantaqa nacionkunapi *yachaqkunam uyarirurqaku.
 Hinaspam paytaqa huk trampawan hapisurqaku.
 Chaymantam ganchokunawan Egipto nacionman pusarqaku.
- ⁵ Chaymi maman leonñataq unayña suyaruspan
 otaq chay munasqanqa mana cumplikusqanta qawaykuspan
 wiñachirqa huknin leonchataña yanapaspan.
- ⁶ Payqa malta leonña rikuriruspam
 llapa leonkunapa chawpinpi ichikacharqa.
 Animaltapas hapiyta yacharuspam
 runakunatapas mikuparurqa.
- ⁷ Payqa runakunapa palacionkunatapas
 lliwmi tuñirachirqa.
 Payqa runakunapa llaqtantapas
 lliwmi purmarachirqa.
 Payqa allpapi *yachaqkunatapas
 qaparispanmi mancharichirqa.
- ⁸ Hinaptinmi paypa contrani
 llapa nacionkuna hatarirurqa.
 Muyuriqnipi llapa runakunapas
 paypa contranpim hatarimurqa.
 Chaymi payman mallata wischuykuspanku,
 chaymi paypaq uchkuta ruraruspangu
- ⁹ jaulapi ganchokunawan wichiqrurqaku.
 Hinaspam Babilonia nacionpi reyman aparqaku.
 Chaymi paytaqa carcelman pusaykurqaku.
 Israel orqokunapi manaña qaparinanpaqmi wichiqrurqaku.”
- ¹⁰ “Qanman rikchakuq mamaykiqa uvas planta hinam karqa.
 Yakukunapa hichpallanpi plantaykusqa hinam payqa karqa.
 Payqa achka yakuyoq kasqanraykum
 rurusapallaña karqa.
 Payqa achka yakuyoq kasqanraykum
 kallmasapallaña karqa.
- ¹¹ Mana pakiy atinakunam kallmankunapas karqa.
 Gobiernaqpá tawnankunapiraqmi chayqa servikurqa.
 Paypa kallmankunaqa hatu-hatuntam wiñarurqa.
 Puyukunaman haypanankamaraqmi wiñarurqa.
 Machullay-machu kasqanraykum paytaqa qawarqaku.
 Kallmasapallaña kasqanraykum paytaqa qawarqaku.

¹² Ichaqa piñakuywanmi paytaqa sapinmanta horqorurqaku.

Pampamanmi piñakuywan paytaqa wischuykurmaku.

Intipa qespimunanmanta hamuq rupaq wayram chakirachirqa.

Chaynataqmi rurunkunapas kikillanmanta wichirurqa.

Mana pakiy atina kallmankunapas chakirurqam.

Mana pakiy atina kallmankunapas ruparurqam.

¹³ Kunanqa payqariki chunniqpiñam

plantaykusqa kallachkan.

Mana yakuyoq chaki allpapiñam

plantaykusqa kallachkan.

¹⁴ Kikinpa kallmanmantapas ninaraqmi lloqsirurqa.

Hinaspamy paypa rurullantapas kañarurqa.

Chay sachapiqa manamya allin kallmaqa kanñachu.

Gobiernaqkunapa tawnanpaqpas chaypiqa

manamya imapas kanñachu.”

Chayqariki aya takim, chaynaqa aya takipaqmá servikunqa.

Israelpa castankunaqa mana kasukuq kasqankumanta

20 ¹Qanchis kaq watapa pichqa kaq killanpi hinaspa chay killapa chunka kaq punchawninpim Tayta Diosmanta tapuwananankupaq Israel castakunapa wakin ancianonkuna ñawpaqnypi tiyaykurqa. ²Hinaptinmi Tayta Dios rimapayawaspan kaynata niwarqa:

³—Runapa churin, Israel castakunapa ancianonkunamanyá ñoqa Señor Diospa nisqayta kaynata niy: “¿Qamkunaqa tapuwanaykichikpaqchu hamuchkankichik? Ñoqa Señor Diosqa vidayrayku juraspam nikichik qamkunamanqa manaña contestanayta.” ⁴Yaw runapa churin, qamyá sentenciay paykunataqa. Paykunamanqa abuelonkupa millakuypaq kaqkuna rurasqankutayá reqsichiy. ⁵Paykunamanqa ñoqa Señor Diospa nisqaytayá niytaq kaynata: “Israel castakunata akllakusqay punchawqa kikiypunim juraspas reqsiykachikurqani. Jacob castakunawan Egipto nacionpiña reqsiykachikuspaymi jurarqanitaq kaynata: Ñoqaqa kani yupaychasqaykichik Tayta Diosmi, nispa. ⁶Chay jurasqay punchawmi prometekurqani paykunataqa Egipto nacionmanta horqonaypaq hinaspa akllapusqay allpaman paykunata pusanayaqa. Chay allpaqariki tukuy imakunapas kanan allpam, chayqariki llapallan allpakunamantapas aswan allin kaqmi. ⁷Chaymantam paykunataqa llapallankuta kamachirqani millakuypaq taytacha-mamachakunata wischunankupaq chaynataq Egipto nacionpi taytacha-mamachakunawanpas mana millakuypaq hina kanankupaq. Ñoqaqariki kani yupaychasqaykichik Tayta Diosmi.”

⁸—Paykunam ichaqa manaña kasuwaskanpu manañataq munarqakuchu uyariwaytapas, manam munarqakuchu millakuypaq taytacha-mamachakuna wischuytapas chaynataq Egipto nacionpa taytacha-mamachakuna saqeystapas. Chaymi ñoqaqa piensarqani Egipto nacionpi piñakuyniy tukunankama castigaruya. ⁹Ichaqa maymi *yachasqanku nacionkunapa chawpinpim imam ruranayta rurarkani sutiy mana penqaypi kananpaq. Chay nacionkunapa chawpinpim ñoqaqa ancha reqsisqa karqani Israelpa castankunata Egipto nacionmanta horqospay. ¹⁰Paykunataqa Egipto nacionmanta horqospaymá chunniqman pusarqani. ¹¹Chaypim paykunaman decretoykunata qospay yachachirqanitaq leyniykunatapas. Chayman hina pipas ruraspanqa allintam kawsanqa. ¹²Paykunataqa kamachirqanitaqmi

samana punchawniykunapias samanankupaq, chayqariki huk señalmi karqa ño-qapaq chaynataq paykunapaqpas chaynapi paykunaqa ñoqallapaqña sapaqchasqa kasqankuta yachanankupaq.¹³ Ichaqa paykunaqa chunniqpim mana kasuwar-qakuchu hinaspm manataq kawsarqakuchu decretoykunaman hinaqa. Allinta kawsanankupaq leynikuna qosqaytapas wischupakurqakum, samanankupaq qosqay punchawkunatapas manapunim cumplirqakuchu. Chaymi rabiallawanña castigaruya piensarqani chay chunniqpi tukurunaypaq.¹⁴ Ichaqa imam ruranay-tam rurarqani sutiy chay nacionkunapi mana penqaypi kananpaq. Ñoqaqariki chay nacionkunapa qawasqantam Israel castataqa Egipto nacionmanta horqomurqani.

¹⁵—Paykunamanqa chunniqpiña kachkaptinkum jurarqanitaq qosqay allpa-manca manaña yakyuchinaypaq. Chay allpaqariki tukuy imakunapapas kanan allpam, chayqariki llapallan allpkunamatapas aswan allin kaqmi.¹⁶ Paykunaqa leynikuna qosqaytapas wischupakurqakum hinaspm manataq decretoykuna-man hinachu kawsarqaku, samanankupaq qosqay punchawkunapias manam samarqakuchu. Paykunaqa taytacha-mamacha sonqoyoqlam kawsachkarqaku.¹⁷ Ichaqa chaywanpas paykunata llakipayarikuspam mana wañurachirqanichu, manataqmi chunniqpipas puchukarachirqanichu.¹⁸ Chaymi paykunapa churinkunataña chunniqpi kaynata nirqani: “Qamkunaqa amayá mama-taytaykichikpa rurasqanman hinaqa kawsaychikchu, amataqyá paykunapa leynillantaqa ka-sukuychikchu hinaspmas amataqyá paykunapa taytacha-mamachankuwanqa millakuypaq hinaqa rurakuychikchu.¹⁹ Ñoqaqariki kani yupaychasqaykichik Tayta Diosmi, chaynaqa decretoykunaman hina kawsaspayá leynikunatapas kasukuychiktaq.²⁰ Chaynataqyá samanaykichikpaq qosqay punchawkunatapas sapaqchapuwaychiktaq, chayqariki huk señalmi kanqa qamkunapaq chaynataq ñoqapaqpas, chaynapim yachankichik yupaychasqaykichik Tayta Dios kasqayta.”

²¹—Ichaqa chay churinkunapas manam ñoqataqa kasuwarqakuchu, paykunaqa manam decretoykunaman hinachu kawsarqaku, allinta kawsanankupaq qosqay ley-niykunatapas manam kasukurqakuchu. Paykunaqa manamá samanankupaq qosqay punchawpipas samarqakuchu hinaptinmi piensarurqani chay chunniqpi piñakuuniy tukunankama castigaruya.²² Ichaqa manam chaynatachu rurarqani, ñoqaqariki imam ruranallaytam rurarqani chaynapi sutiyqa chay nacionkunapa qayllanpi mana pen-qaypi kananpaq. Ñoqaqariki chay nacionkunapa qawasqantam Israel castataqa Egipto nacionmanta horqomurqani.²³ Paykunamanqa chunniqpiña kachkaptinkum jurarqanitaq kay pachapa tukuy nacionniman chequerachinaypaq.²⁴ Paykunaqa leynikunaman hina mana ruraspankum decretoykunatapas wischupakurqakutaaq. Samanankupaq qosqay punchawpipas manam samarqakuchu. Paykunaqa mama-taytanku hinam taytacha-mamacha sonqoyoqla kawsakuchkarqaku.²⁵ Chayraykum paykunataqa qoy-kurqani mana valeq decretokunamanña chaynataq kawsanankupaqpas mana valeq leykunamanña.²⁶ Dejaykurqanitaqmi millakuypaq hinaña kanankupaqpas chaynapi llapallan piwi churinkuta taytachakunamanña ofrecespa kañapunankupaq chaynapi anchallataña mancharikuspa Tayta Dios kasqayta yachanankupaq.

²⁷—Chaynaqa runapa churin, Israelpa castankunatayá ñoqa Señor Diospa nisqayta kaynata niy: “Qamkunapa abueloykichikkunapas insultawasparaqmi traicionawarqaku.²⁸ Paykunataqa juramentowan prometekusqay allpaman yay-kuykachiptyimi qawarqaku llapallan alto moqokunata hinaspa llapallan rapisapa sachakunata. Chaypi animalkunata kañaspankum piñachiwaqniy ofrendakunata-

pas churaqku, miski asnaq ofrendakunatapas kañaspankum talliqkutap vinotapas.
²⁹Chaymi paykunata tapurqani: ‘¿Imataq chay ripanyasqaykichik moqokunapi capillaqa?’ nispa. Hinaptinmi paykunañataq suticharqa: ‘Bama’ nispa. Chayna su-tiyomqi kachkan kay libro qellqasqa kasqakamapas.’

³⁰—Ñoqa Señor Diospa nísqaytayá Israel castakunaman niy kaynata: ‘¿Imaynan-pimá abueloykichikkuna hinaqa qamkunapas millakuyapaq kaqta munachkankichik? ¿Imaynanpímá millakuyapaq taytacha-mamachakunata adoraspaqa hukwan-hukwan kakuq warmi hinaqa kachkankichik? ³¹Qamkunaqariki taytacha-mamachaykichik-wanmi millakuyapaq kaqkunata hinallaraq rurachkankichik, piwi churikichiktapas taytachakunaman ofrecespam kañachkankichik. Israel castakuna ́chayna kach-kaspachum tapuwaytaraq munachkankichik? ³²Ichaqa manam qamkunapa piensasqaykichikman hinachu kanqa. Qamkunaqariki piensankichik: ‘Ñoqanchik-qa wakin nacionkuna chaynataq wakin ayllukuna hinayá kakusunchik kullutawan rumita adorastin’ nispam. ³³Ñoqa Señor Diosmi vidayrayku jurani: Ñoqaqa atiywan hinaspa hatun castigowanmi rabiallawanña qamkunapi munaychakusaq. ³⁴Ñoqaqa atiywan hinaspa hatun castigowanmi rabiallawanña horqomusqaykichik runaku-napa chawpinmanta, huñumusqaykichiktaqmí cheqechisqay nacionkunamapas. ³⁵Nacionkunapa chunniqninman qamkunata pusaspaymi uyaykichikpipuni plei-teasqaykichik. ³⁶Imaynam Egipto nacionpa chunniqninpi abueloykichikkunawanpas pleitearqani, chaynam qamkunawanpas pleiteasaq. Chaynatam nini ñoqa Señor Dios. ³⁷Huk michiqpas ovejankunata yupachkaq hinam contratoya cumplinayki-chikpaq ñoqapas qamkunata yupasqaykichik. ³⁸Qamkunamantaqa rakisaqtajmi mana kasuwaqniykunatapas chaynataq contraypi hoqarikuqkunatapas. Paykunata-qa forastero hina *yachasqanku nacionkunamanta horqoruspaypas manam Israelpa allpanmanqa yaykuchisaqchu, chaynapim yachankichik Tayta Dios kasqayta.

³⁹“Chaynaqa Israel casta runakuna, ñoqa Señor Diosmi kaynata nikichik: Sapa-kamayá pasakuychik chay taytacha-mamachaykichikkuna adoraq, chaymantañam qamkunaqa kasuwankichik, chay ofrendaykichikwanqa hinaspa taytacha-ma-machakuna adorasqaykichikwanqa manañam chuya sutiytaqa penqayman churankichikchu. ⁴⁰Chayraqmi Israel llapallan castakunaqa sapaqchasqay orqopi otaq nacionpa hatun orqonpi adorawankichik. Ñoqa Señor Diosmi chaynata nini. Chaypímá ñoqapas chaskiykusqaykichik hinaspam mañasqaykichik ofrendakuna qo-wanaykichiktapas chaynataq punta kaq cosechakunamanta ofreceanaykichiktapas, mañasqaykichiktaqmí tukuy imaña sapaqchapuwanaykichiktapas. ⁴¹Qamkunataqa runakunapa chawpinmantam horqomusqaykichik hinaspam cheqechisqay nacion-kunamanta huñumuspay chaskiykusqaykichik miski asnaq ofrendata hina, qamkuna ukupim llapallan nacionkuna qawachkaptin chuya kasqayta reqsichikusaq.

⁴²“Qamkunata Israel allpaman otaq juramentaspay abueloykichikkunaman qosqay allpaman yaykuykachiptymi yachankichik Tayta Dios kasqayta. ⁴³Chay-man yaykuykuspam yuyarinkichik imaynam mana allin kawsasqaykichikta chaynataq tukuy mana allin rurasqaykichiktapas hinaspam chay tukuy mana allin rurasqaykichikmanta pesakunkichik. ⁴⁴Israel castakuna, qamkunawan imam ruranayta ruraspayqa, manam rurasaq qamkunapa mana allin kawsasqay-kichikman hinachu nitaq chay millakuyapaq kaqkuna rurasqaykichikman hinachu, aswanqa kuyapayakuq sutiyman hinam. Chaynapim yachankichik Tayta Dios kasqayta. Chaynatam nini ñoqa Señor Dios.”

Neguev lawpi kaqkuna castigasqa kanankumanta

⁴⁵Tayta Diosmi rimapayawaspan niwarqataq kaynata:

⁴⁶—Runapa churin, qamqa surlawman qawarispayá rimariy. Neguev lawpi montekunapa contranpiyá qamqa ñoqamanta willakuy. ⁴⁷Chaynaqa chay montekuna lawmanyá ñoqa Tayta Diospa nisqayta niy: “Chaypi kaq sachakunata kañaykuptiyi ruparunqa verde sachakunatawan chakisqa sachakunata, lenguasqanpas manaña amachay atina kaspanmi chaypi *yachaq runakunapa uyallantapas lliw pusllurachinqa. Chaynaqa kanqa surlawmanta norte lawkamam. ⁴⁸Chaynapim llapallan runakuna qawanqa ñoqa Tayta Dios chaytaqa kañaykusqayta, chay ninaqa kanqa mana amachay atinam” nispa.

⁴⁹Hinaptinmi ñoqa Ezequielñataq nirqani:

—Señor Dioslláy, runakunaqa hapiwanku rikchanachiykunalla rimaqpaaqmi —nispa.

Diospa espadanmanta

21

¹Tayta Diosmi rimapayawaspan niwarqataq kaynata:

²—Runapa churin, qamqa Jerusalen llaqta lawman qawarispayá rimay santuarionkunapa contranpi, Israel allpapa contranpiyá ñoqamanta willakuy.

³Paykunamanyá ñoqa Tayta Diospa nisqayta kaynata niy: “Ñoqaqa qampa contraykipim kachkani, chayraykum ñoqaqa vainanmanta espadayta horqoykuspay wañurachisaq allin ruraq runakunata chaynataq mana allin ruraq runakunatas. ⁴Arí, ñoqaqa llapallaykichikpa contraykichikpim vainanmanta espadayta horqochkani, qamkunamantam wañurachisaq allin ruraqtapas hinaspia mana allin ruraqtapas, surlawmanta qallaykuspam norte lawpi tukusaq. ⁵Chaynapim llapallan runakuna yachanqaku ñoqa Tayta Diosqa espadayta vainanmanta horqorusqayta. Manam ñoqaqa vainanmanqa kutiykachisaqchu.”

⁶—Chaynaqa runapa churin, qamyá sonqoykipas mana musyakuq kanankama aminaykikama waqapakuy llapa runakunapa qayllanpi. ⁷Sichum: “¿Imanasqataq kaynatañaqa waqachkanki?” nispa pipas tapusuptikiqa qamyá kaynata niy: “Ñoqaqa waqachkani imam noticia uyarisqaymantam. Chay chayaramuptinmi llapa runakuna hukmanyarunqaku, manañam ima rurakuytatas atinqakuñachu, muspaypi hinam rikurirunqaku, manchakuymantam moqonkupas katkatatanqa. Ñam chayaykamuchkanña, chaynapunim kanqa. Ñoqa Señor Diosmi nini chaynata.”

⁸Tayta Diosmi rimapayawaspan niwarqataq kaynata:

⁹—Chaynaqa runapa churin, ñoqa Señorpa nisqaytayá kaynata niy:

“Espadaqa ñawchiyachisqañam kachkan.

Espadaqa llipipipichkaqñam kachkan.

¹⁰Ñawchiyachisqaqa kachkan wañuchinanpaqmí.

Llipipipichkanqa llipyay hina chipityananpaqmí.

Churilláy, qamqa maqanapaq tawnatam despreciarqanki.

Churilláy, qamqa imapas corregina kaqtam despreciarqanki.

¹¹Espadataqa qoykun chipityachinanpaqmí.

Espadataqa qoykun hapinanpaqmí.

Espadaqa ñawchiyachisqañam kachkan
runa wañuchiqman qoykunanpaq.

Espadaqa llipipipichisqañam kachkan
runa wañuchiqman qoykunanpaq.

¹² Chaynaqa runapa churin, waqayñayá.
Chaynaqa runapa churin, qaparkachayá.

Chay espadaqa kachkan Israel runaykunapa contranpim.

Chay espadaqa kachkan Israel kamachikuqkunapa contranpim.

Chay Israelpa kamachiqpinkunaqa
espadawan wañuchisqa kanankupaqmi
entregasqa kanqaku.

Chay Israel runaykunapas
espadawan wañuchisqa kanankupaqmi
entregasqa kanqaku.

Chaynaqa runapa churin, pitukuyá.

Chaynaqa runapa churin, waqakuyá.

¹³ “Chaynaqa ñoqaqariki runaykunatam huk pruebaman churachkani. Mana wanakuya munaptinkuqa tukuy kaykunam paykunaman chayaramunqa. Ñoqa Señor Diosmi nini chaynata.

¹⁴ “Chaynaqa runapa churin,
qamyá ñoqamanta willakuy.
Qamqa makikiwanyá taqlakuy.
Chay espadaqa iskay kimsa kutikamam chayamunqa.
Runakunata wañuchinanpaqmi chay espadaqa chayamunqa.
Tukuy hinastinmanta wañuchinanpaqmi chay espadaqa kanqa.

¹⁵ Espadaqa hamunqa paykuna hukmanyarunankupaqmi.
Espadaqa hamunqa achkallaña runakuna wañunanpaqmi.
Paykunapaqa llapallan zaguankunkunapim
churaruni manchakuypaq espadataqa.
Chipipipinanpaqmi churaruni chay espadataqa.

Wañuchinayaqmi waqaycharuni chay espadataqa.

¹⁶ *Alleq lawman muyurispapas qamqa lliwtayá kuchuruy.

*Ichoq lawman kutirispapas qamqa lliwtayá kuchuruy.

¹⁷ Ñoqapas taqlakuspayraqmi qawasaq chay pasakusqanta.

Piñakuyniy tukunankamam qawasaq chay pasakusqanta.

Ñoqa Tayta Diosmi nini chaynata.”

¹⁸ Tayta Diosmi rimapayawaspan niwarqataq kaynata:

¹⁹ —Runapa churin, qamqa señalaytaqyá iskay ñanta chaynapi chayninta Babilonia nacionpa reynin espadantin pasananpaq, chay iskayman pallqaq ñanqa huk nacionllmantam lloqsinan, chay ñankunapa qallarinanpim churanki may llaqtamanpas rinapaq letrerota. ²⁰ Qamqa señalankimá chay espadayoqpa maynin pasanan ñantapas. Señalankiqa Amon miraykunapa Raba llaqtanman riq ñantawan Juda lawman riq ñantam, chay ñanqa chayachkan murallasqa Jerusalen llaqtamanmi. ²¹ Babilonia nacionpa reyninqa chay pallqaq ñanpa qallariyinpi sayaykuspam suerteta qawanqa. Flechankunatapas tasipiparuspanmi suerteta qawanqa. Taytacha-mamachankunatapas tapupayaspan-

mi animalkunapa kichpennintaraq qawapayanqa. ²²Chay reyqa *alleq makinwanmi horqorunqa Jerusalen llaqtaman apuntaq flechata, chaynapim punkukuna tuñichisqa kananpaq machu-machu takaq qerukunata alistachinqa. Kamachinqataqmi chay llaqtapi runakunata wañuchinankupaqpas chaynataq guerrapi qaparinankupaqpas. Kamachinqataqmi chay takaq qerukunawan zaguankunata tuñichinankupaqpas chaynataq murallapa qepanman allpakuñata mowntonankupaqpas. Kamachinqataqmi Jerusalen llaqtapa muyuriqinpi huk murallatapas hatarichinankupaq. ²³Jerusalen llaqtayoq runakupaqqa juramentokuna rurasqankuraykum chay suerteasqankuqa rikchakun yanqa llullapaq, chayqariki pasakunqa mana allin rurasqankumanta yuyarinankupaqmi chaynataq llaqtankuqa hukpa dueñochakusqanña kananpaqmi. ²⁴Chayraykum ñoqa Señor Dios kaynata nini: Mana allinta ruraspa mana kasukusqaykichikmi sutila kachkan, sutilataqmi kachkan tukuy rurasqaykichikpi huchallikusqaykichikkunapas. Chayraykum qamkunaqa presochasqa kankichik. ²⁵Israel nacionpi kamachikuq, qamqariki kanki pasaypaq mana allinlla ruraq runam, castigasqa kanayki punchawqa chayaramun-nam. ²⁶Noqa Señor Diosmi nini kaynata: Horqoy chay uma wankinaykita, horqoymaq chay coronaykitapas, tukuy imapas manam ñawpaq hinañachu kanqa, pampapi kaqmi altoman churasqa kanqa, altopi kaqñataqmi pampaman uraykachisqa kanqa. ²⁷Ñoqaqa tukurusaqmi, pasaypaqtam tukurusaq, chayqa manam huktawanqa kanqañachu kama-chikunapaq derechoyoq runapa hamunkama hinaptinmi paymanña qosaq.

Amon castakuna castigasqa kanankumanta

²⁸—Runapa churin, ñoqa Señor Diospa nisqaytayá insultasuqnikichik Amonpa mirayninkunaman niy kaynata:

“Espadaqa wañuchinanaqmi
vainanmanta horqosqañā kachkan.
Espadaqa tukurunanaqmi
llipyay hina chipityachisqaña kachkan.

²⁹ Paykunaqa revelacionta qawaspapas
yanqakunallatam willakunku.
Paykunaqa chaynataqmi llullallatataq
qanmantaq adivinanku.
Wañunankupaq sentenciasqa
mana allin ruraqkunamanmi
chay espadaqa wichiykunqa.
Ñam chayamuchkanña
chay castigasqa kananku punchawqa.

³⁰ “Amonpa mirayninkuna, espadataqa
vainanmanyá kutiykachiyachik.
Maypim unanchasqa kasqaykichikpim
ñoqaqa jusgasqaykichik.
Maypim nacesqaykichik allpapim
ñoqaqa juzgasqaykichik.

³¹ Qampa hawaykimanmi
piñakuyniyya kachaykamusaq.

Rupachkaq hina piñakuyniytam
hawaykiman pukuykamusaq.
Animal hina runakunapa makinmanmi
ñoqaqa qoykusqayki.
Daño ruraqla runakunamanmi
ñoqaqa qoykusqayki.

³² Yanukuna yanta hinañam
karunki qamqa.
Yawarnikipas allpapi
chaqchusqam kanqa.
Pipapas mana yuyasqanñam
karunki qamqa.
Ñoqa Tayta Diosmá
nini chaynataqa.”

Jerusalen llaqtayoqkunapa huchanmanta

22 ¹Tayta Diosmi rimapayawaspan niwarqataq kaynata:
²—Runapa churin, qamyá sentenciay paykunataqa. Runa wañuchiqkunapa *yachanan llaqtatayá qamqa sentenciay. Millakuypaq kaqkuna rurasqankumantayá paykunataqa reqsichiy. ³Chaynaqa ñoqa Señor Diospa nisqaytayá niy kaynata: “Runakunapa yawarin chaqchuna llaqta, qampa castigasqa kanayki punchawqa ñam chayamuchkanña. Qampi *yachaqkunaqa taytacha-mamachakunatam rurakurunku millakuypaq hinaña kanankupaq. ⁴Chaynaqa chay llaqtapi yachaqkunaqa yawar chaqchusqankumantam culpayoq kachkanku, millakuypaqtaqmi kachkanku taytacha-mamachakuna rurasqankuwanpas, chaypi *yachaqkunamanqa hichpamuchkanñamá castigasqa kananku punchawqa. Arí, chayamuchkanñamiki wataykikunapa tukupayninqa. Chaynaqa chay runakunapa yachanan llaqta, ñoqam insultachisqayki huklaw nacionniyoq runakunawan, tukuy hinastinpi yachaq runakunawanmi ñoqaqa asipayachisqayki. ⁵Millakuypaq sutiyooq llaqta, hichpaykipi kaqkunam qanmantaqa asikunqaku. Llumpay chaqwakunapa kanan llaqta, karupi kaqkunam qanmantaqa asikunqaku. ⁶Chay llaqtapi yachaq Israel casta kamachikuqkunaqa atiñiyoq kasqankuraykum runa wañuchiyllapi purinku. ⁷Chay llaqtapi yachaqkunaqa mama-taytankutapas despreciankum, paykunaqa forastero runakunamantapas qechurunkutaqmi imallankutapas. Mana mama-taytayoqtapas chaynataq viudakunatapas ñakarichinkum paykunaqa. ⁸Paykunaqa manamya respetankuchu santuariokunatapas chaynataq samanankupaq qosqay punchawkunatapas. ⁹Jerusalen llaqtapiqa manataqmá faltanchu runa wañuchisqa kananpaq cuento cepikunapas, chaypi *yachaqkunaqa orqokunamanmi rinku taytacha-mamachankuta adoraspa chaypi mikunankupaq. Paykunaqa chay llaqtapa chawpinpipas hukwan-hukwanmi kakunku. ¹⁰Chay llaqtapiqa taytankupa warminwanraqmí huchapakunku, killanpi kachkaq warmikunatapas obligaspam paykunawan kakunku. ¹¹Chay llaqtapiqa runamasinpa warminwanpas huk kaqpinmi millakuypaq kaqkunata rurakun, hukñataqmí llumchuynintapas huchallichintaq, wakinqa kakuntaqmí taytanmanta panillanwapas. ¹²Chay llaqtayoq wakin runakunaqa qollqetapas chaskikuykunmi runa wañuchinankupaq, paykunaqa qollqetapas prestanku mirayllanpaqmí, paykunaqa daño ruraywan runata ñakarichispam imallankutapas qechurunku. Arí, chay llaqtapi *yachaqkunaqariki ñoqataqa qonqaruwankum. Ñoqa Señor Diosmi chaynata nini.

¹³“Jerusalen llaqta, ñoqaqa makiywanmi sikurusqayki qampi *yachaqkuna runamasinkupa imallankutapas qechurusqanmanta chaynataq runakunatapas wañuchiq kasqankumanta. ¹⁴Chaynaqa cuentata mañaptiyqa amayá piensaychu qari-qariraq ñawpaqniypi sayaytaqa. Ñoqa Tayta Diosqa kay rimasqaytaqa cumplisaqpunim.

¹⁵Chaynaqa Jerusalen llaqta, qampi yachaqkunataqa huklaw nacionkunamanmi chequerachisaq, ñoqaqa imapas wayrachichkaq hinam huklaw allpakunaman chequerachisaq, chaynapimá millakuyapaq kaqkuna rurasqankutapas tukurachisaq. ¹⁶Qampi yachaq runakunaqa nacionkunapa ñawpaqninpim kikillankumanta penqaypi kanqaku hinaspam chayraq yachanqaku Tayta Dios kasqayta.”

¹⁷Tayta Diosmi rimapayawaspan niwarqataq kaynata:

¹⁸—Runapa churin, hornomanqariki chulluchinapaqmi hinana cobreta, estañota, fierrota, titita hinaspas qollqeta, chay metalkunapa puchuqniñ qacha hinam Israel castakunaqa ñoqapaq rikurirun. ¹⁹Chayraykum ñoqa Señor Dios nini kaynata: “Llapallaykichik chay metalpa qachan hina kasqaykichikraykum Jerusalen llaqtapa chawpinman huñurusqaykichik. ²⁰Imaynam qollqetapas, cobretapas, fierrotapas, tititapas hinaspas estañotapas hornopa chawpinman huñunku chaynapi pukutyachispa chulluchinankupaq, chaynatam ñoqapas rabiallawanña piñakuspayqa qamkunata huñuruspa chullurachisqaykichik. ²¹Arí, ñoqaqa qamkunata huñuykus pam rabiallawanña piñakuyniña hawaykichikman pukuykusaq hinaptinmi qamkunaqa chaypa chawpinpi chullurunkichik. ²²Chaynaqa hornopa chawpinpi qollqe chulluchisqa hinam qamkunapas llaqtapa chawpinpi chulluchisqa kankichik. Chaynapim yachankichik kikiy Tayta Diospuni piñakuwan castigasqayta.”

²³Tayta Diosmi rimapayawaspan niwarqataq kaynata:

²⁴—Runapa churin, qamqa Israel allpatayá niytaq kaynata: “Qamqa kanki parapapas mana chayanan allpam, chaynaqariki kachkanki castigasqayraykum. ²⁵Chaypi *yachaq gobiernaqkunapas rimanakuruspam leonkuna hinaña rikurirunku, paykunaqa qapari llawanñam runatas hapisruspa mikurunku. Paykunaqa qori-qollqetapas suwaruspam llaqtapiqa viudakunallataña sajerunku. ²⁶Chaypi sacerdotekunapas yachachikuyniukanatam qewiparunku, paykunaqa santuarioykunatas millakuyapaqtañam rurarunku, manam yachankuñachu mayqanmi ñoqapaq sapaqchasqa kasqantapas otaq millakuyapaq kasqantapas, manataqmí yachachinkuchu mayqenmi mikuna otaq mana mikuna kasqantas, manataqmí samankuchu samanankupaq qosqay punchawpipas. Arí, paykuna ukupiqa millakuyapaq qawasqam kani. ²⁷Chay llaqtapi jefekunapas rikurirunku imapas hapisqanku tisaparuq atoqkuna hinañam, paykunaqa listollañam kachkanku runakunata wañuchiqa imallankupas qechurunankupaq. ²⁸Chay llaqtayoq ñoqamanta willakuqkunapas estucowan perqata blankeachkaq hinaraqmí pakaykunku chay mana allin runakunapa rurasqanta, revelacionpi qawaq tukuspam yanqakunallata willakunku, adivinaq tukuspapas llullalatataqmi willakunku. Paykunaqa: ‘Señor Diosmi nin kaynata’ nisparaqmi ninku, ichaqa ñoqa Tayta Diosqa manam imatas nirqanichu. ²⁹Kay nacionpi llapallan runakunaqa daño rurayllapi hinaspas suwakuyllapim kachkanku, paykunaqa wakchakunatawan mana piyeniyoqkuna ñakarichiyllapim kachkanku, forastero runakunatas daño rurayllata munaspankum mana munankuchu paykunawan allin arreglaykuytaqa. ³⁰Huk llaqtapa murallan perqaq runata maskachkaq hinam otaq huk murallapa raqrani sayaq runata maskachkaq hinam huk runata maskarqani chay Jerusalen llaqta mana tuñichisqa kananpaq, ichaqa chayna runataqa manam tarirqanichu. ³¹Chayraykum ñoqaqa rabiallawanña hinaspas piñakuwan paykunataqa castigaspay tukurusaq, imaynam mana allin kawsasqan kutaqa kikillankumanmi kutiriykachisaq. Ñoqa Señor Diosmi chaynata nini.”

Samariawan Jerusalen llaqtaqa huchapakuq warmikuna hina kasqankumanta

23

¹Tayta Diosmi rimapayawaspan niwarqataq kaynata:

²—Runapa churin, qamyá niy kaynata: “Iskay warmikunam karqa huk mamapa wawallan. ³Paykunaqa Egipto nacionpim sipasllaraq kaspanku chuchumika hina huchapakuya qallaykurqaku, chaypim paykunaqa ñuñunku mullkachikuyta qallaykurqaku. Arí, chaypimá paykunaqa doncella ñuñunkuta hapichikurqaku. ⁴Chay mayorninpa sutinmi karqa Ahola, chayqariki Samaria llaqtam, sullkanpa sutinñataqmi karqa Aholiba, chayqariki Jerusalen llaqtam paykunaqa karqa ñoqapa warmiykunam, churiykunatam qaritapas-warmitapas wachakurqaku. ⁵Aholam ñoqapa kachkaspanpas hukwan-hukwan kakuya qallaykurqa, Asiria nacion kuyaqnin tropakunata kuyakurus-pam paykunawan pierdekururqa. ⁶Chay tropakunaqa karqa moradonkama sumaqllaña pachasqam, llapallankum karqa kamachikuqkuna hinaspa jefekuna, paykunaqa allin qawapasllaña mozokuna kaspam sapakama caballokunapi sillakuqku. ⁷Chaynapim chay Ahola sutiyoq warmiqa Asiria nacionniyoq llapallan allinnin runakunawan tukururqa, chay pierdekuqmasin runakunapa llapallan taytacha-mamachankunawanmi millakuypaq hinaña rikurirurqa. ⁸Payqa Egipto nacionpi kaspanraqmi hukwan-hukwan kakuq rikurirurqa hinaspm kunapas hina chaynallaraq kachkan. Paywanqariki sipas kasqanmantapunim puñukuqku, paypaqa ñuñunpas hapiipayasqam karqa, chay runakunamá hukwan-hukwan tupakuqlataña rurarurqaku. ⁹Chayraykum ñoqapas Asiria nacionniyoq kuyaqninkunaman payta qoykuni. ¹⁰Chaymi paykunapas chay warmitaqa qalallata rurarurqaku, wawankunatapas qechuruskunkum chay warmitaqa espadawan wañurachirqaku, chaynataqa rurarqaku merecesqanman hinam. Chaynapim chay warmiwan imam rurasqankuqa llapallan warmikunapa yachasqan karqa.

¹¹“Chay warmita imaynam castigasqayta ñañañ Aholiba qawaykuspm aswan huchapakuytaraq qallaykurqa. ¹²Chaynapimá Aholibapas Asiria nacionniyoq runakunawan huchapakuya qallaykurqa. Chay runakunaqa karqa kamachikuqkunam, jefekunam, suma-sumaqllaña pachasqa guerrapi peleaqkunam, caballokunapi sillakuqkunam chaynataq allin qawapas mozokunam. ¹³Qawarqanitaqmi chay warmipas imaynam huchaman wichiykusqanta. Chaynapim paykunaqa iguallata kawsarqaku. ¹⁴Ichaqa kay warmiqa aswan-aswan huchapakuqraqmí rikurirurqa. Paymi perqakunapi rikurirurqa Babilonia nacionniyoq runakunapa pukankama dibujokunata. ¹⁵Paypa qawasqanman hinaqa chay dibujokunaqa kasqa weqawninpas allin wataskakamam, uma watankupas kasqa wayrapapas sumaqllaña rapapachisqanmi. Arí, chay qawasqankunaqariki kasqa carretakunapi capitankunapa ayrin-ayriyoqmi. ¹⁶Chaynapimá chay warmiqa paykunata qawaykuspan llumpayta munapayarqa, chayraykum Babilonia nacionman willakuqkunata kacharqa. ¹⁷Hinaptinmi Babilonia nacionniyoq runakunaqa hamuspanku paywan puñukurqaku, chaynapim chay warmitaqa millakuypaqta rurarurqaku. Warmipas chayna millakuypaq karuspanmi paykunataqa amirurqaña. ¹⁸Chaynapimá chay Aholiba warmiqa llapa runapa yachasqanta hukwan-hukwan kakuqña rikurirurqa, payqa qalalla kaytapas manañam penqakuqchu. Chaymi ñañañta hina ñoqapas amirurqaña. ¹⁹Ichaqa payqa aswan-aswanraqmi hukwan-hukwan kakurqa, Egipto nacionpi sipas kaynintapas yuyarispanmi chayna kakurqa. ²⁰Payqa llumpaytam munapayarqa Egipto nacionpi kuyaqninkunata. Chay runakunapa qari kayninqa rikchakun asnokunapaman hinaraqmi, paykunaqa sutuchinkupas caballokuna hinaraqmi.

²¹ “Yaw Aholiba, qamqariki sipas kaynikipi huchapakuymánmi kutiriyta munachkanki, qamqariki Egipto nacionpi sipas kaspa ñuñuyki hapichikusqaykitam yuyarayachkanki. ²² Chayraykum ñoqa Señor Dios nini kaynata: Kunanqa amirusqayki kuyaqníkikunatam enemigoikimanña tikrarusaq, tukuy hinastinmanta paykunata pusamuspam qampa tuyuriqnikipi churarusaq. ²³ Paykunaqariki hamunqaku Babilonia nacionmantam, Caldea lawmantam, Pecod lawmantam, Soa lawmantam hinaspa Coa lawmantam, paykunawantaqmi hamunqa Asiria nacionpi llapallan tropakunapas. Paykunaqariki kanku allin qawapasllaña mozokunam. Llapallankum kanku kamachikuq jefekuna, carretakunapi capitankuna hinaspa allin reqsisqa runakuna, paykunaqa llapallankum caballollapi purikuqkupas. ²⁴ Paykunaqa contraykipim hamunqaku caballopa chutasqan guerrapaq carretayoq-kuna chaynataq asnopa chutasqan llasaq carretayoqkuna. Paykunaqa nana-nanaq tropayoq hamuspm tukuy hinastinmanta tuyuykusunki, wakinkum hamunqaku hatun harkachikunayoq, wakinñataq taksa harkachikunayoq, paykunaqa hamunqa cascoyoqkamam. Chaynapim castigonkuman hina qamta castigasunki. ²⁵ Chayraykum sientichiwasqaykimanta piñakuyniyya qampa hawaykiman kachaykamusaq hinaptinmi paykunaqa piñakuyllawanña tukuy imaymanata rurasunki. Paykunaqa senqaykitapas rinrikitapas qoruruspm puchuqkunatapas llapallanta espadawan wañurachinqa. Paykunaqa wawaykikunatapas qechurususpaykim puchuqkunatapas kañarunqaku. ²⁶ Paykunaqa pachaykitapas chusturususpaykim sumaq alhajaykikunatapas hapikuykunqaku. ²⁷ Puchukarachisaqmá Egipto nacionpi kaspayki llapa huchapakuqkunatapas chaynataq hukwan-hukwan kakusqaykitapas, chaynapim manaña rikunkiñachu chaykunataqa nitaqmi yuyarinkiñachu Egipto naciontatas.

²⁸ “Ñoqa Señor Diosmi nini kaynata: Ñoqam qamtaqa kachaykusqayki cheqnisqayki hinaspa amisqayki runakunapa makinman. ²⁹ Paykunaqa cheqnikuyllawanñam tukuy imaymanata rurasunki, llamkaspayki ganakusqaykitapas paykunam hapikuykunqaku, paykunaqa qalallatañam saquerusunki, hukwan-hukwan kakusqayki cuerpoqkitam llapallanman qawachinqaku. Huchapakuspa hukwan-hukwan kakusqaykim ³⁰ chaynataqa rurarusunki. Arí, qamqariki huklaw nacionniyoq runakunawanmi huchapakurqanki, taytacha-mamachankuwanmi millakuypaqña rikurirurqanki. ³¹ Qamqariki ñañaykipa imaynam kawsakusqanman hinam kawsarqanki, chayraykum pay castigasqayta hina qamtatas castigasqayki. ³² Ñoqa Señor Diosmi nini kaynata:

Ñañaykiqa hatun vasomanta vino upyachkaq hinam,
ñañaykiqa ukuneq vasomanta vino upyachkaq hinam
llumpay castigasqa karqariki.

Chaynam qampas ancha-ancha castigasqa kanki.

Chay vasopas llimparichkaqta hinam
nacionkunapas burlakuspan asipayasunki.

³³ Tragopa huntasqan runa hinam qamqa kachkanki.

Llakikuypa huntasqan runa hinam qamqa kachkanki.

Vasopi tragowan sinkaruq
runa hinam
purmachisqa kanki.
Vasopi tragowan sinkaruq
runa hinam

chunnichisqa kanki.

Ñañayki Samaria llaqta hinam
qampas castigasqa kanki.

³⁴ Chayna vasomantamá qampas llapallanta tomanki.
Hinaspañam chay vasotaqa pasaypaq ñutuparunki.
Chaymantañam qasqoykitapas rachkaparunki.
Chaynatam ñoqa Señor Dios nini.

³⁵ “Chaynaqa ñoqa Señor Diosmi nini kaynata: Qonqaruspa qepanchaku-ruwasqaykiraykum kikillayki ñakarinki huchapakusqaykimanta chaynataq hukwan-hukwan tupakurusqaykimanta, nispá.”

³⁶ Chaymantam ñoqa Ezequielta Tayta Dios kaynata niwarqa:
—Runapa churin ćyaqachum upallakuykuwaq Ahola hinaspa Aholiba warmi-kunapa contranpi sentenciayta? Chaynaqa millakuylapaqña rurasqankumantayá rimapayay. ³⁷ Paykunaqa pierdekuq hinam huchallikurqaku, paykunaqa runa wañuchisqankumantam yawar makintin kachkanku. Paykunaqa traicionawaspankum taytacha-mamachakunataña yupaychachkanku. Paykunaqa ñoqapaq wachakusqanku wawankutapas taytacha-mamachakunamanínam mikunankupaq hina kañapuchkanku. ³⁸ Chaywanpas kaytawanmiki paykunaqa rurarqaku, paykunaqa hina chay punchawllapim santuarioytapas millakuypaqtaña rurarurqaku, qosqay samana punchawpipas manam samarqakuchu. ³⁹ Taytacha-mamachakunaman wawankutapas wañuchisqanku punchawllapitaqmi hamuruspangu santuarioytapas millakuypaqtaña rurarurqaku. ¡Chaytaqa rurarqaku kikiyংa temploypipunim!

⁴⁰ —Willakuqkunata kacharuspankum karumantaraq runakunata qayachimurqaku. Paykuna hamuruptinmi qam Aholibaqa bañapakuya qallaykurqanki hinaspaq qechipraykitapas pintapakuspa alhajakunawan churapakurqanki. ⁴¹ Qamqariki mesata prepararuspam sumaqllaña camaykipi tiyaykurqanki, chay mesapa hawan-mantaqmi churaykurqanki ñoqapaq sapaqchasqanku inciensotawan miski asnaq aceitetapas. ⁴² Chaymantam chaypi uyarikurqa llapa runakunapa fiestapi qayayka-chakusqan, paykunaqariki karqa chunniq lawmanta hamuq achka-achka runakunam. Warmikunatapas sumaqllataña adornaspankum makinkumanpas brazaletekunata-raq churarqaku, hinachirqakutaqmi coronakunatapas. ⁴³ Chaymi chay payayasqaña hukwan-hukwan kakuq warmimanta kaynata nirqani: “Chay warmiqariki hukwan-hukwan kakuqmi, hinañayá paywan kakuchunku” nispá. ⁴⁴ Chaynapim paywan puñukurqaku imaynam huchapakuq warmiwan runakuna puñukuchkaq hina. Ahola hinaspa Aholiba huchapakuq warmikunaman yaykuruspam paykunawan kakurqaku. ⁴⁵ Ichaqa huchapakuqwan hinaspa runa wañuchiqkunawan imam ruranankuman hinam allin ruraq runakuna chay warmikunata sentencianqaku, paykunaqariki kanku hukwan-hukwan kakuqmi, runa wañuchiq kaspankum yawar makintin kachkanku.

⁴⁶ Kaynatum Señor Dios nin:

—Llapa runakunayá huñunakuruchun paykunapa contranpiqa, paykunata mancha-richispayá tuluy imanta suwaruchunku. ⁴⁷ Llapallan runakunayá rumiwan choqapaspa wañurachichunku, espadankuwanyá kuchuparuchunku. Wawankutapas wañuchiispayá wasinkutapas kañaruchunku. ⁴⁸ Kay millakuypaq huchapakuytaqa ñoqam kay nacion-manta chinkarachisaq, chaynapim llapallan warmikuna yachanqaku amaña qamkuna hina huchapakunankupaq. ⁴⁹ Ahola hinaspa Aholiba, chay huchapakusqaykichikmantaqa

qamkunamanmi wischupaykusunkichik, taytacha-mamachakunawan huchallikusqayki-chikmantam castigasqa kankichik chaynapim yachankichik Señor Dios kasqayta.

Timpuchkaq mankawan rikchanachiymanta

24 ¹Isqon kaq watapa chunka kaq killanpi hinaspa chay killapa chunka kaq punchawninpim Tayta Dios rimapayawaspan niwarqa kaynata:
²—Runapa churin, kunan punchaw ima fecham kasqantayá apuntay. Kunan punchawpunim Babilonia nacionpa reynin Jerusalen llaqtata guerrawan chaw-picharun. ³Ñoqa Señor Diospa nisqaytayá kay mana kasukuq runakunaman rimapayay kaynata rikchanachispá:

“Tullpamanyá mankata churkuykuy.

Chay mankamanyá yakuta talliykuy.

⁴ Chaymanqa hinaytaqyá allinnin aychatapas.

Hinaytaqyá piernan aychatawan brazontapas.

Huntachiyytaqyá allinnin tullukunawanpas.

⁵ Allinnin ovejakunamantamá hapinkitaq huknin ovejata.

Hinaspmam ukunman patananki tullu yanunapaq yantata.

Allintayá timpuchiay chaykunataqa.

Allintayá chayachichun chaypi kaq tullunkunataqa.

⁶ “Ñoqa Señor Diosmi nini kaynata:

ilmallapiraq rikukunqa runa wañuchiq llaqtaqa!

Mankapa ukun yanayasqa hinañam

rikurirun chayna llaqtaqa.

Mankapa ukunpi mana lloqsiq qacha hinañam

rikurirun chayna llaqtaqa.

Huk-hukllamantayá horqoy mankapi aychakunataqa.

Lloqsimusqanman hinayá horqoy chay aychakunataqa.

⁷ Yawarllañam kachkan llaqtapa chawpinqa.

Lluchka rumipa hawanpi hinam kachkan chay yawarqa.

Manam allpapa hawanpichu kachkan chay chaqchusqa yawarqa.

Mana chinkarunanaqmi mana ñutu allpapichu

kachkan chay yawarqa.

⁸ Arí, chay yawartaqa chay lluchka

rumi hawanpim saqerusaq.

Mana imapas taparunanaqmi chaytaqa

hinallapi saqerusaq.

Chaynapim ñoqaqa piñakuywan

chay yawarmanta vengakusaq.

⁹ “Ñoqa Señor Diosmi nini kaynata:

ilmallapiraq rikukunqa runa wañuchiq llaqtaqa!

Kikiypunim ratarachisiaq lenguachkaq ninataqa.

¹⁰ Qamyá apamuy achka yantakunata.

Hinaspayá chayachiy chay aychata.

Caldonpas chakinankamayá yanuy chay aychata.

¹¹ Chay mana imayoqña mankataqa

huktawanyá sansaman churay.

Chay cobremanta mankataqa

Pukay-pukay kanankamayá chaynata ruray.

Chaynayá kachun ukunpi qacha kayninpas chullunankama.

Chaynayá kachun ukunpi yanayasqanpas manaña kanankama.

¹² Ichaqa yanqapaqmi chay rurasqaykiqa.

Rupachisqapas manam lloqsinmanchu chay akasqa mankaqa.

¹³ “Jerusalen llaqta, qampa qacha kaynikipim kachkan huchapakuykuna. Qamtanya mayllaykuya munachkaptiymi mana munarqankichu limpio kayta, piñakuywan castigaruptiyñam qamqa limpio kanki. ¹⁴ Ñoqa Tayta Diosmi chaynata rimarini, hinaptinqa chaynapunim kanqa. Mana qepaman kutirisspam chaynatapuni rurasaq. Mana llakipayarispam cumplisaqpuni. Qamqariki imaynam kawsasqaykimantawan imam rurasqaykimantam castigasqa kanki. Ñoqa Señor Diosmi chaynata nini.”

Ezequielpa warmin wañukusqanmanta

¹⁵ Tayta Diosmi rimapayawaspan niwarqataq kaynata:

¹⁶ —Runapa churin, ancha kuyasqayki warmikitam qonqayllamanta qechurusqayki, paymantaq amam qaparinkichu nitaq waqankichu, amataqmi weqellaykipas sutunqachu. ¹⁷ Llakispaza-llakikuy upallallamantayá, paymantaq amataqyá lutokuychu. Uma wataykitapas ama paskakuspayá amataq horqoychu *usutaykitapas. Llakimantaqa amataqyá simikitaqa tapakuychu hinaspapas amataqyá mikuychu chayna punchawkunapi mikuna mikuytaqa.

¹⁸ Madrugawninmi runakunawan parlarqani, tardenmanñataqmi warmiyi wañukurqa hinaptinmi paqarinintinñataq rurarqani Tayta Diospa kamachiwasqanman hina. ¹⁹ Llapa runakunam tapuwarqa:

—¿Imatataq niyta munawankiku kay rurasqaykiwanqa? —nispa.

²⁰ Chaymi Tayta Diospa rimapayawasqanta paykunata nirqani:

²¹ —Israel castakuna, qamkunapa anchallaña kuyasqaykichik hinaspa gustollawanña qawasqaykichik santuarioytam millakuypaqtu rurarusaq. Chay santuariopimiki qamkunaqa kallpanchakuspa hatunchakunkichik. Qamkunapa saqemusqaykichik wawa-churikichikmi guerrawan wañunqaku. ²² Qamkunapas Ezequiel hinamá rurankichik, llakimantaqa amam simikichiktapas tapakunkichikchu, amataqmi mikunkichikchu chayna punchawkunapi mikuna mikuytaqa. ²³ Uma wataykichiktapas ama paskakuspayá amataq horqokuychikchu *usutaykichiktapas. Amam qaparinkichikchu nitaq waqankichikchu. Qamkunaqa mana kallpayoqñam karunkichik mana allin rurasqaykichikrayku, llakispaza-llakichinakunkichik kikikichikpurallam. ²⁴ Ezequielmi kanqa qamkunapa qawanaykichikqa, paypa tukuy ima rurasqanman hinam qamkunapas rurankichik. Kaykuna cumplikuptinmi yachankichik Señor Dios kasqayta.

²⁵ Tayta Diosqa niwarqataqmi:

—Runapa churin, Israelpa castankunamantam qechurusaq santuarioya, payku naqariki chaypim kallpanchakunku, chaypa sumaqllaña kayninwan anchallataña kusikuspam chaytaqa gustollawanña qawanku. Chaymantapas paykunamantaqa qechurusaqtaqmi wawa-churinkutapas. ²⁶ Hinaptinmi chay punchawpi pipas

guerramanta ayqekuq qanman noticiata apamusunki.²⁷ Chay punchawpim mana upallakuykuspa rimanki chay ayqekamuq runawan. Chaynapimá qamqa paykunapaq ejemplo kanki, chaynapim yachanqaku Tayta Dios kasqayta.

Amon runakunapa contranpi willakuymanta

25

¹ Tayta Diosmi rimapayawaspan niwarqataq kaynata:

²—Runapa churin, qamyá qawariy Amon runapa mirayninkunata hinaspayá paykunapa contranpi ñoqamanta willakuy. ³Niyá ñoqa Señor Diospa kayna rimapayasqayta: “ ‘ Qamkunam allinta rurachun’ nispa nirqankichik santuarioy millakuypaq rurasqa kaptin, chaynataqa nirqankichik Israel nacionpas purmachisqa karuptinmi chaynataq Juda lawpi *yachaqunapas preso apasqa karuptinkum. ⁴Chaynaqa qamkunatam intipa qespimunan lawpi yachaq runakunaman qoykusqaykichik, chakraykichiktapas hapikuykuspam chaypi campamentonkuta sayarachinqa chaypiña yachakunankupaq. Chakraykichikpi ruruqtapas paykunaña mikukunqaku hinaspm tomanaykichik lechetapas paykunaña tomakunqaku. ⁵Raba llaqtatapas tikrurusaq camellokunapa mikunan chakrakunamanmi, ovejakuna michina pampakunamanña tikrurusaq Amon naciontatas, chaynapim yachankichik Tayta Dios kasqayta.

⁶“Ñoqa Señor Diosmá nikichik: Amonpa mirayninkuna, qamkunaqariki taqlakusparaqmi kusikuymanta pawaykacharqankichik, anchallataña despreciaspam anchallataña kusikurqankichik Israel nacionpa contranpi. ⁷Chayraykum atiynywan castigaspa huklaw nacionkunaman qosqaykichik, paykunam tukuy imaykichikta qechusunkichik. Qamkunataqa sach'a kuchuchkaq hinam nacionkunapa chawpinmanta qoruruspa chin-karachisqaykichik. Pasayaqta purmarachiptymi yachankichik Tayta Dios kasqayta.”

Moab nacionpa contranpi willakuymanta

⁸Señor Diosmi nin kaynata:

—Moab nacionpi hinaspa Seir lawpi kaqkuna, qamkunam ninkichik Juda nacionqa wakin nacion hinalla kasqanta. ⁹Chayraykum ñoqaqa Moab nacionpa waqtanta kicharusaq, huknin waqtanmanta qallaykuspam huknin waqtankama llapa llaqtakunata purmarachisaq. Chay llaqtakunaqariki paykunapa anchallaña kuyasqanku Bet-jesimotmi, Baal-meonmi hinaspa Quiriatainmi. ¹⁰Intipa qespimunan lawpi *yachaq runakunamanña dueñochakunankupaq qoyusaq paykunapa chakrankunatas. Amon nacionwan imam rurasqayta hinam paykunawanpas rurasqaq, chaynapim Amon nacionqa wakin nacionkunapipas manaña yuyasqachu kanqa. ¹¹Moab nacionta castigaptiymi yachanqaku Tayta Dios kasqayta.

Edom nacionpa contranpi willakuymanta

¹²Señor Diosmi nin kaynata:

—Edom nacionpi yachaqunam vengakurun Juda nacionpi yachaqunaman-ta, chayraykum paykunaqa culpayoq kachkanku. ¹³Chayraykum ñoqa Señor Dios nini kaynata: Edom naciontam atiynywan castigasqaq, runakunatas animalkunatawan kuskatam wañurachisaq, chay naciontaqa purmachisaqpunimá. Teman llaqtamanta qallaykuspam Dedan lawpi tukunankama llapa runakuna guerrawan wañunqaku. ¹⁴Israel runaykunawanmi vengakusaq Edom nacionpi *yachaqunamanta, runaykunamá paykunataqa piñakuyniyman hina allinneqta castiganqa, chaynapim yachanqaku vengakusqayta. Chaynatamá ñoqa Señor Dios nini.

Filistea runakunapa contranpi willakuymanta

¹⁵Señor Diosmi nin kaynata:

—Israelpa mirayninkunamantam Filistea runakuna vengakurun, cheqnikuylla-wanñam ñawpaqmantaraq enemigo kasqankurayku runaykunata chinkarachiypi rirqaku. ¹⁶Chayraykum ñoqa Señor Dios nini kaynata: Atiynywanmi Filistea runakunata ñoqaqa castigasaq, Ceret runakunatapas tukuruspaymi lamar qochapa patanpi puchuq llapallan runakunatapas chinkarachisaq. ¹⁷Ancha-anchatam paykunamanta vengakurusaq, piñakuywanmi paykunataqa castigarusaq, chaynata vengakuruptiymi yachanqaku Tayta Dios kasqayta.

Tiro llaqtapa contranpi willakuymanta

26 ¹Killapa punta kaq punchawninpim chunka hukniyoq watapi Tayta Dios rimapayawaspan niwarqa kaynata:

²—Runapa churin, Tiro llaqtapi *yachaqkunam Jerusalen llaqtamanta kaynata nirqaku:

“Allinta rurachun,
nacionkunapa negocio apaykunanku punkum
ñutupasqanña kachkan kunanqa.
Ñoqamanñam kutirikamun chay negociokunaqa.
Chay llaqta chunninankamam huntay-huntay kasaq ñoqaqa.”

³ Chayraykum ñoqa Señor Dios nini kaynata:

Tiro llaqta, qampa contraykipim
kachkani ñoqaqa.
Imaynam orqochakuspa-orqochakuspa
hatarin lamar qochaqa,
chaynam achka nacionkunata contraykipi
hatarirachisaq ñoqaqa.

⁴ Paykunamá taqmanqaku
Tiro llaqtapa murallankunatapas.
Paykunamá tuñichinqaku
Tiro llaqtapa torrenkunatapas.
Chay llaqtamantaqa
picharusaqmi puchuq allpatapas.
Lluchka rumita hinallañam
chay llaqtataqa saquerusaqpas.

⁵ Chay llaqtaqa mallakunata mastaspa
chakichina hinallañam
lamar qochapa chawpinpi puchurunqapas.
Ñoqa Señor Diosmi chaynata rimarini.

Arí, chay llaqtaqa
llapa nacionkunapa qechupasqanmi kanqa.

⁶ Lamar qochapa patan llaqtachakunapi
runakunapas guerrawan wañuchisqamá kanqa.
Chaynapim yachanqaku Tayta Dios kasqayta.

- ⁷ Ñoqa Señor Diosmi kaynata nini:
 Tiro llaqtapa contranpim pusamuchkani Babilonia
 nacionpa reyninta.
 Tiro llaqtapa contranpim pusamuchkani ancha reqsisqa
 Rey Nabucodonosorta.
 Payqa hamuchkan caballokunapiwan
 carretakunawanmi.
 Payqa hamuchkan silladakunapiwan
 achkallaña tropakunawanmi.
- ⁸ Lamar qochapa patan llaqtachakunapi
 runakunapas guerrawan wañuchisqamá kanqa.
 Mana ayqenaykichikpaqmí
 llaqtapa muyuriqinta murallarunqa.
 Hapirusunaykichikpaqmí murallaykichikpa qepanpi
 allpatapas huk hawaqlaman mowntonarunqa.
 Qanmanqa harkachikunayoq soldadokunatam
 kachaykamunqa.
- ⁹ Paykunaqa machu-machu takaq qerukunawanmi
 murallaykichiktapas takanqaku.
 Paykunaqa fierrokunawan waqtapachkaspallam
 torrekichiktapas tuñirachinqaku.
- ¹⁰ Llaqtaykichikpa zaguanninta
 Babilonia nacionpa reynin yaykuptinmi
 llapa caballokunapa polvo hatarichisqan
 tapaypaq-tapaykusunki qamtaqa.
 Llapa caballokuna bullallawanña
 zaguanninta yaykumuptinmi,
 llapa carretakuna bullallawanña
 zaguanninta yaykumuptinmi
 murallaykichikpas katkatatanqa.
 Purmachisqa llaqtaman hina yaykumuptinmi
 chaynaqa kanqa.
- ¹¹ Paykunapa caballonkunam sarupanqa
 llapallan callekchikkunatapas.
 Guerrawanmi wañuchisqa kanqa
 llaqtaykichikpi runakunapas.
 Pampaman wischusqam kanqa
 allin takyaq pilarnikichikkunapas.
- ¹² Negocioykichiktapas salteaspam
 qori-qollqekichiktapas suwarunqaku.
 Murallaykichiktapas tuñichispam
 sumaqlaña palaciokykichiktapas taqmaparunqaku.
 Rumikunatapas qerukunatapas
 lamar qochamanmi wischunqaku.
 Ñutu allpatapas lamar qochamanmi wischunqaku.
- ¹³ Sumaqlaña takisqaykichiktapas

upallarachisaqmi ñoqaqa.

Arpaykichikpas manañam

uyarisqachu kanqa.

¹⁴ Mana imayoq lluchka rumita

hinallañam saqerusqayki.

Mallakunata mastaspa chakichina

hinallatañam saqerusqayki.

Manapunim huktawanqa hoqarisqañachu kanki.

Ñoqa Tayta Diosmi chaynata rimarini.

Ñoqa Señor Diosmi chaynata nini.

¹⁵—Ñoqa Señor Diosmi nini kaynata: Tiro llaqta, qam wichiykuptikiqa ɬmanachum katkatatanqa lamar qochapa patanpi kaqkunaqa? Llaqtaykichikpa chawpinpi herido-kuna waqaptinqa hinaspas runakuna wañuchisqa kaptinqa ɬmanachum katkatatanqa chaypi kaqkunaqa? ¹⁶Lamar qochapa patanpi llapallan reykunapas tiyanankumantam uraykunqaku. Paykunaqa capankutawan sumaqllaña bordasqa pachankutapas horqo-kunqakuñam, anchallaña manchakuywanmi pampallapiña tiyanqakupas, tuñichisqa kasqaykita qawaykus pam paykunaqa sapa kutilla manchakuymanta katkatatanqaku hinaspam muspaypi hina kanqaku. ¹⁷Chayraykum kay aya takita qampaq takipusunki:

“Ancha-ancha alabasqa Tiro llaqta,

lamar qochapi kaqkunapa yachasqan llaqta,

qamqariki lamar qochapi allin takyaqmi karqanki.

Qamqariki tuyuriqnikipi *yachaqkuna manchachiqmi karqanki.

Hinaspaqa ɬimaynanpitaq kayna tuñichisqa rikurirunki?

¹⁸ Kunan kay wichiykusqaykiwanqa

lamar qochapa hichpanpi nacionkunam

manchakuymanta katkatatanqaku.

Kunan kay chinkarusqaykiwanqa

lamar qochapa hichpanpi kaqkunam

anchallataña manchakunqaku.”

¹⁹—Ñoqa Señor Diosmi nini kaynata: “Qamta purmarachispaymi mana pipapas *ya-chanan llaqtataña rurarusqayki, lamar qochapi uku-uku yaku hamuspanmi qamtaqa tapaykusunki. ²⁰Chaynapim qamtaqa kachaykusqayki wañusqakunapa maymi wichi-nanman, chay runakunaqariki ñawpaq tiempopi kawsakuraqmi karqaku. Qamtaqa kachaykusqayki allpapa ukunpi yachanaykipaqñam, qamqariki rikurirunki ñaw-paq tiempopi purmasqa raqaykuna hinañam, qamqariki *yachanki wañusqakunapa maymi yachananpiñam. Runakunapa kawsanan kay pachapiqa manam hoqarisqañachu kanki. ²¹Manchakuypaqmanña tikraruptyimi qamqa mana kaqña rikurirunki. Maskaspapas manañam haykapipas tarisunkichu. Ñoqa Señor Diosmi chaynata nini.”

Tiro llaqta tuñichisqa kasqanmanta aya taki

27

¹Tayta Diosmi rimapayawaspan niwarqataq kaynata:

²—Runapa churin, qamyá Tiro llaqtamanta takiy aya takita. ³Tiro llaqtaqariki lamar qochaman yaykunapa punkunpim kachkan, chay llaqtaqa

kachkan lamar qochapa patanpi llapa *yachaqkunapa negocio ruranankum. Ñoqa Señor Diospa nisqaytayá kaynata niy:

“Tiro llaqta, qamqa sumaqlaña viajero
buquepaqmí hapikunki.

⁴ Linderoykiqa chayan
lamar qochapa sonqonkamaraqmiki.
Qamtaqariki buque ruraqkunam
sumaqlataña rurarusunki.

⁵ Llapallan tablaykikunatapas rurarqaku
Senir Orqomanta apamusqanku cipres sachamantam.
Wayra apananpaq tela takyachiq gerutapas rurarqaku
Libano Montepi cedromantam.

⁶ Yaku qachina palaykikunatapas rurarqaku
Basan lawpi encina sachamantam.
Tapaqniki tablakunatapas rurarqaku
Chipre law lamar qochapa patanpi boj sachamantam.
Chaynataqa rurasurqanki
elefantepa waqonwan adornasqatam.

⁷ Wayrapa apanan telaykipas
Egipto nacion fino linomantam bordasqa karqa.
Bandera hinaraqmiki
chay telaykiqa servikurqa.
Tapaq toldoykipas moradomantawan
grosellamantam karqa.
Elisa law lamar qochapa
patanmanta apamusqam karqa.

⁸ Sidon llaqtayoqkunapiwan
Arvad llaqtayoqkunam
yaku qachipuqniki karqa.
Yachayniyoqkuna chawpikipi kaspam
paykunaqa buque manejaq karqa.

⁹ Gebal llaqtayoq allin yachaq hichu runakunam
tablaykikuna uchkukuruptinpas sumaqlataña allicharuqku.
Lamar qochapi llapallan buquekunapi llamkaqkunam
imaykikunatapas negociaqku.

¹⁰ Persia, Lidia hinaspa Libia nacionniyoq runakunam
guerrapaq tropaykipas karqaku.
Paykunaqa harkachikunankutapas, casconkutapas
qampa waqtaykipim warkuqku.
Sumaq qawapasllaña kanaykipaqmi
chaynataqa warkuqku.

¹¹ “Qampa tropaykipiwan Arvad llaqtayoqkunam tuyuriqnnin murallaykipi karqaku, torrekikunapim sayarqaku Gamad llaqtayoq runakuna, aswanraq sumaqyachisunayki-paqmi paykunapa harkachikunapas qampa murallaykikunapi warkurayarqa. ¹² Llumpay

qori-qollqevoq kasqaykiraykum Tarsis law runakunapas qanwan negociota rurarqa, negociota optikim paykunañataq qosurqanki qollqeta, fierrota hinaspa estañotawan titita. ¹³Qanwantaqmiki negociota rurarqa Grecia nacionniyoq runakunapas chaynataq Tubal hinaspa Mesec lawpi *yachaqunapas, paykunaqariki pagasurqanki sirviente runakunata qosuspaykim, qosurqankitaqmi broncemana kaqkunatapas. ¹⁴Togarma castakunañataqmi pagasurqanki llamkaq caballokunawan sillakuna caballokunawan hinaspa mulakunawan. ¹⁵Rodas lawpi runakunapas qanwanmiki negociota rurarqa, arí, qamqariki lamar qochapa patanpi achkallaña nacionkunawanmi negociota rurarqanki, paykunam pagasurqanki elefantepa waqonwan hinaspa ebano querukunawan. ¹⁶Qampaqa imaykikunapas nana-nanaq kaptinmi Edom nacionniyoq runakunapas qanwan negociota rurarqa, chay imaykiku-
napas rantinanpaqmi apamuqku esmeralda alhaja rumikunata, grosella telakunata,
sumaq bordasqa telakunata, lino telakunata, coral alhaja rumikunata hinaspa rubi alhaja
rumikunata. ¹⁷Juda nacionpi hinaspa Israel nacionpi *yachaqunapas qanwan negociota
ruraspankum pagasurqanki Minit lawpi trigokunawan, panag sutivoq mikuykunawan,
mielwan, aceitewan hinaspa balsamowan. ¹⁸Damasco llaqtayoqkunapas imapas rurasqay-
kitawan qori-qollqekitam achkanpi rantisurqanki, paykunaqa qanmanmi pagasurqanki
Helbon lawmanta kaq vinowan chaynataq Sahar lawmanta kaq millwawanpas. ¹⁹Qan-
manqa Uzal lawmantam apamusurqanki vinota, martillasqa fierrota, casia especierata
hinaspa calamo especierata. Chaykunawanmá paykunaqa tukuy imaykitapas rantisurqan-
ki. ²⁰Dedán lawpi runakunapas qanwanmi negociota rurarqa sillakunapaq sobrepelota
rantikususpayki. ²¹Arabia lawpi *yachaqunawan Cedar lawpi kamachikuqkunapas
qanwanmi negociota rurarqaku, paykunamá pagasurqanki maltapas-hatunpas carnero-
kunawan hinaspa chivatokunawan. ²²Saba lawmanta kaqkunapiwan Raama castakunam
qanwan negociota rurarqaku hinaspm paykunaqa pagasurqanki balsamo sutivoq acei-
tewan, alhaja rumikunawan hinaspa qoriwanpas. ²³Qanwantaqmi negociarqaku Haran
llaqtayoq runakunapas, Cane llaqtayoq runakunapas, Eden lawpi yachaqunapas, Saba
lawpi yachaqunapas, Asiria nacionniyoq runakunapas hinaspa Quilmad lawpi yachaq-
kunapas. ²⁴Paykunamá *rantikusurqanki fino telakunata, morado telamanta capakunata,
sumaq bordasqa telakunata, sumaqllaña colorniyoq alfombrakunata hinaspa sumaq qe-
wisqa cablekunata, chaykunataqa rantikurqaku qamkunapa plazaykichikpim.

²⁵ “Tarsis lawmantam buquekuna
  qatiylla-qatinakamurqa imakunatapas apamususpayki.
  Huntay-huntay llasaqlataña cargaykachikuspam
  lamar qochapa chawpinkunapi tarikurqanki.

²⁶ Qamtaqa yaku qachipusuqnikikunam
  ukullay-uku yakunkunata putasurqanki.
  Ichaqa intipa qespimunan lawmanta hamuq vientom
  lamar qochapa chawpinipi pakiparusurqanki.

²⁷ Llapallan qori-qollqekikunapas,
  tukuy negociopaq imaykipas
  lamar qochapa chawpinmanmi wichiykunqa.
  Qampi llamkaqkunawan manejaqkunapas
  hinaspa tablayki allichaqkunapas
  chaynataq lliw negocio ruraqkunapas
  lamar qochapa chawpinmanmi wichiykunqa.

- Guerrapi peleaq llapallan tropakunapas.
 Chaypi riq llapachallan runakunapas
 chay wichiylusqayki punchawmi
 lamar qochapa chawpinman wichiylunqa.
- ²⁸ Qampi llamkaqkuna qaparkachaptinmi
 lamar qochapa patanpi pastollaña
 chakrakunapas katkatatanqa.
- ²⁹ Buquepi yaku qachiq runakunapas
 buquenkuta saqueruspam ayqekunqaku.
 Buquepi llamkaqkunawan lliw manejaqkunapas
 pampapim sayarinqaku.
- ³⁰ Qanmantam llakikuyllawanña
 hinaspa qapariyllawanña waqanqaku.
 Umankumanpas ñutu allpata hinakuspam
 uchpa pampapi pitpititinqaku.
- ³¹ Qanmanta llakiwanmi umankutapas
 kachiy-kachiyta rutukunqaku.
 Qanmanta lutokuspankum
 llakikuyllawanña waqanqaku.
 Qamraykum sonqonkopas nanarisqa
 llakikuyllawanña waqanqaku.
- ³² Qamraykum aya takita takispanku
 llakillawanña kaynata ninqaku:
 ‘iPitaq tupachikunman Tiro llaqtamanqa!
 Lamar qochapa chawpimpimiki karqa chay llaqtaqa.’
- ³³ Qamqariki achkallaña runakunatam saksaykachirqanki
 negociowan lamar qochanta imakunatapas apaspayki.
 Kay pachapi reykunatam apuyachirqanki
 qori-qollqetawan tukuy imata apaspayki.
- ³⁴ Kunanmi ichaqa lamar qochapa pakipasqan kachkanki.
 Kunanmi ichaqa ukullay-uku yakukunamanña wichiylunki.
 Tukuy imaykipas qanwan kuskam wichiylunkun.
 Llapallan qanwan riqkunapas
 qanwan kuskam chinkakuykun.
- ³⁵ Lamar qochapa patanpi llapallan *yachaqkunam
 mancharisqallaña kachkan.
 Reyninkupa uyanpas sutillam hukmanyasqa
 hinaspa mancharisqallaña kachkan.
- ³⁶ Huklaw nacionpi negociantekunapas
 qamta qawaykuspam admirakuchkan.
 Qamqariki manchakuypaq kaqmanñam tikrakurunki.
 Qamqariki wiña-wiñaypaqñam puchukarunki.”

Tiro llaqta reypa contranpi willakuymanta

28 ¹Tayta Diosmi rimapayawaspan niwarqataq kaynata:
²—Runapa churin, ñoqa Señor Diospa nisqayman hinayá Tiro llaqtapa
 reyninta niy kaynata:

“Sonqoykipi hatunchakuspam kaynata nirqanki:
 ‘Noqaqariki Diosmi kani.
 Noqaqariki Diospa tiyananpim
 lamar qochapa chawpinpi tiyakuchkani’

- Qamqariki manam Dioschu kanki
 aswanqa runallamiki.
- Qamqa Diospa piensasqanman hinaraqmí
 piensaq tukurqanki.
- ³ ¿Danielmantapas aswan yachayniyoqchum
 qamqa kanki?
 ¿Tukuy pakasqakuna kaqkunapas reqsiqchum
 qamqa kanki?
- ⁴ Qamqa yachayniyoq kaspaykim
 tukuy imata huñukuykunki.
 Qamqa entiendeq kaspaykim
 qori-qollqeta waqaychanaykiman huñukuykunki.
- ⁵ Negociopaq yachayniyoq kaspaykim
 tukuy imaykita llumpayllataña mirarachinki.
 Ichaqa tukuy imaykikunam
 qamtaqa hatunchakuqtaña rurarusunki.
- ⁶ Chayraykum ñoqa Señor Dios nini kaynata:
 Qamqa Diospa piensasqanman hinaraqmí
 piensaq tukurqanki.
- ⁷ Chayraykum ñoqaqa huklaw nacion runakunata
 contraykipi pusamuchkani.
 Mana llakipayakuq runakunatam ñoqaqa
 contraykipi pusamuchkani.
 Paykunamá sumaqllaña yachayniyoq kachkaptikipas
 espadankuta horqonqaku.
 Hinaspamá paykunaqa qampa sumaqllaña kaynikita
 millakuyllapaqtaña rurarunqaku.
- ⁸ Qamtaqa wañusqakunapa kasqanmanmi kachaykusunki.
 Qamqa lamar qochapa chawpinpim qonqayllata wañukunki.
- ⁹ ¿Hinaraqchum qamqa Diospaq hapikunki
 wañuchiqnikikunapa makinpi kaspayki?
 Wañuchiqnikikunapa makinpiqa
 manamiki kanki Dioschu aswanqa runallamiki.
- ¹⁰ Diosta mana yupaychaq runakuna hinam
 qamqa wañunki.

Huklaw nacionniyoq runakunapa makinpim
qamqa wañunki.

Ñoqa Tayta Diosmi chaynata rimarini.
Ñoqa Señor Diosmi chaynata nini.”

Tiro llaqtapi reymanta aya taki

¹¹ Tayta Diosmi rimapayawaspan niwarqataq kaynata:

¹²—Runapa churin, qamyá ñoqa Señor Diospa nisqayman hina kay aya takita
Tiro llaqtapi reyman niy kaynata:

“Qamqa suma-sumaq sello hinam karqanki.

Qamqa mayna-mayna yachayniyoqmi karqanki.

Qamqa mayna kuyayllapaq suma-sumaqmi karqanki.

¹³ Qamqa Diospa huertan Edenpim karqanki.

Qamqa imaymana alhaja rumikunawanmi
adornasqa karqanki.

Qamqa sardio, topacio, diamante alhaja rumikunawan
adornasqam karqanki.

Qamqa berilo, onice, jaspe alhaja rumikunawan
adornasqam karqanki.

Qamqa zafiro, esmeralda, carbunclo alhaja rumikunawan
adornasqam karqanki.

Qampaqqa chay alhajakuna hapiqninpas karqa
fino qorimantamiki.

Chaykunaqa unanchasqa kasqayki punchawmiki
qampaq alistasqa kapusurqanki.

¹⁴ Qamqa querubin sutiyooq angelmi karqanki.

Harkanaykipaq angel hinam sapaqchasqa karqanki.

Chaynataqa ñoqamiki qamtaqa churaykurqayki.

Qamqa Diospaq sapaqchasqa orqopim karqanki.

Llipipichkaq rumikunapa chawpinpim purirqanki.

¹⁵ Qamqa unanchasqa kasqaykimantapunim

mana huchayoqla kawsakurqanki.

Huk punchaw huchallikurunaykikamam
chaynataqa kawsakurqanki.

¹⁶ Qamqa llapa negocio rurasqaykiwanmi
dañollataña rurarqanki.

Chaynapimá qamqa llumpayllataña

huchallikurqanki.

Hinaptinmi millakuypaqña kaptiki

ñoqa Diosqa orqoymanta qarqorurqayki.

Chaynaqa harkaq angel, ñoqam qamtaqa

llipipichkaq rumikunapa

chawpinmanta chinkarachirqayki.

¹⁷ Qamqariki sumaqllaña kasqaykiraykum

llumpayllataña hatunchakurunki.

Qamqariki qawapasllaña kasqaykiraykum
yachaynikitapas chinkarachinki.

Chayraykum qamtaqa pampamanña wischuykuyki.

Reykunapa ñawpaqninpipas penqaymanñam churaruyki.

¹⁸ Qamqariki mana allin negocio rurasqaykiwanmi

llumpa-llumpayta huchallikurunki.

Qamqariki chaynata rurasspam

tempoykikunatas millakupaqtaña rurarunki.

Chayraykum ñawpaqnikimanta ninata rikurirachispay
qamtaqa ruparachirqayki.

Kunanqariki llapa qawaqnikikunapa ñawpaqninpim
pampapi uchpamanña tikraruysi.

¹⁹ Llapallan nacionkunapi reqsisuqnikikunam

qamta qawaykuspa mancharikunqaku.

Qamqariki manchakuypaq kaqmanñam tirkakurunki.

Qamqariki wiña-wiñayapaqñam puchukarunki.”

Sidon llaqtapa contranpi willakuymanta

²⁰ Tayta Diosmi rimapayawaspan niwarqataq kaynata:

²¹—Runapa churin, Sidon llaqtata qawarisipayá paypa contranpi ñoqamanta
willakuy.

²² Niyá ñoqa Señor Diospa kayna rimapayasqaya:

“Sidon llaqta, ñoqaqa contraykipiñam kachkani.

Contraykipi sentenciaspay castigaptiymi,

qamrayku mana huchayoq reqsisqa kaptiymi

yachanqaku ñoqaqa Tayta Dios kasqayta.

²³ “Qanmanmi kachaykamusqayki peste onqoyta

hinaptinmi callekikunapipas purichisaq yawarta.

Qampi *yachaqkunapas chawpikipim

wañusqa wichiykunqaku.

Tukuy hinastinmanta guerra hamuqwanmi

wichiykunqaku.

Chaynapim yachanqaku ñoqaqa Tayta Dios kasqayta.

²⁴ “Israel castakunapaqqa

manam kanqañachu chay kichka hina tuksipayaqninkunaqa

nitaq itana hina tuksipayaspa despreciaqni nacionkunaqa.

Chaynapim yachanqaku ñoqaqa Señor Dios kasqayta.

²⁵ “Ñoqa Señor Diosmi nini kaynata: Maymanpas chequerusqanku nacionkunamantam ñoqaqa Israelpa castankunata huñumusaq hinaspam llapa nacionkunapa qawasqanta paykunaman qawachisaq ñoqaqa mana huchayoq kasqayta. Israelpa castankunaqa *yachanqaku serviqni Jacobman qosqay allpapim.²⁶ Chay allpapiñam confianzawan yachakuspanku wasinkutapas rurakunqaku hinaspam uvas huerta-

kunatapas plantakunqaku. Chaynamá paykunaqa confianzawanña yachakunqaku. Chaynaqa kanqaku muyuriqniñpi despreciaqniñ nacionkunata sentenciaspay castigatiymi, chaynapim yachanqaku Israel castakunapa yupaychasqan Tayta Dios kasqayta.”

Egipto nacionpa contranpi willakuy manta

29

¹Chunka kaq watapa chunka kaq killanpi hinaspa chay killapa chunka iskayniyoq kaq punchawninpim Tayta Dios rimapayawaspan kaynata niwarqa:

²—Runapa churin, qamyá qawariy Egipto nacionpa reynin Faraonta hinaspayá paypa contranpi chaynataq tukuy nacionninpa contranpipas ñoqamanta willakuy.

³Niyá ñoqa Señor Diospa kayna rimapayasqayta:

“Egipto nacionpa reynin Faraon,
contraykipiñam kachkani ñoqaqa.
Mayuykikunapi waqtapakuq
hatu-hatun lagarto hinam kanki qamqa.
‘Nilo Mayuqa ñoqapam’ nisparaqmi qamqa ninki.
‘Kay mayutaqa ñoqapaqmi rikurichirqani’ nisparaqmi qamqa ninki.

⁴ Ñoqam qamtaqa challwata hina ganchokunawan
kakichuykimanta hapirusqayki.
Mayuykipi kaq challwakunapas
escamaykimanmi ratakurusunki.
Chayna ratakusqa kachkaptinmi
mayuykimanta horqorusqayki.

⁵ Qamtaqa chay waqtaykikunapi challwakunatawanmi
chunniqpi saqerusqayki.
Qamtaqa manam pipas hoqarisunkichu
pampaman wichiykuptiki.
Qamtaqa qoykuyki purun animalkunapa
mikunan kanaykipaqñam.
Qamtaqa qoykuyki alton pawaq animalkunapa
mikunan kanaykipaqñam.

⁶ Chaynapim Egipto nacionpi llapallan kaqkuna
ñoqa Señor Dios kasqayta yachankichik.

“Israel castakuna yanapakuya maskaptinkupas
soqos kaspi hinallam karqankichik.
⁷ Qanman hapipakuykusuptikim pakikururqanki.
Chaynapim wasallantapas ikirurqanki.
Qanman tawnapakuykuptinkum ñutupakururqanki.
Chaynapim wasallankutapas qewi-qewita rurarurqanki.

⁸“Chayraykum ñoqa Señor Dios nini kaynata: Egipto nacion, ñoqaqa qampa contraykipim guerrata hararichimuchkani runakunatas chaynataq animalkunatas wañuchinankupaq. ⁹Qamqa chunnichkaq purmasqaña karuspam yachanki Tayta Dios kasqayta. Qanmi nirqanki: ‘Nilo Mayuqa ñoqapamiki, kay mayutaqa ñoqam rikurichirqani’ nispa. ¹⁰Chayraykumá ñoqaqa qampa contraykipi hinaspa Nilo Mayuykipa contranpiña kachkani. Egipto

nacionta purmarachiptiymi chayna purmasqa chunnisqaña kanqa Migdol llaqtamanta qallaykuspa Asuan sutiyoq llaqtapi tukunankama, chayqariki kachkan Cus nacionpa qallaryinipiñam.¹¹ Runapas animalpas manañam chaynintaga purinqachu, tawa chunka watapunim chaypiqa manaña pipas *yachanqachu.¹² Yaw Egipto nacion, wakin nacionkunamantapas purmasqa nacionmanfiām tikrarusqayki, tawa chunka watapunim qampi kaq llaqtakunapas wakin llaqtakunamanta purmasqaña kanqa, qampi yachaqkunatapas tukuy hinastinmanmi chequerachisaq, qamtqa huklaw nacionkunamanmá qarqorusqayki.

¹³“Chaynaqa ñoqa Señor Diosmá nini kaynata: Tawa chunka wata cumplikuruptinmi Egipto nacionniyoqkunata huñusaq cheqechisqay nacionkunamanta.¹⁴ Preso pusasqa kaqkunamat kutichimusaq Patros sutiyoq lawman, chay lawmanta kaqkunamiki paykunaqa karqaku, chaypim paykunaqa mana anche reqsisqa nacionllaña kanqaku.¹⁵ Wakin nacionkunamantapas pisi atiyivoqllaña kaspanmi wakin nacionkunapa contranpiqa manaña sayarinqachu, paykunataqa mana kallpayoqtaña ruraruptiymi wakin nacionkunatapas manaña gobiernanqachu.¹⁶ Chaynapim Israel castakunapas manaña hapipakunqachu Egipto nacionmanqa, chayraqmi musyakurunqaku Egipto nacionpa yanapakuynin maskasqankuqa huk pantay kasqanta, chayraqmi yachanqaku ñoqaqa Señor Dios kasqayta.”

¹⁷Iskay chunka watapa punta kaq killanpi hinaspa chay killapa punta kaq punchawninpim Tayta Dios rimapayawaspan niwarqa kaynata:

¹⁸—Runapa churin, Babiloniapa reynin Nabucodonosormi ñakariyllawanña servichikuspan tropankunata kachaykun Tiro llaqtapa contranpi, chayraykum tropankunaqa paqla umaña kallachkankupas, hombrollankupas kachkan mata-matañam, ichaq manam kikin reypas nitaq tropankunapas imallatapas allintaqa horqonkuchu chay sasallaña llamasqankumantaqa.¹⁹ Chayraykum ñoqa Tayta Dios nini kaynata: Babilonia nacionpi Rey Nabucodonosormanqa Egipto naciontañam ochkani, chaynapim qori-qollqentapas hinaspa tukuy imantapas qechurunqa, chaykunawanñam chay reyqa tropankunaman paganqa.²⁰ Chaynaqa Tiro llaqtapa contranpi Rey Nabucodonosor ñoqapaq llamkasqanmantamá Egipto naciontaña pagonpaq ochkani, chaynatam ñoqa Señor Dios nini.

²¹—Chay tiempopim Israel castakunataqa kallpasapallataña rurarusaq hinaptinmi qamñataq Ezequiel mana upallakuykuspaña paykunapa chawpinpi rimanki, chaynapim yachanqaku Tayta Dios kasqayta.

Egipto nacion castigasqa kananmanta

30 ¹Tayta Diosmi rimapayawaspan niwarqataq kaynata:
²—Niyá ñoqa Señor Diospa kayna rimapayasqayta:

“¡Achachalláw! nispayá waqaychik.

¡Imaraq chay punchawpi kanqa! nispayá waqaychik.

³ Chay punchawqariki chayamuchkanñam.

Tayta Diospa castiganan punchawqa hichpamuchkanñam.

Chay punchawqa puyullaña punchawmi kanqa.

Chay punchawqa nacionkuna castigana punchawmi kanqa.

⁴ Egipto nacionmanmi guerra chayamunqa.

Cus nacionpim llakikuy kanqa.

Egipto nacionpi wañuqkuna

wichiykuptinkum chaynaqa kanqa.

Hinaptinmi qori-qollqenqutapas apakunqaku.

Chaymi llaqtankupa cimientontapas tuñirachinqaku.

⁵ Wañunqakutaqmi Cus nacionpi *yachaqkunapas
chaynataq Lidia hinaspa Libia nacionpi yachaqkunapas.
Wañunqakutaqmi Cub nacionniyoq runakunapas
chaynataq huklaw nacionniyoq nana-nanaq runakunapas.
Chaypimá wañunqaku ñoqawan contrato
ruraqpa allpanpi yachaqkunapas.

⁶ “Ñoqa Tayta Diosmi kaynata nini:
Egipto nacionniyoqkunata yanapaqkunapas
chay guerrapim wañunqa.
Egiptopa kallpanchakuspa hatunchakuyninpas
humillasqam kanqa.
Migdol llaqtamanta qallaykuspam
Asuan sutiyoq llaqtapi tukunankama chaynaqa kanqa.
Chaynatamá ñoqa Señor Dios nini.

⁷ “Egipto nacionqa wakin nacionkunamanta
aswan purmasqam kanqa.
Chaypi llaqtakunapas wakin llaqtakunamantapas
aswan purmasqaraqmí kanqa.
⁸ Egipto nacionta kañaykuptiymi
chayraq yachanqaku Tayta Dios kasqayta.
Egipto nacion yanapaqkunata chinkarachiptiymi
chayraq yachanqaku Tayta Dios kasqayta.

⁹ “Egipto nacionta castiganay punchaw chayaramuptinmi willakuqkunta
ta kachamusaq buquekunapi, chaynapim Cus nacionpi hawka *yachaqkunata
mancharichinqaku, paykunaqa llumpay llakikuylapiñam kanqaku. Arí, chay pun-
chawqa ñamá hichpaykamuchkanña.

¹⁰ “Ñoqa Señor Diosmi nini kaynata:
Babilonia nacionpa reynin Nabucodonosorwanmi
chinkarachisaq.
Egipto nacionpa nana-nanaq runankunatam
chinkarachisaq.

¹¹ Payqa llapallan tropankunawan kuskam rinqa.
Pasaypaq mana llakipayakuqmi chay tropankunaqa.
Paykunaqa chay nacionta
permachinankupaqmi kachasqa kanqaku.
Paykunaqa espada makintinmi
Egipto nacion runakunata wañuchinqaku.
Llapa wañusqakunawanmi chay naciontaqa
huntaypaq-huntarachinqaku.

¹² Ñoqaqa Nilo Mayutapas chakirachispam
mana allin ruraq runakunamanña rantikurusaq.

Chaynapim forastero runakunawan
 ñoqaqa chay nacionta purmarachisaq.
 Chaypi tukuy ima kaqkunatapas
 ñoqam puchukarachisaq.
 Ñoqa Tayta Diosmi chaynata nini.

- ¹³ “Ñoqa Señor Diosqa ninitaqmi:
 Chinkarachisaqmi taytacha-mamachakunatapas.
 Ñoqaqa chinkarachisaqtaqmi
 Menfis llaqtapi
 taytacha-mamachakunatapas.
 Kamachikuqpas manañam kanqañachu Egipto nacionpiqa.
 Manchakuyupa huntasqanñam kanqaku chaypi *yachaqkunaqa.

¹⁴ Purmarachisaqtaqmi Patros lawtapas.

Kañaykusaqtaqmi Zoan llaqtatapas.
 Sentenciaspaymi castigasaq Tebas llaqtatapas.

¹⁵ “Egipto nacion harkaq Sin llaqtatapas
 piñakuywanmi castigasaq.

Tebas llaqtapi nana-nanaq runakunatapas
 ñoqam chinkarachisaq.

¹⁶ Egipto naciontaqa ñoqamá kañaykusaq.
 Sin llaqtataqa nanaywanmi pitpititichisaq.
 Tebas llaqtapa murallankunapas
 uchkupasqallañam rikurirunqa.
 Menfis llaqtapas sapa punchawmi
 guerrawan sasachakuypi kanqa.

¹⁷ On llaqtapi mozokunapas
 guerrapim wañunqaku.
 Pibeset llaqtapi mozokunapas
 guerrapim wañunqaku.
 Chay llaqtakunapi wakin *yachaqkunapas
 preso apasqam kanqaku.

¹⁸ Yugo pakichkaq hina Egipto nacionpa
 atiyninta puchukarachiptyimi
 Tafnes llaqtapi punchawpas tutayarunqa.
 Egipto nacionpa kallpanchakuspa
 hatunchakusqanta puchukarachiptyimi
 yana puyuraq paykunata tapaykunqa.
 Chay nacionpa taksa llaqtachankunapi *yachaqkunapas
 preso apasqam kanqa.

¹⁹ Sentenciaspay castigaptiymi
 chayraq Tayta Dios kasqayta yachanqaku paykunaqa.”

²⁰ Chunka hukniyoq watapa punta kaq killanpi hinaspa chay killapa qanchis
 kaq punchawninpim, Tayta Dios rimapawaywaspan kaynata niwarqa:

²¹—Runapa churin, Egipto nacionpa reynin Faraonpa makinta pakiruchkaq hinam
 paypataqa atiyninta pakiruni. Hinaptinmi huktawan kallpata hapinampaq mana pipas

hampiykuqnin kanchu nitaq wankuykuqninpas. Chaynapimá espadallanpas mana hapiy atiqña kachkan.²² Chayraykum ñoqa Señor Dios nini kaynata: “Egipto nacion rey Faraonpa contranpim kachkani, paypa iskaynin makintam pakirusaq. Espadata manaña hapinapaqmí pakirusaq allinraq kaq makintapas chaynataq pakisqaña makintapas.²³ Ñoqaqa tukuy hinastinmanmi chequerachisaq Egipto nacionpi runakunataqa, paykunataqa huklaw nacionkunamanñamá qarqorusaq.²⁴ Babilonia nacionpa reyninta kallpanchaykuspaymi qoykusaq huk espadata. Chaywanmi pakirachisaq Egipto nacionpa reynin Faraonpa makinkunata, payqa wañuywan ñakaristinmi waqanqa enemigonpa ñawpaqninpi.²⁵ Babilonia nacionpa reyninta kallpanchaptiyimi Rey Faraonpa kallpanñataq chinkarunqa. Babilonia nacion rey pa makinman espadayta churaptiyimi payqa Egipto nacionpa contranpi hatarinqa, chayraqmi yachanqaku Tayta Dios kasqayta.²⁶ Ñoqaqa tukuy hinastinmanmi chequerachisaq Egipto nacionpi runakunata. Paykunataqa huklaw nacionkunamanñamá qarqorusaq, chayraqmi yachanqaku Tayta Dios kasqayta.”

Rey Faraonqa sachawan tupachisqa kasqanmanta

31 ¹Chunka hukniyoq watapa kimsa kaq killanpi hinaspas chay killapa punta kaq punchawninpim Tayta Dios rimapayawaspan kaynata niwarqa:
²—Runapa churin, Egipto nacionpa reynin Faraontayá llapallan runankunatawan niy kaynata:

“¿Imawantaq tupachisqa kanman qampa hatun kaynikicha?

³ Libano lawpi cedro sacha kaqla

Asiria naciontayá qawariy qamqa.

Chay sachaqariki sumaqllaña

kallmasapa llantuy qokuqmi karqa.

Chay sachapa uma puntanqariki

lliw kallmasapa sachakunamantapas hatunmi karqa.

⁴ Yakukunam chay sachataqa wiñachirqa.

Ukupi tarikuq yakukunam chay sachataqa hatunyachirqa.

Mayukunam chay sachakunapa kasqanpiqa kallparirqa.

Chaypi kallpaq mayukunam *parqoykurqa.

Tukuy chay allpapi sachakunamat parqoykurqa.

⁵ Chayraykum chay cedro sachqa

chay allpapi liiw sachakunamantapas

hatuntaraq wiñarurqa.

Chayraykum chay cedro sachapa kallmankunaqa

achka-achkamanraq mirarurqa.

Chay kallpaq achka-achka yakukunaraykum

wiñamuq kallmankunapas sumaqllataña chutarikurqa.

⁶ Chay sachapa kallmankunapiqa

tukuy rikchaq alton pawaq animalkunam quesachakuqu.

Chay sachapa ukunpiqa

tukuy rikchaq purun animalkunam wawankunata wachaqku.

Chay sachapa llantuyinpiqa

llapallan hatun nacionkunam samaqku.

⁷ Hatu-hatuñun kasqanraykum

chay sachaqa sumaqlaña karqa.

Hatun chutarikuq kallmayoq kasqanraykum
sumaqlaña karqa.

Sapinkunapas achkallaña yakuman haypasqanraykum
chaynaqa karqa.

⁸ Diospa huertanpi cedro sachakunapas
manam chay sacha hinachu karqa.
Cipres sachakunapa kallmanpas

manam chay sachapa kallman hinachu karqa.

Diospa huertanpi suma-sumaq sachakunapas
chay sachawanqa manam tupachinapaq hinachu karqa.

⁹ Arí, chay sachataqa ñoqam rurarqani
suma-sumaq kallmasapallataña.
Diospa Eden huertanpim llapallan sachakunapas
qawarqa envidiallawanña.

¹⁰ “Ñoqa Señor Diosmi nini kaynata: Chay sachaqa wakin kallmasapa sachakunamantapas hatunkaray kasqanraykum sayayninman hina hatunchakuyta qallaykurqa. ¹¹ Chayraykum nacionkunapi munaychakuq runapa makinman churaykurqani, chaynataqa rurarqani mana allin rurasqanman hinam. Arí, ñoqapunim paytaqa wischupakuruniña. ¹² Pasaypaq mana llakipayakuq huklaw nacionniyoq runakunam paytaqa kuchuruspa saquerurqaku. Hinaptinmi kallmallankunapas wischusqa karqa orqokunapi hinaspa qechwakunapi. Kay pachapa llapallan wayqonkunapim pakipasqallaña karurqa chay kallmamanta wichiqkunapas. Chay llantuyninpi samaq runakunapas pasakunkakuñam wischusqata saqueruspanku.

¹³ Alton pawaq tukuy rikchaq animalkunam
chay wichiyykuq sachapiqa kawsanqaku.
Tukuy rikchaq purun animalkunam
kallmankunapipas kanqaku.

¹⁴ “Manañam ima sachapas chay sacha hina hatu-hatuntaqa wiñanqachu maynaña yakupa hawanpi kaspapas. Maynaña *parqosqa kaspapas kallmasapa sachakunapa hawantaqa manañam huk sachapa uma puntanqa pasanqañachu ni-taqmi altomanqa chutarikunqañachu.

Llapallankum sentenciasqa kachkanku
wañunkupaq.
Sentenciasqam kachkanku uku pachaman
chayanankupaq.

Paykunaqa wakin runakuna hinam wañunqaku.

Wañusqakunapa kasqanman uraykuspam chaypi kanqaku.

¹⁵ “Ñoqa Señor Diosmi nini kaynata: Payqa wañuqkunapa kasqanman uraykuptinmi ukupi tarikuq yakukunatapas llakipi kanankupaq taparurqani, mayukunatapas tapa-ruptiyimi nana-nanaq yakukuna chakirurqa. Libano lawpi llapa sachapa kanantapas tutayaywanmi tapaykurqani, payraykum tukuy hinastinpi sachakunapas llakimanta chakirurqaku. ¹⁶ Wañuqkunawanña kananpaq wañusqakunapa kasqanman uraykachiptyimi qapariyllawanña wichiyykusqanwan llapa nacionkuna katkatatarqaku. Hinaptinmi Eden huertapi kaq suma-sumaq sachakunapas allpapa ukunpi chayraq kusirikurqaku. Kusirkurqakutaqmi Líbano lawpi wakin sumaqlaña *parqosqa sachakunapas. ¹⁷ Nacionkunapa

chawpinpi *yachaqkunapas chay sachapa llantuyninpi tiyaykuspa yanapaqninkunapi-wanmi wañusqakunapa kasqanman rinqaku imaynam paypa risqanman hina.

¹⁸“¿Imawantaq tupachisqa kanman hatu-hatun hinaspa suma-sumaq kayni-kiqa? Qamqa Eden huertapi maygen sachakunawanpas manam tupachisqachu kawaq ichaqa chaywanpas Eden huertapi sachakunawan kuskam uku pachaman uraykunki. Chaymanqa uraykunki Diosta mana yupaychaqkunawan kuska chutaryanaykipaqmi, chay runakunaqariki wañurqaku guerrakunapim. Rey Faraon, chay sachaqariki qanmi kanki llapallan runaykikunapiwan. Ñoqa Señor Diosmi nini chaynata.”

Rey Faraonqa hatun lagartowan tupachisqa kasqanmanta

32 ¹Chunka iskayniyoq watapa chunka iskayniyoq kaq killanpi hinaspa-chay killapa punta kaq punchawninpim Tayta Dios huktawan rimapaya-waspan kaynata niwarqa:

²—Runapa churin, Egipto nacionpa reynin Faraonmanyá kay aya takita takipuy:

“Qamqa nacionkunapi leonmanmi rikchakunki.
Qamqa lamar qochapi manchakuyaq
hatun animal hinam kanki.
Qamqa mayuykunapim challpuqyanki.
Qamqa yakukunatapas chakikiwanmi putkayachinki.
Chay mayukunataqa mitullatañam rurarunki.”

³—Huktawanmi ñoqa Señor Dios nini kaynata:

Achkallaña runakuna huñunasqa kachkaptinmi
qampa hawaykiman mastariykusaq mallayta.
Paykunawanmi aysachisaq chay mallayta.
⁴ Qamtaqa pampamanmi wischuykusqayki.
Qamtaqa chakrakunamanmi chamqaykusqayki.
Hinaptinmi alton pawaq llapallan animalkuna
qampa hawaykipi tiyanqaku.
Chaynapim tukuy hinastinpi purun animalkuna
qanwan saksaykunqaku.

⁵ Orqokunapim aychaykitapas masasaq.
Puchuruq aychaykiwantaqmi
qechwakunatapas huntaykachisaq.

⁶ Pampakunatapas yawarnikiwanmi *parqosaq.
Chaytaqa orqokunakamam chayachisaq.
Qanwanmá wayqokunatapas huntariykachisaq.

⁷ Qamta puchukarachispaymi ñoqqa
cielokunatapas tutay-tutayta rururasqa.
Cielokunapi lucerokunatapas
ñoqataqmá wañurachisaq.
Puyukunawanmi tapaykusaq intipa kanchaynintapas.
Manañam kanchinqachu killapa achkiriyninpas.

⁸ Ñoqaqa qamraykumá tutayarachisaq
cielokunapi llapallan kanchaqkunatapas.
Ñoqaqa qamraykumá tutay-tutaya
rurarusaq nacionnikitapas.

⁹ Qamta puchukarachisqayta yacharuspankum
huklaw nacionniyoq runakunapas llumpayllataña
hukmanyarunqaku.
Qamta puchukarachisqayta yacharuspankum
mana reqsisqayki nacionniyoqkunapas llumpayllataña
hukmanyarunqaku.

¹⁰ Qamraykum huklaw nacionniyoq achkallaña
runakunatapas muspaypi hinataña rurarusaq.
Qamraykum reyninkupa chukchantapas
manchakuymanta sayarirachisaq.
Paykunapa ñawpaqninpi espadayta horqoykuptiyimi
chaynaqa rikurirunqaku.
Qam wichiykuptikim paykunaqa wañuy patanpiña kaspa
sapakama katkatatanqaku.

¹¹ Chaynaqa ñoqa Señor Diosmá nini kaynata:
Babilonia nacionpa reyninmi
qampa contraykipi espadawan peleanqa.

¹² Valeroso soldadokunapa wañuchisqanmi
nana-nanaq runaykikunaqa wañunqa.
Lliw nacionkunapi manchakuyapaq runakunapa wañuchisqanmi
nana-nanaq runaykikuna wañunqa.
Paykunamá tukurunqaku
Egipto nacionpa hatunchakuqlaña kayninta.
Paykunamá chinkarachinqa
Egipto nacionpi nana-nanaq runakunata.

¹³ Ñoqaqa chinkarachisaqmi
achkallaña yakukunapa hichpanpi kaq animalkunata.
Hinaptinmi chay yakutaqa runakunapa chakinpas
manaña putkayachinqachu.
Hinaptinmi chay yakutaqa animalkunapa atakanpas
manaña putkayachinqaku.

¹⁴ Chayraqmi ñoqaqa yakunkunatapas chuyaykachisaq.
Chayraqmi mayunkunatapas aceiteta hina puririchisaq.
Chaynatam nini ñoqa Señor Dios.

¹⁵ Ñoqapuni Egipto nacionta purmarachiptyimi,
tukuy imankunatapas chaymanta qechuruptiyimi,
chaypi *yachaqkunatapas wañurachiptyimi
chayraq yachanqaku ñoqa Señor Dios kasqayta.

¹⁶“Chaynaqa kay takiqariki aya takim, huklaw nacionniyoq warmikunapas chaynatamá takinqaku. Egipto nacionmanta hinaspas chaypi nana-nanaq *yachaq-kunamantam chaynataqa takinqaku. Chaynatamá ñoqa Señor Dios nini.”

Wañuqkunapa kasqanman Egipto nacion uraykunanmanta

¹⁷Chunka iskayniyoq watapa chunka iskayniyoq kaq killanpi hinaspas chay killapa chunka pichqayoq kaq punchawninpim Tayta Dios huktawan rimapaya-waspan niwarqa:

¹⁸ Runapa churin, qamqa
Egipto nacionpi nana-nanaq runakunamantayá waqay.
Qamqa Egipto nacionpi kamachikuqkunamantayá
nacionkunapi warmikunapiwan waqay.
Wañuqkunapa kananman uraykuqkunatawan kuskatayá
uraykachiychik paykunataqa.

¹⁹ ¿Pitataq masyanki
sumaq kaynikiwanka?
Dios mana yupaychaqkunawan uraykuspayá
chutarayay qamqa.

²⁰—Egipto nacionniyoq runakunaqa guerrapi wañuqkunawan kuskam wañunqaku. Arí, wañunankupaqmi espadaqa listollaña kachkan, chaynaqa chay naciontayá pusarikuy chaypi nana-nanaq runakunatawan. ²¹Wañuqkunapa kasqanpi kaq kallpasapa runakunam Egipto nacionmanta rimarinqa: “Kunanqa ñam uraykaramunkuña, Diosta mana yupaychaq guerrapi wañuqkunawan kuskam paykunaqa chutarayach-kanku” nispa. Chaynatamá ninqaku Egipto nacion yanapaq runakunamantapas.

²²—Chaypitaqmi kachkan Asiria nacionpas llapallan tropankunapa sepulturanwan muyuriyachikuspa, paykunaqariki guerrapi wañuqmi karqaku. ²³Paykunaqa pampasqa kachkanku sepulturapa aswan ukunpiraqmi, paypa tropankunañataqmi kachkan chay sepulturanpa muyuriqinkunapi, chay tropakunaqariki manaraq wañuchkaspankum llapa runakunata manchachirqa, kunanmi ichaqa guerrawan llapallanku wañurunkuña.

²⁴—Chaypitaqmi kachkan Elam nacionpas llapallan soldadonkunapa sepulturanwan muyuriyachikuspa, paykunaqariki guerrapi wañuruspam Dios mana yupaychaqkunawan uraykurqaku uku-pachaman. Chay soldadokunaqariki manaraq wañuchkaspankum llapa runakunata manchachirqa, kunanmi ichaqa penqakuyllawanña kachkanku chay wañuqkunapa kasqanman uraykuqkunawan kuska. ²⁵Elam nacionqa chutarayachkan llapallan wañusqa soldadonkunapa chawpinpim, chay soldadonkunaqariki Dios mana yupaychaq kaspankum guerrapi wañurqaku. Paykunaqa manaraq wañuchkaspankum llapa runakunata manchachirqa, kunanmi ichaqa penqakuyllawanña kachkanku chay wañuqkunapa kasqanman uraykuqkunawan kuska, paykunaqa churasqa kachkanku wañuchijsqa runakunawan kuskam.

²⁶—Wañusqakunapa kasqanpitaqmi kachkan Mesec lawpi hinaspas Tubal lawpi *yachaqkunapas, chaypiqa kachkanku llapallan soldadonkunapa sepulturanwan muyuriyachikuspan, paykunaqariki Dios mana yupaychaq kaspankum guerrapi wañurqaku. Paykunaqa manaraq wañuchkaspankum llapa runakunata manchachirqa. ²⁷Paykunapas Dios mana yupaychaq valeroso soldadokunawan kuskam chutarayachkanku. Chay

soldadokunapas guerrapi wañuruspam llapa armantin wañusqakunapa kasqanman uraykurqa. Wañuruptinkum espadankutapas paykunapa sawnanman churarqaku, ichaqa paykunapa mana allin rurasqankuqa hinallaraqmi tullunkupipas kachkan. Chay kallpasapa runakunaqariki manaraq wañuchkaspam llapa runakunata manchachirqaku.

²⁸—Egipto nacionpa reynin Faraon, qampas chaynallataqmi Dios mana yupaychaq hinaspa guerrapi wañuqkunawan kuska chutarayachkanki.

²⁹—Hina chay wañusqakunapa kasqanpitaqmi kachkan Edom nacionpas, chaypiqa kachkan reyninkunapiwan chaynataq llapallan kamachiqinkunapiwan kuskam. Paykunaqa llumpay kallpasapallaña kachkaspancupas guerrapi wañuqkunawan kuskam chutarayachkanku. Paykunapas Dios mana yupaychaqkunawan kuskam otaq wañusqakunapa kasqanman uraykuqkunawan kuskam sepulturapi chutarayachkanku.

³⁰—Hina chaypitaqmi kachkan norte lawpi llapallan kamachikuqkunapas, Sidon llaqtapi llapallan *yachaqkunawan kuskam chaypiqa kachkanku. Paykunaqa kallpasapallaña hinaspa manchakuyllapaqña kachkaspancupas guerrapi wañuqkunawan kuskam penqauyllawanña uraykurqaku, chaynaqa paykunapas Dios mana yupaychaq kaspam guerrapi wañuqkunawan kuska chutarayachkanku, paykunaqa penqakuywantaqmi kachkanku wañusqakunapa kasqanman uraykuqkunapiwan kuska.

³¹—Llapa chay runakunata Rey Faraon qawaykuspanmi sonqonta tiyaykachinqa llapa tropankunapa wañusqanmanta. Payqariki llapallan tropankunapiwanmi guerrapi wañurqa. Chaynatam nini ñoqa Señor Dios. ³²Arí, ñoqamá Faraontaqa kawsaptinraq llapa runakunapa manchakuyninta rurqrani, chayraykum paypas chutarayachkan Dios mana yupaychaqkunawan kuska otaq guerrapi wañuqkunawan kuska, hina chaynallataqmi kachkanku paypa llapallan soldadonkunapas. Chaynatam nini ñoqa Señor Dios.

Llaqta cuidaqpaqqa imam ruranan kasqanmanta

(Ez 3:16-21)

33

¹Tayta Diosmi rimapayawaspan niwarqataq kaynata:

²—Runapa churin, qamqa llaqtamasikikunatayá rimapayaspa niy kaynata: “Sichum huk kaqnin nacionman guerrata apachiptyqa, chay nacionpi runakunam akllanmanku huk kaqnin runata chaynapi chay llaqtata cuidanarpaq. ³Chay llaqtaman enemigo tropakuna hamuqta rikuruspanqa cornetantam tocanman chay llaqta runakuna yachanankupaq. ⁴Chay runa cornetanta tokachkaptin pipas mana kasukuqqa chay hamuq enemigopa wañuchisqanmi kanqa, chay wañusqanmantaqa kikillanmi culpayoq kanqa. ⁵Payqariki cornetata uyarichkaspam mana kasukurqachu, chayraykum wañusqanmantaqa kikinpuni culpayoq kanqa. Kasukuspanqa vidantachá salvarunman karqa. ⁶Ichqaq sichum enemigokuna hamuchkaqta chay llaqta cuidaq qawanman hinaspa mana cornetanta tocanmanchu runakuna alistikunankupaq hinaptinqa, chay enemigo hamuqkuna pitapas wañurachiptinqa chay runam wañurunman hina huchallani, ichqaq chay runapa wañusqanmantaqa llaqta cuidaqtam cuentata mañasasaq.”

⁷—Runapa churin, qamtam churaykuyki llaqta cuidaqta hina Israelpa castankunapaq, qamqa uyariwaspaykim ñoqapa kamachisqayta paykunaman willakunki. ⁸Ñoqam mana allin ruraq runata niyman: “Wañunkipunim” nispa ichaqa chay mana allin kawsasqanmanta wanakunarpaq chay runata mana rimapayaptikiqa hina huchallanpim wañukunqa, ichaqa chay wañukusqanmantaqa qamtam cuentata mañasqayki. ⁹Ichqaq sichum chayna kawsasqanmanta wanakunarpaq rimapayachkaptikipas mana wanakuspanqa kikinmi wañunqa chay mana allinkuna rurasqanmanta, qamqa manam culpayoqchu kanki.

Huchallikuq runaqa kikillan culpayoq kasqanmanta

¹⁰—Runapa churin, Israelpa castankunatayá rimapayay kaynata: “Qamkunam rimarqankichik: ‘Ñoqaykuqa mana kasukuq hinaspa huchasapallaña kasqaykuraykum llasa-llasaqlaña qepiyoq kachkaniku, chayraykum ñoqaykuqa puchukaruchkanikuña, chaynaqa éimaynamá kawsaymankuraqq?’ nispa.”

¹¹ Paykunamanyá ñoqa Señor Diospa nisqayta niy kaynata: “Ñoqaqa vidayrayku juraspam nikichik: Mana allin ruraq runapa wañunantaqa manam munanichu. Ñoqaqa munani mana allin kawsasqanmanta wanakuspan kawsanantam. Yaw Israel castakuna imana allin kawsasqaykichikmanta wanakuspayá kutirikamwaychik! ¿Imanasqamá wañuwaqchik chay huchaykichikraykuqa? nispa.”

¹²—Chaynaqa runapa churin, qamyá llaqtamasikunaman niy kaynata: “Allin ruraq runa mana kasukuqna rikuriruptinqa, allin rurasqankunapas manam salvanqachu. Sichum mana allin ruraq runa chay rurasqanmanta wanakuptinqa, chay mana allin rurasqanmantaqa manam wañunqachu. Allin ruraq runa huchallikuruspanqa manam kawsanqachu chay allin rurasqanraykupas. ¹³Sichum allin ruraq runata niyman: ‘Qamqa kawsankipunim’ nispa hinaptin payñataq allin rurasqanpi hapipakuspan mana allin ruraya qallaykunman hinaptinqa allin rurasqanpas qonqasqa kaptinmi huchallikusqanmanta payqa wañunqapuni. ¹⁴Sichum mana allin ruraq runata niyman: ‘Qamqa wañunkipunim’ nispa hinaptin payñataq huchanmanta wanakuspan allin arregloman hina allintaña ruraspan, ¹⁵prenda hapisqantapas dueñonmanña kutiykachipuspanqa chaynataq mana allinta amaña rurananpaq decretoykunaman hina kawsaspanqa kawsakunqapunim, manam wañunqachu. ¹⁶Hucha rurasqanqa manam yuyasqañachu kanqa. Payqariki allin arregloman hina allintaña rurasqanraykum kawsakunqapuni. ¹⁷Segurochá llaqtamasikikunaqa ninqaku: ‘Señorqa rurachkan manam allin arregloman hinachu’ nispa, ichaqqa paykunamiki manaqqa kawsachkanku allin arregloman hinachu. ¹⁸Sichum allin ruraq runa manaña chayna allinta ruraspanqa, chay huchanraykum wañunqapuni. ¹⁹Sichum mana allin ruraq runa mana allin rurasqanmanta wanakuspa allin arregloman hinaña allinta ruraspanqa chay allin rurasqanraykum kawsakunqapuni. ²⁰Qamkunaqa nirqankichiktaqmí kaynata: ‘Señorqa rurachkan manam allin arregloman hinachu’ nispa. Ichaqa Israel castakuna, ñoqaqa sentenciasqaykichik sapakamatam imaynam kawsasqaykichikman hina.”

Jerusalen llaqta tuñichisqa kasqanmanta

²¹ Preso pusasqa kasqaykumanta chunka iskayniyoq watapa chunka kaq killanpi hinaspa chay killapa pichqa kaq punchawninpim ñoqaman hamurqa huk runa. Chay runaqa ayqekamusqa Jerusalen llaqtamantam. Paymá niwarqa:

—Jerusalen llaqtaqa enemigopa makinmanñam wichiykun —nispa.

²² Jerusalen llaqtamanta lluptimuq ñoqaman chayaramusqanpa chisi tutantam mana rimaq kasqayrayku Tayta Diospa atiynin ñoqapa hawaypi karqa, chay runapa chayamuwasqan madrugawñam huktawan rimariykachiwarqa, chaynapim ñoqaqa rimaqna karqani.

Israel castakunapa huchallikusqankumanta

²³ Tayta Diosmi rimapayawaspan niwarqataq kaynata:

²⁴—Runapa churin, Israel nacionipi kaq purmasqa llaqtakunapi yachaqkunam nichkanku kaynata: “Abrahamqa sapallan kachkaspanpas kay allpatam

dueñochakurqa, ñoqanchikqariki paymantaq a achkasum kachkanchik hinap-tinqa segurochá kay allpataqa dueñochakunanchikpaq qowarqanchik” nispa. ²⁵ Chaynaqa ñoqa Señor Diospa nisqaytayá niy kaynata: “Qamkunaqa aychatam mikunkichik yawarnintinta, taytacha-mamachakunata yupaychaspataqmí runakunatas wañuchichkankichik. ¿Chayna kachkaspachum kay nacionpa dueñon kaytaraq munachkankichik? ²⁶ Qamkunaqa guerrallaman atipakuqmi kachkankichik, qamkunaqa runamasikichikpa warminwanmi huchapakuchkankichik. ¿Chayna kachkaspachum kay nacionpa dueñon kaytaraq munachkankichik?”

²⁷—Ñoqa Señor Diospa nisqaytayá paykunaman niy kaynata: “Ñoqqa kikiyrayku juraspam nini: Purmasqa llaqtakunapi *yachaqkunaqa guerrapim lliw wañunqaku, chakrakunapi yachaqkunatas purun animalkunawanmi mikurachisaq, amparakuna wasikunapi hinaspa machaykunapi yachaqkunapas peste onqoywanmi wañurunqa.

²⁸ Chay naciontaqa purmarachispam chunnichkaqtaña saqerusaq, kallpanchakuspa hatunchakunaykichik kaqpas manañam kanqachu, Israel nacionpi orqokunapas chunnichisqañam karunqa chaynintaqa manaña pipas pasananpaq. ²⁹ Chaynaqa chay naciontam purmarachispam chunnichkaqtaña saqerusaq, chaynataqa rurarusaq millakuypaq kaqkunata rurasqankuraykum. Chaynapim yachanqaku Tayta Dios kasqayta.”

³⁰—Runapa churin, qampa llaqtamasikikunam perqakunapa waqtanpi hinaspa wasikunapa punkunpi qampa contraykipi rimanakunku: “Rispayá uyaramuychik Tayta Diospa imam rimasqanta” nispa. ³¹ Chaynaqa imaynam hamunankuman hinamá runaykunaqa hamusuchkanki hinaspm ñawpaqnikipi tiyaykuspanku uyarisuchkanki, ichaqa manam chay uyarisqankutapas kasukunkuchu. Paykunaqa yacharuspapas kuyanakuqkunapa takinta hinallam rimarqarinku, paykunaqa qollqellamantam piensakuchkanku. ³² Qamqa paykunapaqmi kachkanki kuyanakuqkunapa takinkuna takiq hinalla, paykunaqa sumaqllaña takiqpaq hinaspa arpa tocaqpaqmi hapisuchkanki. Paykunaqa uyarisuspaykipas rimasqaykitaqa manam kasukunkuchu. ³³ Ichaqa kay nisqaykunaqa cumplikunqapunim, cumplikuruptinñam yachanqaku ñoqamanta willakuq paykuna ukupi kasqanta.

Israel casta kamachiqkunapa contranpi willakuymanta

34

¹ Tayta Diosmi rimapayawaspan niwarqataq kaynata:

²—Runapa churin, qamyá Israel casta kamachikuqkunapa contranpi ñoqa Señor Diospa nisqayman hina niy kaynata: “iMallapiraq rikukunkichik oveja mi-chiqlikuna hina Israel castakunapa kamachiqninkunaqa! Qamkunaqariki ovejakunata michinaykichik kachkaptinmi kikillaykichikta michikuchkankichik. ³ Qamkunaqa lechetapas lluklluykachispam mikunkichik, qamkunaqa millwantapas rutukuykuspm chaywan pachakunkichik hinaspm wiran ovejakunatas nakakuykuspa mikukunkichik, manam chay ovejakunataqa michinkichikchu. ⁴ Eqoyaruq ovejakunatas manam qamkunaqa hampiykunkichikchu, onqoruq ovejakunatas manam qamkunaqa wataykunkichikchu, chullaruq ovejakunatas manam qamkunaqa kutiyachinkichikchu, chinkaruq ovejakunatas manam qamkunaqa maskaykunkichikchu aswanqa chay ovejakunataqa mana llakipayarispam maqayllawanña michirqankichik. ⁵ Chaynapimá chay ovejakunataqa mana michiqniyoq cheqesqa kallachkanku. ⁶ Ovejakunataqa orqokunapim hinaspa alto moqokunapim pantaypi purillachkanku, tukuy hinastinman cheqesqam paykunaqa kallachkanku, manam pipas kanchu maskaykuqninga nitaq tapukuqlanpas.

7-9 “Llapallan michiqkuna, vidayrayku juraspa ñoqa Señor Diospa nisqaytayá uya-riyichik: Ovejaykunaqa mana michiqniyoq kasqanraykum pipapas mana maskasqan suwasqa hinaspa purun animalkunapa mikusqan kachkanku. Ñoqapa michiqniykun-qa ovejaykunata michinankupas kachkaptinmi kikillankuta michikuchkanku.¹⁰ Ñoqa Señor Diosmá nikichik: Michiqkuna, ñoqaqa contraykichikpim kachkani, ovejayku-nata qamkunamanta mañaruspaymi qarqorusqaykichikñá ovejaykunapa michiqnin manaña kanaykichikpaq, chaynapim qamkunaqa manaña kikillaykichiktachu michi-kunkichik. Ovejaykunata manaña mikukunaykichikpaqmí qechurusqaykichikñá.

Allin michiqmanta

11 “Ñoqa Señor Diosmá nikichik kaynata: Kikiypuniñam ovejaykunata maskamus-pay nanachikusaq. ¹²Imaynam huk michiq ovejankunawan nanachikun, chaynam ñoqapas ovejaykunata nanachikusaq, paykunatam libraykusaq tukuy hinastinpi che-quesqa kasqankumanta. Paykunaqariki chequesqam karqaku yana puyupa tapaykusqan punchawpi. ¹³Paykunataqa ñoqamá horqomusaq huklaw nacionniyoq runakunapa chawpinmanta, hukllaman huñuykuspa kikinkupa allpanman pusamuspaymi Israel nacion orqokunapi michisaq, paykunataqa michisaqmá qechwakunapipas hinaspa runakunapa *yachanan allpapipas. ¹⁴Sumaqllaña pastokunapi michiptiyi paykunapaqa kanchankupas kanqa Israel nacionpa orqonkunapiña, chaypi sumaq kanchakunapiña samaspankum mikunkakupas Israel orqokunapi wiñaq sumaq pasto-kunataña. ¹⁵Kikiyña ovejaykunapa michiqnin kaspaymi paykunataqa samaykachisaq. Chaynatam ñoqa Señor Dios nini. ¹⁶Chinkaruq ovejakunatapas maskaykusaqmi, chullaruq ovejakunatapas kutirichimuspaymi wataykusaqtatq chakin pakisqa oveja-kunatapas, eqoyaruq ovejakunatapas ñoqaqa yanapaykusaqmi. Wirasapakunatawan kallpasapakunatam ichaqa puchukarachisaq hinaspm iguallataña michisaq.

¹⁷ “Ovejallaykuna, qamkunatam ichaqa ñoqa Señor Dios nikichik kaynata: Ñoqaqa allin arregloman hinam juzgasqaykichik carnerokunatapas chaynataq chivatokunatapas. ¹⁸ ¿Allinpaqchum hapinkichik allinnin pastota mikukuruchkaspapas puchuqintaña-taq saruparuya? ¿Allinpaqchum hapinkichik chuyan yakuta tomakuruchkaspapas puchuqintañaq putkacharuya? ¹⁹Ovejaykunaqa mikullankupas qamkunapa sarupa-rusqaykichik pastotañam, tomallankupas qamkunapa putkacharusqaykichik yakutañam. ²⁰Chayraykum ñoqa Señor Dios nikichik kaynata: Ñoqam allin arregloman hina juzgasqaq wirasapa ovejakunatapas chaynataq tulluyaqa ovejakunatapas. ²¹Qamkunaqa eqoyasqa ovejakunatam waqtaykichikwan hinaspa waqraykichikwan tanqa-tanqarispa huklawman chequerachinkichik. ²²Ovejaykunataqa kikiypuniña libraykuptiyi engañakuqkunapas manaña engañanqachu, allin arregloman hinañam juzgasqaykichik animalpurata. ²³ Ño-qaqa ovejaykunata michinanpaqmi hatarichisaq huk michiqa, payñam ovejaykunataqa michinqa, chay ovejaykunapa michiqninqariki kanqa serviñiy Davidmi, payñamá michi-niku kaspa ovejaykunataqa michinqa. ²⁴ Ñoqa Señor Diosmi paykunapa Diosninqa kasaq, serviñiy Davidñataqmi kanqa paykunapi kamachikuq. Ñoqa Tayta Diosmi nini chaynata. ²⁵Ovejaykunawanmi contratota rurasaq hawkaña kawsakunankupaq, daño ruraq purun animalkunatapas nacioninkumanta chinkarachiptiyi ovejaykunaqa chunniqpipas mana manchakuspaña kawsakunqaku, montekunapipas mana manchakuspaña puñukunqaku.

²⁶ “Paykunata bendecispam bendeciykusaqtatq moqo allpaykunapa muyuriqntapas, para tiempopim parachimusaqpuni, chay paraqa hatun bendicionmi kanqa. ²⁷ Chak-rapi sachakunapas sumaqllatañam rurunqa, chakramanta cosechasqanku sumaqllaña

kaptinmi runaykunaqa chakrankupiña hawka kawsakunqaku. Yugo pakichkaq hina servichikuqnin runakunamanta runaykunata libraptiyimi yachanqaku Tayta Dios kasqayta. ²⁸Huklaw nacionniyoq runakunaqa manañam suwakunqakuñachu runaykunamantaqa nitaqmi purun animalkunapas runaykunataqa mikunqañachu. Manaña pipapas manchachisqanmi paykunaqa hawkaña kawsakunqaku. ²⁹Tarpukunapa chakrankuta ancha reqsisqataña ruraruptyimi chay nacionpi *yachaqkunaqa manaña yarqaymantaaqa kanqakuñachu, huklaw nacionniyoq runakunapas paykunataqa manañam penqapayanqachu. ³⁰Chaynapim ovejaykunaqa yachanqaku yupaychasqanku ñoqa Tayta Diosqa paykunawan kasqayta, yachanqakumá Israel castakunaqa runaykuna kasqanta. Ñoqa Señor Diosmá chaynata nini. ³¹Runaykunaqa kankichik ovejaykuna hinam, qamkunaqa michinaypi kaq ovejaykuna hinam kankichik, ñoqañataqmi qamkunapa Diosnikichik kani. Chaynatam nini ñoqa Señor Dios.”

Edom nacionpa contranpi willakuymanta

35

¹Tayta Diosmi rimapayawaspa niwarqa kaynata:

²⁻³—Runapa churin, Seir Orqota qawarispayá chaypa contranpi willa-kuy ñoqa Señor Diospa kayna nisqayta:

“Seir Orqo, ñoqaqa kachkani contraykipiñamiki.

Qamtaqa atiyniywanmi castigarusqayki.

Qamtaqa purmachkaqtañam saerusqayki.

Qamtaqa chunnichkaqtañam saerusqayki.

⁴ Tuñirachisaqmi qampi kaq llaqtakunataqa.

Llumpay purmasqañamá karunki qamqa.

Señor Dios kasqaytam yachankichik qamkunaqa.

⁵“Qamqa kachkanki Israel castakunapa wiñaypaq enimigonmi, qamqa guerrawanraq-mi paykunata hapiqranksi mana allin rurasqankumanta castigasqaña kallachkaptinkupas.

⁶Chayraykum ñoqa Señor Dios vidayrayku juraspa nini kaynata: Qamtaqa wañuyman-na qoykuptiyimi wañuyupa qatikachasqanña kanki, wañuya kuyakurusqaykiraykum wañuyllaña qatikachasunki. ⁷Ñoqaqa chay Seir Orqotaqa purmachkaq chunniqman-nam tikrarusaq, wañurachisaqtaqmi chayninta kaynaman-waknaman puriqkunatapas.

⁸Chaylawpi kaq orqokunapas wañusqakunapa huntarisqanmi kanqa, moqokunapas, qechwakunapas chaynataq wayqokunapas guerrapi wañuq runaykikunapa wichiylkusqan-mi kanqa. ⁹Qamtaqa wiñaypaqmi chunnichkaqmanña tikrarusqayki, llaqtaykikunapipas manañataqmi pipas *yachanqañachu. Chaynapim yachanki Tayta Dios kasqayta.

¹⁰“Qanmi nirqanki: ‘Israel castakunapa iskaynin nacionninqa enteron allpantinmi ñoqapaña rikurirunqa, manam imananchu Tayta Diospa chaypi kasqanpas’ nispa.

¹¹Ichqa ñoqa Señor Diosmi kikiyrayku juraspay kaynata nini: Ñoqaqa rurasaq qampa piñakuynikiman hinaspa sientekuspa imam rurasqaykiman hinam, qamqari-ki cheqnikuylawanñam rurarqanksi Israel castakunapa contranpi, chaynaqa qamta castigaruptiyimi chayraq paykunaqa reqsiwanqaku. ¹²Qamqariki yachankim Israel orqokunapa contranpi despreciowan rimasqaykita ñoqa Tayta Dios uyarirusqayta-qa. Qanmi nirqanki: ‘Wak orqokunaqa purmasqaña kaspam ñoqanchikmanña qosqa kachkan tukuparunanchikpaq’ nispa. ¹³Qamqa mana upallaykuspam ñoqapa contraypi rimarqanki, mana sayaykuspa contraypi rimasqaykitam ñoqaqa uyariruni.

¹⁴“Chaynaqa ñoqa Tayta Diosmi nini kaynata: Qamta purmarachiptiyqa kay pa-chapi llapallan runakunam kusikunqaku. ¹⁵Israel castakunapa dueñochakusqan allpakuna purmachisqa kaptinmi kusikurqanki, chaynatapunim qanwanpas rurasaq.

Seir Orqoqa purmachisqañam kanqa.

Edom nacionpi tukuy imapas purmachisqañam kanqa.

Chaynapim yachanqaku Tayta Dios kasqayta.”

Israel nacionqa bendecisqa kananmanta

36 ¹—Runapa churin, Israel nacionpi orqokunamanyá ñoqa Tayta Diospa kayna nisqayta niy: ²“Israel nacionpa enemigonkunam ninku: ‘iAllinta rurachun! Wiñaypaq kaq Israel orqokunaqa ñoqanchikpañam’ nispa. ³Chaynaqa ñoqa Señor Diospa nisqaytayá kaynata niy: ‘Qamkunataqa enemigokuna puchukarachispam kaymanta-wakmanta saruparusurqankichik. Chaynataqa rurasurqankichik wakin nacionkunapa dueñochakusqanña kanaykichikpaqmi, llapa runakunapa kamipa-yananmanñam qamkunataqa wichiyyachisurqankichik. ⁴Chaynaqa Israel nacionpi orqokuna, uyariychikyá orqokunaman, moqokunaman, qechwakunaman, wayqokunaman, purmachisqa sitiokunaman, chunnichisqa llaqtakunaman ñoqa Señor Diospa imam nisqayta. Chay sitiokunaqa muyuriqniypi wakin nacionkunapa salteasqanmi hinaspas burlakusqanmi karpaku. ⁵Ñoqaqa wakin nacionkunapa contranpim sientekuspa rimani. Aswanraqmí ñoqaqa sientekuni enteron Edom nacionpa contranpi. Paykunaqariki kusikuywanraqmi hinaspas hatun despreciowanraqmi allpaykunata hapikuykurqa. Chaynataqa rurarkaku chay pastollaña chakraykunata saqueanankupaqmi.’”

⁶—Chaynaqa Israel allpakunamanta ñoqa Señor Diospa nisqaytayá orqokunaman, moqokunaman, qechwakunaman chaynataq wayqokunaman niy kaynata: “Wakin nacionkunapa penqayman churasqan kasqaykichikraykum llumpayllataña piñakuruni chay nacionkunapaq. ⁷Chayraykum ñoqa Señor Dios juraspay nini chay muyuriqnikichikpi nacionkunaqa penqayman churasqa kanankumanta. ⁸Israel nacionpi orqokuna, qamkunam ichaqa kallmasapallaña sachayoq kankichik. Qamkunaqa Israel runaykunapaqmi sumaq-llataña rurunkichik, paykunapa kutimunanqariki hichpamuchkanñiam. ⁹Yanapaptiymi qamkunaqa kankichik yapusqa hinaspas tarpusqa. ¹⁰Ñoqapunim mirachisaq chaypi *yachaq Israel llapallan castakunatapas. Llaqtakunapas runakunapa mosoqmantas yachasqanmi kanqa. Purmachisqa raqaykunapas huktawan hatarichisqam kanqa. ¹¹Chaypi tarikuq runakunatapas hinaspas animalkunatapas ñoqapunim mirachisaq. Chaynapim paykunaqa nana-nanaqta sumaqllataña miranqaku. Ñawpaq tiempopi hinaraqmi qamkunataqa chaypi kawsachisqaykichik. Qamkunataqa ñawpaq tiempomantapas aswan allintaraqmi rurasqaykichik. Chaynapim yachankichik Tayta Dios kasqayta. ¹²Israel nacionpi orqokuna, Israel runaykunatañam chaykunapiqa purichisaq. Paykunañam qamkunataqa dueñochakunqa herencian kanaykichikpaq. Manañam wawa-churinkutapas wañuchinkichikchu.

¹³“Ñoqa Señor Diosmi nini kaynata: Orqokuna, runa mikuq kasqaykichikmantam rimanku. Qamkunaqa nacionnikichikpi wawa-churikunatapas wañurachinkichikksi. ¹⁴Ichaqa amañamá runakunataqa mikunkichikñachu nitaq-mi nacionnikichikpi wawa-churikunatapas wañuchinkichikñachu. Ñoqa Señor Diosmi chaynata nini. ¹⁵Manañam huklaw nacionniyoqkunapa kamikuyntawaran insultontaqa uyarichisqaykichikñachu. Nacionnikichikpi wawa-churikunataqa manañam wañuchinkichikñachu. Ñoqa Señor Diosmi chaynata nini.”

¹⁶Tayta Dios rimapayawaspanmi niwarqataq kaynata:

¹⁷—Israel castakuna nacionninkupi *yachaspaqa mana allinta kawsaspam chaynataq mana allinta ruraspam millakuylapaqtña rurarurqaku, ñoqapa qayllaypi imaynam kawsasqankuqa karqa killanwan onqoq warmipa qachan hinam. ¹⁸Chayraykum llumpay piñakuywan castigarqani, chaynataqa rurraqani runamasinkutapas chay nacionpi wañuchisqankumanta chaynataq taytacha-mamachakunawan chay nacionta millakuy-paq rurasqankumantam. ¹⁹Chayraykum chayna mana allin kasqankumanta hinaspa mana allin rurasqankumanta castigaspay tukuy hinastinman chequerachirqani, paykunataqa huklaw nacionkunamanmi wischururqani. ²⁰Maylaw nacionmanña rispapas ñoqapa chuya sutiytam penqayman churarrqaku. Runakunamá kaynata nirqaku: “Kay runakunaqa Tayta Diospa runankuna kachkas papas nacionninkumantam lloqsimurqa-kuraq” nispa. ²¹Israel castakunaqa maymanpas chayasqanku nacionpim ñoqapa chuya sutiyta penqayman churarrqaku, chayraykum chuya sutiymantu sientirqani.

²²—Chaynaqa ñoqa Señor Diospa nisqaytayá Isrelpa castankunaman niy kaynata: “Israel castakuna, manam qamkunaraykuchu rurasaq kay rurasqaytaqa aswanqa chuya sutiyraykum. Qamkunaqariki chuya sutiytam penqayman churarrqankichik maylaw nacionman rispapas. ²³Llapa nacionkunapi penqayman churasqaykichik sutiytam paykuna qawachkaptin ñoqqa huktawan chuyayachisaq. Chaynata ruraptiymi yachanqaku Tayta Dios kasqayta. Ñoqa Señor Diosmi chaynata nini. ²⁴Ñoqapunim qamkunataqa horqomusqaykichik chay llapallan nacionkunamanta, qamkunataqa chaykunamanta huñumus pam allpaykichikman kutichisqaykichik. ²⁵Chuya yakuwan mayllaspam qamkunataqa imawanpas qachachakusqaykichikmanta limpiasqaykichik, taytacha-mamachakunamantam chuyanchasqaykichik. ²⁶Qamkunamanqa mosoq sonqotaña churaykuspaymi qoykusqaykichik mosoq espiritutaña. Ñoqqa rumi hina sonqoykichikta aychaykichikmanta qechuruspaymi llampu sonqotaña qamkunamanqa qoykusqaykichik. ²⁷Espirituyaña qoykuspaymi decretoykunata cumplichisqaykichik, chaynapim leyniykunatas kasukunkichik. ²⁸Abueloykichikkunaman qosqay allapipiña kawsakuspam runaykunaña kankichik, ñoqañataqmí qamkunapa Diosnikichik kasaq. ²⁹Qamkunataqa librasqaykichikñam imawanpas ama qanrachakunaykichik-paq. Kamachiptyimi trigopas mana pisiquña kanqa, manañam huktawanqa yarqaytaqa apachimusqaykichikchu. ³⁰Qamkunapa sachaykichiktapas sinchillatañam ruruchisaq, chakraykichikpi cosechakunatas achkallamanñam mirachisaq hinaptinmi nacionkunapiqa manaña yarqaymanta penqasqañachu kankichik. ³¹Chaynapim qamkunaqa yuyarinkichik mana allin kawsasqaykichiktawan mana allin rurasqaykichikta hinaspm millakkunkichik chay mana allin rurasqaykichikmantawan millakuylapaqñia rurasqaykichikmantapas. ³²Israel castakuna, qamkunayá sumaqta yachaychik, kaykunataqa rurachkani manam qamkunaraykuchu. Qamkunaqa penqakuymantayá kurkuykachaychik mana allin kawsasqaykichikmanta. Ñoqa Señor Diosmi chaynata nini.

³³“Ñoqa Señor Diosmi nini kaynata: Mana allin rurasqaykichikkunamanta limpia-ruspaymi *yachanaykichik llaqtakunapi huktawan kawsachisqaykichik, purmasqa raqaykunapas huktawan hatarichisqam kanqa. ³⁴Chunniruq chakrakunapas manaña chunnispam llapallan puriqkuna qawachkaptin tarpusqaña kanqa. ³⁵Paykunam ninqaku: “Kay purmaruq chakraqa kunanqa rikchakuchkan Eden huertamanraqmi, purmachisqa, chunnichisqa hinaspa tuñichisqa llaqtakunapas kunanqa murallasqa hinaspa runakunapa yachasqan llaqtakunaraqmi kachkasqa’ nispa. ³⁶Chaynapim tuyuriqnikichikpi kaq nacionkuna yachanqaku tuñichisqa kaqkunataqa ñoqa Tayta

Dios hatarichisqayta, yachanqakutaqmi purmachisqa chakrakunapipas tarpuchis-qayta. Ñoqa Tayta Diosmi nini chaynata, ñoqaqa chaynatamá rurasaq.

³⁷ “Ñoqa Señor Diosmi nini kaynata: Chaywanpas ñoqaqa Israel castakunapa qayakusqanraqmi kasaq kaykuna ruranaypaq, paykunataqa achkallamanñam mirarachisaq ovejakunata mirachichkaq hina. ³⁸ Imaynam Jerusalen llaqtapi nana-nanaq ovejakuna tarikun hatun fiestakunapi ñoqa Diospaq sapaqchasqa kanankupaq, chaynam purmasqa llaqtakunapas nana-nanaq runakunapa huntay-kusqaq kanqa. Chaynapim yachanqaku ñoqaqa Tayta Dios kasqayta.”

Chakisqa tullukunamanta

37 ¹Tayta Diosmi hapiykuwaspan Espiritunwan huntasqata lloqsichiwar-qa hinaspm churaykuwarqa tullukunapa huntallaña kasqan qechwa pampaman. ²Paymi tukuy hinastinpi muyurichimuwarqa kaynaman-waknaman. Chaypi tullukunaqa kasqa chay qechwa pampa tapaykuqmi hinaspa pasaypaq chakisqakamam. ³Chaymantam Tayta Dios niwarqa:

—Runapa churin ćyaqachum kay tullukunaqa huktawan kawsarinman? —nispa.

Chaymi ñoqañataq nirqani:

—Señor Dios, qamllam chaytaqa yachanki —nispa.

⁴Tayta Diosmi chay chakisqa tullukunaman ninaypaq niwarqa kaynata:

⁵—Tullukuna, ñoqa Señor Diosmá kaynata nikichik: “Kawsanaykichikpaq-mi samayta huktawan qoykusqaykichik. ⁶Ankuylkichikkunatam churaykusaq, aychaykichiktapas huntaykachisaqmi, aychapa hawanpi qarantapas mastariy-kusaqmi hinaspm kawsanaykichikpaq samayta huktawan qoykusqaykichik. Chaynapim yachankichik Tayta Dios kasqayta.”

⁷Paypa kamachiwasqanman hinamá willakurqani. Chaynata willakuchkaspam uyarirqani qapariyallawanña tullukuna taqrararaqta, tullukunam tupaqnimman hina tinkinakurqa. ⁸Qonqayta qawariykuptiy mi tullukunaqa kachkasqa anku-yoqña, aychankunapas rikuriytam qallaykurqa, chaypa hawanmanñataqmi aycha qarapas mastarikurqa ichaqa mana samayniyoqraqmi karqaku.

⁹Chaymantam Tayta Dios niwarqa:

—Runapa churin, qamqa ñoqa Señor Diospa nisqaytayá kawsachiq samayta kaynata niy: “Kawsachiq samay, tukuy hinastinmanta pukumuspayá kawsarichiy kay wañusqakunata” nispa.

¹⁰Paypa kamachiwasqanman hina rimariptiy mi chay kawsachikuq samayqa chay wañusqakunaman yaykuruspa kawsarirachirqa chaymi sayarirurqa nana-nanaq tropakunaña. ¹¹Chaymantam Tayta Dios niwarqa:

—Runapa churin, kay tullukunaqa Israel casta llapallan runakunamanmi rik-chakun. Israel castakunam rimachkanku: “Tullunchikqa chakisqañam kachkan. Ñoqanchikpaqqa tukuy imam tukurunña ćimapiñataq confiakuchwanpas?” nispa.

¹²Chaynaqa runapa churin, qamyá ñoqa Señor Diospa nisqayta kaynata willakuy: “Runallaykuna, sepulturaykichikta kichaykuspam kikiypuni qamkunataqa chaymanta horqomusqaykichik hinaspm kutichisqaykichik Israelpa allpanman. ¹³Runallaykuna, sepulturaykichikta kichaykuspam chaymanta horqoptiy mi yachankichik Tayta Dios kasqayta. ¹⁴Kawsanaykichikpaqmi espirituuya qoykusqaykichik hinaspm kikikichikpa allpaykichikpi churaykusqaykichik chaynapim yachankichik kikiy Tayta Dios rimas-qayta hinaspa cumplisqayta. Ñoqa Tayta Diosmá chaynata nini.”

Juda nacionqa Israel nacionwan hukllawanakusqanmanta

¹⁵Tayta Dios rimapayawaspanmi niwarqataq kaynata:

¹⁶—Runapa churin, huk kaspita hapiyuskuspáyá chaypa hawanpi qellqay: “Kayqa Juda castapaqwan hukllawakuqniñ wakin Israel castapaqmi” niqta. Huk kaspitapas hapispayá chaypa hawanpipas qellqay: “Kayqa Joseypa rantinpi kaq Efrain castapaqwan hukllawakuqniñ wakin Israel castapaqmi” niqta. ¹⁷Chay iskaynin kaspita tupanarachispayá hukllawaruy makikipi. ¹⁸Llaqtamasiki runakuna: “Willawaykuyá ñima ninantaq kayqa?” nispa tapusuuptikiñataqmi ¹⁹ñoqa Señor Diospa nisqayta kaynata ninki: “Ñoqam hapisaq Efrainpa makinpi kaq Joseypa kaspinta, chay kaspipimiki paywan hukllawasqa kachkan Israel wakin castakunapas. Chay kaspitam Judapa kaspínwan kuskata hukllaman makiyipi hukllawarusaq” nispa. ²⁰Chaynaqa Ezequiel, paykuna qawachkaptinyá chay qellqasqayki kaspita hapirayay. ²¹Ñoqa Señor Diospa nisqaytayá kaynata niy: “Israelpa mirayninkunataqa ñoqam horqomusaq maymanña risqanku nacionkunamantapas, tukuy hinastinmanta huñümuspam allpankuman kutichisaq. ²²Ñoqaqá Israel nacion orqo allpankunapim paykunataqa huk nacionllataña rurarausaq hinaptinmi huk reyniyoqllaña kanqaku, manañam iskay nacionniyoqñachu nitaq iskay gobiernoyoqñachu kanqaku. ²³Manañataqmi paykunaqa huchallikunankupaqa taytacha-mamachakunatapas chaynataq millakuyapaq kaqkunatapas adoranqakuchu nitaqmi mana kasukuqpas kanqakuñachu. Ñoqam paykunataqa salvaykusaq huchallikunankupaq tukuy imaman urmaykusqankumanta, paykunataqa limpiaykuptiyi ñoqapa runaykunaña kanqaku, ñoqañataqmi paykunapa Diosnin kasaq. ²⁴Serviqniy Davidmi kanqa paykunapa reynin, payllaña llapankupa michiqnin kaptinmi leyniyan hina kawsaspa decretoykunata kasukunkaku. ²⁵Paykunaqa serviqniy Jacobman qosqay nacionpiñam *yachanqaku. Chaypímá abuelonkupas yacharqaku, hina chaypitaqmi wiñaypaq yachanqaku churinkunapas hinaspá mirayninpá-mirayninkunapas. Serviqniy Davidñataqmi wiñaypaq kanqa paykunapa kamachiqnin. ²⁶Hawka kawsakunankupaqmi ñoqaqá paykunawan rurasaq huk contratota, chay contratoqa kanqa wiñaypaqmi. Paykunataqa allin takyaqta ruraspaq achka-achkaman mirachisaq hinaspam paykunapa chawpinpi santuarioytapas wiñaypaq churasaq. ²⁷Chaynapim paykunawan yachaspa paykunapa Diosnin kasaq, paykunañataqmi kanqa runaykuna. ²⁸Ñoqapa santuarioy paykunapa chawpinpi wiñaypaq tarikuptinmi wakin nacionkunapas yachanqaku Israel castakunataqa kikiypaq sapaqchakusqayta.”

Gog sutiyoq runapa contranpi willakuymanta

38

¹Tayta Diosmi rimapayawaspan niwarqataq kaynata:

²—Runapa churin, qamqa Magog nacionta qawarispayá ñoqamanta willakuy Gog sutiyoq runapa contranpi, payqariki Mesec hinaspá Tubal lawpi kamachikuqmi. ³Paymanyá ñoqa Señor Diospa nisqayta kaynata niy: “Mesec hinaspá Tubal lawpi kamachikuq Gog sutiyoq runa, ñoqaqá qampa contraykipim kachkani. ⁴Qamataqa ñoqapunim muyurichişqayki, kakichuykitapas ganchokunawan hapiyachispaymi horqorusqayki llapa tropaykunatawan kuskata, horqorusaqtaqmi caballokunatapas chaynataq sillakuqinkunatas. Paykunaqariki tukuy ima armayoqmi nana-nanaq kachkanku, taksapas-hatunpas harkachikunayoqmi hinaspá makinkupi espadayoqmi paykunaqa kachkanku. ⁵Paykunawantaqmi kachkan Persia, Cus hinaspá Put nacionniyoq tropakunapas, llapallankum kachkanku harkachikunayoq hinaspá cascocyokkama. ⁶Llapa tropantinmi paykunawantaq kachkan Gomerpa castankunapas chaynataq karu-karu norte lawpi Bet-togarma llaqtayoq

tropakunapas. Paykunaqariki nana-nanaqmi qanwan lloqsichkanku.⁷ Yaw Gog, qamyá alistikuy, preparakuyá chay nana-nanaq qanwan kaqkunapiwan. Qanmi kanki paykunapa waqaychaqninqa.⁸ Unay tiempokunamantam otaq watakunapa tukupaynintam qayasqa kaspa guerrakunamanta samariyuq nacionman yaykunki. Chay nacionniyoq runakunaqa tukuy hinastinmantam huñunakurunku Israel nacionpa orqonkunapi. Chay orqokunaqariki unayaq purmachisqañam karqa ichaqa llapa runakunam huklaw nacionmanta horqosqa kaspanku chaypiqa hawkaña kawsakuchkanku.⁹ Puyu tapaykuchkaq hinaraq paykunaman chayaruspam wayra-para hina pawaykunki. Chaynataqa ruranki yanapasuq-niki runakunapiwan nana-nanaq runakunawanmi.

¹⁰ “Ñoqa Señor Diosmi nini kaynata: Chay tiempopiqá mana allinkunata tanteas-pam hukmankunata piensanki.¹¹ Qanmá kaynata ninki: Ñoqaqa mana murallasqa llaqtayoqkunapa nacioninta rispam guerrawan hapimusaq. Confianzallawanña hawka kawsakuq runakunapa contranpim sayarimusaq, paykunaqariki *yachach-kanku mana murallayoq, mana punkuyoq hinaspa mana cerrojoyoq llaqtakunapim.¹² Salteamuspam tukuy imankutapas qechumusaq. Achka nacionmanta huñu-nakuruspa purmachisqa llaqtakuna hataríqkunatapas guerrawanmi hapimusaq. Paykunaqariki kachkanku animalsapa hinaspa tukuy imayoqmi. Yachachkankupas kay pachapa chawpinpi hinaraqmí” nispa.¹³ Saba lawmanta, Dedan lawmanta kaq-kunapas hinaspa Tarsis lawmanta kaqkunapas chaypi kaq llaqtachakunapiwanmi kaynata tapusunki: ‘¿Qamqa hamurqanki suwakunaykipaqchum? ¿Tropaykiku-nataspas huñurqanki qori-qollqekunata, ganadokunata, tukuy imakunata hinaspa achka-achka imakunatapas salteaspa hapikuykunaykipaqchu?’ nispa.”

¹⁴ —Runapa churin, Gog sutiyoq runamanyá willay ñoqa Señor Diospa kayna nis-quyata: “Israelpa castan runaykuna hawkaña kawsakuptinmi qamqa chayraq cuentata qokurunki.¹⁵ Qanmi norte lawpi nacionnikimanta hamunki achkallaña runaku-napiwan hinaspa achkallaña caballopi sillasaq tropakunapiwan kuska.¹⁶ Yaw Gog sutiyoq runa, qamqa allpata puyu tapaykuq hinaraqmi Israel runaykunapa contranpi sayarinki. Chay tukupay tiempokunapim nacionniyapa contranpi qamta pusamusqay-ki, nacionkuna qawachkaptinkum qanwan reqsichikusaq ñoqaqa chuya kasqayta.

¹⁷ “Ñoqa Señor Diosmi nini kaynata: Israel nacionpi ñawpa tiempokuna ñoqamanta willakuqkunawan rimachispayqa qanmantam rimachirqani, paykunamá ñawpa tiempopí achka watapuni willakurqaku qamtaqa Israel nacionman pusamunaymanta.”

Gog sutiyoq runa castigasqa kasqanmanta

¹⁸ —Ñoqa Señor Diosmi nini kaynata: Israel nacionpa contranpi Gog sutiyoq runa hatariptinmi llumpa-llumpayta piñakurusaq.¹⁹ Chaynaqa sientikuspaymi llumpa-llumpay piñakuywan jurani chay tiempopiqá Israel nacionpi huk hatu-hatun pacha kuyuy kananmanta.²⁰ Lamar qochapi challwakunapas, alton paqaq animal-kunapas, purun animalkunapas, qasqonpa puriq animalkunapas chaynataq kay pachapi *yachaq llapallan runakunapas ñoqapa ñawpaqniyipim katkatatanqaku, orqokunapas pampamanmiwichimunqa, qaqakunapas wichiptinmi murallasqa per-qakunapas lliw tuñiyunqa, nispa.²¹ Ñoqa Señor Diosmi nini kaynata: Gog sutiyoq runapa contranpim llapa orqokunapi hatarichisaq guerrata, soldadokunam wañu-chinqa soldadomasillanta.²² Ñoqaqa paypa contranpi castigoytam cumplisaqpuni, paytaqariki castigasqa peste onqoypowan runa wañuchiyanmi, paykunamanqa ka-chaykusaqtaqmi loco paratas, rumi hinaña runtu-paratas chaynataq azufreyoq

nina paratapas. Chaykunataqa paypa hawanmanwan tropankunapa hawanmanmi chayachisaq.²³ Chaynapim kikiypuni hatunchakuspay chuya kayniyta nana-nanaq nacionkunaman qawachikusaq hinaptinmi yachanqaku Tayta Dios kasqayta.

Gog sutiyoq runa vencerachikusqanmanta

39 ¹—Runapa churin, qamqa Gog sutiyoq runamanyá ñoqa Señor Diospa nisqayta kaynata niy: “Mesec hinaspa Tubal lawpi kamachikuq Gog sutiyoq runa, ñoqaqa qampa contraykipim kachkani. ²Qamtacha muyurichispaymi aysasqayki, norte lawmantaraqmi qamtacha Israel nacionpi orqokunaman yaykunaykipaq pusasqayki. ³*Ichoq makikipi apasqayki flechana arcoykitapas wkichirachisaqmí, *alleq makikipi aptarayasqayki flechakunatapas pampamanmi sikwarachisqayki. ⁴Chaynapim qamqa llapallan tropaykunapiwan hinaspa qanwan riq runakunapiwan Israel nacion orqokunapi wañurunki, chaypim qamkunataqa mikusunaykichikpaq qoykusqaykichik aycha mikuq tukuy rikchaq alton paqaq animalkunaman chaynataq purun animalkunamanpas. ⁵Arí, qamqa wañunki llutan pampapimá. Chaynatam ñoqa Señor Dios nini. ⁶Ñoqaqa kañasaqtacimi Magog naciontatas chaynataq lamar qochapa patanpi hawka kawsakuqkunatapas. Chaynapim yachanqaku Tayta Dios kasqayta. ⁷Ñoqaqa Israel runaykuna ukupim reqsichisaq chuya sutiyya, chaynapim chuya sutiyyataq manaña piwanpas penqachisaqchu. Huklaw nacionniyoqkunapas yachanqakum Israel nacionpi chuya Diosqa ñoqa Tayta Diospuni kasqayta. ⁸Ñam chayamuchkanña, chayqariki cumplikunqapunim, chay punchawkunamantamá ñoqaqa willakurqani. Ñoqa Señor Diosmi chaynata nini.

⁹“Israel llaqtakunapi *yachaq runakunam lloqsimuspanku kañanqaku guerrapi peleananku armankuta. Kañanqakum taksa-hatun harkachikunankutapas, flechana arconkutapas, flechankutapas, mazonkutapas chaynataq lanzankutapas. Chaykunawanqa yantapaqñam servichikunqaku qanchis watapuni. ¹⁰Manañam purunmantapas yantataqa apamuñakuñachu, montetapas manam rinqakuñachu yanta pallaqpas, paykunaqariki yantamantam kañanqaku chay armakunataña, paykunañam saqueanqa ñawpaq saqueaqninkutapas hinaspm paykunañataq suwanqaku chay ñawpaq suwaqninkutapas. Ñoqa Tayta Diosmá chaynata nini.”

Gog sutiyoq runa pampanankumanta

¹¹—Gog sutiyoq runamanqa Israel nacionpimá chay tiempopi qosaq pampaku-napaq huk sitiota, chay sitioqariki kachkan intipa qespimunan lawpim otaq Hatun Qochaman riq Puriqkunapa Qechwanpim. Chay sitiopi Gog sutiyoq runa llapa tropanpiwan pampakusqanraykum llapa puriqlikuna mana pasayta atinqakuchu. Chayraykum chay sitiotaqa sutichanqaku Hamon Gog Qechawan. ¹²Israel castakunam allpanku limpiasqa kananpaq paykunata pampanqaku qanchis killapuni. ¹³Chay nacionniyoq llapallan runakunam paykunata pampaysinqa, chay punchawpi hatunchasqa kaptiyimi paykunapaqpas kanqa mana qonqay atina punchawtaq. Ñoqa Tayta Diosmi nini chaynata. ¹⁴Chay qanchis killa pasaruptinmi llamkapakuq runakunata minkakunqaku rišpanku tuyumunankupaq chaynapi pampapi kaq chay wañuq tropakunapa puchuq ayankunata pampamunankupaq, chayraqmi chay nacionqa allin limpiasqa kanqa. ¹⁵Chay tuyumuq runakunam huk kaqniqun runapa tullunta rikuruspan chaypa waqtanpi huk señalta sayachinqaku chaynapi pampaq-kuna hamuspan Hamon Gog Qechwapi pampanankupaq. ¹⁶Chaypitaqmi kanqa huk llaqta Hamona sutiyoq. Chaynatamá limpiqanqaku chay naciontaqa.

¹⁷—Runapa churin, qanmá alton pawaq animalkunata hinaspa purun animalkunata ñoqa Señor Diospa nisqayta kaynata ninki: “Hamuspayá huñunakamuychik, qamkunapaq nakapusqay mikunaykichikpaqyá tukuy hinastinmanta huñunakamuychik, kay wañuchisqaykunataqa offrechekani Israel nacionpa orqonkunapim. Qamkunaqa aychata mikuspam yawarnintapas tomankichik. ¹⁸Valeroso soldadokunapa aychantam qamkunaqa mikunkichik, kay pachapi kamachikuqkunapa yawarnintam qamkunaqa tomankichik, paykunaqa llapallankum rikchakunkaku Basan lawpi allin cebasqa carnerokunaman, malta carnerokunaman, chivatokunaman hinaspa torokunaman. ¹⁹Qamkunaqa wirantapas mikunkichik saksanaykichikkamam, yawarnintapas tomankichik sinkanaykichikkamam, chay wañuqkunataqariki qamkunaman ofrecenapaqmi wañuchirqani. ²⁰Qamkunaqa convidasqay mesapi hinam saksanaykichikkama mikunkichik caballokunapa aychanta, sillakuqkunapa aychanta, valeroso soldadokunapa aychanta hinaspa guerrapi peleaq llapallan runakunapa aychanta. Chaynatam ñoqa Señor Dios nini.”

Israel nacionpaq Tayta Diospa llakipayakuyninmanta

²¹—Chaynapimá ñoqaqa huklaw nacionpi runakunaman atiynyita qawachisaq, llapallan nacionkunam qawanqaku sentenciaspayqa cumplisqayta. Qawanqaku-taqmi imaynam paykunataqa atiynywan castigasqaytapas. ²²Israel castakunapas chay punchawmantapunim yachanqaku yupaychasqanku Tayta Dios kasqayta. ²³Huklaw nacionniyoq runakunapas yachanqakum Israelpa castankunaqa mana allin rurasqankurayku huklaw nacionkunaman qarqosqa kasqankuta. Paykunataqariki traicionawasqankurayku qepanchakururqani hinaspm enemigonkuman qoykurqani, chaynapim paykunaqa enemigonkuwanpas guerrapi vencerachikurqaku. ²⁴Millakuypaq rurasqankuman hinam hinaspa mana kasukuq kasqankuman hinam paykunataqa qepanchakururqani.

²⁵—Chayraykum ñoqa Señor Dios nini kaynata: Jacob castakunataqa maymanpas preso risqankuntam kutichimusaq, llakipayarisaqñiam Israelpa llapallan castankunamantaqa hinaspm chuya sutiymantapas sientisaqtaq. ²⁶Paykunaqa manaña pipa manchachisqan allpankupiña hawka kawsakuspam chayraq qonqanqaku ñawpaqtaqa penqayllapaqña kawsasqankuta chaynataq tukuy imapi traicionawaspanku contraypi sayarisqankuta. ²⁷Paykunataqariki ñoqam horqomusaq llapa runakunapa chawpin-manta hinaspm huñumusaqtaq enemigonkupa nacionninmantapas, chaynapim achka nacionkuna qawachaptin Israel castakunaqa chuya kasqayta reqsichiwanqaku. ²⁸Paykunataqariki ñoqam huklaw nacionkunaman qarqorurqani, chaywanpas mana hukllatapas puchuchispam kikiypuni allpankuman kutichimusaq, chaynapim paykunaqa yachanqaku yupaychasqanku Tayta Dios kasqayta. ²⁹Manaña paykunata qepanchakuspaymi Israelpa mirayninmanqa Espirituywanña huntaykusaq. Ñoqa Señor Diosmá chaynata nini.

Revelacionpi Ezequiel mosoq templo rikusqanmanta

40 ¹Chunka tawayoq watañam pasarurqa Jerusalen llaqta tuñichisqa kas-
qanmanta, ñoqaykuñataqmi preso kachkarqaniku iskay chunka pichqayoq
wataña, chay watapim punta kaq killanpa chunka punchawninpi Tayta Dios hapiyku-
waspa chay llaqtaman aparuwarqa. ²Ñoqataqa Diosmá revelacionpi aparuwarqa Israel
allpaman hinaspm churaykuwarqa llumpay alto orqopa hawanman, chaypim sur-
lawman qawaqpi kachkasqa haratrichisqa llaqta hina. ³Chayman chayarachiwaptinmi

rikururqani bronceman rikchakuq huk runata. Payqa llaqtapa punkunpi sayaykuspam hapichkasqa linomanta cordelta chaynataq tupuna kaspitapas.⁴ Chay runam niwarqa:

—Runapa churin, qamqa sumaqta qawaspayá allinta uyariway, hinaspataqyá yuyaymanaspa cuentatapas qokuyaq tukuy ima qawachisqaymanta, kayman-qariki apamusqa karqanki qawachinayaqmi. Chaynaqa qampas tukuy ima qawasqaykitayá willay Israel castakunaman.

Intipa qespimunan lawpi templo punkunmanta

⁵ Templo hawa lawninpim rikurqani muyuriqni murallata. Chay runapa makinpi kaq tupuna kaspim kasqa kimsa metro tumpa maschan, chay runa murallata tupuy-kuptinmi anchon kasqa chay kaspin sayayniyoq, altoman sayayniñataqmi kasqa hina chay tupuna kaspin sayayniyoqllataq. ⁶ Chaymantam chay tupuq runaqa pasarqa templopa intipa qespimunan lawpi zaguan punkuman hinaspm gradasninta seqaspan tupurqa temploman yaykuykunata, chayqa kasqa chay tupuna kaspin sayayniyoqmi. ⁷ Chay murallapa zaguan punku yaykunapa iskay lawninpim kasqa templo cuidaqkunapa cuartonkuna, anchonpas largonpas chay cuartokunapa sayayninqa kasqa chay tupuna kaspip sayayniyoqkamallam. Huk cuartomanta huknin cuartoman rakinaqpa sayayninmi kasqa iskay metro parten tumpa maschan. Templo lawman qawaq corredorman yaykunañataqmi kasqa chay tupuna kaspip sayayniyoq. ⁸ Uku lawman yaykuna corredortapas tupuptinmi anchon kasqa chay tupuna kaspip sayayniyoq. ⁹ Chay corredorpa largonta tupuptinñataqmi kasqa tawa metro sayayniyoq, templo lawman lloqsina iskay lawninpí pilarkunañataqmi kasqa huk metro anchoyoqkama. Chay zaguan punkupi corredorqa templo lawmanmi qawarqa. ¹⁰ Chay intipa qespimunan lawpi tarikuq zaguan punkupiqa kaylaw-waklawpim kasqa chay sayaykamalla kimsa cuartochakuna, chaykunapa waqtankunapi perqapas kasqa chay sayaykamallam.

¹¹ Chaymantam chay tupuq runaqa chay zaguan punkupa anchontapas tupurqataq hinaptinmi kasqa pichqa metroyoq, chay zaguan yaykunapa anchonñataqmi kasqa soqta metro parten. ¹² Cuartokunapa ñiawpaqninpim kasqa taksa perqakuna, chay perqakunaqa kasqa parte metrokamam, chay cuartochakunaqariki kasqa largonpas-anchonpas kimsa metro tumpa maschankamam. ¹³ Chay tupuq runaqa tupurqataqmi chay zaguanpa huk-law kuchunmanta huknin kuchunkamapas, chaypa sayayninqa kasqa chunka kimsayoq metro tumpa maschanmi. ¹⁴ Chay pilarniyoq corredorpa sayaynintam tantearqa kimsa chunka hukniyoq metro maschanpaq. Chaypa waqtankunañataqmi kasqa patiopa muyus-kan. ¹⁵ Chay zaguan punkupi tarikuq wasipa largonqa yaykuykunamanta corredor ukupi tukunankamam kasqa iskay chunka soqtayoq metro tumpa maschan. ¹⁶ Zaguan cuidaqkunapa cuartochankunaqa kasqa ukuman qawaq rejillasqa ventanayoqkamam, chaypi tarikuq corredorpas kasqa ukulawninmanta muyuriqni pi ventanayoqkamam. Chay cuartochakunapa waqtanñataqmi adornasqa kasqa palmera sacha dibujokunawan.

Hawa lawpi patiomanta

¹⁷ Chaymantam chay tupuq runaqa pusaykuwarqa templo hawa lawninpim patiomanta. Chay patiopa muyuriq patankunaqa kasqa loza pampayoqmi hinaspapas cuartochakunapa muyuykusqanmi. Chay cuartochakunaqa kimsa chunkapunim chay loza pampayoq lawman qawarqaku. ¹⁸ Chay urayneqpi lozayoq pampaqa tupanakusqa chay zaguan punkupa wasinkunapim, chay lozayoq pampapa anchonqa kasqa chay zaguan punkupi wasipa largon largoqyqmi. ¹⁹ Chay runaqa uray lawninpim

punkumanta qallaykuspanmi tupurqataq uku law patiopa qallariyinkamapas, chaypa sayayninmi kasqa pichqa chunka iskayniyoq metro tumpa maschan, hina chay sayayllam kasqa intipa qespimunan lawpipas hinaspa norte lawpipas.

Norte lawman qawaq punkumanta

²⁰Chay tupuq runaqa tupurqataqmí templopa hawa pationman yakyuna norte lawpi zaguán punkutapas, tupurqaqariki largontawan anchontam. ²¹Chaypipas kasqataqmí kaylaw-waklawpi kimsa cuartochakuna, chaykunapa waqtanpi perqakunapas hinaspa corredorpas kasqa punta kaq zaguán punkupi wasipa sayaynín sayayniyoqlam. Chay punta kaq zaguánqariki tarikurqa intipa qespimunan lawpim. Chaypa largonqariki kasqa iskay chunka soqtayoq metro tumpa maschanmi, anchonñataqmí kasqa chunka kimsayoq metro tumpa maschan. ²²Ventanankunapas, corredorninpas hinaspa palmera sacha dibujonkunapas kasqa intipa qespimunan lawman qawaq zaguán punku wasipi tarikuq sayaynín sayayniyoqlam. Chayman seqanankupaqmí kasqa qanchis gradaskuna, chay gradaskunapa ñawpaqnipinataqmí kasqa huk corredor. ²³Ukupiña tarikuq templopa pationman yakyunapa chimpanpim kasqa chay norte lawpi zaguán punku, huknininñataqmí kasqa intipa qespimunan lawpi. Hinaptinmi chay huknin zaguánmanta hawa zaguánman tupuptin kasqa pichqa chunka iskayniyoq metro tumpa maschan.

Surlawman qawaq punkumanta

²⁴Chaymantam chay tupuq runaqa pusawarqataq surlawman, chaypipas kasqataqmí huk zaguán punku. Chaypipas tupurqam chaypi tarikuq cuartokunapa waqtantawan corredorninta, chaypa sayaynínqa kasqa chay wakin zaguán punkukunapa sayaynín hinallam. ²⁵Chay zaguán punku wasiqa corredornintinmi kasqa muyuriqnipi ventanayoq wakin zaguán punku wasi hina. Chaypa largonqariki kasqa iskay chunka soqtayoq metro tumpa maschanmi, anchonñataqmí kasqa chunka kimsayoq metro maschan. ²⁶Chaypiqa kasqataqmí qanchis gradaskunapas. Chaypa ñawpaqnipipas kasqam corredor. Chay wasipi tarikuq cuartochakunapa waqtan perqakunapiñataqmí kasqa palmera sacha dibujokuna. ²⁷Ukupiña tarikuq templopa pationman yakyunapa chimpanpim tarikurqa chay surlawpi zaguánqa, chay huknin zaguánmanta hawa zaguánman tupuptinmi kasqa pichqa chunka iskayniyoq metro tumpa maschan.

Templopa uku pationmanña yakyuna zaguankunamanta

²⁸Pusaykuwarqataqmí templopa uku pationmanña yakyuna zaguanninta, chay surlawpi tarikuq zaguán punku wasita tupuykuptinmi kasqa chay wakin zaguán punku wasi hina sayayniyoqla. ²⁹Punku cuidaqkunapa cuartonkunapas, chaypa waqtanpi perqakunapas hinaspa corredorninpas chay wakinpa sayaynín sayayniyoqlam kasqa. Chay wasipaqaqariki corredornintinpam kasqataq muyuriqnipi ventanankunapas. Chay wasipa largonqariki kasqa iskay chunka soqtayoq metro tumpa maschanmi, anchonñataqmí kasqa chunka kimsayoq metro tumpa maschan. ³⁰Chay templomanña yakyuna uku patiopa corredorninkunam kasqa chunka kimsayoq metro tumpa maschan largoyoq, anchonñataqmí kasqa yaqa kimsa metro. ³¹Chay corredorqa qawarqa hawa lawpi pationmanmi, chaypi tarikuq cuartochakunapa waqtan perqakunapiñataqmí kasqa palmera sacha dibujokuna, kasqataqmí pusaq gradaskunapas.

³²Noqataqa templopa ukulaw pationtam pusawarqataq intipa qespimunan lawman, chaypi tarikuq zaguán punku wasita tupuykuptinmi chaypa sayaynínqa kasqa wakin

zaguan punku hina sayayniyoqlla.³³ Punku cuidaqkunapa cuartonkunapas, chaypa waqtanpi perqakunapas hinaspa correldorninpas chay wakinpa sayaynin sayayniyoqllam kasqa. Chay wasipaqaqariki correldormintinpam kasqataq muyuriqnipni ventanankuna. Chay wasipa largonqariki kasqa iskay chunka soqtayoq metro tumpa maschanmi, anchonñataqmi kasqa chunka kimsayoq metro tumpa maschan. ³⁴ Chay correldorqa qawarqa hawa lawpi patiomanmi, chaypi tarikuq cuartochakunapa waqtan perqakunapiñataqmi kasqa kaylaw-waklawpi palmera sacha dibujokuna, kasqataqmi pusaq gradaskunapas.

³⁵ Ñoqataqa pusaykuwarqataqmi norte lawpi tarikuq zaguan punku wasimanpas, chay wasita tupuykuptinmi chaypa sayayninqa kasqa wakin hina sayayniyoqlla.

³⁶ Punku cuidaqkunapa cuartonkunapas, chaypa waqtanpi perqakunapas hinaspa correldorninpas chay wakinpa sayaynin sayayniyoqllam kasqa. Chay wasipaqaqariki muyuriqnipim kasqataq ventanankuna. Chay wasipa largonqariki kasqa iskay chunka soqtayoq metro tumpa maschanmi, anchonñataqmi kasqa chunka kimsayoq metro tumpa maschan. ³⁷ Chay correldorqa qawarqa hawa lawpi patiomanmi, chaypi tarikuq cuartochakunapa waqtan perqakunapiñataqmi kasqa kaylaw-waklawpi palmera sacha dibujokuna, kasqataqmi pusaq gradaskunapas.

Norte lawpi tarikuq cuartokunamanta

³⁸ Kasqataqmi huk cuartopas zaguan punku correldorman punkuyoq, chay cuartopim mayllarqaku lliw kañana ofrenda animalkunata. ³⁹ Chay zaguan punku wasipa correldorninpim kasqa kaylaw-waklawpi iskay mesakuna, chaypa hawanpim wañuchisqaku lliw kañana animalkunata chaynataq hucharayku hinaspa culparayku animalkunatas.

⁴⁰ Norte law punkuman seqana lawpa hawa lawninpim kasqa iskay mesakuna, waklaw-ninpipas zaguan punku correldornin lawpim kasqataq iskay mesakuna. ⁴¹ Chaynaqa tawa mesakunamá kasqa zaguanpa waklawninpipas chaynataq zaguanpa kaylawninpipas, chaynaqariki llapallan mesakunaqa kasqa pusaqmi, chaykunapa hawanpim wañuchisqaku ofrecenanku animalkunata.

⁴² Diosman ofrecespa lliwta kañapunankupaqmi kasqa labrasqa rumimanta tawa mesakuna. Chay mesaqa kasqa yaqa huk metro largoyoqmi, chaynataqmi anchorpas kasqa yaqa huk metrotaq, altoman sayayniñataqmi kasqa parte metro tumpa maschan. Chay mesakunapimá churasqaku imakunapas necesitasqankuta chaynapi lliw kañana animalkunatas chaynataq wakin animalkunatas wañuchi-nankupaq. ⁴³ Chay wasipa ukunpa muyuriqnipniñataqmi kasqa allin takyachisqa iskay puntayoq ganchokuna, chay mesakunapa hawanpiqa kasqa ofrenda aychakunam.

⁴⁴ Templopa uku pationmanña yaykuna zaguampa hichpanpim kasqa iskay cuartokuna, hukninja tarikusqa norte lawpim surlawta qawastin, huknininñataqmi kasqa surlawpi norte lawta qawastin.

⁴⁵ Hinaptinmi chay tupuq runa niwarqa:

—Kay surlawman qawaq cuartoqa templopi llamkaq sacerdote kunapaqmi.

⁴⁶ Kay norte lawman qawaq cuartoñataqmi altarpí llamkaq sacerdote kunapaq, paykunaqariki kanku sacerdote Sadocpa mirayninmi, paykunallamiki Levypa castankunamantaqa Tayta Diosman asuykunankupaq hina kachkanku —nispa.

Templomanta

⁴⁷ Chay tupuq runaqa tupurqataqmi chay uku lawpiña tarikuq templopa pationtaps, chaypa largonqa kasqa pichqa chunka iskayniyoq metro tumpa maschanmi, hina chayna sayayniyoqllataqmi kasqa anchorpas, tawantin waqtanmá kasqa hina chayna sayayni-

yoqlla. Huk altarpas kasqataqmi chay templopa chimpanpiqa. ⁴⁸Chaymantam payqa pusaykuwarqataq templopa correldorninmanpas hinaspam tupuykurqa punkupa waqtanpi perqakunata, chaypa anchonqa sapakamapam kasqa yaqa kimsa metro. Chaynaqa chay punkupa kaylaw-waklawnin anchonqa kasqa huk metro parten tumpa maschanmi. ⁴⁹Chay correldorpa largonqa kasqa chunka metro tumpa maschanmi, anchonpa sayay-ninñataqmi kasqa yaqa soqta metro, chaymanqa seqasqa chunka gradaskunam. Chay yaykuna perqapa kaylaw-waklawnin waqtanqa kasqa huk pilarniyoqkamam.

41 ¹Chay tupuq runaqa pusaykuwarqa templo ukumanñam. Chaypim tupuy-kurqa punkupa waqtanpi qawanakuq perqakunata. Chay huknin perqapa anchonmi kasqa kimsa metro tumpa maschan, hina chayna sayayniyoqllam kasqa chimpanpi kaq perqapas. ²Santuarioman yaykuna punkupa anchonqa kasqa pichqa metro tumpa maschanmi, chay punkupa waqtankunapi hapiqnin perqakunañataqmi kasqa iskay metro parten tumpa maschan. Chaymantanñataqmi tupuykurqa santuariopa largonta hinaptinmi chaypa sayayninqa kasqa iskay chunka hukniyoq metro, anchonñataqmi kasqa chunka metro parten. ³Chaymantanñataqmi pasaykuspan tupurqa ukuman yaykuq punkupa perqanpa anchonta hinaptinmi chaypa anchonqa kasqa huk metro tumpa maschan, hina chay kikin punkunñataqmi kasqa kimsa metro tumpa maschan anchoyoq, chay punkupa waqtankunapi hapiqnin perqakunañataqmi kasqa kimsa metro parten tumpa maschan. ⁴Chaymantanñataqmi tupurqa templopa uku lawnini cuartopla largonta hinaptinmi sayayninqa kasqa chunka metro parten, anchonpas hina chayna sayayniyoqmi kasqa. Hinaptinmi chay tupuq runa niwarqa:

—Kay cuartoqa Chuyay-chuyay Sitiowan suticasqam —nispa.

Templopa waqtanpi cuartochakunamanta

⁵Chay runaqa tupurqataqmi templopa perqankunatapas hinaptinmi chay perqapa anchonqa kasqa kimsa metro tumpa maschan. Chay templopa muyuriqinpíñataqmi kasqa cuartochakuna, chay sapakama cuartokunapa anchonqa kasqa iskay metro tumpa maschanmi. ⁶Chay cuartokunaqa kasqa hawampi seqella iskay altosniyoqkamam, chay sapa seqepim kasqa kimsa chunka cuartochakuna, sapa altospam kasqa huk patak chaynapi cuartokunapa querunta hapiptin chay querunkunaqa manaña templopa perqanpa ukunman yaykunarpaq. ⁷Templopa muyuriqinpí kaq cuartokunapa anchonqa kasqa aswan anchom sapa altospi, templopa muyuriq wasipa perqanqa kasqa ancho gradas hinam. Sapa altosmi anchoyasqa seqasqaman hina. Pampamantam seqasqa huk gradas chawpi kaq altosninta iskay kaq altosman chayanankama. ⁸Chaymantam qawarir-qani chay templo muyurimiq wasipa patak hina hoqarikuq cimientonta, chay patak hina hoqarikuq cimientonpa hawanpímá chay cuartochakunaqa tiyasqa. Chay patakpa sayayninqa kasqa kimsa metro tumpa maschanmi. ⁹Cuartokunapa hawa kaq perqanpa anchonñataqmi kasqa iskay metro parten tumpa maschan. Kasqataqmi huk callejonpas templopa waqtanpi cuartokunamanta hinaspas sacerdotekunapa cuartonkunamanta rakin-naq. ¹⁰Chay callejonqa templopa muyuriqinpípmá kasqa, chay callejonpa anchonñataqmi kasqa chunka metro parten. ¹¹Chay cuartokunapa punkunkunaqa qawasqa chay callejon lawmanmi, huknin punkum qawasqa norte lawman, hukniñataq surlawman. Chay callejonman tupaq cimientonñataqmi kasqa iskay metro parten tumpa maschan anchoyoq.

Intipa seqaykunan lawpi kaq wasimanta

¹²Intipa seqaykunan lawpim callejonpa chimpallanpi kasqataq huk hatun wasi, chay wasipa anchonqa kasqa kimsa chunka soqtayoq metrom, largonñataqmi kasqa tawa chunka qanchisniyoq metro, chay wasipa perqankunapa anchonqa kasqa iskay metro parten tumpa maschanmi.

Templopa lliw sayayninmanta

¹³Chaymantam chay tupuq runaqa tupurqa templopa lliw largonta hinaptinmi kasqa pichqa chunka iskayniyoq metro parten. Tupurqataqmi callejontawan qepapi kaq hatun wasitapas chaynataq perqantapas hinaptinmi lliw kasqa pichqa chunka iskayniyoq metro parten. ¹⁴Templopa uyanñataqmi intipa qespimunan lawman qawaq callejonpiwan kasqa pichqa chunka iskayniyoq metro parten anchoyoq. ¹⁵Tupurqataqmi callejonpa chimpalpi templopa qepanpi kaq hatun wasitapas chaynataq kaylaw-waklaw perqakunatapas, chaypa sayayninqa kasqa pichqa chunka iskayniyoq metro partenmi.

Templopi imakunapas tarikuqmanta

Templopi kaq hawa santuariom ukupi kaq Chuyay-chuyay sutivoq cuartopowan hinaspa corredorpiwan ¹⁶tablakunawan tableasqa kasqa. Punkupa patakninkunapas, rejillayoq ventanankunapas chaynataq templopa muyuriqniypi kimsantin seqepi balconapas tableasqam kasqa, chaynaqa kasqa pampamanta ventanakamam. Chay ventanakunañataqmi kasqa kaspi rejillayoqtaq. ¹⁷Chay runaqa tupurqataqmi punkupa hawantapas hinaspa templo ukupi cuartotapas chaynataq muyuriqniypi ukuntin-hawantin uyantapas. ¹⁸Chay tableasqa tablakunapiñataqmi tallasqa kasqa querubin sutivoq angelkunapiwan palmera sachapa dibujon, chay querubinkunaqa sapakamam kasqa iskay uyayoqkama. ¹⁹Huknin uyanmi kasqa runapa uyan kaqla hinas pam qawachkasqa palmera sachapa dibujon lawman, huknin uyanñataqmi kasqa leonpa uyan kaqla, chaypas qawachkasqa huklawninpi palmera sachapa dibujonmanmi, chaynaqariki kasqa templopa lliw muyuriqnipim. ²⁰Pampamanta punkupa hawankamam kasqa chay tallasqa querubin sutivoq angelkunapa dibujonkunaqa, hina chaynallam kasqa palmera sachapa dibujonkunapas, chaynaqariki kasqa santuariopa muyuriq perqankunapim. ²¹Santuarioman yaykuq punkupa pilarninmi kasqa tawa waqtayoq kullu.

Tablawan rurasqa altarmanta

Chuyay-chuyay sutivoq cuartopa chimpalpiñataqmi kasqa ²²tablamananta altar rurasqaman rikchakuq, chaypa waqtankunaqa kasqa huk metro tumpa maschan sayayniyoqmi, sayaynininataqmi kasqa huk metro parten tumpa maschan. Chay altarpaqa esquinankunapas, pampapas hinaspa waqtankunapas tablamantam kasqa. Hinaptinmi chay runa niwarqa:

—Kayqa Tayta Diospa qayllanpi mesam —nispa.

Templopa punkunkunamanta

²³Santuariopam kasqa iskayman kichakuq punkunkuna, hina chaynallataqmi kasqa Chuyay-chuyay sutivoq cuartopa punkunkunapas. ²⁴Sapa punkupañataqmi kasqa iskay hojankuna, sapa hojañataqmi kasqa visagranpi kuyuq. ²⁵Chay santuariopa punkunkunapim kasqa tallasqa querubin sutivoq angelkunapa dibujonkuna

chaynataq palmera sachakunapa dibujonkunapas, chay dibujokunaqa kasqa tem-plopa perqankunapi dibujokuna kaqlam. Hawa kaq corredorpa hawanpiñataqmí kasqa tablamanta qawiñakuna. ²⁶Corredorpa kaylaw-waklawninpipas kasqa rejilayoq ventanakunam, chay ventanakunapiqa tallasqam kasqataq palmera sachapa dibujonkuna. Templopa waqtanpi kaq cuartochakunapas kasqa qawiñayoqkamam.

Templopa hichpanpi wasikunamanta

42 ¹Chaymantam chay runaqa pusawarqa norte lawpi kaq hawa patioman hinaspmayaykuchiwarqa callejonpa chimpanpi kaq cuartokunaman, chayqariki kasqa templopa qepanpi kaq wasipa chimpanpim otaq norte lawpim. ²Chay norte lawman qawaq wasipa largonqa kasqa pichqa chunka iskayniyoq metro partenmi, anchoníñataqmí kasqa iskay chunka soqtayoq metro tumpa maschan. ³Chay wasipa huklawninqa qawasqa uku kaq patiomanmi, chaypa anchonqariki kasqa chunka metro partenmi, chay wasipa huklawninqa qawasqa hawa lawpi loza pampayoq patiomanmi, chay wasiqa kasqa kimsantin seqepi chimpa-chimpa balconniyoqmi. ⁴Cuartokunapa chimpanpiqa kasqataqmí huk taksa callejonchapas, chaypa anchonqa kasqa pichqa metro tumpa maschanmi, uku lawman qawaq largoníñataqmí kasqa pichqa chunka iskayniyoq metro parten, chay callejonpa punkunkunaqa lloqsisqa norte lawmanmi. ⁵Iskaynin altoskunapi cuartokunaqa aswan taksallam kasqa pampapi kaq cuartokunamantaqa, sapa altospi wasikunam taksayarqa balconkunapas taksayasqanman hina. ⁶Chay wasipi cuartokunaqa kimsa seqellam kasqa ichaqi patiopi kaq cuartokunapa pilarninkuna hinaqa manam chaykunapaqa kasqachu, chayna mana pilarniyoq kasqanraykum sapa altospi cuartokunaqa seqasqanman hina taksayarqa pampapi kaq cuartokunamantaqa chaynataq punta kaq altospi cuartokunamantapas.

⁷⁻⁸Hawa kaq patioman qawaq cuartokunam kasqa iskay chunka soqtayoq metro parten largoyooq, chay cuartokunapa chimpanpiñataqmí risqa hawa kaq patioman qawaq perqa, chaypa largonqa kasqa chunka soqtayoq metro partenmi, chaynaqa chay taksa callejonchapa lliyi sayayninjaq kasqa pichqa chunka iskayniyoq metro partenmi. ⁹Kay pampapi cuartokunaman yaykunapaqqha kasqa punkukunam hawa patiomanta otaq intipa qespi-mun lawmanta. ¹⁰Chaymanqariki yaykuna kasqa hawa patio perqapa anchontam.

Surlawpi kaq callejonpa chimpanpipas kasqataqmí cuartokuna, chay cuartokunaqariki kasqa templopa qepanpi kaq wasipa waqtanpim. ¹¹Chay cuartokunaqa kasqa kaqkamallam chaynataq chay sayaykamallam, norte lawpi kaq cuartokunaman rikchakuqmí kasqa chay seqella cuartokunaqa, kasqataqmí yaykunapaq hinaspa lloqsinapaq punkunkunapas, chaykunapa chimpanpipas kasqataqmí huk taksa callejoncha. ¹²Surlawpi kaq cuartokunaman chayanapaqñataqmí kasqa huk punku, chay punkupim qallarisqa chay taksa callejoncha, chay callejonqariki risqa chay perqapa rinan intipa qespimunan lawmanmi.

¹³Chay runam niwarzataq:

—Callejonpa chimpanpi kaq norte lawpi cuartokunapas hinaspa surlawpi cuartokunapas kachkan Diospaq sapaqchasqam. Chaypiqa Tayta Diosman asuykuq sacerdotekunam mikunku Tayta Diosllapaqña sapaqchasqa kaqkunata, chaypitaqmí churanku Dioslla-paqña sapaqchasqanku ofrendakunatapas, chay ofrendakunaqariki kawsaykunamanta ofrendakunam chaynataq hucharayku hinaspa culparayku ofrendakunam, chay-naqa chay churananku lugarqariki Diosllapaqña sapaqchasqam. ¹⁴Sacerdotekuna santuarioman yaykuspankuqa manam lloqsinmankuchu hawa patiomanqa. Lloqsispa-qa-lloqsinqaku servinankupaq hinakusqanku pachankuta horqokuspankuñam hinaspa

chaypi saqeykuspankuñam, chay pachakunaqariki Diosllapaqña sapaqchasqa kaqkunam. Runakunapa kasqanman lloqsinankupaqqpa pachakunqaku huk pachawanñam.

Templopa canchonnin tupusqanmanta

¹⁵Templopa kasqanpi tukuy imakunatapas tupuya tukuruspanñataqmí chay runaqa pusawarqa intipa qespimunan lawpi zaguán punkunta hinaspam hawa lawpa muyuriq-ninta tupurqa. ¹⁶Payqa chay tupuna kaspinta hapiyuskupanmi tupurqa intipa qespimunan lawpi kaq muyuriqninta hinaptinmi chaypa sayayninqa kasqa iskay pachak soqta chunkan iskayniyoq metron. ¹⁷Chaymantam payqa chay tupuna kaspinwan tupurqataq norte lawpi kaq muyuriqnintapas hinaptinmi chay sayayninqa kasqa iskay pachak soqta chunkan iskayniyoq metron. ¹⁸Chaymantam payqa chay tupuna kaspinwan tupurqataq surlawtapas hinaptinmi chaypa sayayninqa kasqa iskay pachak soqta chunkan iskayniyoq metron. ¹⁹Intipa seqaykunan lawmanpas muyuykuspanmi tupurqataq chay tupuna kaspinwan hinaptinmi chaypapas sayayninqa kasqa iskay pachak soqta chunkan iskayniyoq metron. ²⁰Tupurqaqa templopa canchonninga tawantin waqtantam. Chay canchonpa muyuriqninpiñataqmí kasqa huk muralla, chay canchonpa largonqa kasqa iskay pachak soqta chunkan iskayniyoq metronmi, anchonpas kasqa hina chayna sayayniyoqllataqmí. Chay muyuriq murallaqariki kasqa Diosllapaqña sapaqchasqa kaqkunamanta imakunatas rakinanpaqmí.

Temploman Diospa kanchariynin huntaykusqanmanta

43 ¹Chaymantam chay runaqa pusaykuwarqa intipa qespimunan lawpi zaguán punku wasiman. ²Hinaptinmi rikururqani Israelpa Diosninpá kanchariynin intipa qespimunan lawmanta hamuchkaqta. Uyarirqanim lloqllapa qaparisqanta hina. Kay pachañataqmí sumaqlataña achkirirqa kanchayninwan. ³Revelacionpi chay rikusqayqa karqa Jerusalen llaqtata Tayta Dios tuñichinanpaq hamuspan qawachiwasqan hinaraqmi, kay qawasqayqa rikchakurqa Quebar Mayupa patanpi qawasqayman hinaraqmi. Chaymi ñoqanataq qonqoranza pampaman kumuykurqani. ⁴Chaynaqa Tayta Diospa kanchariyninmá chay temploman yaykumurqa intipa qespimunan lawpi zaguán punkunta.

⁵Espirituññataqmí hoqariruwaspan aparuwarqa templopa uku kaq pationman hinaptinmi chay templomanqa huntaykurqa Tayta Diospa kanchariynin. ⁶Chay runam sayaykurqa ñoqapa waqtaypi hinaptinmi uyarirqani templomanta Tayta Dios rimapayawasqanta. ⁷Payqa kaynatamá niwarqa:

—Runapa churin, kay sitioqariki tiyanaypa kananmi hinaspapas chakiykuna sa-mariyakachina sitiom, kaypim ñoqaqa wiñayapaq *yachasaq Israelpa mirayninkunapa chawpinpi. Israelpa castankunaqa manañam penqaymanqa churanqakuñachu chuya sutiytaqa, paykunapas nitaq reyninkupas manañam huchapakuq warmi hinaqa tay-tacha-mamachakunata adoranqakuñachu, chuya sutiytaqa manañam penqaymanqa churanqakuñachu reyninkupa ayankunata alto moqo capillakunapi churaspankuqa. ⁸Paykunaqa ñoqapa pilarniyoq punkuypa hichpallanpim hatarirachirqaku pilarniyoq punkunkutapas hinaptinmi ñoqapa lawmanta paykunapa lawmanqa qawakurqa huk perqallaña, chaynapim paykunaqa chay millakuyaqa rurasqankuwan ñoqapa chuya sutiyta penqayman churarqaku. Chayraykum ñoqapas paykunapa contranpi piñakuspay wañurachirqani. ⁹Kunanqa wischuchunkuñayá taytacha-mamachankuta, chaywanmiki paykunaqa huchapakuq warmi hina huchallikunku, wischuchunkutaqyá reyninkupa wañusqa ayankutapas, chayraqmi ñoqaqa *yachasaq paykunapa chawpinpi. ¹⁰Chaynaqa

runapa churin, qamyá willay Israel castakunaman kay templopa imaynam kasqanmanta, willaytaqyá planokunamantapas hinaspa sayayninkunamantapas chaynapi mana allin rurasqankumanta penqakunankupaq.¹¹ Sichum penqarikunkaku tukuy mana allin rurasqankumanta hinaptinqa qamyá willay imayna formayoqmi chay temploqa kasqanmanta. Willaytaqyá maypim tukuy imankunapas tarikusqanmanta chaynataq maylawpim yaykuna punku hinaspa lloqsina punkupas tarikusqanmanta, qamqa willankimá imayna formayoqmi chay temploqa kasqanmanta hinaspa cumplinanku decretokunamantapas. Qamqa yachachinkitaqmá imayna formayoq kasqanmanta chaynataq chaypi tukuy ima yachachikuynintapas, paykuna qawachikaptinyá qellqay imayna formayoq kasqanmanta chaynapi chayman hina ruranankupaq, qellqaytaqyá llapallan chaypi kaq decretokunatapas cumplinankupaq.¹² Chay templomanta yachachikuyqa kaynamá: moqopa hawanpi tarikuq templopa kasqanqa lliw mururiqnintinmi kanqa Diosllapaqña sapaqchasqa.

Altarmanta

¹³—Altarpa sayayninkunaqa templota tupusqanku tupuwan tupuptinkum kayna karqa: Altarpa muyuriqnipqa kasqam huk yarqa parte metro masnin ukuyoq, anchoníñataqmi kasqa hina metro masnintaq, chaypa muyuriqnin patakninñataqmi kasqa huk cuarta maschayoq. Altarpa tiyananñataqmi kayna karqa:¹⁴ Pampamanta qallariq punta kaq patakpa patankamam kasqa huk metro tumpa masnin sayayniyoq, chay patanpa anchoníñataqmi kasqa parte metro masnin. Chay altarpa iskay kaq patakniipa sayaynínataqmi kasqa iskay metro masnin, chaypa patanpa anchoníñataqmi kasqa parte metro masnin.¹⁵ Altarpi ninapa kanan patakpa alturanñataqmi kasqa iskay metro tumpa masnin, chaypa tawan esquinankunapiñataqmi kasqa toropa waqrán hina tawa adornokuna.¹⁶ Chay altarpa hawanpi ninapa kananqa kasqa tawantinmi igualla waqtayoq, sapakama waqtanpa sayaynинmi kasqa soqta metro masnin.¹⁷ Chay altarpa iskay kaq patakniipa kasqa tawantinmi igualla waqtayoq, sapakama waqtanpa sayaynинmi kasqa yaqa qanchis metro parten. Chaypa patanñataqmi kasqa huk cuarta maschan patakniyoq. Chay altarman seqaq gradasñataqmi qawasqa intipa qespimunan lawman.

¹⁸Chaymantam niwarqa:

—Runapa churin, ñoqa Señor Diosmi kaynata niki: Altar ruranankupaq tiempo chayamuptinqa kay decretokunamatá cumplinqaku. Altarpa hawanpim huk animalta lliwtapuni kañapuwanqaku hinaspataqmi chay altartaqa yawarwanpas challanqakutaq.¹⁹ Hucharayku huk malta torota wañuchispá ñoqaman ofrecewanankupaqmi qonki Sadocpa miraynimanta Levyi casta sacerdotekunaman, paykunallam serviwanankupaqqa asuykuwananpaq hina kachkanku. Chaynatam ñoqa Señor Dios nini.²⁰ Chaymantam asneq yawarninta hapiyquspa chay yawarwan llusinki chay waqra hina tawantin adornokunata, llusinkitaqmi iskay kaq patakpa tawantin esquinankunatapas hinaspa chaypa patampi muyuriqninkutapas, chaynapimá chay altartaqa chuyanchanki runakunapa ima huchanmantapas.²¹ Chay hucharayku ofrecewasqanku malta torotaqa apanqaku santuariomanta hawanmanmi hinasspam kañanqaku maymi kañanankupi.²² Paqarinmintin punchawñataqmi hucharayku ñoqaman ofrecewanqaku sano allin chivatota hinaptinmi sacerdotekunañataq chay altarta chuyanchanqaku imaynam chay malta torowan rurasqankuta hina.²³ Hucharayku chuyanchayta tukuruspañataqmi ofrecewanki allin sano malta torotawan huk carnerota.²⁴ Chay animalkunamatá ñoqa Tayta Diosman ofrecewanki, sacerdotekunañataqmi kachichawan kachichaykuspanku lliwta ñoqapaq kañapuwanqaku.²⁵ Qanchis punchawníntinmi hucharayku sapa punchaw wañuchinki huk chivatota, malta torota chaynataq carnero-

tapas, chaykunaqa kanqa allin sanokamam.²⁶ Qanchis punchawpunimá sacerdotekuna chay altartaqa runakunapa huchanmanta chuyanchanqaku hinaspam ñoqallapaqña sapaqchanqaku.²⁷ Chay qanchismintin punchawkuna tukuruptinñataqmí pusaq punchawmanta ñawpaqmanqa sacerdotekunapas qallaykunkakuña lliw kañananku animalkuna ofrecedewayta, ofrecedewanakutaqmi ñoqawan allinlla kasqankumanta ofrendakunatapas, chayraqmi agradowanqa chaskisqaykichik. Chaynatam nini ñioqa Señor Dios.

Intipa qespimunan lawpi zaguan punkumanta

44 ¹Chaymantam chay runaqa huktawan kutichiwarqa intipa qespimunan lawman qawaq hawa muralla zaguan punkuman hinaptinmi chay punkuqa wkichqarayachkasqa.

²Chaypimá ñoqataqa Tayta Dios kaynata niwarqa:

—Kay punkutaqa amayá kichachunkuchu aswanqa wkichqarayachunyá, amam pipas yaykunqachu kay punkuntaqa. Kay punkuntaqariki yaykurqani Israelpa yupaychasqan ñoqa Tayta Diosmi, chaynaqa hina wkichqasqmá kanqa.³ Chaypiqa tiyaspacha-tiyanaqa kamachikuqlam ñoqapa qayllaypi mikunapanqa ichaqa yaykunapas-lloqsinqapas zaguan corredor lawnillantam —nispa.

Pikunallam templomanqa yaykunanmanta

⁴Chaymantam chay runaqa pusaykuwarqa norte lawpi zaguan punkunta templopa chimpanman, chaynapim rikurqani templomanqa Tayta Diospa kanchariynin huntaykusqanta hinaptinmi ñoqañataq qonqoranpa pampaman kumuykurqani.⁵ Chaymantam Tayta Dios niwarqa:

—Runapa churin, qamqa allinta yuyaymanaspayá sumaqta qaway hinaspua uyarriy templopa lliw decretonkunamantawan yachachikuninkunamanta qanman nisqaykunata. Yuyaymanaytaqyá pikunam templomanqa yaykunanmanta hinaspas santuariomanta lloqsinanmantapas.

⁶—Kay mana kasukuq Israel castakunataqa qamyá rimapayay ñoqa Señor Diospa kayna nisqayta: “Israel castakuna, sayaychikñayá millakuypaq kaqkuna ruraymantaca.⁷ Qamkunaqa forastero runakunata santuarioyman pusaykuspam millakuypaqtaña temploymataqa rurarunkichik, chay runakunaqariki ñoqapaq hinaqa manam señalaqachu kanku sonqonkupi nitaq cuerponkupipas. Millakuypaq kaqkunatam rurachkankichik mikuyniyatapas wirayoqta hinaspas yawarniyoqta ofrecedewaspaykichik, qamkunaqa contratoytapas manam kasukunkichikchu.⁸ Qamkunaqariki manam kasukurqankichikchu ñoqallapaqña kaqkunamanta encargasqaykunatapas aswanqa huklaw runakunamanñam qoykurqankichik santuarioypi ruranakunataqa.

⁹“Chayraykum ñoqa Señor Dios nini kaynata: Ñoqapa santuarioymanqa manam yaykunkachu sonqonpi hinaspas cuerponpi mana señalaqsa extranjero runaqa, Israelpa mirayninkunawan *yachaq forastero runapas manapunim yaykunqachu.¹⁰ Leviyapa castankunapas Israel castakunawanmi ñoqamanta karunchakururqaku hinaspam pasakurqaku taytacha-mamachakuna adoraqña, chayraykumá paykunaqa mana allin rurasqankumanta castigasqa kanqaku.¹¹ Leviyapa castankunaqa servirkunkaku santuarioypim, paykunaqa temploypa zaguan punkunkunapi cuidaqmi kanqaku, ruranqakutaqmi temploypis wakin ruranakunatapas. Paykunamá wañuchinqaku lliw kañapuwananku animalkunatapas hinaspas wakin ofrenda animalkunatapas, paykunaqa listotaqmá kanqaku llapa runakunata servinankupaqpas.¹² Ichaqa chaywanpas paykunaqa Israel castakunata servispankum

taytacha-mamachakunata adorachirqaku, chaynapim paykunaqa Israelpa castankunata hu-challichirqaku, chayraykumá paykunaqa mana allin rurasqankumanta castigasqa kanqaku. Ñoqa Señor Diosqa juraspaymi chaynata nini.¹³ Paykunaqa asuykuwaqniy sacerdoteku-na hinaqa manam ñoqamanqa serviwanankupaq asuykamuwanqakuchu, manataqmí asuykumankuchu ñoqallapaqña sapaqchasqa hinaspas chuyanchasqa kaqkunamanqa, paykunaqa penqaypaq kaqkuna rurasqankumantam hinaspas millakuypaq kaqkuna ruras-qankumantam castigasqapuni kanqaku.¹⁴ Paykunataqa churasaq templopi llamkaykuna ruranankupaqñam, chaypim paykunaqa ruranqaku tukuy ima rurana kaqkunata.

Sacerdotekunamanta

¹⁵“Leviya castamanta Sadocpa mirayninkunam santuarioypi servikurqaku Israel castakuna ñoqamanta karunchakuruptin, paykunallam ñoqamanqa asuykuwanqaku serviwananpaq, paykunallam ñoqamanqa ofrecewanqaku animalpa wirantawan yawarnintapas. Chaynatam nini ñoqa Señor Dios.¹⁶ Paykunallam yaykunqaku santuarioymapas hinaspam paykunallataq asuykunqaku ñoqapa mesaymanpas serviwanankupaq hinaspas servicioykunatapas cuidanankupaq.¹⁷ Uku patiopa zaguanninta yaykuspankuqa pachakunqaku linomanta rurasqa pachawanmi. Templopa uku kaq pationpi otaq templopi kaspankuqa amam hinakunqakuchu millwamanta rurasqa pachawanqa.¹⁸ Paykunaqa umankupim apanqaku linomanta uma wankinata, hinakunqakutaqmí linomanta calzon-cillokunawanpas, amam hinakunqakuchu sudachikuq pachawanqa.¹⁹ Paykunaqa hawa patiopi runakunaman manaraq lloqsichkaspam horqokunkaku templopi servinankupaq hinakusqanku pachankuta hinaspam chay pachakunataqa saqenqaku maymi churana sapaqchasqa cuartopi. Huk pachawanñam paykunaqa churakunqaku chaynapi ñoqalla-paqña sapaqchasqa pachawanqa runakunata ama sapaqcharunankupaq.

²⁰“Amam chukchankutaaqa kachiy-kachiytqa rutukunqakuchu, amataqmí hatu-hatun kanankamaqa wiñarachinqakuchu aswanqa tumpallatam rutukunqaku.²¹ Mayqan sacerdotebas amam vinotaqa tomanqachu templopa uku kaq pation-man yaykuspanqa.²² Amataqmí payqa casarakunqachu huk viudawanqa nitaq qosanmanta rakikuq warmiwanpas, casaraspqa-casarakunqa Israel castamanta huk doncellallawanmi, casarakunmantaqmi huk sacerdoteba viudawanpas.

²³“Sacerdotekunaqa runaykunamat yachachinanku imam ñoqallapaqña sapaqchasqa kasqanta chaynataq imam millakuypaq kasqantapas, yachachinqakuqariki imam mana chaskinapaq kaqkunamantawan imam limpio kaqkunamantam.²⁴ Quejakuna kaptinja paykunam juezkuna kaspanku leyniykunaman hina allin arreglotu ruranqaku, paykunaqa kasukunkakumá llapallan yachachikuykunatapas chaynataq llapallan fies-taykunamanta decretoykunatapas, samanqakutaqmá samana punchawniyqunapipas.

²⁵“Amam paykunaqa asuykunqakuchu wañukuq runapa ayanmanqa chaynapi mana chaskinapaq hina ama rikurirunankupaq, asuykuspapaq-asuykunqaku taya-ta-maman wañukupillanmi otaq churimpas otaq wawqenpas otaq soltera paninpas wañukupillanmi.²⁶ Chayna mana chaskinapaq hinañá huk sacerdote rikuriruspan-qa chuyanchakuspam qanchis punchawtaraq suyanqa.²⁷ Huktawan chay sacerdote serviwananpaq templopa uku kaq pationman yaykuspanqa puntatam huchanrayku huk animalta wañuchispan ofrecewanqa. Ñoqa Tayta Diosmi chaynata nini.

²⁸“Sacerdotekunapa herencianqa ñoqallam kasaq, Israel nacionpiqa manam herencia allpataqa qonqakuchu, ñoqallam kani paykunapa herencianqa.²⁹ Paykunaqa mikunqaku Israel castakunapa ofrecewasqanku kawsaykunamat, mikunqakutaqmí hucharayku

wañuchipuwasqanku animalpa aychantapas hinaspa culparayku wañuchipuwasqanku animalpa aychantapas. Israel castakunapa ñoqallapaqña sapaqchasqan kaqkunapas sacerdotekunapaqmi kanqa.³⁰ Paykunaqa chaskinqakutaqmi kawsaykunapa punta kaq allinnin rurunkunatasqas chaynataq kuyakuy ofrendakunatasqas, tantakunaykichikpaq masata ruraspapas allinnintaqa sacerdotekunamanmi qonkichik, chaynapim ñoqqaq wasikichikpi kaqkunatawan bendecisqaykichik.³¹ Sacerdotekunaqa amam mikunqaku chu kikillanmanta wañuruq alton pawaq animalpa aychantaqa nitaq huk animalpa aychantapas, amataqmi mikunqaku chu purun animalpa llikiparusqan aychatapas.

Tayta Diosllapaqña sapaqchasqa sitiomanta

45 ¹“Sorteaspa herencia allpata partenakuspaykichikqa puntatayá ñoqa Tayta Diosman qowaychik, ñoqapa allpayqa kanqa chunka kimsayoq kilometro tumpa masnin largoqoyomi, anchonñataqmi kanqa chunka kilometro parten, tukuy chay sitioqa ñoqa Tayta Diosllapaqña sapaqchasqam kanqa.² Chay allpakunamantapas santuariopaqmi kanqa tawantin igualla waqtayoq allpa, iskay pachak soqta chun-kan metro masninmi kanqa sapa waqtanqa, chaypa muyuriqniñataqmi kanqataq echaderopaq patankuna, chay patankunapa sayayninqa kanqa iskay chunka soqtayoq metro maschan anchoyoqmi.³ Ñoqa Tayta Diospaq sapaqchasqa sitiopipas tupunkakum chaypi allpata, chaypa largonqa kanqa chunka kimsayoq kilometro tumpa masninmi, anchonñataqmi kanqa pichqa kilometro cuarton, chay allpaqariki kanqa ñoqallapaqña sapaqchasqam.⁴ Chay sapaqchasqa allpaqa kanqa santuarioypi ñoqa Tayta Diosman asuykuwasqanku serviwaqniy sacerdotekunapaqmi, chay allpapimá wasinkupas kanqa, chaymi chay sitioqa kanqa santuarioypaq sapaqchasqa allpa.⁵ Kanqataqmi huk allpapas temploypি servikuq Levyi casta runakunapaq, chay allpapa largonqa kanqa chunka kimsayoq kilometro tumpa masninmi, anchonñataqmi kanqa pichqa kilometro cuarton, chaypimá kanqa paykunapa *yachananku llaqtakuna.⁶ Llaqtapaqpas qonkichiktaqmi allpata, chaypa anchonqa kanqa iskay kilometro parten maschayoqmi, laronñataqmi kanqa chunka kimsayoq kilometro masnin, chay allpaqa kanqa chay sapaqchapiwas-qaykichik allpapa waqtanpim, chay allpaqariki kanqa Israel llapallan castakunapaqmi.

Kamachikuqpaq allpakunamanta

(Ez 48:21-22)

⁷“Kamachikuqpaqpas kanqataqmi allpakunaqa, sapaqchasqa allpaykunapa hinaspa llaqtapaq rakisqa allpapa iskay law waqtanpim kanqa chay allpakunaqa, chay huklaw waqtanmi kanqa intipa seqaykunan lawpi intipa seqaykunan lawmantaq chutarikuspa, huklaw waqtanñataqmi kanqa intipa qespimunan lawpi, chaypas intipa qespimunan lawmantaqmi chutarikunqa. Chay allpakunapa largonqa chutarikunqa Israel castakunapa chakranpa waqtantam.⁸ Hinaptinqa chay allpakunaqa kanqa Israel runakuna kamachiqaqmi, chaynapim akllasqay kamachikuqkunaqa Israel runaykunataqa manaña ñakarichinqakuñachu aswanqa Israel castakunamanqa aylunkuman hinam qonqaña *yachananku allpata.

Kamachikuqpaq leykunamanta

⁹“Ñoqa Señor Diosmi nini kaynata: Israel nacionpi kamachikuqkuna, chayllapaqña-yá kachun ñakarichisqaykichikqa, amañayá mas dañotaqa ruraychikchu. Qamkunaqa ruraychik allin arregloman hinaspa allin rurayman hinayá. Runaykunapa chakrankunataqa amañayá dueñochakuychikchu. Chaynatam nini ñoqa Señor Dios.

¹⁰“Qamkunapaqa balanzaykichikpas kachun mana engañakuq pesoyoqyá, efa hinampa bato sutiyoq tupuykichikpas cabal tupuqyá kachun. ¹¹Kawsaykuna tupunapaq kaqkunaqa kanqa iguallam imapas tomana kaqkuna tupunawan, iskay pachak tawa chunkan litro yaykuq homer sutiyoq tupunam kanqa tukuy ima tupukunapa maman. Chunka bato sutiyoq tupunaqa yaykunan huk homer sutiyoq tupupa yaykunantam. Chunka efa sutiyoq tupuñataqmí yaykunan huk homer sutiyoq tupunapa yaykunanta.

¹²“Llasaqkunata balanzawan pesanankupas kaynam kanqa: iskay chunka gera sutiyoq tupunam kanqa huk siclo, chay sicloqariki llasanqa chunka iskayniyoq gramotam, soqta chunka siclo sutiyoq pesaqmi kanqa mina sutiyoq pesaqpa llasanman hina.

¹³“Qowanaykichik ofrendakunaqa kaynam kanqa: soqta chunka igualla partemanmi rakirunkichik cosechasqaykichik trigoykichiktawan cebadaykichikta hinaspm chaykunamanta hukninta ofrecewankichik. ¹⁴Aceite horqosqaykichik-tapas rakinkichiktaqmí pachak igualla parteman hinaspm chay huknintaq ñoqamantaq ofrecewankichik. ¹⁵Israel nacionpi allin pastokuna mikuqmantam ovejakunatapas rakipuwankichik. Rakipuwankichikqa iskay pachak ovejakunapa huknintam ofrecewanaykichikpaq. Chay ofrendakunaqa kanqa kawsaykunamanta ofrendakunapaqmi, lliw kañana ofrendakunapaqmi chaynataq ñoqawan allinlla kasqankumanta ofrendakunapaqmi. Chay ofrendakunataqariki ofrecewanqaku huchanku pampachasqa kananpaqmi. Chaynatamá ñoqa Señor Dios nini.

¹⁶“Chay ofrendakunataqa Israel nacionpi llapallan runakunam qonanku chay nacionpi kamachikuqman. ¹⁷Hinaptinmi chay kamachikuqñataq qonqa lliwta kañaspia ofrecewananku animalkunata chaynataq kawsaykunamanta ofrendakunatapas hinaspa tallipuwananku vinotapas. Chaykunataqa chay kamachikuqmi rurachinqa hatun fiesta punchawkunapi, llullu killa punchawkunapi, samana punchawkunapi chaynataq Israel castakunapa llapallan wakin fiestakunapipas. Payqa qonqataqmi hucharayku ofrendakunatapas, kawsaykunamanta ofrendakunatapas, lliw kañana ofrendakunatapas, ñoqawan allinlla kasqankumanta ofrendakunatas, chaynapim Israel casta runakunapa huchanqa pampachasqa kanqa.

Pascua fiestamanta

¹⁸“Ñoqa Señor Diosmi nini kaynata: Runakunapa huchankunaryku santuario chuyanchasqa kananpaqmi ofrecewankichik allin sano malta torota, chaytaqa rurankichik punta kaq killapa punta kaq punchawninpim. ¹⁹Chay hucharayku ofrecewasqanku animalpa yawarnintaqa sacerdotem chaskiyunka hinaspm llusinqa templopa punkunpi pilarkunaman hinaspm payqa llusinqataq altarpa patanpi tawantin esquinankunamapas chaynataq templopa uku kaq pationpa zaguanninpa pilarninkunamanpas. ²⁰Hina chaynallataqmí chay sacerdoteqa ruranqa chay killapa qanchis kaq punchawninpipas, chaytaqa ruranqa mana munastin otaq mana yachastin imawanpas huchallikuruq runakunapa favorninpim, chaynapim runakunapa huchanrayku santuarioqa chuyanchasqa kanqa. ²¹Chay punta kaq killapa chunka tawayoq kaq punchawninpim qallarinkichik Pascua Fiesta rurayta, qanchis punchawnintinpunim mikunkichik mana qonchuyoq tantata. ²²Chay chunka tawayoq kaq punchawpim chay kamachikuq ofrecewanqa huk malta torota, chay malta torotaqa ofrecewanqa kikinpa huchanmantawan nacionpi llapallan runakunapa huchanmantam. ²³Chay fiestapiqa sapa punchawmi chay qanchis punchawnintinpuni ofrecewanqaku allin sanokama qanchis malta torokunata chaynataq

qanchis carnerokunatapas, chaykunaqariki kanqa ñoqa Tayta Diospaq lliw kañapuwanaku ofrendakunam, huchankuraykupas sapa punchawtaqmí ofrecewanqaku huk chivatota.²⁴ Sapa malta toro ofrecewasqankumanmi yapanqaku iskay chunka tawayoq kilo kawsay ofrendakunata hinaspm yapanqakutaq tawa litro aceitetapas. Hina chaynallatam yapanqaku sapa carnero ofecewasqankumanpas.

Ramada ruray fiestamanta

²⁵“Qanchis kaq killapa chunka pichqayoq punchawninpi qallariq fiestapaq-mi chay kamachikuq ofrecewanqa chay qanchisnintin punchawpi hina. Chay ofrendakunaqariki kanqa hucharayku ofrendakunam, lliw kañapuwananku ofrendakunam chaynataq kawsaykunamantawan aceitemanta ofrendakunam.

Kamachikuqpas hinaspa llapa runakunapas fiestapiqa imam ruranankumanta

46 ¹“Ñoqa Señor Diosmi nini kaynata: Intipa qespmunan lawman qawaq ukulaw patioman yaykuq zaguán punkuqa wichqarayanqam chay soqtantin punchaw llamkanaykichikkamaqa, samana punchawpim ichaqa kichakunqa, kichakunqataqmí llullu killa punchawpipas. ²Chay kamachikuqmí yaykunqa hawa lawpi zaguán punku corredorninta hinaspm sayakunqa chay zaguán punkupa huknin pilarpa waqtanpi, sacerdotekunañataqmí kañapuwanqaku ofecewasqanku animalkunata, ofrecewan-qakutaqmi ñoqawan allinlla kasqankumanta animalkunatapas hinaptinmi chay kamachikuqqá zaguán punkupi qonqoranpa pampaman kumuykunqa hinaspanám payqa lloqsimunqa. Chay zaguán punkuqa amam wichqakunqachu inti seqaykunanka-ma. ³Hina chay zaguán punkupa chimpanpim nacionpi runakunapas ñoqa Tayta Diospa qayllaypi qonqoranpa pampaman kumuykunqaku, chaynataqa adorawanqaku samana punchawkunapiwan llullu killa punchawkunapim. ⁴Ñoqa Tayta Diosman chay kamachikuqa ofrecewanan animalkunaqa sapa samana punchawpaqmí kanqa soqta malta carnerokunawan huk poqosqa carnero, chaykunaqa kanqa allin sanokamam. ⁵Sapa poqosqa carnero ofecewasqanmanmi yapanqa iskay chunka tawayoq kilo kawsayku-namanta ofrendata hinaspm yapanqataq tawa litro aceitetapas, malta carnerokuna ofecewasqan ofrendamanñataqmí yapanqa achkapas-asllapas munasqanman hina kawsay ofrendata. Sapa iskay chunka tawayoq kilo kawsay ofrendakunawanmi ichaqa ofrecenqa tawa litro aceiteta. ⁶Llullu killa punchawpiqa ofecewanqakum huk malta toro-ta, soqta malta carnerokunata chaynataq huk poqosqa carnerotapas, chay animalkunaqa kanqa llapallanmi allin sanokama. ⁷Sapa malta toro ofecewasqanmanmi yapanqa iskay chunka tawayoq kilo kawsay ofrendata, hina chayna kawsay ofrendallatam yapanqa sapa poqosqa carnerota ofecewaspanpas, sapa malta carnerokunata ofecewasqan ofrendamanñataqmí yapanqa achkapas-asllapas atisqanman hina kawsay ofrendata, sapa iskay chunka tawayoq kilo kawsay ofrendakunawanmi ofrecenqa tawa litro aceiteta.

⁸“Chay kamachikuq yaykuspanqa zaguán punkupi kaq corredornintam yaykunqa hinaspm hina chaynillantataq lloqsimunqapas. ⁹Hatun fiestakunapi nacionpi runakuna ñoqa adorawanankupaq yaykumuqkunaqa kaynatam ruranqaku; Norte lawpi zaguán punkun yaykumuq runakunaqa lloqsinqaku surlawpi zaguán punkuntam, surlawpi zaguán punkun yaykumuq runakunañataqmí lloqsinqaku norte lawpi zaguán punkuntaña. Amam lloqsinqakuchu maymi yaykumusqanku punkullantaqa aswanqa chimpankupi tarikuq punkuntañam. ¹⁰Chay kamachikuqpas yaykunqa paykunawan kuskam hinaspm lloqsinqakupas kuskataq. ¹¹Hatun fiestakunapipas hinaspa wakin

fiestakunapipas sapa malta toro ofrecewasqanmanmi yapanqa iskay chunka tawayoq kilo kawsay ofrendakunata, hina chayna kawsay ofrendallatam yapanqa sapa kuti carnerota ofrecewaspanpas, sapa malta carnerokuna ofrecewasqan ofrendamanña-taqmi yapanqa achkapas-asllapas munasqanman hina kawsay ofrendata, sapa iskay chunka tawayoq kilo kawsay ofrendakunawanmi ofrecenqa tawa litro aceiteta.

¹²“Ñoqa Señor Diosmanqa chay kamachikuq runaqa ofrecewanmantaqmi kuyakuy ofrendantapas. Chay ofrendanqa kanmanmi lliwta kañapuwananpaq animalpas otaq ñoqawan allinlla kasqanmanta ofrenda animalpas. Chayta ofrecewananaqqqa kichanqakum intipa qespimunan lawman qawaq zaguán punkuta hinaptimmi payqa chayna ofrendakunata ofrecewanqa samana punchawkunapi ruranankuman hina. Chaymanta pay lloqsiruptionmi punkutaaq wichqanqakuña.

Sapa punchaw ofrecenanku ofrendakunamanta

¹³“Sapa punchaw achikyamuqtam ñoqapaq lliwta kañapuwankichik watayoq allin sano huk malta carnerota. ¹⁴Hina sapa achikyaytataqmi ofrecewankichik tawa kilo kawsay ofrendakunatas, ofrecewankichiktaqmi huk litro masnín aceitetapas, chay aceitewanqa chay kawsay ofrenda harinatam nuyuchipuwankichik, kay kawsaykunamanta ofrendataqa ñoqa Tayta Diosmanmi qowankichik wiñaypaq decretoykunaman hina. ¹⁵Chaynaqa sapa kutimá achikyamuqta kañapuwanaqaku malta carnerota hinas-pam ofrecewanqakutaaq kawsay ofrendatas chaynataq aceite ofrendatas.

Kamachikuq runaqa chakrankunawan imam rurananmanta

¹⁶“Ñoqa Señor Diosmi nini kaynata: Huk kaqnin churinman chay kamachikuq chakrankunata regalaptinqa chay chakrakunaqa mirayninkunapa herencianña rikurirunqa. ¹⁷Ichaq huk kaqnin serviqninman chay kamachikuq huk kaqnin chak-ranta regalaykuptinqa chay chakram serviqninpa kanqa libre kacharina watakamalla, chay libre kacharina wata chayaramuptinmi chay chakrataqa kutiykachinqa chay kamachikuqman, chaynapim chay chakraqa kamachikuqpa churinkunapa herencianña kanqa. ¹⁸Chay kamachikuqqa qari tukuspanqa manam apakunmanchu pipa herencia chakrantapas, churinkunaman herencia chakrata qospanqa kikinpa kapuqninmantam qonqa, chaynapim runaykunaqa kapuqninmantaq mana wischusqachu kanqa.”

Templopa murallanpa kuchunkunapi cocinakunamanta

¹⁹Chaymantam chay pusawaqniy runaqa pusaykuwarqataq zaguán punkupa waqtanpi punkunta, pusaykuwarqqa norte lawman qawaq sacerdotekunapaq sapaqchasqa cuartokunamanmiki, chaypim intipa seqaykunan lawman tupqespan qawachiwarqa huk sitiota. ²⁰Hinaspm niwarqa:

—Kaypim sacerdotekuna yanunqa culparayku ofrecewasqanku animalkunapa aychanta chaynataq hucharayku ofrecewasqanku animalkunapa aychantapas, qowasqanku kawsay ofrendakunatas chaypitaqmi alistanqaku. Chaynapim chay imapas ofrecewas-qankutaaq mana horqonqakuchu hawa patiomanqa, chaynapitaqmi llapa runakunapas chay ñoqallapaaqña sapaqchasqa kaqkunawanqa mana tuparunqachu —nispa.

²¹Chaymantam chay pusawaqniyqa lloqsichiwarqa hawa kaq patioman hinaspm pusawarqa chay patiopa tawantin esquina kuchunman, chay sapakamapa esquina kuchunpiñataqmi kasqa huk taksa patiokuna. ²²Chay tawantin esquina kuchupiqa kas-qataqmi perqawan muyusqa patiokunapas, chay muyurimuq perqapa largonqa kasqa

iskay chunka hukniyoq metronmi, anchorñataqmi kasqa yaqa chunka soqtayoq metron, chayna sayayniyoqlam kasqa tawantinpuni,²³ chaynaqa chay tawantin sitiokunapimá kasqa perqasqa seqellaña tullpakuna.²⁴ Hinaptinmi chay pusawaqniy runa niwarqa:

—Kay cocinakunapim templopi servikuqkunaqa yanukunqaku llapa runakunapa ofrecesqan ofrendakunata —nispa.

Templo lawmanta lloqsiq mayumanta

47 ¹Chaymantam chay pusawaqniy runaqa kutichiwarqa temploman yakyuna punkuman, qawariptiy mi yaku pawamuchkasqa templopa punkunpa uku kaq pampanmanta, chay yakuqa kallpachkasqa templopa qawasqan intipa qespimunan lawmanmi. Chay yakuqa uray lawmanmi templopa *alleq lawninta richkasqa altarpa surlawninman. ²Chaymantam lloqsichiwarqa norte lawman qawaq zaguán punkunta hinaspmuyuchimuwarqa hawa ñanninta intipa qespimunan lawpi punkuman chayanayukama, chay yakuqa asneqlam zuguan punkupa surlawninta pawachkasqa. ³Chaymantam chay runaqa huk cordelta aptarikuspan lloqsrqa intipa qespimunan lawman hinaspmuyuchimuwarqa moqoykamañam. Payqa tupurqataqmí yaqa media cuadratawan hinaspmuyuchimuwarqa mayuta chimpachiwarqa hinaptinmi chay yakuqa haypawarqa weqawniykamañam. ⁵Huktawan yaqa media cuadratawan tupuykuptinmi chay yakuqa rikurirurqa mana pasay atina mayuña, chay yakuqa tikrakururqa nadeaspallaña pasana uku-uku mayumanmi. ⁶Chaymi niwarqa:

—Runapa churin ćyaqachum qawachkanki? —nispa.

Chaymantam payqa kutirichimuwarqa mayupa patanta. ⁷Chayna kutimustini mayupa kaylaw-waklawninpi rikurqani achkallaña sachakunata. ⁸Hinaptinmi niwarqa:

—Kay mayuqa richkan intipa qespimunan lawmanmi hinaspmuyuchimuwarqa mayupa patanta. ⁹Chaymantam qallaykuspam En-eglaim Pukyu lawkama, chaypitaqmi mallankutapas mastanqaku chakichinankupaq, chaypiqa Mediterra-neo Lamar Qochapi hinam tarikunqa tukuy rikchaq challwakunapas, maymanñapas chay mayupa chayasqanpiqa qatqe yakutam miski yakumanña tikrarunqa hinaptinmi chaypiqa kawsanqa llapallan animalkuna. ¹⁰Challwaqkunapas kanqa En-gadi Pukyu lawmanta qallaykuspam En-eglaim Pukyu lawkama, chaypitaqmi mallankutapas mastanqaku chakichinankupaq, chaypiqa Mediterra-neo Lamar Qochapi hinam tarikunqa tukuy rikchaq challwakuna. ¹¹Chay Kachi Qochapa waqtanpi qochachakunapim ichaqa mana kanqachu miski yakuqa, manataqmi kanqachu cienegankunapipas, chaykunapiqa kachi horqonankupaqmi hinalla kanqa kachi yakukuna. ¹²Chay mayupa kaylawnin-waklawninpiqa wiñanqam tukuy rikchaq fruta sachakuna, chay sachakunapa llaqenqa manam haykipas qawinqachu nitaqmi rurunkunapas tukunqachu, sapa killan-killanllam rurunkuna, chaynaqa kanqa templomanta lloqsiq yakuwan *parqosqa kasqanraykum. Chay rurunkunaqa kanqa mikunapaqmi, llaqenkunañataqmi kanqa hampipaq.

Allpankupa linderonkunamanta

¹³—Ñoqa Señor Diosmi nini kaynata: Chunka iskaynintin Israel ayllukunapa chaskinanku herenciankuqa kaynam kanqa: Joseya castankunamanmi tocanqa wakinkunapa allpanmantapas doble. ¹⁴Ñoqaqa jurarqani kay nacionpi allpankunata abueloykichikkunaman qonaypaqmí, chaynaqa qamkunayá igualninka rakinakuychik, kay nacionpi allpkunaqariki kanqa herenciaykichikmi.

¹⁵—Norte lawpi tarikuq linderoqa qallarinqa Meditarraneo Lamar Qochapim hinaspam pasanqa Hetlon sutiyoq llaqtapa waqtanta hinaspa Hamat Qasanta ¹⁶Zedad sutiyoq llaqta lawman. Chaynintaqa pasanqa Berota hinaspa Sebraim sutiyoq llaqta lawmanmi. Chay llaqtaqariki tarikun Hauran sutiyoq linderopiñam. ¹⁷Chaynaqa chay Meditarraneo Lamar Qochapi qallariq norte law linderoqa rinqa Hazar-enan llaqtakamam. Damasco llaqtapiwan Hamat lawpi allpkunaqa kanqa norte lawpímá.

¹⁸—Intipa qespimunan lawpi tarikuq linderoqa qallarinqa Hauran lawmanta Damasco llaqtaman riqpim hinaspam chutarikunqa Tamar llaqtakama. Chay llaqtaqariki kachkan Kachi Qochapa hichpallanpim. Chaynaqa chay linderoqa chutarikunqa Jordan Mayupa waqtantam hinaptinmi chay Jordan Mayuqa Galaad lawta rakinqa Israel nacionmanta. Chaynamá kanqa intipa qespimunan lawpi tarikuq linderoqa.

¹⁹—Surlawpi tarikuq linderoñataqmi qallarinqa Tamar llaqtapi hinaspam chutarikunqa yakupa kanan Meriba-cades lawkama, chaymantañataqmi chutarikunqa Egipto Wayqo nisqanku wayqonta Meditarraneo Lamar Qochaman chayanankama.

²⁰—Intipa seqaykunan lawpi tarikuq linderoñataqmi kanqa Meditarraneo Lamar Qochapa norte lawman patankuna chutarikuq. Chay linderoqa qallarinqa Egipto Wayqo nisqanku wayqonpímá hinaspam tukunqa Hamat Qasaman yaykunapa chimpanpi.

²¹—Hinaptinqa chay allpatamá Israel ayllukunaqa rakinakunkichik. ²²Chaynaqa kay allpkunamá kanqa tocasuqnikichik herenciaykichikqa chaynataq qamkunawan *yachaq forasterokunapa herencianpas. Paykunapa churin qamkuna ukupi naceptinqa paykunam kanqaku Israelpa miraynin hinaña, chaynapim paykunapas chaskinqaku qamkuna hinaña tocaqniñ herenciankuta. ²³Forastero runakunaqa tocaqniñ herenciankutam chaskinqaku maymi ayllukunapa *yachasqan allpapi. Ñoqa Señor Diosmi nini chaynata.

Israel ayllukunaman allpa partesqankumanta

48 ¹⁻⁷—Norte lawpi tarikuq linderoqa qallarinqa Meditarraneo Lamar Qochapim hinaspam pasanqa Hetlon sutiyoq llaqtapa waqtanta hinaspa Hamat Qasanta Hazar-enan llaqtaman chayanankama, Damasco llaqtapiwan Hamat lawpi allpkunaqa kanqa norte lawpímá. Israel sapa ayllukunapa allpankunaqa intipa qespimunan lawmanta qallaykuspa chutarikunqa intipa seqaykunan law Meditarraneo Lamar Qochapa patankama. Chay ayllukunamanmi norte lawmanta qallaykuspa surlawman qatinasnipi partenqaku Dan ayllupaq, Aser ayllupaq, Neftaliy ayllupaq, Manases ayllupaq, Efrain ayllupaq, Ruben ayllupaq hinaspa Juda ayllupaq.

Tayta Diospaq sapaqchananku allpamanta
(Ez 45:1-6)

⁸—Surlawpi tarikuq Juda ayllukunapa allpankunapa qatiqinmanñataqmi partenqaku ñoqapaq sapaqchasqanku allpakunata. Chaypas intipa qespimunan lawpi qallarispam kinrayninman chutarikunqa intipa seqaykunan lawpi Mediteraneo Lamar Qochapa patankama, chay kinrayninman chutarikuq allpakunapa largonqariki kanqa chay ayllukunapa allpan sayayniyoqmi, anchonñataqmi kanqa chunka kimsayoq kilometro tumpa masnin. Chay allpakunapa chawpinpiñataqmi kanqa ñoqapa santuarioy.

⁹—Ñoqa Tayta Diosman qowanaykichik chay allpakunapa largonqa kanqa chunka kimsayoq kilometro tumpa masninmi, anchonñataqmi kanqa chunka kilometro parten. ¹⁰Chay partepuwasqanku allpamantapas partenqakutaqmi sacerdotekunapaq sapaqchasqa allpata. Chay allpakunapa largonqa kanqa chunka kimsayoq kilometro tumpa masninmi, anchonñataqmi kanqa pichqa kilometro cuarton, sacerdotekunapa allpanpa chawpinpiñataqmi kanqa ñoqapa santuarioy. ¹¹Chay allpaqa kanqa Sadocpa mirayninmanta kaq ñoqallapaqña sapaqchakuq sacerdotekunapaqmi, paykunallamiki santuarioypiqa serviwarqaku Israel castakuna ñoqamanta karunchakuruptinkupas, paykunaqariki karunchakururqaku Leviy castakunata qatispankum. ¹²Chaynaqa chay ñoqallapaqña sapaqcha-puwasqanku allpapimá otaq Leviy castakunapa allpanpa waqtanpimá kanqa sacerdotekunaman qosqanku allpakunaqa. ¹³Sacerdotekunapa norte law waqtan-pipas kanqam Leviy castakunapa allpanqa, chay allpapa largonqa kanqa chunka kimsayoq kilometro tumpa masninmi, anchonñataqmi kanqa pichqa kilometro cuarton. ¹⁴Chay allpaqa ñoqa Tayta Diosllapaqña sapaqchasqamá kanqa hinas-papas chay allpaqa kanqa chay nacionpi allpakunamantapas aswan allinninmi. Chay allpakunaqa manam imaniraqlapas rantikusqachu kanqa, amataqmi chay allpaqa pipapas cambiasqanchu kanqa nitaqmi pimanpas qosqachu kanqa.

¹⁵—Chay qowasqanku puchuqnin allpakunam ichaqa kanqa mana ñoqapaq sapaq-chasqachu, chay puchuq allpapa largonqa kanqa chunka kimsayoq kilometro tumpa masninmi, anchonñataqmi kanqa iskay kilometro parten maschayoq. Chaypimá hatarichinqaku runakunapa *yachanan huk llaqtata, chay llaqtapa waqtankunapiñataqmi kanqa animalkunapa echaderon, chay allpapa chawpinpimá kanqa chay llaqtaqa.

¹⁶Chay llaqtapa tawantin waqtankunaqa kanqa yaqa iskay kilometro parten igualkama sayayniyoqmi. ¹⁷Chay llaqtapa muyuriqniipi echaderonkunaqa tawantin waqtanpim kanqa igual sayayniyoqkamalla, sapakamapa anchonmi kanqa pachak kimsa chunkan hukniyoq metro. ¹⁸Intipa qespimunan lawman qawaq llaqtapa waqtanpim qallarinqa tarpunanku chakrakunaqa, chay chakraqa chutarikunqa ñoqallapaqña sapaqchapan-wasqanku allpapa waqtantam. Intipa seqaykunan lawman qawaq llaqtapa waqtanpipas qallarinqam hina chayna tarpuna chakrakuna. Chay chakrapi ruruqkunaqa kanqa llaqtapi llamkaq runakuna mikunapaqmi. Chay kaylaw-waklawpi tarikuq chakrakunapa sapakama largonqa kanqa pichqa kilometro cuartonmi. ¹⁹Llaqtapi *yachaq llamkaqku-naqa kanmanmi Israelpa mayqen ayllunkunamantapas, paykunamá llamkanqa chay chakrakunapiqa. ²⁰Chaynaqa santuarioqa sapaqchasqanku allpam llaqtapaq partesqanku allpapiwan kayna kanqa: tawantin waqtankunam kanqa igual sayayniyoqkamalla, chay hukninpaa waqtanpa sayayninmi kanqa chunka kimsayoq kilometro tumpa masnin.

Kamachikuqpaq allpakunamanta
(Ez 45:7-8)

21-22—Santuariopaq sapaqchasqanku allpakunapiwan llaqtapaq partesqanku allpakunapa kaylaw-waklawninpi puchuq allpakunam kanqa kamachikuqpaq. Chay allpapa norte lawninpíqariki qallarinqa Juda castakunapa allpankunam, surlawninpiñataqmí qallarinqa Benjamin castakunapa allpankuna. Chaynaqa intipa qespimunan lawpi tarikuq allpapa anchonqa kanqa chunkakimsayoq kilometro tumpa masnini-mi, largonñataqmí kinrayninman chutarikunqa intipa qespimunan law linderoman. Intipa seqaykunan lawpi tarikuq allpapas chayna igual anchoyoqlataqmí kanqa hinaspam chaypas chutarikunqa Meditarraneo Lamar Qochapa patankamataq, chay lliw allpakunapa chawpinpímá kanqa ñoqallapaqña sapaqchasqanku temploqa, chayitaqmi kanqa Levyi castakunaman tocaq allpapas hinaspam llaqtapaq allpapas.

Israel wakin ayllukunapa allpanmanta

23-27—Israel wakin ayllukunapa allpanqa intipa qespimunan lawmanta qallay-kuspm chutarikunqa intipa seqaykunan lawpi Meditarraneo Lamar Qochapa patankama, chay ayllukunamanmi norte lawmanta qallaykuspa surlawman qatinasnipi partenqaku Benjamin ayllupaq, Simeon ayllupaq, Isacar ayllupaq, Zabulon ayllupaq hinaspam Gad ayllupaq.

28—Surlawpi tarikuq linderoñataqmí qallarinqa Tamar llaqtapi hinaspam chutarikunqa yakupa kanan Meriba-cades lawkama, chaymantañataqmí chutarikunqa Egipto Wayqo nisqanku wayqonta Meditarraneo Lamar Qochaman chayanankama.

29—Chaynaqa chay allpatamá herenciapaq chaskinqaku Israelpa castankunaqa, chaynamá kanqa paykunaman partesqaykichik allpakunaqa.

Jerusalen llaqtapa punkunkunamanta

30-34—Chaypi kaq llaqtaqa kanqa murallawan muyusqam. Chay llaqtapa tawantin waqtankunaqa igual sayayniyoqkamallam kanqa, huknin waqtanmi kanqa yaqa iskay kilometro parten. Chay murallapa tawantin waqtankunapim kanqa kimsa zaguan punkukuna, sapa punkukunam sutichasqa kanqa Israel ayllukunapa sutinwan, norte lawman qawaq murallapim kanqa Ruben Punku, Juda Punku hinaspam Levyi Punku. Intipa qespimunan lawpiñataqmí kanqa Josey Punku, Benjamin Punku hinaspam Dan Punku. Surlawpiñataqmí kanqa Simeon Punku, Isacar Punku hinaspam Zabulon Punku. Intipa seqaykunan lawpiñataqmí kanqa Gad Punku, Aser Punku hinaspam Neftaliy Punku. ³⁵Chay murallapa lliw muyuriqninga kanqa isqon kilometro partenmi. Chay punchawmantapunim chay llaqtapa sutinqa kanqa: “Tayta Diosmi Chaypiqa Kachkan.” niq sutiyoq.

DANIELPA QELLQASQAN LIBRO

Kay libroqa Diosmanta willakuq Danielpa sutinwan sutichasqa librom. Kay libroqa qellqasqa karqa Judio runakuna huklaw nacionpi ñakarichisqa kasqanku tiempopim. Danielqa paywan kuska ñakariq runakunatam kallpancharqa chaynapi Diosmanta ama rakikunankupaq. Paykunatam yanaparpa confiakuspa Diosllapi suyanankupaq. Kay libropi qellqasqa kaqkunaqa karqa Babilonia nacionpi kachkaptinkum chaynataq Rey Nabucodonosor gobiernachkaptinmi. Chay nacionpim karqa preso pusasqanku Judio casta mozokunapas. Taytacha-mamachakuna adoraq reymi paykunata kamachirqa Diosninkuta qepanchakunankupaq ichaqa paykunam wañuytatas mana manchakuspanku Diosninkumanta mana kacharikurqakuchu.

Kay libroqa iskay parteman rakisqam kanman:

Punta kaq partem willakun Danielmantawan mozomasinkunamanta chaynataq ñakarichiñinku reywan churanakusqankumantapas (1-6).

Iskay kaq parteñataqmi willakun kimsa revelacionpi rikchanachiykunawan Danielman Dios qawachisqanmanta. Chay rikchanachiykunam karqa munaychakuq nacionkuna imaynam hatunyaruspá tuñichisqa kanankumanta chaynataq ñakarichikuq reykuna humillachisqa kaptinku Diospa runankuna vencenanmanta (7-12).

Babilonia llaqtapi Daniel tarikusqanmanta

1 ¹Juda nacionpa reynin Joacim kimsa watamanña gobiernachkaptinmi Babilonia nacionpa reynin Nabucodonosor hamurqa Jerusalen llaqtapa contranpi hinaspam llaqtapa muyuriqniipi campamentonta churarurqa. ²Juda nacionpa reynin Joacimtam Diospa templonpi kaq achka serviciokunatawan Señor qoykurqa Rey Nabucodonosorman hinaptinmi chay reyqa tukuy imata aparqa Sinar sutiyoq Babilonia nacionman, apasqan serviciokunatam churaykurqa taytachanpa kapuqninkuna waqaychana wasinman. ³Chaymantam Rey Nabucodonosorqa palacionpi serviqninkunapa jefen Aspenazta kaynata kamachirqa:

—Israelpa mirayninipi tarikuq reypa castankunatayá pusamuway, pusamuway-taqyá ancha reqsisqa kamachikuqkunamanta ⁴mozokunatapas. Paykunaqa kanqa allin qawapasllaña qarikunam, tukuy imapas yachaq hinaspa allin entiendeq qarikunam, paykunaqa kanqa palacioypi servikunankupaq hinamá. Paykunatayá yachachichunku kay Caldea lawpi rimaytawan libronchikkuna leeyta —nispa.

⁵Rey Nabucodonosorqa kamachikurqataqmi:

—Chay akllasqayki mozokunamanqa sapa punchawmi qonki ñoqapa mikunayta, tomanqakupas imam ñoqapa tomanay vinotataqmi. Kimsa wata yachachiptinkum serviqniykuna kanqa —nispa.

Danielwan kimsantin llaqtamasinkuna reypa palacionpi kasqankumanta

⁶Judapa mirayninmanta chay akllasqa mozokunawanmi kachkarqa Daniel, Ananias, Misael hinaspa Azarias, paykunaqa karqa Judapa mirayninmi. ⁷Paykunapa

sutintam chay palaciopi servikuqkunapa jefen tikrarurqa. Danielpa sutinmi karqa Beltsasar, Analiaspa sutinmi karqa Sadrac, Misaelpa sutinmi karqa Mesac, Azariaspa sutinñataqmí karqa Abed-nego.⁸ Danielmi tukuy sonqonwan tantearurqa reypa mikuynin qosqankuta ama mikunanpaq hinaspa vino qosqankutapas ama tomananpaq. Diospa qayllanpi millakuyapaq hina mana karunanpaqmi mana munarqachu chaykuna chaskiytaqa. Chayraykum Danielqa chay palaciopi serviqkunapa jefenta ruegakurqa chay mikuykunata ama qonampaq.⁹ Diospuni palaciopi serviqkunapa jefenta sonqo-chaykuptinmi Danielta llakipayarispán kuyapayarirqa.¹⁰ Paymá Danielta nirqa:

—Ñoqaqa manchakunim Reyniytaqa, paymi kamachiwarqa imam qamkunapa mikunaykichiktawan tomanaykichikta. Uyaykichik wakin wiñaymasikichik mozokunapa uyanmanta hukmanyasqata rey rikuruspanqa qamkunaraykuchá wañurachiwanqa —nispa.

¹¹ Hinaptinmi Daniel rimapayarqa chay jefepa churasqan mayordomota. Paytaqa churarpa Danielmanta, Analiasmanta, Misaelmanta hinaspa Aziasmanta cuentallikunanaqmi.¹² Paytamá Daniel nirqa:

—Ruegakuykim ñoqaykuta pruebawanaykikupaq, chunka punchawyá mikuchawayku verdurakunallata hinaspayá yakullatataq tomasaqkupas.¹³ Chaymantayá rikchayniykuta tupanachiy reypa mikunan mikuq mozokunawan hinaspañayá ñoqaykuwanqa ruray imam tanteasqaykiman hina —nispa.

¹⁴ Chaynapimá mayordomoqa imam mañakusqankuta uyariyquspan chunka punchaw pruebarqa.¹⁵ Chunka punchaw pasaruptinmi chay mozokunapa rikchayninqa reypa mikuynin mikuq wakin mozokunapa rikchaynimantapas aswan allinraq karqa.¹⁶ Chaynapim mayordomoqa apakuqña chay mozokunapaq reypa qosqan mikuytawan vinota hinaspmozokunamanqa qoq verdurallataña.

¹⁷ Chay tawantin mozokunamanmi Dios qorqa yachaytawan allin yuyayniyoq kayta, chaynapim yacharqaku librokunapi kaqkunatawan tukuy ima yachaykunata. Danielqa entienderqataqmí llapa revelationkunapa hinaspa mosqoykunapa imam ninantapas.

¹⁸ Reypa kamachisqanman hina mozokunata paypa ñiawpaqinman pusanankupaq kimsa wataña cumplikuruptinmi chay palaciopi serviqkunapa jefen paykunata pusarqa Rey Nabucodonosorman.¹⁹ Paykunawanmi rey rimarqa, ichaq chay llapallan mozokunapiqa manam hukllatapas tarirqachu Danielta, Analiasta, Misaelta hinaspa Azariasta hinaqa. Chaynapim paykunaqa akllasqa karqaku reypa serviqinña kanankupaq.²⁰ Impas yachay kaqkunamantawan entiendena kaqkunamanta rey tapuspanmi paykunata tarirqa nacion-ninpi brujokunamantapas hinaspa espiritistakunamantapas chunka kuti yachayniyoqtaraq.²¹ Chaynapim Danielqa reyta servirqa Ciro sutiyoq reypa gobiernasqan punta watakama.

Rey Nabucodonosorpa mosqoyninmanta

2 ¹ Iskay watamanña rey Nabucodonosor gobier nachkaspanmi mosqorurqa, sonqon hukmanyaruptinmi manaña puñuytapas atirqachu. ² Chayraykum qayachirqa brujokunata, espiritistakunata hinaspa musyaqkunata, qayachirqataqmí Caldea runakunamanta yachaqkunatapas, chaynapimá paykunaqa hamurqaku reypa qayllanman. ³ Reymi paykunata nirqa:

—Mosqorusqayraykum imam ninanta mana yachaspay hukmanyasqa kachkani —nispa.

⁴ Hinaptinmi Caldea runakunapi kaq yachaqkuna Aram lawpi rimayninkuman hina reyta kaynata nirqaku:

—Wiñaypaq kawsakuq reyllayku, imam ninanta willaykunaykupaqyá mosqos-qaykita willaykuwayku —nispa.

⁵Chaymi reyñataq nirqa:

—Ñoqaqa chunkay-chunkaytam tanteakuruni chaynaqa qamkunayá allinta uyariway-chik: Mosqosqaytapas hinaspa imam ninantapas mana willawaspaykichikqa tisapasqam kankichik, wasikichikpas qopa patañam rikurirunqa. ⁶Ichaqa imam mosqorusqaytawan imam ninantapas willaykuwaptikichikqa qamkunamanmi qosqaykichik regalokunata hinaspa premiokunata, chaywanpas qamkunataqa ancha reqsisqatam rurasqaykichik, chaynaqa willaykuwaychikyá imam mosqorusqaytawan imam ninanta —nispa.

⁷Chaymi yachaqkuna yapamanta reyta nirqaku:

—Reynillayku, qamqa niykuwaykuyá imam mosqorusqaykita hinaptinqa ño-qaykupas willaykusqaykikum imam ninanta —nispa.

⁸Hinaptinmi reyñataq nirqa:

—Ñoqaqariki yachanipunim qamkunaqa tiempo pasachiy munasqaykichikta, qamkunaqariki yachankichikmi chunkay-chunkay tanteakurusqaytaqa. ⁹Imam mosqorusqayta mana willawaptikichikqa llapallaykichikpaqmí kachkan huk castigolla, cheqaptapunipas qamkunaqa kay tantearusqay pasarunanaqpami llullakunata hinaspa yanqakunata niwanaykichikpaq tanteanakurunkichik. Chaynaqa niwaychikyá imam mosqorusqaytapas, chaychiki chayraq yachasaq chay mosqoy-niyya imam ninan willaway atinaykichiktapas —nispa.

¹⁰Hinaptinmi chay yachaqkuna reyta nirqaku:

—Kay pachapiqa manam pipas kanchu qam reyniykupa mañakusqan willakuy atiq runaqa, manataqmí kunankamaqa reykunaqa maynaña hatun kaspapas otaq maynaña atiynyioq kaspapas mañakurqachu kay qampa mañakusqayki hina sasa-sasataqa, manamá chaynataqa mañakurqakuchu mayqen brujomantapas, espiristamantapas nitaq Caldea runakunapi kaq yachaqkunamantapas. ¹¹Qampa mañakusqaykiqa reynillayku, ancha-ancha sasallañam, manam chaytaqa pipas willasunkimanchu. Atispaqariki-atin-man dioskunallam ichaqa paykunaqa manamiki *yachan runakunawanchu —nispa.

¹²Chayta uyariykuwanmi reyqa llumpa-llumpayta piñakururqa hinaspm kamachirqa Babilonia nacionpi llapallan yachayniyoq runakunata wañuchinankupaq. ¹³Chaymata rey decretaruptinmi Danieltapas llaqtamasinkunatawan maskarqaku wañurachinankupaq.

Reyqa mosqoyninta Daniel willaykusqanmanta

¹⁴Arioc sutiyoq runam karqa reyta waqaychaq soldadokunapa capitannin, paymi lloqsirqa chay yachayniyoq runakunata wañuchinankupaq. Ichaqa Danielmi paywan rimarqa sumaqllataña, yachayllawanña rimaspanmi ¹⁵tapurqa:

—¿Imaynanpitaq reyqa kamaykachikamun kaynaña llumpay decretotataqa? —nispa.

Hinaptinmi Arioc imam pasakusqanmanta willarqa Danielman. ¹⁶Chaymi Daniel yaykurqa reyqa kasqanman hinaspm ruegakurqa tumpata suyaykunanaqp chaynapi reyqa mosqorusqantawan imam ninanta willaykunanaqp. ¹⁷Wasinman Daniel kutirušpanmi imam pasakusqanmanta willarqa llaqtamasin Analiasman, Misaelman hinaspa Azariasman. ¹⁸Willakurqaqa chay pakasqa kaqkunamanta Hanaq Pacha Diospa yanapakuyninta mañakunankupaqmi chaynapi Babilonia nacionpi wakin yachayniyoq runakunawan kuska mana wañurunankupaq. ¹⁹Chay tutam Danielta Diospuni qawachirqa chay pakasqa kaqkunataqa huk revelationpi chaymi Danielqa hanaq pacha Diosta alabarqa ²⁰kaynata:

Wiñaymanta wiñaykamayá
alabasqa kachun Diospa sutinqa.
Paymantamiki hamun tukuy yachaykunaqa.
Paymantamiki hamun tukuy atiyqa.

²¹ Payllam tikran tiempokunatapas.

Payllam pasachin imam pasanantapas.
Payllam reykunatapas gobiernonmanta horqoykun.
Payllam reykunatapas gobiernananpaq churaykun.
Payllamiki yachaysapakunatapas yachachin.
Payllamiki yuyaysapakunatapas entiendechin.

²² Sasa entiendena kaqkunatam payqa runakunaman qawachin.

Pakasqakuna kaqkunatam payqa runakunaman qawachin.
Payqariki yachanmi tutayapi kaqkunataqa.
Paywanmiki kachkan achkiyqa.

²³ Abueloykunapa Diosnin, qanmanmi graciasta qoyki.

Abueloykunapa Diosnin, qamtam ñoqaqa alabayki.
Qanmiki ñoqamanqa qowarqanki yachayta.
Qanmiki ñoqamanqa qowarqanki atiyta.
Kunanmá qawaykachiwankiku imam mañakusqaykuta.
Kunanmá yachaykachiwankiku reypa mosqorusqanta.

²⁴ Chaymantam Danielqa pasarqa Ariocwan rimamuq, paytamiki reyqa kamachirqa Babilonia nacionpi llapallan yachayniyoq runakunata wañuchinanpaq.
Danielmá payta nirqa:

—Amayá wañuchiychu Babilonia nacionpi yachayniyoq runakunataqa. Ñoqatayá reyman pusuway hinaptinmi mosqoyninpa imam ninanta willaykamusaq —nispa.

²⁵ Hinaptinmi chaypunilla Arioc pasarqa Danielta Rey Nabucodonosorpa ñawapaqninman hinaspm kaynata nirqa:

—Reylláy, Juda nacionmanta preso hamuqkuna ukupim tariramuni mosqorusqaykipa imam ninantapas willaykuy atiqta —nispa.

²⁶ Hinaptinmi Beltsasar sutiyoq Danielta rey tapurqa:

—¿Yaqachum imam mosqorusqaytawan imam ninanta willaykuwankiman? —nispa.

²⁷ Chaymi Danielñataq kaynata nirqa:

—Chay pakasqa kaqkuna mosqorusqaykitaqa manam willayta atisunkimanchu yachayniyoq runakunapas nitaq espiritista runakunapas nitaq brujokunapas nitaq adivinaq runakunapas. ²⁸ Ichaqa kachkanmi hanaq pachapi Dios, payllam kayna pakasqa kaqkunataqa reqsichin hinaspm qanmanpas, Reylláy Nabucodonosor, reqsichisunki hamuq tiempokunapi imam pasanamanta. Ñoqam willasqayki puñuchkaspa imam mosqorusqaykitawan revelacionpi chaskisqaykita, chayqariki kaynam karqa: ²⁹ Reynilláy, qanmi camaykipi kachkaspayki hamuq tiempokunapi kananmanta piensamientopa intusqan kachkarqanki hinaptinmi pakasqa kaqkuna reqsichiq qanman willasurqanki. ³⁰ Chay pakasqa kaqkunataqa ñoqamanpas qawachiwarqam, ichaqa chaytaqa qawachiwarqa manam llapallan kawsaq runamantapas aswan yachayniyoq kasqayraykuchu, chaytaqariki qawachiwarqa chay mosqorusqaykipa imam ninanta qanman willanaypaqmí chaynataq pensamiento-pa intusqan kasqaykitapas entiendenaykipaqmi.

³¹—Reynilláy, mosqoynikipiqariki qawarqanki ñawpaqnikipi hatunkaray llumpay kancharichkaq hinaspas mancharikuyapaq runa kaqla sayaqtam. ³²Chaypa umanqariki kasqa qori-purom, qasqonñataqmi brazonkunapiwan kasqa qollqemanta, wiksanñataqmi moqonkama kasqa broncemanta. ³³Moqonmanta chakinkamañataqmi kasqa fierromanta, chakinkunañataqmi kasqa parten fierromanta, partenñataq kañasqa mitumanta. ³⁴Qawachkaptikim mana pipas horqomuchkaptillan huk rumi horqomusqa karqa, chay rumim kumpakamuspan hapirurqa chay parten fierromantawan mitumanta chakinpi hinaspam ñutuparurqa. ³⁵Chaynapimá qonqayta chay fierropas, kañasqa mitupas, broncepas, qollqepas hinaspas qoripas lliw rikurirurqa ñutu allpa hinallaña, cosecha tiempopí erapi wayrapa apasqan tamo hinallañiam chaykunaqa rikurirurqa chaynapim maypi kasqanpas manaña yachakurqachu. Ichaqa chay runa kaqla sayaqta ñuturuq rumim ichaqa kay pachapas hundaykuya hatu-hatun orqoman tikrakururqa. ³⁶Chaytamá qamqa mosqorqanki reynilláy. Kunanñataqmi willasqayki chaypa imam ninanta. ³⁷Reynilláy, qamqariki kanki reykunapapas reynirmi, Hanaq Pacha Diosmi qosurqanki nacionkunata munaychakuspa atiywan gobiernanaykipaq chaynataq allin reqsisqa kanaykipaq. ³⁸Qanmanqariki qosurqankitaqmi tukuy hinastinpi runakunatas, animalkunatas, hinaspas alton pawaqkunatas, chaykunataqariki qosurqanki munaychakunaykipa. Reynilláy, qanmiki kanki chay sayaqpa qorimanta umanqa. ³⁹Qampa gobiernoyi tukuruptinñataqmi hatarimunqa huk gobienoña, ichaqa chay gobienoqa menosmi kanqa qampa gobiernoykimantaqa, chaypa qepantañataqmi hatarimunqa bronceman rikchakuq kimsa kaq gobierno. Chay gobienom tukuy kay pachapi munaychakunqa. ⁴⁰Chaymantañataqmi hatarimunqa fierro hina llumpay fuertellaña tawa kaq gobierno. Imaynam fierroqa tukuy imata pakipaspan ñutupan, chaynam kay gobiernopas llapallan chay gobiernokunata pakipaspan ñutuparunqa.

⁴¹—Reynilláy, rikurqankitaqmi chay sayaqpa chakinkunaqa hinaspas dedonkuna-qa huknin partén mitumanta kasqanta huknin partenñataq fierromanta kasqanta, chayqariki nichkan chay gobienoqa partepasqa kanantam, chaywanpas chay gobienopa partenqa kanqa fierro hina allin takyaqraqm, qamqariki rikurqanki fierrowan taqrunasqa mitutam. ⁴²Imaynam chay sayaqpa chakinpa dedonkuna wakin karqa fierromanta wakinñataq kañasqa mitumanta, chaynam chay gobiernopas parten kanqa allin takyaq, partenñataq pisi atiyniyoqla. ⁴³Reynilláy, qamni rikurqanki chaqrusqa fierrotawan kañasqa mituta, chaynam chay gobienopiqas runakunapas taqrunkun-qaku ichaqa imaynam fierrowan mituqa mana cheqaptachu laqanakun chaynataqmi runakunapas manataq hukllawanakunmanchu. ⁴⁴Chay hamuq reykuna gobiernachkaptintimi Hanaq Pacha Dios hatarichinqa mana tuñichiy atina gobiernota, chay gobienoqa huk runamanqa manam qosqachu kanqa wiñaypaqpas. Aswanqa chay gobienom llapallan wakin gobiernokunata ñutupaspan chinkachinqa hinaptinmi chay puchuruq gobiernollaña takyanqa wiña-wiñaypaq. ⁴⁵Qamqariki reynilláy, rikurqankim mana pipas horqochkaptillan huk rumi kumpakamuspan fierrota, bronceta, kañasqa mituta, qollqeta hinaspas qoritapas ñutuparuskanta. Chayraykum hatu-hatun Diosqa qanman qawachisurqanki hamuq punchawkunapi imam pasananmanta, chaynaqa chay mosqorusqaykiqa ciertopunim, chaypa imam ninanpas cheqaptaqmi —nispa.

⁴⁶Chaynata Rey Nabucodonosor uyariyku spanmi Danielpa ñawpaqninpi qonqoranpa pampakama kumuykurqa hinaspam kamachirqa Danielman ofrendakunata ofrecenan-kupaq chaynataq inciensotapas kañapunankupaq. ⁴⁷Hinaspam Danielta nirqa:

—Cheqaptapunipas qamkunapa Diosnikichikmi llapa dioskunapa diosninqa, payqa reykunapapas kamachiqnintaqmi, payllam pakasqa kaqkunataqa rikuchiyta atin. Chayraykum qamqa kay pakasqa kaqkunata rikuykachiwanki —nispa.

⁴⁸Danielta rey llumpayllataña hatunchaspanmi qorqa achkallaña suma-sumaq regalokunata hinaspm churarqa Babilonia lawpi prefecto kananpaq. Paytaqa churarurqataqmi chay nacionpi llapallan yachayniyoq runakunapa jefen kananpaqpas. ⁴⁹Chaymantam reyta Daniel mañakurqa Sadracpaq, Mesacpaq hinaspa Abed-negopaq hinaptinmi rey churarqa Babilonia lawpi kamachikuqkuna kanan-kupaq, kikin Danielñataqmi quedarqa reypa palaciollanpi.

Qorimanta taytachata adorasqankumanta

3 ¹Rey Nabucodonosormi rurachirqa qorimanta taytachata, chaypa sayayninmi karqa iskay chunka qanchisniyoq metron, anchonñataqmi karqa iskay metro parten masniyoq. Payqa kamachikurqa Babilonia lawpi Dura sutivoq pampapi chay taytachata sayachinankupaqmi. ²Rey Nabucodonosormi qayachimurqa prefectokunata, jefekunata, subprefectokunata, consejaqkunata, tesorerokunata, juezkunata hinaspa provinciankunapi llapallan autoridadkunata, paykunataqa qayachimurqa hamuspanku Rey Nabucodonosorpa rurachisqan taytachata dedicancankupaqmi. ³Chaynapimá chay nacionpi ancha reqsisqa runakunaqa huñunakamurqaku chay taytachapa ñawpaqninman chaynapi Rey Nabucodonosorpa sayachisqan taytachata dedicancankupaq. ⁴Reymanta willakuqmi qayarikuq hina kamachikurqa kaynata:

—Llapallan runakuna, lliw nacionkunamanta kaqkuna hinaspa imaymana rikchaq rimay rimaqkuna, uyariychikyá. ⁵Qamkunaqa trompetata, chirisuyata, guitarra, taksa arpata, hatun arpata, antarata hinaspa tukuy rikchaq tocana kaqkunata uya-rispm qonqorakunkichik hinaspm adorankichik Rey Nabucodonosorpa qorimanta sayachisqan taytachata. ⁶Pipas chay taytachapa ñawpaqninpi mana qonqorakuqqa hinaspa mana adoraqqa chaypunillam rupachkaq hornoman wischusqa kanqa —nispa.

⁷Chaypi huñunakuq llapallan runakunam uyarirqaku chay tocaqkunapa tocasqanta hinaspm qonqorakuykuspa adorarqaku chay reypa sayachisqan qorimanta taytachata.

⁸Hina chay ratollapitaqmi Caldea runakunapi kaq wakin yachayniyoqkunapas Rey Nabucodonosorman asuykurqaku judiokunata denuncianankupaq. ⁹Paykunamá nirqaku:

—Wiñayaq kawsakuq reyllayku, ¹⁰qanmi kamachikurqanki llapachallan runakuna-qa trompetata, chirisuyata, guitarra, taksa arpata, hatun arpata, antarata hinaspa tukuy rikchaq tocana kaqkunata uyarispma qonqorakuykuspa chay qorimanta taytachata adora-naykupaq. ¹¹Kamachiwarqankikutaqmi pipas mana qonqorakuqqa hinaspa mana adoraqqa chaypunilla rupachkaq hornoman wischusqa kananpaq. ¹²Ichaqa reynillayku, kachkanmi qampa kamachikusqaykita mana kasukuq judio runakuna, paykunataqa churarqankipas Babilonia lawpi kamachikuqkuna kanankupaqraqmi, chayna kachkaspapas paykunapaq manam yupaychankuchu taytachaykunatas nitaqmi adorankuchu qorimanta kay taytacha sayachisqaykitapas, paykunapa sutinqa Sadrac, Mesac hinaspa Abed-negom —nispa.

¹³Chaymi Rey Nabucodonosorqa ancha piñasqallaña pusachimurqa Sadracta, Mesacta hinaspa Abed-negota, paykunamat chaypunilla pasachimurqaku reypa ñawpaqninman. ¹⁴Hinaptinmi rey Nabucodonosorqa paykunata tapurqa:

—¿Cheqaptachum qamkunaqa taytachaykunata mana yupaychankichik, manachum adorankichik qorimanta sayachisqay taytachatapas? ¹⁵¿Chaynaqa listochum

kachkankichik llapallan tocaqkunapa tocasqanta uyariyquspa rurachisqay taytachapa ñawpaqninpi qonqorakunaykichikpaq hinaspa adoranaykichikpaq? Chayta mana adoraspaykichikqa chaypunillam rupachkaq hornoman wischusqa kankichik. ¿Yaqachum mayqan Diospas makiymantaaq libraykusunkichikman? —nispa.

¹⁶Hinaptinmi Sadraciwan Mesac hinaspa Abed-nego nirqaku kaynata:

—Kay niwasqaykikumantaqa manam imatapas nisqaykikuchu. ¹⁷Rupachkaq hornoman wischuykachiwaptikikuqa yupaychasqayku Diosniyukum libraykuwanqaku, libraykuwanqakutaqmi qampa makikimantapas. ¹⁸Chaynaqa reynillayku, manaña Diosniyku librawaptinkupas manam ñoqaykuqa yupaychasaqkuchu qampa taytachaykikunataqa, manataqmi adorasaqkuchu qorimanta sayarichisqayki taytachataspas —nispa.

Kimsantin mozokuna hornomanta librasqa kasqankumanta

¹⁹Rey Nabucodonosormi uyanpas pukayanankama llumpa-llumpayta piñakururqa Sadracpa, Mesacpa hinaspa Abed-negopa contranpi hinasspam kamachikurqa hina kañanankumantapas qanchis kutikamaraq hornota aswan rupachinankupaq.

²⁰Tropankunapi tarikuq wakin kallpasapa soldadokunatam kamachirqa Sadracta, Meselecta hinaspa Abed-negota chaqnaruspa rupachkaq hornoman wischuykunankupaq.

²¹Chaynapim chay kimsantin mozokunataqa chay soldadokuna chaqnarurqaku. Chayna chaqnasqaqa karqaku hina capantillanmi, hina warantillanmi hinaspa hina uma wankintillanmi, chaynapimá rupachkaq hornoman wischuykurqaku. ²²Chaypunilla chay mozokunata wischunankupaq rey kamachikusqanraykumá chaynataq hornopas llumpa-llumpay rupasqanraykumá lenguachkaq nina wañurachirqa chay mozokuna wischuykuq soldadokunata. ²³Chaynaqa Sadracpas, Mesacpas hinaspa Abed-negopas hina chaqnasqam wichiyyurqaku chay rupachkaq hornoman. ²⁴Hinaptinmi Rey Nabucodonosorpas admirasqallaña chaypunilla sayariruspan consejaqninkunata tapurqa:

—¿Manachum kimsa chaqnasqa runakunallata rupachkaq hornomanqa wischuykachirqaykichik? —nispa.

Hinaptinmi paykunañataq nirqaku:

—Arí, chaynam reynillayku —nispa.

²⁵Chaymi reyñataq nirqa:

—Ñoqqa qawachkani tawa kacharisqa runakunatam, paykunaqa rupachkaq ninapa chawpinpim mana imanarisqa purikuchkanku, paykunawan puriq huknin runaqa rikchakusqa diosmanmi.

²⁶Chaynata niruspanmi Rey Nabucodonosorqa asuykurqa hornopa punkunman hinasspam qayakurqa:

—Alto-altopi kaq Diospa serviqnin Sadrac, Mesac, Abed-nego, qamkunaqa havamanyá lloqsimuychik —nispa.

Chaymi kimsanku rupachkaq nina ukumanta lloqsimurqaku. ²⁷Chaymi prefectokuna, jefekuna, subprefectokuna, consejaqkuna paykunaman asuykurqaku hinasspam qawaykurqaku paykunataqa ninapas mana imanasqanta, chukchallankupas manam qaspasqachu kasqa, pachankupas manam imanarikusqachu, manataqmi rupasqa hinaqa asnayllapas-asnarirqakuchu.

²⁸Hinaptinmi Rey Nabucodonosor chay ratopi nirqa:

—Sadracpa, Mesacpa, Abed-negopa Diosninyá alabasqa kachun. Paymi angel-ninta kachamurqa hapipakuqniq serviqinkunata libraykunanpaq. Arí, paykunaqa diosnillankuta adorayta munaspankum mana kasukurqakuchu ñoqapa kamachi-

kusqaytapas, wañuytapas mana manchakuspankum manataq yupaycharqakuchu huk dioskunataqa nitaqmi paykunaqa adorarqakuchu.²⁹ Chayraykum kamachini llapallan runakunata, llapallan nacionkunata chaynataq huk rikchaq rimayniyoq runakunatapas. Pipas Sadracpa, Mesacpa, Abed-negopa diosninpa contranpi rimaqkunaqa tisapasqam kanqaku, wasinkupas qopa pataman tikrasqam kanqa, paykunapa diosnin hina kayna librakuykuqqa manam kanchu —nispa.

³⁰ Chaynapim Rey Nabucodonorqa chay kimsantin mozokunata aswan atiyniyoq kanankupaqraq churarqa chay Babilonia lawpi.

Rey Nabucodonosorpa locoyerusqanmanta

4¹ Rey Nabucodonosormi cartata apachirqa kayna niqta:

Ñoqa Rey Nabucodonosormi munachkani llapallan runakuna, lliw nacionpi yachaqkuna, huk rikchaq rimayniyoqkuna hinaspas tukuy kay pachapi *yachaqkuna hawkalla tarikunaykichikta.² Ñoqam munachkani alto-altopi Diospa admirakuyapaq milagrokuna rurapuwasqanmanta willaykuya.

³ iMayna-mayna hatunmi paypa milagronkunaqa!

iMayna-mayna admirakuyapaqmi paypa rurasqankunaqa!

Paypa gobiernonqa wiña-wiñayapaqmi takyanqa.

Payqa runapa tukuy mirayninpim munaychakunqa.

⁴ Ñoqa Nabucodonosormi palaciopyi hawkaw kawsakurqani, ñoqapaqa imaykunapas aswan-aswanmi yapakurqa.⁵ Ichaqa camaypi waqtapaykuspaymi mosqorurqani mancharikupaqta, pensamiento intusqanmi hukmanyarurqani.⁶ Chayraykum kamachikurqani Babilonia nacionpi llapallan yachayniyoq runakuna qayllayman hamunkupaq chaynapi mosqorusqaypa imam ninan willawanankupaq.

⁷ Qayllaymanmi hamurqaku brujokuna, espiritistakuna, Caldea runakunapi kaq yachaqkuna hinaspas adivinaq runakuna. Paykunamanmi willarqani imam mosqorusqayta, ichaqa manam atirqakuchu chay mosqoypa imam ninan willawayta.

⁸⁻⁹ Qayllaymanqa hamurqataqmí diosniyapa sutiñwan sutichasqa Beltsasar sutiyooq Danielpas, paypiqariki kawsakuchkan chuya dioskunapa espirituñmi, paymanmá mosqorusqayta willarqani kaynata: “Musyaqkunapa hatun jefen Beltsasar, yachaním ñoqqa chuya dioskunapa espirituñ qampi kasqanta, yachanitaqmi pakasqa kaqkunatapas lliwta musyasqaykita, chaynaqa mosqorusqayta uyariykuñspayá niykuway imam ninanta.¹⁰ Waqtapachkaspaymi mosqoyniypi kaynata rikurqani:

Kay pachapa chawpinpim
hatu-hatun sachakachaska.

¹¹ Chay sacham wiñasqanman hina

llumpayllataña rakuyarurqa.

Chay sachapaqa puntanpas
cielokunakamam chayarurqa.

Tukuy hinastinmantapas
rikupasllañam rikurirurqa.

¹² iMayna sumaqmi kasqa llaqen Kunapas!

iMayna achkallañam kasqa rurunkunapas!

Chaypiqa llapallanpaqmi kasqa mikuykunapas.
 Purun animalkunapas
 chaypa ukunpim llantukusqaku.
 Alton pawaq animalkunapas
 kallmankunapim qesachakusqaku.
 Llapallan kawsaqkunapas
 chayllawanmi mantienekusqaku.

¹³ Chayna camaypi waqtapaykuspa mosqochkaspaymi qonqayta rikururqani hanaq pachamanta huk chuya angel uraykamuchkaqta. ¹⁴ Paymi nisyuneqta qayarikuspan nirqa:

Chay sachata kuchuruychik.
 Kallmankunatapas qoruruychik.
 Rapinkunatapas chutaparuychikyá.
 Rurunkunatapas chequerachiychikyá.
 Ayqekuchunkuyá llantuyninpi kaq purun animalkunapas.
 Pawarikuchunkuyá kallmanpi kaq alton pawaq animalkunapas.

¹⁵ Ichaqa sapiyoqraq kullutaqa
 hina pampallapiyá saqueruychik.
 Hina chayllapiyá fierro cadenawan wataruychik.
 Purun pasto ukupiyá bronce cadenawan wataruychik.
 Chaytaqa tuta sullayá tuyuchun.
 Purun animalkunawanyá pastota mikuchun.

¹⁶ Paypaqa yuyayninyá tikrakuruchun.
 Animal hinañayá payqa tanteachun.
 Qanchis watapuniyá payqa chayna kachun.

¹⁷ Kay sentenciataqa angelkunam qomuchkanku.
 Kay castigotaqa chuya angelkunam tanteanakuchkanku.
 Lliwmi yachanqaku Alto-altopi Diosqa munaychakusqanta.
 Yachanqakum lliw gobiernonpi munaychakusqanta.
 Yachanqakutaqmi chay gobiernotaqa
 pimanpas munasqanman qoykusqanta.
 Yachanqakutaqmi humilde runakunatapas
 huk nacionpa jefen kananpaq churaykusqanta.

¹⁸ “Ñoqa Rey Nabucodonosormi chaykunataqa mosqorurqani, chaynaqa Beltsasar, qamyá niykuway chay mosqoyniya imam ninanta. Gobiernopyi kaq yachayniyoq runakunaqa manam atirqakuchu willawayta, qanmi ichaqa willaykuwankiman, qampiqariki kachkan chuya dioskunapa espiritunmi” nispa.

¹⁹ Chaymi Beltsasar sutiyoq Danielqa huk rato hukmanyarurqa, mancharikuspanmi pensamiento intusqan karurqa ichaqa reymi payta nirqa: “Beltsasar, amayá qamqa mancharikuychu imam mosqorusqaymantapa chaynataq imam ninanmantapas” nispa.
 Hinaptinmi Beltsasarñataq nirqa:

“Señorlláy, imam mosqorusqaykiqa kachun cheqnisuqni runakunapaqyá, imam ninanpas kachun enemigoyki runakunapaqyá.²⁰ Qanmi qawachkasqanki hatuhutun hinaspa raku-raku sachata, chay sachapaqariki puntanpas cielokunakamam chayarusqa chaymi tukuy hinastinmantapas rikupasllaña kasqa.²¹ Llaqenkunapas chay sachapaqa sumaqllañaam kasqa, rurunkunapas achka-achkataqmí kasqa, chaypiqa kasqataqmí llapallanpaq mikuykunapas, purun animalkuna chay sachapa ukunpi llantukuptinmi kallmankunapias qesachakusqaku alton pawaq animalkuna.²² Reynilláy, chay sachaqariki qanmi kanki, wiñaruspam qamqa llumpay atiyniyoq rikurirunki, qampa ancha reqsisqa kaynikíqa cielokunaman hayparuchkaq hinaraqmí llumpayllataña mirarun, munaychakuynikipas tukuy hinastinmantaqmí mastarikurun.²³ Reynilláy, qamqa rikurqankitaqmí huk chuya angel hanaq pachamanta uraykamuspan kayna nisqanta: ‘Chay sachata kuchuruspáyá chinkarachiyochik ichaqa sapiyoqraq kulluntaqa hina pampallapiyá saqueruychik, hina chayllapiyá fierro cadenawan hinaspa bronce cadenawan wataruychik, saqueruychikpas purun pasto ukupitaqyá. Paytaqa tuta sullapas nuyuruchuntaqyá. Payqa qanchis watapuniyá purun animalkunawan pastota mikuchun’ nispa.²⁴ “Chaynaqa reynilláy, alto-altopi kaq Diospa decretasqanqa hinaspa sentenciasqanqa kachkan qam reyniypa contranpim.²⁵ Reynilláy, qanmi runakuna ukumanta wischusqa kanki hinaspm purun animalkunawanña kawsanki, bueyeskunata hinataqmí qamtaqa pastokunataña mikuchisunki, qamtaqa tuta sullapas nuyusunkim. Reynilláy, chaynam kawsanki qanchis watapuni, chaymantañaam qamqa reqsikunki alto-altopi kaq Diosqa llapallan runakunapa gobiernonpi munaychakusqanta, payqa chay gobiernotaqa munasqanmanmi pimanpas qoykunman.²⁶ Reynilláy, qamqa uyarinrankitaqmí chay sapiyoq kulluttaqa hina pampallapi saqenankumantapas, chaypa imam ninanqa kaymi: ‘Hanaq Pacha Dios kay pachapi munaychakusqanta reqsikuptikiñam kutiykachisunki gobiernoykitaqa.²⁷ Chaynaqa reynilláy, uyariyuwayá kay consejasqayta, amaña huchallikuspayá allin kaqkunataña ruray, amaña mana allinta ruraspayá ñakariqkunamanta llakipayarikuy, ichapas qamqa hina hawkalla kawsakuwaq unaypaq’ nispa.”

Mosqoynin cumplikurusqanmanta

²⁸ Rey Nabucodonosorman willasqanman hinamá cumplikururqa. ²⁹ Huk watamantañaam Babilonia nacion palacionpa qatanpi purichkaspan ³⁰ nirqa: “¡Mayna hatunmi kay Babilonia llaqtata! Noqapunim hatun atiyniywan hatarichirqani kay llaqtataqa gobiernoya capitalnin kananpaq chaynataq ancha reqsisqa kasqaymanta alabakunapaq” nispa.

³¹ Chay rimasqanta manaraqpas tukuykuchkaptinmi hanaq pachamanta kaynata rimapayamurqa: “Rey Nabucodonosor, contraykipim kachkan huk decreto, gobiernoykiqa kachkan qanmanta qechusqañam.³² Qamqa runakuna ukumanta wischusqam kanki hinaspm purun animalkunawanña kawsanki, bueyeskunata hinam qamtaqa pastokunataña mikuchisunki, chaynam qamqa kawsanki qanchis watapuni, chaymantañaam qamqa reqsikunki Alto-altopi Diosqa llapallan runakunapa gobiernonpi munaychakusqanta, payqa chay gobiernotaqa munasqanmanmi pimanpas qoykunman” nispa.

³³ Chay ratollapim cumplikururqa Nabucodonosorpa contranpi rimarisqan hinaptinmi paytaqa wischurqaku runakuna ukumanta. Payqa bueyeskuna

hinañam pastokunata mikurqa, cuerpointapas tuta sullam nuyurqa. Paypaqa pelonkunapas ankapa purankuna hinam wiñarurqa, sillunkunapas wiñarurqa alton pawaq animalkunapa sillunkuna hinaraqmi.

Rey Nabucodonosorpa sanoyerusqanmanta

³⁴Chay sentenciawasqan tiempo cumplikuruptinmi ñoqa Nabucodonosor alto cielota qawarirqani hinaptinmi yuyayniy huktawan kutiykuwarqa.

Chaymi alto-altopi kaq Diosta alabarqani.
 Wiña-wiñaypaq kawsaq Diostam yupaycharqani.
 Wiña-wiñaypaq Diosmanmi graciasta qorqani.
 Paypa munaychakusqanqa wiña-wiñaypaqmí takyanqa.
 Payqa runapa tukuy mirayninpim gobiernanqa.

³⁵ Kay pachapi kawsaq llapallan runakunaqa
 mana kaq hinallam paypa piensasqanman hinaqa.
 Payqa munasqanman hinam ruran hanaq pachapi tropakunawanqa.
 Payqa munasqanman hinam ruran kay pachapi *yachaqkunawanqa.
 Paypa atiyninpa contranpiqa manam pipas sayarinmanchu.
 Paypa imam rurasqanmantaqa manam pipas tapupayanmanchu.

³⁶Chaypunillamá ñoqamanqa yuyayniy kutiramuwarqa, gobiernoypas ancha reqsisqa kanaypaqmi kutiykachiwarqa inti hina sumaqllaña kanchayniyta. Ñoqata maskawanankupaqmi hamurqaku consejaqniykunapas chaynataq gobiernoypi ancha reqsisqa runakunapas. Nacionniypi gobiernanaypaq allinta takyachiwaptinmi ñawpaqmantapas aswan munayniyoqraq karqani. ³⁷Chayraykum ñoqa Nabucodonosor alabaspay hatunchani Hanaq Pachapi kaq Reyta, hina paytataqmi yupaychanipas, payqariki tukuy imakunatapas ruran cheqapman hinam, imam rurasqankunapas hina allinllataqmi. Payqa humillachinmi hatun tukuq runataqa.

Perqapi qellqa rikurirusqanmanta

5 ¹Rey Belsasarmi hatun convidota rurarqa gobiernonpi waranqa ancha reqsisqa runakunapaq hinaspm paykunawan kuska vinota upyakurqaku. ²Belsasar vinota upyachkaspanmi kamachikurqa Jerusalen llaqtamanta apamusqanku qori-qollqe vasokuna apamunankupaq, chay vasokunataqariki abuelon Nabucodonosormi saqueamurqa Jerusalen llaqtapi templomanta hinaptinmi waqaychananku wasimanta Rey Belsasar chaykunata apachimurqa, apachimurqaqa ancha reqsisqa runakunawan, warminkunawan hinaspa churi wachankunawan upyanankupaqmi. ³Chaynaqa chay aparachimusqan qori vasokunataqa saqueamurqaku Jerusalen llaqtapi Diospa templonmantam. Chay vasokunapimá reywan upyakurqaku allin reqsisqa runakuna, upyarqataqmi warminkunapas hinaspa churi wachankunapas. ⁴Llapallankumá vinota upyakuspanku hatuncharqaku qorimanta, qollqemanta, broncemanta, fierromanta, kullumanta hinaspa rumimanta taytachankuta.

⁵Hinaptinmi qonqaymanta runapa maki dedonkuna rikuriruspan estucas-qa perqapi qellqayta gallaykurqa, chay perqaqa tarikurqa reypa palacionpi kaq candeleropa chimpanpim. ⁶Chayta rey qawaykuspanmi llumpayllataña huk-manyarurqa, pensamientopa intusqan kaptinmi manchakuymanta weqawninpi

tullunkunapas kachakuykurqa, moqonkunapas katkatataspanmi takanakurqa.

⁷Hinaptinmi qaparispan qayachimurqa espiritista runakunata, Caldea runakunapi kaq yachaqkunata hinaspa adivinaq runakunata. Paykunatam nirqa:

—Wak qellqata pipas leey atiqqa chaynataq imam ninanta willaykuwaqniy-
qa sumaqllaña grosella pachawan pachachisqam kanqa, paypa kunkanmanpas
wallqachisaq qorimanta collarwanmi, gobiernoypipas payqa kanqa kimsa kaq
gobiernaqmi —nispa.

⁸Chaynapimá reyta serviq llapallan yachayniyoq runakunaqa paypa ñaw-
paqninman hamurqaku ichaqa manam mayqanninkupas atirqakuchu chay
qawasqanku qellqa leeyta, manataqmi atirqakuchu chaypa imam ninan kasqan
reyman willaytapas. ⁹Rey Belsasarqa aswanraq mancharikuptinmi uyanpas
llumpayllataña hukmanyarurqa. Ancha reqsisqa autoridadkunapas manam ima
rurakuytapas atirqakuchu. ¹⁰Reyqa qaparisqantawan allin reqsisqa runakunapa
qaparisqanta reina uyariruspanmi chay convido salaman yakyuspan nirqa:

—Wiñaypaq kawsakuq rey, amayá qamqa pensamientopa intusqanqa rikuriruy-
chu, amataqyá uyaykipas chaynatañaqa hukmanyaruchunchu. ¹¹Kay gobiernasqayki
nacionpiqa kachkanmiki chuya dioskunapa espiritunpa huntaykusqan runa. Abue-
loyki Rey Nabucodonosorpa tiemponpim chay runaqa qawachikurqa allin entiendeq
kasqanpaq, allin yuyayniyoq kasqanpaq hinaspa dioskuna hina yachayniyoq
kasqanpaq. Chayraykum abueloyki Nabucodonosorqa payta churarurqa brujoku-
napa, espiritistakunapa, Caldea runakunapi kaq yachaqkunapa hinaspa adivinaq
runakunapa jefen kananpaq. ¹²Chay runapa sutinqariki Danielmi, paytataqmi abue-
loyki reyqa suticharqa Beltsasarwan, payqariki kasqa admirakuyapaq espirituyoqmi
chaynataq yachaypapas hinaspa yuyaypapas huntaykusqanmi. Payqa yachantaqmi
mosqoykunapa imam ninantapas chaynataq sasa entiendena watuchikunapa imam
ninantapas. Payqa atinmanmi sasachakuykuna allichaytapas. Chaynaqa Danieltayá
qayamuychik, paymi willasunkichik chay qellqapa imam ninantaqa —nispa.

¹³Reyqa qayllanman Danielta pusaruptinkum tapurqa:

—¿Qamchu kanki abueloy Rey Nabucodonosorpa Juda nacionmanta preso
pusamusqan Daniel? ¹⁴Uyarirqaním qamqa dioskunapa espiritunwan huntasqa
kasqaykita, uyarirqanitaqmi qamqa allin entiendeq, yuyaysapa hinaspa llum-
pay yachayniyoq kasqaykitapas. ¹⁵Ñoqam pusachimurqani ancha yachayniyoq
runakunatawan espiritistakunata, paykunataqa pusachimurqani wak qellqata
leespanku imam ninantapas willawanankupaqmi ichaqa manam entiendeyta
atinkuchu, manataqmi yachankuchu imam ninantapas. ¹⁶Ichqaqa uyarisqayman
hinaqa qamqariki atiwaqsi imakunapapas imam ninan willakuya chaynataqsi
sasallaña kaqkunatapas allichawaqtaq. Chaynaqa sichum wak qellqata leeykuspa
imam ninanta niykuwaptikiqa sumaqllaña grosella pachawanmi pachaykachis-
qayki, kunkaykimanpas wallqachisqayki qorimanta collarwanmi, gobiernoypipas
kimsa kaq gobiernaq kanaykipaqnám churasqayki —nispa.

¹⁷Hinaptinmi Danielñataq reyta nirqa:

—Regaloykikunaqa hina qampaqyá kachun, premio qowanaykitapas hukmanña
qoykuy, ichaqa chaywanpas reynilláy, ñoqaqa leeykapusqaykim wak qellqataqa,
willaykusqaykitaqmi imam ninantapas.

¹⁸—Alto-altopi kaq Diosmi abueloyki Nabucodonosorta nacionkunapi gobiernachir-
qa hinaspm payta hatunchaspan kancharichkaqta hinaraq ancha reqsisqata rurarqa.

¹⁹Chaynata hatuncharuptinmi nacionkunapi llapallan runakunapiwan huk rikchaq rimayniyoqkuna katkatataspa payta manchakurqaku, chaynapim runakunataqa munasqanman hina wañurachiqpas otaq kawsachiqpas otaq humillaykachiqpas.

²⁰Aswanqa orgulloso rikuriruspa sonqonpi hoqarikuruptinmi paytaqa rey kayninmantapas wischururqa, qechururqataqmí ancha reqsisqa kaynintapas. ²¹Paytaqa runakuna ukumanta wischuruptinkum rikurirurqa animal hina yuyayniyoqña, purun asnokunawanña kaw-saptinmi mikuchirqakupas pastokunataña bueyeskunaman hina, paypa cuerpointaqa tuta sullapas nuyurqam. Chaynaqa payqa karqa alto-altopi kaq Dios llapallan runakunapa gobiernonpi munaychakusqanta reqsikunankamam, reqsikurqataqmí chay gobiernokunataqa munasqanman hina pimanpas Dios qoykusqanta. ²²Chaynaqa Nabucodonosorpa miraynin Rey Belsasar, qampas chaykunata yachachkaspaykim mana humillakurqankichu. ²³Ichacha aswanraqmi hanaq pachapi kaq Señorpa contranpi hoqarikurunki. Qamqariki paypa templonpi vasokunatapas aparachimuspaykim ancha reqsisqa runakunawan, warmikikunawan hinaspas churi wachaykikunawan vinota upyakuchkanki chay vasokunapi. Hatunchach-kankichiktaqmí qollqemanta, qorimanta, broncemanta, fierromanta, kullumanta hinaspas rumimanta taytachaykichikkunatapas. Chay taytachakunaqa mana qawakuqmi, mana uyarikuqmi hinaspapas mana ima musyaqmi, kawsachisuqniki hinaspas tukuy rurasqayki controlaq Diosmanmi ichaqa mana graciasta qorqankichu. ²⁴Chayraykum paypuni kachamurqa wak qellqaq makitaqa. ²⁵Wak qellqaq nichkan: “MENE, MENE, TEKEL, UPARSIN” nispam. ²⁶Wak qellqapa imam ninanqa kaynam:

MENE ninanqa: Diosmi gobiernasqayki punchawkunata yupaspan puchukarachin, ninanmi. ²⁷TEKEL ninanqa: Balanzapi pesasuptikim qamqa mana pesoyoq kasqanki, ninanmi. ²⁸UPARSIN ninanqa: gobiernoyki partesqa karuspam Media lawpi hinaspas Persia lawpi kaqkunaman qosqa kanqa, ninanmi.

²⁹Chaynata Daniel willaykuptinmi Rey Belsasar kamachikurqa sumaqllaña grosella pachawan Danielta pachachinankupaq chaynataq qorimanta collarwanpas kunkanman wallqachinankupaq hinaspam llapallanman willachirqa Danielqa gobiernonpi kimsa kaq gobiernaq kasqanta.

³⁰Hina chay tutallapim Caldea lawpi Rey Belsasarta wañurachirqaku. ³¹Media lawmanta kaq Rey Darioñam hapikuykurqa chay gobiernotaqa, payqa karqa soqta chunka iskayniyoq watayoqñam.

Leonkunapa machayninman Danielta wischuykusqankumanta

6 ¹Rey Dariom tantearurqa pachak iskay chunkan prefectokunata chay gobiernasqan nacionpi churaruya. ²Chay pachak iskay chunkan prefectokunapa hawanpiñataqmí churarqa kimsa kamachikuqkunata, paykunataqa churarqa prefectokunamanta cuentata mañanankupaqmi chaynapi reypa imapas mana dañasqa kananpaq. Chay kimsantin kamachikuqkunapa huknimmi karqa Daniel. ³Paymi chay kamachiqmasinkunamantapas hinaspas llapallan prefectokunamantapas ancha reqsisqa rikurirurqa admirakuypaq espirituyoq kasqanrayku. Reyqa tantearurqa nacionniniptukuy ima kamachiqkunapa jefenpaqña churaruytam. ⁴Chayraykum Danielpa kamachiqmasinkunapas hinaspas llapallan prefectokunapas imallatapas maskarqaku chayman hina acusanankupaq ichaqa manam ima faltatapas tarirqakuchu paypa imaynam gobiernasqanpiqa. Payqa confianza runa kaspanmi tukuy imata nanachikuq, manataqmí ima regalotapas yanqamantaqa chaskikuykuqchu. ⁵Chayraykum chay runakuna ninakurqaku:

—Kay Danieltaqa manam imamanta acusaytapas atichwanchu aswanqa acusapaq-a-cusachwan diosninpа leyninkunallamantam —nispa.

⁶Danielpa kamachiqmasinkunam chay llapallan prefectokunapiwan pasarqaku reypa kasqanman hinaspm payta nirqaku:

—Wiñaypaq kawsakuq Rey Dario, ⁷gobiernoykipi tarikuq llapallan kamachikuqkunam llapallan jefekunapiwan, llapallan prefectokunapiwan, consejaqnikikunapiwan hinaspa llapallan gobernadorkunapiwan tanteanakurunku huk decretota kamachinaykipaq hinaspa chunkay-chunkayta cumplichinaykipaq. Chay decretom ninqa: “Kimsa chunka punchawkamayá ama pipas mañakuchunchu huk diostaqa nitaq huk runatapas, mañakuspacha-mañakuchunku qam sapallan reynillaykutayá. Pipas mana chayta kasukuqqa leonkunapa kasqan machaymanyá wischusqa kachun” nispa.
⁸Reynillayku, chaynaqa kikikipuni decretaykuspayá firmaykuy chaynapi Persia law hinaspa Media law nacionpi leykuna hina manaña yanqachasqa kananpaq —nispa.

⁹Chaynapimá chay decretotaqa rey Darioqa firmaykurqa. ¹⁰Chay decreto firmasqa karusqanta Daniel yacharuspanmi wasinman pasakurqa hinaspm altos lawpi cuartonpa ventanankunata kichaykurqa, chay ventanakunaqa qawarqa Jerusalen llaqta lawmanmi. Chaypim payqa qonqarakuykuspan Diosninta alabarqa, mañakuspanmi payman graciasta qorqa. Chaynatam rurarqa kimsa kutikama imaynam ñawpaqmantaraq sapa punchaw rurasqanman hina. ¹¹Chay contranpi kaq runakuñañataqmi huñunakuruspa Danielta tarirurqaku diosnint mañakuchkaqta hinaspa ruegakuchkaqta. ¹²Chaypunilla rispankum chay decretasqanmanta nimurqaku:

—Reynillayku, qanmi huk decretota firmaspa kamachikurqanki: “Kimsa chunka punchawkamayá ama pipas mañakuchunchu huk diostaqa nitaq huk runatapas, mañakuspacha-mañakuchunku ñoqallatayá, pipas mana chayta kasukuqqa leonkunapa kasqan machaymanyá wischusqa kachun” nispa. Reynillayku ¿chaynachu icha manachu?

Hinaptinmi reyñataq nirqa:

—Arí, chaynapunim, chay decretasqayqa Media law hinaspa Persia law nacionpi decretokuna hina manaña yanqachay atinam kanqa —nispa.

¹³Chaymi paykuna nirqaku:

—Reynillayku, Juda nacionmanta presokunawan hamuq Danielmi mana respetasunkichu, manataqmi firmasqayki decretotapas payqa kasukunchu aswanqa sapa punchawmi kimsa kutita diosninta mañakun.

¹⁴Chayta Rey Dario uyariykuspanmi llumpayllataña llakikurqa hinaspm yuyaymanarqa Danielta libraykunanpaq, inti seqaykunankamam payqa tukuy imata rurarqa Daniel libraykunanpaq. ¹⁵Aswanqa chay runakunam reypa qayllanman kutispanku kaynata nirqaku:

—Reynillayku, qamqariki sumaqtam yachanki Media law hinaspa Persia law nacionpi leyman hinaqa ima decretopas hinaspa ima kamachikuypas reypa firmasqanña kaspacha manaña yanqachay atina kasqanta —nispa.

¹⁶Reymi Danielta pusarachimurqa leonkunapa kasqan machayman wischuykunankupaq, manaraq wischuykuchkaptinkum Danielta rey nirqa:

—Mana samaykuspa servisqayki diosnikiyá qamtaqa libraykusunki —nispa.

¹⁷Danielta wischuykuspam hatun rumiwan leonkunapa machayninta wichqarurqaku, reypas anillonwanmi chay rumita sellaykurqa, sellaykurqakutaqmi anchra qeqsisqa kamachikuqkunapas chaynapi imapas Danielpa contranpi kaqkunaqa mana yanqachasqa karunanaqpaq. ¹⁸Reyñataqmi palacionman kutispan cenaytapas mana

mikurqachu, tutapas manataqmi puñurqachu, hina tocanankuman hinaqa tocaqkunapas manam hamurqakuchu chay tutaqqa, mana puñusqam payqa achikyarurqa.

¹⁹ Achikyaruptinmi chaypunilla hatariruspan kallpaylla pasarqa chay leonkunapa kasqan machayman. ²⁰ Chayman chayarusanmi llakillawanña Danielta qayarqa:

—Kawsaq Diospa serviqnin Daniel, mana samaykuspa servisqayki Diosniqiqa չyaqachum leonkunamanta libraykusurqanki? —nispa.

²¹ Hinaptinmi Danieltaaq nimurqa:

—Wiñaypaq kawsakuq reynilláy, ²² Diosniymi angelninta kachamuspan mana imanawanampaq leonkunapa siminta wichqarachirqa. Diosqariki yachanmi ñoqaga mana huchayoq kasqayta chaynataq qampa qayllaykipiqa ima mana allinpas mana rurarusqayta —nispa.

²³ Reymi anchallataña kusikuspan kamachikurqa Danieltaaq leonkunapa kasqan machaymanta horqonankupaq. Danielta horqoruptinkum qawarqaku ima heridallanpas mana kasqanta, payqariki Diosninpim confiakurqa. ²⁴ Rey kamachikuptinmi pusamurqaku Danielta acusaq runakunata, paykunatam warmintinta hin spa churintinta wischuykurqum leonkunapa kasqan machayman, manaraqpas pampaman chayakuchkaptinku leonkuna pawaykuspa tisaparurqa llapallan tullunkupas chamchakunankama.

²⁵ Chaymi Rey Dario apachirqa huk cartata kayna niqta:

Ñoqa rey Dariom munachkani llapallan runakuna, lliw nacionpi *yachaqkuna, huk rikchaq rimayniyoqkuna hin spa tukuy kay pachapi yachaqkuna hawkalla tarikunaykichikta. ²⁶ Kay nacion gobiernasqaypi llapallan runakunatam decretaspay kamachimuykichik Danielpa diosninta manchakuywan respetanaykichikpaq.

Payqariki Kawsakuq Diosmi.

Payqariki wiñaypaq takyaq Diosmi.

Paypa gobiernonqa manam haykapipas tukunqachu.

Paypa munaychakusqanqa manam haykapipas puchukanqachu.

²⁷ Payllamiki runakunapa salvaqninqa.

Payllamiki runakunapa libraqninqa.

Payllamiki milagrokunataqa ruran

kay pachapipas hin spa cielokunapipas.

Payllamiki admirakuypaq kaqkunataqa ruran

kay pachapipas hin spa cielokunapipas.

Payllamiki leonkunapa mikusqan kananmantaqa

libraykurqa Danieltapas.

²⁸ Danielqa hina allin reqsisqallam karqa Rey Dariopa gobiernasqan tiempopipas chaynataq Persia nacionniyoq Rey Ciropa gobiernasqan tiempopipas.

Mancharikuypaq animalkunata Daniel mosqorusqanmanta

7 ¹ Babilonia nacionpa reynin Belsasar gobiernay qallarisqan watapim huk tuta Daniel mosqorurqa, camanpi waqtapaykuspanmi pensamientopa intusqan karqa. Rikchariruspanmi imam mosqorusqanta pisi rimayllapi qellqaspan ²nirqa:

—Ñoqam mosqoyniypi qawachkasqani tukuy hinastinmanta vientokuna pukumuchkaqta, hatun lamar qochapa yakunkunapas kaynaman-waknamanmi hoqarikuchkasqa. ³ Hinaptinmi qonqaymanta tawa manchakuypaq hatun animal-

kuna lamar qochamanta lloqsimuchkasqa. Chay tawantin animalkunaga manam kaqlakamachu kasqa.⁴ Punta kaq animalmi rikchakusqa huk leonman ichaqa kasqa anka hina raprayoqmi. Chayta qawachkaptiyimi chay raprankunata chutarurqaku. Chay leonta pampamanta hatarirachiptinkum runa hinaña iskaynin chakinwan sayarirurqa, payqa runa hina yuyayniyoqñam rikurirurqa.

⁵—Iskay kaq animalñataqmí rikchakusqa huklaw waqtan hoqarikuchkaq ukumariman, payqa siminpim kanirayachkasqa kimsa costilla tullukunata. Paytam huk kaqniñ nimurqa: “Hatarispaykiyá aychata mikumuy atisqaykikama” nispa.

⁶—Rikururqanitaqmi uturunguman rikchakuq manchakupaq animaltapas, chay animalqa kasqa wasanpi tawa raprayoqmi hinaspa tawa umayoqmi. Paymi atiyniyoq rikurirurqa munaychakunapaq.

⁷—Chay mosqoyniypiqa rikurqanitaqmi manchakupaq tawa kaq animaltapas, chay animalqa kaqqa puraminti mancharikuypaq llumpay kallpasapam. Kirunkunapas chay animalpaqa kasqa fierromantam hatu-hatunkuna, payqa mikuspanpas pasaypaqtam chamchaparurqa, puchuqnintañataqmi saruparurqa. Chay animalqa kasqa wakin qawasqay animalkunamantaqa pasaypaq hukmanmi. Chay animalqa kasqa chunka waqrayoqmi.⁸ Chay waqrankunata qawarayachkaptiyimi chay waqrankuna ukumanta wiñaramurqa taksa waqracha, chay waqracha hatunyananpaqmi kimsa waqrakuna maymi kasqanmanta kiwllusqa karqa. Chay waqrachaqa kasqa runapa ñawin hina ñawiyooqmi, kasqataqmi siminpas llumpay alabakuqlaña.

Wiñaypaq kawsakuqta Daniel qawasqanmanta

⁹ Revelacionpi qawachkaptillaymi
reypa tiyanankuna churasqa karqa.
Hinaptinmi huknin tiyanapi
wiñaypaq Kawsakuq tiyaykurqa.
Paypaqa pachanpas kasqa
riti hina ruyaq-ruyaqmi.
Paypaqa chukchanpas kasqa
taqsasqa millma hina
ruyaq-ruyaqmi.
Paypaqa tiyananpas kasqa
lenguachkaq nina hinam.
Chay tiyananpa ruedankunapas kasqa
rawrachkaq nina hinam.

¹⁰ Nina mayum ñawpaqninmanta lloqsimuspan kallparqa.
Paytaqa waranqantin-waranqantinmi servirqa.
Paypa ñawpaqninpim manaña yupay atina karqa.
Chaynapim cortezi kaqkuna tiyaykurqa.
Hinaptinmi librokuna kichasqa karqa.

¹¹—Chay taksa waqrachapa alabakusqanta hinalla qawachkaptiyimi chay waqratasapa animal wañuchisqa karurqa, cuerponpas tisapasqqa karuspanmi ninaman wischusqa karqa.¹² Chay wakin animalkunapa munaychakuyinpas qechusqam karqa, ichaqa manam wañurachirqakuchu wañunan punchaw chayamunankama.

¹³ Revelacionniypi tuta hinalla qawachkaptiymi
qonqaymanta puyukunawan kuska alto cielonta
runapa churinman rikchakuq hamuchkasqa.
Payqa Wiñaypaq Kawsakuqpa kasqanmanmi hamuchkasqa.
Wiñaypaq Kawsakuqpa qayllanmanmi asuykachirqaku paytaqa.

¹⁴ Runapa churinman rikchakuqmanmi
qorqa atiyniyoq kananpaq.
Runapa churinman rikchakuqmanmi
qorqa yupaychasqa kananpaq.
Llapallan runakuna, nacionkunam payta servinqaku.
Huk rikchaq rimayniyoqkunapas paytam servinqaku.
Paypa munaychakuyninga wiñaypaq mana tukuqmi kanqa.
Paypa gobiernonqa mana haykipas chinkaqmi kanqa.

¹⁵—Chaykunawanmi ñoqa Daniel hukmayaruspay pensamientopa intusqan mancharisqallaña karqani. ¹⁶Chaypi huk kaqnin sayaqman asuykuspaymi payta tapukurqani tukuy chaykunapa cheqap ninanta willaykuwananpaq chaymi payqa tukuy chaykunapa imam ninanta willawarqa: ¹⁷“Chay tawantin hatun animalkunaqa kay pachapi hatarimuq tawa gobiernokunam. ¹⁸Ichaqa Alto-altopi kaq Diospaq sapaqchasqa kaqkunamanmi qosqa kanqa chay gobiernoqa, paykunañam chay gobiernopiqa kanqaku wiña-wiñaypaq” nispá.

¹⁹—Ñoqam yachaykuya munarqani chay tawa kaq animalqa imam cheqapta-punipas kasqanmanta, chay animalqariki kasqa chay kimsantin animalmantapas hukman rikchayniyoq puraminti mancharikupaqmi, chay animalqa kasqa fierromanta kiruyoqmi, hinaspa broncemanta silluyoqmi. Payqa mikusqantapas pasaypaqtam chamchaparurqa, puchuqnintañataqmi saruparurqa. ²⁰Yachaykuytam munarqani chay chunkantin waqrakunamantawan ñawiyoq hinaspa alabakuq simiyoq wiñaramuq waqrachamanta, chay waqracha hatunyananpaqmi kimsa waqrakuna maymi kasqanmanta kiwllusqa karqa. Chay waqrachaqa rikchakapuwarqa wakin waqrakunamantapas aswan hatunkaraymanmi. ²¹Qawarqanimá imaynam chay waqrachaqa Diospaq sapaqchasqa kaqkunata guerrawan hapisqanta hinaspa vencerusqanta. ²²Chaynam karqa Wiñaypaq Kawsakuq hamunankama, payñam allin arreglotu ruraraq Alto-altopi kaq Diospaq sapaqchasqa kaqkunata, tiempo chayaramuptinmi Diospaq sapaqchasqa kaqkunaña chay gobiernopi karqaku.

²³Hinaptinmi chay willawaqniy niwarqa:

Chay tawa kaq animalqa
kay pachapi hatarimuq tawa kaq gobiernom.
Chay gobiernoqa kanqa
wakinmanta hukman gobiernom.
Chay gobiernoqa tukurunqam kay pachapi kaqkunata.
Chay gobiernoqa saruparunqam tukuy imata.
Chay gobiernoqa tisaparunqam tukuy imata.

²⁴ Chay chunkantin waqrakunqa
chay gobiernonmanta hatarimuq chunka reykunam.

Chay reykunapa qepantañataqmi
pasaypaq hukman rikchayniyoq rey hatarimunqa
Chay revqa kimsa revkunatam humillarachinqa.

25 Chay reyqa Alto-altopi kaq Diostam insultanqa.
Payqa Diospaq sapaqchasqakunatam ñakarichinqa.
Chay reyqa tiempokunapas cambiaruytam munanqa.
Chay reyqa leykunapas cambiaruytam munanqa.
Diospaq sapaqchasqa kaqkunapim munaychakunqa.
Chaynataqa kimsa tiempo partenkamam munaychakunqa

²⁶ Ichaqa cortepí kaqkunam tiyaykunqaku.
Chay reypa munaychakusqantam qechurunqaku.
Paypa munaychakusqantaqa wiñaypqamí chinkarachinqaku.

27 Kay pachapi gobiernekunapa munaychakuyinpas,
kay pachapi gobiernekunapa atiyninpas,
kay pachapi gobiernekunapa hatun kayninpas
qosqa kanqa Diospaq sapaqchasqa kaqkunamanmi
otaq Alto-altopi kaq Diospa runankunamanmi,
hinaptinmi Diospa gobiernonqa wiña-wiñayaq takyanqa.
Payllatañam servinqaku
kay pachapi llapallan kamachikuqkunaqa.
Payllatañam kasukunkaq
kay pachapi llapallan kamachikuqkunaqa.

²⁸—Chay willawaqniy rimapayawayta tukuruptinmi ñoqa Danielñataq llumpayta hukmanyaruspay pensamiento intusqan karqani ichaq chaykunataqa sonqollaypi waqaychaspam mana pimanpas willarqanichu.

Carnerotawan chivatota revelacionninpí Daniel rikusqanmanta

8 ¹Rey Belsasar kimsa watamanña gobiernachkaptinmi punta revelacionniypa qepanta ñoqa Daniel rikurqani huk revelaciontawan. ²Chay revelacionniypim kachkasqani reypa ^{*}yachanan Susa llaqtapi, chay llaqtazariki Elam lawpim kachkan, chaypim kachkasqani Ulai sutiyoq mayupa patanpi. ³Qawarispaymi mayupa patanpi rikurqani huk carnerota, chay carneroqa kasqa iskay waqrayoqmi. Chay waqrankunaqa hatunkama kachkaptinpas huknin waqrانmi kasqa hukninmantaqa aswan hatunraq. Chay hatun waqraqa wiñaramurqa huknin waqrانpa qepantam. ⁴Qawachkaptiymi chay carneroqa takarqa intipa seqaykunan lawman, norte lawman hinaspas urlawman, manam ima animalpas chay carneropa ñawpaqninpi-qa sayayta atirqachu, manataqmipipas paypa munaychakuyinmantaqa librakuyta atirqachu. Munasqanman hina imatapas ruraspanmi aswan-aswan hatunyarqa.

⁵Qawasqaymanta yuyaymanachkaptiymi intipa seqaykunan lawmanta pampatas manaña saruykuspan altollanta pawamuchkasqa huk chivato. Chay chivatoqa kasqa iskaynin ñawinkunapa chawpinpi huk hatun waqrayoqmi. ⁶Chaynapim chay chivatoqa mayu patanpi iskay waqrayoq rikusqay carneropa kasqankama chayaramuspan kallparqa piñasqallaña tukuy kallpanwan waqrarunanaq. ⁷Carneropa kasqanman chayaruspanmi umanwan aparurqa hinaspam pakirurqa chay carneropa iskaynin waqranta. Chaynapim chay carneroqa manaña sayayta atirqachu

chivatopa ñawpaqniñpiqa, chay carnerota pampaman choqaruspanmi saruparurqa. Manamya pipas karqachu carnerotaqa chay chivatomanta librakunampaq.

⁸Chay chivatom aswan-aswan munaychakuqña rikurirurqa, ichaqa chayna atiy-niyoqllaña kachkaptinmi chay hatun waqrana pakikururqa hinaptinmi chay waqrara rantinpi wiñaramurqa tawa waqrakunaña, chay tawantin waqrakunaqa tawa lawmanmi qawarqa. ⁹Huknin waqramantam wiñaramurqa huk taksa waqracha, chay waqracham llumpayllatañia wiñarurqa surlawman, wiñarurqataqmí intipa qespimunan lawmanpas chaynataq Kuyayllapaq Allpa lawmanpas. ¹⁰Llumpa-llumpaytam wiñarurqa cielokunapi lucerokunapa kasqankama, wakin lucerokunataqa pampakunamanraqmí wicherichi-murqa hinaspam saruparurqa. ¹¹Lucerokunapa Jefen hinaraq rikuriruya munaspanmi qechurachirqa sapa punchaw Diosman ofrecesqanku ofrendatapas, santuarionpa kas-qanpas pampaman wikapasqam karqa. ¹²Mana kasukuq kasqankuraykum Diospaq sapaqchasqa tropakunapas hinaspas sapa punchaw Diosman ofrecesqanku ofrendakunapas paypa makinmanña churasqa karqa, cheqap kaqkunatapas pampakunamanraqmí wilkaparqa, tukuy ima rurasqanpipas payqa allinpunim lloqsirqa.

¹³Uyarichkaptiymi huk chuya angelñataq angelmasinta tapurqa kaynata:

—¿Haykapikamataq kanqa chay qawachisqa kaqkunaqa? ¿Haykapikamataq kanqa sapa punchaw Diosman ofrecesqanku ofrenda qechurusqanqa? ¿Haykapikamataq kanqa kay mana kasukusqankurayku purmachisqa kaqkunaqa? ¿Haykapikamataq paypa makinman qosqa kanqa Diospa santuarionqa? ¿Haykapikamataq sarupasqa kanqa chay lucerokunapas? —nispa. ¹⁴Hinaptinmi huknin angelñataq nirqa:

—Waranqa pachak pichqa chunkan punchawkuna pasanankamam chay ofrendakunapa mana ofrecesqachu kanqa tardenpas nitaq tempranonpas, chay-mantañam Diospa santuarionqa huktawan chuyanchasqa kanqa —nispa.

¹⁵Ñoqa Danielmi chay revelacionniypi imam kaqkunata qawachkarqani hinaspam entiendeykuya munaspa yuyaymanachkarqani. Qonqaymantam ñoqapa ñawpaqniypi rikurirurqa runa hina rikchayniyoq angel. ¹⁶Chaymi uyarirqani Ulai Mayupa patanmanta runa hina:

—Gabriel, chay runaman willay qawasqanpa imam ninanta —nispa qayakamuqta:

¹⁷Chaynapim payqa ñoqapa kasqaykama asuykamuwarqa, manchakuyllawanña qonqorarpa pampaman kumuykuptiymi payñataq niwarqa:

—Runapa churin, kay imam qawasqaykiqa kachkan tukupay tiempokunapaqmi —nispa.

¹⁸Hinallaraq pay rimapayawachkaptinmi mana musyakuqña pampaman pak-chanpa wichiykurqani chaymi sayarichiwaspan ¹⁹niwarqa:

—Kunanmi willasqayki tukupay tiempokunapi imaynam Diospa piñakuynin kanan-manta. ²⁰Chay iskay waqrayoq carnero rikusqaykiqa Media law hinaspas Persia law nacionpi kaq reykunam. ²¹Chay rikusqayki chivatoñataqmí Grecia nacionmanta kaq rey, chay iskaynin ñawinkunapa chawpinpi kaq waqrannataqmí Grecia nacionpi punta kaq rey. ²²Rikurqankitaqmí imaynam chay punta kaq waqrana pakiruptin chayapa rantinpiqa tawa waqrakunaña wiñaramusqantapas. Chay huk waqraqariki huk gobier-nom, chay gobiernomantam lloqsimunqa tawa gobiernekunaña ichaqa chay tawantin gobiernekunaqa manam punta kaq gobierno hinañachu ancha atiyniyoq kanqa.

²³Chay tawantin gobiernekunapa
munaychakuyñin tukuykuchkaptinmi,
chay mana kasukuqkunapa

tukuy mana allin rurasqanku pasaypaqtaña hantaruptinmi
piña-piña uyayoq rey hatarimunqa.

Chay reyqa sacre-sacrem kanqa.

- ²⁴ Chay reyqa llumpa-llumpay munaychakuqmi rikurirunqa.
Ichaqa manam kikinpa atiyninraykuchu chaynaqa karunqa.
Payqa admirakupyaptam tukuy imatapas purmachinqa.
Payqa tukuy ima rurasqanpim allinpuni lloqsinqa.
Payqa wañurachinqam kallpasapallaña runakunatapas.
Wañurachinqataqmi Diosllapaqña sapaqchasqa runakunatapas.

- ²⁵ Sacrellaña kasqanraykum
runakunata engañasqapas allinpuni lloqsinqa.
Sonqonpi hoqarikuspanmi
hawka kawsakuqkunatas achkallataña wañurachinqa.
Payqa Kamachikuqkunapa Jefenpa contranpim hatarinqa.
Ichaqa manam runakunapa atiyninwanchu vencesqa kanqa.

²⁶—Chay tarden hinaspa tempranon imam pasananmanta imam rikusqaykiqa cheqappunim. Ichaqa imam rikusqaykimantaqa amam pimanpas willankichu, chayqa cumplikunqa unay watakunamantañam.

²⁷ Ñoqa Danielqa eqoyaruspaymi achka punchawkuna onqorurqani, chaymantañam allinyaykuspay reypa kaqninkunata huktawan rurarqani, ichaqa muspaypi hinam tarikurqani chay imam rikusqaymanta, chayqariki karqa mana entiendey atinam.

Llaqtamasinkunapaq Daniel mañakusqanmanta

9 ¹Asuero sutiyoq reypa churin Dariom Caldea lawpi gobiernaya gallaykura, Rey Darioqariki karqa Media nacionniyoq runakunapa castanmi. ²Pay gobiernaya qallarichkaptinmi ñoqa Daniel estudiachkarqani Diosmanta willakuq Jeremiaspa libronta, chay libropim rimachkan Jerusalen llaqtaqa qanchis chunka watapuni purmachisqa kananmanta, chaynatam Tayta Dios Jeremiasman nirqa. ³Hinaptinmi ñoqañataq ruegakuspay ayunowan Señor Diosta mañakurqani, paytaqa mañakurqani hawaypi uchpallaña luto pachayoqmi. ⁴Chaynaqa yupaychasqay Tayta Diosta mañakuspaymá huchaykumanta willakurqani kaynata nispá:

—Hatu-hatun manchakuyapaq Señor Diosnilláy, qamqariki kasuqnikikunawan contrato rurasqaykitaqta cumplinkipunim, cumplinkitaqmi kamachikuynikikuna kasukuqkunawan rurasqayki contratotapas. ⁵Ñoqaykuqa qampa contraykipi huchallikuruspam llumpa-llumpayta mana allinkunata ruraruñiku, mana kasukuspataqmi kamachikuynikikunatas hinaspa leynikikunatas qepanchakuruni. ⁶Manam uyarirqanikuchu servisuqni qanmanta willakuqkunatas, paykunaqariki qanmantam willakurqaku ñoqaykupa renyiykumanpas, kamachiwaqniykumanpas, abuelokumanpas chaynataq nacionniyku pi llapallan runakunamanpas. ⁷Señorllayku, qamllam kanki tukuy imapas allin ruraqqá, llapallan Judapa castankunam ichaqa kunan hina penqayllapi kachkaniku. Jerusalen llaqtapi *yachaqunapas, tukuy hinastinpi yachaq Israel castakunapas penqayllapim kachkaniku. Qanmiki ñoqaykutaqa tukuy hinastinman chequerachiwarqankiku qampa contraykipi hatariruspa traicionarusqaykurayku. ⁸Dios Taytallayku, ñoqaykuqariki chayna penqayllapimá kachkaniku renyikupiwan, kamachiqniykupiwan hinaspa abueloykupi-

wan, chaynaqa kachkaniku qampa contrayki pi huchallikurusqaykuraykum.⁹ Ichaqa Señor Diosmillayku, qamqariki llakipayariykuwaspaykikum huchaykutapas pampachayunki, ñoqaykuqariki chaykunawanmi mana kasurqaykikuchu.¹⁰ Yupaychasqayku Dios Taytalláy, manam ñoqaykuqa uyarqanikuchu imam yachachiwasqaykikutapas chayman hina kawsanaykupaq, chaykunataqa willachiwarqankiku serviqniki willakuqkunawanmi.¹¹ Israelpa castankunaqa llapallaykum mana kasukurqanikuchu imam yachachiwasqaykikuta hinaspam qamtaqa manataq uyariytapas munarqanikuchu chaymi ñoqaykuqa qampa contrayki pi huchallikurusqaykurayku juramentaspa ñakasqaykiwan ñakasqa kachkaniku, chaytaqariki serviqniki Moisesmi qellqarqa qosqayki yachachikuykunapi.¹² Chaynaqa qamqa ñam cumplirunkiña contraykupi Moiseswan qellqachisqaykitapaq chaynataq kamachiqniykupa contranpi qellqachisqaykitapas, chaynapim chay hatun desgraciaqa cumplirkurqa Jerusalen llaqtapi, manam chaynaqa rurasqa karqachu haykipas kay pachapiqa.¹³ Moisespas qellqasqan yachachikuykunaman hinam kay tukuy desgraciaqa chayaramuwanku chaywanpas, yupaychasqayku Dios Taytalláy, ñoqaykuqa manam maskarqanikuchu qampa yanapakuynikitaqa, manataqmi wanakurqanikuchu mana allin rurasqaykumantaqa, cheqap kaqnikkunataqa manam uyariqpas tukurqanikuchu.¹⁴ Chayraykum qam Tayta Diosqa kay mana allinta alistaykuspa ñoqaykuman kachaykamunki. Yupaychasqayku Dios Taytalláy, qamqariki tukuy imapas allin ruraqmi kanki, ñoqaykum ichaqa niwasqaykiku uyariytapas mana munarqanikuchu.¹⁵ Señor Diosmillayku, hatun atiynikiwanmi runaykikunataqa horqomurqanki Egipto nacionmanta, chaynapim qamqa anchallataña reqsichikurqanki kunankama. Chaywanpas ñoqaykuqa huchallikuruspam mana allinta rurarqaniku.¹⁶ Señornillayku, allin ruraq kasqaykiman hinayá Jerusalen llaqtaykipa contranpiqa amaña piñakuyñachu nitaq rabiakuyñachu, chay llaqtapimiki kachkan qampaq sapaqchakusqayki orqopas ichaqa huchaykuraykum hinaspabueloykupa mana allin rurasqankuraykum chay Jerusalen llaqtamantaqa muyuriqniykupi nacionkuna burlakuchkan, burlakuchkankutaqmi qampa runaykikunamantapas.¹⁷ Chaynaqa Diosmillayku, kunanyá uyariykuway kay serviqnikipa mañakullasaqta hinaspa ruegakullasaqta, qamqa sutillaykiraykuyá favoreceykuwak purmachisqa santuarioykita.¹⁸ Diosmilláy, kurkuykuspayá uyariykullaway, ñawillaykitapas kichariykuspayá qawariykuway, arí kaynamá sutikiwan suticasqa llaqtaqa purmachisqa kachkan. Manam ñoqaykuqa mañakuchkaykiku allin rurasqaykupi confiakuspakaykuchu, ñoqaykuqariki confiakuchkaniku ancha llakipayakuq kasqaykipim.¹⁹ Señorlláy, qamqa uyariykuwayá, Señorlláy, pampachaykuwayá. Señorlláy, qamqa sumaqtayá uyariykuway. Qamqa ama demoraspayá ruraykuypuni. Diosmilláy, qamqa kikillaykiraykuyá ama una-muchu, Jerusalen llaqtaykiwan runaykikunaqa sutikiwan suticasqam kachkan —nispa.

Qanchis chunka semanamanta

²⁰ Yupaychasqay Tayta Diostam hinallaraq rimapayaspay mañakuchkarqani, huchaykunatapas hinaspa llaqtamasiykunapa huchantapas paymanmi willachkarqani, paypaq sapaqchakusqan moqopaqmá ruegakuchkarqani.²¹ Chaynata mañakuchkaptiyraqmi Diosman ofrenda ofrecena tardeykuq horata ñoqapa kasqayman pawastin chayaramurqa runaman rikchakuq angel Gabriel hinaspam hapiykuwarqa, hina paytaqmi rikuriykuwarqa chay puntallaraq revelacionniyipas.²² Entiendechiwananpaqmi rimapayawaspan kaynata niwarqa:

—Daniel, ñoqaqa hamurqani qamta entiendechinaypaqmi.²³ Ruegakuyta gallaykuptillaykiraqmi Diosqa uyariykusurqankiña. Ñoqaqa hamurqani chay uya-

risusqaykita qanman willanaypaqmi. Payqariki llumpaytam kuyasunki. Chaynaqa allinta yuyaymanaspayá chay imam qawasqaykimanta entiendenaykipaq uyariway:

²⁴ Qanchis chunka semanam
 llaqtamasikikunapaq tanteasqa kachkan.
 Diospaq sapaqchasqa Jerusalen llaqtaykipaqpas
 hina chaynallam kachkan.
 Chayraqmi mana kasukuq kayninkupas tukunqa.
 Chayraqmi huchallikuyninkupas taninqa.
 Chayraqmi mana allin rurasqankupas
 pampachasqa kanqa.
 Wiñayapaqñam ruranqaku paykunaqa
 allin kaqkunatapas.
 Chayraqmi cumplikunqa
 revelacionnikipi imam qawasqaykipas.
 Chayraqmi cumplikunqa
 Diosmanta willakuqkunapa imam willakusqankupas.
 Diosllapaqña sapaqchasqam kanqa
 Chuyay-chuyay kaqpas.

²⁵ Daniel, kay willasqatayá yachay sumaqta.
 Daniel, kay willasqaytayá entiendey sumaqta.
 Kamachikuy lloqsimuptinmi
 Jerusalen llaqta huktawan hatarichisqa kanqa.
 Kamachikuy lloqsimuptinmi
 Jerusalen llaqta mosoqmanta perqasqa kanqa.
 Chay tiempomanta huk Akllasqa Kamachikuq hamunankamam
 pasanqa qanchis semanakuna.
 Pasanqataqmi soqta chunka
 iskayniyoq semanakuna.
 Chay tiempopiñam rurasqa kanqa
 Jerusalen llaqtapa plazankuna.
 Chay tiempopiñam Jerusalen llaqtapa
 yarqankunapas rurasqa kanqa.
 Aswanqa sasachakuy tiempokunapiñam
 chaykunaqa rurasqa kanqa.

²⁶ Chay soqta chunka iskayniyoq semanakunam pasarunqa.
 Hinaptinmi chay Akllasqa Kamachikuq wañuchisqa kanqa.
 Mana imayoq kasqanraykum
 payqa wañuchisqa kanqa.
 Jerusalen llaqtatapas hamuq kamachikuqpa
 tropankunam tuñirachinqa.
 Chaypi kaq santuariotapas paykunamá tuñirachinqa.
 Lloqllapa apamusqan hinam puchukayqa chayaykamuchkanña.
 Chayna puchukanankamam kanqa guerraskunallaña
 hinaspa Diospa tanteasqan purmachiykunallaña.

²⁷ Chay kamachikuqmi huk semanapuni

achka runakunawan takyaq contratota ruranqa.
 Ichqa chawpi semanallapiraqmi harkakurunqa
 Diospaqpas animalkuna wañuchinankuta.
 Ichqa chawpi semanallapiraqmi harkakunqa
 Diosmanpas kawsay ofrendakuna qonankuta.
 Templopa hawanpipas
 purmachina millakuypaq kaqkunatam churanqa.
 Chay citasqa purmachiq hamuqpa wañunankamam
 chayna churasqaqa kanqa.

Mayu patanpi imam Danielpa rikusqanmanta

10 ¹Persia nacionpa reynin Ciro kimsa watamanña gobiernachkaptinmi Beltsasarwan sutichasqa Daniel chaskirqa huk revelacionta, chay cheqap revelacion chaskisqanpiqa paymi qawarqa huk hatun guerramanta. Danielqa entienderqam chay revelacionpa imam ninantapas. Chaytaqa entienderqa huk revelacionpi qawaspanñam.

²Chay punchawkunapim ñoqa Daniel llakisqallaña kachkarqani kimsa semana-puni. ³Manam mikurqanichu miski mikuykunatapas nitaq aychatapas. Vinotapas manam mallyikurqanichu, miski asnaq aceitewanpas manam untakurqanichu chay kimsa semana cumplikunankama. ⁴Punta kaq killapa iskay chunka tawayoq punchawninpim ñoqa kachkarqani Tigris sutiyoc hatun mayupa patanpi. ⁵Altota qawarispaymi rikururqani linomanta pachayoq runata, paypaqa weqawnin watananpas kasqa qori puromantam. ⁶Paypaqa cuerponpas topacio alhaja rumi hinam kasqa, uyanpas kasqa llipyay hina kacharichkaqmi, ñawinkunapas kasqa lenguachkaq nina hinaraqmi, brazonkunawan chakinkunapas lluchkay-lluchkay rurasqa bronce hinam llipipipisqa, rimasqanpas nana-nanaq runakunapa rimasqan hinaraqmi uyarikurqa.

⁷Chay revelaciontaqa ñoqallamá rikurqani, ñoqawan kuska kaq runakunaqa manam rikurqakuchu, paykunamanqa hatun mancharikuy yaykuruptinmi ayqekurqaku pakakunankupaq. ⁸Ñoqaqa sapallaymi tarikurqani chay hatun revelacionta chaskis-payqa, uyaypas ayayaruptinmi ñoqaqa manaña kallpayoq rikurirurqani. ⁹Rimasqanta uyariruspaymi qonqorarpa pampaman wichiykurqani. ¹⁰Hinaptinmi huk maki hapiy-kuwaspan katkatatachkaqta tawanpaman qonqoraykachiwarqa. ¹¹Paymi niwarqa:

—Diospa kuyasqan Daniel, allinta uyariy kay rimapayasqayta. Hatariyá, ñoqariki qanmanmi kachamusqa karqani —nispa.

Chay rimapayawasqanta tukuykuptinmi katkatatasttin sayarirurqani. ¹²Chaymi payñataq niwarqa:

—Ama manchakuychu Daniel, qanmi Diosnikipa ñawpaqninpi sasallaña kaqkunata entiendeyta munarqanki, paypa ñawpaqninpi humillakusqaykiraykum chay punta kaq punchawmantaraq payqa mañakusqaykita uyarispan kachamuwarqa. ¹³Aswanqa Persia nacion nanachikuq angelmi harkaramuwarqa iskay chunka hukniyoq punchaw ichqa kamachikuq angelkunamanta Miguelmi hamurqa yanapawananaq, payqariki hamurqa Persia nacionpa reyninkunawan sapallay qeparusqayraykum. ¹⁴Ñoqariki hamurqani hamuq punchawkunapi imam llaqtamasikikuna pasananmanta willaqmi, chay imam qanman qawachisqayqariki hamuq punchawkunapaqraqmi —nispa.

¹⁵Chaynata rimapayawachkaptinmi pampata qawachkarqani mana rimaqña.

¹⁶Hinaptinmi runaman rikchakuq angel qonqaymanta llapchaykuwarqa simiyta chaymi ñawpaqnipyi sayaqta rimapayarqani:

—Tayty, chay imam qawachiwasqaykim hukmanyarachiwaspan mana kallpayoqta ruraruwan.¹⁷ Tayty, eeo runallaykiqa imaynataq qanwan rimayman kaynaa mana kallpayoq kachkaspayqa chaynataq samayniyapas chinkaruchkaptinaqa? —nispa.

¹⁸ Kalpanchawanapanqa chay runaman rikchakuq angel huktawan hapiykuwaspanmi¹⁹ niwarqa:

—Diospa kuyasqan Daniel, amaya qamqa manchakuychu nitaq hukmanyaychu, qamqa aswan-aswanya kallpanchakuy —nispa.

Chaynata rimapayawachkaptinmi kallpanchakuspay payta nirqani:

—Tayty, rimapayawayaya namiki kallpanchaykuwankia —nispa.

²⁰ Paymi niwarqa:

—¿Yachankichum imapaqmi qanman hamusqayta? Kunanqariki kutirisaqa Persia nacion nanachikuq angelwan peleanaypaq, paywan peleayta tukuruptiyataqmha munqa Grecia nacion nanachikuq angel.²¹ Kunanmi nisqayki cheqap kaqmanta rimaq libropi imam qellqasqa kasqanta. Paykunawan peleaptiyqa manam pipas yanapawan-chu. Yanapaspacha-yanapawan Israel nacion nanachikuq Miguel sutiyoq angellan.

11 ¹ Media nacionniyoq Rey Dario gobiernayta qallarichkaptinmi payta kallpan-chaspay waqaycharqani. ² Kunanmi ichaqa cheqap kaqta yachachisqayki:

Norte lawpi hinaspa surlawpi reykunamanta

—Persia nacionpiqa gobiernanqa kimsa reykunaraqmi, paykunapa qepantaqtaqmha gobiernananpanqa hatarinqa tawa kaq rey, chay reyqa kimsantin reykunamantapas aswan apu-apum kanqa. Chay reymi apullaa kasqanrayku ancha munaychakuqlaa kanqa hinaspm payqa llapallanta hatarinchinka Grecia nacionpa contranpi.³ Chaymantaataqmha hatarimunqa guerrakunapi anchallaa peleaq rey, llumpay atiywan munaychakuspam imam munasqanta ruranqa⁴ ichaqa chayna hatariruspan gobiernachkaptinataqmha chay gobiernonqa rakinasqa kanqa tawa parteman. Chay reypa munaychakusqanqa manam qosqachu kanqa miray-ninkunamanpas, chay gobiernonpas manataqmha kanqa awpaq tiempoppi hina ancha atiyniyoqchu. Chaynaqariki kanqa chay gobiernon wichichisqa kasqanray-kum hinaspapas mananaa mirayninmanta kaq runapa gobiernasqan kasqanraykum.

⁵ Surlawpi kaq reymi aswan-aswan atiyniyoq kanqa ichaqa paymantapas aswan atiyniyoqraqmi rikurirunqa guerrakunapi anchallaa peleaq reypa tropankunapa huk kaqnin jefen, chay tropakunapa jefemmi munaychakunqa hatu-hatun nacionpi-raq.⁶ Ichaqa watakunapa pasasqanman hinam paykunaqa iskayninku huk contratota ruranqaku, surlawpi kaq reypa warmi churinmi casarakunapanqa rinka norte lawpi kaq reyman chaynapi chay contrato rurasqankuqa allin takyananpanqa. Ichaqa chay warmi churinqa manam munaychakunkachu. Qosanpas mana munaychakusqanraykum mana takyanqachu. Chay reypa warmi churinqariki pusaqninkunapiwanmi traicio-nasqa kanqa, traicionasqataqmha kanqa taytan reypas chaynataq chay tiempoppi warmi churinta yanapaqninpas.⁷ Ichaqa chay warmipa huk kaqnin ayllunmi norte lawpi tropakunapa contranpi hatariruspanqa, reypa murallasqa llaqtanman yaykuruspanmi paykunapa contranpi peleaspan lliwta vencerunqa.⁸ Chaynapim chay warmipa ayllunqa Egipto nacionninman apakunqa chay vencerusqan reypa taytacha-mamachankunatas-pas, qori-qollqemanta alhajankunatapas, norte lawpi reywanqa manana peleanqachu tumpa unayneqkama.⁹ Chaywanpas norte lawpi kaq reymi hatarinqa surlawpi kaq reypa nacionminpa contranpi ichaqa mana imayoqmi nacionninman kutirkunka.

¹⁰—Ichaqa norte lawpi reypa churinkunam guerrapaq alistakuspanku hatarinchinqaku nana-nanaq tropakunata, chaynapim paykunaqa lloqla hinaraq mastarikunqaku, surlawpi reypa murallasqa llaqtanman chayanankukamam hukta-wan paykunaqa guerrawan rinqaku. ¹¹ Norte law tropakunapa chayamusqanwanmi surlawpi reyqa llumpa-llumpayta piñakurunqa hinaspam lloqsinqa chay nana-nanaq tropakunawan peleaq hinaspam pasaypaqta vencerunqa. ¹² Chay nana-nanaq tropakuna vencerusqanwanmi surlawpi kaq reyqa llumpa-llumpayta hatunchakunqa, ichaqa achka waranqa tropakunata wañurachispanpas manam payqa unaypaqchu munaychakunqa. ¹³ Norte lawpi reyñataqmí huktawan huñurunqa nana-nanaq ñaw-paq tropakunamantapas aswan achkataraq, chaynapim payqa watakuna pasaruptin surlawman kutirinqa chay nana-nanaq allin armasqa tropankunawan.

¹⁴—Hina chay tiempopim achkaq runakuna hoqarikurunqaku surlaw reypa contranpi, chay runakunawan kuskataqmí hoqarikurunqaku dañolla ruraq wakin llaqtamasikunapas, chaynapim chay qanman qawachisqayqa cumplikunqa, ichaqa chay llaqtamasikunqa manam atinqakuchu imam munasqanku rurayta. ¹⁵ Norte lawpi reymá surlawpi murallasqa llaqtaman chayarunqa hinaspam chay murallapa qepanpi allpakunata huk hawaqlaman mintonaruspá chay llaqtapi kaqkunata vencerunqa. Surlaw reypa tropakunaqa manamá atinqakuchu enemigon tropakuna imaynam harkayta, wakin akllasqa kallpasapa soldadonkunapas mana kallpayoqñam rikurirunqa. ¹⁶ Chaynaqa chay norte lawmanta hamuq reymi tukuy munasqanta rurakunqa chay vencerachikuq enemigon-kunawan, manam pipas atinqachu paypa contranpi sayariytaqa. Chay reyqa Kuyayllapaq Allpapiña *yachakuspanmi munaychakunqa, paypaqa makillanpim kanqa chaypi kaqkunapas purmarachinanpaq. ¹⁷ Chay reyqa munanqataqmí surlawpi tukuy ima hapikuykuytapas, chaypaqmí surlawpi reywan huk contratota ruranqa, chay contrato allin lloqsinanpaqmí warmi churinwanpas casarachinqaraq chay surlawpi reyta, chaynataqariki ruranqa chay surlawpi reypa gobiernonta yanqacharunapanpaqmí, chay tanteasqankunaqa manam cumplikunqachu. ¹⁸ Chay norte lawpi nacionniyoq reyqa munapayanqataqmí lamar qochapa patanpi llaqtakunatapas, chaypi *yachaqkunatapas guerrawanmi vencerunqa. Ichaqa chay reypa hatunchakuynintaqa chinkarachinqa tropakunapa huk kaqni jefenmi hinaspam chay reypa penqay rurasqankunatas hina kikillanman kutiykachinqa. ¹⁹ Chaynapim chay norte law reyqa kutikunqa nacionniipi murallasqa llaqtanmanña ichaqa kutichkaspanmi vencerachikuspan wañurunqa, payqa pasaypaqtañamá chinkarunqa.

²⁰—Paypa rantinpi hatariq reyñataqmí impuesto cobraqta kachanqa gobiernon- pa sumaq kaynin takyachinanpaq, ichaqa manapas unay tiempopim chay reytaqa wañurachinqaku, manamá payqa wañunqa piñanakupipichu nitaq guerrapichu.

²¹—Paypa rantinpiñataqmí rey kananpaq hatarinqa huk cheqnipay runa, ichaqa paytaqa manam reyta hinachu respetowan qawanqaku. Payqariki rikuriramunqa runakuna hawka kawsakuchkaptinkum, artellawanñam gobiernopa reynin rikurirunqa. ²² Payqa kallpasapallaña lloqla hinam vencerunqapuni enemigonkuna hatariqtapas, paykunawan kuskam contratota ruraq kamachikuqpas wañuchisqa kanqa. ²³ Chay cheqnipay reyqa contrato ruraqmasinkunatas engañarunqam, aslla qatiqniyoq kachkaspanpas payqa gobiernaqñam rikurirunqa. ²⁴ Hawka kawsakuq hinaspá tukuy imapa kasqan lawkunaman yaykuruspanmi ruranqa taytanpa hinaspá abuelonkunapas mana rurasqankunata. Payqa soldadonkunamanmi aypunqa guerrawan tukuy ima qechus-qanta, aypunqataqmí qori-qollqe salteasqankutapas. Payqa tanteanqam murallasqa llaqtakunapa contranpipas ichaqa chay tanteasqankunaqa manam unaypaqchu kanqa.

²⁵Sonqonpi hoqarikuspanmi kallpancharikuspa nana-nanaq tropankunawan rinqa surlaw reypa contranpi. Surlawpi reypas nana-nanaq kallpasapa tropankunawanmi alistikuykuspa guerraman yaykunqa ichaq runakunapa traicionasqan kasqanraykum enemigonkunataqa mana venceyta atinqachu. ²⁶Paytaqa mesanpi mikuqmassisllakunam wañurachinqaku, paypaqariki nana-nanaq tropankunapas lloqllapa apasqan hinam rikurirunqa, achka-achkallaña soldadonkuna wañurunqa. ²⁷Chay iskay reyku-naqa mana allin ruranakuylapi piensaspankum tiyaykunqaku huk mesallapi hinaspm ninakunqaku llullakunallata ichaq yanqapaqmi chaykunataqa rimanakunqaku, manaraqmiki Diospa señalasqan tiempoqa chayamunqaraqchu. ²⁸Chay norte lawmanta hamuq reyqa nacionninmanmi kutikunqa guerrapi qechusqan qori-qollqekunata apari-kuspan, chayna kutistimmi payqa Diospa contratona contranpi hatarinqa, payqa imam munasqankunata ruraruspanmi nacionninman kutikunqa. ²⁹Ichaqa señalasqa tiempo chayamuptinmi surlawman huktawan kutirinqa ichaq chay kutipiqa manam puntapi hinachu vencenqa. ³⁰Payqa intipa seqaykunan lawmanta buquekunapi hamuq tropakunawanmi harkasqa kanqa hinaspm hukmanyasqallaña ripukunqa. Diospa contratona contranpi llumpayllataña piñakuruspanmi millakuyqaq kaqkunata ruranqa, huktawanmi payqa Diospa contrato rurasqan qepanchakuqkunata favorecenqa.

³¹—Atiyniyoq kasqanraykum Diospa templonpi kaq amparakuna wasipipas millakuyqaq kaqkunata ruranqa, harkakurunqam Diospaq sapa punchaw animalkuna wañuchinankutapas, chaypim churarunqaku purmachiq millakuyqaq kaqtapas. ³²Diospa contratona qepanchakuqkunatam chay reyqa sumaq artellawanña rimaspan rantiyapaq-rantirunqa, Diosninku reqsiq runakunam ichaq kallpanchakuuspa ruranqaku. ³³Llapa runakunamanta allin yuyayniyoq kaqkunam yachachinqaku achka-achka runakunata ichaq paykunapa wakininkum tiempopa pasasqanman hina guerrapi ñakarispa kañasqa kanqaku, wakinñataqmi imallankutapas qechurachikuspan preso rinqaku. ³⁴Ichaqa chayna ñakarichisqa kachkaspankum tumpallatasqas qanapasaq kanqaku, achkallaña runakunam artellawanña rimaspa paykunaman hukllawakurunqa. ³⁵Yachayniyoq wakin runakunapas humillachisqam kanqaku, chayna ñakarichisqasaq kanqaku metal chulluchisqa hina chuyanchasqa kanankupaqmi. Paykunaqa mana allinmanta rakisqa kaspankum mana huchayoqña kanqaku. Chaynaqariki tarikunqaku tukupay tiempo chayamunankamam, chaynam señalasqa kachkan cumplikunanaqa.

³⁶—Norte nacionniyoq reymi ruranqa tukuy imam munasqanta, hatunchakuspanmi kaynata ninqa: “Ñoqaqariki kachkani llapallan dioskunapas hawanpim” nispa. Payqa cheqap Diospa contranpipas admirakuyqaq kaqkunatam rimanqa. Payqa tukuy imapim allinllaña lloqsinqa Diospa piñakuyarin wichiykunankama. Diosqariki ruranqapunim imam tanteasqantaqa. ³⁷Chay norte nacionniyoq reyqa manam kaqpaqpas hapinqa-chu abuelonkunapa diosnintapas, warmikunapa yupaychasqan diostapas nitaq mayqen diostapas. Payqariki hapikunqa llapallan dioskunamantapas aswan hatunpaqmi.

³⁸Yupaychaspacha-yupaychanqa murallasqa llaqtakuna yanapaq diostam, chay diostaqa manam reqsirqakuchu abuelonkunapas. Chay reyqariki chay diostam yupaychanqa qori-qollqewan, sumaq alhaja rumikunawan hinaspa achka valorniyoq kaqkunawan. ³⁹Payqa mana yaykuy atina murallasqa llaqtakunatam vencenqa huklaw nacionniyoq runakunapa diosninpas yanapakuyninwan, premianqataqmi reyninkupaq chaskiq runakunatas. Chay runakunata hatunchaspanmi achka runakunapi gobiernaq kanankupaqña churan-qa, chakrakunatasqas paykunamanqa yanapasqanmantam parteykarinqa.

⁴⁰—Tukupay tiempo chayamuptinmi chay norte lawpi reytaqa guerrawan hapisunqa surlawpi kaq rey. Ichaqa chay norte lawpi reymi wayra para hinaraq mastarikunqa paypa contranpi. Chay norte nacionniyoq reyqariki pasanqa guerrapaq carretankunawanmi chaynataq sillada tropankunawanmi hinaspa nana-nanaq buquenkunawanmi, payqa chayarunqa nacionpi lloqla kallpachkaq hinaraqmi. ⁴¹Chay norte nacionniyoq reyqa yaykunqataqmi Kuyayllapaq Allpamanpas hinaspm wañurachinqa achka-achka runakunata, Edom nacionniyoq runakunawan Moab nacionniyoq runakunaqa paymantam ayqekunqaku, ayqekunqakutapmi Amonpa mirayninmanta allin reqsisqa runakunapas. ⁴²Achka nacionkunapi munaychakuptimmi Egipto nacionpas mana lluptinqachu. ⁴³Payqa hapikuykunqam chay Egipto nacionpa qori-qollqenkunatas chaynataq ancha valorniyoq kaqkunatas, Libia nacionniyoq runakunapas Cus nacionniyoq runakunapiwanmi paypa serviqninña rikurirunqaku. ⁴⁴Ichaqa intipa qes-pimunan lawmantawan norte lawmantam uyarinqa mancharikuyaq noticiakunata, piñakuyllawanñam lloqsinqa tukuy imatapas purmachinanpaq hinaspa achka-achka runakunata wañuchinampaq. ⁴⁵Chay reyqa sumaqllaña carpankunatam sayachinqa lamar qochamanta Diospaq sapaqchasqa Kuyayllapaq Moqoman riq ñanpi, ichaqa chayllapi wañunan tiempo chayaramuptinmi manaña pipas yanapanqachu.

Tukupay tiempopha chayamunanmanta

12 ¹—Chay tiempopim rikurimunqa Miguel sutiyooq hatun kamachikuq angel, payqariki llaqtamasikikunata nanachikuq angelmi.

Chay tiempoqa ñakariy tiempom kanqa.

Nacionkunapa rikurisqanmantapas
manam karqachu chayna tiempoqa.

Manataqmá chayna ñakariyqa karqachu
chay tiempokamaqa.

Ichaqa chaywanpas chay tiempopim
llaqtamasikikuna librasqa kanqaku.
Libropi qellqasqa sutiyokunam
lliw librakunqaku.

² Allpapi achkallaña puñuqunam
rikcharichisqa kanqaku.
Wiñaypaq kawsanankupaqmi
wakinqa kawsarimunqaku.
Wakinñataqmi penqaypaq kawsarimunqaku.

Wiñay mancharikuyaqmi kawsarimunqaku.

³ Yachayniyoq runakunaqa
mana puyuyoq cielokuna hinam kancharinqaku.
Achkallaña runakunata allin ruraymanña pusaqkunaqa
lucerokuna hinam wiñaypaqña kancharinqaku.

⁴—Ichaqa Daniel, kay willasqaykunataqa libropiyá wkicharuyña hinaspayá tukupay tiempo chayamunkama selloykuy. Achkallaña runakunam kayman-wakman purinqaku aswan-aswan yachayniyoq karuyta munaspaku —nispa.

⁵Ñoqa Danielmi qawarispay rikurqani iskay runakunata, hukninmi sayachkasqa mayupa waklaw chimpanpi, hukninñataqmi sayachkasqa mayupa kaylaw chimpanpi. ⁶Hukninmi tapurqa chay mayupa hawanpi sayaq linomanta pachayoq runata:

—¿Haykapitaq cumplikunqa kay admirakuyapaq kaqkunaqa —nispa.

⁷Hinaptinmi chay mayupa hawanpi sayaq linomanta pachayoq runa makinkunata altoman hoqarirqa hinaspam kawsaq Diosrayku juraspan nirqa:

—Kaykunaqa cumplikunqa kimsa tiempo partemantañam, Diospa sapaqchakusqan runakunapa atiynin puchukarachiq runa chinkachisqa kaptinñam tukuy kaykunaqa cumplikunqa —nispa.

⁸Chay uyarisqayta mana entidespaymi payta tapurqani:

—Taytá cimaynataq kanqa tukuy kaykunapa tukupayniña? —nispa.

⁹Hinaptinmi payñataq niwarqa:

—Qamqa pasakuyñayá Daniel. Tukuy kay willasqaykunaqa wichqasqa kaspanmi tukupay tiempokama sellasqa kanqa. ¹⁰Achkallaña runakunam mana allin ruraykunamanta rakikuspa mana huchayoqña rikurinqaku, metal chulluchisqa hinam paykunaqa chuyanchasqa kanqaku. Mana allinlla ruraqkunam ichaqa hina mana allinllata ruranqaku, paykunaqa manam imatapas entiendenqakuchu, entiendenqakuqa yachayniyoq runakunallam. ¹¹Diosman sapa punchaw animal ofrecena tanirachisqankumantam otaq Diospa templonpi purmachina millakuypaq kaqkunata churasqankumantam pasanqa waranqa iskay pachak isqon chunkan punchawkuna. ¹²iMayna kusisqam kanqa pacienciawan waranqa kimsa pachak kimsa chunka pichqan punchawkunakama chayaqqa! ¹³Daniel, qamqa punchawnikikuna tukunankama kawsaspayá samakuyña, qamqa puchukay punchawkunapiñam hatarimunki tupaqnikita chaskinaykipaq —nispa.

OSEASPA QELLQASQAN LIBRO

Kay libroqa Diosmanta willakuq Oseaspa sutinwan sutichasqam. Pusaq pachak wata manaraq Jesucristo nacechkaptinmi payqa willakurqa norte law Israel nacionpi runakunaman, Oseasqa willakurqa Diosmanta willakuq Amospa qepallantam. Chaylaw nacionpi runakunam Diosninkuta qepanchakuruspanku taytacha-mamachakunataña adorarqaku. Chay huchallikus-qanku ancha millakuyapaq kasqanta Dios qawachinanpaqmi Oseasta kamachirqa chuchumika warmiwan casarakuspan churiyoq kananpaq. Oseaspa warminmi hukwan tupakuruspan payta saquerurqa, chaywanpas Oseasqa warminta kuyasanraykum huchankunata pampachaspan reclamarqa. Chaynatam Tayta Diospas ruran runakunata huchankumanta castigaruchkaspapas.

Kay libroqa kimsa parteman rakisqam kanman:

Punta kaq partem willakun Oseaspa warmin hukwan tupakurusqanmanta (1-3).

Iskay kaq parteñataqmí willakun Israel nacionniyoq runakunata Dios castigasqanmanta (4-13).

Kimsa kaq parteñataqmí willakun runakuna huchankumanta wanakuspaqa Tayta Dioswan amistanankumanta (14).

Oseaspa warminmantawan churinkunamanta

1 ¹Juda nacionpa reyninmi karqa Uzias, paypa qepantañataqmí karqa Acaz, chaymantañataqmí karqa Ezequias. Israel nacionpi reyñataqmí karqa Joaspa churin Jeroboam. Paykunapa gobiernasqan watakunapim Beeri sutiyoq runapa churin Oseasta Tayta Dios rimapayarqa.

²Tayta Diosmi Oseaswan rimaya qallarispan nirqa:

—Israel nacionpi runakunaqa hukwan-hukwan kakuuq warmi hinam ñoqamanta karunchakurunku. Chaynaqa qampsas rispaykiyá casarakamuy hukwan-hukwan kakuuq warmiwan. Paypi churikikuna kaqpas maman hinam kanqa —nispa.

³Oseasmá casarakurqa Diblaim sutiyoq runapa churin Gomerwan. Paymá wiksayakuruspan wachakurqa qari wawata. ⁴Hinaptinmi Oseasta Tayta Dios nirqa:

—Jezreel nispayá sutichay chay wawataqa. Manapas unaymantam castigasaq Rey Jehupa castanta. Chaynataqa rurasaq Jezreel llaqtapi runakunata Rey Jehu wañuchisqanmantam. Chaynapim puchukachisaq Israel nacionta. ⁵Chay punchawmi flechana arcota pakipachkaq hina Israel tropakunata tukuparusaq, chaynataqa rurasaq Jezreel sutiyoq qechwapim —nispa.

⁶Gomermi huktawan wiksayakuruspan wachakururqa warmi wawata. Chaymi Oseasta Tayta Dios nirqa:

—Paytaqa sutichay Lo-ruhama nispa- yá. Manam llakipayasaqñachu Israel nacionpi runakunataqa. Manam pampachasqaqñachu paykunataqa. ⁷Ichqa Juda nacionpi runakunataqa llakipayarisqaqmi. Paykunapa yupaychasqanku Tayta Diosmi ñoqaqa kani, chaynaqa paykunataqa ñoqapunim salvasaq. Salvasaqqa manam flechawanchu nitaq espadawanchu nitaq guerrawanchu nitaq caballokunawanchu nitaq caballokunapi silladakunawanchu —nispa.

⁸Gomermi Lo-ruhamá sutíyoq wawanta anukarurqa hinaspanmi huktawan wik-sayakuruspan qari wawata wachakururqa. ⁹Hinaptinmi Oseasta Tayta Dios nirqa:
—Chay wawataqa sutichay Lo-ami nispaykiyá. Qamkunaqariki manam kankichik runaykunañachu, ñoqapas manataqmi kani Diosnikichikñachu.

Israelpa castankuna huktawan alli-allin kasqankumanta.

¹⁰ Israelpa castankunaqa kanqa
lamar qochapa patanpi aqo hinañam.
Paykunaqa kanqa pipapas
mana yupay atinanñam.
Maypim nisurqankichik:
“Qamkunaqa manam runaykunachu
kankichik” nispa.
Chaypim nisunkichik:
“Qamkunaqa kawsachkaq Diospa churiñam
kankichik” nispa.

¹¹ Chayraqmi Judapa mirayninkunaqa,
chayraqmi Israelpa mirayninkunaqa
hukllaman huñunasqa kanqaku.
Huk kamachikuqlatañam akllanqaku.
Tukuy hinastinmantam kutiyunkunqaku.
Chay Jezreel sutíyoq punchawqa
ancha hatun punchawmi kanqa.

2 ¹Hinaptinmi wawqekichikta ninkichik:
“Diospa runanñam kankichik” nispa.
Chaynataqmi panikichiktapas ninkichik:
“Llakipayasqañam kankichik” nispa.

Israelpa castankuna mana kasukuq kasqanmanta

² Mamaykichiktayá culpaychik.
Qamkunayá payta culpaychik.
Payqariki manam warmiyñachu.
Ñoqaqa kani manam qosanñachu.
Amañayá huchapakuypiq purichunchu.
Amañayá hukwan-hukwanqa puñukuchunchu.

³ Mana chayqa pasaypaq qalallatam saqueruyman.
Nacesqan punchawpi hinam qalallata saqueruyman.
Mana imayoq chunniqta hinam rurarusaq.
Chakisqa allpata hinam rurarusaq.
Yakunayayllamatam wañurachisaq.

⁴ Manam llakipayarisaqchu wawankunatas.
Wachapakuqallanmiki paykunatas.

⁵ Paykunapa mamañqariki hukwan-hukwanmi tupakururqa.
Paykunata wachakuqmi penqaypi karurqa.
Paykunapa mamañqa kaynatam nirqa:
“Pasakusaqyá amigoykunawan.

Paykunaqariki mikunaytawan yakutam qowan.
 Paykunaqariki qowanmi millwatawan linotapas.
 Paykunaqariki qowanmi aceitetawan tomanaytapas.”

- ⁶ Chayraykum purinantapas
 kichkakunawan qencharusaq.
 Chayraykum paypa purinarpa
 muyuriqintapas perqarusaq.
 Purinantaqa manaña tarinanpanqmi chinkarachisaq.
- ⁷ Amigonkunata qatispanpas manam haypanqañachu.
 Amigonkunata maskaspanpas manam tarinqañachu.
 Chaymi payqa yuyaymanaspa ninqa:
 “Punta kaq qosaymanyá kutikusaq ñoqaqa.
 allintam kawsakurqani ñawpaqtaqa.
 Manam kunan hinachu karqani paywanqa.”

- ⁸ Chaywanpas payqa manam reqsikurqachu
 trigota, vinota hinaspa aceite qosqaytaqa.
 Manam reqsikurqachu Baal sutivoq taytachaman
 ofrecesqan qori-qollqe mirachipusqaytaqa.
- ⁹ Chaynaqa cosecha tiempo chayamuptinmi
 trigo qosqaytapas kutichikusaq.
 Chaynaqa poqosqaña kaptimmi
 vino qosqaytaqa kutichikusaq.
 Pachakunanpaq millwa qosqaytapas
 hoqarikusaqmi.
 Pachakunanpaq lino qosqaytapas
 hoqarikusaqmi.

- ¹⁰ Amigonkuna qawachkaptinmi
 rikurirachisaq qalallata.
 Makiymantaq manam pipas
 atinqachu librayta.
- ¹¹ Qollurachisaqmi tukuy kusikuynintapas.
 Qollurachisaqmi hatun fiestankunatapas
 chaynataq mosoq killa fiestankunatapas
 chaynataq samananpaq kaq punchawkunatapas.
 Qollurachisaqtaqmi wakin fiestankunatapas.

- ¹² Uvas plantankunatapas purmarachisaqmi.
 Higos sachankunatapas purmarachisaqmi.
 Chaykunamantam payqa rimakuq kaynata nispa.
 “Kayqariki amigoykunapa pagawasqanmi” nispa.
 Chaykunataqa montellatañam rikurirachisaq.
 Chaykunataqa purun animalkunawanmi mikurachisaq.
- ¹³ Paytaqa Baal sutivoq taytachakuna
 adorasqanmantam castigasaq.
 Chay taytachakunaman incienso
 kañasqanmantam castigasaq.

Payqa anillonkunawan adornakuykuspam
amigonkunata qatikurqa.
Payqa alhajankunawan adornakuykuspam
amigonkunata qatikurqa.
Chaykunata ruraspanmi
ñoqataqariki qonqaruwarqa.

Ñoqa Tayta Diosmi chaynata nini.

Runakunapaq Diospa kuyakuyninmanta

- ¹⁴ Ñoqam paytaqa “Arí” nichisaq.
Paytaqa chunniqmanmi pusasaq.
Chaypim sonqonta rimapayasaq.
- ¹⁵ Chaymantañam uvas huertantapas kutichipusaq.
“Acor qechwatam tikrarusaq
kusikuywan suyana punkumanña.
Chaypim contestawanqa
sipas kayninpi hinaña
hinaspa Egipto nacionmanta
horqomusqaypi hinaña.
- ¹⁶ Chay punchawpiqa
“qosaymi kanki” nispañam niwankichik.
Chay punchawpiqa manam
“Patronilláy” nispañachu niwankichik.
- ¹⁷ Qonqarachiptyimi Baal sutiyoq taytachakunataqa
manaña haykapipas qayakunqachu Israel runakunaqa.
- ¹⁸ Chay tiempopim Israel runakunata favorecespay
purun animalkunawan rurasaq huk contratota.
Chay contratotaqa rurasaqtaqmí
alton pawaq animalkunawanpas.
Chaynataqmí rurasaqtaq
qasqonpa puriq animalkunawanpas.
Chinkachisaqtaqmí kay nacionmanta
runakunapa flechana arconkunatapas,
espadakunatapas chaynataq tukuy guerratapas.
Runaykunaqa hawkallañam kawsakunqakupas.
- ¹⁹ Israel runakuna, wiñaypaqñam casarasqayki.
Leyman hina warmiyapaqñam chaskisqayki.
Llakipayaspaymi, kuyapayaspaymi casarasqayki.
- ²⁰ Tayta Dios kasqayta yachanaykipaqmi casarasqayki.
Mana rakinakunanchikpaqñam casarasqayki.
- ²¹ “Chay punchawmi contestasaq” nispam nini.
“Ñoqa Tayta Diosmi contestasaq” nispam nini.

---

^a 2:15 Hebreo simipi Acor ninanqa: “desgracia” ninanmi.

Ñoqam contestasaq cielokunata.
 Cielokunam contestanqa kay pachata.
²² Kay pachañataqmi contestanqa trigota.
 Contestanqataqmi vinotawan aceitetapas.
 Llapallankum contestanqaku ^bJezreeltapas.
²³ Allpa pachapim runaykunata
 kikillaypaqña tarpusaq.
 “Manam llakipayasaqñachu”
 nisqaykunamat kunanqa llakipayasaq.
 “Manam runaykunañachu kankichik”
 nisqaykunamat kunanqa:
 “Runaykunañam kankichik” nisaq.
 Paykunañataqmi niwanqa:
 “Qamllam Diosniyqa kanki” nispa.

Hukwan tupakuruq warminmantawan Oseasmanta

3 ¹Tayta Diosmi huktawan niwarqa:
 —Hukwan tupakuruchkaptinpas rispaykiyá kuyamuy kuyasqayki warmita.
 Chaynatam Tayta Diospas kuyan Israelpa mirayninkunataqa. Mana reqsisqanku dios-
 kunata qatichkaptinkupas ñoqqaq paykunataqa kuyanim. Chaykunata adoranankupaq
 ñapupasqa uvas pasaskunata munachkaptinkupas paykunataqa kuyanim —nispa.
²Hinaptinmi chay warmitaqa ñoqapaq rantirqnari yaqa soqta onza qollqewan, pa-
 garqanitaqmi kimsa pachak kimsa chunkan kilo cebadatapas. ³Chay warmitam ñoqa
 nirqani: Qamqa ñoqawanmi *yachanki achka watakuna. Amayá huchapakuychu.
 Amayá hukwan-hukwanqa tupakuruchu, ñoqapas qamllawantaqmi kasaq —nispa.
⁴Achka watakunam Israelpa mirayninkuna kanqa mana reyniyoq hinasp
 mana kamachiqniyoq, Diosta adoranankupapas manam animalkunata wañu-
 chinqakuchu, manataqmi kanqachu adoranankupaq pilarkunapas nitaq *efodwan
 pachakuq sacerdotebas nitaq taytacha-mamachakunapas. ⁵Chaymanta Israelpa
 mirayninkuna kutiramuspankum maskanqaku yupaychasqanku Tayta Diosta.
 Maskanqakutaqmi reyninku Davidtapas. Tukupay punchawkunapiqa Tayta Dios-
 tañam respetanqaku, respetanqakutaqmi allin kaqkuna qosqantapas.

Israelpa mirayninkunata Tayta Dios qaqqhasqanmanta

4 ¹Israelpa mirayninkuna, uyariychikyá
 Tayta Diospa nisqanta.
 Payqa kay nacionpi yachaqkunamat acusachkan kaynata:

Kay nacionpiqa manam pipas rimanñachu cheqap kaqtaqa.
 Kay nacionpiqa manam pipas yachanñachu kuyapayakuytaqa.
 Manam pipas reqsinchu paypuni cheqap Dios kasqantaqa.

² Mana penqakuspañam runamasinkutapas ñakanku,
 llullakunku, wañuchinku hinasp suwakunku,
 hina chaynallataqmi hukwan-hukwanpas kakunku.

^b2:22 Hebreo simipi Jezreel ninanqa: “Tayta Diosmi tarpun” ninanmi.

Manaña tukuytam aswan-aswan wañuchinakunku.

- ³ Chayraykum kay nacionqa
lutoyoq hinaña kachkan.
Kay nacionpi *yachaqkunaqa
mana kallpayoqñam kachkan.
Purun animalkunapas,
alton pawaqkunapas wañuchkanmi.
Lamar qochapi kawsaq
challwakunapas wañuchkanmi.

Sacerdotekunata Tayta Dios qaqqasqanmanta

- ⁴ Runaqa amayá atipanakuchunchu runamasinwanqa.
Huk runaqa amayá juzgachunchu runamasintaqa.
Sacerdotewan churanakuq hinam runaykikunaqa.

- ⁵ Punchawraq kachkaptinpas
wichiyunkimá qamqa.
Ñoqamanta willakuqpas tutanmi
qanwantaq wichiykunqa.
Qampa mamaykitapas
wañurachisaqmi ñoqqa.
⁶ Mana yachayniyoqmi kachkanku runaykunaqa.
Chayraykum chinkachisqa kachkan paykunaqa.
Yachayniyoq kayta wischupakusqaykiraykum
qarqorusqayki sacerdote kaynikimanta.
Kay Diosnikipa yachachikuyninta
qonqarusqaykiraykum
ñoqapas qonqarusaq miraynikikunata.

- ⁷ Aswan achkayasqankuman
hinam huchalllikurqaku.
Contraypim paykunaqa
chaynata huchalllikurqaku.
Chay alabasqallaña kasqankutam tikrarusaq.
Llumpay penqaymanñam chaytaqa tikrarusaq.

- ⁸ Runaykunapa huchalllikusqanwanmi
paykunaqa mikunku.
Runaykuna mana allin ruranankutam
paykunaqa munanku.

- ⁹ Chayraykum runakunatapas castigasaq.
Llapa sacerdotekunata hinam castigasaq.
Imaynam kawsasqankuman hinam castigasaq.
Imam rurasqankuman hinam pagapusaq.

- ¹⁰ Ñoqa Tayta Diosta mana kasuwasqankuraykum
mikuspankupas mana saksanqakuchu.
Ñoqa Tayta Diosta mana kasuwasqankuraykum
huchapakuspankupas mana miranqakuchu.

Taytacha-mamachakunata yupaychasqankumanta

¹¹ Pipas hukwan-hukwan kakuspanqa

mana entiendeqñam rikurirun.

Vinolla aqalla upyakuq runaqa
mana entiendeqñam rikurirun.

¹² Runaykunaqa imapas yachayta munaspam

tapukunku kullumanta taytacha-mamachakunata.

Runaykunaqa imatas adivinasspam
munachkanku tawnakunapas contestananta.

Hukwan-hukwan kakuspam
paykunaqa pantaypiña kachkanku.

Diosninkumanta karunchakuruspam
hukwan-hukwanña kakurunku.

¹³ Runaykunaqa orqokunapa puntankunapim

chaykunapaq animalkunata wañuchinku.

Runaykunaqa moqokunapa puntanpim
chaykunapaq inciensota kañanku.

Chaynallatam ruranku allin llantuq
roble sachakunapa ukunipas.

Chaynallatam ruranku Kiswar sachapa
hinaspa encina sachapa ukunipas.

Chayraykum warmi churikichikkunapas
huchapakuyllapiña kakunku.

Chayraykum llumchuynikichikkunapas
hukwan-hukwanña kakunku.

¹⁴ Ichaqa huchapakusqankumantaqa

manam castigasaqchu warmi churikichikkunataqa.

Ichaqa hukwan-hukwan kakusqankumantaqa
manam castigasaqchu llumchuynikichikkunataqa.

Qarikunapas chaynallamiki
huchapakuq warmikunawan tupakurunkichik.

Taytacha-mamachakunata serviq
huchapakuq warmikunawanmi huñunakunkichik.

Paykunawanmi qamkunaqa animalkunata ofrecenkichik.

Mana entiendeq runakuna kaspaykichikmi
urmaypaq-urmachkankichik.

¹⁵ Hukwan-hukwanñam tupakurunkichik

Israelpa castan runakunaqa.

Ichaqa amayá huchallikuchunchu

Juda casta runakunaqa.

Gilgal llaqtamanqa amayá riyachikchu.

Bet-aven llaqtamanqa amayá seqaychikchu.

Tayta Diosraykuqa amayá juraychikchu.

¹⁶ Chukaru vaquilla hinam Israelpa castankunaqa.

¿Hatun pampakunapiraqchum
michinman Tayta Diosqa?
¿Malta ovejakunata hinaraqchum
michinman paykunataqa?

- ¹⁷ Taytacha-mamachakunatañam adorachkan
Efrainpa mirayninkunaqa.
Chaynaqa saqeruyñayá paykunataqa.
- ¹⁸ Upyakuya tukuruspapas hinallam huchapakuchkanku.
Kamachiqninkupas penqaypaq kaqtam kuyarunku.
- ¹⁹ Rapranti apachkaq muyuq
wayram aparunqa paykunataqa.
Penqakunqakum taytacha-mamachakunaman
ofrecesqankumantaqa.

Tayta Diosta qepanchakuqkuna castigasqa kanankumanta

- 5** ¹Llapallan sacerdotekuna,
kay rimasqaykunatayá uyariyachik.
Israelpa castankuna,
kay rimasqaykunatayá uyariyachik.
Reypa castankuna,
kay rimasqaykunatayá uyariyachik.
Mizpa lawpi toqla hina kasqaykichikraykum
qamkunaqa juzgasqa kankichik.
Tabor Moqopi malla hina kasqaykichikraykum
qamkunaqa juzgasqa kankichik.
- ² Sitim Qechwapim uchkuta toqorqankichik.
Chayraykum llapallaykichikta corregisqaykichik.
- ³ Efrainpa castankuna, reqsikichikmi qamkunataqa.
Manam pakasqachu Israelpa castankunaqa.
Efrainpa castankunaqa
huchapakuylapim kachkankichik.
Israelpa castankunaqa
huchallikuylapim kachkankichik.
- ⁴ Mana allin rurasqaykichikmi mana saqesunkichikchu,
Diosnikichikman kutirikuwanaykichikpaq.
Hukwan-hukwan kakusqaykichikmi mana saqesunkichikchu
ñoqa Tayta Diosta reqsiwanaykichikpaq.
- ⁵ Israelpa castankuna, qamkunapa contraykichikpim
sayarirun hatun tukuq kasqaykichik.
Israelpa castankunaqa otaq Efrainpa castankunaqa,
mana allin rurasqaykichikpim wichiykunkichik.
Judapa castankunawan kuskam wichiykunkichik.
- ⁶ Ovejaykichikwan vacaykichikwanmi
ñoqa Tayta Diosta maskawankichik.
Qamkunamanta karunchakuruptiymi
mana tariyta maskawankichik.

⁷ Qamkunaqa wachapakuq hinam
ñoqa Tayta Diosta traicionaruwankichik,
Chayraykum chakraykichikpiwan
kuska mosoq killa fiestapi tukusqa kankichik.

Israel nacionpiwan Juda nacion castigasqa kananmanta

⁸ Gabaa llaqtapiyá
guerrapaq cornetata tocaychik.
Rama llaqtapiyá
guerrapaq cornetillata tocaychik.
Bet-aven llaqtapiyá guerrapaq qapariychik.
Benjaminpa castankunaqa guerramanyá puntaychik.
⁹ Israelpa ayllunkunamanmi willakuni
cheqaptapuni imam pasananmanta.
Castigasqay punchawqa tukuparusaqmi
Efrainpa castankunata.

¹⁰ Chakrakunapi linderokunata miraykachikuq hinam
kanku Juda nacionpi kamachikuqkunaqa.
Ichaqa piñakuuyitam lloqlata hinaraq
kachaykusaq paykunamanqa.

¹¹ Efrainpa castankunaqa ñakarichisqam kachkanku.
Paykunaqa juiciopi sarupasqañam kachkanku.
Paykunaqa yanqakunata qatiyllapim kachkanku.

¹² Efrainpa castankunataqa
pacha mikuq puyu hinam tukurusaq.
Judapa castankunataqa
ismuypaqmi-ismurachisaq.

¹³ Efrain castakuna onqosqanta qawakuykuptinmi,
Juda castakuna heridanta qawakuykuptinmi
Efrainpa castankuna Asiria nacionta rinqaku.
Yanapachikunankupaqmi hatun reyman kachanqaku.
Yaw Efrain castakuna, chay reyqa
manam sanoyachiyya atisunkichikchu.
Yaw Efrain castakuna, chay reyqa
manam heridaykichiktaqa hampisunkichikchu.

¹⁴ Efrainpa castankunataqa
leon hinam llikiparusaq.
Judapa castankunataqa
malta leon hinam llikiparusaq.
Paykunata aparikuspaymi pasakusaq ñoqaqa.
Manam pipas librayta atinqachu paykunataqa.

¹⁵ Huchankuta reqsikunankukamam
maymi kasqayman kutikusaq.
Maskaqniy hamunankukamam
maymi kasqayman kutikusaq.

Ñakaristin maskawanankukamam
ñoqaqa kutikusaq.

Yanqallapaq wanakuy munasqankumanta

6

- ¹ Llaqtamasillaykuna,
Tayta Diosmanyá kutirkusunchik.
Paymi ñoqanchiktaqa llikiparuwarqanchik,
hina paytaqmí sanoyachiwasunchikpas.
Paymi ñoqanchiktaqa heridaruwarqanchik,
hina paytaqmí hampiwasunchikpas.
² Iskay punchawllapim payqa kawsarichiwasun.
Kimsa kaq punchawpim payqa hatarichiwasun.
Paypa qayllanpiñam ñoqanchikqa kawsasun.
³ Hakuwá Tayta Diosta reqsimusunchik.
Tayta Diosta reqsiyipiýa risunchik.
Intiqa mana samaykuspm sapa punchaw lloqsimun.
Chaynam Tayta Diospas ñoqanchikman lloqsimunqa.
Paraqa siemprepunim kay pachaman chayamun.
Chaynam Tayta Diospas ñoqanchikman chayamunqa.
Poqoy parapas allpa nuyukunanpaqmi chayamun.
Chaynam Tayta Diospas ñoqanchikman chayamunqa.

Tayta Diospa imam nisqanmanta

- ⁴ Efrainpa castankuna
¿imatataq qamkunawanqa ruraykusaq?
Judapa castankuna
¿imatataq qamkunawanqa ruraykusaq?
Qamkunapa kuyakuynikichikqa
achikyayta chinkaruq waspiy hinallam.
Qamkunapa kuyakuynikichikqa
achikyayta chakiruq sulla hinallam.
⁵ Chayraykum qamkunataqa tisapachkaq hina
ñoqamanta willakuqkunawan qaqlcharachikichik.
Chayraykum ñoqapa sentencia rimasqayqa
achkiy hina lloqsipusunkichik.
⁶ Animalkuna wañuchipuwanaykichikmantapas
aswanqa munani kuyapayakuynikichiktam.
Animalkuna lliwta kañapuwanaykichikmantapas
aswanqa munani reqsiwanaykichiktam.

⁷ Adan hinam runaykunapas mana kasukunchu contratoyta.
Chaypim paykunaqa traicionawanku ñoqata.

⁸ Galaad lawqa kachkan
mana allin runakunapa *yachanan llaqta hinañam.
Galaad lawqa kachkan
yawarllaña yupikunapa kanan llaqta hinañam.

⁹ Runakuna wateqachkaq suwakuna
hinam huñunakurun sacerdotekunaqa.
Siquem llaqtaman riq ñanpim
runakunata wañuchinku paykunaqa.
Siquem llaqtaman riq ñanpim
penqaypaq kaqkunata ruranku paykunaqa.

¹⁰ Israelpa castankunapim
millakuyapaq kaqkunata rikurqani.
Efrainpa castankuna
chaypi huchapakusqantam rikurqani.
Israelpa castankuna
chaypi waqllikusqantam rikurqani.

¹¹ Judapa castan runakuna,
qamkunapaqpas cosecha hinam preparasqa kachkan.
Castiganaypaq punchawmi
qamkunapaqpas preparasqaña kachkan.

Runaykunapa suertenta tikraykuya munaptiymi,

7 ¹ Israelpa castankunata hampiykuya munaptiymi
Efrain castakunapa mana allin rurasqanqa
sutichalla kachkan.
Samaria runakunapa mana allin rurasqankuqa
sutichallam kachkan.
Paykunaqariki llapallankum llullakunku.
Paykunaqa suwakunankupaqpami wasikunaman yaykunku.
Paykunaqa runakunatam callekunapipas salteanku.

² Manam musyakunkuchu
llapa mana allin rurasqanku yuyasqaytaqa.
Kunanqa tukuy ima mana allin rurasqankum
muyuriykun paykunataqa.
Rikuchkanipunim chay tukuy
ima mana allin rurasqankutaza.

Reyপা contranpi kamachikuqkuna tanteasqankumanta

³ Mana allinta ruraspankum
reyninkuta kusichinku.
Llullakunata rimaspankum
kamachiqninkuta kusichinku.
⁴ Llapallankum hukwan-hukwan tupakurunku.
Llapallankum rupachkaq horno hina rikurirunku.
Chayna rupachkaqtam saqeykun tanta ruraq.
Masa poqonankamam saqeykun tanta ruraq.
⁵ Reyninchiktam fiesta rurasqan
punchawpi onqorachirqaku.
Kamachikuqkunam llumpayta
tomachispanku onqorachirqaku.

Reyqa paykunatam hapiykurqaraq.
Burlakuqkunatam payqa hapiykurqaraq.

⁶ Rupachkaq horno hinaraqmi kachkan
paykunapa sonqonqa.

Traicionaq sonqoyoqmi reyman
asuykunku paykunaqa.

Tutan puñukuq tanta ruraq hinaraqmi
kachkan paykunapa jefenqa.

Tukuy tuta kañasqa horno hinaraqmi
tracionpas kununununqa.

⁷ Paykunaqa llapallankum
horno hinaraq rupachkanku.

Kamachiqninkutapas
horno hinaraqmi chinkachichkanku.

Llapallan reyninkum
wichiykun chaynataqa.

Manam hukllapas
mañakuwankuchu paykunamantaqa.

Diosninkumanta karunchakuq runakunamanta

⁸ Efrainpa castankunaqa
sapaq runakunawan taqrunasqm kachkanku.

Efrainpa castankunaqa
huklawllan chayasqa tortilla hinam kachkanku.

⁹ Forastero runakunam paykunapa kallpantaqa tukurun.
paykunam ichaqa mana musyakunkuchu.

Paykunapaqa umankupas soqollañam rikurirun.
paykunam ichaqa mana musyakunkuchu.

¹⁰ Hatun tukuyninkum
Israelpa castanpa contranpi sayarirun.

Ichaqa manam yupaychasqanku
ñoqa Tayta Diosman kutirikuwankuchu.

Ichaqa manam yupaychasqanku
ñoqa Tayta Diosta maskawankuchu.

¹¹ Efrainpa castankunaqa
mana yuyayniyoq paloma hinam kanku.

Efrainpa castankunaqa
mana entiendeq paloma hinam kanku.

Paykunaqa Egipto naciontam yanapananpaq mañakunku.
Paykunaqa Asiria nacionmanmi yanapananpaq rinku.

¹² Ichaqa chay nacionman pasaptinkum
paykunapa hawanman mallayta wischuykusaq.

Ichaqa chay nacionman pasaptinkum
alton pasaqqunata hina wichiykachisaq.

Huñunakuynínkupi rimasqankuman hinam
paykunataqa hapirusaq.

¹³ iAy ñoqamanta karunchakuq runakunaqa
imaynaraq kanqaku!
iAy, mana kasuwaqniykunaqa qonqayllatam
puchukarunqaku!
Libraykuya munaptiyas paykunaqa
contraypim llullallata rimanku.

¹⁴ Paykunaqa manam sonqomantachu mañakuwanku.
Paykunaqa camankupa hawanpim qaparkachanku.
Trigopaqwan vinopaqmi heridapakunku.
Paykunaqariki ñoqatam qepanchakuruwanku.

¹⁵ Ñoqamiki yachachirqani paykunataqa.
Ñoqamiki kallpancharqani paykunataqa.
Ichaqa contraypim mana allinta
piensarqaku paykunaqa.

¹⁶ Kutirispapas paykunaqa
manam alto-altopi Diosmanchu kutirirqaku.
Paykunaqa mana imapaq serviq
flechana arco hinam kachkanku.
Kamachiqninkunapas hatun tukuspa
rimasqankuraykum guerrapi wañurunqaku.
Egipto nacionpim paykunamantaqa burlakunqaku.

Taytacha-mamachakunarayku qaqcachikusqankumanta

8 ¹Cornetatayá tocay, enemigom hamuchkan.
Enemigoqa anka hinaraqmi hamuchkan.
Paykunaqa temploypa contranpim hamuchkan.
Runakunam contratoyta mana kasukunkuchu.
Runakunam yachachikuyniya mana kasukunkuchu.

² Chaywanpas Israel runakunam qayakuwanku:
“Diosniykupaqñam reqsikuykiku” nispanku.

³ Israelpa castankunaqa
allin kaqtam wischupakurunku.
Chayraykum paykunataqa
enemigonkuna qatikachanqaku.

⁴ Paykunaqa mana “arí” nichkaptiymi
reykunata churakuykunku.
Paykunaqa mana yachachkaptiymi
kamachikuqkunata churakuykunku.
Paykunaqa qori-qollqenkumantam
taytacha-mamachakunata rurakuykunku.
Chayraykum paykunaqa puchukarunqaku.

⁵ Samaria llaqtayoqkuna, millakunim
malta toroman rikchakuq taytachaykichiktaqa.
Chay taytachakunapa contranpim
llumpa-llumpayta piñakuruni ñoqaqa.

¿Haykapikamamá huchayoqllaqa kankichik?

⁶ Israel castakunamá chaynaqa kachkankichik.

Manam Dioschu Samaria lawpi

malta toroman rikchakuq taytachaqa.

Imagenkuna ruraqlamiki rurarun chaytaqa.

Chayqariki pasaypaq chinkachisqam kanqa.

⁷ Paykunaqa tumpalla pukumuq

wayrata hinam tarpuypaq-tarpunku.

Ichaqa llumpa-llumpay pukumuq

vientota hinam cosechanqaku.

Manam espiganqachu wiñaq trigonkupas.

Chayraykum harinankupas mana kanqachu.

Ichaqa trigota cosecharuptinkupas

forasterokuna mikuruptinkum mana takyanqachu.

⁸ Millpurusqa hinam rikurirun

Israelpa castankunaqa.

Mana valeq manka paki hinañam

rikurirun nacionkunapa qawasqanman hinaqa.

⁹ Asiria nacionman risqankuraykum chaynaqa kachkanku.

Yanqa puriq purun asno hinaraqmí paykunaqa kachkanku.

Efrainpa castankunaqa amigonman pagachkaq hinam

yanapaqnin soldadokunaman pagachkanku.

¹⁰ Nacionkunapi soldadokunaman pagaptinkum

paykunataqa huñunarusaq.

Chaywanpas Efrainpa castankunaqa

aswan-aswanmi asllayanqaku.

Hatun rey ñakarichiptinmi

paykunaqa asllayanqaku.

¹¹ “Efrainpa castankunam huchallikunankupaq

altarkunata achkayachirqaku.

Paykunaqa huchallikunanaqpami

chay altarkunataqa rurakurqaku.

¹² Efrainpa castankunapaqpami qellqarqani

achkallaña yachachikuyniya.

Aswanqa paykunam mana reqsisqankupaq

hapirqaku chaykunata.

¹³ Ofrecewasqanku aychatapas

mikukunkum paykunaqa.

Ñoqa Tayta Diosmi ichaqa

mana kusikunichu paykunawanza.

Paykunapa mana allin rurasqankumantam yuyarisaq.

Ñoqaqa paykunapa huchankumantam castigasaq.

Egipto nacionman kutirchispaymi castigasaq.

¹⁴ Israelpa castankunaqa unanchaqnintam qonqarun.

Paykunaqa palaciokunatañam rurakurun.

Judapa castankunaqa murallasqa llaqtakunatam
achkallataña rurakurun.
Ichqa llaqtakunataqa ninawanmi ruparachisaq.
Ichqa palacionkunataqa ninawanmi tukurachisaq.

Castigomantam Oseas willakun

- 9** ¹Israelpa castankuna,
amayá qamkunaqa kusikuychikchu.
Sapaq runakuna hinaqa
amayá qamkunaqa kusikuychikchu.
Qamkunaqariki hukwan-hukwan tupakuruq
warmi hinam kachkankichik.
Diosnikichikmanta karunchakuruspm
qamkunaqa chayna kachkankichik.
Imaynam huchapakuq warmi chaskin pagonta.
Chaynam qamkunapas chaskikunkichik
erapi kawsaykunata.
- ² Israelpa castankunapaqqa
manam erapi granopas haypanqachu.
Israelpa castankunapaqqa
manam uvas sarunapi vinopas haypanqachu.
Uvas aqankupas manam paykunapaqqa kanqachu.
- ³ Tayta Diospa allpa qosqanpiqa
manam yachanqakuñachu.
Efrainpa castankunaqa
Egipto nacionmanñam kutirinqaku.
Aswanqa Asiria nacionpim
mana mikunanku mikuykunata mikunqaku.
- ⁴ Tayta Diosman ofrecenanku vinotapas
manam tallinqakuñachu.
Wañuchipusqanku animalwanpas manañam
payqa contentakunqachu.
Mikusqanku mikupas aya pampaypi
mikuy hinañam rikurirunqa.
Chaykunata pipas mikuqqa
millakupaqñam rikurirunqa.
Paykunata kawsachinallanpaqñam
kanqa chay mikuyqa.
Tayta Diospa templonmanqa
manam yaykunqachu chay mikuyqa.
- ⁵ ¿Imatataq rurankichik
huñunakunaykichik fiesta punchawpiqa?
¿Imatataq rurankichik
Tayta Diospa hatun fiestan punchawpiqa?
- ⁶ Paykunaqa puchukaymantam ayqekunku.
Egipto nacionpim huñunakunqaku.

Menfis llaqtapim pampasqa kanqaku.
 Itanam wiñarunqa sumaqllaña qollqenkipas.
 Kichkakunam wiñarunqa paykunapa yachananpipas.

- ⁷ Ñam chayaramunña castigasqa kananku punchawkunaqa.
 Ñam chayaramunña pagasqa kananku punchawkunaqa.
 Israelpa castankunaqa yachanqakumá chaykunataqa.
 Diosmanta willakuqkunatapas upapaqmí
 qamkunaqa hapinkichik.
 Espiritupa yanapakuyninwan rimaqtapas
 locopaqmí hapinkichik.
 Huchapa intusqan kasqaykichikraykum
 chaynataqa piensankichik.
 Ancha cheqnikuq kasqaykichikraykum
 chaynataqa piensankichik.
- ⁸ Efrain castakunaqa Diosniyা contranpim wateqachkanku.
 Diosmanta willakuqkunapaqmí toqlata churachkanku.
 Chaynapim Diospa templonpipas cheqnisqaña rikurirullanku.
- ⁹ Efrain castakunaqa pasaypaqtam pierdekurunku.
 Gabaa llaqtapi rurasqankuta hinam rurarunku.
 Ichaqa Tayta Diosmi yuyarinqa
 chay mana allin rurasqankumanta.
 Ichaqa Tayta Diosmi castiganqa
 chay huchallikusqankumanta.

Huchankurayku ñakarisqankumanta

- ¹⁰ Tayta Diosmi nin kaynata:
 Israelpa castankunataqa
 chunniqpi uvasta hinam tarirqani.
 Ñawpaq abueloykichikkunataqa
 punta ruruq higosta hinam tarirqani.
 Ichaqa chay abueloykichikkunataqa
 Baal-peormanmi chayarurqaku.
 Chay millakuyaqa taytachamanmi
 paykunaqa qokururqaku.
 Chaynapim pasaypaq millakuyaqa rikurirurqaku.
 Chay kuyasqanku taytacha hinam rikurirurqaku.
- ¹¹ Efrain castakunapa ancha reqsisqa kayninqa
 pawaq animal hinam pawarikunqa.
 Manañam warmikunapas wiksayakunqañachu.
 Manañam atrazoyoqpas kanqakuñachu.
 Manañam wawakunatapas wachakunqakuñachu.
- ¹² Hatunyanankama uywaruptinkupas
 qechurusaqmí wawa-churinkutaqa.
 iAy, imaynaraq kanqaku qepanchakuruptiyqa!
- ¹³ Efrain castankunaqa rikchakapuwarqa

palmerakunapa kanan sumaqllaña montemanmi.
 Paykunaqa rikchakapuwarqa
 pastokunapa wiñananpi sumaqllaña palmerakunamanmi.
 Ichaqa cheqaptaqa manam chaynachu kasqa.
 Runa wañuchiqkunaman churinkunata
 pusaqmi paykunaqa kasqa.

- ¹⁴ Dios Taytalláy, imam merecesqankutayá qoykuy.
 Paykunataqa mana wachakuqtañayá ruraykuy.
 Ñuñunkupipas mana lecheyoqtañayá ruraykuy.

Efrain castakunapa contranpi Tayta Dios piñakusqanmanta

- ¹⁵ Tayta Diosmi nin kaynata:

Gilgal llaqtapim rurarqaku tukuy mana allinkunataqa.
 Chaypim qallaykurqani paykuna cheqniytaqa.
 Mana allinkuna rurasqankuraykum
 temploymanta wischurusaq paykunataqa.
 Llapallan kamachiqinkupas mana kasukusqanraykum
 manaña kuyasaqñachu paykunataqa.

- ¹⁶ Efrainpa castankunaqa
 onqosqa sacha hinam kachkanku.
 Paykunaqa chay sachapa sapin
 chakisqa hinam kachkanku.
 Paykunaqa chay sacha hina
 mana ruruqñam kachkanku.
 Wawa-churiyoqña kaptinkupas wañurachisaqmi.
 Kuyasqanku wawa-churinkutaqa wañurachisaqmi.

- ¹⁷ Diosniymi paykunataqa wischurunqa.
 Mana kasukusqankumantam wischurunqa.
 Nacionkunapi yanqa puriqtanam rurarunqa.

Altarkuna tuñichisqa kananmanta

- 10** ¹ Israelpa castankunaqa
 sumaqllaña wiñaruq uvas hinam.
 Paykunaqa kikillanmanta ruruq
 uvas sacha hinam.
 Aswan-aswan ruruchkaq hina kaspankum
 aswanraq altarkunata perqakurqaku.
 Chakrankuna sumaqllataña ruruptinmi
 taytachankupa pilarninkunataraq allicharqaku.
² Iskayrayachkanmi Israel castakunapa sonqonqa.
 Kunanmi chay culpankumanta paganqaku paykunaqa.
 Tayta Diosmi paykunapa altarnintaqa taqmarunqa.

Tayta Diosmi paykunapa pilarnintaqa pakiparunqa.

³ Kunanmi chayraq ninqaku:

Tayta Diostaza manam respetarqanchikchu.
Chayraykum reyninchikqa mana kapuwanchikchu.
Reyninchik kaspaga
¿imallatapas rurapuachwanchikchu?

⁴ Paykunaqa rimaspapas yanqakunamat rimanku.
Paykunaqa juraspapas yanqamantam juranku.
Yanqallapaqmi contratotapas ruranku.
Chayraykum paykunaqa
kikinkupura pleitokunapi hatarichkanku.
Chakrapa surconkunapi
venenosapa qora hinam hatarichkanku.

⁵ Bet-aven llaqtapi malta tororaykum Samaria
llaqtayoqkuna mancharisqa kachkanku.
Chay taytachapa sacerdotenkunapiwan
llapa runakunam chaynata waqachkanku.
Chay taytachapa ancha reqsisqa kayninpi
kusikuqkunam waqanqaku.
Paykuna ukumanta huklawman apasqa kaptinmi
llakisqallaña kanqaku.

⁶ Chay malta toro taytacham
Asiria nacionman apasqa kanqa.
Hutun reyman regalanankupaqmi
chay taytachaqa apasqa kanqa.
Efrainpa castankunam penqaypi kanqaku.
Israelpa castankunam penqaypi kanqaku.
Consejo chaskisqankuraykum penqaypi kanqaku.

⁷ Samaria llaqtapa reyninqa
chinkachisqam kanqa.
Yakupa hawanpi kaspicha
muyuq hinam
payqa chinkarunqa.

⁸ Mana allin rurananku alto moqokunapi
capillakunapas chinkachisqam kanqa.
Israel castakunapa huchallikunan moqomiki
karqa chaykunaqa.
Altarninkupa hawanpipas kichkakunañam wiñanqa.
Altarninkupa hawanpipas cardo santokunañam wiñanqa.
Runakunam orqokunata ninqaku:
“Ñoqaykutayá taparuwayku” nispa.
Runakunam moqokunata ninqaku:
“Hawaykumanyá wichiykuy” nispa.

Tayta Diosmi Israelpa castankunata sentencian.

⁹ Tayta Diosmi nin kaynata:

Israelpa castankuna,
 Gabaapi imam pasakusqanmantaraqmi
 mana dejankichikchu huchallikuytaqa.
 Mana vencey atina kachkaptinkupas
 Gabaa llaqtapim guerra hayparurqa
 chay mana allin runakunataqa.

¹⁰ Qamkunataqa castigasqaykichikmi
 munarisqay punchawpi.
 Achka-achka runakunam huñunakunqa
 contraykichikpi.
 Iskay kutipi mana allin rurasqaykichikmantam
 castigasqaykichik.

¹¹ Efrainpa castankunaqa
 yachachisqa vaquilla hinam kachkankichik.
 Efrainpa castankunaqa
 trillay gustoyoq vaquilla hinam kachkankichik.
 Kunanqa sumaqllaña kunkaykichikmanmi
 yugota wataruni.
 Qamkunamanqa carretata
 chutanaykichikpaqmi wataruni.
 Judapa castankunapas takllatam chutankichik.
 Jacobpa castankunapas kurpa ñutuqtam chutankichik.

¹² Qamkunaqa tarpuchkaq hinayá
 allin kaqkunata ruraychik.
 Kuyakuq kasqaykichikman hinayá chaskiychik.
 Mana yapusqa chakrakunapiyá yapukuychik.
 Tiempoña kasqanraykuyá
 ñoqa Tayta Diosta maskawaychik.
 Para chayamuchkaq hina allin
 kaqkunata apamunaykamayá
 ñoqata maskawaychik.

¹³ Qamkunaqa yapuspa tarpuchkaq
 hinam mana allinllata rurarcankichik.
 Qamkunaqa cosechachkaq hinam
 mana allin rurayllata chaskirqankichik.
 Qamkunaqa kawsaykuna mikuchkaq hinam
 llullallata rimarqankichik.

Qamkunaqariki guerrapaqmi
 kikillaykichikpi confiakurqankichik.

Qamkunaqariki guerrapaqmi
nana-nanaq tropaykichikpi confiakurqankichik.

¹⁴ Chayraykum runaykikuna ukupiqa
chaqwallaña kanqa.

Llapallan murallasqa llaqtakunapas
tuñichisqam kanqa.

Bet-arbel llaqtatam Rey Salman
guerrawan puchukarachirqa.

Payqa wawakunatas
mamantintam tisaparurqa.

¹⁵ Betel llaqtayoqkunatas
chaynapunim pasarusunkichik.
Llumpay mana allin kasqaykichikraykum
chaynapuni pasarusunkichik.
Israel nacionpa reyninqa
pasaypaqtam chinkarunqa.
Payqa achikyamuqtam
pasaypaq chinkarunqa.

Mana kasukuq runankunapaq Diospa kuyakuyinmanta

11 ¹ Israel runakunatam warmallaraq kaptin kuyarqani.
Churiytam Egipto nacionmanta qayamurqani.

² Aswan-aswan qayaptymi
aswan-aswanraq karunchakurqaku.
Baal sutiyoq taytachakunapaqraqmí
animalkunata wañuchipurqaku.
Taytacha-mamachakunapaqraqmí
inciensokunata kañarqaku.

³ Ñoqam yachachirqani
Efraim castakuna puriytaqa.
Marqayniypi apachkaptiyas
manam entienderqakuchu paykunaqa.
Manam entienderqakuchu
ñoqapuni waqaychasqaytaqa.

⁴ Paykunataqa waskawan hinam chutaykurqani.
Paykunataqa kuyakuyllawanñam chutaykurqani.
Paykunataqa toropa yugonta
uraykachichkaq hinam samaykachirqani.
Ñoqaqa kurkuykuspaymi paykunata mikuchirqani.

⁵ Egipto nacionman mana kutiqñam kanqaku.
Asiria nacionpa reyninmi kanqa reyninku.
Mana wanakusqankuraykum chaynaqa kanqaku.

⁶ Yachananku llaqtakunapas
guerrapa tukusqanmi kanqa.
Chay llaqtakunapa punkunpas
pakipasqam kanqa.

Kikinkupuni tanteasqankuraykum
kanqaku puchukachisqaqa.

⁷ Hinallaraqmi ñoqamanta
karunchakuchkanku runaykunaqa.
Alto-altopi kaq Diosta qayakuwaptinkupas
manam hoqarisaqchu ñoqaqa.

⁸ Efrainpa castankunataqa
÷imaynataq saqueruykichikman?
Israelpa castankunataqa
÷imaynataq qoykuykichikman?
Adma llaqtata hinaqa
÷imaynataq qoykuykichikman?
Zeboim llaqtata hinaqa
÷imaynataq ruraykiman?
Piensaylla-piensiaptiyas sonqollaymi tukukun.
Tanteaylla-tanteaptiyas ukullaymi llakirikun.

⁹ Manam llumpay piñakuyniyman hinachu
rurasaq ñoqaqa.
Manañam puchukachisqaykichikchu
Efrainpa castankunataqa.
Ñoqaqa manam runachu kani aswanqa Diosmi.
Ñoqaqa kani chawpikichikpi kaq Chuya Diosmi.
Manam piñakuywanchu hamusaq qamkunamanqa.

¹⁰ Qamkunaqa ñoqa Tayta Diostam qatiwankichik.
Leon hina ñawrawyaptiymi qatiwankichik.
Chaynata qapariptiymi qamkunapa miraynikichikqa
katkatatastastin intipa qespimunan lawmanta hamunqa.

¹¹ Alton pawaqkuna hinam katkatatastastin
Egiptomanta pawamunqaku.
Palomakuna hinam katkatatastastin
Asiria nacionmanta hamunqaku.
Yanapaptiymi wasinkupi huktawan yachanqaku.

Ñoqa Tayta Diosmi nini chaynata.

Israel castakunapa huchallikusqanmanta

¹² Efrainpa castankunaqa llullallata
rimaspam intuypaq-inturuwan.
Israelpa castankunaqa engañollata
rimaspam muyuypaq-muyuruwan.
Judapa castankunaqa ñoqa
Diosninkumantam karunchakurunku.
Confiakunapaq kachkaptiyas

ñoqa Chuya Diosmantam karunchakurunku.

12 ¹Efrainpa castankunaqa wayrallataña saksaykuq hinam kachkanku.

Paykunaqa llullallaña hinaspa
daño ruraqlañam kachkanku.

Intipa qespimunan lawmanta hamuq wayrata
tukuy punchaw qatikachachkaq hinam kachkanku.

Paykunaqa Asiria nacionwanmi
contratota rurakuykunku.

Paykunaqa aceitekunatam
Egipto nacionman apakunku.

²Judapa castankunataqa Tayta Diosmi
pleitowan hapirunqa.

Jacobpa castankunataqa mana allin
kawsasqankumantam castiganqa.

Paykunamanqa imam merecesqankuman hinam pagapunqa.

³Jacobqa mamanpa wiksallanpiraqmi
wawqenta talonninmanta hapirurqa.

Jacobqa hatun runaña kaspanmi
Dioswan peleaspan takyarqa.

⁴Angeltapas takyaspam payqa vencerurqa.

llakipayarikunapanqa mi waqaspan mañakurqa.

Diosmi paytaqa Betel lawpi tarirurqa.

Hinaspanmi paytaqa chaypi parlapayarqa.

⁵Llapallan Kamachiq Tayta Diosmi parlapayarqa.

Ancha reqsisqa sutiyooq Tayta Diosmi parlapayarqa.

⁶Israelpa castankuna,

qamkunaqa Diosnikichikmanyá kutirikuychik.

Qamkunaqa kuyakuywanyá allinta ruraychik.

Diosnikichikpi hapiakuspayá

mana pisiparuspa suyaychik.

⁷Negocianteqa suwakuq balanzatam hatallichkan.

Chay runaqa runamasin engañayllatam gustachkan.

⁸Efrain castakunam nin kaynata:

“Ñoqaqa mayna apullañam rikuriruni.

Ñoqaqa llumpay qori-qollqeyoqmi rikuriruni.

Manam pipas musyanqachu

mana allin rurasqaytaqa.

Manam pipas musyanqachu

huchallikusqaytaqa.”

⁹Yupaychasqaykichik Tayta Diosmi ñoqaqa kani.

Egiptopi kasqaykichikmantaraqmí Diosnikichik kani.

Tupasqanchik punchawkunapiqa karpakunapim *yacharqankichik.

Kunanpas karpakunapim kawsachisqaykichik.

¹⁰ Ñoqamanta willakuqkunamanmi
ñoqaqa rimapayarqani.
Revelacionninkupim
aswan-aswanraq rimapayarqani.
Ñoqamanta willakuqkunawanmi
rikchanachiykunata rimachirqani.

¹¹ ¿Yanqakunalla kaqchu Galaad lawpi runakunaqa?
Arí, yanqakunallam Galaad lawpi runakunaqa.
Torokunatam wañuchipunku Gilgal llaqtapiqa.
Altarninkupas paykunapaqqa
kanqa montonasqa rumikunallam.
Chakrankupa surconpipas kanqa
montonasqa rumikunallam.

¹² Jacobmi Aram lawman ayqekurqa.

Israelmi warmirayku llamkarqa.

Warmiraykum oveja michiq karqa.

¹³ Tayta Diosqa paymanta willakuqwanmi
Egipto nacionmanta horqochimurqa.
Tayta Diosqa paymanta willakuqwanmi
Israelpa castankunata cuidachirqa.

¹⁴ Efrainpa castankunaqa
llumpaytam piñarachinku,
chayraykum runa wañuchisqankumanta
culpanqa Señorninku.
Chayraykum insultasqankumanta
kutichipunqa Señorninku.

Israelpa castankunaqa pasaypaq chinkarusqankumanta

13 ¹Efrainpa castankuna rimaptinqa
wakin ayllukunam manchakuqku.
Israel ayllukunam Efrainpa castankunataqa respetaqku.
Ichaqa Baal sutiyooq taytachata adorasqankuraykum
Efrainpa castankunaqa wañurunku.

² Kunanpas paykunaqa
aswanraqmi huchallikuchkanku.
Qollqenketapas chulluchispam
taytachakunata rurakuchkanku.
Munasqankuman hinam yachayllawanña
taytachakunata llaqlakuchkanku.
Paykunamantam runakuna ninku:
“Diospaq animal wañuchiyy munaqkunaqa
toro taytachatayá muchachunku.”

³ Chayraykum paykunaqa kanqa
achikyamuqta chinkaruq waspiy hinalla.
Chayraykum paykunaqa kanqa

achikyamuqta chinkaruq sulla hinalla.
 Paykunaqariki kanqa
 eramanta wayrapa apasqan qopa hinallam.
 Paykunaqariki kanqa
 ventananta lloqsiq qosni hinallam.

- ⁴ Yupaychasqaykichik Tayta Diosmi ñoqaqa kani.
 Egíptopi kasqaykichikmantaraqmí Diosnikichik kani.
 Ñoqallam Diosqa kani.
 Amam huk dioskunataqa reqsinkichikchu.
 Salvaqnikichikqa ñoqallam kani.
 Manam huk diosqa salvasunkichikmanchu.
⁵ Ñoqam chunniqpi castaykichikta waqaycharqani.
 Usyaypa kasqan allpapi castaykichiktam waqaycharqani.

- ⁶ Castaykichikman mikuya qoykuptiyimi
 paykunaqa saksarurqaku.
 Ichaqa saksaykuspankuñataqmí
 hatunchakuqllaña rikurirurqaku.
 Chayraykum qonqaruwarqaku.
⁷ Chayraykum qamkunapaqqa
 leon hinaña rikurirusaq.
 Chayraykum ñanpi wateqaq
 uturungu hinaña rikurirusaq.
⁸ Wawan chinkarachiq ukumari
 hinam ñoqaqa lloqsiramusaq.
 Ñoqaqa qamkunapa qasqoykichiktam llikiparusaq.
 Leon hinam qamkunataqa chayllapi mikurusqaykichik.
 Purun animal hinam qamkunataqa tisaparusqaykichik.

- ⁹ Israelpa castankuna,
 contraypi kasqaykichikraykum
 qamkunaqa chinkachkankichik.
 Yanapaqnikichik kachkaptiyas
 contraypi kasqaykichikraykum
 chinkachkankichik.
¹⁰ Lliw yachanaykichik llaqtakunapi
 salvasuqnikichik reyqa ɬmaypimá kachkan?
 Jefekunamantam mañakurqankichik reykunata.
 Paykunamantam mañakurqankichik kamachikuqkunata.
 Chay jefekunaqa ɬmaypimá kachkan?
¹¹ Piñakustinmi qorqaykichik reykunataqa.
 Piñakustintaqmi qechurqaykichik paykunataqa.

- ¹² Efrain castakunapa mana allin rurasqanqa
 apuntasqam kachkan.
 Efrain castakunapa huchallikusqanqa

qellqasqam kachkan.

¹³ Wachakuqniñ warmimanqa
chayaramunñam nanayninqa.

Mana musyakuq wawa hinam kachkan
Efrain casta runakunaqa.

Manam yachanchu maman wachakuptin
maynin lloqsimuytatas payqa.

¹⁴ ¿Sepulturamantachu librasqaykichik?

¿Wañuymantachum librasqaykichik?

Yaw wañuy ¿maypitaq kachkan
wañuchiq peste onqoynikiqa?

Yaw sepultura ¿maypitaq kachkan
chinkachiq atiynikiqa?

Manañam llakipayarisqaqñachu kay runakunataqa.

¹⁵ Wakin plantakunamantapas

allin ruruq planta hinam

Efrainpa castankunaqa.

Intipa qespimunan lawmantam

vientota pukurachimusaq.

Ichaqa chunniq lawmantam

vientota pukurachimusaq.

Toqyamuq yakunkupas chakirunqam.

Pukyu yakunkupas chakirunqam.

Qori-qollqenketapas qechurachikunqakum.

Kuyayllapaq kapuqninkunatapas qechurachikunqakum.

¹⁶ Samaria llaqtayoqkunaqa culpayoqmi kachkanku.

Diosninkuta mana kasuwasqankuraykum

paykunaqa espadawan wañuchisqa kanqaku.

Wawachakunapas pampaman waqtasqam kanqaku.

Wiksayoqkunapas iskayman kakchasqam kanqaku.

Diosman kutirikunankupaq Oseaspa ruegakusqanmanta

14 ¹Israelpa castankuna,

yupaychasqanchik Tayta Diosmanyá kutirikuychik.

Qamkunaqa huchaykichikraykum urmaykurqankichik.

² Tayta Diosman kutikuspaya ruegakuychik.

Kaynatayá qamkunaqa niychik:

“Pampachaykuwaykuyá tukuy mana allin rurasqaykumanta.

Kuyakuywanyá chaskiykuy alabamusqaykuta.

Ofrendata hinayá chaskiykuy alabamusqaykuta.

³ Asiria tropakunaqa manam salvawankuñachu.

Guerrapaq caballoykupas manam yanapawankuñachu.

Rurasqaykutaqa manañam: ‘Diosnillayku’ nisaqkuñachu.

Dios Taytayku mana piyniyoq warmaqa

qamllapim tarinman llakipayakuytaqa.”

Israelpa castankunaqa mosoqmantaña kawsakunankumanta

⁴ Tayta Diosmi nin kaynata:

Ñoqam pampachasqaykichik
karunchakuwasqaykichikmanta.
Mana pipapas harkakusqanmi
kuyasqaykichik qamkunata.
Piñakuuniyqa ñam karunchakurunña qamkunamanta.

⁵ Israelpa castankuna,
sulla hinaraqmi kasaq qamkunapaqqa.
Amanqay hinaraqmi waytarinkichik qamkunaqa.
Libano Montepi sachakuna hinaraqmi
sapikichikpas chutarikunqa.

⁶ Aceítunas sachapa kallmankuna sumaqlataña
chutarikuchkaq hinaraqmi kankichik.
Libano Montepi cedro sachakuna miskillataña
asnarchkaq hinaraqmi kankichik.

⁷ Qamkunaqa ñoqapa llantuyniyim
huktawan kankichik.
Trigo hinaraqmi
wiñayta gallaykunkichik.
Uvas sacha hinaraqmi
sumaqlataña waytarinkichik.

Líbano Montepi vino hinaraqmi kankichik.

⁸ Chayraqmi Efrainpa castankunapas ninkichik:
“Manam imapas qokuwankuñachu
taytacha-mamachakunaqa” nispaykichik.

Ñoqa Tayta Diosmi
runaykunapa mañakuwasqaykichiktaqa contestasqaykichik.
Ñoqa Tayta Diosmi
runaykunataqa waqaychasqaykichik.
Kallmasapallaña cipres sacha
hinam kani qamkunapaqqa.
Ñoqapa yanapakuyllaywanmi
ruruchkaq sacha hina kankichik qamkunaqa.

Oseaspa willakuyinin tukusqanmanta

⁹ Willakusqaytayá entiendechun
yachayniyoq runakunaqa.
Nisqaykunatayá yachachun
entiendeq runakunaqa.
Munasqanman hinam mana pantaqta
kawsachiwanchik Tayta Diosqa.
Allin ruraq runakunaqa chaynatam kawsanku.
Mana kasukuqnam ichaqa urmarunku.

JOELPA QELLQASQAN LIBRO

Kay libroqa Diosmanta willakuq Joelpa sutinwan sutichasqam. Vidanmanta mana willakuptinpas Joelmi karqa qellqaqninaq. Manataqmí willakunchu ima tiempopim qellqasqa kasqanmantaq, qellqaspaka-qellqasqa karqa Persia nacion runakunapa munaychakusqan tiempopim, ichapas pichqa pachak wata manaraq Jesucristo nacechkaptin.

Kay libroqa iskay parteman rakisqam kanman:

Punta kaq partem willakun enteron Israel nacionman manchakusqanku aqarway urukuna chayarananmanta hinaspa chaypa qepanmanñataq manchakuyapaq usyaymanta (1:1-2:11).

Iskay kaq parteñataqmí willakun runankunapaq Diospa imam munasqanmanta. Payqa munan huchankumanta wanakunantam chaynapi paykunata kaqllamanta sayarichispa bendecinanpaq (2:12-3:21).

Cosechakunata Aqarway urukuna tukusqanmanta

1 ¹Petuelpa churin Joelwanmi Tayta Dios kaynata nichirqa:

² iKaytayá uyariychik ancianokuna!

iAtiendeychikyá nacionpi llapallan *yachaqkuna!

¿Kaynaqa pasarcachu tiempoykichikpi
otaq abueloykichikkunapa tiemponpi?

³ Qamkunaqa willaychikyá churikichikkunaman.

Paykunañaataqyá willachunku churinkunaman.

Paykunapas willachunkutaqyá hamuq miraykunaman.

⁴ Puyu hinaña aqarwaypa

puchusqantam mikururqa

mana raprayoq aqarwaykuna.

Mana raprayoq aqarwaykunapa

puchusqantam mikururqa chikrikuna.

Chikrikunapa puchusqantañaqmi

mikururqa wakin aqarwaykuna.

⁵ Sinkakuna, rikchaspayá waqaychik.

Vino upyaqkuna lliwyá qapariychik.

Manaña upyanaykichikpaq kaptinyá qapariychik.

⁶ Mana yupay atina tropakuna hinam

aqarwaykuna nacionniya atacaramun.

Leonpa kirunwan kachuruchkaq hinam

plantaykunata mikuramun.

China leon waqonwan kachuruchkaq hinam

plantaykunata tukuramun.

⁷ Paykunaqa uvas plantallaytapas
pasaypaqtam purmarachinku.
Paykunaqa higos sachallaykunatapas
pasaypaqmi pakiparunku.
Kallmankunatapas qalaturuspam
pampamanraq wischuykunkupas.
Yuraqlatañam rikurirachinku
kallmachankunatapas.

⁸ Wañukuq qosanmanta waqachkaq
hinayá qaparkachaychik.
Sipasllaraq viuda lutokuchkaq
hinayá qaparkachaychik.

⁹ Tayta Diospa templonpiqa
manam kanñachu kawsaykunamanta ofrendakunapas.
Tayta Diospa templonpiqa
manam kanñachu ofrecenapaq vinopas.
Waqayllapiñam kachkanku
Tayta Diospa serviqnin sacerdotekunapas.

¹⁰ Chakrakunapas purmasqañam kallachkanku.
Allpkunapas lutoyoq hinañam kallachkanku.
Chaynaqa kachkanku kawsaykunapas
purmachisqa kasqanraykum.
Chaynaqa kachkanku vinopas
chakirusqanraykum.
Chaynaqa kachkanku aceitepas
pisirusqanraykum.

¹¹ Chakrapi llamkaqkuna,
qamkunaqa muspaypi hinañayá rikuriruychik.
Uvas plantawan llamkaqkuna,
qamkunaqa waqapakuypaqyá-waqapakuychik.
Trigomanta cebadamantayá
waqayllapiña kaychik.
Chinkaruq cosechamantayá
chaynataqa waqaychik.

¹² Uvas plantapas
aceitunas sachapiwanmi chakirunña.
Granada sachapas
palmera sachapiwanmi qawirunña.
Manzana sachapas
chakrakunapi lliw sachapiwanmi chakirunña.
Chaynatam llapallan runakunapa kusikuyninpas
chinkarunña.

¹³ Sacerdotekuna,
qamkunaqa luto pachawanyá churakuychik.
Qamkunaqa qapariyllawanñayá waqaychik.

Altarpi servikuqkuna,
 qamkunaqa llakikuymantayá qaparkachaychik.
 Diosniypa serviqinkuna,
 qamkunaqa hamuspayá luto pachantin puñuychik.
 Diosnikichikpa templonpiqa
 manam kanñachu kawsay ofrendakunapas.
 Diosnikichikpa templonpiqa
 manam kanñachu vino ofrendakunapas.

- ¹⁴ Qamkunaqa ayunotayá ruraychik.
 Qamkunaqa runakunatayá huñuychik.
 Yupaychasqanchik Tayta Diospa templonmanyá
 huñumuychik ancianokunata.
 Yupaychasqanchik Tayta Diospa templonmanyá
 huñumuychik kay nacionpi llapallan *yachaqkunata.
 Qamkunaqa Tayta Diostayá qayakuchik allinneqta.

- ¹⁵ iAchachallaw imaraq pasakunqa
 chay punchawpiqa!
 Chayaykamuchkanñam
 Tayta Diospa castiganan punchawqa.
 Chayaykamuchkanñam
 Tukuy Atiyniyoq Diospa puchukachiyninqa.

- ¹⁶ Qawachkaptinchikmi mikusqanchiktapas
 qechuruwarqanchik.
 Diosninchikpa templonpi kusikuypas
 pasaypaqñam chinkarapuwanchik.

- ¹⁷ Muhukunapas kurpa ukupim
 mana valeqña kachkan.
 Kawsay waqaychana wasikunapas
 tuñichisqañam kachkan.
 Taqekunapas llikillichiñam kachkan.
 Muhukunapas mana valeqña kasqanraykum
 chaynaqa kachkan.

- ¹⁸ Mikunkupaq mana kaptinmi
 animalkunapas waqachkanku.
 Bueyeskunapas muspaypi hinañam
 purillachkanku.
 Ovejakunapas yarqaymantam
 ñakarillachkanku.

- ¹⁹ Dios Taytallayá,
 qamllatam qayakamullayki.
 Chunniqpi pastokunatapas
 nina ruparusqanraykum
 qamtaqa qayakamullayki.
 Chakrakunapi sachakunatapas

lenguachkaq nina ruparusqanraykum
qamtaqa qayakamullayki.

- ²⁰ Chakrakunapi animalkunapas qaparkachaspam
qamta qayakusunki.
Wayqokunapi yakukunapas chakirusqanraykum
animalkunaqa qayakamusunki.
Chunniqpi pastokunatapas nina ruparusqanraykum
animalkunaqa qayakamusunki.

2 ¹Tayta Diosmi nin kaynata:

Sion Moqopiyá cornetata tocaychik.
Sapaqchakusqay Moqopiyá
guerrapaq cornetata tocaychik.
Kay nacionpi llapallan *yachaqkunayá
katkatataychik.
Ñoqa Tayta Diospa castiganay punchawqa
chayaykamuchkanñam.
Ñoqa Tayta Diospa castiganay punchawqa
hichpaykamuchkanñam.

- ² Chay punchawqa kanqa
yanay-yanay tutaykuchkaq punchawmi.
Chay punchawqa kanqa
yanay-yanay puyukunapa kanan punchawmi.

Aqarway urukuna rikuriramusqanmanta

Imaynam achikyamuqta achkiy
mastarikun sumaqllataña,
chaynam kallpasapa tropakuna
mastarikamunqa achkallaña.
Chayna tropakunaqa manam karqachu.
Chaynaqa manam yapatawanqa kanqachu.

- ³ Paykunapa ñawpaqninta riq ninam
tukuy imata ruparunqa.
Paykunapa qepanta riq lenguachkaq ninam
tukuy imata kañarunqa.
Paykunapa ñawpaqninpi kaqkunaqa kanqa
Eden huertapi kaqkuna hinam.
Paykunapa qepanpi
puchuqkunaqa kanqa
purmachisqa chunniq hinam.
Manam imapas puchunqachu paykunamantaqa.

- ⁴ Chay aqarwaykunaqa rikchakun
caballokunamanraqmi otaq caballopí kallpachkaq runamanraqmi.
⁵ Orqokunata pawaptinpas uyarikun
carretakunapa bulla rurasqan hinaraqmi.

- Orqokunata pawaptinpas uyariqu
rastrojo rupachkaq nina hinaraqmi.
Paykunaqa rikchakun guerrapaq
alistakuq kallpasapa tropakunamanraqmi.
- ⁶ Runakunapas chay urukunata qawarispapa
manchakuymantam qewipakunku.
Llapa runakunapa uyanpas
manchakuymantam ayayarunku.
- ⁷ Chay urukunaqa valeroso soldadokuna hinaraqmi kallpanqaku.
Guerrapaq tropakuna hinaraqmi perqatapas segarunqaku.
Sapakamam rinqaku maynin ñanninkuta.
Mana muyurispam rinqaku maynin purinanta.
- ⁸ Chay urukunaqa riqmasinwanqa
manam ñitinakunqachu.
Sapakamam maymi rinanta rinqaku paykunaqa.
Flechakunapa chawpinpim peleankipas paykunaqa.
Suyullaña risqankumantaqa
manam karunchakunkuchu.
- ⁹ Paykunaqa kaynaman-waknamanmi
llaqtapipas kallpakachanku.
Paykunaqa murallakunatas
apurawmanmi segarunku.
Wasikunatas segaruspam suwa hinaraq
ventananta yaykurunku.
- ¹⁰ Ñawpaqninpiqa kay pachapas katkatatanraqmi.
Ñawpaqninpiqa cielokunapas kuyukachanraqmi.
Tutayarunqañam inti-killapas.
Manañam kanchinqachu lucerokunapas.
- ¹¹ Tropankunapa ñawpaqninpim
rayo hinaraq qaparimun Tayta Diosqa.
Kallpasapallañam kanku
paypa kamachisqanta ruraqkunaqa.
iMayna hatunmi
Tayta Diospa castiganan punchawqa!
iMayna manchakuypaqmi
Tayta Diospa castiganan punchawqa!
¿Pitaq aguantayta atinman
chay punchawpiqa?

Tayta Diospa llakipayakuyninmanta

¹² Tayta Diosmi nin kaynata:

Qamkunaqa tukuy sonqoykichikwanyá
kutirikamuwaychik.
Qamkunaqa ayunowan, waqaywan
hinaspas qapariywanyá kutirikamuwaychik.

- ¹³ Qamkunaqa sonqoykichiktayá llikiparuychik.
 Amayá pachaykichiktachu llikiparuychikqa.
 Yupaychasqanchik Tayta Diosmanyá kutirikuychikqa.
 Payqa kuyapayakuspa llakipayakullañamiki.
 Payqa anaqta piñakuspa llumpay kuyapayakullañamiki.
 Payqa castigaruspanpas llakipayakuykuqmiki.
- ¹⁴ Ichapas kutirimuspan llakipayaykusunkichikman.
 Ichapas payqa kawsaykunawan bendeciykusunkichikman.
 Ichapas vinokunawanraq bendeciykusunkichikman.
 Chaynapichiki chay ofrendakunaqa
 yupaychasqanchik Tayta Diospaq kanman.
- ¹⁵ Sion Moqopiyá cornetata tocaychik.
 Qamkunaqa ayunotayá ruraychik.
 Qamkunaqa runakunatayá huñumuychik.
- ¹⁶ Qamkunaqa paykunata huñuramuspayá
 Diospaq sapaqchaychik.
 Yuyaqkunatapas ñuñuq wawakunatawanyá huñuramuychik.
 Noviopas wasinmantayá lloqsimuchun.
 Noviopas puñunanmantayá lloqsimuchun.
- ¹⁷ Tayta Dios serviq sacerdoteukunapas
 templomanta altarmán riqpa chawpinpiyá waqachunku.
 Paykunaqa waqaspankum kaynata ningaku:
 Dios Taytallayku, qamqa
 pampachaykullawaykuyá runallaykikunataqa.
 Asipayasqa kanankupaqqa amayá
 kachaykuychu qampa kaqkunataqa.
 Amayá watuchimanta hinachu paykunamantaqa
 rimakuchunku nacionkunapipas.
 ¿Imanasqataq nacionkunapiqa tapukunkaku:
 “¿Maypitaq kachkan Diosninkuqa?” nispapas?
- ¹⁸ Tayta Diosqa nacionninmantam sientinqa.
 Tayta Diosqa runankunamantam llakiparikunqa.
- ¹⁹ Tayta Diosmi runankunamanta llakipayarikunqa.
 Paykunata uyariykupanmi kaynata nimunqa:
- Qamkunamanmi trigotapas, vinotapas
 hinaspa aceitetapas apachimuchkaykichik.
 Saksanaykichikkama mikunaykichikpaqmí
 chaykunataqa apachimuchkaykichik.
 Harkakuruptiymí runakunapa
 mana asipayasqanña kankichik.
- ²⁰ Norte lawmanta hamuq aqarway urukunatas
 karumanñam qarqorusaq.
 Chay urukunataqa
 chunniqmanñam qarqorusaq.

Chay urukunapa puntan riqtapas
 Kachi Qochapim heqeparachisaq.
 Chay urukunapa qepan hamuqtapas
 Meditarraneo Lamar Qochapim heqeparachisaq.
 Chay urukunaqa ismuruspam asnarirunqa.

Chayna hatun kaqkunatam payqa rurarurqa.

²¹ Allpapi *yachaqkuna, ama manchakuspayá kusikuychik.
 Qamkunaqa anchallatañayá kusikuychik.

Chayna hatun kaqkunatam Tayta Diosqa rurarurqa.

²² Purun animalkuna, amayá manchakuychikchu.
 Chunniqi pi pastokunaqa ikllirimuchkanñam.
 Llapa sachakunapas rururimuchkanñam.
 Higos sachakunawan uvas plantakunapas
 rururimuchkan sumaqllatañam.

²³ Sion Moqopi *yachaqkuna, qamkunapas kusikuychikyá,
 kusikuychikqa yupaychasqanchik Tayta Diospiyá.
 Payqariki puntamuq paratapas
 tiempollanpim qoykusunkichik.
 Puntamuq paratapas hinaspa qepamuq paratapas
 ñawpaq hinam qoykusunkichik.

²⁴ Erakunapas kawsaykunawan huntallañam kanqa.
 Vino hinaspa aceite waqaychanapas huntallañam kanqa.

²⁵ Ñoqam kutichipusqaykichik
 hatun aqarway urukunapa mikurusqantapas.
 Ñoqam kutichipusqaykichik
 huk rikchaq aqarway urukunapa mikurusqantapas.
 Chaynataq chikripa hinaspa
 puyu hinaña aqarway urupa mikusqantapas.
 Paykunaqariki karqa
 contraykichikpi tropaykuna hinaraqmi.
 Paykunaqariki karqa
 kachamusqay soldadoykuna hinaraqmi.

²⁶ Qamkunaqa saksanaykichikkamam
 mikuytatas mikukunkichik.
 Hinaspam yupaychasqaykichik ñoqa
 Tayta Diostaña alabawankichik.
 Ñoqaqariki admirakuypaq kaqkunatam
 rurapurqaykichik.
 Runaykunaqa manañam haykipas
 penqaypiñachu kankichik.

²⁷ Chaynapim yachankichik
 Israel nacionpa chawpinpi kasqayta.
 Chaynapim yachankichik
 yupaychasqaykichik Tayta Dios kasqayta.

Ñoqa hina Diosqa manapuni kasqantam
qamkunaqa yachankichik.
Runaykunaqa manañam haykapipas
penqaypiñachu kankichik.

Chuya Espiritupa hamunanmanta

- ²⁸ Kaykunapa qepantañataqmi chaqchurimuq hina
lliw runakunaman kachamusaq Espirituya.
Chaymi qari churikichikpas, warmi churikichikpas
willakunqaku paykunaman nisqayta.
Qamkunamanta kaq yuyaqkunapas
mosqoy qosqaykunatam mosqonqaku.
Qamkunamanta kaq mozokunapas
revelasqaykunatam rikunqaku.
- ²⁹ Chay punchawkunapim Espirituya kachamusaq.
Sirvientekunamanwan sirvientakunamanmi kachamusaq.
- ³⁰ Cielokunapipas admirakuypaq kaqkunatam rurasaq.
Kay pachapipas admirakuypaq kaqkunatam rurasaq.
Qawachisqaykichikmi yawartawan ninata
hinaspasuyullaña hoqarikuq qosnita.
- ³¹ Manaraq Tayta Diospa hatun castiganan punchawnin
chayamuchkaptinqa,
manaraq Tayta Diospa manchakuyapaq punchawnin
chayamuchkaptinqa,
intipas tuta hinam yanayarunqa.
Killapas yawar hinam pukayarunqa.
- ³² Ichacha “Dios Taytalláy” nispa mañakuwaqniytam
ñoqaqa salvaykusaq.
Ñoqa Tayta Diospa prometekusqayman hinam
Sion Moqopi salvaykusaq.
Ñoqa Tayta Diospa prometekusqayman hinam
Jerusalen llaqtapi salvaykusaq.
Qayasqaykunamanta puchuqkunatam
Ñoqa Tayta Diosqa salvaykusaq.
- 3** ¹ Ñoqa Tayta Diosmi nini kaynata:
Chay punchawkuna chayaramuptinqa,
chay tiempokuna chayaramuptinqa
Juda castakunatam
preso kasqanmanta kutichimusaq,
Jerusalen llaqtapi *yachaqkunatam
preso kasqanmanta kutichimusaq.
- ² Ñoqaqa llapallan nacionkunapi yachaq runakunatam
huñurusaq.
Paykunataqa “Josafat sutiyoq qechwamanmi

^a 3:2 Hebreo simipi Josafat ninanqa: “Tayta Diosmi juzganqa” ninanmi.

pusarusaq.

Chaypim paykunataqa runaykunarayku juzgasaq.

Israel runaykunaraykum paykunataqa juzgasaq.

Israel runaykunataqariki

tukuy hinastinmanmi chequerachirqaku.

Paykunaqariki sapakamam

nacionniyatapas partinakururqaku.

³ Paykunaqa runaykunapaqmi

suertekunatapas chamqarqaku.

Paykunaqa huk chuchumikapaqmi

qari churinkutapas qoykurqaku.

Paykunaqa vino upyakurunankupaqmi

warmi churinkutapas rantikururqaku.

Nacionkunata Tayta Dios juzgasqanmanta

⁴—Chaynaqa Tiro llaqtapi *yachaqkuna, Sidon llaqtapi yachaqkuna hinaspa Filisteo runakuna ̄imatataq qamkunaqa ñoqawan munankichik? ̄Imapas merecesqay qoykuwaytachu munachkankichik? ̄Pagoy qoykuwaytachum qamkunaqa munachkankichik? Chayna kaptinqa merecesqaykichiiktam apurawman pagaykapusqaykichiik.

⁵ Qamkunaqariki qori-qollqeytapas suwaruwarqankichikmi, munayllapaqña sumaq kapuwaqniyukunatapas temploykichikmanmi apaykururqankichik. ⁶Qamkunaqa Juda nacionpi *yachaqkunatapas hinaspa Jerusalen llaqtapi yachaqkunatapas *rantikururqankichik Grecia nacionniyoq runakunamanmi, chaynataqa rurarqankichik nacionninkumanta karunchasqa kanankupaqmi. ⁷Ichaqa chay rantikurusqaykichiik nacionkunamantam paykunataqa horqomusaq, chaynapim merecesqaykichiikta-qa qamkunamanña pagapusqaykichiik. ⁸Qari churikichikkunatapas hinaspa warmi churikichikkunatapas *rantikurusaq Juda castakunamanña, paykunañataqmi ranti-kurunqa karupi *yachaq Saba runakunamanña. Chaynatam ñoqa Tayta Dios nini.

⁹ Nacionkunamanyá kaynata willakuychik:

“Ñoqapaqyá guerrata hatarichiychik.

Valeroso soldadokunatayá hoqarichiychik.

Guerrapi llapallan peleaqkunayá asuykamuchunku.

Guerrapi llapallan peleaqkunayá hamuchunku.

¹⁰ Rejaykichiiktapas espadamanañayá tikraychik.

Rutunaykichiiktapas lanzamanñayá tikraychik.

Eqo runakunapas kallpayoqpaqñayá hapikuychik.

¹¹ Hichpaykupi kaq llapallan nacionkuna,

yanapawanaykikupaqyá qamkunaqa hamuychik.

Qamkunaqa chaypiyá huñunakuychik.

Dios Taytalláy,

chaymanyá pusamuy

valeroso soldadoykikunataqa.

¹² Rikcharispayá Josafat Qechwaman

richunku llapallan nacionkunaqa.

Chaypi tiyaykuspaymi muyuriqninpi

llapallan nacionkunata juzgasaq ñoqaqa.

- ¹³ Chaynaqa rutunaykichikta hapispayá rutuychik.
 Rutuy tiempo chayaramusqanraykuyá rutuychik.
 Uraykamuychikyá, uvas sarunaqa
 huntallañam kachkan.
 Uraykamuychikyá, vino waqaychanaqa
 llimpariqñam kachkan.
 Llumpay mana allin kasqankuraykum
 chaynaqa kachkan.”

- ¹⁴ Nana-nanaq runakunam kachkan
 runakunapa suerten decidina qechwapiqa.
 Tayta Diospa castiganan punchawqa hichpaykamuchkanñam
 runakunapa suerten decidina qechwapiqa.

- ¹⁵ Tutayarunqañam inti-killapas.
 Manañam kanchinqachu lucerokunapas.
¹⁶ Tayta Diosqa Sion Moqomantam qaparimunqa.
 Tayta Diosqa Jerusalen llaqtamantam qayakamunqa.
 Cielokunapas kay pachapiwanmi katkatatanqa.
 Tayta Diospim runakunaqa amparakunqaku.
 Tayta Diospim Israel castakunaqa kallpanchakunqaku.

Juda nacionqa anchallaña bendecisqa kananmanta

- ¹⁷ Chaynapim qamkunaqa yachankichik ñoqaqa
 yupaychasqaykichik Tayta Dios kasqayta.
 Chaynapim qamkunaqa yachankichik
 sapaqchakusqay Sion Moqopi *yachasqayta.
 Chaynapim Jerusalen llaqtapas
 kanqa ñoqallapaqña sapaqchasqa.
 Huklaw llaqtayoq runakunapas
 manañam pasanqañachu chaynintaqa.

- ¹⁸ Chay tiempokunapiqa orqokunamantam
 vinopas puririnqa.
 Chay tiempokunapiqa moqokunamantam
 lechepas kallparinqa.
 Juda nacionpa llapallan yarqankunapipas
 yakukunam sumaqllataña kallparinqa.
 Ñoqa Tayta Diospa temploymantapas
 toqyaq yakum lloqsinqa.
 Sitim sutiyoq qechwata *parqonanpaqmi
 chaymantaqa yaku lloqsinqa.

- ¹⁹ Egipto nacionqa purmachisqañam rikurirunqa.
 Edom nacionqa purmachisqa chunniqñam rikurirunqa.
 Juda casta runakunata
 ñakarichisqankuraykum chaynaqa kanqaku.
 Paykunaqariki Juda nacionpim

mana huchayoqkunata wañuchirqaku.

²⁰ Ichqaq Juda nacionqa wiñaypaqmi
runakunapa *yachasqan kanqa.

Jerusalen llaqtaqa wiña-wiñaypaqmi
runakunapa yachasqan kanqa.

²¹ Manaraq pampachasqay runa wañuchiqkunatam
huchankumanta ñoqaqa pampachasaq.
Ñoqa Tayta Diosqa Sion Moqopim yachakusaq.

AMOSPA QELLQASQAN LIBRO

Kay libroqa Diosmanta willakuq Amospa sutinwan sutichasqa librom. Amosqa karqa Juda nacionpi huk kaqnin llaqtachamanta kaqmi, payqa karqa animal michikuqlam. Paytam Tayta Dios kamachirqa norte law Israel nacionpi runakunaman willamunapaq. Amosqa predicarqa yaqa pusaq pachak wata manaraq Jesucristo nacechkaptinmi. Norte lawpi runakunaqa anchallatañam apuyarurqaku, chaywanpas Diospa kamachisqanpa contranpim rurraq. Paytaqa hawa sonqollam adoraqku. Serviciokuna rurasqankupas wakin runakunapa otaq Dios mana reqsiq runakunapa costumbreman hinallañam karqa, wakcha runakunañataqmi ñakariy vidapi karkaku apu runakuna tukuy imallankutapas qechurusqanrayku.

Kay libroqa kimsa parteman rakisqamá kanman:

Punta kaq partem willakun Amospa willakuy qallarisqanmanta (1:1-2:5).

Iskay kaq parteñataqmi willakun Israel nacionpa contranpi Tayta Dios rimasqanmanta, willakuntaqmi Diospa akllasqan runakuna kachkaspapas huchankurayku castigasqa kanan-kumanta chaynataq Diosqa llapallan nacionkunapi munaychakuq kaspan paykunatapas castigananmanta (2:6-6:14).

Kimso kaq parteñataqmi willakun pichqa revelationpi Diospa qawachisqanmanta. Munaychakuq Diospa piñakuyininmanta rimaspapas willakuntaqmi kuyapayakuyininmantapas chaynataq hamuq tiempokunapi Israel nacion kaqla hatarichisqa kananmantapas (7:1-9:15).

Nacionkunata Tayta Dios juzgananmanta

1 ¹Uziasmi karqa Juda nacionpa reynin, Joaspa churin Jeroboamñataqmi karqa Israel nacionpa reynin, paykunapa gobiernasqan punchawkunapim iskay wataraq temblorpaq faltachkaptin Israel naciontaqa imam pasananmanta Amos willakurqa, payqa karqa Tecoa lawpi michiqunapa hukenimi. Tayta Diospa revelasqantamá kaynata nirqa:

² Sion Moqomantam,
Jerusalen llaqtamantam
rayo toqyachkaq hina
Tayta Dios qaparimunqa.
Pampapi pastokunapas qawirunqam.
Carmelo Orqopas chakirunqam.

³Tayta Diosmi kaynata nin:

Damasco llaqtapi *yachaqkunatam
achka-achka huchanmanta castigasaqpuni,
Galaad lawpi yachaqkunatam ñakarichirqaku.
Fierro waqtanakunawanmi trillarqaku.

⁴Ñoqapunim Rey Hazaelpa wasinta kañaykusaq,

Rey Ben-hadadpa palacionkamam ruparachisaq.

⁵ Damasco zaguampa trancantam pakiparusaq.

^aBicat-aven Qechwapi reytam wañurachisaq.

^bBet-edenpi kamachikuqkunatam chinkarachisaq.

Kir runakunawanmi Aram nacionpi

*yachaqkunata presochasqata pusachisaq.

⁶Tayta Diosmi kaynata nin:

Gaza llaqtapi *yachaqkunatam

achka-achka huchanmanta castigasaqpuni.

Llaqtantin runakunatam presota pusarqaku.

Edom nacionpi kaqkunamanmi qoykurqaku.

⁷ Gaza llaqtapa murallankunatam kañaykusaq.

Reypa palaciontam ruparachisaq.

⁸ Asdod llaqtapa reynintam wañurachisaq.

Ascalonpi kamachikuqkunatam chinkarachisaq.

Lliw atiynywanmi Ecron llaqtata castigasaq.

Filistea nacionpi puchuqkunatam wañurachisaq.

Chaynatam Tayta Dios nin.

⁹Tayta Diosmi kaynata nin:

Tiro llaqtapi *yachaqkunatam

achka-achka huchanmanta castigasaqpuni.

Edom nacionniyoq runakunapa makinmanmi

llaqtantin runakunata qoykurqaku.

Amistadninkunawan juramentasqankutam qonqarurqaku.

¹⁰ Chaymi Tiro llaqtapa murallankunata kañaykusaq,

Ñoqam chaypi palaciokunatas ruparachisaq.

¹¹Tayta Diosmi kaynata nin:

Edom nacionpi *yachaqkunatam

achka-achka huchanmanta castigasaqpuni.

Espada makintinmi mana kuyapayarikuspa

Israel ayllunkuta qatikacharqaku.

Piña-piñallañam munasqankuta rurarunku.

Cheqnikuyninkupas mana tukuriqmi karqaku.

¹² Chaymi Teman llaqtata kañaykusaq.

Bosra llaqtapi palaciokunatam ruparachisaq.

^a1:5 Hebreo simipi Bicat-aven ninanqa: “mana allinkuna rurana qechwa” ninanmi.

^b1:5 Hebreo simipi Bet-eden ninanqa: “aycha kusichina wasi” ninanmi.

¹³Tayta Diosmi kaynata nin:

Amonpa mirayninkunatam
achka-achka huchanmanta castigasaqpuni.
Galaad lawpi allpankutam hapikuykurqaku.
Chaypaqmi wiksayoq warmikunapa
wiksallantapas tallirurqaku.

¹⁴Raba llaqtapa murallankunatam kañaykusaq.
Reypa palacionkunatam ruparachisaq.
Guerrapi peleaqkuna qaparichkaptinmi rupanqa.
Cornetillakunata tocachkaptinkum rupanqa.
¹⁵Reynintam presochasqata pusanqaku.
Kamachikuqkunapas presotaqmi rinqaku.

Chaynatam Tayta Dios nin.

2 ¹Tayta Diosmi kaynata nin:
Moab nacionpi *yachaqkunatam
achka-achka huchanmanta castigasaqpuni.
Edom nacion reypa tulluntam kañarurqaku.
Uchpayanankamam ruparachirqaku.
² Chayraykum Moab nacionta kañaykusaq.
Queriot llaqtapa palacionkunatam ruparachisaq.
Guerrapi qaparkachachkaptinkum
Moab nacionpi yachaqkuna wañunqaku.
Cornetakuna waqachkaptinmi
Moab nacionpi yachaqkuna wañunqaku.
³ Reytam llaqtanpa chawpinmanta chinkarachisaq.
Paytawanmi kamachikuq runakunatas wañurachisaq.

Chaynatam Tayta Dios nin.

⁴Tayta Diosmi kaynata nin:
Juda nacionpi *yachaqkunatam
achka-achka huchanmanta castigasaqpuni.
Yachachikuyniykunatam mana chaskinkuchu.
Decretoykunatam mana kasukunkuchu.
Pantaypim taytacha-mamachakunata yupaycharqaku.
Chaynallatam ñawpa abuelonkupas rurarqaku.
⁵ Chayraykum Juda nacionta kañaykusaq.
Jerusalenpi palaciokunatam ruparachisaq.

Israel nacion juzgasqa kananmanta

⁶Tayta Diosmi kaynata nin:

- Israel nacionpi *yachaqkunatam
 achka-achka huchanmanta castigasaqpuni.
 Justo runatam *rantikurunku qollqepaq,
 wakchakunatañataq huk pares *usutapaq.
- ⁷ Mana piyniyoq wakchakunatam sarutyanku.
 Wakchakunapa derechontam sarutyarunku.
 Taytanpas churintinmi huk criadallanwan kakunku.
 Chaynapim paykunaqa penqayman churawanku.
- ⁸ Wakchakunapa prendakusqan pachantam
 mana kutichipunkchu.
 Chay pachakunapa hawanpim
 altarkunapa waqtanpi puñukunku.
 Multasqanku vinotam taytacha-mamachankupa
 templonpi upyakunku.
- ⁹ Allpanku ukunta abueloykikuna pasananpaqmi
 Amor casta runakunata wañuchirqani.
 Eucalipto hina hatunkaray kaptinkupas
 ñoqam wañuchirqani.
 Chayna sacha hina kallpasapa kaptinpas
 ñoqam wañuchirqani.
 Sapinmanta sacha wischuchkaq hinam chinkachirqani.
- ¹⁰ Qamkunatam Egipto nacionmanta horqomurqaykichik.
 Chunniqintam tawa chunka wata pusamurqaykichik.
 Amor castakunapa allpanta qonaypaqmi pusamurqaykichik.
- ¹¹ Israelpa mirayninkuna,
 wakinnikichiktam qayarqaykichik
 ñoqamanta willakuq kanaykichikpaq.
 Wakinnikichiktam akllarqaykichik
 ñoqallapaqña kawsanaykichikpaq.
 Chaynatam Tayta Dios nin.
- ¹² Ñoqallapaqña kawsaq runakunatam
 hikutaspa mana tomananku kachkaptin
 vinota tomachirqankichik.
 Ñoqamanta willakuq runakunatam
 manaña rimanankupaq harkakurqankichik.
- ¹³ Chaynaqa allpatam kuyuchispay qaparichisaq.
 Cargasapa carretata hinam qequechyachisaq.
- ¹⁴ Ancha kallpaq runapas manam lluptinqachu.
 Kallpasapapas mana kallpayoq hinam rikurirunqa.
 Allin soldadopas manam librakunqachu.
- ¹⁵ Flechawan peleaqpas mancharikuspanmi ayqekunqa.
 Apurawman kallpaqpas manam salvakunqachu.
 Caballopi sillakuqpas manam librakunqachu.
- ¹⁶ Chay tiempopiqa aswan kalpasapakunam lluptikunqaku.
 Armankuta wischuspam lluptikunqaku.

Chaynatam Tayta Dios nin.

Diosmanta willakuqpa imam rurananmanta

3 ¹Israelpa mirayninkuna, uyariyichik.
Egiptomanta horqomusqan runankunatam nisunkichik:

² Kay pachapi nacionkunamantam
qamkunallata akllakurqaykichik.
Chayraykum mana allinkuna
rurasqaykichikmanta castigasqaykichik.

³ Iskay runakunaqa manam purinmanchu
manaraq tanteanakuchkaspqa.
⁴ Montepi leonqa manam ñawrawyanmanchu
mana imatapas hapichkaspqa.
Malta leonqa manam qaparinmanchu
mana imatapas tarichkaspqa.
⁵ Urpituqa pakchaman yaykuruspallam hapirochikun.
Pakchaqa urpitura hapirospallanmi wichiykun.
⁶ Cornetillata guerrapaq llaqtapi tocaptinkuqa
runakunam mancharikun.
Llaqtapi runakunaman ima castigopas hamuptinqa
Diosmantam hamun.
⁷ Paymanta willakuq serviqninkunaman
mana willachkaspqa
manam imatapas ruranmanchu Señor Diosqa.
⁸ Leon ñawrawyaptinqa
runakunam mancharikunku.
Dios kamachiptinqa
paymantam willakunku.

Samaria llaqta tuñichisqa kananmanta

⁹ Asdod llaqtapa palacionkunapiyá willakuychik.
Egipto nacionpa palacionkunapiyá willakuychik:
“Samariapa orqonkunamanyá huñunakamuychik.
Qawaychik chaypi chaqwakunata.
Qawaychik wakchakuna ñakariqta.”

¹⁰Tayta Diosmi kaynata nin:
Paykunaqa mana allinkunapim kawsanku.
Mana llakipayaspa salteasqankutam
palacionkupi waqaychanku.

¹¹ Señor Diosmi kaynata nin:
Enemigoykikunam chawpicharusunkichik.
Harkasuqnikichik perqatam tuñirachinqa.

Palacioykichikpi tukuy imatam suwarunqa.

¹²Tayta Diosmi kaynata nin:

Imaynam ovejata leon mikuptin
michiq salvarunman iskay piernallantaña
otaq rinrinpa puntallantaña,
chaynam Samaria llaqtapi *yachaq
Israel runakunapas asllaña salvakunqaku.
Chay runakunaqa Damasco llaqtapim
suma-sumaq camakunapi waqtapachkanku.

¹³Llapallan Kamachiq Tayta Diosmi nin:

Uyarispa willakuychik
Jacob castakunapa contranpi.

¹⁴Castiganay punchawpim

Israel castakunata huchanmanta castigasaq.
Betel llaqtapi altarkunatam tuñirachisaq.

Wichiykunapanqaqmi esquinankunata qorurusaq.

¹⁵Apukunapa wasintam tuñirachisaq.

Suma-sumaq wasikunatam taqmarusaq.

Chaynatam Tayta Dios nin.

4 ¹Basan lawpi wira vacakunaman
rikchakuq Samaria llaqtapi warmikuna,
qamkunaqa wakchakunatam usuchinkichik.
Mana imayoqkunatam sarutyankichik.

Vinota apamunankupaqmi
qosaykichikta kamachinkichik.

Chaynaqa kaytayá uyariyichik:

² Señor Diosmi chuya kayninrayku jurarqa kaynata:

Hamuchkanmi tiempo
watuchasqata pusasunaykichikpaq,
anzuelowan challwa hapisqa hina
miraynikichikpas aysasqa kanankupaq.

³ Ñawpaqnikichikpi kaq
murallapa uchkuntam
sapakama lluptinkichik.
Hermon Orqoman wischusqam kankichik.

Chaynatam Tayta Dios nin.

Castigasqapas manaña yachariq kasqankumanta

⁴ Betel llaqtapi taytachapa capillanmanraqyá riychik.

Gilgal llaqtapi taytachapa capillanmanraqyá riychik.

Mana kasukuqraqyá kaychik.

Sapa tempranonyá lliw kañanakunata apaychik.

Sapa kimsa punchawyá diezmojichikkunata apaychik.

⁵ Graciasta qospayá qonchuyaq tantataraq kañaychik.

Tukuy hinastinpiyá munasqaykichikman hina

churasqaykichik ofrendamanta willakuychik.

Chayna ruraymi qamkunataqa gustasunkichik.

Chaynatam Tayta Dios nin.

⁶ Ñoqam llapa llaqtakunapi

yarqaymanta kachirqaykichik.

Ñoqam llapa llaqtakunapi

mana mikunayoqta kachirqaykichik.

Chaywanpas manam qamkunaqa

kutirikamuwayta munarqankichikchu.

Chaynatam Tayta Dios nin.

⁷ Cosechapaq kimsa killaraq faltachkaptinmi

paratapas mana parachirqanichu.

Huk llaqtapim parachirqani.

Huk llaqtapim usyachirqani.

Wakin chakrakunatam pararqa.

Wakinñataqmi mana paraptin chakirurqa.

⁸ Iskay kimsa llaqtamantam runakuna

yaku maskaq rirqaku huk llaqtallaman.

Ichaqa saksanankukama tomanankupaqmi

mana tarirqakuchu.

Chaywanpas manamá ñoqaman

kutimuytaqa munarqankichikchu.

Chaynatam Tayta Dios nin.

⁹ Qamkunatam castigarqaykichik

polvilla onqoykunawan.

Qamkunatam castigarqaykichik

puka punchu plagakunawan.

Huertaykichiiktawan uvas plantaykichiiktam

chakirachirqani.

Higostawan aceituna sachaykichiiktam

taksa aqarwaywan mikurachirqani.

Chaywanpas manamá ñoqaman

kutimuytaqa munarqankichikchu.

Chaynatam Tayta Dios nin.

¹⁰ Egipto naciontam
tukuy imawan castigarqani.
Chaynatam qamkunatapas castigarqani.
Mozokunatam guerrapi wañuchirqani.
Caballoykichikkunatapas enemigokunam hapikuykurqa.
Llumpay karukamam wañuqkunapas asnarirqa.

¹¹ Sodoma llaqtatam timpurachirqani.
Gomorra llaqtatam timpurachirqani.
Chaynatam qamkunatapas chaqwarurqaykichik.
Rupachkaq yantata hinam horqorqaykichik.
Chaywanpas manamá ñoqaman
kutimuyaqa munarqankichikchu.

Chaynatam Tayta Dios nin.

¹² Israel castakuna, chaynatapunim qamkunatapas castigasqaykichik.
Chaynata ruranay kachkaptinqa qamkunayá alistikuychik.
Diosnikichikwan tupanaykichikpaqyá alistikuychik.

¹³ Tayta Diosmi orqokunata unancharqa.
Paymi wayratapas unancharqa.
Imam munasqantam runakunaman reqsichin.
Payqa achikyaytam tutayarachin.
Payqa alto moqokunapim purin.
Paypaqa Llapallan Kamachiqmi sутин.

Diospa qayakuyininmanta

5 ¹ Israel castakuna, uyariychik.
Aya taki takipusqaytayá uyariychik.

² Israel nacionqa sumaq doncella hinam.
Wichiykusqanraykum manaña haykapipas hatarinqañachu.
Wichiykuptinmi manaña hatarichiqnin kanchu.

³ Israel castakuna, Señor Diosninchikmi nin:

Waranqa soldadokunata huk llaqta
guerraman kachaptinqa
kawsaqkunam kutimunqa pachakllaña.
Pachak soldadokunata huk llaqta
guerraman kachaptinqa
kawsaqkunam kutimunqa chunkallaña.

⁴ Israel castakunatam Tayta Dios nin:

Ñoqaman hamuspaqa kawsankichikmi.
⁵ Betel llaqtapi taytachamanqa amayá riychikchu.

Gilgal llaqtapi taytachamanqa amayá yaykuychikchu.
 Beerseba llaqtapi taytachamanqa amayá pasaychikchu.
 Betel llaqtaqariki purmachisqam kanqa.

⁶ Kawsanaykichikpaqyá
 hamuychik Tayta Diosman.
 Mana chayqa paymi kachaykamunqa
 ninata Israel nacionman.
 Betel llaqtapim
 mana pipapas wañuchiay atinan kanman.

⁷ iAy, imaynaraq kankichik!
 Qamkunam allin arreglayta
 mana allinman tikrarunkichik.
 Allin kasukuytam yanqacharunkichik.

⁸ Suchuwan sutichasqa lucerokunata
 unanchaq Tayta Diosmi,
 Yutuwan sutichasqa lucerokunata
 unanchaq Tayta Diosmi
 manchakuyapaq tutayayta achikyarachin.
 Punchawtam ancha-anchata tutayarachin.
 Lamar qochata puyuyarachispanmi
 allpaman parachin.

⁹ Amparakuna wasikunatam tuñirachin.
 Allin murallakunatam purmarachin.

¹⁰ iAy, imaynaraq kankichik!
 Wakchakuna defiendeytam cheqninkichik.
 Cheqap testigokunatam wischupakunkichik.

¹¹ Chakra runakunata cargochaspm
 trigonpi cobrakunkichik.
 Labrasqa rumikunawanmi
 wasita rurarkichik.
 Ichaqa chaypiqa manam yachankichikchu.
 Uvas plantakunatam tarpunkichik
 ichaqa chaypa rurunmanta kaq vinotaqa
 manam mallinkichikchu.

¹² Mana kasukusqaykichikkunatam yachani.
 Tukuy rikchaq huchaykichikkunatam qawani.
 Allin runakunapa contranpim sayarinkichik.
 Juzgadopi wakchakuna pierdenankupaqmi
 qollqeta chaskinkichik.

¹³ Chayraykum allin yachayniyoq runaqa upallakun.
 Chay tiempoqa mana allin kasqanraykum upallakun.

¹⁴ Allin kaqtayá qamkunaqa ruraychik.

Kawsanaykichikpaqa amayá mana allintachu ruraychik.

Chaynata ruraptikichikqa:

“Llapallan Kamachiq

Tayta Diosmi

ñoqaykuwan kachkan” nispa

nisqaykichikpas cheqapmi kanqa.

¹⁵ iAllin rurayta kuyaychik,

mana allin rurayta cheqniyichik!

Juzgadopiqa allintayá arreglaychik.

Ichapas Llapallan Kamachiq Tayta Diosqa kuyapayarikunman.

Israel castakunapa puchuqniñmanta kuyapayarikunman.

¹⁶ Llapallan Kamachiq Señor Diosmi nin:

Tukuy plazakunapim waqanqaku.

Tukuy callekunapim “Ay, ay” ninqaku.

Chakra runakunatam wañuqmanta

waqanankupaq qayamunqaku.

Aya taki takiqkunatam pusamunqaku.

¹⁷ Castiganaypaq hamuptiymi

llapallan uvas huertakunapi waqallanqaku.

Chaynatam Tayta Dios nin.

¹⁸ iAy, imaynaraq kankichik

Tayta Diospa punchawnin chayamunanta munaqkuna!

Manam yachankichikchu

imaynam chay punchaw kanantaqa.

Chay punchawkunaqa tutayanqam,

manam achkiychu kanqa.

¹⁹ Leonmanta ayqeñ runam

ukumariwan tuparun.

Wasinman yaykuqtapas

perqaman tawnapakuykuptinmi culebra kachurun.

Chaynapunim qamkunatapas pasasunkichik.

²⁰ Tayta Diospa punchawninqa tutayanqam,

manam achkiychu kanqa.

Yana manka hina tutam kanqa.

Manam imaniraqlatapas achkinqachu.

²¹ Cheqnispam despreciowan qawani

adorawanaykichikpaq fiestaykichikta.

Manam munanichu sutiyipi

hatun huñunakuykuna rurasqaykichikta.

²² Manam munanichu animalkunata

wañuchispa kañapuwasqaykichikta.

Manam munanichu kawsaykunamanta
ofrendakuna qowasqaykichikta.
Ñoqawan allinlla kasqaykichikmanta
wira animalkuna wañuchipuwasqaykichiktaqa
manam rikuytapas atinichu.

- ²³ Qamkunaqa amañayá takiyachikchu.
Arpaykichikpas amañayá waqachunchu.
Manañam uvariya munaniñachu.
²⁴ Allin arreglokuna rurasqaykichikqa
sumaq kallpachkaq mayu hinayá kachun.
Allin rurasqaykichikpas
mana chakiq mayu hinayá kachun.

- ²⁵ Israel castakuna,
chunniqpi tawa chunka wata kaspaykichikqa
animalkunatam mana kañapuwarqankichikchu.
Kawsaymanta ofrendatam mana ofrecewarqankichikchu.
²⁶ Kunanqariki Sicut sutiyoq taytachaykichikta
hinaspa Quiyun sutiyoq taytachaykichikta
aparikuspach purinkichik.
Chay taytachakunataqa
qamkunam rurakurqankichik.
²⁷ Chayraykum presota pusachisqaykichik
Aram nacionpa waklawninmanraq.

Chaynatam Tayta Dios nin.
Payqa Llapallan Kamachiqwan sutichasqam.

Israel nacion purmachisqa kasqanmanta

- 6** ¹iAy, imaynaraq kankichik
Jerusalenpi kusikuyllapiña kawsakuqkuna!
iAy, imaynaraq kankichik
Samaria llaqtapi hawkalla *yachakuqkuna!
Qamkunaqa ancha reqsisqa jefekunam kankichik.
Qamkunamanmi Israel nacionniyoq runakuna hamusunkichik.
² Calne llaqtaman rispayá qawamuychik.
Hamat hatun llaqtamanyá pasaychik.
Qamkunaqa chay nacionkuna hinallam kankichik.
Qamkunapa nacionnikichikqa manam masyanchu.
³ Qamkunaqa manam munankichikchu
mana allin punchawmanta piensaya.
Qamkunaqa qayayapaqmi-qayachkankichik
ñakariy tiempokunata.
⁴ Suma-sumaq tiyanakunapim waqtapankichik.
Hutun fiestakunapim kuchparayachkankichik.

Malta carnerokunatam mikukunkichik.

Malta torokunatam mikukunkichik.

⁵ Arpatam mana tononpi tocakunkichik.

Mosoq takikunata horqoypim

Rey Davidta qatipakunkichik.

⁶ Hatun vasokunapim vinota upyakunkichik.

Suma-sumaq perfumekunawanmi llusikunkichik.

Israel nacion purmachisqa kananmantam

mana imapas qokusunkichikchu.

⁷ Puntatam preso putasqa kankichik qamkunaqa.

Fiestakunapi bulla rurasqaykichikmi

tukurunqa.

⁸Llapallan Kamachiq Tayta Diosmi kikinrayku juraspan kaynata nin:

Israel runakunapa hatun tukusqantam millakuni.

Paykunapa palacionkunatam cheqnini.

Samaria llaqtatam tukuy imantinta

enemigonman qoykusaq.

⁹—Huk wasipim chunkalla qepanqaku. Ichaqa chunkantinmi wañunqaku.

¹⁰Sinchi manchakuy kaptinmi huk runa ayllunpa ayanta pampananpaq wasimanta horqoq yaykuspa chaypi pakakuqta tapunqa:

—¿Kachkanraqchu pipas? —nispa.

Chaymi pakakuqñataq ninqa:

—Manam kanñachu —nispa.

Yaykuqñataqmi ninqa:

—iUpallay! yanqataq Tayta Diospa sutinta jurawaq —nispa.

¹¹ Tayta Dios kamachispanmi
apukunapa wasinta purmarachinqa.

Tayta Dios kamachispanmi
wakchakunapa wasinta purmarachinqa.

¹²Caballokunaqa qaqqakunataqa manam seqanmanchu.

Chaypiqa bueyeskunawanqa manam yapunmanchu.

Qamkunam ichaqa allin arreglayta yanqacharunkichik.

Allin ruraytam mana allinman tikrarunkichik.

¹³ ^Lo-debar llaqta vencerusqaykichikmantam kusikunkichik.

Kallpallanchikwanmi ^Carnaim llaqtata

vencerurqanchik, nispam ninkichik.

¹⁴ Chaynaqa Israel castakuna, kaytayá yachaychik:

Llapallan Kamachiq Tayta Diosmi kaynata nin:

^c6:13 Hebreo simipi Lo-debar ninanqa: “yanqa kay” ninanmi.

^d6:13 Hebreo simipi Carnaim ninanqa: “waqra” ninanmi.

Huklaw nacionniyoq runakunatam pusamusaq
 Hamat Qasamanta qallarispa
 Araba Mayukama ñakarichisunaykichikpaq.

Amospa qawasqan aqarway urukunamanta

7 ¹Reypaq pastota ruturuptinku huktawan ikllirimuchkaptinmi Señor Dios qawachiwarqa. Paytam rikurqani aqarway urukuna mirachichkaqta. ²Aqarwaykuna llapa qorata tukuruchkaptinñam nirqani:

—iSeñor Dioslláy, pampachaykuwayku! Israel runaykikunaqa aschallam kani-ku, manam aguantayta atiyankuchu —nispa.

³Tayta Diosqa piensasqanta manaña ruraspanmi nirqa:

—Chay castigopas manañam kanqachu —nispa.

Rupay qawasqanmanta

⁴Señor Dios qawachiwaptinmi rikurqani kanananaq rupay kachaykuqta. Uku-uku lamar qochatam pasaypaqta chakirachirqa. Campokunatapas chay ninam tukururqa. ⁵Chaymi nirqani:

—Taytalláy, amayá chaynataqa ruraychu. Israel runaykikunaqa aschallam kani-ku. Manam aguantayta atiyankuchu —nispa.

⁶Tayta Diosqa piensasqantaqa manaña ruraspanmi nirqa:

—Chay castigopas manañam kanqachu —nispa.

⁷Señormi qawaykachiwarqataq kayta: Paymi sayachkasqa huk perqapa ñawpaq-ninpi. Makinpiñataqmi hapichkasqa albañilpa plomadanta. ⁸Paymi tapuwarqa:
 —Amos ñimatataq hapichkani? —nispa.

Chaymi ñoqañataq nirqani:

—Albañilpa plomadantam —nispay.

Chaymi Tayta Dios niwarqa:

—Albañilpa plomadanwanmi perqata derechachkaq hina Israel runaykuna-pa imaynam kawsasqanta qawasaq. Paykunataqa manam pampachasqañachu.

⁹Isaacpa mirayninkunapa yupaychasqanku taytacha-mamachankupa kasqantam tuñichinqaku. Taqmanqakutaaqmi Israel castapa capillankutapas. Rey Jeroboampa mirayninkunapa contranpim guerrata hatarichimusaq.

Sacerdote Amasiaswan Amos atipanakusqanmanta

¹⁰Betel llaqtapa templonpi sacerdote Amasiasmi Samaria llaqtapi kaq Rey Jero-boanman kachaspan kaynata nichimurqa:

—Amosmi Israel runakunata hukmanyachichkan contraykipi rimaspan. Israel runakunaqa manam aguantachwanñachu. ¹¹Chay Amosmi nichkan: “Jeroboanmi guerrapi wañunqa, Israel castakunatapas presotam pusanqaku” nispa.

¹²Chaymantam Amosta Amasias nirqa:

—Diosmanta willakuq runa, pasaway kaymanta. Ganakuya munaspaykiqa Juda nacionpiñayá Diosmanta willakamuy. ¹³Amañayá willakuyñachu kay Betel llaqtapi-qa, kaypiqariki kachkan reypa templonmi chaynataq nacionpa gobiernonmi —nispa.

¹⁴Hinaptinmi Amosñataq nirqa:

—Manam ñoqaqa Diosmanta willakuqchu kani nitaqmi paykunapa castanchu kani. Ñoqaqa oveja michiqllam kani hinaspa purun higos *rantikuqlam.¹⁵ Ichaqa Tayta Diosmi niwarqa: “Amaña ovejata michispayá Israel runaykunaman ñoqamanta willakamuy” nispa.¹⁶ Chaynaqa Tayta Diospa nisqantayá uyariy Amasias: Qamsi ninki Israel castakunapa contranpiqa ama imatapas Diosmanta rimanaypaq, ninkitaqsi Isaacpa mirayninkunapa contranripas Diosmanta ama imatapas willakunaypaq.¹⁷ Ichaqa Tayta Diosmi nin: “Warmikim llaqtapipuni hukwan-hukwan kakunqa. Qari churikikunañataq-mi warmi churikikunapiwan guerrapi wañunqaku. Chakraykikunatapas suerteaspankum rakinakunqaku. Kikikipunim wañunki taytacha-mamachakunapa allpanpi. Israel castakunam preso putasqa kanqaku llaqtankumanta karullay-karuman” nispa.

Canastapi poqosqa fruta qawasqanmanta

8 ¹Señor Dios qawachiwaptinmi rikurqani huk canastapi poqosqa frutakunta-
ta. ²Paymi tapuwarqa:

—Amos cimatataq qawachkanki? —nispa.

Chaymi ñoqañataq nirqani:

—Huk canastapi poqosqa frutakunamat —nispa.

Hinaptinmi Tayta Dios niwarqa:

—Israel runaykunaqa castiganaypaqmi listoña kachkan. Huchankumantaqa manam pampachasaqñachu.³ Chay punchawpiqa palaciokunapipas manam ta-kinqakuñachu aswanqa qaparispm waqanqaku. Achka runakunam wañunqaku. Ayakunamat wischunqaku tukuy hinastinpi, chaynaqa upallallayá kaychik.

Chaynatam Tayta Dios nin.

Israel nacion juzgasqa kananpaq tiempon hichpamusqanmanta

⁴—Wakchakunata llapallan sarukuykuqkuna, nacionnikichikpi wakchaku-nata tukuruqkuna, kaytayá llapallaykichik uyariychik: ⁵Qamkunam ninkichik: “Amalaya pasarunmanña llullu killa punchawpi Dios adorana tiempo chaynapi trigonchikta rantikunanchikpaq. Amalaya samana punchaw pasarunmanña pre-cionta wicherirachispa kawsayninchikta *rantikunanchikpaq hinaspa mana cabal pesaq balanzawanpas engañananchikpaq” nispa. ⁶Ninkichiktaqmi: “Wakchaku-nataqa aswanraqyá wakchayachisunchik sirvienteña kanankukama. Chaynatayá rurasun *usutallanmanta debewaptinchikpas. *Rantikusunmi trigopa tamollanta-ñapas” nispa. ⁷Jacobpa yupaychasqan Tayta Diosmi kikinrayku juraspan nirqa:

Paykunapa mana allin rurasqankunataqa
manam haykapipas qonqasaqchu.

⁸ Tukuy kaykunata rurasqankuraykum
allpapas kuyurinqa.

Chaypi *yachaq llapallan
runakunam waqanqa.

Imaynam Nilo Mayu masyakunraq-menosyanraq,
chaynam allpapas

hoqarikunqaraq-kutiykunqaraq.

⁹ Yapamantam Señor Dios nin:
Chay punchawpim doce horapi

intita wañurachisaq.

Punchawraq kachkaptinmi
kay pachata tutayarachisaq.

- ¹⁰ Fiestaykichikkunatam tikrarusaq
wañuqkunamanta waqayman.
Takikichikkunatam tikrarusaq
aya takiman.
Llapallaykichiktam lutochisqaykichik.
Llakimantam chukchaykichikta
chutakunkichik.
Mamanmi waqan sapallan wawan wañukuptin.
Chaynatam waqaykachisqaykichik.
Llakipa hapisqallanñam kankichik.

¹¹ Señor Dios mi nin:

Hamuchkanmi tiempokuna,
chay punchawkunapim
kay pachapi
*yachaqkunaman yarqayta apachimusaq.
Chayna yarqayqa kanqa
manam mikuymanta yarqachikuychu.
Yakunayayqa kanqa
manam yakumanta yakunayaychu
aswanqa nisqaykuna uyariymantam.

- ¹² Runakunam purinqaku llutanpi.
Lamar qocha patan-patanmi qellqayta maskanqaku.
Norte lawmanta intipa qespimumankamam maskanqaku,
chaywanpas manam tarinqakuchu.

¹³ Sumaq doncellakunam,
allin sayaq mozokunam
yakumanta chay punchaw
desmayanqaku.

- ¹⁴ Samaria llaqtapi
taytacha-mamachakunarayku juraqkuna,
Dan llaqtapi runakuna,
Beerseba llaqtapi runakuna,
taytacha-mamachakunaraykum jurankichik.
Manaña hatarinaykichikkamam urmarunkichik.

Diospa Castigonmantaqa mana pipas lluptinanmanta

9 ¹Tayta Diostam rikurqani altarpa waqtanpi sayachkaqta, paymi niwarqa:

Pilarpa puntanta waqtay
cimientonkuna kuyurinankama.
Pakipakuruspá runakunapa hawanman
wichimunankama.

Puchuqkunatam guerrawan wañuchisaq,
 lluptiya munaspapas,
 ayqeyta munaspapas
 manam hukllapas atinqachu.

- ² Uku pachapiña pakakuptinkupas
 chaymantam horqoramusaq.
 Cielomanña seqaruptinkupas
 chaymantam uraykachimusaq.
- ³ Carmelo Orqopa puntanpi pakakuptinkupas
 maskamuspaymi hapiramusaq.
 Lamar qochapa ukunpiña pakakuwaptinkupas
 kachuramunanpaqmi culebrata kachaykusaq.
- ⁴ Enemigonkupa preso apasqan kaptinkupas
 guerrata chayachispaymi paykunata wañurachisaq.
 Castiganaypaqmi paykunamanta yuyarisaq.
 Mana favorecenaypaqmi yuyarisaq.

⁵ Llapallan Kamachiq Señor Dios
 llapchaykuptinmi kay pachapas kuyurinqa.
 Chaypi *yachaq llapallan runakunam waqanqa.
 Imaynam Nilo Mayu masyakunraq-menosyanraq
 chaynam allpapas
 hoqarikunraq-kutiykunraq.

⁶ Tayta Diosmi yachananta hanaq pachapi unancharqa.
 Cielokunawanmi kay pachata taparqa.
 Lamar qochata puyuyachispanmi allpaman parachimun.
 Payqa Llapallan Kamachiqwan sutichasqam.

⁷Tayta Diosmi kaynata nin:

Israelpa mirayninkunaqa Cus
 nacion runakunawan iguallam kankichik.
 Egipto nacionmantam pusamurqaykichik.
 Creta islamantapas
 Filistea runakunatam pusamurqani.
 Kir lawmantañataqmi
 Aram castakunata pusamurqani.

⁸Huchapi kawsaq runakunapa gobiernonta qawaspanmi Tayta Dios nin:

Kay pachamantam chinkarachisaq
 chay gobiernotaqa.
 Manam pasaypaqtachu chinkarachisaq
 Jacobpa castankunataqa.
 Chaynatam ñoqa Tayta Dios nini.

⁹ Trigota harneropi suysuptinkum

mana pasanchu chullachallapas,
chaynam huklaw nacionkunapi
taqruchisaq Israelpa castankunatapas.

- ¹⁰ Runaykunamanta llapallan huchallikuqkunam
guerrapi wañunqaku.
“Manam imapas pasawasunchikchu”
niqkunam guerrapi wañunqaku.
“Manam ima castigopas chayamuwasunchu”
niqkunam guerrapi wañunqaku.

Israel nacion huk kutitawan hatarichisqa kananmanta

¹¹—Davidpa hatun gobiernonqa kachkan tuñichisqa wasi hinam, chaytam huktawan hatarichisaq chay tiempopi. Perqapi uchkukunata hinam allichasaq, ñawpaq tiempopi kasqanman hinam rurasaq. ¹²Chaynapim Israelpa mirayninkunaqa Edom casta runakunapa puchuq allpantaña dueñochakunqa, dueñochakunkataqmi ñoqapa kaq llapallan nacionkunatapas. Ñoqa Diosmi rimarqani, rimasqaytaqa cumplisaqpunim.

¹³Hamuchkanmi tiempo trigotapas manaraq cosechayta tukuchkaptinku chakrakuna yapunaña kananpaq. Uvastapas manaraq saruya tukuchkaptinku trigo tarpuyña kananpaq. Moqokunapi hinaspa waqtakunapim vinopas achkallaña kaspan mayu hinaña puririnqa. ¹⁴Chaynaqa Israel runaykunatam preso pusasqa kasqankumanta kutichimusaq. Tuñichisqa llaqtankuta hatarichispankum chaypi *yachanqaku. Uvas huertakunata ruraspankum vinotapas tomanqaku. Huertakunapi plantaspankum rurunkunata mikunqaku. ¹⁵Allpancupim paykunataqa kawsachisaq. Qosqay allpamantaqa manañam horqosqachu kanqaku.

Chaynatam ñoqa Tayta Dios nini.

ABDIASPA QELLQASQAN LIBRO

Kay libroqa Diosmanta willakuq Abdiaspa sutiñwan sutichasqam. Abdiasmi willakun Juda nacionpa contranpi Edom casta runakunapa rurasqanmanta. Paykunam Jerusalen llaqtata venceqkunata chaynataq tuñichiqkunata yanaparqaku. Juda nacion chayna desgraciapi kasqanmanta asikuspancupas Jerusalen llaqtatam suwarqakuraq hinaspm. Juda nacionpa allpankunatapas dueñochakuykakurqakuraq, chayraykum paykunapa contranpi Abdias rimarqa.

Kay libroqa iskay parteman rakisqam kanman:

Punta kaq partem willakun Edom nacionpa contranpi castigo chayamunanmanta (1-14).

Iskay kaq parteñataqmi willakun Edom casta runakunata humillachispa chinkachi-nanpaq Tayta Diospa castiganan punchaw hichpamusqanmanta ichaqa Juda nacionñataq kaqllamanta hoqarisqa kananmanta (15-21).

Edom nacion penqaypi kasqanmanta

¹ Kay willakuytaqa Edom nacionpaqmi Abdias revelacionnippi Señor Diosmanta chaskirqa:

Tayta Diosmi nacionkunaman

kachachkan willakuqta.

Uyarirqanikum paypa kayna nisqanta:

Qamkunaqa chay nacionpa contranpiyá hatariyachik.

Paykunapa contranpiyá guerrawan hatarisunchik.

² Edom naciontam Tayta Dios nin kaynata:

Wakin nacionkunamantapas taksachallatañam
qamtaqa rurarusqayki.

Wakin nacionkunamantapas mana allin ñawiwan
qawanatañam rurarusqayki.

³ Hatunchakuq kaynikim engañarusunki.
Qaqakunapa raqrarkunapim *yachanki.
Sonqoykipipas kaynataraqmi ninki:
“¿Pitaq kaymantaqa uraykachiwanman?” nispayki.

⁴ Anka hinaña altoman hoqarikuptikipas,
lucerokunapiña yachanaykita churaptikipas
chaymantam ñoqqa uraykachimusqayki.
Chaynatam ñoqa Tayta Dios nini.

- ⁵ Suwakuqkuna qanman hamususpaykiqa,
salteaqkuna tutan hamususpaykiqa
¿manachum kamaqlata suwakurunmanku?
Uvas pallaqkuna yaykumususpaykiqa
¿manachum maskapakuqkunapaq puchuykachinmanku?
Pasaypaqtam wakchayarachisunki enemigoykikunaqa.
⁶ Maynatam “Esaupa mirayninkunataqa suwarusunkichik.
Pakasqa alhajaykichikkunatam suwarusunkichik.
⁷ Llapallan contrato ruraqmasikichikkunapas
qarqorusunkichikmi nacionnikichikmantapas.
EngaÑarusunkichikmi amistadnikichikkunapas.
Qamkunapa contraykichikpi sayariruspam
paykunaqa vencerusunkichikpas.
Mikuqmasikichikkunallam wichiykachisunkichik
toqlla churasqankumanpas.
“Mana entiendeqmi paykunaqa”
nisparaqmi-nisunkichikpas.

- ⁸ Ñoqa Tayta Diosmi nini kaynata:
Edom castakuna castiganay punchawpiqa
yachayniyoq runankunatapas chinkarachisaqmi.
Esau castakunapa *yachanan orqokunapi
entiendeq runakunatapas chinkarachisaqmi.
⁹ Teman llaqtapi valeroso soldadokunapas
manchakuymantam katkatatanqaku.
Esau castakunapa yachanan orqokunapiqa
sapakamam wañuchisqa kanqaku.

Edom castakunapa huchanmanta

- ¹⁰ Aylluykichik Jacobpa mirayninkunatam
ñakarichirqankichik,
chayraykum qamkunaqa penqayllapi kankichik.
¹¹ Enemigokuna Jerusalenpa kapuqninkunata suwakuptinkum
qamkunaqa qawaylla-qawakurqankichik.
Huklaw nacionniyoqkuna llaqtapa zaguanninta yaykuptinmi
qamkunaqa qawaylla-qawakurqankichik.
Suwakuspa suerteaptinkum
qamkunapas paykuna hinaraq karqankichik.
¹² Aylluykichikpa mirayninkunapa ñakarisqan punchawpiqa
amamiki qawayllaqa-qawakuwaqchikchu karqa.
Juda castakunapa purmasqan punchawpiqa
amamiki kusipayawaqchikchu karqa.
Paykunapa sasachakuynin punchawpiqa
amamiki alabakuwaqchikchu karqa.

---

^a 1:6 Hebreo simipi Esau nacion ninanqa: “Edom nacion” ninantaqmi.

- ¹³ Runaykunapa llaqtanpa punkuntaqa amamiki
yaykuwaqchikchu karqa ñakarisqanku punchawpiqa.
Castigasqa kasqanmantaqa amamiki
penqawaqchikchu karqa ñakarisqanku punchawpiqa.
Runaykunapa imapas kapuqninkunataqa amamiki
llapchawaqchikchu karqa ñakarisqanku punchawpiqa.
- ¹⁴ Ñankunapa pallqaqninkunapi suyaspacha
amamiki ayqeckunataqa wañuchiwaqchikchu karqa.
Chay sasachakusqanku punchawpiqa
amamiki puchuqkunataqa qoykuwaqchikchu karqa.

Nacionkuna castigasqa kananmanta

- ¹⁵ Ñam hichpaykamuchkanña lliw nacionkunata
ñoqa Tayta Diospa castiganay punchawqa.
Imaynam rurasqaykichikman hinam
qamkunawanpas rurasqa kanqa.
Imam rurasqaykichikman hinam
qamkunamanpas pagasqa kanqa.
- ¹⁶ Sapaqchakusqay moqopim
tomachkaq hina kusikurqankichik qamkunaqa.
Tomachkaq hinataqmí lliw nacionkunaqa
sapa kutilla ñakarinqaku.
Paykunaqa millpuypaq-millpuspam
pasaypaqtaña chinkarunqaku.

Israel nacion hatunchasqa kasqanmanta

- ¹⁷ Sion Moqom ichaqa
ñoqallapaña sapaqchasqa kanqa.
Chayman ayqeckuspam
wakinkunaqa salvaska kanqa.
Jacob castakunaqa huktawanmi
chakrankuta dueñochakunqa.
- ¹⁸ Jacob casta runakunaqa
nina hinañam rikurirunqaku.
Josey casta runakunaqa
lenguachkaq ninamanñam rikchakunqaku.
Esau casta runakunaqa
qopa hinañam rikurirunqaku.
Rupachisqam kanqaku paykunaqa.
Chinkachisqam kanqaku paykunaqa.
Manañam pipas puchunqachu
Esaupa castankunamantaqa.
Ñoqa Tayta Diosmi nini chaynata.
- ¹⁹ Neguev lawpi *yachaqkunapas
Esau orqokunatam dueñochakuykunqaku.
Waqtakunapi yachaqkunapas

Filistea runakunapa yachanantam dueñochakuykunkaku.
Paykunaqa dueñochakuykunkaqutaqmi
Efrain castakunapa chakrankunatapas.
Paykunaqa dueñochakuykunkaqutaqmi
Samaria lawpi chakrakunatapas.
Benjamin castakunaqa dueñochakunkaqutaqmi
Galaad lawpi chakrakunatapas.²⁰ Israelpa mirayninkunamanta preso
pusasqakunapas
dueñochakuykunkakum Canaan allpakunata.
Sarepta llaqtakamam paykunaqa dueñochakunqa.
Jerusalenmanta Sefaradman preso pusasqakunapas
Neguev lawpi llaqtakunamatam dueñochakuykunkqa.
²¹ Sion Moqomanmi seqanqaku libraq runakunaqa.
Esau orqokunapim gobiernanqaku paykunaqa.
Paykunapiqa Tayta Diosmi munaychakunqa.

JONASPA QELLQASQAN LIBRO

Kay libroqa Diosmanta willakuq Jonaspa sutiwan sutichasqam. Kay libroqa manam wakin librokuna hinachu hamuq tiempokunapi imapas sucedenanmanta riman. Willakunqa Diosmanta willakuq Jonaspa mana kasukusqanmantam.

Kay libroqa tawa parteman rakisqam kanman:

Punta kaq partem willakun Jonasta Ninive llaqtaman rinanpaq Tayta Dios kama-chisqanmanta chaynapi runakunata huchankumanta anyamunarpaq. Aswanqa mana kasukuspanmi huklaw nacionman ayqekurqa (1).

Iskay kaq parteñataqmi willakun Diospa castigonwan yaqa wañuy patanpiña karuspan huchan reqsikusqanmanta, willakuntaqmi wañuy manta librakusqanmantapas (2).

Kimsa kaq parteñataqmi willakun yapamanta Dios kamachiptin chayraq kasukuspan Ninive hatun llaqtaman risqanmanta, willakuntaqmi Ninive llaqtayoq runakuna wanakus-qanrayku Dios mana castigasqanmantapas (3).

Tawa kaq parteñataqmi willakun Jonas piñakurusqanmanta chaymi Dios entidechirqa huk rikchanachiywan otaq Jonaspa qawasqan planta chakirachisqanwan (4).

Jonaspa ayqekusqanmanta

1 ¹Amitaipa churin Jonasta Tayta Dios rimapayaspanmi kaynata nirqa:

²—Ninive sutiyoq hatun llaqtaman rispayá chaypi *yachaqkunapa con-tranpi willakamuy: Paykunapa mana allin rurasqankuqa castiganapaq hinaña kasqantam qawachkani —nispa.

³Ichaqa Jonasmi Tayta Diosta mana kasukuspan Tarsis lawman ayqekunarpaq Jope llaqtaman pasakurqa. Tarsis lawman lloqsiq buqueta chaypi tariruspanmi payqa pa-gaykuspan viajaqkunapa kasqan buqueman yaykurqa Tayta Diosmanta ayqekunarpaq.

⁴Ichaqa Tayta Diosmi lamar qochapi hatarirachirqa llumpa-llumpay wayrata. Lamar qochapi llumpa-llumpay wayra-para hatariruptinmi buquepas pakipakurunanpaqña kachkarqa. ⁵Buquepi llamkaqkunapas mancharisqallaña kaspankum diosninkuman sapakama qaparirqaku. Buquepi cargakunatapas manaña llasananpaqmi yakuman wischuykurqaku. Jonasmi ichaqa buquepa uku lawninanman yaykuruspan miskillataña pu-nukuchkarqa. ⁶Chaymi buquepi llamkaqkunapa kamachiqnin asuykuspan Jonasta nirqa:

—¿Imanasqataq qamqa puñukuchkanki? iHatarispaykiyá diosnikita mañakuy! Icharaqpas fiqanchikmanta tanteariptin mana wañuruchwanchu —nispa.

⁷Buquepi llamkaqkunañataqmi ninakurqaku:

—Suerteta choqaspayá yachasunchik piraykum kay mana allinkuna hamuwas-qanchikta —nispa.

Chaymi suerteta choqaptinku tuparurqa Jonasman. ⁸Chaymi Jonasta nirqaku:

—Willawaykuyá ɿimanasqataq kay mana allinkunaqa hamuruwanchik? ɿImapi llamkaqtaq qamqa kanki? ɿMaymantataq qamqa hamuchkanki? ɿMaylaw llaqta-yoqtaq qamqa kanki? ɿMaylaw nacionniyoqtaq qamqa kanki? —nispa.

⁹Chaymi Jonasñataq nirqa:

—Ñoqaqa kani Hebreo castamanta kaqmi. Ñoqaqa hanaq pachapi kaq Tayta Dios yu-paychaqmi kani. Payqariki lamar qochapas hinaspas chaki allpapas unanchaqmi —nispa.

¹⁰Tayta Diomsanta ayquesqanta Jonas willaykuptinmi paykunañataq llumpay mancharisqallaña nirqaku:

—ɿImanasqmá kaytaqa rurarqanki? —nispa.

¹¹Lamar qocha aswan-aswan hoqarikamuptinmi paykunaqa Jonasta tapurqaku:

—ɿImatataq qanwanqa rurasaqku lamar qocha hawkayakunapaq? —nispa.

¹²Chaymi Jonasñataq nirqa:

—Lamar qochamanyá wischuykuwaychik hinaptinqa lamar qochaqa hawkayarunqañam. Ñoqaraykumiki kay wayra-parqa qamkunapa contraykichikpi hatariramun —nispa.

¹³Chaymi buquepi llamkaqkuna sasachakuyllawanña yakuta qachirqaku chaki allpaman chayanankupaq. Ichqa lamar qocha aswanraq hoqarikamuptinmi mana atirqakuchu. ¹⁴Chaymi paykunaqa Tayta Diosta qayakuspanku kaynata nirqaku:

—Tayta Dios, kay runapa vidanraykuqa amayá ñoqaykutqa wañurachiwayaku-chu. Mana huchayoq kaptinqa amayá culpawaykuchu paypa wañunanmantaqa. Tayta Dios, qanmi imatapas rurarqanki munasqaykiman hina —nispa.

¹⁵Chaynata nispankum Jonasta hoqariruspa lamar qochaman wischuykurqa-ku. Chayraqmi lamar qochaqa hoqarikuyninmanta hawkayarurqa. ¹⁶Buquepi llamkaqkuna chayta qawaykuspam llumpayllataña manchakurqaku Tayta Diosta. Animalkunata wañuchispam Tayta Diosman ofrecerqaku, prometekurqakutaqmi paytaña servinankupaqpas.

¹⁷Ichqa Tayta Diosmi alistasqan hatun challwawan Jonasta millpurachirqa chaynapim Jonasqa kimsa punchaw hinaspas kimsa tutan challwapa ukunpi karqa.

Jonaspa mañakusqanmanta

2 ¹Challwapa ukunpiraq kachkaspanmi yupaychasqan Tayta Diosta Jonas ma-ñakurqa ²kaynata nispa:

Dios Taytalláy,
sasachakuypi kaspaymi qayakamurqayki
hinaptinmi qamñataq contestaykuwarqanki.

³ Qamqa ukullay-uku
lamar qochapa
chawpinmanmi wischuykuwarqanki.
Ñoqataqa mayukunaraqmi tuyuykuwarqa.
Orqochakuq llapallan olaykikunam
ñoqapa hawaytaraq pasawarqa.

⁴ Qayllaykimanta wischuruwasqaykitam
piensarqani ñoqaqa.
Chaywanpas huktawanraqmi qawaykusaq
sapaqchakusqayki tempoykitaqa.

- ⁵ Yakukunam pasaypaqta wankuykuwarqa.
 Uku-uku yakukunam muyuriykuwarqa.
 Qocha yuyukunam umayman wankukururqa.
- ⁶ Ñoqam wichiyykurqani
 orqokunapa cimientonkunakamaraq.
 Ñoqam wichiyykurqani
 wiñaypaq preso kanay allpakamaraq.
 Yupaychasqay Dios Taytalláy,
 wañuypa patanmantañam salvaykuwarqanki.
- ⁷ Dios Taytalláy,
 wañunayachkaspayñam yuyarimurqayki.
 Mañakusqaymi sapaqchakusqayki
 tempoykimana chayaykamusurqanki.
- ⁸ Taytacha-mamachakunata adoraqkunaqa
 kuyapayakuynikimantam karunchakurunkuña.
- ⁹ Ñoqam ichaq qanman
 graciasta qospay
 wañuchipusqayki animalkunataña.
 Cumplisaqpunim prometekusqaytaqa.
 Dios Taytalláy,
 qamllam salvanki runakunataqa.

¹⁰ Chaynapim Tayta Dios challwata kamachirqa lamar qochapa patanman Jonasta wischurunampaq.

Ninive Ilaqtaman Jonas risqanmanta

- 3** ¹Tayta Diosmi Jonasta yapamanta rimapayaspan kaynata nirqa:
²—Ninive sutiyog hatun llaqtaman rispayá qanman rimapayasqayta chaypi *yachaqkunaman willakamuy —nispa.
³Chaymi Jonasqa Tayta Diospa kamachisqanman hina Ninive llaqtaman pasarqa. Ninive llaqtaqa chawpinta pasanapaqpas kimsa punchaw purina hatu-hatun llaqtam karqa. ⁴Chaymi Jonas huk punchaw purinata ristin willakurqa kaynata:
 —Tawa chunka punchawmantam Ninive llaqtaqa puchukachisqa kanqa —nispa.
⁵Chaymi Ninive llaqtapi *yachaqkunaqa Diospa nisqanpi creerqaku. Paykunaqa hatunpas-taksapas ayunaspankum luto pachakunawan churakurqaku. ⁶Ninive llaqtapa reyninpas chay willakuya uyariruspam tiyananmanta sayarirurqa hinaspam pachankunatapas horqokuruspan luto pachawanña churakurqa hinaspam uchpapa hawanpi tiyaykurqa. ⁷Chaymantam Ninive llaqtapa reyninqa yanapaqninkunapiwan kamachikurqa kayna niq decretota:

—Amayá pipas mikuchunchu ima mikuyllatas, amataqyá animalkunamanpas mikuytaqa qoychikchu nitaq yakutapas. ⁸Aswanqa lutokuchikyá animalnikichikkunapiwan. Qamkunaqa tukuy sonqoykichikwan Diosta mañakuspayá mana allin kawsasqaykichikmanta sapakama wanakuychik. Wanakuychiktaqyá daño ruraqlaña kasqaykichikmantapas. ⁹Diosqa icharaqpas llakipayariwaspanchik piñakuyinipi puchukarachiy munawasqanchikta manaña ruranmanchu —nispa.

¹⁰Diosmi qawarispan rikururqa Ninive llaqtayoq runakunapa imam ruras-qankuta. Paykunaqa mana allin kawsasqankumantam wanakurqaku, paykunata castigananpaq nisqantaqa manañam rurarqachu.

Jonaspa piñakurusqanmanta

4 ¹Ichaqa Jonastaqa manapunim gustarqachu Tayta Diospa imam rurasqanqa chaymi paypa contranpi piñakuruspan ²mañakuyinipi kaynata nirqa:

—Dios Taytalláy, kay pasananmantaqariki nirqaniñam llaqtaypiraq kach-kaspay. Chayraykum ñoqaqa manaraq kaykuna pasakuchkaptin Tarsis lawman ayqekeyta munarqani. Ñoqaqariki yacharqanim llakipayakuq hinaspas kuyapaya-kuq Dios kasqaykita. Qamqa anaq piñakuq kaspaykim hatun kuyapayakuyinikipi chay castigo ruranaykitaqa manaña rurankichu. ³Chaynaqa Dios Taytalláy, wañu-rachiwayñayá, wañukuyniyñam allinqa kanman kawsanaymantaqa —nispa.

⁴Hinaptinmi Tayta Dios nirqa:

—¿Allintachum rurachkanki chaynata piñakuspaykiqa? —nispa.

⁵Chaymi Jonasqa llaqtamanta lloqsiruspan intipa qespimunan lawpiña karqa. Chaypim payqa huk ramadata rurakururqa hinaspam chaypa llantuyninpi tiyay-kurqa llaqtataqa imam pasarunanta qawananaq. ⁶Tayta Diosmi wiñarachirqa higuerilla plantata chaynapi umallantapas Jonasta llantuykunanaq hinaspas mana allin kasqanmanta allinyaykunanaq. Jonasmi llumpay kusisqallaña karqa chay plantawan. ⁷Ichaqa paqarin punchaw achikyamuqman utuskuru uruwan Tayta Dios chay plantata kachurachiptinmi chakirurqa. ⁸Inti qespiramuptinmi chunniq lawmanta rupaq wayrata Dios rikurirachimurqa chaymi Jonaspa umanta rupaptin yuyayninpas chinkaruchkarqaña, wañukuyllataña munaspam kaynata nirqa:

—Wañukuyniyñam allinqa kanman kawsanaymantaqa —nispa.

⁹Diosñataqmi nirqa:

—¿Allintachum rurachkanki higuerilla plantamanta llumpayllataña piñakurus-paykiqa? —nispa.

Hinaptinmi Jonasñataq nirqa:

—Ari, ñoqaqa allintam rurachkani. Ñoqaqa rabiamantam wañuruchkaniña —nispa.

¹⁰Hinaptinmi Tayta Diosñataq payta nirqa:

—Qamqa chay higuerilla plantamantam llakikurqanki. Chay planta wiñanan-paqqa manam llamkarqankichu, manataqmi qamqa wiñachirqankichu. Chay plantaqa huk tutallapi wiñaramuspam huk tutallapitaq chinkarurqa. ¹¹Hinap-tinqa ¿manachum llakipayariyman Ninive hatun llaqtapi *yachaqkunataqa? Chaypiqariki kachkan pachak iskay chunkan waranqa masnin mana yuyayniyoq runakunam, chaypiqa kachkantaqmi nana-nanaq animalkunapas —nispa.

MIQUEASPA QELLQASQAN LIBRO

Kay libroqa Diosmanta willakuq Miqueaspa sutinwan sutichasqa librom. Yaqa pusaq pa-chak wata Jesucristo manaraq nacechkaptinmi karqa tawa ancha reqsisqa runakuna otaq Diosmanta willakuqkuna, chay tawanmantam Miqueaspa karqa huknin. Payqa Diosmanta willakuq Isaiaspa wiñaymasintaqmi karqa.

Kay libroqa kimsa parteman rakisqam kanman:

Punta kaq partem willakun Juda nacionpas Israel nacion hina castigasqa kananmanta (1-3). Diosmanta willakuq Amospas rimarqañam chay castigomantaqa.

Iskay kaq parteñataqmi willakun Tayta Diosqa castigakuq kachkaspanpas chuya kasqanmanta, allin ruraq kasqanmanta, enteron kay pachapi munaychakuq kasqanmanta, kuyapayakuq kasqanmanta chaynataq huchakuna pampachaq kasqanmanta. Willakuntaqmi Juda nacionpas kaqllamanta hatarichisqa kaptin hawkayay tiempopi gobiernasqa kananta (4-5).

Kimsa kaq parteñataqmi willakun Israelpa mirayninkunawan Dios contrato ruras-qanrayku paykunawan pleitopi kasqanmanta, willakuntaqmi kaqllamanta hatarichisqa kanankupaq Diospa prometesqanmantapas (6-7).

Miqueasmi rimarqaña (5:2-5) David ayllumanta Diospa akllasqan chaynataq runakunapa suyasqan Belen llaqtapi nacemunanmanta. Chay Belen llaqtapa huknin sutinmi karqa Efra-ta. Miqueaspa willakusqanman hinamá Jesucristo nacerqa chay Belen llaqtapi (Mat 2:6).

Samaria llaqta juzgasqa kananmanta

1 ¹Juda nacionpim qatinasnipi gobiernarqa Rey Jotam, Rey Acaz hinaspa Rey Ezequias. Paykunapa gobiernasqan tiempopim Moroset llaqtayoq Mi-queasman revelacionnipi Tayta Dios rimapayarqa Samaria hinaspa Jerusalen llaqtapa contranpi.

² Llapallan runakuna, allintayá uyariychik.

Kay pachapas tukuy imantinyá atiendeychik.

Señor Diosyá contraykichikpi testigo kachun.

Señorqa sapaqchakusqan templonmantayá
contraykichikpi testigo kachun.

³ Tayta Diosqa maymi kasqanmantam lloqsimuchkan.

Payqa maymi kasqanmantam uraykamuchkan.

Kay pachapa moqonkunatam purimuchkan.

⁴ Ninapi vela chulluchkaq hinam
chakinpa ukunpiqa orqokunapas chullurunqa.

Waqtakunapi mastarikuchkaq yakukuna hinam
qechwa wayqokunapas mastarikunqa.

⁵ Tukuy kaykunaqa pasakuchkan
Jacob castakuna mana kasukusqanraykum.

Tukuy kaykunaqa pasakuchkan
 Israel castakuna huchallikusqanraykum.
 ¿Imaynanpitaq Jacobpa mirayninkunaqa
 mana kasukuqqa karqaku?
 ¡Samaria llaqtapim chayna karqaku!
 ¿Imaynanpitaq Juda nacionpiqa
 capillakunapiraq huchallikurqaku?
 ¡Jerusalen llaqtapim huchallikurqaku!

⁶Chayraykum Tayta Dios nin kaynata:

Samaria llaqtataqa
 monto-monton rumillamanñam tikrarusaq.
 Samaria llaqtataqa
 uvaspa wiñanan allpamanñam tikrarusaq.
 Chay rumikunatapas qechwamanñam choqaparusaq.
 Chay llaqtataqa cimientonkamam qalaparusaq.

⁷ Llapallan taytacha-mamachankupas
 pasaypaq ñutupasqam kanqa.
 Templonkupi chuchumikakunawan
 lliw ganasqankupas kañasqam kanqa.
 Llapallan taytacha-mamachankutapas
 ñoqaqa puchukarachisaqmi.
 Chaykunaqariki rurasqa karqa
 chuchumikakunapa ganancionwanmi.
 Chaynaqa chaykunaqa kanqa
 hina chuchumikapa gananciontaqmi.

Miqueaspa waqapakusqanmanta

⁸Hinaptinmi Miqueasñataq nirqa:

Chay imam pasananmantam waqapakullasaq.
 Chay imam pasananmantam qaparkachasaq.
 Ñoqallayqa qala chakillañam purillasaq.
 Ñoqallayqa mana pachayoqñam purillasaq.
 Atoqkuna hinañam waqasaqpas.
 Avestruz hinañam qaparisaqpas.

⁹ Samaria llaqtapa heridankunaqa kachkan
 mana hampiy atinañam.
 Chay nanayninqariki chayarun
 Juda nacionkamañam.
 Chay nanayninqariki chayarun
 runaykunapa *yachanankamañam.
 Chay nanayninqariki chayarun
 Jerusalen llaqtapa punkunkamañam.

¹⁰ Amayá willakuychikchu Gat llaqtapiqa.

Amayá llumpaytaqa waqaychikchu qamkunaqa.

Qochpaspasaqa-qochpaychik

^aBet-le-afra llaqtapiyá.

Qochpaspasaqa-qochpaychik chaypi kaq ñutu allpapiyá.

¹¹ Safir llaqtapi *yachaqkuna, presoñayá pasakuychik.

Qamkunaqa qalallañayá penqaypa intusqan riychik.

Zaanan llaqtapi yachaqkunapas

manam lloqsinmankuñachu.

Bet-ezel llaqtapipas waqayllañam kachkan.

Manam qamkunataqa yanapasunkichikñachu.

¹² Allin kayta munaspankum qewikachakuchkanku

Marot llaqtapi yachaqkunapas.

Tayta Diosmi mana allinta kachaykamurqa

Jerusalen llaqtapa punkunkunamanpas.

¹³ Laquis llaqtapi *yachaqkuna,

Sion llaqtapi yachaqkunamatam

huchallichiyta qallarichirqankichik.

Israel castakuna mana kasukuq kanankupaqqa

qamkunam huchayoq kankichik.

Chaynaqa carretaykichiktayá

caballokunaman wataychik.

¹⁴ Moroset-gat llaqtapi *yachaqkunamanmi

rakikunaykichikpaq regalokunata qonkichik.

Aczib llaqtapas Israel reykunapaqmi

trampa hinaña rikurirapusunkichik.

¹⁵ Tayta Diosmi nin kaynata:

Maresa llaqtapi *yachaqkuna,

qamkunapa contraykichikpim

pusamusaq dueñochakusuqnikichikta.

Israel nacionpi ancha reqsisqa kaqkunapas

Adulan machaykamam qallaykunqaku ayqekuya.

¹⁶ Juda nacionniyoq runakuna,

kuyasqaykichik wawa-churikichikraykuyá

llakimanta kachiy-kachiyyataña paqlarachikuychik.

Paqla uma ullachku hinaraqyá

umaykichikta paqlarachikuychik.

Wawa-churikichikqariki preso putasqam

qamkunamanta karunchakurusunkichik.

Wakchakuna ñakarichiqkunamanta

2

¹ iMallapiraq rikukunqaku

mana allinkuna tanteaqkunaqa!

---

^a 1:10 Hebreo simipi Bet-le-afra ninanqa: “polvopa kanan wasi” ninanmi.

iMallapiraq rikukunqaku camankupipas
 mana allinkuna piensaqkunaqa!
 Paykunaqa chay tuta achikyaruptinmi
 chay piensasqankuman hina ruranku.
 Kallpayoq kasqankuraykum chaynata ruranku.

² Paykunaqa pipa chakrantapas munaruspam
 qechuypaq-qechurunku.

Paykunaqa pipa wasintapas munaruspam
 hapiypaq-hapikuykunku.

Paykunaqa pitapas ñakarichinmi
 wasillantapas apakunankupaq.

Paykunaqa pitapas ñakarichinmi
 chakrallantapas hapikuykunankupaq.

³ Chayraykum Tayta Dios nin kaynata:
 Ñoqapas qamkunapa contraykichikpim
 piensachkani mana allinta.

Chay castigo rurasqaymantaqa
 manam librakuya atinkichikchu.

Purinkichikpas manam hatunchakuspañachu.

⁴ Chay tiempoqa kanqa manam allin tiempoñachu.
 Chay tiempopiqa watuchimanta hinam
 qamkunamanta rimakusunkichik.

Chay tiempopiqa kaynata nispam
 qamkunamanta llakipayasunkichik:

“Pasaypaq purmachisqañam kachkanchik ñoqanchikqa.
 Llaqtamasinchikpa tocanciantaqa cambiarunñam Diosqa.
 ¿Imaynataq payqa yanapawachwan partiparusqan
 chakranchikta kutichipuwananchikpaqqa?”

⁵ Chayraykum Tayta Diospa runankuna ukupiqa
 manaña pipas kanqachu partesuqnikichikqa.

Diosmanta willakuq tukuqkunamanta

⁶ Diosmanta willakuq tukuqkunam ninku:

Amayá yanqaqa willakuychikchu.

Amayá kaykunamantaqa willakuychikchu.

Manam ima mana allinpas pasawasunchu —nispa.

⁷ Jacobpa castankunaqa yaqachum kaynata ninmanku:
 ¿Tayta Diospa espiritunqa piñasqachum kachkan?
 ¿Yaqachum payqa chaynakunata rurachkan? —nispa.

Tayta Diosñataqmi paykunata nin:

Palabraykunaqa ¿manachum allinta ruran
 allin kawsakuqkunataqa?

⁸ Qayna punchaw runaykuna kaqmi
 enemigo hinaña rikurirunkichik.
 Guerramanta kutimuqkuna hawkalla pasachkaptinmi

sumaq capallanta qechurunkichik.

⁹ Runaykunapa warmillankunatapas kuyasqanku
wasillankumantam qarqorunkichik.

Wawallankunapa sumaq kaynintam
qamkunaqa wiñaypaqña qechurunkichik.

¹⁰ Hatarispayá pasakuychikña kaymantaqa.

Manam pipas samanmanchu kay sitiopiqa.

Kay sitioqariki millakuypaq rurasqañam kachkan.

Kay sitioqa manchakuyapaq purmachisqañam kachkan.

¹¹ Sichum huk runa hamuspan

llullakuspan kaynata ninman:

“Vinopas, poqosqa aqapas mana pisinanmantam
ñoqaqa willasqaykichik.”

Chayna willakuqtam qamkunaqa merecenkichik.

Runankunata Dios librananmanta

¹² Jacobpa castankuna,

cheqaptapunim lliwchaykichikta huñumusqaykichik.

Israelpa castankuna,

cheqaptapunim puchuqkunata huñumusqaykichik.

Ovejakunata kanchaman huñuchkaq hinam

ñoqaqa hoqarimusqaykichik.

Michimuna sitiopi kaq ovejakunata hinam

qamkunataqa huñumusqaykichik.

Nana-nanaq runakunata hinam,

qamkunataqa huñumusqaykichik.

¹³ Ñanninku kichaqmi lloqsinqa ñawpaqnintaraq.

Punkutapas pakipastinmi lloqsinqaku chaynintaraq.

Ñawpaqninkutam paykunapa reyninku rinqa.

Paykunapa ñawpaqnintañataqmi Tayta Dios rinqa.

Mana allin gobiernaqkunapa contranpi willakuymanta

3

¹ Hinaptinmi ñoqañataq nirqani kaynata:

Jacob casta jefekuna, uyariwaychik.

Israel casta kamachikuqkuna, uyariwaychik.

Allin arreglomantaqa ımanachum yachanaykichik?

² Cheqninkichikmi allin kaqkunataqa.

Kuyankichikmi mana allin kaqkunataqa.

Runaykunataqa ovejata hinaraqmi

qarantapas chusturunkichik.

Aychallantapas ovejata hinaraqmi

tullunkunamanta chusturunkichik.

³ Runaykunapa aychantaqa

ovejakunata hinaraqmi mikurunkichik.

Runaykunapa qarantaqa

ovejakunata hinaraqmi chusturunkichik.

Tullullankutapas pakiparunkichikmi.

Tisaparunkichikpas yanunapaq hinaraqmi.

Tisaparunkichikpas mankapi aychata hinaraqmi.

⁴ Huk punchawmi qayakunkichik Tayta Diosta.

Ichaqa manam uyarinqachu qayakusqaykichikta.

Chay tiempopiqa qamkunamantam pakakurunqa.

Mana allinkuna rurasqaykichikraykum pakakurunqa.

⁵ Runaykunata pantachispa willakuqkunatam,

mikunankupaq imapas kaptinqa

hawka kaymanta willakuqkunatam,

ichaqa mana imapas mikunankupaq kaptinqa

guerrawan manchachiqkunatam

Tayta Dios nin kaynata:

⁶ Revelacionkunatapas manañam chaskinkichikchu.

Chaskinkichikqa tuta hina mana kaqlatañam.

Manañam adivinaciontatas rurankichikchu.

Adivinankichikpas tuta hina mana kaqlatañam.

Willakuqkunamantaqa intipas chinkarunqañam.

Paykunamantaqa punchawpas tutayarunqañam.

⁷ Willakuqkunapas penqaypiñam rikurirunqaku.

Adivinaqkunapas muspaypi hinañam rikurirunqaku.

Penqakuymantam siminkutapas tapakurunqaku.

Mana uyarisqayraykum chaynaqa kanqaku.

⁸ Ñoqataqa Tayta Diospa Espiritunmi

huntaykuwan atiyninwan.

Allin arreglotu ruranaypaqmi yanapaykuwan.

Ñoqaqa kallpanchasqallañam kachkani

mana kasukuq kasqankumanta

Jacob castakunaman willakunaypaq.

Ñoqaqa kallpanchasqallañam kachkani

Israel castakunaman huchanmanta willakunaypaq.

⁹ Jacob casta kamachikuqkuna, uyariwaychik.

Israel casta jefekuna, kaytayá uyariyachik.

Qamkunaqa allin arreglo ruraytam

millakuypaqtaña rurarunkichik.

Allin kaqkunatam qewiparunkichik.

¹⁰ Sion llaqtatapas hatarichinkichik

runakunata wañu-wañurichispam.

Jerusalen llaqtatapas hatarichinkichik

mana allinkunata rura-rurarispam.

¹¹ Kamachikuqkunapas regalollapaqmi gobiernanku.

Sacerdotekunapas qollellapaqmi yachachinku.

Diosmanta willakuqpas qollqellapaqmi adivinanku.
 Tayta Diosman hapipakusparaqmi kaynata ninku:
 Ñoqanchikwanmi kachkan Tayta Diosqa, nispa.
 Manam hamuwasunchu mana allinqa, nispa.

¹² Chaynaqa qamkunapa huchaykichikraykum
 Sion llaqtaqa chakra hinaraq yapusqa kanqa.
 Jerusalenqa montonasqa rumillañam rikurirunqa.
 Templopa kanan moqopas montellañam rikurirunqa.

Nacionkunata Tayta Dios hawkayachinanmanta
(Is 2:2-4)

- 4** ¹ Tukupay tiempokunapim
 Tayta Diospa templonpa kasqan orqoqa
 wakin orqokunamantapas altosuraq kanqa.
 Wakin alto moqokunamantapas aswan hatunchasqam kanqa.
 Chay orqomanmi rinqaku llapallan nacion runakunaqa.
² Nana-nanaq nacion runakunam hamunqaku.
 Hinaspam paykunaqa kaynata ninqaku:
- Hakuchikyá Tayta Diospa orqonman.
 Risunchikyá Jacobpa Diosninpá templonman.
 Paymi yachachiwasunchik paypaq hina kawsanapaq.
 Yachachiwasunchikmi paypa munasqanman hina kawsanapaq.

Sion Moqomantam Tayta Diospa yachachikuynin lloqsimunqa.
 Jerusalen llaqtamantam Tayta Diospa palabran lloqsimunqa.

³ Tayta Diosmi juzganqa achka-achka runakunata.
 Paymi arreglanqa karupi kaq atiynyioq nacionkunata.
 Paykunaqa espadankutapas rejakunamanñam tikrarunqaku.
 Paykunaqa lanzankutapas rutunakunamanñam tikrarunqaku.
 Manañam nacionpurapas peleanqakuñachu.
 Guerrapaqpas manañam yachanqakuñachu.
⁴ Sapakamam uvas plantankupa llantuyninpi tiyakunqaku.
 Sapakamam higos sachankupa llantuyninpi tiyakunqaku.
 Manaña pipapas manchachisqanmi hawkaña kakunqaku.
 Llapallan Kamachiq Tayta Dios rimarisqanraykum.
 chaynaqa kanqaku.

⁵ Llapallan runakunaqa diosinkupi
 confiakuspam kawsachkanku.
 Ñoqanchikmi ichaq yupaychasqanchik Tayta Diosman
 hapipakuchkanchik.
 Payman hapipakuspam wiñayapaq kawsasunchik.

Runankunata Tayta Dios librananmanta

⁶ Tayta Diosmi nin kaynata:

Chay tiempopiqa wisturuq ovejata hinam
runaykunata huñumusaq.

Castigaspa cheqechisqay ovejata hinam
runaykunata kutichimusaq.

⁷ Wisturuqkunata puchuykachispaymi hoqarisaq.

Karunchasqakunatam hatun nacionniyoqmanña tikrarusaq.
Ñoqa Tayta Diosñam gobiernasaq.

Sion Moqopim chay tiempomanta wiñaypaq gobiernasaq.

⁸ Yaw sumaqlaña Sion llaqta, huktawanmi qamqa
reypa *yachanan kanki.

⁹ ¿Imanasqataq llumpaytaqa qaparkachachkanki?

¿Manachum qampaqa reyniki kapusunki?

¿Wañukunñachum qamta consejasuqnikiqa
chaynapi wachakuq hinaraq ñakarinaykipaqqa?

¹⁰ Sion llaqtapi *yachaq runakuna,

wachakuq hinaraqyá qewipakuychik.

Kunanqa llaqtamanta lloqspamp

chakrakunapiña yachankichik.

Babilonia nacionkama chayaruspamp

chaypiña librasqa kankichik.

Chaypiñam enemigojichikmanta

Tayta Dios reclamamusunkichik.

¹¹ Kunanmi ichaqa achkallaña nacionkuna

qampa contraykipi huñunakurunku.

Paykunaqa qamkunamantam nichkanku:

Sion llaqtaqa millakuypaq rurasqayá kachun, nispa.

Ñawinchikpas agradowanyá chayta qawachun, nispa.

¹² Nacion runakunaqa manam yachanchu

Tayta Diospa imam tanteasqantaqa.

Nacion runakunaqa manam entiendenchu

Tayta Diospa imam piensasqantaqa.

Manam entiendenkuchu gavillakuna hina

Diospa huñusqan kasqankutaqa.

¹³ Sumaq Sion llaqtapi *yachaq runakuna,

qamkunaqa hatarispaykichikyá trillaychik.

Fierro waqrayoqtapas hinaraqmi rurasqaykichik.

Broncemento silluyoqta hinaraqmi rurasqaykichik.

Achkallaña runakunata ñutupanaykichikpaqmí

qamkunataqa chaynata rurasqaykichik.

Imapas qechusqaykichiktaqa

ñoqa Tayta Diospaqmí sapaqchapuwankichik.

Qori-qollqenkutaqa tukuy kay pachapa

Señorninpaqmí sapaqchapuwankichik.

Israel nacionpa gobiernaqninta Tayta Dios churamunanmanta

5 ¹Salteaqlaña Jerusalen llaqtayoqkuna,
qamkunaqa tropaykichiktayá huñuychik.
Enemigopa muyukusqanñam kachkanchik.
Israel nacionpi gobiernaqninchiktapas
kaspiwanmi uyanpi maqarapuwasunchik.

² Efrata sutiyoq Belen llaqtacha,
Juda nacionpi kaq taksa llaqtacha,
taksallam kanki nacionpi llaqtakunamantaqa.
Chaywanpas qanmantam lloqsimunqa
Israel nacionpi gobiernaqqqa.
Ñawpaqmanta rikurimuqraqmí payqa.

³ Ichaqa wachakuq warmipa wachakunankamam
Tayta Diosqa runankunata saqeykunqa.
Chaymantañam karupi kaq llaqtamasinkunapas
Israelpa mirayninkunawan huñunakunqa.

⁴ Payqa hamuspanmi Tayta Diospa kallpanwan
runankunata gobiernanqa.
Yupaychasqan Tayta Diospa atiyninwanmi
runakunata gobiernanqa.
Chaynapim runankunaqa hawkaña kawsakunqa.
Kay pachapa cantonkamaraqmi chayanqa
Tayta Diospa atiyninqa.
⁵ Paymi apamunqa hawka kawsakuytaqa.

Librasqa kanankumantawan castigasqa kanankumanta

Asiria nacionniyoq runakuna
nacionninchikman yaykuramuptinqa,
Asiria nacionniyoq runakuna
palacionchikkunata saruptinqa,
paykunapa contranpim hoqarichisunchik
qanchis gobiernaqninchik runakunata.
Paykunapa contranpim hoqarichisunchik
pusaq ancha reqsisqa runakunata.

⁶ Paykunaqa Asiria naciontam
espadankuwan gobiernanqaku.
Nimrod sutiyoq runapa nacionnintam
espada makiyoq gobiernanqaku.
Asiria nacionniyoq runakuna
yaykuramuptinmi librawasunchik.
Linderonchiktapas sarupaptinkum
payqa librawasunchik.
⁷ Jacob casta puchuq runakunaqa

achkallaña runakunapa chawpinpim kanqaku.
Tayta Diosmanta hamuq sulla hinaraqmi
paykunaqa chaypi kanqaku.

Pastokunata nuyuykuq para hinaraqmi
paykunaqa chaypi kanqaku.
Chay paraqariki chayamun
manam runakunapa kamachisqanman hinachu.
Chay paraqariki utqamun
manam runakunapa kamachisqanman hinachu.

⁸ Jacob casta puchuq runakunaqa
achkallaña nacionkunapa chawpinpim kanqaku.
Purun animalkunapa chawpinpi hinaraqmi
paykunaqa chaypi kanqaku.
Ovejakunapa chawpinpi malta leon hinaraqmi
paykunaqa chaypi kanqaku.
Animalkunapa chawpinta pasastin
chay leon saruparuptinqa
chaynataq animalkunata tisaparuptinqa
manam pipas atinmanchu libraykuytaqa.

⁹ Israel casta runakuna,
chaynapunim vencenkichik
contraykichikpi sayariqkunataqa.
Chaynatapunim wañuchinkichik
qamkunapa enemigoykichikkunataqa.

¹⁰ Tayta Diosmi nin kaynata:

Chay tiempopiqa chawpikichikpi kaq
caballoykichiktapas wañurachisaqmi.
Chay tiempopiqa chawpikichikpi kaq guerrapaq
carretaykichiktapas chinkarachisaqmi.

¹¹ Llaqtaykichiktapas tuñirachisaqmi.
Llapallan amparakuna wasikichiktapas
ñoqaqa purmarachisaqmi.

¹² Qechurusqaykichikmi brujeriaykichiktapas.
Manañam kanqañachu adivinaqkunapas.

¹³ Chinkarachisaqtaqmi chawpikichikpi kaq
taytacha-mamachakunatas.
Chinkarachisaqtaqmi chawpikichikpi kaq
adorana rumi pilarkunatas.
Manañam qonqorakunkichikchu
makikichikwan rurasqaykichikmanpas.

¹⁴ Asera sutiyoq mamachaykichiktapas
chawpikichikmantaqa qechurusaqmi.
Qamkunapa chawpikichikpi kaq
llaqtaykichiktapas tuñirachisaqmi.

¹⁵ Mana kasukuq nacionkunataqa
castigarusaq sinchi piñakuywanmi.

Israel nacionpa contranpi Dios sayarisqanmanta

6 ¹Uyariychikyá Tayta Diospa nisusqaykichikta:

Hatarispayá orqokunaman willakuychik asuntoykichikta.
Moqokunapas uyarichunyá qamkunapa qayakusqaykichikta.
² Yaw orqokuna, ñoqa Tayta Diospa
pleito rurasqaytayá uyariychik.
Wiñaypaq kaq kay pachapa cimientonkuna,
chay pleito rurasqaytayá uyariychik.
Runaykunawanmi pleitota rurachkani
Ñoqa Tayta Diosqa.
Israel castakunawanmi atipanakuchkani
ñoqa Tayta Diosqa.

³ Runaykuna ¿imanarqaykichiqtak qamkunataqa?
¿Imapitaq piñachirqaykichik qamkunataqa?
Tapusqaytayá niwaychik qamkunaqa.

⁴ Qamkunataqa Egiptomantam horqomurqaykichik.
Servipakuq kasqaykichiqtam libramurqaykichik.
Pusamusunaykichiqtapqm Moisesta, Aaronta hinaspa
Mariata kachamurqaykichik.

⁵ Runallaykuna, qamkunaqa yuyariychikyá
Moab nacionpa reynin Balacpa consejasqanta.
Runallaykuna, qamkunaqa yuyariychikyá
Beorpa churin Balaampa imam nisqanta.
Yuyariychikyá Sitim sutiyoq lawmanta
Gilgal lawkama risqaykichikta.
Chaynapim yachankichik ñoqa Tayta Diosqa
allin kaqkuna rurasqayta.

Tayta Diospa imam mañakusqanmanta

⁶ ¿Imawantaq asuykusaq Tayta Diospa ñawpaqninmanqa?
¿Imawantaq adorasaq alto-altopi kaq Diostaqa?
Paymanqa asuykusaq ¿kañanaypaq ofrendakunawanchum?
Paymanqa asuykusaq ¿huk watayoq torokunawanchum?
⁷ ¿Tayta Diosqa yaqachum kusikunman
waranqa carnerota qoykuptiyqa?
¿Yaqachum payqa kusikunman
chunka waranqa mayu aceiteta qoykuptiyqa?
¿Yaqachum piwi churiytaña qoykuyman
mana kasukuq kasqaymanta?
¿Yaqachum churyasqaytaña qoykuyman
huchallikuq kasqaymanta?

- ⁸ Runamasilláy,
Tayta Diosqa nisurqankiñam
allin kaqkunamantaqa.
Mañasurqankiñam qanmanta imam munasqantaqa.
Qamqa allin arreglotam ruranayki.
Qamqa kuyapayakuytam kuyanayki.
Diosnikipaqmí humillakuspa kawsanayki.
⁹ Yachayniyoq runaqa respectanmi Tayta Diosta.
Tayta Diosqa qayachkanmi llaqtata:

- Runaykuna, castigomantayá cuentata qokuchik.
Runaykuna, castigaqmantayá cuentata qokuchik.
¹⁰ ¿Mana allin ruraqpá wasinpiqa kachkanraqchum
engañowan qori-qollqe ganasqankuqa?
¿Mana allin ruraqpá wasinpiqa kachkanraqchum
mana cabal tupuq ñakasqa tupunaqa?
¹¹ Huchayoqmi mana cabal balanzayoq runaqa.
Huchayoqmi engañakuq rumi pesayoq runaqa.
¹² Kay llaqtapi apu runakunaqa
daño ruraqlañam rikurirunku.
Kay llaqtapi *yachaqkunaqa
llulla rimaqlañam rikurirunku.
Kay llaqtapi yachaqkunaqa
nina qallullañam rikurirunku.
¹³ Chayraykum ñoqaqa castigayta qallaykusqayki.
Huchaykiraykum tuñichiyyatña qallaykusqayki.
¹⁴ Mikuspapas manam saksankichu.
Yarqasusqaykiqa manam chinkanqachu.
Manam waqaychawaqchu huñukusqaykitapas.
Guerramanmi qoykusaq lluptichisqaykitapas.
¹⁵ Tarpuspapas manam qamqa cosechankichu.
Aceitunas chamchasqaykiwanpas manam
untakunkichu.
Uvasta saruspapas manam vinotaqa tomankichu.
¹⁶ Rey Omripa decretonkunatam kasukurqanki.
Rey Acab castapa rurasqankunatam rurarqanki.
Paykunapa piensasqanman hinam kawsarqanki.
Chayraykum qamqa purmachisqa kanki.
Chaypi yachaqkunapas asipayasqam kanqa.
Runaykunapa penqayninmi wichiyykusunki qanmanqa.

Israel castakunaqa penqayapaq kasqankumanta

7 ¹iAy ñoqallayqa rikchakuchkani
trigo rutuypí pallaqlamanñam
otaq uvas pallay tiempopi
uvas pallapakuqlamanñam.

Ichqa manamya tarinichu
ima uvasllatapas mikuykunaypaqqa.
Ichqa manamya tarinichu
ima higosllatapas saksaykunaypaqqa.

² Kay nacionpiqa chinkarunñam kuyapayakuqpas.
Kay nacionpiqa manam kanñachu allin ruraqpas.
Runakunaqa llapallankum wañuchinankupaq
wateqayllapiña purichkanku.
Runamasinta toqlaman wichiykachinankupaqmi
wateqayllapiña purichkanku.

³ Iskaynin makinkupas listollañam
kachkan mana allinta ruranankupaq.
Kamachikuqpas juezmanta reclamaptinmi
juezñataq regalota mañakun.
Reqsisqa runa munasqanta rimariptinmi
paykunañataq “Allinmi” niyku.

⁴ Paykunamanta kaq allin ruraq runaqa
rikchakun kichkamanmi.
Paykunamanta kaq allin kawsaq runaqa
rikchakun waqrinku kichka qenchamanmi.
Llaqtaykichik cuidaqkunapa willakusqan
punchawqa hamuchkanñam.
Castigasqa kanaykichik
punchawqa hamuchkanñam.

Kunanqariki runakunaqa kachkanku pantayllapiñam.
⁵ Runamasikichikpipas amayá creeychikchu.

Amistadnikichikmanpas amayá hapipakuychikchu.
Qanwan puñuq warmikimantapas cuidakuyá.
Imam rimasqaykimantapas qamqa cuidakuyá.

⁶ Qari churipas taytanta despreciaqñam rikurirun.
Warmi wawapas mamanpa contranpim sayarirun.
Llumchuypas suegranca contranpim sayarirun.
Wasinpi *yachaqpas contranpim rikurirun.

⁷ Ñoqam ichaqa Tayta Diosllapi suyay-suyasaq.
Salvaqniy Diosllapim confianzawan suyallasaq.
Diosniy uyariwananpaqmi ñoqaqa suyallasaq.

Israel castakuna huktawan sayarinankumanta

⁸ Yaw enemigoy nacion,
amayá kusipayawaychu ñoqataqa.
Wichiykuspapas sayarisaqmi ñoqaqa.
Tutayay ukupiña yachaptiyas
Tayta Diosmi kanchaykuwanqa.
⁹ Aguantsaqmi Tayta Diospa piñakuynintaqa.
Contranpimiki huchallikurumi ñoqallayqa.
Chay asuntoymanta sayapakuwanankamam aguantasaq.

Allin arreglota rurapuwanankamam aguantasaq.
 Payqa achkiymanñam horqoykuwanqa.
 Allin rurasqantam qawaykachiwanqa.

¹⁰ Enemigoy nacionpas chaytam qawaykunqa.
 Penqaypa intuykusqanñam rikurirunqa.
 Payqariki kaynatam rimakuwarqa:
 “¿Maytaq yupaychasqayki Tayta Diosqa?”
 Paytaqa rikuykusaq kikiypuniraqmi.
 Saruchikunqapas ñanpi mitu hinaraqmi.

¹¹ Jerusalen llaqta,
 murallayki hatarichina tiempom hamuchkanña.
 Linderoykikuna hatunyachina tiempom hamuchkanña.

¹² Chay tiempopiqá Asiriamantaraqmi hamusunki.
 Egípto llaqtakunamantaraqmi hamusunki.
 Egíptomantawan Eufrates mayumantam hamusunki.
 Hamusunkitaqmi karu-karu lamar qochamantapas.
 Chaynataq orqokunapa kananmantapas.

¹³ Chaywanpas kay pachaqa runankunarykum
 pasaypaq chunnichisqa kanqa.
 Runakunapa mana allinlla rurasqanraykum
 pasaypaq purmachisqa kanqa.

¹⁴ Dios Taytallay,
 runaykikunataqa ovejakunata hinayá michiy.
 Qampa kaq ovejaykikunataqa qampuniyá michiy.
 Montekunapi sapallan kaqtayá michiy.
 Sumaqllaña pastokunapi kaqtayá michiy.
 Ñawpaq tiempokunapi hinam
 Basan law pastokunata mikunqaku.
 Ñawpaq tiempokunapi hinam
 Galaad law pastokunata mikunqaku.

¹⁵ Egípto nacionmanta horqomusqay
 punchawpi hinam qawachisqaykichik,
 admirakuypaqkunamat qawachisqaykichik.

¹⁶ Nacionkunam chayta qawaykuspa penqakurunqaku.
 Mana kallpayoqñam rikurirunqaku.
 Penqakuymantam siminkutapas tapakunqaku.
 Penqakuymantam mana uyarikuqña rikurirunqaku.

¹⁷ Paykunaqa culebrakuna hinañam
 pulvota llaqwanqaku.
 Qasqonpa puriq animalkuna hinañam
 polvota llaqwanqaku.
 Paykunaqa amparakunanku wasinkumantapas
 mancharisqallañam lloqsimunqaku.

Yupaychasqanchik Tayta Diosraykum manchakunqaku.
Chayraykum payta respetanqaku.

Runankunata Tayta Dios pampachasqanmanta

¹⁸ ¿Yaqachum pipas kanman qam hina Diosqa?

Mana allin ruraqtapas
pampachaykunkim qamqa.
Kay puchuq runaykikunapa
mana kasukusqantapas
qonqaykunkim qamqa.

Manam wiñaypaqchu piñakurqankipas.
Qamqa kuyapayakuytam munankipas.

¹⁹ Ñoqaykumantam huktawan llakipayarikunki.

Qamqa mana allin rurasqaykutapas
mana kaqmanñam churarunki.
Qamqa llapachallan huchaykutapas
uku lamar qochamanmi wischuykunki.

²⁰ Cumplinkipunim Jacobman prometesqaykitaqa.

Cumplinkimá Abrahampaq kuyapayakuynikitaqa.
Ñawpa tiempokunamantaraqmi abueloykuman
jurarqanki chaykunataqa.

NAHUMPA QELLQASQAN LIBRO

Kay libroqa Diosmanta willakuq Nahumpa sutinwan sutichasqam. Nahunmi kusikun Asiria nacionpi reyapa yachanan Ninive llaqta vencesqa kananmanta. Asiria nacionqa chay tiempopim wakin nacionkunata anchallataña ñakarichiq. Chay nacionqa karqa Israel runakunapa anchallaña manchakunanmi. Ninive llaqtata vencesqa karqa qanchis pachak wata manaraq Jesucristo nacechkaptinmi.

Kay libroqa kimsa parteman rakisqam kanman:

Punta kaq partem willakun Ninive llaqtapa contranpi Diospa piñakuynin- manta (1).

Iskay kaq parteñataqmi willakun Ninive llaqtata muyuriqniñmanta atacanankumanta (2). Kimsa kaq parteñataqmi willakun Ninive llaqtata venceruspa chinkarachinankumanta (3).

Vengakunanpaq Diospa piñakuyninmanta

1 ¹Elcos llaqtayoq Nahum sutiyoc runam revelacionniñmanta kay librota qell-
karqa. Ninive llaqtapa contranpim kaynata willakurqa:

² Tayta Diosqa sientikuruspa vengakuq Diosmi.

Tayta Diosqa vengakuqlaña kaspa piñakuqmi.

Payqa contranpi sayariqkunata vengakuqmi.

Enemigonkunapaq piñakusqanta mana qonqaqmi.

³ Tayta Diosqa anaq piñakuqmi.

Tayta Diosqa llumpay atiyniyoqmi.

Payqa castiganqapunim huchayoqkunataqa.

Muyoq wayrapim purichkan Tayta Diosqa.

Wayra-parapim purichkan Tayta Diosqa.

Puyupas polvo hinaraqmi pay puriptinqa.

⁴ Lamar qochapas chakirunmi pay qaqcaykuptinqa.

Lliw mayukunapas chakirunmi pay qaqcaykuptinqa.

Basan lawpi pastokunapas qawirunñam.

Carmelo Orqopi plantakunapas qawirunñam.

Libano Orqopi ikllimuqpas chakirunñam.

⁵ Orqokunapas paypa ñawpaqninpiqa katkatatanmi.

Moqokunapas paypa ñawpaqninpiqa chullurunmi.

Allpapas hoqarikunraqmi paypa qayllanpiqa.

Kay pachapas lliw *yachaqkunapiwanmi

hoqarikunraq paypa qayllanpiqa.

⁶ Pay piñakuruptinqa

¿yaqachum pipas qayllanpiqa sayanman?

Paypa sinchi piñakuynintaqa

¿yaqachum pipas aguantanman?
 Paypa piñakuyninqa nina hinaraqmi chutarikun.
 Qaqakunapas llumpayllatañam ñutuparikun.

⁷ Tayta Diosqa imayna-mayna allinmi!
 Sasachakuy punchawpipas amparakuna hinaraqmi.
 Payman hapipakuqkunataqa payqa waqaychaykunmi.

⁸ Lloqla hinaraqmi Ninivetaqa tukurunqa.
 Tutayay ukukamarraqmi enimigonkunataqa qatinqa.

⁹ ¿Imatataq piensachkankichik
 Tayta Diospa contranpiqa?
 Payqa tukurusunkichikmi qamkunataqa.
 Manam castiganmanchu iskaykamaqa.

¹⁰ Kichka hinaña siray-siraymi kachkanku.
 Vinopa intuykusqan sinkay-sinkaymi kachkanku.
 Chakisqa qopa hinañam kañasqa kanqaku.

¹¹ Yaw Ninive llaqta,
 qanmantam lloqsimurqa Tayta Diospa contranpi
 mana allin piensaq runaqa.
 Qanmantam lloqsimurqa paypa contranpi
 mana allinkuna consejakuq runaqa.

¹² Runakunatam Tayta Dios nisunkichik:

Mana asllayaq Asiria nacionniyoq runakunaqa
 chayman hinam wañuchisqa kanqaku.
 Nana-nanaq Asiria nacionniyoq runakunaqa
 chayman hinam purmachisqa kanqaku.
 Ñoqaqa ñakarichirqaykichikmi qamkunataqa.
 Manam ñakarichisqaykichikñachu qamkunataqa.

¹³ Kunanqa churkususqayki yugotapas pakiparusaqñam.
 Kunanaqa wasatususqayki coyundatas tipiparusaqñam.

¹⁴ Yaw Asiria nacionpa reynin,
 contraykipim Tayta Dios kamachin:

Manam kanqañachu sutiki apaqkunapas.
 Diosnikunapa templonmantaqa
 chinkarachisaqmi llaqlasqa taytachaykikunatas.
 Diosnikunapa templonmantaqa
 chinkarachisaqmi fundisqa taytachaykikunatas.
 Ñakasqa kasqaykiraykum
 chaypiña rurapusqayki sepulturatapas.

Ninive llaqta tuñichisqa kananmanta.

¹⁵ Waqaya orqonta hamuchkan

allin noticia willakuq runaqa.
 Waqaya orqonta hamuchkan
 hawka kawsakuymanta willakuq runaqa.
 Juda nacionniyoq runakuna,
 fiestaykichiktayá ruraychik.
 Prometekusqaykichiktayá cumpliychik.
 Manam hamusunkichikñachu
 mana allin ruraqkunaqa.
 Pasaypaqtañam tukurun
 mana allin ruraqkunaqa.

- 2** ¹Ninive llaqta,
 contraykipim hamuchkan cheqechisuqnikipas.
 Waqaychaychikyá amparakuna wasikichiktapas.
 Qamkunaqa ñankunapiyá wateqamuychik.
 Peleanaykichikpaqyá allinta alistakuychik.
 Qamkunaqa kallpatayá sumaqta hapiychik.
² Jacob castakunapa allin reqsisqa kaynintaqa
 Tayta Diosmi kutichipunqa.
 Israel nacionpa hatun kasqanman hinam
 Tayta Diosqa kutichipunqa.
 Paykunaqariki suwakunapa suwananmi karqaku.
 Uvasllankutapas tukururqam enemigonku.
³ Tropankunapa harkachikunapas
 pukay-pukayraqmi kachkan.
 Tropankunapa pachanpas
 pukay-pukayraqmi kachkan.
 Guerrapaq carretankunapas
 rawraq ninaman rikchakuraqmi kachkan.
 Cipres sachamanta lanzankupas
 kayman-chaymanraqmi qewikachachkan.
⁴ Loco hinañam callenta kallpachkan guerrapaq carretankupas.
 Kayman-wakmanmi kallpachachkan plazakunapipas.
 Rupachkaq yantamanraqmi paykunaqa rikchakuchkanpas.
 Paykunaqa llipyay hinaraqmi kallpachachkankupas.
⁵ Capitanninkunatam qayachkan reyqa.
 Kallpachkaspm mitkarun paykunaqa.
 Murallamanmi utqachkan paykunaqa.
 Harkaqninkutam alistakuchkan paykunaqa.
⁶ Kichakuykunñam mayupa punkunkunapas.
 Tuñichisqañam kachkan palaciopas.
⁷ Ninive llaqtapi *yachaqkunaqa
 preso rinankupaqmi citasqaña kachkanku.
 Sirvientankunapas paloma hinaraqmi waqachkanku.
 Paykunaqa llakimantam qasqonkuta takakuchkanku.
⁸ Ninive llaqtaqa qocharayaq yakumanñam rikchakuchkan.
 Ñawpa tiempomantaraqmi lluptiypaq-lluptikuchkan.

Mana kasukusparaqmi qayaptinkupas ayqeypaq-ayqekuchkan.

⁹ Qamkunaqa qollqetayá suwaychik.

Qamkunaqa qoritayá suwaychik.

Ninive llaqtapa qori-qollqenqa
manaña tukuyimi kachkan.

Qori-qollqemanta alhajankunaqa
manaña qepiy atinam kachkan.

¹⁰ Mana imayoq chinkachisqañam kachkan.

Chay llaqtaqa purmachisqañam kachkan.

Sonqoncupas manchakuymantam hukmanyarunña.

Moqoncupas pasaypaqtam katkatatarunña.

Mana kallpayoqñam paykunaqa kachkan.

Lliwpa uyanpas ayayasqañam kachkan.

¹¹ ¿Yaqachum imallapas puchurunraq

chay leonpa machaynинmantaqa?

¿Yaqachum imallapas puchurunraq
wawankunaman mikuchinan lugarmantaqa?

Chaymanqariki orqo leonpas chinanwanmi riqku.

Chaypiqariki wawankunawanmi kawsakuqku.

Mana pipapas manchachisqanmi kawsakuqku.

¹² Leonqariki uñankunapapaqpas kamaqtam wañuchipurqa.

Leonqariki chinanpaqpas achkallatañam seqopurqa.

Machaynintapas achkallaña mikuykunawanmi
huntachirqa.

*Yachanantapas achkallaña tisapasqanwanmi
huntachirqa.

Ninive llaqtaqa pasaypaqña chinkachisqa kananmanta

¹³ Llapallan kamachiq Tayta Diosmi nin:

Ninive llaqta,

ñoqaqa kachkani contraykiп sayaqmi.

Guerrapaq carretaykikunatapas kañaykusaqmi.

Carretaykikunatapas qosnirirachisaqmi.

Malta leonnikikunatapas

espadawanmi wañurachisaq.

Imapas suwakusqaykitaqa

kay pachamantam chinkarachisaq.

Qamkuna ukupi willakuqkunatapas

manaña uyarinaykichikpaqmi chinkarachisaq.

3 ¹Yaw runa wañuchiq llaqta

¿imallapiraq qamqa rikukunki?

Llullakunapa huntaykusqanmi kachkanki.

Qechusqaykikunapa huntaykusqanmi kachkanki.

Wañuchisqaykikunapa huntaykusqanmi kachkanki.

- ² Uyarikamuchkanñam latigokunapa toqyasqanpas
chaynataq ruedakunapa qerichichisqanpas.
Uyarikamuchkanñam caballokunapa kallpamusqanpas
chaynataq carretakunapa pawatyamusqanpas.
- ³ Sillada tropakunapas pawaypaqmi-pawamuchkanku.
Espadankupas chipityapaqmi-chipityamuchkanku.
Lanzankupas llipyaypaqmi llipyaymuchkan.
Nana-nanaq runakunam wañuypaqña-wañullachkan.
Monto-montonmi wañuqkunaqa chutarayachkan.
Manaña tukuyumi wañuqkunaqa kachkanku.
Kawsaqkunapas wañuqkunapim haytakuchkanku.
- ⁴ Chaykunaqa pasakunqa chuchumika warmi hina
llumpa-llumpay huchallikusqanmantam.
Payqariki sumaqllaña chuchumika warmi hinam,
imaymana brujeriakunapas ruraq warmi hinam.
Payqariki hukwan hukwan
kakuspam nacionkunatapas aysaypaq-aysarqa.
Payqariki brujeriakunata ruraspam
runakunatapas aysaypaq-aysarqa.

⁵ Llapallan Kamachiq Tayta Diosmi nin:

- Qampa contraykipim kachkani ñoqaqariki.
Warmipa walintapas uyanckama qemperuchkaq hinam
qamtaqa penqayman churarusqayki.
Nacionkunapas qalallataña qawasunaykipaqmi
chaynataqa rurarusqayki.
Gobiernokunapas penqaypaqña qawasunaykipaqmi
chaynataqa rurarusqayki.
- ⁶ Qanmanqa qacha kaqkunatam wischuylkusqayki.
Qamtaqa penqaypaq warmita hinañam rurarusqayki.
Qamtaqa runapa qawakunantañam rurarusqayki.
- ⁷ Lliw rikusuqnikikunapas ayqekuspam ninqa:
“Nam purmachisqaña kachkan Ninive llaqtaqa.
¿Pillapas llakirikunmanchum paymantaqa?
¿Maypitaq tarimuyman consuelaqnintaqa?”
- ⁸ Qamqa Tebas llaqtamantapas
¿aswan allinraqchum kanki?
Nilo Mayupa patanpim
karqa chay llaqtaqariki.
Yakukunapa muyuykusqanmi
karqa chay llaqtaqariki.
Nilo sutiyoq mayum karqa
chay llaqtapa murallanqa.
- ⁹ Cus nacionniyoq runakunam
mana tukuyta kallpancharqa.

Egipto nacionniyoq runakunam

mana tukuya kallpancharqa.

Yanaparqataqmi Fut runakunapas.

Yanaparqataqmi Libia runakunapas.

¹⁰ Chaywanpas Tebas llaqtapi *yachaqkunaqa
presochasqam karqaku

Chaywanpas Tebas llaqtapi yachaqkunaqa
presa pusasqam karqaku.

Wawa-churinkupas callekunapa esquinanpi
sapo hina choqasqam karqaku.

Ancha reqsisqa runankunapaqpas
suertetam choqarqaku.

Llapallan kamachikuq runakunapas
cadenakunawan watasqam karqaku.

¹¹ Yaw Ninive llaqta,
qampas sinka hina castigasqam kanki.
Pakakuchkaq hinam pakaypaq-pakakunki.
Enemigoykikunarykum pakakunaykita maskanki.

¹² Llapallan amparakuna wasikichikpas
rikchakun higos sachakunamanmi.
Puntallaraq ruruyoq higos sachamanmi rikchakun
lliw amparakuna wasikichikqa.
Chay sachataqa pipas taspiykuptinmi
simillanmanña wichiykamun chay rurunkunaqa.
Chaynapunim vencesqa kaspa facillata
wichiykunqa amparakuna wasikichikqa.

¹³ Warmikuna hina manchakuqlañam
kachkan tropaykichikkunaqa.
Nacionnikipi kaq punkukunapas
kichakuykunqam enemigoykikunamanqa.
Nacionnikipi kaq punkukunapa
cerrojonkunatapas ninam kañarunqa.

¹⁴ Qamqa yakutayá alistakuy
muyuykusuptiki tomanaykipaq.
Amparakuna wasitayá allichay
enemigomanta amparasunaykipaq.
Mituman yaykuspayá allinneqta saruychik.

Ladrillo ruranaykichiktayá hapiychik.

¹⁵ Chaypim qamtaqa nina ruparusunki.
Chaypim qamtaqa espada tukurusunki.
Manaraq raprayoq aqarway uru hinam tukurusunkichik.
Manaraq raprayoq aqarway uru hinayá miraychik.
Puyu hinaña aqarway uru hinayá miraychik.

¹⁶ Cielokunapi lucerokunatapas hinaraqmi
mirarachinkichik negociantekichikkunatapas.
Aqarway urukuna hina tukurususpaykichikmi

pawakunqaku nacionnikichikmantapas.

- ¹⁷ Llaqtapi kamachikuqkunapas kachkan
aqarway urukuna hinañam.
Tropaykikuna huñuq jefekunapas kachkan
puyu hina aqarway urukuna hinañam.
Chay aqarway urukunaqa chiriykamuptinmi
perqakunapiña tiyaykunku.
Ichaqa inti qespiramuptinmi
mana musayllata lluptikunku.

- ¹⁸ Yaw Asiria nacionpa reynin,
yanapaqniki kamachiqkunam puñukuchkankuña.
Ancha reqsisqa runaykikunam samakuchkankuña.
Tropaykikunaqa orqokunapim chequerun.
Paykunaqa mana huñuy atinañam chequerun.

- ¹⁹ Manam imapas kanchu nanayniki samaykachiqqa.
Mana hampiy atinañam kachkan heridaykiqa.
Imam pasarususqaykimanta uyariqkunam
kusikuymanta taqlakunqa.
¿Pimantaq mana chayarqachu chay pasaypaq
mana allinkuna rurasqaykiqa?

HABACUCPA QELLQASQAN LIBRO

Kay libroqa Diosmanta willakuq Habacucpa sutinwan sutichasqa librom. Diosmanta willakuq Nahum hinam Habacucpas willakurqa yaqa chay tiempollapi. Asiria runakunatam vencerurqa Babilonia runakuna chayraykum aswan munaychakuqña rikurirurqaku. Babilonia runakunapas Asiria runakuna hinam runakunata llumpay ñakarichiq karqaku. Ninive llaqta vencesqa kananmantam Nahum kusikurqa. Habacucmi ichaq manchakurqa munaychakunanapaq Babilonia nacion aswan-aswan hatunyaptin. Habacucqa qawarqataqmí Israel runakuna huchaman urmaykusqanrayku Babilonia runakunawan Diospa castigananmantapas.

Kay libroqa kimsa parteman rakisqam kanman:

Punta kaq partem willakun tukuy mana allinkuna pasasqanmanta hinaspa Habacucpas Job hinaraq: “¿Imanasqataq Diosqa munan kaykuna sucedenanta?” nisparaq tapukusqanmanta (1).

Iskay kaq partenñataqmí willakun Habacucman Dios contestaspan pacienciakuy hinaspa confiakuy yachachisqanmanta, willakuntaqmí hamuq tiempopiqa mana allin ruraqkunata Dios chinkachinanmantapas hinaspa paymanta mana rakikuqkunatañataq kawsachinanmantapas (2).

Kimsa kaq parteñataqmí willakun Diospa atiyninmanta Habacucpa alabasqanmanta hinaspa Diosllapi confiakunamanta (3).

Mana allinpa contranpi Habacuc rimasqanmanta

1 ¹Diosmanta willakuq Habacucmi revelacionnippi kaynata nirqa:

² Dios Taytalláy ¿haykapikamataq
mana uyariykuwankichu qayakamusqaytaqa?
¿Haykapikamataq mana salvaykuwankikuchu
daño ruraymanta qaparimuchkaptiyqa?

³ ¿Imanasqataq qawachiwachkanki mana allin ruraykunataqa?
¿Imanasqataq rikuchiwachkanki sasachakuykunataqa?
Ñoqapa ñawpaqniypiqa tukuy imam purmaypaq-purmachkan.
Tukuy imam dañaypaq-dañanakuchkan.
Quejanakuylam hararichkan.
Pleitonakuylam hararichkan.

⁴ Yachachikuynikipas manam cumplikunchu.
Allin arreglopas manam takyanchu.
Mana allin ruraq runakunam
muyurun allin ruraq runakunata.
Chaymi allin arreglokuna rurasqankupas
lloqsirun qewi-qewillata.

Tayta Diospa contestasqanmanta

⁵ Nacionkunatayá qamkunaqa qawaychik.

- Admirasqallañayá qamkunaqa qawaychik.
 Tiempoykichikpim admirakuyapaqta rurasaq.
 Willasuptikichikpas mana creenatam rurasaq.
- ⁶ Ñoqaqa Caldea runakunatam hatarichimuchkani.
 Manchakuypaq runakunatam hatarichimuchkani.
 Apurawman venceqmi paykunaqa.
 Tukuy hinastinmanmi mastarikun paykunaqa.
 Runapa *yachasqan allpantam
 dueñochakuykun paykunaqa.
- ⁷ Chay runakunaqa mancharikuyllapaqñam kanku.
 Kikillankum arreglotapas ruranku.
 Kikillankum hatunchaspapas hatunchakunku.
- ⁸ Caballonkupas uturungumantapas
 aswan apurawman kallpaqraqmí.
 Tutaykuqta puriq lobomantapas
 aswan manchakuypaqraqmí.
 Sillakuqkunapas chapakyayllañam kallpakachanku.
 Paykunaqa karukunamantaraqmí hamurunku.
 Anka hinaraqmí hapinanpaq pawaykunku.
- ⁹ Daño ruranankupaqmi paykunaqa hamunku.
 Paykunaqa intipa qespimunan lawpi
 rupaq wayra hinam richkanku.
 Presochasqankuqa lamar qochapa patanpi
 aqo hinaraqmí kachkanku.
- ¹⁰ Paykunaqa reykunamantapas asikunkum.
 Kamachikuqkunamantapas burlakunkum.
 Murallasqa llaqtakunamantam asikunku.
 Qepanman allpata montoruspam dueñochakurunku.
- ¹¹ Nisyu wayra hinam pasarunku.
 Huchayoqmi paykunaqa kachkanku.
 Kallpankutapas diosninkupaqmi hapinku.

Habacucpa huktawan reclamasqanmanta

- ¹² Dios Taytalláy,
 wiñaymanta kawsakuqmi kanki qamqa
 Chuya Diosnilláy,
 manapunim wañusaqkuchu ñoqaykuqa.
 Dios Taytalláy,
 chay runakunataqa juzganaykipaqmi churarqanki.
 Qaqa hina takyaq Diosnilláy,
 castiganaykipaqmi paykunataqa unancharqanki.
- ¹³ Qamqa chuyay-chuyay kasqaykiraykum
 mana allintaqa mana qawariwaqchu.
 Qamqa chuyay-chuyay kasqaykiraykum
 daño ruraytaqa mana qawariwaqchu.
 ¿Imanasqataq qawayllaqa-qawakunki

- runamasin traicionaqtunataqa?
 ¿Imanasqataq upallakuykunki mana allin ruraq runa
 paymantapas allin kaq runata millpuypaq-millpuruptinqa?
¹⁴ Challwakunaman hinallañam runakunataqa tikrarunki.
 Mana gobiernoyoq uruchakunaman hinallañam tikrarunki.
¹⁵ Caldea runakunam wakin nacionkunata
 anzuelowan hapichkaq hina hapirunku.
 Mallankuwanmi aysaypaq-aysarunku.
 Mallankuwanmi huñuypaq-huñurunku.
 Chayraykum sinchillataña kusikunku.
¹⁶ Chayraykum mallankutapas adoranku.
 Mallankunamanmi inciensotaraq qontichinku.
 Mallankuraykum sumaqllataña kawsakunku.
 Mallankuraykum miskillataña mikukunku.
¹⁷ ¿Chaynaqa chayraykuchu mallankumanta
 sapa kutilla challwakunata vacianqa?
 ¿Nacionkunamanta mana llakipayarikuspachu
 wañuchiypaq-wañurachinqaku?

Habacucman Tayta Dios imam revelasqanmanta

2 ¹Llaqta cuidaq sayananpi sayachkaq hinam
 ñoqaqa uyan-uyanlla sayachkasaq.
 Tayta Diospa niwananta uyariykunaypaqmi
 chaynaqa suyaypaq-suyasaq.
 Qaqchawasqanmanta imatam ninaypaqmi
 ñoqallayqa suyaypaq-suyasaq.

² Chaymi Tayta Dios kaynata niwarqa:
 Qawachisqaytayá qellqay tablakunapi
 mana pantayniyoq kananpaq.
 Chaynapi pipas chayta leeykuspanqa
 chaypunilla willakuq kallpananpaq.

³ Ñoqapa señalasqay tiempopim
 kay revelacion qosqayqa cumplikunqa.
 Tukupay tiempokunapim cumplikunqa.
 Manapunim llullachu kayqa.
 Unamuptinpas suyaykuyá qamqa.
 Chayamunqapunim chay punchawqa.

⁴ Hatunchakuqlañam mana allin ruraq runaqa.
 Allin ruraq runaqa iñisqanraykum kawsanqa.

Ñakarichiqkunaqa imaynam kananmanta

⁵ Qori-qollqeqa runatam traicionarun.
 Runapas hatunchakuqlañam rikurirun.
 Sepultura hinaraqmi yarqarachikun.
 Wañuy hina mana saksaqñam kachkan.

Llapallan nacionkunatam huñukurunku.

Llapallan runakunatam huñukurunku.

⁶ ¿Manachum llapallan ñakariqkunaqa
asikunapaq watuchi hina kaynata rimanqaku:
“Mana kikichikpa kaqkunata huñukuruqkunaqa
iimallapiraq rikukunkichik!
¿Haykapikamataq prenda hapisqaykichikta
huñuypaq-huñukunkichik”?

⁷ ¿Manachum manukusuqnikikunaqa
qonqayta hatariramunqaku?
Katkatachisunaykipaqmi hatariramunqaku.
Qechusunaykipaqmi rikuriramunqaku.

⁸ Qamqa achkallaña nacionkunatam suwarqanki.
Chayraykum puchuq runakunapas suwasunki.
Wañurachisqaykiraykum chaynataqa rurasunki.
Chakrakunatapas llaqtakunatapas
dañasqaykiraykum chaynataqa rurasunki.
Chaypi yachaqunatapas dañasqaykiraykum
qamqa ñakarichisqa kanki.

⁹ Familiaykita apuyachinaykipaq
runamasikimanta suwakuq runa
iimallapiraq rikukuykunki!
Qesaykitapas alto-altopim churarunki.
Mana allinmanta ayqenaykipaqmi churarunki.

¹⁰ Achkallataña wañuchinaykipaqmi tantearqanki.
Wasikipi kaqkunatapas penqaymanñam churarqanki.
Kikillaykipa contrallaykipim huchallikurqanki.

¹¹ Murallapi kaq rumikunapas
contraykipim qaparinqaku.
Wasikunapi kaq querukunapas
contraykipim yachapayanakunqaku.

¹² Runakunata wañuchispá
llaqta hatarichiq runa
iimallapiraq rikukuykunki!
Mana allinta rura-rurarispá
llaqta hatarichiq runa
iimallapiraq rikukuykunki!

¹³ Llapallan kamachiq Tayta Diosqa
¿manachum runakunapa llamkasqantaqa
ninawan tukurachinqa?
¿Nacionkunapa sasallawanña rurasqantaqa
mana kaqmanmi tikrarunqa.

¹⁴ Imaynam yakukunapa huntaykusqan

kachkan lamar qochapas,
 chaynam Tayta Diospa yachayninwan
 huntasqa kanqa kay pachapas,
 chaynam Tayta Diospa kanchayninwan
 huntasqa kanqa kay pachapas.

¹⁵ Sinchillataña sinkachikuq vinowan

runamasinta sinkarachiq runa

iimallapiraq rikukuykunki!

Penqayninta qawanaykipaqmi

chaynataqa rurarunki.

¹⁶ Qampas manaña alabasqa kanaykipaqmi

penqayman churasqa kanki.

Chaynaqa qanmanpas Tayta Diosmi

vinoyoq copanmanta tomarchisunki.

Mana señalasqa kasqaykita

qawachikustinñam purinki.

Reqsisqa kasqaykitapas wischuruspam

pasaypaq penqaypaqña purinki.

¹⁷ Libano Orqopim dañokunata rurarqanki.

Chaykunaqa kikillaykimanmi wichiykusunki.

Purun animalkuna puchukachisqaykimantam
 manchaypaq-manchakunki.

Runakunata wañurachisqaykiraykum

chaynaqa kanki.

Chakrakunatapas dañasqaykiraykum

chaynaqa kanki.

Llaqtakunatapas dañasqaykiraykum

chaynaqa kanki.

Chaypi llapallan *yachaqkunatapas

dañasqaykiraykum chaynaqa kanki.

¹⁸ ¿Valenchum ruraqninpa rurasqan taytachaqa?

¿Valenchum llullata yachachiq fundisqa taytachaqa?

Chay taytacha ruraqqa rurasqanpim confiakun.

Mana rimaq taytachakunatam payqa rurakun.

¹⁹ Kullumanta taytachata “Rikchariy” niq runa

iimallapiraq rikukuykunki!

Rumimanta mana uyariq taytachata “hatariy” niq runa

iimallapiraq rikukuykunki!

¿Yaqachum yachachisunkiman chay taytachaqa?

Qori-qollqewan qarachasqa kachkaspankupas

mana samayniyoqmi kanku chay taytachakunaqa.

²⁰ Sapaqchakusqan templonpim kachkan Tayta Diosqa.

Upallachunyá kay pachapi kaqkunaqa.

Paypa qayllanpiyá upallachun chaykunaqa.

Habacucpa mañakusqanmanta

3 ¹Diosmanta willakuq Habacucpa waqayllawanña mañakuspan sonqomanta takisqan:

² Dios Taytalláy,
ancha reqsisqa kasqaykimantam uyarirqani.
Dios Taytalláy, ñoqaqa
tukuy imapas rurasqaykimantam mancharikurqani.
Watakunapa chawpinpiyá
kawsarichiy rurasqaykikunata.
Watakunapa chawpinpiyá
reqsichiy rurasqaykikunata.
Piñakuchkasapas yuyariyá llakipayakuynikita.

³ Diosqa Teman llaqta lawmantam hamuchkan.
Chuya Diosqa Paran orqomantam hamuchkan.
(Samariy)

Cielokunatapas tapaykunraqmi kanchariyninqa.
Kay pachapi tukuy ima kaqpas alabanmi paytaqa.

⁴ Achkiy hina kancharistinmi payqa hamuchkan.
Llipayakunaraqmi makinmantapas lloqsimuchkan.
Paypa atiyninqariki chaypim tarikuchkan.

⁵ Paypa ñawpaqintam hamuchkan peste onqoy.
Paypa qepantam hamuchkan calentura onqoy.

⁶ Kay pachapas kuyurinraqmi pay sayaykuptinqa.
Nacionkunapas katkatatanmi pay qawariykuptinqa.
Ñawpa tiempomantaraq kaq orqokunapas chamchakurunmi.
Ñawpa tiempomantaraq kaq moqokunapas tuñirunmi.
Rurasqankunaqa takyanqa
wiña-wiñayapaqmi.

⁷ Ñoqaqa Cusan lawpi *yachaqkunamat
mancharisqallataña rikurqani.
Ñoqaqa Madian lawpi yachaqkunamat
katkatatachkaqta rikurqani.

⁸ Dios Taytalláy
¿mayukunapa contranpichum piñakurunki?
¿Mayukunapa contranpichum rabiakurunki?
¿Lamar qochapa contranpichum piñakurunki?
¿Caballoykikunapi sillakuspachum
chaykunapa contranpi piñakurunki?
¿Venceruq carretaykikunapi rispachum
chaykunapa contranpi piñakurunki?

⁹ Flechanaykitapas listollatañam rurarunki.
Juramentowan citasqayki flechakunatapas

qamqa listollatañam rurarunki.

(Samariy)

Qamqa mayukunawanmi allpatapas raqrarachirqanki.

¹⁰ Orqokunapas rikuykususpaykim kuyutyarqa.

Lloqlakunapas chaypa hawantam pasarurqa.

Hinaptinmi uku-uku lamar qochapas qaparirqa.

Olankunapas orqochakuspam hoqarikurqa.

¹¹ Inti killapas maymi kananpim sayarunku.

Flechaykikuna chipityasqanraykum sayarunku.

Lanzaykipas kanchityasqanraykum sayarunku.

¹² Kay pachatapas piñakuylawanñam saruparurqanki.

Nacionkunatapas rabiallawanñam trillarurqanki.

¹³ Runaykikunata salvanaykipaqmi lloqsirqanki.

Sapaqchasqayki retya salvanaykipaqmi lloqsirqanki.

Mana allin ruraq wasipa qatantam tuñirachirqanki.

Cimientokamam pasaypaqa qalatururqanki.

(Samariy)

¹⁴ Jefenketapas wañurachirqanki armanwanmi.

Chaynataqa rururqanki muyuq wayra hina
chequerachiwanankupaq pawaykamuptinmi.

Chaynataqa rururqanki maymi pakakusqanpi

ñakariq runatapas wañurachisqanmanta kusikuptinmi.

¹⁵ Qamqa lamar qochapipas

caballoykikunawanmi purirqanki.

Mastarisqa yakukunatapas

posoqachistinmi purirqanki.

¹⁶ Uyariykuptiymi ukullaypas hukmanyarurqa.

Uyariykuptiymi jetallaykunapas katkatatarqa.

Cuerpollaypas mana valeqñam rikurirun.

Piernallaypas katkatataqlañam rikurirun.

Chaywanpas ñoqaqa pacienciawanraqmi suyasaq.

Contraykupi hatarimuqkuna sasachakunantam suyasaq.

¹⁷ Manaña higos sachakuna waytaptinpas,

manaña uvas plantakuna ruruptinpas,

manaña aceitunas sachakuna ruruptinpas,

chakrakunapi kawsaykuna manaña kaptinpas,

kanchakunapi ovejakuna manaña kaptinpas,

corralkunapi vacakuna manaña kaptinpas

¹⁸ ñoqaqa Tayta Diosraykum kusikusaq.

Salvawaqniy Diosraykum kusikusaq.

¹⁹ Señor Diosmi kallpanchaykuwaqniyqa.

Chakillaytapas tarukapa chakinta hinaraqmi

mana urmaqtaña ruraykapuwan payqa.

Payqa altokunapim purichillawan ñoqallaytaqa.

[SF3]Takiqkunapa maestronpaq, cuerdaqunapa compañasqan taki.

SOFONIASPA QELLQASQAN LIBRO

Kay libroqa Diosmanta willakuq Sofoniaspa sutiñwan sutichasqmam. Sofoniasqa karqa Nahumpa chaynataq Habacucpa yaqa wiñaymasinmi. Payqa willakurqa Rey Josias tukuy allinkuna rurasqanpa ñawpaqnintam.

Kay libroqa kimsa parteman rakisqam kanman:

Punta kaq partem willakun piñakuyinpi Dios juzgasqanmanta hinaspa chinkachinan tiempo hamunanmanta (1:1-2:3).

Iskay kaq parteñataqmi willakun Gaza llaqta, Ascalon llaqta, Asdod llaqta hinaspa Ecron llaqta chinkachisqa kananmanta. Chay llaqtakunaqa karqa Filistea runakunapa yachanan llaqtakunam (2:4-15).

Kimta kaq parteñataqmi willakun huchallikusqanrayku Jerusalen llaqta ñakarichisqa kananmanta, willakuntaqmi Jerusalen llaqtaqa hamuq tiempopi librasqa kananmantapas, chayraykum Sofoniaspas kusikuywan takirqa (3).

Tayta Diospa piñakunan punchawmanta

1 ¹Amonpa churin Josias Juda nacionpi gobiernachkaptimni Tayta Dios rimapayarqa Cusipa churin Sofoniasta. Cusiqa karqa Gedaliaspa churinmi, Gedaliasñataqmi karqa Amariaspa churin, Amariasñataqmi karqa Ezequiaspa churin. Tayta Diosmá Sofoniasman kaynata nirqa:

² Ñoqa Tayta Diosmi kaynata nini:

Kay pachapi tukuy imatam
pasaypaqta ñoqaqa chinkarachisaq.

³ Runakunatapas hinaspa animalkunatapas
pasaypaqtam chinkarachisaq.

Alton pawaqkunatapas
lamar qochapi challwakunatawanmi chinkarachisaq.
Runa urmachiqkunatapas
mana allin ruraqkunatawan kuskatam chinkarachisaq.
Ñoqaqa runakunatapas allpapa hawanmantam
llapallanta qollurachisaq.

Ñoqa Tayta Diosmi kaynata nini:

⁴ Ñoqaqa atiñiywanmi castigarusaq
Juda nacionpi *yachaqkunatapas.
Castigasaqtaqmi Jerusalenpi yachaqkunatapas.
Kay sitiomantaqa puchukarachisaqñam
Baal sutiyoq puchuruq taytachakunatapas
chaynataq adoraqnin sacerdotekunapa sutintapas.

⁵ Qollurachisaqmi wasi hawanman seqaspa
achkallaña lucerokuna adoraqkunatapas.
Paykunaqa qonqorakunkupas ñoqa Tayta Diosta
juramentowan serviq tukusparaqmi.
Jurankupas Milcom taytachankuraykuraqmi.
⁶ Qollurachisaqtaqmi ñoqa Tayta Diosmanta
aswan-aswan karunchakuqkunatapas
chaynataq mana maskawaqniykkunatapas
chaynataq mana tapukuwaqniykkunatapas.

⁷ Upallaychikyá ñoqa Señor Diospa qayllaypiqa.
Ñam chayaykamuchkanña ñoqa Tayta Diospa
castigo ruranay punchawqa.
Ñoqa Tayta Diosqa ofrecesqa kananpaqmi
animalkunata alistaruniña.
Ñoqa Tayta Diosqa convidoman hamuqkunatam
sapaqcharuniña.

⁸ Chay castigo ruranay punchawpiqa
castigasaqmi kamachikuqkunatapas.
Castigasaqmi reypa churinkunatapas,
huklaw nacion pachawan churakuqkunatapas.
⁹ Chay punchawpiqa castigasaqtaqmi
punkupa pataknin llapallan pawaqkunatapas
chaynataq patronninkupa wasinman daño ruraywan
hinaspa engañowan huntarachiqkunatapas.

¹⁰ Ñoqa Tayta Diosmi nini kaynata:
Chay punchawpiqa Challwa
Zaguanmantaraqmi qayakullanqaku.
Iskay Kaq Barriomantaraqmi qaparkachanqaku.
Aminankukama waqasqankutam
moqokunamantaraq uyarinqaku.
¹¹ Yaw Pukru Barriopi *yachaqkuna,
aullakuchkaq hinayá qaparkachaychik.
Llapallan negociantekuna
qollurusqanmantayá qaparkachaychik.

¹² Chay tiempopiqa mecherowan hinam
maskarusaq Jerusalenpi yachaqkunatapas.
Castigasaqtaqmi vinopa qonchun hina
hawka tiyakuq runakunatapas.
Chayna runakunam sonqonkupi ninku:
“Tayta Diosqa manam ruranchu allintapas
nitaq mana allin kaqtapas.”
¹³ Chayraykum imallankupas suwasqa kanqa.

Wasillankupas chunnichisqam kanqa.
 Wasita ruraruspancupas manam *yachanqakuchu.
 Uvasta plantaruspapas vinotaqa manam tomanqakuchu.

¹⁴ Chayaykamuchkanñam Tayta Diospa
 castiganan hatun punchawqa.
 Hichpaykamuchkanñam apurawman Tayta Diospa
 castiganan punchawqa.
 Utqamuchkanñam chay punchawqa.
 Tayta Diospaq castiganan punchawpi
 qapariytayá uyariychik.
 Valeroso soldadokunapa aminankukama
 waqasqantayá uyariychik.

¹⁵ Chay punchawpiqa piñakuywan
 sasachakuyllañam kanqa.
 Purmachiywan chunnichiyllañam kanqa.
 Tutayaywan yanayayllañam kanqa.
 Puyuwyan yanayayllañam kanqa.

¹⁶ Chay punchawpiqa cornetakunallañam waqanqa.
 Chay punchawpiqa runakunam qayaykachakunqa.
 Murallasqa llaqtakunapa contranpim uyarikunqa.
 Alto torrekunapa contranpim uyarikunqa.

¹⁷ Chay punchawpiqa runakunatam ñakarichisaq.
 Chaynapim paykunaqa ñawsa hinaña purinqaku.
 Paykunaqariki ñoqa Tayta Diospa
 contraypim huchallikurqaku.
 Yawarninkupas ñutu allpa hinaraqmí
 pampaman chaqchusqa kanqa.
 Chunchulninkupas wanu hinaraqmí
 pampaman wischusqa kanqa.

¹⁸ Ñoqa Tayta Diospa piñakunay punchawpiqa
 manam libranqachu qori-qollqenpas.
 Nina hina sientikurusqaywanmi
 rupasqa kanqa tukuy kay pachapas.
 Qonqaymantam tukurusaqpuni
 kay pachapi *yachaqkunatapas.

2 ¹Nacionpi *yachaq mana penqakuqkuna,
 qamkunaqa hukllamanñayá huñunakuychik.

² Decretasqay punchaw manaraq
 chayamuchkaptinyá qamkunaqa huñunakuychik.
 Manaraq tamo hina pasaruchkaptinyá
 qamkunaqa huñunakuychik.
 Ñoqa Tayta Diospa piñakuyniy manaraq
 chayaramuchkaptinyá huñunakuychik.

³ Kay pachapi llapallan humillakuqkuna,
qamkunaqa Tayta Diostayá maskaychik.
Paypa leynin llapallan cumpliqlikuna,
qamkunaqa Tayta Diostayá maskaychik.
Qamkunaqa allin rurayllatañayá munaychik.
Ama hatunchakuspa kawsakuytayá munaychik.
Icharaqpas Tayta Diospa piñakuynin
punchawpi pakaykusqa kawaqchik.

Nacionkuna castigasqa kananmanta

⁴ Gaza llaqtapas saquesqam kanqa.
Ascalon llaqtapas purmachisqam kanqa.
Asdod llaqtapi *yachaqkunatapas
chawpi punchawpipunim qarqorunqaku.
Ecron llaqtapi yachaqkunapas
sapinmanta pilasqa hinam kanqa.
⁵ Lamar qochapa patanpi yachaqkuna,
qamkunaqa iimallapiraq rikukunkichik!
Ceret casta runakunapa castankuna,
qamkunaqa iimallapiraq rikukunkichik!
Filistea runakunapa yachanan Canaan allpa,
contraykipim Tayta Dios nisunki:

Mana pipapas *yachananmanñam
qamtaqa purmachisqayki.

⁶ Lamar qochapa patanpi allpakunapas
pasto-pastollañam rikurirunqa.
Lamar qochapa patanpi allpakunapas
michiqlikunapa pozonkunapa kananñam rikurirunqa.
Lamar qochapa patanpi allpakunapas
ovejakunapa kanchanpi kananñam rikurirunqa.

⁷ Juda casta puchuruq runakunapaqmi
chay allpakunaqa kanqa.
Ovejankutapas chaypiña michinankupaqmi
chay allpakunaqa kanqa.
Ascalon llaqtapi wasikunapiñam
paykunaqa tutanpas samakunqa.
Yupaychasqanku Tayta Diosmi watukunqa.
Preso risqankumantam kutichimunqa.

⁸⁻⁹ Llapallan Kamachiq Tayta Diosmi nin kaynata:
Ñoqaqa uyarirunim Moab nacionpi
*yachaqkunapa kamikusqankuta.
Ñoqaqa uyarirunim Amon castakunapa
mana allin rimasqankuta.

Paykunaqa runakunatam kamirqaku.
Runaykunapa chakranwanmi
allpankutapas miraykachikurqaku.

Israelpa yupaychasqan
ñoqa Tayta Diosmi kikiyrayku jurani:
Moab nacionqa Sodoma llaqta
hinañam rikurirunqa.
Amon castakunaqa Gomorra runakuna
hinañam rikurirunqa.
Chay nacionkunaqa itanakunapa
wiñananñam rikurirunqa.
Kachi horqonañam rikurirunqa.
Wiñaypaq chunniqñam rikurirunqa.
Puchuq runaykunañam saqueanqa.
Nacionniypi puchuqkunañam dueñochakunqaku.

¹⁰ Chaykunaqa hamunqa
Moab runakuna hatun tukukusqanraykum.
Chaykunaqa hamunqa Amon castakuna
hatun tukukusqanraykum.
Paykunaqa llapallan kamachiq Tayta Diospa
runankunatam kamirqaku.
Runankunapa contranpim hatunchakurqaku.

¹¹ Tayta Diosqa manchakuyllapaqñam
paykunapa contranpi rikurirunqa.
Payqa kay pachapi llapallan
taytacha-mamachakunatam tukurunqa.
Lamar qochapa patanpi nacionniyoqkunapas
nacionnikupim Tayta Diosta adoranqa.

¹² Cus nacionniyoq runakunataqa
Tayta Diosmi wañuchisunkichik.
¹³ Norte lawpi *yachaqkunatam castigarunqa.
Asiria nacionniyoqkunatam tukurunqa.
Payqa purmarachinqam Ninive llaqtatapas.
Chakirachispam chunnirachinqa Ninive llaqtatapas.

¹⁴ Chay purmachisqa llaqtapa chawpinpiqa
atajontin animalkunañam puñukunqaku.
Chay purmachisqa llaqtapa chawpinpiqa
tukuyniraq animalkunañam puñukunqaku.
Tukuwan avutarda sutiyoq animalpas
pilarkunapa puntankunapim puñukunqaku.
Ventanakunapim waqanqa animalkunapas.
Purmachisqañam kanqa punkunkunapas.
Rikurirunqañam cedro sachamanta qerukunapas.

¹⁵ Chay llaqtaqa kusikusparaqmi confiakurqa.

Kikinpa sonqonpim piensarqa:
 Manam pipas kanchu ñoqa hinaqa, nispa.
 Mayna chunnichisqañam kachkan.
 Animalkunapa puñunanñam kachkan.
 Pipas chayninta pasaqqqa
 silbakachanqaraqmi.
 Pipas chayninta pasaqqqa
 qawachinqa takataraqmi.

Jerusalen llaqta castigasqa kananmanta

- 3** ¹ iMallapiraq rikukunqa
 Jerusalen llaqtayoqkunaqa!
 Mana kasukuqmi kachkan paykunaqa.
 Millakupaqpñam rikurirun paykunaqa.
 Runakunatam ñakarichin paykunaqa.
² Manam Tayta Diostapas kasukurqakuchu.
 Manam corregichikuytatas munarqakuchu.
 Manam confiakurqakuchu Tayta Diospipas.
 Manam asuykurqakuchu Diosninkumanpas.
³ Paykunapaqa jefenkupas ñawrawyaq leonkuna hinam.
 Kamachiqninkupas tutan lloqsiq lobo hinam.
 Paqarinpaqqa manam puchunkuchu imallatapas.
⁴ Pay tukuspa traicionakuqlañam kachkan
 Diosmanta willaqninkupas.
 Diospaq sapaqchasqa kaqkunatam
 millakupaqtña rurachkan sacerdotenkupas.
 Panta-pantallatañam rurachkanku
 Diospa yachachikuynintapas.
⁵ Chawpinkupi kaq Tayta Diosmi
 ruran allin kaqkunataqa.
 Payqa manapunim ruranchu
 mana allin kaqkunataqa.
 Payqa sapa punchawmi
 allin arreglokunata ruran.
 Payqa sapa madrugawmi
 mana faltakuspan ruran.
 Mana allin runam ichaqa
 mana penqakuspaña ruran.

⁶Tayta Diosmi nin kaynata:

Ñoqaqa nacionkunatam chinkarachiniña.
 Torrenkunatapas murallanmantam tuñirachiniña.
 Callenkunatapas pasaypaqtñañam chunnirachini.
 Mana pipapas purinantañam chunnirachini.
 Paykunapaqa llaqtankupas purmasqañam kachkan.

Mana pipapas *yachanan purmasqañam kachkan.

⁷ Chaymi Jerusalen llaqtata nirqani:
Qamqa segurochá manchakuwankiña, nispa.
Corregisqaytaqa chaskiwankiñachá, nispa.
Chayna kaptinqa yachanankutapas
manach tuñichiymanchu karqa.

Chayna kaptinqa lliw castigoykunatapas
manach wichiykachiymanchu karqa.
Ichaqa chaywanpas afanakuyllawanñam
mana allinkunata rurarqaku paykunaqa.

⁸ Chayraykum ñoqa Tayta Dios kaynata nini:
Contraykichikpi rimarinay punchawkamayá
suyaykuwaychik qamkunaqa.
Nacionkunatawan gobiernokunata huñurunaypaqmi
sentenciaruniña ñoqaqa.
Ancha piñakuyllawanña castigarunaypaqmi
paykunataqa sentenciaruniña.
Tukuy kay pachapi kaqkunaqa sientikurupiyim
rupachkaq hina piñakuyniywan kanqaku kañasqaña.

⁹ Chay tiempo chayaramuptinqa rimasqankutam
agradoypaqña tikrarusaq.
Ñoqa Tayta Diostaña qayakuwanankupaqmi
llapallankuta rurarusaq.
Hukllaña serviwanankupaqmi
chaynataqa rurarusaq.

¹⁰ Cus nacion mayukunapa chimpanmantaraqmi
mañakuwaqniyunkunaqa hamunqaku.
Ñoqapa chequerachisqay runaykunam
ofrendata apamuwanankupaq hamunqaku.

¹¹ Chay punchawpiqa manam penqakunkichikñachu
mana kasukuspa contrayı rurasqaykichikmantapas.
Chawpikichikmantam qarqorusaq
paytukuq kasqaykichikwan kusikuqkunatapas.
Chaynapim sapaqchakusqay orqopiq
manaña hatunchakunkichikchu qamkunapas.

¹² Ñoqa Tayta Diospi amparakuqkunataqa
chawpillaykichikpim saqeykusaq.
Ñakariqkunatawan wakcha runakunataqa
chawpillaykichikpim saqeykusaq.

¹³ Israel casta puchuq runakunaqa
manañam mana allintaqa ruranqakuñachu.
Israel casta puchuq runakunaqa
manañam llullatapas rimanqakuñachu.
Manañam engañakuq runaqa kanqakuñachu.
Ovejakuna hinañam michiqniyoq kanqaku.

Mana pipapas manchachisqanñam samakunqaku.

Jerusalen llaqtarayku kusikuylawanña takisqankumanta

¹⁴ Sion llaqtapi *yachaqkuna,
kusikuymantayá qaparillawanña takiyechik.
Israel nacionniyoq runakuna,
tukuy sonqowan kusikuspáyá qapariyechik.
Jerusalen llaqtapi yachaqkuna,
tukuy sonqoykichikwanyá llumpayta kusikuyechik.

¹⁵ Tayta Diosqa contraykipi
sentenciasusqaykitapas suchurachinñam.
Enemigoykichiktapas kutirirachinñam.
Qamkunapa chawpikichikpim kachkan
Israel nacionpa reynin Tayta Diosqa.
Chaynaqa manam manchakunkichikñachu
haykapipas mana allintaqa.

¹⁶ Chay tiempopiqa Jerusalentam ningaku:

Sion llaqtapi *yachaqkuna,
qamkunaqa amayá manchakuychikchu, nispa.
Qamkunaqa amayá hukmanyaruychikchu, nispa.

¹⁷ Chawpikichikpim kachkan
yupaychasqaykichik Tayta Diosqa.
Tukuy atiyniyoqmi payqa salvasunaykichikpaqqa.
Qamkunaraykum llumpayta kusikunqa.
Kuyasusqaykichikraykum mosoqyachisunkichik payqa.
Qamkunaraykum takikunawan kusikunqa.

¹⁸ Tayta Diosmi kaynata nin:

Fiestakunapas manaña kaptinmi llakikurqankichik.
Chay llakikuytaqa ñoqam qechurusqaykichik.
Chay llakikuyqa qepi hinam llasurqankichik.
Chay llakikuyqa penqaymanmi churasurqankichik.

¹⁹ Lliw ñakarichisujqankikunapa contranpim
chay tiempopiqa hatarisaq.
Wisturuqkunatam salvaykusaq.
Chequeruqkunatam huñuykusaq.
Pipapas alabanamanñam tikrarusqaykichik.
Reqsisqa runakunamanñam tikrarusqaykichik.
Tukuy hinastinpim chaynata rurasqaykichik.
Penqaypi kasqaykichikmantam chaynata rurasqaykichik.

²⁰ Ñoqa Tayta Diosmi kaynata nini:
Chay tiempopim kutichimusqaykichik.
Chay tiempopim huñumusqaykichik.
Kay pachapi lliwpa reqsisqanmanñam

qamkunataqa tikraykusqaykichik.
Kay pachapi lliwpa alabananmanñam
qamkunataqa tirkararusqaykichik.
Preso kasqaykichikmanta kutichimuspayñam
qawachkaptikichik rurapusqaykichik.

HAGEOPA QELLQASQAN LIBRO

Kay libroqa Diosmanta willakuq Hageopa sutinwan sutichasqam. Payqa willakuya qallarirqa Nahumpa, Habacucpa, Sofoniaspa pachak wata qepantañam. Hageopa tiemponpiqa Zorobabelpas wakin runakunapiwanmi preso pusasqa kasqankumanta kutiramurqaña Jerusalen llaqtaman. Jerusalen llaqtapiqa hatarirachirqakuñam suma-sumaq wasikunatapas, chaywanpas Diospa templontaqa manam allicharqakuraqchu, chayraykum Hageo paykunaman nirqa Diospa imam kamachisqanta.

Kay libroqa iskay parteman rakisqam kanman.

Punta kaq partem willakun Diospa templonta ama demoraspa allichanankumanta (1).

Iskay kaq parteñataqmí willakun Israel runakuna wanakuspa Tayta Diostaña serviptin-kuqa paypas tukuy imayoqtaña kawsachinanmanta (2).

Diospa templon qespichinankumanta

1 ¹⁻²Rey Dario iskay watamanña gobiernachaptinmi soqta kaq killapa punta kaq punchawninpi Tayta Dios rimapayarqa paymanta willakuq Hageoman. Hageoñataqmí willarqa Juda lawpi gobiernaq Zorobabelman. Zorobabelqa karqa Salatielpa churinmi. Hageoqa willarqataqmí Josadacpa churin Josueymanpas. Josueyqa karqa sacerdotekunapa jefenmi. Paykunamanmá Llapallan Kamachiq Tayta Diospa nisqanta kaynata willarqa:

—Kay runakunam ninakuchkanku: “Tayta Diospa templon qespichina tiempoqa manaraqmi chayamunraqchu” nispa. ³Chaymi ñoqa Tayta Dios kaynata nini: ⁴“Sumaq tablakunawan tableasqa wasikunapi *yachakunaykichik tiempochum chayaramun? ¿Chaychum kay temploytaqa purmasqataña qawakuchkankichik?” ⁵Chaynaqa Llapallan Kamachiq ñoqa Tayta Diosmi nikichik: Qamkunaqa imaynam kawsasqaykichikmantayá allinta piensariychik. ⁶Qamkunaqa achkallataña tarpuspapas asllatam cosechachkankichik, mikuspapas manaña saksaqmi kachkankichik, tomaspapas pisilla kasqanraykum mana sinkankichikchu, pachakuspapas manam qonirinkichikchu, llamkapakuqpas pagontam chaskichkan toqosqa wayqallaman. ⁷Chaynaqa Llapallan Kamachiq ñoqa Tayta Diosmi nikichik: Qamkunaqa imaynam kawsasqaykichikmantayá allinta piensariychik. ⁸Orqokunaman rispayá qerukunata apamuychik hinaspayá temployta qespichiychik, chaynata ruraptikichikqa chay templopi kusisqaña kaspaymi alabasqa kasaq. Chaynata nini ñoqa Tayta Dios. ⁹Qamkunaqa achkallataña tariruya munaspapas asllatam tarirkichik. Chaykunataqa wasimanña apaykuptikichikpas huk pukuyllawanmi chinkaypaq-chinkarachini. ¿Imanasqamá chaynataqa rurasaq? Chaynataqa rurasaq temployspas purmasqa kasqanraykum, qamkunam ichaqa wasillaykichikwan conten-takunkichik. Chaynatam nini Llapallan Kamachiq ñoqa Tayta Dios. ¹⁰Chayraykum sullapas manaña sullapusunkichikchu, allapas manañam ruruntaqa qosunkichikchu. ¹¹Chakrakunapa hawanmanqa ñoqam qayarqani usyayta, qayarqanitaqmí orqokunapa hawanmanpas, trigokunapa hawanmanpas, uvas plantakunapa hawanmanpas, aceitunas

sachakunapa hawanmanpas, allpapi wiñaq tukuy imapa hawanmanpas, runakunapa hawanmanpas, animalkunapa hawanmanpas chaynataq tukuy llamkaypa hawanmanpas.

¹²Tukuy chaykunatam uyarirqa Salatielpa churin Zorobabel chaynataq Josadacpa churin Josueyapas. Josueyqa karqa sacerdotekekunapa jefenmi. Llapallan puchuq runakunapas uyarirqakutaqmi yupaychasqanku Tayta Diospa palabranta chaynataq paymanta willakuq Hageopa willakusqantapas. Paykunaqa yupaychasqanku Tayta Diospa kachasqanman hinam uyarirqaku hinaspam Tayta Diostaqa respetarqakuña. ¹³Chaynaqa Tayta Diospa kachasqan Hageomá runakunaman nirqa:

—Tayta Diosmi nisunkichik: “Ñoqaqa yanapachkaykichikmi” nispa.

¹⁴⁻¹⁵Chaynapimá Tayta Dios sonqocharqa Salatielpa churin Zorobabelta. Zorobabelqa karqa Juda lawpi gobiernaqmi. Sonqocharqataqmi Josadacpa churin Josueytapas. Josueyqa karqa sacerdotekekunapa jefenmi. Sonqocharqataqmi llapallan puchuq runakunatapas. Chaynapim iskay watamanña Rey Dario gobiernachkaptin soqta kaq killapa iskay chunka tawayoq punchawninpi kaqllamanta qallaykurqaku yupaychasqanku Llapallan Kamachiq Tayta Diospa templon hatarichiyya.

Mosoq templopa sumaqlaña kayninmanta

2 ¹Chay watapa qanchis kaq killanpim hin spa chay killapa iskay chunka hukniyoq punchawninpim Tayta Dios rimapayarqa paymanta willakuq Hageoman kaynata nispa: ²—Yaw Hageo, Salatielpa churin Zorobabelmanyá willamuy. Zorobabelqariki Juda lawpi gobiernaqmi. Willamuytaqyá Josadacpa churin Josueymanpas. Josueyqariki sacerdotekekunapa jefenmi. Willamuytaqyá llapallan puchuq runakunamanpas kaynata: ³“Qamkuna ukupiqa ćyaqaraqchum pipas kachkan ñawpa tiempopi kay templopa sumaqlaña kayninta qawaq? ćImaynatataq qawachkankichik kay templotaq? ćManachum kay qawasqaykichikqa yanqa-yanqallaman rikchakapusunkichik? ⁴Chaynaqa kallpanchakuyá Zorobabel, ñoqa Tayta Diosmi chaynataqa nichkayki. Qampas kallpanchakuyá Josadacpa churin Josuey, qamqariki kanki sacerdotekekunapa jefenmi. Kay allpapi llapallan runakuna, qamkunapas kallpanchakuychikyá ñoqa Tayta Diosmi chaynataqa nichkaykichik. Qamkunaqa llamkaychikyá, ñoqaqariki yanapachkaykichikmi, chaynataqa nichkaykichik Llapallan Kamachiq ñoqa Tayta Diosmi. ⁵Egipto nacionmanta abueloykichikkuna lloqsimuptin paykunawan contrato rurasqayman hinam ñoqapa Espirituyqa qamkunata yanapasuchkankichik, chaynaqa amayá manchakuychikchu. ⁶Llapallan Kamachiq ñoqa Tayta Diosmi kaynata nikichik: Manapas unaymantam katkatatachisaq cielokunata, kay pachata, lamar qochata chaynataq chaki allpatapas. ⁷Katkatatachisaqtaqmi llapallan nacionkunatapas, chaynapim qori-qollqenkutapas apamunqaku hinaptinmi temployqa llumpay kancharichkaqña kanqa. Chaynatam nini Llapallan Kamachiq ñoqa Tayta Dios. ⁸Ñoqapam qollqepas chaynataq qoripas. Chaynatam nini Llapallan Kamachiq ñoqa Tayta Dios. ⁹Kay temploqa punta kaq templopa sumaqlaña kayninmantapas aswan sumaqraqmi kanqa. Chaynatam nini Llapallan Kamachiq ñoqa Tayta Dios. Hawkayaytañam qosqaykichik ñoqa Tayta Diosqa.”

Mana kasukuq kasqankumantam qaqcachachikunku.

¹⁰⁻¹¹Iskay watamanña Rey Dario gobiernachkaptinmi isqon kaq killapi hin spa chay killapa iskay chunka tawayoq punchawninpi Llapallan Kamachiq Tayta Dios rimapayarqa paymanta willakuq Hageoman chaynapi yachachikuyninkunamanta sacerdotekekunata tapunanpaq:

¹²—Sichum huk kaqnin millqayninpi apachkanman Tayta Diospaq sapaqchasan aychata ichaqa qonqaytañataq chay pachanpa puntan tupaykunman tantaman otaq imapas yanuyman otaq vinoman otaq aceiteman otaq ima mikuymanpas hinaptinqa ñchay mikuyqa Diospaq sapaqchasqañachum rikurirunqa? —nispa.

Sacerdotekunañataqmi nirqaku:

—Manam —nispa.

¹³Chaymi Hageoñataq tapurqa:

—Wañusqapa cuerpointsa huk kaqnin llapcharuspanqa millakuyupaqñam kachkan. Chaynaqi millakuyupaqñam kaq runapas chay huk kaqnin mikuyta tupaykuptinqa ñchay tupaykusqan mikuyqa karunqa millakuyupaqñachum? —nispa.

Hinaptinmi sacerdotekunañataq nirqaku:

—Arí, millakuyupaqñam rikurirunqa —nispa.

¹⁴Chaymi Hageoñataq nirqa:

—Tayta Diosmi kaynata nisunkichik: “Chaynapunim qayllaypiqa kay nacionpi runakunapas kachkankichik. Qamkunapa imapas rurasqaykichikqa chaynataq kaypi imapas ofrecewasqaykichikqa millakuyllapaqñam.¹⁵ Chaynaqa kunan punchawmanta ñawpaqmanqa yuyaymanaychikyá ñoqa Tayta Diospa temployta manaraq perqach-kaptikichikqa.¹⁶ ¿Imataq pasasurqankichik? Pipas iskay chunka kullu mintonman asuykuqmi tariruq chunka kullullataña. Pipas pichqa chunka puyñu vinota horqonapaq asuykuqmi waqaychananku sitiopiqa iskay chunka puyñullataña tariruq.¹⁷ Ñoqaqa llamasqaykichiktapas rupachkaq wayrawan kañaruspaymi qoqararachirqani, tukuchirqanitaqmi runtu parawanpas ichaqa chaywanpas manam ñoqamanqa kutirikamuwarqankichikchu. Chaynatam nini ñoqa Tayta Dios.¹⁸ Kunan punchawqa isqon kaq killapa iskay chunka tawayoq punchawnimini, kunan punchawpunim temploypa cimientonkuna churasqa kanqa. Chaynaqa kunan punchawmanta ñawpaqmanqa yuyaymanaychikyá.¹⁹ Taqekunapi muhukuna manaña kaptinpas uvas plantawan higos sacha manaña ruruptinpas chaynataq granada sachawan aceitunas sacha manaña ruruptinpas kunanmantaqa ñoqam qamkunata bendecisqaykichik” nispa.

Zorobabelman Tayta Dios prometekusqanmanta

²⁰Hina chay chunka tawayoq punchawllapitaqmi Hageoman Tayta Dios huktwan rimapayarqa kaynata:

²¹—Yaw Hageo, qamqa Juda lawpi gobiernaq Zorobabeltayá rimapayay kaynata: “Ñoqaqa katkatatachisaqmi cielokunatapas hinaspa kay pachatapas.²² Ñoqaqa nacionkunapi gobiernokunatapas atiynintawanmi mana kaqmanía churarusaq. Urmachisqaqtapasi guerrapaq carretakunatawan manejaqninkunatapas. Kikillankupura espadawan tuksinakuruptinkum wikapakurunqa caballokunapas sillakuqninkunapiwan.²³ Llapallan Kamachiq ñoqa Tayta Diosmi kaynata nini: Salatielpa churin serviqniy Zorobabel, chay punchawpiqa sello churana anillota hinachichkaq hinam rantiypiña gobiernanaykipaq churasqayki. Qamtaqariki ñoqam akllakurqayki. Chaynatam nini Llapallan Kamachiq ñoqa Tayta Dios.”

ZACARIASPA QELLQASQAN LIBRO

Kay libroqa Diosmanta willakuq Zacariaspa sutinwan sutichasqa librom. Zacariasqa preso pusasqa kaqkunamantam Zorobabelwan kuska kutimurqa Jerusalenman.

Paypa willakusqankunaqa iskay parteman rakisqam kanman:

Punta kaq partem willakun Zacariasman achka rikchanachiykunata Dios qawachisqanmanta. Chay rikchanachiykunawanmi paykunata kallpancharqa Jerusalen llaqtapas chaynataq tempopas yapamanta hatarichisqa kananpaq hinaspa huchanku pampachasqa kananpaq. Willakuntaqmi Diospa atiyninwan chuyanchasqa kanankumantapas chaynataq hamuq tiempopi Mesiaspa gobiernananmantapas (1-8).

Iskay parteñataqmi willakun Mesiaspa gobiernon imaynam kananmanta, willakuntaqmi Diospa piñakuynin punchawpi Israel nacionpa muyuriqniñpi nacionkuna castigasqa kananmantapas (9-14).

Zacariasmi willakurqaña Señor Jesucristo Jerusalen llaqtaman yaykunanmanta (9:9). Domingo de Ramos nisqanku punchawpi Jesus Jerusalen llaqtaman yaykuptinmi chay nisqan cumplikurqa Mateopa hinaspa Juanpa qellqasqankuman hina (Mt 21:5. Jn 12:15).

Runankunata Tayta Dios qayasqanmanta

1 ¹Rey Dario iskay watamanña gobier nachkaptinmi chay watapa pusaq kaq killanpi Tayta Dios rimapayarqa paymanta willakuq Zacariasta. Zacariasqariki karqa Idopa willkanmi otaq Berequiaspa churinmi. Paytamá Tayta Dios kaynata nirqa:

²⁻³—Llapallan Kamachiq ñoqa Tayta Diosmi abueloykichikkunapa contranpi llumpa-llumpayta piñakurqani chaynaqa ñoqapa imam nisqaytayá paykunaman niy: “Kutirikamuwaptikichikqa ñoqapas qamkunamanmi kutirikamusaq. Chaynatam nini Llapallan Kamachiq ñoqa Tayta Dios. ⁴Amayá qamkunaqa kaychik abueloykichikkuna hinachu. Paykunatam ñawpaq tiempomantaraq ñoqamanta willakuqkuna qayaypaq-qayarqaku kaynata nispa: ‘Llapallan Kamachiq Tayta Diosmi kaynata nin: Qamkunaqa qepanchakuychikñayá mana allin kawsasqaykichiktawan mana allin rurasqaykichiktaqa, nispa.’ Ichaqa paykunaqa manam uyariqpas tukurqakuchu nitaqmi nisqaytaqa kaqpapqas hapiroqakuchu. Ñoqa Tayta Diosmi nini chaynata. ⁵Ichaqa kunanqa ẽmaypimá kachkan abueloykichikkunaqa? ẽWiñaypaqchum kawsachkanku ñoqamanta willakuqkunaqa? ⁶Chaywanpas ñoqamanta willakuq serviqniy kunawan willachisqay hinaspa decretachisqay castigom abueloykichikkunaman hayparurqa. Paykunaqa wanakuspankum kaynata nirqaku: ‘Llapallan Kamachiq Tayta Diosqariki tanteasqanman hinam ño- qanchikwan rurarun, payqariki imayna kawsasqanchikman hinaspa rurasqanchikman hinam ñoqanchikwan rurarun’ nispa.”

Revelacionpi sillada runakuna rikusqanmanta

⁷ Rey Dario iskay watamanña gobiernachkaptinmi chay iskay kaq watapa chunka hukniyoq kaq killanpi (chay killaqa Sebat sutiyooqmi karqa) hinaspa chay killapa iskay chunka tawayoq punchawninpi, ñoqa Zacariasta Tayta Dios rimapayawarqa, ñoqaqariki paymanta willakuqmi kani, abueloypa sutinmi Ido, taytaya sutinñataqmí Berequias. ⁸ Chay tuta Dios revelaykuaptinmi rikurqani pukaniraq caballopi sillada runata, chay silladaqa sayachkasqa macha-machakunapa wiñanan qechwapim. Paypa qepanpiñataqmí sayachkasqa pukaniraq caballokuna, alazan caballokuna hinaspa yuraq caballokuna. ⁹ Chaymi ñoqañataq tapurqani:

—Taytay čpikunataq wak sillada runakunaqa? —nispa.

Hinaptinmi chay rimapayawaqni angel niwarqa:

—Ñoqam qawachisqayki pikunam kasqankuta —nispa.

¹⁰ Hinaptinmi chay macha-machakunapa chawpinpi kaq sillada niwarqa:

—Kay silladakunataqa Tayta Diosmi kachamurqa tukuy kay pachapi kayman-wakman purinankupaq —nispa.

¹¹ Hinaptinmi chay silladakunañataq willarqa chay macha-machakunapa chawpinpi sayaq Tayta Diospa angelniñinan kaynata:

—Ñoqaykuqa kay pachapim kayman-wakman puriramuniku. Tukuy kay pacha-qa mana imapapas pasasqanmi hawkalla kachkan —nispa.

¹² Chaymi Tayta Diospa angelniñataq nirqa kaynata:

—Llapallan Kamachiq Tayta Dios, qamqariki kay qanchis chunka watañam piñas-qa kachkanki Jerusalen llaqtapaq chaynataq Juda lawpi llaqtakunapaqpas. Chaynaqa čhaykapikamataq manaña paykunamantaqa llakipayarikunkichu? —nispa.

¹³ Hinaptinmi Tayta Diosñataq rimapayamurqa ñoqawan parlaq angelta, payqa rimapayamurqa sumaq consuelakuq palabrukunawanmi. ¹⁴ Hinaptinmi chay rimapayawaqni angelñataq kamachiwarqa kaynata qayakunaypaq:

—Llapallan Kamachiq Tayta Diosmi kaynata nin: “Ñoqaqa sientinim Sion Moqopi Jerusalen llaqtamanta. ¹⁵ Chayraykum aswan piñasqa kachkani chay mana imapas qokuq nacionkunapa contranpi, paykunaqa tumpallaraq piñasqa kachkaptiymí aswan-aswanraq dañokunata rurarqaku. ¹⁶ Chayraykum ñoqa Tayta Dios kaynata nini: Kunanqariki llakipayarinaypaqmí kutirichkaniña Jerusalen llaqtaman, chaypim tempoy rurasqa kanqa chaynapim Jerusalen llaqtapiqa albañilkunapas huktawan llamkanqaku. Chaynatam nini Llapallan Kamachiq ñoqa Tayta Dios.”

¹⁷ Chay rimapayawaqni angelqa niwarqataqmí kaynata:

—Llapallan Kamachiq Tayta Diospa imam nisqantayá qayakuytaq kaynata:

“Runaykunapa llaqtankunata huktawan liimparichisaq allin kaqkunawan. Kikiy Tayta Diospunim Sion Moqopi *yachaqkunataqa huktawan consuelasaq hinaspm kikiypaqña akllakuykusaq Jerusalen llaqtatapas” nispa.

Waqrakunatawan herrerokunata revelacionpi rikusqanmanta

¹⁸ Huktawan qawarispaymi revelacionniypi rikururqani tawa waqrakuna rikuri-muqta. ¹⁹ Hinaptinmi chay ñoqawan rimaq angelta tapurqani:

—¿Imataq kaykunaqa? —nispa.

Hinaptinmi payñataq niwarqa:

—Kay waqrakunamanmi rikchakun Israelpa castankuna chequerachiq nacionku-naqa, paykunam chequerachirqa Juda nacionpi, Israel nacionpi hinaspa Jerusalen llaqtapi *yachaqkunata —nispa.

²⁰Tayta Diosqa qawachiwarqataqmi tawa herrerokunatapas. ²¹Hinaptinmi ño-qañataq tapurqani:

—¿Imata ruranankupaqtaq wak herrerokunaqa hamuchkan? —nispa.

Payñataqmi kaynata niwarqa:

—Yachasqaykipi hinapas wak waqrakunaqariki rikchakun Juda nacionniyoq runakunata mana sayariypas atinankukama chequerachiq nacionkunamanmi, chaynam wak herrerokunapas hamurqa chay chequerachiq nacionkunapa atiyninta waqrata qoruchkaq hina qorurunankupaq. Arí, chay nacionkunaqariki Juda nacionta waqrapachkaq hinam chaypi *yachaqkunata chequerachirqa —nispa.

Revelacionpi tupuna cordel rikusqanmanta

2 ¹Huktawan qawarispaymi revelacionniypi rikururqani tupuna cordel apta-rayachkaq runata. ²Chaymi payta tapurqani:

—¿Maytataq richkanki? —nispa.

Hinaptinmi payñataq niwarqa:

—Ñoqaqa richkani Jerusalen llaqta tupuqmi, chaynapim yachamusaq imayna anchoyoqmi hinaspa imayna largoqmi kasqanta —nispa.

³Hinaptinmi qawachkaptiy chay ñawpaq rimapayawaqniy angel pasakurqa hinaptinmi huk angelñataq taripaykamuspan ⁴nirqa:

—Wak cordel aptarisqa mozoman kallpaspaykiyá kaynata nimuy: “Manu murallayoqñam Jerusalen llaqtala runakunapa *yachasqan kanqa, chaynaqa kanqa runakunapas hinaspa animalkunapas nana-nanaq kasqanraykum. ⁵Ichqa Tayta Diosmi kaynata nin: ‘Jerusalen llaqtapa muyuriqinpiqa ñoqam kasaq nina mura-lla hina, kanchariyiniyapas kanqa chay llaqtapa chawpimpim’ nispa.”

Runankunataqa Tayta Diospuni salvananmanta

⁶Tayta Diosmi nin kaynata:

iYaw norte lawpi *yachaqkuna,
qamkunaqa chaymantayá ayqekuychik!
iTukuy hinastinmanmi chequerachikichik!

⁷iBabilonia nacionpiña yachakuq
Sion llaqtayoqkunaqa ayqeypaqyá-ayqekuychik!

⁸Kanchariyinwan kachamuwaqniy Llapallan Kamachiq
Tayta Diosmi kaynata nin,
qamkunata salteaq nacionkunapa contranpi kaq
Tayta Diosmi kaynata nin:

Ñawi ruruy tuksiruqmanmi rikchakun
qamkunata imanarusuqnikichikpas runaqa.

⁹Chaynaqariki castigasaqmi paykunataqa,
Sirvientenkunallam qechurunqa paykunataqa.

Chaynapim yachankichik Llapallan Kamachiq
Tayta Dios kachamuwasqantaqa.

- ¹⁰ Yaw Sion Moqopi *yachaqkuna,
chaynaqa qamkunayá takiyachik.
Yaw Sion Moqopi yachaqkuna,
chaynaqa qamkunayá kusikuychik.
Ñoqaqariki qamkunamanñam hamuchkani.
Qamkunawan yachanaypaqñam hamuchkani.
Chaynatam Tayta Diospa nisqanta nini.
¹¹ Chay punchawpiqa achkallaña nacionkunam
Tayta Diosman hukllawakunqaku.
Chaymi payñataq ninqa kaynata:

Ñoqapa runaykunaña kanqa
kay huklaw nacionniyoq runakunapas.
Qamkunawanñam kawsasaq ñoqapas.

Yachankichiktaqmí Llapallan Kamachiq
Tayta Dios kachamuwasqantapas.

- ¹² Tayta Diosmi sapaqchakusqan allpapi
huktawan Juda nacionniyoq runankunata
herenciata hina chaskinqa.
Jerusalen llaqtatapas Tayta Diosmi
huktawan llaqtanpaqña akllanqa.
¹³ Chaynaqa llapallan runakunayá
upallachun Diospa qayllanpiqa.
Chuya *yachanan hanaq pachamanta
hatarimuspanmi hamuchkanña payqa.

Sacerdotekunapa jefen Josueyta revelacionpi qawasqanmanta

3 ¹Chaymantam Tayta Diosqa revelacionniypi qawachiwarqataq sacerdotekunapa jefen Josueyta. Josueyqa sayachkasqa Tayta Diospa angelninpa ñawpaqninpim, Josueyqa *alleq lawniniñataqmí sayachkasqa Satanás payta acusanapaq. ²Hinaptinmi Tayta Diosñataq chay acusanapaq sayaq Satanasta qaçcharqa kaynata:

—Satanás, ñoqa Tayta Diosmi qamtaqa qaçchayki. Jerusalen llaqtata akllakuq ñoqa Tayta Diosmi qamtaqa qaçchayki. Josueyqariki rupachkaq ninamanta kañakuchkaq kaspi hina horqoykusqam —nispa.

³ Josueyqa qachallaña pachayoqmi Tayta Diospa angelninpa qayllanpi sayachkarqa. ⁴Hinaptinmi chay angelqa yanapaqninkunata kamachirqa:

—Chay qachallaña pachankunataqa chusturuychikyá —nispa.

Josueyta qawarispanmi nirqa:

—Chay pachaykikuna chusturuchkaq hinam mana allin rurasqaykikunataqa qe-churuykiña, chaynaqa suma-sumaq pachakunawanñam pachaykachisqayki —nispa.

⁵ Chaymantam payqa yanapaqninkunata kamachirqa:

—Josueyta umanmanyá wankiyachik limpio uma wankiwan —nispa.

Chaynapim paykunaqa Josueyapa umanta wankiykuspanku suma-sumaq pachakunawan hinachirqaku. Chaynataqa rurarqaku Tayta Diospa angelnin chayllapiraq sayachkaptinmi.

⁶Chaymantam Tayta Diospa angelninqa Josueyman kaynata nirqa:

⁷—Llapallan Kamachiq Tayta Diosmi nisunki: “Sichum ñoqapa munasqayman hina kawsaspa nanachikunaykipaq qosqayta cumplispapaq templiopim kamachikunki, templiopa pationpi kaqkunatapas qamtaqmì nanachikunki, chaynata ruraptikiqa kay yanapaqniy kunawan kuskatam churasqayki. ⁸Chaynaqa allintayá uyariway, Sacerdote kunapa Jefen Josuey, uyariwachuntaqyá qanwan huñunakuq sacerdote kunapas, qamkunaqariki kankichik hamuq kaqkunamanta señal hinam. Ñoqaqa Iklirimuq sutiyoq siervoytam pusamusaq. ⁹Ñoqam churaruni Josueyapa ñawpaqninpi qanchis waqtayoq rumita, chay rumipiqa ñoqam qellqasaq. Huk punchawllapim ñoqaqa kay nacionniyoq runakunapa mana allin rurasqankuta qechurusaq. Llapallan Kamachiq ñoqa Tayta Diosmi chaynata nini. ¹⁰Chay punchaw chayaramuptinqa qamkunam qayanakunkichik uvas plantaykichikpa hinaspa higos sachaykichikpa llantuyinipi hawkalla tiyakunaykichikpaq. Llapallan Kamachiq ñoqa Tayta Diosmi chaynata nini.”

Candeleromantawan aceitunas sachakunamanta

4 ¹Ñawpaqta ñoqawan rimaq angel kutiramuspanmi puñuruq runata rikchachikaq hina ñoqata rikchachiwarqa ²hinaspam niwarqa:

—¿Imatataq qawachkanki? —nispa.

Hinaptinmi ñoqañataq nirqani:

—Ñoqaqa qawachkani qori-puromanta rurasqa candelerotam, chay candeleropa kasqa umanpi waqaychana aceiteyoqmi, chaypa waqtanpiñataqmì kasqa qanchis mecherokuna, chay mecherokunamanqa aceitem chayasqa qanchis tubontakama. ³Chay candeleropa waqtanpiñataqmì kachkan iskay aceitunas sachakuna, huknín sacham kachkan chay aceite waqaychanapa *alleq lawnini pi hukminñataqmì *ichoq lawnini pi —nispa.

⁴Hinaptinmi ñoqañataq chay rimapayawaqniy angelta tapurqani:

—Taytay ¿ima ninantaq kaykunaqa? —nispa.

⁵Hinaptinmi chay angelñataq niwarqa:

—¿Manachum yachanki kaykunaqa ima ninanmi kasqanta? —nispa.

Hinaptinmi ñoqañataq nirqani:

—Manam Taytay —nispa.

⁶Chaymi angelñataq Zorobabelman willanaypaq Llapallan Kamachiq Tayta Diospa nisqanta kaynata niwarqa:

—Manam tropakunawanchu nitaq kallpawanchu aswanqa espiritu wanmi.

⁷Hatun orqo ¿pitaaq qamqa kanki? Qamqa Zorobabelpa ñawpaqninpim chutarikuq pampamanña tikrakurunki. Templota qespichinanpaq rumita horqoptinmi llapa runakuna ninqaku: “¡Ima sumaqmi, ima sumaqmi!” nispaku.

⁸Tayta Diosqa niwarqataqmì:

⁹—Kay templopa cimientonkunataqa Zorobabelmi churachirqa hinaspaqa hina kikintaqmì qespichinqa —nispa.

Chaynapim yachankichik Llapallan Kamachiq Tayta Dios kachamuwasqanta.

¹⁰Templo rurayta qallaykuptinku “¿Imansi qespichinchinqa?” niqkunam kunanqa qespichichkaqtanà Zorobabelta qawaykuspa kusikunqaku. (Kay kanchaq qanchis mecherokunaqa rikchakun tukuy hinastin qawaq Tayta Diospa ñawinkunamanmi.)

¹¹Hinaptinmi ñoqañataq tapurqani:

—¿Ima ninantaq wak candeleropa *alleq lawninpí hinaspá *ichoq lawninpí sayaq aceitunas iskay sachakunaqa? —nispa.

¹²Tapurqanitaqmí:

—¿Ima ninantaq qori tubowan tupanakuq wak aceitunas sachapa iskay kallmankunaqa? Wak qori tubonkunatamiki aceiteqa qelluy-qelluyllaña kallparichkan —nispa.

¹³Hinaptinmi angelñataq rimapayawarqa:

—¿Manachum yachanki kaykunapa imam ninantaqa? —nispa.

Chaymi ñoqañataq nirqani:

—Manam taytáy —nispa.

¹⁴Hinaptinmi payñataq willawarqa:

—Kaykunaqariki aceitewan talliykachikuspam sapaqchasqa kachkanku Tukuy Kay Pachapi Kamachikuq Señorta servinankupaq —nispa.

Pawachkaq wankusqa qellqa rikusqanmanta

5 ¹Huktawanmi revelationniyi qawarispay rikururqani pawachkaq wankusqa qellqata. ²Hinaptinmi angelñataq tapuwarqa:

—¿Imatataq qawachkanki? —nispa.

Hinaptinmi ñoqañataq nirqani:

—Ñoqaqa qawachkani pawachkaq wankusqa qellqatam, wak qellqapa largonqa kasqa isqon metrom, anchonñataqmí kasqa tawa metro parten —nispa.

³Chaymi payñataq niwarqa:

—Wakpiqa llíw nacionnikí ñakasqa kananmantam qellqasqa kachkan, huklawninpí qellqasqa kachkan llapallan suwakuqkuna puchukachisqa kananmanta, huklawninpíñataqmí qellqasqa kachkan llapallan yanqamanta juraqkuna puchukachisqa kananmanta.

⁴Llapallan Kamachiq Tayta Diosmi nin kaynata: “Kay ñakaykusqaytaqa ñoqam apachichkani suwakuqpa wasinman yaykunarpaq chaynataq sutiyrayku yanqamanta juraqpa wasinmanpas yaykunarpaq. Chay apachisqay ñakayqa chay wasikunapim kanqa querunkunapas hinaspá ruminkunapas chinkachisqa kanankama” nispa.

Tupuna canastapi tiyachkaq warmita rikusqanmanta

⁵Chay rimapayawaqniy angelñataqmí asuykuwaspan niwarqa:

—Kunanñataqyá qawariy wak imam rikurimuqta —nispa.

⁶Chaymi ñoqañataq tapurqani:

—¿Imamá wak qawasqayqa? —nispa.

Hinaptinmi payñataq niwarqa:

—Wak qawasqaykiariki huk tupuna canastam. Wak tupunaqa nacionnikipi llapallan runakunapa mana allin rurasqanku tupuqmi —nispa.

⁷Chay tupuna canastaqa kasqa titimanta tapayoqmi, chay tapanta huk kaqnin hoqariy-kuptinmi chay canastapa ukunpiqa warmi tiyachkasqa. ⁸Hinaptinmi chay angel niwarqa:

—Kay warmiqa rikchakun chay runakunapa mana allin rurasqanmanmi —nispa.

Chaynata niykuwaspanmi chay angelqa tupuna canasta ukuman chay warmita tanqaykurqa hinaspam wichqarurqa chay titimanta tapanwan.

⁹Huktawan qawarispaymi rikururqani iskay warmikuna rikurimuqta, chay warmikunaqa kasqa wayrapa tanqasqan raprayoqkamam, chay raprankunaqa kasqa cigueñapa raprankuna hinam. Paykunamá chay tupuna canastata altollanta aparqaku.

¹⁰Hinaptinmi ñoqañataq chay rimapayawaqniy angelta tapurqani:

—¿Maymantaq apachkanku wak tupuna canastataqa? —nispa. ¹¹Hinaptinmi payñataq niwarqa:

—Waktaqa apachkanku Sinar sutiyoq Babilonia nacionpi templota ruranankupaqmi. Chay templota qespirachiptinkum chaytaqa churaykunqaku maymi tiyananpi —nispa.

Guerrapaq tawa carretakuna rikusqanmanta

6 ¹Huktawanmi revelacionniypi qawachkaspay rikururqani guerrapaq tawa carretakunata, chay carretakunaqa lloqsiramurqa iskay bronce orqokunapa chawpinmantam. ²Chay punta kaq carretatam chutachkasqa puka niraq caballokuna. Iskay kaq carretatañataqmi chutachkasqa yana caballokuna. ³Kimsa kaq carretatañataqmi chutachkasqa yuraq caballokuna. Tawa kaq carretatañataqmi chutachkasqa muru-muru caballokuna. Chay caballokunaqa llapallankum kasqa kallpasapakama.

⁴Hinaptinmi ñoqañataq chay rimapayawaqniy angelta tapurqani:

—Taytay ñima ninantaq kayqa? —nispa.

⁵Chaymi angelñataq niwarqa:

—Kay tawantin guerrapaq carretakunaqa tawantin espiritukunam, paykuna-qa lloqsichkanku Kay Pachapi Kamachikuq Señorpa ñawpaqniqmantam. ⁶Chay yana caballokunapa chutasqan carretaqa richkan norte lawpi nacionmanmi, chay yuraq caballokunapa chutasqan carretañataqmi richkan intipa seqaykunan lawpi nacionman. Chay muru-muru caballokunapa chutasqan carretañataqmi richkan surlawpi nacionman —nispa.

⁷Chay kallpasapa caballokunam ganasllawanña lloqsirqaku tukuy kay pachapi kayman-wakman purimunankupaq hinaptinmi chay rimapayawaqniy angelñataq paykunata nirqa:

—Tukuy kay pachapiyá kayman-wakman purimuychik —nispa.

Chaymi caballokunaqa chaynata ruramurqaku.

⁸Chaymantañataqmi Tayta Dios qayarimuwarqa:

Qaway Zacarias, wak norte law nacionman lloqsiqkunam paykunapa contranpi piñakuyniymana chayraq sonqoya tiyaykachinku —nispa.

Josueyman corona hinachisqankumanta

⁹Tayta Diosmi rimapayawaspan kaynata niwarqa:

¹⁰—Riyá Heldaiman, Tobiasman hinaspa Jedaiasman, paykunamantayá mañaka-muy qori-qollqenkuta. Hina chay punchawllataqyá pasay Sofoniaspa churin Josiaspa wasintapas. Paykunaqariki Babilonia nacionman preso pusasqa kasqankumantam kutiramunkuña. ¹¹Chay qori-qollqe huñusqaykiwanmi rurachinki huk coronata hinaspam chay coronataqa churanki Josadacpa churin sacerdotekunapa jefen Josueyupa umanman. ¹²Josueytam ñoqa Tayta Diospa nisqayta kaynata ninki: “Kayqayá chay Ikllimuqwan suticasqa runaqa, paymi kikinpa sapinmanta ikllimuspan ñoqa Tayta Diospa temployta huktawan hatarichinqa. ¹³Payqa ñoqa Tayta Diospa temployta huktawan hatarirachispanmi reypa chaskinankunata chaskispasancha reqsisqa kanqa, reypa tiyananpi tiyaykuspanmi gobiernanqa, chaynapim reypa tiyananpi sacerdote kanqa, iskayninwanmi payqa allinlla kanqa” nispa. ¹⁴Josueyupa coronanqa Tayta Diospa templonpi churasqam kanqa. Chaypiqa kanqa Helem sutiyoq runata, Tobias sutiyoq runata, Jedaias sutiyoq runata hinaspa Sofoniaspa churin Henta yuyarinankupaqmi.

¹⁵—Karu-karu llaqtakunamanta runakuna hamuspam yanapakunkaku Tayta Diospa templon huktawan hatarichiypi. Chaynapim yachankichik ñoqataqa Llapallan Kamachiq Tayta Dios kachamuwasqanta, tukuy kaykunaqa pasakunqa yupaychasqanchik Tayta Diospa kamachikuyinkunkata kasukuptikichikmi.

Yanqalla ayunaymanta

7 ¹Rey Dario tawa watamanña gobiernachkaptinmi chay tawa kaq watapa isqon kaq killapi otaq Quisleu killapi hinaspa chay killapa tawa kaq punchawninpi ñoqa Zacariasman Tayta Dios rimapayawarqa. ²Chay punchawkunapim Betel llaqtapi *yachaqkuna kacharqaku Sarezer sutiyoq runatawan Regem-melec sutiyoq runata. Paykunataqa runankunatawanmi kacharqaku Tayta Diospa yanapakuynin mañakamunankupaq ³chaynataq Llapallan Kamachiq Tayta Diospa templonpi kaq sacerdotekunatapas hinaspa Diosmanta willakuqkunatapas kaynata tapumunankupaq: —¿Hinaraqchum waqasaqku hinaspa ayunasaqku pichqa kaq killapiqa imaynam watan-watan rurasqaykuman hina? —nispa.

⁴Chaymi Llapallan Kamachiq Tayta Dios rimapayawaspan niwarqa:

⁵—Qamqa nacionnikipi llapallan runakunamanyá sacerdotekunamanwan kaynata nimuy: “Qamkunaqa qanchis chunka watamantaraq chay pichqa kaq killapi hinaspa qanchis kaq killapi ayunastin waqaspaykichikqa manam ñoqapaqchu rurarkankichik. ⁶Mikukuspaykichikpas upyakuspaykichikpas kikillaykichikpaqmí chaykunataqa rurarkankichik” nispa. ⁷¿Manachum Tayta Diosqa ñawpaqmantaraq willakuqninkunawan hina kaynata rimarirqa? Chaynataqariki rimarirqa Jerusalen llaqtapi *yachaqkuna hawkalla hinaspa achkallaña kawsakuchkaptinkum, hina chaynallam kawsakuchkarqaku muyuriqniñ llaqtakunapi yachaqkunapas chaynataq Neguev lawpi yachaqkunapas hinaspa waqtakunapi *yachaqkunapas.

Mana kasukuq kasqankurayku preso pusasqa kasqankumanta

⁸⁻⁹Chaymantam Llapallan Kamachiq Tayta Diosqa ñoqa Zacariasman rimapaya-waspan kaynata willachiwarqa:

—Qamkunaqa allin arreglotu runamasikichikwan ruraspayá kuyapayakuqñā hinaspa llakipayakuqñā kaychik. ¹⁰Amayá ñakarichiychikchu viudakunata-qa nitaq mana tayta-mamayoqkunatapas nitaq forastero runakunatapas nitaq wakchakunatapas, amataqyá piensaychikchu runa masikichikwan mana allinlla ruranakuytaqa. ¹¹Qamkunaqa manam uyariya munarqankichikchu, llapallay-kichikmi cepanchakuruwaspaykichik mana kasukuqñā karqankichik hinaspm upa tukururqankichiktaq. ¹²Rumi sonqo rikuriruspaykichikmi mana munarqankichikchu Llapallan Kamachiq ñoqa Tayta Diospa yachachikuyniykuna hinaspa kamachikuyniykuna kasukuya. Chaykunataqa espirituypa yanapakuyninwanmi ñawpaqmantaraq willachirqani ñoqamanta willakuqkunawan. Chayraykum Llapallan Kamachiq ñoqa Tayta Diosqa llumpa-llumpayta piñakuruspay ¹³kaynata nirqani: “Imaynam qamkunapas qayachkaptiy mana uyariwayta munarqankichikchu, chaynam ñoqapas qayakuwaptikichikqa manataq uyarisqaykichikchu. ¹⁴Chayraykum qamkunataqa wayra-parapa apasqanta hina chequerachirqaykichik mana reqsisqaykichik nacionkunaman, chaynapim nacionnikichikpas tikrakururqa mana pipapas purinan chunniqmanñā. Sumaqllaña naciontam qamkunaqa tikrarurqankichik purmachkaq nacionmanñā” nispa.

Tayta Diospa imam prometekusqanmanta

8

¹⁻² Llapallan kamachiq Tayta Diosmi rimapayawaspan kaynata niwarqa:

Sion Moqopi *yachaqkunataqa

kikillaypaqñā kananpaqmi kuyakuni.

Sion Moqopi yachaqkunataqa

piñakuywanmi kikillaypaqñā kuyakuni.

³ Tayta Diosmi kaynata niwarqa:

Ñoqaqa kutikusaqñā Sion Moqopi llaqtaman.

Yachakunapaqmi kutikusaqñā Jerusalenman.

Jerusalen llaqtam sutichasqa kanqa

Cheqap Kaqkunapa Kanan Llaqtawan.

Chaynapim Llapallan Kamachiq Tayta Diospa orqonpas

sutichasqa kanqa Paypaq Sapaqchasqa Orqowan.

⁴ Llapallan Kamachiq Tayta Diosmi niwarqa:

Jerusalen llaqtapa plazankunapiqa

samarinqakuraqmi machuchakunapas.

Jerusalen llaqtapa plazankunapiqa

samarinqakuraqmi payachakunapas.

Sinchi yuyaq kasqankuraykum

tawnachantinkamaraq samarinqakupas.

⁵ Chay llaqtapa plazankunaqa

pukllaq qari wawakunawanmi huntarinqa.

Chay llaqtapa plazankunaqa

pukllaq warmi wawakunawanmi huntarinqa.

⁶ Llapallan Kamachiq Tayta Diosmi niwarqa:

Chay tiempopiqa puchuq runaykunam admirakunqa.

Ñoqapaqmi ichaqa mana admirakuypaqchu kanqa.

Llapallan Kamachiq Tayta Diosmi nini chaynataqa.

⁷ Llapallan Kamachiq Tayta Diosmi niwarqa:

Runaykunataqa ñoqapunim libramusaq

intipa qespimunan nacionkunamanta.

Runaykunataqa ñoqapunim libramusaq

intipa seqaykunan nacionkunamanta.

⁸ Pusaramuptiyimi Jerusalenpiña *yachakunqaku.

Chaynapim runaykunaña kanqaku.

Chaynapim kasaq confiakunanku Diosninku.

Chaynapim kasaq allin ruraq Diosninku.

⁹ Llapallan Kamachiq Tayta Diosmi kaynata niwarqa:

—Qamkunaqariki Llapallan Kamachiq ñoqa Tayta Diospa employ cimientasqa kasqan punchawkunapim uyarirqankichik ñoqamanta willakuqa imam nisusqaykipchikta, chaynaqa kallpanchakuychikyá employ hatarichinaykichikpaq. ¹⁰ Employ pa cimientonta manaraq churachkaptinkuqa manam runakunapas pagonkuta chaskirqa-kuchu, animalninkupa llamkasqanmantapas manam chaskirqakuchu, runakunapas

enemigonkuraykum hawkqa mayman puririytapas mana atirqakuchu, ñoqamiki llapa runakunataqa runamasinpa contranpi hatarirachirqani.¹¹ Ichaqa runaykunamanta kunan puchuq runakunawanqa manam chay ñawpa tiempokunapi hinañachu rurasaq. Llapallan Kamachiq ñoqa Tayta Diosmi chaynata nini.¹² Hawka kawsakuspañam paykunaqa imakunatapas tarpukunqaku, uvas plantankupas sumaqllatañam rururinqa, chakrankupas chaynataqmí rururinqa. Chakrakunapas sullakunapa sullarisqanmi kanqa, kay puchuq runakunamanmi tukuy kaykunata qosaq herencianku kananpaq.¹³ Juda castakunawan Israel castakuna, tukuy nacionkunapim ñakasqa karqankichik, kunanmi ichaqa qamkunata salvaykuspay paykunapaq bendicion kanyakichikpaqña rurasqaykichik. Chaynaqa ama manchakuspayá kallpanchakuychik.

¹⁴—Llapallan Kamachiq ñoqa Tayta Diosmi kaynata nini: Abueloykichikkuna piñarachiwaptinmi paykuna castigaruya tantearurqani, paykunataqa manamá llakipayarqanichu.¹⁵ Chayman hinam kunanpas tantearuni Jerusalen llaqtatawan Juda castakuna yanapaykuyaña. Chaynaqa amayá manchakuychikchu.¹⁶ Chaynaqa kayna kamachisqayman hinayá ruraychik: Qamkunaqa amayá llullanakuychikchu. Cortekichikkunapipas cheqap allin arreglotayá ruraychik.¹⁷ Runamasikichikpa contranpi mana allin ruraytaqa amayá piensaychikchu. Amataqmí kuyankichikchu yanqamanta juraytaqa. Tukuy chaykunataqa cheqninim. Chaynatam nini ñoqa Tayta Dios.

¹⁸⁻¹⁹ Llapallan kamachiq Tayta Diosmi rimapayawaspan niwarqa:

—Tawa kaq killapi, pichqa kaq killapi, qanchis kaq killapi hinaspa chunka kaq killapi ayuno rurasqaykichikqa tikrakurunqa llumpay kusikuymanñam, Juda castakunapaqmi chay punchawkunaqa tikrakurunqa kusikuy fiestakunamanña. Chaynaqa munayapaqyá-munaychik cheqap kaqkunatawan hawka kawsakuyaña.

²⁰—Llapallan Kamachiq ñoqa Tayta Diosmi kaynata nini: Hamunqakuraqmi achka-achka runakuna, chayamunqakuraqmi achka llaqtapi *yachaq runakuna.²¹ Hinaptinmi huklaw llaqtapi yachaq runakuna rinqaku huklaw llaqtapi yachaqkunaman hinaspm paykunata ninqaku: “Hakuwá risun Tayta Diospa favorniñ mañakuq, Llapallan Kamachiq Tayta Diostayá ñoqawan kuska maskamusunchik” nispa.²² Hinaptinmi Jerusalen llaqtaman rinqaku achka-achka runakuna, rinqakutaqmi hatun nacionniyoq runakunapas, chaymanqa rinqaku Llapallan Kamachiq ñoqa Tayta Diosta maskaspá favorniyta mañakunankupaqmi.²³ Chaynaqa Llapallan Kamachiq ñoqa Tayta Diosmi kaynata nini: Chay punchawkunapiqa huklaw nacionniyoq hinaspa sapaq idiomakuna rimaq chunka runakunam hapikurunqa Juda casta runamanta hinaspm payta ninqaku: “Qamkunawan riytam munaniku, uyarirunikum Dios yanapasusqaykichikta” nispa.

Muyuriqninpi nacionkuna castigasqa kananmanta

9 ¹ Hadrac nacionpa contranpim Tayta Dios willachiwarqa.
Damasco llaqtapa contranpim Tayta Dios willachiwarqa:

Ñoqa Tayta Diosqa qawachkanim llapallan runakunataqa.

Qawachkanitaqmi Israelpa llapallan ayllunkunataqa.

² Hamat nacionpi *yachaqkunatas ñoqapunim qawachkani.

Damasco llaqtawan hichpalla kasqanraykum qawachkani.

Yachaysapa Tirotawan Sidon llaqtatam qawachkani.

³ Tiro llaqtayoqkunaqa murallatam hatarirachinku.

Qollqetapas fiutu allpata hinañam huñukurunku.

Qoritapas ñanpi mituta hinañam montokurunku.

- ⁴ Ichaqa ñoqa Tayta Diosmi paykunataqa wakchayarachisaq.
 Lamar qochapi munaychakuyninkutapas ñoqam chinkarachisaq.
 Chay llaqtataqa ñoqapunim ninawan ruparachisaq.
- ⁵ Ascalon llaqtapi yachaqkunapas
 chayta qawaykuspam mancharikunqaku.
 Gaza llaqtapi *yachaqkunapas
 wachakuq hinaraqmi qewiykachanqaku.
 Ecron llaqtapi yachaqkunapas
 manaña ima rurakuy atiqmi rikurirunqaku.
 Gaza llaqtataqa mana reyniyoqñam rikurirunqa.
 Ascalon llaqtataqa mana pipa yachasqanñam rikurirunqa.
- ⁶ Asdod llaqtapiqa yachanqaku forasterokunañam.
 Filistea runakunapa hatunchakuynintaqa tukurusaqñam.
- ⁷ Paykunamantaqa yawarniyoq
 aycha mikusqankutapas qechurusaqmi.
 Paykunamantaqa millakuypaq kaqkuna
 mikusqankutapas qechurusaqmi.
 Ichaqa paykunamantapas puchuqkunam
 Israel nacionpa Diosninpaqña kanqaku.
 Chaynapim chay puchuqkunaqa
 Juda nacionpi kamachikuq hinaraq kanqaku.
 Ecron llaqtayoqkunañataqmi
 Jebus runakuna hinaraq kanqaku.
- ⁸ Ñoqaqa runaykunapa muyuriqinpi sayaykuspaymi waqaychasaq.
 Salteaqpuna kayman-wakman purinanmantam waqaychasaq.
 Ñakarichiqkunaqa manañam pasanqachu chaynintaqa.
 Kunanqariki kikiypuniñam waqaychasaq paykunataqa.

Israel nacionpa hamuq reyninmanta

- ⁹ iSion llaqtapi *yachaqkuna,
 qamkunaqa llumpayllatañayá kusikuychik!
 iJerusalen llaqtapi yachaqkuna,
 qamkunaqa kusikuymantayá qapariychik!
 Reynikichikqa qamkunamanmi hamuchkan.
 Allin ruraq kaspam hamuchkan.
 Payqa vencesqanmantam hamuchkan.
 Asnopi silladam humildella hamuchkan.
 Carga asnopa wawanpim hamuchkan.
- ¹⁰ Ñoqaqa chinkarachisaqñam
 Efrain castakunapa guerrapaq carretankutapas.
 Ñoqaqa chinkarachisaqñam
 Jerusalen llaqtapa guerrapaq caballonkutapas.
 Ñoqaqa chinkarachisaqñam
 paykunapa guerrapaq flechana arconkutapas.
 Nacionkuna hawkafá kananpaqmi
 qamkunapa reynikichik paykunata rimapayanqa.

Chaynapim lamar qochamanta qallaykuspan
huknin lamar qochakama gobiernanqa.
Eufrates mayumanta qallaykuspam
kay pachapa cantonkama gobiernanqa.

Israel nacionta Tayta Dios salvaykusqanmanta

¹¹ Yawarwanmi rurarcanchik contratota,
chayraykum qamkunamanta kaq presokunata
libraykusaq mana yakupa kanan pozomanta.

¹² Librasqa kanaykichikpaqmí confianzawan
lliw presokunaqa suyachkankichik,
chaynaqa murallasqa llaqtaykichikmanyá kutikuychik.
Kunanmi qamkunaman willachkaykichik,
ñoqaqa ñawpaqmantapas iskay
kuti mastaraqmí kutichipusqaykichik.

¹³ Juda casta runakuna,
guerrapaq flechanayta hinam preparachkaykichik.
Efrain casta runakuna,
guerrapaq flechaykunata hinam preparachkaykichik.
Sion llaqtapi *yachaqkuna,
qamkunaqa valeroso runapa espadan hinam kankichik.
Grecia nacionpi yachaqkuna,
paykunata hatarirachispam vencerachisqaykichik.

¹⁴ Tayta Diosqa runankunapa hawanpiñam rikurirunqa.
Paypaqa flechanpas llipyay hinaraqmi lloqsirunqa.
Señor Diosqa cornetata tocachkaq hinam qayarikunqa.
Señor Diosqa wayra-para hinam surlawmanta hamunqa.

¹⁵ Llapallan Kamachiq Tayta Diosmi
paykunataqa waqaychanqa.
Chaymi paykunaqa enemigonkunata venceruspa
convidota ruranqa.
Enemigonkupa warakasqan rumikunatam
paykunaqa saruparunqaku.
Vinotapas tomaruspam sinkakuna
hinaraq qayaykachakunkaku.
Medianopi yawar huntá hinaraqmi
paykunaqa huntasqa kanqaku.
Altarpa waqrachankunaman chaqchunanku mediano hinaraqmi kanqaku.

¹⁶ Yupaychasqanchik Tayta Diosmi
runankunata salvaykuwasun.
Chay tiempopiqa ovejakunata hinam
runankunata salvaykuwasun.
Chaynapim runankunaqa Diospa
allpanpiña kancharisunchik.

Coronapi alhaja rumikuna
hinam kancharisunchik.

- ¹⁷ iMayna allinraq kanqa chay allpaqa!
iMayna sumaqraq kanqa chay allpaqa!
Trigopas manaña pisiptinmi mozokunapas
poqosqallaña kanqaku.
Vinopas mana pisiptinmi doncellakunapas
poqosqallaña kanqaku.

Runankunataqa Tayta Dios librananmanta

10 ¹Poqoy tiempopiyá parachimunanpaq
Tayta Diosta mañakuychik.

Tayta Diosqa llipyarichispam
sinchillataña paraykachipusunkichik.
Payqa sapakamamanmi
sumaqllaña plantakunata qosunkichik.

- ² Taytacha-mamachakunapa rimasqankuqa llullallam.
Adivinaq runakunapa imapas qawasqankuqa yanqallam.
Mosqoyninkumanta willakusqankuqa mana valeqlam rikurirun.
Paykunapa consuelakusqankuqa mana valeqñam rikurirun.
Runakunaqa chullaruq ovejakuna hinañam purillachkanku.
Mana michiqniyoq ovejakuna hinam ñakarillachkanku.

³Chayraykum Tayta Dios nin kaynata:

Michiqkunapa contranpim piñasqa kachkani ñoqaqa.
Runaykuna pusaqkunatam castigasaq ñoqaqa.
Llapallan Kamachiq ñoqa Tayta Diosmi runaykunataqa yanapasaq.
Llapallan Kamachiq ñoqa Tayta Diosmi Juda castakunataqa yanapasaq.
Guerrapaq kallpasapa caballota hinam rurarusaq.

- ⁴ Juda castamantam lloqsimunqa
wasipa esquinanpi hapiq rumiqa.
Paykunamantam lloqsimunqa
karpara takyachiq estacaqa.
Juda castamantam lloqsimunqa
guerrapaq flechana arcoqa.
Paymantam lloqsimunqa
llapallan gobiernaqkunaqa.

- ⁵ Soldadokuna hinam paykunaqa kanqaku.
Ñankunapipas soldadokuna hinam mituta sarupanqaku.
Tayta Diospuni yanapasqanraykum paykunaqa peleanqaku.
Sillada tropakunatas penqaymanmi paykunaqa churanqaku.

- ⁶ Juda castakunataqa ñoqapunim kallpanchasaq.
Josey castakunataqa ñoqapunim salvaykusaq.
Paykunataqa llaqtankumanñam kutichisaq.

Ñoqaqa llakipayanim paykunataqa.

Manam qarqoruqniñ Diospaqñachu
hapiwanqaku paykunaqa.

Paykunapa yupaychasqanku Tayta Diosmi kani.

Mañakuwasqanku uyariyuq Tayta Diosmi kani.

⁷ Efrain castakunaqa kallpasapa soldado hinam kanqaku.

Vino tomaqkuna hinam tukuy sonqonkuwan kusikunqaku.

Wawa-churinkupas chaykunata qawaykuspam kusikunqaku.

Tayta Diosraykum tukuy sonqonkuwan kusikunqaku.

⁸ Paykunataqa kikiypunim qayarisaq.

Paykunataqa kikiypunim huñurusaq.

Preso kasqankumantam libraykusaq.

Chaynapim achka-achkaman mirarunqaku.

Nawpaq tiempopi hinaraqmi mirarunqaku.

⁹ Maqchichkaq hinam nacionkunaman

chequerachisaq paykunataqa.

Chaywanpas karu llaqtakunapim

yuyariwanqaku ñoqataqa.

Chaynapim wawa-churintin kawsaruspanku

hina wawa-churintintaq kutimunqaku.

¹⁰ Egipto nacionmantam kutichimusaq.

Asiria nacionmantam huñumusaq.

Galaad lawmanñam pusamusaq.

Libano lawmanñam pusamusaq.

Manaña sitiopas kanankamam huñumusaq.

¹¹ Lamar qocha hinaña sasachakuykunapa

chawpintam ñoqaqa pasarachisaq.

Lamar qochapa hoqarikusqantapas

ñiqam waqtaparusaq.

Nilo Mayupa ukullay-uku yakunkunapas chakirunqam.

Asiriapa hatunchakuyninpas kanqa wischusqam.

Egiptopa munaychakuyninpas kanqa qechusqam.

¹² Kikiy Tayta Diosñam kallpanchasaq runaykunataqa.

Chaynapim ñoqata yupaychawastinña kawsanqaku paykunaqa.

11 ¹Yaw Libano orqo, yaykumuq ñannikikunatapas kichariyá.
Qampaqa cedro sachaykikunapas kachun kañasqayá.

² Yaw cipres sacha, qaparkachayñayá qamqa.

Ñam wichiykunña chaypi kaq cedro sachacha.

Chaypi kaq hatun sachakunaqa ñam wichiykunña.

Yaw Basan lawpi encina sachakuna,

qamqa aullakuchkaq hinayá waqakuyña.

Sipuy-sipuy sachakunaqa ñam wichiykunña.

³ Michiqkunapa qaparkachasqantayá uyariychik.

Michinanku sumaqllaña pastonkum purmarunña.

Malta leonkunapa ñawrawyasyantayá uyariyachik.
Jordan Qechwapi sumaqllaña montekunam purmarunña.

Iskay michiqkunamanta

⁴Yupaychasqanchik Tayta Diosmi kaynata niwarqa:

—Wañuchinapaq kaq ovejakunataqa qamñayá michimuy. ⁵Chay ovejakunataqariki rantiqunam mana pipapas “ama” nisqan wañuchinku hinaptinmi *rantikuqkunapas kaynata ninku: “Alabasqayá kachun Tayta Dios, ñoqaqariki apuyaruniñam” nispa. Chaynapim kikin oveja michiqkunapas mana llakipayarinkuchu. ⁶Ñoqapas kay nacionpi *yachaq runakunamantaqa manañam huktawanqa llakipayarikusaqchu, sapakamatam ñoqaqa entregaykusaq runamasinkupa munaychakuyininmanña chaynataq reyninkupa munaychakuyininmanña, paykunañam nacionninkuta purmarachinqa, paykunapa munaychakuyininmantaqa manam pitapas librashaqchu. Chaynatam nini Ñoqa Tayta Dios.

⁷Chaynapim ñoqaqa chay wañuchinapaq kaq ovejakuna michiytaña qallaykurqani, chaynataqa rurarqani negociantekunapaqmi. Chaypaqmi iskay tawnakunata hapiykurqani, huknintam suticharqani Kusichikuq Tawnawan, huknintañataqmi suticharqani Hukllawanachiq Tawnawan. Chaynapimá ñoqaqa chay ovejakunata michirqani. ⁸Chaynapim ñoqaqa huk killallapi kimsa michiqkunata qarqorurqani.

Ovejakunapas llumpa-llumpaytañam amirachiwarqa, paykunapas cheqnipaku-ruwarqañam. ⁹Chaymi ovejakunataqa kaynata nirqani:

—Manañam qamkunataqa michisqaykichikñachu. Wañuptikichikpas manam imapas qokuwanñachu, chinkaruptikichikpas manam imapas qokuwanñachu. Puchiukunapas lliwyá mikunakuruyachik —nispa.

¹⁰Hinaptinmi kusichikuq sutyoq tawnayta hapiyuskay pakirurqani, chaynataqa rurarqani llapallan nacionkunawan Tayta Diospa contrato rurasqanqa pakisqaña kasqanta qawachinayaqmi. ¹¹Chay punchawpimá chay contratoqa yanqachasqa karqa hinaptinmi chay ovejakunawan negociaqkunapas chay imam rurasqayta qawaykuspa yacharqaku Tayta Diospa palabran kasqanta. ¹²Chaymi paykunata nirqani:

—Munaspaykichikqa llamkasqaymantayá pagaykapuwachik, mana munaspampa amataqyá pagawaychikchu —nispa.

Hinaptinmi pagawarqaku kimsa chunka qollqeta.

¹³Hinaptinmi Tayta Diosñataq niwarqa:

—Chaynasu pagaykususqayki qollqetaqa manka ruraqmanyá wischuykamunki —nispa.

Chaynapim ñoqaqa Diospa templonpi kaq manka ruraqman wischuykamurqani. ¹⁴Chaymantam ñoqaqa Hukllawanachiq sutyoq tawnayta hapiyuskay pakirurqani, chaynataqa rurarqani Juda nacionwan Israel nacion manaña hukllaña kasqankuta qawachinayaqmi. ¹⁵Hinaptinmi Tayta Diosñataq niwarqa:

—Kunanñataqyá hapiy michiqpa huk tawnanta hinaspayá tikrakuruy mana imapas qokuq michiqmanña. ¹⁶Kay nacionpi michinanpaqmi churamusaq chinkaruq ovejakunapas mana watukuq michiqta, payqa manam maskanqachu qeparuq ovejakunatapas nitaqmi hampiyunkachu chakin pakisqa ovejakunatapas. Payqa manam mikuchinqachu kawsaqraq ovejakunatapas, aswanqa wiran ovejakunata nakakuykusparaqmi mikukunqa. Chaki sillunkunatapas payqa lliwmi wikaparunqa.

¹⁷iMallapiraq rikukunqa
mana valeq michiqkunaqa!
iMallapiraq rikukunqa

ovejakuna saqeruq michiqkunaqa!
 Chayna michiqkunapaqa makinpas
 espadawan kuchusqayá kachun.
 Chayna michiqkunapaqa *alleq ñawinpas espadawan tuksisqayá kachun.
 Chayna runapaqa makinpas chakiruchunyá.
 Paypaqa alleq ñawinpas ñawsayaruchunyá.

Jerusalen llaqta librasqa kananmanta

12 ¹Ñoqa Zacariasmanmi Israel nacionmanta Tayta Dios willawarqa. Tayta Diosqa cielokunatam chutarirqa, paymi kay pachapa cimientontapas chuarqa, paytaqmí runakunamanpas kawsaq espirituña qorqa, paymá niwarqa:

²—Ñoqa Jerusalen llaqtata tikrarusaq vino huntayoq vasota hina hinaptinmi chayta tomaq muyuriqniñpi llapallan nacionkuna sinkarunqaku, chaynaqa rikurirunqaku Juda nacionpa hinaspa Jerusalen llaqtapa contranpi guerrawan muyuruq hamuspankum.

³Llapallan nacionkuna Jerusalen llaqtapa contranpi hatariruptinmi chay tiempopiqá llasa-llasaq rumiman hinaña tikrarusaq Jerusalen llaqtata. Pipas chay rumi hoqariy mu-naqqa kikillammi ikipakurunqa. ⁴Chay tiempopim ñoqa Tayta Dios llapallan caballokunata mancharirachisaq, chay caballo sillakuqkunatas locoyarachisaqmi. Juda castakunata waqaychaspam nacionkunapa llapallan caballonkunatañataq ñawsayarachisaq. ⁵Chaymi chaykunata qawaykuspa Juda nacionpi kamachikuqkunañataq sonqonkupi kaynata ninqaku: “Jerusalen llaqtapi *yachaqkunaqa kallpasapallañam kachkanku, chaynaqa kachkanku Llapallan Kamachiq Tayta Dios paykunapa Diosnin kasqanraykum” nispa. ⁶Chay tiempopim Juda nacionpi kamachiqkunata tikrarusaq yantapa chawpinman sansa wischuykusqaman, paykunataqa tikrarusaq gamillakunapa chawpinpi ratachkaq mecheromanmi hinaptinmi paykunaqa muyuriqniñpi kaq nacionkunata kaynaman-waknaman kañarunqaku. Jerusalen llaqtaqa huktawanmi runakunapa yachasqan kanqa hina kikin Jerusalenpi.

⁷—Ichaqa ñoqa Tayta Diosqa Juda castakunataraqmi puntataqa salvasaq, chaynataq rurasaq Davidpa castankuna hinaspa Jerusalen llaqtapi *yachaqkuna anchá reqsisqa kasqankuwan Judapa wakin castankumanta mana hatunchakunankupaqmi. ⁸Chay tiempopiqá ñoqa Tayta Diosmi Jerusalen llaqtapi yachaqkunata waqaychasaq, chay tiempopiqá wichi-wichi purikuq runapas Rey David hina kallpasaparaqmi rikurirunqa, Rey Davidpa castankunañataqmi rikurirunqa Dios hinaraq. Paykunaqa rikurirunqaku ñawpaqninku riq Tayta Diospa angelin hinaraqmi. ⁹Chay tiempopiqá kikiypunim alistikuykusaq Jerusalen llaqtapa contranpi hamuq llapallan nacionkunata chinkarachinaypaq.

¹⁰—Chay punchawkunapiqa Davidpa castankunamanwan Jerusalen llaqtapi *yachaqkunamanmi huntaykusaq llakipayakuq hinaspa ruegakuq espirituwan. Paykunaqa chay tuksirusqankutam qawawanqaku, paykunaqa waqanqaku sapachallan wawamantapas waqachkaq hinam, punta kaq wawamantapas waqachkaq hinam aminankukama waqanqaku.

¹¹Chay punchawpiqa Jerusalen llaqtapim runakuna waqanqaku, paykunaqa waqanqaku Meguido pampapi Hadad-rimon sutiyooq taytachankumanta waqachkaq hinam. ¹²Chay Israel nacionpi yachaqkunaqa sapa-sapa familiantinmi waqanqaku. David castamanta kaq familiakunam sapaq lawpi waqanqaku, paykunapa warminkupas sapaq lawpim waqanqaku. Natan castamanta kaq familiakunapas sapaq lawpim waqanqaku warmintin. ¹³Leviy castamanta kaq familiakunapas sapaq lawpim waqanqaku warmintin. Semei castamanta kaq familiakunapas sapaq lawpim waqanqaku warmintin. ¹⁴Sapa-sapaq lawpim waqanqaku wakin castakunamanta kaq familiakunapas, waqanqakuqa hina warmintinkamam.

13 ¹—Chay tiempopiqa huk pukyullamanta yaku lloqsiptinmi chay yakupi Davidpa castankuna huchankumanta chaynataq millakuypaq kayninkumanta mayllakunkaku. ²Chay punchawkunapiqa Llapallan Kamachiq ñoqa Tayta Diosmi Israel nacionmanta chinkarachisaq taytacha-mamachakunapa sutinta chaynapi amaña yuyariyllapas-yuyari-naykichikpaq. Nacionmantaqa chinkarachisaqtaqmi ñoqamanta willakuq tukuqkunatapas chaynataq millakuypaq rurachiq espiritukunatapas. Chaynatam nini ñoqa Tayta Dios.

³—Chayna willakuqkunamanta pipas willakuytaraq munaptinqa kikinpa tayta-mamallanmi kaynata ninqa: “Qamqa Tayta Diospa sutiñpi llullakuna rimasqay-kiraykum wañunkipuni” nispa. Chaynapim kikinpa tayta-mamallan willakuchkaptin paytaqa tuksiruspa wañurachinqa. ⁴Chay tiempopiqa ñoqamanta willakuq tukuq-kunapas penqakurunqakuñam revelacioninku willakusqankumantapas, runakunata engañanankupaqqqa manañam churakunqakuñachu willakuqkunapa qachqa capan-wanqa. ⁵Paykunaqa sapakamam ninqaku: “Ñoqaqa manam Diosmanta willakuqchu kani aswanqa chakrapi llamkaqlam. Ñoqaqa warma kayniymantam hina chakrallapi llamkaq kani” nispa. ⁶Hinaptinmi wakin runakunañataq tapunqaku: “Hinaptinqa ñimataq cuerpoypiki kaq heridakunaqa?” nispa. Chaymi payñataq ninqa: “Wasinkupim amistadniykuna kaynataqa ruraramuwanku” nispa.

Ovejakunapa michiqnin heridasqa kasqanmanta

⁷ Llapallan Kamachiq Diosmi nin kaynata:

Yaw espada,
qamqa rikcharispayá hatariy.
Yaw espada,
michiqniyapa contranpiyá hatariy.
Yaw espada,
kuyaqmasiyapa contranpiyá hatariy.
Ovejakunapa michiqnintayá wañurachiy,
chaynapim chequerunqa ovejakunapas.
Sayarirusaqmi uñachankunapa contranpipas.

⁸ Ñoqa Tayta Diosmi nini kaynata:

Tukuy kay Israel nacionpiqa
llapallan runakunamanta
kimsa kaq partenpa iskay partenmi
wañuruspa chinkarunqaku.
Ichaqa llapallan runakunamanta
kimsa kaq partenpa huknin parteqa
hinallam puchurunqaku.

⁹ Chay kimsa kaq parte puchuruqkunataqa

rupachkaq ninantam pasachisaq.
Qollqeta chulluchichkaq hinam chuyanchasaq.
Qorita pruebachkaq hinam pruebasaq.
Hinaptinmi paykunañataq mañakuwanqaku ñoqata.
Ñoqañataqmi uyariyuskpay nisaq kaynata:
“Kay runakunaqa ñoqapa runaykunam” nispa.
Chaymi paykunañataq ninqaku kaynata:
“Tayta Diosllam Diosninchikqa” nispa.

Jerusalen llaqtaqa imaynam nacionkunawan kananmanta

14 ¹—Yaw Jerusalen llaqta, hamuchkanñam ñoqa Tayta Diospa castiganay punchawqa, chay punchawpiqa tukuy imaykikunamat llaqtapa chawpinpi rakinakunqaku. ²Chay punchawkunapiqa llapallan nacionkunamat hatarirachisaq qampa contraykipi peleanankupaq, paykunaqa chay llaqtata venceruspam wasikunatapas salteanqaku, chaypi *yachaq warmikunatapas abusarunqakum hinaspm chay llaqta-yoqkunapa partenta presochasqata pusanqaku, chaynapim puchuqlanña chay llaqtapiqa qeparunqaku. ³Ichaqa chay nacionkunapa contraniqa ñoqa Tayta Diospunim lloqsisaq paykunawan peleanaypaq, ñoqaqa lloqsisaq guerrapi peleachkaq hina peleanaypaqmi. ⁴Chay punchawpiqa ñoqam sayaykusaq Aceitunas Sachakunapa Kanan Moqopi, chay moqoqariki kachkan intipa qespimunan lawman qawaq Jerusalen llaqtapa chimpanpim. Chay moqoqa iskaymanmi rakirurqa, chaynapim chay rakiruruq hatu-hatun wayqo-qa chutarikunqa intipa qespimunan lawmanta intipa seqaykunan lawman. Chaynapim chay rakikuq moqopa hukninqa suchurinqa norte lawman, hukninñataqm suchurinqa surlawman. ⁵Qamkunañataqm ayqenkichik chay rakinarachisqay moqopa hatu-hatun wayqonta, chay wayqoqariki chayanqa Azal lawkamam. Qamkunaqa ayqenkichik pacha kuyuy karuptin abueloykichikkunapa ayquesqani hinaraqmi, chay pacha kuyuyqariki karqa Juda nacionpi Rey Uzias gobier nachkaptinraqmi. Yupaychasqaykichik ñoqa Tayta Dirosqa hamusaq ñoqllapaqñä llapallan sapaqchasqa kaqkunapiwanmi —nispa.

⁶Chay tiempopiqa punchawpas kanqa mana sumaq kanchiqmi, manataqm kan-qachu chiripas nitaq qasapas. ⁷Chay punchawqa kanqa Tayta Diospa reqsisqallanmi. Chay punchawpiqa manam yachanqakuchu punchaw kasqanta nitaq tuta kasqan-tapas, tutaykuqtapas hinallaraqmi achkiyqa kanqa. ⁸Hina chay punchawpitaqmi Jerusalen llaqtamantapas yakukuna kallpayta qallaykunqa, parten yakum kallpan-qa intipa qespimunan lawpi Kachi Qocha lawman, partenñataqm kallpanqa intipa seqaykunan lawpi Meditarraneo Lamar Qocha lawman. Chay yakuqa poqoypipas hinaspa chirawpipas hinallam kallpanqa. ⁹Chay tiempopiqa tukuy kay pachapim kikin Tayta Diospuni gobiernanqa. Chaynapim sapallan Tayta Dios reqsisqa kanqa, sutinpas hina sapallanpam kanqa. ¹⁰Chay tiempopiqa liiw Israel nacionmi pampa-nia rikurirunqa, Geba llaqtamanta qallaykuspm Jerusalen llaqtapa surlawninpi tarikuq Rimon llaqtakama chaynaqa kanqa. Chaynapim Jerusalen llaqtaqa karunqa altoneqpiña. Chay llaqtapim runakuna *yachanqaku Benjamin Zaguan punkumanta qallaykuspa ñawpaq tiempopi kaq punkunta pasaspa Esquina sutiyooq zague pun-kukama. Norte lawmantañataqm qallaykamunqa Hananeel sutiyooq runapa torren lawmanta hinaspm chutarikunqa reypa uvas saruchinan lawkama. ¹¹Arí, Jerusalen llaqtaqa runakunapa yachasqanñam kanqa, manañam huktawan tunichisqañachu kanqa, aswanqa chaypi yachaqkunapas hawkañam kawsakunqaku.

¹²Ichaqa Jerusalen llaqtapa contrani guerrawan hatariq nacionkunataqa Tayta Dirosmi castiganqa kayna ñakariykunawan. Chay nacionniyoq runakunapaqa sayach-kaptillankuraqmi cuerponkupi aychanku ismurunqa, chaynallataqmi paykunapaqa ñawinkupas hina uchkullanpi ismurunqa, paykunapaqa qallunkupas hina simillankupim ismurunqa. ¹³Chay tiempopiqa Tayta Dirosmi llapa runakunapa hawanman kachaykunqa huk manchakuy pantaya, sapakamam soldadomasinpa makinta hapirunqa hinaspm tuksinakurunqaku. ¹⁴Chaynapim Juda lawpi *yachaqkunapas peleanqaku Jerusalen llaqtapi hinaspm paykunaqa muyuriqpinkupi kaq llapallan nacionkunapa tukuy

imankunatapas huñurunqaku, achka-achkataq huñurunqaku qori-qollqemanta alhaja-kunatapas hinaspa pachakunatapas.¹⁵ Chay runakunaman wichiyykuq hina ñakariy়llam wichiyyunqa chay runakunapa campamentonpi kaq caballokunamanpas, mulakuna-manpas, camellokunamanpas, asnokunamanpas hinaspa llapallan animalkunamanpas.

¹⁶ Jerusalen llaqtapa contranpi hatariq nacionniyoq runakunamanta puchuqkunam watan-watan rinqaku Llapallan Kamachiq Tayta Dios reyninku adoraqña. Chayman rispankum paykunaqa ruramunqaku Ramada sutiyoq fiestatapas.¹⁷ Sichum kay pachapi runakunamanta pipas mana Jerusalen llaqtata riptynqa hinaspa Llapallan Kamachiq reyninku Tayta Diostapas mana adoraptinkuqa manam para chayanqachu chakrankuman.¹⁸ Egipto nacionniyoq runakunapas mana chayman riptynkuqa manam paykunamanpas para chayanqachu, paykunamanpas Tayta Diosmi kachaykunqa huk hatun ñakariyta imaynam chay Ramada sutiyoq fiestamanpas mana riy munaq nacionkunata castigasqanman hina.¹⁹ Chayna castigasqmá kanqa Egipto nacionpas chaynataq llapallan nacionkunapas Ramada sutiyoq fiestaman mana riyta munaspakuqa.²⁰ Chay tiempopiqa caballokunapa campanillachankunapas qellqasqakamam kanqa “Tayta Diospaq Sapaqchasqa” niq sutiwan. Tayta Diospa templonpi kaq yanukuna mankakunapas kanqa altarpa ñawpaqninpi kaq medianokuna hina Tayta Diospaq sapaqchasqañam.²¹ Jerusalen llaqtapi hinaspa Juda nacionpi kaq llapallan mankakunapas kanqa llapallan kamachiq Tayta Diospaq sapaqchasqañam, chaynapim animalninku ofrecep hamuqkunapas chay mankakunawan servichikuspa ofrecesqanku aychata yanunqaku. Chay tiempopiqa llapallan kamachiq Tayta Diospa templonpiqa manañam kanqachu negociante runakunaqa.

MALAQUIASPA QUELLQASQAN LIBRO

Kay libroqa Diosmanta willakuq Malaquiaspa sutinwan sutichasqam. Hebreo simipi Malaquias ninanqa “ñoqapa willakuqniy” ninanmi. Malaquiasqa willakurqa pichqa pachak wata manaraq Jesucristo nacechkaptinmi. Juda nacion kaqlamanta hatarichisqa kananpaq Diospa willachisqankuna mana cumplikuptinmi runakunaqa lliw hukmanyarurqaku. Diospaq servicio rurasqankutapas cheqnipakururqakuñam.

Kay willakusqankunaqa kimsaman rakisqam kanman:

Punta kaq partem willakun llaqtapi runakunapas hinaspa sacerdotekunapas Diospaq offendakuna manaña qosqankumanta. Paykunaqa kawsarqaku Diospa kamachisqankunata qepanchakuruspañam. Malaquiasqa Israel runakunatam huchankumanta uyankupi qaqqharqa (1-2).

Iskay kaq parteñataqmi willakun piñakuynipí Diospa castiganan tiempomanta (3).

Kimsa kaq parteñataqmi willakun hatun salvacion punchawmanta. Chay punchaw chayumananpaqmi Tayta Dios kachamunqa paymanta willakuq Eliasta chaynapi ñanninta allichananpaq. Huchankumanta wanakuspa Diostaña kasukuqkunaqa librasqa kaspankum kusikuypí kawsanqaku (4).

Israel nacionta Tayta Dios kuyasqanmanta

1 ¹Israel nacionpa contranpim ñoqa [“]Malaquiasman Tayta Dios kaynata willawarqa:
²—Ñoqa Tayta Diosqa kuyaykichikmi hinaptinmi qamkunañataq ta-puwankichik: “¿Imaynatataq kuyawankikuqa?” nispa. Hinaptinmi ñoqa Tayta Diosñataq nini: “Qamkunataqa kuyaykichik imaynam Jacobta kuyasqayman hinam. Esaumi karqa Jacobpa wawqen ichaqa Jacobtam ñoqaqa kuyarqani ³Esau-tañataqmi cheqnirqani. Esaupa ⁴yachanan orqokunatapas purmarachirqaním hinaspm chakrankunatapas tikrarurqani purun atoqkunapa yachananmanña.”

⁴—“Tuñirachiwaptinchikpas purmachisqa nacionminchiktaqa huktawanmi hatar-chisunchik” nispa Esaupa miraynín Edom nacionniyoqkuna rimaptinkupas Llapallán Kamachiq ñoqa Tayta Diosmi kaynata niyman: “Huktawan hatarirachiptikichikpas ñoqaqa huktawanmi purmarachisaq. Nacionnikichikqa sutichasqa kanqa Mana Allinpa Kanan Nacionwanñam hinaspa Tayta Diospa Wiñaypaq Piñakunan Nacionwanñam” nispa. ⁵Israel casta runakunañataqmi chaykunata qawaspa ninkichik: “Israel nacionpa linderonkuna mantapas aswan hatunraq kaspam Tayta Diosqa tukuy hinastinpi munaychakun” nispa.

Sacerdotekunata Tayta Dios qaqqhasqanmanta

⁶—Llapallán Kamachiq ñoqa Tayta Diosmi sacerdotekunaman kaynata nini: Huk warmaqa respetanmi taytanta, huk sirvientepas respetantaqmi patronninta. Chaynaqa

^a 1:1 Hebreo simipi Malaquias ninanqa: “willakuq” ninanmi.

sichum taytaykichik kaptiyqa ćimanasqamá manaqa yupaychawankichikchu? Sichum patronnikichik kaptiyqa ćimanasqamá manaqa respetawankichikchu? Sacerdote kunaqa despreciawaspaykichikmi tapukunkichikraq: “¿Imaynanpitaq ñogaykuqa despreciarqaykiku?” nisparaq. ⁷Qamkunaqa altarniyipas ofrecewankichik millakuyapaq mikuykunamat hinaspm tapuwankichikraq: “¿Imaynanpitaq millakuyapaqtaqa rurarqaykiku?” nispa.

⁸Qawasqaykichikman hinaqa ćallinchum ñawsa animalkuna, wistu animalkuna hinaspa onqoq animalkuna ofrecewaynikichikqa? Hinaptinqa chayna animalkunatayá pusaychik qamkuna gobiernaqman. ¿Kusikuywanchum payqa chaskiykususpayki imallapipas favorecesunki? Chaynatam nini ñoqa Tayta Dios. ⁹Chaynaqa mañakuwaychikyá qamkunamanita llakipayarikunapaq. Ichaqa chayna mana valeq ofrendakunata apamuwaspaykichikqa amayá piensaychikchu imallapipas favorecenaytaqa. Chaynatam nini Llapallan Kamachiq ñoqa Tayta Dios. ¹⁰Ilma allinraq kanman huk kaqníkichik temploypa punkunta wichqaruptikichikqa, chaynapi amaña pipas yanqapaq altarniyta ratachinanpaq. Qamkunawanqa manam kusisqachu kachkani, manañam ofrendaykichiktapas chaskisqaykichikchu.

¹¹Ñoqataqa intipa qespimunan lawmanta qallaykuspam intipa seqaykunan lawkama lliw nacionkunapi hatunchawanku, yupaychawanankupaqpas inciensokunatam kañapuwanku hinaspm qowankutaq suma-sumaq ofrendakunatapas, chaynapim ñoqqaq tukuy nacionkunapi reqsisqa kani. Chaynatam nini Llapallan Kamachiq ñoqa Tayta Dios. ¹²Qamkunam ichaqa piñachiwachkankichik: “Tayta Diospa mesanqa millakuyapaqmi, millakuyapaqtaqmí chaypa hawanpi kaq mikuyninpas” nispa. ¹³Chaywanpas qamkunam despreciawaspasaq ninkichik: “iMayna amiruypaqnám kaykunaqa!” nispa. Chaynatam nini Llapallan Kamachiq ñoqa Tayta Dios. Qamkunaqa apamuwachkankichik suwasqa animalkunatam otaq wistu animalkunatam otaq onqoq animalkunatam. Hinaptinqa ćyaqachum chaykunataqa chaskisqaykichik? Chaynatam nini ñoqa Tayta Dios. ¹⁴Kanchanpi allin orqo animalta ñoqa Señor Diosman prometekuwachkaspan onqoq animal ofrecewaqniy runaqa ñakasqayá kachun. Ñoqatariki kani hatu-hatun reymi chaynataq tukuy nacionniyoq runakunapa respetasqanmi. Chaynatam nini Llapallan Kamachiq ñoqa Tayta Dios.

2 ¹—Yaw sacerdote kuna, kay kamachisqayqa qamkunapaqmi: ²Qamkunaqa kasukuspayá cheqaptapuni yupaychawaychik, mana chayqa ñakaykusqaykichikmi. Mana cheqaptapuni yupaychawaptikichikqa qamkuna bendecisqaytatas tikrurusaq ñakaymanñam. Chay bendicionnikichikqariki ñakasqañam kachknapas. Chaynatam nini Llapallan Kamachiq ñoqa Tayta Dios.

³—Ñoqqaq contraykichikpi kaspaymi miraynikichiktapas amenazachkani. Fiestaykichikpi ofrecetasqaykichik animalkunapa wanunkunawanpas uyyakichikpim chamqarusqaykichik hinaspm chay wanukunawan kuskatataq wischurusqaykichik. ⁴Chaynapim yachankichik qamkunataqa ñoqapuni kamachisqayta chaynapi Leviy castakunawan contrato rurasqayqa takyananpaq. Chaynatam nini Llapallan Kamachiq ñoqa Tayta Dios.

⁵—Paykunawan contrato rurasqayqa karqa hawka kanankupaqwan allin kawsakunankupaqmi, chaykunataqa qorqani manchakuwanankupaqmi chaymi manchakuwaspanku respetollawanña sutiytapas rimarqaku. ⁶Paykunaqa mana llullakuspam cheqap yachachikuynytapas yachachirqaku. Allinta hinaspa hawkalla kawsakuspam achkallaña runakunatapas mana allin ruraymanta karuncharqaku. ⁷Sacerdote kunaqa allin yachaywanmi rimananku, runakunaqa ñoqapa yachachikuynytam paykunamanta chaskinanku, paykunaqariki Llapallan Kamachiq ñoqa Tayta Diosmanta willakuqkunam.

⁸—Llapallan sacerdote kuna, qamkunaqa karunchakurunkichikmi imaynam kawsaymantaqa, mana allinta kawsaspam yachachikuynichikwan achkallataña urmarachinkichik, chaynapim Leví castakunawan rurasqayta pasaypaqtanā qepanchakurunkichik. Chaynatam nini Llapallan Kamachiq ñoqa Tayta Dios. ⁹Ñoqapas lapa runakunapa qayllanpim humillasqata hinaspa despreciasqataña ruraruykichik, chaynataqa ruraruykichik munasqayman hina mana kawsaspa wakinman hukta wakinmanñataq hukta yachachisqaykichikraykum —nispa.

Israelpa castankuna karunchakusqankumanta

¹⁰Israelpa llapallan castankunaqa cimanachum huk taytayoqla kanchik? Ñoqanchiktaqa cimanachum huk Dioslla unanchawarqanchik? hinaptinqa cimaynanpimá sapakamaqa traicionanakuchkanchik? cimanachum chaynapiqa qepanchakuchkanchik abuelonchikkunapa contrato rurasqanta? ¹¹Juda castakununaqa Diosta traicionaruspam Israel nacionpipas hinaspa Jerusalen llaqtapipas millakuypaqtaña rurachkanku. Paykunaqa Tayta Diospa kuyasqan santuariotapas millakuypaqtaña ruraruspam mana reqsisqanku taytacha-mamachakuna adoraq warmikunawanña casarakurunkupas. ¹²Yuyayniyoq kachkaspan chayna ruraq runakunataqa Tayta Diosmi qarqorunqa Jacobpa maymi *yachananmanta. Llapallan Kamachiq Tayta Diosmanña ofrendankuta apamuptinpas payqa qarqorunqam.

¹³Chaywanpas kachkanraqmi mana allin rurasqaykichikqa: Qamkunaqa Tayta Diospa altarnintapas weqekichikwanmi llumpa-llumpayta chaqchurunkichik, manaña ofrendaykichikmanta imapas qokuptinmi hinaspa manaña agradowan chas-kiptinmi qamkunaqa qaparillawanña waqankichik. ¹⁴Hinaspm tapukunkichikraq: —¿Imanasqataq kaykunaqa pasawachkanku? —nisparaq.

Warmikiwan contrato rurasqayki mana cumplisqaykimantaqa Tayta Diosmi testigo, chay warmikiwanqariki mozo kasparaqmi casarakurqanki. Paytaqa vida pasaqlmasiki kachkaptinmi traicionarurqanki. ¹⁵Warmitapas qaritapas cimanachum Diosqa hukllanaña kanankupaq unancharqa? Paykunaqa almantin cuerpointinmi kanku Diosllapaqña. ¿Imapaqmá unancharqa hukllaña kanankupaqqa? Chaynataqa unancharqa runapa mirayninkuna Diospaqña kanankupaqmi. Chaynaqa sonqoykipi munaykunamantayá cuidakuy, amayá traicionaychu mozo kaspa casarakusqayki warmikitaqa. ¹⁶Israelpa yupaychasqan llapallan kamachiq Tayta Diosmi nin kaynata:

—Ñoqaqa cheqninim rakinakuytaqa, cheqninitaqmi capan qawachikuchkaq hina daño rurasqan qawachikuq runataqa. Chaynaqa sonqoykipi munaykunaman-tayá cuidakuy, amayá warmikitaqa traicionaychu —nispa.

Juicio punchawmanta

¹⁷Tayta Diostaga amirachinkichikñam rimasqaykichikwan. Qamkunam ninkichik: —¿Imaynatataq ñoqaykuqa amirachiniku? —nispa.

Qamkunaqariki paytaqa amichichkankichik: “Maná allin ruraq runapas Diospa qayllanpiqa allinllam” nisparaqmi otaq “¿Maypitaq kachkan allin arreglo ruraq Diosqa?” nisparaqmi.

3 ¹Llapallan Kamachiq Tayta Diosmi nin kaynata:
—Ñoqam kachamusaq hamunaypaq allichapuwaq ñoqamanta willakuqta. Qamkunapa maskasqaykichik Señorqa qonqayllamtam employman chayaramusaq. Nam chayamuchkanña munayllawanña suyasqaykichik contratomanta willakuqqa —nispa.

² ¿Pitaq atinman aguantayta paypa hamunan punchawpiqa? ¿Pitaq sayayta atinman paypa rikurimunan punchawpiqa? Payqariki chayaramunqa metal chulluchiq nina hina chuyanchananapaqmi chaynataq taqsana jabon hina yuraqyachinanapaqmi. ³ Señorqa tiyaykunqa qori-qollqe chulluchichkaq hina Levy castakunata chuyanchananapaqmi. Chaymantañam paykunaqa imaynam ruranankuman hina Tayta Diosman ofrendankuta apamunqaku. ⁴ Tayta Diosqa agradowanñiam chaskinqa Juda nacionniyoq runakunapa ofrendantapas chaynataq Jerusalen llaqtayoq runakunapa ofrendantapas, payqa chaskinqa ñawpaq tiempokunapi agradowan chaskisqanman hinam.

⁵ Llapallan kamachiq Tayta Diosmi nin kaynata:

—Qamkunata juzganaypaqmi ñoqaqa kikiypuni hamuchkani. Ñoqapunim testigo kasaq adivinaq runakunapa contranpi, hukwan-hukwan kakuq runakunapa contranpi, yanqamanta juraqkunapa contranpi, llamkaqkunapa pagon hapi-kuykuq runakunapa contranpi, viudakuna hinaspa mana tayta-mamayoqkuna ñakarichiq runakunapa contranpi chaynataq forastero runakunapa contranpi sayeriqkunapa contranipas. Chayna runakunaqa manam ñoqataqa respetawanchu.

Diezmokunamantawan ofrendakunamanta

⁶ —Ñoqa Tayta Diosqa haykapipas hina kaqlam kani, chayraykum Jacobpa mirayninkunaqa manaraq pasaypaqchu chinkarunkichik. ⁷ Qamkunaqa abueloykichikkunapa tiempomantaraqmi decretoykunataqa qepanchakurunkichik, manam qamkunaqa kasukuya munarqankichikchu. Chaynaqa kutirikamuwaychikyá, hinaptinqa ñoqapas qamkunamanmi kutirikamusaq. Chaynatam nin Llapallan Kamachiq Tayta Dios. Ichqa qamkunam: “¿Imanasqataq qanmanqa kutirikamusaku?” nisparaq ninkichik. ⁸ ¿Yaqachum runaqa Diosmanta suwakunman? Arí, qamkunaqariki ñoqamantam suwakuchkankichik hinas pam kaynataraq tapuwankichik: “¿Imaynanpitaq ñoqaykuqa suwakurqaykiku?” nisparaq. Qamkunaqariki suwakuchkankichik diezmoykunatawan ofrendaykunatam. ⁹ Qamkunaqa suwakuwasqaykichikraykum enteron nacion ñakasqa kachkankichik. ¹⁰ Chaynaqa lliw diezmokunatayá temploypi qollqe churanaman apamuychik hinaptiyá mikuypas ama pisichunchu wasipyipa. Kunanyá pruebawaychik ñamanachum ñoqaqa cielokunapa ventananta kichaykuspay bendicionniya qomusqaykichik liimparinankama? Chaynatam nin Llapallan Kamachiq Tayta Dios.

¹¹ —Qamkunapa kawsaynikichik mikuq urukunatas ñoqapunim qarqorusaq, chakraykichikpi uvas plantaykichikpas mana pisiytam rurunqa. Chaynatam nin Llapallan Kamachiq Tayta Dios. ¹² Llapallan nacionkunam suticasunkichik kusikuyniyoq nacionwan, chaynataqa suticasunkichik munayllapaqñia nacion kasqaykichikraykum. Chaynatam nin Llapallan Kamachiq Tayta Dios.

Runankunata Tayta Dios llakipayasqanmanta

¹³ Tayta Diosmi nin kaynata:

—Qamkunaqa rimasqaykichikwan insultawaspam kaynataraq tapuwarqankichik: “¿Imatataq qampa contraykipa rimarqaniku?” nispa. ¹⁴ Kaynatam rimarqankichik: “Yanqapaqmi Diosta adorayqa. ¿Imatataq horqokunchik paypa kamachikusqankunata ruraspaqa? ¿Imatataq horqokunchik Llapallan Kamachiq Tayta Diospa ñawpaqninpi llakillawanña kawsaspanchikqa? ¹⁵ Ñoqanchikqariki qawachkanchikmi hatunchakuq runakunapas kusisqallaña kawsakusqankuta,

mana allin ruraqunapas tukuy imapim alli-allin lloqsichkanku. Paykunaqa Dios-ta pruebaman churaspapas manam castigachikunkuchu” nispa.

¹⁶Tayta Diosta respetaqkunam kikinkupura rimanakurqaku hinaptinmi Tayta Diosqa atencionwan uyarirqa. Tayta Diospa ñawpaqninpim huk librota qellqarqa-ku chaynapi Tayta Dios respetaqkunata chaynataq paymanta yuyaymanaqkunata yuyarinankupaq.

¹⁷Llapallan kamachiq Tayta Diosmi nin kaynata:

—Ñoqaqa huk punchawtam alistachkani paykunaqa ñoqapa runaykunaña kanankupaq. Imaynam huk taytapas llakipayarikun yanapaqnin churinmanta, chaynam ñoqapas paykunamanta llakipayarikusaq. ¹⁸Chaynapim qamkunaqa huktawan cuentata qokunkichik pim allin ruraqqa kasqanmanta, pim mana allin ruraqpas kasqanmanta, pim Dios adoraq kasqanmantapas chaynataq pim mana adoraq kasqanmantapas —nispa.

Tayta Diospa hamunan punchawmanta

4 ¹Llapallan Kamachiq Tayta Diosmi nin kaynata:

—Nam chayamuchkanña horno hina rupachkaq punchawqa, chay punchawpiqa llapallan hatunchakuq runakunapas chaynataq llapallan mana allin ruraq runakunapas lenguachkaq ninapim kañasqa kanqaku. Chayna-qa chay punchaw hamuqmá paykunataqa kañarunqa manaña imaniraqlapas puchunankukama. ²Sutiy respetaqkunapaqmi ichaqa inti qespimuchkaq hina ri-kuripamusunkichik allin ruraq runa, chaynapim qamkunaqa intipa rupayninwan sanoyachkaq hina paypa sanoyachisqan kankichik. Qamkunaqa kusikuymantam pawaykachankichik kanchanmanta lloqsiq vaca uñakuna kusikuchkaq hinaraq. ³Chay alistasqay punchawpim sarupankichik mana allin ruraq runakunata, paykunaqa rikurirunqa sarupasqaykichik uchpa hinañam. Chaynatam nin Llapallan Kamachiq Tayta Dios.

⁴—Qamkunaqa yuyariyachikyá serviqniy Moisesman Horeb Orqopi yachachikuñiykuna kamachisqaymanta, paymanmi kamachirqani decretoyku-natawan leyniykunata. Chaykunataqariki yachachirqani Israel casta llapallan runakunapaqmi.

⁵—Manaraq ñoqa Tayta Diospa punchawniy chayamuchkaptinqa ñoqam kachamusqaykichik ñoqamanta willakuq Eliasta. Chay hamunay punchawqa kanqa manchakuypaq hatu-hatun punchawmi. ⁶Paymi tayta-mamakunatapas churi-wawankunawan allinyanachinqa, mana chayna kaptinqa hamuspaymi na-cionnickuta pasaypaqta castigarusaq —nispa.